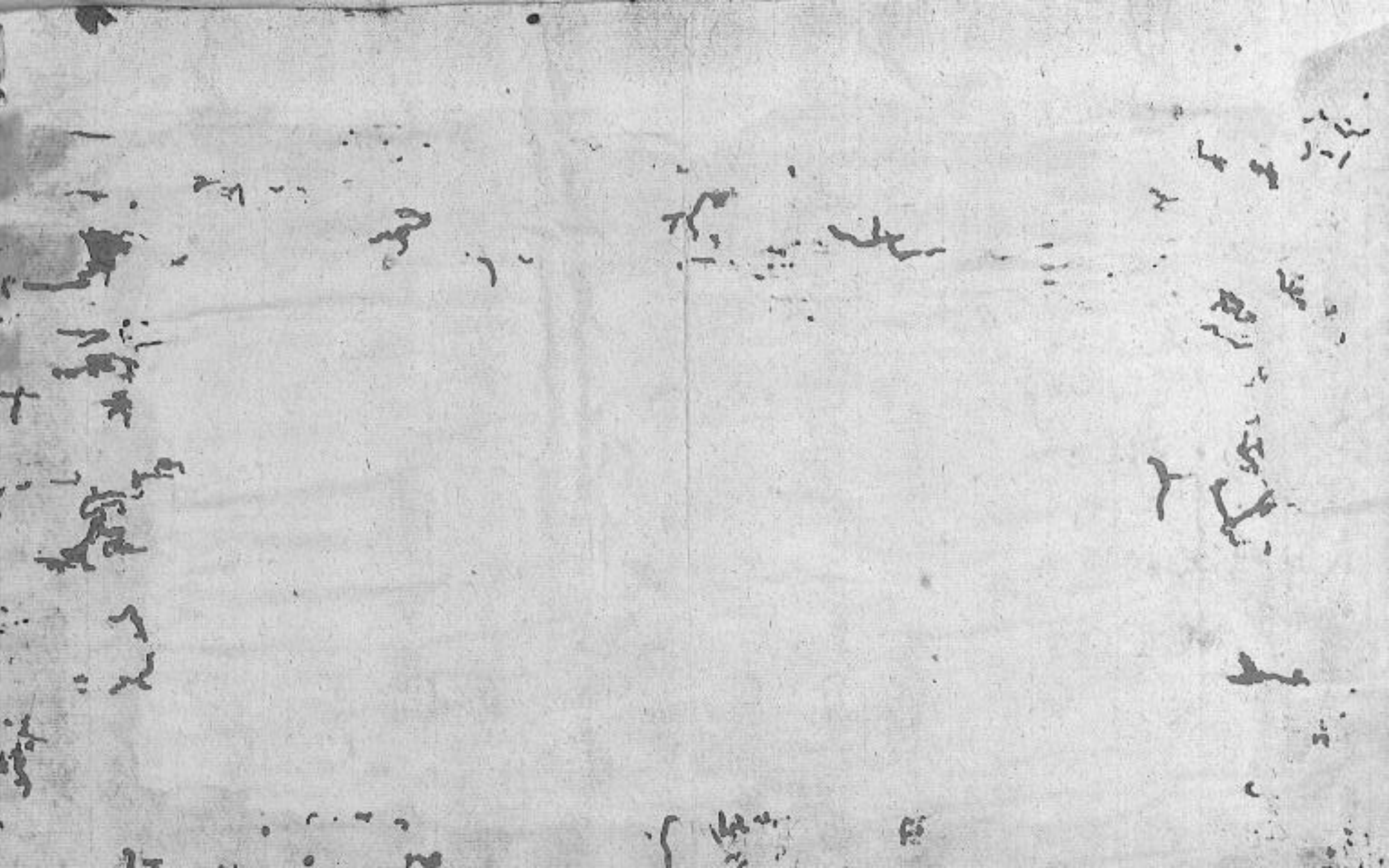

54-160

Summarium secundi voluminis partis historialis domini Antonini Archiepiscopi florentini.

Titulus nonus de ꝓstantino magno imperatore.

Secundum volumen huius partis historialis q̄s dicitur recollectoriū seu formica. continet gesta trecentorum annor. vic̄z a ꝓstantino magno imperatore: z silvestro papa: qui fuerūt anno domini. cccxx. vsq; ad fredericū secundū imperatorem: z Innocentium tertium papam. cum dictis doctorum modalibus q̄ claruerunt illis temꝑibus magis notorum.

Onus titulus de Constantino magno. Hic incipit liber. Anno domini tricentesimonono. Ab initio seu mundi quatermillesimo. cclxxj. fm hebreos. Sed fm. lxx. et eusebiū quinquiesmillesimo. ccccc.viij. Imperauit aūt a morte patris annis. xxxj. qui optime gubernauit imperium: z de inimicis suis secum regnantibus triumphauit: z multas nationes subiecit. Incipit Cōstantinus. fo.j.

De gestis beati Silvestri in quibus continetur de conversione Constantini et visione ei facta apostolor̄ Petri z pauli. folio.j.

De disputatōne facta inter Silvestrum papam: z xij. doctores iudeorum: de mysteriis fidei xp̄iane z de obiectionibus ꝺ̄c eorum: et responsionibus Silvestri ad eos. folio.j.et.ij.

De inuentione sancte crucis cum miraculo per helenam. folio.ij.

Secundum capitulum de summis pontificib⁹ qui fuerūt a tempore Constantini vsq; ad tempa archadij et honorij quorum primus silvester. post quem Marcus. deinde iulius. post illum liberius. quem secutus est felix: z postea damasius. Deinde siricius. cui successit anastasi⁹. Et post ipm Innocentius primus. Vltimum 305imus. Incipit Summi. fo.ij.in fi.z fo.iij

Tertium capitulum de gestis niceno et gestis in eo. et decretis ipsius. Incipit De niceno. folio.iij.et.iiij.

De sancto nicolao episcopo, fo.iiij.v.v.

De ꝓuersione iudeorum. folio.v.

Quartum capitulū de filijs ꝓstantini. s. Constantino z ꝓstante z ꝓstātino. Incipit Defuncto. folio.vj.

Duobus aliis occisis constantinus solus imperat. Qui hereticus fauet arrianis: catholicos ꝑsequitur: mediolanū ꝑgregat pcium arrianorum. Et de morte eius. folio.vj.z sequentibus.

Quintū capitulū de iuliano imperatore apostata. Incipit Juliano. Et ibi de moribus eius malis. folio.viij.

De ꝑsecutōne eius ꝓ̄a ecclesiam. z lucifero hereſiarcha folio.viij.et.ix.

De beatis martyribus Jo.z Paulo. Et de sancto donato epō arretino. Et de iouiniano imperatore. folio.ix.et.x.

Sextum capitulum de valentiniano imperatore catholico. Et de valente fratre eius arriano. folio.x.in fine z sequenti.

De valente remanēte imperatore ꝑsequente ecclesiā. fol.xj.

Septimū capitulū de gratiano imperatore catholico. folio.xij.

De maximo q̄ sibi vsurpat imperium occiso Graciano. folio.xij.

De theodosio seniore qui fit imperator z facit pacem cū gothis. Occidit maximū imperatorem z restituit valentiniano. folio.xij.

Octauū capitulum de theodosio seniore imperatore z de virtutibꝫ eiꝰ z bellis ac victoriis. fol.xij

Eugenius occidit valentinianū z vsurpat sibi imperium. pera cum agens pretiū theodosiꝰ occidit eū. fol.xij.

De theodosino multiplex destruit ydolatriā. fol.xij.

De ꝓpter homicidia ꝓperata de voluntate theodosij ambro. sibi iniunxit publicā penitentiam quam humiliter fecit. folio.xiij.

De iustitia imperatrice hereticā ꝑsequēte ambro. folio.xiij.

Nonū capitulū de archadio z honorio filijs theodosij imperantib⁹. Archadio in oriente. et honorio in occidente. folio.xiij. Et in dicto capitulo de duobus regib⁹ gothor̄. Radagaso qui intrans ytaliā cū centū milibꝰ hoīm occisus est cū omnib⁹ a monetis seliamis. Alaricus rex. Salaricus cuꝰ ꝓditore fuisset inuasus a filiis cone rarus insurrexit cōtra xp̄ianos. cepit romā z multa mala fecit. fol.xiij.

Decimus titulꝰ ē de penitentia de vectoribꝰ: q̄ floruerūt circa eā tpa. Et primū q̄dē capitulū ꝓ̄logū in genere de vectoribꝰ cōtinet de pluribꝰ huiꝰmodi eusebij viris. folio.xv.

De eusebio papa: z eusebio cesariensi historiographo. et eusebio nicomedie. folio.xv.

De eusebio vercellensi epō. fo.xv.ꝓpe finē.

Secundū capitulū de athanasio alexandrino epō Et in primo quō fit clericus. folio.xvj.

De accusatōnibꝰ calūniosis factis ꝓtra eū et magnis ꝑsecutionibꝰ. folio.xvj.

De libris z dictis eius. folio.xvj.

Tertiū capitulum de hylario pictauensi epō. Et in primo de exilio eiꝰ z miraclis. fo.xvj.in fi. z seq.

De morte eius et miraculis. fol.xvij.

De quibusdam dictis eius obscuris. fol.xvij.

De dictis eius circa mysterium eucharistie. z sancte trinitatis. fol.xvij.

Quartū ca. de basilio epō. Et in primo de studiositate eiꝰ. z ꝓuersione mgri sui. fol.xvij.ꝓpe finē

Quō liberauit quendā qui se totaliter diabolo vouerat negando fidem. fol.xviij.

De ꝓphia z quibusdā miraculis eius. fol.xviij.

De libris eius et dictis notabilibꝰ. fol.xviij.

De duobꝰ fratribꝰ eius patre z gregorio et dictis ipsius gregorij quibusdam. fol.xviij.

De morte eius. folio.xix.

De efrem qui vidit eū vt colūnam ignis. Et quibusdam dictis ipsius efrem. folio.xix.

Quintū ca. de gregorio nāzanzeno z didimo. Et in primo de honestate eius. et doctrina et magna auctoritate. fol.xix.

In libro apologetico assignat ipse rōnes quare renunciat

epcopatu. fol.xix.quasi in fi. 2 secn.
De dicto eius notabilibus. folio.xx.
De vidamo in puericia etcecato et magna eius doctrina: et libris eius. folio.xx.

Extum capitulum de beatissimo hieronimo. Et i primo de interpetatõne bibie de hebraico in latinum quam fecit: et verberatõne ab angelo propter nimium studium librorum gentilium 2 temptatõnibꝫ eiꝰ in deserto. folio.xx.
De miraculo leonis 2 ceteris. folio.xxj.
De numero librorꝫ ab eo editorum. folio.xxj.
De dictis notabilibus eius: 2 precipue circa motos religiosorum. folio.xxj.
De dictis eius circa sapientiam scripturarum 2 doctrinꝫ gentilium. fol.xxj.in fi.2 sc.
De vita clericorꝫ et vicijs eorum. folio.xxij.
De contemptu mundi: et discretione in abstinentia. folio.xxij.ꝑpe finem 2 sequen.
De amore habendo circa lapsum in peccato. folio.xxij.
De libero arbitrio ad bonum et malum et premia. folio.xxiij.
De misericordia dei erga penitentes. fol.xxiij.
De excommunicatione et correctione non obmittenda. folio.xxiij.
De flagellis dei. fol.xxiij in fine et sequẽ.
De duobꝫ generibꝫ xp̃ianorum scilicet clericorꝫ 2 laicorũ et modo eis debito. fol.xxiij.
Qꝛ filij sunt boni vel mali ex coꝝ voluntate nõ et natiuitate. et quibusdam aliis. fol.xxiij.

Eptimum capitulum de sancto ambrosio. Et in primo. qꝑ ꝓfectus existens nominatus est ab infante episcopus. et fuga eius ne fieret. fol.xxiij.
De persecutionibꝫ eius 2 miraculis. fol.xxiij.
De auctoritate eius 2 virtutibꝫ eius. fol.xxv.
De numero librorꝫ ab eo editorꝫ. folio.xxv.
De dictis eius notabilibus circa eucharistiam et baptismum. folio.xxv.
De dictis eius circa penitentiam. fol.xxv.in fi.et se.
De sententijs eius circa diuersas virtutes. fol.xxvj.
De dictis eius circa diuersa vicia. fol.xxvj.
De quibusdam moribus seruandis ſm doctrinam eius. folio.xxvij.

Ltauum capitulũ de beatissimo augustino. Et i primo de eximia ꝫmendatõne eius a doctoribus: Et de eximia ꝫuersatõne eius. folio.xxvij.
Quõ 2 qꝝ media ꝫuersus est. folio.xxvij.
Quomodo factus est presbyter postea episcopus luculentus. folio.xxviij.
De ꝫuersatõne eius 2 sanctis moribꝫ. fol.xxviij.
De numero librorum ab eo editorum. folio.xxviij.ꝓpe finem.
De dictis eius circa mysteriũ trinitatis. fol.xxix.
De proprietatibꝫ diuinarꝫ ꝑsonarum. fo.xxix.
De bonitate omnipotentia 2 prouidentia dei. fo.xxix.
De prescientia dei et predestinatione ex dictis eius. folio.xxix.
De beatitudine 2 virtutibus ducentibus ad eam. folio.xxix.ꝓpe finem.
De dilectõne dei 2 de vtendo 2 fruendo. fol.xxx.
De gradibus contemplatõnis qꝝ creaturas. fol.xxx.
De magnitudine bonitatis diuine. fol.xxx.in fi.
De mediatore xp̃o ihu. fol.xxxj.
De fide 2 correctione. folio.xxxj.
De peccato originali et actuali et causa eius 2 gradibus. folio.xxxj.
Qꝛ mortalia in inferno ponunt et venialia in purgatorio et de pena ipsius 2 de suffragijs. fol.xxxj.2.xxxij.
De quibusdam peccatis in specie et dicto eius. vt superstitione. symonia. vsura. falsitate 2 homicidio. folio.xxxij.
De luxuria ambitiõe 2 mendacio. fol.xxxj.
De penitentia excommunicatõne et decimis. folio.xxxij.in fine et sequẽ.

Ctauum capitulum quod incipit. Quasi vas auri Est de Iohanne crisostomo episcopo cõstantino politano. de sanctitate et sapientia eius. Et ꝓsecutiõe et odio 2tra ipsum ꝓpter reprehensiones eius. folio.xxxij.
De persecutõne quam fecit theophilus alexandrinꝰ contra eum: et differentia inter ipsum et epiphanium episcopum. fol.xxxij.2.xxxiij.
De theophilo alexandrino episcopo qui ꝓpter auaritiam accusare fecit ꝓdictum falso de vicio pessimo. Et persecutõne quã fecit theophilus contra heremitas. folio.xxxiij.
Qꝛ theophilus fecit ꝙgregari concilium contra Crisostomum. fol.xxxiij.
Qꝛ ꝙgregato cõcilio ab inimicis Iohannis calumniaꝫ de crimine lese maiestatis ꝓpter quod relegatur ab imperatore. folio.xxxv.
Qꝛ reuocatur citius Iohannes ab exilio. ꝑ paulo post rex cõcilium ꝙgregatur 2tra ipsum. fol.xxxv.
Qꝛ iterũ Iohannes relegatur facta ꝓpter hoc dissensione in ciuitate. folio.xxxv.2.xxxvj.
Fit ꝓsecutio 2tra Iohannez et benivolos eiꝰ 2 depositus in exilio moritur. folio.xxxvj.
Quare Iohãnes comedebat solus et de ꝓsecutõne theophili 2tra ipsum. folio.xxxvj.
De epla missa ad Innocentiũ papam sup̃ depositõne Crisꝰ. Et responsio innocentij. fol.xxxvj in fi.2 se.
De theophilo dicto alexandrino: et sancto epiphanio: de dictis Crisꝰ. et diuersis libris eiꝰ. fol.xxxvij.
De dictis eius q̃ habent in decretis. fol.xxxvij.

Ecimum ca. quod incipit Florentit et alij. de q̃busdam aliis doctoribꝫ illius temꝑis. Et in ꝓmo. de orosio historiographo: 2 quibusdam dictis eiꝰ. folio.xxxvij.
De rufino aquilegiensi ꝓsbytero et inuectiuis eius cõtra hieronymũ: 2 hieronimi 2tra eum. fol.xxxviij.
De iobe cassiano 2 libris eius. fol.xxxvij.in fine.
De martino doctore. fol.xxxix.
De iohãne damasceno monacho 2 doctore: quõ impolito sibi crimine ꝑ dñis manus ei fuit abscisa. ꝑ miraculose restituta. fol.xxxix.
De Claudiano poeta gentili. 2 q̃busdaꝫ dictis eius: 2 de Prudentio poeta xp̃iano: et q̃busdam dictis eius. folio.xxxix.ꝓpe finem
De heresi macedonioꝝ: et heresi priscillianistaꝝ: et heresi pelagianoꝝ: et heresi ꝓdestinatoꝝ illis tꝑibus exurgentibus. folio.xl.
De sulpitio severo et dictis eius. folio.xl.
De miraculis quorundam patrum. Et de scriptis ꝑ sulpitium. fol.xl.ꝓpe finem

Decimũ ca. de sancto martino qõ incipit Martinus. Et primo qꝛ catechumin⁹ festinat ad dum. qꝛ baptizat⁹ ꝓgit ad sanctã hylariũ. fol.xlj.
Quõ eligitur in epm turonen. 2 monasterio ꝓstructo congregat discipulos. folio.xlj.
De virtutibꝫ et sanctitate eius. fol.xlj.
De miraculis eius. folio.xlj.
De transitu eius. folio.xlij.
De sancto briccio successore eius folio.xlij.

Vodecimum ca. de sancto Zenobio epo florentino. Et incipit Lux mundi. In primo de progenie eius & virtutibo. fol.xliij. prope finem.
De motuiis resuscitatis ab eo: et aliis miraculis. fol. xliij.

Erciandecimum cā. quod incipit Contemporanea: de sancto Maurilio in primo. de sanctitate eius & miraculis. folio.xliij.
Quomodo factus est epūs andegimensis. Et et humilitate fugiens obtolanum se in loco incognito fecit. Sed recognitus ad sedem suam fuit reductus et vita eius. folio.xliij.

Vartumdecimū ca. de sancto alerio. Quod incipit Alterius. in primo de nobilitate parentum: & qd et nuptijs recedens a sponsa alonge peregrinat⁹ est mendicans. folio.xliij.
De morte eius in qua recognitus est a parentib⁹. Et bonorifica sepultura. folio.xliij.

Vintumdecimus ca. de trāslatione sancte panle nobilissime romane et virtutibus ei⁹. fol.xliij.

Ndecimus titulus cō

tinet gesta centum duoꝝ annorum vel circa. De summis pontificibus. Imperatoꝝ⁹ orientis & occidentis. Et de aliis regnis. hunoꝝ: vandaloꝝ: longobardoꝝ: francorum & britonū. Et de doctoribus & sanctis episcopis et abbatibus illis temporibus florentibus: folio.xliij. ꝑpe finem

Primum ca. de summis pontificibus. Et in pmo. de bonifacio primo et scolmate tunc facto. folio.xlv.
De celestino papa & pallio generali tūc facto. fol.xlv.
De sixto .ij. & falsa ꝑtra eum accusatōne. fol.xlv.
De leone primo et dictis eius not abilibus in decretis: et pallio calcedonen. fol.xlv.et. xlvj.
De hylario papa. folio.xlvj.
De Simplicio papa. folio.xlvj.
De felice .ij. papa. folio.xlvj.
De Gelasio papa primo. Et dictis eius in decretis. folio.xlvj.
De anastasio secūdo papa. fol.xlvj.
De simacho papa et scolmate inter eum et laurentiū. Et de pallio ꝓter accusationē peri eū celebrato. folio.xlvj.
De hormisda papa. folio.xlvij.

Ecundū ca. de impatoribus in tempe pdto. Incipit Post summos pontifices. Et in primo. de ꝓstantio impatore. et de theodosio: honorio: & valentiniano impatoribus. Et de vandalis capiēndo affricam. et de merlino vate. folio.xlvij.
De maximo impatore in ytalia. Et leone pmo in oriente. folio.xlvj. circa finem.
De zenone impante in oriente: et bonifacio. Et Odoacro in ytalia. folio.xlvij.
De theodorico rege ytalie. quem constituit zeno imperator. fol.xlvij.
De anastasio impatore in oriente. & de regibus pluribus longobardorum. fol.xlvij. in fi.
De arbalarico et amalasiūca matre regnantis p⁹ theodoricum. folio.xlix.
De clodoneo pagano rege francie: et lotilde vxore ei⁹ xpiānissima: que eū induxit ad fidem. fol.xlix.
De ipso clodoneo rebellante gothos. fol.xlix.
De lotilde et viro eius clodoneo et filijs eorum: et bellis pluribus inter eos. fol.xlix. et l.

Ercinum capitulum de regno persarum. Et incipit Postea. in primo de primo⁹ successione regnātiū⁹ in persia: post quos saracēni subingātes eos sui imperio extūc ꝓ regno ꝑsarum intitulatur regnus saracenorum. Et et successionibus in tali regno. fol.l.

Uartum capitulum de regno francorum. Incipit Anno. Et in primo. a primo rege francoꝝ dicto pharamondo vsq; ad karolum magnum numerant. xxv. successiue regnantes: vnde Quodcunq; qui successiue regnarunt in francia p⁹ karolum. deinde de quibus alijs regnantibus vsq; ad tempus ludouici filij Pbāpti. qui regnauit tempore vincentij bellouacēsis. folio.l.

Uintum capitulum de regno britannorum vnde origine bnt. Et incipit De regno. fol.l. in fine
De successionibus brutiet qualiter saxones anglian obtinuerunt. folio.lj.
De catbalogo regum britanie. folio.lj.

Extum cap̄. de regno vandalorum. quod incipit Vandali. in primo de origine ipsorum. fol.lj.
De catbalogo regum vandalorū. folio.lj.

Eptimū ca. de regno gothoꝝ. Incipit Gothorum. folio.lj.
De diuisione gothoꝝ in duo regna. f. visigothoꝝ in hyspania: et ostrogothoꝝ in ytalia. folio.lj.
De catbalogo regū visigothorum. fol.lj. in fi.
De catbalogo regum ostrogothoꝝ. folio.lij.

Ctauū capitulum de regno hunorum. Et incipit De regno. in primo de origine eorum et demonibus incubis. folio.lij.
De attila rege hunorum. folio.lij.
De sancto nicasio et eutropia sorore. fol.lij.
De attila & signis apparentib⁹ eo tempe. f. terremotu rubedine aeris & comete & strage facta contra suos. folio.lij. ꝓpe finem.
De sancto lupo loquente ad attilam. Et de destructione aquilegie per attilā: et edificatione venetiarum. folio.liij.
De leone papa accedente ad attilam et morte ipsius Attile. folio.liij.
De sancto anniano et victoria habita per eum contra latinos. folio.liij.
De passione vrsule et vndecim milium virginum. folio.liij. ꝓpe finem.

Vndecimū ca. de regno visiloꝝ. Longobardoꝝ incipit Vitulorum. de origine. & catbalogo regum ipsorum. folio.liiij.

Ecimū ca. de psecutōne facta in affrica ꝑtra xpianos. Et incipit Nota inter barbaros. Et in primo de bonorico rege vandaloꝝ persequente xpianos folio.liiij.
De molestijs illatis xpianis in affrica. fol.liij.
De signis precedentib⁹ hanc psecutionē. fol.liij.
De viris et mulieribo cum infantibus in exilium missis. folio.lv.
De ignominiosa clausura fidelium & alijs obprobrijs cōtra catholicos. folio.lv.
De pvocatione iniqua epoꝝ affrice p bonoricū ad concilium. folio.lv.
De ꝓfessione veritatis fidei p epos. folio.lv.
De dolosa iuramento oblato eis. fol.lvj.
De passione sancte victorie & germanie ei⁹. & dbusdā qui lingua abscisa loquebant. fol.lvj.
De diuersis cruciatib⁹ illatis fidelibo a vandalis & specialiter eugenio epo. fol.lvj. et lvij.

De mirabili ꝓstantia vrosis cuiusdã medici. fol.lvij.
De misero intento bonosici ꝓcessoris. fol.lvj.
De genserico rege wandalog intrante ytaliam:et romã ꝛ ciuitates campanie spoliãte. fol.lvij.

Vndecimũ cap̃. de sancto ꝓspero epõ. Et incipit Floruit in primo de origine eius ꝛ ꝓbitate. et libris ab eo editis. fol.lvij.ꝓpe finem.
De sententijs ꝛ dictis eiꝰ in ꝓsilio. fol.lvij.ꝛ.lviij.
De dictis ꝓsperi in prosis. folio.lviij.
De dictis eius circa materiam caritatis in decretis. folio.lviij.
De sententijs eiꝰ circa diuersa vicia. fol.lviij.in fine.
De sancto petronio epõ bononiẽsi. et quibusdam dictis eius in versibus. folio.lix.
De quibusdam doctoribus. fol.lxc.
De aratore poeta et dictis eius:et prisciano grammatico folio.lix.
De sctõ fulgentio epõ ꝛ doctore. quõ facꝰ ẽ epõ. fol.lx.
De vita ipsius fulgentij ꝛ moribꝰ eius. fol.lix.et lx.
De opusculis eius ꝛ dictis. folio.lx.

Vndecimũ ca. de sancto paulino. Et incipit Ex postbus:et mirabili caritate in eo qꝫ se ꝓmisit vendi infideli ꝓ liberatõe filij vidue. fol.lx.

Decimũtertiũ ca. de sidonio epõ. Et incipit Floruit. de libris ab eo editis et quibusdam dictis. folio.lx.
Decimũ quartũ. ca. de casiodoro monacho ꝛ abbate. Incipit Eodem. folio.lxj.
De libris eius ꝑ eum editis. folio.lxj.

Decimũ quintũ ca. de boetio qui ꝛ beatus seueriꝰ dicit. Et incipit De boetio. fol.lxj.
De libris ab eo editis ꝛ ꝓsecutiõe qnã sustinuit a theodorico ꝛ dictis eius in libro de ꝓsolatõne. folio.lxj.
De simacho patricio socero eius et quibusdam dictis eiꝰ folio.lxj.in fine.
Decimũsextum ca. de quibusdã sanctis epis. Incipit De quibusdam. folio.lxij.

Decimũseptimũ ca. de sancto germano epõ. Et incipit In gallijs. Et primo. Quõ existens prefectus in gallijs tonsuratus est a sancto amatore. Et inde factus episcopus. folio.lxij.
De austeritate mirabili eius vite. folio.lxij.
De miraculis eiꝰ. ꝛ mortuo relusitato. fol.lxij.et lxiij.
Qꝫ sustinuit quendã potcanũ ꝓpter eius liberalitates regẽ britanie. fol.lxiij.
De liberalitate eiꝰ in pauperes et de cessiõe demonũ manifestata per eum. folio.lxiij.
De morte eius ꝛ consecratõe ecclesie vercellẽ. per eum. folio.lxiij.
De sancto Lupo epõ. folio.lxiij.in fine.

Decimũoctauũ capitulum de sancto remigio. Et incipit Imparante. in primo qꝫ ꝓnunciata fuit sanctitas eius mẽti grande. Et de vita eiꝰ. fol.lxiij
De sancto genebaldo marito neptis remigij ꝛ lapsu eiꝰ et penitentia. folio.lxiij.
De sancto patritio ꝛ mirabilibꝫ eius opẽbꝫ in hybernia et purgatorio eius. folio.lxiij.

Decimũnonũ ca. de quibusdam sanctis illius ꝑtis Incipit De quibusdam. Et in ꝓmo de sancta genouefa ꝛ ꝓphetia eiꝰ ꝛ sollicitudine ꝛ miraculis. fol.lxiij.
De sctõ leonardo ꝛ vita eius ꝛ miraculis. folio.lxv.
De alio leonardo. folio.lxv.
De sancto vedasto episcopo. folio.lxv.
De sancto severino abbate. folio.lxv.
De maxentio abbate. fol.lxv.ꝓpe finem
De sancto melano abbate. folio.lxvj.
De sancto vigore epõ ꝛ miraculis eius. folio.lxvj.

Vndecimus titulꝰ cõtinet gesta annoꝝ. lxxxvj. ꝛ. a quingentesimo. xviij vsqꝫ ad sexcentesimũ quintũ: de summis pontificibus ꝛ imperatoribꝫ illius temporis. Et dicto greg. pape. ꝛ de gothis ꝛ longobardis ab ytalia ejectis: et sanctis illꝰ temporis. Et in primo ca. de iobẽne papa primo. In primo de martyrio eiꝰ. Incipit Defuncto. fol.lxvj.
De felice papa secundo. folio.lxvj.
De bonifacio .ij. ꝛ scismate tũc facto. fol.lxvj.ꝓpe fi.
De agapito papa. folio.lxvj.in fine.
De silverio papa qui ꝑditꝰ in exilium mittꝫ theodora imperatrice iubente ꝛ bellisario patritio ꝛ virgilio diacono coopantibꝰ. fol.lxvj.
De vigilio papa qui ꝑ traditiõe imperatrici theodore in exilium missus est ab ea. fol.lxvj.
De pelagio ꝑ. papa. ꝛ Johe papa .iij. fol.lxvj.
De benedicto ꝑ. papa qui mittere voluit greg. magnum ad anglicos cõuertendum.sed impeditus fuit a romanis. fol.lxvij.ꝓpe fi. ꝛ seqn.

Secundũ ca. de sancto pelagio scdo papa. Incipit Defuncto. in primo qꝫ gregoriꝰ magnus missus fuit ab eo in cõstantinopolim legatus cardinalis. et dictis eius ꝑ tra scismaticos. fol.lxviij.
De ꝓstitutõibus eius et dictis in diuersis materijs. folio.lxviij.per totum.

Tercium ca. de gregorio papa ꝑ. huiꝰ nois. Et incipit Gregorius primo de nobili ꝓgenie eiꝰ. ꝛ monachatu assumpto ab eo:ꝛ elemosynis eius ac punitõne ꝓpinquorũ monachi p eum. fol.lxix.
De pestẽ maxima romã inuadente:et ꝓcessionibꝫ ordinatis ꝑ gregorium. folio.lxix.
De assumptõe eius ad papatũ ꝛ humilitate summa ostẽsa. fol.lxx.in fine ꝛ sequen.
De liberatõne quorũdam a periculis meritis eiꝰ. fo.lxx.
De extirpatõne hereseum ꝛ malorũ morum ꝑ ipm et ordinatõne diuinoꝝ officioꝝ. folio.lxx.
De ordinatõnibus eius:et ꝙ populo predicabat:ꝛ ꝙ doctos et sanctos viros secum in curia habebat. folio.lxxj.
De conuersione anglorum ꝓcurata per eum mittentẽ augustũ.cum quibusdam ad illic ꝑdicandũ. fol.lxxj.
De miraculis eius et liberatõne traiani ab inferno per ipsum. folio.lxxj.in fine et sequẽti.
De liberalitate eius ꝛ elemosynis in diuersis mundi partibus transmissis:ꝛ ꝛpõ recepto in prandio in fõte pauperis. folio.lxxij.
De planctibus epistolis eius ad officiales suos ꝑ elemosynis distribuẽdis. fol.lxxij.ꝓpe finem ꝛ seqn.
De iustitia et innocentia eius in debitis exigendis. folio.lxxij.
De humilitate et patientia eius in aduersis. fo.lxxij
De libris editis ab eo et humilitate eius in doctrina. folio.lxxiij.
De diuersis epistolis eiꝰ admonitorijs. ꝛ ꝓcipue ad mauritium imperatorem. folio.lxxiij.
De epistola missa Constantine imperatrici contra superbiam Johannis constantinopolitani. fol.lxxiij.
De ordinatõnibus eius circa ꝓnentiam dericorum ꝛ cõtra symoniacos. fol.lxxiij.
De iustitia exercenda in iudicijs. fol.lxxv.

De materia circa religiosos. fol.lxxv.
De admonitione eius ꝑtra detractores. fol.lxxv.
De doctrina eius ꝑtra arrogantes auaros.lasciuos.ꝫ gulosos. folio.lxxv. infine et sequē.
De gradibus peccatorum ꝫ de temptationibus. folio.lxxvj.
De gratia ꝫ virtutibꝫ ꝫ gradibꝫ eaꝝ. fol.lxxvj. ꝑpe fi.
De fide et obedientia. fol.lxxvij.
De diuersis sacramentis. fol.lxxvij.
De absolutōne et matrimonio et actu coniugali. folio.lxxvij.et sequē.
De sacramento ordinis et diuersis officijs eorum ordinum. fol.lxxviij.
De ꝓuersatōne bonorum cum malis:purgatorio: sepultura ꝫ suffragijs. fol.lxxviij.
De prelaturis.et indeis non cogendis ad fidem. folio.lxxviij. in fine.
De vita beata. folio.lxxix.
De septem vicijs capitalibus et eorum filiabus quomodo ꝓlium exercent contra hominem. fo.lxxix.
De morte ipsius gregorij. fol.lxxix. ꝑpe finem.
De heresiarca qui volebat se equandum gregorio in gloria. folio.lxxix. in fine.

Quartum capitulum de imperatoribus. Et incipit Quia de primis. Et in ꝓio de iustiniano imperatore maiore. fo.lxxx.
De Justiniano imperatore qui leges sparsas redegit in tria volumina.scilicet vigesimam octauam et insostiarum et vigesimum nonum. Et qꝫ per belisarium ducem suū recuperauit affricam diu possessam a vandalis.ꝫ postea cum misit in ytaliam liberandam a gothis. folio.lxxx.
Qꝫ Belisarius intrans ytaliam cepit neapolim et occidit Theodacum regem gothorum qui gothi sibi alium fecerunt regem. fol.lxxx. ꝑpe finem.
Roma capitur a belisario et grecorum fit magna cedes: et de pugna matrima inter belisarium et virginem reges gothorum. folio.lxxxj.
Qꝫ belisarius ꝓ retentōne rome ab eo capere multa laboriosa fecit. fol.lxxxj.
De copijs maioribus et armigerorum missis belisario ab imperatore.et fama valida et de trenga facta. folio.lxxxj. in fine ꝫ sequē.
Qꝫ vulneratur belisarius a Constantino propter qꝫ ipse constantinus occiditur et arriminum obsidetur. sed nō capitur. fol.lxxxij.
De Narsete misso in ytaliam cum exercitu ab imperatore.et diuersis bellis gestis per eum et belisarium in ytaliaet Mediolano capto a gothis et destructo et festis obsessis. fol.lxxxij.
De Theodoberto rege francorum intrante ytaliam cum lxxx.milibus hominum ad capiendam ytaliam: sed nō potuit. fol.lxxxij.
De ꝓcordia facta inter belisarium et vigilium regem. Et thoorum et reuocatōne belisarij in greciam. fo.lxxxij.
De virtutibus belisarij et virigie rege Gothorum eunte ad imꝑatorem. folio.lxxxij. ꝑpe finem.

Quintum capitulum de totila qui fit rex gothorū post athanricum.et victoria eius contra gentes imperatoris.et obsidione florentie a totila. folio.lxxxiij.
Qꝫ Totila per calabriam et apuliam ciuitates multas capit. Et classis imꝑatoris missa capit'. fol.lxxxiij.
De reditu belisarij in ytaliam ꝫ bellis eius. folio.lxxxiij. ꝓpe finem et sequē.
Qꝫ sanctus Benedictus visu ꝓphetico cognouit eum transformatum et reprehendens predixit ei ventura.ꝙ Totilas postea obsedit romam magna fame vrbem ꝑmente. folio.lxxxv.
De bello nauali belisarij cum gothis. fol.lxxxv.
De captōne vrbis et oratōne totile ad suos. Et responsio totile ad romanos. fol.lxxxv. in fi. et seq.
Qꝫ totila mittit oratores ad imꝑatorem ꝓ pace cui imperator respondet. folio.lxxxvj.
Qꝫ roma recuperatur a belisario. Et totila obsidet perusiumqui demum deficiente victu septimo anno obsidionis vi'cepit. fol.lxxxvj.
Qꝫ Totila mandauit sanctꝰ Herculanum epīscopū perusij occidi. Et iterum totilas romam obsidet. folio.lxxxvj. in fine ꝫ sequenti.
Qꝫ gothi multas ciuitates capiūt in ytalia. fol.lxxxvij.
De narsete misso in ytaliam a iustiniano. fol.lxxxvij.
De bello nauali in quo Totilas cum gothis fuerant superati. fol.lxxxvij.
De bello Narsetis ꝑtra gothos in quo ydrūa insignis gothoꝝ ꝫ totilas occidunt'. fol.lxxxvj.
Qꝫ a narsete roma capitur.et theias rex gothorum occiditur. folio.lxxxvij.
De precibus factis ꝑ narsetez ꝫ ꝑ populum romanum et clerum apud iustinianū vt vigilius papa ab exilio reuocaretur. Et de iustino adoptato in filium a iustiniano, ꝫ quibusdam alijs. folio.lxxxviij.

Sextum capitulum de Justino imperatore secundo incipit Successit.in primo de Sophia imperatrice contumeliante per literas narsetem ꝓter quod indignatus narses introduxit regem longobardorum in ytalia et quibusdam ꝓdigijs. fol.lxxxviij
De alboino rege longobardorumqui occidit regem gepidarum: et filiam ipsius regis in vxorem ducta ab ea occiditur. fol.lxxxviij.
De Theophilo se ydrabolo dante vt recuperaret dignitatem suaz. et penitēcia eius. Et de miraculo puerum dei missi in fornacem a parentibus. folio.lxxxviij. in fine.
De diuisione regni francorum inter filios lotharij ꝫ vxoribus eorum. Et occasione Sigiberti regis. folio.lxxxix.
De hylperico rege francorum et fredegundi concubinarij regine procurante mortem viri per adulterium. folio.lxxxix.
De sancto Columbano reprehendente regē ꝙ adulterio ꝓpter quod expellitur.ꝫ brunichildis regina occiditur. fol.lxxxix.
De morte iustini imperatoris. qui tyberium adoptauit filium constinit imperatorem qui victoriā habuit contra persas. fol.lxxxix.
De mauricio imperatore ꝫ antiochia subuersa et inundatione pluuiarum tantarum vt diluuium crederetur. Qꝫ Mauricius rebellauit armenos et persas. folio.lxxxix. ꝓpe finē.
De cosdroe rege persarum: et de quodam fatuo faciente miracula:et dicente se ꝛpm. Et de agilulpho rege longobardorum. Et conuersione longobardorum. folio.xcj.
De occasione mauricij imꝑatoris facta ꝑ focam vsurpantem sibi imperium. folio.xcj.

Octauum capitulum de sanctis illorum temporum Et incipit De sanctis. Et in primo de sancto gregorio et abstinentia et miraculis eius. folio.xcj. ꝓpe finē.
De sancta Brigida in scotia. vita eius et miraculis. folio.xcj.

Etauum ca. de sancto Landelfo et vita eius. primo incipit Lempibus. folio.xciij.
De sancto greg. lingonicensi epo. fol.xciij.in fi.
De sancto Hermano augustudunen. episcopo ⁊ vita ei⁹. folio.xciij.
De sancta radegunde regina in francia. fol.xciij.
De sancto brendano de scotia. Et episcopo machute. folio.xciij.
De sancto fansone volensi. fol.xciij.ꝑpe fine
De sancto etbino. fol.xcv.
De sancto balalo. fol.xcv.
De sancto Amando. folio.xcv.
De sancto greg. turonen. fol.xcv.in fine.
De sancto iohanne alexandrino qui cognominat⁹ est elemosynarius: ⁊ de clynis eius ⁊ admonitõibꝫ. folio.xcvj.
De quibusdã aliis actibꝫ ei⁹ virtuosis. fol.xcvj.ꝑpe fi.
De exemplis ei⁹ inducentibꝫ ad clynas. fol.xcvij.

Onum cap̃. de miraculis ⁊ exemplis aliquoꝝ que narrat greg. in libro dyalogoꝝ. Et incipit Multa. Et in primo. de bonosato. fol.xcvj.
De libertino suscitante mortuũ ⁊ patiaci⁹. fo.xcvij
De sancto equitio ⁊ virtutibꝫ eius. fol.xcvij.
Quãe equitius a deo missus fuit ad ꝓdicandum: ⁊ qt papa miserat ꝑ eo reuelatõe deo demittus fuit. folio.xcvij.
De sancto ꝓstantio ⁊ humilitate eius. fol.xcvij.
De nonnoso epo monacho ⁊ miraculis eius. folio.xcvij.ꝑpe finẽ
De sancto bonifacio: ⁊ elemosynis eius ⁊ miraculis. folio.xcvij.in fine et seq̃n.
De sancto fortunato tudertino episcopo ⁊ miraculis ei⁹. folio.xcix.
De sancto senerore et mortuo resuscitato ꝙ eum ad temp⁹ breue. folio.xcix.in fi. ⁊ seq̃ẽ.
De dario mediolan. epo. folio.c.
De fausino cosalino epo. folio.c.
De andrea fundensi epo et indeo cernente discussionẽ de monum. folio.c.
De sancto fridiano lucensi epo. folio.c.
De sancto Lerbonio populonie epo. folio.c.
De ysaac de syria heremita. folio.cj.
De sancto enticio ⁊ florentio ⁊ miraclis eoꝝ. fol.cj.
De martino solitario et opibus eius mirꝫ. folio.cj.
De quodam mortuo resuscitato a fulgentio et de benedicto monacho. folio.cj.in fine et seq̃ẽ.
De miraculis factis a reliquijs sanctoꝝ. folio.cij.
De menna solitario ⁊ martyrio quocundã rusticorum. folio.cij.
De eleuterio abbate ⁊ miraculis eius. fol.cij.
De sanctulo ⁊ miraculis ei⁹ et magna caritate exponente se ad mortẽ ꝓ salute corꝫdali ꝓximi. folio.ciij.
De sancto amantio. folio.ciij.
De cecitate mentis nostre circa intelligibilia et quarto dyalogorum. fol.ciij.
De ꝓbis salomonis in ecclesiastico vbi videntur homines bestijs assimulari. Et quõ intelligant. folio.ciij.
Quãuis etsi nõ videt in corpore rõ et opibus eius ostendatur ibi esse. folio.ciij.in fine ⁊ seq̃ẽ.
Qr animalꝫ eruentio de corpe aliqñ dulcedo laudis celestis audiatur. folio.ciij.
De puero quinquẽnij blasphemante et anima eius a demonibus delata. folio.ciij.
De quodã milite resuscitato qui retulit ⁊ penas aliquoꝝ ⁊ gloriã aliorꝫ ab eo visa in alia vita. fol.ciij.

Erciusdecimus titul⁹

ꝓtinet gesta ꝙ annos centum et octo summorum pontificum et imperatoꝝ. Et dicta vetorum ysidori. et bede. Et de machomet et lege spurcissima ab eo inventa: ⁊ acceptata a saracenis. turchis. ⁊ tartaris. et reprobatione eius ꝓ rationes. Et in primo ca. de summis pontificibus. Et incipit Post mortem gregorij. Et in primo de sabiniano papa. folio.ciij.in fine.
De Bonifacio.iij. papa. folio.cv.
De bonifacio.iiij. hic instituit festũ omniũ sanctoꝝ. fol.cv
De deuisdedit papa ⁊ quibusdã dictis eius. fol.cv.
De bonosio papa. folio.cv.
De seuerino papa. folio.cv.
De Iohanne papa. folio.cv.
De theodoro papa. folio.cv.
De sancto martino papa. qui ꝙgregato concilio excõmunicauit et deposuit alexandrinum ⁊ cõstantinopolitanũ patriarcham ꝓpter heresim. ꝓsecutione facta ꝑa ipsum: ⁊ ordinationibus eius in decretis. fol.cv.et seq̃.
De eugenio primo papa. folio.cvj.
De vitaliano papa. folio.cvj.
De adeodato papa. fol.cvj.
De damno papa. folio.cvj.
De agatbone papa. et concilio generali facto per eum. folio.cvj.
De leone secundo papa. folio.cvj.
De benedicto papa. folio.cvj.
De Iobãne quinto papa. folio.cvj.
De canone papa. fol.cvj.
De ꝓtentione de papatu. fol.cvj.
De sergio papa ⁊ quibusdam ordinatõibus eius in decretis. fol.cvj.
De Iohanne.vj. papa. fol.cvj.ꝓpe finem.
De Iohanne.vij. papa. folio.cvj in fine
De ꝓstantino papa ⁊ zosimo papa. fol.cvj.in fine.

Ecundam ca. de sancto Ysidoro epo. Et incipit Imperante in primo. De libris editis ab eo. folio.cvj.in fine et seq̃ẽ.fol.
De dictis eius circa materiam legum in decretis. folio.cvij.
De dictis eius circa generalia scilis ⁊ reprobatõnes heresum. folio.cvij.
De sententijs eius quo ad clericos et ordines eorum. folio.cvij.
De circumstantijs considerandis in scripturis. folio.cvij.et.cviij.
De dispensatõe circa lapsos. Et de aliquibus sacramẽtis. folio.cviij.
De prelatis ⁊ alijs materijs. fol.cviij.
De dictis eius in soliloquijs. folio.cviij.
De quibusdã documentis eius. fol.cviij

Ercij capitulũ de venerabili beda. Incipit Beda. Et in primo ꝙ fuit ꝓsbyter monachus de anglia. Et libris editis ab eo. fol.cviij.ꝓpe finem
De dictis eius et decretis. fol.cviij.in fine.et seq.
De motuo suscitato narrante varias penas quas vidit in alia vita fm bedam. folio.cix.

Vartum capitulum de imperatoribus et regibꝫ francie. Incipit Interfecto. Et primo de rege ꝓsarum contra eum insurgente. ꝓpter occisionem mauritij. folio.cix.ꝓope finẽ.
De lotbario ⁊ theodorico regibus francie inter se bellantibus et theoberto rege francie occiso a fratre ⁊ alijs seuis occasionibus. fol.cix.in fine et.cx.
De heraclio imꝑatore procurante mortem foce. Et ipse imperans contra Cosdroe pugnans superat eum cum sua. folio.cx.
De superbia Cosdroe se deum facientis: et occisione ei⁹

ab heraclio. Et miraculo de reportatione crucis in hie rusalem. folio.cc.
De bello inter romanos ⁊ saracenos sub Heraclio q̃ re mium efficitur hereticus. folio.cc.prope finem.
De hierusalem capitur a saracenis cum tota syria. folio.cc.in fine et sequen.
De Constantino secundo filio heraclij imperante. occiso dolo nouerce. Et herodiano secundo filio heraclij imperante misso in exilium cum matre per constantem cõ stantini filium imperantem: qui ecclesiam persequitur Et de regibus francie et capthone barbadis regnie. folio.ccj.
De constantino tercio filio constantij imperante ⁊ procurante concilium generale sub agathone papa. Ad q̃ hereticj condemnantur vicentes vnam tm̃ naturã in xpo opationem ⁊ voluntatem in xpo. fol.ccj.
De Justiniano secundo impatore filj constantini predicti qui hereticos psequitur ecclesiam. fol.cciij.
De leontio seu leone vsurpante imperium. Et de Tyberio ab eo auferente imperium et Justiniano secũdo relegato recuperante imperium sibi ablatum. folio.cciij.
De ipso Justiniano vocante papam ad ꝓstantinopolim et honorante et occisione eius cum filio propter crudelitatem suam. folio.cciij.

Vintum capitulũ de machometo. Et incipit Inter. Et in primo. de fallacijs eius multiplicibus. ⁊ varijs opinionibus circa ipsum et falsuria eius. folio.ccij. in fine et.cciij.
De cerimonijs saracenorum ꝑm legem machometi. folio.cciij.
De paradiso carnali quem promittit machometus suis tribus legem suam. folio.cciij.
De inferno quem pminciat transgressoribus legis et. et resurrectõne mortuorum. fol.cciij.
De morte eius ⁊ sepultura. fol.cciij. in fine.
De reprobatione ecclesiarum legem illã cum sit bestialis. folio.cciij.
Rationes quibus probatur lex illa esse a dyabolo ⁊ nõ deo. Et de signis falsis machometi. folio.cciij.
De doctrina Alchorani quomodo sit stulta ⁊ turpis: et a nullo sapiente recepta. fol.cciij.
Qr machomet⁹ fuit falsus prophetes nec fecit miracula nisi fallacia. fol.ccv.

Extum capitulum de multis sanctis. Et incipit De multis. Et in primo de sancta Phara virgine. folio.ccv.
De sancto pharaone episcopo et vrote ei⁹ moniali folio.ccv.ꝑpe finem.
De discipulis sancti columbani. fol.ccvj.
De sancto Allarico et miraculis eius et precipue mortui resuscitati. folio.ccvj.
De sancto hyldemanto episcopo. fol.ccvj.
De sancto austregisilo. fol.ccvj.in fine.
De sancto sulpitio ⁊ miraculis eius. fol.ccvij.
De sancta Saleberga abbatissa. folio.ccvij.
De dagoberto rege francorum. fol.ccvij.
De sancto Magnobodo et suscitatione pueri ab eo. folio.ccvij.in fine et sequen.
De sancta Aurea abbatissa et puellõne eius ꝑpter quendam excessum. fol.ccviij.
De sancto romarico. folio.ccviij.
De sancto goerichbo epõ. fol.ccviij.
De sancto Amulfo ⁊ miraculis eius. folio.ccviij.in fine et sequen.
De Osbaldo nordanhumbrorum rege occiso et miraculis et reliquijs eius. folio.ccix.
De sancto Eligio et miraculis ei⁹ et morte suscitato. folio.ccx.
De monasterio seminarum ab eo instituto. et morte eius ac miraculis. fol.ccx. ⁊ ccx.
De sancto Audoeno episcopo et austeritate eius ⁊ meritis ac miraculis. folio.ccx.
De sancto Philiberto et molestijs ei illatis a dyabolo. folio.ccx.
De sancto Richario. Et de sancta Augustilina. folio.ccxj.
De sancto Aulberto monacho et epõ. fol.ccxj.
De sancto Aglo et miraculis eius. Et sancto Vidiberto folio.ccxj.
De sancto Fortio. et de ser accusationibus quas fecerũt demones contra eum mortuum. folio.ccxj.prope fi. ⁊ sequenti.
De sancto andomaro. folio.ccxij.
De sancto praiecto ⁊ pena occidentium eum. fol.ccxij.
De sancto Theodoro qui instituit canones penitentiales. fol.ccxij.in fine.
De sancto Leodegario martyre. Et sancto Gaurino fratre eius. folio.ccxiij.
De sancto vigilio. Et de eclipsi solis et lune et pestis accidente manna ⁊ remedio. fol.ccxiij.
De sancto Lamberto epõ et martyre. ⁊ patientia et humilitate eius in depositõne sua. fol.ccxiij.
De sancto Leufredo. fo.ccxiij ꝑpe finẽ.
De sancto wandregisilo. et misericordia eius et insidijs dyaboli ꝓra eum. fol.ccxiij.in fine ⁊ sequẽ.
De translatiõne beati Benedicti de monte cassino. folio.ccxiiij.
Qr voluerũt reportare corpus de francia ad montez cassinum ⁊ non potuerũt. fol.ccxiij.
De sancto Egidio abbate ⁊ miraculis eius et precipue in suscitatõne mortui. fol.ccxiij.
De sancto Lupo senonen. epõ in cuius calice celebrãtis lapsa est gẽma de celo. fol.ccxv.

Vartusdecimus titulus

primet gesta summor̃ pontificum et impatorũ Centum annorũ scilicet a tempe Greg. secundi vsq; ad tempus Leonis.iij. Et a tempe philippici impatoris vsq; ad imperiũ karoli magni inclusive. Et de coetaneis Alchuino et rabano. Et incipit Anno dñice incarnationis. dccxij. Et de summis pontificibus. Et in primo de Greg.ij. papa qui misit ad predicandũ teutonicis ⁊ cõuersi sunt. folio.ccxv.
De greg.iij. Et de pollio ꝓtra impatorem. ⁊ alios destruentes imagines. ⁊ trãslatiõe corpis aug. fol.ccxv.
De zacharia papa cui basilius retulit longobardos ⁊ restituit terras eccie. Et de karlomanno q̃ frater pipini regis fit monachus. Et pipinus fit rex francor̃ p̃ zachariam papam. fol.ccxv.in fi. ⁊ ccxvj
De stephano.ij. papa q̃ misit ad pipinũ p̃ adiutorio cõtra lõgobardos. q̃ venerũt in yraliã coegit regẽ longobardor̃ restituere terras ecclesie. fol.ccxvj.
Qr basilius p̃ recessum pipini iterũ abstulit terras eccl̃e Et iterũ pipinus reuertẽs cogit restituere. fol.ccxvj.
De paulo papa. et de karolo magno q̃ adeptus ẽ totum regnũ francie. ⁊ de ꝓstantino antipapa depposito. folio.ccxvj. ꝑpe finem.
De Stephano.iij. papa et pollio per eum facto et dictis eius. fol.ccxvj.

De adriano papa qui misit ad karolum magnum vt liberaret ytaliã a longobardis. folio.cxxvj.
Qr karolus magnus intrans ytaliã capta papia desidenũ regem longobardoꝝ vltimum transiuit in francia: propter quod ytalia liberata est totaliter a Longobardis. folio.cxxvj.
De adriano papa faciente pcilium et dante magnã potestatem karolo magno in electõne pelatoꝝ. Et de heresi feliciana ꝺdemnata ꝛ decretis adriani. fol.cxxvij
De sancto bonifacio archiepõ magũtino qui puertit teutonicos ad fidem ꝛ victis eius in decretis. folio.cxxvij.in fi. et sequẽ.
De Leone papa.iij. qui capitur a romanis ꝛ eroculatur. Qui illuminatus accedit ad karolum: ꝛ veniens romã puniuit qui offenderant papam. fol.cxxviij

Ecundũ capitulũ de impatoribꝫ. Et in primo de pbilippico vsurpante impẽriũ. Incipit Pbilippicus. folio.cxxviij.
De anastasio vsurpante impẽriũ et de sancto albino mortuum suscitante. fol.cxxviij.
De theodosio vsurpante impẽriũ. Et de sancto wolframo: ꝛ ratbbodo recepto a ꝺyabolo p visionẽ. folio.cxxviij.in fi. ꝛ sequẽ.
De leone vsurpante impẽriũ. Et de saracenis obsidentibus pstantinopolim. Sed superati sunt. folio.cxxix.
De karolo martello rege francie multas natões sibi subiugante et occidente eã suis. cccl.xv. milia saracenoꝝ. folio.cxxix.
De pstantino impatore filio leonis. Et translatõne corpoꝝ beate marie magdalene. fol.cxxix.
Qr karlomannus frater pipini fit monachus: ꝛ pipinus fit rex francie. De terremotibꝫ terribilibꝫ ex quibꝰ aliq̃ vibes ex toto. aliq̃ ex pte subuerse sunt. Alie a montania ad subiecta campestria cum muris ꝛ habitatõibꝫ suis integre plus q̃ p sex miliaria transmigrauerũt. folio.cxxix. ppe finẽ.
De pstantino impatore ꝓuocante synodũ ꝛ iubente imagines destrui. fol.cxxix.in fine.
De leone filio pstantini impante: ꝛ fazonibꝫ puersis ad fidem ꝛ baptizatis. fol.cxxx.
De karolo magno bellante ꝓtra saxones ꝛ cõtra guascones. ꝛ hungaros ꝛ ꝓtra normannos et boemos et oĩes sibi subiugante. fol.cxxx.
De pstantino imperante cum matre eius byrenẽ. que priuata est ab eo impẽrio. Sed ipsa filiũ excecauit ꝛ incarcerauit ꝛ impauit. fol.cxxx
De karolo magno ꝛ diligentia eius ad cultũ diuinũ. Et de pinratione ꝓtra eum pugnta. Et de miraculo imaginis xp̃i illusa a iudeis. folio.cxxx.

Erolꝺ ca. de amelio ꝛ amico amicia in effigie similibus. Incipit Martat. Et in primo. Qr baptizatur a papa: ꝛ qꝫ discedentes abinuicẽ ꝛ se quærentes recognouerunt. fol.cxxxj.
Qr amelius cognouit carnaliter filiam karoli. Et amicus hardericum incusantes ameliũ occidit in duello. amelium se fingens: ꝛ filia karoli assignata amelio in vxorẽ ipse eam reddidit amico. fol.cxxxj.
Qr amicus leptosus effectus ꝛ ꝓpter hoc ab oĩibus etiã vxore electus est susceptus honorifice ab Amelio: qui amelius ex reuelatõne angeli occidit filios suos vt sanguine eorum lotus amicus sanaretur: qui resuscitati sũt fol.cxxxj.
Qr in exercitu karoli bellãtes ꝓtra longobardos predicti occisi sunt. Et qꝫ karolus restaurauit flotentiam a totila vastatam. fol.cxxxj.

Vartus capitulũ de karolo magno. Incipit Karolus. Et in primo de dispositione corporis ei⁹ et fortitudine ꝛ vitã ei⁹. fol.cxxxij.
De moribus eius ꝛ bonore eius ad ecclesiam. fol.cxxxij.
De terremotu maximo ytaliã ꝓcutiente ꝛ peste sequente Et imperio romano collato karolo magno ꝛ nationibꝰ ei subiectis. Et catbalogo impatoꝝ grecorum vsq; ad karolum. fol.cxxxij.
De liberatõne terre sancte p karolum et religuijs ei datis in hierusalem. fol.cxxxij.ꝑpe fi.
De appantõne iacobi apostoli facta karolo monentis ad liberandum byspaniã ab infidelibꝰ. fol.cxxxij.
De pacto karoli inito cum aygolando principe infidelium byspania. folio.cxxxij.
De pactis inter exercitum aygolandi ꝛ exercitũ karoli cõcurrentibꝰ multis regib⁹. fol.cxxxij.
De ꝓmissione ab aygolando facta karolo in recipiendo baptismũ quam nõ seruauit. Et occisione maxima infidelium p xp̃ianos vbi ꝛ aygolandus occiditur. folio.cxxxiq.ꝛ sequẽ.
De occisione gigantis feriacuti facta p rolandum. folio.cxxxiij.
De ꝺditione ganalonis qui erat cum karolo qua victi sũt christiani et rolandus ꝛ alij plures palanni occisi sunt. folio.cxxxiij.
De visione qua habuit epus turpinus in missa ꝛ occisus in ꝓdio. Et occisione ganalonis ꝓpter ꝓditionẽ. fol.cxxxiij.
De reuelatõne corporis sancti saluij ꝛ gestis eius. folio.cxxxiij.ꝓpe finem.
De studio translato a roma in parisius. Et de.iij. discipulis bede. frabano: alcbuino: claudio et iobãne. q̃ ꝓmouerunt illud studium. fol.cxxxv.
De moribus karoli erga familiã. fol.cxxxv.
De morte karoli ꝛ sepultura eius honorifica. folio.cxxxv.

Uintꝰ capitulum de doctoribꝰ illius tempis. Et incipit Flomerũt. Et in ꝓio. de alcbuino magro karoli in artibꝰ et diuinis scripturis ꝛ de libris ab eo editis. fol.cxxxv.
De sermone eius in festo omniũ sanctoꝝ. fol.cxxxv.
De Rabano abbate ꝛ postea epo magantino facto et libris ab eo editis. fol.cxxxv.in fi.ꝛ fol.sequẽ.
De sacramentalibꝰ circa baptismũ quorum significatiõẽ ponit rabanus. fol.cxxxvj.
De laudibꝰ crucis ꝑm rabanum. fol.cxxxvj.
De quibusdã aliis victis ei⁹ in decretis. fol.cxxxvj.

Uintusdecimus titul⁹

ꝓtinet sbam collationũ patrum: ꝛ dicta notabilia ipsoꝝ: ꝛ vitam et ꝓuersationẽ sanctã anachoritarum a paulo primo heremita ꝛ sancto antonio vsq; ad illos solitarios: qui ꝺbuerit sibi vigilare: ꝛ cenobitaꝝ a beato benedicto: vsq; ad ordinem humiliatoꝝ: qui ceperunt Anno dñi. M.cxvij. Et in primo ca. in genere de statu anachoritaꝝ ꝛ cenobitaꝝ. Incipit Festa dei ꝛ salutaris. Et in primo. de quadruplici statu sanctoꝝ in ecclesia. f. apostolorum: martyrũ: doctorum: ꝛ pontificum: et religiosoꝝ sub triplici genere: scilicet anachoritarum. cenobitarum ꝛ serabaitarum. folio.cxxxvj.ꝓpe finem.

Unde principium habuerunt illi tres status religiosorũ. folio.cxxxvij.
De moribus congruentibus illis tribus statibus. folio.cxxxvij.
De commendatione libri collationum patrum Iobãnis Cassiani ꝛ aliorum libroꝝ eius. fol.cxxxvij.

De modo psallendi et orandi in libro de institutis cenobiorum. folio.cxxxvij.
De forma recipiendi et instruendi nouicios: et modo seruandi in eorum conuersatione. folio.cxxxvij.in fine et.cxxxviij.
De instructõe ad quendam facta de receptõe babet⁹, 7 nouem obseruandis. folio.cxxxviij.

Secundum ca. de collatõibo patrum. xiij. Et incipit In prima. Et in primo ex collatione prima abbatis moysi: q̃ finis vite religiose ẽ puritas: 7 de multiplici cõtemplatione erga deum. Et triplici genere cogitationũ. folio.cxxxviij.
De secunda collatõne moysi q̃ discretio supra est necessaria ad quam inducit humilitas. fol.cxxxix.
De tercia collatõne pafancij in qua agitur de triplici vocatione ad deum. Et triplici abrenunciatione. folio.cxxxix.
De quarta collatõne.s. danielis in qua agitur de triplici causa tedij mentalis. Et de triplici statu anime.s. calido frigido 7 tepido. fol.cxxxix.ẽ fi. 7 seqn.fol.
De quinta collatõe.s.serapionis in qua agitur de pugnacto vitiorum capitalium: et quomodo vincãtur vicia. folio.cxl.
De sexta collatione.s. theodori in qua agitur de triplici differentia rerum.s. virtutibus. vicijs et temporalibus bonis. Et de sex causis flagellorum. folio.cxl.in fine 7 sequenti.cxlj.
De septima collatõne.s.sereni in qua agitur de instabilitate mentis. et de angelis malis quomodo cognoscunt cogitatões. folio.cxlj.
De octaua collatõne eiusdem sereni in qua agitur de triplici expositõe scripture. Et q̃ angeli sunt creati ante mundum quod tamen non tenetur bodie. folio.cxlj.in fine et folio.cxlij.
De collatõne nona.s.ysaac in qua agitur de oratõe. 7 q̃druplici specie eius: et multiplici modo orandi. folio.cxlij.
De decima collatõne eiusdem ysaac et de errore vicemũ deum corpoream et causa eius. Et de oratõe. deus in adiutorium meum. fol.cxlij.in fi. 7 seq.
De vndecima collatõne.s.de cheremonis que ẽ de tribus retrahentibus homines a vicijs. folio.cxliij.
De.xij.collatione eiusdem cheremonis vbi agit de perfectione castitatis: 7 gradibus eius. et sex gradibus eius.et de modo acquirendi. fol.cxliij.
De.xiij.collatione.s.eiusdem cheremonis que est de protectione dei et de gratia 7 libero arbitrio: de qua materia ysper et cassiodorus cum arguunt vt male sentientem. fol.cxliij.in fi.et seqn.
De.xiij.collatõne.s.nesterotis de vita actiua et cõtemplatiua. Et de via ad cõtemplatõẽ et variis statibus active et multiplici modo exponendi scripturas. folio.cxliij.
De.xv.collatione eiusdẽ nesterotis et de triplici cã miraculorum. Et q̃ fiunt aliquando a demonibus. folio.cxlv.
De.xvj.collatione.s. Joseph. de amicicia et multiplici genere eius. Et sex gradibus perfecte amicicie. folio.cxlv.
De.xvij.collatõne eiusdem. de diffinitõibus.i.promissionibus: q̃ non sunt facile exhibende. nec semper seruãde. folio.cxlv.
De.xviij.collatione que est pamonis de multiplici genere monachorum. Et de patientia quomodo acquiratur. et exemplis de hoc. fol.cxlvj
De.xix.collatione que est Jobannis. de comparatõne vite cenobitice ad anachoriticam que sit melior: et de singulis vtriusq̃. folio.cxlvj.
De.xx.collatione pinuphij. de penitentia 7 decem modis quibus peccata remittuntur. folio.cxlvij.
De.xxj. collatione que est Theone. q̃ ipse dimisit vtrorem paeter legem cõmunem: differentia inter precepta que semper sunt seruanda: et consilia que non semp: et differentia inter legem mosaicam et euangelicam. et de iunio quadragesime. fol.cxlvj.et.cxlviij.
De.xxj.eusdem theonis. de triplici causa pollutionis in somnis: et quando per eam sit dimittenda communio. folio.cxlvij.
De.xxiij.collatione eiusdem theone. de expositione dicti apostolici. Non enim quod volo bonum hoc ago. Et quid sit principaliter bonum et quid malum. folio.cxlvij.in fi. 7 fol.se.
De.xxiij.et vltima collatione que est abrae. de mortificatione. et q̃ non sunt sequenda omnia exempla sanctorum. fol.cxlix.

Decimum ca. de vita beati antonij incipit P⁹ vocatiuũ. Et in primo. de excellentia sanctitatis eius Et de Paulo primo heremita. folio.cxlix.in fine et sequenti.
De temptationibus ipsius Antonij et visionibus. folio.cl.
De vtestatione hereticoꝝ et doctrina eius ex libro athanasij. folio.cl.
De visionibus et prophetia eius.et discretione. folio.cl.
De testamento eius. fol.cl.in fine.
De disputatõne eius contra philosophos paganos cum ratõnibus fidei. folio.clj.
De eulogio et leproso temptato de impatientia Antonius instruit. folio.clj.

Undecimum ca. de Paulo simplici. Et incipit Paabair: 7 q̃ totũ de pfecta obedientia eius 7 miraculis et visionibus. fol.clj.in fine 7 seqnẽ.

Duodecimum ca. de sancto Hylariane cuius vitã descripsit hieronymus. Et incipit Fuit. Et in primo q̃ in.xv. anno intrauit heremum. et austeritate ei⁹. Et de expulsione demonis p eum. folio.clj.
Qr̃ nunciauit mortem antonij et planxit impetrauit.et miraculis eius alijs. folio.clj.
De morte eius. folio.cliij.

Tertium capitulum de duobus macharijs discipulis antonij. Et incipit De duob⁹. Et in primo de miraculis eorum. folio.cliij.
De diuersis opibus eorum. folio.cliij.
De fuga macharij et humilitate. Et q̃ inuenit caluarias 5 paganiin deserto quam interrogauit de statu eius 7 aliorum infidelium. fol.cliij. ẽ finem.
De machario egyptio qui oratione destruxit maleficium quo mulier quedam videbatur conuersa in equam. folio.cliij.

Septimum capitulum.de abbate Pastore et monacho fugitivo. Incipit Fuerũt. Et in primo.de ipso pastore et dictis eius. folio.cliij.
De Macbo monacho fugitivo. q̃ capto ab infidelibus fuit vxoratus ipse tandem cum vxore in castitate vinctes fugerunt. folio.cliij.

Decimum capitulum de Johanne heremita. Qui fuit prophetа. Incipit Johannes. folio.cliij.ꝑope finem.

De vocamentis eius. folio.clv.
De quibusdam exemplis inductis per eum. fol.clv.
De abbatilla sara ꝙ dictis eius. fol.clv.
De sancto arsenio ꝙ dictis eius. fol.clv.
De aliquibus perfectis. vt ancilla cuiusdam. ꝙ alia inclusa. ꝙ anone. ꝙ pambū. fol.clvj.
De ămonio. ysidoro. dosotheo. ꝙ appellen. fol.clvj.

Onum capitulum de moyse ethiope. Et incipit moyses. ꝙ in primo de conuersione et timore pene ꝙ molestijs dyaboli erga eum ꝙ monitis eius. folio.clvj.
De ipso moyse facto episcopo saracenorum. et martyrio eius ꝙ aliorum. fol.clvj. ꝙ clvij.
De monasterio trium milium monachorum. Et de theona. dosotheo. ꝙ piamone. fol.clvij.
De abbate siluano. fol.clvij.

Ecimum capitulum de sancto apollonio. Et incipit de sancto. Et in primo de predicatione ꝙ miraculis eius. ꝙ regulis eius datis subditis. et cibarijs a deo missis. fol.clvij.
De multo patrone conuerso ꝙ visione sibi facta et statiõe solis ad pces eius et mortuo suscitato. fo.clviij.
De sancto coprete ꝙ sancto beleno. fol.clviij.
De sancto papbuntio. fol.clviij.
De thaise meretrice conuersa per papbuntium. folio.clviij.
De duodecim monasterijs virginum et sanctitate earum et sancta melania. Et de virgine que abscondit arbana suum. folio.clix.
De quadã virgine xpiana misla in pstibulo a iudice. Cui quidã intrans ad eam vestimenta sua tradidit vt sic incognita ꝙ incorrupta exaderet. folio.clix.
De quadam virgine lapsa ꝙ penitente. folio.clix.
De quodam lectore falso accusato de fornicatõe sed liberato. folio.clix.
De sancta melania romana. folio.clix.
De monasterio quadringentoꝝ virorꝝ. Et alio quadringentarꝝ feminarꝝ in quo quedam fatuam se simulãs declarata est magne sanctitatis. fol.clix ꝓpe finem.
De sancta eufrosina que mates se simulans recepta est in monachum. et ostensione innocentie sue de fornicatiõe sibi imposita. folio.clx.
De sancta marina simulante se masculum. Cui simile accidit quod eufrosine. folio.clx.
De sancta maria egyptiaca zosima abbate ipsam reperiente. folio.clx.
De Johanne carpentario bõte spũ ꝓphetie. Et de sancto Serapione. folio.clx. ꝙ clxj.

Ndecimum capitulum de sancto Pachomio. Et incipit de sancto. Et primo de temptatiõe eꝰ et confortatione p angelum. folio.clxj.
De congregatione facta per Pachomium in monasterijs in quoꝝ aliquibꝰ septem milia monachoꝝ et vltra erant. folio.clxj.
De regulis viuendi quas dedit pachomius et reuelatiõe angeli. folio.clxj.
De dicto notabili eiusdem beremite. fol.clxj.
De sancto euagrio. folio.clxj.
De quodam perfecto viro diu vehementer temptato. folio.clxij.

Uodecimum capitulum de sentẽtijs notabilibus diuersorum sanctoꝝ patrum. Et incipit Documenta. Et in primo de sententia Silui ꝙ agatonis ꝙ arsenij. et quorundam aliorum. fol.clxij
Exemplum de duobus latronibus et duobus penitentibus et quibusdam alijs notabilibꝰ. fol.clxij.
De alijs sententijs notabilibus diuersorum breuiter. folio.clxij.
Exemplum ꝓtra presumptõem et iactãtiã. fol.clxiij.
Exemplum ꝓtra iudicium temerarium ꝙ ꝓtra temptationes carnis. fol.clxiij.
De quodam solitario comburente sibi digitoꝝ man⁹. ad superandam temptationem carnis. qui mulierem lasciuam resuscitauit. et quibusdam alijs exemplis. folio.clxiij.
Post multos doctores religiosos vel fundatores religionum grecos et latinos. Deinde ad religiosos sanctos q̃ claruerunt in occidente prosequitur hystoria. Et prio de sancto benedicto. folio.clxiij ꝓpe finem.

Ecimũ decimum capitulum. De beato Benedicto Et incipit. Fuit vir. ꝙ in p. Quo seculum reliquit solitarius tribus annis fuit. ꝙ a presbytero in pascha visitatus fuit dño reuelante. fol.clxiij.
De temptatione eius grani carnis. ꝙ victoria: quem electum in abbatem monachi veneno extinguere quesierꝰ ꝓpter quod curam eorum dimisit. fol.clxiij.
Qꝝ plura monasteria construxit ꝙ monachum vagabundum disciplina correxit. Et florentino ꝓsbyter qui eum ꝓsequebatur mala morte perijt. fol.clxiij.
Qꝝ predicatione multos conuertit. Infestatiões a dyabolo habuit. mortuũ suscitauit. folio.clxv.
Qꝝ spiritu ꝓphetie claruit. ꝙ multa occulta cognouit ꝙ alijs predixit. fol.clxv.
De miraculis eius: ꝙ precipue mortuo suscitato. ꝙ Mauro super aquas ambulante. ꝙ vase olei projecto et non effuso et miraculis eius alijs. fol.clxv.
De germana eius sancta scolastica cuius animam meritis ad celum vidit ascendere: et similiter animam germani episcopi capuani. fol.clxvj.
De felici translatu eius et visione glorie sue. fo.clxvj.
De regula eius et quinq̃ gradibus humilitatis quos ponit in regula ipa. fol.clxvj.

Uartumdecimum capitulum de sancto Mauro eius discipulo. Et incipit post benedictum. Et in primo q̃ missus fuit a benedicto cum ĉetuꝰ i francia ad ꝓstruẽdum monasterium: et de miraculis que fecit in via fol.clxvj. ꝓpe finem ꝙ sequẽti.
Qꝝ florus magnus vir et amicus regis tradit ei locum ad construendum monasterium. et de miraculis que fecit. etiam mortuum resuscitando. et florus ibi monachus efficitur. fol.clxvj.
Qꝝ ꝙgregauit ibi centum quinquaginta monachos ex q̃bus centum. xvj. mortui sunt in breui et ipse post eos. folio.clxvij.
De sancto placido discipulo benedicti. Et primo de nobili progenie eius. et de oblatione facta de ipso. Et donatione facta p tertullum patrem eius. folio.clxvij. in fine ꝙ sequenti
De emissione eius in Syciliam. Et miraculis que fecit in via. folio.clxvij.
De aduentu eius in syciliam et moribus eius sancti ꝙ miraculis eius. folio.clxviij.
De visitatione germanorum placido facta et persecutõe saracenorum ꝙ martyrio eius ꝙ aliorum. folio.clxviij.

Uintumdecimum capitulũ. De sancto Romualdo qui instituit eremum camaldulensium. Et incipit Sanct⁹. Et in primo q̃ petrus Damianus vitam eius descripsit. fo.clxix.
Qꝝ fuit de rauenna. Et vidit sanctum apollinarem in visione spirituali. Efficitur monachus. Et quia socij que-

fierunt eum occidere: recedens ad marinum heremitaz accessit. folio.clxxr.

De austeritate vite eius. fol.clxxr.

Pater eius fit monachus. Q simulauit se fatuum et demones eum verberauerit. folio.clxxij.

Q otto impator eum visitauit: abbas conqueritur: 7 subditis conquerentibus de seueritate eius eos dimittit: pacem tyburtinis pcurat. fol.clxxr.

De sancto Bonifacio discipulo eius: qui cum transiens per ignem non fuisset lesus multi conuersi sunt ad fidē. folio.clxxr.

Q duo ex discipulis eius mittuntur ad barbarum reges: p̄ter fidem et ipse Ottoni imperatori mortem predixit. folio.clxxr.

De moribus: et deuotione romualdi et sapientia sibi infusa. folio.clxxr. prope finem.

De multis persecutōnibus sibi illatis etiam a monachis: et abstinentia eius mirabili et morte eius. folio.clxxj.

Octumdecimum capitulum de oddone: qui instituit ordinem cluniacensem. Et incipit Fuit ānō Et in primo de scientia eius et sanctitate: qui et .b. gregorio in visione erbortat⁹ fuit moralia sub compendio ad suum volumen redigere. folio.clxxj.

Q institutus est abbas monasterij cluniacensis qui regebat monachos cum magno ngote et miraculis eius. folio.clxxj. in fine.

De quibusdam miris operibus. et quibusdam exemplis per eum inductis ad inducendum monachos ad obseruantiam regularem. Et de oddone successore eius. folio.clxxij.

Quomodo factus est episcopus. et de moribꝰ eius in episcopatu. folio.clxxij.

De miraculis eius. folio.clxxij. in fine.

De quadā visione qua ostensum est multos liberari a penis in alia vita: pter orationes et merita cluniacensium: quos post oddonem regit odilo: qui et sermones festivos elegantes edidit. folio.clxxij.

Q post oddonē successit in regimine cluniacensis ordinis Hugo qui fuit magnarum virtutum: qui visitans stephanum papam florentie decumbentem: cuz intrabat ad eum dyabolus exibat de camera: et cum egrediebatur hugo dyabolus reuertebatur. Et in magna veneratione habitus fuit apud reges et pontifices: cognitoz modum materie libri visionis congruē quem obscenitatibus et gentilium ritibus plenum: indignū erat ibi subsisterni. folio.clxxij.

De quodam episcopo qui mortuus reuelauit se esse in penis quia verba solatiosa nimis frequentabat. Et de pfato hugone qui vidit virginem matrem cum filio in festo nativitatis dominice. Et de morte eius. folio.clxxij.

Octimumseptimum capitulum de beato Johanne gualberto qui instituit ordinem vallis umbrose. Anno domini. M.xl. Et incipit Circa idem. Et in primo q̄ fuit et nobilib⁹ parentib⁹ nat⁹: vir mirabilis 7 florentinus. Qui obvians inimico suo ei parcens: pter amorem crucifixi in ecclesia oranti crucifix⁹ se inclinauit. inde q̄ sanctus est factus monachus. folio.clxxiij.

Q cum abbas illius monasterij .s. ciminiatis creatus esset per symoniam commissam cum episcopo florentino. de consilio cuiusdam heremite in publico manifestauit vicium perpetratum: q̄ monasterium et ordinem instituit. folio.clxxiij.

De pauperate et humilitate eius et miraculis. folio.clxxiij.

Q claruit spiritu ꝓphetie. fol.clxxiij. ꝓpe finē.

De liberalitate eius et misericordia ad pauperes. fol.clxxv.

De multis miraculis factis per eum. fol.clxxv.

De persecutōne maxima quam sustinuit ipse cum monachis eo q̄ publice docebat episcopum florentinum symoniacum: quod et probauit per ignem. Et de morte eius. folio.clxxv.

Octauumoctauum capitulum de ordine cisterciensium quem stephanus fundauit. Anno dñi. M. nongentesimooctauo. Sed beatus bernardus mirabiliter dilatauit. Et incipit Ordo. Et in primo agit⁹ q̄ habuit initium dictus ordo in loco qui dicitur Cistellas in burgundia. Et de sanctitate et vigorositate dicti Stephani. fol.clxxv. ꝓpe fi. 7 se.

De ordinationibus dicti ordinis. fol.clxxvj.

Octuagesimononum capitulum de ordine cenestrātensi. Cuius fundator fuit norbbert⁹. Anno domini. M.cxx. Et incipit Anno. Et in ipso capi. de vita 7 sanctitate eius. folio.clxxvj.

Octogesimum capitulum de ordine templariis militiē qui dicuntur sancti iohannis hierosolimitani. Et vulgariter fratres incupare qui cepit Anno dñi. M. cxx. Et incipit Hoc etiam tempore. Et in primo habetur ad quid talis religio sit ordinata. Et de laudibus eius per beatum Bernardum. et vitu peratōne malorum eorum. folio.clxxvj.

De relatatione religionis in genere. fol.clxxvj.

Octogesimumprimum capitulum de ordine grandimontensi. Instituto a stephano anno domi. M. septuagesimosexto. Et incipit Anno domini. in primo de moribus 7 austeritate dicti Stephani. folio.clxxvj. in fine et sequenti.

Q cum predictus sanctus defunctus est translatus est in alium locum: et multa miracula meritis eius fiebant. Successor eius mandauit vt amplius ea mirabilia non faceret aks in flumine proiiceret ossa eius. fol.clxxvij.

Octogesimumsecundum capitulum de ordine cartusiensium qui⁹ instituit bruno teutonicus cuz quibusdam socijs. Anno domi. M.lxxvj. Et incipit Anno dñi. Et in primo de Hugone episcopo promotore ipsius ordinis 7 sanctitate eius. Et de ipso brunone. folio.clxxvij.

De stupendo miraculo cuiusdam dictoris motum in feretro surgentis: et dicentis se damnatum: qui fuit occasio huius religionis. fol.clxxvij. ꝓpe finē

De quodam fratre dicti ordinis defuncto miracula faciente cui pelor mandauit vt desisteret ab illis miraculis. folio.clxxvij. in fine et sequen.

Octogesimumtertium ca. de ordine humiliatoz: qui habuit principiū. Anno dñi. M.cvij. Et incipit Anno. Et in primo q̄o habuit principiū et de moribꝰ eorum. folio.clxxvij.

Quō omnes ꝑdicte religiones monachales relaxate erūt Sz circa annos dñi. M.cccc. aliqualiter fuerunt reformate: folio.clxxvij.

De ordine sancte brigitte instituto sub duplicib⁹ monasterijs 7 alioz. folio.clxxvij. ꝓpe finem

De mendicantibꝰ autem qui ceperūt circa annū dñi. M. cc. dicē in vltimo titulo huius opis.

Octuagesimus titulus

in quo post narratōes religionū 7 sanctoz monachorum qui fuerūt ab anno dñi. ccc. vsq; ad annū. M. cin precedenti titulo: in isto titulo resumit̄ hystoria de

summis ponticibꝫ: qui fuerunt ⁊n tanto tempe numero xl. Et imperatoribus qui fuerũt ab ãno dñi. dcccxxij. vsq; ad annum. M. cc. vnde et p trecentos annos ꝛc. Et de doctoribus illius temporis et quibusdam sanctꝭ Et de acq̃sitione terre sancte per christianos. Et in primo ca. agitur de summis pontificibus. Et incipit .A. prosecutione hystorie. in primo agit de Leone papa q̃ coronauit imperatorem karolum magnum. Et de q̃busdam dictis eius. folio.clxxix.

De Stephano quarto papa qui perrexit in francias ad Ludouicum imperatorem p̃o negocijs ecclesie. folio.clxxix.

De paschali primo papa. Cui reuelatum est corpus beate Cecilie: et ei ludouicus imperator iurauit fidelitatem. folio.clxxix.

Qui ipse statuit octauas assumptionis beate marie celebrãdas. Et saracenos intrantes ytaliam repulit. Et multa corpora sanctorum inuenta exaltata sunt et venerata. folio.clxxix.

De paschali secundo papa et quibusdam dictis eius in decretis. folio.clxxx.

De eugenio secundo papa qui a romanis coactus martyrio coronatur. fol.clxxx.

De valentino papa qui sedit diebus .xl. et ꝓpter modicitatem temporis a quibusdam non ponitur. folio.clxxx.ꝓpe finem.

De Gregorio quarto. Cui⁹tempe Saraceni vocati a q̃busdam romanis intrauerunt ytaliam. Sed profligati sunt ab astolfo lombardorum et gallicorum. folio.clxxx.ꝓpe finem ⁊ sequen.

De Sergio secundo papa sub quo inchoatum est vt electus in papam mutaret nomen. fol.clxxx.

De Leone papa quarto qui venotus et sanctus fuit. folio.clxxx.

De Iohanne anglico: qui tamen fuit femina. Sed tercius est partus eius. fol.clxxx.

De Benedicto tercio papa. hic electus reguit vt nõ assumeretur ad illam dignitatem. fol.clxxx.

De Nicolao primo papa. Cuius tempe bulgari conuertuntur ad fidem. Et corpus sancti Clementis translatum est rome. Qui excommunicauit Lotharij regem francie ꝓpter adulterium. Et eius tempe greci se diuiserunt ab ecclesia romana operatione pontij vsurpantis sibi patriarchatum constantinopolitanum ⁊ de multis dictis eius. fol.clxxx.

De epistolis eius scriptis ad diuersos. fol.clxxxj.

De Adriano secundo papa et elemosynis eius. qui et cõcilium congregauit constantinopolim. et missis legatis suis sedauit scisma exortum inter ecclesiam romanam ⁊ constantinopolitanã restituto Ignatio et fotino depositio. fol.clxxxj.ꝓpe finem.

De Iohanne octauo papa sub quo claruit Anastasius romane ecclesie Cancellarius: vtraq; lingua peritissimus greca et latina qui transtulit libros Dyonisij de greco in latinum. Et de pluribus decretis ipsius obtãis pape. fol.clxxxj.in fine et seq̃. fol.

De Martino secundo papa. sub cuius tempe rollo dux normannorum cum normannis fidem suscepit. folio.clxxxij.

De Stephano papa quinto. et duobus alijs qui cõmuniter non ponuntur in catbalogo pontificum. folio.clxxxij.

De formoso papa et de expulsione eius et restitutione in sede sua. Et scandalis magnis inde secutis. fol.clxxxij

De Bonifacio .vj. papa. fol.clxxxij.

De Stephano sexto papa. qui fecit corpus Formosi pape de sepulchro extrahi: et in concilio pontificali habitu induto eum et degradari et in tyberim precipitari. folio.clxxxij.

De Romano nomine papa. fol.clxxxij.

De Theodoro papa qui reconciliauit ordinatos a Formoso. fol.clxxxij.

De Iohanne nono papa qui ad confirmandam ordinationem formosi congreganit concilium. et gesta synodi quã congregauerat Stephanus in damnatõnem formosi abuti fecit. fol.clxxxij.

De Benedicto quarto papa. fol.clxxxij.

De Leone quinto papa. qui a ꝓsbytero suo christoforo incarceratus fuit et intrusus in papatu. et electus monachus factus est. fol.clxxxij.

De Sergio tercio papa qui latera ecclesiam et totum vitupram reedificauit. Aliqui ponunt ignominiosa in formosum p illum fuisse facta ⁊ addunt q̃ inuenti corpus eius a peccatoribus in feretro deportati in ecclesia sancti Petri quedam imagines sanctoꝝ vise sunt eum adorasse. fol.clxxxij.ꝓpe finem.

De anastasio tercio. fol.clxxxij.

De landone papa. fol.clxxxij.

De Iohanne decimo papa. Sub huius tempe saraceni intrantes ytaliam supan sunt. Et hungari ytaliam intrantes depopulauerunt tusciam. Et ipse Iohannes strãgulatus est. fol.clxxxij.ꝓpe finem.

De Leone sexto papa. fol.clxxxij.in finem.

De Stephano .vij. papa. fol.clxxxij.in fine.

De Iohanne .xj. papa sub cuius tempe fons sanguinis ianne fluxit. Fuit in potentatu: quia eo anno saraceni ea capta hominibus et thezauris expoliauerunt. folio.clxxxij. in fine

De Leone .vij. papa. fol.clxxxij.

De Stephano octauo papa qui a romanis mutilat⁹ est. fol.clxxxij.

De Martino tercio papa. fol.clxxxij.

De Agapito secundo papa. folio.clxxxij.

De Iohanne xij. sceleratissimo qui ꝑ cibos et munera et minis factus papa fugit de vrbe reprehensus ab imperatore de nouena impudicitia ꝓpter quod repetitus est. Sed violenta rediens ad vrbem sedem repetijt. et demum adulterium committens a dyabolo occisus est folio.clxxxiij.

De Leone octauo. quem romani repulerũt benedictum quẽdam eligentes. Sed imperator Leonem reposuit in sede et benedictum relegauit. fol.clxxxiij.

De Iohanne .xiij. incarcerato a romanis: sed liberato ꝑ Ottonem patientes aciter qui eum incarcerauerunt. folio.clxxxiij.

De Benedicto sexto. Sub cuius tempe gens danorum conuertitur: qui benedictus captus strangulatur. folio.clxxxiij.

De Bonifacio sexto papa. Sed ẽm aliquos ante ipsum ponitur romus papa: Bonifacio autem regente ecclesiam romanam alium fecerunt victum Iohannes decimõquartũ qui incarceratus occisus fuit a Bonifacio folio.clxxxiij.

De Iohanne decimoquinto papa literato et in agbilio experto. quem expulsum de vrbe imperator restituit in sede. folio.clxxxiij.

De Gregorio quinto papa quem romani eiecerunt eligentes alium scilicet Iohannem .xvj. Sed imperator illo expulso Gregoriꝫ restituit. fol.clxxxij.

De Siluestro papa secundo mago et incantatore demonum: qui deceptus fuit a dyabolo in pronunciatione temporis vite sue. Sed in morte penituit. folio.clxxxiij.et sequen.

De Iohanne decimooctauo papa et successore eius Iohanne .xix. quos tamen aliqui non ponunt. Sed post Siluestrum resignant Sergium quartum. folio.clxxxiiij.

De Benedicto octauo papa. Quo electo factus est qui

dam dictus Johannes.xx. Benedictus autem p̄mo rem apparuit in penis ꝓpter pecunias male acceptas. et suffragia petit elemosynarum. folio.clxxxiij.

De Johanne.xx. Sub cuius tempe Hungari qui erant ydolatre pueri sunt. folio.clxxxiij.

De Benedicto nono papa: q̄ electo & papatu factus est antipapa quidam siluester.aj. qui tepositus fuit ⁊ benedictus recuperauit papatum: qui post mortem apparuit in forma monstruose bestie: quia bestialiter vixerat folio.clxxxiij.

De Gregorio sexto. hic statum ecclesiasticum inueniens valde depressum rapinis romanorum cum censuris et cum armis recuperauit ablata. Et quo secute sunt occasiones multorum: et cum ipsum infirmatum cardinales vellent sepelire post mortem in ecclesia. hoc ꝑcognoscens Gregor. congregans eos: ostendit se illud zelo iusticie fecisse. quod ꝓpendere possent et signo manifestando in sepultura eius. folio.clxxxiij.

De Clemente secundo papa per vim facto. Qui cito morienti successit damasus secundus apostolicam sedem et ipse innadens: sed infra mensem recedens. Et de leone nono canonice succedente. In cui⁹ introni zatione audite sunt voces angelorum dicentes. Ego cogito cogitationes pacis. qui zelo caritatis sed non ꝑ scientiaz procedens in bellū cum teutonicis contra normannos apuliam occupantes captus est cum fuisset alis sanctus homo esset. folio.clxxxiij. in fi. ⁊ seq̄.

De Victore secundo papa qui concilium vniuersale florentie celebrauit et multos episcopos ꝓpter fornicationem ⁊ symoniam deposuit. folio.clxxxv.

De Stephano nono papa qui infra annum migrans sepultus est florentie post quem se intrusit ꝑ violentiam Benedictus decimus. Et ipo cedente papatui canonice creatus est Nicolaus secundus tunc cristens episcopus florentinus qui celebrauit concilium rome. in quo Berengarius famosus in sanctitate et scientia adiurauit heresim suam circa sacramentum eucharistie. folio.clxxxv.

De Alexandro secundo episcopo lucano sub quo factus est scisma per lombardie episcopos fact⁹ antipapa cadalus nomine: et per concilium mantue celebratū ablatum est scisma. Et de matilde comitissa faciente donationem ecclesie de terris suis. fol.clxxxv.

De Gregorio septimo et de zelo eius et decretis contra symoniacos. Et q̄ incarceratus a filio prefecti postea liberatus est. Qꝫ excommunicauit imperatorem Henricum et maguntinum episcopū, propter scisma quod tractabant.et humiliatum absoluit. folio.clxxxv.

Qꝫ idem Gregorius iterum excommunicauit imperatorē propter iura ecclesie vsurpata ab eo.et de scandalo ei orto propter decretum contra concubinarios. folio.clxxxvj.

De scismate procurato per Henricum contra Gregorium in quo quidam Clemens fit antipapa: ꝓpter quod papa deponit imperatorem:et alium facit. f. rodulfum: qui occiditur ab exercitu henrici. fol.clxxxvj

De Henrico obsidente romam vbi erat Gregorius i castro sancti angeli cum cardinalibus quem liberauit robertus dux apulie. fol.clxxxvj.

De pluribus decretis ipsius Gregorij in diuersis materijs in decretis. fol.clxxxvj. ꝓpe finem.

De Victore tercio papa nitoricato in sanguine christi et corpore sancti Nicolai translato. folio.clxxxvij.

De Urbano secundo papa facto et monacho: quē henricus quartus persequitur et ipse eum excommunicat. ac etiā regem francie. Et de concilio generali primo plācie et postea in claromonte celebrato. vbi et predicari fecit crucem pro recuperatione terre sancte. folio.clxxxvij.

De decretis huius secūdi Urbani. fol.clxxxvij.

Secundum capitulum de imperatoribus predictis temporis. Et incipit Post billonium frumentum. Et ut primo ꝙ Ludouicus primus filius Karoli magni cepit imperiaz Anno domini octingentesimo decimoquarto. Qui habuit tres filios de baronis: pipinum: et ludouicum. Hic fuit multum deuotus ac diligens in cultu diuino. Contra quem filij insurgentes deposuerunt ab imperio.sed postea restitutus est. Et de magnis prodigijs que tunc euenerunt. folio.clxxxviij.

De Lothario filio eius primogenito qui post eum imperauit: et diuisit regnum francie cum fratribus eius. Tunc ebo bohemorum baptizantur. Et rex anglie tributo sibi facit regnum ecclesie romane. Demum lotharius imperator monachus efficitur. fol.clxxxviij.

De Ludouico secūdo filio lotharij. Qui sumpsit impēnium patre defuncto et lotharius frater ludouici adulterium perpetrat. ꝓpter quod excommunicatur. Et hi filius imperat in grecia. Et karolus rex francie filiam apostatantem oculis priuat. folio.clxxxviij. in fine et seq̄nti.

De mirabilibus que acciderunt eo tempore scilicet fulminum pluuie sanguinee.locustis mirabilibus.omnia cōsumentib⁹. Frigore aspernimo.molestijs demonū. folio.clxxxix.

De karolo secundo dicto calno qui sumpsit imperium.et comete apparente.et inundationibus aquarum. Et bellis multis commissis per francos. Et iohanne octavo qui tunc claruit. folio.clxxxix.

De karolo tercio filio Ludouici imperante dicto grosso: et in grecia imperabat basilius. Quo tempore claruit baldaldus in multis scientijs peritus. Et de corpore beati Martini ad diuersa loca delato cum multis miraculis. folio.clxxxix. ꝓpe finem.

De studijs et actibus virtuosis regis anglie. Quomodo diuidebat tempus vite.terciam ptem scilicet octo horas in legendo scribendo et orando:et terciam in expediendis negocijs regni: et terciam in cura corpis. et de elemosynis eius. folio.cxc.

De karolo quarto filio Ludouici imperante cosonato a Johanne papa. Cuius tempe normanni galliam deuastant. Et hugo filius Lotharij regis querēs regnare oculis priuatus fuit monachus. fol.cxc.

De karolo quarto rege prefato. Et impatore viso in penis cum multis et consanguineis. Et de penis ꝓcipuis in alia vita.ꝓpter mala gesta. folio.cxc.

Qꝫ karolus predictus repudiatur ab imperio et arnulfus filius karlomanni regis fratruelis eius in imperiaz sublimatur et gallia a normannis graniter impugnatur:a quibus Sunderoldus archiepiscopus martyrizatur. Et demum ipsi supantur et christiani efficiuntur. folio.cxc. ꝓpe finem.

De Ludonico quarto qui successit imperio arnulfo patri suo. Anno domini nongentesimotercio. Cui successit in imperio Conradus. Quo tempore saraceni galliam ereuntes calabriam et apuliam beneventum. z romanorum regnum occuparunt et grauissime ytaliam oppresserant. Et in predicto Ludonico fuit finis imperij in francia. folio.cxcj.

De Henrico primo imperante Anno domini nongentesimo vicesimo. Quo tempore hungari depopulantes franciam occisi sunt. Et Affricani ytaliam inuadentes debellati sunt: et Berengarius ytalie regnum vsurpauit. Et quibusdam portentis. folio.cxcj.

De ebelstano rege anglie et virtutibus eius z miraculo contra ginos. folio.cxcj.

Ercium capitulum de tribus Ottonibus imperatoribus successiue. Et incipit De primo ottone. Et in primo habetur q̄ in isto Ottone primo translatum est imperium a francis in alemānos. Anno domini nongentesimo tricesimooctauo. Et persenerat vsq; in ꝑsens scilicet. M.cccclxxj. huius tempore princeps bohemie vir sanctus occiditur a bolislao: ꝓpter quod ecto contra eum per.xiij. annos bellū egit. De hereli antropomorphytarum. Et in oriente imperat Constantinus cum romano filio suo. Q̄ otto liberat regem francie et plures victorias obtinet. folio.cxcj.in fine et folio sequenti.

Q̄ otto primus imperator lotharingiam sibi subiecit. et de eclipsi solis horribili. folio.cxcij.

De secundo romano imperatore grecorum. z captura eius cum multis prouincijs facta per principem persarum z affiriorum: qui multas prouincias christianorum subiugarunt. folio.cxcij.

Q̄ henricus frater Ottonis se rebellans ei ab eo obsidetur in ciuitate merssburg. Cui se subijciens veniā petijt. Hungari ytaliam intrant et vecem modios mannoꝝ a Berengario rege ytalie ꝓ reditu seu processu recipiunt. edmundus pessimus regnat in anglia. fol.cxcij.

Q̄ otto imperator intrat ytaliam et de manu tyrannorū eas liberans rome coronatur. Et papa Johannes.xij. propter scelera sua incorrigibilis deponitur. Et inej Otto in ytaliam veniens punit eos qui incarcerauerant papam Johannem. non ꝑfatus sed alium. folio.cxcij.in fine.

De iustitia ottonis imperatoris seruata. hic enim inter yta liam intrans in conuiuio omnes qui rebellionēs fecerāt trucidari fecit. Et cuiusdam vidue cuius marītum occidi fecerat ad falsam suggestionem vxoris quatuor castra ei vedit. Et falsitate detecta vxorem suam cremari fecit. fol.cxcij.

De ottone secundo filio primi imperante qui apuliam z calabriam que grecorum erant romano imperio subdere quesiuit: sed superatus fuit. Et de sancto medenico. folio.cxcij.

De tercio ottone filio secundi imperantet de Hugone capeth nominato qui multa fecit magna: hic otto tercius fecit consecrari in papam filiastrum quendam magum incantatorem demonum Gilbertum dictum. Et ipse demum veneno periit. fol.cxcij. ad finē.

Vartum ca. de imperatoribus qui creati sunt per electionē. Et primo de henrico secundo duce saxonie. In isto imperatore non ꝑ successionē hereditariā vt priores sed ꝑ electionem ceperunt assumi. Ad quam electionem septē ꝑsone concurrūt. s. tres archiepiscopi cancellarij. Maguntin⁹ cācellarius germanie. Treuerēsis gallie: et coloniensis ytalie. Quatuor etiam principes seculares. s. rex bohemie. dux saxonie. marchio brādeburgēn. et comes palatinus. Et incipit Ottone. Et in primo de his electoribus a quibus iste henricus eligit. Qui cum sua vxore virginitatē obseruauerūt. Subiugens hungarorum conuersa est ad fidem. Et cometes apparuit: quam secute sunt fames et pestis vniuersalis. folio.cxciij.

De quodā magno miraculo ꝑtra choreizantes in loco sacro. Et de purgatōne vulgari ad quam coegit Henricus vxorem suspectam falso habens. Et de morte ipius Henrici. folio.cxciij.

Q̄ vacauit imperiū ꝑ biennium postq̄ eligitur conradus secundus. Cui rebellare se voluit rex bohemie sed non potuit. Et polonia impio facta est tributaria. Rebellātes in longobardia puniuntur a conrado. folio.cxciij.

Q̄ rodulfus rex burgundie regnum illud legauit Henrico secundo. Et quedaꝫ noua obseruatio suggessia est a dyabolo. de quibusdaꝫ illicitis et quibus pactis sequeretur pax. Claret guido aretinus in musica. folio.cxciij.in fine z sequē.

De henrico tercio imperatore cuius vxor accusata de adulterio ꝑ duellum cuiusdam innocentiam ꝓbauit. pr⁹q̄ virum dimisit et religionē ingressa ē. Et vir alia duxit. In festo pentecostes magna rixa et occisio facta ē inter familiares imperatoris et famulos prelatoꝝ ecclesie: pretendentib⁹ de loco dignioꝝ in sessione. De magna angustia quam habuit ipse imperator infirmus pro eo q̄ dedit episcopatum cuidam pro fistula argentea quā sibi fecit in pueritia. folio.cxcv.

Q̄ henricus iste vindelicos infideles subiugauit z ad fidē induxit. Et de roberto guiscbardi et virtutibus eius: z corpe pallantie inuento eaꝫ lucerna accensa quasi nec tinguibili. folio.cxcv.

De edificatōne hierosolime post secundam destructionē folio.cxcv.

De turchis et vnde habuerunt originem. Et quomō sibi fecerunt regem. folio.cxcv.in fine z sequē.

Vintum ca. de henrico quarto imperatore filio tercio post henricum tercium patrem eius. Qui cepit imperare Anno domini. M.quinquagesimosexto primo Incipit Henrico. Et in primo de ꝓsperitate eius in bello in quibus bis z septagesies vincit. Et malis ꝓfuit se ductus multas ecclesie ꝓsecutōnes intulit. Et scisma incurrit. folio.cxcvj.

De vilelmo duce normānorum filio roberti qui efficitur rex anglie z virtutib⁹ eius. folio.cxcvj.

Q̄ henricus imperator excōicatur a gregorio.vij. Et deponitur ab impio instituto a papa alio imperatore. folio.cxcvj.

Q̄ robertus querit cum classe capr ꝓstantinopolim cui nicephorus imperator ꝓstantinopolitanus ꝓ alexio duce resistit. Sed postea sibi vsurpat imperium. folio.cxcvj.ppe finem.

Q̄ alexius imperator cum grecis superatur a roberto. folio.cxcvij.

De henrico imperatore qui iterum excōicatur ab vrbano papa: ꝓpter investituras ecclesiarum. Et q̄ bis obsedit florentiam quia fauebat iuribus ecclesie. Et de mirabilibus accidentib⁹ vt terremotu fame z pestilentia. folio.cxcvij.

Etnum ca. de sanctis ep̄is: et quibusdam regibus

anglie. Et incipit De sancto Dunstano. Et in primo de mira eius in francia 7 moribus eius:7 expulsione ei⁹ de cenia anglie. folio.cxcvij.

Qd factus religiosus temptatus dyabelum superat.7 postea abbas efficitur. folio.ccvviij.

Qd ad episcopatum vocatus renuit postea a deo monitus acquieuit. folio.ccvviij.

De edni rege anglie ꝓpter scelera sua regno priuato frat eius edgarus rex factus est. Et dunstanus aiam eius defuncti de inferno liberauit. folio.ccvviij.

Qd dunstanus ad instantiam regis anglie boc a papa ꝑ curantia translatus est a wintano episcopatu ad archiepatum cantuarienlem qui regem ipm anglie.quia puellaꝫ sanctimoniaꝫ habitu indutam inuitam carnaliter cognouit acriter redarguit. Et venia petenti cum penitentia p septennii coronam regni nō gessaret:bis in ebdomada ieiunaret:7 bezantios panp⁹ dispergeret.monasterium virginū edificaret cum aliis pluribus que omnia humiliter fecit q̄ alis optime rexit. fol.ccvviij.

De virtutibus ꝑdicti regis Edgarij.q̄ quolibet anno sui regni monasteriuꝫ edificauit nouum.q̄ quinq; reges ad curiam coactos ꝑpetuo sacramento sibi obligauit. Et visionem de contingendio in anglia habuit. folio.ccvviij. in fine 7 se.

De constantia dunstani archiepi. Nam quendam comitem ducentem cognatā suam nolentem se corrigere excommunicauit:nec ad preces regis nec pape absoluere voluit. Treo falsatij monete nisi prius eis manus abscideret in festo pentbecosten celebrare noluit. In qua missa columba visa est super eum:et quosdam clericos quos ꝓpter scelera priuauerat cū plures magnates sententiam eius retractare vellent:solarium sub pedibꝫ eorum cadens eos oppressit. folio.ccxij.

De ꝓphetia dunstani ꝑtra domum regiam. Et de elfrida que occidere fecit edwardū regem filium edgarij. vt regnaret filius eius. Et de ecbelredo rege anglie malo a pediculis ꝓsumpto. folio.ccxij.

De transitu dunstani admonitione eius ad ꝑplm et miraculis. folio.ccxij. ad finem.

Septimus ca. de elfego cantuariensi archiepo. Et incipit Floruit. Et in primo de ꝓgenie ei⁹ nobili 7 de abstinēna eius:7 solitudine. Qui fit epc⁹ wentan⁹ reuelatone beati andree apli. folio.cc.

De virtutib⁹ eius 7 eḡnis qui romam ꝑgens inuiā patitur in via cā summa patientia. folio.cc.

De conflantia ipsius 7 plecatone danoꝝ 7 obsidione ciuitatis eius 7 strage bominū.in quibꝰ ꝑplm ꝓfortabat. de martyrio eius 7 miraculis. fol.cc.

De ecbelredo rege anglie 7 magna intemperie aeris i sicc citate 7 humiditate. fol.ccj.

De alio rege anglie noe cinito. Et de eduardo etiaꝫ rege anglie. Et mirabili visione cuiusdam militis malefice folio.ccj.

De quibusdā martyrib⁹:7 de pannulo martyrizato. Et de edmūdo rege martyre:7 quibusdā sanctis mulieribus. folio.ccj.ad finem

De quibusdam mirabilibus illius temporis. vt de incendio cuiusdā ciuitatis revelato. De quodā volante per aerem cum pennis. De monstruoso partu 7 comete apparente. folio.ccij.

Tranū ca. de petro damiano vita 7 scientia insignj ytalico. Et incipit Anno dñi. Et in primo q̄ sermones elegantes cōposuit:et quedam opuscula. Et epatum renūciauit.et ꝯre. De pena aspera quā sibi minici qui.vij.psalteria infra diem 7 noctem dicebat se verberans. Et de sanctis renunciantibus episcopatui. Et de episcopo florentino punito propter luxum scarbonum. folio.ccij.

De quibusdam casibꝫ mirabilibꝫ p petrum narratis. folio.ccij.

De quibusdam aliis exemplis ꝑtra vicia sc3 ꝑtra furtum ꝑtra vota et gnullones obmurmurantes. fol.ccij.in fi.

De quibusdam aliis exemplis ipsius petri. fol.cciij.

Exempla terribilia ꝑtra monachos comedentes carnes: et quibusdam aliis. fol.cciij.

Vndecimus ca. de hildeberto cenomanen epo. Et incipit Floruit. Et in primo de tribulatōnib⁹ 7 meritis cerationē quas passus est. fol.cciij.

De sententijs eius in versibꝰ. folio.cciij.ad fi.

De septem actibꝰ alis.idem in versibꝰ. fol.cciij.ā fine.

De oratone eius ad sanctam trinitatem devota. folio.cciij.

De oratone eius ad ꝑplm.idem. Et de ꝑdictis⁹ superne ciuitatis. folio.cciij.

Decimus ca. de lanfranco priore monasterij beccensis. Et incipit Anno dñice. Et in primo q̄ de papia fuit oriundus:7 omni scientia seculari ꝓfecit imbutus:qui ex tribulatōnib⁹ effectus est monachus. folio.cciij.

Hic et abbate factus est cantuariensis archiepus:qui de hereli suspectus se purgauit. folio.cciij.

De quibusdaꝫ gestis eius 7 quō in causa iuriste mota cōtra eum deus fuit. folio.cciij.et seqn.

Undecimus ca. de sancto anselmo archiepo cantuariensi. Et incipit De sancto. Et in primo qualiꝫ ꝑponēs seculum deserere temptabat a dyabolo ne faceret monachos.7 quadā eius visione. fol.ccv.

De quibusdā mirabilibꝫ gestis per eum. Quō se habuit erga emulum suum. Et quō pueri sunt moderate castigandi. fol.ccv.

De libris editis ab eo.7 similitudine peccatoris detenti a dyabolo:vt passer a puero. folio.ccv.

De miseria lapsus humani.et exhortatio eius ad ꝑsiderandum. folio.ccv. ꝓpe finem.

De inquisitione divine potentie misericordie 7 iustitie dei. folio.ccvj.

De inquisitione bonitatis veritatis eternitatis dei. folio.ccvj.

De inquisitone summi boni et pleno gaudio fm ipm. folio.ccvj.

De plorationē miserie presentis vite et futuro indicio. folio.ccvj.

De invocatione filij dei et memoria passionis. folio.ccvj. in fine.

De planctu proprij lapsus 7 pene future. fol.ccvij.

Duodecimus ca. de petro alfonso et judaismo cōuerso.qui reprobat per rationes errores judeoꝝ Et incipit Circa annum domini. Et in primo de causa conversionis eius:et de libello ab eo compilato ꝑtra errores judeorum. fol.ccvij.

De erroribus judeorum circa deitatis simplicitatem q̄o per rationes reprobat. folio.ccvij.

De errore eorum quo asserunt deum nasci 7 fieri ꝓ in-

deis et reprobatio eius. folio.ccviij.
Qr corporalia dicuntur de deo topice seu figuratiue. folio.ccviij.
Qr deum esse et creatorem mundi ex tempore ꝓbat rationibus phicis. folio.ccviij.
De errore plorum vicentinum materiam primam habere animam: 7 de modo creatõis planetarum. elementorum animaliũ 7 vegtabiliũ. folio.ccviij.
De fabulis vel potius fatuitatibꝫ iudeorum et libro thalmuth. folio.ccviij. in fine 7 seqn.
Qr causa vltime captiuitatis iudeoꝝ fuit gallio xpi: 7 obstinatio perfidie eorum quam quia imitantur moderni iudei et ipsi puniuntur. qui et toto deleti non sunt vt testimonium phibeant veritati fidei. folio.ccix.
De vltima resurrectõe mortuoꝝ et ꝓphetia ezechielis: circa quaꝫ errant iudei. folio.ccix.
Reprobatio erroꝛis eorum quo asserunt reuiscitatos debere ꝓcreari in terra ꝓmissionis ad tempalem vitam. folio.ccix. in fine 7 sequen.
Qr iudei multiplicitet transgrediunt legem: 7 multis erroꝛibus eorum. Et de lege machometi qꝫ est pessima. folio.ccx.

Decimnodecimũ ca. qꝫ hierusalem capta est a xpianis 7 erepta de manibꝫ turcoꝝ. Et incipit Anno. Et in primo qꝫ godefredus dux lotharingie cũ suis xpianoꝝ copijs capiens eam factus est rex hierusalem. Et ꝑ tres annos prius facta fuit preparatio fidelium ad capiendã. Ad quod agendũ profecti sunt diuersi tempoꝛa les nobiles 7 ignobiles scꝫ. monachi. clerici. senes. iuuenes. et pueri aduenientes ab hyspania. a ꝓuincia prouincie. ab aqtania. a britannia a scotia. ab anglia. a normannia. a francia. a burgundia. a gennania. a lombardia. ab apulia. 7 ab alijs regnis signo crucis signati. Et estimabatur numerus seragesies centum milia. folio.ccx.
Quidam petrus heremita 7 ipse accessit cum exercitu ex varijs natõnibus collecto. ꝛl. multum armatoꝝ. Et in primo bello semel. et iterum ꝓfligati 7 occisi sunt a turchis vna pars eoꝝ ꝓpter cerui colitatẽ et inordinationem eoꝝ. folio.ccx. ꝓpe finꝫ
Qr discordia accidit inter imꝑatorem grecoꝝ cum suis et godefredum cum copijs ꝑegrinoꝝ. sed demũ pacificati sunt. folio.ccxj.
Qr exercitus ꝑegrinoꝝ inuentus est habere pediti sex cẽta milia equitum loricatoꝝ centũ milia: qui obsidẽtes nicenam vrbem populosissimam eam ceperunt: victo et fugato dño eius turcho. Deinde rbarsum cicilie prouincie metropolim ceperũt. expulsis turcbis totãqꝫ adiacentem regionem sibi subiecerũt: et eãdem ciuitatẽ. folio.ccxj.
Post has ciuitates ceperũt 7 antiochiam turcbis expulsis. 7 quasdã alias ciuitates. folio.ccxj.
Quo capta est antiochia post obsidionem nouem mensium: et repta vacua hominibꝫ 7 alimentis in qua aurꝫ et argenti 7 lapidũ pretiosoꝝ tantũ inuenerũt vt qui pꝰ medicarẽt locupletes fierẽt. fol.ccxj. ꝓpe fi. 7 se.ccxij.
Qr imꝑator grecoꝝ cum suis maliciose significant exercitibus fidelium venientibꝫ in adiutoriũ copias xpianoꝝ fuisse deuictas 7 dissipatas. vt illos retrahet ad iter seqndum. folio.ccxij.
Qr fideles pꝰ multos labores 7 angustias et penuriã victualiũ ꝑfortati a deo bellũ inhiãtes cũ turcbis. multis occisis eos fugarũt ab eis accipiẽtes magnas diuitias aurꝫ et argentꝫ 7 lapides pciosos. folio.ccxj.
Qr superueniente peste in ꝓlo xpiano pene infra paucos dies quinq̃ginta milia defecerũt ex morbo. Et profecti exercitus xpianoꝝ anteq̃ appropinquasset ad ciuitatem sanctam hierusalem a qua turchi inhabitantes fideles inibi existentes expoliatos ab vrbe propulerunt. folio.ccxij.
Qr ciuitatem hierusalem ceperũt marimo conserto ꝓelio cum turchis ꝑfortati signo de celo. Nam de monte oliueti quidam miles armis accinctus refulgentibus: qui postmodum nõ ꝑparuit exercitui fidelium iam fesso. et quasi cedenti aduersarijs signum dedit: 7 exortatus est vt redirent. et insultum tercio iterarent: ad quod roborati infra spacium vnius horꝫ victoriã receperunt: primus ingrediens fuit godefredus. folio.ccxiij.
Qr ciuitate ista capta ꝓlo fidelium cũ magna iocunditate 7 ꝓpijs lachrymis loca sancta visitarunt: in qua factꝰ est rex godefredus. Et de moribꝰ et actis 7 clemosynis. folio.ccxxiij.
Qr godefredo ibi regnante princeps egyptius dictus calipha misit magnũ exercitum ꝑ tram ipm ad expugnandum: quem ille superauit multis interfectis. Ipsoqꝫ defuncto Godefredo: successit ei in regno Balduinus frater eius. et de virtutibꝫ ipius. fol.ccxxiij.
Qr occidentales principes miserũt multas copias in adiutorium fidelium bellantibꝫ in terra sancta. Et alectꝰ imperator ꝓstantinopolitanus inuidens successibꝫ latinoꝝ q̃siuit eos retrahere ab itinere falso referẽs rebellionem eorum. Et de malicia victorijs quas obtinuit balduinꝰ rex ꝑ tra infideles. folio.ccxiij. 2. ccxv.

Vndecimum ca. de quibusdam mirabilibꝫ accidentibꝫ. Et incipit Circa annos. Et in ꝓmo de quodam monacho apparente socio ostendens immensitatem penaꝝ infernalium. quas patiebat in alia vita ꝓpter negligentias ꝓdicatõis 7 cure animaꝝ: quam ipe habuerat. folio.ccxv.
De quadam muliere interficiente genetrum ꝓpter suspitionem ꝑa eam exortam de illo: cuius penitentie ꝓbyter cõfessionem audiens et reuelans causa fuit capture eius 7 ꝓdemnatõis ad ignem. sed miraculose liberata. folio.ccxv.
De quodaꝫ morbo ignis carnes hominum consumentis quo quidam mortui sunt. folio.ccxv.
De quodam puero .xj. annorum custode pecorum 7 predicto morbo ignium afflicto 7 visione mirabili quã habuit et noticiam omnis hystorie ab initio mundi. 7 textũ euangelij referebat richmice ac si in libro legeret. folio.ccxv. ꝓpe finem.

Decimusseptimꝰ titulꝰ

continet gesta summorum pontificum et imperatoꝝ per annos centum vel circa. scilicet ab Vrbano secundo exclusiue qui fuit anno domini. M. xc. vel circa vita functus vsqꝫ ad Innocentium tercium. qui fuit circa Annum. M. cc. Infra quod tempus fuerunt. xvj. summi pontifices. Et scismatici plures. Et quinq̃ imperatores. continentur etiam hystorie quorundã sanctorum illius temporis. Et de bellis gestis in terra sancta. Et in primo ca. de summis pontificibus. Et incipit Vrbano secundo. Et in primo agitur de paschali secũdo. et de scismate quo tres antipape successiue fuerunt

creatis qui paschalis flotentie celebrauit concilium generale. Et de persecutione Henrici contra ecclesias propter investituras prelatorum. folio.ccxvj.

Q papa coactus fuit investituras prelatorum concedere imperatori incarceratus sed liberatus annullat. Et de coronatione indebita imperatoris. folio.ccxvj.

De gelasio secundo papa: qui incarceratur cum multis: et fugiens Gaiete coronatur facto quodã antipapa rome. folio.ccxvj.

De calixto secundo papa: et burdino antipapa. folio.ccxvj. in fine.

De decretis Calixti. folio.ccxvij.

De miraculis beati Jacobi apostoli: de quibus Calixtus libellum composuit. folio.ccxvij.

De honorio secundo papa: et de illaminatõne cuiusdam cci et illusione dyaboli apparentis in forma cuiusdam tria capita habentis sub specie trinitatis. fol.ccxvij.

De initio ordinis templaris militie: et miraculis factis et certis reliquijs. folio.ccxvij. in fi.

De Innocentio secundo papa: et schisma ptingente p petrum leonis antipapã: dictum Anacletum. folio.ccxvij.

De beato Bernardo inficiam Innocentij per miracula ostendendo. Et decretis ipius Innocentij. folio.ccxvij.

De celestino secundo papa: et de Petro abaelardo heretico ꝓuicto a beato bern. fol.ccxviij. ꝑpe finem.

De lutio papa secundo: et de sancta hildegarde: et viliõe a quodam inferni et pdixit. fol.ccxvij. in fi. et se.

De eugenio tercio papa. Abbate sancti anastasij exiit roman in papam electo qui molestatus a romanis i gallia pergit: vbi remis pcilium celebrat. Et õ gilleberto porretano qui a beato Bernardo hereticus conuincitur. folio.ccxix.

De anastasio papa. Et de sancto Petro eẽo tarentasiẽsi et virtutibus eius: et ꝑcipue manifestatõne cuiusdã malicie. folio.ccxix.

De adriano papa: et dictis eius declarantibꝰ miserias papatus. Qui excõmunicauit regem sycilie. quo tempoꝛe apparuerunt tres soles in parte occidentali. folio.ccxix. in fine et folio seqn.ccxx.

De alexandro tercio papa et quatuor aliis antipapis facti cessione factis in scismate: et canonizatõne beati bernardi. Et sancto thoma cantuariensi allegante rõnes ꝓ iure ecclesie coram papa. fol.ccxx.

De ratõnibus quas allignat ꝓtra ꝓsuetudines in anglia existentes contra libertatem ecclesie. ꝓpter quod rex eũ persequitur. Et de venetis in defensione alexandri superantibus fredericum imperatorem bello nauali. folio.ccxx.

De lutio tercio. Et miraculis de sacramento corꝓis christi. Et sancta alpiade. folio.ccxx. ad finem.

De Urbano tercio: et de abbate Joachim: et de doctrina eius: qui prophetauit de ordinibus mendicantiũ. folio. .ccxj.

De Gregorio. viij. sollicitante principes ad subsidiũ terre sancte. Et de beato Petro clarevallensi abbate. et virtutibus eius. folio.ccxj.

De Clemente tercio. Et hugone abbate cisterciensi. ꝛ exemplis circa ꝓfessionem. fol.ccxj. et seqñ.

De celestino tercio papa. fol.ccxij.

Secundum ca. de sancto malachia archiepõ cui⁹ vitam describit beatus bernard⁹. Et incipit Lepore. Et in primo quoddã ꝓhemium bernardi ac legenda ipsius. folio.ccxij.

De origine eius: qui de hibernia fuit: et ordinatõne eius sacerdotem. et liberatõne eius germani mortui a penis folio. ccxij.

De sollicitudine eius in prelatione et patientia. folio.ccxij.

De assumptõne eius ad archiepatum. et intrusione mantij in ipso ẽpatu contra ipsum per quinquennium. folio.ccxij. in fine.

Q malachias metropolitanus hibernie discurrebat p regiones ꝓpos vocens. Et intrusus miserabiliter moꝛit. Et malachias dignitatem archiepalem possidens roman pgit petens cessionem. folio.ccxiij.

De sancta vitãtõne eius ꝛ ꝑdicatõne. fol.ccxiij.

De miraculis eius ꝛ ꝑcipue resuscitatõne mortui. folio.ccxiij.

Q cognouit peccatum occultum dyaconi. fol.ccxiij.

Q pnunciauit mortem suam ꝛ reuertens a curia in monasterio clarevallensi infirmatus migrauit ad dominum. folio. ccxiij. ꝑpe finẽ.

Decimum ca. de sancto thoma archiepõ cantuariẽsi. Et incipit Sanctus. Et in ꝓmo quõ factus est archiepõs cantuariẽs. ꝛ sanctitate ei⁹. ꝛ quereꝛe rege anglie ab eo vt seruaret ꝓsuetudines dñus ecclie que male erant. i. ꝓtra libertatẽ ecclie: acquiemit advirandũ scandalum ꝓfilio alioꝝ ductus qui penitens reuocauit. folio.ccxiij. in fine ꝛ seq.

Q rex anglie ꝓpter hoc ꝓsequi⁹ eum p annos. vij. enlinꝝ pantur cũ suis: ꝛ tandẽ martyrio coronat. fo.ccxiij

De miraculis eius post mortem. fol.ccxiij.

Quartum ca. de visione tundali de inferno ꝛ pdi so. Et incipit Narrat. Et in ꝓmo de ꝓgenie eius ꝛ pdi õnibꝰ cui apparuerũt angeli ꝛ boni et mali. folio.ccxiij.

De ponte amissimo p quẽ optebat ipm transire ꝛ diuersis viciꝝ penis in inferno que vidit. folio.ccxiij. ꝑpe finem.

De locis glorie quevidit. folio.ccxv.

Declaratio quorundã dubioꝝ circa dictã visionẽ. folio.ccxv.

Quintum ca. de sancto bernardo. Et incipit Beatus. Et in ꝓmo de origine eius et parentibꝰ. qui adhuc laicus in nocte natiuitatis vidit visionem puerilẽ. quasi tũc nascentis ex ꝙgne. et de temptatõnibus eius in seculo. folio.ccxv.

De ingressu eius in religionẽ cisterciensium. fol.ccxv.

Q abbas efficitur. ꝛ de ꝓfectõne eius ꝛ mortificatõne sensuum. folio.ccxv. ꝑpe finẽ.

De monis ei⁹ ꝛ patꝛa in damnis cõtumeliis ꝛ verberibꝰ ꝛ germana p eum ꝓuersis. fol.ccxv. in fine.

De temptatõne eius de spatõnis ꝛ inanis glorie ꝛ abstractione mentis eius. folio.ccxvj.

De planctu gestis p eum notabilibus. folio.ccxvj.

De infirmitate ipsius et seruitore rustico ei prouidente. folio.cccxvj.
De grauamine ei⁹ et infirmitate stomachi. fol.cccxvj.
De miraculis eius multis ꝓpter que germanus eius religiosus eum arguebat. folio.cccxvj. in fi. ⁊ sc.

Qr beatus Bernardus multum laborauit discurrendo p̄ scismate amouendo tempe Innocentij secundi: ⁊ q⁹ determinatio ⁊ declaratio quis esset verus papa commissa est Bernardo ab epis et rege apulie: et regni anglie: reuocat a scismate imp̄atorem arguit petentes iura ecclesie. folio.cccxvj.

Disputat bernardus coram rege apulie ostendens Innocentium verū papam. Cuius dictis petrus pisanus q̄ ꝓ antipapa disputabat acquieuit. folio.cccxvij.
De quibusdam notabilibus gestis p̄ eum ⁊ precipue construi facientem centū sexaginta monasteria ordinis sui. folio.cccxvij.

Sextum ca. de imp̄atoribus. Et incipit Nunc de imp̄atoribus. Et in primo de henrico. v. imp̄atore qui patrem cepit ⁊ imperio spoliauit: ⁊ papas incarcerauit. folio.cccxviij.

Qr de alemānia reuertitur in ytaliam ad p̄sequendum papam. Oratio eius ad romanos. et responsio ecclesie ad henricum. folio.cccxviij.

Bellum cōtra grecos fit a latinis in terra sancta capitur a xp̄ianis tripolis ⁊ ciuitas sydonis. Et turchi debellant xp̄ianos qui deinde supantur ab eis. Et balduinus secundus rex hierusalē mor̄. fol.cccxviij ꝓpe fi. ⁊ sc.

De mirabilib⁹ illius temp⁹is. scz terremotibus: pluuia sanguinis. apertura terre. fulgoribus. turbinibus. incēdijs. ⁊ acietibus igneis in celo apparentib⁹. fol.cccxix.

Sub baldnino secundo. Aletius grecorum imp̄ator ⁊ latinorum p̄secutor mouitur. Et infideles rebellātes xp̄icolas multos occidunt. folio.cccxx.

Rex balduinus capit⁹ ⁊ incarcerat⁹. folio.cccxx.
Qr princeps egyptius veniens ꝓtra xp̄icolas ab eis supatur multis occisis. folio.cccxx.
Qr due venetiarum classe in syriam p̄gens innumerā multitudinem infidelium p̄emit. Et decem naues orientalibus diuitijs onustas cepit. Et ciuitatem tyri nobilissimam cepit. baldain⁹ rex liberatur a carcere ⁊ turchi superantur. fol.cccxx.
Quidam pseudo heremita simulauit se esse henricū imperatorem: sed detectus est. folio.cccxx.

Septimū ca. d̄ lothario imp̄atore. Et incipit De functo. Et in primo q⁹ electus imp̄ator p̄cedens ꝓtra bohemos rebellātes ꝓditione magnā suoꝝ stragem passus est. Qui reducto Inno. papa in vrbē verone mor̄. Et balduinus rex ihsm mor̄. fol.cccxx.
Fulco fit rex ihsm. xij. Qui de antiochia carente domino disposuit et magnā stragem de turchis fecit. folio.cccxx.
Qr sagrinus princeps infidelium supat xp̄ianos. Et p̄stantinopolitanus imp̄ator obsidet antiochiā. sed obtinere nō potuit: et mortuo rege anglie magna in eo regno sequitur dissensio. fol.cccxx.

Octauus ca. de conrado imp̄atore. Et incipit Lotharius. Et in p̄mo dux bauarie henricus se eirebellauit: sed ad nichilum redactus est. Et regrediens sicilius sepe repulsus. demum fit rex sycilie. Contra quē p̄cedens Inno. ij. cum copijs ab eo capitur ⁊ sibi reconciliatur. ⁊ vnde victi sunt guelfi. fol.cccxxj.

Qr imp̄ator p̄stantinopolitanus in syriam cum copijs p̄gens sagitta sua mortuus est. Et balduinus tercius fit rex hierusalem. Et edissa a turchis capitur. folio.cccxxj.
Qr Eugenius tercius facit p̄dicare crucem ꝓtra infideles p̄ Bernardum et alios. Et imperator conradus et rex francie ludouicus crucem sumens in syriam pergit: et greci dolose per malam viam eos duxerunt vnde prostratus est exercitus fidelium. folio.cccxxj.

De victoria francorum contra infideles: qui postea propter incautelam victi sunt: ita vt rex francie vix euaderet. folio.cccxxij.

Qr imp̄ator et rex francie. ⁊ rex hierusalem bellum ceperūt contra damascum. in quo aliqui ex fidelibus dolose cōsuluerunt. Et in nullo proficiscentes reuersi sunt ad sua. folio.cccxxij.
Qr Noradinus princeps infidelium cum infinita multitudine processit contra christicolas: et eos debellauit multis interfectis. Et rex hierusalem turchos contra se venientes vincit. Et ludouicus rex francie capitur a grecis. Sed liberatur. et Conradus imperator mouitur. folio.cccxxij.

Quintum capitulum de frederico primo imperatore. Et incipit Post mortem. Et in primo dicitur q⁹ cum magna multitudine in ytaliam descendit. et ab Adriano papa coronatur. Et inde inter Adrianum et Wilelmum regem sycilie grauia inimicicie create sunt. et Adrianus eum excommunicat. Fredericus p⁹ obsidionem. vij. annorum mediolanum destruit ad solū⁹ redigens. inde corpora magorum in coloniam transferens. Et bellum contra Alexandrum papam mouit. folio. cccxxiij.

Qr Balduinus fit rex hierusalem. v. Et noradinus princeps infidelium damascum capit. Et alcalon a christianis recipitur. folio.cccxxiij.

De temeritate fratrum sancti Johannis hierosolimitani tricentum cum patriarcha hierusalem. Et vnde babuit initium. Victus locus sancti Johannis. folio.cccxxiij.
Reginaldus antiochenus princeps cepit cyprum insulā: Et Balduinus rex hierusalem quintus superat infideles. Et postea veneno periit. et Reginaldus capitur. folio. cccxxiij. ꝓpe finem ⁊ sequenti.

Sextus rex hierusalem fit Almaricus. et Soldanus infidelium victus ⁊ occisus est. fol.cccxxiij.

Noradinus cum turchis debellatus est qui postea christianos supat et occidit. fol.cccxxiij.

Alexandria obsidetur et imperator grecorum egyptū q̄rit obtinere. folio.cccxxiij.

Qr rex hierusalem Chairum ciuitatem infidelium liberat ab obsidione accepta pecunia. Sirachon⁹ occidit soldanum et Saladinus califham interfecit. et fecit se dominum egypti. folio.cccxxiij.

Qr ĩnperator grecorum in syriam transit. Et terremotus in orientalibus partibus exiit. qualis manĝ legitur accidisse: et inter alias ciuitates antiochiam penitus strauit. fol. cccxxiij. in fine ⁊ sequen.

Qr rex hierusalem constantinopolim pergit pro subsidio. Et de quadam gente in syria que dicitur assissinorũ: q̃ cum quererent ad fidem venire: fratres militie templi impediuerunt. occiso nũcio eor. folio. cccxxv.

Qr pbilippus coronatur rex francie: qui tyrannos ecclias pmentes expugnat. q⁹ cuz iudeis in francia enormia perpetrarent contra fideles. coguntur aut baptismum recipere: aut vimilis bonis suis regno recedere. folio. cccxxv.

Qr mortuo Emanuele grecorum imperatore. amico xpianorum andronicus sibi vsurpat imperium: qui latinos occidit quos potuit. aliquibus per galeas euadentibus. folio. .cccxxv. in fine.

Qr balduinus quartus rex hierusalem septimus fit leprosus. qui contra infideles pergens eos superat. folio. cccxxvj.

Qr rex hierusalez superat copias saladini qui postea superatur. Et de Maronitis hereticis conuersis ad fidem. folio. .cccxxvj.

Saladinus princeps infidelium subiecta sibi mesopotamia capit alapiam ciuitatem. cõtra quem proficiscitur principes xpianorum: sed quia dissensio facta est inter eos. parum vel nihil profecerũt. De morte balduini regis septimi hierusalem. folio. cccxxvj.

De bellis inter regem francie et regem anglie. Et fredericus imperator: henricum filium suum ytalie pficit. folio. cccxxvj. prope finez.

Saladinus congregata turchorũ ⁊ saracenorum infinita multitudine. pgreditur cõtra xpicolas. qui supant ab eis. In quo discrimine achonenses ejs qui crucem dominicam ferebat in bello graviter vulnerator. Et cum alter illam accepisset. captus est cum ea interfectis plurimis ⁊ captis. fol. cccxxvj. in fi. ⁊ seq̃.

Saladinus achonẽ ciuitatem capit: et inde hierosolimam Anno. M. clxxxvij. Ingressi autem saraceni maxima turpia egerunt in ecclesijs. sed templo domini miraz veneratione exhibuerunt turchi. folio. cccxxvij

Qr fideles recesserunt ab hierosolimis remanentibus ibi Surianis maronitis. hermenis georgianis sub tributo. Exinde capiũt infideles. Ascalonam. Et vrban⁹ papa tercius ex dolore huius amissionis moritur. folio. cccxxvij.

Reges francie ⁊ anglie facta pace p̃parant se in recuperationem terre sancte assumentes crucem cum multis. Et fredericus imperator etiam crucẽ assumit. Et tancredus fit rex sycilie: pfati igitur imperator ⁊ reges iter assumunt ad liberandã sanctã ciuitatẽ cum multis et vinctis nationibus maxime et ytalia cum nauib⁹ ⁊ galeis: inter quos pisani cum instructa classe. quasi primi cum eorũ archiepo profecti sunt. Sed generata magna discordia inter reges francie ⁊ anglie: dilatum est opus itineris. folio. cccxxvij.

Guido rex hierosolimitanus pcedit ad bellum pro Saladinũ et suos: dicet in principio viriliter restiterint. tandem a saracenis fugantur ⁊ occidantur. folio. cccxxvij. in fi. ⁊ seqn.

Fredericus romanorũ imperator pro saracenos pgressus in bello. ma. iditam stragem ex eis exercuit: qui imperator post victoriam. Cum quadã die vi calorus estuans. lauandi gratia ad quendam descendisset fluuium: in eo demersus est: in totus xpianitatis ut: repabile detrimentum. Et alemãi in illis partibus in cibis valde incõsiderati. reperientes victualium et omnium rerum abũdantiam. dum in epulis se diffundit. ex intemperantia pestilentiam incurrunt: vt pauci remanerent. folio. cccxxvij.

Qr guido contendebat de regno hierosolimitano: cum qui basilam. asserens se iuste et solemniter vnctum hierosolimis. et coronatum in regem. nec se a regni solio debere deponi: tandem rex remansit. folio. cccxxvij.

Pbilippus rex francorum ad subsidium terre sancte expeditionem celebrare dimissa custodia regni matri sue et archiepiscopo remensi suo annuncio. multa pie ordinauit in absentia sua. Et iter assumpsit: mare ingressus. quẽ secut⁹ est rex anglie. Et cum tentoriis ipsis regibus in obsidione. Achon fuit eclipsis solis. Et post longam obsidionem ciuitatem ceperant. fol. cccxxvij.

Cum autem inter se quererent principes xpianorum quid vtilius foret contra egyptum procedere: aut ad ciuitatem hierusalem recupandam. cuius sententie maior pars assentiebat: hostis humani generis negocium impedivit. Nam inter reges francorum et anglorum pacem renouauit discordiam: propter quod semuicem suspectos habentes reuersi sunt ad propria. folio. cccxxvij. in fi. et seq̃.

Quando capta est ciuitas achon a xpianis capitus est inter saracenos vn⁹ ex admiratis soldani vir magne prudentie consilij ⁊ astucie. qui consultus quomodo et quo ingenio cum minori difficultate posset haberi regnum hierosolimitanum: ⁊ confestim pacifice. Respondit et pedire egyptum caperet ad hoc efficiendũ impedire nauigia. que ad quadrum et babiloniam res conferunt. folio. cccxxx.

Fredericus primus anteq̃ pficisceretur in syriam transiens per florentiam quia florentini cum ecclesie tenentes ei non fauerunt. abstulit eis comitatum vsq; ad muros. Et eo tempe ignis accensus est in florentia. q̃ vento adiutus plura edificia combussit. Et pons vetus p̃ pter inundantiam aquarũ ruit. Et de bellis intestinis: ⁊ cum vicinis eorum habitis. folio. cccxxx.

Defuncto frederico creatus est imperator filius eius Henricus. vj. Qui coronatus licentiam dedit et facultatem romanis tusculanenses funditus diuere. Henric⁹ ipe apuliam intrans vt sibi subingaret. superueniente peste coactus est recedere. Et diabolo instigante grandis guerra inter regem francie et anglie inchoata ẽ. Et Henricus imperator regnum sycilie vi cepit. folio. cccxxx.

Qr philippus rex francorum expulit de suo regno iudeos propter obprobria. que faciebant in dedecus christiane religionis: vnde multi combusti sunt. folio. cccxxx. prope finem.

De cotarellis occisis septem milibus. Et dissensione orta inter regem aragonum et comitem sancti egidij. Et de dissensione facta inter regem francorum. ⁊ comitem flandrensium. Et de quodam mostuo suscitato. folio. cccxxx. in fine ⁊ seq̃.

De diuisio facto inter regem francie et vxorem eius. et de bellis inter regem francie et anglie. fo Lxxxi.

De ꝓdicatione aliquoꝝ efficaci. vñ magna bona secuta sunt. Et de quibusdam miraculis. folio.ccxl.

Rex philipꝰ iudeos parisius reduxit. et ecclesias dei graviter persecutus est. propter quod magna detrimenta perpessus est in bello. Qz quidam cardinalis legatus in quadam causa. non obstante appellatione regis cui non detulit. post aliquos dies sententiam latam excommunicationis publicandam precepit. Et interdictum i toto regno posuit: propter quod rex iratus episcopos et clericos de terra sua ejecit. bona eorum confiscauit: pacem autem fecit cum rege anglorum. fol.ccxl.

Duo cardinales legati missi in franciam ad regem. vt indicarent de diuortio facto cum rex vrore prima dimissa aliam superinduxisset. Super quo cum multe de varie disputationes fierent: rex ingeburgem primam vxorem secū duxit. insalutatis prelatis recessit. Et rex Philippus dum bellum gereret cum rege anglie. legatꝰ missus a papa mandauit vt facerent pacem: salua iustitia veriusq;. Et abbatias et ecclesias destructas in statum pristinum reformarent a cuius sententia rex francie appellauit. Et rex aragonie regnum suum obtulit pape. folio.ccxlj.

Imperator henricus postq̄ filium suum Fredericum in regem alemannie eligi fecerat. in regnum sycilie rediit cum ea: vbi infra dies clausit extremum. remansitq; imperatrix constantia vxor eius. fol.ccxlj.

Finis laus deo.

Tabula titulorum et capitulorum Secunde partis hystorialis.

Titulus nonus. de ꝓstantino magno imperatore ꝛ aliꝭ.

Capitulum primū. de ꝓstantini impatoris ꝓuersione ꝛc.
Capitulum secūdū. ō summis pōtificibus illis temporibꝰ. vic3 Silnestro marco iulio damaſo ꝛc. summarie.
Capitulum tercium. de Niceno concilio. in quo arrius hereticus condemnatur.
Capitulum quartum. de filijs constantini magni. Cōstantino. Constante. ꝛ Constantino.
Capitulum quintum. de iuliano apostata q̄ semꝰ ꝛ crudelis fuit in chriſtianos.
Capitulum sextum. de valentiniano catholico imperatore: ꝛ malicia valentis heretici.
Capitulum septimū. de theodoſio chriſtianiſſimo imperatore: gratiano imperatore occiſo.
Capitulum octauū. q̄ theodoſius imperare cepit: ꝛ ydola in toto imperio delenda decreuit.
Capitulum nonū. de imperio Archadij ꝛ honorij.

Titulus decimꝰ. de doctoribꝰ. ꝛ claris viris illis temporibus.

Capitulum primū. de euſebio papa: ꝛ Euſebio ceſarieñ. hyſtoriographo: Euſebio vercellenſi epiſcopo: ꝛ euſebio nicomo.
Capitulum ſecundū. de athanaſio epiſcopo alexandrino.
Capitulum tercium. de hylario pictauieñ. epiſcopo.
Capitulum quartum. de magno baſilio.
Capitulum quintum. de Gregorio nāzanzeno: ꝛ dydimo vocillimo licet ceco.
Capitulum ſextū. de beato Hieronimo: ꝛ libꝭ eius.
Capitulum ſeptimū. de beato Ambroſio: ꝛ dictis eius.
Capitulum octauū. de beato Auguſtino: ꝛ ſcriptis ſuis.
Capitulum nonū. de beato Johanne criſoſtomo.
Capitulum decimū. ō Oroſio hyſpano hyſtoriographo: Seuero ſulpitio ꝛc.

Titulus vndecimꝰ. de vndecim pontificibus. Bonifacio. Celeſtino ꝛc. et de regnis perſarum. Gothorum. burgundionum. longobardoꝝ. francorum ꝛc.

Capitulum primū. de Bonifacio primo: et ſciſmate tunc exorto ꝛ decem ſucceſſoribus ſuis.
Capitulum ſecundum. de Theodoſio iuniore imperante cum honorio.
Capitulum tercium. enumerat reges perſaꝝ: et quot annis ſinguli eorum rexerunt.
Capitulum quartū. enumerat vigintiquinq; reges francorum. a primo vſq; ad karolum magnum.
Capitulum quintum. enumerat regnum britannoꝝ cum regibus ſuis.
Capitulum ſextum. enumerat catbalogum regni wandalorum.
Capitulum ſeptimū. enumerat catbalogū regni gothoꝝ.
Capitulum octauū. enumerat catbalogū regni hunoꝝ.
Capitulum nonum. enumerat catbalogum regni longobardorum.
Capitulum decimum. de perſecutione facta in affrica contra chriſtianos.
Capitulum vndecimū. de ſancto Proſpero: ꝛ ſcriptꝭ eiꝰ.
Capitulum duodecimum. de ſancto Paulino epiſcopo ꝛ commiſeratione eius.
Capitulum tredecimū. de Sydonio epiſcopo arterneñ.
Capitulum decimumquartū. de Caſſiodoro monacho.
Capitulum quindecimum. de boetio: qui beatus ſeuerinus dicitur.
Capitulum ſedecimū. de beato Eucherio lugdunenſi epō Hylario ꝛ honorato arelatenſi epiſc.
Capitulum decimumſeptimū. de ſancto Germano epiſcopo antiſiodorenſi. ꝛ amatore ſuo ꝓdeceſſore.
Capitulum decimumoctauū. de beato Remigio remenſi epiſcopo.
Capitulum decimumnonum. de pluribus ſanctis: Leonardo vedaſto ꝛc.

Titulus duodecimꝰ. de Johanne papa primo ꝛ aliꝭ ꝛc.

Capitulum primū. ō Johanne papa primo ꝛ ſecundo ꝛ tercio. Felice. bonifacio. ſilnerio ꝛc.
Capitulum ſecundum. de Pelagio ſecundo.
Capitulum terciū. de Gregorio magno romano apoſtolico primo huius nominis.
Capitulum quartū. de Juſtino meliore imperatore: ꝛ Juſtiniano poſt eum imperatore.
Capitulum quintum. de gelbio Totile contra ytaliam romam. ꝛ imperatoꝛē.
Capitulum ſextū. de Juſtino ſecundo imperatore: ꝛ quibuſdam gelbio narſetis ad ultionem iniuriaꝝ ſuaꝝ.
Capitulum ſeptimum. de Hoare confeſſore: et Brigida regina ſuetie.
Capitulum octauū. de ſanctis Carilepho: Gregorio lingonenſi ꝛ gregorio turonenſi ꝛ aliꝭ.
Capitulum nonum. de miraculis plurimoꝝ ſanctoꝝ. et dyalogo gregorij collectis.

Titulus. xiii. de vigintiduobus ſummis pontificibꝰ ꝛ plurib⁹ imperatoribꝰ ꝛ ſanctꝭ.

Capitulum primū. de Sanniano bonifacio: deuſdedit. ſeuerino Johanne theodoro papa.
Capitulum ſecundū. ō ſancto Iſidoro epō ꝛ ſcriptꝭ eius.
Capitulum tercium. de venerabili Beda.
Capitulum quartum. de Theodoſio. heraclio. Coſdroe. conſtantino ꝛ iuſtiniano imperatoribus.
Capitulum quintū. de Machamet: ꝛ malicijs eius.
Capitulum ſextum. de multis ſanctis. qui claruerunt temporibus illis.

Titulꝰ. xiiii. de ſummis pontificibus ꝛ imperatoribus.

Capitulum primum. de Gregorio ſecundo papa: qui legatis theotonicos ad fidem chriſtianam ꝓuertit.
Capitulum ſecundū. de imperatoribus philippico theodoſio ꝛc.
Capitulum tercium. ō Amelio ꝛ amico mirabilia recitat.
Capitulum quartum. de Karolo magno.
Capitulum quintum. de Alcuino qui et alchuinus dictus eſt. magiſtro ſcꝫ karoli magni.

Titulus. xv. de religioſis et anachoritis.

Capitulum primum. de ſtatu anachoritarum ꝛ cenobitarum: ꝛ eorum ſcriptis.
Capitulum ſecundū. de vigintiquatuor collationibꝰ ſanctorum patꝝ. ſ. Moyſi pafuncij ꝛc.
Capitulum tercium. de beato Antonio ꝛ doctrina ac temptationibus eius.
Capitulum quartū. de Paulo ſimplici: ꝛ eius obediẽtia.
Capitulum quintum. de ſancto Hylarione.
Capitulum ſextum. de duobus macharijs.
Capitulum ſeptimum. de paſſore abbate. ꝛ malcho monacho.

nacho fugitivo.
Capitulum octauum. de Johanne heremita. Arsenio: et plurib⁹ alijs.
Capitulum nonum. de Moyse. ethyope: et plurib⁹ patrib⁹ deuotis.
Capitulum decimum. de Apollonio copreto ⁊c. et plurib⁹ sanctis virginib⁹ in heremo degentib⁹.
Capitulū vndecimū. de sanctis Pacomio ⁊ enagrio ⁊c.
Capitulum duodecimum. de sententijs moralibus. ⁊ documentis sanctorum patrum.
Capitulum tredecimum. de sancto Benedicto. et sorore eius scolastica.
Capitulum decimum quartum. de discipulis beati benedicti videlicet Mauro placido ⁊c.
Capitulum quindecimum. de institutione ordinis camaldulensium. a sancto Romualdo: ⁊ eius vita.
Capitulum sedecimum. de ordine cluniacensiū: et eius institutione per oddonem: odilem ⁊c.
Capitulum decimumseptimū. de institutione ordinis vallis vmbrose. a Johanne gualberto.
Capitulum decimumoctauum. de fundatione ordinis cisstercien̄sium per stephanum ⁊c.
Capitulum decimumnonum. de ordine premonstratenſiū ⁊ fundatore eius Norberto.
Capitulum vigesimum. de ordine templariis militie vocitati sancti Johannis hierosolimitani.
Capitulum vigesimumprimū. de ordine grandimontensi: ⁊ institutore eius Stephano.
Capitulum vigesimumsecundum. de institutione ordinis carthusiensium a bruno: ⁊ hugone ⁊c.
Capitulum vigesimumtercium. de ordine humiliatorum. ⁊ relatione predictarum religionum.

Titulus.xvi. de quadragin

ta summis pontificibus: ⁊ de regibus ⁊ imperatoribus.
Capitulum primū. de summis pontificibus. a Leone tercio vsq; ad Vrbanum secundum: cum eoꝝ decretis.
Capitulum secundum. de imperatoribus Ludwico lothario karolo ⁊c.
Capitulum tercium. de tribus Ottonibus imperatoribꝫ.
Capitulum quartum. de imperatoribus per electionē primo factis. vic⁹ de Henrico scdo ⁊ tercio: ⁊ de turcis.
Capitulum quintum. de Henrico quarto: et gestis illius temporis.
Capitulum sextum. de sancto Dunstano. ⁊ quibusdā regibus anglie.
Capitulum septimum. de Elphego episcopo cantuariensi martyre: ⁊ quibusdam gestis in anglia.
Capitulum octauum. de Petro damiano: ⁊ dictis eius.
Capitulum nonum. de Hyldeberto episcopo: ⁊ scriptis eius in versibus ⁊ orationibus.
Capitulum decimum. de Lanfranco epō cantuariensi.
Capitulum vndecimum. de sancto Anselmo: ⁊ scriptis eiꝰ.
Capitulum duodecimum. de Petro alfonso et indaulmo conuersis: ⁊ de erroribus indeorum.
Capitulum tredecimum. de recuperatione regionū orientalium. ⁊ hierosolime per Gotifredum ⁊ alios p̄ncipes ⁊ de eisdem regibus.
Capitulum decimumquartum. de raris euentibus illius temporis.

Titulus.xvii. de summis

pontificibus ⁊ imperatoribus per annos centum: ⁊ de quibusdam sanctis et bellis plenissē.
Capitulum primum. ō sedecim summis pontificib⁹ post vrbanum secundum vsq; ad innocentium tercium: ⁊ ō gestis illius temporis.
Capitulum secundum. de sancto Malachia episcopo: et miraculis eius.
Capitulum tercū. de sancto Thoma archiepiscopo cantuariensi: ⁊ eius martyrio.
Capitulum quartum. de visione tundali penarum inferni ⁊ glorie celestium.
Capitulum quintum. de sancto Bernardo abbate. et de sancta conuersatione: doctrina ac miraculis eius.
Capitulum sextum. de Henrico quinto: ⁊ bellis orientalium contra grecos thurcos ⁊ alios.
Capitulum septimum. de Lotharo imperatore ⁊ regibꝫ hierosolimorum: ⁊ eorum bellis.
Capitulum octauum. de Conrado imperatore: et passagio eius cum rege francie ad terram sanctam.
Capitulum nonum. de Federico primo imperatore. de rebus gestis per reges hierusalem: ⁊ eius amissione. ō bellis inter regem francie ⁊ anglie. ⁊ de Henrico imperatore sexto ⁊c.

Titulus.ix.de ꝓstātino magno imperatore.

Capitulum primum.

Onstātinus igit̄ defuncto eius patre cōstantio imperare cepit. Anno dñi.cccix. Ab initio vero mundi quater millesimo ducentesimo.lxxij. Fm minorē cōputationē. Fm maiorē vero quinquies millesimo.cccc.viij. Et imperauit a morte patris annis.xxxj. Mā septē annis ante.ꝫ matrem ab imperio deturbaret imperauit in gallia. Fuit aūt ꝓstantinus vt refert Iaco. de col. primo imperij ꝛpe omnibus ꝓncipibus compandus. nā immemore in illo ai corporisq; dotes atq; virtutes fuere. Erat militaris gloie aggrentissimus. cui in bellis semp ꝓspera fortuna fuit: veramita vt non superaret industriū. Liuilibus aūt artibo et studijs liberalibo vacabat. Erat preterea affectator iustī amoris. quē sibi liberalitate ꝛ affabilitate qsciuit. Et sicut inō nullis amicis dubius.ita in reliquis egregius. nihil occasionis ꝓtermittēs quo eos opulētiores clariores q; ꝓstaret.

Cum igit̄ ꝓstantinus amabilis cunctis formidabilisq; imperaret in gallia senatus ꝓplasq; romanos maxentij impietatem sceleraq; vltra tolerare non possent: ꝓstantinū ꝓ nuncios euocant. vt patris sui memor romane reipublice subueniat: atq; ciues suos de potestate rāimmanissime belue eruat. Qui ad magnus.et oīa efficere niteno q animo ꝓparasset.et simul ꝓncipatū totius orbis affectans: hoc onile bellī ꝛtra maxentiū suscipere vacauit cum licinio collega: qui tunc apud hyspanias imperabat. In q̄ congressu signo crucis sibi ostenso.quo vinceret maxentiū cū exercitu eius venit: subuersum i flumiū apud pontē milui vt dictū est ī. Qui vt hē ingressus suscepturus est a cunctis cū magna gloria: cuius est arcus erectus. Et is adhuc ydolatra necdū in christo regeneratus ꝙ baptismū. rebus vrbe cū licinio compositis. vna sua statuerunt legē in qua deus christianor plenissimo laudibo ꝓsecuti sunt: ꝛ totius virtutis eū auctor atq; opis et ipsum de tyranno maxentio ꝓstitisse victoriā. rideo ab vniuersis hanc generationē cultumq; referendū esse censebāt. Deinde vt dictū est supmaximinus qui imperabat in oriēte. veniens ꝛtra licinū: ab eo victus ꝛ rebellatus est a licinio. Post quā ꝛsionē autem ꝓstantini ꝛ baptismū. motus licinius zelo inuidie ꝛtra ꝓstantinū. perrexit ꝛtra eū in pruiū. ꝛ victus a licino ꝓplurimis: demū captus decapitatus est. Deiecto aūt licinio atq; oī memoria tyrannice dominationis ablata. soliditate romani regni solus cōstantinus obtinuit. Et tres filij fuerūt Constantius. Constans. ꝛ Constantin⁹. Fuit ꝛ ei filia cōstantia nomine. Tunc ꝙ status reipublice equali moderatiōe ꝛ censura dignissima romanis nōis habebat. Ecclesiaq; vero gloria incredibili memoratu est quāto imperatoria religiosi studio adoleuerit. quantaq; eius cura etiaq; erga sumptū indigentiū fuerit. Instantū vero ꝓsentium rex bonitas ꝛ tranquillitas obtinebat. vt oblitione preteritor pareret malor. Edictis nanq; frequentibo ꝙ omnē locū positis. non solū tyrannicas aduersus christianos repulerat leges: verūetiam ꝛ ꝓuilegia plurima ecclesijs ac sanctos bonores sacerdotibo tetulit. deo ꝛ hominibo valde carus. Quantoq; se deo humilior subijciebat. tanto illi deus ampliora ad vota cuncta subdebat. vñ ꝛ diuino auxilio fret⁹. sarmatas ꝛ gothos ꝓplos barbaros aggressus mirabili virtute multis ꝓdijs victor ꝙdomuit. Galateriū deinde tyrannū nonis rebo studentē apud cyprū vno ꝓlio ad interemptionē oppressit. Insup ꝛ scitaurito fortissimo gallicano sui exercitus voce diuina virtute compescuit. Hec enī immanissima natio se in romanū solum effundens cede. rapinis. incendio non solū romanor ꝓuincias inuaserat: sed et romanū et eratum cum gallicano tunc gentili pulsum obsederant. Sed suasu sanctor iohannis ꝛ pauli qui sepulti erant. facto voto q̄ se christianū faceret si incolumem exercitu ad angustū victor rediret tanta subito mutatio facta est. vt barbari qui ꝛ virtute ꝛ numero ꝓstabant ꝛ pudio superiores erant: angelo eū allociāte q̄ apparuerat. ꝓtra opinionem omnis se suaq; gallicano ꝛsideret. Qui cū victoria reuersus baptismū deuotissime suscepit.

Gelasius papa de sil- .§.i.

uestri pape gestis sic ait. dist. xv. Sācta romana. Act̄ beati siluestri apostolice sedis ꝓsulis. Licet eius qui scripserit nomen ignoremus. a multis tñ in vrbe romana legi cognouimus: ꝛ ꝓ antiquitatis vsu multe in hoc imitate ecclesie. Siluester a matre re ꝛ nocte iusta genitus. a cuius ꝓbatero eradic⁹: hospitalitatē summope exercebat. Timorbeus alit quidā christianus ab eo in hospitium susceptū. qui ob persecutionē ab alijs vitabat. Hic post annū coronā est assecutus martyrij: dum predicaret ꝓstantissime fides christi. Datano vero tarquinius ꝓfectus timorbeū multis abundasse diuitijs. eam a siluestro exegit. Inferēs minas mortis. Sed cū vere timorbeū huiusmōi diuinas nō habuisse comperit. Siluestrū ydolis immolare ꝓcepit: alioquin in crastinū diuersa reciperet genera tormentorū. Cui siluester. Stulte hac nocte morieris ꝛ sempiterna tormenta recipies: ꝛ velis nolis vere esse deū quē colimus recognosces. Siluester igit̄ carcer tradit⁹. et tarquinus aspanduz imitat⁹. Dū ꝙ comederet os piscis in ei⁹ guttur sic versū. vt nulla rōne reiicere potuerit vel glutire. Sicq; media nocte defunct⁹ ad tumulū cū luctu ducit⁹. ꝛ Siluester cū gaudio a carcere liberat⁹. qui nō solū a christianis ꝟ etiā a paganis miro diligebat⁹ affectu. Erat enim aspectu angelic⁹. sermone nitidus. integer corpe. sanctus ope. cōsilio magnus. fide catholicus. ꝓpe patientissimus. charitate diffusus. Motuo igit̄ ꝓpo romane vrb⁹ malchiade: siluester ab oī plebe plenissimū remitēs in summū pontificē electus. Hic cūm orphanor. viduar. ꝛ pauper nomīa in matricula scripta habebat: ꝛ oib⁹ necessaria ꝓuidebat. Hic quartū ꝛ sextū diem ꝛ sabbatū ieiunijs imbuit observandū: quintū vero quasi dñicū celebrādū. grecꝰ vero christianis dictis sabbatū quinto die ponꝰ celebrandū. Rūdit Bsieri nō debere: ꝛ qr ꝟ est traditionis aplice: ꝛ qr dñice debet⁹ sepulture. Greci vero dicebāt vnū est sabbatum sepulture in q̄ semel in anno ē ieiunū excolēdū. Quibus siluester. Sicut eis dies dñicus resurrectionis gloriosus sic omne sabbatū decoratū dñica sepultura. Iqr ꝟ sabbato acquieuerunt: ꝟ de quinta feria vehemēt̄ ꝓtendūt: asserentes nō debere christianor solēnitatē sociari. Siluester aūt eius dignitatē ꝓpue in tribo effidit. Dñs hac die dño in celos ascēdit. ꝛ corpus ꝛ sanguinis sui sacramentū

inſtituit. ꝛ ſacꝝ crisma eccleſia cõſicit. Omnes igit̃ eius ratiõibꝰ acquieſcunt.

Perſequente autẽ .§.ii.

ꝑſtantino chriſtianos vel potius officiales eius. Siluester de vrbe egꝛt. ac in quodã monte cũ clericis ſuis manſit. Ipſe aũt ꝑſtantinus incurabilẽ incidit plagã lepre. Tãdẽ ad consiliũ ydoloꝝ pontificũ. adducta ſunt tria milia puerorꝝ vt eos occidi faceret: ꝛ ſe in eorꝝ ſanguine recẽti ꝛ calido balnearet. Egredienti aũt eo ad locũ vbi baineũ parari debebat. matres puerorꝝ obuiãtes cũ reſolutis crinibꝰ miſerabiliter vlulabãt. Et lachrymãs ꝑſtantinus iuſſit ſtare curꝝ. ꝛ eti gens ſe dixit. Audite me comites ꝛ cõſiliatores et omnes ꝓpli qui aſtatis. Dignitas romani impij de fonte naſcitur pietatis. qui hãc etiã legẽ tradidit. vt capitali ſnie ſubderetur quicunq; aliquẽ in bello occidiſſet infantem: quãta ḡ erit crudelitas vt hec nr̃is faciamus filijs qõ ſuos ꝓhibemus alienis? Quid iuuat barbaros ſupaſſe: ſi a crudelitate vincamur. Nã violſe extraneas natiões vix eſt bellantiũ populoꝝ: vincere aũt vicia ꝛ pcẽa virtus eſt noꝝ. In illis ḡ plus fortiores nos extimemus illoꝝ bis .xo nobiliꝑs fortiores ſumus. Qui enĩ fuerit in iſto certamĩe ſupatus: victoriam obtinet victus. Victor enĩ poſt triumphũ vincit ſi pietas ab impietate ſupat. Vincat ḡ pietas in iſto congreſſu. bene enĩ cõm aduerſanoꝝ potentes eſſe victores. ſi ſola pietate vincamur. Non eteni ſe eſſe dñm cõprobat: qui ſeruũ ſe monſtrauerit pietatis. Melius ẽ ḡ moti ſalua vita innocentiũ. q̃ ꝑ eoꝝ interitũ vitã recuꝑare crudeliz. quã tũ recuꝑare incertũ eſt: cũ certũ ſit q̃ ſic recuꝑata crudelis eſt. Juſſit igit̃ vt matribꝰ ſuis pueri redderẽt. et dona plurima ꝛ infinita vehicula ꝑberent: vt q̃ ſletes ad patriam alienã venerãt ad loca ſua cũ gaudio remearẽt. Imperator aũt ipſe ad palatiũ ſuũ reuerſus eſt. Sequẽti .xo nocte petrus ꝛ paulus apparuerũt ei dicẽtes. Quia eꝛbor tuiſti effuſionẽ ſanguinis innocẽtiu: miſit nos dñs vt ſalus chriſtus dare tibi recuꝑande ꝑſilij ſanitatis. Siluestrum igit̃ eꝑm q̃ apud montẽ ſyrapti latitat accerſi. hic tibi piſcinam oñdet i qua immerſus tercio ab oi curaberis lepre morbo. Tu vero chriſto hãc victoriã dignẽ reddas. vt ydoloꝝ templa dirnas: chriſti reſtaures eccliasꝛ reꝰ ceptos cultꝰ ſuos. Emiſſis igit̃ ꝑſtantiꝰ ſtatim miſit milites ad ſiluestꝝ. Ipſe aũt ſiluester milites. ad palmã martyrũ credi dit ſe vocari. Deo antẽ ſe recõmendans ꝛ ſocios ſecũ adhortans: ꝑſtantino intrepidus ꝑſentat. Cui cõſtantinus aſſurgens: ait. bene te venſſe gratulemur. Qui a ſiluestro reſalutatus. narrauit ei ꝓ ordinẽ ſui ſomnij viſionẽ. Percunctãte vero ꝑſtantino qui eſſent dij qui ſibi apparuerãt. Siluester rndit illos chriſti eſſe apl̃os ꝛ nõ deos. Tũc ad ꝑces imperatoris ſiluester apl̃oꝝ imagines ſibi iuſſit aſſerri. quas vt imperator aſpexit: tales eſſe q̃ ſibi apparuerãt accla mauit. Siluester igit̃ eũ cathecumiñ fecit et vnus ebdomade ſibi ieiunũ indixit. ꝛ carceres aperiri monuit. Cuiꝰ ĩ aquã deſcẽdiſſet baptiſmatis: mirabilis ſibi emicuit ſplẽdor lucis. Cuiꝰ inde mũdus exiuit ꝛ chriſti ſe vidiſſe aſſeruit. Prima aũt die ſui baptiſmatis hãc legem dedit. vt chriſtus tanq̃ verus deꝰ ab vrbe romana coleret. Secunda vt ſi quis chriſtũ blaſphemaret puniret. Tercia vt quicũq; chriſtiano feciſſet ininriã: bonoꝝ ſuoꝝ ꝓte omnia puniret. Quarta vt ſicut imꝑator rome ſic romanus pontifex caput aduerſus eꝑis habeat. Quinta vt q̃cunq; in eccleſias ꝑfugerit: ab omni ſeruet̃ immunis. Sexta vt nullus nũ ſ licẽtia ſui epi eccleſiã edificet intra muros alicuius ciuitatis. Septima vt ad edificationẽ eccleſiaꝝ decime poſſeſſionũ regaliũ tribuant. Deinde imꝑator ad eccleſiã ſancti petri venit. ꝛ de ſuis culpis ſe lamentabiliter accuſauit. Poſtmodũ arrepto bidente ad fundamẽtũ baſilice conſtruende terram. primus aperuit. ꝛ duodecim cophinos i ſuis ſcapulis ſotas eiecit.

Hec vbi helena ma .§.iii.

ter ꝑſtantini anguſti in berbania ꝑſilẽs audiuit: ꝓ literas laudat filiũ q̃ abrenũciaſſet ſimulacris ydoloꝝ: ſ dire increpat q̃ relicto deo indeoꝝ crucifixum boiem deũ colat. Reſcribit matri anguſtus. vt indeoꝝ magiſtros ſecũ adducat ꝛ ipſe chriſtianoꝝ doctores ꝑferret. vt ſic et diſputatione mutua appareat fides vera. Venit igit̃ ſancta helena. ctiſ. doctiſſimos indeoꝝ magiſtros int̃ quos erãt duodecim qui ſapientia ꝛ eloquẽtia ꝑ ceteris rutilabãt. Cum igit̃ ſiluester cũ clericis ſuis ꝛ predicti iudei ad diſputãdũ coĩa imperatore in ſimul conuenſſent. de cõmuni ꝓcenſu duos iudices gentiles ſapientiſſimos ꝛ ꝓbatos. noĩe cratonꝛ ꝛ cenophdũ ſtatuerunt. ad quos ꝓnere ſententia dicendoꝝ: ratiq; inter eos ſententia eſt firmatũ. vt vno ſtante et querente alius non loquat. Incipiens igit̃ primus de illis duodecim noĩe abiathar ait. Cũ iſti tres deos dicant patrẽ ꝛ filiũ ꝛ ſpiritum ſanctuꝫ: manifeſtũ eſt eos ꝛtra legẽ agere que dicit. Videte q̃ ego ſum ſolus: et non ſit alius deus ꝓter me. Deniq; ſi dicant chriſtũ deũ eſſe q̃ multa ſigna fecit. i noſtra etiam lege multi fuere qui miracula plurima fecerunt: ꝛ tñ nunq̃ ex hoc diuinitatis nomẽ ſibi vſurpare auſi ſunt. ſicut iſte bieſus quẽ iſti adorãt. Ad hoc ſiluester. Nos vnũ deũ colimus. ſed non in tanta ſolitudine eũ dicimus vt gaudiũ filij non habeat. Et veſtris ait libris trinitatẽ perſonaꝝ vobis renunciare valemus. Nam patrẽ dicimus. de quo ꝓpheta ait. Ipſe invocabit me pater meus es tu. Filiũ ꝛ ꝙdem. filius meus es tu ꝛc. Spiritumſanctũ. ꝛ quo adẽ. Spiritus oris eius omnis virtus eoꝝ. Et hoc etiã qñ dixit. faciamus hominẽ ad imaginẽ ꝛ ſimilitudinẽ noſtrã: euidenter ꝛ perſonarũ pluralitatẽ et diuinitatis vnitatẽ demonſtrat. Licet aũt ſint tres perſone: vnus tñ eſt deus. qñ emplo viſibili aliquatenꝰ demonſtrare valemus. Et accepit purpureꝫ imperatoris et tres ibi plicas fecit dicens. Ecce videtis tres plicas. ꝛ explicãs ait. Ecce quia tres plice ſunt vnus pannus ita tres perſone ſunt vnus deus. De eo autem quod dicitur. q̃ et miraculis deus credinon debet. cum plures ſancti miracula fecerint nec tñ deos ſe dixerit. ſicut noſter chriſtꝰ deũ per hoc ſe aſſerere voluit. Certe deus ſapbientes ꝓpta ſe. nunq̃ paſſus eſt ſine pena acerrima ꝑiere. ſicut patet in dathan ꝛ abiron. aluſq; ꝓplurib. Quo ergo merito potuit ꝛ ſe deũ dicere qñ non erat: cũ eum ſe deũ dicentẽ eſſe nulla pena ſecuta fuerit: ſed virtutꝫ efficacia comitabat. Tũc iudices dixerunt. Conſtat abiathar a ſiluestro eẽ ſuperatum. Nam ꝛ ratio huiuſmodi docet. quia ſi deus nõ eſſet ꝛ ſe deum dixiſſet: ꝓpter vitam mortuus non valeret.

Tunc illo amoto. ſecũdus qui ꝛionas vocabat ad conflictum accedens ait. Abrahamcircũciſionẽ a deo recipiens iuſtificatus fuit. ꝛ omnes filij abrahe per circũſionem iuſtificabant. Igit̃ qui non fuerit circũcliſus nõ erit iuſtificatus. Ad qõ ſiluester. Conſtat abrahamante circũciſionem deo placuiſſe. ꝛ amicum dei appellatũ eſſe. Igit̃ nõ circũciſio ipſum ſanctificauit: ſed fides et inſticia ipm deo placere fecit. Non igit̃ accepit circũciſionem in ſanctificationem ſed in diſtinctionem. Iſto ſuperato tercius qui ꝛ godolias vocabat. accedens ait. Quomodo chriſtꝰ veſter poteſt eſſe deus. cum aſſeratis ipſum eſſe natum. tentum. traditum. nudatum. felle potatum. ligatũ. ſepultum: cũ hec oĩa in deo eſſe non poſſint ḡ ꝛc. Ad hoc ſiluester. De veſtris libris hec oĩa probamus de chriſto predicta fuiſſe. Nam de eius natiuitate dixit yſaias. Ecce virgo concipiet ꝛc. De eius temptatiõe dixit zacharias. Vidi chriſtum ſacerdotem magnũ ſtantem coram angelo. ꝛ ſatban ſtabat a dextris eius ꝛc. De traditiõe eius. pſ. Qui edebat panes meos magnificauit aduerſum me ſupplantationem. De eius nudatiõe idem. Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea. De eius felle potatione idẽ. Dederũt in eſcã meam fel ꝛc. De eius ligatione eſdras: vinctus me non ſi

ent patrẽ qui liberauit vos ō terra egypti clamãtes añ tribunal iudicis. De eius crucifixione idem. Humiliastī me suspendentes me in ligno tradidistī me. De eꝰ sepultura baremias. In sepultura eius reuiuiscunt mortui. Cum ḡ godolias quid rñdere non haberet: data sñia remoꝫ est.

Quartus dictus annas accedens ait. Ea q̄ de aljs dicta sunt. siluester ille de suo chr̃isto p̄dicta fuisse affirmat. vnde superest vt p̄bet hec ō suo chr̃isto dicta fuisse. Ad qō siluester. Habis ḡ aliū quem virgo ꝛcepit: qui fame cibatus. spinis coronatus. crucifixus mortuus. ꝛ sepultꝰ sit qui surrexit: ꝛ ad celos ascendit. Tunc ꝛstantinus ait. Si aliū nō vtderint sciat se superatū. Qcō hoc agere nō potly hic amoneꝫ. Et quintus quidā occipi ꝓdicꝫ. qui ait. Si ex semine dauid chr̃istus natus est et nascēdo deꝰ filiꝰ factus est. qꝫ sanctificatus natus est: baptizari nō debuit vt ite; sanctificaret. Ad qō siluester. sicut circūcisio in chr̃isti circūcisione finē accepit: sic noster baptisꝰ in chr̃isti baptisinate initū sanctificatiōis habuit. Non ḡ baptizatus est vt sanctificaret: ñ vt sanctificaret. Qcūsita tecēt ait ꝛstantinus. Non taceret occipi si haberet ꝛtraria que ꝓferret. Tunc septimus qui ꝛ cusi ait. Vellemus vt siluester ille causas virginalis huius partus nobis exponeret.

Ad qō siluester. terra de qua Adā formatus est incorrupta erat et ỹgo. qꝫ nec se ad bibendū humanū sanguinem aperuerat: nec maledictionē spinaꝝ acceperat: nec hominis mortui sepulturā habebat: nec serpēti data fuerat ad edendum. Oportuit igit̄ ex Maria virgine nouū Adā fieri. vt sicut serpens natū ex virgine vicerat: et conuerso a nato ex virgine vinceret. ꝛ qui Ade victor extitit in paradiso ipse temptator factus est deꝰ in deserto. vt qui Adā vicerat inducātē: vinceret a deo iciunante. Hoc siperato septimus qui beniamin ait. Qñ filius dei chr̃isti vellet esse potest: qui a dyabolo temptari potuit vt modo in fame panem ex lapidibꝰ facere vigeret: modo in templi celsitudine leuaret: modo ad adorandū ipsum dyabolus adduceret. Ad qō siluester. Si dyabolꝰ ideo vicit. qꝫ ab Adam manducante est auditus: ꝓstat eum ideo superatū. qꝫ est a chr̃isto iciunante ꝛtemptus. Nos nō inquātum deus sed inquantū homo temptatū eū esse fatemur. Ideo autē tripl̄ est temptatus. vt a nobis omnes tẽptationes excluderet. ꝛ formā vincendi daret. Sepe nāq; in homine victoriam abstinentie sequit̄ temptatio humane gloxie. ꝛ temptationē humane glorie appetitus dñi et excellentia comitat̄. ideo a chr̃isto de his vincit̄: vt vincēdi nobis forma tonet̄. Ista supato ꝛ octauus qui ꝛ acel ait. Constat qꝫ deus summe ꝓfectus est et nullius indiget. quid ḡ opus erat vt nasceret in chr̃isto: Qñ ite; chr̃istum verbū appellas. sed ꝛ hoc ꝓstat. qꝫ deus anteq̄ haberet filium pater deꝰ nō potuit. ḡ si pater chr̃isti postea dictus est. mutabilis factus est. Ad hoc siluester. Filiꝰ nāi tempora ex patre est genitus: vt faceret que non erāt. et in tempore est natus: vt reficeret que perierant. Que et si solo verbo reficere poterat. sed per passionem nisi homo fieret redimere non valebat: qꝫ in sua deitate ad patiendum aptus non erat. nec homo erat imperfectionis ñ perfectionis. si in sua non erat deitate passibilis. Pozro filiꝰ verbū dei est. hoc ex eo patet: qꝫ ꝛphet̄a ait. Exercuit cor meū verbum bonū. Deus quoq; semper pater fuit: qꝫ ei filius exiit. filius esi est verbū eius. sapientia eius. virtus eius. In patre semper fuit verbum: iuxta illud. Eructauit cor meum verbum bonum. Semper sapientia ei; illud. Ego ex ore altissimi ꝓdi; primogenita ante omnem creaturā. Semper virtus aut̄a illud. Ante omnes colles ego parturiebar. necdum fontes aquarū eruperant ℟. Cum ergo pater nunq̄ fuerit sine verbo. sapientia. ꝛ virtute: qñ putas hoc nomen sibi ex tempore aduenisse. Hoc igit̄ motu. nouus qui inbal dixit. Constat qꝫ deus ỹgia nō damnat nec eis maledixit. quare ergo de coniugio natum esse negatis hunc quem colitis: nisi vt obfuscare coniugia studeatis. Rursus quomodo temptatur qui potens est: patitur qui virtus est: mouetur qui vita est: Denicq; ad ℟ cogenis vt duos filios esse dicas. vnum quē pater genuit: alium quem virgo generauit. Rursus qñ ita fieri potest vt patiatur homo: qui assumptus est sine lesione eius a quo assumptus est. Ad hec siluester. Nos chr̃istum nō vlo natum et virgine dicimus vt coniugia condemnem⁹: sed causas virginei partus rationabiliter accepimus. Nec hac assertōne offuscantur coniugia sed ornantur: qñ hec virgo que chr̃istum peperit de coniugio nata est. Ceptatur autem chr̃istus vt omnes temptationes dyaboli vinceret. patitur vt vniuersas passiōes subiceret. moritur vt mortis imperium subiugaret. Dei quoq; filius vnus est. qui sicut est vere dei filius inuisibilis: ita visibilis ē chr̃ist⁹. Est ergo inuisibilis hoc qō deus est: ꝛ ē visibile hoc quod homo est. Pati vero posse hominē assumptū sine passione eius qui assumpsit: exemplo docere potest. Nā vt purpurea ſanguis accedens colorem purpureum prebuit. Cum ergo teneretur digitis ꝛ torqueretur in fdo: quid torqueb̄atur: Hoc qō regie dignitatis color est: an hoc qō lana extrit anteqū purpura fieret: Lane ergo assimilat̄ homo. colori purpuree deus. qui simul in passione fuit dum paterꝫ in cruce: sed passioni in nullo subiacuit. Decimus qui ꝛ ibara dixit. Non mihi placet exemplum istud. quia simul color torquetur cum lana. Cui cum omnes contradicerent siluester dixit. Accipe ergo aliud exemplum. Arbor habens in se solis splēdorem cum inciditur per ictum quem suscipit. splendos ab incisione immunis exsistit. Sic homine patiēte diuinitas nulli passioni subiacuit. Undecimus qui ꝛ sileos ait. Si de chr̃isto tuo prophete illa vaticinati sunt: tante irrisionis ꝛ passiōis ꝛ mortis causas scire vellemus. Et siluester. Eſurint chr̃istus vt nos reficeret. sitiuit ariditati nostre: vt talia pocula ministraret. temptatus est: vt nos a temptationibus liberaret. tentus est: vt nos a demonū captiui; dimitteret. irrisus ē: vt nos ab irrisione demonū liberaret. Ligatus est: vt nos nodo exoluere; et spoliatus est: vt nuditatem pene prevaricationis indulgentia tegeret. spineam coronā accepit: vt flores paradisi perditos redonaret. in ligno suspendit̄: vt cōcupiscentiam in ligno genitam damnaret. felle ꝛ aceto potatur: vt hominem ad terram fluentem lac ꝛ mel introduceret: ꝛ fontes nobis melliſluos aperiret. mortalitatem suscepit: vt suam immortalitatem nobis donaret. sepultus est: vt sanctorum sepulturas benediceret. surrexit: vt mortuis vitam redderet. ascendit in celum: vt celi ianuam aperiret. sedet ad dexteram dei: vt preces credentium exaudiret. Hec siluestro prosequēte. vniersi tam imperatores q̄ iudices et iudei in laudē siluestri vnanimiter prorupērit.

Tunc indignatus duodecimus qui ꝛ zambri indignatione magna dixit. Miror vos sapientissimos iudices verborum ambagibus credere: et dei omnipotētiam extimare humana ratione concludi. Sed iam cessent verba ꝛ veniamus ad facta. Stultissimi nāq; sunt qui crucifixum colunt. Cuiq; ego nomen dei omnipotentis scio. cui⁹ virtutem non sustinerant sacra. nec audire valet quelibet creatura. et vt me verum dicere comptobetis: thaurus ad me ferocissimus adducatur. ꝛ dum in eius aure nomen illud insonuerit: thaurus illico mobitur. Ad quem siluester. Et tu quomodo hoc nomen audiens vdicisti: Zambri dixit. Non est tuum hoc nosse mysterium: qui indeorum inimicus es. Adducitur igitur thaurus ferocissimꝰ. vir a centum hominibus fortissimis tractus. Ut vbi zambri in aure eius verbum protulit: continuo thaurus impetus oculosq; ejectis expirauit. Omnes igitur indei vehemēt̄ acclamant. ꝛ Siluestro viro dei inuidunt. Quibus Siluester ait. Non nomen dei ꝓdixit. sed nomen pessimi demonis nominauit. Deus enim meus hic est chr̃istus. non solum vincentes nō mortificat. sed etiam mortuos viuificat.

Nam occidere posse sed viuificare non posse est leonum serpentiū et ferarū. Si ergo vult vt credam q̄ nomen dēmonis nō fuerit: dicat iterū et viuificet quod occidit. Nā de eo scriptum est. Ego occidam et ego viuere faciā. quod si non poterit: nomen demonis absq; dubio nominauit. qui occidere viuentem potest. mortuum viuificare nō potest. Cumq; iambi ad suscitandum thaurum a iudicibus vegetetur dicit. Suscitet eum silvester q̄ nos omnes in eū credimus. Nā et si pennis posset volare illud tamen non valde proficeret. Omnes igitur indesi suscitauerit se credituros promittunt. Tunc silvester oratione facta ad taurum thaurum se applicans dixit. O nomen maledictionis et mortis egredere iussu dei nostri ihesu christi. in cuius nomine tibi dicitur thaure surge: et ad armentum tuū mansuetus recede. Statim igitur thaurus surrexit. et cum omni mansuetudine abijt. Hic regina iudei. iudicem. et ceteri omnes: conuersi sunt ad fidē. Post aliquot dies ydolorū pontifices ad imperatorem venerūt dicētes. Sacratissime imperator draco ille qui est in fouea. postq̄ christi fidem recepisti plusq̄ trecentos homines quotidie interfecit flatu suo. Consulente super hoc senatum. Respondit. Ego per christi virtutem eum ab omni cessare faciam lesione. Promittūt pontifices se si hoc faceret creditauros. Ante autem silvestro: sanctus petrus ei apparuit dicens. Descende ad draconem descēde tu et duo presbiteri qui sunt tecum. Cumq; ad eum veneris: eum taliter alloquere. Dominus ihesus christus de virgine natus crucifixus et sepultus. qui surrexit et sedet ad dexteram patris: hic venturus est iudicare vivos et mortuos. Tu quoq; sarban eum in hoc loco donec veniat expecta. Os autem eius ligabis filo et anulo signum crucis habente desuper sigillabis. Post hec ad me sani et incolumes venietis: et panem quē vobis preparauero comedetis. Descendit itaq; silvester cū duobus presbiteris in foueam per gradus centum quinquagintadnas secum ferens laternas. Tunc draconi predicta verba dixit. et os eius stridentis et sibilantis vt illum fuerat alligauit. et ascendit et inuenit duos magos qui eum secuti fuerāt vt viderent si vsq; ad draconē descenderet. et draconis fetore pene mortuos: eos secum adduxit incolumes atq; sanos. Qui statim cum multitudine infinita conuersi sunt. Sicq; populus romanus a morte duplici liberatus est. scz a cultura demonis et veneno draconis. Tandem beatus silvester morti appropinquans clerum virtute admonnit scz vt inter se charitatem haberent. ecclesias suas diligentius gubernarēt: et gregem a luporum morsibus custodirent. Post hec in deo feliciter obdormiuit. circa annum domini. cccxx.

De inuentione san .§.iiii.

ete crucis sic refert Rufinus in hystoria ecclastica. Per idem tempus helena constantini mater femina incomparabili fide religione animi ac magnificentia singulari. Cuius vero constantinus cū esset filius. diuinis admonita visionibus hierosolimam petit: atq; ibi locum in quo sacrosanctum corpus christi patibulo affixum pependerat ab incolis perquirit. qui ideirco ad inueniendū difficilis erat: quia ab antiqua persecutoribus simulacrum in eo venerē fuerat dedicatum. vt si quis christianorum ibi loco illo adorare voluisset: venerem videretur adorare. Et ob hoc infrequens et pene oblitioni datus fuerat locus. Sed cum vt supra diximus religiosa femina properasset ad locum celebrandi sibi indicio designatum. concta et eo gphana et polluta turbans in altum purgatis rudenbus: tres cōfusi otidinis reperit cruces. Sed obturbabat reperti muneris letitiam vniuscuiusq; crucis indiscreta gpietas. Aderat quidem et titulus ille qui grecis et latinis atq; hebraicis literis a pylato fuerat conscriptus. sed nec ipse satis euidenter dominici gdebat signa patibuli. Hic ili humane ambiguitatis incertum diuinum flagrat testimonium. Accidit in eadem vrbe primariam quandam illius loci feminam grauis egritudine confectam femineum iacere. Macharius quidem ep̄as ecclesie illius episcopus erat. Iuvbi cuncta regina atq; omnes pariter qui aderant videt: afferte huc inquit totas que reperte sunt cruces. et que sit que portamenti dñm nobis nunc adaperiet deus. et ingressus cum regina pariter et ꝑlis ad eam que decūbebat: detectis genibus huius comodi ad dñm ꝑcem fudit. Tu dñe qui per vnigenitum filium tuū salutem generi humano per passionē crucis conferre dignatus es. et nunc in nouissimis temporibus aspirasti in corde ancille tue perquirere lignum beatum in quo salus nostra pependit: ostende euidenter ex his tribus que erant fuerit ad tuam gloriam. vel que extitent ad seruile supplicium. vt hec mulier que femineum decūbet. statim vt eam lignum salutare cōtigerit a mortis tanua reuocet ad vitam. Et cum hec dixisset adhibuit primo vnā ex tribus. et nil ꝓfuit. adhibuit secundam: nec sic quidē aliquid actum est. vt vero accepit terciam: repente apertis oculis mulier ꝓsurrexit et stabilitate virili recepta alacrios multo q̄m tua fuerat tota domo discurrē et magnificare dñi potentiam cepit. Sic euidenti iudicio regina voti compos effecta. templum mirificum in eo loco in quo crucem reppererat: regia ambitione cōstruxit. Clauos quibus corpus dominicum fuerat affixū portat ad filii. ex quibus ille frenos composuit quibus vteret ad bellum. et ex alijs galeā nobilemq; bellī vsibus aptam ferē armasse. Ligni vero ipsius salutaris partem detulit filio: partem ꝑ thecis argenteis ꝑditam dereliquit in loco. que etiam nunc ad memoriam sollicita veneratione seruat. Reliquit etiam hoc indicium religiosi animi regina venerabilis. virgines quas ibi reperit deo sacratas inuitasse ad prandium. et tanta eas deuotione curasse dicit: vt indignum crederet si famulos vereretur offitijs: sed ipsa manibus suis famule babirum succincta cibus apponeret. poculos porrigeret. aquā manib infunderet et regina cibus ac mat imperij famulā christi se famulā deputaret. Hec quidem hierosolimis gesta.

Capitulum secundum.

Omni pōtifices qui

piefuerant romane ecclesie a tempore ꝑsentini magu vsq; ad tempora archadij et honorij. scs per centum annos vel circa. ab anno dñi. cccxx. vsq; ad annum eius. cccxcij. fuerunt infrascripti. Silvester papa de quo dictum est qui successerat melchiadi. Qui silvester tenuit petri cathedram annis. xxiij. mensibus. x. diebus. xj. Qui silvester instituit ꝑsecrationes ecclesiaꝝ et altarium solēnes. Et ecclesias apostoloꝝ Petri et pauli dedicasse. Et multonagia videt de ecclesia scti Johānis lateranensis que est ecclesia patriarchalis et principalis totius orbis. Ipse enim statuit vt i synodone munda panno lineo celebraret. idest palla seu cosporale. Idem i synodo hoc decreuit. vt habeat diū. xxij. A subdyacono vsq; ad lectorem omnes subditi sint dyacono cardinali viro reuerendissimo in ecclesia representantes ei honorem. Deinde pontifici presbiter. ꝑsbitero dyacones: dyacono subdyaconus. subdyacono accolitus. accolito exorcista. exorciste. lector. lectori ostiarius. ostiario abbas. abbati. monachus in oi loco reputet obsequiū. siue in publico. siue in gremio ecclesie. Silvestro successit marcus papa natiōe romanus. Qui statuit vt romanus pontifex ab epo hostiēsi ꝑsecraret. Et ipse hostiensis eps pallio uteret. Sedit annis duobus. mensibus octo. sanctus homo. Post quē ascendit cathedram petri Julius natiōe romanus. Qui sedit annis. xij. Sm damasum. & Sm hiero. annis. xvj. mēsibus. iij. cuius tpe dē celebrata synodus nicena. licet alij dicant ꝑ silvestro. Hic post multos agones et exilia toleratos ꝑ fidē catholicā ab arianis migrauit ad dñm. anno impij cōstantij. xij. In suis aūt decretis sic ait. A deo huic sancte sedi ꝑfata priuilegia sunt ꝓcessa. tam de ꝓgregādis ꝓcijs et

iudicijs ac restitutionib⁹ episcop⁹: ꝯ ꝛ de summis eccle-
siaꝝ negocijs. vt ab ea oēs oppressi annisu etiā iuste dam-
nati restitutionē fouant. ij.q.vj. Adero. Idē.q.ea. Qui se
scit alijs esse ꝓpositū: ecclesiā vices suas credidit largien-
das. vt in ꝑtem sint vocate sollicitudis: nō in gloriandinē
potestatis. Idē dist.xxij. Scribēs oratorib⁹ epis ait. Re
gula vestra nullas hȝ vires nec hȝe potent. qm nec ab or-
thodoxis epis hoc ꝑcilū celebratū est. nec romane eccle
legatus interfuit canonib⁹ ꝓponentib⁹ sine ei⁹ auctoritate
ꝑcilia fieri ꝙ hȝebant. Idē ultimo.ij.q.vij. In sancta nicena
synodo statutū est. vt nemo anathemanzat⁹ in nīam accu
sationē suscipiat. nec ꝙ nos in suā accusationē recipe vo-
luit: cū nos sciamus sup illos a dño ꝓhibitos. ꝙ illos sup
nos. Et sicut maiot nō pōt a minori iudicari: ita nec collē-
gan. qz rar⁹ est oīe qđ magnū est. Portamus onera cōm
qui granāt: quamuis hic portat ꝙnobis hȝis pernis cui⁹
vice fungim⁹. Iulio ivo ꝙ vniuerse carnis ingressio crea
tus est sacerdos sanctus liberi⁹ natiōe roman⁹. ꝙ ecclesie
ꝓfuit annis.x.mēsib.vj.diebꝫ.xij. Fuit aūt hic missus i exi
lium a ꝓfano imperatore. eo qđ nolui assentire arrianis ꝙ fa
uere illi hereti. Qui ꝙgregato clero de eoꝝ ꝓsilio veneran
dū virū felicē ꝓbiterū: vel renunciās pontificē eū cum alijs
elegit: vel ipsum felicē suū generalē vicariū instituit. Cum
aūt esset in exilio posit⁹ felix zelo fidei succēsus cōgregato
ꝓsilio. xl. epoꝝ vrsacij ꝙ valentē ꝓbiteros qui ꝓstanno in
hereli arriana fuerāt ꝓdemnauit: ꝙ ipsum ꝓstantiū impe
ratorē vt hereticū et rebaptizatū excoicauit. Quā ob cau
sam ꝓstantius indignatus cōgregato ꝓsilio diabolo plurīū er
fece arriana. renouari fecit liberiū ab exilio et felicem ejci a
pōtificali cathedra. qui electus pauloꝑ iussu eius mar-
tyrio coronatus est. Reuersus ꝙ liberius ꝙ tedio affectus
exilio in quo per triennīū fuerat. ad requisitionem cōstan-
tij subscripsit se in hereticā prauitatem arrianoꝝ consen-
tiendo. Qui postea septē annis tenuit cathedram petri.
Et sub tempore eius fuit magna persecutio arrianorum.
ꝑra veros catholicos in vrbe roma. Hic liberius sic sta-
tuit. xxiij.q.j. Qui ꝑtra pacem ecclesie sunt si dignitatem
aut singulam milite habent nudent⁹ eis. Si pauꝑan si qui
dem nobiles sunt. suaꝝ substantiaꝝ proscriptionem pati
ant. Si ignobiles. non solū in corpe verberē: ꝙ perpetuo
exilio relligentur. Defuncto liberio ecclesiā dei suscē-
pit regendā. damasus natiōe hyspanus sanctus homo ꝙ
multū eruditus in scripturis. Hic cathedram petri tenu-
it annis. xvij. mēsib. vij. diebꝫ. x. Fuit tūc ꝑsia a ꝙbusdaꝫ
indebite electus in papā qđā roman⁹ dict⁹ vrsinus. sed vt
interfusa a fautoribꝫ damasi canonice assumpti ꝺ vrbe fu-
it eiect⁹: et de volūtate damasi fact⁹ fuit epūs neapolitan⁹.
Hic mīta corpa martyꝝ diligēter inquirēs honorifice se
pelijt. Ipse etiā zelo inuidie a ꝙbusdā de adulterio accu
satus fuit. vt refert hiero. ꝙ cosā aduersarijs cū xiij. epīs se
purgauit ꝙ innocentē se oñdit. vt hēt. ij.q.vij. Si ꝙ sup
hoc in.ꝯ. ꝓcedēs. Et ob hāc cām ꝙcordiū ꝙ calixtū ei⁹ ac-
cusatores ꝑes de eccla eiecerūt. ꝙ damnauerūt. Hic da-
masus vt refert fuglibert⁹ rogatu hiero. ꝓstituit dici in fi-
ne ꝑā in eccla. Gloria ꝑri. Sicut erat ꝛc. Instituit ꝙ psal-
mos in eccla nocte dieꝝ cantari. Ipse i suis decret⁹ inter
cetera ꝓstituit sic.xiij.q.uij. Nūs. Accusatores ꝙ iudices si
idē sint. ꝙ se accusatores. ꝙ se iudices. ꝙ se testes. ꝙ se ac-
cusati. vnusqꝫqꝫ iordine suo. Inscriptio sp fiat vt talionē
calūniator recipiat. qz aī inscriptionē nemo dz iudicari vel
dānari. ꝙ ꝑ scīa leges retineāt. Idē.v.q.j. Relatum. sic
statuit. Leges scīa accusatores ꝑnes exigāt ꝙ nō ꝙ scripta
abnītes. vīa canonica parte instituta nō sect. ꝙ sepissime cla-
mant. nec accusatōes nec testimonia vllā ꝙ scripta posse ꝓse
re. Nec de alijs negocijs quicqꝫ testimonij dicat nisi de
bis qđ sub eoꝝ ꝑntia acta cē noscunt. Silr qđ alīi accusare
elegent. pūs ꝙ se ꝙ nō ꝙ alīi accuset inscriptione ꝓmissa
Nec vll⁹ vncqꝫ iudicet. ꝙ ꝑtes accusatores bēat locūꝫ
defendēdi. accipiat ad abluēda crimina. ꝙ ille. Idē.xxij.
q.j. Violatores ait. Blasphemare spīm sanctū nō incon-
grue videt. qđ ꝙ sacros canones nō necessitate cōpulsi. sed
libent. i. ex ꝓmpto aliqđ aut ꝓtenue agūt. aut loq̄ ꝓsu-
munt. aut facē volētib⁹. spōte ꝓsumūt. Tal. n. ꝓsumptio
vnā gen⁹ ē blasphemiāe spīm sanctū. qz ꝙ eū agit cui⁹ nisu
et gra editi sunt. Ipe hui⁹ damasi fuit celebrata synod⁹
vniuersalis. ꝛ ipe theodosij imp⁹ is. ccd. epōs omnium
in qua dānata fuit hereli macedonij negans spīm sanctū
ē deū. Postea ait damasus migrauit ad dīm. allum
ptus est ad apicē summi pontificatus syricius natiōe ro-
manus: qui eū tenuit annis. xv. mensib. xj. et diebus. xxv.
Hic manicheos hereticos exilio relegauit. et precepit ne
fideles cum eis participarent. Ipse etiam induxit. cōtinen
tiam ꝺ y aconibus ꝛ iuptia coniugalis ꝙ quo ad vsus ma
trimonij contracti ante ordines. ꝛ hoc occidentalib⁹. nam
ecclesia orientalis illam cōstitutionem non cepit. vt dist̄n.
xxxij. Plurimos. Ipse etiam statuit de interdictis fra
tres in suscepiōe ordinū. dist̄. lxxvij. Quicūqꝫ. q̄ tū hodie
nō seruant. Ite in missa ꝓstituit dici. Communicantes ꝛ me-
moriam venerantes ꝛc. vt reperit. de ꝑe. di.j. Syricio
succedēte creatus est epūs vrbis ꝛ orbis. Anastasius natiōe
romanus. trib⁹ annis ꝛ diebꝫ. xxv. residens. Hic cōstituit
dicens de conse. dist.j. Apostolica auctoritate mandamus
dum sancta euangelica in ecclesia legunt⁹. vt sacerdotes ꝛ
ceteri omnes non sedentes sed venerabiliter cum ꝛi con
spectu euangelij stantes: dominica verba intente audiant
ꝛ fideliter adorent. Post anastasium papatū tenuit in-
nocentius quīnus. natione albanen⁹. annis. xv. mensibus
duobus. diebus viginti. Hic damnauit pelagium here-
siarcham asserentez homines sine gratia per ꝓpria merita
ꝛ opera sua posse saluari: et complices eius sequaces cele-
stium ꝛ iulianum. Hic etiam innocēs. excoicauit archa-
dium imp⁹ em. qz consensit ꝛ ordinauit vt Joh. crisost⁹ a
sede sua ꝓstanno politana pelleretur per concilia epoꝝ.
Et de hoc plene habes. j. in titulo sequenti. Ipse innocen
tius statuit in cenam sabbato celebrari. quia illa die dom-
inus hiesus iacuit in sepulchro ꝛ apostoli credēt ieiunasse
de conse. dist.iij. Sabbato. Hoc tū nunc est in consilio nō
ꝓcepto. Decreuit ꝛ osculum pacis dari in missa. Confir
mauit etiam constitutionem sirici pape de ꝓmentia cleri
coꝝ. dist̄. lxxxij. cap. ꝓpositi. De aliena ecclesia ordinare
clericum nullus ꝓesumat: nisi eius episcopus ꝓcibꝫ ex-
oratus ꝓcedere voluerit. dist̄. lxxj. Zozimus pau⁹ in-
nocentio succesit ꝛ duobꝫ annis sedit. mēsib. vnj. diebus
xxv. Hic ꝓstituit vt cereus sabbato sancto in eccla bñdi-
cat̄. Et vt lectus nō ordinet̄. Nec clericus in taberna mi
nistret. Reprehendit hic ordinationē ineptoꝝ ad cleꝝ et
interpretatum dicens. Facit hoc nimia remissio confacer-
dotum nr̄oꝝ. qui pompā ministrationis q̄rit ꝛ putāt ex hac
turba aliqđ sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numero
sa ꝓlatos: cēnā in his locis vbi solitudo ē repit. dū prochia
as extēdi capit. aut quib⁹ aliud ꝓstare non pūt diuinos
largiūt honores. qđ oportet districte sp ē iudicij. Ratē ē
eis omne qđ magnū est. dist.lix. ca.ij.

Capitulum tercium.

Eniceno concilio sub

constantino congregato contra heresim ab ar-
rio introductā. Cū apud alexandriā ꝓ achillā
qui petro martyri vt dictum est ꝙ successerat. Alexander
sacerdotium suscepisset: qz pax nostris ꝛ quies a ꝑsecutio-
nib⁹ erat. ꝛ ecclesia confessoꝝ meritis gaudebat: ꝓsperi-
tas ei⁹ domestica ꝓtentiōe turbat. Etenī vt inquit rufin⁹
in hystoria ecclastica li.x. ꝑbit ꝙdā apud alexandriā nobe
Arrius. specie ꝙdē religiosus: ꝙ gle ꝛ laudis ꝛ nouitat⁹ im
probe cupid⁹. ꝓiana qđā de fide xpi. ꝓferre cepit: ꝛ a sobo
ꝓis filiū separe. Predicabat. n. vt ait hugo flor. filiū
dei creaturā cē ꝛ spīm cū ab eo creatū. Addēs etiā. Erat

quando non erat. Et cum has faceret arrius inter patrem ⁊ filium et spiritum sanctum differentias. Alexander eiusdē vrbis epūs eidē resilb̄at: ꝙ cū illum ab etiabūi errore re uocare nō posset: expulit eū ab ecclia sancta. Jlle vo ꝙ cū sedītione excitauit. Nō audiēs pius pūcepo ꝓstātin⁹. co adunari fecit sanctā synodū apō nicēā bithinie ciuitatem. Anno incarnatōis dñi. cccxvj. Lōuenerūt qi ibi. cccxviij. epi. Et ꝙ ē prima synodus vniuersalis. Jā vero silueste defuncto fuerat ⁊ illi marcus succeserat. Marco vo ſuc cesserat iulius q̄ tūc in aplica sede residebat. Verūtamen ipse huic nō interfuit ꝓ alio ꝓpter senectutis imbecillitatē ꝙ affuerūt ꝓ eo vitus ⁊ vincētius romane ecclie ꝓsbiteri. Affuerūt etiā et aplios sedis. Machan⁹ hierosolimitanus ⁊ eustachius antiochen⁹. ⁊ alexander alexandrin⁹. bo notabiles pātarche. hecille. Zs addit vincēn. spe. histo. li. xiij. q̄ inuenīt alibi silueſt ꝓ interfuisse dicto ꝓalio. Nam in libro pontificali sic legit. Temporibo silueſtri factus est concilium cum eius pcepto in nicena bithinie. Et cōgregati sunt. cccxviij. episcopi qui fidē integrā catholicaꝫ exposuerunt: ⁊ arrium ac sotinū ⁊ sabellium damnauerunt. Sed in vrbe roma congregauit ipse cum consilio augusti cclxxvij. epos. ⁊ iter calixtum ⁊ pdecessores hereticos damnauerunt. Qr silueſter papa ex ꝓlio ꝓstantini ꝙgregauerit in vrbe. cclxxvij. epōs in quo ꝓalio eadem hereſ damnata sit: afferit idem eusebius in cron̄. suā. Sed q̄ damasus afferat in cronica sua idem pontificum synodum nicee congregatam sub beato silueſtro papa: mirantur alij. Et dis. xv. cap. ſ. ex verbis ysidori ⁊ Greg. et gelasij vidētur. q̄ dictum concilium nicenū fuit celebratum sub constantio. Sed sub quo papa nihil vicit. nisi q̄ Beda in li. de tēporibo. dicit celebratū nicenam synodum tempe Julij pape. dis. xvj. Sextam. Sed in. ſ. sequēti qō incipit. Ꝑcia. dicit tempe silueſtri. Jgit̄ vt ait rufinus vbi ſ. Cōgregatis patribo in cōcilio dilectissimis arrij. dudino multoq̄ tractato placuit oīb⁹. ⁊ velut vno cōtoꝝ ore ⁊ corde decretū ē: homousion scribi debē. i. eiusdē cuꝫ patre substātie filiū ꝓfiteri. Decē ⁊ septē tunc soli fuisse dicūtur quibo fides arrij magis placeret. quoꝝ fex soli se pauitur cū arrio expellit: reliqui vero. xj. consilio inter se habito acquieſcunt ad scribendum manu sua non mente. Cuius simulationis actor precipue fuit eusebius nichomedie episcopus. Exemplum autem expositionis fidei illoꝝ qui ibi fuerunt catholici hoc est. Credimus in vnum deum patrē omnipotentem omniū visibilium ⁊ invisibilium factorem. Et in vnum dominū nostrū ihesum christum filium dei ꝙ patre natū vnigenitū: hoc est de substa patris. Deū ex deo lumen ex lumine. Deum vr̄m ex vero deo: natū non factū. Homousion patri idest eiusdem cū pre subste: ꝑ quem oia facta sunt. Qui ꝓpter nos. ⁊ ꝓpter nostram salutē descendit ꝙ celis. ⁊ incarnatus est homo factus ē. Eos ait qui dicunt. Erat aliq̄n q̄ non erat. Et anteqū nasceretur nō erat. ⁊ quia ex nullis substantijs factus est: aut ex alia substitenna vel substantia dicunt esse: aut conuertibilem aut mutabilem filium dei esse: anathematizat catholica ⁊ apostolica ecclesia. Ubi notandum q̄ hec hereſis arriana fuit periculosior. vniuersalior. ⁊ pene diuturnior ceteris. Periculosior fuit: quia circa mysterium trinitatis. de qua dicit Augustinus in libro de trinitate. q̄ nihil difficilius q̄rit̄ nihil periculosius erratur: nihil fructuosius inuenitur. Uniuersalior: quia inuolauit multos episcopos et sacerdotes. ipsum liberium papā vt infra patebit. Imperatores: vt constantium valentem. Reges: vt theodoricū ⁊ regem gothorum. ⁊ per totum quasi orbem diffusa est. Unde beronimus ait. Arrius vna scintilla in alexandria fuit scilicet erroris. et quia non cito extincta est totum orbem populata est flama cius. xxiij. q. iij. Reticende. Fuit enim diuturnior: quia per multa tempora viguit. Sed confutata est dicta hereſis per doctores et destructa. non solū ꝙ auctoritates scripture plimas. ⁊ ꝙ ſnās et rationes plurimoꝝ doctoꝝ. sed etiam per miracla multa q̄ in nullo arrianoꝝ patrata inueniūtur. Et q̄ dictum est illā synodum nicenam fuisse primam generalem synodum. vꝝ est non simpliciter: quia et alia concilia pius celebrata iunt. vt patet ē. ſ. fm quod idest quia magis vniuersalis q̄ alie synodi: ⁊ vbi multoplores concurrerunt: ⁊ consulente imperatore ⁊ suadente. ⁊ papa auctorizante. Et ibi ad symbolum minorem q̄ dicitur editū ab apostol⁹ addita sunt aliqua non contraria illis: sed magis explicite declarantia ipsa: contra hereſes insurgentes circa aliqos articulos. vt illud. Creatorem celi ⁊ terre visibilium ⁊ invisibilium: contra errorem manichei qui dogmatizauit deum creatorem invisibilium: ⁊ diabolum creatorem visibilium. Et illud. Et patre natum. ſ. filiū ante omnia secula. Deū ō deo ℟. genitum non factum. ꝓsubstātialem patri ꝙ quē oia facta sunt: contra errorē ipsius maledicti arrij qui asserut dei filiū creaturam factum a patre. ⁊ non eternū nec ꝓsubstantialē patri. ō vnerse subē a patre ⁊ minorē pre. Et idē dicit de spūsancto. Pestis aūt ipsa ariana quantū detrimenti intulerit ecclie nō solum petro epo alexandrino martyri. de quo supra oīum est in visione ⁊ ꝓphetica reuelatōe: ſ etiam ⁊ beato antonio. qui vt lucerna ardēs ⁊ lucēs in cauerna deserti ecclesie positus: fuit tempore huius cōstantini. A quo ipse. ſ. antonius literas recepit se ⁊ filios recōmendans dationibus suis. Et ipse responsales dedit antonino imperatori suauissimas ⁊ venerādas. admonendo ad humilitatem seruandam ⁊ iusticiam exequendam in omnib⁹. Cum enim quadam vice cum fratrib⁹ operaret. suspicies in celum vidit tristem visionem. vnde prouolutus aī deū rogauit vt futurum scelus auerteret. Et cūctis tremētib⁹ qui astabant rogantes vt visionem exponeret: singultib⁹ ⁊ lachrymis ꝓpeditus dixit eis. q̄ magnum nephas ⁊ inauditum seculis immineret. Vidit inquit altare dei multorum circūdatum multitudine. qui calculo ola dilapidabant. ac per hoc magno turbine fides catholica subuerteret. et boies iumenta similes christi sacra dirupiēt. Hec ē causa gemitū meoꝝ. Hec audiat facta ē vox ō celo dicēs. Abominabitur altare meum. Nō ⁊ factum est. Nā post duos annos erumpentibus arrianis ecclesia tante dirupcionis subiacuit: vt virgines ⁊ matrone ⁊ ipsum baptisterium polluerentur. et vri christiani velut oues ante altare macterentur.

Fuerunt in dicto con .ſ.i.

cilio niceno vtra regulā fidei tradita q̄dā decreta seu ꝓhibitiones morales: clerū papue ꝓcernentes edire. Nā vt ait rufin⁹ vbi ſ. Statuerūt obseruādū ee i eccl̄ys. Ne q̄s ex ipō q̄ semetipsos impatientia abdis abscideret. veniret ad clerū. dis. lv. Sicās. Jtē ne q̄s nup assumpt⁹ ex vita vel ꝓfessione gētili accepto baptismo aliq̄s canō⁹ etamiet⁹ clericꝰ fiat. di. xlviij. ca. Sīn. Jtē ne qs epō ceterorūue clericorū cū extraneis mlieribo hābeat ꝓter cā mre. sororē. vel auia vel si q̄ sunt hmōi necessitudinū ꝓsone. dis. xxxij. Interdixit. Jtē vt epūs si fieri pōt a tot⁹ ꝓuicie epis ordinet. Et si ꝙ difficile ē nō min⁹ a tribo. Jtē vt metropolitani epi marime ꝓuicie vel auctoritas habeat. dist. lxvj. Pouro. ⁊ dis. lxiij. Jtē. Jtē ne quē ali⁹ epūs ab eccl̄a expellat sine crimiū sine laicū accipiat alē. Si aūt ꝙ iracundia aliq̄ aut ꝓtentiēt fieri solet iuste sacris remediis ī hāt: cauraūr ꝙ singulos annos i singl̄ ꝓuicijs. Fo ab oībo epis ꝓuinciabo ꝓcilia agi debē. ⁊ ō hmōi cēsēi negocijs iudicari. vt si forte ab vno iniq̄ aliq̄d gestū ē: a ceteris emēdet. Si recte ab oībo ꝓfirmet. dis. lxiij. habeat. Jtē ne quis clericus q̄ derelicta eccl̄a sua alia extāte cā. pbabili vagat ⁊ oberrat: ꝙ alias eccl̄as suscipiat in coione. Jtē vt nemo q̄ ad alia ꝓtinet subripēs i sua eccl̄a ordinet clericū absq̄ ꝓsensu illi⁹ ad quē ꝓtinet. dis. lxij. Siquis. Jtem ne epūs ꝓferantur. ⁊ ne sedeant in consensu ꝓsbiterorū. aut illis ꝓsentibus cochariū vindant. sed illis agentibus solus

ministrent. Si vero nullus presbiter sit in presenti: tunc licere eis etiam diuidere. dist. xciij. perueniet. Item vt habetur dist. xl vij. Omn. ex concilio niceno statuit. q clericus q̄ repertus fuerit usuras accipiens deiciat' a clero. Item de consec. dist. ij. ex concilio niceno dicit. Placuit vt omnes ecclesie exceptis dominicis diebus ieiunent. Item q̄ ecclesie consecrate non sunt iterū p̄secrande. sicut nec baptizatus est iterū baptizandus: si tamen fidē sancte trinitatis seruauerunt qui consecrarunt vel baptizarunt. dist. lxviij. Ecclesijs. idest si debitam formam seruauerūt. Ūn armani qui dicebant. Ego te baptizo in nomine patris maioris et filij minoris & non baptizabant. Sciendum etiā q̄ in nicena syno. fuerunt edita. lxx. capitula constitutionū vt dicit athanasius episcopus alexandrinus. dist. xvj. Septuaginta. Sed mi. cc. in romana ecclesia remanserūt. vt dicit in. §. 7. ca. sequen. Alia capita. vel ex neglectu abierunt in desuetudinem: vel inserta sunt seu renouata in cōcilio antiocheno vel alio. Item valde notandū q̄ habetur in hystoria tripeita. 7 ponit' dist. xxxj. Nicena synodus volens corrigere hominū vitam in ecclesijs cōmorantiū. posuit leges quas canones vocamus. In quarū tractatu videbat aliquib introducere legem vt episcopi p̄sbiteri dyacon 7 subdyaconi cum coniugibus quas ante consecrationē duxerant non vouissent. Surgens aūt p̄nutius confessor contradixit. honorabile nuptias confessus et castitatē decens esse cum ꝓpria coniuge concubitum. Smalitq̄ concilio ne talem ponerent legem. graue esse asserens causam que aut ipsis aut eorū ingalibus occasio fornicationis existeret. Et hec quidem p̄nutius licet nuptiarum esset expertus exposuit. Synodusq̄ laudauit sententiā ei⁹. Et nihil ex hac parte sancinit: sed hoc in voluntate permisit. hec ibi. Sed ꝑ plenius declaratiōe huius materie scilicet de continentia clericorum quo ad coniugum est diligenter attendēda glo. super cap. dyaconi. dist. xxviij. vbi dicitur. q̄ in ecclesia orientali 7 occidentali licite contrahitur matrimonium a constitutis in minoribus ordinibus. vt dist. xxxij. Sequis eorum. A constitutis vero in superioribus scilicet subdyaconatu et supra nunq̄ licuit contrahere matrimoniū. etiam a tempe apostolorum. Et si contrahunt non est matrimonium. Hoc patet ex septima synodo que in otiēte fuit celebrata 7 tradit eis regulam. vt dist. xxxij. Sequis eorum. Est ergo differentia inter orientales constitutos in sacris 7 occidentales. quia orientales si contraxerunt ante susceptionē ordinis sacri possunt vti matrimonio iam contracto licite: ꝑ vlterius non possunt contrahere si vxor illa moueret'. Occidentales autem etsi contraxissent ante susceptionem ordinis sacri: non possunt vti tali matrimonio. 7 hoc a tempore innocentij 7 sinitij pape. qui continentiam ꝓtum ad hoc inducerunt dyaconibus. 7 ꝑ. vt dist. xxxij. Propositi. 7 cap. planinos. Antea poterant occidentales sicut 7 orientales vti tam contracto ante ordinationē in sacris. Subdyacono vero simili modo solicet ꝓtum ad vsum matrimonij prius contracti: indicit continentiā scilicet vt abstineret ab vxoribus. Gregorius papa. vt patz dist. xxxj. Ante triennium. Unde q̄ dicit. Stephanus papa dist. ea. Aliter se habet orientalium traditio ecclesiarū: aliter huius sancte romane ecclesie. Nam eorum sacerdotes dyaconi 7 subdyaconi matrimonio copulantur: illius vero ecclesie 7 occidentalium nullus sacerdotū a subdyacono vsq̄ ad episcopum licentiam habet coniugium sortiendi. hec ibi. Textus est obscurus: sed glo. declarat 7 bene. Nam quod dicit de orientalib matrimonio copulantur: idest copulato vtantur. et occidentales non habent licentiam coniugum sortiendi: idest nec contracto vtendi. Nam in contrahendo non est differentia inter orientales et occidentales in sacris constitutos: quia nullus eorū potest contrahere vt dictum est.

De reverentia con- .§.ii.

stantini ad congregatos i concilio. vt ait zozomen⁹ in hystoria tripeita. Ingressis episcopis in locum concilij in nicena preparatū. introiit princeps constantinus vltimus in conuentū cum paucis minoꝝ sede q̄ episcopis sibi posita i medio. Nec resedit donec epi ꝓgregati vt inq̄t rufin⁹ vbi ē. diuersi ex causa inter se q̄dā iurgia mouissent frequēt interpellabant' 7 a singulis libelli offerebāt'. At ille videns q̄ per huius idest iurgia causa summi negocij frustraret'. dum certam statuit. qua vnusquisq̄ episcoporum si quid querimonie habere videretur deferret. Et cum resedisset suscepit a singulis libellos quos in sinu suo simul oēs continens. nec quid in eis contineretur aperiens ait ad episcopos. Deus vos sacerdotes constituit. 7 potestatem dedit vobis. de nobis quoq; iudicandi. 7 ideo nos a vobis recte iudicamur: vos aūt qui nobis a deo dati estis diuinō pote stis ab hoīe iudicari. qui nō ē premio vt hō deos diudicet: ꝑ dei solius inter vos expectate iudiciū. de q̄ scripti est. Deus stetit in synagoga deoꝝ &c. Vos g̃ omissis iurgijs: ea q̄ ad fidē dei ptinent sine vlla aliaꝝ ꝓtentione diligenter. Cumq; hec dixisset oēs simul lacrimarij libellos iussit exuri. ne innotesceret vlli hoīm simulatio sacerdotuꝝ. Hec etiā refert Greg. xj. q. j. Sacerdotibꝫ nobilis text⁹. Ex et nicolaus papa ait scribēs ad Indonicū. vel. xxvj. In scptu ris narrat' ꝓstantinū imperatorē dixisse. Vere si. ꝓpijs oculis vidissem sacerdotē dei. vel aliquē eoꝝ q̄ monastico habitu circūamicti sunt peccantē. clamidē meā ꝓpicarem et cooperirem eum ne ab aliquo videret': cui⁹ exemplo posset meus animus turbari.

De philosopho cō- .§.iii.

nicto 7 puerso ꝙ simplicē vir. Quia fm aplm stulta huius mūdi elegit de⁹: vt confundat sapientes. s. fm mdm. vt refert vinc. post rufinū. 7 hugonē floriacēn. Cū ꝙ multos dies i epo⁹. ccc. xviij. residētū in ꝓcilio q̄sdo ꝓtext' opione cōmoti plc quoq; et dyaletici opinatissimi ꝓnencūt in q̄b q̄dā infignes epi nris in dyaletica eruditis ꝓfectū q̄ die moueret summi certamis: nec ꝓcludi a quoq; poterat seu ꝓstringi. Cūa eni dicēdi arte obiectis q̄stiōib occurrebat. vt vbi maxime putaret' astrictus: velut anguis labricus laberet'. Ex vt audiret de⁹ qz ñ in sermōe ē regnū dei ē in virtute: quidā ex ꝓfessoribꝫ simplex vir 7 nihil sciēs aliud q̄ bielium chustū 7 hūc crucifixū. videns ꝓbm nostrū insistere: poscit ab hominib locū ꝓbo sermocinādi. Nostri vero qui simplicitatē viri 7 impetū sermōis nouerāt pauere 7 quasi pudorē pati ceperunt: ne forte apud callidos homines risui efficeret' sancta simplicitas. Persistit⁹ ni senior. 7 huic sermonis monit eroditū. In nōie inquit ihesu chusti audi ꝓbe que vera sunt. De⁹ vn⁹ ē. q̄ oēa quecūq; voluit verbo fuit complenit 7 creauit: 7 spūalancti sanctificatione firmauit. Ē verbū qd nos filiū dicim⁹. humanos inseratus errores et ygine nascit': et morte sua nos a morte ꝑpetua libauit. quē ia resuscitatū expectam⁹ iudicē oīm q̄ gessim⁹ cē ventur. Credis ē ita cē ꝓbe. At ille ac si nihil vnq̄ simonē ꝺdicēdi didicisset. ita stupefact⁹ tante dictoꝝ mol⁹: ad oīa ē solū potuit rīdere. Ita sibi videri. nec aliud vez cē q̄ dixerat. Tūc senior. Si ē ita esse inq̄t credidisti. surge 7 sequere me: 7 bui⁹ fidei signaculū suscipe. Ille aūt ꝓsus ad discipulos suos vel eos q̄ secū audiēdi cōuenerāt. Audite inq̄t o eruditi viri. donec verbō mecū gessi res ē: ioha verbo opposui. 7 q̄ dicebāt' dicēdi arte subuerti. vbi vo ꝑ verbū textus. pcessit et ore dicētis: ñ potuerūt resistere ioha textui. nec hō deo potuit aduersari. Et is si q̄s vsus potuit ibis q̄ dēa sē sentire q̄ sensi credat ꝓpo: 7 seq̄t hāc senē in quo locu⁹ est deus. Itaq; ꝓbus christianus effectus tandē se fuisse victū gratulatus est. Attestante etiā cassiodoro in hystoria tripeita. Volentib quibusdā

phdosophis cum alexandro constantinopolitano episcopo desputare.iussit imperator vt certamen suscipet. Qui ꝙnia simpliciter esset suscipiens:iussit omnes preter vnus tenere silentium. Cui etiam ait. In nomine domini nostri iesu christi impero tibi in pmio ne loquaris. Qui statim mutus factus est.

.§.iiii.

In eodem quoqz concilio

affuerunt multi sancti viri de diuersis partibus mūdi. Sz inter ceteros vt scribit Rufinus vbi supra. Athanasi⁹ alexandrie diaconus alexādrini episcopi ipsum senē alexandrum consilijs ꝙplurimum iuuans. de quo cū de tocotibus illius temporis ageret plenius explicaberat. Fuit preterea vbi panutius homo dei episcop⁹ ex egypti partibus confessor.et illis quos maximinus dextris oculis effossis z sinistro poplice succiso per metalla damnauit. Sed in hoc tanta virtutum inerat gratia: vt signa per eum non minus ꝙ̄ per apostolos fierent. Nam z demones tm̄ verbo fugabat.z egros sola oratione curabat.ꝙ̄ z cecꝫ visum dicitur reddidisse:z paraliticos ad stabilitatem corpis reuocasse. Quem constantinus in tanta veneratione z affectu habuit. vt sepius eum intra palatium euocatum complecteretur:et illum oculum qui in confessione fidei fuerat emulsus inuidiosibus oscula demulceret. Et eorum numero fuisse dicitur etiam spiridion cypius episcopus.qui pastor ouiū etiam in episcopatu positus permāsit. Quadam vero nocte cum ad caulas latrones venissent.z manꝰ impijobas quo aditum educendis ouibus facerent extendissent inuisibilibus quibusdam vinculis restricti vsqz ad lucem veluti traditi tortoribus permanserūt. Lūqz oues vacturus ad pascua maturinus se ageret.senex vidit iuuenes absqz humanis vinculis.caulis pendere districtos. Cum ergo causam note comperisset: absoluit sermone ꝙ meritis vincerat. Et ne eis inanis cederet occupatio nocturna:tollite inquit o iuuenes vobis vnū arietem.ne sine causa venisse videamini.quem melius prece ꝙ̄ furto quesisse conuenerat. Habuit sanctus ille filiam nomīe hyrenem qui cū ei bene ministrasset defuncta est. Deinde venit quedam vicina se ei depositum quoddā cōmendasse. Rem ꝫo gestam ignorabat pater. Sed illius lachrymis motus.cum i tota domo qō poscebat quesitum esset nec inuentum: ad sepulchrum filie properat.eamqz nolle dimittat. Tunc illa de sepulchro respōdit. Quid vis pater z cōmendatum illius inquit vbi posuisti:Atilla locum designans. Illic ait defossum inuenies. Regressus igit ad domum rem repertam sicut illa respondit tradidit reposcenti. Interfuit concilio niceno etiam Jacobus nisibenus episcopus.hanc ciuitatem nisibim cū obsideret sapor rex persarum.per septuaginta dies.impetum migdony fluminis retinuit vtraqz ripas faciens cellicolas.quas cū impleri vidisset.subito dimisit aquas contra morum ciuitatis. Qui pondus aque non ferens occidit. Illa vero die quieuit vt flumina pargarentur z posset ambulari per eam. Jacobus vero episcopus oratiōe milites coarmauit z populum:qui subito morus cum propugnaculis restituerūt qō saporem valde terruit. Qui etiam cum vidisset ꝙ scenate imperatoris stantem supra morum:putauit ꝓstantinum. Sed cum audisset eum antiochie cōmorari. dixit deū pugnare pro romanis. Et iratus sagittam iecit i aerē quasi eum percussurus. Effremo vero diaconus supplicabat episcopo vt veniret ad murꝫ et malediceret ꝑsis. Qui ascendens super murꝫ orauit deū venire scinifes z culices. Que statim impleuerunt elephantoꝝ canas.pruscides z aures z nares equoꝝ z iumentoꝝ: que sessores exusserunt z disruptas acies ꝓfunderūt.exercitumqz relinquentes summo impetu fugerunt. Quo viso sapor ꝓfusus recessit.hec et hystoria tripartita. Jsdē refert vincēti.li. xiiij.spe.hystoꝝ.ca.lxvij.qꝫ sicut in vera reꝓtur grecorum hystoria. Sanctus quoqz nicolaus mirre ciuitatis episcopus in nicena synodo fuisse legitur iam senex.postea paucis diebus sapuinens. de qꝫ canit ecclesia in collecta.qꝫ de⁹ beatum nicolaum pontificem innumeris decorauit miraculis.z de hoc in sequenti.§.

Hic nicolaus vtha- .§.v.

betur et gestis eius ex illustri prosapia ortus.ciuis fuit patere urbis.que in prouincia licie quondaz nobilissima: sed postea peccatis exigentibus adinstar paruissimi oppidi est redacta. Parētes igitur beati nicolai locupletes nimis et honorati.magis celestis ꝙ̄ terrene dignitatis gloriā appetebant. Et miro modo cum in primeuo flore iuuentutis hāc solam filium genuissent.cunctis voluptatibus abdicarunt.z inter preces eorum frequentes. Hunc solū suspirem.z non tantum diuitiarum quantum z morum flagitabāt heredem. Quoz vota deus ex alto ꝓspectās.qlis futurus esset.puer in ipso natiuitatis exordio monstrauit. Nam cum lacte matris aleretur cepit bis in ebdomada.s. quarta feria et sexta semel sugere mammas.z hac vice contenus sic per totam diem manebat. Prioribus autē annis pueri innocenter transactis cum bene indolis adolescens esse cepisset.non lasciuiam vt solet illa etas complexus est mundi.sed nunc cum parentibus nunc solus ecclesie terebat limina z qō de scripturis audiebat:mēti commendabat. Vbi autem orbatus est parentibꝫ illud aduertens qō dominus ait in euangelio. Si quis renunciauerit omnibus que possidet non potest meus esse discipulus.cogitabat ita illud implere vt fauoris humani cū non perceperet aura. Accidit autem vt quidam conuicanus eius locupletꝫ prius nimis.ad tantam deuenit inopiam:vt tres filias virgines nubiles.non solum non posset nuptui tradere:sed constitutus eas prostituere intendebat et earum turpi commertio vitam sustentare infelicem. Quod vbi vir sanctus compert.miserrimo homini ꝓdolut. Nocte igitur noctis hora qua a nullo videretur.sumens aurum non modicum.liansqz in panno perrexit ad domum viri: et per fenestram clam intro proiecit.clamoz discessit. Mane cum surrepsisset homo auro reperto.deo gras agit pumoqz filiam nuptui tradidit. Non multo post nicolaus idem fecit. Dñ z secundam nuptui tradidit. Deinde decreuit nobilis ille vigilare attentius: vt nosse posset quis tamlarge prouideret sue inopie. Tercio autem nicolaus hoc egit in duplo aurum proijciens in domuꝫ illius. vt et parte tercia filia haberet:z de residuo sibi victū pararet. Sed vir ille sentiens sonitum et casu auri in solarium.subito domum egressus fugientem insequitur. agnoscensqz Nicolaum oscula tangebat pedes eius. Quod ille renuit.ab eo exigens vt secretum teneret. Antistite autem ciuitatis mirreorum de hac luce subtracto.conuenerant episcopi prouincie cum clericis ad prouidendū ecclesie viduate de ydoneo presule. Inter quorum vnꝰ erat magne auctoritatis pontifex.ad cuius intuitum pendebat sententia omnium. Qui omnes monuit pro ea re ieiunijs z oratiōibus insistere. Quod cum fieret.reuelatū est pontifici illi eum in presulem preficendum: qui hora matutinali ad ecclesiam primus veniret.addens q nicolaus vocaretur. Obseruans igitur pontifex ille cum ceteris botam. cū nicolaus primus omnium ad ecclam propinquallet.z qīstus de nomine.nicolaus vestre sanctitatis seruus respondisset. de cōmuni omniū consensu.licet plurimum renitēs pontificali cathedra sublimatus est. Qui in omnibus humilitatē seruās. alacer erat in exhortādo. seuerus in corripiendo.erga pauperes affabilis:ad diuites z potentes auctoritatē ondens.milicz familiaritatē z pnata colloquia abhorrēs. Et cū olim carismatū gratie fulget.nihilqz sibi sui tantū.p̄ z alieni cuiuslibet angustijs ꝑsi inuocato eius

nomine statim sentirent lenamen. Ꝯ autem ex iaco fuerit ſubito efectus in eꝑm. cū ē mire ꝓhibeat. fuit et ſpecialiinſtinctu ꝛ reuelatōe ſpūſcti. vt di. xxj. §. Et bis cibo. in glo. Hic etiā vt refert Jaco. de columna zelo fi dei accenſus. ario blaſphemiā dicenti in ſanctiſſimā trinitatē. ſ. q̄ paᷣ maior eſt filio ꝛ ſ. ſ. vtroq; aſapū dedit coāpatribus in zelo ꝯgregatis. Unde vt greci dicunt mitra epiſcopali ad tempus priuatus fuit. Et bene dicūt factū: q̄ apud grecos pingitur Nicolaus ſine mitra epiſcopali.

Quia vero miracula eius ſunt ſatis vulgata ſoluꝫ hec vnū ex integro referam. Cū i frigia gens quedam a ꝓſtantini imperio diſceſſiſſet. miſſi tres principes militū ab auguſto vt rebelles ſubigerent cum ſcie ponti fulcarent oti tempeſtate. iactis anchoris ſtabulantur claſſes. optatoq; ponti littora ceperunt. aliqui huc illuc; vt ambulare inuenes ac mercationis cauſa ad locum nundinaꝝ accedentes rapinas inferre. quibꝫ cum accolæ vulgus oīe rudens obſiſteret. alios cōſtigendo. cunctos precepto patere vbi ꝓuncio fuit. Quæ cum ad arcendam vim ſeditiōis tota cōmoueret. hac vi dei cōmonione ꝓmotus ad ꝑatum portam feſtinus perrexit. inuentiſq; principibus illis ꝑ ſalutationis officiū. monuit eos vt milites ſuos ab hac ſeditione cōpeſcerent. ꝛ ad vrbem ꝓficiſcentes dignarent eius benedictione perfrui. His itaq; ſedatis: relatum eſt ei cives valde voluiſſe eos abiiſſam. eo q̄ ꝓſul munere exceccatus trium militū iuſſit neci ꝓſentiſſet. Quib audi tis vir dei igne pietatiſ inflamaᷣ. ꝑfatos rogauit principes vt cū illo tabulis paſſibꝰ feſtinarēt. Cumq; vbi eſſent ingreſſi interrogauit ſi adhuc viueret q̄ capitale acciperent ſuaꝫ. Et audiēs q̄ aſportati eōnt ad locū quo vānati puniebant. licet tanto fatigatus timore. curreus ad locū. reperit eos fleto poplice velata facie. ac ſuper extenſam cervicem iam vibratā ſpiculatoris enſem. Nec mucrone territus. totū ſe audacter in lictorem ingeſſit. ac ō manu eius gladium ꝓpellens nō prius abſceſſit. q̄ eos ſolutos a vinculis ſecum reduceret. repetens me inquā ꝓ bis innocentē ꝑdemtatis paratus ſum ꝑdere leto. Fauore ē ꝗdē ꝓſi ſecutus ad pretorium ꝓſultus acceſſit. Cui ille feſtinus occurrens ſalutauit. Sed q̄m ꝓbata virtus coercuit inſipientes. aſperāꝫ eū ſanctus ait. Inimice dei. legis preuaricator. cuius os innocentiū cruoꝛem vulcinus ebibit melle q̄ tenerrate ꝓmptiſſi tanti reatus ꝓſcius vultū ꝓſpicere noſtꝝ? Cruentiſſime quare non attendiſti ꝓceptum domini quotidie intonans. Innocentem ꝛ iuſtum non occides. Auri argentiq; cupido te illexit vt ad patrandū tantū facinus ꝓſentires. Credē paratā mee. q̄ regnū tuū quod diſponis. imo predaris hanc patrā ꝓſq; auguſti in ſimabiles auribꝰ qui factis tuis dignam recompenſet equitatē. Laudē accedētes ꝓfati militū ꝓncipes deprecati ſunt vt ꝓſuli vehementi rubore ſuffuſo veniam daret. Quoꝝ poſtulationem vir dei clementer accipiens. ducem quē coram omnibꝰ diffamarat: coram omnibꝰ humiliter mulcere ſtuduit. Dicti vero principes poſt celebratū omniꝰ pontificis benedictione ꝓcepta. iter ceptū aggreſſi nauigio frigiam peruenerunt. Quā cum ablatis ſeditionis fautoribus ſub imperij iure redegiſſent: conſtantinopolim redierunt. Quibus gratulabundus occurrit populus ꝛ ꝓcetum militū deſcled ꝛ imperator triumphaliter eos in ſuo recepit palatio. Accedentes autem poſtea quidam dolioſi ad eparchum ꝓfectum in multis eos accuſabant: et ꝓfertim contra auguſtum conſpiratores offendere nitebantur. Cepernuꝫ muneribus animū viri illicere: vt eū in periculum armarent innocentum. Qui ex timplo contra ꝓnus intrauit ad auguſtum: vt hoc ei verum ꝛ quaſi certū ſuggereret. Credens auguſtus fallacijs eius vt pote ꝓfecti ſui. iratus iuſſit eos compedendi et in carcerem trudi: tandem etiam abēqs inquiſitionis reſpectu occidi. Cumq; cuſtos carceris compatiens eis. egreſſum iam ab auguſto ſententiam nunciaret. vt ſequenti nocte interirent. Horrans eos vt de rebus ſuis diſponerent. illiqs diu multumq; territi gemerent: vnus ex eis recordatus eſt. qualiter beatus Nicolaus tres iuuenes innocentes liberaſſet mirabiliter. ꝛ ſuſpirans iterum atq; iterum. tandem hanc precem fudit. Deꝰ rex eterne. ſuccurre miſeris mortiuma: ſeruis tui nicolai meritis. Hec ꝛ comites eius ſuppliebant. ſimulq; vno ore clamabant. Sancte nicolae adiuua nos licet abſens interuenis pro nobis: vt ereptis a preſenti ingulo facie tuam venoti videre mereamur. Nocte igitur ſequēti qua plectendi erant. cum ſe auguſtus ſopori dediſſet. apparuit ei quedam effigies ſancti nicolai dicens. Conſtantine cur principes illos ſine crimine mori addidiſti? Surge coſtiq; ocitius diuerti iube. Qꝛ ſi noluerīs celeſtem repecoꝛ regem vt tibi indurato bellum ſinat exurgere. eoq; ibi gempeo caro tua beſtijs anibuſq; cibus fiat. Cui Auguſtus. Quis aut cuius auctoritatis es: vt hac hora palatiū meū ingreſſus audeas talia loqui: Et ille. Ego ſum unguſ nicolaus peccatoꝝ mirree metropolis epiſcopꝰ hec dicēs diſparuit. Et eparchum ſimili viſione ꝛ cet ſimilitudine commouit. Mane imperator accerſitis magnatibꝰ ſuis ꝛ eparcho ꝓfecto. cum iam viſiones ſuas ſibimuicem contuliſſent: fecit ſibi principes illos preſentari. Quibus aſtantibus cotuo aſpectu ita eos affatus ē. Quas magicas artes noſtis vt tantis nos fantaſijs illudatis et exagitetis in ſomnis? Illis attonitis nullaq; reſponſum dantibꝰ. denuo ait auguſtus. Dicite nobis que ſunt malefitia veſtra. Ad quem vnus paululi voce ſic reſpōdit. Abſit domine vt tocumentis artis nepbane ſimus inſtincti. Cui auguſtus noſtis aliquem hominem cui nomen nicolaus eſt. Mox illi audito tanto nomine. tollētes ad ſydera palmas. clamabant benedictus es domine deus ſancti nicolai: qui non vere inquis ſperantem in te. Auguſto vero querente ardenter. quis iſte quantuſue ſit: vnus eoꝝ ait. Ille per omnia ſanctus. cuius meritis eruti credimus ab intento etiā. Et proſequens de eius humilitate. ꝛ bonitate. liberationem illoꝝ trium iuuenum ſup apoſitam per ordinem enarrauit. Quibus ceſar auditꝭ. Ite inquit et famulo dei gſias agite. imo ꝛ deo qui vos per eum liberauit. Et meis autem tonarijs hunc euangelij codicem mirifice tectū auro. ꝛ vas hoc aureum gēmis decoratum. ꝛ hec alia munuſcula ei deferentes dicite: vt illa dignanter ſuſcipiat. mihiq; ꝓcepta eius libentiſſime obedienti. nō minatis ſ cuare ſtudeat: atq; ꝓ o pace regni noſtri. et magis ꝓ totius orbis tranq; deprecet. Multa autem miracula in vita ꝛ poſt mortem fecit. vt de liberatione a tempeſtate ꝛ naufragio ad inuocationem nominis eius. De multiplicatione frumenti aſſumpti et nauibus imperatoris: ꝛ tamen ad menſuram bisantij conſignati. De fallacia dyane in ſpecie mulieris apparentis nauigantibus ad eum viſitandum ꝛ decta. De imagine beati nicolai quam poſuerat quidā barbarus ad cuſtodiam rerum ſuarum. que tamen ei fuiſſent ablate ei. ꝛ ipſe boc cernens verberaret imagine: apparuit nicolaus illic qui furati ea fuerant et mandauit reportari illi. propter quod conuerſus eſt ad chriſtum. De puero ꝛ cupa aurea in mari merſo ſed poſtea ſibi reſtituto cum cupa. De fallacia mercatoris qui intrauerat ſeu fi deiuſſorem ꝛ derat indeo ſibi pecuniam mutuo anti ſancti nicolaum. q̄ reſtitueret in termino ꝓfecto: ſed poſtea i invidio mercator vlas eſt fraude. videlicet in ligno concauo ponens illam pecuniam dno indeo in manu ſeruandam iuranit chriſtianus indeo ſe reſtituiſſe totum. poſt qō baculum indeo commendatum. vbi erat pecunia ignorante indeo mercatore reſumpſit. Sed in via proficiſcens a bobo obuiantibus cum obdormiſſet oppreſſus eſt ꝛ reſoluto baculoq; confracto etiam a bobo eruit pecunia. ꝛ fraude intellecta reſtituta eſt indeo. Qui etiam conuerſus eſt ad fidē illo mortuo reſuſcitato. De ꝺdā q̄ preliquijs recipiēs lintheamē lecti bti nicolai. a q̄ etiā facta oſione ad eū filiuꝫ ſuſcepit ex vxore ſterili: adeodatū noīauit. Qui p̄ annos

captus ab agarenis.exolato anno cum dies adueniſſet in qua nobilis feſtū ſolenne agebat cū ſuis ad honorē beati nicolai. Et puer ille adeodatus eſſet in palatio regis agarenoꝝ ad obſequia eius.recolens feſtū ſolitū in tali die in domo ſua de beato nicolao.ſanctus ipſe affuit.et p capillos adeodatū accipiens in ꝓximio parentū coā eis pōtauit. De puero verberato qꝝ nolabat cantari hyſtorias ꝛ officiū beati nicolai. Demū beatus nicolaus monē ad eſſe cenam.cepit orare ꝛ pſallere. Videntiqꝫ ſanctos angelos ad ſe venientes inclinato capite.inchoans pſal. In te domine ſperaui &c. Cū peruenieſſet ad pſi. In manꝰ tuas &c. tradidit p̄ioſiſſimā aiam deo in manus archangelor. Et ꝛ ſepulchro eius bonotulco. duo fontes emanabant. vnus olei fluens.ſ. ex parte capitis. alius aque ex pte pedū ad ſanitatē ꝓficiū. Cū aut̄ quedā rpe epūs murree exilio a prefecto traditus fuiſſet. ſtatim oleū ꝛ aqua fluere ceſſarunt: donec de exilio renocatus fuit.

De conuerſione ad .§.vi.

fidē indie vltionis. vt teſtat rufinus in hyſto. eccliaſtica. li.c. In eu diuiſione orbis terre que ad ꝓdicandū verbum dei ſorte pōtigerat apl̄os celebrata eſt. thome parthia. matheo etyopia. eiqꝫ adherens citerior india bartholomeo dicitur ſorte tecta. Inter quā parthiamqꝫ ꝛ mediā ſ longe interior tractu india vlterior iacet. multis variſqꝫ linguis ꝛ gentib⁹ habitata. quā velut longe remotā. nullus apl̄oꝝ ꝓdicationis vomer impſſerat. Que tñ ꝛſtantini tp̄ibus tali quadā ex cauſa ſemina fidei prima ſuſcepit. Metbodorus quidaꝫ pbus inſpiciendoꝝ locoꝝ ꝛ orbis plerumq; studiosus vltionē dicit indiā penetraſſe. cuius exemplo inuitatus etiā. methyopias quādā tyrus pbus limites et cauſa adire indiā voluit. habens ſecū duos pueulos quos ſuis ſibi ꝓpinquos ūbnebat. quoꝝ unus edeſius. alter frumentius vocabat. Hos aut eſt iubi barbaroꝝ. vt ſi quā fedus ſibi cū romanis turbatā. vicine nunciaret gentes. qui apud eos ex romanis inuenti fuerint inquiſet. Inuadit naues pbilosophi. cuncti cū ipſo piter periūt. pueruli reperti ſub arbore meditantes ꝛ lectiōes ſuas parantes barbaroꝝ miseratione ſeruati ducunt ad regē. horum ille alter. ideſt edeſius ſibi pincernā fecit. Frumentius vero quem quaſi ꝓſpicacem ꝛpehenderat ꝛ prudentes rationes ſuas ſcriniaqꝫ commiſit. ex quo in honore magno habiti ſunt apud regem ꝛ amore. At vero moriens rex vxorem cum paruulo filio regni ſui reliquit hereꝺē. Adoleſcentibus vero illis quid vellent agendi dedit liberam facultatem. Quos tamen regina ſupplicit exorat nāqꝫ nihil in toto regno fidelius. vt ſecum vſq; quo adoleſceret filius regendi regni ſollicitudinem paruenturus. et ꝓcipue frumentius cuius prudentia ad moderandū ſufficeret regnum. Nam alium fidem puram et ſobriam mentem ſimpliciter exhibebat. Idqꝫ dum ageret. et regni gubernacula frumentius haberet in manibus. deo mentem eius ꝛ animo inſtigante. requirere ſollicitus cepit. ſi qui inter negociatores romanos chriſtiani eſſent. et ipſis poteſtatem maximam dare. ac monere vt conuenticula per loca singula facerent: atqꝫ romano ritu oationis cauſa conflurent. Sed ꝛipſe multo magis eadē facere. vita ceteros cohortari fauore ꝛ beneficijs inuitare: puerare quicquid opportunum eſſet. Loca de edificijs aliaqꝫ neceſſaria prebere: ꝛ omni modo geſſire. vt chriſtianorum inde ſemen exurgeret. Sed cum adoleuiſſet regius puer cui procurationem regni gerebat. expletis omnibus. ꝛ ex fide traditis multus licet detinentibus ꝛ rogantibus vt maneret regina cū filio: ad orbem noſtrum denuo reuertuntur. Et edeſio feliciter tyrum parentes ꝓpinquoſqꝫ reuiſere. Frumentius alexandriam pergit. dicens equi non eſſe occultare opus dominicum. Igitur rem omnē vt geſtat epiſcopo. ac monet vt prouideat virum alijcum dignum quē congregatis iam plurimis chriſtianis et eccleſijs conſtructis in barbarico ſolo epiſcopum mittat. Tunc athanaſius qui nup̄ ſacerdotium ſuſceperat in concilio ſacerdotum frumentius ipſum tanqꝫ ſpiritu dei plenum attentius conſiderans. ei ſacerdotium tradidit. cumqꝫ redire cuꝫ tomini gratia. vñ venerat inſiſt. Qui cum epiſcopus perrexiſſet ad indiam. tanta ei eſſe data a deo virtutum gratia dicitur. vt ſigna per eum apoſtolica fierent. ꝛ infinitus barbarorum numerus ad fidem conuerteretur. Hec nos ab ipſo edeſio tyri preſbitero poſtmodum facto qui frumēty comes fuerat didicimus.

Per idem tempus .§.vii.

etiam hyberorum gens ad fidem puerſa eſt per quandaꝫ chriſtianam captiuam apud nos repertam. Nā cū apud eos moris eſſet. vt ſi paruulus egrotat circumferatur a matre per ſingulas domos: ſi quid forte remedij in aliqua domo poſſit inueniri. Contigit vt mulier quedam paruulum ſuum infirmatum per omnes domos circumferret ꝛ in nullo ſublenaretur. Tandem venit ad captiuā illam chriſtianam. que oratione ſua illum ſanauit. Qō cum peruenieſſꝫ ad reginam. ꝛ ipſa tunc infirmaretur: ipſa vocata etiam illam ſua oratiōe ſanauit. Rex autem cum quadam die exerceretur oberrās et ab aliis ſeiūctus ſolus in locis obſcurioribus ſe repperiens ait. Si vere chriſtus eſt deus qui ꝓdicat vxori mee captiue. nunc me de tenebris iſtis liberet: et ipſum cum omnibus mihi ſubiectis colam. Qō ita factum eſt. In eccleſia vero noua facienda. columna ingens que nullis viribus erigi poterat: ipſa captiua ſola oratione erexit ꝛ in locum ſuum conſtituit. Sanctus quoꝫ Iuuentius ꝛ florentius dias temporibus ſanctitate et miraculis effulſere. Et ſanctus quidem iuuentius ſamaritanus natione ex pagano exortus. ad predicatiōem ſancti Georgij conuerſus ad ſacerdotij meritū promotus. parentesqꝫ doctrina ſua conuertit ad chriſtum. Qui angelo monente theſſalonicam perrexit. ydola Dianani ibi ſigno crucis confringens. et filiam eius cleopatronam a demone obſeſſam liberauit. Que cum conuerſa ad fidem cum ducentis fere hominibus baptiſmum recepiſſet. miſit romam beato Petro ideſt eccleſie eius duo candelabra et alia vtenſilia ob deuotionem per iuuentium ꝛ beatum benedictum epiſcopum. Et cum in via eis deficeret victus ꝛ per littus tranſirent: ecce de mari magnus piſces. Qui captus ab eis per vnam ebdomadam ad victum ſufficit.

Hoc quadam vice abſtulit mules raptor. cuꝫ ſocijs ſuis veſtimentum ſuum. ꝺ quo tale miraculum ſecutum eſt. Nam nanqꝫ vexandi potuit. et vbicunqꝫ in nocte erat magna lux de eo egrediebatur. Cum autem in alia quadā ꝛ rictiouarias romanas partes vaſtaret. chriſtianos perſequens. delatum dictum veſtimentum ad eccleſiā quandam ciuitatis vbi erat richouaras: interfectus eſt cū omni exercitu ſuo. vt creditur virtute ſancti cuius erat veſtimentum. quod factum eſt poſt triginta annos a tempore quo fuerat ei ablatum dictum veſtimentū. Ultroqꝫ beatus iuuentius vſq; ad tempus hyemis epiſcopi patrauien ſis. a quo accepit ꝛ locum ad manendum cum ſocijs caſtꝫ grauione. vbi ꝛ mortuus eſt anno centeſimo vicesimo vite ſue. Hic cum aliquando incidiſſet in ſex latrones ꝛ eum ſpoliare ꝛ perimere vellent. primus eorum qui gladiū eleuauerat ad eum perimendum: ſemetipſum tranſuerberauit. ſecundus ad quercum ſe ſuſpendit. tercius a demone arreptus expiranit. quartus oculos amiſit. quintus rabie plenus manus ſibi ꝛ brachia dentibus laceranit. ſextꝰ ad mare currens ſe precipitauit. Florentius angelo ſibi mandante profiſcit accipiens in galliā. cum peruenieſſꝫ ad portum fluuij rodani: inuenit ibi nauem cōfractam ſine gubernatore. Volens autem ad miſſam ꝓtinus feſtinare. quia dies erat dominicus: in eā ingreſſus eſt. cōmendans ſe deo facto ſigno crucis. Qui ſolpes puenit ad ripam. ꝛ ibi inueniens boiem a demonio vexatuꝫ: liberauit

eum. Sed ꝛ beato martino turonēsi epiſcopo angelus reuelauit aduentū eius, monens vt eū ꝓsecraret in sacerdotem. Qđ ꝛ fecit. ſuſcipiens cū gaudio magno ꝛ dilectiōe: ꝛ aſſidue deū orans vt oſtenderet ei locū ſue manſionis ad ſeruiendū ei, reuelatus eſt ei locus ſpelunca. i. quedā ꝛpe ligrim, in qua cū eſſent ſerpētes multi, ſua oratione eos fugauit. Cū aūt ꝓſuetudinē haberet quolibet anno turonenſem ciuitatē adire orationis gratia, quadā vice gueniens ad flumen vt tranſiret, inuenit ibi mulierē cecā, amare flentem. Que cū interrogata de cauſa tanti luctus exiſtiſſet, q. i. filius eius vnicus ꝙ ſibi vīs oſtendebat in flumē illud ſubmerſus erat iā triduo: nec ſaltem cadauer poterat reperi. Motus cōpaſſione ꝓ eo orauit. Cui angelus reuelauit illū nō mortuū: ſed in tali loco viuū ꝛ ſanū manere. Vbi pſcatores iactantes rhetia ſua ad locū floētio demōſtrato, viuū eduxerunt. Quē matri reſtituit. ꝛ ipſam cecā illuminauit. Vixit aūt annis. cxxij. ad dñm migrauit. x. kal'. octobris.

De reuocatōe ar/ .§.viii.

rij ab exilio ꝛ fallacia eius. et cuiuſdā ꝓbiteri ariani ꝙ ſeduxit ſororē ꝓſtantini. Poſtq̄ enī helena ꝓſtantini mater ex hac luce ſubtracta eſt. ꝓſtantia filia eius licīq̄ verelicta. ſeu eo viduata fratris auguſti. ꝓſtantini ſolatiꝭ vebat'. Huic accidit ꝓbiterꝫ quendā venire in noticiā tenter quōd arrij fauentē. Sed is primo familiaritate multa copiā tribuit: paulatim ſermonē cepit ſpargere. inuidiā dicens arrio generatam. ꝛ ꝓ ſimultatibꝰ priuatis eſſe ſuā ꝓtentioſe exagitaſſe. emulatiōis ſtimulo ꝓſtantiꝰ arrius apud plebem ſatis car' habereť. Hec atq̄ hmōi alia frequentius ſuggerens aīos ꝓſtantie ſuo effecit. Que cum obturaviſſaret' a fratre. atq̄ ab eo blāde religioſeq̄ compellaret'. extremū dicit' gratiā ab eo poposciſſe. vt ſcī pie ibīq̄ in familiaritatē reciperet. ꝛ que ſibi ab eo ꝓpoſpe ꝛ ſalute ſuggererent' audiret. Se quidē ſi et hac luce vīce rentē nihil curare: ꝓpo fratris vero ſtatu eſſe ſollicitam. ne forte ꝓ innocentiū penis regni ſui pateret' excidiū. Quibus ille monitis a ſorore ſuſceptis. ꝛ fidelē ꝓpo ſe germane ſollicitudinē credens. accōmodauit aurē ꝓbitero. ꝛ iteruꝫ accerſiri de exilio arrij iubet: vt quēadmodū de fide ſentiret exponeret. Tunc ille fidem conſcripſit. Que non quivem ſenſum noſtrū: nī verba noſtra ꝓtinere ꝓfeſſionemq̄ videret'. Miratus quidē eſt imperator ꝛ putauit vnā eam demq̄ in ipſius et dudū geſti ꝓcij expoſitione ſententiā cōtineri. nī in nullo relaturā animi vigorē. ſi rurſus eū ad cōcilij remittit examen. qm̄ ad dedicationē hieroſolimorꝫ et omni otio pertinere ſacerdotes inuitabāt'. Et facile qui vem receptus eſt a ſuis quo ſuis. ſi vbi alexandriā pretit. ibi omne eius incepū fruſtratū eſt: qi volis apud ignotas locus eſt: ſcientiſ vero volum intēdere. nihil aliud ꝙ riſum mouere. Interea dū ſi apud alexandriā agitāt' fruſtra. venerabilis auguſtꝰ in vrbana villa nichomedie. xxxj. imp̄ij ſui anno defunctꝰ ē. liberis de ſucceſſiōe orbis romani teſtamēto heredibꝰ ſcriptis. Apparuit aūt i monte ꝓſtantini ſtella comata. quā greci comētā vocāt vt referūt ꝓles. Quo in tpe ꝓſtantius. cui orientis ꝙd̄ pertigerat regimen. piis nō erat. dē ſecreto accerſitis ꝓbiterꝭ. quē a ſorore cōmendatū ſuſpexerat'. ꝛ exinde familiarē habuerat. traditiſſe ei teſtamētū qđ ſcripſerat. ꝛ obteſtatū ſi ſacro ne vlī niſi conſtantio cū veniſſet in manꝰ traderet. Cui eniā q̄ eunuchi q̄ erāt i palatio faucbāt arte iudicio ſi imperatoris morte ſuppoſito vſq̄ ad ꝓſtantis imperatoris pēnā. multis noua tēptantibus et ꝓpteſſis reſtitute rei ite greq̄s māſure. Cū vo ꝓſtantꝰ affuiſſet: depoſitū ꝓbiē reſtituit. Cuꝰ bōficij gr̄a imperatoꝛ regni cupidꝰ ita ei veinuit' ē. vt q̄ impare cōctis ambiret: ab illo ſe imperari eq̄nimiť patet'. Sibi ꝙ imperatoꝛi amicicia necto. cepit de arrij reſtitutōe ſuggē. ꝛ noletes acquieſcere ſacerdotes vt cogerent' ꝙſuadere.

Efuncto itaq̄ ꝓſtan/

tino magno tres eius filij eide imperio ſucceſſerunt. qui ita ſibi romanum diuiſerunt orbem: vt conſtantino ſenior conſtantinopolim ꝛ orientem teneret. Conſtans antiochie. illirico. ꝛ affrice preeſſet. Conſtantinus vero iunior romam ꝛ occidentalia regna poſſideret. Quibus paternocinio dalmatium fratris ſui filij regni conſortem diuiſit. habuit enim conſtantinus magn⁹ duos germanos. non tamen ex eadem matre. quia ipſe ſolus conſtantinus ex helena: alij duo ex alia vrore. quoꝝ vnus vocatus eſt conſtantius. qui habuit duos filios ſcīs. gallū ꝛ iulianum apoſtatam. de quibus infra dicetur: alter dict⁹ eſt dalmatius ſcīs frater conſtantini magni. et hic habuit filium ſuum nomen impones ei. de quo hic. Verū in poſt modum proſpera indole vſus. neq̄s patruo ſuo conſtantino diſſimilis. non multo poſt militari factione occiſus eſt: conſtantio fratuele ſuo ſinente potius q̄ iubēte. Conſtantinus vero iunior filius ſcīcz magni conſtantini. neſcitur quibus et cauſis pacis imperij tempoibꝰ bellū conſtanti intulit. Qui cū ſe inconſultius bellis ingereret: non longe ab aquileia a conſtantis fratris ſui duobus occiſus eſt. Hic conſtantinus vt dicit bugo floriacēſ. tonec vixit habitum regium gerēs. caput ſuum perpetuo dyademate decorauit. Nutriuit ſemper bonas artes ſ precipue ſtudia literaruꝫ legebat ipſe ꝛ ſcribebat et meditabat'. Et ita reſpublica romanoꝝ ad duos auguſtos redacta ē. ſcz conſtantium qui orienti et ꝓſtantem qui occidenti preerat.

Interea ſapor rex perſaꝝ potentiſſim⁹. occupata meſopotamia ſyriam irrupit. multiſq̄ ibidem ciuitatibꝰ captis. magna damna ipſi romani ꝓuincialibꝰ intulit. ꝛpter qđ ꝓſtantino multa exercitibꝰ tam ex otiēte q̄ ex occidente exercitus. cum miro bellico apparatu contra parthos ꝓceſſit. cum quibus modo feliciter modo infeliciter nouem victibus conflixit. Vltimum vero apud ſigbarā cōmiſſuꝫ eſt. in quo non vobiam victoriam militum ſtoliditate amiſit: qui ſeditioſe. ꝛ ſtolide pugnam contra rationem belli ꝛ rei militaris preceptā die iam inclinata poposcerunt. Et licet imperator conſtantius ex eo prelio victor euaſerit: tñ cum modico hoſtiū damno. Creditur enim q̄ ſi in ſequenti die pugna protracta fuiſſet: facile oēs parthoꝝ copie delen potuiſſent. Conſtans autem frater eius qui occiduas regebat regiones varia fortuna multa bella cū francis geſſit. ꝛ alamānis: poſtremo cū magna eorum cede ſed difficilimo prelio victꝰ ꝛ vomit. quare a conſtante ſuppliciter pacem petierunt. Cuiꝰ duꝫ conſtans ſubactis hoſtibꝰ more boni principis occidētalia regna gubernaſſet. ꝛ famulos dei ſatis veneraretur. atq̄ in ſe ſtrenueq̄ ſe haberet: mor̄ grauem egritudinem incurrit. et qua cū plene conualuiſſet in alterum virum mutari vīus eſt: et prauorum hominum conſilijs vti cepit. Inde ad grauia vicia conuerſus. ꝓuincialibus intolerabilis: militibus odioſus effectus eſt. Erat eo tempore inter precipuos cōſtantis duces quidam magnētius nomine. Vir vtiq̄ conſilij alti ꝛ ꝓuidi. et rebus militaribus aſſuetus. Inſuper liberalis ꝛ largus: quare toti exercitui percarus erat. cuiꝰ ductu conſtans plurīes barbaros ꝓſtigauerat. Hic conſiderans conſtantem ab alia ſua virtute collapſum. ac ipſum iam omnibus ordinibus exoſum: cogitauit eo occiſo regnum ſibi occidentale occupare. Cooperabatur autem huic conſilio. quia ſciebat tunc conſtantiū bello partico occupatum. de quo dictum eſt. Igitur nō poſt multum temporis multis ſecum conſpiratibꝰ. nacta occaſione ꝓſtantē nihil tale cogitantē. non longe ab byſpanijs in caſtro cui nomē helene erat occidit. anno imperij ei⁹. xvj. vite vero ſue. xxx. Interfecto autem conſtante. magnētius nullo ſibi reſiſtente ytaliam. affricam. gallias. atq̄ illiricum occupauit. Quo facto omnū militum conſenſu. vetranionem quendam iam grandeuum. ꝛ cunctis felicitate

ꝙ diuturnitate militie amabilem. imperij consortem fecit. Ac ꝑ vtrosq; ꝓbum. et rei militaris scientissimū. sed omniū liberalium artium penitus expertem. adeo vt nec elementa quidem primaq; literaq; nisi grandeuus ꝙ imperator accepit. His ita gestis ad tuendum illinc̄ misit. Eo tempore rome per militarem tumultum ꝙ nobilium factionē. Nepotianus sororis ꝯstantini filius imperator eligitur. qui octaua die a magnetij ducibꝫ oppressus est. Post cuius interitum timens magnetius ne romani aliquid ꝑ se molirent. cum comptum haberet senatum ꝓceresq; romanum plurimū fauere ꝯstantini heredibus. cum magno exercitu venit ad vrbem. Vbi cum venisset. multos nobilium occidit. multos preterea qui nepotiano fauerāt exilio relegauit: vrbemq; ac ipsam ytaliam graui tyrannide premere cepit.

Constantius autem .§.i.

morte fratris compta ad bellum ꝑtra magnetiuꝫ festinās pacem cum parthis fecit. magis certe vtilem q̄ honestā. Nam illam mesopotamie partem quevltra eufratem sita est. voluntarie parthis possidendam reliquit: quevsq; ad ea tempora sub romanoꝝ ditione fuerat. Itaq; ꝯstantino magnis vndiq; ꝑtractis copijs. ad bellum ciuile cōtra magnetium adulationem fraterne necis ꝓficiscit. Primo q̄ cum eo apud marsam vrbem grauissimo bello ꝯflixit. i quo ipse magnerꝰ victus pene capt⁹ est. Ea dimicatōe ingentes romani imperij vires corruerūt. ad quelibet bella externa ydoneeq; multaq; triumphoꝝ possent secum ferre. Post id bellum magnetius reparatis itēq; copijs: pugnat ꝙ vincit. vnde vincentis ꝓcliue victus apud lugdunuꝫ gallie fugiens se ꝓpria manu interfecit. imperij sui anno tercio. mense. vij. Sed ꝙ frater eius vecenn⁹ que ad tuendas gallias miserat. cesaremq; appellauerat: morte fratris sui audita senonis vitam laqueo sibi extorsit.

Hua quidem tempestate gallus ꝯstantij patruelis filius. quem ad fratris vindictam ꝓficiscens ꝯstantius cesarem fecerat. ac sibi orientale imperium cōmendauerat. res nouas molitus: insta ꝯstantij occisus est. Vir natura ferus. ꝙ ad tyrannidem ꝓnior si suo iure imperare licuisset. Hic gallus iudeos qui interfectis per noctem militibꝫ. arma ad rebellandum innaserāt oppressit. cum multis militibꝫ hominū vsq; ad innocētem etatem. Sed et ciuitates eoꝝ. dyocesaream. dyolpolim. tyberiadem. plurimaq; oppida igni tradidit. Siluanus preterea res nouas in gallia molitus ante diē. xxx. extinctus est. Solus ergo in romano imperio ꝯstantius ꝓnceps extunc ꝙ augustus fuit. Romanoꝝ ergo. xxv. regnauit ꝯstantius vt imperator. ꝙ licet cum fratribꝰ ipse tamē ꝓncipalis. Et post mortē fratrum ꝯstantini. ꝙ ꝯstantis: remānsit solus monarcha. Qui imperauit partim cum fratribꝰ. postea solus ꝙ totum: annis xxiij. Cepit autem imperiuꝫ istoꝝ anno domini. cccxl. Mundi vero quater millesimo. cccij. A principio ꝟo sui imperij ipse ꝯstantius per amicos suos arrianis fauentes a fide catholica deprauatus ē. Porro athanasius vir spectabilis ac magnifice fidei. imperij huius anno secūdo dispotauit cum arrio. turbis hinc atq; inde astantibꝰ apud laodiciam syrie vrbem. Probus autem quidam vir imperatoris iussu. arbiter inter ipm arrium et strenuissimū sancte fidei defensorem athanasiū fecit. vbi nitos fidei ad puram vecusa est ꝙ a diuinis libris ostensam patrem ꝙ filiuꝫ ꝙ spiritumsanctū. ꝓpriis extare personis: ꝙ tamen vnā esse trium naturam. Arrius tamen indurata mente in sua malignitate permansit. Ruffinus libro. x. hystorie ecclesiastice. Denicq; eusebius ꝰcz nicomedensis. de cuius simulatione in subscribendo supra diximus: opportunitatē temporis nactus. ꝙ principi per prefatum presbiterꝫ familiaris effectus. omnia revoluere ꝙ limatum ꝑfidj nicēi gesta renocare molit. Arrium venire fecit: et imperialibꝰ edictis ꝓcibus denuo ꝯstantinopolim cōuocari. Quo illi magne cōuenerunt. qui arrium et eusebium sectabant. Qui sepe cum alexandro alexandrie episcopo ꝓgressi vt arrium susciperet: ad vltimū certū diem statuentes denunciauerūt. vt aut ipse arrij susciperet. aut si remitteret se ecclesia pulso atq; in exilium truso ab alio cū suscipiendi scīret. Tūc alexander nocte qui ad ꝯstitutam iuerat diem sub altari iacens. atq; in oratione ꝙ lachrymis eam totam perrigi lem ducens: ecclesie causam domino cōmendabat. Lucq; luxorta fuisset nec tñ alexander ab oratione cessaret. Eusebius cum suis omnibꝰ velut hereticis bellū ingerēs: temū arrij matutinus descendit. eumq; secum ad ecclesiaꝫ iubet. ꝓtestatus q; nisi alexander presens acquieseret: expulsus loco cederet. Igit cū cuncteq; animi essent in expectatione suspensi. quo vel alexandri perseuerantia. vel Eusebij atq; arrij insania declinaret. Arrius ad ecclesiā pergens episcopoꝝ ꝙ populoꝝ frequentia ꝯstipatus humane necessitatis causa ad publicum declinat locum. Vbi cū sederet: intestina eius atq; omnia viscera in secessus cumulū defluxere. Ita tali ī loco dignam mortem blasphemie ac fetide mentis exoluit. Qđ cum in ecclesia nunciatū fuisset eusebio et his qui vna secum sanctum et innocentem virū alexandrū de recipiendo arrio fatigabant: ad operti confusione discedunt.

Alexandro autem .§.ii.

episcopo apud alexandriam defuncto athanasius sedē ꝰ sortiri cepit. Cuius tāri in ecclesia ꝑ fidei integritate agones fuerunt. vt etiam de hoc videat scriptum esse. Ego ostendā illi quanta oporteat ꝑ nomine meo pati. Igit secūdo anno imperij cōstantij. impietas arriana eiusde imperatoris fulta presidio. exilijs carceribꝰ. ꝙ variis afflictionū modis. primū athanasium: deinde omnes non fere partis episcopos persecuta est. Nam vt ait ruffinus libro. x. Constantine imperator per eunuchos decepꝰ ab episcopis arrianis. intento satis studio. piarum copiarum obsecundauit. Illi autem verentes. nequando ad curiā regis copia fieret athanasio. ꝙ per eum ꝺ veritate fidei quam pervertebant fm̄ scripturas edoceret: omnibꝰ modis animum flectere cum apud principem. ꝙ velut omnū scelerꝝ ꝙ flagitiorum auctorem aggrediunt exponere. aut infra latius dicet. cum ꝺ doctoribꝰ aget. Et cum ꝑ diuersa loca orbis q̄reret ad mortem. ꝙ vt ei angulus ad se occultandū remaneret: ne graues alicui latebre sue fierent. ꝙ occasio calumnie innocentibꝰ quereret. nihil sibi iam turū in ꝯstantij regno ꝑsumens ad ꝯstantis partes ꝑfugus abscedit. A quo satis honorifice religioseq; susceptus est. qđ fuit antequ occideret a magnetio vt dictū est. Quicq causa eius quam fama comperat diligentius cognita: scribit ad fratrē suum ꝑ certo se compertum q̄ sacerdos dei summi athanasiꝰ iniuste fugas ꝙ exilia pateret. Hūc itaq; recte facēt si ablatq; vlla molestia sua loco suo restitueret. Si id nollet. cure sibi futuꝝ vt ipse adimpleret: regni eius intima penetrās et penas dignissimas de auctoribꝰ sceleris sumens. Quibus scriptis perritus ꝯstantius q̄ posse facere ea q̄ minabat ꝓcius erat fratrē. simulata benignitate vltro venire ad se athanasiū iubet: ꝙ leui increpatione ꝑstrictū ad ecclā suā remittit ire secuꝝ. Sed cum magnetij scelere impator ꝯstans regno sit ꝙ vita fuisset exemptus: rursus ī athanasium veteres illi intentores principis odia fuscitare cepēt fugatoq; de ecclesia in locū eoꝝ georgiū quendā ꝑficie. ꝙ immanitatis sue socij mittunt.

Illo in tempore vt .§.iii.

scribit hiero. in croñ. Maximinꝰ tremerēsis. epūs clarus habet. a q̄ athanasius alexandrie epūs cū a ꝯstantio q̄reret ad penā: honorifice susceptus est. Hic vt habet ex gestis eius referente Vinc. spe. hystoꝝ. li. xv. pictauoꝝ indigena clarissimis est ortus natalibꝰ. cuius frater matern⁹ pictauoꝝ pontifex fuit. Ipse aūt maximinus. vt revelatum est

agrirlo trenerensi epo per angelicum ministerium ordinatus est successor eius. Hic cum aliquando pergeret romā, inuenit sanctum martinum nondum epm factum in via illuc pergentem. Quibus simul progredientibus asellum qui sarcinulas eorum portabat visus offendit z comedit. Cui verso dicitur martinus: impasse vt obsequium asini adimpleret. quod z fecit: donec reuersi sunt ad locum qui vocat villa dicitur. vbi idem sanctus vidit verso priusquaz vagandi potestatez z cepta licentia ledendi. Coegitq; martinus secum ire trenerim. Et cum ꝓfectus esset pictauium ad suos reuertendum. ibi ad dominum migrauit. ꝗ translatum ē corpus eius ad trenerim miraculis clarens. Et inter cetera mira, quidam ꝑlbr exactus iurare veritatem sup quadam causa super corpore eius. cū falsum iurasset: subito in via mortuus est. Ejus archidyaconus de adulterio imperitus. cum ad requisitōez epi sui ad purgationem de eo iuramentuz exigeretur. z ad hoc se pararet: febribus correctus vehementibus: confessus ē crimen suum z liberatus. Interea sapor rex persarum nostros persequitur. Sub hoc cosonati sunt in suo regno vt scribit sozomenus. xxj. milia martyrū. inter quos symeon archiepus seleucie z thesifontis ciuitatum regaliū in persida. accusatus a magis apud sapozem. Qui primum quidem xpianos tributis immēsis affecit. z crudelib⁹ vinis bas exactiones imunxit. Symeonem autem vinctum iussit ad se adduci. qui adductus ad regem non adorauit eum. Inter rogatus a rege cur eū ñ adorasset. Deus inquit vobis nō adducebar vt verum deum negarem. z mihi debitūs solennia regis implebam: nunc aut em fas mihi nō ē Bagere. Jussus est denuō adorare solem. Nolunt: z ducrus ē in carcerem. Quo eunte obuius factus est ei eusthadius semiot eunuch⁹. nutritor regis z maior regie dom⁹. Qui vbi dum factus xpianus: vim passus adorauerat solem. Sedens ergo ante ianuas regis consurgens adorauit symeonem. Qui eum increpans miruisse z cum furore clamans aduersatus despexit. Mox eunuchus flens z gemens. clamat vestem deponens lugubrem induit. Qō audiens rex cum eum flectere nequiret: iussit decollari. Qui impetrauit a rege vt preconem clamare faceret: senon, p alia causa mori q̄ p xpo. Qō iō clamari fecit vt qui p eius exemplū deiecti fuerant. resumerent animos quod agnoscens symeon in carcere letus p eo hymnos obtulit. Postchius autem qui sup oēs artifices regis erat. videns animam quendaz senem sub gladio trementē ꝓfoetauit eum dicens. Pauta luzo senex claude oculos z securus esto. Mox.n. videbis xpi aspectū. Mozq; cū alijs decollatus est. Passus ē aūt beatus symeon. cj. kals. maij. sub rege sapore. Et in crastino multi socij eius. Und⁹ z in martyrologio dī q.x. kals. maij sub rege sapore in ꝑsida plures martyres passi sunt. In quo fidei certamīe p̄ssi sunt epi ambelius. z acepsimas marcas z bygot. z presbiter iacobus cum clericis fere. cc. z quinquaginta monachis z sacratis virginibus plurib⁹.

Dozro Constan- .§.iiii.

tius cum ob vindictam necis frateme ad occidentis ptes venisset. z extincto magnencio tyranno regni solus arce potiretur: fatigare occidentales epos. z p̄ receptōem ad cōsensionē arriane hereseos cogere aggreditur. arbanaz ꝑpus ꝓdemnatōe pmilia. z velut obices validissimi obiectōe sub lata ob hoc apud mediolanum epoum concilium cōuocatur. pluresq; decepti sunt. At ꝺo Eusebius vercellensis epūs. qui p̄incias occidentis sicut athanasius orientis ab arriana peste. sua p̄dicatione purgabat z defensabat. instantiam persecutus est arrianos: vt autentium hereticū mediolanensem epm ab omnibus xpianis expulsum damnaret: z p̄o eo ꝺyonisium epm ibi ordinaret. ꝗpter qō iratus constantius ordinauit fieri concilium in occidente. vocans ad illud eusebium qui nomiatissimus erat inter epos p̄literas. Sed sciens ipe malicias plurimorum. excusatorias literas misit allegans suam senectutem. Sed contra suā excusationē impator statuit fieri ꝓcilii mediolani qō non multū distat a vercellis. Cū aut impator aduenisset z desse cerneret eusebiū misit itez ꝑ eo. Cū aūt tardaret venire. misit interea ꝓstantius arrianos epos describere fidem suā. ac etiā catholicos. damnato athanasio. Quoꝝ primus ꝺyonisius mediolanensis epus fuit. Cū aut eusebius & vercellis cuiret. veniens occurrit ꝺyonisius mediolanensis. prodens ad pedes eius et dicēs. Peccauī pater libera me nunc pater si potes. Vocatus aūt eusebius ab impatore. cū nec blanditijs nec minis flecti posset ad subscribendū se hereticē sententie. ꝓtra de creta niceni cōcilij omnib⁹ dixit cōia omnib⁹. Vos dicitis patrē maiorē filio. Cur ergo filiū scz ꝺyonisiū mihi ꝑtulistis in subscriptiōe? Non est filius sup patrē. Aliud ꝗ cyrographū nouū fiat in quo valeā primus oēm me subscribere. Qō placuit eis bus. Et illud in quo iā se subscripserant ꝺyonisius z alij catholici combussū est. Qō cū ꝺyonisius z secundus epi catholici qui er simplicitate se subscripserāt vidissent combussā subscriptionē: cognito errore suo gauisi sunt. Eusebius aūt nolunt se in alia carta subscribere. si nec catholici epi ꝓpter qō iratus impator dimisit eusebiū in manibus arrianoꝝ. q̄ multipliciter eū afflixerūt. vt dicet. j. Et dissolato ꝓcilio statuit impator aliud fieri arianū. In q̄ determinatū fuit ꝓtra decreta niceni ꝓcilij de materia a fide. Unde postea illa synodus ariminensis dānata fuit cum oibus suis decretis. vt ꝓz di. xv. Sācta. Dyonisius ꝺo epūs mediolanēsis. Eusebius epūs vercellen. Paulin⁹. Lucifer calaritanus z lucifer in exilio trusi sunt. Jsta etiā hylarius pictauiensis epūs iūgit ceteris vel ignoātibo vel nō credētibo fraudē. si tali ꝓcilio gestū fuisse negocij rei exitus docuit. Illis autē fublatis ꝓtinuo synodus apō ariminū ꝓgregat. Ibi fm ea q̄ occidentales apō seleuciā cōposuerūt callidi: boles z astutissimi: simplices z ipertos occidētalū sacerdotes facile circūuenīt. hoc mō ꝓponēdo eis. Quē magis colere z adorare vellent. homousion. an ꝝm: Illiq; virtutē verbi quid homousion significaret ignorantibus: velut i fastigiū quod dā. z execrationem sermo deductus est. ꝓ se credere. non homousion ꝓfirmantibo. sic multoꝝ ꝑter paucos qui sciēter glapsi sunt. animi decepti ꝛ ea q̄ patres apud niceā cōscripserant venientes: homousion q̄si ignotū z a scripturis alienū. sermonē auferri de fidei expositōe decernūt. cōtionē q̄s suā hereticoꝝ cōtione cōmaculant. Eat tēpestate facies eccie fedā z admodū turpis erat. Mā.n. sicut prius ab ereticis a ꝑtijs vastabat. Fugabat alius z alius fugabat z vbiq; erat de eccia. Liberius q̄s papa in exilio tradit z in eius locū felix ꝺyaconus eius ab hereticis subrogat. qui nō tam secte diuersitate q̄ cōtionis z ordinatōis cohorrentia maculat. Jheronimus ꝺo cirillus ꝑ⁹ maximum sacerdotū ꝓfusus iā ordinatōe suscepta. aliqñ in fide aliqñ in cōtione vacillabat. Apud alexandriā ꝺo georgius satis procaciter vi raptū epatū gerebat. ita vt magis sibi insidiādi creditus fastos q̄s sacerdotū militrandū religiosis officijs ertimaret. Apud antiochiā sane diuersis rpibo multa admodū ꝓfuse gesta sunt. Mā defuncto eudoxio cū multarū diuersarū vehui epi ad illā sedē summa ambitiōe niterēt. ad vltimū millesimū ꝺ sebastia armenie ciuitate cōtra decreta ꝓcilij illuc trāsferūt. Qui tñ ab ipsis in exilium tradit. q̄ ꝓtra ipoz opinionē nō arrā si nī am fidē ꝛcepit in eccia ꝑdicare. Quē magna plebs eccie repulsum secta ab hereticoꝝ societate diuellitur.

Interea vt ꝓfe- .§.v.

quit rufinus. vbi supra. Aliqñ etiā in semetipm vt ꝑdines malicia desciret. sacerdotes z ꝑlī qui arrio duce primitus fuerāt ab eccia dimisit: in tres deinde sectas ptesq; scindit. Eunomius.n. vir cospe z adolepaosius. modo regio corrupena arte tñ dyaletica ꝑpotens: ꝓtra fidē nostrā scripsit plurima. dispurandi leges sectatoribo suis dedit:

e quo etiã hĕ eunomiana hereſis dicitur. Alius ꝯ macedonius nolle quem nĩſi expulſis imo potius necatis apud cõſtantinopolim ꝓſtituerãt epm. Itaq; belua illa peſtiferaq; ꝑ arrium. Dño quaſi de inferno extulerat caput: ſubito tranſmiſſis apparuit ꝑ eunomianos qui dicũt ꝑ oia filius patri diſſimle: cũ nullo genere poſſit eſſe factura ſimilis factoui. Per arrianos q̃ dicũt ſimlẽ ꝯ poſſe dici filiũ patri. ſ largitate gratie nõ ꝑpetuitate nature. inquantũ. l. pẽt creatoꝝ creatura cõſerri. Per macedonianos ꝯ q̃ dicũt filiũ quidẽ ꝑ oia ſimlẽ patri: ſanctũ ꝙ ſpũ cũ pre ⁊ filio nihil habere cõe. Qz be tres opiniones hereſes ab eccia iudicẽtur: habes. xxiij. q. iij. ca. penultimo.

Fuſſerat aũt cõſtãtius vt haberẽt ep̃m biſſoua tripota. apud nicena bithinie cõcilĩ iterũ celebrari. ſed monẽro temporis angustias cõcuſſa eſt. Qua terremotũ ꝓcognouit arſarcius. et mãte beremitica vita: ihi in quadã turre ciuitatis incluſus. Qũ cũs cognouiſſet nunciauit ꝓpls. quibꝰ nõ credentibꝰ ereuertus ad turrim. mortuꝰ ẽ ꝓnus cõcidꝰ mortuꝰ. Ferũ aũt rogaſſe deũ vt pius moreret. q̃ cladẽ ciuitatis videret. Hic et demoniacũ curauit. ⁊ draconẽ interfecit. Cõtigit aũt hoc ꝓfalata taciani ⁊ cerealis octaua die auguſti. Tranſlatuꝰ ẽ ꝙ ꝓlũ apud ſelenciũ yſauric. Et ꝑcepit ibi ꝓſtantꝰ ꝓdeſſe lanciũ yſauric vocẽ. vt in quo opus ẽt epis miniſtrare. Igitur pꝰ iulĩ papã vt trãſumptũ ẽ ꝑ Vinc. ſpec. hiſtor. a libro pontificũ. Qui iulius ripe multas tribulatões ſuſtinuit ⁊ decẽ menſibꝰ exilio fuit: ⁊ defunctus ſepultus ẽ via aurelia rome. Liberius ꝯ ſucceſſit eius a ꝓſtantio reportat exilio. eo q̃ noluerit arriane hereſi conſentire. ⁊ fuit in exilio annis tribꝰ. Et cõgregõ ſacerdotes cũ ꝓlio eoꝝ ſilentio ordinauit in locũ ſui felicẽ ꝓbrum venerabilẽ virũ. Et fecit ꝓlũ felix. ⁊ inuenit duos ꝓbros ꝓſentes ꝓſtãtio auguſto arriano nomine vſurpãtũ ⁊ valẽtẽ. ⁊ dãnauit eos in ꝓlio. xlviij. epoꝝ. Poſt paucos etiã dies zelo ducti vſurpatus ⁊ valens rogauerũt ꝓſtantiũ vt reuocaret liberium de exilio. vt vna cũ cõione ꝑticiparet extra. Sabbatiſmũ. Hac miſſa auctoritate liberius ꝓſentit ꝑceptis auguſti. vt vna cũ ꝑticipatõe cũ hereticis cõicaret. cũ vt nõ rebaptizarent. Sicq; de exilio rediẽs habitauit in cimiterio beate agnetis apud germanũ conſtantij. vt q̃li ꝑ eius intercẽtoꝝ rediret i ciuitatẽ. At illa q̃ fidelis erat. noluit rogare auguſtũ. quia ſenſerat ꝓlium. Conſtantius aũt vna cum valente ⁊ vſurio cõuocauit aliquos ex fece arriana. ⁊ q̃ facto ꝓlio miſit ⁊ reuocauit liberiũ de cimiterio beate agnetis: felicem de ꝓpatu romano expellens qui catholicꝰ erat. qui demũ etiã martyrio coronatus ẽ. Sic ergo liberius vt notat hiero. in croñ. tedio enim victus in hereticã prauitate ſubſcribens romã q̃ victor intrauit. Ibe tñ liberius papa cohortatus ẽ alios ad tolerãtiã laboꝝ quoꝝ ipe implere neglexit. ſic ſcribens ollo epi vt habet. vij. q. j. Suggeſtũ ẽ nobis. q̃ ꝑ ꝓteritis laboribus ⁊ infeſtatõibus nõnulli vim aſſignatas ſibi. ⁊ a deo cõmiſſas relinquũt plebes ⁊ vacatoꝝ ab epatus laborẽ eligere. ⁊ ſilentio atq; ocio vitam magis ducere appetãt: q̃ in his q̃ ſibi cõmiſſa ſunt ꝓmanere. dicente dño beatus q̃ ꝑſeuerauerit vſq; in finẽ. vñ nanq; ẽ beata ꝑſeuerantia niſi de virtute patientie: q̃m ſm apl̃m ꝑficatoꝝ. oẽs qui volunt in ipo pie viuere ꝑſecutoꝝ patiunt. Ideo fratres caniſſimi ñ vos afflictõũ amaritudo a pio mentis vie ꝓpoſito coartet recedere. ꝓſiderantes ꝙ absolutõe nr̃i ⁊ liberatõe quãta vominus ⁊ recẽptor noſter ꝓtulerit. quibuſue cõmuniis ſe afficiendũ tradiderit. vt nos a vinculis ꝓnis dyabolice liberaret. Attẽdite ergo vobis ⁊ vniuerſo gregi in quo vos ſp̃ſanctus ꝓſtituit epos regere eccias dꝰ quã acquiſiuit ꝓprio ſanguine ſuo. vt nõ ſit qui vos decipiat aut ſeducat in ſublimitate ſermonis vt plebes vobis cõmiſſas reliquatis: ⁊ alicui ꝑpter obꝓbrũ malcoũ hominũ detĩ vos tradatis. vt vos ſalue[ſolliciẽ: ⁊ filios ecclĩ banos relinq̃t. Ille. Ab eo ergo die quo liberius ſe ſubſcripſit vt ſcribitur in libro pontificum: fuit ꝑſecutio in clero. ita vt intra ecclẽſiam ꝓbrũ ⁊ cleticiꝝ necarent. ⁊ martyrio coronarẽt. De poſitus autem felix habitauit in ꝓdio ſuo via portuẽſi vbi in pace requieuit. iij. kalẽ auguſti.

Euſebius autem .§.vi.

non vercellenſis epc̃s. ſi ꝓbr vitus rome vt habet et geſtis eius. cepit ipm liberiũ declarare hereticuꝝ. multiqꝫ ꝑ eius doctrinaꝝ cõionem liberty vitabant: ⁊ ꝓlm ꝙgregatis confortabatur in dño. Leneturq; a conſtantio cũ ipo liberio dicente. Tu ſolus es xp̃ianus in vrbe romana: Qui reſpondit. Sic in dño confidimus. quia fideles nos inuenit xp̃s ſicut benedictõem ſeruamus. quã a beato ſilio ſuſcepim⁹. Cui liberius. Nõne iuly vicibꝰ fungimur: At ille ſi pfecte raſſes inquit in fide quã in ꝓfecturõe tenere ꝓpo vitus fueras. At res ipa te vocet. Conſtantius ait. Et quid ẽinter fidem ⁊ fidem. Qui rñdit. Nos peccatores integre fidem tenemus. vos aũt dyaboli tenet inſania ⁊ ſuggeſtiõis inuidia. qui ſcĩcẽ epm puru ⁊ ſacerdotem ab omnibꝰ declaratum in exilium direciſtis. ⁊ xp̃ianis marmoreq; cleticis ⁊ ꝓſbiteris. ⁊ dyaconibꝰ necem inferri ꝓcepiſtis. Tunc iratus cõſtantius ſubrogatu liberij. inducĩ fecit euſebiuꝫ ꝓſbrum in quodã cubiculo domus ſue qõ bumle erat quatuor pedum. ⁊ ix menſibꝰ multis in oõne conſtanter ꝑſeuerans inclusus: tñ poſt menſes. vij. dormiuit in dño. xij. kalẽ. ſeptembris. Cuius corpus collegerunt gregorius ⁊ otoſius ꝓſbri. ⁊ pentes eius ſepelierunt in cripta extra corꝑ beati ſixti. vbi ⁊ titulum poſuerũt: euſebio homini dei. Hec aũt vitro conſtatius gregorium epm in ipa cripta vitã includi fecit. Tunc otoſius ꝓſbr collegit ſeminiũ beatũ gregorium noctu occulte: ꝑpter conſtantiũ auguſtũ. Et emiſſo ſpũ ſepeliuit iuxta corpus euſebij. Qui otoſius hec geſta conſcripſit. Ab eodem die intra eccias iuſſu conſtantij impatoris quicunq; inuentus fuiſſet non ſic conſentiens ꝑticipare ſicut liberius: indiſcuſſus gladio puniebatur. Ita platcis ⁊ in vicis. ⁊ in eccleſijs ſiue in balneis gladio trucidabantur ꝙſequente conſtantio xp̃ianos vnacuꝫ liberio.

Conſtantinopolim quoq; vt habet ex martyrilogio. celebatur natale beati pauli euſdẽ ciuitatis epi. vij. ydus iunij. Qui a conſtantio auguſto miſſus in exilium ob catholicam fidem: ab arrianoꝝ inſidijs crudeliter ſtrangulatus ad celeſtia regna migrauit. Treueris quoq; celebrat feſtum ſancti paulini epi ⁊ ꝓfeſſoris. qui a conſtãtio ob catholicam fidem exilio relegatus. ⁊ vſq; ad mortem mutãdo exilia fangatus apud frigiam beate paſſionis coronam accepit a dnõ. Item. vij. ydus maij. Sacratiſſimũ corpus beati andree apoſtolicum oſſibꝰ ſanctoꝝ luce euangeliſte ⁊ thymothei diſcipuli beati pauli ſub conſtantio imperatore conſtantinopolim tranſlatum fuit.

Venientе autem .§.vii.

gallo ceſare facto antiochiam vt narrat hiſtoria tripota. circa orientẽ ſub ſpecie crucis columna in celo viſa eſt. Eo tpe apud antiochiã leontius epc̃s erat. qui ſtephano ſucceſſerat. Hic antecꝰ pietiſ eſſet a ꝓſbiteris fuerat vigilãte electus. quia cum muliere euſtolia de gente ⁊ corpe ſuſpitõem celare volens: gentalia ſibimet noſcitur abſcidiſſe. Poſtea tamen ſtudio conſtantij impatoris epc̃s ordinatus eſt. huius tempe ad hymnos dicẽdos deo in ſuis pſalmodijs catholici dicebant. Gloria patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui ſancto. Ariani vero. Gloria patri ⁊ filio minori minorem patre filium ſignificare volentes. Cum xo leuncius arianus catholicos ꝓhibere nõ poſſet. tangẽs caput ſuũ iam canum dixiſſe fertur. Hac nime ſoluta latum congeret immenſum. ſignificans poſt mortem ſuam diſcordia futuram in populo. ꝙ diuerſitate pſallendi. Sub hoc leuncio flauianus ⁊ dyodorus. primi in duas ptes chorꝰ pſallentium diuiſerunt: ⁊ inde ꝙ totum orbẽ mos ille ſeruari cepit. Hi etiã ad ſepulchra martyrũ vigilias celebrãtes. amatores dei ad tale obſequiũ conuocabant. Hoc

tempe vt scribit hiero.in croñ. Magnetius lugdani in palatio ꝓpria se manu interfecit. Et vicennio frater eius quē ad tuendas galliās cesar emiserat apō senonas luxuoso vitam finiuit vt victum ē supᵃ. Gallus ꝙ cesar sollicitatus a constantio patruele cui in suspitiōem ob egregiā indolez venerat hostine occidit: vt iulianᵘˢ frater eius mediolani cesar appellatur. Quo rpe martinus vt legit sub iuliano cesare militauit. Et antonius monachus.xxi.imperij cōstantij centesimo quinto vite sue anno in heremo mouit. vt ꝯ dictis infra dicetur. Anno eodē ideſt.xiv.constantij vt testatur hiero.in croñ. Hylarius pictauiensis epūs factiōe saturnini arelatensis epi.reliquoꝝ q̄ cum eo erant arriano rum ante triennium in frigiam pulsus libros ꝺ nostra religione copsuit. Sed vt eo ꝙ habuis eius plenius dicetur: cum de doctoribus agetur. Circa illud tempus victorinᵘˢ rhetor: ꝙ donatus grāmaticus ꝙ ꝓceptor meus inquit hiero.i croñ.rome insignes habentur. Et quidē victorinus est statuam in foro trayani meruit. Et vt dicit vincin specu. histor. Hic est donatus cuius libellus vsq̄ hodie i scolis legitur .a pueris prima rudimenta grāmatice discentib⁹. Et Victorinū illum ego credo cē illum de quo Aug. dicit in li.cfessionum.q̄ cum cēt gentilis ꝙ dicerer simpliciano amico suo ꝙ venerabili viro. Monebris me cē xpianus. Ille ridebat. Non credo nisi te videro in eccīa. Et victorinus subridendo. Ergo inquit parietes faciunt xpianū. Et cum planies hec dixisset: verum feruore fidei supante verecundiā qua timebat suos amicos displicere: intrauit eccīam.publice petens fieri xpianum. Et cum clerici offerent sibi libellū ad ꝓfitendus se credere articulos fidei vt tunc moris erat inter eos.ꝙ quasi in occulto veluti parcentes eius erubescentie. Ille noluit.sed ascendens in ambone vbi ab omnibus videretur publice ꝙ alta voce confessus est ea que sunt fidei plena eccīa.gaudente xpiana plebe et mirante roma.

Demum vt fer/ .§.viii.

tur ex bistoria tripartita cōstantius veniens in ephocrenis nimia cōmestione apoplexie passione defunctus ē. Cui successit Julianus dictus apostata.constantij nō prefati imperatoris:sed cuiusdam consobrini eius filius. Quo cuⁱˢ explicatiōe refert Hug. slou. vbi supᵃ. q̄ constantinus magnus qui bisancium suo nomine constantinopolim appellauit.eam magnificans duos habuit et eodē patre ⁊ non eadem matre.s.helena fratres germanos. Et helena ei tres constantinum habuit. Quoꝝ germanoꝝ vnus dictus est dalmatius:ꝙ alter constantius. Hic Constantius habuit duos filios:gallum.s.ꝙ julianum. Quoꝝ gallus modico tempore sub cōstantio augusto cesar fuit. sed ei⁹ope occisus. Julianus ꝺo factus ab eo cesar ꝙ missus ꝓtra gallos rebellātes subito eos vincit. ꝙ gratus factus militib⁹ suis augustus ab eis appellatus est. Et cū ꝓstantius pgeret contra eos in bellū in via defunctus est. Anno vite sue xl.v. Ioañ constantius qui catholicos persecutus fuerat: totā rpe imperij sui ꝓturbauit inquietum.

Capitulum.v.

Vlianus ergo vt ait

hiero.in croñ.romanoꝝ.xxxvj.impauit. Anno viii.cccl.viij. Vidi ꝺo quater milleno.cccl.vij. ſm minorem computatiōem. ſm maiorem quinquies mill. o.lviij. Et impauit anno vno ꝙ mēsibus octo. Sed dicit Vinc.spe.histor.li.xv.q̄ alibi annotant in regno eius anni tres.cōputantia.s.alia octo mensib⁹ ꝙ vno anno. vnde videtur hic fuisse vicium scriptoris. Deniq̄ beda in li.de tēporibus dicit eum regnasse annis duobꝰ ꝙ mensibꝰ octo.

Hic Julianus vt habetur in bistoria tripartita. olim diseono apud constantinopolim cum eēt adolescens. pedagogum habebat Mardonii grāmaticum melodē.rhetorem ꝺo eubolium sophistam tunc xpianum. Erat quo ꝙ julianus ab initio xpianos. Cuiq̄ in lectōne (alis locutione) placeret fama ꝙ populis volebat.qz romanā eius rempublicam gubernare posset. Sed dum latinos audire eſſinatiēs inducit imperatoꝛ ꝓstantio. Quibus absumpt eum ab vrbe roma.ꝙ misit nichomediam.ꝓbidens ne cuⁱˢ libanio sophista conueniret. qui sibi mozabant paganos exulem. Julianus ergo libanium adire non audens: libris tm̄ eius vtebatur. Cunc venit ad eū maximus plō ꝙ bessinus fama eius peractus.quē postea valentinianus quasi magū iussit occidi. Cuius religionē cepit julianus imitari.cum eius verba quasi ꝙ philosophica pregustasset. Ja cē imperij cupidinem ad eius immiserat. Cuiq̄ hec nō latērent aures imperatoris.inter spem metuq̄ ꝓtentus. suspitiōem celari volens:qui dudum integer fuerat xpianus postea ꝓditor ē effectus. Consuetudinem.n. monasticam simulabat vitam.ꝙ latenter quidē exercebat in pbia:in manifesto aūt sacros legebat libros xpianoꝝ. Deniq̄ in eccīa nichomedie lector ē ꝓstitutus: ꝙ sub hoc habitu furorē declinauit impatoris. Hoc equidē ꝓ timore faciebat: nequaq̄ a spe recedens quam mente concepat. Dicebat aūt amicis sua felicia ꝙpatore cum fieret imperator. Deinde factus suspectus imperatori diffugit. Quez celatis inuentionē cultella vtor imperatoris. vz ꝓpalle imperatoꝛ vt non occideret: si ad philosophandū mitteret athenas. Quo veniens querens vbiq̄ vates inuenit virum qui ei apparere fecit solemniter demones. Quos videns iulianus signauit se ꝙ statī demones diffugerūt. Magis autem culpauit eum quia se signauerat. Cuiq̄ ille laudaret virtutē crucis. ait magus. Ne pueres o bone vir quia nimuerunt signū hoc: sed potius abhominati recesserunt. Sicq̄ capiens miserum: replenit eum odio signaculi xpiani. Hoc actus aūt postea ab athenis.constitutus est cesar a constantio:accepta coniuge ꝓstantia sorore eius. Et directus est in galliam cōtra barbaros. Ingressus ergo i aliquā ciuitatē.corona laurea quibus solent ornari ciuitates inter columnas pendēs.nupto fune decidit sup caput eius:ꝙ eum aptissime coronauit. Dicat ergo regē barbaroꝝ ꝙ augustus appellatus est. Cuiq̄ deesset corona imperialis. vnᵃ signa pecuniam toquem quē habebat in collo:capiti eius circumposuit. Quo nomine tumens iulianus spreto constantio, ytaliaq̄ illiricoq̄ pualit vt ait hugo vbi supᵃ. Hoc audiens cōstātius in urbe regia posit⁹.instructōe belli gtici dedicta cōtra eum ibat:sed vt dictum est in itinere defunctus est. Et julianus cōstantinopolim veniens factus est impator.

Volens autem julianus placere omnibus. catholicos quos constantius exulauerat revocauit: ꝙ paganis dedit licentiā ydolis immolandi. Expulit autem a palatio eunuchos.tonsores ꝙ cocos. Eunuchos:quia vxor eⁱˢ obierat.post quam non duxit alium. Tonsores inquit: qz vnᵘˢ sufficit multis. Cocos:quia simplicibus vtebat cibis. Solus impator julius cesar in curiam senatus recitauit orāciones. Quibus undecunq̄ congregauit. In oratōne quā scripsit de cesaribus:cunctos ante se principes lacerauit. Et hic motus arrogantia contra xpianos scripsit. Et in tercio libro contra xpianos. Cum multa dispensatiōes bñe in xpo collegisset exempla dicit. Horum singula si non habent aliquam ineffabilem contemplatiōem, maxima de deo blasphemia plane sunt.

Demoribus ꝙ effi/ .§.i.

gie eius inquit gregorius nāzanzenus li.ir. contra paganos.Mihi mores iuliani cōpti sunt.dum eum athenis claruus cognouissem,faciebat me caurum in constantia motus excessuq̄ uberior. Vates enim egregius est:qui bene conspexerat. Nullum mihi signum in eo visse videbatur. Cervix rigida ꝙ inflexibilis:humeri iactabiles. oculi cum ēres huc illuc directi ꝙ furiose respicientes.pedes impatientes. nares spirantes iniurias ꝙ contemptus.scemata risibilia et ⁊ ipm̄ semper habētia risus incontinēs ꝙ quasi subbullies.

consensus ꝛ negatio simul. oratio nulla rone consistes. interrogatio inordinata. responsio nulla ꝓgruentia sibi cõ
nencia. Hec cum vidissem repente dixi. O quale malu
matrie respublica romãoꝝ. hec ille. Ex historia trigitie
habetur. q̃ plicam barbã nutriebat tanq̃ pbs. de qua an
nochent sic cum deridebant. Tõdeatur eius barba vt ad
fanes ꝓficiat. Et q̃n lupstitionis cã thurib frequentius
ydolis immolabat: aram ꝛ thaurum suo solido forman p
cepit. Dicebant ergo antiochen. Ille thaurus cõcertit
mundum. Qui receptocis iniurys se vindicans libñ edi
dit aduersus antiochenos satis legidũ ꝛ vtbanum. quem
antiochitum nuncupant. De sentia eius in chalsha
nos. ex histor. trigmta. Quibusdam sacrificys ꝛ innocatõ
nib atq; immolatõe sanguinum. nisi baptisma sludebat
ablui. ꝛ ecclesiastice confessiom renunciare. Fontes aque
vafneos apud antiochiam sacrificys violauit. vt aquã bi
bentes eius botrose potirentur. Lunq; etiam in publico
venales cibos illo sceleꝛe pollusset: aspergebant'. n. ex eis
partes ꝛ carnes, poma ꝛ olera. xpiani hec videntes ingemi
scebant. Verumtamen iurta ꝓceptum apli comedebant.
Omnia inquit que in macello vendunt comedite ℟. Et
iohannes valtu quidem se mitem simulabat. porro laqos
quibus innocentes decipet instruebat in publicis imagini
bus iouem. mercurii ꝛ martem depingebat. Sicq; laten
ter subditos deos adorare faciebat: paganicaq; faciebat
xpianorum officia affoscere. Et de bñe scripsit. arsario
pontifici galatie. monens vt sacerdos ad spectacula nõ p
cedat. in tabernis non bibat. rebꝰ turpibus non intersit. ꝛ
nodechia p singulas instituerat ciuitates. ad quod opus
singulis annis mssit ei dari. xxx. milia modios frumenti. et
lx. sectarios vini. hoc inquit quinta ps populo templum
obseruantiꝰ debet expendere. digna indigentiꝰ ꝛ pegri
nis distribui. Et ad hñi collatos faciendas cẽ ꝛ primitias
frugum dñi offerentes. Qñ inquit bonorus ꝓbat
introducens eum mã talia facentẽ. xpianis cum adeunti
bus. q̃ nimis grauarentur rubeis ꝛ exactõꝰ ridet. Vestrum
est vt patienter mala sustineatis. Hoc. n. ẽ ꝓceptũ
dei vestri. In cesarea philippi saluatoris imaginẽ de mulie
re liberata a fluxu sanguinis p tractum fimbrie eius eream
deposuit. p qua statuã suã ibi collocauit. que igne de celo
cadẽte circa pectus eius diuisa est: ꝛ caput cũ ceruice vna
pte decerum: reliqua ps hactenus restitit ꝛ fulminis inci
dium reseruauit. Eo autem sacrificante offensum est ei
in vilcendo pecudis signum crucis corona circãdatũ. Qñ
aliys meerpantibꝰ super crucifixi victoria. ipe respondit.
Crucifixum ponas coartari. nec ei relinqui spacium dila
tandi. Placere aũt volens iudeis sicut ꝛ gentilibꝰ. pre
cepit eis vt templum suum reedificarent. Quibus in ope
mbil ꝓficientibus. cum quicq̃ die facerent: nocte cade
ret cũ multoꝝ piculo. Et cum enbus dictus iam hoc fa
ctum esset. quarta die apparuit in celo signum crucis splen
didum: ꝛ iudeorum vestes lignaculo crucis sunt implete.
Eo sacrificante apud fortunã constantinopolim. yna
rius colcedon. epc senectute cecatus. qui manu alterius re
gebatur eum apte appellauit apostatam. Cui dicente iu
liano. Neq; galyleos deus tuus curare te pt. Rñdit. deo
gratias agoop te nõ video pietate nudatũ. Clericos no
stros omnia priuilegia suberauit. ꝛ bonores ꝛ leges pro eis
soluit. qñoq; curie tradidit. Virgines ꝛ vidnas que ab ec
clesia pascebantur iussit exigi. ea que dudũ a publico ac
cepisse videbantur. Auferebat ornamenta ecclarũ. templa
nostra destruebat. ꝛ pecunias ad eoꝝ edificatiõem pri⁹ va
tas iterum exigebat. Cesariensibꝰ apud palestinaz nimis
infestus erat. quia etiaz eo regnante sacellum fortune qđ
solum remanserat euerterant. video possessiones ꝛ pecu
nias ecclarum illarum cum verberibꝰ exquirẽs: trecẽtas au
ri libras collegit ab eis. Omnes autẽ clericos inter milites
aggregari fecit. puncie seruituros. De hoc iuliano sic
ait augu. ꝛ ambro. ri. q. iij. Julianus imperator infidelis.
noone extitit apostata ꝛ iniquus ydolatra. ꝛ milites xpia
nos seruierunt imperatoꝛi infideli. Vbi veniebat ad cãm xpi
non agnoscebãt nisi eũ qui in celo est. Qñ volebat q̃ ydo
la adorarent vel bonus facerent. vel in xpianos arma move
rent: ꝓponebant ei deum. Qñ dicebat. pdicare audem p
defensione reipublice contra talẽ gentẽ: statim obtempera
bant. distinguebant deũ eternũ: a dño tpali. hec ibi.

De lucifero bereti .§.ii.

arcba. narrat rufinus in histor. ecclastica li. x. dicens. Lu
cifer cum ergnarer ab eusebio. s. vercellensi epo. q̃ vterq;
in partib vicinis egypto fuerat relegatus. vt ad videndũ
athanasium alexandrinã irent. cõiq; tractatu cum bis q̃ su
perfuerant sacerdotibus de statu ecclie deceberent. p nulã
sui abnegane: legatũ ꝓ se dyaconũ suum mittit. atq; ipse
intento ano antiochiã pgit. ꝛ paulinũ ep̃m constituit ꝓ
prijs adhuc dissidentibus parnbus sed in vnum reuocari
posse sperantibus si sibi talis eligeretur: erga quez nõ vna
plebs sed vtraq; gauderet. Pergit interea Eusebius
alexandriam. ibiq; confessorum concilio congregato pau
ci numero: sed fide integri. ꝛ meritis multi. decernunt oui
etis pcuratõem athanasio: occidentis eusebio. Addit ibi
spiritusancto plenis disputatio. vt eisdem sc̃s substãe
ꝛ deitatis cuius pater ꝛ filius crederetur. nec quicq̃ prio
sus in trinitate. aut creatum. aut inferius posteriusue dice
retur: sed ỹ dña substantiarum ac subsistentiarũ sermo eis
p scripturam motus est. quod greci vsias ꝛ ypostases vo
cant. Substantia nanq; ipam rei alicuius naturã ratõem
q̃ qua constet significat. subsistentia ꝛo vniuscuiusq; ps
one boc ẽm q̃ extat atq; subsistit ostendit. Et ideo xpẽ
beresim sabelij tres esse substantias. i. subsistẽtias seu ypo
stases confitendas. De incarnatione quoq; verbi in illo
concilio compbensum est. quia corpus quod suscepit do
minus neq; sine sensu. neq; sine anima susceptũ sit. Eu
sebius autem cum rediisset antiochiam ꝛ inuenisset ibi or
dinatum epm. contra pollicitatõem suam. pudore simul ꝛ
indignatõe compulsus abcessit: neutri pti cõsonem suam
relaturus. quia dissidens inde. pmiserat se acturum i cõ
cilio vt is eis ordinaretur epus: a quo ps neutra desisteret.
Interim lucifer iniurias volens q̃ episcopum a se or
dinatum Eusebius non recepisset. nec ipe recipe cogerat
alexandrini decreta concilij: sed constringebatur legati sui
vinculo qui in cõcilio ipius auctoritate subscripserat. Ele
gitq; vt legato suo recepto. erga ceteros sententiam suam
disparem sed sibi placatã cultodiret. Ita regressus ad sar
dinie gres. sine quia cita morte ꝓuentus tempus sentẽtie
mutande non habuit (Steni temere cõcepta corrigi spa
cio solent) sine hoc animo immobiliter tenens obyt. Ve
rum ex ipo interim luciferianoꝝ scisma sumpsit exordiũ.

Error iste nonum fuit vt habetur. xxiij. q. iij. ca. penulti. in
hoc. q̃ eos qui adhesserant arrianis nolebant recipi vel p
manere in ordinibus suis ꝛ dignitatibꝰ: cũctis reuerentẽ
ad fidem catholicam. quos tñ concilium seu patres in ipo
ex misericordia reuerenant ꝛ statuerãt recipiendos. Et
ob hoc separauerunt se ab vnitate eccie dicti luciferiani ꝛ
heretici declarati. Eusebius ꝛo (vt prosequitur hystoria
triptita) circuiens orientem atq; ytaliam medici partẽ
ꝛ sacerdotio fungebatur officio. singulas quasq; eccias ab
iurata infidelitate. ad sanitatẽ recte fidei reuocabat. mari
meq; bylarium iam de exilio regressum ꝛ in ytalia positũ:
hec eadem erga instaurandas eccias fidemq; patrum re
parandam repperit molientem. nisi q̃ bylarius vir natura
lenis ꝛ placidus. simulq; eruditus. ꝛ ad persuadendum cõ
modissimus. rem diligentius ꝛ aptius pcurabat. Qui etiã
libros de fide nobiliter scriptos edidit. quibꝰ ꝛ hereticoꝝ
versucias. ꝛ nostrorum receptiones. ꝛ male credulam simplicitatem diligenter exposuit. Ita duo isti viri ve
lut magnifica quedam mũdi lumina. ylliricum. ytaliã. gal
lias. suo splendore illustrarunt: vt omnes etiam de abscõ

vtis angulis ⁊ abstinctis hereticoꝝ tenebre fugarentur.

De impiis legibus .§.iii.

iulianꝰ ⁊ persecutõe ꝑtra fideles. Postq̃ ergo iulianꝰ ad orientem ꝑsas bello pulsaturus aduenit. ⁊ publica quam primo occultauerat erga ydolorꝝ cultura ꝑ totam fere cepit ꝓuincia. callidior ceteris ꝓsecutoribus nouum neqũ tormentis sed ꝑmiꝫ. honoribus blandiri. ꝓsuasibilis. maiorẽ pene popularẽ ꝓcem quã sibi atrociter pulsasset efficit. Tunc etiaꝫ vt dicitur in bibliotheca tripertita contra pietatem leges ponit. Et primo quidem galileoꝝ filios (sic.n. cultores ꝛpi ꝯsuerant) poetarum. rhetorꝝ. ac philosophorꝝ legere disciplinas interdixit. Propterea ei inquit pene ꝑ totum puerilia vulnerantur. Nam ⁊ nostris armati consensu ꝯtra nos bella suscipiũt. Aliam quoq; legem posuit. galileos papiens militia expelli. Et dicit hero in crosi. q̃ ꝓbebitur sophista atheniensis lege data ne ꝛpiani liberalium artium essent doctores. cum sibi inhumane specialiter concederet vt ꝛpianus docere ꝑ sponte scolam dimisit. Itaq; vt ait rufinus. Iulianus iudeos literarum illis solis qui deos venerarentur patere decreuit. Militie cingulum non dari nisi immolanti iubet. Procurationem. puinciaꝝ. iudiciaq; dicendi ꝛpianis fratribus non debere cõmuni vtpote quibus etiam ferre propria vis gladio vetuisset. Et ꝓficiebat quotidie in hmõi legibus exquirendis quibus liquid verisimum vel callidum. in qõ mimus videretur crudele discerneret. Et cuꝫ velut theta serpentes de cauernis terre ebullientes ad eũ ꝓcessissent. magoꝝ. ꝓhetaꝝ. aruspicum. augurumq; manꝰ ꝛphane. omnes pariter allegant nihil suis artibus successisse: nisi prius arbanasium velut hoc eius obstaculum sustulisset. vnde ⁊ questus est ad mortem sed sanitatur. Deinde ⁊ aliud iulianus secundo die sue ⁊ leuitatis indicium. Nã cuꝫ daphnis in suburbano annoche libaret apollini. ⁊ nulla ex his que querebat responsa susciperet: causaq; silencij ꝑquirerentur a sacerdotibus: demones aiunt. habille martyris sepulchrum ꝛphe assistere: ⁊ ideo responsa non reddi. Tunc ille venire galileos ⁊ auferre sepulchrum martyris iubet. Igitur eccia vniuersa conueniens. mulieres ac viri. iuuenesq; ⁊ virgines immensa exultatõe ꝯconcrepabant. trahebant longo agmine archam martyris. ꝓsallentes summis clamoribus ⁊ cum exultatõe dicentes. Confundant oẽs qui adorant sculpilia: ⁊ qui gloriantur in simulacris suis. Hec in auribus ꝛphani ꝓncipis per seruulia psallũ plebs fidelis tanta exultatione ꝓsallebat: vt celum clamoribꝰ resultaret. vnũ ille in tantam iracundie rabiem deductus ẽ: vt altera die ꝓprehendi ꝛpianos ꝓsallẽs ⁊ crudi iuberet in carcerem: ac penis ⁊ cruciatibus affici. Quod salutiferum ꝑfectus eius non ꝓhibere licet cẽt gentilis: tamen iussus exeq̃tur. Et deprehensum vnum adolescentẽ qui occurrit ꝓuo theodori nomine. a prima luce vsq; ad horam decimã tã ta crudelitate. ⁊ tot inuitato carnifici totis: vt nulla eius simile factum meminerit. cuius tamen ille in eculeo sublimis ⁊ hinc inde lateribꝰ instante tortore. nihil aliud fecerat: nisi vultu sereno ⁊ leto ꝓsalmum quez pridie omnis eccia decinerat iteraret. Cuncq; se expensa omni crudelitate: saluũ nihil egisse ꝑspiceret. recepto in carceres iuuene: abille fertur ad imperatorem. ⁊ quid egerit nunciasse. ac monuisse ne tale aliquid tempare vellet. deterioraq; quin ⁊ illi gloriam ⁊ sibi ignominiam quereret. Hunc theodorum ipsi postmodum apud antiochiam victimas. Et cum requirerem ab eo si sensus doloris habuisset. ex integro dicebat dolores siquidẽ parũ sensisse: stillicidia autem sibi quendaꝫ iuuenem qui fidutiei sibi iuxta deo cãdidissimo fidutes abstergeret ⁊ aquam frigidam frequenter infunderet. et ita sese delectatum: vt hic mesdoe factus sit. q̃ deponi de eculeo iussus est. Et vt dicitur in bibliotheca tripertita. Ablato corpore babille martyris. fulmen celitus missum omne illud templum appollinis. simulacrum aureum ⁊ deauratum redegit in puluerem. Iubentur quoq; vasa ecclarum fisci erarij deputari. Iulianus autem auunculus huius Iuliani cum pallio deo dicata antiochie in vnã collegisset. puerilem in terram ꝓiecisse ⁊ sup ea sedisse: mox vtenda ei⁹ et loca femoribꝰ circumposita. tanta putredine pediculi sunt. vt vermes serperent. qua passione vsq; ad mortẽ nõ caruit. Virgines sacras insolitas populo videri. nudas stare in theatro cogebant. quas pomum illudentes postea torquerunt. nouissime ꝑ medium sectas porcos vt eas comederent inuocabant. In alexandria ⁊ gaza pagani virgines diuidentes ⁊ eodem cimulantes ponis apponebant. In sepulchris iohannis baptiste sepulchrum aperuerit. ossa igni tradiderunt: ⁊ pulueren dispersernnt. Bella tamen ꝯ ꝛpianos dicit aliquos monachos tunc ibi existentes collegisse aliquas particulas de ossibus illis. In chopoli ciuitate phenicis (vt refert theodoretus) pagani secantes ventrem cuidã yaconi etiam ex eius ꝛcore comederunt. Quo scelere quicunq; ꝓcipati sunt. carnem dentibꝰ. et digitos facti sunt. quia lingue eoꝝ putrescentes defluerunt. visum etiam perdiderunt. Narrat idem q̃ apud antiochiam subiate sunt sanctorum ecclie. Ingrediensq; ergo iuliano ꝑfecto orientis ⁊ quondã ꝛpianis felicꝫ ꝓposito. thesaurorꝝ regalium ⁊ helpidio comite rerum priuatarum iulianus ꝓfectus contra sacrum altare mittit. Et ille videns vasa ꝓfanissima. q̃ constantinus ⁊ constantius frequenter obtulerant. Ecce inquit in quibus vasis mane filio ministratur. Hec multo post iulianus ꝓfectus putrefactis visceribꝰ interit. stercora emittens non infernis sed suis penis. Quem vehementer increpat vxor sua ꝛpianissima. Rogabat ergo imꝑatorem vt ecclia quibus fuerat subtracta redderentur. Sed non flectens imꝑatorem motus⁹ est. Feliꝫ autem fundens sanguinem ex ore die ac nocte. venisq; corporis vndiq; euacuatis: celeriter est extinctus. Valentinianus autem tunc mediolani⁹. Postea ꝛho imꝑator percussit virum de ministris templi fortune pugno. q̃ aspergendo purgabat ingredientes in templum: cum vidisset aque guttam in pallio suo. dicens se illa purgatõe inquinatum. Ob quam rem statim missus est in exilium.

Bubisto Juliano .§.iiii.

apostata: passi sunt Iohannes ⁊ paulus fratres. Gallicanus. ⁊ sanctus donatꝰ. aret binus ep̃s. ⁊ alij ꝯplures vt narrat Vinc. vbi sup̃ et gestis eor. Audiens n. iulianus q̃ iohannes ⁊ paulus de rebus suis pauperes sustinerent. mãdauit eis q̃ sicut constantino. ita ⁊ ei adhererent. At illi dixerũt. Dum gloriosi imperatores constantinus ⁊ hiq; eius constans ⁊ constantius se esse seruos christi gloriabantur: nos christiani famulabamur eis. Tibi ꝛho q̃ religionẽ plenam virtutibus reliquisti. obedire cõtemnimus: ⁊ a te nos omnino subtrahimus. Quibus ille remandauit. Ego quidem dericatum in ecclia teneꝫ. ⁊ si voluissez ad primũ ecclie gradũ peruenissez. Sz ꝓsideras vanã esse inercã sectari ⁊ ocii: militie animã tende: ⁊ dijs sacrificãs ita ego vt ad imperiũ ꝑuenirem. vnde vos in aula regia inuenirẽ debetis esse a latere meo. vt ꝓinos vos habeã ꝑ palatio meo. Quod si me ꝓtemnitis. agam vt non contemnar. At illi responderunt. Deum tibi preponentes. non timemus perdere amicitias hominis mortalis: ne inimicitias incurramus dei eterni. At Julianus decem dies statuit eis veniendi ad se vitro: post quos ad veniendum cogeret. Qui dixerunt. hodie perfice quod post decem dies facturus es. Cum ergo per illos decem dies omnia sua pauperibꝰ erogassent. die. ꝓbota cene venit ad eos ꝛherentianus. afferẽs sibi iussionẽ ignis. Quam cum adorare recusarent: fecit fieri foueam in tecto illorum. ⁊ ibi eos decollatos absconditi: dimissis q̃ illis imperatoris in exilium missi essent. Paulopost Julianus in bello contra persas occisus est vt dicetur infra.

Demones autem de obsessis corporibus intra domus sanctorum ejiciebantur. confitentes passionem eorum: ita vt filius ꝛherẽciani clamaret i illa tumo q̃ a sanctis mar-

tyrānis veretur. Quod videns therrentianus ad fidem conuersus est: et filius a demonio liberatus.

Passus est quoq; .§.v.

sub eo sanctus gallicanus. qui olim mgr militie constantini ab eodem valde dilectus. Cui mittebatur ab ipso cōtra scbitas. qui se rebellauerant impio. poposcit si reuerteret victor e prelio filiam eius p̄stantiam sibi dari in vxorem. Sup quo cum valde cōmoraretur cōstantinus. p̄sideras gallicanum paganū cēt: filiā p̄positā hre virginitatis. Cū flamma ipa p̄solata est p̄sem. confortans ne de deo diffideret: & ꝓmitteret gallicano q̄d postulauerat si victor p̄ma scbitas rediret. Sicq; finnatū ē. vt Josia. 7 paul' pumice rq constantie 7 p̄iandissimi pgerent cum gallicano in p̄elium. 7 due filie gallicani arthica 7 arthemia interim cum constantia remanerēt. Gallicanus itaq; victor redijt. 7 ab omnibus grat anter acceptus. ad eccl̄am apollolouꝫ gratias deo rediturus ꝓperauit. Quod cernens p̄stantinus obstupuit cum ēet paganus. Et quereni cur hoc fecisset. Rēdit. Dum essem in p̄lio. 7 deficientibo nostris q̄d agerem ignorarem: paulus 7 iohannes dixerunt mihi. q̄ victor iam obtinerem si facerem votum deo edi. Q̄d statim vt feci. apparuit mihi quidam iuuenis 7 ferens cracem i manu dixit mihi. fume gladium tuum 7 sequere me. Tunc affuerūt mihi duo armati milites qui me vtroq; latere cōfirmantes. duxerunt me p medios hostes ad regem ipoꝝ. quem cum duobus filijs eius victos ab eis accepi. 7 nullam prorsus occidi. nec feci nec iussi. Me ꝺo xp̄ianum devouit. 7 etiam a cōiugio abstinere proposui. Gaudentibus ergo cunctis. duę filie eius iam p̄ constantiam cōuerse. cū ea in virginitate pmanserunt. Ipe ꝺo inde recedens. apō bostiensem vrbem monasterium edificauit: 7 ibi pauperibus 7 peregrinis manu propria ministrauit. Rogat' ꝺo vt ibi ēēt ep̄s. nolui: sed ipe qui ordinaretur elegit. Tantaq; ibi miracula faciebat. q̄ ex solo ipsius demones a corporibus obsessis effugaret. Habebat autē quatuor tomos in quibus substentacula pauperum reponebat. quas deus ita custodiebat. q̄ quicunq; maliciose vl causa tollendi aliquid intraret: statim aut demoniacus. aut lepros fiebat. Tunc interrogata demonia. Rēderunt q̄ nisi gallicanus sacrificaret. morbus qui contigerat omnes redditum exactores inuaderet. Sed quia tantum virum nullo de hoc conuenire audebat. mandauit ei iulianus impator vt aut inde discederet aut ydolis immolaret. Qui statꝫ relictis omnib. alexandriā petijt. 7 ibi sanctis p annū continuum coniunctus fuit. Inde ꝺo secessit in heremum. vbi cum adhuc inuitatus sacrificare contemneret: decollatus migrauit ad dominum.

Sub eodem Juli .§.vi.

ano passus est 7 sanctus donatus epūs aretbinus. Hic rome quondam clericus nutritus est. a pigmenio p̄sbitero eruditus est omni mandata sapientie cuz iuliano impatore. diuina doctrina mansuetus 7 humilis lector. Postq; aūt iulianus sumpsit impiū: patrem 7 matrem donati iussit occidi. Donatus ꝺo fugit in egipdum aretbinum. 7 recepit eum in domo sua hylarinus mōachus cū gaudio. Simulq; habitantibus cōnibo 7 abstinentijs insistentibus. multi egrotantes meritis eorum sanabantur. Fuit autem donatus ordinatus in sacerdotem a satyro epō ciuitatis aretbine. In diebus illis erat quidam nomine eustachius exactor fisci. qui dum ageret municipalia: superuenit bellum q̄s exagitabat prouinciam. vxor ꝺo eius nomine eusosina dum vidisset hostem aduenire. timens pecuniam quam vir eius habebat fisci sibi auferri: absente viro tulit peconiam publicam 7 abscondit eam 7 in hac tribulatōne morte p̄uēta est. Pace reddita reuersus eustachi' in ciuitatem. inuenit⁹ vxorem defunctaꝫ querebat dicta pecuniam p̄ domum. 7 cum non inueniret 7 ab officialibo repeteretur pecunia sibi cōmendata captus cum filijs vt traderetur ad supplicia cum bona custodia: accessit ad sanctum donatum p̄sbiterum. exponens afflictōem suam et periculum. Qui dixit ei. Ostende mihi sepulchrum vxoris tue. Ad quod cum eo accedens facta oratōne sup sepulchrum. dixit sanctus donatus. Eusosina adiuro te p̄ spiritum sanctum vt dicas quid fecisti. aut vbi posuisti pecuniam p̄ qua nunc vir tuus torquetur? Et subito facta est vox de sepulchro. dicens in ingressu domus mee ibi cā fodiendo abscondi. Et quesitaꝫ ibi inuenerunt 7 p̄ hoc liberatus est vir ab angustiadilla. Defuncto aūt epo ciuitatis aretbine. eligitur voce oim donatus. 7 licet plurimū renitens consecratur. Cum autem quadā die missam celebraret. 7 diaconus eius sanguinem xp̄i populo fidelium ministraret. impulsus a paganis cecidit 7 calix sanctus confractus est. sed collectis fragmentis eius qui vitreus erat: sanctus donatus sua oratōne in formam pristinaꝫ restituit. ex quo miraculo cōplures conuersi ad fidem baptizati sunt. Post hec quadrianus angustiatio hylarinuꝫ 7 donatum captos ad sacrificia cogebat. 7 cum recusarent: iussit os donati lapidibus tundi. Qui cuꝫ crederetur dicebat Ego semp hoc optaui. Demum hylarinum fecit tam diu fustibus cedi donec spiritum exalaret. 7 donatū in carcerem trudi. liberatus postea a vinculis. accessit ad montem aque prope ciuitatem vbi draco erat inficiens aqua 7 venenosam reddens. Et applicans ad locum in ascllo. cum draco obuiam ei exisset cum denotaturus sanctus donat⁹ cum flagello pentiens eum occidit. 7 aquam ipam a veneno purgauit: potabilem reddens. Et alium montem exōne populo p̄curauit. Iosep 7 filium cuiusdam magni viri ex pagani. qui theodosius dicebat. a demonio liberauit. Hꝫ 7 q̄s mirabilius est. quendam mortuum ad horam reduxit. Nam cum haberet quendam creditorem sui cui debebat ducentos solidos aureos. sup quo habebat cyrographum manu illius. 7 restituta ei pecunia non recepisse cyrographum: impediebat isse sepulturam donec sibi satisfieret de debito ostendens cyrographum. Tunc mortuꝫ defuncti sciens pecuniam illi redditam. ad sanctum donatum accessit se ei recōmendans in huiusmodi casu. Qui cū ea venit ad feretrū. 7 dixit defuncto. Surge vide q̄d agas cum homine istoquin te nō permittit sepeli. Qui surgēs 7 in loculo residens p̄fatus est cum ꝺ debito soluto. 7 accipiens ipe cyrographum scidit eum. Et aspiciens sanctus dei ait. Jube ergo me dormire iterum. Qui respondit. vade fili in pace. Alia quoq; vice cum siccitas magna ēet vbi 7 fames sequeretur. facta oratōne impetrauit pluuiam abundantem. Et extra ciuitatem tunc ēet: reperssus est tonum sicois verbibus. vt nec gutta aque ipas vestes contigisset. Demum quadrianus audiens mirabilia que faciebat p̄pter que populus christianus augebatur. iussit eum capite truncari. Hodianus quoq; vicari⁹ Juliani. cum sanctum ianuarium p̄sbiterum compelleret ad sacrificia. ei⁹ predicatione conuersus est gordianus ad fidem. 7 baptizatus cum vxore sua marina 7 quinquaginta tribus ꝺ tomo sua: conflato paine simulacro iouis quod babebāt in tomo p̄ sanctum ianuarium in cloacam proiecto. Quod cum post aliquot dies audisset iulianus. mandauit clemētiano vt ianuarium in exilium mitteret. 7 gordianuꝫ si nolet sacrificare decollaret. Quod 7 factum est. 7 proiectum corpus eius ad canes. sed nocte a familia eius acceptuꝫ sepultus est cum beato epimacho quem illis diebus Julianus fecerat occidi. Sed 7 sanctum pigmenium q̄ Julianum ipsum impatorem a puero nutrierat 7 sacris litis eruditerat. ipe iulianus apostata in tyberim proiecit cheirographum. 7 cōplures alios martyres edulli fecit. vt patet ex martyrologio.

Cum autem cõtra .§.vii.

ꝑsas pergeretur iulianus ad bellum, veniens hierosolimã fecit exquiri cyriacum epiſcopum. Hic enim ad requiſitionem ſancte helene inuenerat crucem dominicam. Et a parentibus vocatus eſt iudas: ſed conuerſus ad fidem appellatus eſt cyriacus. Hunc ergo preſentato coram iuliano, perſuadebat vt ydolis immolaret: diuitias z honores magnos repromittens. Qui cum hoc recuſaret: inſſit eũ extendi. z ote aperto plumbum liquefactum immitti. Q̃ cum non recepiſſet leſionem exinde: fecit eum ſuper lectuꝫ ferreum extendi. carbones ignitos ſubtilemendo. z ſuper eos ſpargi ſal z adipem. z corpus deſuper virgis cedi. qui bebaice loquens deum eroabat. Et admiratus tyrannꝰ patientiam eius: iuſſit eum in carcerem recipi. Ad quẽ ac cedens mater eius nomine anna: hortabatur eum viriliter agoniçare ꝓ xpo. Quod cum nunciatum eſſet iuliano iuſſu eius preſentata coram ipo. cum nollet ſacrificare: manauit ſuſpenſum capillis erungulari. Et cum per tres horas tota mbil loqueretur. dixit imꝑator. Quid eſt anna bene acceperunt te vngule? Que reſpõdit. Inſenſate canis z omnis ingnatis ogarie. ſi habes maiora tormenta infer. Parata ſum enim contra patrem tuum ſatbanã certare. quẽ ſpero per nomen chriſti vincere. Tunc iuſſit apoſtata lampades incenſas lateribus eius applicari. que emiſit ſpiritum. Vocatum poſtmodum cyriacum. cum inrogaretur quibus maleficijs hoc eſſet vt penas non ſentiret. Reſpondit. O anarbematizate indigne cania. qui ſtutem dei conuertis in maleficijs nõ poſſ multos dies plaga celeſti percuteris. Tunc iuſſit tyrannus foſſam ꝑfundam fieri. z per incantatores multitudinem ſerpentum immitti. z ad eos illum proiici. que omnia in nullo eum leſerunt. Et quo miraculo quidam miles nomine amon cum argueret tyrannum de tanta dementia. confitens magnã eſſe deum chriſtianorum decollatus eſt. Poſt hec ꝑcepit cyriacum in cacabum oleo ferventi plenum immitti. Demum cum nil ex hoc leſionis ſuſciperet fecit eum validiſſimo inſtrumento ferreo in pectus percuti. Et quo aſſumptus eſt in gloria. iij. noñ. maij. Hic cum eſſet epiſcopus hõro ſolimis multa miracula p eum dominus faciebat expellendo demones z ſanando infirmos.

Proſequens ergo .§.viii.

Iulianus apoſtata contra perſas miſit demonẽ in occidẽtem vt habetur ex vitis patrum. vt adduceret ei inde aliquod reſponſum. Qui dum tranſire volens p locũ vbi quidam mõachus publius nomine habitabat tranſire nõ poterat. ſed p decem dies ibi moram traxit. quo ſpacio tẽporis monachus ille ab oõne nõ ceſſauerat die noctuq;. Qui dum reuerſus ad iulianum ſine effectu. nunciauit ei quõd publius monachus non ꝑmiſerat eum trãſire. Iratus ille ait. Cum reuerſus fuero faciam in eum vindictam. Sꝫ ñ multo poſt vt dicetur extinctus eſt. Vt aũt reſtatur ſocrates in hiſtoria ripitur. Cum in antiochia eſſet inter alios quidam optimus adoleſcentium pedagogus. et Iulianus cõuinctus fuiſſet in reuerſione a perfida oĩes xpianos euertere. Libanius nomine ſophiſta ait ad illum pedagogum quaſi deridens eum z chriſtianos. Fabri filius quid putas nunc agit. Cuille prophetice reſpondit. Creator omnium quem tu fabri filium vocaſti: fabricat locellus ſepulture iuliani. Et ſic accidit vt poſt paucos dies corpus eius mortuum addictum ſit in loculo. Reſponſum tame illius demonis fuerat de victoria habẽda vt mẽdar ꝑ pater eius. Tranſiens autem apoſtata Julianꝰ p partes ceſarienſium. obuiam ei preceſſit baſilius epõ capadocie cum pluribus aſſiſtentibꝰ. Quem videns imperator dixit. Sapphilozophatus ſum te o baſili. Qui riſit Vnã philozophareris. Et obtulit ei p benedictõe tres panes ordeaceos. Imꝑator aũ iuſſit ſuos ſtipatores illos ſuſcipere: z reddere ei ſenum dicens. Ordeum pabulũ eſt iumentorum quod vedit nobis: recipiat et ipſe ſenũ. Qui recipiens dixit. Nos quidẽ o imperator ex quibus comedimus. tibi obtulimus: tu autem quibus nutriris ſtratõna bũtatem nature tue vedaſti nobis. voluntaria quidem irrationa: non voluntaria nobis in paſtuꝫ ſeciſti hoc feno. Audiens hoc iulianus z inſaniens. dixit ad eum. paſcio iſtius feni ſine ablatõe habitur tibi. Quando autem reuerſus fuero perſas ſubijciaꝫ ciuitatem tuam z deſolabor. vt fiat magis fenifera q̃ bonifera. Non enim ignoro audaciam a te populo ſuaſum vt ame adoratum eam poſſiꝫ eã ſtructuram nõ ferens feſcinationem conſtringeret vſq; in finẽ Quib dictis ꝓgrebat ad ꝑſarum regione. Regrediẽs aũ baſilius in ciuitatẽ z vocãs oẽm multitudinem. narrauit ei imꝑatoris ꝓbra: z vedit ei conſiliũ optimum dicẽs. Pecuniam fratres ad mbilum reputate z ſalutẽ noſtre ꝓuidete. vt ſi datum fuerit tempus tyranno munendo eus placemꝰ Quia abeuntes in domos ſuas que habebant in manibus ſuis vnuſquiſq; attulit ei cum alacritate. ſ. auri argenti. et lapidũ ꝑciosoꝝ infinitam multitudinẽ. Qui poſtea i rhezaurano ſuꝑſcribens vnuſcuiſq; nomẽ. dicens eis. Potens eſt deus z illi attrectare z vra vobis reſtituere. Sed tamẽ ꝑcepit omni ꝓſo z clero ciuitatis. cum mulieribꝰ et infantibus aſcendere in montẽ in quo veneratur templum ꝑſtructum ad honorem dei genitricis marie. z tribus diebus ieiunũ ſuſcipientes: poſtulauerũt dñm diſſipari iniqui imꝑatoris ſenſum. Et ꝑſeuerantibus in oõne. vidit baſilius multitudinem militie celeſtis bancinde in monte. z in medio ſui3 rhionis gloriosum ſedentẽ3 in muliebri habitu dicentẽ ad ꝓme ſibi ſtãtes magnificos viros. Vocate mihi mercurii. Qui aſtanti ait. Interfice Julianũ in meũ z in filiũ meũ blaſphemãtẽ. Sanctus aũt mercurius qui miles fuerat in vita. viſus eſt eũ armatura ſua ab ea velociter abire. Et aduocõ dña illa baſilii vedit ei libellus habentem in biſtoria oẽm mundi factura: de troſum ihu hominem a deo plaſmatum. In fine autem vbi plaſmatur hõ. parce. Et ꝑmo baſilius ergꝰ factus a ſomno. cũ timore ſil z gaudio ꝑſtinctus erat. Similẽ viſionẽ montis in liani vidit eadem nocte libanius ſophiſta cum eſſet in perſide. z q̃ſtionis ageret dignitatẽ. Et panefactus ergo magnus baſilius. cũ cubolo ſolo venit in ciuitatẽ. z adijt locũ ſepulchri ſancti martyris mercurij: vbi et cõſeruabant' arma eius. Quereng autem ea arma z non inuenieng. ſciſcitabatur a cuſtode vbi illa eẽnt. Qui cũ ſacramẽto affirmabat veſperi ibi ea fuiſſe. Intellexit baſilius viſionẽ z letificatus ex ea rediit ad montẽ nocte ad hoc tormentũ cum eis. Multo exultatis reuelauit viſionẽ dicens. Julianum imꝑatorẽ ea nocte interfectum. Et deo gratias agẽtes reuerſi in ciuitatem accedentes ad ſepulchrum ſancti mercurij vbi lancea eius tenebatur affixa: viderũt eã ſanguine maculatã. Omnibꝰ aũt in eccleſia congregatis z deum laudantibus. ecce libanius q̃ſtor Juliani fuga vlus venit in ciuitatem. Et inueniens populum congregatum in eccleſia. narrat mortem impij iuliani dicens. q̃ cum ſecus fluuium eufraten eſſet Julianus cum exercitu. z ecce ubi mille tum cuſtodirent illum. venit quidam ignotus miles cũ armis ſuis z lancea. qui valido z terribili impetu ꝓdit eũ: z ſubito diſcedes nuſq; cõparuit. Ipe aũt miſerrimꝰ iulianus horribilem vociferationem emittens: cum blaſphemo clamore expiranit. Narrauit etiam viſionem ſimilem quam habuerat ſuper hoc: vnde z bapriſma petijt z accepit. Die ꝙo ſequenti ꝑcepit baſilius vniuſquenq; resumere res depoſitas apud eum. Qui oĩes vna voce dixerunt. Si hec omnia voluimus dare terreno imperatori vt non demoliretur ciuitatem noſtram: multo magis eterno imꝑatori offerre debemꝰ. qui nos liberauit a tãto exterminio. Ecce in manibꝰ tuis ſunt oĩa: fac de eis vt tibi inſſerit

dens. Qui terciam ptem eoꝝ etiam nolentibꝰ dedit eis
religiosa ꝺo in ornamentum eccie expendit ⁊ pauperibꝰ p-
tem dedit. Hiero. ait in cron. sic ait. Julianus in pla-
ꝓfectus nostroꝝ post victoriã dijo sanguinem deuome-
rat. vbi quodam simulato per fugam ad deserta ꝓductus
est: ⁊ cum fame ⁊ siti apostata ꝓdidisset exercitum. ⁊ incon-
sultus. a suorum erroret agminibus: ab obuio forte equite
hostiũ vlꝝ ꝓfossus interijt anno etatis sue .xl. Et vt inquit
Hugo flor. dum moseretur iulianus: cepit blasphemare
xpm dim dicens. Vicisti galylee. vicisti. ⁊ in his vocibus
expirauit miser. anno imperij sui tercio. Testante autem so
crate in hist. tripti. a apud carthaginem ciuitatem inue-
ta est in templo vbi ille ꝓfiscẽs occulte sacrificauerat. ma-
nus ⁊ capillus appensa: extensas habens manus ⁊ veterum
apertum. in cuius secore victoriam asseuerat. In antio-
chia reperte sunt in palatio plures arche humanis capiti-
bus plene. ⁊ innũera in puteis corpora demersa mostruo-
rum. In qua vrbe cum nunciata esset mors eius: publicus
festiuitatem celebrauit. dicentes in theatris cum exhor-
tatione. Maxime fatue vbi sunt vaticinia tua: Dicit de⁹
⁊ xpc eius.

Post Juliani necẽ .§.ix.

vt testatur hugo flor. imperauit iouinianus mensibꝰ octo
Hic erat vir fortis ⁊ nobilis. Et illo tempore milenarius
fuit quo iulianus electionẽ militibus suis lege proposuit
vt aut sacrificarent aut militie cederent: qui magis elegit
cingulum amittere. ꝙ impijs ꝑceptis⁹ imperatoris obedi-
re. hunc tamen ad bellũ ꝓficiscens ꝓpter belli necessitatẽ
inter viros militares habebat. Qui cum violenter post iu-
liani necem a militibus traheretur ad imperiũ. dixit nõ se
velle paganis hominibus impare cum ipe xpianus esset.
Cunctis vor omnium cõmuniter et acclamasset dicen-
tium se etiam xpianos eẽ: suscepit imperiũ. Sozomen⁹.
Iouinianus imperator secundo prefecto. ꝓtorianem le-
gem tulit. vt capitali sententia plecterentur: qui factã vir-
ginem nuptiali thalamo violare presumerent: vel impudi
co aspectu aspicerent. ne dicam arripere forte temptaret.

Mox autem inquit. Rufinus in hystoria ecclesiastica.
vt iouinianus electus est. affuit ei diuina clementia contra
omnem spem. cum clausis undiq; hostibꝰ tenerentur: nec
euadendi faculteas vlla suppeteret. Subito enim nullos a
barbaris oratores vident pacem deposcere. exercitui quo
q; inedia consumpto. cibos ceteraq; necessaria in merci-
moniis policen. Iraq; in .xxx. annos pacem cõposita ad
romanum regressus est solum. lapsuq; ꝑdecessoris admo-
nitus: bonorificis ⁊ officiosissimis literis arbanassum red-
dit. A quo formam fidei ⁊ ecclesiarum disponendarum su-
scepit modum. Factus ergo imperator ait hugo flor. Jo-
uinianus. cogitabat de cõmuni salute: ⁊ quomodo posset
de medio hostium exercitum illesum deducere. sed cum et
locorum iniquitate captus ⁊ hostibus circũseptus nullaq;
euadendi facultatem prospiceret: pepigit fedus cum sa-
pore rege persarum. ⁊ nullum oppidum ptemq; supiorie
mesopotamie ei concessit. Moraq; persarum rex forum ve-
nalium illi in deserto preparari fecit: ⁊ ita iouinianus cõ me
dio hostium romanorum illesus eduxit exercitum. Ubi
cum ad illiricum remeasset. in quo oddam cubiculum nouã
sese recepit. vbi calore punarum ⁊ nidore parietum nuper
calce illitorum prograuatus ⁊ suffocatus: octauo vemus
mense ꝙ imperare ceperat vitam finiuit. Et tampia cau-
sa. tam sectaq; principia mors imatura corrupit. Fuit
autem hic iouinianus vt refert iacobus de colõna ⁊ pan-
nonia. Cuius patri cum appropinquaret partus vxoris
sue. de eo in somnis fuit sibi nunciatum. ꝙ iouinianum vo
caret. Fuit autem corpe insignis. animo letus. ingenio li-
terarum studiosus. promus ad ciuilitatem ⁊ naturaliter li-
beralis. ⁊ in rebus bellicis peritissimus. ⁊ cui ad regendum
imperium nihil defuit. Mortuus est autem anno etatis
sue .xxxiij. Et in illum finit eutropius hystoriographus hi
storiam suam. quam prosecutus est paulus dyaconus.

Circa ea tempora .§.x.

claruit apollinaris laodicenus. de quo sic ait hiero. de vi-
ris illustribꝰ. Apollinaris laodicenus syrie epc. patre. p-
bo ꝓsbitero magis grãmatico in adolescentia operã de-
dit. Et postea in sanctis scripturis innumerabilia scribẽs.
sub theodosio imperatore obijt. Extant eius aduersꝰ por-
phirium .xxx. libri. qui inter cetera eius opera vel maxime
probantur. Sed rufinus. xj. li. hist. eccliastice. cum d he-
resi arguit sic dicens. Apollinaris laodicenus vir sane in
ceteris instructus. sed dum contentiosa vicio nimꝰ agit.
⁊ aduersus omne quod quisq; sentit ire obstinꝰ electat.
iactatione ingenij male sonat. hereſim ex contentione ge-
nerauit. asserens corpus sine anima a dei filio fuisse assum-
ptum. Et cum euidentibus euangelij testimonijs vigeret
vertat se post. ⁊ ne ex toto vinci videretur ait eum hui⁹ui-
sse animam quidem: sed non ex ea parte qua rõnalis est: ꝙ
ea solum qua viuificat corpus. Ad cuplementum ꝺo ra-
tionalis partis dicit fuisse ipm verbum dei. Unde illꝰ he
retícum esse determinatum est. ⁊ declaratus. xxiij. q. iij. ca.
penulti. Yssoria ciptora ponit duos apollinares in lao
dicia fuisse illo tempore. Patrem presbiterum: ⁊ filium le
ctorem. patrem grãmaticum: filium rhetorem. Uidetur
q; ponit ꝙm vincẽ. ipe. hist. pater ꝙ filius fuisse epus.
qui patrem habuit prohum presbiterum. vt supꝰ dixit hie
ro. Et hunc dicit beda hereſim doctam introduxisse. q; ex
fuit episcopus laodicie. Capitulum. vj.

Valentinianus triceſi-

musectauus creatus est imperator. Qui ⁊ ipe ꝙm vin-
cen. spec. hist. vt verus catholicus. Pro fide
ortodoxa ab impijssimo iuliano militia pulsus fuerat. Jo
uiniano ergo defuncto apud vrbem niceam. romano ꝛ cõ
sensu militie adeptus est imperium. qđ renuit. xj. annis. Hic
nõ mõ fortitudine. ꝙ ⁊ pudẽtia rpantis atq; iustitia ⁊ cor
potis magnitudie plusquam. Ipe aũt frẽm suũ valẽte li-
bi in ꝓsortẽ regni assumpsit. Et sibi quidẽ occiduas ptes
retinuit: fratri ꝺo suo orientales ptes regẽdas ꝑcessit. Hic
(vt ait hiero. in cron.) imperator egregius valentinianus. ⁊
aureliano moubo filia milicq; eius seueritate nimia. ⁊ pcta
te: quidã arianicã rebellitate interꝓbat. Cepit aũt re
gnare cũ fratre suo valẽte anno dñi. ccclxiij. Mundi ꝺo
quater millesimo. cccxx. Anno sequenti terremotu p or-
bem facto: mare letus exit: ⁊ sicilie multarũq; urbiũ inu
merabiles gẽtes oppressit. Anno aũt tercio imperij hui⁹.
valens frater valentiniani ab eudoxio arianoꝝ epo ba-
ptizat. ⁊ nẽos ꝓsequit. Ut aũt habet er hystoria imp-
tris. Et notat .d. lxiij. Valentinian⁹ imperator ab oriẽte ve
nies ad hesperias ptes. mostruo auxẽtio arriane ꝓfidie ma
gistro. q; mediolanẽsem eccĩam vt lupus dilaniauerat. cuꝫ
vellet catholicũ ꝺo ordinãre epm ibi sceleratꝰ. euocãs epi
scopos hec eis locutꝰ ẽ. Mollis aptꝰ eruditi diuinis elo-
quijs qualẽ optet eẽ pontifice. Et q; nõ decet eũ verbo so
lo ꝙ erũ quẽrsatõe gubernare subiectos. ⁊ non ꝑ semetipm
imitatorẽ status ondere. testẽq; doctrine quersatõẽ bo-
nã bre. Talẽ itaq; in pontificali ꝓstituite sede. cui ⁊ nos qui
gubernam⁹ imperiũ. sincere nra capita submittam⁹. ⁊ eꝰ mo
nita dũ relinquim⁹ necessario velati curãtis medicamina
suscipiamus. Hec cũ dixisset imperator petijt synodus vt
magis ipe decerneret sapiens ⁊ puus christens. At ille inqt
Sup vos est talis electio. Vos n. gratia diuina potiti ⁊ il
lo splẽdore fulgẽtes meꝰ poteritis eligẽ. Tãc sacerdotes
egressi de epali sede tractabãt. Cũ aũ ordiatẽ diuia. am-
bioꝰ nõdũ baptizatus electꝰ fuisse. exultans imperator ait.
Gratias tibi ago domine omnipotens. qm ego virtutẽ cui
cõmiseram corpora. tu autem animas meam sentẽtia oñ-
disti in fidem consentire. Cunctis sanctus Ambro. cõsilia-

fetur. Ne hoc quod acciderat. confortauit eum imperator. 7 ait. Noli timere. quia tecum qui te elegit semper te adiuuabit. 7 ego adiutor 7 defensor tuus ero semper. Hec dicit.

.§.i.

Hic valentinianus vt scribit Iaco. de col. de pannonia mediocri ex stirpe oriundus fuit. Vir quidem egregius vultu vocis. colore ingenio gratiis moribus. sermone cultissimus. quamq; esset ad loquendum parcus. Pingere noverat venustissime. noua arma meditari. fingere limo seu cera simulacra. Et vt dicunt q̄dam. Hic omnibus esset preferendus. qui ante ipm fuerāt: siquidem hominibus quibus sese quasi fidissimis dederat carnisser. Cum autem quasi inuitus salutatus esset imperator. 7 diebus illis exercitus alium sibi consortem imperio dare vellet: ille cōgregata multitudine dixit. Vestrū milites fuit mihi dare imperium 7 regimen. Verum vbi ego illud inuitus suscepissem non est vestrum sed meum de rebus cogitare cōmunibus. vnde 7 mox fratrem suum valentem imperij consortem vocauit vt dictum est. Cum aū valentinianus iam tertium annum ageret cum valente fratre suo. gratianum filium suum sedum plene puberem ex hortatione vxoris et socii angustum creauit. Eo tempore valentinianus saronum gentem ferocissimum litoribus 7 paludibus innixa sitam. virtute atq; agilitate terribilem in romanis finibus erumpidem meditantem. magno 7 difficili bello in finibus francorum oppressit. Burgundionum quoq; nouorum hostium nouum nomen pisiq; legy. milia vt ferunt armatorum. qui relictis sedibus ripa flaminis insederant: gentes magne virtutis 7 audacie victi 7 translati sunt. Primo ea tempestate alanorū gens ferocissima eorum finibus egressa. multa damna romanorum. puncijs intulit. cum quibus valentinianus congressio difficillimo bello vicit: atq; eos vltra meotides paludes fugere cōpulit. Quos cum romanis legionibus infestus imperator. dum sita 7 locorum difficultate impediretur: grane damnum erumpentibus sepe barbaris patiebatur. Quare sanioti visus consilio edictum omnib; ꝓposuit. vt si qua gens aut natio has paludes intrare aut alanos contere posset: q̄ decennium ab omni tributo liberarentur. Erat autem eo tpe sycambrorum natio alanis vicina. Hi troya capta duce anthenore ingressi. in fines pannonicos deuenerunt. ibiq; ciuitatem edificantes sycambriam vocauerunt. Et multo tpe ibi habitantes magnus populus effectus est. Hi ergo multis pressis alanos vicerunt. eosq; romano imperio parere coegerunt. Sed cū a tributo q̄ decennū a romano impio quod solue bāt liberi assistissent. elapso decennio romani consueta tributa exigere coperūt a sycambris. quos valentinianus francos ꝓpter virtutem eorum aferocitate vocauerat. Quibus franci respondentes romanis. ꝓpriq; sanguinis impensa romano imperio euoluisse alanos. Ibiq; longa romam dominij reducēdo. Quare decetero tributa ab eis non quererent. Cunctis illis exigentibus sycambri seu franci recusarēt exonere. legati imperatoris sup hoc tumultu exorto in gllo occisi sunt. Quare eis indignatus valentinianus. congregato exercitu illis bellum indixit. Qui vno bello adeo attriti sunt: vt relictis ꝓpriis sedibus in fines germanoꝝ deuenerunt. vbi edificata ciuitate colonia. multis annis ibi habitauerunt. 7 multi pōcati valde finitimis terribles facti sunt. Subiit ovalentiniano ptocopius quidam apud constantinopolim tyrannidem assumpsit. multosq; ex valentiniani ducibus in societatem secū tyrannidis asciuit. Sed a valentiniani exercitu apud frigiam victus 7 extinctus est. plurimiq; pncipes eius cesi sunt atq; exilio relegati.

Demum Valenti .§.ii.

niano anno imperij sui. xj. cum gens sarmatarum se ꝓ pōnias diffudisset. atq; incēdio. rapinis. 7 cede prosterneret plannos. bellum contra eos parans apud bugantiācum oppidum. dum legati ēius responderet: anno etatis sue .lv. subita per nares sanguinis effusione. quam greci apoplexim vocant. voce amissa: sensu 7 memoria integra expiranit. Reliquit autem filios duos. f. gratianum quem ex prima vxore susceperat: 7 valentinianum iuniorem quem iustina secunda vxor eius ei genuerat. Valentinianus mortuo vt habetur ex hystoria tripartita. ytalie milites sexto die post mortem eius filium eius valentinianum puerum imperatorem constituunt. Cuius imperium frater. f. gratianus. 7 patruus. f. valens licet ingrate. quia eis signa tantibus factum sit tamen postea susceperunt. Hic natꝰ est ō iustina. quam cum genera valentinianus pater simul habuerat vxorem hoc modo. Iustina pater iustine constātij tempoibus. cum esset puer in dei. vidit in somnis q̄ de dextro femore imperialem purpuram genuisset. Que visio cum ꝓ famā peruenisset ad constantem fecit occidi iustinam. Cuius filia fez iustina statim tantum peruenit ad seuere noticiam. vt cum ea habitaret. Cuius pulcritudinem seuera obligata dixit imperatori. q̄ iustina adeo speciosa eēt vt eius amore etiam ipsa caperetur. Quam imperatori volens accipere non ramen seueram abjcere ex qua gratianus ā natus erat: legem per ciuitatem publice ꝓposuit vt liceret volentibus simul duas habere vxores. Et hac ergo iustina coniuncta vt secunda vxor valentiniāi vocant. qui postmodum romano ꝓfuit imperio. Et ex eadem iustina tres filias. gratam. placidam 7 gallam. Illa tamen lex de duabus vxoribus habendis postea ablata est iure canonico 7 ciuili.

.§.iii.

De valente fratre valentiniani qui imperauit cum eo. narrat hystoria tripartita. q̄ cum catholicus esset. vxor sua fecit eum arrianum. Cuius seductōis Eudoxius episcopus constantinopolitanus auctor fuit. Qui cum baptizaret eum: iureiurando alligauit eum. vt in illa secta permaneret. Hic igitur valens exilauit Eusebium samosatenum. qui nuncium qui eis literas exilij sui attulerat celauit ne perimeret a populo. Nocte ꝑo cum vno solo famulo egressus est plumatium tantummodo 7 codicem secum ferens. Cuius in loco ordinato arriano quodam eunomio. nullus de populo ad ecclesias ve niebat. Quod ille videns a ciuitate discessit. Post quem latius ordinatus est. Quo transeunte aliquādo contigit adolescentes pila ludentes ibi esse. Cunq; eorum pila forte q̄ pedes abeūtis epi trāsiret: pueri cuiusdā ignē et pila p mediū sacrātes q̄si expiauerūt. Eo tpe erat agellꝰ nouatianoꝝ epūs qui sp vna tunica vtebat 7 excalciatꝰ am bulabat. Refert aūt amphilochius i gestis beati basilij. q̄ arriani obtinuerunt a valēte imperatore. vt ejcerent ꝓpinquos ab eccia nicee ciuitatis: 7 darent eis. Ad quem sanctus basilius venēs locutꝰ ē. ꝓpinquis. Demostenes aūt epula tū ipatoris pfectꝰ cū patrociaret' hereticis loqns blasphemia feē barbarismū. Cui basilꝰ. nū eunḡt de palmetanis cogitare: 7 nō diuia wgmata decoḡre. Qui mox ꝓfusus obticuit. Valēs aūt at basilio. vade 7 iudica inē eos. 8 nō fm moderatū amoē populi tui. q̄ si vicet. Cui basilꝰ. si iudicū meū repbēderis. me exula 7 catholicos ejce. Tūc abḡt 7 ait ad arrianos. vēte vos 7 catholici. 7 clausā eccliaz vtroq; signate. Et post tres dies si otēdo vris aput. vra sit: sin aūt 7 nos ide facīdo vna nocte nobis nō aput accipite eā. qō 7 factū ē. 7 apta ē ꝓpinquis ñ arrianis. Nā facta otōe 7mni sē vectes 7 cecidert clauos cū pessulo. 7 sō vēto vehemēti poste apuleit pietib. Scinēte ē basilio. attollite portas pncipes vras. Et eis apeis ꝓpinquis trauerūt. ob qō miraculū multi arrianoꝝ ꝑuersi sunt ad fidē catholicā. Hieronimus. Anno tercio imperij valentiniani. tanta constantinopolim tempestas orta est. vt mire magnitudinis te-

cidens grando nonnullos hominum interfecit. Apud atrebatum lana e celo pluuie mixta defluit. Anno sequenti nicea que ante sepe corruerat: terremotu fundituus euersa. Anno sequenti Athanaricus rex gothorum in christianos persecutione commota. plurimos interfecit. Et de propriis sedibus romanum solum expulit. Eusebius vercellen. epc moritur. Et p biennii ante hylarius pictauiensis. z didimus. z basilius. z gregorius nazanzenus florebant. Sed de his doctoribus z alijs plenius infra in titu. sequenti. de doctoribus eccie.

Post valentiniani .§.iiii.

igitur decessum vt testatur Jaco. de col. Valens eius frater cum duobus nepotibus eius. s. gratiano z valentiniano iuniori. filijs. Cpi⁹ valentiniani seniores imperauit quatuor annis. Et licet ipe valens vt sup dictu est declinasset in heresim arrianam: tu infectadem qua intendebat cotra catholicos diu celauit. fraterna pate. z timore compressus. Cotemplabatur. n. quanta vim in vindicdo fidem fidelis imperator egerat. Sz impietate qua viuente fratre valentiniano meditatus fuerat: eo mortuo statim ostendit. Nam liber effrenata audacia legez vedit. vt monachi z clerici q ad diuinum opus fidei deputati erant. dimissa secularium rerum multimoda actone ad militiam cogerent'. Quo tepe vastas illas solitudines egypti bactenusq diffusas. quas ppter sitim z sterilitatem. piculosissima serpentiu abundantiam. huersatio humana no nouerat: magna inhabitantium multitudo moachoz copleuerat. Ad huc igitur locu imperatoris valentis insti tribuni cu eoz militibus missi sunt. qui sanctos ac vere xpi mites alio ac nouo more psecutonis a fide vel ab heremo abstraherent. Qui z ibidem inf. fecerunt multa sanctoz agmina. Que aut p diuersas vbi q⁹ prouincias similib⁹ vsionib⁹ aduersus catholicos eccias. ac recte fidei populos gesta sunt longus est hystoriam retexere.

Cum aut arbanasius moriens successore sibi delegisset petru in ciuitate alexandrie qui petrus tamfacilis fuit in faciendis hereticis vt scribit hiero. in croi. in poetia tpis: vt nonnullis suspitionem accepte pecunie intulerit. Sz lucius arriane pfis epc vt ait rufinus. tanq lupus ad oues aduolat. Petros autem pfatus. primus nauem conscendes ad vrbem romana. pfugit. Lucius aut tanq materia crudelitatis ablata ita ibat in sanguinem vt nec speciem religionis aliqua seruare videret'. Jugi edicti aut hoc lucio alexandria vt ait theodoricus. dicebat gentiles. Beneuenisti epe qui filium non defendis. Te serapis amat z hucintroduxit. Jpius aut pho ingressu in alexandria tanta z ta turpia in virginez z ptinentes eccie gesta sunt. q in psecutionib⁹ gentiu no meoorat'. Vestes. n. sanctaru virginu sm theodoricu dilapidebat. nudas p tota vrbem circuferentes. quib⁹ cu turpitudine pur poterat illudebat. Puerum quanda indutu veste femineu in oculis z vultu. fuco colore depicto sup ipm altare huc atq illuc agere z manibo ad ritum celebrare faciebat. Postea quedam ex suis turpitudine notissimum. Veste genitalibusq nudatis in se ponentes eccie turpe cocionatoe contra xpm fecerut: p sacris verbis scelera pferentes. Laudant luxuriam. impietatem. fornicatdem. masculoru cubitu. furtum. rapinas z potu. Post fugas ciuu inquit rufinus z exilia. post cedes et tormenta. fames q⁹ quib⁹ innumeros condemnat lucius; ad monasteria furoris sui arma conuertit. vastat heremus. z bella quiescentib⁹ indicit. Tria milia simul aut eo ampl⁹ viros p totam heremum secreta z solitaria habitatoe dispersos: oppugnare pariter aggreditur. Mittit armatam equitum z peditum manu. At ille ecotra gladijs obiectabant ceruices. Et nihil aliud dicebat nisi amice ad dd venisti. Et vt habetur ex hystoz. tripeita. Cum insisset valens oes catholicos ab edissa vrbe expelli. quedam mulier pauperula filiu sum ferens in brachio ostio no clauso currebat ad eccias vbi oes catholici ponerat. cui pfect⁹ eis mandasset. vt nemo in eccia remaneret. volens eis pcte. Indignat⁹ aut ppe illa mulierem ait ei. O infelix quo sine decenter curris. At illa. Quo alij. Tunc ille. Non audisti inquit q⁹ pfectus occisurus est vniuersos qui ibi repiet tur. Audiui inquit: z ideo festino vt inueniar inter illos. q audito statim ille recurrens ad principem dixit omnes esse paratos ad mortem. Impium ro esse tantos in brevi occidere. Et sic abita renocauit principem. Postea pfectus vt ait theodoricus ex precepto principis cogebat eos. aut arrianis cmunicare. aut in exilium irreconciliatis tacentibus ait duci eorum eulogio. Cur taces? Non oportet inquit nibil interrogatum respondere. At ille. Nonne vobis omnibus locutus sum. Et quibus cmunicat imperator: cmunicare vos monui. Et ille. pastorem inquit habeo et illius nutibus obedio. Mox pfectus. iratus. et eis festinauit in trachiam. Cum autem maximus quidam imperatoris pfectus. vere fidei columnam basilium audiret sub uertere. z nunc blandicijs. nunc minis z terroribus ad imperatoris voluntatem inclinare conaretur. Jlle intrepid⁹ pfecto respondit. Adolescentulis hec verba congere. Illi quidem z horum similes talia psumpta respiciant. Cum autem pfectus diceret q⁹ p vno verbo quod est homoeusios non est tanta persecutio suscitanda. Respondit basilius. Qui diuinis saginantur eloquijs. corumpere ō diuinis cognitionibus nec vnam syllabam patiuntur: sed pro his omnes mortis spes amplectunt'. Amicicias aut imperatoris magnas cum pietate iudico. fine qua potius perniciem appello. Cunctis pfectus vocaret eum stultu. Hanc ait ille stulticiam semper habere exopto. Et cum sibi minaretur mortem: ait basilius. Utinam ds aliquid esset digni muneris quod offerem huic: qui maturius basilium de nodo solus huius absoluetur. z cum ei daretur noctis media ad deliberandum spacium a pfecto. ait Basilius. Crastino ipe ero qui nunc tu es vtinam non mutares. Eadem nocte imperatoris uxor velut tortoribus tradita cruciatur. z qui erat eis vnicus filius. paterne impietatis exoluit supplicia. Quare tot terroribus affectus imperator. missis nucijs rogat vt pro se z eius imperio dominum exoret. Sed et imposterum eius constantiam ampleratus ad vsum pauperum z leprosorum qui ab eo gubernabantur. optima pdia illi dedit. Post paucum ro tempus pristinum oblitus legem de illius exilio propria subscriptone robotare volens non potuit. Calamus enim contritus est: quod quasi passi sunt secdi z tertio. Tunc ille tremens ambabus manibus cartam rupit. Interea valente furente apud antiochiam contra catholicos. erat ibi affrates monachus. quem per plateam trauseuntem de palatio respiciens imperator vilissimo indutum pallio z longeua senectute propterre. dixit ei. Die mihi quo vadis. Pro tuo inquit ornaturus imperio. Cui imperator. Oportebat te vomi ornare sm monasticam morem. Optime inquit dicis: si permitteres sic facere. z hoc ego donec omes christi pace fruerentur. Quia ergo tumultu maximo cmouentur. vt captiue teneantur. me oportet discurrere vbiq: z eas a necessitate saluare. Hoc audito imperator interminatus tacuit. vn⁹ autem cubicularius eius qui curam balnei habebat aspere locutus est viro sancto. Sed statim post verba descendens vt imperatoi pararet balneum. mente captus in feruentem aquam descendit ibiq extinctus est. Tunc valentem antiochie furentem reuocauit liber temilij philosophi in quo peroranit quia propter discordiam ecclesiasticam non deberet esse ita infestus christianis. cum apud paganos sectarum differentia videretur: z vnusquisq in sua sententia permaneret. Et forte hoc tro magis gratu esset. dum non facile cognoscitur. z diuerso modo glorificatur: quatenus vnusquisq amplius timeat dum integritatem scientie eius. vel quomodo. vel qualiter. vel quatusq sit magis ignoratur.

Ea tempestate vt .§.v.

refert iacobꝰ de colina in affrice pdbo firmitꝰ quidā excitatꝰ mauroꝝ ꝓlia se regē ꝓfitent. ⁊ assumpto sibi impatoris noie affectā sibi ac mauritanā vēdicauit. Cōtra hūc valens impator theodosii ex hispania patrē magni theodosij qui postea romanū tenuit imperiū cum exercitu milit. Qui in affrica transiens. mauroꝝ gētē magnis pelijs fudit. ipōꝝ firmiū afflictā pdicta ⁊ oppressum: ad voluntatā monē coegit. Qui postq̄ experientissima ꝓuidēna res in affrica cōpositset. famulāte inuidia iuste ē a valēte interfectꝰ apud carthaginē. Quo cōpto. theodosius in remissionem pctoꝝ baptizari se fecit. Et postq̄ xpi sacramēta qb⁹ de ante quierat affectus ē. post gloriosam seculi vitā etiā de vite eternitate securus: vtero ingressi pcessit ꝓbuit. Socrates in hystoria. ꝛc. ipsa sic de hoc dicit. Eo tpe valēs in romantia fecit pcurari quis post eū imperet. demū aūt quarundā literaꝝ vmonstrauit. t. e. o. d. Imperatoꝛ igit̄ solo ductus multoꝝ humꝰ noīs occidit. putās eos tyrānide velle assumē. Occidebāt ḡ theodosium theodosij ⁊ theodosij. ⁊ q̄dq̄ hac ſra in capite suinoīs portabant. Quo timore plurimi sua noia mutauerūt. negantes cū iuramēto que prius habuerāt. Et hac occasione dicit Vinc. videtur occisus theodosius pater theodosij imperatoꝛis q̄si hero. hoc tacuerit.

Interea gratianus .§.vi.

valentiniani filius valentis nepos qui occidentale gubernabat impium. cū inestimabilē hostiū multitudinē romanis insulam finib⁹ cerneret. xpi pcētia fretus longe minori numero militū apud argentinā galliarū oppidū aggressus: formidolosissimū bellū incredibili felicitate ꝓfecit. Nā plus q̄ xxx. milia alamānoꝝ minimo suoꝝ detrimēto eo ꝑlio interfecit. Cēpto⁹ etiā illis gothi scā bic fines fugiētes a facie hunoꝝ. bello cū eis inito magna cede suoꝝ victi atq; fugati sunt. Quapropter gothi relictis ꝓpijs sedib⁹ trācito danubio cū eoꝝ multitudie ⁊ armētis in solū romani ꝑij ꝛeuenerāt. Qui a valēte impatoꝛe sine vlla federis pactōe susceptꝰ sūt. Deinde aūt aūt hīc gothis duo duces. f. frigiderus ⁊ athalaricꝰ. qui cū inter se de potētia pēderēt: grauē satis inter illos bellū gestū ē. Cōsulsoq; aduīcē ciuili ꝓlio: athalaricꝰ vno ⁊ altero ꝓlio victus ē. Sed ipe athalaricꝰ cū suis copijs qui bello superūerāt. cōfugit ad impatoꝛē. Qui ñ solū eū recepit: sed ⁊ frigiderū iuuit. Qui romanoꝝ fretus auxilijs. iterū reparis viribus frigiderū aggredit: atq; ipm victū ꝓlio vita ⁊ exercitu sit pūnauit. Cuꝰ bōficij grata maior ps gothoꝝ que athalaricū secuta fuerat ⁊ q̄ pꝰ in ostem frigiderij se ei dederat. missis ad valētē nūcijs: suppliciter poposcerūt vt illis epos mitteret a quoꝝ regula catholice veritatis instrueret. erāt em̄ hīc gothi ydolatre. Hāc valens malignans ⁊ prauitate ad illos doctores arriani dogmatis milit: arrianus ⁊ ipe existēs. Sicq; vniuersa gens illa arriana effecta est.

Anno autem deci .§.vii.

motercio valentis imperij. postq̄ is ꝓ totā terrarū orbem lacerat ōes sanctoruꝫ cedes egerat. tandē illa miserissima gothoꝝ gēs. q ab impatoꝛe valēte fedus recepta fuerat. ꝓpē intollerabilē auaricīā maioris ducis fame ⁊ inopijs cōpulsi in arma surgentes. primo victo valēte exercitu sele ꝓ tractibus diffudērūt: ꝛbia incēdijs. rapinis. cedeq; vastātes. Multo cognito valens antiochia egressus. cū aduersus gothos bellum instrueret. sera peccati penitētia stimulatus. clericos epos. ceteroſq; sanctos. quos ipe ꝓpter duct⁹ cōsilio a sedib⁹ suis expulerat: reuocari ab exilio impauit. Itaq; xv. imperij eius anno lacrimabile illud bellū in tractibus cū gothis sū tūc virili exercitatōe rerū q̄ abundātia instructissimis gessit. Vbi ad primū statim gothoꝝ ipetū pturbate romanoꝝ equitū turme: nuda pedituꝫ deserere ꝓsidia. Que more hostiū equitatu circūdata ac sagittaꝝ nubib⁹ obruta. cū amentes huc illucq; fugitarēt: fundiꝰ cesa sunt. Ipe aūt impatoꝛ valēs in fugā ꝛsus sagitta sauciatus. cū nimio dolore sepe equo dilaberet. egre in cuiusdā villule casam a suis deportatꝰ ē. Cuiꝰ ibidē latēret. ab insequentib⁹ hostib⁹ depbensus subito igne ꝓsumptus ē. Iusto dei iudicio ab illis igne crematus. cui igne ꝓdie arriane cremauerat ipe. Et qui illū viuū incenderūt: q̄ ꝓpter eum etiā mortui vacuo erroꝛis arsuri erant.

Gothi ꝛo occiso impatoꝛe ac plena potiti victoria. iaꝫ securi ad vrbē cōstātinopolitanā ꝓperāt. Cuiꝰ illā potentissimā vrbiū obsidione ꝓtinua coartarēt: dominica valentis vxoꝛ augusta. multa pecunia largita ab vrbis vsurpatōe hostes submouit: iperiiq; cognatos qui occidētale gubernabāt imperiū fideliter seruauit. Et in hoc biero. fuit erroꝛ suus quā secutus ē vbi dimiserat eusebius. Et pseq̄t̄ eūde eā post biero. Paulus: Beda: ⁊ Sigilbertus monachus.

Capitulum. vij.

Illēte imperatoꝛe heretico occiso a gothis. gratianus eius nepos. et valentiniani senioris filius. q̄ cū valentiniano filio ꝓdicti valentiniani. ⁊ fratre suo occidētale regebat imperiū: romani fastigij obtinet ꝓcipatū. Cepit aūt imperare anno dñi. cccl xxxij. Et imperauit ser annis p̄ morte patris eius. Fuit aūt gratianꝰ hic vt refert Iacobꝰ de colitiis ñ mediocriter eruditus. carmē facere. ornate loq̄ more rhetoꝝ. ⁊ controuersias explicare. Erat ꝓterea armis exercitatissimus. Nā quotidie se more maioꝝ ꝛpiculis ac missilib⁹ exercebat. Fuit insup vini potus. cibi somniq; ac libidinis victor. Et vt dicit historie. cinctus bonis actibus plenus. si circa cura reipublice serio suis animū occupallet: a qua alienus nō volūtate si exercitio fuit. Cū igit̄ pꝰ mortem valēs in ouēte collapsum statū reipublice videret. cadeꝫ pusione qua quōdā nerua electꝰ ē impatoꝛ p quē respublica repata ēꝓ trayani: ipe gratianus accitū ab hyspania theodosium. fanēbo cunctis apud smirnā purpurā induit. ⁊ ꝛsoniū imperij assūit. ipmq; orientali ditioni pincijs ꝓfecit. Ita theodosius factus impator. afflictā rēpublicā ira dei: repandā credidit misericordia dei. Nā odm̄ suis vocādā ad spem xpi ꝛferens. maximas illas scithicas gentes maioribus anteā formidatas: ab alexādro q̄s magno euocatas. ac tūc maxime feocissimas. vepote que occiso romano rū ꝓncipe valēte. ⁊ pene romano exercitu: romanis equis armisq; spoliatissimis. hoc ē alanos. hunnos. sarbalos. gothos. inuictanter aggressus: magnis multisq; pcliis vicit ac domuit. Tractibusq; ac orientē p magna pte ab hac nationib⁹ occupatā liberauit: atq; ab oī bello ꝛpetuo expedit. Quib⁹ gloriose gestis. volente gratiano triūphans cōstantinopolim est ingressus. Quo ita gestis ⁊ cōposito ouētis statu. gratianus ad ptes occidētales se cōtulit. relicto cōstātinopolim theodosio. qui pcul suoꝝ manū cōsiderans ne eā assidue bellādo deterereꝫ: fedus cū athalarico rege gothoꝝ pcussit. Qui non multo post tempore constantinopolim ad theodosium venit. quem ille mira cū benignitate susceptt. Cui aūt athalaricꝰ ipe vrbē intrasset. ⁊ ciuitatis edificia. ⁊ q̄s ornatos q̄ ad diē festū ꝓuenerāt aspexisset. ac p singula mēte attonitꝰ inhereret: tandē iperatoꝛis aulā regā intrauit. Cuiꝰ ibidē obsequia officiaq; diuersa conspiceret: ⁊ omnibus ad theodosiū vnit. Sine dubio deus terrenus est o impatoꝛ. ptra q̄ nē quicunq; manum eleuare ausus fuerit. ipe sui sanguinis reus exstet. Cuiꝰ rex gothoꝝ Constantinopolim motanitate rerū rebus excessit humanis. Cuius exequias imperatoꝛ ipe ꝓcedens. digne ipsum tradidit sepulture. Post cuius mortē ōes gothoꝝ gētes benignitatē ac munificētiā ceteraſq; theodosij virtutes ꝛspicientes. se voluntarie romano imperio dederunt. Quo postea tpe gens partheoꝝ qui ad

hūc victo iuliano.ac multatis romani imperij finib⁹ fero ces erant: vtro ꝑstantinopolim ad theodosiū miserunt le gatos pacis fedus postulantes.quib⁹ mira cū⁹ alacritate suscepto.cū eis fedus ꝓcussum est. Igit̄ pacato oriēte nos quieuit optimus imperator iustissimis ac misericordissi mis legib⁹.laboranti ecclie aduersus impios subuenire: quā valens hereticus arrianis fauens vehemēt̄ affligere rat. Cuius ecclie membr⁹ pius imperator esse magis q̄ in terris regnare gaudebat. Insup ꝙ simulacra gentiū vbiq⁹ euertenda ꝓcepit.satis intelligens terrena munera non in demonū⁹ sed in dei veri esse posita potestate. Nec multo post sabacius barbarorū⁹ nationib⁹ archadium filiū suum consortem fecit imperij.

Eodē tempore quo .§.i.

theodosius orientale moderabat imperiū.ꝙ gratianus cū fratre suo valentiniano inmoti occidentale optimis legib⁹ tuebantur.ac lapsam rempublicā reparabāt. Maximus quidā ex romanis ducib⁹. vir quidem ꝑbus ꝙ strenuus.vt quidā volunt per oīa octauiano augusto similis.nisi ꝓa sacramentū fidem fregisset: in gallijs tyrannidē arripuit. Hic enī maximus missas a gratiano i britanniā.pictos et scotos insulā cursantes bello plurimos fugauit. Qua victo ria elatus.ꝙ vt quidā volunt milit̄ib⁹ cogentib⁹.in gallias transijt.ibiq⁹ omnib⁹ fauentib⁹ purpuram sumpsit. Vbi cū gratianus imperator esset.ꝙ exercitū ac romanas legiōes negligeret.atq⁹ pascuos et alanis quos ingenti auro ad se transtulerat.veteri ac romano milit̄ ꝓferret: ac illoꝝ consi lijs semp̄ vteret.adeo vt nōnunq⁹ eodē habitu iter face ret.qua ob causam in se veteranoꝝ milit̄ animos cōcitauit. Q̄ō postq⁹ maximus compert.ꝓsiderans ill̄ adesse ꝛpus quo sibi romanū vendicaret imperiū: multis barbarorum ac romanoꝝ fretus auxilijs.aduersus gratianū castra mo uit. Q̄ō postq⁹ gratianus compert.subito eius aduentu perterritus.ꝓpace cū eis eius exercitus ad maximū tyran num accessisset:cū ia ytalia vbi frater eius impabat trāsire dispōneret.volūs maximi circūuentus: apud lugdunū gallie vt quidā volunt occisus est. Igit̄ maxim⁹ occiso gratiano facile totā gallia occupauit.eamq⁹ partē que ar morica nuncupat̄.que mari oceano versus occidentē ad iacet britonib⁹:quoꝝ opera his bellis que ꝓra deces gra tiani visus fuerat possidendā tradidit.que postea ab inco lis britonib⁹ minor britannia nūc⁹ vsq⁹ nūcupat̄. Maxim⁹ igit̄ occupans gallias.ad totius orbis imperiū aspirans: cū incredibili bellico apparatu ꝓra valentinianū ad ytalia transire disponit. Cuius aduentu cognito.valentinianus cū se impar ꝙ numero multū ꝙ viribus cerneret: voluntarie reiecta ytalia in orientem ꝑstantinopolim ad theodosium ꝑfugit. Et sic occiso gratiano ꝙ fratre eius valētiniano fu gato:occidentale impiū maximus tyrannus obtinuit.et tota ytalia fere excepta vrbe roma ꝓtem maximi ē secuta.

Eo aūt imperante .§.ii.

in gallia beatū martinū ep̄m sepi⁹ euocatū receptiq⁹ intra palatiū multū honorabat.totusq⁹ cū eo sermo de futuris. de fidei gloria.de eternitate sanctoꝝ erat. Et cū ad hūc ceteri cōuenissent epi.ꝙ feda oīm circa ꝓncipē adulatio no taret:sola i martino apostolica auctoritas residebat. Nā etsi ꝓ aliquib⁹ supplicandū fuit: impauit potiusq⁹ rogauit Sꝫ ꝙ ad pauci eius rogatus frequēter abstinuit. asserēs se eius mensē nō posse ee ꝓcipē:qui ꝓra sacramēta legi timos imperatores. vnū vita alterū regno ꝓiuasset. Sꝫ cū maxim⁹ nō sponte se imperiū sumpsisse diceret. ē impositā sibi a militib⁹ imperij necessitate armis defendisse.ꝙ non alienā ab eo a dei voluntate videri.penes quē iam incredi bili cuctu victoria fuisset.nec vllus ex aduersarijs nisi in acie occubuisset. Tandē victus martinus ratōe vti ꝓbo ad cō munia imperatoris venit. mirūm modā gaudēte imperatore ꝙ hoc impetrasset. Aderāt illustrissimi viri cuoda⁹ ꝓfect⁹ pdē ꝙ ꝓsul.quo nihil iustius vnq⁹ fuit: comites duo magni fra ter imperatoris ꝙ patruus. Medius aūt martini ꝓbr accu buerat. Ipe aūt beatus ꝓsul sellula iuxta regē posita sede bat. Ad medii aūt ꝓuinq⁹ vt motus ē paterā aureā regi mi nister obtulit. At ille sancto admodū epo dare potius an nuit.expectans atq⁹ ambiēs vt ab illius dextera ipe pocu lū sumeret. Sꝫ martinus vbi ebibit paterā ꝓbrē suo tra didit.nullū etenim ās digniorē qui posset bibere putas. Q̄ō factū imperator ꝙ oēs qui aderant mirati sunt.vt hoc ipsum ꝑ q̄ cōtempti erant eis cōplaceret. Et cū ad occupan dā vrbē ꝓsiduū ytalie cū mario exercitu ꝑgeret.b. mar tinus ei ꝓdixit si hoc attēptaret:paucos post ipe cū piturum. cū extimaret maxim⁹ ꝓtio eius aduentu eē victurū.qđ eue nit.vt infra patebit. Valentinianus aūt cū cōstantinopo lim ad theodosiū cōfugisset.memor ꝓis ꝙ fratris in se col lata bēficia:cū paterna pietate fouere cepit. Et non solū vita seruauit fidē quā debebat: verūtā post mortē pulliq⁹ ser uata eius imperatoria dignitate ipa humanitate ꝙ gratia con solatus:bene spei eē instit.

Theodosius igitur .§.iii.

iustis necessarijsq⁹ causis ad bellū ciuile ꝓmotus.cū duo bus angustis fratrib⁹ vnus interfecti vltionē:alter⁹ restitu tūsem ꝓcuraret:sese aduersus maximū tyrānū . sola fide maior.sed longe minor vniuersi apparat⁹ bellici cōparōne ꝓmpsit. Quē cū terribilē faceret illo successus theodosius cū in angustijs curarū suarū nō ē lapsus ad cunctatores se cessegat:ꝑ adiobānē in egypti beremo cōstitutū . quē dei seruū ꝓpheticis spū ꝓditū fama crebrescēte didicerat mi sit.atq⁹ ab eo victorie nunciū certissimū accepit. A cōstanti nopolitana igit̄ vrbe digressus ꝙ orientalib⁹ ꝓtib⁹.cū toti⁹ orientis vinclo theodosius romā venit. Aquilegie tūc ma xim⁹ victorie sue spectator insederat. Andragasius aūt dux sūma belli administrabat. Qui cū barbarissimis militūq⁹ copijs astuto ꝓsilio oēs alpiū ac fluminū aditꝰ cōmunissꝫ.dū na uali expeditōe incautū hostē ꝓuēire ꝙ obruere parat:ꝑ te eadē q̄ obstruxerat clausura deserit atq⁹ marino itinere ire obuiā theodosio parat. Sꝫ theodosi⁹ terrestri itinere festinās nemie sentiēte vacuas alpes intrauit. atq⁹ aggressi vbi maxim⁹ cū puis copijs erat hostē illū magnū. maximū trucē ꝙ ab imanissimis q̄s germanoꝝ gentib⁹ tributa atq⁹ stī pēdia solo terrore exigēte.sine dolo ꝙ ꝓtrouersia clausit.ce pit.ꝙ occidit. Andragasius aūt comes q̄ nauali expeditōe incautū hostē ꝓuēire parauerat.cognita maximi nece.ac de cetero se theodosio posse resistere desperans:ꝓpriō se e na ui ī undas dedit.licq⁹ submersus vitā finiuit. Ecce inq⁹ orosius xp̄ianis tpib⁹ qualiter ciuilia bella cum vitari ne q̄unt:transiguntur. Nam capta est ciuitas.tyrannus bel li concitator occisus. Ecce a ꝓte alia victus hostilis exerci tus:atq⁹ ipo tyranno truculentior tyranni comes Andra gasius ad motū coactus.tante dissolute ac elusie insidie tā ti apparatus bellici sunt:ꝙ tamen nullo dolos strauit theo dosius.nullum gladium de vagina extulit:ꝙ tamen foeni dolosissimā bellum sine sanguine vsq⁹ ad victoriam duoꝝ motte ꝑfectum est.

Itaq⁹ occiso ma- .§.iiii.

ximo valentinianus iunior ꝓ theodosium regno restituꝰ. ac ytalia recepta instauratis copijs contra maximi tyran nisilium adhuc in gallijs imperantē ꝓperasit. quem ꝓlio proelio victum occidit. Quo occiso ꝙ omnis illa tyrannoꝝ multitudine eliminata.regna occidentalia sub sui ditione recepit:atq⁹ rempublicam in gallijs restituit. Erat aūt huic valentiniano iustina mater seniorio vt dictum est va lentiniani vxor. Hec vt ait rufinus hostis ecclesiastica. Ne reseos arriane alumna.impietatis sue venena que vinente viro suppresserat filio facile recepto fidenter aperuit. Igit̄ apō mediolanū posita. ꝓturbare ecclesiarū statuꝫ.cōminari sacerdotibus depositiones. exilia. Nili arminensis concilij

decreta quale fides patrū temerata fuerat confirmarent. quo bello: ecclesie murū ꝛ turrim validissimam pollebat ambrosiū. cumqꝫ minis terroribꝫ atqꝫ omni oppugnationis genere fatigaret: primū sibi aditū rebellande timebat ecclesie. Sed ejus illa iezabel spū armata esset maligno: resistebat tamē Ambro. spū bono ꝛe replet⁹. Ipa tamē incendere garrire. strepere. aiare. inflamare ad discordiam populos nō desistebat. ꝛ qᵈ min⁹ ex suis res cederet inuriam putare: ꝛ ꝓ hac apud filiū ꝙqueri. Unde adolescētulus ꝓ principe inimicis quā falso conflauerat mater accessus: armatoꝫ globum ad ecclesiā mittit. confringi ianuas. oppugnare sancta. sacerdotē de pratabi atqꝫ in exiliuꝫ agi iubet. Sed tanta fuit ꝓseuerātia fidelis populoꝫ. vt animas potius amittere qᵐ eccl̄m ambrosiū mallent. Iter ad dictāda aduersus fidem patrū imperialia decreta mandātur benivolo cuidā tunc archiepiscopo impiabo ꝓsidenti. Sz ille vt xp̄ianissimus abnegat se impialia verba posse ꝓferre. ꝛ ꝑtra deum loqui. Cuiqꝫ ei ꝓmitteret celsior honor si impleret iniecta. ille ait. Quid mihi ꝓmipietatis mercede altiorē ꝓmittis gradū. bono ꝑm quē habeo tenere. rm mihi fidei ꝓscientia duret illesa. Et hec dicēs ante pedes impia ꝓcipientis cingulū iecit. Ambro. vero aduersus regine furoꝛ. non se mann defendebat aut gladio. sed ieiuniꝭ ꝓtinuatisqꝫ vigiliꝭ sab altari positus ꝓ obsecratiōꝭ: defensoꝛ sibi atqꝫ ecclesie deū parabat. Et notandus diligenter qᵐ cū imperator valentinian⁹ iunior ad instantiaꝭ matris sue instinctu armare potuisset ab ambrosio vnā ecclesiam ꝑ arrianis. ambrosi⁹ nō acquiescit dicens que habens. xxiij. q. viij. Cōueniot ego sine a comitibꝫ vt ꝓ me fieret basilice matura traditio. dicentibꝫ imperatoꝛis iussu suo iussisse tradi debere. vtpote in cui⁹ potestate essent omnia Respōdi. Si a me peteret qō meū est. i. fundū meū. argentum meū. hmōi meū me nō refragaturū. qm̄ omnia que mea sunt pauperū sint. Uerū ea que diuina sunt: imperatorie potestati nō esse subiecta. Si patrimoniū petit: innadite. Si corpus: occurrā. Ultio mē in vincula rape. vultis in mortē. voluntati est mihi. Nō ego me vallabo circūfusione populoꝫ. nec altaria tenebo. vrā obsecrans. sed pro altaribꝫ gratius imolabor. Horrebā animo cū armatos ad basilicā ecclesie occupandā missos cognoscerē. ne duo populus basilicā vendicat: aliqua strages fieret que in pniciē totius vergeret ciuitatis. Orabā ne tāte vrbi vel potius totius ytalie bustō suppositurem. Et infra. Aduersus arma milites ꝛ gothos. lacrime mee arma mea sunt. Talia sunt munimēta sacerdotis. aliter nec debeo nec possuꝫ resistere. Unā ellem securus. qᵐ ecclia beretios minime traderet. Ad palatiū imperatoris rem libenter. si hoc congrueret sacerdotis officio: vt in palatio magis certarē qm̄ in ecclia. Causaꝫ fidei in ecclia agendā quis abnuat: Noli grauare te imperator: vt putes te in ea que diuina sūt imperiale aliqd̄ ius habere. Noli te extollere. sed si vis diutius imperare: esto deo subiectus. Scriptum est. Que dei deo: que cesaris cesari. Ad imperatoꝛis palatia ꝓtinent ad sacerdotē ecclesie. Publicoꝫ tibi ius ꝓmissum est nō sacroꝝ. Sanctus naboth vites suas ꝓprio cruore defendit Si ille vineam suam nō tradidit. ſ. ac hab regi nos trademus ecclias xp̄i: Et infra. Quid honorificētius qm̄ qᵈ imperator filius ecclie esse dicatur. Qᵈ dicitur sine peccato cū gratia dicit. Imperator enī intra ecclīam est. Bonus ei imperator quere auxiliū ecclesie non refutat. Si id qō mei iuris est peteret. vt domus. fūdus. aurū libenter offerrē. Templo dei nihil possum nec decet pe nec tradere. Illud custodiendā nō tradendū accepi. hec ibi. Inter hec autez impia illa iezabel ne incepta contra ecclīam ꝓsecutionem ꝓficeret vitam finiuit.

Capitulum octauum.

Ccíso gratiano ac valentiniano ĩmpio occidētali restituto. Theodosius imperiū orientale solus obtinuit.

Cepit aūt imperare anno dñi. cccclxxx vj. Ab origine aūe mundi quarer millesimo. cccl. ſm hebreos ꝛ Hiero. ſm lxx. ꝛ eusebiū quinquies millesimo. cccclxxxv j. Ab vrbe condita millesimo. cccc viij. Extimauit post mortem gratiani ānis. xj. Hic fuit ex hyspania vt dicū est ex parte theodosio occiso iniuste a valente imperatore. Hic fuit fidei catholice. vt ait Jaco. de cor. venustissimus. atqꝫ reipublice propagator ꝛ defensor. morbo et corpe tristano similis. a quo vt aliqui scribunt originē duxit. In hoc tamē dissimilis q: tristanus gentilis: theodosius deuotus catholicus. fuit animo clemens. misericors. cois. solo habitu differri a ceteris putans. liberalis in omnes. in bonos effusior. simplicia ingenia diligere. erudita mirari. amare cines. illosqꝫ honoribꝫ ac pecunia muneran. ꝑsertim quoꝝ erga se vel rempublicam aspersio casu officia ꝓbasset. Illā tamē qua tristanus aspersus est cupiditatez triūphandi. vsq; adeo detestatus est: vt bella nō moueret sed imoueret. Fuit ꝛ literis mediocriter doctus. studiosus tamē multūqꝫ diligens ad noscendū gesta maiorū. Cōqꝫ illa legeret execrabat' principes superbosqꝫ crudeles. Habuit tamē qō negari nō potest leuera ꝓcepta a iure nature. ꝛ irascebat' subitis rebus indignis. sed instanter flectebat'. Unde ipm beatus ambro. monuit ne statueret aliqnid asperū sed cum irasci cepisset. xxiij. liras grecoꝝ memoria renoluneret. vt illa cogitatione mente alio tradocta: parui temporis interiectu languescerēt. Elegans letꝫ ꝙuitiū inter amicos facere cōsueuerat: nec tamē sumptuosum. Regebat valitudine vescendi ꝓtinentia. Hunc ꝙugio sociata est filacilla noie. ex qua arcbadiū ꝛ honoriū filios suscepit. Qua defuncta gallā valentiniani semoris ꝛ instinctu filiā duxit vxorē. que ei placidam genuit. Cui postea de matris nomine galle ei nomen accessit.

Igitur cū theodo- .§.i.

sius in oriente ꝛ valentinian⁹ iunior in occidente romanuꝫ gubernarēt imperiū. vt ferunt quidā volo arbogastis comitis valentinian⁹ occisus est. Sed vt alij volūt causis latentibꝫ laqueo vitā finiuit. Sed hoc volo suspaditi ducis qui sibi parabat imperiū. Occisus est autē apud vienam gallie ciuitatē. Quo extincto dictus arbogastes eugeniū quendā creauit imperatorē. Fuit aūt hic eugen⁹ quō dam grāmatic⁹ ꝛ latinarū ſtarū doctus sed relictis scolis in palatio militabat ꝛ erat valentiniani imperatoris antigraphus. qui ꝓpter singularē eloquentiā ab omnibꝫ honorabatur. Hi ergo duo in mortē dñi sui magnis ꝓmissionibus induxerūt eunuchos. qui dormiēs ab eis strangulatus est. ita vt volūtarā vitā finisse putaret'. Tale sane arbogastes elegit ad imperiū cui soli titulū imperatoris imponeret ipe ꝓ arbitrio gubernatur⁹ imperiū. Nā ipe arbogastes genē franc⁹. alo vero ꝛ ꝑfilio barbar⁹ seuus ꝛ crudelis ac cultoꝛ fortissim⁹ ꝑdoloꝝ. Cui valentinian⁹ ꝓpē singularē rei militaris sciaz omniū exercituū curā cōmiserat. Eugen⁹ igit' tyrānus studio arbogastis romanuꝫ sibi in pniz parās. vndiqꝫ inumeras auxiliaqꝫ copias vel romanoꝝ ꝑdijs vel auxilijs barbaroꝝ. quoꝝ alios pecūnia alios affinitate ꝓtraherat ꝛ gregauit. ad ytaliam cuꝫ his copijs ꝓtra theodosiū ꝓpere arripuit. Theodosius aūt imperator colleges sui valētiniani morte compertā bellī segn⁹ ad vltionē inflamat⁹: ꝓtra eugeniū arma arripuit. dei tñ volūtatē ꝑ iobez anachoritā sanctissimū virū. ꝛ spū ꝓphetico ꝑditū. pacē retinere an bellū gerēdū melius esset imperator ꝑ scrutabat'. Qui sicut de maximo ita ꝛ de hoc licet nō absqꝫ plurima sanguis inundatōe vtriusqꝫ peis victoriā ꝓmisit. Theodos⁹ igit' ꝓtra eugeniū ꝑparat' ad bellū. nō tam armoꝝ robustōꝭ: qm̄ iuniorū ꝛ oronō subsidijs. nec exubiarū vigiliꝭ qm̄ oblectationū pnoctatione munit⁹. Circubat eni cū sacerdotibꝫ ꝛ ꝓfloreā ois ofonā ꝛ ante aplōꝝ ꝛ martyꝝ tecbas iacebat cinere ꝛ

elicio ꝓstratus. ⁊ auxilia sibi fida sanctor̃ humili cū intercessione poscebat. At pagani ceperūt innouare sacrificia. ⁊ romā vbi tūc theodosius erat funestis victimis cruenta inspicere exta petēdō: ⁊ securā eugenio victoriā nunciare. Sed theodosius vbi alpium fauces quas hostes obsederant cepit vegere. puno illi qui sacrificauerāt dijs in fugā versi sunt. Et ꝓpinquę fabianus vibis ꝓstratus ⁊ paganus. qui eugenio fauēs: omnii sacrificior̃ causa fuerat. ꝙ marte xpianis insultās. certā eugenio victoriā ꝓmiserat: cuj posset euadere monte incurrit. Eugenius vero ⁊ arbogastes instructas acies cāpis expediērāt alta alpū latera atq; inenitabiles trāsitus ꝑmissis callide insidijs occupauerant. ita vt sola belli dispositione deberēt esse victores: nisi dño pio theodosij iusticia pugnasset. Theodosi⁹ igit' in sumis alpibo ꝓstratus. coepe humi ꝓstratus. mente celo fixus. postq; in oēm nocte durit insomnē: fiduciālit' arma comp̃at. solus scies nō se esse solū: signo crucis se muniens. ac se in bello etiā si nemo sequeret' victor futur⁹ immisit. Et vbi ad primos ventū est. se sine certamine legitimo ꝓncipi tradiderūt. Cū ceteris vero qui in vallibo tensatis acieb⁹ cū eugenio ⁊ arbogaste erant: ꝓlicius acerrimus geriē'. Steterāt aliq; diu anceps victoria. fundebāt' ill auxilia barbaror̃ quos ad bellū imp̃ator cōduxerat: atq; iam terga hostib⁹ dabāt. Sed fiebat hoc nō vt theodosius vinceret: sed ne p barbaros vincē videret'. Tūc theodosius vt puerilas liuor̃ acies vidit. ꝓiectis armis ad solita se puertit auxilia: ⁊ ꝓstratus in ꝓspectu dei ait. Omnipotēs deus. tu nostri qi in nōie ihu xpi filij tui victionis insite. plia tolla suscepi. Si decus: in me vindica. Si vero cā causa ꝓbabili in te ꝓlius hoc veni: porrige dexterā tuā: ne forte dicant gētes vbi est deus eor̃. Stabat enī in edita rupe vnde ꝓspici ⁊ ꝓspicere posset a suis cuj hec dicēt. Qua supplicatione ꝓncipis certi a deo qui fecit aderant. animant ad cedē. Accidit ꝓterea vt arbogastes hostiū partiū comes. cū circūpositis insidijs ignarū imp̃atoē ex cepisset. deo volēte puersus ad augustū reuerenmā. nō solum ipm̃ periculo liberauit: verūetiā auxilio instruxit. Compertū est enī. ꝙ post illā imp̃atoris precem quā deo fuderat. magnus ille ⁊ ineffabilis turbo ventor̃ in ora hostiū⁹ ruit. Ferebant' ꝙ aereas spicula missa fidelium. atq; vltra mensurā humani iactus hostes ꝓsciebant. Ecōtra hostium tela que infidelis iaciebant' in hostes retorquebātur. Quibo vbis ꝓspexit sēti humane ꝓscie panor. Nā continuo sese victori theodosio hostilis ꝓstrauit exercit⁹. Eugenius vero ꝓspecta suor̃ aliorq; cede aliorq; tradītione cuj se clam bello subtrahē niteret': a theodosij militib⁹ capt⁹ atq; occisus est. Arbogastes vero cū salutē fuga querere niteret'. ⁊ vndiq; se hostilib⁹ circūseptū conspicēt. cū nulla salutis via sibi pateret': ꝓpria se manu interemit. Et ita bonum ducr̃ sanguine bellū ciuile restrictū est. Same theodosius ante bellum ꝓtra arbogastē. r. milia gothor̃ quos mercede cōduxerat misit. qui dolo barbarico ab arbogaste circūuenti: fundi⁹ sunt deleti. quos ꝙdidisse lucri: ⁊ vici fuit vincē. Dicant nūc xpiane religionis obrectatores. si vnā aliqd ab initio vibis bellī ciuile fuent tā pia necessitate susceptū. tā diuina felicitate ꝓfectū: tā clemēti benignitate soputū. Patuit itaq; virtute diuinaq; humanarū virtū potentia victoriē semp theodosiū fuisse bellor̃. Tantaq; fuit post hanc victoriā theodosij clemētia atq; benignitas. vt hostiū suor̃ filios nondū xpianos ad ecclesiam ꝓfugientes xpianos fieri voluit: ⁊ illos postea xpiana caritate dilexit. nec priuauit redditibus honoribo aurit.

Post tyrānor̃ .§.ii.

itaq; victoriā pius ꝓncepsq; theodosius. suma cura sumoq; studio pulsis vbiq; hereticis atq; paganis: cultū xpiane religionis vbiq; dilatare curauit. Ecclias quas hereticj ꝙ violentiā ablulerant catholicis restituit. ⁊ contra paganor̃ ritus totis viribo insurrexit. legesq; data oīa vbiq; ydolor̃ templa in toto romano orbe mādauit euerti. nusq; vsq; ad tempora hui⁹ felicissimi principis a gentibo ydola colebant'. sed iste pio zelo succēsus ea mādauit destrui.

Cuj ait apud alexandriā egypti quoddā templū ydolum ex mādato principis euertē inchoarent. restiterūt gentiles etiā armis. aliquos etiam ex xpianis occidētes in tumultu illo. Cuiq; seditio ꝛ occasio secuta ad principē deferretur. Vindictā quidē in interfectores noluit exercere: emendationi reseruās potiusq; pditioni exponēs. Sz de cetero qui illa impedirent. s. templa euerti ydola debere occidi. Quod cum ex rescripto principis hoc ꝓstaret. paucor̃ ⁊ stupor gentiles apprehēdūt: nec vltra huic ogi restiterunt. Erat tūc tempus apud alexandriā illud mirabile cunctis secuti serapis templū. In quo eiusdē serapis vastū colebat' simulacrū. adeo vt dextera vnā parietē sinistra alterū ꝓstringeret: qđ monstrū ex omnib⁹ generib⁹ metallor̃ atq; lignor̃ compositum ferebat'. Erāt ꝓterea quedā in dicto templo que dolis ⁊ arte composita stupor̃ inducerent. Data aūt licentia ab imp̃atore ꝓscriptum de ydolis euertendis. quedā iam erāt dispersa ꝑ populo. ꝙ si humana man⁹ illud cōtigisset serapis templu⁹ terra debiscens illico solnēt' in chaos: cecidiq; subito ruere inceperūt. Sed vnus ecce ex militibo fidelis fide magis qz armis munitus correpto insurgens. omnino manibo vē tatoris illisit. Clamor attollit' populor̃. neq; tūc aut celū ruit: nec terra descendit. Inde iterū atq; iterum repetens putridi ligni fumosus simulacrū cedit. Post hoc refulsit a cerusico caput. bustiq; igne adhibito: tam facile ꝙ lignū aridum cōflagrauit. Post qđ ⁊ alia ydola p totā alexandriam victa sunt similiter. In templo saturni erat sacerdos quidā tyrānus noie. Is quasi ex responso numinis adoratitio in templo nobilibo ⁊ primatib⁹. virū quotis sibi matrone ad libidinē placuissent dicebat saturnū precepisse: vt vtor̃ sua pnoctaret in templo. Tūc is qui audierat gaudens q vtor̃ sua numinis digna vocaret'. exornatam comptius mittebat ad templū. In ꝓspectu omnium conclusa matrona sacerdos tyrānus clausis ianuis clauibus traditis discedebat. Deinde sacro silētio p occultos ⁊ subterraneos aditus intra ipm̃ saturni simulacrū patulis repebat cauernis. Erat simulacrū illud a tergo excisus ⁊ parieti diligēter annexū ardentib⁹ infra eodē lumīb⁹ intente. supplicantiq; mulieri vocē subito p simulacrū oris concauj conferebat. ita vt pauore ⁊ gaudio infelix mulier trepidaret. q dignā tāti numinis putaret' alloquio. Postea arte quadā lumina oīa extinguebant'. Tūc ille desēteno cōsternate mulieri adulterū sucū inferebat. Hec cū quasi p omnes matronas multo ā tempore gererent'. Accidit quādam pudice mentis femīā horruisse facinus: et reuersam viro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria cōiugis imo sua potius inflamatus. sacerdotē illū tyrannum ad tormēta vocauit. qui fatet' fraudes: ⁊ pudor oēs mouisse de turpitudine tanta ⁊ dolo. Pro quibo ille ⁊ qđ merui non impunit⁹ euasit. Jam vero canopis ydoli. quis enumeret' superstitiosa flagitia. vbi magice artis erat publica scola. vbi a paganis tanq; ad fontē demonū maior celebritas q; apud alexandriā haberet'. qđ simulacrum ita fuerat arte dolosa ꝓfectum. vt sudare videret' aquam: que in ydria erat recondita in ventre eius. que aqua descē dens ignem subtus simulacrū positum extinguebat: quasi deus maior esset canopis: deo caldeor̃ qui est ignis: cuj enim extinguendo quasi superaret. Sed nullus ꝓfecto stupor inde rediit. nisi illud ad solū vitetur fraude detecta. Erat inseq; moris in egypto. vt mensura vltra hominis ad templum serapis deferretur: velut ad templi aquarū ⁊ inundationis auctorem. Subuerso ante eius simulacro ignisq; ꝓsumpto. omnes pagani negabant serapim imisse memorem aquas vltra ⁊ affluentiā non largiturum. Sed vt ostenderet' deus nō serapim qui nilo multo erat potētior. ⁊ aquas fluminis suis temporib⁹ inberet: egressurus et eo et

veincepo tanta inundatio quāta fuisse prius nulla etas cō memorat. In quibo omnib⁹ pfsim⁹ imperator gratias deo agebat: q ecclesie vetustissimū ydolatrie tollerent.

Peridē temp⁹ sub .H.iii.

septione quadā demonis turpis macula religioso principi illata est. Erat enī ciuis apud thessalonicā sedītione excitata. vir quidā ex militariby impetu populi fuisset extinctus. rei pennas nūcij imperatoi atrocitate succensus. ad ludos circēses populū inuitauit. eoq imperatoi circūfundi milites atq oberuncare passim quoscq occurrisset gladio iubet: et vindicta dari. nō crimini sed furori. vbi plusq quingēta milia hominū trucidata sunt. Cum autē nō multo post tempore imperator mediolanū venisset. ? sacrum dei templum voluisset intrare. dei pontifex ambro. qui ad hoc ciuitatis ecclie pcurat ad limē ecclie occurrit: ? aduenienti imperatoi rabiem aggressus est verbis. Nescis imperator ppetrata a te. Cur post causas tanti furoris tue molē negatie nō agnoscis: Sed forte recognitōes peccati phibet potestas imperij decet tamē vt vincat ratio potestatē. Sciendū quippe natura est ? eius mortalitas. ac resolutio ? pulvis ac vilis p genitoz conditio. et quib⁹ vile hoc suscepim⁹ cadauer: et nō veste purpurea ? fidentes infirmitatē ? fragilitatē cooperti corpis ignoramus. Quib⁹ oculis aspicies deum et dei templū: Quomō manus extendes ad eū. et quib⁹ ad huc sanguis innocentū fluit⁹ est. Recede ergo recede: ne scelo pecca to peioz nequitiā augere p tendas. Suscipe vinculū quo te dñs omni ligat. His sermonib⁹ imperator obediens ecclīam dei ingredi nō psumpsit: sed flens ? gemēs ad palatiū remeauit. Erat enī vir mitis eloquijs eruditus. ? sciebat xpi pfulē vera dixisse. Nec ignorabat que sunt xpiā sacerdotū. ? que regi. Cum aūt octo mensiū spacij trāsisset. atq opinaret xpi dñi nostri sacra natiuitas. Imperator aut assiduis lamētationib⁹ in palatio residēs incessanter lacrimas effundebat. Vñ rufin⁹ magister militū ante eum: angustiā cōsolari nitebat. Ad quē plenus singultibus imperator dixit. Tu rufine nō sentis mala que patior. Nam seruis ? mendicātib⁹ dei apta sunt templa. p̄mane omniū dñm licēter eroāt: mihi vero eius denegat ingressus. ? qō peius ē: mihi celi sunt clausi. Et hoc dicēs interrūpebat verba singultib⁹. Tūc rufin⁹. Curro inquit si placet ? repo ambrosio pfuadeo vt vinculo quo te ligauit absoluat. Cui imperator. Non pfuadebis ambrosio. Scio enī decretū illius fore iustissimū. neq⁹ in hoc casu imperialē potestatē reuerebit. Sed cū asseret rufinus ambrosiū esse flectendū. imperator ipm ggere cū festinatione p̄cepit: ipse vero cū humili comitatu secut⁹ ē vestigia p̄cedētis. Mot ro mirandū. ambro. cū rufinū ad ecclias venisse. p̄spexisse ipm verbis p̄uenīs ait. Cassa impudentia secut⁹ es o rufine tot tantoz innocentū necis auctor exist⁹. ? nūc pudoz ex fronte vetergēs nō erubescis. nec metuis ? tra maiestatē latrare diuinā. Cui aūt rufin⁹ supplicaret. vt imperator solueret vinculum. ? addidisset illi evestigio secuturū. Cui ambro. Ego inquit rufine tibi pdico. qz sacra limina cum ingredi pbibebo. Si vero ipe imperiū in tyrānidē mutauerit: libēter mortē p veritate suscipio. Hec ? alia rufin⁹ audiens. nūciauit imperatoi voīa amb⁹. At imperator in media platea hoc cognoscēs. Pergā inquit ? insilias in facie suscipiam ? mucrones. Veniens g nō est ausus intrare basilicā. Q inuentū ipm in saluratorio residentē: vt ei⁹ vinculū solueret supplicabat. At ille tyrānicā eius arcebat esse p sentiā. ? petra ruī insanire theodosiū ac eius sacras calcare leges. Ad quē imperator. Nō pater sanctissime surgo contra ecclasticas sanctiones neq⁹ ingredi sacra limina p̄tendo. sed te solue mea vincula depsco. ? cōmunis dñi pro me orare clementiā. nec mihi amplius claudi: qđ cunctis penitentiā agēdo dñs noster aperuit. Hec antistes. Quā inquit pacem obtinuisti post tātas impietates: Quib⁹ medicamīb⁹ incurabilia vulnera plagasq curasti: Cui imperator. Cuius opus est docere. ? medicamina temperare meū vero est oblata suscipe. Et cū imperator indoluit exemplum dauid qui adulterio adiūxit homicidiū. ? ei indultum est: Rōdit. Imitat⁹es errantē: imitare se corrigentē.

Quā g inquit ambro. furoz tuū cōmisisti iudicij. ? nō ratio. pulsit iniam. sed pon⁹ iracundia. scribe lege que decreta furoris enecuet. ? a. xxx. die bo⁹ sua necis atq; psiptōnis in suis tūmodo maneat: ? iudicij ratōm expectet. Quib⁹ tractatis diebus ira videlicet cessante. ratō causas iudicans apud semetip̄m que cognouerit dispōnat sub ventate. Hanc admonitōz libēter imperator suscepit. operam legē esse plitens. repente plenū fecit: ? ppue man⁹ sua firmauit. Sic g sactissim⁹ imperator de licētia antistitis limina ingredi pmens. nō stans dño sup̄plicauit nec q̄ genua flexit: sed ꝓnus in pauimēto iacens dominicā. p clamauit vocē. Adhesit pauimēto alia mea ℣. Manibus capillos euellens frontēq; pcutiens ? pauimentū lacrimarum guttis aspergēs: veniā impetrare poterat. Cūq tē pus accedēt quo mos⁹ ad altare solebat deferre. surgens cū lacrimis est ingressus. Cum vero obtutuisset. sicut solit⁹ erat intra cancellos stetit. Rursus ambo. nō acquieuit. ? differentiā locoz edocuit. Et primo quidē requisiuit q̄d ibi expectaret. Imperator vero vicēte sustinere se p̄cepto nem sacroz mysteriorū p archidyaconē remādauit. Vim perator interiora loca trāsacerdotib⁹ sunt collata. que ceteris nec ingredi nec ptingere p̄mittūtur. Egredē igitur et hanc expectatōez cū ceteris habe p̄munē. Purpura nāq; imperatores nō sacerdotes facit. Tūc fidelissim⁹ imperator ? hanc traditōez animo gratāti suscipiens remādauit nō audacie causa intra cancellos mansi: ? in cōstantinopolitana vrbe hāc p̄suetudinē esse cognoui. vnde gratias ago p hui⁹ medicina. Tali g tantaq; virtute ? p̄sul ? imperator clarebant. Ille zēli feruore atq; fidei: iste fidei puritate atq; obedīcia. Cū aūt reuertisset in cōstantinopolim in festiuitatib⁹ ad ecclīam p̄cessisset. oblatis in altari muneribus mox egressus est. Cuiq; nectan⁹ ibi p̄sul mandasset cur intus stare noluisset: mādauit imperator. Vir inquit discrete potui que sit differētia imperatoris ? sacerdotis. Vbi veritatis inueni magistrū. Ambrosiū solū nomi digne vocari pontificē. Hui⁹ aūt viri vtor placella non multū erga dei deuotionē a viri sui ꝓposito discrepabat. Dicit nō posset quātū dei sacerdotes ? maxime xpi pauper vnerabat. Nam pauperib⁹ infirmis ꝓpria manib⁹ ministrabat. nō seruis nō alijs vtens mīstris: ? p seipam discurrebat p habitacula paupez ? hospitalia infirmis seruiens. ollas eoz cōtergens. pedes lauans. Dicebat aūt optima femina. Aurū vestesue op⁹ imperij est. ego p imperij salute hoc op⁹ altissimo offero. Et theodosio viro suo sepe dicebat. Oportet marite cogitare quid dudum fueris: et quid modo sis. Q si assidue feceris. nōq; de tantis beneficijs ingrat⁹ eris. In decretis di. xcvj. duo sūt: dicitur. q̄ ambrosi⁹ excōicauit theodosiū. Et. xj. q. iij. Cum apud thessalonicā habet' ex hystoria eccliast. trāslatū. q̄ p illa occasione ordinata ex imposītōe ambrosij fecit publicam psalm: ? p̄didit illam legē de qua dictū est.

Capitulū .ix.

Heodosio itaq; impe

rante ? cū magno vri timore ? ecclie exaltatōe vrbis dñs de pace in diebus suis. Nam sopitis bellozq fragoribus mūd⁹ trāquillata republica pace optia fruebat. Qs nō post longū tēp⁹ fidelissim⁹ imperator apud mediolanū egritudine incurrit. q̄ reipublice disponende cura pstrict⁹. p filijs misit. Et adhuc vltra archadio maiori ex filijs imperiū dedit. p̄cipue in pbo ortūe: ? honorio filio minori pari dignitate p̄dito occidēte imperiū tradidit gubernādū. Et venū g ē reno impio migrauit. vt cre-

ditur ad celeste. Hinc aūt tempore in ematis puer nascitur gemellus ab vnbilico 7 sursum diuisus. Et corpora propbat abachuc 7 michee reuelata insemūl'. Aug. conversus ad fidem ab ambrosio baptizat'. Et hieronimus floret. sed de his infra.

Mortuo igitur theo- .§.i.

dosio duo ei⁹ filij imperio successerūt. Qui impare ceperant anno dñi. cccclxxxv⁰ viij. Et imparauit simul ānis. xiij. Hoꝝ pater vt refert Jaco. de col. adhuc vnene curā filiorum duobꝰ viris p̄miserat. quoꝝ vnus rufin⁹ qui⁹ oñi ei curie p̄fecerat: alter vero. Stilliconi p̄miserat aūlā occidentalē. Sed 7 gildo quidā ex theodosij comitibꝰ partes affrice gubernabat. Hic gildo vt primū cognouit theodosium rebꝰ humanis exemptū. arbitratus modicā spem fore in filijs ei⁹ paruis: fracta fide affricā occupauit. Cui⁹ frater mascheber frio orestat⁹ p̄sidā. relicta affrica in ytaliam ad honoriū venit: 7 rebellionē filio ei nūciauit. Hoc cū cognouisset gildo. S. frēm ad honoriū cōmeasse. duos filios mascheber in affrica relictos. dolo circūuentos occidit. Contra gildonem igit' mittitur mascheber cū exercitu: vt ydoneus ex occasione filioꝝ succensus 7tra frēm. Sciens aūt mascheber ex exemplis theodosij quātum valet in rebꝰ desperatis ofo 7 humiliatio. ad insulā capsariā cum sanctis viris pu⁹ accessit: plurib⁹ diebꝰ et noctibꝰ oōnib⁹ ac ieiunijs dei clemētiā implorās. Indeq; sumpta de deo fiducia. 7 fortatus etiam de victoria visione nocturna amheosio sibi apparēti 7 hoc innuenti: 7tra hostem procedit ipe cū quinq; milibꝰ 7tra .lxxx. milia armatoꝝ. Qui p̄mis occurrentibꝰ cū pia pacis verba iactarēt 7 signifer insolenter resilīet. educto gladio eū vulnerauit mascheber in brachio. 7pter qđ debitae⁹ inclinauit vexillū. existimantes ex hoc traditionē priorꝝ sequētes: gildonē relinquētes se mascheb tradidērūt. Et cū gildo p̄ nauim fugā quereret. ventis 7trarijs reductus ad locū captus strāgulat⁹ est. Mascheber aūt victoria elatus sanctoꝝ p̄sortia 7temnens. cū quosdā violēter de ecclia extrax̄isset. iussu honorij occisus est. Duꝝ hec in affrica gerunt'. rufinus cui a theodosio cura orientalis aule p̄missa fuerat. malo p̄sidio deceptus⁹. cū barbaroꝝ auxilijs imperiū temptaret inuadere. iussu archadij p̄cipis. merite iustissima tanti facinoris penas luit. Archadi⁹ ille ad insigatōes vtoris fecit cōgregari 7 citū ad reponendū Job. cristof. qi reprehenderat publice ipm vxorē impatoris assimilans herodie. Et 7pter hoc Innocēn⁹ papa excōicauit ipm archadiū imperatorē. qi hoc p̄cauerat. S. reponi 7 mitti in exiliū. vt habet' vi. xcvj. duo sunt. Bellico aūt cui p̄miserat curam aule occidētalis theodosius. qi honor⁹ filius ei⁹ cui dederat imperiū occidētale satis inuenis erat. Post mortem archadij parui p̄dens imperiū honorij nepotis filium suū in imperio quasi sibi substituere nitebat'. Unde 7 occulte tractabat federa cū gente gotboꝝ. Dimittebat vandalos. suenos 7 burgudiones in. p̄uincias romanas deseuire 7 infestare. cuꝝ posset 7pulsare: vt vel sic bonos⁹ cogerat⁹ eu⁹ filiū suū imperatorē facē. Et alaricum regē gotboꝝ cū sepe vicisset sepe 7clusisset. semp dimisisset. Cū tantoꝝ malorꝝ fecūa bonoio patefacta fuisset. iustissime cōtra eū cōmoto exercitu occisus est. Et fili⁹ eius eucher⁹ qui ad 7ciliandū sibi fauorē paganoꝝ. temploꝝ ydoloꝝ reedificatōes 7 ecclias destructōes. p̄miserat. ac p̄secutōes xp̄ianoꝝ: cū fatchesio suo punit⁹ est.

Per p̄iora aūt tem- .§.ii.

pora imperātis sim⁹ archadio 7 bonorio. Radagaisus q̄dā ex gotboꝝ regib⁹ potētissim⁹. qui nōdū fide xp̄i susceperat: repētino impetu tocā inuasit ytaliā. in cui⁹ exercitu plusq; nonagīta milia fuisse gotboꝝ scribūtur. Sed supra hāc inuictā multitudinē inuictaq; virtutes pagan⁹ 7 scita erat. q̄ omnē romani generis sanguinē deo suo deuouerat. Hac igit' inmanissima belua romanis mentē apropinquāte. panor ingens romanos inuasit. Fiebatq; intra vbē ingēs paganoꝝ discursus clamātiū se hec ideo pati. q̄ a romanis neglecta cēnt sacra magnoꝝ deoꝝ. Quare de repetēdis colēdisq; sacris vbiq; magnis agebat' q̄relis. Feruebātq; in tota vbe blasphemie: nomēq; xp̄i a paganis publice blasphemat'. Et inter eos papa sym̄achus quidā magn⁹ orator ac insignis furebat. q̄ etiā eplis 7 scripeis agebat cū p̄fo. p ydolatria repetēda. Hac igit' occasione 7ducunt' a romanis duo pagani duces gotborū 7 hunoꝝ. S. p̄banus. 7 vuldin. Sz nō simit de⁹ re liue potentie bōna 7rute 7pelli. Nā radagaisus subito vinna 7tute 7termi⁹. in aspero fesulani mōtis iugo se cū suis recepit copijs. Et quibꝰ a p̄ncipio angusta videbat' ytalia: in vnū ac paruū montis vertice vinna 7tute truduntur. Qui cū fame 7 siti laborarēt. Radagaisus sol⁹ spem fugę sumēs: clam suos deserut. Sz in nos incidēs capit' mor⁹ q; infelix'. Ceteri vero a romanis aut capti aut occisi sūt. Tāta enī multitudo captiuoꝝ gotboꝝ fuisse fert'. vt vilissimarū pecudū nō: singlis aureis pallim greges hominū venderent'. Hoc rege barbaro occiso. alius rex gotborū potētissim⁹. Alaric⁹ noīe. romanas vrbes habebat' p̄ncipat⁹. hic tū xp̄ianus erat. Hic iā recepta sinu ytalie romas e p̄torio tremēte terrore quassabat. Hic mādante honorio impatori. vt aut fecū bello cōgrediat': aut gothis locum ad inhabitādū in suo imperio tribuat. Quare honorius cōiurato cū suis cōsiliꝰ. galliaꝝ furori vuandaloꝝ exp̄ositas: (nōdū enī ad hyspanias trāsierāt) illis ad habitādū assignauit. Cū itaq; alaric⁹ hanc p̄cessionē accepisset 7 cū vniuerso exercitu suoꝝ gallias peteret. 7 recreatōes iumentoꝝ aliquātulū apud vrbē placētiā faceret. at stillico memor in reipublice p̄iciē gothos p̄cipitās. dum illos insidijs aggredi cupit: bellū sūmā vni comiti pagano p̄misit. Qui die sacratissimo pascbe gothis nihil tale suspicātibꝰ sup ipos crudelit' irruit. 7 eoꝝ nō modicam p̄tem strauit. Nā p̄mo 7 subito illoꝝ impetu p̄turbati gothi. 7pter sācte dei religionē bellū vitabant. Demū corripiētes arma 7 semetipos cohortātes. iam victorē exercitū 7ptici virtute p̄sternūt: atq; illos in fugā vertūt. Quib⁹ oīno p̄fligatis magna illoꝝ p̄te cesa. gothi se in rabie fouis exercitus acceptū iter deserētes. versus romā vrbē iter arripiūt. cūcta p̄ que irent cede rapinis. 7 igne vastātes. Nec mora ad ipam iā vrbē veniētes obsidēt. Quā dū obsessā insto dei inducio capiūt. Dato tū priꝰ p̄cepto vt si quis in sancta loca p̄cipue petri 7 pauli basilicas p̄fugisset: hos inuiolatos ac liberos esse. ut inde quātū possent p̄de inhabitātes a sanguine temperarēt. Capit igit' roma mūdi dña. diripit'. incendit'. deuastat'. Quid q̄ p multas gētes que inter se bella gesserūt 7 nūq; victas in deoꝝ suoꝝ sedib⁹ pepercerūt? tū in hac vbis vastatōne voluit vt ad sactoꝝ ecclias p̄fugētes liberi essent? Multa circa hmōi scribit amg. luculētissime in p̄ncipio de ciuitate dei. ad cōfutandū eoꝝ fallitatē romanoꝝ qui iniustissime querebātur romā semp mala 7 aduersa p̄pessam post fidē xp̄i receptā. reputantes ydoloꝝ cultū redosci. quoꝝ erroꝝ efficacissimis ratōib⁹ repobat. Quicq̄d q̄ vastatōis. trucidationis. depdatōis. p̄crematōis. afflictōis. inista recentissima romana clade p̄missis. fecit hoc p̄suetudo bellorum

Qđ aūt nono mōte factū est q̄ inusitata rerū facie inhumanitas barbara tā mitis apparuit. vt ampūssime basilice implende gp̄lo cui parceret vbi nemo ferret': vnde nemo raperet. quo liberādi multi a miserāt⁹ hostib⁹ ducerentur: vnde captiuādi nulli. nec a crudelib⁹ hostib⁹ abducerent'. hoc xp̄i nostri hoc xp̄iano tempori tribuēdū: quisq; nō videt cec⁹? quisq; videt 7 nō laudat ingrat⁹? quisq; laudāti insultat insan⁹. Ubi⁹ vt p̄ndēs quisq; hoc fecitati imputet barbaroꝝ. Truculentissimas ac feuissimas mentes ille terruit. ille frenauit. ille mirabiliter temperauit: qui tanto tempore ante p̄ propbam p̄dicerat. Visitabo in

virga iniquitates eoꝝ ℟. Discedāt aūt meā nō desp̄ abeo. Depulata vbe barbari tercia die qua ingressi fuerāt.sponte discedūt facto aliquātuꝫ eduꝫ incēdio. Et ne quis forte dubitaret ad correctōnes supbie.lasciuie.ac bilalp̄hemie ciuitatis bolhiby hoc fuisse ꝓmissuꝫ:eodē tēpore clarissime vbes loca fulminibꝫ diruꝑta sunt q̄ ab bostibꝫ inflammari neq̄uerūt. In ea irruptōe placida theodosij ꝑncipis filia.ac archadij ⁊ bonoꝝ sororꝫ imperatoruꝫ ab alculpho allarici ꝑncipe capta.atq; in vrbē allapta fuit.hoc postmodū multo reipublice ꝓmodo. Capta igit fuit roma a gothis anno dñi.cccc.vij circa. A condītione vero sua anno millesimo.clxxiij. Recedentes q̄ ab vrbe barbari p campaniā.lucaniam bruciāq; simili cede.bachantes ad calabrie ciuitates ꝑuenere. Ciuiq; alcensis manibꝫ lycētiā transire cupent. ꝓpelli naufragium multos suoꝝ amiserūt. Inter hec allaricꝰ duꝫ quid agere vellet deliberat:subita morte extinctꝰ est. Quo mortuo cōsentie gothi valentiā annexā de alueo suo captiuoꝝ labore derivantes.coepꝰ allarici regis funeri infinitis thesaurꝫ sepelierūt.quo sepulto fluuiꝰ psilino cursu restituerunt. Nequis aūt deinceps sepulture locū scire posset.omnes captiuos quos ad opus ꝓficiendū occupauerūt. crudeliter occiderūt. Quo facto alcalpho omniū vno alio regē creare rūt. Deinde romā redeūtes si q̄d reliquū erat:iocustarum more eradūt.mulier sagax ⁊ prudēs subendis blandimentis ad hoc manū animo misceat. vt vitro a romanis impetrably pacē peteret. Quā postq̄ adepta est.ratio studiosē dū vrbe colūt.ac bonoriō imperatoꝝ pro defensione reipublice imitare ⁊ vires gothoꝝ impendē ꝓoptant. Hic alcalphus cū eēt vir prudēs ⁊ acer.⁊ multis iustitiis gothoꝝ animū in primis regni sui diebꝰ vrbem cēter inhabitasse dicit: vt oblitatis ⁊ abolito romano nōiē. omne romanū solū gothoꝝ imperiū facēt ⁊ vocaret: ⁊ ipa roma gothia dicēt̄ur. Ipeq; alcalph⁹ in republica vt octauianus monarchia tenēt. At vbi multa experientia ꝓbasset. neq; gothos vllo modo parē legibꝫ ꝑter efferatā barbariā eosā posse:neq; reipublice leges interdicē oportere. sine quibꝫ respublica nō est res.talem vt q̄liꝫ sibi de restituendo in integrū. angēdoq; romano nōie gothoꝝ virilis quereret habeturꝫ apti posteros romane restitutōis auctor post q̄ nō poterat esse imitator: ob hoc absūnē bello inbiare paci.papae vtoris sue placide semie ingenio accersime ac religionis satis ꝓbate ad oīa bonarū ordinationū opa ꝓfinato ꝑsilio. Cuiꝫ paci petēde ꝑcurandeq; apud barchinonā byspanie citerioris vbē manēt:dolo suoꝝ vt fertur occisus ē. Post hūc sigericꝰ a gothis rex creatꝰ ē. Hic cū ad pacē ꝓnus esset:a suis interfectꝰ est. Deinde vallia successit in regnū.ad hoc electꝰ vt pacē cū romanis infringeret:ꝑ a deo ad hoc ordinatꝰ vt pacē ꝓfirmaret. Quare datis opimis ⁊ lectissimis obsidibꝫ: pacē optimā cū bonorio ꝓposuit. Insup ⁊ placidā gallaꝫ eius sororē. ⁊ olim vrorē alcalphi restituit.deseꝝ obtulit cū suis gothis ad mansiones ceteras gētes que byspanias occupauerūt.

Archadius vero .§.iii.

qui apud cōstantinopolim sedē tenuerat imperij orientalis gram infirmitate occupatus. cū monti se ꝓpinquū cerneret. theodosiū filiū suū augustū vocauit:eiq; curatorē suū regem ꝑsarū tradit. Qui pueri tutelā benigne susceptā ⁊ pacem firmissimā cū romanis fecit. Incepit antē imperare hic theodosius iunior post mortem patris sui cū honorio patruo suo anno dñi.cccclij. Cū aūt vuandali p gallias vbachabarēt ꝓpter recentē vbis irruptōez bonorius alijs ⁊ arduis negocijs in ytalia detinereꝰ:legiōes plures ad tuendas gallias destinauit.Sed be legiones cōstantinum quēdā solā spe noīs ⁊ ꝑtitis imperatorē creauerunt. Qui ꝓtinus vt inualide imperiū contra barbaros ꝓgregauit exercitū. Qui vana spe ad tot⁹ occidētis imperiū inbelans etiā byspanias occupare nisus ē. Unde cū quosdam ex suis armata manu misisset ⁊ multi eis adbellissent duo tamē nobiles ⁊ locupletes dicunt⁹ ⁊ viridian⁹ bonorio fauētes cōgregato nō pauco exercitu cōstantino tyrānō resistebāt. Aduersus quos cōstantin⁹ alle tyrānus constantē filiū suū ex monacho cesarē factū mittit. Qui auxilio barbaroꝝ fultus ipsos bello victos fugauit ⁊ occidit. Vuandali q̄ videntes se cōstantino nō posse resistere.relictis galliis cū vxoribꝰ ⁊ filijs ⁊ substātia eoꝝ:byspanias intrauerūt. oīa cedibꝰ rapinis incendijs vastātes. ad tātā miseriā incolas deduxerāt: vt famis indigentia humanas carnes ederēt. Honoriꝰ igit̄ dum vires reipublice cerneret quotidianis labefactari incomodis virum strenuū ⁊ bellicosum cōstantiū comitē sibi ereantū ꝓfecit. ⁊ multis copijs instructum cōtra cōstantinū in gallias misit. Qui galliis ingressus ꝓfectu habito cū eo. apud arelatē.cuitatem ipm cōstantinū cōstanti⁹ extinxit: ⁊ eius filiꝰ cōstantius apud viennā captus ⁊ occisus est. Plures aūt paucis byspanie. vuandali fuerūt. ⁊ alani deuastauerūt ⁊ occupauerūt. Sola celtiberia a romanis iudicibꝰ tenebatur quā alani cōmunis incursionibꝰ infestabāt. Sed cōstantius ꝓfatus regis gothoꝝ vallie fultus auxilio.alanos difficillimo bello victos maxima cede affecit rege eoꝝ occiso. Et qui supfuerūt ꝓfectis lusitanie sedibꝰ ⁊ noua carthagine.ad gondericū regē vuandaloꝝ in galitia regnantē confugerūt.se eius subdētes imperio. vnusq; ꝓpius cū eis est effectus. Interea dū hec in byspania agerent̄ fauentibus aliquibꝰ ex ytalia populis. Lertullus quidā ex patricijs vir diues ⁊ potēs sibi vsurpat ipenū. Qui statim desertus a suis a fautoribꝰ bonorij occisus est. Post hūc arbalus q̄dā rome imp̄auit impiū. Qui tercia die a ꝑsianio captus ⁊ ad honoriū missus:truncata manu virā ei donauit. Postea i africa beracan⁹ cū sabino genero suo duces romani exercit⁹ multa maura ⁊ aliarū nationum auxilia ꝓtrahēs.cū eisdē milibꝰ nauibꝰ ad occupādam romā ⁊ ytalie imperiū iter arripuit. Sed comitis marti⁹ occursu territ⁹.ꝑ⁹ relictis suis arreptā nauī carthaginē quā occupauerat refugit: ⁊ ibi a suis nō multo post occisus ē. Itaq; tot tātisq; incomodis deo fauente in toto orbe sopitis.honoriꝰ imperator gallā placidā sororē suā cōstantio comiti ingēti viro ⁊ fide integerrimo.⁊ iā sibi promissā.magno cūctoꝝ gaudio cōiugio sociauit. Ex q̄ valentinian⁹ puꝰ noīe tercius postea imperator natus est. Reges aūt illarū nationū q̄ byspanias occupauerāt. videtes bonorij cōstantias in oibꝰ ꝓsperi atq; gothos amicitia romanis sociatos.bonorio iparos legatos cuꝫ lectissimis obsidibꝰ miserūt se ei subiacētes. Qꝫ ⁊ bonoriꝰ cernēs strenuē ⁊ industrē ꝓtectū apud rauēnam cūctis laudabilꝰ. purpura eū induit.eōq; iperij ꝓsortes fecit. Qui inde ad mēses. vij. vita functꝰ cū maximo reipublice detrimento

Demiq; bonoriꝰ imperator religiosus ⁊ optimꝰ religiose ⁊ magnificētie ꝓsi nō dissimilis.trāsactis ānis. ꝑ. quibꝰ cuꝫ theodosio ꝑsecꝰ ⁊ ser. q̄bꝰ cū archadio fratre trib⁹ cū theodosio auunculi nepote suo imperauerat vbiq; rēpublicā pacatā relinquēs:apud vbē romā vita functꝰ ē. Cui⁹ corp⁹ intra petri martynū sepultū ē. Hic bonoriꝰ fecit ꝓhibitōes in casu solēnitatis q̄d agēdū. vt ꝓ⁹ dicitur. Bi duo. Si⁹ qt layci cuiuscūq; stat⁹ nā possunt disponē de ecclasticis nec ꝓhibitōes facē sup clerorū deo intrātū valet illa ꝓhibitō in quātū approbata ⁊ canonizata fuit ab ecclia ānno ad reqsitionē bonifacij pape ij egit. vt habet' di.xcvij. ecclie mee.

Titul⁹ sequēs.x. ꝓtinet ge/

sta ꝓncipaliū scriꝓtoꝝ vocatoꝝ ⁊ notabiliores sniās eoꝝ q̄ fuerūt a ꝓstatino ꝓmo imperatore. vsq; ad epa archadij ⁊ honorij imperatoꝝ. ſ. ab ānno dñi. ccc. vel circa: vsq; ad ānū dñi cccc. vel circa. De his vicz eusebio.arbanalio.ambro.august.iobe cnsol.paulo orosio.rufino.marimo.iobe diamaclandiano poeta.lactātio.sulpitio.severo. De q̄busdā sanctis pōtificibꝰ ⁊ alijs. ſ. martino.bruccio.ieronimo.epo stridonino.maurilio.alexio.paula.

Capitulum primum.

Vi docti fuerit q̄ ...

si splēdor firmamēti. 7 qui ad iusticiā eru diunt plurimos: quasi stellę in ꝓpetuas eternitates. dañ. xij. Licet in sacrosancta eccla. post apłos semp fuerint viri illustres. qui nō solū sanctitate ſ etiam doctrina splenduerūt 7 eruditi sapientes. 7 insup̄ eteu illustrātes. tenebrias effugātes errōꝝ 7 viciorꝝ quasi stellę quas nō obscurat noctꝝ maxime tū bi clarueriāt a tempore ꝑsilūni magni vsq; ad tempora archadij 7 honorij imperatorꝝ. viri sacrissimi 7 doctissimi in scīa diuina atq; hūana. qui nō solū ꝓpria ꝓlocuti sunt. uerūm 7 hereses ꝑsurarūt. ſ etiam scripto q̄ viua fuerāt quotidie homines erudiūt. vñ eorꝝ opuscula ab ecclia sunt approbata vt pꝛ̄ dicit. xv. Sācta romana. Opuscula vicꝝ beati cipriani martyris epi cartaginēsis. Opuscula beati greg. nāzāzen epi. Opuscula beati athanasij alexandrini epi. Opuscula beati hylarij pictauēsis epi. Opuscula beati hieronimi stridonensis epi. Opuscula beati ambrosij mediolanēn. epi. Opuscula beati augustini yponēn epi. Opuscula beati Jheronimi. ꝓsbyteri. Opuscula beati ꝓsperi viri religiosissimi. Opuscula beati hilarij cesariēsis epi. Sz 7 di. xvj. i.c. Qm̄ sācte. in synodo celebrata generali sub infrascripto ꝑfirmant opuscula quorūdā aliorꝝ doctorꝝ grecorꝝ. ſ. theophili alexādrini epi. Dyonisij alexandrini epi Gregorij nisseni. 7 greg. theologi. Hic vt puto ē nāzāzenus. Timothei alexādrini epi. Cirilli alexādrini epi. et qꝛ horꝝ grecorꝝ vltio dictorꝝ. pauca habem⁹ latina opuscula laudeo his omissis de alijs priusquā. 7 vitam 7 alioꝝ flores exhibeo eorꝝ inferius ponem⁹. 7 ꝓmaxime que trāsumpta habent in decretis in diuersis locis.

Inter ceteros aūt .§.i.

refulgēs vt splēdor firmamēti fuit eusebi⁹ vercellēsis epūs ꝓtemporanē⁹ athanasio. E quidē sicut athanasi⁹ defensa uit fidē ꝑtra pfidos arrianos i oriēte: ita eusebi⁹ in occidē te. Et licet scripta nō dimiserit ꝓbo: nō plurimū ecclīaꝝ il lustrauit ſ dictantis exēplo. Sz ad tollēdā eoꝝ obtrectatiōꝝ que ēt mē errōnis. Adoertēdā multos illustres viros sub hoc noie mirabile ꝓtēpore nostros vel quasi vicinos. Et omisso eusebio illo nicomedēsi epō. q̄ fuit maxim⁹ fautor 7 defensor arrianoꝝ. Fuit ꝑuo q̄dē eusebi⁹ papa 7 martyr. ꝓcedens immediate melchiadē papā. cui successit siluester tpe ꝑsētini. Floruit eciā dē tpus eusebi⁹ cesariēsis epūs. qui scripsit hystoriā ecclīasticā. 7 cronicā a ꝓpe nini vsq; ad tē pora sua: 7 passus vt dicit martyriū de q̄ supra dictū est. Sācte tate q̄z vite 7 ꝑsētia refulsit eusebi⁹ ꝑsbyter rome: qui arguēs i facie 7 ꝑsentiā imperatorē liberiū papā arrianos de errore suo: intrepide i cubiculū artissimū clausus ibi coronat⁹ ē. Fuit i illis tēporibꝫ alius q̄dam eusebi⁹ nicomedēs. q̄ aliqua opuscula edidit multū laudēda. Et cui⁹ dictis hec habēt de ꝑse. di. q. Quia corꝑ assumptū ablatū r⁹ erat. ſ. xp̄c ab oculis 7 illatur⁹ ſ deitas ecclīarū erat vt die cene sacramētū nobis corpis 7 sāguis ꝑcrearet. vt co locet' inter p mysteria. quod semel offerebat' in pcō. vt qꝛ quotidiana 7 indefessa curreret ꝓ hominū salute redemptio: ꝓpetua ēt redemptionis oblatio. 7 ꝓbēnis victima vinēt in mēsa: 7 sp̄ plens cēt in gīa vere vnica 7 ꝑfecta hostia fide estimāda nō ſ hēnec ceteroqui celenda vsu fed interioꝛi affectu. vñ celestis confirmat auctoritas. qꝛ caro mea vere ē cibo 7 c. Recedat ē oīne infidelitatis ambiguū qñq̄dē q̄ auctoꝛ ē muneris recipe ē etiā testis veritatis. Hā inuisibil' accordos visibiles creaturas ſ suo corpi 7 sāguis ꝛbo suo secreta potāte ꝓuertit in vicēs. Accipite 7 comedite hoc ē corꝑ meū. Sicut ē ad mutuā ꝓpitiā dūi repēte et nubio sublimitāt extensa celoꝝ. ſfunda fu ctuū. valla 7 raz: pari potestate ispūalibꝫ sacramētis vbi ꝓpitꝫ ꝑtus. 7 erat effect⁹. Et qđ nouū tibi 7 impossibile esse nō debet. qꝛ in ꝑfectas terrena 7 mortalia ꝓuertāt: te ꝑm q̄ in xp̄o eo regenerat⁹ infroga. dudū alien⁹ a veritate. pegnū a misericōia. a salutis via intellect⁹ exulabao mortu⁹: subito inriat⁹ xp̄i legibꝫ mysteriꝫ innouat⁹. i corpus ecclie nō videndo ſ credendo trāsiit: 7 de filio ꝑditōnis adoptiu⁹ dei filius fieri occulta diuinitate meruit. In mēsura visibili ꝑmanēs maior fact⁹ es tempo inuisibilis sine quātitatis augmento. In exteriora nihil additi ē. 7 totū interiora mutatū ē. Sicut ſ sine corꝑali sensu virtute ꝓterita deposita subito nouā aduꝛ es dignitatē. Et sicut hoc qđ de lesa mēte curauit infecta dūnt. imaculata deterſit nō oculis ſ sensibꝫ tuis sūt credita: ita cū ad recordādū alia re cibis spūalibꝫ sanctificandis. sacrū dei tui corꝑ 7 sāguinē fide respice. honora. mirare. mēte pinge. cordis manu suscipe: 7 marie toti⁹ hausū interiꝰ hominis assume. hecille. Hic retho hoc⁹ vt refert vinc. lire. hystoꝛ i numerabiles q̄ ad plausꝫ ꝓpli ꝓnūciē ꝑfecte libros. magisq; hystoꝛ. secut⁹ ab his q̄ declamare volunt studiosissime legit. Scripsit aduersus indeos 7 gētes. 7 nonat ōnes ꝓpe que lib. x. Et omelias bnes sup euāgelia plurimas. Floruit aūt sub ꝑsiānio imperatore antiochie sepult⁹.

Eusebi⁹ vercelleñ. .§.ii.

temporibꝫ diocletiani et maximiani adhuc catholicus⁹ parauit⁹ cum parētibꝫ suis romā venit: rab eusebio papa baptisma 7 nomen accepit. Papa ꝛo eusebi⁹ ab angelo ante q̄s eū baptizaret. qualis 7 quāt⁹ vir exist̄ret instructus est: 7 quo eū noīe vocaret. In ipo enim baptismo mamas angelice vide sunt: que eū de sacro fonte leuauerūt. Virgo semp mānsit. Nullāq; femina post baptismū nec etiam matrē osculādo tetigit: nō despiciēdo matrē ſ culpā fugiendo. Cū aūt quedā matrona nobilis ex⁹ pulchritudine captꝰ vellet eū adire cubiculū. tota nocte plateas vibis circuiuit. 7 ad eius cubiculū custodiendū angelus ꝓmere nō potuit. vnde in crastinū ꝓpuncta ad pedes eī⁹ ꝓnoluit. 7 veniā petens qđ cogitauerat crimē fatet'. Marcus vero papa qui successit silueſtro eū ꝑsbyterū ordinauit. eo q̄ constantia fidei in eo ꝓspexerat. 7 iam. l. annorum esset. Tanta aūtē sanctitate claruit. vt i multarum solennijs inter mar⁹ rinos sacr⁹ mysteriū appareret. Post hec Julius papa videns arrianos sub constantio imperatore quasi ꝓpalate: confecrauit eum vibis vercellensis episcopum: eque tunc obtinebat inter alios ciuitates ytalie principatum. Cum aūt vercellas fuisset ingressus. facientibus hereticis cuncta ecclesiaꝝ ostia clausa sunt. vt nullus intraret. Sed beatus eusebius compta eoꝝ malicia ante ostium maioris ecclesie. Flexis genibus orauit. ostia clausa sunt diuinitus reserata. Cū aūtē beat⁹ eusebius omnes ꝓuincias occidentis. sicut athanasius orientis ab arriana pestē purgauerat sua doctrina: cōstantius imperator in exilium eū ꝓpellere laborabat. Intantū aūtē beatus eusebius arrianos insequebatur. vt aurentiū arrianum episcopum mediolanēsem ab omnib⁹ xp̄ianis expulsꝰ diam narit: 7 ꝓ eo sanctū dyonisiū ibi epiſcopum ordinaret. vñ iratus cōstant⁹ contra eū concilia ꝛgreganit. Cū aūt adueniens ad concilū mediolan. ad qđ ab imperatore fuerat euocat⁹. ibi lacerallet scripturā in fauorē arrianoꝝ. factam ꝑtra veritatē fidei. cū subscriptōe plurimū epoꝝ catholicoꝝ. q̄z ignoratia fuerāt decepti in verbo. irat⁹ constantius imperator tradidit eū voluntati arrianorum. Qui extrahentes eū de medio aliorꝝ epoꝝ fortiter flagellantes traxerunt per gradus palatij a summo vsq; ad imū: 7 rursus ab imo vsq; ad summū. Cuius lapidibꝫ gradū quassato capite multū sanguine iam fudisset 7 adhuc eis ꝑsentire nō vellet. iactis retro manibꝫ eū p collum trahebāt vt eis assentiret. Sz ipe nil passus dicebat ꝑsētē se i sua cōfessione manē. 7 ꝓ ea libēter occidi. Alijs aūt catholicis epīs ajatis exemplo eius missis in exilium: in carcere constrict⁹ 7 reclusus est apud ꝓpolum. Deinde arriani inde

abstractū negato cibo ⁊ potu septē diebꝰ i loco artissimo clausersit. Et post ab ꝙ dies ad artissimū locū missenit. vt ex nulla pte se posset vertere. vel aliquē suoꝝ videre. vbi angelica visitatiōe in tanta afflictiōe fuit cōsolat⁹. Demū ꝓtino defuncto cū iulian⁹ apostata sumpsisset imperiū. vt redderet se cūctis amabilē: humilit i sui principio imperij quēq; viuere sub lege q̄ vellet. ꝓpter qđ epi ab exilio sūt reuocati. ⁊ ipe eusebi⁹ liber dimissus. Post iulianū impe rāte iouiniano sopitis arrianis eusebi⁹ vercellas redijt. et ea popul⁹ cū magna exultatiōe suscepit. Sꝫ valēte postea imperante arriano. repullulāt arriani ⁊ vires resumūt ꝫ ca tholicos ⁊ ꝫ eusebiū ꝙ oeces visitātē seditionē erexāt. ⁊ vallata domo ei⁹. capsētes ⁊ supinū trahētes extra domū lapidibꝰ obruūt. sicq; ad dñm migrauit martyrio coronā tus. Sepult⁹ a discipulis i ecclesia. quā ipe cōstruxerat. Vixit aūt annis lxxx vig. ad minus.

Capitulum.xj.

Vasi flos rosarū i die

bus vernis: sic effulsit i templo dei athanasius. Rosa.n. pulcerrim⁹. floꝛe odore fragrās con fortat colore albo ⁊ rubeo vtiq; delectat: subtilitatis seu suc co refocat ⁊ refrigerat. Sic athanasi⁹ epi bon⁹ odor fuit fa ma ꝓbitatis. videntes delectant puritatis nitore ⁊ feruo re charitatis. doctrīa refecit infirmos fortitudīe. Et qđ mi rabil⁹. quia inter spinas psecutionū pl⁹ ceteris doctoꝛib⁹.

Dicitur ipe q̄ apd alexādriā petri martyris diē alexā der epūs agebat. cū post expletā solēnitatē puēros ad puri tatis clericos expectaret i loco mari vidit. vidit enim⁹ pue rōs sup oēm sanctitatis studiū imitatōē vt fieri solet ep̄m ⁊ eos q̄ gen mos ē ecclesie. Quos cū inter⁹ diuin⁹ expectaret. vidit ēt ab his gen q̄dā mysteria secretiora gestare? ille ꝙ ꝓbatos pueros imp⁹ ad se adduci. Qui cū adesset. q̄s eis iud⁹. ⁊ q̄d egisset. vel quō gestarēt: Illi vt talia ꝛ ei⁹ pueris negauere ꝓtio. deinde rē gestā ꝓ ordinē pādit ⁊ baptizatos esse quosdā cathecumenos ꝓfitent⁹ p arbana sia. q̄ indutū illi⁹ puerilis fuerat simulat⁹. Tūc ille diligenter inquirēs ab his q̄ baptizati dicebant. q̄d interrogati fuer unt. q̄due respōderint. vbi vidit fm religiōis nostre rītū cū cta cōstare: collocat⁹ cū cōcilio clericoꝝ statuisse dicit. il lis q̄bus integris interrogatōibꝰ ⁊ rēsionibꝰ acq; fuerat insula: nō debere iterari baptismū: si adiglen ea q̄ a sacerdotib⁹ mos ē. Athanasiū ꝙ ꝛ eos q̄s iud⁹ ille vt pbyteros ha bere vsus fuerat vel ministros. cōsecratis parētib⁹ sub ob testatiōe dei tradit ecclesie matrēdos. Paruo autem ꝛpe trāsacto cū a grāmatico fuisset athanasi⁹ instructus. mox tāq; fidele dni ꝑmēdatū a pentib⁹ restrinit sacerdotio. ac velut samuel q̄dā in templo dñi nutrit. Qui ēr ꝛpe nicen cōcilij ipius alexādrini epi aderat cōitāq; senē ꝓplurimū mirāb. Et ab eo ꝙrēte ad patres i senectute bona ad per randō posse ep̄m sacerdotale elect⁹ ē. i. epūs alexādrin⁹.

Sub aūt anno impij cōstātij. cū ipe imperat⁹ multū fa uerit arrianis. arian⁹ ipe vt ait Rufin⁹ li. x. eunuchi ⁊ q̄ circa eū erāt edoctū ad hoc ab arrianis epis diligēter at tendebāt: ne copia audiēdi imperatoē daret athanasio ne p eū de ꝛitate fidei edoceret. Sꝫ frequēter incusabāt athanasiū apd imperatoē vt auctoē oīm sceler⁹ ⁊ flagitiorum. adeo vt bonā corpis ēpiscopi delatū loculo imperat⁹ ipi ostenderet quod ab athanasio exilium magice artis gratia de arsenij cuiusdā corpe cōfirmabāt. Quapropter irat⁹ imperat⁹ cōuocato apd tyrū cōcilio. inbet athanasiū con uēnari. missio vno elatere suo. ex comitib⁹. reo ducit athanasius. In cōsilio agit sedētib⁹. surgit emuli eius arriani dicētes. Ecce brachiū arsenij quod ipse ei abscidit. qua de causa ipse qui psens ē dicat. Hic arseni⁹ inuenis cle ricus erat ⁊ ꝓpetraro quodaꝫ delicto cū timeret puniri nem athanasij: fugit ad loca ignota. Interea arriani erti mātes ei⁹ illo ꝛpe nō reuertiturū adhocū illi sen accessiunt⁹ brachiū p̄cōcētes a quodaꝫ cadauere. secrete illud ostē derūt imperatori. ⁊ post in pcilio asserētes athanasiū absci disse arsenio. nō punitionis ꝓtextu: sed ad faciendū ma lefica. Sed cum aliqui ex catholicis antea percepissent calūniam paratā contra athanasiū. procurarūt vt ille ar senius quesitus ⁊ inuentus occulte veniret ad ciuitatem vbi erat concilij congregatij. ⁊ latenter maneret quousq; ꝓ eo mutaret. Cū ergo surrexisset in concilio illi emuli eius e ⁊ brachiū ex cilium omnib⁹ ostēdissent. ꝓpter qđ mul ti episcopi ex catholicis nescientes fraudē illoꝝ ceperāt ipsum bonoꝛi habere. Surrexit in medio athanasius vi cens. Nosti⁹ hunc arsenū. Respōderūt plurimi. Optī me nouimus. Et ille. Mittat ergo ꝓ eo ⁊ veniat ⁊ veri tas facti elucescat. Subito qui eū nouerāt ⁊ locū eius: p gunt ꝓ eo. Et cū adueniss⁹ dixit athanasius. Ostende arseni brachium dextrum. Quod cum ostendisset integ rum dixit. Ostende ⁊ sinistrum. Et cum integrum etiaꝫ appareret: detecta est calumnia. Introducitur quoq; accusatio mulieris cuiusdam que se diceret subintroduc ta ad hoc ab arrianis. aliquando hospicio athanasiū re cepisse: ⁊ ab eo noctu nihil suspicantem vim cōmissis esse perpessam. Introduci ad hoc athanasius inbet. In greditur cum Timotheo presbytero suo. eiq; monet vt postea q̄s mulier dicendi finem fecisset. se tacente ipse ad ea que dixerat respōderet. Cuiꝰ mulier ea que edocta fuerat peroasset. Timotheus conuersus ad eam. Vere inquit mulier. Ego mansi apud te aliquando aut vm ti bi vt assens feci. Tunc illa vt mulierum se talium ꝓcaci tas habet obmixa Timotheum. Tu inquit mihi vim feci sti: Tu in illo loco cōmaculasti castitatem meam: Simul ⁊ conuersa ad iudices obtestari fidem dei cepit se vera di cere. Tunc omnes ridiculosus pudor habere cepit. q̄ tas facile tacente reo. factio compositi criminis patuisset. Ve rum quia non iudicandi sed oppugnandi hominis concilij gerebatur. fragor omnium repente attollitur magum es se athanasium. ⁊ de cipere obtentum oculos conclamatur. factoq; impetu suis eum discerpere manibus para bant. Sed archelaus qui cum ceteris ex ꝓcepto impe ratoris concilio ꝓsidebat. ereptum eum de manibus di scerpentiuꝫ per occultos exitus eduxit. Concilium tamē rursum conueniens tāq; si omnino nihil deprehensiuꝫ fa uisset: vt confessum de intentatis criminibus Athanasium condēnat. Et gesta in hunc modum per orbem terre mīt tes ad sceleris sui consensum imperatore contegente ceteros episcopos perpulerunt. Hinc iam toto orbe pro fugus agitur athanasius. nec vllus ei ad latendum locus superat tutus. Inbuit ꝓpositi. comites. exercituiq; ad insequendum eum monentur edictis imperialibus. premia delatoribus proponuntur. siquis viuum maxi me. sin minus caput athanasij detulisset. Tyratoris regni viribus frustra aduersus eum cui deus aderat certabatur. Interea sex continue annis ita latuisse ferur in lacu ci sterne non habentis aquam. vt nunq; solem videret. Sꝫ cum per ancillam que sola conscia dominorum officio q̄ ei latebras praebuerant. videbatur indicatus fuisset: tanq; dei spiritu admonitus ipse nocte qua ad eum comprehē dendum cum iudicibus veniebatur. emigrauit ad alium locum. Ita illi qui venerant frustrati. dominis quoq; in fugam conuersis. de ancilla vt falsa indice penas sumunt. Extunc accessit athanasius ad partes vbi regnabat con stans frater constantij. a quo honorifice susceptus audi ta eius vera doctrina ⁊ inulta persecutione: literas scri psit constans fratri etiam cum minis vt eum restitueret in loco suo. Sicq; reuocatus ex exilio alexandriam reuertitur. Hic autem refert sozomenus in historia tripartita. Procedente aliquando athanasio per alexandriā cō tigit asolantē cornicula clamitare. ⁊ statim pagani circūstantes quasi magoꝝ deceptores petebant vt eis aperiret quid cornicula illa significaret. Multo ille subridēte. Cras inquit latina lingua dies futura est in proximo. hoc ergo

clamit. Is triste vobis futurum crastinū dē signat. Altera die venūt litere impatoris ad iudices ībēres vt pagani nō pourderent ingredi ad tēpla sua. neqs solēnitates suas celebrare. Hīc ergo destructa ē venerabilior eorū gene ralis qs festiuitas. Sed interfecto constāte iterū athanasius de volūtate cōstantij ejcit de sede alexādrina. z alī georgi nōie. p eo ab hereticis epūs deputat. Sz vt scri bit Hyero. in cron. Post tps georgio p sedītionē popu li incēso q in locū athanasij fuerat ordinat alexandriā re uertit athanasius. Sz postea impante iuliano apostata. cū oēs magi z auruspices quib ille itēdebat assentirēt. nil pspexū successisse. nisi athanasiū occiderēt. iterū vt ait Rufin mittit exercit. iterū duces. iterū oppugnat eccle sia. Hīc qs melli z dītes populi circūstarēt. ppbetico apud eos sermōe vsus fuisse phībet. Nolite inquit o filioli p turbari. qz nubecula ē z cito ptransiet. Hīc qs discessisset z nam p flāmā iter agēte. comes q ad hoc missus fuerat co gnito eius itinere insīter eū insequi cepit. Et cū forte ap plicuisset athanasij nauicula ad quendā locū. cōperit a p tereūtibus post tergū esse persecutōē suum. z iaz vbi pspice ret iminere cōterriti oēs qui aderāt socij. beremum suade bāt ad fuge psidiū petendū. Hīc ille. Nolite o filioli de terreri. Eam magis ī occursum persecutori nostro. vt sciat qz lōge maior ē qui nos defendit: q qui nos psequit. Et cōuersa nauicula iter agere obuiū sibi se infectabat aggres sus est. Ille q nullo genere suspicari posset in occursum si bi venire quē quereret: tāq ptereūtes aliquos interroga ri iubet vbi audissent eē athanasiū. Hīc qs audissent se vi delle eū nō lōge euntē tota celeritate ptransiēs. qperat in anū festinās capē quē ante oculos positū videre nō po tuit. Ille vero dei virtute etiā munit alexandriaz redīt. ibiq tuto latebras vsq; ps ecutio cessaret exegit. Et nota q. xix. q. iij. §. Cētra. dicit gratian. q paulus pri mus heremita i testamēto collobiū suū rēqt athanasio epō alexādrino: tunicā Io. b. Antonio. Hīc aūt supra dicta ē q athanasi sex annis i cisterna latuit sub cōstan tio impatore. alibi aliter legit. vt refert vicē. spec. hist lib. xviij. vicz q arrianis sub cōstantio pfato. b. athanasio ca lūmias excit ānlo ille corrupti iudicū declinās. nō amico vel parēti vel clerico se credidit. Sz cū apparitores subi to domū ei intrassēt. tunica birzoq; vestis media nocte fugiēs ad quēdā virginē deuenit. Que virgo cū fuerit in uenis pulcra valde. cōspect oīm vtare cōsueuerat alexandria. Cū ergo ad hāc virginē athanasi cōfugisset. taz inopināte rei pterite novitati sanct eps ait. Ab arria nis inquietor z calūniosis criminib incurs. Ne igitur. z ego irrationabili nota defouner. z q ad penā meā nō pati sūt. ppter me nūāt in peccatū: magis credidi fugiēdū. De us aūt revelauit mihi hac nocte q apud nullā sicut apud te possim saluari. Hīc illa cōgaudēs in dño. p iectis cogi tatiōib vanis. sanctū illū p sex annos itra celle sue secre ta celauit. q dū pfatus cōstanti impator vixit. Ipa pe des ei ablues z oia necessaria p se ei ministrās. libros q; quos ille ōrebat. mutuo sumēs z legēdos prebēs. Null tū in vrbe q posset inuenire potuit: donec pstantio mor tuo rursus nocte. ppriis vestib indut. in ecclesia subito cūctis stupētib apparuit. Dēs enī se videre credebāt eū tanq ex mortuis suscitatū. Amicis aūt intimis suis satis faciebat dicēs. Idcirco me ad latebras vestras nō contu li. vt rute iurare posseris q vbi degerē nescireris. Et quia necesse erat vbiq me ēē. ī cella dī virginis latui. vbi me celari null suspicaret. eo q inuēis z pulcra videret. Sic ergo z ipsi z fame vel gloie mee profui.

De libris athanasii .§.i.

ab eo editis. Hyero. de vir. illu. de eo sic fat. Ferunt eius aduersus gētes duo libri. Et cōtra valentē z vtatū vn liber. Ō virginitate z de psecutiōib arrianorum plurimi. Et de psalmoīs titulis. Et de besūsis antonij monachi multū pligta z laculēto sermone. z plura alia que a latinis raro habētur. Fecit z ipse symbolū fidei q incipit. Quicū q vult ē. qui cantat in prima die dñi. vñicis in eccle sijs ni si maior solēnitas interoptat. Et licet ad fidē romanā p tificem spectet symbolū fidei edere. nō quia ab athanasio editū. sed qt ab ecclesia vniuersali approbatū z auctentiza tum vt plenū catholica veritate: ō ab omnib z publice pnū ciat fm Leo. fidei scie. Dicit ār vincē. spe. hi. li. xv. q inuenit liber athanasij exhortatoī ad monachos valde vtilis. de q infrascriptos flores excerpsi. vicz. Hilarian vobis in christo. licet huī principijs iniciatis. vt sit in choato vestra pfectio. Et ad verā vīcēdi frugē gradū interpositos prenalētes apice ipsi culminis occupato sū mam teneatis. Nec dū me nō solū libēter. sed etiā amāde audistis: impudenter me vestro amore fecistis. Precedentes enī duco z vltra mensurā mee possibilitatis extensus. quos seq cupio ducere cōpellor. Abstinētia cōtinētie nutr est. q facilius frenios patit: si nō deliciarū calcaribus in citet. Nec illud a q abstinēt illicitū credūt: ipsi sibi premi us sui laboris iminuūt. Illicitis enī cauere ingū necessita tis ē. Permissa vincere mag arbitrij. A malis abstinere merces ē. dū cipline bona sup gredi libertas arbitrij: nō fi nis imperij. Oratiōes si fieri pōt sola legēdi intus capedo disrūpat. Sit victus facilis. vestitus q vilis. Vita vestra iubeat lingua suadeat. qi plus auctoritate exemplū. q ſmo gestat. Feminas pbas z religionis studio vero dedi tas cū mēsura veneratōis honorate. vt nec austeritas ni humana: nec sedulitas sit remissa. In loquēdo aūt cū eis pcipue vobis etas. bona. solitudo. viranda sunt. vt vitet oē qd cōtra vos pōt fingi tanq possit z credi. Ipa fame femia pu qs natriant interēat. Nō. n. tantū vobis fides facti si possibilitas fere etiā ē relegāda mēdacij: vt nō blas phemet bonū vestrū. Beata ē vita z pclara. de q nihil ls falsitati. nec me pterit seculares labores inuidia i obtrecta tionē semp religiōis ardere. § vtat mūdus sua natura: vū tū nihil inueniat i nostra disciplina. Falsitas ex more iacte tur: dū nec verisimile possit esse qd dicit. Nemo tū debet pēnere vulnus infamie. qz semp cōuenit famā simulare. § eo attētius pcauere: q solet etiā ficta cōponere. Necessarius sit e domo z rar egressus. quē vt religiōis nō ertule rit. aut ad su bsistētia vict cū exercēdi opis ordinauit. Mu nerib cūctis nullā ad quotidianū cibū annuā vestitū sup perāt abstinete. scientes ē scriptū. Nihites alimēta z q; te gamur his ptēi sim. vidua paup pl oīb misit. qi n pōt ē parū qō totū ē. Nec q; pl ampli dedit: q; sibi ni bil reseruauit. Cur vīcēdi voluntate q; nō solueat: qō motiē di lege ē rumpendā. faciēs de sorte mercedē vt de necessi tate virtutē augeat. Quinimo rē familiā rē suā erogās. de quis magna. de vilib pciosa. Ō cadacis et na faciat. Bille.

Capitulus. iij.

Vasi luna plena i die

b suis. sic effulsit i templo dei. bylas. pictanēsis epūs. q floruit eo ēt tpe. Hic vt refert vincen. spe. hist. li. xv. c. xvij. et gestis a. an burgēs fuit gēte cōtanic. Fuit aūt sp optim rpian z sacra scriptura sapiē tissim. De eo legit etiam. q cū i adolescētia literis op daret. nec ita cito pficeret vt cupiebat. diffidēs v adepti one scīe: recessit a scolis. ponēs aliq vacare. Cū aūt pgeret i via reppit quēdam puteū i ore hūs lapides erectos ma gnos vt mollis ē. Cernēs aūt lapides illos canatos i aliq bo locis ex assiduitate hauriēdi cū funē. resūpsit vires mētis z fiduciā dicēs. Si funis q ē ita mollis ex assiduitate frican di lapidē hūc ita durū ipm infecasse z cauā fecit. z ego cōti nuādo vtiq pficere potero z pfice desiderū meū. vñ ad scolas reuersus ceteros anit studiū. z acutissim atq doctis sim effect ē. Tā cū vidisset pictauenses q tota virtute oēs hereticos expugnabat eōs in epm oēs elegerūt patrē. Qui statī ex ardore fidei nō solū terrā suā sed totā franciā ab hereticis defendens. suggestiōe duor hereticoz ab impatore constātio q z ipse hereticus erat exulat ē. qa

sapiam eius sustinere nō poterāt. Exulat⁹ autē accessit ad insulā gallinariā. que cū esset plena serpentibus ipo illuc habitāte oēs serpētes de illa insula dispenerūt. In loco tali vero habitu cū habuisset vxorē. ex ea suscepit vnā filiā quā apram vocauit. Que postq̄ bylarius pater ei⁹ esset epūs factus. spōsum terrenū quereret bylari⁹ sua psuasione ad ppositū virginitatis induxit. In q̄ cū firmas videret. timēs ne i futurū a ppōsito sancto declinaret. instātius dñm rogauit vt eas ad se vocaret nec vltra viuere sineret. Qđ ita factū est. nam post paucos dies in dño obdormiuit. Quā pater ppinq̄ mātio sepeliuit. Hoc vxor attendēs rogauit. a ipsa vt deuotissima mulier bylarium epm. vt qđ p filia obtinuerat hoc ita p se ipse impetraret: qđ ita secutū est. ipa ad dñm migrāte. Quarto autē anno exilij sui iussit imperator constās vt oēs epi exhiberentur. Tunc bylarius. a de veritate fidei disputarēt. Reuersusq̄ sanctus bylarius petijt ab imperatore sibi dari licentiā loquēdi. Sed illi duo epi non sustinētes facundiā eius. obtinuerūt ab imperatore q̄ redire pictauiū cōpelleretur. Redeūt ergo pictauiis obuiauit quedā mulier flens filiū suū fere bapt̄mo defunctū. Cui precibus a lacrimis motus sanct⁹ bylarius cū suscitauit. Legit etiam de eo vt refert vincē. vbi supra. Et Jacobus de voragine. Ut arriana hereli p orbē furēte. etiam leo papa hac pste deptiuat⁹ fecit oim epoꝝ cōsiliū cōuocari. Venit a sanctus bylarius q̄mus tardius. armis tā fidei munit⁹. Cūq̄ nunciatū esset eū adesse p foribus. papa nō velut sero venienti sed magis vt catholico indignat⁹ mādauit synodo vt nullus ei allurgeret coepiscoporū. aut locū cōfessionis ei annueret. Presentat⁹ ergo vir dei cōsilio. reliderēs cū reuerētia salutauit. Cui papa quasi quē ignoraret insultans sic respōdisse fert. Tu es bylarius gall⁹? Et ille. Nō sum inquit bylari⁹ gallus: sed de gallia. Ac si diceret. Nō sum natione gall⁹. Si de gallia fuī. erat enī gēte equitantes: pontificali aūt dignitate preeminebat gallis. Papa aūt animi stomachatiōe motus ait. Et si tu bylari⁹ de gallia: ergo leo aplice sedis romāe iudex. Tūc bylari⁹ a⁹ pmaceē cōtrouersiā intelligēs. rūdit ei. Si leo es. nō tū de tribu iuda. Et si iudicās residēs. sed nō i sede maiestatis. Mox ille spreta sede imo sedis dignitate surrexit. multūq̄ plagā antilite mūdi exinit dicens. Vide q̄ ad te reuertēs ab his tumidis fmocinatōibus humiliatā desistas. Et sic ait bylari⁹ nō redieris. Tūc vir sanct⁹ terre se insidere paras vuisse simpler ferē. Dñi e terra a plenitudo eius. Ad quā vocē statim ipa tell⁹ vt ferē erumpēs surlus exceruit: cuiq̄ in medio residentiū episcoporuꝝ sessū nec humiliosē parauit. Qđ vniuersis a marīe catholicis stupēribus. deūq̄ p sancti merito collaudātibus: clamor attollit. apostolico repētino defecisse interitu. Sicq̄ synodus dilūgit. a epi omēs cā reuerētia in laudib⁹ beati bylarij ad ppria. ex tocis capute cōuento reuertunt. Verū quia nō reputur clare eo tpe aliquē fuisse in papatu nomine leonē. adeo ad cōsonantiā miraculi hui⁹ cū beator. dicit vincē. vbi supra. a Jaco. q̄ posset dici q̄ liber⁹ papa qui cōstantio fauebat. a alijs arrianis esset binomius. a dicere tur a leo vliber⁹. Mendū enī erat intreductū mos ecclesia. q̄ in creatiōe pape ei⁹ nomē mutaret. Clarū ē. n. illuꝝ liberū fuisse papā tpe bylarij. Vel forsan circa illud tempus fuit aliquis antipapa dict⁹ leo. in hystoria ecclesia. ſs nec in trigenta. vel croñ. Hiero. nil de hoc dicit. vnde p dubia re habet.

Infirmatus autez .§.i.

sanct⁹ bylarius pictauis reuersus. cū obrū suū inuenere cognoscetes vt refert Vincē. Fecit ad se venire leoninū ciuitatis ipsius pbyterū. quē magis diligebat. Cūq̄ imnēte nocte eū exire. a si quid forte audiret renūciare iussisset. ipse voces tumultuātis populi ciuitatis ad hoc se audisse reuertēs exposuit. Et cū circa eū vigilaret sūē a⁹ expectās: media nocte iterū iubet exire. a quid audire posset iacēti referret. Qui dū se nil audire renunciat. mox nimia clamus quā nec ipse presbyter sufferre poterat intra ut ad eū. Et sic paulatim recedēte tumie migrauit ad dominū. Duo aūt negociatores. aliqñ dū ad sancti eiusdē basilicā deuenissent. habētes formas seu massam cere quasi socialiter in cōe. vn⁹ allocut⁹ est alterū vt eā tāto cōfessori offerēt. Sed incalliꝝ sua verba ī alio sui socij hoc nolētis exp̄dit. Ipse tū cū collega suo in oratiōe p̄sternitur. cerāq̄ illā ante sepulcri cācellos exp̄sit. Mox ad omnes equalitatē spēs ipsius cere se vndit. Et pte illius fidelis oblatois accepta: pa altera vidēte plurimis volendo se vsq̄ ad alios cācellos. natu diuino cū oi cōtumelia ē repulsa. quasi sanct⁹ nollet accipe quod alter illi denot⁹ nō obtulit. Tūc ille p̄fusus ingemuit. maioreq̄ postea obtulit. Itē cū quidā puer quadā vice ad spē obdormisset iacēs ore apto serpēs ingressus ē os eius. Quē cū patrēs eius dormissent ad basilicā sancti bylarij. p̄straverūt se ī oratiōe p sanitate pueri. Mox ex ore pueri egressus ē serpēs. q̄ statim veneno cotā oibus effuso mortē puerūq̄ sospes reddit. Hiero. in lib. de viris illu. Bylari⁹ aduersus arrianos. xx. libros cōposuit. a intitulauit. credo de trinitate. Alīi libū de synodis. quē ad gallias epos scripsit. Itē psalmoū cōmentarios primū a scdm. in q̄ opere imitatus origenē. nōnulla a de suo addidit. Est a alī⁹ libellus ad cōstantiū q̄ cōstantinopolim ad eū direxit. Itē liber aduersus vsatiū a valentē hereticos. Fulcionā arrimnētis a seleucētis synodi connēs. Itē liber hymnoū a mystenoū ali⁹. Itē cōmentarij i matheū. Et tractat⁹ in iob. quos de greco origenis trāsulit ad sensum. Et ali⁹ elegās libellos cōtra arrentiū. Et nōnulle ad diuersos epl̄e. Mortu⁹ est aūt pictauis valentiniano a valēte regnātibus. Hui⁹ ex libro tractatus aliq̄ dicta ponunt⁹ vt appareat plenitudo doctrine eius.

Circa materiā pas- .§.ii.

sionis dñi. bylari⁹ x. de trini. sic ait. Unigenit⁹ de⁹ homine verū fm similitudinē nostri hois ī defectiōe a semetipso sumpsit. In quo q̄uis aut ictus incideret. aut vulnꝰ delēderet. aut nodi cōtorquerēt. aut suspēsio eleuaret: asserunt quidē hec imperū passionis. nō tū doloꝝ passiōis inferūt. vt relū aliquod aquā perforāt. vel ignem cōpungens. vel aera vulnerās. Oēs quidē has passiones nature sue infert vt forāt vt vulnerāt. vt cōpungat. sed naturā suā i hoc passio illata nō retinet: dū i natura nō ē. vel aquā forans. vel cōpūgēs igne vel aera vulnerans. Cuius a materia teli sit a vulnerare a ppūgere a forare. Passus q̄des rpc. dū cedit. dū suspēdit. dū moritur. si in corp⁹ ictus passio. nec nō fuit passio. nō tū naturā passiōis exercuit. dū a penali ministerio pena deseruit a virt⁹ corpis sine sensu pene vīs penē in se deseruētis excepit. habuit sane illud dūi corp⁹ dolorū nostri naturā. si corpus nostrū id nature hꝫ vt calcet vndas a deslip eat. nec clause dom⁹. obstaculis arceat. Et ita si dūi corp⁹ solā ista natura sit vt ferat ī hāc a sūtat in liq̄dis a stricta trāseurrat. q̄d p naturam hūani corpis carnē ex spū cōcepā iudicam⁹. Caro illa de celis ē a hō ille de celo ē. habēs ad patiendū corp⁹ a pass⁹ ē. si naturā nō habēs ad dolēdū. Et infra. Quare igit ī firmitatē dñatas hui⁹ corpis credia. cui⁹ habuit tanā natura virtutē. s. pūternare q̄ ad capiendū venerāt. Hꝫ forte doloꝝ vulnerū tumult⁹? Quē rogo o tu dñice infirmitatis auctor? penetrātis carnē clauū hūit terrore. q̄ excussā arem solo restituit attactu. Producēs hec aure⁹ man⁹ clauꝫ dolet a sentit vuln⁹ q̄ alteri doloꝝ vulneris nō relīq̄t? Pungēte carnis meta tristis ē. cui⁹ attactu caro posse dē sanat. Et infra. Collans agit dictoq̄ gestoq̄ virtutibus. dem ostrauit n ē ambiguū i natura corpis ei⁹ infirmitatē corpe n fuisse. a passionē illā hꝫ corpi illata sit. nō tū naturā volendi corpis ablatisse. q̄ licet forma corporis nostri

esset in dño: nō tamen vicios infirmitatis nostre. Forma erat in corpe qđ ex pcepto. f.f. virgo pgenuit. Bñle. Que verba qz obscura sūt in mēnbo simpliciū generare posset errorē nō sane intelligētibo. Hī supficie sonare videnť q̄ chūs⁹ in passione nō habuit verā doloz ingētū bō. Aū. b. Tho. in. iij. sentē. di. xv. ponit triplicē modū di cēdi. Primus ē sm̄ word. eoꝝ pantheū. q̄ dixit bylanuz illa retractasse in quadā epistola q̄ ei⁹ dicť. Scīus mo dus ē q̄ loquať hic de chūsto fm̄ natur ā diuinā: in q̄bus ne dubio nō fuit doloz vel alia p assio. Dēsp̄tabat enim bylanus illis verbis cōtra dños q̄ dicebāt dei filiū creaturā esse. Tercⁱ⁹ modus exponēdi ē magistri sentēciarū. in. iij. lib. vbi ponit dicta verba 7 cōsūlit i hoc. Nō simpli citer bylan⁹ voluit a chūsto excludere dolorē. timorē. et hūsmōi. sed tria q̄ sunt circa dolorē. Primū ē dominiū doloris. vñ dicit. Quare igit infirmitatē dñatus ꝛc. q̄a doloz 7 timor fuerūt in eo. nō fm̄ passionē. pur ē in nobis qz obfuscāt aliquātulū rationē in nobis ꝑ non in chūsto. Secundū est meritū doloris. qđ notat cū dicit. Nō tñ vi cios infirmitatis ꝛc. Et iterū nō habēs naturā ad dolen dū qđ dicit. qz nō erat in natura eodo ad dolorem ex aliq̄ merito peccati: sicut ē in nobis. saltm ex originali peccato. Tercū qđ excludit a chūsto ē necessitas doloris. qđ notať cuz dicit. Videam⁹ an ille passibilis esdo ꝛc. habebat enim rōe. vñ nmouē 7 misericaz a sensibilitate excluderet si voluisset. qđnđ est in nobis. difficilimo vbi poteꝝ videre.

De sacramēto eu- .S.iii.

charistie. Idē Hylar. viij. li. de trini. sic sať. Nō ē būano aut seculi sensu de his rebꝫ loquendū. neqz p violentiā atqz impudentē p̄dicationē dictoꝝ celestiū scīetie alienē: atqz impie intelligētie puersitas extorquēda. De naturali. n. in nobis ē chūsti veritate que dicim⁹ nisi ab eo vidi mus assūte atqz impie dicim⁹? Ipse. n. ait. Caro mea ve re ē esca: 7 sanguis meus vere ē potus. Et q̄ edit carnem meā 7 bibit sanguinē meū. i me manet 7 ego i eo. De veri tate ergo carnis 7 sanguinis nō ē relict⁹ ambigēdi locus. Hāc. n. rip̄sius dñi. p̄fessiōe 7 fide nostra vere caro ē 7 ve re sanguis ē. 7 hec accepta atqz hausta efficiūt. vt nos in chūsto 7 ip̄e i nobis sit. Et q̄ ipse i nobis p carnē. Q̄ ait nos i eo p sacramētū cōicate carnis sm̄: ipse testatur di cēs. Vos me videbitis. quia ego viuo 7 vos viuetis. qm̄ ego in patre maneo: 7 vos i me 7 ego i vobis. Si volūta te fm̄ intelligi vnitatē vellet. cur gracīā quēdā atqz ordi nē cōsūmāde vnitatis exposuit: nisi vt ille i patre p natu rā diuinitatis: nos cōtra i eo p cospalē ei⁹ natiuitatē. vt le rursus i nobis p sacramētoꝝ inesse mysteriū crederet'. sc sic pfecta p mediatorē vnitas doceret cū nobis se ma nēnte: 7 ip̄e maneret i patre. 7 i patre manēs ip̄e maneret i nobis: 7 ita ad vnitatē pficiscremur. cuz eo q̄ naturalit fm̄ naturā nr̄ā ineſt: nos q̄qz i eo naturaliter ineſſem⁹. ipo i nobis naturāliter pmanēte. hec bylan⁹ de cō. di. q̄. In chūsto pater. De diuinis psonis 7 equitando earuz 7 h. insimōi sic ait i eodē libro. de trini. Immēsus ē q̄s ego? l. quer̄do de mysterio trinitatis. 7 incōp̄hēnsibile. extra significētia sermōis. extra sensus intēcionē. Nō annūciat'. nō attingit'. nō tenet'. verboꝝ significātia ipius rei natu ra cōprehēnsibilis. Solus contēplatione inspicabile lumē ob cecat intelligētie capacitatē. qđ fine nullo cōtinet'. excedit. Mihi g̃ in sensu labes ē. In intelligētia stupor ē. In sermone vero nouā infirmitatē. f. silēnū cōtinet. Periculosum nimis ē de rebꝫ tāis ac tāre cōdito aliq̄d vltra p̄scriptuz celeste p̄sere. vt vltra p̄finitionē dei fmo de deo sit forma fidei certa ē. Nō ergo aliq̄d addēdū ē: sed mod⁹ cōsūl tudōus andacie. quicq̄d vltra quent' nō intelligit'. Idez in primo de trini. Optim⁹ ille lector ē. q̄ dictoꝝ intelligētiā expectat ex p̄dictis pon⁹ q̄s imponat. 7 retulerit magistꝝ attulerit. neqz cogat id videri dictis cōtineri: qđ ante lectionē p̄sumpserit intelligendū. Cū igit de rebꝫ dei fmo ē. cōcedamus deo sui cognitionē. dictisq̄ eius pia venera tiōe famulemur. Idē in eodē. Intelligētia dictoꝝ ex cau sis ē assūmēda dicēdi. qz nō sermōi res: sed fmo rei debet esse subiect⁹. extra de verbo. sigi. Intelligentia.

Capitulum. iij.

Basi ignis effulgens

7 duo ardēs in igne fuit magnus basilius rpe Juliani apostate 7 valētis. 7 aliox. Ignis per ardētē dilectionē. effulgēs p doctrie irradiationē tb⁹ ar dēs igne p deuotaz cōtēplationē. Pater dicť mona chorū i oriēte: sicut bñdict⁹ in occidēte. Regulā vivendi eis scripsit. Mōasteria duplicia sūtur. s. virox 7 mulierū i vno mōasterio: sepatim tñ i maria honestate. q̄ pclimo dū ecclesia ꝓpter pcula absūlit. vt babet'. viij. q. q. Diffi nim⁹. Hic i visiōe oñus ē sancto viro effīē. colūna ignis peingēs vsqz ad celū. vt babet' infra. Refert aūt ian cenus amphiloc⁹ q̄ virā eius mirabīē scripsit. q̄ cū basil⁹ esset septēno a parētib⁹ ītens tradit⁹ ē. Postea matrem verbox athenas adijt. vbi cū gregorio nazanzeno 7 iuliano apostata 7 libanio sophista studuit i doctrina greca i q̄ inuenire nō valuit dcū cūm creatoē. vbi dū esset. qua dā nocte diuin⁹ quidā ei fideī splēdor accēdit. 7 illustrare eaꝫ christiane religiōis scripturas pcepit. Quo accēsus spā in egyptū pfect⁹ est: libroscp sacros perqr. Redien sqz dūinarū scripturarū studio vacauit. ac in grecia mul tis mūdanis phis vīā salutis ostēdit. Inter q̄s eubolū pce ptorē suū requirēs. inuenit eū inter discipulos iā cōfectuz senio ꝓsperāre. Reprehēdit eū. Hī aūt q̄ cū eo erāt. q̄s reprehēdit re inquīt o philosophe. Qui rīdet. Aut deus: aut basil⁹. Conersusqz ad basiliū ait. Que ē dffi nitio phie. Qui rīdit. Pria diffinitio phie ē. meditatio mortis. Et ille admirās ait. Quis ē mūdus. Et ille. Qui ē sup mundū. Et dulces quidē sūt mūdi fmones: Amar⁹ aūt ē mūdus ei q̄ continet eū⁹ vicios. Et alia ē voluptas corporalia voluptas spūs. 7 simul hec coesse nō possunt cuidā. Nemo. n. pōt duobꝫ dñis fuire. Inhusqz dicto ī cibati māserūt cōquirētes de verbo vite. Tūc eubol⁹ co gnita ab eo via veritatis humiliauit se sub eo: offersūs se 7 sua. vēditisqz omnib⁹ que habebat 7 datis paup̄b⁹. vt iret hierusalē: venit antio chiā. vbi libanio sophiste 7 di scipulis eius cū verbū dei p̄dicassent: venerūt hierusalē. ibiq̄ ab episcopo maximino regenerationē p̄ostrati pe tentes: veniūt cū eo ad iordanē. Et ecce basil⁹ signū re uelati fidei eius. Tūc venit sup eos fulgur. et columba ex eodē fulgure. que turbās aquas reuolauit i celū. Et post annū baptizati redierūt antiochiā. vbi sub milicio episco po diaconus ordinat⁹ est basilius. Deinde cesaream ade untibus noctuma visione reuelat⁹ est eusebio adueīus eo rum: 7 quia successor eius fieret basil⁹. Quod non mul to post factū est. Consecrans aūt petꝝ sibi dari gra tiam 7 intellectū ꝓpt̄ꝫ sermonibus offerēdi sacrificiuz altaris. Et post septē dies in extasi factus in aduentu spīn tussancti ministrare cepit. Quadā nocte aduenit ei domi nus ihesus in visione cū apostolis faciēs p̄positionē pa nis in altari: excitauit eū dicēs. Repleat' os tuum laude vt singulis diebꝫ offeras mihi sacrificiū. Quinon serenus oculis visionē accessit ad altare 7 scripsit i carta. Repleatur os meum laude vt hymnū dicam gloie tue. Et post finem orationis expleuit panez 7 diuidēs in tres partes. vnā cōmunicauit: aliā retinuit cōsepelīri sibi. teriā im ponēs colībe auree que sup altare pendēbat. Et exeūte eo eubolus 7 cleri princeps q̄ stabāt ante portā templi p̄o strati. dixerunt se vidisse lucem intelligibilem in templo. 7 viros candidatos: 7 audisse vocem populi glorifican tis deum. Et congregata multitudine in ecclesia ad diui n⁹ mysterium. quidam hebdeus mysteriuz officij explo rare volens permisit se populo. 7 vidit infantez parti-

ri in manibus basilij. Et accedēs cū alijs sumpsit vere cor
nē ꝛ vere sanguinē. Hō indocās vtos. fue bapeizatus est
cum omni domo sua.

Quidā etiā senator .§.i.

nomīe pcrius suū filiū voluit deo ꝓsecrare. Cui mundēs
dyabol⁹. vnū de seruis eius ad amorē suū accēdit. Qui
alloquēs incātatorē vnū accepit abeo epistolā dicentes.
Vade ꝛ sta sup monumentū gētilis nocte ꝛ exalta chartam
i aere. ꝛ astabūt demones qui ducēt te. Quo facto.
dyabol⁹ legēs epistolā ait. Credis in me. Et ille. Credo.
Subdidit dyabolus. Abrenūcias christo. Qui ait. Ab
renūcio. At dyabolus ghidi inquit estis vos christiani. q̄
quādo opus habetis venitis ad me: sed post cōpleta de
sideria vestra reuertimini ad christū vestrū qui benigne
suscipit vos. Fac ergo mihi scriptā christi tui ꝛ baptisma
tis abrenūciationē voluntariā ꝛ professionē mei quā ha
beā in die iudicij. ꝛ statim cōplebo desiderū tuū. Quod
ꝛ fecit. Tūc sathanas misit spūs fornicatiōis ad puellam
qui inflammauerūt eā in amorē iuuenis. Que progressa
in terrā clamare cepit ad patrē. Miserere mihi pater. q̄a
torqueor ꝓpter talē puerū. Cōiunge me illi alioquin mo
ror. Ille vero multis precibꝫ ꝛ blādicijs nō valēs resiste
re: demū dedit eā puero in vxorē. Qui post modicū tem
pus de pactōibus ēab alijs ecclesijs non intrare: necꝫ sacra
cōicare. ꝛ dixerūt cōiugi eius. Scis qt vir tu⁹ nō est chri
stian⁹. sed aliene fidei. Tūc illa dolore repleta. prostrauit
se ꝛ cepit se vngulis discerpe ꝛ pectus suū tūdere clamās.
heu cur nata sum. Ad quā vir eius accurrēs nō esse verū
quod audierat cōtendebat. Tūc illa in cōsolatione veni
ens ait. si vis mihi satisfacere crastina die eam⁹ simul in ec
clesiā: ꝛ cōā me ptcipa sacrū mysteriū. Tūc ille coact⁹ ex
plicauit ei ferē facti sui ꝛ pacti cū dyabolo. At illa cucurrit
ad sanctū basiliū narrās ei gesta suū otidiē. Qui vocās
puerū felicitatus ē si ita res se haberet. Et ille cū lacrimis
retulit oīa. Cui sanct⁹. Vis reuerti ad deū: Et ille. Volo.
sed nō valeo: q̄ scripto abrenūciaui christo ꝛ professio
nē feci dyabolo. At sanct⁹ ad ipm. Nō sit tibi cure. benig
nus est de⁹. Credis aut basiliū saluari: Et ille. Credo do
mine. Adiuua incredulitatē meā. Tūc reclusēs eus facto
signo crucis in eo: cōlaborabat ei p tres dies. Postea vi
sitauit eū dicēs. Nūo te habes filī: Et ille sancte dei nō
fero clamores demonū tertores ꝛ lapidatiōes: tenentium
in manu scripta mea ꝛ dicētiū. Tu venisti ad nos. nō nos
ad te. Cui sanct⁹. Noli timere deū crede. dansq; ei modi
cā escā cum signo crucis christi reclusit eum. Et post pau
cos dies iterū visitās quercs quomō se haberet. Rndit.
Alōge apdio minas eorū ꝛ clamores sed non video eos.
Et iterū dans ei escā ꝛ recludēs. quadragesimo die rever
sus est. ꝛ interrogās qūo se haberet ait. Bene sancte dei.
Vidi enī te hodie pugnantē pro me ꝛ vincentē dyabo
lum. Tūc vir sanct⁹ vocās oēm ecclesiā monuit vt oraret
p eo illa nocte. Apprehēsumq; puerū ducebat in eccle
siā. Quē etiā dyabol⁹ nunq̄ libuit ap̄hendēs conabat
cū rape de manu eius. ita vt viz sanctū impelleret trahēs
puerū. Cui ait. Pteindicas me o basili ego enim nō veni
ad eū: sed ipe venit ad me. Ecce manu sua scriptā cartulā
quā ego ad iudiciū fero. Audiebāt ꝛ plurimi vocē eo⁹: cla
mātē ꝙso kyrieleyson. Cui sanct⁹. Bñdictus de⁹. Non
deflectet popul⁹ iste man⁹ ab altitudine celi: donec red
das manu scriptā. Et durāte populo i oratiōe ecce scri
pta ꝑ aerē delata ab omnibꝫ visa vēit: ꝛ in manibꝫ basilij
deposita ē. Qui gratias agēs ait puero. Cognosce has
literas. Qui rndit enā pater. qs de mānea scripte sunt.
Et diripēs eā tradidit cū cōiugi sue. dās ei regulā dece
tero viuendi.

Sanctus quoq; ba .§.ii.

sil⁹ quadā die splēdore diuio illustrat⁹. egressit de ciuitate
sua dicēs quibusdā ex discipul⁹ suis. Filij sequimini me vt
videatis mecū gloriā dei: ꝛ admirentur de discipulis ma
gistrū. Cognouit ēt hoc virtute spūs sancti pbyter Ana
stasi⁹ q̄ habitat vrorē. xl. annis secū in ꝛginitate cohabitā
tem. ꝛ ipe quotidie i pane ꝛ aq̄ iciunabat ꝑter sabbatū et
diez dnicam. Diuitq; mulier. soror sua vxi. Ego vado
agricolaꝫ: ta surge ꝛ oma domū. Et circa hotā nonā tha
nibulū ꝛ cereos accipēs vade obuiā sancto basilio archi
epo. venit. n. diuertere i domū peccatorū. Qō cū illa cū
veneratiōe ꝛ tiote fecisset sanct⁹ pater basil⁹ adnexuit.
data ei benedictione ait. Nō te habes dūa theogenia:
Que exp̄mēs i vocatiōe nois sui ait. Bū sancte dei. Et
basil⁹. Vbi ē domin⁹ anastasi⁹ frater tuus: Et illa. dne
inq̄t vir me⁹ est. ꝛ abqt agricolari. Qui dixit. In pomo
tua ē. Exp̄mēs mulier i his verbis ꝛ stupefacta cecidit i
terrā clamās. Sācte dei ora ꝓ me peccatrice. qt magnas
ꝛ admirabiles video in te cās. Qui faciēs sup eā oratione
cōā omnib⁹ ait. Extēde pannū inter brachia tua. Et cuꝫ
extēdisset. iniit sup eā effūdi carbones vivos de thanbu
lo. ꝛ supponēs incēsum ambulabat pcedēs eos. Venien
tibꝫ ergo in domū pbyteri obuiauit ꝛ ipe. Et osculatus
sancti pedes ait. vnde mihi vt veniat sanctus dei ad me.
Cōq; absidentes in ecclesiaꝫ iussu archiepi basilij presbyter
ad sanctū mysteriū stetit. Et dū ministraret. vidit sanct⁹
basil⁹ ꝛ quidā de dignis tēpore exaltatiōis corpis domi
nici spūs sanctū descēdentē in specie ignis ꝛ circūdantes
presbyterū ꝛ altare. Cumq; cōcaluissent ꝛ ad domuꝫ redi
sent. accipiētibus illis escā dixit ei sanctus basilius. Enar
ra mihi vīa tibi thesaurus esse. ꝛ que est vita tua: Qui rñ
dit. Ego sum peccator subdit⁹ tributis publicis. habens
iuga boum duo. vnū ad administrationē peregrinoꝝ: al
terū ad administrationē vectigaliom. Et ē coniunx mea
mulier ista que ministrat paupēdo ꝛ mihi. Dixit ei san
ctus. Voca eā sororē tuā sicuti ē: ꝛ enarra mihi virtutes
tuas. Qui ait. Nō habeo quicq̄ boni: ꝛ alienus sum ab
omni virtute. Tūc dixit cū sanctus ad vnū de cellulis do
mus. Et dixit ei. Aperi mihi ostium. Qui cum nollet ape
rire dicēs ibi esse necessaria domus: sanctus aperuit illud
sermone. Et introiēs inuenit ibi leprosum plenū corpis
membris defluxū. dixitq; basilius presbitero. Cur volui
sti occultare thesaurū tuū istum: Qui respondit. Furio
sus est ꝛ iniunosus. ideoq; timui ne forte laberet in ser
mone. Cui ille. Bene in illū certasti. Sed sine me hac nocte
ministrare ei: vt ꝛ ego mercedē recipā. Tunc relinquerūt
sanctū dei in cellula cum leproso. clausertq; ostiū. At il
le tota nocte faciēs oratiōe super eū sanauit. ꝛ educens
eum reuersus est in ciuitatem.

De doctrina ba .§.iii.

silij. Hiero. li. de viris illustrī. Basilius cesaree cappado
cie epūs egregios elaborauit cōtra eunomiū hereticū li
bros. de spiritu sancto volumen. Et in exameron omeli
as. viij. aliosq; tractatus. Unde ꝛpe. histo. lib. xv. de li
bris huius hos reperi. In exameron libros. ix. de institu
tione monachorū libuꝫ vnum. Et nota q̄ ex libro de
spiritu sancto contra eunomium in consilio flor. celebrato
presente imperatore greco ꝛ episcopis plurimis grecoꝝ
cōā domino eugenio papa. iiij. probatum est ꝛ cōclusuꝫ
contra errorem grecorum. spiritum sanctum non solum a
patre: sed ꝛ a filio procedere. quod aperte attestatur basi
lius in dicto libro. Qui basilius magne auctoritatis ē ve
nerationis ꝛ merito apud eos. Scripsit ꝛ ipse regulas
monachorum. vbi inter cetera ait. Ea que nobis insita
sunt. si recte ꝛ cōpetēter moueam⁹ i op⁹: hoc ē fm̄ nāt̄
viuere. Si ivo nature beficia corrūpam⁹: hoc ē malicia
vergere. Est ergo mali diffinitio ista. Non recte vti moti
bus animi a deo nobis insitis. Virtutis autem diffinitio

eiꝺē motiꝰ recte vel ſm mandatū dei ⁊ cōſcientiā. Igitur affectu quodaꝫ naturali conſtringimur. ad omne qꝺ bonū putam⁹. Si enīa carnis noſtre ꝓpinquos nullo do cēre cōſtringimur in amore: ⁊ hīo quoq; quotiē beneficia accepim⁹ ol affectu ⁊ officijs copulamur. Et quid tā bonuꝫ qꝫ deus. Ineffabilē ꝓorſus ego ſentio amoreꝫ dei: ⁊ qui ſentit: magis qꝫ dici poſſit. Quia ergo in nobis domin⁹ ſemina virtutū ſemiauit: ſine dubio bonū ⁊ fructū requirit. De laude vero vite ſolitarie ⁊ cōis ſic ait. Plurimum prodeſt ad cōſeruandā dei memoriā. ſecretius ⁊ remotius habitare: nec cū his qui negligētius agūt vincere. Accidit n. hoc vt aſpicies alia ad multitudinē nequiter vi uentiū primo quidē impediat. ne m alorū ſuoꝝ capiat intellectū: ⁊ poſſit que deliquit ꝙ piam purgare vel cauſas culpe vicioꝝ emēdatione recidere: qꝫ in cōparatione peſſimorū ſi ſe aliquid magni ſi ſe extimat ꝓfecille. Deinde impediꝫ ꝓturbationib⁹ occupationib⁹ quas cōs vita hominū habere ſolet. Verūtamē in multis etiaꝫ video vtile eſſe cōem vitā ducere cū his qui eiuſdē voluntatis ſunt atq; ꝓpoſiti. pluſq; ſolitariā. Primo quidem qꝫ ad vſus etiā corpales victuſq; miſterioꝝ vnuſquiſq; ſolus nō ſufficit ſed inuicē opa noſtra indigem⁹. Sz nec rō charitatis ꝓmittit qꝺ ſuū ē querere. Deide nec culpas ſuas facile quis cognoſcit: cū qui arguat nemo ſit. In cōuictu autē fratrū delinquenti delicti ſui facile apparet: cuꝫ a pluribus arguit⁹ vel notat⁹. Sed ⁊ aduerſus inſidias dyaboli cautior eſt ⁊ vtilior ſocietas plurimoꝝ qꝫ vita ſolitaria. Incōtinentie ſignū eſt inordinatis ⁊ incompoſitis motib⁹ agere. Indecoꝝ eſt crepitantē cuꝫ ſonitu eſcuare nſem. quod per incontinentiā mentis accidere ſolet etiaꝫ inuitis. que rei grauitatē ⁊ conſtantiam animi emollire ac reſoluere ſolet. Naturale eſt cibi deſideriuꝫ. ſiquid autem illud eſt. quod poteſt vel breuius vel facilius hanc explere corporis neceſſitatem: id potius in cibis eligendum eſt. Sed ⁊ quecunq; manifeſtā inferunt noxaꝫ corporis: deuitanda ſunt. Veſtimentū tale nobis eligendū ē. qꝺ poſſit nuditas operiri. ⁊ vis frigoris atq; quod extrinſec⁹ ledit arceri. Veluti pedagogus quidā eſt infirmis habitus ipſe religionis: vt etiam inuitos eos ab opere inhoneſto atq; indecenti cuſtodiat. Gaudium in domino eſt cum ſm mandatū dei geriimus nos: vel in gloriā dei agimus. vel ꝓ o nomine eius gaudenter patimur: vel aliis recte agētibus cōgratulamur. Meditet quis ⁊ bibit i gloriam dei. ſi in memoriam ſemper habeat deum a quo paſcitur. Siquis animā ita inēdat in ſingula verba pſalmorū ſicut guſtus inēdus eſt ad diſcretionē ſaporis cibotum: ille eſt qui compleꝫ quod dicitur in ps. pſallite ſapienter. Illam qui preeſſe oportet diligenter diſcutere ad quaꝫ partē apius ſit vnuſquiſq; ⁊ ita iniungere qꝫ conuenies eſt operis vel officij: vt nec illi qui iniungūt ex hocipſo condēnentur vt mali diſpēſatores. q̄ non aptū alicui officium iniunxerunt: nec ipſi quibus iniungitur occaſionem peccati habere videantur. Monachus q̄ ſua etoritate ſua aliquid facit. manifeſtiſſime morbo ſuperbie detinetur. ſed oportet illud ſuſcipere: quod ab his qui ꝓſunt iniungitur. Qui fideliter ⁊ pure deligit deū. ⁊ certus eſt de retributione domini. nō putat ſibi ſufficere que ſibi iniunguntur: ſed ſemper vlteriora augmenta opis que re. etiā ſi ſupra vires ſuas eſſe videantur quod facit. In decretis et verbis baſilij hec habentur. tt. q. iij. Monacho non licet votum vouere ſine cōſenſu abbatis. Si autem vouerit frāgendū erit. Et. xxj. q. iij. Omnia dicitur. Omne quod non propter neceſſitatē ſed ꝓpter venuſtatem accipit: relationis habet calūniam qđ admodum magnus ait baſilius. Item. diſ. xc. ex octaua ſynodo. que tamen ſuerunt et verbis baſilij ſumpta dicit. Si quis monachus cōtentiones vel rixas amauerit vel manifeſtū cōmicium fratri intulerit: iuxta arbitriū rectoris modiq; peccati diutina exigetur penitentia. Et qui contentioſus aut murmurans extiterit: ſm arbitriū prioris tādiu puniat: qđiu qualitas culpe exigat. Idē baſilius. Si conſe. dei. ſic ait. Et monē docet nos apoſtolus dicēs. Qui manducat ⁊ bibit indigne: iudiciū ſibi manducat ⁊ bibit. Eidem vero cōdocet nos ſermo dominī dicens. Hoc eſt corp⁹ meū ꝛc. Et apoſtolus de vngento dei filio. Humiliauit ſemetipſum factus obediēs vſq; ad mortē: mortē autē crucis. Cū ergo fidē habet anima hūa. ⁊ cōſideratꝫ gloriā magnificētie ipſius. ⁊ admiratꝫ nimietatem humilitatis ſue. quomodo tātus ac talis obediēs fuit patri vſq; ad mortē ꝓ vita noſtra: puto qꝫ poſſit ꝓuocari ad affectū ⁊ dilectionē ipſius ⁊ dei patris: qui ꝓpio vnico nō pepercit. ſed ꝓ nobis tradidit illū. Talē fidē ⁊ affectū parare debet tamo ſuo is qui panē ⁊ calicē dominī percipit.

Fuerunt autē ba .§.iiii.

lio duo fratres. Gregorius ⁊ Petrus. vt ait Rufin⁹ libro. xj. hiſtoie eccleſaſtice. quoꝝ alter in verbo doctrie. alter in operibus fratrem ita exequebatur: vt vtiq; qꝫ vel baſilium vel gregoriū rediceret. Extant autē huius Gregorii minoris aliqua opuſcula luculenta. de quo etiā Hieronimus ſic ait. Gregorius eniyene cuiuſdā epiſcopi frater baſilij ceſarienſis ante paucos annos mihi ⁊ gregorio nanzanzeno contra eunomiū legit libros. qui ⁊ multa alia ſcripſiſſe ⁊ ſcribere dicit. Huius greg. liber eſt de imagine. i. hominis cōditione. quē edidit in ſupplementuꝫ exameron baſilij. Qui tamen liber vt ait Vincē. ſpe. hiſtoꝝ. lib. xv. cante legēdus eſt. propter qualdā notulas falſitatis intermixtas. Et quo libro hec pauca excerpta ſunt. Nudus quidē naturalib⁹ tegumentis inermis etiam ⁊ inops. omniūqꝫ neceſſariarū rerū egēſſim⁹ hō in hanc vitam producit. Qui iuxta id qꝺ cernit miſeratiōe potius qꝫ felicitate dignus eſſe videatur. Non enim armat' productione cornuū. non vnguium vel dentiū munitōe munitur: nec aliquo ocleo leuſerū unfundi venus. quibus rebus pleraq; ferarū atq; ſerpentiū ⁊ in vitioſe ſue nature iter inſtruunt. Nec pilis corpus obtegit. cum opporteret eum qui ad aliorū ꝓponebat' imperiuꝫ ꝓpugnis armis naturali ꝓtectione vallarine ad cuſtodiā ſui aliorū adminiculis indigere. Nā leo quidē ⁊ aper ſufficientem ꝓ ſua ſalute virtutē naturaliter poſſidet. Et ibauro cornua ſūt ⁊ ꝓcitas lepori ceruoq; ſalt⁹ ⁊ certus meatus. Et alijs aliabus magnitudo ⁊ ceteris ꝓminēs oris officiū. Volatilib⁹ etiā pennarū officiū ⁊ apibo aculeū: cunctiſq; ꝓtius vnū quid naturale prefidii cōſtat eſſe collatū: ſolus hō ꝓ omnib⁹ creditꝫ deſtitutus. Et qđo dicet aliquis vniuerſorū talis ſoluitus ē principatū: Sed ad hoc nihil arbitror difficile eſſe demōſtrare. qꝫ ꝓ illud qđ nature noſtre deeſſe creditꝫ: certa data occaſio. quare ſubditoꝝ omniū ꝺñium cōſequat'. Nā ſi hui⁹ adminicula corpi ſuo naturaliter attributa haberet. Primū quidē beſtijs ſimilis exiſteret: ⁊ occurſiōe ipa difficilis appareret. Deide in alios exercere dñatū ſpueret: quoꝝ nullis ꝓtius adiutoꝝ indigeret. Hāc aūt in ſingulis que nobis mancipant' vſus vite noſtre ꝺinoſcit: ne neceſſarijs in eis habere principatū videamur. Nā corpis noſtri tarditas. ad motū celere difficultas. equouū nobis prouidētia fecit adhibere: que ⁊ animis laborum reddidit ea que nature deerāt ſupplemēta ꝓſpexit. Et aliꝫ quoꝝ cauſis que ad vitā neceſſaria ſūt. timēta nobis ſubiecta ſunt. Quia n. ⁊ motus indigebamus ⁊ dētibus ad cohibēdas vitioſe beſtias. id quod nobis deſuit: canū natura ſupplenit. Poſ comibus vel vngulis foetus atq; penetrabilium terrarum ab hominibus inuentum eſt.

Huius magni ba .§.v.

ſilij audiēs opa ſanct⁹ effrē ſyrus cū eſſet in deſerto. ſine intermiſſione poſtulabat ſibi q̄s eſſet reuelari: vt refert amphilochius ſuprauectus. In extaſi ergo factus vidit

columnam ignis cuius caput celum tangebat. ⁊ vocē de sup dicentem. Talis est magnus basilius. Et continuo ac cipiens interpretē venit cesaream. In festo aūt theophanie intrans clam in ecclesiam. vidit precedentē magnum basilium in stola candida cum clero candeferos ⁊ ait sequēn se. Innanū laboremus. vt sapiscos frater. Iste em̄ in tali ordine cum sit. non est quemadmodum vidi. Et precedente eo stans in loco occulto ecclesie dicebat secū. nos qui portauimus pondus diei ⁊ estus. nihil consecuti sumus. Et hec cum sit in tali statione ⁊ honore humane columna ignis est: Miros. Hec eo ploquente misit sanctus archidyaconem sui dicens. Vade circa portas occidentales ⁊ in angulo ecclesie inuenies abbatem habentem cucullam ⁊ cum altero quodā pusillo: ⁊ voca eum ad me. Cumq; beatus effrem vidicisset p interpretem que dicebant. Respondit. Errasti frater nos pegrini sumus. Et abiens archidyaconus hec archiepiscopo retulit. Quo scz basilio sacros libros legente. vidit sanctus Effrē ignem linguam loquentem p os eius archidyacono. vade et dic ei. comme effrem intra in posterium. Obstupescēs sanctus in his ⁊ genu flectens ait. Vere vere magnus basilius. vere columna ignis. vere spiritus sanctus loquitur p os eius. Postulauit autem archidyaconem excusare se: ⁊ vt magis post ministerium in secretario saluaret eū. Intrans itaq; post completionem ministerij basilius in secretarium saluauit eum dicens. Beneuenisti o pater filioꝝ bereni qui multiplicasti discipulos tuos in ea ⁊ demōes eliminasti. Uenisti videre hominem peccatorem. deus det tibi mercedem pro labotem tuū. Et de manibus eius cōmunicauit. Et faciente eo chantatem rogauit eum a deo postulare vt loqueret̄ grece. Qui ait. Sup virtutē meas postulasti. Sed qi fideliter petisti. veni postulemus deus qui voluntatem timentium se facit. Cumq; facta oratiōe surrexisset. dixit ei basilius. Cur non accipis ordinationē pbyterij: Qui respondit. Quia peccās sum. Et iacentibus eis in humo. posuit sanctus manus in effrem. ⁊ greca lingua dixit. Salcipe salua miserere. ⁊ custodi nos deus tua gratia. Letati sunt autem spūaliter p tres dies. Et ordinans sanctus basilius interpretē dyaconē ipm pro pbyteꝝ dimisit eos in pace. Ante aūt q̄ basilius vir sctūs migraret a corpore in infirmitate qua ⁊ mortuus est quidam iudeū nomine Josepb medicinali arte valde peritū. quem vir dei plurimū diligebat. eo q̄ eum ad fidem xpi ferum poterat. ad se quasi operā eius indigeret vocauit. Ille pro eius pullum tangens. ⁊ et tacta mortem in manus esse cognoscens dixit familie. Que ad sepulturā necessaria sunt preparate: q̄ continuo morietur. Illud autē basilius audiens dixit. Nescis quid dicas. Cui Josepb. Crede deo: qi sol cuꝝ sole hodie occidet. Cui basilius. qd dices si non moriar hodie. Et Josepb ad euꝝ. hoc impossibile est deo. Basilius aūt ad eum. Etsi vixero in crastinum vsq; ad horam tertiā: Cui Josepb. Si vsq; ad illaꝝ horam vixeris. ego moriar. Et basilius. moriaris peccato tuo aūt xpo. At ille scio quid dicis. si vsq; ad illam horam vixeris: faciam quod hortaris. Tunc hūs basilius licet sm naturam tunc esset morituruꝰ a deo tñ mortis inducias impetrauit. ⁊ vixit in crastinum vsq; in horā nonam. Qō cernēs Josepb ⁊ stupens credidit in xpm. Et basilius virtute animi imbecillitatē corpis supans de cubiculo surrexit ⁊ ecclesiā ingrediēs cū xpianis manibꝰ baptizauit. ⁊ postea ad lectulū rediens feliciter emigrauit. De libera eius ⁊ intrepida allocutione ad valentem imperatorem hereticū ⁊ Julianū apostatam: ⁊ passione mortis ipius Juliani p mercurū dictum est supra. Peccata etiam que sibi quedam mulier in scriptura clausa dederat vt a deo imperraret remissionem eoz. notans obtinuit. vnde mulier recipiens scriptam: inuenit ea deleta vno excepto. Et cum mortuus portaret̄ ad ecclesiaꝝ. pjciens cartam illius scripture super feretrum. notans vt et illud sibi p curaret a deo deleri. post modicum recipiens cartam mutatā obliteratam. vt refert Sigisbertus. Delato autē corpore eius in ecclesiam. Grego. Nanzanzenus audiens eius transitum festinus accessit. ⁊ pcidens super beatifici cum corpus eius teneras lachrymas copiose effudit. Et cum eo. episcopis ⁊ multitudine ciuitatis venerabiliter se pulture tradiderūt. Prima aūt die Januarij obijt.

Sanctus Effrem .§.vi.

de quo dictum est inquit Hiero. in lib. de viris illustribus edidisse ecclesie dyaconus. multa lyro sermone compositū. ⁊ ad tantam venit claritudinem. vt post lectionem scripturarum publice in quibusdam ecclesijs eius scripta recitentur. Legi de spiritusancto grecū volumen quod quidam de syraca lingua verterat. ⁊ acumen sublimis ingenij eius etiā in translatione cognoui qui excellit sub valente principe. Hanius septem opuscula extant apud nos ait Vincentius spe. hysto. li. xv. c. de penitentia. de lacrimis de seculi. de compunctione cordis. de beatitudine alie. de resurrectione. de die iudicij. Et inter ceteta in libro de ppurctione contra tepidos religiosos: sic inuehit. Huic seculo renunciasti carissime ⁊ rursus requiez secularem q̄ris. In tribulationem vocatus es: ⁊ tu in refrigerio penitentie. In nuditate: ⁊ studium vestiū adhibere contēdis. In siti. ⁊ aquam renuens vinū bibere delectaris. Ad vigilias quoq; vocatus es. ⁊ inertia somni resolueris. Ad flendum ⁊ lamentandū. ⁊ tu cuꝰ cachinno risus effunditur. In subiectōne. ⁊ pradicis. In mansuetudine ⁊ humilitate: ⁊ tu superbus et elatus incedis. In charitate: ⁊ fratrem odio. Quid aduersus ppriū tuum tristis ambulas cuius os postare debueras. Quid ingā pe bonū ⁊ suaue ppter tuam ignauiā quasi durum ⁊ graue atq; importabile detrahis et incusas: Et infra. Venite charissimi negociemur quousq; nundine celebrantur. Seculare homo interdū excusationes pretendit. vtpote qui in seculo colligatus ē. Nos autem quid dicemus. Qualem si negligerimus excusationē habebimus: Timendū est ac tremendū. ne forte qui nos hic constituros laudibꝰ efferunt. dicinos verū dicere incipiant ⁊ nobis insultent. hec ille. De sancto effrem legitur q̄ existens ecclesie ediſſene dyaconus. p gratiam dei rerum naturalium habere notitiam promeruit. qđ tam sp vitam egit. ⁊ cūctis qui ad eū vtendū venebāt per annos plurimos docens. tandem de cella sua quadā necessitate processit. Cum em̄ fames grauis in eadem vrbe seuiret. q̄ multitudinē rusticam. miseratus accessit ad diuites dicens. Quare vos nulla misericordia mouet humane nature sic ante oculos vestros deficientis. sed putrefacta intrinsecus ad condemnationem vestram seruatis: Tunc illi inquiunt. Non habemus quibꝰ pecuniā egenis diuidendam credere debeamus. Omnes enim negociari pro suis commodis volunt. At ille. Qualia vobis ego videor? Scimus em̄ inquiūt senium vestrum esse. Date g̃ mihi q̄ pecunias vestras. ⁊ ego ministerij pegrinoꝝ ⁊ miserorum suscipiam. Accepta itaq; pecunia certis patiendo pactis ciuitatis interclusit. Et trecentos in eis lectos posuit. in quibꝰ fame pereuntes reficiebat. egrotantes q̄s curans. ⁊ mortuos sepeliens. Impleto aūt anno illo post quē frugum copie grandes fuerunt ad cellam suam rediit. in qua post spacium vnius mensis obijt. Vincenti. hec refert in spec. hysto. libro. xviij. Utrum iste Effrem sit ille de quo prius dictum est: non est certum.

Caplm. v.

Basilia que sunt in

transitu aque sic Gregorius nāzanzenus ⁊ vidimus iuxta aquas litterarum secularium posiri. floretes in greca in albedine puritatis ⁊ suauitate odorē sapientie. fragrantiaꝝ odorifere doctrine in ecclesia dei

fuderunt. Et primo de grego. Hic grego. vt refert vi cen. spec. hystoz. libro. xv. Signaculuz calliarius integz custodiens. cū phie studijs adhuc iunior apud Athenas floreret: vidit p sopore sedenti sibi ꝙ legenti duas sanctas de cotas dextra leuaq; feminas cōsedisse. Quas ille castitatis instinctu oculo tumoris respiciens. que nā essent ꝙ. ꝗd sibi vellent pcunctabat. At ille familiarius eū cōplectētes aiunt. Ne moleste accipias iuuenis. Nouerint tibi ꝙ sanctas familiares sumus. Altera ei ex nobis sapia. Altera castitas dicitur. ꝙ misse fuimus tecū habitare: ocq; iocundum satis ꝙ mundū in corde tuo habitaculū prepalbi. Deinde cuz ob nimiū lrar pspectū at bonis vt oratoriū doceret astringeret: furtim nauem ascendens abscessit. mansiq; tempestate vehemētis deo seruaturum se vouit. Quod et fecit. cuz aūt a patre episcopo in sacerdotium esset subrogatus: ꝫ egreferens recessit ad tempus De eo sic fatur rufinus libro. xj. hystorie ecclesiastice. Gregorium capadocia cum Basilio germinauit. ambo nobiles. ambo athenis eruditi. ambo collegæ. ambo adutorio dei vigiles. ad profitendam rhetoricam rogabantur. Quod opus magnifice ꝗdem impleuit basilius. Gregorius vo magnificentius cōtemnebat. Quiq; cum se totus deiseruitio mācipasset. tā tū de collegæ amore pcumpsit. vt sedentē basiliū de doctoris cathedra deponeret: ac secū ad monasteriuz manu iniecta pduceret. Ibiq; p annos vt aiunt. xiij. omnibz gregz secularium libris remotis. solum diuine scripture voluminibz operam dabant. eorumq; intelligentiā non ex propria psumptione sed ex maiorum scriptis ꝙ auctoritate sequebant. quos ꝙ nos ex aplica successione intelligendi regulam suscepisse constabat. quoz precipue in ꝓphetas ꝓmentarios discutientes. thezauros sapientie ꝙ scientie reconditos in vasis fictilibus requirebant. Verum cum iā ipi sufficienter instructi diuina dispensatione ad imbuendos populos vocarentur. ꝙ alios alio iniuere ad idez tam opus vteriq; traheretur: basilij pontificibz ꝙ rura circuiens. vbicūq; gentis illius animos ꝙ parum de spe futura solliatos. stimulare verbis ꝙ predicatione succendere cepit. Grego. vo bonam terram cordis sui ingiter excolebat. Et multo amplius hic in semetipo q̄ ille in ceteris proficiebat. Suscipere ille que renunciātes seculo deferebāt ad pedes suos: ille nihil habendi ꝙ omnia possidendi contentus sacramento. erga solas sapie diuitias anar⁹ ꝙ multum cupidus inberebat: ꝙ exemplo sui libertatem a sollicitudinibz seculi predicabat. Igitur basilius non multo p⁹ cesaree capadocie episcop⁹ fuit. gregorius vo apd̄ nāzanzo oppidum in locum patris episcopus subrogat⁹ hereticoz turbinem fideliter tulit. Reddita vo pace cōstantinopolim ad vocandū ecclesiam venire exoratus nō abnuit. vbi constitutus est epc̄s. vbi breui tempore tantū ad emendandū qplm vetustis hereticoz infectū venenis pfecit: vt tunc primū catholici sibi fieri viderentur. ꝙ nouellā lucem veritatis aspicerecū religionis doctor multa quidez verbis plura tamen doceret exemplis. Sed vbi gloriā cōsecuta inuidia est. Obniti quidam ceperunt vt ipo ad propria remeante alius ordinaret episcopos. Qd ille sufurrans tū et sub dente fremens ruminari: ipe pferri qđ nullus ei dicere audebat. Absit inquit vt mei causa aliqua simultas in dei sacerdotibz oriat. Si ꝓpter me est illa tēpestas: tollite me ꝙ mittite in mare: ꝙ desinet a vobis quassatio. Tunc regressus in ecclesia sua quod supfluit vite tempus exegit. Et qui sella iam etate ꝙ corpe imualidus erat. successorem sibi delegit: quo ecclesiaz gubernante debilitatis ꝙ senectutis ocio frueret. Nicto. in libro de viris illu. sic de eo scribit. Grego. nanzanzenus epc̄s vir eloquentissimus preceptor meus. ꝙ quo scripturas sacras exponere didici. ad. xxx. milia versuū omnia opera sua composuit. E quibus sunt ista. De morte fratris Cesariꝫ. Laudes machabeoz. Laudes cipriani. Laudes athanasij. Laudes maximi pbi post exilium reuersi. Liber exameró virginitatis ꝙ nuptiarum contra se vsserentis. m. Aduersus eunomium libri duo. De spūsancto liber vnus. Contra Julianum imperatorem liber vnus. Rari vitā monachi exercuit. nec illaq; ante hoc tempus sub theodosio imperatore. Fuit aūt tante auctoritatis inē antiquos fm thomam in prima pte. vt nullus ausus fuerit reprobare sentētias vel dicta eius. licet illud quod ipe opinatus est de angelis q. ꝙ creati sunt ante mundi creationem multo ꝑ pn⁹ communiter non teneat̄ hodie: ꝙ creati in principio seculi fuerint qđ ꝙ alia.

Ex libro apologeti .§.i.

co cius vbi causas afflignat fuge cure pastoralis sic ait: Illius pturbationis mee causa qua tanq; pnaciter contra dixi. ꝙ soluta verecundia que semp mihi comes indissolubilis exstitit tam pmodester restrictuit repentina supuentio. sicut cū tonitruo repentinus increpuerit: turbant̄ subito terrore pculti. deinde recordatio quietis ꝙ silentij mei. cuz hoc viderem mihi imperari qđ ab initio vite dilexi ꝙ i maximis piculis deo voui. Nihil enī reuera videt̄ mihi bonum prestantius ad beatum vitaz. q̄ clausis carnalibz sensibz extra carnem mundiq; effectū. quempiā in semetipm puerti. alienīq; a mortalibz cuius effectū sibi soli ꝙ deo loqui. vt cuncta vilibilia atq; infactus. mentē suam diuisis sensibz recolat: ꝙ celestibz formis absq; admixtione terrena. vere speculi immaculatum effectum imaginis dei ꝙ ex ipius lumine semp lumen accipiens auspicia quedam vel intima futuri seculi in eo ferens. atq; in terris adhuc positꝰ consortiō angelorum quodammodo pfruens. despecta atq; derelicta fragilitate terrena: ad suprna spiritussancti supuentione transferri. Si quis forte veltrum huiuscemōi amoris ardorem aliquando sensit. scit que dico: q̄ loquor agnoscit. sed quibusdam inuidie languore recte iudicandi: impedit sensum. ꝙ operi optimo nomen infligunt vicioſū phiam zenodoxiā vocantes: ꝙ preclaram sapientiā ac studia. iactantie appellationibz infamantes: paratiꝰ est turba impiorum ad detrogandum q̄ ad imitandū bona studia. Erubui quoq; de quibusdam quos vidi nihil penitus ad emendationē vite sue proficere habere: ꝙ immanibz pectib⁹ in sancta certamina irruere. primo q̄ primo aditu ac ianuis digni haberent: ad tribunal ꝓtinus tendere ꝙ ad sacerdotium festinare. ac repulsis ceteris ipis sacris altaribus incubare: ita vt fm antiquum ꝓuerbiū mento dicat̄. q̄ saltem ꝓbetas. Cuius autem difficile sit scire regi. regenti se obtemperare: multo difficilius est scire alios regere. Cuius ſ. regiminis quanto spes ꝙ gloria maior. tāto periculum grauius q̄ppe habentibz intellectum. Nam ꝙ si quid ē in rectoribz vitiorum morbus. facile in eos q̄ ad obtemperandum prompto sunt ei transfunditꝰ. ꝙ multo facilius quod malū est ab eo transit. q̄ si quid in eo virtutis ꝙ indolis fuerit. Nihil enim tam facile est q̄ fieri malū. etiam si nemo doceat vel ꝓfessat. difficile aut est fieri bonū Parati sumus ad recipiendā malā q̄ plurimi. Uereūdum est aūt ne idem in codē li. ne inueniamur ꝙ virtutē. decose pictores quidaz pessimi pre alijs pictoribz. i. plebei q̄ cum deberent in semetipa depingere imaginis ei⁹ pessima pbentes exemplaria. Uel certe ne accidat nobis res vsitati prouerbij vt q̄ ad alios curandos pfessi sumus inuenīamur ipi scatentes vicerib⁹. Cetez non satis est malum non esse eū cui docendi summa ꝓmittit. qđ vtiq; culpabile ꝙ dedecorosum est. etiā bis qui docentur. sed oportet eū ceteris bonis esse preditū. Nunq; etiā putare debemus aliquem nobis finem factum bonoꝝ aut ꝓficiendi terminū positum. Nec ita ad lucem deducenda sunt que recte a nobis gesta sunt: q̄ detrimento computanda que nondum impere voluimus. Et ascensus quidam nobis putandus est vita hec. ex quo nihil refert explicuisse quod ascenderis. nisi qđ restat cuaseris. Nec nos metipsos ex ceteroꝝ collatiōe metiamur vel magnū aliquid esse putemus. si forte aliquibus

prestantiores inueniamur. sed damnū potius illud attrectemur. si nos nō digne loco et gradu nostro geramus. Et si quā a nobis gerat. nō et negligentius ꝓpatione. sed et ꝓcepti auctoritate pendant. Non oportet autē illos q̄ presunt vi vel necessitate subiectos constringere. sed ratiōe et exemplis vite suadere. quia omne q̄ extorquet inuitus eo quod tyrannicum videt. nec ꝓfecto grate quidem potest. Solet em redire quicquid violenter attrahit. sicut nouelle arbores si quis earumen inclinauerit. relaxata rursus in quod fuerat redit. Quod autem ex ꝓposito et voluntate fit. tam legitimū est q̄ certius. validissimus. s. vinculo ꝓprie voluntatis astrictū. Reuera mihi videt. arcu arnū esse et disciplina discipinarum hoiem regere vel imbuere qui se certe est et inter omnes animantes maxime et moribus varius et voluntate diuersus. Nobis autē qui presumus summū studium est vincere eos qui carnaliter amant. nec vllo modo volant nobis cedere aduersus semetipsos dimicantes. ita vt sint nobis velut quoddā aduersus eos ꝓ quibus militamus. dum vnusquisq; tantū studq; gerit in cōtegendis et occultandis motibus pectoꝝ. quantū oportebat habere studiū ad egritudinē medico ostendendam. Alios ꝓuenit coram omnib⁹ arguit. quia monita secretiora ꝓtemnūt. Alios secretius ꝓmoneri. q; publice correcti impudentiores fiunt. Alios comeni omnia diligentius obseruari et vsq; ad minimū discuti. eos ꝓcipue qui dum mala quadam arte sua celari se putant. aduersus ceteros erigunt. et insultant. Alios oportet nonnulla preterire et videntes tā q̄ non videre. et audientes tam q̄ nō audisse. ne ad contemptum vltimū veniāt ꝓ increpationem: qui fortasse erubescunt culpas extendere et multiplicare. Sō grego. ille beatissime tangit de vario modo admonendi et corrigendi subditos ꝺ inquientes sin varietatem conditionis eorum. Grego. magnus. i. papa vtiliter tractat descendendo ad periclaria in libro pastoralis allegans istū grego. nāzanzenū. Deniq; ait nanzanzenus ipe ꝓbans sin deum et scire aliarum gubernacula ptinere et regere alios. cū ipse recte regendo obedire nōdum didicerim: supra me cē negocium dixi. ꝓpiue hoc tempore quo videmus homines hac illucq; puerti. ac ꝓturbare omnia. vt nihil esse melius videat. q̄ fugere e medio et latere. Externa quidem bella nō metuo. nec istam bestiam q̄ nunc insurrexit ecclesijs. i. Julianū apostatā ꝓtimesco. in quo est dyaboli plenitudo. licet ignes minet. gladios et bestias. licet omnes qui aū se ꝓsecutores fuerint crudelitate excedat. licet noua supplicioꝝ genera exquirat. vnus mihi est ad omnia stare merciam vna victoria libenter ꝓ xpo mortem suscepisse. Ad intestinum vo bellum vicios quid agas nescio. q̄ mihi auxilia compem. q̄ō donū spūsancti in nobis. quibus armis spūalib⁹ aduersus insidias dyaboli me circumdem. Ego quidem imbecillissimū me esse ad hanc ꝓelia fateor: ꝓpter ea me terga vertisse cōfiteor. Et velamo ꝓfessione faciem meam suffusaria sedi. q; amaritudine repletus sum. tacere quesiui intelligens q; tempus malum sit.

De modo decenti .§.ii.

vite monastice. et ꝓdicatoꝝ modestia. Idez greg. Posui ego ori meo custodiā et labijs meis silentiū dedi. quoniā q̄dem videbā ꝓsequenda esse pauis opere pbe purgari mentem vebere. et ita demum aperire os et attrahere spm. et eructare verbum bonū. et loqui dei sapiam pfecte inter perfectos. Desiderabam videre. s. illum psallentē chorum gloriam deo in ecclesia offerentiū. qui in lege dñi meditantur die ac nocte. qui ad exemplū et commonitionē melioris vite ceteris omnib⁹ viuunt. Legas q̄s dei et euangelij xpi tam ꝓdicatores. in quib⁹ ipe q̄s habitus ꝓfecti virtutis ꝓfigura. Virsutum caput incomptis et horrentibo comis. et quantum sufficit attonsis. pedes nudi et apostolicis similes. indumenti vilitas. arroganciam secuti supbiamq; cōdemnans. Jona ipo sui negligetu pretiosior et parum quid cobibens vestimenti quantum euagari non sinat. Incessus oculorum oculos non obtutus nusq; rudentes. sola ede subridentes. Sermo cum ratione ꝓlatus: aut silentium verbo preciosius. laudando non nimq. Si quantus ad exhortationem sufficiat non ad adulationez. Increpatio cum laudatōe ꝓposita. ac tristicie et lencie mensura nullissima: et ꝓnodissimum ex vtroq; temperamentū. Lenitas cum austeritate. libertas cum verecundia: ita vt alter⁹ non impediatur ex altero. Miscent turbis et secedere ad secretum: vtrunq; agere cum mensura. vt in altero cum hominibus in altero deo conuersetur. Communez vitam sine communib⁹ vicijs agentes. decretam ꝓ no abiqz communi docentes fraternitatis affectu. Et que maiora omnib⁹ et clariora sunt in paupitate diuites nihil habentes et omnia possidentes. Nihil in mundo habentes et supra mundum viuentes. Quid labor dicit: q̄ in carne posiū extra carnem viuunt. quez pars dominus. propter regnū pauperes: et ꝓpter paupertatem reges. In humilitate gloriosi. In infirmitate fortes. Illos aūt qui insanabiles sunt. refugiamus et vitemus. ne forte peccis eoꝝ maculemur. et nō tam sanitatē nostram illis tradamus: q̄ illoꝝ nos egritudines capiam⁹ hec ille vbi supra. Idem imperatoribus constantino pol. ait. di. x. Suscipitis ne libertatem verbi. libenter accipitis q; lex xpi facit dotati vos subesse potestati ac⁹ ibi tribunalib⁹ subdit. Dedit em nobis potestatem. dedit principatum multo perfectiorem principatibus vestris. Ant nunquit vobis iustiz videt vt cedat spiritus carnalis aterreno celestia superent: et si diuinis preferant humana. Idem. p. q. j. Qui studet donum dei precio mercari in sacro ordine. decetero nulla ratione permanere. aut reuocari posse dubium non est. Labis a communione modis omnib⁹ abscidat. Nam spūsancti donū precio ꝓpari quid aliud est q̄ capitale crimē et symoniaca heresis: Sō fideles labiliter in vtroq; testamento vindicatum sit multoꝝ exemplis facile apparet. Giezi enim grām sanitatis naaman syro vendidit: eandem graciam sanitatis beliseo vindicante leprosus factus amisit. Judas omnium redemptoꝝ vendidit. mox laqueo suspensus eandem redemptōis grām nō obtinuit. Et merito. q; nemo potest retinere quod vendidit. Symon etiaz magus cum eandem spūsancti gratiam emere vellet. damnationis sue sententiam a petro audiuit. Pecunia tua tecum sit. Domin⁹ etiam vt ementes et vendentes huius gratie expertes ostenderet cunctos alios peccatores in templo domisit: singulariter ementes et vendentes in templo increpās et flagellis de templo eiecit. Quos em xp̄s fecit de templo quid spūsancti faciet sibi templū: Si di. De symonia habes dicta in secūda pte summe.

Didimus vt ait ru- .§.iii.

finus libro. xj. hystoꝝ. ecclesiastice. in parua etate cū puma adhuc elementa fidei ignoraret. luminibus oculoꝝ mentis desiderio veri luminis inflamatus est audiens serpere in euangelio. Sō apud homines impossibile est. possibile est apud deū. vnde ꝓfectus in domino precabat. obnubilate sibi ocul⁹ vt illuminationem celestis acciperet. Miscebatq; precibus studia et labotem et ingens continuusq; vigilias. vt quod aliis vigilantibus ꝓferret auditus. Cumq; post ingressum in botem vt fieri solet somnus lugentibus aduenisset. didim⁹ tanq̄ mundum animal ruminans cibum quez ceperat ex integro reuocabat. et ea que dudum alijs prelegentibus ex librorum lectione cognouerat memoria ꝓ alio retexebat. Ita in breui deo vocente in tantam diuinarum humanarumq; rerum eruditionem ac scientiam venit. vt scole ecclesiastice doctor existeret. ab Athanasio episcopo ceteriscq; viris sapientibus in ecclesia dei admodū probatus. Sed et in ceteris sine dyaletice seu geometrie seu astronomie q̄s et arismetrice disciplinis ita erat peritus. vt nullus vnq; philosophorum aliquā ex his artibus proponens. obtinere eum vel

concludere quiuent: sed statim vt responsiones eius accepe-
rat. magistrum eum illius de qua ꝓpositat credidit di-
scipline. Eius scripta in magna cum admiratione habe-
tur. Nos tamen qui vtile vocis eius ex pte aliqua fruimus
auditores. longe maiorem gratiam ac dñiō nescio quid
ac supra humanam vocem sonare: illis magis sermoni-
bus que te eius ore ꝓferebantur audiuimus. Hunc etiaꝫ be-
atus anthonius cū fide athanasij testimoniū laturus ad-
uersus arrianos de thebaide alexandriaꝫ descendisset: ma-
gnificus ꝓlatus est verbis. Nihil inquit te offendit vi-
dime. q camaldo occulto videris oibator. Desiunt enim ti
bi illi oculi quos nares vel nusce habere habent. Sed
letare q̄ habes oculos quos angeli habent. et quos deus
videtur: p quos magnum tibi scientie lumen accenditur.

Hiero. in libro de viris illu. sic ait de eo. Didimus ale
xandrinus captus a qua etate oculis. et ob hoc elementoꝝ
ignarus. tantū miraculū sui omnibꝰ prebuit vt dyale
ticam q̄s et arismeticā et geometriaꝫ. que vel maxime visu
indigent vsq; ad ꝑfectū didicerit. Hic plurima nobiliaq̄
cōscripsit. Cōmentaria in pū omnes. ꝓmentana in euan
gelia matthei et Johannis. De dogmatibꝰ ꝑtra arrianos
libros duos. Et de spūsancto libruꝫ j. quem ego in latinū
verti. In Ysaiam thomos. xviij. In Oseę ꝓmentanioꝝ li
bros. iij. In zacchariā meo rogatu libros. v. Et cōmentari
os in Job et multa alia. Dicit aūt vicen. spec. hystoi. libro
xv. Omnium horum librorꝫ vidimus vsp̄iam reperi preter
librum de spūsancto. quem testat Hiero. se transtulisse.
Et in ꝓlogo eius ipse hiero. sic ait. Volēs aliq̄d garrire de
spūsancto. multi alieni operis interpres extitere: q̄s vt q̄daꝫ
faciunt in formis comicula alienis me coloribus adornare
Legi duōbus libellos de spūsancto et iuxta comici sententiā
ex grecis bonis: latina vidi non bona. Nihil ibi virile: ni-
hil districtum: sed totum flaccidū molle et nitidum. Dici-
mus ꝙo meus oculum habens sponse. et illa lumina que in
candelcentes fegetes ibo ꝓcpit sublenari. ꝓut altius in-
uens. antiquū nobis motem reddit vt ꝙba vocē vidēs.
Certe qui hanc legent latinoꝝ furta cognoscet. et ꝓmen-
det risum: cū cepent banire de fonibo. Et illo libro
didimi ꝑtra errores grecoꝝ sic habet in decret. de ꝓfect.
di. v. ca. viti. Saluator q̄ et veritas ait de spūsancto. Nō
enim loquet a semetipo: hoc est sine me et sine meo ꝓfio
arbitrio. qi inseparabilis est a mea et ꝑris voluntate. Et um
plius. qi ex me non est. sed et patre et a me est. Ego veritā
tem loquor. i. inspiro que loquitur. siquidem spūs veritā-
tis est. Dicere enī et loqui in trinitate nō fm̄ assuetudinem
nostram qua nos fermocinamur et loquimur accipiendū
est: si iuxta formā incorporaliū naturaꝝ et maxime trinita-
tis. que voluntatem suam ingiter in corda credentiū eoꝝ
condito infert: q̄ eam digni sunt audire. Si quidem dicē
patrem et audire filiū. vel econtra filiū loquētem et audire
patrem: est eiusdem nature esse patrem et filiuꝫ. et in ꝑfecto
in filio ꝓnexus est et cōmunio spūsanctus. qui est spiritus
veritatis. et spūs sapie non pōt audire filiū loquentē q̄ ne-
scit: cū hoc ipm sit quod ꝓferetur a filio. i. procedens deus de
deo. spūs veritatis procedēs a veritate. ꝓlatoꝝ manans de
ꝓlatore. hec ibi.

Capsin. vj.

Basiarcus refulgens

inter nebulas glorie. Sic beatus Hiero
nimus arcus gloriē. i. gloriosus inter nebulas
obscuras delinquentiū et errantiū posita. irradiauit eccle
siam. scripturam sacram obnubilataꝫ fallitatibꝰ hebraeoꝝ
et grecoꝝ et latinoꝝ male interpretantium: veritissima et tena
cissima interpretatione. Et hebreo quo ad veterē testamē
tum. et ex greco quo ad nouū. exceptis paucis transferens
in latinū fidelīo tradidit. plures eius libros ꝓmentando.
multos hereticos sua doctrina ꝓfutando. Cui ecclesia tā
tū auctoritatem ꝓpter clarum lumen sapientie eius tribuit.
vt quas sententias vel libros scribentiū ipe reprobauit re
probate habeantur: et que ipe scripta firma tenentur. vt
patet di. xv. Sancta romana. Et cum tenebrosule cen
tantiū cū conati fuerint diuersis calumniarum modis gloriam
obfuscare: inter eas magis resplenduit veritas et sanctitas
eius. Iste igit Hiero. Eusebij filius oppido stridonis
qđ dalmacie et pānonie confines tenet fuit oriundus. Rome
puer baptizatus. grece. hebraice et latine signe plenissime
eruditus. Donatum in grammatica. Victorinū in rheto
rica. Grego. nanzanzenū in sacra scriptura ꝓpriore habu
huit. Ut aūt ipe ꝑ se scribit ad eustochiū. cū i adolescētia
sua nimis delectaret in studio auctoꝝ gentiliū. de die cice
ronem. de nocte platonē aude legens. et si quando libros
ꝓphetaꝝ videret. sermo horrebat inculta: vnde eos omit
tebat. quadam vice circa mediam quadragesimā tam subi-
ta et ardenti febre corripit. vt toto frigescente iam corpo-
re vitalis calor in solo pectore palpitaret. Dū ḡ exequie fune
ris parent ad tribunal iudicis rapit. vbi inerat⁹ lumē in-
erat. Interrogat⁹ cui⁹ condicionis esset. Respōdit xp̄ian⁹ sū. Fal
quē inquit. Mentiris inquit ciceronian⁹ es nō xp̄ian⁹. Ubi ei
est thesaurus tuus ibi et cor tuū. At hiero. obmutuit. Et
ꝓinde inter diuersissime cū cederet ab astantibꝰ insultat. Hiero
nimus ꝙo clamare et eiulare ait. Miserere mihi dne mi-
serere mei. et qui astabant iudicem precabantur vt veniā tri
bueret adolescenti. Ipe aūt ꝙ deum iurare cepit et dicere.
Domine si vnq̄ habuero codices. si vnq̄ legero. te nega
ui. In hoc verbo iuramenti dimissus ad superos reuersus inue-
nit se lachrymis infusum. et ne putaret somnium: lineres
scapulas ex verberibꝰ ante iudicem susceptis. Hoc in pū
cto tangit rabanus. de ꝑsonis ecclesiasticis dicens. Le-
gimus beatum hieronimū ab angelo flagellatū. eo q̄ vir
xp̄ianus gentilia figmenta intenderet. di. xxxvj. Tanto ḡ
studio postmodū libros sacros legit quanto nunq̄ gentili-
bus vacauerat. Et si quando postmodum in libris suis
testimonia inducat gentilium: cām huius assignat. distin.
xxxvij. Qui de menia. dicens. Si quando cogimur li aūt
secularū recordari et aliqua ex his dicere que olim obmisi
mus non nostre voluntatis est sed vt ita dicaꝫ grauissime
necessitatis. vt ꝙbemus ea que a sanctis ꝓphetis ante secu-
la multa predicta sunt. tam grecoꝝ q̄s latinoꝝ. et aliarum
gentiū libꝰ contineri. Fenoꝝ itaq; xxxix. cū esset roma-
ne ecclesie cardinalis presbyter ordinatur. Et duꝫ rome
p triennium sacris lateris insudasset et puritate vite et ab-
stinentiꝫ etimia sanctitatis exempla preberet. tantū apū
ꝓlos fauoris obtinuit. vt ex cūi iudicio summo sacerdo-
tio dignus censeret. Sed dum quotundam clericoꝝ et
monachoꝝ lasciniam increparet. et illi nō ferentes insidias
ei tenderent. vesanie eoꝝ locum prebens ab vrbe rece-
dens ad grego. nanzanzenū ꝑstantinopolitanū episcopū
ꝓfectus est: eruditionis plenissime causa in diuinis otacu
lis. Qualitas insidiarum insinuat a quibusdam que ei
parate sunt. videlicet ꝓmissionem occultam mulieb⁹
vestis in thalamū suū remota ꝓpria. et cū de nocte ad ma
tutinas surgens illam mulierem induret: ꝓpriam exhi
mans. ingressus est chorum derisus ab emulis quasi mu
lierem teneret in camera. Sed hoc non est multum attenti
cum. Postq̄ ꝙo excellentissime noticiaꝫ sacre pagine
adeptus est a grego. ad heremū transiit. vbi quanta sustī
nuerit ipe narrat sic scribens ad eustochiuꝫ. Quotiens in
heremo cōstitutus. et in illa vasta solitudine que exusta so
lis ardoribus horridum monachis preslat habitaculum
putauit me romanis interesse delicijs. Sedebam solus. de
amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra de
formia et squalida cutis sitam ethyopisse carnis obdure-
rat. Quotidie lachryme. quotidie gemitus. Et si quādo
repugnantem somnus grauis imminens oppressisset. nu-
da humo vix coherentia collidebam ossa. De cibis ꝙo et
potu taceo. cum etiam languentes aqua frigida vtantur.
et cocti aliq̄d accepisse luxuria sit. Ille ergo qui ab geben-

ne metum tali me carcere condemnaueram scorpionū tū socius ⁊ feratum sepe chorus intereram puellarum. Dabant ora ieiunijs ⁊ mens desiderijs estuabat. In frigido corpore ⁊ ante hominem suum iam carne pmortua lasciua libidinum incendia bullichant. Itaq; omni auxilio destitutus ad dei ſa iacebam pedes rigabam lachrymis crine tergebam. ⁊ repugnantem carnem ebdomadarum inedia subigebam. Non erubesco infelicitatis mee quinpotius plango me non esse quod fuerim. Memini me clamātem diem crebro interisse cum nocte. nec prius a pectoris cessasse verberibus q̄ a domino rediret imperante tranquillitas. Ipsam quoq; cellulam meam quasi cogitationū mearum conscientia pertimescebam. ⁊ mihi met ipsi grauis ⁊ ri gidus solus deserta penetrabam. Sicubi concaua vallium vel aspera montium pterupta cernebam. ibi mee orationis locus illud miserrimum carnis ergastulum. ⁊ vt mihi testis est deus post multas lachrymas post oculos celo inherentes. nonnunq̄ videbar mihi interesse agminibus angelorum. ⁊ letus gaudensq̄ canebam. post te in odore vnguentorū tuorū curremus. hec ille.

Quadriennio autē .§.i.

huius penitentie sic exacto ad ogidum bethleem remeauit. ibiq; in breui multos discipulos coadunans in sancto ꝓposito vite religiose ⁊ translatione ⁊ exp̄sitione scripturarū quinquaginta annis ⁊ sex mensibus vsq; duxit. Quadam autem die aduesperascente dum de scripturis cū discipulis suis disputaret. subito leo claudicans ingressus ē cuius timore dum fratres diffugerent. Hieronimus ei q̄si hospiti obuiauit. Et dum leo sibi pedem ostenderet. iubens illum a fratribus ablui. inuenit q̄ a sentibus lesus esset. Nec mora leo connutat. ⁊ omi feriente ꝓposita inter eos quasi domesticum animal habitauit. Tunc Hieronimus videns q̄ tum p̄ lauatur pedis q̄ pro eorum vrbanitate venisset. ex consilio fratrū sibi ei iniunxit officij vt asinū q̄ ligna de nemore deferebat in pascuis custodiret. Intēa leo sicut obediens quadam die pascente asino: somno pueilus dormit. ⁊ ecce negociatores asinum sine custode videntes secum duxerunt. Expergiscens leo socij nō inuenit. ⁊ cum diu vbiq; perquirens nō inuenisset ad portam cenobij tristis aduenit. Et videntes fratres q̄ tardi⁹ solito sine asello venisset. ⁊ veniens ingredi nō auderet putauerunt q̄ fame compulsus asinum comedisset. ⁊ nihil ei dantes sed ad residuum cadaueris remittentes cuꝫ tamē hoc ambigerent: egressi ad pascua si forte aliquod signū mortis eius inuenirent. Qui reuersi q̄ nil inuenissent hieronimo retulerunt. Et damnum patienter ferentes ⁊ leonem humane tractantes imposuerunt ei aselli officium. vt scilicet ligna de silua referret. Cum autem hoc diligenter ageret. quadam die dum portatis lignis ad ogrum ex ſſet. quasi adhuc socium suū sollicite querens. vidit a longe negociatores omnibus camelis asino illo precedēte eos venientes. Mos est enim regionib⁹ illis vt cum longi⁹ cū camelis gradiuntur. precedentem ⁊ collo funiculum cum nobula habentem secum ducant. Cum ergo inuicem proponquarent. leo recognito asino cum magno rugitu irruit super eos. Et fugientibus hominib⁹ leo cauda terribiliter verrans feriens oneratos camelos ante se ad monasterium ire coegit. Audiens hec Hieronimus iubens summū silētium. benigne fores aperire ꝓcepit. ⁊ exoneratis camelis diuinam voluntatem sup hoc expectarent. Tunc leo per monasterium vt solebat ambulās ⁊ ad singulos fratres se prosternens. quasi de culpa quam non fecerat cauda veniam postulabat. Cum aūt sicut Hieronimus monuerat venturos hospitibus necessaria ꝓparassent. ecce hospites stare pr foribus nunciant. qui abbatē vidē volebant. Ingredientes ergo verecunde ante hieronymū ꝓstemūtur. vt pro culpa ꝓmissa furti veniam mererentur. At ille eos clementer eleuans ⁊ monēs deinceps ne aliena usurparent. ꝓcepit vt reciperentur receptisq; camelis cum meritibus abirent. Illi vo nihil comedere voluerūt donec hieronymo plenissimum reduerani darent mediet atem olei qō ferebant. Et deinceps a se ⁊ suis heredibus eadē olei mē sura annuatim vt mitteret eis spoponderunt. Et sic leti ad propria redierunt. Legitur in quibusdam opusculis que intitulantur augustino. ⁊ alia cirillo vel alijs ꝰ multis miraculis factis post mortem Hieronymi ad inuocationem eius. Et precipue de tribus mortuis suscitatis posita tunica sua super eos. qui retulerunt penas ⁊ gloriaꝫ eis ostensa in alia vita. Sed quia non est autenticuꝫ tales tractatus illa scripsisse. vnde nec Vincentius in speculo hystoriali. nec Jacobus de voragie. nec alij hystoriographi de illis faciunt mentionem. ideo illa referre omittimus.

De scriptis suis sic vicit Vincentius libro. xvij. speculi hystoriali. Exp̄sitiones fidei sue ad Damasum papam. Tractatum vnum de symbolo nyceno. Commentaria super ecclesiasten librum vnum. Super Ysaiaꝫ libros decē octo. Super Hieremiā libros viginti. Super ezechielem libros quatuordecim. Super Danielem librum vnum. Super Osee libros tres. Et similiter super singulos minores ꝓphetas. Super Matheum libros quatuor. Super marcum librum vnum. Super epistolaꝫ ad ephesios. Et super epistolam ad galatas. Et super epistolam ad Titum. Et super epistolam ad phdem. Plures libros de hoc quod scriptum est vnus vtopis vivum. Ad occeanum de vnodecim quēstionibus ad hebidiam. De quēstionibus symeon. ad Algasyam. De quēstionib⁹ hebraicis librum vnum in genes. De tribus quēstionibo ad damasum papam libum vnum. De quēstionib⁹ hebraicis in libꝝ regum libros duos. De quēstionibus palipomēn libros duos. Breuiariꝫ super psalterium librum. j. De optimo genere interpret andi ad pamachiū. libum. j. De interpretatonib⁹ hebraicoꝝ nominuꝫ. librum. j. De studio scripturaꝝ ad paulinū. librum. j. De veste sacerdotali librum vnū. De ꝓdigo ad damasum. librum vnuꝫ. De corruptione. lxx. in psalterio hebrū. j. De quadragintaduobus mansionib⁹ filioꝝ israhel. libꝝ. j. Contra hereticos in genere tractatum. j. Contra pelagianos. libros. iij. Contra Jouinianū libros. ij. Contra luciferanū. libꝝ vnū Contra eluidū de ꝑpetua ꝑginitate marie libꝝ. j. Cōtra vigilantium librum. j. Contra origen. de resurrectione libruꝫ. j. Ad anicium presbꝝ de erroribo origen. librum. j. Contra rufinum ꝓsbꝝ aquilee. librum. j. Apologeticū ad augustinū. lib. j. Erbotatoriū ad Johannem. lib. j. De penitentia ad rusticum. li. vnū. De bone pfecto. lib. j. De hystoria Joachim ⁊ anne. librum. j. De signis quindecim indicium precedentib⁹ tractatū. j. De illustrib⁹ viris. libꝝ. j. De distantia locoꝝ. lib. j. De vita clericoꝝ ad nepotianū libꝝ. j. Epitaphium nepotiani ad heliodorum lib. j. De institutione clerici vel monachi ad paulinū. lib. j. De vita monachi ad rusticū. libꝝ vnum. De vita clerici ad occeanum. lib. vnū. De virginitate seruanda ad eustochiū. li. j. Ad demetriadem virginem lib. j. Ad alechiam de institutōe filie sue. lib. j. Ad matrem ⁊ filium in gallia commorātes. librum. j. Obiurgationes sosanne virginis consecrate. De lapsu suo. lib. j. Ad gerontchiam de monogamia. li ꝑ. j. Ad furiā de seruāda viduitate. lib. j. Ad saluinias de morte nebridij. lib. j. Ad paulam consolatorium sup dominio ne blesille. lib. j. Ad pammachium de tre minione pauline librum. j. Ad occeanum de moste fabiole. librum. j. Ad tirasium consolatorium super tormicione filie sue. Epitaphium ⁊ de moste paule. librum. j. Ad numenium ⁊ Alexandrum de resurrectione carnis. librum. j. Apologeticuꝫ ad pamachium. librum. j. Ad helyodoꝝ de contemptu seculi. librum. j. Ad tesiphontem. librum. j. Ad dominionē. librum. j. De tribo virtutib⁹ tractatū vnum. De moste osie ⁊ serapbin. ⁊ calculo. librum vnū. Exp̄sitiones p̄ṡ. xliij.

Ad principiam virginem. librum vnū. Epistolas breues ad diuersos. ltr. Sermones. r. Et preopue de assumpcōne beate marie virginis multum plures ⁊ notabiles. Et ex his breuiter aliqua excerpta hic subduntur. quorum plura habentur etiam in decretis.

Nihil christiano feli .§.ii.

cius cui penitunt regna celoꝝ. Nihil laboriosius eo qui de vita quotidie iudicatur. Nihil fortius eo qui vincit diabolū. Nihil imbecillius eo qui a carne ligat'. Judas de apostatus fastigio in profundis tartarum labitur. ⁊ nec familiaritate xpi. nec institutione baculle nec osculi gra franguntur: ne quasi hominē tradat quem filius dei nouerat. qđ Salomone sapientissimo attamen infatuat' amoribus mulierum. Hec dicimus vt proinā te fili rustice fronte voceam⁹ magna cepisse excelsa sectari: ⁊ adolescentie immo⁊ puberis tanis incentiua calcantē. p fecte quidem etatis gradū scandere: sed lubricū iter esse ꝙ quod gradieris. nec tantū glorie sequi post victoriam quantus ignominie post ruinam. Scio me offensuros plurimos qui generalem de vicijs dispationem in suam referūt p tumeliam. ⁊ dum mihi irascantur. suā indicant p scientiam. multoꝝ prius de se q̄ de me iudicant. Ego enim neminem nominabo ne veteris comedie licentia certas psonas eligam atq; pstringā. Prudentis viri est dissimulare immo emendare quod in se intelligat ⁊ indigniari sibi. nec in admonitorem maledicta cōgerere. Et infra. Et habetur. xvj. q. j. Si clericatus te titillat desiderium. Discas quod possis docere. ⁊ rationabilem hostiam offeras xpo. ne miles antequ tiro. ne magister sis prius q̄ discipulus. Nec monachi cunabula moresq; discutimus. Primumq; tractandū est vtrum solus an cum alijs in monasterio viuere debeas. Mihi placet vt habeas sanctos p tubernium nec ipse te doceas ⁊ rabies docte ingrediaris q̄ nunq; ingressus es statimq; in partē alteram declinandum sit ⁊ errori pareas. placeq; aut min⁹ ambules q̄ necesse est. ne currens lateris motumq; facies obdormias. In solitudine cito subrepit superbia. Et si pararum iuuauerit hominemq; non viderit. putat se alicuius esse momenti. Oblatusq; sui seruos iudicat alienos. q̄ gula poposcerit porrigit manus. Dormit quantum vult Facit quod voluerit. nullū veretur omnesq; existimat inferiores. Quid ergo solitariam vitam reprehendimus: minime quippe q̄ sepe illam laudauimus. Et infra. ⁊ habetur de cō. d. v. Nunq; de manu ⁊ oculis tuis liber psalterij recedat. Corpus pariter ⁊ animus tendat ad dominum. Jram vince paciencia. Ama scientiam scripturarum ⁊ carnis vicia non amabis. nec vacet mens tua varijs perturbationibus. que si pectoris tui insederint: dominabuntur tui ⁊ dedacent te ad delictum maximum. Fac ⁊ aliq̄d operis vt diabolus semper te inueniat occupatū. Vel fiscellam texe iunco vel canistrum lentis flecte vimnibus. Seratur humus. Arcole equo limite diuidantur. In quibus cuꝝ oleum iactata sint semina vel plante p ordines posite aq ducantur irrigue. Inserantur fructuose arbores vel germina vel surculus. vt paruo tpe laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare alueraria ad quas te mittunt salomonis puerbia. ⁊ monasteriorū ordinem ⁊ regularem disciplinam in paruis dilce corporibus. Texantur ⁊ lina capiendis piscibus. Scribantur et libi vt manus operetur cibos ⁊ anima lectione satietur. In desiderijs enīs est omnis ociosus. Egyptiorū monasteria hanc tenere morem vt nullus absq; opere ⁊ labore suscipiant. non tam ꝓpter victū necessitatem: q̄ pter animę salutem ne vaget' pniciosis cogitationibus. Addit exempla de se quidem. qui in iuuentute sua cum etiam cum iejunijs mens eius estuaret cogitationibus: dedit se in discipulum cuidam ex hebreis conuerso ad fidem ad discendum ydioma hebraicum: in quo multum laborauit. subdit ⁊ aliud exemplum de quodam adolescenti greco in monasterio egypti quod oculis vidit. qui temptatus graviter vicio carnis. cum nulla corpis abstinencia flamam carnis extinguere posset: hoc arte eum curauit. Precepit vni ex monachis vt ingressus ⁊ cōicijs eū insectaret'. ⁊ post hec veniret ad accusandum eum ad abbatem tanq; ei conuiciarus iniuriam irrogasset. Sup q̄ re adolescens adeo afflictus est et illatis hmōi contumelijs ⁊ salsis accusationibus vt infra annū a temptationibus illis fieret liber. Unde abbati interroganti quomodo se in huiusmodi temptatione haberet: rndit. Pater mihi viuere non licet ⁊ fornicari libet. Et infra. Nulla arx abscq; magno visitur. Et multa alia ⁊ ferax greges doctores sequuntur suos. In apibus princeps vnus. Grues vnā sequunt' ordine literato. Imperat vnus. Judex prouincie vnus. Epūs vnus. Roma vt condita est duos fratres simul habere non potuit reges: ⁊ parricidio dedicatur. In naui vnus gubernator. In tomo vnus dūs. In quonis grandi exercitu vnius signum expectatur. Per hec ostia ad illud tendit oratio vt docerem te nō tuo arbitrio dimittendum: sed viuere debere in monasterio sub vnius disciplina patris consortioq; multoꝝ. vt ab vno discas humiliatem. ab alio patientiam. hic te silentia: ille doceat mansuetudinem. Non facias quod vis. Ne credas q̄ iuberis Habeas q̄ accepis. ⁊ quantū acceperis velitaris. Opis tibi iniuncti pensa ꝓsolues. Subijcitaris cui non vis. Lassus ad stratum venias ambulansq; dormites nec dū eple to somno surgere compellaris. Dicas psalmum in ordine tuo. in quo non dulcedo vocis sed mentis affectus queritur. Sermones fratribus. Hospitum pedes lanes. Possis iniuriam taceas. Prepositum monasterij timeas vt dominum. diligas vt parentem. Credas tibi salutare quicquid tibi ille precepent. nec de maioris sententia iudices cuius officij est obedire et implere que iussa sunt. Et infra. Nequaq; consideres quid alij mali faciant: sed quid boni tu facere debeas. Ita igit' age ⁊ vince. vt ad altare christi q̄si virgo de thalamo procedas: ⁊ habeas de fonte bonum testimonium. Idem ad paulinum. Si officium vis exercere pbyteri. si epūs te bonos vel opus forte delectat viue in urbibus ⁊ calleliter aliorum salutem. fac lucrum tuum. Si alit cupis esse quod diceris. i. monachus. i. solus. quid facis in urbibus que vtiq; non sunt soliorum habitacula sed multorum. Habet vnusquisq; ꝓpositum principes suos. Romani duces imitētur camillos patricios reguloꝝ scipiones. Philosophi proponant sibi pittagoram. socratem. platonem. aristotilem. Poete emulentur homerum. virgilium menandrum. terentium. Hystorici Salustium. herodotum. plinium. Oratores lisiam. demostenem. tullium. Et vt ad nostra veniamus. episcopi ⁊ pbyteri apostolos ⁊ apostolicos viros. quorum benoum pfidentes habere videantur ⁊ meritum. Nos autē habeamus ꝓpositi nostri principes. paulū. anthonium. macharium. hilarionem. Noster princeps belyas ⁊ belysē. Nostri duces filij ꝓphārum ⁊ recabite.

Q; sapientia magis .§.iii.

expetenda sit q̄s eloquentia ⁊ magis studiū sacrarū literarum q̄s seculariū. Nicro in epla ad nepotianū. Dauid frigidus senex obsolui' vestimēris. ⁊ nil complexu adolescentule nō tepescit. Que est igitur ista funamitis vror et virgo tamfouens: vt frigidum calefaceret. tamsancta: vt calentem ad libidiem non prouocaret. Exponat sapientissimus salomon patris sui delicias: ⁊ pacificus bellatorū viri narret amplexus. Possidet ait sapientiam. possidet intelligentiam. Ama illam ⁊ seruabit te. Omnes pene corporis virtutes mutantur in senib. ⁊ crescente sola sapientia: cetera decrescunt. Jeiunia vigilie elemosyne. huc illucq; discursus. pegrinorum suscepcio. defensio pauperum. instantia oationum ⁊ perseuerantia. visitatio languentium ⁊ operatio manuum. ⁊ cuncta que per corpus exercentur fracto corpore minora fiunt. Nec hoc dico q̄ in iuueni-

bus frigeat sapientia que in pletisq; sensibus etate marcessit: sedq; adolescentia multa corpis bella sustineat. 7 interincentia viciorum 7 carnis titillationes quasi ignis lignis viridib; suffocetur. vt suum non possit explicare fulgorem. Benectus ꝺo eorum qui adolescentiam suã bonethos armbo instruxerant. 7 in lege dñi meditati sũt die ac nocte: etate fit doctior. vsu cernit: processu temporis sapientiã: 7 veterum studiorum dulcissimos fructus metit. Unde 7 sapiens ille vir grecie ebemulodeus cum expletis cxvij. annis se mori cerneret dixisse fertur se dolere q̃ hic egrederet' de vita quando sapere cepisset. Porro sunamitis lingua nostra occeana dicitur vt significet calere sapiẽtiam 7 diuina lectione feruere. Quousq; hec tamdiu repetita principio. Ne a me queras declamationes pueriles sententiarum flosculos verborum lenocinia. 7 p fites capitulorum singulorum acuta quedam breuiterq; psecta. que plausus et clamores excitent audientium. Ample xetur me modo sapientia. 7 absit a nostra que nunq̃ senescat in meo requiescat sinu. Audi ergo vt beatus optian⁹ ait. non diserta sed fortia. Audi fratrem collegio. patrem senio. Hec ille.

Reprehendit autẽ .§.iiii.

idem Hieronymus studium gentilium seu secularium literarum. non simpliciter et toto: sed numium vt finem indebitum. scilicet ob delectationem eloquentie. vel ostentationem glorie. non ad eruditionem vel p omissionem ex b magis vtilium 7 congruentium suo statui. Unde ipe hieronymus ait ad Damasum super euangelium de prodigo. Sacerdotes dei omnes euangelijs 7 prophetijs vitemus comedias legere. bucolicorum versuum verba cãtare. tenere Virgilium in manibus. 7 quod in pueris est causa necessitatis: crimen in se facere volupratis. dilnct. xxxvij. Idem ca. sequenti. Nonne vobis videt' in vanita te sensus 7 obscuritate mentis ingredi. qui dieby ac noctibus dyaletica arte torquentur qui silcus pscrutator oculos trans celum lenat. 7 vltra profundum terrarum 7 abyssi in quoddã inane demergitur. qui tantum metrorum silnam in suo studiosos corde distingait 7 congerit. Et vt ad alteraꝫ partem transeamus. qui diuitias p obas 7 nepbas quer̃t. qui adulatur regibus. hereditates captat alienas. opes congregat: quas in momento cui sit relecturus ignorat. Idem super Psalm ca. sequenti. Sicera inebriantur qui abutuntur seculari sapientia 7 dyaleticorum tenticulis. que non tam vincula sunt appellanda q̃s fantasmata. ad est vmbre quedam 7 imagines. que cito penit 7 resoluuntur. Et figurate sũt ipm Hieronymũ p siliquas quas porci manducabunt. quibus prodigus ille euangelicus cupiebat implere ventrem suum nec poterat. Libus enim demonum est talis doctrina que mentem inflat non satiat. Sed ad debitum finẽ 7 debito modo rabbus studere non arguit Hieronym⁹: sed saper epistolam ad titum inquit. Si quis grammaticam autem nouerit vel dyalecticam. vt recte loquendi rationem habet 7 inter vera 7 falsa diudicet: non improbamus. Geometria 7 arismetrica 7 musica habent in sua scientia veritatem. Sed non est scientia illa pietatis. Scientia pietatis est nosse legere scripturas 7 intelligere prophetas. euangelio credere. apostolos non ignotare. ꝺ. xxxvij. Si quis. Et cap. sequenti. Dicit de daniele et socijs ei⁹. Discant ea mente doctrinam chaldaicam: qua Moyses omnẽ sapientiam egyptiorum didicerat. Discant autem non vt sequãtur: sed vt iudicent atq; comincãt. Quomõ si quispiam aduersus mathematicos velit scribere imperitus matheseos nisi pateat. 7 aduersus pbos dispctas. fi ignoret dogmata pbor̃. hec ille. Hec duo sunt pontifice opera ait hieronym⁹ sup leuiticum. vt a deo discat legendo scripturas diuinas. 7 sepius meditãdo: aut populum doceat. Sed illa docebit que a deo didicerit. nõ de pprio corde vel humano sensu: sed que spũssanctus docet. Est 7 aliud opus qõ facit moyses. Ad bella nisi vadit nõ pugnat 2tra inimicos. Sz quid facit. Orat: 7 donec orat vincit pplus eius. Si demiserit 7 relagauerit manus vincat pplus eius. Oret ḡ sacerdos indesinenter. vt vincat pplus eo⁹ q̃ sub eo est. vt vincat hostes inuisibiles amalechitas. ad ẽ demones. ꝺ. xxxvj. Si quis.

De vita et moribus .§.v.

clericoꝝ Hiero. ad nepocianũ. Clericus q̃ appellatur eccle Primo interpet' vocabuli sunꝫ. 7 nominis interpretatõe plata: nitat' esse qõ dicit'. Cleros em̃ grece latine sors dicitur. Clerici ḡ vocant'. vel qt de sorte dñi sunt: vel qt dñs ipse sors eoꝝ ei⁹. i. pars clericoꝝ. Tales igitur exhibere se debent vt possideant dñm: 7 ipi a dño possideant'. Qui possidet dñm 7 cũ ppha dicit: pors mea dñs: nihil extra dominũ habere põt. Qz si quippiã aliud habuerit preter dominũ eius ps nõ erit dñs. Verbi gra. Si auru. siargentũ. si possessiones. si varias lupellectilẽ: cũ istis ps ei⁹: dominus fieri dedignat'. hec. xij. q. j. Clericus. Et iterum Negociatoꝝ clericũ. 7 et inopẽ ditẽ 7 et ignobili gloriosum factũ: quasi quandã pestẽ devita. dist. lxxxviij. Et infra. Elena episcopi ẽ pauperꝝ opibꝫ puidere. ignominia sacerdotis ppijs studere diuitijs. Natus in pampere tomo 7 tugurio rusticano. qui vix milio 7 ebario pane rugientem ventrem saturare poterat. nunc similaꝫ 7 mella fastidio. Et infra. Multi edificant parietes 7 colũnas ecclesie subtrahunt. marmora nitent. auro splendent laquearia: gemmis altare distinguitur. 7 ministroꝝ xpi nulla est electio. Negs ꝺo mihi aliquis opponat vineã in indea tẽ plum. mensã Incernas. 7 cibariibula patellas. scipbos. mortariola. 7 cetera ex auro fabricata. tũc hec ꝓbantur a dnõ: cũ sacerdotes hostias immolabant. 7 sanguis peccatum erat remissio peccatoꝝ. q̃ds hec omnia precesserint: in figuras. Scripta sunt aũt ꝓpter nos in quos fines seculorum deuenerũt. Nũc ꝺo cũ pauperẽ domus sue pauperes dñs se dicanerit: portem⁹ crucẽ. 7 delicias intũ putemus. Et infra. Amico q̃ppiã rape furtiue est: ecclam fraudare sacrilegii. Accepisse pauperibꝫ erogandã. 2 furientibꝫ pãrimis illos reparare. vel timidũ est vel cautũ. Aut q̃ apertũ scelus est. exinde aliq̃d subtrahẽ eãm ꝺonũ crudelitatẽ sapat. Et infra. Crates ille thebanus hõ q̃ndã diuissim⁹ cum ad pbopbandũ athenas pgẽt. magnũ auri pondus abiecit. nec putauit se posse 7 virtutes sũ 7 diuitias possidẽ. Nos substarcinati auro rpm pauperem sequimur. 7 ꝑterea elemosynę pstinis opibꝫ incubãtes. quos possum⁹ alienis fidelr distribuẽ. q̃ nra timide reseruamus. plen⁹ vnde facile de iciuniis dispatat. Non irrimis fuisse: sed irrimia bũ visille laudãdũ ẽ. hec ola hiero. xij. q. j. Gloria. Jõ ad eũdẽ. Esto subiect⁹ pontifici tuo. 7 q̃i aniẽ pentẽ ama. Sed episcopi sacerdotes se esse sciant nõ dños. Honorent clericos q̃s clericos. vt ipis episcopis a clericis q̃s episcopis honor deferatur. Scitũ est illud oratoris tomici. Cur ego te habeã imḡt vt principẽ: cũ tu me non habeas vt senatorẽ: Tu⁹ dns vnũ tẽpli. vnũ ministeriũ. Qõ aaron 7 filios eẽ epm 7 pbyteros ee nouerimus. Recordemur sp qõ pe. aplus pcepit sacerdotibꝫ. Dalsone eũ q̃ i vobis ẽ gregẽ dei. nõ coacte ꝓsponranee sm̃ deũ. Negs turpis lucri gra. negs vt dñantes in clero: ꝓ forma facti gregis et alo. Filia pris fili⁹ sapiẽs. Laudent epos iudicio suo cũ tales elegerit sacerdotes. Pxcv. ꝺ. Esto. Idẽ ad lucinũ. ꝺ. xij. Illud breuiẽ te admonẽdũ puto vt traditiones ecclasticas pstim̃ q̃ fideiñ officiãt ita obsuãdas. vt a maiorib⁹ tradite sũt. Hec alioꝝ siquidẽ alioꝝ rio more sũt. Jõ. Hospitiolũ tuũ aut nũq̃ aut raro mulier pedes terãt. qz ñ pt toto corde hirare cũ ꝺo. 7 fratr accessibꝫ vt lectat'. Fria 7 sciam secũ piter obtinere turit. Nũq̃ vidmulier formis disputes. Frie nomẽ tuũ nesciãt. feiam quã videris bene quersantẽ. mente dilige. nõ corpali frequntia.

Sed bonum est mulierē nō tangere. malū est ergo tangere. di. xxxij. hospitalē. Idē. Oēs puellas ꝙ regies vt aut equaliter ignota: aut equaliter dilige. Vide ne sub eodē tecto maneas. nec in preterita castitate confidas. qz nec David sanctior nec Samsone fortior. nec Salomone potes ēe sapientior. Memento sp ꝙ paradisi colonum de ꝙpria possessione mulier eiecit. Si ꝙpter effectum clericatus aut vidua a te visitat aut virgo nunqz vnum solus introeas. solus cū sola secreto ꝛ absqz arbitro vel teste nō sedeas. rarus quoqz habeto socios quoqz ꝓtubernio non infametis. Non vestē sed mores ornentur. nec calamistro crispēt comas: sed pudicicia habitu polliceantur. Caueto omes suspiciones ꝛ quicquid contra te ꝓbabiliter fingi pōt: ne fingat ante cauta. Crebra munuscula ꝛ sudariola ꝛ fasciolas. ꝛ vestes oci applicatas ꝛ oblatas ac degustatos cibos blandasqz ꝛ dulces literulas sancti⁹ amor nō habet. Vel meum lumen meum: meumqz desiderium ꝓce est. Omnes delicias ꝛ lepores ꝛ nisi dignas vitanitates ꝛ ceteras ineptias amatoꝝ in comedijs erubescimus in secli hominib⁹ detestamur: quāto magis in clericis ꝛ in monachis. Jō ad occeanū. Prima tempamenta clericorum sunt mulierum frequentes accessus. Nocium genus femina. ianua dyaboli. via iniquitatis. scorpionis percussio. Flamigero igne peruti cum proximat. Stipula ignem incendit: cruritqz fundamenta montium. Ego indico si cum viris femine habuerit: nō venit viscanū dyaboli. Remoto igit virecastitatis collocat arma. Lecta post temptationem passionis antiochie cum paulo. ꝓbabet pergere. Et idem ad nepotianum. Diuinas scripturas sepius legito immo de manibus tuis nunqz lectō deponat. Dicit qđ docear: ꝓmane in his que docuisti. Non ꝓfundant opera tua sermonē tuum. ne cum in ecclesia loqueris tacitus quilibet respondeat. Cur ergo hec que dicis non facis: Delicatus magister est qui pleno ventre de ieiunijs disputat. Accusare auariciam ꝛ latro potest. Docente te in ecclesia nō clamor populi sed gemitus fateatur. Lachryme auditoꝝ laudes tibi sint. Sermo ꝓsbyteri scripturaꝝ lectione ꝓditus sit. Nolo te vedamatoꝛē esse. ꝛ rabulum garrulumqz sine ratione: sed mysterij peritum. Attrita frons interpretatur sepe qđ nescit. ꝛ cum alijs sua sentit: sibi dꝫ vsurpat scientiā. Nihil tam facile qꝫ vilem plebiculam ꝛ indoctam contēnere lingue volubilitate decipere. que quicqđ nō intelligit pꝛmiratur. Ornatus ꝛ sordes pari modo fugiende sunt. qa alterum delicias: alterum gloriā redolet. Melius est e duobus imperfectis rusticitatem sanctam habere: quaꝫ eloqn̄tiam peccatricem. Conuinia tibi vitanda sunt secularium. maxime eorum qđ bonoribus tumēt. Turpe est ante foreas sacerdotem domini crucifixi ꝛ pauperis ꝛ qui cibo dꝫ vescebatur alieno inter lictores consolum ꝛ milites ercubare. Judicemqz poincie melius est apud te prandere qꝫ te in palacio. Sint tibi pura. casta. simplicia. moderata ꝛ nō suspiciosa ieiunia. ꝓtinus. i. quotidie prandere. qꝫtidie esurire. Jeiunij curat vulnera delinquentis. curatoꝝqz sanctificat. Idem. Sint tibi quotidiana ieiunia. Refectio satietatem fugiens. Nihil eis prodest biduo vel triduo vacuum portare ventrez si pariter obstruatur. de cō se. di. v. Idem in eadem. Caue ne linguaꝫ aut aures habeas prurientes. i. ne alijs aut ipe detrahas: aut alios audias detrahentes. Et scito qt cuncta que de alijs loqueris: tua sententia iudicaris. Necqz ito est iusta excusatio illa te ferentibo. alijs ego iniuriam facere non possim. Nemo inuito auditori libē refert. Sagitta lapide ictꝰ figit. inedium resiliens pcutit dirigentez. Nunqz de somnijs mulierum disputes. Nec alia tamen quid agatur in alia pte nouerit. Ypocras admirat discipulos suos antequꝫ doceat. ꝛ verba sua intrare compellit. Et torquet sacramēto silentium. Jmponem. incessum mansuetudinis habitum moresqz describit. quantomagis nos quibus animarum medicina commissa est. Omnium christianoꝝ tamen amare quasi ꝓprias. Consolatorem nos potius ꝛ meroꝝ suis qꝫ comunas in prosperis nouerint. Facile contemnitur clericus: qui sepe vocatus ad prandium nō recusat. hec omnia Jero. in dicta epistola.

De contemptu se .§. vi.

cundi beryodorum Jeronimus. Licet gemitus et collo pendeat nepos. ꝛ sparso crine et scissis vestibus vbera quibus te lactauit mater ostendat. licet in limine pateat. per calcatum perge patrem: siccis oculis ad vexillū crucis euola: summum pietatis genus est in hoc esse crudelem. Facilius rumpit hec vincula amor christi. ꝛ timor gehenne. At contra. scriptura pcepit parentibus obsequium. sed quicunqz eos super christum amat perdit animam suam. Gladium tenet hostis vt me perimat ꝛ ego de matris lachrymis cogitabo. Et infra idem. Paupertatē timeo: sed beatos pauperes christus appellat. Laborē terimo nemo athleta sine sudoribus coronatur. De cibo cogitas: sed fidei famem non timet. Supra nudam metuis humum exesa ieiunijs membra collidere: sed dominante cuꝛ iacet. Squalidi capitis horret inculta cesaries. sed caput tuum christus est. Infinita terret heremi vastitas. ꝛ tu paradisum mente deambula. Quotiēscunqz illuc cōtenderis cogitatiōe. totiēs in heremo nō eris. Et vt breuiter ad cuncta apostolum audias respondentem. Non sūt condigne passiones huius temporis &c. Delicatissimes charissime si ꝛ hic vis gaudere cum seculo: ꝛ postea regnare cum christo. Veniat illa dies qua tube vocem paurebit terra cum populis lugubriori mundus immugiet. Potētissimi quondam reges nudo latere palpitabunt. Exhibebitur cum prole sua venus tunc ignitus impiter adducet ꝛ cum suis stultus plato discipulis. Aristotelis argumenta non proderunt. Tunc tu rusticanus et pauper exultabis. ridebis et vices. Ecce crucifixus deus meus. Ecce iudex qui obuolutus pannis in presepio vagit. Hic ē ille qui parij ꝛ questurie filius. Hic qui fugit in egyptum ꝛ vestitus coccino. hic spinibus coronatur. hic magnus ꝛ demonium habens ꝛ samarites. Cerne manus iudex quas fixeras. cerne latus romane quod foderas. Idem Jeroni. de ꝓse. di. v. Non mediocriter errat qui munus bonum poscit meliori. Nonne rationabilis homini dignitatem amittit. qui vel iciunium chantati vel vigilias prefert sensuum integritati. vt ꝓpter immoderatam abstinentiam ꝛ indiscretum psalmorum vel officiorum decantationem. aut amentie aut tristicie notam incurrat. Nunquid verbor flecti multitudine deus vt homo pōt: Non enim verbis sed corde cōcordis est deus. Quapropter melior est quinqz psalmorum decantatio cum cordis puritate ac serenitate. ac spirituali hilaritate. qꝫ psalterij modulatio cum anxietate aroꝝ tristicia. Ego dominus inquit odio habens rapinam in holocaustū. De rapina holocaustum offert qui vel ciborum nimia egestate vel immoderate se affligit. Idem de ꝓse. di. v. Ne tales accipiam⁹ cibos. quos aut difficulter digerere. aut comestos magno parato et perditos labore doleamus. olerum ac pomorum ac leguminum ꝛ facilior apparatus est. ꝛ arte impenditꝫ cocorum non indiget: ꝛ sine cura suffientat humanum genus moderate sumptus. quia nec auide deuoratur quod nutrimenta gule non habet: ꝛ leuior digestione decoquitur. Morbi latietate nimia generantur. Multiqz impatientia gule vomitu remediantur. ꝛ quod turpiter ingesserant turpius egerunt. Ypocrates docet in amphoussimis. crassa ꝛ obesa corpora que crescendi mēsuraꝫ impleuerint. nisi cito ablatione sanguis minuant: in para lisim ꝛ pessima morborum genera erumpere. ꝛ iccirco necessaria ea depotio est. vt rursum habeant in qđ possint crescere. Nō est in vno statu manere natura corporis pōt. ꝧ aut crescit ꝛ aut decrescit. nec viuit aliꝫ nisi crescēdi capax

sit.hec ille. Idem ad Pammonem contra quendam q̄ ei detrahebat.eo q̄ cōtra Iouinianū scripserat aut. Vi-ror non erubescere monachū z iuuenē. cuius vtcoue ve-neres fluunt.cuius tanta in loquendo eloquēcia est:vt co-mico sale ac lepore plusq̄ sit.z illustrare nobilium domos. matronaq̄ salutationib⁹ adherere.religionē nostram pu-gnam facere.z inter hec fratri suo detrahere.scionari ad-uersum me.z libros quos contra ioviniānum scripsi cani-no dente rodere. Stultus ego qui sine causa Grego. nan zanzenū z didimū in scripturis sanctis carbeciatas habui Nihil mihi pfuit hebreoꝝ eruditio.z ab adolescentia vs-q̄ in hanc etatem q̄dridiana in legē ꝓphetas.euangelistas. q̄ assidua meditatio. Innētus est homo absq̄ preceptore p-fectus.q̄ eloquentia tullii.argumentis aristotelē pruden-tia platonem:eruditione aristarchū:multitudine librorū z calcentberum:vidimū scīa scripturarū: omīs sui temporis vincat tractatores. Denicq̄ dicit materiam poscere z ad camenā z ad deū aliquid referens in virtutē ꝓtendo hoc est. et p iustitia z contra iustitia desparare. Queso igit te pa-ter charissime.vt moneas eū ne loquatur contra ꝓpositū suum.ne cassitatē habitu polliceno verbis destruat.ne fu-go vel continens.ape enim videnī q̄d sciacter esse mentias virginitē ꝓfiteat. Parcat tibi.parcat mihi.parcat no-mini xpiano.monachū se esse.non loquendo z discursan-do z facendo z sedendo nouerit. Non damno nuptias.z volo omnes qui fortitan.ꝓpter timores nocturnos soli cu-bitare nō possunt vxores ducere.hec ille. Qz debz quili-bet timere z cauere pericula alie. Hiero.ad eustochiū. xxxij q.v. Si paulus vas electionis z ꝓpatus in euangelio xpi ob carnis aculeos z incentiua vicioꝝ repimit corpus suū z in seruitutē subiecit.ne aliis ꝓdicando ipe reprobus in-ueniat.z tamen videt aliā legē in membris suis repugnā-tē legi mētis sue z captiuante in lege pcti. Si post nuditā-tē ieiunia famē.carceres z flagella z supplicia in semetipo reuersus clamat. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius:Tu te putas securum esse debere. Lane queso ne q̄n vicat de te deus. Tango istī cecidit. et nō est q̄ suscitet eā. Audacter dicam.cū oia possit de⁹ fa-cere virginē post ruinā nō pōt. Valet quidē liberare ā pena.sī nō valet coronare corruptā.hec ibi. Idē in ca-dē epla. Nolo tibi venire suspītā de ꝓposito sed timorem. Onusta incedis auro.latro vt audias est. Studiū evita ne moueaberis. Extendimus:vt alibi coronemur. Nemo inter serpentes z scorpiones securus ingredit. Et in ebriat⁹ est inge dēs. gladius meus in celo:z tu pacē arbitraris in era q̄ tribulos generat.z spinas quā serpens comedit. Ma-gnus inimicoꝝ circūdamur.agmina demōnū plena sunt om-nia. Caro fragilis z cinis futura. post modicū pugna sola cū planctu. Qz ite eoꝝ multitudo turbaueris z ad singula incitamenta viciorū ceperis esse mare.z dixerit tibi cogitatō tua. Quid faciemus: Respondebit tibi dns deus. Soliti mere:quā plures sunt nobiscū q̄ cū illis. Et aptis oculis videbis currū igneū q̄ te ad exemplū helye in altra tollet lat.z tūc leta cantabis. Asta nostra sicut paller &c. Et in-fra. Rectius fuerat hoiem fabulle cōgruis z ambulalle p plata:q̄ ad altiora tendentē in infernū cadere ꝓfundum. Nolo tuas cogitationē creſcere.dū puto ē hostis interfi-cit. Nequicia ebdas in semīe. Non fiat obsecro ciuitas me-tricis filia syon:z post trinitatis hospitiū tbi demones sal-tent z syrene nidificent z erucq. xxxij.q.v. Si paul⁹. Idē hieronim⁹ in epla ad algasiam aut. xxxj.q.j. Sicut semia paulatim fouiant in vtero.z tamdiu nō reputat homici-dium donec elementa ꝓfecta suas imagines membraq; su-scipiant:ita sensus ratione ꝓceptus nullum opus ꝓpit ad hoc in ventre reuiuer.z ato quit ab hoste. Qz post bapti-smū pōt qs peccare z resurgere ad pniam. ꝓbat hiero. p multas auctoritates vtriusq; testamenti. Scribens ꝑa Iouinianū ꝑranū asserentē. vnde z hereticū. de pe. dist. j. Si enim inquit. Ubi exponit hiero. illud ꝓbum Jo. qui natus est ex deo nō peccat. qđ Iouinianus p se indu-cebat. quia. l. intelligitur quāctū. i. dum gmanet in natu-ritate spūali p gratiam non peccat. Quō cū aut Hiero. dies z nox misceri nō possunt: sic iustitia z iniquitas. pec-catum z bona opa:xps z astaroth. Si suscepimus xpm in hospitio pectoris nostri:illico fugamus dyabolū. Si pec-cauerimus.z cū peccati ianuā intrauerit dyabolus ꝓtin⁹ recedit xps. vnde z dauid post peccatū. Redde inquit mi-hi lerciam salutaris tui. quā. l. amiserat p peccatū. Et in-fra. Ipse Jo. in cano. j. ait. Si peccauerimus aduocatum habemus apud ptem ihm xpm iustū.z ipse ꝓpiciano pa-ctis nostris. Habemus inquit non habebis. Et nō solus p nobis alioꝝq; peccatis. Si cū p totius mundi in q̄ toto mundo z apū erant z oīes credentes.et quibꝰ liquido cō-probat post baptismū posse peccare. Et infra qz aut apo-stolo. ad hebre. Impossibile est eos q̄ semel illuminati sunt z gustauerunt donū celeste.z participes facti sunt spūan-cti z lapsi sunt:renouari ad pniam iterum rursus cruci-figentes metipīs &c. Ergo z baptizati possunt labi in pec-cata. Sed nemo nouatus z nouatianus hunc ferment erro-rem suum.contendentes baptizato nō posse de peccatis post baptismū patratis p pniam venā ꝑsequi. soluit apo-stolus hunc errorē subdens. Confidimus aūt dilectissimi meliora z vicinora salutis cū et sic ita loquamur. Nō inus-tus est deus vt obliuiscat operis vestri &c. q. Dapsis. Jo-cutus sum ita vt retraher̄ē vos a pctis z desperationis me-ntis facerem cautiores. Et infra idē. Liberi arbitrij nos condidit deus.nec ad virtutē.nec ad vicia necessitate tra-bimur. Alioquin vbi nec cessitas ibi nec corona est: Sicut autem in bonis opib⁹ pfectio est deus. Nō em est volen-tis nec currentis.sī dei miserentis z adiuuantis vt pcurre vale amus ad calcem. Sic in malis arcp peccatis scientia nostra incentiua z pfectio dyaboli.cū videnī nos sp̄m damnatū edificasse.senū ligna z stipulā.tūc supponit mēdū. edificemus aurū argentum z lapides ꝓclos:z repta re nō audebit. q̄z et in hoc non sit certe secura possessio. Sedet em leo in insidijs vt interficiat innocentem. Et in-fra. Quis ignorat sub alta dei dispensatione omīs retro sctōꝝ ciuisdem fuisse meriti cuius nūc xpiani sunt. quoꝝ abrahā placuit in ziugio.sic nunc virgines placent ꝓpe tua castitate. Seruerit illi legi z tpe suo. seruiam⁹ z nos legi z tempoꝝ nrō in quos fines seculoꝝ deuenerit. Da-uid electus fm cor dei. qui omnes eius fecerat voluntates rem̄ptus a dyabolo post peccatum penitens loquitur. Miserere mei deus fm magnam misericordiā tuā. Ma-gnum peccatum.magna vult misericordia delere. Salo-mon amabilis dño z cui deus bis fuerat reuelat⁹. q̄ amā-tor fuit mulierum:a deo amote discessit. Manasses impi-ssimum regem post captiuitatem babilonicam in pristinā dignitatem liber dierum restitutum refert. Vir sanctus Josias in campo magedon a rege egypto p̄lodit. Sup-plicium est de Moyse z aaron scribere. qui ad aquam ꝑra dictionis offenderant deum. Quid enim si ille qui in pa-diso deliciaꝝ inter nouem numinis lapides vulnerat⁹ est. Lucifer de monte dei ad infera descendit. Si altissima alta sublimitas cecidit:quis cadere non potest. Si in celo ruine:quanto magis in terra. Hec omnia hiero. de penit. dist. j. Si enim. Idem hieronimus ad rusticum de pe. di. j. Septies in die cadit iustus z resurgit. Si iust⁹ quō cadit:Si cadit quō iust⁹. sed iustus vocabulū nō amittit q̄ ppenitentiam semp resurgit. et non solum septies. sed se-pties septies. Dño. exponit illū casum seu lapsum tri-plicit. Uno mō p admirātē. z tūc dicit cadere a ꝓspitate Scio mō p mortali pctō. z tūc cadit a charitate. Tertiō mō p pctō veniali. z tūc cadit ab aliqua puritate. Et po-nit numer⁹ determinat⁹ p indeterminato. Idē Hiero. de pe. di. j. Quia diuinitatis natura clemēs ē pia magisq; ad indulgentiam q̄ ad vindictā prona. Si quis post lapsus peccatoꝝ ad veram penitentiam se conuerterit:cito a mise-

ricorde iudice veniam impetrabit. Idē. Secunda post naufragiū tabula. est culpā simpliciter confiteri.

De misericordia .§.vii.

dei ⁊ clementia erga penitētes. Hiero. ad rusticū. di. xciij. Dyaconi aut. Moderatio dei ac pietas solum nostrū reditum querit: ac nos cupit longa sua bonitate salnare. ꝙ si non quærimur si duri colli sumus. si vsq; ad mortem in peccatis perseueramus: assidue peccantib non miseret de⁹.

Idem Hiero. de peni. di. j. Importuna in euangelio. mulier tande⁊ meruit audiri. ⁊ clauso ostio cū seruo luce media nocte ab amico amicos panes accepit. Deus ipe qui nullius uerba se uirtꝰ sup̄an potest. pulsantē precib⁹ superatur. Ninive ciuitas que potē perire flebilib⁹ fletib⁹ stetit. Cur sūt illa tam longo repetita principio. nisi ut pōt magnus aspiciat. ut deus pastor mobilem onem non ꝑtemnat. Ubi illas de cruce in pādisum latronē mūit. ⁊ ne quis aliquando seram ꝑuersionem putaret: sceat homicidij pēnā martyriū. Ubi illos indē pdigum filium reuertentem let⁹ amplectit. ⁊ xcit. peccudib⁹ in deserto relictis: vnā ouicula que remanserat humeris boni pastoris aduehit. Ubi ⁊ho petōr agnoscens vulnus suum medico tradiderit se curā dum: ubi non est uirga necessaria sed spūtus lenitatis. ℔ ibi. Idem hieronimus sup̄ danielem. de pe. di. j. Hebrem loquitur deus se mala minari sup̄ gentem. ⁊ si bona fecerit. scilicet penitendo minas clemētia cōmutare. rursus asserit pollicē bona. ⁊ si male fecerit: suam dilectā mutare sententiam. nō in hominē sed in opera que mutata sunt. Neq; enim hominib⁹ irascit deus sed viciis. que cum in hoie non fuerint: nec in eo punit qđ mutatus est. Et infra. Cum daniel prescius futuri ꝙ de sententia dei dubitet dicens. Si forte ignoscat deus peccatis meis. Nabuchodonosor rem temerariam faciunt q̄ andacter peccantib⁹ uenia pol licentur. ⁊ tū nabuchodonosor bona facienti ꝙa: venia repromittit. Idem sup̄ librum Iudicū de peni. dist. j. Vide benignum dñm misericordiā cū seueritate miscentem: ⁊ ipius pene modum mixta ⁊ clementi libratione pensantem. Nō impetuum tradit pene delinquentes. scilicet in p̄senti. sed quanto tpe seruierūt cursa sathanę. ℔ est octo annis. Dicte o tu auditor quisq̄s ille es qui tibi ꝑscius es alicuius erroris. ⁊ quanto tpe erraste te nosti. quanto tempore deliquisti: tanto nobilioris tpe humilia teipm deo ⁊ satisfacito ei cōfessione pene. Non expectes vt humiliet te cursa sathanę. i. timoris necessitas extorqueat pnām. sed ipe prueniens tortoris huius uinculū. qui si teipe emendaueris. si teipe correueris. pius est ⁊ misericors. qui vindictam temperet ab eo q̄ illam penitendo preuenit. Et illud ꝑsideremus. qđ non ante q̄s clamauerit: ℔ postq̄s clamauerit ad dñm sublcitauit eis saluatorem. Idem sup̄ exodum. de pe. di. j. Et venit. Omnia que faciunt sancti in ꝑspectu dei faciūt. peccātes aūt fugūt a conspectu dei sicut chaym. Sancti si manducant ⁊ bibunt in ꝑspectu dei faciunt. sicut hic dicit de aaron cum venit ad manducandū cum socero moysi. ⁊ oia que agūt in ꝑspectu dei agunt. etiā si peccauerint. sicut egit dē q̄ ait dauid. ℣. Malū coram te feci. Hoc est aūt facere malū in ꝑspectu dei. q̄ cito penitere te cōmisso. Fugere aūt a ꝑspectu dei est nō ꝑuerti nec penitentiam agere. Idem hiero. de pe. di. j. Mensuram tē ponis in agenda pnīa non satis agte ꝓfigunt canones pro vnoq̄s crimine. vt de singulis dicat' quādiu vniq̄q̄ emēdandū sit: ℔ in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendū statuūt. Quia apud deū nō tam valet mensura tēporis: ℌ votoris. nec abstinentia tantū oboꝝ quantū mortificatio criminū. ꝓpter qđ tpa pnīe. ꝑ fide et ꝑuersatione penitentium abreuianda precipiūt. ⁊ negligentia ꝓtelanda existimant.

De excōmunicatione .§.viii.

tio fit ab ecclia vt redeat peccator ad pnām. qui a deo erat excōicatus ꝙ peccatum. Hiero. sup̄ li. iudicū. xij. q. iij. Audiant. Ut mihi videtur duplex etiā nūc traditur boies de ecclia in potestatem zabuli. Uno mō cū delictum⁹ est manifestū ecclie ⁊ ꝓsacerdotes dei de ecclia pelli. vt notatus ab oib⁹ erubescat ⁊ cōuersus. s. ad penitentiam eueniat ei vt spūs saluus fiat. Alio modo quis tradit⁹ est zabulo cum pcm̄ eius nō est manifestū hominib⁹ deus autem q̄ videt in abscondito ꝓspiciens mentem eius ⁊ aliam vicijs ac passionib⁹ seruientes ⁊ in corde eius se non diligi ℌ amicā aut ubertatem aut iactantiā ⁊ alia hmōi. istū talem deus tradit sathanę. qa. s. discedit a mente eius ⁊ auertit se ⁊ refugit a cogitationib⁹ eius malignis ⁊ desideriis et relinquit domū eius vacuam. hec ibi. Qr mali non sunt ecclesia inducendi ꝙ baptismū. s. q̄manentes in malicia ecclesia aūt iam existentes si sunt manifesta eoꝝ mala ⁊ incorrigibiles sunt de ea ejciendi ꝙ excōicatiōm. Si nō sūt notoꝝ. sunt in ecclesia tolerandi. ℌ cum cautela. Idem in eodem. Deprecor vos q̄ fideles estis vt vitā vām ⁊ conuersationem sanctā. ne in aliquo vel ipi scandalum patiamini: vel alios scandalū faciatis. ℌ sit vobis summi studij summeq; cautele. ne quis in hanc sctōꝝ ꝙgregationē pollutus introeat. ne quis iebuseus habitet in vobis. Interpretatur aūt iebuseus pollutio. Esto igit̄ qui non possumus ejcere eos qui nos polluant. quoꝝ. s. peccata sunt occulta. Eos saltem quos possumus. quoꝝ. s. pcā manifesta sunt ejciamus. Ubi em̄ peccatū euidens non est. ejcere de ecclesia neminem possumus. ne forte eradicantes zizania eradicemus cum eis ⁊ triticum. Jebuzei aūt i. conculcantes in ecclesia sunt. quos nō potuerunt ejcere filij isr̄l. nec nos spūaliter. qui indigni audimur vere ē dei. et cū audierint. neq; vt infideles dilexerunt neq; vt fideles permanent. ℌ pcepta mysterioꝝ nouitia et fidei. secretioribus pscrutatis ꝑuersi impugnant nos. ⁊ dilium punt ℞a dominī vt margaritas ornamenta fidei maculantes. hec ibi.

Qr magna detrimēta sequūt ex omissione correctionis cū sint dicta. hiero. sup̄ iesse. vi. xlv. sed ⁊ illud nō ociose trāscurrē dū ē q̄ vno peccāte. Lachor ira dei sup̄ oēm ꝓplm venit. ℌ nō occidit. qui sacerdotes q̄ ꝓlo ꝑsunt. erga delinq̄ntes benitoꝝ volūt videri. ⁊ vetercs peccantiū liguas ne forte male de eis loquant'. sacerdotal' seueritatis immemores. nolūt ꝓplere qđ scriptū ē. Peccāte coram oibus argue. vt ceteri timores hēant. Et itēq;. Referte malā de vobisipis. nec zelo dei accensi imitant' aplm dicentē. Tradidi hmōi hominē sathanę in interitū carnis. nec illud euāgelicū. Si peccauerit in te frat̄ tu⁹ &c. Et vā pcunt vni: vniuerse ecclie moliunt' iniurijs. Que ē ista bonitas. q̄ ē ista misericordia. vni pcere zoīs in discrimē adducē. Polluit em̄ et vno peccatore ꝓplus sicut et vna mobida oue totus grex inficitur. Et de hmōi etiā. s. pctis manifestis intelligit illud hieron. xxiij. q. iij. Resecande sūt carnes putride. ⁊ scabiosa a caulis ouis repellenda. ne tota domus massa corpus ⁊ pecora ardeat. cōrūpat'. putrefiat ⁊ intereat. si vbi q̄s peccat et passione ⁊ se recoḡscit: benigne agendū ē cū eo ⁊ misericorditer. Et de hmōi intelligēdū ē qđ idem hieron. aut sup̄ hieremiā di. xl. v. Recedite recedite pollueti. Recedite. Abite. nolite nos tangere. nolite nobis cōicare. Talis loquela nō illuminat cecū. nō sanat egrotū. nō curat infirmū. ℌ magis occidit atq; i desperatōꝝ puteū tandē mittit. Boni rectores ex sua infirmitate aliox infirmitates pēsantes. magis ꝙ būditanos manuetudis lenamētis studēt peccātes ab erroris laqo eruere q̄s p austeritatē in foueā pditōis nutantes ꝓpellere. unde doctor gentiū. Factus sum infirmus infirmis.

De flagellis dei cō- .§.ix.

ferentibus ad salutem. Hieronimus super Naum. xxiij. q. v. ait. Quid ergo contra hominū cogitatio. Ipse q̄ creauit mundū. ⁊ consummationē eius faciet. Qr si vobis vi

detur crudelis rigidus ⁊ cruentus. qui in diluuio gen⁹ de leuit humanum. sup sodomam ⁊ gomorram ignem ⁊ sulphurem pluit. egyptios submersit in fluctibꝰ. israhelitas ꝓstrauit in heremo cadauera: faitote ideo ad presens red didisse supplicia. ne in eternum puniret. Si vera sunt que de seueritate dñi ꝓphete dicere videntur. ꝑi dixerit. Nō iudicabit deus bis in idipm in tribulatione. Si autem falsa sunt: ⁊ falluꝫ est quod dicit. Non ꝓsurge duplex tribulatio. Qꝫ si verꝫ est. Non iudicabit deus bis in idipm. Ergo qui puniti sunt postea non punient'. Receperūt ergo ⁊ qui in diluuio perierant. ⁊ sodomite ⁊ egyptij. ⁊ israhelite mala sua in vita sua. Sed hoc intellige ſm docto. ꝙ tum ad illos qui inter ipa flagella compuncti sunt. Et si quis obiciat qꝫ si quis in presenti punitur ſm hec non punietur in alia vita. qꝫ non iudicat deus bis in idipsum. ⁊ sic ope andum est adulteris ⁊ alijs sceleratis vt in presentia rum breui et cita pena cruciatus frustrent' et ernos. Respondit Hieroni. Deus vt omniū rex ita et supplicioꝝ scire mensuras. ⁊ non premiri sententia iudicis. nec illum peccatorem exercende debinc pene auferre potestatem. ⁊ magnum peccatuꝫ in magnis tinturum ꝑ sui cruciatibꝰ. Si quis autem punitus fit vt ille qui in sabbato ligna collegerat: talis postea nō puniri quia culpa leuis presenti supplicio compensata est. Hieronimus sup malachiaꝫ dixit. Et purgabit filios leui. Tempus enim ēt iudicium incipiat a domo dei. Et alibi scribit'. A sanctis meis incipite. In filijs leui intelligens omnem sacerdotalem dignitatem. Si autē sacerdotes purgandi sunt ⁊ colandi. ſ. p tribulationes. vt purum aurū ⁊ argentum inueniantur: quid ō ceteris dicendū ⁊ Qui cum emendati fuerint ⁊ colati: tūc offerent deo sulla sacrificia. Et placebit deo sacrificium eoꝝ qđ offerent ꝓ iuda ⁊ irlm. hoc est ꝓ his qui dominum ꝓfitentur ⁊ pacem eius mente conspiciunt. De hereticis. Hiero. super epſam ad galath. ꝙ. ꝙ. Marcion ⁊ basilides ⁊ cetere hereticoꝝ pestes non habent dei euangeliū. qꝫ non habent spiritum sanctum sine quo humanū euangelium non creditur. Nec putemus in verbis scripturarū esse euangelium ſ. tm̄ sed in sensu. non in superficie: sed in medulla. Non in verboꝝ folijs sed in radice rationis. Idem in eſdem. Sic populus ille hereticoꝝ est in ꝓspectu meo dicit dñs. Dime quod fecerint qđ mihi obtulerint. vel vota vel pro salute. vel pacifica vel pro peccato vel holocausta sine ꝙ elemosynas: sine pciunia sine corporis castitatem: ꝓfanata erunt in conspectu meo. Quis sancta videant specie sui: tamen qꝫ offerunt' ab eo qui pollutus est in anima. polluuntur oia. ꝙ. ꝙ. ꝗtum. ⁊ ad saluū. Duo sunt genera xp̄ianoꝝ inquit hiero. ad quendam leuitam. Est vnū genus quod mancipatum diuino officio ⁊ dedituꝫ contemplationi ⁊ orationi ab omni strepitu ꝛpalium cessare ꝓuenit. vt sunt clerici ⁊ deo deuoti. vocꝫ ꝓuisi. Leroꝝ em̄ grece latine sors. qꝫ tales dñs in sortem. i. partē sua elegit. Et infra. Aliud genus est xp̄ianoꝝ vt sunt laici Laos em̄ grece latine ꝑplis. Hic licet temporalia possidere sed non nisi ad vsum. i. non ad fruendū. Nihil enim mīserius ꝙ ꝓpter minimū deum contemnere. his concessum est vxorem ducere. terram colere. inter virum ⁊ virum iudicare. causas agere. oblationes sup altare imponere. decimas reddere. ⁊ ita saluari poterunt: si vicia bene faciēdo euitauerint. xij. ꝙ. ꝙ. duo. Qꝫ clerici debent precellere laicos in bonitate. Hiero. vij. ꝙ. ꝙ. Qualis est edificatio vbi sapiēs si intelligat se mīoꝝ esse maiorem. Vñ non solum epi ꝑsbri ⁊ dyacones debēt magnopere prouidere vt cūctum ꝑplm cui president: conuersatiōe ⁊ sermone precellant: verumetiam inferiorus gradus vt lectores. exorcistas. acoluthi. ⁊ omnes omnino qui domui dei deseruiūt qꝫ vehementer ecclīam xp̄i destruit meliores laicos esse q̄ clericos.

Qꝫ debent ad ꝓlaturam

meliores assumi. Hiero. sup Leuiticū. vij. ꝙ. ꝙ. Licet dominus de ꝓstituendo principe precepisset ⁊ elegisset. tamē ꝓuocatur etiam synagoga. Requirē enim in ordinando sacerdote etiā populi presentia. vt sciant cūcti ⁊ certi sint qꝫ qui prestantior est ex omni gḡe. qui doctior. q̄ sanctior qui in omni virtute eminentior. ille eligat' ad sacerdotium. Et infra. Amplius etiā qꝫ moyses ꝓuocauit omnem synagogam signat. quia omnes animi virtutes debent in eligēdo sacerdote esse in vnū collecte. vt inuiglent in eo omnes animi virtutes. ⁊ intente sint. Nihil in eo sapientie. nihil scie nihil desit industrie. ꝑ adhit omnis mīrudo sensuum: adhit omnis cōgregatio cūctaꝝ cogitationū. Idez Hiero. in libro nomen. viij. ꝙ. ꝙ. Si ḡ tantus sic ait. dicit dñs ad moysen. Assume ad temetipm̄ Iesum filiū naue. ⁊ impones manū sup eū ⁊c. Auctis euidenter ordinatione ꝓtinctis ꝑplī tam manifeste desemptā. Nulla hic ꝑpli acclamatio. Nulla ꝓsanguinitatis ratō. Nulla babuta ē ꝓmptā tio ꝗnquatans. Propinquis agroꝝ ⁊ predioꝝ relinquitur hereditas: gubernatio ꝝo ꝑplī illi tradit' quem deus elegit. hoī. ſ. tali qui habeat in se spīm dei: ⁊ precepta dei ⁊ ꝓspectu eius sint. qui sit moysi valde familaris. i. in q̄ sit claritas eius lege ⁊ scia. vt possint eū audire filij isrl̄. Cōtra agentes vel sapientes de platura. Idē Hieroni. viij. ꝙ. ꝙ. sic ait. Illud inferendū est aduersus eos q̄ de ꝑsona intumescūt. ⁊ putant se nō dispensatiōe xp̄i sed impetu ꝓsecutos. qꝫ non statim bis cōb melioses sunt quicum qꝫ non fuerint episcopi ordinati. ⁊ ex eo qꝫ ipsi electi sunt se extimant magis ꝓbatos. Sz pcā filioꝝ ab epātu inflā ꝓhibent: quantomagis vnusquisqꝫ se considerans ⁊ sciens qꝫ potentes potenter tormenta patient': retrahit se ab ꝫ nō tam honore q̄ onere. ⁊ aliqꝝ locū qui magis digni sūt non ambigit occupare. Contra malos presidentes dic Hieroni. viij. ꝙ. ꝙ. Audacter fortasse aliquid dicimus. tū quod scriptum est dicimus. Nō semper princeps populo ⁊ iudex ecclesie ꝙ dei arbitriū datur. ꝫ ꝑ merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri. ⁊ opantur maligna dant' nobis principes ſm cor nostrū. Audi nanq; qđ dominus dicat. Fecerunt sibi reges ⁊ nō ꝙ me: principem ⁊ non ꝙ ꝑsilium meū. Et hoc dictū videt' de saule quez dominus elegerat. ⁊ eum regē fieri iusserat. Sed qm̄ nō ſm dei vt luntatē. ſ. bene placiti. ꝫ ſm peccatoris ꝑpli meritus fuerat electus: negat eum cum sua voluntate vel consilio constitutum. Et infra. Tale aliquid intelligamus etiam in ecclesiꝝ fieri. si malignum faciat ꝑplis in ꝓspectu dei talis ecclesie iudex dat' sub quo famem et sitim populus patiat'. Laudiendi verbū dei.

Qꝫ filij non sunt vel .§.xi.

mali ex ḡlitate ꝗntū vel ex ꝓuigio aut fornicatiōe geniti Hiero. in epla ꝙ rufinū. d. l. vj. sic ait. Nasci de adulterio nō ē eius culpa q̄ nascit' filius q̄ generat. Quō in semibꝰ nō peccat terra q̄ ꝓfouet. nec semē qđ in sulcis iacet'. nec humor ⁊ calor q̄bꝰ ꝛpata frumenta in germē pullulant: ꝫ vbi gra. fur ⁊ latro q̄ fraude ⁊ vi eripit semina: sic gen⁹ humanuꝫ recipit ſ terra. i. vulua qđ suū est. recepta ꝓfouet. ꝓtūq; corpat. corpatis in membra distinguit: ⁊ inter ālas secreti ventris angustias dei man⁹ sp opat'. idē corpis creatos ⁊ anime. Noli despicere bonitatem figuli q̄ te plasmauit. ⁊ feat vt voluit. Ipse est dei virtus et dei sapientia. qui in vtero virginis edificauit sibi domum. Iepte int' viros sanctos apostoli voce numeratus meretricis est filꝰ. Item de rebecca ⁊ ysaac. hyspidus tam mente q̄ corpore quasi bonū triticum in lolium aut auenas q̄ degenerat. qꝫ non in seminibus. sed in voluntate nascentis causa vitiorum est atq; virtutum. Idem sup Matth. dixit. Dominꝰ noster ihs xp̄s voluit nō solū de alienigenis ꝫ etiā de adulterinis ꝓmittēdo nasci. nobis magnā fiduciā ꝑstās. vt

qualicunq; tono nascamur. tñ vt eius vestigia imitemur. ab eius corpore non separemur cuius per fidem membra sumus effecti. De elemosynis dandis. Hiero. sup malachiã. xvi. q. j. Reuertimini. tractans illud malachie. In decimas & primitias pfigris me. & in penuria vos maledicti estis ait dñs. Si quando fames & penuria & rerum omnium egestas oppressit mũdũ. ait hiero. Seamus hoc et ira dei descendere. qui se in pauperibus sĩ nõ accipiant elemosynam frandari loquit'. & suam possessionẽ decimas & primitias enterpetari possimus. Si quis etiã doctus & eruditus lege dñi potest alios erudire. Non debet hic assignare paudette ingenioq; qõ possidet: si gratias agat pmum tonino qui cuncta largit'. deinde sacerdotibus eius atq; ministris a quibus doctus est. hec ille. & hoc est spãliter decimas dare. De elemosynis dandis a clericis quibus Hiero. ad damasum papam ait. xvj. q. j. Cũ quicqd habent clerici pauper est. & tonsus illoz omnib debent cẽ cõmunes. susceptionẽ peginoz & hospitũ inuiglare debent Maxime curandũ est illis vt de decimis & oblationib cenobij & xenodochijs qualem voluerunt & potuerint sustentationem impendant. nec tam in paupib pauptatẽ ipã religionem attendere. vsum autem decimaz & oblationum laicis nullo mõ posse pmoueri. quod intelligit' fm glo. q; ad ius recipiendi. qi illud spãle est: sed quo ad fructũ potest eis pceri ad tempus. De amore inordinato coniugum. Hiero. ptra Jouinianũ. xxxij. q. iij. ait. Origo quidem erat honesta. amous magnitudo deformis. Habil interest ex qua honestaca quis insaniat. In aliena qppetere omnis amor turpis est: in sua nimius. Sapiẽs iudicio debet amare vxorem non affectu. i. passione. Non regnat in eo impetus voluptatis: nec precepta ferẽt ad coitum. Nihil fedius qm vxorem amare quasi adulterã. De vsuris qdẽ Hieronim' sup ezech. xviij. q. iij. ait. Putant quidam viuras tm esse in pecunia. Quod prudẽs diuina scriptura omnis rei auferi sub abundantia: vt plus non recipias: qm dedisti. s. mutuando. Idem. Aliq; p pecunia fenerata solent manuscula diuersi generis accipere. & non intelligunt scripturam vsuram appellare & sub abundantia quicquid illud est q; plus accepit qm dedit.

Lap. vij.

Vasi stella matutina

in medio nebule q; p ceteris stellis magis irradiat. & peque cuz nebula in aere existit & solem ortuz precedit. Sic sacer antistes ambrosius in ytalia pmatime vbi erat tense tenebre hereticis arriane. tẽpore suo p ceteris in ecclesia fulsit doctrina & sanctitate. precedens etate & in fide patrum ante solem augustinũ. vnde & super ipm defunctũ in feretro in ecclesia positum: viderunt quidam stellam radiosam. Et hieron. de. xij. doc. ait. Ambrosius sup. pfundor pharaonis raptus & aeris volucer qdiu ĩ pfundũ egredit'. fractum de alto capere videt'. cuius omnes sententie fidei & ecclesie sunt columne. Et augu. dicit q; eius fidem & puritatẽ in scripturis sensum. nec inimic' ausus est reprehendere. Eius vitam paulinus nolan' epus scripsit. Hic igitur ambrosius filius ambrosij pfecti tre cum in cunabulis in atrio esset positus & dormiret. examen apum subito aduenies faciem eius & os ita compleuit. vt quasi in alueolum sum intrarent pariter & exirent. q; postea euolantes in tantã aeris altitudinẽ sublimate sunt vt humanis oculis minime viderent'. Quo pacto terni' pater ait. Si vixerit infantulus iste: aliquid magni erit.

Rome igit' literis eruditus cũ causa pretorij splendide potaret. a Valentiniano imperatore. ad regendã emiliam ligutiamq; prouincias directus est. Cumq; Mediolanum veniss̃et & ibidem epus tunc deesset. mortuo ipo epiſco po puenit pplus vt sibi te epo. puideret. Sed cum inter arrianos & catholicos de eligendo epo sedition nõ modica oriret'. illuc Ambrosius causa sedande seditionis perrexit. Et statim vor infantis intonuit dicens. Ambrosius epm. Cuius voci oĩs vnanimiter psenserunt: ambrosiũ epm acclamantes. Quo ille cognito vt eos ab hoc terroribus remoueret. ecclesiam cuius tribunal pscendit. & contra cõsuetudinẽ suam tormenta pssionis adhiberi iussit. Qđ cuz faceret: pplus nihilominus acclamabat. peccatũ tuũ super nos. Tunc ille turbatus domũ rediit & pbias prohiberi voluit. Qui vt ne hoc faceret reuocatus est. Publicas q;s meretrices ad se ingredi fecit publice. vt hos vilis ab eius electione ; pln reuocaret: nõ vt cũ eis inquinaret'. Sz cuz nec sic pficeret. ssemp pplus acclamaret: peccatũ tuum super nos. Fugam media nocte petijt. Cumq; ticinũ pgere se putaret. mane ad portam ciuitatis mediolanensis que dicit' romana inuenit'. Qui inuentus cũ custodiret' a populo. relatione missa ad clementissimũ imperatorẽ Valentinianũ. p summo gaudio accepit q; iudices a se directi ad sacerdotiũ peterent'. Letabat' etiã. pbus prefectusq; pbum suum esse impletum. dixerat enim ei. pficiscenti cuz daret mandata. Age nõ vt iudex: sed vt epus. Et cũ iter absconditus fuisset inuentus. cum esset carbecumanus: pspiciens in hoc dei voluntatẽ baptizatus. octaua die in episcopali sede sublimatur. Hinc pe ambrosius in epistola ad vercellenses ait. Neophitus pbibetur ordinari. ne extollatur superbia. Sed si non desit humilitas competens sacerdotio. vbi causa non adhibetur: vicio nõ imputat'. Ordinationem inq; meam occidentales iudicio. orientales exemplo probauerunt. dist. lxj. §. bis omnib. vbi glo. in fi dicit cessare pstitutionẽ. s. vt secum dispensẽt in hoc.

Cum autem in qua/ §. i.

dam ciuitate pro ordinando epiſcopo iuisset. & eius electioni Justina imperatrix & alij ariani pradicerent. volentes vt vnus de secta sua ordinaret': vna ex arrianis virginibus. impudentior ceteris tribunal pscendit: & beatum ambrosium per vestimenta apprehendit. volens eũ ad partẽ mulierum trahere: vt ab eis cessus de ecclesia cũ iniuria pelleretur. Cui ambrosius ait. Etsi ego tanto sacerdotio indignus sum: te tamen nõ puenit in qualemcũq; sacerdotez manum mittere. vnde timere debuisti iudicium dei. ne vbi aliquid contingat. Qõ dictum exitus confirmauit. Nam die alia mortuam ad sepulchra deduxit. gratias p ztumelia rependens. Qõ factũ omnes valde pterruit. Mediolanũ reuertitur innumeras insidias & pssecutiones passus ẽ a Justina imperatrice matre valentiniani iuuenis arriana. muneribz & honoribz ztra cũ pplos cõcitante. Cum autẽ multi ex arrianis precipue eũ in exilium mittere niterent'. vnus ceteris infelicior in tantum furorem excitatus est. vt domũ sibi iuxta ecclesiam Ambrosij locaret. hac de causa. vt in eadem quadrigam paratam haberet: quo pcurante iustina facilius raptum in exilium deportaret. Sed dei iudicio ipa die qua eum rapere arbitrabatur. in eadem q; driga de eadem domo in exilium ipe pulsus est. Cui tamẽ Ambrosius reddens bona pro malis: sumptus & necessaria ministrauit. Erant aũt tunc tpis mediolani multi a domibz obsessi. q; se ab ambrosio tosqueri magnis vocibz clamarent. Justina aũt & multi alij ariani calumniates hunc fmonẽ. dicebant ambrosiũ boles ppetare vt dicerent se obsessos ab ambrosio tosqueri. Tãc subito vn' ex illis arrianis a dyabolo arreptus clamare cepit. vnus sic torqueantur vt ego qui ambrosio non credunt. At illi confusi demersum in piscinam bolem necauerũt. Quidã hereticus acerrimus disputator durus & incõuertibilis ad fidem. cũ iret beatũ ambrosiũ predicantẽ. vidit ad aures eius angelũ loquentẽ verba q; ipe predicabat. Quo viso fidem quam psequebatur cepit defendere.

Quidam auru per demones aduocabat et eos ad ambrosiũ vt eis nocerẽt trãsmittebat. Sz reuersi demões nũciabant q; non solum ad ipm sed nec ad fores domus approximare poterant. cui ignis inuincibilis circumdabat

edificium ꝓmuniret: vt etiā alonge posita ab eo vreterentur Cum aūt victus aurisper ꝓpter quedā sua maleficia torqueret' a iudice: clamabat se ab ambro. torquen. Quē dam demoniacū ingredientem mediolanū demon dimisit egredientē de ciuitate iterum inuasit. Interrogat⁹ aūt quare dimiserat ingredientem ciuitatem. Rndit. quia timuerat ambro. Altera vice cum dyabol⁹ obsessus ab eo clamaret se ab ambrosio torqueri a⁹ sanct⁹. Obmutesce miser. qz non te torquet ambro. Inuidia tua: qz vides homines illuc ascendere videtur infelix corruisti nam ambrosius nescit instan. Et statim obmutuit. Cum autē quadam nocte quidam occulte adisset cubiculū suū. a multis prece inductus ⁊ precio vt eum occideret. qđ vetitū gladium eleuauit vt eum ꝑcuteret: statim arruit man⁹ eius

Quadam die ambro. ad palatiū macedonij mgri officium vt pro quodā intercederet venit. Sed cum fores clausas inuenisset nec intrandi copiam habere potuisset: ait. Et tu quoq; ad ecclesiaꝫ venies. ⁊ nō ianuis clausis: ꝫ apertis ingredi non valebis. Post aliquot tempus timēs macedonius inimicos qui eum insequebantur fugit ad ꝛc clesiam. sed apertis ianuis intrare nō potuit. Cuiusdaꝫ clarissimi viri filius pāsophilus. vt refert vince. spe. histo. li. xvij. admodum paruulus. cum immundo spiritu laboraret. frequenti oratōne ⁊ manuum impositōne sacerdotū sanatus est. Deinde subita infirmitate preuentus spiritū exalauit. Cuius mater fide plena tollens eum in lecto sacerdotis ambrosij ablente ambro. ꝓposuit. Quem cū reuertens in lectulo puerum mortuum inuenisset. miseratus matrem et prempiatus eius fidem. hely seo similis sup̄ cor pus infantis se ꝓsternit: et orando viuum matri reddidit.

Vt refert Iacob⁹ .§.ii.

de voragine. Cum beatus ambrosius romam ꝑgeret. ⁊in quadam villa tuscie apud quendā hominē nimium locupletem hospitatus fuisset. Illū super statu suo sollicite requisiuit. Cuidā. Status meus dñe semp felix et gloriosus fuit. Ego diuitijs infinit' abūdo. Seruos ⁊ familios q̄s plures habeo. copiosam familiā filios et nepotū possideo. ⁊ omnia semp ad votū habui: nec mihi vnq̄s aliquid aduersum ꝓgit qđ me ⁊ristaret. Qđ audiens ambrosi. ait. hos qui secuꝫ erant. Surgite ⁊ hinc ocius fugiam⁹: qz dñs nō est in loco isto. Festinate nec in fugiendo morā facite ne nos diuina vltio ꝓpbendat: ⁊ in ꝑtis istoꝫ panter involuat. Et cū fugissent ⁊ aliquātulū ꝓcessissent: subito terra se aperuit ⁊ illa cum omnibus ꝓmentibus ad eum absorbuit: vt nulli vestigium remaneret nisi quedā fouea ꝓfundissima. Qđ cernens ambro. dixit suis. Ecce fratres q̄mi sencondit deus punit cū hic aduersa tribuit: et qđ severe irascitur cū semp ꝓspera elargit. In pribus euentis in quodā castello referente Vincē. post paulinū vbi supra. Synagoga iudeoꝝ a xpianis ꝛcremata ē. eo ꝙ iudei monachos xpianis insultarent. Sup quo facto cū comes orientis ad theodosium imꝑatorem retulisset. ꝓcepit imperator: vt synagoga ab eis reedificaret. Qđ ꝓcepti cū audisset ambro. ad imꝑatorem ipsum milit. in q̄ conuenit vt statutū illd reuocaret. Qui si dign⁹ nō esset vt audiret: dign⁹ est nō est q̄ deo audiret vel cui ꝑces ⁊ vota sua ꝓmittere⁹ patus etiā ꝓ tali negocio mortē ꝑbire. ne dissimulatōe sui imꝑatorē ꝓuaricatorē faceret: q tam iniusta ꝛ ecclesiā ꝑpessit. Postea ꝙ de aquilea vbi tūc erat mediolanū reuertisset imꝑator in ecclesia posito de eadem causa tractauit in populo. In quo tractatu introduxit ꝑsonam dominū loquentis imꝑatori. Ego te et vitimo imꝑatorē feci. Ego tibi exercitum tradidi. Ego te semote tuo super solium regius constituit. et tu de me. ad est inimicis meis triumphos? Cui descendēti ab exedra imꝑator ait. Contra nos hodie epūcope proposuisti: At ille respōdit. Non se contra ipsum sed pro ipso fuisse locutum. Itaq; obtinuit vt statutum illud reuocaretur. Nec prius ad altare accedere voluit: nisi prius fide sua illō imꝑatorē agere se debere testaret'. Qua sponsione fide sua iterata: ꝑgit ambro. diuina mysteria. Cum quadam die quidaꝫ nomine crescon⁹. ꝓpter scelera sua capitalissus ad ecclesiaꝫ ꝓfugisset. a militib⁹ stilliconis comitis orientis de ecclia ꝓ⁹ cūt et eductus. nō obstante prohibitōne et defensione ambrosij cum clericis suis. Perseuerante autem ambro. in oratōne cum clero. at subito virtute diuina dimissi leopardi salus celeri ad locum in quo sedebant qui d ecclesia triumpharerāt ascendentes: grauiter lamatos diuiserūt. Quo viso stillico pia ductus est ira vt ꝓ multos dies satisfaceret ambro. et ciesim illi rei q̄libatus de ecclia fuerat dimisit.

Ex predictis igitur .§.iii.

et etiam ex his que dicta sunt supra in ꝓcedenti titulo circa correctionem factam erga theodosium et valentinianū et iustinam. patet ambrosius fuisse maxime ancroutatus et constantie nullum timendo. Fuit ⁊ valde deuotus in officio. vñi et officijs in ecclesia mediolanensi spāle instituit ⁊ cantū: quod solum illa ecclesia retinet. Orationes pene ad festa omnia sanctorum magis nominatoꝝ edidit. valde compassus est lapsibus humanis. Cum enim vt refert paulinus aliquis suum lapsum confiteret' amarissime flebat: vt et illum ad lugendū compelleret. nec tamen ita cōpatiens et misericors ꝙ peccata precipue manifesta impunita omitteret. vnde cum quendam flagiciosum ei quidā ꝓsentassent: ait. Oportet hunc tradi satane in interitum carnis: ne vetereno talia audeat ꝓpetrare. Quem mox arripuit dyabolus discerpens eum. Patet etiam in penitētia iniuncta theodosio imꝑatori. Tante fuit abstinētie ꝙ quotidie ieiunabat nisi sabbato et dominica. et festis ꝓcipuis. quia sic ibi mos erat. Nō ieiunare die sabbati ⁊ dominica. Maxime calibatus. Haꝫ refert hiero. eum virilis virginitatē non solum efferamus ꝫ seruamus. Tante fuit pietatis et dulcedinis. vt cum alicui⁹ sancti sacerdotis vel epi obitus ei nunciaret' ita amarissime flebat: vt vix cōsolari posset. Et cum interrogaret' cur sanctos viros qui ad gloriā ꝓcessissent sic deflet. Rndit. Nec patetis me flere quia decesserit: sed qz ꝓcessit. Et quia difficile inuenit' qui tam dignus ei⁹ officio habeat'. Summe liberalitatis et misericordie ad pauꝑes. vñ ipse ait li. de offi. distinctione. Non satis. Compatiamur alienis peccatis vel calamitatibus. Necessitates aliorꝝ quantum possumus admittam⁹ ⁊ plus interdum ꝙ possumus. Melius est enim ꝓfitare causas pro misericordia et iniquam perpetrigi pretendere in clementiam. Nos aliquādo iniquam incidimus ꝙ fregim⁹ vasa mystica vt capitinos redimeremus. Ita docuit beatus augustinus qui ab eo baptizatus esse refert a beato ambrosio recepisse. Primum ne cuiq̄ coniugium ꝓcuraret. et hoc ne postea coniuges admixtem irati: ei vt mediatori coniugi eorum maledicerent. Sedm ꝙ militare volentem ad hoc non commendaret. ratio hui⁹ est. Ne militantes calumniam exercerent: et alij in eum culpam refundant. hodie autem dissuadendum et si fieri posset prohibendum: quia non vacant nisi rapinis amicorum et inimicoꝝ et oēs⁹ flagicijs. Tercio ꝙ ad continuā mortē⁹ nō accederet. et eo videlicet ne forte temperantie modum excederet. Demum cum ambrosius radicem omnū malorum auaricium magis ac magis crescere cerneret. et magnine in potentatibus seculi ⁊ in ministris ecclesie: valde ingemuit. Et ō huius seculi pericula cotus erui postulauit. Quod se obtinuisse gaudens fratribus reuelauit se visꝫ ad resurrectionem dominicam cum eis mansurum. Cuiq̄ decumbens in infirmitate notario scribente psal. xliij. dictaret. subito videntes notarium modus scuti ignei caput eius ignis operuit: et per os eⁱ⁹ tanq̄ in habitaculo intrauit. Tāc facies eius tanq̄ nix immutata est: sed postea

ad speciem eius reuersa est. Laborans igit in infirmitate cum hoc audisset comes ytalie qui mediolani erat. nobiles 2 vocauit vicens. q tanto viro decedente periculū esset ne ytalie interitus immineret. rogauit qs eos vt ad virū dei ac cederent deprecantes eum vt adhuc aliquo spacio viuendi a deo impetraret. Ad quē ille ab eis audiuit. respōdit. Nō ita inter vos viri vt me adhuc viuere pudeat: nec mouti meo cū bonum dñm habeam. Eo tempe infirmitatis sue cū quatuor diaconi 2 uenissent ad tractandū quis p eius obitū ad regendā hecclīa esset. 7 longe essent colloquē tes a lectulo ambros. audierūt simpliciani ita fuisse vt vix singulos audiret. Longe ille positus ab eis clama uit vicens. terciū. Senex est si bon. Quod audientes ter rini fugerūt. Nonnulli alium q ipsum simpliciani pt mortem eius elegerūt. Honorauit ep'o vercellen. cū se sopori dedisset ter eo vocatus clamante audiuit. Surge qm modo est recessurus. Qui cōfestim surgens ei sacramentum eucharistie tradit. Mox q ille man in modū crucis expan dit 7 vltimū spiritū inter verba orationis efflauit: circa annos dñi. cccl xxx. floruit. Cum autem post mortē quidam p̄sbyter in 2uinio cū eliso sancto tetraberet. cū conti nuo plaga percussit et vitaz finiuit. In vrbe carthaginē si cum tres epi 2 uenissent. 7 vnus eoz beato ambro. detra beret. relatum est quid illi presbytero qui ei detraxerat ac ciderit. Quod cū ille perpenderet. tale vulnus accepit et extremū q continuo die ipsa vitam clausit.

De libris editis .§.iiii.

ab ambr. De paradiso li.j. De vnica penitentia. li.ij. De fuga seculi. li.j. De trinitate ad gratianū. ō. v. De spiritu sancto li.iij. De incarnatione xpi li.j. De sacramentis lib. vj. De cura pastorali lib.j. De officijs libr.iij. De excessu fratris sui. lib.ij. De consolatione valentiniani lib.j. De eligendo pontifice ad vercellen.li.j. In etameron. li. vj. De archa noe li.j. De ysaac et ānā li.j. De bono mortis li.j. De iacob 7 vita beata li.ij. De sancto abrahā lib. q. De sancto ioseph li.j. De benedictionibz patriarcharuz. li.j. De sancto dauid apologia li.j. De helya et ieiunio li. j. De sancto thobia li.j. De sancto naboth vinea li.j. De sancta virginitate li.iij. Sup xij. psalterium. xij. Sup be ati immaculati li.j. Sup lucā li.x. Sup epistas pauli. xiiij. li.xiij. De traditione basilice tractatus.q. De obitu theo dosij. tractatum.j. De viduis li.j. De symbolo ad neophi. lib.j. De infirmitate et interpellatione hominis. lib.iij. Epistas breues ad diuersos. lxxvij. Sermones declama tonios. lxxv. Scripsit et legendam seu passionē btē agne tis. et inuentionē corporis gerasij et protbasij. Ex his libris aliq excerpta sunt 7 passim que in decretis i diuersis locis translata sunt. Dē autez dicit ambrosiū diuisse sup epistolā ad Cor. q mulier recedens a viro cā fornicationis. aut reconciliet aut remaneat innupta. 2. alteri ñ nubat: sed vir ipse potest dicere aliā cum dimittit vxorez cā fornicationis. dicit glanus. xxxij. q. j. §. Sz illud ambr. hoc fuisse appositū a fallarijs li. ambro. vel dicit alr intelligen dum q̄ litera sonat vt ibi ostendit.

De sacrāmēto eu .§.v.

charistie q ibi sit veraciter xpc. Ambro. li. de sacramentis 7 de 2 sec. di. ij. ait. Omia quecūq voluit dñs fecit in celo 7 in terra. 7 qi sic voluit ita factū est. Ita licet figura panis 7 vini videat: inhū tñ aliud q̄ caro xpi 7 sanguis post cōsecrationem credenda est. Unde ipsa veritas ad discipulos. hec caro mea est pro mundi vita. Et vt mirabilius loquar. Non alia plane q̄ que nata est de maria. et passa in cruce. et resurrexit de sepulchro. Hec inq̄ ipsa est: 7 ideo xpc est caro que pro mundi vita adhuc hodie offert. et cū digne percipitur vita in nobis eterna reparatur. De ex cellentia eius idem ambrosius in eodem. d. e. Renera mirabile est q manna pluit deus patribz in deserto: qui quoti diano celi pascebantur alimento. vnde dictum est. Panē angelorum manducauit homo. Considera nunc veritas ne prestantior: sit panis angelorū: an panis xpi qui vtiq; cor pus est vite. Manna illud e celo: hoc super celum. Illud ce li: hoc domini celorum. Illud corruptioni obnoxium si in diem alterum seruaret: hoc alienum ab omni corruptio ne. Quicunq religiose gustauerit: corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit: tibi sanguis ex xpo. Illos ad horaz satiauit aqua: te sanguis xpi dilnit in eternum. Iudeus bibit et sitiuit: tu cum biberis sitire non poteris. Et illud in vmbra: hoc in veritate. Potior autez est lux q̄ vmbra. veritas q̄ figura: corpus auctoris q̄ ma na de celo. Forte dicis. Aliud video. quomodo tu asse ris mihi q corpus christi accipiam: Et hoc superest vt p bem. Quātis igitur vtimur exemplis vt probem. 3 non esse quod natura formauit. sed quod benedictio consecra uit. Maioremq vim esse benedictionis q̄ nature. q̄ bene dictione et ipsa natura mutatur. Virgam tenebat Moy ses in manu. proiecit eam et facta est serpens. Rursuz ap prehendit eandem serpentis: et in virge naturam reuerti tur. Vides ergo prophetica gratia bis naturam esse mu tatam serpentis et virge. Ponit et alia plura exempla sci licet aquarum egypti que conuerse sunt in sanguinem ver bo Moysi. et postea ad naturam suam priorem. De aqs maris rubri et fluuij iordanis. que steterunt vel conuerse sūt retrorsuz. De aquis amarissimis que immisso ligno dulco rate sunt. De petra que percussa virga a Moyse dedit aquas. De ferro excusso de manubrio et in profundum aq̄ que vemens: quod enatauit et in manubrium intrauit ad nutum helysei. De igne de celo veniente ad preces helye Et subdit. De totius mundi operibus legisti quia dixit 7 facta sunt ex nihilo. Sermo igitur qui potuit facere ex ni hilo quod non erat: non potest ea que sunt immutare in id quod non erat. Non enim minus est dare novas naturas rebus q̄ mutare. Sed quid argumentis vtimur: faciamus exemplis incarnatiōis dñice. vt mysterij assumamur ve ritate. Nunquid natura visus potuit cum dominus ihus nasceretur ex maria. Si quaerimus nature ordinem virgo generauit. Et hoc quod cōtuemus corpus ex virgine est. Quid hic queris nature ordinem in xpi corpore: cum pre ter naturae ordinē sit ipse xpc partus ex virgine. Vera vti q̄ caro xpi. que crucifixa. que sepulta. Ipse dominus cla mat. Hoc est corpus meū. hec ibi. Idem in eodē de sole. di. ij. Panis est in altari visitatus ante verba sacramento rum. Ubi accessit p̄secratio: de pane fit caro xpi. Fit autē consecratio verbis ihu. Non enim suis sermonibz vtitur sacerdos sed sermonibus xpi. Quia est sermo xpi. Hic q̄ facta sunt omnia. Jussit enim dominus et facta sunt celuz terra mare ꝛc. De baptismo ait idem Ambro. in eo dem li. de sacramentis. de conse. di. iij. Per aquam bapti smi transitus est de terrenis ad celestia. Ideo pascha transi tus dicit. Est hic transitus de peccato ad vitam. de culpa ad gram. de inquinamento ad sanctificationes. Qui sup hic aquaz transit: nō mouit. si resurgit. Non eis aqua sanat. 3 illa que hz gram xpi. nō sanat aqua nisi pri descendat spi ritus sanct. Idem ambro. j. q. j. Non sanat baptismus p̄fidos. nō mundat si polluit q̄ in diluuio aquaz ad treuz nō approximabunt. qi vt p apm dicit. quicūq ex fide nō est: peccū est. et ipsis q̄ facūt et quibz faciunt nō solum nō p̄dest sed ad iudicū est. Et dicit gr anus in. §. seqn. Solo quis ambro. de baptismo illoz hereticoz qui in baptizan do nō seruāt formā ecclesie vt arriani 7 sabelliani. Idē ambro. sup epistam ad ro. de conse. di. iij. Sine aut. Gratia dei i baptismo nō requirit gemitū. nō planctū vel aliquod opus. 3 solā fidem 7 omnia gratis 2donat. 7 intelligit sm glo. de penitentia exteriori. i. satisfactione.

De pnia. ambro. de .§.vi.

pe. d. j. Nemo p̄t dñi agere puiam nisi q̄ spaurent indul-

gentiū. De⁹ aūt nullū crimē excipit: qui oīm pcā donauit. et ca. seqne. Dūs pat⁹ esse voluit pariter et ligandi. qui vtrumq; pari pdītione pmisit. Ergo qui solvendi⁹ nō habet: nec ligandi. Certum est q; ecclia vtrumq; habet Hereſis vtrumq; nō habet. i. neutrū habet. Idem. d. c. Sunt q; arbitrant aīt. Facil⁹ inuenis q; pſeruarent innocentiam: q; qui congrue egerit pniam. Idem. Nonnulli ideo poſcunt pniam vt ſtatim ſibi reddi coronem velint. z nō tamen velnere ſe cupiūt: q; ſacerdotem ligare. ſua. n. conſcientia ſe nō tam erguunt q; ſacerdoti ēndi cupiūt. ꝓpter quos preceptū est. Nolite ſanctū⁹ dare canib⁹ &c. hoc est immūdis ſpiritib⁹. pmanentib⁹ in peccatis. ſacre coronis nō ſunt facile tribuēda ꝓfonia. de pe. di. j. De ꝓpriis. Ambro. in ſermone quadrageſime. Plus est ꝑnita mala plangere et plangenda iterū nō ꝑmittere. de pe. diſt. iij. id est ꝓponere nō ꝑmittē. Idē ꝫ de pe. di. j. Vūt q; arbitrātur. aīt. Nihil est q; tam ſummū dolorē ſit. q; ſi vnuſq; poſitus ſub captiuitate peccatū recōdat vnde lapſus ſit: atq; vñ recident. et q; ad corpoſea atq; terrena ab illa ſpeciosa et pulcra diuine pdītōis intentōne deflurent. Idē Ambro. in apologia dauid. de pe. di. iij. ſic aīt. Ille rex rītus et potens. ſ. dauid. nec enigno quidem momento manere penes ſe delicti paſſus est ꝓſcientiam. ſ. poſtq; a Nathan fuit reprehendus: ſed ꝓmatura confeſſione atq; immenſo dolore reddidit peccatū ſuum domino ſalv dicens Peccaui. Et infra. Denīq; dominū dolor intimꝰ mouet affectus. vt nathan diceret. Dñs pertulit te: comitꝰ tranſtulit peccatū tuum. Maturitas itaq; venie profundam in rege fuiſſe penitentiam. i. dolorem declarauit: que tanti erroris offenſam tradunt. hec ille. ſ. quo ad culpam et penam eternam. De confeſſione idem in li. de paradiſo. ℨ pe. di. j. aīt. Non potest quis a peccato iuſtificari. niſi peccatum fuerit ante confeſſus. i. ſaltim mente ꝓpoſito. Idē in ſermone quadrageſime. Ecce nunc acceptabile adeſt. i quo confeſſio animā a morte liberat. ꝓfectio aperit paradiſum: confeſſio ſpem ſaluandi tribuit. vnde ſcriptura dicit dic tu iniquitates tuas vt iuſtificeris. Idem in li. de paradiſo. Serpēs decepit me z comedi. ſ. dixit eua dño inquirenti. Venialis culpa. i. digna venia quā ſequitur confeſſio delictoꝝ. Ideo nō est deſperata mulier que nō reticuit deo. ſed magis ꝓfeſſa est peccātū ſuum: quā medicabilis ſententia ſecuta est. de pe. di. j. Serpens. De ſatiſfactōne. Ambro. in ſermone in vinea de abrahām. Medicina miſericordie tollit peccata magna. habemus plura ſubſidia quibꝰ peccata nr̄a redimamus. Pecuniaꝫ habes redime peccata tua. Non venalis est deus ſed tu venalis es. Peccatis tuis venundat⁹ es: redime te opibus tuis. Vilis est pecunia tua: ſ preciosa est miſericordia. Myna inquit ſcriptura a peccō liberat. de pe. di. j. Idē ꝫ in li. de pniā. 7. d. c. Adam inquit poſt culpā ſtatim de paradiſo deus eiecit. nō diſtulit: ſ ſtatim ſeparauit a delicijs vt ageret pniam. ſtatim tunica veſtiuit pellicea nō ſerica. Idem in eodē. deus diſſimilē nem nō fecit q; miſeriaꝫ ſuā omnib⁹ ꝓmiſit: z relaxandi licētiam ſacerdotib⁹ ſuis ſine vlla exceptōne ꝓceſſit. Sz q; cuipam exagerāt: exagerent z pniam. i. maioꝝ faciāt. Maiora. n. crimina maiorib⁹ abluunt lacrimis. de pe. diſ. j. Deus. Nō aūt ipſe ambro. dicit in li. de vnica pnīa. Ut ſicut vnū baptiſma. ita z vnica pnīa. intelligi' ſm gr̄am. de pe. diſ. iij. de ſolenni penitentia q; tm̄ ſemel fiebat. de qua hr̄. di. l. In capite.

De virtutibus. .§. vii.

Ambro. i exameron aīt. Illa aīa a deo pingi'. que hz in ſe virtutū gratiā renitentē ſplendoꝝq; pulcritudinis. Illa aīa bene picta est. in q; elucet diuine operationis effigies. Illa aīa bñ picta est. in q; est ſplendor gloriē et paternē imago ſpe. ſm hanc imaginē q; refulget pcura pcoſa est. ſm hanc imaginem ante peccatū depictus est adam. ſ vbi lapſus ē deposuit. de pe. diſt. ij. Illa. Idem in li. de fuga ſeculi aīt. Similem esse deo: est habere iuſticiam. ſapientiā in virtute eſſe ꝓfectum. de pe. di. ij. Item ambro. xxxij. q. j. Cū renunciaſ improbitati ſtatiꝫ aſciſcitur virtus. Egreſſus cū malicie: virtutis oſtatur ingreſſum. Eodemq; ſtudio quo crimen excludit innocentia copulat'. Idem ambro. de vita beata aīt. Sapiens nunq; est inanis. ſemp in ſe hz amictum prudentie. qui pōt dicere. Juſticiam induebam: veſtiebam indicijs. Mentis nanq; hec ſunt interna velamina quem nemo aliꝰ pōt auferre. niſi cum aliquē ſua culpa deſpoliat. denīq; ſic ſpoliatus adam nudus inuentꝰ est. de pe. di. ij. Idez in li. de paradiſo. Paſtor ille euāgelicus lapſā onem legitur vertiſſe nō abieciſſe. Et ſalomon aīt. Noli esse nimis iuſtus. debet. n. iuſticiam temperare moderatiō. nāz quēadmodum tibi curandus prebeat' quem faſtidio habeas qui ꝓtemptui ſe nō ꝓpoſſit medico ſuo putet ſanarum. de pe. di. j. Serpens. Idem ambro. in li. de offici. Eſt multa miſcōia de qua in lege ſcriptū est de quodam. Non miſereberis illi⁹. Et in libris regum legit'. q; ſaul cōtrait offenſam. q; miſertus est agag hoſtiū⁹ regis quē ꝓhibuerat diuina ſua ſeruari. Et infra. Teneri q; maxime debet forma iuſticie. ne quis a ꝓſortio criminatōnis abſtractus: breui lachrymula atq; ad temp⁹ parata vel etiā vbe nioribus fletibus ꝓmunioꝝ quam plurimis debꝫ poſtulare temporibus: a facilitate ſacerdotis exteq; queat. Non ne cum vñi indigno indulget: ad prolapſionis contagium pronocat vniuerſos: Facilitas. n. venie incentiū tribuit delinquendi. xxij. q. iij. Eſt iniuſta. Idem ambro. in ſermone qui incipit. Amanos. ſic aīt. Nō oſculatur ſemp pater filium ſed aliquando caſtigat. Ergo quando caſtigat qui diligit: tunc circa eum pietas exercetur. Habet enīz amor plagas ſuas. que dulciores ſunt cum amarius inferuntur. Dulcior. n. est religioſa caſtigatio: q; blāda remiſſio. v. q. v. Non oſculatur. Idem ambro. ſuper beati immaculati aīt. Judicet de alterius errore. qui non habꝫ q; in ſeipſo condemnet. Judicet ille qui ad pronunciandum nullo odio. nulla offenſione. nulla leuitate ducatur. Et ꝑ panca. Bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit vel domeſtice propoſito voluntatis: ſed iuſta leges et iura pronunciat. Nihil paratum vel meditatum de domo refert. ſed ſicut audit ita iudicat. ſicut ſe habet natura recernit. obſequitur legibus non actuerſatur. examinat cauſe merita. nō mutat. iij. q. vij. Judicet. Idē in libro de offi. Fortitudo que bello tuetur a barbaris patriā. vel domi defendit infirmos. vel a latronibus ſocios: plena est iuſticia. xxiij. q. iij. Idem. Non inferenda ſed repellenda iniuria lex virtutis est. Qui eni non repellit a ſocio iniuriam ſi poteſt. tam in vicio est: q; ille qui facit: ibidem. Idem ambro. in ſermone qui incipit. Diuinum ad patrem. 7 di. xxxv. Serpens die beſtie ſunt create et cum beſtijs cota est edendi poteſtas et vſus eſcaruꝫ. vbi cibus cepit: ibi finis factus ē mundi. Ibi cepit ſua incrementa neſcire: vbi ceperunt diuina circa eum opera ſeriari. quo iudicio declaratum est. q; per cibos mundus haberet imminui: per quos deſijt augeri. Et infra. Ut ſciamus nouellam non eſſe ieiunium. primā illic legem conſtituit de ieiunio. Et infra. Eouſq; nemo patriarcharū nouerat et adhuc cota non eſſet: que prima est preuaricatio. Indictum est ieiunium abſtinentie. Let a domino deo: preuaricatio legis a dyabolo. Culpa p cibum. latebra poſt cibū. Cognitio infirmitatis in cibo. Firmitatis virtus in ieiunio. Serpens gule fraudet dñm̄ ieiunare decernit. Itaq; gula paradiſo errantem expulit. abſtinentia ad paradiſum reuocauit errantez. hec ibi. Et pulcra ſubdit de ſobrietate et ebrietate. De liberalitate et miſericordia idem in li. de offi. aīt. Perfecta liberalitas fide. cauſa. loco. tempore commendatur vt primū operis circa domeſticos fidei. Grandis enim culpa ſi ſciente fidelis egerat. ſi ſciens eum ſine ſumptu eſſe famen tolerare erumnam perpeti. qui preſertim egere erubeſcat. Sin cauſam cecidit aut captiuitatis aut calumnie z non ꝑdi-

ues. Si sit in carcere. et penis et supplicijs. et propter debitum aliquod iustus excrucietur. Nam etsi omnibus debetur mulier eo diu iusto amplius. Si tempore afflictōnis sue nihil a te impetret. Si tempore periculi quo rapit' ad mortem plus apud te valet pecunia tua q̄ vita morituri. Et infra. Est etiā probanda illiberalitas vt primo seminis tui non despicias si illos egere cognoscas. Consideranda est etiam et debilitas. nonnunq̄ et verecundia que ingenuos prodit natales. Pulcra etiam liberalitas in ipso quoq; dato mensuram tenere vt abundes plurib. non consiliandi fauoris gratia vltra modū effluere. Non superfluas aggredi edificatiōes: nec peremittere necessarias. ornare dei templū honore congruo. quātū oportuit peregrinis largiri non superflua. Et infra. idem sup lucam. Miserendo eoīs ē vsus. ideo ꝓmune ꝑceptū. oīb' officijs. oīnibus etatibus necessaria: et ab omnib' referenda. Nō publicanus. nō miles ercipitur. non agricola vel vrbanus. dicues et pauꝑ omnes in ꝓmani monentur vt conferant non habenti. Misericordia enim plenitudo virtutum est. et iō omnib' ꝑscripta est ꝑfecte forma virtutis. di. xxxvj. Nō satis. Idem in libro de offi. Aurum habet ecclia. Non vt seruet sed vt eroget ꝛ subueniat necessitatibus. Quid enim est opus custodire quod nihil adiuuat: An ignoramus quantum auri ꝛ argenti de templo domini assirij abstulerunt: Nonne melius conflat sacerdos ꝓpter alimoniam pampum si aliqua subsidia desint q̄ si sacrilegis contaminat et alpotat bolhs: Nōne dicturus est dominus Cur passus es tot mo pes fame mori. cur tot captiui in cōmertium ducti nec redempti ab hoste occisi sunt: Dei' fuerat vt vasa viuentiū seruares q̄ metallo tum: his non potes responsum referre. Quid enim dices: Timuime templo dei ornatus deesset. Rndet. Aurū sacra non quetūt. nec auro placent que auro non emantur. Ornatus sacrorum redemptio captiuoꝝ est. Et vere illa sunt vasa preciosa que redimūt animas a morte. Ille vere thesaur' domini qui operatur quod sanguis eius operatus est. xij. q. q. Aurum. Idem de fuga secūd. Cui potō deus nihil debet amare nisi deum: ne alterius impediat' necessitatis manere. Quod. n. ad alia officia conferetur hoc religioni cultui atq; huic nostro officio ꝛcerpitur. Nec est enim vera sacerdotis fuga abdicato domestico: et quedam alienatio carissimoꝝ. vt suis se abneget: qui deo seruire gestit. xij q. j. Cui. Idem in libro de offi. Denique si nō potest alteri subueniri nisi alter ledatur. cōmodius est neutrū inuari q̄ grauari alterū. Et infra. Sacerdotis est nulli nocere. prodesse velle omnib'. posse autem solius est dei. xxiij. qō. iij. Denique. Idem ambro. li. de offi. xxij. q. iij. Innocens credit omni verbo. Non vituꝑanda facilitas sed laudanda bonitas. Hoc est innocentē esse ignorare quid noceat. Et si circumscribit' ab aliquo. de omnib' iudicat bene: qui fidem esse in omnibus arbitratur. Hac igit' mentis sue ꝛ te inclinatus bieius ve crederet gabaonita. testamentum dei posuit pacem dedit. confirmauit societatem. Fraude autem ꝛpbensa populus indignari cepit. bieius tamē pacem quam dederat reuocandam non censuit. quia firmauerat eam sacri religione. Idem in eodem. Nihil promittat quis inhoneste. Fiat si promiserit tolerabilius ē non facere promissum q̄ facere qō turpe est. Non semp promissa soluenda sunt omnia. Denique ipse dominus ꝛ frequenter mutat suā sēām. xxj. q. iij. Unaquaq;.

De diuersis vicijs .§. viii.

Et primo de auaricia. Ambro. super lucam in expositione exempli illius hominis cuiusdam diuitis vbertes fructus agere ꝛtulit. Sicait. di. xlvij. Sicut bi qui p̄ infantiā mente translati sunt. nō tam res ipsas sed passiones sue ꝛtasias vident. ita et mens auari semel vinculis cupiditatis alligata. semper aurum semper argentum videt semp reditus computat. Gratius aurum q̄ solem intuetur. Ipsa eius oratio ad deū petit aurum. Interdum etiam ex vsure arte nequissima ex ipso auro aurum nascitur. Sz nec satietas vnq̄ nec finis aderit cupiditati. Et infra. Sed ait sic̄ auarus. Quid iniustum est. si cum aliena non inuado: ꝓpria diligentius seruo: O impedens dicti propria dicis. Que ex quibus reconditis in hāc mundū detulisti q̄ hanc ingressus es lucem. Quando de ventre matris egressi Quibus queso facultatibus. quibusq; subsidijs constituas ingressus est: ꝛ paulo post. Deprecius nemo dicat q̄ ꝓmune est. Si nisq̄ sufficeret sumptui. violenter obtentū est. Nunquid iniquus est deus vt nobis non eque distribuat vite subsidia vt tu quidem esses affluens et abundās alijs autem deesset et egerent: An idcirco magis quia voluit nos benignitatis sue experimenta conferre: et alij per virtutem patientie coronare. Tu vero susceptis dei muneribus et in tuos tuum redactis. nihil te putas agere iniquum. si tantorum bona solus obtineas. Quis enim tam iniustus tam auarus: q̄ qui multorum alimenta sibi non vsum sed abundantiam ꝛ delicias facit. Neq; enim minus est crimiuis habenti tollere. q̄ cum possis et abundas indigentibus denegare. Furientium est panis quem tu detines: nudorum indumentum quod recludis: miserorum redemptio pecunia quam in terram condidis. Tantorum ergo te scias inuadere bona: quantis possis ꝑstare quod vales. hec tibi. Et vide glo. que exponit verba aliqua obscura vt illud. Nō commune est. i. ꝓmunicandum tempore necessitatis. De symonia ambro. in li. de mysteriis. Cū ordinaretur episcopus quod dedit aurum fuit: quod dedit anima fuit. Cum aliam ordinaret. quod accepit aurū fuit. quod dedit lepra fuit. s. spiritualis lepra peccati et sacrilegii. Idem. Gratiam cuꝛ ordinaueris non suscepisti. q̄ gratuito eam non meruisti. Idem. Giezi cito turpem secutus lepra mercedem: et pecunia male quesita corpus eius q̄ commaculat. Videsne quia facto ductoris. s. Giezi successio damnatur hereditis. Cur ergo semen Giezi damnatur in eternum. nisi vt vitiorum magisq̄ semen generis intelligas. s. symoniacos. j. q. j. Cuꝛ ordinaretur. De vsuris. li. de naboth. et. xxij. q. iij. Plerique refugientes precepta legis cum dederint pecuniam negociatoribus non in pecunia vsuras exigunt: sed de mercibus coꝛ. tanq̄ emolumenta vsuraꝛ percipiunt. Ideo audiant quid lex dicat. Neq; inquit vsuram eiusq; accipies: neq; omnium rerum. Idem. Esca vsura est. ꝛ vestis vsura est. et quodcūq; sorti accedit vsura est. et quod velis ei nomen imponas vsura est. quod intelligi in mutuo precedente intentione principali ad hoc. Idez de bono motus. xxij. q. iij. Si quis vsuram accipit. rapinam facit. vita non vivit. Contra lucianam ambro. li. de patriarchis. xxxij. q. iij. Nemo sibi blādiatur de legibus hominum. Nec vtq; licet quod mulieri non licet. Eadem a viroque adulterio debetur castimonia. Quicquid in ea que non sit legitima vxor. commissum fuerit: adulterij damnatur crimine. Idem in eodem. Nulli licet scire mulierem preter vxorem. Ideoq; ꝓcipitur nbi datum est ius. ne in laqueum incidat. aut cū aliena muliere delinquas. Tolerabil' est si iaceat culpa: q̄ si culpe vsurpetur auctoritas. Contra superbiam. Ambro. li. de offi. xj. q. iij. Si quis non obediat ꝑpo sede extollere atq; exaltare desiderans. quereꝰ etiam obumbrare merita egregiorum. ꝛta affectione doctrine. aut humilitatis aut misericordie. a vero deuius fugitur. quoniā veritatis ea regula est. vt nihil facias ꝓmendandi sui causa quo minor alius fiat. Neq; si quid boni habeas. id ad deformationem alteri' ꝛ vituperationem. exercearis. non defendas improbum: et sancta indigno committenda non arbitreris. Neq; arguas. ꝛ increpes cuius crimen non deprehendis.

Ambrosius in exa- .§. ix.

meron. xv. q. j. Illa cauenda sunt que et nostra voluntate proueniunt. delicta nutricis ꝛ ērationabiles corporis pas-

siones. Quorum igitur nos sumus domini. horum principia extrinsecus nō requiramus. nec teneamus in alios: ꝙ agnoscamus ea que ꝓprie nostra sunt que possum⁹ nō facere si volumus. Hoc de eo qō ꝓprie male videntur dictū est. Mala enī nō sunt. que nec crimine mentē implicāt: nec sceleri ligant. vñ paup tatem. ignobilitatem. egestates. mortem. nemo sapiens mala duxerit: nec in malo⁹ sortē numerauerit. Idem lib. de beata vita. Nō est ꝙ cuiq; nostrum alienabimus eruminam nisi nostre voluntati. Nemo nostrum tenetur ad culpam. nisi ꝓpria voluntate fecerit. Non habēt crimen q̄ inferunt reluctantibꝰ. Et infra. Voluntarii militem sibi eligit xp̄c: voluntarii seruum sibi diabolus actionat. Neminem iugo seruitutis astrictū possidet. nisi quis se prius peccato⁹ ere vendiderit. xv. q. j. Non est. Idem ambro. Nuptie replent terram. virginitas paradisum. Idez. Integritas corporis a nobis exigenda est. quam pro consilio suadeo nō pro imperio ꝓcipio. Sola est. n. virginitas que suaderi potest imperari non pōt. xxxij. q. j. Idem in lib. de paradiso. xv. q. j. Nec ea. Illud quoq; specta. quia cuz occiditur impune: christ⁹ infunditur. et vbi abominatio aboletur. sanctificatio conseratur. quia dominus dixit. In ea die qua interfeci omne primogenitum egypti: sanctificaui mihi omne primogenitum israhel: qō ad omne tempus refertur. Idem ambro. Circa principia sui pastoralis. Dentor⁹ et sublimitas episcopalis. nullis potest comparationibus adequari. Si regum fulgori compares. si diademati principum: longe erit inferius q̄ si plumbi metallum ad aurifulgorez compares. Nempe cum videas regum colla et principū fulgentia gemmis sacerdotum. et elucidata eorum vertera se credant eorum orationibus munirī. di. xcvj. Duo sūt.

Idez ambro. in pastorali ait. Homines prius discunt quod docēt. Ego aūt a tribunali ad raptus ad sacerdotium: docere cepi qō ipse non didici. Itaq; discendum prius mihi et discendum est. quoniam discere ante non vacauit. Quid autem p̄ ceteris debemus. dicere q̄ facere vt possimus loqui. Lingua menti subdita sit. et frenos habeat quibꝰ possit reuocari ad mensuraz. sermones ꝓferat libra examinatos iustitie: vt sit in sensu grauitas. in sermone pōdus. atq; in verbis modus. Tunc. n. maxime insidiat⁹ diabolus qui in nobis videt passiones iracūdie generari.

Ego quidē nō minus vos diligo quos genui in euāgelio: q̄ si vos suscepissem et nutrigio. Non. n. vehemētior ē natura ad diligendū q̄ gra. Sicut aūt in sensibꝰ grauitas. in inuentu alacritas: ita in adolescētibꝰ verecūdia velut q̄daz dote ꝓmendat⁹ nature. Est aūt in ipso motu. gestu et incessu retenda verecūdia. Habitus. n. mentis in corporis statu cernit⁹: vox quedam est animi corpis motus. Sunt qui sensim ambulando histrionicos habitus imitentur. vt quotienscūq; gradū transferunt: modulos quosdā seruare videant⁹. Nec cursim ambulare honestū arbitrot. nisi cū causa exigit alicui⁹ necessitatis vel periculi. Si q̄d sane in natura vicij est: ars emendet. Non solū nihil indecorum loquat: sed nec aurem quidem pbere debemus dictis hmōi. Nihil q̄ audire delectat: aliū ad loquendū prouocat. Verecundia q̄z in ipso corpis decore plus emicat. ita tū vt ipsum decus non sit effectū sed naturale: simplex neglectū magis q̄ expeditū. Non ꝓciosis et albēdo vestimentis aduncz sed coibo. vt honestati vel necessitati nubil deest. Nihil accedat mirū. Vox ipsa nō remissa non fracta. nihil femininū sonans. sed soluma quandam acregulam ac succum virilem referans. Sicut autem molliciē et infractum. aut vocis sonum. aut corporis gestum nō probasta nec agrestem. nec rusticanam naturam imitari volo. Conuenire quidem arbitrot ecclesiasticis maxime ministrorum officijs. extraneorum vitare cōmunia. Vel vt ipsi hospitales sint peregrinantibꝰ vel vt nullus sit obprobrio locus. Viduarum et virginum adire domos immoderatus non est opus nisi visitandi gratia: et hoc cum seniori bus. j. cum episcopo. Vel si graviot est causa cum presbytero. Cur non o clerice tempora illa quibus ab ecclesia vacas lectioni impendis: Cur xp̄m non vestris xp̄m alloquerīs xp̄m audis. Illum alloquimur cum oramus. illum audimus cum divina oracula legimus. Licet autez honesta ioca sanctis sint: tñ ab ecclesiastica abhorrent regula. Nec solum perfusos. sed omnes etiam iocos arbitrot esse vecordes. Idem ambros. Tantus est honestatis splēdor vt vitam beatam efficiat tranquillitas cōscientie: et securitas innocentie. Beata plane que non iudicijs alienis non extimatur: sed domesticis sensibus percipitur tanq̄ sui iudex. Neq; populares opiniones pro mercede aliqua requirit: nec pro supplicio patet. Popularis est q̄ grata omnibus bonitas. Nihilq; est ꝙ tam facile humanis sensibus illabatur. Quis autem eius consilio se committat. quem non putat plus sapere q̄ ipse sapiat: Vel quomodo potes iudicare consilio superiorem: quem moribus vides inferiorem: An vero putabo eum ꝓbonum qui consilium mihi det quod sibi non dedit. et mihi cum vacare credam qui sibi non vacet. Cuius animum voluptates occupent. libido devincat. auaricia subiuget. cupiditas perturbet. motus quatiat. Quomodo hic locus consilij: vbi nullus qui etj: Nec ille.

Capitulum. viij.

Vasi sol refulgēs. qui dominus dicitur planetarum et pater luminis super omnia luminaria splendens. delectabile oculis: et per omnia respiciens. Sic aug. ecclesiam illustrauit gemma doctorum pater theologorum fontis eloquio omnes materias penetrando dilucidans. Vñ de eo hieron. in li. de vj. doc. ait. Aug. episcop⁹ volans per montiuz cacumina quasi aquila. et ea que sunt in radicibus montium non considerans. multa celorum spacia. terrarūq; fines. et aquarum circulum claro sermone prosiciat. Pro sper vero de eo inquit. li. de vita contemplativa. Sanctus Aug. acer ingenio. fontis eloquio. secularis literature peritus. in ecclesiasticis laboribus operosus. In questionibus disputatōibꝰ clarus. In omni sua actione compositus. In questionibꝰ solvendis acutus. In conuincendis hereticis circumspectus. In expositōe fidei nostre catholicus. In exponendis scripturis canonicis cautus. emissa quoq; postq̄ hieronimum et quosdam alios doctores ꝓmemorando laudauit: concludit. hos omnes aug. ingenio et scientia sua vincit. Nam licet hiero. vj. milia volumina Origen. se legisse fateatur. ille tamen tanta scripsit: vt non solum diebus et noctibus scribere libros eius quis non possit. sed nec legere occurrat. Ysidorus etiam dicit de eo. ꝙ legi dei deditꝰ quicquid augustinum contigerit ignorare. Sed et devotus Bernardus aggeliat eum validissimum malleum hereticorum. Merito igitur sicut sol refulgens: sic ille in templo dei refulsit splendore doctrine clarissime: feruore dilectōis ferventissime: decore vite sanctissime. Quam vitaz descripsit possidius calamensis episcopus. vt refert cassiodorus. Angul. igitur in provincia africana ciuitate carthaginensi et honestis parentibꝰ, patre patricio gētili: matre christianissima monica dicta oriundus fuit. Sic in adolescentia sua in liberalibꝰ ambita plene fuit eruditus: vt summus philosophꝰ et rethoricalentissimus haberetur: et ex maximo. et acutissimo ingenio per se quasi libros artium liberalium intellexit. Unde in li. confessionum de se ait. Omnes libros artium quas liberales vocant. quos cunq; legere potui per meipsum legi et intellexi. tunc nequissimos malarum cupiditatuz seruos. Et quicquid est de arte disserendi loquendi quicq̄d est de dimensionibus figurarum et de musicis et numeris sine magna difficultate. nullo hominum tradente intellexi. Scis tu domine deus meus. quia celeritas intelligendi et discendi donum tuum est sed non inde sacrificabam ti-

bi. Verum quia scīa sine caritate inflat nō edificat. et gen tilitatis errore incidit in heresim manicheoꝝ: qui ponunt duo principia rerū. verum. Auctore inuisibili: dyabolū visibilium. qui etiā asserunt corpus xp̄i non fuisse verū sed fantasticum. i. aereū. In quo errore pmanlit aug. p. ix. annos. Cum aūt esset iam annoꝝ xix. et deuenisset ad manus eius quidam liber ciceronis exhortatiuus ad philosophiam seu sapiam acquirendam. multum affect⁹ est ad doctrinam eius: eo q̄ ad contemptum mundi inuitabat ꝛ vacandam sapie. Hoc tū refrangebat eum ꝛ nō totū rapiebat. quia ibi non erat nomen ihū xp̄i in illo libro. quod nomen a lacte matris imbiberat ꝛ alte retinebat. Et q̄cq̄d legebat. vbi hoc nomen nō esset. q̄uis eruditum ꝛ verum non sanfaciebat. Lepitq; ei videre vanitas mūdi. ꝛ studio totus intendere. Habuit nihilominus et quadā mulierē soluta fornicarie filiū nomine adeodatum. qui postea cum eo baptizatus est. Et tā acuti ingenij erat. vt ipi pa tri aug. esset admirationi. Sed in sua adolescentia et hac luce subtractus est. Huius aūt augus. mater deuotissima monica nomine iam defuncto viro vidua. in magna sancti tate pmanens vite. quondie flebat pro errore filij. assidue orans pro accelaratōne p̄uersionis eius. Quadam aūt̄ die vt ipse aug. refert in li. confessio. cum oraret merēs. vi deret se stare in quadam linea lignea. Lui apparens quidā pulcerrimus iuuenis. s. angelus quesiit ab ea causam tan te tristicie. Que respondit q̄dnonēs filij mei aug. ego de ploro. Lui iuuenis. Sito securā. quia vbi tu ibi ille. Respi ciensq; videt aug. iuxta se in illa linea. Cum ergo illa exhi berata retulisset aug. Respondit ille. Falleris mater. nō sic tibi dictū est: ſ vbi ille ibi tu. Econtra illa non sic mihi di ctum est vbi ille ibi tu: sed vbi tu ibi ille. quia vix aug. sti. ediscendus erat ad rectam regulam fidei catholice. in qua tunc mater eius erat sed nō ipse. Cum aūt pia mater eius sedula esset in querendo p̄uersionem filij. accessit ad quen dam sanctū epm rogans vt intercederet pro eo: et cum eo loqueret⁹ ad edocendū eū de errore suo. Rūdit. Adhuc ī flatus est nouitate illius erroris: sed legēa inueniet quāta sit impietas ei⁹. Et cum illa cū lachrymis adhuc instaret. Rūdit impotunitate devictus. Vade secura. impossibi le est vt filius tantaꝝ lachrymaꝝ pereat. Dolisq; autē multis annis cartbagini retbonicam legisset. audiens q̄ ro me quietius studium ageret et p̄fectius. nesciente mātre ne sc̄z eum sequeretur: ascendens nauim ad vrbem profect⁹ est. Ad quem multi discipuli ꝑgregati sunt audientes do ctrinam eius. vbi et infirmatus est matre ignorante. ſ assi due pro salute eius orante: ꝛ q̄cato sanitati restitutus est. Tempore illo mediolanenses a simacho pfecto romanoꝝ petierūt sibi destinari aliquem doctorem in retbonica. pro pter qō aug. ab eo illuc directus est. vbi tūc presidabatur sanctus ambro. Mater ꝺo eius quiescere nō valens licet cum multa difficultate eum secura est vsq; mediolanum.

Frequentabat autē .§.i.

Aug. audire ambro. predicantem cum multa deuotione. Et vna die predicando diutius differit de tali materia ita efficaciter errorem illum enacuando rationibus: vt aug. ex toto heresim illam a mente sua abdicauerit. Quod cū mater ab eo percepisset. gaudens plurimum dixit ei. Cre do deo meo. quia non prius ex hoc mundo transitura sum: q̄ videam te perfectum christianum. vnde ꝛ ipsa ambro sium venerabatur et diligebat. percepto q̄ per doctrinā eius errorem illum dimiserat. Cum ergo via christi iam si bi placeret: sed per eam ire pigebat. dubitans se sufferre si posse mores christiane religionis: seipsum arguens vt pa tet in lib. confessionum sibipsi dicebat. Quos pueri et pu elle sunt in ecclesia qui in omni castitate et obedientia ser uiunt deo suo. Quid in te stat⁹ et non stas. Proiq; te in eum et excipiet te et sanabit te. Misit quoq; dominus in mentem eius vt iret ad quendam seruum dei simplicianū nomine magne fame virum. eo q̄ a iuuentute sua deo famu sisse deo seruiret et multa experti⁹ fuerat. Iam tūc senex erat. et laborabat in eo gratia diuina. vt conferret cui ꝺeo esset⁹ suarum cogitationum. vt consuleret quis esset ei apt⁹ mo dus ambulandi in via dei. sic affecto vt ipse erat. in qua a lius sic: alius sic ibat. Simplicianus autem hortatus eū ad susceptionem baptismi inducens ei exemplum victo rini amici sui magistri in arte oratoria. qui ex gentilitate cō uersus ad christum intrauit ecclesiam plenus populo: nec erubuit publice confiteri credere et recitare articulos fidei

Confortatus autem aug. reuertit⁹ est domum et cum vna dierum colloqueretur cum alipio amicissimo suo ꝛ cō patriota in atrio domus sue. superuenit quidam notus eo rum de affrica nepotianus nomine. cepitq; eis enarrare ꝺ mirabilibus que diuulgata erant in partibus suis de bea to Antonio heremita et sanctitate eius: qui fuerat ꝑdicta et paulo ante defunctus. Augs. autem facie immutata ait ad alipium. Quid audimus alipi: Quid patimur: Surgunt indocti et rapiunt celum. et nos cum nostris sc̄ijs demergimur in profundum. An quia precesserunt pudet sequi: Vocq; cōpunctus erasit in deum ad exempla an tonij audita vita eius. Et dimisso alipio solus intrauit ort um ipsius domus ponens se sub arbore fici. ꝛ dimisso ha benis ocūs. resolutus in fletus compunctōnis ymbres ꝛa chrymarum emisit ingentem seipsum reprehendens ꝛ di cens. Quiu q̄diu. Cras et cras. Sine modo sine paululū Modo nō habebat modum. et sine paululum prodibat ī longum. Et tu domine vsq; quo: q̄diu ponam confitia in anima mea: De ista sui retardatione plurimus postea cō querebatur in ipso libro p̄fess. dicens. Sero te amani pul critudo tam antiqua tam noua. Sero te amaui. Tu intus eras. et ego foras. et ibi te querebam et in ista formosa que fuisti deformis irruebam. Mecum eras et tecum nō eram Vocasti et clamasti. et rupisti surditatem meam. Exhaus casti et splenduisti. et fugasti cecitatem meam. Flagrasti ꝛ addutisti spiritum et anhelo tibi. Gustaui ꝛ esuio et sitio te. Tetigisti me ꝛ exarsi in pacem tuā. Cum autem amans sime fleret subtus illam ficum positus. audiuit vocem di centis sibi. Tolle lege. tolle lege. Repressis et hoc lachry mis. cogitare cepit. vtrum ne illa vox audita esset pueroꝝ circa murum orti cantantium et solatio. Sed cum nullaꝝ reminisceretur tales vocē audisse cantari a pueris vel alys existimauit quod erat. scilicet vocem illam a deo formatā vnde reuersus ad locum atrij domus vnde discesserat ab alipio. et ibi repertum librum epistolarum pauli. quem ibi dimiserat super tabulam: quando in ortum lachrymas re tinere non valens secesserat: aperuit librum. Connectisq; oculis ad primum versum qui occurrit legit. Induimi do minum ihesum christum. Et statim quasi infusa luce secu ritatis ab eo dubietatis omnis tenebre diffugere. intelli gens et verbis illis sibi a domino dici vt induret dominū ihesum christum baptisma recipiendo. quod omnino se fa cturum proposuit. Interea vehementissimus dolor tenti um eum apprehendit ita vt loquelā amitteret. Quapro pter tabulis ceteris scripsit ex q̄ loq̄ nō poterat vt oranēt quatenus dominus dolorem mitigaret. Quibus orantibus cum eo: statim sanatum se sensit. Denum adueniente solemnitate paschali baptizatus est a beato ambrosio cū iam esset. xxx. annotum: cum Adeodato filio suo et amico alipio. Tunc vt fertur. ambrosius inquit. Te deum laudamus. Et augustinus respondit. Te dominum confitemur Qui alternatim ipsum hymnū vsq; in finem ediderunt. In fide autem catholica mirabiliter confirmatus. ꝛ ma ximo feruore diuini amoris repletus. dimisit omnem spez et sollicitudinem seculi: ac etiam scolas quas regebat reni uciauit. Nec satiabatur diebus ac vicibus meditabil. vt ipse ait considerare altitudinem diuini consilij super salu te generis humani. quantum fleuit ait in hymnis et canti-

cis fi ante sonantis ecclesie vocibus commotus. Tunc ecclesiam mediolanensi canrari hec instituta erant. Sagittaueras (inquit in dicto libr. confessionum ad dominum loquens) in corde meo me caritate tua cor nostrum. et verba tua trāfixa gestabam in visceribus meis. et exempla seruorum dei quos de mortuis vinos fecerās congesta in limum cogitationis mee vrebant et assumebant grauem torpotem tanqm carbones vastatores. O dulcis adintoz meus. qm suauis mihi fuit subito carere suauitatibus nugarum mearum. et qs amittere metus fuerat iam dimittere gaudium erat. Ejiciebas eas a me. vera tu et summa suauitas. Ejiciebas et intrabas omni voluptate dulcior sed nō carni et sanguini: omni luce clarior omni secreto interior. et omni honore sublimior sed sublimibus in se.

.§.ii.

Post hec assumptis secuz

nebridio et euodio et matre ac filio suo adeodato. remeabat ad affricas. Et cum esset apud hostia tiberina z de naui descendissent ad se recreandum. loquebātur adinuicez de celestibus valde dulciter. Tunc ait illa filio. Nulla re iam delector in hac vita. cum te contempta terrena felicitate videam seruum dnī. Infirmata autem ibi pia mater eius defuncta est et sepulta. De cuius transitu pias lachrymas fudit. et deuotas pro ea orationes ad deum fudit. Post mortem autem matris reuersus est augusti. ad agros proprios. vbi cum amicis seruijs et orationibus vacans scribebat libros et vocebat indoctos. Comperta autem eius fama. beatus Valerius yponensis episcop⁹ eum ad se accersiri fecit. et licet inuitum pbyterum ordinauit: lachrymantem de tanto ordine. Cum autem quasi consolationibus et dicentibus quia maioui dignus esset honore. Respondit se ideo lugere: quia presbyterius episcopatui aptoq inquaret quod valde refugiebat. vnde et vitabat accedere ad aliquam ciuitatem carentem episcopo me cōtingeret in illo occupari. Factus ergo presbyter monasterium clericoꝝ mox mīstituit. et cepit viuere fm regulam sub sanctis aplis pstitutā. Uerū quia pdictus Valerius eps ordinator e⁹ erat grecus. z minus latina lingua z literis eruditꝰ aug. ptirem tribuit. Ut pter mos orientalis ecclie coram se epīs pdicaret penitus in greca z latina aug. Et licz hanc rei multos epos verogaret. sanctꝰ tñ eps nō erubabat. dūmodo pplo salutifaceret qō nō ita aperte q se valebat. Eodem tempe fortunatus pbyter manicheoꝝ versucia plurimos seducebat. quē sanctꝰ aug. publice disputans superauit. Sz z fau tō magnō laqueum diyaboli z alios manicheos z donatistas hereticos reuincebat gpter qs ei insidiabant z mortē intentabāt vt inimico eorum. pducentibo inter se hereticis nō esse pctm eū occidere ß habendā et eo remissionē peccatoꝝ. Timens aūt Valerius ne aliqā aug. sue ecclie auferret. et in epm alterā ciuitatem duceret. Nam aliqn sibi ad hoc ablatꝰ fuillet. misit ad locum secretū ire fecillet ve minime inueniri potueris. Impetrauit ab archiepo carthaginensi. vt ipse cederet epatui: z aug. yponēsi ecclie epo pmoueret. Nullicet plurimum renuillet. tamē ppulsus est epatui z ecclaz yponensem pōtificaliter gubernare. Nō postmodus fieri nō debuisse vt suo viuente epo ipse ordinaret. z dum z scripsit gpter vniuersalis polij. pbitionez quā postea ordinatꝰ didicit. vii z postea fategit in pclijs eporꝝ. vt oia statuta patꝝ ordinandis deberent ab ordinatoribꝰ intimari. Ipse ait de se dixille postmodū legitur. In nulla re sentio mihi dīm sic iratū sicut in hoc. cū dignꝰ essem vir poni ad remū: positꝰ sum ad amplustre in apice regiminis ecclesie.

De quersatione eiꝰ. .§.iii.

Uestimenta eius calciamenta z alia ornamenta. nec abiecta nimū nec nitida planimū: ß moderato z ppetenti habitu. Quiet de se dixisse legitur. Fateor de preciosa veste erubesco. et ideo cum datur mihi vendo eam. vt quia vestis colis esse nō pōt: pcium sit pauper. Clerici. n. ecclie sue viuebant in coī vt canonici regulares. vt patet. xij. qōe. j. Nolo. et ca. Certe. Et ab eo dicit ordo canonicoꝝ regularium babuisse inīū. quibo et regulam scriplit quaz bodie plurimi religiosi. pfitent vt pdicatores. heremite. seruite canonici regulares omnes. licet diuersaz religionū et alij. De q regla trāsumptū ē illud. C. Nō dicatis aliquid ppriū xx. xq. q. j. Et illud. C. xxxj. q. v. Nec solo tactu sed affectu quoqz z aspectu appetitur z appetit pcupia feminarum xc. Et illud. v. q. v. Non vos iudicetis esse malignos qñ crimen alterius indicatis. s. ex caritate xc. Et illud ad pla tos. vi. xxxvj. Qñ necessitas discipline in moribus cohercendis dicere vos dura verba pellit. nō a vobis ex igitur vt a vobis subditis vmā pstuletis xc. Ibi vide.

Mensa frugali et parca semper vsus est. et inter olera z legumina gpter infirmos hospites plerisqz carnes habebat. In ipsa autem mensa magis lectionē vel disputationes qz epulationē diligebat. Et pra pessimam detractionis scripsum ibi in pariete habebat. Quisquis amat dictis absentum rodere vitam. Hanc mensam indignam nouerit esse sibi. Et cum aliquando quidaz sibi familiarissimi epi ad detractionem linguam laxassent. adeo dure eos redarguit: vt diceret versus illos tremendos: vel se de mensa recessurus nisi a detractione cessarent. Pauperuz semper memor erat. z ex bis q habere poterat liberaliter erbibebat. Nas et de vasis dominicis vt calicibus z hmōi si ipsis nō subueniebat. iubebat pflari z dari gpter pauperes z captinos: qō a beato ambrosio didicisse facta referebat. Consanguineis ita prouidit non vt diuitias haberent: sed aut non aut minus egerent. Vasa nō argentea. exceptis cochearibus sed lignea vitrea vel marmorea seu terrea habebat. nō gpter pauperatem. qz nō posset: sed gpter honestatē. Fabricarum nouaz nunqm studium habuit. ne inde in eis implicationem animi. qē liberuz esse volebat vt scripturis plenius vacare posset. Non tñ illa edificare volentes impediebat. nisi immoderate fieri conspexisset. Domum agrū vel villam emere noluit. Multas hereditates respuit dimissas. eo qz mortuorum filijs potius deberi dicebat. vnde z ipse dicit. xvij. q. iij. Quicunqz vult exheredato filio heredem facere ecclesiam. querat alterum qui suscipiat qñ augustinum. immo vno propitio neminem inuenies. Et addit exemplum circa aurelij carthaginensis episcopi quod egit: sine tamen poli non foai.

Feminaz nullam vnqm. nec etiam germanam sororem. aut fratris sui filiam q deo pariter seruiebant secum habitare permisit. dicebat enim qz si de sorore vel nepibus nulla posset oriri mali suspicio: tamen quia tales sine alijs sibi necessarijs esse non possunt et ad eas alie aduenarent. ex illis possent infirmiores aut humanis temptationibus commoueri. aut malis hominum suspitionibus infirmari. Nunqm cum muliere solus loqui volebat. nisi secretius aliquod interueniret. Docti ergo viri ait Grego. de hoc magna nobis cautela sumenda est. distincti. xxxj. Legitur.

Raro pro aliquo literis vel verbis intercedere volebat. recolens quendā philosophū contemplatione fame amicis multa non pressisse. et sepe dicebat potestas que petitur premit. Cum autem id faciebat. sic illum temperabat: vt onerosus non esset: sed meretur urbanitate dictaminis extorqueri. Volebat autem magis inter ignotos qñ notos causas audire. Ducbs quia posset in eos libere cognoscere iniquum. et unum ex eis amicum facere pro quo. s. iusticia mediante salus ferret. Et amicicia vnum pditurū contra quem. s. sententia veniret.

Laudabat quoqz plurimū quibus desiderium motiendi inerat. z sup hoc trium eporꝝ exempla sepius recitabat Et omisso duobus aiebat ciprianum referre de quodam epo. qz cum infirmitate grauissima laborasset. adhuc sibi sanitatem reddi orabat. Cui iuuenis speciosus apparens

eū indignatione infremuit et ait. Pati timetis et extre nō vultis: quid faciaz vobis: A multis ecclesijs inuitabat vt ibi verbum dominī ꝓdicaret z predicando multos ab erroribz auertebat. Aliquando in ꝓdicatiōe vsigressionē a proposito faciebat et tūc dicebat: quoniam ad profectū alicuius hoc ōīs ordinasset. sicut accidit de quodaz negociatore arriano. qui cum ꝓdicatōez eius audiret. Diuertens aug. a proposito locutus est contra illaz hereſim. vñ ille conuersus est. Ipse etiam refert ꝙ cum mater ei⁹ esset cum eo mediolani: et inuenisset ibi fideles non ieiunare die sabbati que tū aliis solita erat ieiunare. cepit in se fluctuare vtrum ne deberet ieiunare ſm morem suum prisci nam: vel non ieiunare ſm morem mediolanensium. vnde sup hoc ꝓsuluit p filiū suaz aug. ambro. quid agere debe ret. Cui ambro. respondit. Cum rome fuaz ieiuno sabbato Cum mediolani sum non ieiuno. Sic z tu ad quamcunqz ecclīam veneris eius morem serua. si nō vis cuiqz esse scandalum. nec quenqz tibi. d. rz illa. Quod intelligendum in his que non sunt contra mandata dei vel ecclesie vel votū z regulam tuam. Vñ idem aug. in li. iij. de baptismo ait. Hoc plane verū est. qz ratio et veritas consuetudini semper ꝓponenda est. Qz si consuetudini ratio suffragando non oportet firmius retinere. di. viij. Fraſtra. Et ad calūpniā pbyterum ait. d. xj. In his rebz de quibus nil certi statuit scriptura diuina. mos populi dei et instituta maiorum ꝓ lege tenenda sunt. Et sicut preuaricatores legum diuinarum sic transgressores ꝓsuetudinum ecclesiasticaz cohercendi sunt. In die vo autem eius. f. circa annos domini. cccclj. wandali totam affricę prouinciam occupantes. q̄ infideles erant nec parcentes sexui. oādini vel etati. randez yponensem ciuitatem vbi ꝑsulabatur augu. manu valida obsederunt. Sub hac tribulatione angust. senectutis sue amarissimam et lugubrem vitam duxit. cum videret alios occisos alios effugatos. ecclias sacerdotio viduatas ciuitates cum accolis dissipatas: ꝓuocatis itaqz fratribus ait Ecce rogasti vām vt aut nos de his periculis eruat. aut patientiam tribuat. aut de hac vita suscipiat: ne tot calamitates videre ꝓpellat. Et ecce tercia qō petiui obtinui. vnde tercio obsidionis mense febribz laborans lecto decubuit. Intelligensqz dissolutionē sui corporis imminere. sepē psal. ptiales sibi scribi fecit. Ipsoqz contra parietem positos lecto decubans dicebat vbertim flens. Et vt deo vacaret liberius et eius intentō a nullo impediri posset: ante x. dies sui exitus nullam ad se ingredi ꝑcepit. nisi vel medicus ad eum ingrederet. vel cum sibi refectio porrigeretur.

Accesit autem ad eum quidam infirmus cum infirmitate ipse detineret. rogans eum vt imponeret sibi manum ꝓ sanitate recuperanda. Cui aug. Quid est fili quod loqueris. putas quia si tale aliquid facere possem: mihi ipsi hoc non ꝓferrem: Ille vero cum instaret dicens sibi a domino in visa preceptū esse vt accederet ad eum. z sic sanitatem reciperet. Videns aug. fidem illius. ꝓ eo orauit. et sanatus est. Energumenos multos curauit. z plura alia miracula fecit. In. xxij. de ciui. dei narrat duos a demonio liberatos. et vt credi licet non nominet per ipsum. Demqz cum dissoluti corporis appropinquaret. hoc memoriale documentum reliquit. nullum hominem quātūcunqz excellentis meriti sine confessione z eucharistia debere trāsire. quod et ipse fecit. Ad extremum autem boram deductus. membris omnibus sui corporis incolumis. integro aspectu et auditu anno etatis sue. lxxvj. ep̄atus vero sui xl. cotam positis fratribus et ciuibus dormiuit cui ꝓ patribus suis. Testamentum nullum fecit. quia vnde faceret pauper christi non habuit. Cum autem gens barbarica totam illam terram occupasset et loca sancta prophanasset aspostatum fuit occulte corpus augustini ad sardiniā. Et post annos. cclxxxiij. a translatu eius viprandus longobardorum rex audiens sardiniam a saracenis depopulatam. dato magno ꝑcio inde tulit corpus beati Augustini. et papie translatum collocauit.

De libris editis .§.iiij.

ab august. Ut refert vincen. spec. histo. li. xx. Librorum augustini tractatuūqz atqz epistolaz ad mille. xxx. extenditur. vt merito de eo illud dictum cōsonat. Mentiſ qui te totum legisse fatetur. Precipui tamen ex libris eius et magni voluminis z quondam vsus sūt lib. de ciu. dei distinctus in. xxij. libros. ꝓtra errores paganoīū de cultu deorum suorum. vbi describit duas ciuitates. Libera salē seu ecclesie. cuius rex est christus et cives eius virtuosi vera fide et vita: et babilonis infernalis. cuius caput et rex ē dyabolus z cives eius reprobi. Et in presenti electi affligunter et a malis opprimitur: reprobi frequenter in mūdanis floreat. Et ciuitatem hierusalem edificat amor dei in humilitate fundatus. z crescit vsqz ad ꝓtemptum sui: sed babilonem infernalis edificat amor sui crescens vsqz ad contemptum dei. De trinitate libros. xv. De confes. libr. xiij. Contra donatistas de baptismo lib. vij. Ad Marcellum de baptismo paruulorum lib. ij. De doctrina christiana libros quatuor. De anima z eius origine lib. quatuor. De libero arbitrio lib. iij. Contra Iulianum pelagianum libr. vj. Contra epistolaz ꝓmeniani lib. iij. Contra literas petiliani donatiste. lib. iij. Contra cresconium grammaticum. libr. iij. De symbolo tractatus quatuor. Super genesim ad literam lib. xij. Questiones in pentateuco lib. vij. Locutionum in eptatico. libros septez. Super ꝑsalteriuz. d. vbi exponit totum ꝑsalteriū. Super Io. omelias. cxxiij. De verbis domini tractatus. lxv. De verbis apostoli. tractatus. xx. Super primam epistolam canonicam iohānis omelias. x. Super epistola ad galath. li. j. Super epistolam ad ro. lib. j. De sermone domini in monte li. ij. De questionibus in matheo et luca lib. ij. De consonātia mathei et luce in generationibus domini. tractat. j. Sup mulierem fortem quis inueniet tracta. j. Annotationuz in iob lib. j. De disciplina christiana lib. j. De. lxxxiij. questionibus lib. j. De incarnatione christi. lib. ij. De fide et operibus lib. j. Ad valentinum de gratia et libero arbitrio libr. j. Ad ipsum et monachos qui cum eo erant. De correctione et grana lib. j. De natura et gratia libr. j. De perfectione iustitie libr. j. Ad Bonifacium libr. j. Ad macedonium lib. j. De videndo deum ad paulinam libr. j. Ad probam religiosam feminam lib. j. De quantitate anime lib. j. De continentia lib. j. De penitentia lib. j. De patientia. lib. j. De virginitate libr. j. De bono viduitatis lib. j. De bono coniugali lib. j. De adulterinis coniugijs libr. j. De decem cordibus lib. j. De predestinatione diuina. libri. j. Contra aduersarium legis et prophetarum lib. ij. De mēdacio libr. j. De gratia dei libr. j. De fide ad Petrum lib. j. De catheczādis rudibus lib. j. De presentia dei ad darda num. lib. j. De natura boni contra manicheos. libri. j. Speculum lib. j. De concupiscentia carnis aduersus spiritum orationes quatuor. Contra quinqz hostium genera li. j. De nuptijs z cupia lib. j. De ꝑdestinatōe sctōz z ꝑseuerātia li. j. De unico baptismo li. j. Ad aurelii de ope monachoz. li. j. De igne purgatorio lib. j. De natura demonū li. j. De laudibz caritatis. li. j. De cura agēda ꝓ mortuis li. j. De diuersis ꝑsuetudinibz ad ingsitoez ianuarij. li. ij. De gra no. testa li. j. De cōmodo vr. testa. li. j. De vtilitate credēdi. li. j. De vita xpiana. li. j. De agone xpiano. li. j. De bona religiōe. li. j. De bēficio. lxxxviij. li. j. Ad orosiū pbyterū. li. j. De errore pscilliantstaz. li. j. De musica lib. vj. Contra faustū manicheū. li. xxxij. Enchiridion ad laurentiū. li. j. Soliloquioz. li. ij. De imortalitate aie. li. j. De vita bēā. li. j. De ordine. li. ij. De achademicis. lib. iij. De disciplinis liberalibz. li. j. Ad iulianū comitē. li. j. Epistas ꝓuas ad diuersos. cl. Sermones diuersos. cc. Epistē et eius ad hiero. Regla de institutōe canonicoz. li. j. Retractatiōnū li. ij. De spū et lra. li. j. Omissis tutis aliozs sert vt ait

Vincenti. specu. hiſtor. ipſum etiam edidiſſe librum q̄ inſcribat de aia et ſpiritu. qui procul dubio eſt vtiliſſim⁹: ſelegans ⁊ doctus. Sed mihi nō videt hūc librū ſuū aug. fūpere. vnde ſeruatur aliquid⁹ potius ab hugone de ſancto victore et diuerſis libris aug. ad ꝓpendium extractum ⁊ ꝓpoſitum. Fuit aūt ipſe aug. valde humilis. vnde dicit idem Senex a puero. ep̄o tot annoꝝ a collega nonduꝝ anniculo paratus ſum edoceri. xxiij. q. iij. Si habes. Idē dicit. Noli litteris meis quaſi canonicis ſcripturis inſeruire. Sed ⁊ in illis q̄cunq; credebas eſſe inuenies incunctāter crede. In illis aūt q̄ certū habebas. niſi certū intelligeris noli tuum tenere. Idem. d. e. ca. Noli aūt. In eo ꝯpe numero ſum⁹. vt nō deſiderem⁹ eruditos ab apoſtolo dictū accipere. Et ſi forte aliquid aliter ſapuit: hoc ꝺs deus reuelauit. Sed ⁊ quante puritatis fuerit oſtdit in ꝓfeſſionum in quo ſe coram deo et hominē accuſat de his que minima vel nulla peccata reputāt ⁊ puerilia ⁊ adoleſcentie vt ibi patet.

De myſterio trini- .§.v.

tatis ſic ait aug. in li. de trinitate vt habet enam de ꝓſe. d. iij. Omnes quoslegere potui qui ante me ſcripſerūt d̄ trinitate que deus eſt. dominoꝝ libroꝝ veterum ⁊ nouoꝝ catholici tractatores hoc intenderūt ſm ſcripturas docere. q̄ pater et filius ⁊ ſpiritusſanctus. vnius eiuſdemq; ſubſtantie inſeparabili equalitate diuinaꝝ inſtituant vnitatem. Et ideo nō ſunt tres dij ſed vnus deus. Quia pater filiū genuerit: et ideo filius nō ſit qui pater eſt. filiuſq; a patre ſit genitus: et ideo pater nō ſit qui filius. ſpiritusq; ſanct⁹: nec pater ſit. nec filius ſi patris ⁊ filij ſpiritus: et patri et filio etiā ipſe coequalis ⁊ ad trinitatis plenitudinē pertinens veritatē. Nō tñ eandem trinitatem natā de virgine maria. ⁊ ſub pontio pylato crucifixam ⁊ ſepultam. ⁊ tertio reſurrexiſſe a mortuis aſſeruerim⁹: ſed tantūmodo filium. Nec eandem trinitatem dicimus deſcendiſſe ſup xp̄m baptizatum in ſpē columbe vel ſup apoſtolos in ſpecie ignis: ſed tñ ſpiritum ſanctum. Nec eandē trinitatē dicimus dixiſſe de celo ſup xp̄m baptizatū vel tranſfiguratū tu es vel hoc eſt filius meus dilectus: q̄nus pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanct⁹ ſicut inſeparabiles ſunt ita inſeparabiliter operāt. Accipi. Ait tota trinitas operata eſt ⁊ creauit xp̄i humanitatē ſeu formauit. ⁊ illā collūbans ⁊ nubem ⁊ ignem. ⁊ illam vocem tñ vnius humanitatis illius fuit ad ꝓpoſitum verbi nō patris vel ſpiritusſancti. ⁊ columba illa vel ignis nō ad vnionē ſed ſignificatōz ſpiritualiter tñ. eccle. vox ad repreſentandū patrem tñ.

De ꝓprietatibus .§.vi.

diuinaꝝ ꝓſonaꝝ ſic ait aug. in. vj. de trini. Quidā cū vellet breuiſſime ſinguläriter in trinitate ꝓſonaꝝ inſinuare ꝓpria. eternitas inquit in patre eſt. in imagine ſpecies: in munere vſus. Et q̄ nō mediocris auctoritatis i tractatōe ſcripturaꝝ et allegatione fidei extitit hylarius. hoc in libris ſuis poſuit verboꝝ hoc. i. patris imagines ⁊ muneris: eternitatis. ſpecies ⁊ vſus. Abditā ſcrutantes intelligentiā quātuꝝ valeo nō eam ſecuti me arbitror in eternitatis vocabulo. niſi q̄ p̄ non hꝫ patrē de quo ipſe ſit. Filius aūt de p̄re eſt vt ſit: atq; vt ille coeternꝰ ſit. imago. n. ſi pfecte imitet aliud ea⁹ eſt imago: ipſa coequalis ei. non illud imagini ſue. In q̄ imagine ſpeciē nolauit. credo. ꝓter pulcritudinem. q̄ tanta eſt cōgruentia ⁊ prima equalitas. ⁊ prima ſimilitudo in nulla re diſſidens. et nullo mō inequalis. et nullaꝝ pre diſſimilis: ſi ad idem patrem reſpondens ei cuius imago eſt. Vbi eſt prima ⁊ ſumma vita. cui non eſt aliud viuere. aliud intelligere eſſe ſed idem. Primus ⁊ ſummus intellect⁹ cui non eſt aliud viuere. aliud intelligere: ſed idem eſt. Et hoc eſt vnum et tanq̄ perfectum verbum cui non deſit aliquid. Et ars quedam omnipotentis et ſapientis dei pleta omnium rationum viuentium incommutabilium. Et omnes ſunt vnum in ea ſicut ipſe vnum de vno cum quo vnum ibi nouit omnia deus que fecit per ipſum. Eſt aūt ineffabilis quidem vel completus patris et imaginis q̄ nō eſt ſine pfruitione. i. ſine gaudio et ſine cantate. Illa ergo dilectio. delectatio. felicitas vel beatitudo. ſi tamen humana voce aliqua digne dicitur: vſus ab illo appellata habetur. Et eſt in trinitate ſpiritusſanctus non genitus: ſed genitori genitoreq; ſuus ingenii largitate atq; vbertate p fundens omnes creaturas pro capite earū. Itaq; illa trinitas ad ſeinuices terminati videntur et in ſe infinita ſit. Qui videt hoc experte vel per ſpeculum in enigmate gaudeat cognoſcens deum et gratias agat. Qui vero nō videt. tendat per pietatem fidei ad videndum: non per cecitatē ad calumniandum. q̄m vnus eſt deus ſed tamen trinitas. hec aug. Que verba hylarij ſunt tante profunditatis vt dicit magiſter in primo ſententiarum. di. xxxj. vt etiam exhibita dicta expoſitione Aug. vix aliquatenus humanos ſenſus valeat intelligere. Aug. in enchiridion. A ſumma eqſiter et inpartibiliter bona trinitate creata ſunt omnia: nec tamen ſumme. nec equaliter. nec immutabiliter bona. Et tamen bona ſingula. et vniuerſa ſimul valde bona: quia ex omnibus conſtitut vniuerſitatis admirabilis pulcritudo. In qua etiam illud quod malum fit. cum et eo bonus eligitur ordinatum et loco ſuo poſitum eminentius commendat bona. vt magis placeant et laudabiliora ſint. dum cōparantur malis. hec idem. Aug. in enchiridion. Nihil fit niſi omnipotens fieri velit vel permittendo fieri quo ſcilicet ad malā. vel ipſe faciendo quo ſcilicet ad bona. Idez Deus omnipotens adeo eſt potens ⁊ bonus. vt nullo mō ido faceret eſſe aliquid mali in operib⁹ ſuis niſi eſſet ita potens ⁊ bonus vt de omni malo eliceret mala bonum. ſicut de impietate iudeoꝝ in paſſione xp̄i redemptionē hominum: ⁊ de crudelitate tyrannoꝝ infidelium patientiā et coronam martyrum. Ipſe aug. de pe. di. ij. §. vltimo. Sol⁹ deus omnipotens dicitur. qui cum omnia poſſit. hoc ſoluꝝ non potest: cuius poſſe nō eſt aliquid poſſe. i. peccare. hoc enim non eſt poſſe ſed deficere.

De preſcientia dei .§.vii.

et predeſtinatōne q̄ nō tollunt liberum arbitrium ad bonum vel malum. Aug. xxiij. q. iij. ſic ait. Nabuchodonoſoꝝ penitentiam meruit fructuoſam. Nonne poſt innumeras impietates flagellatus penituit et regnum quod pūderat rurſus accepit. Pharao ipſius ē flagellis durior effectus et pertt. Hec mihi rationem reddit. qui diuinum cō ſilium nimis alto ſapienti corde dūdicat. Cur vnum medicamentum vnius medici confectum. alij ad interitū. alij valuerit ad ſalutem: niſi quia chriſti bonus odor ſumus deo in omni loco. alij odor vite in vitam: alij odor mortis i mortem. Vnum ad naturam ambo homines erant: cōtrarij ad dignitatem ambo reges: ipſum ad cauſam. ambo populum dei captiuum poſſidebant: ipſum ad penam. ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit eſſe diuerſos. niſi q̄ vnus dei manum ſentiens in recognitione propriе iniquitatis ingemuit: alter contra dei miſericordiſſimam veritatem libero pugnauit arbitrio.

Idem in eodem. Vafus ire nunq; deus redderet impenitum: ſi non ſpontaneum inueniretur homo habere peccatum. quia nec deus peccanti homini iuſte inferret iram: ſi ex predeſtinatione dei homo ceciduſſet in culpam. Idez Predeſtinationem dei ſine ad bonum ſiue ad malum in ſuis operari inexpliſſime pitcurvt adverunq; homines quedam neceſſitas videatur impellere. cum in bonis voluntas ſit intelligenda ſed non ſine gratia: in malis voluntas intelligenda ſine gratia. Cum vero aliquos a deo aut traditos deſiderijs ſuis aut obduratos legimus. aut relictos peccatis ſuis: hoc ipſos meruiſſe profitemur. quia talia eorum crimina preceſſerant vt ipſos ſibi penam debuerint.

qua eis ꝛ supplicii verteretur in reatū. Atq; ita nec de iudicio dei queruntur quo deseruit meritos referri: ꝛ misericordie eius gratias agūt qua liberat nō meritos liberans.

Predestinatio quoq; dei semp in bono est q̄ peccatuꝫ sola bois voluntate ꝓmittim. aut remittendā nouit cum laude misericordie aut plectendū cum laude iustitie. In malis autem operibꝫ nostris sola dei prescia intelligenda est. qa sicut ꝓscuit et predestinauit que ipse facit ꝛ vt faceremus reducita prescinit tm et nō predestinauit que nec ipse fecit. nec vt faceremus dedit. hec ibi. Idem aug. Nulla necessitas cogit voluntatē hominis voluntarie incedentis ad ambulandum. Quis necessariū sit eum ambulare dum video ipsum ambulare. Eodem modo si quid prudētia dei prescientia videt id necesse est esse: et si nullaꝫ nature habeat necessitatem. At ea futura que ex libertate arbitrij proueniant ꝓscientia prenetur. Nec igitur ad intritum relata diuinum: necessaria sunt p̄ dispositionem diuine notōnis cui scilicet sunt omnia ꝓscita. per se vero ꝓsiderata absolutam nature sue libertatem non deserunt. Fiūt ergo procul dubio cuncta que futura deus esse prenouit. sed eorum quedam ex libero proficiscuntur arbitrio. vt sc̄z actus humani. Idem aug. xxiij. q. iij. Conspiantur in fi. ait. Ne scientes quis pineat ad p̄destinationem numeri ꝰ quis nō pertineat. sic ad omēs caritatis affectu debemus affici: vt velimus omnes saluari. Idem. xxij. q. iij. Sicut nō est abstinendum a bonis quos corrigi volumus. etiaꝫ si nullo hominum orante pro petro dñs respexit eum ꝛ ideo fecit flere peccatū: ita non est negligenda correctō. q̄ nisi deus quos voluerit non correctos faciat. esse correctos Tunc autem et correctōne proficit homo cum misericordia deus atq; adiuuat ille: qui facit quos voluerit etiā sine correctione ꝓficere. Aug. i li. de correctōne et gratia. Coniuntur homines fateri donum dei esse vt fiuiat homo vitam illam anteqū ex bono mutetur in malum. quia dicitur Raptus est scilicet a deo bonum ne malicia immutaret mētem eius. Cur autem id donum alijs detur alijs non detur ignoratur. Id tamen donum dei esse in bono perseuerantiam fm̄ scripturas de quibus multa iam posui testimonia fateantur nobiscum: et cur illud donum detur alijs. alijs non detur fas murmure aduersus deum dignentur ignorare nobiscum et illud apostoli exclamare. O altitudo sapientie et scientie dei q̄ incōprehensibilia sunt iudicia ei⁹. hec de pe. di. iij. Si ex bono. Augus. super Job. super illud. Nemo venit ad me nisi pater traxerit eum. Magna gratie commendatio ait augus. Nemo venit ad christū nisi tractus. Quem trahat. i. gratia sua quem non trahat. Cur illum trahat illum non trahat: noli inuestigare. si nō vis errare. Semel accipe et intelligе. Nondum traberis: ora vt trahāris. Non autem trahitur animus inuitus sed amore. Trahit etiam deus aliquando homines ad ferēdas tribulationum. vnde augu. li. ad Vincentium donatistam. Quis nos poterit amplius amare q̄ⁿ deus: et tamē nos non solum docere suauiter: verumetiam terrere salubriter non cessat. Fomentis leuibus scilicet beneficiorum quibus nos consolatur. sepe etiam molestissimum medicamentoꝫ tribulatis adiungit. Exercet fame patriarchas etiam pios et religiosos. populū ꝓtumacem penis grauioribus agitat. Non auferet ab apostolo stimulus carnis tercio rogatus. vt virtutem in infirmitate perficiat. Et infra Noueris aliquando furem auertendis pecoribus pabulum spargere: et pastorem aliquando flagello pecora errātia reuocare. Et qui freneticum ligat et qui litargicum excitat: ambobus molestus ambos amat. hec. v. q. v. Non omnis. Idem augu. li. de libero arbitrio. de conse. dist. iij. Gratia qua per christum datur. non solum remittitur peccatorum facit. sed etiam vt lex impleatur. vt natura liberetur ne peccatum dominetur. Spiritus etiam gratie dat fidem. quę etiam non petira a deo concedit. Nam si deus est liberi arbitrij tm̄ sed donum dei. Idem contra iulianum. de ꝓsec. di. iiij. Nemo tollit peccata nisi ꝙc solus qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit autem. et dimittendo que facta sunt vbi et originale continetur. ꝛ adiuuando ne fiant: et perducendo ad vitam vbi omnino fieri non possunt. hec ibi. Tollit autem xp̄c in ꝑtum de⁹ auctoritate cum patre et spiritu sancto: in quātum homo mentie. Idem aug. de pe. di. iij. Gratia cum destruit mala priora. i. per penitentiam de eis etiaꝫ remunerat bona. Et cuꝫ destruit quod suum non inuenit diligit et remunerat quod in peccante plantauit.

De beatitudine .§. viii.

ad quam ꝓducit virtus. Aug. de ciui. dei. li. x. ait. Omniuꝫ hominum qui ratione quoq; modo uti possunt certa sententia est: omnes velle esse beatos. Qui autem sint vel vnde fiant dum mortalis querit infirmitas: multe magneq; controuersie concitate sunt. In quibus philosophi sua studia et ocia contriuerunt de qua re legimus platonicos inter philosophos omnium nobilissimos propterea quia sapere potuerunt immortalem ac rationalem vel intellectualem hominis animam nisi participato lumine ipsius dei a quo et ipsa et mundus factus est beatam esse non posse. Itaq; illud quod omnes appetunt. i. vitam beatam. quemq; illi aliter sentiunt negant: qui non vni illi optimo qui est incommutabilis deo puritate casti amoris adhesent. Si hoc errauerunt. quia plures deos colendos putarunt: vel colentibus populis assentiendo. Idem augus. in li. confes. Omnes beate viuere volumus. Beatus autem neq; ille est. qui non habet quod amat qualecunq; illud sit. Neq; qui habet quod amat si illud nocium sit. Neq; qui non amat qđ amandū est cū sit optimū. Nā et q̄ appetit qđ adipisci nō pōt: cruciat. Et q̄ adepta ꝓ qđ adipiscendū nō est fallitur. Et qui non appetit quod adipiscendus esset: egrotat. Restat ergo quartū. vbi vita beata inuenti possit. cū id quod est bois optimū: ꝛ amat. et habet. Hoc ait deus est. quē si sequimur: bene. si ait assequimur: beate viuimus Sed quomodo sequimur quod non videmus: Aut quomodo videmus qui insipientes sumus scilicet et nobilitis circa diuina tenebrosi. Sed per fidem sacrarū scripturarum per dilectōnem operantes inuamur. vnde subdit aug. Refugere ergo in tenebrosa capiennibus diuina dispensatione nobis illa auctoritatis opacitas occurrat. et mirabilibꝫ rerū vocibusq; librorū velut signis tēperationibꝫ veritatis umbrisq; blandiat. Itaq; vere religionis fide ꝓcepeis seruatis nō deseramus vīa quā nobis de⁹ ꝛ pātriarchārū segregatōne ꝛ legis vinculo ꝛ ꝓphārū presagio ꝛ suscepti hois sacro. ꝛ apl̄oꝝ testimonio. ꝛ sanguine martyrum ꝛ gentiū occupatōne munivit. nī eiq; ratiunculas diuinis submittamus affatibꝫ. Audiam⁹ q̄ qđ finē bonoꝝ nobis xp̄c ꝓscribat: Nec dubiū q̄n sit finis q̄ nos sūmo amore tendē iubet. Diliges inquit dñm deū tuū ex tuo corde tuo. ꝛ ex tota aīa tua. ꝛ ex tota mēte tua. Dilectō igit deū redit. q̄ se illi bō nō ꝓponere ꝛ supponere effectat. Quod quāto fecerit instanter: tanto erit beatior ꝛ sublimior. ꝛ illo dominante liberi erim⁹. Fiet̄q; p caritatem vt ꝓfectemur deo. ꝛ circūcisi ad b m̄do nō ꝓfundamur cū bo q̄ nobis debent esse subiecta. Denicq; si virt⁹ ab hīs vitā nos ducit. nihil virtute esse affirmauerim nisi summi amoris dei. Nam et illud qđ virt⁹ quadripertita dī: ex ipsius amoris varietate quodā effectu dī. Est. n. temperantia amor integrū se ꝑbens ei qđ amat. Fortitudo ē amor facile tolerās oīa ꝓpter id qđ amat. Iustitia amor amato seruiēs soli. ꝛ ideo recte dominās. Prudētia amor ea quibꝫ adiuuatur ab eis quibꝫ impedit sagaciter eligēs. Si hāc amorē. nō cuiuslꝫ sed dei cē dixim⁹. i. summi boni. summe sapie. summe pcordie. Est enim caritas simplex ꝛ pura. que spiritu sancto inspirata ꝓducit ad filium per quem pater cognoscitur. Hāc igit officium temperantie est exuere veterem hominem ꝛ in deo renouari. id est contemnere illecebras corporeas omnes

laudemq; popularem. totumq; amorem ad diuina cõferre. ne subeant le homo q̃ peccata hois retro que sit̃ precte facta diuina lege subiecta sunt. ſQuid enĩ est aliud fallis bonis studi atq; ꝛ capiũ ꝛ eplo inferiora miranda ꝛ appetenda arbitrari. De fortitudine non multa decenda sunt. Amor nanq; ille de quo loquimur quẽ tota sanctitate oportet inflamatum esse in deum. in nõ appetendis illa temperans in amittendis fortis vocatur. Sed inter hec omnia que in hac vita polluent. corpus grauissimuz vinculum est nulli limis dei ingrato ꝓpter ant̃quũ peccatũ quo nihil est ad predicandũ notius: nihil ad intelligendum secretius. Hoc ergo vinculum ne pcutiatur atq; vexetur la bonis et tolonis. ne autẽ auferat atq; perimat. mortis terrore animã quatit. Amat enĩ illud vi ꝓnetudinis non intelligens si bene eo atq; sciẽter vtatur. resurrectõez. reformatõemq; eius ope et lege diuina sine vlla molestia vi ro suo subdita foꝛe: sed cum hoc amore se totum in deum pueterit. His cognitis non solum mortem ꝓtemner sed etiam vesiderabit. Ad exemplum nobis considerandũ est amatores auri vel laudis vel feminarum q̃fortes sunt in perferendo pro eo q̃d diligunt. Justicie vero congruit vt deo quez diligat libentissime seruat ceteraq; oĩa partim subiecta regat. partim subijcienda presumat. Et vt dicit aug. li. confes. Et di. viij. Que contra. Luz deus aliquid contra morem. aut pactum quo tibet. etsi nanq; ibi factum est nõ faciendum est. et si omissuz: instauandum est. et si statutum non erat: statuendum est. Si cẽ regi licet in ciuitate cui regnat iubere aliquid. quod nec alius an ipsum nec ipse vnq; inflerat. et non est contra societatez ciuitatis eius si ei obtemperatur. immo contra societatem esset si ei non obtemperaretur. ſ. in hoc. Generale quippe pactum est societatis humane. obtemperare regibus suis: quantomagis deo regnatori vniuerse creature sue ad ea que inserit sine dubitatione seruandus est. sicut enim in potestatibus societatis humane maior potestas ad obediendum minori preponitur ita deus omnib. hec ibi. Et hoc primet ad instigam. Lobedire sapientibus. De prudentia diuitias disserendũ est. ad quaz dinoscentia pertinet appetendoꝛ et vitandoꝛum. que si desit: nihil horuz que docta sunt efficiet. Hums exercitatum vsqz ad. vt sub repente paulatim mala suasione fallamur. Qui cĩ spernit modica paulatim decidit. Dicit autem augst. di. xxxvij. Quis errare quantũ possumus cauendus sit. non solũ in maioribo sed etiã in minoribo rebꝰ. nec nisi ignoãtia rerum possit errationem tamen est ꝓsequens vt nemo quis erret qui aliquid nescit: sed qui existimat se scire q̃d nescit. pro vero quippe approbat fallum q̃d erroris est ꝓpium. Verum in qua re quis erret interest plurimũ. hec ibi. Nam vt idem aug in enchiridion ꝛ xxij. q. ij. In quibus rebꝰ nihil interest ad capescendũ regnũ dei vtrũ credant. vel nõ. ꝛ vtrũ vera putent vel nõ: in his errare arbitrandum est nullũ esse peccatũ vel minimũ. Sed in his sine q̃rum fide vel notitia deus colꝝ nõ pñt errare vel falli pnicio sum. Ubi etiã notandũ. q̃m oĩi crimine ẽ error deceptus qi rõi obscurate pallione videt illud q̃d sibi ꝓponit faciendũ. et li in se iniquitatẽ vi et mal⁹ bonũ mandato dei preponendũ. vñ in puerbijs dicit. Errãt q̃ operant malũ. Et augu. dicit q̃ pcessũ nõ est appetẽ⁹ mali ꝛ rerũ. ſin se bñ vel no meliozꝛ. vñ ꝛ ꝓtra prudentiã agit q̃ elit recta rõ agibilium. et vt meliora preponantur minus bonis.

De dilectõne. augu. .§.ix.

in li. ꝓfes. Quid amplꝰ de motibꝰ disputẽ. Si deus ẽ sũmũ bonũ bois nihil aliud est homi bene viuere q̃ ex toto corde. et tota mẽte et tota aĩa deũ diligere a q̃ conflat. vt i corrupt⁹ in eo amor custodiat̃ q̃d ẽ tẽpantie. nullis frangatur incomodis q̃d est fortitudinis. nullis aĩs fruat: q̃d est iusticie. Uigilet in discernenda rebꝰ ne fallacia subrepat: q̃d est prudentie. Hec est bois via ꝓcerto qua sola impetratur. vt veritate ꝓfruatur. hoc nobis vitrq; testimẽto conjũat. Nõ põe aũt hõ seipm nõ diligere qui deuz diligit. imo ille soꝰ se diligit qui deũ diligit: qi sedule agit vt summo bono ꝓfruat. Nõ aũt agis recũ. agendũ est cum primo. ſ. vt ad id bonũ eũ adducas ad q̃d ipse tendit. Illud. n. est vnũ bonũ q̃ omnibo recũ tendentibo non fit angustũ. Et qua. ſ. dilectõne. primi nascunt̃ officia societatis humane. in quibo non errare difficile est. Duobo enĩ modis peccat in homine. vno si le dilatur: alio si cum potes nõ adiuuetur. Cunq; hõ sit rõnalis aĩa vtens mortali corpore: ptim corpori. ptim anime bñfacit: qui ꝓmũ diligit. Ad corpus ptinet medicina. Ad aĩam disciplina. Medicinam voco quicquid corporis instaurat vel tuetur salutem. vt est cibus ꝛ potus. tegumentũ. recũ ꝛ hanõ. Disciplina vo illa que anime medicina est in duo distribuit. ſ. cohibitionem et instructionẽ. Cohibitõ timore instructõ amore ꝓficitur: eius dico cui⁹ꝓ disciplinã subuenit. Nazꝰ qui subuenit. nihil boꝝ habet nisi amare. In his duobus verbis testamentis disciplina nobis regulam dedit. In veteri. n. timor. in nouo amor prenalet. q̃ ibi seruitus: hic libertas ab aplis ꝓdicatur. Merito igitur o ecclia catholica non solum ipsuz cuius adeptio vita beata est pure colendum ꝓdicas: cui soli anima rõnalis coherendo non misera est. scindens omne quod factum est q̃ subditũ tempori. neq; confundens quod eternitas. q̃ veritas. quod pax distinguit: neq; separans quod maiestas vna conjũgit. sed etiam proximi caritatem ita complectens vt vanitatum moribus quibo pro peccatis suis anime egrotant omnes: apud te medicina prepolleat. ſ. sacramentoꝝ.

Idem augu. li. de doctrina ꝛpiana aũt. Res quibꝰ fruẽdum est nos beatos faciũt. ſ. pater filius et spũsanctus: vnus deus. Signis quibus vtendum est tendentes ad beatitudinem adminamur ꝛ quasi adminiculamur. vt ad illas que faciant nos beatos puenire et eis inherere possimus. Nos ꝛo q̃ fruimur et vtimur inter vtrasq; ꝓstituti. si eis quibo vtendũ est vt sunt cia creata frui voluerim⁹: impedimur. cursus nr̃ vt ab his rebus quibo fruendũ est obtinẽdis vel retardemur: vel etiam reuocemur interdum amore prepediti. Frui enim est inherere alicui rei propter seipsam q̃d solum in deo fiendum est. Uti vero quod ivstũ venient ad id quod amas obtinendum referre: si tamen amandum est. Nam vsus illicitus potius abusio dicend⁹ est. Et dicit alibi Augustin. q̃ nil peius q̃ vti fruendis. vt scilicet seruire deo propter tempotalia. et frui vtendis scilicet in rebus creatis constituere finem sui amoris. Nõ aũt omnia quibo vtendũ est diligenda sunt. ſ. ex caritate. sed illa sola que aut nobiscũ. quadã societate referunt̃ in deuz sicut est homo vel angel⁹: aut ad nos relata bñficio dei p nos indigner sicut corp⁹ humanum. Quatuoꝛ q̃ sunt diligenda. Unũ q̃ est sũ ꝓnoꝝ. ſ. de⁹. Alterũ q̃ nos sumus. scz aĩa. Alterũ quod est iuxta nos. ſ. primus quo ad aĩam Quartũ q̃ est infra nos. ſ. corp⁹ nr̃m ꝛ primi. Precepto aũt quo iubemur diligere ꝓximum etiam sanctos angl̃os ꝓueni certum est. a quibus nobis magna nãc bñficia impendunt̃. Et vt aũt idez aug. ad macedoniũ. xxij. q. ij. Debet hõ diligere ꝓximo sicut seipm. vt quem potuerit boiez beneficientie ꝓsolatione. vel informatõe doctrine ꝛ discipline cobercat inducat ad colendum deum. quo ſ. ad viuentes in scło. Idem sup epl̃az primã Joh. o pe. dij. Si quis tantũ habuerit caritatẽ vt parat⁹ sit ꝓ fratribꝰ mori: pfecta est in eo caritas. Sz nunq̃d mox vt nascitur protinus pfecta est. Ue ꝓficiat ꝛ nascit: cũ fuerit nata nutrit̃. cũ fuerit nutrita roboret̃ cum fuerit roborata q̃ficiatur cũ ad pfectum venerit tunc dicit. Mihi viuere xpc est et mori lucrum.

De gradibus con- .§.x.

templatõnis per creaturas visibles. ꝛ aie vires ad cognoscendum et amandum deum. Augustin libro. confesso. ait

Dereliquisti dñe cor meum ⁊ amauit te. Sed et celū ⁊ terra ⁊ omnia que in eis sunt. ecce undiq; mihi dicūt vt amē te. nec dicere cessant omnibus vt inexcusabiles sint. Quid autem amo cum te amo. Non corporis speciem. non decorem temporis. non candorem lucis. iste amicis tuis amplexus. non armonias dulcissimas cantilenas. non aromatum suauitatem vel aliquid huiusmodi. non manna et mel. non membra corporea delectabilia carnis amplexui. Non hec amo cum deum meum amo. Et tamen si dicam quod hec non amo. uera dicam. sed nescio quo modo hec amo. Et quid est hoc? Interrogaui terram et dixit. non sum. et omnia que in eis sunt idē cōfessa sunt. Interrogaui celum et luminaria eius. ⁊ dixerūt. nos non sumus deus quem quaris. Interrogaui omnia que circūstant fores carnis mee. Dicite mihi de deo meo. quod vos non estis. dicite mihi de eo aliquid. Exclamauerūt voce magna. Ipse fecit nos. Interrogatio mea respō sio eorum species eorum. Et dixerunt mihi. Tu quis es? Et respondi mihi homo. Et ecce in me presto sunt corpus et anima vnum interius. aliud exterius. Quod melius quod interius. Renunciant quippe nuncij corporales rationi presidenti. et iudicanti de responsione celi et terre dicentium. Non sumus deus: sed ipse fecit nos. ego itaq; interior homo cognoui hoc per exteriorem ministerium. id est per sensus corporis mei. Nunquid ergo omnibus quibus integer est sensus apparet hec species? Cur autem non eadem omnibus loquitur. animalia autem pusilla vident ea. nec tamen interrogare valent. Non enim preposita est in eis sensibus nunciantibus iudex ratio. Homines autem possunt interrogare vt inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciantur. Sed amore subduntur eis et subdita de eis iudicare non possunt. Nec illa respondent interrogantibus: nisi iudicantibus. Et vox quidem eorum. id est species eorum omnibus loquitur. sed illi soli intelligunt: qui eam foris acceptam intus cum veritate cōferunt. Dicit enim veritas. non est deus celum ⁊ terra. nec omne corpus. quia moles minor est in parte qm̄ in toto. Iam tu melior es o anima quia tu vegetas molem corporis tui. prebens ei vitam: quod nullum corpus prestat corpori. Deus autem tuus etiam omnibus vita est. Per ipsam igitur animam meam ad illum ascendam. Trāsibo autem vim meam qua corpori bere et viraliter cōpagem eius repleo. quia ꝑnanus est equis et multis. Transibo et illam que carnē meam sensificat. quia ipsa ꝑnanus est bestijs. Et ecce venio in campos et lata pretoria vbi sūt thesauri innumerabiles imaginū de cuiuscemodi rebus sensibus inuectarū. quas ꝑ ipsas a facie recedet oculus mee abigo: donec emubilentur quod volo. atq; in conspectu prodeat ex abditis. Ibi mihi celum et terra presto sunt cum omnibus q̄ sentire in eis potui. preter illa que oblit⁹ fuz. Ibi mihi ꝑ ipse occurro. meq; recolo quid q̄n et vbi egerim. et quomodo cum agerem affectus fuerim. Ibi sunt ea que sine experta a me sine credita memini. Et eadem copia etiam similitudines rerum. vel experturum vel ex eis quas nō expertus sum creditarum alias atq; aliās: et ipse ꝑ hec futuras actiones et eventura et spes eōs et hec omnia quasi presentia meditor. Ibi sunt et illa omnia que de doctrinis liberalibus preperta nondum excidernnt quasi remota interioris loco. nec eorum imagines ꝑ res ipsas gero. Nam cum audio tria genera questionum. an sit. quid sit. quale sit: sonorum quidem quibus hec verba conflecta sunt imagines teneo. et eos per aures cū strepitu pertransisse ac iam non esse scio. Res vero ipsas que illis significantur sonis. neq; vllo sensu corpori attigi: neq; vspiam vidi preter animum meum. Et in memoria mea recondidi. non imagines earū: sed ipsas. que vnde et quo ad memoriam meam intrauerint nescio. Item ꝑtinet memoria numerorum dimensionumq; rationes et leges innumerables. quarū nulla corporis sensus impressit: quia nec ipse colorate sunt. nec olent. nec sonant nec gustate nec cō trectate sunt. Affectiōes quoq; animi mei continet non in modo quo eas habet animus cum patitur: sed longe alio sicut se habet vis memorie. Per hec omnia discurrito et volito hac illac penetro et nusq; finio. Transibo igitur et hanc vim meam p animum meum ascendens ad te. ꝺ̄ desuper mihi manes. Habent enim memoriā pecora ⁊ aues alioquin nō cubilia nidosq; repeterent. non alia multa quibus assuescunt. Neq; enim assuescere valent vllis rebus nisi per memoriam. Sed vbi te inueniam vere bona ⁊ secura suauitas si preter memoriam te inuenio? Quō ergo quero te domine. Cum enim te quero. beatā vitā quero. Sed quō eam quero vtrum p recordationem tanq; eam oblitus sim. oblitūq; me adhuc teneam. An per appetitus discendi incognitam. siue quā nunq; sciuerim: siue quam sic oblitus fuerim vt me nec oblitus esse meminerim. Nō ne ipsa est beata vita quam omnes volunt. Ubi ergo nouerunt eam vt amarent. Numquam habemus eā in nescio qua noticia. te quia satago vtrum in memoria sit. quia si ibi est. iam beati fuimus aliquā. Nunquid memoramur eaꝫ sicut meminit earbaginē qui vidit. Non ita. quia non videtur beata vita oculis. quia corpus non est. Nunquid sicut meminimus numerorum. non. Qui enim habet hos in noticia: non adhuc quent adipsci. Nunquid sicut meminimus gaudium: fortasse ita. Sed absit domine vt si quos cunq; gaudio gaudeam: putem me beatum. Est enim gaudium quod non datur impijs sed eis qui gratis tuum colunt quorum gaudium tu es: et ipsa est beata vita gaudere ad te. de te. ⁊ ꝓpter te. Qui autem aliud sectantur gaudium. non ipsum verum: ab aliqua tamen imagine gaudij voluntas eorum nō recedit. Est igitur beata vita gaudium de veritate. Hoc gaudium omnes volent. Beata autem perfecte erit si nulla interpellante molestia de ipsa per quam vera sunt omnia sola veritate gaudebit. Ubi ergo veritas te inuenit vt discerem te. Neq; enim ita eras in memoria mea priusq; te discerem. vbi ergo te inueni vt discerem te: nisi in te supra me et nusq; locus. Accedimus ⁊ recedimus. et nusq; locus. veritas vbiq; presides omnibus ꝛsulentibus te. simulq; respondes omnib etiam diuersa ꝛsulentibus. Liquide tu respondes: sed non omnes liqui de audiunt. Infelix idem ait qui omnia illa creata scit te autē nescit. Beatus ait qui te scit: et scitta omnia nesciat. Qui scit te et illa nouit. non ꝓpter illa beatus: sed ꝓpter te beatus est. si cognoscens te scit deum glorificat ⁊ diligit. Sic ergo fidelis homo cui totus mundus diuitias est et quasi nihil habens omnia possidet inherendo tibi cui seruiunt omnia. Finis saltem nec septēnionis ejus nouerit. vtiq; melior est qm̄ mensor celi et numerator ꝛsiderū ⁊ pensor elementorū: et negligens tui qui omnia in mensura et numero et pondere disposuisti.

De magnitudine .§.xi.

Dei mag. li. ꝛsel. Quid ē de⁹ meus. qd rogo nisi dñs deus. Sūme optime cōpotētissime. secretissime. potētissime. pulcerrime. fortissime. et incōprehēsibilis. immutabilis mutās oia. Nunq; nouꝰ nunq; vet⁹. Innouās cia et inueterlatē ꝓducens sup eos ⁊ nescias. Semp agēs. Semp quietꝰ. colligens ⁊ nō egens. portās ⁊ implens et protegens. Creās et nutriens ⁊ ꝓpiās. Querēs cū nihil tibi desit. Amas nec estuas zelas et securꝰ es. penitet te et nō doles. Iraceris ⁊ tranquillꝰ es. Opa mutās. nec mutās ꝛsilū. Recipis qd inuenis ⁊ nunq; amisisti. Nunq; inops et gaudes lucris. Nunq; auarꝰ ⁊ vsuras exigis. Semp erogat⁹ tibi vt debeas. Et quis hz quicq; nō tuū: Reddis debita nulli debēs donās debita nihil perdens. Et quid dicim⁹ deus meꝰ vita mea dulcedo mea scta. aut quid dicit aliqs cū de te dicit. ⁊ vt tacentibꝰ de te. Guia mihi dabit vt venias in cor meum ⁊ inebries illud. ⁊ vnū bonū meū amplectar te: Quid tibi sum ipse vt amari inbeas a me. ⁊ nisi faciā iracaris mihi ⁊ mineris ingentes miserias. Dic aīe mee deus. Salus

tua ego sum. Aug.xxij.de ciui.dei.c.xiij. Postq̄ emeruit plurima que deus cōtulit nobis in vita illa subdit. Hec omia sunt muser orū damnatorūq̄ solatia nō p̄mia beatoꝝ. Que igit illa sunt sit tot ⁊ tanta sunt ista ⁊ ta lia: Quid dabit eis quos p̄destinauit ad vitā. si hec dedit eis quos etiā p̄destinauit ad mortē: Que bona illa vita beata facit eos sumere. p̄ quibus in hac miseria filium suū vnigenitū voluit vsq̄ ad mortē tanta mala perferre. Que bona in illo regno accepturi sumus. quando christo mortē p̄ nobis tale ius pignus accepim⁹: Qualis tunc erit spūs hominis nullū ibi habēs vicii. nec sub quo iaceat.nec cui cedat.nec cōtra quod certet. saltim laudabiliter pacatissima virtute p̄fectus: Rerū ibi oim quāta q̄ speciosa q̄ certa sciēta sine errore aliquo vel labore. vbi ipsa dei sapiētia in suo fonte potabit. cum tāta felicitate sine vlla difficultate: Quale erit corpus. quod oīno spiritui erit subditū ⁊ vindicatū nullis alimentis indigebit: Jdē.c.viij.de ciui.dei ait. Omnes illi qui nūc latent corporalis armonie numeri nō latebūt intrinseca ⁊ exiri secus per corpa cuncta dispōsin ⁊ cū ceteris reb. que ibi magne ⁊ mirabiles vidēbunt ratōabiles mētes in tanti artificis laudē rationabilis pulcritudinis delectatiōe succēdent. Quis motus talis corporis ibi sint futuri diffinire nō audeo.tamē ⁊ motus ⁊ status sicut ipsa species decēs erit.quicunq̄ erit. vbi q̄nō decebit nō erit. Vera gloria ibi erit. vbi nec laudātis error nec adulatione laudabitur. veras bonor qui nulli debet indigno: nec ad eos ambiet vllus indignus. Vera pax vbi nihil aduersi nec a seipso nec a quoq̄ quis patiet. Premius virtutis erit ipse qui virtutē dedit.eiq̄ seipsum quo maius aut melius nihil esse possit p̄mittit. Ibi vacabim⁹.⁊ videbimus: amabimus. ⁊ laudabimus.

De mediatore xpi .§.xii.

Isto biesu. Augu.in lib.cōfess. Tu es veritas sup omnia q̄ fidelia. At ego p̄ anarciā meam nō amittere te volui sed volui tecū possidere mendaciū. Sicut nemo valet ita falsum dicere vt nesciat ipse quid verū sit: taq̄ amisso te. q̄a non dignaris cū mendacio possideri. Quē ergo inuenīre qui reconciliaret tibi: Vt mediatore inter te ⁊ homines oportuit esse. vt aliquid haberet simile tibi: aliquid simile hominibus.ne vtroq̄ similis hominib⁹ longe esset a deo: aut in vtroq̄ similis deo lōge esset ab hominib. atq̄ sita mediator nō esset. Hic est quē secreta misericordia tua demonstrauit humilibus ⁊ misisti vt eius exemplo ipsum discerent humilitatē. Hic inter mortales peccatores ⁊ mortalis et iustus apparuit mortalis cū hominib⁹ ⁊ iustus cum deo. Et quia stipendiū iustitie vita est ⁊ pax. per iusticiam cōiunctam deo. euacuaret mortē iustificatoꝝ impiorū qui cum illis voluit habere cōem. Hic demonstratus est antiquis sanctis vt ipsi iusti a per fidem future passionis. sicut nos per fidē ⁊ potentie salui fierent. Quomodo igitur nos amabilis pater bone q̄ filio tuo vnigenito non peperci⁹ sed p̄ nobis impijs tradidisti eū: Pro nobis nec factus est victor ⁊ victima. ⁊ ideo victor quia victima. p̄ nobis tibi. sacerdos ⁊ sacrificū: ⁊ ideo sacerdos quia sacrificium. faciens ex nos de seruis filios de te nat⁹ cōdo nobis seruiēdo. Mento mihi spes valida in illo ē. quia sanabis omnes meos langores per eū qui sedet ad dexterā tuā ⁊ p̄ nobis interpellat: aliōquin desperarē. Multi enim et magni sunt eide langores: sed amplior est tua medicina. Potuimus putare q̄ verbū tuū remotū esset a cōiunctione hominis. ⁊ desperare de nobis nisi caro fieret ⁊ habitaret in nobis. Jlle ergo vnicus in q̄ sunt omnes thesauri sapiētie ⁊ scientie dei absc̄dit: redemit me sanguīe suo. Nō calūnientur me superbi q̄m cogito pretiū meū ⁊ mādūco ⁊ bibo. ⁊ pauper capio saturari ex eo inter eos q̄ edūt saturant. ⁊ laudāt deum qui requirūt eū. hec ille. Augusti. de ciui. dei. Ut homo confidentius ambularet ad veritatē ipsa veritas dei filius homīe assumpto non deos assumpto: veniens stabilivit ⁊ fundauit fidē. s. docēs que sunt fidei. Aug. oia terrena contempsit hō christus vt ētemnenda esse mōstraret. Ambiunt homines dignitates. honorē ⁊ potestates. Rex fieri noluit. sed q̄relitus ad hoc fugit. Diuitias appetit. ⁊ ipse pauperim⁹ vixit. non habēs vbi caput suū reclinaret. Delitias querit ⁊ ipse vigilijs. ieiunijs. ⁊ abstinentia laborauit. Aduersa ⁊ obprobria refugiit ⁊ horrēs ipse autē cōtumelias. sputa. flagella. maledicta. clauos. ⁊ lanceā nō vitauit. Jdē aug. super ps. de cō. di. ij. Accesserūt indei ad biesum vt crucifigeret. Nos accedam⁹ vt corp⁹ ⁊ sanguinē accipiamus. Uere magnus dom⁹ ⁊ magna misericordia eius: q̄ nobis dedit mādu. are corpus suū. ⁊ sanguīe bibere. Jdē⁹ de cōse. di. ij. Quotidie eucharistiā sumere nec laudo nec vitupero. singulis tū dominicis diebo cōicandū hortor: si tamen mēs in affectu peccādi nō sit. Nam habēti adhuc voluntatē peccādi. grauari magis dico eucharistie perceptione q̄ purificari. Hec de illo dico quē mortalia nō grauant. Jdē. Dicerit quispiā nō quotidie percipiendā eucharistiā: alius affirmat quotidie. Facit vnusquisq̄ sin q̄ pie credent esse faciendum.

De fide. Aug.xxiiij. §.xiij.

q.j. Ubi fides nō est. nō p̄t esse iusticia: quia iustus ex fide vivit. Nec⁹ estimatio aliquid sibi ex ulla mercede promittat. quia similiter vbi charitas nō est. nō p̄t esse iusticia. Jdē. xxxviij.q.j. §. Et bis taq̄ dicit. Dis vita infidelū peccatū est. Nec valet esse bonū. s. meritoriū: quod sit. ablq̄ deo. s. p̄ gratiā inhabitantē. Ubi enī deest agnitio eterne ⁊ incōmutabilis veritatis. s. per fidē falsa virtus ē. etiam in optimis moribus. Cuius autē nullus sit cogendus ad fidē recipiendā. ad recepta tamē seruandam cogi p̄t ⁊ debet. Uñ aug. ad vincēcium donatistā. xxiij.q.vij. Unides ait vt opinor nō esse cōsiderandū q̄ quisq̄ cogitur: sed quale sit illud ad quod cogit. vtrū bonū vel malū. Nō q̄ quisq̄ possit esse inuitus. Jz timēdo quod nō vult pati: vel relinquit impediente animositatē vel ignorantia cōpellitur cognoscere veritatē. ⁊ volēs iā teneat quod nolebat. Mea prima sūa erat. neminē ad vnitatē christi esse cogendū: sed verbo esse agendū. disputatiōe pugnandū. rōe vincendū. nec fictos catholicos haberē quos apertos hereticos nouerā. Sed hec opinio mea nō cōtradicentiū⁹ verbis trāsit. sed demōstrannā superabat exēplis. Nā primo apponebat mihi ciuitas mea que cū tota esset in partes donatiste ad vnitatē catholicā legū imperialū timore pueniebat. Et ita alie multe q̄ mihi nōmatim p̄memorabant.

De correctione .§.xiiij.

ait aug. sup ps. xxxij.q.iij. Duo ista nomina cū dicimus. hō peccator. nō vtiq̄ frustra dicim⁹. Quia peccator est corripe. qz hō est: miserere. Nec oīo liberabis hominē nisi cū p̄secut⁹ fuerit peccatorē. Hinc officio nois inuigilat disciplina sicut cuiq̄ regēti apta ⁊ accōmodata ē. Nō sic ep̄o regēti plebē suā: sic enā pauperi regēti domū suā. diuiti regēti familiā suā: marito regēti cōiugē suā. patri regenti p̄olē suā. iudici regēti p̄ouinciā suā. regi regēti gētem suā. Ita nulli homini clandēda est misericordia. nulli peccato impunitas relaxāda. hec ibi. Jdē sup. ps. c. precedēti. Ne amisso iudicio sis pauper in mala cā misericors. Cui⁹ si parcis saccello pecunie cor ⁊ tāto nequitie reddis quāto sibi iustū fauere videt. Jdē in enchiridion. xcvij. clvi. Et q̄ emēdat verbere inquē potestas dat. vel cohercet alīq̄ disciplina. ⁊ tū peccatū illius a q̄ offensus ē vindicet er eode elemosynā dat qz misericā p̄stat. Multa n. bona p̄stant inuitis. q̄s eorū cōsulit. veritati nō volūtati: qz ipsi sibi inueniunt inimici. Jdē in sermone de verbis euāgelij. xxij.q.iij. A malis semp eode vindicandi. ad temp⁹ caute corpe copulamini. Quodo modo te nō maculat

mulus. si non cōsentiens 7 si redarguas. Et hoc est nō consentire: nō cōicare. Neq; ergo cōsentientes sūt vt apostatis. neq; negligētes vt nō arguatis. neq; suphientes vt insultātes arguatis. Idez aug. sup ps. xvj. q3. §. fi. Vox cōtribulatoū cū chusto. i. martyrū inter passiones periclitantiū: sed de capite presumentiū. 7 dicentiū. Deus in adiutoriū meū intende. Cū illis vox oīs iusti. cui est charitate abundans iniquitas christianoū pallio ē. vt loth qui pcussionē sodomitaz in sodomis a nullo sustinuit: sed a malis cōsiis cum quibus habitabat. Est ergo pcussio iusti vel a leone in impetu vel a dracone in insidijs. vnde oēs clamēt. Deus in adiutoriū meū intende. Idē ad vincēciam. dicēs. xlvij. ait. Qualibet vigilet disciplina domus mee. hō sum 7 iter homines viuo. Nec mihi arrogare ausdeo vt dom⁹ mea melior sit arca noe. vbi inter octo homines vnus reprobus inuētus est. Fiat melior sit q̄s domus abrahe vbi dictū est: eijce ancillā 7 filiū eius. Fiat melior sit q̄s domus ysaac cui de duobus geminis dictū est iacob dilexi esau aut ē odio habui. Simpliciter aut ē fateor christianitati vestre cotā domino deo quitelbi est sup animā mea. ex quo deo seruire cepi. qūo difficile sum expert⁹ meliores q̄s qui in monasterijs profecerūt: ita non sum expert⁹ peiores q̄s qui a monasterijs defecerunt.

De peccato et pn̄i .§.xv.

mo de originali. Aug. de fide ad petrū. de cō. dist. iij. Firmissime crede 7 nullatenus dubites. omnē hominē qui cū cubitu maris 7 femine cōcipitur. cū originali peccato nasci. impietati subdeū. mortiq; subiectū. 7 ob hoc naturali ire filiū nasci. A qua ira nullos liberat. nisi per fidē mediatoris hominis ihesu christi. Firmissime tene nō solum homines ratione vtēs: verūetiā paulos sine natos. sine in vtero morientes. si sine sacramēto baptismi de hoc seculo transeūt: sempiterno igne puniēdos. Quia etsi peccatū proprie actionis nullū habēt: originalis tamen peccati damnationē carnali cōceptione et nativitate traxerunt.

Idē de baptismo paruloū. de cōse. dist. iij. Per baptismū christi id agit vt caro peccati enecuet. Non sic ante enacuat. vt in carne concupiscētia innata nō sit: sed ne oblit. Nā si post baptismū ad etatē naturalē perueneriūt. ibi habēt cum qua pugnēt: q̄q; adiuuāte deo superent: si nō in vacuū gratiaz suscepērint. Nam nec adultis hoc prestat in baptismo. nisi forte miraculo dei vt ler peccati repugnās legi mētis penitus extinguatur 7 nō sit. sed vt quicquid ab homine factū. dictū. vel cogitatū sit. cum eide cōcupiscētie mēte subiecta seruiret: totū aboleat. 7 q̄ si factū non sit habeat. Idē ad bonifacium. i. iij. q. Itaq; homo cū in seipso ab eo qui genuit alter est effect⁹: peccato alterius sine sua cōsensione nō tenetur obnox⁹. Trahit ergo reatū quia vnus erat cū illo 7 in illo a quo traxit. quādo quod cōtrarie admissum est. Nō ante trahit alter ab altero quādo sua vnoquoq; propria vita vinctē iaz ē vnde dicat. Anima que peccauerit ipsa morietur. De peccato actuali dicit idē aug. in lib. retractationū. xv. q. j. §. j. Peccatū est volūtas retinēdi vel cōsequendi quod iustitia vetat. vnde liberū est abstinere. Hoc ꝓpter ea verū est. q: difficilis est quod quomodo peccatū est. nō quod eius pena peccati. i. cōmissum ex ignorantia. Et idē augustinus dicit ibidē eodēmō intelligendū quod ipse scripsit libro de vera religione. vicz. Usq; adeo peccatū voluntarium malū est. vt si nō sit voluntariū nullo modo sit peccatū. Et hoc adeo manifestū ē vt nulla hic doctorū pauc̄itas. nulla indoctorū turba dissentiat. dicit intelligendū de cōmisso sciēter. nō ignoranter. Quis enī cōmissa a nescientib⁹ vel coactis nō possint dici omnino inuolūtaria. quia vicz 7 vult illū actū agere quod nescit peccatū esse. 7 quia dū neglexit scire illud esse. ꝓhibitū quod fecit: aliquo modo voluit illud ignorantiā vnde peccatū processit. Et subdit augustinus. in. §. seq. Omnes homines qui sciētes faciūt q̄ nō licet: vellent licere. Usq; adeo ipsum peccare nemo appetit. ꝓpter hoc ipsum. sed ꝓpter hoc q̄ est eo cōsequitur. Idē de ci. dei. lib. v. Nō vsq; quaq; absurde dici pōt ad dispositiones corporū affluxus quosdā valere sydereos: nō ante animi voluntates syderū positionibus subdi. Aug. xij. de ciui. dei. c. vij. Nemo querit causā efficientez male voluntatis. Nō cui est efficiēs sed defficiēs. q: nec illa effectio sed defectio. Deficere nāq; ab eo quod sūme est ad id quod min⁹ est. hoc ē incipere habere malā voluntatem. Causas aut ē defectionis istarū cū efficientes nō sint sed deficientes velle inuenire: tale est ac si quisq; velit videre tenebras vel audire silentiū. Quod tamē vtrūq; nobis notum ē. nec aliud nisi per oculos. nec hoc nisi p aures verba rūm sp̄ecie. sed in specie priuatōe. Nemo ergo a me scire querat q̄d me nescire fāo. Sic species intelligibiles mentis quidē nostra intelligēdo cōspicat. sed vbi deficit: me scientia condiscit. Delicta enim quis intelligit. Hoc scio naturam deinnocuā vitā ex parte posse deficere. Que vero ex nihilo facta sunt vt oīa creata: deficere posse. s. ex se. Que quāto magis sunt 7 bona faciunt cū aliquid. faciūt cū causas efficientes habent: inq̄tum deficiunt ex hoc male faciunt deficiēt enim nō ad mala sed male. i. nō ad mala sua natas. Sed ideo male: quia contra ordinē naturarum. ab eo quod est sūme ad id quod est minus. Non auri vicius est auaricia. sed hominis perverse amātis aurū iniusticia derelicta: que incomparabiliter auro debuit anteponi. hec ibi Et sic de aliis. Idē de ciui. dei. 7. xv. q. j. Sicōcupiscētia vel inobedientia que adhuc in mēbris morientibus habitat preter voluntatis nostre legē quasi sua lege movetur si absq; culpa est in corpe nō cōsentientis. Aug. de sermone dñi in mōte. de pe. dist. iij. ait. Sicut trib⁹ gradib⁹ peruenit ad peccati suggestione. delectatione. cōsentiōem ita 7 ipsius peccati tres sunt differētie. i. coūde 7 facto 7 in cōsuetudine tanq̄ tres mortes. Una quasi in domo cuz in corde cōsentit libidini. i. delectationi cuiuscūq; mortalis peccati. Scda quasi iam extra portā delata. cū i factū procedit assentio. Tercia cū vi male cōsuetudinis tanq̄ mole terrena premit⁹ anim⁹ quasi in sepulchro iam fetēs. Que tria genera mortuoū dñm resuscitasse q̄ quis euāgelū legit intelligit. Idē aug. de fide ad petrū. xv. q. j. Animalia. s. irrationabilia de sua factis nullā rationē reddituraa sunt qz rationabilia nō sunt. homines vero qz rationales sunt: de se 7 de omnib⁹ reb⁹. quas in vsum hui⁹ vite acceperāt rationē reddituri sunt deo. 7 ꝓ suoū actuū q̄litate recipiēt aut penā aut gloriā. Idē aug. in lib. de igne purgatorij. Et. xxv. di. §. Alias ea. tractans illa verba apli. Sicūs sapedificauerit sup hoc fundamētū. lignū fenum. 7 stipulā. ꝛc. sic ait. Multi sūt q̄ illā lectionē male vel legūt. falsa securitate decipiunt. dū credūt capitalia crimina p ignē trāsitoriū. s. purgatoriū posse purgari: 7 ipsi posse ad eternā vitā puenire. Si isti se deducūt qui sic sibi blandiunt. Illo n. igne transitorio. s. purgatorio nō capitalia sed minuta. i. venialia purgant. Et habdit ibi exēpla. nō de oibꝰ aliquibꝰ q̄ dicant mortalia adiciens. Quisq; aliquod horū in se dūati cognouerit. nisi digne emēdauerit 7 ab illis abstinuerit: eterna illū flama trucidabit sine remedio vllo. Monet ēt multa de venialibꝰ q̄ purgant⁹ in alia vita p ignē trasitoriū purgatorij.

De penitēte i fine .§.xvi.

vite ait aug. in lib. de pn̄a. de pe. di. iij. c. vi. Cū multa sunt q̄ impediūt 7 languentē retrahūt a vera pn̄ia. vt afflictio infirmitatis. amor familie inordinatus. affluentia in malis affect⁹ vite pn̄ti⁹ 7 huiusmodi. periculosissimū ē 7 interitui vicinū ad mortē. perabere pn̄ie remediū. Si magnus est cui de⁹ tūc inspirat. Si si sic cōuersus ēt vita viuat 7 nō moriat. nō ꝓmittim⁹ q̄ euadat oēm penā. Hanc pn̄⁹ purgand⁹ est igne purgatōis q̄ in aliud seculū diffuit fructū cōuersionis. i. satisfacere ꝓ penis debitis ꝓ pec-

catis cōmissis. Et subdit aug. Hic ignis .f. purgatorij ꝛſi eternꝰ nō lit. .f. q̄ ad officiū purgādi.nā q̄ ad substantiā est eternꝰ.miro mō est grauis. excellit enī oēn penā quā vidi aliquis passꝰ ēn hac vita. Nunq̄ in carne tanta inuēta ē pena.ls mirabilia passi sunt martyres toūmēta.ꝛ mīa nequiter quāta sepe sustinuerit supplicia. Stadeat ergo quisq̄ sic delicta corrigere: vt post mortē nō oporteat penā tolerare. Quedā enī peccata sunt q̄ mortalia ī pūa sunt viralia:nō tamē statim sanāda. Languet victusꝰ qui prius erat mortuꝰ. Qui autē impenitēs moritꝰ: eīo mortuꝰ ꝛ eternaliter cruciat. Qui impenitēs finit: si semper viueret semp peccaret. Ar dei misericōdis ē q̄ oꝑatur finez peccati.hec omnia ibi.

De suffragiis .§.xvii.

mortuoꝝ sic ait aug.in enchiridion.ꝛ xiij.q.ij. Tempus q̄ inter hominis mortē ꝛ vltimū resurrectionē inter positū est.aias abditis receptaculis cōsequit.sicut quisq̄ digna ē requie vel erumna: p eo q̄ sortita ē in carne dum viueret. Neq̄ negandū est defunctoꝝ aias pietate suoꝝ posse releuari viuentiū. Sz hec eis pſunt qui cū hic viuerēt: hoc sibi.vt postea possent .pdesse meruerūt. Et infra. Cū sacrificia altaris siue quarūcunq̄ elemosynarū p baptizatis omnib⁹ offerunt. p valde bonis. actiones gratiarum sunt.i.pro beatis.pro nō valde bonis vel malis:sunt ꝓpiationes.i. p bis qui sunt in purgatorio. p valde malis vt dānatis. ꝛſi nulla sunt adiumēta mortuoꝝ:nī sunt viuoꝝ cōsolationes. Multū aūt pſunt. aut ad hoc pſunt vt sit plena remissio:aut certe vt tolerabilior sit ipsa damnatio.hec ille. Et intelligit hic dānatio nō pena inferni q̄ nunq̄ rollit vel alleuiat:sed pena purgatorij que redimit p suffragia vel minuit. Ius tho.in.iij. Idē de agēda cura p mortuis ait. Quia nō discernim⁹ qui sint quib⁹ pſint suffragia facta p defunctis. oportet ea p regeneratis omnib⁹ facere vt null⁹ eoꝝ ptermittat:ad q̄s hec bñficia poss⁹ debeāt puenire. Melī⁹ sanctorum ista quidē nec obsunt nec pſunt:q̄s decrēta illis quib⁹ pſunt. Diligēs⁹ tamē facit quisq̄ p suis necessarijs.quo p illo fiat similiter a suis.xiij.q.ij. Et intelligendū est illud de his q̄ decedūt nō in notorio crimīe. qr tales sicut sepultura: ita ꝛ suffragijs puniunt. De venialib⁹ peccatis ait idē aug. ad felicianū.de pe.di.j. Tres sunt. Est pūa humilī⁹ ꝛ bonorū fideliū.pena quotidiana in q̄ pectora tundim⁹.dicentes. Dimitte nobis debita nostra ꝛc. Neq̄ ea dimitti volumus que ī baptismo dimissa fuisse nō dubitam⁹. Sz illa vnq̄ que bōana fragilitate q̄nus quātū creba subrepūt.f. venialia. Que si contra nos collecta fuerint.ita nos grauabūt ꝛ oppimēt: sicut vnū aliq̄d peccatum grande. Quid ei interest ad naufragiū. vtrū vno grādi fluctu nauis oꝑatur ꝛ obruat: an paulatīs subrepēs aq̄ in sentinā ꝛ p maniganūtiā negligēta derelicta atq̄ contempta impleat nauē ꝛ submergat.ꝓpter hoc iciunia.elemosyne. et oationes in aigilār.hec ibi. Et q̄s dicit multa parua oppimere sicut vnā grāde.i.mortale. intelligtur dispositiue non essentialiter vel effectiue.

De peccatis in .§.xviii.

specie. De superstitionibus.auguriis ꝛ incantationib⁹ ꝛ bñsinōi.aug.in lib. de doctrina christiana sic ait. Superstitiosum ē q̄quid institutū ē ab hominib⁹ ad faciēda ydola ꝛ colēda pertinēs vel ad colendā creaturā sicut deū. p temue vllā creaturē. vel ad cōsultatōes. ꝛ pacta quedā significationū cū demonib⁹ placita atq̄ federata. qualia sunt molimina magicarū artiū que quidā cōmentare solēt pot⁹ q̄ docere poete. Et q̄ genere sunt aruspicū vel augurū sibi. Ad hoc etiā gen⁹ pertinēt oēs ligature atq̄ remedia q̄ medicoꝝ quoq⁹ diſcipla pdānat. siue in pcantatōib⁹. siue in q̄busc̄unq̄ notis quas caracteres vocant: siue in quibusc̄unq̄ rebus suspēdendis atq̄ ligādis vel etiā sepūādis. Neq̄ ab hoc genere superstitiōis pnicioſe segregādi sunt.qui olim genethliaci ꝓpter natalīs cōsiderationem dierū.nūc aūt mathematici vocant. Nā q̄ inde conant⁹ actiones nostras vel actionū euentū pdicere.nimis erranr. Et puno multa exēpla ptinentia cōcludit. Oēs artes bñsinōi vel nocte vel nugatorie superstitiōis. ex quadā pestifera societate hominū ꝛ demonū quasi pacta infidelis ꝛ dolose amicicie cōstituta.penit⁹ repudiāde sunt ꝛ fugiēde a christiano.xxvj.q.ij. Illud q̄s est. Idē in sermone quod dz aut. Qui obseruat dies egyptiacos vel kalendas ianuarij.vel alias dies.aut quascūq⁹ diuinatōes.aut fata.aut auguria obseruat.aut attēdit.aut assentit obseruantib⁹:magis ad sui dānationē q̄s ad salutē tendit.siue p pitagoicā nigromanciā egyptiacā virā vel mortē.vt pspera vel aduersa futura ingrit. vel somnialia scripta aut tēdit. vel sortes que dicunt apostolorū. vel petaciolas p quarūs infirmitate scriptas sup homies vel aīalia ponūt. preter symbolū ꝛ oratiōnē dñicam: scīat se bi fidē christiana piaticasse.ꝛ vt inimicos dei irā eius graūter incurrere. xxvj.q.vij. Nō obseruetis. Contra symoniacos. aug.j.q.j.ic ait. Sicut eunuchus fuit q̄ Joseph compauit:ita qui grauī mercat. visū semē nō habet siccis genitalib⁹. Sic quoq⁹ signis sacrificij q̄ per .lxx. annos captiuitatis babilonice sub aqua viserat. exiuit⁹ est annocbo iasoni vēdente sacerdotiū:qō significauit ignē spūſancti nō lacere in symoniacis sacramēris. Contra vsuranios aug. sup ps. Si feneraueris hominē.i. si tu mutuū dederis pecuniā tuā.a quo plus q̄s dedisti. siue aliud sit triticus siue vinū siue oleū siue quodlibet aliud.si plus q̄s dedisti expectes accipe:feneratoꝛ es.ꝛ in hoc impiobandus.non laudādus.xiij.q.ij. Si feneraris idē ad macedoniū. xiij. q.iij. Quid dicā de vsuris.quas enī ipse leges ꝛ iudices reddi iubēt. An crudelior est qui subtrahit aliquid vel eripit diuiti.q̄s qui trucidat pauperez fenore:hec vnq̄ arg⁹ bñsinōi.male pollidens ꝛ velle vt restituerent. sed nō ē quo iudice repetātur videt ibi glo. Idē de verbis domini. Nolite facere elemosynam ꝛ fenore ꝛ vsuris.xiij.q.v. Et eo vez q: restitui debēt his a quib⁹ extorte sunt si sciunt: nō possibz dari. Contra iudices ꝛ testes.aug.ad macedoniū.xiij.q.v. Nō sane quicq̄d ab inuito sumit⁹ iniuriose aufert. Nā plerūq⁹ nec medico volāt reddere honorez suū.nec oratio mercedē.nec cū hec que ab inuito accipiunt p iniuriā accipiāt.que pot⁹ p iniuriā nō darent. Sz nō ideo debet iudex vēdere iustū iudiciū.aut testis verū testimoniū:qr vēdit aduocatus iustā patrocinij ꝛ iuriperitus verū cōsilij. Illi.n. inter vtrāq⁹ partē ad eram̄ adhibentur:illi ex vna pte consilīat. Idē.xj.q.iij. Quicunq⁹ aut cōlanguinitate aut amicicia vel hostili odio.vel inimicicijs in iudicādo ducit:puerit iudicij christi q̄ est iusticia. Idē. Quisq̄s cuiuslibet prāsis veritatē occultat: irā dei sup se ꝓuocat. vtrūq⁹ reatē. ꝛ q̄ veritatē occultat ꝛ q̄ mendaciū dicit.qr ille .pdesse nō vult: ꝛ iste nocere. Aug. in omel. de pe.ij.q.j.in.c. Multi ait. Nos quēq⁹ a cōione ꝓhibere nō possum⁹ q̄nus hec .ꝓhibitio nō sit mortalis sed medicinalis.nisi aut spēe cōfessus: aut in aliq̄ siue secularī siue ecclesiastico iudicio nominatus atq̄s cōuictus. Quis enī sibi vtrāq⁹ valet affirmare:vt cuiuslibet ipse sit accusator ꝛ iudex: Neq̄ enim ait aug. xiij.q.v. Si agris inique ac perperā in valis ita quisq̄ vtat⁹ vt ex eoꝝ fructibus largas elemosynas faciat:iō rapinā iustificat. Neq̄s si alius rauī paterno vel iuste quesito aurum incūbat:iōo culpāda est ciuilis iuris regula qua possessor legitim⁹ factus est. Nec tyrannice factiōis guerlitas laudabilis erit siregia clemēna tyrānos subditos tractet. Nec vituperatur odio regie potestatis si rex crudelitate tyrānica seniat. Aliud est enim iniusta potestate iuste velle vti: ꝛ aliud est iusta potestate iniuste vti.

De bellis et offi/ .§.xix.

cijs. Aug. contra manicheos. xxiij. q. j. Quid culpatur in bello. an quia morimini q̄cq̄s moriturus vt dominent' in pace victuri. Hoc reprehēdēdum timidoꝝ est nō religiosoꝝ. Nocēdi cupiditas. vlciscēdi crudelitas. Implacat⁹ atq; implacabilis animꝰ. Ferotas rebellādi libido dominādi. z si qua similia. hec sunt que in bellis iure culpant' que pleriq; vt etiā iure puniant'. aduersus violētias resistentiū sine deo. siue aliquo legitimo imperio in bello gerendaipsa bella suscipiunt' z bonis. Idē in. c. Iteq. ait. Militare non ē delictū: sed ꝑ pietā militare peccatū est. Nec rempublicā gerere criminosum ē. sed iō agere rempublicā vt diuitias augeas: peccatū ē. ꝓpterea quadā pietāte militaribus stipēdia sunt cōstituta. ne dū stumptus querit: predā cradiat. Ūñ z Joh: baptista ait militibꝰ. Estote contenti stipēdijs vestris. Hec inia Jobā. dicipōt militibꝰ. ꝓtote eroubo. cūctisq; rectoribꝰ. Quicūq; siet stipēdia publice sibi decreta cōloquāt. si amplꝰ querit: tanq̄ calūniator et cōcussor iobānis inia condēnatur. Idē aug. in libro questionū ve. te. ait. Cū iustū bellū suscepit quis. verū aperte pugnet an ex insidijs ambī ad iusticiā interest. Justa autē bella diffinire solēt que vlciscunt' iniurias. Sic gēs z ciuitas plectēda ē. que vel vindicare neglexit quod a suis improbe factū est: vel reddere q̄d p iniuriā ablatuꝫ est. xxiij. q. ij. Bōs. Idē augu. ad macedoniū. xxij. q. v. ait. Cū hō ab homie occidit' matrū odiat vtiū fiat nocēdi cupiditate vel inuidie aliq̄d auferēdi. sicut fit ab inimico sicut a latrone. Aut vlciscēdi. i. puniēdi vel obediēdi ordine. sicut a iudice sicut a carnifice. vel ea dēdi vel habeniēdi necessitate. sicūt interimit' latro a viatore. hostis a milite. Et aliquando qui causa mortis fuit magis in culpa ē q̄m qui occidit. Nec tamē eis qui causa aliene mortis ē. reue est. vtiud si stupā quis ponat. ctūi non impetrauerit se perimat. Vel si filꝰ timens pia verbera patris precipitio pereat z humanimodi. Hec cū accidūt. debemus eis humanū dolorem z nō propter illa ne accidāt recte factoꝫ repimanꝫ voluntatē. Idē aug. ad publicolā ait. Absit vt ea que ꝓpter bonā ac licitā facimus z habem⁹: si quid ꝓ hoc ꝓter nostrā voluptatē alicui mali aliq̄d accident nobis imputetur. alioquin nec ferramēta domestica vel agrestia sunt habēda: ne quis ex eis se interimat. Quid ē enī in vsu hominū bono aut licito. vnde non possit pericies irrogari: xxiij. q. v. De occidendis.

Cōtra peccata car/ .§.xx.

nalia aug. de. lxxxviij. Fornicari numq̄ licet negociari aliquādo licet: aliq̄n nō licet. Anteq̄ sis clericꝰ licet posteq̄ factus es clericꝰ nō licet. Idem aug. in questiōbꝰ veteris. xxxij. q. iij. ait. Meretrices oē z ad meretrices accedere ꝓ hibet dōs: quarū publice venalis est turpitudo. Sicut ei sub furti nomīe intelligit' eius vsurpatio rei aliene: sic nomine mechie eius illicitus cōcubitus. atq; illoꝝ membroꝝ nō legitimꝰ vsus ꝓhibitus debet intelligi. Idē scīo de ciui. dei. xxxij. q. v. Ita ne ait. Ꝓpositō animi manente ꝓ quod etiaꝫ corpus sanctificari meruit. ipsi corpi nō auferet sanctitatē violēta libidinis aliene: quā seruat pseuerantia sue cōtinentie. Potꝰ autē debet quis omīa mala tolerare. q̄m malo. i. peccato cōsentire. Aug. de igne purgatorij ponit fornicationē. i. solutā cū soluta inter mortifera. di. xxv. §. Alias es. Aug. de verbis dñi. xxxij. q. vj. Si diuturi estis vxores seruate vos vxoribꝰ vestris. quales vultis eas inuenire: tales ipse vos inuenīt. Quis vinēs est qui nō castā velit ducere vxorē: Et si acceperus ē virginem: quis nō intactā desideret: Intactā queris intactus esto. Pura queris puras esto. Nō ei illa pōt. z tu nō potes. Idē de adulterinis cōiugijs. q. e. Indignant' mariti si audiūt adulteros viros pēdere similes adulteris femis penas. cū tanto grauius eos puniri oporteuit: quāto magis ad eos pertinet z virtute vincere: z exemplo regere feminas. Idē de adulterinis cōiugijs. xxxij. q. vij. ait. Adulterij malum vincit fornicationē. Vincitur autē ab incestu. i. adulterū. peius est enim cum matre q̄m cum aliena vxore cōcubere. Sed bonū omnū pessimū est quod cōtra naturam fit. Ut si vir mendā mulieris nō ad hoc concessio vti voluerit. Et ille qui est contra naturā execrabiliter fit in meretrice: execrabilior in vxore. Idē aug. libro cōfess. iij. Et. xxxij. q. vij. ait. Flagicia que sunt contra naturam. vbiq; z semper repudianda sunt ac punienda. qualia sodomoꝝ fuerunt. que si omnes gentes facerēt: eodē crīminis reatu tenerentur diuina lege. que nō sic fecit hominēs vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas que cū deo nobis esse debet: cum eade natura. cuius ipse est auctor libidinis querēdo pollut'. Contra ambitiosos. Quod non debet quis desiderare regimē alioꝝ nec querere. ſz ad hec iussus debet obedire. Aug. viij. q. j. ait in. c. Qui episcopatū. ſ studio cognoscēde veritatis nec mo prohibet' quod ad laudabile pertinet ociū. Locus vero superior: sine quo populus regi nō potest. etsi ita tenea tur z administretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Quotiem ocium sanctum querit charitas veritatis: negocium iustum suscipit necessitas charitatis. Quā sarcinam si nullo imponit: capiende atq; imponende vacandū est veritati. Si autem imponitur. suscipēda est propter charitatis necessitatem. Sed nec sic omnimodo veritatis delectatio deserenda est. ne subtrahat' illa suauitas z capiatur iusta necessitas. Idē augu. ad valerium. di. xl. Ante omnia peto vt cogitet religiosa prudentia tua. mihi esse in hac vita z maxime hoc tēpore facilius. leuius z hominibus. acceptabilius episcopi aut presbyteri aut dyaconi officio: si perfuncteone atq; adulatoie res agatur: ſz nihil apud deum miserabilius. tristius. z dānabilius. Itē nihil esse in hac vita z maxime hoc tempore difficilius. laboriosius z periculosius episcopi. presbyteri aut dyaconi officio: sed apud deum nihil beatius si eo mō militet' quo imperator noster iubet. Quis autē sit modus nec a puericia. nec adolescētia didici. Et eo tēpore quo deserere cepera vis mihi facta ē merito peccatoꝝ meoꝝ. Nā quid aliud existimē nescio. vt sedus locus gubernaculorum mihi traderet' qui remū tenere nō nouerā. Idē ad eudoxium. xvj. q. j. ait. Vos aūt fratres exhortamur in dño. vt ppo sitū vestrū custodiatis: z vsq; in finē ꝑseueretis. Et si qua opa vestra mater ecclesia desiderauerit. nec elatiōe irrada suscipiatis nec blandiēte desidia respuatis: ſz mihi cor de obtēpetis deo. cū mansuetudine ponātes eū. q̄ regit vos. qui dirigit mites in iudicio: qui docet mansuetos vias suas. Nec vestrū ocium necessitatēve ecclesie ꝑponatis. cui ꝓficienti si nulli boni ministrare vellet: quo nasceremini ī inuenirētis. Contra mēdaces. Aug. in lib. de mendacio. xxij. q. ij. Primū. ponit octo genera mēdaciorū sic cōcludēs. Quisquis esse aliqd genus mēdacij quod peccatū nō sit putauerit decipiet sepissime turpiter: cum bone fidei se receptoꝛ arbitret' aliorū. Et in dicto. ca. dicit. Ad salutē empiternā nullus ducēdus est opitulante mendacio. Et in dicta questione ait. Faciat homo etiā ꝓ temporali salute hominū quod pōt. Cū autē ad id ventū fuerit. vt tali salutī nisi percādo cōsulere nō possit: tūc se existimet nō habere quod faciat. Ite aug. xxij. q. iij. Magne sapientie est hominē reuocare quod male locutus est.

De penitētia. aug. .§.xxi.

ad vincentiū. de pe. di. j. Nemīne putes ab errore ad veritatē a quocūq; seu magno seu puo peccato ad correctionē sine penitēta posse ēuīre. Idē habo de pniā. de pe. dist. iij. Penitētia est quedā dolētis vindicta puniens in se quod dolet cōmisisse. Cōtinue dolendū est de peccato soluet' acta cū mentī occurrit: vel saltim habitu. quod declarat ipsa dictionis virtus. Penitere enī ē penaꝫ tenere

vt semper puniat in se vlciscēdo quod cōmisit peccando. Idem in libro eodē. Et de pe. dist. v. Consideret penitens qualitatem criminis. In loco. s. sacro vel non. In tēpore. i. festino. vel alio. In perseuerantia. s. quāto tempore permansit in eo vel iteraut. In varietate persone. Et q̄li hoc fecerit temptatione: vel in plius vicij multiplicet exercitione. Sunt enim qui nō expectant temptationē sz preueniunt voluptatē. Omnis illa varietas confitenda est vel defenda. Idem in eodē. de pe. dist. j. ait. Quem penitet omnino penitear vel doloē lacrimis ostendat. repreſentet deo vitam suam per sacerdotē: pneumat iudiciū dei per confessionem. Precepit dominus mūdandis leprosis vt ostenderent se coram sacerdotibus. docens corporali pēsentia confitenda peccata: non per nuncij: non manifestā da per scripeum. Idem in eodē. de peni. dist. vj. ait. Qui vult confiteri vt inueniat gratiā. sacerdotē querat scientē soluere vel ligare. ne cum neglgens circa se extiterit: negligatur ab illo qui eum misericorditer monet vel penit. ne ambo in foueam cadant. s. li cecus vocatur a ceco. Et infra. Careat spiritualis iudex. i. confessor vt sicut nō commisit crimen nequicie ita non careat munere scientie. Oportet vt sciat cognoscere quicquid habet iudicare. Judiciaria potestas hoc exposulat. vt quod debet iudicare discernat. Diligens igitur inquisitor. s. confessor subtilis inuestigator. sapienter vel quasi astute inter eos get a peccatose: quod sepe ignoret vt pe vere cūdia velit occultare. Loguto crimine. varietates eius nō dubitet inuestigare. vel cum vel tempus ꝛc. Quibus cognitis adsit benignus paratus exigere. vel secum onus portare. habeat dulcedinē in affectione. pietatem in alterius crimine: discretionem in varietate. Adiuuet confitentē orando: elemosynas vel alia opera bona pro eo faciendo. Semper iuuet eum leniendo. consolando. spem promittēdo. vel cū opus fuerit increpando. hec ibi. Idem in enchiridion. de pe. dist. iij. Sane cauendū est ne quis existimet illa crimia qualia q̄ agūt regnū dei non consecuturi: quotidie perpetrāda vel quotidie elemosynis redimēda. In melius quippe ē vita mutāda vel p elemosynas de peccatis gpiciandus est deus. non ad hoc emēdus quodammō: vt ea semper liceat impune cōmittere. Nemini dedit lamentū peccandi. Quis miserando deleat cōmilla si non congrua satisfactio neglgatur. Idem. di. e. Satisfactio pnie est peccatoꝝ causas excidere vel carū suggestionibus aditū non indulgere. i. tollere radices vel occasiones peccatorum gpinquas vel remotas.

Idem in eodē. de pe. dist. iij. Adhuc instant phdi qui sapiunt plusq̄ oportet vel dicunt. Etsi semel peccantibus post baptismū valeat pōa: non tamē sepe peccātibus poterit iterata: alioquin remissio esset ad peccatū incitatio. Quis enī non peccaret si semp redire posset? Erant aūt imo cōstat ei multū displicere peccata: qui semp presto ē ea destruere. Si enī ea amaret. nō ita semp destrueret sz cōseruaret. Medicā serus vocat. Medicoꝝ est cēteros infirmū sanare. qui ceteris minor esset si alios possibilia ignoraret. Memor est sui qui pmisit. Nolo mortē peccatoris sed vt cōuertatur vel viuat. Quē enī peccatorem excludit: Qui omnibus promisit indulgentiā: aliqs pmissionis declarat. Qui me aut cōfessus fuerit coram hominibus ꝛc. Dis aūt quātiēcūq̄ vel quotiēscūq̄ peccator cuiuscūq̄ ordinis. etiā si fuerit sacerdos: cōfiteatur ego eū coram patre meo. i. manifestabo ei dimissam peccatū vel virtutem factā. Nā q̄cūq̄ innocuerit nomē dñi. i. sm qd nominat dñs. i. q̄ vocauerit eū ad se seruiēdo vel nō ꝑa dicēdo vel fecit. existēs ille peccator: saluus erit. Idē aug. in eodē. de pe. di. vj c. j. Laboret penitēs in ecclesia esse vel ad vnitatē ecclesie tendere. Nūl enī vnitas ecclesie succurrat: de manibus inimici non liberaretur aīa mortui. Sed credendū est q̄ omnes elemosyne totius ecclesie vel orationes vel opera iusticie vel misericordie succurrāt recognoscēti morte suā ad cōuersionē. vnde digne pcmo penitere pōt. quē nō sustineat vnitas ecclesie. Aug. de verbis apostoli. xj. q. iij. ait. Omis christianus qui a sacerdotibus excōicatur sathane tradi dicitur. Quomodo. s. quia extra ecclesiam est dyabolus: sicut in ecclesia christus. Idem sup Jobā. Nihil sic debet formidare christianus. q̄ separari a corpe christi. Qui enim separatur a corpore christi. non est membrum eius. non vegetat spiritu eius: sed est membrū dyaboli. Idē de pe. di. vj. Non petat cōfitens sacerdotes ab vnitate ecclesie diuisos. s. per heresim vel excōicationem.

De restitutione .§. xxij.

ait idē augn. ad macedoniū. xiij. q. vj. Si res aliena. ꝓpter quam peccatū est. restituī pōt vel non redditur: penitētia non agitur sed simulat. Si autē veraciter agitur nō remittit peccatū nisi restituat ablatū. si restituī potest. Sed de restitutione quomodo sit fienda habes in sēda parte. ti. ij.

Idem aug. de decimis. xvj. q. j. sic ait. Decime sunt tributa egenis animarū. Qr si decimā dederis. nō solū abūdantiam fructuū cōsequeris: sed et sanitatē corporis. Nō igitur vōs deus premiū postulat sed bonotē. Sed si tardius dare peccatū est: quāto pei⁹ nō dare. Et infra. Hec est dei iustissima cōsuetudo. vt si tu illi decimam nō dederis tu ad decimā detraheris. Dabis impio militiq̄ non vis dare christo. Būfacere semp deus patus ē nobis. sz malicia hominū. ꝓhibet'. Decime ergo ex debito requiruntur. Et q̄ eas dare noluerint: tes alienas inuadūt. hec ille. Et de hac materia habes plene in scda parte.

Capitulum ix.

Vasi vas auri solidū

oī lapide pcioso virtutū fuit Jobā. Crisost. epo constantinopolitanus tēporibus honorij vel archadij imperatoꝝ. Cui cōlonat cognomē. s. Crisost. qō grecū interpretat os aureū. ꝓpter maximā eius sapiam vel eloquentiā. Qui valde copiose in greco scripsit: sed pauca ex eius opusculis trāslata sunt in latinū. Ex quibus aliq̄ dicta hic inserunt. Dicit autē tho. sup Jobā. q̄ greci in expositionibus scripturaꝝ diuinarū. expositionē crisost. oībus aliis ꝓponūt. Vas fuit gratie plenū. solidū ex cōstātia intrepide. cūctos etiā pncipes increpās vel reprehendēs. Jus ius vita. cōuersatio. gen⁹. vel pcutiōes i historia tripertita satis declarant. Palladi⁹ insup epo discipul⁹ eius i greco plen⁹ pcutiōes quas passus ē Jobā. ꝓpter a theophilo alexādrino epo exsilij in modū dyalogi. quē librum venerabilis abbas generalis ambrosi⁹ camaldulēsis ordinis de greco trāstulit in latinū circa annos dñi. M. cccc. xxx. vnde hec cōa que infra ponunt excerpsi. dēpeis his que de historia tripertita allegant. Ad annū igit decimū octauū etatis puenies. oratorie artis Jobā. operā dedit. quē meden⁹ antiochen⁹ epo vir tot⁹ sanctitatis cernens modestiā ingenio pollentē. acoitū secū manere fecit: et baptizatū lectorē ordinauit. Post triennū deinde vicios occupās mōres. seni cuidā syro cōitemtie studioso se socium dedit. Mānsitq̄ apud illū annis. iiij. incētiua naturalis ardoris literarū studijs supans. Exīde beremū petijt. illicq̄ spelūca i clausus biennū pegit. Quo tēpore ferme sine somno degēs: sacras scripturas penitus didicit. Nimiūq̄ vigilijs vel abstinētia infirmat⁹ coactus est ad ciuitatē redire. Jhis q̄ vocat⁹ fact⁹ post quinquēnū a sancte memorie Flauiano epo ꝓsbyter licet inuit⁹ et renitēs ordinatur. Bissenis annis in officio presbyterij. verbo. scriptis. et vite sanctitate antiochenā decorauit ecclesiam. Beato aūt nectario cōstantinopolitane sedis antistite ex hac luce subtracto. multi ex clericis illā sedē ambiētes: munerib⁹ et variis precibus se iuuabāt. Popul⁹ aūt rege sollicitabat dari sibi pastorē pentū et sanctū. Suggestiq̄ fuit imperatori pīpe ab eutropio cubiculario eius. dari Jobā. antiochenū ꝓsbyterū. cuius fama ꝓbitatis et doctrine ius p regiones volabat. Qd cū ei placuisset: iussit vt caute

vocaretur Johan. constantinopolitanus: ne forte percipiens se occultaret. Theophilus autem alexandrinus episcopus constantiam eius irreprehensibilēq; fiduciam intuens. ordinationē eius impedire conatus est: sed non potuit. Igitur ordinatus episcopus vt dicitur in historia tripartita propter castitatis zelum seuerior habebatur. Et propter vite rectitudinem incautus ad futura prospicere nesciebat. In confabulatione arrogans a nescientibus putabatur. In docēdo erat precipuus. In exponēdo egregius. Ad mores cohercendos optimus. Regnantibus igitur honorio z archadio factus episcopus cōstantinopolitanus. dum vitam clericorum repēte corrigere voluit omnes in suum odium concitauit. Cuncteq; eius velut tyrannum declinabant: z apud omnes detrahebāt. Et q; nunq; aliquē ad prandium inuitabat. nec ab aliquo inuitari volebat: dicebant eum hoc ideo facere quia turpiter manducabat. Alij propter excellentē z exquisitum victum aliorum hoc eum agere predicabant. Reuera autem p̄ter abstinentiam stomachum z caput semper dolebat: z ideo p̄prandium epulas euitabat. Populus autē p̄ter sermones quos in ecclesia faciebat eum nimis diligebat: parumpēdens quicquid contra eum emuli loquerentur. Clericos cōcubinas seu subintroductas mulieres habentes abijcere coegit. Contra cupiditatē predicabat: a deliciis z crapulis abstinere monebat. Ad vigilias noctur nas non solum clericos sed viros laycos hortabatur. Et pensas superfluas domus sue resecauit pauperibus tribuens. propter quod multi obseruabant caliniam imponere perscrutantes vitas patrum in antiochia: sed nil inuenere reprehēsibile. Apposuit quoq; Johā. quosdam procerum obiurgare. z ideo contra eum maior inuidia est accēsa. Aliud quoq; fecit quod multos valde commouit. Eutropius nāq; imperatoris prepositus. habēs consilio dignitatē. volēs se in quibusdam qui ad ecclesiā confugerant vindicare: effecit vt lex ab imperatore poneretur. vt nullus ad ecclesiam confugeret. imo z qui confugissent rei inuiti inde extraherentur. Post paucos dies cum eutropius regē offendisset ad ecclesiā confugit. Johannes autem hoc audiēs ad eū sub altari latitantem accessit. z omeliam increpatorium contra eum faciens eū vehemēter obiurgauit. Que res multos offendit. eo q; homini infelici nō solū noluit misericordiā impēdere: sed nō debuit obiurgare. Imperator vero inde eū rapiēs caput eius abscidi fecit. Pro diuersis igit' causis multos fiducialiter obiurgās: plurimis erat odiosus. Theophil⁹ aūt alexandrin⁹ epūs eū deponere volebat. z sibyterū quendam noie ysidorū intrudere affectabat. z iō cās depositōis diligēter querebat. Popul⁹ aūt defendebat iohānē: z eius doctrina mirabili auiditate pascebat. Sacerdotes quoq; iobā. sm canonicas sanctiones viuere cogebat. dicens nō debere frat honore sacerdotali: q; vitā eoā nollēt imitari. Nō solū autē ciuitatē cōstantinopolitanā strenue gubernabat: sed etiā circūiacētes impiali auctoritate prouidis legibꝰ gubernabat. Cūq; cognouisset in senice adhuc demonio imolari. clericos z monachos illuc destinauit: z tēpla ydolorū destrui fecit. Eodē tēpore erat quidā gothus nomine. genere celticus. cōsilio barbar⁹. tyrannico studio oīo elatus. arriana pestē infect⁹ magister militū factus. Hic imperatorē rogauerat sibi suisq; vt intra ciuitatē vnā daret ecclesiā. Et cū p̄missiset: rogauit iohānem vt vnā ecclesiā illi cōcederet: vt sic eū tyrannidē refrenaret. At iobā. virtute fortissimus. z totus zelo fidei ignitus ait. Nolli⁹ imperator hoc p̄mittere z sanctus candy dare. Nec hūc barbarū metuas. sed ambos nos iube vocari: z sub silentio inter nos quid dicat' audi. Ego eius linguam sic refrenabo: vt hoc petere nō p̄sumat. Quod audiēs imperator gauisus est. z vtriq; altera die vocauit. Cunq; vnum pro se oratorium peteret: rait Johā. Ubiq; tibi domus dei apta est: vt null⁹ te vetet orare. At ille. Ego alterius secte sum: z vnum templū cum meis deposco habere. Multos quidem labores pro republica romana assumpsi: ideo non debeo in mea petitōe contēni. Ad q̄ Johā. respondit. Plurima premia z que transcendunt tua certamina recepisti. Magister militum factus es: consulari toga insuper ornatus. Et opottet te considerare quid deū facias: z qualis modo conspiciaris. Que pusilla paupertas: z que modo substantia. Quibus vestimētis vtebaris. z quibus modo vestiaris. Quia igit' pauci labores maxima tibi premia contulerunt: ergo honorātem te non sis ingratus. Talēq; sermonibus Johā. os ei⁹ obstruxit: eumq; compulit vt taceret. Dum igitur cōstantinopolitanam vrbem strenue gubernaret: Gaynas prefatus imperium ambiens. cum in die nihil agere posset: nocte barbaros milit' qui palacii concremarent. Hic apertē monstratum est quomodo sanctus Johannes custodiebat ciuitatem. Barbaris enim angelorum armatorum ingens corpus habentium copiosa turba apparuit. que protinus effugauit. Quod cum domino suo nunciasset ille valde miratus est: sciens exercitum militum per alias ciuitates constitutum. Luce igitur sequēti nocte eos iterum destinasset: a visione angelorum sunt similiter effugati. Nouissime ille egressus miraculū vidit z fugit. existimans milites indie latere: z nocte ciuitatem custodire. Egressus inde ad thraciam iuit. z magno congregato exercitu vniuersa vastabat: timentibus cunctis barbaricas feritatem. Imperator igitur Johā. sanctissimo omnis legationis imposuit. Ille autem inimiciciarum immemor: alacriter est profectus. Gaynas igitur agnoscens eius fiduciam pto pietate susceptam. longo itinere ei occurrit. suisq; oculis dexteram eius circumposuit. z filios eius sacra ipsius genua osculari p̄cepit. Quibus nāq; virtutis Job. fuit. vt etiam valde terribiles humiliari cogeret z eum timerent. Igitur Johā. Chrisost. apud constantinopolim floruit. z apud omnes admirabilis habebatur. Verum cum arriani plurimum pullularent. z extra ciuitatem ecclesiam haberent: sabbato tamen z dominica intra portas z porticus congregati hymnos z antipbonas de nocte cantabant. diluculo autem per mediam ciuitatem ingressi ad suam ecclesiam conuenie bant. cantantes frequēter in vilipensionem orthodoxorum: vbi sunt qui dicunt ea in virtute vnum. Johā. autem metuens ne simplices huius cantu traherentur instituit ipse vt turba fidelium nocturnis hymnis insisteret. vt z illorum opus obfuscaretur: z fidelium professio fumaretur. Fecitq; cruces argenteas que cum cereis argenteis portarentur. Cunc arriani zelo accensi insidie vsq; ad neces insurgunt. Una igitur nocte petra percussus est balson eunuchus auguste: q; ad hymnos exercendos a Johanne erat deputatus. Sed quidam etiā de populo vtriusq; partis extincti sunt. Et his motus imperator: prohibuit arrianos hymnos publice decantare. Eo tempore seuerianus gabalensis episcopus. honorabilis apud multos proceres. z ab ipso imperatore z augusta multū dilectus constantinopolim venit. z a iobāne graciter susceptus est. Cunq; Job. in alia prexisset: suam eidem ecclesiam cōmendauit. Ille autē nō fidem sed seipsum populo cōmendabat. Serapiō autez clericus Chrisost. hoc eidem studuit nunciare. Transeunti autem Seuerianō nō adhuerit serapion. Ille vero indignatus clamauit. Si Serapion clericus mortuus non fuerit: christus in humana natura natus non est. Hec audiēs Johā. redijt z ipm tāq; blasphemus de ciuitate eiecit. Qd augustę multū displicuit: z ipm reuocari fecit. rogās iohānē vt ipm sibi reconciliaret. Qui nullatenꝰ acquieuit donec augusta filiū suū theodosiū eiꝰ gēbi imponeret: supplicās z precans vt seuerianū reconciliaret. Permanente aūt seuerianꝰ epūs z achaci⁹. z antioch⁹. z qdā ysaac syrꝰ duz mōachoz. viri discoli z idisciplinati. iob. emuli tē debāt ad depositionē eiꝰ. cū ꝓpter increpationē viciorū

et reformationem moxꝫ esset eis iob. grauie etiam ad videndum. vnde ꝛ cor suum per literas aperiunt theophilo, cuius nouerant versatile ingenium ad hmõi machinamenta. Qđ ille libenter amplectens: occasionem ad hoc efficiendum querebat vel leuem.

Eo tempore theo- .§.i.

philus alexandrinus epūs dioscoꝛ virum sanctissimum ꝛ yſiderium prius sibi amicissimum iniuste eiecit. Qui ꝙ cõstinopolim venerit. vt principi ꝛ iobi eius facta narrarent Jobes aurē eos honorabat: sed ante cause cognitionem cū eis peicipare nolebat. Falsus tñ rumor ad theophilum init. q̄ iob. cū illis coīaret ꝛ eis auxilium ferret. Et theophilus indignat⁹. nõ solū vindictā in illos exercere. ſ etiā vt iob. deponeret fortiter se armabat. Celans aut̄ intentionem suā misit ad omnes ciuitatū singulaꝝ epos illius regionis. dicens se origen. libꝝ velle dānare. Epiphanium quoq; virū sanctissimū cipi epūs circūuenit ꝛ amicum sibi fecit. rogans similiter vt ꝛipe libꝝ origen. damnaret. Epiphanius aūt ꝓpter sanctitatē eius fallacias nõ attendēs. cos suos apud cipū ꝓuocauit. ꝛ lectoꝝ librorum origen. interdixit. Rogans iobē vt se ab hoꝝ librorū lectione suspēderet. ꝛ que ordinata fuerāt confirmaret. Jobānes aūt hec puipendēs in doctrina ecclīastica laborabat ꝛ in ea floꝛebat. nihilq; eoꝝ que contra eum cogitabantur curabat. Demum theophilus odium celare manifestauit. ꝛ se velle deponere iobē ꝙdicauit. Mox immici iobis ꝛ multi ꝓceres palatij ꝛ clerici temp⁹ opportunum inuenientes. nitebantur vt contra iob. concilium fierer constātinopolim. Post hec epiphan⁹ ꝓstātinopol. venit damnatoꝝ librorꝝ origen. secū ferens: ꝛ inuitatorem iob. causā theophili declinauit. Et quidā ꝓpter reuerētiā epiphanij dānationi librorꝝ origen. se subscribebant: plurimi autem hoc facere recusabant. Quoꝝ vnus fuit teotimus sciebie psul. vir recti tudine vite famosissim⁹. Quita respondit. Ego mi epiphani eque ei⁹ qđ dum bene requiuit miuias nõ fero: neq; rem blasphemantē temptare pſumo. Dānas ea que ꝓceres nostri respuere noluerunt. Nam neq; malam doctrinā in libris eius conspicio. Qui his contumelias inferunt: nesciunt sementem. Athanasius autem defensor niceni concilij contra arrianos testem fidei hunc virum appellat. illius libꝝ suis coniungēs et dicens. Mirabilis ꝛ laboriosissimus origenis. hoc de filio dei nobis testimonium perhibet: asserens coeternum patri. Ubi aduertendum q̄ de doctrina origenis fuit magna altercatio inter antiquos ꝛ sanctos doctores. alijs approbantibꝫ ꝛ alijs reprobantibꝫ: ꝛ hoc quia non ita erant manifestati errores doctrine eius. Unde ꝛ qui approbabant forte nondum legerant in eis illos errores: vel quia dicebatur a falsarijs errores inserti. Sed postea ꝺ tectis ꝓ ecclesiam reprobata est doctrina cuꝫ auctore suo excepta his q̄ diebus. vt vera approbat. Job. aūt censo. indignatus q̄ absq; regulis. ſ. ecclīasticis in ecclīa sua epi phan⁹ ordinationē fecerit: sed tñ rogabat vt inter eos cū eo maneret. At ille nec se cū eo manere nec orare rndit: nisi dioscoꝝ ejiceret ꝛ damnatōi librorꝝ origen. se subscriberet. Johanne autem hoc facere renente. aduersus iob. ab eius inuidia epiphan⁹ incitatur. Unde epiphanius dioscorum adiudicauit. libros origen. damnauit. ac iobi tanq̄ hoꝝ defensoꝛi detrahere cepit. Cui iob. mãdauit. Contra regulas multas fecisti o epiphani ꝓ inmoq; ordinatōes. fecisti in ecclia sub meo iure constitutā. deinde q̄nā ea auctoritate ꝓpria sacra celebrasti. rursus quia inuitatus ecclīasticꝫ ꝛ nunc tenuo quia in teipm confidis. Quapropter obserua ne in populo sedicio oriaꝛ. et hui⁹ rei periculū ipe suscipias. Hec audiēs epiphan⁹. discessit. Qui cū ciprū reuersurus esset. mandauit iobi dicens. Spero q̄ eius nõ moueris. Et iob. remãdauit epiphanio dicēs. Spero q̄ ad tuā patriā nõ redibis. Qđ vtiq; vtrūq; euenit. Nam epiphan⁹ in via obijt ꝛ iob. cnsol. de ejus depositos in exilio vitā finiuit. verum cum epiphanius recessisset de cõstantinopoli. relatū est iob. vt dicit in tripetita hystoria q̄ eudoxia impatrix epiphanium contra eum incitasset. ꝓpter qđ accensus Job. zelo sermonez ad populū fecit: qui cunctaꝝ mulierū vitupatōes omnimodam continebat. Hic sermo ab omnibꝫ fuit acceptatus: quasi contra augustā sit platus. Qđ cū augusta cognouisset. impator conquestus est: dicens contumeliā illatam vxoꝛi in cū ponus redundare. Motus ergo ad hoc impator cōtra eum ꝓcepit synodum celebrari. Theophilus ergo audiens desiderium impatoris et impatricis. festine epos congregauit iam quasi paratos ad hoc. ossq; iobāma inimici alacriter confluebant. superbum ꝛ impium eum vocantes. Multi ergo episcopi congregati constantinopolim vt dicitur in hystoria tripetita. nõ iam de libris origenis tractabāt: sed cōtra iobē se erigebant. vnde ꝛ quater eum citauerant ad synodum congregatam. Qui venire noluit. asserens illos manifestos inimicos suos. sed synodum vniuersalem fieri proclamabat. Unde ꝓpter hoc synodus damnauit eum: qui noluit obedire. Et ex hoc magna seditio ꝓcitata est in populo iobē excusante ꝓtra dicentes. Sed tñ impatoris coegit recedere. Palladi⁹ plenius ista ponit: cui⁹ verba sunt omnia que sequuntur.

Causam aūt quare .§.ii.

yſiderū illū sanctū virū ꝛ sibi prius amicū theophil⁹ eiecit palladius exponit. Hic ei yſiderus fuit ab athanasio pbyter ordinat⁹. octogesimū etatis agens ānū suscepto pegrinog in ciuitate alexādrie. Hinc ergo vidua quedā ex primoꝝ ciuitatis mille aureos dedit. adiurans eū vt pauperculis alexandrie pro vestibus erogaret: ignorante theophilo. ꝛ hoc ne si foret lapidibus emendis illos erpēderet. quedam enī rabies edificandi eum obsederat. Yſiderus igitur acceptam pecuniā dispersit pauperibꝫ. Qđ cum peruenisset ad aures theophili (explotatores enī habebat ad ista) vocari fecit yſiderum ꝛ scisitatus ab eo. cū cognouisset iuxta se habere: nimis egretulit: dictam pecuniam ad eum non peruenisse sei vt iniuriam vindicare volens. Post duos menses congregatis sacerdotibus ꝓsente yſidero. ꝓtulit theophilus cartulam quaꝝ ipe confuigerat dicens. Hanc accusationem o yſidere cōtra te accepi. iam est decimusoctauus annus. sed quonā alijs occupatus fui oblitioni tradideraꝝ. ꝛ requirens alias cartas hanc reinueni. Quid ḡ ad eam respondes? Continebat aūt contra scelus sodomoꝝ. Rndit yſider⁹ illū euocandum qui dedit libellū. Cum aūt quia plenus nõ erat iuuenis quez allerebat theophilus libellum accusationis dedisse cum quo malum dicebatur egisse. differtur iudicium in crastinū. deposcatusq; est interea theophilus per suos adolescentuli quēdam ꝓmissis multis vt yſiderū de eo accusaret. oblatis ei aureis. xv. ad hocipm agendū. Qđ cum dispositisset exequi. in se reuersus timēs ex vna legis pena si in probatōe deficeret: et altera indignatōez theophili si calūniam retegeret: aū ecclesiam fugit non prosequendo factum. Theophilus tamē inito iudicio in ecclia yſiderum eliminat: gratia illum cōmisse crimina pronūcians. Ipse autem yſiderus timens ne granioꝛi indignatione concitatus theophilus saluti sue insidiaretur. ad montem nitre tendit. repetens monasticum ordinem in quo fuerat iuuenis enutritus. ibiq; intra cellulam manſit.

Interea theophilus sibi consciis q̄ indecenter egisse. incertāq; victoriam sub spectam habēs: literas ad vicinos episcopos mittit. mandans quosdaꝝ ex primoribꝫ de mõte abiqi: atq; intentioi beremo monachos pelli. Qui cuꝫ semiotibus descendentes alexandriam. orabant theophilum vt diceret quam ob causam damnati abiectiue fuissent. Ille sanguineos oculos contorquens monstri varij in motem insanientis simonij equalis sui cruciibus torquē

inuecit ferream propijs manibus. mandibulasq illius propijs ictibus pulsans. ꝫ nitellio digitis nares imperens atq ꝫ cruentans ac voce fremebundus minitans. Heretice aiebat. Anathematiza origenem. cum aduersus origenē nihil esset propositum. solumq intercederet ydeoti. Sic q cruenti absq responso ullo reuersi sunt ad suos otatō se dantes. Non quiuit theophilus sed vicinos episcopos euocans concilium conflat aduersus monachos. Cunq illos neq vocasset ad respondendum neq eos allocutus fuisset: tres ex illis damnat viros precipuos. veritus si contra multitudinem ferret sententiam: cognatum puersitatem illis impingens. Quos ante sepe plusq episcopos honorauerat. nō ueritus eos appellare magos: eo q ydeo affecti viderentur. Vbi vero illos monte fugauit. compartibi quinq bomūculos qui nas p in cetatemonum heremi visi fuerant indignillimos. veluti eorum ordinat: aliū presbyterum: tres diaconos. Eosq monet vt complices suos dare libellos calūnie contra tres illos sanctos viros patres. aliis similes ꝺs libellos ꝺe terra erat. Ingreditur ergo cum eis ad augustalem. ꝫ contra illos et persona propria proponit accusatose egyptie dyoceseos pontificem. orat q vt militari manu illi tota egypto pellantur. Pergens igitur ad montem manu armata. noctu monasteria inuadit. predatur cellulas eorum. ꝫ tres illos solita indignatione perquirit nec tamen inuenit: quia in puteum abscōditi fuerant cum libris eorum. Fugati igitur monachi in palestinam conuenientes belyam oc cupant i. hierosolimam. Secatiq sunt illos trecenti monachi virtute precepti alijs per alia loca dispersis. Quod cum percepisset theophilus. mandauit per literas episcopis palestine vt illos non retinerent. neq in ecclesiasticuz neq in alium primatum locum reciperent. Inde ergo cōpulsi exire. tandem ad vbem regiam venerunt. i. constantinopolim. visitantes iob. ꝫ causam sui accessus ꝫ expulsionis explicantes ei se recōmendabant: concludentes Si tu pater et ipse nos despicis. aut reuerentia. aut metu theophili iuxta reliquos episcopos: nihil iam superest nobis nisi vt profecti ad imperatorem ipsius theophili opera pessima ad iniuriam ecclesie publicemus. Itaq si opinionis ecclesiastice tibi cura est. persuade illi vt nos permittat in egypto remorari. Nihil enim peccauim⁹ nec in leges dei nostri. neq in illum ipsum. His auditis iohan. post lacrimas cōpassionis. ratus facile theophili iram aduersus illos in gratiam transferre posse. libenter sumit negocium: admonens viros vt aduentus sui causam silentio tegerent: donec ipse theophilo scriberet. Interea de mansione eis prouideri fecit. ꝫ de vita eorum coadunantibus ipsis monachis de laboribus manuum suarum. Cōtigit autem tunc clericos in vrbe regia esse pro certis negocijs. Quos iob. ad se vocans interrogauit si illos nossent ꝫ de causa eorum. Qui responderunt se optime nosse ꝫ iniuriam perpessos. sed suum esse eos illi reconciliari: ita tamen q interea non cōmunicaret cum eis. ne ex hoc theophilus contristaretur: sed eis tamen humanitatis officia ministraret. Quod totus iob. fecit. Scripsit iob. theophilo supplicans ꝫ hanc sibi vt filio ꝫ fratri postulās gratiā: vt viros illos pacifice ad se reuocaret. Ad hec theophilus gratiam quidem iob. denegauit. Misitq quosdam ad huius certamina exercitatos de quibus supra diximus libellos vt porrigerent. quos ipse dictauerat mendacium et calumniam continentes obumbrata. Et cum non posset vite illorum derogare: fecit vt intra palacium quasi magi ō egypto notarentur. Monachi vero vbi audierunt se nihil profecisse verum ꝫ in maioris ire precipitium illum declinasse: pleriq in dignitatibus constituti adducunt secum. omnemq anathematizantes heresim libellos iob. tradunt. in quibus viri iam tyrannidem notant: quibusdam capitulis adiectis que referre coram infirmioribus piget et pudet. Rursus et per seipsum et per alios episcopos. iob. theophilum hortatur. viros vt ab huius accusatione desisterent. theophilo iterum scribens. Intantū memoria in te impulsi sint viri illi. vt te vltiscendi libellis accusent. Jam quid tibi videtur. rescribe. Non enim in me audient vt ab hac intentione discedant. Ad hec theophilus maiori inflamatus ira monachorum fratrem dioscorum episcopum qui in ecclesiasticis rebus consenuerat ab ipsa ecclesia prohibet: episcopo iob. ita scribens. Arbitror te non ignorare niceni concilij canones quid precipiant sancientes episcopum non iudicare causam citra terminos suos. Si autem ignoras disce: ꝫ libellos contra me suscipere desine. Nam etsime indicari op⁹ sit ab egyptijs. q̄s abs te ꝺ sicri oporteat qui lxx. ꝺierum itinere a nobis separatus es. Accepta iob. epistola et lecta. eam si quidem seruauit sibi. Monachis vero vtriusq partis dixit ea que ad pacem sunt. Audientes vtrosq partes exasperate sunt. Illa quidem q vi tyrannidis pressa videretur. Hec autem scilicet pro theophilo q absq eo pacem inire non possumerent: cuius insu libellos dederant calumnie plenos. Itaq iob. eos allocutus a se dimisit. Profecti deinde monachi Augustū primum congressi: reginam deinde adeunt in ecclesia sibi iob. orantes vt aduersantium monachorum. qui soliciter erant pro parte theophili libelli contra se apud prefectos vbis examinarentur. cum vt theophilus vel inuictus adductus iohan. iudicio subiceretur: tuz demum vt theophili monachi aut probarent crimina que sanctis sembus obiecerāt: aut pene tallionis subiacerentur. Sic q mittitur alexandriam elaphius qui theophilus ꝺicat sententiam reliquam prefecti exequerentur. Cum autem causa ventilaretur. ꝫ eis deprehensis de calumnia. metuentes illi omnia in theophilum retorquēt qui illos subornasset. libellosq calumnie dictasset. Qui vt rationis ordo poscebat. omnes in carcerantur. ysq ad aduentū theophili. Et his alij mouuntur in custodia theophilo diutius remorante: alij post aduentum eius pecunijs indicum seueritatem emolliunt in exilium missi. Appulit vl sero theophilus astans veluti taberne fimo honoratus eis quos et egypto ꝫ india ipsa conduxerat. Remoratus illic tres ebdomadas ꝺierum. nec episcopo iob. congressus est vt solent episcopi nec ecclesie appropinquauit: sed perstitit nocte ac ꝺie certans. nouumq odium contra iohan. ꝺictum copulans. eo q ydeorum et dioscorum iniuste a se electos non ad cōmunionem. vt illi ab iniquis relatum fuerat sed ad sustentationem. Machinaturq contra eum vt non solum ab ecclesia pellat: sed vita ipsa priuetur. partim profusione auri contra veritatem. superstitiosem potentiam redimens. partim lautioubus epulis gule deditos: ptim spe maioris dignitatis et clericis quoslibet indicens. Pulli autez fuerant a iob. pro solemnibus suis duo diaconi ꝫ ab ecclesia separati. vnus. ꝓpter homicidium: alter ꝓpter adulteriū. hoc theophilus abusus lenitate. hortatur vt aduersus iob. libellos darent quos ipse dictauerat calūniam continentes. pollicitus eos restituere in locum ministerij sui: qd ꝫ postea fecit. Fuerūt ergo precipue aduersarij iob. epi quatuor. Theophilus alexādrinus. antiochus. achacius. ꝫ seuerianus. Presbyteri duo. diaconi quinq. Treo et aula regis manu militari opem ferentes. Tres vidue opulente in pernicies salutis sue pecunias et rapinis possidentes. que virorum quoq constantiam perturbare possent ꝫ incutere marsa. crathicia. ꝫ engrapbia. vane ꝫ parū pudice. ꝫ maxime tercia. Conuersatus est autem theophilus apud engrapbiam. vna cum seueriano. achacio et antiocho. ac reliquis iobi propter calliditatem monita infensis. Poterentur tenuū libellos impatoni (auro illis per omnia suffragāte) calūnie plenos contra iobez vt ipm iob. etiam inuitum ad concilium suum traherent. Eramus inquit palladi? ille qui hec scripsit cum iob. Lepiscopi trīc in epatus triclinio sedētes. ad

miranteſq; quomodo ꝯ ſolum venire inſſerat ac pro nē-
phariis reſpondere criminibꝫ tot ſociatus epis veniſſet.
quomō etiam nunc ſentētias ꝓcipuum inuitaret: ꝙ ꝓlu-
res de clero perſeueraret. Sic colloquentibꝫ nobis ait ioh.
Orate fratres. ac ſi quidē diligitis xp̄m. mei gratia ſuam
nullus deſerat eccleſiam. Ego iam enī deliboz et tempus
mee reſolutōis inſtat. Multas vt video ptiis paſſuras
patiar. ac demū et vita eredam. In eoꝝibꝫ veſtros me-
minerētis mei. Vero ve igitur ineffabili deterreti. alij quidē
fundebamus maximam vim lacrimarum: alij oculos eius
ſacriſq; caput ꝙ os eroſculantes. non ſe a ſtetibus. ꝙ ſingu-
libus continere valebant. Sedete inquit ioh. fratres ꝙ fle-
re definite. ne me amplius affligatis. Mihi viuere xp̄c eſt
ꝙ mori lucrum. Jam enim fama vulgauerat ob fiducie il-
lius magnitudinem. ſi in reprehendendo capite truncan-
dum eſſe. Si tenetis memorie inquit reuemoramini quo-
modo ſemper diterim vobis. via eſt vita preſens: eius et
triſtia ꝙ leta ptranſeūt. Nundine ſunt que cernimus om-
nia. Vendimus. eminus: nō diuertimus. Nō p̄archis
meliores ſumus. ꝙ prophetas ꝙ apl̄os antecellim⁹? ve im-
talio nobis hec vita ꝓmaneat:- Ad hec ingemiſcēs qui
dam ex preſentibꝫ ait. Ut vices lugemus noſtras. noſtraq;
deſolationem qui pupilli relinquimur eccl̄ie vidue ratem.
confuſionē legum. ambitionē non timentiū dominū: ꝙ gu-
bernaculis eccl̄e ſeſe ingerentium. deſiderioſos paupes. ꝙ
etrinamq; deſerum. His ille audiris allocuenti ait. Suf-
ficit frater. Noli plura proſequi. Verum vt dixi veſtras
eccleſias non diuitatis. Hecq; enī a me doctrina xp̄i ac-
cepit initium. neq; in me deſitura eſt. Nōne moyſes mor-
tuus eſt. Nūquid ibs poſt illum inuentus nō eſt. Nōne
ſamuel obijt. Nōne d auid victus eſt. Capite celsus ē pau
las ꝙ thimotheū dimiſit. Jſis dictis culſitus apamie epi
ſcopus ait. Neceſſario ſi eccl̄ias tenuerimus: cōmunicare
cogemur ꝙ ſubſcribere. Ad hec ſanct⁹. Cōmunicate qui-
dem ne ſcindatis eccleſiam. Verum nolite ſubſcribere: ni-
hil enim mihi conſcius ſuꝫ propter quod deponi aut reꝯ
ci mereat.

Dum hec inter ſe .§.iii.

referunt nonciatum eſt aſtare pre foribus. bi quos theo-
philus miſerat. iubet eos proclamus ingredi. ingreſſos cu-
ius eſſent gradus interrogat. Epiſcopos eſſe vbi didicit:
orat vt ſedentes quā ob cauſam venerint dicant. Illi bre
ue tūm habemus inquiunt. iubet illud legi. Erat autē hic
terrenus. Sancta ſynodus ad quercum congregata iohānī
ſ. ſignificat. libellos contra te accepimus mala continē-
tes innumera. Occurre igitur ſeraphionem et tingi pre-
ſbyteros tecum aſſumens. Eſt enim illud opus. Loc⁹ vbi
erant congregati theophilus cum ſuis ſic vocabatur ſes
quercus qui locus erat extra ciuitatem. Poſtq; lecta eſt
pagina contradicunt hi qui cum ioh. erant epiſcopi. Jra
theophilo per epiſcopos tres. ſ. lupicinū. demetrium ꝙ be
lleum: ꝙ duos p̄sbyteros. ſ. ſeuerum ꝙ germanū omnes
viros ſanctos reſcribētes. Noli negocia eccl̄ie ſoluē. No
li ordinē p̄fundere. ne ſcindas eccleſiam ꝓpter quaſ xp̄c
deſcēdit ad terras. Qui ſi impatiens ſoluere vis niceni con-
cilij canones. cauſamq; extra tuos terminos cognoſcere
vis: ipſe ad nos tranſi in bene inſtitutam ciuitatem. Nec-
q; inſtar chaym abel in campum ꝓuoces vt nos te per
imum audiamus. Habemus enim contra te libellos ca-
pitū. lxx. apertas ac nepharias actiones continētes. Pla
reſq; per dei gratiam ſumus. q; ſynodus tua. congregati:
non ad euerſionē eccl̄ie ſed pacem. Nam tua ſynodus.
xxxvj. habet epos et vna prouincia nos antes. xl. ſumus
et varijs prouincijs. in quibus ꝙ ſeptem ſunt metropoli-
te. Et neceſſario conuenīt pauciores a pluribus. ꝙ preſſā
tioribus fm canones iudicari. Habemus ꝙ epiſtolam tu-
am per quā admones ioh. coepiſcopū noſtrū non oportē
re epiſcopum citra terminos ſuos iudicare. Quocirca ec
deſiaſticis obtēperans cgibus. accuſatores tuos ota: vt
a tua accuſatione deſiſtant. Joh. autem epis ſuis ait.
Vos quod videtur vobis ſcribite. me autez conuenit ad
ea que mihi ſcripta ſunt reſcribere. Sicq; mandauit theo
philo dicens. Ego an aliquis dicere contra me aliq̄d poſ
ſit bactenus neſcio. Poero ſi quis proponat contra me:
voluiſq; venium. Manifeſtos inimicos meos. quos mihi
negligentia ſua fecit infenſos: ꝓuenta veſtro abigite. Ne
q; iam de loco cōtendam vbi opoteat me iudicari: etſi id
maxime in ciuitate fieri oportuit. Sunt autez quos vt ſu-
ſpectos reuno. Theophilum quem in alexandria ꝙ in li-
bia diſſe certum eſt. In comitatum proficiſcor: vt iohem
deponam. ad ea vero ꝓbatur q; aduenienſ negocia cō
greſſus eſt mihi: nec mecum coicauit. Qui ergo ante au-
dientiā inimicus cōprobatus eſt: quid poſt iudiciū factu-
rum putatis:- Ac bacuſi itidem qui dixit. Ego illi olla con
dio. Quid autem de ſeuerianō ꝙ antiocho dicam. quoniā
facinora ſeculi quoq; theatra canunt. Itaq; ſi me reuera
venire vultis: hos quatuor ſi quidem iudices ſunt cōolio
pellite. Hec faciendo nō ſolum ad caritatem veſtraz: ſed
ad omnem vniuerſalem ſynodum venire paratus ſū. Sci
tote igitur q; ſi millies miſeritis ad me: nullum aliud a me
reſponſum reportabitis. Illis etenim bus notar⁹ edi-
ctum habens regum ꝓ quod iuſta illoꝝ poſtulata inui-
tus tribueret. ad iudicū. eveſtigio ingreſſus vigebat. vbi
notario reſponſum fuerat nūciantur duo iohis pſbyte
ri. Eugenius quidam qui factionis contra ioh. mercedez
acceput heraclie epatus: ꝙ iſaac monachus ne aliter dicā
adeſſe. Qui dicunt iohi. Mādat tibi ſynod⁹. vt trāſeas
ad nos reſpōſurus ad crimina. Ecōtra ioh. ꝓ alios epos
reſcribit. Qua nam oto conſequentia. quo ordine indica
re. q̄ inimicos meos fecilius iudicem:- Ad hec illis epis ca-
pnis. alium occiderunt: alium confuderunt: alteri ferū col
lo impoſuerunt quod ſancto viro preparauerant: vt ita
mieremo in manum ad loca mitterent remotiora. Demiq;
contra ſanctum ioh. proferunt ſententiā. cuius nec facies
viderant: nec vocem audierant. vnā cōficientes nequiciā
quā longe ante tenuerant. Villaq; eſt relatio ad impato
rem ita ejociens. Niſi accuſatus ioh. quoomnez crimi-
num conſciuſq; ad ea occurrē nolit diluendā. hmōi au-
tem deponūt leges: id quod ꝙ paſſus eſt. Continent autē
libelli leſe maieſtatis crimen. iubet hūc pietas veſtra vel
inuitū expelli: datur rum tanti criminis penas. Nobis enī
iſta nō licet inquirere. Erat autem id crimen maledictuꝫ
in reginam quā (vt illi detulerant) jezabel nuncupauerat.
In hunc modum ioh. ab eccleſia pellitur. miſſo ad id co-
mite cum auxilio militum: non ſecus q̄ ad barbaricū pre-
lium. Et quia populo multum hoc diſpliebat. ne fieret
ſeditio: ſine reſiſtentia ſe eis tradidit. vt occulte duceretur
ad agellos bithnie. Media vero fere tranſierat dies cū
motum quendam vt terremotū in cubiculo fieri regis cō-
tigit. Perterrit⁹ ex hoc ioh̄es miſſo notario reuocauit ꝙ p
pio paucis poſt diebus reſtituit eius ſolio. Theophi-
lus vero cum egyptijs epis ſalutem fuge cōmittit ſuam.
Adeo enī moleſte ciuitas factum eius tulerat. vt marinis
undis eum imergere quereret. Et dicitur in byſſoꝫ. rrip-
tita terremotu facto ceroz⁹ eſt murmur ī tota ciuitate di
centib⁹ cunctis hoc cōtigiſſe ꝓpter iniuſtam electōez ioh̄.
Rogauit regina imꝑatorem ioh̄es reduci in ciuitatē. De
ſtinati ſunt plures nuncij ſucceſſiue ex parte imperatoris
ꝙ poposci. rogantes vt rediret: ꝙ ciuitati pereuntī ſuccurre
ret: ꝙ ſeditio populi ſedaretur. Qui licet coact⁹ reuerſus
eſt. occurrente ei populo cum cereis ꝙ lampadibus. Et cū
populus vellet eū in ſua ſede more ſolito reſidere nolebat
dicens oportere eū a ſynodo que eū damnauerat reponi.
Tamē autē inſtetit populi impetrare hoc petēs: vt
eis acquieuit. ſ. reſidere in epiſcopali throno. Eo tem-
pore ſtatua argētea clamide circūamicta i platea iuxta ec-
cleſiam ſancte ſopbie ad honorē auguſte poſita erat. vbi

milites ꝛ proceres ludos publicos exercebant. Vbi iobi
plurimum displicuit: cum videret hoc ad ecclesie spectare
iniuriam. Consueta igitur fiducia rursus linguam suã ar-
matur. Et cum oporteret principes supplicationis verbo
deflectere vt a talibus recederent. hoc nõ fecit: sed impe-
rij sui vsus eloquio videtes talia fieri lacerabat. Angusta
ad suam trahebat iniuriam. Et tenno querit vt contra
eum synodus celebretur. Iobanes hoc sentiens illam fa-
mosaꝫ omelia protulit. Adhuc herodias insanit ꝛc. Vbi
magis prouocauit reginam ad procurandum electionez
eius. Post duos iterum menses a plaga inflicta modi
cum respirantes. scelo aduersus iob. fremunt. Initumq;
probabile minime inuenientes. alexandriam ad hui⁹ rei
peritissimum sophistam mittunt ita suggerentes. Aut ite
rum vnu dux noster aduersus iob. futurus: aut si populi
causa id veteris modum nobis aliquẽ suggere et quo su-
mamus iurem. Acceptis theophili literis ipse quidẽ ve-
nire noluit. sciens quo facto effugisset. Misit autem tres
illos epos. Mittens vna ꝛ canones quosdam ab arrianis
contra beatissimum athanasium factos. quibus vtentib
iob. caliniae struerent ꝙ s. post depositionem suaꝫ ausus
sit redire sine temporali decreto. Est enĩ natura feruidos
ꝛ temerarios ꝛ audat: ꝛ supra moduꝫ contentiosus. ꝛ qđ
sibi visum fuerit nec iudicium nec consilium sustinet: id ne
primis studens vt iudicium suum atq; sententia vincat.
semper ꝛ superet. Faciunt illi quod amonti fuerant. Fa-
ctisq; ex capadotia ꝛ syria. ponto ꝛ frigia metropolitis
ꝛ episcopis omnib constantinopolim conuenere. Ad-
nenient eõ iurta canonum seriem iob. cõmunicauerunt ne
eadem que prius incurrerent. Ea re comperta principes
egretulerũt. Et theodosius quidem tyaneus episcopus
vir summe granitatis. vbi ab his qui venerant quid agẽ-
dum poscit. ne theophili temeritatem sequeretur: ad su-
am valefaciens comitatui remeauit ecclesiam. Iconst⁹ au-
tem ꝛ ãmonius literas theophili scia synodo ista sen-
tentiam nequissimam achatio ꝛ antiocho episcopis infe-
runt obtinere. sanctentes cõtra iob. vt locus purgandi se
ipsi iob. daretur nullus vigore. s. canonum quos theophi
lus miserat a. xl. complicibus arrij editos atq; ita contine
tes. Si quis episcopus aut presbyter. iste aut iuste de-
positus ex scipo absq; synodo in ecclesiam redierit: hic iã
excusationis non habeat locum. sed omnino expellatur.
Et ista quidem regula vt nequea ꝛ a nequissimis edita in
sardicensi concilio a romanis illiricis ꝛ italis. macedonibus
qꝫ ꝛ grecis eliminata est: quãdo liberius aut iulius sub cõ
stantis imperio athanasium ꝛ marcellum galatam admi-
sit ad cõmunionem. quorum gratia canon ille fuerat edi-
tus. Et duo illi quidẽ leontius ꝛ ãmonius adiuncti. acha
tio. antiocho. cirino. ꝛ seueriano inimicis iobanis ingressi
sunt ad regem vt vigore dicti canonis iobes sine vlla au-
dientia de ecclesia pelleretur: eo ꝙ timerẽt ne foret ad ec-
clesiam suam absq; auctoritate synodi. Lunq; conten
tio fieret coram rege iobanitis. i. qui innabant partes io-
bannis asserentibus illum canonem editum ab arrianis.
Theophilitis. i. qui fauebant iniusticiam theophili econ
tra asserentibus a catholicis canonem illum latum. Vir
venerandus elpidius laodicie syrie episcopus vnacũ trã-
quillo suadebant regi non oportere iobes irrationabiliter
ejici. Neq; enim prius repositus sed pulsus a comite fue
rat. Neq; a scipo remeauit: sed ex precepto pietatis sue no-
tario ad hoc misso. Preterea quos proferrẽt canones be
reticorum esse apertis indicijs ostendi posset. Cum vero
persisterent iobis aduersarij in disciplinate contendere. ꝛ
alij clamosa voce pstrepere: alij improbis gestibus psen-
te imperatore turgido ore insanire videretur: modeste ca
nonum scientissimus elpidius modico imperato silentio
sic regem alloquitur. Non diutius manifestudinem tuaꝫ
nos vtemur imperator: sed illud fiat. Subscribant fra-
tres nostri achatius ꝛ antiochus ꝛ ceteri se illorum esse si-
dei qui illos canones exposuerunt quos ipsi obtendũt. Et
soluta est controversia. Imperator vbi simplicitatem p-
positionis aduertit. subridens dixit antiocho. Nihil af-
ferri vtilius potest. Erat autem in omnibus que fiebant
imperator innocens. Anxij igitur seuerianus ꝛ ceteri cir-
ca huius propositionem. cum ad iudicium regio respõde
re nõ possent: angustijs repressi licet inuiti se subscribere
pollicentur. Sed egressi a facie regis promissionem vtin
consulte factam implere detractant. Consultabant antẽ
quo nam modo iobanes pelleretur. Dum hec agun-
tur ꝛ alij sic. alij aliter sentiant. nouem aut decem fluxere
menses cum episcopus iobanes adiunctis sibi. alij. episco
pis ageret indies que dei sunt. ꝛ populi magna cum iocũ
ditate eius doctrina fruerentur. Interea supervenit. xl.
tempus. Ingressi rursus antiochus ꝛ ceteri ad regem. p-
suadebant ei vt iobes quasi comictum imminente pasca
iuberet expelli. Imperator autem improbitate fatigatus
veluti episcopis credidit. Mandat itaq; iobãni vt eccle-
siam exeat. Cui iob. respondit. Ego a deo saluatore no-
stro hanc suscepi ecclesiam vt salutem populi curem dili-
genter. neq; illam deserere possim. Qđ si id fieri nõ vis
quia ciuitas dissentit a te: vi mecum age vt excusationem
habeam: ꝙ auctoritate tua pulsus relinquerim ordinem
meum. Et ita cum quadam verecundia mittentes ex pa-
latio depulerunt illum. mandantes interim vt in episcopa
tus habitatione moraretur. expectãres simul aliquod di-
uine indignationis: vt si quid illius aduersarijs aut sibi cõ
tingeret: iterato illum in ecclesiam reducentes. deum recõ
ciliaret sibi. alioquin illi rursum insidiaturus vt pharao
moy. Inter hec aduenit magni sabbati dies. Rursus illi
mandant vt ecclesiam exeat quam officia peracturus in-
traverat. Quibus ille iurta priora respondit. Verit⁹ ita-
q; rex diem sanctam ꝛ cõmotionẽ ciuitatis: accitos acha-
tium ꝛ antiochũ dixit eis. Quid facimus. Videte ne for-
te non recte consuluentes. Tunc fortissimi ꝛ nimium ma-
gnanimi in malicia dixerunt regi. Super caput nostrum
sit o imperator iobanis depositio. Quod reliquum erat
auulsi bi qui cum iobane aderant episcopi. regem ꝛ regi-
nam adeunt in martyrijs orantes cum lacrimis vt christi
ecclesie parcerent maxime propter imminens pascha: et
eos qui regenerandi erant iam plene eruditos. eisq; red-
derent sacerdotem. Sed audiri illi non sunt. ita sanctus
paulus episcopus interritus fiducia plenus eudoxie regi-
ne diceret. Deum time. Filijs tuis miserere. neq; sangui-
nis effusione sanctam christi violes solennitatem. Io-
bãnis deniq; presbyteri quibus dei aderat timor. i. publi-
co lauacro quod constantinianum appellatur congrega-
tis populis vigilias inchoant. Hec antiochus achatius
ꝛ seuerianus perdite mentis homines sentientes. ad ma-
gistrum militum accedunt: importune rogantes vt colle-
ctionem populi impediret. Quod cum recusaret timens
scandalũ populi. Illi aiũt ad hoc instarẽt negantes cõmo
tionem populi euenturã mendacijs intentes. tenuit de-
dit eis quẽdam lucij tribunũ militum gentilem. Fuicu-
cius. cccc. secum habẽs traces insilijt nocte subito vnacũ
achatij clericis ꝛ militibus. in dominicũ gregem velut lu-
pus fulgentz ferro sibi iter faciens ac populos diuinis di-
uinis insistentes. Concessit autem vt intra beatos aquas
eos qui initiabantur prohiberet ac diacono qui venerã-
da mysteria manib⁹ tenebat fudit. presbyteros fustibus
in capite feriens piscinam cruore perfudit. Nude mulie-
res vnacum viris qui ad bapeismum erant parati. fuge se
committebant metu cedis: aut inhoneste fedi tatis. Alius
manus vulneratus abibat plorans. Alius virginem con-
fossam verbenbus trahebat. omnes ad predandum con
uersi. omnia ornamenta ꝛ recondita sibi applicabãt. Por
sbyteri ꝛ diaconi in carcere mittebant. Edicta reperitis
vicis ꝙ loca ponebant varias minas ptinẽtia: nisi ꝙ io-
bãnis cõmunione abnegassẽ. Cõpleta ducentesima p⁹ quin-

diem ingressi. adhucinus. antiochus. seuerianus. 7 cirin⁹ ad imperatorem dicunt ei. Rex tu nobis a deo es datus nemini subditus. omnibo dominans licet tibi quodcūq; vis facere. ℞ oī esse pbyteris mitiot epis sanctiot. dixit. ℞ibi pfecto deo omnibo. sup caput nostrū sit iob. depositō. nolīgit' vñi pcere ī pniciē omniū nostrā. Missō itaq; rex notario hec mādat iob. adhuc⁹. antioch⁹. seuerian⁹. 7 cirin⁹ damnato ex tuan sup caput suū posuerūt. Leipm ḡ cōmendās deo eccliaz egredē. Ira epi iob. post aptā iussionem dixe dēs. vnacū epis sibi fauentibo. dixit oib. Veni te oremus. Tunc quidaz ex primatis ciuitatis vr fidelis iobita significat. Nouiā laq⁹ nimis audax 7 facie impudens paratus est in lauacro pdbico cum mulīdo suis. si forte contradicas aut differas te inuitum trahere et expellere. Fit aūr in plebe magna cōmotio. Festina ecclesia egredine foete in tuā aurilium conflatēs gḡlas bellum cuz militibus cōserat. Tunc iob. osculatus cū lacrimis ex epi scopis quosdaz orauit his qui intus in sacrario erant dicens. Manete hic interim vt p̄fectus modicum requiescam. Ingressusq; baptisterium olimpiadem vocat. 7 petachiam 7 proculā dyaconas virgines venustissimas nobiles. 7 iam mature etatis. 7 simul beati nobiloli pinges tunc valuam virtute preoptam dixit eis. Venite huc filie audite me. Que te me sunt vt video. finem habēt. nec vitra fonte videbitis faciem meam. Hoc vnum rogo hoc tepacem. vt solitam ne qua ex vobis ad ecclesiam benignam deferat. Et quicūq; nō sponte nec ex ambitu fuerit ordinatus. sed de consensu omniū: hunc caput vt iob. inclinate. Neq; eni ecclesia sine episcopo esse potest. Memineritis mei vt semper in oationibo vestris memorem. Ad hec ille lacrimis perfuse cum eiulatu ad sacra ei⁹ vestigia volutabantur. Tunc iob. vni et honestissimis presbyteris ānuit dicens. Tollite illas hinc. ne multitudines perturbent. Egressus est autem ad orientalem plagaz vi mittens occidentalem. vbi erat iumentum paratum 7 populus psecutans egressum eius inde. Quod iob. declinauit. ne fieret seditio in populo 7 conflictus.

.§. iiii.

Post hec flama de medio

throno in quo iob. sedere consueuerat. et velut in medio corpore positum correpente. pfiliens. verbi vi doctoiz requirebat. Quē vbi nō inuenit. sedem totam depascit. paulatim sursum ascendens. 7 per tectus egrediens erat. Verum vt esset feralis illius synodi perpetuus monimētum. ignis ille interiectā populi multitudinē per medium pontis instar imopie transiliens. nō primo partem ecclesie propinquam ne hmōi casum prospiciati effecerāt: sed prem aule rege proximam vt miraculum diuinū. Illatum ambigeret nemo ignis ille circūuolans concitatur vt luti conducto quodam pgens. adiacentia tecta demolīes. solīq; peperoit edicule in qua sacrorum vasorum multitudo fuerat recondita. non auri aut argenti materiam reseruans: sed ne obtrectatoibus praberet mendacij locum: vt sanctum infimulare virum possent: q preciose supellectilis aliquid asportasset. Nulla ignis illo impetu aie amissio contigit. non hominū. non bestiarum. ceterum fedes ille scelerate inuersantium vis illa incēdij vitabat: ab hora sexta vsq; ad nonam igne dominante. Interea epi scopi qui inuisabant partes iob. partim inclusi tenebantur alij trahebantur ad custodias. prim aliqui delitescebant. Iobianes autē vnacum ciriaco 7 eulisio a pfectis militibus vincti in birimā ducebantur: nō sine cōminatōe supplicioq; ecclesia fuisset incensa. Postea vero ciriac⁹ 7 eulisius cum reliquis clericis vincti adducti. atq; innocētes cōprobati dimissi sunt. iobianes vero beatissimus ad reliquam fiduciam postremo hoc addit constantie documentum. scribens illis in hunc modum. Etsi in aliō locus respondendi datus nō est mihi: vel in facto ecclesie audiar. Si quidem vt dicitis auctor incendij fui. nec in hoc quidem auditus. a milindo in armenie oppidum remotissimū ducitur. vt ab ysauris qui illud nocte 7 interdiu die obsidebatur necarer. Lucullus hoc appellatur. Arsacio⁹ aūt quidā beati nectarij frater iobita substituit loco epi. Constantinopolitani. bō quē 7 pisces facundia: 7 actu rane superarent. Qui cū vno anno 7 duobo mensibo vixisset mortuus est. in extremis iurans q sub iureiurando promiserat fratri nectario se nunq; admissurum electionem epatus aliquam de eo factam. Substituitur arsacio archibus pbyter. cuius contra iobez machinationis architectus. Qui cū aduertēt epos ostēdi sibi cōcare neminē. nec ipsi⁹ ciuitatis populū. diuinarū scripturarū imperit⁹ agit vt q nō cōcarent rescriptis cogerent. cōuenti. habebat autez rescriptū adhuc epos huiusce minas. Si q̄s theophilo porphirio. 7 atticho nō cōcanerit. ecclia pellatur: 7 a suis facultatibus proscriatur. hinc iam alij plus equo terrenoz ponderē granati multi cōcant: alij ad cōcandum muneribus attrahuntur. Qui vero genus 7 patrā. gloziā mundi 7 corporis pulcritudinem cōtempserunt: fugerunt vt non cōcarent. Et alij romam. alij ad montes. alij ad monasteria se seruarunt. Continebat autem rescriptum cētra laycos qui illi intruso non cōcarent. si in dignitatibus essent priuati manerent: si in milinia baptizez dimitterent milites populares 7 artifices multati pecunia exilio pellerentur. Iob. vero excussi exultatus. animum ibi agens: plurimos armenie pagines verbo dei pauit. Inuidia concitati emuli eius audito fructu eius. illum in arabiam transferunt varijs iniurijs subiacentem. vt eum vita etiā si posset pellerent. Sed 7 ibi maxima perficiens virtutum insignia. multos attraxit ad deum. etiam infideles sermonibus suis. Hinc maioris liuoris flama stimulati. seuerian⁹ et porphirius et alij ex syria episcopi. quia vbiq; crescebat odor sanctitatis eius. transferendum curant ad alios locum. Et audientes antiochie iob. gratissimam philosophiam predicari desiderabāt. quibus suis. Eo miraculo perculsi plerīq; clerici aduerse factionis aiebant. Videte magnā terribilem visōe victoriosq; pauefacientez pape. Seculares potestates ecclīasticasq; opes amitti cum ipa potestate sua 7 principatu sacerdotem solum ciuitate priuatum. carne infirmum. exulem trepidantem. metū pallore testantur. Nō igitur ferētes ad exercitū mittūt rescriptū aliud fortius cū adiectōne pene. per cuius trāsferri. Lōm circa loci cuiusdam angustias. vnde non liceret egredi in pyratē. s. locum penitus desertum. Duo ro milites pfecti puerorū qui illum ducebant. manime p viam vagebant. id se habere in mādatis asserebant maiori se illos grada promouendos si p viam ille moueret. Et vn⁹ quidē ex ipis aliquid humanitatis in eū clam ostendebat: alius vero adeo infestus 7 atrox. vt recōmendationes 7 blandicias q̄ ei fiebant vt sancto cōpateret' iniurias exprimeret. ad solum curans vt iob. moueret'. Deniq; cū pruber esset vehemens. adeo vt vsus 7 pectus inundans illa pcelleret: nihil curans egrediebat. Ingemē rursus solo cliuz. p deuios bibebat. sciens hoc affligi sanctum viri caput instar belisei caluū. Cuz inter hec omnia mimestre tempus difficillimū aliud iter conficiens sanctus ille sicut sydus radians pcellebat. Peruenientes aūr ad quoddam templū vbi sepultus erat quidā basiliscꝰ noīe sanctꝰ martyriū passus sub dyocletiano nichomedie cū sancto luciano cubi manserunt. Et in illa nocte apparuit ei basiliscus dicēs. Frater iob. confide. Cras eni simul erim⁹. Mō evenit. Mā cū iter pseqretur vocantes iob. ad locum exilij in via febribo laborantem reduxerūt eū ad dictum templum basilisci martyris. vbi iob. sumptis celestibo sacramētis cotam omnibo astantibus fudit oōne dicens more suo. Gloria sit deo cūctis. consignansq; se in fine oris extendens pedes suos. migrauit ad xpm. Tāta vero multitudo virginum. tantaq

monachoꝝ ⁊ honestioris vite testimonio insigniū. ex syria ⁊ cilicia. ⁊ ponto agmen occurrit: vt putares plurimi ex cō dicto aduenisse. Sepulturaq; est honorifice cum martyre basilisco.

Quare aūt solus .§.v.

quasi comedebat. nec inuitare aliquo ad comedendū volebat nec inuitari. Imo in hystoria empcōis assignata sit aliqua ratio vt supra ptz. Tamē palladius ipe assignat multiplices causas. Tū qz ob caloꝛē captis obscen⁹ erat. nisi q̄ ieiunio eo qđ diurnū appellat̄ vtebat. Tū qm̄ infirmitat̄ cuiusdā gr̄a stomach⁹ eius ordinē relinquebat. adeo vt si quis quē preparata erāt ingrata videret̄. ⁊ que nō aderāt inquirī oporteret. Tū qua plerūq; alios oblect⁹ ad vesp̄m vsq; ieiunabat. prim occupat⁹ ecclesiasticis curis: prim spiritualib⁹ intelligēcijs abstractus. Tū ad vitandū risus ⁊ cachinna ⁊ vaniloquia ⁊ detractōes que in quinquis accidūt. ⁊ interd̄ antiū vehiculaq; aduersarius oīno sacrilegiū estimans. Tū vt dispensatoꝛis furti occasiones amputaret ne ob tenuiū pecia in bonis suis multiplicātes que erāt inopū pauperū deputata: sibiꝑ vendicaret. Preterea emitatis ingenia cogitans. ꝑsiderabat se opotere esse vt ep̄i dispensatoꝛes aut dignitates oēs ex equo honorare. aut se subijcere nemini. Et ꝓpter hec valedicens maledictis ꝓpter bonū: solus edebat.

Et quia theophil⁹ .§.vi.

ille alterādinus ep̄us ad sui temeritatē et cauſandū. in processu ⁊ pſecutione ꝛ Jo. scripto suo asserebat iobē vomendi libidine ꝓcitatū. ser decim epos depositisse vna die suoꝛq; floꝛ vice ordinasse. Declarat palladius hoc falsū esse. Quia nō ser decim ſ set tm̄ epos asie. nō vna die sed post discussionē q biennū factā. ⁊ in ꝓcio plurimoꝝ episcoporū ⁊ metropolitaꝝ ꝓpter excessuꝝ eoꝝ fuisse amotos: ⁊ alios virtute preclaros ⁊ doctrina facundos subrogatos. Cōuenientib⁹ enī cōstantinopolim epis asie. necessitatū ecclesiasticaꝝ gratia. Eusebi⁹ episcop⁹ valentinopolitan⁹ vna sabbati tradidit synodo libellū accusatōnis contra antoniū episcopuꝝ vel archiepiscopū ephesinum. cōtinentē. vij. c. excessuū eius. Quoꝝ vltimū erat q̄ pro decreto ⁊ lege habebat ordinatōes episcoporū vendē pro modo reddituū. Assunt q̄ ⁊ qui vederāt. ⁊ qui accepit antonius. Et ꝓbat ōnes nō decunt. Recepto libello botta tur Job. eusebiū desistere. ne forte ex indignatōe moueretur contra antoniū: sed reconciliari fratri. ⁊ idem per alium ep̄m familiarem ei procurauit. Eusebius autem instat iterum potrigens libellum eadem cōtinentē. adiurans iob. vt procedēt in causa paratus ꝓbare crimia obiecta. Perlectis q̄ capitulis illis. ceperūt patres illi episcopi in concilio adunati examinare circa vltimū. s. de symonia: vt maioris ponderis ⁊ detestabilis⁹ crimen. Interrogat⁹ ergo antonius qui ꝑsens erat. negat crimen obiectum. Interrogati vilī qui nomiani erant. dixisse illi pecuniam ꝓ ordinatione: similiter negant. Offert se eusebius ad probatōnem ꝓ testes: sed quia ꝑsentes non erant differtur causa. Et q̄ timebat iob. subornatōes testium. ad inuestigandū veritatē. disponebat se iob. ꝑsonaliter in asiam ad examinandū testes. Q̄ cum ꝓcepisset antonius sceleris cōscius. tractauit occulte cum vno ex principalioꝝ curie sibi amico. ne ꝑmitteret a principe iobē exire vt magis ne cessarius negociis ciuitatis. Q̄ cum factū fuisset. cōmissa est examinatio hui⁹ vnici metropolitis ⁊ duobꝰ episcopis. vt ꝓgerent in asiam in ciuitatem pepis. ⁊ infra duos menses deberent sub pena excōmicatōnis testes indicti accedē. Diuersis de causis illinc cōparuerūt. Nec eusebius accusator ꝓpe debito: ꝓpter q̄ ipe excōmunicatus fuit: sine vt desertor sine vt detractor. Interea mouitur antonius accusatus. Et ephesini ad iob. mittūt vt retur eis antistes qui ecclesiā bene regat diutinus afflictam. ti arrianis infestantibꝰ: tum ab auaritijs ⁊ pecunijs studentibus. rogantes eum ꝑsonaliter accedere: ⁊ ecclesie illi formam bene viuendi ꝑbere. Pergit iob. ⁊ si corporis mala valitudine teneretur. ⁊ inclementia aeris obstaret. ⁊ navim intrans post tempestatē ephesum tandem applicant Congregarisq; licet asie ⁊ chorie epis ad. lxx. viros peritissimos epm. ibi ordinant. Adest eusebius rogans reconciliari ⁊ cū sibi hoc negaret̄. quia caluniam fecerat: adiecit ille preces dicens. Quoniā causa ista etsi ꝓbiennium vexilata est. solaq; dilatio testiū obstitit: obsecro pietatem vestrā vt testes. nā presto nūc sunt examinare dignemini. Nā etsi antonius qui auro accepto ordinatōes fecit recessisset: vuunt tñ qui dato precio sunt ordinati. Placuit synodo rē diligētius discuti. Recitat̄ que gesta erāt Ingressi sunt testes. ingressi sunt ⁊ qui ordinati sunt auro dato. Negare primū. ꝓsistēbo tamē testib⁹. prim layci. prim ꝓsbyteris. quib⁹ ante ꝓsidere videbant̄ mulieribusq; quibusdā. ⁊ munerū spes ⁊ loca ⁊ tempora quātitatēq; recensentibꝰ. cū eos quoq; ꝓscia criminis vigeret: sua sponte. nō vsq; adeo coacti ꝓfiteret̄. vedim⁹ aiebāt. hanc esse ꝓsuetudinē existimātes vt videremur a curia liberari. At nūc siquidē honestū est. otamus vt in ministerio ecclesie simus. Sin autē: vel aurū qđ vedim⁹ recipiam⁹. Quidam enī ex nobis. vtpote nostrarū aurū ⁊ varia suppellectilem vedim⁹. Ad hec iob. synodo pollicit⁹ est. Ego inquiens instabo apud regē vt absoluant̄. Vos aūt manēte illis ab antonij reddito recipe qđ vederūt. Precepitq; synod⁹ ab heredib⁹ antonij aurū restitui. eosq; a sacerdotio remotos in colone fieri ne si ista passim ꝑmitterentur ꝓsuetudo egyptiaca fieret vēdēdi sacerdotium ⁊ emendi. Hoc omniū erant ꝑmētaria ⁊ supsūt indices. Neq; ei vna die discussio facta est. vt theophilus mentit̄: sed biēnio integro. Nec ser decim: sed set vicio symonie depositi sunt. In quoꝝ locum subditus sunt alij virtute claritate gratia divini ſmonis ornati. Verū illi pessimi iobis emuli post ea⁹ exilij anni quadriēnij hos in ecclesiam recuperant. pulsis illis q̄ legitime subrogati fuerant. in sūmā omnis ꝛp̄i pontificis ⁊ singulare vetimentū. Et ordinātes tribuni victoris eunuchū in sede epi collocauerūt. Cum vero qui a lxx. epis fuerat ordinat⁹ carceri inclusum bacten⁹ seruant virū a prime liberalib⁹ disciplinis imbutū. ⁊ post solitarā vitam ob diuinoꝝ piriam lsaꝝ accersitus ex heremo. Ille aūt eunuch⁹ ordinatus. vel ventri subditus erat in sensus insanies impudēs scotū empticū illiberale. nec vir. neq; femina. q̄ vt fama inter satirica puinia theatricas homeris puellas gessit capite edera coronato. etiā post baptismum suū. Flaniano q̄s antiochie epo seu pharcha vocatus fuit a gplo in epm. quidā bō sanctissim⁹ Constantius. qui erat sup ceteros mitis. acta ⁊ ꝓmptissim⁹ ōnes singularis. virgo ⁊ bituiter omni virtute admirabilis. Hunc cernēs tanti menti virū posphin⁹ sceleratꝰ pecunijs hoc mō fugandus curat. Scripsit ad ꝓncipes. eosq; vt nouarū rerū ac seditionis auctor obtinuit in exilio relegari. Queres alii ibi ꝓfici qđ ⁊ de facto egerūt occulte inuidētes. ipe posphin⁹ cū acacio antiocho ⁊ seuerianō cū cōplicib⁹ accepto ꝓdo

Postq̄z aūt iohā. .§.vii.

scdo fuit de ecclia eiectus. theophil⁹ misit lras suas ad innocentiū papam. significans quō eus depositus esset. Quas cū legisset Innocē. erborauit temeritatē ⁊ fallū theophili egreferēs q̄ solus scripserat: ⁊ q̄ rei totius senē omiserat referre. cui⁹. s. rei gratia: quibusue secum adūctis ausus fuisset illū deponē. nihilq; voluit rescribere rei indignitate cōmot⁹. Post triduū aduenerūt epi. iiij. a iobe testimoniū reuerētissimi viri epistas deferētes Inno. pape. vnā iob. scdam epoꝝ. rl. de colone iob. terciā scripserat cler⁹ iob.

Epla iob. tale hēbat exordiū. Dño venerabili ac beatissimo epo inno. iob. i dño salutē. Et aūt lras nras ad animas pietatis vie gressile putam⁹: plumptuꝰ hic facinus.

Quippe magnitudo sceleris fecit vt nulla orbis pars reliqua sit. quānō bn̄ꝰ bonifacie cladis rumor impleuerit animo ad ipa dn̄i extrema terre gestoꝝ fama peregrinas ingentem vbiq; gentiū lactūq; excitauit. Vera qi nō mō luget ꝛ plancta ꝓ qui sed emēdare ꝓ vinclo quenit: ꝛ cauete. ꝓspicere quo pacto hec seuissima ꝓcella ecclie sopiat. necclariū et tm animaꝝ onōs meos honorādissimos paesules de papā. ꝛ eugenium hortan. vt dimissis suis ecclesijs pelago se traderet: ꝛ ad vestrā curreret caritatē. odiosq; lucide exposities: inmature tanti cladi remediū dari salubre postularēt. Exinde narrat iob. rem gestā diffuse in ipa epla videlicꝫ quō theophilꝰ alexandrine eccle epūs. cū ad dilēda crimina sibi obiecta iussus esset ab impatore cōstantinopolim accedē. tandē venit cū multis epis. nō ad dilnēda crimia: sed ad reponendū iob. Et ꝓgregata synodo suoꝝ cū transisset ad se clerū iobis. vocan qd eos fecit iob. ad synodū: ad respōdendū accusatoribꝰ suis. Nō cū recusasset. allegās accusatores ꝛ iudices suos esse manifestos inimicos. ꝑ paratū se offerēs ad respōdendū obiectis. ꝛ se purgādū cōtā qbuscūq; dū res fieret debito mō Ideo theophilus depositꝰ est cū. ꝛ eiect de eccla ꝛ de ciuitate. Sꝫ cū reuocatus fuisset ab impatore ejcitꝰ ad suā ecclesiam: dixit ipe iob. impatori vt cōgregaret ꝓcliꝫ ad qd̄ veniret theophilus ꝛ ipe vt negocijs examinaret. At theophilus iam fugerat. Post qd̄ a cōplicibꝰ suis iterū cōgregatis cōstantinopolis multis epis. iterū ꝓparatione eoꝝ. ꝛ cōspiratōe manu mūtati electus fuerat de ecclesia sua magna cede facta in ecclia nocte paschalis solēnitatis. Et demū sic ꝓclusit epla. Hec igit cuncta cogitātes ꝛ a dominis meis venerādis epis manifestius plenius dilcentes. qō est partiū nostraꝝ munus studiū vestrū ꝛ opam ac diligentiā quesō inferte dignemini. sta enī non nobis rn̄ ꝑ ecclesias vniuersas grandiabunt ꝛ a deo mercedem accipietis. Scripsim⁹ ista ꝛ ad venerii epm mediolani: ꝛ ad chromatiū epm aquilegiēsem vbi ē dño. Ad hec rescripsit beatissimꝰ papa Innocē. Cōione vtriusq; partis admissa. Theophili iudiciū cassum ꝛ irritū esse decreuit. diocesi opponere ꝓsbteri alij irreprehensibilē synodum occidentaliū ꝛ orientaliū sacerdotū. cedēdo amicis concilio primo: ꝛ deinde inimicis. neutrarū pōt vt plurimū nō rectum esse iudiciū. Paucis post diebꝰ ꝓsbyter theophili cū dyacono cōstantinopolitane ecclie venit. ꝙius epīas deferēs ꝛ quedā ꝓmētariola i qbꝰ videbat iobes a.xxx vj. epis dānatus. Que cū legisset Innoc. cōpensetq; neq; culpas esse graues. neq; iob. ꝓsentē fuisse: insaniam theophili magis ac magis exhorruit. Hīs igit dimissis cū his grauiꝫ temeritatē illi⁹ lacessentibꝰ sese ad cōmunis studiuꝫ dedit. in victoq; eccle iouio. diuinā precabat clementiam: vt bnōs sibi ad ala asciscerent. Fuit aūt epla ista sententia Frater theophile. nos ꝛ te ꝛ fratrē nostrū iob. cōmunionis nostre esse decernim⁹ sicut ꝛ in priorib⁹ his expressimus. ꝛ in eadē sententia nūc etiā pduramus. Itaq; si cōscie tue confidis. ts dn̄i iudicio accurre ad synodū propinquā celebrandam: ꝛ illic iuxta nicenū canones ꝛ decreta contēde. Qd si obtinueris: euidēs ꝛ irrefragabil erit rō tua. Modicum temp⁹ haurat cū teotimus ꝓsbyter cōstantinopolitanus venit. ꝛ as concilij iob. xxv. epoꝝ ferens. quibꝰ dolebant iob. militū auxilio vbe depulsuꝫ ꝛ in exilij missuꝫ ecclesiaq; incensam fuisse. Post paululū applicuit bonū culpa aspectu fedus. alio ꝓditus. qui plurima contra iob. maledicta vomebat. bic literas quondā epoꝝ tetulerat. achacij. antiochi. cirini. ꝛ seuerian ꝛ innocentio reddidit. quibꝰ iob. calūniabat incendisse eccliam. Nō mendacium cū fuisset apte deprehēsuꝫ. cū innocētius cū indignatione repulit: nec recipere quidē volens. Supponerunt indies diuersi epi missi. literas deferētes a plurib⁹. Et inf ceteros german⁹ ꝓsbyter calliansq; dyaconus iobis vir magne religionis. qui literas ab omni clero iobis attulerant. continētes ecclam suam tyrānidem ꝓpellaꝫ esse. epo ꝓ vim ejecto militum: ꝛ in exilium misso. agentibꝰ id acacio. antiochie. seuerino. ꝛ theophilo alexandrino epis. Nō tulit vltra innocētius ponnfex romanus. Scripsitq; ad honoriū imperatorem fratrē arcadij. qui bonorius impabat in occidēte vt cōgregan faceret synodū occidentaliū epoꝝ sup his: ꝛ cum in vnā decurrissent sententiā ad se referre. Quo facto ꝛ relata sententia: imperator bonorius scribit pape Inno. vt mittat epos quinq; ꝓsbyteros duos romane ecclie dyaconū. qui ipius ad fratrē epistolas ferrent. Erat aūt hic tenor eple. Tercio iam scribo ad mansuetudinē tuam. otans vt que contra iob. cōstantinopolitanū epm maligne gesta esse cognoscis. Verā vt video id hactenus factuꝫ nō est. Quocirca rursus per sanctos epos ꝛ ꝓsbyteros scribo. pacis ecclasticē animos ꝛ ingenti cura sollicitus. Pacatis ēi ecclesijs: imperio dn̄i nostri pax ꝓuent. vt epos orientales iubeas thessalonice cōuenire. Nostri quippe occidētales epi electos viros miserant sentire cōstantie. ꝛ qui neutrā in ptez inclinēt amore vel odio epoꝝ quinq; ꝓsbyteros romane ecclie duos: dyaconū vnum. quos vt omni cū honore suscipias quesso. vt si illis sinistram fuerit iobes inde fuisse expellum: docuerint me ab eius cōsone discedere. Sinautē deprehēderint sponte malignantes otientis epoꝝ ab ullo inde cōione secernāt. Que vero sit de occidentaliū de epo iob. sententia: ex omnib⁹ ferme epīis constat quas ad me frequētes dederant. Et bis duas idem continētes. scte quidē reliquę subdidi. f. romani ꝛ aquilegiens epi. Hoc aūt ante omnia a tua mānuetudine postulo vt theophili alexandrinum etiam inuitum adesse ꝓpias. Per hāc enī mala omnia emersisse memorant. vt aduentu epoꝝ synodus in nullo impedita: cōgruā temporib⁹ nostris afferat pacem. Acceptis igit sancti viri epi tres ꝛ duo ꝓsbyteri bonorij imperatoris Innocētij pape ꝛ ytalie epoꝝ chromacij aquilegēs ꝛ venerij mediolan. ꝛ alioꝝ epoꝝ epistolis. ꝛ vno cōmonitorio totius occidētis cōdurionibꝰ publicis iter aggredientes cōstantinopolim pgebant. Erat aūt cōmonitorij hui⁹. Non oportere iob. iudicium ingredi. nisi illi pax ecclia ꝛ ceio redderetur. vt omnis dilatōis occasio sublata: sua sponte concilium ingredi possit. Post quatuor menses redierūt nūciantes res babilonias videlicet ꝙ detenti sint athenis a quodā tribuno militū. qui inde eis vnum centurionē adiecit: qui thessalonicā minime appropinquare ꝓmisit. Ibi enī intendebāt primū anysio epo literas suas reddere: qs ibi cōgregandi erat concilij. Et iniecti in nauigia duo post tempestatē. tercia die appulerunt ante vbem pacę victoris suburbana. Hīo in loco detenti ab his qui observabant portus retro iussi sunt ire. Concluseruntq; in castellū maritimū qd arbitrū vocāt illic cruciati abinuicem diuisi sunt. romani in cellula vna: alij in plumbo. Cuiꝰ vt literas darēt exigerent. nō acquieuerunt dicentes. Nō esse cōueniens vt qui senes eramus non ipi impatori imperatoris literas ꝛ episcopoꝝ redderemus. Cuiꝰ obstinati recusaremus. nec aduenienti notario nec alijs ad hoc vehementer dare vellemus eas. Postremo accessit quidam tribunus militum valerianus nomine ex capadocia. ꝙfracto episcopi mariani pollice per vim abstulit signatam regis epistolā cum literis reliquis. Posteriori die miserunt ad nos. sine regis aulici. sine actibus qui ferebatur sedem invasisse iobis quia tria milia numismata darent. vt cōmunicarem⁹ acticho orantes: et de iobis iudicio nihil tacerem⁹. Quibꝰ minime acquieuimus. ꝓmanserūt igitur orantes vt quādo mihi pacificum pagere possent. saltim ad ecclias suas redire ꝓmitterētur. Monebat eos immanitas hominū: ꝛ salutatoꝝ etiā reuelationibꝰ varijs hoc monstraverat. Nam cuidā dyacono facto mitissimo ac pudicissimo viro. apparuerat paulus apostolus in nani cum essent dicens. Videte quomodo caute ambuletis. nō quasi insipientes. sed vt sapientes. redimentes tempus quoniā dies mali sunt. Assistens igit

ipse idem tribunus valerianus iniecit eos in nauim vetustam ꝙ putrefactam. Quo vt ferebatur nauclero precium vt perderet nauigantes continuo a tyris expulit. Emersio igitur fluctu plurimo. cū iam periturj videremur applicuimus lapsaco: ꝙ mutata naui inde calabrion ꝑdūxerj ꝓcerunt. Quid inde actum sit amplius nō refert palladius. Sed et hysyoia tripartita habetur. ꝙ iobāne ad dominum migrante grando vehemēs in constantinopolim ꝙ in omnia suburbana eius descendit. dicentibus cunctis hoc eum ira dei processisse ꝓpter iniustam electionem iobis. Quibꝰ verbis fidē fecit mors subsecuta regine. quarta. f. die que fuerat magna causa hui⁹ ꝓpter indignationē concepta contra iobem. Occidentalies autē epi audita morte iobis nullo mō cum orientalibꝰ colocare voluerunt: donec illius sacratissimi viri nomen inter ꝓcessores eꝑ ponerentur. et hoc instantes iniustissime depositum ꝙ relegatum. Sed ꝙ Anno. papa ecclesiastici archadium imperatorem. quia assensit depositioni ꝙ exilio iob. vt habetur dist. xcvj. Duo sunt. Theodosius quoꝙ xpianissimus impator filius archadij predicti. qui aui sui nomē et pietatem tenebat. post mortem patris sacras huj⁹ sancti doctoris reliquias. de mense Januarij in regiā ciuitatem transferri fecit. Cui fidelissimus populus cū cereis ꝙ lampadibus obuiauit. Theodosius autem ipse supplicater eius adorans reliquias. pio archadio ꝙ eudoxia genitoribꝰ iā defunctis supplicauit: vt ignoranter delinquentibus veniam donaret.

Theophilꝰ alexā .§.viii.

derunt eꝑ qui fuit origo ꝙ causa principalis totius mali contra iob. cirilos. nō credo fuisse illum doctorem qui scripsit sup euāgelia. cui⁹ opuscula sunt approbata: sed alius Qui insurgēte hereli antromophotitarū. i. dicentiū deū corporeum esse: ꝙ habere mēbra corporea vt homines. qꝫ scriptura frequēter exprimit de oculis. auribꝰ facie. manibus. ꝙ pedibꝰ dñi cui errori adherebat turba maxima simplicium monachoꝝ. predicabat ꝙ sapiebat ptraniū. f. deū esse spūalem nō corporalē. ꝙ quia verba scripture nō erāt intelligenda ita superficialiter ꝙ sm corticem: sed ꝑ similitudinē dicebant. vt oculi dei significarent intuitū seu cognitionem dei: ꝙ sic de alijs. Hoc aūt audientes monachi egyptiorum habitacula sua deserētes venerunt alexandriam sedutionē contra eum excitantes. ita vt eum occidere niterentur tanqꝫ hereticum: quia contrariū asserebat. ꝙ mandabat credendū. Qꝺ ille ꝓsentiens cū accessissent ad eū. gaudiose recepit dicens. Sic vos video filij sicut vultus dei. Quibꝰ illi. Si vere dicis inquiunt. anathematiza libros origenis. qui nostre opinioni aduersantur. Qꝺ si non fecerit: que impatoꝝ sunt. ꝙ dei rebelles vim penas a nobis sustinebis. At ille. Nolite timere. Ego qꝺ vobis placet facio. Sicqꝫ repressit furorem illoꝝ. Illum erroꝛ seqnebatur serapion quidaꝫ ꝓtonecte etatis in heremo ꝙ magne abstinentie ꝙ sanctitate nominatus. a quo errore reuocarūt eum iob. cassi. cum socio: vt ipse refert in collat. pīm. Et sub illo ꝓtexta. f. ꝓdemnādi libros origenis. theophilus fecit congregari epos egypti cōstantinopolim. Et epiphanium virū sanctissimū epm cipri circūuenit. ꝙ amicū fecit. rogans vt ipse similiter libros origenis damnaret. Qꝺ ꝙ fecit. Sed cum cōgregari essent cōstantinopol. ꝙ epiphanius contra iobē incitasset. nō ei cōtra erat velabris origenis tractare. sed de depositōe iobis. Hic aūt epiphanius sanctus vir fuit mire liberalitatis ad pauperes. qui cū quadam die totā ecclesie pecuniā erogasset. ꝙ nihil sibi remansisset. quidā adueniens subito facculū multarū pecuniarū obtulit ꝙ statim discessit. nec vnde venerit. aut quo abierit vnqꝫ scire potuit. Quidā autem pauperes volentes eius recipe. vt aliquid eis daret. condixerūt sibimuicem vt vnꝰ eoꝝ in terrā se supinā sterneret quasi mortuū: alter super eum staret eum flens: ꝙ nihil haberet vt eū sepeliret clamitans querulis vocibꝰ. Epiphanius supueniens cuꝫ ab eo pecuniam vt socij defuncti sepelire valeret. postularet. vt i quiete dormiret orauit: ꝙ sepulture necessariam ministrauit: hominēqꝫ cōsolatus sup mortuo abijt. Ille alte socium pulsans ait. Surge hodie tuis laborib⁹ epulemur Qꝺ cū crebro pulsasset ꝙ mortuū agnouisset. ad epiphanium cucurrit ꝙ qd̄ acciderat nūciauit: rogans vt resuscitaret. Epiphanius autē eum consolatus est. nec eum resuscitare voluit: ne ministris dei facile videat. Hic epiphanius cum visitaret paulam matrē eustochij infirmitate. ꝙ a hiero. qui ibi ꝑsens erat fuisset diu rogatꝰ vt bibitaret eam vini bibere ꝓpter infirmitatē. Hoc eo faciēte subrisit paula dicens se ad hoc a hiero. submissum. nec tamen acquieuit rigorem relaxare. Cum aūt hiero interrogasset epiphanium quid inde secutum esset. Respondit. Ego tantū profeci vt fere ꝑsuaserent mihi sem vinū nō bibere. Denique hic aliqua seu pauca. Fertur etiam demones ex pelli ad sepulchrū ipius sancti. Et his ꝓs ꝙ alijs Job. cirilo. fuisse cōtemporaneū hiero. vnde ꝙ ipe hiero. de illustribꝰ viris. Job. antiochene ecclesie ꝑsbyter. cuiusdā niceni diodoriq̄ sectator. multa cōponere dicit de quibus petetū pēnes me legi. Audiui a cardinali greco mel tum petro. q̄ ira copiose scripsit in greco: vt augustin⁹ in latino. Dicit aūt vinc. hos tm libros eius repentine trāslatos. lib. j. Q⁹ nemo leditur nisi a seipo. De repatōe lapsi lib. j. De cōpunctione cordis lib. ij. Item omel. multe super matheum et vario modo ꝙ numero. Omel. super Job. lxxxvij. Super epistolas ad hebreos. omel. multe. De laudibus pauli omel. vij. Sermones. xxx. In principio cum fuit lector factus vt ex gestis eius habetur libros contra iudeos: dyaconus factus. libri de sacerdotio. Et hys aliqua dicta ponētur.

Crisol. in lib⁹. .§.ix.

q̄ nemo potest ledi nisi a seipo. Quid est virtus animi. recte de deo sentire. ꝙ recte inter homines agere. hoc solum est qd̄ nemo auferre potest. Nam libertas ꝙ sanitas corporis ꝙ diuitie ꝙ hmōi auferri possunt: quia nec ꝓpie bona hominis sunt. sed sola virtus animi. vnde patet q̄ nemo ab alio ledi potest. quia virtus que sola bonus homis est ei auferri nō potest. Nec dico q̄ nemo ledit aliū: sed quia nemo leditur ab alio. Nam fratres ioseph eum leserunt ꝙ iniqe egerunt in eum: sed ipe ioseph nō est. Verus ꝙ amplius aliquid dicam. quia illi soli leduntur qui ledūt. ꝙ nulli alij nocet nisi qui alijs inferunt. Si quis aūt ab aliquo verberatus vel afflictus verbum blasphemus vel impium protulerit. ihesus quidē est. In hoc tamen non ab alio sed a se ꝑ impatientiaꝫ suam. Ignis quippe auaricie diuitijs accenditur. diuitijs pascitur. ꝙ cum eis qui manifeste desierint gladios acuat quotidie foueus ꝙ precipitia parer. milleqꝫ scopulos ꝙ naufragijs elidat. Volutari tamen tanqꝫ suis in sceno delectatur. ꝙ vt cantbari stercus cius euoluere. Certū est itaqꝫ q̄ nisi quis seipm leserit. ab alijs ledi nō valet: etiam si contra eum totus mundus cōiuret. Nec lapsus ꝙ ruine causa tēptatio est. sed instabilitas animi atqꝫ ignauia. qui etiam sine tempatōe interdū sponte deijcitur. sicut ꝙ ipa fabrica que super arenaꝫ fabricata est: etiam si flumina ꝙ venti nō vagerent. Tu quidem facias omia que in te sunt. ꝙ operare debes ꝙ ea que a deo sūt Adueritqꝫ nanqꝫ et tibi. si tuipse tibi pius non defuero.

Idem in li. de compūctione cordis ait. Non video carissime q̄ aliquis nostrum vera ꝙ perfecta cupidine teneatur celestium. Alioquin omnia que videntur esse grauia: vmbras putaremus et risum. Veros xpi amatores totum se illuc transferre quo eum amoris sui vocat intentio. Illaqꝫ delectatio ac soauitas quā per spiritum concipitur. omnem delectationē hmōi visibilis soauitatis obscurat. In tantum enim succensus est et ardet amore xpi. vt etiam si flamas immortales adhibeas nesciat. nō sentiat. nō vrat

Multo nāq; vehemētior est ignis xpi quo vritur p amorem. ꝙ beato desiderio constrictus ita fert omnia. vt et bis quas patit penas: solatia magis amoris sui capiat q̄ dolorem corporis sentiat. ¶ Hic amantium mos est. vt amorem suum silentiō tegere nequeant: ꝙ flamas suas intra pectus cohibere nō valeant. sed frequētius narrant. vt ipsa assiduitate narrandi amoris sui solatiū capiant: ꝙ refrigeria imensi amoris assumant. Nunc nō tam loquamur cōpunctione cordis q̄ patiamur. quia vocere ꝙ non facere. nō solum mbil iuuat: sed etiam damni plurimum confert. Grandis eni condēnatio est. sermonē suum ꝓponenti. et vitam suam negligenti. Quomō fieri potest vt anima infirma ꝙ frigida cōpunctionis pariat verba: ¶ Nolo putes q̄ montes vel deserta ita possint animē pbere silentium. perturbationesq̄ eius permittere: vt ignoralle quēm ea xpe accendit. Requirenda itaq; sunt silentia ꝙ quies. nō solū locorum: sed animi ꝙ ꝓpositi. Si eni ꝓpositū quietis anima gerat. nec in vbis habitatione turbabit. Impossibile est ait cōpunctionē cordis in delitijs vigere. Vera cordis cōpunctio est magna agē ꝙ humilia loqui. inelle agere ꝙ sup peccatores timere. De peccatis nostris que multa sunt ꝙ grauia non dico cogitamus aut ingemiscimus: sed nec mentionem quidem facimus. Dum ait de peccatis p̄teritis nullus dolor est: facilius si q̄uenientib⁹ malis locus damus. Idem in li. de repatione lapsi. Sicut ꝓ morte cōmuni philosophicā est a lacrimis temperare: ita i mortem animē insipiens ꝙ irrecōsolam dico consolationē recipere. Et infra. Nōnulli imperitorū; satis esse credunt ꝙ optabile videri. si gehēna tm modo careant: ego ait multogrumores dico eē cruciat⁹. ab illa gloria remoueri: ꝙ arceri a conspectu xpi. Ignis autem ille ineffingubilis dicitur. nō solus quia nō extinguitur: sed quia nec eos quos suscipit extinguit aut punit. Et sicut natura non habet consumendi ita nec illuminandi. Sed ignis obscurus est ꝙ flamma tenebrosa.

De his que habē .§.x.

tur in decretis et verbis crisost. li. de repatione lapsi. Talis mihi crede talis est erga homines dei pietas. vt nūq̄ respuat hominis penitentiā: si ei pure ꝙ simpliciter offerat. Etiam si ad sūmū quis ponent malorū; inde reuerti vt ad virtutis viam suscipit. libenter amplectitur. ꝙ omia facit: quatēn⁹ ad priorem reuocet statum. de pe. di. iij. Talis. Idē in sermone. Perfecta penitētia cogit peccatorē omnia libenter sufferre. In corde ei contrito. In ore cōfessio. In oge tota humilitas. f. satisfactionis. Hec est vera ꝙ fructifera penitentia. de pe. di. iij. Idem in sermone. Medicamentū fortius qđ matine operatur in penitētia est elemosyna. f. quo ad satisfactionem. Sicut eni in ꝓceptis medicine medicamentorū; multas herbas accipit. vnā autem dominantissimā: sic ⁊ in penitentia illa herba dominantior ꝙ potior est. ꝙ vniuersum ipa efficit. Audi quid dicit scriptura. Date elemosynam ꝙ omnia munda sunt vobis. de pe. di. j. Medicamentū. Idem de pe. di. j. Nunc frater recogderis peccatoꝝ tuoꝝ. ꝙ frequenter ea in conspectu dei ponatis. ꝙ ꝓ eis clementiam dei deprecetis citius illa delebis. Si autem nūc oblinisceris peccatorum tuorū. tunc eorū; recordaberis nolens: quādo in toto mūdo publicabunt in conspectu omniū amicorum ꝙ inimicorum. ꝙ sanctorum angelorū. Idem sup epistolam ad hebr. Si habueris peccata tua continue in mēte tua: nōq̄ malum aduersus proximū; tuum in corde tenebis. de pe. di. j. Non tibi. Idem. Nullum peccatoꝝ tale remedium. sicut eorum continuata memoria. f. ad dolendum. Idem de pe. di. j. Quis aliquādo vidit clericum cito penitentē. Si deprehensus humiliauerit se. non volet ideo quia peccauit. sed confunditur quia perdidit gloriam suam. Idem contra imponentes indiscretas penitentias penitentibus super matb. xxvj. q. vij. ait. Alligant onera grauia vnpōdera bilia in humeros hominum ℟. Tales sunt sacerdotes etiam nunc. qui omnem iusticiam populo mandant. ꝙ ipsi nec modicam seruant. videlicet non vt faciendo sint: sed vt dicendo appareant iusti. Tales sunt qui graue pondꝰ ad penitentiam venientibus imponunt. quia dicunt ꝙ nō faciunt. Et sic dum pena penitentie presentis fugitur. cō temnitur pena peccati futura. Et dat exemplum de adolescente. cui cuꝝ imponit nimia sarcina reiecit eam. vel sub ea defecit. Et infra. Nōne melius est deo reddere rationē ꝓpter misericordiam: q̄ ꝓpter crudelitatem. Vbi ei paterfamilias largus est: dispensator eius non debet esse tenax. Si deus benignus est: vt quid sacerdos eius austerus vult apparere: hec ibi. Idem de malis prelatis super matb. di. xl. c. Multi ait. Videte quomodo sedeatis super cathedram. Non locus sanctificat hominem sed bonus locum. Malus sacerdos de sacerdotio suo crimen nō dignitatem acquirit. In iudicio sedes. Nam bene viuendo ꝙ bene docendo populus instruis quomodo viuere debeat. Bene autem docendo ꝙ male viuendo deū instruis quomodo te debeat condēnare. Et infra. Qui desiderauerit primatum in terra: inueniet confusionem in celo. nec inter seruos christi reputabitur qui de primatu tractauerit. Idem super epistolam ad heb. di. xlj. c. Quiescamus ait. Nos ex vita eorum quos accipis. f. peregrinos vel elemosynam das mercedem tibi tributurus est deus. sed ex voluntate. ex bonoficentia multa. ex misericordia ex bonitate. Idem super matb. di. lvj. ait. Nunq̄ de vicijs erubescamus parentum. sed vnumquid⁹ queram⁹. amplectamur virtutem. Et infra. Non est omnino nec ꝓ virtute. nec de vicio parentum: aut laudandus quis aut vituperandus. Nemo inde vere aut obscurus. aut clarus est. immo vt consideratius aliquid dicamus. nescio quomodo ille non magis resplendeat qui ex parentibus. a ꝓbatibus prorsus alienis q̄ ipe qui fuerit dei virtute mirabilis. hec ibi. Idem super epistolam ad hebr. xj. q. iij. Nemo contēnat vincula ecclesie. Non est eni homo qui ligat sed xpc. qui hanc potestatem dedit: ꝙ dominos fecit homines tanti honoris. Idem. xxij. q. v. c. Iuramenti ait. Vtrūq̄ ꝙ periurium ꝙ mendacium. f. perniciosum. di nini inducq̄ pena damnatur. dicente scriptura. Os quod mentitur occidit animam. Idem ca. sequen. Qui periurare paratus est. anteq̄ iuret iam periurus videtur: quia deus non ex operibus. f. cōm iudicat. sed ex cogitationib⁹ ꝙ ex corde. Idem super matb. xxij. q. viij. Occidit ait ꝓbinees hominem. ꝙ reputatum est ei ad iusticiam. Abraham nō solum homicida sed etiam paricida qđ ꝑ grauꝰ deo magis placuit. Petrus geminum fecit homicidium. Fuit tamen opus spirituale qđ factum est. Non solum ergo respiciamus ad opera. sed ad tempus ꝙ causam. et voluntatem ꝑsonarum quoq; differentiam. ꝙ quātacūq; alia ipis operibus acciderunt: diligentissime requiramus Non eni possumus aliter ad veritatem rerum pervenire.

Idem de ꝑse. di. iij. ait. Nunq̄ aque baptisim purgare peccata credentium possent: nisi tactu dominici corporis sanctificate fuissent.

Capitulum.x.

Locuerunt ꝙ alii illis

temporibus. Nam tempore augu. in hyspania durauit otosius hystoriographus. Hic vt scribit Vinc. spec. hystor. li. xij. scripsit libros hystoriales qui intitulantur de omesta mundi. petente vel iubente augustino. in quo miserias ꝙ clades hominum ab initio peccati seu mundi retexit. Et hoc contra vaniloquia paganorum qui illa tempora velut malis extra solitum infestissima. ob hoc scilicet q̄ xpc coleretur. ꝙ ydola spernerētur infamabant. Et hic liber satis cōmendatur in decret. di. xv. Sancta romana. vt perutilis contra calūnias paganorum. Idem scripsit ꝙ libum apologeticū ꝓ se cō-

rā beresim pelagianam. Unde quod sequitur originale assumptum est. Quasi illustria a vño ꝓfademur. vt ꝓparate in opere bonis sint laceme ardentes in manibus nostris, que multimodis temptatoꝝ fatigate. ⁊ defecta semp propitio ⁊ verbere pcussantur alieno. Sed si lumen quod in te est tenebre sint: iste tenebre quante erunt: An vero facile arbitramur. vt simpliciter scientie carcat. letho verbo sollicitus iracundia. patiens negligenna. mitis pigricia. doctus iactantia. summis inuidia. extra illā que est omnium bonoꝝ operum caligo generalis vane glorie cōcupiscentiam. Unusquisq; ergo vestrum assumat cōparationem. vt magis se meliorum pelatione contēnat: qꝫ in minoris desp̄ctione iustificetur. xp̄c filius dei in virtute ⁊ gloria patris que in principio cōdidit ⁊ in medio redemit ⁊ in nouissimo iudicabit. Idem in prologo byssoꝛ. de ornesta mundi ait. Si diuina prouidētia que sicut pia et iusta est: agit ut hoc mūdus. hominē quicōq; tribulatione nature ac libertate licentie infirmus ⁊ contumax est. sicut pie gubernari egenū opis oportet: ita iuste corripi inmoderatum libertatis necesse est.

Clarus etiam eo .§.i.

tempore habebatur quidā dict⁹ richomus natione afer. in diuinis literis (vt ait vinc. spec. byssoꝛ.) erudit⁹ ⁊ iuxta hystoriam sufficienter ⁊ in secularibꝫ non ignarus. In ecclesiasticis quoq; negocijs studiosus. Qui scripsit de bello inter sino libellos tres. Et expositiones diuersarū causarum ecclesie. in quibꝫ ob defensionem suorum antiquarum meminit synodorum. E quibꝫ omnibꝫ cognoscit donatiane partis fuisse. vnde Augu. de eo. li. ij. de doctrina xp̄iana sic ait. Richom⁹ qui contra donatistas inuictissime scripsit cum fuerit ipe donatista. Et illic inuenit absq; dissimi coetus: vbi eos nō ex omni pte relinquere voluit. Fecit libum quē regularem vocauit. quia in eo septē regulas ecclesiarum quibus ecclesia quasi claudo diuinarum scripturarum aperiuntur occulta. De his habes supra in ti. d. vno intellectus. Exposuit etiam iste apocalipsim ioh. ex integro. Rufinus p̄sbyter aquilegensis. eleganti stilo libros edidit. De hoc eruditus sic ait. Erat rufin⁹ vir nobilium nat⁹ ⁊ in singulari ꝓpositio satis fortiū quo nullus mansuetior ⁊ placidior tanq; omnia sciens in seru. virili potuit mente. Quem etiam dicit apud hierosolimā cum sancta melania. xxvij. annis degisse. pauperes ⁊ peregrinos sumptibus propꝫ fouisse. Multos etiam hereticos ⁊ scismaticos ad vnitatem fidei ⁊ pacem ecclesiasticā reuocasse. Helmandus autem sic de eo ait. vt refert vinc. spec. byssoꝛ. li. xvij. Rufinū beatus hiero. insimulauit pelagiane heresis ꝑter heresim origenis. simul ⁊ iobꝫ hierosolimitanum epm. De quibꝫ duobꝫ sic loquitur gēnadi⁹ Rufinus p̄sbyter aquilegens ecclie. nō minima pars ecclesie vectoꝝ fuit: ⁊ de transferēdo de greco in latinū elegans ingenium habuit. Denicq; maximā partem grecarū bibliotecarum latinis exhibuit. basilij. l. cesarien. epi. greg. nāzzeni clementis romani recognitionis libros. Eusebij cesarien. ecclesiasticā hystoriam. Cui ⁊ duos libros addidit. Sententias euagrij quoq; sententias pamphili martyris contra mathematicos. Origenis aūt nō omnia. Nā ⁊ hiero. transtulit aliqua que suo ptologo dulcer nostur. Symbolū etiam ira dilexit: vt in eius comparatione ceteri nec exposuisse credantur. benedictiones quoq; iacob sup duodecim patriarchas. et epistas multas ad dei honorem exortatorias. Sed ⁊ obtrectatoribꝫ libroꝝ suoꝝ duobꝫ voluminib⁹ respondet. Scripsit ⁊ explanationes sup propbas tres. l. oseer. iobel. ⁊ amos. Iobes quoq; hierosolimitanus scripsit aduersus obtrectatores studij sui librum vnum. in quo ostendit se origenis ingenium non fidem secutum. Verum quia hiero. notauit eum de libero arbitrio nō catholice sensisse in his quibꝫ hiero. arguit eum dictis seu sententijs: ecclia eum reprobat. di. xv. Sancta romana ecclia approbat. Dicit aūt vinc. spec. byssoꝛ. li. xix. ꝙ hieronim⁹ ⁊ rufinus orta inter se simultate. pro quesdam scripture libros inuectiuarū satis quidem luculentos sed nimis mordaci sermone conscribunt. Unde rufinus contra hiero. li. j. sic ait. Filij hominū dentes eorum arma ⁊ sagitte ⁊ lingue ꝛc. Verūm ad hec vulnera que ex lingua inter homines inferuntur: medicus pene nullus est. Et ideo conuerti me ad illum celestem medicum. qui mihi amidotis potentissimis vexit de piride sui euangelij prolatis. qui vim dolous spe futura mihi eraminis solaretur. Potio ergo illa quam temperauit xp̄c hec erant verba. Beati estis cum maledixerint vobis homines: ⁊ persecuti vos fuerint ꝛc. Idem in. ij. li. Iste magister. l. hiero. orientalis residenti in tribunali iudice xp̄o. angelis assistentibꝫ ⁊ pro se intercedentibꝫ inter verbera ⁊ cruciatus positus. iurasse libros seculares nec habituros vnq; nec lecturum. Relegamus nūc queso ea que scribit. sed vna operis eius pagina est. que non eum ciceronianū pronunciet. vbi non dicat tullius noster. sed flacc⁹ noster et maro. Jam vero crisippum ⁊ aristhidem ⁊ empedoclem ⁊ cetera grecorum actorum nomina vt doctus videbatur. ⁊ plumine lectionis tanq; fumos ⁊ nebulas lectoribꝫ spargit. Puellis quoq; vel mulierculis scribens. que non vtiq; nisi de nostris scripturis edificari cupiunt ⁊ debent. Et empla flacci sui vel maronis interit. Hieronim⁹ vero contra eum sic ait. Apparet iuxta inditi oratoris eloquium volunt atem habere mentiendi: sed artem nō habere fingendi. Erramus iuuenes. emendemus senes. Eodē fortiore quo ante erigeū. laudauimus: nunc damnatum toto orbe damnemus. Si accusatus taceam: videbor crimē agnoscere. Nobis in monasterio hospitalitas colenda est. Omnes ad nos veniemus: leta humanitatis forma suscipimus. Ueremur enī ne maria cum iosep̄ locum non inuenisset i diuersorio: ne nobis ibꝫ dicat excluso. Hospes eram ⁊ non collegistis me. Solos hereticos non recipimus. Propositum quippe nostrum est pedes lauare venientium. In vno tibi consentire non potero vt pcum bereticis. Si hec est causa discordie quā habes erga me mori possum: tacere non possum. hec ille. Et ex his patet ꝙ rufinus aliqnd heresis sapiebat: vnde eum hieronim⁹ reprehendebat.

Claruit etiam tem- .§.ii.

pore bonosi fm Vinc. spec. byssoꝛ. li. xx. Uir illustris prudens ⁊ facundus ioh. heremita qui ⁊ cassianus hic nescio qua ex causa de ecclesia constantinopolitana a iohanne crisoſ. iectus et in massiliam galliē presbyter ordinatus. multa scripsit. Inter que etiaꝫ vitas patrum in egypto cōpertas doctrinasq; ⁊ regulas datis ad plurimos libris exposuit. De eodem dicit gennadius in libro virorum illustrium. qꝫ a iohanne magno episcopo diaconus ordinatus. ⁊ apud massilias presbyter duo monasteria condidit virorum ⁊ mulierum. que vsq; hodie erant. Scripsit autem experientia magistrante librato sermone ⁊ vt agetius dicam sensu verba inueniens ⁊ actione linguam moueus: res omnium monachorum professioni necessarias. Et de eius libris sic scribit vinc. vbi supra. Certe huius opuscula multam edificatōem ꝓtinent animaꝝ ⁊ luculēto sermone nitescūt hec inter multa antiquoꝝ opuscula quicq; ad spūales ꝓfectus ergo spūalis ꝓfectūis apicem tendēti ita vtilia me arbitror legisse. Unde ⁊ beat⁹ pater dominic⁹ vt in eius vita legit libtum illū qui collatōes patrum inscribitur studiose legens ac vigilanter intelligens. salutis in eo riuatus semitas magnum ꝓfectōis apicem apprehēdit. Agit siquidem liber ille de coenobiis puritate. de vicijs ⁊ omnium perfectione virtutum. Uerū dicitur liber ille numerari inter apocriphos. di. xv. Sancta romana. ibi dū vi. Opuscula cassiani p̄sbyteri galliarū. Dō forte ideo ex quo prosper cui⁹ doctrina est approbata ab ecclia. in dicto ca-

et post eum etiam cassiodorus arguunt eum asserentes eū non catholice scripsisse de libero arbitrio ꝛ gratia. Plusq; attribuisse libero arbitrio. minusue gratie q̄s cōueniat in collat. vicz̄ pma moy. ꝛ illa cheremonie de ptectōe dei. In quo tamen aliqui vt dñs ioh. dicit in li. qui intitulatur amor caritatis excusant eum. dicentes dicta eius posse saluari si sane ꝛ mature intelligantur: ꝛ nō eo modo quo prosper ꝛ alij eas exponunt nimis cursiue et superficialiter intelligentes. Primo ergo scripsit hic venerabilis vir ad cultorum eius lib. x. de institut. cenobior. ꝛ octo principalibus vicijs ꝛ eorum remedijs. Deinde ad leuitam eius ꝛ fratrem belladium. x. collationes patrum. Smoysi pānutij. danielis. serapionis. theodori. sereni. ꝛ ysaac abbatū in deserto schiotica cōmorantium que ab eis audierat. Post hec ad bonoratū eius ꝛ curbericū alias vij. collationes trium anachoritā virum in alia egypti deserto degentiū. s. cheremonis. nestoretis. ꝛ ioseph. Postremo alias septem ad fratres Iuuenianū. meucrium. et leuitam ꝛ theodotum que sunt abbatum. piamonis. iohannis. theone. ꝛ abrahe. In totum collationes. xxiij.

Ad extremū rogatus a leone archid̄ diacono postea rome vbis eps. scripsit aduersus nestorium hereticum de incarnatione dñi li. vij. In quibus finem fecit scribendi et vite sub theodosio iuniori. i. fito archadij. Quis autē visitauerit aliquos ex dictis abbatibus non tamen puto ipe scribat omnes illas sententias ꝛ verba ex ore eoꝝ suscepit. etsi aliqua sed in monasterio suo edidit fingens ei⁹ interrogationem ꝛ illorum responsionem. sicut actum a sanctis in dyalogis suis quibus non semp aderant interrogā tes cum illos ipi cōponebant. De ipis autem collationibus aliqua dicentur in seq̄ti. cum agetur de heremitis ꝛ cenobitis.

In illo tempore .§.iii.

refulsit maximus thaumaturgus ephus. Qui vt scribit vinc. spec. hystor. lib. xx. in omelijs componendis i ecclesia declamandis studuit eleganter. Hic legitur cōposuisse tractatus in laudem apostoloꝝ ꝛ sancti ioh. baptiste. Et de sancto eusebio vercellensi. Et de sancto cipriano. Et libū de gratia baptismi. De auaricia ꝛ hospitalitate. De defectu luxe. De elemosynis. De ieiunio. De passione dñi. ꝛ multa alia. Circa idem tempus reuelata sunt corpora pthomartyris stephani. nicodemi quoq; ꝛ gamalielis et abibon filij sui luciano p̄sbytero. cui sibi apparēte in nocte gamalielis. ꝛ docente locum vbi sepulta erant. Ad quē locum accedens ioh. epus hierosolimitanus cum alijs epis quibus lucianus visionem manifestauerat cum cepissent fodere factus est terremotus. ꝛ tantus odor erupit quātū multus vnq̄ sensisse memorat. Cui⁹ odoris virtus. lxx. homines a diuersis languoribus liberauit. Delatiq; fuit sanctissimi pthomartyris stephani corpus in ecclesiam syon in hierusalem. Et vt refert sigilbertus anno bonoꝝ. vij. Orosius p̄sbyter rediens a hieronimo ad quē missus fuerat ab augustino. p̄ discenda questione de origine anime. reliquias. pthomartyris stephani ad affricā retulit cum hystoria inuentōnis eius. quā gratia miraculorum. psequente vbiq; dño mirificauit. Unde auga. in vltimo de ciuitate dei narrat multa miracula facta ad reliquias eius que etiam ipe vidit. De quodam miraculo refert idem sigilbertus. q̄ anno. vj. bonoꝝ indens quidā cum questus causa sepe in multis ecclesijs hereticoꝝ baptisma suscepisset. venit etiam ad ecclesiam ortodoxoꝝ sub eadē intentione baptizandus. Et cum baptizari deberet. aqua fontis subito disparuit. Et iterum atq; iterū aqua allata ꝛ fonte repleto iterum atq; iterum aqua disparens dei virtutem sibi dei perfidiam ostendit. Circa illa tempora vt refert vinc. spec. hystor. li. xix. Infignis sanctitate ꝛ virtute miraculorum habitus fuit donatus episcopus nō arretinus sed posteriori tempore alter. Qui ingentem draconem in os eius exponens interfecit: quē octo iuga boum vix trahere potuerunt ad cremandum. Hic draco vt ait zozomenus in via publica circa pontem iacebat. Capias. omnes. homines. ꝛ equos. ꝛ homines comedebat. Qui cum contra episcopum transeuntem draco ille caput leuasset. quasi eum deuoraturus: facto signo crucis in os eius exposuit ꝛ eum interfecit. Quem octo paria boum in campum vicinum trahere nō potuerunt. ꝛ ibi combustus est.

.§.iiii.

Theodosii senioris tempore

insignis doctor habetur Iob. damascenus p̄sbyter et monachus. vt refert vinc. spec. hystor. li. xviij. c. cētesimo Hic vt idem narrat ex gestis eius ab infantia greci literis eruditus. infra. xij. annos omnium liberalium artiū scientiam apprehendit. ꝛ in amoꝝ dei ac gloriose matris eius erat se exercens. monachalem habitum assumpsit. virgo q̄s permanens. regine virginum hostas quotidie studiosissime decantabat. Factusq; p̄sbyter in eius honore missas devotissime celebrabat. Insuper orationes. antiphonas. responsoria. psalmos facere consuenerat. quas in solēnitatibus eius ad ipius honorem dulcissime decantabat.

Tradebant ei nobiles viri suos filios erudiendos. q̄s ille non solum literis studiosissime instruebat: sed etiā ad timorem ꝛ amorem in omni morum honestate diligenter informabat. Quadam die cum egressus muros ciuitatis spaciaretur cum scolaribus suis paululum. Saraceni subito irruentes more solito cum hominum ꝛ animalium multitudine ipm quoq; rapuerunt: ac secum in perfidem detulerunt. Et cuꝝ inter predones pacte fieret distributio tigit vt quidam dominus inter eos Iob. damascenus in partem veniret. Qui ceteris ad seruitutis opera deputatis. nutu diuino merito beate virginis erga ipm minus egeret. Captiuus autem seruitutis pensum solutum soluere non negligebat. sed ieiunijs ac vigilijs insistens orationes ad beatam virginem quotidie devotissimas dirigebat. Quod ille gentilis aliquoties animaduertens eius bonam conuersationem tanq̄ spūali peccatrice conuictus. ipm ire ac redire liberum quo vellet infra palatij spacia permittebat. Et die quadam sic eū est allocutus. Mi carissime iob. miratus sum prudentiā tuam dictandi. curialitatē scribendi. vtilitatem cantandi. ꝛ organizandi suauitatem. sanctū q̄s ꝛposuit ꝛ conuersationē. Habeo filiolam nō minus me ipo mihi carum quē precor vt in artibus liberalibus erudias. ꝛ in dictando. scribendo. legendo. cantando. sic eum cōformare tibi studeas. vt si forte aliquādo a nobis liber recesseris: in ipo quodāmodo apud nos totus remaneas. Qui puerum obediēter humiliterq; suscipiens. ꝛ a primis elementis erudire incipiens. infra paucos ānos in artibus liberalibo instructus adeo reddidit: vt si magistri ac discipuli rethoricū dictandi genus attenderes: si literā formā aspiceres. si vocis melodiam audires. nullam esse differentiam inter vtrūq; clamares. Postea cū imperatori theodosio pro vite merito ꝛ moꝝ honestate. necnō ꝛ pro eloquentie vtilitate in quibusdā causis necessar⁹ videret. missa legatione dño illi mādat vt quātocius illū ei mittat. Qui precepto imperiali cōtradicere nō ausus ioh. cōstantinopolim ad ipm honorifice deduci fecit. Imperator vero eū cuꝝ honore suscepit. ꝛ ei monasterium in quo cum fratrib⁹ vt deo quiete seruiret in vrbe concessit. vbi ꝛ ipemet sepius veniebat: ac de statu regni ꝛ salute anime sue familiariter cum eo tractabat. Ut autem bonus ioh. ad meritoꝝ augmentum probaretur adhuc in camino tribulatōis Iuuenis ille quem in pside tradiderat suum genus dictandi ꝛ propriam manū scribendi nequicie spū agitatus. epi stolam proprio sensu ingeniosq; dictauit. scriptamq; constantinopolim furtiue direxit. et in palatij loco vbi citius a ministris imperialibus inueniri posset iactari fecit. Erat-

q̄ talis epla. Dilectis amicis qui sunt in ꝓsida damascenus ioh. monachoꝝ minim⁹ salutem. Noueritis imperatoꝛē robur exercitus ad diuersa bella in natōes extremas missile. vehēq; regias ꝙ in finitimas bonilo vicinas remāsisse. Ipē ergo sapiēter estis securi venite. ꝙ victoriā vobis parati absq; mota viriliter obtinete. Inuēta est igit epla. ꝙ cōtā imperatoꝛē plecta. ꝑditio ab oībꝰ exclamatur. Et quis ꝓdītōnis hui⁹ esset actor inquirit. Forma litē. ingenii q̄ scribendi respicitur. ꝙ iobis esse impatoꝛi nūcia tur. Statim ioh. queritur. ꝙ cū iniuria multa ad imperatoꝛis ꝑsentiā ducitur. ipē mirante: vnde tā subito talis tumultus ꝙ tra se cōspiratio oriretur. Populꝰ vniuersus intoesq; cōcia in illum nō sacerdotē sed ꝑditoꝛē. non monachum sed apostatam proclamabat. ꝙ fanbundꝰ vir manus ab eius oculis continebat. Tunc impatoꝛ facto silentio suspirans ait. O nequissime ioh. beneficijs meis ingrate. Malū mihi ꝓ bono reddidisti. Sarabbaita pessime quātū in te est patrīā ꝑdidisti. mihi meisq; auferēs libertatem: in captiuitatē pessimā nos retrusisti. Ostensaq; illi epistola. respōdit ita. Vere vōe formam scribendi ac dictandi. genus meū hoc esse cognoui. Hꝰ testis est mihi deus ꝙ eius eam nō feci. Cuiꝰ omnes in eam ꝑtrepent. eo ꝙ veritatem occultare velle videretur: vndiq; proclamabant. vt absq; dilatione morte puniretur. Iudices facto consilio pari assensu dicunt ipm quia specialis amicus imperatoꝛis fuerat non debere occidi. sed manus que tātum facinus perpetrauerat abscidi. Quo facto de dolore vulneris ac diminutione corporis gratias deo egit. et ꝙ in eius honoꝛem amplius sacrificium offerre non posset paululꝰ per condolnit. Abscisa itaq; manus officio ꝑcussatoꝛis. missa imperatoꝛis ad testimonium tanti sceleris suspensa est ante monasterium ipius ioh. Ille mox ante imaginem specialis domine sue mancus adueniens. discooperto vulnere ꝙ ereſso brachio cum ea pie rigabatur inquiens. Heccine domina nostroꝝ sunt ꝓmia meritoꝝ. heccine tuoꝝ beatitudo seruoꝝ. Esto domina mi digne ꝓ meritis peccatoꝛem me flagellari voluisti: sed vt quid instrumentum officij tui permisisti penit⁹ abscidi; hoc quippe manus hymnoꝝ laudis tue. cantica sepius scribendo parabat. ꝙ deo patri sacratissimum corpus ꝙ sanguinem filij tui multotiēs in honoꝛe tuo ad omnium peccatoꝝ salutem offerebat. Cuncta talia sepius lamentādo peroꝛaret: contigit nocte quadam vt post hos lamentationem in lectulo sellus. nec dormiens nec vigilans ex toto paularet. Et ecce regina virginū affuit cuꝰ ingenti lumine. hilari facie: tali consolans eum affamine. Quid agis inquit puer meus fidelissime? Heu inquit dñe domina. Quid me interrogas? Quinimo interrogo te ego. Cum hec paterer vbi eras? Ecce ad meum immo ꝙ tuum dedecus in ecclesia pendet abscisa dilectuli tui manus. Attilla. Confortare inquit filius dño. manum tibi restaurare potest: qui totum hominē plasmauit ex nihilo. His dictis eo vidente illa ecclesiaꝝ petijt. delatāq; manū eius brachio cum mira benignitate restituit in momento Tunc ille gratias ineffabiles agens. reddita diei luce surgit fratribꝰ cōuocatis manū ostendit. eosq; secum ad magnalia dei glorificandum animauit. Mox solenniter inditus alta voce millam de beatissima virgine celebrauit. Imperatoꝛ audito miraculo pedes ad eum venit. et ose proposio manum illius deosculans post deilandem ꝙ gloriose virginis abbꝑo diligenter inquirit si quē alicubi cognosceret qui suum dictandi genus ac scribendi formam haberet. Quod ille quidem ei retulit. Et sic rei veritas inquisita diligentius innotuit. Hic ioh. damascenus edidit librum sententiarum. notabilem ꝙ valde scientificum. cuius dicta sepe allegantur a modernis doctoribus. Scripsit autem in greco. sed eugenius papa transferri fecit in latinum. Hic etiam Job. damas. dicitur cōpilasse hystoriā barlaam heremite ꝙ ioasaphat filij regis ad eum conuersi ad fidem per doctrinam eius. Que hystoria est valde moralis ꝙ vanota. ostendens vanitatem mundi. inducens ad contemptum seculi. Donens rationes probabiles fidei insinuans statum quietum ꝙ perfectum religionis. quā diffuse narrat vinc. spec. hystoꝝ. li. xvj. per multa capitula. Hic videt sapuisse berelim grecorum dicentiū spiritum procedere a patre nō a filio. quod berencum est ꝙ reprobatuꝝ. Tamē beatus tho. in suma dicit posse ipm excusari a vitio berelis. eo ꝙ adhuc non erat ab ecclia declaratum illud. s. spiritū sanctum procedere a patre ꝙ filio ꝙ contrarium. s. nō procedere a filio sed tm a patre vt grecitenent esse berencum.

Hui⁹ theodosij tem .§.v.

poe fuit illustris poeta claudianus. Qui gentilis extitit rome ꝑmansit. Duos libros metrico edidit. s. claudianum maiorem ꝙ minoꝝ. Cui⁹ pauci versus illi sunt. Heu q̄ decus inest vicijs amor. Multis delicta fuere nexus amicitie. Quid iuuat errores mersa iam puppe fateri. Si metuis. si plura cupis. si duceris ira seruitq; patere in q̄. Tolerabis iniqua: interius leges. Tunc omnia iure tenebis. cum poteris rex esse tui. Proclivior visus in peiora datur suadet licentia lapsum. Jam non ad culmina rerum inuisos creuisse queroꝝ. Collantur in altum vt lapsu grauiore ruant. Tu consule cunctis non tibi nec tua te moueant sed publica vota. Ne cunctos pariter crimine damnes. Componitur orbis regis ad exemplum. nec sic inflectere sensus. Humanos edicta valent vt vita regentis. Luxurieo produlce malum. que tradita semper corpora arbitrijs hebetat caligine sensus. Mobile mutatur semper cum principe vulgus. Inquinat egregios adiuncta superbia mores. Nō tibi quod libeat. sed quod feciſſe decebit occurrat. mentem vomitet respectus honesti. Deq; proximus ille est. quem ratio non ira monet. Quales collegit fallacis dextra parentis. Hanc peius nati dextra refundit opes. Pius est fernalle querirum q̄ quisse nouū

Idem in minoꝝ. Omnia mors equatu damnatura nocentes. Tu requiem datura pijs. disiuncta bonesti. luxus ꝙ humanas obruat copia mentis.

Eo tempoꝛe alius .§.vi.

poeta claruit qui dictus est prudentius. ꝙ libꝝ ꝓpsuit de cōflictu vicioꝝ ꝙ virtutū. Cui⁹ pauci versus hic ponūtur. Prima petit cāpū dubia fab sorte duelli. Pugnatura fides agresti turbida cultu. Prouocat insani frangēdi pectula belli. Ecce modestia grauis stabat patia vultu. Per medias ignota acies vanosq; tumultus. Spectabat defixa oculos ꝙ lenta manebat. Humilitas incendit gressus mediocriter otaq; parce erigit. Et moderat gaudia vultu. Desine grande loqui. Frangit deus omne superbum. Magna cadunt. Inflata crepant. tumefacta premuntur. Discite supercilium deponere. discite cauere. scandunt celsa homines. trahuntur ad ima feroces. Fertur auaricia gremio precincta capaci. Quicquid luxus edax preciosꝝ liquerat vnca. corripuisse manu. Nec sufficit amplos impleuisse sinus. Juuat insarcire crumenis turpe lucrū. Omne hominum rapit illa genus. Non est violentius vllum terrarum vicium. Sūma quies nil velle supra q̄ postulat vsus. Debitus vt simplex alimonia vestis ꝙ vna. Infirmos tegat ac recreat mediocriter artus. Expletumq; modum nature non trahat vltra. Quod sapimus cōiungat amor quod viuimus vno cōspiret studio. nil dissociabile simus est. Par plenum virtutis opus par suma labozꝝ. finis Par belli exacti precium. preciumq; periclī. Nil placitū sine pace deo. nec munus ad aram. Meritoꝝ clausula pax est. Non inflata tumet. non inuidet ennia facti. Omnia perpetitur patiens. atq; omnia credit. Nunq̄ lesa tumet. cuncta offensacula donat. Occasum lucis venia precurrere gestit. hec ille.

Sub predictis au .§.vii.

tem pōtificibus ꝛ imp atoribꝰ insurrexerāt plures hereses que ab ecclesia reptobate sunt. ꝛ ad nihilū demū redacte: a pfatis doctoribꝰ cōfutate. Vñ habēte theodosio imperatore ꝛ annuēte damaso papa. sancta synodus vniuersalis cōstantinopolim cōgregata ē centū. s. quinquagīta patrū. Que synodus macedonii neganē spiritūsancti deꝰ esse condēnans: cōsubstantialē patri ꝛ filio spiritūsanctū esse docuit. vñs symboli formā quā tota latinoſa ꝛ grecorum cōfessio in ecclesia. ad missas solēniꝰ dicꝰ decātat. Ibi etiā decretū est. vt epūs cōstantinopolitan⁹ tāq̄ none rome epūs post romanū pontificē habeat primatum. vt patet. xxi. Renouātes. hec Vnc. spe histo. li. xvi.

Priscillianus quoq̄ circa illa tēpora in hyspania episcopus cōdens hereſim sui nominis ecclesiā perturbat. hic personas sancte trinitatis cōfundebat. eundem esse dicēs patrem qui ꝛ filium. ꝛ qui spiritumsanctum. quod pertinet ad heresim sabellianoꝝ. Sed alios errores habebat. Carniem enim escas pro immundis tenebat. Cōiuges viros a nolentib⁹ feminis sepabat ꝛ coniunctos. Opicia omiscarnis nō deo vero ꝛ bono ſ; angelis malis assignabat. Animas eiusdē nature ꝛ substantie esse dicebat cuius ē deus. ꝛ eas ad agonē quendā spontaneam. non tamen in tertis exercendā per septem celos. ꝛ per quosdam principatus gradatim descēdere. ꝛ in malignum principē incurrere. a quo mundum istum factū esse dicebat. atq̄s ab hoc principe per diuersa carnis corpora seminari. Homines vero fatalibus stellis colligatos. Corpuſq̄s nostrus fm. xri. figura celi cōpositum esse dicebat: conſistens aretem in capite. Humerū in cervice. Geminū in humeris. Cancrum in pectore. Leonem in manibus. Virginem in vētre. Libras in umbilico. Scorpionem in coxis. Sagittariū in femiſ. Aquariū i vesica. Capricornū in tibijs. Pisces in plātis. Super his audiēdus in cōciliꝰ epiſcoporū romā petijt. Ibiq̄s a sanctis damaso ꝛ ambrosio repudiatus. In gallijs quoq̄s a sancto martio ꝛ aliis epīs in synodo burdegalēſi hereticus iudicatus. Vbi vero se damnandum intellexit: matimā imperatorem appellat. A quo auditus et epatu pulsus ꝛenens ab eodē pfecto permittē cū multis sequacib⁹ suis. edicēte imperatore vt hui⁹ secte complices in hyspania peninerentur. Ytachius ꝛ vrsatius epīs accusatores priscilliani cōione ecclesie putant ab epīs nephas esse damnari. causāq̄s mōi hominē epōrū accusationē necari. marīo imperatore ꝛ aliquādo epīs ytachiū ꝛ vrsatiū defendētib⁹. Et hac de cā sanct⁹ martin⁹ a maximo imperatore molestabat. q̄ nolebat cōicare ytachiānis. Vix tamē obtinuit vt priscillianiste nō occiderent. Hec vnc. vbi supra. De reprobatione hui⁹ heresis habet. xxiij. q. iij. c. penul.

Tempore autez .§.viii.

Inno. pape primi vt ait sigilbert⁹. imp anniꝰ honorio ꝛ arcbadio i britania pelagi⁹ ecclesiā xpi execrabili doctrina maculare nititur. dicēs hominē sine gratia dei salvari posse. Vnūquēq̄s suis meritis ꝛ pria volūtate ad iusticiā regi. Infantes sine peccato originali nasci. Et tas insontes q̄ insons fuit adā ante p̄uaricationē. Hec iō baptizādos esse vt a peccato soluant: sed vt p adoptionem in regnū dei admittant. esse tū eis extra regnū deī eternā ꝛ beatā vitā. Adā solū suo peccato lesum esse. Eiq̄ mortuus esse. nō ex culpe meritoſed ex cōditiōe nature q̄ mortua⁹ erat etiā si nō peccasset. Dicebat etiā irritas esse oratiōes que fiūt ab ecclesia sine p̄ infidelib⁹ sine p̄ fidelib⁹. Hunc ergo ꝛ celestinū ꝛ iulianū cōplices eius Inno. papa damnauit. Hiero. quoq̄ ꝛ augn. pmarie eos vt fidei hostes armis veritatis impugnabāt. vnde de cōse. d. iij. ca. placuit ꝛ iij. sequē. ꝛ er ꝛcilio milenitano cuiusterfuit Aug. multa capitula habent cōtra hos errores. Quietales etiam graviter etagitat mota de deo questio. Vtrus deꝰ sit corpus: ꝛ humanū stema habeat. An sit incorpor⁹ et ab humano stemate alienus oīno. Simplicioribꝰ etiā be remitis deū corporeū ꝛ sub humano stemate esse asserentibus. quia scriptura sacra narrat de oculis. facie. manibus ꝛ pedibꝰ dei. Alij melius ꝛ vere sentiētes hoc negant. Et quod in cortice ponit scriptura de membris dei sm veriā sensum exponūt spiritualiter. Puta oculum dei ei⁹ intuitū ꝛ noticiā. Manus ei⁹ opatio ei⁹ ꝛ hmōi. Unde ab ecclesia fuit illud. p hereſi determinatū. s. credere deū habere mēbra corporea. vt patet. xxiij. q. iij. ca. penul. Sub bonotio etiā imperatore. vt ait idē sigilbert⁹ heresis predestinatoꝝ cepit serpere. Hi ideo predestinati appellant. q: de divina gratia ꝛ predestinatiōe disputantes asserebāt q̄ nec pie viuētibus prosit bonoꝝ operū labor si a deo ad mortē p̄destinati fuerint. Nec impijs obsit q̄ impune viuāt si a deo predestinati fuerint ad vitā. Que assertio periculosissima ꝛ bonos a bonis amouebat: ꝛ malos ad mala prouocabat. Hec hereſis ex libris aug. male intellectis initū habuit ꝛ dicitur. Nec hoc imputandū est augustino ad culpam: sicut nec vñs deo auctori sacre scripture. vnde hereticī peruerse intelligētes trahere occasiones suoꝝ errorum. Nihil est enī in vsu hominū bonū ꝛ licitū. vnde nō possit pernicies irrogari. xxiij. q. v. de occidendis. s. abutendo ei. Ipsi ergo imputanda est culpa qui abutitur: non ei qui rem bonam dedit.

Clarus habetur et .§.ix.

illo tempore sulpitius severus in aquitania apud vrbem tolosaꝫ genere ꝛ literatura nobilis. paupertate ꝛ humilitatis amore cōspicuus. Carus etiaꝫ viris sanctis martino ꝛ paulino vt ait belynādus. Scripsitq̄s nō cōtēnenda opuscula. Epistolas ad amicū dei ꝛ contemptū mūdi exhortatorias sorori sue multas. Et ad paulinū supra dictum duas. Aliasq̄s ad alios. Sed quia aliquib⁹ familiaris necessitas inserta est non vigeruntur. ꝛ cronicam ꝛ vitā beati martini. Et collationē postmodum ꝛ gallis mediante ꝛ iudice habitā. Hic in senectute sua a pelagianis decepꝰ ꝛ agnoscēs loquacitatis culpā. silentiū vsq̄ ad mortem tenuit. vt peccatū quod loquēdo cōtraxerat: tacendo penitēs emēdaret. De p̄dicta autē collatiōe habita galli ꝛ posthumiani infrascripta excerpsit. Vincē. i spe. hist. lib. xix.

Cū pspero curso inēt seuer⁹. quendam⁹ alexandrius ibi feda inter epos ꝛ monachos certamia gerebant. ex occasione: vel cū quia cōgregati in vnū sepi⁹ sacerdotes frequētibus decreuisse synodis videbant. ne quis ouganis libros legeret vel haberet qui tractatoꝝ scripturarū sacrarū peritissim⁹ habebat. Sed epi quedā in libris ipsius inanissimos scripta memorabāt. que assertores ei⁹ defendere nō ausi: ab hereticis poti⁹ ea fraudulēter inserta dicebant. ꝛ iō nō ꝓpter illa etiā reliqua esse damnāda. Aduersum hec epi obstinati⁹ renitētes. p̄testate cogebāt etiam recta vniuersa cū pranio ꝛ ipo auctore damnare. Et quia satis supq̄ sufficerēt libri q̄s ecclesia recepisset. respondā permitus esse lectionē. que plus esset nocitura insipientibus q̄ sapientibus profutura. Mihi autem ex illis libris quedā curiosius indagāti. admodū multa placuerunt. Sed etiā multa repehēdi in quibus illū prava sensisse dubium nō est. que defensores illius falsata contendunt. Ego miror eundē virū q̄ hominē tā diuersum a se esse potuisse. quia vt in ea parte qua probat. neminē post apostolos habebat equalē. In ea vero que iure repehēdūtur. nemo deformius doceat errasse. Cuius hec atq̄ alia illiusmodi ab episcopis p̄dēnata. et studiosa partū ostra sedulo ē. Que cum repetiti sacerdotum auctoritate non posset. seuo exemplo ad regēdā ecclesie disciplinā. p̄fect⁹ assumit. Cui⁹ tertiore vsq̄ fres ac p diuersas oras mōachi sūt sugati. ita vt ꝓfatis edictis inulla sede ꝓsistē tinerēt. Illo me admodū pmonebat. q̄ beato. vir marie catholic⁹ ꝛ sacre

legis peritissimus origenē se cetus primo tempore putabatur, qui nunc ides precipue vel omnia illius scripta dānaret. Nec vero autor sum de quoq; temere iudicare. Prestantissimi tamē ⁊ doctissimi viri ferebant in hoc certamine dissidere. Sic tamē sine illud error est vt ego sentiosiue hereticus vt putat: repulsi nō potuit animis aduersionibus sacerdotum. Sed nequaq; tamlate se potuisset diffundere mali contentione creuisset. Iste sinodi ergo turbatione cū vrbi alexandrie fluctuabat. Me quidem episcopus illius ciuitatis benigne admodū ⁊ melioq; putabā excepit: ⁊ secum tenere tentabat. Sz nō fuit animus ibi consistere vbi recens fraterne cladis fomentabat inuidia. Igitur inde vigressus bethleem oppidū petij quod a hierosolimis sex miliarijs elongatur. Alexandria autem ⁊ vsq; mansionibus abest. Ecclesiam loci illius Hiero. regit. Nāz grecia est episcopus qui hieroslimā tenet. Hic vir preter fidei meritū doctoq; virtutū nō solum latinis atq; grecis sed hebreis etiam literis ita est instructus: vt se illi in omni scientia nemo audeat comparare. Marot autem si non vobis per multa que scripsit opera compertus est. cum per totum orbem legatur. Nobis quoq; gallus nimiū compertus est. Nam ante hoc quinquennium quendā illius libellum legi in quo tota nostrorum natio monachoꝝ vexatur ⁊ carpitur ab eo vehementissime. vnde interdū belgicus noster valde irasci solet. q̄ dixerat nos vsq; ad vomitum latiari. Ego autē inq; gallos. illi viro ignosco. atq; ita sentio de orientalibus patribus illū monachis q̄ de occidētalibus disputasse. Nam ecclesiastice inq; galle defendis gentez tuam. Sed queso te liber iste. nunquid hoc solū vicium damnat in monachis: imo vero inquit nihil penitus omisit quod non carperet lacerret exponeret precipue auaritiā nec minus vanitatē insectatus ē. Multa de superbia. nō pauca de supstitione vel seruit. Vere fatebor placuisse mihi videtur vtcq; multorū. Ceterū de familiaritando virginū ⁊ monachoꝝ atq; clericoꝝ q̄ vera q̄ falsa disputauit. vñ a quibusdā quos nominare nolo dicit nō amari. Ego inquit postumianus vt dicere instituerā apud hieronimū sex milibus sui cuiusq; aduersus malos pugna pponitq; certamē constituit odia profitetur. Oderūt eū heretici. quia eos impugnare non desinit. Oderunt ⁊ clerici quia vicia eoꝝ insectat ⁊ crimina. Sz plane boni oēs admirant ⁊ colūt. Nā q̄ eū hereticū esse arbitrant insanū vere. dicerem catholica hoīs scientia sana doctrina ē. Nō die nō nocte requiescit. Aut legit semp aliquid aut scribit. Nō nisi mihi fuisset alo sirum atq; promissum. teo teste. profitā beremum adire: vel exigui temporis puncto a tanto viro discedere nolluissem. Hinc ergo traditis omnibus meis omniq; familia que me cōtra voluntatē meā secuta fuerat. tenebat impiorum. liber regressus sum alexandriā visitatis fratrib⁹ ad superiorē thebaidā. i. egypti ad extrema contēdi. ibi ei valle patētes solitudines beremi ferebant haberi monachoꝝ.

Narrat exinde de .§.r.

plurib⁹ mirabilibus. que vidit vel audiuit discurrendo p beremū. vbi in aliquib⁹ monasteriis centenissimul cōuiuebāt sub vno abbate. Et de quodā paruulo. rē. annoq; misso ab abbate ad deferendū panes cuidā solitario. cui in via obuiāt aspidū mire magnitudinis manibꝰ suis sine timore aliq̄ puer aspidē cepit. ⁊ inuolutū pallio suo duxit ad monasteriū: ⁊ cōtra fratribꝰ in terrā deposuit. Cū autē infantis fidē fratres collaudarēt. abbas ad tenendū eū in humilitate. de hoc quasi de excessu vicij verberari acriter fecit. De quodā alio solitario qui in presentia eoꝝ colligebat dactilos de palma. ⁊ ō eius manu leo magn⁹ cibū ipsum vt domestico animal sumebat. De alio cui inpa assabat cenanti. venienti hora qua ille cenabat. ⁊ cibo sumpto de manu eius post cenam. ⁊ cum lambenti postea recedebat. De alio autē quē loquente cum duob⁹ qui ad eum causa visitationis accesserant leena mire magnitudinis venit. que aduolata pedibus eius quasi cum fletu eius auxiliū deposcebat. Quod intelligēs vir deilla surrexit. secutusq; est leenā que duxit eū ad speluncā suam. vbi adultos quinq; catulos cecos natos alebat quos ante anachoritā posuit. ⁊ ipse lumen eis restituit. Non ingrata fera sinestris. post paucos dies leena quasi p munere impensi beneficij pellem bestie attulit ad pedes⁹.

Iē de alio sancto viro ad quē cum accessisset quidam ad seruendū deo sub disciplina eius. ⁊ ille sibi diceret q̄ sufferre non posset austeritatē ⁊ mandata sua: perseverātem in petitione sua ⁊ se ad omnia imperata offerentē etiam in igniem intrare fascepit ille eum subito tali experientia temptans. Nam in clibanū qui de prope incēsus erat. iubet ingredi. Qui sine mora parens in medium ignes se iniecit. nil ibi dolotis passus sed illesus exiuit. Idē ab bas alteri religiosam conuersationem aco pidi cantanti ad eum venienti. mandauit vt quandam virgam aridaz quā in conspectu eius fixit in terram quotidie aqua perfunderet quam a nilo flumine per duo miliaria distante a loco hauriebat. Et cum per biennium in hoc opere laborasset vt mum floruit lignum illud aridum. quod ⁊ virentib⁹ foliis refert se vidisse. Refert ipse Severus in eodem libro. q̄ quidam sanctus in fugandoꝝ demonum incredibili potestate preditus. non solum presens. nec verbo tm̄ sed absens quoq; interdum cilicij sui fimbrijs aut epistolis missis corpora obsessa curabat. Et dum miro mō frequentaretur a populis ex toto ad eum orbe venientibus. insuper a prefectis ⁊ cominibus ⁊ diuersarum potestatū iudicibus qui vt ex virtute bonoꝝ ita ex bonore vanitas cepit ei obrepere. Quod vbi primum ille sentire potuit. in se grassari eā multisq; discutere conatus est. sed repelli penitus vel tacita conscientia vanitas perseuerante virtute non potuit. Vbiq; nomen eius demones fatebant'. excludere a se confitentium ad se populos non valebat. Virus interim latens serpebat in pectore: ⁊ seipsum oculis cogitationibus vanitatis purgare nō poterat. Lotus igitur precibus conuersus ad deū. fertur orasse vt p missa ipse mentibus quinq; diaboli potestate: similis bis fieret quos ipse curauerat. Quid multis moror? Ille potens ille signis atq; virtutibus toto orbe vulgat⁹. Ille ad cuius fores sume illius seculi praestrauerant potestates. correptus a demone in vinculis est detentus. omnia illa que energumini solent ferre perpessus. Quinto demum mense purgatus est. non tm̄ a demone: sed quod illi erat vilius atq; optacius vanitate. Et infra ibidem dirigens ad beati Martini opera ait. Equidem postumianus ait. Cum te iam dudum de virtutibus sanctorum intentus audirem. ad Martinum meum cogitationib⁹ recurrebam. Merito preripiens omnia illa que singuli diuersa fecissent: per vnum illum facile completa. Nam cū excelsa retulens. quod mihi dicere licerat pace sanctorum nihil ate penitus audiui in quo Martinus esset inferior. Illi enim ab omni impedimento liberi. celo tm̄z angelis testibus plane ad mirabilia docetur operari. Ille in medio cetu ⁊ conuersatione populoꝝ inter clericos diffidentes. inter eos seuientes. cū se quotidianis scādalis bincinde feriretur. inexpugnabili tamē animus omnia virtute fundatus sterit. ⁊ tanta opatus est: quanta nec illi quos in beremo esse vel fuisse ferūt. certā si illi pania fecissent. Nā pugnauit ille in loco in equo. ⁊ in seculo conuersatus ⁊ tamen victor euasit. Illi autem ex equo loco autem de superiore certarūt. ⁊ in beremo. Sz ⁊ cū pelara aliorum retulerūt. a nemine retulisti mortuū suscitatū. In quo vñ vtiq; tenemur esse confiteri Martino neminem cōferendum. Hic quoq; sepi⁹ impauit incēdia. Ferinas bellaq; victa

succubuit. Rabiem ferarum ꝛ serpētium venena compescuit. A demonibus obsessos liberauit. Cum ipso angeli quotidie loquebantur. Aduersus autem vanitatem ꝛ iactantiam ita inuictum spiritum gessit. vt illa vicia fortuna nemo contempserit. Ego igitur semper egypti predicabo monachos. laudabo anachoritas. Mirabor. heremitas. Martinum tamen semper excipiā. Non illi ego quēq; audebo monachorum: certe non episcoporum comparare quēpiā. Hoc egyptus fatetur. hoc syria. hoc ethyops compert. hoc indus audiuit. hoc partbus. ꝛ ipsi nouerunt. nec ignorat armenia. Postreo dicere quod nuper audiui. Infelicem dixisse nescio quem. tem libro illo tuo de Martino plura mentitum. Non est hominis vox illa sed dyaboli. Nec Martino in hac parte detrahitur: sed fidei euangelij derogatur. Sed infelices degeneres somnolenti que ipsi facere non possunt: facta ab alijs erubescunt. Quia igitur gesta huius sancti quem pmatime veneratur ecclesia ꝛ populi sollēnizāt sunt satis vulgata. hic notata abscisa abuntur. Que diffuse ꝛ iaculento sermone scripsit sulpitius. de quo supra imediate descriptit.

Capitulus xj.

Martinus pauper et

modicus celum diues ingreditur hymnis celestibus honotatur. canit de eo sacrosancta mater ecclesia. Pauper quidem fuit spiritu id est humilis tempotalicet spontanea voluntate. Pauper id est paruꝫ habens de vicioum prauitate. etiam adolescens ꝛ miles cultens. Modicus fuit in sui repatzatione et humilitate. Modicus in cibi ꝛ potus ꝛ vestitus parcitate. Celum diues ingreditur diues vicy meritorum ꝛ virtutum. aperta te. Diues miraculoū in omni genere copiositate. Hymnis celestibus honotatur. ab angelis in gloria. Ab ecclesijs mundi in multiplici celebratate. Et hec omnia patebunt ex hystoria eius. Martinus igitur sabaudie pannionum oppido oriundus. sed in ytalia tycinj id est papie natus. cum patre suo tribuno militum sub constantio ꝛ postea sub iuliano imperatore militauit. Non tamen spōte. quia ab infantia diuinitus inspiratus. cum esset annorum. xj. inuitis parentibus ad ecclesiam confugit. ꝛ cathecuminum fieri postulauit. ꝛ extunc beremuꝫ concupuit. Feciscq; votis satis nili carnis infirmitas obstitisset. Dū cum cesares decreuissent vt veteranorum filij pro patribus militarent. Martinus cum esset annorum. xv. ad militandum pro patre virgetur licet inuitus. Qui martinus vno tm̄ seruo contentus. ei sepius seruienti ministrabat: ꝛ calciamenta sepius detrahebat atq; tergebat. Quodam hyemali tempore per portam ambianensis ciuitatis p transiens pauperem quendam obuium habuit. Qui cuꝫ a nullo elemosynam accepisset. martinus hunc sibi seruatum intelligens. arrepto ense clamidē que sibi sola supererat alia in elemosynas largitus diuidit. Partēq; pauperi tribuens reliqua rursus induit. Sequēti nocte cbristum clamidis sue parte vestitum vidit. ipsumq; ad circūstantes angelos festiue dicentē. Martinus adhuc catbecuminus hac me veste contexit. Inde vir sanctus non in gloriam elatus. sed dei bonitatem agnoscens cuꝫ esset annorum. xviij. baptizari se fecit: ꝛ ad instantiam tribum sui qui tempore sui tribunatus expleto se seculo renunciaturum promiserat adhuc per biennū militauit. liber tamen ab his vicijs quibus solet illud hominum genus implicari. vnde rebus pauper. quia nihil sibi preter victum de stipendio referuans. sed pauperibus erogans. ꝛ de crastino non cogitabat. Pauper a vicijs postmodum a quibus p baptismū fuerat totaliter denudatus. Interea barbaris intra gallias irruētibus. Julianus cesar donatiū cepit militibus erogare. i. stipendia. Ad martinū aūt venēdo nolēs militare deinceps illud accipere recusauit cesari dicēs. christi miles ego sum: pugnare mihi nō licet. Indignatus cesar dixit ei. q nō religionis causa: sed timore imminentis belli militā recusaret. Cui martinus respondit. Si hoc ignauie nō fidei ascribis. crastina die ante aciem inermis stabo: ꝛ in nomine christi crucis signo non clipeo protectus aut galea hostiū cuneos penetrabo secur. Cui illudiri ergo eū iubet cesar vt dictis facta p̄sequat. Sq; die sequēti hostes legationē de pace miserūt. se quaq; omnia dantes. vnde nulli dubiū talē victoriā sancti meritis sine sanguine datā. Relicta autē militia ad sanctū hylariū pictauēsem episcopū pregit. se eius discipline subijciens. Qui eius feruore attendens vt eū sibi arctius implicaret in dyaconū ipsum voluit ordinare. quod ille modicus ex humilitate acceptare minime acquieuit: sed lectore tatus ordinem non renuit. Nō multo post in somnis admonitus a domino. vt parentes suos adhuc gentilitate detētos visitaret: licētia a sancto hylario obtēta. quē cū lacrimis retinauit ad se redire iter arripuit: penūcians se aduersa multa passurū. Inter alpes ergo iter agēs incidit i latrones. Lunq; vnus eorū securim in caput eius vibrasset. ictū ferentis sustinuit alter. s. retinens manū illius. Vinctis aūt post tergū manibus vni eorū custodiēdus tradit. Ille circūstanti autē latroni ait timuisset. Respōdit se nūq; ita fuisse securū. vtpote quia sciret misericordiā dei maxime in temptationibus affuturā. Incipiēs latroni predicauit ꝛ ad fidē cōuertit. Qui ad viam eū reducens. orationibus eius se cōmendans diuulit. Postmodū laudabilē vitam latronē illum tenere visus ē. Cum aūt mediolanū Martinus peruenisset. dyabolus ei in humana specie apparens quo pgeret requisiuit. Cui cū rndisset: se quo eū dñs vocaret tendere. Ille ait. Quocūq; iens dyabol⁹ tibi aduersabit. Et martin⁹ ad eum. Dominus mihi adiutor: nō timebo quid faciat mihi homo. i. dyabolus. qui statim vt fumus euanuit. Papiā demū aduenies ꝛ parentes visitans. matrē ad fidē cōuertit. Pater vero in errore pmansit. Cū aūt heresis arriana q̄ ōbē pullularet. ꝛ ille pene sol⁹ ibi obsisteret. publice cessus ꝛ de ciuitate eiect⁹ mediolanum petijt: monasterium sibi statuens ibi. sed inde ab arrianis depulsus ad insulam gallinariā secessit cū solo quodam magnarū virtutuꝫ presbytero. Ibiq; manens helleborū venenatum ignotās inter ceteras herbas comedit. Et cuius esu vicinā sibi mortē intelligēs. virtute otationis omnē dolorē ꝛ periculū effugauit. Audiēs postea beatū hylariū ab exilio pictauis redire. obuiā ei p̄fectus. cū iam preterisset pictauis: martinus accessit ꝛ intra ciuitatē illā monasteriū sibi p̄struxit: multa miracla faciēs.

Episcopo autē turo- .§.i.

nēsis ciuitatis in gallia de hac luce subtracto. cōuenitibus vicinis epis clero ꝛ populo turonēli ad p̄uidendū ibidē de futuro antistite. cōuenerūt pene cēs an martinū. Sed scientes eū qa modicus. i. humilis valde. de monasterio suo ad hoc nō posse abstrahere. vn⁹ eoꝝ sapiēti visus cōsilio simulauit vxorē suā grauiter infirmari. pergensq; ad monasteriū instāter rogauit martinū cū lacrimis: vt eū visitare dignaret. p salute aie sue. Vir sanct⁹ cōpassiōe demotus. quasi ignotās insidias egressus de mōasterio. cū sociis ref̄ appropiquante ad ciuitatē. turbe q̄ploꝝ q̄ latebāt circūdederūt eum suū vocitātes. ꝛ volēte p humilitate fugere talē dignitatē detinuerūt. in ciuitatē ꝛ ecclesiā cuꝫ magna gloria ꝛ gaudio introducētes vt consecraret epm. Et cū quidā plani ꝛ dicerēt eo q̄ deformis esset habitu ꝛ vultu despectabil ꝛ modic⁹. ꝛ papae vn⁹ dix⁹ defectus lectoris audiri decreuit: surrexit quidā ex clericis ad suppletū defectū ꝛ apto psalterio q̄s prio occurrit audientibus electis p legit. Erat aūt ver. ille. Ex ore infantū ꝛ lactentiū perfecisti laudē. i. martino. et pertinēte simplicitā eōdistis laudem perfectā. ꝓpter inimicos tuos qui hunc continebat: vt destruas inimicum ꝛ defensorem. ad literam. ad confundendum illum qui vocabatur defensor magis ceteris re-

sistens tali laudi ⁊ nominationi mart. Et sic notatus ⁊ de fensor ab omnib⁹ confutatus. Electus autē dei pontifex in sua solita modicitate humilitatis ⁊ austeritatis permanebat assiduus. vnde ⁊ in secretario residens nunq̄ cathedra vsus est. Nam in ecclesia nemo vnq̄ illum sedere aspexit. Sedebat autem in cella laticana quam triclinium vocant. Leptosum insuper cunctis horribile panniis obuiam habens ipsum osculat⁹ est atq; benedixit: statiq; mundatus est. Et cum tumultum populi vinetis de causis ad eum accedentē ferre non posset. quieti cōtemplationis affuetus extra vrbē duobus fere miliarib⁹ monasterium construxit habitaculis humillimis ⁊ accessu difficile. vbi xxx. discipulis cōgregatis heremitice cōuersationis in maxima austeritate degebant. Vinum bibere omnino nouerat nisi infirmitas coegisset. Mollis habitus ibi pro crimine habebat⁹. Exercitiū corporale extra scripture autem cui inniotes vacabant non nouerant: sed oratio ni tiū ⁊ lectioni vacabant. Plures ex illis episcopi creati sunt. Cū vero in quodam loco pro martyre quidaz coleretur a populo. Martinus nil certi inuento de nomine eius vel conuersatione: a tali veneratione abstinuit. nec colendo superstitionem augmentum prestaret: ⁊ prohibendo sine clara noticia deuotionē populi auferret. Demuz accessit ad locum orationem faciens super sepulchū. rogans vt sibi notum fieret quid illud existeret. Conuersus ad lenam. vidit astare sibi vmbrā nigerrimam. Adiurat⁹ a martino vt quis esset ⁊ cuius meriti ediceret. Respondit se fuisse latronem. ⁊ ob scelera sua ibi percussum: nihilq; societatis cum martyribus habere. Et ex tunc Martinus altare illud removeri fecit. ⁊ veneratione loci inhibere infirmata fallacia. Cum autem in quadam festinitate de monasterio ad ecclesiā celebraturus accederet. pauper quidā nudus obuius fuit. Aspiciens Martin⁹ archidyacono suo precepit vt algentem vestiret. Sed cum facere archidyaconus distulisset. martinus demū secretariū ingressus ecclesie: solus pauperē illū adhuc nudus se illi ostendit. Et cum solus esset ex more suo orationi vacans. tunicam suam clam extens pauperi dedit: statimq; abire mādauit. Accedit ad eum archidyaconus sollicitans vt ad ministeria peragenda procederet. Ille de se loquens ait. se huiusmodi agere non posse nisi pauper vestem accipiat. Archidyaconus non intelligens quia cum capa desuper tectus esset. ipsum interius sine tunica non videbat. Pauperem non adesse causatur. At ille vestis mihi afferatur: pauper nō dereit vestiend⁹. Compulsus archidyaconus ad forum vadit ⁊ vnam tunicam bigericam vilem ⁊ bonam quinq; argenteis emens: ante pedes Martini proiecit. Tunc ille exclusis omnibus capa exutus illaz vestem se induit. ⁊ postea albam nec videatur tunica q̄sito accepit. Sic ergo pontificalibus indutus missam celebraturus ad altare procedit: pauper ⁊ modicus humilitate. Dum autem sacramenta offerret pro populo. globus ignens apparuit super caput eius visus a multis. Exeunte autem sacramentum cum manice albe defluerent. sicq; brachia eius nuda apparerent. quia tunica illa empta vix ad cubitos attingebat. fertur a quibusdam angelos subito mānicis aureis ⁊ gēmatis brachia nuda coopuisse.

Eius ingressus est .§.ii.

Vines virtutum ⁊ meritorum vbertate. De quibus dicitur Grego. ait. Si vere vultis esse cupitores veras diuitias amare solicet virtutes. Quid vitios patientia puritate. iustitia. charitate. fide. ⁊ alijs. quibus ipse claruit. Adeo patiens fuit vt cum esset sumus sacerdos. impune a clericis sepe lacebatur: nec a suo eos propter humilitatem charitate pellebat. Nemo illum iratuz vidit nemo merentem: nemo ridentem. Ipse archidyaconus eius delirū aliquando esse dicebat. nec tamen contra eum commouebatur. Cum quadam vice Martinus in veste bispida nigro ⁊ pendulo pallio circūtectus asino sedens profisceretur. socijs remotis sequentibus eum equis ecōtra venientibus ante eum pauefactis. sessores milites ei imputantes in terram saltu precipiti se dederunt: ⁊ Martinuz arripientes grauiter verberauerunt. Ille vero manus pugnantibus terga prebebat. Et quo magis illi furebant. eo q̄ ille quasi non sentiens verbera alioū cōtinere videretur. Post hec equos ascendentibus ad iter suum prosequendum. penitus animalia illa ita humo fixa manebant vt quātūcūq; flagellata vt sara firma manerēt. quousq; illi compācti. hoc asinbētes minime illi exhibite et verbenbus: reuersi sunt ad virum dei veniam postulātes de sacrilegio in eum commisso. Quod ille libere concessit. ⁊ hac via eis data abeundi concito gradu equi eorum processerunt. Supernenere socij ⁊ cum in terra iacentem et percussionibus inuenerunt gratias deo agentem. Tante puritatis ⁊ assiduitatis in orando extitit. vt quasi nūq̄ ab oratione cessaret. Nam vt fabris seruntis moris ē qui inter opera pro quodaz laboris leuamine incudem fenunt: ita ⁊ Martinus dū aliud ageret semp orabat. Propter magnam eius puritatem angeli ⁊ sancti eum frequēter visitabant. vnde cū quadam vice in cella martinus sol⁹ oraret. ⁊ seuerus ⁊ gall⁹ discipuli eius q̄ hec de eo scripserūt. accedentes pre foribus expectarent. subito mirabili concussi boatoe plures colloquentes audierunt. de quo cuz postmodum ab eo quesissent. Respondit ille. dicam vobis. sed vos quesō nulli dicatis. Agnes teda ⁊ Maria ad me venerunt. nec tñ illa die. sed se ab eis visitari sepi⁹ cōfessus est: ⁊ Petrum ⁊ Paulum sepius a se videri. Nec mirum. quia si mundi corde deum videbunt: multoma gis sanctos eius. Dines in iustica fuit non respiciens personam hominum. Nam in comuisio a martino imperatore instanter rogatus se reperiens cū capellano suo. cū et cratera sibi oblata a ministro bibisset. ⁊ imperator maximus expectaret cū magna deuotione postea de manu eius craterā accipere ad bibendum: non ipi sed sacerdoti socio suo obtulit. vicens post se nullum dignioren. vt supra in precedenti titulo habitū est. Sed altera vice cū valentiniani imperatorē pro quadā iusta petitione adisset. ⁊ imperator sibi pluries audienniaz denegasset. clausi ei portas mandāto ministris. quia illud quod intendebat martin⁹ concedere nolebat. Demū martin⁹ pro eo instātie orationis se dedit p ebdomadā in cinere ⁊ cilicio ieiunans. Exinde angelo sibi apparente vt ad imperatorē intraret monente. pergens ad palatium portis omnib⁹ patentibus visq; ad ipsum impatorem puenit. Quem cum imperator vidisset. ⁊ q̄ fuisset admissus iratus ei assurgere noluit quousq; ignis regiā cellā inuasit ⁊ vestes imperatoris ex pte posteriori incēdere cepit. Et q̄ miraculo imperator etsi irat⁹. martino virtutē diuinā sensisse cōfessus ē. Unde assurgēs multisq; eum complexus. cui q̄ antēq; peteret optata concessit. Multaq; ei munera obtulit: que tamē vir dei minime accepit. Dines in fide ⁊ charitate p̄marime fuit. Per ipsam enim charitatē inquit aug. pauq; est dines. Tante compassionis fuit. vt omnes peccatores penitētes sinu misericordie reciret. Et cū dyabolus aliquā de eo cōqueretur. cur lapsos i peccata rursus ad pnām recipet. Rādit martin⁹. Situpe miserabilis ab hoīm infestatiōe desisteres. ⁊ factorū tuoz te poniteret: cōsilius i dño ego tibi rpi misericordiā policerē. Et magnitudie fidei mōtes trāsferebat. demōes. s. superbia altissimos repellēdo a creaturis. vt a vacca demōe agitata. ⁊ a se cultū diuinū fraudulēter ab eo exercēre curāte. Nā quadaz die apparuit ei bestia antiquus in forma regis purpura ⁊ dyademate ⁊ caligis aureis ornatus letaq; facie. Longuz diu ambo tacuissent. Agnosce venium inquit dyabolus o martine quem colis. christus ego sum descēdens ad terram. pcius me tibi manifestare volui. Et cum ille adhuc miratus taceret rursus dyabolus ait. Martine cur du-

bēre credere quē vides chriſtus ego ſum. Tunc martin⁹ a ſpiritu ſancto edoctus ait. Dñe hicſus. non ſe purpura tum ⁊ vndemate renitentē precipit ſe vēturū. Ego chriſtū me in ea forma ⁊ habitu quo paſſus ē. ⁊ ſtigmata crucis pferentē venire non credā. Ad hanc vocē confuſus ille diſparuit. cella fetore implenit. Sepe demones ſub diuerſis ſpecibus ei apparebāt. Aliquādo in ſpecie veneris aliquando iouis. aliquādo mercurij. aliquando minerue. quos ille cognoſcens aſpernabatur.

Dirriſſimus fuit in .§.iii.

copia miraculorū adeo vt poſt apoſtolos nullus ſanctorum ei equiparetur. Tantam ei gratiaꝫ dominus contulit. vt in virtute trinitatis deifice: meruit fieri trīū mortuoꝝ ſuſcitator magnificus. In campo enī quodā mōachere pro ſuſcitatione filij iuuenis cum lacrimis eū exorare. vbi erat multitudo gentiliū gentibus fletis pro eo orante ſuſcitat⁹ eſt. Et quo pene omnes illi gentiles ad fidē cōuerſi ſunt. Alter fuit carbecuminus quidam. qui cum in monaſterio martini maneret in fide inſtruendus ⁊ cōuerſatione chriſtiana: abſente martino morte quaſi ſubita preuētus eſt. Reuertēti martino hoc nūciato; p eo orauit ⁊ a mortuis reſurrexit. Solebat viuificat⁹ ille referre q̄ cū anima ejus a corpe ſoluta a iudice cui preſentata fuerat triſte exorpiſſet ſententiā. ad loca. ſ. tenebrarū: ſubito angelo iudici ſuggeſſiſſe. hunc eſſe pro quo martinus oraret. vnde mandatum eſt animā ad corpus redire vt martinus optata perciperet. Tercius fuit quidā ſeruus qui ſibi ex deſperatiōe laqueo vitā extorſerat. Cuius moꝛtu cōpatiens anime ſimul ⁊ corpori. orationē ſuā animā ab inferis eduxit. quod maximū fuit ⁊ ſibi legē cōdem paucißimis ſanctis cōceſſum ⁊ corpori ſociatus ipſum ſuſcitauit. Item quantū ad unculum galli hoc narrantis grauiſſima infirmitate ad extrema deducti. cum martinus vocatus ad viſitandū ad eū accederet. ſanatus virtute eius: veniēti in via ei occurrit. Et die ſequēti cum vnū de familia ejusdē puerū ſerpens momordiſſet. diffuſoq; virus p mēbra morti appropinquaret. Cui martino oblato. cū digitū poſuiſſet ad vulꝰ venenū per totū iā corpus effuſum. reuocatū p illud foramen puncture exiuit ⁊ ſanatus ē. Adeo potēs fuit in ope ⁊ ſermone. vt oīa ſubiecta viderentꝰ ſub pedibꝫ eius. Inſenſibilia. vegetabilia. aialia ⁊ intellectualia. Ignis q̄ omnia denotat: vim virtutis ſue per eū oblat⁹ eſt. Nā cū ignē ipſe miſiſſet i quoddā phanū ad ydolatriā ſubmouēdum. ⁊ ignis illius flāte vēto ad domos vicinas ſe flama extēderet: martinus ſe flame oppoſuit ⁊ viterius nō p̄ceſſit. Altera vice cū in caminā vbi quieſcebat ignis incaute poſitus ſuccēdiſſet in medio flamarū orante. quia egredi nō valebat illeſus exiſtit. In aquis maris nauigantibus quibuſdā negociatoribus tēpeſtate obortā cū paciarentur. vnus ex eis eiam infidelis clamante ⁊ dicente. Deus martini aduua nos. Statiꝫ tranquillitas facta eſt. Nauigā quendā. i. vallum ſenonis ſingulis annis grando que in agre dimpiatur. vaſtabat. Auxilio incolis loci illius a martino poſtulātibus. oratione pro eo fuſa ita ceſſauit tempeſtas illa. vt ēdū vixit martinus: poſtea. ſ. per .xx. annos tempeſtas illa non eos afflixerit. que tamen anno q̄ mortuus eſt rurſus inualit. Arborē pini excelſam demonibus dedicatam a diis in qua ſuperſtitiones gentiles exercebantur. cum iuſſiſſet excidi; reſiſtebant gentiles ⁊ ruſtici. Eo tamen pacto hoc opus acquieuerunt. vt exercidentibus ipſis pinum ea parte funis maneret qua caſuram nemo ambigeret vt eam ſuper ſe cadentem ſuſciperet q̄ maxima erat. Quo annuente. cum incīſa arbor verſus martinum ſe inclinaſſet. ipſe ſignū crucis oppoſuit: ⁊ mox in cōtrariam partem pinus ſe vertens. plures gentilium qui in tuto loco erant fere oppreſſit. Et quo miraculo ad fidē cōuerſi ſunt. Canis quidam latrando cōtra aliquē ⁊ quaſi mordēdo cum mandaſſet in nomine martini ſilere: ⁊ continuit. Serpenti venienti per flumē contra ſe ⁊ ſocios ex altera parte. precipiens rediit; vnde venerat. retroceſſit ſtatim. Cum cōdacenſem dyoceſim cauſa diſcordie ſedande ad viſitandū pergeret. iuxta fluuium cum ſocijs iter proſequens videt mergos in flumine piſcibus inſidiātes ⁊ quoſq; capiens. Forma inquit demonū hec eſt. Inſidiantur incautis. capiunt neſciētes. capeos demorāt. futuraq; nequeunt denotatis. Imperat igitur vt deſerto gurgite: deſertas peteret regiones. Statiq; grege facto montes ſilueſq; petierūt. Apud nemauſiū ſynodo epiſcoporū congregata. per angelū ſibi fuit reuelatū quod in ea ſtatuēdū ē. Demones a plurimis obſeſſis eiecit. Quē ita timebant. vt cum de monaſterio exiret ⁊ ad eccleſiā accederet: demones per energuminos clamabant. fugientes quaſi aduenīente iudice damna ſentire penarum. vñ quaſi gementes aduentum eius prenūciabant. Olei in ampulla vitrea ab eo benedicti ad diuerſos languores cura dos ſupercreuit. Sed etiam de feneſtra in pauimentum elapſa ampulla marmoreum: infracta permanſit.

Ingreditur de/ .§.iiii.

mum celi per felicē obitū. Nam pace inter clericos eccleſie condacēſis reformata. q̄ a dyoceſi ſua progreſſus acceſſerat. cepit viribus corporis repente deſtitui. Conuocatiſq; fratribus ſuis. ſui corporis diſſolutionē iminere p̄dixit. Fletibus autē diſcipulis eius vberrim⁹ ita dicentibus. Cur nos pater deſeris. aut cui nos deſolatos relinquis. Inuadet enī gregē tuū lupi rapaces. Et quis eos poterit a morſibus pbibere ſublato paſtore. Scimus q̄dem pater deſiderare te hoſtem. ſed ſalua tibi premia tua noſtri potius miſerere a domino poſtulādo. protogandā tibi terminū vite. Quoꝝ lacrimis cōpaſſionis viſceribus motus flens ⁊ ipſe. Deide exorauit dicēs. Dñe ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius non recuſo laborē. Fiat voluntas tua. O virum ineffabilem canit eccleſia. nec laborē victum nec morte vincendum. qui nec morti timuit: nec vitere recuſauit. Et cum aliq̄diu febrium moleſtia teneretur in lectulo ſuo vbi in cinere ⁊ cilicio decumbebat. ſtramentum aliquod mollius poni ſineret rogaretur: non acquieuit dicens. Non decet chriſtianum miſi in cinere ⁊ cilicio mori. ego ſi aliud exemplum vobis relinquerem: ipſe peccarē. Oculis autem ac manibus in celum ſemper intētus inuictum ab oratione ſpiritum nō relaxabat. Et cum ſupinus ſemper iaceret. precantibus ſacerdotibus vt mutatione lateris corpuſculū releuaret. Sinite me inquit celum videre potiuſq; terram: vt ſpiritus dirigatur ad dominum. Hoc autem dicens videt aſtare dyabolū. Quid inquit hic agis cruenta beſtia. nichil in me funeſtum reperies: ſed ſinus abrahe me ſuſcipiet. Et in hac voce ānō vite ſue. lxxxj. migrauit ad dominum. Cuius corpus quaſi gloſificati hominis reſplenduit. Audiuiſq; eſt a plurib⁹ concentus angelorū a quibus hymnis celeſtibus honorat⁹ tur. O quātus lactus hominū. quāta merentiū precipue lamenta monachorum. ⁊ virginum chori. quia pium eſt gaudere Martino. ⁊ pium eſt flere martinum. Celeſtis gloria eius oſtenſa eſt pluribus ſanctis viris. Beatus Seuerinus colonenſis epiſcopus die dominica qua ſanctus diſceſſit poſt matutinas eccleſie ſue altaria circuiret orando cū archidyacono. angelos in celo cāntes audiuit. Vocatiſq; archidyaconū ſiterrogauit ſi aliq̄d audiret. Cui rēdēti ſe nichil audire. dixit vt diligenter attenderet. Qui erigēs caput otāte p eo ſenecio. dixit ſe voces qualdam in celo audire. Tūc ille dñs meus martin⁹ migrauit ad dñm. cuius angeli aiam in celū deferūt. Affuerūt ⁊ demones ſed nichil ſuū repientes confuſi receſſerunt. Notauit ergo archidyaconus. diem ⁊ horā ⁊ mentē reppit illa hora migraſſe ad dñm. Ea die cum. b. Ambroſi⁹ mediolani miſſam celebraret ſolenniter inter prophetiam

ꝛ epistolā in altari obdormiuit. ꝛ cū nullus eū excitare pte sumeret. ꝛ subdyaconus nisi episcopo innuente epistolas legere nō auderet transactis duabꝫ vel triū horarum spa cijs excitauerūt aliqui dicentes. Pater hora preterijt et populus valde lassus expectat. Jubeat ergo dominꝰ noster vt subdyaconus legat epistolā. Quibus ille ait. Nolite turbari. Frater meus martinꝰ migrauit ad dominū. ꝛ ego eius funeri obsequiū prebui. Sed vltimā oationem vobis excitantibꝫ complere nō valui. Notantes autē diem ꝛ horā inuenerunt illa die migrasse. Seuerus etiā monachus qui gesta ipsius martini superius posituꝫ descripsit vt refert illa hora qua de mūdo transiuit vidit beatū martinū albis indutū vultu igneo scintillantibus oculis. crine purpureo manu abūm tenentē. post benedictionē ei datam in celum cōscendere: vbi hymnis celestibus honoratur. Cuiꝫ pictauī ꝛ turonici ipso defuncto altercarentur de corpore qui conuenerant ad locum transitꝰ. de nocte media pictauis somno graui sopitis. turonenses per fenestrā corpus emittentes. per ligatum flumē nauigio cum magno gaudio turonam vexerunt. Honoratur etiam magnifice ab ecclesia. cum precepit diem natalis sui ab operibus manualibus feriari. de cons. distin. iij. Pronunciandū. Et multe basilice sub eius titulo sunt constructe.

§. v.

Sanctus bricius martini

archidyaconꝰ fuit et plurimū emulus. ꝛ molestus fuit ipsi sancto martino conuicia aliqꝫ inferendo. Nam cum quidam pauper semel martinum quereret: dixit ei briccius. Si illum delirum queris. respice eminus. Ille ēt ꝙ quasi amens celum conspicit. Cuiꝫ pauper quod petierat a martino impetrasset: vocat ad se martinus briccij dicēs. An ego tibi delirus videor bricci? Quod cū ille pte verecundia se dixisse negaret. ait martinꝰ. Nōne aures mee ad os tuū erant? Amē dico tibi. quia a domio obtinui vt mihi in episcopatu succedas: ꝛ scias te in eo multa passurum aduersa. Quod briccius audiens dixit. Nōne verū dixi istū delirum esse? Post modū beati martini briccius est in episcopā turonēsem electus. ꝛ deincepsoratio mi vacabat. Et licet suphos tamē corde castus erat. Anno autē episcopatus sui. xxx. mulier quedā religiose vestita que ei? vestimēta lauabat. cōcepit ꝛ peperit filium. Hic ois populus exultimās illū ex buccio conceptū. cū lapidibꝫ ad ianuā eius cucurrerūt dicētes. Dic tuū lagunā pietate sancti martini toleranuiꝰ: sed ū polluras manꝰ nequaqꝫ osculari valemus. Ille vniuerse hoc negāte. Addunte inquit ad me infantē. Quo allato cū esset. xxx. dierū. dixit ad eū briccius. Adiuro te p filiū dei vt dicas cuiꝫ ois tu ego te genui. Et infās. Nō tu inquit es pater meꝰ. Populus aūt vrgēte vt quis esset pater ei? inquireret. Respōdit. Nō est hoc meū. Feci quod ad me ptinuit. Populꝰ aūt totū hoc magicis artibꝫ ascribēs ait. Nequaqꝫ nobis falso nomine pastoris vtaberis. Tunc ille p sui purgatiōe poenas ardētes in pallio suo vsqꝫ ad tumbā beati martini deportauit. Proiectisqꝫ penitus vestis eius illesa inuēta est. ꝛ ait. Sicut hoc vestimentū a pannis non est lesuꝫ: ita corpus meū a mulieris contactu est mundū. Hoc populo autem adhuc non credente. multis iniurijs affectuꝫ ab episcopatu eiecerunt: vt sancti martini dictum impleretur. Tunc sanctus briccius papam adijt. ꝛ. vij. annis ibi manens: quod i sancti martini deliquerat penitētia deflenit. Populus aūt influmanū sibi episcopū fecit ꝛ ad vrbem contra briccū pro obtinendo episcopatu vestinauit. Quo cum tenderet in ciuitate vercellensi vitam finiuit. ꝛ armenius loco eius populus prefecit. Septimo igit' anno briccius auctoritate pape rediēs sexto miliario a turonis hospitiū accepit. ꝛ eadē nocte armenius spiritū exalauit. Quod briccius ꝙ reuelationē cognouisse. dixit sociis vt surgerēt: ꝛ ad tumulandū episcopū turonensem secum irent. Cuiꝫ per vnā portā briccius ciuitatē intraret p aliam ille mortuus efferebat. Quo sepulto briccius sedē suam recupauit. ꝛ fer annis supuixit: laudabile vitā duxit ꝛ in pace quieuit. xliij. anno episcopatus sui. Quod autem purgauit se a crimine falso impositō p poenas ardentes in veste illesa delatas nō fuit sm legē cōem cum buius modi purgatio prohibeat: sed ex speciali instinctu spiritussancti vt habetur in decretis.

Capitulum xij.

Wrnundi zenobius

pontifex florentinus luce diuina illustrat⁹. ecclesiā irradiauit. precipue in tuscie partib⁹ sanctitate vite. miraculoꝝ gloria. necnon ꝛ doctrina gemina scientia preditus. licet opuscula edita minime posteris reliquerit. Hic igitur nobilibus parentibus sed gentilibus ortus. patre luciano. matre sophia florentinaꝫ duxit originem. Puerilibꝫ aūt annis literis traditus. ad tocius phie apicē acuto ingenio ꝛ studio ingenti repore brevioꝝ peruenit. Cui ꝓgenitores cum puellā pulcrā ꝛ nobilē sibi desponsari procurassent. vigesimū etatis sue annū nec attingentē. carnales ipse renuens nuptias: animā suā viro robusto despōsauit in fide virginē castā. baptismaꝫ ab episcopo ciuitatis theodoro humiliter petēs ꝛ deuote suscipiens. Audientes illud parentes furore repleti cū comitiua suoꝝ. pontificē cōtumeliosis verbis aggrediuntur ꝛ minis. Sed astante zenobio ꝛ iam diuina gratia in eo mirabiliter opante. tanta fragrantie suauitas in labijs eius ē diffusa. vt nō solum consanguinei conceptam indignationem deponerent: sed ꝛ relicto gentilitatis errore ꝛ ipsi baptismi sacramēta susciperēt. Zenobius vero seculi vanitate cōtempta. totū se diuinis mancipauit obsequijs clericus factus. Episcopo autem adherens creatus est connocius ecclesie cathedralis. Et de virtute in virtutes mira celeritate progrediēs in archidyaconū ipsius basilice ē assumptus: factus oībus sanctitatis speculū religiōis exemplū. Erat. n. in oratiōe assiduꝰ. p̄dicationibꝫ dedit⁹. disputatiōibꝫ hereticoꝝ vt arrianoꝝ venenatis psilijs. charitate diffusus liberalis ad pauperes. ꝛ in oī ꝓbitate cōspicuus. Trāseunte aūt beatissimo viro ambosio medio lanēsi antistite p florentiā. zenobiū ipsum visitare autem vt virū perfectū ꝛ doctissimū sibi intima ꝛ familiari quadā dilectiōe astrinxit. Nēpe ad vrbē deuenies ambosiꝰ. damaso pōtifici sūmo zenobij sanctimoniam ꝛ sapiam patefecit. Quibꝫ damasus eū ad se accersiri fecit: ꝛ secū manere cōstituit. Cū aūt quadā die damasus papa ad ecclesiam sancte marie trās tyberim. pficisceret. ꝛ cū eo zenobiꝰ. oblatū sibi pfectis filiū paralisi dissolutū: oratiōe sua zenobiꝰ restituit sanitati. Certis aūt ex causis a sūmo pōtifice constantinopolim legatus direct⁹. ad cui⁹ gratia nullus fuerat fideliter ꝛ solerter adimplēs: remeauit ad vrbē. Interea accidit vt theodoro epō florētino de hac luce subtracto. de successore eligēdo nō modica cōtrouersia ꝛ contentio inter catholicos ꝛ hereticos oriret. ꝛpter qꝫ vt cūctos damasus zenobiū destinauit ad sedandū tumultuꝫ. Eo aūt appropinquāte florentiā. populꝰ obuiā egressus ē. cū multo honore suscipiēs. Quē associātes ad ecclesiaꝫ vsqꝫ clamare vnanimiter oēs ceperūt. zenobius sit noster epūs. Qꝫ hoc olim recusans on⁹ intelligēs. ad eū ꝙ missi illi regressus: nūciat se nil agere posse. Magistrat⁹ autē ꝛ populꝰ solēnes oratores ad damasum dirigūt. asserentes oēs vnanimes zenobiū petere. nec ad aliū declinari. obnixis p̄bo supplicātes: vt ipm in pastorē suū concedere dignaret'. Refert pro⁹ sūmus antistes: sanctissimū virū dolēs a se sepandū. Tandē importunis denict⁹ p̄cibꝰ eraudiuit ad votū. zenobiū instituēs epm florētinū. ꝛ licet inuitū quasi inuitus ipse florentiam ad exequendum officium

pastorale transmittit. Qui summo cum gaudio ⁊ veneratione susceptus introducitur. Non diminuit sed adauxit indies vir sanctus virtutum opa sancta. gregem suum pascens verbo doctrine ⁊ sanctitatis exemplo predicationibus insistens audientie consulis hereticos rationibus confutando: ecclesiasticis ordinibus remissos ad bona opera excitando. discolos ⁊ pranos increpando. pauperibus victui necessaria ministrando. Carnem domabat abstinentia cibi ⁊ potus quantum valitudo permitteret. cilicio tectus sub tunica: ieiunijs ⁊ vigilijs inherebat. Orationi autem ⁊ contemplationi cui⁹ rei tota intendebat. vt apti⁹ eis vacare valeret: cum sanctis viris. eugenio archidyacono suo ⁊ crescentio subdyacono in ecclia sancti laurencij q̄ tunc extra muros prope ramē erat: vitam quasi bene emineri cum seruans manebat.

Ad vulgandam .§.i.

autem eius miram sanctitatem ⁊ doctrine veritatem comprobandam. multa miracula per eum adhuc in carne positum dominus operari dignatus est. Mutos enim mutuos suscitauit. Nam cum quedam nobilis domina gallicana ad limina apostolorum visitanda pergeret. vnicum filiū secum ducens debilitatum et iuuenem: audita sancti viri fama cum cōmendatum sibi fecit vsq; ad reuersionem. Infirmatus autem adolescens feria secunda post pascha diez clausit extremum. quando tunc acta beatus ienobius cū clero ⁊ populo processionaliter incedebat ad ecclam sancti petri maioris sicut etiam nunc obseruatur. Fertur eūm ipm pontificē mduanā illam. possessionem post pascha instituisse ad dei misericordiā implorandam erga indigne cōcantes: ⁊ erga deuote sumentes gratiam cōsecrandā. Sz ⁊ mater adolescentis ea die ab vibe veniens florentiā ingressa. peepit filium suum ad dōm migrasse. Hec autem etsi animo consternata fidei tē magnanimitate suffulta. defunctum filij cadauer sumi fecit. et copiosa turba eam sequente sibi cōpatiente: accedit ad locum quo audierat sanctum virum adesse. Que ad eum ueniens quidam de ecclia sancti petri egressus in via que dicit albeyor cū clero precedebat. cadauer filij ad pedes sancti deponit. vestes scindit p̄ dolore. crines diuellit. lachrymis plena clamitat filium sibi depositum vnicū reddi: nec aliter reuersura ad sua. Cuius lachrymis sanctus dei permotus. oratōe fusa signo crucis sup eum expresso a mortuis redimiū effectū matri sue assignauit. vnde omnis clerus ⁊ populus deo gratias agens immenso gaudio est refectus in fide magis ac magis firmatus. Altera vice cum visitaret sanctus quādā ecclam ppe muros ciuitatis cū clericis suis. contigit cadauer cuiusdā adolescētis nobilis deferri ad tumulū prauam illam. Qō cui⁹ sanctus percepisset. viam voluit declinare ne illis occurreret. Sz illis ad eum festinanter accurrit. Ponentesq; corpus exanime ad pedes eius. rogabāt vt eum suscitare dignaret: iam expti virtutē eius ad opus diuū. Et cum pluribus se excusasset a tāto ope. illis instāter depcantibus. pedū eor coactus: virtute orōis illum a mortuis suscitauit. Addidit ⁊ tercium suscitare puerū sex quinq; annor. quē ppe ecclam cathedralē in via publica existētē. boues cū curru furentes in ipm irruentes cōtriuerūt. Quem mater lachrymosa in lintheo colligēs: eugenio dyacono sancti viri attulit. vt ei offerēs suscitari ab ipo depcaret. Qō ⁊ factū ē. Lecus quidā ad portam templi clynas petēs. audita fama miraculoz eius. fide indubia in via ad eū accessit. rogans vt eius misereretur. Et q; gēlis erat interrogauit eū beatus ienobius: si expiā⁹ fieri vellet lumine recepto. Quo annuente ꝑ eo orauit et statim visum recepit. Quendā puerum a demone obsessum. Nam cum ipm febribus vrentem mater quadraginta vicibus in nocte vocitata ab eo potasset. iteruū potum peteret: attediata mater potum obtulit dicens cum ira. Bibe in nomine dyaboli. Et extūc demō illū inpasit. Oblatum autem sancto a vexatione oīone sua liberauit. ex quo qui infideles erant mater cum filio baptizati sunt.

Cuiusdā nobilis dōe vidue ⁊ gentilis quinq; filij erāt. Qui adulti effecti matrez iniurijs ⁊ cōtumelijs afficiebāt non raro. vsq; etiā ad verbera. Cū aūt vna die ipam acriter verberassent. irata illa ꝺsplanimū eos maledixit sub his verbis. vt dyabolus eos ita rapet ꝙ versi in rabiem ventribus suis brachia sua deuorarent. Quos immediate vltio diuina secuta est. Nam arrepti a demonijs ⁊ in rabiē versi. ceperūt sibipsis corrodere brachia. Qō mater aspicies lachrymis plena clamitabat adiutorū. Ad cui⁹ clamores excitati vicini eos ne sibi ꝓximo nocerent catenis alligātes. demum mater adhuc gentilis ad sanctum dei refugiū habuit: miseriam filiorum exponens. Et facta oīone mane vsq; ad terciam. deinum liberatos a demonijs restituit sanitati: ⁊ eis cum matre post instructōem fidei baptismum tradidit. Cum semel eum visitaret ambitiosi⁹ mediolanensis epūs. familiaris ei a iuuentute factus. ⁊ eugenius dyaconus eius infirmus iaceret. audita morte cuiusdam sui attinentis sine anime sue deceti pausione. p̄ compassione aggranatus est valde et langoure. Sollicitat ienobium ambitiosus. vt pudere casui non differat. Aquāsigitur benedixit ienobius. quam eugenio mittens impat vt de lecto eurgat: ⁊ sup mortuum ad domū in qua iacebat ꝓgens effundat: ⁊ cum eo veniens sine mora conspectui sito se reposuerit. Quo facto surrexit qui mortu⁹ erat ⁊ simul ante sanctum virum astiterūt. Qui ⁊ multo tēpe postea superuixit. Eugenius vo ad lectum rediens eius infirmitate feliciter in dño obdormiuit. Postremo plenus dierum ⁊ opibus sanctis obtrum suum plenoscens. cōgregato clero ⁊ populo in ecclesia: decessum suum omnibus publicauit. admonens eos ad caritatem fraternam ⁊ mutuam pacem. de suo recessu contristatos spe prestandi eis subsidij in celis ascendens consolatus est. Et inde ad domuz reuersus infirmatus. sumptis deuotissime eccie sacramentis. psallentibo clericis anno etatis. xc. tempore innocentij primi pape. Anno. dñe incarnatione. .cccc.xiiij. xv. maij. anima illa sanctissima resoluta a corpore penetrauit celestia regna. Sepultus est autem eximio cum honore in eccia sancti laurencij. post mortem etiam non cessans miraculis ecclam illustrare. Anno autem quinto a die sepultare eius. successor ipius andreas corpus sancti transferre disposuit ad ecclam cathedralem saluatoris intrularam. Qō vt honorificentius fieret circūstātibo epis conuocatis ad hoc pijssimum opus. cum episcopi pontificalibus induti sacrum corpus ab eccia sancti laurencij ad matricem deferrent. cum essent ante portam sancti iohannis baptiste oratorij que est ex pte septentrionali. vbi tūc erat quedam vlmus frondibus sicca. qa hyems erat. scilz xv. ianuarij. ogressi epi a multitudine populi. feretrum et deuotione singulis tangere cupientibus cecidernnt. et feretrum impulsum bincinde in vlmum impegit: cuius tacta subito vlmus ipa fronduit ⁊ floruit. Demū in ecclam deportatum honorabiliter est collocatū. caput tū a corpe separatum argento coopertum: populo deuote frequentā⁹ osculatur. Vlmus autem ex deuotione per pticulas scissa. loco eius ad perpetuam rei memoriaz columna marmorea erecta est. cruce etiam de marmore in culmine eius posita. que ibi permanet vsq; in pñtem diem ante prefatam portam eccie sancti iohannis.

Capitulum.tiij.

Ontēporaneus beati martini immo ⁊ abeo in sacerdotiū ꝓmot⁹

fuit sanctus Maurilius andegauensis epūs. de quodā mediolanensi oppido et splendidissimis parentibo ortus. Hic sacris literis ⁊ liberalibo studijs eruditus. a beato ambrosio fuit in lectorē ordinatus. ⁊ in possu tēpis p⁹ alios ordines a martino in sacerdotem. Exinde andega-

notum vrbem ingressus.audito q̄ in villa quadam cui nomen calomne.erat pbanū antiquissimum diversis ydolorum cultibꝫ dedicatum illuc accessit.videlicꝫ humana mana illud vetus non posse. dñm ejecturus vt sua ipse virtute destrueret. Quod ꝛ subito factum ē. Nam igne descendente de celo totum in momento cōbustum est. In quo loco edificari fecit eccl̄am.ꝛ a beato martino pfectus eandem. vbi bis senis annis habitās ieiunijs ꝛ oōnibꝫ vacās multis virtutibus fulsit. Et inter ceteras. Psallos quidam psullus a vipera ꝛ in tumorem versus ita vt eius cito expectaretur interitus:ante eum delatus fuit. Sup quo facta oōne ꝛ signo crucis cum saliua sua in volumiculo per qd̄ vipera virus infuderat impositio.mox p locum illū oīe virus p corpus sparsum emnit.ꝛ sanatus est. Non longe a dicto viro calomne quidam collio erat diuersorum tutius ydolorum decoratus.in quicum animaꝫ. Ad cū igit locum cum fidelibus pretit vt ipm diruret. At demonia ibim ydolis latentia clamare cepert. Quid nos inquiūt Maurli hic etiam psequeris. In regionibꝫ istis nullus ē locus quo te enadere valeamus. Signo aūt crucis p ipm oppolito repente ingens magno demonia non sine immenso fetore fugerunt.ydolis autem p ignem in fauillam redactis:ibi honorabile construxit monasterium. Et cuꝫ inibi residentiam sanctus faceret.cōtigit mercatorib⁹ inde trāseuntibus quendam captū ab eis duci ad vendēdū eis. Ille autem p̄sciens intrauit eccl̄am rogans virum dei vt se redimeret. Quod cum ex pietate pcium p eo dño soluere vellet.non acquieuit ille.ꝰ vi eum de eccl̄a a socijs extrahere fecit. Orante autē viro sancto q̄citius expiraret dominus ille. Socij autem timentes. ne et eis aliquod mali indicium pariter inuolueret. veniam postolantes instanter supplicabant p vita defuncto restituenda. Sanctus autē mouens ne illius esset occasio pditionis .pstratus in otōe cū lachrimis nō surrexit donec ꝛ motuo vitā ꝛ captiuo libertatem acq̄reret. Nauigantibꝫ quibusdam fluuium ꝛ ecora tempestate naufragantibꝫ omni spe humana euasionis amissa. virum sanctū in auxilium innocantes: facta tranquillitate incolumes euaserunt. Cum autē frequēter nauc eccl̄as.nunc infirmos visitando circuiret.ꝛ debilitate grauatus asello veheretur.nocte quadam latro furat⁹ est eum.Sed a demonio arreptus fur vt amens tota nocte vagabundus iludit̄.Mane facto ante fores domus beati viri latro cum asello affuit:confessus sceleris sui⁹. Et cum fugere niteretur.ꝺ yabolo opante ne curaretur admiratus a sancto permanlit. ꝛ liberatum a demone ꝛ postea a peccatis absolutus p labore nocturno quem fuerat passus tres aureos sibi dari mandauit:ꝛ sine asello liberū abire permisit.

Ecclesia autem an .§.i.

degune nisi suo viduata pastore.congregati ad prouidendum sibi de futuro annistite non cōuenere in vnum. querētibus que sua erant non que ihu xpi. Quis igitur sic diffidendo nunciatur supposuisse martinus thuronēsis archiepiscopus. Qui omnes eius pstolabantur sententiā. Ingressus igitur ad eos ait. Viri fratres audite ꝛ intendite cōsilium meū. Qui a dño est electus erit pōnifex vester.mauriinus eccl̄e calomnensis presbiter. Qui pari voto in sancti sententiā paenientes. Jam n.nouerant viri virtutes ꝛ merita.accepto archiepiscopi pcepto celerrime de ꝓpria raptum eccl̄a.martini pōtia nolente sistitur. Qui cū beato martino eccl̄am ingrederet'. ad declarandam tāri merita sacerdotia.columba niueo candore celitus lapsa sup caput eius descendit ac sedit.ꝛ tunc eum martinus consecrauit. ac etiā ep̄orotus angelo⁹. In pontificali iam sede collocatus tanta gratia dei rutilabat.vt non minota pti q̄ p apl̄os fierēt signa virtutū. demones ab obsessis ejciē do.egrotos sanādo.ceciis visum restituēdo. Sꝫ ꝛ aliud in sancto multiplicater mirabile est notandū miraculū: nō vnum sed plura. Eo in basilica missarum solennia celebrāte.aduenit matrona quedā cū filio mutiente. quē(vt ipsa sterilis erat) vir sanctus oōnibꝫ a dño impetrarat. cuius vt antecꝫ puer obiret:sacramentum crismatis ab eo iusi peret. Remoto autem in celebratione ipa puer excessit. Expleto autem misse officio ꝛ q̄ absq̄ crismate dono puer decederat cognito.id sue diuinōm reputauit.lachrymis multo tpe irremediabilibus sue culpam legis inobedientie. Cui cum nec ista sufficerent.tandem cogitauit q̄ inter concines tante negligentie piaculū plene expiare nequiret. Tali igitur repto consilio occulte exinde sepm exiuit.ꝛ sanctorum capse reliquiarum ipius eccl̄e claues secum portauit. Ad portum puenies ceteris incognitus nauim ascendit.ꝛ nauigante eo claues dictarum reliquarum a casu de manib⁹ capse in equore submergunt. Omni tunc clamante fertur. Nūc claues ipas remitto. nunc vt bem repetam quam effugio. Transfretans igitur mutato habitu vt minus noscerentur. vni principum regionis illi⁹ adhesit.professus se catolanum.vnde ad ecclendum ortum suum eum deputauit. de labore manuum suarum sustentans corpusculum. Tāri autem copiū domus oleribus dabat vt omnibus quibꝫ necesse erat offerret.nec ipa deficerent vnde ab omnibus amabatur. Andegauoꝝ ex hoc eccl̄ia quasi viduata admonerentur q̄rentes in visione.nisi maurilium q̄situm ꝛ inuentum ad vrbem reducant:cito ciuitatem andegauis subruendam. Quobrem de cōi consilio plebis deputantur quatuor viri strenui quiꝝ orbem discurrant ad eum inuestigandum. Cunctis dum quesissent p annos plures.nec quem quererent p diuersas regiones inuenirent.eis iuxta terram in tranquillo mari nauigantibꝫ subito magn⁹ piscis e mari emersus in nauim p̄silit. quem capientes cum euiscerarent inuenerunt claues reliquiarum in ventre ipius. Hac plurimū admirantes. suspicari ceperant ne sanctus dei naufragum pallus sub mersus fuisset vnde ꝛ deliberabant ad patriam redire q̄si defunctum estimantes. Sed in somnis admoniti omnes ne rediret sed ceptum maturarent negociū. Et hoc ꝑse quentes nauigatoem. tandem descendentes in terram.diuina opante ꝓuidentia ad vomum venerunt dñi illius q̄ sanctum ꝓ catolano conduxerat. Et audientes dominuꝫ illum vocare maurilium vt olera afferret de mote aduenientem eum recognouerit. Qui ad pedes eius ꝓuolati.lachrymis multis rogātes. vt ciuitati andegauensi que nisi reuertereture ruitura erat miserereture. Ad quoꝝ fletū cuꝫ se negare non posset obstupefactus:expugnare cepit omnium vicena. Voto me astrinxi ꝛ iuramento nunc̄ ad patriam reuersurum:donec videre merear claues quas amisi. Quibus exhibitis abillis ꝛ quomodo inuenerit declarantibus reuerti disponit. Interea illius negocij circumquaq̄ ꝓulgat fama.ꝛ ibi illuc peregrinus abiectus ꝛ catolanus fuerat:a cunctis certatim veneratur. Vigilijs et ieiunijs fatigatus ac etiam oōnibꝫ sup redditu suo paululum obdormienti.apparuit angelus dñi dicens. Surge maurili:ꝛ populorum te requirentiū ereque votū. Ecce enim oues tibi cōmissas meritis tuis ꝛ pcibꝫ seruauit dñs. ꝛ puerꝫ tibi reddidit quē quesisti plorās mutus. Quid plura reperitur sanctus cum honore magno in ciuitatem suam.ꝛ de omni iam pontificone securus ad puerum tumulum pergit:ꝛ lachrimis multis innocans ꝛpm. Cum surgit maurilius ab oōne.puer a morte. Quem cognoscendo ereuentu renatum eum vocauit.ꝛ domino obsequijs mancipatus maurilio adhereno literis eruditus satis. tantis meritis floruere virtutibus.vt post maurilium pontificales cathedram conscenderet. Omissis miraculis alijs vir sanctus semper victum panem ꝛ aquam bibere.ꝛ supellectilem habuit vilem. Sane cū sancte quadragesime dies aduenirent.erat ei per omne illud tempus andus ꝛ vespertinus cibus.die tercia aqua tepida ꝛ panis sale ac pane cocto accus quē ipe exuctes molebat.pedē nō pferebat ā-

lis diebus in publicum: calicio semper tectus ⁊ cinere. Ve rūtamen non macie corpis torpebat. non pallor in vultu apparebat. robustus in corpore. Facies eius vt rosa rubebat. Obijt autem anno etatis sue. xc. episcopatus ⁊o sui. xxx. Et cum portaretur ad tumulum. ceci ad tactus lo culum eius tangentes lumen recipere meruerunt.

Capitulum. xiiij.

Lexius sanct⁹ qui no

na mundum arte delusit. ⁊ de bello humani ge neris mirabiliter triumphauit. trāsiuit et hoc mundo ad patrem omnīū anno. xx. Innocentij pmi. ⁊ imperatōris archadij ⁊ honorij octauo anno miraculis coruscans. qui in vita fuerat abiectus. ⁊ hominibo incognitus. Inscigitur eius gesta pstringendo vt refert Vincē. spec. histor. li. xix. filius fuit eufemiani ciuis nobilissimi romani vtpote qui primus erat in palatio imperatoris plenus diuitijs ⁊ familia multa seruoꝝ. Et cum timens cum vxore sua gloes operibo misericordie vacabant assidue. necnō orōnibo ⁊ ieiunijs. Cum vxor eius sterilis eēt. a dño pcibo obtinuerunt et filium vnicum dan quem alexium vocauerūt. Et in moribus sanctis nutrientes ⁊ deuceps ipi etiaꝫ a copula cōiugali abstinentes: disciplinis liberalibo eruditū tradiderunt. Et cum adoleuisset. sponsam ei de imperiali pstapia pcurarunt. Celebratisq; nuptijs tota ciuitas gaudio cotonat. Nempe ingressus alexius nocte superueniente in cubiculum ad sponsam suam. eam alloquitur ad virginitatem exhortans. oīdens hoc gratissimum esse deo ⁊ angelis eius. voluptates autē corpis huius similes efficere ⁊ vanitatem esse q̄cquid perituram. hoc ei pstato ꝛpposito sibi tradidit anulū suum ⁊ caput latibri: vt conseruet quousq; deo placuerit. Accepensq; de substantia sua quod sibi vsum erit. clam de thalamo ⁊ domo recessit pergensq; ad mare nauim conscendit. ⁊ ad edissam syrie ciuitatem venit. Ibi q̄ secum tulerat pauperibo dat gitus. vestē vilissimā circūrectus. cepit in templo genuflexus dei imaginē cum ceteris pauperibo mendicare: singulis diebus dominicis cōionem pcipiens. ⁊ que sibi superfluebant alijs pauperibus conferebat. Mane autem facto in secūda die nuptiarum non apparens alexius. p vrbem totam querūtur. ⁊ non inuento nuptiarum leticia in luctū parentum ⁊ totius familie cōmutatur. Mittit eufemianus p orbem nuncios ad inquirendū de filio. quoꝝ aliqui ad edissam syrie puenientes eīnam deuerunt domino suo inter pauperes mendicanti non eum recognoscentes: sed ipe eos non ignorans grās deo egit q̄ a seruis suis meruisset subsidium pcipere temporale. Reuersi vndiq; famuli nullibi se inuenisse mīnuant. In mestitia igitur non modica permanent cuncti. Sponsa ꝛo pteritā vt turtur amisso cōpare suo cum socru velle manere: quousq; de sponso suo dulcissimo relationē accipiat. Interea cuꝝ iam p. xvij. annos mendicando perseuerasset in dicta eccia. oīoni deditus totus. vox et imagine virginis dicte eccle ad sacristam facta est dicens. Introduc hominem in domum dei quia eius oratio sicut incensum in conspectu dei ascendit. Qui cum nesciret quem hominem designaret: de alexio sibi declaratum fuit. Introducens ergo eum ⁊ in magna veneratione eum habens ac vulgans rem gestam. timens ipe sibi de subreptione inanis glorie. quia cunctis ceperat bonotari inde recessit. vt in charisma celicie perduceretur. nauim ascēdit. sed a vento cōtrario nauis ad portū hostie pulsa est. Et illa descendens ⁊ vbem ingrediens patri obviat. eum agnoscens sed ignotus a patre. supplicatur eidē vt mansiunculā aliquā in domo sua dignet concedere ad habitandum: vt eius dño misereat ⁊ pegrini filij sui. At ille audito filij nomine viscerib cōmotus pietatis annuit. ⁊ seruis imperat suis vt certum locum in suo palatio deputet illi. ac necessaria subministrent. In atio ergo domus suc iubet ei habitaculū preparare vt ingrediens ⁊ exiēs videat illum: ⁊ de mensa eius sibi pmideat. Sꝫ serui more seruoꝝ dei colī. multas illi irrogabant iniurias et derisiones domino ignotante. ⁊ ipe sine querela omnia sufferente in asperitate magna oratioī semper incumbens. Sicq; ibi pmansit ⁊ alios. xvij. annis. Patre suū dño obitum reuelante vt et diutino certamine repositaret triūphum. a seruis cartam postulauit pugillarem ⁊ calamum ⁊ scripsit quis eēt ⁊ quomodo recessisset: vbi conuersatus fuerat ⁊ omnia per ordinem enarrauit. clausaq; carta tradit spūi sancto petentem. Dominica ꝛo die post missarum solemnia audita est vox de celis dicēs. Venite ad me omnes qui labotatis ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiam vos. Et qua voce omnes exterriti sunt. ⁊ stupefacti. Facta est secundo vox dicens. Querite hominem dei vt oret p roma. Inquirentes inter se quis ille esse posset. ⁊ cognoscere non valentibus: tercio audierunt In domo eufemiani cīte. Et omnes conuersi ad eum qui pōs erat ⁊ requirentes cur tantam gratiam alijs vellet occultare: ipe quoq; se nescire pfessus est. Summo igitur pontifice Innocētio cum imperatoribus archadio ⁊ honorio pfoficiscentibo ad domum eufemiani. precurrit ipe ad ornandum domūs sm decentiam eius. Anus autem ex seruis qui alexio assidue ministrabat dixit eufemiano. Vide domine ne forte is sit peregrinus ille quē a diu suscepisti ⁊ tenuisti i domo tua. Magne enim patientie ⁊ orōnis homo ille est. Qui ad domum perueniens accessit ad cellulam habitationis illius. ⁊ inueniens eum defunctum. faciem discoperiens relucentem vidit vt vultum angeli. Cartamq; claussam quam in manibus tenebat volenti accipere non dimisit. Superuenientibus ergo papa cum imperatorib. ⁊ multitudine maxima plebis. nunciat eufemianus hominē dei inuentum ⁊ cartam in manibus tenentem quam dimittere nolebat. Accedens summus antistes ad locum vbi iacebat sanctum corpus. cartaq; de manibo eius accepit quā subito dimisit. ⁊ legendam notario cōtā omni populo tradidit. At eufemianus audiens filium nominare. grauitis factus in terram cecidit. Resumpto autem spū scidit vestimenta sua. capillos sibi euellit pre dolore immenso. voces miserabiles intonat. Lacrymas copiosas effundit. super corpus filij se proijcit. osculari non desinit dicens. heu mihi domine meus. quare me sic afflixisti: cur per tot annos animam meam contristi ꝛc. Sed ⁊ genitrix eius hoc audiens quasi leena raptis catulis rugiens lacrimis plena superuenit. Et similiter vxor post eam. verba q̄ excogitari non possent in huius euentu proferens clamosa ⁊ lacrimosa. Manifestant autem dominus sanctum suum. Nam ad contactum eius ceci vident. infirmi curantur. obsessi a demonibus liberantur. Videntes autem tanta mirabilia ad honorem ⁊ non parum pfectum: voluerunt ipi summi rectores talis sarcine esse vectores. Deportatūq; est sacratissimus corpus cum difficultate non modica. propter multitudinem sacras reliquias tangere cupiētes. ad eccīam sancti bonifacij: ubiq; honorificentissime cum hymnis ⁊ laudibus reconditum ē. xvij. mensis Julij. Anno domini. cccc.

Capitulum.xv.

Dno sequenti scz no

no honorij speratoris vt ait sigilbertus. Paula nobilissima sapientissima ⁊ sanctissima mulier migrauit ad christum. Cuius viram descripsit hieronimus incipiens. Si cuncta corporis mei membra verterent in linguas. ⁊ omnes artus humana voce resonarent. nihil dignum sancte paule virtutibus dicerem. Nobilis genere: sed nobilior sanctitate. potens quondam diuitijs sed nunc paupertate insignior. omnium rome matronarū castitatis exemplum fuit. Que ita se gessit vt nunq; de illa etiam maledicorum quisq; auderet famā cōingere. Non appetebat potentes. nec tamen superbos ⁊ glorioſa que-

rentes fastidio respiciebat. pauperes fustigabat. diuites ad benefaciendum inuitabat. Fugiendo gloriam mereba tur que virtutes quasi vmbra sequitur. ⁊ appetitores sui deserens apetit contemptores. Tali igitur stirpe genera tu illecta ē viro togatio qui erat ⁊ iuliorum altissimum sanguinem trahit. Et hec dicimus. non quo habenti dū dia sint: sed quo contemnentibus mirabilia. homines secu li. eos qui his pollent primalogijs suscipiunt: nos laudam⁹ eos qui ꝓter xpm illa despiciunt. Quinq; liberos edi dit Blesillam. f. sup cuius morte cū tome cōsolatus sum. Et paulinam que sanctum virum pāmachium ⁊ ppositi ⁊ rerum suarum reliquit heredem. ad quem etiā sup obitu eius parualū edidimus libellū. Et custodiam que nunc ī sanctis locis virginitatis. ⁊ eccie monile preciosum ē. Et ru finam que in matro funere pium matrio animū cōfirma uit. Et togotiam post quē parere desijt. Quis inopū mo rientem non illius vestibus obuolutus est. quis clericoꝝ non eius facultatibus sustentatus. quos curiosissime toto or be pquirens. damnum putabat si quisq; debilis aut esu riens cibo sustentaretur alterius. Erpo iubat filios. ⁊ inf obiurgantes ꝓpinquos: maiorem se eis hereditatem xpi misericordiam dimittere loquebatur. Nec diu potuit ex celsi generis ⁊ nobilissime familie visitatōes ⁊ frequentiam sustinere. Epiphanium salamī cypriē pm. que nunc con stantia dicitur. hospitem aliquando habuit. ⁊ paulinū an tiochie epm in alia manente domo quasi ꝓpium humani tate possedit. Quorum accensa virtutibus ꝓ mōsta pa triam deserere cogitauit. Quid plura. descendit ad portū fratre. cognatis. affinibus ⁊ liberis prosequentib⁹ ⁊ matrē pietate vincere capientibus. parnulus togotius se ꝓcues manus tēdebat in littore. Rufina iam nubilis vt suos ex pectaret nuptias tacēs fletibus obsecrabat. Et tū illa sic cos oculos tendebat in celum. pietatem in filios superūs. pietate in deum. Nesciebat se matrem vt xpi. ⁊ paret an cillam. Sic nauigio mare sulcans multas regiones pagra uit. loca sancta terre pmissionis ⁊ egypti monachos visi tauit. Tandem in bethleem mansura perpetuo ꝓ triduū angusto mansit hospitio. donec cellas ⁊ monasteria ⁊ pe regrinorum mansiones extrueret iuxta viam in qua maria ⁊ ioseph hospitium non inuenerant. Cum antē ꝓmo visitauit domini presepe. vidit visione quadam imagina ria vel sensibili xpm de virgine nasci. angelos collaudates. magos adorantes. actū tunc actu illa fierent: vt refert idē hieronimus in sermone de assumpcōne. circa principium.

Hec inquit hiero. blesillam habuit matrem. rogatū pa trem. quoꝝ altera scipionum grecorumq; pgenies. ⁊ alter ꝓ omes fere grecias vsq; hodie diuitijs ⁊ nobilitate fert agamenonis sanguinem trahere. qui decēnali troyā obsi dione deleuit. Tanta hec humilitate (que prima virtus ē xpianoum) se texit. vt qui puto eam vidisset eam tā ē non crederet: sed ancillarum vltimam. Et cum frequentib⁹ virginum choris cingeretur. ⁊ veste ⁊ voce. ⁊ habitu ⁊ incessu cōm minima erat. Nunq; post viri morte cū aliquo viro q̄uis eum sanctum foret comedere voluit. Bal nea nisi pcitatis non adijt. Mollia strata lectuli etiam in grauissima febre non habebat. sed super humum durissi mā stratis ciliciis quiescebat. si tamen quies dicenda sit. qua inghos pene otōnib⁹ dies noctesq; iungebat. Ita le uia peccata plangebat. vt eam grauissimorum criminum ream crederes. Cunq; a nobis crebrius moneret⁹ vt ocu lis parceret. eosq; euāgelice lectōi suaret: dicebat. Lur panda est facies. quam contra dei ꝑceptum purpurisso et cerusa ⁊ fucabo sepe depinxi. Affligendum corpus qđ mi tis delicijs vacauerat. Longas vsus perpeti fletu cōpen sandus est. Mollia lintheamina ⁊ serico ꝓciosissima aspe ritate cilicij cōmutanda. Excedebat modus liberalitas so la. ⁊ visuras tribuens. visuram quoq; faciebat. Fateor er rorem meum. Cur in largiendo esset profusior: arguebaꝭ. ⁊ ꝓcauendus. ne qđ libenter faceret semꝑ facere nō pos set. pm illud apli. Non vt alijs sit remissio: vobis autē tri bulatio. Que illa mira verecundia in sermone peritissime dissoluebat dicens. hoc se voti habere vt mendicans mo reretur: et nec vnum filie nummū dimitteret: etiam in fune re suo in aliena syndone inuoluereture. Hebreā linguā quam ego ab adolescentia multo labore ⁊ sudore didici. discere voluit ⁊ consecuta est: ita vt psalmos hebraice ca neret. ⁊ sermonem absq; vlla latine lingue proprietate re sonaret. Quod vsq; hodie in sancta eius filia custodio cernimus que ita matri semꝑ adhesit. vt aq; imperijs obe diuit: vt nunq; absq; ea cubaret. ꝓederet vel cibum ca peret. ⁊ nec vnum nummum sue potestatis haberet. In so lo patre desiderium habuit: vt filium. virum. nepotes. renunciare seculo ⁊ xpo seruire cognoscerent. Cum aūt in validissimam egritudinem decidisset. custodiq; filie spi matre probata pietas. tunc magis ei in omnib⁹ seculo as sistendo cōprobata est. Quibus precibus quibus lamen tis ⁊ gemitu inter iacentem matrem ⁊ impetū domini dis curredat. ne tanto contubernio priuaretur. ne illa absente viueret: sed eodem feretro portaretur. Quid plura. Sē tiebat prudentissima feminarum adesse mortem. ⁊ qui ad suos pergeret. alienosq; desereret: illos versus fasurrabat. Domine dilexi decorem domus tue ℟. Et ciuitate ta bernacula tua domine ℟. Cum autem interrogaretur q me. cur taceret. cur respondere nollet inclamanti. quid vo leret: greco sermone quem n nouerat respōdit. Nihil se ha bere molestie: sed oīa quieta ⁊ tranquilla respicere. Post hec obmutuit. digitumq; ad os tenens signum crucis i la bijs pingebat. ipmq; sudorem quo mortalium vita finit in laudes domini conuertebat. Aderant hierosolimorum ⁊ aliarum ciuitatum epi. sacerdotumq; ⁊ leuitarum ac mo nachorum ⁊ virginū innumerabilis multitudo ⁊ psalmo rum carmina diuersis linguis concrepabant. Translatūq; feretro epoꝝ manibus in medio eccie in spelunca salua toris est posita.

Titulus. xi. cōtinet gesta cē

tum dnoꝝ annorum vel circa. ſ. ab anno dñi. cccc.xvij. vsq; ad annum. ccccc.xvij. Et de pontificib⁹ summis. xj. scz Bonifacio. celestino. sixto. leone ꝑ. Hylario. simplicio. fe lice secundo. Gelasio. anastasio secūdo. symacho. hormi sta. Et imperatoribus in oriente. Theodosio iuniori. mar ciano. leone primo. zenone ⁊ anastasio successis. In occidē te imperantibus. Valētiniano tercio. ⁊ vltra pacē. petro maximo. anito. maiorano. senero. anthemio. oreste. odoa cre. Et demum a Zenone factus est rex in ytalia. Theo dosius. altero alteri succedenti. Continet etiam titul⁹ alle de alijs regnis et ortu ⁊ progressu eorum. ſ. de regno per sarum. gothorum. orientalium ⁊ occidentaliū. Libi regnā rium. ⁊ hunorum regno. vuandalorum. qui arriani effecti persecuti sunt eccias in affrica. De regno langobardoꝝ de regno francoꝝ ⁊ burgundionū. Continet etiam de doctorib⁹ illius tpis. ⁊ sanctis epis ⁊ abbatib⁹ tunc florentib⁹.

Capitulum primum.

Anno dominice

incarnationis. cccclxxj. quo cepit gratianus imperare. Sigisbertus plurium re gnorum cepit contemporalibrates descri bere scz romanoꝝ. persarum. quod po stea factum est saracenorum. Regnum francoꝝ. Angloꝝ Regnum vuandalorum. Regnum longobardorum. Re gnum visigotarum. Regnum astrogotarum. ⁊ regnū hu norum. Et de his omnibus aliqua notabimus breuiter.

Et de regno quidem romanorum de quo dictum est. ⁊ dicendum vsq; ad presens tempus vita comite. ſ. anno dñi. D. ccccliij. Sic ait sigisbertus ī cronicis suis. Illud

regnum iuxta danielis interpretationem et visione statue habita a nabuchodonosor. est quarta monarchia z vltima mundi signata in tibijs z pedibus statue ferreis: lato tamen mistis. Sicut enim ferrum cõminuit. domat z cõtinet omnia: sic ab origine sui contriuit cadit z domuit oĩa pene mundi regna. Nostrissimo ẽo tempore regnum illis quod in tibijs suis ferreis duriissime z fortissime sine aliq̃ laßitudine steterat. tandem ferro sue fortitudinis cõmixto in pedibus cõterra humane imbecillitatis et alto sue dominationis gradu cum fragore terribili labere cepit.

Hoc regnum primum perse impulerunt. qui semp cũ romano pene et equo se habuerunt: modo ẽo vacillante reipublice statu. eos vltra impetere nõ timuerunt. z insuper suis finibus murilare potuerunt: quando iuliano apostata cesso z exercitu miserabiliter subiugato: nimis perse fortunati facti sunt et eorum infortunio. Et ita regnum illud quod tanto tempore omnes pene mundi gentes pertransierant z dominationi habuerat: modo omnipotentia dei rasscente ei duplum in poculo quo ceteris miscuit. cuius pene gentibus prede z ludibrio patuit. Et qui olim p sola gloria cum ceteris gẽtibus certabant: modo salum hoc vix satis consulere poterant. Nam quecunq; gentes. aut minuende de homo multitudinis causa. aut amore exercende fuerint ita a patria sua erulabant. romanorum imperium lacessebant. z de eius latissimo corpore velut partes quasdam excidebant: z in eis regnandi sibi locum statuebant. Et quia et potestatibus ecclesiastica z regali quibs mundus regitur potius sit ecclastica. vt habetur di. xcvj. Duo sunt igit̃ ordo prius de summis põtificibus tractãdi ẽ.

Zozimo. de quo di .§.i.

etum est supra in titulo decimo / succesßit in summo pontificatu bonifacius .xl. a petro. natione romanus. et ecclesie presuit annis tribus mẽsibs quinq; vicibs .xiij. Cõtra hũc quidam alius ordinatus est papa nomine eulalius. Quare dißidente clero ipsius honoriꝰ imperatoris qui adhuc vigebat. bonifacius qui prius ordinatus fuerat in sede apostolica collocatur. Cuius mortuo bonifacio peterẽt multi eulalium qui fuerat expulsus reuocari. non cõsensit eulalio romam reuerti. Et nota q circa hoc sic scribit honoriꝰ imperator huic bonifacio pape. vt habet di. xxxix. Si duo forte contra fas temeritate concertantium fuerit ordinati. nullum ex eis fieri sacerdotem decernimus: sed illi solum in apostolica sede permanere consensus. quẽ et numero clericorum nouo ordinatõe diuinum iudicium z vniuersitatis consensus elegerit. Vbi nota glo. q cum ad imperatorẽ non spectet aliquid statuere de electionibꝰ aliis rebus ecclesiasticis. hoc fecit rogatu eccie z eccia illud approbauit. Et vt subdit gratianus in .§. sequenti. hoc non intelligitur quando vnus est electus canonice z alius postea de facto creatur. quia primus obtinet. vel sm glo. intelligitur quando neuter est electus a duabus ptibꝰ cardinalium vt requiritur. quia tunc nullus eoꝝ est papa. vt ff. de elect. in fi. Vel concilium conuocabitur quando. s. dubium est de iure vtriusq;. Hic bonifacius etiam decreuit vt nulla mulier aut monacha pallam sacratam altaris contingeret. aut lauaret. aut incensos ad altare daret. Et vt seruus z obnoxius curie non ordinetur. s. nulli libertꝰ. Potest autem romane eccie anno bonorij imperatoris .x. fh incarnatione aũt dñi anno. cccc. xvij.

Bonifacio de hac .§.ii.

luce migrante succesßit in sede petri Celestinus papa .xij. natione romanus. Sedit annis .x. mensibs .x. diebs nouẽ. Hic cõstituit vt introitus misse diceretur ex psalmis dauid. quod obseruatur vt plurimum. quod ante non fiebat sed dicebatur epistola pauli z euangelium. Et non solus introitus. sed etiã gradualia seu responsoria. offertoria ante sacrificium dicerent. z oẽs eius modulatõe ad missam in romana curia cantari ceperunt. Sub hoc celestino beatissimo pontifice petrus quidam episcopus in monte auentino edificauit eccliam sancte sabine. z ipam celestinus consecrauit z plura corpora sanctorum posuit z precipue alexandri pape primi cuentq. z theodoli. z sancte serapie virginis. z sancte sabine vidue z martyris. z nunc ẽ fratrum predicatorum. Hoc isto celestino papa ad scotos in rõm credẽtes missus est palladius episcopꝰ. Post quem ab eodem missus est sanctus patricius ad eos genere brito. filius conches sororis sancti martini. q ab ipo celestino archiepiscopus scotoꝝ ordinatus. per annos. lx. sanctitate insignis z doctrina excellens: totam insulã hybernie ad xpm conuertit. de quo infra dicetur. Hic celestinus contra pmouentes ad ordines z dignitates laycos z indignos inuehit sic dicens. Debet quisq; ẽ discipulus quisquis doctor esse desiderat: vt possit docere qđ didicit. Omnis vite institutio hoc ad id quo tendit se ratione confirmat. Qui minime laboris operam dedit: preceptor esse non potest. Qui non per singula stipendia crementa ad merita stipendij ordinẽ non poterit peruenire. Solum sacerdotium inter ista vilius est. cui facilius tribuitur: cum difficilius impleatur. dist. lx. Ordinatos. Idem celestinus dist. lxij. Docendus est populus non sequend⁹. Nos quoq; ignoscimus. eos quid liceat quidue non liceat cõsulere: non his consensum prebere debemus. Idẽ xxvj. q. vj. ca. Ignouimus. ait. Salutem homini admisit quisquis mortis tempore penitentiam sibi denegauerit. Et desperant de misericordia dei: qui eum ad subueniendum morienti sufficere vel in momento non crediderunt posse. Perdidisset latro premium ad xpi dexteram pendens: si illum vnius hore penitentia non iuuasset. Cum ẽt is pena periisset. z pro vnius confessione sermonis habitaculum paradisi eo promittente promeruit. Sub hoc celestino papa vt dicit in decret. di. xvj. ca. Scripta. Synodum celebrata est synodus vniuersalis in ephesi temporibus theodosij iunioris trecentorum patrum contra nestorium constantinopolitanum episcopum. dicentem beatam mariam nõ dei sed hominis tm esse genetricem. quia ponebat in christo duas personas distinctas. humanam z diuinam. vnde hereticus declaratus est. z determinatũ vnam tm personam esse in christo. sed in duabus naturis scz diuina z humana: z beatam virginem matrem dei debere dici. Aliqui tamen dicunt celebratam sub sexto papa qui sequitur immediate.

In cathedra petri .§.iii.

post celestinum sedit sixtus secundus huius nominis. papa .xlij. Qui natione romanus regit eccliam annis. viij. diebus .xij. Hic a quodam basso patricio falso crimine accusatur. vnde in decret. ij. q. iij. Sixtus iste sic scribit omibꝰ episcopis. Mandastis vt scriberem vobis qualiter & iurgium contra me suscitatum est vel a quo vt vestro animo illo pelleretur et causa mea firmaretur. Scitote ergo me criminari a quodam basso. z iniuste persequi. Quod audiens valentinianus augustus. nostra auctoritate synodum congregari iussit. z facto concilio cum magna examinatione sacrificeri omnibus. licet euadere aliter satis potuisset. suspitionem tamen fugiens cotam omnibus me purgaui. s. a suspitione z emulatione liberans. Sed non aliqs qui hoc noluerit. aut sponte hoc elegerint faciendi formam dans. hec ibi. Eo igitur purgato cotam. lxvj. episcopis bassus predictus cõdemnatus est a synodo: ita tamẽ vt victima die viaticum ei non negaretur. propter pietatẽ ecclesie. Valentinianus autem augustus cum matre sua placida sancto furore indignati contra bassum. eum condemnauerunt exilio relegantes. z omnes facultates suas catholice ecclie attribuerẽt. Qui iusto iudicio dei infra tres menses mouitur. Cuius tamen corpus beatus sixtus inuitis immemor. omni humanitatis studio conditus aroma-

ribus ꝓpriis manibus in eccia beati petri honorabilit sepelirit. Huius pontificis hortatu valentinian⁹ impe rator multa bona ecclesiasticis obtulit ecclesijs. multa renouauit in eccia apl̄orum petri ⁊ pauli que a barbaris fuerant sublata. Sub isto sancto papa theodosius impera tor constantinopolim mortuus est. In decretis .xxiij. q.j. Sextus papa sic ait. Memor sum me sub illius nomi ne presidere cuius cōsessio a domino est gloriosa. ⁊ cui⁹ fides nullam vmq̄ fouet sed omnes quidem hereses de struit. Intelligo autem mihi aliter non licere q̄ vt omnes conatus meos ei cause in qua vniuersalis eccie salus infe statur impendam.

Imperantibus .§.iiij.

marciano in constantinopolim ⁊ valentiniano tercio i ytalia post transitum sancti pape creatus est leo huius nomi nis⁹ natione tuscus. qui romane eccie prefuit annis. xxj. mense. j. ⁊ diebus. xxix. Hic in reclamandis omes. multus valuit. eloquentissimus in suis sermonibus. Epistolas de cretales. lxx. scripsit. Ad populum sermones. lxxij. fecit. qui et conscripti habentur vnde ⁊ sermologus dictus est. Et ob huius sancti viri prudentis ingenij ⁊ eloquentie vt nostris ꝓmendationem: aliqua infra inducuntur ex eius dictis. In canone misse addidit. Sanctum sacrificium immaculatam hostiam. Hic sanctitate conspicuus fuit. Et quotiens rogabatur ab aliquibus vt eis aliquos apo stolorum vel martyrum reliquias daret. consuerat ad corpora vel ad memorias apl̄orum aut martyrum quoꝝ re liquie putabantur missis celebrare in ipoꝝ honore. Sic q̄ grandeolum altaris. i. corporale quo consecratum cor pus domini involuerat particulatim diuidebat: ⁊ pro re liquijs apostolorum vel martyrum dabat. vnde si ab aliq̄ bus dubitabatur: cultello pannos illos pungens sanguinem elicichat. sic palam cunctis faciens q̄ etiam consecratione mysteriorꝝ xpi sanguis apl̄orum vel martyrum qui pro illo effusus est: inesset p diuinam virtutem in pannos illos. ⁊ ideo merito illos dari ꝓ reliquijs sanctorū in quo rum honore consecrati sunt. Hic oīb⁹ suis ⁊ precibus obtinuit vtbis pacez ad attilaꝫ pl̄os accedēs circa rauennam positum cum genibus suis. vt egrederet ytaliam: cum ad vrbem romanam diripiendā ire niteret attilaꝑ. Huius tpe ⁊ marciani imperatoris celebrata ē quinta synodus celeberrima in calcedonensi ciuitate. sexcentoꝝ ⁊ triginta patrum. contra eutichem abbatem constantinopolitanū. Qui asserebat xp̄m post vnionem assumptionem non ex duabꝰ naturis exstitere. sed solum in eo di uinam naturam prominere quasi humana in diuina esset conuersa. Condemnata igitur prescripta heresi statuerē canones. xxvij. quorum auctor maxime fuit sanctus anatholius cōstantinopolitanus epūs. vt habetur dist. xvj. ca. Sexta. Unde ⁊ marcianus imperator in cōcilio pñs ait. vt habet di. xcvj. Nos ad fidem confirmandā nō ad potentiā ostendam exemplo religiosissimi p̄incipis constantini synodo interesse volumus. vt inuenta veritate nō vltra multitudo pranis doctrinis attracta discedat. decorum iudicantes vt capitula eius regulariter potius firmari ꝑ synodū q̄s nostra lege sanciri. hec ibi. Non solum autem entices abbas vnarus est. sed et defensor eius dyoscorus quondam alexandrinus epūs. Nestorius quoq; quondam constantinopolitanus epūs qui in p̄cedenti cōcilio epheſino fuerat hereticus condemnatus duas asserens in christo p̄sonas iterum cum alijs hereticis reprobatus est. decretumq; est vt beata maria mater domini. non solum ꝓpotocbos sed etiam ⁊ theotocos credatur ⁊ dicatur. ꝓpter blasphemias nestorij meritis eā nō deū ⁊ homine parii genuisse. Ad improbandū aūt dictos errores ⁊ miraculū refert Vinc. in spe. histor. li. xxj. ca. xxv. et gestis dicti cōcilij accidisse. Leone. n. papa p̄sente dispu tantibus hereticis cū orthodoxis. dicunt orthodoxi. Scribamus in carta fidem nr̄am ⁊ vos hereticiin alia vram. ⁊ ponamus eā cū sigillis nr̄is sup corpus sancte euphemie. ⁊ firmemus sepulchrum coram imperatore ⁊ eorum deum nos fm fidē nostrā: vos fm vram potius placitum vt deꝰ manifestet nobis verum fidem. Que facto orauerunt orthodoxi ⁊ ieiunauerūt p. vij. dies. Post hec aperiūt cēs cum imperatore ad sepulchrū. Qui aperientes viderunt sanctam in manu tenentē cartam orthodoxoꝝ: ⁊ cartā he reticorum erat reiecta sub pedibus eius. Opuscula seu epistola ad flavianum epm̄ destinata. l. de mysterio fidei vsq; ad vnum iota eius est approbata. xv. di. Sancta romana. Hanc credo epl̄am esse quam vt legitur ab eo edi tam posuit sup sepulchrū beati petri apl̄i. octava ⁊ ieiunio per quadraginta dies. vt si qd in ea esset qđ corrigi oporteret emendaret. Cui apparuit petrus in capite. xl. dierum dicens ei se illam emendasse vbi expediebat. Ideo ad sepulchrum beati petri octavi ⁊ ieiunauit. ac vt peccatoꝝ suoꝝ veniam petrus impetraret. petenti apparuit petrus ipe dicens. Deprecatus sum pro te dñm ⁊ omnia peccata tua tibi dimisit. Solummō de manus impositione debes inquiri. i. libene vel aliter alicui manus imposueris. s. cōferendo ordines vel beneficia. De qbusdā statutis ꝑ eum vt refert Vinc. vbi supra. Quia non desinit p sotericum quasdam malignes insidiari pietatis sequacibus. ac sp nouis quibusdam aduersus veritatez indagat. placuit nullis vsq; edificare posse neq; monasteriū nec oratorium absq; ciuitatis epi voluntate. In monasterijs non ē suscipiēdus seruus ad monachum faciendū ꝑter ꝓpriū dñi voluntatē. Neq; monachos ecclesiasticis vel secularibus rebus cōtaminare. Nec licere clericum vnq; pariter ciuitatum ecclesijs militare. Clerici vel monachi conspiratores ꝓpriam amittant gradū. Hoc. n. vicium etiā apud extrinsecas leges penaꝫ imputatur. Clericum vel laicum qui episcopum accusat non suscipi debere: nisi prius eoꝝ extimatio fuerit discussa. Infra tres menses epoꝝ ordinationes fieri debere placuit. Omnem eccl̄am habentem epm̄ etiā yconomū habere de ꝓpio clero. Oportet vt sit rigorosa seueritas sanctionū: vbi est licētia crebra culpaꝝ. hec ibi. In decretꝫ hec habētur inter cetera eius statuta. dist. xxij. Sicut que dam sunt que nulla possunt ratione conuelli: ita multa sūt q̄ aut ꝓ necessitate temporum. aut ꝓ consideratōne etatum oportet tpaliter semp̄ dispensatione seruata. vt in his q̄ dubia sunt aut obscura ad nouerimus sequendum. quod nec euangelicis p̄ceptis ꝓfanum nec decretis sanctorum patrum inueniatur aduersum. De continentia clericorum sic ait. di. xxxij. Omnium sacerdotum tāpercellēs ē electio. vt q̄ in alijs mēbris eccle vacant a culpa: in illis nō baptizentur illicita. Lū. n. extra clericorum ordinem constitutis. nuptiarū societati ⁊ procreandoꝝ filioꝝ studere sit liberum: ad exhibendum tū pfecte continentie puritatē. nec subdyaconibus carnale cōnubiū concedit. vt qui habent sint tanq̄ non habentes. i. non vtantur immo ⁊ qui ē habent ꝓmineant singulares. i. non ꝓtrahant. In dist. xxxviij. Leo papa. Si in laicis intolerabilis videt̄ inscitia: quāt o magis in his qui ꝓfitent nec excusatione digna est nec venia. Idem de correctōis modo. di. xlv. Licet nonnunq̄ in sacerdotalibus ꝓnis accidant que sunt reprehendenda. plus tamen erga corrigendos agat benignitas q̄ severitas. plus caritas q̄ potestas. plus cohortatio q̄ cōminatio. Sed ab his qui que sua sunt querūt nō que ihu xp̄i. facile ab hac lege discreditur. ⁊ dum dominari magis q̄ ꝓsulere subditis placet: honoꝝ inflat in superbiam ⁊ quod ꝓuisum ē ad cōcordiam rendit ad noxā. Idē cōtra cupiditatē. di. xlvij. Uiri catholicum ⁊ populus domini sacerdotē sicut nullo errore implicari. sic nulla cupiditate violari oꝑtz. dicente scriptura. Post concupiscentias tuas ne eas. Mens. n. potēte auida nec abstinere nouit a vitijs: nec gaudere concessis: nec pietati adhibere cōsen-

sum. De indebitis p notionibꝰ idē ait vij. lxj. Miranꝫ apud vos ꝙ occasione tpis impacati aut ambitiū psumptiōm aut tumultum valuisse populare. vt indignis quibuscūꝫ z longe extra sacerdotale meritū sublimis pastoralē fastigium z gubernatio eccie crederetur. Non ē hoc cōsulere populo. sed nocere. nō prestare regimen. sed augere discrimen. Integritas. n. presidentiū salus ē subditoꝝ. vbi aut columnis ē obedientie: ibi ē sana forma doctrine Et infra. Qr sint quibus libet eccie gradibus prudenꝫ sciēterꝙ curandū ē. vt ex tono dñi nihil inordinati sit. nihil ꝙ preposterum: quātomagis elaborandū ē. vt in electiōe eius qui super omnes gradus constituit nō erret. Nam totius familie dñi status z ordo notabit: si qđ requisit in corpe non inueniat in capite. Ubi ē illa beati pauli apostoli ꝙ spūs dei emissa sceptio. qua in persona Timothei oīes sacerdotum xpi numerus erudit. vnd vnicuiꝰ nostrum dicitur. manus cito nemini imposueris neqꝫ cōsortes alienis peccatis. Quid est. n. manus cito imponere: nisi ante etatem maturitatis. ante tempus examinis. aīi meritum obedientie. ante experientiā discipline: sacerdotales honorem tribuere non ꝓbatis. Sicut. n. sibi boni operis cōparat fructum. qui rectū tenet in eligendo sacerdote iudicium: ita grauis semetipm afficit damno. qui ad sue dignitatis collegium sublimat indignuꝫ. Non. n. in cuiuslibꝫ psona pretermittendum ē. qđ institutis generalibꝰ continetur. Nec parandas est ordo ille legitimus: qui contra diuine legis fuerit sceptā collatus. Et infra. Nec pōt de eius promotione dubitari. cui p laborū multa. p mortē cultus. pro actibꝰ strenuis celsitudo loci pmium debetur. Idem. Statuimus ne his regenda eccia dñi credatur: qui institutōnum legitimarum nescij z totius humilitatis ignari. non ab infimis sumere incrementa: sed a summis voluerint habere principium. cum valde iniquum sit absurdumqꝫ vt imperiti magistria nouis antiquis. rudes ꝑfectis ꝑsumant. Idez in penitētia circa infirmos. xxvj. q. vj. ait. Ubi qui in tempore necessitatis z in periculi vrgentis infirmitatis presidiū penitentie z modum reconciliationis implorant. nec satisfactio interdicenda est. nec reconciliatio deneganda. quia misericordie dei nec mēsuras ponere possumus nec tempora diffinire. apud quem nullas patitur venire moras conuersio. dicēte ipō dei ꝙ ezechiam. Cum conuersus ingemueris saluus eris. Et. xxvj. q. vij. ait. Tempora penitudinis habita moderatione cōstituenda sunt tno iudicio. qui cōuertūtꝰ animos prospereris esse deuotos. pariter z habentes etatis sensus intuitū. z periculoꝝ quorumcunqꝫ. z egritudinū respicientes necessitates ꝛc. Idem de penitētia dis. v. Qualitas lacrime negociantem aut excusat aut arguit: quia ē honestus q̄stus z turpis. Difficile ē aīe inter vendentis ementisqꝫ cōmercia non intervenire petū. Et illicita oꝝ venia postulantes: optet etiam a licitis abstinere. hec ille. Celebratur autem huius sancti festum in vigilia apl̄oꝝ petri z pauli.

Post Leonem pri/ .§.v.

mū ecciam romanā regendā suscepit hylarius. natōe sardus in cathalago romanoꝝ pontificū. xliij. Sedit autez annis sex mensibꝰ. ij. diebꝰ. x. Hic decretales p vniuersū sparsit orientem vt hde catholica confirmans tres synodos. s. Nicenam ephesinā z calcedonensem. Damnauitqꝫ eutichen nestorium z dyoscoꝝ. omnesqꝫ eoꝝ sequaces. Multa romanis statuit ecclīs. Hic hylar⁹ sic ait. xxv. q. j. Nullis fas sit sine status sui periculo vel diuinas cōstitutiones vel apl̄ice sedis decreta temerare. qz nos qui potentissimi sacerdotis administramus officia. talia transgressionum culpa respiciet: si in cunctis dei sumus negligētes intenti. quia meminerimus qđ timere debemus. qualiter cōmentur deus negligentie sacerdotū. Siquidez maiori reatu delinquit qui potiori bonore fruit: z grauiora facit vicia peccatorum sublimitas peccantiū. Eo tempe beatus mamertus venerabilis doctor viennensis epūs claruit. qui vt ait Io. de col. letanias triduanas ante ascensionē celebrari instituit in ꝓtibus gallicanis. Huius causa fuit. quia apud viennam maxima terremotus tunc facti sunt. qui plurimas domos z ecclias subuertebant. nocturni sonitus z clamores audiebātur. In die pasce signis de celo descendens palatium regis cōcremauit. lupi z alie fere ciuitatem intrantes z discurrentes plurimos deuorabant. ꝓpter que sanctus mamertus triduanū ieiunii instituit z letanias dicendas: z sic tribulatio illa cōquieuit. que institutio postea assumpta est ab omni eccia z mandata. vt patz de ꝑse. di. iij. ca. Rogationes. Hunc autem mamertū qui z claudianus cognominatus est. sydonius auernotuꝰ epūs z valde literatus mirabiliter cōmendat dicens. Nemo vt claudianus qui libꝝ de statu gie scripsit. tpe meo q̄ voluit affirmare sic valuit. Sentit vt picta gratias. dinidit vt socrates. explicat vt plato. implicat vt aristoteles. Blādit vt eschines. irascitur vt demosthenes. Uernat vt ortensius. mosatur vt fabius. simulat vt crassus. dissimulat vt cesar. suadet vt cathō. dissuadet vt appius. persuadet vt tullius. Jam si ad sacrosanctos patres p cōparatōne veniat: instruit vt hieronimus. destruit vt lactantiꝰ. astruit vt augustinus. attollitur vt hylarius. submittit vt iohannes. corrigit vt basilius. consolatur vt gregorius nāzanzenus. affluit vt crisostomus. stringitur vt rufinus. vt eusebiꝰ narrat. vt Paulinus prouocat. vt Ambrosius perseuerat. hec ille.

Quadragesimus/ .§.vi.

quintus in romana sede hylario defuncto introniz at⁹ fuit simplicius natōne tyburtinus. Qui ex⁹ tenuit annis. xv. mense. j. diebꝰ. viij. Hic damnauit petrum eutici amicum constantinopolitani epi. multaqꝫ sancta in eccia constituit vt dicit Johannes de col. Si autem successit ī pontificio Felix. iiij. Qui natione romanus sedit annis. viij. mensibus undecim. diebus. xviij. Et fuit tempore Odoacris regis ytalie z zenonis imperatoris. Sub huius autē pontificatu absente regia constātinopolitana patrū prefatum quem apostolica sedes damnauerat. reuocatuꝰ ab acbacio epūscopo qui eidem petro in constantinopolitana sede fuerat subrogatus. Quo audito vt refert Johānes de col. venerabilis felix papa. rome congregato concilio damnauit ac deposuit acbacium cum petro. Quo damnato zeno imperator scripsit felici pape. vt si acbacius penitens resilire ab errore reciperetur. Tunc beatus pontifex misit duos super hoc. scz nūsium episcopum: z vitalem quendam. Hi venientes constantinopolim non fecerunt ꝙm mandatum summi pontificis qui eos destinauerat: sed corrupti pecunia non processerunt in facto. Qđ cum felix cōperisset facto concilio illos reuocauit: z eiecit a cōtione fidelium.

Post Felicē qua/ .§.vii.

dragesimusseptimus romanam rexit ecclesiam. Gelasius natione afer annis quatuor mensibus octo. diebus nouē. Hic sanctus homo fuit amator pauperum. atqꝫ ipam vt bem a famis periculo sua munificentia liberauit. Literatissimus etiam z facundissimus: vt ex suis decretalibus apparet. sollicitus circa scripturarum indagationem. Ipse scripsit libros quinqꝫ aduersus eutichen z nestorium. Et aduersus Arrium duos. Et epistolas fidei ad diuersos. Composuit etiam hymnos in modum beati Ambrosij aliquos. z prefationes z ꝙplures orōnes que sunt in vsu. Hic declarauit scripturas veteris z noui testamenti. que scripture vltra decreta z decretales epistolas summorum pontificum eēnt autēice. z quoꝫ doctoꝝ z que essent apocripbe. i. dubie: z que reprobate. vt ptz di. xv. Sācta rōna. Et q̄ legēda eēnt ꝺ scripturꝫ sacrꝫ ilectiōibꝰ mutuali ꝺ

diuersis ẽpibꝰ annꝫ. Hic sic ait. dist.x. in decret. Quis ant leges ꝓncipũ aut patrum regulas aut admonitões patetnas dicat debere contemnj nisi qui impunitum sibi tũ ẽtim at transire cõmissum. Idem theodosico regi yralie cuius tempore fuit. Certum est magnificentiam nostram reges romanoꝝ principum quas in negocijs hoim custodiendas esse ꝑcepit: multomagis circa reuerẽdã beati petri apostoli ꝑ sue felicitatis augmento velle seruari.

Idem. j. q. j. Baptizandis consignandisq; fidelibꝫ sacerdotes premia nulla ꝓfigant. qui que gratis accepint? gratis dare mandamur: ꝛ ideo nichil a ꝑdictis exigere moliantur. Idem dist. xciij. Dyacones ꝓprias cõstitutiõ? seruare mensuras. Absq; ẽpo vel ꝑsbo baptizare nõ audeant. nisi ꝑdictis ordinibꝫ fortasse longius cõstitutis necessitas extrema compellat: quod etiam laicis plerunq; facere conceditur. Sacri corporis prorogatõem sub cõspectu epi seu ꝑsbiteri nisi his absentibus ius non habeat ex eredi. Idem anastasio imperatori qui fuit tpe illo. dist. xcvj. Duo sunt quipe imperator augustꝰ. quibꝫ principaliter regitur hic mundus. Auctoritas sacra pontificum ꝛ regalis ptãs. In quibus tanto est grauius ꝑdus sacerdotum: quanto etiam ꝑpis regnantibꝫ hoim in diuino sunt reddituri examine rõnem. Nosti itaq; inter hec et illo te pendere iudicio. non illos ad tuam posse redigere voluntatem. Et ad hoc inducit exemplum innocentj pape. qui excõicauit archadium imperatorem: ꝛ sanctj ambrosij qui excõmunicauit theodosium magnum. Idem Gelasius. dist. xcv viij. Conseques sic ait. Nuper ad nos missa relatio nũciauit non paucorũ da. plarimos clericoꝝ negociatõibus inhonestis ꝛ lucris turpibꝫ inhiare. nullo pudore recensentes euangelicam lectõem. qua ipe dominus negociatores ex templo verberatos assentur expulisse. neq; aplꝰ verba recolentes quibus ait. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibꝫ. Psalmistã quoq; dauid surda dissimulantes aure cantantem. Quomã nõ cognoui negociationẽ: introibo i potẽtias dñi. Proinde hmõi aut ab indignis posthac questibus nouerit abstinendum. ꝛ ab omni cuilibet negociatõis ingenio cupiditateq; cessandũ. aut in quocunq; gradu sint positi. mox a clericalibꝫ officijs cogãtur abstinere: ne tomos dei que dom?nõis est. ꝑ officia negociatõis fiat ꝓ spelunca latronum.

Beato gelasio ad §. viii.

patres ante creatus est papa Anastasius secundus. natione romanus. Et in ordine .xl viij. Qui sedit anno vno. mensibus .xj. diebus .xviij. Hoc tempore multi et clero a cõmunione illius se subtraxerunt. eo q; cõmunicasset sine concilio ẽpo sotino dyacono thesalonicensi. qui achacio heretico fauebat. Unde quia voluit occulte reuocare achacium. l. ad dignitatem sed nõ potuit: diuino iudicio ꝑcussus ẽ. dei. xix. Anastasius. vbi dicit glo. q; aselläo ilte intestina emisit. Et decretalis eius destinata anastasio imperatori. q̃ incipit fm eccle. di. ea. vt dicit glo. est reprobata cum suo auctore. qi in ea videtur dicere q; ordinati ab hereticis. vt qui fuerant ordinati ab illo achacio heretico: sine alia dispensatione etequi possent officia ordinũ suoꝝ. qđ falsum ẽ. Post anastasium assumpens ẽ ad summũ sacerdotiũ Symachus. xlix. papa. natione sardus. q; cathedraꝫ tenuit annis .xv. ꝛ mensibꝫ .vij. diebꝫ .xx viij. Hic dicit constituit in diebꝫ dominicis ꝛ festiuis Missas in excelsis deo. Qui teleſphorus papa primo ordinauerat tm i die natalis dñi. In ordinatione autem illius symachi tante tantũ scisma ortum est inter clerum. vt ceden nõ solum laicoꝝ sed clericoꝝ facta sit. Nam in basilica constantiniana sanctio ab annis lateranensis. iste symachus ordinat? est. Laurencius ẽ in eccia sancte marie maioris factus est papa. vel potius antipapa. quare separatus ẽ clerus: diuisus est populus. Senatores etiam alij fauebant symacho: alij laurencio. Post multam controuersiaꝫ (vt dicit Jo. de col.) in hoc conuenerunt: vt sup hoc rauenã pergerent. ꝛ regis theodorici qui tunc regnabat in yralia ꝛ ex gothis descenderat iudicium expectarent. Qui cum ambo rauennam venissent. hanc a rege sententiam acceperunt. vt qui primo ordinatus fuisset ꝛ in quem maior pars consensisset: ipe verus pontifex haberetur. vnde ex hac sententia symachus summũ obtinuit principatum. Qui nolens malum ꝓ malo reddere. victum laurencium in nucerina ciuitate ordinauit epm. Sed transactis quatuor annis iterum laurencius ad aliquorum suggestionem romã veniens scisma renouauit. adherentibus sibi festo ꝛ prothino consulibus. qui aduersus symachum et consilem q; symachum ꝛ ecclam protegebat bella ꝛ seditões excitauit. adeo vt cedes ꝛ homicidia in medio ciuitatis fierent. adeo q; diuisus est clerus: vt alij symacho. alij laurencio cõiurarẽt. Instigantibus ꝓbris? sabinarijs falsis testibus miserunt rauennam ad theodoricum regem contra symachum. petentes vt rex visitatorem daret sedi apostolice. Ad quorum suggestionem rex dedit quendam petrũ nomine altine ciuitatis episcopum contra canones. Et vt dicitur in decretis. dist. xvj. §. hinc etiam. theodoricus rex et diuersis prouincijs ad vbem romanam episcopos precepit conuenire. vt sanctum concilium iudicaret de his que venerabili symacho apostolice sedis presuli ab aduersarijs eius dicebantur impingi. Ligurie autem ꝛ emilie seu venetiarum episcopi suggesserunt eum qui dicebatur impetitus deberet synodum conuocare. scientes quia eius sedi primum beati petri apostoli meritum. Deinde secura visione tomini concilium venerandorum auctoritas singularem in ecclesijs tradidit potestatem. nec antedicte sedis antistitem minorum subiacuisse iudicio. Ad hec clementissimus rex deo aspirante respondit. synodalis esse arbitrij in tanto negocio sequenda prescribere. nec aliquid ad se preter reuerentiam de ecclesiasticis negocijs pertinere. committens etiam potestati pontificum vt siue propositum vellent audire negocium siue nollent. quod magis vti le putarent deliberarent: dummodo venerandi prouisione concilij par in ciuitate romana daretur. Episcopi Jo in synodo residentes congregata auctoritate eiusdem symachi dixerunt. Symachus papa apostolice sedis presul ab huiusmodi oppositionibus impetitus. cuius ad homines respicit sit immunis ꝛ liber: cuius causaꝫ totam dei iudicio reseruamus. De decretis Jo memorati pape qui ab episcopo suo ante tempus contra regulas discesserit ꝛ scisma fecerunt hoc fieri decreuimus: vt satisfacientes episcopo suo misericordiam consequantur: ꝛ officijs ecclesiasticis se gaudeant restitui. Laurencius episcopus mediolanensis huic statuto se subscripsit. Deinde Petrus episcopus rauennas. Et post eũ septuaginta quinq; epi. hec ibi. Et dicit ibi glo. q; calūnioſe fuerat accusatus de hereſi. Et vt dicit Jo. de col. Petrus visitator factus in malos apostolice sedis simul cum laurencio antipapa fuit damnatus: ꝛ Symachus ab omni clero vt verus pontifex receptus. Apud carthaginez eo tempore symachi olimpium quendam episcopum arrianum in balneis sanctam trinitatem blasphemantem: tribus igneis iaculis angelo emittente visibiliter ferunt combustum. Constantinopolim Jo dum quidam episcopus arrianus cuiber? nomine barraban quendam baptizaret. ꝛ male dilligẽs trinitatem diceret. Baptizo te barraban in nomine ꝑis per filium in spiritusancto: subito aqua disparuit. Eo tempore cum Trasimundus wandalorum rex in affrica arrianus ducentos nonaginta episcopos catholicos exiliasset. inter quos fuit fulgentius episcopus doctor egregius. erga eos mantim sue liberalitatis benivole exercuit. in sardinia subueniendo Symachus papa. Refert autem Strategius in quarto dyalogorum. q; Pascasius dyaconus vir multũ peritus. et demõſyris valde deditus

ꝛ ſanctimonie. adeo vñ mortu in feretro collocatū i eccīa
dalmatica indutum. cum quidam demoniacus tetigiſſet:
liberatus eſt. quia nimis adheſit parti laurencij. arbitrat⁹
ipm potius papam eriſſere. poſt mortē inuentus eſt a ſan
cto germano epo capuano cum ad balneas propter infir
mitatem accediſſet ibi deſeruire aīa. ſcims in corpe aereo
purgatorij penam ſuſtinendo. cauſam explicans fore fidu
ctam ſue pene. petens oīnibus eius adiuuari. Quo fa
cto quia ibi ampliꝰ non eſt repertus creditur liberatus.

Hic ſymachus eloquentiſſimus fuit vt patet ex ei⁹ de
cretis que multa ſunt. Et diſt. xl. ipſe ſic ait. Non nos bea
tum petrum ſicut dicitis a dño cum ſedis priuilegio
vel ſucceſſores eius peccandi licentiam indicauimus ſuſce
piſſe. Ille pbēnem meritoꝝ votem cum hereditate inno
centie trasmilit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt per
actum lucem. ad illos pertinet quos par converſationis
ſplendor illuminat. Quis ſanctum eſſe dubitet quē aper
tante dignitatis attollit? In quo ſi bona deſunt acquiſita
p meritum ſufficiunt q̄ aloci pdeceſſore teſtant'. Aut. n.
claros ad hec faſtigia erigit: aut qui eriguntur illuſtrat.

Hic etiam concilium fecit in vbe in quo ſic ait vt ha
betur diſt. xcvj. Bene quidem fraternitas veſtra legibus
eccleſticis affecuta. ſub diuini timoris iudicij que erant ſta
tuenda diffinit. ꝛ ad inſticie cumulum pacit. cum ſuffi
cienter vniuerſa complectitur. nec adiectōe indiget ple
nitudo maxime de clericis quos amor dominat̄ oīs inna
uit: ꝛ ingum eccleſtice diſcipline fecit reſpuere. quorum ex
ceſſus enarrare difficile eſt. Unum tñ quod occurrit ve
nerando ordini vſo intimare non differo. Inter alia ſcri
pturam quendā illuſtris memorie baſilium quaſi p amo
re eccleſtice ſubſtantie refero. in qua nullus romane eccie
interfuit vel ſubſcripſit antiſtes ꝛc. Ad intellectū huius
vt notat ibi glo. Infirmato ſymacho papa grauiter cum
timeret ſymachum ne ſi mortis eius caſus occurreret. p
peret ſtrepitus hereticorum vel aliorꝝ iterum fieret ſciſma
pſuaſit baſilio patricio qui locum tenebat rome regis vta
lie ordacris vt faceret conſtitutōem q̄ electio pape ſine cō
ſultatione ipſius baſilij non fieret. ꝛ q̄ nulli liceret alienare
immobilia eccliarum ꝛ res ſacras earum: q̄s totum baſili⁹
fecit. Sed p concilium iſta conſtitutio reuocetur. Hic et
allegatur ratio p concilium in dicto ca. bene. ſ. quia non li
cuit laicis nec licet ſtatuendi in eccīa preter papam roma
num habere aliquam pſtatem. quos. ſ. laicos obſequendi
manet neceſſitas: non auctoritas impandi. Et ſic determi
natum fuit illam conſtitutōem ſeu ſcripturam nullius eſſe
momenti: q̄uis pia fuerit facta intentione. Et hoc vt dici
tur in fine dicti. C. ne in exemplū remaneret ꝓſumendi q̄
buſlibet laicis q̄uis religioſis vel potentibꝰ in quacūq; ci
tate quolibet modo aliquid decernere de eccleſticis fa
cultatibus. quar̄ ſolis ſacerdotibꝰ diſponēdi indiſcuſſe a
deo cura cōmiſſa eſt.

Homiſda poſtrā .§.ix.

ſitum ſymachi cathedram petri aſcendit papa. I. Natiōe
campanus anno dñi. cccc. xvj. qui ſea ſedit annis. ix. die
bus. xvij. Hic audiens anaſtaſium imperatorem in eutī
cianam hereſim eſſe plapſum vt refert Joſb. de coſ. miſit
enodium ticinenſem epm ꝛ pegrinum meſſenſem legatos
conſtantinopoſ ad ipm: cum libello fidei cathodoxe quā
confiteretur. Cui cōſentire noluit imperator: ſed illos pe
cunia conatus eſt corrumpere ꝛ donarijs. Legantes apo
ſtolice ſedis ſpretis eius munenbus. imperatori anaſtaſio
pſuadebant vt admonitionem catholice eccīe reciperet. ꝛ
ne tantum imperium hereſi labe macularet. At anaſtaſ⁹
furore repletus contra homiſdam papam inter alia que
illi ſuperbe ſcripſit. hoc ſuperbe iliteris ſuis poſuit. Non
habere volumus alijs: non nobis iuberi. Inſuper legatos
cum contumelia a conſpectu ſuo eiecit. ꝛ illos in nauī fra

gli poſitos mandauit mgſtratibus qui illos conducebant.
ne in aliqua vrbium grecie illos exponerent. ꝛ ne epiſtolas
ſummi pontifis quas eccleſijs orientalibus deſtinauerat
publicarent. Sed non multo poſt idem anaſtaſius dei in
dicio ictu fulminis ictus interiit. Ad iuſtinum remotꝰ
ſuccedere in imperio anaſtaſio pfato homiſda miſit lega
tum ſanctum germanum epm capuane ciuitatis cum mul
tis alijs cū reintegrande fidei. qui honorifice ſuſceptus ē
ꝛ magno gaudio. ꝛ multorum corda dubia in fide ſolida
uit. ad peritōem q̄ eius omnes quos anaſtaſius ob catho
licam fidem exilio releganerat ad eo reuocauit. Hic ſic
ait de ordinandis. diſt. lxj. In ſacerdotibus eligendis vel
ordinandis curam oportet habere pſpicuam. Irrepher
ſibiles n. eſſe conuenit. quos peſſe neceſſe eſt corrigendis.
longa debet ſuam vitam pbatione monſtrare: cui gabet
nacula cōmittunt eccie. Non negamus in laicis eſſe deo
placitos motes: ſed milites ſuos pbatos ſibi querunt inſti
tuta fidelium. Diſcere quis debet antea docear. ꝛ exem
plum religioſe converſationis de ſe potius alijs pteſtare
q̄ ſumere. Emendationem eſſe conuenit populo quem ne
ceſſe eſt orare pro populo. Deferens memorandi crimi
nis labem non habet lucidam ſacerdotij dignitatem.

Sedit alios hic homiſda tenuit ponnificatum annis
quatuor.

Capitulum .ij.

Oſt ſummos ponti

fices nominatos qui vſq; ad tempus Jo. ſmi
in cathedra petri reſiderunt. reuertēdo ad ro
manum imperium de quo intenditur magis q̄ de alijs re
gnis ꝛ in eo in pannonia. Defuncto honorio impatore. q̄
ſororem ſuam placidam conſtantio comiti ſuo dedit vx
orem. qui multa ſtrenue p romano impio egerat. Nā arba
lum qui regnum ſeu imperium rome vſurpauerat. & mor
dimilium gothis adheſerat ꝛ tyrannidem in gallijs aux
lio gothorum contra romanum imperiū exercebat. pre
fatus conſtantius in bellum contra illum procedens cepit
ꝛ ad honoriꝰ miſit. Qui honorius imperator roma triū
phans ingreditur. precunte curru⁹ eius dicto arbalo qui
manu abſciſa in exilium lipparis deſtinatur. Hic etiaꝫ cō
ſtantius vicarius in vbe multa p fide chriſtiana cōtra pe
lagianos egit. Ex predicta autem placida ſorore honorij
filiam ſuſcepit nomine valentinianum. tercium huius no
minis imperatorem. Exinde honorius prefatum conſtan
tium in conſortium regni aſſumitur. Qui conſtantino cu⁹
tholoſam rediſſet vxoriem ſibi eam ſubingaret immatu
ra morte ibi deceſſit. Theodoſius autem iunior mor
tuo patre eius archadio in oriente imperat ꝛ cum bono
rio auunculo ſuo qui in occidente erat. Hic theodoſius
poſt mortem honorij ſolus tribus annis imperauit. ꝛ po
ſtea cum valentiano tercio cui imperium in occidente de
dit. ꝛ matri ſue placide ꝛ ad ytaliam eos miſit. imperauit
annis. xxiij. Hic cepus Jo. criſoſ. exiliari a patre arcba
dio in conſtantinopolim tranſferri fecit honorifice. Hic
adeo clementiſſimus fuit vt nullum ſe lendentū morti ad
indicaret vicens. vtinam eſſet poſſibile etiam mortuos ad
vitam reuocare. Eius curia monaſterium videbat. Ma
tutinas laudes audiebat. codices ſacros legebat. Uxor
eius eudoſia vt doctiſſima poemata plura compoſuit. Fi
liam habuerunt nomie etiam eudoſiam. quam valentinia
no prefato vxorem dederunt. Hic etiam codicem librum
legum edidit ex conſtitutōnibus antiquorum principum
in tribus codicibus redactis. ſcilicet hermogiano. Theo
doſiano. gregoriano. ꝛ alijs conſtitutionibus extravagan
tibus. vt ait proſper. Defuncto autem honorio.
poſtq̄ triginta vno annis imperauerat. Quidam Jo
hannes tyrannus ytalie inuaſit imperium. caſtino vt pu-

tatur inbente qui exercitui p̃erat magister militum. Sed theodosius iunior nepos honorij nauigio contra hunc in ytaliam mittẽs ardabanũ. qui sepe p̃era partbos dimicauerat: principem exercitus iohannẽ tyrannũ intra rauennam nihil hostile metuentẽ in fugam vertit. Qui iohannes tyrannus dũ affricam quaz bonifacius obtinebat bello repositi: infirmior factus occiditur. Eo igitur defuncto z cathino in exilium misso. qi non videbatur iohannes sine comunia ipius regnuz poeuille ꝓsumere: cogitabat theodosius augustus cui regnũ ytalie deberet cõmittere. Erat quidem valentinianus tũc puer natus ex placidia filia magni theodosij z sorore honorij z vrore constantij. ab ipso honorio factus augustꝰ. Hunc ergo valentinianum theodosius iunior affectuose coronauit. z ipse cũ matre sua placidia ad ytaliam destinauit illumq; imp̃atorem z matrem augustam destinauit anno dñi. cccc.xvj. Ab initio autez mundi quinquies millo. dc. xxvj. sm. lxx. Aduersus aũt bonifacium missum ab honorio imp̃atore contra barbaros si ex inuidia z simultate. cõtra urbium se imperio rebellantem z apud affricam gloria z potentia polletẽ mittitur. maiorina z galbio. qui dum bonifacius obsidere parat: ab ipso sapantur z occidunt. Rursus p̃era bonifacius mittitur sigisultus comes. Sed bonifacius sentiẽs se totam affricam tenere non posse. vnandalos z alanos gentes cum eox rege genserico ab hyspanijs in affricam intromittit. Qui affricam ingressi. concta cedibꝫ. rapinis captiuis ferro z igne deuastabant: z catholicã imbẽ fidem arriana feditate cõmaculant. vt supꝰ patuit. Valentinianus augustus ad theodosium iuniorẽ imp̃atorẽ cõstantinopolim pficiscit. filiamq; eius eudoxiaz in matrimoniũ accepit. Theodosius iunior affrice volẽs succurrere cõtra vnandalos. tres duces. s. Ariobindũ. Ansilã atq; germanum cum magna classe transmittit in siciliam. Qui lõgis cũctatõibꝰ negociuz differentes. sicilie magis oneri qꝫ affrice p̃sidio fuerunt. Cum genserico rege vnandalorum a valentiniano augusto pax cõfecta est. z certis spacijs inter vtrumq; affrica diuisa. Tempore hoz theodosij z valentiniani vt refert sigibertus. Uincẽ. z Io. de col. Constantinopolim p quatuor menses terremotu terra fluctuante. quidam coram omnibꝰ oranibꝰ sublatus ẽ in aera diuina virtute. admonitus ẽ a diuina voce vt factis letanijs canerent omnes. Sanctus deus. Sanct⁹ fortis. Sanctus z immortalis miserere nobis. Quo facto cessauit terremotus.

Anno sequenti rex .§.i.

vortigernus cõsilio uito cum sapiendo quid agere deberet ad tutamen sui. iussit venire artifices vt ei turrim fortissimam construerent. Ds cum ope eox tellus absorberet. suasum est ei a diuinis vt hominem sine patre quereret et ei⁹ sanguine lapides z cementũ aspergi faceret quasi hoc facto fundamẽtũ stare potuisset. Inuentus igit adolescens cui nomen erat merlinus. qui dicebat patrẽ nõ habere. Adductaq; est mater eius. que confessa ẽ cosũ rege se non ex homine sed ex spũ in specie hominis apparẽte cõcepisse. quod fuit. s. ꝑ demonem incubum. Hic aũt vocuit ne occideretur. modum reperendi illi absconditi. Hic aũt merlinus multa obscura reuelauit multa futura ꝓphetauit. Aquit. n. sub fundamẽto lacũ esse. Sub lacu duos latere dracones. quoz vnus rubeꝰ ꝓprius britonũ: alter albus. gentẽ saxonũ designaret. z quis in pflictu suo adinuicẽ preualeret. Predixit etiã aurelio ambrosio reuicto hengisto z cõbusto vortigerno regnaturũ. Fratres eius vterpe dragon successurũ in regno: z veruq; veneno periturus. Arthurũ ꝓ quem aprã connubie vocat ꝓphetauit. qꝫ ecclesie dei succurreret. qꝫ insulas occidẽtales sibi subingaret. qꝫ gallicanas ꝓuincias possideret. qꝫ romano exercitui terribile se exhiberet. z qꝫ extum dubiuz haberet. Ꝓphetauit etiã qꝫ sub normannoz dñio futura esset anglia. Et ꝑ multis alijs que vix possent intelligi. Solet n. spũs dei qꝫ quoq; voluerit mysteria sua loq̃. sicut ꝑ sibillã. ꝑ balaam ariolum. Illo etiam tpe fm sigisbertũ xpianitas apud persas dilatata ẽ. Nã marutbas epus legatꝰ fm ctus. filium sichigridis regis eoz ociõe a demonio liberauit. ꝑ quẽ maior gllia fidei accrevit. At contra ab inimicis dei maior cõtra xpianos ꝓsecutio exorta est. Eudoxia quoq; vxor theodosij imperatoris et hierosolimita quo voto ꝓfecta erat romam veniens. cathenam qua beatus petrus sub herode in carcere ligatus tenebatur. sed ab angelo solutus fuit: addiuit. Et iuncta cathene qua idẽ petrus sub nerone ligatus fuerat: facta ẽ vna. ad cuius cõtactũ p̃ multũ tpis qdã comes a demonio liberatus ẽ. Et inde institutũ ẽ festũ sancti petri ad vincula: loco festiuitatis quã faciebant romam in honorem octauiani. ꝑ victoria habita prima die augusti.

Defuncto theodo- .§.ii.

sio iuniori. cuius tpe corpa septẽ vomierũt qui sub decio imp̃atore inclusi in spelunca martyres coronam sunt. suscitati sunt a deo. ad pfundã errorẽ eorũ apud quosdã negantiũ resurrectõem mortuoz. Qui postq̃ theodosio ipse z plurib⁹ alijs locuti sunt resurrectõem arteslãtes: in pace vomierũt. in constantinopolim marcianus sumpsit imperiũ. Cepit aũt imp̃are anno dñi. cccc.lv. Ab initio autez mũdi fm hebꝰ. quater millo. cccc.xvj. Sedm ꝓ. lxx. interptes z sequaces. q̃nquies millo. dc. lvij. Valentinian⁹ ꝓ tercius imp̃abat in occidẽte. qui. xxx. annis in p̃io tenuit. xxv. cũ theodosio iuniori z q̃nq; cũ marciano. Occiso aũt valentiniano rome a quodã ethij milite. quidã nobil Maxim⁹ nõie innalit ip̃iũ. Qui vt sibi magis firmaret ip̃iũ. eudoxiã valẽtiniani relictã vi in vxorẽ accepit. Ds nõ ipletis duobꝰ mensibꝰ a romanis occisus ẽ. Et eodẽ anno p̃ captã vrbẽ z predatã a genserico rege vnandalorum. ipso reuerso i affricã. romanis mouibũ de ouos sibi ꝓficiscẽ quendam nomine aitum. Cum quo marcianus imperator fedus cõposuit. z quatuor annis rome z ytalie imperauit. Ipse autem marcianus sexto anno imperij sui occisus fit.

Anno igitur dominice incarnationis. cccclviij. ab origine autem mundi quater millo. ccccxxxj. Sed fm maiores computatõem aliozuz quinquies millo. sexcentesimo quinquagesimo sepetimo apud constantinopolim leo primꝰ imperator efficit. Et annis. xvj. impauit. filiumq; suum suo etiam nomine nuncupatum imperij sui consortem fecit.

Post modicũ mortuo anito rome. Maiorian⁹ qdã nõbile exercitu apud rauẽnã romanũ inualit imperiũ. Qui cum circa quatuor annos regnasset prope ciuitatẽ torcione occisus est. Quo mortuo seuerus quidã apud rauẽnam purpura induitur. Quo impante rex alanorum cum magnis copijs ytaliam ingreditur. Cui nichomer patricꝰ cum exercitu occurrens. nõ longe a p̃gamensi ciuitate cum eo grauissimo z difficillimo bello confligit. z post veniensq; ecterotus cedem rex alanorum victus z occisus est. Seuerus autem prefatus cum quatuor annis in ytalia impasse diem clausit extremum. Et post eum totius militie cõsensu Anthemius imperij iura suscepit in ytalia. Contra quem Seruandus quidam galliarum prefectus se in gallijs imp̃atorẽ nuncupauit. Qui ab anthemij ducibꝰ bello victus atq; captus sententia capitali dãnatus est. Dũ autem hec in ytalia geruntur. Asper patricius leoni augusto in insidias molitus eum ab arce imperij ꝓicere conatus est: sed leo exercitum qui in sicilia erat reuocans. asperem ꝓelio victum vna cum filio quem cesarem fecerat occidit. Cum autem ytalia intestinis fluctuatibꝰ sic fluctuaret. Genserico adhuc affrice imperabat. ytalie etiaz imperium affectans. cum innumerabili exercitu in ytaliaz venire temptabat. Quo cõperto basilisco patricius magister militie anthemij occurrẽs. atq; natali prelio confligens. ipsum gensericum multis suoz amissis ad affricam

redire compulit. Post hec quibus causis nescitur inter richimerem patricium qui mediolani positus ligurie preerat. z anthemium imperatorem ytalie magnus discordiarum fomes erortus est. Longo magnis apparatibus inimicum impugnare parabant. z in ipo bellico apparatu vir sanctitate conspicuus epiphanius ticinensis epus se pacis reformatorem interposuit. eosq primū ad cōcordiam vocauit Sed richimer barbarica phidia insaniens. erat enim genere gothus. pacem irrumpēs magnia barbarorū copias cōgregatis romam tendit. z non longe ab ipa urbe castra posuit. p aliquod tps spacium: in vibus z totius ytalie gnicie. Leo qui cōstantinopolim impabat desolationi ytalie cōpatiens. Nepotem quendam cum exercitu in ytaliā misit. Qui romam veniens adhuc vino anthemio regia adeptus est pātem. Inter hec bilimer galliarum rector. cuj auditū richimerem anthemium impugnare. principi suo auxiliū ferre cupiens congregato multoz exercitu ad urbem pperauit. atq cum richimero apud adriana pontem impanbo copias confligens victus z occisus est. Quo extincto moz richimer multis sibi fauentibus urbem ingreditur. atq anthemium qui iam quatuor annis impauerat caprum occidit. premiq vibis priede exposuit. Sed non diu sua phidia atq crudelitate letatus est. Nam post mē sem tercium langnoribz excruciatus z ipe apud urbem interijt. Mortuo igitur richimere boliborius qui apud ravennam morabatur romam venit. atq p sui arbitrio nemine pbibente disposuit. Lunq ad disponendas reipublice statum toto animo intenderet. vij. mense postq ad ytaliam venerat diem clausit extremum. Post cuj decessum Glicerius quidam. pcurante aguncliaro patricio apud ravennam totius ytalie consensu imperii obtinuit. Sed non multo post tempore nepos patricius multitudine romanorum fretus. glicerii imperiali prātē privavit. z apud solonā dalmacie urbem eū ordinavit. Ipse cū iam glicerium seu cuchenū z nepotem intestina discordia vexaret. atq summis viribz. bi duo bellū pararent. interveniente sancto epiphanio. de quo supcedente glicerio inter eos federa pura firmata sunt. Sub isto leone primo imperante Arthurus regnare cepit apud britones. cuj acta mirabiles etiā lingue plonant ploz. iz plura fabulosa eē creduntur. Hic revera rex inclitus multa pbitate ac magnificentia pollens cunctis se exhibebat amabilem. quasi suoz fautor existentes scotos z pictos qui insulam britānie p magna pte occupabant multis pelis afflictos expulit atq fugauit. Eo etiā tpe saracenis egyptū incursantibz. veneti corpus beati marci de alexandria venetias trāstulerunt.

Postq̄z autem leo .§.iii.

primus annis .xvij. orientale imperium tenuit. vir a fidei sanctus est. zeno allectus ē in pium anno ab incarnatione. cccclxxiij. Ab initio autem mundi quinquies milesimo. dc. lxxij. Sm cōputationem maioris numeri. Hic aliqui dicunt vt Jo. ti cōst. q leo primus moriens imperiū dimisit filio qui et leo dictus est. quē in vita consortē imperij fecerat. Alij dicūt q ille leo secundus non fuit filius primi leonis sed nepos ex filia leonis primi genitus z zenone. Sed timens leo secundus sententiam zenonis matris vsus consilio facto ē clericus. Erigēre aūt zenone vt mater filiū ederet. muliebri astutia vsa alia ei foema similē obtulit. Et imperavit annis xvij. Interea in ytalia quidā ex romanis patricijs vir magnus z potens multo cōflatu exercitu. nepotē qui urbem z magnā pē ytalie occupaverat ab imperiali fastigio deposuit. z imperium sumpsit. p filio quē augustulū nuncupavit. z tñ ipe hostes qi filios qi puer erat rem gubernabat. Contra hostes aūt venies odoacer turcilingorū siue scyrorū. z herulorū. cū maximo exercitu in ytaliā apud ligurie pres occurrit. Qui hostes aduersus fortissimā multitudinē nil pualere se cernēs. maxime cū quidā sporum vererēt: quibz cū agrorū pitem polcētibz refragaliz primo trepidus. tandē intra ticinū munitōis fiducia se cōclusit. Sz mox illuc aduenientes odoacer expugnatoz strenue ingredit̄ civitatē. Vastāt vniversa rapinis. secant virgis gladios. diuina quoq ac privata edificia ignis consumpsit. Captus aūt hostes placentiam ducitur z illic interficitur. Exinde p vniversas vrbes barbari diffusi sine aliqua mota ytaliam suo pprio iuri subdiderūt. Odoacer ergo cui mox victoria hostibz exercitus se subjecerat. prosperos successus sibi accedere cernens. regium assumit dignitatem. Deinde cū exercitu romā venies augustulū deposuit. z multibz agrorū prē dedit. Et sic p hunc modum dñationē adeptus. suo z exercitus nōie cunctas p labdine gubernabat. Et sic romanorū imperium toti orbi terrarū mirabile z augustalis illa dignitas que ab Octauiano cepta ē in augustulū periit. Odoacer iste insup plebegenū regē rugborū in germania superatum occidit. z magna preda z mgenti captivoz numero ad ytaliam reuertit.

De Theodorico .§.iiii.

qui post Odoacrem ab eo occisum regnauit vt in ytalia. Pro huius plenioris informatōe sciendum est Jo. de col. q valamir ostrogotoz rex. pumo in obsequiū armie regis hunoz militauit in ytalia. Postq̄z ivo attila mortuus est. ab hunoz dominio se suosq̄ paulisper libertati memor abdicavit. Et simul ardentes gepidarū rex ceteroq̄ hūoi gentes subiecte fecerunt. At huni volentes non solū valamirē eiusq̄ exercitū a sue dñationis iugo excussisse. sed z ceteras gentibz vt similia facerēt fuisse autores. gothos vt fugitivos mancipia insequentes. armis cogūt vt ad seruitutē denuo subigant. Cōgregatis igit̄ suis valamir sup hunos irruit. tantaq̄ cede eos debachatus ē. vt deceteroz ostrogotoz arma meteret. Leo aūt qui tunc imperabat. mor cum gothis illiricū vastantibz fedus iniit. ac theodoricum tyodimeris filiū ex cōcubina nomine alcuina genitum a valamire eius patruo obsidem accepit. Occiso autem in assyria valamiro. Tyodimer eius germanus regia iura suscepit. Et statim theodoricum filium suum obsidē baram a leone imperatore gratāter excepit. Deinō theodoricus filius tyodimeris annum decimooctauum agēs. patre inscio aliquantis ascitis satellitibz. vicinam sibi satis matarum gentem invadens: optima et eorum spolia pii deportauit. Tyodimer mor cunctoz suorum nuro fauore ad regni gubernacula theodoricum assumpsit. Zeno qui post leonem primum imperiū susceperat circa annum dominī. cccclxxx. audiens theodoricum a patre regez factum ad se constantinopolim euocatum magno honore z veneracōne extulit. vt eoz etiam fastibus sublimaret. que dignitas post imperiale fastigium prima censetur. ereamq̄ illi statuam ante suum palatium collocauit. Theodoricus autem dum huiusmodi delitijs affluaret apud cōstantinopolim. illius mātres ostrogote cum eis ppter fidei sanctionem predas agere more solito non liceret. nec ab imperatore oblata stipendia sufficerent: ceperunt egere. Execrantur fedus. vituperant inanitem cum zenone factā pactionem. Vnitunt confestim ad theodoricū qui dicerent. Quia dum ipe grecorum epulis superfluit: ipi inopie miserias sustinerent. Hortanturq̄ vt si sibi suisq̄ consulere velit. citius redeat: quatenus cuncta gens sua pessundet. nouas ad habitandum terras exquirat. Zeno autem hec audiens z valde timens. vt se ac regiones finitimas gothorum metu liberaret. theodorico suasit vt ad ytaliā transiret. z ab iniustis occupatoribus sibi vendicaret. Eiq̄z ytaliam tribuens sacri etiam velaminis vt mos erat: tenno confirmauit. Senatumq̄ illi populum romanum q̄ commendans abire iussit. Theodoricus igitur his rē causis ad suos reuertitur. gothosq̄ hortatur vt q̄primū parati sint inde ad ytaliam possidendam iter arripiant.

Ac ꝺo primuſq; ad ytaliam q̃uenissent. tratillam gẽpidarum regem insidias sibi molientẽ bello fugatos interfecit. Busam quoq; bulgarorum regem magna simul cũ suis agminibus cede pstrauit. Egressus itaq; a trachia ꝛ missa theodoricus. monit gothos cum coniugibus ꝛ liberis et cum suppellectili ꝛ omnibꝫ suis p ſyrmiũ pannoniasq; ꝛ illiricum aliasq; regiones ytaliam intrauit. Quam cum ingressus esset. intra sonticum amnẽ non pcul ab aquileia castra posuit. atq; dum vberrimis que habentur eodem loco pascuis fatigata et longitudine itineris aliquãdiu inmenta reficerent. mox ei magno cum suorum exercitu totiusq; ytalie viribꝫ odoacer occurrit. Quem theodoric⁹ liberter excipiens. magno fugatum prelio. postremo in fugam conuertit. Theodoricus post fugatum odoacrem inde veronam properat. vbi odoacer minoi exercitu illi in pugna occurrit. Sed theodoricus in pugna congressus non pcul a verona etiam ipm odoacrem magna cede p triuit: ac cum suo exercitu uare terga compellit. Quidaꝫ ꝺo et suis multibus metu fuge dum se in arbesim amnem precipites mergunt. undis implicati suffocantur. Theodoricus denuo fugientes insequens. veronam illico consternatis ciuibus intrauit ꝛ occupat. Odoacer cũ suis qui remanserant romã contendit. Sed obseratis sibi portis excluditur. Qui dum sibi ingressuꝫ vetari videt omia loca p que iter faciebat gladio flammisq; consumpsit. Ravennam se cõfert. vbi ibi se rueri aduersus hostes possit. Theodoricus ꝺo verona digrediens mediolanum pruenit. Ibiq; dum consisteret. magna multitudo. plausuq; ytalie populi cõuenere. Sed paucis intericctis diebus tedditius exercitus tuffa quodam nomine insigniter odoacris se partibus tradidit. Ea res tantum theodoricum pterruit. vt se suumq; exercitum intra monitões retinens. Demum relictis ibi matre sororibus ꝛ vniuersi vulgi multitudine. cum expeditis armatorum cuneis ad odoacris obsidionem ravennam profectus est. Et in eo loco cui nomen pinetum est castra posuit. Et p triennũ fere continuum odoacrem obsedit. Hanc abatus burgundiorum rex ytalie talium varietates aspiciens. liguriã cuncta ingenti exercitu ingressus est. Ac cũcta que rapere potuit vinpiens. infinitam secum ad gallias captiuoꝝ multitudinem traxit. Theodoricus tandem in urbe ravennã dũ odoacrem obsideret. Hec obsidio longius remotata est: ꝯ ipe cum gothis ab inicio extimarent. Inaq; theodoricus cum gothis triennio fere toto circa illam commorans capere nequiuit. Finitima tamen rauẽne oppida per hoc ipm tempus cepit omnia. preter cesenam. que ꝛ ipa validissimo odoacris pfidio tenebatur. Ad extremum fatigatis obsidentibꝫ ꝛ obsessis. pactõe res composita fuit: vt theodoricus simul ꝛ odoacer socij dominatũ ẽent. His pactis theodoricus ꝛ gothi ravennã intrarunt. negs postbac vlle pces ytalie illi causse fuere. Verũ hec regni societas nõ diuturna pmansit. Cum enim occultas inter se suspitões haberent. pueniens theodoricus inuitatuꝫ ad cenã odoacrem occidit. Theodoricus igit post odoacrem occisuꝫ solus cum gothis q ytaliam dominatur. Fuit autem eius dominatio non admodum dura. et si ptem agroꝝ vt nup odoacer diuiserat. p suis retinuit. Ceterum ciuitates p se ipas. ꝛ per ciues eoꝝ gubernari pmisit. Ipe ꝺo regni sedem ravenne constituit. ibiq; inhabitauit. triginta quinq; annis in ytalia regnans solus. Sz romam mox post mortem odoacri pfectus: a romanis cum gaudio receptus est. Quibus ille subsidiũ critici singulis annis. cc. milia modiorum concessit. Interea epi huius ẽpe sanctitate plenus. a theodorico in gallias missus ad gundabatum. ꝛ captiuis redimendis. ob sanctitatis sue reuerentiam sex milia captiuorum dono sibi concessa in ligurian secum reduxit. Sarones cum britãnis illo in tempore piu terra mariq; cum ancipiti palma pugnarent: tandem potentio res per longum insula potiti sunt. Theodoricus vt sui regni vires stabiliter confirmaret. interea alde filiã ludouici francoꝝ regis filiam in matrimonio iungit. Vandalorum regi henrico amafredam germanam suam matrimonio sociat. Sigismafredo filiam malabergam burgiorum regi Ermefrido in matrimonium sociat. Theodicodo quoq; filias ex cõcubina natas. alteram allanchovi sigotarum regi: alteram sigismundo burgundiorum regi consociat. Amalasuintam ꝺo tertiam filiam Eutarico ex alamannorum stirpe veniẽti euocato de hyspania tradit. Et sic ytalie ꝛ occidentalis pris nulla gens affinis pretermissa est. que theodorico aut coniunctionis affinitate aut pactionis federe non sit sociata. Post hec theodoric⁹ nec segnis ocios⁹q; permansit. Nã anno domini. cccccxv. siciliam totam cum omnibus adiacentibus insulis regno suo adiunxit. Et dalmaciam quoq; sibi subditam fecit. Quin etiam p hec tempora magno cum exercitu alpes. rhodanumq; trangressus in vicinorem galliam cõtra frã cos transiit. Cum autem theodoricus rex gothorum rempublicam in ytalia optineret. temporibus prioribus boetius senator clarissimus. vt infra dicetur de sapientia eius. amator reipublice in multis regisq; pfidicia opone bat. Cunq; ꝛ propter generis nobilitatem ꝛ eloquentiam apud omnes de eo magna ẽt opinio: etiam ab ipo rege timebatur. Quare vt creditur subornatis quibusdam vt ipm crimine lese maiestatis accusarent. dixerunt q ipe p dita ciuitate romana anastasium principem in ytalia euocauerat: vt rempublicam de manu theodorici liberaret. Gothorum sumpta occasione ipm cum quibusdam alijs romanis nobilibus apud papiam exilio relegauit. vbi in carcere positus librum de phie consolatione scripsit. vbi demum ab eo interficitur. Symachus quoq; patricius socer boetij. qui et ipe cum eo republicã illustrabat a theodorico occiditur. Qui theodoricus hereticus erat arrianus. Et Johes .j. papam incarcerauit. diuina macerat̃e carceris occidens. Sed ociciius alia aduersio diuina secuta est. Nam horribili ꝛ inopinata morte theodoric⁹ multis peccatis pollutã aiam repẽtina morte exalauit. Quã quidam solitarius vir magne virtutis vidit in vlione spũs in medio Johis pape ꝛ symachi ab eis i vulcani ollã que prima erat demergi. Quo mortuo ravenne gothe athalaricum et filia eius genitum quia filios non reliquit cum eadem amalasuinca matre sua regno ytalie pficit. Qui athalaricus cum in ytalia gothis quatuor annis imperasset immatura morte suberactatus est. Cuius mater amalasuinca theodorici filia post eius obitum Theodatum quendam sibi socium adsciit in regnum. Qui collatis beneficij immemor. non multo post tempore in balneo strangulare eã fecit. Cuius morte grauissime tulit iustinian⁹ q̃ imperabat in oriẽte. ꝛ aduersus theodatũ iuste cõmotus est. de quo theodato dicetur infra in sequenti titulo.

Defuncto zenone .§.v.

Anastasius in imperio successit. Cepit aũt imperare anno dñi. ccccxcij. Ab inicio mũdi quinquies millo. dc. xcj. Et imperauit annis xxv. Hic ab arrhenico quodam trpitatus romanã impiam eutichiana hereſi maculauit. Quã ob causam etiã catholicos pfecutus ẽ. Et qi admonit⁹a papa hormisda plegatos. noluit se ab hereſi sep are: ꝛ preter ea rescripsit pape. ꝛ legatis ininis intulit. de iudicio ictu fulminis percussus interiit. Sub huius etiam anastasij imperio. rex quidam saracenoꝝ potentissimus ad fidem catholicam venit. Qui cum baptizari deberet. ꝛ ipm cum eutichiam hereticũ velle ad crudelitatem sui dogmatis trahere: hoc exemplo illos confudit. dicens se ĩas recepisse ĩ dñus asserebat michaelem archangelũ ẽ defunctũ. Illis aũt negãtibꝫ hoc ẽ impossibile cũ angeli sint natura impassibles. Quo igit ingt rex An vos magis creditis esse spũs nisi duarum est naturarum. quãdo quidem nec angelus mortuus ẽ. Tempore cuius anastasij in principio sui regni

Latus longobardoꝝ rex septimus heruloꝝ ad interitū vsq; deleuit. r eorum regem rodulfum captū interfecit. et regnauit annis .x. Sed postea vxorē boratum patruū suū uxoremit: r regnū longobardoꝝ inuadens ipm. r vxo. annis tenuit. Hic contra eppōs bellū intulit. r fuc uos vicit. Anno dñi. cccc. Ante hō tatum rex longobardoꝝ fertus dictus est dafon. q̄ regnauit annis. v. Et ante ipm quintus fuit Godoboc. qui regnauit annis. xj. Sub quo longobardi nouarum sedū audi. rugoꝝ regionē eo q̄ fertilis est r pene deserta occupauerūt. Nonus aūt in regno longobardoꝝ fuit valterius vualchonis ex filia nepos. q̄ regnauit annis. vij. Trasmundus q̄ fratri suo henrico vel patri in affrica vandaloꝝ regi successerat. eius secutꝰ pfidiam in plecatione ecclesie clausis catholicoꝝ ecclesijs cc. r xx. epos iterum in sardiniam relegauit. Sed trasmūdo defuncto vandaloꝝ rege arriane pfidie. hildericus eꝰ filius ex captiua imperatis valētiniani filia ortus adeptꝰ est regnum. Qui non patris hereticj pessimi qui eū adhuc regnat in morte r nunq̄ catholicis adhesit secutus est errorem r monita. sed catholice matris fidem imitatus est. Qui hildericus adepto regno omnes episcopos q̄s ride ganerat pater ab exilio reuocauit. r ecclesias reformari pcepit.

Athalaricus igitur .§. vi.

puer a malasuncta filia theodonici genitus r ex eutharico patre ex alamanoꝝ stirpe procreante. Theodorico regi line viris prole decedenti cuꝰ matre successit in regno vitalie. Qui cū puer esset tota cura r gubernatō regni matrī erat vidue exhibens. Regina itaq; puer curam suscepīs literas latinas eradēdū tradidit. r moribus preceptores literarum quosdam et ex grecorum seniorib⁹ hominēs grauissimos circa puerum esse iussit. Ipa vō semote ad mōdum gubernationem regni exercebat. gothorum iniurias. etiam Theodorici facta quedam retractans: et ad meliorem formam reducens. Inter que illud fuit q̄ hoc tp̄ synachi filijs patrimonia iam a theodorico publicata. asserens eos falsis relationib⁹ ac temere a rege creditis fuisse damnatos. Theodatū vō cōsobrinū suum qui magnas in tuscis possessiones habens multa vicinoꝝ predia p tyrannidem occupauerat. ad restitutionem ablatoꝝ faciendā cum acerba increpatione coegit. Hec regine seueritas. multos gothoꝝ sibi inimicos reddidit. Inuocq; sūt ꝓspirantes quidā gothoꝝ proceres. fouere puerum cōtra matris propēsa uoluntatē. Quare ad reginā venientes nō placē gothis diuersū vt rex eoꝝ sub magistris r preceptoribus viuat. nec vt senioribus traditus obtempet decere magnus regem equos r arma r insenū exercitiū: nō seniorum frigiditatem aut mꝭoꝝ sedulitatē imitari. Vos eñ r coapuer animū regis effeminari: illos aūt r vigorem r peritiam crescē. Non eñ factū cē regē vt disciplinā literaq; ꝑdiscat. sed vt bello r armis potentiā exerceat. Hec etsi regi nam nō lateret quotidiani tenderēt: tñ ne refragari eoꝝ postulationi videretur concessit. Adolescens q̄ equorum puerilitatis traditus. breui admodū tpe lasciuoꝝ vitam sectatꝰ ac libidinis r ceteras bīnōi voluptates transiecto est. matrīs vō vsq; adeo repugnans r aduersus est. p peter malos suasores: vt neq; audire illā. neq; alloq̄ digna ret. Regina igit cū sep̄ hās artes ab aduersarijs oppugnari ac regnō spoliari videret. nō tulit dolorem ingentia spīa femia: r tres gothoꝝ ꝓceres q̄ auctores suasoresq; malox ꝑsilire puero erant. nullis clam pcussoribꝰ occidi fecit. Ipa vō adolescente sibi reconciliato gubernatōnēz resumpsit. Ipe aūt athalaricus ex supfluis vite lasciuia in varias egreditationes. plapsus. post quartus annus regni sui: vite autē sue decimooctauo defunctꝰ est. Ama lasuncta post filij obitum cōmodius sibi. pcellarum gubernationem regni arbitrare ti socium r adiutorem haberet. theodatum consobrinū suum in ꝑtem regni assumpsit.

Erat aūt theodatus literis grecis r latinis eruditus. multarumq; ꝑbe operam dederat. Ceterum natura imbecillus r inconstans multos vicijs laborabat. Is q̄ ad regnum beneficio regine assumptus. statim ingrauescēdine r pfidiam ostendit. Secreto eñ cum nuncio regine ꝑspirās. captāq; in vulsini lacus insulam relegauit. Nec multo post p filios agnatosq; eoꝝ quos regina in sedatione filij occidi fecit eam interficiet strangulari ꝑmisit. Hec malignitas r pfidia theodati multos gothoꝝ turbauit. nec multō a seditione aberant. Quę cum intellexisset iustinus imperator tempus ydoneum ratus ptate liberande mentem r cogitatiōes suas ad has pces conuertebat.

Hac tempestate .§. vii.

Clodoueus apud francos regnabat vir ꝑbus r in armis strenuus. sed adhuc ydolox cultui deditus. Hic lotildis regis burgundionū sororem puellam xp̄ianissimā duxit vxorem. Cum autem hec primo intra cubiculi secreta silētia dausacū viro suo esset. anteqū secus maritali copla ingrederetur. dixit viro. O domine mi anteqū mihi maritali iungatis vinculo vnum precor. vt in regem r dominū verum ibm xp̄m celi r terre creatorem qui te creauit r ꝓprio sanguine redemit. et in spīm sanctū illuminatoē r confirmatorem cōm iustoꝝ credas. Et his agnitis ydola vana r mutа relinquas: r ecclesias sanctas quas destruxit restaura. Sed rex qui adhuc multis bellis fessus erat r semi barbarus. ptinc eius monita arrisit. Cum autem postea cepisset ex eo r peperisset filiū. volebat ipa regina lotildis parulū baptizari. quod ille vt gentilis recusabat. Sed tantum inflectit regina apud regem. vt ab eo obtineret ꝓcibus baptizari. Qui baptizatus q̄cūq; mortuus est dixit q̄ clodoueus regine. Nunc apparet quia vilis est deus cbaldus. quia cum p quem fides sua multum poterat sb̄limari in vita conseruare nō potuit. Cui ille. immo in hoc a deo meo me diligi multum aspicio. quia primus fructū ventris mei ipm recepisse. qui regnū suū tuo multomelius filio meo largitus est. Concepit secūdo r peperit quem sicut primum cum multa instantia baptizari fecit. Qui baptizatus mox infirmatus est ita vt de vita eius desperarent. Cui ret. vere debilis est hic ꝓ̄p deus tuus. qui nullus baptizatum in nomine suo in vita ꝑsistere potest. Nam similiter gentilis r illos baptizatos omnes gehenne. Sed puer consulit oationib⁹ matris. qui post cum regnauit Conabaturq; mulier sancta inducere virum suum ad fidem: sed ille resistebat. Contigit aūt non multo post vt Clodoueus cū alamānis bello congrederetur. Cumq; illo pelio iam exercitus eius cederet. r non sine strage multorum iam a facie hostiū fugeret. Rauitq; rex sup hoc attonitus. Aurelianus quidam ex eius comitibus xp̄ianus dixit ad regem. O francoꝝ princeps. reuoca in te animum. Crede in deum celi quē vxor tua predicat tibiq; absq; dubio victoria tibi dabitur et hostibus. Ad quam vocē subito immutatus est eor eius. r elevatis ad celum oculis dixit cum lachrymis. Domine iesu christe quem vxor mea predicat r adorat. qui in te sperantibus subuenis. in hac mea necessitate tuum adiutorium postulo: promittens tibi quia victoriam si dederis de hostibus meis credas in te et in tuo nomine aquis baptismatis renouabor. Inuocauit nunc usq; deos meos r non auxiliantur mihi. Ad hanc vocem franchi subito quasi diuinitus animati pelium re parant. Et qui iam a facie hostium cateruatim fugerant. facta impressione fugę compellunt. Quos insecuti franci multos occiderunt. multosq; capiunt. Sed et eorum rex in bello corruit. Igitur Clodoueus hac miraculosa victoria potitus in francias rediit. atq; que gesta sunt vxori retulit. Statimq; accersitus beatus remigius episcopus remensis ad regem venit. Instructusq; sufficienter in fide ad ecclesiam vt baptizaret accessit. Sed cum sanctum crisma vellet. subito columba nitea e celo lapsa ampullam

rostro chrismate plenas attulit. de quo beatus pontifex regem unxit. Hodie adhuc hec ampulla in remensi ecclesia religiose seruatur: vnde francorum reges in coronatione inunguntur. Baptizato autem rege totus ille populus francorum fide recepta baptizatus est. Eo tempore prima synodus a fratribus ussia clodouei regis aurelianis celebratur: in qua multa ecclesie vtilia decernuntur. Hic gloriosus rex postq̃ per omnes gallias longe lateq; dilatauit regnum parisius moritur: in ecclesia sancti petri quã ipse a voto sua lantildis edificauerat sepelitur. Cui⁹ regnũ quatuor filij eius sic pariter sunt. Nam Theodoricus sedes regni sortitus est remos. Clodomirus aurelianis. Childebertus parisius. Lotharius⁹ suessionis.

.S.viii.

Cum venisset rex Clodo-

meus parisius ait ad reginam vxorem suam. Bati mihi durum videtur q̃ gothi arrianã partem galliarum optimam tenent. Eamus igitur: et cum dei adiutorio eiciam⁹ eos de terra. Tu regina faciamus primo ecclesiam in honore beati petri apostoli vt in bello sit tibi auxiliator. Ubi rex dixit se facturum in responsione. Cum suo igitur exercitu Clodoueus se mouens. direxit se pictauis. ubi enim tunc rex gothorum Alaricus commorabatur. Transiens autem per territoriũ thuronense. direxit rex nuncios ad basilicã beati Martini cum muneribus. et equum suum quẽ amabat plurimum etiam misit. Cum autem ingressent nuncij limina ecclesie beati martini. primicerius ecclesie imposuit hanc antiphonam cantandam. Precinxisti me virtute ad bellum &c. Qui nuncij dimissis muneribus et orationũ suffragium petentibus cum leticia reuersi sunt. Cuncti vt misset rex ad flumium vincennam cum exercitu. in quo loco cum vadare deberet non inueniret propter inundantiam pluuiarum: deprecatus est dominum vt vadum illum ostenderet. Mane autem facto cerua mire magnitudinis eos domini nutu precedente vadum ostendit. Illaq; vadante populus secutus est vadum. Adueniente autem rege apud pictauos. dum procul ab ecclesia sancti Hylarij tentoria sua figeret. ea nocte farignea visa est exisse. apparuit nempe super ipsa tentoria in auxilium clodoueo regi cum virtute beati hylarij. Precepit ergo rex exercitui suo. vt nec cibum nec quicqȝ stipendij p̃ pago ipso acciperet: nec enim spolia. Fortiter ergo vincens cum suis copijs miliario decimo procul a pictauis contra regem gothorum. gothi cum rege suo nimis colli terga verterunt et clodoueus victor extitit. Deinde cum autem thuronicas ingressus multa munera ecclesie beati Martini tribuit. Equum pro suum quem prius ad ecclesiam ipsam transmiserat ab illis recipe seu redimere voluit: datis pro argenti solidis centum. Quibus datis equus ille nullatenus mouere potuit. At ille. date ait alios centum solidos. Quos cũ dedisset: statim equus solutus abijt. Tunc rex cum leticia abijt et ait. Vere beatus martinus bonus est in auxilio. suis carus in negocio. Ab anastasio imperatore accepit tunc codicillos clodoueus rex in ecclesia beati martini. Qui coronã auream in capite suo impositã assenso equo aurum et argentum in atrio presente populo multo eroganit manu propria. Hec gregor. thuronensis.

Promaiori declara .S.ix.

tione de lotilde et clodoueo rege viro eius et filijs eor. Nota fm Vincen. p⁹ greg. thuronensem. q̃ eus gundench⁹ regnaret in burgundia qui et genere et balanci fuisse phibetur. quatuor filios habuit. Gondobandum. Godigsilum. Hilpericum et Godomarum. Gõdobandus igitur hilpericum fratrem suum interfecit gladio. vxoremq; hilperici ad collum ligato saxo in aquam precepit necari. Filias quoq; duas eius quarum vna senior vocabatur trona. Hanc mutata veste exilio condemnauit. Iunior lotildem nomine secũ domi retinuit. Denũ lotildis illa de sponsata est clodoueo. et q̃ modum occultum ei assentiri muste q̃ quendã sibi anulum nesciente gõdobando. Pro gõ clodoueus misit ad gondobandũ legatarij pro sponsa sua lotilde. quod cum ille negaret lotildem esse sponsam ei⁹ reperto anulo clodouei misso lotildi de consilio burgundionum timens iram clodouei eam licet quasi inuitus tradidit et destinauit in coniugem clodoueo. Ipsa aũt Lotildis vxor facta clodouei de vnoquoq; rogauit eum. Primum vt verum vñ coleret cum tunc paganus esset. Secundũ: vt requireret portionem patris sui et matris quos gondobandus auunculus ipsius lotildis interfecerat. et similem sanguinem eorum vindicaret. Primum igitur non tũc. et postea fecit. secundum vt impleret misit aurelianũ virum ad gondobandum. pter thezaurum regine lotildis. Qui in ira commotus ait. Nunquid in manus clodouei tradetur regnum meum aut thezauri mei: Recede a me. Furcham⁹ ait. Mandat tibi dominus meus rex: vt ei citissime remandes thezauros vroris sue. Sinaũt cum exercitu suo tibi occurret. Tunc burgundiones vano consilio dixerint regi. Da nepti tue de facultate tua quod ei contingit. qã sic iustum esse decernitur. habealq; fedus cum clodoueo et gente francorum ne forte irruant super terram nostram. qi populus ille ferocissimus et sine deo est. quod totum fecit gondobandus p manus aurelian: matrimam partem Clodoueo mittens et thezauro suo. et suppellectili neptis sue. Mortuo autem gondobando regnauit in burgundia pio eo filius eius Sigismundus. Mortuo autem clodoueo cum quatuor filijs eius diuiserunt inter se regnum equaliter. s. theodoricus. Lodomirus. childebert⁹. et lotharius. Primus. s. theodoricus habebat filium nomine theobertum strenuũ et vtilẽ. elevatiq; sunt in potentia magna. Almaricus quoq; filius alarici regis gothorum. sororem sibi ad coniugium a predicto fratribo petijt et obtinuit.

In diebus illis lotildis regina parisius veniens. rogauit filios suos vt iniurias eius indignantes patris et matris sue mortem vindicarent. Qui in ira magna commoti cũ exercitu magno burgundiam petierunt contra Sigismũdum et godomarũ reges filios gondobãdi. Tunc temporis edificabat Sigismundus rex monasterium sanctorum martyrum agaunensium. s. Mauricij et sociorum ser militum ser centorum. lxvj. in burgundia. Commoto igitur exercitu burgundionũ contra lodomirem regem et childeberti et lotharium fratres eius filios clodouei. Illeq; inter se pugnantibus burgundiones sunt cesi. Sigismundus vo cũ ad sanctos martyres confugisset insecutus est cũ lodomiris. et comprehendit eum et vxorem eius et filios captosq; in pagum aurelianensem adduxit eosq; in carcerem redussit. Beatus autem qui erat tunc sanctus dei abbas in aureliano deprecabatur lodomirem vt non occideret eos. Sed ille noluit eum audire. Interfecit autem sigismundum et vxorem eius et filios proiecitq; in puteum. Hec Sigismundus vt ait sigisbertus frater suus sigericũ pernicie malo eius nouerce vsus consilio. Qui posset competente prãe se adiciens et martyribo agaunensibo se devouens. q dignus fuerit venia. crebra polt mortem eius p ipm multis concessa gratia sanitatum testatur: et per eum febricitantibus indulta curatio. Cuius festum recolitur. iij. kal. maij

Iterum lodomiris occiso sigismundo congressus cum fratre sigismundi. s. Godomaro percussus et mortuus est vt scribit gregor. thuronensis in hystoria francorum. Qũ videntes franci. nimio dolore et ira commoti. godomarum persequentes exterminant et occidunt. omneq; regiones devastantes a puero vsq; ad senem omnes perimunt et reuersi sunt. Lotharius hoc audiens vxorem eius accepit in coniugium Gundengam nomine. que scilicet fuerat vxor lodomiris fratris sui. Tres autem filios lodomiris. ortpbanos. s. theodoaldus. Guntharium et lodoaldres. Lo-

tūdis regina nutriebat secum illos retinens. Eo tempore theodonic⁹ ⁊ theobertus filius eius ⁊ lotharius rex cū francorum exercitu renum transeuntes in thoringiam veniunt contra hermēfridum regem thoarigor. Hec audientes thoringi fossata fecerunt sub volo. coopientes ea cespitibus. Cumq; ad bellum ibi cōmissum intelligentes q̄ equi eor ibi cornmissi indignati sunt valde. Tantaq; cedes de thoringis fuit. vt ipe fluuius de cadaueribus eorum repletus. Francisq; eos tandē sup̄ potem trāsiuit ⁊ cōculcabāt eos vastantesq; omne regionem illam ⁊ captiuos adducentes omnia depopulati sunt. Hermenfridus quoq; rex per fugam lapsus vix euasit. Hermenfrido autem fuerunt duo fratres. Badericus ⁊ Bercarius. Et fm̄ hugo. flor. Lotharius rex inde rediens Rodegundem Berecharij regis filiam ⁊ Hermenfridi arpes secū adduxit. ⁊ eam sibi legitimo matrimonio copulauit Sed illa post modicum relicto marital thoro intra pictauensem vrbem vestem suscepit religiosam. in qua p̄ueneranes vitam suam laudabiliter finiuit. Theodoricus autem rex frater lotharij prefati vt dicit Gregor. turonensis. data fide Hermenfrido regi ad colpiacum ciuitatem fecit eum ad se venire. Cumq; super a murum ciuitatis colloqerentur. impulsus de muro corruit ad terram ⁊ mortuus est. Et huius infantes simul theodoricus iussit interfici.

Hildebertus autem .§.r.

frater Lotharij ⁊ theodorici cum esset apud auernis ciuitatem. mulit sororem eius vxor amalarici regis gothorum nūcios ad eum. ⁊ significauit ipi quanta mala ei amalaricus faceret. ⁊ qualiter eum infidiaretur. ꝓpter fidem catholicam. Nam cum ad ecclesiam ꝓsiret ⁊ oratione faceret. sterco-ra ⁊ multos fetores proijciebat super eam atq; intantum eam verberabat vt sanguinem vomeret. Quem illa fidario suo collectū mittit fratri suo dicēs. Vindicate dulcissimi fratres laborem meum ⁊ iniuriam. Cum autē hec audisset hildebertus. ira magna commotus congregato exercitum maximum in hyspaniam perrexit contra Amalaricum pugnare. Qui amalaricus in fugam conuersus dū nauem ad euadendum quereret ⁊ hanc non cito inueniret. ab exercitu Hildeberti circūdatus cū ad ecclesiā christianorum fugeret. anteq; intraret in eam quidam franc⁹ eum percussit ⁊ mortuus est. Hoc Hildebertus devastata hispania tholetum vrbem ingressus. thesauros magnos inde abstulit. ⁊ cum sonore sua inde reuersus est. que cū in itinere languore supeniente mortua est: ⁊ postea sepulta parisius iuxta patrem suum clodoueū. Hildebertus autem inter reliquos thesauros calices. multos ⁊ alia ad ministeria ecclesiarum et auro facta p̄ecclesias fecit distribuere. Lanildis autem regina post mortem viri sui frequenter pergens thuronis ad sepulchrū sancti martini domino seruiebat. raro parisius veniens. secumq; nutriens filios lodomiris mortem vt dictum est. Cum autē esset parisius. videns hildebertus q̄ filios fratris sui senestis nimis diligeret. cogitans q̄ eos regeos faceret: dixit lotario fratri suo. Mater nostra elongare vult filios fratris nostri. Consilio igitur accepto p̄tractare debemus q̄d de eis debeamus facere. Aut enim condemnamus eos aut interficiamus: ⁊ regnum patris eorum inter nos diuidamus. Dixerunt igitur ad reginam parisius archadiam nobilem virum ⁊ industrium voloſe dicētes. Dic matri nostre vt mittat nobis filios fratris nostri vt eos reges constituamus. At illa hoc credens letanter misit. Quibus venientibus apprehendit lotharius puerum semotem ⁊ iecit ad terram. ac deinde in aceillam eius cultrum ⁊ mortuus est. Frat⁹ uniuit hoc videns. iecit se ad pedes hildeberti dicēs. Obsecro te. Succurre mi pijssime pater: ne ⁊ ego pereā sicut frater meus. Tunc Hildebertus motus lachrymis eius ait. Obsecro te frater charissime vt huius mihi vitam concedas. ⁊ quantumcunq; volueris p̄ huius vabo tibi. At ille ita successisse ait. Aut ego eum a te aut certe p̄ eo morieris. Tu es qui hoc malum ꝓpetrasti: ⁊ modo vis cū liberare? Hec audiens hildebertus. iecit eum a se ⁊ Lotharius eū interfecit ac pueros nutricios eoꝝ iugulauit. ascēsisq; equis abscesserunt. Regina hec audiens nimio furore attrita cum magno cetu psallentium ⁊ immenso fletu parisius corpuscula eorum sepelīri fecit. Hoꝝ vnus erat x. annorum. alius. vij. Tercius vo nomine Cledoald⁹ effugit: ⁊ per auxilium virop fortium liberatus est. Qui postea relicto regno terreno ipe ꝓpria manu se totōdit. ⁊ clericus factus in bonis operib⁹ p̄ficiens presbyter demum ordinatus est. In diebus illis mortuo theodorico filio clodonei suscepit regnū eius filius ipi⁹ theodebert⁹. Pi⁹ hec hildebertus ⁊ theodebertus nepos eius monēres exercitum contra lotharium ire disponunt. Ille hec audiēs ⁊ videns q̄ eorum potentie non posset resistere. confugit insulam. totamq; spem suam in dei pietatem transfudit. ꝑ lotildis regina mater eorum beati Martini sepulchr⁹ adijt. ibiq; in oratione prostrata tota nocte vigilans deprecabatur dominum ne inter filios eiusle bellum consurgeret Cumq; conuenissent cū copijs magnis vt die sequenti cū interficerent. Mane facto in loco in quo erāt ꝓgregati. orta est tempestas maxima tentoria disrumpens cuꝝ immissis fulgoribus atq; cuncta subuertit irruentibo ymbribus cum tonitruis validis. Illi ꝛo. ꝓstrati in terram corruentes cesi grandinibo validissimis ⁊ grauiter vulnerati corruerunt ⁊ nullum eis regimē remansit nisi solus dux. hoc maxime timebant ne combarentur igne celesti. Sed et equi eorum ita dispersi sunt. vt vix in .xx. stadijs reperiētur. et multi eoꝝ mō sunt inuenti. Tunc ḡ illi ꝓstrati penitentiam agentes veniam precabant. a deo: q̄ talia cōtra sanguinem suum agere voluissent. Sup̄ lotharij ꝛo nec vna gutta pluuie descendit. Illiq; mittentes nuncios pacem ⁊ concordiam petierunt. Qua data ad propria sunt reuersi. Post hec hildebertus ⁊ lotharius collecto magno exercitu iterum in hyspaniam se dirigunt. In quā ingressi ipam terram vastantes incenderūt. ⁊ interficientes populum ciuitatem cesaraugustam obsiderunt. Depulso autem qui ibi tenebatur obsessus. indutus cilicio ⁊ cinere aspso capite in tantaꝝ humilitatem ad deum cōuersi sunt. vt cum tunica beati vincentij martyris muros ciuitatis psallendo circuirent. Qō hi reges audientes. apprehenso vno rustico de ciuitate dixerunt. Vade dic epo ciuitatis. vt cum fiducia veniat ad nos nihil dubitēs. Qō cum fecisset: statim epūs cum muneribo occurrit eis. Hildebertus autem postulauit sibi dari ab epo reliquias beati Vincentij. At ille dedit sibi eas. Memorati ergo reges acquisita maxima gre hyspanie cum multis thesauris ⁊ spolijs reuersi sunt. Et hildebertus ecclesiam beati vincentij parisius edificauit. Motiensq; post dierum in firmitatem sepultus est ibi. Lotildis autem regina bonis operib⁹ pollens apud vrbem thuronicam plena dieꝝ migrauit ad dominū. Delatāq; fuit inde corpus eius cū magno honore parisius a filijs eius hildeberto ⁊ Lotharios consepulta iuxta virum suum clodoueum.

Capitulum iij.

Oro regni persarum

originem altius repetere inquit sigisbertus modo non videtur vole. quia q̄ne huius regni fuerit antiquitas quanta ⁊ ꝑpotens huius antiquitatis nobilitas. satis recolit lector ꝑ antiquoꝝ hystorias. Hoc tñ notabo. q̄ sepe victoria abusi de romanis. nunc aūt recēsebo Iuliano apostata ⁊ exercitu romanoꝝ ꝓfligato. ⁊ finibus suis romano imperio mutilato. ⁊ sic ꝓ suo libitu pacis federe infra .xxx. annis composito: felicitatem suam non temperanter ferebant. Et sapore rege eoꝝ insolentius agēte. ꝓuincias ⁊ romanis omnimode infesti erāt. Hic

Sapot qui diu iam ante imperauerat ab anno primo gratiam imperauit annis .xxvij. Post hunc Sidigerdis annis .xxxij. Saagarares filius eius .xxxvij. Post hūc duades annis .xxx. Rabbades .xvj. Colchoe .xxxvj. Hormisda .xvj. hic fuit ei⁹ cosdroe occidit. ⁊ regnauit .xxxviij. annis. Hūc quoq; filius ei⁹ sirois pemit ⁊ regnauit an .j. Pe⁹ hūc hormisda anno .j. Hic saracenī q̄ ptius fuerāt ſb reg̃ pſaz: eos bello victos versa vice ſb suo redegerunt dominio .l. āno beroclij imperatoris romanoꝝ .xx. Sm cronicā. Extunc ꝙ pro regno persaꝝ intitulatur regnum saracenorum. Quoꝝ amerau mahanbad mortuo ebubeber principatus est annis octo. Post quem Aumet annis .xj. Quem pſa quidam se velle adorare simulans in ventre eius infixo gladio pemit. Cui substituit Hoccinem principatus est annis .x. Hoc quoq; tempto mahūmas ex ammireo auras factus principatur annis .xxv. Post quem Sisid filius eius annis .iij. Mathuā .j. Abdalas .j. Abimelech .xxj. Alid vij. Zulcimē .ij. Ammar .ij. Sisid .ij. hic iudeus quidam maleficus pmittens ei. xl. annos regnaturus pſuasit vt in toto regno suo dei sanctoꝝq; imagines deponi uberet. Qui spe diu regnandi seductꝰ edictum quidem proponit ipe tamen mox obijt. Pꝰ quē etiam pincipal saracenoꝝ annis .xx. Sisid vno. Murabam .vj. Quo perempto mahumar .v. Abdalas .xx. madi .ix. moyses .ij. Aaron frater eius .vij. Mahumad annis .v. Qui fratrē suo abdale congressus ⁊ ab eo superatus: eoꝝ sibi pregnare inuitus passus est. Et hoc bello regnum saracenoꝝ p aliquos annos defectum est. Ibiqꝫ refiat ei⁹ hystoria .l. sub anno dñi octingentesimo .xxj. post annos sexcentos sexdecim.

Capm̄ .iij.

Noigiturprimo

Gratiani ⁊ Valentiniani imperatoꝝ qui fuit ab incarnatione dñi. ccclxxj. Primus regnauit sup francos Pharamundus ille magnus Priamus rex troye: ꝙ alias ⁊ annis .v. regnauit. Scdus rex filius eius macromirus annis .xxxij. Tercius pharamundus an .xj. Quartus clodius filius eius rex crinit⁹ .xvij. Quintꝰ merone⁹ an .x. Sext⁹ childericus annis .xxv. Septimus Clodoueus annos .xxx. hic a beato remigio baptizatur. Octauus Lotharius annis .l. Nonus chilpericus annis .xxij. Decimus lothar⁹ an .xlij. Undecimus Dagobert⁹ annis .xiij. Duodecimus clodoueus .xvj. Terciusdecimus lotharius .iij. annis. Deinde theodoricus frater eius ire regnum sublimat ꝙ a francis repudiat ⁊ tōsurat: ⁊ pansius in cenobio sancti dyonisij relegat. et regnauit quintusdecimus childericus frater eius annis .xij. Sextusdecimꝰ theodoricus frater in regnum restitutus q̄ fuerat tonsuratus regnauit an .xx. Decimusseptimus clodoueus annis .iij. Decimusoctauus childebertus annis .xvij. Decimusnonus clodoueus annis .iij. Vicesimus regnauit lotharius annis .ij. Vicesimusprimus Chilpericus annis .v. Vicesimussecundus Theodoricus an .xv. Vicesimustercius Childericus regnauit annis .ix. hic in monachum tonsuratur. Pipinus autem princeps auctoritate apſica ⁊ frām̄ comm electione in regē vngit ⁊ p sacrat⁹ a sancto bonifacio maguntie epo. A stephano quoq; papa eius generatio p filios suos karolomannū ⁊ karolū in hereditatē regalis successionis benedicitur. ⁊ omnis alienigena ab eius inuasione apſico anathemate interdicitur. Hic ꝙ vicesimus quartus regnauit annis .xvij. Vicesimusquintus regnauit karolus qui dictus est magn⁹ ꝓpter magna que fecit: annis regnauit .xlvj. Quoꝝ annoꝝ .xxxij. regnauit ñs super francos compartito regno cū karolomanno fratre suo. Deinde romani ab imperatore pſtantinopolitano desciscētes karolo magno impatoria laudes acclamāt cū eo p manū leonis pape coronāt ⁊ augustū appellant. Ꝙ de hoc plenius dicet cū ad tpa eius ventū fuerit. Et inde regnauit sumpto imperio romanis ⁊ francis annis .xiij. Deinde ludouicus filius eius regnauit. et imperauit an .xxvj. Deinde lotharius filius ludouici vsurpat sibi imperium Sed fratrib⁹ eius hoc grauiter accipientib⁹ ⁊ eū insurgentib⁹ quarto anno impij eius pacificati sunt: ⁊ pacificatus diuisio imperio. regnauitq; ludouicus in germania. Karol⁹ in francia annis .xviij. ⁊ hic fuit vicesimusoctauus regnūs in francia. Nā vicesimusnonus Ludouicus balbus annis .ij. Triceſimus regnauit ludouicus ⁊ karlomān⁹ fratres annis .v. Triceſimusprimus karolus imperator a francis i auxiliū sibi cōtra incursum normannoꝝ inuocatus regnauit in francia an .v. Triceſimussecundus eodo filius Roberti ducis regnauit an .ix. Triceſimustercius karol⁹ filius ludouici balbi regnauit annis .xvij. qui exul et martyr mortuus est. Triceſimusquartus Rodulfus regnauit annis duobꝰ. Triceſimusquintus ludouicus regnauit annis .xxvij. Triceſimussextus lotharius regnauit an .xxx. Triceſimusseptimus Ludouicus filius eius regnauit anno .j. Quo mortuo francis regnū transferre volentib⁹ ad karolum ducem fratrem lotharij regis. dū ille rem ad pfectū differt: regnū vsurpat hugo qui dictus est Capez marescalcus francie: filius hugonis magni et hawide sororis primi ottonis imperatoris. Sicqꝫ delecerunt reges de stirpe karoli. Anno dñi. dccclxxxvij. Regnauit igitur triceſimusoctauus in francia hugo capez annis .ix. Triceſimusnonus Robertus filius eius regnauit annis .xxxiij. Pꝰ quem quadragesimus regnauit henricus filius eius ann. xxx. Pꝰ cū philipp⁹ filꝰ ei⁹ annis .xlv. Post quē regnauit quadragesimussecundus ludouicus grossus filius eius anno .xxvij. huius filius philippes nuper in regem inunctus adhuc puer. dum in ciuitate parisius equo vehebat iuxta ecclesiam sancti germani porcus equi pedib⁹ se forte submittens. equū super ipm precipitem dedit. ⁊ de ei⁹ sibi ta ⁊ miseranda morte lucrem francis induxit. Regnauitq; quadragesimustertius ludouicus eiusdē ludouici grossi filius annis .xl. Post quem quadragesimusquart⁹ philippus regnauit filius eius annis .xiij. Quadragesimusquintus qui regnauit in francia ludouicus fuit filius philippi pcedā regnauit annis octo. Quadragesimussextus regnauit filius eius ludouicus qui adhuc regnat .l. tēpore quo scripsit Vincentius hystoriale speculi istud. Hec vincenti. Sed de his plenius infra: ac etiam de successoribus.

Capm̄ .v.

Eregno brittannorū

Narrat (vt ait Vincen. spec. hysto. lib. xvij. c. v.) antiqua brittannoꝝ hystoria q̄ Albani⁹ ence troyani filius de stirpe suo stirpe nepotem habuit nomine brutū. Hic matrem suam nascendo patrē Ypo in veranda casu occidit. Cuius parricidij cū tēdiosum eū parentibus reddidit. vt de italia pulsus greciam fugeret. vbi exul cū esset tanta cepit pbitate pollere: vt pplem in eo ad eū troyanis qui ibi captiui habebantur ducatū coꝑ soniret. cui fretus multitudine ⁊ animatus pstito pcipit a pandrasio rege grecoꝝ libertatem eūdi ad alias nationes. Rex aūt ira pmotus bello eū pterere voluit. Sneq; potuit. Nā victoria adeo beato pspera venit. vt plurimos de exercitu regis perimeret. ipmq; ex imperatore ca pet. Regiāt mortem minatus. nisi rogantib⁹ annueret. cregit autē ab eo filiam suam in coniugium. ⁊ auri et argenti copiam multaꝝ naues frumentiꝝ ceteraq; marino innate necessaria. quesitis igitur ex regis imperio pstigq; trecentis nauib⁹ ⁊ omni genere varie onerate ⁊ auro ⁊ argento bruto sibi a rege accepit. ⁊ salutato rege equoreū iter aggressus ē. Trāsierunt autem affricam ⁊ mauritaniā. venerunt q̄; ad lauream tirreni maris. vbi quatuor generationes gentis sue cum leo inuenerunt cum duce eorum comite. Quibus secum assumptis direxerunt iter ad fines equitanie. Ibi exortus

est eis cum gallis grauissimus bellum quibus eo tempore presidebant. et reges. In quo congressu apparuit miranda fortitudo comitis ducis q tamen laude potius consule vni summo in capitet cum discrearet in duas gtes toto cor pore diuiso nepos autem bruti turnus ipe fortissimus miles. qui solo gladio suo sexcentos viros ibi peremit: bo stium gladijs occisus est. Deditq nomen turoni ciuitati qt in loco illo sepultus est. Finitoq illo certamine vbi ex vtraq parte multi interfecti sunt. brutus cum suis ad na ues redijt. ceptumq iter aggressus tandem ad insulam de stinatam peruenit. Erat autem nomen insule illius Alle on. a soliis gigantib inhabitabat. cum quib certamen ssepe habuerunt. Brutus ito de suo nomine insulam ap pellauit britanniā. homicsq suos brittones. Dux aūt Lo rineus terram que sorti sue cesserat corineam vocauit que modo cornubia vel acornubitanie vel p corruptionem dicti nominis sic appellatur.

De successoribus .§.i.

Bruti. 7 qualiter saxones angliam obtinuerūt fm Vincen. vbi supra. Exactis viginti q̄nq; annis exquo insulā ingressi sunt. mortuus est brutus relicto trib⁹ filijs regni sui heredibus. Qui sepulto patre diuiserunt inter se regnū patris singuli prem suam de nomie ppio denominan tes. Primus cui nomen erat loerin⁹ ptem mediam insule possedit que postmodum leocria est appellata. Secund⁹ qui camber dicebat' accepit ptem illam que postea cam bria dicta est. 7 nunc wallia vocatur. Tercius cui nomē erat Albanactus possedit terram que nunc scotia nuncu patur. eiq3 indidit nomen de nomine suo. s. Albanac. Re gnauit aūt primus sc3 loerin⁹. r. annis. 7 mortuus est. 7 sta vsq3 ad iulium cesarem brittani libera dignitate regnare runt. sub cuius imperio romanis tributarij facti sūt. Hoc tempore ant bonium fere imminente incarnatione dñi. brittanoꝝ regis. per legatos eleuterij pape mysteria xpianitatis accepit. In qua aliqui vsq3 ad martyrij coronam peruenerūt. Orta enim psecutione sub Dyocleniano cesare. licet fides in plurib⁹ deficeret: in alijs tamen nec frangi nec vinci potu it morte. Sed postq̄ maximus tyrannus insulam brittā nie militū presidio euacuatā. 7 irruerūt picti cetereq3 bar bare nationes cū eis. populiq3 imbellem 7 totam terrā ce de 7 preda vastare ceperunt. Accessit 7 huic malo 7 ali ud. q̄ rex volting⁹ ad tutamen sui hostiūq; expugnatio nem inuitauit gentem saxonum adhuc pagana. Nam cū alijs dis strenue ac fortiter eos tutati fuissent. vsandi cu piditate illecti. dignitates ciuiū a rege petierunt. vt nō ita opem ferre ciuib⁹ q̄ portius tyrannidē exercere in eos libe rius possent. Quod brittannij precauentes eos expulerūt Sed illi repulsi multiplicius redierūt. pacemq3 simulan tes pene vniuersos principes eoꝝ fraudulenter occiderūt Prenalentes igit' ad tempus ciuitates 7 castella occupa uerūt donec exurgeret rex Aurelius ambros⁹ qui eoꝝ du cem interfecit. ciuitates ei ablulit: 7 reliquias eoꝝ effuga uit. Post quem surrexit Vterpendragon aurelij frater. qui genuit arthurum regem inuictum 7 magnificum. Post hos fer reges de gente eoꝝ regnauerunt. Et hūc p nalentibus anglis aurelio affricanoꝝ alarumq; gentium. brittones monarchiam insule 7 dyadema regni amiserūt Et alij quidem in minotem britanniam vbi eoꝝ 7 genos 7 nomen pmanet: alij ito in vualliam transfugerunt. denuo cum redirent regnum obtinuerunt. Sed non multo post vrgente eos diuina vltione p famem 7 mortalitatem. insu lam alienigenis gentib⁹ inuadendā reliquerūt. Et ab illo tpe saxones. i. angli. angliam de nomine eorum nuncupa tam sub dñio suo tenuerūt.

De cathalogo regū .§.ii.

brittānie Vincentius vbi supra. A primo igitur anno ḡ tiani 7 deinceps regnauit apud brittannos maximus an nis .xxiij. Extunc brittannoꝝ vires nimijs bellorum irru ptionib⁹ attenuari sunt. Et qt romanis vndiq; bello labo rantib⁹ nihil subsidij habere poterant subtrahūt se ab eo rum dominatione. Inito aūt consilio direxerūt londonien sem archiepm ad regem minoris britannie Aldroenū vt eis succurreret. At ille tradidit eis frem suū ppiannū cū armata militū mana. Sicq; Constantinus erectus est in regem. Regnauitq; .x. annis. Et habuit tres filios. s. Con stantem qui monachus fact⁹ ē. Aurelium ambrosium. et vterpendragon. Itaq; post alios .xxij. annos ponunt q̄ dam anglos venisse in brittanū. s. anno dñi. cccclvij. Et Ambrosiū aurelū tunc regnare cepisse. Sed verius vide tur eos multo ante venisse q̄ ille regnauit. Deinq; p⁹ annos. xl. v. ab anno prenotato ponunt quidā initiū regni an glorum. Nam in hac re multum dissonant hystorie. Sta q̄ brittanni non valentes amplius ferre virtutem anglo rum. et victi pcessere in ius et nomen eorum. Et paul⁹ de gente anglorum olim secundus telus. Et alter alteri succe dendo regnauerūt apud eos p ānos. lx. P⁹ hos terra⁹ re gnauit apud eos edilbertus annis. lv. Post hunc regna uit cadhaldus filius eius. xxiij. Cuius filius caccobertus regnauit anno dñi. dcxl. 7 regnauit .xxv. Hic in anglia pri mus ydola destruxit: fidem xpi dilatauit. Post hūc filius eius egbertus annis. viij. Post hūc frater eius lothet annis .xij. Post eū edrith annis. ij. Quo mortuo extremi gentium rege⁹ regnū anglie decisum annis q̄tuor. Post hos vitred filius egberti anglos ab illa oppressione liberat 7 super eos regnat annis .xxx vj. Post hunc filius ei⁹ edil bertus annis. viij. s. vsq3 ad annos dñi. dccxxx v. Abbas regnum anglorum annotare sup sedeo qt maioꝝ i his hy storias nō habeo. Hec Vincen.

Caplm. vj.

De origie regni vuan dalorum.

Vuandali quoq; de scithia oriundi vt ait Vincen. vbi supra. c. viij. a gothis vi cti alienas terras inuadere ceperunt. qui suas retinere nō poterant. Hos circa danubium cōmotantes rursus pa⁹ multū tempus gmerith gothoꝝ rex bello victos inde ex turbauit. 7 ad hoc compulit vt q̄ quoq; modo habere vi debant' terras relictis sedib⁹ romano imperio se subderēt 7 a constantino magno locum habitandi sibi dari supplici ter peterent. Quod 7 impetrauerunt 7 pannonias ab eo sibi delegatas p. lx. annos pacifice inhabitauerunt. Tūc anno archadij .xij. 7 honorij euocati instinctu stilliconis rebellionē contra rempublicam meditantis. influerunt se p gallias iunctis secū alanis: easq; alijsq; diu miserime di lacerauerunt. Et inde eos expellebant gothi. non quidē⁹ pspicientes galliarum quietem: si vocarefacientes patriā sue rapacitati. Vuandali aūr hyspanias aggressi: nunc hy spanias nunc gallias multo tempore depopulati sunt. Sz nec ibi a gothis tuti esse potuerūt. quippe q̄ gothi nimis ytaliam inquietabant. honorius impator deliberato p̄si lio cum suis hyspanias 7 gallias quas sibi a vuandalis et alijs gentib⁹ ereptas dolebat. gothis grata conflictatione donauit. Cum ḡ gothi a finibus sibi deputatis vuā dalos alioſq; hostes effugare maturarent. 7 vuandali vn diq; pcussi timore gothoꝝ effugarent: ipsi peccatis facien tib⁹ inopinata 7 ḡa occurrit eis felicitatis opportunitas. Nam inter bonifacium 7 ebium romanos duces. p inui diam orta simultate. bonifacius factus inferior. cum dolo rem sue iniurie nollet vlasq; nisi cū damno reipublice 7 pi culo ad hyspanias transiit 7 vuandalos ad occupandā libiam 7 affricam inuitauit. Quo cum peruenissent. ibi regnum suum multo tempore confirmauerunt. 7 diuina et humana sine aliquo respectu humanitatis vel diuinitat⁹ perturbauerunt. Ingressi autem affricam inter ceteras ter ras obsederunt yponensem ciuitatem. in qua presidebat' augustinus doctor⁹ ecclesie. Et quia nulli etati sexui gra-

dui parcebant victi vuandali ex compassione Aug⁹. valde afflictus infirmatus ad mortem venit in vno obsidionis tempore obsidionis. Et post paucos menses capta ciuitas expoliata ⁊ destructa fuit a vuandalis. Quo arriani heretici ex paganis effecti. ex eo q̄ cū missent ad valētem imperatorem vt mitteret eis episcopos doctores qui docerent eos fidem xp̄ianorum quā credere volebant. ille qui et ipse arrianus erat misit ep̄os arrianos a quib⁹ illo error infecti sunt. quo ⁊ quantū persecuti sunt vero catholicos infra eo. ti. patebit.

Al primo igitur anno .§.i.

Gratianꝰ regnauit ⁊ vincep̄s sup̄ eos modigisillus ānis xxx. Post hunc filius eius gundericbus in hyspanie annis .xvj. regnauit. Hic capta hyspali cū impe clatus manus in ecclesia ipsius ciuitatis extendisset. mox dei iudicio a demone correptus interijt. Cui genserichus frater in regno succedens regnauit annis .xlviij. Hicvt fertur de fide catholica in arrianā sectam apostatauit. Hic successione regnandi inter filios suos ordinata. vt fratri morienti frater iugulos sine ꝓtroversia filioꝝ succederet mouit. Cui succedens honoricus filius eius regnauit annis .viij. Hic in eccl̄iam dei graviter efferatus vt dicet infra. Tandem dei iudicio p̄cussus scatens vermibꝰ miserabiliter expirauit. Post hunc gunt abādus annis .x. regnauit. P⁹ quē trasmundus frater eius annis .xxvj. Hic hildericum filium suum et eudoxiā filiā valentiani imperatoris a genseri co captiuata alligit facto ne catholicus i regno suo adhereret. Mo patre mortuo antecē regnū suscipieret omnes catholicos ab ecclijs suis fecit revocari. ⁊ ab episcopis ecclesias reformari. Sicq̄ suscepto regno regnauit annis .viij. euoluta .lxxiij. annis. ex quo genserichus annos eius statum ecclesie in affrica ꝑpbanauit. Post eum regnauit Gilemer annis .v. q̄ tante crudelitatis fuit vt nec parentibꝰ parceret. Tandem belisarius patricius a Justiniano imperatore ex iussa dei ad affricam liberandam de manu vuandalorum missus. noctu cum classibus rusticoꝝ vrbem intrauit ciuibꝰ ingressus carthaginem cepit ⁊ diuitias infinitas recepit Gilimerem ex fuga ad deditionē reductū imperatori constantinopolim redaxit. Sicq̄ vuandalorꝝ regnū destructum est. Sic tandem illa vuandalica rabies cum ipso nomine funditus extincta est. de p̄secutione facta cōtra ecclesiaz affricanā ab his vuandalis dicet infra.

Explm. vij.

Othorum qui apud

annq̄os gerhe dicti sunt ⁊ postea divisi et se in duo regna. Ostrogothorum ⁊ visigothoꝝ vt ait sigibertus quem inducit Vincen. lib. xvij. spec. hystorialis. c. xj. talem originem fuisse cognoscit ex hystoria iordanis. Isti scādinam scirbie insulam primo incoluerūt. cuius possessione nō contenti cū rege eoꝝ berich inde exierunt. ⁊ vicinas scirbie insulas ⁊ terras pagrantes. vicinas gentes bellis lacescebant ⁊ terroꝛe nominis sui finitimas gentes sibi subigebant. Post subp̄blemore quinto rege suo ad vlteriora scirbie progressi ad citeriores vsq̄ ripas danubij terras tracie dacie mesieq̄ vsq̄ longe lateq̄ sunt propagati. ibi p̄ multa tempora. immo p̄multa scla in gentem magnā conualuerunt. ⁊ multas gentes victoriis suis applicantes nomen ⁊ potestatē sibi amplificauerūt virtꝰ. ⁊ multas gentes ingenio callentes p̄bie quoq; studijs eruditi. naturam barbaricā ꝛpellentes: humanitate et honestate alijs barbaricis gentib⁹ p̄eminebāt. Tempore autem decij imperatoris transito danubio cum Gama rege suo graviter incubabant romano imperio. Qui a Decio imperiti bello exercitu romano p̄trito ipsum decium cum filio suo decio perimerunt. Hac felicitate elati ⁊ sepe postea in congressu romanis ducibꝰ superiores effecti: toti orbi erant terrori. Isti adhuc trans danubium constituti tempore Valentis imperatoris ceperunt civili bello inter se colligi. Athanaricus dux vnius p̄tis cum p̄tui nalisset fritigernꝰ duci alterius partis fritigernus a Valente auxilium petit. xp̄ianum fieri se p̄mittit. Valens ei auxiliū mittit eosq; in sectam arrianorum Arianus ipse induci fecit.

Anno tredecimo va .§.i.

lentis imperatoris hūi de quib⁹ dicet infra. tiam ipi potēter in scithia debachabant. vt ait Vincen. hyst⁹. vbi supra. c. xxj. Et ferociter nacti opportunitatē ex intestina gothoꝝ simultate fines eoꝝ ex imp̄tuoso inuadit. eosq; bello victos aut sibi subiugant aut captiuitate et cruciat: aut a patria eliminant. Ita gothi qui multas gentes subdiderunt sibi seruitio bonoꝝ subdantur imperio. ⁊ minis eoꝝ potentiam adaugent. dum omnes qui gothos fugebant p gothos bonoꝝ parent principatui. Taliter huni ex impe scithia principatu ⁊ fortitudine cunctis p̄eminebant. Gothi victi p̄m se danubio transito ingressi sūt fines romani imperij. ⁊ a valente petierunt terram ad inhabitandum sibi dari. Quare impetrata cum aliq̄diu se continuissent ab omni armoꝝ insolentia. tandem romanoꝝ auaricia coacti ⁊ reclamationes ingentes in ipo imperij sui finib⁹ gravia bella concitauerunt. Quibus valēs imperator occurrens. bello victus ab eis ⁊ igne crematus iusto dei iudicio reipublice nimiam attulit inconcussate. hostibus ꝑo auxit elationem. Hi igitur gothi qui romano imperio incubabant visigothos se. i. occidentales gothos nominabāt et p̄ multos annos occidentales fines romanoꝝ vsq; ad ipas vlteriores hyspanias infestabant. vbi etiaz postmodum in regnum p̄ualuerūt. Ostrogothi qui in patria solo trans danubium sub hunoꝝ dominio manere passi sunt. reges sue gentes habuerunt. ⁊ sese ostrogothos nūcuparunt. i. orientales gothos. Qui et ipi postea p theodoricum regem suum a zenone imperatore ytalie regnum dominio acceptum p̄ multos annos tenuerunt. Et ita gothi quasi duobꝰ capitibꝰ sui orientem ⁊ occidentez ventilātes aeremque duo ex se regna creauere. i. visigothorum in hyspania. ⁊ ostrogothoꝝ in ytalia.

Igitur a primo an .§.ii.

no Gratiani ⁊ vincep̄s regnauit sup̄ visigothos trigintanus annis tribus. Post hunc athanaricus anno .j. Qui confederatus theodosio ⁊ ab eo ꝑstantinopolim inuitat⁹ mox .xv. die quo venerat obijt. Extunc visigothi sine rege sub theodosio imperatore fuerūt annis .xuij. Postea visigothi rupto cum romanis federe alaricum iuꝑ se regē creant. qui regnauit annis .xv. Post hunc athanulphus tribus annis. Quo a suis interempto Sigericus annovno. Eo itidem a visigothis pempto regnauit Vualia annis xxij. Post hunc theodoricus .xiij. Post quem thurismundus filius eius tribus annis. Eo a fratribꝰ suis Fridenco et theodorico ingulato frater eius theodoricus in regnū ei succedens. regnauit annis .xij. Sed ⁊ hic a fratribus suis ingulato. regnauit eo duobus annis .xx. Post hunc filius eius Alaricus annis .xij. Cum hoc tandem Clodoueus rex francie signis diuini auxilij animatus in bello congreditur. Eoq; pempto quicquid galliarum visigothi possidebant: ad partes francie transtulit. Almaricus autez alarici filius fugiēs in hyspaniā. xvj. annis ibi regnauit. Cuius tēporibus vrsolem iuaz indigne tractaret eo q̄ arriane secte secū inseruire nollet: achildeberto fratre Clodis in hyspania pempto est. Regnauitq; truda post eum annis .xvij. Quo a suis pempto theudegisilus regnauit annis .ij. Eoq; interempto comitando a suis. regnauit agilam annis nouem. Qui cum in suos insolēter ageret athanagildus auxiliantibꝰ romanis eo pempto regnauit annis viginti duobus. Quo mortuo Leuigildus cū frē suo Leuua. ⁊ postea solus regnauit annis .xlvj. Post eum re-

charectus filius eius annis xv. Exinde berbericus septez. Sigghodus annis xxix. Similaz duobus. Quo ob crudelitatem suam reprobato a visigothis. Selemundus regnauit xx. annis. Chyntilan. xvj. Tolgam filius eius adhuc vt puer. iij. Quo gpter puericie lenitatem reprobato 7 in desidiē tōsurato. Chintasindus regnat annis xvij. Post quem filius eius flauius cui annotantur anni xix. Tandem saraceni ex affrica in hyspaniaz transfretant eāq sibi vendicant. Et ita regnū visigothoz 7 suenoz destructum est. 7 redactū sub saracenis annis. v. plus vel minus. cccclvj. euoluto. exq et scithia expulsi sunt ab hunis Exquo 7o cedentibz vandalo 7 reuniis sueuis ceperūt regnare in hyspania annis circiter. cclvj. euolutis. Regnū 7o tercie parte hyspaniarum qđ dicit gallicienssem. qđ nec tunc visigothi nec postea saraceni potuerunt subjugare. adhuc viget incolume. Et ideo protegēte fide manet inexpugnabile. Finitum est autem regnum prefatum Anno domini. dcxxx.

Rozro apud ostro .§.iii.

gothos regnauit winitharius ab anno primo gratiani de incepsq annis ser. Quē babamber rex burcorum in bello pepit. Et post eum regnauit buanimundus annis duobz. Hostimud etiam. q. Post quez ostrogothi fuerant sine rege annis xl. posi hec walamer regni sui scipiens regnauit annis. xxxj. Quo in bello pompio regnauit frater eius tendemer annis. xj. Theodoricus huius filius ei successit cui annotant anni. xx. Theodosicus aūr Odoacre rege ytalie quem in fide susceperat pompto ytalia ponina est. ibiq regnauit annis. xxxij. Hic boetiū exilio fungaturz tandem pepit. de quo supra. Sunachū queq patriciz Sed 7 Johannem papam ab eo in carceratum fame occidit. Post ves aūr. xx. Theodosicus subito defunctus: a quodam sancto viro heremita visus est nodus 7 discalciatus a Johanne papa 7 simacho patricio in ollaz vulcani proiectus et extinctus. Athalaricus theodosici et filia nepos in regno ytalie 7 ostrogothoz succedēo regnat annis. viij. Post quem theodatus ab amalsmunda matre athalarici alterius in regnum. regnat cum ea annis duobz. Post hec solus vno. Hildepadus vno. Erarino vno. Totila. x. annis regnauit. Theias. q. annis regnauit in quo regnum finitur ostrogothorum.

Caplm. viij.

Eregno hunoruz ait

Vincentius post sigisbertum qp in omni pene scithia tenebat principatum. ipa genus barbaries me silere faceret: nisi illud famosum galliarum et ytaliarum excidium me loqui cogeret. qñ p attilam eoz regē indicium dei se longe lateq effudit. quem quasi gladium limarū 7 eracutum de vagina sue indignationis sup gentes peccatrices deus distringit. De eoz origine que i antiquoz legantur hystorijs apertum paucis. Silimer gethorum rex Hadenci magni filius. post egressuz scanthie insule iam quinto loco tenens principatum gothoz olim gethoz. cum terras scithie cum sua gente introit. reppit in populo quasdam magnas mulieres quas gerbico lingue alirumnas vocant. easq habens suspectas de medio sui perturbat. Longeq ab exercitu suo fugatas in solitudine coegit errare. Quas silicstres homines (quos nōnulli faunos siebanos vocant) p desertum vagantes. dū viderent eaz complexibz in coitum se commiscuisse: genus hoc ferocissimum ediderunt. Quod fuit primū inter meotidas paludes minutum tetrumq aceruleq quasi hominum genus. nec alia voce notum. nisi qđ humani sermonis imaginem assignabat. Et quod bello forsitan nō supe rabant: vultus sui pauore minuū pauorem ingerentes terribilitate fugabant. eo qđ erat eis spēs pauende nigredie. 7 velut quedam si dici fas est deformis ora non facies habenseq magis puncta q̄ lumina quorum animi fiduciam torum prodit aspectus. Qui etiam in pignoz sua prima die nata deuorant. Nam manibz ferro genas secāt. vt antecq lactis nutrimenta capiant: vulneris cogant subire tolerantiam. Hinc imberbes senescunt. Et sine venustate ephebi sunt. qz facies ferro sulcata tempestiuum pilorum gratiam cicatrice absumit. Exigui quidem forma p̄ arguti morbo expediti 7 ad equitandū promptissimi. scapulis lati 7 arcus sagittasq pati. cernio de firmi 7 superbia semp erecti. Tali ergo stirpe creati huni. cunctas vicinas gentibus horroni erant 7 formidini. Notum potentiam auxit victoria de gothis manentibus trans ripas meotidis paludis. qui in scithia pollebant gloria potentie singularis 7 fortitudinis. Quaz victoriā hoc modo huni adepti sunt. venatores hunorum sequentes vestigia cerui. meotidas paludes transeuntes quas inpetus primo esse putabant. scithicam regionē diligenter explorant. explorataz omnia hunis nunciant: ad transeundum eos animant. horum vocatu paludibz transitis. velut quidam turbo subito incubuerunt gentibz scithicis. easq omnes subiugauerunt sibi. Ipsosq gothos ceteros impantes aut eminentes expulerunt sedibz suis. Hoc felicitatis successu huni inter ceteras scithie gentes elati post victoriam de gothis p annos fere. lxxx. laborauerunt ad cēcussionem 7 ruinaz mundi. A primo igitur anno Gratiani imperatoris regnauerunt sup hunos balamber 7 mundiuch pater attile. Octer 7 rugila fratres eius. Bleda 7 attila frater eius usq ad mortem marciani imperatoris annis circa. lxxx.

Attila igitur rexhu .§.i.

norum cum fratre suo Bleda intra pānoniaz habitabāt. Qui validarum nationū multitudine freti. circumstātes prouincias. Macedoniam. Mesyam. Achaiā 7 vtraq; trachias immanissime deuastabat. Quare territus marcianus ne ad intima imperij penetraret. 7 ipse cum persis et vandalis pacem fecit temporalem. Attila autē regni cupiditate addictus fratrem suum Bledaz dolo circumuētum occidit. Quo occiso omnes has nationes que eis subiecte erāt sibi soli parere coegit. Itaq attila fultus fortissimarum nationum presidio ad demoliendum occidentis imperium animum conuertit. Erant itaq; tunc tēporis illius subiecti domino rex ille gepidarū famosissimus ardaricbus. Valemir etiam ostrogothorum regnator: ipse tunc ei seruiebat rege nobilior. Iusup 7 formē sine nationes. s. Marcomanni. Sueni. Sgnadi. Eruli. Turingi. Notum omnium attila stupbus impetu 7 virium robore fretus facile se posse putaret quod cuperet. insuper non minoti animi astutia et arumq fortitudine romanum aggredi satagebat imperium. Igit attila rex hunoz cum formidabili exercitu suas egressus. prouincias primo pagata germanū gallias aggredit. Et qz nibil aliud q̄ ypianorum sanguinem sitire videbat. cuncta diuina simulq; humana deuastat. vrbes munitissimas ruit. ecclesias incendit: 7 velut sena tempestas omnia consumit.

De sancto Nicasio .§.ii.

cum sorore eutropia ab his hunis martyrizatis. Licet sicut refert Vincentius speco. hysto. li. xxj. ca. xxxvij. alijqui dicant prefatos martyriū passos a vandalis. Clarebāt in gallijs Nicasius remensis ciuitatis episcopus. 7 Annianus aurelianensis episcopus magnis virtutibus insignes Qui meritis suis 7 precibz hanc ira indignationis dei diu differre decertauerunt. vt populum interim ad penitentiam renocarent. At illi rbezaurizantes sibi iram. nullatenus salutaribz eorum preceptis obtemperabant. Interea ciuitate obsessa 7 omni regione depopulata xpianos tūc velut deorum suorum inimicos 7 moribus suis contrarios de-

lere capiebat. Ultimo venum subuersionis die illis fonti ter circūquaq; pclamātibo cines terroꝛe pculsi ad semimi calium in ordine pstratū cucurrerūt interogātes q̄d vel? fieri deceneret aut fuituꝝ gentiuꝫ se tradereant vsq; ad mortem, p salute vrbis dimicare. Qui prescieng ex reuelatione dei vrbem penitus subuertendam cum magna cōstantia respondit. Indignationem hanc iusto dei iudicio vestris sceleribus prouocatam non ignotamus. Quapropter ad flagella diuina compuncti non inuiti aut desperantes sed patientes deuotissime cum summa spe salutis nostre suscipiamus mortis periculum: quarenus ipsa mors presens non supplicium nobis fiat sed remediū. Ecce ego quasi pastor pro ouibus meis paratus sum. Instantius oremus pro inimicis nostris: salutem illis optātes tanq; amicis. Sancta quoq; europia germana sua expansis ad celum manibus plebem pro viribꝫ ad martyriū coronam exhortabat. Dum ergo funbundus paganoꝝ impetus irruit, vir sanctus comitante sorore cuꝫ hymnis ꝫ canticis spiritualibus ad ostium basilice sancte genitricis dei Marie quaꝫ in arcem sedis fundauerat eis occurrit. moꝛq; vt ferratos acies vidit: manu silentium indicens ait. O nutribus diuinis minstra fortitudo, quare contra naturam hūane condicionis victoriam vestre dignitatis in rabiem cōuertitis. Nam veri iuris titulus quondam nobilū bellatoꝝ inscript? erat: parcere subiectis ꝫ debellare superbos. Et ecce plebs xpiana deo suo humilis ꝫ deuota, vestris in conspectibus prostrata, remissionem peccatoꝝ vsq; ad mortē obediens expectat. Penitemini ꝫ vos pro sceleribus vestris deum verum agnoscentes, ne forte indignatō eius q̄ p vos aliosq; ad correptionez salutis: vobis fiat stipendium tartaree damnationis. Si oues meas perseuerante impietate queritis, trucidare me primum pro ipsis victimā diuine maiestati libate: vt piter celesti beatitudine digni mereamur inueniri. Hijs dictis cuꝫ in oratōe prostratus hunc versiculum episcopus decantaret. Adhesit pauimento anima mea, continuo ictu gladiatoris sequēte capite truncato, verbum sanctitatis ab ore decollati non destitit: sed ummodo alitatio sententiam quam perijt adimplēdo inpetrauit dicens. Viuifica me sm verbuꝫ tuū. Sancta ꝥo europia videns circa se impietatem nitigatam, et pulcritudinem suam quasi ritibus paganoꝝ reseruatam, super interfectoem sacerdotis insiliens ait. Ihesu tyrāne crudelis magnum dei virum indignis manibus ingulasti, ꝫ me tibi obtendam reseruas. Diuina nanq; te iam sententia damnat. Tunc eum ad martyrium suū prouocans saltu repentino raptis palpebris non femínea virtute sed diuina vltione oculos eius vinder euulsit. Et sic cōfestim gladios psequentium incurrere: q̄ delectationibus paganam assentiendo succumbere malens: illico cuꝫ germano suo ꝫ ceteris palmam martyrij promeruit. Vniuersa autem expleta cede martyrij inundante sacro sanguine terroꝛ subitus psecutores inuasit, quasi dimicantes acies celestes videntes horribilibꝫ sonitu ecclesia ipa roboante ita vt relictis spoliis vrbis p cōpita irreuocabiliter fugerent. Sicq; dea solitaria permanente ciuitate, sub custodia tm angelica martyrium ibi corpora seruabantur. ita vt in noctibus alonge cernerentur lumina. ꝫ suauissimi soni pro choreis superum virtutuꝫ sydereis a multis audirentur carmina. Unde ꝫ ex reuelatione diuina ac virtutibus iamq; confortati concines paucissimi qui ad sepeliēdum sanctoꝝ corpora remanserant diuina prouidentia disponente ad vrbem cum ieiunijs ꝫ orationibꝫ properantes, ibiq; odorem suauissimum sentientes, gemitū gaudio miscentes, in locis congruis corpora sanctoruꝫ humauerant. Et exinde sine timore hostium domino deseruire strenuus decertarunt. Predixerat aūt sanctus unicas suis longe ante dissipationis galliarum causam esse sodomiticam prosperitatem ex saturitate. ſ. ꝫ ocio ꝫ auaricia ꝫ carnis concupiscentia. Anno prenotato vt aut Egisbertus Wetensis episcopus auctor captiuatur. Sed huius ecitate perciis cū captiuis sue vitis relaxat.

Attila igitur bunorum .§.iii.

rum rex valentis astrogothoꝝ regis ꝫ ardarici gepida rum regis ꝫ multarum aquilonarium gentium sibi subiectarum auxilio fultus, vt ait sigisbertus a pānonijs egressus occidentale imperium inuadit cum quingentis milibꝫ armatorum. Et primo per totas gallias per eos tantu efferbuit dei indignatio, vt nullam omnino ciuitatem castellum vel oppidum aliqua a furoꝛe eoꝝ potuerit tutari municio. Anno autem precedenti signa multa acciderant Nam terremotus assidui ꝫ signa plurima de cielo ostēdebātur. vesperi ab aquilone celum rubeum efficitur virgnis, interruptis p igneum ruboꝛem clarioubus lineis in hanc speciem delomatis. Luna obscuratur. Cometes apparet ꝫ multa alia que non esse ociosa ostendit instans rerū consequentia. Auteliamus autem vrbem obsidentibus bunis cum rege suo ad subsidium galliarum aduelauit patricius romanoꝝ. Et bunis ꝫ ipe theodoricus regis uligothoꝝ ꝫ meroneꝫ francoꝝ regis alaroꝝq; gentium copijs militaribus. Interea vt testatur Johann. de col. Attila calliditate barbarica prouidens non fore tutum sibi si gothi qui intra galliam morabantur ad bellum romanis non gererentur: amicum se gothis simulans, solum aduersus romanos se asserit pugnaturum. Quas astutias et bunis nō minori acumine prouidens, legatos ad theodoricum qui illo in tempoꝛe apud tolosam imperabat dirigit, petēs vt cum romanis cōtra bunos pacis federa sociaret. Annuit theodoricus romanoꝝ legatis ꝫ iuxta etbi vorum romanis federatus est, non minus sibi q̄ eis propicius. Fuerunt preterea romanis auxilio burgundiones, Alani, Frācicum eorum rege Meroneo Saxones Ripanei Lambiones Sarmate Armoriaqui qui nunc bautones dicūtur. Interiani vbi nunc est parisius: ac pene omnis populi occidentis. Quos omnes etbi patricij sagacitas ne impar Attile occurreret ad belli societatem asciuit. Igitur post aliqua lenia certamina conuenerunt vtriusq; partis exercitus in catalaunicis campis, qui duocenta in longitudine miliaria ꝫ septuaginta in latitudine continent. Cūq; ad locum iam ventum esset vbi certamen differri nō poterat. Attila vt homo paganus ꝫ barbarus inquunt auruspices atq; diuinos: quis esset belli futurus euētus. Qui gentilintu extra pectum scrutantes attile infausta renūciant. Hoc tm quātulūcunq; solacij fore, q̄ ex parte hostili summus dux eo in futuro bello occūberet. Attila autem de etbi interitu quem summe desiderabat futurum cristianos non dubitauit cum suorum interitu bellum cōmittere. contra illud quod ille summus dux romanorum vicebat. Volo vnum enim seruare. ſ. dommodo etbium suis modominibus resistentem posset extinguere. Conueniunt bincinde fortissime nationes acies ordinantur. Et adueſperascente iam die pugna committitur hoc animo. vt si Attila superaretur ab hostibus noctis beneficio cum suis facilius euaderēt. Iraq; ab vtraq; parte acies concurrunt, bellumq; inchoatur quale viz vlla narrat hystoria. a diuq; equo Marte pugnat acerrime multaq; milia hominū bincinde prostrantur. Repleta erat omnis illa planicies cadaueribus. adeo vt necesse esset etiam supra occisoꝝ corpora ipsorum pugnare bellatores. Postremo deo volente post magnum vtriusq; exercitus cedem: cessit attile exercitus. Et nisi nox superuenisset pauci ex exercitu eius euasissent. Referunt hystorie ex vtraq; parte in hac pugna centum octuaginta milia hominum cecidisse. Tantusq; ibi effusus est sanguis. Tum ex hominibus tum ex equis vt parvus riuulus qui medio campo fluebat adeo excresceret. vt torrens effectus: cadauera secum traheret peremptorum. Fefellit tamen Attilam sua de monte etbi pcij opinio. Nā incolumis

Erbio rex gothorum theodosius inter fortissimos hostium cuneos occiditur. Sequenti vo die Attila se fugatum ac victum confitens: cum suis intra plaustrorum munimenta se continuit. Thoulmundus autem regis gothorum filius qui cū patre cōtra hostes pugnauerat mortem patris bonorum sanguine vindicare volens castra attile expugnare cum suis gothis disposuit. Quod postq̄ Attila comperit. 7 de vite fiducia iam desperans: ex eq̄tum sellis struem magnam componi iussit. quoz ascendēs mandauit suis vt si hostes vrgerent. igne suppositō pon⁹ cremarentur a suis: q̄ hostiū gladijs interiret aut captus a romanis aut gothis ludibrio fieret: 7 rex tantarū 7 fortissimarum nationū in manus hostium deueniret. Erbi⁹ vo incaute ppendens pompo attila. ac eius exercitu vsq̄ ad internationem tructo romanos posse facile a gothis opprimi Thoulmundo quasi eius rebus consulens persuasit. vt domi q̄etius quiescat 7 regnū paternū acciperet. Addens q̄ si ab eius inuaderetur germano. acerbius illi esset cum suis q̄ cum hostibus dimicandum. hoc ille consilium tanq̄ sibi expediens libēter amplectens domi quieuit copiq̄ regnū paternuz sine ꝓtroversia aliqua suscepit. Sed heu insana hominum quantum hac pcussione detrimentum patrie attulit. 7 dum auertere capit in gestis. vt inferius hystoie series declarabit.

Attila igitur post §.iiii.

gothorum discessum ad spem salutis sublenatus. tanq̄ seo insaniens liber dimissus e carcere: cum his qui bello interfuerunt quoz adhuc erat populus infinitus: iter gallie ciuitates aggreditur. 7 primum ab eo ciuitas illa nobilis 7 famosa tungroz ab eo capta atq̄ subuersa est cuius eius omnibus occisis. Deinde et rebus venit in qua ciuitate sanctus Lupus erat episcopus. qui pontificali habitu decoratus cum suo clero obuiam attile venienti processit. Cuiq̄ cōsilio venisset 7 ad eū fuisset admissus aut. Tu quis es qui terram dissipas atq̄ cōcutias: Ait attila. ego sum Attila rex hunorum flagellum dei. Ad quam vocem mille ejus portas ciuitatis aperiri 7 ait. Benevenerit flagellum dei. Et inducit illos in ciuitatem. ⁊ dei iudicio statim vt ingressi sunt omnes perculsi sine occisore. 7 transeuntes q̄ mediam ciuitatem nulli lesionem fecerūt. Igitur attila cum gallias vastaret audiuit adhuc romanos 7 gothos simul iterū contra se copias adunare ac bellum instaurare. Quo comperto festinanter relictis galliis rediit. Ibiq̄ ex utrimo conflato exercitu in ipso fonte romani imperij ytaliam venit. 7 ciuitatem aquilegensium in ipso introitu ytalie sitam. continuo tremmo obsedit ciuitq̄ hinc inde repugnantibus. Cuiq̄ ex longa obsidione cunctam regionem adiacentem eius exercitus expoliasset. ciuitaq̄ q̄ ad cibū necessaria erant more locustarum abrasisset. nō minori fame atq̄ penuria obsidētes q̄ obsessi laborabāt. Sed cum die quadam rex attila muros ciuitatis circuiret considerauit anes ciconias que in turribus ciuitatis ipi⁹ nidificauerant vno impetu ex vrbe migrare atq̄ ferus suos rostris sublatos p rura fecundiora deportare. Quo viso attila bis qui secum comitabātur ait. Aspicite aut anes futuroz pfectas ciuitatem periturazq̄ relinquere. Quo ostenso irritatis barbaroz animis magno cum impetu vrbem undiq̄ aggrediunt atq̄ sellis recentes succedentes requiem negabant obsessis. Ad postremū effractis violenter muris. barbari ciuitatem ingrediuntur. Intrantesq̄ opes diripiunt. omnes occurrentes sine discretione sexus aut etatis trucidantur. Solum matrone quibus inerat aliqua forma omni morte deteriori ad barbaroz luxuriam reseruantur. Erat autem tunc in ciuitate mulier quedā fm seculi dignitatem nobilis 7 corpe pulcra sed castitate 7 pudicicia nobilior nomine Digna. Huius domus super ripam fluuij qui per ciuitatem fluit sita erat. Cum autem audisset q̄ puelle a barbaris seruarentur. nimeno ne et ipsa lucibrium sordidissimis barbaris fieret. 7 anime pulcritudinē illata libidine viciaret: mox vt domui sue appropinquare sensit. inuoluto capite e summa domus sue arce se in gurgitem precipitem dedit. Captaq̄ ciuitate attila omnibus ciuibus occisis ipaz solo coequauit. Igitur deleta aquileia Attila circumstantes vrbes aggreditur. atq̄ velut fulgur ipsas demoliens funditus destruit. hoc est concordiā. pictauium que hodie padua vocatur. deinde per vniuersas venetiarum vrbes. s. Veronam Vincentiam Brixiam Pergamū aggredientes capiunt. Venetie vō aquileia obsideretur 7 tandem destrueretur in dyoecesi que castellum dicitur edificari ciuitas cepit. Nam locupletes vini prouincie venetie fugientes exercitus attile direptōnes cum familia suia. 7 preciosa suppellectilia portantes pro pauis sedibus relictis nauibusq̄ onustis recedentes in insulis que dicebantur riuus alte securia barbarorum impetu quibus non erat nauium visus ad vim aliqs inferendam. 7 cum arene habitacula non sufficerent: nauibus vehentes arenas ex industria mansiones munierunt. 7 ex cō mani prouincie vocabulo venetias diterunt. Post diruptionem aquileie 7 aliaruz ciuitatum prouincie venetiarum emule vrbes eodem modo diripiūtur. Rauenne vibi tū hoc modo pepercit. Iohannes eius vrbis episcopus suo clero comitatus in albis extra vibem ad attilam in suburbio obsidentem cum suo exercitu supplex accelerat oratq̄ vt vibi 7 ciuibus parcat. Attila vo episcopi audita oratione: respondit. Parcere volo. Sed ne civestri mo consilio vel viribus gloueritur nostre ebullitle potentie: vibis posterum postes ptius volo deponantur et nostri exercitus equorum vngule illos conculcent. Quaz conditionem rauennates cines libenti animo susceperūt. Transiit ergo Attila per Rauennam cum suo exercitu. non aliter ciuitatem deuastans. Et hec iste tyrannus egit circa annos domini. cccclij. Ab inicio vo mundi fm septuaginta interpretes cum sequacibus. anno quinquies millesimo trecentesimo quinquagesimoprimo fm hebreos.

Inde in ligauriam progressus attila mediolano ac ticinio captiuatis vel occisis ciuibus diripit. Nouissime occisione hominum et preda satiatus eo loco quo minimus flumius in padum influit castra posuit. Ibiq̄ consilēs animo reuoluere cepit verum romam adiret. Sed alarici exemplum patiens qui capta vbe atq̄ expoliata non diutius superuixit: ire differebat. Inter hec legatio placidissima ad eum de roma venit.

De Leone papa .§.v.

qui ad attilam venit vt ytaliam dimitteret petens. Igit Leo sanctissimus papa filijs spiritualibus rimens p sepz ad regem accessit. 7 cuncta que optauerat obtinens nō solum romane vrbis sed etiam totius ytalie salutem reportauit. Nam rex ille crudelissimus dei nutu territus fuerat. nec aliud cbuilli sacerdoti loqui valuit nisi quod sanct⁹ ꝓsul optauerat. Recedente autem pontifice interrogat⁹ attila a suis cur vltra motem solitum tanta reuerentiam romano pontifici exhibuisset: et cur ad omnia que non peteret modo sed etiam imperasset obtemperauit: Respondisse fertur. Non ego eius personam qui aduenit honorauī. sed intra ipsum stantem alium virum in sacerdotali habitu forma angustiorem canicie venerabilem illum mihi cuaginato gladio terribiliter mortem minantes nisi recta que ille petebat expleßem. Igitur Attila tali modo a sua tunicia repressus ex magna parte expoliata opibus ytalia atq̄ ciuibus aliis occisis aliis captiuatis pannonias repetiuit. Ad quem non multo post bonosia valentiniani principis sororī. dum a fratre ob decisis pudicicie districtius seruaretur. eunuchum suum dirigit petens vt ipaz a fratre suo i matrimoniū extorqueret. Quo nucio accepto attila qui iā ytalie fines accesserat. nec nisi fatigato exercitu

ad ytaliam regredi poterat. missa legatione Valentiniano imperatori mandat ꝙ minitans se petiturū in proximo occidētali imperio flaturum. nisi mox ei germanam suā cū parte imperij mitteret copulandam coniugio. Sed mox diuino iudicio ex hac vita discessit. Nam reuersus ad ꝓpria supra plures quas vxores duxerat puellam quandā pulcerrimam būdico nomine sibi matrimonio iunxit. Ob cuius nupcias profusissima conuiuia exercens. cum ꝓpter vini crapulam quod in precedenti conuiuio hauserat supinus dormiret. eruptione sanguinis qui ei de naribus solutus erat effluere suffocatus est. Qua nocte dominus cōstantinopolim marciano imperatori in somnis apparuit. ꝙ fractum attile arcum ostendit. quo. s. alios ꝙ genere gētilla vti solebat in bello. ea enim visione significabatur attilam esse defunctum. Quia ꝺo virtus semper inuidiaꝫ parit. valentinianno imperatori quamuis res tocuit prospe ros etbꝫ successus ꝓtimescens gladio mandauit occidi. et ita vir bellicosissimus etbus ꝙ quondam attile terror sola inuidia occubuit. Sed nequaq̄ Valentiniano mors etbꝫ impune cessit. Nam et ipe nondum completo anno a tranbasilla quondam etbꝫ milite occisus est: cum annis triginta tenuisset imperium. s. vigintiquinq̄ cum theodosio. ꝙ quinq̄ cum Marciano.

Interea gens ipsa .§.vi.

hunorum perfidia cum rege suo attila vt ait Hugo floi. errefert Vincenti. speculo hysto. libro. xx. capi. xxj. Veginam sue habitationis egressa crudeliter in plurimarum gentium frendebat gicula. ꝙ aurelianensium menia vallans omne milites sue argumentum in eisdem verbis interitum conterruisset. sanctus Anianus ipsius ciuitatis episcopus in domino confidens. perambulato eorum muri sanctorum pignora gestatis suam voce cantare ritū miser ꝺdam sacerdos a barbaris captus hos verbis eum allocut⁹ est. Quod tu modo agis vnusquisq̄ nostrum in ciuitate sua studiose peregit: sed nulli profuit. Hec locutus diuina virtute statim cecidit mortuus perpetua pena damnatus. Interim hostilis exercitus tela iactabat. eruam arietibus murum quatiebat. Tunc fugiente ad ecclesiam populo. episcopus hortabatur eum vt confideret in domino Ipe ꝺo murum ascendit ꝙ tacitus celum aspiciens orare cepit. Cuiq̄ sibi auxilium domini adesse sensisset. repente contra barbaros erupit. Tantaq̄ subito planie moles descendit ꝙ impiorum imperum quadriduana inundatione compressit. vt nequaq̄ vllus pugnaturus ex hostibus transferre se ad alterum locum posset: sed mira dei potentia cateruam hostilem sisteret. Cessante itaq̄ nymbo sanctus Anianus ad attilaꝫ pro populo sibi commisso rogaturus accessit. Sed a perfido spiritu contrario ciuitatis claustro se retulit. Postera die apertis portarum repagulis attile proceres vrbem ingressi sunt. fosteq̄ ad dividendum populum missa. plaustra onerabant de populi substantia. Cuiq̄ sanctus populū admoneret vt nec sic de deo desperaret. repente more ꝓphetico translatus est a domino ad locum vbi agentes (seu ꝙ alios etbus victus patricius) qui rempublicaꝫ in gallijs gubernabat cū exercitu suo secum pariter Theodomondo rege gothorū degebat. Itaq̄ milii aulico ostensus ait. Vade dic filio meo agetio. ꝙ si hodie ad ciuitatem adesse distulerit venienti eam crastino nihil proderit. His dictis statim recesse. Cuiq̄ miles agetio nuncium retulisset. ille letus de victoria iam securus diuina reuelatione commonit⁹. vna cum theodomondo ꝙ suo atq̄ gothorum exercitu. conctus aurelianis pergit. hostes imperatos reperit magnā ꝙ stragem sup eos exercuit. Itaq̄ hunorum aliq̄ succubuerunt gladijs. alij timore coacti trucidebant se gargite ligatis finem mortis fortiuri. Sanctus ꝺo anianus bona ꝓ malis reddens. plures ꝓ preces suas eripuit. quos coram se cruciandos aspexit. Letabatur ait in cbristo ꝙ nullus ex eius ouibus defuisset e numero. nisi qui de domo desperasset contra eius preceptum ꝙ se populo barbarico tradidisset. Prostrata igitur acerba barbarie. tāta vbertas frugum in aurelianis tellure surrexit: vt dupliciter populos extraret de domino ꝙ de ereptione impie ferocitatis ꝙ de diuine gratia largitatis. Hic sanctus cum fact⁹ episcopus aurelianis ciuitatis ifine menia ingressurus esset: petijt ex agripino qui milicie ꝓerat. vt omnes quos ꝓ variis criminibꝫ in carcere tenebat inclusos ob gratiā sui introitus redderet absolutos. Quod ille resistendo omnio negaret. lapis magni ponderis ab alto cecidit eiq̄ in verticem dedit. Qua ꝓcussione prostratus ꝙ famulorum manibus ad domum deportatus propriam. cōtinuo agnouit ꝙ idcirco plaga sup eū descēderat. quia quod vir deposuerat prestare noluit. Sed cum sanguis ex eo capite fluere non cessaret. a pontifice cū gratis visitaret. mox vt eius vulneri manu ꝓpria signū crucis opposuit. riuum sanguinis stringens eum ab interitu liberauit. Et dum vnum correctū propria otatione sanauit. pro reliquis quos ante petierat impetrauit. Idem sanctus cum ecclesiam quam ꝓdecessor eius beatus onuerus fundauerat altiori culmine prouueheret. qui preerat artificibus de tecto corruens incurrit mortis periculum ita vt omni qualitate corporis vir virtutis spiritu palpitaret. Sed sanctus tri facto signo crucis otatione sanitati restituit.

De passione vnde .§.vii.

cim milium virginū Ursule cum socijs. Hoc loco chronicorum suorum Sigisbertus describit harum passionē. dicens hanc sub hunis passe sunt qui isto tempore maxime inualuerit in terra. Sed longe ante et hystoria earū apparet eas passas. Nam et ipe hunis etiam longo ante tempore. ceperunt sua loca originalia deserentes per orbē discurrere. Igitur cum sancta Ursula vnica filia essꝫ duorum nobilissimi et virtuosissimi brittannorum principes. pulcerrima et magni ingenij. dum nubilis a filio regis anglie ad nuptias peterretur. ꝙ patrem suum valde obstinatum super hoc animaduerteret. cum quia filiam suam iam deo deuotam ad nubendum cogere rationi consonum non erat: tum ex contra quia non assentiendo pagani feritatem exasperare bat. ipa diuinitus inspirata patri suasit. vt tyranno assentiret. ea tamen cōditione ꝓposita. vt ipse filius regis anglie decem virgines etate forma ꝙ genere electas sibi traderet. quas sibi ex singulis earum mille virgines adiungeret ꝙ paratis ad numerum ipsarum undecim triremibus. ad ē nauibus inducias triennij sibi daret ad dedicationem sue virginitatis Et ipse iuuenis sponsus his tribus annis infirmaretur in fide. Nouo vsa consilio spiritussancti vt aut difficultate proposite conditionis animum suum a proposito huius auerteret: aut hac opportunitate oēs comites suas secum deo dicaret. Quia ꝺo res a domino agebatur. iuuenis oībus propositis assensit. ꝙ patrem ad idem induxit. Et baptizatus sponsus omnia perita accelerari mandauit. ꝙ virgines ad Ursulam sponsam destinauit. Tunc pater virginis accepto consilio ordinauit vt filia sua viros habeꝫ directores. quorum suffragio ipsa cum virginibus gubernaretur in spiritualibus ꝙ temporalium necessitate. Conflluebant hinc inde multi ad tam mirum spectaculum. etiā episcopi. Inter quos fuit pontulus basiliensis episcopus qui eas romam vsq̄ perduxit: ꝙ inde reuersus cuꝫ eis martyrium sumpsit. Sancta quoq̄ Gerasina regina sicilie ꝙ soc. Dante matris sancte Ursule te sibi nunciata. cum quatuor filiabus ꝙ paruulo filio Adriano relicto regno in manu filij illuc pergens. se eis vsq̄ ad martyrium sociauit

Triennio igitur et sumptibus preparatis recedente de britannia hoc collegio sacratissimo Colonia ciuitate applicuerunt. Ibiq̄ Ursule reuelatuꝫ est a domino ꝙ angelū. ꝙ Romam pergerent. indeq̄ illuc reuertentes ipa

cum sponso suo et omni societate per martyrium ad gloriam peruenirent. De colonia ergo ciuitate ad basileam nauigo uenientes. abinde romam pedestres applicuerint. Quos omnes papa ciriacus ꝛ clerus cum leticia ꝛ bono recepit. qui et ipe de brittannia erat. ꝛ consanguineus inter illas nonnullas habebat: ꝛ ipe virgo existens. Ei aũt reuelatum est ꝙ martyrij palmam cum eis esset cõsecuturus. Cõ ꝙ aliquãdiu ibi rome morã traherent. fecit papa ciriacus aliquos nondum baptismi gratiam consecutos sacro fonte lauari. Demum manifestans uoluntatem suam coram omni clero suo papatui renunciauit. cuꝫ anno uno regisset ecclesiaꝫ: ꝛ mensibꝫ circiter tribꝫ nouẽdecimo pᵒ petrum apostolam. Quod nimis egre dei⁹ accepit. vt relicta sede petri post illam multitudinem pergeret mulierũ nescientes consilium uouuit. De consilio tamen ꝛ iussione sua aliũ elegerunt Antheros nuncupatũ. de catalogo pontificum illum ciriacum remouentes. Cum autem dictum sacrum collegiũ rome maneret. duo inuj principes Marinus ꝛ affricanus gentiles timentes ne ex tanta multitudine fidelium ad quam et alij iungebant̃ nimis xpiana religio augeretur: exploratoꝫ loco quo tenderent. miserunt nuncium ad Julium cognatum suum principeꝫ regis hunorum. vt cum colonia appũcarent: illic appũcãtes tocam illam multitudinẽ trucidaret. Egressus igitur de urbe beatus ciriacus papa cum dicta multitudine virginum. ac etiam associatis eis planctibus episcopis sanctis. coloniam proficiscebatur. Interea sponsus uisile et beatus. mater eius xpiana effecta ac etiam pater. ꝛ iam defuncto in regno succedens admonitus est ab angelo vt sponsẽ coloniam occurreret: ꝛ ibi cum ea martyrium sustineret Sed iam sponsus fidelis effectus diuinam gratiaꝫ ita gustauerat. vt spontis carnalibus nuptijs celestes appeteret. ꝛ mox pro christo sibi optatissimum foret. Monitus igit angeli acquiescens cum matre ꝛ sorore Florentina. ꝛ episcopis clemente ꝛ marculo cum nepte sua ꝛ aliis multis coloniam deo disponente et una parte: ꝛ ursula cum ciriaco papa ꝛ xj. milibus virginibus et alia simul applicauerunt Ad quas egressas de nauibus huni qui tunc coloniã obsidebant: ut lupi in oues omne illud sacrum collegiuꝫ martyrio ad celum transmiserunt. Alijs aũt occisis uenientes ad Ursulam stupentes de eius pulcritudine principi suo obtulerunt uirum. Cuius pulcritudinis amore capt⁹ consolatus de uirginũ occisione promisit eam in uxorem habere si ei assentiret. Qui in illam recusantem tyrannus indignans sagittam eam directa martyrem fecit. Inter illas aũt fuit una cordula dicta. que timore humano uencta: remansit illa nocte in naui. Sed a deo confortata die sequenti se manifestans occisa est. Que postea cuidam apparuit mandans vt die sequenti fieret festũ de ea. Passe sunt aũt sub alios anno dñi. cccxvij. tempore Antheros pape ꝛ maximiani imperatoris. Et si dubium sit de tempore passionis: nullo modo dubitat ecclesia de martyrio earum.

Capitulũ ix.

Jrulozuꝫ qui postea

patria lingua longobardi a longis barbis uocati sunt sub vincen. in speculo hysto. libro. xvij. Certam quidem originem legimus: sed certũ originis tẽpus eorum nõ inuenimus. Nam regnasse sup eos legim⁹: quorum etiã nomina didicimus. Sed anno regni eorum ꝙ tempora distincte non inuenimus. Hi in scandinauia scilicet insula tegentes cũ ita multiplicati essent vt eos terra sua capere non posset: egressione tercie partis minuere multitudinem consilium habuerunt. Et qui nam exire deberent missa sorte quesierunt. Tercia ergo pars uiroluorũ seu longobardorum prout missa sors elegerat ducibꝫ agi on ꝛ ibat scandinauia insula egressi. de loco in locum ibant incerti ꝛ uagabundi: ꝛ a multis sepe bellis impetiti. Ariliterꝫ ꝙ anima res erat illis salutem libertatemqꝫ suã defendebant. Postea agion ꝛ ibor mortuis regnauit primus super eos Agelmundus. xxxij. annis. Qui dum ageret se inito secretus a bulgaribus cum multis suorum est extinctus. Lamissio regnauit secundus sic dictus: eo ꝙ a lama .i. uoragine fuit extractus. Nã mater eius. vij. uno partu enixa cum eos in piscinam proiecisset. Et rex Agelmũd? iter faciens eos hasta removisset. Js scilicet Lamissio fortiter hastam eius tenuit. propter quod inde leuatus ꝛ ab eo nutritus ita uirtute in ipo processit. vt in regno ei succederet ꝛ necem eius in bulgares vltus sit. Lethu pere⁹. hil deoch quartus. Gladeoch quintus fuit. Et quo aũt̃ regnum ꝓfecti sint. usqꝫ ad annos quadraginta. talis fuit rerum gestarum eorum consequentia. Fm Sigibertum.

Sub Gladeoch ꝛ filio eius daffone rege sexto in rugilam habitauerunt. Sub tacchone septimo rege in campos affed habitauerunt. vbi tercio anno Rodulfo herulorum rege a tacchone pempto ꝛ regno herulorum destructo lõgobardorum creuit potentia. Tacchonem walcho peremit ꝛ regnum octauus obtinuit annis quadraginta. scitur chronic. Filiumqꝫ suum Waltaruth successorem regni reliquit. qui regnauit annis septem. Post hunc Andebin. decem: ceptem annis. Albuinus filius eius annis. xxij. scilicet. xv. in pannonia. ꝛ sex in ytalia. Cleb duobus postq̃ fuerant sub ducibus annis decem. Post hec authari regem statuerunt. Quem ob dignitatem flauium nuncupauerunt. a quo deinceps omnium longobardorum reges flauij nominati sunt. Huic anni sex annotantur. Argilulphus annis. xxv. Adalch alchis filius eius annis quinq̃. Ariperth annis nouem. Omnes isti de regno contenderunt uno anno. Quorum Godobertum Hermeard⁹ dux thaurinensium dolo peremit eiusq̃ regnum arripuit. ꝛ sororem eius duxit uxorem regnans annis nouem. Post hunc perticalcus filius. Ariperth annis decemseptẽ. Liperth filius eius annis. xj. Cui succesit filius ei⁹ ciperth. babens tutorem aruspiandum. Quem regubertus dux taurinensium in bello superauit ꝛ regnauit anno uno. quo mortuo Ariperth filius eius annis nouem. Cum quo filius Aruspiandi conflixit. eoqꝫ fugiente ꝛ in fluuium demerso regnum recepit. Sed eo post tres menses mortuo Lupiandus filius eius regnauit annis triginta duobus. Rasis septem. Quo monacho effecto Astulphus frater eius septem annis. Quo iudicio dei percusso Desiderius regnauit annis decemocto. Jn quo deuicto et capto Liutp. id est papie a karolo magno finitum est regnũ lõgobardorum: ꝛ liberata ytalia de manibus eorum. Sed de his que sunt gesta ab his ꝛ precipue Ebotila qui fuit rex eorum plenius dicetur inferius.

Capim. x.

Dia inter barbaras

nationes que cum regibus suis insurrexerunt et diuersis locis contra romanum imperiuꝫ et contra veros fideles. fuerant wandali: de quorũ origine dictum est supra. qui monerunt magnam persecutionem contra ecclesiam in affrica. nunc de ea plenius videndum.

Honoricus itaqꝫ succedens in regno wandalorum in affrica patri suo Genserico. in primordio regni vt habet fabulitas barbarorum: cepit mitius ꝛ moderatius agere. ꝛ maxime circa religionem christianaꝫ. ꝛ vt narrat uincentius in speculo hystoriali libro. xxj. capi. lxxiij. vt se religiosum ostenderet sollicitus querebat hereticos manicheos. et quibus incendit multos. plurimos autem destruxit naubus trano marinis quos pene omnes manicheos siue religionis inuenit ꝛ precipue presbyteros ꝛ dyaconos arriane hereseos. Unde magis crubescens amplius in illis exarsit. Dedit autem licentiam zenone imperatore atqꝫ placida ꝙ edicta libri rogantibus. vt carthaginensis ecclesia sibi quẽ uellet epm ordinaret. q̃ ita ꝙ viginti quos annos

tali ornamento fuerat destituta. Destinauit ergo per notarium suum edictū quod publice legeretur. vt intra pentonem yemonis imperatoris ecclesia carthaginensis suę religionis haberet epm. Quod vō edictum presentibus nobis ecclesie legeret. cepimus gemere eo q̄ mediante vobis malorum futura esset persecutio preparata. Et ita legato respondimus. Si ita est interpositis his conditionibus periculosis ecclesia nō vult epm habere. Habeant eam cheullus qui semp dignatus est gubernare. Quam suggestionem legatus accipe neglexit. simul ? populus vt tunc fieret vt ignis erupit. cuius erat clamor intolerabilis vt nulla posset ratione sedari. Ordinato itaq; eugenio epo viro sancto deoq; accepto sublimis nata est leticia. ? gaudium cum matura ecclesie dei. exultans multitudo catholica sub barbara natione de ordinatione pontificis reparata. Cepit enim vir dei ille q̄ conuersationem bonam venerabilis ? reuerendus habeni: bis etiam qui sons sunt ? ita esse omnibus gratus. vt si fas esset: animam suam p̄ vniuersis ponere delectaret. Pecunia apud eum nunq̄ manisse. q̄hac. nisi forte tali bona offerret. quādo sol dei explicans cursum nocturnis tenebris ordinem daret ? locū tantum reseruabat quantum diei sufficeret: nō quantum capiduras expetisset deo nostro quotidie subinde ingētia ? maiora donante.

Sed cum fama eiꝰ .§.i.

esset vbiq; celebris atq; manifesta. ceperūt arriani oꝝ episcopi insidiis grauiter inquieti. quotidianis ? precipue cyrilleas eum calumnijs infectantes. Quid plurimum: Suggerunt regi de illo vt suum nequaq̄ sederet thronus. nec dei verbum ad populum faceret confuetū. Deinde quoq3 matres vel femine in habitu barbarico incedentes in ecclesia conspicere. phibebat. Ille respōdit vt decuit. Domus dei omnibus patet. intrantes nullus poterit repellere ? maxime quia ingens fuerat multitudo catholicoꝝ nō rum in habitu illo incedentium. ob hoc q̄ domui regie f̄uiebant. At vbi ab homine tale accepit responsum. statuit in portis ecclesie collocari tortores. Qui videntes feminam vel masculū incedentes in specie sue gentis. illico pilis minutis tentatis ictis in capite crinibusq; in eisdem collocatis ac vehementius stringentes: simul cum capillis omnem pellicula capitis auferebant. Nonnulli dum fieret statim oculos amiserunt. Alq; ipo volente defuncti sū. Mulieres ?o post hanc penam capitibus pelle nudatis pcone precunte p plateas ad ostensionē ciuitatis ducebantur. q̄ sibi magis q̄ pudebatur lucrum maximū computabant. Quoꝝ primos nominus nec sumus aliquem eorum tunc a recto itinere destitisse. At vbi illo modo fidem infringere non valuit illum cogitat vt nostre religionis homines in aula eius constituti neq; annonas neq; stipendia solita potirent. Addidit quoq; ? laborib eos conterere rusticanis ? vrigit vires ingenios ? admodū delicatos ad campum vtcensem. vt sub ardentis solis incendio cespites messium desecarent. vbi omnes cum gaudio pgentes in vīo letabantur. In quoꝝ ptabernio quidaꝝ fuit aridam habens manum que p annos cplurimos nullum ei psthiterat obsequiū. Qui cū veraciter se excusaret op̄ari non posse. magis violenter iussus est pergere. Sed vbi ad locum ventum est ? pstrum. p eo orando cunctis ingemuerunt. Pietate diuina illa arida incolumis pfessoꝝ restituta est manus. Hinc iam honoratici pcutio voluntatis atq; parturitionis nostre sumpsit initium. Ipe aūt Honoricus qui sese iam dudum bene ostenderat desiderans post obitum suum filijs quod non p̄rigit regnū statuere theodosium fratrem filiosq; eius cepit crudeliter insequi. quoꝝ nullum vīmitteret nisi ei mors desiderij suo luntatem auferret. primo sciens vxorem dicti fratris theodosici asturam. credo ne forte maritum aut maiorem filium quia prudēs ? sapiens videbatur consilijs actionibus aduersus tyrannum armaret. crimine impōsito gladio eaꝝ interfici iubet. Postea occiditur ? ille filius magnus imperijs institutus. cui fm p̄stitutionē generici eo q̄ maior omnibus esset regnū inter nepotes marinie debebat. Accendit aūt adhuc crudelius aliquid pperare. astante vulgo in media ciuitate pro gradibus platee none epm sue religiōis nomine Jocundum quem patriarcham vocitabant. precipit incendio p̄cremari: ob hoc q̄ in domo theodosici germani regis acceptissimus erat. cuius forte suffragio memorata domus regnū poterat obtinere. Tunc etiam genitricem maiorē filii noie Boncagio cum vxore absq; solatio seruis ? ancille crudeli exilio relegauit. Fratrem ?o theodosium post occisionem vxoris ? filij. nudum atq; destitutū: similiter exulare. Post cuius mortem filium qui superat infantulum duasq; filias eius adultas impositas asino ligatis affligendo. plecit. Sed ?ecutes nobiles cplures gentis sue obiectionibus falsis infectans. ob hoc q̄ germano haberent. alios gladio iugulauit: alios incendit. Imitatores estimens generici fratris. qui fuit fratris vxorem ligato pondere lapidum in aufuga fluminis ctensis fecit ligatum iactari vo demersit. Et post necem matris etiam filios interfecit Sed ? multos ei genericus mores facto interposito cōmendauerat. quos ille immemor fidei ? sacramenti violator: diuersis penis ? incendio trucidauit. Nam beldicum quem pater posuerat prepositum regni. tam annosum atq; veteranum cum decore capite truncauit. eiusq; vxorem cum alia nomine eboracha in medio ciuitatis incendit. Quarum corpora p vicos ? plateas trahi mandauit. que tota die iacentia rogatus a suis episcopis vt vespere sepelirī concessit. Hec per quinq; vel amplius ppessi sunt annos. quibus hec supplicia sufficere poterant ad eterna mercedem. si catholici fuissent ? fidei sue memorata ista pferrent. Sed ? illud silere nequimus. vt impietas regis etiam in suis minime sileretur. Qui non solum episcopum suum Jocundū flamis adussit: sed etiam presbyteros ? diaconos suos. ariamos q̄s ille erat cplimos incendit. ? insuper bestijs manc̄pauit.

Imputatis igitur in .§.ii.

breui omnibus quos timebat: ? solidans sibi vt putabat regnum quod breue fuerat ? caducum ex pte oculus atq; securus. vniuersa tela furoris in pſecutiones ecclesie catholice vt leo rugiens conuertit. Ante persecutionis tam tempestatem multis pcedēbus signis ? visionib⁹ imminēs demonstratum fuit malum. Nam ferme ante biennū quā hec fieret. vidit quidam fauus ecclesiā soluto in ornatu fulgentem. ? dum letaretur candore tūi fulgoris cereiq; fulgentib⁹ subito luminis illius extinctus est fulgor. ac tenebris succedentibus aduersari⁹ nanq; natus est fetor. omnis illa altarium turba que visa fuerat in ecclesia expellentibus quibusdaꝝ ethyopibus minata est fuga. Vidit ? quidem presbyter basilicam dicti fausti. refertā turba innumerabilium populoꝝ. ? post paululum euacuatā ? repletam multitudine porcoꝝ atq; capriarum. Quam tamen quoq; venerabilis eps vidit se supra quendam montem stare. de quo conspiciebat gregem innumerabilium ouium. ? in medio gregis duo erant olle minium bullientes. Adeerant autem ouium occisores quam3 carnes olis bullientibus demergebant. Et cum ita fieret omnis illa multitudo ouium consumpta est. Rect ego illas duas ollas succensas succesa ? arentem duas esse ciuitates. in quibus multitudo prima fuit congregata ? a quibus incēdium initium sumpsit. Fuit honoricus in regem ? Cirillam episcopum eius. Quid vltra. Cessit primo tyrannus iussione territus. vt nemo in eius palacio militaret neq; ageret actiones nisi se arrianum fecisset. Quorum augens numerus vigore inuicto ne fidem perderet militum temporalem abiecit. quos postea tombus proiectos omniq; substantia expoliatos in insulis sardinia ? sicilia relegauit

Qñ etiam flatuere per totam affricam festinant. vt nostrorum episcopotum defunctorum filii sibi substantiam vendicasset. Qui autem defuncto succedere potuit. non ante ordinaretur: nisi prius fisco regali quingentos solidos obtulisset. Sed hoc edificium vbi construere nisus ē dyabolus: flatim illud destruere dignatus est christus. Suggerunt enim ei domestici sui dicentes. Si illud seruauerit preceptio vestra. nostri episcopi in partibus tracie et aliis regionibus constituti: pessima incipient pati. Precepit deinde sacras virgines congregari. dirigens vandalos cuiusque gentis obstetricibus ad inspiciendum ⁊ contrectandū contra ius verecundie ⁊ pudoris. vbi nec matres aderant. nec aliqua catholica matrona. cremantes graui suspendio atq; ingentia pondera pedibus colligantes. Laminas quoq; ferreas ignitas dorso. ventri. mammillis. lateribq; apponebant. quibus inter supplicia dicebant. Dicite q episcopi vobiscum concumbunt ⁊ clerici vestri. quorum acerbitate penarum planimas scimus tunc extinctas. Hiis q̄ remanserunt cutis arescentibus facte sunt turpe. Negabatur enim semitam inuenire. per cuius aditū publicum sicut fecit faceret persecutionem. Et ita faciens nullo modo inde fugare potuit quomodo christi ecclesiam macularet.

.§.iii.

Quibus autez prosequar

fluminibus lachrymarum. quādo episcopos. presbiteros. ydiacones. ⁊ alia ecclesie membra quatuor milia nongentos septuaginta quinq; ad exilium beremi destinauit. In quibus erant podagrici plurimi alij per etatem annosam languine pituita temporali. in quoz erat numero felix habitancius episcopus. habens iam in episcopatu quadragita quatuor annos. qui paralisi morbo percussus. nec sentiebat quicq; nec loquebatur de quo nos maxime cogitates q̄ nō posset iumento portari. suggessimus vt a suis rex peteretur. vt saltim eum propere mouerunt carthagini esse iussisset: eo q̄ ad exilium nulla ratione posset pduci. Quita fertur tyrannus cum furore dixisse. Si animali sedere non potest. iungātur boues indomiti qui eum colligatum funibus trahendo perducant vbi ego precepi. Quem ex transuerso super burdonem vinctum quasi quēdam ligni truncū toto inuere portabamus. Congregantur vniuersi in saccensem et larensem ciuitatem. vt illuc occurrentes inuri sibi tractos ad beremum perducerent. Superuenientes igitur comites duo. fabulitate damnabili blandis sermonib; cum dei cōfessoribus agere operāt. Quid vobis inquiunt videtur vt ita pertinaces sitis. vt domini nostri preceptis minime obtemperetis. qui esse potestis i conspectu regis honorabiles: si eius festinetis facē voluntatem. Statim illis ingenti vociferatione clamantib; christi famuli trinitatem in vnum deum inuiolabilem confitemur. Includantur grauiori quidem sed adhuc latiori custodia. vbi nobis copie dabantur et introire ac verbum admonitionis fratribus facere ⁊ diuina mysteria celebrare. Vbi ⁊ infantuli fuere q̄plurimi. quos genitrices mater no sequebantur affectu. alie gaudentes: alie retrahentes. Alie gaudebant se martyres peperisse. alie molendo vilanio rebaptizationis metebantur a confessione fidei reuocare. Nullum tamen tunc blandimenta vicerunt. nec cuiuslis pietas aliquem inclinauit ad terram. Nam quedam q̄ tūc fecere breuiter delectat referre. Dum.n. iter agerem⁹ cum dei exercitu comitantes. ⁊ forte magis nocibus promoueremus propter solis ardorem conspicimus mulierculam sacculum ⁊ alia vestimenta portantem. manu infantulum vnū tenentem. atq; in hys sermonibus consolantē. Certe domine meus. Videbis vniuersos sanctos quomodo pergunt ⁊ festinant hylares ad coronam. Quam cum nos increparemus q̄ importuna videretur. aut vinis pro seruo iungi aut exercitui christi sociari. respondit. Benedicite benedicite. ⁊ orate pro me ⁊ isto nepote paruulo meo cum quo ad exilium pergo. Non inueniat cum solum inimicos ⁊ a via veritatis reuocet ad mortem. Ad hec verba repleti lachrymis nihil dicere valuim⁹ nisi vt fieret voluntas dei.

.§.iiii.

Sed vbi aduersarius qui

iam forte dicebat. Partibor spolia replebo animā meam interficiam gladio meo. dominabitur manus nullus potuit occupare requiut angusta et tetrrima loca in quorum conclauibus dei exercitus coartaret. Tunc eis etiam visitationis humane negata est consolatio. Puniuntur et fustibus grauiter affligantur. Jactantur confessores christi angustia coartante vnus super alium. vt agmina locustarum: ⁊ vt proprie dicitur vt preciosissima grana frumēti rum. In qua constipatione secedendi ad naturale officiū nulla ratio sinebat loci: sed stercoris ⁊ vine vigēte necessitate ibidem faciebant. vt ille tunc fetor ⁊ horror vniuersarum genera penarum superaret. ad quos aliquando datis ingentibus monetibus mauris dormientibus vandalis vix clam admissi fumus intrare. Qui introeuntes velut in gurgite luti vsq; ad genua cepimus mergi. illō tūc hieremie videntes completum. Qui putriti sunt in croceis: ampleati sunt stercora sua. Quid multa: Precepti sunt vndiq; perstrepentibus mauris ad iter vbi destinati sunt preparari. Exeuntes itaq; die dominica linita habentes vestimēta stercoris ⁊ facies simul ⁊ capita a manis tamen crudeliter minabantur hymnū cum exultatione domino decantantes. Hec est gloria in omnibus sanctis eius. Aderat enim tunc ibi beatus pontifex cyprianus windicianē. episcopus consolator egregius. qui singulos pio ⁊ paterno fouebat affectu. o fine fluminibus currentium lachrymarum. paratus pro fratribus animam ponē ⁊ se vltronem si dimitteretur passionibus tradere. qui totum qō habuit gentibus fratribus in illa necessitate tūc expendit. Querebat enim occasionem qualiter confessoribus sociaretur ipse animo ⁊ virtute confessor. Qui postea per multos agones ⁊ squaloses carceres: i exilio quod desiderabat cum exultatione perfecit. Quante ⁊ tunc multitudines de diuersis regionibus ⁊ ciuitatibus ad videndos dei martyres concurrerunt. populorum testantur vie vel semite que agmina vicinium nequaq; capiebant. per vertices montium ⁊ valles concurrentes turba fidelis in estimabilis descendebat. cereos in manibus gestantes. sueq; infantulos vestigijs martyrum proijcientes ita voce clamabant. Quibus nos miseros relinquitis: quos pergitis ad coronā: Qui hos baptizatos: sit paruulos fonte aque perhennis: Qui nobis penitentie manus collata ri sint. ⁊ reconciliationis indulgentiam obstrictos peccatorum vinculis soluturi: Tobiscum ⁊ nos habeat pergere si liceret. vt tali modo filios a patribus nulla necessitas separaret. In his vocibus ⁊ laudibus nullus iam pergere admissus est ⁊ solator. sed artabatur multitudo ad currendum. vt vbi tunc nauis erat preparata laboriosam caperent mansionem. Qui cum senes deficerent et alij forte essi iuuenes delicati. ceperant primo bastilium cuspidibo ad currendum ⁊ lapidib; tundi. Unde magis deficientes amplius lassabantur. Post vero imperatum est mauris. vt qui ambulare non poterant: ligatis pedibus velut cadaueris animalis mostrui traherentur per dura et aspera loca. vbi primo vestimenta postea membra singula carpebantur. quia per gladios acutos petrarum hic caput conterebatur: alij latera scindebantur. et ita inter trahentium manus spiritum exalabant. quotum numerum colligere nequaq; valuimus: multitudine coercente. Reliqui vero abiliores ad solitudinis loca perueniunt. in quibus collo-

cati.eosdem ad vescendum vt iumenta accipiunt.vbi etiã venenatorum animalium atq; scorpionum tanta esse dicitur multitudo.vt ignotantibus incredibilis esse videatur que solo flatu etiam procul positis veneni virus infundat. Scorpione autem percussum nullum dicunt aliquando euasisse.quorum feritas virulenta vsq; ad presens cbristo defendente:nullum sermonis eius nocuisse docetur. Sed cum illi almitur oideaceis granis.postea ꝛ hoc ablatũ est quasi non posset deus qui manna pluit patribus in deserto.pascere ꝛ nunc tali exilio mancipatos.

Cogitat ille seuissi .§.v.

mus tyrannus honoricus aduersus ecclesiã dei.vt q̃ membra aliqua abscinderat.totum laniando perderet corpus. Nam die ascensionis domini legato xenonis imperatoris rege non presente.legendum media ecclesia eugenio episcopo dirigit preceptum.tali tenore conscriptum.qđ etiã vniuerse affrice ꝑ redarijs discurrẽtibꝰ destinauit. Rex honoricus vandalorum ꝛ alanorum vniuersis episcopis homousionis non semel sed sepius constat esse prohibitũ vt in scriptis vandalorum sacerdotes vestri conuentus non facerent.ne sua seditiõe animas subuerterẽt christianas. Quã rem spernentes plurimi nunc reperti sunt contra interdictum missas in scriptis vandalorꝫ facere.asserentes se integram regulam fidei tenere. Et quia in quinquis nobis a deo concessis scandalũ esse nolumus.ideo dei prouidentia cum consensu sanctorum episcopoꝝ nostrorum hoc nos statuisse cognoscite. vt ad diem kalendarum Januariarum proxime futurarum.omissa omni excusatione formidinis.omnes carthaginem veniatis.vt de ratiõe fidei cum nostris venerabilibꝰ episcopis possitis inire conflictum.ꝛ de fide homousionorum quam defenditis de diuersis scripturis propsie approbetis:quo possit agnosci si integram fidem teneatis. Huius autem edicti tenorẽ nos qui aderamus ꝓgnoscentes simulq; legẽtes ingemuimus.eo q̃ future persecutionis furorem indicaret ꝛ presertim vbi dixit. In prouincijs nobis a deo concessis. Tunc sancto eugenio rationabile videbatur.si eos barbarorum suggerendo molliretur. Nitebaturq; regi suggerere consortes sue religionis etiam transmarinos vocari debere. Agnoscat inquit clementia regia nos disputationem legi cum adinotesio dei nullatenus declinare vel fugere.sed sine vniuersitatis assensu non debere asserẽde fidei nostre causas assumere. Hoc autem agebat eugenius.ñ q̃ deesset in affrica qui aduersariorum obiecta refellerent:sed vt illi venissent qui alieni ab eorum dominatu maiorem fiduciã libertatis haberent:pariterq; oppressionis nostre calumniam vniuersis terris ꝛ populis nunciarent. Ille ergo qui nectebat dolos audire noluit.rationes agens argumentationibus crebris.vt quoscũq; episcopoꝝ audierat eruditos variis in sectationibus agitaret iam ad exilia vinculaq; donatianum imposituris.cl. fulgentius miseratq; episcopos.necnon sub seculensem presidium virum acutũ. Luce ꝛ venerabiles manssuetum germanum fusculum ꝛ multos alios fugauit.Dum hec geruntur.imperat vt nostre religionis illorum mensa nullum cõmunem haberet:neq; cuꝫ catholicis omnino vescerentur. Que res non eis prestitit aliquod beneficium: sed nobis maximum contulit lucrum. Sed cum ignis rem persecutionis accenderet.ꝛ flamma infestantis vbiq; regis arderet:ostendit dominus quoddã miraculum. Fuit in eadem ciuitate scilicet carthagine si quidam cecus cunctis pene notissimus nomine felix. Cui in somnis reuelatum est a domino vt iret ad seruum suum eugenium episcopum.ꝛ illa hora qua benedixerit fontem vt baptizentur accedentes ad fidem: cõtingat oculos tuos ꝛ lumen recipies. Qui primo ꝛ secundo admonitus timens illusionem fieri:neglexit accedere. Sed tercio apparens grauiter increpauit. Qui subito data manu eũ vocanti ad eugenium accessit. visionem ꝛ illuminationem expertus. Luce eugenius ex humilitate se excusaret asserens se precatorem:ille pia importunitate in petitione perseueranti. Luius precibꝰ victus eugenius accedit ad fontem baptismalem.ꝛ facta oratione cum ingẽti gemitu.postea ait ceco. Jam tibi dixi frater homo peccatori sum. Sed qui te visitare dignatus est:preesse dignetur fm fidem tuã. Et signo crucis facto super oculos visum restituit. Rapitur felix.inquiritur quomodo lumen recepit.ꝛ totum ex ordine narrat. Qui cum regi innotuisset.iussit episcopi arriani.hoc eugenium per maleficia egisse. Et quia eum hilare non poterant cecitate illius notissima: voluissent si valuissent eum necare.

Appropinquabat .§.vi.

iam futurus ille dies calumniosus kalendarum.ab eo statutus. Conueniunt non solum vniuerse affrice: verũetiam insularum multarum episcopi.afflictione ꝛ merore confecti. Fit silentium diebus multis quousq; pentos quousq; ꝛ doctissimos viros exinde separaret.calumnijs ꝛ positis necandos. Nam vnum ex ipso choro doctorũ nomine letum.strenuum atq; doctissimũ virum post diuturnos carceris squalores incendio concremauit.ceteros q̃ talẽ exemplo timorem reliquis incuteret ꝛ lesuram. Tandem venitur ad disputationis conflictum ad locum quem elegerant aduersarij. Tirantes igitur nostri vociferationis tumultus.ne forte postmodus arriani dicerent. q̃ eos aliqs nostrorum oppressisset:delegant se nostri qui pro omnibus respondeant decem. Collocat sibi girila cum suis satellitibus in loco excelso superbissimum thronũ astantibꝰ nobis. Dixeruntq; episcopi nostri. Illo semp est tractanda locutio:vbi superba non dominatur potestatis elatio. Conuersiq; nostri girile dixerũt. Proponе qđ visum. Girila dixit. Nescio latine. Nostri dixerunt epi. Semp te latine esse locutũ manifeste nouim⁹.modo exculare non debes: presertim quia tu huius rei incendium suscitasti. Si autem nostram fidem cognoscere desideratis.hec ẽ veritas quam tenemus. Regali enim imperio fidei catholice quam tenemus precipimur reddere rationem. Ideoq; aggredimur pro nostratum virium mediocritate fidei adintotio quam credimus:ꝛ predicamus breuiter intimare. Et primũ de vnitate substantie patris ꝛ filij qđ greci homousion dicũt:exponẽdũ nobis esse ꝓgnouim⁹. Itaq; patrem ꝛ filium ꝛ spiritum sanctum.train vnitate trinitatis esse profitemur.vt ꝛ patres ĩ sua proprietate persone subsistere:ꝛ filiũ nihilominus in propria extare persona: atq; spiritum sanctum sue persone proprietatem retinere fideli confessione fateamur. Non enim eum esserẽtes patrem quem filium.neq; filium confitentes.quia pater sit aut spiritussanctus.neq; spiritumsanctum accipimus.vt aut pater sit aut filius:sed ingenitum patrem:ꝛ ꝺ patre genitum filium:ꝛ de patre et filio procedẽtẽ spiritumsanctũ. vnius credimus esse substantie.vel vnius essentie.quia ingeniti patris.ꝛ geniti filij.ꝛ procedentis spiritussancti vna est deitas:tres vero psonarꝫ ꝓprietates. Et q̃ petra hanc catholicam ꝛ apostolicam fidem heresis erronea nouitate quandam indurerat.asserens filium non de patris substantia genitũ sed ex nullis extantibus ideoq; ex nihilo eũ substantiasse: ad hãc impietatis professiõem que contra fidem emerserat refellendã ꝛ penitus abolendã homousion sermo grec⁹ posit⁹ est.quod interpretatur vnius substantie vel essentie.significans filium ex nullis extantibus nec alia substantia: sed de patre natum esse. Qui ergo putant homousion auferendum:et nihilo volunt asserere filium extitisse.Sed si et nihilo nõ est:et patre sine dubio est. Et recte homousion idest vnius cũ patre substantie filius est. Et pfecto ait esse.i. vnius cũ patre substantie hoc testimonijs approbatur. Dicente apostolo. Qui cũ sit splẽdor glorie ꝛ figura substantie ei⁹. Et in euangelio christi⁹. Ego in pre.ꝛ pr̃ in me est. Et iterꝫ. Ego et pr̃ vnum sum⁹. Qđ nõ tantũmodo ad vnitatẽ referri voluit.sed ad

veram refertur eandemq substantiam. qi non dicit. Ego
& pater vnum volumus: sed vnum sumus. Nec q: i filio
vnas fatemur esse naturas ideſt deum verum & hominem.
Quicquid excellentis potentie subliminatus de eo refertur
scripture: ad memorandam eius diuinitatem tribuendum
sentimus. Et quicquid infra honorem celestis potentie &
eodem humilius narrant: nō verbo dei sed homini reputamus assumpto. vt illud. Pater maior me est. qō ad hu
manitatē referitur tm. Et illud. Pater si fieri potest transeat a me calix ꝛc. Ceterum de spiritusancto. dicit apostolus. Diuisiones gratiarum sunt idem autem spiritus ꝛc.
Subdens. Omnia hec operatur vnus & idem spūs. dividens singulis prout vult. vnde non dubie claret spiritū
sanctum & deū esse & sue voluntatis auctorem. Una itaq
religio vna glorificatio trinitatis. vt audiamus apostolus
sicut audierant coūthi. Gratia domini nostri & charitas
dei scilicet patris. & cōmunicatio sancti spiritus sit cum omnibus vobis. In singulari dicit ad innuendū essentie vnitatem. Hec igitur est fides nostra euangelica et apostolicis traditionibus. & omnium que in mundo sunt catholicarum ecclesiarum societate fundata. in qua per gratiam
dei permanere vsq in finē confidimus & speram⁹. Hic
noster libellus cum legeretur oblatus. veritatis lumen nequaq sufferre cecis oculis poterant. insanientes vocibus
inferentes grauiterq ferentes. quare nos nomine nr̄o catholicos vocerimus. Statimq mentientes suggerūt regi
de nobis. q̄ strepitum fecerimus audientiā fugeremus. Qui
eadem bona accensus & credens mēdacio: festinauit facere qō volebat. Iamq conscriptum decretum habens. et
occulte cum decreto per vniuersas prouincias suos homines dirigēs. episcopos carthagine positis vna die vniuersē affrice ecclesias clausit. vniuersamq substantiā episcopum & ecclesiarum suis episcopis solicz ammonis munere condonauit. nescions quoq q̄d loqueretur neq de quibus affirmabat legem. quas christiani imperatores nostri
contra eos. & contra alios hereticos per bonorificentiā ecclesie tederant catholice. aduersum nos illi proponere nō
erubuerant. addentes multa de suis sicut placuit tyrannice potestati. Post hec edicta feralia veneno toxicato
transfersa. iubet eum eos episcopos qui carthagini erant
congregati. quorum iam ecclesias substantiam et domos
ceperat in hospitijs spoliari. & spoliatos foras muros ptolemi. non animal. non seruos: non mutanda que ferebant
vestimenta penitus diuuntur. Addidit adhuc vt nulla quēpiam illorum hospito reciperet aut alimoniā prestitisset. Qui autem miserationis causa hoc temptasset: cū
vniuersa domo sua incenderetur. Sapienter etiam rūc
projecti episcopi fecerunt. vt licet mendicantes exinde nō
abirent. quia si recederent: non tūs violenter oīno reuocarentur. sed & mentirentur eos sicut mentiti sunt fugisse conflictum. maximeq quia vbi reuerterentur. iā nequaq̄ fuerat ecclesie substantia vel domibus occupatis. Dum ergo
gementes in circuitu murorum nudo sub aere iacerent. factum est vt rex impius ad piscinas exiret. Cui vniuersi occurrere maluerunt dicentes. Ut quid taliter affligimur &
Duo quibus malis forte cōmixta ista perpetimur? Si ad
disputationem sumus congregati. quare spoliati: Quare traducimur. Quare detinemur. & sine ecclesijs & domibus
nostris foris ciuitatem fame & nuditate. laborātes medijs
sitis circuibus voluramur? Quos ille tonsis oculis aspiciēs
pinsq̄ suggestionem illorum audiret. iussit super eos cū
sessoribus equos dimitti. vt tali violentia nō soli possent
conteri: verūetiam & necari. quorum multi tunc perierunt
& precipue senes.

Deinde iubentur .§.vii.

illi viri dei ad quendam locū qui dicitur edes memorie occurrere. nescientes fraudem illis aptatam. vbi cū venissent
carta eis ostenditur inuolata. Dicturoq illis ita callidate serpentis. Dominus noster benoicus licz voleat q̄ fueritis contemptores. vt adhuc voluntatibus obediens tardetis & eius efficiamini religionis cuius est. sperunc tamen de vobis bonum cogitet. Sinite sentis ita vt qō
ista carta continet facatis: omittet vos ecclesiq et domibus vestris. Ad qō vniuersi respondentes episcopi. Semper dicimus. dicimus. & dicturi sumus. christiani sumus.
Episcopi sumus. Apostolicam fidem viam et veram tenemus. Accelerauerunt quoq illi a rege destinati scripture illis populare tenorem. qui huius sermonis fuerat colonatus. Sic enim calumniosa series continebat. Iurate
si post obitum domini nostri regis filium hilderith residentis esse regem. Vel si nullus vestrū ad regiones transmarinas epistolas dirigat. Qui si sacramentum huius rei
dederitis: restituet vos ecclesijs vestris. Cognouit tunc
multorum pia simplicitas contra prohibitionem diuinaq
iuramentum dare. ne impositum dei populus diceret.
q̄ vicio sacerdotum qui iurare noluerant non fuerunt ecclesie restitute. Alij autem astutiores episcopi sentientes
dolum fraudis. neq aq̄ iurare voluerunt. dicentes ꝟ prohibitum esse euangelica auctoritate a domino dicēte. Nō
iurabis oīno. Quibus ministri regis. In parte secedāt inquiunt qui iurare disponunt. Qui cū secederent. sonentibus notarijs. quis quid diceret. & ex qua ciuitate eēt. Similiter factus est illis qui non iurauerunt. Statimq pars
veraq custodie mancipatur. Postea vero fraus que celabatur apparuit. Nam iurantibus dictum est. Quia contra preceptum euangeli iurare voluistis. sitis rex vt ciuitates & ecclesias vestras nunq videatis. sed relegati colonias iter ad excolendum agrum accipietis. ita tamē vt nō
psallatis neq oretis nec ad legēdum codicem manibus gestetis. Non baptizetis. non ordinetis. aut aliquem reconciliare presumetis. Similiter non iurantibus ait. Quia regnum filij domini nostri nō optatis. iccirco iurare noluistis.
ob quam causam iussit eos in constantiam insulam relegari. vt ligna profutura nauibus dominio incidatis. Addidoq bestia illa sanguinem sitiens innocentum. episcopis
nondum ad exilia directis per vniuersas affrice prouincias vno tempore tot mortes crudelissimas destinare. vt nulla remansisset domus et locus vbi non fuisset violatus. vt
nulli etati. nulli parceret ar & seruitutis bis qui eorum fuerimberent voluntati. hos fustibus: alios suspendio premabant. Mulieres etiam precipue nobiles cōtra iura nature nudas oīno in facie publica cruciabāt. Et quibus vnā
nostrum vocalem cursim & breuiter nominabo. Cum
igitur viderent eam barbari non solum audacem esse sed
etiam ceteris pulcriorē ipsam primo nisi sunt fustibus apetere spoliatam. Que cum pateretur diceretq. de deo sum
secura. qualiter libet cruciate. verecunda tamē mēbra nolite nudare. amplius illi magis furentes cassioni loco vestimentis eratam constituunt. spectaculum eam omnibus facientes. Que inter ictus virgarum dum risui sanguinis
toto iam corpore fluitarent libera voce dicebat. Ministri
diaboli. qō ad obprobrium meum facere computastis. ipsa laus mea est. Et quia esset scripturarum diuinarum plena
apertis artata penis & ita iam martyr alios ad martyrium
confortabat. que suo sancto exemplo pene vniuersam suā
patriam liberauit. Hec quoq cum filium suum vnicū
adinodum adhuc tenere etatis & delicatum nomine maiorem. timore penarum formidolosum conspiceret. verbera
rans eum nubes oculorum et increpans auctoritate materna ita confortauit: vt matre fortior redderet. Memento ait fili mi. q̄ in nomine trinitatis in matre catholica baptizati sum⁹. Nō pdam⁹ indumētū nr̄e salut. ne veniens
inuitatus vestē nō inuenias nuptialē & dicat mihi. Mittite
i tenebras exteriores. Illa pena timēda ē q̄ nō q̄ sunt illa

desiderãda vita que semper habetur. Talibus igitur solidano filium verbis velociter martyrẽ fecit. Amplexantesq; illa hostiam suam quãtũ potuit vocibꝰ dño grãs agẽs ad gaudium spei future in sua maluit domo sepelire. vt ẽ̃ties sup sepulchꝝ eius trinitatis ꝑces effundẽt: alienꝫ se a filio nunq̃ esse cõsideret. Sed ⁊ dyonisie germana nõie datiua atq; leoncia filia sancti germani episcopi. cognatusq; datine venerabilis medicus emelius. religiosus quoq; tercius confessione trinitatis preclarus. vel sibidensis episcopus bonifacius. quanta pertulerint qualibusq; cruciatibꝰ coronati sint: qui valet ex ordine dicat.

In ciuitate eulusi .§.viii.

tana. non valeo que gesta sunt nunciare. qꝫ ⁊ ipsam quantitatem martyrum vel etiam confessorum hoi impossibile est supputare. vbi quedam matrona autrix sui nominis vidua. dum in conspectu vulgi continuato suspendio cremaretur. a marito iam perdito filius ꝓsentibus. taliter rogabatur. Quid parens o comiant: Si me despicis vel horum quos genuisti miserere. Impia parunlorũ quare obliuisceris viteri tui. ⁊ ꝓ nihilo ducis quos cum genuit penitet: Vbi sunt federa coniugalis amoris. vbi societatꝫ vincula que inter nos dudum honestatis iure tabule conscripte sunt: Respice quesõ filios ac maritũ. ⁊ regie iussionis sellina implere preceptum. vt imminenta adhuc tormenta lucrens. simul ⁊ mihi doneris ⁊ liberis nostris. Sꝫ illa nec filiorum fletus nec serpentis audiens blandimẽta. affectum oculorum alienos a terra mandum cum suis residere contemnebat. Quã cum ĩ continuato suspendio auulsis humeris. etiam qui cruciabant aspicerẽt mortuam deposuerunt. prorsus omni tempore gramina tam. Que postea retulit quandam sibi virginem albatisse atq; tetigisse mẽbra singula ⁊ illico fuisse sanatã. Qualiter autem ad rumitane ciuitatis cinem victoriannm tunc proconsulem carthaginis predicẽ nescio deficientibꝰ verbis. quo in affrice partibus nullus vitior fuit. Qui etiam apud impium regem ꝓ rebus semper sibi cõmissis fidelissimus habebatur. mandatur ei a rege familiariter. dicturꝫ q̃ enim habiturus eẽt ꝓ omnibus curus si eius preceꝑo facilem comodasset assensꝫ. Sedille vr dei nullis ad se tale vedit cum fiducia magna responsum. Securus sum de christo deo ⁊ dño meo. Et hec regi dicatis. Fabrigat ignibus. adigat bestijs. excruciet omni tormentorũ genere si consensero: frustra sum ĩ ecclesia baptizat⁹. Nã si hec ꝓsens vita sola fuisset. ⁊ alia que vera est non speraremus eternam. nec ita fectisem ad modicum temporaliter gloriari: ⁊ ingratus existerem qui mihi suam fidem cõtulit creatori. Ad qꝫ tyrannus excitatus quantorum tormentorum ⁊ quanta eum afflixerit penis: humanꝰ sermo non poterit explicare. Qui tripudians feliciter q̃ consummans martyrialem coronam accepit. Apud tabadensem ciuitatem gesta quis queat certamina martyrũ explicare. vbi duo germani sibi secuti de domino inuicem iurauerunt. vt rogarent tortores vt vna pena pariꝫ supplicio torquerentur. Et dum primo suspendio molibus lapidũ pedibus alligatis tota die penderẽt. vnus eorum petiuit se deponi et sibi inducias dari. Cuius frater alius metuẽs ne fidem negaret: de suspendio clamabat. Nolinoli frater non ita christo iuranimus. Recusabo te cum ante thronũ eius terribilem venerimus. quia super corpus eius et sanguinem iuranimus vt pro eo inuicem patiamur. Illa dicens ⁊ alia confortauit germanum ad poenam passionis. Qui clamans ingenti voce dicebat. Adijcite supplicijs q̃ cunq; vultis ⁊ penis christianos artate crudelibus. quod frater meus facturus est. ecce ego. Quantio illaminis adusti sunt ignibus. qualibet singuli curati. quibꝰ cruciatibꝰ tortis ipsa res docet. q̃ eo ipsi tortores a sua facie proiecerunt dicentes. Istos imitatur vniuersus populus: vt nullꝰ eo nostram religionem penitus cõuertatur. ⁊ precipue quia nulli linores. nulla penarum vestigia in eis penitus videbantur. In tracensi vero quod gestum est mauritanie maiorie ciuitate ad laudem dei dicere festinem. Dum sue ciuitati arrianum episcopum ex notario cyrille ad perdendas animas ordinatus vidissent. omnis simul ciuitas eiectione valide pessimo ad hyspaniã confugit. relictis pauperrimis qui adirum non inuenerant nauigandi. Quos arrianorꝫ episcopus primo blandimentis posse a muris compellere cepit: vt eos faceret arrianos. Sed fortes in domino non solum suadentis insaniam irriserunt: verumetiam publice mysteria diuina in domo vna congregati celebrare ceperunt. Quod ille cognoscens occulte carthaginem relationem aduersus eos direxit. Que cum regi innotuisset comitem quendam cum iracundia dirigens. precepit vt ĩ medio foro congregata illac omni prouincia. linguas eorum ⁊ manus dextras abscinderet radicitus. Sed spiritu sancto prestante ita locuti sunt. ⁊ loquuntur linguis absciss vt prius. Et si quis incredulus voluerit esse. pgat nãc constantinopolim ⁊ ibi reperiet virum ꝑ illis subdyaconis reparatum. ob quam causam venerabilis omnium in palatio zenonis imperatoris habetur. ⁊ precipue regina magna cum reuerentia veneratur. Sed quis congruo sermone possit assequi aut coercenare diuersitatis penarum. quas ex iussu regis sui etiam ipsi wandali in suos homines exercuerũt. In carthagine quoq; res hodie posita in ꝓmptu demonstrat. alios sine manibus alios sine oculis. alios sine pedibus. alios truncatos auribus. aliosq; videas nimio suspendio scapulis emissis caput quod eminere solebat in medio scapularum fuisse demersum. Nonnulli altum suspensi ruptis funibus de illa altitudine suspensionis ictu valido contruentes. plurimi artem cerebri cum oculis emiserũt. alij confractis ossibus statim spiritum emiserũt. alij post paululum exalauerunt. Et hec in presentia legati zenonis imperatoris gesta sunt. Quiveniens carthaginem sese ꝓ defensione catholicarum ecclesiarum venisse iactabat. vt illi ostenderet tyrannus se neminem formidare. ⁊ ad obprobrium ipsius reipublice. Tunc etiam sancto Eugenio pastore carthaginensi iam in exilio constituto. Et vniuersus clerus ecclesie carthaginẽsis cede media q̃ maceratus fere quingenti vel amplius. inꝰ quos q̃plurimi erant lectores infantuli gaudentes in domino procul exilio crudeli traduntur.

.§.ix.

Parãtes igit vniuersi dolosa sua verbenbus alacres ad exilium pergunt. Quibꝰ adhuc in itinere longiosis vie constitutis destinantur episcopi arrianorum homines immisericordes ac violẽti suggerentes vt illud quod eis forte miseratio christiana vestimenta contulerat profanarũ: crudeliter auferretur. quãdo vnusquisq; eorũ libentius forte cantabat. Nudus egressus de vtero matris mee. nudum me etiam ad exitus oportet pergere. quia dominus nouit elapsibus cibum porrigit. Nos ⁊ wandali duo sub genserico sepius confessores comitantes matre contemptis omnibus diuinis suis: cum eisdẽ dericis ad exilium perrexerunt. De multitudine autem ꝙ gentium confessorum ideſt carthaginensis ecclesie clericorum. suggerente quodam ex lectore teuchario perdito. qꝫ ille nouerat vocales strenuos atq; aptos modulis cantilene deligantẽ sua debere. dicit quodecim infantulos separari. quos cum catholicus esset nunc discipulos habuit. Statiq; illo suggerẽte ꝺ festinatõe dimittit. ⁊ vt barbarici furoris bellenus numer⁹ puerorũ de itinẽ vocat. Degregant corpe ñ spũ a grege sctorũ. Qui timẽtes ꝓpinqũ cũ suspirijs lacrimarũ ne vinciret: astrigebãt mãibꝰ genua

fociorum quos violentia tamen hereticā minacibus separans gladijs carthaginī reuocauit. Sed dum cū eis quasi cum talietate non blandicijs ageretur: superiores suis etiam interni sunt annis. ne obdormirent in morte locernam euangelici luminis accenderūt. Indignant ad hō grauiter arriani ⁊ se superatos a pueris erubescūt. Vnde accensi subdi iter fustibus inbentes quos ante paucissimos dies varijs verberibus vulliparant. Imprimunt vulneribus vulnera. ⁊ rursus restaurata crudescunt. Factū est autem domino p̄ferente. vt nec etas minor deficeret in volucre magis animus roboratus cresceret in fide. Quos nūc carthago miro colit affectu. ⁊ quasi duodecimū apl̄oz chorꝫ ꝑficiat puerorꝫ. Una vocāt. simul vescunt. pariē psallit. simul in domino gloriant. Illis dictis ⁊ duo negociatores egregio martyrio coronati sunt. Illo preterea tempore crudelius arrianorꝫ episcopi presbiteri ⁊ clerici cū rege et vandali seuiebant. Nam quidā episcopus inter illos ceteris crudeliot antonius nomine zimephareia ⁊ incredibilia in nostris exercuit vt narrari non possit. Fuit iste i quadam ciuitate beremo proxima. que tripolitane prouincie vicinatur. qui vt bestia insatiabilis catholicorum sanguinem sitiens. hunc illuc ad rapiendū rugies excurrebat. Nā impius bonoctinus sciēs crudelitatem antonij in ipsis beremi partibꝫ voluit eugenium exulari. Quem dum custodiendum antonius accepisset. ita eum arcioi custodia cinxit: vt nullum ad eum introire permitteret. Insuper varijs insidiarum et penarum suppliciis extinguē cogitabat. Sꝫ eugenius sanctus dum persecutionis vellet incōmoda ⁊ asperitate olicij simile attereret corpus. nudamoꝫ superbum et cubitano stratū facti irrigaret ymbribus lachrymarum. aliquando simile paralisis morbum infectū. Quo nunnoo in gradus conser sus arrianus pergit ad limus ad cubile exilij hominis dei. Et cum videret arcente pallio veram pontificum balbutientia verba proferre. cogitauit simul extinguere quem superesse nolebat. Precepitq; vt acetum asperum minis et acerrimis quereretur. Qō cum fuisset allatum. venerabili seni recusantibus ⁊ nolentibus faucibus iungebat. Et quo accepto presertim illi passioni nouo morbus accepit augmentum. Cui christi pietas misericorditer subueniēs postea salutē exhibuit. Alio autem episcopo nostro similiter relegato ad lunensem ciuitatem. cum diuersis persecutionibus prefatus Antonius affligeret. nec posset facere arrianum. videretq; christi membrum semper in confessione constante. pedibus manibusq; ligatis ingentibus vinculis artaret episcopum. oreq; obturato ne lingua clamaret. aquam coposi vt putabat rebaptizatiōis spargit. quasi valeret conscientiam ligare cū corpore. aut non adesset qui audit gemitus compedituū et cordis secreta rimatur. vel superare posset. aqua mendante voluntatis propositum qō iam bono mittenti bus lachrymis miserat ligatum in celum. Exuit statim vincula. ⁊ tali quasi gaudens voce prosequitur. Ecclie nostre frater Abdiner christianus effectus est. Cui abdiner. Pla est tarpis mortis antoni damnatio: vbi voluntatis tenetur assensio. Ego fidei mee tenax voobꝫ confitens crebris qō credo ⁊ credidi clamando defendi. Sed postea q̄ carbonis vinculis. ⁊ ouis iamam opitulatus. in pectore cordis mee violentie subscribentibus angelis gesta confecta recitanda imperatori meo transmisi. Erat quidem generalis ista violentia tyrannorum. Nam vandali pro hac re vbiq; fuerant destinati. vt transeuntes itinera facerdotibus suis adducerent in gulādos. Non licebat sine pretatis sine negociatoribus alicubi trāsire vel aliquid vendere vel emere: nisi cui habēt characterē bestie i fronte sua vel in manu sua. Nam ⁊ episcopi ⁊ presbiteri illoꝝ cum armatorum manu nocturnis temporibus. vicos vel ouida circuibāt. ⁊ sic vespicatis postibus ianuaꝝ aquaꝫ gladiumq; gestantes. animarum predones intrabāt. Et quos domi reperierant. alios foris in lectis sopitos. igneo ymbre atq; flammineo respergentes demoniaca vesperatione christianos suos ipsi pariter vocitabant. vt ludus potius sue hereseos q̄ aliquam religionem ostenderent. In quo nunus capaces signaui impectum in se pollutionis sacrilegium putabant. Prudentiores vero nihil sibi qō nolentibus ⁊ nomē deus ingestum esse nobile gaudebāt.

Tali violentia videntibus nobis ibi carthagine filia eiusdem nobilis annorum circiter septem iussu cyrille a parentibus separata est sine verecundia matronali more solitis crinibus. post raptores tota vbe currente clamans vt poterat. christianus sum. christianus sum. Cui ⁊ os obturantes insontem infantiam in suū gurgitē demerserūt.

Ita de medici filiis .§.x.

venerabilis liberati sacrum esse probatur. Nam iussu regis cum vxore ⁊ liberis ad exilū mittebatur. Cogitauit impietas arriana a parentibus paruulos separare. ⁊ per pietatis affectum virtutem prosternere generosum. Disiungentur a parentibus tenera pignora filiorum. Qui cū vel ser liberatus lachrymas mittere. auctoritate vxoria increpatus in ipso meatu exitus sui lachryme siccauerūt illico. Aut enim ei cōiunx. Et propter filios liberare perditurus es animam tuam: Computa eos non fuisse natos. Nam ⁊ eos vindicaturus est christus. Nonne videos eos clamantes ⁊ dicentes christiani sumus: Sed hec mulier q̄ in conspectu iudicum egerit tacendum non est. Nam cum ipsa ⁊ maritus licet seorsum carceris custodia tenerentur ita vt se penitus non viderent. Mandatur mulieri. dicitur q̄ illi. Solue iam duriciam tuam. Ecce iā vir tuus parat imperio regis. ⁊ noster factus est christianus. Fit illa. Videam illum. faciam qō deus voluerit. Educta igitur de carcere. inuenit virum suum stantem cum ingenti multitudine pro tribunali conuerum. ⁊ verum criminans quod finxerant inimici. iniecta manu apprehendens vestimentorum eius guttur proxima. videntibus omnibus suffocabat eū dicens. Perdite. reprobe. gratie dei ⁊ misericordia eō indigne: quare voluisti ad modicum gloriari et inetermū perire: Quid tibi prodierit aurum. Quid argentum: Nunquid liberabunt te de camino gehenne: Dixit et alia multa. Cui maritus dixit. Quid pateris mulier: Quid tibi vetatur: Aut quid de me forte audire potuisti: Ego in nomine christi catholicus permaneo. Nec aliquando amittere potero quod teneo. Vbi hereticā mēdacij sui consciā et detecti fallaciam suam colorare minime potuerunt. Et quia superius de violenta inmanitatis eorum bucinē diximus. Hanc plurimi meruentes. alq; se in speluncis. alij i desertis locis viri vel femine nullo sibi conscio sese claudebant. et ibi nulla foris currente sustentatione ciborum fame vel frigore victi contritum et contribulatum spiritum exalabant. inter hec afflictionis incōmoda. inuiolate secus fidei securitatem portantes.

Ea tēpestate facta .§.xi.

est incredibilis fames. et cepit affricā totā vna depopulatione vastare. Nā tūc affuit ymber. lunda remānerat terre facies ois. q̄ nec bones suberāt nec culta vsq; oino remanserāt. Sꝫ ruricoꝝ manus alia intenerat: ⁊ subinde q̄ forte superat ō sepulturam q̄rebat. Alij diffusi p̄ campos. Alij secreta silue petebant. antiquas radices herbarum vel quisquilias aliqua requirentes. Nonnulli cum vomos niterentur ingredi. in ipso limine corruētes: cateratim fame rebellante cadebant. Strate vero vel semite cadauerib⁹ replete. exalantium feroce mortuorum gradientes vnos ex omni parte necabant. Nec erant qui quotidie vbiq; expirantium funera. et non erat virtus que miserationis impenderet sepulturam. Neq; enim sufficiebāt ad sepeliendum viui fame dominante. ⁊ ipsi post paululū mo-

rieuri. Urgebat infelix multitudo ad ipsam vrbē carthaginis p̄gregari. Et vñ adhuc catervatim illuc aliata cadauera fl̄ rerē vbi rex interendar̄ moꝝ vidit strages. pelli vrbe cōs illico iubet. ne ptagio deficientiū cōe pareat etiaꝫ examini ei⁹ sepulchr̄. Tandē ille pessim⁹ tyrannus bonoticus iudicio dei pessim⁹ scatēs simul miserabilē et piranit. Post quē guntheramund⁹ annis .ix. regnat. Et hic ceu genit⁹ eī ab exilio revocat.

Sed ante regnū illi⁹ .§.xi.

pessimi bonosici de q̄ dictū est. apud vrbē romanā occiso valētiniano imperatore tercio b⁹ noīs a tranbasilia mīte q̄dam etbig. q̄ iussu ipsi⁹ valētiniani fuerat interfect⁹ ex inuidia. timēs ipse valentinian⁹ ne forte ethius sibi auferret imperiū cū eēt bellicosissim⁹ z multis victorijs famosus. q̄dam nobīl matrim⁹ noīe rome inuasit imperiū. in q̄ ñ completis duobꝰ mēsibꝰ a romanis occisus ē. Et hic matrim⁹ vt sibi firmaret imperiū. Eudoxiā valētiniani relictā vi rapuit. cuiq̄ renitentē mīmonio iūxit. Que tyranni indignata nephijs nuncijs ad genserīcū regē wandalorꝫ in affricā misit rogās vt ad ytaliā et ad ipsam vrbē cū exercitu veniēs. ipsam a maximi tyrāni pēte eripet. Quo nuncio lerat⁹ genseric⁹ cū validissimo suoꝝ exercitu nauigio ī ytaliam trālijt. Quo tpe adhuc leo papa rome pontificatuꝫ tenebat. Percussis itaq; romanis tēternibꝰ nūcio cū despet̄ret aduenientibꝰ barbaris posse bello obuiare. pontifice cū quidā ex nobilibꝰ genserico fauerent: relicta vrbe p circūstantes mōtes z siluas se occultauerūt. Genseric⁹ ꝥo aduenies z vrbē oī p̄sidio vacuā reperies: introiuit. Sed almi p̄ntificis q̄ regē ita ānuerat. vt cū ola eius cēt tradita potestati: ab igne z cede z supplicijs abstinēt. Quatuordecim igit̄ dieb⁹ secura z libera scrutatiōe omnib⁹ opibꝰ suis roma spoliata ē atq; vacuata. Multaq; captiuorum milia. put cuiusq; etate vel arte vel forma ei placuerūt: cū exhortatione q̄ tantoꝝ malorꝝ causa fuit carthagine ducta fert. Capta autem roma a genserico rege wandalorꝫ fuit ānō dñi. postq̄ ipsam alaric⁹ rex gothorꝫ cepit z pdatus est. a condītione vero sua annis mille ducētis et octo euoluit.

Barbari autē vrbe relicta p campaniā ese effundētes vsq; turbo cūcta diripiūt. a q̄b⁹ z capua nobilissima ciuitas ad solū vsq; deducta est. Sola neapolitana ciuitas illā furoꝛ atq; insaniabilē auaricię menis firmitate ac ciuium robore munita euasit. At vero genseric⁹ postq̄ dita tus ē ytalie opib⁹ ad affricā regressus. valētiniani imperatoris filiā quam secum cū matre adduxerat. filio suo trasmundo mīmonio copulauit. Et q̄ postea hyldericus natus ē. q̄ quarto loco. pessū tpis a genserico wandalis i affrica impaūit. Romani aūt etq; genserici⁹ fines ytalie excessisse cognouerāt. exinanite et velut moribunde omes. reipublice auxiū quendā p̄stiuunt cū quo etiā marcian⁹ imperator fed⁹ composuit. Qui anitus annis q̄uor ī ytalia impauit. Quo imperāte vligoti cū suo rege totisinundo q̄ galliaꝫ maximā partē occupauerat. trāsceūs pirenei mōtib⁹ hyspanias inuadūt. multasq; ciuitates diripiunt atq; direptas expoliāt. omnibꝰ spoliis ad ꝓpria reuertūt.

Dercli aūt armata q̄ infecti fuerāt vt dictū est ā. p̄fati wandali cū principib⁹ suis pullulāte. etiā intra gallias ad destructionē ei⁹ vt referūt sigibert⁹. vincen⁹. z Johan. de col. tale miraculū ē oñsum. Nā nasatensi vrbe ad hunoꝝ obsidione liberata p diuinū auxiliū. cū epūs p gratiarum actione missam ꝓlo celebraret. respiciēs sursum. vidit desuo altare q̄si de camera cēpli cadere equalit̄ tres guttas cūsio magnitudinis cristallo clariores. q̄ sit̄ defluentes ī vnū p̄cte. q̄si vnā gemmā pulcerrimā effecerūt. Quā cū in medio crucis auree z gēmate posuissent: alie gēme ceciderūt. Sed illa vero posita infirmis dabat sanitatē. Fidelibus vero imaginē sancte crucis augebat deuotionē. q̄ pijs z mūdis clara impēsa vero et immūdis obscura videbat. Eoīgit̄ ꝓdigio dñs q̄ errātes corrigit cōcit̄ declarauit. nō fore filiū minorē pēe z spūscū vtroq; inferiorē. vt garriunt pfidi arriani: ⁊ vnū deum in tribꝰ pſonis vnius z eq̄lis esse subē. nec debere ab indignis ō diuinitate tractari.

De doctoribꝰ sc̄ie z sanctitate p̄claris qui etiā plura opera scripserūt tempe p̄fatoꝝ imperatoꝝ bonis titulis floretibus.

Capitulum .xj.

Floruit temporibus

leonis imperatoris. et leonis primi pape. beatus pſper vir eruditissimus. regionis aquitanie. et pſati leonis pape notari⁹. De ꝟ gennadius ī libro virorū illustrū sic ait. Prosper aquitanie regiōis sermōe scolasticus. z assertionib⁹ nervosus. multa cōposuisse dē. in q̄b⁹ ego cronica noīe ei⁹ intitulata legi. q̄ tientia a p̄mi hominis p dilūe intra diuinaꝝ scīpturaꝝ fidē vsq; ad obitū valentiniani z captiuitatem vrbis rome factaꝝ a genserico rege wandalorꝫ. z tpus leonis hui⁹ imperatoris q̄ z defunct⁹ est. Legi z libꝝ ei⁹ aduersus opuscula cassiani q̄ eccle dei salutaria. pbat. illa tñ. pſper infamat velut nociua. Re enim vera. Cassiani z. pſperi de gra dei et libero arbitrio sniē in aliq̄bꝰ videt̄ ꝛtrarie. Epīe leonis pape aduersus eutbicē de vera christi incarnacōe ad diuersos date ab ipso dictate credūt. In decretis tñ opuscula. pſperi viri religiosissimi approbata sunt. vsit. xv. scīa romana. Scripsit iñ cetera duos libros. q̄z vn⁹ intitulat̄ liber seu epigrammaton. Qui liber prim⁹ est. pfacus: ptim metric⁹. qui in q̄busdā locis a magris grammaticalib⁹ legit̄ in scolis. Alt̄ liber ei⁹ ad iulianū intitulat̄ de vita ꝓtemplatiua. cōtinens tres libros. Et vteroꝝ cōpēdiose ex dict̄. Aug. ē tract⁹. Et his hic pauca inserunt.

.§.i.

Ex libro sentētiarū versus.

Quicunq; alium molitur ledere pumum.
Ipsum se iaculo percutiet proprio.
Nature quisquis ꝓprium non spernis honorem.
In quocunq; hominum que tua noscis ama.
Sic tū vt paucos vitent concordia mores.
Nullaq; sint pacis fedora cum victis.
Eternus vere solus deus est oīm creator.
Vita in se viuens permanet esse q̄ est.
Virtus preteritis priori alteriorq; futuris.
Nil recipit variom: nil habet occiduum.
Multa diu summi differt patientia regis.
Suspendens equi pondera iudicij.
Verbere nonnunq̄s corda paterno.
Et curat medicus vulnera vulneribus.
Lana vera in vñm deputatur ore precantis.
Sic que voce fluunt: intima cordis habent.
Non prodest cuiq̄ solis bona dicere verbis.
Ni pia mens habeat q̄ bene lingua sonat.
Nam fari recte miser est z viuere prana.
Damnat vota malum regula iusticie.
Est vir in hac vita multis requies data sanctis.
Quoꝝ animos mundus non tenet occiduus.
Quos desiderijs nullis pernitura fatigant.
Et quib⁹ omne bonū est christus z omnis honor.
Celestem ad patriam christo redimente vocatus.
Vitam labentis temporis bospes agit.
Hūc ad promissam requiem: per mors sua tendit.
Mundane patitur multa pericla vie.
Que nunc obsessa aduersis nunc plena secundis.
Aut frangit trepidos: obligat aut dubios.
Inter quos laqueos currentem ad gaudia vera.
Non capiet infidus cui via christus erit.
Mens nullos poterit carnis compescere motus.
Nisi fuerit christi semp amare potens.

Hac desiderij deus est pietate colendus.
Isthoc vt merces tota sit ipse deus.
Culpare in quoq; que non sunt nota malignum.
Sit presertim si que cognita sunt bona sunt.
Non pateant facies fenis rumoribus aureis.
Que nescire iuuat credere non libeat.
Non satis est dire precepta euoluere lingua.
Is meminit legis qui factor est operis.
Scrutari legem possunt vtrinq; quieti.
Si mundi a strepitu libera corda iacet.
Doctrine domini penetralia in tempore isto.
Ad plenum nulli pernia sunt homini.
Semper enim superest sancti quo crescere possint.
Et perfectorum gloria principium.
Moribus in sancti pulcra est concordia pacis.
Impia pars mundi parti est infesta pioꝝ.
Semper erunt qđ erant eterna gaudia vite.
Gaudendi qui causa erit ipse deus.
Nec varios paret motus diuersa voluntas.
Vnum erit in cunctis lumen z vnus amor.
Inq; bonis summis posita experientia felix.
Nec volet augeri nec metuet minui.
Nulle peccatis gaudet feliciter vti.
Infelix nimis est prosperitate sua.
Nullus enim est insons sola formidine pene.
Qui sanctum z iustum non amat imperium.
Cuncta bonis prosunt quo z mors ipsa beatos
Efficit: vt sumant premia principium.
Mens illesa nihil violato in corpore perdit.
Inuitam carnis vulnera non maculant.
Nec crimen facti recipit inuita voluntas.
Non seruile gemat libera corda iugum.
Solus peccatos seruit malo: qui licet amplo.
Vtatur regno sed miser est famulus.
Cum mens carnali nimium dominante tyranno.
Tot seruire sceptris debita quot vicijs.
Scire volens quo sis rerum'parte locandus.
Dilecte quid timeas quidue sit qđ amas.
Nam cuncti gemino nascuntur fomite motus.
Respondentq; suis gemina principijs.
Et miris operum signis ostenditur actor.
Factorem q; suum condita queq; canūt.
Quid innat in longum causas producere morbi.
Cur dubius expectat cras hodierna salus.
Scimus correctis veniam non esse negandam.
Sed nulli nostroꝝ est vltima nota dies.
Quando peccati merito manat ira potentis.
Omnia concludens artat vbiq; renum.
Vnum profugium tutum est deus ipse timenti.
A quo discedens redeat ne pereat.
Virginitas intacta corpore habetur.
Virginitas anime intemerata fides.
Sce volens gaudere optans: scire abdita querens.
Ut te non teneant vltima summa pete.
Cum pia mens in laude dei superata laborat.
Laude q; tanto te bene vincit opus.
Quere bonum sine fine bono z perisse reperto.
Quere non habeant talia vota modum.
Nam qui se nullo iam munere credit egere.
Crescere non cupiens perdit adepta repens.
Exulta agnoscens te verbi in carne renatum.
Cuius si pars es pars tua christus erit.
Promissam ad regnum se tibi fecit iter.
Ille deus rerum celi terreq; creator.
Me, pter sacra virgine natus homo.
Flagris cesa. clapis mactatus cruce sanus
Diebus: z figi se cruce non renuit.
Me gessit moriens. me victa morte resurgens.
Et secum ad patrem me super astra tulit.

Quid nam igit̃ tanta, pspere tolerare recusem.
Aut quid erit qđ me separet a domino.
Ignem adhibe. rimare manu mea viscera ferro.
Effugiunt penas membra soluta tuas.
Carcere si ceco claudar. nectarq; cathenis.
Liber in excessu mentis adibo deum.
Si mucrone paret ceruicem abscidere lictor.
Impauidum inueniet mors cita vita breuis.
Non metuo exilium. mundus vomus omnibꝫ vna.
Spemo fame. domini sit mihi semo cibo.
Nec mirabor opes. nullos spectabo honores.
Nec tamen ista mihi de me fiducia surgit.
Le das christe loqui taq; pati tribuas. hec ille.

Sententie prosperi .§.ii.

in prosis. Sic diligendi sunt homines vt ecc̃ non diligant̃ errores. qz aliud est amare qđ facti sunt. aliud ē odire qđ faciũt. Nulla dei opa a misericordia vacãt qñ boi z indulgentia pfulit z flagello. Qui deũ colit ve aliud q̃ ipm̃ p̃mereat. nõ deũ colit sed id qđ assecꝫ pmptscit. Nõ est putanda mala mors quã vita bona pfuerit. Uer⁹ cogitat de⁹ q̃ dicit. z verius ē q̃ cogitat. Non parua adit nocte pe. si añ q̃ possimus scire qđ sit: possim⁹ scire qđ non sit.

Bone sunt in scriptura sanctis, pfunditates mysteriorum. q̃ ob ß tegunt̃ ne vilescãt. Ob ß querũt̃ vt exerceãt. Ob ß aperiunt̃ vt pascãt. Nõ ē differẽda ad eũ conuersio. Qui em̃ pñam agenti indulgentiã pmisit: diem crastinũ nõ spopondit. Dia que timent̃ rationabiliter declinãtur. Deus aũt sic timẽdus est vt ab ipso ad ipsum cfugiatur.

De pse. dic. ij. Aug. in li. sententiar. psperi. Hoc ē qđ dicimus q̃ modis omnibꝫ approbare ptendimus. sacrificium ecclesie duobꝫ cfici. duobꝫ cstare. visibili elemẽtoꝝ specie: z inuisibili dñi nostri hoc est christi carne et sanguĩe. sacramẽto et re sacramẽti idest corpore christi sicut pona christi cstat z cficit̃ ex deo z homine. cũ ipse christ⁹ sit verus deus et verus homo. Item in li. sententiar. psperi. dic. ea. Semel immolatus est christus in semetipso. z tamẽ quotidie immolat̃ in sacramento. Nec ꝑsentatur. qđ ita intelligendũ est aut pspet. qz in manifestatione sui corporis z distinctione suoꝝ membroꝝ omniũ. verus deus et verus homo semel tm̃ in cruce pependit. offerens patri seipsum hostiam vivam. passibilem. mortalẽ. vnoꝝ atq; mortuorum redemptionis efficacem. Quoꝝ scꝫ quos altitudo diuini cstij redimendos iudicauit. psciuit. pdestinauit. vocauit modis atq; temporibꝫ quibꝫ id fieri cgruebat. hec ibi.

Prosper in li. de vita cõtemplatiua. Et habet̃. rij. q. j. Expedit facultates ecclesie possideri. z ꝓprias perfectoꝝ amore ptemni. Non enim ꝓprie sunt sed cõmunes ecclesie facultates. Et ideo quisquis omnibꝫ que habuerit vimillis aut venditis sit rei sue ptemptor. cũ preposituꝫ factus fuerit ecclesie: omniũ que habet ecclesia efficit̃ dispẽsator. Denicꝫ sanctus Paulinus ingẽtia predia que fuerunt sua vendita pauperibꝫ eroganit. sed cum factus essꝫ epi̇scopus. non ptemptsit ecclesie facultates: sed fidelissime dispensauit. Quo facto satis ostendit̃ z ꝓprias debere propter perfectionem ptemni: z sine impedimento perfectionis posse ecclesie facultates que sunt profecto communes possidere. Quid sanctus hylarius fecit. Nonne ipse omnia sua. aut parentibꝫ reliquit. aut vendita pauperibꝫ eroganit. Jo tũ cum merito sue pfectiõis fieret archiepi̇scopus. que illa tunc habebat ecclesia. non solũ possedit: ß etiã acceptis fidelium numerosis hereditatibꝫ ampliauit. Itaq; homines rũ secularium q̃ diuinarũ literarũ sine ambiguitate doctissimi. si scirent res ecclesie debere contemni: nunq̃ debuerant recipere qui omnia relinquerant. ß ibi.

Idem in eodem. Et de peni. dist. j. Dolendi quoꝫ peccata humanam noticiã latent non ab ipsis cfessa nec ab alijs publicata si ea confiteri vel emendare noluerit deũ quem habent testem ipsam sunt habituri vltorem. Et qđ

cis pro desiderium iudicium vitare. cum si in malo q̄ in aserenda non sunt inetenda deo retribuente supplicium.

Idem de prelatis. Ille cui verbi dispensatio comissa ē. si sancte viuit. ⁊ tñ perdite viuentes arguere aut erubescit aut metuit: cum ollo qui eo tacente pereunt perit. Et q̄d ei ꝓdest non puniri suo qui punendus est alieno? Ventiosi non q̄ exechielem hoc dñs loquit' dicēs. Speculatorem dedi te domui israhel ⁊c. Doctores dici volumus. non tñ esse ꝓtendimus. Officij nostri viramus laborē. appetimus dignitatē. Qui peccastes diuites vel potentes ꝓspicimus. non solū non arguimus. sed etiā ꝓmouemur. ne nobis aut munera solita offendā nō dirigant aut obsequia desiderata subtrahant. Itaq; imperitie mee aut finis recordat' ingenui ⁊ voluptuosi patus sarcina mei deposita eloquii fugimus. ⁊ manere in solitudine. ⁊ ibi expectare deum qui me saluū faceret a pusillanimitate spūs ⁊ tempestate.

Idem prosper in li. .§.iii.

bro de vita ꝓtemplatiua. de charitate ⁊ ordine diligēdi sic ait. Ergo si charitatē deo habeam? ⁊ primo facile peccato resistimus bonis operibus abundamus. seculi blandimenta ꝓtemnimus. ⁊ oia que difficilia sunt humane fragilitati vel aspera. cū dilectione ꝓficimus: si tñ deum charitate perfecta que nobis ex illo ē. ex toto corde. ex tota aia. ex oībus viribus diligamus. Et ea enī parte quis peccat. ex qua minus diligit deū. Q̄ si ex toto corde diligam? nihil erit in nobis vñ peccare desiderijs seruiamus. Et quid est deū diligere. nisi illi occupari alio. ꝓcipere fruende visionis eius affectū. peccati odiū. mundi fastidiū. Diligēre ita ꝓximū quem in se censuit diligendū. in ipso amore seruare legitimā modū. nec quertere dilectiōis ordinē statutū. Diligimus aūt diligimus sicut nos. si non ꝓter alios vtilitates nostras. nō ꝓter sperata beneficia vel accepta. nō ꝓter affinitates vel ꝓsanguinitates: ꝑ ꝓter hoc tñ q̄ sunt nature nostre ꝓncipes diligamus. Proinde sicut nos. ꝓximos nostros diligim? oēs q̄si eos ad bonos mores. ⁊ ad vitam eternā ꝓsequendā sicut nobis eos sanctos ꝓsulimus: q̄si nostis eos peccatis ⁊ periculis cogitamus. ⁊ sicut nobis subuenire optaremus ita eis subuenim? aut si facultas defuerit voluntatē subueniendi retinemus. Corpus autē nostr̄ q̄ para nostrie ad hoc nobis diligendū ē. vt saluti eius ⁊ fragilitati naturaliter ꝓsalamus. ⁊ agamus quatenus spiritui ordiare subiectā. ad eternā salutē accepta immortalitate ⁊ incorruptione ꝓueniat. Ordinē ordinemdilli quertant cum tñ dicat' Canticorum. ordinauit in me charitatem. s. deus. Nec modū diligendi custodiunt. q̄ aut mūdum qui ꝓtemnēdus est diligunt: aut corpa sua min? diligenda plus ordigūt. aut primos nō sicut seipsos. aut deū plusq̄ seipsos fortasse non diligūt. Illi vero plusq̄ se diligunt deū. qui ꝓ eius amore sue ad ꝓximi salutē nō parcūt. seipsos tribulationibus ⁊ periculis tradūt. Nudant facultatibus ꝓpijs patrie sue errores. sicut parentibus vxoribus et filijs renunciare parati sunt. ⁊ vt totū dicā ipsam mortē corporis non solū non refugūt: ꝑ eam libenter ꝛcipiunt. ambientes a corporis sui vita magis q̄ a deo vita vite sue discedere. Hec est vera ⁊ perfecta charitas quā apls excellentiorem viam nouit. Sicut enī sine via nullus ꝓuenit q̄ tendit: ita sine charitate que dicta ē via nō ambulare pūt homines sed errare. hec ille. de pen. dist. .i. circa principiū.

Idem in eodē. Tractatio quelibet etsi non instruit inuentis q̄ quent animum: exercet tamen querentē ingenium. Sedia sicut vero charitatis inflat: ita si ei charitas admisceatur edificat. Hoc specialiter doctor ecclesiastes elaborat. quo sunt qui eum audiunt sanis disputationibus meliores. Lachrymas quas vult a suis auditoribus fundi. ipse primus fundat. ⁊ sic eos sui compunctiōe coruis accendat. Tam simplex ⁊ aptus etiam si minus latin? tamen disciplinatus ⁊ grauis debet esse sermo pontificis. vt ab intelligentia sua nullos ꝑuis imperitos excludat: ꝑ in oīm audientium pectus cum quadam delectatione descendat. Sūt qui nō rōnem doctor̄ ꝑ dignitatē discipulus examinatione discutiant. Et magis q̄s dicat q̄ q̄d dicant attendant. cum veritas vndecumq̄ clarueri: in humano ingenio ꝑ deo reputanda sit. Ita peccatis dissimilia sunt adhibenda remedia sicut ex dissimilib' causis nuunt ipsa peccata. Argue ait apls obsecra. increpa. in oī patiētia ⁊ doctrina. Argue coequales. Obsecra seniores. Increpa iuuenes. In omni patientia ⁊ doctrina. quia leniter castigatus exhibet castiganti reuerentiam: asperitate autem nimia increpationis offensus. nec increpatiōem recipit. nec salutē. quinimo tales male tristicie granati succumbant: ⁊ sanctor̄ omniū vultus per quos possunt restituī deo refugiunt. aut certe ad omnem peccandi impudētiam eraceruati prosiliant. Quidā quis peccata sua q̄ nosse ⁊ deflere debet ignorat. rādiu aliena considerat. Ea quolumus obseruate non impossibilitas facit dura ꝑ voluntas. in vsum veniant: ⁊ neminem conturbant. Ille sunt nobis ambiende dulcie. que nos ornare possunt pariter ⁊ munire. quas nec acquirere inuiti possumus. nec perdere. hec sē diuitie virtutum facultates pauperum. Boni temporalis amissio fit iusti exercitium. ⁊ iniusti supplicium. quia ⁊ iustus celestium desiderio captus omnia temporalia sine habeat. sine amittat oīno non sentit: ⁊ iniquus q̄s cum delectatione habuerit sine dolore non perdit. O facinus iudicium suum iugo christi contempto. terrenum cupiditatis imperium voluntaria mentium inclinatione suscipim? ⁊ abiecto domini nostri leui onere q̄s subiectos non onerat ꝑ bonos at. non ꝛepimit ꝑ subiciat. plumbeum pondus nostris ceruicib' aggrauamus: q̄s oīus ꝛeponi potest q̄ ferri.

De vicijs variis .§.iiii.

idem in eodem. Sicut virtus animam sibi veraciter inhe rentem si fuerit vera inhibicat: ita simulata ꝓdimat. Duplicitēr q̄ rea est anima. etsi bonum non faciat vnde spiritualiter viuat: ⁊ appetat similitudinem boni sub qua male vivat ⁊ late at. Superbo vult se constantem credi. Prodigus liberalem. Auarus indigentem. Temerarius fortem. Inhumanus parcum. Falsus humanū. Ignarus quietum. Timidus cautum. Impudentia fiducie sibi nomē ascribit. Diocacitas libertatis appellationem obtendit. Eloquentiam verbositas fingit. ⁊ curiositatis malum sub spiritualis studij colore velitescit. Inuidus alienum bonū suum facit inuidendo supplicium. Tantos inuidus habet iusta pena tortores: quot inuidiosus ideſt cui habetur inuidia laudatores. Quoddā pudicos aut temperatio corporis facit. aut timor: supplicij tempotalis ab impudicitie actione suspendit. aut occasio negata destituit. Sed licet necessitate non voluntate pudici sint. tamen et primi. etsi beneficio nature gratias deo agunt: secundi et tercij si pudice viuere confuescunt in virtutem de necessitate profitiunt. ⁊ paulatim ipsius pudicitie delectatione crescente pudici veraciter fiunt. De signis manifeste superbie idem in eodem. In quibusdam tamanifeste superbia regnat. vt nec dignetur se occultare nec valeat. quoq; etiam ipse habitus ⁊ incessus. cernig erecta. facies torua. truces oculi. sermo terribilis nudam superbiam clamant. bi quos mentis superbe tabes penitus corrupit senioꝛ suoꝛ nō obseruant precepta: ꝑ iudicant ō suis negligentijs obiurgati. aut rebellant insolenter. aut murmurant. de loco superiori discipulant. preferri etiam se meritorio affectāt impudenter. Simplicitatem spiritualium fratrum irridentes exagitant. Sententias suas procaciter iactant. Obsecta velata fastidiunt. negata pertinaciter querunt. habent i intentione pertinaciam. in corde puniciam. in sermocinatiōe iactantiam. In humilitate fallaces. In iocatione mordaces. In odio pinaces. Ad opus bonum pigri. ad cōmonitionem seri. ad obsequium duri. ad exequendum q̄s ne-

sciunt prompti ad fraterna obsequia inhumani. Temerarij in audiendo. presumptuosi in vocendo. Efferati verbo rum iacebimo. Ingrati beneficijs. Inflati obsequio. imperiosi subiectis. Inuidi sancte viuentium merita sua faciunt inuidendo peccata. vquicquid boni fieri vel dici a sanctis audiernt aut oino non credunt aut in malam malę interpretando conuertunt. Et omne malum qđ de illis mendax fama iactauerit. statim tanq̃ sibi ipsi viderint creduut. ac feraliter eis qui illud non verum esse probauerint contradicunt. Omnia suis emulis fingunt. Eorum profectu deficiunt. Inimicicijs gratuitis ardent. Deprehendi pectoris sui maliciam timent. Semper amari. Nunq̃ certi. amici dyaboli. inimici sui. Dibus volosi. Ad gaudenda aliena. Ad plangẽda leti. verobiq; perueisi. Inter amicos discordias seminant. Opinionem bonoũ mendacijs decoloriant. velut amici in obsequio. hostes in animo. Continentes in verbo. Turpes in facto. Considerate obsecro qũo inuidos puniturj sunt mala sua quos etiam bona puniant aliena. vbi poterant fieri boni qui fiunt in bono mali. aut quando malis bene vsuri sunt. q̃ male bonis vti non desinunt. Vanitas ait idem idest vana gloria est inflata quedã circa delectatiões varias animi languentis affectio. potendi bonoris auida simul vnescia. Morbo excellentie insana afflata. Cana. morbida. turbulenta. Animorum leuium vomina. Male fundatis omnibus blãda. repugnantibus fumea. Capiendis seductoria. Captis inuicta. Nec vanos homines afflatus sui vento circũfert. q̃ se de opibus quorum sibi conscij non sunt turpiter iactant. Ab omnibus se predicari affectant. salutationibus occurrentium gaudent. Adulatoribus suis feruẽt. Voluptatibus suis parent. Bestiunt docere quod nesciũt. credi de se sublima volunt. Delectabilia grauibus anteponunt. In promissione veloces. In exhibitione mendaces. In ẏbo graues. vbiq; fallaces. Leti ad prospera. Fragiles ad aduersa. Inflan ad obsequia. Anxij ad opprobria. hec ille.

Petronius episcopꝰ .§.v.

fuit bononiensis. vir nobili prosapia ortus et vir eruditissimus. Hic fuit tempore theodosij iuniosis et celestini pape. Qui missus de constantinopoli ad ytaliam vt dicitur in legenda eius causa extirpãde hereseos que infecerat partes illas. bononiam applicans sua doctrina ꝛ moribus populo gratiosus. multos ad veritatem fidei ꝛ recte conuersationis adduxit. Cum autem vacante ecclesia bononiensi circa creationẽ futuri pontificis foret varia affectio. demum missus fuit petronius ipse ad celestinum papam vt ỗ pastore eorum ipse preoptaret celestinus. Cuiq; romã aduenienti papam visitasset celestinum. exponens populi cõmissionem. vnocte precedenti dominus ei reuelasset vt in episcopam bononiensem consecraret qui a bononiensibꝰ pro hoc missus esset orator. papa ipsum instituit et ecclesie bononiensi prefecit. qui sancte vitit ꝛ monachoũ studijs exercitatus ab adolescentia habitum et regulam beati basilij dicitur suscepisse. Et scripsisse putatur vitas patꝝ monachorum egypti vt dicit Hiero. in libro de viris illustribus. Quem velut speculuz ac nostrum professiõis sue monachi amplectunt. Hẽadius vero sic ait de eo. Legi sub eius nomine in ordinatione episcopi ratione et humilitate plenum tractatum. qđ lingua elegantior ostendit non ipsius esse. sed vt quidam dicunt patris eius petronij eloquentissimi ꝛ eruditissimi in secularibus suis viri. Nam profectũ pretorij se fuisse in ipso tractatu designat. Vincentius in speculo hystoriali lib. xxj. capꝰ. xxv. sic ait. de qdam libro petronij partim metrico. partim prosaico hec notabilia excerpta notaui. Quid faciunt leges vbi sola pecunia regnat. aut vbi paupertas vincere nulla potest. Jã nunc indicũ nihil est nisi publica merces. Prosa. Latina est parum ere rem perditam recuperare q̃ in ambiguam lem descendere. Periculosum est alienis interesse secretis. Vanam facit mixturã cum sapiẽtia forma. Ego sic semper ꝛ vbiq; viri. vt vltimam quaniq; lucem. tanq̃ non reditaram consumẽ. Quid nõ cõmune est. qđ natura optimum fecerit. Nescio quomodo bone mentis est soror patientia. Nihil tam arduum est qđ non extorqueat improbitas: Versus.

Ad predam strepitumq; lucri suffragia vertit.
Venalis ꝓlus. venalis cura primum.
Ipsaq; maiestas auro corrupta iacebit.
Quisquis habet nũmos secura nauigat aura.
Fortunamq; suo temperet arbitrio.
Carmina componit declamat increpat omnes.
Et pagit causas fictq; carbone puer.
Parua loquor. qđuis nũmos prebentibꝰ operta.
Exemet clausum possidet arcba iouem.
O matima rex ꝛ merito pietas. hominũ nutrissima virtus.
Sunt ꝛ alia dicta.

Eo tempore fuit ce .§.vi.

lestinus quidam vt refert Vincentius speculo hystoriali lib. xxj. capꝰ. xxvj. qui anteq; pelagio concurreret in hereseimo adolescens scripsit ad penes suos de monasterio epistolam in modum libelli in omnibus deus residerantibus necessariam. Morales siquidem in eis dictiones nihil vtilij posthodum predicti. sed totum incitamentum tenuit.

Fuit ꝛ iulianus episcopus campanus vir actis ingenij in negocio. in diuinis scripturis doctus. In greca et latina lingua scolasticus. Duna ergo cũ impietatem pelagij hereticj defendere nitus scripsit aduersus sanctuz augustinũ impugnatorem illius pelagij libros quatuor. Et iterum libros octo. Est ꝛ liber altercationis ambarum partiũ. Hic iulianus in demosthenis tempore famis ꝛ angustie indigentibus omnibus prorogatis suis. multos nobilium miserationis specie. precipueq; religiosorum alliciens hereti sue sociauit. Scripsit eodem tempore eutropius presbiter ad duas sorores ancillas christi. que ob devotiõem pudicicie ꝛ amorem religionis fuerant exheredate a parentibus epistolas in modum libelloꝝ consolatorias elegãti ꝛ apto sermone duas. non solum ratione sed ꝛ scripturarum diuinarum testimonijs munitas. Scripsit ꝛ tunc vigilius dyaconus ex traditione pãtrum monachorum regulam. que in cenobio ad profectum fratrum in conuenta legitur beniatam ꝛ aperto sermone totius monastice perfectionis tenentem in se disciplinam. Scripsit vt tunc victorinus massiliẽs arbetot in genesi a principio libri vsq; ad obitum abrahe patriarche. Et versibus edidit libros christianos quidem pio sensu. sed vepote secularj literatura occupatus homo ꝛ nullius magisterij in diuinis scripturis et exercitatus. lenitate ponderis sententias figurauit. Floruit etiam tempore leonis vt ait bugo floriacẽs. Theodorus episcopus ciuitatis que a cyro quondam rege persarum condita syria vocatur. qui ecclesiasticam scripsit hystoriam a fine librorum eusebij sumens exordium: ꝛ perdurit vsq; ad finem. Lingatonis leonis tempus.

Tempore autẽ .§.vii.

sliniani imperatoris de quo in titu. sequenti dicem⁹. Floruit Arator poeta. qui fuit romane ecclesie subdyaconus. qui libros metricos duos de hystoria actuum apostolorum eleganter conscripsit. De quibus hic aliqua dicta ponuntur ad insinuandam insolertiã viri. versus.

Ima sceleris iuda sui polluta cruore.
Ausa nepbas compleuit. proditor amens.
Mercedem sceleris soluit sibi tedia nore bcerait ipse sue.
Celo terreq; perosus inter vtrũq; perit.
Turba ꝓbennem portatura crucẽ. dñmq; secuta fideles.
Spernit agros habitura polos.
Nec nãq; facultas fortior ẽ de gte magis ꝙquirere totũ.

Auri esset amor qui pectora semper adurit.
Huic capitur mortale genus. qua pullulat omne.
De radice malum. cuius violentus ardet ambitio.
Crescente modo stimulantq; rapinis addita lucra famē.

Claudimur obscuro sed non sine lumine petrus
Lacere: nec pñt tenebre caligine furua. ecclie celare viē.
Quē ditat honore. re dominū cōfessus amor. De nomie
petre nomen Petrus habens. eterna vocabula portat.
Fundamenta gerens nunq; passura ruinam. Lotpe somnus erat huic. sed vigilabat i illo que nescit vomire fides.
Hec cantica clamāt. Dormio corde vigil. O lupe pax
le rapax. dedit hoc benedictio iacob. nomen hñe tibi. quod
iam remanebit in osbe qđ non in ore trabas. posq; solertia grata. Cessit: r invictas in cognate vincis arbenao. O
male parca quies. O semper vedita somno pectora nuda
bono. quantis patet ille ruinis. Quem not sola tenet nescit vigilare periculo. qui patitur vomire deo. O delectan⁹ que cbuisti multat armis. O summo plebs nate deo
mitissima soas est penarum quas vota gerunt. regnicq; facultas perpetuo pro rege pati. Fuit illo tempore pñsianus grāmaticus summus. cui⁹ labi in grāmatica vbicq;
parent. Huius est illa sententia in maiori volumie. Nihil
in humanis adinuentionibus ex omni parte perfectū esse
credo. Et vt dicit sigisbertus. Potest eos errare q̄ dicunt
eum fuisse tempore iuliani imperatoris apostate. Scpsit
enim maius volumen ō partibus oratiois. non Iuliano
apostate qui fuit antea per longum tempus: sed Juliano
consuli ac patricio. sicut legitur in ipso libi titulo. Scpsit
r volumen minus de constructione. Et aliud de accidentibus. r hec omnia de grāmatica. Erat etiam liber pñsciani de naturalib⁹ questionib⁹ ad regem pñsc.

Circa temp⁹ quo .§. viii.

es gelasij pape claruit beatus fulgentius in affrica episcopus nulpensis. sanctitate conspicuus. sapientia r doctrina
glotiosus. Hic natus est ex fulgentio pre. r marciana matre de nobili genere carthaginensium senatog. Fin vincentium specie. hystoz. ex gestis eius. Quem primo mat̄ sua
eruditi fecit grecis literis r nibl dominus latinis. Adultus
factus est procurator. Cum aut̄ legisset exposition̄ beati augustini de psal. xxxvj. cepit velle monachum fieri r pfiteri. Potens est inquit deus facultatem qui volenti tribuit voluntatem. Factus est ergo monachus a beato fausto episcopo. Qui pro fide relegato ab honorico arriano.
in loco suo monasterium sibi construxit. Quo audito cucurrit mater ad eum clamans ad fausti⁹. Redde mihi filium meum. Ille autem contumelias eius irridens. nec saltim videndi filium licentiam dedit. Postea fulgentius de nimia abstinentia obtestatus est imperigine. qui pro ē se cui pantibus diebat. Infirmātur etiam illi qui quotidie cibis lautioribus saginātur. Iterū expulso inde fausto accepta licētia petijt vicinum monasterium. vbi felix poterat paucis sed simplicibus fratribus. a quo statim coactus est abbatis locum tenere. Et quia se dilexerāt ab adolescentia: alter assumpsit nomen alterius. Trahūtur postea bi duo a quodam presbitero arriano felice nomine sacultatibo lo cuplete. Dūcq; fulgentium sanctum verberarent ait felix. Parcite queso fratri fulgentio: qui non potest tormenta
sufferre. Convertatur in me crudelitas vestra. Tandē pñsiteri eos dealbator. r vestibus abbatis nudos. r inanes
a domo sua proiecit. Cūq; multi dicerent fulgentio. vt q̄rimoniam faceret de presbitero qui eos ederat. Respondit. Non licet in hoc seculo querere vindictas christiano.
Monuit dominus quomodo seruo eorum suoū defendat iniuriam. Post hoc ad monasterium suum reuersus est. Et
iterum accessit ad aliud monasterium vbi nomen abbatis
imposuit. Ibi duo fones presbiteri abbatis officio fungebantur. quibus se subijciens fulgentius scriptoris artem laudabiliter vtebatur: r palmarum folijs flabellos laudabiliter contexebat. Cui operi etiam cum esset abbas in suo monasterio vacabat. Sed coactus est per fausti⁹ episcopum
ad propriam redire locum. Factus autem postea epūs
nulpensis primo propositum tam in veste qđ in cibo retinuit contentus una vilissima tunica tā in estate qđ in hyeme.
Otanio sicut omnes episcopi non vtebatur. Pellicium
cingulum gestabat. Caligas i tempore hyemis. calciolas
estatis tempore simpliciter vtebatur. Intra monasteriu⁹
solean interdum accipiebat. Sepe nudis pedibus ambulabat. Casulam preciosam vel preciosi coloris nec ipse habuit. nec monachos permisit habere. Subtus casulā nigello vel lactitio pallio circūdat⁹ incessit. Scapulis nudis
nunq; a nobis visus est. Nec deposito cingulo somnū petijt. In tunica vomiebat. In ea sacrificabat. Et in tempe
sacrificij murāda potius corda q̄ vestimēta dicebat. Carnes cuiuslibet generis nunq; comedit. sed simpliciter olera
cypsanas r ova. Qđm innocuis fuit sine oleo: postq; senuit oleo super fusone caligo oculorum lectionis impediret
officium. A vino semper abstinuit sanus. Qđ cum ꝓpter
infirmitatem beberet. sic obruebat aqua vt vinū vix saperet. Semper autem fratres vrgebat ad vigilias. Post ē
missus est in exilium apud sardiniam. ix. r amplius episcopi cum eo carbena ligabantur exilij. Quorum omniū ipe
lingua r ingenium erat. Et sicut beatus aurelius carthaginensis episcopus inter sua priuilegia meruit. vt literas i
concilio affricano de dandas ipse solus scriberet: simili⁹ visse
vt literas exilio dirigendas solus ipe dictaret. Imitatus
est carthaginem a trasimūdo rege arriano. cui idē rex plena
perfidie scripsit aliqua. quibus ille capitulatim respondit. Fecit ad eum tres libellos quibus punta arrianus epi
scopus respondere volnit magis q̄ valuit. Contra quem
postea fulgentius subscripsit libr. quem titulauit aduersus pintam. Mirabilia facere nunq; delectatus hanc gratiam sibi dari nunq; desiderauit. Cum autem secundo
mitteretur in exilium. precidit militeo viro religioso volenti de eius recessu ep cito reuerteretur. Et addidit. ē quoq;
secretum sit apud te. qđ me nimia charitas indicare compellit. Dicebat enim. Mirabilia non conferunt homini in
sticiam. sed hominum noticiam: que magis fugienda ē q̄ querenda. Quisquis enim fuerit hominib⁹ notus nisi fuerit intus ad eterna perueniet supplicia condemnat⁹. Iustus autem in conspectu dei. et si hominib⁹ fuerit incognitus beata sanctoq; gaudia percipiet coronatus.

De monitis eius in .§. ix.

vita religiosa. idem fulgentius dicebat. Vt monach⁹ cautionib⁹ fonte cibis vtatur interdū necessitas cogit. Vt aūt
cupiat in quibuscunq; crimis rebz iuris ꝓpij dominium
vendicare: superbe voluntatis r amare cupiditatis euidēs
testimonium est. Idem. De substantia cōmuni quisquis
aliquid plus accipit. cōmunis sit debitor quotum ē illa substātia. debitorem vero sola iunat humilitas. Idem. Veri
monachi sunt. qui iustificatio voluntatibo suis parati sunt
nihil velle nihil nolle: sed abbatis nūmodo consilia vel p̄cepta seruare. Si quis autem presumpsit⁹ plus q̄ accipere. petere. negabat continuo etiā si mereretur accipere dicens. Monachū bis que accepit debere esse ptentū. Sine
suo aūt ꝓfitio nec suū propositū mutabat aliquid agere.

Laboūtes fratres r opa carnalia exercētes indefessis vigilijs. lectionisq; studiis nō habētes minus diligebat: nec
honore matimo dignos iudicabat. Amator aūt scientie
spūalis. etiā si virtute corpis esset debilitatus: ab eo peculialiter amabat. Amabat q̄ cotas fratrib⁹ disputabat.
Siquis ei questiones acerrimas ꝓponeret in quibo laborabat. Licebatq; omnibus fratribus passim etiam simplicibus natura vnde vellent interrogare. nec pñsq; sibi satisfactum confiteretur: ratiōem reddere victus tedio vel
labore cessabat. Scripsit contra fausti⁹ episcopū gallicanum qui occulte consentiebat pelagianis. aperte volens

catholicas videri. Cum autem reuocaretur ab exilio. tam deuote susceptus est: vt de suis pallijs super eum extensis nouum genus tabernaculi faceret. Egresso illo de carthagine obuius vbique occurrebat populus ramis et lampadibus et arborum frondibus. Summam diligentiam posuit ne quis clericos ambitiosis vestibus ornaretur. aut secularibus negocijs occuparetur. et omnes nō longe ab ecclesia domos habere. et ostium manibus propijs colere. psallendi ita quoque et pronunciandi curam gerere. per singulas septimanas omnes clericos et viduas. et si quis postulet ex laicis quarta et sexta feria ieiunare. In concilio vincensi iudicio omnium sacerdotum qui conuenerant prelatus est cuidam episcopo nomine q̄ vultdeo. qui priorem se illius confirmabat. tunc autē tacuit ne auctoritatē concilij minuere videretur. Sentiens autem post concilium tolere episcopum. timensq̄ propter suum honorem generare sancti scandalum. melius iudicans per charitatem se fieri minorem q̄m sine charitate maiorem. exegit postea precibus importunis a suphetano concilio. vt nomen suū posteris recitaretur. Bonifacius episcop⁹ carthaginensis apud barnos ecclesiam edificans. duobus diebus se p̄sente tractantem expectauit. tantū delectatus in sermone. vt tamdiu terram lachrymis irrigaret. donec ille sermonē finiret. Anno vno ante mortem suam ecclesiasticas occupationes reliquit. et a suo monasterio secretim recedens in insulam circinam in quodam scopulo breui cui nomen est cheliu habitauit. vbi edificato monasterio deo vacauit et sibi. infirmatus est acerrime. xl. diebus. et hoc solum dicebat: Domine da mihi hic penitentiam postea indulgentiam. Suadentibus medicis vt balneis vteretur. non acquieuit dicens. Nunquid balnea poterunt facere vt non moriatur in tempore suo homo mortalis: Moriens vero fratribus circūstantibus dixit. Ego fratres animarum vestrarum saluti prospiciens. molestus fortasse et difficil⁹ exiti. rideo obsecro vos vt ignoscat mihi quisquis aliquid dolet. Fuit autem egentibus pecuniam dari. per seipsum memoriter recolens. viduarum. pupillorum. peregrinorū. contractorum illic indigentium nomina. quibus. quid. cui sigillatim daretur.

Scripsit idem Fulgentius opuscula .xv.

gentius opuscula nonnulla ad edificationem ecclesie vtilia. Si quidem edidit ad eutimium de remissione peccatorum. libros. ij. Ad donatum de fide. li. j. De mysterio mediatoris. li. ij. Ad monimū de predestinatione et quibusdā alijs questionibus. li. iij. Responsionum contra obiectiones trasmundi regis arriani. libb. j. De continentia coniugatorum seruanda post votum. li. j. Ad probam de virginitate et humilitate. li. j. Ad eandem de oratione et compunctione. li. j. Ad engippium de charitate. li. j. Ad theodorum senatorem. li. j. Ad venantium de penitentia et indulgētia. li. j. Scripsit et sermones nonnullos precipue in solemnitate natalis domini et beati stephani protomartyris sermones plurimos. Et quibus opusculis hic aliqua pauca notantur ad cōmendationem eloquij eius. Hic ad theodorum senatorem sic ait. Quātum ineſſe luctum diabolo putas. q̄ a te contemptum prospicit mundum. a te conuersum cognoscit ad christum. Unus enim christ⁹ equaliter sit mostrus cunctis fidelibus: tamen conuersio potentium seculi militat acquisitionibus christi. In deo nihil deest: quia in illo est totum. Nihil sibi superest: quia nihil preter illum est. Si qui ergo rex temporalium amore contempto. in illius dilectionem transeunt. in illo pleni sunt in quo nullo indigetur. In illo securi. in quo nihil timetur. In eo vere gloriosi cuius gloria nō auferetur. Quia viam mandatorum currere delectaris. non hoc tibi dat natura sed gratia. Nā et oculus sic factus ē vt videre lumē possit. sed videre non potest: nisi se illi lumen infudent. Nō ergo videt oculus beneficium est luminis. quo si caruerit cecus manebit in tenebris. Nihil itaq̄ tibi boni tanq̄m tuū assignes. ne non accipias q̄d accipere poteras. et q̄d accepas perdas. Detestabilis est cordis humani superbia. qua fit homo q̄d deus in hominibus damnat. Sed illa detestabilior. qua sibi tribuit homo q̄d deus in hominibus donat. Damnabilis est qui substantia seculi male vtitur. sed damnabilior qui spiritualibus donis superbus affertur.

Idem ad venantium de penitentia et indulgentia. Nō est perfecta bonitas a qua non omnis malicia vincit. Nō est perfecta medicina cui morbus aliquis curabilis minuitur. Nemo sibi de medico desperās in infinitate remaneat peccati. quia dicit apostolus. Pro impijs mortuus est christus. Salubris conuersio duplici ratione subsistit. Sine penitentia sperantem. nec spes deserat penitentē. Si diuturnitas peccatorum misericordiam vincere non in etate mōdi nouissima christus veniret: vt peccatū mundi peremptis auferret. Quacunq̄ quis etate vocat⁹ si benignitatem dei vocantis non spernat: necesse est vt premium vite accipiat. Nec vnq̄ apud deum est penitētia sera: in cuius conspectu semper habentur pro presentibus tam preterita q̄m futura.

Capitulum xij.

Emporib⁹ quoq; pre

fatorum imperatorum insignis repertus est in sanctitate vite et diuina sapientia Paulin⁹ nolane ciuitatis episcop⁹. que p pauca miliaria distat a neapolicampanie. Hic vt dic Cinceñ. spe. hystoria mixta composuit versu hexem. Et ad quendam epitaphij vite consolatorium libellum sup morte christiani et baptizati infantis. Et ad seuerum plures epistolas. Et ad theodosiū imperatorem ante episcopatum panigericum super victoria tyrannorum. eo maxime q̄ plus oratōe et fide q̄m armis vicerit. Fecit et sacramentum hymnorum. Ad soronē quoq; epistolas multas. De contemptu mundi et de diuersis disputationes et tractatus edidit. Precipuus tamē eo⁹ omnium opusculorum est liber de penitentia et de laude generali omnium martyrum. Claruit etiam potestate aduersus demones: ad eos q̄ obsessis corpib⁹ expellēdos. Singulare exemplum eximie charitatis ad proximum narrat de eo beatus Greg. in libro tercio dyalogorum. ca. j. Nō videtur contigisse ex supradictis tēpore zenonis imperatoris. quando scilicet occiso valentiniano tercio imperatore genserichus rex wandalorum in affrica vocatus ab vxore relicta valentiniani vt dictum est supra. intrās ytaliam cepit vrbem et spoliauit eam pene oībus bonis. et postea descendens in campaniā ciuitates etiam illas expoliat rapine incendijs et cedibus. et cum plurimis captiuis reuersus est in affricam. Dicit ergo Greg. vbi supra. Cum seuientium wandalorum tempore fuisset. ytalia i campanie partibus depopulata. multiq; essent ex hac in affricanas regionem transducti. vir domini paulinus cuncta que ad episcopi vsum habere potuit: captiuis indigentibus sargitus est. Cumq̄ iam oīno nihil superesset q̄d largiri posset potentibus. die quadā vidua venit. que a regis wandalorum genero suum filium in captiuitate ductum fuisse perhibuit. atq; eius precium pro redimendo eo a paulino postulauit. Sed vir dei petenti femine quid dare potuisset inquirens. nil apud se q̄m se inuenit: petentiq; femine respondit dicens. Mulier quid possim dare non habeo. sed memetipsum tolle me seruili iuris tui esse profiteretur. atq; vt filium tuum recipias me vice filius in seruitium trade. Nō illa ex eo tanti viri auditens. irrisionem potius credidit q̄m compassionem. At ille vt erat vir eloquentissimus et adprime studijs exterioribus eruditus. dubitanti femine cuius persuasit vt audita crederet: et pro receptione filij se in seruitio episcopū tradere non dubitaret. Perrexit igit vterq; ad affricum. procedente autem regi genero q̄ eius filium tenebat captiuus. vidua se ei obtulit ac prius pe-

tūt vt ei tonari filiam suā debuisset. Qđ cum ille barbarus typo superbie turgid⁹ audire respiceret. Vidua ait. Ecce hunc hominem pro eo vicariū exhibeo. mihiq; vnicum filium redde. Cuiq; ille venusti vultus homīe cōspexisset. quam artem nosset inquisiuit. Cui paulin⁹. Artem quidem nullam scio: sed excolere ortum bñ scio. Qđ vir gentilis libenter accepit. Suscepitq; eus in seruitum. ⁊ mulieri vidue filium reddidit. Indeq; vidua ad ꝓpria remeauit. Paulinus autem excolendi ortum curā suscepit. Cunq; idem regis gener crebro ingrederetur. ortū suum ⁊ ortolanum dum requireret. sapientemq; valde hominē esse videret. cepit amicos familiares referre ⁊ sepe⁹ cum suo ortolano alloqui. atq; eius sermonibus delectari. Cui paulin⁹ quotidie ad mensam olera virentesq; herbas referre consueuerat: ⁊ accepto pane ad curam orti remeare. Cunq; diuinus hoc ageretur. quadam die suo domino secretius loquenti ait. Vide quid agas ⁊ vuandalorum regnum quatter dispone debeas prouide. quia rex citius et sub omni celeritate est mouendus. Qđ ille audiens: qđ prae ceteꝛ ab eodem rege diligebatur ei minime tacuit: sed qđ a suo ortolano sapiente scꝛo viro agnouisset indicauit. Qđ cum rex audisset illico respondit. Ego vellem hunc đ quo loqueris hominē videre. Cui gener ait. virentes herbas mihi ad prandium deferre consuevit: has eū huc ad mensam deportare faciam. vt quis sit qui mihi hoc locu⁹ est agnoscas. Factumq; est. Et cum ad prandendum discubuit. paulinus ex suo opere olera queq; ⁊ virentia delata sua aduenit. Cunq; hunc rex subito conspexisset intremuit atq; accersito eius domino sibi per filiam propinquo. ei secretum qđ prius absconderat reuelauit dicens. Verus est qđ audisti. Nam nocte hac in somnio sedentes contra me i tribunalibus iudices vidi. inter quos etiam ille simul sedebat. ⁊ flagellū qđ aliquando acceperam: eorum mihi iudicio tollebatur. Sed percunctare quis nam sit. Nam ego hunc tanti meriti virum populārem vt conspicis esse nō suspicor. Hūc gener regis paulinum secreto tulit. quis nam esset inquisiuit. Cui vir dei respondit. Seruus tuus sum. quem pro filio vidue vicarium suscepisti. Cunq; instanter ille requireret. vt non quis esset sed quid in terra sua fuisset indicaret. ⁊ hoc frequentius exigeret: vir domini magnis commotionibus constrictus. episcopum se fuisse testatus ē. Qđ posteaq; eius audiens valde pertimuit. atq; humiliter obtulit dicens. Pete quoduis. quatenꝰ ad terram tuam cū magno munere reuertaris. Cui vir dei paulinus. Vnum est qđ mihi beneficium impendere potes. vt omnes ciuitatis mee captiuos relaxes. Qui cunctis protinus in affricana regione requisitis. cum onusto frumento nauibus pro veneranda viri paulini satisfactione ut eius comitata larati sunt. Post non multos vero dies vuandalorum rex occubuit: ⁊ flagellum quod dispensante deo ad suam perniciem pro fidelium disciplina tenuerat amisit. Sicq; factum est vt omnipotētis dei famulus paulinus vera praediceret. ⁊ qui se in seruitio solum trahi dicerat: cum multis a seruitio ad libertatem rediret. Illi videlicet imitatus. qui formam serui assumens ne nos serui essemus peccati: sed ex seruitute ad libertatem gratie ⁊ gloie nos eriperet.

Capitulum. xiij.

Lorvit circa illud tē/

pus vt scribit Vincentius specul'. hystoꝝ. lib. xxij. Sydonius appollinaris apud arelatum vrbem et prefecto factus episcopus. vir ꝑm seculi dignitatem nobilissimus et literati disciplina peritissimus. de quo ait sic Hieronimus. Hunc sydonii genadius in libro virorum illustrium nisallot appellat salutianum massiliēn. presbiterum cuius cum multa laude meminit in hunc modū. Salutianus massiliēn. ecclesie presbiter humana ⁊ diuina literatura instructus. ⁊ vt absq; inuidia loquar episcoporum magister. scripsit multa scolastico ⁊ aperto sermone ex quibus sunt illa que legi de virginitatis bono ad marcellū presbiterum. lib. ij. Aduersus auaritiam. lib. ij. De presenti iudicio. lib. v. Et pro eorum merito satisfactionis ad salonium episcopum. lib. j. Expositionis extreme partis ecclesiastici. lib. j. Ad claudium episcopum viennensem epistolarum. lib. j. Et in modum grecorum de principio Geñ. vsq; ad conditionem primi hominis in exameron versus. lib. j. Omel'. episcopis factas quantas non recordor. Bellinandus. Vincentius vbi supra. Hic sydonius vir ingeniosus et coturnate eloquentie. multas scripsit epistolas difficiles. Et quibus hec morales sunt excerpe sententie. Sydonius ex primo libro suarum epistolarum. Non minus est motum naturalium personam suam excolere q̄ villam. Amico reuerentia debetur etiā afflicto. Roma domicilium legum. gymnasium literarum. curia dignitatum. vertex mundi. patria libertatis. Non grandis alicui gloria datur. si deteriorum collatione claresc̄at. Et secundo libro idem. Hocipsum q̄ copiam tui iurgantibꝫ concedis. indicium est bene indicatori. Quis enim se non ambiat ad arbitrium eligi. aut precio aliquid indulturus aut gratie. Sententiam tuam nec victus accusat vt stolidus. nec victor irridet vt arguto. Ventatisq; respectu impendunt tibi addicti reuerentiam. gratiā liberati. Vitanda sunt plerunq; consilia medicorum assidentiū ⁊ dissidentium. qui parum docti ⁊ satis seduli languidos nisu officio fessime occidunt. quidaz ius falsq; commune supergressi. summam beatitudinem. summā potestatem potāt. Hocipso satis miraboliores q̄ patri intelligunt se inquietissimo famulatui subiacere. Nam sicut hominibus reges ita regibus dominandi desiderio dominantur. Non magis cordi esse debet aut voluptati ager cum redditibꝫ ampliꝰ: q̄ vicinꝰ equalis moribus bonis. Et tercio libro idem. Barrulo non respondere conuicium est. Plurimum laudis inuenes moribus suis applicant: quotiens de negociorum meritis ambientes ad peritoꝝ consilia recurrunt. De detractoribus ⁊ murmurantibus qui scilicet sic dicūt de aliquo idem sic ait. Est hic loquax nec disert. Ridiculꝰ nec letus. Arrogans nec consilio. Curiosus nec perspicax. Tempora presentia colens. preterita carpens futura faciens. Beneficij si rogatus est importunus peteꝛi. derogator negari. Emulator accepti. Callidus reformādi. Querulus flagitari. Garrulus refutari. Ac si rogādus simulator paratus. Dissimulator petiti. Venditor pstiti. Publicator occulti. Calumniator motati. Inficiator soluti. Osor iuuenum. Sectator epistolarum. Laudabilē proferens. non bene viuente. sed bene palcente sententiaz. Inter hec tñ auarissimus ipse quem non tam pascit panis bonus q̄ alienus. Auidus bibendi. Auidior terrabēdi. Rabido pariter ore spirans cenum. spumans vinum. loquēs venenum. Ita viuens paucis est voluptati. multis amoscennibus risui. Idem et quarto libro. Sodales vetustos nunq̄ pro consequentium nouitate fastidias. Aliter enim videberis sic vt amicis quasi floribus tandiu gratia q̄diu recentibus. Bonum publicum semper euerunt studia priuata. Idem et libro quinto. Eractissimi virum posse censeri arbitror. de quo ciuis malos bonum tacere non possit. Perfecta dilectio non tam debet recolere quid officiorum soluerit: q̄s meminisse quid debeat. Est hec quidem malis moribus via. vt innocentium multitudinis deuenasset scelera paucoꝝ. cum tamen et diuerso bonorum charitas flagitia multorum virtutibus communicatis nequeat excusare. Quis non exacerbescat cum videat fastidiari virtutem criminatione viciorum: Si eligimus humilem: vocatur abiectus. Si erectum superbus. Si minus instructum propter imperitiā creditur irridendus. Si abstemꝰ doctū. ppē sciam dē inflatus. Si seuꝝ tanq̄ crudelis horret. Si indulgentē facilitate culpatur

Si simplicem despiciunt vt brutus. Si acre vitauerut cal
lidus: Si diligentem suspiciosus decernitur. Si remissus
negligens iudicatur. Si solerter cupidus. Si quietū igna
rus. Si abstinentem auarus. Si bene pascentem gulosus.

Naturali vicio firmā radicatum ęs est peccatoribus hu
manis. vt qui non intelligunt artes: non miretur artifices
Monasteriales disciplinis egre subditur. vt cernicositas
popularium. vel luxuria clericorum. vt vera laus omnī: ita
falsa castigat. Quidam barbarissimus est morum. sermo
iocundus et animus afflictus. Ad nectar celestium pocu
lorum perueniturus per amaritudinum calices reternarum.
Si quantūlibet nobis antietatē vite presentis propinet
afflictio. parua toleramus. si recogitemur quid biberit ad
patibulum: qui inuitat ad celum.

Capitulum .xiiij.

Odem tempore flo

ruit cassiodorus: vt ait beatus. Hic prī
fuit senator postea monachus. sed ante mona
chatum theodorici regis ytalie cancellarius. Et ex parte
eius multas fecit epistolas ad diuersas personas de nego
cijs secularibus. Idem vt dicit Vincen. spe. histo. super
psal. commendatus. cl. tractatus fecit. Librum quoq; de
ratōne anime elegāter composuit. Et librum de orthogra
phia. Ipse dicit vt refert gratianus. di. xxxvij. §. sequent.
ad cap. Legimus. Omnis splendor rethorice eloquentie.
omnes modi poetice locutionis. omnis varietas decore p
nunciationis a diuinis scriptoribus sumpsit exordium.

Idez Cassiodorus in prologo epistolarū. Declinada
est inanio que plus habet periculi ęs decoris. Aliter mul
ta salutis lectione satiatis. Aliter mediocri gustatione su
spensis: aliter a literarum sapore ieiunis p fastidionis causa
loquendum est. vt plerumq; sit pericie genus vitare quod
placeat doctis. Idem in epistola tercia. Comment⁹ sapien
tum dignitas est imprudentium. Facilis recti persuasor est in
nocens: inder. sub cui⁹ placabili puersatione pudet mores
phabiles nō habere. Idem in epla septima. Iniquū valde
est vt de vna ēba quibz ꝑpent equa succesio: alij abun
danter affluant. alij paupertatis incōmodis ingemiscant.
In epistola nona. Decet quenq; honestem quez genit no
mine moribus exhibere. Idem in epistola xij. Animꝰ vo
luntas nō arbitriū sequit' imparitez sed suas potius volun
tates explicat. Debemus omia bene gerentibz: vt eo laudis
nostre comitet' assensus. Nam equox cursus clamo
ribus incitant'. cum sonāti manibz agitur: vt a nutis ani
malibus velocitas exp̄etat'. quantū ꝛ boies stimulari pos
se credimus: quos ad laudis auiditatē natos singulariter
meminimus. Idem epla. xiij. Omnibus libenter p̄beamus
assensum: quotiēs est vox iusta petentium. Non decet esse
difficile beneficium: qđ non patet largitate detrimentum.
Idez in epla. xv. Permie sunt semp iniurie facultates ab
sentiū. et quodāmodo videt' occasio in delictum trahere.
que nō pōt animi quadentis insultatōne terreri. Idem in
epla. xx. Regnantis facultas tūc virtus fit cū resistit. ꝛ ac
quirit nobiles thezauros fame neglecta vilitate pecunie.
Nō in iuuentute nō discit in etate matura nescit. Ma
ior in ꝑseruandis rebus. q̄ inueniendis cautela adhibenda
est. Maiora principē decet tribuere: q̄ a seruiente videā
tur accepisse. Prodicio est semp ad malicias via bonis mē
tibz patet. Idē. Later sub ocio laudabilis fortitudo. ꝛ dū
se probandi non habet spacium: occulta est luxta tota meri
torum. Hec ille.

Capitulum .xv.

Eboetio qui et beat⁹

seuerinus a quibusdā dicit'. Eo q̄ pro iusticia
tuenda ꝛ ꝑtra hereticos arianos ꝑposuit lib.
de tri. a theodotico rege gothoꝝ et ariano cū in ytalia re
gnauit incarcerat⁹ papie et interemptus est. licet nō aleri
batur in cathologo sanctorum sicut plurimi alij qui fuerūt
maxime merito coram deo: hominibus autem minus noti.
De quo sic inquit Vincen. spe. histo. lib. xxij. capi. xv.

Boetius multa composuit. Tempore namq; eiꝰ vt le
gitur orta est hęresis de trinitate. Sed congregata omni
synodo ipse se suberaripuit ne sibi propter facundiaz eloquē
tie cause imponerentur agende. Ob quam causam cū su
spectus a ꝓcipibus haberetur: composuit contra ipsoꝝ he
reticos de sancta trinitate librum vnum. Quando autem
rex gothoꝝ theodoricus romanam rempublicam armis
inuasit. boetius plus omnibus ei rebitit. Postmodū aptō
cum accusatus. q̄ sollicite laboraret. vt senatum et repu
blicam ab eius manibus eriperet. cum pluribus alijs pro
scriptus atq; in etāium missus papie incarceratus est. In
carcere autem positus quasi de rerum mutatione toleret.
vt consolatōnis medicinas tanto volui. non tas sibi q̄s a
lijs quereret: librum ibi edidit de consolatōe philosophie
Ostendens gloriam dignitatem ceteraq; terrena non ve
ra bona sed nihil esse et nulli appetenda. nec de eoꝝ amis
sione tolendum: nec de eorum adeptione gaudendū. Ta
dem longo exilio et carcere fatigatus: ab ipso theodorico
peremptus est. Anno domini quingentesimo vicesimopti
mo ſm cronic. Preter hec que dicta sunt inuenit scri
psisse librum de disciplina scolarium. Et librum de musi
ca. De logicis libros topicorum. et diuisionuz libros quo
q̄z categoricorum. syllogismorum et ypotheticorum. Co
menta quoq; super libros aristotelis. De eo autem sic ait
Sigisbert⁹. Eo tempore symachus patricius rempubli
cam romanam illustrauit. et cum eo gener eius boetius vir
consolaris conspicuus in vtraq; lingua eruditione omni
um artium liberalium quas pene omnes a grecis in latinū
transtulit eloquium et exposuit. Allegantur etiaz a doc
toribus et alij duo libri vt ab eo conscripti scilicet liber de du
obus naturis in christo. et liber de ebdomadibus.

Hic quedam excerpta ex libris eius ponunt' precipue
de libro de ꝑbica consolatōe. Et libro ypotheticoꝝ sic ait
Nullum bonum est quod non pulcrius elucescat: si plurī
morum noticia comprobatur. Hoc in se obtinet proprī
um munus amicicie. vt nolit habere solitarias cogitatiōes
Nam quod honeste quisq; cogitat: nulli promptius q̄s ei
qui diligitur confitetur. In libro de ꝑbica consolatōne
sic ait lib. j. Studia philosophorum infructuosis affectu
um spinis. vberem fructum rationis segetem necant. boni
numq; mentes assuefaciunt morbo non liberant que voia
dulcem. Talia tibi contuleramus arma scilicet virtutum.
que nisi prius abiecisses: inuicta te firmitate tuerentur in
quit ꝑbia boetio. Idem. Stultorum est si numerosus ex
erceatus: tamen spernendus est. quia nullo duce regitur: ꝑ
errore tui temere ac passim limpbante rapiatur. Si ope
ra medicantis expectas: oportet vt vulnus detegas. Hoc
conscientie libertas habet pro tuendo iure: sperata potestā
tuum semper offensio. Minuit senum hanc aduerse fo
rtune sarcinam. quod cum miseris aliquod crimen affingi
tur: que perferunt meruisse creduntur. Idē in metro. Qua
tas rerum lubrica verset fortuna vices. Premit insontes
debita scelerum noxia pena. Ac pernersi residunt celso mores
solio sanctaq; calcant. Later obscuris condita virtus lu
mine claro. Temere verum: tramite recto carpere callem.
Fandia pelle. spemq; fugato. pelle timores ne volet adsit
Nubila mens est inanesq; frenis. hec vbi regnant.

Idem in lib. ij. omnis subdita rerum mutatio: non sine
quodam quasi fluctu contigit animorum. Rerum exitus
prudentia metitur. Quis est enim tam compositę felicita
tis. vt non aliqua ex parte cum statu sui qualitate tyrrur
Nemo facile cum fortune sue felicitate concordat. Inest
enim aliquid singulis quod inexpertus ignoret exp⁹ bo-

reat. Locus ille quem exilium vocas incolentibꝫ patria ē. Ad eo nihil est miserum nisi eum putes. Contraq; beata sors omnis est eq animitate tolerantis. Quis n. ille est fe-lix. qui cum viderit impatientie manus: statim suos mutari non optet? Paucis minimisq; natura contenta est cuius satietatem si fugastidio vrgere velis. aut inocundum qꝫ infuderis fiet: aut nocium. Plurimis adminicalio opꝰ est ad mendā supellectilis preciose varietates. verumq; illud est per multa vndiq; gere: qui per multa possident. cōtra qꝫ minimā qui abundantiam suam nature necessitate metiuntur. Cetera animalia suis finibus contenta sunt. vos autē deo mēte consimiles a rebus infimis excellentis natare ornamenta captatis: nec intelligitis quantam conditori vestro iniuriam faciatis. Ille genus humanum terrenis omnibus prestare voluit. vos dignitatem vestram infra infima queq; detruditis. Nam si omne cuiusq; bonum eo cuius est constat esse preciosius cum vilissima rerum vestra bona iudicatis: eisdem vosmetipsos vestra extimatōne submittitis. In omni aduersitate fortune infelicissimus infortuniq; genus est fuisse felicem. Qualnis amantibus humane felicitatis respersa est dulcedo. que etsi frōti iocunda videatur tamen quo minus habeat. cui velit re-tineri non potest. O preclara opum mortalium beatitudo quam qui adeptus fuerit: securus esse desiit. Non virtutibus ex dignitate sed ex virtute dignitatibus honor accedit. et collata improbis dignitas non modo efficit dignos sed prodit potius et ostentat indignos. Nos nisi ad plausus auras inanesq; rumores recte facere nescimus. et relicta cōscientie virtutis presentia: de alienis premia ēmoli-mus captamus. Quidam cum adoriens esset conturbatio. quendam qui non ad vere virtutis vsum sed ad superbam gloriam falsum sibi nomen philosophi indouerat: adiecit iam se soiturum an ille esset philosophus si illatas iniurias patienter toleraret. Tunc ille patientiam parumper assumpsit. Acceptaq; contumelia velut insultans. Jam tandem inquit philosophus esse intelligas. At alter nimium mordaciter. Intelleteram inquit si tacuisses. Ego plus hominibus reo aduersum qꝫ prosperum prodesse fortunam. Illa semper speciem felicitatis blanda mentitur: hec semper vera ē. Illa fallit: hec instruit. Postremo felix a vero bono blandimentis tenios ducit. aduersa plerūq; ad vera bona reducens vnco retrahit. In hoc etiam inter minima extimandum putas. q amicorum tibi fidelium mentes hec aspera hec horribilis detegit. hec tibi sodalium vultus certos ambiguosq; fecerit. Illa discedens suos auferit: tuos relinquit. In tercio libro. Idem ait. Omnis mortalium cura ꝫmultiplicium studiorum laborem exercet. diuersoq; eodem calle procedit. sed ad vnum beatitudinis finem nititur pervenire: quo quis adepto nil vltra desiderare queat. Est enim cuncta intra se continens bona. Liquet ergo beatitudinem esse statum omnium bonorum congregatione perfectum. Quem vt diximus mortales omnes diuerso tramite adipisci conantur. Est enim hominum mentibus ven boni naturaliter insita cupiditas: sed ad falsa deuius error abducit. Nulla pestis efficatior ad nocendum qꝫ familiaris amicus. Si eum non habes: splendidum te alie-na claritudo nō efficit. Voluptatum appetentia est plena anticitatis: satietas vero penitentie. Pecuniam ne congere-re conaberis ut eripies habēti. Deputatibus fulgē via dāti supplicabis. Et qui perire ceteros honore cupis: po-scendi humilitate vilescas. Potentiam ne videres: subiectorum insidias obnoxius periculis patebis. Gloriā pe-tes: ꝫ per aspera queq; dissipatus secure esse desisles. Voluptuariam vitam teges. quis non spernat et abiciat vilissime reiicet corporis seruitium: Quis legem det amā-tibus. Maior lex amori sibi. Quod quisq; pre ceteris petit: id summū bonū indicat. O vota vota. id ē gloria. quid aliud facta es ꝫ auriam inflatio magna: Qui falso pdi-cātur: suis ipse est necesse laudibꝫ erubescāt. Si voluptas corporalia beatos facit. beatiores sunt pecudes bonum-bus: quarū omnis ad explendā lasciuiam festinat intentio. O qui perpetua mundū ratione gubernas terraq; celiq; fatos. qui tempus ab euo ire iubes. stabilisq; manēs das cuncta moueri. Pulchrū pulcherrimus ipse mundū mente gerens similiq; imagine formās ē. Et li. iij. Nihil est quod non possit omnipotens. Sed malū facere non potest ergo malum nihil est. Sicut probis probitas ipsa premium est ita improbis nequitia ipsa supplicium. Miserū est voluisse prava. potuisse miserius: sine quo voluntatis mi-sere langueret affectꝰ. Triplici ergo vrgentur infortunio qui scelus volunt: possunt et perpetrant. Si nequitia mise-ros facit: miserior est vinturmor nequā. Infelicissimi sunt mali impunitiq; ꝫ supplicia inuentes: cessante in eorum supplicio nulla spes cotrectionis. nullus respectus habeatur exempli. Nam pena ratione iustitie bona est: impunitas ne-rito iniquitatis mala. Illata iniuria non recipientis. Iuste reneris miseria est. Idem ex quinto libro. Qui rectovel tu celum petis erigisq; frontem in sublime ceruas animum quoq; Eternitas est interminabilis vite tota simul et per-fecta possessio. Magna vobis si dissimulare non vultis in-dicta est necessitas probitatis. cum ante oculos agens in-dicis cuncta cernentis. Hec ille.

De symacho patricio .§.i.

Socero boecij qui cum esset optimus ciuis romanus. a rheodonico rege ariane et heretico iniustissime interemptꝰ est. Hic vt refert Vincen. spe. histo. vbi supra fecit librū epistolarum vnum. vnde pauce sententie extracte sunt ꝫ hic notantur. Omnis offensatio non caret suspitione mendacij. quia quicquid assimulatur: proprium non putatur. Facit affectio teneros vt lit querela proclivior. Mollis animus diligentis: et ad omnem sensum tolerus arguitur. Si negligentius tractes: cito marcescit vt rosa. Si durius tenaces: aliquescit vt lilia. Semper natura gaudet equalibus et familiare sibi est omne qꝫ simile sibi est. Natura rerū est vt qui balbutiunt plus loquantur. Affectant. n. copiā sermonis pudore defectus. Quotum mens honesta est in-becilla frons est. Justa coniectura est que amicorum pondere et extimatōne colligitur. Pro optimis viris qualiq; interemit. non magis aliorum videtur amare: quodq; suum commendare iudicium. Leuatur egritudine animi quotiens in officia amicus tingitur. Omnis est alienā sententiā spernere qꝫ a propria discrepare. Odii parvo cer-pote longa velamina. illa vestis decenter induitur. que nō trahat pulverem: nec in humum demissa calcatur. Sero senes ad capescendos labores segnes fieri. Quia crescunt vicia cum tempore: aptius est negocijs intimādis vitiorū-cia indicium. Supervacui laboris est emendare conspicuos: et si in sole positis facem preferas. Ex meo animo metior amicicium non posse sentire officiosoꝫ satietatem. In re aperta piget esse prolixum. In arduis autem rebus vi-let multum longior diligentia. Revera omnis affectio impatiens est etiā iuste et legitime narrandi. Mediocribus scriptis amicorum benignitas solet fauere: alioqui autē iniu-dicia nescit ignoscere. Patriam defectu alimentorum labo-rantem periculosum est inhabitare: crudele et impium dese-rere. Non deest nobis vsus aduersa tolerandi. Nam cre-bro ictum fortune ferre didicimus. Sicut inuestitu homi-num ceteroq; vite cultu loco ac tempore apta sumuntur: ita ingeniorum varietas in familiaribus scriptis negligen-tiam quandam debet imitari: in forensibus autem acuere arma facundie. Bonis familiarie est studia bona cumula-re quorum gratiam sentiunt non petere. Hec ille.

Equibusdam sanctis

simis et doctissimis episcopis. Et primo de Sancto eucherio lugdunēsi episcopo et sancto hylario qui fuit arelatēn. episcopus dictum est supra in precedenti titulo. Hi duo scilicet Eucherius et hylarius ambo nobilissimi et eloquentissimi viri floruerunt eo tempore quo et sanctus Germanus antissiodorensis episcopus. de quo in ca. sequenti dicetur. Et eucherius quidē vt ait Vincen. spe. hello. lib. xxj. ca. xx. et nobilissimo senatorum genere intra speluncam inclusus reuelante angelo pōtifex factus est. Hylarius autem multos sermones ad popolum splendidissimos composuit cuius nataliś dies est xj. kaļ. maij. Et vt ait gennadius Eucherius simplici ad Valentinianum propinquum suum de contempta mundi et secularis glōie epistolam vnam scolastico et rationali sermone. et aliam ad personam filiorum saloni et veram postea episcoporum obscuram. Sed et quedam opuscula sancti cassiani lato tensu sermone angusto reuelatiōs vt bitramite in vno coegit volumine que ex ecclesiasticis et monasticis studijs sunt necessaria. De hylario dicit gēnadius q̄ fuit in sanctis scripturis doctus. et pauperum amator. et erga prouisionem pauperum non solum pietate mentis sed et corporis sui labore sollicitus. Nam pro refectiendis pauperibus etiam rusticationem contra vires suas vt homo genere clarus et longe aliter educatus exercuit. Sed nec in spiritualibus laborare neglexit. Nam et in docendo gratiam habuit. et absq; personarum acceptione in omnibus casbigatum opus predicatiōis ingessit. Ingenio vero morali etiam quedam parua edidit. que erudito animo et fidelis lingue iudicio sunt. In quibus precipuo et ad multorum vtilitatem necessario opere vitā sancti honoran. vocationis sue composuit. Qui eucher⁹ et hylarius claruerunt imperantibus Valentiniano et marciano. Dicit ergo hylarius q̄ hic honoratus in adolescentia baptismum arbitratus propino concupiuit: et maturo consilio sanus mortem expauit. Itaq; cat hec omnium lasciuiam respuebat. clericos vt patres honorans. et pueriliter dum sensu pauperes iuuans. Hunc iam baptizatū pater eius terrene pietatis suspitiōe sollicitus. timens sibi a christo preripi conatur. cum a studijs inuentutis illecere. venatibus et ludis varijsq; mundi voluptatibus irretire. Fastidiebat adolescens quo grandeuus oblectabatur pater. tali se semp ad bonitatem compellens. Delectat hec vita sed decipit. Itaq; conuersos iugo se domini et seruitutis subdidit intelligens summum esse captiuitatis iugum licentiam inuenturus. Tonsis igitur capillis et veste mutata. sic repente ex alio alter ostendit: vt nō aliter q̄ se obtutum filio pater lamentaretur. Occurrit renititur. comminatur. nec tamen vllo bonū puericia freta ēcutitur. Tyroni suo dominus consolatoꝛ affuit: eiq; vnū ex germanis suis in collegium fulcit auit. qui eius exemplo conuersus senio iuniorem secutus est. Cunq; simul multis virtutibus emicarent et omnem simul patriam adornarent. cepit alter alterum laudi obijcere: et gloue exponere. Sed dum vnusquisq; sub vmbra alterius obscurari volebat: tanq̄ repercussa claritas super vtrumq; radiabat. Gloriam itaq; suam parentes in hac vita per mercedem se recepisse putabant. et humanam conuersatiōnem ? gratiam fastidientes: beremi amore flagrabant. Omnibq; igitur erogatis de terra sua exeunt. et ne quid inuenili animo temere ab eis inceptum putaretur: senem perfecte grauitatis sanctum capessiunt. et atis sue custodes assumūt. Oritur fama virtutis. At vbi cunq; iter ab alia vellent nollent fama patiebatur.

Denicq; germano suo in xpo viro venerabili defuncto sanctus honorat⁹ ad heremos vbi arelatensi propinquū peruenit. vacantemq; insulam ob minietatem squalorem et inaccessas venenatoq; animaliū petijt: quod secreti opportunitatem. Ingrediente eo fugit horror solitudinis. cedit turba serpentum. Ibiq; multo ad eum influentibus: factus est pater multorum monachoꝝ. multisq; admirandis vir turbis fulgens: de aduentu et pegrinis recipiendis magnopere sollicitus erat. ? pauperibus largiter erogan. nihil sibi suisq; preter victum presentium dierum ac vestitū reseruabat. vnde cum vnum quadam vice iam ex multis aureum nūmum arca pressura ac munifica retineret. hunc etiā ipsum in mutuarum rerum defectu constantissime pauperum dedit. et mihi ac alijs affluentibus ait. Certum est iam appropinquare qui deferat. Vix trium aut quatuor horarū spacium transierat. et ecce qui verbis suis fidē facere ecclesiam debuerat. secumq; ad heremum pduxit. Et quidem quidem lacte postea vero cibo sapiente enutriuit. Tamen in hac ecclesia dum regimen accepisset sub illo floruit xpi ecclesia sicut monasterium ante floruerat. Somno tandem vltimo excipitur multorum interea variis vigiliarum sonitus concutitur. quorum facies erat q̄ illi sancto occurrerent officia sanctorum. Et vere ille in eodem medie noctis puncto ecclesiam in occursu sancti corporis conuentus impleuit: vt non nisi angelicis nunciis suscitatus putaret. Sicq; cum honore traditur sepulture.

Capitulum. xvij.

N galliis quoq; mirabilis ostensus est cunctis in sapientia. in austeritate vite. in miraculis beatus germanus episcopus antissiodorensis. Hic vt ait vin. spe. hello. lib. xxj. ca. xij. et gestis eius. parentibus splendidissimis procreatus. et ab infantia studijs liberalibus institutus. post auditoria quoq; gallicana rome iuris scientiam acquisiuit. Deinde tribunalia prefecture prefectione aduocatiōis optauit. in q̄ actu multiplici laude splendens. sublimen genere mox et diuitijs vxoꝛes sortitus est: protinus res publica ad honorum presumpsit insignia. Cuiq; territorii antissiodorēse gubernaret. mos erat minusculorum potius industrijs indulgere. q̄ xpiane religioni operam dare. Erat autē arbor pinus in vrbe media. ad cuius ramusculos ferarum ab eo deprehensarum capita. pro admiratiōne venationis nimie dependebant. Quem sanct⁹ amator ejus ciuitatis his frequenter ꝓpellebat eloquijs. Desine queso vir bonorū splendidissime huiusmodi oculariā que xpianis offensa. paganis vero imitanda sunt exercere. Ille aūt admonenti se nullo modo voluit obedire. Cum autē quadam vice in sui iuris predia secessisset. sanct⁹ amator illā arborem cum radicibus eradit: igniq; concremandā illico deputauit. Ossa vero depēdentia longius a ciuitate proici ꝓcepit. Qđ cum audiret germanus ira animum accensus itaut sancte religionis obtutus cuius iam munere fuerat insignit⁹. mortem beatissimo viro minitaret. Et nec ꝓpinquorum conuentus ei furenti resisteret. turbas suorum sibi coadunans ciuitati improuisus aduenit. hec omnia dum a quibusdam cognita sancto amatori panderētur: ait. Ego me indignū iudico testem fieri fuso sanguine salutoꝛis. Diuina igitur reuelatione finem suum et germani sibi successuri prenūdens eidem profect⁹ est. vbi ultimo reipublice rectori et gubernatoꝛi gallie presidebat. quem sic allocut⁹ est. Finem meū domino mihi innotescente cognoui. Et quia non est alter qui regimen sancte ecclesie suscipiat nisi illustrissim⁹ germanus sicut mihi reuelauit deus: posco celsitudinem tuam vt mihi eundem tonsurare tribuas licentiaꝫ. Cui p̄fectus. Licet inquit reipublice necessarius sit. tamen q̄ deus vt tua beatitudo testatur sibi eum elegit: contra eius mādatum venire non possum. Tunc sanctus Amator voti

compos ad vrbem suam cum lencia redijt. Subeunte autem illo ecclesiam cum et populus ingredi vellet: sic eum allocutus est. Exonerate filij manus iaculis quia hec est domus oationis non martis stadio prehantis. Quod eraz fecerant. Tunc videns Germanum episcopus nihil bonum truculenti portantem precepit ostiarijs vt fores ecclesie clausis artarent. Ipse vero glomerata secum turba clericorum iminens manus Germanum apprehendit. et invocato nomine domini cesariem eius capud verrabés relecto seculanbus ornaméntis habitum religionis cū honore promotionis induit: talibus eum verbis exhortans. Satagere te oportet frater. q̄ incontaminatum tibi custodias commissum honorem: quia tibi deus omnipotens pastorale commisit officium. Populo quoq; adhortato vt voluntati dei de electione Hermani consentiret omnis turba consentiens. ad confirmationem persuasionis eius respondit Amen. Ipse autem sanctus amator cepit actus corporis sui dissolutione fatigan. Sed nec inter dolores a predicatione cessabat et docebat. Prohibite lamenta. Ibi profecto luctuose voces emittende sunt: vbi meliori deterior fuerit successus. Huius autem non solum vita prodent vobis: sed et mors. Tunc precepit ad ecclesiam se prouehi. vt ibi spiritum redderet datori: vbi die et nocte solebat eidem profiteri. Et ascendens pontificales thronum fere hora diei tercia emisit spiritum. Continuo chorus sanctorum successit: et spiritum eius cum hymnis et laudibus in specie columbe multos cernentibus ad celā prouexit. Et cum corpus ad sepulturam duceretur. quidam paralyticum iam .xxx. annis tali morbo detentū. cum aquis quibus corpus eius mortuus perfusum fuerat se perfundi mereretur. Germanus tūc presbyter iubens hoc fieri: hoc peracto statim sanatus est. Ipse idem sanct⁹ amator cum esset iuuenis etatis literis optime eruditus: coactus est a parentibus quandam virginem desponsare. Sed cuz tempus copulationis vrgeret: se mutuo adhortantes votum virginitatis fecerunt. Et ecce angelus domini affuit qui eis duas coronas attulit. eis propositum laudans et ad perseuerandum adhortans. Postea puella se virginū cetui tradidit. Amator vo in dilectan tātis promissi virtutum emicuit: vt post decessum sancti eladij mereret in pōtificatu sublimari. Factus autem episcopus multis claret miraculis. multos doctrina predicationis ad fidem conuertit. Videns autem ecclesiam esse paruam. et tantam non posse capere multitudinem christianorum quanta concurrebat: petijt a quodā ciue antissiodorense sanctus amator nomine rupitio. vt sibi quoddam domicilium pro ampliāda basilica cōcederet. Quod facere renuit. sed infirmatus grauiter postea concessit: vbi basilica constructa est in qua sanctum germanum tumularunt.

§.i.

Postq̄z autem germanus

suscepit sacerdotium mutatus et coactus repente mutatur et omnib. Deseritur mundi militia celestis assumit: vnde in soorem mutatur. Substantia in paupes erogat. Ex die autem qua sacerdotij sumpsit ero dum vsq; ad vite terminum. nunq̄ panem frumenti non vinum. non oleum. non legumen. non salem ad vsum condiendi saporis accepit. Sane die resurrectionis vel dominice natiuitatis potiones singule sumebantur. in quibus vini sapor aquis mixtus dilebat. In refectionibus primuz cinerem prelibabat. deinde panem ordeaceum sumpsit: quem tamen ipse excallit et molut. Indumentum semper camilla et tunica nec hyeme adiecto. nec estate lenamē est admissum. quod vestimentuz tamdiu vsui fuit. nisi forte donatum est: donec attritione nimia soluerentur: cilicio semper intentus inberente. Spacij vero lectuli sui trabecule volatiles antrichāt: infectos cineres vsq; ad marginem constituentes. Quitamen quotidiana impressione densati inconfecti solum duricem preferebant. Stratum omne subiecto cilicio: vsq; posito vno tñ gulagulo fuit. Caput autem ab humeris per cernicis confinium nulla sublenauit adiectio. Ita prono prostrata ad terram membra damnauit. Noctibus nunq̄ vestitum raro cingulum raro calciamenta detrahit. Redimitus loro semper et capsula sanctoū reliquias continente: ingis gemitus et oratio perseuerans. Tunc absolute diffinio inter tot cruces longum eruisse martyrus Omnibus sine acceptione persone hospitium prebuit: pedes omnibus manibus suis lauit. Cuius vita eius et fama multis fulgeret miraculis. et britannique directa legatio gallicanis episcopis nunciauit pelagianam heresim in locis suis late populos occupasse: et fidei catholice iacturam debere. Ob quaz causam synodus vniuersa collecta est. omniq̄z iudicio duo preclara regionis luminaria germanus antissiodorensis episcopus: et lupus trecassin⁹ episcopus precibus ambiuntur: negotium ab eis deuotissime suscipitur. Quibus pariliate vibis territorium promeantibus. cives obuiam procedunt. tantorum benedictiones virorum exp̄etunt: eisq; debitam veneratione impendūt. In vico cui nomen nemetodou hospitati sunt.

Cuius beatus Germanus multum diucm confluentez verbi salutaris exhortatione refoueret. puellam quandaz nomine genouefam inter alios allantes omnino cōspexit. et nescio quid in ea celeste vel angelicum inspicat⁹: tali eā preconio extulit: eius genitores sic affatus. Beatos inquit vos dicam illa effecit. qua tante proles parentes vos esse cōtigit: cuius natiuitatis ipsis quoq; angelis leticiam peperit Erit enim preciosa apud deum merito et spiritualis perfectione proposita. Plura quoq; in laude virginis prosecutus. Tandem ipsam suam benignitate complectitur. q̄ interleuia blandimenta percunctatur: si sanctimonialis vite celebrem velit subire. et christi sponsalitio titulari. Illa tanti sponsi nomine delectata. titulum virginitatis amplectitur: seq; huius professionis tam dudum astringi deliderio profitetur. Interea gressum conuertit eidem sanctus ad ecclesiam maximo populoū agmine prosequente. Ibi q̄ inter sanctos psalmos ac prolixam orationem. manum dexteram super caput virginis indefesse tenuit. Deinde cras tino cum illa ad eum rediret. et ipse eam de pridiana professione allocutus fuisset: ipse vultum in terraz defixit nec minimum eredm vocem sustinet. aliquam sententia expressione crucis insculptam inspexit. ac protinus a terra collegit quez loco manens genouefe tradidit ac semp collo suspensum ob sui memoriam ferre precipit. Cereū inquit alia mundialis pulcritudinis ornamenta nunq̄ tuis vel collo vel digitis inseri patiaris. Ita sanus virgo vale fecit. et vt sui memor esset admonuit. commendatiq̄ eam parentibus iter cepium cum beato lupo secutus est.

§.ii.

Quadaz die dyabolus in-

sidiator casualibus laqueis preparatis. Germani pedem lapsus occasione contrauit. ignotans illius mente: sicut beati ob afflictione mentis propaganda. Et dum alīquo vno in loco infirmitatis necessitate constringit. in vicinia qua manebat casuale exarsit incendium. quod consumpsit hominibus. que illic plaustri arūdine regebantur. ad aliud habitaculum quo beatus vir iacebat flabris flammarum ferebatur. sed hospitium sancti viri expauescens. flamaq̄ tra citaq̄ desuiens: multas secū virtutes infert⁹. Et cū debitam sue mi patereturremediq̄ adhiberi. quadam nocte candentem nucis vestibus videt adesse personaz. que manu extensa videretur incendium extinguere: cumq; firmis vestigijs imperabat consistere. Post quam horam ita fu-

gatio voluntibus recepit sanitatem. vt die reddito intrepidus subiret itineris laborem. Interea sarones pictiq; bellum aduersus brittones iniecto viribus suscepерunt. et illi trepidi sanctorum antistitum auxilium petierunt. Qui promptum maturantes ad accessum tantū contulerūt fiduciam vt maximus crederetur exercit⁹ aduenisse. Itaq; apostolicis duobus xp̄c militabat in castris intrantem vt quo tidiana predicarentibus insinuet: certatim ad gratiam cōnolarent baptismi. Ita baptismate madidus procedit exercitus. et contempto armorum presidio dei auxilium exspectatur. Hec instituto vel forma castrorum hostibus nūciatur. qui victoriam quasi de inermi exercitu presumentes assumpta alacritate festinant. Germanus vox exercitus et signifer omnes admonet. et voci sue vno clamore respondeat. appropinquantibus hostibus alleluia tercio repentum sacerdotes exclamant. Secutus vnus clamor omnium. et repercusso aere montium inclusa multiplicāt. Hostile agmen terrore prosternitur. et ruine super se non solum rupes circumdatas. Verumetiam ipsas celi machinā contremiscunt. Vix sufficere pedum pernicitas creditur. passim fugiunt. arma proiciunt. gaudentes vel nuda corpora enasse discrimini. Plures etiam timore precipites mortui sunt. Sicq; hostibus sine sanguine superatis. collectis spoliis xp̄iani triumphant. et sancti antistites ad p̄pria redire festinant: hereticis illis confutatis. Nō mltopost nunciatur prefatos hereticos pelagianos in brittanijs iterum pullulasse. rursumq; ad sanctum germanum preces omnium deferuntur: vt causam dei quam pr⁹ obtinuerat tueretur. Adiuncto itaq; sibi sancto seuero trevirensi episcopo libenter annuit dum laboribus delectat et xp̄o se gratanter impendit. Jamq; eo aliquantulum p̄gresso. vnus de discipulis eius qui eum de yberma secut⁹ fuerat. ad hanc ipsam delectus expeditionem. qui cuius ipse esse nequiverat: post eum profectus est. Cuncq; ad terminum venisset. ibi decumbens paulo post defunctus est. Cum autem sanctus germanus cum sociis suis hereticos sicut et ante a confodisset. et ad p̄pria remearet. contigit eū ad eundem venire locum. Cognoscensq; p spiritum ibi discessisse discipulū. accedens ad locum quo fuerat tumulatus: suscitat reuelli sepulcrum vocansq; eius ex nomine ꝺo ageret. et si secū adhuc militare cuperet requisiuit. Mox vitali resumpto spiritu defunctus residet cunctaq; sibi cōstare suauia ac se nolle huc vltrinō reuocari refert. Cui sācto annuente vt quiesceret: caput reposito iterum ob dormiuit in christo.

Germanus itaq; .§.iii.

cum brittanie predicaret die quadā regis brittanie palatium cuius suis discipulis introuit. et directo ad regem nuncio pro vehemenn frigore et supueniente nocte hospitiū postulant. Sed cum rex immitis concedere noluisset germanus cū discipulis suis sub dio consistens: nimē p grandinem patienter sustinebat. Jamq; veniente subulcus regis regressus a pascuis acceptam in palatio prebēdam suam ad proprii tugurii referebat. Jo vbi sanctum Germanū conspexit frigore cum discipulis rabescentem. p sone dignitate p motus sono ait quisquis es domine vt tibi z socijs parcas. et veniens ad hospitium meum: officiū mee paupertatis benigne suscipias. Cuncq; germanus ad eius humiliter declinasset. porcarius ille vxorem suam monuit vt vnicum vitulum quē habebant occideret. et hospitibus cenaturis apponeret. Post cenam igitur germanus mulierem euocat. iubetq; vt ossa vituli diligenter collecta sup pellem eius ante matrem in presepio componat. Quo facto vitulus sine mora surrexit: matriq; coasatus comedere refrenum cepit. Tunc germanus hoc audiens. rogat hospites suos vt saluo iure hospitij hoc interim beneficium acceptarent. Facta autem mane Germanus ad palatium progreditur. et regem egressurum de palatio prestolatur. Exeuntem festinus occurrit. et cur ei sero hospitium negasset potenter inquit. Rex stupore defixus et sancti auctoritate attonitus: respondere non potuit. Tunc germanus ait. Egredere et regnū meum dimitte. Illo deliberante germanus cunctantem impellens. Egredieris inquit. et sicut dominus disponit: nec quaq; regia potestate vtere cepe abuteris. Rex autem auctoritatem celestem in pectule reformidans. cum coniuge et liberis indifferenter exuit: et vltrius ingredi non presumpsit. Tunc germanus subulcum venire fecit. et vniuerso stupente palatio regem constituit. Et exinde regum ex subulci genere procedentes dominantur genti britonum. deo res humanas mirabiliter ordinante per beatum germanum.

Cum vero debuit .§.iiii.

tanta remearet per augustidunum transiens ad tumulū sancti Lupiani pontificis peruenit. Quem cum quomodo se haberet inquireret. ille stans e tumulo audientibus cunctis dixit. Dulci quiete perfruor: aduentum redemptoris expecto. Cui beatus germanus respondit. Quidem p longus tempus. et pro nobis attentius intercedere vt obtinere sacre resurrectionis gaudia mereamur. Hic autē Lupianus ex nobili genere in alexandria natus. a sancto ye none vrbis eiusdem episcopo diuinis literis eruditus vtrum ab infantia colui. et omnia pro christo referens i ortensi vrbe ecclesiam in honorem sancti Laurencij sicut ab eo in visu docetus fuerat construxit. Cui cognominatus imperator qui successit Juliano apostate. deum timens elegit eum conclamante populo in ortensi vrbe episcopum. Sed cum eam aliquādiu in omni sanctitate rexisset. valedicens omnibus omnia vereliquit et cum paucis clericis peregrinationem assumpsit. Intransq; mare ad insulam natiganti. et inde fremente p̄secutione hereticorum z paganorum augustidunū petenti: a sancto simplicio epo gratāter excepeus. Qui cum eo p triennium manens. postea migrante simplicio ad dominū. omnis clerus z pl⁹ ciuium ipsum epm sibi elegerunt. Cui vomin⁹ tantam gratiā contulerat dignatus est. vt assidue p eum dominus miracula ostenderet. cecis visum. surdis auditū. debilibus sospitatem conferendo. Consummatisq; annis. xx. in dicto epi scopatu migrauit ad dominū. ibm xp̄m in gloria resurrecturus cum ceteris sanctis.

Idem sanctus ger- .§.v.

manus cum redisset in galliam. quadam die imminēte iam vespera comitatui suo modus pedi. cuculla vacuus viator accessit. cuius etiā nuditati condolens. Qui vbi se inberens contubernio iungitur mansioni. et inter occupatos custodes qui ꝺo non animalibus vigilabant iumentum quo senior vehebatur predo nocturn⁹ arripuit. Die reddito amissio euectionis agnoscitur. et vt sacerdotis animal non vesset vnus ex clericis impeditus ex equo mutatur. Et dum iter agitur. circumtecti comites beatum virū intuentur. contra morem conceptam leticiam vultus obumbratione velantem. Tunc vnus auctoritate concepta cum sam leticie pcuncturus. At ille. Paululum inquit immoremur. quia infelicis illius labor et irridendus est z volendus. quem mox videbitis estuantem. Cuncq; subsistissent respiciunt post se capetum animal pedetim reducentem. Cuncq; expectassent accelerantem. ille stans vehiculo lacti pronolutus. crimen quod commiserat confitetur. z ita totius noctis spacio iter itum fuisse se retulit. vt lōgius p dere non posset. nec euadendi viam alias inuenisset. nisi vt ablatum animal restitueret. Ad hec sanctus. Si beluina inquit vis nudo tibi regimen vedisset? furandi necessitas non fuisset. Accipe quod vesti. Redde quod nostrum est. Et ita confessor criminis non solum veniam pro pena cō-

milli: verumetiam premium pro benedictione suscepit.

Altera vice cum iter carperet occurrunt pauperes elemosynam petentes. Consulit dyaconem quantum esset in sumptibus. Qui tres trientes aureos esse respondit. Quos ille totos statim dari precepit. Ad hec dyaconus. Unde hodie victum sumus? Ille. Pauperes suos pascit deus: tu quod habes presta pauperibus. Dyaconus quasi puridus duos erogat unum referat. Post paululum equites quidam post eum venientes. obtulerunt ei nummos centenarium aureorum solidorum. Deinde conversus ad dyaconem ait. Accipe que traduntur. et intellige te frudem fecisse pauperibus. Nam si totum quod dixi indigentibus contulisses: remuneratori nostro hodie. ccc. reddidisses. Ob tremuit dyaconus secretum reatus sui innotuisse pontifici. Hospitatus autem in quodam loco cum post cenā mensa iterum pararetur admiratus interrogauit: cui denuo pararetur. Cui cum dicerent q̄ bonis illis mulieribus que de nocte incedunt. Illa nocte sanctus Germanus statuit vigilare. Et ecce videt multitudinem demonū ad mēsam in forma hominum venientem. Quibus precepit ne abirent. et cunctos de familia domus excitans: quesiuit si illas personas cognoscerent. Qui responderunt omnes vicinos et vicinas suas esse. Tunc sanctus ad domos singulorum de vicinia illa misit. Demonibus mandans interim ne discederent. Euntes autem missi a sancto viro ad domos vicinorum. reperierunt eos in lectis suis dormientes Adiurati ergo demones a sancto. dixerunt omnibus audientibus se demones esse: qui sic hominibus illudebant.

Cum autem homo dei alpes ytalie conscenderet quibusdam mercatoribus associatus. vidit inter alios quendam claudū et senem. qui torrentem transire nō poterat de mōtibus decurrentem. Huius fascem vir sanctus arripiens proprijs humeris aspostauit: ipsum quoq; senem iterato transita subiecta cervice transposuit. Fecit mira virtus gratis que sancto viro tantam vim contulit vt quem tanta ieiuniorum inedia fatigauerat. quē continui itineris fatigano distrahebat. qui demq; semetipsum ferre vix poterat. cum etiam esset p̄sona tam nobilis: rusticum etate v debilitate grauissimum fascē prius transposito sanctis humeris vectauerat.

Cum autem ravē .§.vi.

nam pervenisset. vbi tunc petrus pontifex ecclesiam christi apostolica instauratione gubernabat. diu cū desiderio expectat⁹ expetitur. Occurrunt proceres ambiūt principes ecclesie eum cum exultatōe amplectitur. Sed regina venerabilis placidia. que cum filio suo Valentiniano huius nominis tercio imperabat in occidente. Nam in oriēte theodosius iunior tenebat imperium. ad sacerdotis diversorium vas argenteum ampullissimum cibis delicatioribus refertum: sine villa carnis admistōne transmisit. Quod susceptum ita distrahit. vt cibos ministris suis tradens: ipse vero argentum pro pauperibus vendicaret. remittens loco mundi patenam ligneam panem ordeaceum continentem. At illa cum ingenti gratulatione vtrumq; cōperta est. et q̄ argentum suum transmisisset ad pauperes. illam escam beati viri cum ministerio abiecti vasculi suscepisset. Nam et lignum auro postea ambeit: et panem multis remedijs et virtutibus reservauit. Cum autem ravenne moram faceret. ibi et mortuum suscitauit. et multis miraculis eius vita refulsit. In illa siquidē ravenna ci cū regina placidia ad conuium inuitasset et ille annuisset. femo vigilijs ieiunijs laboribusq; confectus ab hospitū suo usq; ad palatium asino deferente portatus est. Cum ergo inter epulas ministri secreto regine dixissent asinū sancti Germani repente defunctum et illa tacere iussisset. mire mansuetudinis equum vice asini sancto presentari precepit. Quem ille intuens. Deus inquit mihi asinus presentetur. quia quisme huc attulit reportabit. Pergensq; ad cadaver dilectum. Surge inquit maiore reuertamur hospitio. Itaq; iubilleno suo ipsum excussit et quasi nil mali passus esset alacrioi virtute portauit. Sed antequā de urbe ravenna exiret. quadam die matutinali solemnitate perfecta. dum cum episcopis de religione conferret: tristissimam protulit mentionē dicens. Cōmendo vobis fratres charissimi tristitū meā. Videbar mihi per noctirnum sopotem a domino viaticum peregrinationis accipere. Factum est autem post aliquot dies. vt ingrauescente incōmodo migraret ad dominū. Capsulam cum reliquijs quam portabat ad collum regina suscepit. Cucullam cuius edicto Petrus episcopus vsurpauit. Ceterorum antistitum vestis singulum accepit. alius pallium. duo tunicē diuiserunt: vt aliquid monimenti ex successione sanctitatis haberent. Corpus autem suum in gallia ad urbem suam relatum est: sicut adhuc viuens penetrat a regina Placidia. Cum autem ad urbem vrcellensem portuosa venirent sanctos Eusebius eiusdem urbis episcopus. comperto sancti Germani decessu. ecclesiam quam ei sanctus Germanus promiserat cum rediret dedicare: cum dedicaturus Eusebius solēniter ingressus cereos accendi iussit. sed ministri accendere non valebant licet id sepius attemptarent. Quod videns sanctus Eusebius intellexit dedicationē aut in aliud tempus debere differriquat alteri episcopo reservari. Interea sacri funeris pompa venire narratur. et obuiantibus ei cunctis. per manus sancti Eusebij in predictam ecclesiam inducitur. et statim omnes cerei diuinitus inflamantur. Tunc sanctus Eusebius promissionis sancti Germani meminit. et quod viuens se facturum promiserat: mortuum fecisse cognouit. vnde festū diem populo indicens ad altare accessit. et quanto altius potuit. Gloria in excelsis decantans: postea sacras exeq̄as celebrauit. Itaq; corpus sancti Germani cum multa deuotione et frequentia populorum a propriis ciuibus excipitur. et honorifice sepelitur. Obijt autem anno domini. cccl. episcopatus autem sui anno. xxx. Siquidem tres mortuos suscitauit.

.§.vii.

Quia de sancto lupo facta

est mentio vtpote socio sancti Germani ad confutandas hereses pelagianorū in brittania. Sciendum sm Vincē. spe. histo. li. xxj. q̄ hic sanctus lenchonum familie primus fuit cui gloriole memorie puniciola sancti hylarij arelatēsis epi sororꝰ germana comitis fuit. Septimo autē anno cōiugij se ad conuersionem beatū mutuo contulerunt. Tunc relictis omnibus sanctum honoratum abbatem lirinensem expetijt. Cuius institutōi cervice subdita. omnium vigiliarum abstinentiarumq; cognatibus institutus est. Post annum vero regredientes vt sibi que remāserant pauperibus eroganda distraheret. ad vrbis maiorem clerico pontificium raptus est. Ubi p̄sim viam salutis docens. clerūq; strenue gubernans post biennium cū sancto germano in brittania contra hereticos extirpandos pergit. In quo itinere signorū mirabilibus cunctius admirationi fuere. Nec longe p̄cum p gallias vbiq; diffusos premeret hunorꝰ ereticos. tres illi vibē campis patentibꝰ expositam. nec armis munitā nec muris sanctus vir recurrēs ad nota p̄sidia. sola ad deū intercessione v p̄ce depositā: supno auxilio defendit vt dictū est supra. Multis quoq; alijs miraculis claruit. Nam et mulierem paliticam sanauit. Puellam impulsu demonis mutā signo crucis impositō liberauit: et alios plures egros sanauit. Annis fere xxv. expers lectuli iacendi labore suppositus tabule sustinuit. Cui indumentū nō nisi cilicij p̄mendo fuit. Unius tunice semp vsu p̄tentus. in orationibus pervigil ac altemis

noctibus perdurabat. Vidualis ieiunijs fatigato corpu sculo in venturis incentiua ꝓsternens. fletibꝫ oia indefesse rigabat. Ceterū que fuerūt eius facta et scolio eiusdem vi sapulogꝫ virtutis exempla vocterūt. Nam in sancto policronio medunensi epo curationum gratia placebat. Sēctam seuerū trenens ordinatū germanie genibꝫ ꝓdicantem. apostolorꝫ nō ambigimus locierate pmiarum. Sanctus aut lupus quinquagintaduobꝰ annis sacerdotio functus spūm emisit ad celum. De sancto petro raiennate epo quo etiam supra facta est mentio. vt dicit vincen. vbi supra sermones extant elegantes qui a pentio vino allegantur.

Capitulum.xviij.

Mperante marcia-

no adhuc vinēte sancto germano dē ꝯfeꝰ natus est in gallia sanctꝰ Remigius. qui postea fuit remensis archiepus. Cum ergo vt refert ex eius gestis Vinc. spe. hello. li. xxj. ꝓcessio wandalorum gallias seu franciam deuastasset. quidam reclusus vir sanctus cōsepissime orasset ꝓ pace ecclesie. quadam nocte dum vigilans tandem fatigatus leuiter obdormiuit. ꝫ subito nutu dei visum est eius angelus interesse. Qui cum ex pietate de successu gallicane ecclesie loqueretur. venit vox ad eos dicens. Vulnet illa nomine ciuina pariet filium nomine remigium. qui gentem suam liberabit ab incursibus malorum. Stratus ille angelus cucurrit ad vomꝫ ciuine ꝫ quod audierat nūciauit. Cui nō credens quod iam anꝰ ex marito sene concipere posset. Rūdit. Scias q̄ cū ab lactaueris puerum pernigres oculos meos de lacte tuo et recipiam visum. Nam vt illi accresceret mentum sicut et thoracinum oculorum amiserat. Sicqꝫ totum factū est vt predixit. Natus ergo puer ꝫ litteris traditus. ꝯcepto poterit reclusorium intrauit. Et cum.xxj. esset annorum ab omni ꝓsule remensi archiepūs electus est. immo ponꝰ rapitus. Unde et cum renuī conaretur. descendit subito radius nouī luminis super verticem eius: ac si sol ipse de celo veniens sup eum crepuisset. Qui cum ante ꝫ post offi virtute polleret. tante mansuetudinis fuit q̄ ad mensaꝫ eius passeres veniebant: ꝫ in manibꝰ eius reliquias cibo q̄ accipiebant. Quadam vice cum ꝓcibus circuiret. hospitatus est in domo cuiusdam cognate sue. ꝫ dum admirē loquerent. famulus domꝰ ꝓsilit dñe sue q̄ capo totuꝫ iam vinum vendiderat excepto modico quod ꝓ potando vase diuiserat. Videns ꝑ beatꝰ remigius illam erubescentem. cognita cā ꝓfoeauit eam. ꝫ statim in vindemium quasi ꝓpacaturus exiuit. ꝫ veniens ante ostiuꝫ cellarij intrauit: ꝫ si quid vini haberet q̄siuit. Ecce inquit famulus modicū quod remansit. Et ille. Claude inquit ostium donec reuertar ad te. Et ꝑgens retro volum fecit cruceꝫ super illud. Et cū fletus genibꝰ oraret vinum ꝓ buridonem egredi fata q̄ ꝓ medii cellarii fundebat. Qđ videns famulus exclamauit: et currens ad dñam q̄ viderat nunciauit. Hic doctor egregius scripsit diffuse sup euangelium matbei. Et sup epłas pauli sed breuiter. Dicitur est aūt supra. quō clodoueus primū regem francoꝝ et gentili factū ꝓ vinum baptizauit. et crismate altaro ꝓ columbaꝫ ipsum munit. Volens aūt dictus rex clodoueꝰ ecclesiam remensem dotare. dixit vt quantū circuiret diem ipse dotaret. Qđ ꝫ factū est. Sed cū quidā molendinū suū haberet infra ꝑfines beati remigij. molendinarius cū beatꝰ remigius circuiret. ipsum cum indignatione repulit. Cui remigius. Amice nō sit tibi durū q̄ hoc molendinū inimul habeamꝰ. At ille vt eius reiecit: statim rota molendini in cōtrariū verti cepit. Clamauitq̄ pˢ sanctum remigium dicens. Serue dei veni: habeamus simꝫ molendinum. Cui ille. Nec mihi nec tibi. statimq̄ se terra aperuit ꝫ molendinū deglutiuit. Prudens autē sanctus precognoscens famem futuraꝫ in illis ptibus. cum in villa quadam bladi cumulos aggregasset ad prouidendum ne cessantibus panperū tempore egestatis inebriantis fratris senis prudentiā tendentes ignem fi. ꝓposuerunt. quod ille audiens huc venit. et ꝑ frigoris asperitatis tempora se calefacere cepit: et tranquillo corde duxit. Semꝫ locus bonus est. veruntamen qui hoc fecerūt. posteriorum viri in generalibꝰ rupti: femine guttremose erūt. Qđ sic euenit in villa illa vsq̄ ad karolum magnum. qui eos ꝓtim occidit partim ꝓ alia loca dispersit: quia occiderāt quidam eius locum tenentem.

De remigio et gene- .§.i.

baldo episcopo et primo matris neptis beati remigij. Pˢ longum tempus cum sanctus genebaldus vir prouidꝰ ne prem beati remigij in vxorem haberet. et se religionis causa matrimonio abdicasset: predictum genebaldum beatus remigius laudauerit episcopū ordinauit. Fit genebaldꝰ cum vxorem suam causa instruendi ad se sepius venire ꝓ mitteret. frequenti colloquio eius animum in ꝓpriscenuam inflamat nec etiam vsq̄ in peccatum secum prolaberat Que concipiens ꝫ filium pariens hoc episcopo intimauit Et ille confusus ad eam remandauit dicens. quonā puer de latrocinio acquisitus est: volo vt latro vocetur. Ne autem suspitio aliqua oriretur. vxores sicut prius ad se venire permisit. Verumtamen post primi peccati fletum secum ruit iterum in peccatū. Que cum filium peperisset. et hoc episcopo retulisset: respondit illum vulpeculum nominari. Tandem ad se reuertens beatum remigiū adijt et ad pedes suos prosidens: stolam de collo suo ꝓponere voluit. Quod cum sanctus remigius prohibuisset ꝫ ab eo qđ acciderat audiuisset blande eum consolans ipsum in quadam cellula ꝑ.vij. annos reclusit. et interim eius ecclesiam gubernauit. Septimo igitur anno cum in cena domini in coatione ꝑsisteret. angelus domini ei affuit. ꝫ peccatum suum sibi dimissum asseruit. ac vt foras exiret imperauit. Cuiꝫ respondisset. Non possum q̄n dñs meus remigius hoc ostium clausit: et sigillo suo munuit. Fit angelus. Ecce vt scias tibi celum apertum esse: hoc tibi ostium saluo sigillo aperietur. Statimq̄ vt dixit apertum est. Tunc Genebaldus iactans se in medio ostij in modū crucis ait. Etiā si dominus meus hesus christꝰ ad me veniret hac: hinc non egrediar nisi dominus meus Remigius huc veniat qui me reclusit. Tunc sanctus remigius ad admonitionem angeli laudunum venit: et ipsum in locum suum restituit. Qui postea vsq̄ ad obitum in sanctis operibꝰ per seueranit. et latro filius eius in episcopatu ei successit qui etiam sanctus fuit. Tandem beatus remigius multis claruꝫ virtutibus in pace quieuit circa annum domini ꝯgentesimum. Cum autem corpus eius ad ecclesiam sanctorum timothei et apollinaris in feretro deferretur. secꝰ ecclesiam sancti christofori cepit adeo ponderare: vt moueri nō posset. Tandē reganerūt dū vt sic ecclia illa pars sancti christofori vbi nulle reliquie erant sepelire vellet offenderet. Stratimq̄ leuissime corpus cum feretro lauerunt et ibi eum honorifice sepelierunt. Cum autē multa miracula postea ibi fierent. ecclesiam ampliauerunt ꝫ in cripea facta retro altare eum ibi reponere vellent: mouere nullatenus potuerunt. Sed cum in coationibus procurarent et medio noctis fessi omnes obdormissent. in crastinū scilicet kl. octobris inuenerunt sepulchrum cū corpe sancti remigij ab angelis in illam cripeaꝫ retro altare ꝓpositum. Festum igitur quod sit de eo kl. octobris est de trāslatione corporis eius: sed obitus eius celebratur in octaua epiphanie.

Priori quoqꝫ tēpore .§.ii.

sciti theodosij iunioris claruit sanctꝰ patricꝰ. genere brito

qui a Celestino papa primo fuit destinatus ad scotos de nouo ad fidem conuertendos. atq; archiepiscopus scotorum ordinat⁹ ibi per .lx. ānos sancte ac insignis et doctrina et cellens totam insulam ybernie ad christum conuertit. preter autem illas virtutes quas fecit .lx. mortuos resuscitauit. Captiuos vero multos propria sumptibus redemit Ecclesias .ccclxv. fundauit. Eodem episcopos ordinauit. presbyterorum tria milia consecrauit. xij. milia hominum baptizauit. Quadragīta diebus et quadragīta noctibus in vertice montis vt belgas iciunauit. Centumuigintā ānis vixit. Pro hibernensibus tres petitiones deo fecit. Primam vt nullus quisq; credentium ? licet in extremo vite sue statu penitentium ad veniam susciperet. Secunda ne hibernia a barbaris vtq; consumeretur. Tercia ne aliquis hibernensiū in aduentu iudicis superuiuat.

Verum cum in primis prefatam gentem admodū bestialem et terroze tormento tam. et amore gaudiorum superuacuum ab errore conuertere voluisset. dicebant ad eū se nunq̄ ad christum conuertendos verbis eius vel miraculis: nisi aliquis eorum et tormenta illa malorum et gaudia beatorum intueri posset: vt rebus visis certiores fierēt q̄ promissis. Cuiq; ille etiam sic et orationibus et iejunijs deuotior fieret. apparuit ei dominus hesus: dans ei euangelij textum et baculum. Que baculus pro magno precioso q̄ reliquijs veneratiom habent: ac pro signo summi prelatus. id est archiepiscopatus illius parte custodiatur. Ipse quoq; baculus pro eo q̄ dominus hesus dilecto suo patricio contulit: baculus hesu nominat'. Ita eq; dominus sanctum suum in locum desertum edurit. et quādam foueam rotundam extrinsecus obscuram ostendit ei dicens. quia quisq; veraciter penitens ? vera fide armatus eandem foueam ingressus vnus die ac noctis spatio moram in ea faceret: ab omnibus peccatis suis purgaretur. et per illa? transiens non solū videret tormenta malorum: sed etiam gaudia bonorum. Sicq; domino ab oculis eius disparente letus. statim in eodem loco ecclesiā cōstruxit: et beati patrij augustini canonicos in ea constituit. Fossam autem que est in cimiterio extra frontem ecclesie muro circumdedit. et ianuas seraliq; apposuit: ne quis eam tenere et sine licentia ingredi presumeret. Quāē ?o dicte fouee ingressus custodiendam. priori dicte ecclie cōmendauit. Ipsius autem patricij tempore multi penitentia ducti fossam ingressi sunt. Qui regredientes ? tormenta maxima se expertos ? se vidisse testati sunt: quorum relationes iussit beatus patricius in eadem ecclesia annotariset eorum attestatione ceperunt alq; predicationem beati patricij suscipere. Et quoniā a peccatis homo ibi purgatur ideo locus ille purgatorius beati patricij nuncupatur. Verum dicit Vincē. vbi supra. q̄ hec historia a multis non recipitur propter illud maxime quod ibi dicitur animas a purgatorio liberatas non statim euolare ad celum: sed in paradiso terrestri tanq̄ in loco quietis interim tempore commanere ? postea statuto tempore ad patrias permeare. cum econtra nullus credatur esse locus medius animabus purgatis vel purgandis inter purgatorium et paradisum celestem. Hec ille. Sed si dicatur vt a quibusdam de illis partibus communiter asseritur q̄ p⁹ mansionem in illo loco purgatorij per aliquod temp⁹ bene in quo sustinent magnas penas et lesiones a demonibus tm̄ per imaginationem inde egressi in mundo viuant vt alij et per illas penas purgatorij satisfaciant penis debitis pro peccatis: nullum videtur sequi inconueniens.

Capitulum .xix.

Equibusdam aliis sanctis viris.

Et quia supra dictū est q̄do sanct⁹ germanus desponsauit xp̄o quandā puellā nomine Genouefam propter sanctitatem quaz preuidebat in ea. Ideo breuiter de ea refero q̄ ?go fuit parisiūs. ? nobilita sanctitate in gallia claruit vt dicit Sigilbertus. Hec postq̄ virginitatem suam deo deuouit coram sancto germano. ab omni mundi se vanitate subtraxit. Et cum mater eius ad ecclesiam iret et precepisset ei domi remanere illa clamauit ei cum lachrymis. Ego fidem quam beato Germano pollicita sum. christo me consolāte seruabo: et ecclesie limina frequentabo. Ideo irata mater dedit ei alapam. propter quod ibidem orbata est lumine per nouē mēses. Tandem recordata testimonij quod audierat pontifex de filia. iussit ei auferre aquas de puteo. Que pergens super marginem putei flenti: quia propter eam mater lumen amiserat. Deinde impleto vasculo facto signo crucis super aquam matri attulit. Quam illa cum fide et veneratione manibus in celum extensis suscepit. et ea confestim sanata sibi oculos bis et ter lumen recepit. Cuiq; duabus puellis Julico episcopo ad consecrandum offerretur. et hoc iuxta numerum annorum etatis. episcopus diuinitus comperiens Genouefam omnibus sublimiorem ait. Illa que post regā sequitur anteponite: quia celitus ias hanc sanctificationem adepta est. Parentibus autem defunctis hec parisius vrbem ingreditur. et per tempus aliq̄ta est obsessa paralisi: vt corpus eius triduo ias eramine solis paululum rubentibus genis custoderetur. Que cum denuo sanaretur. profitebatur se in spiritu ab angelo iuxta quic iustorum et in supplicio reprobetum deductam.

Cuiq; rex hunorum attila gallias deuastaret. parisiorum ciues perterriti. facultates suas in alias vrbes turonicas deferre nitebantur. Quorum matronas sancta cōuocans. suadebat orationibus vigilijs et iejunijs insistere. vt possent sicut Judith et hester clade euadere. Viros etiam eorum ne bona sua inde asportarent. solitos a parisius eo q̄ alijs vrbibus vastatis parisius christo protegēte saluaretur. propter quod in turre retulerunt in eam dicentes falsam prophetissam. Et tractantibus illis vt eas lapidarēt aut gargite inergerent: aduenit archid⁹ yaconus ab antissiodoro. referens testimoniuz beati Germani qui referebat de ipsa q̄ ex vtero matris a deo electa fuisset. Et ecce inde eulogias q̄ illi a sancto germano relictas exhibeo. Tunc ciues dissipauerunt consilium. Illa vero orationibus suis predictum exercitum ne parisius circumdaret abegit.

A quinto decimo anno vsq; ad quinq̄gesimū esca erat ei panis ordeaceus et faba quaz post duas aut tres ebdomadas recommiscens in olla edebat. A die dominica vsq; ad quintam feriam iciunabat: et a quinta vsq; in diem dominicam. Vinum autez et quodlibet inebrians nunq̄ potauit. Post quinquagesimū ānū suadentib⁹ episcopis p̄ obediencia pisces et lac cum pane ordeaceo comedere cepit. Multa autem veneratione catulacensem visā in q̄ beat⁹ Dyonisi⁹ parisius est dilexit. Cui etiam deuotus erat in honorem illius ecclesiam construere. Suadebat p̄sbyteros vt faceret vnusquisq; collationem ad hoc edificium. Qui respondebat. Erunt forsitan parui ani nostre vires edificandi: sed coquende calcis copia deest. At ille spiritusancto repleta ait vaticinans. Egredimini inquit ad pontē ciuitatis. queso et que audieritis renunciate mihi. Qui egressi in platea stabant attonici. et ecce duo custodes porcorum sermocinantes quorum vnus ad alterū ait. Dum suis vestigium ob partes vagantis legerem. inueni fumum calcis mire magnitudinis. Alter respondit. Et ego inuem in silua sub radicibus arboris exuto eum se fumum calcis: de quo nihil credo fuisse sublatum vnq̄. Quod audientes p̄sbyteri gratias agentes reuersi sunt. Audiens hec sancta etiam pre gaudio lachrymis sinum implenit. Accersitisq; genesium presbyterum. vt in honore predicti martyris basilicam construeret. Sicq; omnibus ciuibus auxilium fecundus illa implorante constru-

cta est. In cuius opere collectis carpentarijs cum deficeret potus accipiens sancta cuppam seorsum prostrata cū lachrymis. Deinde surgens facto signo crucis super vas: vsq; summū poculo est impletum ex quo operarij vsq; ad consummationem basilice vberrime potantes gratias egerunt. Quadam nocte circa gallicantum cum iret ad ecclesiam associata virginibus. cereus qui portabatur ante eas accensus extinctus est. Qui ab ea accepens statim reaccensus est. Alia vice cereus in manu eius nondum accensus surgens ab oratione diuinitus accensus est in ecclesia. de quo postea sumpto plures infirmi sunt sanati.

Quedam mulier furata calciamenta eius: reperta vomuam excecata est. Sed penitēs ante pedes eius prostrata. et veniam de furto petens: signatis ab ea oculis visum recepit. Childericus etiam rex francorum valde diligens eam. timens ne vinctos quos das quos interimere cogebat sancta eriperet. ingrediens vrbem parisiorū portam claudi precepit. Quod audiēs sancta statim ad liberandas animas perrexit. inter cuius manus porta cuinatis sine clave reserata est: et sic regem consecuta ne vinctorum capita amputarentur obtinuit. Fuit etiam eo tempore beatus Symeon. quem negociatores eunteu et redeuntes venire de illa interrogasse. et eum veneratione profusa salutasse. et se in orationibus eius memoriam esse postulasse. In ecclesia sancti Dyonisij parisius oblatus sibi a vernonibus obsesis liberati sunt. A die epiphanie vsq; ad cenam dominiū cella recluse soli deo vacabat. quedam autem puella religiosa adorniens magis curiositate cū fide permota. quid sancta in cella sua ageret scire volens: cecata est. Sed egredjens e cella. sancta eilumen restituit. Multa alia miracula per eam dominus fecit. Ubi autem plus cū. lxxx. annis spiritu prophetie plena.

.§.i.

Sanctus quoq; leonard⁹

de sacro fonte a beato remigio leuatus est. et ab ipso salutaribus disciplinis instructus. Hunus parentes primitus palatio regis francie habebantur. Hic tantam gratiam a rege obtinuit. q omnes incarcerati quos ipse visitabat protinus absolueretur. Cum igitur fama sanctitatis eius excresceret rex multo tempore eum secum manere coegit: donec ei episcopatum donaret. Quod ille renuit et solitudinem desiderans relictis omnib⁹ aurelianis predicando cū fratre suo karado deuenit. Ubi postq; in quodā cenobio aliquādiu vixerunt. dum karadus super ripam ligeris solitarius manere vellet. et leonardus per sancti spiritus admonitionem in aquitania predicare disponeret: osculantes inuicem discesserunt. Leonardus igitur vbiq; predicans et miracula exercens. in quadam silua ciuitati lemouice vicina habitauit. vbi erat aula regia causa venationis constructa. Accidit autem vt quadam die rex ibi venaretur. et regina causa recreationis illuc egressa partu periclitaretur. Cum ergo rex et familia propter periclitationem regine lugerent. et leonardus p nemus transiret et gementium voces audiret: pietate commotus illuc properauit. a rege vocatus illuc introiuit. Cum iste a rege interrogat⁹ qs esset. et se discipulum fuisse sancti remigij respondisset. rex spem bonam concipiens a bono magistro se bene instructum extimaret. ipsum ad regnum introduxit: rogans vt precibus suis de recuperanda coniuge et edita prole duplex gaudium obtineret. Tunc illefusa oratione quod petijt protinus impetrauit. Cum autem rex multa sibi cum auro et argento offerret. ille protinus recusauit. admonēs vt illa pauperibus erogaret dicens. Ego nullis bonum indigeo: sed tm in aliqua siluarum contemptu mundi dumtaxat deo famulari desidero. Cum autem rex totam illud nem⁹ tradere sibi vellet. Ille ait. Non totū illud accipio. Sed quantum cum meo asello totanocte circuire potero: tantū mihi concedi exopto. Ad rex libentissime fecit. Constructo igitur ibi monasterio. diu ibi cum adiunctis sibi duodecim monachis in abstinentia multa degebat. Cum autem aqb eis vno mutuo differet. putrem ibi secum petit⁹ fodi iussit quem aqua suis orationibus implevit. Locus nobiliacum appellatur: eo q a rege nobili dat⁹ fuisset. Ubi tātis miraculis choruscauit. q quicunq; in carcere nomē eius inuocasset. mox cuncte vincule quibuscunq; liber exiret. nullo contradicente: et suas catenas vel compedes ostentaret. Horum plures secum manebant et eidem comuno seruiebant. Septes quoq; familie de eius nobili stirpe vēdatis omnibus ad eum venerunt. et distributo eis omnie singulis: ibi cū eo manentes exemplo suo plurimos attraxerunt. Demum sanctus leonardus multis clarus virtutibus ad dominum migrauit octauo idus nouembris circa annos domini quingentos. Cum autem multa miracula faceret etiam post translatum ex hoc mundo. quia ecclesia illa parua erat: reuelatum est clericis q a sibi basilicam edificarent propter frequentias ppli. vt capacior esset ad pernotium. et ibi corpus sancti leonardi transportarent. At illi cum ipso tridduano ieiunio et orationibus insistentes. cum respicerent: viderunt totam prouinciam nive cooperiam. locum autem illum vbi corpus beati Leonardi quiescere volebat: omnino vacuum a nive viderunt. Illuc itaq; translatus. quanta per eum dominus miracula faciat circa inca ceratos. multitudo varietatis ferri que eius te sepulchrum eius ostendit. Unum autem miraculum et planius hic ponitur. Ur quidam in loco sancti Leonardi ad est nobilinco habitans. et eidem sancto valde fidelis et deuotus existens: captus fuit a quodam tyranno. Qui intra se cogitans dicebat. Leonardus iste omnes compeditos absolut et omnis vis ferri ante ipsum velut cera liquescit. Si igitur in vinculis liguero: statim aderit Leonardus et ipsum liberabit. Si autem ipsum custodire possum mille solidis ipsum redimere faciam. Scio igitur quid faciam. In turrim foueam profundam proiciam compedibus aggranatum. Deinde super os foue arcam ligneam ponam. et infra eam armatos milites accubare faciam. Licet enim Leonardus ferrum confrigat: non tamen adhuc sub terra intrauit. Quod totum vt cogitauerat adimplesset. et ille homo sanctum leonardū sepius inclamaret. Leonardus nocte aduenit et arcam in qua iacebant milites reuolut: et tanq; mortuos in sepulchro eos sub ipsa concluſit. Veniq; cum multa luce foueam ingressus. manum fidelis sui tenuit et dixit. Dormis an vigilas: Ecce Leonardus quem tu desiderasti. At ille admirans ait. Domine adiuua me. Confestim confractis catenis apprehensum proprijs vinis extra turrim portauit. deinde secus sicut amicus cum amico confabulans: vsq; ad locum suum et donum suam reduxit.

Legitur de alio leo- .§.ii.

nardo sancto viro eiusdem professionis virtutis. cuius corpus apud cotbacum requiescit. hic cum in monasterio esset prelatus tanta se humilitate vtebatur vt omnibus inferior videretur. Sed cum omnis pene populus ad eum confluceret quidam inuidi regi lothario insinuarunt q nulli sibi prouideret per leonardum qui multos sub obtentu religionis colligebat: regnus francie non modicū incurreret detrimentum. Quibus rex nimis credulus eum expellere iussit. Venientes autem ad eum milites expellendum adeo verbis eius compuncti sunt: q se suos futuros discipulos spoponderunt. Ret quoq; veniam petijt: et detractores eius rebus et honoribus priuati sunt. Ret autem predictū virū dei Leonardū multū dilexit propter eius merita. Et vir prece sancti viri: res et honores illis detractoni-

bus restitit. Hic etiam a domino impetrauit. vt quicunq; in carcere teneretur. mox inuocato suo nomine solueret. Hi eius expediret saluti. Dū aūt quadā die oratōni incūberet. serpens quidā maxim⁹ a pte pedā visus ī suis ei⁹ se extēdit. Qui ppter hoc nullatenꝰ ab oīone surrexit. Cōpleta vo oīone dixit ei. Scio quia ab initio creatiōis tue quantū potes homines inquietus: sed non sine data est tibi potestas. ad faciendum tm̄ quod optas: facias me quicquid meui. Quo dicto serpens p capitium eius exiliens: ad pedes eius mortuus corruit. Post hec cū duos episcopos ad seipsum discordantes pacificasset: ī crastinum se finiendum predixit. quod euenit.

De sancto vedasto .§.iii.

attrebatensi epō in gallia. Cui⁹ vitam vt refert vincē. spebilio. scripsit Alchuin⁹ qui et albinus. Hic sanctus Vedastus predicator egregius. tempore clodouei regis francorum floruit. Cum autem victus clodoueus barbara victoria contra alamānos. et voto deuouisset se fieri christianum. accessit ad tullum oppidum vbi erat sanctus vedastus. Et instructus ab eo in fide: postea duxit eum ad beatum remigium causa baptismi consequendi. In via autem beatus vedastus cecum illuminauit. ex quo miraculo rex multum confortatus est in fide. Beatus autem remigius postq; baptizauit clodoueum: recommēdauit ei multum sanctū vedastū. Hic autem vedastus cum quendam nobilem et religiosum suscepisset hospitio. in recessu cum vellet sibi prouidere de vino et via. q̄ in domo sua non haberet: ex diuino miraculo vas vacuum impetrauit impleri optimo vino vnde ill̄i prouidit. Precepit tamen vedastus puero qui vinum hauserat nemini dicere tale signum in vita sua. Post hec sanctus remigius fecit beatū vedastum episcopum attrebatensem. Qui ciuitates ingressus beatus vedastus in porta sanctū claudum: et quedam cecum illuminauit. Inuenit autem inter murorum domorumq; fragmenta antique ruinas ecclesie. ex quibus spelunca vsui proflijt. cui cum pcepisset vir dei vt loca deserta peteret: abijt non amplius visus in illis partibus.

Cum autem quidam nobilis francus ocinus noie inuitasset regem hospitarū clodouei filiū ad prandium. q̄ cū eo sanctus vedastus. intrantibus domum. vir sanctus extenta manu omnia vascula signauit signo crucis. Et cū esset ibi quedam vascula plena cerusia. incantationibus erroꝛe gētili infecta mox dirupta crepuerunt: et quicquid liquoris ꝓtinebant effusum est. Et cum rex cum optimatibus quereret causam hui⁹ euentus. ea exposita multū in fide corroborati sunt. Annis autem fere .xl. prefuit ecclesie attrebatensi. Nocte autem illa qua transijt vita est columna clarissime lucis a culmine domus in qua iacebat: vsq; ad summum celi botarum ferme spatio duarum stare. Conuenientibus autem ad exequias eius clero et populo. q̄ sacerdotibus aliarum ecclesiarum inter lachrymantium voces audiebantur psallentium in celo. Et cū sepulture sue locum in oratorio qđ paupere sumpta ligneis tabulis cōstruerat elegisset. qui locus erat difficilis accessu. gpē paludes circumdantes locum. Sed cum sero fieret. q̄ cōuenerant ad recessum tenderent. rogarūt sanctū vt ꝓmitteret se referri ad ecclesiam sancte genitricis dei marie vbi ꝓfederat in ciuitate. Et leuantes feretrum nullum onꝰ sentiserunt.

De sanctis abbatibus .§.iiii.

Seuerino abbate agaunensi. et sancto Marentio abbate pictauensi. Cum Clodoueus iam per annos .xxv. regnum francie bene gubernasset. subito febrili ardore correptus. cum nulla medicorum arte sanari posset: audita fama sancti Seuerini abbatis monasterij agaunensis q; ab incolis loci multis miraculorum titulis insignis haberetur eumq; ad se accedere per nuncium supplicauit exorauit. Qui benignus et benignus ad eum accessit. et precibus suis ab ima sua infirmitate febrili liberauit. Postq; aliquod spatium temporis cuꝫ eo manens multos de domo eius et patriaca plebe diuersis calamitatibus oppressos ad sanitatem sacris oationibus reformabat. Clausis videlicet gressum restituens. mutis loquelam. cecis lumen. surdis reiterabat auditum. immundos spiritus de corporibus pellens obsessis. Rex itaq; clodoueus benigno eis pascebat affatu. Obsecro inquiens abba pater. accipe pecuniam de thesauro nostro quantumcunq; volueris? et ut liber pauperibus eroga. Rei etiam quicunq; in regno meo in carcere reclusi pro sua tm̄ntur nequitia: tua indulgentia cuncti laxentur. Jubente itaq; rege cuncti in regno suo panduntur carceres. et innumera eorum multitudo qui erant diuersis cruciatibus afficiendi et morte tribuenda puniendi: beati Seuerini aduentu letabundi egrediuntur ab omni tormentorum genere soluuntur. Cum autem obitum suum appropinquare cognosceret. angelo reuelante ab vrbe parisius ad montem quendam ascendit. in cuius cacumine erat oratorium in quo duo presbyteri mortabantur deo seruientes. A quibus honorifice susceptus. inter sacra eorum colloquia spiritum domino commendauit. Ipsa autem hora obitus eius instar stelle totus lumine circumfusus est locus.

Marentius autez .§.v.

abbas vt scribit Sigisbertus fuit pictauensis. Et inter cetera virtutum miracula mortui fulsitare ꝓmeruit. Multotiens antes fere relictis nemorum ramis. in manu ei⁹ modo tritici grana. modo panis fragmenta sumebant. Sepius etiam vilitabatur ab angelis. adeo vt splendor cellule in qua psallens iugiter habitabat: veluti micantium globis astrorum videntibus ministris vel monachis relucerꝫ Refectio eius erat panis ordeaceus et aqua. Frequenter tamen diuinis dapibus pascebatur. Sic autem oationibus incumbebat. vt se incuruando ad instar camelorum ī eius membris velut gibbi apparerent. Quodam tempore dum monachi inter opera elluantes sati grauarētur adem vir dei oratione expleta. cum baculum in area in cōspectu astantium figeret: fons viuus deorsum effluxit. vnde monachi gratias agētes sitim extinxerunt: et multi postea langueutes inde sanati sunt. Quodam tempore franci cum gothis conflictu bellico aduenientes. precedēte eos rege Clodoneo. cum monasterio cui Marentius preerat appropinquassent. cogitare ceperunt q; illud debellarent: et sanctum virum occiderent. Cuiq; suadente dyabolo vnus et barbare manum extenderet vt eum decollaret. suspensa in aere gladio. manus gladiatoris inanis remansit exerta: et cruci sancti permansit illesa. Post paululum autem cepit se dentibus laniare. et proprijs corpus vulneribus lacerare. et tandem accensus insania: propinquus infelix extitit homicida. Reliqui vero repente luminibus sunt cecati mente turbati. ita vt alter alterum vix cognosceret. Quod cum ad aures Clodouei peruenisset. ad sanctum virum ocius occurrit. seq; prostemens humiliter adorauit: et veniam sibi fuisse postulauit. Hic autez deo plenus motus precibus regis. signo crucis super eos et ꝓfecto. et eulogiarum et panis fragmine benedictione largita sanitatem intulit: et ad castra eos redire permisit.

Post hec quidā segetis cultor dū ad euellēdū stipulā die dominico properasset in messem manus eius circūflecta est per biennū. ita vt nullos posset medicoꝝ remedius sanitatis adhibere. sed ad sancti virū pgens: odore fusa sanitatem integram recuperauit. Et simile reddidit sospitatē

euidam mulieri cuius manus inutiles facte erant. quia die dominica filanerat. Demū obitum suum monachis suis renuncians in pace quieuit.

Fuit et alius abbas .§.vi.

melanius nobilis genere forma precipuꝰ corpe castus vt refert Vincen. spe. histo. li. xxij. Cuius ꝓfilio rex clodoueus pauper alebat factos honorabat. Hic habuit aliqñ obuium dyabolum in specie thuum comuti. Qñ interrogans sanctus q̄ iret. Respōdit ille. Ad fratres vado perūnem eis vare. Et sanctus mox mit ad oratorium suū. Dyabolus autem vnum de senioribus baurientem aquas ingressus est. Quem cum vexaret. sanctus dedit alapā vexatoret demonē ejecit. Tante ūt virtutis erat. vt demones ante eum celare se non auderent. In venetensi pago puerum mortuum suscitauit qui a demonio verabatur. quem demon seducens ꝙ sciens se ejciendum in secreto cubiculo eum strangulauit. Fuit et sanctus Arnulphus sancti Remigij in baptismo filius. qui in gallia claruit. Hic ꝓ multos agones ꝑdicando xpm in silua aquiliana martyrio coronatus est. Cum aūt sanctus remigius clodoueum baptizasset. ꝓmendauit ei sanctum arnulphum. Qui clodoueus dedit ei neptem suam in vxorem: et eos ambos sācto remigio tradidit. Qui persuasit eis vt virgines ꝓmanerent. quod ꝙ fecerunt. Facta est autem ei vox de celis in somnis dicens. Nisi quis renunciauerit omnibus q̄ posii vel: nō poterit mens esse discipulus. Qui cuꝫ summa festinantia ad sanctum remigiū accessit. et viaticum a beato remigio accipiens. sponsam ꝙ omnia relinquens in peginatione sua. xxvij. annos in locali habitu ꝑfecit. Apud rauennam die dominica post matutinos solus remanserat in ecclesia ad orandum. vbi cuiusdā peccatoris alia quā dyabolus ad infernū trahebat eruta a corpe cepit clamare. sancte arnulphe dei electe succurre: ꝙ hos impetus inimicorū ꝓprime. Tunc ille flentibus ꝓmotꝰ lacrymas largissime orauit. anima ad corpꝰ redijt reuixitq; hōrer cuiꝰ meritis saluatus fuerit indicauit. ꝙ ipse esset arnulphꝰ peginus clara voce ꝓnūcio patefecit. Statim sanctꝰ gloriā vanā fugiens ad sanctū remigiū reuersus est. Veniēs aūt sup secanam fluuiū ad locum cui cella nomen ē. obuiū habuit quēdam mortuū in feretro relatū. ꝙ fusa oratione eū vite restituit: quē secū ad sanctū remigiū adduxit. Beatꝰ aūt arnulphus ꝓlixm remensis fugiens. iterū peginatōes arripuit. ꝙ ꝓ visitatōes ad corpꝰ sancti saturnini tholose. ꝙ sicī hyla ri pictauis: venit. quem ibi corpꝰ bel martini. vbi angelo reuelante factꝰ est epꝰ. Ibi aūt dū quadā nocte incipet ad vigilias. Dñe labia mea aperies. ꝙ denio obdormiēt. nemoq; esset qui rūderet: angelus subiūxit. ꝙ os meum annunciabit laudem tuam.

Tempore hilde .§.vii.

berti regis francoꝝ. ꝙ filij clodouei de q̄ supra. claruit sanctus vigor baiocassine ciuitatis epꝰ. Hic cū in attrebatēsi. paucis nobilib⁹ parentib⁹ ꝙ fide pollentib⁹ fuisset exortus intra sancti vedasti monasterii in religione monachorū conuersatus. vt refert vin. spec. histo. li. xxij. Hic tanta obediencia ꝙ humilitate fulgebat. vt oēs gratiosior videretur. Qñ cum pentes eiꝰ valde locupletes in rebus opulencia supstitie dñe cuperēt. ille magis celestib⁹ inhians assumpto vno puerulo. nesciens q̄ iret assumpsit parentib⁹ vere dicēs. q̄ diuino nutu in regione baiocassinā perueniret. Angelus aūt dñi cū intinere esset cū in somnis admonuit dicens. Perge q̄ ire decreuisti. qz locus tibi a dño ꝓparatus est. ꝙ plebs nō modica ꝓ te ad fidem ꝙuertenda est. Iter ergo ꝑsequens inchoatū applicuit ad vicum q̄ redemus dr. vbi erant homines cultui ydolor⁹ detenti. Illic edificato oratorio vigilijs ꝙ orationib⁹ pnoctans. vbiq; precabatur assidue vt ad veritatem cognoscendā ꝓlixm illuꝫ dei spiritus illustraret. Tantāq; ei gratiam dño ꝓtulit. vt per predicationem et sanctitatis exemplum: omnes pene ad xpi fidem ꝙuerterent. Cum autem vellet dñs militū manifestum fieri. cuiusdam viri filium quem paruulus ꝙuexerat ad xpm febribus vexatus ꝓgit mori. Cuiꝰ mater flentibus sanctis cucurrit ad seruum dei: vt filium eius morte extinctum restitueret lachrymabiliter precabatur. Qui oratione emissa pro paruulo ait ad mulierem. Si ex toto corde in deum quem colunt xpiani crediderit: quecūq; voluerit obtinebit. Illa ergo his auditis credēs rediit ad domum vbi filium defunctum dimiserat. inuenit eum et ita womam laudantem deum. Per quod miraculum longe lateq; fama sanctitatis eius personuit. Egrotantibus eius medicinam multimodam diuina pietas ꝙ orationes eius tribuit. ita vt cecis visum. claudis gressum languentibus restitueret sanitatem. Cum autem in quadaꝫ silua quidā serpens immanis esset. qui flatu suo homines ꝙ pecora enueret. Vir quidam locuples qui circa locum possessiones habebat. rogauit virum dei vt illuc accederet: et ab illo interim homines et pecora liberaret. Qui illuc perrexit. Serpens autem ut sarbana. in nomine ihu xpi tibi ꝓcipio. vt exeas de specu. Qui statim egressus est erecto capite: flamas ore emittens et dentibus stridens. quasi ad deuorandum paratus. Erantq; pedum. xl. longitudo eius. Quem mox vt vir dei vidit. signum crucis opposuit. At ille clauso ore. et depressa cervice ad eum venit Sanctus autem vigor eratio per collum ligauit. et famulo suo redemito tradidit ad mare ducendum. mandans vt illuc vltra serpens non reuerteretur. quod et factum est. Alium quoq; serpentem ejecit de loco qui dicitur cella. et tercij de loco q̄ dicit cameron. Ob quam causam concta predia ꝓfata cum possessiōe tradita sunt. Defuncto autem baiocassino epo. clero ꝙ plo hoc petente iuxta dispositionem tus est epꝰ ibidem. Quidaꝫ aūt comes helpulfus nomine quandā villam. agrū dicte ecclie sup be ꝙ violenter occupauit. Sz cognite sctō tuū vt hereditatē ecclie defenderet virtute sup bos de eā cecidit: ꝙ fractis cervicibus expirauit. Matri q̄z sue aīā ꝓcepti sui fuit ab angelo revelatū q̄ filiuꝫ bñet quez dñs sua gratia magnifice illustraret. Obijt senex multos discipulos sctōs mundo educatos relinquēs

Titulus. xii. ꝓtinet gesta an

noꝝ. lxxx vij. ſ. Ab uno dñi. cccc et vij. vsq; ad annū domini dc. v. In quo spatio fuerūt isti summi pontifices successiue. Johes primꝰ. Felix tercius. Bonifacius scdꝰ. Johes secundꝰ. Agapitꝰ. Siluerius. Vigiliꝰ. Pelagius primus. Johannes tercius. Benedictus primus. Pelagiꝰ secūdꝰ Gregoriꝰ primus. Imperatores aūt Justinꝰ senior. Justinianus iunior. Tyberiꝰ ꝙ mauricius. Continet ꝑcipue multa dicta gregorij pape. Et hystoriā gothoꝝ abreuiatam et postea narrate tenetoꝝ. Et ꝙ longobardis quō intrarūt yraliam. Et gesta multoꝝ sanctoꝝ ꝙ sanctaꝝ temporibus in mundo vita et miraculis lucentiū. Capitulū primū.

Defuncto anastasio

ꝓsido imperatore. succedente in ꝓpo Justino seniore de quo dicet infra. Pꝰ bonifacius applicam cathedram tenere meruit Johes primus huius nominis papa quinquagesimus primus in numero pontificum. Et qz prefatus imperator Justinus vt verus catholicus et deuotissimus. non solum omnes episcopos et alios sanctissimos viros quos Anastasius hereticus in exilium miserat. quia errori suo non fauebāt. renocauit ab exilio et eos honorifice recepit: sed etiam ordinauerat ecclesias quas tenebant arriani in partibus ouētalibus eis auferri. propterea Theodoricus rex yralie et ipse arrianus misit Johannem papam cum quibusdam exsenatoribus et consulibus ad Justinum imperatorem. vt tale edictum revocaret. et arrianis ecclesie redderent: aliquiꝫ ipse theodoricꝰ

omnem ytaliam gladio et igni exponeret. Qui papa Jo. ad obuiandum exterminio ytalie. etsi infirmus iter acce-pit ad constantinopolitanam ciuitatem vbi Justinus resi-debat. Et vt refert Hugo flosia. post Grego. in li. dy-alogorum. Cum iam attigisset partes coumbe. necesse fu-it vt ei equus in itinere ad sedendū requiri deberet. Qui cum quidam vir nobilis audisset. equum mitissimum sup quo coiunx sua equitare consueuerat ita ei concessit: vt cum ad locum apertum perueniret quo ei equus ydone-us inueniri posset: equus pro sua coniuge remitteretur. Quod et factum est. Nam in prosecutione itineris repe-rto alio equo ydoneo illum pnotatz nobili retransmisit. Sz cum denuo conūr predicti nobilis vt consueuerat ascēde re voluisset vltra non valuit. Cepit enim immenso flatu et fremitu ac ronus incessanti corpus eius more quasi despiciē-do prodere. quia post membra pontificis mulierem ferre nequiret. Quod vir eius prudenter intuitus hanc ad ve-nerabilem virum remisit. magnis postulans precib. vt il-lam ipse posslideret: quem iam viri suo sedendo vehicalis.

Susceptus est autez ab omni ciuitate constantine po-litana vt ait belynandus cum summo honore. ita vt quin tozecimo miliario ab vrbe ipsa cum certis lampadibus. z cruciibus populus ei obuiam procederet: gratias agēs q beati Petri successorem et xpi vicarium instipere merui-set. Lunoz ab imperatore et omni clero et populo letitia summa excipereturin conspectu omnium mox ad portaz auream: rogauit ceco lumen indulsit. Justinus autez hu-miliauit se et adorauit pronus in terram sanctum Johan nem papam. Qui Jo. cum ceteris legatis rogauit Justi-num vt eundē et legatōnem quatenus ytalia liberaretur z ne exterminio a theodosico exponeretur. Quod et fecit ornatus pmatos ecclesiis suis vti quas prius tenebant.

Impetratis aūt his p quib ierat vt dicit hug. flosi. ra uenna reuenit vbi sepe nolat tyrān theodoric sedē te-nebat rgni. Qui zelo inuidie q audierat eū ab augusto su scepū bonouifice z tractatum cuz comitibus eius. gladio eum interficere voluit: sed timuit indignatōez nimiā incur rere Justini imperatoris. Ipsum tñ carcerali custodie man cipauit vbi maceratus carceris squaloe spiritū deo reddi dit. Cui⁹ martyrium celebrat quinto kl. Junij. Et cosp⁹ eius de rauenna ad vrbem translatū est. z in ecclesia beati petri sepultū. Fuit autem natōne tuscus ex patre Con-stantio. Sedit aūt annis duobus. Et cessauit papatus p dies. lvij.

Johannem successit .§.i.

in cathedra petri. Felix scōs. In catbalogo. lij. Natōne samni⁹ ex patre castrino. Quantū autem sederit incertū est. Nam fm aliquos annis. rj. fm alios vt martiniani et Jo. de col. annis quatuor. mensibus duobus. diebus. xv. Hic edificauit basilicam cosme et damiani in vrbe roma. Et ecclesiam sancti saturnini in via salaria incendio ptum tempe suo a solo refecit. Hic fecit ordinatōnes du-as p mensem martij in vrbe. z ordinauit plbyteros. lv. dy acones quatuor. episcopos per diuersa loca. xxiv. Qui et sepultus ad patres sepultus est in ecclesia beati petri. Et cessauit episcopatus diebus. iij. Post mortem Felicis sedit cathedrā petri Bonifacius secundus. natōe ro-manus ex patre sigebudo. in ordine pontificum romano-rum. liij. Sedit autem annis duobus. Fuit enim tempo-re Justiniani imperatoris. Fuit eni et tūc schisma. cma z alio vioschorus nomine fuit ordinatus in papā: sed nō ca-nonice. Propter hoc dissensio orta est in clero et in sena-tu circa vnum mensem durauit. Interea defunctus ē vio-schorus et schisma sublatū remanente bonifacio secundo i sede Petri. Quem vioschor⁹ bonifacius zelo et dolo du-ctus subuinculo anathematis reconciliauit clero. Hic bo nifacius almonizs multis infamis periculo clero subuenit Hic congregauit synodum in basilica beati petri: et fecit pstaūt. Hic sibi successorē vigilius dyaconez ordinauit Sed qi contra canones sic factum fuerat illud reuocauit. Migrās aūt ad dōm sepult⁹ est in basilica principis apo-stoloz. Et cessauit epatus mensibus duobus et diebus. xv.

Sub hoc pontifice venit rome relatio ab affricanis epi scopis qui de romanis voluntate atqz pscio deliberauerūt atqz pstituerūt vt carthaginensis epūs oīa pstitueret et faceret de pscio romane aplice sedis. Bonifacius pa pa sic ait. di. lxxix. Ad hoc dispositōnis prouisio gradus diuersos et ordines constituit esse distinctos. vt dum re-uerentiam minores potioribus exhiberent. et potiores mi noribus dilectionem impenderent: vera concordia fieret. et ex diuersitate contemperet recte officiorum generet ad-ministratio singulorum. Neqz enim vniuersitas alia pote rat ratione subsistere: nisi hmōi magnus eaz differentie or do seruaret. Quia po quelqz creatura in vna eodemqz q litate gubernari vel viuere non potest. celestium militum nos exemplar instruit. quia dum sunt angeli atqz archan-geli: inquet quia equales non sunt sed in potestate et ordi-ne differt alter ab altero.

Johannes secund⁹ .§.ii.

successit bonifacio in aplica sede. liij. qui et maximus vi-ctus natōne roman⁹ ex patre proiecto de celio monte. Se dit annos duos et menses quatuor. Et fuit temporibus arbalanici regis ytalie et Justiniani imperatoris. Eo tem pore ante mortem suam Justinus senior vir religiosus fi-mo christiane religionis amore misit fidem suaz in scripto cyrographo proprio ad sedem aplicam per episcopos a-patiā et venetiā. Et beato petro aplo etiam offerri fecit cipbum aureum circūdatū gemmis: et calices argenteos cplures. Hic fecit ordinatōnez vnam p mensem decem brem in vrbe. pmouens ad sacerdotiū. xv. in epōs autem p diuersa loca viginti. Qui et sepultus est in basilica beati petri cum transiit ex hoc mundo ad patrē. Et ces-sauit epatus diebus. vij. Johannes papa sic scribit Sin-cusano epo. xvj. q. j. c. Vdis. Addidit fraternitas tua li-tem et seditōnem inter clericos monachosqz et hac causa non modicā fuisse exortā. s. de eccliis monachoz p quos vehent institui ibi sacerdotes. Hoc aut instigatōne ver-uti hostis nemo ambigat fieri. Habet nanqz mille nocendi modos: nec ignoram⁹ astutiā eius. Conatur nanqz a prin-cipio rume sue vnitatem ecclie rescindere: caritatez vulne-rare. et sanctoz operū dulcedinē felle inuidie inficere: z ci-bus modis quibz pōt genus humanū euertere z prauba-re. Dolet n. satus et erubescit caritatē quā ipse in celo neq uit habere boies: pstantes ex lutea materia in terra tene-re. Uū oportet quantū fragilitati nostre pcedatur. vt offen-aditus nocendi eius versutie muniamus: ne mors ingredi atur portas nostras. Consilio itaqz multoz fratrū diligē-ter exquisito decernimus vt ūmodo ecclie monachis tra dute p suos sacerdotes instituant. Diuine n. leges z secu-lares hāt. vt cui⁹ est possessio ei⁹ fiat institutio. Et sin dō-do qō manus est facilis fuit caritas: sit facilior in concedendo qō minus est sancta largitas. Mar⁹. n. fuit possessiōez dare qi inuestituraz pcedere. Qui. n. possessionis iura cognoscerent z suaz rerum sibi tributa redderent. vbi qd su um est p alterū datur: et cū voluerit aufert. Humani cū moris est illi vereri. cui⁹ iudicio z voluntate nunc engitur nūc reprimi. Hec ibi. Sed de ista materia. s. de capella-nis monachoz habes ibi in glo. quid iuris.

Quinquagesimus .§.iii.

quintus in sede Petri fuit. Agapitus natione roman⁹. ex pre gordiano plbytero. Quantū aūt in cathedra petri fu erit varia ē opinio. Nam Jo. de col. asserit ānis. rj. sedisse fm alios tñ vno qd videt verū. Hoc tpe pontifex theodatus rex gothoz z ytalie. pstātinopolim ad instituendū imperatorē misit. Audierat. n. illū ob mortē filie theodorici

regis aduersum se grauissime conturbatū. quia eam pcu
rauerat vel permiserat. Credebat ante hoc theodat⁹ me
diante pontifice sibi principē reconciliari. Qui veniēs cō
stantinopolim cū magna gloria suscepti⁹ est a Justinia-
no. Sed facta cum eodē principe collatione. repperit eu3
in eutichetis pestifero dogmate corruisse. Seductus enim
fuerat ab anthemio cōstantinopolitano episcopo. Cuiꝰ cō
stanter beatus pōtifex impatorem obiurgallet. q̄ roma-
nis pery maiestatē peruersi dogmatis labe maculasset.
obiurgationē illam primo impator graviter tulit: adeo vt
diceret ei. Aut consenti nobis: aut faciā te in exilio depor
tari. Cui beatissimus papa nihil motus ait. Ego quidem
peccator ad christianissimū impatorem christianissimū venire
deliberaui: sed ego tyrolerianū inueni. Ego tū impator
minas tuas nō timeo. dum mihi vera fides incōcussa per-
manet. Cuius sanctā constantiā admiratus impator: ab il
lo suo furore retardatus ē. Mādauitq̄ orientalib⁹ episco
pis in regia vrbe cōgregari concilio. Quo congregato
beatus Agapitus in cōspectu principis Justiniani con-
tra anthemiū ex dictis euāgeliorū probauit in dño ihesu
christo duas fuisse naturas. Eo ante cōuicto. cū a sua nol
let anthemius resilire pfidia: damnatus ⁊ depositus est.
Tunc augustus inflammans gaudio repletus humiliauit
se sedi apostolice. ⁊ adorauit beatissimū papā agapitū. ro
gauitq̄ vt in cōstantinopolitana vrbe catholicā instaure-
ret episcopā. Qui mentā quendā virū sanctissimū eidē
ciuitati pfecit episcopū. Post hec cū beatus agapit⁹ ob-
tinuisset ab impatore ea ꝓpter que direct⁹ fuerat a theo-
dato rege. se ad reditū pararet: egritudine grani corre-
ptus cōstantinopolim defunctus ē. Sed rome translatū
est corpus. ⁊ in ecclesia beati Petri sepultū. Hic fecit or
dinationē vnā. ⁊ ordinauit dyacones. iij. ⁊ episcopos. xj.
Cessauitq̄ episcopatus mēse vno ⁊ dieb⁹. xxvj. Aga-
pitus papa (de cōse. di. j) was catholicus euāgelij tuba. p̄
co inficit. i. sacerdos. sacra altaris sedisq̄ velamina sacri-
legis arrianoiū infecta vocabul: catholicis pelly delenit.

Ex hoc mūdo as/ .§.iiij.

sumpto agapito sūmus pōtifex accepit silverinu. lvj.
Ex patre hormisda episcopo romano de quo supra. nati
one cāpanus. Qui tamen legitimus fuit. vtpote qui ante
q̄ pmoueret ad clerū hormisda vtorē habuit ex qua
silverius suscepit. Hic sedit anno vno. mensibus. v. diebus
xj. Et q̄nis ille vir sanctus ⁊ bonus esset: tamē volente ⁊
cogēte theodato rege absq̄ cleri decreto factus est Pa-
pa. Mādauerat enim theodatus vt quicūq̄ ordinatio-
nis eius non consentiret: gladio puniret. vnde sacerdotes
non se subscripserūt sīm antiquā morē romane ecclesie. ne
q̄ decretū cōfirmauerūt ante cōsecrationē eius. Sz post
modū ꝓpter scandalū quod oriri poterat pbyter se sub
scripserat in eius decreto. Theodatus aūt rex qui hāc cō
suetudinē pessimā ⁊ detestandā in ecclesia induxerat: dei
iudicio nō multo post defunct⁹ est. Interea vtor Ju
stiniani impatoris theodota. que hereli exiciētis cōtami-
nata erat. doles q̄ anthemius patriarcha ꝓ errore suo a
beato agapito fuisset depositus: misit epistolas ad Silue
rium papā. rogans vt aut ad eā veniret cōstantinopolim:
aut deposito ⁊ remoto mēsā quē agapitus papa patriar
cham cōstantinopolitanū fecerat: anthemium renocaret.
Sed silverius papa spē ponēs in domino. scims q̄ deo
oportet obedire magis q̄ hominib⁹: rescripsit auguste.
Absit a me domina augusta vt rem istam vnq̄ faciaz. vt
renocē ad apostolicū culmē hominē hereticū: ⁊ in sua pfi
dia iam damnatū. Quo audito augusta femineo furore
repleta. scripsit ad belisarium patricium qui tunc rome erat.
vt sumpta occasione silverii papā a pōtificali sede remo-
tum in exilium deportaret. Vtebat autem tunc augusta
consilio vigilij cuiusdam qui eo tempore romane ecclesie ī
regia vrbe apocrisarius erat. Hic enim ambitione duct⁹
ad papatum aspirabat. Cuiꝰ apud romanos notā es-
set silverium pontificē anguste indignationē incurrisse. q̄-
dam falsi testes accusauerūt illum insurgentes ⁊ dicentes
illum ad regē gothorū qui transpadum erat ⁊ ibi gothis
impabat literas misisse dicens. Veni romā cum exercitu
⁊ ego tibi portam que est iuxta lateranum aperiam: ⁊ bel
lisarium patriciū tibi tradam. Quod audiens bellisarius
minime fidem adhibuit. sciebat enim q̄ per inuidiaz du-
cebantur. Nihilominus fecit eum venire ad se. Cuiꝰ ve
niss⁹ in palatium Johannes quidā subdyaconus. subito
pallū de collo eius abstulit. sublatiq̄ de medio atq̄ pōti
ficalibus vestibus exutus veste monastica indutus. Hoc
cum quidam ex clericis eius vidisset. egressus foras nun-
ciauit clero dicens. Dominus papa depositus est ⁊ fact⁹
monachus. Quod audientes fugerunt omnes. Sed vigi-
lius dyaconus eū in sua fide suscipiēs ad pontianas insu-
las eū in exilio misit. vbi illi pane tribulationis ⁊ aqua an
guste sustentauit. Qui non multo post tēpore deficiens
christi cōfessor vitam spiritū dño reddidit: ⁊ in eodē loco
sepultus ē. Ad quē confugiens multitudo languentiū sa-
nabatur. Hic fecit ordinationē vna p̄ mensem decem-
brem. ⁊ ordinauit presbyteros. xiij. episcopos per diuer-
sa loca. xx. Et cessauit episcopatus die vno. De hoc
sic habetur in decretis. xxij. q. iij. Bilisarius patricius no
ster mādauit me ad se venire pacifice. ꝓ quibusdā ecclesia
sticis dispositionib⁹ in palatiū principis. ⁊ ad primum et
secūm. velū. i. cameram seu oratiū sīm glo. retinuit omnem de-
tum ⁊ populū qui mecū veniebat ⁊ nullū permisit intra-
re nisi me solū ⁊ vigilū dyaconū nostrū. Me vero vi retē
to ⁊ ante patricii predicti⁹ deducto miserunt in exiliuz. in
quo sustento: modo pane tribulationis ⁊ aqua anguste.
Ego tamen nō dimisi nec dimitto officiū meum. sed cum
episcopis quos cōgregare potui eos. q̄ talia erga me egē-
runt anathematizaui. ⁊ vinculis ipsis apostolica auctorita
te stami nullis vnq̄ aliter decipiendē sicut decept⁹ fui. Idē
vigilio prefato. Habeto inuiz cū illis qui tibi cōsen-
tiunt plene dānationis sententiā. sublatiq̄ tibi nomen ⁊
munus ministerij sacerdotalis. glo. vt. s. illud cōsequi non
possit. Et vt subdit gratianus in. §. sequē. Hoc licite
⁊ insultime fecit. et eo. s. quia nō sua sed ecclesie iniuriā vi-
dicauit. qi iniuria prelati inquantū ꝓlatus est iniuria ec-
clesie. sed etiā sua. quia superiorē nō habebat poterat vi-
dicare iniuriā. sīm glo. Et nota ibi duplicē defectum in te
xtu. Primus ē cum dicit' ante. c. Objciturillud silverii
corrupta est litera vt credi pōt vicio scriptoris qi vult di-
cere illud Silverij nō est vocatus silverster sed silver⁹ pa-
pa. Secius defectus est. quia capitulū incipit Belisar⁹. vbi
prima litera est mutata. Nā volt dicere Belisar⁹. vt
patet ex cronicis.

Post silverium vi/ .§.v.

gilius ꝓfatus creatus ē papa. lvij. natiōe roman⁹. Ex pa
tre Johāne consule. Qui sedit annis. xvij. mensibus. vj.
dieb⁹. xx v. Quod postq̄ cōperit theodora augusta. sta
tim scripsit ad papā vt sīm ꝓmissa anthemiū hereticum
reuocaret. Ad quā vigilius talia responsa mādauit. Ab-
sit a me hoc domina augusta. Si enī ego a principio ma
le locutus sum ⁊ insipienter: doleo. Nunc autez q̄nis in-
dignus christi ⁊ beati petri vicarius sim in terris. iō nul
lo modo cōsentio vt hominē hereticum ⁊ anathematiza-
tum atq̄ ꝓ sanctissimos meos predecessores agapitum ⁊
silverium inste damnatū in statū pristinū restituā. Quod
postq̄ augusta comperit. nimis turbata est. sed ad temp⁹
aliquod furorē quē contra vigilium conceperat occultauit.

Interea cuz totius rex gothorum vrbem romanā post
multas alias ciuitates ytalie captas ⁊ depopulatas in su-
am redegisset potestatem. ⁊ romani bincinde fugissent di-
spersi vt dicetur in. c. sequē. aliqui de numero senatorum
vnacuz papa vigilio afflicti. constantinopolim properāt:

ꝙ quibus calamitatibus roma subiceret exponit Justiniano imperatori. Quibus benigne susceptis cōsolatus est imperator promittens in proximo calamitatibꝰ verbis subvenire quod ꝙ fecit vt dicetur. Sed vigilius papa ꝙ pꝰ ab imperatore susceptus fuerat cum nollet anthemii hereticum revocare suggestione theodore. post multa obprobria que sustinuit iussu imperatoris in ecclīa trusus est vna cum clericis qui ab vrbe eum secuti fuerant. Qui cuz aliquandiu ibi stetisset multis afflictus angarijs inter ecclēsticos pro illo romano populo ꝙ nobilibus ab imperatore revocatus cum rediret apud insulā sicilie defunctus est. Hec Isidorus autē vt refert vincē. spe. bell. libro .xxij. aliter dicit de isto vigilio papa. vicz ꝙ cum ipse vigilius nolle anthemiū revocare ad episcopatum vt petebat theodora vxor iustiniani. misit ipsa theodora romā quendā scribaz vt adduceret vigilīū cōstantinopolim per vim. Qui cum in nazi esset impositus ꝙ nauis mota esset: populus romanus iactabat post eum lapides. Iustes. ꝙ cacabos dicens. Male fecisti romanis: male ꝙ tu inuēcias. vbi vadis fames tecum: mortalitas tecū. Ingresso autē cōstantinopolim p biennium fuerant in cōtentione de anthemio revocando Cui vigilius nō consentiebat dicēs. Non me huc venire fecerunt iustiniani uxor ꝙ theodora. sed dyocletianus ꝙ victoria. Facite quod vultis: digna factis recipio. Tunc quidam dedit ei alapam dicens. Nescis quibus loqueris homicida. quia filiorum papam occidisti. ꝙ filium mulieris vidue calcibus ꝙ fustio. Tunc fugit vigilius ad basilicam beate eufemie ꝙ tenuit colūnam altaris. A qua abstractus eiectus est foras ecclesiam. ꝙ missis funis in collū eius tractus est per totam ciuitatē vsq; ad vesperā. ꝙ tūc missus est in carcerem vbi dabatur ei modicū panis ꝙ aque. Clerus autem romanus qui cū eo venerat missus in exilium p diuersa loca ad metalla incidenda. Hic vigilius sic statuit de cōsecra. distinct. j. De fabrica cuiuslibet ecclesie. Si dirupta fuerit instaurande est. ꝙ si in eo loco consecrationis solēnitas instaurari debeat in quo sanctuaria non fuerunt. nihil iudicamus officere si per eam aqua minime exorcizata iactetur. quia in consecratione cuiuslibet ecclesie in qua spiritussancti ara non ponitur: celebritatem trīs sciamus esse missarum. Et ideo si qua sanctorū basilica a fundamentis etiam fuerit innouata sine altaris motione: sine aliqua dubitatione cum in ea fuerit celebrata missarū solēnitas: totius cōsecratio sanctificatiōis implebit. Si vero sanctuaria que habebat ablata sunt. i. reliquie altaris: rursum earū depositione ꝙ missarū solēnitate reuerentiaz sanctificationis accipiet. hec ibi. Locutio ē obscura. Vide glo. Vigilio successit in pōtificatu Pelagius papa. lvij. Qui sedit annis. xj. mēsib⁹. x. dieb⁹. xvij. Hic in principio sui episcopatus nullus erat in vrbe qui vellet ei cōsecrare. asserentes eum in mortē vigilij pape consensisse: ꝙ vt tantis penis ꝙ afflictionibꝰ afficeret causa extitisse. Quā ob causam cōgregato clero ꝙ populo apud sanctū Petrū cotam narsete imperatoris cubiculario ascendens ambonem. tenēsq; euangelia ac crucem super caput eius iurauit se nullū malum vigilio intulisse. Et sic populꝰ et clerus sedatus est. Nota ꝙ fuerunt duo pelagij. Annus fuit esse de quo nunc alius fuit qui immediate fuit ante gregoriū papam ꝙ post illum pelagium primū. Et quia multa capitula allegantur in decretis attributa pelagio. nec dicitur de primo. vel secundo intendendum est.

Quinquagesimus .§.vi.

nonus in sede petri post pelagij sedit Johannes tercius natione romanus. Qui in ea permansit annis. xij. mensibus. xj. diebus. xxvj. Hic beatꝰ pontifex vt cognouit naturam aduersus populū romanū iuste cōmotum. quia imperatoris iustino conquesti fuerant de regimine eius ꝙ ytaliam gubernabat. attendens ipse papa quot bona ex presentia ꝙ prouidentia ipsius narsetis prouenissent non solum romanis sed toti ytalie: concite neapolim apperuit. atq; cum lacrimis satagebat illum reconciliari romanis: vt romam denuo reuerteretur. Cui narses ait. Dic sanctissime papa. Quid mali feci romanis? Vadam ad pedes principis vt cognoscat omnis ytalia quomodo totis viribus laborauerim vt illam eriperem de manibꝰ barbarorum. Attamen suasu pontificis narses romam reuersus est. infusq; est longobardos ab ingressu ytalie revocare sed non valuit. Jam enim Alboinus rex longobardorum qui ab eo litteras per nuncium acceperat vt intraret ytaliam indignatione quadam permotus vt in. c. deq. diceretur iam cōgregatis magnis copijs cum vxoribus ꝙ liberis ꝙ cosō omni supellectili relicta pannonia iter arripuerat. Et intrauit ipse rex cum longobardis ytaliam. Anno domini. cccc. lvij. Joban. papa. xvj. q. iij. sic ait Petro si de annorum numero quis causatur dicat qz inter christianos ꝙ eos qui sunt vnus fidei numerus certus assumptus est. sed prescribendū. Literā vbi paganorū incredulorum furor in causa est. quātalibet pertineant tempora iam nō preiudicat ecclesiarum. que corporalia nescientes arma solum deum propugnatoresq; suū quando ei placuerit misereri expectat. Veruntamen si annorū prolixitas i rabbus impediat. deus ipse reprehendendus est qui post ccc. ꝙ xxx. annos filios israel de seruitute pharaonis liberauit: ꝙ ipse redemptos genus humanum post mīa annorum de inferno liberauit.

De hac luce sub/ .§.vii.

tracto Johanne tercio creatus est papa. Ic. Benedictus primus natione romanus. Et post annos. iij. mensibꝰ. q. vita minus die vita functus est. Eo autem rome presidēte fames ingens fuit in ytalia. ꝙ maxime rome. Nam gens longobardorū omia circūquaq; bostili furore cōsumpserat. Eodem pyssimus imperator iustinus. ad ponticias preces me romani inopia perciterent: misit ad egyptum naues quo frumēta romā deferent. Que applicantes ad portū non solū vrbē ipsam sed ꝙ totā ytaliā a famis pestē liberauit. Eo tēpore vt scribit Johā. de col. hyspani ꝙ franci de pasca dissentiūt celebrādo. Nas hyspani. xij. kalē. aprilis. Franci vero. xiij kalē. maij pasca celebrant. Sed francos recte celebrasse ꝙ hoc diuinū clarum. ꝙ ppēs in hyspania in sancto sabbato pasce ad baptizandus spēte diuinitus solūti repleri: nō hyspanioꝝ sed in francorum pasca sunt repleti. Ab illo benedicto papa greg. leuita cardinalis est ordinatus. Et ad predicandū anglis abire pmissus hoc instanter postulāte. Sed qcirca ad qterelā romanoꝝ nimiā ex itinere cepto revocatus vt notat vincē. spe. bello. li. xxj. Cū em quadā die p mercatores ad vrbē multa venalia adducta fuissent. ꝙ ad emendum bincinde multi cōsluerent. contigit gregoriū antecessorē pontificatū sūmum ascēderet inde p totaz transire. Qui vidit aliquos pueros ibi venales exponi lactei coloris ac venusti vultus. capillosq; precipui candoris habentes. Aspicions autem eos interrogauit de qua regione adducti fuissent. Cui dictū est. qꝙ d uxit annia cuius incole oēs similis coloris essent. Et cum inquireret si christiani essent homines illius insule. audiuit eos paganos esse. At gregor intimo corde longa trabēs suspiria. Heu proh dolor inquit qꝙ tam lucidos vultus auctor tenebratus possidet: tantaq; frontis specie grata gēs mentem ab interna gaudijs vacuam gestat. Rursus interrogauit quod nomē esset gentis illius. Dictūq; est illi qꝙ anglici vocarētur. At ille. Bene inquit. Nam angelicā facē habēt. Et tales angelorum in celis decet esse coheredes. Quod habet inditum nomen ipsa prouincia vnde allati sunt? Responsumq; ē qꝙ bene dicuntur prouinciales illi. Et Greg. inquit bene dicunt. quia de ira dei ad misericordiā christi ducēdi sūt. Accedens ergo ad pontificem sūmum. zelo succēsus conuersionis illoꝝ. rogauit vt genti anglorum in brittaniam

aliquos verbi dei ministros destituere per quos ad christum conuerterent offerens se ad hoc paratus si ipsi apostolico complaceret. Qui etsi cum difficultate tamen precibus eius infatigabilibus denictus assensit. Qui profectionis sue cinibus celans negocium ne impedirent: quo celerius potuit cum apostolica benedictione iter arripuit. Sed cum venisset ad noticiam populi. eos urbici z suburbani audientes. curarunt ad ecclesiaz beati petri. z apostolico ad ecclesiam cunti terribili voce conclamant. Eya apostolice quid fecisti: Sanctum petrum offendisti. romam destruxisti: quia gregorii dimisisti. Quibus vocibz permotus summus pontifex. populiqz rumoꝛe cessꝰ. post eum sūma cum festinatione legationem misit: mandās vt ꝓcurius romam remearet. Et cum iam tres dietas peregisset. z circa sextam horam in quodam prato quiesceret. aliis circa oppotuna occupatis. dum greg. legeret: accessit locusta z vnas talium pagine quam percurrebat insedit. Cernensqz greg. tam manslete loco quo insederat pmanere. cepit sodalibus suis nomen eius interpetari. Locusta quasi in loco sta. insinuans socijs qꝫ non vtra iter essent prosecuturi: ꝓout factum est. Nam venerunt subito nuncij apostolici sudantibus equis fatigatis cum literis precipientes eius reuersionem. Alij tamen dicunt nos benedictum papam sed pelagium permisisse greg. ad angliam ꝓficisci: sed postea reuocasse. Sed primum verꝰ. vt patet ex hoc.

Capitulum.q.

Efuncto benedicto

pontificatū romani pelagius suscepit regendum. lxj natione romanus. Sed ut autem annis. x. mensibus q. duob. x. Hic inconsulto impatore papa consecrat' quia iam longobardi vrbē obsederāt vt secure egredi nō valerēt. Ab eo aūt postea nullus fuit greg. cōstantinopolim apocrisarius. vel a benedicto papa nullus postea a pelagio refutatus ad idē fuit qui post eū papa fuit. Et ibi enticiū patriarchā constantinopolitanū male sentientē de resurrectione corpoꝝ. s. qꝫ futura essent aerea ventis subtilissa. in ꝑsentia tyberij imperatoris confutauit. Vbi etiā horatus leandri hispalēsis episcopi libuū motahū i pte sup Job edidit. Circa illud tēpus gothicā hyspanias incolebāt ex ariana pfidia ad catholicā fidē reuerterāt. Nā hermigildus regis hyspaniarum filius. regia francoꝝ Ingobem sororē vxorē duxit. puellā vtiqz deuotissimā. cuius exhortatiōe ac beati leandri ꝑdicatione hermigildus ab ariana pfidia qua pater eiꝰ languebat: ad verā fidē conuersus ē. Quod vt pater agnouit. ad sectaz sue pfidie redire ac promissis suadere terroribusqz inclinare conabat. Cuiꝰ relꝓderet se nūqz verā fidē posse deserere quā tarde cognouisset. iratus pater. primo omniū rebz tertenis ablatis regno pmouit. Dz cū nec sic virtutē mētis eius emollire posset: carcerali custodie concludēs. colliā manusqz eiꝰ ferro ligauit. Superueniēte autem paschalis solēnitatis die. intēpeste noctis silentio perhibus pater ariane eꝑm pfidie misit. vt ex illius manu sacrilege cōsecratiōis cōsortem reciperet: atqz ꝓ hoc ad patris gratiā redire meret. Sed inuento deo dignꝰ ariano epō venie tiere ptobuit vt debuit. eiꝰ a se pfidiā dignis increpationibz repulit. qꝫ etsi ꝑtenꝰ faceret ligatus: apō se tamen in magno mētis culmine manebat erectꝰ. Vbi ad partē relatis insana mēte refrenuit. flatibqz sacrilegis mulit. mādās vt in loco in quo ligatꝰ iacebat occideret. Qui mox carcerem ingressi iecutim cerebro eius infigētes vitā corpis ab stulerūt. Sed ad oñendā verā eius gloriā diuina miracula nō defuerūt. Nā in nocturno noctis silētio psalmodie cātus ad eiusdē regis z martyris coꝝꝰ auditi sunt et lapides visi. Quod pfidus audiēs pater. cōmotus pena hoc fecisse se voluit. nō tamē vsqz ad salutē obtinendaz. Nā quia vera esset fides catholica cognouit. hz gētis sue vano timore ꝑteritus ad hāc puenire nō meruit. Obortā tamen egritudine ad extrema pductus leandro episcopo quē prima multū affuerat: richaredū filiū suū quez in sua pfidia relinquebat in regno cōmendare curauit. z vt in ipso talia faceret: qualia in fratre eius suis exhortationibus peregisset. Post cuius mortē Richared' rex. non patrē perfidū sed fratrē martyrē sequēs: ab ariana heresi ad verā fidē conuersus ē. Locusqz visigetborū gētes ad verā pduxit fidē. vt nulli in regno suo militare pmitteret qui regno dei hostia exisseret ꝑ heresim. Hec greg. in li. dyalogoꝝ. Et habet' xxiij. q.j. c. ij. quod incipit Lepit.

Pelagius papa multū fuit copiosus in decretis statuendis. vt pater in decretis ī multis locis. Et cōtra scismaticos sic ait. xxiij. q.j. Scisma siquidē ipm quod greci nomen est scissurā sonat. Sed in vnitate scissura esse nō potest: nō ergo vnitati cōicat qui scismaticis cōicat. Patres ibipsi fecerūt. z ab eo quod vnū est (vt apostolus inde verbis loqꝫ) semetipsos segregāres spiritū nō habēt. Quibus omnibz illud efficitur. vt quia in vnitate vnū nō sunt. vt quia in parte esse voluerunt. vt quia spiritū nō habent corporis christi sacrificiū habere non possunt. Nō autez nobis nunc illa questio est. verū tolerare malos: sed verūz debeamus scismaticis sociari. Si etiaz ipsi licet in suo sensu abundantes inter mare ma ramen positi viscera quererent venturē. a nobis repellēdi nō erant donec ad eos ratione duce rei veritas clarusset. Sed quia se ab vniuersa ecclesia diuiserūt. sicut beatus aug. ait. Quis catholicꝰ secutus eā partē detestat: cui ecclesiā vniuersalē apostolicis sedibz roborātā. nō cōicare cognoscat. Nec enim leui gat eosū crimē. sed magis anget qꝫ eos diu restisse dictis. ne apostolicis cōicantes sedibz in sua cōione reciperent. In hoc enī dum z illi culpādi sunt qꝫ cōicare talibus voluerunt. multomagis tamē z illi erecrādi sunt. qui non solū in sacerdotibus cōionē apostolicarū sedū: verūetiā in ipsis laycis separauerūt. Sed nec illud eis ꝓdesse quod in eos in eisdē literis. vel ignorantia rationis. vel simplicitate intellectus sui a natura se cōione suspendisse pbetis. idipsuz enī magis est ꝓpter quod scismatici sunt. qꝫ non eos diuersa sentiendi indicia: sed quedā apud se delata sibi tamē incognita metuētes: z contra apostolicā sedem temere credētes: pessima vinisse opinio. qꝫ scismaticos specialiter esse beatos denunciat aug. Et cum due ecclesie esse nō possint. aut illos. s. scismaticos esse credidit. z sic nos quod absit scismaticos iudicabimus. Aut si verā in apostolicis sedibz esse cōstat ecclesiā: z illos ab vnitate divisos cognoscite. z cōionem questiōis esse sublatā. quā veram nisi in vnitate cōstat esse non posse. Noli ergo quasi nulla scismatico ꝓ. atqz ecclesie differētia sit. velle indifferenter vtrosqz sacrificia sociari. Nō est christi corꝰ qꝫ scismaticus conficit: si veritate duce dirigimur. hec ille. Sed hoc vltimū sane intelligendū sm glo. z bene. s. qꝫ scismaticus nō cōficit sacramentū eucharistie. s. qñ nō seruat formā ecclesie. vel si seruat formā dicit' nō esse corꝰ christi quod cōficit quo ad effectū: nō quo ad verū sacramentū. qz. s. in cōficiente vel ab eo sciēter sumēte nō operat' salutē: sed gnicē ꝓpter abusum illum. Idē pelagius contra eos qui dicebāt ecclesiā ꝑsecutionē facere dum punit malos. vel cogit ad bonū. ꝓmissuz fuandū. Sic ait. xxiij. q.v. Nō vos hominū vanilo quia retardēt dicentiuz qꝫ ꝑsecutionē ecclesia faciat: dū vel ea que cōmittunt reprimit vel animarū salutē querit. Erāt huiꝰ rumoris fabulatores. Nō ꝑsequit' nisi qui ad malum cogit. Qui vero malū vel iā factū punit vel ꝓhibet ne fiat nō ꝑsequit' sed diligit. Nā si vt illi putāt. si nemo nec reꝓhendēdus a malo nec cogēdus ad bonū est. humanas z diuinas leges nec esse est eas actuarique z malis penā z bonis premia suadēre iustitia constituunt. Malā aūt scisma esse ꝓ cetera etiā potestates huiusmōi optimi homines debere. z canonice semꝑ ure auctoritas: z paternarū nos regularū ve-

nitas docet. Quisquis ergo ab apostolicis diuulsus ẽ sedibus in scisma eis esse non dubiũ est: ꝙ cõtra vniuersalez ecclesiã altare conat' erigere. Sed quid de talibus inferꝫ in calcedonẽsi synodo canon statuat gloria vestra ꝑsideret. Si enim in substantia decernit ꝙ qui faciunt scisma in ecclesia rebellantes se suis ꝓpositis. ꝙ monin obedire cõtemnant: debẽt excõicari ꝙ deponi. Et si perseuerẽt faciẽtes seditiones ecclesie ꝙ potestates seculares cõprimantur. Et infra. Etiã beatus augn. de talibus dicit. Multa etiã cum inuitis benigna quadã aspernate plectẽdis agẽda sunt: quoꝝ ponius vtilitati ꝗs uolũtati consulendum est. Nã in corripiendo filio ꝗuis aspere: non tamẽ amor paternus amittit. Facite ergo etiã ꝙ vos quod faciẽtes intentionẽ christiane ratis vestre frequẽter hortamur. ꝙ date operam vt talia vitemus fieri nõ liceat. Recolere enim debet celsitudo vestra. quid per vos deus fecerit tempore illo: quo ꝓ bostriam. ꝙ venetiã tyranno totã possidẽte. Frãcis etiam cuncta vastantibus. nõ ante tamen mediolanen sem episcopũ fieri permisistis: nisi ante ad clementissimuꝫ principẽ. exinde retulisseris: ꝙ quid fieri debuisset iterum eius scriptis cognouisseris. ꝙ inter vbiq; seruẽtes hostes. tutissimam tamen. ꝙ is qui ordinabatur. ꝙ is qui ordinaturus erat prouidentia culminis vestri deducti sunt. hec ibi. Idem nanſe patricio. c. seq. q. c. De ligumbus atq; venetiis episcopis ꝙ histrie quid dicaꝫ. quos ydonea et cellennia vestra ꝙ ratiõe ꝙ potestate repanere nouit: ꝙ diminuis eos in contemptũ apostolicarũ sedium de sua rusticitate gloriari. Et infra. Nolite ergo dubitare huiusce modi homines principali vel iudiciali auctoritate cõpiimere. quia regale patrum hoc specialiter constituerũt. vt si qua ecclesiastici officij persona cui subiectus est restituerit. vel seorsum collegerit. aut aliud altare erexerit. aut sacrilega fecerit: ille excõcetur atq; dãnet. Qꝫ si forte ꝙ hoc cõtempserit ꝙ pmanserit diuisiones ꝙ scismata faciẽdo: per potestates publicas opprimat. Nic pelagius ordinauit ꝙ mãdauit. vt nullus patriarcha debeat se nominare vniuersalẽ. Ipse etiam statuit ꝙ nec archiepiscopus. nec primas. nec patriarcha ante pallei fastigeꝝ possit ordinare. ꝙ infra tres menses a sua cõsecratione postulare debet cõfirmationẽ. ꝙ palleã ab apostolica sede: alias punit. vt dist. cõtemnima. c. j. Idẽ concilijs generalibꝫ sic ait. dist. xvij. Multis denuo apostolicis ꝙ canonicis atq; ecclesiasticis institutionibus regulis. nõ debere abhinc sua romani pontificis concilia celebrari. ſ. generalia. Et infra in fi. Maiora vero ꝙ difficiliores quaestiones vt sancta synodus statuit. ꝙ beata ꝙsuetudo exigit: ad sedẽ apostolicã semper referantur. hec ibi. que. ſ. cõcernunt fidẽ vel statum vniuersalem ecclesie. Idẽ de cõse. dist. j. Inuenimus. declarat prefationes oõs que dicunt in missa. ſ. In resurrectione. In ascensione domini. In pẽtecoste. In festo trinitatis. In natali dñi. In epiphania dñi. De apostolis. De sancta cruce. Et de ieiunio in. xl. Addit etiã de virgine maria. Et hec vltra cõem quotidianã. Idẽ pelagius de monachis scribẽs antonine patricie. xvj. q. j. De presentium aut. Satis valde amantissimã habeo de proposito monachatus ad officiũ defensoris homines deductã. iudicis aduocati ꝙ procuratoris ꝙ quo nullo mõ. que a monachis deo ꝓmissa sunt valeãt adimpleri. Omnimoda enim ẽ illis habitus ꝙ illius officij diuersitas. illic ei quies. oratio. labor manũ: at hic causarũ cognitio cõtentiones. actus. publica litigia: ꝙ qcũq; vel ecclesiastica instituta vel fugpliciũ necessitas poscit. Faciat antẽ deus vt tales sint bi. qui vel a vobis in isto habitu nutriunt vel in monasterijs crescunt: vt puecta etate ꝙ pbata vita. nõ ad litigiosa officia sed ad sacerdotiũ valeãt promoueri. Idẽ pelagius concessit ex dispensatione vt quidã qui post mortem vxoris in statu laycali habuerat ancillã in concubinã ꝓmoueret ad dyaconatũ. illã tamẽ dimittẽdo. scribens episcopo florentino. di. xxxiij. Fraternitatis diceus. Quia defectu nostri temporis quibus non solum merita sed ꝙ ipsa copora hominum defecerunt distinctionis illius non pauca manere censuram. ꝙ etas illius de quo agitur future incõtinentie suspitionẽ auferre videatur. Idem nanſe patricio. Quia scimus occulto dei iudicio animam vestram etsi per aliorum imperitiã ac superbiã a cõtaminatione seruatis custodire. ꝙ gemus omnipotenti deo gratias qui etiam de malis hominum actibus bona operari consuevit. xxvij. q. v. Relegentes. Idem de continentia. xxvij. q. j. De viduis. sic ait. Sicut vidue vel virgines si se forsitan continere non poterunt ꝑm apostolum nullatenus nubere verebantur: sic habita secum deliberatione promissam deo pudicitie fidem debent custodire. Nos autem nullis talibus laqueum debemus injicere: sed solum adhortationes ꝓmij sempiterni. penaſq; ꝓponere diuini iudicij vt ꝙ nostra sit absoluta conscientia. ꝙ illarum ꝓ se rationem deo reddat intentio. Cauendum est quippe ꝙ de eius moribus actibusq; beatus testatur apostolus dicẽs. Quod plenius exponere preteximus. ne sexus infirmus non tam veterem ꝗs admonere videatur. Idem de nationibus locutũ scribens benigno archiepiscopo sic ait. vij. q. j. Scias frater dilectissime aliud esse causa necessitatis vel vtilitatis: aliud causa ꝓsumptionis ꝙ ꝓprie voluntatis. Non ergo mutat sedem qui non mutat mentem. qui non auaricie causa aut dominationis aut ꝓprie voluntatis vel dilectionis migrat de ciuitate ad ciuitatẽ: sed causa necessitatis vel vtilitatis mutatur. Nam plurimorum vtilitas vnius vtilitati vel voluntati est preferenda. Aliud enim est mutare: aliud mutari. Nam et aliud ẽ spõte transire: aliud est coacte ꝙ necessitate venire. Certe nõ mutant ciuitatem sed mutantur. qui non sponte sed coacte hoc agunt. Idem ad eundem in. c. seq. Omnis quidem metebat ꝙ qui verabatur a saul fugiebat ꝙ venebat ad dauid. Si rex pessimus atq; iniustissimus dauid sciret esse peccatum persecutionẽ fugientes. ꝙ transeuntes de loco ad locũ recipere: tales nequaq; recipere nec ralos teneret secum. nec in alqs ciuitatibus collocaret. Qui persequuntur episcopos ꝙ eos de ciuitatibus. ad ciuitates ire compellunt. nõ eos tamẽ persequuntur quantũ dñm nostrum ihesum christũ. cuius legatione funguntur. Qui autẽ negant misericordiã faciendã fugientibus ꝙ necessitatẽ patientibus ipsum christũ negãt ꝙ est misericordia ꝙ veritas. Idẽ. vij. q. iij. Talia. Scitis aliqui se ad episcopatũ nec etate. nec scientia nec vite meritis posse perduci. ad hoc tãmẽ ecclesiã inquietare volunt. vt sibi de his que ꝓmissa sunt ex ipsa: immunitatẽ ꝓmittat ejus futurus. ꝙ fiat rapine securitas ejꝰ atus ambitio. Et infra. Elpidiũ dyaconũ electũ quasi ab omnibꝫ ad nos facite ꝓpare. Quẽ tũ acꝑ vestrã dilectionem ꝑsentialiter specialiter admonemus. ne cuiqꝫ se aliquid dare vel datum esse ꝓmittat: sed neq; de ecclesiasticis ꝓprietatis causa aliquã securitatẽ facere audeat alicui sine ꝓmittere: aut quasi factus episcopus ea que direpta sunt. pmanere libere patiat. Idẽ Leoconio illustri sic scribit. x. q. iij. Illud te volumus modis omnibus custodire. ne quisq; episcoporum sicilie. de parochijs ad se pertinentibus nomine cathedratici. amplꝰ ꝗ duos solidos presumat accipere. neq; cõpellere ꝑbyteros aut clerũ suarũ parochiarũ supra vires eis cõmissa preparare. Idem. xj. q. j. Sergio cancellario sic scribit. Si quisq; clericus sine inferiorus sine potioris gradus petitor extiterit. ꝙ contra laicam personam suas intulerit actiones. ille modis omnibus non alibi ꝗ apud proincie iudicem negotium suũ dicturus decurrat. Si quis autẽ alicuius clericum cuiuscũq; gradus detinere esse pulsandũ. ad episcopũ iudicij in eadẽ ciuitate vel territorio cõmitentis: ꝓponat eas quas se estimat habere actiones. Quẽ ordinem legibus per omnia ꝓficiente atq; consentaneũ illa regula demonstrari manifestat. que ꝓcipit actorem eorum persequi pulsati.

Capitulum.iij.

Regoriꝰ successit pe/

lagio numero pontificū.lxj. Interpretat autē gregorius vigilis.quod optime cōuenit ei:qz ad deū de luce gratie sopitis passionibꝫ ꝙ cōtemplationē vigilauit. fm illud canti. Ego dormio ⁊ cor meū vigilat. Vigilauit sibi pfecte vicijs relisis ⁊ virtutibꝫ inhęrens cōtra insidias dyaboli ꝙ humilitatē ⁊ orationē ac timorē continue patus existens. fm illud christi. Vigilate omni tēpore orātes vt fugere possitis oīa ista. ⁊ stare. Vigilauit proximis subditis quo ad alias per doctrinā maxime morale. ⁊ nō solū sui cōpotus. ꝙ impetrū futuris hominibꝫ ꝙ libros edidit ab eo. Quo ad corpa per marinā liberalitatē. Hec aliquis pōnet re perietur qui ita vigilauerit ad prouidendū pauperibꝫ. Implens illud apoc. Esto vigilās. Veniēs dicit adolescēs inquit Iohā. dyaconus. cū transmisso cōiter stilo surgentis infantie ad humū picto gonce litere peruenisset. incuriāter suastrū ramū cū fecali voluptate relinquere: ⁊ ad dextras cepit cum celesti desiderio tota vinbo anhelare.

Et ad intellectū huius sciendū de litera pictagonica qz scilicet abeo inuenta est .y. Ascēdens enī puer ad vsum rationis. si vicijs se tradit. ramū illius litere assumit qui descendit ad yma. Si autē viam virtutū sumit dextrum ramum ascēdendo ad superna etsi laboriose. Greg. primus qui ⁊ magnus vicit ꝓter eximiā sanctitatē. sapientie precipue moralis sublimitatē vt pene in ea oēs doctores excellerit. ⁊ ꝓpter sūmi pontificij vigilissimā administrationē cū maxima humilitate. cū nihil magis in cervice pōtificis cū humilitas splēdeat. vt ipse ait. distinc. c. Contra motē. Defuncto pelagio ex peste ecclesiā dei regendā licet inuitus suscepit. sed oī clero cogēte ⁊ populo romano acclamāte. ⁊ Mauricio imperatore assentiēte. optanter post fugā inimīcum. ne dei voluntati cōtrarie videret omnia suscepit. in ordine pontificū romanoꝝ. quē matūe decorauit. lxij. fuit. De quo diffusius agit. ⁊ de vita ⁊ doctrina eius. Scripsit autē vitam eius paul⁹ bibliographꝰ lōgobardoꝝ. Quā iohānes dyacon⁹ diligētius postea cōpilauit. Greg. igitur ille senatoria stirpe pgenit⁹ patrem habuit gordianū. matrē vero siluiā. nobilissimos romanos. Hic cū sūmum pbie apicē in sua adolescētia attigisset. ac rerum ⁊ diuitiarū copia abundaret. cogitauit tamen oīa deserere ⁊ ad religionis statū se transferre. Sz dū longius cōuersionem protraheret. ⁊ tucius se famulaturū christo putaret si sub ꝓtoris habitu vrbani mundo specietenus deseruiret: cepit multa cōtra eum ex seculi cura sucrescere. vt nō iam cotpote sed in eo retineretur ⁊ mente. Tandē patre orbatus set monasteria in sicilia construxit. septimū intra menia vrbis sub honore sancti Andree apostoli in ꝓpio dogmate fabricauit. In quo religiosis auro gēmisqz radiantibus vestimētis. vili monastico habitu tegebatur. vbi ad tantā perfectionē in breui venenit: vt in ipso conuersionis sue initio posset iam in perfectorū numero cōputari. Cuius quidē pfectio ex verbis que super dyalogū scripsit in prologo aliqualiter perpendi potest. vbi ait. Infelix animus meus occupationis sue pulsatus vulnere. meminit quales aliquādo in monasterio fuit. quomodo ei labentia cuncta subtererant. quātum rebus omnibus que volūtur eminebat: cum nulla nisi celestia cogitare consueuerat. qui etiam retentus corpore iam ipsa carnis claustra contemplatione transibat. qui mortem quoqꝫ que cunctis pena est: vt ingressum vite ⁊ laboris sui premium amabat. Tanta deniqꝫ distractione corpus afflixit. vt infirmato stomacho vix sobsistere valeret ⁊ incisionem vitalium quam greci syncopin vocant patiens. crebris angustijs per boturum moneta ad exitum propinquaret. Quadam vice dum in suo monasterio in quo puerat quedam scripturet. angelus domini in specie naufragij sibi affuit. sibiqꝫ misereri. lacrimabiter postulauit. Cui gregorius cum set argenteos ei dari fecisset ⁊ abisset: eadem die iterum redijt ꝙ multa perdidisse ⁊ pauca recepisse asserut. Et cum totidem argenteos ab eo recepisset. iterum die tercia reuersus: miseri sibi venie importunis clamoribus postulabat. Sz gregorius cum a procuratore sui monasterij didicisset nihil dandum esse in monasterio. scutellam argenteam quā mater sua cum leguminibus mittere solebat remansisse sibi. ille statim dari ꝓcepit: ⁊ continuo ille letus abscessit. Hic autem angelus dominus fuit sicut postea reuelauit. Cū autem cuncta diligenter que ad religionis conuersationē spectant obseruari mandaret. quo ex monachis eius discipline bonis rigorem non ferentes: insalutato hospite recesserunt. Quod aduertens greg. tūc abbas vt pastor optimus oues errantes ne perirent reuocare ad ouile curauit. Desinēs post illos aliquos qui illos reducerent cū inuenissent quesiti. Egressi ergo vrbem ad inquirendum a longe monachi qui fugerant viderunt quicos querebāt. ipsi tamen non visis ab eis. propter quod vt non inuenirent sed ꝓterirent eos. intrarunt quoddaz antrum qđ erat iuxta viam se ibi celantes. Cum autem nuncij equites vt cirius inuenirent intra locum applicuissent. equi eorum subsisterunt. nec calcaribus vrgētes vltra citraqꝫ ducere vllo modo valebant. quapropter inspirati a deo ne forte hoc accideret quia ibi prope essent querendi. intrantes spelancam inuenerant latentes ⁊ reduxerunt eos qđ vtiqꝫ meritis gregorij factus quis dubiret. Aliq; etiā quo dum a monasterio recedere deliberassent arrepti sunt a dyabolo. ⁊ visus eorum erūt lumine priuatus. Qui postmodū confessi sunt peccatum suum. ⁊ de fuga quam intendebāt Gregorio. a demonis liberati sūt vexatiōe. Similiter aliter qui furtum fecerat. partem pecij de quadam re venditi retinens. vexatus a dyabolo fuit: quousqꝫ gregorio confessus est peccatum. Econtra fuerunt in ipso monasterio multi monachi sancte vite. vnde de quodam gerēcio narrat ipse grego. qui in infirmitate constitutus grauī vidit duodecim viros. i. angelos de superioribus descendere in monasterium ipsius. E quibus vnus dixit. Veniamus ad hoc vt de monasterio grego. fratres quosdam in mūtiam mittamus. Alius vo⁹ alteri respiciens dixit. Scribe marcellū valentinianū ⁊ quosdam alios: ⁊ huncipsum infirmum qui nos aspicit. Qui omēs succedente post paululum sunt a domino euocati. Preterea ipso gregorio abbate existente vbi in monasterio omnis proprietas eliminata erat. accidit vt quidam ex monachis eius nomine iustus. cum esset artis medicine peritus: aliquando infirmis cum licentia gregorij sanitatis medicamenta. vel consilia prestabat. qui dyabolo instigante cupiditate ductꝰ a quodaz sibi oblatos tres aureos vt propriaz sibi occultos retinuit. Eo autem infirmato cum visitaretur a confratribus suis inuenti sunt inter medicinalia illi aurei. qđ significatū est grego. At sanctus vir intelligens vicij propueratis crimaniūū totius regularis conuersationis vt experientia docet: fūme detestatus est scelus ipsum. manuitqꝫ strictissime in penam criminis nullum ex monachis amplius eum visitare debere: sed solum per germanum sunm qui in monasterio ipso laicus degebat necessaria ministranda. ⁊ ab eodem germano suo sibi causa exprimere ter subtractionis ꝙfecte fraterne visitationis. Quo ad vnguem seruato: intellexit iustus monachus ex pena gravitatem culpe sue. ⁊ ingemuit vehementer ꝓ peccato suo. ex illaqꝫ infirmitate vitam finiuit. Audita ūr morte eius Gregorius. non ea vindicta quietus. vt magis ac magis omnem proprietatem a monasterio relegaret: punuit ⁊ mortuum. mandans monachis vt non in loco sacro sed in sterquilinio corpus eius proijcerent. cum tribꝰ illis aureis dicentes hoc officium celebrantes cidez. Pecunia tua tecum in perditionem. Quibus peractis ne vi-

deretur vir dei hominē nō vicium persecutū. post modi cum illi cōpatiens precepit vni ex monachis qđ deuotiores exilimauit. vt vsq; ad .xxx. dies quotidie pro eo hostiam immolaret. Quas cum implesset. is defunctus pro q̄ suffragiū fiebat .xxx. die apparuit fratri. Interroganti autem quomodo se haberet. Respondit defunctus. Usq; modo male fuimus nunc autē bene: quia hodie cōionem recepi. Et ex hoc exemplo. vulgatū est. q̄ vsitatissimū .xxx. missas celebrare pro defunctis. Quod vtiq; partim est i purgatorio existentibus. Et si continue celebrent ceteris paribus magis iuuabit suffragiū: q̄ si interpellatis. quia citius percipiet. q non ex eo quia discontinuati sunt dies. Nam q̄ non valeat tale suffragium ꝓpter discontinuationem dierum absurdum videtur. habet enim quelibet missa suum valorem q expiationis gradum. etsi nobis ignotum. Et quāto maior clemosyna pro hominibus fiet: tanto magis illi prodent pro quo fit ceteris operibus.

§.i.

Anno autē imperii mauricij. vij. tanta fuit inundatio aquarū. vt timeretur ne iterum mundus aquis diluuij solueretur. Nam apud vrbē romanā flumios tyberis propter assiduas pluuias limites suos egressus adeo inundauit. vt maiorē vrbis partē occuparet. multasq; domos euerteret. Quam dictu trabebat secū inundatio illa serpentū multitudinē. cum quibus q draco maximus visus ē. descendensq; ad mare hec multitudo serpentū: a salsis fluctibus suffocati ad litus eiecti sunt. Quorū congesta multitudines tantus fetor fecerus ē. vt totā adiacentē regionē fetore corrūperet. ꝓpter quez fetorē et corruptione aeris pestis illa quā pregunariā vocant in tota circūadiacente regione secuta ē. que adeo desseuit: vt infra paucos dies multa hominū milia interīret. Et qua peste pelagius papa defunctus est. Eo autē defuncto acclamante clero. senatu populoq; romano vno omniū consensu gregorius papa nominat. Quē ille bonum reputans declinās indignū se tanto sacerdotio protestabat. Timebat enī vir sanctus ne mundi gloria quā prius abierat sub ecclesiastici coloꝛe regimine ei aliquando subriperet. Et vbi totius populi vidit instantiā. consensuiq; se aliquādo simulauit. Et imperatori mauricio cuius filius de sacro fonte leuauerat scripsit. adiurans eum q multa prece depositōs. ne vniq; populi decreto assensum praberet. Sed ꝓfectus urbis germanus nolle deo volēte eius nuncij peruenit ac retinuit: q populi voluntatē cum electionis decreto imperatori direxit. Quo accepto imperator mire gauisus est de tanti viri electione vnde q cōsensum ꝓbuit: q vt moris erat decretū firmauit. Interea dū principis prestolaret assensus ines ipsa grauissime populus desudabat. Cōgregata igit multitudine vt scribit Job. de col. Venerabilis lenita greg. verba ad penitentiā hoīnū ad populū exortus est dicēs. Oportet fratres dilectissimi vt flagella dei que futura eminere nō metuimus: saltim presentia q experta paueamus. Conuersionis nobis aditū deus aperuit: q cordis nostri duriciam ipsam pena qua patimur ipsa dissoluat. Ut enim per ꝓphetam predictus est. Peruenit gladius usq; ad animas. Ecce enim cuncta plebs celestis ire mucrone percutitur. q repentina singuli cede vastantur. Nec lāguor mentem preuenit: ꝛ lāgnotis moras vt cernitis mors ipsa precurrit. Percussus ipse ante rapitur: q̄ ad lamenta penitentie conuertatur. Pensate qualis ante conspectus iudicis peruenit. cui nō licet flere quod fecit. Et habitatores non ex parte subtrahuntur: sed pariter corruunt. Domus vacue relinquuntur. Filiorum funera patres aspiciunt. q sui eos ad interitum heredes precedunt. Unusquisq; igitur nostrum ad penitentie lamenta confugiat: dum flere ante percussionē vacat. Reuocemus ante oculos mentis quicquid erga deo cōmisimus: q quod nequiter egimus flendo puniamus. Preueniamus faciem eius in confessione. q licut ait ꝓphēta leuemus corda nostra cum manibus ad deum. Dat profecto. dat tremori nostro fiduciam. qui per ꝓphetam dicit. Nolo mortem peccatoris. sed vt conuertatur q viuat. Nullus de iniquitatū suarum immanitate desperet. Uetemosus namq; niniuitarū culpas tridua penitentia abluerit. Et conuersus latro vite premia. etiam in ipsa sententia fine mortis emeruit. Mutemus igit cor. q. q̄ prelumamus iam nos percepisse quod petimus. Ut deus ad precem iudex flectatur: si a prauitate sua peccator corrigatur. Imminente tante animaduersionis gladio: nos importunis precibus insistamus. Ea nāq; que ingrata esse in hominibus importunitas solet: iudicio veritatis placet. Hinc per ꝑs. ait. Inuocet me in die tribulatiōis. eruam te q magnificabis me. Ipse igitur sibi testis est q̄ inuocantibus misereri desiderat: qui admonet vt inuocentur. Proinde fratres charissimi contrito corde q correptis operibus. crastina die primo diluculo ad septiformē letaniam intra distributionem inferius designatum deuota cum lacrymis mente veniamus. Nullus vestrūz ad terrena opera in agros egreat. nullus quodlibet negocium agere presumat. sed ad sancte dei genitricis ecclesiam cōuenīre. qui simul omnes peccamus: omnes simul mala que fecimus deploremus. vt districtus iudex dum nos culpas nostras punisse considerat: ipse a sua condēnationis parcat. Igitur dum magna multitudo omīs etatis q sexus. atq; professionis intra preceptum leuite Gregorio die statuta dominū rogatura venisset. diuino iudicio intantū ipsa aues desuit infra vnius hore spacium dum plebs vocem supplicationis emitteret. .xxx. homines ad terram corruentes expirarent. Sed nequaq; desistit sacerdotalis doctor. populum exhortans ne ab oratione cessaret: donec miseratione diuina pestis ipsa quiesceret. Dicebatur autē septiformis letania vel processio. quia Gregorius statuit p. vij. ordines procedere. Nā in primo ordine antecedebant clerici. In secūdo monachi q religiosi. In tercio oēs sanctimōniales. In quarto infantes q pueri. In. v. virgines. In vj. oēs vidue q cōtinentes. In. vij. oēs cōiugati q reliqui. Et dicit accidisse tūc grauissimā pestilētiā adeo vt sternatūdo vel ciciando homines spiritū subito exalarēt vnde introductū est et mote vt in hac actiō dicat. Dne te adiuuet: vel signū crucis fiat. Et hoc iussere. et eo qđ romani incōmoderet in qdragesima vitiassent. q sic indispositi cōiones in pascate fuisse pellent. et inde etiā magis ac magis luxurijs. ludis. q alijs vicijs se occupāten.

Lū autē Grego. fu- .§ii.

turus antilles putaret et literis suis principem Mauricium non consensisse postulationi omnium circa sui electionem. postq; cognouit literas suas a Germano interceptas fuisse prefecto vrbis. ad imperiale responsum timēs ei⁹ assensum electioni. hoc ipsum preuenire nitus ē. Quia enim egredi portas ciuitatis non poterat. palam a negociatoribus exponendum se mutato habitu vt fertur callidus impetrauit. q siluarum saltus q cauernarum latibula requisiit. In quibus dum summa sollicitudine ab omnibus quereretur. iudicio columne super se ingitere celo dependentis agnoscitur. capitur. trahitur: q apud ecclesiam principis apostolorum consecratur. Qz vero ad huius honoris culmen inuitus ascenderit: qui verba sua legit patenter aduertit. Unde ad narsum patricium sic ait. Dum contemplationis alta describitis. ruine mee gemitis renouatis. quia audiui q̄d actus perdidi: duz forte ad culmen regiminis imerentus ascendi. Tanto aūt merore me percussū cognoscite: vt vix loq sufficiā. Nolite q vocare me noem. i. pulcrū. q vocate me mara: qz amaritudine plen⁹ sum. Et alibi. Qui me ad epatus ordinez cognosti-

no paenisse. si me diligitis plangite. qō ego incessanter deflebam. atq; vt pro me dīm exoretis rogo. Et in prologo dyalogor. Ecce nāc magni maris fluctibꝰ quatior. atq; i animi mentis tempestatis valide procellis illidor. et cū pro nis vite recolo: quasi post tergus ductis oculis viso litore suspiro. Quia vero adhuc pestis romā vastabat more solito. processionē cum letaniis p circuitū ciuitatis prosequi paschali tempore mandauit: et imaginem beate marie semper virginis ante processionē portari ordinauit. Hec imago dicit̄ eē rome in ecclia sācte marie maioris. et fuisse depicta a luca euangelista: nō solum medico sed et pictore egregio. Cum autem deferretur imago. tota aeris infectiō et turbulentia imagini cedebat. quasi eam fugeret: et pestilentiam eius ferre nō posset. vnde et mira serenitas et aeris puritas post eam remanebat. Tunc iucta imaginē vt fertur audite sunt voces angelorum canentium. Regina celi letare alleluia. R. Stratimq; grego. qui processionez sequebatur addidit. Ora pro nobis deum alleluia. Dixitq; grego. sup castrum sancti angeli qō pius dicebat̄ crescentz. vel memoria adriani angelus stantem. qui gladiū suū euaginatū cruore detergens in vaginā reponebat. Intellexitq; greg. q; pestis cessasset. post factū est.

Tante autem bu- .§.iii.

militatis fuit grego. vt se nullo modo laudari pmitteret. vnde et stephano epō qui eum in epīs suis laudauerat sic scribit. Multum mihi et vltra q̄ audire meruisti laudes in vestris epīs demonstratis et cum scripseris. ne laudes homines in vita sua. tamē etsi audire talia dignus non fuit orationibꝰ vestris peto vt dignus efficiar. vt sint in me bona que dicitis. Idem ad narsum patriciū. Qr causse et nominis similitudinē faciendo p scripturas clausulas declamationesq; formastis. Certe frater carissime suauiam leonem vocas. qō eo modo nos agere p̄spicim⁹: si scabiosos sepe catulos pardos vel tigres vocamus. Idem in epīa ad anastasium p̄triarchā antiochenū. Qr me os dīni. q; lucernā dicitis. q; me multis pdesse posse phibetis. existimationem fateor in mirā debitarōes pduxistis. Considero enī quid sim. et nil in me et bui⁹ boni signo dep̄hendo. Considero qui estis. et vos mentiri nō arbitror. Cum enī credere volo qō dicitis: contradicit mihi infirmitas mea. Cum vispotare volo qō in laude mea dicitur: contradicit mihi sanctitas vestra. Sed queso vt sancte nobis aliquid de isto certamine nostro pueniat. vt si non qō dicitis ita est: sit ita q; dicitis. Vocabula etiaz que iactantiā vel vanitatē sonabant oīno respuebat. vnde et eulogio p̄riarche alexandrino qui eū vniuersalem papaz vocauerat ita scribit. Et habet̄ di. xcix. Ecce in p̄fatōe epīe quā ad me direxistis. sup he appellationis verbū vniuersalem me papam dicētes imp̄mere curastis. qō peto dulcissima sanctitas vestra hoc vltra nō faciat. q; vobis subtrahit: qō alteri plusq; ratō congit prebet̄. Ego nō verbis quero prosperari sī motibꝰ. nec honorē meū esse reputo in quo frēs meos honorē suū pdere cognosco. Meus nāq; est honor vniuersalis ecclie. Meus est honor fratruz meoz solidus vigor. Tunc ego honoratus sum. cum singulis quibusq; bonor debitus nō negatur. Recedāt ergo verba q̄ vanitatē inflant. et caritatē vulnerant. hec ibi. Verbū enī inflationis et cocpiscopi et clericis dici nolebat. vñ ad eulogiū alexandrinū scribens ait. Vestra mihi caritas loquit̄ dicēs. Si cut inflatis verbū inflationis peto remoue ri ab auditu meo. quia scio qui sum et qui estis. Loco enī frēs estis mouhua patres. Infra ob nimiā humilitatem suā nolebat q; matrone se ancillas suas dicerēt. vnde rusticane patricie scribēs ait. Vñ in tuis epīis egre suscepi. q; sepius dicebas ancilla vestra. Ego enī qui pes⁹ onera omniū seruus factus sum: qua ratōe te mihi ancillā dicis? Et ideo rogo p omnipotentē deum: ne hoc verbū aliquādo ad me in scripta tua inueniā. Ipe paim⁹ in suis epīis seruoz se nominauit. et alios nomiari instituit. Iubtos suos dum adhuc viueret ob nimiaz humilitatem publicari nolebat. et in aliorum comparatione suos nihil valere estimabat. vnde Innocentio prefecto affrice sic scribit. Qr et positionē sancti iob vobis transmitti voluistis. vestro studio cōgaudeō. Si delicioso cupitis pabulo saginari: vel angi. cōpatriote opuscula legite: et ad compatiōnez illius similagimis nostrū farfarem nō queratis. hec ipe. Ob humilitatez etiā arbitror ab eo hoc seruatū. et ad curiositatē vitandam a lectoribus in libris suis. vt cum fuerit summus pbus et in hoc ab alberto magno multū cōmendat̄. vnde et in libris gentilium eruditissim⁹ fuerit: nāc in libris suis vel omelijs dicta gentilium inducit. quinimo et quendam epm quem audierat populo grāmaticam exponere fabulas poetarum moralizare: nō modice reprehēdit dicens. quia in vno ote nō bene se capiunt laudes xpi cum laudibus dyabolorum. di. xxxvj. Cum multa.

Cum autem gre- .§.iiii.

gorius dyaconus cardinalis creatus a būdicto papa. est̄ constantinopolim directus a papa pro negocijs ecclie. et maximian⁹ qui postea epus siracusan⁹ fuit tūc esset p̄positus monasterio beati gregorij in vrbe. ad venerabilem leuitam gregorium visitationis gr̄a cum fratribus p̄fatino polim accessit. Et dō ad monasteriū sibi cōmissum romā rediret. in mari adriatico nimia tempestate depebendus. inestimabili ordine atq; inusitato miraculo erga se cūctos q; secum aderant omnipotentis dei et iras cognouit et gratiam. Nam cum in eoz mortem ventorum nimietatibus fluctus eleuati seuirent. et nauis clauis pditi. arbor abscisa est. vela in vndis proiecta totum vas nauis quassatum nimijs fluctibus ab omni fuerat sua compage dissolutum. Remis itaq; patentibꝰ intrauit mare atq; vsq; ad superiores tabulas impleuit. ita vt nō magis nauis inter undas q; vnde iam intra nauim esse viderentur. Tunc in eadem naui residentes. nō iam et mortis vicinia: sed et ipsa eius p̄senti visione turbati. omnes sibimetipis pacem dederunt. corpus et sanguinē redemptoris acceperūt. deo se singulariter cōmendātes. vt eoz animas benigne suscipere: quoz corpora ita patente morti tradidisset. Sz omnipotens deus qui eoz mentē mirabiliter terruit. eoz quoq; vitam p meritū famuli sui greg. pro cui⁹ speciali amore venerant mirabilius reseruauit. Nam diebus octo nauis eadem vsq; ad sapientes tabulas aquis plena. inter populum pagena enatauit. Nono aūt die in continentē castri portu deducta est. ex qua exierūt incolumes omnes q̄ cū predicto maximiano viro venerabili nauigabāt. Cuiq; post eos ipe quoq; fuisset egressus. nauis in eius portus p fundum nauis diuersa est: ac si illis egredientibus propō dere subleuatōne caruisset. Et que plena hominibꝰ in pelago aquas portauerat atq; natarat: maximiano cum fratribus recedente. aquas sine hominibꝰ nec in portu portare nec natare valuit. vt hinc omnipotēs deus ostenderet. quia p meritum greg. quē fratres visitauerant. hanc omnem sua manu tenuerat. Hec in legenda eius. Reuer fuo greg. ad vrbem in monasterio suo quidam adolescēs erat valde inquietus theodorus nomine. de quo ipe gregomeminit in dyalogo et omel. qui cum fratre suo religiosus ibi degebat. magis necessitate q; voluntate: cui nimiz grauis erat. siquis p sui salute aliquid doceret. Bona autem non solum facere. sed audire non poterat. Nunq; se ad sancte conuersationis habitum venire iurando ac detestando testabatur. Qui tamē pestilentie mor bo q̄ in vrbem crassabat̄ est. peccatis in inguine ad mortez ductus est. Cumq; extremū spiritum ageret. cōgenerunt fratres cum grego. vt egressum illius orando protegerent. Jam corpus ab extrema parte fuerat emortuum. in solo tm̄modo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cepit autem repente eidem fratribus assistentibus clamare. et magnis

clamoribꝰ orationes eoꝝ interrũpe dicẽs. Recedite. Ecce draconi ad devorandũ datus sum. qui ꝓpter plenitudinẽ vestrã me devorare nõ potest. Caput meũ iam in suo ore absorbuit. date locũ ut me amplius cruciet: ꝛ faciat qõd facturus est. Tunc frẽs eius gregoriũ ceperãt ei dicẽ. Quid est qõd loqueris frater. Signũ tibi sancte crucis impone. Rideb̃at ille cũ magnis clamoribꝰ dicẽs. Volo me signare ꝙ nõ possus. qz squamis huiꝰ draconis premor. Cumqꝫ hoc frẽs audirẽt vnacũ lenta gregoriũ in terrã prostratũ ceperũt cum lacrimis vehemẽtissime pro erepcõe illiꝰ deprecari. Et ecce subito cepit regere cũ magnis vocibus clamare dicens. Gratias deo. Ecce draco quime ad devorandũ suscepat fugit. Ideoꝫ vos expellius ẽ. ꝓ peccatis meis mõ intẽcebat. qz puerꝫ ꝛ secularẽ vitã dimittere iam parat. Et sic beatꝰ gregoriꝰ pridie a morte corpus earuit: ꝛ salutẽ anime acquisiuit. Et ei⁹ bystor.

Creatusigitur .§.v.

romanus pontifex cõmissam sibi diuinitus ecclesiam studiose efficaciter gubernabat. Jam ligures. venetos. hiberos. aliosqꝫ a schismate sub libello confessos. calcedonẽsem synodum venerari cõpellens: ad veritatem sancte ecclie reuocabat. Jaz barbaricinos sardos. ꝛ cãpanie rusticos tã ꝑdicationibꝰ qꝫ verberibꝰ emẽdatos. a paganizãdi vanitate remouerat. Jã donatistarũ hereses penes affricam. manicheoꝝ penes sicilam. arrianoꝝ penes hyspaniam. agnoytarũ penes alexandriam. scriptorum suoꝝ validissimis auctoritatibꝰ importunisqꝫ legationibꝰ dño suffragãte. a corpe totius sãcte matris ecclie sequestrarat: sola pene gallia neophitoꝝ hereseꝫ quot symoniacis muneribꝰ qualitet radicibꝰ pullulando longe late ꝙfusa excreuerat ꝛ manebat. Cõtra quã venerabilis pater apud burichildã reginã. theodorici ꝛ ac theoberti francoꝝ reges fortiter pugnauit. donec collecta generali synodo hãc sub anathemate vitandã penitus impetraret. Nec añ Sagro epo anglis duncti regina ꝛ regibus pallium multis precibꝰ flagitantibꝰ dedit. qꝫ ꝓsente ciriaco suo abbate id quod pio pellẽdis hereticis monti fuerãt adimpleret. vnde illis scribit sup his. j. q. j. Nõ est putanda. et. c. fertur symoniaca. Ab ipo antẽ sue consecratõnis exordio per omnẽ dyocesim suam epos vndecꝫ meliores inuenire potuit studiosissimꝰ ordinauit. Et si quando necessitas ordinandi sacerdotes oꝑtesse. neqꝫ cardinales ecclie sue. neqꝫ monachos monasterij penitꝰ excusauit. quoniam illis ecclie regendã ꝓmitteret qui exemplis ꝛ verbis ꝓsunt

qteretur. pīssimos pater nō ēt dēlignat⁹ reddē ratōem. Nam de alla dicit de hierosolimoꝝ ecclia et beati hiero. traditōe rpe beati d amali pape hoc tractū. Et de kyrie. etiā oīdit hoc nō a grecis assumptū: cum aliter ipi hoc dicant ꝙ latini. De oratōne vnica que. l. dicit' post ꝓsecrationē loco suo. ait qꝫ mos fuit apl̄oꝝ vt ad ipaz solā oīonem dīnicaz oblationis hostiā conficerent. ipa siqz pa⁹ dicta. Et valde mihi incōueniens vīsum vt pcem quā scolasticus cōposuerat sup oblatōne diceremus: z ipam oratōnem quā redēptor noster cōposuerat sup eius corp⁹ z sanguinem nō diceremus. Sed ipa dīnica oratio apud grecos a toto ꝙlo dicit' apud nos vero a solo sacerdote cantatur. De subdyaconibꝫ qz placuit nostro pontifici nescio cui eos vehitos ꝓcedere. l. ut missa qui ꝑ ipa soluant. l. nuncius incedebāt. nō a grecis hoc ⁊ a matre sua romana ecclia receperūt. Et post ea subdit de cōstantinopolitana ecclia qđ dicunt quos eas debuerit apl̄ice sedi esse subiectā Nō ⁊ pīssim⁹ dns augustus ⁊ frater noster ejusdē cognitatis ep̄os assidue ꝓhibent: Tamē si quid bonū ipa vel altera ecclia habet: ego ⁊ nunoes meos quos ab illicens, ꝓhibeo imitari parat⁹ sum. Nam stult⁹ ēt qui in eo ꝑnum se erūdīmat: vt bona que in alijs videre discere contemnat. Idem di. xxij. Nam ꝙ ꝑmas bizanzen⁹ dicit se apl̄ice sedi subjici. si qua culpabil ep̄os inuenit. nescio qui non sit ei subiect⁹. Cum vero culpa nō exigit. omnes fm ratōez bu militatis equales sum⁹. Se atōnes ꝑ basilicas vel sanctoꝝ martyrū cimiteria fm qđ acten⁹ plebs romana quotidie vinēte certanum discurrit sollicit⁹ ordinauit. ꝑ quas z ipe simul discurrens dum adhuc loqui ꝓualeret: viginti euāngelij coram ecclia diuerso rpe declamauit. Reliquas vero eiusdē numeri dictauit quidem: ⁊ lacessente stomacho languore continuo alijs ꝓnunciāda cōmisit. Sequebatur exercitus dīi grego. ꝑentem. z audiuere verbū doctrine innumerabiles vndiqꝫ diuersi sex⁹. ac etatis. ꝓfluentis confluebāt cohortes volantarie. quib⁹ ille vtpote doctor celestis militie cunctis dūtaxat anima spūalia suggerebat. Dispendio vero z aduenus qui ꝑ condītione temporis rome influxerāt quotidiana stipendia ministrabat. Ceterū prudentissim⁹ rector grego. remotis ex suo cubiculo secularibꝫ clericoꝝ sibi prudentissimos cōsiliarios familiaresqꝫ delegit inter quos petrum dyaconū cognatū suū cum quo postea disputans quatuor libros dyalogoꝝ composuit. Emilianū notarium qui. xl. euāngelij cū socijs suis excepit. Paterū quoqꝫ eque notarium. qui ab eo secū dicen⁹ factus ex libris ipius aliqua vtilia reflorauit. Et iohannē defensoꝝ qui eius iussa in hyspaniā cognitor destinatus. Januariū ēpm malaxitane cuitatis ab ep̄is compatriotis depositum sedi ꝓprie restituit: z depositores eius condēnauit. Monachoꝝ vero sanctissimos sibi familiares elegit. Mariniānū monasterij sui abbatē. quē postea siracusis ep̄m fecit: eiqꝫ p sicilia vices suas cōmisit. Augustinū z mellitū ꝑ quos angloꝝ gentes ad xp̄ianissimi gratiā ꝓuocauit. Probum quē subito spū reuelante abbatē cōstituens ꝑ constituendo reuocho docbio hierosolimā misit. Claudiuz ∫ classitane cuitatis abbatē. qui de puerbijs. de cantico canticoꝝ. de ꝓophetis. de libris regū. de epistico papa disputante licet non eodem sensu composuit. Cum bis grego. die noctuqꝫ versatus. nihil monastice perfectionis in palatio. nihil pontificalis institutionis in ecclia derelinquit. Videbātur passim cū eruditissimis clericis adherere pontifici religiosissimi monachi. z in diuersis ꝓfessionibꝫ habebat vita cōmunis. ita vt talis esset tunc sub gregorio penes vbē romanam ecclia: qualis hanc fuisse sub apl̄is lucas euangelista penes alexandriam philo cōmemorat. Tunc rerum sapientia rome sibi templū visibiliter quodāmodo fabricarat. z septēplicibꝫ artibus velati collimis nobilissimoꝝ lapidum apl̄ice sedi. ostrū fulciebat. Nullius pontifici fa mulanciū a minimo vsqꝫ ad maximū barbarū quēlibet in sermone vel habitu ꝓferebat sed togata qui rōmane sea trabeata latinitas suū latiū in ipo latiali palatio singulariter obtinebat. Reflouerunt ibi diuersarū studia artiuz z qui forte vel sanctimonia vel prudentia carebat: suo ip⁹ iudicio subdisscendi coram pontifice fiduciam nō habebat. Accersiebantur pontificalib⁹ profundis consilijs prudentes viri quos ꝓbitas potiusqꝫ potentes z pauꝑtas intrasecus. quid potius aut pīssimus in vnoquoqꝫ negocio sequendū putaretur artificiosis argumentatōibus rationabiliter inquirente. Dites inercia que se de sapientibus pari sorte vlaiscitur. ꝑ cubiculi foribus despicabilis remanebat. Sola erat interꝑtande būngue pericia. z facundissima virgo cecropia. que quondā sue mentis acumina varoꝝe celebratū suum auferente latinis tradiderat. impostarū sibi postligia sicut ip̄e in suis ep̄lis queri⁹ vindicabat. Nemo laycoꝝ quodlibet palatij ministeriuz vel ecclesiasticuz patrimoniū procurabat. ⁊ omnia ecclesiastici iuris munia. ecclesiastici viri subibant. Minimi laycis ad arduum solam mānum vel agroꝝ curam continuā deputatis. Ob hoc se nōnulli pro coram sub obtentu religionis ꝑno tonsurare ceperunt. Quoꝝ tergiuersatiōni manifestius imp̄ator prudenter occurrens. data ꝓlongumā stratorem lege precepit. vt quisquis publicis administrationibus implicatus: ei ad ecclesiasticum venire officium nō liceret. Qua legem grego sup hoc valde laudauit: dicens Qui secularem habitū deferens ad ecclesiastica officia venire festinat: nō relinquere cupit secularē ⁊ mutare.

De conuersione .§. vii.

anglicoruz ꝓtocrata per eum. vnde z apostolus dicitur anglorum. Refert idem Joh. dyaconus. qꝫ cū greg. ꝓto conuertendis anglis sacerdo quēadmodā in monachatu suo ꝓposuerat. assiduis cogitationū fluctibus vigeret. mox vbi ecclie statu cōposito quartus sui pontificat⁹ annus intrauit. augustinū cū aliis domus sue monasterij monachis in britānijs euangelizandi gratia destinauit. Qui suscepte pegrinationis post dies aliquot inerti tedio pegrinati. redire domū potiusqꝫ barbaras feras incredulāsqꝫ gentem. cui⁹ nec linguā quidem intelligerēt decreuerūt Nec mora augustinum quem eis ep̄m consecrandū si ab anglis exciperent indixerat romam remittunt. summis ꝓsulem deprecantes. vt tam laboriosum iter renuncerent tam picullosamqꝫ pegrinationē sibi nuper impositā remouēt. suosqꝫ reuerti ꝓmittēt. Quib⁹ ille rescripsit vicēv. Bie gotius ep̄us seru⁹ seruoꝝ dei z dīi nostri ihu xpi. Una melius fuerat bona nō incipe qꝫ ab bis que cepta sunt cogitatōe retrorsuz redire: sūmo studio dilectissimi filij opoꝛtet vt opꝰ bonū qđ cepisse anteliāte dño cōpleatis. Nec labor vos inuerīs. nec maledicoꝝ vos lingue deterreāt: ⁊ omni insūria omniqꝫ feruore que inchoastis deo auctore pagite. scientes qꝫ laborē magnū maior eterne retributionis gloria consequetur. Remeanti autē augu. proposito vestro quē z abbatez vobis cōstituimus. in omnib⁹ humiliter obedite: sciētes hoc vestris animabꝰ ꝓ oīa profuturū Omnipotēs de⁹ vos sua gra ꝓtegat. vestri laboris fructuz in eterna ꝑia me videre ꝓcedat. quatenꝰ etsi vobiscū laborare nequeo: simul in gaudio retributōis inueniar qz laborare l. volo. Hec et hortatōibus augustin⁹ cum fratribus roborat⁹ ꝙ ceteris ardalenē vatis ꝙ quem alioruz ep̄orum gallie regiōqꝫ quibus eos ꝑ pīssimus pater ꝓpijs literis cōmendabat hospitia hortaniam peruē. Ad edilebertum regem cantuariozꝫ veniens dei cooperante gra. nō solum licentiā predicādi: verūetiam victus z mansiones in ciuitate dorouensi que erat regni ei⁹ metropolis facile impetrauit. Ad quā augu. cum socijs ꝓcedens cruce sen salvatoris imagine argentopinctam. cecinit dicens. Deꝓcamur te domine in omni misericōia tua. vt auferatur furor tuus z ira tua a ciuitate ista z domo sancta tua. qm̄ pecca-

mimus. Predicantibꝰ aũt eis ⁊ in nomĕ ihu miracula facientibus crediderant multi ⁊ baptizati sunt. mirãtes innocentis vite simplicitatẽ: complectentesq; dulcedinẽ celestis doctrine. Quapropꝑ aug. arelas venit: ⁊ ꝑm greg. iussionẽ ab etherio epũ ꝓfectꝰ in britanniã remeauit. Illico planctũ pbyterũ ⁊ petrũ monachũ pape gregorio cõuersionem gentis anglorꝫ seqꝫ cõfectam nunciauit. suggerens vt sibi mitteret plurimos verbi ministros: quia messem multã haberẽt operarios vero paucos. Quibꝰ relationibꝰ gregoriꝰ in ꝟbo letificatꝰ. misit aug. plurimos inter quos papiæ erant melliteus iustus paulinus ⁊ rufinianus Et ꝓ eos vniuersa que ad cultum erant ecclie necessaria. vasa vie sacra. ⁊ vestimẽta altariũ. ornamenta eccliastica vestimẽta clericalia. Aplorꝫ ⁊ multorꝫ sanctorꝫ reliquias ⁊ codices multos. Misit eĩ ⁊ pallẽ iubens vt sub metropoli vacantie duodecim epos ordinaret. Ad indoniã; et eburacã singulos epos mitteret. qui nihilomin⁹. vij. epos consecrantes pallẽ ab aplica sede ꝓpcrent. Et post aug. obitum ipe ꝑmus inter eos haberet: qui primo consecrari meruit. Precepit ĩꝫ vt in anglorꝫ gente ydolorꝫ pfana nõ destrueret: sed ſfanis aquis respſa in basilicas dedicaret. Et qꝫ sup quibusdã capitulis aug. eũ interrogans. qualiter epas cũ suis puersari deberet clericis requisuit. ac etiam de multis alijs concernentibꝰ diuersos status hominũ ⁊ diuersa negocia. Ad singula humillim⁹ greg. respondẽs informauit vt habet ſpartim diuersis decretis. Qui⁹nimiũ pollo deus omnipotẽs tantã angustiano eiusq; socijs faciendorꝫ signorꝫ gratiã ꝓtulit. vt verbum vite qꝫ one ꝓdicabãt. signorum efficatia confirmarent. Unde factum est vt paucis labentibꝰ annis. etiã ceteri satonie reges ad xpi fidem p eius discipulos ꝓcurrent. Et de hoc ipe greg. eulogio alexandrino patriarche sic scribit. referenti de bonis spialibꝰ ecclie suc. Quonĩã in bonis que agitis scio q ⁊ alijs congaudetis. vestre vob gratie vicẽ reddo. Quia dum gens anglorꝫ in mundi angulo posita in cultu lignorũ ac lapidum ꝓfida nunc vsq; remaneret: et vestro mihi oatõnis adiutorio placuit vt ad eam monasterij mei monachum transmittere deo auctore debuissem qui factus episcopus ad predicãdã gentẽ; in fine mundi ꝓductus est. Et nũc de eius salute atq; ope ad nos scripta pervenerunt. quia tantis miraculis ipe vbi qui cum eo transmissi sunt in gente eadẽ; choruscant: vt apostolorum virtutes in signis que exhibent imitari videantur. In solennitate autem dominice nativitatis plusq; decem mĩa angli ab eo confratre nostro episcopo baptizati sunt. De hoium etiam anglorum conversione in libris motalibus ipe Grego. vt refert Joh. dyaconus sic ait. Ecce lingua britanie que nihil aliud noverat q barbarum frendere iam dudum in dei laudibus hebrea cepit verba resonare. Ecce quondam tumidus iam fubstratus sanctorum pedibus seruit ecceanus. eiusq; barbarios mores quos terreni principes edomare ferro nequiverant: hos ꝓ divina formidine sacerdotum ora simplicibꝰ verbis ligant. Et qui catervas pugnantium infidelis nequaq; metueret. iã nunc fidelis humiliũ lingua timet. Quia enim per miracula ei virtus infunditur divine cognitionis. eiusdem divinitatis terror refrenatur. vt prave agere metuat: ac totis desiderijs ad eternitatis gratiam venire concupiscat. Nihilominus eidem augustino ipe gregorius scribens super huius miraculis sic ait. Scio quia omnipotens deus per dilectionem tuam in gente quã elegi voluit. magna miracula ostendit. vnde necesse est vt de eodem voto celestiꝰ timendo gaudeas ⁊ gaudendo pertimescas. Gaudeam⁹ videlicet quia anglorum anime per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertrahuntur. Permiscamus vero ne inter signa que fiunt. infirmus animus in suo presumptione se eleuet. vt vnde fortis ꝑ bonoꝝ tollitur: inde ꝑ inanem gloriam intus cadat.

que fecit ipse Gregorius in vibe. Matrona quedam per stationes publicas beato gregorio missarum solennia celebranti solitas oblationes obtulerat. Cui post mysteria tradituras hostiam: cuius materia ab illa ꝓparata fuerat. Cum diceret gregoꝰ. Corpus domini nostri ihu xpi Lascina subrisit. Ille continuo verterat ab eius ore cõuertens partem illam dominici corporis super altare deposuit. Expletis vero missarum solennijs matronam coram ꝓpo inquisiuit. Quã ob rem corpus dominicum susceptura ridere presumpsit. At illa diu nullatenus tandem in huiusmodi verba prorupit. Quia partem quem ꝓprijs manibus meis confecisse cognoueras: tu corpus dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe se in oratione prostrauit. Et post paululum surgens particulam panis quam super altare posuerat: carnem factam repperit. Quam cõsi cunctis incredule matrone ostendens. ad credulitatis gratiam tam illam renocare potuit: q̃ totum populum confirmare curauit. Rursusq; in oratione cum eisdem prostratus carnis frustũ in primordia panis reformauit. Alio tempore cum petentibus quibusdam occidentalibus per legatos in singulis pricipijs sub nominibꝰ petitorum martyrum prandeũ solito more cõcludens desuꝑ signa fecit: legatis largitus est. Illi susceptas reliquias veneratione oĩ grata deferentes. post q̃ quedam itineris miliaria consumpserunt. multe se tantum viaticum confecisse murmurare ceperunt. Si nesciant verum sanctorum ossa: an magis carnes a romano pontifice percepissent. Itaq; cõmuni consilio remoto pontificali signaculo. reseratisq; pricipijs particulas prandei reppererunt. Mox ad vebis menia cũ fragore nimio reuertentes. per archidyaconem Gregorio se receptos fuisse. vt ꝓ reliquijs vilem panem susciperent flebiliter querebantur. dicentes dominos suos pulcherrimis pallijs abundare: ac per hoc romanorum vilibus prandeis non egere. Forte tunc gregorius missarum celebrabat solennia. Quibus expletis ab eisdem legatis prandea coram cunctis recipiens super altare composuit seqꝫ cum omnibus in orationem vertit. vt deus omnipotens verum quod a liminibus apostolorum de more trãsmissum est ꝓ reliquijs martyrum venerari deberet ꝑfectius indicaret. Deinde ab oratõne surgẽs incredulos legatos ꝓpius stare ꝓcepit. cultellum petijt. more sancti sumi pape leonis prandeum pupugit. de cuius punctionibus sanguis protinus emanauit. Quo miraculo tam legati homines confusi q̃ omnes qui aderant tremefacti. iussu gregorij cum eo terre ꝓstrati sunt. Nec ante ab orationibus cessauerunt: q̃ cuncta prandeoꝝ foramina diuinitus clauderentur. Quidam preterea diuitum roma norum relicta coniuge fuerat a pontifice cõmunione ꝓcul. Quod ille molestissime ferens. ⁊ auctoritatem tam pontificis euacuare non prenalens. magorum suffragia requisiuit. Qui magnis muneribus persuasi posse se suis carminibus agere. vt immisso demone tam diu caballus pontificis vexaretur: quousq; cum sessore suo periclitaretur fiducialiter promiserunt. Hac incelsus inde pollicitatione letatus. magos iuxta viam qua pontifex ad stationem profecturus erat in abdito stare permisit. vt videre transeuntes. non autem videri a transeuntibus potuissent. Cumq; magi ex planctatorum magnalorum⁊ processionibus magnus pontificem cognouissent. immisso demone tam fortiter equum vexare fecerunt: vt nũq; a sessore vel stratoribus teneri posse putaretur. Tunc gregorius reuelante spiritu demoniacum submissionẽ cognoscens. facto signo crucis tam caballum a ꝑsenti rabie liberauit: q̃ maleficos ex latente culmine iubens deponẽ perpetua cecitate multauit. Quos reatum suum suggestione in cessi iudicio cõfitentes. ac post multũ tẽporis ad

baptismi gratiam venientes. lumina quidem ne magica relegerent reddese voluit: eos tamē ecclesiasticis bonis ut trinis precepit. Cum autem gregorius monasterium edificasset papa existens. ꝛ statuens vt nullus aliquid nisi in cōmuni haberet. abbas dicti monasterij compto ꝙ quidam monach⁹ tria nummismata a fratre suo layco acceptā pro quadam sua necessitate occulte teneret. gregorio pape insinuauit. Qui ad aliorum terrorem illum ex cōmuni cauit. Mortuus interea monachus excōicatus. nesciente grego. Quo audito contristatus est ꝙ excōicatus decessisset. Sed scripturā fecit que cōtinebat eius absolutōem dedit ꝙ vni dyaconoꝝ vt sup sepulchrum defuncti legeret. Quo ille implēte. sequenti nocte apparuit defunct⁹ abbati. ꝛ se tunc vsq; in custodia fuisse detentum intimauit: sed ab heri fuisse absolutum lecta absolutione narrauit. Legatur quoq; de eo qđ eia mirabilia fuꝑat. qꝫ. f. cum quadā vice transiret p forum traiani. recolens bonitatem illius ꝛ equitatem. quā exercuit ergā viduaꝫ cui⁹ filium traiani filius equo discurrens occiderat. ꝓpter qđ filium suum traianus in adoptiū concessit cum maximis diuitijs eius. compatiēs damnatōi quia gentilis defunctus. intrans basilicam beati petri p eo ingemuit ꝛ orauit. Cui diuinitus est responsum. Ecce petitionem tuam cōpleui: ꝛ traiano penam eternam pepēi. Decetero diligentissime caueas: ne p aliquo damnato petitionem fundas Et damascen⁹ in quodam sermone narrat. ꝙ grego. pro traiano oratiōē fundens audiuit vocē diuinitus sibi factam. Vocem tuā audiui ꝛ traiano veniam do. cui⁹ rei testis omnis cīs ꝛ occidens. Circa hoc ē multiplex mod⁹ dicendi a theologis in .iij. sentē. Sed cōis ē ꝙ traian⁹ fuerit resuscitatus ad vitā p̄sentē in qua puersus. ꝛ baptizatus sic infernū exuit. Nec erat in inferno finali sententia dei condēnatus: sed ad tempus quousq; gregorius. p eo oraret. Et qđ dicitur in inferno nulla est redemptio. intelligitur de his qui finali dei sentētia ibi sunt adiudicati. nō autem ad tempus vt ille. Cum missarum solēnia celebraret in ecclesia sancte marie maioris in vrbe et diceret. Pax domini sit semp vobiscum. Responsum est ab angelis. Et cum spiritu tuo. In cui⁹ rei memoriam quando tali die sūmus pontifex ibi celebrat. dicitur ꝙ ad pax dñi ei a choro non respondetur.

De liberalitate .§.ir.

eius ꝛ pietate ad pauperes non est inuentus similis qui conseruaret leges excelli de misericordia ꝛ pietate precipientē. Ut eni refert Joh. dyaconus. Pueros anglorum ꝛ p ceteras regiones diffusos suis precibus cōparans ānaliter ad cognitionē fidei reducebat. Ut ꝛ cādido p̄sbytero scribēs ait. Per gēs qē est in gallijs patrimonii gubernādū. volumus vt dilectio tua ex solidis quos acceperis vestimenta pauperum vel pueros anglos. i. seruos qui sunt ab annis .xvij. vel .xvij. vt in monasterijs dati tres ꝓficiāt emas quatenus galliarū qui in nostra terra expendi nō possunt apud locum propium vtiliter expendantur. Si quid vero de pecunijs redditurum que ablate dicuntur recipe poteris. ex his quoq; vestimēta te emere volumus vel pueros. Sed quia pagani sunt qui illic inueniri possunt. volo vt cum eis p̄sbyter transmittatur: ne quid egritudinis cōtingat in via. vt quos monitaros cōsperserit debeat baptizare. Idem grego. scribens cipriano dyacono mandat ꝙ in sardinia in dei in possessionib⁹ eccle ꝑmorantes. si volunt cōuerti ad fidem eis relaxet tertiam vel quartas partem pensionum subdens. Nec hoc inutiliter facimus si ꝑ hoc leuiandis pensionis onerib⁹ eos ad xpi gratiam p vacamus. quia etsi ipi minus fideliter veniunt: hi tamen qui de eis nati sunt fidelius baptizantur. Aut ergo ipsos aut filios eorum lucrabimur. Et ideo non est grane quicquid de pensione diminuimus. Unde hmōi tā leuigatōnis bus pensionū: ꝙ ꝑmultionib⁹ regni celoꝝ p diuersa loca multi ex iudeis cōuertebant ad fidem. Quid⁹ cum salute anime vestimenta quoq; baptizandis babilia conferebat. vñ fausino defensori scribo ꝙ cū ꝙplures iudei velint ad xp̄m cōuerti. debeat epō loci mandare. vt indicta eis abstinentia .xl. dieruꝫ die festiua eos baptizet. nec moram faciat propter pestem que illam regionem inuaserat. ꝛ vestes eis emant: qui pre paupertate sibi comparare nō poterant. Sed et pro armanorum paruulis catholice fidei sociādis sollicitus ytalie episcopis vniuersis scribēs ait. Quoniam nep hand dubium⁹ auribus ab his que nuper exempta est paschali festiuitate longobardorum filios in fide catholica baptizari prohibuit. pro qua culpa eius diuina maiestas ertinuit. vt solemnitatem⁹ alterius paschę non videret. Fraternitatem vestram vester cunctos p loca vestra longobardos admonere. vt quia grauis mortalitas imminet: eosdem filios suos in armana perfidia baptizatos ad catholicam fidem cōuertant. i. baptizando. qi sic baptizari nō erant. cum ecclesie sanctā armani nō seruent: quatenus eam omnipotētis dei sup eos placant. Idē singulis dyaconus ꝛ zenodochijs viros ydoneos deputauit. Et vt securius ꝛ sagacius curam egenis ꝛ debilib⁹ impenderent: aliquos puniegijs cōmunit. vni eoꝝ fidelissimo sic scribens. Nulli vniq; hominū quolibet modo aut ingenio cogatis ponere ratiōs vel aliquā debeas molestiā sustinere. Sed qi te ita humanis rationib⁹ solutū. vt tuo nostro de his que ꝓmisimus noueris ratōem ꝓsiturum. Hortamur vt fidei in te sinceritas vigeat. sit mēs in rebus intentior. cura ꝛpensior. studiū vigilanti⁹. deuotio clarior exhibitio efficatior. Leterū pbdum religiosiꝫ abbatē eiꝫ multas pecunias bteroselimā destinauit cui⁹ instantia venerabile zenodochū cōstituit. Et tā ibi q̄ in monte syna penes arabiam dei famulis sub regimine palladij constitutis. quotidiani victus ꝛ vestimenti copiam ꝙdiu viuere potuit procurauit. Nihilomin⁹ p diuersas prouincias pio custodia sacre religionis. rebusq; pauperum strenue gubernādis ecclesie sue viros industros rectores primonoꝝ asciuit. In quibus ciprianum dyaconū patrimonij sicili. Pantaleonē notariū syracusani. Fantinum defensorem panormitani. Sergiū defensorem calabritani. Romanū notariū apuli. Benenatū ianētici. Antemiꝫ subdyaconū neapolitani. Petrum subdyaconū capuani. Landolū defensorē tusci. Urbicū defensorē sabini. Optatum defensorē marsi. Bonifatū notariū carseolani. Felicem subdyaconū apue. Castoniū cartularium rauēnatis. Castoniū notariū bystriani. Antoniū subdyaconū dalmatini. Jobē notarium illiricani. Sunachū defensorē sardinie. Bonifacium subdyaconū corsicani. Pantaleonem ligurie. Hieroniū defensorē alpiū cottiarū. Hylarium notariū germaniciani. Et candidū p̄sbyterū gallicani Per istos mirabilis pauperū ꝓuidebat. Late hospitalitatis greg. i. ipō p̄iarchio fuit vt refert iob. dyacon⁹. vt exceptis his quos tas p diuersas regiones ꝙs rome ꝙs longobardoꝝ perfidie gladios fugientes ecclesiastica ibi miseri coditer nutriebat. quotidie ad mensas suam peregrinos quoslibet inuitaret. Inter quos die quadā vnus accessit in cui⁹ manib⁹ dum ipe ex humilitatis ministerio aquā fundere vellet. conuersus vecū accepit. sed repente eum in cui⁹ manibus aquā fundē volebat nō inuenit. Cunq; hoc factum secum ipe miraretur: eadem nocte ei dominus p visionem dixit. Leteris dicbus me in membris meis hesterno añ die me in memetipo suscepisti. Alio tēpore greg. iuxta consuetudinem suam precepit sacellario. vt xij. peregrinos ad prandiū inuitaret. Qui pergens illa complecuit. eosq; ad mensam pariter ordinauit. dum autem simul discūberent inuens papa .xiij. nūerauit. Et accersito sacellario cur contra iussionem suam terciam decimum inuitare p̄sumpsent requisiuit. Ille obstupefactus conuiuantes peregrinos curiosius numerauit ꝛ xij. solos inueniens veluti securus rīdet. Crede mihi venerabi-

tio pater. nō nisi. rij. sunt vt iussisti. Ergo dū conuictus sepius. rij. idem numeraret: ac. rij. quem solus greg. videre poterat nō videret: aduertit pater gregorius virum p̄pius discūbentem vultus crebio cōuertere: ⁊ nunc adolescentem. nunc vetulam quadam canice simulare. Finito comuio. rij. quidem abire p̄misit. xij. vero manu suscipiens in cubiculum suum induxit. vehementer admirans vt ei se nomen q̄ suum simpliciter prodere dignaretur. Qui respondit dicens. Cur me interrogas de nomine meo qđ est mirabile. Verum scito memoria recognoscens. quia ego sum naufragus ille qui quondam veni ad te quando scribebas in cella monasterij tui. cui dedisti. xij. numos et argenteam scutellam quam tibi miserat insulis leguminibus mater tua siluia. Et hoc procerto tibi sit cognitum. q̄z ex eo die quo mihi ꝑ hylari animo tribuisti: destinauit te dñs p̄esulem fieri ecclesie sue sancte. Et greg. Tu quomodo nosti hoc: Cui ille inquit. Quia ego sum angelus eius ad tuam ꝓpositum inquirendum destinatus. Tunc greg. prostus expauit. Cui angelus. Ne timeas. Ecce misit me dñs vt sim tibi custos q̄ dia fueris in seculo isto. Illico grego. in faciem suam corruit deo immensas referens gratias. Cunctorum insuper p̄monitorum. predictōq̄ redditus et gelasiano poliptico. cuius nimirum studiosissimus videbatur. pedisequ⁹ aderauit. Lotōq̄ pensionibus in auro ⁊ argento. collatis omnibus monasterijs. ecclesijs. cimiterijs ordinibus ecclesiasticis. ⁊ palatinis ⁊ xeno dochijs. quater in anno solidi certi distribuebātur. pascha scz ⁊ natali apostolorum. sancti andree: ⁊ natalicio suo per politcū quo hactenus erogabatur indigit. Omnibo⁹ omnino kalendis pauperibo generaliter eisdem species que congerebantur et redditibus erogabat. Et suo tempore frumentum. vinum. caseum. legumen. lardum. manducabilia animalia. pisces. vel oleum. paterfamilias domini diligentissime diuidebat. Pigmenta vero alia q̄ delicatiora erāt. primoribo bonorabiliter offerebat. ita vt nihil aliud q̄ cōmania quedam botrea cōmunis putaretur ecclesia. Lubus mulibus ancillis dei quindecim libras auri pro lectisternijs dedit. Eiscp̄ pro quotidianis stipendijs octoginta libras annaliter conferebat. De quibus seu earum sanctitate scribens greg. teotiste patricie ait. Harum talis est vita atq̄ intantum lacrimis ⁊ abstinentia districta. vt credamus quia si ipe non essent: nullus nostrum iam p̄ tot annos in hoc loco subsistere inter longobardog gladios potuisset. Quotidianis quippe diebus. quibusq̄ per omnium regionum vicos vel cōpita infirmi seu quali bet cosposis parte debilibus. certa stipendia per constitutos veredarios emittebat. Verecundioribus vero antēq̄ ipe cibus caperet a mensa sua benedictionis apostolice officium dirigere scutellam curabat. Horum dum quendam pauperem in angustijs andronarum recessibus a quispiam hominibus inuenirī mortuum contigisset. extimās eum stipis inopia periisse: ita per aliquot dies vt dicitur. a missarum celebratione vacando tristatus est. tanq̄ si eū propriis manibus (quod dicta nephas est) peremisset.

Cum autem greg. quandam ecclesiaz que olim fuerat arrianorum. politis ibi reliquijs Sebastiani ⁊ agate dedicaret. apparuit porcus quidam inter alitantes hinc illuc q̄ discurrens. tandem de ecclesia exiens non est amplius visus. vnde ⁊ dyabolus tanq̄ de loco illo per consecratōnem ejectus est a cunctis extimatus. Sequenti nocte magnus strepitus tanq̄ discurrentium super dicta ecclesia auditus est. Sequenti nocte iterum grauior sonitus tanto terrore auditus est: ac si fundit⁹ euersa fuisset. Post paucos dies in magna serenitate aere. nubes super altare dicte ecclesie delcēdit ac operuit. ⁊ tanto terrore ⁊ odore ecclesiā implenit: vt nullus auderet intrare. Altera die lampades sine lumine diuinitus sunt accense. Plurimusq̄ vicibus alijs diebus extincte lampades a clericis post officium sūe mutuato lumine aliunde reperiunt accense.

grego. ⁊ miscēa ad priculares personas Joh. d yacon⁹. Sane p̄fuit ille gregorius per procuratores ecclesiasticorum patrimoniorum. velut argus quidam luminosissimus. per totius mundi latitudinem sue pastoralis solicitudinis oculos circūferebat. vt ex plurimis in paucis hic enarratis potest perpendi. Idem petro subdyacono sic scribit. Mitte quaginta auri libris noua frumenta ab extraneis compara. ⁊ in sicilia in locis in quibus non pereāt repone. vt sebruario quantas possumus naues illuc pro eo dirigamus ad huc adducendum. exceptis frumentis que nunc februario vel octobrio iuxta consuetudinē ēre mitti prestolamur. Tam enim hic frumentoriz parua ciuitas fuit. vt nisi de sicilia congregentur: fames vehemēter immineat. Sine autem alicuius vexatione coloni ecclesiastici frumenta congregentur. Et antbemio subdyacono. grego. scribens ait. Volo vt domē paterie. mor presentem iussionem receperis offeras ad calciarium puerorum solidos .xl. ⁊ tritici modios .ccc. domen palatine relicte vibici solidos .xx. ⁊ tritici modios .ccc. q̄ omnes in tuis rationibus computentur. Sūma vero pensionis sub festinatione adducito. Idem eidem. Insinuatum est nobis ancillas dei quasdam nolane ciuitatis in aboridina domo commorantes. nimiam victus vestitusq̄ penuriam pati. quibus ex precepto dei subuenire nos conuenit. propterea presenti iussione mandamus vt .xl. solidos in auro eis dare debeas. insuper succedentibus indictionibus annuos .xx. solidos ministrare: qui tuis possint rationib⁹ cōputari. Preterea paulino presbytero monasterij sancti erasmi in latere mōtis sirapti. ⁊ duobus monachis in oratorio sancti archangeli. binos trīs solidos dare precipim⁹. Item paulino illustri annuos .xxx. solidos dare non differas. Idem petro subdyacono scribit. Insinuatum est nobis marcellam in panormitana ciuitate in monasterio sancti adriani in penitētia deputatū victus necessitatem ⁊ nuditatis nimiam sustinere molestiam. ipi ergo pro victu ⁊ vestimento strato. quātum p̄speteris satis esse constituat. Item eidem. Monasterium sancti archangeli victū habere necessitatem didicimus. Et ideo experientia tua diligenter inuigilet. vt si eiusdem loci monachos bene se habere cognoueris. ⁊ necessitatem habere eos manifesta veritate potuerit subuenire. Hac auctoritate suffultus modis omnibus festinabis. Sed ⁊ ternulz ecclesie nostre vicinam sibi quā solidum vnum ⁊ tremisses duos pensitam afferunt. si ita est libellario nomine ad sūmam tremissis vnius habere concede. Studij ergo tui sit hec omnia complere. si tamē vt dicimus eius monachi in tui seruicio vt docet solertes extiterint. Item eidem. Qñ filium viri dignissimi nō solum amissione visus sed etiam inopia victus necessitatē pati cōsperim⁹. ex pientie tue p̄cipim⁹. vt annis singulis .xviij. modia tritici. fabe quoq̄ modia duo decim vini decimatas .xx. pro sustentatione ei⁹ debeas ministrare. qđ tuis postea possit rationib⁹ imputari. Idē cipriano dyacono. Et varijs periculorum necessitatib⁹ cōsumas multis se dicit debitis obligatū. ita vt a creditoribus eius pro ipis debitis suos dicat filios detineri. Lausam q̄ eius sūma subtilitate p̄quire. et si inueneris predictis debitis veraciter inuolatum vt non sit ei substātia vnde possit becip̄a p̄solere. ꝓpter recolligendos filios. quātā cognueris cum creditoribo quātitate ꝓponas: ⁊ de rebo⁹ pauperum nostra auctoritate p̄solue. Sciens quicq̄d illic datū fuerit: patrimonij nostri esse repurandū. Idem eidē. Zeno frater ⁊ epūs noster. quosdā in ciuitate sua almonic nā necessitatē innotuit sustinere. Idcirco dilectōes tuā ante dicto fratri nostro mille modios tritici: aut si plus leuare potest vsq̄ ad duo milia p̄sentibo te dare simptis reputamus. Hortamur q̄ in his concedendis nullā moā. aut excusatōem adducas. Idem eusebio religioso abbati.

Credat mihi caritas tua. quia valde contristatus sum de infirmitate tua. Preterea centũ solidos p petrũ subdyaconum dilectioni tue dari fecimus. quos peto vt absq; in mora recipias. Item fantino defensori. latori presentiũ cosmas frater in negocio qđ agebat debitum se contrariste phibuit. qđ aliqs attestando z lacrimis eius vertũ esse credimus. Et quia. d. solidos debebat. volui vt creditores eius cũ ipso aliquid paciscerent. qm̃ lex habet vt homo liber p debito nullatenus teneat: sires defuerint q̃ pollint eidem debitori addici. Creditores aũt suos asserat ad solidos. lxxx. posse psentire. Sed quia multũ est ab homine nil habente. lxxx. solidos petat. lx. solidos. p mea enim tuum transmisim⁹. vt tu cũ eisdem creditoribꝫ subtiliter loquaris. z ratione reddas. quia filii suum qđ tenere dicunt. sm̃ leges tenere nõ pollunt. Et si potest fieri aliquid mãnus qs nos vedim⁹ condescẽdant. Et quicqd de eisdẽ. lx. remanserit ipi tradent vt cuj filio suo deinde viuere valeat. Hoc tamen solerter age. vt accepta soladis ei plenissima munione scripto conficiant. Idem castorio dyacono z cartulario ranẽne. Valerianũ monachũ quẽ emendatũ in monasterio sancti Joh. in castle posito tradidisti. in eo mosalbino sine dubio volumus gmanere. De reddito autem sancte romane ecclesie qui illic congregari sunt. te prudente omnes impensas ei te facere volum⁹. Et si qđ fuerit: nobis cum veneris defer. Idem liberto eptori sic scribe. Quãta vos hui⁹ seculi premat angustia incognitum nõ habemus. Et infra. Forsitan enĩ magnifice fili aliquid illum in prosperis offendisti: vnde te clementi amantudine vult purgari. Et ideo nec temporalis te frãgat affectio. nec eternam damna disturbant. quia si in aduersis gratias referens. deũ tibi feceris esse placabilem. z que amissa sunt multiplicata reddent: z sup hec gaudia eterna prestantur. Peto aũt ne innocuum ducas q̃ viginti annos vixerit ad pueros vestros q̃ romanũ defensorẽ scripsimus pueben. qi de beati petri aplī rebus q̃uis parua sint que offeruntur: pro magna semp benedictõne suscipienda sunt. Quãta autem fuerit innocentia in ei⁹ liberalitate ostendatur ex eius epla. vt refert Joh. dyacon⁹. Pãtaleoni enim notario scribit sic. Experimenta tua qđ vel quale apud sacratissimum corpus beati petri apostolorũ iaceat. nouerit memor est. vnde nos quoq; securi ei discussionis causam in patrimonia petis suscepisse minime dubitamus. Oportet ergo te z fidem tuã. z eisdem beati petri aplī timorem semp ante oculos habere atq; ita agere vt neq; in presenti vita ab hominibꝫ. neq; ab omnipotenti deo valeas in extremo iudicio reprehendi. Cognouim⁹ autem salerio cartulario nostro narrãte quia modũ cũ quo coloni ecclesie frumenta dare cõpellebantur. viginti z quinq; sextarios inuenerit. Qđ omni modo execrati sumus. atq; eande discussionis causa te tarde fecisse voluimus. Quia vero eundẽ modium te fregisse z iustã fecisse cõmensurã gaudemus. Sed q; predict⁹ cartularius sumas quoq; nobis indicare studuit. que te fraudibꝫ dductorũ apud expientiã tuã sum de duobꝫ temporibꝫ est collecta. sic te studiose fecisse fracto iniusto modio gaudem⁹. quia in futuro nobis ita etiã de preteritis peccatis cogitam⁹. ne fieri que fraudulenter conductores a rusticis absumserunt ad nos pueniat: peccata que abeius ppetrata sunt ad nos trahãtur. Et ideo volum⁹ cũ omni fide p vnãquãq; massam colonos pauperes z indigentes experientiam tuã describere. atq; ex eis pecunias que ex fraudibꝫ sũt inuẽte. vaccas. oues. porcosq; comparate. z singulis colonis pauperibus ea distribuere. Qđ te facere volum⁹. cũ consilio reverendissimi dñi Joh. epi z adriani cartularij. et si necesse est etiã cum consilio filij mei domini Juliani. ita vt nullus aliud sciat si secretũ sit. Idẽ petro subdyacono scribẽs ait. Cognouim⁹ rusticos eccle in frumentoꝝ ꝓcis aggrauari. ita vt infirmitas suma eis in cõpatõne abũdantie temporis nõ seruet. vnde volum⁹ vt iusta ꝓcia publica omni tempore. siue ampli⁹ siue min⁹ frumẽta nascatur in eis cõparatõnis mensura teneat. Frumẽta aũt que naufragio pelit. p omnia nobis volum⁹ reputari. ita tamẽ vt ate negligentia ad trãsmittendũ minime fiat. nec ũ trãsmittẽdi tempus negligi. damnũ ex vicio vestro generet. Valde autem iniustũ z iniquũ esse ꝓspexim⁹. vt a rusticis ecclesie de sertarijs aliquid accipiat: z ad maiorẽ modiũ dare cõpellantur. qs in horreis ecclesie infert. Unde precipimus vt plusqđ decem z octo sertarioꝝ modium nũqđ a rusticis ecclesie frumẽta debeant accipi. Nisi forte si qđ est quod naute iusta ꝓsuetudine sup accipiant. qđ minui in ipso naubus attestant. Item neq; siliquas extra libras. neq; libram maiorẽ exigere debeat. sed p estimatõez tuã prout virtus sufficit in summam pensionis crescat. z sic tarpos exactio nequaq̃ fiat. Ne vero post obitũ meũ decipa onera que sup pensoꝝ ilata fuerunt. deinceps. iterũ in quolibet addãtur. Volum⁹ vt securitatis libellos ita de pensionibꝫ faciasq; quatenus imp̃mis vicens. Tantã pensionẽ vnusquisq; debere ꝓsolvere. inde quibuslibet siliquis onerãdo vel granaticis. Ante omnia hec te volum⁹ solicite attendere. ne iniusta pondera in exigẽdis pensionibꝫ ponãtur. sed siqua talia inueneris frange: z nouo z recta constitue. Preterea cognouim⁹ q̃ prima illatio burdatõis rusticos nostros ve hemẽter angustiat. ita vt priusq̃ labores suos venundare valeant cõpellant tributa ꝓsolvere. Que dũ de fisco parte nõ habent. ab actionarijs publicis murua accipiãt: z grania cõmoda ex eodẽ benefitio ꝓsolvãt. ex qua re fit vt dispendijs grauibꝫ coangustẽt. Unde ꝓcipim⁹ vt omne qđ mutuũ pro eadẽ causa ab extraneis accipe poterit. a tua expientia in publico detur: z a rusticis ecclie paulatim vt habuerint accipiat. ne tpe coangustati ꝓpriis vinis vendant: z hoc eis minime sufficiat. Precepit q̃s eidem vt de cõmodis nupciarũ q̃ vinitoꝝ soldi summã nõ excedant. s. in dando paupes vero min⁹. z hoc ꝑductoribꝫ dan. non in ratõe eccle. Precepit q̃s vt ꝑductoꝝ eccle bonis heredes succederet. z nõ ecclesie officiales vt fiebat in q̃busdam locis. Precepit vt et si colon⁹ aliquid iniuste a ꝑductore acciperit. ipsi ꝑductou restituat. cui ablatum est: nõ eccle applicet. vt fiebat. Nõ plus aũt de rusticis ecclesie volum⁹ te accipe. nisi quãũ ꝓsuetudo est. Item eidem de quodã ope sibi iniuncto ait. Agimus gratias solicitudini tue. qi de causa fratris mei ꝓcepi tibi vt argentũ trãsmittere debuisset. Et sic oblitioni mãdasti. ac si tibi aliqd ab extremo mãcipio diceret tuo. Qđ iam vel modo non expientia sed negligentia tua studeat implere. z quicquid apud antoniũ fuisse cognoueris: sub omni velocitate trãsmitte.

De multiplicibus eius .§. xi.

afflictõne. patia. z humilitate. In fine epistolis sue sup ezech. Ecce vt dño largiẽte potuim⁹. etiã vobis fratres carissimi rimati sum⁹. Nemo aũt me reprehendat si post Ba locutõe cessauero. qz sicut oẽs cernitis nre tribulatões et creverint. undiqs gladijs circũfusi sum⁹. undiqs imminens mortis picula timem⁹. alij detrũcatis ad nos manibꝫ redeunt. alij capti. alij interempti nũciant. Jam cogor lingua ab expositõe retinẽ. qz tedet aiaz meã vite mee. Jã nullus in me studiũ sacri eloquij requirat. qz versa ẽ in luctũ cithara mea. Jã cor i mysteriorꝝ discussione nõ vigilat. qz vomitauit aia mea p tedio. Cui aũt vinẽ nõ licet. de scripture sancte sensibꝫ loq̃ quiter libet. Et q̃ cogor quotidie amarabẽ. quõ possiꝫ vulnera ꝓpinare. Idẽ scribẽs ytali ce patricie. z venãto ex monacho patricio ait. Peccatis meis faciẽtibꝫ etiã vndecim mẽses sunt. qđ valde rarũ est si de lecto surgẽ aliqđ potuerem vt vita mea grauissima sit pena. Quotidie ei in dolore defitio: z mouis remediũ expectãdo suspiro. In dextro vero hui⁹ vebis z ꝓpter tanti sebiũ languores irruerũt. vt pene nulli⁹ aber. nulli⁹ seru⁹ remãserit: qui esset ydone⁹ ad aliqđ officiũ vel ministerium

De vicinis aūt vobis vbiq; strages nobis mortalitatis quotidie nūciat. Affrica aūt qualiter mortalitate z languoribus vastet. vos qui viciniores estis: rāo credo q; subtilius cognoscitis. De oriēte vero qui venūt graviores desolationes nūciant. In his itaq; omnib; quia appropinquāte fine mundi generalē pcussionē esse cognoscimus: affligi nimis de ꝓpriis molestijs nō debemus. Idē eulogio pēn archo alexandrino. Transacto anno suauissima sanctitatis vestre scripta suscepi. quibꝰ pro egritudinis mee nimietate respōdere nūcuq; nō valui. Ecce enī iam biēnū pene expletur q; lectulo teneor. tantisq; podagre doloribus affligor. vt vix in diebꝰ festis vlīs ad horarū trāi spacium surgere valeā z missarū solemnia celebrare. Dor aūt cum graui compellor dolore decūbere. vt cruciatū meū possim gemitu interrūpente tolerare. Qui dolor interdū mihi lētus est. interdū nimius. Sed neq; ita lenis est vt recedat: neq; ita nimius vt interficiat. vñ fit vt qui quotidie ī mortē sum repellar a morte. Necnīā. q; peccator grauis talī corruptionis carcere diu teneor inclusus. vñ compellor exclamare. Educ de carcere animā meā. Sed q; meis ad hoc pcibꝰ obtinere nō meteor. rogo vt vestre sanctitatis oratō sue mihi intercessionis adiutoriū ꝓbeat. meq; a peccatis z corruptōnis pondere liberū reddat: in illā quā bene nostis libertatē gloie filioꝰ dei. Item eidem. Rogo ꝙ vt p me peccatore enixius oretis. q; et dolor corporis ex podagra z amaritudo cordis ex curarū afflictionibꝰ z im mēsa vilitas mortalitatis. z inter tot barbarorꝰ gladios vehemēter me affligat. Inter que oīa non temporalē sed eternā ꝙsolationē requiro. quā ꝑ me impetrare nō valeo: sed ꝑ intercessionē vestre beatitudinis bāc me obtinē confido. Idē marciniano epō arabie scribēs ait. Multū ifl̄ temꝰ est quo surgē de lecto nō valeo. Nam modo podagre dolor cruciat. modo nescio q̄s in toto corpe cū dolore ignis erpandit. Et fit plerūq; vt vno in me tpe ardor cū dolore affligat: z corꝑ in me animusq; deficiat. Proinde frater sanctissime dñne. p me pcibꝰ misericordiā depcare vt pcussionis sue in me flagella ꝓpitius mitiget: z patiam tolerādi cōcedat. ne animo q̄d absit tedio ī impatia corꝑis erūpat. z q̄d curans ꝑ plagā poterat: culpa crescat ex murmure. Idē sebastiano epo. Que sanctissime frater de amici vestri dñi romani ꝙsona bacterra patimur loq; minime valem⁹. Breuiter ēn dico. q; ex malicia longobardoꝝ gladios vicit. ita vt benignissimos videant hostes quinos interimāt: q̄s reipublice iudices q̄ nos malicia sua rapinis ac fallacijs in cogitatōe ꝓsumunt. Et vno tempore curas epoꝝ atq; clericoꝝ. monasteriorꝝ q̄s z populi gerere. extra hostiū insidias vigilare. cōtra ducū fallacias atq; malicias suspectū semp existere. cui⁹ labor is cui⁹ dolor sit. vestra fraternitas tāto verius pēsat: quāto me qui hoc patior pius⁹ amat. Idē iohāni ravēne epo scribens ait. Peccatis meis hoc reputo. q; ille qui nūc interest barbarorū q̄n romanor⁹ exercit⁹ z pugnare ꝓra inimicos nostros dissimulat. z nos pacē facere vetat. Quis ias mō etiam si velit facē cōno nō possim⁹. q; arnulfos exercitum austrasiorū z nordulfi habēs eoꝝ sibi dari q̄cuia dissimulat: vt nobiscū loqui de pace aliquid vigeat.

De libris editis ab .S.xii.

eo. Cuius de monasterio assumpt⁹ leuita cardinalis factus. p responsis ecclesiasticis cōstantinopolim apocrisiarius esset directus. a fratribꝰ rogatus edidit. maximoq; a leandro hispalensi epo. qui p causis visigothoꝝ legatus cōstantinopolim aduenerat. cōpulsus est vt libꝝ beati iob. multis involutū mysterijs enodaret quē p. xxxv. libroꝝ seriem mira ratōe pdocuit. In quib⁹ ita de virtutib⁹ vicijsq; disserit. vt nō solū eadē verbis videat exponē: sed formis aliquo mō visibilib⁹ demonstrare. vnde nō est dubiū eam pfectionē ipāz assecutū virtutū: quarū tam efficaciā valuit effectū. Deinde aūt dicti libri. l. moralīū vt dicit iob. dyacon⁹ cosā positis fratrib⁹ sub oculis dixit. Et q; tempus paulo vacantius reperit: posteriora tractādo dictauit. Cuiq; et spacia largiora suppeterent. multa augens. pauca subtrahens. atq; ita vt quanta sunt nōnulla deprehendens. ea que sermone excepta sub oculis fuerant: p libros emendando composuit. Qui cum iam factus episcopus rome postrema dictaret. quo filo ꝓma duxerat attendens. solicite egit vt ea que locut⁹ fuerat: studiosa emēdatione transcurrēs quasi ad similitudinē dictat⁹ exigēt. z ea que dictauerat nō longe a colloquēte sermone dicere parer. Quis ipse tertiā ptem operis vt colloquēdo pertulit pene ita derelīquit. q; dum eum fratres ad alia exponenda peraberēt: hanc subtilius emēdari noluerūt. Qui opus per. xxxv. libros extensum vt dictum est in sex codicibus exposuit. In ipis aūt sui ꝙfatus eruditis. dum a iohāne ravēnatis vrbis epo humiliter fuisset reprehensus. cur pastoralis cure relatis secundo pondera fugere vt tam ydoneus voluisset: quasi rationē reddens libꝝ pastoralis regule composuit. quem quadripertita ratōne distinguens valde pensandū esse. cū rerū necessitas exposcit. ad culmen quisq; regiminis qualiter veniat: atq; ad hoc me quemq; qualiter viuat. Et bene viuens qualiter doceat z recte docens infirmitatē suam quotidie quāta cōsideratione cognoscat. Domū ergo appetitū tēperet. polita magistrorū q̄s non a quouente inscripsit vita cōmendet. deinde bonū q̄s viuendo bene ostendit etiam docendo propagetur. Domū vt pfecta quoq; opa cōsideratio ꝓpue infirmitatis deprimat: ne ante oculos ea tumor elatos extinguat. Et in ipa tertia ꝑte libri diffuse ostēdit. quomodo admonendi sint singuli variis vicijs vrēti. vario modo sm varietatem conditionū. Qui libri pastoralis magnus anastasius annoc⁹ benus epūs in grecum transtulit: z orient⁹ alīs ecclesijs opus venerabile ꝓcurauit. Dein de dū adhuc grego. ad loquendū voce flatoq; sufficeret. p stationes discurrens. xx. omel. euangelij vnius tempore declamauit coram populo. Reliquos vero eiusdē nūeri dictauit quidē. sed lacessēte stomacho languore cōtinuo alijs pronūciare penit. Quarū exemplaria secūdo servo dei petro mandauit. Cuiq; a suis familiaribus vt aliqua de miraculis patris describeret enixius rogaret. Hic grego. motus sanctoꝝ miracula. z precipue in vrbe facta cū petro suo dyacono que p inquisitionē z responsionem poterat exp⁹itōis alternis studium interrūpens. sola nominū prenotatione distinxit: z in libris quatuor codauit. Duos libros dyalogoꝝ sacharias post ānos plurimos roman⁹ epūs greco latinoq; sermone doctissimus in greca lingua conuertens: orientalib⁹ ecclesijs diuulgauit. Cuius aliuta grecoꝝ puerilitas nomē filij in cōmemoratōe spāncti a patre ꝓcedētis statim radēs abstulerit. Horum librorꝝ secūdus diffuse describit p totā. oratō. ꝓgressum virtutū z miraculis plenū. z extrem beati benedicti. Quant⁹ vero de vite future statu. l. ō inferno purgatorio paradiso q; exēpla plura. Demū primū z vltimū ptes seruisiones ezechielis ꝓbe que videbant obscurissimas romanis posthabitis ptractauit. Easq; p. xxij. omel. diligēs quārā luce int⁹ habeāt patefecit. Quibus vt ait iob. dyaconus. dum a doctoribꝰ sequētis temporis tas rectissimis sententijs editis q; luculēto rethorice facūdie stilo cōpositi docerent. eos beatus grego. ex humilitatis sue vulcrudine incultos ꝓhibet leandro. De libro moralium sic scribit. Queso vt hui⁹ opis qui i moralīū dicta ꝓmeruit bis z octoꝝ folia nō requiras. q; ꝑ sacra eloquia ab eoꝝ tractatoribus infructuose loquacitatis leuitas studiose compescitur. dum in templo dei nomē plantari ꝓhibetur. vnde z ipam loquendi artem qua magisteria discipline exteriꝰ insinuant seruare vespere. Nam sicut hui⁹ epīe series enūciat. non methacismi collisionem fugio. non barbarismi confusionem vento. hyatus motusq; etiam ꝓpositionem casus suare ꝓtento. q; indignū vehementer existi-

gio. vt verba celestis oraculi: restringā sub regulis donati
Neq; enī hec ab vllis interpolata in scripture sacre auctoritate fuata sunt. In quibꝰ verbis agnoscit gregoriꝰ non stadusse pōpatice locutioni: & ex pōsima secularis exercitij ꝓsuetudine potius incurrisse. Cuiꝰ tū eloquētia ꝛ ysidoriꝰ ꝛ bedā multū ꝓmēdant. Ipe tū grego. ex humilitate furfur suā doctrinā appellat: respectu aliorꝫ doctorꝫ doctrine Sed ꝛ ipos libros suos publice. ſ. ad mēsam vel in eccliā legi phibebat officijs. Sed ꝛ in fine moraliū hui⁹ bu militas maxima ostendit dicēs. Explet⁹ hoc opꝰ ad me ipm mihi video esse redūdū. Multū qppe meno mea cuꝫ recte loquit extra seipꝫ spargit. Integritatē nāq; animi duꝫ cogitant verba qualiter ꝓferant. quia trahit extrin secus manuit. Et quidē malame vulle aliqua etsinō in meneet amē quia cīno nō dixerim nō defendo. Bona ꝥo si qua diuinitus accipiēs dīo. meo vicꝫ vicio mi⁹ me bñ dixisse ꝓfiteor. Ad meipm aūt introrsus recidēs radices mee intentionis inspicio. deo quidē ea me summope placere voluisse cognosco. Sed eidem intētioni qua deo placere studeo: furtim si nescio quomō intētio bñane laudis interserit. Qđ cū iam post modū tardeꝫ discerno. inuenio me aliter agēq; scio me aliter inchoasse. Fatendū igit ep recta intentione nīꝫ que soli deo placē appetit. nōnūq; intentio mi⁹ recta que de donis dei placē bonōrū quent insidiando comitat. Si aūt diuinitus districte discutiamur. quis inī illa remanet hoc⁹ salutis. quādo ꝛ mala nra pura mala sunt: ꝛ bona que nos habē credim⁹ pura bona esse nequaq; possunt. Et post pauca. Igit queso vt omnes quisq; qui hec legent. apud districtū iudicē solatiū mihi sue oratōnis impēdat. ꝛ omne qđ in me soluēdū debendit: fletibus diluat. Videt quoq; scripsisse seu exposuisse. et eo qđ iobi sub yacono rauenne responsali suo significate videt' inē cetera sic scribēs. Quia carissim⁹ quondā filius meus claudi⁹ alia me loquēte de puerisq; de canticis canticoꝫ. de ꝓphis. de libris q̄s regū. de epistolico audierat. que ego scripto tradē ꝓ infirmitate nō potui ipe ea suo sensu dictauit. ne obliuiōe depiēt. vt apto tempore hec eadē mihi inferret: ꝛ emendacius dictarem. Que cum mihi legisset. mouit dictoꝫ meoꝫ sensuꝫ valde mouēs⁹ fuisse ꝓmotus. Unde necesse est: vt tua experientia omni excusatōe atq; mora cessante ad eo⁹ monasteriuꝫ accedat. quenīre frēs faciat: ꝛ cū omi veritate quātascāq; de diuersis scripturis cartulas tenuit. ad medīū reducāt Quas tu suscipe ꝛ mihi celerius transmitte. vnde cōstat quia plures libros q̄s prefatos quos habem⁹ composuit. Et licet longo hardorū ꝓcha semente post ezechiel tractatus ab exposītōe librorꝫ desistent. a componēdis tū epistolis ꝓpria vincere potuit nō cessauit. Quarū vicꝫ tot libros in scrinio dimisit: quot annos adeptꝰ. vnde tercium decimū epistolaꝝ librū imperfectū reliquit. Et quarū epistolaruꝫ multitudine primi adriani pape temporibꝰ quedā decretales epistole excerpte sunt: ꝛ in duobꝰ voluminibꝰ sicut modo cernit' congregate. Et dicit' registrū gregorij.

De diuersis epi .§.xiii.

stolis eius. Idem mauricio augustissimo imperatori. suggestionibꝰ inimicoꝫ suoꝫ funestissimaꝫ legem ferenti. vt nullus militū qui vicꝫ in manu signatus fuisset conuerti liceret. inter cetera sic respondit. Ad hoc potestas sup omnes homines pietati dominoꝫ meoꝫ vt qui bona appetunt adiuuent'. vt celoꝫ via latꝰ pateat. vt terrestre regnū celesti famulet'. Et ecce apta voce dicitur vt qui semel in terrena militia signatus sit. nisi aut expleta mūtia. aut ꝓ debilitate corpis repulsus: xpo militare nō licet. Ad hec ecce p me seruuꝫ vltimā suam ꝛ vestrum respondit xpe dicens. Ego te de notario comitem etendi totam loci. te comite excubitoꝫ cesarem. te cesare imperatorem. ꝛ nō solum hoc sed ꝛ patrem imperatoꝫ. Re. sacerdotes meos tue manui cōmisi: et tu a meo seruitio militeꝫ tuoꝫ subtrahis. Respondē pēssime dñe rogo seruo tuo. quod venienti ꝛ hec dicenti responsurus es iudicio domino tuo. Requirat rogo dīs meus. quis ꝓinus imperatoꝝ hanc legē dederit. ꝛ subtilius exeminet si dari debuit. Idez theodoro medico. Peccatis meis faciētibꝰ inquit greg. et quoꝫ consilio vel suggestione nescio talem in republica sua legem ꝓtulit imperator: qualem primꝰ sic vt bi dicunt qui leges veteres nouerūt iniquam ꝓtulit. de quo scimus omnes quātuꝫ deo aduersus fuerit. Cum autē quidā iohannes ex monacho regie vrbis factus antistes. qui tempore suo greg. constantinopolim moraba⁹ apocrisarius pape. fugere summum sacerdotiū quasi humiliter fuerat. eo suscepto adeo in superbiaꝫ sit elatus. vt et causa alia occasionē querens synodum faceret: in qua se vniuersalem appellare conatus est. Qđ audiens pelagiꝰ papa. directis epistolis eiusdem synodi acta cassauit. beat⁹ gregorius sententiā pelagij sequens ꝑdictū iohannē sepe motum acquiescere differentē pena sententia multauit sub interminatione ꝓpria boncum omnibꝰ ejus mandauit ne vniq; vniuersalis prophanū vocabulū aut scriberent aut suscipent. Sed iob. ille multis fallacijs ad finem ypocrisim cōsensus anarissimi ꝓncipis redimens obtinuit. vt imperator greg. scriberet quo sibi pacificus extitisset. Quapropter ipe grego. inter alia cōstantine imperatrici sic scribit. Iohannes yacono responsali meo scribente cognoui in causis beati petri apl̄oꝝ ꝓncipis. contra quoddā superbe humilis ficte blandos quanta se instructu vestre serenitatis impendat. Unde adhuc peto vt nullus ꝓsalere contra veritatē ypocrisim ꝓmittatis. Quia sūt quidā iurta apostoli vocem. qui p dulces ymones ꝛ benedictōes seducūt corda innocentū. qui velut quidē despecti sunt corde aute tument. ꝛ quasi in hoc mūdo cuncta despiciāt: sed ea que mundi sunt cuncta simul adipisci querūt. Qui indignos se omnibꝰ hominibꝰ fatent: sed ꝓprietis vocabulis cōtenti esse nō possunt. quia illud appetūt vnde omnibꝰ digniores esse videant'. Et post pauca. Preterea indico q̄ pīssimi dñi scripta suscepi vt fratri ꝛ cōsacerdoti mō iohāni debeam esse pacificus. Equidē sic religiosus dīm decuit vt sacerdotibꝰ illa ꝓcaret. Sed cū se nouus ꝓsumptōne atq; superbia ipsem frater meus iob. vniuersalem se appellet ita vt ꝑdecessoris mei sancte memorie ipe ascribi se in synodo tali supbo hoc vocabulo faceret. Quis cuncta dīnus synodi aplica sede cōtradicente solata sint: misse aliquod mihi serenissimo dño innuit q̄ enim nō corripuit ꝙ superbit: sed me potius ab intētione mea declinare voluit. qui in hac causa euangeliorꝫ ꝛ canonū humilitatis ꝛ rectitudinis veritatem defendo. Quain re a ꝓdicto fratre ꝛ consacerdote meo contra euangelicā sententiā. cōtra beatum quoq; petrū. contra omnes ecclās canonesq; agitur Sed est omnipotēs deus in cuiꝰ manu sūt omnia de quo scriptū est. Nō est sapientia. nō est prudentia. nō est consilium contra dīm. Equidē sepe fatus sanctissimꝰ frater serenissimo dño multa suadere conat'. sed bene noui qđ tante ille oratōnes eius ꝛ lacrime nīsi ei a quoq; ꝓra ratōnes aut animā suā subripi ꝓmittūt. Triste tū valde est vt patienter ferat'. quatenꝰ despecto omnibꝰ ꝑdictus frater et coepos meus solus coner nūcupari epus. Sis in hac eius sagbia quod aliud nisi ꝓpinqua iam antixpi rpa esse designat. qui illi vicꝫ imitat' qui spretis in societate gaudio angelorum legionibꝰ ad culmen conatus est singularitatis erūpere dicens. Supra astra dei exaltabo solium meum. similis ero altissimo. vnde p omnipotentē dīm rogo ne pietatis vestre tempora ꝓmittatis vnī hominis elatione seculari nec tā puerso vocabulo vsū quoq; mō prebeatis assensuꝫ atq; in hac cā ne quaq; me pietas vra deficiat. quesi pec cata greg. tāta sint que ista pati mereant'. petri apli nulla sint peccata vt vsus tempoꝝ pati talia mereat'. Unde iterū atq; iterū p omnipotentē dīm rogo. vt sicut ꝓinus ꝓnapes sancti petri apli gram quesiuit: ita. vos q̄s hāc vo

z querere z suare cuerris. z ꝓpter peccata nra qui ei indigne suimꝰ: eiꝰ apud nos bonor nullatenꝰ minuat. Qui z modo vobis in omnibꝫ adiutor esse valeat: z posmodū vestra valeat peccata obtinere. Vigiliarū ū z. vij. ānos decimꝰ qꝫ i hac vrbe inter longobardos z gladios viuimꝰ. Quibꝫ q̄multa ab ecclia quotidianis diebus erogantur vt inter eos viuere possimꝰ: suggerēda nō sunt. Mauricio aūt impatori sup hui⁹ scribēs greg. ait. Ecce claues regni celestis z autorū apōrū petri accepit potestas eligādi soluendi tribuit cura totius ecclie z principatus cōmittit: z tamē vniuersalis apls nō vocat. z vir sanctissimus iohannes coepiscopꝰ meꝰ vocari vniuersalis epūs conat: Exclamare ꝓpellor z dicē. O tēpora. o mores. Ecce in europe ptibꝫ barbaroꝝ vim sē. tradita oppida destructe vrbes euersa castra. despopulate ꝓuincie. nullꝰ terrā cultor in habitat: ē seruiunt z dominant quotidie in nece fidelū cultores ydoloꝝ. z tū sacerdotes q̄ in cinē in pauimēto flentes iacere debuerūt. vanitatis sibi noia expetūt: z nouis z prophanis vocabulis gloriant. Quid quid ego in hac re pessime dē causas ꝓtia defendo: Quid spēs mea in via vidco. Causā oīm potētis dei: causā ecclie vniuersal. Quis est iste qui z̄tra statuta euāgelica. z̄tra canonū decreta nouū sibi nomē vsurpare p̄sumit: Vtinā sine imminōne sit vo⁹ qui esse appetit vniuersus. Ecce multos ecclie sue constantinopolitane in hereticos wastauit occidēdo nonnullos sacerdotes. z nō solū hereticos: ē hereticharchas factos. Et infra. Ille g magis pyllmoꝝ dñoꝝ ꝓceptōe flectēd⁹. qui ꝓceptis canonicis obedientiā ꝓbere penit. Ille coherced⁹ est. qui sancte ecclie vniuersali iniuriā facit. qui corde tumet. qui gaudē de noie singularitatis appetit. qui bonoꝝ ois vestri imperij se per ꝓua tuū vocabula supponit. Ecce oēs de hac re scandalū patimur. Ad virā rectaz renetat auctor scandali: z oīa sacerdotū iugia cessabūt. Ego dictor sacerdotū tunc sum inquātꝰ ipi sacerdotaliter viuāt.

Aduertēsigi- .S.xiiij.

tur gregorius se a deo pontificem constitutuz. vt radices viciorum euellēt. virtutes plantaret. omnes consuetudines quas contra aplicam traditionem nonnulli pullulasse in ecclia cognouerat: anathematis interminatione damnauit. A cubiculo suo omnes seculares amouit. Clericorum vel monachoꝝ paudentissimos familiares z consiliarios sociauit. Ipse etiam statuit dicens in generali synodo ij. q. vj. Cū pastoris vita exēplo debeat esse discipl. plerūq; clerici qualis sit vita in secreto sui pastoris nesciunt. De qua re ꝓsenti decreto statuim⁹. vt quidam ex clericis vel etiaz ex monachis electi ministerio cubiculi pontificis obsequātur. vt eis qui in loco regiminis est tales habe attestes. qui veram eius in secreto conuersatōez videant: et ex sedula visione exemplū ꝓfectus sumāt. Ipse sanctissimus pontifex ad ieiuniū quadragesimale qđ a beato petro dicit' institutū z inchoabat' a laycis secūda feria post primā dñicam quadragesime addidit greg. quatuor dies ieiunādos ante ipam dñicaz. vt in hoc cōformarem⁹ nos ipō in ieiunio. xl. dierū. Nam a prima dñica vsq; ad pascha nō sunt nisi. xxxvj. Et in ipo ieiunio quadragesimali declarat nō solū a carnibꝰ. ē z ouis z caseo abstinendū. vt patet di. iij. Denicq;. Ipse greg. indicit ptinentiaz sub dyaconibꝰ. statuens q̄ nullus decetero ꝓmoueret ad dyaconatū: nisi ꝓmissa ꝓtinentia implicite z si nō explicite. ita q̄ postea nō possent ptrahere matrimoniū z cōtracta de facto nō tenet. vt patet di. xxxj. Ante triennium.

Ipse etiā rep̄bēdit sacerdotes habitare cū femis dicēs ꝓspicio qđ nephariū est dicē vel audire z cōtra sanctorū canonū sancita. vbi talis fuerit ꝓnouantiū habitatio anni qui hostis flumiā nō desunt. Idcoq; admonēdi sunt. vt nō antiqui hostis decipiāt fraude. quatenꝰ iorta apli vocem nō virupetur ministeriū nr̄m. di. xxxj. Oportet. Idē di. c. legit' q̄ beatꝰ ang. cū sorore sua habitare nō cōsensit dicens. Que cū sorore mea sunt: sorores mee nō sūt. Docti ergo viri cautela magna debet esse nobis instructio.

Contra symoniacos sic ait i regestro. z. j. q. j. Presbyter si ecclias p pecuniā obtinuerit. nō solū ecclia p̄iuet: sed etiā sacerdotij honore spoliet' qt altare. decimas. z spūlia cum emere vel vendē: symoniacā hereticam esse nulli fidelium ignoraz. z hōdictio illi in maledictōez ꝓuertit'. qui qđ hoc vt fiat hereticꝰ ꝓmouet'. Et infra. Qui sacros ordines vendūt vel emūt: sacerdotes esse nō possunt. vnde luipeum est. anathema vāi. anathema accipiēti. hec grego. Que verba sunt multū obscura. Talis ei symoniacus in beneficio ipm retinē nō potest. ſ. sine dispensatione. z liē curatum est suspensus ab executione officioꝝ suoꝝ z ordinum. Et sic intelligit' q̄ dicit'. qi sacerdotes esse nō possunt qui ordines emūt. etiaz quoslibꝫ. quia. ſ. exequi act⁹ eoꝝ nō possunt. z sic intelligūtur anathematizati. id ē suspensi. nā sm antiqua iura non erant ipso iure excōicati: sed suspensi. Altare dicit' vel ipa capella. vel ꝓsentatō ad capellam. qđ est patronoꝝ ius: vel ipe patronatus. Pro quolibet hoc dare vel accipe pecuniā symonia est. Decima dicit' hic ius ꝓcipiēdi decimas. Spūsancti vendē est pecuniā accipe pro sacramētis in quibꝰ recipit' spūsanct⁹ vt precium eoꝝ. qđ est symoniacū. Et dicit' symonia heresis non propie ꝑ similitudinē. quia ex eo ope videtur ostendere se: vt dūm eius posse vendere spūsanctū. qđ ē hereticū credere. Et ly vt fiat hereticus tenetur consecutive nō causative. quia ex ipa promotione symoniaca sequitur ille effectus vt censeatur quasi hereticus modo dicto. Idem in tractatu euangeliorum. et. j. q. j. Sunt nos nulli dicit. Cum virū iustuz propria ꝓscriberet ait. Qui excutit manus suas ab omni munē. nō dicit a munē. ē ab omni munē: qz aliud est mun⁹ ab obsequio. aliud a manu. aliud a lingua. Mun⁹ ab obsequio ē seruit⁹ indebite impēsa. Munus a manu est pecunia. mun⁹ a lingua fauor. Ille ergo sacros ordines tūc ab omni munē manus excutit. quādo in diuinis rebus nō solum nullam pecuniam. ſ. nec etiam humanā gratiā nō requirit. Idem in regestro. c. sequē. inquit. Si quis neqz sanctis pollens meritis. vel neqz a clero populoqz vocatus vel pulsatōr coactus imprudenter ꝓpi sacerdotij iam quolibet facinore pollutus. iniusto coedis amore. vel fouendis ꝓcliuis ocijs. sese comitatu. sine manuali seruitio seu fraudulēto munusculo. ephalē seu sacerdotalē nō lucro aliarū ſ inanis glorie auaricia fultus dignitatem accepit. z in vita sua nō ꝓponte reliquerit. eiqz insperata morte penitentē nō inuenerit: ꝓculdubio inetnā penbit. Istā tamē materiā de symonia que multum regnat in eccla. diffuse habes declaratuz in scta pte ti. ſ. c. j. ꝑ totū. Idē greg. in omel. xiij. Et. j. q. iij. Vendētes aut ꝓta indices pecunia iudicātes. etiā iuste. Intēplo vendētes sunt. q̄ hoc qđ quibusdā iure ꝓpter ad pmiā largiunt'. Iustitia enī vendē est hanc ꝓ premij acceptione huare. Emētes vero in tēplo sunt. qui vū hoc qđ iustū est. ꝓmo soluē nolūt. dēqz rem iure debitaz facere contēnūt. dato patronis ꝓcio emūt' peccatū. Idē grego. ex. q. iij. Qui recte iudicat. z ꝓmiū remūeratōis expectat fraudē in deo ꝓpetrat. quia iusticiā quā gratis impartire debuit: acceptione pecunie vendit. Bonis male vtunt'. qui ꝓo temporali lucro iuste iudicant. Tales quippe ad veritatem nō defensio iusticie ꝑ amoz premij promouet. quibꝰ si spes nūmi subtrahitur: confestim a iusticie confessione recedunt. Acceptio munerū pena ancia veritatis ē. vnde z ꝓto iusto dicitur. qui excutit manus suas ab oīi munere. Idē. q. e. Sūmope precauēdus ē. vt rectores ecclie z qui publica iudicia exercent. in dictandis sententijs nullatenꝰ lenitate aut furore ducti sint precipites: sed cautis prius diligenter ventilatis cū ea que ignorabāt' pleniter ad noticiā venerit: tunc diuina z humana lex resoluatur. z sm q̄ ibi constitutū est remota ꝓsonaꝝ acceptione. diffinitiua proferat' sentētia. Idem in li. moral'. xx. Et dis.

flv. ait. Omnis qui iuste iudicat stateraz in manu gestat. 7 in vtroq; penso iusticiā 7 misericordiaz portat. Sed p iusticiam reddat peccati sententiā: p misericordiaz peccati temperat penā. vt iusto libramine quodaz p equitatē corrigat: quedam p misericordē indulgeat. Qui vt iudicii oculos suos prepondent semp timens 7 tremens in omni negocio formidat: ne de iudicie tramite devians cadat. Idem. c. precedenti. d. i. Disciplina vel misericordia multū desiderat: si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos inesse debet rectoribus. 7 iuste cōsulens misericordia 7 pie seniens disciplina. vnde in vulnere sanciari p sanantia vinū adhibet. 7 oleum per vinū mundant putridu: p oleum foueatur sanandu. Misericordia ergo cū lenitas cū severitate. 7 faciendū est quoddam ex vtroq; temperamentū. vt neq; nimia asperitate exulcerentur subditi neq; nimia lenitate solvantur. auctoritate ps. figara arche: exēplo moysi hoc declarat.

Idem grego. in omel. eadem dis. Vera iusticia cōpassionem habet. falsa vindictaz. Quia 7 iusti soleant peccatoribus indignari. sed aliud est q̄d agitur typo saphire: aliud quod zelo discipline. Indignantur quippe iusti sed nō sunt vindicantes. Persecutionē mouent sez cōtra vicia. sed amantes. At contra hi qui de falsa iusticia gaudere solent. ceteros quoq; despiciunt. nulla infirmantibus misericordia condescēdant. 7 quo se peccatores esse nō credāt eo deteriores peccatores fiunt. Idem et registro. epō p galliam. europā. 7 germaniā constitutis. di. xlv. Licet pie rōi accidant sacerdotibz que sunt rep̄hendēda. plus tamen erga eos corrigendos agat benivolētia q̄ severitas. plus exhortatio q̄ cōmotio. plus caritas q̄ potestas. cū nemo nostrū sine rep̄hēsione aut sine peccato viuat. Nā si statum domin⁹ beatum petrū preceptore nostrum post ternam negationē indicasset. nō tantū ex eo fructum sicut fecit percepisset. Erexitq; ergo atq; corrigendi magis sunt rectores ecclesie q̄ statum iudicandi. vnde necesse est quecūq; negocia ecclesiastica post multarū cogitāta curarum solicitudine prospici. 7 diligentius precaueri. quatenus p spiritū caritatis 7 pacis omnis materia scandalorū 7 perlumptio inuidoz atq; oppressio simplicium fratrum de ecclesijs dei auferat'. Decide. Et videntur intelligenda ⁊ 7 obseruāda quādo peccata sūt occulta. vel ex quadam passione 7 fragilitate. 7 de quib⁹ multū dolent: 7 non ex habituata malitia 7 cum pertinacia. vnde idem greg. ait ex registro. Et. ij. q. v. Paulus dicit. Veniorem ne mecre patieris. Sed hec regula in eo est seruanda: cum culpa semetipsius exemplo nō trahit ad interitū corda inuentoꝝ. Vbi autem senior exemplum ad interitum prebet iuniori dubium est. Laqueus inuenū omnes vos estis. Et rursus. Maledictus puer centū annoz. Idē in omel. Et. xxij. q. iij. Si is qui sic ait. Ea q̄ in nobis promittūt facile possum⁹ dimittere ea vero q̄ in deū sunt promissa cū magna districtione nec tū sine penitentia possim⁹ relaxare. Idē castorio notario rauēne scribit dicēs. Quāto a nob⁹ creditur 7 necessitas vi tes cautas iniūgi. tāto strenuū debet te 7 sollicitū exhibē. Proinde si maxim⁹. s. epūs de inobedientia sua sicut deputatum⁹ egit penitaz: ad p̄solandū illū epūaz quā ad eū scripsimus. qua ei 7 gratiaz nostrā 7 cōiōnē reddidisse significamus: exigenda tua debeat dare. qa sicut in cōtumacia persistentib⁹ severos nos esse patemur: sic humiliatus 7 penitentibus veniā negare nō debemus. Idem in omel. xxvj. Et xj. q. iij. Judicare digne de subditis nequeūt: q̄ in subdito rum causis sua vel odia vel gratiaz secūtur. Idem bonifacio defensori scribēs. xxv. q. ij. Institutionis aut. Nimis est aspe. 7 p̄cipue bonis sacerdotij moribz inimicū nimi quēpiā quātacūq; rationis excusatōe que bene sunt ordinata reprehendere: exēplo docē sui q̄dā posse p̄stituta dissolui. Idē Felici epo. q. e. Si ea destruere que antecessores nri statuerūt. nō p̄structos ⁊ euersos esse iuste cōprobarer. testante veritatis voce que ait. Omne regnū in seipm̄ diuisum nō stabit. 7 omnis sciēcia 7 lex aduersum se diuisa nō stabit. Idem vnico carthaginēsi epo ait. q. e. De ecclesia sticis priuilegijs quod vestra fraternitas scribit. hoc post posita dubitatione teneat. quia sicut nostra defendimus: ita singulis quibusq; ecclesijs sua iura seruam⁹. Nec cuilibet gratia fauente vltra q̄ meretur ambitiosum: nec vli hoc quod sui iuris est ambitu stimulante derogabo. Sed fratres meos p omnia honorare cupio. sicq; honore singulos habuerim: dūmodo nō sit q̄d alteri iure ab altero possit opponi. Idem vigilio arelatensi epo. q. e. Cum pie desiderium voluntatis 7 laudāte diffinitionis intentio sacerdotalis semp sit studijs adimplenda. cura est solicitudinis adhibenda. vt ea que pro quiete religiose conuersationis sunt dispositā vel ordinata. nec dissimulatio negligē nec quedam valeat presumptio perturbare. sed sicut quod ratio erigebat. voluer obtinuit diffiniri: ita quod diffinitu⁹ est nō debeat violari. Idem xij. q. ij. ait. Religiosaz vitam eligentibus congrua nos oportet consideratione prospicere. ne cuiusq; necessitatis occasio aut desides faciat: aut quod absit cōuersationis infringat. Idē scribens episcopo arminensi. xvij. q. j. Luminosa. Omnino ait. pro hibemus ne in dei seruoꝝ. i. religiosorum 7 eorū receptaculis vlla popularis prebeatur occasio cōuentus. qi non expedit animab⁹ eorum. Nec audeat ibi episcopus cathedram collocare. Et. quatenus monachi semp maneant in abbatum suoꝝ potestate. vt remotis cunctis vexationib⁹ ac grauaminib⁹ diuinum opus. s. officium. cum sūma animi deuotione p̄ficiant. Idem de religiosis scribens ianuario episcopo. xxv. q. iij. sic ait. Quia ingredientib⁹ monasterium cōuertendi gratia vltenus nulla sit testandi licentia. sed vt res eorum eiusdem monasterij sint apta legis diffinitione decretum est. Et dicē gratia conuertendi. i. penandi. Secus si ingressus esset causa. p̄bandi fraglo. Et de ingressu p professionē tacitam vel expressaz nō est dubium. Idem xvij. q. ij. ait. Visitandi exhortandiq; causa ad monasteriū quotiens placuerit ab antistite cuiuslibet accedatur. Et intelligi de nō exemptis. Et subdit. Sed sic caritatis officiū impleat epūs: vt grauamē aliquod monasteriū nō incurrat. Idem iohāni ravennati epo. q. e. ait. Peruenit ad me q̄n ecclesijs fraternitatis tue aliqua loca duab⁹ in monasterijs p̄secrata sūt habita cuia clericoꝝ aut etiam laycoꝝ sunt facta. Et infra. Proinde fraternitas tua si hoc quolibet in loco factū est: emēdare festinet. Idem et registro. q. e. In nullo loco monachos 7 monachas permitt⁹ in vno monasterio habitare: ⁊ nec ea que duplicia vocāt. Et si q̄ talē religiosa epūs mulierē quidem in suo loco manere studeat: monachos autem aliud monasteriū edificare cogat. 7 res quas habent omnes sūt intra eis competentia distribuantur.

Idem. xvij. q. j. Peruenit. p̄hibet monachos sibi facere cōmatres. s. tenēdo in baptismo vel leuādo de fonte.

Idem et registro. xvij. q. j. ait. Ananias vero pecunias vouerat. quas postea diabolo vict⁹ p̄fessione fraudauit. Sed qua morte mulctat⁹ sit scis. Si ḡ modico piculo digni⁹ fuit. qui eos quos dederat nūmos abstulit: cōsidera quāto piculo dignus eris in diuino iudicio: qui nō nūmos sed temetipm omnipotēti deo cui te sub monastico habitu deuouer as subtraxisti. Idē sup eccl. q. e. Quid bona agūt si meliora agere deliberāt. 7 post deliberata nō faciunt licet in bonis priorib⁹ p̄seuerent: in conspectu tamē domini ceciderunt. Item sunt quidam qui cuncta relinquere 7 dei seruitio se subdere. 7 freno castitatis se restringere deliberant. sed cum post castitatem alios cecidisse cōspiciunt: se retrahendo meritū p̄dunt. Idem scribens iohanni ravennati archiepiscopo. xvj. q. j. ait. Nemo p̄t ecclesiasticis obsequijs deservire. 7 in monastica regula ordinate p̄sistere. vt ip̄e districtio⁹ monasterij teneat: qui q̄ tidie in militeio ecclesiastico cogitur permanere. Et dicit ibi glosa. q̄ vel loquitur de clericis secularibus qui volebant

poſſe monaſterijs. cū tamē nō ſeruarēt vitā monachalē. Vel ſi loquitur de monachis. vult dicere q nō poteſt cū profectus eccle ſeculari habenti curā ſeruare obſeruantias monachales. vt ſilentium ⁊ huiūi. ⁊ cure intendē alijs vel etiam nō poteſt eſſe eccle ſeculari ſimul ⁊ monaſterio. Idem ſcribens mariano epo ruēnati. xvj. q. j. Ne pro cuiuſlibet monachi vel abbatis promotione omus aliquod fortaſſe monaſteria ſuſtineant. ſtudendū vobis eſt. vt ſi quiſq; monachoꝝ et quocūq; monaſterio ad clericatus officiū vel ſacrū ordinē acceſſerit: nō ibi aliquā viteꝝ habeat poteſtatē. Idem et regiſtro. xvij. q. ij. Agatho ait. Et ſimūdana lex propter puerſionis grā. ingreſſus religionis vtrolibet inuito vtiolum poſſe pungi: diuina tamē lex nō permittit. Nā ſi fornicationis cauſa virū vxorem dimittere nulla rōne cōcedit. qt poſtq; copulatōe cōiugij vir ⁊ mulieris vnū corpus efficitur: nō poteſt ex pte cōuerti. ⁊ ex pte in ſeculo remanere. hec ille. Dimiſſio tamen cōiugij ob fornicationē intelligitur quo ad thorū nō quo ad vinculum.

Contra detracto/ .§.xv.

res greg. ij. q. iij. ait. Habet hoc ꝓpriū antiqui hoſtis inuidia. vt ēe improbos actus ꝓperatōe vro ſibi reſiſtēte deijcē nō valet: opiones eoꝝ falſas ad plēs ſimulādo delacerer. Idē cōſtātino mediolanēſi epo. xj. q. iij. In cuius ait. Que in hac vita aduerſa. puemāt. fola ē ſicut noſtis omnipotētis diſtrictio dei penſanda. atq; ad eos propriā ſemp recurrendus. vt nullius ibi lingua implicet: vbi ſcia nō accuſat. Quem enī ſcia defendit liber eſt inter acculatores. ⁊ liber ſine acculatione eſſe nō poteſt: ſi ſola que intus adijcit conſcīa accuſet. Sacri eloquij teſtimonium habemus. vt mala maiora cum forte dicuntur. niſi probata credi nō debeant: ſed citius probata vlciſci. Nec igitur dici vt nimie ſeueritatis eſſe oſtenderem. ſi quis mala grauia credere ſtudeat que probarinō poſſunt. vnde ſanctitas veſtra debet a maledicoꝝ hominū rumoribꝰ ⁊ obtrectationibꝰ mentē ſuā diſiungere: ⁊ ſola que inter ne vite ſunt atq; ad vtilitatē ſubditoꝝ ꝓficiant cogitare.

Idem. q. e. Inter verba laudantiū vel vituperantium ad mentem ſemp recurrendum eſt. ⁊ ſi non in ea inuenitur bonum quod de nobis dicitur: magnam triſticiam generare debet. Et rurſum ſi in ea non inuenitur malus quod de nobis homines loquāt̄ur: in magnam debemus letitiam proſilire. Quid enī ſi nō homines laudant. ⁊ conſcientia nos liberos demonſtrat. Habemus paulum dicentē. Gloria noſtra hec eſt. teſtimoniū conſcientie noſtre. Job quoq; dicit. Ecce in celo teſtis meus. Si ergo nobis eſt teſtis in celo ⁊ teſtis in corde: dimittamus ſtultos loqui ſonq quod volunt. Quid enim aliud detrahentes faciunt. niſi in puluerem ſufflant et in oculis ſuis terram excitant. vt vnde plus detractionis perflant: inde magis nihil veritatis videantur. Vocandi tamē ſunt ad ſi. ⁊ tranquille admonendi. eiſq; ſanctificari modis omnibus debet. ſcientes q ve indeis veritas dicit. Ne forte ſcandalizem⁹ eos. Si autem ſanctificari ſibi et veritate noluerint. habes conſolationem quam in euangelio aſpicias. Cum enim dñs no dictum fuiſſet. Seo quia phariſei audito hoc verbo ſcandalizati ſunt. Reſpondit eis. Sinite illos. Ceci ſunt et duces cecoꝝ. Paulus quoq; admonet dicens. Si fieri poteſt quod ex vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habentes. q. d. Si nos in mente caritatem erga odientes ſeruare cupimus. ⁊ ſi illi nobiſcum pacem nō habeant: nos tamen cum illis ſine dubio habem⁹. Quare hoc permittat deus ſcilicet bonis vetrabi aſſignat ideꝝ gregorius rationē dicens. vj. q. j. Sunt plurimi qui vitaꝝ bonorum fortaſſe amplus q̄ debent laudant. et ne qua elatio de laude ſubripiat. pmittit omnipotēs malos in obtrectationem ⁊ obiurgationem pcorum prorumpere. vt ſi qua culpa ab ore laudantium in corde naſcitur: ab ore vituperātium ſuffocetur. Hinc eſt q; doctor gentium ſe in predicatione currere teſtatur inter infamiam ⁊ bonam famam. et alijs eſſe odor mortis in mortem: alijs odor vite in vitam. De ſpecialiter ſacerdotes et detractionibus que fiunt contra eos nō debent indicari vel reſpici. ſed ab omnibus honorari. etiam principibus oſtendit idem ſcribēs ad mauricium imperatorem iſta. xj. q. j. Sacerdotū non et terrena poteſtate dominus noſter. ſ. imperator citius indigneturꝰ. ſed et celeſti conſideratione propter eum citius iterū ſunt. ita eis dominetur: vt etiam detiam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs ſacerdotes aliquādo dq aliquādo angeli vocantur. Num ⁊ ad moyſen de eo qui ad iuramentū deducendus eſt dicitur. Applica illum ad deos vicz ad ſacerdotes. Et rurſus ſcriptū eſt. deos nō detrahes. i. ſacerdotibus. Et ꝓpha ait. Labia ſacerdotis cuſtodiant ſciam. ⁊ legem requirunt ex ore eius. ſ. homines: quia angelus dñi exercituū eſt. Quid ergo mirum ſi illos pietas veſtra dignetur honorare. quibꝰ in ſuo eloquio dominꝰ honoꝝ tribuens. aut deos aut angelos apellat de⁹. Eccleſiaſtica quoq; narrat hyſtoria. quia cum pie memorie conſtantino principi ſcripto oblate acculationes contra epiſcopos fuiſſent. Libellos accuſationis accepit. ⁊ eoſdem qui accuſati fuerant epiſcopos conuocans in coꝝ conſpectu libellos quos acceperat incendit dicēs. Ite ⁊ inter vos cauſas veſtras diſponite: quia dignum non eſt vt iudicemus deos. In qua ſententia ſibi magis ex humilitate q̄ illis aliquid preſtitit ex reuerentia impenſa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerunt. qui verum deum neſcientes. deos lapideos et ligneos colebant: ⁊ tamen eorum ſacerdotibus honorem maximum impendebant. Quid igitur mirum ſi chriſtianus imperator vt dei ſacerdotes honoret: dum pagani principes eorum ſacerdotibus honorem impendere nouerunt. qui dq ligneis ⁊ ſaxeis ſeruiebant. Hoc ergo nō tanū ſpecialiter. ſ. de bonis q̄tum generaliter pro omnibꝰ. ſ. etiam malis aſſerimus ſacerdotibꝰ. qui adhuc neſcimus quis in terribili iudicio dei qualis futurꝰ ſit Ereni egregius predicatoꝝ paulus dicit. Nolite ante tēpus iudicare quouſq; veniat dominus. Nam ſunt multa que de illius iudicio homines ignorāt. quia fortaſſe quos vos laudatis ille reprehendit: ⁊ quos vos vituperatis ille laudabit. hec ille.

Contra arrogātes .§.xvi.

ſeu ſuperbos ⁊ adulatores greg. in. xxiij. li. moral. Et de. xl. vj. ſic ait. Hoc habet ꝓpriū doctrina arrogātiū. vt humiliter neſciāt inferre q̄ docēt: ⁊ recta que ſapiunt etiam recte miniſtrare nō poſſunt. In verbis enī eoꝝ predatur q̄ cum docent quaſi in quodā ſibi videntur ſimilatis culmine reſidere. coſq; quos docent vt lōge infra ſe poſitos velut in imo reſpiciunt. quibus non conſulendo loqui: ſed vīz dominando dignantur. Recte hic per prophām dominus dicit. Vos cum auſteritate imperabatis ⁊ cū potentia. At cōtra vera doctrina tanto vehemētius hoc elatōis vicium fugit p cogitationem: quāto ardentiꝰ ſuoꝝ verborum iaculis ipm magiſtrū elationis inſequitur. Idez in paſtorali. ⁊ di. xl. hinc etenim ait. Senſus humane cognitionis ſi ſibimet ſe peccatorem nō intelligit cognitione intime claritatis apprehendit. Si autem eandem ſibi ſapientie ſeu iuſticie tribuit: a luce ſe ſuopte cognitionis excludit. et eo claritatem veri luminis nequaq; penetrat: quo ſe apud ſe per arrogantiam exaltat. Hinc illud Ro. j. dicentes ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt. Idem ſuper ezech. ait. de pe. di. iij. Qui ſeducit. Sepe homo multis occulte peccatis implicatur. ⁊ in vna aliqua virtute magnus videtur. Que ipſa quoq; virtus inaneſcens deficit. quia dum innoteſcit hominibus. procul dubio laudatur: cuiuſq; fauor inhianter apetitur. Et infra. Plerūq; enī latet ſuperbia ⁊ calibatus innoteſcit. atq; oſtētu diu calibatus circa finē

vite perdātur: quia cooperta superbia vsq; in finē incorrecti tenetur. Quando ergo bene agere videntur reprobi: quasi planam viā electus sequēnibus monstrat. Quādo vero in laqueum neq̄tie corruunt. electis post se gressibus quasi cauendam superbie foueam ostendunt.

Idem libro moral. Et de peni. di. ij. ca. fi. ait. Idcirco tam mira in quibus fuit. & que admirat de primo angelo in scriptura sacra dicuntur. vt homini ostendat. quid ipse si superbiat. de elationis sue culpa passurus sit: si feriendo illi parcere noluit. quem creando in gloria tante claritatis eleuauit. Consideret ergo homo elatus quid in terra meditatur. si angelis prelatus in celo prosternatur. Idem in moralibus de inobedientia. viij. q. j. Sciendum ait. Si q̄s peccatū alterius est repugnare. & quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere. sola ē que fidei mentū possidet obedientia. sine qua quisquis infidelis esse cōmonstratur: etiaz si fidem tenere videatur. Contra auaros & cupidos idem ait di. xlvij. Bonorum auctor in herere aliter nō valemus nisi cupiditatem a nobis que radix est omnis malorū abscidamus. Idem in. moral. Et di. xlvij. inquit. Dū huius seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt in celestibus debiles. Nam pro temporali gloria vsq; ad mortem desudare appetunt: pro spe perpetua nec parum in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quislibet iniurias tolerant: pro celesti mercede vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant. Sepe enim diuitem dilectionem famez. p acquirendis diuitijs atq; honoribus tolerant. & earuz se rerum per abstinentiam cruciant: ad quas adipiscendas festinant. Superna laboriose querere tanto magis dissimulant: quāto ea tardius retribui putant. Idem ex registro. v. j. q. j. ait. Cum omnis auaricia ydolorum sit seruitus. quisquis hanc & maxime in clericis ecclesiasticis hominibus vigilanter non puerauerit infidelitatis vicio subiacetur. etiam si tenere fidem quam negligit videat'. Idē Augustino episcopo scribens dicit. j. q. j. Non est putāda elemosyna si pauperibus dispensetur quod ex illicitis rebus acquiritur. Quia qui hac intentione male accipit vt bene dispenset: grauatur potius q̄ iuuetur. Ne ergo sub obtentu elemosyne cum peccato aliquid studeamus acquirere: prohibet scriptura dicens. Hostie impiorum abominabiles sunt domino que offeruntur ex scelere. Quicquid enim in dei sacrificio ex scelere offertur. omnipotentis uū non placat sed irritat. Hinc rursus scriptum est. Bona deum de tuis iustis laboribus. Hinc & per salomonez dicitur. Qui offert sacrificium de substantia pauperis. idē facit ac si victimet filium ante conspectum patris. Hic sacrificat cognoscitur quāt' apud deum dolor crasperat' quādo ei sacrificium ex rapina offertur. Nimis ergo declinādum est sub obtentu elemosyne peccata symoniace hereseos perpetrare. Idem ex registro. & xiij. q. ij. Januario episcopo sardinie scribens ait. Questa est nobis nerecunda clarissima femina. q̄ ab ea solidos pro filie sue sepultura fraternitas tua velit exigere. Hoc autem vicium postq̄ deo auctore ad episcopatus honorem accessimus. de ecclesia nostra omnino penitus: & per p̄ncipes denuo cōsuetudinem nequaq̄ vsurpari permisimus. Hoc igitur auaricie vicium ne denuo temptari p̄sumat' admoneo. Sed si quando in ecclesia vestra aliquem sepeliri concedi tis. si parentes ipsius vel heredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint accipere non veramus. peti vero aut aliquid exigi omnino prohibemus. ne quod valde illicitū fore dicimus aut venalis quod absit dicatur ecclesia: aut vos de humanis videamini moribus gratulari: si ex eorum caduceribus studeris querere quolibet modo cōpendium. De symonia in sepultura habetur in scia parte paulo. j. c. j. Idem contra damna inferentes ecclesijs per furta incendia vel alijs modis ad constantium scribens reginam gallie. sic ait. xij. q. ij. Cum deuotissimam dominam sciam te celesti vita ac remedio anime tue sedulo cogitare. cuipaz me cōmittere vehementer estimo. si ea que pro timore omnipotentis dei sunt suggerendo silentio ret te sanctissimam de ecclesiastica pace. sedulo non cōmonero. Exinde narrat querelā sibi factam cuiusdam episcopi Juliani. cuius ecclesie villa a predonibus fuit inuasa. & rapinis & incendijs lesa in partibus illis. vnde petit satisfactionē de hoīsmodi ab illo fieri lege cautica & simili hoc mandante. cū pene adiunctione subdens. quia summum in rebus humanis bonū est iusticiā colere & sua vnicuiq; iura seruare. & in subiectos nō finere quod potestatis ēst ni: sed quod equum est custodiri. Idē scribens augustino episcopo anglor̄ ait. q. c. fraternitas tua ex persona satis pensare potest qualiter valeat corrigi. Sunt enī quidam qui habentes subsidia furtum perpetrant. & sunt alij qui hac in re ex inopia delinquunt. vnde necesse est vt quidā damnis. i. restitutionibus: quidaz verberibus corrigant'. Et cum paulo districtius agitur. ex charitate agendū est non ex furore. quia ipsi hoc p̄stat' qui corrigitur: ne gehenne ignibus tradat'. Addis etiam quo augmento ea q̄ furto ecclesijs ablatū reddere debeat. Sed absit vt ecclesia cum augmento recipiat. quod terrenis rebus videtur amittere. et lucra animis querere. hec ibi. Ubi notat glo. q̄ quo ad forum conscientie sufficit damno satisfacere. q̄ ad forum iudiciale ponit multiplicē opinionē de augmento. Idem. q. c. Sicut ecclesia propriās res amittere nō debet: ita causa rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. Idē. q. c. Ecclesiasticis vtilitatibus desudantes ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere. vt q̄ se voluntarijs obsequijs necessitatibus spōte subiciūt: digne nostra proquisitis consolent'. quod & ipse exemplo sibi fecit Greg. donans Theodoro viro eloquentissimo cōsiliario suo vnū seruum ecclesie. Idē. q. c. Cū redemptor noster tocius cōditor creature ad hoc propinatus humanā carnē voluit assumere. vt diuinitatis sue gratia diruptо quo tenebamur captiui vinculo seruitutis. pristine nos restitueret libertati salubriter agitur. si homines quos ab inicio natura liberos protulit. & ius gentiz sub iugo subsistunt seruitutis in ea quam nati fuerant manumittēdi beneficio libertati reddant'. quod & ipse sibi ostēdit se facere. Nā montanū & thomā seruos romane ecclesie intuitu pietatis liberos fecit esse siz romanos. Idē. q. c. Mos est apostolice sedis ordinato epo precepta tradere. vt de oi stipendio q̄d accidit quatuor debeant fieri portiones. Una vicis epi & familie ppter hospitalitatē & susceptionem. Alia clero. Tercia pauperibus. Quartam ecclesijs reparandis.

Quod in lege anti/ .xvii.

qua. p̄hibeat' offerre panes deo q̄ bēt inter alios defectus ingē scabiē vel q̄ erat pōderosus. Exponit greg. i pastorali. & di. xlv. hic etenī significat in tuū opus vel enia cordis. Qui i hui⁹mōi vicijs dediti nec accedere debent ad altare ad celebrandū vel cōicandū qt crimialia sunt. Dicit. n. greg. Scabiē ingē hy̆eni carnis petulātia sine cessatione dānatur. In scabie. n. feruor viscerū ad cutē trahit'. Per quā recte luxuria designat'. qz si corpis tēptatio vsq; ad opationē p̄stit. nimirū fetores intimi ad cutis scabiē p̄rūpit. & fons iā corp⁹ fauciat. qz dū in cogitatiōe voluptas nō repimit: ēt i actiōe dānat'. Pōderosus ē q̄ turpitudinē nō exercet i ope. sed ab hac cogitatiōe prima si ne moderamine grauat' i mēte. Qui neq̄s quidē vsq; ad op⁹ nephandū rapit'. sed ei⁹ animū voluptate luxurie sine vllo repugnatiōis stimulo delectat'. Pōderosus g̃ ē. q. tactis cogitatiōib⁹ ad lasciniā trahīē pōdus turpitudinis gestat i corde. De vicio gule ait idē. i. moral. Et de con. di. v. Quāq̄ nos mōsq; gule vicijs tēptat. Aliq̄s. n. adigētie ep̄a ꝓueniūt'. Aliq̄s vo boni⁹ gra ñ ꝓuenit'. Sed cibos lautiores q̄rit. Aliq̄s q̄ sumēda sunt. p̄curari accurat⁹ et petit. Aliq̄s ip̄a ꝑpetrate sumēdi mēsurā refectiōis excedit

Nomnūq̄ abiectius est quod desiderat ꝛ tamen ipso estu immensi desiderij deterius peccat. Idē de crapula carnispriuij scribens augustino episcopo anglorū. et distinc. iij. sic ait. c. Denīq̄. De ipsa vero dominica die hesitam⁹. quid dicendum sit. cū omnes laici ꝛ seculares plus soluto ceteris diebus accuratius aliquos carnis apperant. ꝛ nīl nos ea quadā auiditate vsq̄ ad medias noctes se ingurgitēt: non aliter se huius sancti tēporis obseruationē suscipere putant. quod vtiq̄ nō rationi sed voluptati. imo cuidam mentis cecitati adscribendū est. vnde nec a tali cōsuetudi ne auerti possunt. ꝛ ideo cū venia suo ingenio relinquendi sunt. ne forte pciores existant: si a tali cōsuetudine prohibeantur. hec ibi. Et loquitur de dominica. qi tunc quadragesime iouniū inoperabat die lune sequēn. De ira ꝛ inuidia in libro. v. moral. diffuse ibi tractat.

De gradib⁹ pec/ .§.xviii.

catoꝝ ꝛ temptationū. Greg. scribēs augustino anglorū episcopo. Et di. v. Testamentū sic ait. Triby modis impletur omne peccatū. suggestione. delectatione. cōsensu. Suggestio p dyabolū fit. delectatio p camē. cōsensus p spiritū. qi primo culpā serpēs suggessit. cui delectata est vt caro adā velut spirit⁹ cōsensit. Et necessaria ē magna discretio inter suggestionē. delectationē. ꝛ cōsensum. Cū enim malignus spūs peccatū suggerit in mēte. si nulla peccati delectatio sequit: peccatū omnino nullū est. Cū vero caro delectari ceperit: tunc peccatū incipit nasci. Si ad cōsensum et deliberatione ponit. nisi aqua lotus fuerit: ei vsq̄ ad vesperū intrare ecclesiā nō concedit. Quod tamen aliter populus spiritualis intelligēs quasi p somnum cū illuci reputat. qui temptatus immōdicia venis imaginibus in cogitatiōe inquinat. sed lauandus ē aqua: vt calpam cogitationis lacrimis abluat. ꝛ nisi puus ignis temptationis recesserit. neqūm se vsq̄ ad vesperū cognoscat: ꝛ extra ecclesiā mento. Sed in eadē illusione necessaria est valde discretio. que subtiliter pēsare debeat. et qua re accidat mēti dormitio. Aliqū enī ex crapula. Aliqū ex nature superfluitate vel infirmitate. Aliqū ex cogitatiōe contingit pollutio. Et subdit' ibidē recta greg. ꝛ in glo. qū ds. p pter hui⁹ pollutionem debeat abstinere a celebratiōe vel cōione. Sed plenī⁹ hoc declarat' in tercia pte titulo de sacramēto. Idē de pe. di. ij. ait. Sciendū quidē ē. q̄ peccatū tribꝰ modis admittit'. Nā aut ignorāter. aut infirmitate. aut studio peccat'. Inter hec sciendū. aliud est quod de temptatiōe carnis anim⁹ patit': aliud cū p consensum anim⁹ delectationibꝰ obligat'. Plerūq̄ enī anim⁹ cogitatione ptusa temptat' ꝑ remitt'. Plerūq̄ aūt quelibet q̄ cōcepit intra semetipm etiā p desiderū volvit. Et nimirū nequa q̄ mentē cogitatio immunda inquinat cū pulsat. sed hāc sibi p delectationē subiugat. Vñ ꝑdicator egregius ait. Tēptatio vos nō apprehēdat nisi hūana. Humana tēptatio est. qi plerūq̄ turpi cogitatione tanguntur etiā nolētes. Iam vero demoniaca tēptatio est ꝛ nō humana cū ad hoc quod carnis corruptibilitas suggerit: p consensum se animus astringit. De perplexitate inter diuersa vicia sic ait grego. libro moral. Et. xxj. distin. Exponēs ei illud Job. Nervi testiculorū leuiathā cpleti sunt ait. Quia suggestionū illius argumenta implicatis inuentis alligant' vt plerosq̄ ita peccare faciant. quatenus si fortasse peccatum fugere appetant: hoc sine aliquo peccati laqueo non euadant. ꝛ culpam faciant dum inuitant. atq̄ ne quā q̄ ab vna valeant solui: enisi in alia cōsentiant se ligare. Et ponit exempla in laicis de eo qui iurauit amico suo tenere secreta que sibi dixit. ille manifestat se velle occidere aliquem. In religiosis exemplum. de eo qui ingressus religionē ꝓponit se superiori in omnibus obedire. ꝛ superior sibi precepit peccatū. In prelatis exemplum in eo qui pecunia adeptus est dignitatem ecclesiasticam. Et postea subdit. Est tamen quod ad destruendas versutias behemoth subtiliter fiat. vt cū inter minora ꝛ maxima peccata constringit'. si nullus omnino sine peccato aditus patet. minora semp eligant'. q̄a ꝛ qui minori ambitu ne fugiat claudit' vndiq̄ ibi se precipitat: vbi breuiori murus gentur. hec ille. Sed vt dicit ibi glo. ꝛ bene. Realiter ꝛ sm veritatē nullus potest ē pplerus inter duo peccata ita q̄ oporteat alterum incurrere. sed solā ꝑm conscientiā erroneam eius. Et tunc seruandū quod dicit greg. hic. Qui enī iuramit tenere secretum alicui. si reuelando impedit malum: non peierat. Et sic de aliis.

De gratia et virtu .§.xix.

tibus. Greg. di. xl. Quelibet occulta loca anima sine gratia saluare nō possunt quod aliquādo in ipsis cōspicimus eratibꝰ electorū. Nā loth in ipsa ciuitate puersa iust⁹ fuit: in mōte peccauit. Sed ista cur dicimus cū maiora nouimus. quid enī paradiso iocūdius: quid celo secun⁹: ꝛ tamen homo de paradiso. angelus de celo peccando ceciderunt. nobilitatē dei a se eiecit: nobilitate loci priuat'. Idē super ezech. tractās illud ꝓphete. Pluit de⁹ vbiq̄ vrā ciuitatē super aliā non pluit. ꝛ eande ex parte compluit et ex pte aridam reliquit. sic exponit. quia vtī anime infundit pluuiam gratie. alteri nō infundit. ex occulto nobis iudicio suo. Et aliq̄ādo nō sup totam ciuitatē pluit sed sic per partē. ꝛ in pte relinquit aridas. i. aliqua peccata aliqū detestat' aliqua nō. Criminis enī detestatio pluuia vocat' qi ex fonte vnie gratie cordi nostro infillat': vt vel sic ad veram penitentiā veniat: vel minus a deo puniat'. de pe. di. iij. §. Illud greg. Sz detestatio p fecta omniū peccatorum ptinet ad gratiā grati facientem: detestatio aliquorum ad gratiā gratis datā. Idē sup ezech. omel. v. Et de pe. di. v. Dōt. sic ait. In sanctorū cordibꝰ intra qualdam virtutes semp manet: intra qualdā recedit⁹ venit ꝛ ventus recedit spūs. In fide enī spe. ꝛ charitate ꝛ aliis bonis sine quibꝰ nō pōt ad celestē patriā puenni. sicut ē humilitas. castitas. iustitia. ꝛ misericordia. ꝛ huiusmōi perfectorū corda nō deserit. In ꝓphie vero virtute. doctrie facūdia miraculorū exhibitiōe. electis aliqū adest. aliquādo se subtrahit. Et sic spūs stabilis dicit'. ꝛ mobilis in lib. sapiētie. qi virtutibꝰ sine quibꝰ nō pueni⁹ ad vitā in electorū cordibꝰ manet. In his p q̄s sanctitatis virt⁹ oñdit'. mobilis dicit'. qz aliqñ misericorditer adest. aliqñ iuste citer se subtrahit. Ille. Pōia ptinēt ad gratiā gratū facientē. Secūda ad gratiā gratis datā. Idē sup ezech. tractans illō ꝑs. De⁹ in gradibꝰ ei⁹ cognoscet'. cū suscipiet eā. p q̄ nos bēnus. De⁹ in domibꝰ ei⁹ cognoscet'. ait. de pe. di. ij. Dū sanctā ecclesiā dñs suscipit. i gradibꝰ ei⁹ dinoscit'. qz ei⁹ gloria p illi⁹ incremēta declarat'. Quantū. n. ecclesia ascēdēdo. ꝓficit: tantū de⁹ in hominibꝰ ei⁹ virtutes inotescit. De his gradibꝰ Job loquit' dicēs. Per singulos grad⁹ meos ꝓnunciabo illi. Omnipotētes vrū p singulos grad⁹ ꝓnūciat. q̄ p incremēta virtutū q̄ accepit ei semp laudē pietatis sue reddit. Si grad⁹ quidā in cordibus ascēsione nō essent. ꝑs. nō diceret. Ibit de virtute in virtutē. Nec mirū si de virtute in virtutē grad⁹ sunt. qñ ipa vnaquaq̄ virtus q̄si quibusdā gradibꝰ auget': ꝛ sic p incrēmēta meritorū ad sūmā deducit'. Alia nāq̄ sūt ieunia et studia: alia ꝓuect⁹: alia pfectio. Si fides ad pfectionē non ꝓficiā gradibꝰ augeret'. apli non dixissent dño. adauge nobis fidē. Inducit exponēdo pabolā de semie iactato in terrā q̄ ꝑmo. pdeipit herbā. deinde spicā. demū plenū frumentū in spica. Cū desideria ait bona cōcipim⁹: semen in terrā mittim⁹. Cū opari recta incipim⁹: herba sum⁹. Cuz ad pfectū boni operis crescim⁹: ad spicā ꝑuenimus. Cū in ei⁹ operis perfectiōe solidam⁹: iam plenum frumentum in spica. plenim⁹. Addit exemplū petri q̄ ꝑmo fuit herba añ passionē xpi. postea spica p⁹ resurrectionē: postea plenus frumētū p⁹ pētecostē. Idē sup ezech. Et de pe.

dicij. tractans illud ezechiel. Non reuertebant animalia cum incederent. quia electi quoq; sic ad bona tendūt: vt ad mala perpetrāda nō redeant. Et per salomonē dicit. Justoꝝ semita quasi lux splendens procedit: et crescit vsq; ad perfectū diem. In eorum nāq; animo bonū desiderium atq; intellectus incisa intime. iam pene dixi est. Sed quia vsq; ad finem vite in virtute proficiunt. ad perfectū diem hic venūt: quando ad regna celestia peducti in ea re quā desiderāt tam minus aliquid nō habebūt. Idē primo moral. Et de pe. dist. iij. ait. Incassum bonū agitur: si ante vite terminū deseratur. quia et frustra velociter currit: qui antequ ad metas veniat deficit. Idē. xxij. q. j. ait. Nisi bella ista carnalia figurā bellorū spiritualiū gererent. nunq; vt opinor iudaicarū historiarū libri discipulis christi (qui venit pacē docere) legēdi in ecclesijs ab apostolis fuissent traditi. Deniq; scims apostolus nā non carnalia bella a nobis esse peragenda. sed alie certamina. contra spirituales nequicias esse desudanda. velut magister mitis precepti dat milites christi dicens. Induite vos armaturā dei vt possitis stare aduersus insidias diaboli.

De fide et obedi- .§.xx.

entia greg. in libro moral. Et xxiij. q. j. ait. Quia ex sola catholica ecclesia veritas cōspicit apud se esse locū. dominus phibet de quo videat. In petra moyses ponitur vt dei facie cōtemplet̄. qui nisi quis fidei soliditate tenuerit diuinā presentiā nō agnoscit. De qua soliditate dñs dicit. Sup hanc petrā edificabo ecclesiā meā. Sola est per quā dñs sacrificiū accipit libēter. sola que p errantibus intercedit fiducialiter. Vñ et de agni hostia dñs precepit dicens. In vna domo comedetis nec efferetis de carnibus eius foras. In vna nanq; domo comeditur: quia in vna catholica ecclesia vera redēptoris hostia immolat̄. De carnibus eius phibet ler foras efferri: q; vari sanctū canib⁹ vetat. Sola ē que intra se politos valida charitatis compage custodit. vñ et aqua diluuij arcaꝝ quidē ad subdimonia sustulit: omnes aūt quos extra arcaꝝ inuenit extinxit.

Idē scribēs antiocheno patriarche ait. j. q. j. Cū paulus dicat. Fundamentū aliud nemo pōt ponere pter id quod positū est. hic ihesus christ⁹. i. fides christi. cōsequenter probat: q; vbi christ⁹ nō est fundamentū: nullū bonū opus sequit edificiū. De obedientia greg. in vlt. moral. libro. et. ij. q. iij. ait. Quid ergo minꝰ si peccator bō se i bonus vite bonitate subjcit: quādo hāc mediator dei et hominū tenuit et tenendā precepit cui obedientes remunerat nō reliquit. Sciendū tamē est. nunq; p obedientiā malū fieri siꝝ debere. aliquādo vero debet p obedientiā bonū quod agit intermitti. Neq; enim mala in paradiso arbor extitit quā deus hominē tāgere interdixit. Sꝫ vt melꝰ per obedientie meritū bō bone cōditus conseqret: dignū fuit vt etiā a bono phiberet. quatenꝰ tanto id qđ ageret verius virtus esset: quāto et a bono cessans auctori suo se subditū et humilē exhiberet. Idē in eodē. et. viij. q. j. Sciendum sumopē est. q; obedientia si de suo aliquid nō habuerit minima est. et aliquādo si de suo aliquid habet nulla est. Nā cū huius mundi successus precipit. cum locus superior imperatur. is qui ad percipienda hec obedit. obedientie sibi virtutē euacuat: si ad hec ex proprio ambelat. Neq; enim se sub obedientia dirigit. qui ad percipienda huius vite prospera libidini propie ambitionis seruit. Rursus cum mūdi despectus precipit. cum probra adipisci et cōtumelie iubent. nisi ex semetipso animus agi etat. obedientie sibi meritum diminuit. qui ad ea que in hac vita despecta sunt inuitus molēsq; descēdit. Et paulo supius ait. Obedientia recte victimis preponit̄ quia p victimas aliena carō: per obedientiā vero voluntas propria mactat̄. quo cōtra antiquādi peccatū inobedientia esse mōstrat̄. Idē. di. xxj. ait. Preceptis apostolicis nō dura superbia resistatur. sed p obedientiā que a sancta romana et apostolica auctoritate iussa sunt. salubriter impleant̄: si eiusdē sancte dei ecclesie (que caput est vestrū) cōsonem habere desideratis. Et in fi. Siquis apostolice sedis precepta nō obtinuerit. precepti bonoris esse hostis nō dubitet. Idē. di. xx. Nulli fas ē velle vel posse transgredi apostolice sedis precepta. nec nostre dispositionis ministerio: quod vestrā sequi oportet charitatem. Sit ergo sue ruine voluntas prostratus. qui quis apostolicis preceptis et decretis voluerit cōtraire. nec locū deinceps inter sacerdotes habeat. si eros fiat a sancto ministerio. Non de eius iudicio quisq; curā habeat postea qs dānatus a sancta et apostolica ecclesia sua inobedientia atq; presumptione a quoq; esse nō dubitetur. quia nō solū prelate sancte ecclesie iussionibus parere debuit: sed etiā alios ne preterirent insinuare. Et vt dicit ibi glo. Hec inobedientia intelligit̄ cū quis asserit romanā ecclesiā non esse caput aliarū: et nō posse conde re canones quod est hereticū. vnde excōicatus talis. Sed aliter transgrediēdo mādata ecclesie nō per hoc est hereticus vel excōicatus de se.

De sacramētis. Et .§.xxi.

primo de baptismo inquit Grego. in libro moral. et de cōdilin. iij. Quod apud nos valet aqua baptismatis. hoc egit apud veteres vel p parulos sola fides: vel pro multis virtus sacrificij: vel pro his qui de alto abe stirpe p dierūt virtus crucifixi. Gregor. in omelia. xxxij. Et de cōse. di. iij. Sacerdotes cū p eroticismi gratiā manum credēdo imponūt. et habitare malignos spūs in eoꝝ mētes ꝺicūt. qđ aliud facūt: nisi q; demonia ejciūt. Idē leandro epo scribēs ait. de cō. di. iij. De trina immersione baptismatis nihil rideri veritas pōt. cū quod ipe sensistis qz in vna fide nihil officit sancte ecclesie cōsuetudo diuersa. Nos ūt q; tercio imergimur: triduane sepulture sacramēta signamus. et dū tercio ab aquis puer educit̄: resurrectio triduani tēporis expimit̄. Quod siquis forte etiā p sūme trinitatis veneratione id eximet fieri. neq; hoc aliquid obstitit baptizando i aquis semel immergere. qz dū trino subsistētia vna substātia ē. rep̄hensibile esse nullatenus pōt infantē ter vel semel imergere. qm̄ in trino immersionibus psonarū trinitas: et in vna pōe diuinitatis singularitas designari. Idē greg. de cō. di. iij. Presbyteri baptizatos in frōte signare sacro crismate nō psumant. sed pbyteri baptizatos vngāt in pectore: et epi postea cōfirmēt i fide. Idē greg. scribēs ianuario epo ait. di. xcv. Pervenit quoq; ad nos quosdā scā dalizatos fuisse. q; p pbyteros crismate tāgere eos qui baptizati sunt. phibuimus. Et nos quidē sm̄ veterē vsuꝫ nostre ecclesie fecim⁹. Si aūt de hac re aliq; contristant̄ vbiepi desunt. vt pbyteri etiā in frontibꝰ baptizatos crismate tangere debeant concedimus. hec ibi. Vbi glo. ponit circa hoc plures opiniones. Sꝫ sm̄ eba in cpto. et laycos theologos. greg. hoc fecit ex spāli cōcessione illis. Nā de iure cōi pbyteri cōfirmādo de facto sacramētū hoc nō cōferūt: nisi haberēt hoc ex spāli cōcessione pape. Nec in hac epi possunt dispēsare seu cōcedere: sed solꝰ papa. Et cōsuetudo in contrariū nihil facit. vt extra de cōsue. Vbi.

De sacramento .§.xxii.

eucharistie. In omelia. v de consecra. distinc. ij. Quid sit sanguis. Gregorius sic ait. Videmus quale sit illud sacrificium quod pro ablutione nostra passionem vnigeniti filij semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubiū possit. in ipa immolatōis hostia ad sacerdotis vocē celos apiri: illo hostie christi mysterio angelorum choros adesse. summa rima sociari: vnumq; ex inuisibilibus et visibi-

libus fieri. vno eodēq; tempore ac momēto vbiq; celo rapitur ministerio angelorum consociandū corpori christi: et ante oculos sacerdotis in altari videtur. Tanta videtur vnitas ecclesie in christo. vt vnus vbiq; sit panis corpis christi: vnus sit calix sanguinis eius. Calix ergo quē sacerdos catholicus sanctificat. i. fernūs formaq; ecclesie i hoc. non ē alius nisi ipse quē dominus apostolis tradidit. qa sicut diuinitas verbi dei vna est que totū implet mundū: ita licet multis locis q innumerabilibus diebus illud corpus conficeret. nō sunt tamen multa corpora christi q multi calices. sed vnū corpus christi q vnus sanguis cū illo quod sumpsit in vtero virginis q quod dedit apostolis. diuinitas enim verbi replet illud quod vbiq; est. q cōiungit vnacit vt sicut ipsa vna est: ita q corpori christi vt vnū corp⁹ eius sit in veritate. Unde animaduertendū est. vt siue pl⁹ siue minus q̄ inde percipiat: oēs equaliter corp⁹ christi percipiant integerrime. q generaliter oēs. q specialiter vnusquisq;. Quotidie comedit q bibitur in veritate sed integer q viuus q inmaculatus manet. Et ideo magnū q pane dum mysteriū est. quia aliud videtur q aliud intelligitur. Sed cū mysteriū sit vnū corpus q sanguis dicitur figurā panis q vini habet faciēte domino. quia nō habemus in vsu carnē crudā cōedere q sanguinē bibere. Sibi. Idē. j. q j. ait. Multi seculariū hominū cum plus sacerdotū vitam q̄ sinas discutiant: in magnā contemptionis diuinorum sacramentorū crimen incurrunt. vnde hi vt non sciū ab eis dicta respuant: sed q̄ deterius ē etiam diuina mysteria contēnant. Hen in q̄ magnū laqueum incidit. vt diuina q occulta mysteria pl⁹ ab aliis sanctificata fieri posse credant. cum vnus idēq; spiritus sanctus in ecclesia diffusa per totum orbem terrarum incomprehensibiliter ea mysteria q occulte. q inuisibiliter q operando sanctificet: q benedicendo benedicat. Mysterium dicitur ob hoc q secretam q reconditam habeat dispensationē. Sacrificius quasi sacrum factū. quia piece mystica cōsecratur pro nobis in memoriā dominice passionis. Sacramēta ob id dicuntur q sub tegumēto rerū corporaliū diuina virtus secretius salutē operatur. vnde a secretis virtutib⁹ vel sactis dicunt. Eucharistia grece latine bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore q sanguine domini: Siue ergo p bonos siue p malos intra ecclesiā ministret. sacrum tamen est. quia spiritus sanct⁹ vinificat. Nec meritis dispēsatorū bonorū amplīat. nec malorū attenuat. hoc de corpore q sanguīe domini hoc de baptismate q crismate sentiendum q tenendū ē. q sic de aliis. q̄ diuina virtus secretius operatur in eis. q diuine solūmō virtutis hoc ē nō humane efficacie.

De penitētia sic .§.xxiii.

ait Greg. in omel. q de pe. dist. iij. Penitentiā agere ē perpetrata mala plāgere. q plangēda itez nō cōmittere. i. ppositū habere nō cōmitrēdi. Nam q̄ sic alia deplorat vt alia iterū cōmittat. s. ppōsito: adhuc piam agere aut ignorat aut dissimulat. Quid enī pdest si peccata lacrime quis defleat: q tamē adhuc auaricie estibi anhelat. Idez. Hūc qui vicūt panci rēponis piam sibi peccatus debere sufficere: vt iterū liceat ad peccatū redire. Recte hos pastoris piūi fuia peatie qui ait. Canis reuersus ad vomitū suū: q sus lota in volutabro lutī. Idē. de pen. dist. iij. Et dictis euāgelicis cōstat. q̄ si in nobis quod delinquitur nō dimittimus ex corde. s. rancorē: q illud rursus exigitur quod nobis iam p piam dimissum esse gaudebam⁹. Quod intelligit sm rhō. nō quo ad culpā omissa redire: sed quo ad quendā effectū aggranatiōis propter ingratitudinem. Idem greg. in omel. q de pe. dist. v. ait. Negocium quod ante conuersionē. s. ad piam sine peccato exigit. s. mortali: hoc repetere post piam culpa non fuit. Hūt enīs ple rasq; negocia que sine peccatis exhiberi aut vix aut nullatenus possunt. Que ergo ad peccatū implicant. s. mortale: ad hec necesse est vt post cōuersionem animus nō recurrat. Et exemplificat de petro. qui post conuersionē ad discipulatū. s. christi redijt ad piscandum vt patet post resurrectionē. Matheus vero relicto exercitio theolonei cū a christo vocatus fuit ad illud nō redijt: quia illuīū exercitiū petri vero de se luctū. De absolutione in pria grego. in omel. q. xj. q. iij. Tunc est vera absolutio pesidēs. cū interni sequitur arbitriū iudicis. quod bene quadriduani mortui reuiscitatio illa signauit. quia prius dominus mortuū viuificauit dicens. Lazare veni foras: q postmodus is qui viuus fuerat egressus a discipulis est solutus. Idē de pe. dist. j. Si p̄ peccatum david: sicut. Proculdubio dominus peccatis sine vltione non desert. Aut enim ipse homo p se hoc penitus punit. s. per penitentiā perfectā: aut hoc deus cū homine vindicans patit. s. per tribulationes patienter portatas. Sic enī david post confessionem. s. peccati sui audire meruit. dominus trāstulit peccatū tuum. q tamen multis postea cruciatibus afflictus ac fugiēs ultus culpe quā perpetrauit exoluit. s. quo ad penā debitā. Idē super ezechiel. Et de pe. di. iij. Hoc nobis maxime considerandum est. quia in perpetratione malorū nulla debet esse nobis fiducia bonorum preteritorū. Et illud tractūs aggei ypheie. Congregauerūt mercedes q miserūt in sacculuz pertusum. dicit greg. ibidē de sacculo pruso. Aliunde ergit qō aliūde mittitur quia indiscrete mētes que ex bono acquiruntur non aspiciūt quomō malo opere perdant.

De matrimonio .§.xxiiii.

inqt verenio scribēs epō. q. xxxv. q. j. Fraternitatis vestre studiose sagacitati frater amāde qa debeo refero grates. qm̄ q̄ filii q debuisti iocūdā me reddidisti. vti placide admissa rideo. Sedē aplica cōsulere decreuisti. si mulier nuptiali copula extraneo viro iuncta. cognatiōi ei⁹ primat si eo defūcto cognatio maneat: vel si ab altero viro cognatiōis vocabula dissoluant: vel si suscepte soboles possint legitīe ad priorū viri cognatiōis copulā trāsire. Ait enī verbū dei validū q forte. q durabile q pmenabile q immutabile. nō momētaneū nō transitoriū. Fit autem p se ipsa q̄ densē. q verbū dei ē. Celū q terra trāsibunt: verba aut̄ mea nō trāsibūt. Anteq̄ de⁹ appareret inter homines eo inspirāte dixit adam. Quoberes relinquet hō patrem q matrē q adherebit vroi sue: q erūt duo i carne vna. Deinde cū vitas oriret de tertia terrā. q visibilis in bīanitate appareret. interrogat⁹ si licitus esset homini relinquere vroē: prohibēs venit nisi forte fornicatio excluderet maritalē copulā. s. q ad thorū. vñ ptuit thalū in medio ipsam eandē vniam quā añ secula manēs cū pre verbū inspirauerat ade. Ne idē phinnās qō ipse paim⁹ penite hō. s. Quobrem relinquet hō patrez q matrē ꝛc. Si q̄ vna caro fuerint. quo post aliqs eozū ppinquus vm primere nisi primerit alteri: hoc fieri minime posse credendū ē. Porro vno defuncto in supstite affinitas nō delet: nec alia copula cōiugalis soluere valet affinitatē prioris copule. Si neq; alterius cōiunctiōis soboles placet vel pōt ad affinitatis prioris viri cōsortiū trāsire: pter q verbū dei validū ē q forte. Et vt prophēta dicit. Verbū domini manet in eternū. Et alius prophēta. Hīpse dixit q facta sunt ꝛc. Statuit ea ꝛc. Nam post verbū atq; preceptum effecit deus carnem veam id est masculum q feminā. qui innumeram multitudinem vtriusq; sexus non desinit vnum facere secum. sicut per se veritas dicit. Non pro his rogo tm̄. sed pro his qui credituri sunt per verbum eoz in me vt vnū sint sicut tu pr̄ in me q ego in te vt q ipi in nobis vnū sint. Si quis ergo sacrilego q temerario ausu in defuncto quarte propinquitatem extinguere. vel sub altero ante affinitatis vocabula dissipare. vel susceptas soboles alterius copule propinquitati prioris credit legitime copulari: hoc negat dei verbuz validū et forte q durabile. Et q

tamfacile tamcelociter queat dissoluere: hic nō credit dā verbis dei minet inetermum. Conspice terram ex quatuor locis magna intercapedine a se distantibo confecta ꝛ cō gluminata. finge cuiuscūq; figure vel imensitatis corpus voluerus.numquid erit humanā ingeniū q ipsas quatuor partes abinuicem valeat segregare: vt in vnaquaq; parte possit agnosci. Hanc similitudinē de quatuor elementis vnde homo creatus est colligere potes si eorū vnamquāq; speciem quaꝫ in multis diuisionibus parnta est: p discretas inter se assignaueris partes. Fit idē in metallis. Hoc idē in liquoribus probat in coloribus pictor prosequitur: arte colores admiscendo. hec ille. Idem .xxxv. q.viij.ait. De his qui mortua vxore sorōs cōtrahere nuptias volunt.iuste.honeste.ꝛ rationabiliter prospeximus ab earum cōsanguineis etsq; ad quartū gradum generalogie abstinere.hoc nos sm indulgentiā esse matris ecclesie. minus posibaumus. Idē greg xxxv.q.iij.§. Sed idē humillimꝰ greg.felici messine cuitatis episcopo ait. Nō scripsi augustino genti anglorū episcopo. ipsi etiam genti anglorū que nuper ad fidem venerat.ne a bono qō acceperat metuendo austeriora recederet. specialiter ꝛ non generaliter me hoc egisse cognoscas. vnde ꝛ mihi eis romana cuitas testis existit. Nec ea intentione hec eis scripsi mandata.vt posteꝫ firma radice fuerint in fide solidata.si infra propriā consanguinitatē inuenti fuerint.nō separarentur aut infra affinitatis lineā.i. vsq; ad septimam generationē iungantur.sed quod adhucdū neophytis existentibus eis primū illicita consentire: ꝛ eos verbis ꝛ exemplis instruere oportet. Iusta apostoli. Lac vobis potum dedi non escam. Hec ille. Et quod dicat greg.illicitū cōsentire intelligitur q̄tum ad aliquod lege cōi prohibitum. Sed illis non fuit illicitum quia cū eis in hoc dispensatū. Et quod dicit de gradu septimo.est sm antiqua iura. sz per gregorii nonū dominus sunt huiusmodi gradus consanguinitatis ꝛ affinitatis determinati sunt per ecclesiam iñ quatuor gradus consanguinitatis ꝛ affinitatis. ex de cōsang. ꝛ affi. ca.fi. Idem.xxxiij.q.iij. Vir enim p pena ait. Si mis sua coniuge non cupiditate voluptatis rapras sed solummō procreandorū liberorū gratia vtaꝫ.f. matrimoniali actu.iste profecto sine de ingressu ecclesie sine de sumendo dominici corporis ꝛ sanguinis mysterio: sino est iudicio relinquendus.quia a nobis non est prohibēdus accipere:qui in igne positus nescit ardere. hec ille. Idem sm tho.ꝛ alios.cuꝫ exactio debitum coniugi reddat.quia in veroq; casu non peccat etiam venialiter. De his tamen plenius in tercia parte.tit. Idem augustino episcopo anglorum.ꝛ de.v.dicit. Si mulier eadē bona quia genuerit.i.peperit actura gratias intrat ecclesiam. nullo peccati pondere grauatur. Voluptas enim carnis in culpa est non dolor. In carnis commixtione voluptas. In partu ptolis gemitus. Si ergo enixam mulierem intrare ecclesiam prohibemus: ipsam ei penam vertimꝰ in culpam. Idem eidem.di.e. Fd eius concubitus vir suus accedere non debet.quoniq; qui gignitur ablactetur. Si autem filios suos et prauia consuetudine aliis ad nutriendum tradunt.nisi tempus purgatiōis transierint: viris suis misceri non debent. quippe etsi non partus causa cum in menstruis confuetis detinentur: viris suis misceri prohibentur.ita vt morte lex sacra feriat ad menstruatam accedentem. Que tamen dum consuetudine menstruaꝫ patitur.prohiberi ecclesiam intrare non debet.quia natura superfluitas reputari ei in culpa nō valet. vnde p hoc quod inuita patitur. iniustum est vt ecclesie ingressu priuetur. Et infra. Si incte autem cōiugis mysterium in eisdem diebus non debet prohiberi percipere. Si autez ex veneratione magna percipere non presumit.laudanda ē: sed si percepit non est iudicanda. Bonarum enim mentium est ibi culpas agnoscere vbi culpa non est: ꝛ sepe sine culpa agitur quod venit ex culpa. Vide ibi glo. quid dicatur tempus ablactationis.

.§.xxv.

De ordinis sacramento.

Greg.scribens Siagrio episcopo augustodunēsi. Et.j. q.vj.sic ait. Sicut bis qui inuitatos venire.quesitus refugit.sacris altaribus est admonendus: sic qui vltro ambit vel imponere se ingerit. ē procul dubio repellend⁹. Nā qui sic mittitur ad altiora conscendere. quid aliud agit nisi vt crescendo decrescat ꝛ ascendendo exterius: interius in profundo descendat.itaq; frater charissime in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat.sit simplex ꝛ sine venalitate consensus.preferatur pura electio.vt ad sūmum sacerdotij non suffragio venditoꝝ promectus:sed dei creditur esse iudicio. Idem Grego.j.q.j.ait. Estote precipue in ordinatione solliciti.ꝛ ad sacros ordines nisi promectiores etate ꝛ mundos opere non admittatis. Eorum enim qui sunt in sacro ordine collocandi.prius vitam moresq; discutite:vt dignos huic officio adhibere possitis. non vobis potentia aut supplicatio quarumlibet subrepat personarum. Quando igitur de his tractari necesse est.graues.experteq; viros consilij adhibete participes ꝛ cum eis hoc communi dispensatione pensate. Idem scribens omnibus episcopis.distinc.lxxix.ait. Singula ecclesiastici viri officia singulis quibuq; personis. sigillatim cōmitti iubemus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus.omnia autem membra non eundem actum habent:ita in ecclesie corpore sm vendictam pauli sententiam in vno eodēq; corpore spirituali. conferendū est hoc officium vni:alteri cōmittendum est aliud. Neq; quārumlibet exercitate persone vni.vno tempore duarū rerum officia cōmittenda sunt. quia si totum corpus est oculus.vbi audietus? Sicut enim varietas membrorum p diuersa officia ꝛ robur corporis seruat ꝛ pulcritudines representat:ita ꝛ varietas personarum per diuersa nibilominus officia distributa.ꝛ fortitudinem ꝛ venustatem ecclesie manifestat. Et sicut indecorum est vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio:ita nimirum nocium simulq; turpissimum est.si singula ministeria rerum personis tandem nō fuerint distributa. Idē charolitano episcopo Iohanni.distinc.lxxxix. Indicauit ait.Cauendum est a fraternitate vestra.ne secularib⁹ viris aregs sub regula nostra non degentibus cuilibet res ecclesie cōmittantur sed probatis de officio vestro clericis.in quibus siquid reperiri potuit pranitatis: vt in subditis emendare quod illicite gestum fuerit valeatis. Et immediate supra ait. Quicquid fraudis inuentum fuerit circa res ecclesie etiam laycos perpetrasse.cum pena legibus statura reddere compellantur. Idem Gregor.xxiij.q. viij.ait. Si in monte longobardorum me miscere voluissem.hodie longobardorum gens nec regem nec ducē haberet. Sed qm deum meum timeo.in montem cuilibet homini me miscere formido. hec scripsit Gregorius eidam episcopo vt eum excusaret apud imperatorem mauricium.ꝛ alios apud qō diffamatus fuerat ab emulis suis q causa extitisset mortis cuiusdam episcopi ex carcere diro ꝛ alijs penis ei inflictis.quem episcopū Greg.ad se vocauerat.pro quadam informatione excessuum eius q fuerant sibi denunciati. Qui tamen in nullo ab eo molestus⁹ sed humane receptus.sua naturali morte subito decessit vt rescripsit illi Greg. Idem greg.in pastorali.ꝛ dist. xlij.ait.Sit rector discretus in silentio.vtilis in verbo ne aut tacenda proferat.aut proferenda reticat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit:ita indiscretum silentium hos qui erudiri poterant in errore derelinquit. Sepe namq; rectores(vt dicitur)impiorum hominū amittere gratiam formidātes loqui libere recta pertimescunt. ꝛ iusta veritatis voccm. nequaq; iam gregis

custodie pastorum studio. sed mercenariorum vice deser
unt. quia veniente lupo fugiunt: dum se sub silencio ab
scondunt. quos dominus in ysaia increpat dicēs. Canes
muti non valentes latrare. Et infra. Hinc per ysaiam do
minus admonet dicens. Clama ne cesses. quasi tuba exal
ta vocem tuam. Preconis quidē officium suscipit quis
quis ad sacerdotiū accedit. vt ante aduentū iudicis q̄ ter
ribiliter sequitur ipse clamando gradiatur. Sacerdos er
go si predicationis est nescius. quā clamosa vocē debit p̄
comitus. Unde ī figurā huius inducit q̄ in veste sanc
tia sūmi sacerdotis in qua ingrediebat' in sancta sancto
rum. in extremitate eius erant posita tintinabula cum ma
lograna is intertis. ad significandū q̄ in conuersatiōe sa
cerdotis signata per vestē debet esse sermo predicationis
vt exemplo doceat ꝛ verbo. Malagranata seu malapu
nica in quibus multa grana sub vno exteriore cortice vni
untur. signat vnitatem fidelium. Hec inserebantur inte
xta cum tintinabulis adinuenduꝫ q̄ in predicatione de
bet sacerdos querere vnitatē animorum ꝛ charitatem in
eis nutrire: non materiam scandaloꝝ seminare. Ac ētā et
nimietate seu prolixitate nimia predicator debet cauere.
quod signatur per habentes fluxum seminis quibus mo
in lege habebantur. nec ex huiusmōi loquacitate fructꝰ se
quitur in audiente sed fastidium: sicut nec etiam ex semi
ne effluxo per infirmitatē illā patentē.

Gregorius ione .§.xxvi.

lia. 7 xxiij. q. iij. Hec vita que inter celum ꝛ infernum sita
est. sicut i medio subsistit: ita veraciꝫ partiū ciues cōma
niter recipit. quos tamen sancta ecclesia. 7 indiscrete. in
distincte suscipit. 7 postmodū in egressione discernit. Si
igitur boni esse q̄dam in hac vita subsistitis equanimiter
tolerate malos. Nam quisquis malos nō tolerat. ipse sibi
per intolerantiā tedio est quia bonus non est. Abel esse re
nait quē cayn malicia nō exercet. Ferrū quippe nostre mē
tis ad acumen nō potest pruenire virtutis: nisi eū eraserit
lima aliene pranitatis. Idē de platio qui habēt malos
subditos in libro dyalogorum. q. questus a petro dya
cono. vtrū debeat eos deserere. ait. 7. vij. q. j. Ibi aduna
ti equanimiter portādi sunt mali. vbi inueniunt' aliq̄ qui
adiuuent' de bonis. Nā vbi omnino fructus de bonis nō
est. fit aliquādo de malis labor supuacuus. maxime si e vi
cino causa suggerāt. q̄ fructū deo valeant offerre melio
rem. Sepe cni agitur in animo perfectoris quod silentio
preterēndū nō est. q̄ cū labore suo sine fructu esse consi
derant: in loco alio ad laborē cū fructu migrāt. Idem
greg. in. iij. dyalogoꝝ. Et de pe. di. j. Voluissent iniqui
sine fine viuere si potuissent. vt potuissent sine fine pecca
re. Ostendāt hoc q̄ semp in peccato viuere cupiūt: q̄ mi
nus peccare desinūt dū viuūt. Ad magnā ergo sublimā pe
net iudicāns. vt nunq̄ careāt supplicio qui hac vita dū
viuerēt nunq̄ voluerūt carere peccato. Idē. di. xxv. ait.
Qualis hinc quisq̄ egrediat talis in iudicio p̄sentat'. Sz
tamen de quibusdā culpis esse ante iudicii purgatōis ig
nis credēdus est pro eo quod veritas dicit. Qui autez in
spiritū sanctū blasphemauerit: nō remittet' ei in hoc seculo
neq; in futuro. In qua sniia dat' intelligi quasdā culpas i
hoc seculo: quasdā in futuro posse remitti. Quod enīz de
vno negat'. cōsequens intellectus patet quia de alijs cō
ceditur. Sed de quis minimisq̄ peccatis hoc credendus
est. sicut ē assiduus ocius sermo. risus immoderatus. pecca
tū circa rei familiaris que vix sine peccato agit'. etiā ab his
qui culpā qualiter euitare debeāt scitē. Que adhuc post
modū grauāt si adhuc in vita positis minime foerint rela
xata. Idē. xij. q. ij. Et in dyalogo ait. Cum grauia pec
cata nō deprimunt. tūc prodest mortis si in ecclesia sepe
liantur. quia cotī proximi quotiēs ad loca sacra veniunt
suorūq; sepulturā aspiciūt: recordant ꝛ p eis pces domi
no fundunt. Nā quos peccata grauia deprimūt. ad ma
iorem cumulū damnationis potius q̄ ad absolutionē eo
rum corpa in ecclesijs ponunt'. Idē. q. e. Finitne defun
ctoꝝ. iij. modis solunt'. aut oblationib' sacerdotū aut p̄
cibus sanctorū: aut caritū elemosynis: aut ieiunio cogna
torum. Curatio vero funeris cōdatio sepulture. pōpa exe
quiarū: magis sunt vinctā solatia q̄ subsidia mortuoꝝ.
Idez. Ultima voluntas testatoris modis omnib' seruet'.
Idē. xvj. q. j. Carolitano episcopo scribēs ait. Admone
re te volumus. ne pie defunctoꝝ voluntates tua quod ab
sit remissione cassent'. glo. Secus si iniuste essent voluta
tes. Idē. vij. q. j. Aduersitas que bonis vitis obijcit'.
p̄batio virtutis est: nō iudicij reprobatiōis. Quis enim
nesciat q̄ prosperum fuit q̄ beatus Paulus apostolus
predicaturus ad ytaliā veniebat. 7 tamē venēs naufra
gij pertulit. sed nauis corpis marīs fluctibus integra fe
rut. Idē in epistola ad candidū. vij. q. j. Cū corporalis p
cussio imiuet. vtrū pro purgatiōe an p vindicta proueni
at dei iudicij a nobis ignorat'. Et ideo nō debet a nobis
flagellatis q̄dā afflictio me nos culpe quod abest offensa
respiciat.

Qui prelaturam .§.xxvii.

quantū est ex se quilibet nō debet querere sed fugere: sed
ex obedientia suscipe. greg. ex registro. viij. q. j. ait. In scri
pturis vestris vos magnope requiē quesisse narrans: sed
p hoc ad pastoralis sollicitudinē vos cōgrue venisse on
dimis. q̄ sicut locus regiminis desiderandus est negādus:
ita fugiendus offerendus. Et sicut scriptū est. Nec sibi q̄s
q̄ sumat honorē sed qui vocat' a domino tanq̄ aarō. Et
pastor sancte ecclesie dicit'. Symon Johānis diligis me
plus his pasce oues meas. Ex quibus verbis colligit'. quia
si is qui valet omnipotentis dei oues pascere renuit. esse
dixit se sūmum pastorē minime amare. Si enī vniuersi ꝓ
tris p explēda vtilitate oim de secreto patris ad publicū
nostrū egressus emos. q̄d dicturi sum⁹. si secretū nostrū p
ponim⁹ vtilitati primoū ꝛ Quies vtiq; nobis ex corde
appetēda ē: 7 tū pro multoꝝ lucro aliqn posponenda.
Nā sicut toto desiderio debem⁹ occupationē fugere: ita
si desit qui p̄dicet occupatiōis onus habēti necesse ē hume
ro subire. Nōn ex vnoꝝ ꝓberū ope docemur. quoꝝ
vn⁹ p̄dicatiōis officiū vitare conat⁹ ē: alter accepit ꝛ ap
petyt. Nā mittēti se dño hieremias rndit dicens. A. a.
dñe de⁹. ecce nescio loq. q: puer ego sz. Et cū oipotens
dñs ad p̄dicandū sibi p̄sonā quereret dicēs. Quē mittā.
ysaias se obtulit dicēs. Ecce ego dñe mitte me. Ecce ab
vtriq; extrem⁹ diuersa voz. p̄dit: sed nō a diuerso fonte vi
lechōis emanauit. Duo q̄ppe sūt p̄cepta charitat'. amoꝝ
dei 7 ꝓximi. Per actiuā igit' vitā p̄desse ꝓximis cupi
ens ysaias officiū p̄dicatiōis appetyt: q̄ p̄templatione vero
cōditoris amoꝝ hieremias sedulo inherere deliberās: ne
mini ad p̄dicandū debeat ꝺdicit. Nō ergo vn⁹ laudabi
liter appetyt: hoc laudabiliter alⁱ expauit. Iste ne tacite
p̄templatiōis lucra loquēdo p̄deret: ille ne damna studiosi
opis tacēdo sentiret. Sz boc i vtriq; ē subtiliter intuēdū.
q: 7 is q̄ recusauit plene non refutit. 7 is qui mūn voluit
aīe se purgatū ꝓ altaris calculū vidit. ne aut nō purgatus
q̄sq; adire sacra mysteria audeat: aut quez segna gra eli
git sub būlitatis specie sūpbe ꝺdicat. Idē greg. scri
bēs ciuibꝰ neapolitanis ait. q. e. Nec nouis nec rep̄bēdibi
lē eligēdo epō. ꝓpli se vota in duas ptes diuidere. Sgrue
ē q̄ in huiusmōi cāis nō ex iudicio ꝑ fauore solo ve
nit electio. Idē greg. lvj. di. ait. Satis puerilis ē ꝺ ec
clesiastica. p̄bat' esse censurā. vt frustra quoundā vola
tilibus suis quis putetur officijs quez sua culpa vel fa
cinus ab officij. 7 quo fungitur gradu non dejcit. De
iudeis inquit Gregorius. scribens palestio episcopo neā
politano. xlv. distinctione. Qui sincera intentione extra
neos a christiana religione ad fidem cupiunt rectam p̄du
cere: blandimentis debent non asperitatibus studere. ne

quotum mentes reddita ratio ad planū poterat puocare: pellat procul aduersitas. Et infra. Agendū ē ergo vt potius rōne ꝙ mansuetudine puocati sequi nos velint nō fugere. vt eos ex eorum cochlibus ostendentes que vicimus: ad hymnum matris ecclie possimus deo adiuuante cōuertere. Omnes ergo festiuitates feriasq; suas sicut hactenus tam ipsi q̄ parentes eorum ꝙ longa colentes retro ꝛpa tenuerunt. liberam habeant obseruandi celebrandiq; licentiam: nec eos in hac inquietari permittas. Idem augustinus anglor epō scribens ait. di. xij. Nouit fraternitas tua romane ecclie consuetudines in qua se meminit ē nutritam. Sed mihi placet siue in romana siue in gallicana siue in qualibet alia ecclia inuenisti qđ plus possit deo placere. sollicite eligas. ꝙ in anglorum eccliz. Que adhuc in fide. nouę est institutiōne precipua que de multis ecclesijs colligere potueris infundas. Non n. plocis res sed ꝓ rebus sunt loca amanda. Et singulis igitur quibusq; ecclesijs. que pia. que religiosa. que recta sunt eligens hec quasi in fasciculū collecta apud anglor mentes in ꝓsuetudinē repone. Ibidem di. xi. Quēadmodū illicita ꝓpetrare nō patimur: sic que sunt consuetudinis non negamus.

De vita beata. .§.xxviii.

Gregorius in omel. Si consideremus fratres carissimi q̄ nobis ꝓmittatur in celis: vilescunt omnia que habentur in terris. Terrena namq; substantia pondus est nō subsidium. Temporalis vita eterne vite cōparata: mors potiꝰ est dicenda q̄m vita. Ipe. n. quotidianus cotruptōis defectus quid est aliud q̄ quedā planitas mortis. Que autez lingua dicere sufficit aut quis intellectus capit. supne ciuitatis quanta sint gaudia. angelor choris interesse. cū beatissimis spiritibꝰ incircūscripti lumen videre. vultū dei cernere. nullo mortis metu afficī: incorruptionis ꝑpetue munere letari. Ad hec audita inardescit animus. Iamq; illic cupit aduolare: vbi speratur sine fine gaudere. Sz ad magna ꝓmia non peruenitur nisi per magnos labores. Si delectat magnitudo ꝓmiorum non terreat multitudo laborū. Non coronabit aut apls nisi qui legitime certauerit. Idez in li. dyalogor. Et. xxij. q. iij. Obtineri ne quaq; ꝓt que ꝓdestinata nō fuerunt. Sed ea q̄ sancti viri orando efficiunt ita ꝓdestinata sunt: vt eor precibꝰ obtineant. Nā ipa phēnis regni ꝓdestinatio ita ē ab eipotēte dispolita. vt ad hoc electi ex labore gueniāt. quatenus postulando mereant accipere: quod eis omnipotens deꝰ ante secula dispouit dare. Greg. in omel. Nouem esse ordines angelorum testante sancto eloquio scimus. f. angelos. archangelos. virtutes. potestates. principatus. dominationes. thronos. cherubin ꝙ seraphin. Unde de primo angelo dicitur. Omnis lapis preciosus operimentū tuum. Sardius. thopasius. iaspis. crisolitus. onix. berillus. saphirus. carbunculus ꝙ smaragdus. Ecce nouē dixit nomina lapidum. qz ꝓfecto nouem sunt ordines angelor. quibus ordinibus ille primus angelus operus vicitur. quia dū cēteris agminibꝰ angelorum ꝓlatus est: ex eorum comparatione clarior fuit. Et habetur de peni. di. ij. Principium.

Sciendū quoq; ar idē in omel. q nomen angelor nomen est officij non nature. qz tunc illi spūs sunt angeli: cū per eos aliqua nunciantur vel opantur. Hi aūt qui minima nunciant. angeli: qui ꝙ summa archangeli vocātur. virtutes vocātur ꝙ quos signa ꝙ miracula frequent fiūt. Potestates vocantur hi qui hoc potentius ꝓ ceteris ꝓcurant. vt eor ditioni virtutes aduerse subiecte sint. quorum potestate refrenantur ne tempeare ꝓualeant quantum volunt. Principatus vocantur. qui ipsis quoq; bonis spiritibus ꝓsunt. qui subiectis dum que sunt agēda disponunt: eis ad explenda diuina mysteria principātur. Dominationes vocantur qui etiam potestates principatum transcendunt. Nam principari est inter relīa ꝓuotem existere: dominari est et subiectos quosq; posse vere. Throni quoq; illa agmina sunt. quibus ad exercendum officium iudicij semper deus ꝓsidet. Throni dicti sunt. qui tanta diuitatis gratia replentur: vt in eis dominus sedeat: ꝙ eos sua iudicia decernat. Cherubin plenitudo scientie dicitur. Et sublimiora illa agmina ideo cherubin sunt vocata. quia tāto perfectiora sunt sciētia. quāto claritatem dei vicinius contemplant. Seraphin vocātur. qui er singulari ꝓpinquitate conditoris incōparabili ardent amore. Seraphin n. ardentes vel incendentes interpretantur. Sed q illa superna ciuitas ex angelis ꝙ hominibꝰ constat. ad quam tantos credimus humani generis ascendere: quantos illic contigit electos angelos remā fisse. debemus aliquid ex illis distinctōibꝰ ad vsum nostre conuersationis trahere. Incipe. Et subsequenter ponit ibi quō ex diuersis exercitijs virtutum homines assumantur in gloria ad diuersos ordines angelorum inferiorum vel superiorum: sm gradus ꝓfectionis operū hūanor.

De bello viciorū .§.xxx.

in electis dei. Greg. xxx. moral. tractans illud iob. Procul odoratur bellum. f. equus. de quo ꝙ similitudinē ibi loquitur et hortatione ducum ꝙ vlulatu exercitus. Bellus procul odorari. est ex causis ꝓcedentibꝰ que viciorū pugne subsequantur agnoscere. Quia n. odore res non visa cognoscitur. bellum procul dubio odorari est. sicut fiatuarium: sic. passione cogitationū nequicias latentes indagare. Primo ergo electi dei signati ꝙ equum considerant ne venialia quelibꝰ agant. Secundo ꝓ ne bona incaute faciant. ꝙ posteaq; peccata subegerint: ipa etiam subiacere recta contendunt. ne ꝑ meritis in elationis culpa vertantur. Plerunq; n. et bonis ꝙ incaute vicium mala nascuntur. Vigilanti studio contemplatur dei electus. quō ex vocem arrogantie. et iusticia crudelitas. et pietate remissio. ex zelo ira. et mansuetudine torpor oriatur. Cumq; bonus hec agit. quot hic cōtra se hostes per hec erurgere valeāt ꝓspicit. Nam cum adipiscendis doctrine studijs elaborat mentem sollicite contra certamen arrogantie ꝓparat. Cū culpas delinquentiū iuste vlcisci desiderat: sagacissime cōsiderat ne modū iusticie vlcisci crudelitatis victa trāscēdat. Cuz frenare pietate se nititur: solerter ꝓspicit ne qua disciplina dissolutione vincatur. Cum se recti zeli stimulis excitat summopę pudet ne plus q̄ necesse ē ire flamas se succendat. Cum magna mansuetudinis tranquillitate se temperat: vigilāter obseruat ne corpose fragescat. Quia ergo spiritalis militie cogitatione omne vicii penusq; subripere possit aspicitur: recte de equo dei dicitur. Procul odorat bellum. Prependit etiam que turba iniquitatum ꝓpulsa. si mala ad se ingredi. vel pauca ꝓmittat. vnde sequit. et hortatione ducum ꝙ vlulatu exercitus. Lēpūia quippe vicia que inuisibili contra nos ꝓelio regnanti super se superbie militant. alij more ducum ꝓcunt. alij subsequūtur more exercitus. Neq; enim culpe omes pari accessu cor occupant. Sed dum maiores ꝙ pauce neglectam mentem ꝓcurrunt: minores ꝙ innumere ad illa se caterratim fundunt. Ipsa namq; vicioꝝ regina superbia. cū devictum cor ceperit: mox illam. vij. principalibꝰ vicijs quasi quibusdam suis ducibꝰ ꝓtrahendum trahit. Quos vi delicet duces exercitus sequitur: quia ex eis pculdubio innostrune viciorum multitudines oriuntur. Quod melius ostendimus. si ipsos duces atq; exercitum speciāl enumerando ꝓferamus. Radix quippe cuncti mali superbia est. scriptura testante. Initium omnis peccati superbia. Deinde autem eius soboles septem nimirum principalia vicia de hac virulenta radice ꝓferuntur. f. Inanis gloria. Invidia. ira. tristicia. i. accidia. ventris ingluuies ꝙ luxuria. Nam quia his septem superbie vicijs nos captos doluit: iccirco redemptor noster ad spirituale liberatōis ꝓelium spiritus septiformis gratie plenus ait. Sed bꝰ hec contra nos exercitum suum. Nam de inani gloria in-

obedientia.iactantia.ypocrisis.contētiones.pertinacie.discordie.ꝛ plumptio nouitatū oriuntur.De inuidia.odiū. suſurratio.detractio.exultatō in aduersis.primi afflictio i ꝓſperis nascitur.De ira.tumor mētis.rixe.cōtumelie.clamor.indignatio.blaſphemie.proferūtur.De tristicia siue accidia.malicia.rancor.pusillanimitas.desperatio.torpor circa precepta.euagatio mentis circa illicita nascitur.De auaricia.ꝓditio.fraus.fallacia.piurium.inquietudo.violentie.ꝛ contra misericordiā obduratōes cordis oriuntur. De vēre inglurie seu gula.inepta letitia.scurrilitas.immundicia.multiloquium.ebetudo sensus circa intelligētā ꝓpagatur.De luxuria.ſo.cecitas mentis.inconsideratio. inconstantia.precipitatio.amor sui.odium dei.affect⁹ ꝓsentis seculi.horror vel desperatio futuri generat. Quia ergo septem principalia vicia.tantam de se vicio⁹ multitudinem ꝓferunt.cum ad cor veniunt quasi subsequentis exercitus cateruas trahant. Et quidē.vij.duo carnalia. quinq; spiritualia sunt.sed vnūquodq; eor⁹ tanta filiorum cognatione iungitur: vt non nisi vnum ab altero ꝓferatur.

Prima nāq; ſuperbie ſoboles inanis gloria eſt. q̄ dum occupatam mentem corruperit.mox inuidiam gignit.quia timitū dum vani nominis potentiam appetit.ne q̄s hanc alius adipisci valeat tabescit. Inuidia quoq; iram generat.quia quanto interno liuoris vulnere animus saucia⁹: tanto etiam mansuetudo tranquillitatis amittit. Et quia quasi volens membroꝝ tangitur.sicut eo opposite actōis manus velut grauius ꝓſſa ſentitur. Ex ira quoq; tristicia nascitur. qꝛ turbata mēs quo ſe inordinate cōcutit: eo adiecendo confundit. ꝛ cum dulcedinē trāquillitatis amiſerit:nihil hanc miſi ex perturbatione ſubſequens merore paſcit. Tristicia quoq; ab auaricia teritur.quia dū cōfuſum cor bonum letitie in semetip̄o intus amiſerit: vnde conſolari debeat foris querit. Et tāto magis exteriora bona adipiſci deſiderat:quanto gaudium non habet ad qđ intus recurrat. Poſt hec ꝑo duo carnalia vicia que ſuperſunt cunctis liquet.quia de ventris inglurie luxuria nascitur.dum etiam ipa diſtributōe membroꝝ ventri genitalia ſubnixa eſſe videantur.vnde dum vnum inordinate reſicitur:aliud procul dubio ad contumeliā excitat. Bene autem duces exhortari dicti ſunt exercitus vitiare. qꝛ prima vicia decepte mētis quaſi ſub quadam rōne ſe inſerunt.ſed innumera que ſequuntur dum hanc ad rōnem inſaniam ꝓtrahunt:quaſi beſtiali clamore confundunt. Inanis nanq; gloria devictum cor quaſi ex rōne.ſolet bostaricum dicit. In quo illo velillo minor non es? Cur eis ergo vel equalis vel ſuperior non es? Quantum vales q̄ ipſi non valent? Non ergo tibi qui ſuperiores eſſe debent. Ira etiam devictum cor quaſi ex rōne ſolet exhortari eos dicit. Que ergo te agitur equanimiter ferri non poſſunt. hec tolerare patienter immo peccatū ē. Et ſi nō eis cū magna exaſperatione reſiſtitur:contra te principaſ ſine menſura cumulantur. Triſticia quoq; devictum cor quaſi ex rōne ſolet exhortari eos dicit. Que ergo te agitur equanimiter ferri non poſſunt. hec tolerare patienter immo peccatū ē. Et ſi nō eis cū magna exaſperatione reſiſtitur:contra te principaſ ſine menſura cumulantur. Triſticia quoq; devictum cor quaſi ex rōne ſolet exhortari cum ait. Quo habes vnde gaudeas, cum tanta mala de primis portas? Perpende cum q̄ merore omnes inuenti ſunt. qui intanto contra te amaritudinis felle vertuntur. Auaricia quoq; devictum animum ex ratione ſolet hortari cum dicit. valde ſine culpa ē. q̄ q̄dam habenda concupiſcis: qui non multiplicari appetis ſed egere pertimeſcis. ꝛ qđ alius male retinet:tuipſe melius expendis. Ventris ingluries quaſi ex rōne ſolet hortari cum dicit. Ad eſum deus munda omnia concedit ꝛ q̄ ſaciari cibo reſpuis:quid aliud q̄ munia conceſſa contradicis? Luxuria quoq; devictū cor quaſi ex rōne ſolet hortari cum ait. Cur te in voluptate tua non dilatas.cuius q̄dē ſequatur ignotas. Acceptum tempus in deſideriis pertere non debes.quia q̄ citius pertranſiat ignoras. Si enim miſeri hominem in voluptate deus non vellet.in ipo exordio humani generis maſculum ꝛ feminam non feciſſet. Hec igitur ducū exhortatio.que dum incaute ad aſſentum cotidie admittit familiarius iniqua perſuadet. Quę vicia exercitum vitiatus ſequitur.quia infecta anima ſemel vicio principaliō capta.dum multiplicatis iniquitatibus in inſanam vertitur.ferarum vaſtatur immanitate. Sed ſimilis dei quia ſolerter puidere vitiorum certamina nititur:bellum pculdubio odoratur. Exhortationem ducum nares agitare deprehendit.ꝛ quia longe ꝓſpicūdo ſubſequentium iniquitatum ꝓfuſionem conſpicit:quaſi vitiatū exercitus odorando cognoſcit. Igitur quia vel ꝓdicatorum dei vel quemlibet ſpiritalis certaminis militem deſcriptū equi narratione cognouimus. nunc eundē iterum in suis ſignificatōe videam⁹. vt q̄ per quē didicim⁹ eius feruoris meret ꝑ auē diſcamus eius cōtemplatiōis quātū.ſ.p pēnas ꝓpriis volat. vnde ſequitur. Nunquid p ſapientiā tuā plumeſcit accipiter expandens alas ſuas ad auſtros? In auſtro accipiter plumeſcere:eſt vnumquemq; ſanctoꝝ tactu ſpiritus ſancti renouelescere. De ſingulis tñ horū vitiorum habeo diffuſe in ſecunda ꝑte ꝑ totum.

Poſtq; igit̄ Gre/ .§.xxx.

gorius ſedit in cathedra petri annis.xiij.menſibus ſex. diebus decem.plenus operibus bonis quietus in pace anno dñi quingentesimo ſexto. Imperij aūt foce anno.v. Poſt cuius mortem cum fames valida ſequeretur.quidam iudi gregorio ceperunt detrahere.aſſerentes q̄ totum thezaurū eccie tanq̄ vir prodigus conſumpſiſſet. vnde ob hāc vindictam ad cōburendum libros ſuos ceteroꝝ animos inclinauerunt.quorum dum quoſdam iam cōbuſſiſſent ꝛ ceteros cōburere vellent:petrus diaconus familiaris eius cum quo quatuor dyalogorum libros diſputauerat.audiuit vehementiſſime reſiliſſe.aſſerens hec ad eius delēdam memoriā non valere:cum in diuerſis mundi partibus exemplaria tenerentur.adiungens immane ſacrilegium eſſe tanti patris tot ꝛ tales libros cōburere:ſuper cuius caput ipe ſpūs ſanctus in ſimilitudine columbe frequētiſſime ꝓſpexiſſet. Tandem in hanc eos ſententiam addūxit. vt illud quod dixerat iureiurando confirmāo. mox continuo meruiſſet:ſi ipi a libroꝝ eruſtione deſiſterent. Qui ꝑo moniti non meruiſſet ſed ſuppoſitos ſui teſtimonij extruſſet:ipe q̄s cōburendo manus daret. Itaq; cum apparatu dyaconi euangeliorum librum baiulans. venerabilis leuita petr⁹ aduenies.mox vt tactis ſacroſanctis euangelijs gregorij ſanctitate teſtimonium ꝓbibuit a dolore motus extrem⁹: ſpiritum inter verba vere confeſſionis efflauit.

Eodem tempore.ſed dum viueret gregorius fuit quidam beremita vir magne virtutis.qui omnia ꝓpter deū reliquerat: ꝛ nil preter vnam cattam poſſidebat. Quā blandiens crebro quaſi cohabitatricem in ſuis gremijs refouebat. Dixit igitur ad dñm vt ſibi oſtenderet cui⁹ quo future remunerationis manſionem ſperare debuiſſet:qui illius amore nil ex ſeculi diuitijs poſſideret. Quadam igitur nocte ſibi reuelatur:vt cum Gregorio romano pontifice manſionem ſibi ſperare deberet. At ille foriſ ingemiſcens parum ſibi voluntariam paupertatem ꝓfuiſſe putabat.ſi cum eo remunerationē recipet:qui tantis mundialibo diuitijs abundaret. Cui⁹ ergo gregorij diuitias ſue paupertati die noctuq; ſuſpirando conferret. vna nocte audiuit dñm dicentem. Cum diuiteꝝ non poſſeſſio diuitiarū faciat ſed cupido. qđ audes paupertatē tuā gregorij diuitijs cōparare. q̄ magis illam cattam quam babes quotidie palpando diligere comprobaris:q̄ ille tantas diuitias quas non amando ſed contemnendo cunctis liberaliter largiendo diſpſit. Itaq; ſolitarius deo gratias retulit. ꝛ qui meritū ſuū decreuiſſe putauerat ſi gregorio equaretur: ſtatim cepit vt cum eo manſionem ꝓpere mereretur. Miratus eſt iſte beremita q̄ Gregorius papa ei equaretur in gloria. Ego autem vt puſillus ingenio vehementer ſtuperem. q̄ beremita ydiota ꝛ ſimpler. quieni ſue ſolum vacans nō doctrine ꝓcurioꝝ: equaret gregorio in gloria. q̄ ſumo

pontificatu fungens in tanta humilitate vt pene nullus bamfuit. Tanta liberalitate profuit in tantis diuitijs. vt nullius inopis obliuiscetur. Tanta deuotione fulgens. vt officium ⁊ cantum ecclesiasticum ordinaret. Tanta doctrina repletus cū miraculis. vt tot libros ⁊ tam vtiles cōponeret. Tantis aduersitatibus longobardoꝝ ⁊ imperatorum lacessitus. tot corporis continuis quasi volubo vexatus patientissime omnia sufferret. Mili mente teneremꝫ qꝫ spiritum ponderatos est dñs: qui sua munera vt vult dividit. dat cui vult ⁊ quantum vult. sine cuiusq; acceptōne persone. Nec.n. pro qualitate nobilitatis vel quantitate dignitatis. aut scientie vel doctrine ⁊ fructificatōis in populo. vel labore corporis. premij magnitudinem cēntuplo reddit: sed ꝑm amplitudinem charitatis. Et cum eodem gradu charitatis vnus in fine cōdinonis ⁊ modice scientie panca ab extra operat: alter ꝑo in magna dignitate etiā ecclesiastica. plurima agit. premio vnius ⁊ cum confessione multoꝝ sua doctrina ⁊ miraculis. ꝑm regulam diuine iusticie. equali premio cēntuplo ambo ꝑfruetur. Nec ab hac sententia dict. dissonat. qō ait apostolus ad Corinth. quia vnusquisq; ꝑm suum laborem mercedem accipiet. Si est verum ḡtam ad premium accidentale. vt qui plus laborauerit ⁊ fructificauerit: plus premij accidentalis percipiet.

Capitulum .xij.

Via de summis pontificibus qui fuerunt a tempore Johannis ꝑmi vsq; ad gregorium de quo vsq; dictū est ⁊ de dictis eius ad imperatores qui fuerunt illis temporibus filium reuertendo.

Sciendum qꝫ anastasio imperatore de quo in precedenti titulo actum est. successit iustinus maior ⁊ pianissimus imperator. qui imperauit annis nouē Cepit autem imperare anno dñi. ccccc.xvij. Ab initio ꝑo mundi quinquies mille. dcc. lxvij. Scōm aliā computationem quater mille. cccc. lxxxvj. Hic Justinus ꝑmo ut decentissimos legatos ad eum destinatos ab hormisda papa honorifice suscepit. ⁊ epos exilio traditos ab Anastasio hereticoꝝ liberauit. Multa vasa aurea ⁊ argentea romam ad eccliam beati petri mittens largitus est. Omni studio hereticorum nomina extinguere curauit: ⁊ eccias arrianis auferri. Cō minas egrederēs theodosium rex ytalie quia arrianus. misit Johanne papā ad iustinū imperatorē vt protestaretur ei. si nō restitueret in orientē eccias arrianis: ytaliam igne ⁊ gladio exponendam ab eo. Qui cōpatiens desolationi ytalie accedens constantinopolim obtinuit Johannes papa qō petiit a iustino vt supdictum est. Hic autem iustinus postq; contra parthos feliciter dimicauit ⁊ cum rege eorum fedus firmissimū stabiliuit. ad modum senex ⁊ deficiens: iustinianum suum ex sorore nepotem designauit successorem ⁊ decessit.

Justinianus igitur .§.i.

Justino successit in imperio. Anno dñi. ccccc.xxvij. Qui ad reipublice reparōem bellisarium patriciū ꝑmū contra persas misit: qui in terminos romanoꝝ expulerant. Qui bellisarius pacto persas pstrauit. terminos romanoꝝ vendicauit: ⁊ constantinopolim rediens iubente iustiniano triūphauit. Imperauit aūt iustinianus annis. xxxix. Interea longobardi pannoniam ingressi eam pulcram inhabitauerunt annis. xxiij. Et notandum qꝫ hic iustinianus sparsas multis voluminib; antiquas romanorum leges rēponibus illis collegit. multas nouas instituit. Dicebant; antē digesta vel pāndecte. Et dicuntur digesta. i. disposita diligenter discussa ⁊ ordinata. Pandecte autem dicunt; qō ē nomē grecum: quasi omnia suscipiētes. Et vt dicit ab archidiacono ꝙ moderni scribitur abbreuiate. cum allegatur ꝙ duplex. ff. qō ex vicio scriptorum introductum ē. quia debet esse duplex. .s. cum titello intercluso in ipis lris. sic .ff. Et exponebatur sanctio sancta. i. firma cōstitutio. Sed ille titulus est taliter mutatus qꝫ formatur ꝑ literaꝝ ff. ⁊ sic signatur digestus. ff. Justinianus igitur cum videret sparsas leges i multis libris plurimoꝝ legisperitoꝝ maxime Juliani. Scevole. Papiniani. Pomponij. Gaij Modestini. Pauli. Ulpiniani. redigit ⁊ reducit eas secundis supflluis in libris quinquaginta. quoꝝ quinquagintalibroꝝ digestoꝝ seu pandectarum vnum volumen existens. sic bodie ꝑ iurisperitos est dictū ⁊ in tria volumina: scz digestum vetus. infortiatum: ⁊ digestum nouū. Et ꝑmū volumen. xxiij. libros cum dimidio continet. secundū volumen continet. xxiij. libros ⁊ dicitur infortiatus: tertiū continet. xij. libros. ⁊ dicitur digestum nouum. cuius vltima rubrica est de regulis iuris. Resecari quoq; fecit iustinianus volumen quod dicitur codex compilatus ꝑ theodosium iuniorem. in quo continentur leges multoꝝ imperatorum. quorum nomina in ꝓncipio legum ponuntur. ⁊ distinguitur in nouem libros. Volumen etiam appellatur quod in se continet quatuor opera. .s. tres libros codicis vltra supradictos nouem: ⁊ volumen institutionū Justiniani diuisum in quatuor libros: ⁊ volumen autenticoꝝ iustiniani. que sunt ipsius noue constitōes: ⁊ volumen vsus feudorum quod non est iustiniani sed alterius imperatoris in quo sunt scripte consuetudines feudorum. Hueterea iustinianus imperator anno dñi. ccccc.xxxij. bellisarium strenuissimum ducem in affricam mittit recuperandam. quam multis labentibus annis vandali primo pagani. exinde ariani effecti possederant: vt in precedenti habitum est. Qui illuc perueniens cum magno exercitu. vandalos deo fauente confestim superauit: ⁊ totā affricam ad antiquaꝝ reipublice corpus sub romano imperio reuocauit. Rex quidem vandalorum gelimer cum impetum bellisarij ferre non posset ad mauritanios fugit. sed cum illac bellisarius insecutus comprehendit. atq; argentea vinctum catbena secum adduxit. De eoq; constantinopolis triūphauit. Illoq; i tēpore in ytalia clarebat beatus benedictus pater monachorum in occidente: sed de hoc infra in alio loco. Post hec iustinianus imperator cum iampridem animū ad liberandā ytaliā firmasset. ydoneum tempus nactus post victoriam contra vandalos per bellisarium habitam: mittit oratores ad theodatum. qui sibi vsurpauerat regnū ytalie. procurata morte ꝓs amalasuente regine filie theodorici regis ytalie que dictū theodatum asciuerat in socium ⁊ consortem regni. Petit eꝫ iustinianus ꝙ oratores suos restitui sibi ytaliam ⁊ siciliā offerens in huiusmodi recōpensationem aliaꝝ dignitatē. qō si non faceret: bellum vt expectaret edixit. Ea aut̄ cū theodatus detrahere videretur. non vltra cunctandum iustinianus ratus. bellisarium in siciliam transire iussit cuius exercitus in apparatu tamen faciendo non siciliā sed i affricam mittarus simularet. Bellisarius igitur parata classe. impositisq; militibus in siciliam nauigauit. Habebatq; peditum copias satis magnas: ⁊ insup equites eadē classe portabantur. Cum ergo cartaginem petere simularet: in siciliam profectus est. ⁊ quasi reficiendi sui causa in illo loco permansit. Sumptoq; exinde ꝑcomodo tempore cathaniam vrbem repente adortus occupauit. Inde mox copias ostentans ac ꝓpositum aperiens. multos ꝑ dies siracusas tedentibus se cunctis occupauit. Post hec mirabilis fuit victorie cursus. tedentibus se vltro ciuitatibus atq; vocantibus. Causa ꝑo huius erat ꝙcolorum in gothis odium. ⁊ imperij romani auctoritas. ac bellisarij prestantia. Qui cum ab vandalis affricam liberasset. tāq; facturus de gothis per siciliam ⁊ ytaliam sperabatur. Sed ⁊ gothi nullos per siciliam apparatus fecerant. nec futurus bellum esse putabant. Itaq; quicunq; erant in sicilia gothi subita bellisarij inuasione attoniti de fuga magis qꝫ de resistēcia cogitabant. Palerminus sola cū in ea vrbe validum erat gothorum ꝓsidium obsidionē expectauit ⁊ preu-

lir. Que cum a terra munitissima eēt. classe in portum velata (portus.n. vsq; ad menia patebat) animadverssumq; erat a bellisario quibusdam in locis maioz nauium altitudinem celsius attolli q̄ menia. Quare sagittarij p̄ malos dispositi subiectos hostes sagittis ⁊ telis undiq; ferētes: menia defensoribus nudauerunt. aliqs subeuntes obsq; vllo metu muros cedebant. quo periculo adducti hostes urbem tedere. Hec fuit vltima ciuitatum sicilie. que ī potestatem bellisarij venerit. Hac igitur ciuitate recepta. reuersus bellisari⁹ sir acusas laudes magnificos edidit: ⁊ unumquemq; in multitudinez dispsit. Insuper instituanno imperatorp̄ idem tempus dum in sicilia p̄ hunc modum res processerant. Mandum quendā. f. ducē cum aliqs copijs dalmaciam inuadere mandauit. vt hincinde pressi gothi facilius oppumerentur. Mandus igitur dalmaciā ingressus cum exercitu salonas occupauit: belloq; ⁊ tumultu pōtes illas inuolauit. Gothi vbo contracti magnis copijs ad vrbem salonas currunt. eosq; in ꝓpinquo essent ⁊ bellum hincinde gereretur. pugna tandem cōmittitur non ex p̄parato sed preter prepatōem vtriusq; exercitus. Causa pugnandi in hunc modus fuit. Cū sese mutuo conspexissent. nulla fuit mora quin prelium cōmitteretur. Pugnatum est aliq̄diu ita vehementer vt enigum fieri nil possīt. Prestantesq; gothorum ꝑ multi ceciderunt in eo prelio. ⁊ tandem ipse mauricius occubuit. Senserant vtraq; castra preliuz cōmitti: ⁊ vterq; suis ferre opem properabāt. In via dum esset mandus filij interitum cognouit. tunc homo natura vehemens ⁊ bellicosus. insuper dolore filij incensus quasi rabie quadam in hostes fertur. Aduenerant inter hec omnes copie gothoz. ac totis viribz hincinde pugnabatur. pugna fuit cruentissima ⁊ asprima. Tādem fracti gothi magna suorum cede in fugaz vertuntur. Sed mandus dum infatigabiliter gothos cedit ac prosligatos longius ira ac dolore amissi filij insequit: ipse sua vi ctonia occiditur a fugientibus hostibz. Et ita vindicta filij supra modum exercita interitū insup patris cumulauit. Post hoc prelium vtriq; exercitus recessere. Nam et gothi. pfligati in his locis consistere ausi non sunt. ⁊ instiniani milites ob mortem ducis cōterriti relictis salonis retro abierunt. Post mortem mandi ducis ac recessum exercitus gothi per dalmaciam plus posse ceperunt. Ruppa quippe vnus ex proceribus gothorum refecto exercitu salonas vrbem ⁊ quod prius ceperat mandus ꝑ ea loca recuperauit. Multoq; superior res gothoz ꝑ eas partes videbat. Theodatoq; regi ex his animos crenit. erat.n. ⁊ ipse ex gente gothorum.

Justinianus vero .§.ii.

cum audisset que in bello dalmatico gesta erant. constantianum quendam ex ducibus suis bello dalmatico prefecit. ⁊ simul ad bellisarium scripsit ne conctaretur in ytaliā transire. Constantianus igitur refecto exercitu classeq; affatim structa. cum aliquod tempus in his conficiēdis duxisset. cōmeatus eēt. tandem inde mouens epidaurum. Erāt epidauri exploratores quidam a grippa submissi. q̄ cum viderent constantiani classem ingta litus nauigantē. multitudinem nauium ac structurā egregiam: consilij ad grippam reuersi rem ꝑ se magnam magnificentius extulerunt. Quibus auditis grippa incertus consilij eē cepit Nam ⁊ pugnam decernere aduersus tantas vires periculosum ⁊ temerarium arbitrabatur: ⁊ includere se salonis non satis confidebat: ciuibus suspectis ⁊ menibus eōppidi quibusdam locis vetustate collapsis. mari etiam pretalentibus hostibus cito se ad inopiam cōmeatus redigi posse formidabat. Hic cuncis anxius consilū capit. Salonis egreditur cum copijs suis. ⁊ aliquanto ꝓfectus ydonea loca munit. Inter hec constantianus cum tota classe lissum puenit. ibi cum ea que facta erāt cognouisset: ad primum litus nauigauit. Demū exercitum omnem salonis admouit. ⁊ nullo negocio urbem recepit. Id cū grippa intellexisset. paucis diebus circa ea loca moratus abire constituit. atq; ranennam mari relatus dalmaciam ⁊ liburniam penitus dereliquit. que statim nullo repugnante in constantiani manus deuenerunt. Bellisarius autem literis instiniani acceptis cum sibi in ytaliam transeundus esset. militum ꝓsidio siracusio ⁊ palermi relicto inde ī ytaliam cum exercitu trāsiens. castra ꝓpe neapolim firmauit. que vrbs magno ⁊ valido gothorum presidio tenebatur. Et tandē ꝑ aqueductus mittens nocte multos milites, ⁊ intrātes ciuitatē menia ascēderūt. ac eē mani ⁊ ēra pugnantes. alij milites per portā alijs mānibz agtā vrbē ingressi sūt. Cedes ⁊ rapine vbiq; facte. Bellisarius tū capta neapoli humanissime victoria vsus est. Nullum.n. neapolita nouū post arma depsita interfici aut capi permisit. Mulieres ab omni libidine integras reseruatas. mantis parentibusq; restituit. Gothi vero q̄ rome ⁊ circa ea loca degebant. auditis his que neapolim facta sunt. in suspitōe ⁊ meta plurimo constituti erant. Nec dubitabatur bellisarium cum victore exercitu ad se esse venturum. ac ꝑ hoc seipsos coborrantes ceterosq; gentis sue bellatores euocantes. inter anarniam ⁊ terracinā castra fecerunt. Ibiq; cum simul essent gothorum copie. multa de superioꝝ malignitate theodati: multaq; de pñti segnitie conquesti. De mū seditione in exercitu facta vitigim sibi regem creauerūt. Erat autem vitigis nō ex regio genere ortus: sed magn⁹ bello vir quondam habitus. eaq; virtute nomen sibi ⁊ auctoritatem plurimam cōparauerat. Theodatus ꝙ rer sil ista persentiens. arrepta fuga ranennam ire parabat. Qz missi statim post eum a vitige nouo rege satellites ꝑ viam assecuti eum interfecerunt. Post hec vitigis ad urbem ꝓficiscitur. ac romanos coborratur vt nouas res non faciant. cogens eos iuramento sibi fidem seruare. Quod si non fecerint. neminez de sua rebellione posse gloriari. Et qm̄ nonum erat eius regnum ex senatu populoq; romano multos elegit: quos loco obsidum habere constituit. Urbi autem romane quendam ex procerib⁹ suis ludum pōsecit. eiq; delectorum militum quatuor milia reliquit quibus romam custodiret. Ipse ꝙ cum reliquo exercitu ranennam petere contendit. quo regnum magis stabiret. Eo cum permisset amalasuentem filiam theodorici neptē que a theodato captiua tenebatur in matrimonium sibi iunxit: vt regio sanguine dominationem honestaret. Gothorum autem copias undecunq; vocare parareq; nō desistit armatq; ⁊ equos inter suos. cetera que ad belli pcinent prouidere. Cumq; vitigis rex gothorum magnā gothorum multitudinem circa padum ⁊ ticinum cōmorari sciret. ac ceteram dicte gentis partem per galliam cisalpinam ellecam ad se contrahere festinaret. Sed ad hāc cōtrahendam gentis francoz sibi est obiecta formido. Frāci enim tempore illo vsq; ad alpes dominium suum extenderant. Cisalpes vero gothi possidebant. nec sane inter se amicis sed suspecti magisq; dolentes habebantur. Et irritatos nuper francos a iustino imperatore cōstabat. Suadente vt aduersus gothos arma capesserent. Ob hāc suspitionem vitigis ad francos oratoribus destinatis. deferre suspitionem ab ea parte studuit. Quod tandem obtinuit fedus cum illis inito ⁊ amicicia contracta. Bellisarius autem refecto ornatoq; exercitu romam petere cōstituit. Itaq; relicto neapolim berodiano cuz presidio militum. cumisq; alio presidio imposito. ipse cum cetero exercitu romam petijt. factus ꝑ quendam fidē certas. q̄ populus romanꝰ exercitui imperatoris nequaq; portas eēt clausurus. Unde gothi contempti ac populi voluntatem insipientes. sponte sua omnes abire statuerunt. preter iudeum prefectum: qui paulo ductus perire maluit: q̄ vrbem fidei sue creditam deserere. Romam igitur gothis abeuntibus securitatem nacti sunt. Euenitq; vt eadē die eadēq; hora gothi porta flaminea vrbē egrederēt: bel-

lisarius aſt ecclim ̃trana q̄ porta aſinaria dr̄ romā intraret Cum autem bellisarius magna cum letitia populi intra vrbem eēt receptus. senatum ac populū q̄ opotebat allocut⁹. summā post hec diligēnā adhibuit in parādis membus ac vrbe munienda. ⁊ nō solum menia pcurauit: ſi et ꝓpugnacula ydoneis locis ꝛſtruxit. ⁊ foſſas ⁊ aggeres membus adiunxit. Frumenti maximā quantitatē nauibꝫ importandā ⁊ publicis horreis seruādā puidit. Nec rō interea segnis. ſ. p ꝓfectos suos cōſtantinū ⁊ bellam in B tpe namā. ſpoletū. ⁊ perusiam dedentib⁹ ſeſe ciuib⁹ ſuſcepit. Pugnatum eſt etiam non pcul ab vrbe perusia ꝛtra gothos. Nam vitigis rex gothoꝝ ſtatim vt defectōem perusinoꝝ pſensit. vnam ⁊ pſſam cuꝫ exercitu in tuſcos miſit. qui ceteras vrbes in federe continerent: atq; ea que iam defecerant oppida recuperarent. Erat aut̄ perusie cōſtantinus bellisariꝰ pfectus. copiaſq; oēs eo ꝛtraxit. ꝑter pancos ſpoleti relicto. Lanq; gothoꝝ copie appopinquarent. ⁊ ſub ipſis ꝓe mēibus perusie eſſent. egreſſus cōſtantinus acie ſtructa ⁊ ad vimicandū parata: gothos inuaſit. Cōmittur ingens ꝓlium ⁊ magnis viribus veriaq; certatur. Et poſt longum certamen fugati ad extremū gothi in fugam vertūtur. Fit eoꝝ magna cedes. Multi capiuntur. Inter quos vnus ⁊ pſſi ducis copiarū capti fuerunt: ⁊ romam ad bellisariuꝫ miſſi. Vitiges igitur cum ꝓpter defectōem vrbium hanc cladem accepiſſet. non vltra differendum ratus. cū toto penitus gothoꝝ robore in bellum deſcendere conſtituit. Itaq; a rauēna ſe mouens romam exercitum duxit. habens ſecū ducēta milia hoim. plurimoſq; inter eos loricatos equites. ḋs catafractos vocant. Cum his omnib⁹ copijs ira romā petebat. vt nihil magis vereri videretur q̄ ne bellisarius expectaret. Quare nec ad perusiam. nec ad ſpoletū. nec ad namā conſtitit. nec bello in his implicari voluit: ſed romā petere feſtinauit. Bellisarius autem cū tantā belli molem in ſe conuerti ſentiret. conſtantinum ⁊ bellam cum his copijs quas habebāt ad ſe ꝓpere redire iuſſit. Conſtantin⁹ dicto parens conſeſſum ex tuſcis romam venit. Beſſas q̄ erat namie tardius receſſit. vt etiam cum primis gothoꝝ exercitibus implicaretur. Vitiges igitur ꝓmis namie iter faciebat. quo cuꝫ primi antecurſores pceniſſent. egreſſus vrbe namie beſſas eos inuaſit. ⁊ agmina quedam eorū in fugam ꝓuertit. multoſq; occidit. Sed cum maiori numero premeretur in vrbem ſeſe namiam recepit. Vnde inde romam ꝓperans ex vilu denunciauit gothos adeſſe. Lanq; gothi romā appopinquarent: ad ananienem fluuiū conſiterunt. Nam bellisarius pontem ſup eo amne ex vtraq; ripa tumbo caſtriſq; munierat. ac multum p̄ſidio cuſtodiri iuſſerat. Itaq; gothi primo aduentu trāſire nequeuntes trans amnem caſtra poſuerunt. Sed nocte ſequenti milites qui in pſidio pontis erant multitudie ac ferocitate barbaroꝝ contemti. turres ac munimēta pōtis deſeruerunt. Clamoq; fuga arrepta in campaniā abierunt: penam bellisariꝰ formidantes. Poſtridie aūt bellisarius mille equitibus aſſumptis ad ea loca pfectus ē. qui bus ⁊ ſitum regionis ⁊ quid agerent hoſtes ſpeculaturus. ⁊ ſimul ydoneum locum caſtris ſuis deligeret. Proficiſcēti autem cū ꝓpe amnē eēt. equites gothoꝝ ꝓter expectatōem ſibi obuiā venerunt. Hoſtib⁹ n. pauloante munimenta pontis deſtituta ſentientes. clauſtra portaſq; fregerāt Iamq; trāſgreſſa multitudo eoꝝ magna. que bellisario B ignoranti cū repente obuiam veniſſet et inſperato pugnare cōpellitur. Et ab initio quidem ducis munera tantūmodo bellisarius obibat. iubens ⁊ adhortans: ⁊ quid agēdum eēt oſtendens. Cum ꝛo ſui magis ac magis ab hoſtib⁹ premerentur. tunc neceſſitate cogente nō amplius ducis officium ſed militis exercebat. Audaciā quidā inter ꝓmos pugnatores. manu ⁊ viribus ſtrenue rē gerebat. quo qui den die plurimum ipſe periculum ſubijt ex huius cauſa. Erat bellisario equus inſignis quo plurimū vtebat. Cuꝫ igitur ex eo pugnaret equo. ⁊ in primis pugnatoꝝ verſaretur: tranſfuge quidam eum noſcitantes clamore ſignificarunt. vt valam. i. equum illius ferirent. Et quo factuꝫ eſt: vt tota pugna in vnum bellisariꝰ cōuerteretur. Q; niſi circa eū egregia familiariū manus ſe cōglobaſſet. ac impetus irruentium in eū hoſtium excepiſſet. corpibuſq; ⁊ armis equum ⁊ bellisarium inter mille telorum ictus pcutiſſet euadere non poteſſet. Tunc autem egregie defenſus eſt. tum virtute ꝓpria cum pitiſſime dimicaret: tū amicoꝝ et familiarium auxilio qui incredibili amore circa illum verſabāt. In hoc loco multi atq; optimi ex bellisariꝰ familiaribus ceciderunt. ⁊ ꝑcipue meſentius. Ad extremum ꝛo ſeſe cohortantes qui cum bellisario erāt. impetu facto hoſtes in fugam verterunt. ⁊ vſq; ad pontem pſecuti ſunt. Pedites ꝛo qui p ponte ſtabant pūm ereptes: facile bellisarium ⁊ ſuos repulerunt. Tandem cū multi pugnantes vtriq; ceciderunt: effuſo curſu romam petere coguntur. Fuga fuit ad eam portā quam pincianam vulgo appellant. gothi vſq; ad illam portam bellisarium perſecuti ſunt. vt de muris vrbis ferirent. Fuit q; in eo loco tumultus ingens. Romani n. qui in muris ſtabant veriti ꝓpinquitate hoſtium portas aperire nolebant. vnd bellisarius iterū fugatis hoſtibus ⁊ plane iam cognitus. Nam ſol occiderat ſuos intra vrbem reduxit. Pugna b⁹ die longe maxima ac varia fuit. Ceptū ē. n. pugnari paulopoſt ſolis ortum: deſitum iam tenebris terram occupantibus. Optimuſq; pugnator indicio eſſe bellisarius eſtimatus eſt ea die. inter gothos autem viſa duo. Lanq; i vrbem reduxiſſet bellisarius ſuos milites. p menia romanos milites vigilias agere nocte illa iuſſit. Gothi ꝛo aliquantulum nocte commorati circa menia. in caſtra regis q̄ inter vrbem ⁊ amnē erant reuerſi ſunt. Gothi ꝛo poſtridie cum nemo in bellum egrederetur ad obſidionem ſe parauerunt. ⁊ caſtra circa vrbem ſec in locis poſuerunt. a flaminea via vſq; ad peneſtrinam. His caſtris quiq; portē obſidebantur vrbis. Addiderunt poſtea ſeptem caſtra vltra pontem miluium. Hec vltima portam aurelij obſidebant: ⁊ impediebant vias que trans tyberim ferunt. Caſtra autem ipſa vallo ⁊ foſſa ac ligneis turribus munierunt. ⁊ tamcitra q̄ vltra tyberim poſſidentes: omnia crebis incurſionibus populabant.

Bellisarius autem .§.iii.

econtra. p defenſione vrbis hec puidit. Pincianam portam que contra gothoꝝ maiora caſtra maxime erat oppoſita ⁊ huic prima ad extra manu ſalariam. ⁊ quicquid circa illas muri eſt ſiue ſibi bellisarius tuendas aſſumpſit. Peneſtrinam vero portam beſſe cōmiſit. Flamineam ꝛo que eſt a ſiniſtra pinciane cōſtantino attribuit. ceteris portis alios pfecit. Gothi ꝛo profecti circa vrbem aqueductus omnes interruperunt. Erant bi. xiij. mirabili ope cōfecti: per quos aqua in vrbem ferebatur. Ex hoc ꝛo interruptione nō tantū aquarum incōmoda nocebant romanis quantum pulbinoꝝ defectus. Ex illis enīz aqueductibus magna cōmoditas molendi romanis afferebatur. qui tunc interrupti obſeſſis magnas difficultates molendi afferebant. Sed bellisarius aduerſus hec incōmoda ī hunc modum remedia excogitans ꝓuidit. vt. ſ. bini lembi. i. manicule parue parvo inter ſe diſtantes ſpacio lignis coniunctis molas in medio continebant. que rapido fluminis curſu faciliter volubantur. Fune ꝛo ab vtraq; ripa qua maxime intenti lembos huiuſmodi ſuſtentabant. Imō lembos ſecus pontem qui primus trans tyberim fert collocauit. Cathene in flumine ad ipm pontem obiecte. omnem materiam excipiebant. Aquarum autem incōmoda tyberis ſuſtentabat. Bellisarius p menia inſtrumenta belli multiplicia ad ſeriendum ⁊ repellendum hoſtes ſollicitiſſime ꝓuidebat. Et gothi ad expugnatiōem vrbis inſtrumēta varia machinas. arietes ⁊ turres ligneas

pari membrox altitudine: ac scalarum ꝓgrandem numerū paranerunt. Et vitigis rex eox agmina quotidie vastari ducebat. z quid agere quoq; volebat ꝓnūciabat. Belisarius ante portam cum electissimis militum quotidie ꝓstabat. Quotidie ergo variis victoriis ab vtroq; pugnabatur. Gothi autem cum tempus rei gerende visum ē. egressi ex insidijs repente ad molam adriani inuadendam conuolarunt. scalisq; admotis primum ambitum qui figura quadrata molem cingit. repentino impetu ceperūt. Hec moles sepulchrum adriani imperatoris fuit: eximio ac magnifico ope confectum. Constat autē ex marmore pario summa artificum diligentia edificatum. In medio vō huius quadrati rotunda moles surgit. excelsa quidem altitudine: latitudine vō eius tanta: vt in suprema eius parte sit. habet vō pontes super tyberim amnē. qui ab ipsa mole ad aliam ripam extenditur. Belisarius autē ipam vt arcem z ꝓpugnaculum quoddam militibus suis custodiendam ꝓposuerat: z eius curam constantino mandauerat. Gothi ergo capto inferiori ambitu. molez ipam expugnare nitebantur. Milites autez de supiori ptē repugnātes. quo magis repellerent hostes ꝓ saxa hoc effecerūt. vt statuas que erant in suprema ptē molis illius. hominū. eq̄rum. z quadrigarum excellētū artificum ope confecte. partim integras. partim confractas ꝓcipitauerunt in hostes ruīentes. Constantinus quoq; repente succurrens repulsis hostibus militibus suis animā addidit. Et ꝓ hunc modum adriani moles seruata est. que hodie dicitur castrum sancti angeli. Exinde vitigis rex ad penestinā portam cum multitudine gothorum expugnandam accessit. quam tamen belisarius cum suis. et si difficulter defendit. Ceciderunt in his ꝓeliis ex gothis ad tria milia. Durante autē obsidione romani z si bellisarij virtutes admirabantur. tamen querela eorum aduersus ipm erat: q̄ ꝑ tantas gothorum vires exiguis ipe copijs concitato bello romam in ꝓsentes difficultates tenuisset. Bellisarius romanorum intelligens querelas. etsi alas hec eadem Justiniano significarat: tū tunc maiorem immodum cōmotus vehementius ad iustinianū imperatorē scripsit. vbis rome obsidionem ostendens: ac hostium multitudinē z suorum paucitatem. sibiq; tantūmodo ad quinq; milia militum restare: obsidem autem a gothis. cc. milium exercitu. Romanos vō horum periculorum insuetos: obsidiones nequaq; tolerantes. quantum vō ad se attinet vitam imperatori Justiniano renouille. Ceterum videndum eē q̄d ea res bonoris vel infamie illa sit allatura. Hijs literis Justinianus acce ꝓvalde cōmotus est. ac statim copias q̄dam iam paratas in ytaliā nauigare iussit. z maiores alias parare constituit. Ꝑcerant autem his copijs prati⁹ valerianus z martinus. Eaq; hyeme p etholiam z acarnaniā hyemarunt. Romanos hec significata in spem continuerunt. Interea asinarius z vligasalus gothorum duces dum hec rome geruntur quos in dalmatia vitigis rex miserat cum exercitu. classemq; illis dederat. coniunctis sibi maritimis barbarorum copijs salonas mari terraq; obsederunt. Constantianus enim qui ꝓ iustiniano imperatore ibi erat. impar tantis hostiū copijs munita prius affatim vrbe obsidionem tolerabat. Mōnunq; ēnā et vrbe egressus magna damna gothis terra mariq; inferebat. Vitigis autem rex gothorum quoniam expugnatio prius tē preata turpiter ei successerat. inquietior inde factus cūcta rimari non destitit. quibus obsessos romanos ēmanime affligeret. Dottus erat iuxta mare a dextris fluminis tyberis ripa. super eo vrbs valido muro cincta. Eo loco naues cuncta que mari feruntur deponebantur. Inde rursus terra vel fluuio romam portabantur. Vitigis igitur magnis suorum copijs repente z inopinate millio vrbem portuensem cepit. oppidanis contra subitam gothoz vim neq; satis ad resistēdū patis. Et hmōi occupatōe vrbis magne ꝓfecti difficultates rome creuerūt. frumēti cet. q̄ rerū q̄ vsui erāt ꝓtōdie facultate sublata. nā gothi ēt relicti oppidum ac fauces tyberis custodiebant. ne quid inde asportari valeret. Deinde predictus rex vitigis mille eines romanos quos paulum ante seruandos secum obsides vxorat interfici fecit: ꝓter paucos qui cognita ira figerunt in galliam. Belisarius vō annone defectu timens romanis ciuibus edicit vt filios z vxores z omnem inutilē bello turbam ne apolim mitterent. Idemq; milites suos facere coegit. Romani igitur vxores z filios z imbellē multitudinem emiserunt. Fames autem valida eodem tempore z anno dcii. cccc. xxxix. vt refert dauus ep̄s mediolanensis p̄ vniuersam ytaliam fuit adeo q̄ in pene ligurie mulieres penuria famis filios ꝓprios comederūt. Inter hec martinus z valerianus quos a iustiniano missos supradiximus romam venerunt. habentes equites ad mille ducentos. Erant vō hi ex magna ꝑte hunni. Adueniu hoīm eq̄tum recreatus bellisarius alia rōne q̄ prius bellum gerere constituit. Non. n. stans intra menia vrbem tuebatur: sed p̄ singulos dies equitatu subitis incursionibus hostes verabat. ex quo factum est vt infinitum hincinde acconderetur certamen: z in omnem experientiam veniretur. Vitigis gothorum rex cum postridie futurum ꝑlium cognouisset. gothos prima luce armari fecerat. instruendi acie pedites medios: a dextra vō z sinistra equites quasi alas dispositi. Ita bellisario obuiam ꝓgressus ꝑlium cōmisit. Milites igitur ab vtraq; ꝑte statim acriter concurrerunt. Duces vō posteos stantes hinc bellisarius illinc vitigis suos adhortabantur. Et ab initio quidem pugne bellisarij milites longe ꝓualebant. multoq; cadebant ex gothoz acie z pugnabant ab ipis hostium castris. multitudine in abundantes gothi in cadentiū loco alios submittebant. In hunc modum vsq; ad meridiem pugnatum ē neutra parte superante. Gothi deinde postq̄ ceperunt ꝑtum hostie. volentes impedire ne frumentum z alia necessaria romam deferrentur. octo circa ipam vrbem posuerunt castra. inter latinam z appiam viam. Dicq; latinam z appiā z hostiensem viam impediebant: oēm facultatem inferendi ꝓhibentes. Et hoc duriori admodū obsessorum conditio reddebat: ac fames hant dubia imminebat. Dicta tū segetes in agris fuere. milites noctu roma egressi frumēta importabant: ac magno ꝓtio quibus vendebant atq; ita indigentia sustentabatur. Ubi vō hec quoq; facultas defuit: tunc ꝛsperata omnia videbantur. Jam solsticium venerat estiuum. z pestis rome crassari ceperat. frequenterq; mouebantur non solum e plebe romana: verūtiam ex bellisarij militib. vnde z res ipa erat i summis difficultatibus z angustijs. Itaq; ad bellisarium venientes romani grauiter conq̄rebantur. Deinde bellisarius animus in eam cogitatōem traducere cepit. quemadmodū gothos difficultates rei frumentarie q̄ plurimas inferret. vnde ad diuersa loca milites suos misit. z sic ad gothorum castra cōmeatus portare impediuit. Et quo boni admodū ꝛpose euenit. vt gothi obsidentes non minoribus difficultatibus afficerentur: q̄ obsessi z super defectū frumēti. De silentio quoq; castra gothoz quasit. Inter hec alie copie a iustiniano misse in ytaliam peruenerunt. Fuerūt aūt equites traces octingenti. quos ducebat iohannes vitaliani fratris filius. Et delecta autem equites mille trecenti quibus erat alexander. z Marcentius z zeno. Sed et classe adducti fuerant peditum tria milia. quos ducebat paulus z chonon. Erant ꝑterea neapolim pedites quingenti. Hi omnes simul copie in vnum cōuenientes romaz petere constituerunt. Afferebant vō secum multū z magnum cōmeatum. Quas copias z cōmeatus cū ipe a tergo innasisset. illi vō qui prius fugerant a fronte repugnarent: incredibili cede illos oppressit. Tantusq; fuit apd oēs gothos terror. vt in castris vigilie duplicarentur. nec ō vlla re cogitarēt magis q̄ vt se ab insidijs bellisarij tutos ꝓstarent. Per hunc modum z cōterritis hostibus copie mul-

so impedimento bostium puenerunt. Gothis igr multis incõmodis fatigatis cum insuper nouas venenile copias bellisario intellexissent. de vrbe vendenda obsidione cogitare ceperunt. Jam enim multitudo ingens in gothorum castris vel pelle vel ferro cõsumpta erat. Multi morbo aut vlceribus debilitati. Jamq; virigis legatione romam missa cum multa hinc inde dicta responsaq; fuissent de causa iustitie tandem ad iustinianum imperatorem cõtrouersias referri cõcessit: vt ex eius auctoritate res cõponerẽt. Legatis ob hoc missi ac trium mensium induciæ vsq; redirent legati facte sunt. Obsidesq; hinc inde tradi. p inducias ex hinc seruandis. Darius mediolanensis epc̃s p id tempus cum eo cives aliqui mediolanẽses ad bellisariũ venientes vrbem mediolanum in potestate imperatoris fore dixerunt: si vel modicum ẽxercitum eo mittat. seqz potẽtes eẽ non mediolano solum: sed vniuersa ex gallia cisalpina gothos expellere: dũmodo imperatoris nominis auctoritas adsit. Hos bellisarius benigne susceptos ac multis amplissimisq; verbis cõmendatos bonam spem habere iussit: ac se cum tempus fuerit qđ postulant affirmauit.

Eodem tpe cum. p̃spera & leta viderunt omnia eẽ periculum sũ quenit horendum: quod parua momẽto cuncta pene subuertit. Presidium erat quidã civis romanus Jo cum ravenne habitare consueuisset ab initio belli p̃fati clam deinde aufugerat. romanoq; p̃ficiscebatur. Jn itinere autem constantini milites spoletum tegẽtes: gladiũ huic pecciose ostendunt: abstulerũt. Jo ergo spoliatus tanta iniuria indigne pestifera querela apud bellisarium expostulat reddi sibi ablata postulauerat. Bellisariusq; illi gladium sibi restituꝫ p̃cepit. Et cum sepius hoc p̃cepisset cõstantino ille p̃ceptum contempsisse ait. Ego inquit constantinus potius gladium illum in tyberim abjeciam: q̃m illi rebulom reddam. hoc valde cõtumaciter & pterue dicens. Tunc bellisarius. Nunq̃d tu mihi subes? Sabeo inquit posteq̃m imperator ita vult. Verum in hac re nunq̃ tibi parebo. Cum hec audisset bellisarius. magis iratus ẽ: ac vocari appantores iussit. Constantinus aũt putans in sui pnicium appantores vocari. arrepto pugione qui sibi ad femur pendebat in bellisarium ruit: eumq; paulo infra stomachum pcussit. Quo nisi circũstantes subito occurrissent. ac vi extorto pugione ipm in manibus apparatorum tradidissent. supremo illa die bellisario fuisset: eiusq; interitus cuncta simul secum ruinam trauisset. Gothi quidẽ eadẽ die rerum dñi efficiebantur. Sed nõ permisit dei bonitas tanta mala contingere. Cõstantinus aũt paulo post iubente bellisario interficitur. Cum aũt ob inducias factas supius bellisarius romã. gothi castra munitionesq; custodirent. querele & altercatões orte sunt p inducijs cõtra fidem violatis ex hmõi causa. Nam cum gothi portuensem vrbem & centũcellas vbẽ maritimã. ac albam vrbem que ẽ in marsis custodirent. deficientib; sibi necessarijs ad victum: eas vrbes vacuas dimiserunt. quas ytalorũ pfectus qui hostie cum classe romã transierat occupauit. Virigis igitur cum has vrbes ab hostibꝫ captas cognouisset. oratores romam misit. qui & fractas cõtra fidẽ inducias quererent: ob occupatas gothorũ vrbes. vnde & relituõem facere vrbere earum. Oratoribꝫ aũt bellisarius in hãc modã rñdit. Redite inquit ad regem vestrũ eiq; dicite. omnib; patere quib; de causis gothi eas vrbes p̃ relictis habuerint. Occupare ẽo q̃ a nullo possidentẽ: nequaq̃ phiberi põt. Et hoc suspitiones insurrexerunt q̃ rentibꝫ gothis patria bellisario referre. Nam ille tres vrbes magnas opportunitates bellisario ad bellum afferebant. Deinde misit in agrum picenum equitum duo milia. His autem copijs pfecit iohannem vitaliani. vt si q̃ gothi temptarent: eẽt paratus contra eos. Gothi igit furtim romam rapere temptauerunt. primo p aqueductũ quẽdã via nocte quesita. Deinõ ratibꝫ traiecto amne iuxta martium campũ. Sz in vtroq; loco eos spes fefellit. Nã p aqueductũ ꝓspecta lumina frandẽ illoꝝ veterarunt: & obrutso aqueductu facultas eis pclusa ẽ inuadẽdi. Et ad cãpũ martium detecta, pdicto conatum eoꝝ irritauit. Pridiano aũt illa ad intrãdum campũ martiũ ratibꝫ traiecto amne. adiutorio duoꝝ romanoꝝ ex infima plebe pcurabatur. Vigiles aũt qui positi erant ad custodiẽdũ talem locum. vnde ex amne in campũ martium possent intrare. duoꝝ romanoꝝ pecunia eis ob hoc data ope ordinatũ erat: vt ab eis acciperent potum somniferum quo hausto eniglare non possent. & consequenter accessum eoꝝ detegere. Sed deo volente alter eoꝝ penitẽtia ductꝰ rem bellisario patefecit: altero capto medicamentũ somniferũ qđ sibi ret tederat repetiẽ: & tota rei series expressa. Huic igitur bellisarij iussu nasus & auricule amputãt. ipseq; asino impositus p pinciani portam ad gothoꝝ castra missꝰ est. vt cognoscerent virigis detectã frandẽ & conatum suoꝝ patefactum. Bellisarius itaq; hoc ita trõbensis. seruãdas sibi inducias nequaq̃ extimauit. Quare ad iohãnẽ scripsit vt bellum exequeretur. Ille igr cum duobꝰ equitum milibꝫ agrum picenum quadens: vrbes natosq; gothorum predijs & rapinis regionem totã inuoluit. Ogathei ẽo virigidio patruũ cum gothoꝝ copijs sibi obuiã prefectum. plio superauit. ipseq; ducem cum magna parte copiarum occidit. Inde victor factus. captis multis agri piceni opidis. relictisq; auxinio vbino vibibo manitis copias deducens: fanum & pisaurũ cepit. Et cum arriminenses non bene conuenirent cum gothis. & appropinquãte cum exercitu tantũ terroꝝ intulit eis. vt desistin eo loco consistere rauennã omnes remigrarent. Claues aũt portas eis aperuerunt. & p hunc modũ iohannes arriminum cepit. Gothi aũt postq̃ arriminũ captum intellexerũt. obsidionem vbis romane dissolvere: atq; inde abire statuerunt. Jraq; virigis paucis post dieb; crematis castris cum omnib; gothoꝝ copijs abiuit. Qui insuper & magna vetimenta susceptt. ꝓterea quia media iam exercitus p terrãsgressa pontem: belisarius postremos a suis inuadi iussit. multisq; gothoꝝ interfectis reliqui tãtũ tumultu et festinatione pontem transire coacti sunt: vt ab vtraq; spõ da multi in flumẽ ꝓcipitarent. Durauit aũt hec obsidio vbis rome anno integro & die nouẽ in martio incepta.

Virigis ẽo licet rauennã tre gperaret. vibeo tũ etrurie & aliarũ pinciarũ cõtinere in potestate studebat. Quosdam milites suos Clusium ad vbẽ veterẽ. Tabertum. Auximũ. Urbinũ. Cesenã. ad montisferratũ custodiendi cã misit. Ipse ẽo cum reliquo exercitu ad obsidendũ arriminum pfectus é. Belisarius ẽo post recessum gothoꝝ Martinũ & Valdigerem cũ equitibus mille arriminũ festinare iussit. Indeq; iohannẽ & equites qui cũ illo erãt abducere: pedites ẽo ibi collocare. Johannes aũt neq; ipe parere voluit. neq; etiam damianũ patruelẽ suum parere pmisit cum suis equitibus. Qua re Valdiger & martinus arrimino abierunt. Virigis autem inter hec venies arriminũ obsedit. Duoq; statim tpe ligneũ turrim muroꝝ altitudini pareẽcerũt. Eã igitur gothi cõtra illã muri pte vbi facilios erat aditus ꝓtinuẽr postridie expugnare vbẽ. Johãnes p noctẽ eductis militibꝫ fossas latã & pfundã ab ea pte effecit. Cõmittit magnã plũ circa turrim. & p̃liũ & ateroꝝ certamẽ turrẽ gothi tetraxerũt. Cũ milta suoꝝ cedẽtibꝫ vetinẽto: vt spem abjcerẽt vi opidũ oppugnãdi sed fame quincere obsessos virigis cogitauit. Mediolanẽsibꝫ legatis p hecipsa tpa q̃ romã venerãt. auxiliares copias bellisarius concessit. Prefecit autẽ omnib; copijs mundilaz. vnũ ex familiaribꝰ suis virũ strenuũ. Qui transmisso tandẽ pado. ad vbẽ ticinũ (q̃ nũc papia dr) cũ ve nisset: gothi ex eo opido egressi illoo inuaserũt. Cõmillo aũt breui plio gothi intra vbẽ cõpellũt. Mundilas vero cũ copijs suis p pontẽ q̃ intra vbẽ erat transierunt. Et demum mundilas cum suis mediolanũ profecti in vrbem recipiuntur. Inde bergamuz. cbomũ. & nouaria. & alie illaꝝ

ptiam vrbes exemplum mediolani secute sunt: recipientes sponte mandata cū suis. Vitigis aūt cū ea que acciderant mediolani cognouisset. vrauq; frarno filiū magno cum exercitu ad loca illa transmisit. Qui 7 contineret fide ciuitates que nondum a gothis defecerant: 7 illas que iaꝫ recesserant a se recuperare conaretur. Ipse aūt Vitigis ad theudebertum francoꝝ regem qui fedus nuper cuꝫ eo inierat misit: vt auxilia sua vtaie coniungeret. Belisarius autem cum iam matureſcerent segetes roma egressus: tuderti pactione recepit. Interim vitigis anchon vrbem que belisarij pſidio tenebatur. experiri cum omnib; copijs constituit. Ea ciuitas p ipo tempus in monte selū menia habebat: planicia sub eo nullis mēnibus claudebant: et si edificijs frequentata. Cum igitur illuc gothi aduenissent. cbono pfectus belisarij q̄ anchone erat. cū mille militibus aduersus gothoꝝ quatuor mila occurrens i bello. confestim penas luit sue presumptionis profligat⁹: 7 in fugam versus. magnam suoꝝ ptem amisit: 7 vix tādē in vrbem receptus fuit. Cum gothi scalis vrbem capere aterentur. alij igne conecto edificia omnia que sub vrbe erant cremauerunt.

Narses inter hec .§.iiii.

cum exercitu nouo venisse in vtaliam nunciatus ē. Erat aūt narses eunuchus multum; gratia 7 potentia apud iustinianum valebat. Denicq; vnus hic impatoris aulā in oib; gubernabat. pecuniarum impatiā receptor ac dispensator. consiliorum omnium particeps 7 interdum victor. auxit autem exercitum missum in vtaliā militum quinq; milia. Belisarius interim anchonitarum periculo veherat in picentes. Idem fecerat 7 narses. Circaq; vrbem firmiā duces ipi simul 7 exercitus in vnum cōuenerunt. vt de cōmuni bello cōsultaretur. Narsetis sententia fuit vt iohanni arimini obsesso auxiliū confestim ferretur. Qui eius fame confectus. vij. dierum mora liris finis pepigisse significauit. Licet iohannis temeritatem multi accusarent. q; contra belisarij iussum sese intra arriminum concluſisset. superbia 7 auaricia ductus cuncta p arbitrio fecerit: nullo respectu ducis aut mandatoꝝ. vrō mari 7 terra castra mouentes: tandem arriminum puenerunt. Ieaq; gothi duos exercitus aspicientes. arbitrātes se circumueniri: obsidionem illico dissoluerunt. nullo ordine fauentium ex fuga repetentes. Igitur cū classe primus applicuit. egressusq; in terram gothoꝝ castra diripuit. nec multo post martinus. 7 belisarius cum exercitib; sequentes. Cum ꝫo iohannem 7 milites qui cum eo obsessi fuerant pallore 7 inedia confectos cōspicerēt. ad Iob. quasi eius temeritati illudens ait belisarius. Per magnas inde gratias ildigeri debes. Ad hec Iohannes sup be nimiuꝫ rndit. Se quidem ildigeri debere gratias sed narseti hoſa. ostendere volens nullam belisario curam fuisse salutis sue nisi narses cōpulisset. Verba hec belisarium turbarunt: 7 fuerunt dissensionis initium. Iohannes eiā post hec belisarium formidans narseti adhesit dicens. Non belisario sed narseti vtalie gloriam debere vendicari. Hec narsetem ita exulcerāt. vt seorsum castra sua faceret: ac ex his nihil sequi vellet que belisario videbantur: ac sua p se cepta consiliaq; de bello iniret. Simul tamen ad obsidionē vrbini pfecti sunt. non tamen eisdē castris. sed belisarius contra eam ptem vrbis que ad ouērum spectat: narses ad occidentē consedit. Cum ꝫo expugnare vrbem belisarij⁹ statuisset machinasq; pararet. narses qualiter vanā deridens post dies paucos q̄ eo venerant. deserta obsidiōe cum exercitu suo arriminū rediit: belisarioq; 7 suos dereliquit detenori conditione q̄ si ipe ab initio non venisset. Hostes enim cernentes ptem exercitus abire: fiduciā supra modum assumpserunt. Belisarius tñ in obsidiōe pmanens. experiri expugnatiōem cōstituerat. Demū deterriti qui obsidebant pactōe inita vrbē tradere. vt gothi vt binate; imp atori iustiniano subessent: equo iure cū aliis vtalicis qui impatori parebant. Urbino recepto belisarius in vrbe uentanos exercitum duxit. Hus autez vrbis difficillima expugnatio erat. q̄ in sato vicliq; posito constituta: nullum vere aditum repugnationis dabat. Sed in defectu frumenti spes erat. Longo.n. bello vtalia multis exercitibus calcata: singule ciuitates frumenti penuria laborabant. Quare penuria ad extremū deuita. in belisarij potestate deuenit. Narses ꝫo cum arminis esset. iohannem cum exercitu misit ad cesenam expugnādā. Ibi duꝫ menia scalis aggreditur. repulsus multis vulneribus multos suoꝝ amisit: 7 phanatea heraloꝝ dux ibi interiit. Vobrem a cesena desistens iohannes. ad fos cocheij (q̄ nunc ymola dicitur) exercitum duxit: eamq; sese dantib; incolis suscepit. Mundilas p idem tps 7 qui cū eo mediolani erant maximis difficultatib; inuolui ceperant ob francoꝝ aduentum. Theudebertus enim francoꝝ rex a vitige vocatus vt victum est. decem milia burgundionum ad araram miserat. Qua ille multitudine fretus. nō procul a mediolano castra posuerat: 7 importatiōem frumenti ceteriq; cōmeatus omnem impediebat. Mundilas copias suas chomi 7 bergamo 7 monarie distribuendas necessario erat. Ipse vero non magnum numerum equitum secum habebat. quoniam in vrbis defensione non erat difficultas. Mediolanenses enim cines vnanimiter ad defensionem cōcurrebant. Sed defectus annone in vrbe populatissima timebatur: si barbari diutius in his locis sinerentur. Belisarius igitur hec intelligens. martinuꝫ 7 vliarū cum magnis copijs mittit. vt mundile exercitui coniuncti barbaros submouerent. Qi cum ad flumen padi peruenissent. non ausi transire timore bostiū diu in his locis residerunt: spem mundilis 7 obsessi eorum dictim frustrātes. tandem ad belisarium scripserunt. contra tantas bostiū copias transire non posse. Belisarius his auditis. statim ad narsetem de imminenti periculo scripsit. Qui q̄b; cōcederet exercitum illuc pficisci. tamen quia belisarij fuerat ceptum lente admodum 7 incuriose q̄i ad alienum negocium agebatur. Per hunc modum dilata res frustratōem accepit. Mediolanum ꝫo acrius premebatur. 7 fame iam intolerabiliter laborabat. Et quo ad extremam necessitatem reducti: mundilas 7 milites vt incolumis sibi abire liceat pacisuntur. Gothi autem vrbem ingressi nulli etati pepercerunt. Trucidati passim cines. non modo qui arma ferre possent: sed senes 7 impuberes. Mulieres in seruitutem burgundionum tradite. Urbs ad solū euersa. Reparatus quidā romanus ciuis i ea vrbe capt⁹ minutatim a gothis concisus 7 canibus traditus est. Et ita pulcerrima 7 populosissima vtalie ciuitas totius ob belisarij 7 narsetis discordias vltimam cladem subiit. Interfecta sunt in illa vastitate mediolanensium ciuium. rrr. mulia. Belisarius autem audita mediolanensium strage in maximo luctu constitutus est. Justiniano impatori scripsit rei totius initum 7 progressum. Justinianus aūt cum ista cognouisset egre pertulit. non tamen quenq; punit. Narsetem solimō ab vtalia reuocauit: auctoritatē q; totius belli penes belisarium esse iussit. Et hoc narses cum parte copiarum in greciam abijt: 7 belisarius cū omnibus copijs in vtalia remansit. Qui de bello gerendo cū iam liberius cogitaret oīa eius cura in vitigis 7 rauennā erat cōuersa. Duo tñ paine oppida gothis adimenda statuebat: q̄ contra vitigem 7 rauennam exercitum duceret. Erant aūt hec duo oppida Auximū 7 Fesule. ambo situ locoꝝ munitissima: ambo validis gothoꝝ presidijs custodita. Exercitu igitur tripartiam pcto copiaꝝ ptē cū vna ipe ad obsidendū arrimum pficisci statuit. Alia ptes cum cypriano 7 iustino pfectis fesulas misit. Terciam copiarum partē martino 7 iohāni ducendā cōmisit. Jubēs vt circa padum cū his copijs castra faciāt. vrauq; 7 copi-

as eius in illis locis cū maxime fieri pōt ꝓturbent: ne in tuſcos ꝙ picentes ad diſſoluendas obſidiones veniāt. Martinus igitur ꝙ iohannes profecti cum exercitus ꝑte totonam vrbem occupauerūt. Inde vraiam ꝙ gothos infeſta re ceperant. Cyprianus ꝯ ꝙ iuſtinus ſeſule adeſites applicuerunt. Que ciuitas ſita monticola ꝙ munitiſſima: tū de ſuperiori loco qua planior eſt aditus eam vrbem obſederunt. Beliſarius ꝯ cum longe valida manu aurumq; circūſtent. quod oppidum virgis optimis militibus muniuerat.

Theodobertus ve- .§.v.

ro rex francorum cum octoginta milibus hominum ſuperatis alpibus ꝑ citeriorem galliam deſcenderunt. et eo maxime quia cum viderent bellum inhi confectū: ipſi belicoſi tunc totam ytaliā poſſe ſuperare arbitrati ſunt. Mā martinus ꝙ iobānes miſſi a beliſario contra vraiam. eoꝝ caſtra diſtabant ab vraie caſtris circa ſeptē miliaria. Inter q̄s franci circa ea repēte loca ſe pauerūt. Hos vraias ꝙ gothi propter fedus nuper initum auxiliares ſibi venīſſe arbitrabantur: vt ſuperiori anno in bello mediolanenſi ſe cerant. Horum francorum perpauci erant equites circa theudebertum ducem: cetera vero multitudo pedeſtris oīs arma ꝯ ferebant non pila vel arcus: ſed ad ꝓtegendū quidam corpus ſcutū ꝙ galeā: ad feriendum autem boſtē gladium ꝙ ſecurim bipennem. In prelijs autem maxime ſecuribus vtebantur. quibus compoſiti ferientes ſcuta ꝙ galeas boſtium perfringebant. vt nemo aduerſum tantā vim reſiſtere valeret. Hi ergo vt amici gothorum ticinā amnem ꝙ papiam ponte tranſgreſſo. magnas poſtea papienſibus clades intulerunt: ac immanitate quadā barbara filios vtroſq; gothorum ꝑ agros repertos occiderunt. Mox q; tranſmiſſo pado vbi caſtris vraie ꝓpinquarunt ſine conſilio ſine temeritate multitudinis: rixa ꝙ prelio cum gothis implicant. Nec prius finis preliandi fuit. q̄ gothi in fugam verſi caſtra ſua deſererent. Fugientesq; non longe a beliſarij caſtris atq; muris quibus admiratōem plurimam intulerunt. Nihil.n. de francorum aduentu audiuerant. eſtimantes beliſarium abditis itineribus venīſſe ad vraiā oppimēdā. Armis igitur raptis ſumptis. cū aliquanto ꝓgreſſi eſſent inopinate francis occurrerunt. Indeq; pugnare coacti cito franguntur. neq; repetere caſtra auſi ſola fuga ſibi ꝓſuluerūt. Franci victores vna ꝙ eadē die gothoꝝ ꝙ beliſarij copiarū caſtra vtraq; ceperunt. In illiſq; ꝓſtiterūt cōmeatu in vtriſq; abunde inuento. Vraias igit' ex fuga ranēnā beliſarij copie ꝑ placentinoꝝ ꝙ parmenſiū fines ſupato appennino ingo ī etruriā abierūt. Hic ſubitus francoꝝ aduentus vitigim ꝙ beliſariū ſimul turbauit. Maxima ꝯ formido beliſariū apprehenderat. ne franci in etruriā deſcenderēt: ꝙ copias illa que felſulis opportunē timebant oppumerēt. Eſt.n. breue eſſe vitamq; iter ꝑ placentinum parmēſemq; agrum in etruriā deſcēdere. Si franci cōmotantes circa padū. cuius neq; vina neq; alia oppotuna reperirēt. vtpote in regione longo bello afflicta. rāc̄ūmodo bouina carne ꝙ aqua padi veſcerent in varios languores cito inciderunt. Quib⁹ vera ti cū frequētes eoꝝ moreret. ſtatuerunt retro abire ac per eadē veſtigia quib⁹ venerāt in galliā redierūt. Gothi deinde qui a beliſarij militib⁹ obſidebant ſeſule. cum fame ꝓmereī ac ſepius poſtulata auxilia nō venirēt. tandē pactione vtrē cypriano ꝙ iuſtino ꝙ beliſarij ducib⁹ tradere: ac preſidio militū impoſito cū reliquis oīb⁹ copijs auruq; ꝓfecti ſunt. Vitiges aūt cū toto gothoꝝ roboꝛe bis q̄ auruni obſidebāt laturū ſeſe opem ꝓmittebat. tū fruſtra obſeſſi expectabant. Quare beliſarius eo q̄s copias vndiq; cōtrahere coactus ē. ne longe obſidiōis labor in irritū caderet. ſtatuit neceſſitate aliqua ad vrbē q̄s cōpellere cuius rei gratia hec machinatur. Fons erat pbēnis aque extra menia auruni. ita ꝓpinquū menibus vt intra iactus lapidis foret. ꝙ q̄s animadvertebat beliſarius ex eo fonte obſeſſos aquam haberi: illum fontem ſtatuit illis tollere. vñ multos viros huius artificij gnaros. cū volabris et malleis ad hoc ꝑ paratis. multorū clipeis ꝑtectos: ad fontes effodiendum deſtruendūq; ſubmiſit. Qs cū parū deſtruere poſſent ꝓ tenacitate edificij ꝙ reſiſtēcia obſeſſoꝝ ꝑ murum. beliſarius hoc ope dimiſſo alium adinuenit. ſ. ſucco herbarum maligno ꝙ cadaueribus ūmentoꝝ. ꝙ lapide ſcenoſo inficiendam eius fontis aquam curauit: ꝙ eam penitus inutilem reddidit. Gothi igitur penurie aque laborantes pactum querunt a beliſario. vt. ſ. incolumitatem rerum ſuaꝝ data: eis ꝑfecturos ſe ranennam ciuitate eis conceſſa. Contradicentibus autē militib⁹ beliſarij ꝓpterq; totam caſtri poſtulantibus ſic rem beliſarius cōpoſuit. vt dimidia pars militū in ꝓdam daretur: aliam dimidiam gothi ſibi retinerent. Et ſic oppidum hac pactione traditum eſt.

Poſt hec beliſa- .§.vi.

rius Anno vii. cccccxlj. aduerſus vitigim ꝙ rauennā ducere copias ſuas ſtatuit: eiq; vndiq; contractis eo ꝑfect⁹ eſt. Qui ſtatim in primo aduentu maximū vnum ex ꝑfectis ſuis cum ꝑte copiarum ad obſeruandas cuſtodiendaſq; padi ripas miſit. ne quid inde importari rauennam valeret. Venit etiam ex dalmacia Vitalis cū aliis copijs a beliſario vocatus: ꝙ alteram eius ripam fluminis obſedit. Magna inter hec nauigiorum multitudo eoꝝ veniret frumentum cōmeatumq; ceterorum rauennam ferentiū flumen ipm vsq; adeo excreuit: vt pleraq; nauigia deſtituerentur. Ex quo factū eſt. vt oia nauigia a milite beliſarij caperentur. Flumio igit' padi facultas ponēdi ranē nā neceſſaria ablata ē. Marino ꝯ importari nihil poterat cum vtriq; gothorum boſtes mare poſſederant. Cum rauenna in hūc modū obſideretur. legati francoꝝ ad vitigim venerūt. quingenta armatoꝝ milia in ytaliam trāſiſſe nunciant. ac liberatōem obſidionis beliſariiq; deſtructōs ſi in ſocietatem dominatōis ytalie gothi recipere francos vellent. Beliſarius ꝯ ſentiens francorum legatos ad vitigim venīſſe. confeſtim ꝙ ipe ſuos legatos rauennā miſit. qui et cōcordiam gothis cū impatore romano offerrent. ac infidelitatem francoꝝ cōmemorando ab illoꝝ ſocietate deiicerent. Gothi igitur francorum ꝙ beliſarij hinc inde auditis legatis quid optimū foret conſultantes. poſt longam deliberatōem impatoris cōcordiam ꝑtulerunt. Et ſ rerum tractatarum exitus fuit. vt controuerſie omnes ad arbitrium impatoris iuſtiniani delegarentur. huiuſq; rei gratia oratores ad iuſtinianum miſſi: ꝙ induciē quedā inter obſidentes ꝙ obſeſſos fuerant conſtitute. Rerum publica (inter hec accidit) que erāt rauenne cum oīi frumento cremata ſunt. que res in maximas difficultates gothos adduxit. cum ꝙ frumenta incēdio conſumpta eſſent ꝙ beliſarius importari non ſineret. Gothi per hoc tempus qui alpes incolebāt pleriq; ſe beliſario dedere ſignificarunt. Alpes.n. gallias ab ytalia diuidunt. mirabili altitudīne inſurgentes: difficillimos aditus habēt. Sēgis igitur vnus ex gothorum ꝓcerib⁹ qui in alpib⁹ caſtella quedā habebat. ꝓmuno cōm beliſarij milites ad ea loca miſſos ſponte ſuſcepit: ꝙ alia caſtella idem facere ſuaſit. Et ꝙ idē ꝑ ſy vraias exercitū ꝙgregaret. vt rauēnā ꝓfiſceretur: gothi q̄ cum eo erant deſertis caſtris eius ad beliſariū milites trāſfugerūt. Et ſic vraias deſtitutus a ſuis cuꝝ pancis in galliā reuerſus ē. Legati ab impatore miſſi mano inter hec venerūt. ferētes iuſtiniani iuſſa ad eaq; vitigis cū gothis de ꝓcordia poſtulauerāt. Sūma ſententie iuſtiniani hec fuit. Vitigis oīa trāſpadū loco retineat: citra padum ꝯ cuncta dimittat. Medium ꝯ pecuniarum ꝓtem regalium imperatoꝝ tradat. reliquam partē retineat. Gothi ꝯ oēs qui citra padum incolunt ſubiecti romano imꝑio ſint. Locuti ergo ꝓs cū beliſario legati:

Deinde rauennā ingressi mādata exposuerūt. q̄ letis aīa ab vitigide ceteriscq; gothoꝝ ꝓceribus audita ⁊ ꝓbata ſt. Belliſarius at dolore audiebat ſecū ipe indignans ac grauiter ferens q̄ cum plenam victoriā de gothis poſſet habere ſibi auferebatur. Itaq; redeuntibꝫ paulopoſt legis ac ſubſcriptiōem eius poſtulantibus ſubſcribere noluit. Et tandem belliſarius ꝓmiſit omnia ſe facturuꝫ que imperator iuſtinianus ſcripſerat cum eſſet rauenne coraꝫ vitigide ceteriscq; gothoꝝ ꝓceribꝫ. licet longe alia mente agitabat. Tunc igitur rebus ita geſtis belliſarius volentibꝫ gothis in vrbem rauennā vocatus ē. Ille aūt ornato exercitu. claſſeq; parata qua cōueatū ois generis abūde deferret: magna gothoꝝ exercituq; leticia rauēnam ingreditur. Cum ꝯo ingentes gothoꝝ copie eſſent. volēs belliſarius eas copias diminuere. pancis poſt ingreſſum diebus licennā oibꝫ qui citra padum exiſterent dedit tomuꝫ remeandi. Illi ꝯo longa militia defeſſi libēntiſſime ad ſuos redierunt. ita multitudine gothoꝝ que erat rauenne attenuata: belliſarij exercitus longe potentior ac plane dominans intra rauenne menia remanſit. Hiis ita confectis gothorum ꝓceres qui p ytaliam vbicunq; erant. vel ipi venerant ad belliſariuꝫ rauēnā: vel oratores ſuos miſerunt. Sꝫ cuꝫ ſuſceptio regni a belliſario differret. eaq; res admiratiōem primo. poſtea etiā ſuſpitiōem pareret. auctoq; ſuſpitionē revocatio belliſarij ab imperatore iuſtiniano facta. Nam fama increbuerat ⁊ detulerant quidā belliſariū affectare ytalie regnū. ac iam plene ſuſcepiſſe. Quo metu iuſtinianus illū ad ſe confeſtim ex ytalia revocauit. Gothi autem hoc ſentientes ſibiḡs ab initio nullo mō ꝑſuadere poterant illū ad imperatoꝛe iuſtinianum eſſe rediturū. Sed poſtq; apparatus fieri viderunt ac oia diſponi que ad p̄fectiōem eius fieri oportebat: deceptos ſeſe ac plane circūuentos a belliſario cognouerūt. Sed quid ageret ignorabant. Ille.n. rauennā ⁊ ꝓceres gothoꝝ in ptē ſua habebat: vt nec querele libere foret. Gothi ꝯo q̄ trāſpadū erant vbi hoc ſenſerunt papie cōuenientes. ac multuꝫ inter ſe conqueſti de cōi gentis calamitate ⁊ belliſarij fraude: tandē vnaiam ſibi ꝓfuturi regem volauerūt. Vbi ille paſſus nō ē. maxime illa ſe rōne excuſans. q̄ cū fratris filiꝰ vitigis eſſet: neq; pie neq; honeſte facere videret ſi illo vigente regnum aſſumere videretur. Hac rōne ꝓbabili ſe excuſans. auctor fuit vt Ildouatus rex conſtitueret. vir magnus inter gothos auctoritate. magneq; potentie: et qui longo tpe verone dominatus erat. Is ergo ex vrbe verona papiam vocatus. purpuraq; indutus. rex gothoꝝ appellatur: ac de ſalute gentis ſue cogitare iubet. Ildo natus ergo rex gothoꝝ factus. ſtatim oratores rauennam ad belliſarium mittit. Qui cōmemorata illius ꝓmiſſione dum facta de regno ytalie gothoꝝq; ſuſcipiendo defectū fidei palā arguerēt. ac ea fraude deceptos ab eo fuiſſe gothos cōquererēt. Proinde ſi etiam tunc adimplere ꝓmiſſa ac rex fieri velit. ro facto oſtenderet ildouatū rauēnā oſſerre ſe cē venturam ac purpurā ad pedes eius cē poſitrā. Simūt imperatoris iuſtiniani ſeruus eſſe magis q̄ ipe imperare: ne grauiter ferat ſi ildouatus ⁊ gothi qui reliq; ſunt de cōi gentis ſue ſalute, paciſcere nitantur. Hec ſūma oīnis fuit. belliſarius palam ad hec rñdit. Se viuere iuſtiniano imperatoꝛe nunq; regiū eſſe ſuſceptura. Cuꝫ hoc rñſo legati ad ildouatū papiam redierunt. Belliſarius deinde parata claſſe cum vitigide ⁊ ceteris gothoꝝ ꝓceribꝫ ⁊ theſauris regis biſantiū. neapolim nauigauit. quinto anno poſtq; bellum in ytalia gerere ceperat.

Belliſarius iſte. .§.vii.

vt omittamus rei militaris ſcientiā qua oēs etatis ſue ſuperauit: erat vir ſumme humanitatis. p quā pauꝑi ⁊ opulento ſeſe impartiebat. Acceſſuſq; ad eum facilis ⁊ liberi cuiq; generi hominuꝫ. Poetera liberalitas admiranda militibus q̄ equos aut arcus aut arma nō ignauiter amiſſent continuo alia donabat. Ruſticorum ꝯo tamē habebat curam. vt in ducendo exercitu neminē eoꝝ violari. nemini damna inferri pateretur. Ne poma quidē in arboribus pendentia milites ſui attingere audebant. Hac illa ſeueritate diſcipline conſequebatur. vt caſtra eius eſſent abundantiora q̄ vllum in vrbe foroum. Itaq; era ⁊ fecunda erat rerum venalīū importatio. Abſtinentia ꝯo eius ergā ciuitates ſocias ⁊ amicas. nemo ſat; digne queat referre: maxima illius in ciuitates beneficia. Nulle vnq; vexationes audiebantur. Cum igitur belliſarius bellandi peritiſſimus eſſet. magna leticia a iuſtiniano imperatoꝛe plurimoq; in honore habitus. omniq; de ſe pius habita fuerat ſuſpitionem delenit. Gothi etiam quos ſecū adduxerat benigne. humaneq; recepti ſunt: ro cū admiratione quadā circūſpecti. Nec id immerito. Erat enim virtutis res geſtarum. victoriq; eius quōdaꝫ theodorici regis qui ytaliā poſſederat neptis. Preterea ildouatus tūc filij duo quos ravenne penes vitigin repertos non dimiſerat belliſarius: ſed vnaſecum in greciam adduxit. Erant ⁊ alij gothoꝝ ꝓceres Belliſariiq; virtutem qui tantas res confeciſſet admirabantur. tollentes eum in celum laudibus: q̄ nuper affricam. nunc ytaliam ab iuſtiniani imperium redegiſſet.

In ytalia ꝯo poſt belliſarij diſceſſum apud ſoos omneꝫ ⁊ belliam. ⁊ vitalem iuſtiniano in bente gubernato remanſerat. Venerat etiam ⁊ conſtantianus ex dalmacia qui et ipe numero gubernatorum additus eſt. Conſeſtimq; apparuit quātū inter gubernationem horum ⁊ belliſarij intereſſet. Nam cum in gubernatione ſuccederent. neq; humanitate. nec virtute. nec abſtinentia a rapinis pares fuerunt. Cum ipſi rapinas predaſq; ſectarentur: ⁊ milites in omnem licentiam prolabi permiſerunt. Superbi quidem in ſocios: in hoſtes ꝯo nimis feroces. Itaq; res breui tēpore retrouerti. ⁊ in ruinam tendere cepit. Ildouatus autem rex gothoꝝ nouiter conſtitutus poſt Belliſarij diſceſſum. ſumma cum diligentia res exequebatur. Gothos enim omnes ⁊ ytalicos qui cum eis ſentiebant arma capere ⁊ ad preſcriptam diem papie ꝓuenire iuſſit. Parum quidem ab initio exercitus cum eo fuit. ſed continuo augeſcens ac ſpem aſſumens indies meliorem. Adiuuabat vero non mediocriter gothoꝝ partes auaricia ⁊ iniuria militum iuſtiniani. Exactores enim pecuniarum fiſci nomine a iuſtiniano in ytaliam miſſi. populos vexare mirabili acerbitate ceperunt. ⁊ indebitarum pecuniarum ſolutionem compellere. Qua de re publice conitando tanta deſperationem intulerunt. vt gothos iteruꝫ fieri domios eoꝝ optarent. Multiq; ad Ildouatū voluntarie ꝓficiscerentur. eiuſq; exercitum augerent: ita vt omnes transpadani venetiarum vrbes in poteſtatem reciperet: et ytalorum gothoꝝq; multitudine exercitus eius completus eſt. Vbiem aut multopoſt educere in aciem: ac fortunam pugne temptare non dubitauit. Prelium hoc nō procul triuilio fuit adueꝛſus vitalem: qui vnus erat ex iuſtiniani ducibus. Victoriq; Ildouatus tanta ſtrage vitalis exercitum concidit. vt dum ipſe cum paucis euaderet reliqui omnes vel interficerentur a gothis vel captiui ducerentur. Ea victoria magna ⁊ clara incredibili quōrū gothorum animi creuerunt: tantum fracte ſunt vires aduerſariorum. vt non ſolum transpadum per galliam ⁊ venetias: veruametiam citra padum gothorum partes confirmarentur. Nomenq; Ildouati celebre fieret: apud Juſtinianum imperatoꝛem aliaſq; nationes. Ildouatus nec multopoſt vnaiam maximum inter gothos hominem perſecutus eſt. ſuſpitione iniecta quaſi cum hoſtibus ſentiret. Hec enim pretendebatur cauſa. ſed verior cauſa fuit q̄ Ildouato regi ſuſpecta erat vnaie potentia: et ideo eum interfici iuſſit. Cuius mortez p multi gothoꝝ imputauerunt. palamq; deteſtati ſunt: quaſi rem ſceleratam et impiam. Itaq; ⁊ ipe Ildouatus ob villa vno ex cuſtodi-

bus corpeis sui in comunio vom piãderet occiditur. In eius ño locum arbarices ret creatur. Qui nec ipe diu regnauit: seo propter malam ineptamq; gubernationẽ qui no post electõem mense a gothis occiditur. Ita vnobo regibus intra biennium interfectis.

Capitulum.v.

Otilas itaq; p⁹ atha-

nicii magno gothoꝝ plenu ẽ ret eoꝝ factus. Hic anto q̃ ret fact⁹ cẽt triũfq; dñabat' q̃ ẽ cititas venetiaꝝ. Pr' e⁹ Ildonati regis frat' german⁹ fuerat. Itaq; interfecto Ildonato.totilas ipe fo modina p̃ter illius consanguinitatem. clam rauennam milit: et cuꝫ Justiniani ducibus pepigit ad hostes transire cum omnibus qui secum erant. Cuncq; multio ad rem conficiendaꝫ dies erat que nondum venisset. gothi penitentia ducti q̃ Ildonati morte ierat fuissent q̃q; arbalanicũ regẽ creassent. hominem nequaq̃ tanti ꝛ gothoꝝ gentem defendere aduersus tantas hostiũ vires valeret. ad totilã Ildonati propinquum respicere atq; regem optare ceperunt. Et hic fuit totilas quem ob feliciam vt dicetur inflictarii cladium dei flagellum quidam appellarunt. sicut ꝛ attila alius ab illo. qs ret bonoꝝ ille ꝛ p centum annos añi: Iste totilas ret gothoꝝ genere quidem gothus. ẽ ptasie natus atq; educatus. Justinianus autem impator cognitis his que in ytalia contigerant. ducum suoꝝ imperitiam ꝛ fecondiam increpabat. q̃ in tantis discordiis hostium. tantisq; reuolutionibo. ipi opportunitateꝫ rerũ agẽ darũ nacti: nihil. primus esse cellent. Quibus increpatonibo pmoti ratiene duces simul omnes cõuenerunt. Ibi cum de inferendo bello consiliarentur. placuit ante omia ad vibem veronam exercitum ducere. Eius nanq; vbis capiende spes quodam illis secreto offerebat'. Erant ño hi duces. q̃ quoꝝ precipui habebantur constantianus ꝛ alexander in ytalia nuper a iustiniano missus ad pecunias colligendas. Profecti igitur cuꝫ ingẽtibo copijs vbi verone ꝓpinquarant. spem dudũ sibi datam experiri decreuerunt. Erat.n. marcianus quidam vir domi nobilis. castellum habens non procul a verona. Isq; ptem imperatoris animo pferebat. custodem vnius portarum indurerat ad exercitum impatoris introducendum. Re igit' ordinate compolita. cum eo pacisset exercitus premittitur artbas ades armenius. cum manu delectorum militum. q̃ portã ante capiat ac cetum extremuꝫ prestoletur. Nihil pmissorum in hoc loco defecit. Nã intempesta nocte cũ ad portam venissent milites. proditor aperiens intra vrbem eos recepit. Ibi portaꝫ ingressi membo super eam captis exercitu significarunt. Sed gothi sentientes in vrbe esse hostes p diuersam portam aufugerunt. Duces vero capram portam a suis audientes statim quidem ingressi sunt. Sed anteq̃ in vrbem venirent. de preda inter se disceptantes quinq; milibo ab vrbe passibus pstitenũt. Inter hec dies eluxit. Fit est verone vbi supeminens. in q̃ intra vrbem ꝛ extra longe pspectus est. Goebi igit' qui in arcem refugerant cernentes paucos intra vrbem hostes. exercitum ño extra vrbem exiisse nec membo appropinquare: subito et arce impetu facto. vrbẽ paucerunt: ꝛ portam que tenebatur ab hostibo recceperunt atq; clauserũt. Milites ño qui p noctem fuerũt ingressi. prim ob media confugientes deinq; repugnabant. Venetes paulopost duces cum portam clausam inuenissent. q̃q; interessent milites qui eos vocabant ac ne deserere precabantur. nã e vestigio abierũt. Multum ño pe muro se demittẽs euasit e quoum numero fuit arthanades armenius cuiuꝫ pfectus. Ceteri ño interfecti sunt. Per hunc modũ prauitate ꝛ nequitia ducũ. res apud vibẽ veronã piere. Justiniani impatoris duces post hec qm verone cepta flagitiose emputerq; euasserat ex illis locis abierant. transmisso q̃ pado amne placentiam pfecti sunt. Totilas p id tempus papie degebat. Cognitoq; hostium aduẽtu. quascũq; potuit copias propere contraxit. Duces ño iustiniani inter hec vltra placẽtiam progressi secus ripam padi castra faciebant. Totilas autem q̃nis fotet admodũ impar tñ cum his quas habebat copias obuiaꝫ illis exire. ac fortune pugnam experiri constituit. Cum igitur in ꝓpinquo essent castra. ac pugnam decernere vtrinq; placuisset. totilas p noctem ptem equitum pmisit. quos viginti fere stadijs vltra hostium castra flumẽ transire iussit. ꝛ cũ pugna ricepturn eẽt. post terga hostium cum q̃maximo valerẽt tumultu adoiri mandauit. Ipe ño cum tempus fuit ad hostes exercitum duxit. Idipm fecerunt ꝛ Justiniani duces. Acies ergo tunc simul congresse ꝓlium acerrimum inierunt. omnisq; ferri experientia in eo certamine versabatur. Cumq; feruesceret maxime ꝓlium. ꝛ ab vtrisq; fortissime pugnaretur. neutram adhuc in ptem victoriã inclinante: equites totile transmisso flumine terga insidiantium vacuum inuasere. tumultusq; maior inde ẽ ortus. cum multitudo ingens crederetur: exercitum iustiniani pmo turbauit. Mox in fugam vertit. Solutis n. ordinibus cũ ante retroq; starent hostis cito dissipantur. multiq; a gothis persequendo interfecti sunt. multi etiaꝫ sese p deuia quaq; ꝓripientes euasere. Capti quoꝫ multitudo ingẽs fuit. ꝛ quod nunq̃ ante contigerat. omnia militaria insignia impatoris exercitus in ꝓlio capta sunt ab hostibo et ad totilam relata. Insignis hec victoria totile fuit. qui cũ minori copia cõtra maiores ꝓlium instet: ac tñ hac victoria humanissime vsus fuit. nemini captiuoꝝ molestiã intulit. omnes etiã gratuite dimissit. Que quidẽ humanitas sua eos plurimũ auxit. Totilas añt si multũ post victoriã habitã in anio maiesta ꝛcipiẽs. exercitum in etruriã misit. Prefecit añt huic exercitui tres gothoꝝ pstantissimos. Beldas. Rodoricũ. ꝛ Uliari. Erat añt in etruria vn⁹ ex ducibo. qui ꝓlio. primo interfuerat: postq; id tempus nũq; cessauerat copias reparare ac ꝓpida munire. Is cum exercitus totile supuenit. circundatus ab hostibus intra florentie menia obsidebat'. Terrebat autem illiniũ rei frumentarie defectus. Nam importari ad obsessos nil poterat: ꝛ intus qd erat frumentum breui defecturum videbatur. Rauennam ad ceteros duces mittens iustinus. quo in pculo res esset ostendit. regnitoq; ve sibi opem ferrent Ob eã nunciũ ꝑmoniti Bessas. Cyprianus. ꝛ Johannes cũ suis copijs in etruriam venerunt. Gothi ño vbi intellexerunt illos appropinquare. soluta illico obsidione retro castra mouerũt. Profectiq; vnius diei iter in loco q̃ nuncialla dicitur constituerunt. At postq; exercitus iustiniani florentiã puenit placuit ducibo vt pancis florentie in ꝓsidio dimissis ad hostẽ ꝓcederẽt. Et cũ iohannes pus ad eos puenisset. ꝛ acie suos aduersus montes direxisset. hostes ño ad supiora loca fortissime repugnarẽt: casu q̃dã ex militibo iohannis latus eius pila transfixus fuisset. ꝛ mortuus fuisset fuit crudelitas iohannẽ interfectuꝫ fuisse. Fuga hinc fieri cepta ẽt. nec modo vllus in fuga: dissipatim. Sparsimq; in diversuꝫ abierũt. Itaq; duces ipi a nullo hostibo pulsi fugã arripere coacti sunt. Negs post hec puenerunt in vsũ. Q̃ alius alibi. qui se ex fuga receperant oppida tenuerũt. Gothi cũ ad obsidionẽ florẽtie ñ ſt reuersi. magnis die venti copijs: q̃ etrurie p oppida pstiterãt defuse ꝛ hyems supuenit. Aliq; dicũt totilã florẽtiã ingressuꝫ ꝛ facta magna cede ibi boũ ꝛ rapina ꝛ incẽdio q̃ de solasse. vñ ꝛ aliq; tpe q̃ derelictã remãsisse ꝛ inhabitatam. q̃ tñ erat tũc parui circuit⁹ ꝛ modici territorij. Nõ tñ illiũ ẽ multũ auctoricũ. s. q̃ totila ita eã desolauerit vt dicit leonardus aretinus.

.§.i.

Totilas añt vt primũ tpe edicti copias fuit. coacto exercitu i agrõ gallicũ venit. vbi cesenã ꝛ petrã oppidũ (qõ corrupto i vulg⁹ nõie dr̃ bertinoꝝ) obse-

vit:ceteraq; eius regionis oppida per multos. vel vi vel pactione cepit. His per ea loca confectis in etruriam cuz ex ercitu transit. vbi cum uuriota omnia reperisset: statuit tempus nequaq; in his terere. Itaq; tyberim amnē quo etruria finitur transgresso. per umbros ⁊ sabinos ⁊ marsos in campaniam profectus est. In his locis beneuentum ca ptum mentio spoliauit. Nolebat in urbe munitissima hostes esse si quando contingeret sedem belli habere. Neapolim unde obsedit ⁊ multum conatus est. vt neapolita ni potius eius amicitiam q̄ inimicitiaz mallent. Sz erat in presidio eius urbis Conon iustiniani prefect⁹. nec pau ciores mille militibus habebat. Itaq; nihil decerni libere in contione poterat. Mō cum intelligeret totilas positis non longe castris urbem obsedit. nō ut oppugnaret. sz ut te ageret incumbebat. Interim parte exercitus missa cu mas. ⁊ alias quasdam per ea loca urbes cepit. et quibus ma gnam pecuniarum quantitatem adeptus est. Mulieres etiam quasdam et nobilitate romana capit in his locis cōtigit. quas omnes totilas cum summa benivolentia con seruatas liberas esse iussit: ac parentibus maritisq; cum bo nesto comitatu remisit. Lūq; per has regiones neq; dux neq; exercitus esset. qui conatibus totile repugnaret. suā rum copiarum petem continuo mittendo in apuliam lucaniam ⁊ calabriam cum uniuersis eoz oppidis in potestatē suam redegit. Et quo factum est. vt iustiniani ducibus nul le amplius pecunie soluerentur. que quidem res magnam hostibus incōmoditatem fecit. Milites enim iustiniani cū pecunie uellent nec stipendia eis soluerentur. nec parere ducibus nec in expeditiones ire volebant: sed per oppida inclusi res amicorum psedabantur. Rapinis ⁊ maleficijs ossia fedabant. Duces quoq; ob has difficultates intra menia consistentes. oppida tantūmodo ab hostib⁹ tutabā tur. Dissidijq; inter se urbes Johannes romaz. Bellas spoletum. Cyprianus perusium. Justinus florentiā. Cō stantianus rauennam gubernabat. Inter hec totilas nea polim diu⁹ obsidebat: ⁊ parata classe. neq; mari. neq; ter ra impetari quicq; patiebat. Et quo pacto erat nisi quis opem ferat: cā demū urbem in manus hostiū ē ruēturā.

Justinianus igitur imperator predicta audiens. p tan tis ytalie cladib⁹ pq; imperij decocte uolēs. Maximum prefectum pretorio ad corrigendas reparandasq; res ī ytaliam misit. Dedit autem sibi classem ⁊ exercitus ex thracijs ⁊ armenijs. Maximus ergo ex bisantio. pfectus in epyrum uenit. vbi cum res ytalie ex propinquo cogitaret: inter spem ac metum dubius raritate ⁊ desidia tēpus amisit. Erat enim maximus vir bonus. ⁊ ad pacis negocia non aptus. belli ño imperitus oīno: ⁊ ob hoc timidus ⁊ cunctator in cunctis ac plurimū ambigens. Maximo igitur de se par nam spem afferente. Justinianus uenetum quēdam g sub belisario ducū in ytalia militauerat. cum alia classe in syciliam misit. Is cū in syciliam nauigasset. audita neapo lim obsidione statuit cōfestim auxilia ferre. Cum ño ap ta via id efficere desperaret. qm̄ neq; classis nec exercitus eius ad resistendū obsidentibus sufficiens erat: romā pe tijt quo milites inde assumptis nauib⁹ impleret. Sed mi lites qui rome erant classem ascendere noluerunt. victi. n. duplici proelio a gothis in modico formidabāt. Itaq; de siciēte spe. uenetius ex roma aduersus hostes pficisci cō pellit. Et cū neapolim appropinquare cepisset. pfect⁹ to tile repente cū velocib⁹ nauib⁹ ex improuiso classem uene tū in fugam uersus gothi cum nauib⁹ insequunt. Et p⁹ magnū cedē uenetij armatus ceperunt. Uenetius uix classis cū paucis in lēbis pfilientes euasit. Maxim⁹ cum maiori classi post hec in siciliam nauigauit. Lūq; sy racusas applicuisset: eadem ignauia qua prius cunctando tempus amisit. Ubi autem precepta ⁊ mine iustiniani sup uenerunt. nec ob eas quidē nauigare aduersus hostes sustinuit: sed classem uenetio ⁊ herodiano ⁊ pbasle uicem dā tradidit: ipse in sicilia remānsit. Erat iam plane hyems cū nauigare ceperunt. Cumq; neapolim uenissent. orta subito tempestas classem arripuit. neq; remis neq; ante vla resisti potuit: quin ad ipsum litus vbi castra erāt hostiū adigeret. Sicq; gothi manes ceperūt. ⁊ si qui resistebāt interfecerunt: reliquos captiuos duxerunt. In quoz nu mero sunt uenetius ipse. herodianus autez ⁊ pbasilas cū ⁊ ipsi capti essent casu quodā seruati sunt. Totilas ue netium in uinculis ad menia neapolitane urbis mandā uit. Ibi uocato Conone pfecto militū ⁊ neapolitanis ci uibus. talia uenetius uerba fecit. dualitez ne ampli⁹ auxi lia uilla expectarent: binam classem cum pugnatoribus cē amisisse. Obsessi ño iam pudem fame macerati. cū deue nium cuperent ⁊ oēm spem sublatam uiderent. in fletuz ⁊ lamentatōem conuersi quid agerent nescirent. Conlau uende huiusmodi uerba ad populū neapolitanū ⁊ mi lites iustiniani habuit. licet ytalcoz oīm soli inuti ⁊ repu gnantes cum hostibus nostris puniri debeant: attamen be neficia ponite a nobis q̄s ultionem reddere uolumus. ac etiam hostibus nostris qui uobiscum in urbe sunt acerbi non erimus. Nam militandi equo iure nobiscū cū aliis mi litibus. uel abeundi cum omnibo rebo suis quecunq; uolet facultatem dabimus. Hec ⁊ iurando sancte parau sum⁹. Laudauerūt neapolitani ⁊ milites totile sermonē. Quo cū bonestior uidisio fieret. triginta dierum indicias po stularunt: quibus uideretur an aliqua auxilia sugeruerēt. Ad hec totilas ait. Non .xxx. diebo tm̄. sed ter .xxx. dierū spacium se dare respōdit. Qua libertatē admiran obsessi. clareq; dependentes nullaz ē auxiliq; spem. intra pau cos dies aperris portis totilam ⁊ eius exercitum intra me nia acceperūt. Ingressus autem neapolim neminē ma lo effecit. nulli molestus fuit. quinimo tanta humanitate usus est. vt nequaq; cōuenire uideretur. Cum multi. n. p pter inediam deficientibus uirtbo egrotarēt. ne subita af fluentia cibi immoderate sumpti periculum illis afferret. summa cura diligentiaq; puidit. vt non solum neapolita nis ciuibus. sed eā militib⁹ cibaria bina in die ad certū pō dus traderētur. diligentissime obseruato: ne inde plus ca perent. ⁊ singulis diebo aliquid plus adderetur. Cononi autem ⁊ militib⁹ suis abire uolentib⁹ nauigia p̄buit. Hac igitur humanitate in alienos totilas utebatur. In loco ño tantam discipline seueritatem seruabat. vt nullum fa ctum impunitum esse pateretur. Raptoi ⁊ violatoi pe na mois erat ⁊ publicatio bonoz. que quidem bona vo lentiam passo tradebantur. Itaq; castra ⁊ ingressus go thorum p̄ amicas ciuitates ⁊ gētes omni federe carebāt.

Justiniani impe- .§.ii.

ratoris ducibo p̄ bocipm tempus diuersa penitus erat cō ditio. Nā ⁊ duces ipse neq; abstinentes erant. ⁊ milites in oēm licentiā traducti a nullo se maleficio tēperabāt. Nec quicq; miserius erat p̄ illa tēpora: q̄ ytalia ppli q̄ imparo ri parebāt. Lūextra menia quidē ab hostib⁹. intra menia ño a militibus diripiebantur. Duces enim munitas tenen tes arces nihil de subiectoz iniurijs curabant. Justi nianus igitur ob hec flagicia coactus. cum indies magz ac magis desperatio sequeretur. iterato in belisarium mente animumq; conuertit. Nam ceteri quidez duces nedū perdita recuperare: sed nec illa ipa que tenebant diutius eueri posse uidebantur. His igitur de causis belisari⁹ ad curam ytalici belli rursus delectus est. Cum hoc medio tē pore belli aduersus medos gessisset. necdum plane finitū erat bellū. Et milites nonos scribere opus erat. nā veterem exercitū circa euphraten reliquerat. traciā totā circumeūs belisarius. pecuniasq; absq; largitus. uolūtariorum ad quatuor milia cōgregauit militū. Quib⁹ classe impositis vnacum vitali pfecto yllirici qui nuper ex ytalia uenerat nauigauit. Traiectoq; demum ionio mari salonis appli cuit. In hoc ipso itinere ytruntum calabrie oppidum gō-

thorum obsidione liberauit. Deinde polum nauigauit. et tandem cū tota classe rauennam peruenit. in eius aduentu ceteriora omnia opinione sua p ytaliam reppert. Ro mes enim vbiq; p ytaliam fracti ac in desperationem adducti. ciuitates quidem 7 populi ob iniuriam multum. milites aūt ipi q; multa sibi deberentur ab imperatore 7 ipē dia nulla solue bātur. cōtumaces 7 aduersi: nec parere du cibus nec cpire in expedītione volebant. Erantq; ad exiguum numerum reducti. Aduentus quoq; belisarij desperationem auxit. Licet enim optimus dux 7 sine cōtroversia precipuus haberetur: tamen contemnendas admodum copias adduxisset hironum quatuor milia. Peditias pro nullas que militib; darentur. Itaq; concionante rauenne deniq; ad capescendum bellum nec ogpidani leto animo audierant: neq; letitie nec spei bone significatiōes vllas reddiderunt. Deniq; belisarii ipm q; in ytaliaz venisset penitere cepit. maxime cum totilas maiores copias haberet. 7 sibi parētes 7 tybur subiecisset. Imminet aūt tybur rome. nec plus ab ea distat q; sexdecim milia passuum. Tandem pro Johanne vitaliani ad institutiaz misso condītionem ytalie p eum demonstrauit: 7 simul literas scripsit hunc effectum continentes. Missis me in ytaliam optime imperator virorum 7 equorum et pecuniarum inopem quod et anteq; a te discederem sepius ostendi et obtestatus sum. Sed iussis tuo non parere nephas erat. traces enim 7 illincos milites p pancos 7 cosipos tyrones bellorumq; inexpertos. nec arma quidem tenere scientes nobilium ducere coacti sumus. Veterani autem quos p ytaliam regnas. vicit iam ante quibusdam pretijs gothos victores ita formidant: vt vix eorum aspectum ferre possint. Suspendisq; tu fraudati. nec equos nec arma nuper amissa repare potuerunt. Nec in expeditione sine bis ire cōsentiunt. nec alicubi tante sunt copie: vt cū hostium copijs congredi sine manifesta pricie valeāt. Nā maxima eoz pars qui in ytalia tuo nomine militabant ob ea que memoratissimos incommoda sponte sua ad hostes transierunt. Pecuniarum autem reddītus nullos ab ytalia spes nobis proueniturus esse. cuius sit ab hostib; magna ex parte occupata. 7 ea que relinquit pe adeo attenuata bello atq; cōflictatione tributa nullo modo soluere queat. Si igitur satis fuit belisarium in ytaliam misisse optime a te pausum est. sum enim in ytalia. Quod si hostes superare vis alia sunt a te prouidenda. Nam dux belli sine bis que opportuna sunt. pficere nil valet. Copias igit̄ potissimuz meoz militum huc mittas oportet. Deinde bunoz acceteroz barbarorum multitudinem ingentem. Illud insuper a te necessarium prouidendum est: vt pecunie adsint. nā sine bis in bello nihil opportune fieri potest. hec tūca belisario scripta sunt. Johannes igitur cum his mandatis ad Justinianū profectus. 7 quodam tempore commorat⁹ nil nisi tarde atq; anxie proficiebat. Totilas inf̄ firmum 7 asculum quando nemo obsessis auxiliū ferebat pactione recepit. Deinde et picenthis in vmbros assiluit. 7 spoletum obsidens infra pancos dies accepit. Deinde pusium exercitum totilas duxit. Preerat autem perusie Liprianus Justiniani dux. quem cū totilas p vxorē armigerum suum pecunia corruptum interfici fecisset. milites tamen post mortem ciprianī vltionem persecuti vrbez egregie defendebant. Itaq; diutius totilas cōmorari nolens. soluta pusij obsidione romam petere pretendit.

Interea cum rex .§.iii.

toela sanctum virum dei benedictum spīm ꝓphetie habere audiuisset. ad eius monasterium pergens paulolongꝰ subsistit. Eiq; se venturum nunciauit. Cui protinus mādatum de monasterio cum fuisset vt veniret: ipe sicut perfide mētē fuit ausus vir dei spīm ꝓphetie bñet explorare conatus est. Quidam enim spatarius eius Rigo vicebatur. Cui 7 calciamenta poebuit 7 indui eum regalib; vestibus fecit. Quem in psona sua ad monasterium ire precepit. in cuius obsequio tres qui sibi pre ceteris adherere cō fuerant comites misit vt ante ferri dei oculos regis tyrannum simulantes eius lateri obambularēt. Sic ḡngo vestib; 7 obsequijs vt rex decoratus. cum vir dei eminus veniētē conspexisset: clamauit dicens. Fili depone hoc qđ portas. non est eum tuum. Qui rigo protinus in terrā ceciderunt expauescens. Omneq; qui cum eo venerant in terrā consternati sunt. 7 surgentes ad virum dei appropinquare minime psumpserunt: sed ad suum regem reuersi nunciauerunt in quanta velocitate deprehendi sunt. Tunc per semitas ad eum accessit vt scribit gregoꝛ. in. ij. dyalogorum hec narrans. Et cum longe sedentem cerneret non ausus accedere: sese in terram dedit. Cui cum vir dei bis terq; ei diceret. Surge. 7 ipe ante eum erigi non auderet: benedictus hic ꝓphetie famulus dignatus est p se prostratus regem de terra leuare. Qui et de suis actibus increpauit at eq; in paucis sermonib; cuncta que ei erant euentura pnūciauit dicens. Multa mala facis. Multa fecisti. iamq; ab iniquitate compesce. Equidem romam ingressurus es. mare transiturus. nouem annis regnabis. decimo morieris. Quib; rex territus auditis oratione petita recessit. et ex illo iam tempore minus crudelis fuit. Postq; autez totila a sancto viro discessit. romam cū pauisset oppotunis locis circūfecit: non tamē agricolis molestus. Nam toto hoc bello Totila rusticos et agricolas offendi a suis militib; non permisit. Belisarius autem rome pro pie fidei constitutis bellum. 7 cotem 7 arraliram genere pfam. 7 barbarionem dracem. Qui cum militibus romam contra gothos egressi. 7 primum in fugam versos. tandē circūuenti a gothorum multitudine. maioriq; parte militum amissa vix in vrbem refugerunt. Et eo tempore etiam fames secuta est: 7 neq; mari neq; terra quoniam classis dux in obsidione parata erat poterat importari. Fecit etiam super tyberim pontem cum turribus lignea et vtraq; ripa fluminis siq; transitus custodiebatur. Vigilium inter hec pontifex romanus tunc in sicilia degens cum fame pmi populum romanum cognouisset. magnam quantitatē frumenti nauibus impositam romaz mittebat. Gothi autem id scientes cū iam appropinquarent naues in portuz peruenirent. 7 post turres edificiaq; latentes insidias instruunt. Demū a gothis insidiantib; capitur ostia. cū summa desperatione ꝓpli romani: qui ab expectatione huius frumenti totum pendebat. Pelagius ḋcā dyaconus p idē tempus rome erat. qui in hac difficultate fame p mira ac maxima pietatis opera in plebem romanaz vsq; erat pecunias erogando ac succurrendo indigentie singulorum. ob quam liberalitatem nomē eius magnum pius etiā clarū factū est. Ad hunc igit̄ romani pueniunt. postulantes ab eo suppliciter vt p salute ꝓpli romani legatus ad totilam proficiscatur. pancoz diez inducias petiturus: quib; diebus nisi auxiliū suꝑueniat deditionem vrbis promittat. Pelagius aūt qm id necesse erat ꝓpto paret. In castra ad totilam cum his mandatis accessit. Totila hoc ipm forte conjectura suspicatus. Et transfugis eius difficultatez obsessionis extremā cognouerat. veniētē ad se pelagium honorifice suscepit. Sed anteq; pelagius mandata exponeret pmoniens ipe longa et acerba oia ꝓpta romanos inuectus est. vicz beneficia Theodorici in romanos exprobrans. ac pridiem romanoz in gothos redarguens. ad extremum pclusit nullā esse colloquij vel pactionis viā: nisi ciuitis menib; sese ac sua in arbitriū 7 ꝓtātem gothorū pmittant. eas passuri leges quas victoi tradidisset. Hanc acerbitatē ptumeliamq; orationis pelagius audiens. nō vltra cū eo insistendū ratus. Qñ ingressu totilas vocē legati audire nō sustinuisset ip anticipās discidisti omem viaz colloquij: ad deum confugiens. q̄ solet superbas ac sup modū elatas montes boim iudicio suo deprimere. Hec fa-

e vestigio in vrbem reuertit. Romani autem pelagius re infecta rediisse cernentes. quid agerent aut quo se verterent ignorabant. Hinc enim fames intolerabilis eas premebat illinc Totile gothorumq; crudelitas ante oculos versabatur pontusq; inedia mori: q̄ in seruitium gothorum manus venire statuebant. Totilas dum sic Romam obsideret aliam exercitū misit vt placentiā caperet. Ea sola ex illius regionis ciuitatibus iustiniani p̄manebat i parido. Bellisarius aūt cum de periculo vrbis rome plurimum solicitus esset. z de rauenna opem ferre nō valeret: alia via opem ferre constituit. Itaq; Justino cum manu militum rauenne relicto. ipe per dalmaciam durachium p̄fectus est ibi ventaras ab imperatore expectabat. Justinianus ūq; ad hec Johannem cum exercitu ad bellisarium misit. nō tñ cum magnis copijs. Maiores parabat vere proximo transmittere. Cuius rei gratia Narses z cubicularii ad beruleos miserat. z ad certas barbaras nationes circa histrum incolentes. Cum q̄ durachium copie peruenissent. bellisarius z Johes de bello gerendo p̄sultantes in hanc sententiam p̄uenirent. vt popa li romani necessitatibus subuenirent. vnde bellisarius cum classe e durachio p̄fectus ydrūtū peruenit. Gothi aūt ydrūtū obsidentes dimiserant obsidionem. fugientes ante bellisarium z brundusium se tutantes. Audiens totilas bellisarij aduentum: obuiam se ei. p̄fici parabat. sed Bellisarius iter marī accipiens ad portum romanum peruenit. Cui? aduentū romani cum audissent: meliori spe omnes difficultates tolerabāt.

Johannes autem .§.iiii.

p̄ discessum bellisarij ex durachio traiecto freto gothorū tale suspicantes inuasit. multaq; cede in fugam conuersos p̄fectus brundusium cepit. Lōstianusq; sibi calabrie populis. z ad benuolentiam iustiniani traductis: e brundusio ad vrbem cursum est. Idq; oppidum i potestatem suam redegit. Non longe a cāmillo vicus est cānein quo illud memorabile p̄lium inter barbalem z romanos fuisse p̄hibetur. Deinde omissa ad bellisariū proiectione. Jobes in buriios z lucanos cū exercitu iter conuertit. z Ricomundum gothorum p̄fectum p̄mo impetu p̄sligauit. cesaq; magna pte copiarū: reliquos vnacū duce in deditionem accepit. Et hoc iam Lucani z britij omnes a gothis deficientes imperatorias secuti sunt partes.

Interea Bellisarius alidue expectans incredibili tedio conficiebat. damnabatq; iohannis ignauiā cogitationemq; eius romā petendi abiiceret. Timens igit bellisarius ne romani obsessi destitutos se putēt ac ob desperationē sinistrum aliquid moliant. Statuit p tyberim ascensum ferre. Nā p terram nō tantas copias habebat vt cōgredi aduersus hostes valeret. Flumen z ingenium spem sibi afferebant p aquas ad vrbem p̄uadendi. Hac igitur cogitatione insurgens. ducentas naues pauit quas curtaias vocant. Ex quibus menia vndeq; ligneis būtes op positis locis p̄foratas ad sagittas z cetera tela in hostes emittenda. Structa q̄ pariter classe mūtū ipe vnam illarum cursariarum nauium ingressus principes ducebat ceteri sequebant. Erat vna i. simul z pedestris exercitus in ripam illam qua portus erat. Miserat quoq; bellisarius romam ad bellum vt eruptione p id tp̄ facta hostes cōmarine expauescerent. Sz bellua neq; hoc nec quicq̄ aliud opportunū illa obsidēte pegit. Cumq; ppe pontē q̄ fecerat toetila sup tyberim longe rēm ab vrbe vt supradictū est p̄uenisset classis. cū bellisario ibi pugna durissima orta est. conantibq; gothis pontem defendere. z mūitis bellisarij pontē p̄uincere. Cum aūt rates in q̄bo turris erat bellisarius ad turrim pontis in qua erant gothi bellantes appropinquare fecisset. picem z sulphurē succensis fecit bellisarius in turrim pontis de suprioti loco immittere: vñ cremata est cū gothis ducentis q̄ in ea erant. Hoc gothis terga vertentibus pontē ceperunt. quē p̄sertim incenderunt. z cum tota classe romā. p̄ceptum cū frumentis z alijs necessarijs. Sed occulto dei iudicio disponente ob demerita eorum impedimentum non ab hostibus sed a suis coactus miserabili casu omnia guerit. Hostium nanq; vbem tenebant gothi q̄ est in sinistra tyberis ripa iuxta mare. portus aūt in dextra. Cum igitur bellisarius cū classe p̄fici retor. vrosē z res suas in vrbe potuenti reliquit. p̄ceitq; oppido ysaacē virum strenuū z fidelē. cū satis grandi militum p̄sidio inbens z obtestans ne quoc̄q; casu ex oppido discederet: sibi p̄sidens oppidum tueret. Cumq; turres hostiū bellisarius incendisset vt victū est. volant cēnuo nuncij ad portuensem vbem z victoriā magnā etiam grandiloq; extoliant. Quib; nuncijs ysaaces letitia exultans z sese aio extollens q̄si vesanus quendā p̄ceptoris bellisarij obtutus milites arma capere iubet ardoreq; impetu relatus ad vnū adendū stationē hostiū qui erat i ipsa ripa non p̄cul ab hostia cucurrit. inuadit subito gothos ac primo impetu pellit. Sed hostes paulo post se colligētes z sese cohortantes. aduersus Ysaacem redeunt. cesaq; magna gte militū qui cū eo erant: ipm vsq; ad vallum ad vsq; fossa ceperunt. His ita gestis quidam celeriter bellisario retulerit ysaacē captū. Quo nuncio p̄cussus bellisarius vltra p̄cunctatus est. nec vbi nec q̄n sed ita accepit q̄ hostes portū cepissent: vt oremq; ac oīa haberent in manibus. Itaq; tanto dolore statim affectus est. vt loqui nō valeret. Retroq; p̄uersas classes ac milites cursus reduxit celerrimo. p̄posito vel oppidū recuperandi rebus adhuc recentibus. nec ab hostibus stabilitis vel in p̄lio morandi. Per hunc modum bellisario iam pene victoria deserta erat eo. Cui aūt ad portū peruenisset salū esse oppidum ac errore se receptū fuisse cognouit. Tantūq; dolore ex hoc susceptū: vt egritudine correptus iaceret. Secutaq; subinde febris longo ac periculoso morbo eum detinuit. Ysaaces aūt tantoq; malo; causa iussu totile in vinculis occisus. ob victoriam rodonici p̄fecti p̄sidij qui ex vulnere in p̄lio suscepto decesserat. Et cum totilas būmanitatē illam quā ab initio regni ostenderat. in superbiam crudelitatemq; p̄uertisset. sine successu p̄speritatis sue q̄ victa ab initio virtus dissimulari nō potuit. De p̄lio aūt romano sic acerbe loquebatur. vt vel hic terror cū fuerit p̄ma victoria famem toleranti. quę rāta fuit vt eq̄a asinoq; z multoq; canes p̄ reliquo p id tp̄ rome ēēt. Canes z mures z bmōi quidā edebāt. Herbas eis generis etiā quas pecudes nō p̄tingunt. radicibq; herbaq; z cortice arboq; vescebant. Dū cū audirent romani q̄ bellisario acciderant de auxilio desperāt in lachrymas p̄uerti: alij sponte sua vitam finiebant. alij lanitantes p noctē statione hostiū fallere nitebāt. multos inter parietes p̄prios inedia necauit.

De captione vbis .§.v.

a Totila. In hoc q̄ calamitatibq; cū eēt roma q̄nos bylan n de p̄denda vbe p̄silia inierūt. Hi cui?dā agebāt ad celimontanā portā quam vulgo asinariā vocant z fune p noctem a menibq; demisso p eum descendūt. totilāq; adeuntes. p̄dere sibi vbem pollicent. Qui ad hoc hortat? est eos multa ei?q; pollicitus. Missi q̄ a totila a mūitoribus sanis recepti sunt menibq. Mox inde ad portā descendētes securibq; fieri portas aperuerūt. Totilas p hāc modā vbem ingressus exercitum ad portā cōeuntē diem expectans. Clamor subito ab ea pte exortus hostes intra menia esse significauit. Fugiebant fugientiū agmina p alias portas oppositas ingressi eos. Multi etiā ex nobilitate z p̄le bea ecclesias confugerunt. Gothi igit facto die p tota vbe discurrūt z quoscūq; inuenerūt ciuili sine vllo delectu interfecerunt. Totilas ipe a laterano se mouit ad ecclesiam bti petri q̄si votū exoluturus. iter faciebat p vrbē. stipatus catervis bolum ferocissimorum nudis gladijs ac sanguine plenis quoscūq; obuios sine vlla distinctione co-

cidebant. Cū aūt ad beati petri limina peruenisset. pelagius dyaconus primam eius formidans. solenni religionis habitu indutus euangelia xpi tenens in manibꝫ. ac genua sternens. Parce inquit rex supplicibus tuis. Totilas aūt sacho animo aspectu quasi deuinctus. Nunc inquit Pelagi mihi supplicaturus venis? Ad hec pelagius. Nec inquit qđ deus te mihi esse dñm voluit. Misereꝫ igit dñe seruoꝫ tuoꝫ. Et hoc totilas iam quasi lenita ira precepit vt nemo post hec ferire retur: z finis esset licentie gladiorum z cedibꝫ. Precepit etiā ne nulla ingenua femina seu virgo seu nupta seu vidua foret violaret. Idqꝫ fenestre custodiuit. Bona quoꝫ tanta romanoꝝ ciuiū in predā libere cōcessit. Corpora libera esse voluit. Volens aūt Totilas gothoꝝ mentes victoria elatas deprimere. in cōtionꝫ positricbꝫ vocatos in hunc modū allocutus ē eos. An qđ vestrum cōmutationes tantas mutationes intuens quātę p hos annos contigerant nō formidet rerum humanarum fragilitatem. Et vnde mutationes iste pręmant non facile deprehendat. Omitto romam quondā romanicꝫ orbis terraꝝ in vestras manus nunc deuenisse. Nec enim antiquiora sunt. Ruinaꝝ huius vrbis non nūc primū incepit. Ego vestra commemorare malo. Quid potentius apud hoc bellum fuit qđ gothorum gens per ytaliam. duceta milia bellatoꝝ ponebat in campo. armis. equis. opibus. auro z argento structa. ytaliam vniuersaꝫ cum sicilia Corsica. Sardinia. Dalmacia possidebat. Hanc tanā potentiā quis vnqꝫ parasset septem milib grecoꝝ (nec ei plures in ytaliam ab initio intrauerunt) fuisse subuersam. Qui aūt tenenibꝫ omnia grecis ac plane dominantibꝫ. quis qđ ne putasset vos admodum paucos z inopes aduersus xx. milia grecoꝝ ytaliam recuperasse. Cum ab initio vix quatuor milia equitum conficeretis. ac pter papiam veronaꝫ z triuilium nihil p ytaliam teneretis. romā nunc tandeꝫ capiut rerum cepisse. quam vingis diacentoꝝ milium exercitu z annua obsidione subigere nequiuit. Maxima sunt ista cōmutationes ac digna admiratione nō parua. At que permutationum istarum causę si attendere velimus manifestissime sunt. Odio enim gothi inter se iusticiam z equitatē colere voluerunt: res eoꝝ ac potentia floruit. Cum ivo plᵇ habendi cupiditas transuersos egit. tunc seditiones domestice cedesqꝫ intestine z proditiones clandestine inter se ruinam pepererunt. Hec igit̄ considerantes in hac victoria ne nimiū superbire debetis: sed deuꝫ vereri ac fortitudine mutabilitatē erga nos esse. Illudqꝫ intelligere imperia z potētias omnes facile amicti: nisi p iusticiam z prudentiam z industriam conseruet. Maximā igit̄ ad hec vobis cōmilitones laboris ptem reddere festote. Nā z tueri quesita difficilius est qđ acquirere. Gothi aūt in his dictis regis sui sapientiā laudauerunt. Totilas post hec romanis ad se vocatis eoꝝ ingratitudine exposqꝫ redarguit. Qđ cū pōs fuissent in manibus odeacri. opa theodorici z gothorum liberati ab illius tyrannide. tanta fuscepissent beneficia quanta vix sciuissent optare: pter que diuites atqꝫ beati multos annos vixissent. Demū ivo nulla iniuria nulla qꝫ contumelia accepta. pstra fidem z iusiurandū fecissent. ad grecoꝝ fallaciꝫ insidias conuertissent: homines leuissimos z sine vlla virtute. qui statim obsessi a vitige nunqꝫ pdere in aciem ausi fuerint: sed intra menia inclusi ac fame macerati omne dedecus tolerauerint. Qui postqꝫ non armis spōnibus z fallaciis facti sunt vni ciuitatoꝝ: publicanis exactoribꝫ relatoribusqꝫ omnia refarserunt. Qui ciuitates plosqꝫ ytalie mirabili acerbitate ad solationes eoꝝ tributoꝝ cōpulerunt. que iam eis multis annis a Theodorico ceterisqꝫ regibꝫ fuerant pdonata atqꝫ remissa. vt imperatores sui inexplebili auaricia implerentur. Dicite inqꝫ romani. si quid vnqꝫ mali a gothis passi estis z eoꝝ regibꝫ Dicite rursus si quid boni vnqꝫ a grecis illis accepistis Qui vobis amicis plura mala qꝫ bonis intulerunt. Genus vicio sum z maleficum. z in nulla re magis efficax qꝫ in mentiendo. At qui gothi in ytalia nati z vna vobiscū educati sunt. vobis aūt magis pegrini z ignoti placuerūt. qꝫ vestrates z noti visq; adeo. quos amare debebatis odistis. noua optantes quēadmodū equi ocio z affluentia nimia calcitrosi fiūt. Eos igitur contra rectum fidem. qꝫ vestraꝫ vtilitatē hec parati penas merito luistis: hactenus z lētis. His dictis romanos sine vlla spe bona dimisit. Vir illustrissime nobilis mulieris p bos dies causa acta est. Accusabant illam gothi qꝫ statuas theodorici regis pfringi fecisset ob vindictam boetij viri sui ac simachi patris quos theodoricus necari fecerat. Quod obijciebat̄ multi eri de statuis deletis verum putabat. Sed excusabat eaꝫ iussus dolor qꝫ magnos illos viros iniuste necatos fuisse constabat. Qua ratione totilas mulierē absoluit z ab impetu gothorum tutam seruauit. Deinde totila pelagium dyaconū z theodoꝝ romanum ad iustinianū imperatorem decreuit. Quibꝫ suoꝝ mandatoꝝ hec summa fuit Si imperator ipm z gothos in amicitijs habere velit se vrbem romanam seruaturum z in cunctis expeditionibꝫ per magna ac fidelia auxilia pfuturum. Si aūt bellum cuꝫ gothis habere malit. Romam ad solum esse diruturus. qui neqꝫ tueri illam in bello occupatus posset. nec hostibꝫ eam relinquere. Scripsit etiam ad iustinianum in hūc modum. Que facta sunt et vrbe romana te omnia cognouisse scio. Quoꝝ ivo gratia legatos ad te mittimus hec sūt. Pacis bona optamus z suscipere z exhibere; vt nup ab imperatore romano anastasio cum regꝫ theodorico fuit. qꝫ concordia z pax illorum tpm tranquillitatem z permanima commoda vtrisqꝫ pepert. Si tu igitur eius mentis es parentem meritoꝝ te vocabo: meqꝫ z gothos in cunctis expeditionibꝫ auxiliarios habebis. Sinautē alterius mētis esse legatio intelliges que sequent. Missis igit̄ legatis illis vsqꝫ ad eorum reditum totilas rome constitebat. Belisarius aūt interea apud portā febri z dolore animi confectus iacebat. Iohannes inter hec multa in lucania z britijs innouare pręsit. quare z totilas mittere in lucanos et bellum resumere coactus est. Totilas non multo post certior fit de iustiniani responso. quod nil aliud fuit nisi belisarium esse in ytalia in cui⁹ potestate atqꝫ arbitrio res ytalie cōmisisset. Id postqꝫ totilas intellexit negari sibi quod postularat z Iohannis factum indignatus. qꝫ se quiescētem z nuncios p concordia missos expectantem bello lacessisset. de euertenda vrbe roma consilium sumpsit. Itaqꝫ insurgens mirabili crudelitate menia rome plurimoꝝ locis ad solum reduxit. Fuit aūt quasi tercia pars illa qꝫ euersa est totius ambitus muroꝝ. Capitolium deinde incendit circa forum. z subiuram z viame z viam sacrā omnia cōflagrauit. Fumabat quirinalis mons aūctinus flamas incendij enomebat. Flagor tuentiū domoꝝ vbiqꝫ audiebatur. Inter incendia multitudo vrbana cū cōiugibꝫ z liberis sedibꝫ patrijs educebatur. z deplorandi quidem miserias suas libertatem habens. Et pclm quidꝫ ac turba p oppida campanie dispersit. Senatores ivo ac patricios loco obsidū secū retinuit. Roma p⁹ hec toto exercitu egressus. eam desolatā penitus z vacuā dereliquit. vt neqꝫ vir quisqꝫ nec femina remaneret. Exinde ptem exercitus pstra portum collocauit. ne bellisarij milites deqꝫ moliri p eius absentiam valerent. z ipe cū reliquis copijs pstra Iohannem in calabriā pfectus est. Iobes aūt hoc sentiens fugiēs ydrunto se suscepit. Ubi aūt totilas ad eas ptes applicuit. paruo momento oēs z lucanos z bruttios preter ydruntinos recuperauit. Spoletū etiā tūc suscepit menijs euersis. tamen custodiebat̄ arx sola. Ecclē fere ipe tarentum repositum est. cum prius desertum fuisset. Reposuerunt aūt eam calabri z alij pli domo pulsi. nō quidem priorem eius magnitudinē: sed partem eius. Exinde redactꝫ in sinum pfectum lucanie z bruttij. totilas cum suis rauēnam ire cōtendit.

Bellisarius inter .§.vi.

hec longa febre liberatus audax ceptum vt multi putassent temerarium molin aggressus est. quod tamen postea magnanimū ꝛ laudabile apparuit. Constituit em̄ tunc vrbem romanam desolatam occupare ex imp̄sonso ac munire. Hoc igit̄ in se celans consiliū. relictis apud portum paucis militibus in p̄sidium eius. cum ceteris omnibus copijs suis. p̄fectus est nemine vel suorum vel hostium id suspicante romam occupauit: ꝛ incredibili celeritate munire illam fecit. Que em̄ parte subuersa erant menia tumultuanti ocꝫ muri aliquid refecit. Fossas p̄fundas ante muros egit. Turres ligneas ꝛ ꝓgnacula ad tutelam refecti muri imposuit. Hec summa militum volantate. et opa. xxvj. diebꝰ bellisarius p̄fecit. Naplesq; a postu frequenter adeuntes frumētū ꝛ cetera necessaria imp̄stantes. Romani cines anditate reliquatiōe vrbis. qui dispsi erāt p̄ finitima oppida: tedio magno in patriā remigrabant p̄sertim qui ubi frumenti copia haberet. Totilas cum ista sensit relictis ceteris curis romam petere festinauit. nō dum portas vrbi imposuere bellisarius vulnerat: cum hostes supuenerunt. ꝛ positis castris vrbem oppugnare ceperunt. ꝛ bellisarius cū suis viriliter resistere. Et tandem gothi in fugam vertuntur. ꝛ signifer totile lancea transfixus est. Deinde totilas cum suis tyburem accedens suos se in eam recepit. Romani ꝯo ne habitis incursionibus ab ea pte qua tybur est infestarent: cunctos amen fluminis pōtes euerterunt. Bellisarius ꝯo post discessum gothorum portas vrbis quiete fieri fecit. ꝛ ferramenta ad claudēdū Claudiq; vrbis rome ad iustinianū in greciā misit. Discedens aūt a tybure totilas pusium p̄fectus est cū suis quę vrbe iam prius erat obsessa a gothis. vt magis obsidionem vigeret deficiente iam in ciuitate frumento ꝛ alia necessaria. Johannes ꝯo cum audisset totilam in obsidione parusij occupatus. Senatores ꝯo ꝛ patricios vrbis rome quos secum totilas eduxerat p campanie oppida sub militum custodia reliquisse. famam sui nominis extendere cogitauit p illoꝝ liberationem. Mouens igitur se ex calabria cum delectu equitatu. neq; die neq; nocte intermissa in campaniā venit. Casuq; accidit vt gothi milites in Jobem eiusq; equitatum incidērent. statimq; preliū inter eos ceptum est. In quo prevalens Jobes militis gothoꝝ occisis plurimusq; vulneratis eos in fugam vertit. Itaq; ex singulis oppidis campanie romanos copiens de manibꝰ gothoꝝ eos liberauit. Totilas audito gestis p Jobem valde ꝓmotus se vindicare constituit. Relicta ḡ parte suū exercitus in obsidione pusij. ipe cum reliq̄s p picentes ꝛ marsos ꝛ pelignos in apuliam ꝛ calabriam ꝓperauit reptumq; iobem inuasit: ꝛ eū cum toto exercitu p̄fligauit. Castra etiam cepit. nō tm̄ magna cedes facta ē a gothis. Hec victoria totile maxime nomen eius incliti reddidit ꝓpter celeritatē itineris. Justiniani copie nō multo post id bellū alie in ytaliam misse ydrunto applicare ceperunt. Vermotus em̄ imp̄ator crebris bellisarij litteris: qui belli conditionem significās postulabat suppl̄menta. Ductores ꝯo nouaꝝ copiaꝝ erant valerianus armenium ductor. ꝛ vernas heruloꝝ. Bellisarius cū intellexisset copias imp̄atoris ydrūtū peruenisse. p̄sertim comone gubernatore dimisso. rome mansit. delatus cū mongētis militibus delectis calabriā petere ꝓtendit. ꝛ tarenti copias adunare quod ab ydrunto abest bidui itinere. Sed aduersante tē pestate in crotone portum peruenit. ibi copias exponens. ꝛ quoniā bis locis pabulum non erat. equites vltra progredi iussit: ipe cū vrore ꝛ pedibꝰ crotone remansit. quo Johannē cū ceteris copijs ad se vocaret. Est enim tuscia tyrrenoꝝ castellum. Supraq; illud est oppidū remotꝰ a mari arduo loco positū. quod rusciadam vocant. Id oppidum Jobes p̄sidio militū custodiebat. Quo cum bellisarij equites peruenissent casa quodam obuij fuit milites hostiū: q̄s Totilas ad temptādū id oppidū miserat. Prelioq; ꝓmisso bellisarij milites pauciores licet numero. tū facile superarunt. ac supra. cc. ex hostibꝰ occiderunt. Sūtes ꝯo in hos locis vtpote victores ꝛ vagantes. ꝛ p cui ab oculis sui ducis ꝓmotantes. nec ordinē nec disciplinam seruabant. nec exploratores mittebant. Que postq̄ totilas cognouit cū trib⁹ mīb⁹ equitū. p̄fectus: eos nihil suspicantes inuasit. Hinc cedes ꝛ p̄fligatio ingens fieri cepta. p bellisarius cū turma suoꝝ equitū mirabilia opa virtatis edens. ac extremus cū suis equinis occubuit. Berbation alius Bellisarij p̄fectus. tū cū duobꝰ comitib⁹ aufugit: ceteri capti vel interfecti fuerūt. Que clades p nuncios fugā arripientes bellisario significata est. Bellisarius igit̄ amisso equitatu cuius suspicaret̄ hostes aduersus se esse venturos: tunes ꝓpere conscendit: ac magno cū tedio se se ventos penuisse eadem illa die messana in sicilia delatus est. Totilas ꝯo cum ea p̄cellet ac vires hostiū turbate sentiret ruscianus oppidū obsidere ꝓstituit. Obsessis aūt ibi cū necessaria defecerunt. ad totilā mittūt veniaꝝ postulantes. Quib⁹ ille impunitatē cōcessit: ꝛ si secū militare velint omnia sua retē turus. Per hūc modū oppidū recepit. oppidanosq; bona militib⁹ suis cōcessit. corpora libera esse iussit. Losen⁹ fectus q̄ rome a bellisario ꝓstitut⁹ fuerat. ab iratio mūdo interfectus fuit. indignātib⁹ maxime q̄ ille mercatura frumētaria clādestine inita preciū annone quotidie augeret. Idemq; milites a iustiniano p legatos postularunt hui⁹ delicti abolitionē. asserentes nisi id ꝓcedat imp̄ator ac stipendia eis debita ꝓsolat: se romā totile esse traditures. Quo metu oia sunt illis cōcessa. Anthonia bellisarij vxor p hoc tempus bisanciū. p̄fecta est. quo theodotū iustiniani vxorem rogaret. p bellisarij ex ytalia reuocatione Itaq; ꝓpter hos bellisarius ex ytalia in greciā a iustiniano reuocat. anthonia eius vxore ꝓcurante. ꝛ quidē faciliter. p̄sertim cū belli piter timor ingens adesset. quinq̄nnio fere postq̄s ex gretia in ytaliā p̄fectus est. ꝛ nō cadē fortūa i hac vltima expeditiōe qua fretus fuerat in prima. p̄cellit Rome ꝯo abiens tria milia militū delectoꝝ in p̄sidio dereliquit. sub ductu ꝛ gubernatione Dyogenis legati viri prudentis ꝛ bellorꝝ gnari. Demū perusia a gothis abeunte bellisario longo tpe obsessa. demū deficiēte victa septimo anno obsidionis vi ꝛ armis capit̄. Anno dñi. cccc. l. vel circa. Capta ḡ ciuitate qui p̄erat exercitui ad totilā misit inq̄rens q̄d ei agendū de ipo ꝛ ꝑ ipsius esset. Cui ille remandauit dicēs. Ipo prius a vertice vsq; ad calcaneū tolle corrigiā: ꝛ tūc caput eius amputa. cinesq; ꝯo populi q̄ illic inuētus est gladio occide. Hic p̄fectus beroalanū venerabilē ep̄m paulino ciuitatis q̄ et ꝑsecutione monasterij ad sacerdotalis ordinis grām reductus fuerat et factus epo sup vrbis murū reductū capite trucauit. eiusq; cute ita mostrui a vertice vsq; ad calcaneū incidit. ꝛ vt et eius corpe corrigia sublata videret: mortuꝝ corpus ei⁹ extra murū p̄iecit. Hic quidā humanitatis cā cōpulsi absq; sum caput cruci apponētes cū vno paruulo infante: q̄ illic extinctus inuentus ē. intra murū corpus sancti sepulture tradiderūt. Hicq; post eādē cedē die. xl. rex totila iussisset cines vrbis illius q̄ fluber dispsi essent ad eā sine alīq; trepidatiōe remearēt. hi q̄ fame fugerant reuersi sunt. Sed q̄sancte vite ep̄s fuisset recolentes vbi corp⁹ eius esset sepultū quesierūt. vt hoc intra honorē debitū i eccia sancti petri humarent. Hicq; aptū fuisset sepulchꝝ inuenerūt effossa terra corp⁹ pueri iā die. xl. mortuū tabe corruptū et vermibꝰ pleuū: corpus ꝯo ep̄i incorruptū ac si eadē hora fuisset sepultū. Et q̄d adhuc ē mirabile ꝛ veneradū. q̄ ita caput erat vnitū corpori. ac si neq; q̄ fuisset absectus. sic vtiq; vt nulla vestigia sectiōis apparēt. Hicq; hoc idem ater gaverterent. exquirentes si q̄s signū incisionis inuenire potuisset. nil tale repertum est. Hec Grego. narrat. scy te sancto herculano. li. iij. dyalogoꝝ.

Totilas expeditis .§.vii.

calabrie rebus. Peractis vndiq; copijs romam veniens ob sedit. Faciebat sibi animū bellisq; recessus ab ytalia. Cū aūr in longū ꝓtraheret obsidio oratores romani ad iustinianū ꝓfecti sunt. eroxantes vt bellisariū ad ytaliaz remittere ad vsolumendā obsidionē. Ceterum differendo ꝛ ꝓcrastinando nihil efficiebat. Gothi aūr expugnata portu ensi vrbe ne quid ad obsessos ꝑ ryberim importari posset oppida q; finitima fere oīa in suam redegerāt potestatem Sed romam oī diligentia intra vrbem ꝛ loca vacua frumentū seruari fecerant. vt deficiente frumento veteri nouum intra pomeria natū supueniret. Et ꝑ hunc modum longo tpe obsidionē ptulerunt. Denicq; seruassent vrbē. nisi ad extremū ꝓditio paucoꝝ eos puertisset. Ad portam enī qua via hostiensi ad sanctū paulū itur. statio erat militū ysauroꝝ. Hi ad totilam accesserūt tradere ei portā illam pollicent. Totilas duabꝰ nauiculis in ryberim dimissis rybicines in eis imponit. vt ꝑ aduersum fluuium nauigāres repente tubarū clangore ḡtremibilem emitrant. Ipse vo silentio cū exercitu ꝓfectus ad portā ꝓfatam ꝓsedit. Hic romani terribili sonitu ꝓtermi hostes ob ea ꝓte adesse putant. ꝛ vndiq; ad eū locū ꝓcurssum est. Dūq; omes ꝓcurrant ac cetera negligunt. ꝓditores soli relicti porta refractā: totilam ꝛ gothos intra vrbē recipiunt. Statimq; cedes cepta est fieri romanoꝝ militū. nec iam de resistēdo: sed de fugiendo cogitatū. Hygenes aūr ꝓfectus quoniam nulla remedia cē videbat. cū ꝓte militū Roma egressus centicellas petere ꝓtendebat. Qui a gothoꝝ insidijs suꝑatus eo itinere magna militum suorum parte amissa. ipe graniter vulneratus vix euasit. Erat ꝑterea inter ceteros doctores paulus quidā ex sicilia ꝓfectus turme equitū. Iacū ꝑ vrbē captam nocte plura ꝓelia iniisset. tādem ad adriani molez cū suis equitibꝰ se recepit. Orta demum luce cū cetera vrbis loca capta esset. ad molem tam adriani vehementissime pugnabat. Hꝫ habebat cū paulo equites .cccc. quibꝰ molem ꝛ pontē iuxta eam egregie defendebant. Qui die illa tota ꝛ noctem sequenti absq; cibo ꝛ mora. postridie ꝓsultabant quid eis agendū. Itaq; paulus hmōi ad milites habuit verba. Vtcunq; nos vertamus: militones extrema nobis adesse videtis. Nāz fuge quidē nulla est facultas. circūfusis hostiuꝫ copijs ac nos impigre obseruantibꝰ. dedito gothis supra turpitudinem vltz atq; ꝓlixi cruciatus et carnificū manꝰ ꝓtendit. Barbaroꝝ quippe feuicia simplici morte cōtenta esse non solet. Durare vo in obsidione ac equoꝝ pasci cibo eoꝝ fortitan esset q; sibi aupliꝰ ventura sperarent. nobis aūr carentibꝰ ea spe nulla ratio suadere pōt hanc tolerantiā. nisi vilissima detractio mortis seu pueri foemidolosi dolore confici malunt q; ferro secari. Ego vo vedi hostibus. ꝛ tabescere inedia eoꝝ ꝓnto q; sanguinem nō habent ꝛ cor. Ac nos manu strenuꝰ et ꝓlixoꝝ nō insuetis gloriosa mors est ꝓlectenda. Sic cū moriamur vt sanguie hostium madentes. nō inulti cadamus: nec rideat hostis nostro interitu sed defleat. Quid q; paucoꝝ annoꝝ accessio nobis ꝓdest cuꝰ etsi nunc seruam: tū paulo post obituri. Ire igitur mecū ad gloriosam mortē quā ciues simul ꝛ hostes admirabunt. ac laudibꝰ in celū impetuū ferēt. Hijs dictis incensi milites sese mortī deuouerunt. Quare completo seinuicem ꝛ osculati cerissimo moriendi ꝓposito ad domicandū se ꝓnt. Eratq; eoꝝ cōsilium in primā stationem ruere: factaq; ꝓmagna hostiū cede intrare. Quos cū viderent totilas ad extremū casum ꝓnt. veritus ne hominum desperatoꝝ conatus maiorem q; ꝑ numero cladez gothis afferent. quodam vt pacis questore ad eos misso electionem dedit. Mallent an relictis armis ꝛ eq̄s incolumes abire: an oīa retinentes secum militare. Ea cū audissent milites letati sunt. Qui tandem eōs manere apti totilam elegerant. ꝑter paulum eoꝝ ducem. ꝛ mandū ysaurum. quos totilas viatico ꝛ ceteris aptos liberaliter bisanciū remisit. Alios q; ex ꝓsidio milites. quot ad eōs sacras cōfugerunt: totilas inuiolatos esse iussit. In vrbe vo romā neq; desunt nec desolatam fecit vt prius: sed ciues rus ex campane oppidis q; aliis locis studiosissime reuocauit. Ludosq; equestres ac cetera magnificentie opa q; tranquillis ciuitatibꝰ fieri consueuerunt insigni apparatu rome edidit. quo ciues bonam spez suscipient ac deinceps vrbis alicerent. Edes q; vel euersas vel incendio ptim ꝓ desolatione ꝓflagratas repare nisus est. Denicq; tantū frequentandi romā studiū dedit: quantū prius ostenderat desolandi. siue ex voto apłoꝝ petri ꝛ pauli: siue ꝓpter belli vsitatem opportunam. siue infamia ꝓmotus ex huiusmodi destructione. Postmodū rotila in sicilā expeditionē parauit qb; ꝑ magnā longaz nauium classem effecit: ꝛ regio obsedit. ꝛ tarentū accepit. Et in siciliam transgressus cū multa oppida minora vi vel pactione obtinuisset: mari terraq; syracusas obsedit. Per idem temp⁹ gothi qui in picentes aduersus Iobem ꝛ valerianū missi fuerant arminium ceperunt. Nec ꝓuil rauenna ꝓterto alio ꝓelio verum berulez ducem cū omibꝰ copijs suis interfecerunt. Et qui apud vibem regiū obsidebant. deficiente commeatu sese gothis tederunt.

Iustiniano impe- .§.viii.

ratori cū hec omnia sub vno tēpore nunciata fuissent. germanum patruelem suum ytalie belloq; gothico ducere ꝓ nunciant magnosq; apparatus subinde fieri iussit. Erat enī germanus vir alti animi nec minoris ꝓlij liberalitate egregia ac summa apud ꝓpos ꝛ milites grata. Et accedebat his q; metb assistam rheodonici neptē post mortez vitigis vxorem acceꝑat. que quidem res fauoꝝ gothoꝝ multum sibi recōciliauerat. Cum aūr esset iā in illirico germanus. sclauinoꝝ gens translapso danubio romani imperij ꝓuincias inuasit. genus hoim crudele ꝛ immane. Qui cum se in macedoniā traciamq; ꝑtulissent. tantū Iustiniano metū intulerunt: vt germanū iter in ytaliam cepū intermittere iuberet. Gothi vo interim ꝑ ytaliam ꝛ siciliam prędendi oia tpis facultatemq; plurimā habuere. nā ꝑter rauennā ꝛ anchon ꝛ vdrūtū. ꝛ centumcellas cetera oia possidebant. Una mō spes boies sustentabat germani aduentus: que vana defecit. Nam cū vehementer i ytalia expectaret morbo corripitur. magno cuꝰ suoꝝ dolore in illirico diem clausit extremū. Hꝫ habebat aūr germanꝰ filios duos quos secū in ytaliam ducebat. Eos imperator ꝑ sequi paternū ytalie cepū mandauit. vnaq; Iohanne vitaliani notoriam ꝑ ytaliam ducesq; affine. Itaq; Iohannes ꝛ germani filij exercitū ducentes salonas ꝓcesserunt. Et quoniaz hyems erat illic habitare ꝓstituerūt: ꝑmo statim vere rauennam traiecturi. Iustinianus imperator libertū cū classe in siciliam misit. qui syracusas ingressus est. gothis qui statione habebant in porta. ꝓhibere ingressum neq; q; valentibꝰ. Sed paucis post diebus veritus rerū necessariaz defectū cū classe eadē e syracusis panormū nauigauit. Iustinianus int hec motato rursus ꝓposito. Narsetē eunuchum ytalico bello ducē ꝓfecit. illiq; pecunias ꝛ exercitus large ꝓmisit. Et Iohanni scripsit ne in ytaliā trahicēt. sed salonis manens aduentū ꝓstolaret narsetis. Narses igit suscepto impigre negocio magnas vndiq; copias instituit ꝛ apparatibꝰ factis et copijs in illirico sibi adesse ꝓcepit. Totilas hijs cognito hostium apparatu in ytaliam rediit. ꝛ q; opi terra videbant ꝑ ytaliā ꝓuidebat. Vt vo ꝛ ipe potētiā suā ostēderet aduersus grecos ꝛ viceuersa eos inuaderet. classem magno cū viroꝝ numero in greciā misit. iubens vt ēq; primo tumultu cūcta popularent. Ea classis coreyrā primo ac primas insulas diripuit. Moxq; transgressa ꝑ epirū ꝛ acarnaniā. ꝛ oēm cūcta rapinis incendijsq; fedauit. Mareq; obseruans multa grecoꝝ nauigia q; i ytaliā illa-

ricum nauigabant excepit. Dum ꝙ hec a gothis in
grecia gererent. totilas nouo exercitu in picēs misso an-
chon terra mariq; obsideri mādauit. Cui expeditōi tres
duces prefecit. quibꝰ classem attribuit nauium longarū
xlvij. Valerianus aūt qui rauenne erat Iobem q̄ salo-
nis erat hostatus ēp lras ad opem obsessis anchonitanis
ferendā cum ipe nō posset. Qui milites electos e toto ex-
ercitu nauibꝰ decē ꝙ octo imposuit. ꝙ versus rauennā nau
gauit. Cui obuiā ꝓcessit valerianus cū xij. longis nauibꝰ
Qui eōs ꝓ filio tota simul classe ad hostem nauigauerunt.
litoriq; anchone applicuerūt. Erant igit gothoꝝ naues
xlvij. Grecoꝝ ꝛ. xxx. Duces classis grecoꝝ iobes ꝙ valeri
anus: Gothorum aūt vidas ꝙ gotildus. Militari igitur
oratione animis militū incensis ex opposito cōstiterūt. Ab
initio fuit pugna acerrima obuiā ꝙ currentibꝰ preliis. Go-
thi pugnatores ꝯuis egregijs tū rerum maritimarū exp
rientiam nō habentes. seipos ꝓturbabant. ꝙ quibusdā locꝫ
simul plures ꝓglobatos sese mutuo impediebāt. Grecos
ꝙ scia ꝙ disciplina rerū naualiū plurimū adiuuabat. Cū
sapiores greci pugna fuere. Submerse aliquot gothorū
naues cū ipis pugnatoribꝰ ꝙ nautis pierunt. Multe expu
gnate incredibili cede capiunt. Nō cā viderent gothi fu
gam demū arripuerūt. decē tm integre naues gothoꝝ re-
fugerunt ad litus cetere capte vel submerse. Gothi ve-
rā crematis confestim nauibus que euaserant se eis po-
tirētur hostes. in castra redierunt. Et sic dissoluta obsidi-
one anchone refertis castris augumen se receperunt. Jo
hannes igitur ꝙ Valerianus cum victrici classe summa le
ticia et incredibili anchonitarum gaudio postum ingressi
castra hostiū inuadentes. cū repissent deserta. cōmeatū q̄
in eo erat in vibem anchon. infern fecerūt. Et paucis pt
vicly Johannes salonas ꝙ valerianus rauennā reuersi sū
Hec pugna vehementer cōfregit gothoꝝ animū ꝙ quasi
murum fuit ruine eoꝝ. Totilas hac plaga ꝓcussus. ma-
gnam copiaꝝ partē e sicilia revocauit. Iraq; artabanes
Justiniani vxr q̄ liberio successerat. classemq; ab eo fusce
perat. potentior ꝓ siciliam factus nō solū liberauit ab obsi
dione socios: verūetā gothos planbo locis ꝓ oppida ob-
sedit. ꝙ crotbonā ans longa obsidione gothoꝝ laborātes
classis Justiniani supueniens liberauit ꝙ hostes multa ce-
de ꝓfregit. Multoq; magis perrut gothoꝝ aūos. ꝓeser
tim cū de aduentu narsetis in ytaliam. De eiusq; appara-
tibꝰ multa crebri rumores circūferent. Reginarus quidā
vir inter gothos clarus. qui tarento erat. cum oppidis q̄
custodiebat ꝙ militibus suis ad Justinianū partes transie-
runt.

Narses cum hec con- .ix.

ditio rex esset ꝓ ytaliam coactis ꝓ hyemē copijs ad iter se
festinauit. Habebat aūt exercitū tātā quantū vir alij oīs
ꝓ ytaliā ducen. Pecunijs abunde ꝓcessit a Justiniano q̄
in erogando erat magnificus. Nō solū aūt ex tracia ꝙ gre
cia ꝙ ex alijs locis copias ingentes ꝓtraxerat. Nā ꝙ lon-
gobardoꝝ supra q̄nq; milia pugnatissimoꝝ boim albui-
no rege ꝓcedente fuisse par. Et heruloꝝ ad eum tria milia
venerant. Hunorum multitudo ingens ꝓfluxerat. Assu-
dos cū quingentis bellatoribꝰ gepidaꝝ gentis. Et Johā
nes cognomiatus fagas. cū grecoꝝ ꝙ tracū exercitu. Poe
terea ꝙ Jobes vitaliani ac filioꝝ germani exercitū illi con
iūxerat. Narses igit has copias habens. ex illirico mo
nens ꝓ dalmaciā ꝙ liburniam circuitu maris sinu pedestri
itinere in ytaliā transijt. primoq; ingressu in venetis ꝓsti-
tit. Narses igit omisso mediterraneo itinere viā p adria-
tici maris litora elegit. q̄milia hostibꝰ carebat: ꝙ tandē ra-
uennam cū oībꝰ copijs puenit. Erant aūt ꝓ ytaliam vete-
rani milites ꝓmulti. quibꝰ stipendia ꝓmissa ꝓ ipis debeā
tur. His omnibꝰ narses stipendia ꝓsolvit. aliosq; illoꝝ sa-
nauit atq; exercit. Demū romā exinde petere ꝓpendit. Vi-
drilas ꝓ id tps arrimino erat vir inter gothos bello insi-
gnis. Jo cū in agrum arriminensē ꝓuenisset ꝓtima Nar-
setis agmina tranlitū coꝝ impedire conabat. pugna itaq;
nō longe a menbo oppidi ꝓmittit. in qua heruloꝝ quidā
eques comitus pugnā. ꝙ sinlaꝝ occidit. militesq; ei⁹ mor
te ducis cōterriti in oppidū fugerūt. Caput ꝙ sinle ad nar
setem relatum est. Qui quasi bono augurio lerat⁹ est. q̄
primo ꝓgressu aduersarius a suis interfectus est: ꝙ spe bo
na plenos iter ꝓficiebat. Itaq; arriminum ꝓtergressus
romam ꝓfectus est.

Totilas cognitis his .§.x.

que in venetis gesta erant aduentuq; narsetis rauennam
intellecto. q̄q; copie sue ap̄ theyā erant: tamē ipe remā
discedens exercitū ꝓtra narsetē paravit atq; ei obuiā fuit
ꝙ tandē aspertima pugna vtrusq; inita. ad extremum go
thi fugam capiunt. cū maxima eoꝝ strage. ac totilas interfici⁹ fu
beati benedicti ꝓphiam anno regni sui. x. Gothi ꝓ in-
terfecto totila quicūq; et ꝓelio auffugerunt. pauū ames
trangressi papie circa ea loca cōstitere. Ubi cū de novo
gentis sue duce cogitaret. Theyas oīm iudicio rex gotho
rum eligit. Qui rex factus thezauros quos totilas papie
ꝙgesserat illico suscepit. ac regare vires ꝙ exercitū conge-
rere arma tribuere. equos dargin: ꝙ omnia impigre facere
nō destitit. Ad francos etiā milit eos in societatē policēs
belli. Narses post totile interfectionem gothoꝝ ꝓpa-
ratū audiēs. Valerianū cū suis copijs circa padum quasi
in custodiā esse iussit. ne metu tempto gothi licētius vaga
rent. Ipe ꝙ cū omni exercitu romā petijt. Interea
mannā virro sedente suscepit. Spoletinis milites cōcessit
qui presidio sibi essent donec eoꝝ menia a gothis cuersa
reficerentur. Perusq; aūt erant duo prefecti militū ꝓ go-
this. Meligedius ꝙ vlitus. Hi discordes erant plurimus
inter se. Nam meligedius urbem tedere capiebat. Ulit⁹
repugnabat. Et ira seditione orta. vlitus interficit: ꝙ pe-
rusia a meligedio narseti tradit. Narses igit romā pro
fectus eam obsedit. que plena ruinis ꝓtritus adhuc erat:
ꝙ pauci in ea cines. Narses q̄ cū expugnare vibē statuiss
planbo simul locis menia ꝓgressus est. Concurrēte ad ea
loca gothi de menibꝰ repugnabant. Milites aūt quidam
narsetis remotiora petētes loca cū ibi solitudo esset. scalis
menia conscenderūt. Inde clamor factus capēā vrbē esse
vet. Gothiq; itaq; omissa defensione. Alij portuensem vr-
bem fuga petierunt. alij ad sepulcrū adriani arces se rece-
perant. Per hunc modū Narses roma potitus est. Arcē
ꝙo obsessam nō multo post ipe pactiōe recepit. Erāt ꝙo
in cāpania nōnulli rōani ꝓtici generis. alij ꝛ. ex senatorio
ordie. q̄ vt suspectos eo miserāt gothi cū oppidis eoꝝ bo-
nis cū filijs ꝙ agnatis gothi interfecerūt. roma a narsete
accepta. Seluter ꝙ trecentos adolescētes romanos quos
totilas milites delegerat. Sed re vera obsides adduxerat
trans padū: gothi capta roma a narsete occiderūt. Exinde
narses postum missis copijs obsedit ꝙ accepit ꝙ simili cō-
tūcellas. Theyas ꝙo rex gothoꝝ frācoꝝ gētē solicita
re ac in societatē assistere nō cessabat. ꝙ mō pecunias mō
pticipationē vsuationis ꝓ ytaliā pollicebat. Ex franciaꝝ
ꝓfluxerāt se hmōi bello nō intromittere. ꝙ sic spes gotho
rum periit.

Et q; dū Totilas vi- .§.xi.

veret. pecunias regias ptim papie ꝓgreguerat. ptē etiaꝝ
nō pnam cumaꝝ in arcē sepositerat. eiqꝫ arci frarē suum
pfecerat. Narses cū hoc intellexisset. qtē crescēs⁹ milit ad
obsidēdā cumas. Ipe aūt rome ꝓsistens regare vibes ac
frequentare conabat. Ne ꝙo goebi q̄ erant trans padū
succurrere vel cumis vel alijs locis possent. Jobes vitalia
ni cū copijs suis in etruria ꝓmotam iussit. q̄ conat⁹ hostiū
repimēt. Theyas rex gothoꝝ vbi sensit cumas obsi-
dem ferre opē cōstituit. ꝓfectusq; ex papia transiectis in-

nerlo ꝙ picētes ꝛ marsos ponit in cāpania. Qō postq̄ narses intellexit. Jobem cū exercita ex etruria reuocauit. ꝛ ipe cū alijs copijs ꝓfectus ꝓposito ꝓfligendi campaniā petijt. Ferūt nō pcul abvrbe nuceria cē fluuiū ꝗda diaconoie. Iuxta quē dicit̄ origi⁹. ꝑfunditate ꝙ ita magn⁹ vt neq; pedibꝰ neq; equis ꝛansitus ꝓstet trāsmeabilis. Circa dictū fluuiū ambo exercitus ꝓstituerunt. Classem ꝑterea gothi in mari bēbant sarnꝰ ꝓpinquo. q̄ frumētū ꝛ ceterū cōmeatū in littore exponebat: ꝛ exinde in castra ferebant. Sed postq̄ gothoꝝ classis ꝓditōe amissa est. eo defectu q̄ ne cessima nō poterāt eis importari. nc̄itas cōpulit gothos locū relinq̄re. Exinde in ꝓximū mōtē q̄ lacte⁹ dī gothi abierūt. q̄s narses secut⁹ ad radices montis consedit. Ibiq; atroꝝ pugna ꝛ vtriq; cruēntissima fuit. Gothi cū desperatione certabāt. Narsetes mūres ꝓscia nr̄itudinis cedē erubescāt. They arjho rex gothoꝝ int̄ ꝓmos pugnatores cē volebat. Erat cū in armis ꝓspicu⁹. sinistra scutū dextra pilū ꝛhebat. Adūsus hūc ꝙgressi ꝑtes ab eo inēfecti cecidērūt. Sed cū in scuto ei⁹ ꝓmissa pila infixa adhesissent. at q̄ ad ꝺ scutū impedirēt. dū clamitabat aliud scutū sibi afferrī ad vbi allatū est. ꝓtinꝰ dimisso scuto nouū assūpsit. In hac scuti mutatōe latent' vulnerat⁹ a volātē telo cū multū sanguis effunderet nihilomin⁹ restitisse pugnāx. nūq̄ pedē retrahit. nūq̄ frontē ad suos deflexit. Si hostē ꝙer sus ꝓtinus dimissus ad extremū ifacie corruit ꝛ mortu⁹ ē. Gothi ob mortē regis neq; dū cōsisti vlq; ad noctē pugnauerūt cū magna tūc vtriusq; ꝑtis cede. Gothi aūt adueniēte die postremo oratores ad narsetē missi valle se ytalia excedē obtulerūt. si incolumes abire suaq; asportare ꝑmittāt. Sin eis ꝺ nō ꝑmittat narses. ꝺdiu vixant: tādiu patos ad pugnādū. Narses cū ꝑfara intellexisset. in ꝓsilio re discussa. gothis ꝓmittē decreuit libeꝝ recessum cū suis ne aduersus desperatos boies maḡ suoꝝ detrimēto victoriam adipiscāt. Int̄ hec multe cōtes ex gothis confugerūt ꝛ papiā ꝛ ad alia oppida trans padū ꝓmerūt. Relicq; aūt fidē cū narsete inito sua ꝑuarum asportātes. ytalia excedē ꝛ nūq̄ bellū aduersus romanū imp̄iū gerē ꝓmiserūt. Libertate rū retenta sine vlla romani imp̄ij sbiectōne. Quo facto cumas ac ceteras q̄ superāt ciuitates narses recepit Postq̄ aūt gothos ytalia abire iussit narses eaꝝ possedit annis .xvij. Pō hec iustinian⁹ erexit in vrbe ꝓstātinopolim duo ꝺu ꝛpo q̄ ē sapia pīs tēplū qō vocauit scām sophiā. i. scām sapiaꝝ: cetera mūi opa excellēs. Postq̄ aūt gothoꝝ narses supasset. nīc adunat⁹ clerus romanus narsetē vt vnacū eius suggestiōe rogarēt imperatoꝛ. vt li adhuc viuēt vigilius papa ꝛ ꝓbi ꝛ dyaconi ꝛ reliq̄ clerici q̄ cum eo fuerāt missi in exilū. reuertēt. Suscepta relatōe narsetis ꝛ cūcti cleri romani letatus ē imperator ꝛ oīa eo⁹ ꝓceres. q; redem ve⁹ dedisset romanis. Woꝝ ꝙ edictū fuit⁹ oīa ab exilio reuocauit. q̄ postea cū essent i imperatoris ꝓsentia eis dixit. Vobis recupe vigiliū vt sit papa vr. Grāgo nimis. En ꝺ bēis archidyaconū vrm pelagiū. ꝛ manus mea erit vobiscū. Imper ve⁹ ꝓcari tue. Rendēt omnes resultūe nobis mō vigiliū. ꝛ qñ voluerit ve⁹ eū transire de ꝺ sclostūc cū tuo mādato donec' nobis pelagius archidyacon⁹ nr̄i. Hāc imperator dimisit oīa ve⁹ceros cū vigilio. Qui applicātes syracusas ad trā a mari ingressi sūt. Ibiq; infirmat⁹ vigili⁹ migrauit ad dōm: ꝺ rome corp⁹ adducū.

Hic iustinian⁹ etiā multa magna fecit. ad instigatiōnē tū vxoris sue q̄ hereticis fauebat ꝑcerat⁹ ē. ꝛ exilio relegauit duos summos pontifices. s. Siluerū ꝛ vigiliū. Et nō solū illa dicta rheodota ꝺ ꝑtes alie regine seu imperatrices magna detrimēta ꝛ scādala ꝓcitarūt ꝺ ecclām. vt sooꝝ cōstantini magni fautēs arriano. Eudoxia vxor archadij in ꝓcuniōe ꝺ Jo. crisosto. Justina mr̄ valentiniani ꝛ multe alie. Et sophia vxor Justini imp̄atoris. quē iustinian⁹ nō hās filios ve ꝙlio opinatū adoptauit in filiū: ꝛ postea imperatōē ꝓstituit. Bucellinū aūt quendā dimisitē ytalā vt regi suo rheodoberto galloꝝ spolia ferret in campania nō lōge a tarento hyemare disponentē. narses ꝓstrauit ꝛ pemit. Tentruus q̄s noie locan⁹. bucellini german⁹. dū multa ꝑdia omnibus ad ꝑuam reuerti cupet. inter Veronā ꝛ tridentū iuxta lacū benacū ꝓpria morte defunctus est. Narses etiam ꝙ dagisthei magnū multū virū bellicosum ꝛ strenuū vniuersos ytalie fines obtinuit. Deste adueniēte anno dñi. ccccclxv. ytalie gḷi ꝛ ꝑcipue ligures cōsternūt. Demū iustinian⁹ dū a duris mādatis aurē conuertit. iusto iudicio dei amētū incurrit. Et accersito Justino curā imp̄ij delegauit. q̄ facto obijt anno imp̄ij sui. xxxvij. Justinian⁹ igit̄ in ꝓstantinopolim magna pelle sargente. sturata fuit solennitas punificandis bē Marie. vita mortalitas illa cessauit. q̄ festiuitas postea ꝙ totū orbem celebrata ē. q̄ postea sequēti anno in ytalia crassari cepta ē. Et dī dicta festiuitas apō grecos ypopanti. ꝛ latine ꝰ ꝓsentatio. Tpe hui⁹ iustiniani orator⁹ poeta fuit romane eccie sbdyacon⁹. q̄ duos libros metricos de actibꝰ apl̄oꝝ ꝓposuit. Cui⁹ etiā tpe. s. Justiniani claruit beūs brūdict⁹ abbas. vita et scitate mirabilis. de q̄ infra dicet'. Sed ꝛ coap⁹ bti anthonij repetū apō egyptū. nūc tpis alexandrie cū multa veneratōe delatū est. Hūc aūt ꝙ certo corpus a⁹ ē in abbatia mōtis maioris ꝓpe arelatē in ꝓuincia ꝙincie. Et brachiū ē apud viennenses: vbi nunc sit ꝙcursus ꝙloꝝ. vt clare patē ꝑ pōt hūc processum interisse cas intuenti. Floruit etiā ꝑdict⁹ ꝓtopōīscona bētus Brandan⁹ q̄ multis ꝛturibꝰ clar⁹ ꝑ cretur fere etiā milū mōschoꝝ. huius tū viri hystorias pegrinat' ꝓpe multa apocripha ꝛ deliramēta q̄ ibi ꝓnent' hystoriographi omittūt. Eadēpestate inde⁹ ꝺdā imaginē saluatoris de ecclesia accipies. illā telo transfixit. ꝛ cū clā illā sub veste domū portallet se totū sanguine q̄ de illa fluxerat crucē tarum inuenit. Quā ꝛpiani q̄rentes ꝙ vestigia sanguis eaꝝ inuenerūt. ꝛip̄a in suo loco reposita indeū sacrilegū lapidauerunt.

Capl'm. vj.

Vccessit ergo in ozie

te Justiniano iustin⁹ scdus. anno incarnationis dñi. ccccclxvj. Ab initio mūi q̄nq̄es millesimo decleriq̄. Et imp̄auit annis .xj. q̄ vxoꝛ sua noie sophiam coronauit augustā. Hic vir ois auaricie tenax. pauꝝ cōtemptor senatorum spoliator. adeo rapax fuit. vt arcbas ferreas faceret in quibus multa aurī talenta seruabat. Lapsus est etiam in hereſim pelagianaꝝ: sed iusto iudicio dei punitus vt infra dicet'. Narses ꝺo eunuchus de quo dictum. cū ab insulis diuersoꝝ hostiū tcrā ytalā liberasset ꝛ q̄rā redduisset. ꝙ magnis hōrificis a romanis inuidā patit. ita vt ad vrbem regiā matterent oratores dicentes Quia melius erat romanis vt gothis seruirent q̄ grecis: vbi narses eunuchus imp at ꝛ pro sua libidine dominatur Quorum sermonibꝰ commotus imperator. Longinū ꝑfectū suum loco narsetis substituit. Sed insuper sophia augusta hanc contumeliam Narseti mandauit. vt cōstātinopolim remearet: ꝛ cum puellis suis inpuentu feminarum lanarum pensa diuideret. Narses vrinde receptis iniuriarum litteris hec dicitur respondisse. Talem se ei sophie augeste telam ordaturum. vt q̄diu viueret nūq̄ deponeret. Et Neapolim discedens longebardis mandauit vt pauperrima pannonie rura que incolebant desererent: ꝛ ad ytalie fertile solum possidendū ꝑfluerent. Qō audiens Alboinus longobardoꝝ rex. huius pannonia tradita. iter parauit ad ytaliam. Anno autem domini. ccccclxx. acies in celo per ytaliam apparuerunt. humanus sanguinem qui postea effusus est significantes. Ex vrinde ꝓximatis ymbrib⁹ ꝑnis diebus. tanta aquaꝝ vi auct⁹ est tyber. vt magna strage ꝑsti humilioca loca submergerent. ꝛ ſiliter in quibusdam alijs ciuitatibus ꝛ locis accidit. Lowigildus gothoꝝ rex rebellantes hyspanie ci-

ultates subegit. Albuin⁹ igit longobardoꝝ rex vocat⁹ a narsete yraliā ingredit. magna longobardoꝝ multitudine cum suis 7 vtrorūbus 7 alijs barbaris nationibus. Deinde Mediolanum ingreditur 7 intra breue tempꝰ spaciū sibi totam pene Papiam Rauennam 7 Romā subiecit yraliam. Quam longobardi et eorum reges possederunt annis.ccclxq. vsq; sciuerat ad tempora karoli magni vt dicetur. Hec longobardorum gens qui priꝰ dicti sunt bunik nunc longobardi. Anno incarnationis dñice.cccclxxxq. olim deserta insula scandinana. in septētrionali occeano sita in pannonia tandem sedem posuerunt. Et inde a narsete vocati in yraliam venerūt. Quis aūt Narses placatus ꝓfatione pontificis Sophie nō cre'longobardos ab ingressu yralie remouere. nō quia albuinus iam fuerat litteris eius accensus. 7 cum oībus suis vxoribꝰ 7 familia iter assumpserat: deterreri nō potuit a ꝓsecutione incepti. In ipo primo eorum ingressu ciuitatē mediolani obsederūt vndiq;. q̄ violent' effracta. omnes pene inhabitantes gladio occiderūt. Q̄onerat enī rex albuinus se omnes xp̄ianos gladio pempturū. 7 licet tūc longobardi bapteyzati essent. ydola tn colebant: ac simulacra vbe venerabant vt ueū. A quo errore beūs barbarinos benedictus ep⁹ amonuit. 7 dictā vrbe simulacra in pulcerrimā calicē ꝓmutauit. Capeo q̄ mediolano oīs alie ciuitates timentes crudelitatem barbaroꝝ se sponte ei subiciebant. Nam Ses interim rome mouit. cui⁹ corpus in loculo plumbeo positū est 7 cū oībꝰ diuitijs suis ꝓ Constantinopolim est relatum. siue vt alij dicūt neapolim. q̄ p virtutē patricius dignitatē promerūt. Erat aūt vir pijssimus vigilijs 7 orōnibꝰ tantū studens vt pias supplicationibꝰ ad deū ꝓfusis. q̄ armis bellicis victorias obtineret. Erat enī religione catholicus. In pauperes munificus. In reparandis ecclīs satis studiosus.

Albuinus aūt longobardoꝝ rex pt̄ē yralie qua largius patens in ea bētur ingressus nepotis suo gisulpho summe potētie ꝺco donauit. Anno aūt viii. cccclxxiij. Armenti fidem xp̄i publice susceperunt. Venetia galliaq; oīs cesalpes a longobardis est possessa preter papiā. q̄ cū p triennium obsidionē sustinuisset: hoc tandē anno ꝺcto.

Albuinus rex gorbo .§.i.

rum aīq; pannonie egrederet. cū vicino rege gepidarū ꝓgressus cū occidit. Cuius filius dū a patente necis vltione accingit' ab albuino etiā supatus occidit'. Cui⁹ exercitus ꝑim gladio ꝑim captiuitate ꝑstrat'. Inf' captiuos aūt filia ipius regis gepidaꝝ occisi noie Rolimūda pulcerrima corpe repit'. Quā albuinus in sui gnicie duxit. vt ozē. Qui etiā vt refert Jos. de col. interfecti regis caput auferens. ac testā seu caluariā auro oīnās: er illa poculum ad bibendū fecit. q̄si craterem. ac illa in magnis solennitatibꝰ 7 festis vtebat. Cū aūt hic albuin⁹ post multas hoīm strages ac ciuitatū excidia esset verone. ac festū in die solenni in cena cū regina vxore sua discūberet. nīo vino calefactus paterā quā er capite pīs vxor' fabricari fecerat vino repletā porexit vxoi sue dicens. Bibe cū pr̄e tuo. Que postq; caput patris aspexit ingemuit. vez more femineo cū simulato gaudio tecit. Et deinceps q̄ter in vxē suū mouē pīs sui 7 fratris vindicare posset cogitare cepit. Erat aūt tūc in ducis exercitu q̄dā iuuenis corpore decoras armis strenuus. hic puella regine obsequio deputatam carnalit cognoscebat. Accidit aūt q̄ rege absente regina dictā puellā ad se vocatā in ꝓpria camera iacere fecit: 7 regina in camera puelle. Quo facto er puelle nomine iuueni mandat vt ad se nocte illa veniret. Qui in p̄mo noctis crepusculo ad locū venit. Intrauitq; lectū in quo regina se posuerat cū ipa ꝓcubuit. Quo facto dixit regia ad militē. Scis q̄ sum. Cui⁹ ille et amice nōe vocasset. Ait illa. Nō sum. Sed sum regina rosimūda. Et addidit. Talem rem hodie ꝓpetrasti. vt nisi albuinū regē occidas 7 patrē meū vindices quē ipe pemit: absq; dubio tu illius gladio interibis. Ad cuius verba ille vehementer stupēs. postremo multis ꝓmissionibꝰ acquieuit. Statuta igit die ille in camera armis oīb⁹ munitus abscondit'. Cui⁹ se rex posuisset in lecto 7 nudus e latebris egrediens euaginato gladio regē aggredit'. Ille ꝺco ita vt erat nudus de lecto egressus scabellū vt se defensaret arripuit. Sed nec diu: nam ab armato facilit vulneratꝰ 7 postremo occidit'. Regina autem hoc ꝓpetrato scelere magnā ptē ꝺbez auroꝝ regis accipiens vnacū milite qui marituꝫ occiderat ravenā fugit. ubiq; eū in virū accepit. Ubi cum nō multo post alū paterinū inuenē regina adamasset. 7 ipm̄ habere in virū cōcupiuit. vnde rerum illum priorem cogitauit extinguere. Igitur venenū vino ꝓmiscens illuz rogabat vt biberet. q̄ cum hauire cepisset 7 amaritudinē magnam sentiret. vrē fuspectam haberet. mandat regine vt ipa residuum bibat. Nō cū illa recusaret extracto gladio eaz bibere ꝓpulit. q̄ paulo illa eadem die ambo pierunt. In regno aūt longobardoꝝ clebalbuino q̄dā a lōgobardis ꝓstituꝰ ē in pīg.

Circa ea tempora .§.ii.

in sicilia cū theophylus quidam als satis modestus dignitatem suaz. s. vicedūatus calūniose accusatus iniuste amisisset. ita molestē tulit tantā iniuriā vt nil faciendū omitteret ad recuperandam famam sibi ablatā adeo q̄ malefic⁹ ꝓsilio ꝺyabolum inuocaret ad pstandū sibi amplius ad recuperandū honorem suum. paratus oīa facere que ille sibi mandaret. Qui obtulit se hoc ei facturū. dum modo fidē abnegaret: 7 se sibi totū daret: ita q̄ et de hoc instrumētū talis donationis manu sua ꝓscriberet 7 ei traderet. Quo facto diuersis modis secura est. vt ille honorē suū recuperaret. Sed ad se reuersus cognouit scelus suū 7 penitētiā agens p. xl. dies. 7 dei genitricis cui⁹ deuot⁹ fuerat suffragia petens. peccati veniam impetrauit. vñ ei dominus apparuit bt̄a maria 7 instrumentū sue abnegatiōis q̄d sigillatū ꝺyabolo dederat sup lectū piecit: ad indicū remissionis sibi facte. Et hystoria britānoꝝ refert Jos. de col. q̄ in quadā celeberrima curia ꝓgregatione principū in ciuitate legion. bita. oēs reges occidētalū nationū 7 principes galliaꝝ interfuerūt. In q̄ deliberatū est. vt duce brittonū arturo yraliā ac ipam̄ romanā vrbem occuparent. Magno igit exercitu ꝓgregato in burgundie finib⁹. aduersus lucium hyspaniarū ducē q̄ sub leone principe eas regiones gubernabat. ꝓcessit ad ꝑlū. In via aūt gigantem quendā singulari certamine vicit: 7 nō multo post longe a lingonēsiū vrbe cū romanis ducibꝰ pugna cruēta cōfixit. et q̄ post vtriusq; exercitus grauē cedē victor exasse. Post quā victoriā. cū versus romā ipaz iter dirigeret. audiuit mortē eius nepotē que ad regni custodiā dimiserat. q̄ se occupata brittania regē ꝓstituerat. Nō intelligens arturus a ꝓposito destitit. ac in brittanniam cōtra nepotem reduxit exercitū. vbi posteq; applicuit cū illo cruentissima pugna cōfixit. In qua illud mirandū ac horribile solo dicto refert. q̄ nō nisi .xx. et illo exercitu supfuerit cū essent vtriusq; exercitus copie innumerabiles. Ipe ꝺco arturus letali vulnere in ꝓlio suscepto. ad quandā insulā deportatus est. et q̄ aūq; rediit. vñ fm merlini vaticinium dubiū exitū habuit. Successit aūt eis in regno cognatus eius ꝓstantin⁹. Circa ea tpa in occie q̄dā puer indeoꝝ filius cū a coemis suis filijs xp̄ianoꝝ. vt refert vin. et marian. ad Ꝺ adduct⁹ fuisset. vt in eccia sce marie nouo dñi coꝝ⁹ 7 sanguinē dñi nr̄i ihu xp̄i ꝺs peiper. .xpt̄. B a patre suo Ꝺ sentiente. piect⁹ est in fornace ardēte. ꝺ̄ a xp̄ianis illesus ēctus est. Mā mr̄ eius cū audisset p̄fem filiū ꝺbere resurrexit ad liberādū eū. Qz cū vidisset incendia ab ore fornacis p. atulo hac illuce respergi. ornatuq; capitis ad ētā piecitudē fulgoq; celarie se miserā clamitās ciuitatē vocibꝰ implere. Ꝺsiani aūt ꝓcurrētes ad spectaculū retractis ignibꝰ ab oefornacis. inuenerūt puerꝫ quasi sup plumas mollissimas decumbentē. Cui⁹ fideles benedixissent dñi

proiectum huius sceleris auctorem indeū eius patrē misē rūt in fornacē qñ ita totū ignis absorbuit vtvix de ossibꝫ eius pñs quodāmō relinqueret̄ indiciū. Interrogātes ūt xp̄iani puerū quale eū inter ignes fuisset vmbraculum ait. Mulier illa que in basilica vbi panem accepi de mensa in cathedra sedens pueruluꝫ in sinu gestat. illa me pallio suo ne ignis vrauret operuit. Beatissima virgo maria. Jgit̄ puer agnita fide credidit ⁊ baptizatus est cū matre sua: et multi alioꝝ indeoꝝ ex hoc miraculo ꝙuersi sunt ad xp̄m.

In gallia vt refert vincentius specu. hyst. sup rodanū fluuiū multis diebꝰ dans rugitum. tandē ab alio monte sibi vicino discussus cū ecclīs domibꝰ hominibꝰ ⁊ bestijs in rodanū precipitatus est. Lotharius rex francoꝝ ebā nō filium suum diu ꝑa se rebellantē. ⁊ multa mala in regno suo facientem in britania p̄secutus. ei eiusq; auxiliario duci britonū ebonobio occurrit. Et ebonobꝰ quidē p̄mit. Ebuinnū ꝙo captum igni cum vxore ⁊ filiabꝰ cō bussi fecit. Post hec vt refert greg. turonensis. dū lotharius rex in choolia silua venationē exerceret a febre valida corripit'. ⁊ exinde cōspendiū villam que est palacium regale adijt. Vbi aūt grauiter vexaret' dicebat. vach. vach. Quid putatis qualis est rex celestis. qui tam magnos reges interfecisse dignoscitur. Et in hoc tedio spūs exalauit Obijt aūt anno .lj. regni sui. Quem quatuor filij sui cum magno honore sue sessionē deferentes in basilica sancti medardi sepelierunt.

De diuisione regni .§.iii.

francoꝝ inter filios lotharij ⁊ vrsulā eoꝝ. Tēpoꝛe illius vt narrat vin. spe. hyst. post greg. turonen. li. xxij. c. xxvij. Hilpericus post mortē patris sui thesaurꝰ q̄s in villa brumacho congregauerat accepit ⁊ frūcos vlteriores petijt ipōsq; munendo multis donat os sibi sbdidit. ⁊ mox pi sauis ingredit'. ⁊ sedem childeberti regis occupauit. Sꝫ nō diu licuit ei possidere. Nam pincti fratres eius inde eū expulerunt. Et sic inter se bi quatuor Hambertus. gūtrannus. Hilpericus atq; sigibertus pactionē legitimam fecerunt. Accepitq; hambertus regnū childeberti. sedēq; constituit parisius. Gontrannus regnum lodomiris accepit ⁊ aurelianis sedē instituit. Hilgicus regnū Lotharij patris sui accipiens sacrōnis sedem statuit. Sigibertus regnū theodorici fratris sedē statuit habere i ciuitate remensi. Hambertus rex vigobergā duxit vxorē. Habebat aūt ipsa regina puellas duas cuiusdā pauperis filias nimis speciosissimas nomē seniorīs marchouena: ⁊ nomē iuniorīs merofledis. in quarū amorē rex nimis exarsit. Ob hoc vigobergā affligebat eas nimio odio. nam ⁊ patrem earū ꝓpositorem lanificij iusserat fieri. Pro qua cā rex nimis iratus vigobergam reliquit: ⁊ merofledem vxorē accepit. Post hec etiam marchouenā sororē eius ad cōiugiū sibi copulauit. Et ob hanc causam a sancto germano parisiensi episcopo excōicatus est. Sed cū eaꝫ rex relinquere nollet pulsa rei iudicio mortua est. Et mox post multum tp̄s hambertus etiā rex mortuus est ⁊ in blauia castello in ecclesia sancti romani sepultus. Porro sigibertus rex cum videret q̄ fratres eius indignas sibi vxores accipient ⁊ ancillas sibi cōiugio copularent. legationē in hyspaniaꝫ mittit ⁊ multis munerib⁹ datis ataganildi regis filiaꝫ petijt. Erat enim puella elegans pulcra ⁊ ingeniosa noie brūichildis. Quā acceptā q̄ aliene legi. sarrianoq; fuerat subiecta precepit baptizari. Qđ videns hilpicus rex cum iam plures haberet vxores. sororem ipius brunichildis nomine galbundam petijt in coniugium. promittens se alias vxores dimissurum. Qua ab eo in coniugium assumpta ⁊ baptizata: magne sanctitatis est effecta femina. Per odium autem fredegundis pessime concubine sue ortum est inter eos magnum scandalum. Itaq; dicebat galbunda se tantas iniurias Fredegundis nullatenus sustinere. Petijtq; a rege vt relictis thesaurꝭ quos secum de hyspania detulerat: liberam redire dimitteret ad patrem suum. Sed ipse eam verbis mollibus blandiebatur. Demum p̄ consiliū pessimum fredegundis eam per noctem in strato suo sb̄ angulauit. Post cuius obitum tres ꝓ eo virtutes ostendit. Quo facto fratres hilperici super hoc indignātes. eū de regno ejcere voluerūt. Habebat aūt tunc hilpericus tres filios de andouera regina sua. scilicet Theodobertū. Meronem ⁊ Lodcucum. Ipa quoq; Fredegundis ꝓfuta dominam suam andoueram decepit. Nam ⁊ ipa fredegūdis ex familia infima fuit. Cū igit̄ hilpicus rex in hostem pergeret cum sigiberto fratre suo contra sarones. andouera regina dom̄i remansit grauida ⁊ filiā peperit. Cui fredegundis consilium dedit. vt eam cito faceret baptizari. ipse⁹ rex de ꝓlio veniēs filiā baptizatā gratulāter recipiet. Vocato itaq; epo vt eā baptizaret cui nō erat mfona q̄ eā susciperet. ipsa mr afredegūde monita eā de sacro fonte suscepit. Venienti autem regi cum victoria exijt fredegundis obuiam dicens. Deo gratias. quia dominus rex noster victoriā habuit de inimicis suis: natamq; tibi filiā. Cui ꝙa domine mi domine hec nocte. ꝙa domina mea regina est cōmater tua de filia tua dilecta. Et ille ait. si cum illa dormire nequibo: dormiam tecum. Cumq; introisset rex in aulam suam: occurrit ei andouera regina cū filia sua. Et ait rex. Nephandam rem fecisti per simplicitatem tuam. Jam enim coniunx mea esse non poteris. Roganitq; eam sacrum velamen induere cum ipsa filia sua. ⁊ dedit ei predia multa ⁊ villas. Episcopum ꝙo qui eaꝫ baptizauit exilio condemnauit: ⁊ Fredegundem reginam sibi copulauit.

Wincen. spec. hyst. .§.iiii.

libro. xxij. caplo. cxxvij. Et hyllotia francorum. Hilpericus siquidem theodobertum filium suum seniorem qui antea sigiberto iurauerat vltra ligerim non transire cōtra eum vt hostem direxit aciem. Qui ambiens ciuitates Sigiberti aununculi sui quasi Turonis. pictauum ⁊ reliquas. Apud pictauos pugnauit contra Gondobaldum ducē collisusq; est exercitus Gondobaldi ⁊ fugit. magnamq; illic cedem theodobertus fecit. Commoto inde exercitu le monicinū. cadurcium q; ambiens pervasit atq; vastauit. ecclesias incendit. monasteria destruxit. clericos interfecit monasteria viroꝝ direcit: puellarum delusit ⁊ cuncta vastauit. Fuitq; eo tempore maior gemitus in ecclesijs q̄ tempore persecutionis Dyocletiani ⁊ maximiani. Inter has discordias hilpericus etiam commoto exercitu vsq; Remum accessit cuncta incendēs atq; debellans. Quod audiens sigibertus conuocatis gentib⁹ illis que vltra remū sunt parisius venit. ⁊ contra fratrem sibi ire disposuit. hilpericus quoq; fugiens per rothomagensem regionem cū vxore sua ⁊ filijs tornacum ciuitatem ingressus ibi se recluſit ⁊ communit. Sigibertus ꝙo ciuitates illas que vltra parisius sunt posite vsq; ad rothomagum accepit ⁊ reversus est inde parisius. Tunc franci qui quondam ad Childebertum seniorem aspexerant ad sigibertum legationem mittentes. relicto hilperico ipm sibi regē stabiliunt Qui misit eos vt fratrem suum in memorata vrbe tornaco obsiderent. dicens se cum exercitu secuturum. Cui beatus germanus episcopus parisiensis dixit. Si aduersus fratrem tuum occidere noluerit vinus ⁊ victor inde rediens. Si autem aliud cogitaueris: morieris. Sic enim dominus per Salomonem ait. Foueam quam fratri tuo parabis cades in eam. Quod ille audire neglexit. Tum fredegundis memor artium suarū inebriauit duos pueros tirannenses ⁊ dixit eis. Ite ad Sigiberti cuneum ⁊ simulate vt eum supra vos regem eleuare debeatis. ⁊ interficite eum. Si eum occidere poteritis ego minime honorabo vos ⁊ sobolem vestram. Si autem cōtemptis ego elemosynas multas p̄ loca sc̄a tribuā. Illi ꝙo nec dubij fero ad eū vt

erant corde venientes. cum aliam causam suggerere se vel le simularent: abstractis cultris utraq; ei latera fenit. At ille vociferans cornuens emisit spm. vbi etiã ? homicide illi cornuerunt. Hilpericus ?o nesciebat tonec fredegundis ei? te interitu fratris enarrauit. Tunc hilpericus ret de tonaco egressus fratrem suũ sigiberti apud lambias vicum sepeliuit. Interempto ?o sigiberto rege brunichildis regina cum filijs suis residebat plena luctu: quid agere deberet ignorans. Gundualdus aũt dux appre bendit hildeberti filiũ eius furtim p noctem ? cũ eo aufugit i austria. Collectisq; gentibꝰ sup quibꝰ pater eius regnauerat regez eũ instituit. Hilpericus ?o ret parisius veniẽs apprehensa brunichilde apud rothomagensez vrbem eam in exilium intrusit filias quoq; eius melchis ciuitate teneri precepit. Hilpicus post hec filiũ suũ meroneũ cuz exercitu vltra ligerim duxit. At ille relicta ordinatione patris tunc p cenomannicũ reuersus. matrem suã andouerã vlit are fingens rothomagũ venit. Quez brunichilde regine coniunctus: eã sibi in cõiugiũ copulauit. Hoc autez iciens hilpicus q; contra fas ? legem canonicã vxorẽ patrui sui accepisset. valde amarus factus est. ? festinus ad ipam vrbem pgit. Illi ?o cũ cognouissent q; eos separe deberet. ad basilicaz sancti martini que est ligneis tubulis supra maros ?structa cõfugerunt. Ret ?o illos inde ingenio ejcere non valens. iurauit eis tolose. Si volitas dei est inquit ego eos nõ sepabo. Quo audito de basilica sunt egressi. Et dignanter acceptis epulatus est ret cum eis. Post hec ?o insidiante fredegunde ꝑter ?ingatiꝰ brunichildis. Meronens consecratus est ? iussu hilperici patris sui pbyter ordinatus est. ? in insulã inmanniczs directus vt illic regulariter tegere deberet. Eo q̃z tpe beũs germanꝰ panliocꝰ ejus plenus virtutibꝰ migrauit ad dñm. ? gloriose cum magno honore in ecclesia sancti vincentij delatus sepultus est. Hildebertus post hec minor legationem ad hilpericũ misit ꝑter brunichildem mrem suam rebabendam qui eam pacifice reddidit.

Post hec Hilpericꝰ .§.v.

ret descriptiones nouas ? graues p ?siliũ fredegundis in omni regno suo fieri iussit. Pro q̃ cã inkri relinquentes ciuitates alas ? possessiones alia regna petierũt dicẽtes. melius esse pegrinari q̃z tali periculo subjici. Populus ?o valde oppressus vociferabat ad dñm. Eo tpe hilpericꝰ ret graniter egrotauit. quo sanitatẽ recuperante filij eius grauiter egrotauerunt. Et fredegundis plena dolore filioꝝ ? gemitu ait ad regem iam reperitẽs. Din nos male agentes diuina sustinet pietas. Sepe nos febribꝰ ? alijs malis corripuit. ? emendare neglexim⁹. Ecce iam pdimus filios. Jam enim eos lacheryne pampez lamenta viduarũz suspina orphanoꝝ interimũt. Ecce auri ? argenti immensa pondera. Cellaria ? horrea plena redundant. ? nescimus cui ?gregamus ea. Ecce qõ pulcrius habebamus pdim⁹ Quid g̃ pderũt nobis oĩa ista: Nunc igit placeat tibi cõ filiũ meũ. ? iube reddere qõ male qualimus. ? descriptiones nouas quas iniuste ? nequiter fecimus iube igne cremari: vt etsi filios pdimus vel saltim ꝓpetuam penã euadamus. Tũc ret corde ꝑpunct⁹ tradidit oĩa descriptiones iniquas igni esse ꝓhorendas. Post hec filius eius pumus mortuus est. alius quoq; noie lodebertus. Fredegundis aũt filiã pepit quem vocauerunt Lotharũ. Hic postea fuit ret magnus qui etiã genuit Dagobertũ. Ma rime etiã tunc discordie inter hilpicum ? hildebertum ne pote suã consurgebant. Irritabat etiã eos ex vtrisq; ptibꝰ fredegundis ? brunichildis. Erat autem fredegundis regina pulcra ? ingeniosa nimis atq; adultera. Landricꝰ etiã erat tunc in aula regis hilperici vir efficax atq; strenuus. quem memorata regina diligebat multũ. q̃ luxuriabatur cum ea. Quadam igitur die cum maturius ret hilpericus ad venationem exercendam de villa callensi in gisiachiam pgeret. reuersus ẽ in camerã palacij de stabulo eq̃rũ. Illa facie suã erat abluens in ipa camera. Et rez retro veniens eã in nates fuste pcussit. At illa cogitans q̃ Landricus eẽrat. Quare sic facis landrice ? Respiciẽsq; vidit q̃ ret esset ? vehement erpauit. Ret ?o nimiũ effectꝰ tristis in venatione pretit. Fredegundis itaq; vocauit ad se landricũ ? narrauit oĩa q̃ fecerat dicẽs. Cogita q̃d agere debeamus. q̃ cras ma die ad tormenta valida exhibebimur. Et ait landricus ꝑtito spũ ? lacheryne cõmotus. Mala bona viderũt te oculi mei. ignoto eũ q̃d agẽ debeamus. Cõpiunct me eũ vndiqꝰ angustie. At illa dixit ei. Noli timere. audi ?siliũ meũ ? faciamus hãc rẽ nõ moriamur. Cũ ret de venatiõe summo vespe obtenebrante ad neuerit mittam⁹ q̃ eũ interficiãt. ? p cones clamet q̃ insidie sunt hildeberti nepotis sui. illo aũt mortuo: nos cũ filio nostro lothario regnabimus. Factũ est aũt i mitio noctis reuertente hilperico rege de venatiõe. q̃dã pueri gladiatores inebriati vino a fredegunde missi vũ de equo descenderet. pergentibꝰ reliquis p sortẽ ad negocia sua: Jpi gladiatores pcusserũt regẽ in alueo stransante. At ille voci ferãs emisit spm. Succlamauerũtq; gladiatores q̃s regina fraudulenter miserat dicẽtes. Jnsidie hoc fecerũt hildeberti regis austrasiorꝫ sup dñm nrm. Tunc exercꝰ hac atq; illuc discurrens cũ nihil inuenissent reuersi sunt ad ꝓpria sua. Jtaq; fredegũdis viro suo hilpico ingeniose ꝑempto. ipa cũ lothario rege pulo suo ? landrico quẽ maiorem dom⁹ palacij elegerũt in regno refedit. Franci q̃z dicti lotharij sup se regẽ ?stituerũt. Audiens aũt hec hildebertꝰ ret austrasiorꝫ filꝰ sigiberti postẽ collegit. nuz defuncto guntrano patruele suo regnũ burgundie ipe accepit. Hic guntranꝰ rex francorꝫ dũ semel in venatõe sessus in gremio armigeri sui dormiret iuxta riuũ aq̃. postea expergectus ? stupefactꝰ dixit se ꝑ somnũ ꝑ pontẽ ferream transisse. ? ibi q̃dã monte thesauros multos vidisse. Ubi cũ ret prepisset fm fidẽ somnij. multos thesauros immensa eosq; acceptos sancte ecclie vilio delegauit. Post modũ igit bonitas cũ hildeberto accepisset eius regnũ. burgundiones ? austrasij ? sup ictos frãci simul ꝓmoto magno exercitu p cãpanas digressi. pagus suessionicũ cũ gunde baldo ? ventrione deuastant. Hec audiẽs fredegundis cũ lãdrico ? reliquis francorꝫ ducibꝰ postẽ ꝑgregat ? ad Brumacũ villaz veniẽs multa dona ? munera francis dedit. eos q̃ ad pugnandũ ꝑ inimicos suos incitauit. Cũ aũt cognouisset q̃ multus esset exercitus austrasiorꝫ. coadunat⁹ frãcis q̃ cũ ea erant ?siliũ dedit eis dicens. De nocte conflagramus contra eos cũ lucernis quas portent ante nos ꝓcedentes. ? simul ramos siluaꝝ in manibꝰ nostris feramus cum tintinabulis supra equos ligatis. vt eoz vigiles ? custodes equoꝝ nos cognoscere nequeant: ? nos in mitio ei ei illucescente irruamus sup eos ? fortiter eos trucidem⁹ Placuitq; hoc ?siliũ. Cũ aũt denunciatũ fuisset placitũ qua die ad pugnandũ in loco nuncupato cruccia in pago suessionico ꝓuenire deberent. Illa sicut ?siliuz ederat de nocte ?surgens cum armorum apparatu cũ ramis in manibꝰ. ? reliquis que supradiximus ascensis equis Lotharium parulũ regẽ in brachio vehebãs vsq; ad truncũ ꝓuenerũt. Cũ aũt custodes hostiũ ramos siluaruz quasi in montibꝰ in agmine francorꝫ cernerent. ? timitus tintinabuloꝝ audirent. dixit vir ad socũ suuz. Nonne bestema die in illo et illo loco campestria erant. quõ nũc siluas cernim⁹: At ille irridẽs eũ dixit. Certe hac nocte inebriatus extitisti ? modo deliras. Nũquid audis tinnnabula cõiuncta ipam siluam pascentiũ: Dũ hec agerentur ? aurora diei initiũ daret. irruerũt franci cum strepitu tubarũ sup austrasios ? burgundiones dormientes. ? interfecerunt maximam ptem exercꝰ eorum a maiori vsq; ad minorem. Gondebaldus quoq; ? vinitro p fugã elapsi vix euaserũt. Landricus q̃z insecutus est vinitrone: ẽ ille cursu velocissimi equi evalit. At ?o fredegũdis cũ reliq; exer-

citus q3 remis accessit. ac tota campania succensa cū mul tis spoliis reuersa est ad ciuitatē suessionensem. Eodē tpe hyldebertus rex austrasiorū habebat duos filios. seni or vocabat theodebert' er 2cubina. Junior 2o ex regina natus erat nomine theodericus. qnē cū auia sua brunichil dem burgundam in regnū guntram regis magni direxit. Eo tēpe mortuus est hildebertus rex iunior. regnauitq5 annis .xv. Theodebertus aūt filius eius in regnum patris sui successit. ad est in austria. Theodericus 2o in burgun dia.

De reprehensione .§.vi.

Sancti columbani erga theodericum regē de adulterio et ꝓcautione eius 5 sancti columbani. Theodericus ergo vt refert Vincen. spe. hysto. li. xxiq. cap. iij. qs infra regni sui terminos habebat sanctū columbanū abbatem plurimoꝝ 2 notiatissimū. sup hoc gratulabat. Cū aūt ad theode ricum vir dei sepissime veniret. cepit increpare eū cur 2cu binarum adulteriis misceret: 2 nō potius ad regalem pro lem 2creandā legitimo 2iugi solamie frueret. Cuiꝝs ad eius imperiū rex obēpans se ab omnib⁹ illicitis segregari responderet. eius auia brunichildis 2tra virum dei stimu lata est. Verebat' enī ne si rex abiecta 2cubina reginam quā in vxorē acceperat aute ꝓficisset: dignitatis sue 2 bonoꝝ modū imputaret. Quadam igit die cū ad eū veniret illa theodorici filios adulterinos ad eū adduxit. Quo si scrante qd sibi vellent ait. Regis filij sunt. ꝛa eos ꝛua be nedictione robora. At ille. Negaq3 eos regnaturos scia eaq3 velupanimbo emerserant. Tūc illa furēs gnulos ab ire iussit. Egredienſq3 vir dei aulam regiaꝝ dum limitem transiret fragor subito est exortus. q3 tota domus quatiens omnib⁹ terror incussit: nec rō misere femine furorem cōpe scuit. Tunc monasteriū ꝓpositis ꝓnuncios impat vt nul li eoꝝ extra terminos iter pandat: nec receptacula mona chis eius vel quibet fabilidia tribuant. cernens autē vir dei animos regios 2tra se ꝓnotos. ad eoꝝ frangendā p tinaciam 2perans apud pitam villam publicā. vbi tūc rex erat occidente sole ꝓcessit. Qđ cū regi nunciatum fuisset iussit regio cultu oppotuna fabricia parari 2q3 famso di rigi. Qui cū vidisset dapes 2 pocula regio cultu ꝓparata quesiuit qđ 2 de his agere vellent. Qui dixerunt. Tibi sūt hec a rege directa. Abominatus ea sanctus dixit. Mune ra impioꝝ reprobat altissimus. nec dignū est vt ora famu loꝝ dei cibis eius polluant: qui nō solū in suis verūetiam in aliorū habitaculis dei famulis aditū denegat. Quo dicto vascula oia in fragmenta dirupta sunt. vinaq3 2 licera so lo diffusa: ceteraq3 sepatis dilapsa. Manefacti ministri rei geste causam rei annunciant. Et ille manefactus eius auia sua dolo ad virum dei 2perat. de 2misso veniam pcā tur. seq3 postmodū emendare pollicent. Quo paratus ꝓ missis ad monasterium rediit. Hec pollicita matrimo nij iura nō vin seruata violant: solitaq3 a rege adultera ꝓperant. Quo audito vir dei īrās ad regem verberib⁹ plenas 2 minatorias direxit. Unde rursus ꝓmota brunichildis animū regi 2tra eū excitauit. Ꝑpos eriā sollicita re aggressa est. vt eius renocationi detraheret. ac statū re gularem quē monachis tradiderat vituperando macularet. Ret itaq3 luroniū venit. 2 questus est cū eo cur a paucis alium modū desisteret: 2 intra septa secretiora cellę ꝓpin quis aditus nō pateret. Cui columbanus vt erat audax et animo ingens ait. Si in hunc locū venisti vt habitacula 5 noꝝ dei destruas 2 regulare vitā macules. scito regnū tu um funditus ruinarus: 2 cū omni ꝓgenie regia domersum. Qđ postea rei ꝓbauit euentus. Hic g dictis territus foras refectoriū qđ ingressus fuerat celeriter repedā uit. Cuiꝝs viri dei duris increpationib⁹ vergeret' ait. Mar tyrū coronam me speras tibi illatum. sed nō sum tante de mentie vt tanā scelus ꝓpetrem quinpotius placet vt qui alioꝝ moribus regulariter tuo ꝓposito discordas: via q3 re milli repedare studeas. Ad hec ille se dixit de cenobij se pris non egressurum: nili violenter abstraheret. Discessit g rex 2 virum ꝑcrem nomine bandulfum reliquit. q3 virū dei a monasterio pellens. ad exulandū pduxit penes ogdi dum nesonagense. Ibi 2morans audiuit carcere in illo lo co plenū damnatoꝝ. Illac ꝓperans 2 verbū dei annuncia bat. Qui cū responderent omnes si liberarent se emen daturos 2 priam acturos ipe vir dei p ministrum suū iu bens vt de vinculis educeret ferreis illis. ferrum manu vt fruticez putridū 2minuit 2 de carcere liberauit. Peracto q3 eu3gelici cultus officio pedes illis lauit 2 extersit. De inde inpanit vt ecclam intrarent 2 scelus 2missum sti bus ablucrent. Tribunus audiēs carcerem euacuatū. cuz militibus eos insequit. Rogatione viri dei facta. p filio ne ad vincula reducerent' expresso miraculo p clausurā portaꝝ ecclesie virtute diuina liberos dimiserunt. Non mul topost tpe sanctus columbanus reuersus est nullū timēs. ad monasterium a quo prius fuerat exulatus. Quo audi to rex 2 auia eius brunichildis aculeis atrocioꝝ stimula ti iubent coborti multitudinem vt vi illum a loco abstrahant at q3 ad exilium pulsuū ferant. Qui monasteriū ingressi cū ante eū transierūt ipm dei nutu videre nō poterant. Nō cum regi fuisset nunciatū: auncto furore quendā comitē ad eū destinauit. q3 eū rogabat' er gte regio vt inde recederet. Qui rndit. non nisi vi eo actus recessurum. Demū vir dei cemēs periculū alioꝝ. si seueritati sue satisfaceret. egressus inde ad anagonem castrum puenit. Sed cū in via custos eqnoꝝ theoderici lancea eū trajicere vellet. manus eius q3 lanceā extendebat obrigauit: 2 ipe a demonio arreptus ad pedes sancti corruit. Rogatiōe eius liberatus est. Post ro theodericus rex penes inetense oppidū duisburg pcū sus inter fragrantis ignis incendia mortuus est. Dē quez brunichildis filium eius sigibertum in regno sublecit. At Lotharius memor ꝓphetie viri dei. collecto exercitu fra tres regni qui sue dnioni debebantur volens recipe Sigi bertū captum pemit. fratresq3 eius quinq3 theoderici fi lios cum p auia brunichilde cepit. Et pueros quidem se paratim peremit. Brunichildē 2o ignobiliter camelo im positam hostibus gyrando monstrauit primo. postq3 in domitorum equoꝝ caudis irretitam miserabiliter vita p nauit. Funditus ergo 2 radicitus theoderici stirpe subla ta. lotharius trium regnoꝝ monarchia solus potitus est. 2 sic beati columbani ꝓphetia in omnib⁹ impleta. Hic sanctus columbanus multis miraculis clarnit. Et inter ce tera cum semel sepulchrum beati Martini cum socijs visi tasset. 2 quas portaret secū pecunias. p viatico furtim ablate fuissent. pie questꝰ apud sanctū Martinum in ora tione q3 non venerat vt sibi auferrentur bona socionz. re pente qui furatus fuerat liberatus cōparuit indicās fur tum 2 locum vbi absconderat atq3 restituens. Item cū in quodam loco siluestri maneret fructibus arborum victuz percipiens 2 minister eius pro fructibus colligendis tem pore refectionis ad locum accessisset. inuenissetq3 virum fructus comedentem: nunciauit viro dei. Qui ad locum remisit eum mandans vt desideret fructeta 2 poma per tem alligatus vsq3 pro sui sustentatione: 2 partem ꝓ obo viri dei. Quod animal omnino obediēs fuit. nihil tamē de parte alligat a pro viro dei. Nō est ad magnū confu sionem bonorū deo nō obedientium. Huius sancti colūbani inter ceteros fuit discipulus sanctus gallus. qui post q3 ꝓ tempora conuersatus fuerat cum eo in sancta religi one. inspiratus a deo per diuersa loca discurrit. loca religiosa construēs. Et specialem graciam efficiendi spiritus immundos a domino percepisse legitur. Episcopatum si bi oblatum renuit. sed in desertis locis habitare sibi 2 deo solo vacauit. Et post multa miracula in domino requie uit.

Proinde Justinus .§.vii.

imperator octauo imperij sui anno pedibo cepit infirmari. qua re re assumens comitē excubitorum Tyberiū adoptauit in filium. z successorem suum ipm declarauit. Hugo flor. Justino aūt mortuo vt testat Isidorus q̄ imperauerat annis circiter xij. suscepit imperiū tyberius secundus huius nominis. anno viij. dlxxvij. Mundi aūt ab initio anno quinq̄es millesimo. dcclxxv. Pm cōiectam opinionem. Nam antea romani vrgente inopia famis multi eorum se longobardis dederunt. Qui longobardi vt dictū est supra imperante Justino iam intrauerūt. Fuit imperator ille vir iustus. strenuus. vetus. sapiens. in iudicijs clarus elemosynarius. Et q̄ omnibus prestantius est deuotissimus. z totus catholicus. Hic cū multa de thezauris quos Justinus congregauerat pauperibus erogaret: Sophia augusta cū sepius arguebat dicens. q̄ rempublicam in paupertatem redigeret: z q̄ multis annis congregauit Justinus tu infra paruū tps prodige dispēgis. Cui ille iocabat Spero in deo q̄ non deerit pecunia fisco nr̄o vt pauperes elemosynam recipiant aut captiui redimāt. Deinde cum quadā die p palacium ambularet vidit in pauimento domus marmoream tabulam. in qua crux dominica erat sculpta. z ait. Crucē dñi frontem nr̄am z pectora debemus munire. z ecce iam sub pedibus calcamus. mox tabulam inde iubet auferri. Qua sublata alterā inuenīt hoc signū crucis habentē. qui et ipam iussit lenari. Hac remota inueniunt z terciam tale crucis signum habentem. Hanc etiam iussit auferri. hec cum fuisset sublata magnū thezaurū inuenīt sup mille aun talenta. Sublatōq; aurum abundantius q̄ prius p̄cesserat elemosynas elargitur. Dicebat z narses patricius dum esset ytalie presidens. fecit in domo sua magnam cisternā fodi in qua abscondit immēsos thezauros. occisisq; oēs p̄scijs hoc rei. vni seni a quo sacramentū celandi id exegerat cōmendauit. Mortuo narsete senex ad tyberiū phisciturr: z ait ad eum. Si mihi vnle futurum ent. rem tibi magne vtilitatē pandam. Dic inquit imperator tibi enim p̄futurum erit: Indicauit senex locū thezauri quem narses condiderat. Letatus tyberius pueros suos ad locum illū transmisit. apta cisterna thezaurū inueniunt: quo p plures dies cisterna vix potuit euacuari. Deinde dictum thezaurū pene omnem Tyberius manu largissima pauperib⁹ dispersit.

Sequenti anno. f. scdo imperij sui tyberius misso exercitu suo contra gentem persaꝝ eam feliciter subegit. Victorioq; regrediens tantū molem predē cum. xx. elephantibus detulit: vt humane crederet' cupiditati posse sufficere. Daphon longobardorum rex post eleb̄ annū diez clausit extremum. post quem p.x. annos sine duce fuere i quibus p varios duces omnem fere ytaliam subegerunt. piter vrbem romanam quam in huius gentis potestatem nunq̄ venisse cōstat. Gothi p ea tempora diuisi mutua se cede prosternunt. Nauicula petri tunc regebat pelagius secundus. de quo supra dictū est. Longobardi alpes transgressi in gallium ruunt z magna exacta preda ac ingenti captiuoꝝ numero in ytaliaꝫ reuertuntur. Lupici mitatem burgedalensem ineuntes neminem meminēres de notauerunt canes. Demum tyberius augustus cū imperasset annis multis vti finem vite imminere prenidit vt refert vincen. speculo. hystō. li. xxiij. in principio. elegit ad imperiam quendam virum genere capadocū. strenuū ac sapientissimū: qui z mauricius nuncupabat. cui eam filiaꝫ suam pstantem ornatam tradidit regalibꝫ ornamēnis decens. Sit tibi imperium meū cum hac puella concessum. vtere ḡ eo feliciter. z habe in mente incessanter equitatem z iusticiam: precipua optimi imperatoris esse insignia. q̄b positis dixit spiritum exalauit. Tunc Mauricius purpura indutus z ydemate coronatus ad circhum p̄cessit. z acclamatis sibi laudibꝫ largitis pn̄ morem muneribꝫ primus et grecorum gente potitus est romano impio.

Mauricius igitur .§.viii.

sumpsit imperiū anno vdū. cccclxxxiij. Mundi iuo quinq̄es millesimo. dcclxxxiij. Pm computationem maiorum nr̄orum. Et imperauit annis xxj. Hic fuit vir catholicus fide z reipublice satis vtilis. Iuni qui z auares appellāt: eius industria sunt superati atq; edomiti. Circa hoc tps verus de fracto pane sanguis effluxit. Anno mauricij primo. persę armeniam predis incendijs captiuitate epōaꝫ ac populoꝝ perturbant. Ecclesiam tamē. xl. viij. martyrum apud armeniaꝫ sub hoc tempore pagani nullo modo incendere potuerunt. Anno iuo scdo imperij mauricij antiochia subuertit' hoc modo. Quidam ciues illius adeo elemosynis z hospitalitati dedit'. vt nullo vnq̄ die sine paupere vel hospite comederet. cū vna die vsq; ad vesperaꝫ ciuitatem circuisset vt pauperem vel hospitem inueniret, tandem virum senioꝝ veste alba indutum cū duobꝫ sociꝫ stantem in medio ciuitatis inuenit. Et inuitans eū ad hospitium. hoc responsum accepit ab eo. Nō poteras o homo tecū nostro symeone saluare ne subuerteret'. Et hoc dicto sudarium quod in manu tenebat ecce fixit super vnam medietatē vrbis. Statimq; ipa medietas vrbis cū habitaculis z habitatorib⁹ est subuersa. Et volēs adhuc exterere sudarium sup aliam medietatem vrbis vir abilis duobus sociꝫ suis multa prece flexus est: vt parceret residue medie ciuitati. Sicq; virtus qui hoc aspiciebat attonitus consolatus ex saluatione domus sue discessit z vltra non comparuit. Anno mauricij septimo nimie planie inundauerunt. vt oīs quasi dubitarent ne aque dēm nijtpe noe iterum terram cooperint. Et tanta clades supuenit. vt nullus grauiorem a sclo esse memorent. Magn⁹ etiam draco in modū valide trabis cū innumerabili ꝑpentum multitudine p tyberim in mare descendit: a quibꝫ suffocate bestie z ad litus maris ꝑiecte putredine aerē corruperunt. Et de hoc supra in capi. de gregorio papa.

In eo aquarum diluuio narrat greg. in. iij. dyalogoꝝ. hoc miraculum verone accidisse. Rome quidē fluuius tyberis egressus alueum suum adeo exercuit. vt eius vnda sup muros vrbis influeret atq; in ea maximas regiones occuparet. Apud veronensem ꝑo ciuitatē ad beati zenonis martyris atq; pontificis ecclesiam venit. cuius ecclesie cū essent ianue aperte. aque in ea ecclesia minime intrarūt. q̄ pauliper crescentes vsq; ad fenestras ecclesie: que tectis erant ꝓpinque pruenerunt. Sicq; stante aqua ecclesie ianuam clausit ac sibimet elementum humidus in soliditatē gietis fuisset immutatum. Cumq; essent multi intrinsecus inuenti si aquarum multitudine ecclesia oi circūdata qua possent egredi non haberēt. ubiq; se fame z sitī deficere formidarent: ad eccīe ianuā veniebant ad bibendū haurientes aquam. que vt prediti vsq; ad fenestras excreuerat: z tamen intra ecclesiam nullo modo defluebat. Hauriunt itaq; vt aqua poterat. Stans aūt ante ianuam ad eleemosynam cunctis martyris meritus z aqua erat ad adiutoriū. et quasi aqua nō erat ad inundandū locū. Mauric⁹ ille imperator cepit armenos plus ꝑ effectos suos debellare. Idem gliberto regi francorū quinquaginta milia solidoꝝ dirent vt cum exercitu suo longobardos de ytalia pellat. Is francoꝝ multitudine posthea in ytaliā misit. Lōgobardi interim se ciuitatibꝫ munientes. legatis francorū oblatis muneribꝫ pacē cum rege francoꝝ firmauerunt: z in franciā francoꝝ exercitus est reuersus. Mauricius deinde cognito hoc a rege francoꝝ cepit expetere qd̄ obtulerat. Sed rex francoꝝ nec ei responsum dedit. Ea tempestate lōgobardi regē sibi ꝑficiūt autharim. Daphonis filiū qui flauius dictus est. a q̄ flauij deinde cognominati sunt. Fuit hic rex tercius decimus eorum z regnauit. vij. annis. Ipe aūt Authanis rex lōgobardoꝝ breuiter supra padi margine sitā in q̄ loco trullus duꝝ a longobardis extructus erat sepe

partib⁹ imperatoris tradens mūlebr sociatis longobardo
ram exercitui fortiter resistens anualit. Sed cū non posset
resistere: rauennā aufugit. Et sic illas ciuitas capta ē. mari
q⁹ eius dirupti sunt. Exinde longobardi romā obsede
runt. Et cū tyberis ereuisset adeo vt sup muros vrbis
aque ascenderēt ⁊ pestis etiā supueniret. obsidionē ipsam
dissoluerūt. Ex qua inundatiōe aquaq⁹ que fuit xv mense
octobris innumerabilis multitudo boim ⁊ pecudū p ytā
liam ⁊ maxime rome. ⁊ in liguria ⁊ venetia perierūt. ⁊ conti
nua ⁊ choruscationes vltra solitū. Ex peste illa pelagio
papa defuncto electus ē Greg. ⁊ a mauricio approbatus.
Licet ipse greg. qui eius filiū sacro fonte leuauerat cū essꝫ
pstantinopolim adurassꝫ eū p literas ne assentiret tñ sue
electioni vt supa dictū est. Et p aliq̄s epos fuit mauriciꝰ
gregorio affectuosos et deuotos. ꝙ postmodū ex anuncia
sua ⁊ aliorꝫ fallis informationib⁹ in aduersarium commu
tatus vt patebit.

Anno octauo mau- .§.ix.

ricij bonis dam regē persaꝝ a persis excecatū filius eius
cosdroe occidit. ⁊ ad mauricū imp atorē pfugit. cuiusq⁹ vir
tute persas debellis regnū persaꝝ accepit. in q̄. xxxviij. an
nis regnauit. Dedit q⁹ ei mauricius imp ator filiā suā nomine
mariā in vxorē. De q̄ cosdroe infra dicet. Anno mau
ricij. x. in gallia quidam in silua cedēs ligna. adeo a muscis
infestatus ē: vt p duorū anenoꝝ fieret. Deinde sub religi
onis habitu se exhibebat pseudo ꝛpheta. Deinde sancta
tem etiā sup infirmos faciēs. cbuilfu se eē dicebat et ꝓ chri
sto se adorari iubebat. Nolentes se adorare cū q̄dā qui ei
multus adhesebat: occidit. q̄ui postea a q̄
dam fideli occisus est. ⁊ ita sequaces eⁱ⁹ sunt dispsi. hec se
gisbertus. Ricbard⁹ rex visigothoꝝ terminos romano⁹
inquietauit. anno mauricij decimo vt ait sigisbertus.
Et post annos duos idē rex synodo. lvij. epoꝝ apud tolle
tum congregita. ibiq⁹ arriana hereli abdicata ⁊ anathema
tizata. se cū toto visigothoꝝ cetu cōfirmat in fide catholi
ca. Cōstantinopolim nascitur puer q̄dripes ⁊ alter duo
rum vertices bīs. q̄. pdigia ptendunt aduersa locis in q̄b⁹
nascunt. Circa illa tpa regnabat in hybernia phūan⁹.
Et in scotia brendan⁹ cui frat erat noīe adelphius. de cu
ius adelphi filia q̄ vocata est gelgebes genuit rex hyber
nie philtanus sanctū forseū de quo infra: ⁊ frates eⁱ⁹ sol
lanum ⁊ vlcanū. Et bucusq⁹ Grego. turonē. hystoriam
fracoꝝ digessit. Circa illō tp̄s tunica dñi nr̄i ihesu xp̄i
in ciuitate yapbat nō lōge a hierosolima pfectis syneo
nis iudei inuēta. ⁊ ab epis greg. antiocheno. ⁊ thoma hie
rosolimitano. ⁊ iobīne pstantinopolitano hierūm in loco
vbi crux xp̄i venerabat ē posita. Hangenisc⁹ camera
cen. epūs claret. Eo tempestate aglulph⁹ rex longobar
doꝝ in romanos insurgit. Et agēte trudelinda regina ꝑ
multo post cū eis fedus iungt. Hanc regine grego. papa li
bros dyalogoꝝ mīsit. In diebꝰ illis inuētes longobar
di in monte cassīnū. diruparūt ola q̄ in monasterio sancti
Bñdicti inuenire potuerūt. Neminē vero tenē valuerūt
secū eide famulo suo dño pmiserat. vt si eos gētis trade
ret: alios tñ saluaret. Monachi q̄ fugiētes romā petierūt.
coduc ē regule a beato Bñdicto edite ꝛ pond⁹ panis atq⁹
mensurā vini secū deferētes. Sol a mane vsq⁹ ad me
ridiem minuat⁹ ē vsq⁹ ad tertiā sui partē. s. ꝓ eclipsim lū
tracta luce. In nilo egypti flumine vbi sunt alalia hu
mane forme vir scz et mulier vsq⁹ ad lūbos sup aquā ex
tantes. Qui ꝛ ab hoīb⁹ ꝓ deum adurati: a mane vsq⁹ ad
nonā se videbāt ꝓhendere. Et vir q̄dē erat pectuosius vul
tu terribil. rufa coma. canusq⁹ pectꝰ. Mulier aūt mamil
las habet. ꝛ frontinē vultū. celarieq⁹ gīras. et eos q̄lias
admirabat nudos vsq⁹ ad lumbos. reliquū aq̄ operiebat.

Anno. xviij. mauricij contentio inter romanam eccliā
⁊ arrogantiam Iohānis pstantinopolitani qui nomē sibi
vniuersalis pīarche vsurpauerat. sub pelagio papa incc
pta ⁊ a greg. inde nō leuit agitata: nō aīt quiescere potuit
q⁹ Iob ipse subita morte obiit. Mortr greg. epūs circa ls
pēra Iohannē repimit. Augustinus epūs anglorꝫ con
secratus ab ethelberto epo arelatensi. Simulus illuc cū alijs a
beato Greg. dīta synodo cū butonū et scotoꝝ epīs. q⁹ sa
cerdotes ⁊ monachos inuenit aduersarios veritat. quos
voluit hīe socios p̄dicatiōis terruit eos vaticinio future
sup eos calamitatis. Anno. xxj. mauricij occidentales
angli cū rege suo sigilberto ꝑuertit ad fidē christi p mel
litū epm missum cū augustino pfato a Greg. papa. Et p
augustinū ipm archiepm trāslata ē dignitas archiepisco
patus q̄ prius londonie erat ad cantuarienſem eccleſiam.

Precedēte maria siccitate locustaꝝ agmina in maria
multitudine subsecūt. q̄ quicq̄d in aruis virescebat depa
scentes ingentem famē biennio fecere. Eratq⁹ ytalie
primus creat⁹ patricius romanus a pōlo romano: et prin
ceps primus ꝑtra longobardos. q̄ magistratus apud eos
antea nō fuit. Ipse. n. ciuitates q̄ prius a longobardis te
nebant recuperauit. s. Mutrū. Polimartium. Otras. Tu
dertū. Amerū. Perusiū. Luciolas. ⁊ alia multa. Agi
lulphus rex longobardoꝝ cū ceccano rege bunoꝝ pacē
firmat ab illo ipse postulante p legatos e pānonia comites p
mensem apparuit.

De occisione mauri .§.x.

cij facta p locum successorem eius impio. Dereliq⁹ mauri
cius cū Greg. papa cemeret votis suis ꝰ annuere. vtpote
qui nō iusta libertatē vocis tāti pontificis reprehensibilē
pstantia admirat⁹: ad exercendā in eū tyrannidē nitebat.
Et eodē anno. scz vltimo imperij sui vt refert Io. dyaco
nus vir quidā monachis indumēta vestit⁹. diuia quadā
fraude cōmotus apparuit. spatā dextera accipiēs. quā scis
a foto vsq⁹ ad statuā eneam gladiatoris nudā circūferens
imp atorē gladio minat⁹ petiit. Qō mauric⁹ vt ꝓcepit
a tyrannide Greg. inferēda se ꝓhibuit. ⁊ iudicū diuinū qō
ei cōminat⁹ fuerat cito se subitu⁹ ꝑ tātū magꝫ timuit: quan
to Greg. credidit nō posse mentiri: q̄ aliqñ ꝓ epīas quas
hoc cōminatus fuerat. Mortq⁹ semper pcea compositas
tā eidem q̄ sanctis patriarchis epīs ⁊ monachis ciuitatū
sine solitudinū. pecunias multas. cereos ⁊ tymiamata de
stinauit. hoc pōtissimū deprecās. quatenꝰ in hoc scō me
rita suoꝝ maloꝝ reciperet: non in futuro seculo. Tanq⁹ et
hoc ipse ꝓ multa tempa cū lachrymis postulasset. quadā
nocte dormiens videt aīt eneam palatij portam se eoram
multo ipso enee statue saluatoris assistere. Tunc vox ter
ribilis facta est ipso incarnati verbi caractere: id est figura
enea dicens. Date mauricū. Et capōtes eū iudicio mi
nistri. statuerūt eū ante imaginem illam saluatoris. A qua
vox exiuit. Ubi vis reddā tibi mala que in hoc seculo ꝓ
petrasti: At ille respondit. Amaro: dominū domine ⁊ iu
dex iuste. hic potius ea mihi ⁊ non in futuro seculo redde.
Statim diuina vox iussit tradi mauricū ⁊ pstantinū vxo
rem eius cū omnibꝰ filijs ⁊ filiabꝰ suis. omniq⁹ cognatione
sua foce militi. Guiglanus aūt vocati ad se fecit philippicū
genꝫ suū. quē olim suspicat⁹ fuerat imperiū cū sibi velle
auferre. At ille suspitōe pdendi se esse ꝓuidens aduocate
gordiane vxori sue tāq̄ nō resistare vltimū valedixit. Sa
cramentoq⁹ colonis accepto ad palatiū venit. Cubiculū
imp atoris ingrediēs ad pedes imp atoris pcidit. Cui im
peratoꝛ assurgēs. ad pedes eⁱ⁹ nihilomin⁹ ꝛ ipse corruit de
cens. Iesce inq̄t deprecor mihi. q⁹ diuia reuelatiōe edoct⁹
cognoui q⁹ nihil i me qō suspicabar cōmiseris: ꝰ si quem i
agminibꝰ nr̄is cognoscis q̄ focas soleat vocitari. dicito mi
hi. Et philippic⁹ dix apud se recogitās ait. Unum focaꝝ
agnosco. Qui nup̄ pretorio ab exercitu nūcupat⁹ petra
docebat tuo impio. Cui xo mauric⁹ de ultrate eⁱ⁹ ꝛgeret.
Rūdit. Est q̄dam inuenis ⁊ temerar⁹ attā timidus. Et
mauric⁹. Si timid⁹ inq̄t est: pfecto et homicida. Dūq⁹
sic⁹ huiusmodi timbaret. q̄ crallinū magistrian⁹ ab hereniq⁹ q-

bus imperatoris preces portaverat rediens. responsum retulit dicens. Deus recepta penitentia tua salvabit animam tuam: et cum sanctis te cum tota domo tua constituet. Imperio vero cum ignominia et discrimine decedes. Quibus auditis mauricius dei gloificans penitentiā tenuit. Sed a cupiditatibus vsq; adeo nō recessit. vt exercitus in periculosis byemare. et transito danubio victus sibi de sclavorū regione periclitabundi quererent. ne videlz alimenta publica mandicarent petro pretori feralibz literis immineret. Qui tatiarchis vocatis ait. Nunc mihi videtur grania imperatoris accepta: romanos i aliena terra byemare principia. Nam et illi non obedire sciunt: obedire vero scimus. Nullum bonum parit anarticia. quia mater oim malorum consistit. qua imperator languens horum martyrum malorū romanie causa efficitur. Exercitus itaq; hoc per tatiarchas audito ad sedicionem convertitur. exaltatumq; super clypeum focam centurionem exercitum acclamarunt. Fugatoq; pectore tendosio filio imperatoris et germano fecerō eius vinxerunt: vt alter eorum sibi imperare studeret. Illi nullo modo consenserunt. imo mauricio remiserunt. At ille germanum perdere voluit. qui qñ i ecclesiam fugerat. filium tanq; proditorem sui consilij flagellauit. multoq; hunc ab eadem ecclesia extrahendū transmittens: nunq; permittitur. Inomnibus conuicijs a populo laceratus martyrista hereticus appellatur. Et cōmoto intra constātinopolim grauissimo mauricius vsurpato habitu cum vxore. et filijs nocte dyomonem conscendit. Fugiens apud sanctū anthonion venit. At vero focas cum exercitu imperator efficitur. a quo mauricius cū filijs et vxore et filiabz penes macedoniam iussu quem admodum sibi denunciatum fuerat decollat. Igit̄ septimo kalendaz mayaz imago foce et leoncie vxoris sue augustorum cum eorundem fautorabilibz literis delatam est romam. Et postq; a clero et senatu acclamatum est eis in basilica iulij in sto gregorij in oratorio sancti eclarij in laterānensi palatio constituto reponitur. Cumq; focas factus imperator mandari sibi romane sedis dyaconū cum magna humilitatis reverentia postularet a gregorio. qui tunc rome presidebatur. gregorius ita rescripsit. Confidere cum gaudijs et magnis actionibz gratiarū libet quantas omnipotenti deo laudes debemus. qz remoto ingo tristicie ad libertatis tempora sub imperali benignitatis vestre pietate pervenimus. Nam qz permanere i palatio iuxta antiquam consuetudinem apostolice sedis dyaconem vestra serenitas non invenit. non hoc mee negligentie sed grauissime necessitatis fuit. quia dum ministri omnes huius ecclesie tam contrita asperaq; tempora cum formidine declinarent atq; refugerent. nulli eorum poterat imponi. vt ad urbem regiam i palatio permansurus accederet. Sed postq; vestram clementiam omnipotentis dei gratia disponente ad culmen imperij pervenisse cognouerūt. ipsi quoq; suadente leticia ad vestra vestigia venire festinant: qui illuc prius accedere valde timebāt. Latorem autem presentium qui primus omnium defensorem fuit. hū mihi et longa assiduitate compertus est. vita. fide. moribus approbatus. Hunc aptū pietatis vestre vestigijs esse iudicani. vnde eum auctore deo dyaconum feci: et sub celeritate transmittere curaui. Qui cuncta que in his partibus agūtur. inuento opportuno tempore valeat clemētie vestre suggerere. Cui rogo clementia vestra pias aures inclinare dignet'. vt tanto celerius nobis valeat misereri: quanto afflictionem nostram verius eius relatione cognoueris. Qualiter enim quotidianis gladijs et quantis longobardorum incursionibus ecce iam per triginta quinq; annorum longitudinem pmimur: nullius explere suggestionibus valemus. Sed in omnipotenti deo confidimus. qz qui suscitauit in republica pios dominos: extinguet crudeles inimicos.

Capitulum.vij.

Esanctis qui claruerunt vita et miraculis tempore dicto prefatoq; imperatore. Et vt refert Sigibertus anno.xvij.

mauricij imperatoris sanctus Goar veniens et equitans claret in gallia. Hic vt narrat vincēti. spe. hystoli. xxij. ex gestis eius. in suburbano treverico supra fluuiū ecclesiā fecit. ad quā sanctoz reliquias collocauit. Ibi die noctuq; deo seruiebat. in scientia. vigilijs. oratione. et predicatione: multosq; paganos puertebat et egrotos sanabat. Unde dyabolus virtutibz eius inuidens. multas et tribulationes ingessit. Itaq; prigit vt legati episcopi treverici nomine ruscia alboinus et alamānus ad cellam viri dei quasi specule tores adessent. vt ibi aliquam rem novam vel inanē inuenire possent. Viderunt ergo qz more solito mane post psalmodiam et missam cum peregrinis et pauperibz i charitate cibum sumeret. Qđ ipsi non charitate sed gulosita te fieri existimantes. accesserunt eum ad archiepiscopum dicentes se eum vidisse sine temperamento mane comedē vel potum sumere. Qđ audiens archiepus iussit illos legatos illic redire et sanctum dei goarem sibi pītari dicens qz inquisitionem de eo facere vellet. vt posset scire quo ingenio vel arte talia presumpsisset plebi sibi cōmisse exempla monstrare. Qui venientes ad beatum goarem locuti sunt ei dolose. parantes qz accusationem illam p quā eum infamauerant posse mē blandis verboz obtegē. Archiepus inquiunt noster rusticos salutem tibi mandat. iubetq; vt ad colloquium eius treueris festinanter accedas. Hec audiens sanctus goar. cum gaudio dixit. Faciat mihi dē⁹ vt possim ei obedire: quia obedientia sine mora est facienda. Et nocte quidem illa fecit eis cenam sm vires suas. et ipe laudabo. vt solebat fuit pseverās. Mane facto postq; cursum suum finiuit: missa solennia celebrauit. Cumq; complesset diuinum officium die illo dixit ministro. Fili facno bus letum diem de abundantia nostra. vt illi legati archiepiscopi simul nobiscum faciant charitatem. quia i vinee sunt: et forsitan deus aliquos pauperem vel peregrinū adducet vt pariter epulem. Qđ audientes illi nō potuerūt malignitatem cordis abscondere: nec ei voluerunt confiteri. At sanctus introducto quodam peregrino per charitatem comedit cum illo. Qđ videtes legati cū leticia straverunt equos dicētes. Hāc manifeste vidimus. qđ nunciemus archiepo. Accepto itaq; a viro dei cibo et potū vasculis ad viaticū inneris ambulātes cū eo. ceperunt fame et siti vehemēt' vrgeri. Mittentesq; man⁹ ad cibaria et potum nihil inuenerunt. cū vnq; de domo goaris sufficiēte secū de portassent alimoniā. Et ait alboin⁹ ad alamannū. Talē ego famē et sitim nunq; habui. et hec dicens cecidit de equo suo qsi mortuus. Alamann⁹ vo conversus ad famulum dei ait. Succurre nobis pie sacerdos christi. qa fame et siti morimur. Sanct⁹ goar cū ꝑ audisset cū gaudio ait. Hodie filij qñ indignū vidistis charitatem facere nō debuistis recusare. ista vero q̄ nunc patimini ad coripiendū vos deus me⁹ permisit fieri. Dum ꝑ eis dicēt et fames eos nimis vexaret. venerūt tres cerne mire magnitudis trinitatē repūtantes. Que usse ab eo stare se firmauerūt et mulsit eas i vasculo. et iussit eande illas abere. Sanctus aūt et illo lacte liniit corpa illoz. et statim nulli voluerem q̄ eis acciderat et fame senserūt. unde ꝑfortati. mirantesq; man⁹ ad farcimulas suas inuenerūt cibū et potū et repleti sunt. Cūq; mirarent' secū de his q̄ acciderāt et timerēt iter pseq̄tes demū treueris venerūt. Beatus aūt dei goar p oratoria et ecclias sanctoz sicut solitus erat facere pgebat. Predicti aūt legati accedētes ad archiepm suū inuenerūt eū in solio suo in synodo sedentē cū clero suoq; narrauerūt q̄ acciderāt eis et q̄ viderant. Que cū audisset cū iracundia cepit dicere. Inquantū intelligentia cordis ꝑsiderare valeo. ꝑsuetudo b⁹ pīnacis viri q̄ sic mane co-

medit et bestias mulget: sine dubio potius gulositati deputãda est q̃ charitati. Inquirẽdus ẽ tñ quã ob rem vel q̃ bonum ne laudis vel desiderio b̃ faciat. vtrũ et gte vis sit. an et gte aduersary. Vbi ẽba complenerat. ⁊ ecce vir intrauit in domũ. in q̃ ipse archiepc̃s residebat. Et ingressus cepit circũquaq; respicere. si foret eẽt loc⁹ vbi posset stare discipul⁹ rel⁹. ⁊ capã suã pendere seu abscõdere. Dũs ẽ q̃ circũspiciens vidit in angulo dom⁹ q̃si similitudinẽ fulliõ. q̃ certe non erat fulliõ ẽ radi⁹ solis q̃ p fenestrã penetrabat interiora mansiõis. Cũq; appropiasset ad radiũ solis speciem grossioris gñe p̃tendentis. appendit capã suã super ipsum radiũ: ibiq; p̃cepit stare discipulũ suũ. Qñ cum vidisset rusticꝰ archiepc̃s vnacũ clero suo dixit. Videtis nũc q̃d fecit. Vere si b̃ causa ex deo fuisset. tãmare non comedisset: qz anteriores scḗ p oões ⁊ minima intrauerãt in regnum dei. Hoc aũt mirabile factũ q̃ video. q̃d sit omodo nescio. Inde non mediocrit̃ stupeo. Mane comedit et bibit. ⁊ nũc cnã capã suã radio solis suspendit. Accedat ẽ ꝑ⁹ vt reddat rationẽ sup his circũsedentibꝫ. Tunc vir quidã venit portãs in brachio suo infantẽ tres noctes bñtes. q̃ nectus fuerat in cloacã marmoreã vbi pauperes femie solẽt infantes suos iactare. Quẽ vidẽs archiepc̃s dixit ad sanctũ goar. Nũc oportet vt oñdas nobis misterii tuã si verũ sit an falsum. Si vrũ ẽ p veritã obedientiã precipio tibi vt facias vt̃ infantẽ nobis innotescẽ genitorẽ suũ ⁊ genitricẽ suã. Si b̃ facẽ potentiã credem⁹ tibi ⁊ virtutibꝫ tuis. Sin aũt nihil nibi credẽ debem⁹. Tũc vir dei suspirauit grauiẽ ⁊ lachrymas fudit. vehementẽ admirãs quã ob rem pontifex suum operã virtutis talẽ sibi inanẽ atq; impeream obedientiã p̃cepisset. Et fundẽs oratiõnẽ ait. Sãcta trinitas te inuoco. atq; te infans in noĩe trinitatis ꝓcero. vt genitorẽ tuũ p nomen denomines. ⁊ sibi genitricem tuã. Rñdens infans ait. Ille rusticus ẽ pater me⁹: mater mea vsitata nuncupat̃. Quo audito ep̃s cecidit velociter ad pedes sancti goaris dicẽs. Nũc scio vere te sanctũ fore dei seruũ. cui celera q̃ ita absconsa putabã vt nulli⁹ sciret pter me ⁊ mulierẽ ⁊ vnã puerã meã tibi patefacta sunt p ipsius nati mei ihũ. Hec audiẽs beatus goar stupore miraculi repletus ait. Hen heu dñe. quare p me miserum peccata tua bactenꝰ latẽtia facta sunt manifesta: Melius fuisset spontanea coĩã deo secreta ꝓfessio: q̃ illa ꝑta votum tuũ ignominiosa publicatio. Deinde sollicite ac benigne monuit eũ ad penitentiã dicẽs. Quamtũ saluatoꝝ nostrũ ẽ pius ad dimittendũ: tantũ oportet vos esse paratos ad penitendũ. Ego aũt inquantũ pueras diuisa vtã mihi ꝺdonauerit ⁊ crandire dignabit̃ sepẽ annis priusq̃ p te compellente charitate fraternã ĩã deliberau facẽ. Tante sanctitatis famã ⁊ noua gesta audiẽs sigibert⁹ rex francoꝝ. statim missis legatis suis iussit sanctũ goar ad se venire. Miratẽ aũt rege atq; dicẽte oĩa que facta fuerãt a sancto miracula. oĩs pl⁹ius acclamabat ad regẽ vt faceret eũ archiepc̃m treuerisis ciuitati. Qđ cũ ei gratũ esset. rogabat sanctũ dei vt huic rei ꝓsentiret. Cui dixit sanctus. Melꝰ est mihi mori q̃ sup ep̃m adhuc viuentẽ accipe misteriũ eius ⁊ peccate in ꝓspectu dñi. Dimitte o rex rusticum deflere facinora sua: sicut vis vt dñs dimittat tibi peccata tua. Cunq; rex multũ super hoc instaret ⁊ eũ rogaret oĩs populo ⁊ clero hoc posthabite: dixit goar. Gloriossime princeps sine me prius redire ad cellam meam. vt ad responsum tue cellitudini me preparem. Cui ret. Vade ĩ pace. Et transactis viginti diebꝰ veni meis ciuitatem ad respondendum. Reuersus ergo ad cellam cepit contristari ⁊ valida febre fatigari. Quid multa: Die ac nocte dominũ ꝑcabat̃ vt daret ei defensiõis sue auxiliũ. ⁊ ciperet eũ de tam graui iugo qõ rex ei imponere ciperat. Qcqz ẽ annos transigens ad regẽ redire non valuit: sed tenũ in senectute bona in pace quieuit.

Ante ea tempora imperan

te ſcõ Iustino seniore. vt refert sigibertus refulsit sanctitate ⁊ miraculis admirãda sancta dei virgo brigida i scotia. Hec siquidẽ vt narrat Vincen. spe. hystoꝝ. li. xxij. de christianis ⁊ nobilꝰ ponthꝰ ortus in scotia a puericia bonis ꝙ⁹ rex studijs moleuit. pudicicie ac sobietati sp interna ⁊ de bonis ad meliora crescẽs: ab ipa puellari etate signis eximie admiranda. Cũ a matre sua trãsmissa esset vt ꝺ vaccarum lacte butiꝝ ꝙgregaret. ⁊ ad pondus redderet sicut alie puelle in illis regionibꝫ facere ꝓsueuerant. Hec ꝙgo iam hospitalitati dedita magis volẽs deo q̃ hominꝫ obedire. pauperibꝫ ꝙ hospitibꝫ tam lac q̃ butiꝝ largiter diffri buere cepit. ⁊ cum tpus aduenisset vt oĩs redderẽt fructũ vaccaꝝ. cooperatrices eius monstrauerũt opera sua. ventũ est ad brigidã vt redderet opus suũ. Que pauida nõ habens quid redderet. qz totũ pauperibꝫ eroganerat: timore matris pauida totã se ꝓcernens ad dñm ad oratiõs cucurrit. quam dñs exaudiuit. Et mox post orationem sup oĩs cooperatrices suas opus suũ in butiro amplius abundans matri assignauit. Non multo post cum parentes eius more humano eam despõsare voluissent. illa celit⁹ inspirata virginẽ castã se volens ⁊ volens chasto celibere ad eũ sanctissimũ machabẽ nomine perrexit. Qui pallã album ⁊ vestẽ candidã super eius caput imposuit. Que coram deo ⁊ eũ genua flectens humiliter ad altare ⁊ suam virginalẽ coronã dño offerens. vt fundamentũ ligneũ altaris tetigit. statim viride factũ ẽ: ⁊ vsq; hodie sic virescẽs languores a fidelibꝫ pellit. Cum aliqñ lardũ adnexum nibi hospitibꝫ in chaldaria coquisset. cani adulati ac flagitãti misericorditer dedit. ⁊ tñ cum lardũ de chaldaria tractũ ac postea hospitibꝫ diuisum fuisset. plenissime est reperta ac ñ nihil inde temptum fuisset. Aliqñ cum conuocallꝫ messores ⁊ opanos in messem suã. ⁊ facta esset dies nebulosa ⁊ pluuialis valde p circuitum in quantia tota. in eius messem gutta aq̃ non cecidit. Cũ oues suas aliquãdo pascerer in campestri ⁊ herboso loco. nimia inundatiõe facta humectis vestibꝫ domũ rediit. Et cũ radius solaris p foramina domus intrinsecus intraret: illa vmbraꝫ obtusa oculoꝝ acie arboꝛẽ fuisse transuersam ⁊ firmã putãs. desup suã vestẽ complicatã posuit: ⁊ ita tanq̃ i arboꝛe grãdi ⁊ firmo sipo tenui solan radio pependit. Leptoſ ab capeten tibi cerusiã in portã cũ illa nõ haberet. aquã purã benedicens puerꝝ in cerusiã optimã ⁊ illis dedit. Lapidẽ in salem puerꝝ cuidã ab ea sal postulãti. Leco nato oĩes restituit. Quidã nequissimi cũ ei furanti fuissent boues. et fluuiũ cũ eis transire vellẽt submersi sũt: bolo salutis ⁊ reuerentiby per se ad domũ sancte brigide. Aper ferus ⁊ silvester ad gregẽ brigide cursu papini pueruꝝ. ſporcorum. Quem sancta vides bñdixit. q̃ statim oĩ feritate deposita cũ grege porcoꝝ pasit. Quidã simpler vidit vulpes ambulãtẽ p regis palaniũ. quã nesciẽs esse domesticam et variis arnbs agitatis edoctas occidit. Quo cognito rex iratꝰ iussit illã occidi. ⁊ vxorẽ eꝰ⁹ filios ⁊ oĩa q̃ habebat in seruitutẽ redigi: nisi sibi vulpis sũt redocta redderet. Qñ audiẽs brigida iucto curru regẽ rogatura p planicie campi pgebat. pvia q̃ ducebat ad palatiũ regis. ex intimo cordis roglo dei vt putãt. Statimqz dñs vnã de feris vulpibꝫ ad eã trãsmisit. Que currẽs p campestria appropinquit curruiby brigide. ⁊ leuit̃ se elevãs intrauit currũ eius. ⁊ sub vestibꝫ sancte brigide se ꝓstituẽs: mũsuete in curru cũ ea sedebat. Peruenies ad regẽ brigida rogare cepit vt q̃ ignotãs delinquat absoluẽt. Soluit rex nisi sibi sine vulpis restituẽt. Protulit brigida vulpẽ oĩ callidinatis artificio edoctã vt pot⁹ fuerat. Miratꝰ rex iussit illã rem liberã abire. Nõ multo post illo liberato cũ sancta rediisset domum vulpis dolosa iñt turbas se torquẽs ⁊ callide mouẽs ausugit: ⁊ capi non potuit. Nonẽ viri ꝓsecti erãt suspitiõe quadã nephariã votis ⁊ iuramẽtis se astringẽ. q̃ in kalẽ.

Jang hominez ingulorent. Quibus brigida predicabat vt ab hoc errore desisterent. Qui noluerūt nisi prius voto completo. Illa aūt p execrandis erroris cox ceptū vām rogare. Egressi illi vin ptemplant imaginē instar vin quē volebāt ingulare. qui primo suis lanceis pfoderūt. et qm post triumphū de aduersario suo cū armis suis cruentat. ad brigidā reuertunt: z sic ad priam puertunt. Arbozem ingentē excisam sua otatiōe ad locū destinatū transmisit. Multa alia miracula fecit.

Capitulum. viij.

Empozibus Childeberti z lotharij regū francoz floruit sanct⁹ karilephus. z in castro sancte eccie pera potestates aereas clipeo fidei ptectus: spicula doctrine contortis: fulmina miraculoz effulsit. Hic in arimensi territorio clarissimus par ētib ortus. docrine gratia monasterīū menate mitrē. vbi liaz facundiam z sancte puersationis excepit formā. Cūqz vellet singulare pera vy abolū inire certamē z heremiticā vitā ducere. eiusdē cenobij monach⁹ anitus nolle collocutiōis gr̄a aff uit. vir meritoz summoz progatiua pditus. Dū g inter se colloquia serūt codicem sancti euāgelij aperūt: z linea q prima fronte occurrit hec fuit. Qui amat patrē aut matrē plus q̄ me. nō ē me dignus. Itaqz hec ar⁹ anitus q̄ apostolicis misterijs labo erat p posit⁹ clauco cellarij clam abbatis sui supposuit ceruicali: et pergentes sil' in suburbium aurelianēse deuenerūt. Auditaqz sancti maximini fama q̄ ibi monachoz cobortib⁹ in cenobio miriadēs degentiū erat ad eā visendā puolauerūt. z ab eo humanit⁹ recepti: faceredotali dignitate p eū insigniti sunt. Dz postmodū habitaculū remot⁹ pquirēs. vallas partim salt⁹ solitudines expetīt. q̄s pagrantes inter opaca quoqz nemoz et lustra abdit⁹ima serari. obuium se tulit coz z spectib⁹ feruēs loc⁹ q tāc pitiadibus dict⁹ est: z nūc cella sancti aniti vocat'. Fonte aque ibi repto. Illic planitiis diebus sancto karilephō deo seruiebat. Et cū fama sancti aniti aures regis occupasset. iussu regis basilica ibi fabricat': opibusqz regis ditat'. Beatus aūt karilephus. pspera mūdi vitare. z aduersa ob sui custodiā appetere. pponebat. vñ ab sancto anito discedēs l interiora intrauit deserti. Assumptoqz secū cōmilitone suo. pedē vertit in ptes cenomanicē urbis. Landē deuenit in locū cognomi nuncupatū. accessu secretus: terre fertilitate iocundus. Itaqz bereni ferarum aduētu sepe visitabatur. vt quodammodo vicinus videret'. Et bestie terre pacifice erāt tibi. Inter hec baldebertus cū pūge sua z oi comitatu partes cenomanicas adijt. ibiqz cōsilienti nunciat' bubalum insitatā bestiā in locis illis delitescere. Ret autez gaudēs iussit venatores pparare necessaria bestie capiende. Cūqz terrā curiose perrarent. miser iā capiendus bubalus ad sancti Karilephi decurrit. quasi singulare adiena suffragiū. Venatores tandē truenerunt ad locū vbi erat vir sanctus et bubalus post eum. Tūc ministri insoliti rei nouitate turbati. nec bestiā attingere nec sancto viro aliquam molestiā ingerere ausi sunt. Ret vero viso miraculo nequaqz dei potentiā honorauit: sed indignatus ait. Vñ vobis o incognite pson⁹ tanta psumptio. vt mei iuris saltum nullo pcedente ausus sitis irrumpe: z nostre venationis dignitatē in aliquo mutilare. Cui sanctus respondit. O rex bone nequaqz despectus tui gratia aut contumacie bandē venationis lustra ferar⁹ irrumpimus. sed vt familiarius atqz entius dñi occuparemur seruicio inaccessibilia hoim loca petimus. Precepitqz rex turbat⁹ vt inde recederent. Servus aūt dei regem monuit ad portā vt refocillaret'. Cui nō acquieuit. sed cum premonens cū redire temptaret equus ei cui insidebat immobilis stetit. nec calcaribus cruentatus mouere se poterat. Cūqz ex eo stuperent cū rege oēs huius rei causam ignorantes. dixit quidā ex illis prudentior ceteris. Optime rex hoc euidenter accidisse: quia ptumeliose tractasti illum dei seruum. Cui etiam horratus est vt nunciū mitteret ad virū dei veniam peteno. Qō cum fecisset. ait sanctus. Vade z dic regi vt reuertat'. q̄ enim iratus sine bñdictiōe recessit hoc ei euenit. Ad regem g nuncius celer reuersus qō sibi iunctum fuerat retulit. Qoreq; solutis nepbo equus se mouit. z reuersus ad sanctū karilephum venia petrahs cum lachrymis petijt z obtinuit: postulās humiliter vt qō petis obtulerat vinū afferret ob deuotionem bibendū. Cūqz vir dei calicem vnum vini porrexisset regi. bibit ex eo z comitiua sua. Dirum aūt erat vt vas vitreum parumū in tanta copie magnitudinē cruberasset. vt omnes sufficienter biberent: nec tamē detrimentum inopie sustineret. Regina quoqz aldiogadis nobilissima z deuota. audita vite qualitate obsequijs psimonia nocturnis insomneitatem. vestitū vilitatem (Cilicio enim obuoluebat'. z in nulla domo dormiēs iacebat) desiderans psentia eius frui. petijt ei oia fiscalia illius vbi residebat se daturā: si eā visitare dignaret'. Qui venientib⁹ ad se regine nuncijs ait. Equū est mihi z salutare: cauere muliebrē aspectum ne caput ego laqueis inimici incolens squalida beremi loca. Ite g optimi nuncij z dñe vestre hec verba referte. Si quid psalmo p ea dominū exorabo. Certum aūt habeat q̄dū in corpore huius ero: faciem mulieris me nunq; visurū. nec hoc cenobium vnq; ingressū mulieris patebit. Paulopost monachis astantib⁹ dissolutionē corporis sui imminere pdixit. Sed z fama cum perebuisset p vulgi ora karilephus nunq; visum mīeris aspicere vel ad cenobiū ei posse accedē pmisit: quedā mulier inhonesta z curiosa huius rei expiri voluit exitū. z incisa coma capitis sui z virilib⁹ vestib⁹ assumptis accessit ad locū. armis accincta z baculo. Et vero ozs interioza penetrare volunt z curiose pscrupturi. gemina capitis eius lumina crepitu repētino multata sunt. Demoneqz pernasa horridā cruoris terrorimi vnda p os arcta pectoris eius emisit. Post eius obitū scs sanct⁹ karilephus ad sepulchz eius cecis illuminati sunt. Infirmi sanati: obsessi a demoniis liberati. Sanctus vero anitus abbas carnotens pagi quē potentes vocant. exitū suū spiritualiter reuelante pdixit. Quo honorifice sepulto. apud aurelianensem vrbē ecclesia in eius honoꝛē edificata ē. Cūqz anniuersarius dies assumptionis eius solēniter celebraret'. aliisqz ciuib⁹ ad ecclesiā eius pergentib⁹. quidā rusticus bis ad palmandam vineā vel purgandū iret. cū arguer⁹ ab alijs cur huic festo nō interesset: respōdit. Et hic quē colonio operarius fuit. vez cum vineā est ingressus. facies eius ad tergum uersa est. Tunc tremens cū fleta magno spe crastino pfis basilicā ingredit'. z post paucos dies oians in eodē loco assidue directa cervice pualuit.

De sancto Gregorio .§.i.

lingonensi epo. Hic vt refert vincēs. spe. hysto. li. xxij. ar sem atoribus augustiudunēsib⁹ ortus est. z regionem illam p q̄draginta annos rexit ita seuere z districte: vt reiecta sibi ferre nō possent. Habuit pūge nōie armentariū de quasi libos suscepit. Post cuius mortē electus ē in epm lingonensem. Sub pauperis cilicio cor de cacos tenues sibi faciebat apponi. z triticeos frangōs z crogās: ordeaceos nullo sciente comedebat. vinū etiā non bibebat. tale vitę eligens: q̄ claritatē aque obtegeret. Multi de virga quā ferre solebat signati energumini curabāt'. z d strato ei⁹ liq̄s aliqd abstulisset egrotus curabat'. Hic ignorant⁹ sepulchz sancti benigni frequētari solebat. Cui sanct⁹ benign⁹ apparens corripuit eū z monuit vt oratoriū fabricaret' super se pulchrum suū. Letusqz effectus p intercessiōe martyris fiebat manifestissime q̄ pus. pbiberat. z cripta antiquitat collapsam recreē reparauit. Ibi habebat oratoriū p amore martyris. in q̄ multoz sanctoz reliquie habebāt'. ad q̄s nocte de sua domo baptisterio adherēte pgebat: z ostium clausum sola manu pulsans aperiebat. ingrediensqz orabat

diuinissime in silētio. Postea voces sanctoꝝ cum eo psallentium per tres horas ⁊ amplius audiebāt. Quo exple to ita ad lectulum caute reuertebatur. ⁊ super stratū se deponebat: vt nemo sentiret. Obseruatores autem baptisterij clauē sua ostium reserabant ⁊ reseratum reperiebant, ac si nemo aliud aperuisset. In die autem sepulture bn̄ gregorij vidit quidam religiosus celos apertos. Defunctus in facie habebat roseam. ceterum corpus candēs vt lilium. Fecit autem se sepeliri intra sanctum benignū. Et cum deferretur ad sepulturam vincti clamabāt vt sui miserētur. ⁊ ita aggrauatū est corpus eius vt sustineri nō posset. Quo tandē posito trabs in qua inclusi erant. ⁊ coarctati pedes vinctoꝝ repulsio obiecte scille est media: ⁊ liberati sunt a iudice. Post multa tempora cum corp⁹ eius ad alium locum transferretur. a sancto tetrico successore ⁊ filio eius facies eius integra ⁊ illesa inuenta est: ⁊ nichil ī vestimento eius immutatum. Quedam puella die dominica pectens caput suum. sensit dentes pectinis ita affigi digitis suis: vt valde cruciaretur. Sed ad sepulchrū sancti Gregorij curata est. Tempore quoq; iustiniani imperatoris vt dicit sigebertus florebant in gallia duo fratres vterini vno ⁊ eodem die nati ⁊ pontifices consecrati. Medardus ad titulum voniomensem. ⁊ gildardus ad rothomagēsem. ⁊ vna die absoluti a sedo ⁊ assumpti a xpo. Et de sancto medardo refert Vinc. in spec. histor. ex eius legenda. q̄ cum casulam quam ei genitrix sua dederat ad artificem ferret. dedit eam cuidam ceco sibi obuianti. Et similiter quicquid ad escam accipiebat dum gregem pascoret: regenis dabat. ipse de die in die egena. Cū autem adhuc esset puer in scolis. predixit cōpari suo eleuterio. q̄ in actione publica cominam assumeret: ⁊ cum .xxx. annorum esset futurus pontifex cēt. Qui sic accidit factum ille epūs nouiomensis. In transitu autem medardi vidit vicarius pistor celos aptos. protinus ⁊ ante corpus sancti medardi luminaria micare videntibꝰ cūctis qui aderant p tres horas. Mox in terram grande fluxit diluuium pluuia nimis calida de celo cadente.

Sanctus germanꝰ .§.ii.

territorij augustodunensis indigena fuit. Patre eleuterio matre eusebia. vt refert Vinc. spec. histor. li. xxij. Dicta autem eusebia mater eius. p eo. q̄ hunc post alteros infra bnē spacium concepisset. pudore mota muliebri. cupiebat eum ante ptum extinguere. Et accepta potione vt eum extingueret. dum ei nocere nō posset incubabat in vētrem vt vi pondere prefocaret quem venena non lederet. Habebat socium stratidiam. cuius mater vt hereditatē germani acciperet. filio suo temperatas potiones in ampullam condidit. ⁊ vinum in altera. Precipiens puelle vt venientibus a scola ambobus: illi porrigeret vinum ⁊ alij maleficiū. Illa ꝓ granter mutauit ampullas ⁊ pocula. ⁊ illi dedit maleficium: huic autem vinum. Cui stratidio sollicito impenso studio. et si mors vitam nō abstulerit. tñ signum mortis infixit. Germanus igit̄ a venerabili pontifice nectario abbas alcalcit ad sanctum simphorianū cuius bonis operibꝰ inflamatus episcopus eum in custodia trusit. Cui nutu diuino aperiebat ergastulum. sed tamen non inde exibat nisi supplex episcopalis ei daret̄ peptio. Cuncq; incendium fortuitu accidisset. rapta de foco cucuma ascendit germanus super fabricam concinēs alleluia. fundensq; psalmum aque in modum cruoꝝ resiruxit incendia. Hartiafus quidaꝝ francus res eius inuaserat. quē vindicauit vsus. singulis diebꝰ tres equos eius deuorās: ⁊ damnū semper triplicans donec ille resipiscet. Anna vxor ebronis ingrediente ad eam germano ait. Ecce sanctus germanꝰ cometa facie mihi videt̄ incedere. Ebron vero eodem die intra sanctum nullatenus presumpsit sedere honoris causa pariter et terroris. Crediꝰ autem q̄ p colloquio vomini sicut moyses meruit sanctꝰ ille cognitus videri. Ante quatuor annos cognouit se futurum episcopum. Vidit enim in sopore a quodam sene claues porte perlucide sibi porrigi. ⁊ interrogās cur hoc fieret: accepit responsum vt saluas animas faceret. Ciuitatis ergo illius episcopo decedente. dum rex chūdeberto occurreret: mos electus est in episcopum parisiensem. Eunte aūt eo ad ecclesiam cuiusdam ville. obuium habuit quendam iuuenem amantium nomine. quem deprehendit in vinculis. quia se recusaret legibꝰ iudicis subiici. Sed sancto germano faciente signū crucis super eo dissoluta sunt vincula. Itidem cū parisius ad ecclesiam sancti⁹ germani ꝓfisci ⁊ ptibuli causa orandi profectus esset. ⁊ ianuis clausis ei negaret̄ ingressus. facto signo crucis pessulos reseranit. Quid plura: Quacūq; pontificis se conuertit pītia: nulla morboꝝ genendo defuit medicina. Ante quem etiā demones non tollerātes eius presentiaꝫ terribili vlulatu sua gemebant incendia. Et cum pedē efferret de domo vel ecclesia videres strages demonū ante tanti pontificis ac triumphatoris obtutum. Cadebant circa sancti cateruatim vestigia diuersis modis effusa. hec mutatio illa clamantia. et velut ante iudicem gesta referrent: ꝓpria non effugiebant tormenta. Ceterum elemosynis quantum pdigus fuerit explicari non potest. Qui frequenter pretium vne capsula vel tunice. quicquid erat residui nudum pauperē vestiebat vt inops calefieret largitore algente. Quanta etiā fuit in eo redemptionis effusio: cum ad nomen beati concurrerent vndiq; liberandi ingo seruitij. Cum ꝥo aliqua tenus mihi esset pre manibꝰ tristis sedēs ⁊ animus seuerus in vultu. austerus erat alloquio. Tūc si fortassis ab aliquo inuitaret̄ ad prandiuꝫ. compellebat quinas aut nouenas ꝓpinas. vt conferentes panter vnde vel vinum capeiuꝫ set mdio liberarent. Quis vero digne repetat quanta virtus verboꝝ in eius ore rotabatur cum predicaret in populus vt omni literature nasceretur stupor et fieret in commune generalis cōpunctio. atq; ex ore dicentis crederes vt verba formarentur ab angelo dum plusq; homo loqueretur. translatus in mentis excessu cum sinceritate dogmatis pe etota plebis cogeret diuis efflagare pigneris. Qui equitans in itinere semp de deo aliquid aut verbo contulit aut cantauit. cursum nodo capite ducēs. etiā si nix aut ymber vigeret. Cum venisset ad mensam. protinus affuit ⁊ misser recitans diuina colloquia. vt inter cibi fercula animi pastꝰ alimēto plus saturaret̄ anima. Nullum tps interpollans quo non aut alij pdesset: aut non ipse ꝓficeret. Diem aūt obitus sui hoc modo pdixit. Ad aliquos dies vocās ad se notarium suū. imperat sup lectum suū i cubiculo seri bere hoc tantūmodo. v. kalē. iunij. Sed nescientibꝰ cunctis quid hoc esset: postea sanctus eius discessus de seculo manifestauit. Nam illa die fere octogenaꝝ migrauit ad dominum.

De sancta radegun .§.iii.

de regina i francia. Hec natione barbara fuit de regione thoringa. ꝑe rege berengario. q̄ regione francoꝝ victoria denudata exiuit de ꝓria. Tūc aut ipsos quoq; erat in pda regalis puella sit contētio de capeiua. Et nisi reddita fuisset trūsacto certamine. reges inē se arma mouissent. Que venienis in sortē lotharij regis in veromandēsem ducta. ab eius villā regā nutriēdi causa custodibꝰ ē deputata. Quaꝫ cū ꝑparatis et pensꝫ victualiaci voluisset rex ꝑdictus accipere. nocte cū pancis clapsa ē. Deinde cū fuestidis eā diripuisset vt reginā erigeret. illa cuitabat pompā regalem ne scio cresc̄et. ꝙ cui debet̄ est bōna glia nō mutat. Dnīsit ꝙ terreno ꝓncipiēnō rū segat̄ a celesti. ac dū sibi accessisset sclaris dignitas. pl⁹ se inclinauit voluntas ꝙs ꝓuitet dignitas. timēsq; ne a deo degradaret cū mūdi gradu. pfecret: se cū sua facultate elyne dedanit. Nā cū sibi aliquid ꝑtributis accidēt. et oīb⁹ q̄ venissent ad eam aīe dedit decimas ꝙs recepit. Deinde qd̄ superat mon asterijs dispen-

sabat. ꝛ quo ire pede nō poterat: misso munere circuibat. Ite nocturno tpe cū reclinaret cū principe. rogās se ꝑ humana necessitate velle ꝓsurgere et leuans egressa cubiculo eādiu aū secretū orationi incūbebat iactato clicio: vt solo calens spū faceret gelu ponderata. tota carne ꝓmortua. de q̄ regi dicebat' habere se magl' ingalē monachū q̄ reginā vt ꝛ ipse irritatus ꝑ bonis erat aliquīs. Sylla ꝑ pte lenions ꝑ pte tolerabat ricas modeste illatas a ꝓinge. Diebus ꝑo q̄dragesime facio ē scire qualit' rexerit se int' velles regias singulariꝫ penitꝰ. Igit' appropinquāte ieunij tpe ad religiosam monachā noie pia mittebat. cui sancto ꝑpito illa dirigeret veneranꝫ in linteo sigillatū clicium. q̄s sancta indues ad corpus p totā q̄dragesimā subtus vestē regiā vsq; ꝓstabat in sarcina. Si aūt rex vestiet q̄ crebat qualit' oationi se diffunderet. qualit' se tāq; ꝓsentem cbristi pedib' alligaret. ꝛ q̄si repleta delicijs sic longo ieunio fatiaret' i lachrymis. Cui despecto vēnis edulio. xpc erat tota refectio. ꝛ tota fames erat ei in cbristo illud q̄ pie tate pagebat sollicita. Quali ꝑo fige ꝑ culpa criminali vt ꝙsoleat a rege interfici ꝛ putabat'. Sanctissima regia mouebat' cruciatu. ne designatus reus moueret' gladio. Quiter ꝓcursabat ꝑ domesticos fideles seruietes ꝛ ꝓceres. quoꝫ blandimētis mulcebat animū pūcipis: donec ex ipa ira regis vi ꝓcesserat sono mox inde curreret vox salut'. Hac igit' beatis actib' occupata intantū ꝓuexit diuina clemencia. vt etiā in palatio adhuc laica dño largēte p eā declarent' miracula. Denigꝫ in villa quadā dū pambularet sanctissima. rei mus. ꝑ crimine fuccurri sibi clamabāt vociferātes de carcere. Ipsa aūt q̄d esset interrogat. mēsūr' ministri q̄ mēdicoꝝ turba elemosynā q̄reret. Interea a iudice cōpellunt' tacere. q̄ tenebāt' in compede. Cū honor supponisset. fractis vincul' soluti sancte occurrunt de carcere. Et q̄n alīq; occasiōe diuinitate ꝓsciante casus cedit ad salutem. vt ꝑ religiosius viueret: frat' interfici innocent'. Directa igit' a rege venīēs ad beatū medardū nonionij. supplicat instant' vt ipsaꝫ mutata veste dño ꝓficeret. Moꝫ q̄ vestimentū nobile q̄ celeberrima die solebat pompa cōmutare regina. ꝓcedere erata ponit in altari. et ablatis ornamētis ꝛ gēmis mēsam diuine gḷie onerat venerabil' cingulū auro ponderatū fractū dat inopiꝫ pauperꝫ.

Dorothee .§.iiii.

Sancte radegundis mens inēta ad cbristū. pictauis inspirante ꝛ coopante dei gra monasteriū sibi ꝓ ordinationem ꝓcelsi regis lotharij ꝓstruxit. in q̄ gaudēs ingressa est. vbi ꝛ ꝓfectionis ornamēta ꝙquireret: ꝛ magnā ꝙgregationuꝫ puellaꝝ cbristo nūꝫ moruro sponso aggregaret. Que electa abbatissa ꝛ iam ꝓstituta. rā se q̄ sua oia eius tradidit potestati. et ꝓpio iure nibil sibi reseruās. vt post vestigia cbristi curreret expedita. ꝛ tantū sibi plus augeret ieiunio quantū subtraxisset et seculo. Sed inuidus bonoꝝ humani generis inimicus. cuius voluntatē etiā cū esset in seculo facere abhorruit: eam ꝓsequi non cessauit. Sicut enī iam ꝑ internūcios cognouerat q̄d timebat. Pcelsus rex lotharius cū filio suo pcellentissimo sigiberto turonis aduenit quasi devotionis causa. quo facilius pictauis accederet: vt suā reginā acciperet. Quo cognito beata radegundis sacrametales literas fecit sub cōtestatione viro aplico sancto germano pariſiēi epo. qui tūc cum rege erat: quas ꝑ pcuiam suū agentē secretius direxit cuꝫ eulogijs. Vt vbi eas relegit vir deo plenus lachrymas se ꝓfudit pedib' regis ante sepulchrū sancti martini. tepcans eum ꝓtestatione diuina sicut ei literis fuerat intimatū: vt pictauis nō accederet. Hinc amaritudine plen⁹ rex intelligens hanc petitionē esse beate regine. pulsa ductus malis ꝙsiliarijs illud reputās seqꝫ indignū reputāo. q̄ talē reginā diuinus nō meruisset ꝓsternit se ꝛ ille. ante limina sancti martini pedibꝫ apostolici veri. rogans vt ꝑ ipsū veniā peteret a beata radegunde vt ei indulgeret q̄d in ea ꝑ malos ꝙsiliarios peccauerat. vnde vltio diuina de ꝓsenti eos vindicauit. Sicut. n. arma que ꝓtra catholicam fidem certauerūt intestina sua in secessum deposuit ita et bis euenit qui ꝓtra beatam radegundē egerunt. Tunc rex nimeru diuinum iudicij. rogat beatam viz germanum episcopū pictauis celeriter ire. ꝑ eo venia postulāda. Qd ꝛ fecit. Cū pictauis aduenisset monasteriū orato iij ingressus. ad pedes sancte regine se ꝓstrauit: veniā. ꝑ rege postulans. Illa aūt gaudens de faucibꝰ seculi ereptā benigne indulget: ꝛ se dei aptat seruicio expedita ad sequendū cbristū quocunq; iuerit. Qualiter aūt se gessit ꝑ singla quis enumeret infinita. Hec etiā in mensa sub fladone sil gineū panē absconsum vel oadeaceum manducabat occulte. sic vt nemo ꝑciperet. Nam ex illo tempe quo beato medardo ꝓsecrante velata est vsq; ad infirmitatem. nibil ꝑter legumen ꝛ olera. non ꝓmū piscem vel ouum. vel aliud esū habuit. Potum vero ꝑter aquam nullam atq; mirati nō bibit. Nunc vero more sancti germani iubet sibi mola affern secretissimam. in qua tota. xl. tantū labor amit: quantum qua driduana refectio postulabat. Balneo parato ipa secuncta sabbato capita lauabat egenoꝝ. detricās quicqd erat crustę scabiei vel tinee. nec ꝓiurulenta fastidiens intertuꝫ ꝛ vermes extrabens. purgans eatis putredines. sigillatim capita pectebat ipsa q̄ lauerat. Egredientib' crinde si qui inueterata essent indumenta. tollens rasa nova reddebat'. Ante pannosos faciebat cultos venire ad prādium. quib' ꝙgregatis ministerio parato. ipsa aquam sine magā singulis porrigebat. ꝛ inualidis ipsa panter coꝛ manus porgebat. Ꝓinc trib' ferculis allatis stans ante prandentes ieiuna ꝓsens cōuiuis. ipsa incidebat panem carnē vel quicquid apponeret. Languidis aūt ꝛ cecis non cessabat ipsa cibos cum cochleario porrigere. Mulieres variis lepre ꝓfusas maculis comprehendens. in amplexu osculabat'. in deo eas toto diligens aio. Recedentib' prebebat auri vel vestimenti solatia. Prima. xl. qua se reclusit in cellula donec fuisset transacta. panis non sumpsit cibariaꝫ sibi de ꝙmunicoꝝ. cū herbas aut olera de malnis sine olei gutta sine sale ꝑdita. Vere aque toto ieunio nec duo sextaria sumens. tanta siti laborabat vt fauc'bus deficatis viz psalmos diceret arida. Clicium aūt habens ad corpus nigḷ decantans pagebat vigilias. ante se habens cinerē stratū. supiecto clicio hoc vtebat' pro lecto. Manicam q̄brachium indueret non habebat. nisi de caliga sua duas manicas fecit. sed ita se tractabat vt hec nec abbatissa sentiret. Adhuc monachabus omnib' sopotantib' calciamēta tergens ꝛ vngens retransmittebat per singulas cellas.

De officijs autem monasterialib' nibil sibi placuit nisi prima ferniret. ꝛ ipsa se castigabat si bonū fecisset post alteram. Ergo suis vicib' scopās monasteriꝫ plateas vel angulos. quicquid erat fedum purgans sarcinas q̄s alie borrebant videre nō abhorrebat eubere secretū etiam oppurgare nō tardans. Si scopans ferebat fiercotis fetores. Credebat se minorē sibi si se nō nobdiaret vilitate humiliora supportans brachia. Cadens nec lesa se retrahebat extra suam ebdomadam infirmantibus. Faciens ipa cibos decoquens. egrotis facies abstinens. hinc ꝓsumptis comestis ipa vascula vilmen purgans nitide coquinaꝫ. Ad omnes faciebat humanitatem pedes lauans ꝛ osculans. ꝛ adhuc omnib' ꝓstrata deprecabat' veniam. ꝑ commissa negligentia. Post tot labores quos sibi penas intulerit. ipa vor que refert ꝑ hoc resolut. Quadam vice translatos sibi circulos ferreos diebꝰ q̄dragita collo vel brachijs innexuit. ꝛ tres cathenas inferens circa sui corpus vū alii gallet astricte inclusit duꝫ ferꝫ caro tenera subcrescens. ꝛ transacto ieunio cum voluissꝫ sub cute clausas cathenas extrabere nec valeret. caro per totum atq; pectus super cathenatum ferꝫ est incisa per circulum. vt sanguis fusus ad extremū crinaniret corpusculum. Inde iussit vice altera fieri laminā de auricalco in signo cbristi. Qui ecclesiam

in cellula locis vsobus corporis altius sibi impressit tota carne vecocta. Sic spiritu flamante membra faciebat arrere. Aliquid adhuc grauius in seipa toreng excogitans. Una quadragesima super aufferum iciuniam 7 sitio torridum cruciatum adhuc pena cilicij tenera membra setis asperis vdlipante iuber portari manile ardentibus carbonibus plenum. Hinc vlcerationibus reliquis crepidantibo membris animus armatur ad penā tractans. qz nō essent persecutionis tempora vt martyr fieret. Inter hec vt refrigeraret ramfenerē animū: incēdere corp⁹ deliberabat. Apponit era candētia stridant cremātia membra. psumit cutis intima q attigit ardor fit fossa tacēs tenigit foramina ꝑ compatescēs sanguis manifestabat qō vox nō, pdebat in pena. Sic femina p christi dulcedine tot amara libēter excepit. Hinc actū ē vt qō ipsa abdiderit miracula nō tacerēt. Intrantū ō conde vel ore ei⁹ laus dei ii vlcerebat vt cū quadā die vidisset posticiarū monasterij transeuntē noīe codegundē. vbi cū voluit appellare p eius noīe: alleluia clamabat. bocmillies fecit. Nunq̄ mendacū. nunq̄ maledictum ab eius ore 7ra qualemcuq; personam prolatum est. non solū non detraxit cuiq̄: ꝑ nec detrahentem audiuit. Patient⁹ p pfectiōb⁹ se ꝑ otauit. 7 ocare alios docuit. Nunq̄ imposuit alicui qōipsa prius non fecerit. vindictaq; seruus dei omisset sollicite perquirebat qualiter deo seruaret. Si quid vero noui cognouisset ab eo q ipsa nō faceret. 7 tuno cum oi alacritate sibi prius imposuit et post 7 gregationem tam verbo docuit q̄ exemplo oēdit. Cū ante cū psalmus cellaret lectio nūq̄ dicessit. Dū nocte quasi vel vnius hore spacio videret somnū capere. semp tū lectio legebat'. vbi aūt a lectione cessasset: mens ad christum intenta dicere videbat'. Ego dormio 7 cor meum vigilat. De miraculis eius. Mulier quedam cum inimici inuasione grauiter laboraret. 7 vir ad sanctam potuissent rebellem bellum adducere. impat aduersario vt se suo cū tumore paniment. pstemeret. Mox ad beate sermonem in terram se deiciens qui timebat' extimuit 7 expulsus est. Et qz in rebo minimis est gloria creatoris. q̄ casu dū globo quē sancta filauerat penderet de camera. venens soricz vt tangeret anteq̄ filū incideret: mortuus pependit i muris.

Rogauit beatissima de loco suo cuelli arborem validā sanū: 7 ad suam cellulam ꝑo iocunditate trāsferri. Quo facto transplantata nō adherente radice fit tota foliis arida. Cui abbatissa ioculariter imputat. q̄ nisi eroauet vt arbor terre adhereret: se a cibo suspenderet. qō non inaniter dictum est. Nam sancta intercedente. folijs ramis 7 radice laurus siccata reuiruit. Item cum dicta sancta recluſa esset in cellula. audiuit fletū de mortua monacha infantula. Cuius cadauer sancta ad cellulam suam compatiens ferri mandauit. iubetq; omnes discedē. Interea dū exequie pararentur. mortue per septē horas: tractat corpusculum. 7 orans illam vite restituit 7 saluti. Cum autem ad imperatorē missiler ꝑ portione ligni saluifere crucis. 7 de ea traffent: pictauis in suo monasterio collocauit. Ad cuius ligni pclentiam miracla plura ostensa lt. Sed nauci per mare nauigantes cum iter agerent. facta est magna procella. ita vt nauis eoz q̄draginta diebz et noctib⁹ in medio maris periculis subiaceret. Qui desperantes de euasione sancta radegundem inuocauit in adiutoriū suū. Et ad inuocationem nois eius columba apparuit que circuiens nauem famulos eius de mortis iminus vite restituit.

Ipsa autem hora qua migrauit a seculo sancta trinomo fisci qui demolemus vocabatur. dum suffocatōis linguore totus vexaret. i sopore apparuit sancta tangensq; fauces eius sanauit. iubens vt quos in carcere habebat septē homines relaxaret. Qui exiglans 7 sanum se inuenies. cristimauit sanctam illa hora migrasse. vnde 7 nuncium mittens ad inuenit. 7 de carcere libatos illos absoluit. Vinoberga vna ei⁹ famula fuit. q̄ ausu temerario i cathedra beate regine post eius discessum sedere presumpsit. Quo facto iudicio dei pcussa ira ardebat: vt viderent omnes fumum de ea in altum procedere. 7 illa coram oi ipso 7 tinus se clamaret peccasse. 7 ppterea arderet: qi i beate sede consederat. Triduo ꝑ noctes et noctib⁹ incendium passa voces rans clamabat. Dña radegundis peccaui. male egi ignosce mihi. Refrigera mihi membra quoru cruciatu ego iusta. In tanta pena eam omnis pplus videns. pea deprecabatur. Sicq; beata ad ꝓces eius indulgens benigne ignē ferucm compescuit. et illa sospes domū redyt. Minus sancte translatus recolit' ydibz augusti.

Eo tempore vt ait .§.v.

Egilbertus in scocia beandanus claruit. qui fortunatas insulas septēnali nauigatione pquirens. multa miraculo dei gna vidit. A quo machutes quiet magloinus regulariter educatus. 7 ipius nauigationis socius in britannia sanctitate 7 miraculis claruit. Hic vt refert venerā. spe. hystoz. li. xxij. parentibo generos in britannia quadrangula ortus matreret fert' iam decrepita. i. seraginta ser annoz. q̄ sotor erat baymonis patris sancti sansonis. Hunc magloinus sanctus boendanus abbas baptizans spiritualem filiū spiritualiter educādū deincepa accepit. et liis eruditt. Qui ꝑ etate teneriaio tū fortis erat 7 stabili grauitate fundat⁹. igneumq; vigorem compulculi in se validum feruere tellabat'. ita vt dū eius 7 discipuli ꝑ nimio frigore stridere dentiū videbantur: ille spiritu feruens omnibo bonis calebat in corpe. Itaq; nocte puerog ipse et 7 discipuli ad litꝰ maris prexerūt: vt laboꝛē discipli iocūdi licētia relaxarēt. Sꝰ cū ceteri aū inundationē maꝛ. 7 tinne estuātis fugerēt 7 ludū relinquētes ad scolas redirēt: puer sanct⁹ tot mēsa sup talcē alge remāsit in littoꝛe. Cuiq; appropinquret mare minime eum tangens circūdedit. mensq; vnino quantum circa eum crescebat: tantū locus littoris super quem ille iacebat exaltabat'. Tandem puer ꝑ horore sonit⁹ fluctuuq; euiglans. dum circūspiciens neminem videret 7 discipulos nominatim inclamare cepit. Cui cum nemo responderet secum ait. Deus omnipotēs vbi nūc positus sum ego. ne derelinqꝰ me ꝑ aduna me. Interea magr̄ grebat a discipulis sollicite vbi esset alumnus eius carissim⁹. Quib⁹ respondentib⁹ se nescire. ingemuit ille timens eius submersionem. Etiam imminente vespere cum scolasticulis suis ad littus maris prexit. cepersitq; per vndas maris circumquaq; conspicere. si forte vel cadauer pueri videre contingeret. Et non inuentū ad monasterium redeūtes exequias pueri quasi iam mortui celebrarūt. Sꝰ sancta beandano nocte quanti apparuit angelus significās ei puerū salū inter vndas maris. Ecce. n. ait. ꝑ pseruatione pueri facta est vbi iacebat tumulus perpetua insula. Tūc sanct⁹ domino gratias agens mane cū fratribo ad litꝰ abijt. Ibiq; puer in superiori loco insule odas domino 7 cinentem ꝑspexit: 7 gaudens eum salutauit. Qui omnes ad hūdicem dum dei imitans addidit. Nunc saltim vna die quiescite me manere: vbi pietas saluatoris miraculo me dignata est illustrare. Sed 7 psalterium meum vt mecum habeam afferte. et si non est modus quo ad me deferatur: illud i mari reponite. Qō cum magister sanctus i mare misisset. faxis alge super qua iacens tumulauerat accumit et super se psalteriū crepit: 7 ad insulam aquis non madidā puero presentauit. Cum autem ad requisitiōem parentū sanctus boendanus eum vellet eis assignare. puer lachrymabiliter ait. Magister sancte 7 mihi parentibus veneraīe. Nonne cum euangelium legeretur audiui. Nolite vocare vobis patrem super terram. Sicq; parentes eum cum magistro dimiserunt. Cum ꝑo quadam nocte surgens vt ante magistrum candelam accensam i lucerna vt moris erat ad eandā i ecclesiā maturinis deferret. 7 ꝑ ea accendā cū ad lucernā seu lampadē accedēt. alq; pueri ꝑocij

inuidia instigante extinxerunt focum. vnde lumen accendere rebebat cupientes eū ob hoc a magistro verbera perpeti. quo comperto puer ambigēs quid ageret saltim mortuos carbones i sinum collegit. ꝙ subito ignis inter illos irrupit a quibus illesum permansit vestimentum eius. et reuersus ad magistrum reppert candelam ab angelo illuminatam. Itaq; omni vita sua virgo permanens monasticū habitum induit. ꝙ demum post longam nauigationem ad patriam redeuntes sanctum machutem miraculis choruscantē reges et nobiles illius principe ad episcopatus apicem elegerūt. Qui solenniter ordinatus sacrū officiū aliq;diu feliciter administrans: omnibus iterū apparatibus instructis ad quādā insulas cū quōdam magistro suo bēdano pgenit. vbi sepulcrū mire magnitudinis inuenerūt. Tūc sanct⁹ brēdan⁹ cū fratrib⁹ suis btūm machutē poscebat vt corpus illud quodcūq; tumulatū oratione sua susciraretur. Qui cū se primo ab hoc ope excusasset: ne inobediens magistro videret: cum lacrimis se plimens et ocatis mortui suscitauit gigantee statute. Qui interrogatus quis fuisset et cuius cōditionis. Respōdit se nomine muldumā paganū et ydolatrā fuisse. tormenta etiā que cū alijs ꝓdus sustinebat enarrauit. et ꝙ meritis beati machutis inde ereptus esset. Cōfitebat' quoq; ꝑm verum deum esse et filiū dei. Judeos quoq; eius crucifixores plectetis cruciatos. Baptizatum igitur se intelligens virtute deitatis aqua et spiritu renasci flagitabat. Eruditus ꝙ ab eo in fide baptismum suscepit: qui pōst tempus modicum quieuit in domino. Patriam demum redire disponentes cannam a statione submouerunt. et illacescente sacratissima die pasce circūspicientes quasi modicam insulā ad eam applicuerūt. Ibiq; suggerētibus fratribus missarum solemnia celebrare cepit. Cuiq; fratres psallendo missas canerent quentū est missali ordine ad orationem dominicaz. Tūc subito tota illa que videbat' insula cōmota ē. Erat aūt belua et bis que cete dicūtur abyssi incola tante magnitudinis. vt crederēt pauloante insulaz esse vt erat. Spacium aliquod non modicū. Adiuentes desup stantes vnum animal esse exterius omnibus scis iam mergendos et glutiendos clamantibus vir domino fidens in deo imperatus stetit donec expleta missa fratrū caterua confortare cepit. ꝓponens eis Joam ꝓpheraz in ventre cete tribus illesum seruatū: diuinaq; adesse suffragia vbi desunt humana. Diffugientibus ergo cūctis ad nauim sanctus vir se in oratione ꝓstrauit rogans deū vt cetum illum immobilem faceret: donec illa congregatio fratrū illesa enauaret. Sicq; factum est vt immobilis permaneret. Idē sanctus machutes cum in vigilia pasce missam celebraret ante fores ecclesie cadauer boues portantes visq; ad consumationē misse subsistē illos mādauit. Qua expleta oratione sua mortuum illum vite restituit. Cuiq; suscitatus sitienz potum vini postularet. vas calum marmoreum sanctus iussit afferri aqua plenum. Qui episcopali bēdictione vas marmoreum conuertit in vitreum: et aquam in eo i vinum peropeimum. Et cum per britanniā transiret ꝓdicans verbum dei. inuenit sabalcum metentem eo ꝙ iacta lapidis pocam occidisset: eo ꝙ messes impotūa vastaret. Cui incōbebant septem fratres. nec lac nec quicq; a māmillis eius elicere valentes. Hunc compatiēs sanctus dei cuspidem baculi sui mūsit in aurem scropbe: sicq; reuirit z filios enutrinit. Item cum i quodam loco multa fuissent ei z suis allata inter cetera rusticus quidam asellum donauit ad ligna ferenda ex silua. Quem quadam die lup⁹ occidit z comedit. Sed sanctus dei in siluam pergēs vbi lupus secesserat lupum fecit ad se venire. atq; salmam ligno rum ꝓ asello imposuit deferendam. Qui domestici animal effectum officiū asini inferēdis salmis agebat. Opera alia domin⁹ per eum fecit. Demum sancto fine quieuit .xvj. kalēs. decembr.

De sancto sansone .§.vi.

volensi. Sigisbertus. Lege illo sanson volensis archiepi scopus cōsanguineus beati maglouij z successor sansonis maglouius q̄ de transmarina britānia ad cismarinā trāsierant. claruit sanctitate z miraculis. Hic igit' conceptus z natus cum esset annoz quinq; z scolas adire vellet. pater contradixit ne clericus fieret. sed celesti increpatione per somnium admonitus est. vt a scolis non reuocaret. Fuit ergo sub magisterio egregij britannorum magistri elebutii nomie. qui ex discipulis erat sancti germani. Hic erat omnium scripturarum noui et veteris testamenti. z omnium artium philosophie cunctorum britannoz sapientissimus. Itaq; literis puer apud eum eruditus. cum esset annoꝝ arcter quindecim ieiunijs et vigilijs plus omnibus se exercebat. ita q; sepe biduana ieiunia facere contendebat. Quadam die dum estiuo tempore fratres ad mala berbarum gemina purgāda egressi fuissent de messe. coluber quidam de tubo egrediens. fratrem vnū momordit in inguine. mecq; in terram cecidit seminutus. Et cum de vita desperaretur a cunctis. sanson aduenies z ꝓ eo per trium horarum spacium deū exorans ꝓ eius incolumitate: ipsum sanitati restituit ad plenum. Cum autem ordinaretur a domino dubricio papa idest episcopo in dyaconem praefatus sanson: visa est columba super illū descendere z immobilis permanere. Idemq; contigit cuz in presbiterum tempore suo fuit promotus. Quanto autem ad maiorem gradum ascendebat: tanto et in arctious abstinētie tramite se inserebat. Qui etiā libidinosa incentiua in adolescētie sue flore vincens. voluptatiā carnis omnēm deiam ꝓ natura habebat. nec vnq; aliquid alicui⁹ animalis in vita sua tota gustauit. Inuidia quoq; ex fratrib⁹ poculum veneno infectum. cuius malicia experimento cū iusdam animalis ex eo mortui offensa fuerat. sibi oblatuz mortiferum bibens in nullo lesus est. Sed cum ille q̄ tantum scelus operatus est in sanctum. penitentiam nec secū ageret: vindicta dei affuit velox. Nā dominica die sequēti de manu sansonis communicans. cum buccella introuit in eum sarbanas terribiliter ceuans. ita vt se discerpet turpiterq; nudaret. ac labia sua dentib⁹ laniaret. Sed dei viro sansone compatiente z ꝓ eo lachrymis exorante. liberationem eius obtinuit: mali perpetrati penitentiam coram omnibus agēs. Totam vero noctem sanctus fere ducebat insomnem. lectione scripturarum et meditatione se occupans. et si quando quiescere opus esset vt homo. seipsum pariēti aut alicuius rei dure firmamento inclinans nunq; in lecto coimitabat. A deo autem inspiratus longum iter assumpsit. vt visitaret patrem suum infirmum z per siluam transiens socium eius cuiusdam monstruosi animalis eis occurrentis timore z horrore ad terram prolapsum z semineem: oratione sua sospitati restituit. Demum ad domum patris sui amonij peruenit. Qui in aduentu plurimum gauisus. capitale crimen quod in se crimen erat in medium publicauit. z ad seruiendum deo se deuouit. z caput suum tondere fecit. sed z vxorem suam sansonis matrem cum quinq; eorum filijs fecit altissimo famulari. vnam autem sororem tunc parvulam quam precognouit voluptatibus implicandam: mandauit tamen nutrini quia creatura dei. Exinde ad monasterium pulsimum remeans. in nemore serpentem terribilem inueniens. contra eum flameo capite spirantem signo crucis occidit. In suo aut̄ monasterio abbas creatus fm regulā z sanctor vitā fratres suos ꝛbo z exemplo viuere docuit. Indeq; p̄ annū

cum vinidio vastissimam solitudinem intrans solus habitare decreuit. vt eo frequentius frueret. vbi ⁊ fontem aq̃ oratione sibi ꝓcurauit. In vigilie autem nocturna apparuerunt eidem episcopi vndecim ⁊ vir quidam mate aureo coronati ecclesiam intrantibꝫ. quoꝝ nomina ei scisscitanti dixerũt esse Petrꝰ. iacobus. ⁊ iohannes: ⁊ ad eum episcopum ꝑfirmandum aduenisse. Unde ⁊ paulo post ꝙgregat̃ episcopis cum suo metropolitano dubricio ad ꝓsidendum ecclesie cuidam episcopo vidiuate. ei dño reuelãte ꝙ sanctos ad pontificium illud assumeret. ita omnibꝫ placuit in eum assentire. Visaq; est columba super eum descẽdere ⁊ permanere quousq; ordinatus episcopum fuit. visumq; est dubricio ⁊ duobꝰ egregijs monachis cũ missam celebraret. solemniter igne de ore ⁊ naribꝰ eius exire. In missa autem eius ab eo die qua fuit presbiter ordinatus. angeli altaris ⁊ sacrificij eius erant ministri. Denuꝝ in palcate missam solemniter celebrante apparuit ei angelus dñi ꝙ eum ꝑfortaret. admoniretq; vt vlt̃ mare ꝓficisceret. Qui iter assumens matrem in via visitans. inuenit ⁊ fororem a matre separatam ⁊ adulterio pollutam. Unde ⁊ ill̃ malo perdurantem excõmunicauit. ⁊ post doctrinam ⁊ miracula nauigio demum venit in britanniã minorem. descendensq; de naui ꝙpe portum inuenit quendam ploratem et ad mare aspicientem ad ostium tugurij sui manentem. Qui percunctatus ab eo causam meroris. habeo inquit i hoc tugurio vxorem leprosam ⁊ filiam demoniacam. et viram ꝰspecto transmarinũ qui illas sanare debeat. ꝓut mihi ꝓuisum est. Ingressus ergo vir dei tugurium ⁊ super illos orationem fundens: restituit sanitatẽ. In illis ẽ ꝓcio monasterium fundauit volense nuncupatus. vbi plurimis ad deo seruiendũ collectis. et diebꝰ ac noctibꝰ a colloquijs diuinis ⁊ oratione non cessans. ieiunijs ⁊ vigilijs vacans: quieuit in pace miraculis clarus.

De sancto etbbino. .§.vii.

Hic sanctus vt refert spe. hysto. li. xvij. in britannie ꝓuincijs natus ⁊ in domo patris sui nobilissimus vsq; ad quindecimũ annũ artibꝰ liberalibꝰ eruditus. Quo scz patre eiꝰ morteo mater eius ad sanctum ꝓfugit sanctuarium. qui eam sacro velamine ꝓsecrans deo dicauit: ⁊ filium suũ etbbinũ comam capitis radens clericauit. Qui annis aliquot cum eo manens ei iugiter seruiens. Eo quadam die celebrante audiuit verba domini in euangelio dicentis. Qui non renunciauerit omnibꝰ que possidet. non potest meus esse discipulus. Hac voce compulsus cuncta reliquit. ⁊ ad scm̃ simlianum abbatem peruenit. habitumq; monachalẽ de manu eius suscepit. et in tauraco monasterio subiugo domini cernicem suam inclinauit. In quo scz monasterio habitabat sanctꝰ vignalocus sacerdos et monachꝰ. cui iussu abbatis ecclesiam vno miliario distantem a monasterio visitare. ibiq; hostiam domino offerre ꝓsuetudo fuit. et ad ẽ secum sanctum etbbinum sociauit ꝺyaconum. Quadã igit̃ die dum irent. inuenerunt leprosum in medio iacentẽ. totum vulneribꝰ plenum. flebili voce ab eis auxilium postulantem. Qui requisitus de infirmitate ait. Viuens do lores quatiantur in corpore. sed insuper vꝰ dolor ẽ tam nocuus. vt si hunc diem sine eius lenamine trãsierit omnem proximam cristino. Nares enim mee plene stercoris concremantur ardore infirmitat̃. Tunc etbbinus eum p latera arripiens a terra sursum erexit: ⁊ vignalocus manꝰ eius ad nares posuit. Sed pauper flebili voce clamare cepit. Noli senior manibus tuis nares capere. quia dolor non permittit. Sed si dolorem meum lanare volueris necesse est vt in ore tuo nares meas mittas et ita trateris.

Tunc ille meritis ꝓfectus humiliauit se. et quãdo patuit dolorem pauperi alleniare ore suo carnem excepit si ꝙ dei. Mox ergo vt ad se traxit petia mirabilis in os eius cecidit. Beatus autem etbbinus per latera dominum tenens sursum aspexit. celum apertum vidit. ⁊ in capite dñi quem tenebat sancta crux apparuit. angelosq; dñi in obviam venire vidit. Tũc sacerdoti air. Pater sancte ipsum quẽ teneo manibꝰ tu ore: dñm nostꝝ hiesum christũ qui ꝓ nobis semetipsum tradidit esse crede. Tũcq; dñm velẽt manibꝰ tenere. elevauit se in manibꝰ dicens. Non me erubescas serui mei in angustijs meis: nec ego vos erubescam in regno patris mei. Hereditas vestra mecum est. ⁊ hoc ꝙ memores vestri fuerint in orationibus vestris salus in regno meo. His dictis evanuit ab oculis eorum ⁊ receptus est in celum. Cunctq; manerent stupefacti alter alteri cepit attribuere miraculum. vignalocus etbbino propter perfectam eius obedientiam. vt nil ꝓtermitteret sibi mandatum. etbbinus vignaloco ꝓpter eius quotidianã misse celebrationem. Denuꝝ cũ franci vastassent britanniã. etbbinus hybernie ꝓtes petẽs in silua ꝙ noctes dẽ vt paꝰ pegrinus tugurũ fecit. ⁊ ecclesiã fabricauit in ꝙ dño mirabant. Et quadam die claudum ab eo elemosynã petentẽ in nõie christi sanauit. Quedam enim mulier ꝓ sanitate filij sui palitici postulauit. Cui nichil etbbinus. Non pcto rem nõ possumus ꝑ miraculũ facere. Si vis non habemꝰ. Sed si vis sanari filium tuum: perduc eum ad sancte brigide sepulchrum. Atilla inquit. O pater iam eum ibi potaui sed nocte quadam audiui vocem dicentẽ mihi vt ad te accederem. Ingressus igitur oratorium ꝓ eo ad dominũ preces fundens sanitati restituit. Uigit aũt in eodẽ loco sanctus vir annis. xx. miraculis choruscãs. Tãe aũt abstinentie fuit. vt in eo obus non intraret in ebdomada nisi tñ feria quinta panis ⁊ aqua. Uinum autem non bibebat nisi cum cõcabat. Cunctq; esset iam .lxxxiij. annoꝝ acri dolore fatigatus ꝓuocatis fratribꝰ obitum suum prædixit. eisq; deo cõmendatis ante altare spm̃ reddidit. xiij. kalẽ. nouembris.

De sancto basolo. .§.viii.

Anno ab incarnatione dñi dcc.lxxv. vt ait sigilbertꝰ basolus abbas. ⁊ sindulphus ꝓsbiter ⁊ reclusus in fracta clamerant. Hic basolus (vt refert vincẽs. spe. hysto. li. xxij. et gesta eius) in territorio lemouicino ortus. cũ tpe adolescẽtie sacri ministerij incrementa ꝓdigisset. ad diuine seruitutis opꝰ totum se conuertit. Cunctq; extra loci illius fines pedẽ peregrinaturus mouisset. apparuit ei angelus domini sodalis itineris. quo duce ad remensem urbem pernenit. vbi pontificatum tenebat sanctus vir egidius. post beatum remigium quartus. Hunc rex francoꝝ ꝺagobertꝰ et regni proceres valde diligebant. In ea igit̃ altercatione ꝙ inter ꝺagobertũ et Hildebertũ ꝺ principatu regni fuerat obortta. idem ꝓsul childerici regis animo nõ defuit. Uñ ⁊ multa postea aduersa sustinuit. Ab ẽ vir dei basolꝰ honorifice susceptus. petiit ab eo secretius sibi concedi habitaculum: eo ꝙ vitaret ꝓpter turbas spm̃ vitandi ꝓpositũ. Et primo quidẽ ciuitatẽ pontificis gra ⁊ auctoritate in quodam cenobio ad radices montis remoti monasticam vitam duxit. Et cũ de virtute in virtutem sublimiter excreuisset. volens solitariã agredi viam. in nemoroso montis cacumine cellam sibi cum oratorio construxit. vbi ꝓ quadraginta annos bitans. singulariter contra antiquum serpentem fideliter dimicauit. Et cũ aque penuria ibi laboraret. ad deũ manu ꝓtenta suspirauit. Mox dicto citius fons in eodem loco fluere abundantissime cepit. Haustu dulcis ⁊ infirmis ad potandũ salubris. Cum autem attila quidam diues ⁊ prepotẽs gratia venandi siluam illam intrasset. mire magnitudinis apꝝ fugientem insequit̃. Qui monẽ ascendẽs ad cellulam dei ꝓuenit. ⁊ ei ferritate depositu ante pedes ꝓsolutus stetit: quasi ꝓdidã vite sue inplcitas. At ille eiꝰ miserꝰ. tãta insectones bestie stupefactus in loco fixit. vt bestiã sibi. priusquam oculis cerneret. et tñ eius ꝓpius nõ valeret. Hac attila cognita dei virtute veniam presumptionis sue flagitans. quicquid circa locum sui iuris fuit: nonnulla etiam possidenda prædia sancto viro contulit. Homo quidã

pso crimine cõmisso vũdicatus ⁊ patibulo suspensus cũ iam in extremis ageret inter laqueos. huius sancti ꝑfessoris sibi subito memoria incidit. Voce igitur qua poterat attractus toꝛ. precordijs sanctum basolum invocat: ⁊ vt sibi subueniat lachrymabiliter postulat. Mox laqueꝰ rumpitur ⁊ ille ab alto labitur. Super omnes stupor ruit: ⁊ liber ille a morte recedit.

Anno iustini impe/ .§.ix.

ratoris sexto sanctus amandus natꝰ. Hic vt refert vincẽs. spe. hysto. vbi §. ex nobilibꝫ parẽtibꝫ ortus. ab infantia sacris literis eruditus. parentes suos reliquit. ⁊ in quodam monasterio baburum religionis assumpsit. Qui dũ quadam die circa monasterium ambularet. repente quendam matrimũ serpentem inuenit. quem statim virtute crucis ⁊ orationis ad foueam suam nunꝯ inde exitorum coegit redire. Postea egrediens ꝺ monasterio illo causa peregrinationis venit turonis ad sepulchrum beati martini. ⁊ ibi mansit in quadam cella quindecim annis. olicio semp tectus ⁊ aquaꝫ ordeaceo pane sustentatꝰ. Exinde romaꝫ accessit ad limina apostolorum visitanda. vbi cum quadã nocte in ecclesia vigilare vellet eum eicit irreuerenter custos ecclesie. Qui dum ante fores ecclesie vomitaret. apparuit ei sanctus petrus rogans vt ad franciam ꝓficatis ma gratia remearet. Quo cum venisset ⁊ verbũ dei ꝓbus tullime predicaret. multas iniurias est ꝑpessus. dum ipsiꝰ regem francie vagoberrum ꝺ suis crimnibꝫ increparet: ꝺ regno eius expellitur. Tandem cum rex filium nõ haberet rogauit dominũ vt daret ei filium. qui ei succedere posset in regno. Cum ergo nutu dei filiũ habuisset. cogitabat rex solliciare quis eum baptizaret. ⁊ venit in mentem eius sanctus amandus. ꝛpter hoc diligẽter eum inquiri fecit. Inuentus ergo regali imperio adductus cuꝫ magno gaudio susceptus est. Ret autẽ ꝑdito eius obsequio rogauit vt eis indulgeret qõ in eum perpetrauerat: ⁊ filiuꝫ quẽ dominus ei concesserat baptizaret. Ille vero paiã eius petitionem libenter concessit. sed secularibꝫ negocijs metuẽs implicari secundam ꝓpositum renuit ⁊ abscessit. Ret ramẽ misit ad eum sanctum eligium ⁊ sociam eius dadonẽ. quorum precibꝫ fatigatus amandus ad regem veniens eius filium baptizauit. Post hec cum traiectensis episcopus migraret ad dominum. rex sanctum amandum. licet pariter manentem in traiectensi eccia in cathedrali sede ꝓlimare fecit. vbi cum triennio verbum dei constanter predicasset. ⁊ a plenisq predicationem suam contemni videret. contemptores suos deseruit: ⁊ in vasconiã gentem ferocissimam causa predicationis intrauit. Vbi cũ incrasset ⁊ inoculatos quidam leuis ⁊ lubricus predicationis sue verbis retrahere cepisset: statim a demonio arreptus dentibꝫ semetipsum lacerare cepit ⁊ discerpere. ⁊ ꝙ iniuriã fecerat dei seruo clamans exprauit. Inde pergens ad aliam ciuitatẽ ab episcopo ciuitatis humane susceptus est. Cui cum ille episcopus causã humilitatis ⁊ hospitalitatis aquam manibus daret. iussit ille vt aquam illam diligenter custodiret. Credebat. n. ꝙ meritis viri multos foret fidelitꝫ ad salutem. qõ et secutum est. Nam et cecus quidam aqua illa oculos lauans subito visum recepit. Post hec sanctus amandus reuertens in galliam. impetrauit a rege childeberto locum qui dicitur manto vt ibi cenobiuꝫ edificaret. Sed quidam episcopus vicine ciuitatis molestẽ hoc sustinens. iussit famulis suis vt eum inde eicerent vel certe occiderent. Qui venientes ad eum dolose ei dixerunt vt secum pergeret ⁊ illi locum aptum ad cõstruendum monasterium ei ostenderent. Sanctus autem maliciam eorum agnoscens deo sibi reuelante init cum eis ad cacumẽ montis. vbi cum occidere decreuerãt. Hec ti suis hociꝑe dixerat: ꝙ valde martyrium cupiebat. Sed orta tempestate subito pluuie ⁊ grandines ita montem texerũt. ꝙ maligni qui eum disposuerãt occidere penitus nihil viderũt ⁊ iam se mori putantes prostrati veniam postulabãt: ⁊ vt eos vivos abire permitteret exorabant. Tunc sanctus tã diu exorauit donec serenitate reddita. et visu recepto ad ꝓpria redierunt. Tandem sanctus amandus post plã miracula in pace quieuit.

Sanctus quoqꝫ pau .§.x.

las leonensis episcopꝰ beato viro ydulto a puericia ẽ traditus. doctrina ⁊ moribꝫ informandus. simul cum sancto sansone postea futuro episcopo. Hic cum venisset ad tumum sosanis sue super littus maris britanie litan. rogauit ab ea preces fudit ad dominum. quatenus statuto maris fluctus cohercerentur aloeo: ⁊ terra optata ahq sibi ⁊ incolis eius infide ampliaretur spacio. Cunqꝫ subito mare vndas retraheret ⁊ terra sicca apparere cepisset. ab oratione pariter ipse ⁊ soror surgunt ⁊ ad ripam accedũt. Tũc paulas sororꝭ imperat vt in manibꝫ lapillos vsqꝫ ad summum maris marginã deferat. Nam mille passus vel amplꝰ aqua exhausta terra per eius orationẽ ꝺilatata est. Tũc genua in oratione super ripam flectunt. Quo finita paulꝰ ad mare conuersus ait. Lapilli quos in fundo tuis posui. sint insignum inter me ⁊ te: vt deinceps nunq transgredi nec ꝺ nostra territoria audeas ingredi. Cuius sermonis imperium vsqꝫ hodie seruat horridum maris elementum. Cunqꝫ reuerterentur domum subito viderunt prefatos lapillos diuina ꝓtate columnas lapideas mire magnitudinis factos vt reo simpliciter postulata a redderetur duplicata. Quaꝫ quoqꝫ quam eo die tenuerunt per medias illas columnas incedẽtes. adhuc ꝺ itinerio semita pauli vocat. Quadam die cũ iter agerent discipuli grauiter sitti sibus peragrantes. aquam exquirunt nec inueniunt: miraculose eis procurauit. Et serpentem maximum in maris precipitiꝫ ire coegit.

De sancto gregorio .§.xi.

turonẽsi archiepo. Hic vt air tugsbertus octauo Iustini anno ordinat turonensis archiepus: ⁊ in omnibꝫ clarꝰ habetur. Ipse (vt refert vincẽs. spe. hysto. lib. xxij. et gesta eius) Aluernie regionis indigena cũ aliqñ de burgũdia ad aluernã iter faceret. magna ꝑ se tempestas exorta est ventus ymber in nubibus cogit. celum crebris ignibꝫ micare ⁊ tonitrus resonare cepit. Omnibusq timore pallentibus Gregorius sanctoꝫ reliquias quas ꝺefinent collo ferebat ꝺ sinu ꝓtraxit: ac nubeꝫ ꝓtanter oppositã. Que ꝓtinus simile terrea leuaq ꝓsecutes. illesum iter gradientibꝫ ꝓbuerãt. At supbia q plerumq nutrit ꝓuentꝰ inuenili ão ꝓtinus irreplit. Et qꝝ supbie vicinꝰ est casus. dũ ꝓ nimia gaudẽs suis meritꝫ ꝓprijs arrogaret auxilijs. equꝰ cui insiderat illico lapsus ad terrã cũ graui' elisit: ita vt oĩ corpe ꝓtinus vix posset allargẽ. cũq ruine intelligẽs fata reminiscens caute ne se vane gle stimulꝰ qlibet occasione deijcet. Hic igit bẽi martini amore flagrãs ⁊ pastoralis officio ecclie ydonei aꝰ vice cathedrã turonẽsem regẽdã accepit. bño migrãte ad dñm eufronioq eccliam illã rexerat immediate. Eccias aliq ꝓtis ipse instruit. ⁊ libros i laudẽ scoꝝ in expositõe scꝝ scripturaꝝ edidit. Matricemq ecclesiã quã beatꝰ martinꝰ ꝓstruxerat. ꝺ nimia vetustate infectã. in arcuato scemate repauit: atq hystoricis ꝓ cuiusq martini gestis decorauit. Cũ aũr aliqñ ꝓ via incedẽt. et crucẽ auream cũ reliquijs collo gestaret. cuiusdam pauperi hospitalem fouea ac sureolorum cremijs contectam cernari conspiceret. illoq cum vrore ⁊ liberis hac ⁊ illac currentibus et strepentibus. et aquam efferentibus flame mitigari non poterat. Tunc Gregorius accurrit. et contra flamaꝝ globos crucem eleuauit. morꝙ in aspectu sanctarum reliquiarum ita totus ignis obstupuit: vt nec ea q iam apprehenderat vltra vel ad modicum vstulare possit.

Aliquando sepulcrum beati hylarij gregorius supplicaturus adijt. et inde ad visendã sanctã radegundã regi-

nam olim.et tñc sanctimonialē vinerit. Et cum secū duo incole paradisi de tempore loquerēt.oleum qđ ante pignora sancte crucis gutturn illic defluere solebat.sicī adueniens pontificis auctum est:vt infra vnius hore spacium vltra vnum ferrarium crumularet. Porro cum hec beata regina ad regnum celoꝝ accersienda esset. Gregorius de eius transitu nuncium accepit. Et cū iam illa eo occurrente migrasset:sancta eius membra sepulture locauit. Sextodecim autem annis in episcopatu exegerat.cum equinoc⁹ ille magnus gregorius in sede apostolica subrogatus est. Opinata quoꝝ res est qꝫ dudum alter alteri sit familiari amicicia coniunctus. Cum igit sacra apostolorum lumina hic expensset.cum magna reuerētia eum papa excepit. Quem ad beati petri pfessionem introducens.ex latere cōstruit. pistolam quo allargēt. Interim autem vt erat ingenio profundissimus secretum dei dispensationem admirans.pensitabat i huius homine (Erat enī statura brevis) tantā gratiam pfluisse. Qđ ille mor diuinitus psentens.ab oratione surgens.placido vt erat vultu ad papam respiciens. Dominus inquit fecit mecū non ipsi nos. Idem in paruis qui ⁊ in magnis. Cumqꝫ cogitationi sue id sanctus papa responderi cognosceret.ipsa sua deprehensione grauissa:gratiam quam hactenus in greg.mirabat'.i magna veneratione deinceps habere cepit.sedentq; turonicā ita nobilitauit.vt etiam ei aream cathedraꝝ donaret:q̄ prescripta apud prefatam sedem imposterꝝ seruaret'. Cum aūt moreret'.in tali stratu vel loco se sepelin fecit.vbi semp pedibus oīm pculcaret'.nec in vlla reuerentia haberet'. Sed greg.beati martini talia non ferens.eum ō loco illo leuauit ⁊ edito pulcro mausoleo ad latus sancti sepulcri.s.martini digna reuerentia collocauit. Obijt autē quintodecimo kalen.decembris. Hic rescripsit hystoriam regū francorum ex qua multa in hoc opere excerpta sunt. Miracula quoꝝ beati martini post obitum eius in quatuor libris.⁊ alia plura.

Tempore foce im .§.xii.

peratoris (vt refert Vincēs.spe.hysto.li.xxiij.ca.xxij.ex gestis eius) floruit Jo.pharcha alexandrinus.qui cognominatus est Jo.elemosynarius. Hic cum esset cypri adhuc iuuenis amoꝝ.ix.vidit vna nocte in somnis puellaꝫ super solem splendidam ⁊ ornatam.que stetit ante lectum suum ⁊ cum illarere pallauit. Qui expergefactus cū vere videret eam stantem ⁊ putaret eam esse mulierē.que eiꝰ in capite coronam habebat ex ramis olinarꝝ signo crucis ignatus dixit ei. Que es tu:⁊ qđo intrare ausa es sup me cū domino:⁊ Illa hylari vultu labensq; sbridēdo dixit ei. Ego sum puma filiaꝝ regis.si me amicam possederis:ego te pducam in conspectu imperatoris. Et hec dicens disparuit. Ille igit' in se reuersus intellexit visionem et ait. Credo vere quia elemosyna et compassio est que veraciter deum came vestiri fecit. Statim ergo se vestiuit ⁊ nullū exercitiū in ecclesiam abijt. Cratq; iam aurora. Et dum iret obuiauit cuidā frigore vexato.expoliauitq; se indumento caprino ⁊ dedit ei. Nondum eni ecclesiā apprehenderat.⁊ ībito obuiauit ei quidā albis vestimentis indutus.deditq; ei ligaturā centum nūmismatū dicens. Accipe hoc frater et dispensa vt vis. Ille pre gaudio statim hoc suscipiens reuersus est.volens reddere ligaturā illā quasi nihil indigēs sed nullum inuenit. Intelligens q̄ visionē nō esse fantasiā ⁊ veritatem.sepe fratribꝰ q̄ poterat erogabat. Quidā diues cui⁹ domū ingressi fures expoliauerāt vsqꝫ ad strāmentum depraedatus est illum cum magna reuerentia dicens ei calamitatem suam. qui misertus eius.tulit ei dari quindecim libras auri. At ille cui credūi erat auri apprehendit pfidi yconomi ⁊ diaboli operatōe inuidētes non voluerūt ei nisi quinq; libras. Cum q̄ de collecta rediret ar chiepiscop⁹.mulier q̄dā dedit ei in scriptis notiā enormi quinqꝫ centenariorꝝ auri. Quā cum suscepisset.vocauit dispensatores et ait illis. Quot libras dedistis ei q̄ ad me accessit.p elemosyna. At illi dixerunt. Trē quindecim vt sanctitas vestra iussit. Cumqꝫ inhabitantem in se gratiam cognouisset illos esse mentitos.addixit eos qui accepat ⁊ interrogauit quid accepisset. Illo autem dicente q̄ quinq; libras acceperat: pferens ille pictaciū qđ ei tradiū fuerat dixit eis. A vobis exquiret deus et alia decem centenaria. quia si dedissetis quindecim libras vt mea humilitas iusserat:que attulit quinqꝫ centenaria dedisset ⁊ decem. Et vt certos vos faciā adducam eum advos. Cumqꝫ p nuncios accessisset feminam illā.ista statim surgens cum quantita te auri accessit.⁊ vestigia sancti apprehendit. Qui cum susceptisset oblationem ⁊ orasset super eā.ait ad ipsam. Obsecro te. Nonne voluisti hoc tū offerre deo an aliud aliquid:⁊ At illa cum sensisset deferum illū cognouisse qđ secerat:timore pculsa dixit. Per sanctum nomeꝫ ego ancilla tua mane.ppria scripteră centenaria quidecim vt darem tibi domino meo:⁊ amen decem detenta a me ipsa. Hec itaq; pfacta intra me dixi.vtiqꝫ voluntas dei nō est vt decem milia quinqꝫ. Tunc patriarcha eā dimittente.cecidit ad pedes eius dispēsatores indulgentiā petentes.⁊ nihil vlterius se acturos affirmantes. Habebat hic sanct⁹ scientiam scripturarū non in sapientia sermonis ad inanem gloriā:sed per operū executionem et in secreto quotidiani consilij. Nullus sermo ociosus audiebat': nisi forte ordinatio rei cuiusdā exigeret.sed aut sanctoꝝ patrū religiones. aut scripturaꝝ traditōes.aut dogmatica ꝓblemata.ppē multitudinem hereticoꝝ regionem circūdantes. Si quis alicui detrahere inoipiebat hunc per alterā sermocinationem vt sapiens ingeniose remouebat. Et si iteꝝ permanebat:hunc aduocans ebdomadario precipiebat ne vltꝰ ad cum ⁊ intrare sineret.vt per eum ceteros temperet ⁊ erudiret. Cumqꝫ infimo stratu recumberet ⁊ vilib⁹ vestimentis in cella veter' quidam possessoꝝ ciuitatis ascendēs ad eum ⁊ videns qꝫ opertorio scisso ⁊ lanco tegeretur.trāsiuit ei opertorium nūmismatum.xxxvj.rogans eum multū vt cooperiretur illo in memoriam eius. Qđ ille ob instantiam viri suscipiens vna nocte eo cooperus per totā fere nocrem dicebat ad seipsum vt cubicularij eius recitabāt. Quis dicet qꝫ humilis Johannes pallio.xxxvj. nūmismatum tegatur:⁊ fratres eius frigore necentur. Quanti deliderant saturari de iota oleotum que ō coquina mea proiciuntur:⁊ Quanti vel odorare vinum valent quod ī cellario meo fundit'. Quāta putas fame frigore ⁊ miseria affligit':⁊ Tu vo expectas etiā eternā iocunditatē.plectꝰ:⁊ vinū bibis ⁊ pisces immanes venatus.⁊ cubicul' demotaris:nunc aūt cū oilo malis tuis ⁊ cooptorio.xxxvj. nūmismatum te calefacis. Vere ita vivens ⁊ tali laramēto conuersans.nō expectabis illic sempiterno gaudio frui:ō aut dies vtiqꝫ qū ille dives audiuit. Recepisti bona ī vita tua ⁊ lazar⁹ similr mala &c. Bñdict⁹ dꝰ humil' Job.alia nocte tenō coopiet'. Iussū ē eni vt tegant'.et fratres dñi tui ꝯ tu infelix. Mox ꝯ misit eā ī craſinū vt venūderet'. Je ait q̄ ō obtulerat emit illā. Rursumqꝫ pharche obtulit eo tegēt'. Cūq; id tercio fecisset.scitus vir gratulabund⁹ dixit ei. Videbim⁹ q̄s deficiat ego an tu. Erat.n.ille opulētus valdē. Qđ suauiter vir sanct⁹ videmiabat paulatim ab eo multa auferens vt pauperib⁹ daret. Valde quoꝝ diligens erat eloqui de actibꝰ sanctoꝝ q̄ elemosynarij fuerunt. Una vicꝝ cū recitaret de vita scī serapionis q̄ syndonius vocabat'.inuenit eū vt ferē amicū suū egeno vendisse.⁊ iteꝝ paululum illū pcessisse.⁊ frigus patienti obuiasse.eiq; tunicā pebuisse. Et quia nudus sedebat tenens euangliū.interrogatus a quodam.quis te expoliauit abba:demonstrans cuāgelium.ait.ille. Alio quoꝝ tempore bocipsum euangelium vendidisse et elemosynam dedisse fertur. Discipulo autem dicente abba vbi est euangelium:ait hoc quod dixit mihi.vade ⁊ vende que habes et da pauperibus.ipsum vendidi et ipsum dedi vt habeam

ſductam in die iudicij. Et cum quedam vidua petiſſet ali quādo ab eo elemoſynam quia filij eius eſuriebant. eo nō habente aliquid: ſeipſam ei tradidit vt venderet eum ad grecos quos ⁊ in paucis diebus fecit chriſtianos. Ꝟ legēs de ſancto ſerapione vir ſanctus ſtupefactus ⁊ toꝰ lachry mis infectus ait. Credite mihi quia vſq; hodie putaui q vel aliquid facerem vana quas habetem pecunias neſcien s q et ſeipſos venderent quidam compaſſione ſuperā ti. Decipiebat autem collationes pro defunctis impi gre facere dicens. quia ante paucum tempus quidam ca ponus a ꝓſis ductus in carcerem truſus eſt. Quidam er go fugientes illinc ⁊ venientes in cypꝛū. interrogan a pa rentib⁹ illos ſi forte vidiſſent eū. Reſpondentes ſe. ꝓpꝛijs manib⁹ ſepeliſſe. Non autem erat ipſe. Ꝟ quidam ei ſimil. Illi Ꝟ tanḡ ꝓ mortuo faciebant ei tres collectas per ſin gulos annos. Poſt quatuor autē annos ille fuga lapſus a ꝓſis venit in cypꝛum. Cuiḡ audiſſet a ſuis q̄ memorā ſui tanḡ mortui feciſſent ter in anno ſcz in theophania. In dominica ſancta et in pentheceſte. Reſpōdit ille bis tribꝰ temporibus anni veniebat quidam candidatus vt ſol. et diſſolueret me a vinculis ferreis ⁊ cuſtodia. ⁊ monebat to ta die deambulando. memoḡ me recognoſcebat. ⁊ in cra ſtinum inueniebar vincula ferrea portans. Et hoc igitur ait ſanctus Job. tormentes quietem habere vlcim⁹ aū ꝓ eis collectas facimus. Huic quidam totum auꝝ qđ habebat. cuiḡ iſtigas ⁊ diuidiam obtulit ei ſteriſ genibꝰ ro gans vt oraret ꝓ ſalute vnici filij eiuscet vt vomens na tem eius que in affrica abierat. cum bono reduceꝝ aduen tu. Qđ cum ille feciſſet mortuus eſt puer. ⁊ nauis illa in q̄ frater illius hominis erat naufragium paſſa eſt. Totumq; quo plena erat perijt. preter animas ⁊ ſcapham vacuam. Cuiḡ vir ille vitra modum triſtis eſſet. vidit per noctem in ſomnis quendam quaſi in habitu patriarche dicentem ſibi. Vt quid turbaris frater. Nonne rogaſti me vt pe terem a deo quatenus filium tuum ſaluaret: Ecce ſaluus fa ctus eſt. Crede mihi quia ſi vixiſſet prauus ⁊ immund⁹ fie ret. Et de nati tua ſcito quia niſi deus ꝓ bono qđ feciſti placatus eſſet: ſententia data erat vt tota cum animal⁹ in profundum pergeret ⁊ fratrem tuum perdidiſſes. Sꝰ ſur ge ⁊ glorifica deum qui donauit tibi eum: ⁊ ab hoc ſcio va no ſaluauit filium tuū. Euiglans ḡ vir ille inuenit eos ſuū ꝓſolatum. Et curreṅs ad ſanctum patriarchā iactauit ſe ad pedes eius ⁊ gratias egit narrans viſionem quā vi derat: ⁊ ille glorificauit deum. Quodam monacho gi rante in ciuitate cum vna puella innocula ⁊ petēte elemo ſynam. quidam hoc videntes ſcandalizati nunciauerunt hoc patriarche q̄ ille monachice vite mulierem hūs vero gauet. Tunc ſanctus iobānes volens ꝓhibere peccatum uſſit mulierem flagellari: monachum vero verberari et in carcerem trudi. Quo facto apparuit ei p vniꝝ nocte mo nachus oſtendens veſtem ſuum ex flagellis putrefactum dicens ei. Ita placet tibi domine patriarcha. Crede mihi hac vice vt homo erraſti. ⁊ hec dicens receſſit. Mane aūt vir ſanctus memor viſionis ſedit ſuper lectum ſuum me ſtus. ⁊ mittens ꝓ monacho qui erat in carcere fecit eum ex poliari coram ſe vt veſtem eius videret ſi ita eſſet vt vide rat in ſomnis. Quo facto dei voluntate ſolutus eſt. et iam amictus quo erat indutus ⁊ cecidit. omneſq; viderūt eum eſſe eunuchum. Tunc vir ſanctus ait ignoscat̄ ſe peccaſſe in deum ⁊ in eum. monens tamen eum nō ita oportere mo nachum circūducere mulierem ad ſcandalum videntium. At ille humiliter rationē reddidit dicens. Nup cuꝫ eſſem gaſe ejecti me de vrbe hec mulier occurrit dicens ſe eſſe hebream ⁊ velle fieri chriſtianam. conteſtans etiā me ver bis terribilibus ne dimitterem eam perire. Timēs ḡ iudicij dei ſumpſi eam ⁊ baptizani. ⁊ girabam eam ſimplici corde modicum erp oſcens ſumptuꝫ: quatenus eam introduce rem in monaſterium. Tunc ſanctus narrata viſione bis q preſto erant. protulit centū nūmiſmata daturus ei. At ille nihil accipere voluit. ſed ait monachus ſi fidem habꝫ bo rum non indiget: et ſi horum indiget fidem non habꝫ. Hoc maxime omnibus fidem fecit q̄ ſeruus dei eſſet. Hec hy ſtoria vincit.

Quedā alia nar- .§.xiii.

rat et eius legenda Jacobi de voragine de iſto Jo. elemo ſynario. Quidā enim pauper in habitu peregrini ad eū venit ⁊ elemoſynam petijt. At ille vocato diſpenſatore di xit ei. Da ei ſex nūmiſmata. Que ille accipiens. abiens ha bitum mutauit: ⁊ iterum ad patriarcham veniens elemo ſynam depoſcebat. Ille autem diſpenſatore vocato iuſſit ei dari ſex nūmiſmata aurī. diſpenſatos ait tomino. Per orationes tuas pater pauper ille mutato habitu bis elemo ſynam accepit. Beatus aūt Jo. quaſi hoc ſe neſcire diſ ſimulauit. Iterū ille tercio habitum mutans ad Jo. p de moſyna venit. Hic diſpēſator beatū Jo. tenere intuens q̄ ille eſſet qui iam bis accepat. Cui beatus Jo. reſpōdit Vade ⁊ da ei. xij. nūmiſmata ne forte ſit dominus meus hic ſuꝑ ſpauꝑ: qui tentare me velit vtrū poterit hic plus accipe q̄ ego dare. Audiens patriarcha cōſuetudinem eſſe q̄ mox vt impator coronatus eſt. cōfeſtim monumen tosū edificatores ſamit. aij. vel. v. minucias marmoū pu ſillas vnij calotis. et ingredientes ad impatorē dicūt. De quali marmore vel metallo iubet imperiū tuū ſibi fieri mo numentū: Imitatus hoc Jo. monumentuꝫ ſibi fieri pꝛe pit. ſed tamen vſq; ad diem obitus ſui imperfectum manere voluit. Ordinauitq; aliquos qui ad eum cum in ce lebri feſtinitate cum clero conſiſteret accederent. ſibiq; di cerent. Domine monumentū tuum imperfectum eſt. pꝛe cipe ergo vt conſummatur quia neſcis qua hora fur veniat.

Quadam vice cum patricius quandam pecunie eccle ſie quantitatē in mercantiis ibi ponere vellet. ⁊ patriarcha nullatenus conſentiret. ſed eam pauperibus diſtribui vel let. ambo plurimum contendētes abinuicem diſceſſerunt irati. Adueniente hora. xj. mandat patriarcha per archi preſbiterum patricio dicens. Domine ſol ad occaſus eſt. Qđ ille audiens ſachꝫ mis inſulſis ad eum venit ⁊ veniā poſtulauit. Cum quidam ſuus nepos grauem a taber nario quodam iniuriam audiuiſſet. ⁊ hoc pꝛiarche tamen tabiliter reuelaſſet nec conſolari poſſet. Reſpondit ei pꝛi arcba. Et quo aliquis auſus ē hoc dicere: ⁊ ꝓtra te os ſuū aperire: Certe ſibi faciam hodie in eum talem rem vt tota alexandria miretur. Qđ ille audiens ꝓſolationem accepit putans q̄ faceret eum grauiter verberari. Videns Jo. q̄ ꝓſolationem accepiſſet pectus ei oſculatus eſt dicens. Fi li vere nepos mee humilitatis exiſtis. cū ꝓparas te flagel lari ⁊ pnicia pati ab omnibꝰ vera. n. ꝓgnatio nō eſt carne ⁊ ſanguīe: ſꝰ ex virtute mētis aſſcit. Cōfeſtim igit̄ ꝓ illo hoīe miſit ⁊ ab oī penſione ⁊ tributo liberū eū eſſe fecit. Qđ au dientes oēs admirati ſunt. ⁊ intellexerunt hoc eſſe qđ di xerat. Faciā in eum talem rem vt tota alexādria miretur.

Idem cū quidam elemoſynā petēti dari pꝛecipiſſet quīq nūmos. mox ille indignatus q̄ maiorē elemoſynā ſibi non feciſſet ꝓnuo ad ꝓtumelias eius ꝓpꝛipit ⁊ in faciem eius pnicium cepit. Qđ eius familij audiētes. voluerunt in eū irruere ⁊ ipſm grauiter cedere. Qđ beatus Job. ꝓhibuit dicēs. Sinite fratres vt mihi maledicat. Ecce. n. ego ha beo. lx. annos blaſphemans ꝓ opera mea chriſtum: ⁊ ego vnū pnicium nō tolerabo ab iſto: Iuſſitq; ſeculi pecu nie aſſerri ⁊ cotā eo apponi vt inde tolleret quantū vellet.

Cū q̄dam aletandrinus lecto euāgelio eccleſiā exiret et verbis ocioſis vacaret extra. quadā vice pꝛiarcha cuꝫ eis exiſt. ⁊ inē eos ſedere cepit. Qđo ꝓo vt hoc mirādo dixit ad eos. Filij vbi oues ibi ⁊ paſtor. Aut intrate ⁊ ego ingre diar aut ſi manetis hic ⁊ ego parē vobiſcū manebo. Sed igit̄ et bis Ꝟ fecit. ⁊ eā in eccia ſtare eruditt. Cū quidā iuuenis quandā ſanctimonialē rapuiſſet. ⁊ clerici cotā hīo Jo. illū iuuenē erpiobarent ⁊ ipm excōicandū dicerent.

vt puta qui duas alias p̄ciderat: suā. s. et illius semine cōpescuit eos sanct⁹ Job. dicens. Non sic filij nō sic. Offendo vobis q̄ vos duo petā meritis. p̄mo q̄ pīa p̄cepta dei facitis dicentia. Nolite iudicare vt nō iudicemini. secundo quia nescitis procerto si vsq; hodie peccent. et se nō peniteant. Frequenter erūt beato Job. in oratōne vin ecclī posito. talibꝰ verbis cū deo disputare audiē. Sic sic bone dñe. Ego dispergēdo et tu ministrādo vide amus quis vincet. Cum aūt mortī se appropīnq̄re videret. febre correptus dixit. Hi as tibi ago deus q̄m eram dilui miserā meā rogantem bonitatē tuam ne inueniretur mouenti mihi nisi vnū tornacem. hoc igitur vasi pauperib⁹ iubeo. Ipso aūt defuncto venerabile corp⁹ eius positū est in sepultura: vbi duo corpa e⁹q; tumulata erāt. Et ecce corpora illa mirabiliter sancto Job. cesserūt: et locū ei medium vacuum dimiserūt. Ante aūt paucos dies q̄m moreretur. cū quadam mulier quoddā flagitiosissimū peccatrix posuisset. et nulli vnq̄ cōfiteri auderet. dixit ei sanct⁹ Jo. vt saltim illud scriberet. eo q̄ scribere sciebat mulier illa et sigillatū ei afferret. et pro ea ipse oraret. Cui illa assensit et peccatū suum scribens diligenter sigillauit beato Jo. tradidit. Sed post paucos dies Jo. infirmatus in dño requieuit. Illa aūt reputans se vitupatam et cōfusam. credens q̄ scripturam alicui dimisisset et ad mas alicuius deuenisset. ad tumulū sancti Jo. accessit et ibi verbernine fiens clamabat dicens. Heu heu putans p̄fessionem vitare: consilio facta sum omnib⁹. Cuncta autem sanctissime fieret et beatus Jo. rogaret vt sibi ostenderet vbi nam scriptū suū dimisisset. Ecce beatus Jo. in habitu pontificali de tumulo p̄cessit vsq; ibi epis cum quib⁹ erat tumulatus hinc inde vallatus. dixit mulieri. Cur me tantū infestas et me et sanctos istos qui mecū sunt quiescere non permitis? Ecce tole ne lacheymis tuis madefacte sunt. Poenitetq; ei scriptū suum sigillatū vt prius fuerat dicens. Vide sigillum hoc et aperi scriptum tuū et lege. Ipā illa aperiens peccatū omnino deletū inuenit et ibi taliter scriptū reperit. Peopē Jo. seruū meum: deletū est peccatū tuum. Sicq; illa immensus deo gr̄as reddidit et beatus Jo. cum vsq; illis epis in tumulū rediit. Claruit aūt sanct⁹ ille vt supra dictū est tempe foce impatoris vnde et circa tempa greg. pape. Anno. i. dñi sexcentesimo. xv. vel circa. Monachus q̄dam natalius noīe sanctus vir volens temptare Jo. tunc viuentem si posset sibi verbis suaderi et ad scandalū facile inclinari. ingrediens ciuitatem alexandrie. oēs publicas meretrices p̄scripsit. Intrauit aūt ad illas p ordinem dicens cuilibet. Noli fornicari cum alio si vona mihi bācnctem. Intrans ad vnā in angulo domus tota nocte flens gemebat orabat p̄ illius p̄uersione. et postea mane exibat p̄sapiens ne alicui reuelaret qō per eum fiebat. Una autē vitam e⁹ manifestauit q̄ statim orante sene a demone arrepta est. Cui dicebant omnes. Reddidit tibi deus quod meretharis. qm̄ mentita es erubescens illum q; non ad fornicandum intrauerat. Vespe aūt facto dicebat natali⁹ cunctis audientib⁹. Volo ire ad locū. Expectat me dīa talis sc̄z meretrix. Multisq; obturgantib⁹ ei dicebat. Nunqd nō ego habeo corpus vt alij aut pīa monachos solū iratus est deus? Dicebāt aūt sibi aliqui. Accipe tibi vnā mulierem abba. nō scandalizes alios. Ille se fingens iratum dicebat. Vere nō audiū vos. Qui vult scandalizari scandalizetur. Cuncta apud beatum Jo. querimonia referret de illo. dom⁹ induratit cor eius vt nō crederet. Deprecabatur autem deum vt post mortē alicui reuelaret vt nō imputaret⁹ in peccatum his qui scandalizati erant sup eū. Multas ergo meretrices p illum modum deus conuertit. quas ad monasteria destinabat mulierum. Quodā autē mane cum egrederetur natalius de domo vnius ad quā alius accedebat ad fornicandum. dedit alapam natalio dicens. Usq; quo pessime non emendas vitam tuam ab hac immūdicia? Cui ille respondit. Crede mihi accipies a me alapā talem: vt tota alexandria congregetur. Et ecce p⁹ modicum quidam in specie mauri sibi alapam dedit dicēs Hec est alapa quam misit tibi abbas natalius. et statim a demone vexatur. ita q̄ ad voces eius omnes conuenerunt sed tamen penitens p eius oratiōnem liberatus est. Vir autem dei mortī appropinquans hanc scripturā dimisit. Nolite ante tempus iudicare. Mulieribus autem confitentibus que faciebat. omnes glorificabant deum. et precipue beatus Jo. dicens. Utinā ego accepissem illam alapam quam ille accepit. Mirabile est istud exemplum. nec imitandum. sed ex eo hoc eliciendum q̄ de operib⁹ extraordinarijs sanctorum virorum non est facile in malum iudicandum.

Prefatus sanct⁹ .§.xiiii.

Jo. volens homines ad elemosynas inducere. inducebat hoc notabile factum. Pauperibus mendicantib⁹ semel feruentib⁹ ad solis radiū. cepernnt adinuicem cōferre de his qui eis faciebant elemosynas. bonos elemosynarios quosdam laudare nominatim: auaros aūt et tenaces vituperare. Inter ceteros autem ad medium collocutionis eorum deductus est quidam nomine petrus telonarius diues et potens: sed nimis pauperibus immisericors. q; ad domū suam mendici accedentes cum nimia indignatōne ab eo repellebantur. Cum ergo nullus eorum inueniretur q̄ a domo illius susceperisset vnq̄ elemosynam aliquā. vnus eorū dixit. Quid vultis mihi dare si ego ab eo elemosynā accipio? Et facientibus eum eo pactū de aliquo. accessit ille ad domum eius elemosynam petens. At ille petrus cum domum tunc rediret inueniens pauperem pre foribus et mācipium eius panem siliginis a furno in domum referret nō inuentens lapidem loco eius panem vnum siliginis arripiens illum importune petentem pcussit in eum proijciens. Ille autem eū accipiens ad pauperes socios suos accucurrit. et q̄ de manu ipsius petri elemosynam accepisset ille letus iudicabatur. Post duos dies infirmatus Petrus ille ad mortem. vidit ante se iudicium stare ac mauros q̄dam super stateram eius mala appendere. Et altera autē parte staterę quidam dealbati tristes stabant. eo q̄ nihil qō ibi apponerent inueniebant. Tunc vnus eorū dixit. Vere nihil habem⁹ nisi vnū panem siliginis quē ante duos dies ego dedi coactus. Illi igit sup stateram ponentib⁹ stateę equalitas facta est. Dixerunt ei. Adauge ad siliginem hanc alio quin mauri illic apprehendent. Emiglans aūt et liberatus ab infirmitate dicebat Jo. Si vnus panis siliginis quem p furorē iactaui ita profuit: quanto magis omnia sua in pauperib⁹ elargiri. Quadā igit die cū optimis vestimentis esset indutus p viam pgeret. naufragus quidā ab eo aliquod tegumenti postulabat. Continuo ille se p̄cioso vestimento expolians illi dedit. quod ille accipiens statim vendidit. Cui telonarius rediret et vestimentū suspensum videret. ptristatus est valde adeo vt nec cibus sumere vellet dicens. q; non sum dignus vt mei memoriā egenos habeat. Et ecce dum talia diceret. vidit quendā sup solem fulgentem et sup caput crucem ferentem indutum vestimento qō dederat egeno dicentem sibi. Quid deploras petre? Qui cum causam sue tristicie explicuisset dixit ei. Cognoscis me. Et ille. Etiam domine. Et dominus. Eo ego vestica eximio mihi dedisti. et gratias ago bone voluntati tue: quoniam frigore affligebar et cooperuisti me. In se ergo reuersus cepit egenos beneficare et dicere. Dixit dominus. Non moriar donec filius vnus et eius.

Dans ergo pauperibus omnia que habebat accersito notario suo dixit ei. Secretum tibi volo cōmittere. qō si propalaueris aut si me non audieris: barbaro vendam te. Dansq; ei decem libras auri dixit ei. Vade in sanctas ciuitatem et merces tibi eme. et vende me alicui christiano et precium pauperibus tribue. Illo autem recusante dixit ei. Si me non audieris. barbaro te vendam. Ducens

ergo eum vt viderat indutum sordidis vestibus. cuidam argentario tanq̃ seruũ suum vendidit: et .xxx. nũmismata ex eo accipiens pauperib⁹ dispensauit. Petrus igit̃ venditus omnia vilia officia faciebat. ita vt ab omnibus contemneretur et ab aliis seruis pcutiebatur. tum ameno et timabatur. dominus autem frequenter ei apparebat. vestimenta et nũmismata ei ostendens eum cõsolabatur.

Verum imperatore. vniuersis sibinotis de amissione tanti viri volentibus quidam vicini eius ad visitanda loca sancta ꝓstantinopolim accessit. et a domino illius inuitati cum pranderent sibimuicem in aure dicebant. Similis est homo iste petro telonario. Et curiose respicientibus vnus dixit. Vere dominꝰ petrus est. Surgam et tenebo eum. Quod ille aduertens latenter fugit. Erat autẽ ostiarius surdus et mutus qui per signum ostium aperiebat. Cui petrus non signis sed verbis imperauit. Et ille continuo audiens et loquelam recipiens sibiq̃ sibridens aperuit ostium. Et dominũ intrans cunctis de eius loquela mirantibus dixit. Ille qui cogitabam faciebat exijt et fugit: si videte ne seruus dei sit. Cum enim mihi dixit. Aperi mihi dico. statim flamma ex ore eius exiuit que lingua meam et aures tetigit: et mihi loquelam et auditum restituit. Et exilientes et currentes post eum amplius eum inuenire nõ potuerunt. Hic omnes de homo illa priam egerũt: eo q̃ tã sanctum virum ita viliter tractauerunt.

Capitulum .ix.

Vita narrat grego.

in libro dyalogoꝝ miracula et exempla virtutum imitanda que gesta sunt a sanctis viris in diuersis partibus et alie circa tempa sua. In ptibus enĩ samnij fuit quidam bonoratus nomine. qui a puerilibus annis ad amorem celestis patrie per abstinentiam exarsit. ab esu carnium se subtrahebat: et ab ocioso etiam sermone restringebat. Quadam autem die dum a parentibus et cõuicinis vicinis eorum paratum esset camilv ad vescendũ paratis. bonoratus in proposito abstinentie sue firmꝰ carnes cõingere recusabat. Laborantq̃ parentes inredere eum dicentes. Comede. Nunquid pisces tibi in his mõtibus allatum sumus? Ille. n. in loco pisces audiri consueuerant nõ videri. Deficiente aũt aqua in conuiuio mancipium pgit ad fontem cum situla. Qui cum aquã ex fonte hauriret. piscis situlam intrauit. et ante ora puerorum mancipiũ aquam cum pisce fudit. et tante magnitudinis: vt ad totius diei victũ honorato sufficere posset. Vbi mirari omnes ceperũt eum venerari quez prius despiciebant. Hic demum bonoratus cum esset seruus arcipricius cũ patre suo virtutibꝰ a vno suo fuit libertati donatus. Monasteriũ aut̃ in loco qui dicit̃ fundis ꝓstruena. pater extitit ducentoꝝ fere monachoꝝ. Dum aũt quadam die et eius monte qui eꝰ monasterio in excelsum ꝓminet ingẽtis saxi moles erupta esset. que p̃ ruerum montis lacus veniens. totius ruinaꝝ celle omniumq̃ fratrum interitum minabatur. cum venientem desuper virum sanctum vidissent: frequenti voce eꝝm inuocare extensa manu dextera signũ crucis opposuit. eamq̃ in ipso ruenti montis latere cadentem fixit: ita vt nunc vsq̃ montem cementibꝰ cassura pendere videatur.

Regis totile tempore .§. i.

quidam nomine libertinus fundensis predicti monasterij prepositus fuit in discipulatu dicti honorati conuersus. et eruditus fuit magnarum virtutum. Inter cetera aũt duꝝ ꝓ utilitate monasterij quadam vice iter ageret equo insidens comes exercitus gothoꝝ. varida ei obuiauit. Cui et equo proiecto abstulerũt equũ amigeri. Ille aũt nõ solũ patienter tulit dejectionem. et damnũ: sed et flagellus quo equũ ire cogebat eis obtulit. Ibeundo illis libertinꝰ oblationi se dedit. Et cum peruenissent ad fluuium nomine volturnum equi rapaces. equi eorum nec ballis tunsi nec calcaribus crudelitati monere se poterant et fluuium trantire. Ad se autem reuersi intelligentes hoc eis accidisse ex iniuria serui dei. ad eum reuersi equuꝝ ablatum reddiderunt. Quem cum recusaret accipere eum ad hoc coegerũt per se leuantes et ponentes eum eo. Post quod libere cum suis equis iter prosecuti sunt. Alio quoq̃ tempore libertinus pro negocio monasterij pergebat ruuennam. qui de morte sui quocunq̃ ibat semꝑ caligulam venerabilis abbatis bonorati de quo superius diximus in sinu suo portabat ob deuotionem. Cum ergo in via ꝓgeret quedã mulier corpus filij sui defuncti ei obtulit. et iumentu illius per frenuꝝ tenuit: atq̃ pie cum iuramento dixit. Nullatenus hinc recedes si filium meũ non suscitaueris. Fidle inuitatum habens miraculũ: expauit petitionis illius iuramentũ. Ibiq̃ pugnabat humilitas ꝓ seruitutis inter se: et pietas matris. Timor ne inuitata ꝓsumeret: volor ne abbatis mandatũ nõ subueniret. Sed ad maiorem dei gloriam vicit pietas illud pectus virtutis quod ideo fuit validum: q̃ deuictum. Itaq̃ de equo descendit genibus flexis ad cõli manus retendit caligulam de sinu produxit. et sup extincti pueri pectus posuit. Quo otante anima ad corpus puerum redijt. quem manu apprehensum matri sue reddidit viuum iter suum exinde prosecutus. Et vt subdit grego. ad interrogationem petri. In ostensione tam admirabilis signi cũ fide femine virtus ꝓuenit vtroq̃ sc̃s et libertini. et bonorati. cui⁹ caligulam in signu ob eius deuotionem gestabat. Sicut et belyseus tangendo aquas iordanis pallio belye non diuidit sed inuocando deum belye. Tunc. n. exhibere magistri virtutem potuit. qui magistri nomen ad memoriam reduxit ex humilitate. Contra hunc venerabilem virum libertinum is qui post bonorati exitum monasterij regimen tenebat grauis iracundia in eum exarsit. ita vt in eũ excederet. Et quia virgam qua eum ferire posset minime inuenit: scabello subpedaneo contra eum proiecto caput et faciem tumultuar: totumq̃ vultũ ac faciem lividam reddidit. Qui ita vehementer cesus ad stratum ꝓprium tacitus recessit. Die vero altera erat pro vtilitate monasterij causa constituta. Expectis autem ymnis matutinalibus libertinus ad lectum abbatis venit. orationẽ ab eo humiliter petijt et licentiã vt exiret monasterium. Sciens autẽ abbas quantũ libertinus a cunctis honoraret et diligeretur. pro inuidia quam ei inuexerat eum de monasterio recedere velle putauit. vnde rogauit eum dicens. Vbi vis ire. At ille. Monasterij causa postulata est pater quã declinare nequeo. quia hesterno die me hodie iturum promisi. vbi ire disposui. Hec abbas a fundo cordis considerans alpitatem et dampnum suum ac humilitatẽ et mansuetudinem libertini et lecto prosiluit. pedes libertini tenuit se peccasse se reum esse ex illa pcussione testatus. At cõtra libertinus sese in terrã ꝓsternens eiusq̃ pedibꝰ prouolutus sue culpe non illius fetricie quod perturbat ascribebat. Sicq̃ factum est vt ad magnã mansuetudinẽ pduceretur. pater et humilitas discipuli magistra fieret magistri. Cumq̃ ꝓ causa monasterij egressus esset. multi viri et nobiles qui eum vehemẽter honorabãt videntes facie eius tam lividam et tumidam admirari. interrogabant sollicite q̃d sibi esset: et cui tantum mouis facici? Quib⁹ respondebat. Pacifemo sero peccatis meis exigentibꝰ in scabello subpedaneo impegi: atq̃ sic hoc ptuli. Sicq̃ vir sanctus seruans in pectore bonoratus ventatu et magistri. nec patris pdebat vicium nec fallitatis incurrebat pctm. vbi patitur grego. Ego virtutẽ patiẽtie signis et miraculis ꝓcero. In eodem monasterio quidam magne vite monachus oltoanus erat. Fur vero illuc venire consueuerat: et per sepem ascendens occulte olera aspectare. Cumq̃ ille multa plantaret que minus inueniret et alia pedibus conculcata alia desupra ꝓspiceret: totũ ortum circuiens inuenit iter vnde fur venire consueuerat.

Qui eundem ortum deambulans repent etiam serpentē
Cui respiciens dixit. Sequere me. Ad aduīgs furis pue
niens dixit serpenti. In nomine ihu xpi p̄cipio tibi vt adi
tum custodias: ac furem ingredi nō p̄mittas. Serpens p
tinus sese intra fines sui terendit et monach⁹ abscessit. Cū
qs mendiano tempore cuncti quiescerent more solito fur
aduenit sepem ascendit. Et dum in ortum pedem reponeret: vidit subito qz tensus serpens claudebat viā. Et re
mefactus post semetipsum cecidit. cuius pes p calcamen
tum in fude sepis inhesit. Sicqz vsqz ortolanus veniret
capite deorsum pependit. Conlecta aūt hora venit orto
lanus ad locum et pendentē in sepe furem inuenit. serpen
ti autem dixit gratias deo impleuisti quod iussi: recede mo
do. Qui illico recessit. Ad furem vero ait. Quid ē frater.
Tradidit te mihi deus. Quare in labore monachoū to
tiens furtū facere p̄sumpsisti: Et hec dicens pedem illius
a sepe cui inhesserat soluit: eūqz sine lesione deposuit. Cui
dixit. Sequere me. Quem sequentē duxit ad orti aditus,
et olera que furto appetebat auferre ei cū magna dulcedine
prebuit dicens. Et post hoc furtum non facias. Si cū ne
esse habes hinc ad me ingredere. et que tu cū peccato la
boras tollere: ego tibi deuotus dabo.

De sancto equitio .§.ii.

In valerie ptibus vir sanctissimus p̄ fue vite merito apd̄
omnes magne admiratōnis habebat' qui in eadem p̄uin
cia multorum monasteriorū pater extitit. Hic cum iuuen
tatis sue tempore acri certamine carnis incentiua fatigaret
sue p̄emptionis anguste ad oīonis studium solertiorem
fecerūt. Cumqz hac in re omnipotēti deo remediū p̄uius
p̄bras quereret. nocte quadam assistente angelo eunuchi
zari se vidit. eiusqz visioni apparuit qd omnē motū et geni
talib⁹ membris eius abscideret. atqz ex eo tpe ita alien⁹ ex
titit a tempatōne: ac si serum nō haberet in corpore. qua
virtute fretus ex dei omnipotentis auxilio vt viris ante pe
rat. ita cepit etiā postmodū factis preesse. Nec tamen di
scipulos suos admonere cessabat. ne se exemplo ei⁹ in hac
re facile crederēt. et casuri temptarent donū quod non ac
cepissent. Eo aūt tempore quo malefici sunt in hac vr
be deprehensi. balilius q̄ in magicis operibus primus fuit in
monastico habitu valeriā fugiens petijt qui ad virum re
uerendissimū amitermine ciuitatis eius castrorum pgens
sperauit ab eo vt cū equitio abbati p̄mitteret ac monaste
rio eius p̄mendaret. Tunc ad monasteriū venit epūs secum
basilium monachū ducens. et eundē equitiū dei famulum
vt eundem monachū in pgregatōne sua susciperet rogauit
Qui statim vir sanctus intuens ait. Hanc quē mihi cō
mendas pater ego nō monachū esse sed dyabolū video.
Cui epūs. Occasionē quetus ne habeas p̄bare qđ poteris.
Cui equitius. Ego quidē hoc tibi denuncio esse qđ video
ne tuis me obedire nolle existimes: facio qđ iubes. Susce
pensq; in monasterio est. Cumqz nō post multos dies p
exhortandis ad supna desidena fidelibus p̄uloloqui⁹ a cel
la digressus est. petijt in monasterio virginū cui⁹ etiā cu
ra incumbebat exp. vna que tacta carnis hui⁹ patredine
speciosa videbatur febre correpit. vehementer anxiari ma
gistrū nōiam vocabo sed stridoribo clamare. Nō moutu
rā sum nisi basilius monachus veniat: et ipse mihi p curati
onis sue studium salutem reddat. Sed tanti patris p̄sen
tia accedere quispiam monachoz ad pgregationem virgi
num nō audebat: quanto minus ille qui nouus aduenerat
eiusqz vitam adhuc fratrum pgregatio nesciebat. Missus
itaqz est repente y nunciatū hoc equitio. Cui illa grauit' in
firmat̄ est valilius peteret et visitatorem. Quo audito vir
sanctus dedignando fabricit et ait. Nonquid nō dixi qz
dyabolus esset ille non monachus. Ite et eum de cella ex
pellite. De ancilla dei que annetate febrium vigetur noli
te sollicti esse. quia et hac hora neqz febribus laboratura
est. nec basilium petitura. Regressus est monachus et ea
hora salutī restituta dei virginem agnouit qua equitius
longe positus dixit. In virtute miraculi exemplū tenens
magistrum qui ad filios regulam uitatus solo verbo salutī re
stituit. Expletis autem de monasterio p̄fatus basili⁹ fre
quenter se cellam equitij magicis artibus suspendisse. nec
tamen eius quemq; ledere potuisse dixit: qui demum rome
igne crematus est. Item quadam die quedam monialis
ex monasterio virginum ortum ingressa est. que lactucam
videns concupiuit. eam qz signo crucis benedicē oblita ē
amide momordit. Sed arrepta a dyabolo protinus cecidit. Cumqz vexaretur eidem equitio nunciat'. Qui concitus accurrens cum ortum esset ingressus. dyabolus qui il
lam arripuerat p eam clamare cepit dicens. Ego qđ feci:
Sedebam sup lactucam venit illa et momordit me. Cui
cum vir dei cū grauī indignatōne p̄cepisset vt famulas
dimitteret protinus abscessit. Item quidam vir nobi
lis felix nomine aurelie prouincie. cū predictū sanctum vi
rum equitium p̄spiceret ordinem sacrum nō habere. atqz
vbiqz discurrere et verbū dei predicare quedam die fami
liaritatis ausu eum adqz dicens. Cum sacrum ordinez nō
habeas nec a summo pontifice licentiam p̄dicandi accepe
ris. quō predicare p̄sumis: Qua eius inquisitōne ppul
sus vir deindicauit p̄dicationis licentiā qualiter accepe
rat dicens. Ea que mihi loqueris ego mecū ptracto. Ds
nocte quadam speciosus p̄ visionem mihi innenis astitit.
atqs in lingua mea medicinale ferramentū. i. flebotomum
posuit dicens. Ecce posui verba in ore tuo: egredere ad
p̄dicandum. atqz ex illo die etiam si voluero de deo facere
nō possum. Nec notat gratianus. xvj. q. vij. §. Hoc idez
Ubi dicit qz cum angelus in somnis ad predicandū mit
teret et equitius de vicio lingue p̄queretur angelus fle
botomo linguam eius tetigit y vicium curauit. Inter
rogans aūt petrus greg. de cōuersatione vite hui⁹ equitij
qui talia opa faceret. Rndit ei gregor. Opus est dono est.
non donū est operatio quia gratia ipsa nō est gratia. Omne
quippe opus. i. bonum dona preuenit: quibus etiā et sub
sequenti ope etiam ipsa dona succrescūt. Ne ergo hui⁹ vite
cognitione fraudaris. hanc bene reuerendissim⁹, vir alby
nus reatine ciuitatis antistes agnouit: et alij plures qui
retulerūt. Sed quid plus operis queris quando concos
dabat vite mundicia cum studio predicationis. Tantus
illum ad colligendas deo animas feruos accenderat. vt
sic monasteria p̄esset quatenus p ecclesias. p castra. p vi
cos. p singulos quoqs domos fidelū circūquaqs discur
reret: et corda audientiū ad amorez celestis patrie excita
ret. Erat vero valde vilis in vestibus atqz ita despectus. vt
si quis eū forte se sciret: salutatus etiā resalutare despice
ret. Et quoticus ad alia rendebat loca iumentū sedere cō
suescerat despicabil⁹ ceteris iumentis. In quo etiam capi
strum p freno. et herbicū pellibo pro sella vtebat'. Qui p
semetipsum sacros codices in pelliceis sacculis missos. de
xtro leuoqz latere portabat. Et quocūqz puenisset scptu
rarum aperiebat fontem y irrigabat corda mentium.

Eo tempore de clericis hui⁹ aplice sedis quidam adu
lando p̄quelli sunt pstra hunc sanctū virū vicēre. Quis
est iste rusticus qui sibi auctoritatem p̄dicationis arrepu
it sine licentia aplici nostri: Mittat' pro eo si placet vt qs
sit ecclesiasticus vigor agnoscat. Studentibus se clericis
pontifex assensum p̄buit vt ad romanū vrbē deberet de
duci. Julianus aūt defensor q̄ postea fuit sabinēsis epūs
mittit' vt cum magno cū honore deduceret: ne ex parte
ne aliqđ inimic⁹ vir dei sentiret. Qui p̄citus ad monaste
rium ei⁹ venit y vbi esset abbas equitius inquirens. respons⁹
accepit in valle eē ad secundū cū monachis senū. Misit er
go iulian⁹ seruū suū satis sup̄bū ad vocandum equitium.
Qui ad locū veniēs y interrogāto qs ex secentis senū esset
eāmus. Cū sibi faillz ossibus alonge aspicies immēso throe
corrept⁹ ē. atz ad eū veniēs y genna ei⁹ deosculās: nūciauit
dūm suū eum q̄rere. Cui resalutato equitius dixit. Leua se-

nam vinde porta pabulum inmentis in quo venillis. Et ecce ego qt pax fuspecte opere expleto te subsequor. Pue rum ergo fenū referentē subsecutus equitiam est clausis calciatos caligis: falcem fenariā in collo referens. Cumqs alonge adhuc posito quis esset puer ostendiss ei ipse ba bitus. Iulianus cum despexit sed mox vt cominus affuit ā tolerabilis pauor iulianum amplexus vt ad quod venerat lingua explicare valuisset. Quo cognito vir dei equiti tus cepit immēsas gras omipotenti deo agere qm se p sum mum pontificē supetna gratia visitaret. Horqs equitem iulianum vehemēntissime cepit vrgere adhuc p̄sequendus Sed cum ille se festum ce inmere illo die nō posset exire af fereret equis dicit. Contristas me fili. qt si hodierna die nō egredimur: crastina die nō exhibimus. Qd vbiqs vt a p̄ phetā pnunciatū impletum est. Nam sequenti die in luc ce pasculo vehemēti equo ꝛ cursu fatigato ad iulianū pue rum epūs pontificis venit. in qua ei peceptum est ne ser uum dei de monasterio amouere auderet. Per visum. n. pontifex fuerat vehemēter exterritus cur ad exhibendum dei hoēm mittere p̄sumpsisset. Sicqs equis in suo mo nasterio remansit. Cum aūt petrus admireret qđ tā to pontifici subtripi potuit de tali viro vnde p eo mitti iussit. Admirationis causam tollit greg. subdens. Quid miraris petre quia falluntur qui homes sumus: Anam mēte excidit qđ dauid qui spūm ꝓphetie habere p̄meruerat. cōtra innocentē ionatbe filium suiam dedit: cum verba men tientis pueri audisset. Qđ tū quia p dauid factū est. ꝛ oc culto dei iudicio iustus credim⁹. ꝛ tñ humana ratōne quō iustum sit nō videmus. Quid ergo mirū si hoc mentientiū in aliud vincitur qui ꝓphete non fuerat. Multū vero est quod vnusquisqs p̄sis mentem curarum tensuras de nasat. Cumqs animus diuidat ad multa fit minor ad sin gula. Tantoqs ei in vna qualibet re subripit: quanto ela tius in multis occupat. Post mortem quoqs ipi⁹ equi tis etiā miracula ad sanctitatē eius ostendendā apparuerūt Cum. n. supra sepulchū eius in oratorio beati Laurentij quidam rusticus arcam cum frumento posuisset. turbo repente celitus missus arcam illam a sepulchro extulit lon goqs procit. Longobardis quoqs valerie prouinciam intrantibus. cum monachi monasterij dicti sancti viri ad se pulchū eius in oratorio fugissent: longobardi intrantes oratorium ceperūt monachos foras trahere. vt p tormen ta discurrerēt vel necarent. Vnus aūt ex monachis inge miscens ait. Eya sancte equitis placet tibi vt sic trahamur ꝛ nō defendis nos: Ad cuius vocē mox longobardos inmūdus spūs inuasit. Qui coruentes in terras tanduꝫ verati sunt. quousqs cognoscerent etiā qui extra erant longobar di vt sacrū locum vltenius temerare non auderent.

De sancto constan- .§.iii.

tio. Iuxta ciuitatē anchonitanā ecclesia sita erat sub titu lo beati stephani. In qua vir venerabilis cōstantius nōie mansionarij functus officio deseruiebat. Cui⁹ sanctitat̄ cepi mo sese ad noticiam hominū longe lateqs tetenderat. qt isdem vir funditus terrena despiciens toto animi mento ad sola celestia flagrabat. Hic cum quadā die in eadē ec clesia oleum deesset. ꝛ predictus dei famulus vnde lampa des accenderet nō b̄ret omnes lampades eccle aqua im plenit et ex more papirū in medio ponens allato igne ac cendit. Sicqs aqua arsit in lampadib⁹ ac si oleum fuisset.

Et quia petrus quem. Cuius vir ille tantus in miracu lis humilitatis fuerit. declarat grego. p exemplū sequens notabile. Quadā die ex longinquo loco ad eū videndum rusticus quidā venit. Et eadem hora p̄tigerat vt sanctus vir stans in gradib⁹ igneis reficiendis lampadib⁹ deseruī ret. Erat autem pusillus: valde expli sotma atqs despecta. Cumqs is qui eum ad videndum venerat inquireret quis nam esset constantius ꝛ obnixe peteret sibi ostendi. hi qui eum nouerant ei monstrauerunt quis esset. Sed sicut stul te montes hominis meritū ex qualitate corporis credētes eum paruuli atqs despectū videns. ipsum hunc esse cepit oīno non credere. In mente enī rusticana facta fuerat qā dam ira. ꝛ extimabat tam bonum p visionē esse nō posse q ie tam ingentē haberet p opinionē. Cui cū ipsum esse a plurib⁹ fuisset astructū. despexit ꝛ intulit dicēs. Ego grā dem hominē credidi. ille aūt nihil habet de bonis. Qđ vt vir dei constantius audiuit. lampades quas reficiebat prius lerus relinquēs cōcitus descendit. atqs in eisdem rustici amplexū ruit. eumqs ex amore nimio cōstringere ce pit brachijs ꝛ osculari. magnasqs gratias agere qꝫ de secta sua indicasset dicens. Tu solus in me oculos apertos ha busti. Et qua re pensandā est cui⁹ apud se bonitatis fuit qui despicientē rusticū amplius amauit. Qualis enī qsqs apud se latet. cōtumelia illata ꝓbat. Nam sicut superbi honoribus sic humilis sua despectiōe gratulant. Eusdem anchonitane ciuitatis epūs fuit marcellin⁹. cui⁹ gressum dolore nimio podagra cōtraxerat. Cuius familiares sui sic vbi necesse erat in manibus ferebant. Quadā ꝯo die dum p̄ incuriā ciuitas incensa esset. cōcurrit ei⁹ multus ꝛ aqua certatim ꝓcientibus. ita flama crescebat. vt totus vicus interitū minari videret. ita vt nul⁹ obsistere valeret. Deductus autem manibus venit dictus epūs p̄sens filius vt contra ignē eū poneret. Ibiqs positus est vbi tota via fla me incubere videbat. Cepitqs incendium miro modo in se ipsum retorquere. ac si ex reflectione exclamare epūm se trāsire non posse. Sicqs illo termino flama refrenata in sepsa tenus refrigut.

De nonōso mona- .§.iiii.

cho. In siraptio monte monasteriū situm ē in quo nonen sus nomine prepositus monasterij erat sub abbate alpini mo: cuius mores mira semper equanimitate tolerabat. Et qꝫ victū monasteriū in cacumine montis situ erat. quātū libet paruū eorum fratrib⁹ excolendū nulla planicies pa tebat. vnus eis breuissimus locus in latere mōtis excre uerat. quē ingētis sasi naturalit̄ egredies moles occupabat. quā quinqginta boum paria mouere nō potuissent. Cumqs de humano labore facta esset despatio ad remouendū inde victas molem. nocturno silentio in oīone se dedit. Et mane facto mouerūt monachi molem illā sasi longe a lo co suo recessisse vt spacium largum ad eorum faciendā ꝓ relinqueret. Idem nonōsius cū lampades vitreas quo das ꝓpe in oratorio lauaret. vna e manibus ei⁹ lapsa p̄ immeras ꝑtes fracta est. Qui patris monasterij vehemēt̄ issimum timens furorem fragmenta collegit. ꝛ oīone cū la chrymis facta lampas integra inuenta est. Filectu vice cū i monasterio oleū deesset. ꝛ iam colligende olive temp⁹ inciberet. et fructus nullus vel paruissimus in oliis ap pareret. visum ē patri monasterij vt circūquaqs fratres in colligendis oliis ad exhibenda extrancis opera ꝓgerent quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monaste rio oleum deportarent. Quod vir dei nonōsius ꝓhibuit cum magna humilitate. ne exeuntes fratres de monaste rio dum lucra olei quererent: animaꝝ damna paterentur. Eas autem paucas que in arboribus monasterij erant col ligi ꝓcepit. et in pilo mitti paruoqs inde expressum sibi af ferri. Quod allatum sibi ante altare in vase. facta oīone mandauit vt de eo minimum quid in cuncta vasa olei po neretur. que omnia die sequenti plena reperta sunt.

In ruscie partibus .§.v.

fuit vir vite venerabilis bonifacius nomine. qui in ea ciui tate que ferrentis dī ꝓpatus officiū tenuit et modo im pleuit. Hec tamen ciuitas ostendit funditus euersa ꝛ in habitata versus viterbium: a cuius ciuibus dicit̄ destru cta. Hic ergo Bonifac⁹ in sua puericia clarere virtutib⁹ ꝛ miraculis cepit. Nam cum matre sua adhuc habitaret puer egressus hospitio nocturnū sine lucra: creb⁹ etiam

sue tunica reuertebat. quia mos vt mudū reperiebat vesti
ebat se hic expolians vt ante dei oculos illius mercede ve-
stiret. Tunc mater sua frequenter ei increpare solebat di-
cens. q̄ iustū nō erat vt ipse inops pauperibus vestimēta
largiret. Quadā aūt die ipsa mī pueri bouem ingressa pe
ne totā tritici q̄ū in stipendio tot⁹ anni sibi parauerat: i-
uenit a filio suo pauperibus expensum. Cuiq; seip̄am ala-
pis ⁊ pugnis cederet. q̄ quasi anni subsidia pdidisset: sup
uenit puer dei bonifacius. eamq; verbis quibꝰ valuit ꝓso-
lari cepit. Que cum nil ꝓsolatōnis admitteret hanc roga
uit vt ab bouino exire debēt in quo paru remāserat. Va-
ne secedente ibi bonifacius oīom se dedit. Qua finita ma
trem introduxit. Que bouem magis plenum reperit q̄ pri
us. cū p eam ibi ꝑgregatum fuisset. Quo viso miracu-
lo ꝓuincta mater iam cepit agere vt daret: qui sic celer-
ter posset que petisset accipe. Hec dū in hospitij sui ve-
stibulo gallinas nutrire ꝓsueuerat. Si eas ex vsu nature vul
pio venēno auferebat. Quadā die dum in eodē vestibulo
puer bonifacius staret. vulpis ex more venit ⁊ gallinā ab-
stulit. Ipse aūt ꝑcitus in ecclesiam intrauit. ⁊ le in oratōe
ꝓstrernens apud vocabꝰ dixit. Placet tibi dñe vt de nu
trimento matris mee mūdicare nō possim⁹: Ecce eā gal
linas quas nutrit vulpis comedit. Qui ab oīone surgens
de ecclesia egressus est. Mox aūt vulpis redijt gallinā quā
ore ferebat dimisit ⁊ mox ens ante eius oculos in terrā co-
cidit. Extunc ito itaq; est rebus vulpibus puer sanct⁹ ⁊ sim
plex. vt in paruis dūceret quantū de deo ꝓsumere i ma-
gnis petitionibꝰ deberet. Factus aūt epūs ita pauperē ha-
bebat ecclesiam. vt nihil aliud ad oīe stipendium nisi eā
tantū solūmodo vineam possideret. Et hec vinea q̄dam
die ita grandine vastata est. vt in ea in paucis vinbus vix
parui raniq; racemi remanerent. Quā cum bonifacius fuis-
set ingressus. magnas omnipotenti deo gratias egit: quia
in ipsa sua adhuc inopia sese angustiari cognouit. Soler
eīm bonis mentēs paupertas custos esse humilitatis. Ꝺ⁹
cum iam temp⁹ adesset quo illi racemi parci maturescē ce
pissent. custodem vince et more posuit. Quadam autem
die iussit ꝑstantio ꝓsbytero nepoti suo vt cuncta vini va-
scula in episcopio ꝓpararet. Sup quo nepos admiratus
est valde. cum vinū minime haberet. Fecit tā quod iussus
fuerat. Vir ergo dei vineam ingressus racemos collegit.
ad calcatorium detulit omnesq; inde egredi ꝑcepit. solus-
q; cum vno paruulo puerulo remansit. quē in eodem cal-
catorio deposuit ⁊ calcari ipsos pauxillimos racemos fe-
cit. Quibꝰ et eisdem racemis pau aliquid vini defluxerat,
cepit hoc vir dei in parvo vase suscipere et p cuncta vasa
ꝓparata pro benedictōne dimidere. vt omnia vascula vi
infusa viderent. Quo facto vocato ꝓsbytero iussit pau-
peres adesse. Tunc cepit vinum in calcatorio crescere. ita
oīa que allata fuerant pauperū vascula impleret. Qui
cum se ydonee satisfecisse ꝓspiceret. de calcatorio puerum
iussit ascendere. apotheca; clausit ⁊ impresso sigillo ꝓprio
munitam reliquit. mox; ad ecclesiam redijt. Tercia vero
die ꝓstantium vocauit ⁊ oratōne facta apotheca aperuit
⁊ vasa in quibus tenuissimum liquorem fuderat vbertim
vinum fundentia inuenit. ita vt pauimentum omne excre-
scentia vini inundaret. si adhuc tardius eos intrassꝫ. Tūc
terribiliter ꝓsbytero constantio precepit. ne quoꝰq; vire
tet hoc miraculum cuiq̄ indicaret. ptimescens ne in virtu
te facti humano fauore pulsatus inde intus inanesceret:
vnde sanctis hominib⁹ magnus appareret. Exemplum ma-
gistri. sequens. qui ad viam humilitatis instruens de
seipso discipulis mandauit vt nemini dicerent que vidis-
sent. Alio tempore cum vir nobilis fortunatus magnis
precibus a bonifacio ꝑfato sancto viro obtinuisset. vt in
natali beati proculi martyris in ecclesia ei dedicata missa-
rum solennia celebraret: ⁊ ad comūm suam declinaret ad
prandium, peractis missaꝝ solennijs domum fortunati in
gressus est. Et anteqū deo hymnū diceret sicut quidā la-
dendi arte solent victum querere. repente ante ianuaꝫ vir
cum symia astitit et cimbala pcussit. Quem sanctus vir so
norum dedignatus dixit heu. heu. mortuus est miser
iste. Ego ad mensam refectōnis veni. os adhuc ad laudes
dei nō aperui: et ille cum symia veniens cimbala pcussit.
Subiunxit tū et ait. Ite: et pro caritate cibum potūq; ei
tribuite. sed scitote qm̄ mortuus est. Qui infelix vir cū pa
nem ⁊ vinum et eadem domo ꝓcipisset egredi iamq; vo-
luit. sed saram ingens subito de tecto cecidit eiq; in vertī
cem venit. Et qua pcussione ꝓstratus seminimus leuamꝫ
est. Sic autem sequenti mortuus est fin viri dei sententiā
Qua in re pensandum ait grego. quant⁹ sit sanctis viris
timor exhibendus. Templa eīm dei sunt. Et cuꝫ ad iracū-
diam sanctus vir trahit⁹: quis alius ad iracundū nisi eius-
dem templum habitator excitatur? Alio quoq; tempo-
re ꝓstantius ꝓsbyter nepos suus equum suum. rū. aureos
vendidit. Quos in arca ꝓna ponens ad exercendū ali-
quod opus discessit. Subito aūt pauperes ad bonifacū
venerūt. vt aliquid sue inopie largiret deprecantes. Sed
cum nil tūc haberet dandum. estimare animo cepit ne pau-
peres vacui ab eo exirent. Cui repente ad memoriam ve-
nit. q̄ nepos eius ꝓstantius equum vendidisset. Absente
igit ipso nepote suo. accessit ad arcam et pie volenter clau
stra arce cōminuit et. rū. aureos inde accipiens pauperib⁹
vt sibi placuit dedit. Reuersus ꝓstantius ex opere et ar-
cam fractam inueniens et pretium caballi non inuenīs. ce
pit magna voce ꝓstrepere et cum furore simio clamare.
Omnes hic viuūt solus ego in hac domo viuere non pos-
sum. Ad cuius vocem aduenit epūs bonifacius. omnesq;
qui in eodē episcopio aderant. Cuiq; vir dei voce blāda
cum temperare voluisset. cepit ille cum iurgio respondere
dicens. Omnes tecum viuūt solus ego ante te viuere non
possum. Redde mihi solidos meos. Quib⁹ vocibus cō-
motus epūs beate marie ecclesiam ingressus cepit extensis
manibus rogare dūm vt ei redderet: vnde ꝓsbyteri furē-
tis insaniam mitigare potuisset. Cuiq; subito oculos su-
os ad vestimentū suum inter brachia extensa reduxisset. re
pente in sinu suo. rū. aureos inuenit ita fulgentes: ac si ea-
dem hora ex igne ꝓducti essent. Qui mox de ecclia egre-
ssus eos in sinū furentis ꝓsbyteri proiecit dicens. Ecce ha
bes solidos quos quesisti. Ꝺ⁹ hoc tibi notū sit. q̄ ꝓ⁹ mor
tem meam tu epūs huic ecclesie nō eris ꝓpter auaritiā tuaꝫ
Et qua ſnie veritate colligit̄ quia eosdem solidos ꝓ adi-
piscendo epatu ꝓparauerat: ꝑ ille ꝓsbyteratu decessit.

Item cū quadam die duo goethi ad eū gratia hospita-
litatis venissent: qui rauennā festinare ꝓfecti sunt. panez
vas ligneū vino plenum manu sua eis prebuit. q̄ fortasse
in prandio itineris bñe potuissent. Illo aūt ꝓfectis nō so-
lum in via tota ꝑ etiam dum aliquib⁹ diebus rauenne ste-
terūt: et in reuersione ad eos vinum habentib⁹ nunq̄ de va
se illo defecit ac si vinum nō augeret̄ sed in vase illo nasce-
retur. Item altera vice cum ingressus oratū magna mul
titudine erucē coopertū esse vidisset quod omne olus con-
sumebat. Ipse ait ad eos ꝑ uersus ait. Adiuro vos in no-
mine dñi nostri ihu xpi hunc recedite: ⁊ nolite hec olera co
medere. Que statim omnes egresse sunt ita vt ne vna qui
dem remaneret.

De sancto fortuna/ .§.vi.

to epo tudertino. Hic (vt ait greg. in ꝺmo dyalogoꝝ) in
effugandis spiritib⁹ immense ꝑfectionis gra pollebat ita vt ſ
nunq̄ ab obsessis corpib⁹ legiones demonū pelleret. Le-
gio aūt ꝓtinet numerū sex milū sexcento⁹ ꝑ. lxvj. demonū.
Hic inter cetera miranda vt narrat greg. ex relatu cuiꝺ
dam italiani defensoris in vrbe qui paulo ante decesserat. ⁊
sanctę familiaꝝ dicto fortunato exiterat hoc egit. Matrō
na quedā nobilis in talcie pdio vicinis nuꝝ bēbat quam
filius o⁹ de ꝓpinq̄ vroē duxerat. Hec aūt cū fuisset inui
tata ab amicis vt ad dedicatōem cuiusdā oratorij sub tem-

lo ſancti ſebaſtiani accederet. nocte ꝓcedenti dedicatõnis diem dicta nuptias voluptate carnis denicta a viro ſuo ſeſe abſtinere nõ potuit. Lunq; mane facto deterreret carnis delectatio ꝓpetrata: ꝓceſſionẽ ivo ad oratorium illud imparet verecundia. plus erubeſcens vultũ hominum q̃m deiudicii metuens. cũ ſocrus ſua ad dedicandũ oratoriuꝫ acceſſit. Dot aũt vt reliq̃e beati ſebaſtiani martyris ſẽ oratoriũ ingreſſe. tandem ꝓdicte matrone nurũ ſpũs malignus arripuit: a cota oĩa ꝑlo vexare cepit. Eiusdẽ vero oratorij ꝓsbyter cũ hanc vehemẽtiſſime vexari cõſpiceret et altari ꝓpinquo ſynodẽ tulit eamq; cooperuit. Sz a hanc repente ſpũs innaſit. Et q̃ ſupra vires voluit quicq̃ ꝓſumere: ꝓpulſus eſt in ſua vexatõne cognoſcere quid eet. Qui ergo aderãt puellã et oratorio domũ deportarunt. Lunq; malign⁹ ſpũs hanc vexatõne ꝓtinus attereret. parentes a⁹ amaliter amãtes a amãdo ꝓſequentes ad obtinendũ remediũ ſalutis maleficio tradiderũt. vt ei⁹ animus funditus extingueret: cui⁹ carni ad temp⁹ ꝓeſſe conarẽtur. ductaq; ad fluuiũ et in aquã immerſa et arte magica diutius incantata vt dyabol⁹ exiret. miro omnipotentis dei iudicio dum puerſa arte ab ea vnus pellitur: in eaꝫ ſubito legio intrauit. Lepit et bocilla tot modis agitari tot vocibus clamoribusq; ꝓſtrepere: quot ſpiritus tenebat. Tunc inito cõſilio parentes ei⁹ hãc ꝓdide culpam fatentes. hanc ad venerabilem virũ fortunatũ epm duxerũt atq; reliquerunt. Qua ille ſuſcepta multis dieb⁹ ac noctib⁹ in oratõne ſe dedit. tantoq; amicia ꝓcibꝰ incubuit: quanto et in vno corpore pene ſe aſſiſtere legionis acie inuenit. Qui demũ ita ſanã reddidit ac ſi nunq; dyabol⁹ habuiſſet. Huo q̃ q̃ ipe idem vir omnipotentis dei famul⁹ er obſeſſo quodã hoĩe ſpiritũ exculit. q̃ malignus ſpũs eaꝫ aduerſa calente iam die ſecretã ab hoĩibꝰ botã cerneret. pegrinũ quẽpiã ſe eſſe ſimulãs. circuire cepit ciuitatis plateas et clamare. O virũ ſanctũ fortunatũ epm ecce quid fecit. pegrinũ hominem de hoſpitio ſuo excit: quero vbi requieſcere debeã a in hac eius ciuitate nõ inuenio. Tũc quidam in hoſpitio ſuo cũ vxore ſua a paruulo filio ad prunas ſedebat. Qui vocem eius audiẽs a quid ei ep̃s feciſſet inquirens hõc inuitauit hoſpitio. ſedere feciꝫ iuxta prunas fecit. Lũq; viciſſim aliqua ꝓfabularentur. paruulꝰ eius filiꝰ ſpũs malignus innaſit: atq; in eiſdem prunis inecit alamq; eius exculſit. Qui oblatus miſer. vel quem ipſe fuſcepit. vel quẽ ep̃s expulſſet agnouit. Et aligans rationeꝫ greg. quare eis tanta nocumenta deus ꝓmittit accidere. dicit Petro Ego hunc virum qui dum quaſi hoſpitalitatem exhiberet filio obitus eſt nõ pietatis ope delectatꝰ exiſtimo: ſed epi rogatione. Nam pena ſubſequens intulit: q̃ precedens ſuſceptio ſine culpa nõ fuit. Sunt namq; nonnulli qui bona facere idcirco fugiunt vt gratiã aliene q̃tõnis obnubulent. Qua de re exiſtimo hunc virũ qui malignuꝫ ſpiritũ in hoſpitalitate ſuſcepit. oſtentatiõi potius intendiſſe q̃m operi. vt meliora q̃m ep̃s facere videret: recipiens eum quem ep̃s expulſſet. Et cum puerſa eſt intentio que precedit. paruũ eſt oĩe quod ſequit: etſi rectũ eſſe videatur. Idem dei famulus lumen cuidam ceco ad eum adducto reſtituit. Cuiſdam etiam militis equum in rabiem verſum ita vt quos inuadere poterat morſibus dilaniaret. facto crucis ſigno ſup caput eius: ad manſuetudinẽ reduxit maiorem q̃m prius habuerat. Quẽ equum curatũ cum magnis precibus et importunis rogaſſet ſibi retinere noluit: ne virtute miraculi videret accipe. et tamen neiliã perillaret non accipiendo pro caritate: dato ei ꝓcio ſuſcepit. Narrat inſuper idem greg. referente ei hec quoꝺaꝫ ſene tudertine ciuitatis cum ab eo quereret aude ſi illi contigiſſet et que de illo noſſet. Qui reſpõdit homo ille lõge fuit ab hominib⁹ quos videmus modo. Nam quicq̃d ab omnipotente deo petijt. ita dum peteret impetrauit.

Quadam die inquit cum gothi iuxta tudertinam ciuitatem veniſſent. qui ad partes rauenne properabant duos pueros paruulos abſtulerũt de poſſeſſione que prefate ciuitati ſubiacebat. Quod cum ſancto viro nunciatum fuiſſet. ꝓductos gothos ad ſe vocari fecit. Quos aduenientes blando ſermone primo queſiuit eorum aſpentatem placeret poſtea ſubintulit. Quale pretium vultis ꝓ eis habeo a eos dimittite et reddite: a in hoc veſtre grane munus prebete. Quorum maior reſpondit. Quicquid aliud precipis paratſumus facere: ſed iſtos pueruloſ non reſtituere. Cui venerando vir. Contriſtas me inquit a nõ in eis partem tuam. Noli me contriſtare nõ enim expedit tibi Sed ille negando diſceſſit. Sequenti quoq; die iterũ ad idem rogante epm. nullo me do aſſentire voluit. Cui epus. Scio q̃ nobis nõ expedit q̃ me contriſtas mentem diſcedas. Qui gotbus verba eius deſpexit atq; ad hoſpitium reuerſus eoſdem pueros de quibus agebatur equis ſuperimpoſitos cum ſuis hominibus premiſit. Ipſe vero diſcendens equũ ſtatim ſubſecutus eſt. Lunq; in eadem ciuitate ante beati petri apli eccleſiam veniſſet. equi eius pes lapſus eſt q̃ eo corruit. Et eius mox cora ꝓfracta eſt ita vt in duabus partibus os eſſet diuſum. Tũc leuatus in manib⁹ ſuum ad hoſpitium eſt reductus. Qui feſtinus miſit et pueros quos premiſerat reduxit a viro venerabili fortunato nanciſcitur dicens. Rogo te pater mitte ad me dyaconũ tuum. Qui dyaconus cum ad iacentem veniſſet pueros illos reductos quos epo negauerat reddidit dicens. Vade a die domino meo epo. Quia maledictiſti mihi ecce penitus ſuꝫ Sed pueros quos queſiſti recipe: a pro me eos intercede. Suſceptos pueros dyaconus ad epm reduxit. Qui ſtatim aquam benedictam dedit dyacono vt ſuper iacentis corpus proijceret quod et fecit. Res mira et valde ſtupenda mox vt aqua illa corꝫ eius tetigit: omnis fractura ſolidata eſt. Sicq; gotbus ille equo aſcenſo iter ſuum proſecutus eſt: ac ſi nullam leſionem pertuliſſet. Lodez ſene referente narrat greg. q̃m dicta ciuitate tudertina. ciꝰ quidam marcellus nomine cum duabus ſororibus ſuis habitaret laudabiliter viuens. Contigit vt eo infirmato moreretur ſabbato ſancto. Et quia longius corpus eius cẽt eferendum: ſepultura eius dilata eſt. Interea ſorores eius ad foſſionatum epm acceſſerunt flentes et magnis vocib⁹ clamare ceperunt dicentes. Domne quia apoſtolorum vitam tenes leproſos mundans. cecos illuminans veni et reſuſcita mortuum noſtrum. Qui mox vt carnis fratrem ſui mortuum agnouit et ipſe fleuit: ſuiq; reſpondit dicens. Recedite et hoc dicere nolite. quia nullo eſt omnipotẽtis virtuti contraire nemo poteſt. Recedentibus illis ſubſequenti die dominico ante exurgentis lucis crepuſculum vocatis duobus dyaconib⁹ pergit ad domum defuncti. et acceſſit ad locum vbi iacebat corp⁹ exanime et oationi ſe dedit. Expleta oatõne nõ grandi voce defunctum per nomen vocauit dicens. Frater marcelline. At ille vt leniter mortuos ad vocem excitatus ſtatim oculos aperuit atq; ad epiſcopum reſpiciens dixit. O quid feciſti: O quid feciſti: Cui epus. Quid feci: Qui dixit duo heſterno die venerunt qui me ejcientes de corpore in bonum locum duxerũt hodie vnus miſſus eſt qui diceret. reducite eum qua ſoſtuus epus in domum eius venit. Qui mox ex infirmitate cõualuit a in hac vita diutius manſit. Nec tamen credendũ eſt q̃ locum quez acceperat ꝓdidit: quia dubium non eſt q̃ interceſſionis ſui precibus potuit poſt mortem meli⁹ viuere: qui et ante mortem ſtuduit omnipotẽti deo placere Sed cur multa de vita eius dicimus. cũ nunc vſq; ad cor pus eius tot virtutuꝫ documẽta teneam⁹. Demoniacos quippe abſolucre egros curare potuit poſt mortem mel

ad extremum venisset vite.missis nunciis petitis rogauit vt q̄m⁹ad eū veniret.suisq3 oīonibꝰ p peccatis suis intercedēt: vt acta pniā de culpis suis solutus culpa de corpore exiret. Qui sacerdos inopinate ꝓuigit vt ad putandū vitā eēt occupatus atq3 ad se venientib⁹ diceret. Ante cedite ecce ego subsequor vos.Paulusq3 mortā fecit vt opus q3 minimū restabat expleret. Quo expleto cepit ad agrum ꝑgere. Cunti aūt in unere occurrerūt qui pn⁹ missi fuerāt dicentes. Quare tardasti pater: Ecce iam defunctus est. Quo audito ille ꝑtremuit magnusq3 vocibꝰ se interfectoꝝ illius clamare cepit. Flensq3 ad corpus defuncti venit.Seq3 cōtinuo illius cū lachrymis in terrā tendit. Cunq3 vehemēter fleret et in terrā caput tenderet.seq3 rem mortis alli⁹ clamaret: repente is q̄ defunctus erat animā recepit. Qō dum qui circūstabant aspicerent. admirati vocibꝰ emissis ceperūt amplius p̄ gaudio flere. Cū q3 cum requirerent vbi fuerit vel quō rediisset ait. Timi valde eram hostes qui me ducebant et quoꝝ ore et naribꝰ ignis exibat quem tolerare nō poteram. Cunq3 pobscura loca me ducerent.subito pulcre visionis iuuenis cū aliis nobis cunctis obuius fact⁹ est. qui me trahentibus dixit. Reducite illū quia seuerus ꝓsbyter plangit. Hinc n.lachrymis eum domin⁹ donauit. Qui seuerus ꝑtin⁹ de terra surrexit.eiq3 pniam agenti opem sue intercessionis prebuit. Et dum p dies septem de ꝑpetratis culpis eger rediuiuus pniam ageret:octauo die letus de corpe exiuit.

Et cuꝫ petrus quesit quid ē q modo tales viri nequeunt inueniri: Ridet greg. Ego petre multos tales i boc seculo nec modo deesse cristimo. Neq3 eīm si tala signa nō faciāt:ideo tales nō sunt. Vite nanq3 vera estimatio in⁊ tute est operū:nō ostentione signoꝝ. Nam sunt plerisq3 q̄ etsi signa nō faciūt.fidei a tñ faciendis dispares non sunt. Et hoc ꝑbat p exemplū petri et pauli equalis sanctitatis et tamen petrus in mari pedibꝰ ambulauit.l.ad xp̄m: paulus in mari naufragium pertulit.

Tempore quoq3 .§.viii.

Justiniani imperatoris cū dam⁹ mediolanū epūs causa fidei exact⁹ ad ꝑsulatū constantinopolitanū vtiq3 ꝑgeret:comitibꝰ venerit. Qui dū largā comā ad hospitandū quereret. q̄ comitatum illius totum ferre posset⁊ vix inueniret. Aspexit eminus comū ꝑgruentis magnitudinis eamq3 sibi ad hospitū prepari iussit. Cunq3 loci illius incole dicerent in ea manere nō posse qr multis iam annis eam dyabol⁹ inhabitaret atq3 ideo vacua remansisset. Vir venerabilis dam⁹ rūdit dicens.immo hospitari in ea domo debemus.si eam spūs malignus inuasit:⁊ ab ea bonū habuerat ōem repulit. In ea igit sibi preparari ꝑcepit.secutusq3 illa antiqui hostis certamina toleraturus intrauit. Itaq3 intempeste nocte silentio cum vir dei quiesceret.antiquus hostis immēsis vocibꝰ magnisq3 clamoribꝰ cepit imitari rugitus leonū balatus pecoꝝ.rugitus aliaꝝ.sibilos serpentum: stridores loticū. Tunc repente dam⁹ tot bestiaꝝ vocibꝰ excitat⁹ surrexit vehemēter iratus.⁊ ꝑtra antiquū hostē magnis cepit vocibꝰ clamare dicens. Bene tibi ꝑigit miser. Ecce qui dignū ponā sedem meā ad aquilonē similis ero altissimo.q̄ superbiam tuā poscis⁊ loricis similis factus es. Et qui imitari deū indigne voluisti:ecce vt dign⁹ es bestias imitaris. Ad quam eius vocem vt ita dicā directōnez suā spiritus malignus erubuit.et ad exhibenda monstra in eādem domum vt ꝑsueuerat nō intrauit. Sicq3 postea habitaculum hominum facta est.

De sauino carosine .§.ix.

Ciuitatis episcopo in partibus apulie. Hic cum longo senio lumen amisisset vt nihil penitus videret.totā rem gothoram audiens hunc habere spiritum prophetie minime credidit:sed probare studuit quod audiuit. Cum enim illis partibus ret venisset. hunc vir domini ad prandiū inuitauit. Cunq3 iam ventum esset ad mensam.ret discūbere nolait:sed ad tertium sanini venerabilis vir sedit. Cum vero eidem patri puer ex more poculum ꝑberet.ret silenter manū retendit calicem abstulit. vinūq3 per se vice pueri ipso obtulit: vt videret si spiritu ꝓphie discernēt ea et poculum preberet. Cui vir dei accipiens calicem sed mistrū non videns dixit. Vinat ipsa manus. De quo verbo ret letatus erubuit.quia q̄nis ꝑ prehensus fuit in viro dei quod querebat inuenit. Huius aūt venerabilis vici cum ad exemplū sequentium in longū tenpus vita traheret.eius archidyacon⁹ ambitione adipiscendi epatum accensus:eū extinguere veneno molitus est. Qui cum visui fatuis animū corrupisset vt veneno mixtū vinum in poculum offerret.cum iam refectōnis hora vir dei ad edendum discūberet.premq3 corruptus puer quod ab archidyacono acceperat veneni poculum porrexit ipso. Cui vir uerabilis ipse ait. Bibe tu quod mihi bibendum prebes. tremefactus puer sciens se deprehensum esse maluit mortuꝰ bibere:q̄ penas pro illa tanti homicidij culpa tolerare. Cunq3 sibi ad os calicem poneret:vir dei ꝑspexit: dicens. Non bibas. Da mihi ego bibaꝫ. Sed vade⁊ die ei qui tibi dedit illum. Ego quidem venenū bibo:⁊ tu episcopus nō eris. Facto igitur signo crucis ipse venenuꝫ letalis bibit. Ademoq3 hora in loco alio quo archidyaconus erat defunct⁹ est.ac sic per eos epi archidyaconi vitera venena illa trāsiissent. Cui tñ ad inferendam mortez venenum quidem corporale defuit:sed hunc in ꝑspectu eterni iudicis venenum sue malicie occidit. Eodem gothorum tempore cum rex totila narniam venisset.vir vite venerabilis Cassius eiusdem urbis episcopus occurrit. Cui quia ex conspersione semp facies rubere solebat. hec rex totila non ꝑsparsionis esse credidit sed assidue potatōnis eumq3 omnino despexit. Sed omnipotens deus quātus esset vir ille qui despiciebatur ostenderet in narniensi campo rex aduenerat malignus spiritus coram omni exercitu eius ꝑtenū insalit.eumq3 vexare crudeliter cepit. Qui cum ante regis oculos fuisset motus.et ad venerandū virum cassiuꝫ fuisset adductus hōc ab eo vir dei cassius oratione facta signo crucis expulit:qui in eius amplius ingredinon ꝓsumpsit. Posq3 q̄ rex illum cassium venerat⁹ est. et crudelisquem pn⁹ despectum valde indicauerat ex facie.

De andrea fundane .§.x.

Ciuitatis episcopo liberato a proxima ruina inconuenientie et visione indei. Hic igitur andreas cum vitas multis virtutibꝰ plenā duceret.seq3 sub sacerdotali custodia in continentie arce custodiret.quandā scrimonialē feminā quaꝫ secū prius habuerat nolait ab episcopi sui curia repellere:sed certus de sua eiusq3 continentia secum hanc ꝓmisit habitare. Et qua re actā est vt antiquus hostis apud eū animum aditum temptatōnis exquireret. Nam cepit speciem illius oculis mentis eius imprimere:vt illeꝫ nephādа cogitaret. Quadā vero die indens quidaꝫ ex cāpanie partibus romam veniens.apud ce carpebat iter.qui ad fundanum elebum veniens.cum iam diem ꝑsperasceret cerneret⁊ q̄ declinare posset minime reperet:iuxta templū apollinis venit ibiq3 se ad manendum contulit. Qui ipsum loci illius sacrilegium pertimescens.q̄uis fidem crucis minime haberet:signo tñ crucis munire curauit. Nocte aūt media ipso solitudinis rumore turbatus pernigil iacebat. Et repente conspiciens vidit malignorum spirituuꝫ turbam quasi in obsequium cuiusdam potestatis ire. Cum vero qui ceteris preerat in eiusdem loci gremio consedissꝫ cepit singulorum spirituum obsequentium sibi causas actusq3 discutere: quatenus vnusquisq3 quantum nequicie egisset inueniret. Cunq3 singuli spiritus ad inquisitionem eius exponerent quid operati contra bonos fuissent. vnus in medium prosiliuit qui andree episcopi animum

per spēm sanctimonialis femine q̄ in episcopio ei⁹ habitabat: q̄ tanta tempestas carnis ꝓmouisset aperuit. Cū vero hoc maligna⁹ spiritus q̄ preerat inhianter audiret. z tanto sibi factū lucrum grande crederet quāto sanctioris viri animā ad lapsum ꝓditionis inclinaret. ille spūs q̄ hec fata barat adiūxit. qua vsq; ad hoc tpe pterito vasptina bona eius mentē traxerit: vt in terga eiusdem sanctimonialis femine blandiens alapam daret. Cūc humani generis inimicus erbottat⁹ hāc blande est vt faceret qō operata: tūc nra ruine illius inter ceteros palmā teneret. Cuncq; inde⁹ qui aduenerat hoc vigilans cerneret. z magna formidinis anxietate palpitaret: ab eodez spū qui cunctis illic obsequentibus preerat iussum ē vt requireret quis nam eēt ille qui iacere in templo illo ꝓsumpsisset. Qué inaligni spūs pergentes z subuls intuentes crucis signaculo munitu⁹ viderunt mirantesq; dixerūt. Ue ve. vas vacuū. sed signatus. Quidv hoc remūciantibo cuncta illa malignoz spirituum dilapsa est turba. Iudeus vero q̄ hec viderat. subito furrexit atq; ad epm sub festinatōne puenit. Quem in ecclesia sua reperiens seorsum tulit. q̄ temptatōne vigeret inquisiuit. Cui ꝓfiteri temptatōes suam epō verecundatus noluit. Cū ille diceret q; in illa dei famula amouis oculos inuecissi prauitatq; adhuc eps negaret admīt. Quare negas qō inquirens. q̄ ad hoc vsq; velpe bellemo perductus es: vt posteriora illius alapa feriret. Ad que nimirum verba epō intuens se deprehensum. humiliter ꝓfessus ē qō prius pnnaciter negauit. Cui⁹ rubore z verecundie indepa ꝓfectus qualiter hoc cognouisset vel que in cōuentu malignoz spirituū audisset de eo indicauit. Qō ille cognoscens sese in terrā protinus in orationē dedit. Mozq; non solū illam dei famulā sed z omnē quoq; feminā que in eius illic obsequio habitabat erpulit: et in eodē appollinis templo repente beati andree otatoriū fecit. atq; oīm tentatione carnis funditus caruit. Audeum vo cui⁹ visione z increpatōne salnat⁹ est ad eternā salutē tractit. z fide imbutū baptizauit. Et ex hoc exemplo q̄ corpus suū ꝓnētie dedicant habitare cū feminis nō ꝓsumant. ne ruina mētis repentina et pēnia forme ꝓcipite subripiat. Sīc et reus hec et metum nobis prestat et fiduciam.

Narzante quoq; .§.xi.

venerabili viro venantio lunensi epo sibi refert greg. q̄ lucane ecclie lunensi ꝓpinque. vir mire virtutis ep⁹ fuit Fridianus. cui⁹ hoc opinātissimū a cunctis illic habitātibo miracūlā testat' mēorari. q̄ hauseris fluuius q̄ iuxta illius vrbis muros influebat. sepe inundatōne facta cursus sui alueum egressus p agros diffundi ꝓsueuerat. z que fata ac plantata reperiret euertere. Cuīq; hoc crebo fieret z magna eiusdē loci incolas necessitas vegeret: studio dato operis eū p loca alia verruare conati sunt. Sīc q̄dā viri⁹ laborātū fuisset: ꝓprio alueo diuerti nō potuit. Cūcq; vir domin fridian⁹ rastrū sibi ꝓuīlī fecit et ad alueū fluuius accedens solus cōoni incubuit. atq; eidē fluminis spūs vt sequeret' p loca que ei visa sunt rastrū p terrā traxit. quez relicto alueo ꝓprio. tota fluminis aqua secuta est. ita vt sūdrus locū ꝓsueti cursus deseret: z ibi sibi alueū vbi tracto p terrā rastro vir dīi signum fecerat vendicaret: z q̄q essent alimentis hoīm. ꝓfutura fata vel plantata vltra nō lederet. Eodem quoq; venantio lunensi epō ac ioanne placentino tūc rome ꝓfecto attestante. refert greg. q̄ in cuit ate placentie epus fuit mire sanctitatis nolē fuimus. huic cum quadam die dyaconus suus nūciasset q̄ cursus sui padus alueū egressus ecclie agros occupasset. totaq; illic loca nutriendis hominib⁹ ꝓfutura aqua eiusdem fluminis teneret. venerabilis vite fuimus epō respondit dicens. Vade et dic ei. Mandat tibi epus vt te ꝓfecas: et ad propriam alueum redeas. Quod dyacon⁹ cuo audiens deperit et irrisit. Cūc vir dei ascito notario dictauit dicens. Seruus domini nostri ihu xpi seruo commonitorium pado. Obtempia tibi in nomine domini nostri xpi ihu vt de alueo tuo in loca ista venire nō cures. nec terras ecclie ledere ꝓsumas: atq; eidem notario subiūxit dicens. Vade hoc scribe et in aquā fluminis ꝓice. Quo facto sūm ei preceptum sūsipiens. statim se a terris ecclie fluminis aqua ꝓpellens: atq; ad ꝓprū alueum reuersa est. neq; vltra in loca eadem nō ꝓsumpsit. Qua ex re mobedientū hominum duricia ꝓfunditur. q̄n irrationabile elementū ex virtute dīi sancti viri ꝓcepti obedit.

De sancto cerbo- .§.xii.

no. Vir q̄s venerabilis vite cerbonius populoniꝝ episcopus magnā duxit nostris sanctitatis fuc ꝓbatōem dedit. Nam ei hospitalitatis studio esset valde intentus. die q̄dam transeuntes milites hospitio sis recepit. Quos susceptos in puementib⁹ gothis abscondit eosq; vtili abilorum neq̄cia abscondendo seruauit. Qō cum gothorum regi totile ꝓhdo nunciatū fuisset. cruciatus immanissime velanis succensus. hūc ad locū qui octauo ab hac vbe miliari⁹ meruit' duci. vbi tunc ipse cui⁹ exercitu sedebat iussit deduci. eosq; in spectaculo ꝓpli valis ad vtendū ꝓtegi. Cuīq; isdem rex ꝓhdus in spectaculo ꝓsedisset. ad ꝓspiciendā mortem eius magna ꝓpli turba cōfluxit. Cunc epō in medū reductus est. atq; ad ei⁹ mortez immanissimus visus est quisitus. qui dum humana membra crudeliter carpet: seua regis animū satiaret. Dimissus atq; vsq; vltro ex cauea est. Qui accensus cōcite ep̄m petit. Sed velox subito sue ferocitatis oblitus. deflexa cervice ḡmissoq; humiliter capite. lambere epi pedes cepit. vt patenter omnib⁹ daret' intelligi. quia erga illum virum dei et fera corda essent hominū: et quasi humana bestiarum. Cūc oīus populus qui conuenerat ad spectaculum mortis. magno clamore versus est in admiratiōē veneratōis. ac eū ad eius reuerentiam colendam rex ipse permotus est. Et adhuc nonnulli supsunt qui hoc rei vīle affuerūt.

Idem sanctus vir cerbonius cum in ecclesia sua fidelis populoni cui preerat sepulchrū ꝓparasset. z longobardoz gens in ytaliam veniens cuncta vastasset: ad beibam insulam accessit. Qui cum ibi infirmatus esset ad mortem clericis suis obsequentib⁹ sibi precepit dicēs. In sepulchro meo qō mihi populoniꝝ pauī me ponite. Cuīq; illi dicerent se hoc agere non posse. cum longobardi loca illa tenerent et vbiq; discurrerent. Ridet. Reducite me secure et nolite metuere. si festine me illic sepelire curate: z subito ab oculis discedite. Exigit' defuncto corp⁹ eius in nauicula pausarunt vt illuc illud referrent. Cuīq; in via essent. in media planua erupit z p totū illud mariꝝ spacium quod ab beiba insula vsq; populoniū distat. fer. xij. miliarium cum procellosa pluuia descenderet: vna pluuie gutta in nauim illam nō descendit. Sepulto igit' sancti corpe vt inferat z sibi to recedentibus. longobardoz⁹ dux crudelissimus gumarith aduenit. et quo clarusse sancti illi spū ꝓbe manifeste patuit mandando subitum eorū recessū. Sese miraculum de pluuia factum est circa fulgentium epm vtriculensis ecclesie. Nam cū ad eandem ptes totila cū exercitu suo appropinquasset cure fuit epo p suos clericos exenia mittere eiusq; furoris insaniā mitigare muneribus. Que ille vt vidit protinus sprauit. atq; iratus suis hominibus iussit vt ipsum epm sub omni asperitate constringerent: eiusq; eramnū seruarent. Quem cum feroces ministri gothi tenuissent. circumdantes eum in vno loco stare preceperunt. eiq; circulum in terra fecerunt extra quem pedem tendere nullo modo auderet. Cuīq; vir dei in sole nimio staret. ab eisdē gothis circūdantes z delignatōe circuli inclusus. repente choruscatio tonitruū z tanta vis pluuie erupit. vt hi qui eum custodiendū acceperāt immensitatem pluuie ferre non possent. Et dum magna nimis inundatio fieret pluuie. intra eandē circuli delignatōē in qua

fulgentius steterit nec quidq̄ gutta pluuie descendit. Qō dum regi nunciatū fuisset. illa mens effera ad magnaz ei⁹ reuerentiam versa est.

De sancto ysaac .§.xiii.

de syria. Hic de ytalia nō fuit sed cū primū de syrie partib⁹ ad ytaliā uenisset. ad spoletanam ciuitatem uenit. ibiq̄ mansit pene vsq̄ ad extrema gothor⁹ tempa. quem multi nouerūt nostror⁹. r̄ precipue sacra virgo gregoria: que nunc in romana urbe habitat. q̄ cum adolescētie sue tpe. cōstitutus iam nuptijs in ecclesiā fugisset. r̄ sanctimonialis vite conuersationē q̄reret. ab eodē uiro ē defensa. ut ad cū quem desiderauerat habitū eā pduceret. Hic igit̄ ysaac ecclam in urbe spoletana ingressus a custodib⁹ petijt sibi quantū vellet licentiā p̄cedi orandi: hortaq̄ secretioribus egredi de ecclesia nō uoluerit. Quimor ad orandum stetit diuq̄ totum pegit in oratōne. Cui sequentē p̄mansit et noctem. Sēdo etiā die cum nocte subsequēti indefessus in precib⁹ psteit. diem quoq̄ tertiū in oratōne p̄mansit. Lungq̄ hoc uisa ex custodib⁹ supbe spūs flatus cerneret. uti p̄cere debuit: inde ad defectus damna parauit. Nam hanc simulatos⁹ dicere et uerbo rustico cepit impolloē clamare qui se mlto die⁹ et noctib⁹ orare ante oculos hominū demonstraret. Qui et p̄mus currens uirū dei alapa percussit. ut quasi religiōe uite simulatos de ecclia cū p̄tumelia eiceret. sed hōc repente malign⁹ ispūs inuasit atq̄ ad uiri dei uestigia strauit ac p os eius clamare cepit. Ysaac me eijcit: ysaac me eijcit. Vir quippe pegrinus quo noie censeretur nesciebat. ñ eius nomen ille ispūs p̄didit: qui se ab illo posse ejci clamauit. Motoq̄ sup̄ uerati corpus uir dei incubuit. et malignus spūs qui eum inuaserat absc̄sit.

In tota urbe illa tūc statim quid in ecclesia factum fuisset innotuit. Currere uiri r̄ femine nobiles atq̄ ignobiles pariter cepērūt certatimq̄ in suis rage uocibus conabant. Alij ad p̄struendū monasteriū precibus. alij pecunias offerebant. Sz uti fer⁹ nil horū accipiens. egressus urbē nō lōge: uenerabilē locū inuenit. ibiq̄ humile sibi habitaculū construxit: ad quē multi pgentes sub eo⁹ magisterio se in dei famulū tradēdū. Lungq̄ crebro discipuli humiliter innuerēt ut p̄ usu monasterij possessiones q̄ ei offerebant accipere. ille sollicit⁹ hui⁹ pauptatis custos fortē animā tenebat: dicens. Monach⁹ qui in terra possessiones q̄rit: monachus nō est. Sicq̄ metuebat pauptatis hui⁹ securitatē p̄dere. si cui auaris uoluntas solent pturas diuinas custodire. Ihiq̄ spū p̄phie r̄ magnus miraculis claruit. Quadaz die ad uesperū in orto monasterij sedet iactari ferramenta q̄ nos vangas uocam⁹: dixitq̄ discipulis. Tot vangas in orto p̄jacent: et citius redite. Nocte aūt eadem dū ex more cuz fratribus ad euoluendas deo laudes surrexisset. dixit eis. Ite et oportunis pulmentū coquite. ut primo mane paratus sit. Facto igit̄ mane iussit deferri pulmentū. r̄ ingressus ortum cū fratrib⁹ quot vangas in ortū iactari p̄cepat tot laboratores inuenit. Ingressi quidem fures fuerant ad rapiendā. sed mutata mente p spūm apprehenderunt vangas quas inuenerūt: et tota nocte inculta orti illi⁹ spacia coluerūt. Accedēs igit̄ mane ad eos ait. Saudete fratres meum laborantissimi quiescite. Sicq̄ cibo parato fecit eos reficere. Quibus refectis ait. Nolite malum facere. Quotiens de orto aliq̄d uultis. ad ortū adesti uenite. tranquille petite: et a furti prauitate cessate. Sicq̄ collectis olenbus eos onustari fecit. Alio tempore accesserūt ad cū peregrini quidam malencolicā postulantes scilis uestibus ita ut pene nudi uiderentur. Lungq̄ uestimenta peterent. uir domini eorum uerba audiuit. Unumq̄ ex discipulis silenter uocauit cui etiam iussit ut iret ad quandam illuz et ibi uestimenta que iam in arborem cauam inueniret ad eam deferret. Qui iussa implens uestimenta illorum attrulit: et latenter magistro p̄sentauit. Que peregrinis petentibus ostendit et illis prebuit dicens. Uenite quia nudi estis tollite et uestite vos. qui accipientes recognouerūt que posuerant. Alio quoq̄ tempore cum quidam misisset ei duas sportas plenas alimentis. Puer autem qui deferebat unam earum in certo loco iumenti abscondit: ut sibi eam retineret. Sed alteram sibi delatā benigne cum suscepisset admonit puerum. ut caute quaz sportā in via absconderat caperet: quia serpens in ea esset. Quib⁹ verbis puer confusus uidens furtū suum reprehensum. cum in itinere ut ueritatem dicti experiret. caute pro illa sporta accessisset ad locum: serpentē ut ille uir dei predixerat ī ea inuenit. Hic autem uir cum r̄ spiritu ꝓphetie r̄ aliis uirtutibus emineret. unum in eo erat quod reprehensibile uidebat. quia scilicet ei tanta leticia nō moueret inerat ut si nesciretur plenus tantis uirtutibus non crederetur. Et cum petrus causam querit cur illam leticiam nimiā refrenare non posset tam sanctus. Rūdet grego. Magna ē pietre dei omnipotentis dispensatio. r̄ plerunq̄ contingit ut aliquibus maiora quedam prestat r̄ quedam minora non tribuat. ut semper eorum animus habeat unde se reprehendat. sed dum laborant in hoc quod non acceperūt nec p̄mutent: in his que accepta sunt ab eis domino concedente non se extollant.

De euticio et flo- .§.xiiii.

rentio. Eodem tempore in marsine parte prouincie duo uiri in uita atq̄ habitu sancte conuersatōnis habitabant quorum unus euticius. alter florentius dicebat. Sz euticius isdem in spiritali zelo atq̄ in seruore uirtutis excreuerat: multorumq̄ animas ad deū pducere exhortando satagebat: florentius ꝓ simplicitate et ozōne se tradebat. Nō longe aūt cum quoddaz monasterū rectoris sui morte destitutū esset electus euticius a monachis dicti monasterij ac eoz precib⁹ victus officiū presidentis suscepit et diligēter exercuit oratoriumq̄ in quo pr⁹ habitabat cū florentio sibi soli dereliquit. Qui florentius in oōne se p̄sumēs a dño petijt. ut ei ad illic habitandū aliq̄ solacia p̄cedere dignaret. Oōne ꝑpleta egressus oratoriuz ante fores repent visum stantē. Qui cum ad terrā caput deprimeret. subitq̄ feritatis offenderet. aperte datur intelligi q̄ ad uiri dei obsequium uenisset: quo odio ipse cognouit. Et quia in eadem cella quatuor uel quinq̄ pecudes remanserant. quas qui paceret uel custodiret cui⁹ desset: eidem uiso p̄cepit dicens. Vade r̄ has oues ad pastum deijceret bota serta reuertere. Lepitq̄ hoc indefinenter agere. et quas p̄fuerat manducare pascebat oues bestialiter una. Et cū uir dei ieiunare uoluisset ad nonam botam. cum ouile tonum iubebat reuerti. quod totum implebat indefectibiliter. Lepitq̄ tante uirtutis longe lateq̄ fama crebrescere. Hoc autem attendentes ex discipulis uenerabilis Euticij q̄m ot monachi stimulati inuidia q̄ magister eoz r̄ abbas signa illa nō faceret que florentius solus relictus: uersum ipsuz insidiantes occiderunt. Lungq̄ more solito uersus domum nō reuerteretur quem ex simplicitate fratrem uocabat: cepit affligi. Die autem sequenti pergens lagū oues quesiturus et uisum inuenit occisum. Sollicitaq̄s inquirens a quib⁹ fuerat occisus innotuit. sesq̄s in lamentis dedit: magis fratrum maliciam q̄ uisi mortem deplorās. Quem uenerandus uir euticius ad se reductum consolari studuit. Sed isdem uir homini doloris magni stimulis accensus. imprecatus est dicens. Spero in deo omnipotente quia in hac uita ante oculos omnium ex malicia sua uindictam recipient. qui nihil se ledentem uisum meū occiderunt. Cuius uocem protinus diuina uirtus secuta est. nā quos illi monachi ꝓ uisu occiderāt. elephantino morbo percussi sūt: et membris putrescētib⁹ interierunt. Qō factū uir dei uehemēter erpauit: atq̄ se ita maledixisse gemuit. Quo

tempore vite sue deflebat quia et audiuit fuerat. se crudelem in eorum mortez hominem fuisse clamabat. Quod factum a dño creditus. ne vir mire simplicitatis quãtelibet dolose gnoros retorquere vltra presumeret iaculum maledictõis. Cum aũt fama hui⁹ florentij excreuisset. q̃dam dyaconus ad eum ꝓgens studuit vt se eius orationibus cõmendaret. Qui ad cellam appropinquans inuenit omnem locum ꝙ circuitum serpentibꝫ plenum. Cunqꝫ vehementer exp̃auisset: clamauit dicens. Surrite dei ota pone. Erat aũt tunc mira serenitas. Egressus ꝛo florentⁱ⁹ oculos ad celũ leuauit orans vt illum pestẽ licut sciret tonitruus auferret. Ad cui⁹ vocem subito celum intonuit. et ipsum tonitruus omnes illos serpentes interemit. Quos vir dei intereꝑtos aspiciẽs dixit. Ecce occidisti eos tomie quis eos hinc tollet: Mortuꝫ ad eius vocez tante anes venerãt quanti serpentes occisi erant. que singulos aspectãtes locum oĩno mundũ a serpentibꝫ reddiderũt. Et cũ petrus quesit. qua virtute vel merito ita vir ille ad nutꝫ exaudiret: Rndet greg. Apud oĩpotentis dei mandicam atq; simplicez naturã multũ petre humani cordis mũdicia et simplicitas valet. Decipsum namq; qd famuli e⁹ a terrenis actõibꝫ segregati ociosa loqui nesciãt. z mentẽ ꝙ verba spargere atq; inquinare deuitant: auctoris sui ꝙ cetenis exauditionem impetrãt. cui ineꝛtum possibile ẽ ipsa puritate et simplicitate cogitatõis qualiter quadã ei similitudine ꝓcedant. Nos aũt turbes populanbꝫ adhuc in dum frequenter ociosa. nõnunq; vero etiã graniter noxia loquimur. eo nostrũ tanto oĩpotenti deo longinquum fit: quanto huic mũdo ꝓximum. Multũ quippe deuolumur. dum locutõe continua secularibꝫ admiscemur.

Exticius vero qui p̃dicti florentij socius in via dei fuerat. magis posl mortez claruit virtute signoꝝ. Et inter cetera q̃ eius vobis illius narrare te eo miracula soleant. illud elt precipuum q; vsq; ad hec tpa longobardoꝝ perfidus euicq; vehementiꝰ dignaꝰ assidue opan. Nam quoties eius pluuia deest et ella nimio ferram longa siccitatis exurebat: eius vobis illi⁹ collecti tunicam illi⁹ leuare. z in conspectu dñi cum fletibus offerre ꝓsueuerant et ꝙ agros ꝙgere: tunc repente pluuia tribuebatur que plene terrã satiare potuisset.

De martino solita .§.xv.

rio. Nup in campanie partibꝫ vir valde venerabilis martinus nole in monte marsicho solitariã vitã duxit. multisq; annis in spcu angustissimo inclusus fuit. de cuius mirabilia z beate memorie papa pelagio decessore meo. z aliqbꝰ religiosissimis viris narrantibꝫ agnoui. Cui⁹ hoc primũ miraculum fuit. q; nog vt se in p̃dicti montis fotamine ꝓstrauit. et petra eadem que in se ꝓcaua angustã spcum fecerat aqoe stilla. pupit: q̃ martino dei famulo in vsũ quotidiano sufficeret: z nec plus adesset nec necessitati deesset.

Sed antiquus hostis humani generis. eius virtutibꝰ invidens hũc vsitata arte pellere et eo spcu mollius esl. Nam amicã sibi bestiam serpentem ingressus: hũc ab eadem habitatõe ejcere facto terrore conat⁹ est. Cepit eũ serpens in spelunca inuenire solus cũ solo. eoqꝫ otãte se ante illã sternere: z eum cubante pariter cubare. Dũ vir sanctus oĩno imperterritus q⁹ on manũ vel pedẽ extendebat dicens. Si licentiã accepisti vt feras: nõ ꝓhibeo. Cum qꝫ hoc ꝓbitue ꝙ triennũ gereret'. die quadã antiquus hostis tanta hac eius fortitudine victus infremuit. seqꝫ ꝙ ouerum montis latus in precipitiũ serpens dedit. omniaqꝫ arbusta eius flama ex se exeunte ꝓcremauit. Virdem venerabilis inclusionis sue tempore primo decreuerat vt vltra mulierem non videret. non quia aspernabatur sexũ. sed ex contemplata specie contemptõis incurrere metuebat vicil. Dõ quedam mulier audiens audacter adcedit montẽ. atq; ad ei⁹ spcũ impudẽter pupit. At ille paulo longi⁹ intuens. z venientis ad se muliebria indumenta cõspiciens: esse in oĩnez dedit. in terraꝫ faciem deprestit. eoqꝫ pstratus iacuit: quo inpudẽs mulier a fenestra cellule fatigata recederet. Que die eodem mos vt de monte descendit vitã finiuit. vt et mortis eius fuia datez' intelligi: q; valde oĩpotenti deo displicuit. q; famulũ suũ auslit improbo ꝓtexisset. Alio quoqꝫ tpe duꝫ multi adhuc religiosa deuotione ꝓcurrerent. atqꝫ arta esset semita que in deserto montis latere ad ei⁹ cellulã ꝓperãtes ducebat. puer ꝓnulus incaute gradiens ex eodem monte cecidit. et vsq; ad vallem corruit. q̃ sub eodẽ mõte sita quasi in profundo ꝓspicit'. In loco quidem eodẽ tanta mons ipe altitudine excreuit. vt arbusta ingentia q̃ ex eadem valle pdeuntez monte aspicientibus quasi fructeta esse videantur. Perturbatiq; sunt cuncti q̃ veniebant. summaq; cura quesitum est licubi corpus elapsi pueri potuisset inueniri. Quis.n. aliud nisi extinctũ crederet: Quis ad terram ꝓ corpus integrũ quenisse suspicaret'. dum interpositis vbi q; scopulis in pñbus discerpi potuisset: Sed requisitus puer in valle non solũ vinus. sed et incolumis repertus est. Cunc cunctis patenter innotuit. q; ideo lesionẽ nõ potuit: qui hunc in casu sto martini oño portauit. In spcu ꝛo illi no magna desup rupis eminebat. que cum ex pte exigua monti videret' affixa. martini celle preminens celum suus quotidie z illius interitũ minabat' ruinam. Ad hũc multitudo rusticorum veniens ꝓcabatur dei virum vt de spcu dignaretur exire: quatenus ruinã rupem potuissent eadem lere vt iam securus ibi habitaret. Cui reinec acqeuit. Ita qꝫ duꝫ ea q̃ venerat molitudo conaret'. si posset sine periculo viri dei ingens illud quod desup incubuerat saxũ leuare. cunctis videntibꝰ repente res valde admirabilis cõtigit. quia moles ipsa quã conabat' multitudo euellere sto ab eisdem labe cunctis exulta ne spelunce martini tectũ tangeret saltum tecit. z quasi ferri ex lesionem fugiẽs lõgius cecidit. qõ angelico ministerio factũ intelligitur.

Hic martinus cũ primũ in eodem monte se ꝓstit. nec dum clauso spcu habitans cathena sibi ferrea pedẽ ligauit. eamqꝫ saxo gte ex altera affixit. ne ei vltra liceret pgredi. q̃ cathene quantitas extenderet'. Dũ vir dei venerabilis benedictus cũ audisset. p discipulum suũ ei mãdare curauit. Si seruus dei es non te teneat cathena ferri. sed cathena ẽ. Ad quã vocẽ martinus primus eandẽ ꝓdem solutã. sed nõ nunq; solutã retendit pedem vltra locũ quo se extendebat cathena. Hic postea cepit discipulos hre. seorsum tamen a spcu eius habitantes.

De mortuo susci .§.xvi.

tato. Quidã monachi habitus genus z mouho replenis mõte argẽtino bitans. singulis ãnis ad ecclesiam principis apl̃oꝝ venire ꝓsueuerat. Cui in via apud quendã subdyaconem nõe quadragesimũ in ptibo aurelie hospitabat'. Cuꝫ igit' quadã vice ibi hospitaret'. accidit vt prope ecclesiam z habitatõẽs quadragesimi. mari⁹ cuiusdã pauperis mortuꝰ retur. Cunqꝫ p totum noctez mulier illa deflet' circa corpus defuncti. mane sepeliendi mortis magna ꝓpositõe monach⁹ ille dixit ejctragesimo. Surge z orem⁹. Qui p̃gentes ad ecclesiam diuinis orauerũt. Et oño cõpleta. ab altario crepidine pulueres collegit. et cum eodem ejctragesimo ad defuncti corp⁹ accessit. z post diuinãbi etiam oñonem factam. discooperuit monachus ille faciem operta defuncti manu sinistra: et cum dextera pulueres addicto faciem defuncti fricare cepit. Cui rei mulier contradicebat nesciens huius causam. Reuiuiscensqꝫ mort uus ossitare cepit oculos aperire atqꝫ se clemẽs residere: ac si de somno exurgeret. Quod cernens mulier cepit pre gaudio magis flere et voces amplius edere. At ille modestia prohibitione compescuit dicens. Tace tace. Si quis autem quesierit qualiter hoc factum sit. solum dicite: quia dñs ihs xpc opa sua fecit. Indeqꝫ a quadragesimo dicte

dens. mingꝫ in illis ꝓbus vltra appamit honorē tempo-
ralem fugiens. Cum aūt ex his auditis petrus diceret
hoc. s. mortuū suscitare esse manus omnino miraculū. Re-
sponder grego. Si visibilia attendimus ita necesse est vt
credamus. Si vero inuisibilia pensamus. minimū ꝛstat. qz
manus est miraculū predicatōis verbo atqꝫ ꝙsonis sola-
tio peccatorem ꝙuertē. ꝙꝫ carne mortuum resuscitare. In
illo. n. resuscitatur caro iterū moritura. in illo vero ala ite-
vicitura in eternū. Minus est ergo quēpiam in carne susci-
tari ꝙꝫ in alia. nisi forte cum ꝑ vivificationem carnis etiam
ad vitam reducit mentis. Narrat etiā greg. de quodā
alio monacho qui benedictus dicebat in campanie partibꝰ
tempore regis tonle quidam gothi hunc incende-
re cum sua cellula moliti sunt. vnde igne supposito omnia
in circuitu arserūt cella vero eius ꝙburi nō potuit. Qō
videntes gothi magicis fouentes eum ex suo habitaculo
traxerunt. et non longe aspicientes cibarius succensum q̄
coquendis panibus parabat. eum in illum proiecerūt in-
trasqꝫ clauserūt. Sed altera die illesus inventus est. ita vt
nec caro nec extrema vestimenta eius cremarent. Cum
autem quereret petrus. Utrū prefati sanctiviri ptulerint
aliquas insidias dyaboli. Respōdet greg. sine labore cer-
taminis nō est palma victorie. Maligmus quidem spirꝰ
cogitationi locutioni atqꝫ operi nostro semper insidiat. si
forte aliquid inueniat. vnde apud examen eterni iudicis ac
cusator existat. Exemplum inducit de quodam presbyte-
ro stephano nomine in valerie partibus venerabilis vite.
qui quadam die de itinere domum regressus mācipio suo
negligenter loquenti precepit dicens. Eni dyabole dis-
calcia me. Ad huius vocem ceperunt repente se calcanū
congere in summa velocitate dissolvere. vt aperte ostende
retur q̄ ei ipse qui nominatus fuerat ad extrahendas cal
gas obediisset dyabolus. Quod vt vidit presbyter vehe
menter expauit. vocabulqꝫ magnis clamare cepit. Recede
miser recede. Non. n. tibi sed mancipio meo locutꝰ sum
Sicqꝫ in magna parte congie dissolute remanserunt.

Et cū petrus subinferat q̄ laboriosum sit. ⁊ valde ter-
ribile contra inimici insidias stare continue. Rādet greg.
Laboriosum nō erit. si custodiam nostrā nō nobis ꝑ gra-
tie sugne tribuimus. ita tamen vt et ipsi quantū ꝓssumꝰ
sub protectione vigilemus. Si autem antiquus hostis a
mente ceperit expelli. ex diuina largitate hoc plerūqꝫ agi-
tur. vt non solum timeri ꝑ et ipse viuentium virtute terre
atur. Unde exemplum subdit greg. de quadā sanctimo-
niali femina. que spreto seculo ⁊tra voluntatem parentuꝫ
se deo tenouit in spoletana vrbe. ad quam etiam mirandā
in habitatu religioso ꝙgregate cū ea sunt multe. Cuꝫ
aūt quadā die quidam rusticus arreptus esset a dyabolo
⁊ valde vexatus. ad illā sanctimoniales adducens est. que
magnis clamoribꝰ ⁊ iterato animo imperauit ei dicens. Exi
ab eo miser exi ab eo. Et cum dyabolꝰ ꝓ os obsessi diceret
Si exeo in quem intrabo. Rādit illa. In hūc potuꝫ in-
gredere. Qui mox in quendā potorem paruulū ibi pascen
tem egressus ab homine ingressus eum occidit et recessit.
Et qua re etiam colligit. q̄ absqꝫ ꝓcessione dei nullaꝫ ma
lignus spūs ⁊tra hoīem potestatem habet. qui in potuꝫ
intrare nō potuit nisi permissus.

Ipsa quoqꝫ ossa .§.xvii.

mortuorum electorum dei plerunqꝫ in miraculis viuunt.
In valerie prouincie hoc accidit mirum. Quidam vene-
rabilis sacerdos cū clericis suis sancte cōuersatōis ibi vi-
tam ducebat. quidam claudens extremum ante ecclesiam
sepultus est. Eidem autem ecclesie cavle omū inherebāt.
atqꝫ eidem locus in quo ille sepultus est ad easdē ones ren
dentibus pernius erat. Quadam autem nocte cum cleri-
cis psallentibus fuit vexatus. ingressus caulas berbices ru-
pit et ꝓcul exiit. Cum ꝛro transiret ꝓ locum vbi ꝑsbyter
ille sepultus erat. repente hesit. ⁊ gressum mouere non po-
tuit. berbicem de collo deposuit. eumqꝫ dimittere voluit
ꝑ manum laxare nō valuit. Cepit igitur stare miser cum ꝑ-
da sua reus ⁊ligatus. Volebat berbicem dimittere nec va
lebat. volebat egredi cum berbice nec poterat. Miro ita-
qꝫ modo vir qui a vinis videri timuerat. hūc mortuus te-
nebat. Facto autem mane. egressi ab ecclesia clerici inue-
nerunt hominem tenentē berbices manu ignoti eis. Resꝫ
venit in dubium vtrum berbicem tolleret an offerret.
Sed culpe reus citius indicauit penam. Mirantes ꝑ cun
cti q̄ vir dei merito ad predam suas stabat ligatus. Oratesqꝫ ꝓo eo vir precibꝰ obtinuerunt. vt qui res eorum ra-
pere venerat. saltim vacuus exire meretur. Item i mon
te qui peneſtrine vrbi ꝙminet. monasterium quoddaꝫ in
honorem beati petri fitum est. In eo venerabilis quidam
abbas sancte conuersationis erat qui quendam monachū
nutrimina vsqꝫ ad reuerendos ꝓcessit mores. Videns qꝫ i
virtutibus illum excrevisse. in eodem monasterio ꝑsbyte-
rum ordinari fecit. Et cum paulo post ordinatōem suaꝫ
revelatus ei fuisset exitus eius. a predicto abbate petijt vt
sibi sepulchrum parare concederet. Cui ille respōdit. An-
te te ego morturus sum. Sed tamen vade ⁊ sicut vis se-
pulchrum tuum ꝓpara. Recessit ⁊ preparauit. Ꝑ paucos
vero dies abbas febre correptus ad extrema veniens pe-
sbytero illi precepit dicens. In sepulchro tuo me pone.
Cui ille. Scis pater quia ego modo secuturus sum. vtrū
qꝫ capere nō potest. Abbas respondit. Ita fac vt viri qꝫ
sepulchrum ambos capiet. Defunctus itaqꝫ est abbas. ⁊
positus in sepulchro illo quod sibi ꝓparauerat ꝑsbyter
Mortuꝫ infirmatus ꝑsbyter vitam finiuit. Cumqꝫ ad se-
pulchrum illud sibi paratum velamen fuisset. eo aperto vi
derunt omnes locum nō esse vbi defunctū ponerent in se-
pulchro illo quippe corpus abbatis positi totū illud sepulchꝝ
tenebat. In difficultate igit rei agende in hūc positis ex-
clamauit vnus eoꝝ dicens. En pater vbi est qd̄ dixiti. qz
sepulchꝝ illud ambos caperet. Ad cuius vocem mox cū
cta videntibꝰ abbatis corpus qd̄ illic ante fuerat ⁊ supinū
iacebat humanū se venit in latere. ⁊ vacantē sepulchri lo-
cum ad sepeliendū corpus ꝑsbyteri ꝓbuit. ⁊ qz vtroqꝫ il-
le locus caperet sicut vinus ꝓmerat mortuus impleuit.

Narrat quoqꝫ ⁊ aliud exemplum factuꝫ in vrbe roma
na in ecclesia sancti petri. Quidam rhedonius noīe dicte
ecclesie custos. cū quadam nocte extus ad meliorandā lu-
minaria iuxta ianuaꝫ fuit ꝛceptus ex more. ligneis gradibus
sub lampade positis scabat et lampadis refocabat lumē.
beatus Petrus apostus repente in stola candida de cuius
in pauimento ꝛstitit eiꝰ vmbra. Conliberte quare tam cito
surrexisti. Quo dicto ab oculis aspicientis euanuit. Sed
tantus in eo panor irruit. vt tota in eius corpe virtus defi
ceret. ⁊ dies multos infirmus iaceret. Qua in re offēde-
re voluit apostꝰ. quia quicquid ꝓ eius veneratione agerent
homines. ipse hoc ꝓ mercede remuratōis sine intermissi
one semꝑ videret. Et cum querit petrus. Quare ex il-
la visione ille infirmatus sit. Rādet grego. inducens exem
plum simile in daniele ꝙbeta qui illā terribilem visionem
videns ꝛtremuit ⁊ languit ꝑ plures dies. p ratōne dicēs
q̄ caro que spūs sunt ferre nō valet. Et ideirco nōnunqꝫ
cū mens humana vltra se ad videndū ducit. necesse est vt
hoc carneū vasculū q̄si ferre tantū pondus nō valet infir-
metur. Ponit ⁊ aliud exemplū de quadā puella paraly
tica. cui oranti apud hēm petrū vt sanitatē reciperet. dixit ei
ꝑ visum vt iret ad ecclesiam ecclie sue mansionariū virū
magne humilitatis ⁊ sctīm. Ad quē accedēs ⁊ visionē ⁊ iussi
onem beati petri insinuans ait ille. Si ab ipso missa es fur
ge. Que surgens statim sanata est.

In samnii pro- .§.xviii.

vincia quidā venerād̄ vir noīe mēnas solitariā vitā duce
bat fere añ decēniū defuct. Hic nihil ad vsuꝫ alīd q̄ pan
ca apuꝫ vascula possidebat. huic cū lōgobardus q̄dā i ei-

dem apibus rapinam voluisset ingerere. prius ab eodem viro verbo correctus est: 7 mox p malignum spiritum ante eius vestigia vexatus. Qua re re factum est. vt enim apud eandem barbarum gentem eius celebre nomen haberet. nullusq; vitra plumeret eius cellam nisi humilis intrare. Sepe vero ex vicina silua venientes vesi apes eius comedere conabantur. quos ille reprehensos ferula quam manu portare consuerat cedebat. ante cuius verbera inmanissime bestie rugiebant 7 fugiebant: q gladios formidare videbantur. Huius studium fuit nihil querere nihil in hoc mundo habere. Omnes qui ad se veniebant ad desideria eterne vite accendere. et si quotidiam culpas agnosceret. manifestas ab increpatione sed per linguam eis suire. Consuetudinem autem loci illius accole fecerant. vt per ebdomadas vnusquisq; oblationes suas transmitteret. vt esset quod ipse venientibus ad se conferre potuisset. Cum autem quidam carcerius nomine immundo desideno venisset. sanctimonialem quandam feminam rapuisset: et sibi in matrimonio copulasset. Quod vir dei vt audiuit. p quos potuit eum reprehendere curauit. Ille autem scelere sui conscius. ne quando ad virum dei audebat accedere. ne forte vt solebat delinquentes aspere increpare ipm argueret Fecit tamen oblationes suas et inter aliorum oblationes suas misit: vt eius munera salutem nescius acciperet. Que cum ei presentate fuissent. vir dei tacitus sedit. sigillari omnes considerare studuit et omnes alias eligens 7 assumens quas Carcerius miserat oblationes per spiritum cognoscens spernit et abiecit dicens. Ite et dicite illi. Oblationem tuam omnipotenti deo tulisti. et mihi tua transmittis: Ego oblationem tuam non accipio: quia suam ablatam deo. Qua re presentes timor magnus omnes inuasit. cum vir dei tam scienter de absentibus indicaret.

Et cū petr⁹ dicat se sepicam prefatos sanctos aptos fuisse ad martyrium si persecutio eos inuenisset. Distinguit Grego. respondendo duplex esse martyrij genꝰ. vnū in occulto: aliud in publico. Nam etsi persecutio desit. et tamen martyrij meritum in occulto est cum virtus ad passionem prompta flagrat in animo. Quod probat p verbum domini dicentis de Jacobo et iohanne filijs zebedei Calicem meum bibetis. qui passionis poculum signat. et tamē etsi Jacobus passione occubuit: Jo in pace ecclesie vitam finiuit. Sed 7 sancti viri qui occulti hostis insidias tolerantes. suisq; aduersarios diligentes cunctis carnalibus desideriis resistentes. p hoc q se omnipotenti deo in corde mactauerunt: etiā pacis tempore martyres fuerūt Sed 7 nostris modo temporibus vles et seculares vite p sonas 9 quibus nihil celeste presumi posse videbatur: aliquotā occasione contigit ad coronam martyrij peruenisse. Exempla inducit de quadraginta rusticis qui ante annos fere .xv. capti a longobardis quia carnes immolatas ydolis suis comedere noluerunt vt illi requirebant sub gemina tione mortis: occisi sunt ab eis martyres effecti. Subdit et de quadringentis alijs captis a longobardis. e quibus multi qi caput capre dyabolo immolāre quod ipi adorabāt adorare noluerūt occisi sūt martyrio coronati. Si q̄ qui in pace ecclesie latas vias huius seculi sequi videbantur palmam martyrij meruerunt accipere: multo magis qui se ipsos in pace ecclesie affligendo angustiam martyrij viam tenuerunt martyres si orta fuisset persecutio esse potuerūt. Nec tamen de cunctis hoc quasi regulam tenemus. Nam sicut plerisq; in aperta persecutione subire martyrium possunt qui in pace ecclesie vespicabiles videntur esse: ita non nunq; indebilitatis formidine corruunt qui in pace ecclesie fortiter stare credebantur. Sed cadere nec in aperta p secutione poterant hi de quibus constat. quia vsq; in finē vite in occulta animi virtute persteterunt. Et subdit Grego. ostendens quomodo se vice illorum longobardorum pluries obstitit diuina misericordia et errorem illorū ostendit per multa miracula. vt per cecitatem cuiusdā episcopi illorum arriani ei inductam. quia violenter ecclesiam intrare volebat. et luminaribus diuinitus in ecclesia accensis. et in dedicatione cuiusdam ecclesie in qua dyabolus in specie porci visus egressus est. que ecclesia fuerat prius arianorum. et strepitu in nocte ibi facto et nube apparente super altare. et suauitate mira odoris.

.§.xix.

Eleuterius pater monaste

rij beati marci euangeliste qui in spolerine vibis pomerijs sium est. vbi est mecazin vbe conuersatus in medio monasterio. ibiq; defunctus. quem sui discipuli ferebant ipsius mortuum subitasse. Cū autem erat tante simplicitatis et compunctionis. vt dubium nō esset q̄ille lachryme ex rūbanis simplicisq; mente edite apud deum omnipotentem multa obtinere potuissent. Huius ego narro miraculum quod mihi inquisitus simpliciter fatebatur. Quadam die cum iter carperet 7 aduesperascente die locus ad hospitandum deesset in monasterium virginum deuenit. in quo quidam puer parvulus erat: quem omni nocte malignus spiritus vexare consueuerat. Sed sanctimoniales femine vt virum dei susceperunt. rogauerunt eum vt paruulum illū illa nocte secum suscriperet: qd ille benigne annuit. Factoq; mane sanctimoniales a viro dei quesierunt si quid puero noctejlla accidisset. Et cum ille respondisset se nil passum. interrogauit ab eis causam hui⁹ inquisitionis. Que indicauerunt qt vicz omni nocte vexari consueuerat. vnō cum amplius talem vexatōez videre non possent: rogauerunt vt eum ad monasterū suum duceret. Cui rei vir dei assensit. Qui cum dus in monasterio fuisset 7 ad illū maligno spiritus accedere nō presumpsisset. euisdē semis ūm⁹ de salute puer immoderati⁹ p leticiam tactus est. Quo coram positio fratribo venit. Fratres dyabolus cū illis sodalibus sibi iocabat: At vero vbi ad seruos dei ventū est ad hūc puerū accedere nō psumpsit. Dolet quā voce eadem hora ac momento isdem puer coā cunctis fratribo dyabolo se inuadente vexat⁹ est. Quo viso senex statim se in lamentum dedit. Quē dum diu lugentē fratres 7 solare vellent: risit dicēs. Credite mihi qt in nullius ore hodie panis intrabit: nisi puer ille fuerit a demonio ereptus. Tunc se in oratōne cum cunctis fratribo strauit. et eoq; oratū est quousq; puer a vexatione fuit ereptus. Sicq; perfecte sanus effectus: vt ad cū malign⁹ ipūs nō reuerteret. Super quare cum petrus dicat. Credo q illi elatio parua fuerat. propter qd eius discipulos facti illius. i. liberationis voluit esse adiutores. Nō 7 greg. affirmat sic eē. Quā te aūt virtutis esse dicti eleuterij oio subdit greg. in se fuisse expertū. Nam cū ipse in suo monasterio posit⁹ quodā tempe incitionē vitalij pateret. crebrisq; angustijs p horarum momenta ad exitū ꝓpinquaret. quā molestijs greci sincopin vocant. et nili me fratres frequenti cibo refoverent: vitalis spiritus mihi fundit⁹ interuadi videret. Paschalis sup venit solēnitas. Et cū sacratissimo sabbato in quo omnes etiā pueli ieiunant. ego ieiunare non possem: cepi plus meroze q̄ infirmitate deficere. Perdictiq; vir dei ad oratoriū meū dum. rogans vt oīone sua mihi a deo ꝓcederet' vir⁹ ad ieiunandū illa die. Qui cū eleuter⁹ eum lachrymis pcessisset. tanta virtute stomachus me⁹ accepit vt mihi fundit⁹ a memoria tolleret' cibo 7 egritudo. Cepiq; mirari quis fuissem 7 quis essem. Et ad vesperū venies tante me fostitudinis inueni vt et alterum sequentem diem si voluissem ieiunum ferre potuissem. Et quia de ꝓpunctōne hui⁹ lachrymis greg. dixerat. Subdit dicēs duo eē genera ꝓpunctōis. q̄. i. deū sitiens aia pus timore ꝓfugit. deinde amore. Pri⁹. n. sese illachrymis afficit. q̄ dum malos suos recolit: pro his perpetē eterna se plicia timescit. At cū longa fuerit merois amaritudine totū ido consumpta quedam tam de venia securitas nascitur. et

in amorē celestiū gaudiorū animus inflamat'. flere incipiēs amarissime. quia differtur ab illo gloie regno visiōis dei. ꝙ quia ab illis bonis ꝓbonibus deest plus plāgit ꝙ prius pro peccatis defleret.

De sanctulo fami .§.xx.

lianter Greg. noto. Hic ex more ꝓuincia singulis annis ad gregoriū venire consueuerat. Et tempore quodā cū in pselo longobardi olim am premerēt vt in oleo liquari debuisset. sic vt iocundi erat vultus ꝙ animi vērē vacuū ad pelum deuulit. laboranteſq; longobardos leto valen salutauit. eisq; vērē protulit ꝙ imbendo potius ꝙ petēdo eum sibi impleri iussit. Sed quia gentiles viriaꝫ tota die frustra laborauerāt atq; ab olivis erigere oleum totquen do non poterant. verba illius moleste acceperūt: eūq; in iuriis infectari sunt. Quibus vir dei letiosi vultu respondit dicens. Iham vērē sanctulo implete: ꝙ sic a vobis reuertetur. Cunq; adbucille magis insisteret. ꝙ illi maiorib⁹ contumeliis illū repellerent. vir dei videſ q; ex pselo oleū nullo modo exiret: aquā sibi dari petijt. quā cunctis videntib⁹ benedixit. atq; in pselo suis manib⁹ iactauit. Et qua protinus benedictione tanta vbertas olei erupit. vt longobardi qui prius incassum laborauerant: non solum sua vasc̄la omnia sed ꝙ vtrem quē vir dei detulerat implerēt. Illo tempore vehemēs fames vbiq; incubuerat. ꝙ cū beati Laurencij ecclesiā a longobardis inconsum sanctulus restaurare capiens. multos artifices conduxillet: et operarios subministrantes quibus sumptus quotidiani daberent. defuit illis panis. Ceperūt laborantes instāter victum querere: quia vires ad laborē non haberēt. Qđ vir dei audiens verbis cōlocutus est. eos promittēdo qđ veerat. sed ipse grauiter animabatur intus exhibere cibuꝫ nō valens. Cūq; buccillaq; anxius pergeret. peruenit ad clibanū in quo vicine mulieres pridie coxerāt panes. ibiq; int⁹ aſperit ne forte panes coquēnibus remāsissent. Vbi repente panē mire magnitudinis ꝙ insolati candoris inuenit. Quē tulit ꝙ a vicinis mulierib⁹ prius quesiuit: ne alicui earū talis panis remansisset. Quod negātes suuꝫ esse cōmno gratias deo agēs. letus illū artificibus distribuit. Qui⁹ sufficiēter pleneq; satiatis: plura ex eo q̄ ipse panis esset fragmenta collegit. Que die altero eis ad refectionem intulit. eisq; refectis fragmenta panis superabant. Sicq; factū est vt per .x. dies omnes illi artifices ꝙ operarij ex illo vno pane satiari. ꝙ quotidie ederent: ꝙ ex eo qđ edi posset incrastino die supereſſet. Ipse siquidē domin⁹ multos de vno pane per seruꝫ qui ex panib⁹ quinq; milia hominū satianit ꝙ semetipsum. qui panca seminū grana innumera se gerēs fromenta multiplicat: qui ꝙ simul oīa creauit ex nihilo. Sed ne diutius miteris quid in virtute domini venerādus vir fecit exterius audi ex virtute domini qualis fuerit intus. Die quadā a lōgobardis capt⁹. quidā dyaconus tenebatur ligatus quē ipi interficere cogitabant. Adueſq; ascente iam die sanctulus ab eisdē longobardis petijt: vt relaxarent eiq; vita prodi debuisset. Qꝫ cum illi negaſſent omnino ꝙ deliberaſſent de morte illius. petijt vt saltim sibi dari ad custodiam debuissent. Cuius petitioni acquieuerunt hac conditione apposita. vt si fugeret. ipse moreretur. Quod vir deliberēter promisit: ꝙ dyaconem in suā suscepit fidem. Nocte autem media cū omnes longobardos somno oppressos vidisset. excitauit sanctulus dyaconū dicens. Surge ꝙ concitus fuge. liberet te dominus. Quod cum ille facere recusaret dicens. Si fugero tu pro me proculdubio morieris. Ille ad fugiendum demū eum compulit dicens. Ego in manu dei suꝫ. tantū in me facere poterunt quantū ipse permiserit. Fugit ergo dyaconus. ꝙ quasi decepeus fide iussor remansit. Facto mane longobardi ad eum venientes dyaconū qđ in custodiam ei crederant repetebant. Sed hunc fugisse vir dei respondit. Tunc illi. Scis inquiunt quid tibi cōuenit. Seruus autē domini cōstanter respondit. Scio. Et illi. Bonus homo es. elige tibi mortem quaꝫ vis. At ille. In manu dei sum. me illa morte occidite qua ipse permiserit. Tunc omnibus illis placuit vt capite truncaret'. Ad quod mortis spectaculū vt nimis crudelis omnes leti cōuenerant. Electusq; est vnus ceteris aptior. de quo dubium non esset quin vno ictu caput ei⁹ amputaret. Qui in medio eorum ductus. petijt vt sibi paululū oranti daretur licentia. Qua concessa cū in terram ꝓstratus diutius oraret. interfector calce pulsauit dicens. Surge ꝙ flexo genu tende cervicē. Surrexit ꝙ flexo poplite cervicem tetendit. Eductāq; contra spatam intuens hoc vōū fertur publice dixisse. Sancte Iohannes suscipe illā. Tunc electus carnifex exaginatū gladium tenens. ad nisu fortiꝫ altum brachiū percussurus leuauit: sed deponere nullo modo potuit. Nam repente riguit. ꝙ erecto in celo gladio brachium insensibile remansit. Tunc oēs longobardi qui aderant mirari ceperunt virtuꝫ dei cum timore venerari. Itaq; postulatos vt surgeret fecerūt. Rogat⁹ vt carnifices sui brachium sanaret. Respondit. Ego pro illo nullomodo orabo. nisi mihi ante iuramentum dederit quia cum manu illa christianus dominē non occidat. Sꝫ longobardus ipse exigente pena cōpulsus est iurare nullum christianū deincepo occisurum. Tunc vir dei precepit dicens. Depone manum tuā deorsum. qui statim deposuit liberatus. Cui adiunxit. Remitte gladium in vaginam. quod ꝙ fecit. Omnes igitur qui tante virtutis hominem esse cognouerant. omes ꝙ bones que deprecati fuerant certatim ei offerre munera volebant. Que oīa accipere renuit dicens. Si mihi aliquid vultis cōcedere. omnes capitinos quos habetis mihi tribuite: vt habeam. vnde ꝓ vobis debeā orare. Factāq; est vt cū eo omnes captiui dimitterent'. ꝙ cū se vnus ꝓ vno morti obtulit: multos a morte liberauit. Dēla ergo que vis amoris illū cōtenuit. quod mortē suam pro vnius salute proprii nō expauit. Scimus autem certe quia vir ille venerabilis sanctulus. ipsa quoq; elementa literarū bene non nouerat. legis precepta nescibat. Sed quia plenitudo legis ē. charitas. quod foris in cognitione nō nouerat: eius intus viuebat in amore. Cōparemus si placet cū hac nostra indocta soīe tia illius doctam ignorantiā. vbi hec nostra facet: ibi illi⁹ disciplina eminet. Nos de virtutibus vacua loquimur. et quasi inter fructifera arbusta positi odoraꝫ poma: nec māducam⁹. Ille vero virtutū fructus carpe nouerat. Cuius hos in verbis odorare nesciret.

Narrante quoq; .§.xxi.

sibi floudo tybernie epō sancto viro refert greg. quendā presbyterū nomine amantiū. precipue simplicitatis virū apud se fuisse. q̄ hoc virtutis habere perhiberet. vt more apostolorū man⁹ sup egrotos ponat ꝙ salutē restituat: et quelibet vrbemēs egritudo sit ad tactuꝫ illius abscedat. Quē eniaꝫ hoc habere miraculi dixit. qi in quolibet loco q̄uis immanissime aſpitanis serpentē reperit: mox vt eū signo crucis signauerit extinguit. Quē etsi serpens aliqñ in foramine petre fugerit. signo crucis os foraminis benedicat. statimq; ex foramine iam serpēs mortuus trahitur. Quē tante virtutis virū videre ꝙ ipse curari. eūq; ad me deductū in infirmorū domo paucis diebus manere volui vbi siqua adesset curationis gratia citius probari potuisset. Ibi autem quidā inter alios egros mente captus iacebat. quā medici vocabulo greco frenesim appellant. Hic cum quadā nocte magnas voces insanus emitteret. cunctosq; egros imensis clamoribus perturbaret. ita vt nulli somnū capere liceret. Isdem venerabilis presbyter de ꝓprio stratu surgēs ad lectulū frenetici silēter accessit. ꝙ sup eū positis manib⁹ orauit. morēq; illi melius habentē in suis pernoctibus domus secū ad oratorū duxit. vbi liber⁹ orationi ꝓ eo incubuit: ꝙ statim sanum cum ad propriam le-

etiam reduxit.

Ex quarto libro .§.xxii.

Dyalogoꝝ in principio lumpta sunt que fecimꝰ. Et pñs q̄ hō per peccatū primi hominis inuisibiliū cognitionem pdidit: quā. Cū status innocētie haberet. Posthꝫ de paradisi gaudijs culpa exigēte pulsus ē. primus humani generis parēs in huius exilij atq; ceciratis quā patimur erūnam venit: quia peccādo extra semetipsum fuerat iam illa celestis patrie gaudia que prius contēplabat videre non potuit. In paradiso quippe homo assuescerat verbi dei ꝑfrui: beatoꝝ angelorū spiritibꝰ coetus mundicia q̄ celsitudine visionis interesse. Sꝫ posthꝫ hoc cecidit: ab illo quo implebat mentis lumine recessit. Et cuius vicꝫ caro nos in huius exilij ceciratē nati animus quidē esse celestē patriam. audimus eius cives angelos dei. audimus eoꝝ angelorū socios spiritus iustorū ꝙ perfectorū. Sed carnales quoq; quia illa inuisibilia scire non valēt. ꝑ experimentum habeāt vtrū ne sit quod corporalibꝰ oculis non videnꝫ. Que minimū dubitas primo parentiꝫ nostro esse non potuit. quia ꝙ exclusus a paradisi gaudijs. hoc quod amiserat qui viderat recolebat. Qui autē sentire vel recolere auditā non possunt. qꝫ eoꝝ nullum sicut ille salnim de puerito experimentū tenent. ac si pregnans mulier mittatur in carcerem ibiꝫ puerā pariat. qui natus puer in carcere nutriatur ꝙ crescat. Cui si forte alle mater que hunc genuit sōē. lunā. stellas. montes. ꝙ campos. aues. curētes equos nominet: ille qui est in carcere natus ꝙ nutritus nihil aliud ꝑ tenebras carceris sciat. ꝙ hec quidez esse audiat. sed q̄a ea per experimentū nō nouit: veraciter esse diffidat. Ita ī hac sui celij ceciratē nati homines. dum esse sūmā ꝙ inuisibilia audiūt. diffidunt an hec vera sūt. qꝫ sola hec ipsima in quibus nati sunt visibilia nouerūt. vnde factum est vt ipse inuisibilē ꝙ visibilē creator ad humani generis redēptionē venīet ꝑ patres venaret. ꝙ spiritūs sanctū ad corda nostra mitteret. quatenus ꝑ eū vinificati crederem⁹: que adhuc scire experimēto nō possemus. Quoquot ḡ hūc spiritū berecitatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilī nō dubitam⁹. Quisq; aūt in hac credulitate adhuc solidus nō est. debet. pcuidubio maioꝝ dictis fidem adhibere: eosq; ꝑ spiritū sanctū inuisibilē experimentū habētibus credere. Nā stult⁹ est puer si matrē certimat sō de luce mētiri: qui ipe nihil aliud q̄ tenebras carceris cognouit. Sꝫ cū petrus cū quo loquit subdat. q̄ q̄ inuisibilia nō credit. pfecto infidelis ē. Qui autē infidelis ē in eo qō dubitat fidē nō querit sed rationē. Ridet gregor. Aduerte vico qꝫ sine fide nec infidelis viuit. Nā si eundem infidelē pcunctari voluero. quā matrē vel quē patrē habeat: primus rīdet hāc vel illā. Que si statim requirā vtrū ne nouerit qñ cōceptus ē vel vident qñ natus ē. nihil horū se nosse vel vidisse fatebit: ꝙ tamen qō non vidit credit. Nā illā patrē illiꝰ habuisse matrē sine dubitatione testat. habent igit ena infideles fidē: sed vtinā in deū. quā si vtiꝫ haberēt: infideles nō essent. Sꝫ hinc de sua ꝑphdia redarguēdi sunt: hinc ad fidei gratiā ꝑuocandi. qꝫ si de hoc suo corpore credāt qō minime viderūt: cur inuisibilia nō credāt que videri corpaliter nō possunt: Nam qꝫ post mortē carnis viuat aīa. ꝑs rō sed fidei admitta.

Tres quidē vita .§.xxiii.

les spīt⁹ creauit deus omnipotēs. vnū qui carne nō tegitur: aliū qui carne tegit sed nō cū carne morit: terciuꝫ qui cū carne tegit ꝙ cū carne mouet. Spūs nāq; qui carne nō tegit est angelorū. sed spūs qui carne tegit ꝙ cū carne non morit est hominū: spūs aūt qui carne tegit ꝙ cum carne morit est iumentoꝝ ꝙ omniū bestiaꝝ. hō nāq; sicut ī me dio est creatus vt sit inferiꝰ angelo ꝙ superior iumento: ita habet aliquid cōe cum angelo. ꝙ aliquid cōe cū iumento. Immortalitatē quidē cū angelo: mortalitatē carnis cum iumēto: quoscq; ipsam mortalitatē carnis absorbeat gloria resurrectionis. ꝙ inberēdo spiritui caro seruet imperpetuū: quia ꝙ ipse spiritus inberedo seruat in deū. Que tamen caro nec in reprobis inter supplicia deficit ꝑfecte. qa semꝑ deficiendo subsistit. vt qui spiritu ꝙ carne peccauerunt. semꝑ essencialiter viuēteꝰ ꝙ carne ꝙ spiritu sine fine moriant. Sed querit petrus. q̄ cum ita spiritus hominum aptē distinguat a spiritu iumentoꝝ. cur salomon in ecclesiasten. sic ait. Dixi in corde meo de filijs hominū vt probaret eos deus: ꝙ ostenderet similes esse bestijs. idcirco vnus est interitus hominis ꝙ iumentoꝝ ꝙ equa vtriusq; condicio. Sicut enim moritꝰ homo ita ꝙ illa moriunt: similiter spīrāt omnia. ꝙ nihil habet homo iumētis amplꝰ. Cuncta de terra facta sunt: ꝙ in terraꝫ pariter reuertuntur. Ridet greg. q̄ ex titulo illius libri potest ista questio solui. Dicitur enī liber ille ecclesiastes. quod ꝓprie in latino eloquio cōtionator dicit. In contione vero sententia ꝓmitur. per quā tumultuose turbe seditio compescat. Et cum multi diuersa sentiunt: per concionantis rationē ad vnam sententiam perducunt. Hic ergo liber concionator dicitur. quia salomon in eo quasi tumultuantis turbe suscepit sensum. vt ea per inquisitionē dicat: que festasse per temptationē impenita mens sentiat. Nam quoꝫ sententias mouet per inquisitionem: qualit ot in se personas diuersorum suscipit. Sed cōcionator verax. velut extensa manu omniū tumultus sedat. eosq; ad vnam sententiam reuocat: cum in eiusdē libri termino ait. Finē loquēdi omnes pariter audiamus. Deum time ꝙ mandata eius serua. hoc est omnis homo. Unde ꝙ alia sunt in libro illo que per inquisitionē mouentur: atq; alia que per rationē satisfaciunt: alia que ex temptati ꝓfert animo atq; adhuc huius mundi delectationib⁹ deditis alia vero que tutiōs sunt edisserat atq; animū a delectatione compescat. vnde ꝙ ibi dicit. Hoc mihi visum est bonum. vt comedat quis ꝙ bibat ꝙ fruatur letitia ex labore suo. Et longe inferius subiungit. Melius est ire ad domū luctus q̄ ad domum cōuiuij. que cōtraria apparent. Ex qua re ostenditur. quia illud prius ex ꝓpria infirmantis intulit: illud posterius ex rationis diffinitione subiunxit. Et sic de pluribus alijs dictis in eo libro cōtentis. Nō ergo sapos dicitur ꝙ salomonē est homines similes esse iumētis. ꝙ nihil habet hō amplius iumētis. velut ex mēte infirmantis hūane suspitionis sententiā ꝓponit. qui tamē ex diffinitiōe rationis suā postmodū sententiā ꝓfert dicēs. Quid habet amplius sapiēs stulto: Et quid paup nisi vt pgat vbi est vita. Ubi clare ostēdit q̄ nō solū habet hō. aliquid amplꝰ iumēto. sed etiā amplius stulto. i. malo. hoc vicꝫ quia pergit ad vitam. ſ. immortalem.

Sed moze eccle .§.xxiiii.

sastes petrus infirmantiū personā in se suscipiens. querit de plumbo ad aliā vitā ꝓtinentibus. Et q̄ cum quadā vice eo ꝑsente dum quicā loquerer. repente vitalem emisit spiritū: sed anima vtrū egressa de corpore fuerit vel nō minime vidit. vnde valde dubiū videtur vt credantur res esse quas nullas videt. Cui respondet greg. Quid mirꝫ Petre si egredientē animam non vidisti. quam ꝙ manentem in corpore non vides: Nunquid modo cum mecū loqueris quia videre in me non potes animam meam: idcirco me exanimeꝫ credis: Natura quippe anime inuisibilis est. atq; ita ex corpore inuisibiliter egreditur: sicut in corpore visibiliter manet. Cui petrus respōdet. Utram animē in corpore manētis pensare possim ex ipsis motibus corporis. q̄ nisi corpori anima adesset: eiusdē membra corporis moueri nō possent. Unā vero anime post carnē in quibus moribus quibusue operibus videa: vt ex rebus visis esse colligā quod videre nō possim. Ad que grego. Nō quidem similiter. sed dissimiliter vico. q̄ sicut vificat ꝙ mouet corpus: sic vis diuina implet que creauit

omnia. Et alia inspirando vinificat. alijs tribuit vt viuāt. alijs autē nō vt sint psella. Quia vero esse non dubitas. creantē z regentē. implentē z circūplectentē. transcendentē z sustinentē. z incircūscriptū atq; inuisibilē dei: ita debitare nō debes hūc inuisibilia obsequia habere debent quippe que ministrāt: ad eū simultanee esse cui ministrāt vt que inuisibili seruāt inuisibilia esse nō dubitent. Hec autē que esse credimus: nulli angelos sanctos z spiritus intelligi. Sicut ergo motū corporis cōsideras. vitā animē in corpore manētis perpēdis a minimo: ita vitā animē creantis a corpe perpendere debes a summo. qi pōt inuisibiliter viuere: quē oportet in obsequio inuisibilis conditoris manere. Petrus. Recte totū dicitur. sed mens refugit credere quod corporeis oculis nō valet videri. Nā crediam pōt quod videri pōt. vt tamē te breuiter reducā ad re. nulla visibilia nisi p inuisibilia vident. Ecce cuncta corporea oculi corporis aspicit: nec tamē ipse corpore⁹ oculus aliquid corporeū videret: nisi hāc res incorporea ad videndū eū acueret. Nā tolle mentē que nō videt: z incassum patet oculus qui videbat. Subtrahe animam corpori: z remanent pculdubio oculi corpore apti. Si igit p se videbāt cur discedēte anima nihil vidēt: Hinc ergo colligē. quia ipsa quoq; visibilia nō nisi p inuisibilia videntur. Ponit etiaz exemplū cum leuant magna pōdera ab homine. quia corpus p se illud nō facit: sed anima inuisibilis que vinificat corpus. Nā anima separata omnia manent inmobilia. Et subdit. Qua in re pensandū est. q; in hunc mundū visibilem nihil nisi p creaturā inuisibilē disponit. De. Mala cuncta que vicia. Sed sicut vitam anime manētis in corpore ex motu corpis agnoscimus: ita vitā anime posse corpus agnis quibusdā attestationibus agnoscere credo. Cui greg. Hac in re si cor tue dilectionis paratū inuenio in allegatione minime laboro. Nā quid sancti apostoli z martyres cbristi presentē vitā despicerēt. in morte carnis animas ponerent: nisi certissime animarū vitā subsequi scirēt: Cui vero inquies quia vitā anime in corpore manentis ex motibus corpis agnoscis. Sz ecce z hi qui animas ex morte posuerunt atq; animarū vitā post mortē carnis esse crediderunt: q notidianis miraculis choruscāt. Ad extincta eoz corpora viuentes egri veniūt z sanant. Reuruti veniant z a demonio vexantur. Demoniaci accedunt z liberantur. referuntur mortui z suscitantur. Pensa itaq; eorum anime qualiter viuunt illic vbi viuunt quorum z hic mortua corpora in tot miraculis viuunt. Si igitur vitam anime manentis in corpore ex pcedentibus in mortis mēbrorum cur non perpēdis vitam anime post corpus. etiā per ossa mortua in virtute miraculoū. Paulosup ius queste. q; eiusdē motionis animā egredientē non vidisti: Sz hoc plusq; iam culpa fuit q; corporeis oculis rē videre inuisibilem quesisti. Nā multi nostroū mentis oculum fide pura z vberi ratione mundantes. egredientes carne alias frequenter viderunt. Super qua re inducit plura exempla. Et primo de sancto Benedicto qui longe posit⁹ ab vrbe capue. vidit animam germani eiusdem cuitatis epi scopi nocte media in globo igneo ad celū deferri ab angelis. Deinde etiam exemplū cuiusdaz abbatis sancti viri q; dicebatur spes. non longe a turri sia cuitate mosantie. qui cum per .xl. annos in cecitate corporis mansisset. cum magna patientia per quindenam ante mortem suam dominus ei lumen oculorum restituit. obiturus sinum ei prebuit z ad predicandū monasterijs vicinis misit. Post quod reuersus sumpto viatico z inter fratres psalleno decessit. Cuius animaz astantes viderunt vt columbaz ex ore ei⁹ exeuntem celum ascendentem.

Sciendū est au- .§.xxv.

tem aut greg. in victo libro .iij. dyalogoꝝ. q; sepe animabus exeuntibus electoꝝ dulcedo solet laudis celestis erūpere. vt dum illi libēter audiūt dissolutionē carnis ab anima sentire minime permittantur. vnde in amel. euangelij iam narrasse me memini q; in ea portion que eisdem ad ecclesiā beati clementis est. quia. fuit quidā seruulus nomine. qui pauper quidē rebus. sz meritis diues erat. qui longa egritudo dissoluerat. Nam ex quo illū scire potuimus. vsq; ad finē vite paraliticus iacebat. Quid dicā stare nō poterat qui nunq; in lecto surgere vl ad sedendū valebat. nunq; manum suā ad os ducere. nunq; se potuit in latus aliud declinare. Huic ad seruiendū mater cū fratre aderat. z quicquid ex elemosynis potuisset accipere: hoc manibus suis pauperibus erogabat. Nequaq; literas nouerat: sz scripture sacre sibimet libros emerat. z religiosos quoscunq; in hospitalitate suscipiēs hos cotā se legere studiose faciebat. Factūq; est vt infra modū suum plene sacrā scripturā disceret. Studebat dolore semp gratias agere: y mūs deo z laudibus diebus z noctibus vacare. Sed cum ā tempus esset. vt tanta eius patientia remunerari debuisset. membrorū dolor ad vitalia rediit. Cūq; se mortiferū pertimuisset agnouit. peregrinos viros atq; in hospitalitate suscepros admonuit vt surgerent: z cum eo psalmos. p expectatione exitus decantarēt. Cūq; illi eis ipse modum psalleret voces psallentiū cōpescit. cū magno terrore clamoris dicēs. Tacete. Tacete. Nūquid nō audiuis quāte voces resonēt in celo. Et dū ad exilē laudes quas intus audierat aurē cordis intēderet: sancta illa alia carne soluta ē. Qua. s. exeunte tāta illic fragrātia odoris aspersa ē: vt omēs illi qui aderant inextimabili suauitate repleren. Sicut autē electos beatitudo letificat. ita credi necesse est q; a die exitus sui ignis reprobos exurat. Igne vero gehēne corpora nō ambigo in quo certū ē corpa cruciari. Gothorum z pene quidā spectabilis vir reparatus nomine venit ad mortē. Cūq; iam mortuus familia lugeret. subito rediit z ait. Latius ad ecclesiā beati laurentij martyris que ex noie cōditoris damasi vocat puerū mittite. z quid de tyburtio presbytero agat videat z renunciare festinet. q; vicz tyburtius illic subiacere carnalibus desideriis ferebat. Cui vero puer pgeret narrare ille dem reparatus qui ad se reuersus fuerat q; illū vbi ductus fuerat agnouit dicēs. Paratus fuerat rog⁹ ingēs. media cuius autez tyburtius presbyter in eo est suppositus: atq; supposito igne cōcremat⁹. Alius ait parabat rog⁹. cui⁹ ater ius celū cacumē pendi videbat. Cui emissa voce clamā est cuius esset. his dictis ille animreparatus defunctus est. Puer vero qui ad tyburtiū missus fuerat iam defunctū inuenit. Olle vulcani in sicilia vt solet narrare q; non cessat. laratis quotidie finib; excrescāt. vt mūdi termio p pīs quāte. quāto certū est illuc ample⁹ cruciādos colligi: tāto z eadē tormētoꝝ loca ample⁹ videant apparere. Hō omnipotēs de⁹ ad correptionē viuentiū in hoc mūdo voluit ostēdi. vt mētes infidelū q; inferni tormēta esse nō crediūt. tormētoꝝ loca videāt: que audita credere recusant. Mestores aūt angeli sz ania ad cōburendū in falsiculos ligāt. cū pares paribus in tormētis similib; sociāt. vt superbi cū superbis luxuriosi cū luxuriosis. Sup ma quoq; pietas ex magna sue misericordie largitate disponit. vt nōnulli etiā post exitū ad corp⁹ redeāt z tormēta inferni que antea nō crediderāt: saltim visa pertimescāt. Nā illustris vir stephan⁹ de seipso mihi narrare cōsueuerat. q; in pstātinopolitana vrbe demorat⁹. p quadā cā supueniēte infirmitate defunct⁹ est. Cūq; medic⁹ z pigmētarius ad operiendū eū atq; cōdiendū esset quesit⁹ z eodē die mane inuenit⁹. subdle quēti nocte iacuit inhumati corp⁹ ei⁹. Quod ductꝰ ad infernū loca: vidit multa que pr⁹ nō credidit anvita. Sed cū psidenti illi iudici plentat⁹ fuisset. ab eo re

ceptus nō est. ita vt diceret. Nō hūc vocauci sed stephanum ferrarū iussi. Qui statim reduct⁹ in corpe est. ⁊ stephanus ferrarū⁹ qui intra eū habitabat eadē hora defunctus est. Sicq; probatū est vera esse verba que audierat; dū hoc effectus mortis stephani demōstrauit.

Idē greg. i quar/ .§.xxvi.

to libro. Lt humanū gen⁹ multis atq; innumeris vicijs sit subiectū. hierusalē celestis maximā partē ex paruis vel infantib⁹ puto posse cōpleri. ait petrus. Cui riden greg. Etsi omēs baptizatos infantes atq; in eade infantia morientes ingredi celeste regnū credendum sit. omnes tñ parvulos qui iam loqui possunt regna celestia ingredi credendum nō est. Quia nōnullis paulo regni celestis eiusdem aditus a p̄ētibus claudit si male nutriant. Nā quidaꝫ vir in hac vrbe notissimus. ante triennū filiū habuit annoꝝ vt arbitror quinq; quē nimis carnaliter diligens remisse nutriebat. atq; ide paulus q̄ dictu graue ē. mor vt eius animo aliq̄d obstitisset: male flatē dū blasphemare cōsueuerat. Qui in hac ante triennū emortualitate peclusus venit ad mortē. Cuiꝫ eū sinus pater in sinu teneret. sicut hi testan sunt qui p̄senteꝫ fuerūt. ad se malignos spiritus vouisse tremētibus oculis puer aspiciēs. cepit clamare Obsta pater. Obsta pater. Qui clamās declinabat facē vt se ab eis in sinu patris abscōderet. Quē cū ille tremen tem requireret quid videret puer rndit. Mauri homines venerūt qui me tollere volūt. Qui cum hoc dixisset: male flans nomē. petrus blasphemauit ⁊ anīmā reddidit. Vt ei omnipotēs deus ostenderet quibꝰ exercitoꝰ. p quo reatu traditus esset. vnde pater sinus viuentē noluit corrigere: hoc morientē permisit iterare. quateꝰ reatū suum pater agnosceret: qui puerili filij animā negligēs non parvulam peccatorē gehēne ignibꝰ nutrisset. Ubi notandū q̄ cū in tali etate cōiter paulus nō sit dolicapax. vnde nec meruit vel demeruit: dici oportet q̄ huic accelerat⁹ fuerat vt liberi arbitrij. ex quo peccans in ignez eternū dimersus ē.

Quidā miles in .§.xxvii.

hac vrbe nostra pene p cussus ad extrema peruenit. Qui eductus de corpe examinis iacuit ⁊ cū eo gesta erāt omnib⁹ enarrauit. Aiebat enī licet res ipsa hīc monēt multis. q̄ porta erat sub quo niger atq; caliginosus fetores intolerabiles nebula exalās fluui⁹ vocat rebat. Exālacio autē pōte amena erāt prata atq; virētia odoribus herbarū floribus cromata. in quibꝰ albatorū hominū conētacula esse videbant. Tantusq; in loco eodem odor suauitatis inerat. vt ipsa suauitatis fragrantia illic trambulātes habitātesq; satiaret. Ibi mānsiones singule magnitudine lucis plene. Ibi quedaꝫ mire potentie edificabat domus que aureis videbat laterculis cōstrui: sed cui⁹ esset agnoscere nō potuit. Erāt vero sup̄ p̄dicti flumis nōnulla habitacula. sed alia exurgētis feto ris nebula tangebant: alia exurgēs fetor a flumine minime tāgebat. Hec vero erat in p̄dicto pōte. p̄batio. vt q̄s q̄s per eū iniustoꝝ vellet trālire in tenebrosio fetēteq; flumine laberet. Iusti vero quibꝰ culpa nō obsisteret: securo pet eū gressu ac libero ad loca amena pueniēt. Ibi se petrū ecclesiastice familie maiorē qui ante quadriennium defunct⁹ est. deo iuꝰ positū in loco tenebrosi magno ferri pōdere ligatū atq; deprehensum vidisse cōfessus ē. Qui cū requireret cur ita esset. ea se dixit audisse que nos qui euꝫ in hac ecclesiastica domo nouim⁹. Lectēs eius acta recolimus. Dictū nāq; est. Hoc ideirco patit. q⁹ liquid ei pro facieda vltione iniungebat: plus ex crudelitate desideno q̄s ex obediētia seruiebat. quod sic fuisse null⁹ qui eum nouit ignorat. Ibi se quendā etiā peregrinū p̄clybterum vidisse fatebat. quiad predictū pontē veniēs tanta p eus anctoritate trālit: tanta ⁊ hic sinceritate vixit. Ineodē quoq; pōte hunc quē superius dixi stephanū se recognouisse testatus ē. Qui dū transire vellet. pes eⁱ⁹ lapsus est. ⁊ ex medio corpore in extra pontē diruptus. a quibusdam viris teterimis ex flumine surgentib⁹ p coxas vtrasq; atq; a quibusdaꝫ dealbatis ⁊ pcliosissimis viris cepit per brachiū sursum trahi. Cuiꝫ hoc luctamen esset. ⁊ hunc hoc sursum mali deorsum trahere: ipse qui hoc videbat ad corp⁹ reuersus est. ⁊ quid de eo plenius gestuꝫ sit nō agnouit. Qui in re de eiusdē stephani vita dare intelligi; qz in eo mala carnis cū elemosynarū oblatione certabāt. Qui enīꝫ per coxas deorsum. p brachia trahebat sursuꝫ. patet nimirū qz elemosynas amauerat. ⁊ carnis vicijs plectens nō restiterat. que eū deorsum trahebāt. sed ille occulto arbitrij examine quid in eo vicerit. ⁊ nos. ⁊ eū q̄ vidit ⁊ reuocatus ē latet. Cōstat tamē q̄dem stephan⁹ postq̄ sicut superius narrauī ⁊ inferni loca vidit ⁊ ad corpus redijt. p fecte vitā meliue correxit. Qui aut̄ in amenis locis cuiusdā domus laterculis aureis edificari videbatur. nō de laterculis materialibus: sed de operib⁹ intelligendū est. Nam qui p̄mijs lucis eterne elemosynarum largitate p̄mereb̄. nimirū constat. quia auro edificāe mansionē suā. Et quia eosdē laterculos aureos ad edificationē senex ⁊ iuuenes pueri ⁊ puelle ferebāt vt ille videbat: datur intelligi q̄ hi quib⁹ pietas elemosynarū facta ē. ipsi illic operatores esse videbant. Sicut etiā multa nos quidam deo dedit nomine religiosis habitabat. qui calciamenta solebat opari. de quo alter p reuelationeꝫ vidit q̄ eius domus edificabat. sed in ea cōstructores sui solū die sabbati videbant operari. Qui eiusdē viri postmodum subtiliter vitā requirēs. inuenit quia et bis qne die bus singulis laborabat. quicquid ex victu atq; vestitu superesse potuisset. die sabbati ad beati petri ecclesiā deferre cōsueuerat ⁊ indigentibus erogare.

Titulus.xiii.continet gesta

p annos centū ⁊ octo viq; summoꝝ pontificū ⁊ imperatoꝝ. scz a Sanminano papa successore gregorij primi: vsq; ad greg. scdm. Et a Foca imperatore vsq; ad p̄dilectū ac ē doctorū yſidori. ⁊ bede diuersaꝝ nationū. Et de machomet⁹ ⁊ lege sua spurcissima ⁊ erroribꝰ. De multis etiā sanctis q̄ clarueūt vita ⁊ miraculis. Et incipit titulus ab anno dñi. dcc. xl. quinto vsq; ad annū dñi septingentesimū tricesimū. In q̄ spacio fuerūt p ordinē successiue subsumi pōtifices Sanminan⁹. Bonifac⁹ tert⁹. Bonifacius quart⁹. Deusdedit. Honorius prim⁹. Seuerinus. Johānes quart⁹. Theodorus. Martin⁹. Eugen⁹. Vitalian⁹. Adeodat⁹. Donus. Agatho. Sergius. Leo secūs. Benedict⁹ scdus. Joh. v. Conon. Johānes. vj. Johānes. vij. ⁊ sozim⁹. Impatores autez fuerūt. Focas. Heraclī⁹. Cōstantin⁹ filius heraclij. Herodona filia⁹ heraclij cū matre sua martina. Constās filius cōstantini filij heraclij. q̄ ⁊ cōstantin⁹ etiā dictus ē. Marēcus q̄ vsurpauit imperiū cōstantini. Justinian⁹ secūs filius constantis Leo q̄ ⁊ leonti⁹ vsurpauit imperiū. Hasimar⁹. q̄ ⁊ tiberi⁹ est vocat⁹ vsurpauit sibi imperiū. Justinian⁹ p̄fectus q̄ exulat⁹ fuerat. gersone recuperauit imperiuꝫ occisis hasimaro ⁊ Leoncio. Demum p̄ philippicus occiso ab eo Justiniano.

Capitulū primū.

Ost mortē grego/

rij magni de quo immediate dictū est cathedram petri ascēdit Saminianus Anno dñi. dc. xij. Ab inno mōdi quinquies milleno octingētesimo secūdo. tuscus natione. Qui sedit anno vno. mēsib⁹ v. Et in p̄cipio sui pontificat⁹ fames grauis cū totā. paniciam fatigaret. Venerūt ad eū religiosi ⁊ pauperes q̄bus sanct⁹ greg. ministrare solebat ⁊ dixerūt. Dñe papa q̄s pater noster gregoꝰ pascere solebat: tua sanctitas pie nō sinat. quibꝰ verbis in-

digñs papa sic semp rñdebat. Si greg. ad fumā fue lau dis cūctos populos curauit suo pastos oēs nō possimus pascere. sicq; vacuos remittebat. vñ sanct⁹ greg. tercio ei apparuit. 2 tercio blāde eū corripuit de sua detractiōe. 2 il⁹ tenacia 2 pauptas necessitate. At ille nec ad mīs icordiā se flexit. nec a detractiōe cōpescuit. vnde illi quarto apparens horribiliter redarguit 2 cōminans illū in capite pcus sit. cui⁹ dolore vexatus in breui defunctus ē. Ipse quo q; romani fame pdicta aggrauati derogātes ipsi greg. iaz defuncto. q⁹ thesauros ecclesie nimia liberalitate dissipas set. vt refert idē vincē. vbi supra. cū nō esset psona in quē erat desecrēt: memoriā nebu di⁹ in libris suis delere volē bāt. Libros igit eius romanis cōbarere volētib. obstitit petrus diacon⁹ hoc testimonio. q⁹ spiritū sanctū in specie colūbe sup caput ipsi⁹ greg. dictātis sepe viderat. Cuius dicti veritatē p̄bauit. vt dictus est supra. Hic fecit epos p diuersa loca .xxvj. Et migrāte ad dñm cessante epatus mēsibus .vj. diebus .xxv. Romani 2 lōgobardi pacē firmāt in qua agilulphi regis filia a romanis olim capta redimit. Et ipe agilulphus rex lōgobardoū q̄ prius in pluribus locis cōtra romanos prosperpugnauit. 2 mantuā 2 cremonam occupat. adeloaldā filiā regē facit eiq; theodobertus rex francoū filiā vtorē tradidit. 2 cū fructu pacē p̄petuas treuge grat. Frāci cōtra sazones pugnātes magna sua strages sapiuntur. Eodem tpe. anno .vj. foce imperatoris vt refert vinc. vbi supra. papa quidā cū a nautis clemosynā peteret nec acciperet. dicēte nauclero velisse a nobis petere clemosynā. q⁹ nihil hic preter lapides habem⁹. Cū aūt subiecisset papa. Ergo oia vertant in lapides. Quicqd ī naui mādacabile erat: cōuersum ē in lapides colore 2 forma rerum permanente.

Bauiniano e me/ .§.i.

dio sublato ei successit in sūmo pōtificatu Bonifac⁹ tercius. numero .lxviij. Eodem iohanne de col. Fuit natiōe romanus 2 sedit mensibus octo. 2 diebus .xvij. Et fuit .lxv.

Post bonifaciū terciū ecclesiā romanā suscepit regendam bonifac⁹ .iiij. Hic vt refert vinc. in spe. hist. li. xvij. c. xij. ex libro pōtificū. Fuit natione cāpanus. Et sedit annis .v. In ordine sanctoū pōtificū .lxvj. Erat alit mitissimus sup oēs homines 2 misericors. Hic amauit clerū et rogā integrā clero suo dedit. Hic bonifac⁹ p decretū suū declarauit monachos si ēpiscopi ecclesias cui⁹ris seu popul⁹ posse sacramēta eis ministrare dicēs. xvj. q. j. Sāt nōnulli nullo dogmate fidei audacissime zelo magis amarissimo q; delectiōis inflamati. asserētes monachos. ja mūdo mortui sunt 2 deo viuūt: sacerdotalis officij potentia indignos neq; ꝓpriam neq; christianitatis largiri. neq; absoluere posse p sacerdotalis officij diuinit⁹ sibi iniunctā potestatē. sed oīno laborāt. Neq; enī beat⁹ benedictus monachoū ꝓpositor aliquibus huiusce mōi rei fuit interdictor. aliq; mō: sed secularū negociorū eduxit expertes fore tūmodo. q⁹ nō solū monachis sed etiaz canonicis magnope imp̄atur. Nemo enī militās deo implicat se negociis secularibus ait apostol⁹. Credim⁹ q; a sacerdotibus monachis ligādi. soluēdiq; officiū digne administrari. si eos digne cōtigerit hoc mysterio sublimari. Cōstituit etiā vt refert. vinc. vbi supra. vt nul⁹ trahat de ecclesia. 2 vt nullus arcolit⁹ p̄sumat religiosas sanctoū martyrum leuare.

Hic pātheon rome. i. templū q⁹ nūc dicit sancta maria rotūda. q⁹ agēnibus antiquis ī honorē cibalis matris omniū deoꝝ fuit vocitatū. 2 ꝓpterea dictū est pantheō id ē tocius dei. a foca cesare impetrauit vt cēminata oī spurcicia p̄dictaꝝ honorē sancte marie 2 oīm martyrū ipm templū p̄secraret. Sed postmodū crescēte religiōe christiana institutū e in kalēdis nouēbris. nō solū rome. ꝑ 2 totum orbē vt illa die ab vniuersali ecclesia solēniter celebraret festū oīm sanctoū. Postmodū in p̄cessu tēporis statuit ecclesia vt die imediate sequēti celebraret officiū seu cōmemoratio oīm defunctoū. Et hoc vt dicit Jaco. de voragine in legēdis sanctoꝝ et quadā visione cuiusdā sancti viri. q⁹ in ecclesia sancti petri rome post matutinum in festo oīm sanctoū in oratiōe posit⁹. vidit in spiritu missam solēniter celebrari a choristis 2 sanctis eius. Postmodū ductus ad locū purgatoriū vidit alias in varijs penis 2 diuersis diuersos cibos referri: alios delicatiores alios mediocres. alios viles 2 parcos. alios nullos. Et declaratū est p angelū refectiones alias fore suffragia que fiunt a viuentibus. p defunctis suis. Et ei mandatū fuit vt infirmaret talē visionē. vnde instituret ab ecclesia tale officium generale. p defunctis. vt quisq; habēt faciētes. p eis specialia: saltem illis generalib⁹ subleuarent. Et cōsilio b⁹ bonifacij quarti statutū est sic. vt dixit. Nullus pōtifex romano vacante aut episcopo cuit alis sine p̄fixa loc⁹ aut partes sibi faceret: nisi tercio die depositionis eius. Hic et obtinuit a foca cesare vt romana ecclesia caput esset 2 magistra oīm ecclesiarū. quia ecclesia cōstantinopolitana asserebat se esse primā omniū ecclesiarū.

Defuncto p̄fato .§.ii.

bonifacio. In principio imperij heraclij successit ei in sede petri. deusdedit a populo 2 clero nominatus. Hic natione roman⁹ sedit annis duobus diebus .xx. sm alios annis tribus. Et fuit .lxvj. Sub hoc pōtifice misit heraclius august⁹ ad regendā ytaliā exercitū patricij. Qui vt refert Johānes de col. Johannē quendā qui se in ytalia imperatorem appellauerat apud neapolim bello victū occidit. et ytaliā in magna pace cōtinuit. Sed in .pcessu tēporis in superbiā elatus cōtra dōm suū se regem ytalie appellauit Et veniēs romā a fidelibus imperatoris occisus ē. cuius caput cōstantinopolim ad heraclium missum ē. Hic papa deusdedit inquisitus vtrū parētes tenentes filios suos ad baptismū possint postea ad ingressum cōuersionis matrimonio vti pater 2 mater talis. Respondet vt habet .xxx. q. j. puenit. Et dicit q⁹ beate memorie sancti patres. Julius. Innocētius. 2 celestinus. cū plurimis aliis episcopis 2 sacerdotū cōsensa prohibentes talia perscripserūt 2 cōfirmauerūt. vt nullo mō se in cōiugio reciperēt viri 2 mulieres. quicūq; aliqua ratione susciperēt suos natos sed separarent se. ne suaderēt diabolo. tale vicium inolescat. hec ibi. Sed hodie tenendū est qd dicit extra de cogna. spirituali. c. ij. vicz q⁹ sine scienter sine ignoranter pater vel mater teneat filiū ad baptismū. nō ꝓpterea sunt separādi. ꝑ quo ad debitū exigendū vel reddendū. vñ qd in dicto c. puenit. dicit q⁹ sint separandi intelligit vt dicit glo. si inducī possunt ad cōtinentiā vel quousq; peniteāt de peccato. Nā tales vtiq; peccāt hoc faciēdo. tenēdo. s. ꝓprios filios ad baptismū vel crisma extra casū necessitatis. Hanc tpe. Sisebut⁹ rex gothoꝝ q⁹ effect⁹ erat xp̄ian⁹. plurimas hyspanie ciuitates q⁹ a romanis defecerāt recepit ī suas. 2 indeos q⁹ in suo regno motabant grauiosibus penis ad baptismū induxit. de quo Sisebūto habet. di. xlv. de iudeis. Post hūc romanā ecclesiā suscepit regēdā bonus⁹ prim⁹ natione cāpanus et patre petronio cōsule. q⁹ sedit annis .xj. mēsibus .x. diebus .xvij. Hic multa bona fecit ecclesiis. 2 edificauit rome ecclesiā beate agnetis que ē via nomētana. 2 eā dotauit multis possessionib⁹. 2 alias ēt ecclesias cōstruxit. Sedm alios sedit annis .xiij. 2 fuit ī ordine pōtificū .lxvij. Hic fecit ordinatiōes tres. 2 ordinauit presbyteros .xij. diaconos .x. 2 epos p diuersa loca .lxxx. sepultus apud sanctū Petrū. Et eo mortuo cessauit epatus anno vno. 2 mensibus .vj. 2 diebus .xvij. Ante istū bonosiū q̄dā ponūt aliū bonifacium. v. si alq nō. vita vi det⁹ vera.

Honorio et hac luce subtracto creat⁹ ē pōtifex Seuerin⁹ natiōe roman⁹. Hic solū duobus mēsibus 2 diebus .iij. pfuit ecclesie. Alij dicūt annis duob⁹. Quo mortuo cessauit epatus mens. .ij. 2 diebus .xvj. Dum adhuc hic esset electus 2 principis expectaretur assensus. ad

ſuggeſtionē mauritij cartularij yſatius patricius z exar-
ch⁹ qui eo tēpore regebat ytaliā romā venit atq; omnem
thezaurū quē bonorius z alij ſūmi pōtifices in eccleſia la-
teranēſi congregauerūt quē chuſtiani imperatores ſeu pa-
tricij z cōſules p redēptione animarū ſuarū beato petro
dereliquerūt. vt pauperibꝫ p manus apoſtolicas largirē-
tur vel pro redimēdis captiuis: abſtulit. cui⁹ partē ad vr-
bem regiā impatoꝛi liberadio miſit: aliā partē ſibi z mili-
bus retinuit. ſed mala morte finiit dies ſuos. Poſt ſe
uerinū infulā romani pōtificatus ſuſcepit iohannes natio
ne dalmatianus. Qui ſedit anno vno z menſibus octo. z
diebus xvij. Hic multas pecunias p dalmatiā z iſtriā
miſit p ſanctiſſimā z fideliſſimū abbatē martinū pro redē-
ptione captiuoꝝ. qui capti a barbaris tenebant. Hoc
mortuo ceſſauit epiſcopatus mēſe vno diebꝫ xxij. Jo-
hanne papa ad patres migrāte prefuit rome epiſcopus
Theodorus natione grecus. Qui ſedit annis. vj. menſi-
bus quinq; diebus xvij. Hic fuit amator pauperū z mi-
ſericors ſup omnes. vſi omnia que habere poterat erpen-
debat in pauperes z redimēdos captiuos. Hic beatus pō
tifex leuauit corpora ſanctorū primi z felicis. que pri⁹ ſe
pulta erant in arenario: z cū bonore recōdidit in celiomō
te in eccleſia ſancti ſtephani. cōſtruens ibi pulcrū oratoriū
in honore dictoꝝ ſanctoꝝ. Er ſub hoc theodoro papa.
mouitur Heraclius imꝑator. z theodoro ſucceſſit Mar-
tinus.

Martinus de ciui .§.iii.

tate tudertina. principe tuſcie ad ſummū preſulatū aſſum-
ptus eſt. lxvj. In quo ſedit annis. vj. menſe vno z diebꝫ.
xxvj. Huius tēporibꝫ paulus cōſtantinopolitane vrbis
epiſcopus inflat⁹ ſuperbie ſpū aduerſus rectā ſancte eccle-
ſie dogma audacter preſumpſit paternis diffinitionibus
cōtrarie. Iſup ſtuduit ad cooperimentū ſui erroris qui-
buſdā ſubrepticiis. vt z clementiſſimo principi conſtā
ti imꝑatoꝛi (nepoti heraclij imꝑatoris ex filio. Leonis geni-
to. Qui heraclius imꝑator etiā ipſe incidit in illū erroꝛē
monotheliteꝝ: ſtudia z doctrina patriarche cōſtantino-
politani. vt refert vinc. ſpec. hiſt. li. xviij. c. lxxxiij. poſt ba
ga. z et geſtis pontificū) ſinaderet typū erponere q̄ catho
licā dogma deſtrueret. aſſerēte ipſo paulo vnā etiā i chriſ
to voluntatē z operationē fuiſſe: cū ſm fidei veritatē vna
plerq; ſit. f. diuina z hūana. Et intantū hoc paul⁹ ipſe ſtu-
duit preſumere. vt altare ſancte ſedis apoſtolice qō erat i
domo placidie ſacratū in venerabili oratorio ſubuertens
diripuit. ꝓhibēs ne ad orandā ſanctā z immaculatā ba-
ſilicā apoſtolatꝰ noſtri ibi offerre valeāt nec cōmonia ſacra-
mēta percipiāt. Qui vicꝫ apoſtolatꝰ q: ex p̄ceptiōe apo-
ſtolice auctoritatis monuerūt eū vt de tali hereſi inten
tus recederet: pſecutionibꝫ diuerſis cū alijs orthodoxis vi
ris z venerabilibꝫ ſacerdotibꝫ inſecut⁹ eſt eos. quoſdā eo-
rū cuſtodie retrudēs: alios in exilio deportās: alios verbe
ribꝫ ſubmittēs: quibꝫ pene omnē mundū cōturbauit. Ex
diuerſis locis querelas ad apoſtolicā ſedē plurimi orthodo
xi tetuliſſe monſtrant. cōtrantes vt ron⁹ mali. rantes
q; euerſionis p apoſtolicā auctoritatē abſcidat cōmenti.
quatenꝰ mine tocꝰ corpis eccleſie catholice. nocibilis eo
rū hereſeos ſāguis diſrupere valeat. Tūc martin⁹ ſan
ctiſſimus miſit z cōgregauit epōs in vrbe romana nume-
ro centū z quinquaginta. z fecit ſynodū ſm inſtituta pa-
trū orthodoxoꝝ in eccleſia ſancti ſaluatoris quꝫ ta epiſco-
pū lateranēſe. Sedētibꝫ ergo epīs. preſbyteris. aſſtāb⁹.
diaconibꝫ z clero vniuerſo. condēnauerūt Cyrū alexan-
drinū. ſergiū. pyrrū. paulū. z ſtantinopolitanū patriarchā
q̄ nonitates cōtra immaculatā fidē p̄ſumpſerūt in neceſ-
ſitate. anathematizātes eos z eorum ſequaces. Et facies
exēplaria p oēm regionē oriētis z occidētis direxit. Il-
lis aūt diebꝫ mādauit imꝑator in ytaliā olimpiū cubicula-
riū exarchū ad regēdā oēm ytaliā. z p̄cepit ei dicēs. Opor
tet gloriam tuaꝫ ſicut nobis ſuggeſſit paulus patriarcha
huius adeo conſentiande verbis peragere. Et ſiquidē in-
ueneris p̄nominatū ipſum conſentientem in typo a nobis ex-
poſito: tene omnes qui ibi ſunt epiſcopos vt in eodē ſub-
ſcribantur. Si autem non potueris inuadere: exercitui cō
ſiſtenti habemus tenere martinū papaꝫ. z poſtmodum
per omnes eccleſias legere euꝫ qui fact⁹ eſt a nobis ortho
doxus typus. z omnes epi ytalie in ipſo ſubſcribant. Si
autem inueneris cōtrariū in tali cauſa exercitum tacitum
habetote donec obtinueritis pronūciā z potueritis vo-
bis aggregare exercitum tam romane q̄ rauennatis ciui-
tatis. vt ea que vobis p̄cepta ſunt ꝑfectius erplere valea
tis. Qui p̄dictus olimpius veniēs in ciuitatē romanā in-
uenit ſanctā eccleſiā adunatā cū omnibꝫ epīs ytalie. z vo-
lens ſibi iuſſa implere armās ſecū exercitum: voluit ipſam
ſanctā romanā eccleſiā intromittere. Hoc aūt per plu-
mum tempus actū eſt: ſed non permiſit deus hoc perfice
re quod nitebant. Videns ergo ſe ſuperatꝰ a ſancta
z apoſtolica eccleſia. quod non per manum armatam face
re potuit: queſiuit ſubrepticio modo intra muſſarium ſole-
nia in eccleſia ſancte marie maioris dum ei porrigeret ſan
ctiſſimus papa cōmunionem vt catholico perficere. vo-
lens papam perimere vt mandauerat ſpatario ſuo. Sed
omnipotēs deus qui ſolutus ē ſuos orthodoxos cruciā-
gere. ipſe exceccauit ſpatariū olimpij exarchi. qui non ē p-
miſſus videre pontificem quando exarchꝰ cōmunionem
dedit vel pacem porrexit. Quod poſtea p̄dictus omni-
ger cuꝫ diuerſis iuramentis profeſſus eſt. Ferunt au-
tem olimpius exarchus. quia dominus protegeret mar-
tinum papam. neceſſe habuit cum eo concordare. z omnia
que uſſa fuerant ei intimare. Et facta pace cum eccleſia.
colligens exercitum p̄fectus eſt in ſiciliam aduerſus gē-
tem ſaracenoꝝ: qui ibi inbabitabant. Et cruenta⁹ ꝑ-
mertus hominū maioꝝ interitus in exercitu romano pro-
uenit. Poſt quod etiam ipſe exarchus olimpius mortuꝰ.

Demū directus eſt ab imꝑatore. theodorus exarch⁹
cognomēto calliopha cum alio theodoro cubiculario im-
perali cū iuſſione vt tolleret martinū papaꝫ z mitteret cō
ſtantinopolim quod z fecerūt. z ibi exiſtens requiſitus ab
imꝑatoꝛe vt conſentiret z ꝓbaret typū pauli patriarche cō
ſtantinopolitani. Cū nullo modo acquieſceret miſſus eſt
vir ſanctiſſimus Martinus in exilium gerſone. Et ibi ꝯ-
dem vitam finiuit ad dominum migrans martyno diuini
cultu fungatus. Per quē domin⁹ multa mirabilia ope-
rarur ad ſepulchrū eius. Celebrat aūtem eius feſtum de
menſe nouēbꝫ die p̄decoti feſti beati martini epiſcopi
z confeſſoris. Fecit aūtē ordinationes duas p menſem
decembꝫ preſbyteros. xj. diaconos. v. z epiſcopos p di
uerſa loca. xxxij. Multa habentur in decretis ſtatuta ab⁹
martino ex eius cōcilio. vij. xxvj. q. v. ex pollo martin⁹ pa
pe dicit. Nō liceat chriſtianis tenere traditiones gentiliū
obſeruare vel colere elementa aut lunē. aut ſtellarū curſus. aut inanem ſignorū fallaciaꝫ p̄ domo facienda. vel
propter ſegetes vel arbores plātādas vel pecudes ſocāda.
Scriptū ē ei. Oia q̄cūq; facitis i ꝓbo aut i opē in noīe dñi
nri ihesu xpi facite. gratias agētes deo. Nec i collectōib⁹
herbarū q̄ medicinales ſūt aliqs obſeruatiōes aut incāta-
tiōes liceat attēdere. niſi tm cū ſymbolo diuino z ꝓnica
oratiōe: vt ſolū de⁹ creatoꝛ oīm z dñs honoret. Si q̄s aūt
paganoꝝ cōſuetudinē ſequēs diuinos z ſortilegos i do-
muꝫ ſuā introduxerit. q̄ſi vt malū foꝛis mittāt: z q̄ maleficia inueniat vel luſtrationes paganoꝝ faciat: quinq; annis
pniam agat. Mulieribꝫ q̄q; ꝓhibet nō liceat i ſuis lan-
ficijs vanitatē obſeruare: ſi deū timeāt adiutoꝛē q̄ eis te-
lēdi ſapiam donauit. Jte ex cōcilio martini b⁹. de. xxx.
Si q̄s ꝓbyt⁹ aliq; aliq; neceſſitate die dnica p q̄dā reli-
gioſe imanauerit ſic māducet: anathēa ſit. Jte ex pollo
eiuſdē. di. xliij. Nō liceat ſacerdotes vel clericos cōmia
facere de ꝓpertis. Nec oꝛ clericoꝝ vel laicoꝝ religioſoꝝ q̄

facrā dieī hostā tercā inire ꝓmisit. Nec aliqñ clericos nisi hymno dicto edē panē ꝛ posit cibos gras auctori deo referre. Jtē ex pcilio martini. de pse. di. q. dicit. Nō oportz aliqd aliud in sancto altario offerri secz ad pficiendum peer vinū ꝛ aquā supple ꝛ panē. q ueritas xpi hīdicitur. quia dñs in cruce pendēs de corpe eī sanguis fluxit ꝛ aq̄. Hec etia vnā sunt in xpo ibus. hec bestia ꝛ oblatio dei in odorē suauitatis. Jtē ex pcilio eiusdē. xvi. q. iij. Si quis seruoz alienā causa religionis videat ꝓmptē dñm suū ꝛ recedē a seruicio eī. durissime in omnib⁹ arguat. Jntellige in rebus licitis fuiendus. Multa alia decreta sunt eī diuersis locis in libro decretoz dispsa. Reperitur etiā quedā decretalis epla ipius martini pape ad sanctum amandū. Fm vincā. xxiij. spec. hystoē. in qua significabat eidem amādum voluisse pastorale obsequiū deponē. p eoz inobedientia q̄ pbyteri vel dyacon⁹ suas ordinatōes in lapsū incidant. a qua volūtate illū deboraī ille beatissimus papa suadēs eū ad patientiā ꝛ mones. vt nulli eis in delicto ꝓfessionē exhibeat: ꝑ lapsos eos ab officio deponat ꝛ eos in mgē pnias mittat. Si enī inquit tales querim⁹ ad sacros ordines ꝓmouēdos. quos nulla ruga nullum vite contagiū ab ordinib⁹ sacris prepedit: quātomagis si p⁹ ordinatiōnē suam in lapsuz cecidert etiā postmodū penitentiā pectō tēpbendat obnoxios esse. ꝑ hibendū est. cū manifesta incitatio atq; pollutio nostre salutis tractare mysterium Sitqz hmōi semp intra sanctoz canonū statuta in dubiis reperta depositus. vt illoz qui mēbra interna scrutat. nullius te ouib⁹ errare ꝓgaudet: dū asperit sinceritā priam eius in rembi iudicio habeat recōciliatū. hec ille. Idē in pcilio. xxq. q. ait. Epūs tredo eccle habeat potestatē vt de pē sez necessitatē habentibo cū omni reuerentia ꝛ timore dei. Participare etiā eū oportet q̄ necessaria sūt: si tñ ipe aut q cū eo sunt frēs indigerint aliquo vt necessitatez nullo mō patiant. Fm apl̄m dicentē. Habētes tñ ꝛ vestitu ptenti sum⁹. Si aūt res ecclīasticas epūs in suos ꝓpios facultates dare voluerit. aut fratrib⁹ vel filijs. vel quibuscūq; ꝓpinquis suis tederit potestatē. aut ꝑ eos parēter resciā tur eccle: huic oportz obnoxiū esse pcilio. Jtē ex pcilio martini ꝑfati. xj. q. j. dicit. Si clīs epūs excesserit fuerit in pcilio. siue pbyter siue dyacon⁹ a suo epō. ꝛ post excessionē pūmpserit sacē oblationē vel matutinū. vel vespertinū sacrificiū quasi in officio suo agē sicut prius nō licerat ei. nec in alio pcilio spem reconciliatōis habē. nec vltra recōciliari. Jtē ex pcilio martini. di. l. dicit. Si clīs viduā aut ab alio relictā duxerit non admittat ad clerū. Nō sint repserit deiciat. Simili si homicidiū aut facto. aut pcepto aut pcilio aut defensione post baptismū pcius fuerit.

Papa martino pa/ .§.iiij.

tino martini ꝑfati successit in sede petri eugenius natōe romanus qui sedit annis duob⁹. mensib⁹ nouem. diebus. xviij. Sub hoc pontifice petr⁹ ꝑfatus archa constantinopolitan⁹. qui paulo successerat hereticarche impie antiquum morem tuitus romam synodalem epl̄am adeo obscuram. vt quid vellet nō intelligeretur. In qua minime declarabat operationes duas in duab⁹ ibus xpi. Qua recitata. nec clerus nec populus illam recipe volut. Quo mortuo cessauit epatus mense vno ꝛ diebus. xviij. Defuncto eugenio creatus est pontifex summus vitalianus. Hic cōstantinopolim qui etiā constantinus dictus est imperatoris nepotē heraclij ad vrbem veniens vt iamdudū de ytalia ejceret ſ quita men nō valuit prevalere. sed in fugam cum suis cōuersus est. Jtē vitalianus papa sexto ab vrbe miliario ei reuerenter occurrit: eumq; ad beati petri limina vsq; ꝓduxit. Et cū in vrbe iam p. xij. dies resedisset. magna tractus cupiditate. varia ornamentoz genera ex ere marmore in tyberim vexit vt illa constantinopolim transferret. Quin in scalas transiens p nauigiam: a suis in balneis occisus est. vtinde posteri exemplum capiant ecclesias nō spoliandi. Hic vitalianus de ēspania ortus ciuitate signia sedit annis. xiij. mensibus. vj. Vitaliano ad dñm migrāte positus est in sede petri adeodatus nomine. romanus natione ꝛ monachus. Qui pfuit ecclesie annis quatuor. mensib⁹ duobus. diebus. x. Fuit hic mitissimus ꝛ pauperibus largissimus. Et ecclesiā apostolozū via bosthen. restaurauit. Hic inuenit in vrbe roma in quodam monasterio quod appellatur boyana nec lōuantas monachos suos quos per diuersa loca dimisit i quo monachos romanos instituit. Ecclesiam enam sancte eufemie rome dedicauit. Clerum diuersis ordinib⁹ ꝛ honorib⁹ ampliauit. Vnam ordinationem fecit in qua ꝓsbyteros xcē. dyacones quinq;. ꝛ episcopos ser ordinauit. Quo mortuo cessauit epūs mensib⁹ duob⁹. diebus. x vj. Post adeodatū romanus suscepit regendam ecclesiaz dominus. Qui sedit āno vno mensibus quinq;. huius tempore ab augusti mense stella p tres menses radios celos penetrans a parte orientis a gallicana vsq; in mare apparebat. Et inde maxima mortalitas in illis partib⁹ est secuta. vt refert vinc. spec. hystoria lipost sigilbertum. Hic armum beati petri rome qui paradisus dicebat magnus et latis marmoribus strauit. Et eo presidente ecclesia rauēnatis que spiritu supbie plena se separauerat a matre sua romana ecclesia. denuo se pstitit romane ecclesie humiliratem subiūgauit. Agatho domno successit in sūmo pontificatu. Et circa illa tempora in anglia clarnit edilthrudis regina. que tribus nupta viris virgo ꝑmansit. Cuius mortue corpus post. xij. sepulture sue annos incorruptū est inuentum. vt refert vinc. post sigilbertum vbi supra. Agatho papa sicait. di. xxv. Sicomnes sedis apostolice sanctiones accipiēde sunt: nō qi ipius diuina voce petri firmate. Dū aūt agatho sedēt in catbedra petri q̄ sicut⁹ fuit ꝛ ānis duob⁹ ꝛ mensib⁹ sex. ꝛ diebus iij. sedit tempore constantini tertij pronepotis heraclij. ipo procurante vt pfissimo ꝛ catholico imperatore celebrata est sancta synodus vniuersalis apud cōstantinopolim de centrotum octuagintanouem epoz. in qua pfuerūt quidam legati missi ab agatbone papa. quia ipe pr senio ire nō valuit. Et diligentissime examinata materia determinatū est in xpo duas esse naturas. vnde ꝛ volūtates ꝛ operationes. s. diuinam ꝛ humanā. Cui determinationi assensit georgius pīarcha cōstantinopolitanus ꝛ imperator ipe. reprobato errore monothelitarū asserentium vnā tñ in xpo naturaz ꝛ quo hereticam athemanizato. In quo errore ꝓmanens macharius pīarcha antiochenus damnatus ꝛ exhauctus fuit. Et de hac synodo fit mēo. di. xvj. ea. sancta. De hoc etiā habetur de. Iniq. agatho. Solutoq; concilio tantā gratiam dedit deus legatis aplice sedis in conspectu gregoz populoz. q in ipa regia vbe sez cōstantinopoli in die sancto pasce iohannes cardinal epūs portuensis ꝛ duc legatus missam solēniter celebraret in cōspectu pīarche constantinopolit. ꝛ imperatoris ꝛ omni populo. Eo mortuo cessauit epatus mensib⁹. vj.

Huic autem aga/ .§.v.

thoni ex peste que hic maxima fuit in vrbe subtracto. successit in sūmo pontificatu leo iniuoc. natione siculus. qui sedit mensibus. x. diebus. xvij. Fuit autem hic vir eloquētissimus vt narrat Johannes de col. Et in vtraq; lingua greca et latina sufficienter instructus. et in scripturis sacris valde eruditus: sed et pauperatis amator pauperibus largus. Redeuntibus ergo legatis de grecia. ipe leo iam pridē factus ipsam synodum in greco scriptam. id ē capitula eius seu decreta de greco translatit in latinum. Hic constituit inter cetera vt qui ordinatus fuerat archiepiscopus: nulla consuetudine pro vso pallei aut diuersis officialibus ecclesie aliquid persoluere debeat. Jn pace autem eo quiescente assumptus est ad regendam ecclesiam vniuersalem Benedictus natione romanus. qui sedit mensibus tres. diebus. xxij. Hic a prima etate sue

Joh̃. de col. in diuersis officijs militauit in romana eccl̃ia in q̃ vere benedictõis gr̃a redundabat. Fuit ei humilis p̃s̃ et mitissimo⁹ 7 mãsuet⁹, 7 q̃ ad pontificũ digne sũmũ pmo ueri mereret. Hic suscepit impiale pstitutõe a pstantino pacato impatore ad dei⁹ 7 populũ 7 exercitũ scripta, in qua caueb̃at vt qui electus fuerit in apostolicã sedem romane cuctis̃gio 7 absq; tarditate non expectata decetero principis assione pontifex ordinetur. Subsisto pontifice mens lebiãs qui est in cãpania non longe a neapolim mẽse martij eructauit incendium per dies multos: adeo vt circũquaq; omnia loca fundus 7 cineribus combusta remanerent. Defuncto isto creatus est papa Johannes quintus natõne syrus de antiochia. Qui sedit anno vno. diebus. viij. sm Joh̃. de col. Hic fuit vir valde strenuus et sciẽtia literarum valde doctus. qui fuerat vnus ex legatis missis in greciam ad synodum ab agatone. Ad huius instinctum 7 pares pius princeps constituimus reseruauit 7 abstulit census patrimonij qui de insula sicilie exigebatur ab exactoribus imperialibꝫ.

Decedẽte aũt .§.vi.

Plato isdẽ papa rome nõ mũna pstentõ facta ẽ inẽ cleri 7 exercitũ. Nã cler⁹ ad quẽdã pety archiepiscopũ inclinabatur. Exercit⁹ vero theodor archiepiscopũ flagitabat. virũ vtriq; pecuniosus. cui⁹ muneribꝰ pncipes multe corrupti erãt. itaq; neutr⁹ cler⁹ exercit⁹ clero cõsentiebat. Et dũ ab vtrisq; pbis responsa irent 7 nihil ad cõcordiam pficerent. diuino instinctu clerus cũ videret nulla ratione exercitũ in electione petri psentire velle: tercias pcẽs nominauit. s. cononẽ quendã natione siculũ. In q̃ vere aspectus erat angelic⁹: puerta etas. animꝰ simplex. quieti mores. vita religiosa. qui deo militãs nũq̃ se negocijs seculanbꝰ inãgnauerat. Hic postq̃ p vrbem diuulgatum est. exemplo romani nobiles vnacum iudicibꝰ 7 primoribꝰ ad salutãdum pontificẽ vementes in eum landes omnes acclamare ceperũt. Videntes aũt milites 7 pncipes vna volũtate puenire cleri 7 populi in creatõe pontificis. ad vltimũ 7 ipi post dies aliquos facti sunt: 7 in decreto eius deuota mente subscripserũt. Qui consecratus pontifex sedit menss. xj. Hic recepit impiales literas Justiniani secundi principis. In quibus scribebat huic pontifici 7 clero se reppulisse acta sexte synodi. que pie memorie cõstantinus genitor eius deo inspirante congregauerat. Quã synodum ꝓmittebat illibatam pheñiter pmansuꝝ Sed in hac volũtate nõ pseueranit vt pez in ca. sequẽti.

Post modicũ tempus hic conon graui lãguore tecubuit. Cui⁹ incurabilẽ infirmitatẽ videns pascalis ei⁹ archidyaconus. scripsit rauenne Joh̃i exarcho qui eidem ꝓto imperatore erat. Cui multa promittebat si post mortẽ eius pontifex eligeretur. Deniq; post longũ corporis molestiam conon papa moritur. quo defuncto populus dñi sue est. Et vna pars quidẽ theodor pbi ꝓterã sequebat: alia vero pascalẽ archidyacono fauebat. Cũq; vnus alteri nulla ratione cedẽ vellet ꝫ ambo in pinacia pdirarent habito pscilio q̃dã de clero vnacũ iudicibꝰ 7 pmatibꝰ tũ habentes pre oculis quos sequebatur magna ciuiũ multitudo ad sacrum palatium pretexerunt. 7 inter se quid fieri deberet tractantes. deo inspirante quẽdam sergiũ sũmũ pontificem elegerunt. Erat autem hic sergius natione cyrus antiochie ortus. ꝫ a puericia sua rome educat⁹. atq; sub diuersis sũmis pontificibꝰ in multis officijs ecclasticis valde laudabiliter se gesserat. Postremo leo immo papa illi pbi vtiq; cardinalẽ sancte romane ecclie pstituit Jpe postq̃ sũmus pontifex ordinat⁹ ẽ. Natiõ theodor⁹ vn⁹ ex his cui pars ꝓli adherebat illico acq̃euit. ac se humilians ad pedũ oscula ꝓcessit. Pascalis aũt cor adhuc hoc idem facẽ renueret. postremo coactus acq̃euit. Cõsecrat⁹ igitur sergius papa. qui cathedre insedit ãnis. xiij. mensibus. viij. diebꝰ. xxiij. Hic in sacrario sancti petri inuenit capsam argenteã in loco obscurissimo multe annositatis. ita vt argentea nõ egpareret deo sibi rendãte. In quo sigillum erat expressus. 7 in sigilo plemanij oloserium suppositum qđ 7 staurac⁹ dicitur. Quo ablato inuenit crucẽ lapidibus pciosis perornatam. de quis tracto quatuor petales. in quibus gẽme erant clause mire magnitudinis ineffabilem portionẽ ligni dñici inuenit intrinsecꝰ repositũ quod lignum in die exaltationis sancte crucis adoratur 7 osculatur ab omni populo. Hic sergius pstituit vt bona cõfractionis dñici corporis in sacramẽto Agn⁹ dei a ꝓsbro 7 clero decantetur. Corpus etiam pmi leonis pape diuina reuelatione transposuit. Item de sce. dei. q. Sergi⁹ papa inqt. Uniforme ẽ corp⁹ dñi. pars oblate in calice mise corpus xpi qđ iam resurrexit mõstrat. Pars comesta. ambulans adhuc sup terram. Pars in altari vsq; ad finẽ misse remanẽs corp⁹ in sepulchro. qr vsq; in finem seculi corpa sanctoꝝ in sepulchris erũt. glorificabũtur. Hodie nõ fuit illa pars. ꝫ due sicce simul sumãtur. nõ tercia cũ sanguine.

Hunc sergio successit in romana sede Johãnes natõe grecus. qui sedit annis tribꝰ. ij. mensibꝰ die bꝰ. xij. Hoc autem pseidẽte. ryberino qui bosmar⁹ dictus est. 7 decto Justiniano sibi vsurpauerat imperiũ: misit tilolactũ patricium cubicularium suũ ad urbẽ romã. Cui⁹ cognito aduentu exercitus qui erant in ytalia seditione ꝓmota iudicũ ryberiq; ipm quererũt ad mortẽ. Pro cui⁹ salute pmo pontifex se modis posuit. atq; salutando monitis tumultuq; eorum. et seditionem sedauit. Quo tempore gisulphus longobardus dux beneuẽtanorum cum longobardorũ exercitu campaniam intrauit. vbi rapinis incendijs cedem. omnia conturbans. cum nõ esset qui posset resistere. multos secum captiuos adduxit. Compatiens pontifex passus illius ꝓincie calamitatibꝰ. multis multos viros bonestos cum multa pecunia ad ryrrhenum ad redimendum captiuos: 7 vt ille cum exercitu suo abiret. Successit Johanni alius eiusdem nomis Johãnes. vij. natione grec⁹. qui sedit annis. ij. mensibꝰ. vij. 7 diebus. xvij. Fuit autem vir valde eruditus 7 eloquentia facundus. Hic multa in romanis ecclesijs renouauit 7 domũ multa pstituit. mari me circa cimiteria martyrũ. Huius tempore aribertus rex longobardorũ patrimoniũ alpium cottiarũ qđ ad ius beati petri pertinebat. 7 longissimis temporibꝰ longobardi possederant 7 tenuerant. donationẽ literis antetis exaratã in ꝓpio beati petri restituit. Huius tempore postq̃ Justinianus paterna impẽsa recepit. milites nicios honorabiles ad papam iohãnem 7 sacrũ eplam p quã adurauit pfatũ pontificem vt congregatis epis suis decernẽt qđ esset tenendum. Qui tardus circa hoc diem clausit extremũ. Successit iohanni constantinus in sede romane ecclesie natõne cyrus. qui sedit annis. vij. 7 diebꝰ. xv. Fuit autem hic vir mitissimus. Cui⁹ tempore rome magna fames ingalauit triby annis. Quã postea tanta ferũras secuta est. vt obliuiscerent homines ꝓcedentis inopie. Hic etiam ad requisitionẽ Justiniani impatoris accessit pfatus pstantinopolim. 7 cũ maximo honore receptꝰ et ei omnia priuilegia cõcessa ecclie romane ꝓfirmata sũt. De isto multa habes in ca. de impatoribꝰ huius. ti. in fi. Quidam ponũt ante istũ constantinũ papã sozimũ natõe syrum qui sedit tribꝰ diebꝰ. xx. qui ita humore podagrico retinebat astrictꝰ vt nil agere posset. Hic fecit epm in insula corsica. Et repentine mortuo cessauit epat⁹ mens. viij. et a quibusdã ꝓpter breuitatẽ nõ ponit inter pontifices.

Capitulum secundum.

Mperãte hezaclio de

q̃ sup̃. In hyspanijs claruit beat⁹ ysi. hyspalesis epus. circa ãnũ dñi sexcẽtesimũ quadragesimũ sanctitate 7 doctrina copiosus. Hic vt ait vinc. spe. hystor. li. xviij. c. xxx. multa vtilia opera edidit 7 in scriptis dimisit. videlicet soliloquiorꝫ vel synonimorum lib. ij.

sentēciar libū qui ars dicit de sūmo bono. qz sic incipit lib. iii. Ethimologiarū lib. xx. De origine officiorū lib. ij. Ad Bonifacium fratrē suū ꝫ indeos lib. ij. Ad otoniū epm de vtilitate veteris z noui testamenti lib. ij. Allegoriarū in genesi lib. j. In exodo lib. j. In leuitico lib. j. In libro numeri lib. j. In deuteronomio lib. j. In iosue lib. j. In libro iudicū lib. j. In libro regū lib. j. De corpe z sanguine dñi tractat' vnus z plura alia. Itē libū de ortu z obitu sanctorum. Extat etiā apud nos liber apologet decretorū qđ primo ꝑpsit ysidor'. Seplas decretales romanoꝝ pontificum. canonesqz concilioꝝ. que p successiones temporū diuersis locis per orbem epi catholici celebrata sunt in vnū grande volumē ꝑgerēs. Et quo. s. volumine vel eius partibus. i. epistolis pontificalib' z conciliis simul z ex catholicorum doctorū opusculis manifestum est ysonius et gratiani decreta fuisse excerpta. Multa dicta notabilia ysidori hui' habentur in decretis excerpta ex libris eius. precipue ethimologiarum lib. Et in dis. prima decreti ca. j. ex quinto libro ethimologiarū ysidorus ait. Oēs leges aut diuine sunt aut humane. diuine natura: humane moribus constant: ideoqz hę discrepant. qm alie aliis gentibus placent. Fas diuina lex est. ius lex humana. Transire palemus agrum fas est. iuo nō est. Idem ysidorus lib. eodem. Ius generale nomen est: lex autez iuris spēs. Ius autem dictū est quia iustum est. Omne autem ius legibo z moribus constat. Lex aūt est constitutio scripta. Mos autem longa consuetudo: de moribo tractat primō. Cōsuetudo autem est ius quoddaz moribo institutū. qđ pro lege suscipitur cum deficit lex. Nec differt an scriptura an ratione consistat. quādo z legem ratio ꝑmendat. Porro si ratione lex constat: lex erit omne iam qđ ratione constituent. dūmodo qđ religioni cōgruat: qđ discipline conueniat. q3 salutī proficiat. Vocatur aūt consuetudo qđ in ꝑsuetudinē est vsu. Idem i eodem. Ius aut naturale ē. aut ciuile: aut gentū. Ius naturale ē ꝑmune oīm nationū. eo qđ vbiqz instinctu nature nō constitutione aliqua habet'. vt viri z femine cōiunctio. s. legitima liberorum successio puerorum educatio. ꝑmunis omniuꝝ possessio z omnium una libertas. acquisitio eorum que celo terra mariqz capiuntur. Item depositi rei vel cōmendate pecunie restitutio: violentie per vim repulsio. Nam hoc aut si quod simile est huic nunqz iniustum sed naturale equūqz habetur. Ius gentium est sedium occupatio. edificatio munitio. bella. captiuitates. postliminia. federa pacis. indicte legatorum nō violandoꝝ religio cōnubia inter alienigenas prohibita. Hoc inde ius gentiū appellatur: quia omnes fere gentes eo vtuntur. Ius ciuile est quod ꝝlz populus vel ciuitas sibi propriam diuina humanaqz causa constituit. Ius militare est belli inferendi solennitas federis faciendi mos. Signo dato egressio in hostem vel pugne cōmissio. Item signo dato receptio fugitiui militaris disciplina si locus deseratur. Item stipendiorum modus dignitatū gradus. premioꝝ honos veluti cōrona vel torques tonātur. Itē prede diuisio z ꝑsonaꝝ ꝑ qualitatibo z laboribo iusta diuisio ac principēs portio.

Ius publicū est in sacris z sacerdotibo z magistratibo. Ius quidem est ꝑpsie ius romanoꝝ. qđ nulli tenent nisi quirites. i. romani. in quo agitur de legitimis hereditatibo de orationibo. de tutelis. de usucapionibo que inter apud nullā alium populū reperiunt'. ē propria sunt romanorum vīn eos solos cōstituta. Et in di. ij. In decretis dicitur Cōstat aūt ius quiritū ex ysidoro. et legibo z plebiscitis et senatusconsultis z ꝑstitutionibo principū z edictis senatoruꝝ siue prudentū responsis. Declarat ysidorus singula horū describendo qđ sit lex. Est ꝑstitutio ꝑpli. qua maiores natu simul cum plebibo aliquid sanxerunt. Plebiscita sunt q plebes tū constituūt. z vocant plebiscita ea que plebs sciat vel qđ scisciatur z rogat vt fiant. Senatusconsultum est. qđ tū senatores populo consulendo decernunt. Constitutio vel edictum est qđ rex vel imperator constituit vel edidit. Responsa dicuntur que iuris consulti respondere dicuntur consulentibus vnde z responsa pauli dicta sunt. Fuerunt enim quidam prudentes z arbitri equitatis qui institutiones iuris ciuilis compositas ediderunt. quibus dissidentium lites contentionesqz sopirent. Quedam etiam leges dicuntur ab hoc qui condiderunt. vt consulares tribunitie. iulie. cornelie. Nam z sub octauiano cesare fuerunt consules papius z pompeius leges tulerūt que a nominibus eorum nuncupabantur papia z pompeia. continentes patrum premia ꝓ suscipiendis liberis. Sub eodem quoqz imperatore salodius tribunus plebis legem fecit. ne quis plus in extraneos testamento legaret: qz vt qđrta pars superesset heredibus. ex cuius nomine lex falcidia nominata est. Satira vero lex est que de pluribus simul rebus eloquitur. dicta a copia rerum. Rodie leges nauales cōmertiorum sunt ab insula rodo nominate. Et vt dicit gratian' omnes he spēs legū ecclesiarū: sūt legū genera. In tercia di. in decret' agitur de lege canonica que dicit canonica vt dicit ysid. vbi supra. qz canō grece latine regula interpretat'. Regula aūt ē dicta. eo qđ recte ducit nec aliqū aliorsuz trahit. Alij dicerūt regulā dictaz eo qđ regat vel normā bene viuēdi ꝓbeat vel qđ distortuz prauūqz corrigat. Idē. Priuilegiū est qđ alicui a iure priuati ꝓmat seu immunē facit. Priuilegia sūt leges ꝓpatorū ꝑ quas priuate leges. Nā priuilegiū dictū ē eo qđ in ꝓpatore fertur. Quo aūt lex an idē ysid. ant ꝓmittit z hoc vel licitū. vt vir fortis petat ꝓmū: vel illicitū vt dare libellū repudij ne fiant grauiora. Aut vetat vt sacratū virginū nuptias nulli petere liceat. Aut punit. vt qui eadem fecerit capite plectatur. Eius ceu premio vel pena vita moderatur humana. Aut precipit. vt diliges dñm deū tuū. Facte sunt autem leges vt earum metu humana coherceat audacia tutaqz sit inter impios hos innocēta. Et ꝑdōnes legū quas habē debent vt sint. sanste leges. idē oēdit in li. eth. mol. Erit aūt lex honesta. iusta possibilis. ꝟm naturā z ꝟm ꝑsuetudinē patrie. loco. tēporiqz pertinēs necessaria z vtilis. Manifestū ꝙz ne aliqđ ꝓbibeantur ē captionē ꝑtineat. nullo ꝓpato modo. S. p omnia ciuili vtilitate ꝑscripta. Hec ibi ysid. declarāt in glo. ibi. S multo ꝑfect' in ꝑma ꝑte i tractatu de legibo. et dictis beati ibo. ꝑma scde

Idē in eodē li. di. vij. i decretis. Moyses gētis hebree ꝑm' oīm diuinas leges sacris litis explicauit. Fozone' ret greois ꝑm' leges iudiciaqz ꝑstituit. Mercur' trimegist'. ꝑim' leges egyptijs tradidit. Solon ꝑm' leges atheniensibus tradidit vel edidit. Lygurgus ꝑim' lacedemonijs iura ex apollinis auctoritate constituit. Numa pompil' qui romulo successit in regno. ꝑim' romanis leges edidit. Deinde cū ꝓlixa seditiosius mag'stratus ferre nō posset. xij os legibo scribēdis creauit. qui leges ex libris solonis in latinū sermonē translatis. xij. tabulas exposuerūt: quoꝝ z nōia ibi ponūtur. Leges redigē in libris ꝑim' pompei'. ꝑsul instituere voluit: S nō ꝑseuerauit obtrectatoꝝ metu. Deinde cesar cepit id facere S ante interfect' est. Multa tum autem antique leges abolenerūt vetustate z incuria. Quarū etiā nulli' est vsus notitia cū necessaria videant. Neue aūt leges a ꝓlitano ceperūt z religio succedentibus eraꝝ ꝓmitte z inordinate. Postea theodosi' iunior aug'st' ad similitudinē gregoriani z hermogeniani codices sacrū ꝓstitutionū a ꝓlitani tēporibo sub ꝓpio emanauerāt imperatoris titulo disposuit. quē suo nōie theodosianū vocauit. hec ysid. Sz adde qđ postea iustinian' ꝑm' in mēs op' legū reformauit. z ordinauit cui' nūc est vsus.

Canones generaliū .§.i.

Coniocz vt ait ysid. in. vj. ethimol. a tempoibo ꝓlitani ceperūt. In precedentibo nanqz ānis ꝑsecutōe ferueūte vocandarū plebū minime dabat facultas. Inde xpianitas in diuersas hereses scissa est. quia non erat in epis licentia

cōuenienti in vnam nisi tempore supra dicti imperatoris Ipse enim vocat xpianis facultatem libere congregandi. Sub hoc sancti patres in pcilio niceno de omni orbe terrarum cōuenientes. iuxta fidem euangelicam 7 apostolicam scām post apl̄os symbolū ediderūt. Inter cetera aūt concilia quatuor sūt venerabiles synodi. que totā pncipaliter pplectūtur fidē quasi quatuor euangelia vel totidē paradisi flumina. Harum prior fuit nicena. cccxviij. ep̄orum constantino augusto imperante peracta. In qua arriane pfidie condēnata est blasphemia. qā de inequalitate sūcte trinitatis idē arrius asserebat. pfilliale deo patri filiū p symbolū diffinierūt. Secta synod⁹. cl. ep̄orum sub theodosio seniore pstā tinopolim pgregata ē. que macedonii spūm sanctū deū esse negantē condēnans: pfubllialē deo pñ 7 filio spūm sanctū demōstrauit. Tercia ep̄be sina ꝓma. cc. ep̄oꝝ sub theodosio iuniore edita. q̄ nestorii duas psonas asserētē in xpo iusto anathemate pdēnauit oīdens manē in duabus naturis vnā psonā dñi nr̄i ihu xpi Quarta calcedonēsis sexcētoꝝ. xxx. sacerdotum sub marciano principe. in qua eutichem pstantinopolitanū abbatem verbi dei 7 carnē vnā naturā pnūciantē. 7 dioscorum eius defensorē alexandrinū ep̄m pdēnauit: pdicans xpm deū sic natū de virgine vt in eū subsistantiā divine 7 humane nature pfiteamur. Si et si qua alia sunt similia cōcilia que sancti patres spū dei pleni sanxerūt. post illoꝝ q̄nos auctoritates oīm manēt stabilita vigore. di. xv. canones

De clericis vnde .§.ii.

vocantur 7 in quot ordinib⁹ sunt distincti. ysid. in. vij. etymologiaꝝ di. xxj. Cleros 7 clericos hic appellatos credim⁹ qz mathias sorte electꝰ ē. quē primū 12 apl̄os legim⁹ ordinatū. Cleros ei grece latie sors vel hereditas dicit. ꝓ ea dicti sunt clerici. qz de sorte dñi sunt. vel qz deū ptē habent Generalit aūt oēs clerici nūcupant sunt. q̄ in ecclia xpi deseruiunt. quoꝝ gradꝰ 7 noīa sunt hec. Ostiarij. psalmista. lector. exorcista. accolit⁹. subdyacon⁹. dyacon⁹. pbyter. ep̄us. Ordo ep̄oꝝ quadripti⁹ ē. i. in pmarchis. archiepis metropolitanis 7 ep̄is. Et subsequēter ponit etymologiam 7 interpretatōes hoꝝ ordinū. Quō aūt psalmistatus 7 ep̄atus dicit ordines: 7 vtrū sint. vij. vel nouē. vide in tercia pte in ti. de sacramētis. Quid aūt pteneat ad officium vnuscuiusq hoꝝ ordinū. declarat idē ysidor⁹ dist. xxv. p lectis. Qualiter aūt vivere 7 cōuersari debeant clerici ondit idē ysid. de vita clericoꝝ. 7 di. xxiij. vbi dicit. Vis igitur lege patrū canet. vt a vulgari vita seclusi. a mundi voluptatib⁹ se abstineant: nō spectaculis. nō pompis intersint. Cōuiuia publica fugiāt: priuata ñ tm publica sed sobria colant. vsuris nequaq̄ incūbant. nec turpiū occupationib⁹ lucroꝝ. nō fraudib⁹ cuiusq studiū appetāt. Amorem pecunie quasi materiā cunctoꝝ criminū fugiant. Secularia officia negociaq̄ abnuant. i. fugiāt. Honoris gradus p ambitionē nō suscipiāt. Pro bñficio medicine dei munera nō suscipiāt. Dolos 7 iurationes caueāt. Odiū emulationes. obtrectatōes atq̄ inuidiā fugiāt. nō vagi oculis. nō effreni lingua. aut petulanti fluidoq̄ gestu incedant: sed pudorē ac verecundiā mentis simplici habitu mensuraꝝ ostendāt. Obscenitatē in ebrietate etiam 7 verboꝝ 3 sicut 7 operū penitus exterent. Viduarū ac virginū frequentationē fugiant. Contubernia extraneaꝝ feminaꝝ nullatenus appetant. Castimoniā quoq̄ inuiolati corporis ppetuo cōseruare studeant. Seniorib⁹ quoq̄ debitā pbēāt obedientiā. Neq̄ vllꝰ iactātie studio semetipos attollant. Postremo doctrine lectionib⁹. psalmis. hymnis. canticis exercitio vigilāter incūbant. Tales ei esse debent qui sese diuinis culturis mācipādos studēt. vt dū scie opaꝝ dant: doctrine grām populis administrent. hec ille.

Ysidoꝝ di. xxix. .§.iii.

Sciendū est pleraq̄ capitula et causa. et persona. et loco. et tempore considerāda esse. quorum modi quia nodulosus non indagantur. in errorē labyrinthum nōnulli intricando impinguntur: cum ante iudicant q̄ intelligant. ante inculpant q̄ iterando lecta perquirant. Idem ysid. de dilatia vte. 7 no. tellamēti. di. xxxij. aut. xp̄ianoꝝ nō dicā plurimas sed nec duas simul habere licitū ē. nisi vna illi aut vxori ē aut certe loco vxoris si pius deseruiamus. Sed hoc sane intelligendū est vt exponit ibi gratianus 7 bene in. §. precedenti. Appellatur hic cōcubina lex legis que cessantibus legalibus instrumētis vnica est. sed tamen maritali affectu nameſcit. Et q̄ sic intelligenda sit ꝓ ea q̄ dicit sup eodē. 7. xxxij. q. v. Nō mecū habeberis inq̄t. ne quisq̄ pē matrimonij federa aliqa semis admisceat ad explendaꝝ libidinē. Nam adulterā facit. qui preter suam ad alteram accedit. Idem ysid. xxxij. q. vij. ait. Nō solus de ꝓmissa fornicatione peccatū regnat in homine. si adhuc delectat. atq̄ animā teneat procul dubio regnat. Fornicatio carnis adulteriū est. fornicatio animi fuit⁹ est ydolorū. Est aūt 7 spūalis fornicatio de qua dñs ait. Si q̄s viderit mulierē ad ꝓcupiscēdū eam iā mechat⁹ est ei in corde suo. Obscēnūs locutio fornicatio dicit: q̄nus diuersa quisq̄ turpitudinis voluptate prostituat. Et delectabile enī fornicādi varia gignūt flagicia. quibꝰ regnū dei clauditur. vt nō a deo separet. Idē in li. sentētiaꝝ. vi. vj. Nō est peccatū quādo nolētes nocturnis imaginib⁹ illudimur Sed tūc est peccatū si anteq̄s illudamur cogitationib⁹ assentiūs. Luxurie q̄pe imagines q̄s in veritate gessim⁹ sepe vanitatib⁹ in animo apparēt. si inuopie: si nō cōpiscēdo occurrūt. Idē. Qui nocturna illusione polluitur q̄nis memoriā turpiū cogitationū sese ꝓsentiat inquinatū: tamē hoc vt temptaret culpe sue tribuat suāq̄ immūdiciā statim sterilis tergat. Si⁹ de materia pollutionis in somnis habes plene in scda 7 tercia pte. Idē in li. sentē. 7 di. xxx. vij. ait. Ideo ꝓbabet epian⁹ figmēta legē poetarū q̄ p oblectamēta fabularū nimiū excitūt mentē ad incentiua libidinū. Nō enī solū thura offerendo vanitatib⁹ imolatur: sed etiam eoꝝ dictā libētius capiēdo. Idē dist. xxxj. Valet interdū cōuersio pro anime sue salute mutatio loci. Plerūq̄ enī dum mutator locus mutat 7 mentis affectus. Congruū est ergo 7 inde corpaliter exeūti. vbi quisq̄ illecebris deseruit. Nā locus vbi quisq̄ pauc vixit. in aspectu mentis apponit qđ semp quisq̄ ibi cogitauit vel gessit. Idem ysid. ad mallonum ep̄m dist. Domino sancto meritisq̄ beato fratri mallano epo. ysidorus ep̄us. Vbi in ep̄is venerabilis fraternitas tua innotuit vicꝫ q̄n canone antiquitano ca. xviij. legit⁹ post lapsum corporalem restaurandū bonoris gradū posse penitētiā. Alibi vero legitur post bmōi delictū nequaq̄ repandū antiqui ordinis meritū. Hec diuersitas hoc mō soluitur. Illos enī ad pristinos gradus redire canones ꝓcipiūt. quos penitētie ꝓfessit sanctificatio vel ꝓdigne peccatoꝝ ꝓfessio. At vtra bi qui neq̄ a vicio corruptēnis emendant. atq̄ hoc ꝑm carnale delictū quod admittunt vendicare quadam superstitiosa temeritate nituntur: nec gradū vtiq̄ bonoris nec gratiā recipiunt colonis. Et hoc ꝓbat p auctoritatem exech. dicentis ex pte dñi. sub typo pmaricatricis hierusalē. Cōfundere inquit dōs o inda. 7 ponta ignominiam tuā. Et paulo post inquit. Tu 7 filie tue reuertimini ad antiquitatē vestram. Et p Job. in apē. angelo ep̄hesi. i. ep̄o dīs ait. Memēto vnde exciderīs 7 penitētiā age 7 prima opa faciaq̄ quin veniam tibi 7 moueo candelabrum tuū de loco eius. Et notandū q̄ loquitur hoc. c. de lapsu carnis clericoꝝ tali quod inducit infamiam de quo est in iudicio cōuictus vel confessus. ꝓpter illud suspensus ab officio suo. quē ep̄us pōt restituere in officiō suo 7 tollere infamiam contractam. si tale est crimē in quo posit dispensare. 7 debet hoc agere si illū vere penitet sm exteriora signa. Et qua dispensatione potest poni a aliqui ad regimē ecclie aliqui qui pr⁹ ꝓpter infamiā nō poterat

Scs̄ inō penitet nō debet dispēsare vt dicit glo. cū textu.

Idē ysi. in li. ethimo. 7 habet. xxiij. q. iij. Quidā aūt hereticī vōl ponit. lxx. hereses diuersas 7 errores eaꝝ cuz auctoritatib⁹ suis. de quib⁹ habes in. iij. pte in ti. de uno intellect⁹. Idē in libro ꝺ̄ sūmo bono q̄ aliter dicit̄ liber sentēti. Et de pe. di. iij. Iesus ē 7 nō penitēs. q̄ adhuc agit q̄ pēnitet. nec videt̄ ueū poscere subdit⁹ sed subsannare sophas. Canis reuertens ad vomitū 7 penitēs ad peccatū. Multi lacrimas indefinēter fundūt 7 peccare nō desinunt. Quoscūq; accipe lacrimas ad penitendū censo. sed effectū penitētie nō habere. q̄ inconsultā ētia mētis nō recordatione peccati lacrimas fundūt. nūc̄ uero reuinciēte uia cū q̄ fleuerūt iterādo ꝑmittūt. Idē de conse. di. ij. Qui scelerate uiuūt in eccl̄ia 7 coīcare nō desinūt. putāteo se tali coīone mūdari: dū cāt sibi nil ad emūdationē ꝓficē. dicē te ꝓpheta. Quid est q̄ dilect⁹ meus fecit in domo mea scelera. Nūquid carnes sancte auferēt a te malicias tuas: Et ap̄le. Probet seip̄m homo: 7 sic de pane illo edat ꝛc.

Idē in libro sentēti. Et de cōse. di. iij. Qui in maioris uteris sunt. ideo cū matre baptizari nō possunt. q̄ natus adhuc ſm adā nō est ideo ſm xp̄m regenerari nō p̄t Nec̄ enī in eā regeneratio uia p̄t: quē generatio nō p̄cellit. Idē ysi. de ꝛse. di. iij. Romanꝰ pontifex nō homines indicat qui baptizat: ſ spūs sc̄i subministrat cui iam baptizmi. licet pagan⁹ sit qui baptizat. Idē de ꝛse. dis. iij. Constat baptismū solis sacerdotib⁹ esse tradit̄. cuiꝰq; ministerū (sc̄z extra casuz necessitatis) nec ipsis dyaconibus explere est licitū absq; pl̄bytero. vel epō. nisi procul absentibꝰ vltima languoris necessitas cogat: q̄b⁹ et laycis fidelibus plerūq; ꝑmittit̄. Idem in. q. de offic. 7 xxx. q. v. ait. Femine cuz maritant̄ ideo velantur: vt nouerint se semp̄ uiris suis subditas esse 7 humiles. Et infra. Q̄n ꝑmis anul⁹ a sponso sponse datur. sit nimirū vel ꝑter nature dilectionis sinū: vel ꝑter id magis vt pignore eodem eoꝝ corda iungātur. vnde 7 quarto digito anulus inseritur ideo quia in eo vena quedā ut ferunt sanguis ad cor usq; ꝓueniat. Idem in libro ethimol. ic. et. xxxij. q. iij. ait. Liberi dicti sunt: qui ex libero matrimonio oriūt sunt. Nam filij ex libero 7 ancilla seruilis ꝓditōnis sunt. Semper enī qui nascitur deteriorē ꝑtem sumit. Naturales aūt filij dicuntur ingenuarū concubinarum filij. quos sola natura genuit nō honestas cōiugij. Hi uero qui sunt de legitimo coniugio. matrem potius sequūtur q̄s patrem. Sed de hoc vide ibi in glo.

Idē in libro ethimol. xj. 7 xxxv. q. iij. ait. Consanguinitas dum se paulatim ꝓpagines coadunibus diuinens usq; ad vltimum gradum se subtraxerit. 7 propinquitas esse desierit: tunc primum lex in matrimonij vinculum eam recipiet 7 quodāmodo reuocabit fugientem. Ideo aūt usq; ad sextum generis gradū cōsanguinitas constituta est. vt sicut sex etatibꝰ mūdi generatio 7 status homis finit: ita ꝓpinquitas generis tot gradibus terminetur. hoc ſm antiqua iura. Sed nūc usq; ad quartū gradū inclusiue durat. 7 sanguinitas 7 affinitas. vt p̄z extra de ꝛsan. 7 affi. c. fi. Et de hoc in tercia pte ti. j.

Idē ysi. xj. q. iij. Si is qui pēst fecerit aut cuiq; q̄d a dño ꝓhibit̄ est facere iusserit vel q̄d ꝓceptū est ꝑterire aut ꝓterire mādauerit: sancti pauli ap̄li sētia ei ingerenda est dicentis. Etiā si nos aut angel⁹ de celo euāgelizauerit vobis ꝓterq̄ q̄d vobis euāgelizauim⁹: anathema sit. Idē. si quis. ꝓhibet vobis q̄d a dño ꝓceptū est. vel rursus imꝑat quod dñs ꝓhibet fieri: execrabilis sit omnibus qui diligūt deū. Idem. in qui pēst si ꝑter voluntatem dei vel ꝓter q̄d in sanctis scripturis euidēter ꝓcipitur. vel dicit aliquid vel imꝑat. q̄d falsis testis dei aut sacrileg⁹ habeat. Idē. xxiij. q. v. Principes nōnūq; intra ecclias potestatis adepte culmia tenēt. vt p eādē potestatem disciplinā ecclasticā muniāt. Ceterū intra ecclias potestates necessarie nō essent. nisi vt q̄d nō ualēt sacerdotes efficē p doctrīe fmonē: potestas hoc imꝑet p disciplīne terroꝛē. Sepe p regnū terrenū regnū celeste ꝓficit. vt qui intra ecclias positi ꝛra fidē 7 disciplinā agunt: rigore principū ꝛterātur. Ipamq; disciplinā quā ecclie vtilitas exercē nō ualet. seruicio sue bone potestas ꝓncipalis imponat. 7 vt veneratione mereat virtute potestatis impetrat̄. Cognoscāt ꝓncipes secūl deo debē esse rōnem reddituros ꝓpter ecclias quā. p rēo tuendā suscipiūt. Nā sine augeat̄ pax 7 disciplina ecclie p fideles ꝓcipes sine soluat̄. ille ab eis rōnem exigit: qui eoꝝ potestati suā ecclam credidit.

Idē et cōcilio hispalēsi cui interfuit ysi. dicat̄. xvj. q. vj. Nona actione. Indecoꝝ est laycū esse vicariū epi. 7 uiros ecclasticos iudicare. In uno eodemq; officio nō debet ee dispar ꝓfessio. q̄d 7 in lege domina ꝓhibet. di. conte moyse. Nō arabis in boue simul 7 asino. i. homines diuerse ꝓfessiōis in uno officio simul nō sociabis.

Idē libro sentē. Et. xj. q. iij. Dnūp dñi nō babs q̄d offerat. nō solū audiri ꝓtēnitur: ſ 7 ꝛra veritatē oppugnāt. Licet uiolatur auro iustitia. nullāq; res ꝓtinebat culpam quā redimere nūmis existimat.

Idem. xj. q. iij. Cum excōcato neq; etare neq; loqui. nisi que ad eandē excōicatōes ꝑtinēt nec ꝓsci licet. Si ds ꝓtraxerit: coēm statī cū eo excois ꝓtrahet penā. Simoste excoicatōs incurrēdo. nō aūt maiorē vt dicat glo. Idem. xj. q. iij. Qui ꝓsentit peccātibus 7 defendit: delinquētem maledict⁹ erit apud deum 7 homines. 7 coripiet̄ increpatione seuerissima. Nunc erā quidā sanctissim⁹ pater ait. Si q̄s peccantē defendit: arcuat̄ q̄ ille qui peccauit cohercat. Idē li. xx. ethimol. Let xxiij. q. ij. Iustū est bellū q̄bꝰ edicto genꝰ de rebꝰ repetē dis. vel ꝓpulsandoꝝ hominū cā. Iudex dictus: q̄ ius dictat ꝑplexe q̄b⁹ iure disceptet. Idē in. ij. sentē. 7. xxij. q. v. ait. Qui actiq; arte ꝛboꝝ q̄s iuret. de⁹ ii qui ꝓscie te sūs ē ita hoc accipit: sicut ille cui iurat̄ intelligit. Dupliciter aūt reus fit. q̄ 7 deī nomē in uanū assumit: 7 ꝓximū dolo capit. Idem in libro sinonimoꝝ. 7. xxij. q. iij. In malis ꝓmissis rescinde fidē. 7 turpi uoto muta decretū. Q̄d incaute uouisti ne facias. Impia ē ꝓmissio que scelere adimpletur. Idē. in epla ad masonē. xxiij. q. ij. ait. Hoc ip̄m q̄d canonū cēsura. post. vij. annos remeare paniteētē in statū ꝓsūs ꝓcepit. nō electione ꝓpria arbitrij sed potius ex sūa diuina iudicij patres sanxerūt. Nā legit̄ q̄ maria soror aaron ꝛpbetissa. dū detractōis aduersus moysen incurrisset delictū. illico stigmate lepre ꝓcussa est. Cū q̄ peteret moyses vt mūdaret. ꝓcepit dñs extra castra vij. diebꝰ egredi: 7 post emūdationem in castra reuerti. Maria soror aaron caro intelligitur sacerdotis. que dum superbie vedira feodissimis cogitationū maculatur contra ḡa. extra castra. vij. diebꝰ egredi. i. extra ecclam. vij. annis proiciatur. vt post emūdationē vicioꝝ loci vel pulsine dignitatis recipiat meritū. Et subdit gratian⁹ in. §. sequen. Hoc q̄d de sacerdotib⁹ specialiter videat̄ dictū: generaliter tamē de omnib⁹ penitentib⁹ intelligi oportet. Ad imitationez nāq; illius dñice sūe dauid de adulterio 7 homicidio deꝑhensus vn⁹ ebdomade ieiunū in satisfactione admisīi sceleris deo legit̄ obtulisse. hec ibi. Sz vbi legat̄ ignoro. Regulariter aūt qui septēnio puāz ꝓ quo libet mortali debeat. vt. xxij. q. j. Predicādi. Tū ſm oēs bodie sunt arbitrarie. Ratio eni sz quare septēnio debeāt puāz est. quia ꝓ pniam repat̄ gratia septiformis spūs sancti amissa p peccatū ſm glo.

Item ysidoꝛ⁹ in .§.iiij.

soliloquijs libro. j. Patiēter ab uno ferendū est q̄d multis accidit. Secutus es carnem. in carne flagellaris. Tua contra te ducunt̄ arma: telis tuis uulneraris. Per q̄ eteꝝ peccasti ꝑ hec 7 torqueris. Ecce q̄ difficile est ꝓsuā consuetudinem uincere. Assidua cōsuetudo in naturā ꝛtit̄ Assiduo usu uicium in naturā tur. Quero a lapsu resurgere. 7 non valeo usu repugnare. Trahor boni amore. retrahor: male consuetudinis lege. Quis cum doloꝝ: male

vsui resistere. propone tibi aduersus carnis ardores futuri supplicij ignes. Memoria ardoris gehenę: ignem ecclesiastę. Quātum humiliate inclinatur cor: ad infima tantū proficit in exemplo. Primus humilitatis gradus est libenter veritatem audire. memoriter retinere. voluntatem proficere. Veritas mentem fugit. quā humilem nō inuenit. Descende vt ascendas. humiliare vt exaltēris. ne exaltatus humilies. Esto panius in oculis tuis vt sis magnus in oculis dei. Tanto enī eris apud deum pretiosior: quāto fueris ante oculos tuos despectior. Humilitas causam nescit. Equalis esto in omnibus. Mentem nec gaudio nec mestitie cōmutes. Nullus te casus impetum inueniat nullus sit casus quē nō premeditatō tuo preuenias. Propone tibi esse qđ non possit accidere. Nam precogitatio molestias futuras attenuat. Improuisa autem mala grauiter ferunt. Discę mala ferre potius qđ referre. Qđ tibi in alio displicet in tempo displiceat. Para contra verbum asperum pacis dictum. Contra linguę gladium pacientię scutum. Cōtinum nō retorqueas. Contumeliam nō repetas. Tene silentij pacientiā. tacendo citius vinces. Aperi tranquillo corde iniurię volucrem. Vultus grauis quis sit apertus enaporat: valde autem animū comedit vultus inclusus. Invidia sibimet primū nocet: primū auctorem suum mordet. Est enī animę tinea quę sensum comedit. pectus viat. mętem afficit. cor: quasi pestis depascit. nec faciat te seducat. nec virtutis frangat. Qui laudes nō appetit nec cōtumeliam sentit. Professionem tuā habetis. incessu demonstra. Sit in gestu gravitas. In incessu honestas. Nihil lasciuię. nihil dedecoris. nihil petulantię nihil insolentię. nihil leuitatis i incessu tuo appareat. Mores hominis ingressa pandit. Qualis enī sermo ostenditur talis. animus cōprobatur. Alienam vitam non lacerabis. de malo alieno cautum nō inquires. Nō detrahas peccanti sed dolę. qđ in alijs detrahis in te potius timesce. Detrahentes quoq; nō audias. Pari enī reatu detrahentes. audientes tenentur. Inter infideles cōpurantur qui quod nouerunt nō impleuerunt: quia fidem promissionis nō soluunt. In malis promissis rescinde fidem. In turpi voto muta decretū. Impia est promissio quę scelere impletur. Nulla pena grauior: qui mala cōscia. Mens enī male sciа propriis stimulis agitatur. Prauas cogitatōes tuas manifesta. Vicium enī prodita cito curat. In bonis dilatio nocet. Sepe natura motibus imitat: proprietatis figuratur. Ingis vsus in naturā se vertit: omnia vsu cedūt. Qđ cū difficultate cepis p vsum cū voluntate proficies. Bonū qđ dixeris voce. Sciam quā aure cōcipis ore effunde. Sapia ei dando fit largior: retinēdo minorat. In disputatione tolle certamē. tolle primacem vincendi defensionē Lede cito vincēs. plus dilige audire qm dicē. In principio audi. nouissimus loqre. Primū tace as. postremus dicas. Finis plus habet honoris. Nā in omni re finis intendit. extrema quęrūtur. et melior est finis oronis qm principium. Nō solum factos sed psciua peccati tenet obnoxius. Timor nō seruat diuturnā fidē. vbi ḡ timor ē audacia sequitur. Talem ḡte redde subditis vt magis amentis qm timeantis. fidē eterni metus tollit: affectus restituit. Impia iniustitia est fragilitati humane nō ignoscē. Lex tua te pstringit. Iudicius qđ alijs ponis ipe tu portabis. Laue honores: Ja sine culpa tenere nō potes. Sublimitas honos magnitudo sceleris est. et in maiori gradu sine dubio maior erit pena. Potētes potēter tormēta patiunt. Quāto itaq; maiori honore: tanto maiora picula. Alta arbos ventis fortius agitatur. et rami eius citius in ruinā cōstringūtur. Excelse turres grauiori casu prosternunt: et altissimi montes crebris fulminibus feriuntur. Cito patet insidijs gloriosus. gla enī inuidias parit: inuidia vero pericula. Quisquis seculi gloria fulgeat. cuius cultu pretioso redimitus emineat: semp tamen est in pena. semp in angustia. In felicis stratis cubat sed turbidus. In pluma iacet sed pallidus. In lectis aureis sed turbatus. tale erit opus tuus: qualis et intentio tua fuerit. Qui cum tedio dat mercedem petit. Nō auferas alteri vnde alteri tribuas. Corrupti nō pōt corpus nisi prius corruptus fuerit animus. qđ intellige de corruptione viciosa. Lassitas etenī hominem deo coniungit. et angelorum cōcinem facit. Saturati semp libido est astricta: at contra ieiuno libido restringitur. luxuria superat. Venis vino repleris luxuria in membris pullulat. Poculenī sunt luxurie instrumenta. Igni adiecto fomite incēdium in agris crescit. Si vis a fornicatione esse tut⁹. esto corpore et visione a muliere discretus. Circa serpentē enī non eris diu illesus. Ante ignem consistens et proxim⁹ periculo diu tutus nō eris. Ferreus sis aliquādo dissolueris. Ocio deditos cito lecticа subrepit.

Capitulum tercium.

Eda venerabilis pre

sbiter et monach⁹ claruit in anglia. Anno dñi. dc. xcij. vt dicit sigibertus. Et vincē. spe. hystoriał. lib. xviij. c. xxxij. Hic tricesimus etatis anno agens pbiter ordinat⁹ est. Hic vt ait Guilhelm⁹ in extremorum angulo orbis. omnes terras pstrinxit. Anno vite sue. xvij. diaconus fact⁹ est. et trigesimo pbiter. ex quo vsq; ad etatis sue vltimū annū aut docere aut scribere nō cessauit. trecenta sex volumina iam edidit que in lxxvij. libros diuisit. Scripsit aūt ea que subdunt⁹ vt notat vincē. spec. hystoł. vbi supra. Sup genesim lib. j. De tabernaculo moysi lib. iij. Sup samuelem lib. iij. De templo salomonis lib. j. Sup esdram et neemiam lib. ij. Sup tobiam lib. j. Sup ps. lib. j. Sup proverbia salomonis lib. v. Super cantica canticoꝝ lib. v. Sup marcum lib. iij. Sup lucam lib. j. Sup epistas canonicas lib. vij. Sup actus apłorum lib. j. Sup apocalipsim lib. j. De questionibus libri regū lib. j. De locis sanctis lib. j. Scripsit et de tempoibus. et de anno. et multa alia. Legitur quoq; de eo vt refert iacobus de voragine. q; cum esset cecus effectus. nec tamē propter hoc cessabat a predicatione verbi dei. sed faciebat se duci a quodam puero vbi conuenisset magnus populus. Quadam aūt die puer lenis ad irrisionem eius. duxit eū ad quēdam locum vbi nullus erat. sed magna multitudo lapidum. Tunc puer insinuauit viro dei magnū populum adunatū ad audiendū verbum eius. Ille aūt hoc credens feruenter predicabat et clamabat. Finita aūt predicatione cū nullus adesset. Respondemus lapides dicentes. Bene dixisti venerabilis pater. Et ideo dicit venerabilis beda in omelijs. Alij dicūt q; angeli ei responderūt illud. Ferūt aliqui vt notat vinc. vbi supra beda iusse rome vt libros suos si doctrine ecclie conuenirent differret: vel aplicus nutu corrigeret si resultarent. Eum tamē fuisse rome nō affirmo sed ipm illuc inuitatū a sergio papa scio. Qui sergius sic inter cetera scribit ad ceolfridū abbatē monasterij vbi erat beda. Absq; aliqua remotatione religiosus famulum dei bedā monasterij tui pbiterū ad limina apłoꝝ petri et pauli amatoꝝ tuoꝝ et ptectoꝝ ad nostre mediocritatis pspectum non moteris dirigere. Quem fauente deo sanctis tuis polis. nō diffadas prosque ad te redire. pacta aliquoꝝ capitulorum et causaꝝ ecclesiasticaꝝ examinatōe. in qua opus est ad pferendū arte literature imbutis. Erit ei vt credimus cunctis fidelibus profuturus: quicūq; ecclie generali claruerit pesentiā imputū. Ita celeberrim⁹ erat fama inquit Guilb. vt in questionibo emodandis indigēt eo sublimitas romana. Incuriose fuit: si dulcis eloquentię.

Beda in libro regū .§.i.

et dicit vij. ait. Turbat acumē legentū et desicē cogit qui eos legēdis seculando libris ocium modis extimat phibendos. In ḡbus signa inuēta sunt vtilia: quasi sua sumē licet Alioqn moyses simul et daniel sapia et ris egyptioꝝ caldeoꝝq; nō paterēt eruditi. quoꝝ nō sup stitiones et deli-

cias horrebāt. Nec etiā ipe magister gentiū aliquot versus poetarū suis vel scripturis vel dictis iduxisset. Idē j.q.ij.ait. Non solū vendentes sunt coūlibz. z domum dei facīt domū negociatōis. qui sacros ordines largiēdo pecuniē pecunie vel laudis vel honoris inquirūt: verum bi quoq; qui gradū vel granā in ecclia spūalem vīo largiēdo peperīt. nō simplici intentione sed cuiuslibet humane retributionis causa exercēt. ytta illud petri. Qui loquitur quasi sīmones dei. z qui ministrat tanq; ex virtute quā administrat ei deus. vt in omnib; honorificet deus. Idē sup epla petri.ij.et.ij.q.vij. Secuti sunt viam balaā ex bosor. qui mercedē iniquitatis amauit. correctionez vero habuit sue vesanie subiugale mutū: qđ hominis voce loquens .pbibuit pphete insipientiaz. Pierīq; aīt heretici tamituita tamen ecclām dogmata pferunt. vt etiam ebetum sensus paganoz. z qui rōne diuine cognitionis oino carent: illoz detestent' insaniā z illoz vsitata z contraria deo itinera sanius sapiēdo redarguāt. Et qđ peius est nō nūq; multi catholicoz intantū mercedē amant iniquitatis. vt etiā doctrab indoctis: clerici a laycis redarguantur. Qui iure cōparantur pphete qui verbis aline ytra naturam loquētis corripīt: nec tamen a ypocrito priani itinera retardat'. Merito erā congruit interpretationes nominū. Nam bosor interpretatur carne?: z balaā vanus. Qui in principiū suos mergunt auditores. quibo nō salutaria q̄ corrigant: sed que eos delectent etronea pdicant. de quibus subdit petrus. Hi sunt fontes sine aqua ꝛc. Idez sup Matb.ca.vij.q.j.ait. Nec sufficere ad salutē nobis arbitremur si turpis negligentius vel quoūlibet indoctoz fide vel actibo adeq̄amur. quibo sacrīa ihu vnica est credēdi pariter z viuēdi regula pscripta. Idem sup Mar. tractans illud. Abqz iudas ad sūmos sacerdotes z cōstituerunt ei pecuniā se daturos ait. Multi hodie inde scelus q: dūm ac magistrū deūq; suū pecunia vendiderit. vt lut immane z nep baniū erborent: nec tamē cauent. Nazcum p muneribo contra aliquē fallum testimoniū dicunt profecto quis veritatē p pecunia negant: deum pecunia vendunt. Ipe enī dixit. Ego sum veritas. Cum societatē fraternitatis aliqua discordie pestis cōmaculat: deū proditur qz deus caritas est. Qui q̄ z veritatis insia spernūt. deū vtiq; qui z caritas est z veritas .pdunt. maxime cū nō ex infirmitate vel ignoātia peccant: si in similitudinē inde opportunitatē querunt. qualiter arbitris absentibo mendacio veritatē z virtutē crimine mutēt. hec.xj.q.iij. Abyt

Idem beda omel.xliij.ex.xxx.q.iij.ait. Si aliquid forte incauī? iurare cōtigerit qđ obleruatū peiorē vergat in exitum. libere illud salubriori consilio mutandū nouerim? ac magis instante necessitate peieradū est nobis. nō obseruandū qđ est iuratū. q̄ pto vitando periurio in aliud crimen grauī? esse diuertendū. Deniq; iurauit dauid q̄ dēū occidere nabal virū stultum z impiū. atq; omnia que ad eum pinebant demoliri. Sed ad primaz intercessionem abigail prudētis femine mox remisit minas. revocauit ensem in vaginā nec aliquid culpe se contraxisse pto tali periurio voluit. Idem in ca. seqnti. Non solum in iurando sed in omni quod agimus solicitus hec moderatio obseruanda est. vt si in talem forte lapsuz aut versuti hostis incidērimus insidias. ex quo sine aliquo peccati contagio surgere nō possimus. illam potius euadendi aditum petamus in quo minus periculi nos ppessuros esse cognoscimus. Idem beda sup epam Joh. z.xviij.q.j. Omnis ait. Si quis venit ad vos z hanc doctrinam nō affert. lez veritatis fidei: nolite eum recipere in domo. neq; ei dixeritis ave. Qui enī dixerit ei ave: cōmunicat operibo eius malignis. Hec iob. l. dicit de hereticis z scismaticis verbis. qđe verbis vocuit. factis etiam ostendit. Narrat enīz de illo fortissimo z sanctissimo martyr polycarpus smirneorum antistes. quia tempore quodam cuz apud ephesum balneas lauandi gratia fuisset ingressus. z vidisset ibi cherinthum: exiliret cōtinuo z discederet nō lotus dicens. Fugiamus hinc ne balnee ipe corruant in quibo cherinthus lauatur inimicus veritatis. Idem etiam policarp? marcioni cum aliquādo occurrisset dicenti sibi. agnosce nos. Respondit sibi. Agnosco primogenitū sathane. Idem super actus aploz. xx vj.q.j.ait. Non exemplo marbie. vel q̄ ionas ptepha soate deprehēsus fuerit indifferēter sortibus est credendū. cum priuilegia singuloz cōmunem legem facere nō possint. Si qui tamē necessitate aliqua cōpulsi ream putant sortibo exemplo aploz fuisse consulendum. videant hoc ipsos apłos non nisi collecto fratrū cetu. z precibo ad deum fusis egisse. hec ille. Et intelligitur de sortibo diuinatoīs nō diuinatoīja que pohibentur cōmuniter. Idem beda sup Joh. ait. de pe. di.ij. Querēdum est interea qđ speciale hīs dei agnoscendi signū fuerit: quia sup eum spūs descēdēt z manserit. quid magni est filio dei vt manere sup eus spūtus astruatur? Rñ. Notandū q̄ sicut in dño manserit spūs sanctus. In sanctis autē hominib; qui diu corpus mortale gessisse inuenti. ptim maner ineternū: ptim rediturus recedit. Manet q̄ pe apud eos vt bonis insistant actibo. voluntariam paupertatem diligant. mansuetudinē consequātur. pro eterno desiderio lugeant. eluiant z siciant iusticiā. misericordiam mundiciā cordis. z tranquillitatē pacis amplectātur. z p observatione iusticie psecutionē pati nō vereantur. Elemosynis. ieiuniis. orationibo. ceterisq; spūtus fructibo insistere deliderent. Recedit autē ad tempus ne semp infirmos curandi. mortuos suscitandi. demones eiciendi. vel etiam ypberandi habeant facultatē. Manet semp spūtus vt possint habere virtutes vt mirabiliter ipi viuant. veniat ad tempus vt etiam alijs p miracula signa quales sint intus effulgeant. Idem ex penitētiali suo de consecr. di.ij.ait. Si quis p ebrietatem vel votaciratem eucharistiam euomerit. xl. diebus peniteat. Clerici monachi vel dyaconi pßyteri. lxx. diebo peniteant: epi. xc. Si p infirmitatis causa euomerit. vj. diebo peniteat. breuio. Est tamen hoc arbitrariū. Idem sup hucam dist. xxxj. Sacerdotibus vt semp valeant altaribo assistere. semp ab vxoribus continēdū: semp castitas obseruāda precipit'. Ite beda in libro de temporibo vt habet' de. xvj. sexta synod? ponit. xxiij. concilia diuersis temporibo z locis celebrata.

Obiit aūt venerabilis beda vt refert vinc. spec. hyslo. libro. xxiij. ex dictis Guilhelmi Anno dñice incarnatōis dcc. xxxiij. Status vero sue. lxx. Cōtinuo dicto ante mortem suam stomachi indignatione cibos nauseans z anglosaxonicum sibi psalmodie pensum ibi intermittebat. Euangeliū quoq; Johānis bis diebo euangelica lingua interpretat? est. Discipulis autem dicebat. dilecte filioli dum adhuc vobiscū sum. Feria tercia ante ascensionē modicus tumor in pectore apparuit. tunc accita cōgregatione munct? cōmunicat? é. Osculoq; cunctis libato: futurā sui memoriā a singulis implorauit. Nonnullis eriā ob familiarē noticiā remota q̄ in secretis habebat largit? é. Dic aūt ascēsionis Ꝫ otatoriū q̄ ora re ꝓueneret subito cūcio vocibo sillabato sensu z hylari vultu dicebat illud. O rex glorie dñe virtutū qui triumphator hodie ꝛc. vsq; in finem. Quo dicto emisit spūtū Et subsecutus est tantus odor vt qui astabant dicerent se esse in paradiso.

Erat quidā pater/ .§.ii.

familias i regione nostra abbas que vocat' incommunia vt refert vinc. ex dictis bede. Qui primo noctis tpe defunct? puerulo renuit. z observātes scin fugam vertit. vtor tñ ei? Quis nimis pauida remisit. Cui ille. Noli timē. Surrexi a monte q̄ tenebat: z pmissus ē mihi iterū apud hoīes viuē. si multū alie mihi viuēdū. ē. amodo q̄ pu?. Statiq; surgens abiit ad otatoriū ville z ad dñe vsq; oranit. et tūc

dūiſſe ſubſtātiam ſuā in tres ptes.e quib⁹ vnam contegi. alteram filijs tradidit:tertiam vero ſtatim pauperib⁹ erogauit. Non multo poſt ad monaſteriū in aleos peruenit. quod tuto flumīe circūcingitur.7 acceptā tonſura ſecretā mansiones ab abbate ſuſcepit:7 ibi vſq; ad mortē in mirabili puerſatione pmanſit. Narrabat aūt hoc. Quidam iuuenis aſpectu7 clarus veſte me vocebat. Incedebamus taciti contra ſolis ortum ſolſticialem. Deinde⁹ autem ad vallem latiſſimā longiſſimam. profundiſſimam que erat a leua noſtra.7 habebat vnū lacum flamis feruētibus nimiū terribilem. aliam aūt feruenti grandine7 frigore nimiū omnia pflantem nimis horridam. verūq; plenam animab⁹ que viciſſim binc inde iactabant' cum impetu. Nam cum vnam ferre nō poſſent in aliam tranſibant Et cogitabam intra me q̄ infernus eſſet. Ductor autem me⁹ cogitationi mee reſpōdēs. Non inquit vt putas hic ē infernus. Et cum pgrederemur. vidi loca tenebroſe ire7 ſulphure repleta. vt nichil omo videretur preter ſpeciem7 veſtes ductoris mei. 7 ecce flamarū globi aſcendentes de puteo 7 rurſus recidentes in eūdē. Et ſtatim ductor me⁹ diſparuit 7 me ſolum reliquit. Erant autē faſtigia flamarū plena ſpiritib⁹ hominū inſtar fauillarū cum fumo aſcendentium 7 relabentium.7 fetor incomparabilis cum illis ebulliebat. Interea turba demonū veniens 7 inſultans tres homines educebat in tenebras.e quib⁹ vnus erat attonſus vt clericus.quidam laycus.7 quedam femina.7 deſcenderunt cum eis in medium baratri ardentis. Quidā autem ſpiritus de abyſſo illo aſcendentes affl̄antes ignem patrium oculis7 naribus7 ore fetoribus igneis quos portabāt nitebant' cōprehendere me:7 tamen tangere nō poterāt. Et ecce quaſi fulgur ſtelle micantis inter tenebras p⁹me apparuit. Iſte erat ductor me⁹ qui me⁹ eos fugauit. Et conuerſus ad dextram cepit me docere ad ortum ſolis.7 mox in lucem ſerenam eductus. vidi murum pmirabilem cui⁹ longitudinis7 altitudinis quaſi nullus termin⁹ videbatur. In quo etiaz nulla ianua vel aſcenſus vel feneſtra videbatur.7 ſtatim neſcio quo ordine fuimus in ſūmo. et erat ibi campus latiſſimus7 leniſſimus floſculis vernātib⁹ 7 odore ſuauiſſimo plenus.7 luce clarit ſole meridiano. in quo agnina albatorum plurima7 ſedes multe letantium. Et cum me inter illos duceret. cogitabam hoc eſſe regnum celoz. Et reſpōdens ille nō eſt hoc regnum celoz vt putas. Et pcedens inde aſpicio multo maiores lumis gratiam.7 voces cantantiū ſuauiſſimas audio:7 odorem ſentio pmagnificum. Et cum me intraturū ſperarem mox ductor meus greſſum retorſit via qua veneram. Et nobis reuertentib⁹ ait. Vallis quam aſperiſti locus eſt in quo examinātur anime differentium confiteri7 emendare ſcelera ſua vſq; ad mortem. Qui7 tunc penitētes7 cōfitentes de corpore exeunt. qui tamē omnes p miſericordiam dei in die iudicij ad regnum celoz pueniēt. Multos aūt ante diem iudicij liberant elemoſyne.ieiunia.7 orationes viuentium:7 precipue celebratio miſſarū. Puteus autez quē vidiſti eſt os gehēne. in quē qui ſemel inciderit nūq; liberabitur. Locus aūt floridus eſt in quo recipiunt' ani me exeuntiū a corpore cum bonis operib⁹.nō tamē tante pfectionis vt ſtatim mereant' in regnū celoz intrare qui omnes in die iudicij illud intrabunt. Quicūq; in ꝓbo cogitatione7 ope pfecti ſunt mox vt exeunt de corpe ad regnum illud pueniunt. ad cui⁹ vicinia patet ille loc⁹ in quo ſoni cantilene dulcis7 odorem ſuauiſſimū hauſiſti. Ego aūt ad temp⁹ ate abſceſſi. vt qō ē te fieri deberet agnoſcerem. Et cum te teſtarer iterū viuere in corpe: ſubito me viuere inter vos neſcio quo ordine vidi. Hec narrabat ille nō paſſim omnib⁹.ſ illis tm̄ qui vel eterna tormenta timent. vel gaudia eterna 7cupiūt. In vicinia celle illi⁹ habitabat quidā monach⁹7 ꝓsbyter ſanct⁹ noīe engliſ. qui nūc vſq; in hibernia inſula eſt ſolitarius. vinū7 etatis pane cibarijs7 aqua ſubſtentans p quē cognita facta ſūt que ille viderat. Rex etiā adiulfrid⁹ vir vndecūq; doctiſſimus illum ſtudioſe audiebat. Qui7 ipſe tandem in monaſterio ſuo paruocto factus eſt monachus. Cui⁹ monaſterij tempore illo abbas erat vir ſanctus edilnald⁹ qui nunc epūs eſt lindisfarnēſis. Dicebat' aūt frater ille qui hec viderat dioteliuus. Qui ſepiſſime in flumīe ꝓmo ſe inergebat ad reſtringendū calorem corporis ita vt etiam cuiſte glacierū circa cum de veſte ſua deſluerent. Nam veſtimenta humida7 algida de flumine nūq; deponebat. donec de ſuo corpore deſcerent7 ſiccarent'. Cui cum dicerētur. Quare tantā aſperitatē frigoris pateret'. Reſpōdebat. Frigiditas vidi ego. Et cum dicerentur ei. Quare tā tam auſtentatē continentie teneret. Reſpondebat. Auſteritas ego vidi.

Capitulum quartum.

Nterfecto mauricio

impatore7 omni ſua progenie extincta mādato foce.ipſe focas de voluntate exercitus populi temeritate romanum imo aſit imperium. Anno domini.dc.v. Et a creatione mundi quater milleſimo. dlxviij. vt refert ſigilbertus. Sed ſm aliam opi.a creatione mū di quinquies milleſimo.dcccliij. Qui imperiū tenuit annis octo. Cuius anno primo gregorius magnus obijt de quo ſupra. Hic aūt focas vt factus eſt imperator: leontiam vxorem ſuam coronauit auguſtam. Cognita autem morte mauricij.exſtantur p romanos.7 prouincias bine perſe:7 inde bani. Cauſa quare rex pſarum inſurrexit cōtra romanum imperium fuit iſta ſm Joh. de colūn hyſtoriis ſuis. Imperante aūt mauricio. pſarum populi ſedītione facta contra regem ſuū.ipſum ceperunt7 oculis p̄uatis carceri mancipauerunt. Hui⁹ regis filius Coſdroe dictus.furorem populi ſui declinans ad mauricium confugit imperatorem.a quo benigniſſime eſt receptus7 cū paterna affectōne tractauit. Inſup aliquo tranſacto tempore filiam ſuam vnicam nomine mariam illi dedit vxorem. Deinde romanis viribus fretus vt a quo fuerat expulſus regnum recuperet potenter intrauit. Victūq; perſis regnum ſibi iure debitum recepit.7 annis.xxxviij. regnauit. Hicq; ad ſuggeſtionem vxoris baptiſmū ſuſcepit. Fuit q̄ romanis amiciſſimus.ꝓdin mauricius imperator vixit Sed poſtq̄ pcepit coſdroe rex pſarum ſocerus ſuū mauricium a foca proditorie occiſum. abominatus eſt romanorum ꝓdidam qui tamnephariū hominē adhuc viui ſuſtinuerant ſuper ſe regnare paſſi fuiſſent: quaſi occulte ſocietatis reos7 ſilius ſceleris cōſcios. Unde fines romani imperij violenter ingreſſus eſt.in res eoz defeuiens.ſocerinecem vxore ſtimulante vlciſci deſiderās. Subactis autem multis nationib⁹ romanis ſubiectis. nouiſſime illis bello victis ſyriam ingreſſus ipſam cepit7 hieroſolimam. vt patebit infra.

Lotharius7 theodo- .§.i.

ricus reges francie inter ſe prelio colliduntʳ. in quo pluſq; xxx.milia occiſa referuntʳ. Theodoricus tādem gloria potitus. Et vt narrat vinc. vbi ſupra ex hyſtoria francorū. hic theodoric⁹ rex burgūdie erat pulcer7 ſtrenu⁹7 callid⁹ nimis. qui p conſiliū auie ſue brunichildis exercitā maximā de burgūdia ꝓgregans: ꝓra lotharū patruelē ſuum venit. Qō ille audiens ꝓmoto francoz exercitu pera⁹ eius feſtine acceſſit. Cōmiſtoſq; ſimul in pago ſenonico ſup fluuiū ardentia bella ꝓmiſerūt adinuicē. Tantaq; cedes vtriuſq; exercitu. vt ipſe alueus cadaueribo⁹ hominum repleꝛ aqua ipſa penitꝰ curre nō valeret p multitudine ſanguis effuſi. Ibi igit' in ipſo certamine viſus fuit angelus dñi enaginato gladio ſup ipm populū. Lotharⁱ⁹ aūt rex ieſus videns exercitū ſuū in fugā relapſum. ſec⁹ flumiꝰ ſecinā midcone caſtrum ingreſſus exinde pauſus vnit. Theodoric⁹ aūt regionē vaſtās illā: reſiſtus ē cū ſpolijs

multis. Brunichildis vero sepius pessima cōsilia nepo-
tiū suo theodorico submittebat dicēs. Cur negligis z nō
requiris thesauros patris tui ac regnū eius de manu the
odeberti. cum certissime scias eum nō esse fratrē tuū. quia
filius est meretricis cōcubine patris tui z in adulterio fuit
natus. Cuz audisset hec theodoricus rex acerbus vt erat
moribz exercitū plurimū mouit z tra theodebertū fratrez
suum germanū. z ad vltimā castrū cōuenerūt. Illis igi-
tur inter se confligentibz. theodebertus lesum cernēs ex-
ercitum in fugam cōuersus est. z coloniam ingressus est ci
uitatem. Theodoricus aūt totam terrā ribuariensez fuc
cendit atq; vastauit. populus aūt illius regionis eius di-
tionibz se subdunt dicentes. Pax nobis pessime rex. Jaz
enī tibi subditi sum⁹. Noli nos amplius opprimē. At ille ait
Aut adducite mihi vinū theodeberti aut caput eius am
putantes mihi afferte: si vultis vt vobis parcā. Illi aūt
audientes ipam ciuitatem ingressi. et alia pro aliis mēnti
tes dixerunt. Sic mandat frater tuus. Redde thesaurū
patris tui quē apud te retines: z post ꝫ cuz exercitu reuer
tetur. Cuq; hoc mentientes dicerent. ille cum eis in pala-
tium thesauri sui est ingressus. vbi cū vinus eu aginaro gla
dio a retro in ceruicem percussit. z caput eius amputauit.
Sustulerunt aūt illud per murū ciuitatis colonie. Theo-
doricus autem hoc videns. ipam ciuitatem cōprehendit
cum thesauris multis. Cumq; sacramenta ab ipis franco-
rum sublimibz sustepisset in basilica sancti gereonis mar-
tyris. visus est ei q; percussus fuisset in latere dolere. Et il
le ait. Obserua te ottia. Nescio qō te his pmuratis nbua-
rijs me pcussit. Cumq; reuoluissent vestimenta eius nihil
aliud reppererunt nisi signum parualuz purpureum. In-
de reuersus est theodoricus rex cū spolijs multis. z cum fi
lia theodeberti fratris sui simulq; cum duobz paruulis fi
lijs. quos metis ciuitatem adueniens interfecit. vbi z brun
childis regina tunc erat. Videns autem theodoric⁹ rex
filiam theodeberti neptem suam q; esset pulcra. voluit eā
sibi copulare ad coniugium. Cui brunichildis ait. Quo-
modo accipere poteris filiam fratris tui: At ille ait. Nū
quid nō tu venisti mihi q; nō esset frater meus. Cur inimica
dei z inuentrix malorū z auctor mortis: cur induxisti super
me hoc peccatū vt fratrem z parentes interficerē. Et cua
gineto cultro voluit eam transuerberare: illa vero a circū
stantib⁹ erepta euasit. Posti hec odio nimio interfectrix
potionem venenatam p manus ministrorū ei dedit. Qui
nesciens hunc dolum veneni ebibit illud. Sic deinde defi-
ciens iniquū efflauit spiritum. Illo quoq; mortuo pueros
filios eius z albas eliso cerebro ad petrā interfecit. Hic
regibz mortuis burgūdiones z austrasij cum francis pace
facta lothariū filium hilpici regem in totis tribz regnis in
monarchiam sup se stabilierunt. Rexigitur lotharius cō-
moto exercitu in burgūdiā veniens. finiit volose quasi vel
let brunichildem ad cōiugium copulare. Et data fide v
nire illa accelerat ornata cultu regali. Qui cū illā vidisset
ait. Inimica dei cur tāta mala pretrare voluisti. vt tāno-
bilem regē sobolem maleficijs tuis interimere nō formida
res. Tantūq; nephas agere nō dubitasti. Tūc adunato
agmine francoz z burgundionū cunct⁹ popul⁹ clamabat
voce magna brunichildē vigiam esse monte turpissima.
Tūc inbete lothario rege ic candū leuata z p totū exercitum
deducta ē. ac deinde equoz pedibz indomitoz alliga
ta dilliparis membra obiit. ad postremū igni zbussa sepul
chro caruit. Rex vero pace p circuitū facta reuersus ē. hec
brunichildis cū filio childeberto regnū gubernans vt ait
sigibertus. pter insolentiā moz adeo intolerabilis erat
francis. vt merito crederet sibillaz vaticinatā de ea fuisse.
Ueniet aūt brunna de partibz hyspanie. ante cui⁹ conspectū
gentes vel gentiū reges pibunt. Ipa vero calculo equoz
distracta peribit. Hec ḡnis esset ita insolens. ecclias dei
honorabat. plura etiā sanctoz cenobia fundauit z benefi
cia mirādi opis zstruxit. vt miraculo fuerit tāta ab ea fie-
ri potuisse. Dz z residens⁹ viennēsis epūs consilio brunic
hildis hui⁹ a theodorico rege lapidibz obtus⁹ martyrizā
tur. Et sanct⁹ columbas⁹ abbas a theodorico rege prefato
instinctu brunichildis auie sue expellit de francia.

Deheraclio impe- .§.ii.

ratore. Cū focas impator. vt refert vinc. spec. hystoꝝ lib.
xxiij. c. j. post bug. in suos crudeliter desevisset: ipe ꝫs he-
raclij africe patricij iussu pempt⁹ ē. Qui post eū nece rem
publicā sibi vēdicauit. Heraclī ḡ romano potit⁹ impio ē
Hic inuenit rēpūblicā valde dissolutā z attritā. Si qdē
europam auares vastauerūt: z perse asiam. Sumpsit au-
tem imperiū heraclius Anno dñi. dc. xiij. Ab initio autez
mundi quater millesimo. d. lxvj. vt ait sigilbertus sm aliā
cōputationē ab initio mūdi quinquies millesimo. dccc. x.
Hic heraclī⁹ sm Jos. de col. imp. anit ānis. xxx. Corpore
vtiq; decor⁹ armis strenu⁹ lingua eruditⁿ. Et q̄uis rebus
bellicis vedit⁹ z mēte ferocissim⁹ esset. tamē fide catholic⁹
pio certo tempore. z erga seruos dei benignus z deuot⁹.
sed demū in heresim incidit vt dicetur infra. Hui⁹ imper-
rij anno primo virtus z nomē sancti iohānis baptiste mi-
raculis declaratur apud vibem gallie mauricinam de reli-
quijs eius mirabiliter illustrata hoc modo. In ea mulier
quedam sancto iohāni baptiste nimis deuota expetebat
a deo sibi donari aliquid de reliquijs iob. baptiste z hoc
oādi instāter p triennū pseuerauit. z cū alter q̄uis in tan-
ta expectatione despare posset in hūdeipa spem ponens
in deo intrauit se nō cōsecuturam donec quod petebat ac-
ciperet. z sic p. vij. dies ieiunans septima tandē die despe
ratare ecclie vbi erat ipa pollicem mini candoris apparere
videns: leta donū dei accepit. Ad quē adorandū tres epī
venientes aū de hoc sancto pignore petem elicē vellēt: tres
sanguinis guttas ex eo stillare i linthreo supposito stupue-
runt: z singuli singulas se meruisse letati sunt. Anno he
raclij quinto palestina a persis capit⁹. z sancta ciuitas in ea
vsq; ad xx. milia viroz perimit⁹. Zacharias pfarcha ca
pnatur. Crux sancta a cosdroe rege pharz asportat⁹ vt
ait sigilbert⁹. Ipe etiā vt ait hug. cepit damascū z deva-
stauit hierosolimā. z venerabilia loca que erant in ea con
flagrauit: z populoz copias captiuauit vnacuz pfarcha
suo zacharia. z pciosuz crucis xpi lignū qd helena sancta
pstitit mater ibi dimiserat asportauit secū in pside. Se
pulchrū vero dñi nr̄i ihesu iterate aut violare diuina virtute
pmissus est. Ad quē milit heraclius rogās magnis pcibz
vt ab illo loco discederet vsqsquo tributa diffiniret. Qui
facere noluit: ꝫ inefficaces ad heraclium legatos remi
sit. Anno itaq; heraclij. vj. Occupauit cosdroe totam
egyptū z alexandriā z libiā atq; carthaginē. Qō vt audi
uit heraclius assumpsit filiū suuz constantinū. z regio dia-
demate redimitū appellauit augustū. Collecto aūt armi-
gerop exercitu anno imperij sui decimo mēse aprilis seni
scā pasce aduersus cosdroe mouit bellū. Ferens secū san
cte genitricis dei ycbonā que apud blanquū est. nō hois
manu: ꝫ sicut fert diuino miraculo picta. Et pficiscēs di
misit in vrbe pstantinū filiū suū cū sergio venerabili pfar
cha z bonoso patricio sagaci viro z strenuo. Et arripiens
iter p syriā venit vsq; ad gazotē ciuitatē. Qō vt cōperit
cosdroe fuga vsus ante eū igne zbussit oia sata p que fu-
giebat. Heraclī⁹ aūt deuastabat ciuitates z regiones per
quas ambulabat. Tunc ordinauit cosdroe duos ptotes,
sarabaglā. z sarbarā qui cū heraclio decertarēt. Qō audi
ens heraclius militā alia aduersus eos destinauit. ipe cum
reliquo exercitu trāsiecauit euphratē. z perūsiuit thaurum
montē ponenteq; ad amnē saron z obtinuit pontē eius pro
pugnaculis q̄ in ipo erant. Perrexit etiā sarbar⁹ ad eun
dem pontē. z ante eū castrametat⁹ ē. Tūc exorrēres mul-
ti romanoz p pontē inordinate pfis intulere conflictum.
Qō videns sarbar⁹ procul a se insidijs collocatis. osten-

dit se romanis quasi fugientem: ac sic multos eorum abstrazit ad infectionem sui preter votum impatoris. Et subito a fuga reuersus contra insequentes impetum concitauit. ꝛ multos eorum protinus prostrauit: vindictā inobedientie sue ppessos. Multitudo uenit barbarorum p fluminis ripam diffusa. romanos sup pontem cum imperatore stantes acriter sagittabant. Impator aūt cum paucis uiriliter resistebat vnde ꝛ multas in hoc plio plagas licet nullā periculosam accepit. Luc quidam vir persa gigantes impatorem in medio pontis aggredit. Impator aūt hunc lancea transfossam in amnis fluenta proiecit Quo ruente territi barbari in fugam sunt uersi. Post qa cosdroe misit aduersus eum alium pretorem nomine say. quem p intercessionē sancte marie superauit. Grando quippe vehemens sup eius exercitū descendit: ꝛ multos ex eis extinxit. Acies aūt xpianoꝝ ab illa tempestate trāquilla manebat. Post hec cosdroe accumulatis militibus pretorem sup illas razacem contra heraclium destinauit. quem ꝛ uniuersaliter contra heraclium diuicantē dei gentricis auxilio superauit heraclius: illum occidens ꝛ maximam partem exercitus. Circa idem tempus in ytalia longobardorum rex. xv. fuit adoloaldus filius agilulfi. Et cuj eo regnauit mater sua teutolinda annis x.

Hic cosdroe intā .§.iii.

tam prūpere pterriū ausus ē vt ab incolis vicinarū gentiuꝫ quos nephādo fino subiugarat impio.colī se inberet vt dñs ꝛ vocari regē regū ꝛ dñm dnantiū. Fecit quoq; sibi turrim argenteam in qua inter lucentib⁹ gēmis thronū extruxit aureum. Ibiq; solis quadrigā ꝛ lune ꝛ stellarum imaginem collocauerat. ac p subtiles et occultos meatus aquam aspergebat: vt quasi deus pluuiam desup videretur infundere. Cum aūt ē syriam ꝛ palestinaꝫ subiugasset ꝛ ecclesias xpi subuertisset. etiam ligni crucis saluatoris partem quā ibi sancta helena reliquerat asportasset: contra heraclium pgens filius cosdroe iuxta danubium sedit cū exercitu suo. Tandem spirante dei clementia placuit virtuti principi. vt ipi singuli in medio fluminis ponte confligerent. ꝛ cui sors victoriam ferret: ipe sine damno vtriusq; exercitus imperet. Quid plura: pulsatus domin⁹ precibus xpianorum fideli suo heraclio concessit de hoste triumphum. tantaq; mentis mutatio cosdroe inuasit exercitum. vt sponte cum omni familia ꝛ prole heraclio se subderēt: tam potestate q̄ fide. Ipe xpianissimus princeps cū suo trī exercitu regna que cosdroe inuaserat circūquaq; plustrans. ad sedē ipius pueniit: sedētēq; in throno aureo repꝛit. Qui cū tremefact⁹ heraclū salutasset. ille ridit Deo eo q̄ lignū sācte crucis dñs indign⁹ honorifice tractasset. si credē voluerit dño ihu xpo q̄ illi ꝛe seruū esse consellus fuerit: regnū tibē plarū trī cum pīmonio tuo ꝛ vita. acceptis a te pacis obsidibus vadet. q̄s si nolueris morte gladio meo interbis. Cum autem ille nequaq̄ acquiesceret. extracto gladio caput eius amputauit. Suscepit igit lignū crucis sancte. ꝛ omnes populi gaudētes cū hymnis ꝛ cereis ꝛ canticis alij obuiam pgunt: alij subsecūtur. Cūq; imperator de monte olineti descendens per portā qua dominus intrauerat quādo ad passionē venerat. cū equo regio ꝛ ornamentis imperialib⁹ intrare vellet. repente lapides porte descendentes clauserunt seinuicem ꝛ factus est paries unus. Et cum mirarentur attonit ꝛ nimio merore constricti. respicientes in altum viderunt signum crucis in celo flameo fulgore splēdescere. Angelus q̄s vōi accipiens illud manibꝰ stetit supra portam ꝛ ait. Quādo rex celorum passionis sacramenta cōpleturus venit. p hunc aditū introiuit. nō se purpuratum nec diademate renitentem exhibuit vel equi potentia vehiculum requisiuit: sed humilis aselli terga insidens. cultoribꝰ suis humilitatis et emplē reliquit. Hijs dictis angel⁹ pfectus in celum redijt. Luc impator gaudēs visitatu angelico. trepidatio imperij insignib⁹ discalciat⁹. ptin⁹ yona lineis p̄tectus. crucē dñi manu suscipiēs p fusus faciem lacrimis oculos ad celum erigens. pperabat ad portam. Illo q̄s humiliter ppinquāte duricia lapidū celestis sensit impetū. statimq; porta se subtrahēs liber⁹ introitū patefecit ingressui. Odor q̄s suauissim⁹ volitante diuinit⁹ aura de plaꝛ. quinq; p longa terraꝝ spacia hierosolimis fuerat illapsus. eodē mone to quo de phano cosdroe sācta crux fuerat heraclio bajulante egressa. huc rediit ꝛ p pectora se gratāt infudit. Igitur ipse dei laudātes potentiā. gloriosius q̄s augustꝰ crucē in sanctis ait. O crux splēdidior astris ꝛc. Hec cū dixiss pciosuꝫ lignū illud i loco suo reliquit. Eo tpe tremendꝰ magnꝰ factꝰ est de mēse augusti. ꝛ secuta est clades in ipso pcussio. ſ. scabierū ita vt nullꝰ posset agnosce mortuū suū.

Anno heraclii im .§.iiii.

peratoris .xxj. inter romanos ꝛ saracenos bella exorta sūt hac de causa. Nā cū quidā spadō heraclij impatoris more solito togas militib⁹ distribuēt. Inter alios etiā saracenj impatoris stipēdijs mūitātes ad accipiēdas togas venerēt. ꝛ spadō illos saracenos importune petētes aspexit indignāq; dixit. Vix sufficit impator militib⁹ dare togas quāto magis cambsibis: Qb illi audētes pudore ꝛ dolore pmoti a curia recedētes ad suos redierūt. vbi totā saracenoꝝ gētē p romanū imperiū pmouerūt. Qui oēm multitudinē pgregātes romanoꝝ regiones de popularē cepērūt. Quibꝰ occurrētes heraclij duces bello victos fugārūt. Heraclⁱ aūt impator post tot ꝛ tātas victorias et imensos triūphos q̄s diuina gr̄a obtinuerat ei fauente. a cyro alexādrio epo seductꝰ a catholica fide aberrauit fm vinc. spec. hystor. ꝛ Joh. de col. ꝛ Mar. in cron. Lapsusq; ē in hereſim monothelitarū q̄ trī vnā naturā in xpo pfitēt asseuerāt. Insup cū esset iris sufficientissime instructus astrolog⁹ efficaꝫ: atq; diuinatōnibꝰ ꝛ altroꝝ signis ceperit vacare. Et agnoscēs sydereū signis romanoꝝ imperiū a ppso circūcilo esse vallādū. cultūq; hos p̄ceptoꝝ deos fore. vbiq; p totū imperiū mādauit iudeos q̄ nolēt pueri debere interfici. Insup p nūcios regē francoꝝ dagobertū rogauit vt oēs in suo regno iudeos fieri xpianos iuberet. nolētes aūt morte dānaret. Quib⁹ dagobertus obtēdit. Quare multi eo tpe ex iudeis cōuersi sunt ad fidē ꝛ multi occisi qui. ſ. noluerūt conuerti. Sed heraclius in sua astrologia receptus est. fm Joh. vi col. ꝛ Mar. in cron. quia nō ad iudeos sed ad arabes ꝛ saracenos qui ex mandato illius abominabilis prophete machometh circūcisionē accipiūt se extendit. sicut statim rei probauit euentus. Nam vt docent veterū hystorie ꝛ idipm babēt orientalia traditōnes. Ismar filⁱ cuthap a predicto seductore machometh tercioꝝ errozis ꝛ regni successor. cū infinitis arabū copijs syriā ingressus. primo egregiā pbilippolim⁹ vrbē gazā obsessaꝫ violēt occupauit. Post modū damascenoꝝ fines cū suis legionib⁹ ꝛ infinita multitudine quā secum trahebat ingressus: damascū ciuitatem populosissimā violēter effractā expugnauit. Hec cum heraclio impatori qui tunc in sycilia erat nūciata fuissent. ſ. q̄ arabes in tantā elati superbiam de sua multitudine p̄sumētes romanoꝝ fines inuaderent. ꝛ prouincias sibi vendicare nō verērētur. ꝛ videns q̄ vires ei nō sufficerent ad occurrendū tante multitudini: malut sospes redire q̄s viribus imparib⁹ bellādi casibus se cōmittere. Sic ergo discedente qui afflictis subditis tenebat patrocinium p̄stare: arabuꝫ inualuit violentia. ita vt subito ꝛ infra modicū tempus a loodicia syrie vsq; in egyptū vniuersas occupauerunt prouincias. Loopabatur sane ad eorum gpolitum q̄ pacis ante annis cosdroe rex p̄sarum de quo supra eandē syriam violenter ingressus vrbes deripuerat ꝛ succēderat subuertabat. Ingressi igit arabes terrā ꝛ habitatoribꝰ inuenientes vacuā maiorē sibi inuenerūt capiēdi opportunitatē. Sic q̄ vo amabilē hierosolimā

pauly calamitatibꝫ īmolatꝫ comꝑhendentes. populo q̄ illic erat modico. ⁊ illo facto tributario extremis conditōnibus debuirent pepercit. ꝓmittētes eis suū babtismū ficm ⁊ religionē libere suare xp̄ianā. Dū aūt in eadē ciuitate princeps supranoiatus bomar mortē faceret. cepit veliementer a ciuibus pounctari ⁊ martine a viro Sempronio qui modesto successerat. vbi nā esset locus in quo templū dñi q̄s a xpto romano pūcipe cū vrbe diruptum fuerat. Quē ostenderūt p aliqua signa vetustī opus adhuc extantia. vbi sumptis qui ad hoc sufficē posset dēsignatione ad impensam artificiū templū reedificari cepit. Quo infra modicum tempus feliciter consumato quale hodie bierosolimis esse dignoscitur: multis possessionibus dotauit. Quoq̄ ciuitate tyo amabili ⁊ sanctarū sancta peccatis hominū exigentibꝫ infidelis subiecta hostili dētioni: ingrū indebite hactenus.continuis laboribꝫ passa est ꝑditionibꝫ alternis p annos.cccc.lxxiiij.quo p occidētales populos liberata est. Sed postea ab infidelibꝫ iteruꝫ capta ⁊ nunc possella. Adhuc impante beraclio. quidā mauricꝰ cartularius ad cuꝰ suggestionē ysaius patricius abstulerat thezauros ecclie. prem mittens ad impatorem. ⁊ ꝑtem si bi retinens multis sibi adherentibus. Hic mauricius cōspirauit contra ysaium volēs sibi regnum ysaac acquirē Quod cū audisset ysaius. cū multo exercitu domnū magistrū militū misit romā. ad cuꝰ primus adventū oēs qui mauricium sequebant eo relicto: domno magistro militū adbesertūt. Timens igit mauricius fugit ad ecclīaz beate marie ad ꝓsepe.ex qua violēter extractꝰ ⁊ catbenis ligatus mittebatur rauēnā ad ysaiū qui ibi erat. Sz anteq̄s ꝑueniret rauennā. xij.miliario longe ab eo.nullo ysaij verecollanio est mauricius: qui thezauros ecclie auferri suggesserat. Sed ⁊ ysaius qui hoc executus fuerat: nō multo post diuino iudicio pcussus interijt. vt discant hoc exemplo cuncti res ecclie auferētes male fortunari. Adoloaldo rege longobardoz a regno electo. regnū eoꝝ accepit aronald⁹ rex eoz .xvj. ⁊ regnauit ānis.xj. Et siroys rex persarum creatus est.qui filius primogenitus cosdroe fuit. Et hic ex eo q̄ pater cosdroe coronauerat in regē alium filium suū minorem:indignatus adbesit beraclio imperatori ad pugnāduz ꝑtra patrē. Longobardoz .xvij. rex fuit rocharius annis.xvj. qui ariano dogmati inbesit vnde rex ille rocharius volebat in ciuitatibus suis duos epos. vnum arianū ⁊ vnū catholicum. Hic legum suaz codices scribē fecit quos edictum appellauit. A quo tempore longobardi sine lege scripta fuerāt ꝑ ab illo ceperūt in scriptis redigi vnde et allegat q̄dāz lex lombarda. Et post hunc regnauit sup longobardos rodoaldus filꝰ rocharij annis. v. qui fuit in ordine regum eoz .xvij. Post quē regnauit .xvij. Angtus annis .ix.

Anno aūt.xxx.im .§.v.

perij sui beraclꝰ de hoc seculo euocat. sepultꝰ apud constantinopolim. Qui ⁊ reliquit duos filios.s. ysantinū iā grādeuū et ꝑma vxore sua .pereatū: ⁊ heradonā sed̄m ex secūda vxore nomine martina suscepti. Successit ergo beradio in imperio maior natu constantinꝰ filius eius. Sed quarto mense post q̄s ceperat imperare. volo martine nouerce sue ac patri ꝑriarche veneno sibi dato extinguitur.

Quo mortuo martina cuz heradona filio suo imperabit imperium. Sed constans cōstantini filius. fauore nobiliū sumpsit imperium. ⁊ capeis martina noverca sua que patrem toricari fecerat ac filio eiꝰ heradone: martinā quidē absidā sibi lingua heradone vxo naso amputato. vtrosq̄s in exilium misit. Cepit ergo regnare ysaac anno dñi. dc.xliij. Et imp̄auit ānis.xxvj. Hic ad suggestionē pauli cōstātinopolitani ꝑriarche incidit in heresim qua quus sunus beraclius fuerat infectus. Insup ⁊ ad suggestionēz ipiꝰ pauli heresiarche oēs catholicos ꝑ pcipue dñi sacerdotes qui ei in illa ꝓfidia nō consentiebant aut carceri mācipauit aut exilio relegauit: aut etiam verberibus vsq̄ ad mortem occidit. Qō cernens martinus papa qui tunc romanam regebat ecclīam. sine vllo timore congregato cōcilio rome. cl. epoz de consensu omniū condēnauit vt hereticos: Paulum ꝑriarcham constātinopol. ⁊ cyrū alexandrinum ep̄m: ⁊ petrū vt supra dictum est. Qui imperator constans hereticoꝝ demū martinū papam in exiliū cersonez misit. vbi ⁊ vitam finiuit beat⁹. Constāte igit imperante qui ⁊ constātinus dictꝰ est nepos beraclij Anno ei⁹ imp̄ij.x. vindecis filius regis baitonū diarnit. Huic cū mortuo patre regnū sibi patemū iure hereditario debēbat. ipse hoc recipe nolnit. Sed cū a populo vt reciperet vigeret vij. dierum inducias petijt ad deliberandū ⁊ acceptū. Infra q̄s tempus diuino spū succensus. accepto baculo sub pegrino habitu relictis omnib⁹ clam fugit. atq̄ quibusdā pegrinis qui se romā ꝓgere asserebant associauit. Quos aliquib⁹ diebꝫ secutus i pago qui pontiꝰ dicit applicuit. In quo loco a duce baymone hospicio receptꝰ est. Qui videns iuuenē vindocū elegantē ac moribꝫ ornatuz. illi filiā suā q̄s vnicā habebat in structū dū tribuit. vbi mānēs ⁊ semp de bono in melꝰ ꝓficiens ꝑbyter ordinatꝰ ē. Cūq̄s in capella predicti ducis sacerdotali officio anniz. vij. sanctus esset laudabiliter: supno amore ꝓpanctus baymonē supplicit petijt vt data sibi licentia secretꝰ habitaret. Quo ānuente ad locū venit qui brachi dicebat. in quo edificata cellula aliq̄n dñs ibi manēs cepit ebomissare miracula. Tandē post longū dei famulatū in pace quieuit. Anno ꝑtātis.xj. Ignis de celo cecidit ⁊ tunc magnus sup boues irruit. pestilētiaq̄s grauissima mbo mēsib⁹ estatis crassata est. Et a multis visū sunt angeli boni⁹ ⁊ mali circuire ciuitatem. Et quotiens iusta boni angeli mali⁹ angelus ymabulo quod manu ferre videbatur ostium ea iusq̄s domus percussisset.tot ex eadem domo sequenti die interibant. Per idem tempus cum corpus beati vedasti attrebati transferretur ab vberto episcopo eiusdem ciuitatis. ꝓsentib⁹ lamberto tungrensi. ⁊ abdemaro tarinensi. aliisq̄s episcopis ⁊ abbatib⁹. Abdemar⁹ qui senio cecus erat dū precibꝫ sanctoz epoz ⁊ mentis sancti vedasti illuminat⁹ esset: egresereno se a cecitate liberatū quā ꝓ salute sua a deo missam esse gaudebat. nursus ad ꝑes suas lumen amisit.

Anno cōstantis .§.vi.

xvij. clodoueus rex francoz obijt cuiloebani⁹ eius filꝰ in regno successit ānisq̄z .iij. regnat in frācia. Hic⁹ maior domus ebroin⁹ fuit. Abbinc francoz regibꝫ a solita fortitudine ⁊ sūa degenerantibꝫ regni potentia dēponebat⁹ per maiores domus: regibꝫ solo nōie regnantibꝫ. Quibꝫ moris erat principari quidē ꝑm gentes. ⁊ domi morari vbi delitijs vacabant corporalib⁹. Sed in kalēdis maij fossa ad salutandū populū ꝓcedebant quo die obsequia ⁊ dona accipere ⁊ rependē solebāt ⁊ sic secū vsq̄ ad alia mādia p manere credebāt. Predicti aūt loebarij francoruz regis mater fuit batbildis regina. Hec de transmarinis ptibus deprędata. redempta est a venerabili viro berchano aldo. qui tunc maior domus palatium gubernabat. Erat aūt hec mulier decora aspectu vultu bylaris. grauis incessu. pudica. sobria. pudēs. humilis ⁊ gratiosa adeoq̄ placuit dicto pncipi qui ipam redimerat ⁊ omnib⁹ de familia eius: vt mortua vxore sua eā voluerit ducē in vxorem. Quē cum vocaret ad cubiculū pncipis se abscondit in angulo domus. Ea igit nō inuenta pncepa aliam duxit vxorē. Postea vero deo volente facta est vxor clodouei regis filij dagoberti ⁊ merito. erat ei ⁊ ipa de sanguine regio. Hec regina venerabilis ꝑmo pessē symoniacā a frācia extirpauit. ⁊ impias exactōes cessare fecit. q̄ adeo grauabāt gētem: vt multi pon⁹ mori q̄ vitā optarēt. Hec religiosa femīa multa monasteria i frācia ꝑstruxit. Faciebat ꝑterea multa bona ecclesijs. ⁊ pauperib⁹ necessaria mīstra-

bat q̄ manus geneſij abbatis viri ſanctiſſimi. quē ſibi mulier pr̄udentiſſima in hoc opus aſſumpſerat. Hic poſtea factus eſt epūs longduñ. Et ipſa mortuo viro deſiderauꝫ mereri implere gpoſitū. Nam ſtatim illo ſepulto ad monaſteriū bala qō ipſa cōſtruxerat in pago pariſiēſi ſe trāſtulit. ibiq̄ habitū ſancte religionis aſſumpſit. vbi degēs in officio coquine ſicut alie ſorores mīſtrabat humiliter. Ibiq̄ plena bonis operib⁹ quieuit in pace. Interea conſtans imp̄ator qui ꝛ cōſtantin⁹ dictus audiens ytaliam a longobardis poſſideri. volens iterū ſuo iungere imperio magnis adunatis copijs egreſſus ab vrbe ꝛgia venit at̄ be nāu. inde mare trāſiens fines beneuento ꝛ intrauit. Cui grimoaldus dux qui in ciuitate illa p̄incipabat. occurrens bello exercitū imp̄atoris victū in fugā egit. Itaq̄ cernēs augustus q̄ nihil p̄ra longobardos p̄ficere poſſet: romā deuenit. Cui. vj. ab vrbe miliario vitalian⁹ papa qui eugenio ſucceſſerat vt ſup̄ dictū eſt occurrit. cuiꝰ ad beati petri limina p̄dantis. Et cū in vrbe iam p. xij. dies reſediſſet. magna tract⁹ cupiditate vana ornamentoꝝ genera ex ere ꝛ marmore quibꝰ ciuitas romana decorabatur in tyberim verit: vt illa cōſtantinopolim trāſferre faceret. Inter que baſilicā beate marie que pantheon prius dicebat' ereis ꝛ deauratis tegulis cooprā diſcooperit. A roma exinde digreſſus pḡms in ſiciliā ibiq̄ a ſuis in balneo occiſus ē. Eccē fruct⁹ expoliatōis ꝛ p̄darōis eccl'ie. Eo aūt mortuo milites aſſumētes maurentiū quēdam ex ducibꝰ ſibi imp̄atorē creauēr. Qui poſtq̄ ab orbe exercendo q̄ erāt in ſicilia ſalutat⁹ ē imp̄ator. ī ybla ſua iuraueriūt: imp̄alia ſiḡ ſuſcepit

Occiſo igitur cō- .§.vii.

ſtantio qui ꝛ conſtantinus eius eſt nūcupat⁹. Filius ei⁹ grātiſſ. in oriente imp̄ator qui et conſtantinus dictus eſt apud conſtantinopolim ſuſcepit imperium. Cepit autem imperare anno dñi. dc. lxx. Et imperauit ānis. xvij. Hic in ſiciliam nauigauit ibiq̄ veniens habito conflictu cum maurentio. ipſum vicit atq̄ occidit. Quo mortuo omnes qui in mortem patris conſpiraueraṫ interfecit. Et hoc facto ſtatim ad conſtruendū imperium conſtantinopolim redijt. Eo autem recedente a ſicilia. ſaraceni iterū ad inſulam illam nauigantes. ciuitatem ſiracuſanam diu obſidione vallatā ceperunt omnibuſq̄ habitatoribꝰ gladio occiſis aut captiuatis. quicquid erat in ciuitate diuitiarū aſportantes: ſecum ad naues detulerunt. Erant enim ad hucusq̄ omnia illa pretioſa que conſtans ab vrbe roma abſtulerat. quę omnia ſaraceni alexandriā detulerūt. Cōſtantinus autem imp̄ator poſtq̄ omnia ſm ſuam voluntatem conſtantinopolim diſpoſuiſſet. ſapienti vſus conſilio p̄mo cum gente arabum qui iam totam ſyriam occupauerant pacem fecit. deinde cum gente bulgarorū paces ꝛ concordiam firmauit. Cūq̄ iam omnia in toto imperio pacificaſſet. vtpote vir fide catholicus atq̄ modeſt⁹. omnes qui a patre conſtantio vel piſano beracdio ob fidem catholicam expoliti fuerāt reuocauitatq̄ in priſtino ſtatu reſtituit. Exinde omnes eccleſias que temporibus retroactis diruptę fuerant reſtauraūit. Idem conſtantinus imperator creato agathone papa de quo ſupra ſtatū imperiale ſuas ad papam deſtinauit: vt ſuos nūcios conſtantinopolim mitteret. Quo facto ipſe imp̄ator deo amabilis ex toto oriente epos catholicos cōſtantinopolim cōuocauit ad concilium contra monothelitas. ſatagens eoꝝ hereticas opiniones ſubuertē. Et hec fuit ſancta ſexta ſyn⁹ vniuerſalis. cclxxxi. epoꝝ. de qua dicit' di. xv. ſexta ſynod⁹. Hec ſynodus declarauit ⁊ oñdit ex ſacris lr̄is duas in xp̄o eſſe naturas. ſ. diuinā ⁊ hūanā. ꝯdēnans hereticos illos q̄ aſſerebāt eū in xp̄o vnā naturā. voluntatem ⁊ opationē. Papa aūt agatho quia ſenio grauatus illuc ire nō poterat. miſit ex latere ſuo legatos concilium apoſtolice ſedis. Iohannē portuēſem ⁊ iohannē regitanū. ⁊ bahudanum panormitanū epos. Theodoꝝ ⁊ georgiū p̄sbyteros. Iohēs dyaconū. ⁊ cōſtantinū ſubdyaconū. Et cū ipſis religioſos dei famos monachos ī omni ſtudio ⁊ ſcia eruditos Qui nauigio venientes ad vrbem regiā: cū matimo honore ſuſcepti ſunt a religioſo p̄ncipe. Igit' nuncientes ex mādato p̄ncipis in eccl'ia beati petri anguſto p̄ſente et reſidente cū legatis ap̄lice ſedis. vna cum georgio cōſtantinopolitano epo ⁊ machario antiocheno epo qui vnam tm̄ opationē in xp̄o dogmatizabant. cum ceteris epis qui ad concilium venerant. vna cū facerdotib⁹ conſtantinopolitane vrbis ⁊ omni clero. necnō ⁊ monachis. Primo imperator adhortat⁹ eos vt ſine tumultu ⁊ clamore vitantes p̄bicas aſſertiones ac para ſanctoꝝ patrū ſcripta ſequētes. fidei veritatē declararēt. Poſt multarum autem vtriuſq̄ p̄tis altercationū ventū eſt ad ſanctoꝝ patrū capices. Et vt veritatis lumē appareret. introduci ſunt ſanctorum ac venerabiliū doctoꝝ codices. ſ. Iobānis criſoſtomi. athanaſij. baſilij. gregorij. dyonyſij. hylarij. ambroſij auguſtini. ⁊ leonis pape: qui duas naturas ⁊ voluntates ⁊ operationes in xp̄o eſſe aſſerunt. Poſtea ſynodica epla pape agathonis recitata eſt. que patrum bonus dicta habebat inſerta. In qua ſynodotica epiſtola ⁊ epiſcopi occidentaliū regionum ſe ſubſcripſerāt. etc. Interrogat⁹ igit' macharius p̄ſrcba antiochenus ſi eam fidem quā docet ap̄lica romana ſedes amplecteret' iuxta ſcripta pape agathonis ⁊ ſanctoꝝ venerabiliū patrū. Rōdit ſe ſcripto velle rōdere que ſibi videbant'. Tunc georgius p̄ſrcha cōſtantinopolitan⁹ dixit illa. p̄ſeſſus eſt duas in xp̄o. naturas. voluntates ⁊ opationes credē ⁊ p̄dicare ſicut apt̄a ſedes romana tenet ⁊ predicat. Deinde concilium anathematizauit eos qui vnā naturam voluntatē ⁊ operationem in xp̄o eſſe dicebant. Et cōmonitus eſt macharius cū adherentib⁹ ſuis vt quid ſentiret exprimeret. Qui reſpondit ſe in ea fide ſeu potius p̄dicta quā p̄poſuerat p̄dicare ⁊ nullaten⁹ ab hodoxe fidei velle acquieſcere. Quo audito de mandato p̄ncipis cū auctoritate ſacri concilij depoſitus eſt macharius hereticus de throno ſuo: atq̄ vt hereticus ⁊ excōicatus extra ſynodū cum pancis ſibi adherentibus eſt electus. Quo expulſo ſtatim in medio concilij tela aranearum nigerrima in medio populi cecidit. adeo vt omnes mirarentur ⁊ dicerent q̄ ſordes hereſim expulſe ſunt. Et ita deo auxiliante due eccleſie in vera fidei aſſertione vnite ſunt grecoꝝ ⁊ latinorum ſub hoc piiſſimo p̄incipe. Macharius autem iuſſu p̄ncipis cum ſuo nepote et in exilium romam trieci ſunt. Soluto igitur concilio tantā gratiā omnipotēs de⁹ dedit legatis ap̄lice ſedis in ſpectu grecoꝝ populoꝝ. q̄ in regia vrbe iubilantes cardinalis portuenſis epūs in die ſancto paſce miſſas in eccleſia ſancte ſophie cōtā p̄cipe ⁊ p̄ſrchis ⁊ toto gr̄co latine cantaret. ⁊ vnanimiter in laudes piiſſimi p̄cipis latinis vocibus acclamarēt. Sub iſto agathone papa luna eclipſim paſſa eſt menſe iunij. die. xvij. Quā eclipſin ſecuta eſt in vrbe roma mortalitas grauiſſima: qualis nulla maior rome memoratur. adeo vt patres cū filijs ⁊ ſororibus ſimul efferrētur. Hec cū primo infra ipſam vrbem craſſata eſt. poſtea p̄ ſuburbana ⁊ caſtra ſe diffundēs magnum populum aſſumpſit. Sub qua etiam ripe pons proſtrat⁹ defecit⁹ eſt. Tempore hui⁹ p̄ſantini longobardorum rex vicelin⁹ fuit gundibert⁹. qui regnauit anno vno mēſibus iij. Hic cū fratre ſuo bertario q̄ mediolanū tenebat ptendēs. grimaldū beneuentanoꝝ ducem cū exercitu ſuo accinit. a quo paulopoſt interfectus ē. ⁊ bertar⁹ in pānoniam fugit. Grimaldus vero regnū occupauit longobardoꝝ. xij. regnans annis. viij. Qui beneuenti moritur ob venenū. Poſt quem regnauit. xij. garibeldus filius eius menſibus tribus. Poſt regnauit. xiij. Pertarinus ſolos annis. x. Imperante conſtantino predicto pallinicus architect⁹. ab heliopolim ſyrie ad romanos confugit. Hic pallinicus vt fertur ignem marinum inuenit. quo vſi romani exercitus qui cum ſaracenis tunc bellum gerebant

saracenoꝝ naues cōbusserunt. ⁊ ita multis occisis captis atq; subuersis victoria potiti sunt. Nihilomin⁹ pdēs princeps cū in .xxx. annos pacē firmauit eo pacto. vt saracen⁹ imperatori tria milia librarū auri annuatim solueret. Insuper .L. captiuos nobiles redderet. ⁊ equos nobiles .l. singulis annis in tributū daret. Necessitas autem componendi pacem cū illis post tantā victoriam hec fuit. Mam gens bulgaroꝝ eo tempore a scithia egressa: duce bachanas trachias depopulabatur. Quibus imperator consilii exercitus occurrens. turpiter victus atq; fugatus ē. Post quā victoriā adeo eoꝝ insolescit incursus vt imperator coactus sit illis pace firmata annua pacta persoluere. Et illo tempore cepit regnum bulgaroꝝ quorum primus fuit bachanas. Huic vt scribit vinc. vbi supra annotantur .xx. anni. Post hunc regnauit terudilus cui ascribūtur anni .xxvj. Cardamus .xxx. Krumus anni .xij. In q̄ finitur huius regni narratio. Hi fuerunt primo infideles sed in processu temporis conuersi sunt ad fidem. Et constantinus prefatus mortuus est. cui successit Justinian⁹. xxij. in oriente imperator.

Defuncto itaq; .§.viii.

constantino ostodoro augusto filius eius Justinianus scdus imperium sumpsit. Anno domini. dc.lxxvj. Vbi vero quater mille. dc. xix. Sed fm aliam cōputationē quinquies. M. octingentesimo quinto. Et imperauit ille annis .x. Erat autē etatis annoꝝ .xvj. cum imperare cepisset. Et iuuenili impotentia audax. pacem quam pater eius cōstantinus fecerat cū abimelec arabū principe in detrimentū ⁊ damnū reipublice solait. Insup ⁊ pacē cū bulgaris turbās. omnia q̄ a patre suo viro. vtiq; strenuo ordinata fuerant ad pacē dissoluit. Quare nō modicū suū cō turbauit imperiū. Mam barbare nationes ceperant vndiq; romanas infestare prouincias. contra quas imperator cōgregatis copijs viriliter satis occurrebat omnibus et illatas iniurias atrociter vindicabat. Primo igit̄ gentem sclauoꝝ magis sibi vicinaꝝ qui eius imperio se rebellauerat multis pelagus victos domuit. Sed cū inde cū victoria reuerteretur. bulgari in itinere illi insidias tendunt atq; in loco ad hoc ydoneo exercitum eius subito vndiq; aggrediētes concidūt. Cuiꝰ arcubus ⁊ spiculis vndiq; illeso et alto appeterēt nec imperatoris exercitus ad illos vlciscendos accedere multi interfici cernebant. Ipse autem consilio principū qui illi in ista expeditione secum fuerūt vsus. Fecit ultimoꝝ suoꝝ circūdatus cuneo: cū aliter euadēdi nulla daret occasio. erupcione facta in medū hostiū se proripiens ac ferro viam sibi ⁊ suis aperiēs. cuius graui vulnere ictus multiq; suoꝝ amissis tandē euasit. Redit igit̄ cōstantinopolim. stephanū quendā pfam genere virū vtiq; pessimū ⁊ crudelē suis sacellanū cōstituit. cuius cōsilio pene cuncta gerebat. cui⁹ prauo vsus cōsilio ⁊ insania eius crudelitatis accēsus: sibi subditos intolerabiliter affligebat. Anno autē nono imperij sui Justinianus ille malorū deputatus consilio. fetram sanctā synodū quam primo per literas suas pape. pmiserat illibatā seruare: infringere ni fuse est. Quā ob causam apud regiā vrbem mandauit cōgregari concilij in quo hereticorum fautores errores suos ereticos asserentes publicauerūt. In quo etiā legati apostolice sedis quos sergius papa illuc miserat decepti decreto illoꝝ subscripserunt. Igitur scripta fide pfidie in dicto concilio a tribus patriarchis. l. constantinopolitano. antiocheno ⁊ alexandrino qui illic venerant atq; imperiali manu confirmata. Sergio pape destinauerunt. vt ipse tanq̄ omnium caput hidemm ⁊ pastor sua auctoritate confirmaret. Sed ipse solertissimus pontifex postq̄ vidit in scriptura catholica temerariam fidem nullatenus acquiescere. nec scripturam pandere in clero nullo mō passus est: sed ipsam tanq̄ invalidaꝝ respuit ⁊ abiecit. eligēs potius mori q̄ talibus erroribus assentire. Quod cū imperator comperit. magno furore succensus ī contumeliā sūmi pontificis sergium magistrianum romā direxit. mandans vt Joh. portuensem episcopū ⁊ bonifacium apostolice sedis cōsiliarios cōstantinopolim deduceret. Nec multo post sparauit zachariā cū mandatis ad vrbē romā direxit. vt sergiū sūmum pontificē deo amabilem in vrbem regiam deportaret. Cuiuꝰ sceleris minister romā aduenisset. exercitus. clerus. populusq; romanus subito cōtra eū motus ēligentes primo mori q̄ eoꝝ pontifex in vrbē regiā deportaret. Tanta itaq; cōmotio ⁊ seditio illa dicī vrbe facta est. vt protho spatarius zacharias territus ac timens ne a turba occideretur. vt in ipsum beati pontificis cubiculum aufugeret tremebundus cum lacrimis deprecans: vt pontifex sui miseretur. Quē pius pontifex cōsolatus dicēs. Ne timeas fili. q̄ per hoc mihi mali patieris. Itaq; egressus foras clamantiū in morte zacharie potentium animū suauiꝰ respōso liniuit. Sed ⁊ ductus ad Justinian⁹ qui ber oia cōmouerat non impunitus euasit. Nam leo sine leontius patricius vir potēs ⁊ magnus. multos sibi adherentibus contra imperatorē cōspirauit Justinianus. Cui⁹ etiā conspirationi fauebat patriarcha constantinopolitanus. gallicinus nomine. Eo tempore cum pertinens regnasset in longobardis annis. viij. consolatus regni fecit filiū suū iuniperū noe. Regnauitq; cū illo ānis. x. Qui fuit. xviij. rex. Primo aūt ipse Justinian⁹ q̄ exilio traderet recepta affrica quā egyptij occupauerāt. cū illis pacē firmauit. Longobardoꝝ rex. xxv. fuit limpe⁹ iunipti filius puer. Cui pater Aspandū curose dederat. ⁊ regnauit mensibus. viij. Laimpertus guidopti filius aspandū supat ⁊ longobardoꝝ regnum inuadit. ⁊ eodē anno moritur. qui. xxvj. fuit. Longobardoꝝ xxvij. Raiptus raiptifilius annis. xj. regnauit. Igitur captata opportunitate cū imperator quibusdā em ergentibus causis absens esset. leo seu leontius facta in vrbe seditione armatus cū suis p ciuitatē discurrēs. vt alios omnū sibi conciliaret: carceres apuit atq; cibus tā nobilibus q̄ aliis inde eductis onēs sibi comisyrit. ⁊ maxime nobiles quos Justinian⁹ diuersis ex causis illic manciparat. Quo facto magno iam sibi exercitu cōflato imperatorē Justinianū aggressus cepit: et capetum amputatis sibi naribus turpiter satis apud gersonā ipsum exilio relegauit: augustalem ipse sibi accepēs dignitatem.

Leontius igitur si .§.ix.

ue leo omniū cōsensu factus imperator p vsurpationem tii. xxv. in oriente apud cōstantinopolim strenue satis imperiū gubernabat. Cuiꝰ iam oēs suo obedirēt imperio. arabes quoꝝ dominiū deo permittente iā longe lateꝝ diffuderat p orientē. etiā affricā infestare ceperant. Nō cum impator leontius cōperit illico cū magnis copijs direxit contra illos iohannē patriciū. Qui cū carthaginē applicuisset. in primo aduentu paucis cū eis habito cōgressu in fugā. Quibus expulsis ibidē hyemauit. Sed arabes ad p̄pria redeuntes maiori exercitu cōgregato denuo affricā repetunt. expulso in tertiū exercitu: multitudine freti oia circūquaq; vastāt. Johānes aūt patricius cū ppter bellū multitudinē suoꝝq; pauciatē illis nō esset ausus occurrere. dimisso in affrica exercitu cōstantinopolim ad imperatorē remeauit. ⁊ suas augeri copias petijt. Interea cū impator de augēdo affricano exercitu cū iohāne patricio tractaret. exercitus q̄ in affrica remanserat subito hansimarū quendā imperatorē creauerūt. q̄ ab eis tyberi⁹ nōiatus ē. Qui statī vt imperator ab illis salutat⁹ ē. anteqū nouā de sua creatiōe cōstātinopolis pueniret: imposito exercitu in nauibus ad cōstātinopolis nauigauit. subitoq; vrbē ingressus leontiū ī palatiū nihil tale medit antē cepit: nasoq; illi pēsso ferulis relegauit. Quo fcō volūtate oīm impiū. vij. annis tenuit. cui leontius predict⁹ tm̄ duobus annis imp̄auerat. Inter hec Justinian⁹ adhuc gersone in exilium

tinebat. Cūq; inter ciues aliquādo serio. aliquando io-co diceret. se aliquando adhuc imperiū recuperaturū. in-cole loci illi⁹ volentes imperatori tyberio placere: verba iusti-niani sepe p nuncios significabāt. Quibus ille adhibebat aures. timens ne ob patrie sui cōstantini qui nimium fue-rat dilect⁹ a populo aliq̄ illi restitueret imperiū. vñ inter suos deliberauit iustinianū occidi. Cūq; hoc quibusdam fatelitibꝫ iam cōmisisset vt gersonā propantes vt iustini-anum quondā imperatorē iugularēt: quidam ex eis premio inducti⁹ iustinianū cōa immanit. Ipō postq̄ cōperit Iu-stinianus valde sibi timens. multis. pmissionibus allectis custodibꝫ clam e gersona egressus ad canganū turchorū principē fugit. A quo honorifice valde susceptꝰ soroem suā ei in vxorē dedit. Deinde trebellū regē burgarie adijt cū quo amicitia firmata ad recuperandū paternū regnū ipm magnis copijs iuuare pmisit. Igit iustinian⁹ ma-gnis copijs turchorū z bulgarorū auxilijs fultus cū infini-cto exercitu barū nationū cōstantinopolim venit. Cūq; ciuitati appropinquaret. plures ex imperij principibꝰ reli-cto tyberio ei piuncti sunt. Unde ablq; bello ciuitate po-nicus tyberiū qui z hostinatus dicebat cepit. quē cū ipso leontio qui illū ab arce imperij eiecerat in ꝓspectu popu-li abstractos iugulari fecit. Insup z gallinichū patriar-cham q illos cōtra iustinianū fauerat excecatos exilio rele-gauit. Tantāq; postea in aduersarios vltionē exercuit. vt ex his q̄ cedi superant. quos carcer tenebat indultos. quo tyens sibi a naso quē sibi leonh⁹ abscinderat affluentē hu-manis gutta detergeret: aliquē ex his iugulari precipiebat.

Resumpsit aūt imperiū iustinianus. Anno dñi. dcc. vj. z impauit. xj. annis. vij. Presidēte aūt in pōtificali ca-thedra iohāne. Justinianus pfatus electis tyrānis z occi-sis postq̄ paternū recuperauit imperiū. illico diuino spiritu cōpunctus: duos nuncios honorabiles ad Iohannē pa-pā misit. z p illos sacram epistolaz p quā pfatum confir-mauit pontificē atq; erhortat⁹ est. vt cōgregato episcopo-rum catholicoū cōcilio quicquid circa orthodoxā fidē vi-sus esset ei stabiliret. atq; diligēter pquireret thomos scri-ptos quos priano cōsilio ductus ad ipsum cū fide sua ro-mam miserat. ac p voluntate sua corrigeret z emēdaret: z male scripta cōtra orthodoxā fidē auctoritate apostoli ca cassaret. Sz hic humana fragilitate timid⁹ illos nequa-q̄ emendās remisit ad principē. Eo aūt iohāne pontifi-ce nō multo post defuncto: creat⁹ est papa cōstantinus. Ipō cū audisset iustinianus imperialē literā misit. supplicans vt dignaret' psonaliter ad vrbem regiam accedere.

Qui pōtifex supplicationibꝰ augusti acquiescēs cū de-cente comitatu cleri nauigio cōstantinopolim ꝓpinquaret. occurrit ei tyber⁹ filius iustiniani pfati imperatoris cū pa-tricijs z omnib⁹ ciuitatis nobilib⁹. z cū reuerētia magna eos in vrbē introduxerit. Qui pōtifex roman⁹ ingressus est. cū his insignijs quibꝰ pcuerit romā ꝓcedere. Justinian⁹ antē qui tūc in ciuitate nicea erat. audito eius aduētu im-menso gaudio ē repletus. Et cū veniret ad eū papa hoc audiens occurrit ei nicomedie. Ubi aūt se admicē vi-derunt. augustus imperialibꝰ ornamentis insignitus sese in terrā postrauit ante pontificē z pedes eius osculat⁹ ē. Et in ampliora mutuo cōuersibus facta ē letitia magna in populo. Et dominica sequenti celebrauit solēniter mis-sam sūmus pontifex romanus. de cuius manibꝰ imperato-ꝛ sacram cōionem accepit. supplicans vt p suis delictis dominū exoraret. Tunc imperator postulante pontifice. omnia priuilegia concessa ecclesie a principibꝰ pricib⁹ re-nouauit. Quibus omnibus cōpletis papa reuersus ē ro-mam: z cū magno gaudio receptus. Justinianus aūt augustus cū recuperato imperio omnia sibi ad votū sic-cedere sibi subactisq; rebellibus pacifice administraret im-perium. attamen memor iniuriarū quas a ciuibus gerso-nec habuerat. z indigne ferens q̄ tam inhumane tractatus ab illis fuisset: misso copioso exercitu ciuitatē illam cū ciuibus eius adiacente regione mādauit euerti. Quibus aūt immani edicti exitit executoꝛ quidā patricius nomine maurinus. Qui ad locum cum exercitu veniens. omnes pene eius gladio peremit: quosdam autem exilio relegauit. Undiū vero ciuitatis illius prin-cipem cū .xl. aliis nobilibus fesso vinctos ad imperatoꝛem destinauit. Illos vero. vij. ex primoꝝ⁹ gersone qui fece-rat imperatoꝛi magis offendentes in verubus ignea ap-plicatos igni assari fecit. Redeuns vero a gersona impera-toris exercitus naufragium in mari pertulit. ex quo fere pe-rierunt. pauciq; ex milibus .xx. euaserunt. Justinianus au-tem audito suorum casu. nedum de iniurijs satisfactū pu-tans si nomen illius ciuitatis superesset in terra: alium mi-sit exercitum mandās vt omnes qui in ciuitate illa residui erant vsq; ad innoxiam etatem occiderentur. Ipsamq; ci-uitatem igne succensam mandauit euerti. Hec cū ciues qui ibi erant praesensissent. Philippicum quendam virū valde nobilem. ac imperiali aule valde notissimum qui il-luc exulabat: constituunt sibi ducem. Qui adunientis ex-ercitui obuiam procedens. prece z precio ac promissioni-bus id egit: vt omnes vna voce illum imperatorem salu-tarent. Factus igitur ab exercitu philippicus imperator. statim cum eo exercitu ad vrbem regiam regressus illaz si-ne bello recepit. Et postq̄ vrbem intrauit Justinianum cum filio suo tyberio ingulari mandauit. Quibus occisis ipso cogente exercitu ornamenta imperialia suscepit. Anno domini. dcc. xij. qui z imperauit annis duobꝰ. Iste etiam Justinianus imperator ex eo q̄ felix quem constan-tinus papa fecerat archiepiscopum ravennatem sm pri-orum suorū morem solitam non miserat cautionem ad pa-pam per potentiam iudicium expetēs. misit imperator cō-tra ravennates elatos insuperbiā hec dicit patricium cū classe. Qui capientes felicē archiepiscopū arcta gantē eos in naui vinxerunt. z excecatū in exilium miserunt. Omnes-q; rebelles cōpedibus astrictos diuinijs eorū ablatis con-stantinopolim misit. quos capitali sniā damnauit ꝓpter rebellionem.

Capitulum .v.

Nter ea tēpora. s. im-

perāte heraclio. Machomet ille primogenit⁹ sathane legē illā saracenoꝝ sino plidā poeta-nā z pluscq; epicureā spargere cepit. circa annum dñi. dc. xl. Cuius doctrina pestifera z dissemināt⁹ languor plurimas ꝓuincias occupauit. vt exhortationibꝰ predicatiōe insup gladio z violētia in suā ereticā populos cōpelleret etiā inuitos. Nec mirū si a tot populis lex illa plidie plena recepta ē: cuz ea doceat que plena sunt voluptatibus ad que boies qui cōiter sensualitatē secuntē sunt inclinati z dediti: z parū vel nihil vacēt scientijs z pbie saltim mo-rali. nec doceri possunt vt erroꝛes sue legis ex rōnibus cla-re ꝓpendāt. cuz maledict⁹ ille machomet⁹ spū dyabolico quo plenus erat mandauerit in ipsa lege sua. vt siquis ali-quid ꝓdicaret vel diceret cōtra eā: sine audientia occidat' z sic permanēt in plidia sine predicāte. Et vt dicit Jo-hannes de col. post Vincē. in spe. histo. libro. xxiij. Fuit hic machometus magus pessimus. z omni fallacia plen⁹: de genere ysmahel. Qui a primeua etate cū esset merca-tor. cū camelis suis frequēterun egyptū pgebat. z palesti-nā in quibꝰ locis cū iudeis z ꝓpinis cōuersatus. vet⁹ z no-uum testamentum in magna pte didicit ab eis. Cuncta q̄ diuersa meremonia hoc atq; illuc discurreret. in pticu-lam cosozaniam profectus est vbi cū quadā muliere di-tissima familiaritatē contrahēs. demū eam suis incantati-onibus z pestiferis ipsam mulierem in vxoꝛem accepit. ere-dentem ipsam fore messiam quem iudei expectant. Qua opinione decepti multi ex iudeis z saracenis ei adhesērūt

quibus nouas leges cepit fingere. aliq; et veteri. aliqua et nouo testamēto assumēs. asserens suis mēdacijs ꝓphetas fore a deo missos ꝓ salute homini. vt legē que iudeis et eē que christianis data esset qi nimis rigida erat temperet. Et vt ad ista moysi institutis suis quedā videret attestari ꝓdigia. cōuocauit populū sibi credentē et legem in ꝓdigia et signis missam eis daret. Omnib; aūt congregatis cū populū alloqueret' colūba alba que in vicinio erat ad id fallaciter edocta sup humerū eius adulōis staret. et in eius aure iuxta morē solitū grana ibi reposita accipet. seu hoc opere dyaboli apparet: ipsi illi legē spiritualem suggerere videret. Ordinauerat autē quod penes ē ꝙ si qui eis in his maleficijs et mendacijs contradiceret vel repehenderet ꝑ se vel alios: ꝓtinus occideret'. Quiēt tale vedecens in scriptura sua facere nō erubuit. vt alleret' datus sibi a deo remis suis quinquaginta viros i coytu potentissimos libidinis fortitudine coequare. Multa alia obscena et turpia in libro suo reposuit. vnde nulli vnq; viro ꝓdenti et mediocriter docto scriptura illa miserima placuit: sed imperitissimis viris et silicolis. Cuius hic machometus vino et vētri deditus morbū caducū incurrisset. vnde elapsus cadebat in terrā. vtq; eius hoc aduertens plurimū irridebat' ꝙ tali viro nupsisset. volēs ipse illā placare dolos inuenies asserebat sibi tunc angelū gabrielem alloqui. et quia nō poterat eius splendorē sustinere. ideo cadebat in terrā. Alij vero dicūt vt refert Jacobus de voragine in legēdis q fuit quidā monachus nomine sergius qui machometi instruxit de lege illa ab eo confecta. Hic enī sergius monachus cū in errorē incidisset nestorij. expulsus fuit a monachis de monasterio suo propē errorē suum. qui in arabiā venit. Uel sm alios dicitur ꝙ fuit quidam archidiaconus in petris antiochie degens qui fuit iacobita. qui. Iacobite circūcisionem predicāt. et christū dominū nr̄m fuisse non deū affirmant: sed iustū et sanctū: et de spiritusancto conceptus et de virgine natum. Que oīa saraceni credunt. Sed negant ipsum passum et mortuū. dicentes ꝙ cū iudei voluerunt eum capere. ceperunt alū loco eius sibi similē quem cruci affixerunt: christus vero ascēdit ad celū. Machometh iste vtroq; parente orbatus sub patrui sui cura puericie annos agebat. multoq; tēpore cū vniuersa gente sua arabū ydolatrā coluit deseruit. quēadmodū in alchorano suo testat' deū sibi dixisse. Orphanus fuisti et suscepi te. In errore ydolatrie diu mansisti et deinde eduxi te. Pauperas et locupletauite. Et quia vniuersa gens arabū cum machometo veneratō deo colebāt. hinc ē ꝙ saraceni in magnā veneratiōē habent diē veneris: sicut iudei sabbatū. et christiani diem dominicū. Machometus igit' predicte vidue quas in vxorē duxit locupletat⁹ diuitijs et plurib; sibi adherentibus cū regnū arabū sibi vsurpare quereret. videns se ꝙ violentiā hoc assequi nō posse. maxime cū a contrariis suis qui eo nobiliores erant despiceret': ꝓphetas dei se fingit maximū. vt quos subiugare nō valebat per potentiam: saltē per simulatā attrahere sanctitatē. Predicti igitur vir sergij valde callidi consilijs adherebat. ipsumq; absconsum tenēs ab eo que hauriebat populo referēs ab angelo gabriele se habuisse testabat'. Et sic ꝓphetā dei se simulans illius regionis obtinuit principatū. omēs suasione vel gladij timore ad ipsum venerandā et legē suam seruandas illius patrie coegit. Et quia monachus erat ille sergius cōtrarius eius. ordinauit vt saraceni monachali quasi habitu vterentur scilicet cuculla sine capucio. Et adinstar monachorum multas genuflectiones fieri dictin in sua lege mandauit ab omnibus statuēs vt sui coarent ad mendicē versi. Multas leges eis insituit quas saraceni adhuc seruant. vt de frequenti sui lotione ad similitudinem iudeorum. et precipue cum debent orare lauantes nos manus et brachia et pedes. sed quod turpe est dicere etiam ꝓnuda. quasi deus velit ab homine tali mundicia corporis non curdis. Oranteś autem vnum confitentur deum. qui nullū equalē vel similem habeat. vnde et trinitatem sanctissimā negant. ipsius dei ꝓphetā crimiūt machometū asseuerant. Jeiunij habeant et ipsa lege sua per vnum mensem integrū. In quo ieiunio per totum diem vsq; ad noctem a cibo se abstinent et vsa vxoris. Nocte vero id est post solis occasum vsq; sequentis diei crepusculum semper licet eis vti cibo et potu et vxoribus suis Infirmi autem excusantur a ieiunio illo. Semel aūt singulis annis ad domum dei que est in mecha vbi dicit' esse corpus machometi ire tenentur. et ibi adorare eam et in consuetis vestimentis circuire: et lapides per media femora ꝓ dyabolo lapidando iactare. Quam domū dicunt adam construxisse. et abrahā et ysmahelē locū orationis habuisse. Et cum ipsi saraceni ꝓpter peregrinationē veniāt agareni. qi ab agar ancilla abrahe. et matre ysmahelis descenderunt tamen a sara vxore abrahe sic denominātē scilicet saracenos. Circūcisionem obseruant cuius tamē machometus vt dicitur non fuerit circūcisus. nec in alchorano suo hoc eis precipitur aut aliquid dicitur. sed ad exemplum abrahe et ysmahelis vnde descenderunt hoc faciūt et veteri testamento hoc trahentes. Q in domo machometi in mecha nudi coopertis tamen lumbis ꝓijciāt lapides. hoc faciunt ad honorem veneris. hunc ritum trahentes ab indis qui ydolatrie dediti venerabantur et colebant venerem. qui circuibant nudi templum veneris ꝓijcientes lapides. Omnes cames ꝑter porcinas et mustelinia et sanguinem comedere possunt. Prohibetur autē eius potus ex causa fabulosa. Quatuor legitimas vxores eis habere licet et vsq; tercio repudiare et rursus recipere: ita tamen ꝙ quaternarium numerum non transeūdāt. Emptitias vero et captiuas quot volūt habere possunt et eas vendere licet sm suam legem infandam: nisi aliquam earū impregnassent. Et de propria cognatione licet eas accipere. vt fortius inter eos vinculum amicicie teneatur. Furta possessiones vel res repetendas obseruant vt actor tribus ꝓbet: reus iuramento se cōꝓbet innocentē. Cuius adultera deprehensus cum ea pariter lapidatur. Cum alia autem fornicatus. xxv. ictibus verberatur. Machometus autem dicit sibi a domino per gabrielem angelum reuelantē concessum fuisse. ad vxores aliorū posse accedere. vt viros virtutis et ꝓphetas ex eo generarentur. Et cum quadā vice quandam mulierē pulcrā vir suus repudiasset. suscepit eam machometus cuius aliqs quas habebat plures in vxorem. Et cum timeret ex hoc murmur populi excitari. finxit sibi cartam de celo allatā in qua continebatur. vt qui repudiasset vxorē: eius esset qui eam accepisset. quod hodie obseruant saraceni. Furto prima et secūda vice verberibus castigat': ꝓ tercia manus ei truncat'. ꝓ quarta pes ei abscidit'. A vino semper abstinere iubentur. Omnia que scribūtur de machometo refert vincen. spec. hist. libro. xxiij. ca. xl. et seqē. que extraxit ō libro cuiusdā disputatōis facte inter duos ꝓbi philosophos. vnum christiani et alium saracenus de lege machometi.

De paradiso quem .§.i.

describit machometus in lege sua. Ad deinutum resuscitabuntur mortui qui iudicabit eos in iusticia. et bonis bona retribuet: et malis mala. et facit populū suū qui sibi obediuit et cōsentiens singularitatē ei⁹ testificati sūt ꝙ ꝓpheta ei⁹ machomet⁹ ē et nūcius. et crediderūt eiꝰ ꝙ sup eū descenderit a deo acceptēdo vicē legē de paradiso in q̄ multa bona sunt illis ꝓparata. cū habuerit armillas de auro et electro. Erunt q; vestimēta eorum de serico et viole. Gratias deo qi nō abstulit a nobis retributionē. Nulla oppressio vel molestia tāget eos. bībūt certos alimēti et fructi⁹. et erūt i paradiso delitiarū exultātes et sibimicē occurrentes bo

notificati discurrentq; per eos vasis argenti candidi qui
qs bibentes delectabunt. Non erit ibi luctus neq; me
ror. habebunt mulieres venustis oculis. habebunt cena
cula. 7 supercenacula sub quibus erūt flumina. Nunq; eis
dei promissio deficiet. Et dicetur eis. O cultores dei. noli
te hodie timere. Letitia eius nō approximabit vobis.
Ingredimini paradisum vos 7 uxores vestre 7 estote se
cum. Discurretur per vos calatis 7 scutellis aureis: 7 ha
bebitis quod anime apperunt concupiscunt oculi. in secu
ra mansione in otiis 7 fontibus. Ibi primo primam mors
alia non sequetur. Et secū eos securos a tormentis infer
ni. Hec est gratia dei tui. Ipsa est enim liberatio magna.
Dixit etiā deus gloriosus 7 excelsus. In paradiso quem
pollicitus sum timentibus me sunt flumina aquarū in qui
bus nihil nocium est. Sunt flumia lactis cuius sapor nūq;
deficit. Flumina quoq; vini bibentiū delectatio. flumi
na quoq; mellis purissimi. habent siquidem in eo omnes
fructus. 7 remissionē a domino. Dixit q; gloriosus 7 ex
celsus. Lauantibus deum bene erit in vinum. Aperien
tur ei porte ostii eidem. vbi pariter discumbentes precipi
ent sibi afferri vinum 7 abundantiam fructuū. 7 habebit
oculis speciosissimas uxores. vict' eis nūq; deficiet. Hec
eis promittitur in die iudicij. Dixit iterū deus gloriosus
7 excelsus in descriptione paradisi. Sunt in eo duo fon
tes currētes: sunt in eo pomorus arbores 7 palme 7 mala
punica. Discūbit in excelsis vindarijs sup pontis 7 pannis.
Adducent' tumētes deūm paradisum p turmas 7 agmi
na cōgregati. Quibus cus ostiarij ianuas aperient dicent.
Pax vobis sua inter ingredimini 7 estote hic imppetuus.

Et dixit gloriosus 7 excelsus. feci eos occurrere gau
dijs 7 delectationibus. 7 vedi eis p retributione paradisus
eo q̄ patientiā habuerūt. In quo erunt discumbētes su
per puluinaria. 7 non pertiet eos sol neq; frigus 7 super
eos illius umbre permanebūt. p quos etiā valis argenteis
discurret' 7 canistris similter 7 vasculis modicis argenti
7 pitcidibus ministrabitur eis. 7 faciet eos potare vasis q̄s
cōmixti gingiberi. Fons in eo est qui claritas appellatur.
Non audient ibi dolū neq; mendaciū. Hec est retribu
tio domini tui. Deus eni liberabit eos a cruciatu infero
rum vicens illis. Comedite 7 bibite securi discūbentes in
lectulis dispositis. Dedimus eis vxores pulcerimas. ni
hilq; eis de suo malo imputabit. sed vnusquisq; id qō ap
petit obtinebit. Dedimus eis vtilitates pomor. 7 q̄
quid carnis ad edendū concupiscunt. Hec est descriptio
paradisi quē preparauit deus credentibus in se 7 in nuncio
eius. Et velut aurum nitilabit fragrātes vt muscus 7 va
rie odoramentorū species.

De inferno in lege .§.ii.

machometi a deo maledicti. Infideles inq̄t vt refert vin
cen. vbi supra qui principes faciūt deo 7 pares illi attribu
unt. 7 ppbete dei. i. machometo nō credūt. nec epistolam
eius suscipiunt. 7 precepta dei aduersus propheta ei' re
belles effecti sunt: deputabunt' gehenne incendio. eruntq;
i cruciatu 7 stridore ineffabili 7 igne sine fine in extinguibi
li. quotū cutis quotiēs ardore cōsumitur: totiēs renouat'
ad noua supplicia. Manibus eoz potus abyssi. Potus oī
felle amarior. Cibus eoū de arbore que appellatur azza
chumi: 7 est omni pessimo sapore deteriori. erūt sub ira dei
cū dyabolo 7 angelis eius. Dixit quoq; de' gloriosus
7 excelsus. Qui n credūt mirabilibus dei. 7 ppbetas 7 eos
qui veritatē predicāt: erūt i bonibili cruciatu. quoz opa
maligna nullo eis ampliante sup eoū capita redundabūt
mouent'. nec tamē a cruciatu liberabunt'. Et dixit. arbos
azachumi data ē. p delectatione impijs. Ipsa ē enim que i
pfundo abyssi nascit'. cui' fruct' quasi demoniorū capita.
de q̄ manducātes ventre suū implebūt. Bibentq; omnibus
mat sabijcient': 7 feruo ad supplicia inferni reuolent'. Su
perius 7 infernus caligo ignis 7 tenebre. Et dixit. In die
resurrectionis facies eorum qui deo nō credūt bonibles
atq; nigerrime. Nunq̄d. n. gehēna māsio impiorū nō est
7 eoū qui nostris signis nō credūt 7 damnādi sunt. Et di
xit. Qui nō credūt detrudent' in infernum cōglobati. ad
quē cum pacuerint 7 ministri portas aperuerunt: dicēt il
lis. Nōne ex vobis erūt nuncij milli a deo ad vos. q̄ pre
cepta dei vobis nunciātes minauerūt vobis huius diei
occursum. Intrate igit' portas gehēne ad habitandū ibi
sine fine. Hec domicilia preparata sunt impijs. Et dixe
runt qui in igne submersi sunt ministris. deprecamur vos
orate p nobis deū vt alleuiet nobis cruciatū huius diei.
Ministri respondebūt. Orate vosipsi. Sed quid oratio
eoū nisi error? Et hinc sentent pondus carbonū 7 vin
cula. Erūt psallētes in igne 7 rursus fatigan in igne. Tū
videbit eos afflictione oppressos 7 tumidis oculis latēter
aspicientes. Iterū dixit benedictus 7 excelsus. Impij pma
nebunt in cruciatu gehēne. vbi detrusi vltionis nō respi
rabūt. Nos nihil eis iniuste fecimus: sed sibi inpij extite
runt. Tunc impij vociferabūt. vsq; quo tānacij sumus
o rex? Dixit machomet. Ita manebitis sine fine. Et iterū
dixit. Arbor azachumi cibus est peccatoū. Feruet in ve
tre sicut sulphur. Accipite illū 7 ad bonibilia inferni loca
reducite. 7 sup caput eius dolores 7 cruciatus infundite.
Hec eni sunt opa que faciebatis. Et dixit gloriosus 7 ex
celsus. Afferte aquā amarā q̄ vincula eoū dissipat. Ve
nō credentibus in die qua nec pmittent' loqui vt aliquis ha
beant excusationes.

De morte macho .§.iii.

meti. Illud autē ridiculū nobis: lamētabile fuit. vt refert
vincē. vbi supra. q̄ cū pcepisset eis vt mortuū eū nō sepe
lirēt eo q̄ tercia die esset ascēsus in celū. Ipsiq; pceptum
obseruātes magnis hoc desideriis expectarēt. 7 illa secū
da feria q̄ mortu' est usq; ad vesperū q̄rte ferie lōga expe
ctatiōe fatigatinihil aliud in eo q̄ fetoris magnitudines
sup excrescere cernerēt. tandē eius lōge a domibus pcesserūt.
Hamebūtū filii' behazā vicit. q̄ lot' tribus vestibus indut'
sepult' sit p man' hay filij abitalib 7 alphadi filij balaba
bet. Fert. n. q̄ p septē dies morbo pleuretico egrotauer
it 7 amiserit sensū. septimo die q̄ die quadrāt. Irat' ē hay fi
li' abitalib eo q̄ pdiderat sensus. Et dixit hoc ei. Si ille
iussit nullū amplū remanere cū eo i domo nisi balababet.
Alia die mortu' ē 7 intumuit vēter ei' 7 retro curuat'
ē minim' digit' eius. Et fuit obit' eius sexta feria die. xij.
mēsis rabeg. anno. lxiij. vite ei' positis egrotare cepit. xiij.
die. Vita q̄ ei'. lxiij. annis extitit. quoz in ppōsita. xiij. ex
pēdit. decē in mecha. xiij. i ciuitate. Mortuo autē ma
chometo oēs ab eo recepti reuersi sūt statis vnusquisq; ad
cā quā pu' tenuerat secta suā sine ydolatria sine quālibet
alia. pter paucos sue cognatiōis q̄ expectabāt se fore suc
cessores in regno. Eo tpe fuit ebubeber filius amicbauib
vir callid'. q̄ nō multo post adept' ē regnū. qō vehemen
ter displicuit hay filio abitalib. quocirca rex adeo illi obe
quijs 7 blādicijs detinuit. vt ēt ei post se delegaret. Illos
quoq; q̄ auli fuerāt a secta machometi recedere. oī ingē
nio eos revocās iterū eos tali stultitie māpauit. Quā
ē timore. quidā spe bonoris 7 facultatū: alij alter' cu
iuslibet lucri cā. Oēs tū simulatorie 7 nō ex animo rediuerunt.

Cū aūt quadā die coā dño illorū quidā quereret' de
alij qui videbāt esse saracen' 7 non erat. Rūdentes ille
eoā oīb. Ego non solū ista ē multos alios nobiliores eo
rū esse i palatio meo saracenos. vt cōdūt. 7 nō sūt. Ego
aūt de hoc q̄d aliud debeo vel possum facere: nisi q̄d dns
meus machomet' faciebat. Nā illi erā hoc ptigit vt fere
omnes qui ei proximiores 7 familiariores esse videban
tur: non nisi simulate 7 deceptorie legē eius tenerēt. Ideo
enim spemebatur ab eis. 7 quicquid vidēbat pro nihilo
habebant. odientes eum in cordibus suis. Et quadam
die volentes eum occidere expectarent cum in quadam

valle.quatenus transeunte illo terrificarēt multū eius subito vt precipitatus interiret. Qui tamē ꝓpter hoc nunqꝫ se iratum monstrauit. Hus ergo exemplo omnes istos q̄ sine de christianis sine de iudeis sine de paganis saracenos se esse dicunt in regno meo ꝑ non sunt: nihil aliud cogam. Scio enim q̄ nullos christianus qui timore saracenus fieret i saracenatu permanebit. Similiter ꝑ de aliis sentio. Quid ergo amplius possum facere. Videat deus ꝑ iudicet: hoc solū facio vt semꝑ maledicā eis.

Contra excusato .§.iiii.

res machometi vincē. vbi supra. Si forte aliquis dicerent non debuisse reprehendi machometum. si se aliquādo vn dicauit. cum hoc inueniatur in Josue. Helya ꝑ helyseo ꝑ aliis. Scias aliud esse quod fit precipiente deo: aliud qđ homo presumit. Deus enim hoc illo precipiebat. de cui⁹ precepto quodcunq; sit. quandocūq; sit. vbicunq; sit: nō licet homini iudicare. ergo nec in his debet machometus reprehendi. Siquidē deus talia ei precepit. Sed vñ propbas q̄ deus ei talia preceperit: Deus enim ille si de⁹ fuit in aliquo se deū ostendere debuit. Sin vero ea que superius ostendimus: nec signis nec miraculis oñdit. Nos ergo eum deū non fuisse credimus. Nam si deus esset: nūq̄ sine miraculis legem daret: Quod enī de deo credim⁹ tam in veteri qđ in nouo testamento signis ꝑ miraculis cōmendatum nobis est. Nec aliū vnqꝫ ꝓ deo habebimus nisi illū vnū ꝑ verū qui quotiens legē dare voluit: signis hanc dimnis ꝑ miraculis cōfirmauit. Prophetā vero machometus prout a saracenis vocat'. quis fuerit vel vnde venerit nescioccū dicit' nobis a dño iesu christo. q̄ finis omniū prophetarū sit in Jobānē baptistā. Nullo aūr pacto dimittēda sunt sacrosancta ꝑ spōalia dñi iesu christi p̄cepta. et quibus ille nobis nō ea fore dicit' simā quaꝫ descripsit machometus paddum: sed eternā angelotū vitaꝫ in celestibꝫ ꝓmittit. Nec accedendū est ad impuritiem⁹ ꝑ pecudales ritus. nō a deo quod absit imo a spū fornicationis ꝑ caliginis miserimis ꝑ carnalis penalāne fuis infelicissimis pluribus. Quocū de similibꝫ apostol⁹ paul⁹ ait. deus vēter ē ꝑ gloria in cōfusione ipsoꝝ. q̄ nō nisi terrena cadūca. vētri ꝑ libidini cōgruētia sapiunt: nec sapere possunt. Et recessit. n. eos spūs immundie. q̄ eternū patre duxē ꝑ vermes imortales hereditabūt. qz porcoruꝫ more semꝑ illecebre ꝑ fetoꝛ libidinis volutant'. Ego. n. miranō sufficio qđo pluaderi potuerint. nō dico vel alicui sapienti: sed vel q̄ ꝓ somnū aliqđ humani coditis se habere putauerint istū fuisse ꝓphetā. cū eius ꝑ vita ꝑ doctria. sint nō solū cōtraria diuine religioni: sed etiā humane honestati. vt ipsa quoꝫ bruta animalia pene hoc intelligere possint. Sed vt iterū aliquid min⁹ dicam⁹. Quis vnqꝫ sanctorū ꝑ diuinorū nunciorū quos a deo missos esse cognouim⁹ in terrore gladij se missum esse asserit: Quis ita facinorose vite: Quis veniꝫ tot spurcitias docuit: Aut quis ita vētri ꝑ libidini genus humanū ꝓstituit: Itaq; tamē ad precepta eius diligēter intuēda reuertamur que ego nescio ad quā legē pertinere videant'. Duas enim a deo accepim⁹ leges vnā gratie: alterā iustice. Lex gratie a christo data est. lex iustice a moyse. Lex gratie talia iubet. Diligite inimicos vestros benefacite his qui oderūt vos &c. Lex vero iustitie ait. Oculū ꝓ oculo dentē ꝓ dēte ꝑ huiusmodi. que ad penā talibus ꝓtinere videnī. Patam duarū nullā machometi esse legē manifestū est. Antequ enī ipe emergeret: altera a christo altera a moyse data est. Cū igitur ute due tantūmō leges date sint hominibus. quarū altera humana magis esse videt'. altera diuina: ista tercia a machometo inuēta quid aliud q̄ dyaboli credit ꝑ dyabolo enī inspirante mazie hanc subito nescio vnde emersisse cognoscim⁹. que nec diuina nec humana esse ꝓbatur: sed inter vtrāq; ꝓdigiosa facie nūc hoc nūc illud videri volēs. ꝑ se nūc illū. nūc illū esse cōfingens: nullum aliū nisi dyaboli qui se mediū inter deū ꝑ homīes facere visus ē imitat'. Sed forsitan dicet aliquis. hāc machometi legē binc ꝓbari esse diuinā. q̄ cū machomet⁹ esset ydiota ꝑ sine litteris nullatenus eā scribere vel nunciare hominibꝫ nisi diuina virtute potuisset. maxīe cū ipe ibi dicat. q̄ nec homines nec demones eā facere possent. Et iterū si banc legē fecissemus descēdere sup montē: inclinaret se mōs ipse ꝑ adoraret eā ꝓ timore dei. Et alia multa friuola ꝑ nibil rationis habēta. que saraceni apta ꝑ mani festa signa ꝓphetie esse dicūt vt ꝓbet' eē vera. O signa ꝑ miracula in istis ait machomet⁹. O signa cōparāda matribus. Soli ad impenū iosue stāti: ꝑ christi precepto mortuis imperanti. imo vere magna tā veritatis q̄ virtutis inopia: q̄ ibi sola argumēta imo tēbramēta omni rōne ꝑ virtute vacua vereliquit.

Hic enim confe- .§.v.

ctus ē liber alchoirani q̄ est lex saracenoꝝ data a machometo. Quidā sergius monach⁹. cū in monasterio graviter peccasset ꝑ ꝓpter hoc excōicatus ꝑ eiect⁹ fuisset. venit ad regionē cubēne ꝑ inde vsq; ad mecha descendēs. vbi erāt duo populi. vn⁹ cultor ydoloꝝ: alter iudeꝰ. Inueniꝫ ibi machometū qui colebat ydola. Volēsq; aliquid facere. vñ monachis illis q̄ eū expulerāt placeret ꝑ reconciliari merēt'. Erāt enī illi monachi nestoriani q̄ dicūt manā non deū pe posse sed hominē tm. ei studio ꝑ consilio pluadebat machometo qui ꝛ ibi dominum habebat: vt ab ydolis recederet. ꝑ christian⁹ nestorianus fieret. Qđ cū effectui mācipasset. fact⁹ est machomet⁹ in hui⁹ doctrina discipulus. ꝑ ita factū est vt ab illo monacho nestoriano aliqua de veteri testamēto aliq̄ de nouo edoct⁹: ipse in alchoirano suo fabulose ꝑ mēdaciter intereret hec. Et ille pluasit. vt in alchoirano poneret dictū a dño. q̄ monachi ꝑ ꝑbyteri christiani familiariores ei esse deberēt q̄ nō fuerūt. Cū vero cognouissent indei q̄ multi ꝑ etiā machometus ipe ad qualecūq; quasi vmbrā christianitatis illā monachi sequerent'. ꝑ pene illud qđ postea factū est ꝓ machomeū ꝓ illū nestorianū iam cōsumatū esset: prohibuerūt tres indei. ꝑ timētes ne ī verā xp̄ianitatē qđq; machomet⁹ incideret. accesserūt ad eū ꝑ malicioſa callidtate socios vel discipulos ei⁹ se ī hac secta dixerūt. Sicq; oīa q̄ turpiora ꝑ nequora in alchoirano sūt scribere pluadētes vt qđ finē ei⁹ semꝑ cū eo faceret. Posit⁹ vero machometi cū vt dictū ē vnusq̄sq; rediisset ad sectā suā. successit ei ī regno ebuber. Et cū hay esset nobilior eo. tū sufficientiꝫ ꝑ ꝓmissionibꝫ ꝓcurauit vt sub eo esset. Qui hay suggerēdo indeis multa fabulosa imiscuit in alchoirano. vt scriptura illa alchoirani nō solū a iudeis si ꝑ ab aliis mītis varie incepta diuersimode intellecta: multifomiter exposita. ꝑ tandē tota pene dilacerata ē. Sic igit' aliis addētibꝫ. aliis minuētibꝫ. aliis mutātibꝫ. aliis corrūpētibꝫ liber il le omni fide indignus effect⁹ est. Sed ꝑ postea in processu tēporis ꝓ diuersitate scripture huius legis machometi. orte sunt multe cōtentiones ꝑ rixe. seditiones ꝑ discordia in regno illo. vnde ad tollēda discordia cōmissum ē qđ bus dā vt collectis omnibꝫ exemplaribꝫ que habebantur fieret vnā volumē concordāle. si que inuenirent' contrarietates in aliqo libris. Et iterū post multa tēpora elebegebic filꝰ viros cū regnare in illis ptibus cepisset. iussit congregari oēs libros. cartas ꝑ volumina illi⁹ legis. cōfectoqꝫ ex eis vno codice ad suū libitum. Posteq̄ multa adiecit. ꝑ multa detraxit. plura etiā mutauit: cetera oīa vbiqꝫ inuenirent' iussit cōburi. Fecitq; de suo libro sex exemplaria ex quibꝫ vnū misit in egyptū: alterū in syriā: alterū in ciuitatē. alterū in mecha. quintū in mesopotamiaꝫ. sextum in albazara. Qz si nulla alia causa varietatis horum scripturē videretur fuisse q̄ quod illi a quibus habebatur scilicet hay ꝑ ebuber ꝑ otimē ꝑ gomar. semꝑ discordes fuerūt ꝑ inimici: sufficeret. cum ꝑ certo constat singulos eorum

pro sua intentione pro sua uolũtate in libro illo quicquid placuit ad causse sue cõmodum addidisse uel minuisse uel uariasse. Uiri certe prudi saraceni sepius hoc dixerũt. q̃ tota alchorani scriptura adeo cõmixta ⁊ confusa sit. q̃ totum quod ibi sit sine continuatione. sine cõpolitione absq; omni uerborũ ordine: postremo absq; ullo sensu uel ratione esse uideatur.

Contra doctrinaz .§.vi.

alchorani. Mirandũ est q̃ illic aliquid sit q̃ homini placere possit. s. ratione utenti. Nam si eloquentia consideretur. nemo tamen piter arabice aliquid scripsit. Quum. n. ad sapientes arabicos scriptores quid est totaz alchoranum indigna risu barbaries. Si uero sententie perpendãtur ego nihil ibi uideo. si tamen esse potest ibi aliquid boni. Nam mala ibi multa reperiri dubiũ non est. que quilibet stultus similiter: aut certe multo elegãtius fingere potest. Illo tamen bona ibi uidentur esse aliqua sicut uerbi gratia. ut iciunetur. oretur. elemosyne alique dent. Nunquid primũ talia inuenta sunt a machometo. qualia. s. nullus ante eum audierat: O q̃ sanctum. q̃ honestum. q̃ orationabilis moyses ⁊ helyas ⁊ alij multi prophetarum. Johannes quoq; baptista. Sed ⁊ ipse deus omnium hebreus christus. ⁊ iciunauerũt ⁊ orauerunt ⁊ elemosynas impenderũt: nos quoq; iciunare ⁊ orare ⁊ elemosynas dare ante prodigiosas prophetiã machometi infinitis retro temporibus docuerũt. Cesset cesset machometus earũ rerum uelle uideri magister primus quarũ nec dignus fuit in aliquo discipulus esse uel uictim⁹. Absit absit a nobis talis predicator iciunij. qui post mõstruosum iciunii sic omni libidini ⁊ inglumici operã impẽdere precepit. ut non ad aliud uideat instituisse iciunia: q̃ ut postea uoluptuosi⁹ ⁊ appetẽtius exciter omniũ turpitudo libidinũ. Jta uero quod ipse in sua scriptura ut supra dictũ ẽ predicauit. hanc scripturã talẽ esse que nec ab hominibus nec a demonibus fieri posset. certe satis ipse elegit quibus hoc diceret. rusticissimos ⁊ agrestes homines. q̃ ⁊ nouiter de diuersis sectis uenerãt. Ipsamq; linguã etiã arabicã ignorarẽt. Ceterũ si hoc nobis exponere liceat. p oĩa sic eis concedamus. q̃ uere rusticana. ũ honesta. ũ irrationabilis doctrina seu scriptura ẽ. q̃ nec a demonibus. nec ab hominibus fieri põt. Puto enĩ q̃ etiã demones hoc scribere erubescerẽt. Tamẽ si tantũ ualet machomet⁹ gloriam de sito alchorano. alij quoq; plures qui eodẽ tẽpore cumulatione illi⁹ ut ex ipsũ sibi nomen cõpararent suã quoq; alchoranã fecerũt: ⁊ multo honestiora ⁊ saltem in aliquo uerisimilia cõscripserunt. Sed qi nõ ex toto uẽri ⁊ libidini frenalarabãt: nõ ratos bestialiũ hominum greges asininos post se trahere potuerũt. Si quis ergo miret. quare tantũ a quibusdã hec scriptura placuerit. p certo teneas nullũ uocãli nobili uel sapiẽti placuisse: sed miserimo ⁊ imperitissimo uulgarũ hominũ generi. qui ab eo de locis siluestribus cõgregati. cũ bas primas literas audissent. renouitate stupefacti: sacrilegas fabulas dei oracula esse credi uerũt. Denigs cũ pauperate ⁊ assiduo rurali operũ labore cõfecti fuissent. cibi. potus. preciosarũ uestiũ. amenitatis umbrose. uasorũ spectabiliũ. uxoꝝ insuꝑ pulcherimarũ infinitũ cõcubitus. aliarũq; spurcissimarũ paradisi deliciarũ beatitudinẽ audiẽtes. leqs ibi ⁊ ꝓmissione machometicam tãqz futuros esse beatos sperãtes. ad oĩa quecũq; uolunt bestiales homines cucurrerũt. Inde ẽ q̃ contra regem pfidis etiens sic adiut⁹ est ab eis ut uinceret. Pro misertat enĩ omnibus qui in bello pro eo mori eligeret: sui paradisi delicias. Quidã tamen magis pugnasse dicuntur. ut ortos optimos quos in perside uiderãt obtineret. Nam ⁊ illos paturum se eis post uictoriam promiserat. ut in hoc seculo ⁊ in futuro semper hortis essent. Arabes enim dicunt multum delectari in ortorum pulcritudine.

Et si dicatur non solum rustici: sed multi alij postea se cuti sunt eaz. Uere multi alij: sed pessimi ⁊ leccatores. ⁊ q̃ grauati ere alieno. uel pro suis sceleribus mortem: hãc iam euadendi uiã inuenerãt. Nam uere multi obsecro. quẽ uocãs sapientem aut nobilẽ. aut honestũ uenire uidistis. Illi enim qui ex iudeis uel christianis ad saracenos transĩerãt absit ut pronocati aliqua honestate hoc faciãt: sed quia miseri ⁊ impudici fuse legis regulas non ferentes. ad latas ⁊ spaciosam uiam quam docuit ille pessimus machometus ducentem ad perditionẽ se conuertunt. Quod manifestissime contingit christianis quorum lex spiritualis ⁊ celestis omnia que in mundo sunt contẽni. spe ⁊ amore uisibilis dei eterne precipiens. dum carnales ⁊ fluxas infelicũ mentes cõpunit: flatum ab ea diffugiant. quia contra cõcupiscentias pugnare negligunt. Hoc autem certissime scitur. q̃ neq; iudei. neq; pagani neq; christiani quecunq; modo se externus habeant. si ad saracenos se transeant. ⁊ eorum legem: ꝑtim cunq; de illa secta se esse asserant. similiter q̃ dem se esse quod non sunt. ut aliquod corporis sui damnum incomodum ut captiuitatis ⁊ bonimodi. aut ut possint uoluptatibus quarum apud illos copia est perfruantur. Adeo enĩ quicquid faciunt de rebus eorum pro nihilo ducunt. ut sepe inter se loquẽtes machometo ⁊ legi⁹ maledicant. Nec dignum fuisse eum aliquando prophetã uel uera lege affirmant.

Reprobatur autẽ .§.vii.

illa esse uia dei quã machometus ponit. sed uia illa ẽ diaboli. Dicit enim. Maledictus ille qui uia dei ad quã hortatur suos est impedimentum contra aduersarios ⁊ incredulos. s. doctrine sue ⁊ principatoꝝ. s. in ictu gladij ⁊ populatione ⁊ deuastatione. donec ingrediant in fidẽ dei ⁊ rectificent q̃ nõ est deus nisi de⁹ eorũ. ⁊ q̃ machomet⁹ seruꝰ eius ⁊ nuncius ẽ aut reddãt tributũ subiecti. Sed o impudẽs ⁊ insipiẽs. Quo possunt cõtinuari ⁊ procedari uerba ista. Multũ. n. discrepãt a ꝑfia sunt scripture tue quã dicis esse a deo q̃ dicit. q̃ nullus ẽ machomet⁹ a deo bello pariter ire portare ⁊ mutuo discordia: cũ effusiõe sanguis ⁊ latrocinio ⁊ ꝓda. Sed certe aut uerbũ huiusmõi ẽ ꝑfium sibyl. aut mentit⁹ ea esse q̃ sibi indefinenter imponit a deo dicta. Que enim uia non dei sed dyaboli: nisi homicidia. furta. ⁊ ꝓda. Si autem opponatur nobis moyses qui ipse ad tores ydoloꝝ expugnauerit. Adducant in medium ea. p digia ⁊ miracula que legunt eũ fecisse in lege: ⁊ apparebit manifeste q̃ iustũ est credere illũ fecisse. ea ex ꝑcepto dei. Similiter ⁊ de Josue filio Nun. ad cui⁹ uerbũ sol ⁊ luna steterũt. Que miracula cum fieri nõ possint nisi ab electis dei. credimus q̃ quicq̃d fecit iussu dei fecit. Sed q̃ signus aut miraculũ ostenditur fecisse machomet⁹. ut credamus ei. cum suum propium non sit: nisi occidere homines ⁊ latrocinari ⁊ uirgines alienas ⁊ captiuare parentes cum liberis. quod quidem semper malum est: sed multo magis cum sit contra populũ dei. qui non habent aliud numẽ nisi cultum dei. Aut nõ sufficit tibi nisi nũcupes eã uiã dei. Absit hoc a deo ut talis sit uia dei. aut quilibet talia iussent sit de plebe dei aut de electis eius: q̃ dominus ꝛc ꝓphetis.

Denigs q̃ inuitat suos ad percutiendũ homines gladio. eorũq; facultates diripe ⁊ omnia pessundare: donec homines uioleter ad fidem suã ueniãt: cui sic legibus nuncius subiciantur ⁊ cogantur. coacti suũ testimonium testificentur. Hoc namq; legitur in omnia scriptura. s. aliquos ad deum uiolenter cõuersos. nec precepto gladio ꝛc ꝓpter hoc. captiuate: sicut machometus ille maledictus fecit ⁊ iussit obedire coactos. Multi certe olim heretici fuerunt. quorum tamen nullus gladio nec aliqua coactione ad fidem suam aliquem pertrahere conatus est: sed fallacijs. Quicunq; uoluit seducere homines ad ueritatem sine ad mendacium. non potuit hoc facere sine aliqua uera uel saltem uerisimili ꝓdicatione. Et omnes ita fecisse nouimus. s. per doctrinam. preter illum maledictũ machometũ. Ille

enim ad suam sectam homines non solum arte calliditat̃. aut ingeniosa loquacitate: sed gladio. violẽtia. oppressione ⁊ depopulatiõe coegit. Nunquid auditũ est ab aliquo qđ ille dicebat bonis. Quicũq; nõ ꝓfitebit̃ me esse ꝓphetam dñi: seculo; gladio ego feriã illum. ⁊ omnes q̃ de ꝓgenie mea sunt sil̃ter faciẽt. ⁊ domũ eius diripiã ⁊ omnẽ familiã eius captiuitate affligã. Ridiculũ est etiã qđ dicunt saracenos q̃ aliq̃s secula crearet fuisse deus scriptũ in throno dei. Nõ est deus nisi deus machomet. ⁊ ipse nunci⁹ dei cũ tã hoc non inueniat̃ scriptũ in alchorano. Sed queriẽ quis scripserit. Non creatura q̃ ad hoc nõ erat. Si deus. Quẽrit cui scripsit: nõ sibi: q̃si timeret ꝑdere nomen suũ nisi scriptũ esset. Si angelus vt illud posset legere. hoc est falsum. cũ deus nõ ꝓ literas loquat̃ angelis: si illuminatõe ꝓsentie sue.

Qmachometus .§.viii.

fuit falsus ꝓpheta nõ verus ꝓhat̃. Si vna sola vox a dei amore impedit hoiem. qđo qui tãtas voces habuit officium ꝓphete adimplere poterat ꝑgere? Officiũ nãq; ꝓphete nõ est aliud q̃ inuitare. orare. ꝑdicare ⁊ hiis similia bona facere. quibꝰ miror si homo tantis flagitijs deditus vnq̃ potuit deo vacare. Qr si q̃s obijciat multos male vixisse si tñ bene docuisse. qualiẽ eñ iste docuerit videam⁹. Prophetia est signota ꝑdicens. sive de ꝓteritis sive de futuris. Scimus aũt q olim qñ ꝓphete fuerãt. nõ statim q̃ ꝗ nomen vsurpasset auctoritatẽ habebat: si longa et diuturna sanctitate vite. signis quoq; et miraculis a principio ⁊ populi dei primitijs comprobatus bni⁹ noĩs gloriã obtinebant. Si dicat̃ eum multa ꝓterita enarrasse. veluti de Adã de noe. ⁊ de abrahã. de moyse. ⁊ de christo vtinam si est apud nos illa erãt ea veracit̃ ꝑdicaret. ⁊ nõ per multa mẽdacia delirãs: totã pene sancte ſcripture veritatẽ subuerteret. Quam ergo ad ꝓteritã iam de ordine ꝓphetarum ceciderit. qui tot mendacia veritatem corrupit. Sane si aliq̃s fabulas ad libitum suum ꝓponit q̃ nũq; audite sunt. nullatenus est ei credendũ. qr ⁊ hoc a quolibet facile fieri pt̃: ⁊ ipse iã in alijs mendax inuentus ẽ. De futuris ꝙ q̃ mihi obijcerit pat⁹. cũ in tota scriptura eius nihil tale inueniatur. vnde etiam ꝗtum ad futura a ꝓphali gratia exclus⁹. iam nec signis nec miraculis nec ꝓphetia nec vita inter prophetas ẽ merebitur. Nã illud totum qđ de paradiso q̃si ꝑdidisse videtur. ad nihil aliud nos cogit nisi vt dicamus eum ita mentiri de futuris sicut ꝓbatus ẽ mentitus de preteritis. De signis aũt ⁊ miraculis q̃ nõ sint illi data a deo ipe sibi testis est: dicens ita sibi dictum a deo. Nisi sciremus tibi non crediturros sicut nec alijs credidernnt: daremus tibi signa ⁊ prodigia. Iterũ forsitã dicet aliquis. q̃ si eẽt ꝓpha. nunq̃ ad talem potentiam deuenisset. maxime cum socij eius pauci essent numero: q̃ pugnauit ꝓtra regem persarum qui erat fortissimus. ⁊ potẽtissimus ⁊ obtinuit triũphũ. Quis.n. illi qui veri dei cultores sunt. suos supent inimicos. ⁊ non inueniatur in sacra scriptura paucos ydolatras multos israhelitas fugasse. Et illi qui vincunt non sꝫ ꝓpter merita sua vincũt: sed q̃ illi ꝓtra quos dimicant tali pena digni sunt. Nihil.n. mirum est ꝙsaruz gentem ydolatram ⁊ spurcissimam a machometo victam eẽ. nõ q̃ meliot eis eẽt: ꝙ hoc eis ꝓmeruerunt vt a consimili dyabolo puniret̃. Illud deniq; qđ sibi dicit deũ dixisse. Nisi scieremus eos ꝙ tibi crediturros ꝛc. ad arabes quid pertinebat. qui nec prophetam viderant. ⁊ ideo nec signa ꝓphetica eos contemplisse vnq̃ potuerant. Cuius autem imprudentie est dicere illos signis eius non credituros: qui non sine signis tñ. sed ⁊ sine alicuius boni indicio q̃ nec peiora facere debuissent pessime vite homini crediderunt. Quia ergo illum tam plicis rõnibus q̃ diuinis auctoritatibus sua etiam ꝓfessione. ab omni etiam ꝓphetali gratia extraneum esse probauimus: restat vt qua lex sit fabule in quibus cõtra id quod sup̃ dixerat signa se fecisse assenit videamus. Dicitur itaq; ibi. q̃ aliq̃n audiens lupum vulantem. socijs ait se ex voce eius intelligere q̃ lupus ille inter alios maior omnibus eẽret princeps luporum. O signum ꝓpheticum. Nonne similiter potuit dicere q̃ lupus eius in illa voce ꝓphã eẽsignaret. Quis enim inde illũ si quid intelligeret cõponere potuisset. Sicut ⁊ de quodam alio lupo ibi refertur. q̃ cum allocutus fuisset vebeben filium beuz. statim sit factus saracen⁹. vbi si leonem ꝙ lupo ille fabularum cõpositor posuisset: multo elegantior fabula extitisset. Sed non immerito fabulis suis lupos interuit: qui more lupi rapidus semp ⁊ cruent̃ incessit. Qui etiam bouem iouis domino suo locutũ fuisse dixit. ⁊ q̃ super vbera bone mahebh mulieris manũ suam posuerit. Item q̃ puer ait boni cuiusq; ⁊ statim adoauit eum: quod tamen saraceni ipsi falsum eẽ testantur. Itẽ dicit q̃ cum samerh iudea vros: se beneuole allata venenum sibi posuisset: scapula ouis locuta sit ei dicẽs. Noli me comedere quia veneno confecta sum. ꝙpter quod non comedit de eis: ꝙ alius socius eius qui comedit mortuus ẽ. Itez narratur ibi q̃ aliquando miserat manum suam in cauerna vnde exierãt aque et quibus ipe bibit ⁊ socij eius ⁊ pecora eius. quod tamen apud saracenos friuolum habet̃. Ipe quoq; omnia ista mendacissima eẽ testatur. cũ in maiori scriptura sua dicat. signa sibi a deo data non eẽ. s. ad faciendum ea. Et cum iterum dicit. Non sum missus nisi in virtute gladij. ⁊ qui non susceperit meam ꝓphiam occidatur. aut reddat tributum pro infidelitate sua ⁊ dimittatur. Unde ergo apertius ⁊ manifestius omnia illa signa predicta falsa eẽ cõprobantur. q̃ ex suis iterum dictis q̃bus in alchorano sic loquitur. Quicquid inueneritis per me scriptum. conferte illud cum alchorano. ⁊ si ei non consonanẽ scitote q̃ innocens sum ab illa scriptura. ⁊ mea non est. Ergo ꝑ illam regulam suam. omnia que non in alchorano scripta inueniuntur respuenda sunt. Et sic patet q̃ miracula nulla fecit sed fur fuit ⁊ latro. Qui cõsilio cuiusdam ꝓfectatus postq̃ dies factus est ex opibꝰ cuiusdam domine quam duxit vxorem vt supradictũ ẽ. homines ad se pestiferos ⁊ viarum insidiatores fugitiuos et homicidas sibi aggregans: ad venia siluarum mittebat. ad cacumina montium. ad proxima fontibus loca tales comprices suos mittebat insidiari negociatoribus ⁊ alijs iter agentibus: ad spoliandum eos ⁊ occidendum ⁊ diripiendum bona eorũ. Fecitq; q̃plares expeditiones ꝑ diuersos ad occidẽdũ ⁊ ꝑdẽdũ. Aduertendũ igitur si bñi expeditiones ad dei ꝓphiam debeant pertinere. in quibꝰ nil aliud q̃s fraus ⁊ violentia ⁊ humani sanguinis effusio est. Non ergo ꝓpha sed filius ꝑditionis ⁊ princeps demoniũ. ⁊ secta eius ⁊ lex pessima ⁊ omni falsitate ⁊ spurcicia plena.

Capitulum. vj.

Emultis scẽis vtri/

usq; seruus qui tempoꝛibꝰ ꝑdictorum imperatoꝛum claruerit virtutibus ⁊ miraculis. Et piso de sancta phara virgine ⁊ fratribus eius sanctis phara-one ⁊ alijs duobꝰ. Tempoꝛe heraclij imperatoꝛis virgo xp̃i phara claruit in francia. cuius sanctitatem imitatus ẽ frater eius phara ex comite clericus. ⁊ ex clerico factus mel-densium episcopus vt ait Sigisbertus. Sed Vinc. spe. billoꝛ. li. xxiij. ca. xv. ex gestis eoꝝ sic notat Hagueric⁹ pater eoꝝ ex gente burgundionum duxit prosapiã. atq; in aula regia theodoberti inter primores ⁊ proceres non mediocriter fulsit. Erat nanq; consilijs regalibꝰ notus. ac nobilitate sapientie vallatus. Hospitalitati deditus. atq; sanctoꝝ virorum susceptoꝛ deuotissimus. quoꝝ ĩ mentibus perspicaci oculoꝝ ac mentis inspectiõe xp̃m agnoscebat. Hic est adeptus sui non imparẽ generis cõiugem nomine leodegundam ex qua tres susceꝑit liberos Pharaonem virum sanctissimum walbertum ⁊ calnoaldum. Filiamq; mire probitatis phară. Calnoaldus bea-

to colambano eruditendus a patre eius traditur. eius mi-
nister deuotus effectus. Qui dum in solitudine valla mo-
raretur heremi. ei bellua olim paruit ad ꝓceptum magistri
colūbani. Ille siquidē calnoaldus germanus beati pha-
raonis postmodum ꝑsul factus in ciuitate lugdunensi cla-
ruit. Beatus ẏo walbertus a sancto columbano in mo-
nasterio luxoniensi cum fratre calnoaldo ⁊ beato agilo fi-
lio agnoaldi fratris suprameno rati barguentchi comiss⁹
est eruditendus custodia magne eruditionis uiro. cū multis
alijs quī postmodum ecclarum dei ꝑsules eximij claruerūt.

Cum autem apud villam papōlium dei cultor custo-
dias a genitore predictorum fratrum officiosissime susce-
pens moraretur. atq; cognouisset sororem eor pharā be-
ati columbani benedictōne sacratam. grauī oculorum fa-
tigari cecitate quam contraxerat assidui fletus merore. eo
q; ꝓponeretur a patre nuptiali operi inseruire ⁊ sanctimo-
nie vota frustrari nup deliberata: ꝑrem asperitate ver
borum obiurgatur dicens. hoc sui esse ogios q; virgo affi-
ceretur tanto dilcrimine periculi. Ad hec siquidem pater
simulatione verboꝝ filie dixit se ꝓponere nuptias cū
cōiuncōemtīn ut ipaz mereretur iocundari solspirate cor-
pali. Itaq; vir dei horum credulus verboꝝ. ad locum i q̄
egra decumbebat puella accessit. ⁊ vtrum in sanctimonia
habita vinere vellet scicitatus. At illa suspīrās ait se pu
dicitiam angelis sociam desiderare: ponisq; supnā spon
sum cōcupiscere q̄ terreno flebiliter inherere. Mane ẏo
visus est ei astitisse vir reuerenti vultu oculis ardentib⁹ di
cens. Certa esto famula dei meiq; ꝓmissis firma. hodie ti
bi virum adnenire qui te solspirati refitinet. Hac expleta
visione post modicum intrante ad eam beato custasio. vi
sionis ordinem virgo ꝑhara enarrauit: ⁊ credere se illuz eē
per quem audiuerat sibi lumen reddendum. Tunc oāone
facta custasius virgini promissum adistorium ei cōtulit.
Quod videns pater voluntatē coodie factis appetit. ꝙ
sum adnocat sponsalia firmat: tempus nuptiarus statuit.
At illa fugam arripuit. ⁊ paulatim cursu eccām beati pe
tri ingressa atq; in terram ꝓstrata. pugnis teneram pec⁹
quassabat. lachrymisq; terram irrigans vbertim his ver-
bis orabat. O petre qui iustis reseras regna celestia: obse-
ras iniustis. hoc ab tua confugi limina: tua volens eē vir-
gancula. Et tu o xpe qui semp humilium flecteris praeci-
bus remittendo sordes. serua virginitatem meam q̄ eter-
na tibi oblatā secula. Quo pater cognito illuc dirigit ser-
uos. mandans eam in loco interfici. Sed serui quido con-
silio aliquantulum in itinere consistunt vt ipso motum
spacio patris minigaretur sencia. Deniq; eo veniente atq;
acriter seuiente. ministri cōminatōem mortis artificiose
intentabant. Ad quos illa. Non inq̄t a genitore talia mu
nera debentur filie. sed iocūdius est mihi in hoc loco pul
cram mortem appetere: q̄ iuuentutis florem amittere. Is
autem certissime nouerit genitor meus. quia nunq̄ copu-
le nuptiali in vita consensum ista submitti. Referētibus
ergo famulis hec domino suo. ille furore animi sui nequa-
q̄ sine lesione filie mitigare voluit. sed custodie deputans
seruabat eam ad illa que facere disponebat. Dumq; illa
geruntur dei misericordia faciente. contigit beatum custa
sium reuerti a legatōis expletione regis lotharij. Qui co-
gnoscens. tandiram animaduersionem patris in filiā ire
nocabiliter seuire. studuit eius animi seuitiam duris ver-
borum aculeis tenebrare ⁊ ad penitendum compungere.
Neq; ẏo inde rediit quousq; puellam desiderato sancti-
monali habitu ꝓ gondoffenum meldensem epm ornaret.
Et vt idem bangaricus pater puelle monasterium i
proprio solo famularum dei congruum habitationi con-
stitueret. Porro sanctus vir walbertus clarescentibus vi-
te meritis post gondoaldum meldensium epīscopus egre
gius successit.

.§.i.

Prestātissimus itaq; bau-
guericus filium dilectum pharaonem tyrocinij tempore i
aula regis theodeberti exercendum alebat. vt sibi ad di-
gnitatē honoris habendam quam in palatio regio obtine
bat succederet. Quod veritatis omnipotentia fauente ita
factum cognouimus. Etenim qdin honore sublimatus
est regio theodebertus. pharao sanctus inuenis tega mi-
litari vestitus. inter proceres palacij familiaritatis plurimū
apud eum obtinuit locum. Postmodum vnitus a cleo-
dario ⁊ brodesico clotharne. cum trium regnorum mo-
narchiam obtinuisset. hearum pharaonem inter reliquos
regni sui proceres amicicie sue familiaritate sublimiter no
bitauit. Qua fidocia fretus. per sepīm regem monebat
vanos huius vite fauores fugnis desiderijs calcare. omni
bus se amabilem prebere: omnes actus ⁊ mores compos-
tos habere. Cōsilia quoq; regalia publica ⁊ priuata amo
nis dei munificentia prudentissime disponebat. Eoq; mi-
sericordie operibus insisteret ⁊ reos a morte liberaret. regi
quoq; clotbario multa bona persuadebat. cognouit sanc-
tam pharam sororem suam desiderio videndi se grauiter
affligi. Ad quam cum venisset. intantuz eius familiare col
loquium beati pharaonis permouit mentem. vt gloriz
palatini principatus atq; regalis amicicie contemneret. li-
citaq; coniugia in iuuentutis flore posita refrenaret. se-
q; ecclastico ordini sociaret. ⁊ vtrorem suam bldecbildem
sacro velamine consecraret. Ecclesiā sancti stephani me-
tensis quam magna ꝓuidet pauperias dinsissimis villa
rum opibus muneraut. Locumq; virginis ꝑhare ꝑ Jon
nium addimento magnifice sublimauit. Conciuesq; pere-
grinos ⁊ exules ex facultatibus suis alebat. eiusq; fama odo
rifera longe lateq; diffusa resonabat. Quapropter gens
anglorum eius amore irretita suasiq; virgines vuolv mo-
nasterijs kale. s. ⁊ ꝑhare tro militaturas per eum mancipa
bant. Idem sanctum gillenum scotum ad prouinciam
attrebatensem misit. quam sana doctrina xpo acquisiuit:
⁊ claris miraculis illic attraxit. Quidam die cum idē san-
ctus gillenus cum sancto pharaone corpus reficeret. vas
vitreum quo vinum propinabatur pincerna tenente casu
ruens confractū est. Cernens autem beatus gillenus vul-
tum ministri in pallorem conuersum. illi innuit latenter si-
bi dari fracta calicis fracti. sup quem oāone facta vas vi-
treum reintegratum est. Interea post vomitionē wal
berti meldensis epi frater eius sanctus pharao. ad idē pō-
tificiuz petitur. ⁊ a rege clotbario quem de sacro fonte ille
susceperat assensus requiritur. Qui cū magna cordis ale-
critate non modo fieri mandauit. sed etiā sine aliqua scru-
pulositate id fieri iudicauit. Vere admirabilis diuina sa-
pientia. que tres germanos sub sacrato trinitatis numero
preditauit pontificali dignitate insignitos. eosumq; ger-
manam pharam magnis vite meritis decorauit. Postq̄
ẏo sanctus pharao in cathedra sublimatus ē. omnia san
ctitatis opera in eum clarierunt. testantur virtutes quas
ob meritum eius declarandum xpc operari dignatus est.

Die pasce cum beatus pharao manus impositōne pla
rimos sanctificaret. Atq; sese vt fieri solet veniuq; ferus
multitudo cōpleteret. quidam puer inter ceteros allatus
est orbatus lumine oculorum ad confirmandum. Cuius
frontem cum vir deo plenus oleo liniret: crisibū frontē eī⁹
⁊ spiritus sancti donum ⁊ lumen oculorum recipe meruit.

Item cum sanctus antistes per ciuitatem transiens q̄
bus competebat visitationis pietatem conferret. contigit
ante vinctorum carcerem eum transire. Quem cum mul
ti cognouissent adesse. petere veniam flagitiorum ⁊ solu
tionem vinculorum ceperunt. Quibus vir dei ait. Exite
inquit liberi eo q̄ penitemini. Statimq; soluta sunt vin-
cula. Sed nec obmittendum est quanta virtute animi
eius comune nomine bldecbildis sacro velamine muni-
pata. sancti pontificis temptamenta aduersus se antiqui

hostis iniecta malignitate repulerit. Cum igitur hec sanctimonialis deo seruiret sanctimonie studijs in villa residē cū pessul pbaruo recordatus eius amoris ꝙ pulcritudis. ad hoc vsq; pductus est vt eā ad se venire māderet. Qđ famula dei cum prima auditione renuisset agere.nō vltra hr antistes mandatum ingeminare. Et illa secundo huic poenam negligentiam adiunxit. Cum bis duobus mandatis tercium adiecisset.illa obstinatiꝫ intelligens animū eius:argumento sum excogitauit consiliꝫ. quo pontificē a ꝓposito abstraheret:ꝙ suam castitatem cōseruaret. Et enim ornatum abijciens vestium totondit cesariem capitis ꝙ alicio indutaseſe contemplandam ei ꝓbuit. Cunq; in eam intenderet vehementer. erborruit facinus se deliberasse animo illicitum. atq; abstractum se a dispositoopere sagaci consilio prudentis femine miratus est. que scandalum pulcritudinis sue abscidit a se:ne ꝓ oculos corporis caperetur preparatus ministet deo:ꝙ sanctificatū templum spūisancto violaret. Die quadam idem pontifex sanctus egressus est vbi deum gratia orandi ad oratoriū sancti remigij. Dumq; ab oōne surgeret.subito flebilis clamor audituꝫ. fremitusq; lugentium ꝙ heu ingeminantiū. Refertur ei nauis demersa in medio fluctibus plena grā di populo. Episcopus ascenso ponte fit proniot frigida humo.ꝙ humem vultum tenet vsq; ad frigidam terrā. vir hora media oauerat ꝙ flumen baculo quem dextera tenebat tangitur. Verum dicta. Ecce videns nauim depulsam relabi in summo.nō stridente vlo nidente nec secante remigio.ꝙ cunctos demersos referri.

Anno decimo bera .§.ii.

dij imperatoris obijt sanctus columbanus qui plures discipulos habuit sanctos viros. Et inter ceteros sanctum gallum qui claruit in almania. Et in expulsione demonꝫ ab obsessis mirabilis fuit vt supra dictum est. Fuit etiā ex discipulis eius sanctus eustasius qui pbaram illuminauit vt in pcedenti §. patuit. Hic a beato columbano ad ytaliam paterno directus affectu.eque iure subditas monachorum catenas recuit tempore clotharij regis. Sūcrus quoq; attalus vt refert Aime. vbi supra.sancto colūbano in regimine monasterij luxoniēn. succedens ꝓ mortem eius cum egregie monasterius illud gubernaret.tyrabolus contra eum aliquotum subditoꝝ corda suscitauit. qui dicerent tanti feruoris austeritatem ꝙ ardue discipline pondera ferre non posse. At ille sagaciter pia fomenta prebere ꝙ mollire corda tumentia niteba tur.suadēs reminisci patres ꝓ contemptum vite presentis ꝙ mortificatōꝫ regna possidere. Cunq; se iam mbīl proficere cerneret:ꝓtinus cessire ꝓmisit. Qui postq; ab eo segregati sunt.cū virum dei suis detractionibus laniarent. vnus eorum subito febrium igne succensus.inter penas incēdij clamare cepit.se si posset ad beatum attalū venire.velle ꝙ admissi criminis damna penitentie medicamento lenire. Vir hoc ei dicere licuit obmutuit ꝙ extremū anhelitum taliter dimisit. At illi qui aderant videntes iniuriā viri dei a deo vindicari ad eum cum penitentia redeūt.quo ille mitogaudio refuscepit.susq; loco suas agnoscentes culpas restituit. Alij vo qui datum penitentie locum non redeundo cōtempserunt. diuersis mortibus direpti sunt. Nam vnus eorum securi pcussus interijt. Alius dum parui fluminis alueum transmearet.arreptus poplido paruulo vnda necatus est. Tercius cū in mari se charine tradidisset.demersus est. Quodam tpe cum bobbine flumoluus turgidis aquarum molibus violenter ꝙ rapaciter defluens.molinū monasterij suffodere.ac totam officinam eius demergere niteretur. vir dei hec audiens synodalem dyaconꝫ ad se accersiri fecit. Cui dixit. Apprehenso baculo quo sustētor vade ad bobbinꝫ. impantisq; voce dicito signo dūce crucis ꝓtecto. vt istas ripas fodere desinat.ne ꝓsumpta audacia modum excedat:ꝙ alia incedens latera illa sinat cē

flecta. Imperijsq; domini se cognoscat cēr cessurum. Cūq; viri dei ille impio obedisset.mox ꝺs fluuius relicto alueo collis latera cedens.fluenta ꝓ ardua colli lateꝛa velut alis strictos lateres sustentabat:quousq; concauus alueꝰ pateret.quo sustentante liquido fluerent. Unus quoq; monachorum dum in agro laboraret inopinato ictu ferramenti pollicem sibi ex leua pcidit.ꝙ supposita gleba qđ funus sepelinit. Pergensq; ad monasterium patri ē ꝓdidit. Cunq; vir dei ptem abscisi pollicis terre conditam falcoq; sepultam sibi afferri iussisset.sputo suo illatam manui iunxit. Coniunctusq; poller carnis glutino vt antea fuit adhesit.tacitoq; silentio vt abiret imperauit. Cum autem ī suprmio vite pēnis horaꝫ fungeret.inter mesta suspiria convisrugitus premebat. Deinde gratias agens ꝙ frēs ī domino ꝓfortans animam reddidit celo.

Ex discipulis quoq; .§.iii.

sancti columbani fuit alius sanctus nomine walaricus. q̄ de alsemica quondam regione ortus omes patrie sui adhuc puerulus pascebat. Audiēs autem hic qđo pueri nobilium in scolis solebant eruditi. eodem desiderio prouocatus tabellam sibi fecit.ꝙ cum summa veneratione ꝙ instantissima prece impetrauit a magistro infantium vt sibi scriberet alphabetum:ꝙ prima sibi elementa monstraret. Quo facto letus ad opus iniunctum remeabat. Sicq; in breui deifultus auxilio patre suo ignoante totum impuit psalterium. Deinde cepit eccliam frequentare. ꝙ non multo post securus est annaculum suum ad monasterium nomine autunio. Quem secutus pater suus minis ꝙ terroribꝰ atq; blandicijs reuocare ñ potuit. ḡnis abbas fratres eum deprecarentur vt cum patre reuerteret:ꝙ imponerent ei ieiunia duorum ꝙ trium dierum ñ hoc non faceret. Ille firmiter in ꝓposito pſistente aut abbas fratribus. Non abijciamus qđ misit nobis dūs. Dolet hoc cepit sp ad altiora festinare ꝙ peginatiōem pro dei amore appetere. Tunc prenit ad monasteriū macbarij quoddam antisiodorensis epi. vbi a beato pontifice benigne susceptus est. vbi etiā districtissime viuens cepit a multis predicari. Ad quem cū quidam diues ꝙ nobilis deuenisset bobo nomine.audiens ab eo verbum dei:cum eo remansit.nec vltra ad seculum est reuersus. Hi duo pariter preterūt luxoniū ad sancti colūbani. Sub hac sancti colūbani magisterio factus ē walaricus ortolanus.qđ officiū ei iniunctum est causa pbande eius humilitatis. Eius olera nec a vermibꝰ nec aliquo ledi poterāt.cum alia olera circūquaq; deuastarentur.qđ walaricus fratrum meritis ascribebat. Tunc cepit sanctus columbanus eum inter ꝓbatos monachos reputare.indicantibꝰ alijs adhuc eū quasi novitium inter pulsantes ponendum. Cū aūt ad audiendū verbū dei a sancto columbano fratres certatim intrarent. intrante sancto walarico cum ceteris in ipo limine. sanctꝰ colūbanus sentiebat odosē magne fragrantie ac suauitatis ad se venire. Dolet hec quidā e fratrib nomie ipando lenius accessus sancto desiderio petijt a sancto colūbano vt ei licentiam predicandi inter gentes concederet.ꝙ ꝓ solatio fouende religionis walaricum secū abire pmitteret Qđ ꝙ fecit. Cūq; pariter ī neustria pueniſſent.a rege clothario remotū locum residendi popoſcerūt. Et cū ad ḡndam locū ambianensū gualimaco pueniſſent. cōtigit vt quidā ob reatus sui meritū in ceuleo suspēsus eēt ꝙ defunctus. Quem cum alongebeatus walaricus aſpeſſet.ꝓmotus pietatis visceribus cursu concito ad ſtipitem pueniit. Et prohibentibus eum carnificib⁹ ne cadauer mortuū tangeret.ille intrepidus vinculū soluit.ꝙ corꝑ defuncti manibꝰ ꝓprijs ad terram imposuit.ꝙ sup supinata eius membra se cū lachrymis ꝙ oōne ꝓstrauit:ita vt facie sua facie illius imponeret. Sicq; astantibꝰ cunctis ꝙ stupēntibus q̄ et pfundo somno membris eius paulatim calefaciēdo motꝰ sus columis reuixit. Prefatus autem rex locuꝫ se-

erectum vt petierant eis cōcessit. Ibiſe beatus wallaricus in quadam cellula ſegregatus a fratribꝫ reclusit. vt omni mundi cura poſtpoſita ſolito more tm̃ diuine meditatōi inſiſteret. Ceteri vo fratres conſtruentes ſibi cellulā v̄ ele moſyna regis videbantur habere ſubſtantiam. Cum aūt quedā matrona panem ꝫ flaſcones p puerꝫ viro dei mitteret. puer aniditate obl̄i ꝫ potus vectus ꝓtem ſibi reſeruit prem pr̄ uit. Vbi cum vir dei in ſpiritu cognouiſſet ait. Quod allatū ē deo gratias inde referimus. Vade fili hoc ſuide ne quid incaute ſumpſeris de illo pane vel flaſcone quos tibi abſcondiſti: quia ſerpens in flaſcone ē ꝫ venenum in pane. Quod ille videns ſe detectum obſtupuit. ꝫ reuerſus ad illa abſcondita ſic inuenit. reuenas inde ad ſeruum dei veniam petiit cum penitentia. Idem dei ſeruus cum de quodam loco tempe hyemis ad mona ſterium repedaret. contigit vt p auſteritate frigoris i tomum cuiuſdam p̄ſbri cū ſodalibꝫ ſuis ad calefaciendū ſe declinaret. At ille qui tantum hoſpitē etimio culpe venera ri debuerant. vt huius ſacri eloquio ſicut ei mos erat inſtruerentur. magis ei turpia ꝫ luxurioſa ſba ꝫ inhonella verba cum indice loci eius audacter ꝫ cōtumaciter loq̄bantur. At ille vt ſemp confeuerat putridis hominū cicatricibus ſalubria verbi dei medicamenta imponebat dicēs. Nunquid in euangelio non audiſtis. De oīi verbo ocioſo reddituri ſumus deo rōem in die iudicij. Sed magis ac magis contempto eius p̄cepto impudiciſſimis ebulliebant ſermonibus. Tunc ille voluit inquit corpuſculū meū aliqn̄tulum a rigore frigoris reſouere et igne: ſed vāis pbrebeo ſceleratiſſimis verbis. ꝫ nunc etiam exire a vobis non calefactus compellor. Egreſſuſq; de tomo pulueres ſibi de pedibꝫ ſuis excuſſit: ꝫ ad locum deſtinatum iter dire xit. Sed illos infelices ꝫ pcares vicio diuina ſubſecuta ē. Nam ille p̄ſbr qui recte ſibi vl̄ alīa prudere negleuerat. oculoꝝ ſubito lumē amiſit. Et ꝓfato indici loci ibius ſubito emarcuerunt virilia. Tunc ſera penitentia victi. ſupplicabant humiliter vt iterꝫ domū illam famulus dei velle intrare. Sed ille ñ aſſenſit. Pueſuiter in ſua cecitate p̄manſit: ꝫ alter putrefcentib genitaliū interiit. Mento autem vir ſanctus tantis ſtrenuꝫ eminebat. qui abrate matris virgo manebat. bōitas eius ꝫ benignitas modum humanū excedebat. ꝫ intantum diuina gratia ꝫ cōpunctione plenus erat. vt quotiens predicabat diſcipulis vel deo pſallens celum aſpiciebat: totiens lachrymas effundere ſolebat. Tanta in eo erat manſuetudo. vt auicule in manu eius cibū ſumerēt ſine formidine. ꝫ articl̄ ſuis quandocuq; vellet oblitas ſue ſenitutis ꝫ quaſi domeſticas eas palpitaret. Lectulus eius ex virgis contextus vili lectaricla tegebatur. Facies eius valde pallida ꝫ macie cōfecta. quia frequenter in tota ebdomada niſi in die dominica nihil ſumebat in cibo. Non vinum non ſiceram: nec in aduentu quidem hoſpitum ꝫ in chanitate. de his omnib poculis pargustabat. Quando vo p eum dominus languentibus gratiam curationum conferebat. vel futura vel occulta pronunciabat. tunc roſeo colore eius gene nimio fulgore micabant vt palam omnes intelligerent q̄ ea per eum facta vel dicta: ſancto ſpū cooperante fiebant. Multotiens in vigilijs pnoctabat furtiuas oōnes inter condenſa vepium ꝫ p connexa vallium frequenter fecit. Tunica cum cuculla tm̃ vtebatur. Peccantem aliq̄ē ſi fratrib minoribꝫ poſtq; inſſerat flagellari: ſepe hoc fieri pbi buit. Sed vocatum ad ſe blande admonebat. vt illa ſola verecundia ei ſufficeret. quatenus de cetero illud vicii nō ireturet.

Per idem tempus .§.iiii.

ſtomit Hildeuntus. Qui vt refert et geſtis eius Vincē. ſpec. hiſtor. lib. xxiij. natus in ciuitate meldenſi. poſtea ibi fuit factus epūs. Hic cum eſſet quinquennis traditus ſancto pbaraoni eruit ſacris literis imbuendus. Cōuicia ſodalium patientiſſime portabat. Et quo p̄ſbr a ſancto pbaraone eſt factus: ſemp cilicio ad carnem vſus ē. Monitu ſancti pbaraonis monaſterium petiit ꝫ poſt pbaraonem epūs factus ē. Iuxta vibem meldenſium habebatur eccia ſancte crucis in qua quondam ſepultum fuit corp̄ ſancti Pbaraonis. In huius eccie atrio meldenſes ſuos mortuos ſepeliebant. Accidit autem vt quidam maligni viri beatum hildeūtꝫ peterent. vt in illo atrio ſibi liceret aliam eccīam edificare. Quod ꝫ factum eſt. Vbi idem templum auaricie ſtudio fabricatum. nocte p̄cedente qua ea conſecrari debuerat funditus corruit. Quo timore ꝓterritus beatus hildeuntus ꝫ penitētia ductus. remā adiit ad bonifacium papam: vt penitentiam ei iniungeret ſup hoc peccato. Qui poſt ſatiſfactionem nullam ē ad p̄dicandum. Introiens autem p ſingulas domos dicebat. Hanc domui pax ingredientibus ꝫ regredientibus. ꝫ ſic ꝑbum incipiens ad finem vſq; cōplebat. Hoc faciebat vſq; hieroſolimam pgrediens ꝫ reuertens. Septimo anno reuerſionis ſue retulit pape que geſſerat. Rediens autem in galliam cum auctoritate domini pape in loco qui dicī latimacus inuenit monachum nomine fulſeum ſanctitate p̄ſpectum. Cui angelus domini aſſitit p viſum dicens. hildeuntus epūs mane veniet ad te: cui a domino reuelatū eſt ꝓcata eſſe dumilla. vide ergo vt eum ſuſcipias cum honore. Ad hunc cum veniret ſanctus hildeuntus. prouolut ſe ad pedes eius. Quod ille videns ruit in faciem. Deinde venit hildeuntus in locum. vij. ab vrbe miliario meldenſiū vbi ꝑſtructam eccīam in honore beate marie dedicauerat. Ibi miſſam celebraturus cirotheas de manibꝫ ſuis extrahens. apoſuit eas radio ſolis ꝫ ſuſtētate ſunt ibi ſpacio trium horarum. Deinde ſuſcitauit quendam puerum ſine baptiſmo mortuum. quem baptizans vocauit aldebertum ex nomine p̄ris ſui. quem intra ſe p̄cepit ſepeliri anno. vij. p̄ſbr̄ monaſterii. Horū duoꝝ corpa beatus maniolus abbas ex reuelatione angelica poſtea leuauit v̄ terra iō̄e ꝫ plurimi epi cum eo.

Florebant quoq; .§.v.

ꝫ circa idem tp̄s Auſtregiſillus vt refert Vinc. vbi ſupra poſt ſigiberti in galliꝫ bituricenſis archiep̄s. Et ſub eo ſulpitius Lambertus colonicenſis: ꝫ iohannes tungrenſis. Hic auſtregiſillus inter cetera virtutum miracula quibꝫ vita ſua claruit quendam molendinarū curauit. Qui die dñica temerario ſpū volēs emendare molā accepto ferro ancipiti qđ vulgo ſcoton appellant: cepit molā terere. Et quo peccato adhesit manus eius manubrio ferri illi⁹. qđ nullus poterat de manu eius auferre ꝫ tanta arrōne attactus eſt. vt inter digitos eius iam cepellet ſanguis effluere: aſpicientibus ob fetorē fallidū facere. Venitq; ad p̄fatū dei hominē ꝫ poſtulās dei auxiliū. accepit manū ei⁹ cui adheſerat malleus. ꝫ digitos primū extendēs tulit ferrū illud. ꝫ manū eius attractā: cōn doloꝝ expulit. Sicq; ſanatus homo recceſſit. Poſt obitꝫ eiuſdem ſancti ei⁹ pipinus francoꝝ princeps cōtra eudonē aquitanie p̄ncipē volens dimicare ad vibem bituricam puenſſet. barbari de exercitu domū quandā in villa carebria que p̄fati ſancti fuerat. in qua frequenter venerat. vicinis contradicētib totaꝫ vallauerūt incendio. ſtatimq; arrepta a tecto vnus ex eis abſtracto oſtio de ipa domo que ardebat in flamā ſe. precit ibiq; vitam finiuit. Alij etiā ſeſe dentib lacerabant. nonnulli vo ſeinuicem membra truncabant. Nec multo poſt cum p̄fatus eudonū ꝺ optimabꝫ ſuis agnitum noīe in mōaſterio ſancti auſtrigilli manere inſiſſ. ipe quicqd inuenire potuit in ipo mōaſterio comitib ſuis diſpenſandū tradidit: ita vt nulla fratribꝫ ſubſtātia remaneret. Cūq; abbas ei ſupplicaſſet dicens. Miſerere ſeruis tuis vt poſſint vicē ꝫ p te orare. ꝫ ille ſuꝑbus p̄ces ei⁹ deſpiceret: accedentes monachi ad ſepulchrū ſancti cum lachrymis orare ceperunt vt eos ab inimico tomi⁹ eruet.

Ac ille infelix aginus officio sancti viri austregilli villas plu
rimas pecora q̄ quecūq; alia invenichat secum ducebat.
Et cum iter faceret apparuit ei p somnium sanctus austre
gillus dicens. Cur me tam graviter plagatus es. q̄ mihi ser
vientes reliquisti tam mites? Hec dicens pcussit eum in
cerebro. At ille exiglans q̄ a sancto austregillo pcussus
exclamans paulo post expiravit.

De sancto sulpitio .§.vi.

Hic (vt narrat ex gestis eius Vinc. spe. histor. vbi sup̄) cla
rissimus oriundus parentibus in flore primeve etatis cbullī
militiam raptis secuī laqueis tam ardenter suscepit. vt si
tempus pcutionis non defuisset: periculis se sponte inge
reret. Nil aliud adhuc in seculari habitu positus vitae ē
agere. q̄ monasteria pstruere. eccias restaurare. q̄ miseris
auxilium ferre. In ecclesijs longe a domo parentū positis
clam silentio noctis indutus vestimentis penitentie sacris
oōnibus pnoctare solebat: q̄ diluculo rursus secularī veste
ornatus sanctum ꝓpositum occultabat. Hic erat huius
infantie ludus. talis ab eodem cōualescebat in dei affect⁹.
Nocte quadā dum in vna eccia cum duobus pueris cōte
plationi intenderet diutius. duo terrenum et hyopem ap
phensos pueros singuli ab eccia abstrahere nitebantur.
quos vir dei post tergum magnis clamoribus eiulantes at
tendēs. rhetros illos aspexit q̄ manum contra eos elevās.
illos crucis vexillo repressit. Quibus subito elapsi pueri il
lesi remanserunt. Et eo tpe hostis callidus oia contra dei
seruū molimina versans. quē mente non valebat corrum
pere: minis fantasticis nitebat' exterrere. Fama autem de
eo longe lateq; dispsa cū a fidelibus clerbario boc erit suā
sum. ab austregillo bituricē vrbis epō petijt. vt vir sanct⁹
qui iam leuitice sortis gradum attigerat: in castris suis ab
hinc officio potiretur. q̄ postea eodem sancto epō migrā
te idem vir sanctus sulpitius dño procurante epalis apicis
emerait primam equitanie sedem. Decus igitur pon
tificale nactus onere succabuit non honori. omibo omnia
sactus. tradens se p̄m ieiunijs indefinentibus q̄ vigilijs pe
ne ingbus. ita vt si q̄n paruʒ aliquid somni necessitas na
turalis exigeret. Hoc non sup̄ strati molliciem qua nū
q̄ vti cōsueverat: sed sup̄ solius mattule cilicioq; supplicē
dependeret. Tanta in eus gratia virtutum augebatur.
vt non minus p eum signa q̄ dudum p apostos fierēt. Nā
demones ut verbo fugarit. egros oōne curavit. mortuos
etiam suscitavit. Cuiq; ad eum videndi gratia quidaʒ ex
optimatibus adiissent. q̄ eis bñuolentiam quam omnibo
impartiri nouerat exbiberet. ministros in aliud tendere is.
ignis flama tecta velociter devorare cepit. Jamq; respe
sa ceperunt quati vniersa q̄ minante ruina vniersis pre
sidio desperatis fugam arripientibo. sacerdos dei manu cū
crucis vexillo resistere nititur flamis. Et mirantibo omni
bus ita flamarū globi ex timplo restricti sunt. ut eoq; ma
nū suā seruus dei retraxisset: ac si magni aquarum fluuis
impetu undiq; vallati fuissent. Quedam mulier illu
stris spicia segetum replverat horreum magnum. Inte
pesta nocte sceleratus ingrediens ignē cōiecit: q̄ flama stre
pente tumultu increpuit. Vir de repta causa currēs cuʒ
canticis spūalibus rogam circuit. q̄ minis modis cū bacu
lo terminū defigit quem igneus collis trāsgredi nequeat.
Flame itaq; cum omnes vicinas domos rāgerēt. et offi
cte ad se revertisse chaos fugiūt qō transgredi non audēt.

Diocul ab vrbe arborem immanē precidi iubet. Que
dum faciat velox corruit. vnus ex pueris in aliud intētus
q̄ attonitus sistens non mortem refugit. protinus sacer
dos manuʒ cū signo crucis elevans arborem in alteras p̄
vertit. q̄ sic de mortis periculo pueri abstraxit.
Unus ex sceleratis in promptuariū sancti viri noctu se violenter
iniecit. q̄ diripere nitens que facinus furti concepat. cū abi
re festinaret nullus ei aditus patet. Sed quasi carcere sepe⁹
ligat' undiq; reus. sic totius noctis itinere cōsumpto. ma
ne vir dei vnum de custodib⁹ evocat. mittēs ad sociū man
dat vt quē errore lassatum q̄ q̄ quibusdā vinculis artatū
ita in crimine inventum in pmptuario invenisset attrahe
ret. Nec mora minister socium adiens vocavit. scelestum
inveniunt intro. q̄ vt attraherēt cōprehendunt. Ds inter
eorum manus elapsus timens se in crimine deprehensum
q̄ a turbis undiq; vallatum. mallensq; celeri morte subire
q̄ longos crucis⁹ trahē in puteū valde pfundū se pci
pitavit. Et nō cū eū vorax terra susciper sancti suffragia
postulabat. Tunc vir dei celeriter occurrens iubet ūdē
puerum descendere netum: q̄ scelestum extrahere circū
plegum. Cuiq; omnes nec posse vitere clamitarent filiaʒ
interisse crederent: de puteo incolumis extrahit. Qui ad
sancti vestigia pstratus venīā postulabat facinoris. Cui
sanctus pietate plenus indulsit. q̄ eius vsibo necessaria pbu
it: sepe monens vt potius petat q̄ rapiat. Cū vnus
ex discipulis iam diaconus effectus repedandi ad ppria
licentiā postulasset. q̄ ille dare nolusset ne aliquid sinistri
ei in via contingeret. Demum illicenciatus cuʒ equo ab
scessit: q̄ tota nocte discurrens mane se reperit quo iter ce
perat. eiq; veniam postulavit q̄ accepit. Jdem cū qua
dam nocte psalmoʒ cantus in baptisterio pegisset. pre
sit ad beati martini basilicam vt religiosum noctis vsq; ad
matutinas in divinis laudibo expleret. Jngrediens se demō
in specie auis teterrime. lumen q̄s puer pferebat pilo suf
focare nititur: deinde in faciem oculosq; sancti viri cū im
petu injciens. q̄ hunc illuc eminus circumvolitans: violen
tum q̄ infestum se reddebat. Cuius vir dei gesta ppendēs
scio inquit quis sis antiqui serpētis minister. q̄ facto signo
crucis evanuit: sed ex invidia sanctivirī stimulos accendit
Cuiq; vnā de pueris p paupertʒ subsidio exbibendo ad
quendā locum ire pcepisset. demon se obviam obtulit. eūq;
de vehiculo eiecit q̄ male multatum flagris exanimem
reliquit. Jta defert' a primis ad domū. q̄ nemo retulit ad
virum sanctum. Tandem ipse sensit spū ꝓphetie eū conti
matis diebo. q̄ mutum q̄ cecum penitere. omniaq; mem
bra ꝑmoritura. q̄ ita obtestatis dentib⁹ vote. vt nec aq̄ gut
tam aliquis posset intrinsus fundere. Tunc ex affectu sanc
tus vir lachrymas fundens q̄ in oōne se ꝑstemēs. panis
buccellam cū vino iubet afferri. Morsq; ex referatis cum
ferro dentib⁹ stillam vini q̄ misserat primi pfuderunt: sen
sus amissi reddunt'. q̄ in vigorē pristinū membra redeunt.

Unus etiā ex socijs eū aliqñ ad eccīam pnoctare pge
ret. Dyabolus opus bonum impedire nitens ei occurrit.
eumq; cedibus afflictum cruminʒ derelinquit. quē vir dei
oōne incolumem fecit. Nec multo post cum rustic⁹ q̄
dam arrepta manu securi die dñico operatur. illico ma
nus eius abscidit q̄ cum nervis securis adhesa reclinditur.
Qui ad dei seruū accedens oratione sua sanitati restituit.
Demiq; vir sanctus plenus dierū in pace quievit. q̄ post
obitum multis etiam miraculis claruit.

Fuit q̄ eo tempore .§.vii.

Sancta saleberga abbatissa ut scribit Vincē. vbi supra. ex
gestis eius. Hec in suburbano lemouicē oppido territorio
lingonico confini. parentib⁹ nobilib⁹ q̄ religiosis oriunda
fuit. Cuiq; beatus eustasius abbas sancti columbani suc
cessor ad eliminandā bonosiacham heresim in germaniā
ꝓperasset. q̄ remeans ad perfate puelle patrē gondonium
pervenisset. ille velut gratissimū nunciū eum suscepit. Qui
inter sacratissima exhortatōis verba scisitari fecit virum
ei soboles esset. Cui ille duos adolescentulos ob bñdictō
nis gratiam percipiendam ꝓsentavit. Ds vir sanctus si qd
hac prolea superesset requisivit. Cui parentes fatēter se ad
huc habere puellā dixit luminibo orbatā. Veniat inq̄t q̄
ipa. Unctuoso igit a sementino exacto ieunio sup̄ oculos
puelle oleū benedictōis infudit: q̄ mox sanitatem recupe
ravit. Postea parentes de liberoʒ successione cogitan
tes. eam contra voluntatem suam cuidaʒ generoso in ma-

erimonium copulauit. Qui vt eam deuote mēsibꝰ habēs mortuus est. Beatus quoq; eustasius post multa rerum discrimina. post hereticoꝝ ꝓcellas ⁊ schismaticoꝝ fraudes summis pollens miraculis migrauit ad dñm. Cui in loco sanctus walbertus in regimine fratrū subuectus ē. Sācta ergo saleberga vidua ꝛa sub laico habitu vigilijs actibus. ⁊ elemosynis intēta. doctrinam quam a beato eustasio acceperat sio ruminabat. Jussu aūt regis dagoberti ob liberos ꝓcreandos cuidam viro baldduino qui in auia regia morabatur in coniugiū sociata quinq; filios habuit. Tandem viro cōuerso. prolibusq; deo sacratis. veste religionis accepta intro cum sancto walberto consilio cōuentia existente mariti. cenobiū puellarum in suburbio lingonensi in hereditate paterna extruit. Post hec bello ciuili inter reges francorum circa fines illos octo loca vicinia depopulata sunt. corpa q̄s sanctoꝝ igne cremata. Tunc illa habito consilio cum sancto walberto quē ⁊ postea habuit ⁊ comitem itineris ⁊ socium laboris. paternū solū relinquens ad vibem lugdunensem cum maximo apparatu ⁊ cū animalib⁹ deo sēr̄ multis greuit. Ibiq; extructo monasterio intra parū tps trecēte circiter famule xpi ad eam sunt aduinate. Quadam die dum beati viri walberti psallo laretur aduentū ⁊ pbalerni copia vesset. iussit ceruisiam fieri ⁊ in volum mitti. Sꝫ cum vas ad plenū non eēt refertum. soror que cellarium custodiebat hoc retulit saleberge. quia. Hic non plenus cito aceseret. Sed meritis sancte vas reptum ēplenum. Et post quādi mirabilem visionem reuelatum est illi qp inde ad centus dies migraret e corpe. vnde qualibet illarū dierū diceret vnū psalterium termino sibi pfixo ꝓgens ad dñm.

Rotrudo rege frā .§.viii.

cor lothario regnauit filius eius dagobertus. Anno imperij beradij .xx. Hic dagobertus vt narrat Vinc. spec. histor. monarchiam trium regnoꝝ suscepit. qui fuit natus tot orp̄bantium ⁊ benignissimus in francos in iudicio iustus ecclijs largus. Qui primus clynarū copiā ꝓ ecclīa sanctoīū. de fisco palatij erogari iussit in cūcto regno suo. Rumor eius in bonos. simulq; metus ⁊ timor in oēm regionem ꝓ circuitum puenit. Pacem in oīi regno suo stabilit. ac velut pacificus salomon quietus regnum francoꝝ obtinuit. Ipse dagobertus aliqū iram patris veritus sui loetharij. quia consiliarium eius cesium ⁊ detonsum deboneste necarat. parisius ad ecclīam sancti dyonisij cōfugit. Et quia nullo modo inde extrahi potuit: locum illum sp̄ coli habuit. Instante autem die dedicatōis dicte eccie. vj. kalēn. martij. nocte que diem ipam preueniebat popul⁹ et mose ab eccla ecclusis. quatenus die crastina libenter episcopis ingressus ꝓpararetur. res contigit mēoranda dignissima: que futuroꝝ etatibꝰ fideli innotescat relatu. An ignorantia. an industria contigit incertus habem⁹. Leprosus quidam ecrubuit oculo tū non incognitus. in ecclesiam ꝓdictorum martyrum fide plenus ingressus. Secretumq; locum vigiliarum gratia solus occupauit. reliq; vt dictum est ꝓ tū ipius eccie custodes foris circa ecclesiam expectabāt. In ipo aūt noctis cōticinio tūi inbar illam eccīam totam illustrauit. vt multorum cereorum splendor ibi inbari crederet. vtpote quaꝝ sol diurnus suo nbare illustrasset. Insomnem ducebat leprosus noctem illam. ⁊ ꝓ clamate ineffabili stupuit. ⁊ si quid subsequeretur in cremillam solet illimas expectare cepit. Ecce autem repente tomine bicsus pontificum pontifex cum illis suis familiaribꝰ beatis aplis petro ⁊ paulo affuit. sanctumq; illō collegiū adiuerat martyres gloriosos. dyonisium. rusticū. ⁊ eleutherium. Quam visionem negnaq; sicut. paucis frequenter assolet somniantis more videbat. sed omnes ⁊ omnia vigilibus oculis ꝓpendebat. Videbat nanq; ipm̄ tominum bicsum nineis vestibus indutum precedentem. ⁊ signis sue dedicatōis lucenter illis parietibus impimentē ⁊ seriatim officium epale implentem. Ipmq; venerabiles processionem suorum fidelium subsequentem inter quos specialiter ipos apstos ⁊ platos martyres adnotauit. Cōpletoq; de more dedicationis officio. ad leptosum saluatos accessit. cuiꝰ voce quis posset intelligi dixit. Intrepid⁹ audi ⁊ foris expectantibus nostris epis que vidisti ꝛq nbi mandauero aperiue sollicitentur decetero de dedicatiōis eccie officio. quia nos manus adhibuimus: ⁊ put vidisti totam consecrationis officium cōpleuim⁹. Leprosus aūt ꝛp ordine diu expectate visionis iam securus. ⁊ ꝓ salutatis alloquio iam hilarior. Et quis inquit dñe mi dictis meis autem credulam accōmodabit: ego n. omnium hominum miserrim⁹. ⁊ abiectio plebis factus. apud homies testandi locum non habeo cū sicut vides elephātina peste deformiter elaboro. Quid multa ad elephantini accedit saluator. ⁊ leui tacta facie eius manū admouit. cuiꝰq; caput circūtegit. ⁊ mirabilmodū abiata cū ipis horribilibus pustulis cute ipsaq; cesarie leprosum sanitati potens medicus restituit: ⁊ ipam quam capiti eius cutaneā tunicam detraxerat lapidi qui primus erat imposuit. cuiꝰ sicut heri ⁊ nudiustercius erat effigiata cum ipis viceribus manere fecit: vt ipam ecce iuram faciem veram faciem putares ⁊ de leprosa effigie nihil dubitares. Et adiecit. Vade inquit si tibi non credunt: illis saltē signis nullatenus discredent. His dictis ⁊ lux illa que multoꝝ luminarium inbar obfuscabat abscessit. ⁊ beata visio spectā tis oculis disparuit. Dies diluxit ⁊ quidam matriculariorum ingressi sunt ecclesiam. ⁊ leprosum in gratiarū actōne reppererunt. Rogat se ad regem adduci: rem siquidez habeo ad eum secretam. Ad dagobertum adducitur. et diuini oraculi seriem proloquitur. vere dedicatiōem hui⁹ eccīe a tomino deo factam hac in nocte vidi ⁊ audiui ⁊ ita vtinde redditus sum solpitati. Et extēdens digitū. Hec est inquit fenestra per quam tominus aulam hanc introiit. Si mihi non creditis saltem venite ⁊ operibꝰ ipis credite. Et adducit eos ad lapidem nobilibus insignē. Rex admiratur. quoniam adhuc de veritate dubitabatur. Videbat hominem peregrinum ⁊ tanq; mendicantem aspernabatur ⁊ regnum. Tandem discredenti detracta satisfecit cesaries. ⁊ super lapidem posita index miraculi leprosa fuit effigies. Ut enim verum fatear liniamenta membrorum capitis aurium dico ⁊ palpebarum oris ⁊ narium ita in suis locis manebant marcida: quasi omni ambiguitate procul explosa. De miraculi veritate eorum coli etiam incredibili siqui fuerant stuperent. confutarentur ⁊ crederent.

Aspersus rumor ⁊ certus ad admirationem ⁊ gratiarū actionem inuitat eos. ⁊ cōglobatos ad dedicationem et laudem cogit populos. Parietes diuinis insignit manibus rei gestē testimonium phibebant. Reconditur cesaries illa incongruenti cellula. quam vsq; hodie inter reliquias conseruant illius eccie scrinia. vtpote quaꝝ dei manus tenigerat. Dagobertus super hoc non mediocriter letificatus de honorāda eccīa illa cogitauit. ne cui deinceps subiceret nisi romano pontifici. priuilegio beati petri fecit eam munire: ⁊ regalibus donarijs decorauit. Cui quicquid de suis regalibus fiscis conferebat paratum erat.

Temporibus huius .§.ix.

dagoberti claruit sanctus Magnobodus andegauensis episcopus. Qui solicet dagobertus rex fama bonitatis eius comperta. eum ad se parisius accersiri fecit. Cum ergo ciuitatem ingrediens valuas transiret. rei qui in ergastulis tenebantur comperto eius aduētu vocibus importunis eius solatia petebant. Judicem ergo adiens rogare cepit. vt damnatis veniam praestaret. ⁊ voluntati eius aduersans. eum sine effectu abire fecit. Qui ecclesiaꝝ qua tenebat ingressus. xp̄m exorauit vt nonos liberaret a neci-

bus. Nepe compedes sunt attriti manicisq; cōtusis aditus carceris libere vinctis patuerūt. Prosilientesq; sancti viri vestigijs abuolutis gratias retulerunt. Idem vir diocesim sibi cōmissam illustrando circuiens. cum ad prefatum quod quarriniacus dicitur peruenisset: pueri garrula conuicia nephanda sudendo iactabant. Quos illo intuente. subito vnus ex eis paluerit mutus cum omni pnicitate raptus per aeris vasta mole globi hac illacq; ferebatur. Tunc sodales cum parentibus tristes atterriti per deuia queq; ac rupium & vallium anfractus sectantes. nihil proficerent. Tandemq; desperatione adacti tandem per innia & dumos tramites fatiscentes. puerum reppererunt inter condensa vepium semianimē: & vix exilem anhelitum trahentem. Quem parētes cum magno gemitu pallioinuolutum & pene totis artubs discerpeum. in presentia sancti viri obtulerunt. qui apprehensa manu eum leuauit. & vite pristinę ac valentem parentibus reddidit.

Quodam tempore cum iter faciens manu solatio ad transmeandum fluuium indigeret. linter citra amnē sita videbatur. sed deerat qui ei adducere conaretur. Qui cū more solito ad orationem confugeret. repente puta ex loco in quo adorat tenebatur exibens. absq; remige ad littus in quo prestolabundus aderat natando deuehitur. Qui deo gratias agens cum omni comitatu suo in ea descendit: & ad locum quo tendebat prospero cursu aduenit.

Quodam tempore cum fames inedia ad viram dei vt consuetum erat conflueret multitudo pauperum vndeq; ipse vt copiosus largitor agapem fecit. & omnes vsq; ad satietatem refecit. Nunq; cibarij eius summam nūmerum indagarent qui in cibos pauperum distributi fuerant. duplicatam reppererunt que erogando consumpserant.

Abbas quidam beatitudinis virtutibus eius inuidens. & viros malicie sue consciosos poculum mortis clam ei propinari iussit. Quod ille ad se venire conspicies. prestigia eorum mortifera diuinitus intellexit. Sed euangelici precepti memor: omnem eis humanitatem in cibo & potu exhibuit. Deinde monita salutis adhibens vt a tam nephanda versutia secederent: ne districtus pena in barathro multarentur persuasit. Datoq; pacis osculo abire permisit inuenea. Circa idem tempus Aldanus epūs sancti columbani discipulus a scotia veniens. apud anglos claruit sanctitate & doctrina vt refert Beda. vbi supra. Hic quando verbum faciebat ad populu scotica lingua. si vero erat interpres: rex anglie odoaldus indutus veste regia interpretis officio fungebatur. Ipse rex cibos sibi propter pauperes subtrahebat. Floruerunt in francia hoc tempore tres fratres Ado Indo & Dado qui & andoen? dictus est. Qui suam erga deum deuotionem ostenderunt. singuli singula monasteria fundando. Ex quibus Dado fuit referendarius regis dagoberti. Referendarius autē dicebatur ad quem publice conscriptiones referebantur vt per eum anulo seu sigillo regis confirmarentur. Hos ad hoc amarat eligius iam dudum in aula regis lotharij clarus.

Tunc etiam sancta .§.r.

aurea abbatissa claruit quam sanctus eligius monasterio virginum a se parisius constructo prefecit. Per igit sancta aurea vt notat Beda. vbi supra. in monasterio parisiensi trecentarum puellarum preclata fuit genere quidem nobilissima. Tantaq; virtute preclara patietie. vt nulli malum pro malo redderet: sed sibi inuidentes etiam plus diligeret. Dum autem in villis sororum esset aliquando mater sancta huius? celleraria atq; claueigera sibi dilecta nomine beda nunciatur ei defuncta. vnde admodu? dolens ad monasterium est reuersa tercia tamē iam luce ab obitu eius preterita. Non autem ause fuerant sorores eam sepelire sine abbatissa. nec sibi poterant iam migranti claues officiarum exhoquere. asserenti nulli sororu? reddere se eas ań aduentū eterne virginis auree. Tacilla in feretro iacētem intacta accessit. rea ptopria nomine vocauit. statimq; viua resedit. Quibus inquit de rebus monasterij mihi cōmissis & de clauibus egisti: nos illa rōem reddens de vniuersis rebus: & expositis clauibus cū licentia sancte abbatisse migrauit ad dūm. Quadam vice cum panes deessent quibus sorores bona congruenti reficerentur. illa valde emissis earum murmurationes merores. cenobij cibanos inueniendi gratia circuiit. & ad vnum properans pistatem an haberet panē paratum interrogauit. Quo respondente prestō exisseret si clibanum scopis mundū aliquis redderet. Illa mox clibanum penetrauit. panesq; adhuc feruentes cum cineribus manibs suis totos expulit sonacem mundissimam exhibuit. Et autem duplicatur miraculum & laus virginis sancte augmentaret. cāpanas in turricula sine manibs sonantes audire sorores. omnesq; ciues circūiacentes. deumq; cunctę laudibs celsis pdicauerunt: Te deū laudamus cōcinentes. Quodam die dum missam audiret & lectio euāgelii incōgrue pronunciaret. illa nolens in verbis dominicis audire fallaciam. de humero dyacoi stolam auferēs humero suo imposuit lectionem euāgelicā plectura. vnde & angelica increpatione culpata in quodam sancti quintini oratorio se recluſit. & ab omni hominum aspectu septem annoꝝ curriculis se remouit: ibidem acerrimā ducens penitentiam. assidue sedebat in cathedra quam sibi mirabilē parari fecerat habentes scz. l. clauos in dextera & totidē in sinistra. totidemq; in dorsi regione. sicq; psalterium quotidie cantabat centum. quinquaginta psalmos innixa totidem clauis dextere pris. aliosq; totidem in sorte leue. tercios similiter in posteriori. Nunq; carnem comedens aut vinū vel siceram bibens. sed p vino bibebat sibilicidiū ex cineribus expressum. Extimabant tamen quedam sororꝝ eam aliud bibere. vnde quedā temeraria experiri cupiens & alijs p palare quid biberet latenter intrauit lectulum vbi colabatur cinerbus potus eius. Apponens autem ori sue temptatrix per timplo percussa est paralisi in volu. ita vt bucca auricule iungeretur. Sicq; se ream agnoscens ante pedes sacre virginis veniam postulabat: quam pariter & melam obtinuit. Tandem beato eligio apparenti cuidam adolescenti in eccia & sanctam virginem ad se vocante cū ille ei nunciasset. sed illa properante cum illuc venisset & ia vilio abolita esset. intellexit se ex hoc mundo vocari. & migrans ad dominum sepultra est honorifice in ecclesia pauli apostoli. Apparuit autem angelus domini in visione cuidam abbatisse in syria ciuitate transmarina. oculos quidem habenti sed minime videnti dicens. vt equoria manus transferet & parisius adiens basilicam beati pauli inquireret. quia si virginē auream ab his finibus peregrinam illuc profectam & illuc humatam de humo leuaret & in loco magis honorabilem poneret: mox eius meritis visum recuperet. Quam visionem cum episcopo ciuitatis retulisset iter cum illa arripuit. Sed illa in itinere fessa remānsit. Cui presul dixit. Sta in hoc loco fabricandi gratia scrinium sanctum virginis corpus recepturus. Tunc francia adque & parisiorum episcopo visionem narrauit. Ita duo populus cum clero & populo ad basilicam pertenientes. sanctū corpus ac super pectus eius libum quem illa secum de syria detulit inuenerunt. atq; in sepulchro epitaphium huiusmodi. Hic iacet aurea peregrina. Leuatoq; corpore brachium vnum episcopo dederunt syrie. Sanguisq; cepit a genis defluere cum illud a corpore sequestrarentur. Episcopus vero parisiensis corpus in monasterio sancti eligij cum magno honore deposuit. Syrus ho gaudens abbatisse brachium pertulit. & in scrinium decentissime fabricatum reposuit. moxq; matrona visum recepit. Ille ds in honore virginis in patria nobile monasterium edificauit.

De sancto Roma- .§.xi.

rico. Hic vt refert Vinc. in spe. hiſtor. li. xxiij. ca. lxxij. ex geſtis eius. cū eēt in aula theodeberti qōdā regis auſtra lioꝝ poſitus: que ſunt celaris celari. z que ſunt dei reddi die deo. omnib⁹ amabilis aulicoꝝ cōtubernio. Lungꝫ mul tis bonis polleret in palatio. iunctus eſt amicicia cuidā viro clariſſimo nomine arnulpho. Et cū cepiſſent corda ſua ſibi pandere. mutuo cōfeſſi ſunt aures ſui cordis illō dñi ꝓceptū tetigiſſe: vade z vende oia que habes &. Cogita uerunt ergo regē mortalē deſerere: regiq; eterno militare Itaq; limoreuſe monaſterū cogitauerūt expetere. ſ aliter deo diſponente impleuerāt. Beatus n. arnulphus ly⁹ cuꝫ lach: ymo reniteret metenſiū epūs ꝓlimuit. Romanic⁹ ho ſpretis orbi multoſq; ſeruoꝝ ſuoꝝ libertati donās. plurimos aūt ſecū ducens monaſterū ſuroneſe tūc toto orbe famoſum amato duce petijt. z habitū ſancte religionis cū his quos adduxerat deuote ſuſcepiēs humiliatē z obedientiā ſectari intanū cepit. vt etiā his quoꝝ officioſiſſimo famulatu puluis fulcin ſoletus fuerat: p xpi amore ſe ſubdere ſtudebat. in mōaſterio cūctis abiectōē ſe nō ſolū ōnere ſed etiā credere oblatā ab alijs reuerentiaꝫ metuere. Furtinas otiōes dūgere ad opus dei ceteros preuenire Lungꝫ beatū amatū dñs ad beatā requiem euexiſſet. ſanctus romaricus regendū ſuſcepit ſanctā ꝛgregatiōem. Le pus aūt poſt hoc vir dei gratia ſignoꝝ pollere. que ita ſtu debat occultare: ſicut auari diuites theſauros ſuos ſolēt abſcondere. Et cū p vtilitate monaſterij aliquando foras eēt. ad tomū coiſdam viri voſagi in ꝓcto ſepe boſpitan di gratia diuertebat. Quā cum quadam die ex more in traret. intuita eū vxor illius ait. O dñe mi cur tanſero ve milli habuit ancilla tua ſiceram quā beri paueſtēs cōpa tres z vicini noſtri biberunt. Quam cum videret vir tri ſtari ꝓ ſe ait. Noli timere. ſ fidens in deo cubiculū tuū ingredere. O tante ergo ſancto viro regni ē quoddā vas plenum ſicera. Qui potus etiā multoꝝ infirmitatib⁹ pro fuit. Quodā puelle in monaſterio erāt lepra peuſſe: q̄ rū vna a balneo quo vir dei ablutus fuerat aquaꝫ furtim rapiens totum corpus ſuū pēdit. vnde medela lepra ca pta. ab ea paulatim deſcēſit. Dominus aūt die dñica cū ad celeſtia regna introduxit. Videruīt aūt eadē nocte ſu bito nubem denſiſſimā totū monaſterium cum cellula operire. Fratribuſq; pſallentib⁹ in ecclia viri dei. moꝝ claritas miri ſplendoris radians mentē z cellulā impleuit. viderunt q; globum candidiſſimi fulgoris p mediū ꝓdicte nubis ſcan dentē celos penetrare. qō aiam ſancti viri eē intelligerāt.

Eoetiam tempore .§.xii.

ſanctus goericus metenſiū epūs claret in francia. Hic pri mo vt refert Vinc. vbi ſupra. miles egregius de equita nia. corpe nō voto ſeculi actibꝰ ſeruiens. cū apud deum et bonos magna honeſtate floreret. licet q̄ pacis ſunt ſectā ret. q̄cunq; tū paganoꝝ infeſtatio purgebat. pum⁹ aciei militari ſe opponens: barbaricā rabiem dei auxilio fretus potentiſſime deuincebat. z ſpolia ampliſſima reportabat. Denicꝫ ſubita oculoꝝ amiſſione pcellitur: ymte tū pati entie vadiꝫ munitus grās deo agens aiebat. Sicut do mino placuit ita factū eſt: ſit nomen dñi bñdictū. Eo tem pore regnabat in gallia theodebertus. In metenſi ho ver be pſidebat pontifex beatus arnulphus. Tunc ſan cto viro goerico in ſilentio noctis quieſcenti angelus dñi aſſuit dicens. Venit tps ſerue dei exceſſe. quo meroꝛ tuꝰ in gaudiū trāſferat. quo etiā luꝛ ameſa clarioꝛ reſtituatur Ergo ciuitatem metenſem aggrediere z limina beati ſte phani pthomartyris ingredere deuote. z pces deo funde ibi z fidē certiſſimā tenēs moueris te vſum z tactus corpo ris ſanitatē recepturū. Arnulphus autez tibi came ꝓpin quus ibi pſidet pontifex. qui te illico affuturū pmoſtrabit. z quicqd erga te z pietatis z miſericordie dei bonitas im pēſura ē manifeſtabit. Expergefactus ergo vir ſanctꝰ inui tes cōuocauit. z de equitania ad pfatū vrbē iter arripuit. Cui appropiāti ſanctus arnulphus aſſuit. z facta oōe data; bñdictoe eū in domū induxit. Qui obtentu ſancti ſtephani vſum recepit. z corporis ſanitatē. Poſt hec arnulphus ſpūali mētis intuitu videns goerici ſucceſſoē ſibi ſore vigiliſſimū. Cōſentiente clero z ꝓto eū ꝓfitur. z ipe vias deſiderate beremū petijt. Igit beatus goericus qui alio noīe albo paſtoꝛali cura aſtrictus. vocato z mori bus ceteros informabat. z qui ante ep̄atum corpus ſtri ctiſſimis icionijs attriuerat. enarrare ſus nō ē ep̄oſita icū nia cumulabat. qui etiā diem z noctē integrā oōibꝰ per tranſibat: z bdonanas z tridonanas olacri vultu z mente ab ſtinentias celebrabat. Poſt obitū ho ſancti arnul phi expleto ho anno ſanctus dei goericus cui ipe arnulphus diuiſerat ep̄atū ſolitū dīne eligēs. de tranſlatōe eo pois eius ad ſedē ipam cui ꝓfuerat ſedule cogitabat. Ac ceſſiſiq; duob⁹ epis tulenſi z virdunēſi. cū corp⁹ ſanctuꝫ cū laudib⁹ honorifice deferret. ſole ad occaſum vergente villā iniqui z inceſtuoſi boīs offendunt. Quā intrare cu piētes. dū ſanctaꝫ reliquiaꝫ poſitores iam pene ingre derent. diuinitus furi ſubſiſtunt: z celicam in ſe ſtutē de prehendunt coacti. Dum. n. beatus arnulphus adhuc in vita ſubſiſteret. z paſtoꝛali auctoritate viriā cui⁹ villa erat vt ab iniquitate reſipiſceret ſepe cōmonuiſſet: efficere nō potuit. rocirco eius boſpitio iniquū nunc ſubire ꝓemptū Quia ho nor imminebat. z nulla alia villa tante molis diui apta preſto erat. otante ſancto goerico dū vt eis ꝓſtaret quietis diuerticulū. affuit quidā ſapēs z diues qui huc inneri intererat. Eſt. n. inḡe mihi pcedū i hac patria vobis quidē nō ſatis cōtigui: ſ nouꝰ ad cuncta neceſſaria pītem deum vīm. qui z longū iter breuiare pōt: z quo tē dim⁹ ſub velocitate ꝓducere. Hec aūt ſanctꝰ audiēs fide z gaudio repletus. corpus ſanctū illuc verti omneq; ſeq; iungat. Cernēs tantā velocitatē in eundo eē vt nō currere. ſ more auiū volare putares. z qō vnius diei integri ſpa cio vix pagi credere poſſes: duabꝰ vel tribꝰ bobꝰ impleri mirarena. Lungꝫ ad villā puenīſſent. q; vini erat patria non ē. cernēſſe ſe parū habere bō miniſtris referentib⁹ cōperit. Sed iterū fide repletus ſancti goerici meritis z pcib⁹ ſe cōmittit. Qui nota ꝓdicta petēs deū. ſuoꝝ neceſſi tatib⁹ ſubuenire poſtulat. Tantaq; multitudo ꝓli et pano liquoꝛe qō vix credibile ē abundantiſſime ē ſatiata.

Dꝛefatus aūt ſan- .§.xiii.

ctus arnulphus q̄ ex maiore dom⁹ fr̄acie metēſiū fuit epūs factus. poſtq̄ ſeculum deſeruit. z ex epiſcopo ſolitarius migrauit ad dominum anno beraclij. xxviij. Dicet aūt pe trus damianus pater pipini fuit z auus Karoli magni. Hic non procul a flandria in loebozingia ducatum tene bat. qui cum vxoris z filiorum affectus poſtponens bere mū peteret: cōtigit vt p fluuium moſella tranſitum haberet. Ad cuius pontis medium veniens vbi fluuius ꝓfun diot eſt: ibi anulum ſuum ſub hac federis conditione pro iecit. Cū ego inquit anulū hūc recepo: tunc ego. poſtha bio cōdam peccatoꝝ meoꝝ nexib⁹ abſolutū. Quo facto beremū petijt. vbi nō paruo tpe mūdo moꝛtuus deo vixit Interea defuncto metenſiū epo electus ē. Dūcq; vite carnū abſtineret ſicut in beremo ꝓfecerat. piſcis ei pocu lentus eſt. quem cocus ꝛcenterans anulum repperit: quem dño ſuo letabundus obtulit z ſtatim ille recognouit. Eſt autem hodui iter a ponte in quo anulus ꝓiectus fuerat: vſq; ad locū quo pīntatus eſt. Vt ergo recognouit anu lum iam fide gratias agens deo de ſuorum ſolutione pec catorum. vitam poſtmodum in melius duxit: ſed plus etiā in cunctis vigilijs z oōibꝰ coartauit. Anulus adhuc ſe in palatio habetur. Mirari pōt in his deus magnifice laudari. quomodo in preſenti effectu ſanctus vir certifi cari meruit adhuc calib⁹ ſubiect⁹ de remiſſione peccꝰ. Qō

ꝓcul dubio non fieret nisi dignissimus ꝙ eo foret. Mox autem ep̃atu suscepto tanta tamq; ꝓfusa magnificentia in elymis pauperū accrevit. vt etiā de longinquis regionibus atq; citra nō fama currente innumera caterua pauperū ad sanctum amulfum refocillanda festinaret. Erat ingiter sollicitus ⁊ intentus in cunctis bonis actibꝰ. ⁊ pcipue in suscepc̃ione monachoꝝ seu peregrinantiū venientiū ⁊ ministrabat: ita vt quos hospicio suscepisset manibꝰ ꝓprijs pedes ablueret. illosq; vestitos ac refectos reducens: mox alios refocillandos suscipiet. Nostro absq; mẽe eius normam narrare quis valeat. maxime cū interdū ꝑ triduana ⁊ quadriduana ieiunia pane ordeaceo vel limphe poculo vesceretur. Indutus ingiter intrinsecus cilicio occulte. sicq; ex ea iam membris vigilijs atq; ieiunijs geminum ingerebat cruciatum. Cunq; in his bonis actibus ingiter insigniaret. tempe quo tridanū ieiunium solet ecclia vniuersalis celebrare. vir sanctus extra ciuitatem cuꝫ crucibꝰ atq; psalmis ꝓcessit. ꝓ genere oādi gratia fm morem ecclie ꝓcessit. Et ecce ex medijs caterua femina arrepta a demonio clamare cepit. Hanc ille cum vidisset. vestillo crucis iniecto: mox ab aduersario erepta sanauit.

Cōperto dagoberti regis cū in palatio esset. ei quidam leprosus clamare cepit: victū seu vestitū ꝓposcens. At ille iussit statim in hospicium duci. Cuiq; erga illū fm nostram solitā ꝓpensam pietatem. fouere voluit q; barbarus erat: si sacri baptismatis vnda ablutus fuisset. Repete ille. Nequaq; ait vōe mi. Nam ego infelix abiectus in populo: quis mihi gratiam baptismi tribueret? Accepto ergo a sancto viro sacramentū baptismi. repente ꝺ corpore eius lepra discessit: ⁊ factus ē tanquam in vtraq; substantia sanus qui prius fuerat peccatoꝝ ⁊ maculosus. Quidā hō scelestius noīe vodeo vino estuans. cum cōplicibus suis viro sancto detrogare ausus est. nō ē. scientie dei. ꝙ potius bonis voluptati vacaret. Ad cuiꝰ. l. lectū nocturnis horis non solum ret sed ⁊ regina tanq; ꝓlixū flagitiū ꝓperraret. Cum ḡ fratrum vnacū detrahente socio pessimo. iubente vōo accidit vt eorum vestimenta flama circūstās vallaret: atq; illico exilientes flamam ingentibꝰ ꝓpescebant vocibꝰ aquam. Qꝫ ⁊ aqua iniecta flammā diuinitꝰ mīssam nō extinguebat. Ardebant nequiter circa nates vel genitalia eoꝝ camise: nec a se vestimēta ardentia eruere poterant. Quid plura? quid aliud facere nō potuerunt exilientes ⁊ ad imbar porcoꝝ luto sese vociferantes inuolsit sed magis ac magis genitalia ipsoꝝ ignis immissus cremabat. Tunc inquit vt reos impletū ē sup illos qꝺ scriptū ē. Verabētē occulte primo suo hunc ꝓsequebar. Nā nō ꝑ multū tpis in tantis transgressionibꝰ ꝓfatus vodeo dep̃hēsus ē. vt ⁊ scelera eius vna cum vita (quia iustis erat) regalis gladius amputaret. Ac ne solus moreretur: filius mox eius eadem sentētia ꝓcussus interijt. Cū be ⁊ ēplures virtutes ꝑ illum in ꝓlo cepissent crebescere. mox remotiora a fragosis vulgi loca expetijt. Interdū non multuꝫ longe ab vrbe vsus ē cellula. celum diebꝰ ac noctibꝰ precibus pulsans. Casu cōtigit vt promptuariū regis ignis vorat vexaret. atq; eructās excellentissima flama domos circūquaq; affines minaciter lamberet. repente exurgēs tota ciuitas videns sui ꝓpium in ejulatū ⁊ clamorē ē conversa. Quo audito nos veloci gressu ad domū sancti viri ꝓperauimus. ⁊ repimus eum sicuti ei mos erat melos psalmodie psonantē. Statimq; apprehensa manu eius ait romanicus. Egredere ne qꝺ absit te in hac vrbe ignis ille cōsumat. At ille. Nequaq; dilectissime. sed deducite me illuc ⁊ ponite me vicinū illius. et si ita vult deus vt ardeā: eccē manu eius sum. Hanc nos tenentes sanctas manus ep̃i aaron ꝓcurimus. ⁊ mox iubente illo in oratione ꝓstrati capitulo dicto surreximus omnes. Tunc ille elevans manus contra ingentes flamas: vexillum crucis iniecit. ⁊ mox mirū immodum tanq; celitus ꝓcussus nil alibi nocens. infra parietes in semetipm totus retrorsus ignis interijt. Illico autem vas et fratribꝰ talis apparuit visio. intuens in celum vidit tanq; flamam ignis signaculum crucis repictū. ⁊ statim e celo vox facta est dicens. Cernis hoc signū. hac nocte amulfus ep̃s ꝙ ipm totam ciuitatem ab incendio liberauit. Post hec beatus amulfus. relictis cunctis rebꝰ seculi vt nouus helyas ad heremū ꝓperans. relicto pontificatu vt dicunt est supra inter bestias ⁊ feras silvestres mortuus: quotidianas laudes deo ꝓsonabat. Ibiq; ad eū venientibꝰ leprosis ⁊ alijs infirmis seruiebat in omnibꝰ. et post mortem etiam miraculis claruit. Sed ⁊ clodulfus filius dicti amulfi metensium ep̃us sanctitatem patris imitatur. Doda quoq; mater ipsius clodulfi reuerēs inclusa ep̃o ancillatur.

Anno domini ser. .§.xiiii.

centesimo quadragesimotercio. Imperij aūt constantini secundi filij heraclij anno primo. Osualdus rex nordanimbroꝝ a penda mercioꝝ rege pugnatur. Et vt dicit Vincē. spe. hist. post helinandū. Huius dextera ⁊ militarū elemosynaꝝ largitrix. hodie quoq; cum brachio ⁊ cute ⁊ nervis incorrupta iacet: toto corpe in cineres dissoluto. Excitata rebellione a penda rege mercioꝝ. cum ipe osualdus supatam siluam in pectore gereret: ꝓ animabꝰ fidelium suorum deo supplicabat. Huius defuncti brachia cum manibus ⁊ capite insatiabilis victoris ira resecta ⁊ stipiti sꝰ appensa. Brachia cum manibꝰ adhuc tepant inuiolata q; a fratre osuino apud vrbem lamburch cōposita mōstrant ꝓ miraculo. Caput lindisfarni humatū a fratre nunc durelim eē dicitur inter brachia sancti gurbberti. Ossa reliqua regis corpis cū regina ostricula vxore chelredi regis mercioꝝ filia regis osiui caritate patrui ducta bardonio monasterio suo qꝺ ē in regione mercioꝝ inferre vellet: repulerunt eā mōachi inuidētes mortuo quietē ossiū. qa sup eos bellico iure regnū accepat. Qꝫ nocte intempesta ꝙ iuxtā de celo sup reliquias emissam. vltro perierunt quod ante rescitone. Ibi et cadēte sanguine renituit cespes. quo sanatus ē sonipes. Deinceps lauature religaq; ei⁹ menbra impotes sanat. Seipes q recentē crucē suscepat. lotura sua sanitatē tribuit desperatis. Huius filius osuꝫ regnauit ꝑ ēē annis. xxvij. Sigisbert⁹. Eo tpe Judacbal rex britonū grās dagoberti sibi redimit. Virgo xp̃i reginulpha sanctitate claret in gallia. Quandinar ad miras tēpli sibi hierlm edificat. ⁊ qt nullo mō structura consistere poterat. suggestione iudeoꝝ crucē desup mōrē olivete tollit impat. ⁊ sic structura tēpli stare potuit. Anno huius pstantini nepotis heraclij dagobertus ret francoꝝ moritur. de quo ꝑ visionē cuidā revelatū ē. qꝺ anima eius ad iudicij rapta est. ⁊ multis cōtra eam ꝓpolijtōe suaꝝ ecclesiaꝝ reclamātibꝰ. cū eā iam mali angeli vellēt ad penas inferni rapere: interventu sancti martyris dyonisij cuiꝰ maxime devotus fuerat a penis liberata est. Anno ꝓximo sanctus remaclus ordinat⁹ trajectēsis ep̃s. Rodoaldus frater veremus ⁊ anunculus sancte gertrudis archiep̃atū reverenter doctrina ⁊ sanctitate sua illustrat. Soror qꝫ eius severa abbatissa in eadē vita fratres scitate nō regenerat. Circa idē tp̃s persa q̄dā simulās se adorare baumarāmiram saracenorum. infixo in ventre eius gladio perit eum. Anno ḋni⁹ sanctus furseus in hybernia claruit. qui pegrinationem ꝓ xp̃o aggressus ad gallias vsq; puenit. ⁊ a clodoneo rege benoofice suscepꝰ lagnacum cenobium fundauit. quē nō multoꝝ fratres sui follianus ⁊ vlcbanus pari pegrinādi voto secuti ꝑ gallias claruerūt. E quibꝰ follianus dono gertrudis ꝑginis fossense monasteriū postea fundauit. vbi etiam martyrio coronatꝰ quiescit. Anno sequēti Elig⁹ nonionij. Audoenus. qui et vado rothomagi clarent epi. Et ꝓhibert⁹ tertio ibi ulla. Et rechan⁹ postinēsis. ⁊ geremar⁹ flamacēsis abbates. Augardissima qꝫ sacra virgo sec⁹ belnacū. Augebilis quoq; clarebat. cui begga soror grimoaldi nupserat.

Vitā ⁊ō beati eligij scripsit sanctus andoenus. Et de singulis his diffuse ponit Vincentius spec. hist. gesta eorum libro .xxiij. ca. lxxv.

Hic igitur sanctus .§.xv.

Eligius ſm Vincen. vbi supra in territorio lemouice vbi fuit oriundus. Patre eucherio matre ⁊ō terrigia natus. Quem cum mater adhuc haberet eum in vtero, vidit in somnio aquilam volitantē supra lectum suū ⁊ se tercio inclamantem: ⁊ ei inclito quid portenderē. Que cū ex voce aquile euigilasset, ppterita nimis cepit cogitare ō somnio quid hoc esset. Cumq; posset in partu pclitare, mādauerunt ad quendam sanctū virum vt veniret ⁊ oraret p ea. Qui cum venisset ait illi. Ne timeas mater, quia puer ille sanctus erit ⁊ magnus in eccīa. Cum autem esset iuuenis fecit eum pater suus ab aurifabris erudiri. Et cū iam sciret totam illam artem in franciam venit ⁊ cuidā aurifici qui faciebat opera regis se coniunxit. Quodam tpe cum rex pquisisset quis sibi sellam de auro ⁊ argento faceret pulcerrimam. Rndit ei magister sancti Eligij, se inuenisse artificem qui regi optime faceret quicquid vellet. ⁊ accipiēs a rege auri magnā massam tradidit eligio. Qui ex eodem pōdere duas sellas pulcerrimas fecit. ⁊ referens vnā regi alteram retinuit penes se. Quam cum omnes mirarētur rex eum copiose remuneravit. Tunc eligius alterā ꝓtulit ⁊ regi pñtauit dicens. q̄ de residuo auri hāc fecisset: ⁊ rex amplius stupefactus quesiuit ab eo quō ex eodem pōdere ambas facere potuisset. Bene inquit. Et excrevit fama eligij in curia regis. Beatus autem eligius intātus pauperes diligebat. q̄ q̄cquid poterat vsq; ad nuditatē suā eis erogabat. Qui intantum eum diligebant ⁊ sequebantur. vt si quis sanctum eligium quereret: ad domum vallatam pauperū mitteret. Quadam die dum ꝓpria manu elemosynam daret. vnus eorum contractam habens manum alteram ad elemosynā extendit. Cui eligius. Alteram inquit tende, quam cum ꝓ posse extēderet. cepit eā palpare ⁊ extendere: ⁊ sic cum oleo vngens sanauit. Quadam autem die cum totum aurum ⁊ argentū suum pauperibus erogasset. veniendo ⁊ alijs pauperū nihil habēs q̄ eis daret. vnam marcham auri quā a quodam suo vicino mutuauerat erogauit. Et postea veniendo aliquo tēpore recognoscens quod puros fecerat init ad bursam suam quā prius solicite scrutatus fuerat. ⁊ tunc inuenit vnā marchā auri: ⁊ gratias agens deo pauperū erogauit. Erat autem statura ꝓlixus. facie rubicundus. celanie formosus. crine circinatus. angelici vultus. simplicis ⁊ prudentis aspectus aurato ⁊ gēmato ꝓtinus habitu nitens. zonas habens cōptas et auro opertas. vestimenta omnia ꝓciosa. pluraq; oloserica ob ostentatōem fugiendam. intrinsecus autem cilicium. que omnia postea in necessitatibus pauperū cōsumpsit. Deinde vilibus vestibus vsus est funiculo cinctus. plerunq; etiā ꝓpter pauperes expoliatus. Cui tunc rex dabat ꝓtinus angulum ⁊ vestimentum: quia sicut animam suam illum diligebat. vnde illi fecerat mansionem sue subiectam. a quo q̄cquid eligius postulabat: sine dilatione impetrabat. ⁊ oia expendebat in egenos captivos ⁊ debiles. Atq; autez brunichildis regine vsq; ad tempa dagoberti symoniaca pestis in gallia viguit. p qua auferenda solicite vigilabat eligius ⁊ andoenus. Tunc electus est eligius eccīe noviomensi post acharium eiusdem vibis antistitem. Cuz quo pariter electus est andoenus sodalis eius ad eccīam rothomagensem. Obiit autem eligius viro mandensi metropoli tornacensi quoq; regali ciuitati quondam nouiomenti quoq; ⁊ flandrensi. gandēsi. ⁊ coturiacensi. Habebat autem statutum locum in quo certis quibuscunq; diebus egenos ⁊ debiles intromittens deuote illis seruiebat. squalentia capita illis lauans. ac deformez cesariem ꝓpria manu radens. potum singulis ⁊ cibum prebens. nudos vestitos dimittens. Quibus exeuntibus si alij adessent intromittebat. quos similiter refouebat. Si pluvima turba conflueret: aliquando cūctis similiter faciebat. Singulis autem diebus. ny. sic refocillebat: ipse cuz eis bona ꝓpria reficiens. ita tñ vt singulis puris ipse aquam manibus tunderet vinum ⁊ panem ꝓpria manu ꝓberet. Pterea obtinuit a rege vt omnia damnatorum corpa vbicūq; inuenire posset p villas vel ciuitates. liceret̄ haberet de burgis rotis ⁊ laqueis deponē ⁊ sepelire. Delegauitq; et collegis suis visitationes qui hanc curie intitterent. Igitur cuz esset in comitatu regis in parisius audiuit apud vicū stratoburgū. inuenit hominem ipsa die laqueo vitā finisse. cui cum sepultura a comitibus pararetur: accessit ipse ꝓprius ⁊ cepit palpare corpus a summis vsq; ad una mulcendo. Cunq; sensisset animam adesse. virtutem facti vibane a se repellens ait. O dīgrande scelus nisi dominus adiuuet nunc perpetrare poteramus. vt corpus hoc bono regeremus: cum anima eius in ipo sit. quem resuscitatum audiret velint ⁊ repausari. Quo audito infectatores eius uterum eam ad mortem petebant. Quem vir ab eorum manibo eripuit. ⁊ se ab eius collegio subtraxit propter vtandam gloriam: ⁊ cartam securitatis apud regem impetrauit p eo. In vocesi eius quidā pbiter nimis infamis erat. Quem cuz sanctus eligius frequenter corriperet. ⁊ ad cōfessionem modis omnibus inuitaret. ille semper crimē suū tegebat. Tunc sanctus eligius videns q̄ nihil ꝓficeret eum excōmunicauit. vt quocunq; publice peniteret nullo modo celebrare presumeret. Pbiter vo negligens et episcopi sententiam quipotens. post aliquos dies cum vellet celebrare ⁊ altari inniteret: statim ad terrā cecidit et expirauit. Multa alia miracla ivita sua fecit ⁊ adhuc facit.

Idem edificauit .§.xvi.

in onionio monasterium ancillarum christi. Corpus sancti quintini per eum revelauit dominus. Basilicam q̄z inuenit sanctos martyres Crispinū ⁊ Crispinianū q̄s et q̄ dā crypta platos mirifice ꝓfulsit. Sz ⁊ in beluacētinum ciuitatis beatū martyrē inuenit quēdam collegā sancti quintini inuenit filr translatit atq; cōposuit. Apud parisi⁹ cecū illuminauit in ponte. Rursus apud parisius custos eccīe sancte columbe nunciauit ei eccīaz suā omnibo ornamentis suo nocte a furibus fuisse spoliatā. Tūc eligius ꝓgens ad oratoriū sancte columbe ait. Audi sancta columba que dico. Novit redēptor meus nisi cito ornamenta huius tabernaculi furata reduxeris spinis aditus faciā iannā ita obliterari: vt nunq; in hoc loco tibi veneratio ꝓbeat ab hodie. Quo dicto dilabit. Sequēti nocte custos mane surgens invenit oia vela vsq; ad minimā pallā sicut prius fuerant restituta. Hec ait sunt sepulchra q̄ auro argento ⁊ gēmis fabricauit. Germani. leuerni. prudentis. quintini. luciani. genouefe. columbe. maximiani ⁊ Juliani. Et pcipue beati martini turonensis dagoberto rege prebente impensas. Necnon ⁊ tumbam sancti dionisii. ⁊ alioz vbi corp⁹ beati martini dudū iacuerat. Et manseolū beati dyonisij martyris parisius ciuitate. ⁊ tugurū sup ipsius marmoreū miro ope auro ⁊ gēmis decoratū. Mortuus ē aūt anno vite sue .lxv. Qui cuz anno revolato de loco suo transferretur. ita pulcer ⁊ incorruptus inuentus ē vt semp in tumulo vixisse putaretur. Et q̄ mirabilius est barba ⁊ capilli tempore obitus sui rasi mirumimodum crevisse tumulo videbātur. Quomodo autem per eum inuentum fuerit corpus beati Quintini nunc ponetur. Clericus quidam nomine maurinus sepius iactare solebat se ⁊ martyris locum nosse: ⁊ illum sine mutatōe invenire posse. Quod cum auditoribus probare gestiret. facti sui periculum aggressus est. Sumpto ergo ligone. dū paimētū basilice martyra violare ꝓmpsisset. manubriuz ligonis infirmi suis manibus adhesit. Quod cū diuiti nec auferri posset. ceperunt manus computrescere: vermibus

q̄ scaturire. qua pena mulctatus sequenti die miserabiliter finiuit vitam. Hinc tantus pauor in cunctis excreuit, vt nemo p̄sumeret hunc q̄uis probatissime vite fuerit preter sanctum eligium nouemensem eṕm bñ negocium tēptare ꝓsumere. Is quippe pontifex sanctus pfati martyris cepit frequentare locum. vnde ꝛ diuina doctus reuelatōe indutiarum iciunium cum lachrymis pagens ꝛ attentius orans in loco vbi de inuentione corpis eius suspicio nulla esse poterat: sanctis manibꝰ sarculo effodere cepit. ibiq̄ tumbā veterimā tegentem corpus eius inuenit. Quo terebrato rāpus odor paradisi cū immani lumine ex eo p̄uijt. q̄ etiam ipse pontifex pre splendore luminis ꝛ fragrātia odoris amentatus vix subsistere potuit. Nam ꝛ globus luminis qui ex manseolo ictu ferientis ꝓdijt. tamen immensum splendorem edidit: vt nocte illa valde tenebrosam q̄ iam media transacta erat p plurimam ꝓuincie ptem verteret in diem. vnde multi de stratis suis consurgentes ad opus seruile sicut in die ex more festinabant. Sed ꝓcedēte tempore claritas que p re signifera fulsit: dato signo recessit. Tunc sanctus eligius corpus sacrum cū lachrymabili gaudio reposuerat. reliquias sibi vndecūq̄ voluit segregauit. et quibus etiam multa loca condiuit: medelāq̄ diuersis morbis eas impiendo ꝓbuit. Dentes etiā p medela languentium et maxilla abstulit. quod dum faceret: ex radice vnius dentis gutta sanguinis exiuit. Deinꝺ corpus sanctum cum veligenna summa oloserico obuolutū. retro altare transposuit. tumbamq̄ ex argento ꝛ auro ac gēmis vel aꝑ miro ope fabricauit. Ecclias quoq̄ q̄ exigua erat ampliatam decorauit. Latro quidam equū ꝓbiteri cum furtim abstulisset. inuentus a ꝓbro audaci manifestatur. apprehensusq̄ ꝛ vinctus opus suum ꝓfitens patibulo diiudicatur. Sed ꝓbr metuēs ne ob damnisui causam ania bois auferetur indicē deprecatus ē. vt ꝓcella illi vita reus absolueretur. dicens iam sibi esse satisfactus. q̄ p tot genera tormentorum latro declarasset que gesserat. Seueritas autem iudicis nullis ꝓcibꝰ flecti potuit: sed reum patibulo iudicauit. Tunc ꝓbr ꝓstratus ad beati martyris tumulum supplicit ꝓcabatur. vt pauperi illi⁹ quem aspectus humane nequicie absolvere renuit: ipse ō morte clementer eripet. ne sibi hoc in obprobrium fieret: si p eius accusationem homo moreretur. Hec eo cum lachrymis deprecante. disruptis vinculis patibuli ad terrā reus ruit. Quod audiens iudex timore perterritus. ꝛ diuinam admirans virtutem. nil ei vltra nocere ꝓsumpsit. Et hec narrat gregorius turonensis. Fuit ꝛ quidā nobilis ꝛ dines nomine mulericus. qui p superbiam ꝛ morum intemperantiam deum offendebat. sed eum sanctus quintinus sepe admonens in somnis eius pernaciam redarguebat. qui cum nollet acquiescere monitoꝛi. quadam eū nocte verberibꝰ afflixit: ripamq̄ cedem vt omni populo oñderet ꝓcepit. Tunc ille ejus coactus palam omnibꝰ vulnera ostendit. Deinde conuersus ab errore suo multa donaria in illa eccia cōtulit. Alter falsos testis nolle bernūnos in rebus ipius eccie beati martyris fallum ꝓbebat testimoniū. volens quandā siluam ō prędio nogarido penitus auferre. Quē sanctus martyr in somnis redarguit, apprehendens nasum eius falsatorem ꝓclamauit. Ad q̄ dictum ipse expergefactus pedibꝰ calciatus. cuꝫ facie suā aqua lauare deberet: accersita coniuge cepit ei exclamare quid in somnis vidisset. vt autem quentum est ad ō qualiter ipse martyr nasum eius tenens falsatorem eum vocauit. extenta manu nasum suum cesum recepit. statimq̄ in vase quo aqua de manibus eius diffluebat cecidit. Qui nimium territus ad palatium quo ipa die ꝓfata silua debebat ire distulit. nec tamen hoc supplicio coberci⁹ insuper ob superbie fastum aureum sibi nasum fabricare eatbenusq̄ aptare aureis conatus est. Quem iterū ides sanctus visa admonuit dicens. Nonne tibi naturale abstuli nasum vt te omnibꝰ monstrarem falsum testimonium diuisse. ꝛ nunc ob superbiam ausus es aureum supponere. vade nunc ꝛ pjice eum abs te: ꝛ cunctis innotescere stude te falsum testimonium dixisse. Ob indicium ergo fidei nasus ipse ex auro multis diebꝰ ad memoriam futurorum ibi seruatus est.

Sanctus andoenus .§.xvii.

enus cū duobꝰ fratribꝰ adone ꝛ radone sancto columbano a matre ad benedicendum est oblatus. Qui futuroꝝ ꝓcius infantulos benedixit. eosq̄ futuros xp̄iane religionis virtutibꝰ ex imios ꝛ bonestis seculi claros spiritu prophetico poeduit. Nec incassum. Mox n. vt pubescere ceperunt. primū lothario regi: deinde Dagoberto in cūctis gratissimi inuenti sunt. deniq̄ primogenitus nomine ado mundum spernens monasticam viram petijt: rado vero thesauroꝝ regalium prepositi effectus. iusto eos ordine dispensauit ꝛ custodiuit. Sanctus ꝺo andoenus q̄ ꝛ dado sigillum vel anulum regis custodiebat. ad cuius nutꝰ cuncta palatina negocia gerebantur. Regem quoq̄ assidue hortabatur vt regē oim xp̄m sine quo nullus regnat pie coleret. subiectosum quoq̄ populoꝝ socios magis q̄ dominum se putaret. subditis parceret: superbos rebellaret. Tunc etiam sanctus eligius magnis virtutibꝰ in aula regis fulgebat. His quoq̄ duobus cor vnum ꝛ aīa vna erat. a quibus cuncti francorum proceres sumebant exemplaria xp̄iane religionis. ꝛ hauriebant monita doctrine salutaris. Ipi sub habitu seculari militabant regi eterno. Itaq̄ sanctus andoenus sepissime vestibus preciosis ꝛ aureo pectus. balteo fotis vtebatur: ꝛ subtus cilicio regebatur. Persistebat infatigabiliter in iciunijs ꝛ oōnib⁹ ꝛ diuina lectione: in pauperum infirmorum ministerio hospitumq̄ susceptione. Ex ptio quoq̄ patrimonio monasteriū ꝓstruit. qd ꝛ possidendo opimis ꝛ ornamentis eccīasticis ꝛ libris ꝛ diuersis rebꝰ ad dei seruitiū pertinentibꝰ deuotius implenit. Ibiq̄ sanctorum monachoꝝ multitudinē. cuius sancti agilii de quo infra ex discipulis sancti columbani ꝓfecit abbatē. Cumq̄ ipe vellet abiectis seculi negotijs soli deo seruire. resistebat rex ꝛ optimates. dicētes ei potius vtilitati plurimoꝝ debere ꝓsulere. q̄ sue tm̄ singularitati satisfacere. Deinde iussu regali multisq̄ religiosis suadentibꝰ honorē clericatus accepit. vno eodēq̄ tpe eligio comā deponēte. Interea defuncto rothomagensi epo. sanctus andoenus oim ꝓsensu eligitur. ꝛ is humiliter renuēs in cathedra ꝓstituit. Qui etiā scies ib⁹ quāto periculo neophitus ordinet. nō statim sacrum ordinē sumere ꝓsumpsit: sed relicta sede ad ꝓdicandū verbū gēdo lōge positis exul efficit. Cūq̄ ibi hyspanijs reppisset ꝓfossionis sue sterilitate iam laborasse. iam. n. vij. annos absq̄ pluuia transierat. ꝓstrauit se in oōne. statimq̄ tante pluuie abundātia sequit: vt priore penurīa recōpensare videret. Cōfortato ergo hyspano q̄ ꝓfide. verbo. miraculo remertēs. ad regionē ꝓpriā in andegauēsi regione quendam pauperū obuiū habuit. qui cū die vnico opus seruile exerceret ꝓ vsum eccīastice: manū qua molā retabat aridam subito ꝛ inutilē offidit. Protinusq̄ ergo ad gemma sancti viri miseriam suā deplorat ꝛ reatū suū ꝓfitet. Ille signū crucis eius manu impōsit ꝛ sue rudini pristine deseruire ꝓcepit. admonēs illū die⁹ dominicis ꝛ festiuis a seruilibꝰ abstinere ꝛ eccīam visitare. Cū igit rothomagū quentissimꝰ ib⁹ vna die ordinati sunt pariter andoenus eiusdē ciuitatis epūs ꝛ sanctus eligius nouemensis epūs. Suscepto igit epatu multis fructib⁹ claruit. eode bīlis. verbo grauis. doctrina ꝓcipuus. deuotōe armat⁹. cōsilio ꝓuidēs. in corrigēdo vehemēs. in diligēdo ardēs. ad aduersis patiēs. Abstinētie rigore ora pallida demōstrabāt. Mamille lachrymis humecte ꝓtestabāt. cordis indicabāt. Lactea colla circuli ferrei ꝓmebāt. ventre ꝛ brachia ferrea eque stringebat. Ipius etiam lecti cōgenies. non ex mollibus plumis pictisue tapetijs. sed ex asseis construebatur vir-

gultio. Et sepissime in cubiculo lux immensa celitus emissa a discipulis eius est visa. Voces quoq; angelice ei eo colloquentes audiebantur. Interea quidaz dimissa z seculari dignitate appellēs.iudicio dei motho pcussus acerbo in extasi mentis iam pene mortuus rapit. multaq; infernalis supplicij tormenta cōtemplatur: sed a beato anthoneo visitatur. Qui oratōem fundens sup eo paulisne eum restituit sanitati. pcipiens ei vt locum illum in quo iacebat tho pfecraret. Et ne tanti pontificis admonitio cassa fieret.iterum admonetur a sancta eulalia vt iuxta pontificis iussionem in eodem predio vbi dudū iacuerat cenobiū cōstrui faciat:z in hoc mundo adhuc viginti annos habere debeat meruit audire. Quodam tpe vt vir sanctus parochiam suam pdicando illustraret.z p locum qui nūc dicitur crux sancti andoeni iter ageret curru sedens (non.n. nimio semo fessus equo vbi poterat) equi qui currū trahebant subito subsiterunt. quos auriga pcutiens nullo modo a loco auellere potuit. Sēties aūt vir dei nutu animalia manere immobilia.et timplo oculos ad celū reflexit ac vexillum crucis amplo splendore choruscans aspexit. Cuncq; spiritu sibi reuelante intelligeret.q; eundem locum ad sibi seruiendum dūs elegisset:subito arantē quēdam inuenit.cuius stimulum sumens signum crucis exp̄sit. eoq; defixa in terra:sanctorum etiam reliquijs suppositis discessit. Cuncq; sol occumberet.columna ignea in ipso loco p totam noctem visa est.cuius splendor solis claritatem vincere videbatur.z a rectore pincie hominib; cernebatur. Ubiq; p̄dicabat multitudo populoū vota sua domino offerentium:diuersis languoribus tenenti sanabant ibidem. Illic ergo beatus leufredus eccl̄iam cōstruxit dedicatam in honore sancte crucis z sancti andoeni. vbi multi tudo monachoz regulariter viuentiū vsq; hodie deo deseruit. Idem apostolo z limina visitans rome.singulis apl̄oz z martyrum memorijs se pternens tam.p se q̄ p pace ecclē pces obtulit:lacrimas tū magis q̄ verba fudit. Deinde cum ad pfessionem beati petri hunc versum inciperet. Exultabunt sancti in gloria. Risum est ei diuinitus. Et letabuntur in cubilibus suis. Qui mutū p undecim annos obmutum habuit.z eius capiti signum crucis impressit.loquelam ei plene restituit. Exinde populus pus discordantibz pacis federe sociatis ad vbera virginensem venit. vbi cum eccl̄iam ingrederetur mulier quedam a spū immundo vexata.frendensq; dentibz virum dei rapido cursu inuadere nitebatur.qui caput eius manu strinxit: statimq; demonem effugauit. Quadraginta quatuor annis eccl̄iam rothomagensem rexit.z nonagenarius ad dominum migrauit.

Sanctus quoq; .§.xviii.

phlibertus vt scribit Vinc.li.xxiij.ca.xxiij.cum esset bone indolis adolescens.regi dagoberto nunciatus adducitur in palatium receptusq; in ordine nobilium adeptus ē andoeni ofortiū. Qui sub aureo balthreo dei valde diligens:polimodū pfulgentib; vite meritis cathedrā subiit rothomagensis eccl̄ie. Cū aūt esset phlibertus annoz .xx. diuina pcepta audiens elegit xp̄i discipulus fieri. Agnito q; dei milite agilo.qui p̄erat resbacensi cenobio. illuc venies comam deposuit. omnibusq; suis i elymos erogatis: iugum xp̄i suaue suscepit.vbi cum multo religionis z abstinentie culmine excresceret.ita vt viris pfectioribz imitabilis fieret:antiquus hostis inuidens pullare animū cepit vt ampliora edulia sumeret. Sz dei nutu detect⁹ viro dei p somnū ē ostius. Nā cū quadā nocte fuisset cibo refect⁹ ille vētrē eius palpare cepit z dicere. Modo bic biū. Tūc ille inimici iacula cognoscēs.rigorē abstinentie cepit triplicare:z contra arma tyranni dei auxilium implorare. Cuncq; singulis noctibz eccl̄iam frequentaret.in tribz petra ip̄m tēptatōrib; se dirus anguis ostendit. Nā vesli specie ei intra eccl̄iam tēptauit puīm terrere.z nocte alia de ferro cādelabri visus est ei trāsfigere:z nocte tercia ostiū eccl̄ie exp̄sis brachijs voluit p̄hibere. Sz oia eius machinamenta phlibertus expulit virtute domina p̄ sancte crucis ēdicia. Cum aūt beatus agilus obijsset in xp̄o.fratrum consensu phlibertus regiminis curam suscepit. Cepitq; domū sibi tradita strenue gubernare.nullius p̄sonam accipiens:nec ea vicia radicitus extirpare. Tunc quidā e fratrib; assumpta rebellione. sanctum dei de eccl̄ia p̄sumpserunt extrahere. Sz vltrq; manus dei hoc impunitū nō tulit. nam vnus ex eis ictu fulguris interijt alius etiā morte arrāi ster quilinii oia intestina eius deposuit:indignāq; vitā indigna morte finiuit. Reliqui tunc pcussi venia petentes eū revocare studuerūt.z tuncepo charitatis studio deseruire. Cuncq; deus in corde eius posuisset vt ex ꝓprio labore tēplū dūi edificaret.a rege francoz clodoueo z bantle regina suggestione supplicū locū in pago rothomagensi geometicā appellatū obtinuit. vbi nobile p̄strauit mōasterū.

Cū aūt cā monasterij ad ebronium francoz p̄ncip̄e vellet quēdam mōachum destinare.inueniens eum validate bre p̄stratū.iniunxit ei obedientie cām in virtute xp̄i. Ua de ingens z reuertere z amplius noli febricitare. Qui statim sanus effectus iussa compleuit. Aliquādo parisius exigente causa discordie grexit pacem reformare. obtēto quod voluit:latro quidā quantos eius furari p̄sumpsit. Quos ille in crastino nō inueniens patientiā habuit. Sz infelix ille pcussus a dño.furtū q̄ fecerat patefecit. ardere se ciulans clamabat.z aliud loq̄ nō poterat nisi extensis brachijs sinū cū furto absc̄ōdito demōstrabat. illo morte multato cives ad sanctū cenobiū deportauerūt. Erat.n. lacrimarū vbertim gra pcessa.maximūq; illi studiū erat. vt aīe cibū nō sumeret:q̄ cū dūs p̄ōptōis gram visitaret. Cū aūt vn⁹ ex monachis venisset ad extrema vite.mutus effect⁹ē labijs. Ad quē vir dei ingressus blandiēs cepit suadere vt si haberet occultū factum. vī p̄iaz ei egisset:manū ei⁹ stringere. Nō cū ille fecisset: vir dei eccl̄iam sancte marie ingressus.cepit exorare dūm vt linguā ei⁹ redderet:ne p̄ abscōdo crimine alam eius in baratri bollis submergeret. Cuncq; de oratione surgeret. ei frater nunciauit alius q̄ eger loq̄ posset:z cōfessionē dare flagraret. Nō z factū est. Nā p̄fessione data recepta penitētia alam deo tradidit. Quadā die dū fratres messem succiderēt.et manipuli sparsim p agros iacerent.repente tēpestas frendens intonuit. Sed ne fratres labores suos p̄derent: vir dei oratione facta tempestatē absolut. Altera vice in domo cuiusdā religiose femine declinās cū socijs. ad requisitōes victe dñe vinū bēdicēs.cū multi ex eo bibissent:postea pertū ē vas plenū. Cōstruxit q; monasteriū monialiū villās rūa suo p.r.muniaria. demū p̄ multos labores p dēo toleratos requēuit in pace.

Fuit z quidā alius .§.xix.

sanctus Richarius dictus in pincia pontina.q; et milico fact⁹ē religiosus nonissim⁹. Ū vescebat pane ordeaceo cinerib; imisto:z aq̄ cū lachrymis tēpata. Leprosos balneis fouebat z postea ipe illa intrabat. Predicauit i britānia. Rex aūt dagobert⁹ eū visitās se eius orōnib; cōmendauit. Quē z sanctitatis sue bēdictōe roborauit.z auctoritate sacerdotali libera voce calligauit.demōnia ei nec ille ciulari superaret potētia. nec i fugitiuis sperare uanis adhūc ostollere rumoribus magis dei potētā timeret. Illiusq; imēlas laudaret gl̄am.z būanā potētiā nulla putaret:q̄ subito sicut spuma sup aquā vētoz elatōis flāte euanuit. Sz ꝫ magis timēdo cogitaret.q; potētes poterit ronita pati:z cui pl⁹ dat pl⁹ exigit ab eo.z curuit suffic̄.p se solo rōes reddēdas q̄ potenit.p tot milib; p̄cōmissis. Qua calligatōe vt pinderētur benignissime fuisse peta.ꝫgandēs ō e⁹ bāz fitat⁹ fiducia. sacerdotē xp̄i venire secū ad pmia roganit.q̄ vt p̄dicatōis nāciscēt occasionē venit cū rege ad mēas. totaq; die illa z nocte inē epulas

leticie verbi dei dapes salutiferas cōuiuijs ministrauit. et inde sanctus dei qui ab hominibus venerabat' boies fugere meditabat'. vnde p locū in silua solitarium elegit. paruo cū tuguriunculo vilissimo ope facto ꝓtentus: vt habitatio sua vite ꝓueniret. At ubi tanta se carnis mortificatione caligauit. vt vix ossa herentia dilapsis ꝓnectus ad herent. p tremētia baculo regente vestigia difficile moueret. ac mente seculo maior sola celestia sp cogitaret. illū quotidie vincens in heremo a quo adam olim victus ē in paradiso. Undiq; aūt ad hoiem dei diuersis fatigati infirmitatib; ꝓfluebant. quos sanctor medicinis oīnū cōsolabat'. Postea demū diei vocationis sue. dū salutifero corpis p sanguinis xpi viatico suū iter muniuit. p inter grāmactiones p verba oīonis spūs efflauit. Sed mirum dictu inter exequias patrias subito discipli sopore oppressus. vidit in visu quasi raptus esset aulam splendidissimā omniq; decore pulcerrimā. in qua beatum richarium p claro p bilari vultu vidit habitantē sibiq; dicentē. Ecce frater sigobarde qualem mansionē ꝓparauit mihi deus. p vili quam habui in terra pulcerrimā in celo. p cōtēptibili gloriosam. p obscurissima lucidissimam. p famosa omni suauitate refertē. Qui euigilans leniori opus exequiarum ꝓfecit. Ad sepulcrum aūt multa miracula fiunt. Quadā die quidā vincti p cathenati p stratum ducebā tur. qui erat ꝓpe ecclesiā vbi corpus eius quiescebat. qui aḡ inopino quantes clamare ceperunt sancte Richari solue nos. p statim rupti vinculis soluti sunt.

Sancta Sigadri .§.xx.

Sua filia fuit illustris Roberti. qui generosa stirpe prodit⁹ gerulus fuit annali regis lotharij. Hanc religiosissimā virginem illustris Simunus a prefato Roberto expetijt. volens eam ausberto filio suo sociari. Quo.s. Roberto precibente assensū a casto iuuene casta desponsat p puella. Deniq; ambo integritatem mentis p corpis caste seruare cupientes. deꝓcabant' dñm vt voluptatum venena a cordibus eoꝝ dignaret expellere. Deinde orante beata angadrisma virgine. vt speciositas illius in deformitatē verteretur: illico dñs preces eius exaudiuit. Nam facies eius ita exulcerata. ac immundissima lepra coopta mox apparuit. vt a ꝓspectu hoīm quicunq; eam vidisset ex timplo eaz segregandam decerneret. Medicoꝝ deinde curarit frequentia. sed quanto instantius insistebant: tanto xpi sponsa vehementior deformiorq; apparebat. Cūc pater hoc diuinit⁹ fieri intelligens. inquirebat ab ea verum virginitatis voto viram elegisset deffinire. Opto inquit mi genitor et totis nisibus exoro. Nā xpm quem ꝓcupiui sponsuz mihi hāc corporis infert molestiam vt anime ditet ut orem. Delectat hec vita presens pater pie sed decipit. qz omne qd ē in mundo vanitas est. Hec audiens illustrem accersiuit filium: p que circa filiam suam gesta erant lucide pandit. Ad hoc Simunus respondit. Volūtatē dñi in omnibus sequi oportet. nec eius nutui vllo modo retraire velle. vacatiq; affuit p beatus ausbertus. vbi p dissociale conditi libellum. vt sancta virgo angadrisma nō sua ꝑ xpi vocare tur sponsa. Hoc facto ad rotbomagum ciuitatem antisti ti dirigit' andoeno. vt eius benedictiōe ꝓcepta p sacro velamine optatis virginitatis ꝓposito cōsecrari mereretur. Quo patrato pstitine pulcritudini p speciei elegāti ē redita. ita vt cuncti audituꝝ dicerent. qz eam sibi xpo sponsam p famulam elegisset. Deinde efficitur gubernatrix cenobij qd est extra muros beluaci. Erat aūt sicut ceteris p lata: ita cūctis humiliot. vilis in habitu. in cibo mediocris ab infantia vngi oratioīi dedita. pudicicia eroganissima. hilaritate cordis p corpis clara. patētie virtute charitatis obsequio: elemosynaz largitionib; abundantissime ornata. Hijs virtutibus adornata velut lampas refulgebat accensa.

Postbec vir domi .§.xxi.

ni Ausbertus in aula regis dicz nolēs a genitore ꝓductus sicut erat acumine ingenij clarus cepit esse amicus scriba doctus. conditoꝝ regalium priuilegiorꝝ. p gerulus annuli regalis quo eadē signabāt'. Cōtēto cotā rege p principib; ꝓnoto more diuersa musice artis instrumenta in cordis p tibijs audiret personantia. aiebat sibi. O bone conditor quale erit te diligentib; canticū indeficiens in celestibus audire angelorꝝ. si tantā etiā ꝓbes mortalib; indulsisti: vt penna artis p suauitate cantilene. ꝓcerent alios audientium. Postbec factus est monachus in fontanelle vbi tunc ꝓerat beāt⁹ wandregisilus. p ille ꝓfectus est abbas. andoeno. Poterat theodorico adolescenti qz rex esset futurus. ad cuius ꝓpītē fidem agere in quo tunc erat sub hyemalitepe viridē ꝓdurit herbam: ceteris agri pbus ꝓpe tuo viridiorem. Postbec beāt⁹ andregisilus qui fuit abbas annis fere .xx. electus est lambertus tauernensis postea factus epūs lugdunens. Postbec beāt⁹ ausbert⁹ tunc factus ē abbas fontanelle. Postbec xpo andoeno factus est epūs. Quadā aūt die expletis missaz solennijs: cunctos rotbomagenses tā nobiles qz ignobiles introduci iussit ad sperata ꝓmia. vbi cūctis dispositis recūbētib; epūs ad mensam pauper resedit. Census q de villis publicis canonico ordine ad ꝓtem pontificis canonic ꝓsolui cōsueuerant. in restauratione ecclesiaz pulsibus includit. De diz puuilegijs monachis fontanellēsib; vt sp ex semetipsis abbatē eligerent. Jn q tū ꝓuilegio ligauit eos sub vinculo excōicatiōis. si veligi vel posteri eoꝝ a regula scti benedicti deuiarent. Quod priuilegiū factū ē anno dcc. lxxxij. regis theodorici. xvj. Cūq; dicti ausberti quinto iā vbe rotbomago in synodo. Jnocsatus apud papiaz principē iussu eiusdē deportatus ē in ecclīā apud altū mōtem. qō humiliter tulit nullo exrante crimine. Eo mortuo cum sudarium cera lutū capiti eius imponeret'. vilius ē capite oculos. Lampas ante sepulchꝝ eius accensa incessanter nō solū ardebat. sē etiā redundabat: ita vt sub ea poneret' vas in quo redundantia eius refunderet'.

Fuit z tēporibus .§.xxii.

illis scīs Aglus filius agnoaldi viri nobilissimi sigiberti regis ꝓceresq; puer bone indolis. qnē ꝓpter celeres mores inolite gentes agilum noīauerūt: ac scō colūbano bīdicēdū obtulerunt. Cuius bīdictiōe ꝓcepta tradit⁹ est puer sancto eustasio de q supra bone religionis viro sacris literis imbuendū cū aliis nobilū filijs. q postea ꝓsules fuerūt in diuersis locis. Et de virtute in ꝓfectū ꝓficiens factus ē abbas in monasterio resbacen. Postea beō colūbano abbate a theodorico rege de monasterio suo p ꝓsiliū pessime brunichildis regine expulso. p bō eustasio in locū eius ꝏstituto. eo tpe prudenti fratꝝ ꝓsensu decretū ē vt. pbr agilus ad eam diligeret'. q maxime bō colūbano infesta erat qz feminaz accessum a monasterio ꝓpellebat: et sibi q regina erat adē peradiderat. Jtaq; ꝓgens agilus. cū adhuc lōge esset a mō asterio supuenit nepos wandelenj ducis cuz satellitib; q sub obtentu venantiū obseruabant exit⁹ monasterij more latronū. Js ē extento brachio nisus ē ꝓcul mitissimū virū agilū. Et ipe subducto terroze signū crucis opposuit. morꝝ brachiū illius obriguit. p sicut extensum fuerat adeo inflexibile mansit. vt nemo valeret gladiū de pugno eius educē. necipe de loco pedē mouere. Obstupefactis cūctis infecit ille capite submisso a scō viroveniā p mi sericordiā postulabat. Qui facta oīone mox vt brachiuz eius tetigit vigor pristinus rediit. Et eum capulus gladij adhuc maneret carni man⁹ ꝓiūctus. oīone etiā illū ab hoc liberauit. q adeo ꝓpunctus ē. vt relicta militari roga habitū religionis assumēt. Cū aūt fama huius miraculi regia implesset menia. veniens scūs Agilus se aspectibus regis et regine obtulit. Quē cū magno honore suscepērūt. p am-

bo ret. ſ. ꝛ regina compuncti veſtigijs eius ꝓcumbentes. indulgentiã petierunt ſup temeritate ꝛ moleſtia quã intulerant ſancto viro. Poſt Elotharius in ſede trium regnoꝝ ſublimatus decreuit ſynodica diffinitione viros petitos dirigere. qui vicinas gentes ab errore reuocarẽt. ex multoꝝ igit̃ epõꝝ ꝛ ſacerdotum cetu ad opus ꝓfatũ eligitur prudentiſſimus agilus ſimul et abbas Suſſaſius: qui egreſſi multos ad fidem xpi̇ conuertit. Et ipſo tinere ſcõs agilus miraculis claruit. nam ꝛ demoniacam verbo curauit. ꝛ ſadabergam virginẽ de qua dictũ eſt ſupra cecitatẽ lumine ſanauit. Ipſe q̃s validiſſima febre correptus in viſione angelica liberatus eſt. Quadã aũt die pagranus ſcõs beremi ꝑfinia ſup torrentẽ ad quendã locũ deuenerũt ibiq; ſub pomoꝝ arbore ſanctus cũ ſocijs ſub eius vmbraculo quieuerunt. Et cũ ibi diutius oraſſet. vidit in aere nubem ſplendidam radijs celeſtiſq; figurã crucis ꝓtendentẽ. Et cuius claritate ꝑ tres dies ꝛ noctes tanta lumẽ ꝓtinuatum emicauit: vt illic videres oĩa clare ſicut in meridie. Per tres etiã dies rosibidem in modũ crucis a mane vsq; ad veſperam eſt viſus. Indeq; reuelatũq; eſt ibi monaſterũ ꝑſtruendũ. Quo edificato de voluntate regis fact̃ ẽ ibi abbas agil̃ ꝓfatus. Quadã aũt die veſpere circuiens officinas monaſterij. cũ ꝑgeret ad refectorium q̃ illius ordinatione ſcõs ardoenus ibi ꝑſtruerat. audiuit ad portã monaſterij vdam plangentis hominis triſtem vocem. Aperiq; feneſtra que ꝓte inherebat: cernit ante fores iacere pauperem vlceribus plenum: petentem ſe hoſpitio recipi. Conuerſus ſanctus agilus ad ſocium. ſ. fratrem brandolinum ait. Ecce quomõ aliqs vnlitatibꝰ occupati tanta negligimus. Perge igit̃ velocius ꝛ para ei refectionẽ. Illo abeunte ipe apto oſtio ait ad pauperem. Veni frater. En faciemus tibi quod ꝓperis. Quo reſpondẽte ſe ꝓ dolore vlcerum ambulare nõ poſſe. ſuis eum humeris imponens detulit in domum ubiq; vſo ꝓpere. poſitoq; ſup ſedile intra focũ: hyemps eñ erat. Accipiẽs q̃s vlceum ꝛ intibeũ vt aquã manibꝰ eius infunderet ſubito diſparuit. magnaq; fragrantia iocundi odoris eandẽ domũ quaſi aromatũ replenit. Paupis hoſpitalitati dyabolus inuidens. ei poſt matutinas ex more otãti in ſpecie immaniſſimi diaconis erecto capite viros aduerſus cũ emittens. At ille crucis ſcuto ſe muniens ora diſpdidit. Demiq; cũ eſſet. xcviij. annoꝝ ꝛ dñm ꝛrogaret vt eum de incolatu huius miſerie educeret ꝛ gregem ſibi commiſſum ꝓpetuo cuſtodiret: ꝛpleta oratione immenſis ꝓclarus ei apparuit: qui dixit. Agile care mens expleto biennio te recipiaꝝ. age quod agis: nec te deſeram. ſ. tecũ ero. Centenariũ igit̃ poſtea agens annũ feliciter migrauit ad xpm. Auditeq; ſunt voces in tranſitu eius chorꝰ virginũ canentiũ. Hodie ſanctus agilus cũ ſummis laudibꝰ ꝓgit ad ꝓmiũ. Felix valde qui ſeruauit caſtitatem: ꝛ virgo centenarius aſcendit ad celũ. Et ad ſepulturam eius aliqui egri ſanati ſunt. Narrat idem venerabilis. vbi ſupra de quodã ſancto dicto videbo. qui cũ in quadam cellula ſolus maneret cum diſcipulo ſuo miniſtrante eo in eccleſia que intra cellulã ſuam erat. paup ad ianuam clemoſynã petebat ſibi dari. Quo audito vir dei ꝓcepit miniſtro diſcipulo ſuo vt panẽ vnũ q̃ ſolus eis remanſerat ad victũ ſcinderet in duas ptes. et mediũ pauꝑi daret. Quo facto alius paup paulopoſtulauit ipſe elemoſynam petẽs. Cui vir ſanctus aliũ quadrãtes panis dari mandauit. Tercius paup ſupuenit ꝛ ei tertiam ptem dari ꝓcepit. diſcipulo moleſte ferente ꝛ dicẽte Nõ vis vt ſaltẽ nobis medietas panis ſeruet̃: Noli ait ille ſollicitus eſſe de cibo ꝛ potu: ſi mento ꝓmiſſionis dñi dicentis. Date ꝛ dabit̃ vobis. Vir paup inde receſſerat ꝛ quartus paup acceſſit cui reſidui panis dari iuſſit. Iterum diſcipulo murmurante ꝛ fortaſſe eum in fide. vicq; ſi monẽ exhortationis ꝓlenerat. ꝛ ecce quatuor nauicule intra numeꝝ pauperũ quib̃ totũ victũ ſuum diuiſerat miſtantur ei cibo ꝛ potu pleno. Multiſq; miraculis claruit. Cũ aũt poſt mortẽ eius corpus incorruptum diu maneret. quidã ꝓciter exploare volens an verum eſſet q̃ corpus eius eſſet integrũ: violenter ſecit ſepulchrũ aperiri. Et cũ abſq; vlla reuerentia eſſet illud intuitus: ſubito exterritus ait. Ha ſancte videbote. ſtarimq; ꝛ mur⁹ ꝛ ſurdus effectus eſt. omniq; corpe debilitatus vſq; in finẽs vite ſue ita ꝑmanſit.

De ſcõ Forſeo .§.xxiii.

Hic ſanctus nobilis genere. ſ. nobilior fide ab infantia ſacerdotibꝰ ꝑ diuinã gr̃am ꝓmiſſus. ꝛ ſacris ſtis ac monaſticis diſciplinis eruditus. dũ inter parentes ſuos ſacri ſtij ſalutifera ſeminaret. quadã die egrotantis moleſtia correptus. ad paternã domũ ꝓnigranit. ꝛ dum veſpinalẽ exoritus eſt pſalmodiam. oratioñi intentus haut longe a domo tenebris ſubito circũdatus ſteterit: ꝛ quaſi iam mortuꝰ ad ꝓximam domũ deportatus eſt. Hic quatuor manꝰ de ſup ſe extenſas aſperit. que tenẽtes eum ꝑ brachia ꝑtis ſublenabant. Et illam ex veraq; parte ſuſtinebant. Ipſe autem quaſi ꝑ caliginem angelica cernebat corpora. terciam quoq; ſe precedere angelum ſcuto candido gladio armatum. Hi tres pari ſplendore fulgentes voce incipiente canebant. Ibunt ſancti de virtute in virtutem. videbitur deus deoꝝ in ſyon. Audiebat q̃s ꝛ aliud ignotum canticũ multoꝝ mũũ angeloꝝ. vnde ꝛ vir panca poterat intelligere. ꝛ ecce aut obuiã xpo. Hic vn⁹ ex ſuprad̃is agminibꝰ armato ꝓcedenti angelo inſiſt ad corpus aliam reducere. Et vir ſanctus ſe a corpe extraꝝ cognoſcens ꝛ tedio ſepande ſocietatis angelice affectus: dixit ſe ab eis ſepari nolliſſe. Cui reſpondit angelus. Ad te completa ſollicitudine reuertemur ſuſcipiendi. Hic cantabant illud diuinũ dium verſiculi. Videbit deus deoꝝ in ſyon. Cuius carminis ſuauitate lenificata alia qualiter corpus intrauit intelligere nõ potuit. Hic circa gallo⁊cantũ audiuit ſ. ba admirantium ſibi circũſtantiũ ꝛ dixit eis. Quid ſtupentes ſonos inquietos emittitis. At illi ordine referebant qualiter eo veſpe tranſeunte vſq; ad gallo⁊ cantũ eramine corpꝰ in medio ſeruaſſent. At ille ſedens angelicaq; claritate ꝛ dulcedine mente renouatꝰ. de quali ſollicitudine admonitus fuiſſet ꝑtractans: meſtus erat q̃ quia ei dare exponeret nõ erat. timens ne reuertentes angeli cũ impatũ inuenirẽt Petijtq; ꝛ accepit ſacri corpis ꝛ ſanguinis cõionẽ. ꝛ virit infirmus die illo ꝛ altero. Media ꝛo nocte tercia feria pedib⁹ eius frigore indurat⁹ manibꝰ in oratione extenſis recordatus iocũdiſſime viſionis letus mortẽ ſuſcepit. Videq; duos angelos ad ſe venientes ꝛ eius aiam deferentes. Terciũ ꝛo angelũ armatũ ſcuto candido ꝛ gladio ſul gureo ſe ꝓcedente cõſpexit. Deinde demones clamantes audiuit. Procedamus ꝛ ante faciẽ illius bella ꝓmoueamus. Cũ q̃ ꝓcelliſſent ignota ꝑra eum iacula iactabant. Sed angelus ꝓcedens ſcuto illa ſuſcipiebat ꝛ ꝓtinus extinguebat. Hic demones angelis opponentes dicerunt. Otioſos ſermones ſepe dixit. ꝛ ideo nõ debet ille ſus pertrui vita beata. Quib⁹ angeli. Niſi principalia vicia contra eos prudentia ꝓpter minima nõ ꝑibit. Hic dyabolus dixit. Sicut accepit malum ex conſuetudine. ita accepit vindictã a ſuo iudice. Et ſanctus angelus. Iudicemur ante deũ. ꝓcellanteſq; aduerſarij commiſſi ſunt. Et dixit dyabolus. Seruus q̃ ſcit voluntatẽ dñi ſui ꝛ non facit. plagis vapulabit multis. Cui angelus reſpondit. Quid ille de voluntate domini ſui ſciuit ꝛ non fecit: Et dyabol⁹ Bona iniquoꝝ recepit. Et angelus credidit ait q̃ vnuſquiſq; ꝓnam egiſſet. Et dyabolus. Aliquando debuit ꝓbare penitentie perſeuerantiam et ſic fructus ſuſcipere. Cui angelus. Iudicemur ante deũ. Sed demon ſuccubuit. Tercio ſurrexit dyabolus ad bellandus ꝑ ſilium. Vbiq; nic extimabam⁹ deũ veracẽ qui oĩe delicti q̃m in eos nõ purgat̃ ꝛ ſe ineternũ puniturus ꝓmiſit. Hic ergo homo quandã veſtes ab vſurario accepit nec de ꝑ pannus fuit.

Ubi est ḡiustitia dei? Cui angelus. Silete quia occulta dei iudicia ignoratis. Dñs cū spāt pniā comitat hominem diuina misericordia. Demon rndit. Sed nullus est hic locus pnie. Cui angelus. pfiduat̄ iudicium dei ignoratis. Tūc dyabol⁹ tā grauiter pcussit eū vt postmodū vitę restituendus semp pcussionis vulnus retineret. Et hanc pcussionem pmutante deo p recepte illius vestis recepit. Alter ꝙo demon dixit. Adhuc restat illa angustia porta vbi cum fugare poteramus videlicet mandatū illud Diliges primū tuum sicut teipm. Cui angelus. Vir iste vtiq; in primos suos operatus est bona. Aduersarius rndit. Non sufficit hoc nisi ꝙ diligat sicut seipm. Cui angelus Fructus dilectionis est bonū operari. q; de⁹ reddet vnicuiq; sm opa sua. Dixit demon. Sed qt verbū te deligēdo deū nō impleuit damnandus erit. Pugnante turba nephanda ꝓ tā iustū. demū sancti angeli victores fuerant.

Dixit iterum demon. Si deus iniquo nō est ꝛ vbi illius transgressio displicet. vir iste penarū expers nō erit. p̄misit em̄ abrenūciare seculo ꝛ pompis eius. ꝛ ecōtra seculum dilexit ꝑ illud qđ scriptū est. Nolite diligere mundū neq; ea que in mūdo sunt. Cui angeli. Non tibi ea que sē mundi sed hominibus indigentibus dispensanda dilexit. Dyabolus ꝙo ait. Qualiscūq; modo diligantur. contra diuinum preceptū est. victi sunt in hoc aduersarij. Ad callidas iterum accusationes puenitur dyabolus dicens. Scriptū est. Si nō annūciaueris iniquo iniquit atem suā sanguinē eius de manu tua requiram. Nec non annūciauit peccatoribus digne penitentiam. Sanctus angelus respondit. Dñs audientes respicit verbum: lingua etiam victoris ꝓpedit. dū videt q̄ predicatō audita ꝓficit. vñ prudentis est dñi nō est tps nolle tacere. In omi igit cōtradictione demonū extitit pugna donec tandē deo triumphā tibi angelis victrici adversarijs immēsa claritate vir sctus circumfulsit est. Tunc aūt ex angelis vt beda testat dixit ei. Respice mundū, respice eq; vallem tenebrosā. ꝛ quatuor ignes in aere aliquāt̄ spacijs a se distantes. Dixit q; angelus. Hi quatuor ignes sunt q̄ mūdū succēdūt. Unus est ignis mendacij cum hoc q̄ abrenūciare dyabolo ꝛ pompis eius hominem in baptismo promiserant. hoc non implent. Secundus est ignis cupiditatis. cum diuitias mundi amoti dei preponunt. Tercius est dissensionis. cum animos primo in supbiacuis rebo offendere nō formidant. Quartus ignis est impietatis. cū infirmotes sp̄os lare ꝛ eis frandē facere ꝓhibito dicūt. Deinde illi ignes ꝓpinquantes in vnum redacti sunt et illi ex appropinquabant. Timensq; angelo dixit. Domine ignis mihi appropinquat. Cui angelus. Quod non accendit nō ardebit in te. Ignis iste ſm merita hominum singulos examinat. Nam sicut corpus arder ꝙ voluptates illicitas: ita etiam ardebit ꝙ vehitam penā. Videtq; angelos choros cōtinentes. Nullus labor durus. nullam longam temp⁹ videri veher quo gloria eternitatis acquiritur. His igitur ꝛ alijs sermonibus instructus super tectus ecclesie inter sanctos angelos stans suamq; corpus considerās iubetur illud cognoscere ꝛ resumere. Qui cum illud quasi cadauer ignotum timeret ꝛ aggropinquare nollet. ait angel⁹. Noli timere hoc corpus suscipe. qđ sine vlla infirmitatis vel vicioꝝ repugnatione ēnis inualidum poterit. Concupiscentias enim illicitas in hac tribulatione sp̄e pertransiuit vetera contra te non pmaleant. Tūc pectore corp⁹ aperiri vidit ꝛ intrauit. Quasi ergo de profunda quiete mortis psente multitudine parentum vel etiam vicinorum. vel clericorum exurrexit humane stultitie magnitudinem ingemiscens. arduum et difficilē transitū admirans. Miroq; immodū tremōstrabat̄ carne qđ alia sola sustinuit incendium. ſ. in scapulis ꝛ in facie ꝓpter vestem quam acceperat ab illo vsurario de quo supra. Egressus ergo indē predicabat verbū dom̄i. ꝛ ea que viderat ꝛ audierat oībus gothoꝝ ꝓfis nūciabat. Loq; diuinis virtutibꝫ da-

tus. ꝛ de his que ad opus predicationis congrua sunt iterum ab angelo sancto edoctus multo tempore predicauit̄ innumeris ꝓfloꝝ multitudinē non ferens. ꝛ aliquos contra se inuidia ꝓmotos deꝓhendens discessit. peginaq; tota p̄ britanniā in saxoniam transiectus est. vbi a rege sigiberto honorifice suscep⁹ locū mōasterij ab eo sibi traditum acceleranit cōstruere. Quo facto ab omni cura seculi ꝛ ipius monasterij alienare se cupiens. fratri suo solla no curam eius reliquit. ꝛ ipe beremus petijt: vbi cum alio fratre suo vicano philozopho vitam egit. Cū aūt ꝙdā die sanctis ingruentibꝫ a ꝓlo vel a rege ad ꝓsilium vocat⁹ iuuno ꝛ ꝓsultus deliberatam sibi beremum reliquisset. ofhia animo vigili tractans ad galliarum litora nauigauit. Ibiq; a francoꝝ rege clodoneo honorifice susceptus. monasteriū in loco quem vocant latiniacum ꝑstruxit. Nec multo post fratrib⁹ ordinatis cū rege iter agens infirmitate correp⁹ ad celestia regna migrauit. Post quatuor aūt annos a reverendis epis eligio ꝛ audberto immaculatus corpus sine vlla putredine transferrur. Huius natale celebrat̄ .iij. nonas martij. dicit aūt a q̄dā huius fossei legendam scripta a venerabili beda.

Sanctus Sindo .S.xxiiii.

manus ex nobilib⁹ ꝛ religiosis penes bonus. vt refert vincen. spe. hysto. li. xxiij. ex gestis eius. oriūdus fuit ex valle aurea nō longe a constantia ciuitate. Qui religiose a cunabulis educatus. matre defuncta ipe ꝛ pater eius Fruilphus etate dispares. mente similes omnia ꝓ rr̄o relinq̄n tes ad monast̄. Iuronium a beato colūbano in burgundia fundatū pter pregrerūt. Ibiq; sub abbate Eustasio sacre regule se deuouerunt. Illic Fruilphus laudabiliter vsq; ad finem vite pseuerauit. Sindo autem andomarus fama eius ꝓmulgata ad gubernandum ꝛ docendū tonanenſ vbis populū ep̄alem honorē vocatus. cū magna mentis humilitate suscepit. In quo gradu verbū dei seminans. aiarū ꝛ corporū languores curans. ꝛ miscdie operi insistens plebē sibi credītā rite gubernauit. Ipsiq; tonanenses q̄ ad ydolatriā post rp̄ianitatem fuerant reuersi. euangelij luce iterum illuminat ꝛ ydolor. culturam ibi funditus euertit. Cum autem quadam nocte ex more vsum exoraret: dyabolus ramincentium ei carnis temptationem immisit. q; nunq; similē habuisse se reminiscer̄. et ad mentem reducens exemplum bēi benedicti. in vicarum vepium me aculeis omni indumento exutus egressus fossas illico se proiecit. Ibiq; voluntes diu toto corpore vulnerato exiit. cuiq; bene penaliter ardenet fossis: qđ intus illicite ardebat extinxit. Idez cū ad vicina loca ab vrbe lustrā da pgeret. in quodā loco petra mendicꝰ volens paulare in cuit sub quadam arbore. Inde ꝙo cum a somno surrexit crucē vsū ex ignis edītā in eadē arbore fixit. Seqr enim oc te mista ibi apparuerūt luminaria. ꝛ ab eo tpe ꝛpo. p mūte suo multoꝝ ibi sanauit infirmitates. atq; innūerabiles ibi oblāt̄ xpi tures. ad mentoꝝ suoꝝ cumulū angēdū. Per plurimos aūt ānos ante obitū suū lumē oculoꝝ amisit. hicq; fossis cecus intus illuminat⁹: vt verus illius deū videbat. Et vt victū ē supra. cū corp⁹ sancti vedasti trāsferret̄ cuj⁹ multis epis inē q̄s ipe vnus erat ꝛ cecus. illumīat⁹ ē meritis illius sancti. Qđ egreferens. rogauit vt ꝓ maioti suo exercitio patrie ad cecitatē priſtinā reuerteret̄. qđ ꝛ factū est. Cū aūt obitū suū imminē cognouisset. ipa die vltima de lecto in q̄ iacebat febre correpens surrexit. ꝛ ingressus eccl̄am ꝓlixe cū lachrymis otauit. Factaq; diuina exhortatione ad dom̄ ꝛ ꝓsin ad stratus redyt. ꝛ more solito mortuoꝝ oī corpe extensus int̄ verba grāratiōis ꝛ diuine laudis. spm cū gaudio ꝛ vultu ꝑclaro emisit. Testatiq; sūt q̄ ibi aderant q̄ ante in transitu ipius anie sancte in domo illa fragrantia odoris ē aspsa. vt tom⁹ dla olfactu mentis fuisset repleta. Post cuius obitū ad eius tumulū oleū dei virtute ex lampadibꝰ pendentibꝰ visum ē mira-

hāter ſtillaſſe.multaſq; ſanitates 7 alia miracula ibi p eaz
dño dignatus eſt oſtendere. Quidam vir ſceleratus ſoli-
dos argenteū a ꝓpatre ſuo mutuauerat 7 poſtea fide frau-
dat a cū inramēto negabat.dictā pecuniā ab illo accepiſſe
Tunc ille qui mutuauerat ait. Jura mihi ſup cop⁹ An-
domati p virtutes eius 7 merita q̄ non accepiſti a me qđ a
te requiro.7 ego negationis hue cauſe acquieſco. Cūq; il-
le audaci corde manus ad iuramentū leuaſſet .ꝓtinus di-
uina vltio ſecuta eſt. Nam in loco in quo ſtabat ambo
oculi eius crepuerūt i momēto 7 poſtea die tercia miſerri-
mā morte defunctus eſt. Cū quidā paſtor tempe vinde
mie in vineam viro glorioſo cellatas intraſſet. 7 furtim ſi-
nus impleſſet:reuerſus eſt ad ſocios cuz preda. Rogantibus ſocijs vt de vuis furatis eis impartiret.in ſinū manū de
ꝓteram mittenſ vt illis ꝓberet.ita immobiles ambe ma-
nus inhęſerunt.vt nec linſtra qua complexus tenebatur
ſinus.nec in ſinū illata vertere poſſet exterū. Contorto eti
am ore retroſ ſum officium lingue amiſit. Domuz patro-
nus eius ꝓpatiens ſtupendo ōibo videntibo cum eo ad ec
cleſiam ꝓcedit.7 ꝓſtratis orōne cū lachrymis a ſancto g̃
tiam obtinuerunt ſue puſtine ſanitatis.

Sanctus preiect⁹ .§.xxv.

atuernenſ epūs 7 martyr inclitus. Cum adhuc eſſet in vte-
ro matris. vidit mater eius in ſomnis q̄ p latus eius egre-
deret filius ſanguine rubricatus. Qđ cū mater cuidā dei
ſeruo diuiſſet:ſe nunciauit ei q̄ martirij palmā puer ille obti
neret. Natus ergo puer in aeterna ciuitate literis imbuitur.7 q̄ gratioſus erat omnib⁹ archidyacono vrbis nu-
triendus traditur. Omnib⁹ itaq; virtutib⁹ intentus. dū die
quadā ad eū multi pau pes aduenſſent 7 elemoſynas po
ſtularent. p famulū ſuū nouit q̄ plus q̄ duos denarios ſi
haberet. Cunq; illūt afferri ſacculum 7 dēm innocaſſet.
tanta ibidem inuenta eſt pecunia.quanta prefatus ſta
bat cateros pauperes. Die quodā paſce cū ipe cū alij
is ad menſam reſideret.tres inter eos aderant q̄ a carnibo
abſtinerent.quos cū alij videremt admonuit ſcūs preiect⁹
vt quos venerari deberent.irridēdo nō increparēt. Sed
cū illi nō deſiſterēt.panimētā ſolarij cuz irriſorio cecidit.
tūq; preiect⁹ cū abſtinētib⁹ ſmanēs ad mēſā remāſit. Cū
q̄ igit fetit ciuitatis epiſcopus migraſſet ad dominū 7 cle
rus 7 ꝓplus illum eligeret.quidam archidyaconus vrbis
vſurpauit ſibi epiſcopatū p premiū. Ei nō vnt vltra ter-
minū.xl. dierū. Cum ergo alium virum inclitū eligere vo-
luſſent.ille electioni ꝓpoſſe renitens ꝓſilijs vdit 7 monu-
it.vt preiectū in cathedra ſublimarent. Electus g̃ Preie-
ctus 7 ſanctitate 7 gratia prepollebat in oñib⁹. Quo-
dam tpe cum regem francie adire vellet.tranſiit p quan-
dam abbatiam vbi ſcūs marin⁹ graviter egrotabat quez
mox ſua oratione ſanauit. Deinde regem adiēs qđ volu-
it impetrauit. Cū ergo rediret abbas marinus ſecutus eſt
eū. vt ſicut ſeinuicē diligebant.ita ſimul martyriū ꝓſum-
marent. Dū g̃ in quodam loco ſimul oraret. repente ſuꝑ
eos .pceres vobis ꝓſequentes irruerūt. 7 ſcīm marinū de-
collantes.cuz ſanctū preiectū ſe occidiſſe putaſſent ad ſo-
cios redire ceperūt quos ſanctus preiectus in loco in quo
orabat vocauit dicens. Ecce ego quē q̄ritis facite qđ op
tatis. Tunc vnus gladio eū percuſſit in pectore. Qui cum
adhuc viueret 7 ꝓ occiſore oraret. ille gladio caput ei⁹ p
cuſſit cerebroq; eiecit. Quidam ꝺño q̄ morti ꝓſenſerāt de-
ꝓe ſtantes. viderūt tres ſtellas ſupra tumū illū ſplendē-
tes in q̄ ſancti illi cū vno fatelitū occiſi iacebāt. Radebertus aūt q̄ ſcīm occidit.nō multo poſt vitus a ſmīb⁹ corio
ſus er piranit. Alius ꝺño dū q̄dam die venaret. de eq̄ cor-
ruens fracto dextero brachio:ceteroq; membroꝝ debilitatē
incurrit. Qui cū nulla poſſet medicina curari.ad ſe reuer-
ſus ad ſcīm Preiectū cū vrore ſua ſe ꝓtulit 7 venia poſta
lans ad ſepulchr⁹ eius de oleo lampadis frequentius ſe p
unxit. Sicq; cito curatus quoddā vas argenteū dece mar-
carum ſcīi martyris eccleſie preſentauit. Qđ cū ceteri cō-
gregantes ſimiliter penitentes multā auri 7 argenti copi
am obtulerunt. Eodē tpe vt narrat ſigilbertus in terri
torio cameracenſi virgo dei Mazelendis ꝓ voto ſanctimo-
nie barbarinā amatoꝛē ſuū fugiēs ab eo martyrizat⁹. qui
mox ceciderat.poſt triennū ab ea illuminat⁹. Circa idez
tpe fuerunt in francia ſcūs Vinardus remenſis archiepūs
7 rectoꝛ ſucceſſor eius. Berthanius q̄s martyr q̄ fuit pri-
mus abbas monaſterij antillarenſis vt notat ſigilbertus.
Qui berthanius vt refert vin. vbi ſupra. ſub ꝓfato vinardo remotis pontifice motib⁹ 7 ſupa imbutus . Iuxtaiense
monaſterū erpetit vbi monaſticā vitā ſub beato Eſtilla
fio abbate laudabiliter duxit poſtea alter⁹ loci. Antilla-
renſis cenobij abbas fuit. Hic aūt ſcūs Berthanius in or
dinando ꝓlima ſorte filioli ſui vaginili quē de ſacro fon
te leuauerat.7 monachū eſſe ſtatuerat.exigentib⁹ culpis ſu
is ꝓbere increpationis ſeruendū decreuerat. Qui merito
ſuo ſathane cū iuda traditoꝛ indigne patrio obiurgannā
tulit. Et ille feſſus lecto reclinatus membra ſopori dedit.
ſet.idem filius ſathane iuuenis in eum mortale vulnere attemptauit. Arreptāq; ferrū quo eū ꝑcuſſit.in piſcinā q̄ in
tra monaſterū erat ꝓcitius poterat occultandū vidit. vi
dens tunc latice velut tanti ſceleris cognitoꝛē ferrum in ſe
receptare expaueſcere. Nā vt aquā tenigit. velut lenſi-
me materiei plume ſup aquas natauit. Ipſe aūt amēs fa
ctus ecclam peruit homicida.cruentiſq; manib⁹ ſignuz ce-
pit pulſare. Fratres inꝺſueta hora cū admiratiōe ſurgen
tes 7 ſcīi virum interfectum audiētes.ad lectū eius ꝓcitius cucurrerūt.7 adhoc i eo ſpūs regnant. Comp̄hēſunq;
dagmium ei obtulerunt.ſcire cupētes qđ de admiſſoꝛo
ſcelere iudicaſſet. At ille ꝓcepti dñi nō immemor. Deum inq̄t tibi frater placabiliter facere ſtudero. naz qđ tū ad
me attinet oī te impietate remitto libēr. Et eo⁹ ſepulchro
ongo tpe poſt oleum pullulans vſuz eſt veſtuſſe cunctis
morbo obſeſſis ſalubre.

Anno ſecūdo Lō .§.xxvi.

ſtantini imꝑatoꝛis nepoſ beraclij amaſ⁹ henomanēſ. eps
vt ait ſigilbertus a rege ſrācie theodorico ſui 7 irrenocabi
lis dñi exilio tribulat. Anno cōſtantini.v. theodoꝛ⁹ in
anglia ſynodo habita ꝓſtituit multa eccle vtilia. Hic ſcri
ꝓſit libeum ꝓſalē mirabili 7 cauta diſcretōne diſtinguēs
modū ſingulaꝝ culpaꝝ. Cui ꝓfigo inſangendis 7 quanto
tpe. vt eſt illud. xxvq. di. ait theodorus. Si vir votū ſuū
ſanctitatis habens adiēgit vtroq; poſſeſſa nō dimittit vtroq;
tribo annis penitear. Idez theodorus. xxij. q. v. ait. Siq⁹
coactus ꝓ vita redimenda vel ꝓ qualibet cā vel neceſſita
te piurat. qa plus corpus q̄ alam dilexit atres quadrage-
nas penitear. alij indicant tres annos. 7 vnū ex bis in pa
ne 7 aqua. Et alia filia habent in diuerſis locis. Sed te
nendū ē certe q̄ in hmōi delictis 7 alijs in foto ꝓſcie peni
tētie ſunt arbitrarie ſm oñs. Apparuit circa illa tēpa
pnis in celo menſe martio vt ait ſigilbertus. 7 timuit olis ca
tota vt oñes dicēt q̄ ꝓfinauo ſcīi eſſet. Ebdens⁹
rex in gallia leuitate motū ſuoꝝ accendit in ſe odia franco
rum. Scūs Leodegarius epūs auguſtudunenſis ab eo in
carcere retruditur. In ytalia tante pluuie 7 ronitus fue
runt.quantas nulla boīm etas memoꝛat. vt etiā bouicez
pecoꝛa fulgure interirēt. Et niſi p letanias q̄s quotidie fa
ciebant dño eſſet ꝓpiatus nō potuiſſent boues triturare
vel in boreis fruméta recondere inter antū vt ex ipſis pla
nijs denuo legumina renaſcerent 7 ad maturitatē deueni
rent. Lodilo francus q̄ē byldericus ligatū ad ſtipites
ceci iuſſerat.bildericū in venatiōe acceptū cū blitilde vxo
re eius pregnante interfecit. 7 theodoric⁹ regno reſtituit.

Anno.xvi. imꝑij ꝓfati cōſtātini theodoricus rex ebroiā pciſſimū virū in grām recipit.ainſq; cōſilio ſynodū epi
ſcopoꝝ cogit. 7 in hac multos eoꝝ et ſuia ebroiq; priuat
epatu. Alios eoꝝ irreuocabili exilio dānat. Sub hoc

tamp3 celloso domestice p̄secutionis tumultu. fct̄as etiā lambertus a traiectensi amotus ep̄āt in cenobio stabulo monachice ḡtio expetit poni. Ibiq; p. vij. annos laudabiliter sct̄i sc̄ti leodegarius diu ab ebronio tormentat⁹ post fames ⁊ carceris squalor. post oculoꝝ euulsionē. p⁹ plantarū p̄cisionem. post lingue ⁊ labioꝝ excisionem p̄fulgebat randē martyrium p capitis abscisionē. Hec Degisbertus.

Huius aūt leo- .§.xxvii.

degarij diffusius vite. li. xviij. spec. hystoꝝ. xxvij. hystoriam ponit et gestis eius. Fuit hic quondā a nobilissimis ⁊ religiosis pentho regi clotario cōmendatus. ⁊ a didone auunculo suo pictauensi ep̄o eruditus. ⁊ archidyaconus p̄stitutus. qui tāta cum fructuum gratia p̄fulgebat. q̄ nobilitatem generis maiori mox nobilitate decorauit. cui q̄dam abbatiā monachoꝝ ad preces ep̄i strenuissime gubernabat. Post hec decedente clotario ⁊ succedente in regno clotario minore filio eius. qui sensu eius regendo minus sufficere videbat. ab ipso rege ⁊ populo eius multis q̄ episcopis coactus est vt ꝑ̄ter p̄fatum ⁊ p̄sidentia regni in pallacio moraret. Ibi aūt tāta fuit erga eū ⁊ pietate solicitudinē habuit. vt eductui ecclesie mēres in pontificē p monaret. Post. x. fere annos ep̄atus sui decedente Lothario iuniori. vir sanctus negocijs grauius oneratus. voluntate dei ⁊ venerabilium principum qui cū ipso p̄sidere cōsuerant. cholderici fratrem regis clotarij adolescentez valde ydoneum regem fecit. Sed ebronius magnus inter principes regni theodoricum ipius cholderici germanum p̄ficere nitebat. nō ꝑ̄ter regni p̄modū. sed qz de potestate electus olim odiosus erat regis ⁊ principum verebatur. A sua itaq; ip̄e frustratus. metu mortis a rege petijt vt relicto sc̄lo in monasterio p̄maneret. Quo p̄cedente ⁊ frēm suum theodoricū ne ꝑ̄ a regnum aliquid moliretur in libera custodia retinēte. in tanta pace fuit respublica. vt tota francia se tranq; ei⁹ p̄sidentie regie ꝑganderet. Verūz post annum dyabolo aduersitatis turbinem p̄citate malignis suggerentibꝰ de magno amore ꝑtra eum in magnates odiū rex reparatus ita eū latēti odio infestabat q̄ oppositatē mentis eius ⁊ modū attentius inq̄rebat. Sic ep̄o blande ferens ⁊ oēs inimicos suos vt amicos amplectens egit cū rege vt die ꝑfate in vrbe cui p̄erat celebraret. ⁊ ecce ip̄a die nunciatū est ei q̄ rex illa nocte de morte eius tractaret ⁊ p̄fecere decreuisset. At ille nihil respidans sup̄a die cum rege in mensa cōcano et templo dñi. Tandē in lugdunensi monasterio confugit ibi seruiens. et ebronio qui ibi in habitu monachali latitabat tota cbaritate seruiuit. Nec mora rege mortuo cū theodosius regnaret quidē res eius ep̄m suum adeunt cū multis lachrymis orantes eū vt ad eccl̄as suā tā diu destinatā rediret. Cōpulsus igit̄ suoꝝ ciuiū desiderio ⁊ abbatis imperio ad sedem suā cū bonore rediit. Et statim apostatans ebronius ⁊ a rege se nescalli dignitate adeptus. qui prius omibꝰ malus fuerat postea pessimus factus est. toto studio bearum leodegarium occidere capiebat. Missis q̄ militibꝰ qui eum a cimitare abstraherent. cōpiens hoc vir dei p̄fm vbi tunc p̄dicabat monuit ne timerent. Et statim de vrbe in ornatu pontificali. p̄gressus ⁊ flentiū. p̄cessione circūdatus a militibꝰ captus est. Et qz nōdū inuenerant illum occidere. oculis eruus vsq; ad vltimam apostate ebronij in quadā abbatia ē retrusus. Post biennū vo sanctus leodegarius cū fratre suo garino qđ ebronius cū multis alijs expliauerat in pallacio regis adductus. cum ad rationes ebronij obtabē perantie ⁊ iusticie rnderet. ꝑdictus ille iussit garinū lapidibus obrui. sanctūq; ep̄m tota die nudis pedibꝰ p quēdaz flumina sup acutissimos lapides decurrentez reduci. Et audiens q̄ vir sanctus in tanto cruciatu deum laudaret p̄ ossa ei lingua cū labijs tradidit eū custodi vt cum nouas supplicijs refoueret. At ille nolēs cū indecenti tractare in quodam monasterio sanctimonialiū eū reposuit ⁊ ibi paululū ꝑmoratus officium docendi ⁊ p̄dicandi recepit.

Interea rex theodoricus cū ebronio ꝑcium ꝑnocauit. In q̄ re iudicio illi q̄ manū in ep̄m mittere p̄sumpserunt ꝑ̄ma acceperūt. q̄ vinculoꝝ exhortatus ⁊ ꝑ tandē decollatus. alter vo cui ebronius ꝑter ꝑ pontificali vestes induit⁹ fuerat. ꝑcussor⁹ scelerosa ⁊ cotā oēs flagellatus laqueo se ꝑpendit. Post hec leodegarius accersitus iubet. ⁊ me inter epos apparere certa ꝑcilij detinet. ꝑ cū eo de futuris interrogatus veracit̄ fuderet. ꝑdixit ⁊ de ebronio. qui et quō vterq; vitā vltā finuerat. Hic ebronius videns cū de suo martyrio ⁊ de illius eterno supplicio gloriari. confusus de ꝑcilio exijt. ⁊ eundā multi ep̄m intentum fuare ꝑcepit. Quē cū milites ad domū suā q̄ longe erat ducer. sinēti ep̄o q̄daz comitantiū porū recit. ⁊ statim lux immensa in modū corone caput eius circūdedit. Quā cū multi de celo venisse viderūt. q̄d ꝑ̄ esset ab ipso ep̄o quesierūt. At ille se in gl̄ie actiōe ꝑtentus dictores suos q̄ ꝑ timore feminis cohortati fuerant post orationē incolumes eleuasse: ⁊ vt religiose se deinceps haberent obtinuit. Audiens ꝑ ebronius missis quatuor spiculatoribꝰ eū decollari p̄cepit. Eductus q̄ de custodia cū ad abdita saltuum deduxissent. Nō est opus inquit fratres diuinas fatigari ꝑ hic implete viri desiderij transmissoris. Ad hoc illoꝝ tres diuinitus emēdati cū venia ꝑstrati ab eo p̄carent. quarto ei ꝑcutiunt sanctū post oratōē decollauit. stansq; corpus impulsu pedis ad terrā deiecit. ꝑ post modicū ip̄e furens ⁊ a dēmōe arrepte ⁊ in ignē p̄iectus: vitā vt meruerat finuit. Post biennū q̄ p̄fate sct̄i anchises ebronius illū multis miraculis declarari cruciat⁹ inuidia motus illuc misit q̄ sibi referret certitudinē huius rei. ꝑ mules inuidus ⁊ supbus rubus sancti pedē pcutiēs. cū dixisset moriat̄: qui mortuū miracula facere posse credit. Mox arreptus a demone ebronius fremens ⁊ tabescens inuidia dū flamam sancti extinguere properaret eūdē dieb⁹ sicut ꝑdixerat sanctus in ꝑcilio occisus est gladio. Sublato denq; corpe dū ad monasteriū vnū abbas fuerat deportaret. tot ⁊ tanta in via miraculis claruit. vt nullus ꝺino cū fide accederet q̄ nō statim ab oī morbo curaretur.

Circa idē tēpus .§.xxviii.

sct̄us vigilius genē nobilis ⁊ scitate ꝑclarus in antiodoren sacerdotio sedit annis xxvj. Hic eccl̄as beate marie ⁊ vrbes antiodorenses de ꝑprio edificauit. ⁊ in ea ꝑmittū mox in futurū monachoꝝ. Idē etiam hospitale pauꝑū q̄ domus dei dē collocauit. Hic ꝑter sanctitatē suā mimos officie odiosus a waratchono seneschallo regis Francie i scocia silua occisus est. Qui waratcho successit in eodē principatu ebroio q̄ sct̄i leodegarij occidi fecerat. ⁊ ip̄e ebronium in morte visus est a demonibꝰ in infernum deportari.

Cū aūt sanctus vigilius de ꝑpendio ad ꝑpriā rediret vrbem. delatus ē p comitatē senonicā. Cuiꝰ transirent referentes corpus ante quandā domū in qua vincti tenebā tur. carceres ruptis subito de carcere exierunt. ⁊ bti vigilij exequias celebrātes carceras suas ad eccl̄am bte Marie quā ip̄e p̄struxerat deferentes. se ⁊ posteros suos imperpetuū bt̄o vigilio ꝑmisere. Hugo flor. hac tēpestate luna eclipsim passa est ꝑ indictionē octauam. Solisq; defecit hora diei q̄si. L. quinto nonas maij. Et eodē anno secuta est magna pestis rome in dio. Augusto ⁊ septēbri. Hac q̄s pestis teste. i. papia adeo depopulata ē. vt cinibꝰ iuga montiū fugientibꝰ intra ꝑfatā vrbē herbe nascerentur atq; fructus. ꝑ quibusdā viris in eadē ꝑ reuelationē deū est. q̄ nō prius pestis ipsa quiesceret. q̄m in basilica bti Petri apl̄i q̄ ad vincula vī. Ici sebastiāi martyris altare ꝑstrueret. Factūq; ē ita. Nā delatis ab vrbe romana sct̄i sebastiani martyris reliq̄is. mox vt in dicta eccl̄a ꝑlatus est ip̄m altare pestis cessauit. Floruit etiā p dict̄os ecthbertus venerabilis archiep̄s hyspbarnensis. q̄ nūc Lon-

drensis dicitur. Cui⁹ corpus post annos vndecim incorruptum quasi eodē hora defuncti simul cum veste qua regebat inuentū est. vt refert beda in li. de gestis. De quo etiā dicit. q̄ et ante ei⁹ hora fuerit tantillus rotā ab infantia vsq; ad senium vitā suā miraculoꝝ signis inclitam duxit.

Itē anno dñi. dcxc. vij. wilfridus archiepiscopus a sergio papa Clemens agnominatus ꝛ ad predicandū gentib⁹ frisonū ēpūs p̄secratus. ex dono pipini p̄cipis sedē epāle statuit. Io eo vultu tabundo dicto q̄ nūc traiectū dr̄ vt notat Sigisbertus. Idē dicit q̄ scūs Kilianus cū discipl⁹ suis colonato et theobrano clam martyrisat̄ ꝛ a gebhana vrore gozberti principis wirzburgensiū. que timebat separari a viro suo arguente eū kiliano q̄ eā quondā vrore fratris sui etiā ipe vrore haberet. q̄z mox cū diu oēs lateret gebhana ꝛ pulsoribꝰ ei⁹ a demone arreptis eorū cōfessione diuulgata est.

Eodem anno vt .§.xxix.

scribit sigibertus scūs lambertus pipinū principē increpare ausus est q̄ pellicem alpaidē plectrude vxorē sue legrie sapderit. A quodā fratre eius alpaido martyrisat et traiecti tumulat. Hic scūs lambertus vt refert Vincē tius spe. hyst. li. xxiij. ex gestis eius et pontio nobilib⁹ ꝛ diuinitꝰ natus fuit. ꝛa p̄mero firs et ditatus ita p̄ sanctitate sua ab oīb⁹ amabat̄ vt traiectensi eccie post theodardū magistrū sui. p̄monerit⁹ epūs mereret. Cū aūt childe ricus rex q̄ eū p̄nouerat. ꝛ secū habēs p̄ oīa epūs ꝛ optimatib⁹ diligebat ab impijs occisus fuisset. inuidētes ei malignis sine cā teponentes eū honore debito p̄uarēt. ꝛ pha ramundū in locū eius statuerūt. Lambertus ꝛo cū duobus pueris q̄dā abbatū ingressus ē ibi p. vij. annos oprime p̄uersatus quadā nocte surgens ad oōem in pmine to pignoratiꝰ sonū fecit. Quo audito abbas nesciēs q̄d hoc foret sit. Quisq; fecit hunc sonū ambulet ad crucē. Luc scūs lambertus illico nudis pedib⁹ cilicio de lecto ecliens ad crucē cucurrit. ibiq; tamdiu sub nue ꝛ glacie fixus stetit: donec fratrib⁹ post matutinū se calefacientib⁹ abbas cū eē esse cognouit. Et audiēs a q̄dam ex fratrib⁹ q̄ si le iuxta crucē discalciatus p̄sisteret. remicies p̄cepit fratribꝰ vt illuc ꝑgerantes. p̄fratꝛ cōā eo humilē pereūt vt rediret. ille ꝛo eoꝝ precibꝰ obediens regressus est. ꝛ ab abbate ꝛ monachis cū summa hūitate susceptus. pertribꝰ uemā nō solā clemēt̄ nobilit. Ē etiā ꝛi bono patie eis humiliter p̄dicauit. Post. vij. aūt annos pharamūdus expulsus est ꝛ scūs lambertus ad p̄ces oīm inbēte pipino rege ad sedē ꝑpriā cū bonore est reductus. Cū aūt hīc et aū oi sanctitate polleret ꝛ multos etiā gentilū ꝛbo ꝛ exēplo p̄uerteret. insurgentes in eū duo maligni cū suos grauiter infestare ceperūt. Ꝑ amici pontificis liz multis iniurijs oppressi eos vt meruerāt occiderūt. Ꝑ dodo p̄sanguineus eoꝝ q̄ occisi fuerāt domesticos Pipini regis audita nece suoꝝ in scūm voluit vindicare lambertū. ꝛ cū armato exercitu leodiū intrans comū epi sic obsedit. q̄ puer domus fores veniens viro dei q̄ tota nocte in oratōe vigilauerat obsessam domū ab hostib⁹ nunciauit. At ipe fidēi dño vt eos expugnaret. mucronē arripuit Ꝑ stans ad se redeūs gladiū de manu p̄cipit. melius iudicās vt p̄sistendo mouēdo vinceret: q̄z vt sacratas manus de sanguīe impio macularet. Hec eo cogitante. multi p̄ pietes lanceis fixis ingressi sunt. Sed duo nepotes ei⁹ arreptis fustib⁹ deberantes refugē ꝑpulerunt. Luc vir dei suos admonuit: vt petā sua ꝑterent ꝛ p eoꝝ p̄ria incendiū paneter ferrent. q̄s hostes eis ꝛ domui minabāt. Sic g̃ in dño confortati scūm lambertū rogauerūt. vt sicut cepat. p eis oraret. ꝛ mox in oōne cū lachrymis in modū crucis ꝓstratū. irruētes impij directo iaculo pemerūt. Et sic eis discedentibꝰ pauci et eius familis euadentes. corpus eius occulto nauigio ad pontificalē eccīam pduxerūt. Ubiq; cū magna ciuitatis tristicia ꝓpletis officijs in sepulchro ꝑpter hostes velociter posuerunt. Postea dodo ꝑfatus vt aīt sigibertus interfector scī lamberti pessimo languore cruciat̄ ꝛ a demonio ꝑsumit̄. ꝛ ob intolerātiā fetoris in medio fluuius demergit̄. Omēsq; hui⁹ culpe ꝓpices infra annū diuinitꝰ punitur. Percussor ꝛo scī martyris fratri suo ꝑgressus alter ab altero pimit̄. Scūs aūt cūbertus successor ei⁹ celinus admonitus corpus scī lamberti a traiecto leodiū cū magna miraculoꝝ gloria transtulit. Et anno sequenti scā oda vxor begis ducis equitanoꝝ claret sanctitate i gallia.

Sanctus Leufre .§.xxx.

d⁹ circa ea ꝛpa clarnit. b (vt refert vin. vbi s. ex gestis ei⁹) pago ebroicēsi ortus et pentib⁹ ꝛpiatus nobilib⁹ vanas mundi gloriā despiciens: ab adolescētia nudū ꝛpm secut⁹ est pauꝑ. Cū intra ebroicas in quadā cellula moraret. desiderio ebroicēn. ep̄s audita eius fama. qr ꝓbs ab ipo lumine veritatis accensi vitā aplicam sectarent. zelo supat⁹ inuidie. q̄ in dyocesi sua tanta agere ꝓsumpsisset. q̄dā die ꝛscenso equo assumptis officialib⁹ suis ad cellam viri dei pretit. eiq; iniuria ꝛbor ꝛ exercebant. Sed cū ad hec immobilis pmanēt ep̄s magis exagitatus furore iussit eū in equū leuari. cū apud se vir dei ꝛcreuisset ne vnq; equum ascenderet. Cū igit̄ ep̄s cū ad ciuitatē pduceret. vt illic in eū q̄cūq; vellet liberius exerceret. subito equus cui vir dei insedebat in terrā ꝛcidit. ꝛ ossa eius viscera disrupta sunt. Miranndo cōctus ep̄s ad scī genua ꝓuolut⁹ veniā postulauit. ille placide eōm iniurīā remisit. Pontifex aūt cum summo honore ad cellulā suā eum redire fecit. vbi ꝓfecta multis ānis ꝛbo ꝛ miraculis claruit. Cui monacho rū vouma pace rerit q̄s ipe dño exemplis ꝛ monitis salutaribꝰ acq̄siuit. hoc vnus nocte galeandus aliq̄n tāta malicia demonis pulsus est: vt subito aīam ejalare se crederet. Quo vir dei precto oratōe fusa. p eo: benedixit ei ꝓpicius vt ieiunijs deuotus esset. Post q̄ baculus quē manu gestabat tradit ei dicens. Cōsolans esto fili. nō moriet⁹ nō statiq; sanatus est. Alio tpe noctu cū ignis flamma calis validissime p oīa mōasterij bitacula crebro ꝓclaret. repēte vir dei manus lenauit ad celū. omipotēte inuocās vtpe flamaꝝ vires ꝓfringēt: q̄ fornacē nabuchodonosoꝛ aduersus tres pueros nil valere fecit. Otōe itaq; ꝓpleta tāto impetu impetū ignis cohercuit. vt nil vlterius ꝓtingē posset. si tota violentia ventoꝝ in vnū ꝛglobata q̄si inundatōne ymbriū in seipō emarcuit tandē in pace ad deum migrauit.

Resumpto in pio a iustiniano scdo ꝛ tenēte monarchiam regni francoꝝ childeberto archangelus michael apparens authberto abbi cacensi epo monuit semel ꝛ terꝛ vt in loco mons q̄ ꝛpter eminēnā sui tuba vocat̄. edificaret ecclesiam in memoriā sui. volēti talē veneratiōs sibi exhiberi in pelago q̄ dis exhibet in mōte gargano. Interim thaurus furtim a latrone captus in loco illo religat̄. vñ epūs cio admonitus vt in eo loco fundamentū iaceret vbi thaurū religatū inueniret. ꝛ sicut eā terrā ꝓminere videret. sic ecclē ambitū duceret. q̄ mox eccīam in honorē scī michaelis instruit. Et sicut in mōte gargano i apulianis ꝛ in loco illo q̄ tuba dr̄. in piculo maris venerabo archangeli frequentari cepit.

Circa illa tempo .§.xxxi.

ra scūs wandregisilus i ꝓdunensi regione cui⁹ ꝛ et nobilib⁹ ꝛ religiosis parentib⁹ cui⁹ p̄r fuit waldebius pipini francoꝝ principis fili⁹. Hic in adolescētia ꝑ rege dagoberto militando gestis ꝛ aulicis disciplinis nobilit̄ educatus. crescendo sctē vite modos ab eodē pallacij comes ē instituꝰ. q̄ cū pietatis studio susceptū officiū exercebat. mēte sp celestia tractās. liber ad arguēdū. hūilis ad obediēdū. in dei firmus. in bonis opib⁹ ꝓmptus. i ꝛmone ꝑssimus. in indicio instans. in ꝛsilio ꝓuidus. in charitate ꝓclarus. Denicꝑ pentū bonitatu licet inuit⁹ q̄ndā puellā nobilissimā sibi de-

spondit: si casta⁹ nuptias celebrans eius virginitatē seruare placuit nulla offendar. Factusq; est verasp̄ profalubertim⁹ castitatis plensus. Nā ille clericat⁹ habitū nullo modo religionis optatū scimonialiū mōasterio tradidit. Verū cū ad suū in latio situ regiōnē ire carpet suos p̄cipiat⁹ obsequijs quibusdā barbaris in cū insurgere inuēnit quos ei deus p̄ gladio sumpsit. Stantesq; ita sibi inobuis illa turba prauoq; vt ꝓpius accedēnō valeret ꝓ̄ virtute retēta. Demumq; religiosus ille ad monasticā vitā se transtulit. Et p̄ in loco q̄ dē mōs falconis cū eō viro balthbindo habitauit. At ꝓfat⁹ rex nitebat ei p̄sultu suoꝝ molestiā inferre. p eo q̄ sine p̄missu eius habitū mutato se religioni monastice mācipallet. A quo accersiri iussus cū ad edes regias ꝓperaret. ei pallacij fores reppit subito quondam paupulum cum vehiculo luto vexatum. Cuiꝰ ōe miserū peruerit aut etiā aliq; ꝓmēt. vir sctus de eq̄ cui insidebat cū grauitate descēdit. ꝓ paupi manū pōnens eū de luto cū plaustro leuauit. Et timplo celitus nūco amicto indutus angelo affuit. q̄ ꝓ vestēdū⁹ eminētis candidiorē q̄ ūs fuerat reddidit. Postq; ꝺ dño famulū suū. ꝓtegēte. ꝓcepit rex vt ei nemo mālef⁹ eri fieret: ꝑ apostolū sibi obuiantā nullo edifitēte seruaret. Dic⁹ q; secretus ad bīatōs dilecte locū redijt. Sz nō multo post loco relicto q̄dā occasione in beilgangiū territoriuꝝ migrāt. vbi ꝑ mōasteriū i possessiōe ꝓpria ꝓstruxit. vbi etiā diuino vocante laudibꝰ somn⁹ ꝓmeret nudis pedibꝰ ꝑ simplicē vestē ꝓcent⁹ sup humū strās fletis poplitibꝰ orabat. Nō cernēs dyā⁹ p̄mus eius ingressum. ꝑ vigilia ꝑ somnū inferebat. ita vt in effigiē bestiaꝝ volucrū vel serpentū se trāsformaret. ꝑ ei⁹ aspectū se terribilē ꝓsentaret. At ille sēp crucis vexillū ꝑ rigoris abstinēcia ꝑ ingē orationē viriliter ei⁹ conat⁹ irritabat. Cū aīt q̄dā nocte vētra solitū tumultū. affuit hostis ꝑ illudēs ait. Vigilantiorē exuti hac nocte. At ille inquit. Nō dubito aut ad rumā alioruꝝ ꝑ cumulū damnatōis tuę te vbiq; gaudiū fore. ꝗ domabit' caro q̄ ad hanc impulit rogatus ineriā. Exurgēs igitur a lectulo somni cū eēt byemis asperitas. ꝺ vino in medio nimiū ꝑ glaciē fletus ꝑ longa suspiria trahēs: dño deuotissime psallebat. ꝗ ꝑ ita iciunijs incūbebat vt in tota ebdomada exceptā dominica feria ꝗnta ꝑ sabbati escaꝝ minime sumeret. Denicp in visu admonitus vt occidentalia galliē loca reuiseret rotbomagū ꝓsicit. quē sāc⁹ andoenus reuēnt' susceꝑt. licet nimis reluctanté illū diaconem ꝑ postea leuitā ordinauit. Post ꝺ etiā in sacerdotē ꝑ beatū andomaꝝ tornacense pontificē fecit ordinari. ꝗ vir sanct⁹ delectione vitā dacē cupiēs. cū heremi secreta plenū amaret: ꝓgit vt largiente ormoaldo ꝓfecto in modicā soli pē acciꝑet. q̄ fontanelle cenobiū cū nepote suo Godone vt rudes bātos ꝓstruēt. Itaq; ꝑ meliachos ꝓfluit i cellulis q̄ omnis seruitijs insisteret. ꝑ cū alimēta eis penitus deficēt. collaratus ꝺ ei patefecit ꝑ ille i deo ꝓfidere ꝓsua sit. Monuit q̄ diuina pietas bathildē reginā ꝑ filiū vt famulo xp̄i in heremo necessaria mīstraret. q̄ exp̄gefacta onerata vehicula ꝺno dei direxit. ꝑ ille deo grās egit. Nonagesimū q̄ etatis annū pelare excedēs ita viribꝰ extabat. vt i laborē manuuꝝ pire iumentis videret. Profecto notū est illum frequēter futura ꝓdixisse. Tādē in vltimo senio ꝓstratus deo crebro supplicabat vt eū ꝺ hac valle ploratiōis eripere ret. ꝑ suis ꝓspectū appere facēt. Quibꝰ ꝑces eius exaudiēs infirmitatē ei similē. ꝑ tribꝰ diebꝰ totidēq; noctibꝰ i ecclesia mētis rapto ianuā celi apta mōstrauit. At hostis inimic⁹ bonā remuneratiōis ei⁹ inflare ꝓspicies. cruentē assis passiones ei multiformes ingerē nitebat. quē in tali agone ꝓstrātū audierūt fratres circūsitātes dicētē se xp̄o fonte lauacri tinctū. demoniōs se impedientē diuinitus effugatuꝝ. Denicp signo crucis se munies. xj kalñ. augusti. spm celo reddidit. Et eadē hora suauissima cātilena celestia a quodā ex discipulis eius audita sunt. Sepultusq; est in eccia sancti pauli. Sed anno dñi septingentesimo. lxxviij. translata sunt corpora ei⁹ ac etiā audberti ꝑ wolfrāmi in ecclesia sancti petri posti plures annos. Et tūc aptis eoꝝ tumulis cū hymnoꝝ laudibꝰ incēsabilis odor fragrātie. pdqt. et ita integra eoꝝ corpa cum vestimentis q̄bꝰ erant sepulta inuenta sunt. cui cadē die fuissent tradita sepulture. p̄ morte ē ait eius wandregisilus multis miraculis claruit.

Nā cū q̄dā mulier in festiuitate eius in pago calcetensi. vicinio. ꝓbendū textrinū opus ageret. ꝑ oīde tumido increpatiōes eoꝝ. ꝓ nubilo ducēt: illico manus eius q̄ tramā iusu. remerario q̄ telā ducebat obtinuit. tramaq; medio palme subesse ꝑ auelli nullatenꝰ poterat. Cuiꝰ hac virtute correcta ꝑ oīde ꝓpācta ad eccias sancti q̄ ꝓpio fre quētabat' accessit. ꝑ se cōtēdās trama a manu cadente sanata est. Ite cum rex karolus germaniā ꝑ saxoniā gentilē bellando tomaret. quidaꝝ monasteriū fontanelle miles noie sigemundus. dū cū ceteris mūdo eoꝝ gentilis vallaret opes. ab eis ꝓhensus ē. Et cū ducēt ad locū in quo decapitandus erat. ꝑ patronū sui wandregisilū suffragia crebrio inuocaret. quidā ex militibꝰ saxonū noie abbo dū genter ītēcrete cepit. cur tam frequenter wandregisilū inuocaret. Rndit. q̄ in gentate famulos eius suꝝ ꝑ credo me mentis sctatis eius a pēnis piculi discrimīe liberan. At ille. hac inq̄t nocte wandregisilus mihi astitit. inquēs vt nihil tibi mali inferrē. ꝗ cū pace ad tuos redire permitterē. omnibꝰ hoc nō facentibꝰ mea salute optarem. Id circo te illesum abire ꝓmitto qui postea abbo baptyzatus est.

Per idem temp⁹ .§. xxxij.

vt narrat bog. sioē. Minnolus abbas floriacensis diuina reuelatiōe ꝓmonitus misit viū de mōachis suis ut galbum nomine ad montem casinum. vt inde sibi deferret corpus beati benedicti. nam cenobium quod olim ibi cōstruxerat sanctus Benedictus a ꝓfido longobardis fuerat deuastatū ꝑ in solitudinem redactū. Ibi tamen sancti benedicti corpus cum corpe sororis sue scolastice vno tumulo sepultum tenebatur. Contigit etiam vt ex cenomanica vrbe quidam eodem tempore ad memoratum locuꝝ ꝓficisceretur ꝓo deferendo sancte Scolastice corpore qui postq̄ ad floriacum locum deuenerant beato semper adheserunt argulpho: donec ad sancti petri puenerant limina. Quo dum puenissent beatus argulphus mox eoꝝ consortium deseruit. montēq; casinum solus expetit. et ibi etiā pnoctare decreuit. Et ecce intempeste nocte silentio ipm sancti patris benedicti sepulchrum ita cūcti⁹ vidit illustrari. ac si densis lampadibꝰ circūdaretur. Nocte ꝺo transacta splendor ille disparuit. Tunc sepositis argulphus reuerēter accessit illuc. ꝑ effracto altare sepulchrū illud exinanuit. ꝑ quicquid ibi reppent in vnius sportule simu recondidit. quaꝝ ad hoc ꝓparauerat. Quib⁹ patratis dum ad ꝓpria remearet. Argulphus socios suos offendit in itinere. ꝑ cum eis ad floriacum reuersus est ad mōasteriū. ꝑ anteqū ad illud ꝓpingeret. deuenit ad locū qui nouū vicū appellat. q̄ locus distat vno miliario a dicto mōasterio. Itaq; ꝓfatus abbas mīmolus cū frequenti populi turba eis reuerent occurrit cuꝝ digna reuētia allatum sportulā. extraniq; ex ipa sacratissima ossa q̄ ibi iacebant ꝓfuse ꝺdit: fecerunt minora a maioribꝰ. Quod cuꝝ factum fuisset ecce duoꝝ cadauera defunctoꝝ efferebantur ad sepeliendū: quoꝝ vnū masculinū. alterū ꝺo sexus erat feminei. Placuit ergo hoc applicari illis mira res. Nam sup cadauer masculi cum ossa maiora fuissent superpositaꝝ merita beati benedicti cōtinuo est mortuo reddita vita. Tūc etiā placuit ossa minora poni sup cadauer mortue puelle. quo cū fuisset factū. reuixit puella ꝓtinus. Clarum q̄ germanos mentis esse q̄ simul allati fuerant. Aderat huic spectaculo nō minima ꝓli multitudo. Astabant q̄ cuncti cenomanici. qui corpus sce virginis idcirco metuerāt ꝓperturbene duo magna similia vno clauderēt in loculo. cū singlis singla possēt sufficē loca. Igit' viri cenomanicā

remeantes ad vbem corpus beate scolastice secū detulerunt. Fabricatoq; est ibi ex marmore mirabilis cuiusdam ciuitatis eiusdem nouū ecclesia nouū. vbi reuerenter est illatum atq; tumulatū corpus beate scolastice. Deinde crescente quotidie miraculoz copia plures sancte deuotionis femine sunt aggregate ibidem sub regulari disciplina. Interea venerabilis pater mīnolus cepit alio volare. quo nāq; in loco corpus sanctissimi digne conderet' Benedicti. Et cum quadam nocte sub nudo celo dñm p̄careť. vt hoc sibi ecclesiam monstraret'. Ecce subito lux emissa de celo sicut fulgur ei apparuit: & locū vbi poni deberet manifestissime denotauit. Locus autem ille vbi translatus est ossa eius beatissime genitricis dei marie. P̄ plures ānos ab illa translatione bti bñdicti rpe. f. pipini regis francorū. cū cenobiū casinense fuisset restauratū & magnificatū mōachis p̄fate cenobij casinensis auctore karolo magno fratre pipini prefati qui in dicto monasterio casinensi habitus religionis susceperat romam venerunt. rogantes sacharium papam vt litteras pipino regi francorum dirigeret: quat eius corpus beati benedicti ad suum tumulum referretur. quod vt fratribus innotuit flociacen̄ fr̄ibus ieiuniū celebrantes. bis p̄bis bñdictum orabant ante eius sepulchrū. Vnica spes nostra post deum ne terreri quidem nos orphanos q̄ hac nō nostris meritis s̄ pro multarū aliarum salute venisti. Crederes sup pauimentū pluere p̄ numia lachrymarū abundantia. Et cū in his singultu & lachrymis totū expendissent triduū. ecce memorati epi adsunt mandata regis implere cupientes. Moxq; sibi referri iubet ecclie ecclesiam. Hunc templum sancte Marie ingressi. ante cū ad sancti benedicti tumulum aggregari quaerunt. in desolationem & formidinem sunt p̄uersi. et tanta cecitate pulsi. vt nec seinuicem cognoscere quirent. Cum aūt diuina vltione ceccatos se vidissent. ceperunt errabundi per ecclesiam pergere. & cū ad restes campanarū impegissent vi magna ceperunt trahere. Non eīm aliter poterāt his qui bonis remanserant suum infortunium notificare. Quo sono excitati fratres de iam dicta apli petri ecclesia p̄cesserūt expectantes triste spectaculū se visuros. Explorandi gratia quidam ex eis ierunt & mox illos p̄ ecclesiam errare cōspicientes egressi sunt dicentes. Quia pius pater benedictus exaudiuit nos & suscepit lrās nostras. venite & videte magnalia dei. Cumq; pariter introissent viderūt & inuenerūt eos ceccos clamantes & dicentes. Ue nobis q̄ requiē sancti patris benedicti temerare venimus. & ideo ceccitate incurrimus. Venite fratres dei vos mitius agere nobiscum. & nolite nobis hm̄ p̄fate p̄sumptionē nostrā reddere rationes s̄ orate p nobis deum vt aperiat oculos nostros. Nolēs vobis p̄mittimus nunq; talia p̄sumptuose. Ad hec ēba solotenos fuli orabant attentius vt diuina pietas eis lumen reddere dignaretur. Et cum orarent apti sunt oculi eoz. Reuersiq; ad regem narrauerunt q̄ fuerant passi. ad dētes q̄ nō deberet gallia tam fetis ossibus spoliari. De ipo autem bt̄ō benedicto cuius gesta supra referre et cassa omissimus. in sequenti titulo diffuse ponemus. & de statu vite anachorite & cenobitice. & sanctis p̄tribus beremitis qui fuerunt in egypto.

Egidius athenis .§.xxxiii.

et regia stirpe p̄genitus & latinis lr̄is ab infantia eruditus. dū quadā die ad eccl̄iam p̄geret. eundem egro in platea iacenti & demoſnam petenti tunicam suam dedit. Qua indutus integram sanitatē mox recepit. Post hec parentibus suis in dño quiescētibus. patrimoniū sui rp̄m fecit heredem. Quadā die dū ab eccl̄ia rediret. vir quidam a serpente p̄cussus obuius fuit. s̄ facta oratione scūs dei p̄in̄ virū fugit. Quendā etiā demoniacū in eccl̄ia p̄sistentem cum fidelibus & suis clamoribus alios turbantē egidius fugato de more liberauit. Verum humani fauoris formidans periculum. clam lātē maris petijt. & nactus quoddam nauiculum antes aspiciente facta oīone rēpellatē sedauit. Appropinquāte aūt nautis audito q̄ roma tenderet. q̄as eius meritis egerūt & q̄ eū gr̄ātis secū vehere nō p̄mittūt. Cū igit' anclatem vmsset. & biennio cū sancto celareo eiusdē ciuitatis epo mansisset. vbi & quendā triennio febricitātē curauit. beremū cupiēs clam discessit: & cū vtrēdmio bēmita scitrate aspiceno dei manſit & sterilitatē terre mentis sue fugauit. Sed cū vterq; miraculis choruscaret: bēne laudis timēs periculū relicto eo interiorē beremū penetrauit. vbi quoddā antrū quendā fonticulū bñs intermēs ibi habitationē elegit. vbi & q̄ quādā cerua diuturno p̄patam sibi mitrice habuit. q̄ certis horis lactis alimoniaz sibi p̄bebat. Cū aūt quadā die serui regis in dicta silua venarent'. p̄dictā videntes cervam: ceteris ferīs p̄emptis hāc insequunt' cū canibo. A quibo cū vehementer vigeret'. ad pedes sui cōfugit alūni. Ille ho admirans cur p̄ter solitū sic mugiret. exiens & venatores vidēs: dñm exoranit vt quā sibi nutricē p̄sserat p̄seruaret. Canū aūt null° intra lapidis iactum appropinquare ausus est: sī cū nimio vlulatu ad venatores reuertebāť. Nocte igit' sup̄uenīte domū redeunt. & sequenti die illuc redeuntes cassē labore iterum domū redierūt. Mō cū rex rē audisset. suspicatus aliquo diuinū latere vt erat: cū epo & multitudine venatoq; illuc p̄geraunt. Sed cū canes vt prius accedere nō auderent. animo ceīus vulando redirēt: loci sepimz & transitate inaccessibile in gyrū circūdederūt. unus aūt incantē sagittam dirigēs vt cerua inde expelleret. vtro dei otanti s̄ nōdū ab aliquo eoꝝ viso grauē vulnus infigit. Sed nūtio ferro semitā apientes ad spelunca seri deuenerunt. Et videntes scīm senē habitu monachali vestitū. canicie antēat senectate venerabilē. cernā q̄s ad genua eius p̄ostrā admiran sunt. Et quib⁹ solus rex & epo cū adueniē alios retrosatre iussit. Et interrogauit eū q̄s esset. aut vnde venisset. aut cur tamdiu sam vastitatē beremi petisset aut quis cū ita grauē vulnerare p̄sumpsisset. Quibus cū ad singula rūdisset & ille ab eo venū humāe postulassent: medicos sanando vulneri spopondērūt & multa donaria obtulerūt. s̄ ipe nec medicinā adhibere voluit: & munera cōtēnens nec ad ea aspexit. Quinpotius scīs fratres in firmitate p̄sci. dñm exorant ne q̄diu viuere sanitati pristine restitueret'. Sed cū rex frequenter eum visitaret & p̄ balsū salutis ab eo accip̄et. diuinā immēsa obtulit quas ille accip̄e penitus recusauit. admonens vt monasterium ibi p̄struēt vbi monastici ordinis disciplina vigeret. Mō cū rex fecisset victus p̄cib⁹ eius & lachrymis postq; plurimū remansset: cellam monasterij curā suscepit. Tanto sanō cū rex karolus audisset. impetrato eius aduētu rex reuerenter eū suscepit. Qui inter cetera saluti colloq̄a rogauit vt dignaret' p eo dñm exorare. q̄ quoddā facinus p̄petrauerat enorme: q̄d nulli vnq̄ nec etiā ip̄i sētō audere t p̄fiteri. Se q̄nti diuica cū scīs Egidius p rege oraret. angls dñi eidē apparens cedulā sup altare posuit. in qua sempū erat p̄cm regis p ordinē & q̄ precib⁹ egidij delet̄ erat: si eū cōpunctus & p̄fitens ab eo in futurū vellet abstinere. Adiūctūq; erat in fine q̄ ōsq; scīs egidius p̄ hūq; crimine innocaret. si tū penitus abstinēt: dum̄modo sēt nullatenus dubitaret. Oblatoq; cedula regi p̄cm suū recognoscēte humiliter & p̄fitens veniā postulauit. Egidius rand̄ cū honore rediens ad monasteriū apud nemausēsem vrbē filiū p̄cipis q̄ mortuus erat ad vitā resuscitauit. vbi post aliquantulū tps p̄nunciās monasteriū suum nō longe post ab hostib⁹ euertendū romā adiit. & p̄uilegia ecclie sue duoq; ossa cipressina in quib⁹ sculpte erant imagines ap̄lor̄ a papa impetrans. mittēs ea in tyberim diuino regimini p̄mendauit. Et ad monasteriū rediēs cuidam contracto apud crebaronem grellis restituit. Applicans aūt ad monasteriū p̄dicta duo ossa in ponte repiens. gratias deo egit q̄ inter tot maris p̄cula illesa cultodierat. rea

inliminib⁹ eccīe. ⁊ in monimentum pacti romane fedis ad memoriam posteris erexit. Tande dñs illi diez obitus sui imminere renelauit. qđ fratrib⁹ suis nūciās ⁊ p se orare rogans. spūm suū dño cōmendauit vbi cbotos angelor⁹ ī celuz q̄am cito ferentū plēs audisse testati sunt. Claruit autez circa annos dñi. dcc.

Sanctus Lu .§.xxxiiii.

pus apud aurelianū ex genere regali ortus. dū cūctis fratribus enituisset senonēsis epc⁹ est electꝰ. Qui cū oia pauperib⁹ fere erogaret. ⁊ q̄dā die plmos ad p̄miū inuitasset. cum vinū ad mensā nō hēret sic tradit monachus. Credo q̄ deus q̄ volatilia pascit: nostrā pficiet cbantatē. Et statim nuncius affuit q̄ centū vini modios adesse p̄ foribus nunciauit.

Itē cū ortus de curis vehemēt sibi detraberent q̄ p̄gnem dei filiā p̄decessoris sui nimis inordinate amaret cōtā ipm detrabentib⁹ ipsam virginē apprehendēs deosculatꝰ est cā dicens. Filia nocēt boi verba aliena. quem propa non maculat pscientia. Quia cūm ipsam ardenter deū amare cognouerat: cā monte pulcherrima diligebat. Certe hic ex cuius potest lege priuata. l. spōsi sancti ductus ad hoc. cuz lege canonū ē. p̄hibet ⁊ reprehendit. vi. xxxiij. Quotidiā.

Cū rex clotarꝰ francoꝝ burgundiā intrans. senescallū suū contra senones direxisset vt ciuitatē obsideret. sanctꝰ lupus ecclām sancti stephani intrans pulsari fecit campanam. Quā hostes audientes tantus terror eos inuasit: vt nisi fugā mortē se euadē nō potuerint. Tūde obtēto regē burgundie cū rex aliū senescallū senonis misisset. ⁊ beatus lupus cum muneribus ei non occurrisset indignatꝰ nimis adeo apud regē eum infamauit: vt rex beatum Lupum in exilium mitteret. Qui in doctrina ⁊ miraculis valde emicuit. Interea senonenses alia qui locus sancti lupi innuserat occidentes. vt scūs lupus ab exilio reuerteret impetrauit. Qui ret vadēs in exilio rabefactū. ita dñinit⁹ ē mutatus. vt pstratus coīā eo veniaz peteret. multisq; anctū munerib⁹ sue restituit ciuitati. Qui dū p parisi⁹ remearet. ei multa incarceratoꝝ turba aptis ostijs solutis vinculis obuiauit. Quadā die dñica dum missaz celebraret. la psa est celitus gemma in eius sancto calice quā rex inter reliquias suas collocauit. Rex clotarius audiens q̄ campana sancti stephani in sono mirā habēt dulcedinē. misit vt pariſius deferret. ⁊ ab ipo sepius audiret. Sz cū ē scō lupo displiceret. mox vt de vrbe senonica relata est: soni sui dulcedinē pdidit. Qđ rex audiēs statim cā restitui iussit. Et subito sono reddito insonuit septimo ab vrbe miliario. ita q̄ scūs lupus obuiam prenit: ⁊ qđ volēs pdiderat: cū honore recepit. Nocte quadam cū orare. ⁊ sanctus dyabolū vehementer sentēs. iussit sibi aquā frigidā deportari. volos aūt intelligens inimici pulmina suum sup vas posuit ⁊ sibi dyabolꝰ intus clausit: q̄ tota nocte vociferādo vlulare cepit. Facto aūt mane q̄ clam temptare venerat: in die pfuso abscessit. Quadā die dū mox solito ecclesias ciuitatis circuiret. rediens vomuz audiuit clericos suos rigantes eo q̄ cum mulieribus sonicari vellent. qui ecclesiam intrans. p eis orare cepit. ⁊ mox ab eis oīs temptationis stimulus abscessit. ⁊ venientes ante eū veniā petierunt. Tande multis claruz virtutib⁹ in pace quieuit circa annos domini. dcxc. Circa illud tempus vt notat io bannes de col. Anastasius persa et mago xp̄iān⁹ effect⁹. martyr. p xp̄o efficit' cū .l. ser. sociis.

Titulus. xiiii. cōtinet gesta

summoꝝ pontificū vimpatoꝝ a tpe Gregorij scdi p̄pe vsq; ad tp̄a Leonis pape tcij. ⁊ a tpe pbilippici imperatoris vsq; ad imp⁹ Karoli magni ꝓpterū inclusiue annoꝝ cursū. Infra q̄s spacia summi pontifices fuerūt gregorius. q. Grego. ij. Stephan⁹. paul⁹ german⁹ eius Constantinus antipapa. Stephan⁹. adrianus ⁊ leo tercius. p tpe tpis. Imp̄atores aūt hoc tpe fuerūt pbilipicus q̄ et bardanus. Anastasius. ij. q̄ ⁊ artbemius victus. Theodosius. ij. Leo. ij. Constantin⁹ filius eius. Leo. iij. hū⁹ cⁱ Constantin⁹ frater eius. cū mre sua byrene. postea ipe solus ꝓstantinus. q̄s egreferēs byrenē eo q̄ imperiū priuata solus imparet. filium incarcerās ⁊ oculis p̄uans ic̄lam pauit. Post quā karolus magnus trūfato impio de grecis ad francos. Continet ḡ tp̄s vsq; ad octingētesimū annum. Capitulū .j.

Ano dominice in

carnationis septingentesimo terciodecimo. Ab initio vo mūdi quatermillesimo. sexcentesimo septuagesimosexto. Sctis vo spūsiotē opinionē anno q̄ndā millesimo nō gentesimo vndecimo. Nonagesimus in ordine pontificū romanoꝝ fuit grego. ij. q̄ et dict' grego. iunior. ad dñinū magni gregorij q̄ primus fuit hui⁹ nois. Hic fuit natiōe romanus ex pte marcello. ⁊ sedez tenuit annis xvij. ⁊ mensib⁹. ix. d⁹ ab ipa puericia in eccia nutritus. p diuersos eccīasticos ordines ad summū pontificatus gradū meruit. pmoueri. Hui⁹ tbibyot hec cura fuit ꝓmissa a p̄gio papa. Deinde dyaconus factus. cuz ꝓstantino papa vocato ab imp̄atore ꝓstātino polim. pfect⁹ est. atq; ab illustriano imp̄atore de q̄busdā q̄stib⁹ inrogatus. vnā q̄q; optime soluit. Erat em vir callidus: diuinaq; scriptura eruditus. facundus ⁊ alo ꝓstans fidei defensor acerrimus. ac hereticoꝝ valid⁹ malleus. plecutor. Hic plurimas eccīas restaurauit ⁊ mōasteria ꝓstruxit. Et fecit ordinatiōes per menses septēbr. ⁊ de mēse iunij. ⁊ ꝓsecrauit pōtifices. xxv. dyaconos. v. epos q̄ diuersa loca. cl. Hic in initio sui pontificat⁹ calcarias tecoḡre iussit: vt muros vrbis rome reficeret. Inchoans aūt a porta scī laurentij ab qua ptē fecit sed varijs postea emergentib⁹ negocijs ab hac ope impeditus ē. Hoc pōtifice theodo dux gētis baioaroꝝ ad apostoli petri limina pm⁹ de gēte eade cā oblatus venit. Hō eo enī q̄dā baioar⁹ ciuis vir deo amabilis diuino instinctu ⁊ huius bēi pontificis exhortatione cenobiū scī bricitii apud montē cassinū laudabiliter reedificauit. Contū ei ⁊. x. annis expletis fuerat a lēgobardis illud diruptuz. q̄ repato multos ibidē ad fuiendū deo congregauit. Hic etiā pōtifex p beim bonifacium i germania fructuose pdicauit. ⁊ qđm sedentē in tenebris doctrina lucē ad fidē puertit. q̄ ubi epōs factus gentis illius vtrūq; martyrio coronat⁹ ē. Vñ idē greg. iunior scribit pfato bonifacio. xvj. q. j. Precipim⁹ vt iuxta canonū statuta vbi multitudo exoreuerit fidelium. ex vigore aplice sedis debeas ordinare epos qui eis ptē platiche. vt nō vilescat nomē epāle⁹. Cū aūt imperium sumpsisset leo a q̄dā apostata fidei seductꝰ fuisset: ita vt oēs imagines ab eccīa auferri ⁊ igne ꝑburi mandasset. vt dicet' infra. p pfatū etiā impiales iussit ipe gregorio pape vt a tota occidētali eccīa imagines de ecclijs remouēt. Sed nō solū ē grego. facē nolunt. ē cū tāq; hereticū excōicauit. p eo facto. Insup vi pfatā ciuitatē romanā ⁊ totā ytaliaz ab eiꝰ dñio recedē fecit. ⁊ vectigalia ei reddi ciuitatib⁹ ytalicis interdixit. vñ ira motꝰ imperator. multāq; sepe laborauit vt greg. papa occidēt. Sz ytalie ⁊ lēgobardis vno aīo ipatoris conatib⁹ resistentib⁹. tota ytalia cū ipa roma rebellū ingt. vt sibi imp̄atorē eligēnt ⁊ manu armata ꝓstātinopolim ꝓperarēt. Deiectoq; ab arce imp̄ij hereticoꝝ leone. rōani imp̄ij monarchiā tenēt. ē ꝓsecuti tale pfidi pontifex grego. sperans pncipis mentē ad meliora redire. ipe eḡ bēis antistes p lras suas imp̄atorē admonere nō destitit. vt a tali erecranda vesania resiliret. Nō aūt ait greg. ille. xxxij. q. vij. l. Nō ꝓpositū. si mlr infirmitate coarcta nō valuerit debitū reddē q̄d eius facat ꝓpugnalis: bonū esset si sic ꝑmaneret. Sz qz ē magnoz est. q̄ se nō potest continere nubat magis. non tamē ei subsidij opes subtrahat. quā infirmitas ꝓpedit: nō detestabilis culpa excludat. Isto dcūs greg. hui⁹ nō sic intelligēdū ē q̄ liceat viro

infirmata vtote etiã incurabili ꝑpetuo morbo aliam ducere vxorem. hoc enim est ꝓtra ordinem legẽ diuinam et bũnam ꝓtra oẽs doctores. Sed vt dicit ibi glo. restringẽdum est hoc ad sponsam de futuro vel de muliere arta. ꝓcedente tñ ꝑtis indicio ecclesie. Et qđ dicitur q̃ nõ subtrahatur tali subsidij opem. intelligendus est. ſ. restituendo doẽ si accepit. vel oꝛatur de ꝑsilio. Vel etiaꝫ põt intelligi ß grego. ꝑmittere ꝓmissione comparis qua ꝓmittit manus malis ne ꝓmittat manus ꝓmittit dico. non ꝓcedendo vel citãdo. ßnõ puniẽdo ꝛp aliter tale malus. sicut ꝓmitteba tur in lege repudij ne sequeret homicidiũ. Et ß fecit erga germanos tũc nouiter ꝛuersos ad fidem. Migrãte demum ex hoc seculo sepultus est grego. in eccia sancti Petri. Et cessauit ẽpatus dicto .xxxv.

Defuncto eo creat⁹ .§.i.

est papa in numero pontificũ. ꝛcj. gregorius tercius. Anno dñi. dcccxxxj. natione ſyrus. et patre Iobe. sedit q̃ annis. c. ꝛ mensibꝫ. viij. Fuit aũt vir ille mitissimus ꝛ valde sapiẽs in diuinis scripturis sufficienter instructus. greca et latina lingua eruditus. Erga pauꝑes sustentationes ꝛ captiuoꝝ redemptiones valde sollicitus. ꝛpiane insup fidei defensor. Adeoq; a ꝓpo oĩs clero dilectus. ita vt cũ fun⁹ sui ꝓdecessoris sepẽꝛet. eis ꝓpe versaꝫ seruus a minimo vsq; ad maximũ diuina inspiratiõe ꝓmoti. willam auferentes in pontificẽ eligerent. Hic postq̃ ꝓsecratus est papa statim ad emendationẽ ꝛ correctione Leonis ꝛ filij eius constantini imperaꝝ. quꝛ toẽ impium mandauerant ymagines ꝛpi ꝛ sanctoꝝ de ecclesijs deponiam sanꝫ ꝛuertit. scribens illis vt ab hoc errore nephando resipiscerent. Et hoc nõ tñ semel ß pluries ꝓmonitorias sẽa destinauit. Sed cuꝫ illi in sua ꝓfidia ꝓdurarent. fidei ardore succensus. eꝓoum cõaliũ ex tota ytalia ꝓuocauit. ꝛ astanti omni clero vnanimiq; ꝛ nobilibꝫ ac ꝓfulsis ꝛ omni populo. statuit vt siquis deinceps catholicã ꝛsuetudinem et vsum fidelem cõtempserit. ac venerabilẽ ꝛ sctã ymaginũ dei ꝛ saluatoris nr̃i ihu ꝛpi. beãe Marie apl̃oꝝq; ꝛ aliorum sanctoꝝ depositor destructor ꝛ ꝓphanator extiterit. aut blasphemus. ipe cõione sctẽ eccie sit ꝑpatus. Hõc epi sua subscriptõe firmarunt. ß synodale ꝓstitutũ vsq; ad regiã ciuitatẽ transmisit. ꝓ quorũ nõe cõstantinũ. Qui ꝑcepto imꝑatoris captus ac vinculis mancipatus. ꝑ annũ in carcerali custodia ẽ detentus. ꝛ postmodũ multis affectus iniurijs romam redire ꝑmissus. De huius autẽ imaginibꝫ sic ait greg. vt credo ille scribẽs sereno mallihẽsi epo. Perlatũ fuerat ad nos inq̃t de ꝓse. di. iij. Eincõsiderato zelo succensus scõꝝ imagines sub hac q̃si occasiõe ne adorari debuissent ꝓfregerus. Eadẽ q̃ eas adorari ꝓhibuisse laudauim⁹ oĩno fregisse aũt reꝓhẽdim⁹. Dic frater a q̃ factũ sacerdote aliq̃s audiuit qđ fecisti: Aliud ẽ eĩ picturã adorare: aliud ꝑ picture hystoriã quid sit adorandũ addiscere. Nam qđ legentibꝫ scriptura: hoc ydiotis ꝓestat pictura cernentibꝫ. qꝛ in ipa ignoratꝫ videt qđ sequi debeãt. In ipa legit qui literas nesciunt. Sub ß põtifice Luitprandus rex longobardoꝝ desiderio ponti de vrbis sue gentis magno ꝛgregato exercitu romã vsq; ꝛperauit. ꝛ non longe ab ipa vrbe in cãpo neronis tẽtoria sua tetẽdit. multosq; ex nobilibꝫ romanis captis morte lõgobardoꝝ totondit atq; vestiuit. Deinde missa suoꝝ exercituũ ꝑte campaniã omnẽ ꝓuasit. q̃ omnibꝫ spoliis ad regem redierant. Luitprandus aũt iste audiens q̃ sarraceni de populata sardinie insulaꝫ loca illa fedauerãt. ad que quondã olim ob barbaroꝝ incursionem ab ꝓponensi ciuitate affrice ossa crimij doctoris augustini translata fuerant. sub oĩi celeritate legatos suos illuc dirigit qui multis datis pecunijs illas sacratissimas reliquias secũ ad regẽ detulerãt. Quas rex cũ multa veneratione suscipiens. papie in eccia sancti petri. quã ipe edificauerat collocauit.

Vir aũt dei greg. videns se nõ posse tot malis imminẽti busresistẽ cũ ex vna ꝑte a longobardis et alia a grecis impatorib⁹ vigeret. clames romãe vrbis ꝓ anallasiũ karolo martello regi francoꝝ ꝑfecto misit: vt eos a tanta longobardoꝝ oppꝛssione liberaret. Ipe ꝺo celitate ꝓfulsus plurimã ꝑte muroꝝ romane vrbis restauranit.

Gregorio tercio ex .§.ii.

hac luce subtracto succellit ei in sede petri anno dñi sexagentesimo quadragesimo octauo sacbarias natione grecus. q̃ in ea sedit annis. x. mensibꝫ. iij. Fuit aũt hic vir mitissimus atq; suauis. Hic in principio sui pontificatus inuenit ytaliam valde turbatã. maxime ciuitatẽ romanã ob secutiones q̃s luitprandus rex longobardoꝝ romanis inferebat. qꝛ duci spoletanoꝝ trasmutando fauebat. ꝛpiq; infra vrbes menia tuebantur. Quare dictus rex ipm ꝓsequẽs cũ exercitibꝫ suis romã obsedit. multasq; vrbes que tũc ꝛpis dominio vrbis subiecte erant obsessas cepit. captasq; a romão dominio abstulit. Sed nõ multo post ad petitiõꝫ ꝛ admonitionẽ huius almi pontificis eis q̃ ad illum sup hoc facto vt ciuitates illas iuri romanoꝝ restitueret nũcios suos miserat. ipas ciuitates restituere ꝓmisit. ß cũ iexta ꝓmissiõꝫ restituere differret. Hic beatus pontifex non dubitauit ꝑ ꝓpria persona ad dictum regẽ accedere. Veniens itaq; ad ciuitatem iterannę. vbi tũc dictus rex cum suis exercitibus erat. cũ rex audiret eius aduentũ exẽtes duces exercituũ suoꝝ maiores vsq; ad octo miliaria misit obuiã illi. ß et ipe rex vsq; ad medium miliare exiuit obuiã summo põtifici. illumq; cum multo gaudio ꝛ summa reuerẽtia in ciuitatẽ suscepit. Cumq; in eccia beati valentini ambo cõsedissent. diuina ꝓfusis gratia pontifex adeo regẽ dulcibus verbis emollit ꝛ sermonibꝫ placidis. vt oĩa quecunq; petijt ab eo obtineret. Soasit eũ regi primo ab bellik ꝓmotione quiescere. ab effusiõe hũani sanguinis abstinere. ꝛ ea que pacis sunt semp sectari. Huius aũt sctis ꝓsuasionibꝫ ꝛpunctus rex basilcalpbus ad mandatũ ponti ficis ciuitates quas romanis abstulerat restituit. Silit sabinense ꝓmoniũ quod a iure romane eccie longobardoꝝ reges abstulerant. atq; ꝑannos cõ. xxx. possederant. Insuper Narniam. assisium. anchonã ꝛ cumanã beõ pontifici restituit. ꝛ pacem cũ romanis in. xxx. annos fecit. Dẽsq; captiuos ex diuersis ꝓuincijs romanoꝝ quos ipe ꝛ predecessores sui diuersis in locis ceꝑant in tota ytalia: pontifici sancto donauit. Sicq; sollicitus pastor cũ oĩa q̃ voluit obtinuisset. romã reuersus est. Eo aũt ipe quo romã sus est ad vrbẽ zacharias papa. karlomann⁹ frater Ꝑpini regis francoꝝ. ꝛ inclit⁹ ducis karoli martelli fil⁹. amore ꝛemplatiue vite succensus. ogosa et alijs regni admiꝫ stratione attediatus romã se in ocium ꝛtulit. Ibiq; ꝑ manus summi ꝑsulis zacharie habitu mutato atq; monach⁹ factus in ſyrapis monte apud sanctã siluestrũ ꝑstructo monasterio cũ viris religiosis qui vna secum a gallia venerant optata quiete aliquo tempore vsus est. Sed cuꝫ ex francia multi nobilium romam ob deuotionem veniendi velint dominum quondam suũ nolent ꝓterire. ocij quo maxime delectabat' intrũpẽros crebra visitatiõe ꝛ salutatiõe locũ mutare ꝓpellit. Quare relicto mõte ſyrapti ad monasterium sancti Benedicti ad montem casinũ secessit. in quo loco residuũ vite religiose complenit. Idem almificus pontifex zacharias dum iã ytalia pace frueret: ad imꝑatorem constantinopolitanum ꝑsãnũ nũcios misit cum epla ꝛ monitorio oꝛthodoxam fidẽ ꝓtinentes. ꝗs ille benigne susceꝑit. duoq; oppida que tunc iuris publici erant. scilicet Ninfas ꝛ normas ecclesie romane ꝑpetuo possidenda ꝓcessit. Illis etiã temporibus post mortẽ basilcalpbi cum ratchis regnũ longobardoꝝ regendum susceꝑisset. cũ magna suoꝝ multitudine ad occupãdã ꝓsinã ciuitatẽ venit. quã undiq; circũualians viriliter expugnabat. Quod audiens beatissimus papa diuino fret⁹ adiutorio: ad ipsam ciuitatem ꝛpinus accessit. atq; regem

ipm pceibus suis commonitum ab eius impugnatiõe rẽmouit. Cum quo postea aliquibus diebus morat⁹ adeo illum suis sanctis exhortationibꝫ ad bona opa induxit. vt post pancos dies idem rathchis rex regalẽ dignitatẽ ⁊ fastum relinquens. uxore cum uxore ⁊ filijs ad limina apl̃oꝝ uisitanda simulq; sanctum pontificem uidendũ adiret. Et peracta oratione relicta seculi pompa: per manus pontificis uncũ filijs babitũ sancte religionis suscepit.

Interea cum hyldericus rex francie quiiam nouẽ annis regnauerat adeo esset inutilis ⁊ remissus. vt solus uentri ⁊ luxurie uacaret. administratio regni ⁊ dispositio rei tẽt pis ad pipinũ remanserat. Fuit aũt hic Pipinus karoli marcelli filius. uir animosus ⁊ prudens. ⁊ in reginime sibi cõmisso valde sollicitus. Hic igit̃ uomas regie maiestatis considerans sui regis inertiam. ad papam zacchariam solemnes nuncios misit: ipm̃q; cõsulat. Quis potius rex esse deberet ⁊ dici. An qui omne regni laborem assumeret. an qui ocio ⁊ luxurie deditus solo regio nomine tegeret'. Cui summus pontifex dicit' remandasse. illi merito debere regnare: qui rempublicam strenue gubernare sciret ⁊ posset Hec aũt postq; nunci francoꝝ primoribus retulerent. conuocato principum ⁊ prelatorum consilio. de communi cõsensu ⁊ uoluntate omniũ hyldericum solo nomine regẽ a regni fastigio deponunt. ⁊ monastico illum habitu induentes in mõasterio includũt. Ac cõinde uolentibꝫ ⁊ gaudẽtibꝫ Pipinum sup francos regnare faciũt. Igit̃ reges merouingoꝝ qui a rege mereneo primo rege francoꝝ descenderũt. qui regnauerũt sup francos successiue. xxiij. reges. quoꝝ primus fin aliquos fuit priamus nõ tamen ille rex troye. fin alios Marchomaris ⁊ regnauerunt omnes simul. cccc xxiij. annis usq; ad illũ hyldericum. Pipin⁹ autem q̃ ei successit in regno francie cepit regnare anno dñi septingentesimo quinquagesimo. Cui⁹ insignis posteritas postea p multa tempora obtinuit regnũ francoꝝ. P⁹ q̃s igit̃ pipinus decreto optimatũ ⁊ principum declarat⁹ est rex. auctoritate apl̃ica a sancto bonifacio archiepo moguntino inunginat̃ ⁊ sacrat'. de quo bonifacio dicet' infra. Et de huius hilderici depositione ⁊ pipini institutione habet'. xv. q. vj. vbi dicit. Hinc romanus pontifex zacharias regem francoꝝ nõ tam p suis iniq̃tatibꝫ q̃ p eo q̃ tante potestati erat inutilis a regno deposuit. ⁊ pipinum Karoli imperatoris patrem in eius loco substituit. cum nesq; francigenas a iuramẽto fidelitatis absoluit. Et qõ dicit' inutilis exponit glo. i. dissolutus in luxurijs ⁊ effeminatus. Et qõ dicit deposuit exponit glo. i. deponentibus placuit. Circa illud tpo floruit sanctus celsus epc̃s arelatẽsis. Qui⁹ t. omelias morales ⁊ utiles ad mõachos edidisse refert. et ibi reprehendit' doctrina spiritalis sciẽ viri.

Post Zachariam .§.iii.

in sede petri collocatus est Stephanus .ij. natiõe roman⁹ anno dñi septingentesimo quinquagesimo. sedit̃q; annis v. ⁊ diebꝫ xxij. Fuit aũt hic brittius papa amator ecclarũ. ⁊ pauperũ xpi maxime fautor. ⁊ nutritor. ob quoꝝ sustentõm plura in urbe Roma xenodochia seu hospitalia ad usum pauperũ pstruxit. quibꝫ multas possessiones de quibꝫ pmodo possent sustentari tribuit. Hic tercio mense sui pontificatus cũ rex longobardorum haistulphus magnas plecutiones inferret ciuitati romane. multasq; ciuitates ⁊ castra ad eius ius ptinentia abstulisset. idez bittissimus papa paulũ dyaconũ germanũ suũ. virum sanctissimũ. atq; ambrosiũ pmicerium plurib⁹ cũ munerib⁹ misit ad haistulphũ ad pacis federa ordinanda. Qui idez. peterius rex antiqui hostis inimicus versucia ac pacis federa spernẽs. multasq; sanctissimo viro stephano pape ac pl̃o romano inferens molestias. rebem cũ patria adiacente suo impio conabat' subijcere. Qua ob cãm brittius papa regis francie. Pipini auxilũ coactus est petere. unde in francium cum suis derosis iter aggressus est. Qõ haistulph⁹ rex audito modicum timuit. Extimabat enim q̃ si regis francie auxilio põ tiret' apc̃e nõ posset facili romã cũ adiacẽte regione obtinere. unde ad impediendũ karlomannũ monachũ factũ de monte cassino ad pipinũ pmittendũ deputauit. vt ipse summũ pontificẽ pacẽs ⁊ cũ pipino fratre agit: ne rõano pl̃o ⁊ summo pontifici ꝫ eius auxilio pstaret. Porro pipinus vt audiuit summũ pontificẽ ad regnũ suũ uenisse. immẽso repletus gaudio cũ optimatibꝫ suis usq; ad regni fines obuiã pcessit. Et cũ illi appropiquare cerneret. p trũ mutuũ spaciũ ex eq̃ desiliens cũ magna humilitate pedes illi obuiã cũ uxore sua ⁊ liberis usq; ad ipm̃ puenit Quo cũ puenisset. pstratus ad terrã eius sacros pedes reuerenter osculatus est: exinde uice stratoris usq; ad palaciũ deduxit. Cũ intra oratoriũ ambo piter ꝫsedissent. p⁹ multa uerba apc̃e summ⁹ pontifex regẽ lachrymabiliter deprecatus est. vt p pacis federa cãm bti petri ⁊ reipublice romanoꝝ tanq̃ ecclie brachiũ ipe defenderet. Sed karlomannus q̃ illuc uenerat iuxta qõ ab iniq̃ rege haistulpho fuerat informatus. nitebat' cõo ⁊ uehement' decertabat sancte romane ecclie cãm subuertere. Propiciante aũt altissimo nõ ualuit germani sui pipini regia fraudi. quin imo sancto pposito declinare. cãm pmittẽs ⁊ suo iuramẽto firmaret cãm ecclie. p posse suo defensur. Deinde legatos ad suggestiõs summi pontificis ad haistulphũ destinauit. rogãs vt ea q̃ ad ius romane ecclie ⁊ rõane reipu. q̃ uel ipsi⁹ pdecessores sui regez lõgobardoꝝ abstulerãt eis restituet. Et ꝫ nõ soli semel ⁊ bis ⁊ tercio ad suggestiones pontificis actũ ẽ. At ille i sua pfidia pmanẽs. vt alter pharao cõo restitui noluit. Pipinus aũt rex inclit⁹ postq; illa sic obstinatũ in sua pmacia uidit. ꝫ illũ exercitu ꝫgregauit. Cuiꝫ ia medio inueris ꝫcessit. uenuo pl⁹ passos ne cl effusionis xpiani sanguinis ẽ uidẽ. obsecrationibꝫ ⁊ admõitionibꝫ illi direxit l'as. p q̃s p oia diuina mysteria ⁊ futuri diuini examis eundẽ impiissimũ regẽ adiurauit vt pacifice ⁊ absq; humani sanguinis effusione ea q̃ ad scãm romanã eccl̃am et romanũ reipublicũ pertinebãt restituere. ꝫ in sua neq̃cia obstinat⁹ nõ tm̃ desistẽ noluit. ꝫ uiro sancto ꝫmotus est ⁊ iratus. Quare ꝫfisus in dei omipotẽtis misericordia pipin⁹ cũ suo exercitu intrauit italiam. Cui haistulphus de sua ꝫfisus multitudine nõ dubitauit occurrẽ: ꝫ uana potẽtia fractus a francis fugat⁹ ⁊ usq; ad interemptiõem suoꝝ est ꝑtis⁹ exercitus. sicq; iustus iudex suis mãtibꝫ uictoriã dedit. Haistulphus aũt fugiẽs in ciuitatẽ munitissimã papie se recepit. Ad quã pipinus cũ summo ipo pontifice ueniens. undiq; obsidione uallauit. Cuiꝫ iam obsessi fame deficẽt nec amplius impugnationibꝫ francis resistẽ ualerent: ad summũ pontificẽ ⁊ regẽ pipinũ miserũt deditione legatos. Tũc ad illoꝝ aduentũ pontifex regẽ deprecat⁹ est. vt ad pacẽ inclinari deberet. ne amplius xpianoꝝ sanguis effunderet'. Quare rex ad preces pontificis adnuit. Ex quib⁹ ꝫ de ciuitate haistulph⁹ auxe oia obsides regi francoꝝ tradidit. deinde cũ eisdẽ suis nobilibꝫ ⁊ iudicibꝫ sub terribili ac fortissimo iuramẽto. p misit. ⁊ p scripta pagina ꝫfirmauit. se illico redditurũ ciuitatẽ rauennã primo cũ suis ptinentijs. Insup ⁊ quicqd ipe ⁊ sui pdecessores a iure sancte romane ecclie abstulissent. q̃ cum omnia hec rite completa essent dictus rex inclitus cũ suo exercitu in regno suo se recepit. ⁊ scissimus pontifex romam reuersus ẽ. Sed aduersarius ⁊ sue aũe inimic⁹ haistulph⁹ dolore tact⁹ intrinsecus. ⁊ damna q̃ a francoꝝ rege recepat alio reuelatiõs. ea q̃ iuramẽto ꝫmiserat minime adimplenit. Insup cũ uniuerso regni sui pl̃o romã ꝫperans. ipam undiq; p tres mẽses obsidione uallauit. oia q̃ extra urbis menia erant igne ⁊ ferro cõsumens. Insup et multoꝝ sanctoꝝ corpa effodiens. cellorũ cimiteria subuertit. Audiens itaq; rex pipinus hec omnia magno effectus dolore. iterꝫ vt eccl̃e subueniret exercit⁹ ꝫgregauit. at q̃ ytaliã intrans mote salmis omnia molliẽs. ergo gnatis aliquib⁹ ciuitatibꝫ papiaꝝ iterum obsidet. Cum autem

Pipinus papiam obsideret. legati Constantini imperatoris ad sua castra venerunt ex parte dicti principis petentes. atq; imperialia dona multa. promittentes si civitatē ravennam vel ceteras eiusdem exarchatus civitates ⁊ castra imperiali restitueret ditioni. Sed nequaq; ꝓpiantissimus rex animam suam ad eorum munera ⁊ ꝓmissiones inclinavit. asserens nulla ratione eadem civitates que de iure beati petri ⁊ romane essent ecclesie: alterius se velle subiugare dominio. Et q nulla sibi thesaurorum copia persuadere posset. vt quod semel beato Petro suo labore et manibus longobardorum recuperaverat auferret. Quibus auditis imperiales nuncii ad propria redierunt. Cum igitur rex francorum papiam acriter impugnaret ⁊ illi obsessi fame ⁊ labore confecti essent. nec vltra resistere valerēt. Haistulphus suos ad regem legatos mittit. qui ex persona sua veniam peterent. Deinde quas in pactorum pri⁹ federe promiserat. se nunc modis omnibus professus est: easdem se velle reddere romane ecclesie civitates ⁊ castra. Cui petitioni rex annuens. nuncios suos vt dictas civitates nomine romani pontificis recipent misit. Quibus receptis. claves illarum romam ad papam misit. Subscriptas igitur vrbes quas Haistulphus a iure Romane ecclesie abstulerat reddidit. Scilicet primo Ravennam. Arriminū Pesaurum. Fanum. Cesenas. Sinigallas. Hesium. Fonspopulum. Forum olivij cum castro Salvium. Montē feleti. Acconagium. Montem locati. Serram. Castrum sancti martini. Vrbinum. Callis. Leuo oculo. Egubium Lbomachium. necnon ⁊ civitatem namniensem. Rex igit̄ inclitus pipinus atq; romane ecclesie defensor. posth̄ omnia pro quibus tot labores sustinuerat ad ius petri restituit in franciam regressus est. Haistulphus aūt dum venationi die quadā insisteret. divino nutu percussus subito defunctus est. Quo defuncto desiderius qui ex longobardorum principibus ab haistulpho directus erat in tusciam. multitudinem suorum congregans se regez longobardorum constituit. Quod ceteri longobardorum principes qui trans alpes erant audientes indignati infinitas suorum copias adunantes: contra illū ad dimicandū profecti sunt. Videns ꝙ desiderius se nō posse retinere quod ceperat nisi romanorum ⁊ francorum fauore vteretur. seu inuaretur: suos nuncios ad summum pontificem direxit. iureiurando spondens omnem se semper adimplere pontificis voluntatem. ac pro romano populo et romana ecclesia pugnaturum. stultorum fauore q̄ ceperat regnum posset retinere. Tunc prudens pastor nūcios ad longobardorum principes direxit. rogans ⁊ obtestans vt a civilis effusione sanguinis abstinerent. Quibus verbis emolliti longobardi ad sua quisq; redierunt. Et sic omnipotens deus disposuit vt sine vlla armoꝝ ꝓcussione ꝑfat⁹ desideri⁹ regales obtinēt dignitatē. Qui deo ita disponente statim eidem summo pontifici civitates quas ꝓmiserat reddidit. viz Ferrariam cum suo ducatu. ⁊ faventiam cū castro tyberiaco. i. bagna cavallum. Demū stephanus post multa bona opera que fecerat dilatato ecclesie statu quievit i pace. Et decreto stephani pape sic dicit. iij. q. vj. Negandum est accusatis licentia criminandi. priusq; crimine q̄ premuntur se exuerint. quia non est credendum contra alios eorum confessioni qui criminibus implicantur nisi prius se probauerint innocentes. Hoctamen glosa declarat. et in. c. seq̄n. Idem. iij. q. v. ait. Accusatores ⁊ accusationes quas leges seculi non admittunt ⁊ ante cessores nostri ꝓhibuerunt ⁊ nos submouem⁹. Nullus alienigena aut accusator eorum fiat. aut inde. Dñi ⁊ deloth scriptum est. Ingressus es vt aduena nunq̄d vt iudices: Nullus accusator nostrog; sit seruus aut liber⁹: nulla suspecta aut infamis ꝑsona. Idem. iij. q. vj. c. Vtera. ait. Omnis accusatio intra. pominciam audiat. ⁊ a ꝓnunciabus terminet nisi tm̄ ad apticam sedem fuerit appellatum. Idē. iij. q. iij. Nullus anathematizator̄ suscipiatur. s. ad accusandum. Idem. ij. q. viij. Per scripta nullius accusatio suscipiat. sed ꝓpria voce si legitima ⁊ digna fuerit accusatoris ꝑsona ꝑsente viz. eo qui accusare desiderat. quia nullus absens accusare potest nec ab aliquo accusari.

Et hac luce bte. §. iiii.

phano subtracto. Paulus eius germanus frater pontificalē cathedram regendam suscepit. anno dñi. dcclv. Sedit aūt hic annis. v. ⁊ mense vno. Hic fuit natura minissimus. ⁊ erga pauperes valde misericors. adeo vt cum panez sibi familiando noctis silentio p domos infirmoꝝ discurreret illis necessaria ministrando. Hic corpus beate petronelle filie petri apli romā transtulit: ⁊ in ecclesia apl̄orum sepelivit. Fuit ꝑea vir ille ortho doxe fidei fortissim⁹ defensor. Unde sepius sui pdecessores sectus vestigia. nūcios misit cum epistolis admonitorijs ⁊ minatorijs ad cōstantinum imperatorē pro restituendis sanctis imaginibus in pristinū statū. Sed augustinus in sua duricia ꝑseverans audire noluit ⁊ in suo errore ꝑmanens catholicos insequebatur. Hoc papa ꝑsidente pipinus rex francoꝝ moritꝫ in ecclia sancti Dyonisij sepelit̄. Cui filius eius felix victoriosq; karolus magnus cū fratre Karlomanno succedit in regno. Nam franci pipino defuncto magno principuꝫ ⁊ prelatorum consilio habito declarant ambos reges. scilicet cōditione: vt karolus qui felicitatis sue magnitudine victor⁹ est magnus. eam pē regni quam pipinus tenuerat. Karlomannus ꝙo illam regni portionem teneret quā quondā karlomannus illoꝝ patruus. frater. s. Pipini antecessi monachus fieret possederat. Mansitq; inter illos. s. karolū magnū ⁊ karlomannū fratres licet cū magna difficultate tales cōcordia. adeo vt q̄dam eos bellum inter se decernere meditati sunt. Sed in b magis karlomannū q̄m karolum culpati sunt deo ita disponente: ne in illo catholico regno bella civilia oriret̄. Post modicū ꝙo tempus Karlomanno ex morbo decedente karolus magnus totius regni frāce tenuit monarchiā. Et illis diebus quibus karolus adeptus est regnū: paul⁹ papa de hac luce migravit. Eo defuncto vbo quidā dux nepesine civitatis. q̄ magnas divitias sibi congregaverat. ⁊ multos sū et nobilibus q̄s ex ꝓlo in civitate romanos fautores habet cōgregās. tū ex civitate nepesina tū ex aliis civitatibus vicinis tuscie militū ⁊ peditū multitudinē in vrbē venit. vbi ex ꝓlo q̄busdā sibi adherentibus saggestiōe dyabolica ꝓstantinū frēm suum adhuc laicū in papā elegerūt. quē cū armis et tumultu in eccia lateranēsi introduxerūt. Et accersito georgio penestrino epo illū ꝓpulerūt vt dictū ꝓstantinum in clericū tonsuraret. Qui cū se ab eis artari vidisset. se ad pedes nepbandissimi illius ꝓstantini. ꝓstravit. adurās illū p oia divina mysteria. vt a tāimpia ⁊ nepbāda ꝓsumptione cessaret: ne p eū tā inaudita temeritas in eccia dei inciperet pullulare. Sꝫ cū circūstantes armati illū nisi hoc faceret minarent: facta oratione illū clericū ordinavit. ⁊ sequenti die dyacon⁹ ordinatus ab eodē. postea dñica sequenti cū multitudine armatoꝝ ad eccīam bēi petri. gperās: ab eodē georgio penestrino epo illū ꝓmotus albanen⁹ ⁊ postmodus epūs epos ordinatus ac ꝓsecratus. p q vnius anni spaciū apticam tenuit sedē. Hic ꝓsendo papatū p tyrannidē occupatū ad tantā insaniā. ꝓpulsus ē. vt etiā ordinationes teneret ⁊ ꝓbiros octo ordinaret ⁊ dyacones q̄tuor. Sed et p q̄ꝫ anni circuli p diversa loca epos ꝓstituit octo. Post quem⁹ ꝙo georgi⁹ penestrin⁹ epus. pr⁹ paucos dies pessimo lāguore occupat⁹. totaliē immobilis fact⁹ ē adeo vt nūq̄ ab ea die q illū ordinavit valuerit missam celebrare. Cetera ei⁹ mal⁹ arripuerat. ⁊ sic languēs vitā finivit. Cuius sedē ꝓstantin⁹ sedē apticā invasit. tenēt. vniversi cū his q zelo fidei succēsi putato tumultu hāc ꝓsumptionē de epali sede deponētes. eōs vna mēte vno ꝓsensu cons. ꝙplo romano stephano quendā natione siculū virū sanctissimū. atq; sapientissimē elegerūt. Anno dñi. dcclvj.

Depositoigit̃ et de- .§.v.

gradato illo ꝑstantino qui sibi ꝙ tyrannides vsurpauerat papatũ. cotã ipso stephano ab oi clero ꝙ plo electo ꝙ ecclesia lateranensi ꝓsecrato ꝓmansit in summo pontificatu ipse stephanus. ꝙ sedit annis tribꝰ. mensibꝰ quinq; diebus .xviij. Hic in eo odio siue ordinationis ꝙgregatis tam ex ytalia q̃ ex gallia cẽpit generale rome ꝓcilii celebrauit i lateranensi ecclesia. In quo papa sub anathematis vinculo sanctũ est. nullum ad epalem dignitatẽ ascendẽ. nisi ꝓ distinctos gradus ad id ꝓueniret. De ipsis vero ꝓbite ris ꝙ diaconibꝰ ita in ꝓcilio statutũ est. vt epi si qui eorum puios ꝓbiteri aut diaconi erãt ad ꝓstinos gradꝰ sui more solito. facto decreto electiõis sue eius ꝓfirmationem ab apostolica sede peterẽt. Ptesbiteri vero ꝙ diaconi a constantino ordinati sili modo ad ꝓstinũ redirent habitus. Cetera vero oĩa que ꝑstantinus circa diuinũ cultũ egerat oĩa irrita facta sunt: ꝑter baptismũ ꝙ crisma. In eodẽ etiã ꝓcilio actum est ꝙ firmatũ. sacras imagines dei ihesu christi. ꝙ beate marie ꝙ aliorꝝ sanctorũ ab oibꝰ debere venerari ꝙ honorari. Confundentes damnãtes ꝙ anathematizantes ꝓsimodũ illã in partibꝰ grecie ꝑstãtino imp̃atore hereti eo cogẽte celebratã. que decreuerat dictas imagines deponendas. Et post hoc facꝝ ꝓcilium stephanus post multa bona opera in pace quieuit. Ex ꝓcilio Stephani pape dis. lxxix. sic dicit. Opositebat vt hec sacrosancta dña nostra romana ecclesia iuxta qđ a beato petro et eius successoribꝰ institutũ est rite ordinaret. vt in apl̃ice culmen vnus de cardinalibꝰ ꝓbiteris aut diaconibꝰ ꝓsecraret. Idem i capitulo sequenti. Nullus vnq̃ laicorꝝ aut etiã ex alio ordine ꝓmoueat. nisi ꝓ distinctos gradus ascendens diaconus aut ꝓbiter factus fuerit cardinalis ad sacꝝ pontificatem ordinem ꝓmoueri. Idẽ. si quis ex cẽpis vel monachis vel laicis ꝑ a sanctorꝝ canonũ ꝙ patrꝝ instituta. ꝓumpẽs in gradum filiorꝝ sancte romane ecclesie ideſt ꝓbiteroꝝ ꝙ diaconorꝝ cardinaliũ ire ꝓsumpserit. ꝙ hanc apostolicã sedem inuadere quilibet ex supradictis tẽptauerit. et ad summũ pontificatus honorẽ ascendere voluerit: ipsi ꝙ sibi faciẽtibꝰ fiat ꝑpetuũ anathema. Itẽ stephan⁹ papa ait. q. q. j. De manifesta et nota ꝓmissa causa i. notoria nõ sunt querẽdi testes vt sanctus Ambr̃. in epla ad corinthios dicit de fornicatore exponẽs suum apl̃s. Iudicꝫ inquã nõ est sine accusatore damnare. qđ dñs in dã cũ fuisset fur. qm̃ non est accusatus: minime abiecit. Cognito aũt opere ipso pellendũ illum apl̃us de cetu fraternitatis censuit. Omnes enĩ crimen sciebãt nec arguebãt. Publice enĩ nouercã suam loco vxoris habebat. in q̃ re nec tribꝰ opus erat. nec terginersatiõe aliꝫ poterat tegi crimen. vnde satbane illã tradidit.

Stephano eunti .§.vi.

ad ꝑes successit in honore summi pontificatus Adrianus q̃ de nobilissimis romanorꝝ principibꝰ trahit originẽ anno dñi. dcclxxi. Et sedit ãnis. xxiij. mẽsibꝰ. x. diebꝰ. xvij. Hic fuit alio valde ꝑtãs fidei catholice ac plebi sibi a deo commisse defensor acerrim⁹ pauperꝝ indigentiũ diligentissimã curã gerens. Vix aũt duo menses a sua ordinatiõe elapsi fuerãt. cũ rex ille iniquus longobardorꝝ fauentiã vrbem q̃ ad ius ecclesie ꝓtinebat abstulit. Deinde comachiã cũ toto exarchatu ranennci suã trãstulit ptãtem. Postmodũ ipsam ciuitatẽ ranennã vndiq; infestãs. ꝑdia ac cãsalia auferens. nihil vũ in dicta ciuitate boĩes viuere ac sustentari possent dimisit. vũ coactus archiep̃s ciuitatis q̃ leo vocabat: sup̃ his malis nũcios romam ad adrianum direxit. Quo audito sicut ver⁹ christi oniũ pastor ex corde cõpatiens. statim suos ad eundẽ regẽ desiderũ direxit. rogans ꝙ humilit̃ obsecrãs vt ciuitates ꝙ castra q̃s ipse a iure beati petri abstulerat redderẽt. Ad quẽ rex ille ꝑcruus rescripsit. q nisi ꝑus ipse summ⁹ pontifex ad ipsum ꝑsonalit̃ accederet ꝙ secum sup̃ his colloquium haberet: minime eas dem redderẽt ciuitates. Affectabat. n. doloſissim⁹ rex pontificis aduentũ vt. s. karlomãni filios q̃ vnacũ matre ꝑ patris decessum relicta gallia ad se venerãt in regem inungẽt cupiẽs in regno frãcorꝝ semiare discordias: ꝙ ipsũ sanctũ pontificẽ a charitate ꝙ dilectiõe karoli magni regis frãcorum separe. vt ꝟ facto facilꝰ ipsam romanã ciuitatẽ cũ tota ytalia subiugaret suo dominio. Sꝫ nulla arte ad hoc sapientissimũ pontificẽ adduci potuit. Videns g̃ rex desiderius q̃ nullo modo posset summũ pontificẽ vt ad se veniret inclinare. ira magna succẽsus. milla militum copiosa multitudie occupauit sinigalliã. pesaurum. et montẽ feltri. vrbinũ ꝙ eugubiũ. In q̃z expugnatiõe ciuitatũ multi gladio perierũt. Deinde generali cõgregato exercitu ꝑfus vrbẽ romã iter aggredit̃. atq; in ipso itinere vticulum castrum et bleram vrbẽ expugnauit. Quo compto summ⁹ ꝑsul suis filiis ex corde compatiẽs. abbatẽ sabinẽsem vir vtiq; sanctissimũ cũ duce ex senioribꝰ suis monachis ad regẽ eundẽ misit. Qui ad illũ accedẽtes ac ante eĩ⁹ pedes ꝓstrati. ex ꝑte dei oĩpotentis ꝙ eiusdẽ summi ꝑsulis deprecati sunt eũ lachrymis: vt a tãtis reſipiscere malis. ꝙ ꝑtum q̃s beato petro abstulerat ciuitates restituẽt. Sꝫ nequaq̃ eĩ⁹ ferreum pect⁹ ꝙ durissimã mentẽ emollire potuerũt. vũ sine effectu ad summũ pontificẽ sunt reuersi. Cũq; scdo ꝙ tercio idẽ pontifex suos nuncios ad illũ ꝓ hoc negocio direxisset. nihilq; ꝓficeret: necessitate cõpulsus ad karoli magnum inclitũ regẽ francorꝝ solennes nũcios misit. obsecrãs vt sicut pie memorie pr̃ eius pipinus quondã fecerat: sic ꝙ ipse romane ecclesie ꝑtra longobardorꝝ tyrannidem subueniret.

Desiderius aũt cũ nulla rõne posset pontificẽ inducẽ ad se venire vt antefatos karlomãni filios inũgẽt. egressus a suo palatio cũ magno ꝙ copioso exercitu. sine pontificis scitu versus romã aggressus est iter. secũ ducẽs ꝓdictos ꝑuros vnacũ matre. Cui⁹ aduentũ cũ apostolicus ꝓpinquẽ cognosceret ꝑsul. primo ciuitatẽ romanã optime muniit: deinde anathematis scripsit epla. quã monẽs illũ ꝙ adiurãs ꝓ sua diuina mysteria: vt ullo modo fines romanorũ ingrederet. Cũq; rex ille sup̃bissim⁹ eã recepisset: cũ magna reuerẽtia ad ꝓpria ẽ reuersus nec vltra ꝓgredi ausus. Post hoc illustrissimi regis karoli legati romã ad papã venerũt. inquirẽtes si desiderius ciuitates romane eccie ablatas reddi tuisset. Nã fallo in frãcia fras spargi fecerat rex lõgobardorꝝ. asserẽtes oẽs ciuitates romane eccie reddidisse summo pontifici adriano. Sꝫ cũ rex karol⁹ ꝟitate cõpta q̃ nõ reddi tuisset dictas ciuitates. mox desiderio ipe nũcios suos misit. ꝓ qđ peccato ẽ desideriam vt ciuitates ipsas ablatas redderẽt beato petro ꝙ adriano pontifici. pacifice ꝓmittens illi dari. xuij. milia solidoꝝ. Sꝫ cũ nec ꝓcibꝰ nec muneribꝰ eius ferocitatẽ valeret flectere. ꝙgregata sui regni multitudine pugnatorꝝ ꝑtra desiderii mouit exercitũ. Cũ aũt rex karolus ad fines ytalie ꝑuenisset. cupiẽs si valeret beati petri causam ad effectũ iusticie sine sanguinis effusione reducere. atq; ꝓ religiosos viros desiderium regẽ fecit vt iura beati petri restitueret. Sꝫ cũ nullatenus malignam eius mentẽ posset inflectere. ꝙ ad resistẽdũ poterãt fortissime se armaret. ꝙ munito apl̃i trãsitu francis trãsitũ ꝓberet. adeo vt videt̃ humanis vinbꝰ francorũ regẽ ad plana ytalie cũ suis copijs vllo modo nõ posse descẽdere. Deꝰ q sp̃ superbis resistit: eius sup̃biã ꝙ audaciã ꝓtinus humiliauit. Nã cũ karolus cũ suis se posse trãsire montes despe raret. ac ad ꝓpria sequẽti die ad redeundũ dispone ret: subito lõgobardi diuio timore ꝑcussi. nocte eadẽ relictis munitionibꝰ q̃ bãana manu nullat⁹ expugnari potuissent. nullo ꝑsequẽte fugerũt: atq; se ĩ suis ciuitatibꝰ munire ceperũt.

Karol⁹ aũt mane facto cũ vidisset munitiones vacuas a lõgobardis. collecto exercitu ad plana descẽdit ytalie sine ꝺdictiõe. Cui⁹ desiderius rex cũ suis lõgobardis nõ valẽs quit occurrere. Sꝫ duo volẽte cõmisso ꝓlio vincit: multisq; suorꝝ amissis desidẽ ꝟsus fugat. karolus aũt potius victoria

ipsum desiderium insecutus. ciuitatem ipsam papie quam faerat ingressus desiderio fugiēs. vndiq; obsidione vallauit. Sz audiēs q; desideriꝰ filiꝰ sec̄ vxore karlomāni z filios veronā recepisset ipse cū robore sui exercit⁹ illuc ꝓperauit. Qui cū venisset ad locū. dicta mulier olim l. vxor karlomanni cū filiis suis ꝓpria volūtate illico ad regem ve nit. Quos benigne suscipiēs. papā ad obsidionē reuersꝰ est. Quib⁹ dictis oēs ciuitates q̄ritra padū erant in suam redegit ptātem. Cū igit iā p ser mēses papā obsedissꝫ desiderio vilitādi apl̄oz limina relicto exercitu romā pfectus est. Cū aūt sabbato sancto vbi apl̄s opinquasset. ob apostoloz reuerentiā z aliorꝫ sanctoz qui rome req̄escunt ex equo descendēs p vnū miliare pedes cū multa deuotōe ingressus est. Et cū ad gradus ecclesie beati petri venisset oēs gradus dicte ecclesie sicut ascēdebat cū multis lachry mis deosculās. ad adrianū papā qui illū cum clero i suam dicte ecclesie expectabat ꝓcessit. A quo cū multa solemnitate receptus ambo pariter ecclesiā intrauerūt. Cū aūt aliquādo dicto rome resedisset vilitatis apostoloz liminibꝫ z aliorꝫ sanctoz ad exercitū reuersus est. Decimo tenuit mīse cū francis fortis vbi vehementer vigerēt. intus vero fames z pestilētia crudeliter grassabat. ciuitas capit z desiderius cū vxore z filiis comprehendit. Qui karoli magni regis otdi natione in galliā deportant. Sicq; regnū longobardoz i ytalia terminatū est. post annos ducētos quatuor et quo in ytalia regnare ceperūt. Agisulphus aūt desiderij filius qui verone rūc erat. audiens patrē captū decetero desperans karoli gentib⁹ posse resistere in ytaliacū paucis fami liaribꝫ suis cōstantinopolim ad grecos ꝓfugit. Deniq; oīa ytalia subiugata karolus romā rediit. Ibiq; oīa que longobardoz reges sine ab ecclia seu a romanoz iure absti lerant restituit in integz. adiūctis ducatu spoletano z be neuentano. Summus aūt pontifex ꝓuocato centū q̄nquaginta episcopoz pallio. tantoz recompensatiōe labo rum. ꝓsentiēte vniuersa synodo karolo magno ius eligēdi pontificē z ordinādi apostolicā sedē: dignitatē etiā patri ciatus regi karolo tribuit vt infra ptz. De adriano isto papa sic habet dist. lxiij. ex byblioth ecclesiastica. Adrianꝰ papa romā venire karolū regē ad defendēdas res ecclesie postulauit. Karolus vero romā veniēs papā obsedit. ubi q; relicto exercitu in sancta resurrectiōe ab adriano papa honorifice susceptus est. Post sanctā vero resurrectionē reuersus papā cepit vehemēter regē. Deinde romā reuersus ꝓstituit ibi synodum cū adriano papa i patriarchio la teranī in ecclesia sancti saluatoris. Que synodus celebra ta est a centū quinquaginta tribꝰ epis religiosꝰ z abbatib⁹. Adrianus aūt papa cū vniuersa synodo tradiderunt karolo ius z ptātem eligendi pontificē. z apostolicā sedē di gnitatemq; patriciatus ei ꝓtulerūt. Insuper archiepisco pos z episcopos q; singulas ꝓuincias ab eo investituram accipere diffinit. Et vt nulī a rege inuestiat' episcopus a nemine consecret'. Et quicūq; ꝓtra hoc decretum fecerit: anathematis vinculo innodauit: z nisi resipisceret bona ei⁹ publicauit. Sub isto adriano papa feliciana hereſ cōdemnat'. et in ꝓsentia Adriani pape ab ipso felice auctore abdicat'. Hec hereſis asserebat filium dei i diuina natura vez deum esse in natura vero humana nuncupatiū. Jē in diuina natura cū esse filiū dei: in humana ꝺo adoptiuū. vnā personā dei z hominis diuidēs in duas ꝓsonas. l. ve rificz z adoptiui. Hic etiā ad repimendā rabiem here ticoz imagines dei z sanctoz erexerantiū nimis elaborauit z libros aduersus eos editos. multis scripturaz auctorita tib⁹ roborat⁹. eoz errores infirmauit: fidemq; rectam so lidauit. Adrianꝰ papa xxv. q. j. sic ait. Generali decreto ꝓstitimꝰ vt si ecclām anathema sit. z velut ꝓuaricator fi dei catholice semp apud deū reus existat: quicunq; regū seu episcopoz vel potentū deinceps romanoz pontificum decretoz censurā in quoq; crediderit vel ꝓsumpserit violan dam. Idem. vj. q. j. ait. Et merito plebis nēnunq; epi scopus ꝓsumitur ideſt ptaui institituitur. quatenus ꝓtinus cadāt qui secunt. Capite languescēte cetera corpis mem bra infirmant. deteriorescq; fiāt qui vitā moresq; bonorum corrumpūt: his qui subsistāias aliox ꝓdiuq; tuitur. Ca neat vnusquisq; ne aut lingua aut aures habeat ꝓuientes ideſt ne ipse alios detrahat: aut alios detrahētes audi at. Sedēs inquit ꝓpheta aduersus fratrē tuū loquebaris detrahēdo: z aduersus filiū matris tue ponebas scandalū ℟. Darcāt singuli detractiōi lingue. custodiāq; sermo nes suos z sciāt. qz cū de alijs loquunt'. sua sentēcia indica bant'. Nemo inuito auditori libēter refert. Officii singulo z sit dilectissimi non solū oculos castos seruare: sed et lin guam. Nec quicquid in domo cuiuscūq; agat': aliq; domus vnq; p eos noscat. Habeāt omnes simplicitatē columbe nec cuiq; machinent' dolos: et serpentis astutiā ne alio rum supplantent' insidijs. Jdē. v. q. vj. oīs qui alijs fal sa intulerit puniat'. z ꝓ falsitate ferat infamiā. Que calūniam illatā non ꝓbat. pena debet incurrere qua si ꝓbasset reus vtiq; sustinēt. Idē. v. q. vj. delatoꝛ ideſt falsi ac cusatoꝛ lingua capulet' aut ꝓicto caput amputet'. De latoꝛes aūt sunt qui ex inimicia alios ꝓdūt. l. falso accuſan do. Et vt dicit glo. tacet quid iudex debet in huiusmodi facere: non q; ecclesia occidat vel mutiler. Idem. v. q. j. Qui in alterius infamā publice scripturā aut verba cōta meliosa ꝓfuderit. z reperta scripta nō ꝓbuerit: flagelle tur. Et qui eā ꝓinus inuenerit rumpat: si nō vult auctoꝛ facti causam incurrere. Idē. v. q. iij. In criminibꝰ cau sis nec accusatoꝛ aliquē nisi p se acculare pōt. nec accusa⁹ per alīā personā se defendere ꝓmittit'. glo. ponit alias ex ceptiones. Idē. vj. q. j. Omnes infames dicimus esse. quos leges secuti infames esse appellāt'. z omnes qui culpis exigentibꝰ ad sacerdotiū non possunt ꝓmoui. Incigni est enim vt illi eos accusent qui esse non possunt qꝫ ipli sunt. quū sicut maiores a minoribꝰ nō iudicant' sic nec crimina ri possunt. Post adrianū creatus est leo qui imperium tenuit karolo. Sz de his dicet' in ti. sequen.

Temporibus ꝓpe- .§.vii.

dictoz pontificū claruit Bonifacius archiepūs magunēn⁹. Qui multos ad ꝓdicandū in germaniā a grego. sc̄do. teu tonicos sua doctrina z apl̄ica sanctis ꝓuertit ad christum. Demū martyrio coronat⁹ migrauit ad christum. Repe riunt' quedā epl̄e eius: vñ comprehendit' sanctitas ei⁹ z zelus alioz. Et dist. xl. ex gestis bonifacij martyris sic dicit'. Si papa sue z fraterne salutis negligēs deprehendit' inuni z remissus in opib⁹ suis. z insup a bono tacitus⁹ qđ magis officit sibi z oībꝰ. nihilominus innumerabiles ꝓlos cateruatim secū ducit. primo mācipio gehenne cū ipso plagis misis inetermi vapulaturus. huius culpas illic redarguē ꝓfuit mortaliū nullus. qz cūctos ipse iudicatur⁹ a nemine est iudicādus. misi deprehendat' a fide deuius. Hoc cū⁹ ꝓperno statu vniuersitas fidelīū rāro inflātius erat: quā to sua salutē post deū ex illius incolumitate aūaduerit. ꝓ pensius pendere. Idē bonifacius scribēs sacharie pape sic ait. xj. q. iij. Antecessoꝛ ꝓdecessoris veteri venerande memorie gregoꝛ⁹. dū me indignū ordinauit z ad ꝓdican dum verbū dei germanicis gentib⁹ misit. sacro me affirmā uit: vt canonicis z iustis epis z ꝓbiteris in verbo z facto z ꝓsensu astipulator z adiutoꝛ fierem. hoc autem cū diuina gratia implere studui. Falsos aūt sacerdotes ypocritas z seductores populoz vel corrigere ad vitā salutis: vel de clinarem z abstinere ab eoz cōmunione. Dū ex ꝓte serua ri z ex ꝓte seruare non potui. Sed z ipsi aliter impleui sa cramentū. qz in consensum vin consilium eoꝝ non venit ani ma mea. Corporaliter aūt ab eis abstinere nō potui. Dū enim venissem ad principē francoz cogente ecclesiaz ne cessitate. nō tales ibi repperi quales volui: vt in sctā com munione cū illis coīcare nolui. Et intelligit' ꝺ capitulū de hereticis scismaticis. z ex cōmunicatis quo ad vitādū eos.

qđ patet ex ca. sequen. vbi zacharias respondet ipsi bonifacio. Idē bonifacius ꝓsaluat zachariā papam vt cum esset iā senex 7 debilis posset in ipa ecclesia magantina vbi erat archiepus ꝓstituere aliū ydoneū loco sui. Cui zacharias rndet. q̄ nimis esset reprehensibile vt ipso viuente alius substituat. Sed ex gratia singulari ꝓpter suā sanctitatē ei ꝓcedit vt possit assumere coadiutorē ad ministrandū ordinā do cū episcopis: quē decedēs possit ꝓstituere successorem. quod deinde nulli ꝓcedit episcopo 7 plato. vij. q. j. petitis.

Idē regi anglo⁹ scribēs sic ait. dist. lvj. Sicut gens anglorum sicut p illas ꝓuincias diuulgata est 7 nobis in frācia 7 in ytalia impugnat. 7 ab ipsis paganis impugnāt nob obijcat. spectis legalib⁹ nr̄is adulteriū dō et fornicando ad instar sodomitice gentis sedā vitā duxerit. de tali communione meretricū est mandā est vt degeneres ꝓlos 7 ignobiles 7 furētes libidine. omnes fere ꝓcerādos et ad extremum vniuersam plebē ad deteriora 7 ignobiliora vergentem. 7 nouissime nec in bello seculari fortē nec in fide stabilem. nec honorabilē dominū nec deo amabile esse eventurā. sicut alijs gentis hyspanie 7 ꝓuincie et burgundionū ꝓlis ꝓtigit. que sic a deo recedentes fornicate sunt. donec inder talium criminū vltrices penas p ignotātes legis dei 7 p saracenos venire 7 seuire ꝓmisit. Sed 7 belinan⁹ vt refert Vincē. spe. hyſto. li. xxiij. sic ait de isto bonifacio. Hic bonifacius natiōe anglus. huiusmodi epistolā scripsit erbaldo regi anglor. Dño charissimo erbaldo bōifacius archiepus legatus germanicus romane ecclesie ꝓpetuam in christo charitatis salutē. Audiuimus q̄ clemo synis inetus furta 7 rapinā ꝓbibes 7 pacē ꝺligis. 7 pauperū 7 viduarū defensor es: 7 inde deo gratias agimus. De bo legrimū matrimoniū sperno. si ꝓ castitate faceres laudabile est: si quia in luxuria 7 adulterio 7 cū sanctimonialibus volaptarū vituperabile est. Quapropter fili charissime penitere. 7 memorare q̄ turpe sit. vt tu qui ī domo dei dominatis ad iniuriā eius filo libidinis seruis. Audiuim⁹ ꝓterea q̄ optimates omnes gētis mertior⁹ exemplo tuo legitimas vxores deserāt: 7 adulteras 7 sanctimoniales cōstuprent. qđ q̄ sit ab honestate peregrinū: docerat vos aliene gētis institutio. Nā in anglā saxonia vbi nulla ē christi cognitio. si ꝺgo in paterna domo. vel maritata sub ꝺuge fuerit adulterata. mān ꝓpria flagulatā cremāt: 7 sup fossas sepre cotraptotē sulphē dāt. aut cingloten⁹ vestib⁹ abscō flagellāt eā caste matrone. 7 catellis pungāt: 7 ō villa ī villam misse occurrūt nouē flagellātes donec interimāt: vinidi quoq; qđ est fedissimū genus hominū hanc habent morē. vt marito mortuo mulier se in rogū cremādi panter arsura ꝓripiat. Si q̄ gentes deū ignotātes zelū catholice hāt. quid tibi cōuenit fili charissime q̄ christian⁹ es et rex e Parce q̄ aie tue. parce 7 multitudini ꝓli tui penitis exemplo. de quor⁹ animab⁹ reddituras es rationē. Recogita q̄so q̄ eternibile vindictā deus in anteriores reges exercuerit eius culpe quā in te arguimus socios 7 ꝓsocios. Nam celeriū ꝓdecessore tuū sbiugatore sanctimonialiū 7 ecclasticor⁹ ꝓuilegior⁹ fractore. splēdide cū suis militib⁹ epulante spūs arripuit malign⁹. 7 sine ꝓfessione 7 viatico cū dyabolo ſmocinādi 7 legē dei detestādi animā extorsit. Josfredū q̄s regē deiror⁹ 7 bernicior⁹ earundē culparū reū ita effrenem egit. vt regnū 7 innocentē etatē ꝓtempnibili morte amitter. Obtestam⁹ igit⁷ 7 obsecramus te. vt recolideris q̄fugitiua sit vita p̄s 7 delectatio sparce carnis p quā eterni cruciatus emūt: 7 q̄ignominiosum sit vt breuis vite mala exempla imperpetuū posteris relinq̄n. Et hec hactenus Vincē. vbi ā ꝓpendi pōt. 7 beati viri pudētia 7 libertas spūs pcta regū 7 principū publice arguēdo. p quā cū pātis vite sanctimonia meruit ad coronā 7 glā martyrij felicit⁷ ꝓuenire.

Cui succedit sanct⁹ lullus. de quo versus.

Antistes lullus quo nō est sanctior vllus.
Pollens diuina tribuēte deo medicina.
Decurrit morbis vt totus prodeat orbis.

Defunctus autem bonifacius cum sociis suis in frigia ꝓ fide christi fuit ab inimicis fidei martyrizat⁹. 7 sepult⁹ ī theutingia i monasterio qđ ipse fundauerat.

Defuncto adriano .§. viii.

ī sede petri collocat⁹ est leo natiōe roman⁹. anno dñi. dcc. nonagesimotertio. Fuit aūt terro⁹ hui⁹ nois. i. Qui sedit annis. xx. 7 mēsibus tribus. Vir vtiq; cast⁹. largus facilis⁹. alios ꝓsās. pauperib⁹ larg⁹. aīaq; zelator feruentissim⁹. vicinoq; finitimor⁹ obiurgator. 7 rez ecclasticaq; defensor 7 ꝓtector. Hic. vij. anno pontificat⁹ sui. anno dñi. dccc. cū solēnitate letanie ꝓ romā cū clero deuote egit. qđ pascalis nomine cū q̄busdā suis dyaboli sibi adherētib⁹ cōgregata multitudine armator⁹ papā subito capiūt. atq; sacro exutum bīnū ad terrā ꝓiecūt: ac illi crudelit⁷ lingnā excidūt et oculos eruūt. multisq; illatis vulneribus i suo sanguie volutarī relinquūt. Sz diuinit⁹ 7 lingua ei 7 oculi restituti fuit. Qui a fidelib⁹ ad ecclām beati petri deducit⁹ ē. Et videntes eos 7 audētes mirabilia q̄ christ⁹ in vicario suo operat⁹ ē. glificabāt deū dicentes. Benedictus de⁹ q̄ facit mirabilia magna sol⁹. Audiēs aūt dux spolenne ciuitatis q̄ ī summā pontificē malign⁹ hoies ꝓperarāt. cū multitudine armatorum venit ad vrbē. 7 accepēs beatū pontificē secū spoletū adduxit. Vbi cū aliqb⁹ diebus mānsisset. assumpta honesta comitiua clericor⁹ ad karolū magnū regē frācor⁹ ꝓfect⁹ ē. Quē adueniente cū hymnis 7 canticis honorabilit⁷ 7 reuerenter rex suscepit. Et videns mirabilia q̄ in eo de⁹ operat⁹ est: ꝓfusis lachrymis deū glificauit. Dixitq; tāmmane sceleris sacrilegij in eū cōmiserāt. audiētes pontificē ad regem francor⁹ accessisse. nō sunt ausi illū seq; sed multa falso cōfingentes crimina p suos nūcios regi trāsmiserūt. Quibus vt decebat minime fidē adhibēs. ipsum summū ꝓclasticū multis nobilib⁹ frācor⁹ associatū ad sedē suā romam remisit. a quib⁹ tanq; apostolici suscepti⁹ in sede sua collocatus est.

Cum aūt diebus paucis quieuisset pontifex vt se de impositis sibi criminib⁹ coram rege 7 optimatib⁹. omnes romano ꝓlo purgaret. omnes ytalie epos congregauit. atq; coram ipso rege clericisq; residentib⁹ in ecclesia beati petri venerabilis pontifex amplectēs quatuor euangelia in amboē ascendit. atq; iureiurādo omnib⁹ audientib⁹ dixit. Quia ꝺ ipsis fallsis criminib⁹ de quib⁹ aliq; iniqui me infamarūt scientiā nō habeo: nec talia me egisse cognosco. Karolus aūt causa ꝓurationis ꝓtra leonem papā examinata. reos dānat. aliquos morte. alios exilio. vñ de seipso leo inquit vt habetur. ꝯ. q. iij. Auditū ē fratres charissimi q̄d in me mali homines. falsa crimina confingerunt. Quocirca ego leo pontifex sancte romane ecclesie purifico me in ꝓspectu vestro coram deo 7 angelis eius. qđ illas criminosas et sceleratas res q̄s illi mihi obijciūt: nec ꝓperaui nec ꝓperare iussi. Hoc aūt faciēs nō legē ꝓscribo ceteris q̄ id facere cogant. Hec ibi. Qualit⁷ aūt leo papa coronauit karolū ipm coronā imperij dicet⁷ in ti. sequēti.

Capitulum. ij.

Philippic⁹ igitur qui 7

bardian⁹ post q̄ sibi vsurpauit imperiū occiso iustiniano 7 filio ei⁹ regnauit annis duobꝰ. Cepit aūt regnare anno dñi. dcc. tercio decimo. Mundi vero quater milleſimo septentesimo. lxxvj. sm vnā computationem. Sm vero alia que ponit multo maiore memor. anno quinquies millo. dcccc. xij. Hui⁹ anno ꝓno germoard⁹ leo. vj ante altare sancti lamberti orans. vt refert vincē. post sigibertū a mangario satellite rabbodi ducis frisonū perimit⁷ theobaldus filius dogrome ab ano suo pipino maior domus statuit⁷. Philippic⁹ aūt imperator ꝓfatus vt refert vincē. post Hug. spe. hysto. li. xxiij. cū esset hereticus cyrum ꝓstantinopolitanū epm exilio releganit 7 posuit in eadē sede quendā sui sensus pseudo monachū nole iobannem. Ipse etiā philippic⁹ rome ꝓstantino pape ires prauī

dogmatis destinauit. Quas vir sanctus ꝓsilio romani po
puli respuit: ꝙ ꝓcepit ne eius nomen in cartis poneret. Et
dū impasset philippicus vno anno ꝙ dimidio insurrexit cō
tra eū Anastasius qui illi oculis priuauit: ꝙ ab imperiali di
gnitate deponēs eius sibi vendicauit imperiū.

Anastasius igit̄ qui .§.i.

ꝙ artheminos dictus postea a philippico sibi vsurpauit im
perū duob annis impauit. Cepit aut̄ impare anno dñi
.dcc.xv. Mūdi vero quater milso. dc. lxxviij. Sz sm aliā
cōputationē anno quinquies milso. dccc. xiij. Hic itaq;
eū esset catholicus Frās ꝓstantino pape ꝓ scolastico paeri
cium erarchū fratle destinauit quibꝰ se sanctoꝝ catholice
fidei ꝙ sancti spūs ꝓcessū ꝓdicatoꝝ esse declarauit. Deniq;
classem in alexandrā ꝓtra saracenos direxit. Cuius exerci
tus ad aliud versus ꝓsiliū ab itinere medio. ꝓstantinopoli
tanam vrbē ingressus. theodosiū viz orthodoxum inqui
rens imperatoꝝ elegit: ꝙ coactum ingiali solio collocauit.
Qui theodosius apud vrbē niceā grauiꝫ ꝓlio superauit
sm vincēū. post Hyg. vbi ō. Eo tempe floruit sanct⁹
albinus andegauensis epūs. hic venetice regionis ecceni
bitat annici ꝓfinis indigena. nō exiguis parētibꝰ ortundus a
iuuētute sua tāto fidei feruore flagrauit. vt parētes spōte
ꝓ christo relinqueret: ꝙ velut bestias alie carnales affectus
effugēt. vt totū animū in celestī patria planraret. Mox
in tralacēsi monasterio humilē se maiorib⁹ subdidit. vt iā
ī iuuenili tyrocinio exemplū senectutis ceteꝝ eēt. Deniq;
cū adhuc puerulus in abbatis sui obsequiis ꝓ pagū amba
laret. applicuit ad quendā loci vbi tāte vetonait violentia
tempestatis. tantumq; pluuialis ymber effudit: vt ipsam
domū in qua erat nec sua tecta defenderēt. Cūq; ꝓ magni
tudine pluuie case. ꝓ campo starēt. madefactꝫ omnib⁹ qui
in eodē loco erāt veteuti hospitio: solū beatum albinū tūc
ymber tangere erpauit. qi vbi flamā fidei sensit. ne ininuā
faceret se gutta vetoulit. Cum aūt essꝫ annoꝝ .xxv. monā
sterij rector. ꝙ pius pastor eligī ad vicia resecāda sollicit⁹:
ꝙ ad inserēda bona celestia circūspectus. Sicq; ī abbacie
officio ꝓ .xxv. annos ꝓgregationem sibi cōmissam feliciter
gubernauit. Deinde andegana pastore nudata: ab oī po
pulo licet humiliter renitēs ad pontificatū ē vocat⁹. Qui
honorē debitū sacerdotij ꝓsecutus se misericorditer in elemo
synis pauperū. in defensione ciuiū. in visitatione languen
tium. in redemptione captinoꝝ ꝓbuit. Hic adolescen
tem defunctum audiēs a parentib⁹ deplorari occurrēs. vt
mortuū vinū exigeret se in oratiōe ꝓstrauit et incumbens
diutius orauit. Et dū palesceret iacēs sacerdos in pulue
re aīe vinacitas rubescebat in corpore donec pulsato celo.
patefacto tartaro inuenis renocaret⁹ a funere. sacerdos a
ꝑce. Item quendā cecū signo crucis illuminauit. Item cū
ad ciuitatē venetica ipse vir apostolicus accessisset vno ex
obsequentib⁹ adolescēculo quē ꝓ mox qualitate peculia
ris diligebat in loco defuncto atq; sepulto post annū ei⁹
corpusculum inde sublatū ad ꝓpria reuocabat. Cūc remo
rante eo causa visitatis voluerūt seniores pius corpus
mouere. dū sacerdos occurreret: ꝙ tāto pondere sit grauā
tum. vt ante potuissent gigantea mēbra pensare qꝫ puerī
le corpus ꝓferre. donec antistes veniēs solueret oratione:
qō illi ꝓglobati non poterāt mouere. Cum aūt in ciui
tate andegana turris poste coberēs damnatis essꝫ carcer
effecta. ꝓtereunte beato albino fiebat insolentia de vocib⁹
inclusoꝝ. Tunc ad iudicē precator accedit. rogans vt eos
pietatis causa ꝙ custodia relaxaret. Qꝫ cū ille aure surda
differret. mox pontifex ad deū sefida petitione ꝓuertens.
familiares voces ingessit. vt in loco quo sanctus albin⁹
oratiōe effudit mire magnitudinis sareus ḡdros exhēs
ponte aditū faceret catbenatis. qi ante eius ꝓcem solidita
tem suā lapis seruare nō potuit. Hinc egressi quasi de se
pulchro visētes. in basilica beati mauritionis dño albino
gratias referētes se ad eius vestigia ꝓstrauerunt. eo ꝙ su
spectus de funere redire fecerat ad salutem. Sup quandꝫ
ēmā demoniacā signum crucis faciens: ab ea demonē effu
gauit. Siquidem martyr dei effici cupiebat. si nō defunꝫ
ceteꝝ ꝓcessous. Hic demū sanctus virtutū floribꝰ ad
ornatus annis. xc. ꝙ mensibꝰ vj. pontificalē apicem guber
nans. ꝙ lxx. etatis annū feliciter explens. kalēs. martij mi
grauit ad dñm.

Theodosius exinde .§.ii.

anastasium de imperio deponēs. eumq; ꝓsbiter ordinans
impauit anno vno. Cepit aūt impare anno dñi. dcc. xvij.
sm vincēū. post sigilbertū vbi ō. Qui cum fuisset iners et
ydiota ꝙ publicoꝝ negociorꝝ exactor: vi compulsus est ab
exercitu imperū assumere. Eo tempe rathbodus dux
frisonum ꝓdicatōe wolfrāmi episcopi ad hoc adductꝰ est
vt baptizari se peteret. Et cum vnū pedē in lauacro intu
lisset. alterū pedem retrahēs interrogauit. vbi nam plures
maiorꝝ suorꝝ essent. in gadiso an in inferno. Et audiēs plu
res esse in inferno. intinctū pedem extrahēs cautius est in
quit vt plures cū pauciores sequar. Et ita ludificatus a
demone. promittente ei ꝙ die tercia abbinc incōparabilia
bona ei daret: ī ipsa die tercia subita ꝙ eterna morte pijt.

Hic wolfrāmus vt refert vincēū. et gesta eius specul.
hystoꝝ. li. xxiij. senonēsis epūs et territorio vasconēsi fuit.
Cuius pater wolbertus i aula regia dagoberti militauit.
Hic wolfrāmus in visu admodum est. vt genti frisonum
verbū dei ꝓdicaret. qō vt faceret iuit tūc ad monasterium
fontanella. cuius pater erat aulbertus rothomagenſ⁹ po
stea epūs. de quo monasterio cooptatus secū ad ꝓ
dicandum allumpsit. Qui dum frisiā nauigarent ꝙ essent
in medio mari qō adiacet regioni mounoꝝ. adfuit hora q̄
missam cantaret. sanctus wolfrāmus. nauī manēte immo
bili positis anchoris. Deniq; dum ventū eēt ad loci quo
minister offerre patenas debebat ꝓsili sancto ꝓsul manu
extensa eā expectabat. Sed dum minister eā abluere vo
let in mari cecidit. ꝓstratusq; pedibꝰ sancti venīā ꝓcabat.
Qui mittens eum ad locū vñ ceciderat. hoc effecit vt pa
tena ab imo maris reuecta mānī mīstri coherceret. Ꝙ
hoc filius rathbodi ducis a beato baptizatus vtro in albis
positus expauit. Mos aūt erat apud frisones. vt quen
cunq; sors cōringeret demonib⁹ offerret immolādos. Ꝙ
huiusmodi electus est puer quidā duo mole. Quem
cū sanctus vir expetisset: respondit dux. Si tuus christus
hūc de morte eripuerit sit tuus. Appensus aūt est in pati
bulo. Dūte aūt sancto wolfrāmo diruptꝫ sunt vincula q̄
guttur eius stringebāt: ꝙ illesus corruit in terrā. Qui ten
tans a sancto surrexit incolumis. Et baptizatus postea tpe
ꝓgruo ꝓsbiter ordinatus est. Post hec rathbodꝰ dux
cū ve supra dictū est deberet baptizari. ꝙ magna dubitatione
eēt vtꝝ hoc agere deberet. misit ad beatū wolfrāmū
dū illius gētis epm: ꝓsulēs si deberet baptizari. Cui ille re
spondit. Quo mihi credet qui sancto fratri nostro nō cre
dit: Ego inquit vidi eū hac nocte catbenatꝫ ligatum
vñ ꝑ at eum iam eternā damnationē sempsisse. Cūq; iret
ad domū principis nunciat⁹ ei ī illum eē mortuū. et statim
remeauit ab ira. Quo rathbodus isse finem ceperat
a dyabolo ꝓdictus quo narrabat vicens. qi apparuisset ei
dyabolus in angelum transformatus caput hūs opertus
dyademate aureo cum gēmis: ꝙ veste auro texta. In quꝫ
cum rathbodus intenderet. dixit ille angelus si malos vi
rorum fortissime quia ita te seduxit vt a cultu deoꝝ velis
recedere: Noli hoc facere ſ mane in his que dixisti: ꝙ ve
nies ad domos aureas quas tibi eternaliter in primo loco
daturus. Eras ergo accersi wolframnū doctorē christia
norum. ꝙ ab eo querere que nā sit illa mansio eterne claritā
tis quam tibi polliceꝰ. Quā cum tibi monstrare nequiue
rit: vtriusq; partis mittant legati ꝙ ego ero dux itineris. ꝙ
demōstrabo illis domū aureā et mansionē pulcerrimam
quā tibi promitto. Euigilās rathbodus narrauit oia su-

ero wolframmo. Qui dixit ei. Illusorem dyabolū sibi vel le illudere. Rūdit ratbbodus se velle fieri christianū si illa pulcra mālio nō monstraret ei a deo suo. Vitrē ḡ statim quidā frisio ex pte ducis. et quidā dyaconus ex pte sancti wolframmi qui cū pasiliū ab oppido. pcessissent. obuium habuerūt quendā stineris comitē. Qui dixit eis. Properate cito. Nā mōstrabo vobis pulcerrimā mansionē ratbbode duci pparatā. Illi ḡ pergētes p viā latissimā et loca ignota. viderunt quandā vīā diuersos generibus marmoꝝ polito ope dealbatā. Videruntq; alonge domū q̄ aureas z paemenit ad platea q̄ ante domū illā erat quasi auro et gēmis strata. Intrātesq; domū viderūt esse mire pulcritudinis et incredibilis spēdoris. z in ea thronū mire magnificentie. Tūc ductor iuuenis ait illis. Hec est mālio pparata ratbbode duci. Ad hec dyaconus obstupescens ait. Si a deo facta sunt ista ppetuo manebit: si a dyabolo cito disparebit. Et cū se signaret signo sancte crucis. ductor ille trālijt in dyabolū. z dom⁹ aurea in lutū. Remāsitq; dyaconus z frisio in medio loco: planstrū q̄ plenū erāt lōgis mis virgultis insidiis. Triduoq; immēsi laboris z ficientes iter reuersi sunt ad oppidū: z ducē mortuū inuenēr. Narrauerūtq; sancto wolframo qđ viderāt. Frisio ait baptizatus fecutus ē beati wolframmi ad monasteriū. Fuitq; sanctus wolframm⁹ apud frisones q̄ annos q̄nq;. Et postea reuersus ad fontanellā monachalē assumpsit habitū. ordinato epō in vibe senonica.

Aduersus autem .§.iii.

theodosii imperatoꝛ pfatū sm vincē. vbi ā post hugo. insurrexit leo nolle vt potētissimus. quē quidē ab imperialī vertice depositū sibi mansuetū abere gaudet. Ipse vō clericus factus residuā vite trāsegit in pace. Cepit aūt leo impare anno dñi. dcc. xvij. Mūdi vō quater milleno. dcc. lxxij. sed sm aliā computationē anno quingentesimo millesimo ꝑ. Et imperauit annis. xxiij. Anno aūt hui⁹ leonis sexto pfatinopolitani inflātia otādi z pfatia plianda fouit refrixit saracenis. Saraceni aūt fame frigore bello pestilentia sine numero pereūt. Ferē at eos vt scribit vincē. vbi ā. miraculose hoc modo pisse. Apud pfatinopolim i monasterio sancte dei genitricis iuxta palatiū in mari ppe sanctā sophiā erat imago beate marie. q̄ tenebat in brachio infantē ihesum. quē depinxit in tabula vt dō sanctus lucas cū adhuc viueret sancta maria. Hec aē imago vocat⁹ odigitria id est reductrix: q̄ duobus cecis apparuit scā Maria z deduxit eos ad suā eccliam illuminauit eos. Cū illa imagie faciūt pcessionē oi die martis p totā ciuitatē. Cū ergo vt supra dictū ē obsessa esset ciuitas. z cives ieiunarent z orarent simul z pugnarēt. Quidā ciuis admonit afferri illā imaginē z ab omnibus oationē ad illā fieri ē modo. Sācta dei genitrix. q̄ totiēs nos liberasti: libera nos modo de inimicis filij tui. Et si vis vt imaginē tuā nō mergamus i mare emerge illos. Et cū hec dixisset. alle secrete imaginē tenuit sub undis z statim pcella surrexit: z omnes naues saracenoꝝ aut mersit aut fregit. Eo tempe vt scribit Helinandus in britannia cuidā heremite mōstrata ē quedā mirabilis visio p angelū ō sancto ioseph nobili illo decurione. qui corpus dñi depositū de cruce. Et de catino illo sea paphide i q̄ dñs cenauit z intinxit buccellā quā iude vedit.

Anno antē eiusdē leonis sexto inquit sigibertus. Constātinus eiusdē imperatoris fil⁹. vñ baptizat⁹ a patriarcha germano. chachanus i sancto lauacro: magnū dat pfagium q̄ futurus esset eccie dei in scādalū vt fuit. Anno leonis tercio saraceni ab obsidione pfatinopolis pfusi. desistunt iplis cū nauibꝫ suis partim marino igne pcomptis. partim dimersis. partim grandinis tempestate vastatis. vt refert vincē. ipe. hystō. Et ex tāta copia nauiū vix q̄nq; residuis potēcia dei cunctis innotuit gētis. Infra ciuitatē ꝑo tre centa milia hominū pestilentia perierunt. Quamar perse quēs christianos. multos eoꝝ christi martyres fecit. Saraceni et affrica duce abdirama in hyspania transfretant: eamq; sibi vendicāt. Et ita regnū wiligothoꝝ et suevoꝝ ē destructū z redactū sub saracenis annis plus minus. ccc. lvj. exolatis exq̄ a scithia expulsi sunt ab hunis. Exquo vero cedēbo vuandalis z cemetia suevis regnare ceperāt in hyspanijs. annis circit. cc. lvj. exolutis. Regnū vō tercie pte hyspaniaꝝ qđ dē gallicienſib. qđ nec tūc wiligothi nec postea saraceni potuerūt subjicere. adhuc viget incolume: z ꝑ ꝑtegēte side mālet inexpugnabile. Post beatū wolframmū eccie senonēsi pfuit generosus vir sctitate z doctrina pfulgid⁹. multisq; miraclis gloriosus. Cui successit sanctus ebbo eiusdē generis nepos. Hic cū parētibꝫ olim ostiatus esset. eiusq; castrū tomodoꝝ hereditario iure cōpeteret senonie latenē fugit. Ibiq; in monasterio sancti petri sub impio abbate dñi christo militauit. Cuius loci postmodū abbas factus z exinde i epm. promotus tā signis effulsit q̄m meritis. Anno aūt ꝝto leonis imperandis ret longobardoꝝ valde venet⁹ sancti augustini audiens q̄ saraceni depopulata sardinia. illa etiā loca fedassent vbi ossa bti augustini ob vastationē barbarosā ab ypone vbi pulsatus fuerat augustinus z pio sepultus translata fuerant z recōdita legatos illuc. sardiniā mīsit: et dato auro multo reliquias illas inde asportari fecit. Quibꝫ reliquijs ret longobardoꝝ pfatus occurrit q̄ spacio multū. et variis miraculis ad declarandū sancti meritū deuote adotauit. Venīēs aūt ad quandā villā in thotdonēsi dyocesi sitam cū corpus inde leuare voluissent: corpus illud ita stetit immobile vt nulla vis nulla posset illud ab humana mouere. Qđ videns rex votā vouit q̄ si beatus cōfessoꝛ corpus suū inde se tolli pmitteret z papā trāsdaci: villam illā cuꝫ omnib⁹ appendicijs suis zederet seruiēntib⁹ eccie beati augustini ppetuo possidendā. Voto aūt facto corpus sanctissimū mertimabili facilitate subtolit: z ticinū vsq; trāsfertur. z in basilica beati petri que dicit celum aureū a rege illo ꝑstructa collocat. Anno quinto huius leonis multum laborauit ipse leo vt papa gregorius occideret. Et frustratus est a desiderio suo defendētib⁹ papā ytalis z lōgobardis. In campania ytalie frumentū combustū et ordeum z legumia q̄si pluuia de celo ceciderūt. Anno leonis sexto karolus martellus saxones debellat. Et rogobertus epūs remensis a karolo victo suo i baptismate filio ab epatu deponit. p eo q̄ illi ꝑtra regnfredū eunuchū vibē remensem ꝑ nmore regnfredi aperire nolait. Eucherius quoq; aurelianensis epūs p simili causa epatu priuatus z exulatus i monasterio sancti tradonis in sanctitate est consummatus.

Anno leonis septimo quidā videns maleficus pmercis girythesi. annis primo patuit. suadet si in toto regno sui dñi z scōꝝ imagines deponi edicat. Qui spe dñi regnandi seductus edictū ꝑponit. Ipse tñ subito obiit. Pⁿ⁹ quē eudelid principat⁹ saracenis annis. xx. Anno leonis octauo leo ipse a quodā bessorth refuga fidei seductus ymagines christi z sanctoꝝ a⁹ bellū indicit. easq; deponi z incendi vbiq; edicit. Sup q̄ a grego. papa arguit. vt ꝑ⁹ in ꝑce dēti capllo. Anno leonis nono mortuo chilperico. theodoricus a karolo martello subrogat⁹ i regno. Regnauitq; annis. xv. Sub hoc tempe sm vincē. ipe. hysto. li. xxiij. ca. cxlv. Idē karolus bellicosissimus princeps armis subingat saxones. deuincensq; lanfridū alamānoꝝ ducē. alamanam sibi efficit vectigalē. Suenos quoq; z baioctriaa debellat. Et eudonem ducē equitanie bello victum fugat et equitamā grauiter deuastat. Eudo vero dux videns se karolo inferiorem p eōs ytra eum saracenos inuitat ab hyspania. Eudo quoq; karolo recōciliatus castra saracenorum diripuit: z reliquias eoꝝ ytriuit. Nec mlto post idem eudo rebellat fi karolus in guasconia rebellante rebellat: eumq; principatu z vita priuat. Cū filijs quoq; eius waifredo z waldo dimicat. eosq; deuincit z totam equitaniaꝫ sibi subdit. lugdunū quoq; et alias ciuitates capit. Burgundiam subjcit. Cum igit̄ multitudo bestiū z assiduitas

bellog incumberet.res ecclesiasticas idest decimas militib⁹ suis p̄cessit habendas. Pro qua re alia ipsius postmodo⁹ in supplicijs inferni a sancto eucherio aurelianensi epō visa est detineri. Anno leonis decimo p̄stantinopolitani p̄ depositiōe imaginū romulus anat⁹ z aliqui etiam ꝓpter hoc martyrio coronant. Anno eiusdem xj. qz gregorius papa cum incorrigibilem vidit romam z ytaliam z hesperiā totam ab ei⁹ iure discedē facit.et vectigalia interdicit. Anno eiusdem.xij. sanctus germanus leon⁹ in patroi,p impietate sua aduersus a sede ꝑpli est reiectus. Anno eiusdē.xiij. Saraceni cum omnib⁹ familijs suis qualiū gallijs habitauerūt garumnam transiūt.oia deuastant ecclesias dei cremant. Quib⁹ karolus martellus dei auxilio fret⁹ occurrit et et eis.ccc.lxxv.milia cum rege suo abdirama peremit.et mille quingentos ex suis amisit. Anno leonis.xv.p̄stātin⁹ filius eiusdem byrenē filiam kaiani regis anaz vxorem duxit. Que baptizata fidem rectam viro apostatāte tenuit.

Non multo post theodoricus rex francoz mortuꝰ vt refert vincēn. vbi supra ex cronicis. Post quē regnat childericus annis nouem vir inutilis z remissus nihil de tota potentia regni possidens ꝑter regis nomen. Rex saracenoꝝ cum suis inuadit arelatem vallatoz ꝓuinciam. Cui karolus martellus occurrens animonem capit.narbonam obsidet.magalonam z nemausum deuictis saracenis destruit: z obsides de victis ciuitatib⁹ in franciam ducit. Deinde karolus martellus victoriosissimus princeps pacato z dilatato regno francoz obijt. Corpusqz eius sepultum est i ecclesia sancti Dyonisij extra pisas. In cui⁹ sepulchro post aliquot annos non corpus stringens serpens inuentus est.

Franci diu narbonam obsidiam a gothis recipiūt. per emptis saracenis z wadefredo qui eos ducebat fugato. Facta tū pactione cum francis. vt illic gothi viuerent moribꝰ z legibꝰ patrijs.

Anno.xxiiii.impe .§.iiii.

rij sui leo de hoc seculo emigrat.cui succedit filius eius p̄stantinus.Cepit aūt imperare anno dñi.dcc.xij. Mundi .vi. quinquies millo.dcccc.xij. Et imperauit annis.xxxv. Hic p̄stantinus imperij patrem z imperatorie patrie successor. vt notat vincēn. vbi ē. post hugo. Legum a patribꝰ traditaz p̄scriptos fuit.oi vite fuę tempe magicis artib⁹ maleficijs z etiā cruentis sacrificijs z luxurijs semp operā dedit. Et multa clerica z monachē z religiosi laici subipso ꝓ recta p̄dicatiōe sunt fide. Habebat etiā ibi p̄sentiētem in omnibꝰ ꝓpter amorem ꝓncipatus terreni memoratū anastasium p̄stantinopolecos falsi nois patriarchā. vii diuinitus indignatio venit in cines eiusdem vebis. admonens impium imperatorē vt se cohiberet ab insania qua flagrabat. Sz ille vt quondā pharao inemendatus ꝑmāsit. Venit qppe pestilens morbꝰ incipiens a sicilia z calabria vsqz in regias vrbem.z ita eam deuastauit: vt etiā in ipsa plures domus integre dauderent.eo qz non esset qui eas inhabitare. Fere banc etiam in plaustris cadauera defunctoz. Sz z anastasius patriarcha ꝑfatus passione nimia fatigatus.qz sterc⁹ ventris euomeret vt mereb⁹ miserabiliꝰ moriꝰ⁹ est. Et successit ei quidam mōachus hereticus nomie p̄stinus.

Anno p̄stantini imperatoris tercio cinis de celo cecidit ſm sigilbertum. Anno eiusdem q̄rto petrus damascenus epūs z petrus mauimenus in syria martyrizāt. Aquēsi vrbe a saracenis desolata.corpus beate marie magdalene a gerardo comite burgūdie ad cenobiū vincellacū a se cōstructū transferē.Quis aliq̄ sanctāt qz apud ephesum reqescat:nullā sup hoc regimē habs. Porro ſm vincēn.spec. hystoq̄ de vrbe aquēsi translata est corp⁹ sancti innētū est in sepulchro suo ex oī parte integerrimū.cute etiam integerrima supducta manibꝰ pectori impositis ex more iacens extensum.z postea odor ineffabilis suauitat⁹ ex eo efferbuit. In dicto aūt monasterio i ecclia sancte dei genitricis collocauerūt. Vbi extunc dño cooperante diuersoz signoz ꝓtulit claruit. Nam apud niuernensem vrbē quidam miles incarcerat⁹ z ferreis vinculis astrictus recommendans se sancte solutis vinculis ille⁹ exiuit. Sibi alio loco alius vinculis plūbi aligat⁹ meritis sancte cui se commēdauit liber ꝓfectus ē. In mari enā quibusdā nauigantibꝰ z tempestate quassatis.cū nauis inoper mergi ser.inuocata a periculo mortis liberan sunt. Locus eiā quidā se ei recōmendās iamē receput. Anno p̄stātini quinto karlomānus frater pipini regis diuino nutu cōpunctus.posti abiit annos ꝓpatus sui romā ꝓgens.habitū monachalē a zacharia papa petijt z accepit. z inde ſrapsit et postea in monasterio montis cassini vbi seruiuit vsqz in finē vite. vt in capło ꝓcedēti dictū est. Astralen quo ꝑsuter pillatā sibi cecitatem admonitus quere cor pora sanctoz iuliani sociorumqz eius inuēta sūtqz corporibꝰ visum recepit. Eadē re ſcis bonifacij⁹ magūtie epūs ab astralongo ad se relata castz wirzyburgk ad honorē iuliani martyris qui ad p̄dicandū ibi a papa cōmone epūs ordinatus fuerat ibiqz mortuꝰ z quietis locū recepit.epalis sedis dignitate insigniri decreuit.z primū ibi epm sanctuz burchardum ordinauit. vt scribit vincēn. vbi ē. post sigilbertum. Anno.vij. p̄stantini in calabria z sicilia pestis et mortalitas fuit hoim nimia. Et in vrbibꝰ homini etiā vbis ecclesie apparēt cruciate q̄ oleo designate. Pipinus maior domus francie qui gubernabat regnū de voluntate z assensu primatū regni:creatus est rex francie. Et de ordinatione zacharie pape mauget ipse pipinus i regē ab archiepō magūtino bonifacio martyre postea. Et qui erat rex.f. Ildericus qz inutilis erat z effeminat⁹:regio priuatus tonsuratꝰ i monachū. De hoc supꝰ in capło ꝓcedenti. Et regnauit pipinus in frācia annis.xviij. Dehī quem maiores domus ceperūt ꝓcipari sup̄ reges frācie. Anno.x. pipinus rex galliaz ecclesias cantib⁹ romane auctoritatis suo studio meliorauit. Hūo baiscalpho rege lon gobardoz insurgēte ꝓra romanos vt subigeret sibi romā papa stephanus qui successerat zacharie ꝓpter psonalē in franciā ad pipinū regē z duxit eū in ytaliā ad defendendum ecclesiā ꝓra longobardos qđ z fecit vt dictū est supra in capło ꝓcedenti. Qui etiā pipinus ab isto stephano papa vt ait sigilbertus cū filijs suis karlomāno z karulo q̄ postea dictus ē karolus magnus ꝓpter virtutes eius insignē in regem:z p eos generatio eoz i hereditatē regni sue cessionis imperpetuū benedicit. Anselmus vir illustris cuius sosor erat vxor baiscalphi regis.trāsfert corpus sancti silnestri pape ad cenobium monnatulā a se fundatum.

Anno.xj.p̄stantini in patroi terremotus terribilis factus est quo vibes alie quidē ex toto: alie ex parte subuersę sunt:alie a montanis ad subiecta campestria cū muris z habitatoribꝰ suis integre z salue plusqz sex miliaria trāsmigrauerūt. In mesopotamia quoqz terra dirupta ē vsqz ad duo miliaria. Illaqz terra nimis alba z arenosa de profundo alcēdit. Et ex ea animal mulinū ascendit incōtaminatū humana voce loquens. pnunciās incursionem gentis ab aquilone aduersus arabes. Hec sigilbert⁹ z vincēn. vbi ē. Anno.xij. p̄stantini imperatoris karlomann⁹ frat⁹ pipini monachus factus qui in francia iuerat ad pipinū in fauorem regis longobardorum vienne moritur. Anno imperij sui.xiij. Constantinus synodum epōrum.ccc.xxx. constantinopolin ꝓgregat.in qua in edicto ꝓmulgato de imaginibꝰ dei z sanctoz eius deponēdis ecclesie ruinis scandalizat.z ꝓtra orthodoxos impatoꝝ tyrānizat.vt refert vincēn. post sigilbertū. Et pipinus rex in ytaliā reuersus baiscalphū regē longobardoz qui rupto federe pacī romā obsederat.papie inclusum z deuictum que abstulerat ecclesie terras z iura reddē coegit. Et saronū municiones fortiter irrumpēs.post multā stragem sub tributo redegit. Deinde quemicā pagum destruit z multa castra z vibem ipsam cepit. Et blandinū comitē cū multis adduxit bituricas etiā capit z captā munit. Agennū z petrago-

ricas ꝙ regolismaꝝ vrbes equitanie deuastauit. multamq; partē equitanie sibi subiugauit. Anno ꝓstantini. xv. capud iohānis baptiste in equitania diuina voluntate allatum est sub rege pipino. ꝙ honorifice susceptū. et posthea in eadē similr ecclesia nobili ꝓstructa cū digno honore repositū. vt scribit vincēn. vbi ā. post sigilbertū. Scribit etiā ꝙ rome in monasterio sancti siluestri qđ est monasteriū qđdā capud iohānis baptiste ꝙ colitur teneat. vñ quid sit verius nouit deus nisi dicere. ꝙ de equitania postea translatum sit rome. qđ etiā nō repertū scriptū. Anno ꝓstantini imperatoris xxj. turchi a caspijs portis erūpentes armenia inuehūtur. In quoꝝ patria cum antiquo tempore pestilentia fuisset. sualis cbristianoꝝ se in modū crucis totondērūt. ꝙ per hoc signū salutis patrie reddita ē. hīc tondēdi ritū tenuerunt.

Anno constantini. xxq. grā magnum fit a kalēdis octobris vsq; ad februarii. Hanc pelagius pōt⁹ sigilbertū vsq; ad centū miliaria ꝓ glacies ingoe fuit in lapidis duncum versum. babones. xxij. cubitos a superficie vsq; ad profundū. Nec quoq; p. xx. cubitos illū cooperuit ita vt inde mare ꝓhiberetur ac pedibꝰ calcaretur. Intra vero mensem februarium per virtutem dei gela concessum est in diuersas species admittat montiū. Stelle quoq; vise de celo cecidisse ita oēs terruerūt. vt putarēt finē mūdi imminere.

Anno. xxiq. ꝓdicti imperatoris. Crodegand⁹ epūs corpa martyꝝ gorgonij. nabonis. nazarij a roma ad gallū trālulit: ꝙ in diuersis ecclesijs locauit. Anno. xxvj. ꝓstantin⁹ imperator ꝓ ra bulgaros nauali pūo pugnaturus. nauibꝰ suis fere duabꝰ mīb⁹ impetu aquilonis ꝓtritis totum pene exercitum amisit. Anno cōstantini. xxvij. constantinus qui et laico sibi vsurpauerat papatum factus clericus depositus est. ꝙ priuatus oculis. Et stephanus creatus ē vrbis epūs. Cui successit adrianus papa. Anno impij ꝓstantini. xxxj. vt dicūt ē ś. Qui karoli magnū vocauit ī ytaliā ad defendendā ecclesiā de manibꝰ longobardoꝝ qui et fecit. Demū ꝓstantinus imperator plaga pestilentie incendijs diuinitus ꝓcurē ꝙ damās adhuc vnus ignis sum ineꝛtingibili traditus monet.

Lepit aūt imperiū .§.v.

leo filiꝰ ei⁹ anno dñi. dcc. lxxvij. A mūdi ꝺo inuno quatermillo. dcc. xl. fm aī aliā cōputatiōs quinges millo. dccc. lxxvj. Et impauit annis. v. Hui⁹ anno ꝓ. q̄hadā rebellionem in ytalia mediterrāea. ytalia repetit rex portē karol⁹ vt bem soꝝ iuhj capit ꝙ ducē ei⁹ irohandū rebellionis incētorem decollari ꝓcepit. Captaq; tirannide vibe ceteris maiestate sui nominis timoꝝ incussit. Eodē anno vitigund⁹ dux saxonū in normandā fugit. Saxones baptizati pacisc̄unt. vt ingenuitatē suā ꝙ olia sua ꝓdant. si vsq; a fidelitate christi ꝙ sua recedāt. Anno. q. karolus rex ī hyspania cesaraugustā vastādo delet. pampilonā obsidet. cuiusq; capte vbis muris destructis vascones duosq; sbregulos sibi subiecit. Aliasq; vibes in deditionē accepit. Anno. xij. karolus albiā fluuiū trālgredit. Ibiq; in eius gratiā baptizandā. Anno. v. madianitas multos vtriusq; sexus martyres fecit. Karolus rex ecclesiōs causa romā vadit. Ibiq; filij ei⁹ vnguant⁹ in reges. Pipinus sup ytaliam: ꝙ ludouic⁹ sup equitaniā. Leo imperator cum insaniret cupiditate circa ꝓciosos lapides. transiens q̄dā ecclesiā et videns quandā coronā ei⁹ lapidibꝰ ꝓciosis ornatā. eam asseri ꝓcepit. Cuiq; illam aliquibꝰ diebꝰ gestasset in capite. exierunt carbunculi modū corone de capite ei⁹: ꝙ captus a febre mortuus est.

Circa illa tempora posthec ytalico bello karolus magn⁹ finē imposuit vt narrat Jaco. de col. immediate saxonicus secutum est. Qō nullum neq; ꝓlixius neq; atrocius neq; frāco⁹ q̄ ullo laboriosius susceptū est. Nam saxones eo tpe sicut omnes nationes tūc germaniā incolētes. demoniorum cultibꝰ vedebāt: religionicq; cbristiane ꝓtarq. vñ nec diuina nec humana iura trangredi arbitrebāt̄ indignum.

Susceptum hoc bellum magna vtriusq; animositate. maiori tñ saxonū qđ frāco⁹ damno. ꝙ ꝓnnos triginta tres annos qđ est difficile dictu. Frequenter fugati supplices se regi dederūt. Impata facturos polliciti sunt. Qui imperabant sine dilatiōe dederant frequent⁹ obsides. Et ali qñ ita vomitu ꝙ emolliti sunt. vt cītā cultū demoniū dimittere ꝙ cbristiane religiōi se velle tradere ꝓmitterēt. Sz sicut ad ꝑ faciēda aliquotiēs fuerūt. ꝓnūc ad illa ꝙ ade ꝓuertēda sp fuere ꝓpitus. Regis tñ karoli magnanimitas ꝙ ꝓpetua ꝓstātia cui nulla eoꝝ mutabilitate vinci potuit vel ab his q̄ agere cepat fatigari. Mā nōq; ipsos bmōi aliq̄d ꝓpetrātes impune ferre pallus. q̄n ipse ꝑ se aut ꝑ comites suos misso exercitu illoꝝ ꝓdiā vlciscēr: ꝙ digna ab eis penam ingeret. Ultimū vero ea ꝓditione finiū est bellū. vt abiecto demoniū cultu ꝙ patriq; cerimonijs relictis: sacramenta cbristiane religionis recipent. Et licet hoc bellū ꝑ multū tempus spaciū traberet. ipse tñ nō amplius cum hoste q̄ bis in acie cōstiti. Sed bis duobꝰ plus adeo ꝓfligati sūt saxones: vt vlterius regē neq; ꝓuocare neq; venienti resistere: nisi aliq̄ loci mutatiōe defensione auderēt. Plures tñ eo bello tanq; et nobilitate frācoꝝ q̄ saxonū. ꝙ viribꝰ ꝙ fortunis bonoꝝ apud suos fuerunt sancti rantum finiū est. Durāte aūt hoc bello tāta et diuersi gtibus terrarum ꝓtra frācos bella exorta sunt. ꝙ solertia ꝓuidentis regis administrata: vt merito intuentibꝰ in dubiū venire posit. verum aut laberꝰ patientiam aut potius felicitatem mirari ꝓcurat. Nam rex omniū qui sua etate dominabantur ꝙ ꝓudentia maximus. et animi magnitudine ꝓstantissimus. Nihil tñ in his que vel suscipienda erāt vel exequenda aut ꝓpter laboꝝ retractauit aut. ꝓpter periculum exhorruit. Cum tñ assidue ꝙ pene ꝓnno bello certaret. cum saxonibꝰ. disposuit ꝑ hyemē ꝓhinum loca ꝓsidijs. hyspaniam q̄ maximo apparatu aggredī. Saltusq; pirenei montis lustrato. cibꝰ que adierat oppidis arx castellis in deditionē accepit. saluo ꝙ incolumi exercitu regredit. ꝓter qđ in ipso pirenei iugo vascanus ꝓditam parumꝑ in redeundo ꝓcipit experiri. Nam cum agmine longo vt loci ꝙ angustioꝝ situs ꝓmittebat porrectus iret exercit⁹. vascones in summo montis vertice positis extremam impedimentoꝝ partē et eos qui nouissimi agminis incedētes qui subsidio ꝓcedentes iuebant. desuper incursantes in subiectum vallem deiecerunt. Conseritoq; cum eis prelio vsq; ad vnū omnes interficiunt. ac directis impedimtis noctis beneficio que iam inlabat ꝓtecti. summa q̄ celeritate regis robur exercitus qui ꝓcesserat timentes fugiunt et in diuersa dispergit. Adiuuabat maxime in hoc facto guascones armoꝝ leuitas ꝙ loci in q̄ ꝓlū gerebat̄ situs. ꝓpter qđ per oia francos vasconibꝰ reddit impares. In quo ꝓlio multi et francoꝝ nobilibꝰ corruērūt. Inter quos ꝙ rotbland⁹ miles audacissimus baiuuarici limitis ꝓfectus. Et anselmus palatij comes ꝙ cagibardus regie mense ꝓpositus fuerūt.

Domuit ꝓterea britones qui ad occidentem in extrema gallie parte sup littus occani maris bitabāt. Barbaricum seu baioaricū deinde bellū repente ortum ꝙ celeri fine completū est. Qō sapbia simul ꝙ secondus tassilonis ducis cognatus. Qui bortatu vxoris filia desiderij erat ac patris exilium per mariti vlasci putabat iūcto cū hunis idest vngaris federe. qui bauaris sunt ab oriēte ꝓximi. nō solū impata nō facere: ꝙ bello ꝓuocare tempeabāt. Cuius contumaciā (quia nimia videbatur) animositas regia ferre non potuit. Quare copijs vndiq; cōtractis ꝓtinusq; ꝓuinciam intrauit: animū ducis ꝓ legatos statuit expenri. Cuius ille benignitatem animi regis considerās. supplicem se regi dedit: obsides qui in pabant⁹ tribuit. Inter q̄s filium suum theodonem dedit. Sicq; bellum qđ q̄si maximū formidabatur: celerimū finem sortit⁹ ē. Maximū ꝺo omniū que gessit ꝓter saxonicū fuit qđ bello bauarico successit. quod contra hunos qui vngariam incolunt fuit. quod ille animosius q̄ cetera ꝙ lōge maiori apparatu ad-

miſſtrauit. Sed ipſe in hoc bello ꝙ ſe vnam tm̃ expeditionem feciſſe ceteras filio ſuo pipino ac ꝓfectis principibꝰ ꝓficiſcẽdas cõmiſit. Qñ cũ ab his fuiſſet admũſtratũ octauo tm̃ anno finitũ ẽ. Quoꝝ plia in eo geſta quãtũ ſanguis effuſus ẽ teſtat' vacua ci hiſtorie pagina. Tota i ꝟ bello hunoꝝ nobilitas periit. tota glia recidit: oꝛ illoꝝ thezauꝝ direpti ſunt. Neq; cñ viſu bellũ ꝟ francos euertum hũana põt memoria recoꝛdari. q̃ illi magis ditati opibꝰ fuerint. quippe cũ viſq; ad ſ rpa pauperes viderent'. Tot eñ ſpolia. tot aurꝝ ⁊ argẽti põdera früi bonis iſte abſtulerũt: q̃ boni retroactis temporibꝰ aliqs nationibꝰ iniuſte eripuerunt. Et qđ maius his eſt incrementũ hoc bellũ francis fuit. Duo eñ tm̃ ex pcerib' francoꝝ in hoc bello ceciderunt. henricus ſclꝰ dux ſoui uiq; ⁊ geroldus bauarie prefectus.

Pugnauit etiam ꝓra ſclauos qui ſaxonibꝰ quibuſdam rebellauerũt. Quos ille vna tm̃ expeditione quã per ſe geſſit ita domuit: vt vlterius impata facere non recuſarẽt. Domuit ꝓtera normannos ⁊ bohemos. Normãni ꝓmo piratica exercentes. Deinde maioꝝ claſſe gallie atq; germanie littora tunc primo inceperãt vexare. de quibꝰ ſcꝫ de normãnis plenius dicet' inferius.

Leone adhuc viuẽ .§.vi.

ne defuncto ſine ꝓle. byrenẽ mat' ſua cũ altero filio ſuo conſtantino noie imꝑat. Leperũt aũt bi. f. cũ filio imꝑare. Anno dñi. dcc. lxxxij. Monachi vero qter millo. dccc. xlv. ſm alã cõputationẽ quinq; millo. dcccc. lxxvj. Et imꝑauit annis vcc. Hoc impio anno ꝑ. qđã in ꝑſtãnopolim fodiẽs inuenit monimẽtũ ſub terra annoſiſſimũ. i quo corꝑ mortuũ reꝑt. vbiq; cui⁹ꝑ cet⁹ lamia aurea erat. in qua lris grecis ita ſcꝑtũ reꝑt. dhuiſ⁹ naſcet' de ẽgie maria. ⁊ in eũ credo ſub ꝑſtantino ⁊ byrenẽ imperio. o ſol iterum me videbis. Anno vcctο inter ſr̃acos ⁊ anaꝛos bellum oritur. Anꝝ ſequenti deſiderij filius adelgiſus qui capto patre ad grecos ꝓfugerat grecoꝝ magnis fultus auxilijs i ytaliam venit. aut ad repetendũ regnum a quo fuerat expulſus: aut cũ francis bello ꝙgrediendũ. Qui ſtatim a ducibꝰ galloꝝ exceptus bello eſt. ⁊ pene cuncti ſui ꝓlio aut captiuit occiſi ſunt. Ipſe vero poſt paucos dies cũ fugeret ⁊ ipſe capt⁹ ⁊ interfectus eſt. Anno aũt ꝑſtantini quinti ⁊ byrenẽ decimo. Ipſe ꝑſtantinus matrẽ byrenem pellat imperio ſoluſq; detecta matre imꝑat annis ſeptẽ. Cuius imꝑij anno ꝓmo a bulgaꝝ duce gliuo ꝑfecto a quibuſdã francoꝝ ꝓmiſſionibꝰ allectus: cõtra patrẽ conſurrexit. De qua coniuratione conſcius patre mandante tonſuraꝫ in monachũ. habituq; ſuſcepto religionis viꝝ ad vite finem dño militauit. Complices ꝛo eiuſdẽ ꝓiurationis. alij exilio relegãt: quidã etiã licet pauci gladio periꝛunt. Hoc tempe motũ adrianus papa ⁊ ſuccedit leo vt ꝓxo. Anno ſeptimo ꝑſtantini byrenẽ imꝑatrix. dolens nimis q̃ filius ſibi abmouerat imperãdi pẽtem. furore femineo repleta: multis ſibi in hoc facto adherentibus. primo ꝑſtantinũ filiũ ſuũ cepit. deinde illi in carcere retruſo crudeliter oculos eruit: et ſic ſola imꝑauit. Cuius imꝑij anno primo ſol ita obſcuratus ẽ. vt in matutinis horis ſtellas errarent. Dicebaturq; publice q̃ ꝑ ꝓpe crudelitatẽ quã mat exercuerat in ꝑſtantinũ ſol lumẽ a terris ſubtraxerit. Imꝑauit aũt illa byrenẽ ſola annis ꝛiiii. Circa illo tpo karolus rex francoꝝ patrũ anaꝛoꝝ terra maꝛiq; imꝑiit eiſq; in ſola fuga ſpem enadẽdi relinquit. Demũ cum bellum eſſet inter francos ⁊ anaꝛos. ſanguis de celo in terram ꝓfluxit. Caſſilo dux baioarie contra karolũ regem reus maieſtatis adiudicatur. vñ a karolo attonſus cũ filio eius theodone in monaſterio relegatur. Eadem etiã puncta anaꝛoꝝ ſe ⁊ patriam ſuam karolo vedit ⁊ baptiſmi gr̃am petiit. Henricus dux ſoto iulianotum ꝛpoliato in pannonia anaꝛoꝝ principe ꝛingo inexpugnabilem thezauꝝ eius miſit karolo regi. Karolus ꝛo rex chriſtianã religionẽ ſancte ⁊ pie colẽs (vt ait ſigiſbertus) eccl̃ias dei oĩmodis honorabat ⁊ amabat ſacꝛ. vaſis ⁊ veſtib' edificãs vt ne ianitoꝛib' quidẽ liceret cõmũi habitu in eccl̃a miniſtrare. Extruxit aũt aq̃ſgrani eccleſiã plurime pulcritudinis. Ad cuius ſtructuram a roma et rauenna colũnas ⁊ marmoꝛa vehi fecit. Ipſe etiam karolus rex honeſtati eccl̃aſtice oĩno intentus: legẽ dei ⁊ pſallendi diſciplinã coꝛrexit. Perpendẽs etenim ite; gallos a romanis i cantando diſcrepare. Metenſes ꝛo ſola nature leuitate paulum quid diſſonare. p cantoꝛes rurſus ab adriano papa directos diſſonantiã cantus coꝛrexit. Circa pauperes etiã ſollicitus non ſolũ in regno ſuo: verũ in egypto ſyria ⁊ affrica. liberalitate elemoſynaꝝ chriſtianis pauperibus ſo latabatur. Tranſmarinoꝝ regum ob hoc amicicias expetens: maxime vt chriſtianis ſub eis ꝺegẽtibꝰ cẽt relexatio.

Coniuratio aũt valida cũ facta eſſet ab auſtraſijs ꝓra karolũ regẽ. auctore hardenico qua detecta mlti aut nem bris truncant' aut exiliant'. Karolus etiã colonie ſup renũ duos pontes ꝑſtruit ⁊ munit. et ſclauã ingreſſus ſubegit.

Inſtantia tharaſij pfarche ꝑſtantinopolitani ⁊ adriani pape. ſcõo apud nicẽ ⁊ vniuerſalis ſynodus. ccc. lxꝑoꝝ ꝙgregat'. in qua fides catholica in preſentia byrenes ⁊ ꝑſtantini filij eius cunctoꝝ ſubſcriptione roboꝛat'. ⁊ hereſis execrantium imagines dei ⁊ ſanctoꝝ imperpetuũ abdicatur. Temporibꝰ quoq; ꝑſtantini quarti ⁊ byrene vxoris eius vt refert vincen. ſpe. byſto. lib. xxiiij. in cuitate veriebo que ſubiacet antiochie. Judei imaginem ſaluatoꝛis dñi nri chriſti inuenientes in domo cuiuſdã iudei ibi relictã a quodã chriſtiano qui ibi mãſerat. cũ iniurioſe deſeruerunt. ⁊ oĩa obꝛobria ꝙ iudei chriſto intulerãt i imo ꝙerſant: imagini ipſi intulerũt. Illudẽres ei in facie conſpuentes. paſcaleſ criminantes. eamq; percutientes manꝰ ⁊ pedes eius clauis conſigentes. acetum ⁊ fel porrigentes. Tandem latus eius aperuerunt. et quo ſubito exiuit ſanguis et aqua. Que illi ſuꝑpoſita ampulla ſuſcipientes. ad experimentum veram fuerint vera miracula que Jheſum feciſſe audierãt omnes infirmos i ſynagoga ſua collectos hoc ſanguine aſpergebant. ⁊ a quocunq; langnore vexabantur omnes ſanabantur. vnde tandem indei ad deuotum ciuitatis eꝑm omnes cucurrerũt reꝙ enarrata. imaginem cũ ſanguine inde egreſſo ei dederunt. Multi baptiſmo epiſcopus ſanguinem per ampullas diuiſus longe late ꝙ diuigens predicabat magnalia dei. Obteſtat⁹ omnes vt ſingulis annis. v. ydus nouembꝰ celebretur paſſio dominice imaginis.

Circa tempora di/ .§.vii.

ci cõſtantini in burgũdia claruit ſanctus gangolfus. Hic ſanctus vt refert vincentius vbi ſupra ex geſtis eius quendam fontem emit in gallia. ⁊ eum ouiri fecit in burgundia. Idem gangolfus cum vxorem ſuam adulteram audiẽs aꝛgueret de adulteriꝫ ſui infamia ⁊ crimine: illa vehementer negabat. At ſanctus facillimam ei purgationem opoſuit dicens. Si vis vt credãte falſo hac infamia laborare: venada brachium tuum ⁊ affer mihi lapillum ꝺ fundo illius fonticuli. Si illeſum brachium retraxeris: credam q̃ dicis. Qđ illa audiens ſecure brachium immerſit fonti ⁊ ſtatim combuſtum retraxit. Tunc ſanctus ad illã. Ecce apparet veritas flagitij tui. habe ẽ tua ⁊ mane p te velcum adultero tuo recede. nã ſocia mea vltra non eris. Et data ei dimidia parte ſubſtantie per ſe manſit. Qñ multo poſt occiſus eſt in domo ſua a clerico quodam qui cũ ea adulterare ſolebat. Cui⁹ corꝑ cũ inferretur ad ſepulchꝝ deportaretur. multi infirmi et tactu eius ſanati ſunt. Dumq; hoc miciaret' vxor ab ancilla ſua ſ. dñs ſui tliꝰ martyrẽ miꝛacula facẽ. illa ridẽs ⁊ ſſannans ait. Jta inquit gangolfus

miracula factitat vt anus meus cantat. Moxq; anus suus turpes sonos ⁊ numerosos vellet nollet cepit emittere. qđ ei posset ⁊tigit in oi vitā sua in secta seria. vt quotiēs ea uen seniam q̄ vir eius martyr est effectus aliqđ verbū ab ore pferret: tonēs ab ano turpē sonū faceret. Mđ rex pipinus expetiri dignatus est.

Capitulum .iij.

Narrat vincen. specul.

hystō.li.xxiij.ca.clxij.et gestis eoꝝ ꝺ duobus puerīs.i. Amelio et amico mirabilia. In temporibꝫ pipini regis frācoꝝ ostī miro modo sibi consimiles. vnus ex comite alnemensi. alius ex milite quodā bericbano. Qui cum a parentibus baptismi gratia romam deferentur. in loca ciuitate seinuicem inuenerūt: ⁊ societate inī se firmata romā ingressi sunt. Tantaq; inter paruulos societas et voluntatis identitas erat. vt vnus sine alio nollet cibum sumere: nec in alio cubiculo requiescere. Qui oblati summo pontifici ab eo baptizati sunt. ⁊ filio comitis imposuit nomen amelius filio aut̄ militis amicus. Multiq; romanorum militum eos cum gaudio de sacro fonte fuscepere. Post ꝫ ipse papa ducs cypbos ligneos pari amplitudine compositos ⁊ de auro ornatos dedit eis dicens. Accipite boc donum quod vobis sit semper in signum q̄ vos baptizati. Quibus gratuite acceptis reuersi sunt ad propria. Amicum quidem bericbanum puer quasi alterum salomonem magna sapientia dīs decorauit. Quem cum esset annorum triginta pater eius senex languore correptus vir nobilis ⁊ sanctus premonuit chuslī militiaꝫ exercere fidem dominī seruare. socijs ⁊ amicis auxilium ferre. misericordie opera exercere. ⁊ preter bec societatē filij comitis alnemensis ⁊ amiciciam nullatenus oblitioni tradere. Finitisq; verbis ad dominum migrauit. Cui filius bonorem sepulture decenter exhibuit. Mox autem maligni homines ceperunt inuidere. eiq; latenter insidias ⁊ dolos parare. At ille omnes amabat: iniuriasq; illatas patienter ferebat. Adeo tamen iniquorum contra eum exercuit malicia. q̄ eum de paterne hereditatis castro cum tota familia eius expulit. Qui assumptis decem seruis eius ait. Festinemus ad curiā comitis amelij. mibi societate ⁊ amicicia iuncti. Forsitan nos suis bonis ditabit. Ipse autem ibimus ad bildegardē karoli regis frācoꝝ vxorē. q̄ plurimum electis semp ꝓfuerit. Euntes ꝫ ad curiā comitis amelium nō inuenerūt. Pertenerat em̄ bericbū visitare amicū ipsum cuiꝰ patrē audierat esse defunctū. Quē nō inuenies tristis discessit. seqꝫ nō rediturū ad patriā nisi ꝓ eum inueniret ꝓposuit. Sꝫ ipse amicū ḡrere comitē cū suis nō cessauit. donec apud quendam nobilem virum hospitatus est qui audito infortunio qđ eis acciderat: sponte ei filiam suam i coniugium dedit. Post annū aūt ⁊ dimidiū trāslactum ibi. Amicus parisius festinauit cuꝫ suis seruis. vt quereret comitem amelium. Et ipse iam per biennii quesierat amicum. Qui cum appropinquasset parisius. inueniens quendam peregrinū interrogauit si vidisset amicū militem bericanum a patria expulsum. Qui cum rūderet se eum nūq̄ vidisse. comes abstractā tunicā dedit ei rogās vt oraret ꝓ eo ad dīm. quatenus labori suo quē biennio iam patieba tur finem imponeret. Peregrinus igit̄ iter faciēs inuenit circa vesperū amicū. Qui requisiuit ab eo vtrū aliquid audisset de amelio alnemeñ comitis filio. Qui rūdit. Quid me peregrinū deludis. Nonne tu es amelius qui a me bodie quesitus fi vidissem amicū bericanū: ⁊ banc tunicā mibi dedisti. Nunc autem nescio cur vestimenta tua socios et equos ⁊ arma mutasti: Cui amicus ait. Mō sum ego amelius ꝫ amicus. qui non cesso eum querere. Cūq; ab eo peregrinus oratus vt rogaret ꝓ eo accepisset denarios in elemosynam dixit ei. Festina miles parisius ibi spero inuenies quē queris. Festinās ꝫ amicꝰ inuenit eū extra parisius iuxta sec bariā in prato floriḋo cū militibus suis ꝓsedentē. Qui cū vidissent bericbanos armatos venientes. cito surrexerunt ⁊ arreptis armis obuiā cucurrerūt. Amicꝰ quoq; suoꝝ animos ad pugnam stauit. putans illos esse parisianos milites qui eos aggredi vellent. Laratis igitur frenis vtriq; ꝓcurrunt. Hastas erigunt. enses euaginant. ita vt nulli ex illis euadere crederes. Sed deus qui cuncta bene disponit insonte vtriq; partē sistere fecit. Tūc amicꝰ ait. Vñ ecce milites fortissimi: qui amicū ecclem cū suis suis occidere vultis: Ad bāc vocē amelꝰ pallidus obstupuit: ⁊ amicū agnouit. Mox ille ꝺ equo descēdendo seinuicez stringerunt amplexibꝫ oscula sibimet figunt. ⁊ ꝺ tāmpotentia lenicia deo gras agunt. fidem inter se spondēt: ⁊ ad curiam karolissimi venerūt. Factusq; ē amicꝰ thezaurarius regis amelius dapifer. Cemeres iuuenes moderatos. sapientes. pulcerrimos. pares vno cultu ⁊ eodē vultu ab omnibus dilectos ⁊ bonotatos.

Jn primis capitulū. xiiij. in festiuitate amicī ⁊ amelij.

Transacto itaq; trie .§.i.

ennio dixit amicus amelio. vxorē meā videre desidero ⁊ q̄m citius potero rediho. Tu ꝓo manēs in aula regis caue tibi ab eiꝰ filia marie: qt a nequissimi comitis barderici fallaci amicicia sociat. Quo ꝺicto ei annuēte discessit. Amelius ꝺo sup regis filiā oculos iniecit ⁊ eam q̄m citius potuit oppressit. Interea delatoꝝ barderiꝰ q̄ sup iniquitate gaudebat. ⁊ oī pbitati inuidebat amelii sic alloquit. Nescio dominissime comes amicū thesaurū regis furatū esse ⁊ sic fugisse. Nunc ḡ ini mecum fedus amicicie: ⁊ fidem meam sup reliquias sanctoꝝ accipe. Quo facto amelius nō timorē secreta sua pandere fideliter. Dū ḡ quadā die aū regem staret vt aquam mānibꝫ tribueret. illi bardericus ait. Nolit rex aquā accipere de manibꝫ scelerati. qui magis digꝰ est morte q̄m honore: qꝫ florē ingeniatis abstulit filie tue. Ad hoc amelius tremēs cecidit et stupidus nō respōdit. Rex autem benignus eū leuauit ⁊ ait. Ne timeas amelī. Surge viriliter ⁊ ab hac infamia te defende. Qui surgens ait. Noli rex iustissime verbis mendaciis barderici delatoris credere: ꝫ spacio ꝫsilij mibi ꝓcede vt coram te de hac infamia duellum cū eo iniam ⁊ de mendacio astante curia conuincā. Mō cum annuisset rex amelij causam hildegardis regine suscepit tuendā. Qui dum ꝫsiliū quereret: amicus ad regis curiam redeuntem inuenit. cuiusq; ad pedes prostratus ait. O vnica salutis mee spes. heu fidē male seruanti q̄ crimē de filia regis incurri. ⁊ añ ꝫspectum eius duellum cum falso barderico stami. Qui cum eundem dure increpasset ait. Cōmutemus vestimēta ⁊ equos ⁊ vade ad domum meā. Et cum ꝓditore comite bellum deo adiuuāte ꝓ te faciā. Sed caue ne tangas vxorem meaz. Cūq; flentes discessissent amicus ad curiā regis sub specie amelij: ⁊ amelius ad domū socij sub specie amici. At vt vxor amici vidit amelium credens suū esse virū amplexum ⁊ osculum ei prebere voluit. At ille respondit. Recede a me quia infirmitas mibi tempus flendi ⁊ nō gaudendi. In nocte aūt cū eundem intrassent lectum eadem inter se ⁊ ipsum posuit. Vide inquit ne mibi appropinqueris quia statim morieris. Et sic relicto dormierunt noctes donec amicus rediit. Interea amicus amicus socij vestimentis ad regem ingrediens. se contra bardericum ꝓ infamia pugnaturus obtulit. Cui rex ait. Noli timere comes. quia si victor fueris eandē filiā meā bellirendam ꝓ vxore tibi tradam. Mane igitur bora prima bardericus ⁊ amicus armati exeūt in campū astante rege ⁊ tota parisiana gente. Tunc amicus conscientie sue timens. bardericum sic alloquitur. O comes nimis stultū accepisti consilium. q̄ mortem meam tamardenter appetis: ⁊ te mortis periculo tam imprudenter cōmittis. Sed si falsum crimen qđ mibi imponis velles refellere. ⁊ duellū cristale remittere: semper meam amicicia ⁊ seruicia posses habere. Ad hoc ille fanbundus respondit se de eius amicicia ⁊ ꝺolicio nō curare: ꝫ caput ei auferre velle. Jurat ḡ cū filiā regis oppressisse. Jurat ⁊ amicus eum mentitum esse.

Cert lecto ḡ filio victus ē barbericus ⁊ amputauit amicus caput eius. Cui rex filiū ab infamia liberatam in vxorē tra dens. quondam iuxta morem ciuitatem ad habitandū eis dedit. Qua suscepta gaudens amicus ad domum suā vbi erat amelius festinauit. Qḡs dixit. Ecce ū barderico ⁊ra ditote te vindicauit: ⁊ filiam regis de sponsauit. Quā ille re uersus recepit. ⁊ in pfata ciuitate secū bītauit.

Amicum autē inde .§.ii.

ad rempus cum vxore sua manentem percussit deus mor bo lepre itavt de lecto non posset surgere. Qđ cum vxor eius obias nomine sic eum erosum haberet. vt eum multo iens suffocare vellet. vocatis ille duobus seruis suis ait. Tollite me de manibus vxoris mee. Cyphumḡs meum la tenter accipite. ⁊ ad hericanum castrum me portate. Qđ cum fecissent. turba obuia quesiuit quis esset infirm⁹ quē illuc deferrent. Ille est inquiunt amicus domin⁹ noster le pra percussus qui ad vos venit rogans vt ei misereamini. Mox illi impij seruos verberauerunt ⁊ ipsum amicum de cum proiecerunt: minantes eis mortem si hoc repeterēt verbum. Tunc amicus in fletum ꝓrumpēs ait. Pessime deus aut mihi mortem tribue. aut misero nunc subsidium porrige. Post hec romā se perduci fecit vbi ꝑstantin⁹ papa ei occurrit cum multis militib⁹ romanis qui eum ō ba ptismi fonte lauauerāt. ⁊ magna humanitatis subsidia si bi suisḡ sufficienter ꝓbuerāt. Post triennū ꝙ fames tā grauis orta ē in ciuitate vt etiā a se pr̄ filiū ejcēt. Tunc suis suis vxōribꝫ inde recessit: ⁊ ad curiam comitis amelij ꝑduci se fecit. Ad̄ cuius cunā cū tabulis a more talū infir mor tangeret. comes andiēs dixit cuidā seruo suo. Pone ⁊ carnē accipe ⁊ cyphū meū imple optimo vino ⁊ defer il li infirmo. Minūer vt illaz impleuit reuersus dixit. Per fidē meā vñe nisi cyphū tenerē illū esse crederē qđ hz in firmus eq; ambo vident esse vnius pulchritudinis et ma gnitudinis. Tūc comes infirmū ad se ꝑduci fecit. ⁊ inter rogauit vū esset et qualiter cyphū talē acquisiuisset. Qui rndit se beruicano castro oriundū esse: ⁊ rome a papa ve dit ⁊ cyphum ⁊ baptismū accepisse. Statim ḡ comes il lum esse socū suū recognouit. ą eū a morte retraxerat. et fi liam regis in vxorē ei tradiderat. Proiecit ḡ se sup illū cla mans ⁊ flens eumḡ osculās ⁊ amplexās. vxor quoḡ eius currens sup eū lachrymas fudit. memoriis ꝯiter barderi cum fouit' expugnauerat relatorē. Deniḡ introduxerūt eū in domū ⁊ i loco ꝑcioso collocauerūt: eiḡ ea bona sua colcauerunt. Quadā aūt nocte visus est angel⁹ dñi rapha el eū vocari. eiḡ ꝑcipere vt diceret amelio comiti. q̄ tenos duos ei⁹ filios interficēt. ipsumḡ sanguie eoz ablueret: et sic sanitatē recipet. Qđ cū ille cū magno tremore retulisset primo quidē comes graniter accepit. memor aūt bñficioz eius qui se ꝓ eo regi obtulerat paruo mortis accepto mu crone ad lectū filioz vomentū ꝓcedit: ⁊ incumbēs super eos amarissime flevit dicēs. Quis audiuit filios patrē in terfecisse sponte? Heu filij ammodo nō ero vob pr̄ fi cruentus lamator. Et stillāndo sup eos lachrymis excitati sē. Faciemḡ patris respiciētes rndere ceperūt. Quid o tatez triā annoz bōndo dixit. Risos vester ꝓbdoloe in luctum ꝙuertet. qz sanguis innocēs nūc vester ab impio patre ef fundet. His dictis eos decollauit eorumḡ cadauera cuz capitibꝫ cooperta q̄si dormirēt reposuit. Sanguie ꝙo eo rum quē collegerat infirmū amicū aspsit dicēs. Dñe hie su christe qui fidē bostibꝫ seruare ꝓcepisti ⁊ leprosum tuo ꝙbo sanasti. hāc socij meū digneris mūdare: ꝓ cui⁹ amo re sanguiné filioq; meoz nō timui effundē. Statimḡ sana tus est ⁊ optimis vestimētis suis indutus ab eo. Dñ aūt ad ecclesiam curreret deo gratias acturi. mox tintinabula deo volente p se sonuerūt. qđ vt ꝓlius audiuit vndiqz ad mirādo cucurrit. Comitissa ꝙo cū vtroḡ pariter incedē videret. cepit q̄rere quis eoz maritus eius eēt. Indumen ta amboū inquit cognosco ſ quis eoū sit comes penitus ignoto. Cui comes. Ego sum inquit amelius ⁊ iste socius meus amic⁹ qui factus ē sp⁹. Verumtamē crebra comes suspiria trahebat: ⁊ morte filioz mente reuoluebat. Qđḡ comitissa isberet afferri filios vt pariter ꝓgratularent. co mes ait. Dimitte eos placido somno quiescere. Post ſ so lus thalamū intrauit vt sup eos fleret. ⁊ inuenit eos in le cculo ludentes. circa quoḡ colla cicatrices admodū fili rubei vsqz ad mortem eoz apparuerunt. Et susceptos eos co mes i vnis suis deportauit eos i gremio vxoris ⁊ ait. Gau de coniūg quia filij tui viuunt quos occidi angeli vsione ⁊ eorum amicus mendatus est sanguine. Extunc ergo co mes et comitissa vsqz ad extrem vite seruando castitatem dei seruicio insistebant deuote. Amicivero coniūg iniqua cotepta est a demone ⁊ cadēs per precipitium expirauit. Amicus itaqz mouit ad berichanos exercitum. et tandiu obsedit eos: donec se victos reddiderūt. Quos ipse beni gne recepit ⁊ oēm offensiōis culpā eis ꝑdonauit: deoqz vl terius seruiēs pacifice cū eis habitauit.

Cum autem Karo- .§.iii.

lus magn⁹ venit i ytaliā ꝓpter desideriū regē longobardoū vocatus ab adriano papa. erāt comes amelius ⁊ amic⁹ cū rege karolo. ą ꝓpria officia in curia regis exercebant: ⁊ ope ribus christi quotidie insistebant. ieiunando. orando. ele mosynas dando. Facto aūt ꝓgressu in introitu ytalie. ex ercitus regis francoḡ cū desiderio ⁊ gentib⁹ suis longobar dis in loco qui vocabatur pulcra silua. qa delectabilis erat mostra est ibi non parua multitudo vtriusḡ exercit⁹ ⁊ ka roli ⁊ desiderij. Et ob hanc interfectionē dictus est pulca locus ille vsqḥodie mortalis vel mostraria. Ibi etiā inter fectus est gener regis comes amelius ⁊ amicus socius ei⁹. Quos deus vnanimes ꝙcordia ⁊ dilectione ꝙiunxit in vi ta: in morte quoḡ separi noluit. Postḡ aūt rex karolus desiderium rebellauit. quia generum suum multum dile xerat sez amicum ⁊ socium eius amicum. misit mediolani ⁊ afferri iussit duas archas lapideas. in quarum vna con ditus est amelius apud ecclesiam beati eusebij: altera ami cus in ecclesia regali. reliqua vero cospota bincinde sepul ta. Mane autem facto diuina dispositione est inuenta cor pus amelij cum sarcophago iuxta sarcophagū amici i ec clesia regali. Hec q̄ dicta ⁊ scripta sunt ō amico ⁊ ame lio. vt ꝙ sit vera hystoria vel fictio edita ad ostendendū po tentē vigorē amicicie habitari pōt. Et si fictio ex his que dicta sunt ostendit' ex oīmoda similitudine corpoz. et ap propinquatione ad identitatem nōs quia amicus ⁊ ame lius ⁊ delectabili ⁊ assiduo conuictu ḡ iuxta illud sapientis. Amic⁹ est alter ego. qđ maxime et perfectissime agit fides supueniens vitia. quia bi simul bapeizati sunt. Nam vt dicitur Act iij. Multitudinis credentium erat cor vnum ⁊ anima vna in domino. que etiā omnia facit cōmunicet i aduersitate non desert proximum. ⁊ vsqz ad mortem cer tat ꝓ iusticia fidei. Si autem fuit vera hystoria quam ta men alij hystoriographi nō ponūt. valde mirāda et vene randa est. nō ei impossibilis ei qui oia potest cuy voluerit. Et q; in aliquib⁹ est ꝓtra cēm ⁊ publicā legem dei. ⁊ pul uatam canonū. Prohibet enim lex dei homicidium nedū paricidium qđ amelius perpetrauit cersi ꝙ sanatione amici. Et vuellum vetat lex canonum qđ fecerit amicus pro amelio de stupro ꝓpetrato ab eo: ideo in his nō imitanda. Cetera ꝙo sunt laude ⁊ imitatiōe digna. vt subdito i infirmitate. Et potuerūt hec licite fieri extra oēs leges et familiari ꝓlio spūsancti. Sicut goliath et dauid in duello.

Karolū ipsum magnū regē francoḡ ⁊ postea imperatoē factū florentina ciuitatez regasse tradunt hystorie aliqe quā ꝓius deletā ⁊ dirupta ex toto ꝙ totā regē gothoū referūt. ⁊ inde ꝙ plurimos annos desolatā ⁊ minime habitatam. Sz leonardus i hystoria sua florentina opinat nō sic fuisse ex toto diruptā ⁊ bituratdo dicit: ſ post⁹ pius totā pene magnas strages in ea et rapinas q⁹ mentia solū

euertisse in vindictam radigasi qui cum matimo exercitu gothor̄ in ipsis locis vicinis scilz mombo felsilanis longe ⁊n retroacto tempꝫ fuerāt occisi.s.p ducētos annos fere. Et p alios ducētos vel circa tonla aū karolū magnum fuit.s.creatus fuit impator. ℣Hoc igit ipse karol⁹ egit florente.vt menia reedificarēt et edificia reparent̄ diruptaq; multiplicāt exaltans magnificauit ⁊ ciuitē reddidit.

Capitulum.iiij.

Strolus igit̄ magnus

cum ⁊ regnasset sup̄ frācos annis xxxiij. Primus francor̄ romanū imperiū accept.peteren te sibi illud seu ꝑ simmare leone papa. Cepit aūt imparē anno dñi octingētesimosecūdo. A mūdi ꝺo initio leges mil lesimo ⁊m maiorē antiquor̄ computationē.⁊m minorem quā sequit vinceñ.spe.hysto.quater mllo.vccl.v.diuiso a romano impio ꝓtātinopolitano exclusus annis circiter.ccclx.viij. Ex quo bizancij tbaacie ciuitas a ꝓlo constantino impatore in nouā ampliata ē.⁊ in regā vrbē exaltata ⁊ trāslata est in dlā ois romane dignitatis gloria et imperij dedicata:⁊ noua roma appellata. De hoc autē karolo magno ⁊tum ad dispositionē eius coepalē ⁊ mores eius ac sollicitudinē sic aūt turpinus remensis archiepus vt refert Vinceñ.spe.hysto.li.xxv. Erat hic karolus corpore decorus. vsu fortis. statura ei⁹ octo pedū suorū qui erāt longissimi. Renibus erat ampissimus ventre ꝑgruus brachijs ⁊ cruribus grossus. Miles doctissimus ⁊ acerrim⁹ ⁊ cēlo astutus fortissimus. Facies eius habebat in lōgitudine palmū ⁊ dimidiū. Barba vnū pedē. Nasus circiter dimidiū. Frons erat vnius pedis. Oculi leonini scintillātes vt carbunculi. Capcilia dimidij palmi. Quemcūq; irat⁹ aspicrus oculis aspiciebat:statim terribilis erat. Cingulū autem quo cingebat octo pedū extendebat̄. ꝑter aliud qđ pendebat. Dare panis comedebat.⁊ quartā partez anetis vel duas gallinas aut anserē vnū aut spatulā porcinā aut paionem aut graem aut leporē vnū comedebat integrum. Modicū vinū ⁊ aqua impbatum sobrie bibebat.

Lite sostinudinis erat.q̄ miltē armatū super equū sedentem a capitis vertice vsq; ad basis simul cū equo vno ictu gpia spata secabat. Quatuor ferraturas aquor̄ similiter facile extendebat. Miltē armatū rectū stantez sup̄ palmā suā a terra vsq; ad caput suū sola manu velociter elenabat. Erat aūt in vomis largissimus in indicijs certissimus in locutōe loculentus. Scōm cronographū mater eius dña bertroda.magno apud eū honore consenuit.liberos quoq; suos sic cēlit instruēdos.vt ꝓlo tam filij q̄ filie liberalibꝰ studijs quibꝰ ⁊ ipsa operā dabat eruderent. Cū etiā ꝓmā etas patebat.motē frācor̄ equitare ⁊ armis atq; venationibꝰ exercerī fecit. Filias vero lanificio assuescere:colloq; ac fuso ne ꝓ otium torpescerēt operam impēdere.⁊ ad omnē honestatē eruditi iussit. Cumq; semp studia literar̄ amasset.tempeabat etiā ipse scribē.tabulasq; ferebat.vt cū vacuū tp̄s essz manū literis assignandis assuesceret. In palacio suo aquisgrani basilicam mire pulcritudinis in honorē beate marie ⁊ginis extruxit.quā etiā diuitijs ⁊ honoꝛibꝰ sublimauit. Regnū quoq; frācorum cū post ꝓrem suū pipinū forte quidē magnūq; suscepisset:ita nobiliter ampliauit ⁊ dilatauit vt ei duplum adiceret.

Hic Karolus vt re- .§.i.

fert vinceñ. vbi ē.et verbis bugonis hysto.fue lib.vj. In discenda grāmatica pcp̄ pisanū habuit adiutorem.et in ceteris disciplinis albinū cognomento alcuinū. Religionem deniq; christianā semp summa pietate exercuit.⁊ ecclesiā mane ⁊ vespere necnō ⁊ nocturnis horis et sacrificij tempꝰ impigre frequētauit. Circa pauperes quoq; liberalitate maxima ꝓditus erat. vt qui non solū in suo regno illis subueniret. verumetiam in transmarinis regnis ꝺ in syriam egyptum ⁊ affricā ⁊ hierosolimis ⁊ alexandrie atq; carthagini pecunias multas mittere satagebat. Ob hoc etiā transmarinor̄ regum amicicias maxime exp̄etebat.vt sub eisdem regibꝰ christianis refrigerium aliqd̄ pueniret. Fuit aūt amplo corpore ac robusto. statura eminenti.et apice capitis rotundo.naso paulūlū mediocritatem excedente.oculis pulcris.canicie reuerenda.facie leta. voce clara. valitudine ꝓspera. Cōsuetudinē aūt habuisse dicunt quotidiana quaternis ferculis tm̄ ꝓbebat̄. ꝑter aliam carnem quā venatores verubo inferre solebāt.qua alle libentius q̄ illo cibo vescebat̄. Inter cenandū autem aliqū a coquina aut lectore audiebat.legebant̄ ⁊ ante eū hystorie antiquorum res geste. Delectabat̄ aūt libris sancti augustini: ꝑcipue his qui de ciuitate dei sunt prenotati. Vini autem ⁊ cibi potus adeo parcus erat in bibēdo. vt semp ad cenā raro plus q̄ ter biberet. Stare post cibum mendianū potq; aliquid sumēs ac semel bibēs. Depositisq; vestimentis ⁊ calciamentis vsus nocte solitus erat duabꝰ vel tribꝰ horis quiescere. Noctibꝰ sic vsuebat. vt somnū quater vel quinquies mota solū ergiscendo. Et cū surgēdo interrumperet. Ut aūt sigilbertus anno ꝓlo imperij sui karolus ꝑ omne imperiū suum legatos ad faciēdum iudicia ⁊ iusticia dirigit.⁊ legis capitula xxiij. instituit. In decretis dist.xix. ex capitulo karoli imparis sic dicit. In me mouia beati petri apostoli honorem sanctā romanā ecclesiam ⁊ apostolicā sedem.vt que nobis sacerdotalis mater est dignitatis: esse debeat ecclesiastice mater rationis. Quare obseruanda est a nobis cū mansuetudine humilitas.⁊licet vix ferendum ab illa sancta sede imponat̄ iugū tamen feramus ⁊ pia deuotione tolleremus. Si vero (qđ non deceat) quilibet siue ꝓbiter siue dyacon⁹ aliqua ꝑturbationem machinādo ⁊ nostro ministerio insidiādo.redarguat falsam ab apostolica sede detulisse epistolam.vt aliud qđ inde nō venerit: fulua fide ⁊ integra erga apostolicum humilitate.penes episcopū sit potestas vtrum eum in carcerem vel in alium locū retradat. vsquequo ꝑ epistolā aut per ꝓbos sue partis legatos apostolicā interpellet sublimitatem. vt potissimū sua sancta legatione dignetur decernere.⁊ quid de talibꝰ romana lex statuat diffinire .vt vis corrigatur:⁊ ceteris modus imponat̄. Ibiest glo. notabilis de falsarijs. Idem karolus ⁊m cronographum per vniersum mundum ad indagandum noīa et actus et obitum sanctor̄ nuncios misit.que ꝑ Iuardū monachū i vitā volumē compilari fecit. Ysiero.cīm ac beda ⁊ florus hoc fecerāt ante ⁊m non integre. Hoc autem diebꝰ singulis annotauit ea. Inuenit aūt q̄ diebꝰ singulis ꝓcurrebāt plus q̄ trecenta festa. Ideoq; statuit est vt in martyrologijs lectis bis qui ibi ponunt̄ addāt:⁊ aliorꝰ plurimorꝰ sanctorꝰ martyꝝ ꝓfessorꝝ atq; virginū. Cū aaron quoq; rege persarꝝ qui excepta india totā pene tenebat orientem talē habuit in amicicia ꝓcordiam. vt hic gratiā eius omnū qui erant in toto orbe terrarꝝ regum ac principum amicicie ꝓponeret:seq; illum honore atq; magnificentia colendum sibi iudicaret. Qui aaron rex persarum elephantem quem solum habebat karolo misit:et ꝓter eum munera multa.

Imperatore Karo- .§.ii.

lo exāte spoletū (vt refert vinceñ.vbi ē.post belinandū) pridie kaleñ.maij hora scōa nocte terremot⁹ magn⁹ factus est.qui totam ꝓcussit ytaliā. Quo terremotu tectum basilice beati pauli apli magē ex pte cū suis crabibꝰ decidit ⁊ in quibusdam locis vrbes ⁊ montes corruerūt. Eodem anno quedā loca in germania ⁊ gallia tremuerunt. Facta est etiā pestilentia ꝓpter mollicie hyberni tempꝰis. Legati karoli ab amira aaron venientes.inter cetera munera etiam corpa scōr̄ cypani martyꝝ epi carthaginēsis et spati pueri scolastici atq; ⁊ caput pantaleonis martyris i francia detulerūt:⁊ mōasterio ꝓpē dūa posita sē. Prisca hierosimi-

tanno p̄ benedictione claues sepulchri dñici ⁊ loci caluarie ⁊ claues ciuitatis ⁊ montis cum vexillo karolo misit. In ipso autem anno quo karolus romanum assumpsit imperium byrenen imperatrix. de qua in precedenti titulo dictum est. cum per plures annos sola tenuisset cōstantinopolitanum imperium. a nicephoro ab imperio deposita exilio relegatur ⁊ ibi moritur. Ipse autem sumpsit imperiū constantinopolitanum ⁊ imperauit annis octo. Eo autē tempore a bulgaribus cum multis senatorū ordinis peremptus: stauracius filius eius imperauit anno vno. Quo depposito michael annis duobꝰ. Exinde leo octo annis. Alius michael nouem. Theophilus quidecim. Michael tercius ⁊ theodora annis undecim. Deinde michael solus annis .xiij. Quo a basilio interfecto idem basilius annis imperauit .xvj. Post eum leo filius eius .xviij. Deinde constantinus filius eius cum patruo suo alexandro scy eiusdē leonis fratre imperauit anno vno. Alexandro autem mortuo constantinus imperauit annis .xxxij. Post ꝗ stephanus ⁊ constantinus egre ferentes missa patris sui seueritate ⁊ inuenili lenitate se coherceri. dispositis in palatio insidijs patrem de palatij solio deponunt: ⁊ tonso ei vertice ut mos est capite ad vicinam insulam in qua cenobite philosophabantur transmittunt. Nec multo post cum ad comunium et condicto conseditsent. ⁊ de priuatu sedendi inter se consulto decertarent. dato signo a viris constantini filij leonis imperatoris: ambo fratres solio deturbātur. ⁊ tonsis capitibus ad idem monasterium quo patrem trāsmiserant etiam ipsi ad philosophandum cum monachis trāsmittuntur. Ita euacuato palatio abusiuis imperatoribꝰ. ipse constantinus et romanos filius eius imperauit annis .xvj. Quo defuncto nicheforus impauit annis decē. Hic timens a filijs suis imperio expelli quia semet erat: eos eunuchizare volebat. Quorum mater iohanni suasit vt eos occideret ⁊ imperaret. sicq; factum est et imperauit annis sex. Et exinde de constantinopolitano imperio tacetur. Anno domini nongentesimo septuagesimo octauo.

Karolus autem indignantibus contra se constantinopolitanis imperatoribus fm cronographum ꝑter inuidiam imperatorij nominis sibi impositi a romanis magna illos magnanimitate ⁊ patientia tulit. Et quia suspectam eius potentiam habebant: crebris eos sibi legationibꝰ sic mittendo federe cōciliabat. Quantum autem extenderit dominij habuerit. ⁊ cum quanta deuotione episcopos honorauerit. patet ex eo quod habetur .xj. q. j. vbi dicit. Duo sunt quibꝰ principaliter regitur karolus. vt omnes nostre diuisionis tam romani q̄ franci. Alamāni. Baioarij. Saxones. Thoringi. Frisones. Hali. Burgūdiones. Britones. Lōgobardi. Hasbones. Beneuētani. Hispani ceteriq; omnes subiecti nobis. quocunq; videantur legi vinculo astricti vel consuetudinario connexi timore. hanc sententiam quam ex theodosij imperatoris libro ⁊ inter nostra capitula pro lege tenenda constituto omnium fidelium nostrorum lege cuncti perpetua teneant. que scilz lex talis est. Quicunq; litem habens siue petitor fuerit. vel ī initio litis vel decursis temporum curriculis. siue cum negocia pertractantur: siue cum iam ceperit promi sententia si iudicium elegerit sacrosancte sedis antistitis. illico sine aliqua dubitatione etiam si alia pars refragatur: ad episcopotum iudicium cum litigantium sermone dirigatur. Omnesq; cause que pretorio vel ciuili iure tractantur. episcopotū sententijs terminate: perpetuo stabilitatis iure firmentur. Nec vlterius liceat retractari. per appellationem negocium: qđ episcopoꝝ iudicio decidit. Testimonium etiam hȝ ab vno epō phibitum oēs iudices inhibēt̄ accipiāt: nec aliter audiat ⁊c. vbi vide glo. ⁊ vere. q hȝ q̄ hic dicta sī sint abrogate per alia iura contraria: tamen innocē. extra de iudic. Mouit argumentat et ea. non quidem vt eam approbet: sed vt ostendat quantam habuerint affectionem ⁊ deuotionem imperatores illi theodosius ⁊ karolus ad sacerdotium.

linadus vt refert vincē. vbi dō. q eo tpe quo karolo datū est romanū impiū. pīarcha hierosolimitanus de ciuitate expulsus a paganis venit pstātinopolim ad imperatorem. ⁊ cū eo iobānes neapolitanus sacerdos. ⁊ dauid archipbr hierosolimitanus. q̄s ille misit ad karolū cū epta iobannis pīarche manu ipsius imperatoris scpta. et cū duobꝰ fratis fuerunt ⁊ alij legati bebroi ysaac ⁊ samuel. In cuius epte vtrima pte scriptū erat. Quadā nocte ī extasi factus vidi ante lectū meū quendā iuuenē stantē q̄ me blande vocans paulisp tetigit ⁊ ait. Constātine imperatos. rogasti dominum angelū ad hanc rē. ecce accipe karolū magnū ad ō negociū regē galie: ecce in dño ꝓpugnatorē. Et edidit mihi quendā militē armatū ocreatū ⁊ loricatū. scutū rubeū bātem. ense pcinctū. cuius manubrū erat purpureū. basta altissima. cuius cuspis sepe flamas emittebat ⁊ī manu tenebat cassidē aureā. ⁊ ipse senex. plena barba. vultu decorus. statura procus. cuius oculi fulgebāt tanq̄ stelle. et canis caput albescebat. Age iā auguste. Ni illorum hostium refugit obedire: non potent culpā euadere. Emanuel gēma bielu in dño gaude: memor ei⁹ fungere laude. Iusti cie zona lūbos caput atq; corona. Perpete subcingat: te ebūstus bonoteq; stringat ⁊c. Hec ipse pstātinus septies expulerat paganos ab hierosolimis: sī tū pualuerant tandem. Hi legati regē pfinis inuenerūt ⁊ epas tradiderunt. Quib plectis lachrymari cepit pro sepulchro dñi. Has epas iussit rex vt turpin⁹ archiepc legeret ⁊ exponeret cōs ol ppo. Quib auditis oēs pficisci regē decreuerūt. Hoc audito mox rex edictū ꝓposuit. vt omnes qui possent arma ferre secū irent ō paganos. ⁊ q̄ nō irent: ipse ⁊ filij eius sui q̄nos nūmos essent. Itaq; maiore exercitū q̄ vnq̄ habuerat congregauerūt ⁊ pfecti sī. Cū venissent aūt hierosolimā. in memoie quodā qđ vir duos dies spacio trāsiri solet in q̄ erāt gnsones vel leones ⁊ tygres ⁊ alie fere diuersi: karol⁹ puras se illac trāsire vno die ingressus est cū exercitu. aduenīēte nocte ⁊ exercitu errāte karol⁹ cepit castrametari. Trāsacto aūt nocte initio rei ī lecto suo accubās inchoauit psalmos. Et cū dicit. huc ꝛsum. Deducme dñe in semita mādatoꝝ tuoꝝ qz ipsam volui. Ecce ad aures ei⁹ euidentius vox cuiusdā alitis ꝓpe lectū ei⁹ clamātis audita ē. quā q̄ aderāt audientes expauit sī. Rex aūt ꝓtinuauit vsq; ad dīm locū. Educ de custodia animam meā. Qđ cū dicēt: ales iterū clamauit. Surge. Quid dicis frāce qđ dicis. Hāc alite rex secut⁹ ē pauca semita donec recognouerūt callē quā die ꝓterito amiserāt. Fugatis paganis ⁊ recuperata terra sācta petiit rex licētā repīendi ab imperatore pstātinopolitano ⁊ pīarcha hierosolimitano. Quē impator retinuit p vnū diē apd pstātinopolim. ⁊ interim fecē pariā portas ciuitatis aliaq; diuersi generis ⁊ colotis ⁊ auri ⁊ gēmis. Karol⁹ aūt ne murbar⁹ videt̄ si nihil acciper. q̄siit pfilii a. pceribꝰ suis q̄d facere deberet. Qui rīderūt a illo debē eis aliq̄d mun⁹ accipe. p labore quē p fide dei amore suscepat. Qui laudās pfilium iussit eis suis vt oēs res appositas nec respicē dignarēt. Idē adiurat⁹ ⁊ coact⁹ aliq̄d mun⁹ p dei amore accipe. peruit de reliquijs passionis dnice. Iuxta q̄ pfilio indictū ē triduana nū ieiunia oīs nōnis ⁊ xij. psalīs greci q̄ ad ō dicte sī sctuarij deuidedi. Tercia die karol⁹ sua pcta pfess⁹ ē ebronio archiepo. Deniq; vtriq; clerj psalmos cū letalia inchoāt. Cū aūt daniel neapolitan⁹ antistes apasset tecā in q̄rat spinea corona. tāt⁹ odor exijt inde: vt oēs putarēt se ī paradiso ee. Tūc karol⁹ ꝓstrat⁹ in pauimēto plen⁹ fide orauit dīū vt ꝓpt̄ q̄s sui nōis miracla sue passionis ⁊ resurrectionis cognouerat. Et cū oratiōē starī eos celit⁹ crucis ligni sudit⁹ ⁊ debilitauit: ⁊ flores emicare fecē. rāteq; lux cū odore affuit: vt oēs sua vestimēta celestia putarēt. Cōq; daniel ad vnca fouis pe robur ligni fecare inciper. ce magl ac magis floce cepit. Dū ita gestū ecce turba infinita ecclesiam violenter intrans

dam are cepit. Vere hodie est resurrectionis dies. Nam odor de floribus illis ciens totam replenerat ciuitatem: et ecc egros sanauerat. Post hec pfatus daniel manibo clemates clauū regi tribuit. Data sc̄ pterra karolo regi frustum crucis dñice et dūi sudarii et camisia beate Marie. Et falsa qua dñs ibm in conabulis cinxit z brachiū sancti symeonis. Que oia recōdidit honorifice z cante custodiuit. Indeq; recedens cū reuerteret in frāciā in quodam castro vbi aliq̄diu pmansit. ad tactum sacratissimaꝝ reliquiaꝝ sanctificatus ē puer mortuus: z quinquaginta infirmi sanati. Demū veniens in aquisgrani vbi eas collocauit vbi et plurimi infirmi curati sunt a varijs languoribus z mutis ipsarum reliquiaꝝ z suscitatus ē mortuus. Et diuulgatū est p orbem dictas reliquias de hierosolimis z constantinopolis alo adductas tūc primo: postea ō constantinopolis illuc apportatas. Vū aūt dictum est de captiōe hierosolimorum p karolum z dictis reliquijs datis a constantino imperatore. videt fuisse factum antequ imperiū sumeret karolus: z sub constantino bne nominis quinto. q̄ cuz matre sua byrene imperauit et postea solus ipse.

Postq̄z autem .§.iiii.

karolus multa regna acquisierat (vt refert vinc. spe. hist. li.xxv. et verbis turpini archiepi) ppositi quiescere a prelijs statuꝝ iturus est in celi viam quandā stellaꝝ incipientez a mari frisie: z tetendentē inter teutonam z ytaliam. inter galliā z equitaniā. et recte transeuntē p guascho niam z basclā z nauarram et hyspaniā vsq; ad galiciaz. in qua beati iacobi coapt̄s tūc latebat incognitū. Hanc viam p singulas noctes aspiciebat karolus: et cogitabat qd̄ significaret. Cui hec cogitāti vir quidam opeime z pulcerri me forme. vltra q̄ fas est dici nocte in extasi apparuit dicens. Quid agis fili mi? Cui karol⁹. Quis es dñe: Ego sum ait apls iacobi alūnus dñi. filius zebedei. frater Johan. euāgeliste: quē herodes gladio pemit. cuius corp⁹ in galicia q̄ a saracenis turpiter adhuc opprimit' incognitus requiescit. vñ miror cur terā meā adhuc nō liberasti: q̄ tot z tāras vrbes acquisti. Quapropt̄ tibi nūcio: q̄ sicut te dñs potentiorē olim regū fecit terreno: sic ad pparandū iter meū z liberandā terā meā manibo moabitaꝝ te elegit vt coronam eterne retributōis eminde tibi pparet. Vna stellaꝝ quā in celo vidisti significat. q̄ tu cū magno exercitu ad expugnandā terā paganoꝝ phāā et liberandū iter meū z ad visitandū sarchophagū meū ab his oīb⁹ vsq; galiciā iturus es: z post te oēs ppli a tpe pūi vsq; ad finē seculi. Taliter apparuit karolo tribꝰ vicibꝰ apl̄us. Post q̄s piecit karol⁹ illuc cū grandi exercitu. Cuius obsideret pāplonā tribꝰ mēsibꝰ z eā capere nō posset ꝓpter muros inexpugnabiles. orauit sc̄m iacobū vt pter bonitē sui nois daret ei capere ciuitatē. Qō z factū est. nā muri eius instar iericho corruerūt. Et qui de saracenis baptizari voluerunt reseruati sunt ad vitam: qui aūt noluerūt occisi sunt. His auditis mirabilibꝰ oīb⁹ vbes se ei tradiderūt. et facta est tot a terra sub tributo. Tūc ḡ tota terra hyspanorum karolo subiecta ē. Terra. s. landalus. Terra gdoz. Terra castellanoꝝ. Terra manroꝝ. Tellus nauarroꝝ. Tell⁹ portugaloꝝ. Tellus saracenoꝝ. Tellus alanoꝝ. Tell⁹ bascorum. Tellus palargoꝝ. Hanc vbū quasdā sine pugna cepit karolus q̄dam cū bello z arte maxima. Oīa autē ydola q̄ tūc in hyspania inuenit penit⁹ destruxit. Et auro aūt q̄s reges z pncipes tradidērūt karolo. ecclias beati iacobi in illis otijs tūc karolus pmodꝰ augmētauit. Instituit z canonicos sm regulā bti ysidori ibi instituit. eisq; tintina bulis pallijs et libris decorauit decenter. De residuo autē auro et argento immenso q̄d ō hyspania attulit fecit duas ecclias. Beate marie ẏgnis aq̄grani. Bti iacobi in eadem villa. Item aliā ecclīam bti iacobi apud vrbem biterrensem. Aliā apud rhodosam. Aliā in guascho nia. Et bti iacobi apud pauiā. Et pter has abbatias innumeras p orbem in diuersis locis. Reuerso karolo in franciā. quidam rex pagan⁹ affricanus collectis exercitibꝰ hyspaniaz acquisiuit. eiectis z interfectis q̄ sibi dudū oppidoꝝ q̄s karolus reliquerat. Quibꝰ auditis karolus cuz magnis copijs reuersus est in hyspaniā. Et erat dux exercituū Milo de angelis p̄ rolandi. Cum aūt apud baionā vrbem blascorum exercitus karoli hospitatus eēt. quidā miles romanicus nomīe egrotatus z morti ꝓximus accepta pnia z eucharistia. cuidā sanguineo suo p̄cepit vt equū quez habebat venderet: z pcia: dericis z pauperibus largiret. Quo mortuo sanguineus ille equū centus solidoꝝ vendidit: z pcium nō egenis sibi: z pontibus et viis ibi cito expēdit. Transactis autem .xxx. diebꝰ apparuit ei mortuus nocte i extasi dicens. Cū res meas pro redemptōne anime mee tibi ad dandā eymas emendaui. scias mihi a deo peccata dimissa pnia fuit. Sed quia tu eymam rerum meaꝝ tibi retinuisti: scias me .xxx. dies in penis tartareis fuisse. Te autem in eodem loco infernali vnde egressus sum die crastina ponendum: et me in paradiso futurum. Quibus dictis disparuit: z tremefactus ille euigilauit. Et cuz eadem die narraret socijs suis somnū suū. ecce subito facꝰ est clamor in aere velut leonū lupoꝝ et vsoꝝ. Et ecce subito raptus est ille a demonibꝰ in locū diuino iudicio sibi destinatum. Quesitus a socijs vir. rē. die sequenti de monte altissimū mortuus iacens toto corpe collisō inuentus est. qui mons quatuor diebus distat a loco vbi raptus est: ibi eū demones proiecerunt.

Post hec aygolan .§.v.

dus mandauit karolo belli sm velle suuz. vel .cc. ꝑra. cc. vel .c. ꝑra. c. vel centū ꝑra centum. vel mille cōtra mille. vel duos ꝑra duos. vel vnum ꝑra vnū. Misit ergo sunt a karolo centū ꝑra centū et occisi sunt saraceni. De inde miserunt z alij centū ab aygolando .ℨ. centū q̄ oēs interfecti sūt. De inde misit ducentos ℨ ducentos: q̄ simili occisi sūt. De inde misit duo milia aygolandus. quoꝝ quidaz occisi alij fugati sunt. Tercia die iecit aygolandꝰ sortes suas z cognouit vetrimētū karoli. z mādauit ei vt sēcti die si velit pleniarij belli faceret: qd̄ ab vtroq; pactum ē. Tūc astiterūt quidā xpiani q̄ sero ad diem belli arma sua bellica studiosissime ꝑparātes hastas suas erectas infixerūt in terra ante castra in pratis. iuxta flumē qd̄ dr̄ ceya. in q̄ loco postea bōz martyrū facūdi et primitiui basilica ingens et opīa iussu z auxilio karoli ꝑstructa est z magna villa z pinguissima. Istas hastas summo mane conticuit frondibꝰ decoratas inuenerūt. bi. s. qui in acie. prima martyrij palmam adepturi erant in dei fide. Et admodū mirantes sciderūt eas ꝓpe terrā et radices que remanserūt in terra in modū pticaz et se postea magna generarūt arbusta. que adhuc in dicto loco apparēt. Hīra res magnūq; gaudiū animabus: z ingens corpoibꝰ detrimentum. Quid plura: Die crastina occisa sunt. xl. milia xpianoꝝ. Et dux milo pī rolandi z equus karoli pemptus est. Tūc karolus stans pedes cum duobꝰ mīb⁹ xpianoꝝ peditum. euaginauit spatam suā noie gaudiosaz. z trucidauit multos saracenos p medii. Adueſpascente aūt die pueriſ sunt saraceni z xpiani in castris. Altera die venerūt karolo quatuor marchisij in auxiliū de locis ytalie cum quatuor milibꝰ armatoꝝ virorum. Qō vt aygolandꝰ agnouit in fugam versus ē. Et tūc karolus cū copijs suis reuertitus est in gallias. Anno imperij karoli tercio vt testat cronographꝰ Anastes qui et bum longo ꝑtra francos bello ꝓdomiti. adeo sua fortitudine potētiaq; sunt diminuti. vt qui alios lacessere solebant: nec ab alijs tueri valerēt. Nam oīs eoꝝ fere hoc bello nobilitas z gloria periit. Et ocād pecunie z thesauri p tot secla terraz orbem vincendo sibi ꝓcesserāt: totū nūc francoꝝ victorie cessit. Nulloq; vnq̄ bello tam multa spolioꝝ quantitate francia ditata est. Eodem autem anno luna ter obscurata est et sol semel. Acieiq; magnitudinis

mire vſe ſunt in aere. Eodem tpe thiomeith amiroms muſſus ab aaron ad eradendā ſciam. cū vellet mirream nilus eſt arcam ſcti nicolai ꝓtere: & p ea periit alia. Et p teneritate ꝑſumpta tota amiſit claſſem tempeſtate inentrabili ꝓſequente. Legatus ait regis gſarū ad bella vt tulit imperoꝛi karolo munera papilliones ꝛ tentoria varij coloꝛis ꝛ mire magnitudinis et pulcritudinis. biſſina pallia multa ſerica odoꝛes aromatū vngnenta ꝛ balſamū. Et horologiū et auricalco arte mechanica miniſce ꝓpoſitus. Duo etiam candelabra ex auricalco mire magnitudinis.

Anno ait. vj.imꝯ karoli q fuit octigeſimuſſept° ab incarnatōne dñi vt refert vincē. ſpe. hiſto. vbi ſuꝑ legitur facta tranſlatō bti bartholomei apſli coꝛpis de inſula lipparitana in beneventū p hūc modū. Dū quenientes enīz ſaraceni in victā inſulam lipparitanā vbi coꝛpus apſli quieſcebat. ꝓdicti ſaraceni inſulam ipam depopulati ſunt. et accedentes ad ſepulchꝝ bti bartholomei qō ibi erat in magna veneratōne illud effringētes: oſſa eius diſperſerunt bincinde. Ille aūt recedentibꝰ apparuit beat° bartholomeus cuidā monacho greco qui fuerat illius eccle cuſtos dicens. Surge collige oſſa mea. Cui ille. Quare oſſa tua colligere aut aliquē honoꝛem impendere tibi debeamus. cuꝫ tu ꝓmiſeris noꝺ ſepulchꝝ tuū deleri a paganis: At ille. p longa annoꝝ curricula meis oſſibus nunciuſq; locus ſecuꝛus eſſe: ſed multiplicata erant ita mala illius vt p eo amplius obtinere oſſibus nō potui. Tu tū ſurge et fac vt vidi. Quō inquit monachus hoc facere poſſeo. cū vbi diſperſa ſint neſcio. Ad quem apſls. Hoc vade ad colligendū ea. ꝛ que videris reſplendere vt ignem hec ſcias illa vere ſunt oſſa mea. Qui ſtatim diligēter inſta ꝓlens recōdidit ea in loculoꝛ abijt relicto ſocio ſuo. Cuiꝰ p ea rendis ſaracenis illuc longobardoꝝ applicarent nauigiū. motu dei inuentū ibi monachū. et ſancti dei apſli coꝛp tulerūt: et abierūt. Supuenientes aūt ſaraceni circumdederunt illā in qua erat ſanctum coꝛpus: ita vt euadere nō poſſent. Sed ſubito facte ſunt tenebꝛe aūt ſaraceni naues. ita vt neſcirent quo ꝓgerent: ſicq; inuiſi ab eis liberati ſunt. Exeuntes aūt ad terrā in partib° regni beneuentū dederūt ſanctum coꝛp°. ibi in altario honoꝛifice ꝓdientes anno dñi. dccclxv. menſis octobris. Romani tamen aſſerūt ſe dictā coꝛpus habere in vrbe: quod eſſe poteſt de parte aliqua.

De preliis inter ayg- .§.vi.

golandū paganū principē exercitū infidelium: et karolum regē francoꝝ. Aygoland° igit ꝓgregauit innumeras gentes. Saracenos. mauros. moabitas. etiopes. parthos. affricanos. ꝑſas. regē arabū. regē alexandrie. regē bugie. regem agabie. regem barbarie. regem maldoch. regē matouce. regem meque. regē libie. regem coudube. Et venit vſq; ad vrbē gualchomā agenniū et cepit eam. Et mandauit karolo vt veniret ad ſe pacifice cū parua militū turba. ꝓmittens ei nouem equos oneratos auro ꝛ argento ꝛ cetens gazis: ſi ſuo impio ſubiaceret. Hec aūt dicebat qs eū agnoſcere volebat vt poſſet in bello poſſet eum occidere. Cui ꝯaduertens karolus. venit cū duoboꝝ mīlibꝰ fortium vſq; ad. iij. miliaria ꝓpe vrbē agenni: et dimiſit eos ibi occultre. Et venit cū. lx. mīb mīlibꝰ vſq; ad montem q eſt ꝓpe vrbem vbi pōt ciuitas videri ibiq; dimiſit illos. Et mutatis veſtibus ſuis oꝑimis ſine lancea clipeo tetro vouſum trāſuerſo ſicut mos ē nāciōi tpe belli: cū uno ſolo milite venit ad vrbē. Qui dicti ſunt ad aygolandū. Ad quē cū veniſſent dixerūt. karolus noꝺ miſit ad te. Vult vt impaſti cū. lx. militibꝰ ꝛ vult tibi militare ꝛ efficiꝛ tuꝰ. Veni ergo ad eū cum. lx. de tuis pacifice: ſi vitulli dare quod pollicitus es. Qui reſpondit vt rediret ad karolū ꝛ diceret ei vt expectaret eū. Karol° hīc cognit eū vt exploraret vtrū vbē agenni in q pte eſt facilios ad capiēdū eā: ꝛ regeꝛ q erāt in ea. Et rediit ad. lx. milites ꝛ poſtea cū illis ad ſuos duo milia. Aygolādus aūt ſubito ſecut° eſt eos cū. vij. milibꝰ militū. Sꝫ illi ſi aduertentes fugerūt. Karol° ꝛo rediit in galliā ꝛ coadunatis exercitibꝰ reuerſus ē ad vrbē agennū et obſedit eā. vj. meſibꝰ. Septimo ꝛo meſe aptatis circa vrbē artificijs ꝛ caſtellis ligneis. aygoland° cū rebus ꝛ baronibꝰ ſuis p latrinas ꝛ cauernas latenter exiuit. ꝛ ſic ſtratū garomā q fuit iuxta vrbē tranſmeātes euaſerūt. In craſtinū karol° vrbē cū magno trīpho intrauit. ꝛ r. multa ſaracenoꝝ interemit. Reliq; p garomā fugerūt. Aygoland° aūt venit ad ſanctonas qbē karol° ſecuꝛ mādauit ei vt redderet vrbē. q̄ noluit & exiuit ꝛ eum in ꝑlā rali ꝛdition: vt ei° cēt. vrbs q̄ vinceret. Sero aūt die belli iñ caſtrū talaburgū et vrbē intra ſtratā mole carāra inſtruēt xpiani baſtas ſuas in terra añ caſtra. ꝛ craſtina die inuenerūt baſtas ſuas conciſo ꝛ frondibꝰ decoratas. Dū. ſ. qui in bello mouituri et martyres futuri erāt. p fide xpi occumbendo. Qui tāto miraculo gauiſi abſciſis baſtis ſuis martyrio coꝛonant': q̄z p fide xpi. Et etiā equ° karoli occiſus ē Ibi poſtea fugientes occiſi ſunt a karolomagno q abie ꝛ ret bugie. Aygoland° aūt fugiēs venit ad pāploniā ꝛ mā dauit karolo q ibi eū expectaret cā prelādi. Quo audito karol° rediit in galliā ꝛ ꝓcepit p tota galliā vt cōites ſeruiq; ſub malis cōſuetudinibꝰ clericoꝝ tenebant' ſoluta ꝓpꝛietate ꝓ ſuis ꝛ venditōne depoſita cū oī ꝓgenie ſua. ꝑſenti ꝛ futura remanerēt liberi. Diīs etiā ſic ergaſtulis captos ſigenit abſoluit. ꝛ q̄s pauper inuenit ditauit. nudos veſtiuit. diſcordes pacificauit: et hereditatos ꝓpꝛijs bonoribꝰ reuocauit. Dēs armis doctos ꝛ ſentigeros milites fecit Quos etiā ab amore ſuo iuſte ſeparauerat: ꝓpter° ad amicitiā reuocauit. Cūc ergo coadunatis centū vigintiq̄nor milibꝰ bellatoꝝ preter armigeros ꝛ pedites quoꝝ nō erat numerus: ꝓcep° ē in hyſpaniā ꝑtra aygolandū. Hec aūt ſunt noīa principū eius karoli. Ego turpin° archiep's remenſis q̄ dignis monitis populū fidelem armabā. et ſaracenos ꝛpꝛijs manibꝰ ꝛ armis ſepe expugnabā. Rolandus comes cenomanēſis nepos karoli filius berte ſororis ei° ꝛ milonis ducis cū quatuoꝛ milibꝰ armatoꝝ. Oliuerus comes gebēnenſis filius rayneri comitis cū trib° milibꝰ bellatoꝝ. Anſtagn° rex britannoꝝ cum ſex milibꝰ. Alius tamen tūc rex erat in britannia. Engelen° dux equitanie vbis quā ceſar angell° primū in illis bonis fecit. Cui. ſ. vbi bitunicas ꝛ lemouicas ꝛ pictauis ꝛ ſanctonas ꝛ engolilimā cū ꝓuincijs ſubiecit. vnde tota illa patria equitania vocata eſt. Hec aūt ciuitas poſt eulegeri obtīuit vaſtitatem verſa ē q̄ omes ciues ei° in ruciaualle occiſi ſunt nec alios colonos habit ampli°. Haifredus rex burdegalēſis. Hildebold° rex frilie. Oellus comes manetēſis. Amald° de bellada q aygolandū poſtea occidit in bello. Nazmā dux baioarie. Oebgerus rex vacie. Lambert° princeps bitunicēſis. Sanſon dux burgūdie. Cōſtantin° ꝓfect° roman°. Hanus dux lotharingie. Exercit° aūt karoli totā terrā longitudine ꝛ latitudine cooperiebat duabus dietis.

De colloquio et .§.vii.

pacto facto int' karolū ꝛ aygolandū et ꝓmiſſione facta ab aygolādo de ꝓceptōe baptiſmi qđ eī nō ꝓfuit. karolus igit' vt refert vinc. vbi ſuꝑ. ex ꝛbis turpini cū didiciſſet linguā ſaracenicā adhuc inuenis apō toletū. venit ad colloquiū datis treugis inuicē cum aygolādo. Inieruīq; pacē q illi quoꝝ milites vincerent' legē victoꝝ tanq̄ meliorem ſeq̄rent'. Mittunt' q̄ ſub hoc pacto. xx. milites xpiani ꝑtra. xx. ſaracenos. ꝛ interfecti ſ. ſaraceni. Deinde mittunt' xl. ꝑtra. xl. ꝛ victi ſunt ſaraceni. Deinde centū ꝯ centū ꝛ fugerūt xpiani. Poſtea miſſi ſunt. cc. ꝯ. cc. et interfecti ſ. omnes ſaraceni. Demū mille ꝑtra mille ſaracenos. ꝛ occidūt' oīno mille ſaraceni. Hīc aygoland° affirmās legē xpiano tū meliorē eſſe ſua ſ. machomet. ſtatuit vt die ſequēti baptizaret'. In craſtinū ergo dara ſecuntate vtriq; ptis redi ꝛ redeūdi. venit aygoland° vt baptizaret'. ꝛ vidit karolū

ad mensam sedentē ⁊ inspexit ordines sedentiū inter ꝗs erant quidā in militari habitu: quidā in canonicali: quidā in monachali. et interrogauit de vnoquoꝙ ordine. Ille dens aūt quadā parte .xij. pauperes in miserimo habitu ad terrā sedentes. ⁊ sine mensa ⁊ sine beneficiis parum cibo ⁊ potu vtentes quesiuit. Qui ille essent. karol⁹ rndit. Hec est gens dei. nunciꝰ oīs nr̄i illius xp̄i ꝗs sub numero .xij. apl̄oꝝ quotidie pascim⁹. Ad hec aygoland⁹. Male vōo suo seruit: qui sic nūcios dei sui recipit. Qui circa te residentes felices sunt ⁊ feliciter comedūt ⁊ bibūt et indumt: et nunciꝰ dei nusq̄ sitī et frigore patit ⁊ longe a te turpiter sunt necti. Magnā verecundiā facit dño suo qui famulis eius seruit. Lege ergo tuā diceba⁹ esse bonā: nūc oīdisti falsā. Accepta ergo licentia scandalizat⁹ redijt ad suos: ⁊ baptizari renuens mādauit ei bellū in crastinū. Hec intelligens karolus quare ille noluerat baptizari oēs pauperes quos in exercitu inuenit diligēter pcurauit optime indui ⁊ cibaꝝ ⁊ potū eis abundanter pmdit. In crastinus ergo inito ꝓlio inter exercitū karoli et vna ⁊ exercitū aygolandi ex altera. tanta fuit cedes paganoꝝ occisoꝝ a xp̄ianis: inter ꝗs etiā cecidit in morte et ipse aygolandus princeps eoꝝ: q xp̄iani vsq3 ad bases in sanguine interfectoꝝ natabant. Quicq3 autem in vibe inuenerūt pampalonia interfecti sunt. Rex sibilie et rex cordube cum paucis fugerunt. Quidam xp̄iani cupiditate ducti reuersi sunt vt tollerent spolia occisoꝝ. et cum redirent oneati auro ⁊ argento a rege sibilie et rege cordube. qui latebant in insidijs interfecti sunt omnes vsq3 ad mille. In crastinum rex nauarrorum nomine Furre mandauit bellū karolo. karolus autem rogauit deum vt ostenderet qui essent mouturi in bello. Et in crastina die apparuit signū crucis dominice rubeū in humeris mouturoꝝ retro suplonicas.

Refert vincē. vbi .§. viii.

sup̄. f. xxv. li. spe. bello. de quodā gigante nōe ferracuto. quē admiraldus babilonie miserat cū .xx. milibꝰ turchorū ad karolum rebellandū. qui virtutē .xl. fortiū possidere videbat. Egressus ē gigas ille de vibe magna petijt singulare certamē cū tra quēlibet. Et cum multi fortes de exercitu karoli missi fuissent successiue. et oēs ille gigas facilitē superaret: in carcerē mitteret. demū roland⁹ princeps exercitus vix impetrare potuit licentiā a karolo rege. tandem obtenta accessit cū tra eū. quē gigas statim rapuit cū manu dextra sicut priores fecerat ⁊ misit eū ante se sup equū suū. Sz roland⁹ dū duceret captus sup equum. arripuit eum p medium et euertit eū fortiter ⁊ ceciderūt in terrā ambo. Postq̄ aūt primus simul pugnassent singulari certamine eq̄tes et pedites: facto aliq̄ intervallo ferracutus cepit interrogare rolandū de lege xp̄iana. Qui cū eo optime exp̄llisset aut gigas. Tali pacto tecum pugnabo q̄ si vera hec fides quā tu asseris si a te victus sim. Falsa aūt si tu a me victus eris. Et sit genti victi ingiter obprobriū: victoris aūt laus et honor inestimabilis. Congressi igit̄ in ꝓlio gigas in umbilico vulneratus a rolando mortuus est. Rolandus aūt reuersus ad suos est incolumis. Sicq3 xp̄iani ingrediēres vrbē capiūt. ⁊ pugnatores q̄ fuerūt victi ⁊ incarcerati a gigante eo occiso de carcere eripiunt. Dū hec inter karolus cordubā vbi ad expugnandū eum expectabant rex sibilie et rex cordube. Lucq3 iubente karolo p maturna militū nostroꝝ ptra primam paganoꝝ venerūt ante singulos equos eoꝝ singuli pedites erant habentes lanceas barbatas ⁊ comitas similes tremombus tenentes singuli singula tympana q̄ manibus fortiter percutiebant quoꝝ sonitus mox vt equi nostrorum audierūt et terribiles eoꝝ similitudines viderunt: ceterum fugerunt et retineri nullo modo valuerūt. Mane autem facto karolus precepit vt omniū equorum capita linteis ⁊ pannis velarēture et aures obturarentur. Sicq3 pcedentes ad pugnaꝝ occiderunt aduersarios vsq3 ad meridiem: ⁊ non vsq3 ad internitiō. Nam oēs saraceni coadunati erāt circa. plan itrū qō octo boues trahebāt sup quod vexillū eoꝝ leuatū erat. Vsq3 illis erat vt nemo ex eis fugeret de bello q̄ diu signū erectū videbat. Quod cum karolus agnouisset ingressus est medias acies vsq3 ad vexillū qō spata sua abscidit. Et mox illi fugerunt quoꝝ cessa sunt octo milia. In crastinum altumaior cordube reddidit vibem karolo tali pacto: q̄ ipse baptizaret ⁊ vibem ab illo teneret. Tūc karolus diuisit terras hyspanie pugnatoribꝰ suis. Deinde dimissis exercitibꝰ suis maiorib⁹ in hyspaniaꝝ iuit ad sanctum iacobū. et quos in illa patria xp̄ianos reppit edificauit: apostatas autem aut pemit aut in galliam in exilū misit. Et ꝓstituit per ciuitates epōs ⁊ ꝓsbyteros. et ego turpinus cū nouem epis ecclesiā beati iacobi et altare rogatu karoli dedicaui.

De ꝓditione ga/ .§. ix.

nalonis ⁊ occisione maxima xp̄ianoꝝ in bello rincallis et transitu rolandi. Erant igit̄ apud cesaraugustam duo reges saracen⁹ marsirⁱ⁹ ⁊ beligand⁹ frater eius missi ab amiraldo babilonie ⁊ gloe ad hyspaniā. qui karoli imperio subiacebāt ⁊ ei seruiebant: si in caritate ficta. Hic mandauit karol⁹ p ganalonū. vt aut baptismū susciperet: aut tributū ei darent. Qui miserūt ei .xxx. equos oneratos auro ⁊ argento ceteriscq3 gazis hyspanicis: et .cccc. equos oneratos vino dulcissimo et puro pugnatoribꝰ ad potandū: ⁊ mille saracenas formosas. Ganalono aūt .xx. equos oneratos auro ⁊ argēto ⁊ palliis fraudulēter obtenlerūt. vt pugnatores karoli in manⁱ⁹ illoꝝ traderet. Qui pecuniā accepit et pcessit ⁊ pfirmauit cū eis pactū pditōnis. Mulieres pugnatores vinā solūmodo acceperūt. mulieres nullatenus: nisi minores fustalerūt eas. Tūc ꝓsilio ganaloni karol⁹ transijt pour⁹ alpes eos. ⁊ fecit vltimā custodiā de carissimis suis pncipib⁹ rolādo ⁊ oliuero cū maioribꝰ pugnatoribus in rūcinalle cū .xx. milibꝰ aliorū xp̄ianoꝝ. Tūc marsirius et beligand⁹ cū .l. milibꝰ saracenoꝝ summo mane peruenerunt ad nemorib⁹ ⁊ collib⁹ vbi ꝓsilio ganaloni ducēb⁹ diebus ⁊ noctib⁹ latuerūt. Et fecerūt duas turmas. vnaꝝ de .xx. milibꝰ alia de .xxx. milibꝰ. Prima de .xx. milibꝰ cepit p̄mū pcuterenfos. Qui pueri occiderūt eos a mane vsq3 ad tertiā. Et nec vn⁹ ex .xx. milibꝰ euasit. Statim ꝙ illos tanta cede fatigatos inuaserūt alia .xxx. milia: ⁊ pcusserunt nostros a maiori vsq3 ad minorem. Quod ideo eis contigit: q̄ pcedentib⁹ nocte vino saracenico ebrij plures eorū cū mulierib⁹ paganis ⁊ xp̄ianis etiā quas secū multi de gallia adduxerūt fornicati fuerūt. Ibi ꝙ oēs pugnatores infecti sunt ꝑter rolandū. balduinū ⁊ thedricū. Turpin⁹ aūt ⁊ ganalon⁹ cū rege karolo erāt. Peracto illo bello cū rediret roland⁹ inuenit quendā saracenū in nemore latētem. qui ē ligauit fortiter ad arborē ⁊ ascendit in montē ut̄ndaꝝ vt exploraret illos ⁊ vidit q̄ multi erant ⁊ rediit retro ad vīā cū cinallis ⁊ insonuit tuba eburnea. Ad cuius vocē redierūt ad eū circiter centū xp̄iani. Reuersus aūt ad saracenum qui ligauerat eū eum solui fecit extracto gladio minatus ē ei mortē: missi ostenderet ei marsirū. Hic ergo secum duxit vsq3 ad agmina paganoꝝ. q̄ ostendit ei alongemarsirū in equo rufo et clipeo rotūdo. Tūc roland⁹ resumptis viribꝰ alatus ad bellū dei irruit sup eos. ⁊ vidit ibi ꝙdam inter alios statura maiorē. qui vno ictu secuit p medium cū equo suo. ita q̄ vna pars equi ⁊ militis cecidit ad dexteraꝝ alia ad sinistram. Qō saraceni videntes illico fugerūt: dimittentes marsirū in campo cum paucis. Quoꝝ fugientem inter alios Rolandus insecutus ꝓstrauit. Ibi centum soci rolandi occisi sunt. Rolandus aūt̄ equatuor lanceis grossis ⁊ lapidibꝰ pcussus euasit. Beligandus autem frater marsirⁱ cū suis recessit ab illo regnoꝝ. Ebredricus aūt et balduin⁹ inter nemora latitabant. Karolus aūt cum suis exercitibꝰ montē transierat ⁊ quod factū fuerat ignorabat. Roland⁹ aūt valde fessus ⁊ de nece suo-

rum valde volens. venit vsq; ad portum; pedem ecclie. et ibi sub arbore quadã iuxta lapidẽ marmoreũ qui ibi erat erectus sup rũcinalle in prato optimo equo desilit. Habebat aũt tũc secũ sparam suã qua debebat decãtã q̃ interpretat durũ ictum. Hanc cũ exagitasset volens eã frangere. imo lapidem ictu percussit: et a summo vsq; deorsũ ipm diuidens saluã eam eduxit. Deinde tuba sua tam fortiter intonuit vt vox eius vsq; ad aures karoli angelico ductu perueniret. distantis tñ a rolando p octo miliaria. Illico gaualanus volentẽ regẽ redire ad rolandũ dissuasit: dicens; eum buccinare cũ venandi. Cũ ergo rolandus sup berbã prati iaceret supuenit baldus frater eius. Cui ille innuit vt ei aquã porgeret qz valde sitiebat. Quã cũ ille quereret nõ inuenit. videns cũ morti propinquasse ascendit equũ et iuit post karolũ. Mox aduenit thedricus q̃ valde sup eũ lugẽs innuit ei vt confessionẽ se muniret. Accepit aũt eodem die rolandus eucharistiã et feliciter suum confessionẽ fecerat anteqũ ad bellũ iret: qz iste mos erat pugnaturis semp inter nos. vt prius penitentiã et confessionẽ facerent. Roland⁹ inter cetera verba sue dulcissime confessionis tenens pellem et carnẽ suam circa mãmillas et cor dicebat ter. In carne ista videbo deum saluatorẽ. Et mittens manũ sup oculos suos similiter illos vicibus ait. Et oculi illi cõspectum sunt. Sicq; tradens spiritum ait. Jam cõpleta sunt que locutus est dominus de me. Et ecce ascendo ad patrem meum. Et deus meus in adiutorium meum. Et in nomine tuo exaltabitur cornu meum. Et in te sperabunt qui nouerunt nomen tuum. Et non confundar in eternum. Et in iustitia tua libera me. Et eripe me. Et inclina ad me aurem tuam. Et accelera ut eruas me. Esto mihi in deum protectorem. Et in locum refugii. Et in domum saluam. Et in petra mea. Et in refugio meo. Et in misericordia tua. Et in virtute tua. Et in nomine tuo. Et in veritate tua. Et in iustitia tua

locata. Eodem tempe venerũt due sorores cuiusdam ducis francoꝝ ad regem karolum ꝙquerẽtes de hẽ suo ꝙ hereditatẽ suam eis auferret. Conventus autẽ dux a rege fugꝫ hoc rẽdit se eis nihil auferre. Rex autẽ fecit eũ iurare sup corpus sancti saluj ꝙ nihil sororibus suis deberet de his que petebant. Qui cum iurasset letus statim crepuit medi⁹. et exiit sanguis et oculis eⁱ⁹ aurib⁹ et naribꝫ z ore. et post duas horas expirauit. Henardus aũt pⁱ cecat⁹ corpaliter spũales oculos recepit: quicqd habebat dans sancto saluio residens in domo sua z priam agens. winegardus autẽ filius eius cũ venisset ad ecclam in qua sanctus quiescebat z oraret lumẽ sibi dari: ꝓmota est tota ecclesia. Qui egressus z puersus in fugam venit ad monasteriũ sancti amãdi. vbi ꝑmansit lugens peccatũ suũ omnibus diebꝫ vite sue. winegarius aũt iernus ꝓtractus ante corpus sancti saluj cũ multo ymbre lachrymarꝫ recepit lumen in vno oculo. et vsqꝫ in finem vite pauit greges in seruitio sancti saluij.

De studio parisien/ .§.xii.

Siquis sit institutũ parisius. Narrat iacobꝰ de colũ. in hystoria sua ꝙ tempe karoli magni. Alchuinꝰ natione angl⁹. a regibus anglie ꝓ pace missus ad karolum francoꝝ regẽ. apud illum benigne exceptus est: et in gallia apud eum remansit vir vndeciqꝫ doctissimus. Cui⁹ precipue magisterio rei omnes artes liberales didicit. maxime astronomiaꝫ in qua valde delectabat. Hicigꝫ alchuinus scienna vtraqꝫ ꝑclaros et sapiẽ literarꝫ studiũ de roma parisius trãstulit. quod illuc quondã de grecia translatũ fuerat a romanis. Fuerũt autem parisius fundatores hui⁹ studij qua tuor monachi bede discipuli. f. Rabbanus z alchuinus. Claudius et Johannes scotus. In cronicis aũt metropolis a relatẽ. ita legit. Omps rerũ dispositor et ordinator regnoꝝ et temporꝫ. cum illi⁹ admirande statue pedes ferre ex vel testas ꝓmouisset in romanis: alteri⁹ nõ min⁹ miranbus statue caput aureũ ꝙ illustrem karolũ magnuꝫ erexit in francis. Qui cũ in occiduis petibus solus regnare cepisset. z studia literarꝫ iaꝫ essent vbiqꝫ in oblitione. adeoqꝫ vere vinitatis cultura reperet: cõtigit duos scotos monachos de hyberma cũ mercatoribꝰ britannis ad litus galie applicare. viros z in seculanb⁹ literis et in sacris scripturis incomparabiles eruditos. Qui quotidie cum nihil venale eẽderent. ad ꝓnuntiãtes emẽdi gr a turbas clare sonabant. Siquis sapiẽ cupid⁹ est: veniat ad nos z accipiat eã. Nos apud nos sapia venalis est. Tandem conclamata sunt ista donec admirantibꝰ vel insanos putãtibꝰ ad aures regis karoli semꝫ sapie amatoris plani est. Qui celeriter illos ad suam ꝓsentiam evocatos interrogauit si vere sapiam venalem haberẽt. Sapiam inquit et habemus eam et in noie vr̃i eam q̃renti⁹ vare paratissimus. A quibꝰ cũ rex quesisset quid pipsa peteret. Rñderũt. Locatiõ opportuna z animas ingeniosas et sine quibꝰ pegrinatio ista transiri nõ ꝑ alimenta. Quibꝰ auditis ingenti gaudio replenus. primum quidem apud se vtrũqꝫ paruo tempe tenuit. postea vo cũ ad expeditiões bellicas vrgeret. vnũ illoꝝ clementem noie in gallia. f. parisius residere fecit. cui z pueros nobilissimos ꝙdidit: et eis qui necessarium erat victualia ministrari ꝓcepit. Alterũ vero in ytaliaꝫ direxit. cui monasterio sancti augustini intra ticinensem vrbẽ delegauit. vt illuc si voluissent ad discendũ ꝙgregari possent. Audito autem albiⁿ⁹ q̃ et alchuinus etiam dicit. ꝙ grat̃ sapientes et religiosos viros karolus suscipieret. ascensa nauj in galliam venit. Quem rex vsqꝫ ad finem vite retinuit secum. Cuius doctrina intantũ fructificauit vt franci bacternis romanis in oñi scientia equarent. De alchuino z libris eius dicet infernus. Erat insup vt testatur pfat⁹ iacobus eloquẽtia copiosus. Nam quicqd vellet poterat facillime exprimere atqꝫ eleganter. Nec patrio sermone cõtentus sed pegrinis ediscendis linguis vim operam dedit. Inter quas latinam siue romanam ita didicit: vt romanũ eum esse putares. Grecã vero melius intelligere q̃ ꝙferre poterat. Liberales aũt artes colebat studiosissime. Sed z doctores eaꝝ planimꝰ veneratus est. quos etiam magnis honoribꝰ profectatus est. Religionem xp̃ianam sanctissime et cum summa pietate coluit vt dictus est. Plurimas ecclas edificauit quas et possessionibꝰ dotauit ac ornamẽtis vtilissimis decorauit. In quibꝰ et diuinũ officium iugiter celebrari volut. Colebat tamẽ ꝑ ceteris sacris venerabilib⁹ locis apud vrbem romanã Petri apostoli ecclesiã. vbi donaria magna in auro et argento et lapidibꝰ ꝓciosis imbuit. Neqꝫ quicqꝫ imperator inclitus faciendum omisit. vt romana ciuitas suo opere suoqꝫ labore et ecclesia beati Petri ꝙ illum nõ solum tuta et defensa: sed etiam suo studio et diligentia tanqꝫ mater et magistra omniũ ecclarũ pre omnibꝰ alijs esset ornata et ditata. Hic gloriosissimus imperator ꝑ illa que in regno francie magnificentissime egit. postqꝫ augustalẽ adeptus est dignitatẽ tot magnifica gessit: vt ipsa solũ librum specialẽ requirerent. Nã suo studio et industria romanum impiũ qõ in occiduis partib⁹ pene corruerat: suis antiquis terminis instaurauit. Nam equitaniã. vascboniã. totumqꝫ a pirenei mõtis iugo vsqꝫ ad liberum flumium vnuit. Deinde vtranqꝫ pannoniam. dalmatiam. histriam. sed et liburniaꝫ. atqꝫ dalmaciam. exceptis marittimis ciuitatibꝰ quas ob amicitias et fedus imperatorum grecorum habere ꝓmiserat. Postmodum omnes illas barbaras natões que inter renum flumen et mosulam flumen occeanumqꝫ ac danubium posite sunt lingua quidam pene similes: moribꝰ autem et habitu valde dissimiles romano subiecit imperio. Preterea ytaliã totam que ab augusta ꝓtoria vsqꝫ in calabriam inferiorem q̃ mare siculum attingit in qua greci⁹ constant esse ꝓlima: romano subiecit imperio. Cetera que ad dominicã z anteriorẽ eius vitam ꝑtinent hec fuerunt. inquit iacobꝰ de colũ. Post mortem pipini patris cũ fratre soliceret karlomãno regnũ cum esset duriam. tanta patia karolus fratris tulit simulates: vt omnibꝰ videret⁹ mirũ. Quo defuncto totũ regnum ad ipm karolus devolutũ est. Patris aũt bonitatu karolus magnus filiã regis longobardorum duxit vxorẽ. Sed ipsam repudiauit post annũ. incertam aũt qua de causa hoc egerit: et bildigardẽ de suevorũ gente ꝙgenitam ꝓcipue nobilitatis feminã exinde accepit vxorem. Ex qua tres filios habuit. f. karolũ pipinum z ludouicum. Et tres filias et eadem vxore. f. Recrudẽ. Bertam. et gillam. habuit z ocubinas et quibꝰ etiam vtriusqꝫ sexus liberos habuit. Matrẽ vo suam alicubi summo cũ honore coluit. adeo vt nõqꝫ inter eos sit exorta discordia nisi in diuortio filie desiderij regis. Tanta ꝑ teres benignitate z clementia gubernant impiũ. vt nunqꝫ i regno ꝑa eum sit exorta discordia. Volum ꝑa eum semel cõiuratũ est in germania. Cui⁹ auctores ꝓm hominibus sint primati: ꝓm exilio relegati. nullus tñ illorum gladio peremptus est: tribꝰ exceptis qui cum se a fidelitatibꝰ regis ne ꝓhenderent stricte gladijs defenderent. quia aliter capi nõ poterãt: occisi sunt. Hoꝝ autem ꝓiurationis causa z origo ipsa regina vxor eius extitit. Nam illius amore demẽtis nimis illi credul⁹ erat adeo vt a sue nature benignitate ac solita mãsuetudine exorbitare crederet. Cetera ꝙ omne vite sue tempꝰ ita cum oñi summo amore z fauore domi et foris cõuersatus est. vt nunqꝫ illi vel minima iniuste crudelitatis nota reprehendi valuisset.

Anno aũt.xiii.im/ .§.xiii.

perij sui karolus glouosus imperator regno z impio suo pacato et dilatato inquit Jacobus. et statu ecclesie religiose ordinato. Ipse etiam sua vlus ꝓtẽ fecit officium gregrianũ per ecclesiã vniuersales temeꝝ: ambrosiano solis mediolanensib⁹ dimisso. Cũ iã morbo z senectute premeret⁹ evocatũ ad se ludouicũ primogenitum suuꝫ quem regem

equitanie pstituerat. ꝑgregatis ex omni imperio nobilib⁹ illoꝝ ꝓsilio atq; assensu ꝓfatem imperialis nominis et futurum augustū atq; romanoꝝ imperatoꝛe declarauit. Nam ⁊ hic solus ex filijs hildegardis superat. aliꝑ duo ei⁹ defuncti. Quo facto aquisgrani rediit ⁊ ibi ꝙtis semi cōfectus: ꝯtidie tū venatoꝛio exercebat. Sed cū ibi hyemaret. valida febre ianuarij mēse decubuit. Qui mox vt solebat cū febribꝰ grauaret. sibi adhoꝛ abstinentiā indixit. arbitratus hac abstinentia morbū posse depelli vel saltē mitigari. Sz accedente ad febrē lateris dolore. septīo postq; decubuit die sacra coīone deuote suscepta migrauit ad dominū. Anno etatis sue lxxij. Et eꝓ quo regnare cepat tertiodecimo: eꝛquo rome sub leone papa augustalē recepe rat dignitatē. Obiit aūt. q. kl. februarij. Sepultꝰ est aquisgrani formosissima toto orbe terraꝝ capella quā sibi conſtruxerat ⁊ mirabiliter decoꝛauerat. Supta eiꝰ tumulaz ꝓstitutus est arcus deauratꝰ cū titulo hmōi. Sub hoc cō ditorio situ. est corꝑ karoli magni q̄ regnū francoꝝ nobiliter ampliauit: ⁊ ꝑ annos. xlvij. feliciter rexit. Migrauit autem anno ab incarnatōne dñi octingentesimo. xiij. Interfuerūt aūt sepulture eius leo papa cū romanis principib⁹. Archiepi imsup et epi multi. Interfuerūt etiam duces et comites plurimi. Corpus aūt ipsiꝰ defuncti imperialibus indumentis vestientes. coronā capiti eius antea imponētes. sup cathedrā auream ꝯi viuentem sedere fecerūt. Ac super eius genua. iiij. euangeliꝛ codicez posuerūt: ita q̄ manus dextra codicem: sinistra vo manu sceptrum tenebat. Hyademati quoq; cathenulā ꝓsimerūt auream. ne vsum ei caput ad aliquā partem declinaret. Preterea scutum aureum qđ illi romam fecerāt ad eiꝰ sinistram statuerunt.

In monte autez eius vt ait turpinus archiepꝰ ⁊ refert Vinc. vbi supra etiā apud venetiā in eccla ante altare oīaꝝ et cū raptus in extasim. pā. deus in adiutoriū vocauit arem vidi tetroꝝ spiritū agmina infinita pretenire ⁊ tendere lothoringiā. Quos oīs quidā ethyopi similis insequebat lento grada. Cui dixi. Quo tenditis. Ad aquisgrani ingunt ad mortē karoli vt eius aiaz ad tartara rapiant⁹. Tūc ego. adiuro te ꝑ nomē dñi nostri dñi xpi: vt pacto ritinere ad me redeas. Tunc modicuz moratꝰ vir expleto psalmo ad me redierūt eodem ordine. Et dixi nouissimo cui priꝰ locutus fuerā. Quid egistis. Halecian⁹ inquit sine capite. tot ⁊ tantos lapides ⁊ ligna innumera basilicaꝝ suaꝝ i statera suspendit. q̄ magis appenderūt bona eiꝰ q̄ mala: ⁊ idcirco animam eiꝰ nobis abstulit. Et his dictis euanuit. A tempe aūt illo q̄ ab hyspania discessit vsq; ad diē mortis sue assidue egrotauit. Cui successit ludouicus filiꝰ eius vt dictum est.

Capitulum. v.

Louerūt aūt eo tem

pore duo singulares viri. s. albiⁿ⁹ q̄ et alchuin⁹ dictus. e eruditissimus vir et anglia oriūd. mgr karoli in artib⁹ liberalibus ⁊ scripturis sacris: ⁊ rabbanus prius abbas postea archiepꝰ maguntinus. Qui alchuinus aliq̄s libros ꝓposuit. De sancta trinitate libros tres. Ad discipulos suos li. j. Sup epl̄am ad hebreos li. j. Super ecclesiasten. li. j. Sup' Jo. li. vij. De rōne aie ad eulaliā virginē li. j. Ad fredegisum dyalogoꝝ de trinit. li. j. Sz et glosas ordinarias sup totā sacrā scripturā dicit' ipm edidisse ex dictis vel sententijs diuersoꝝ doctoꝝ excerptas.

In decretis di. xlv. Albinus. Tria sunt genera elymoꝝ. Una est corꝑalis. dare esurienti quicqd potuerit. Altera spūalis. dimittere. s. ei a quo lesus fuerit. Tercia errantes corrigere: ⁊ delinquētes in vīa reducere veritatis. Idez xxiij. q. vij. Hortatu ⁊ ꝑcib⁹ adriani ꝑi romane vrbis et oratus rex karolus bellū ꝓtra longobardos suscepit. qđ ⁊ prius quidē a ꝑde eius pipino suppliciante papa. s. stephano cū magna difficultate suscepti est. Idem albiⁿ⁹ seu alchuin⁹ in quodā sermone in festo oīm sanctoꝝ sic ait. Dei ineffabilis ⁊ immensa bonitas ꝓuidit. vt laboꝝ q̄dez ꝛps et agonis nō extenderet nec longū faceret aut eternū: si breue vt ita dicā momentaneū. vt in hac breui ⁊ exigua vita agones essent et labores: in illa ꝙ celesti vita eterna essent ꝓmia meritoꝝ. Proinde quidē vt labores cito finirentur. meritoꝝ ꝙ premia sine fine durarēt. ⁊ post modi hui⁹ tenebras visuri essent candidissimā lucez: ⁊ accepturi maioꝛē cunctaꝝ passionuz acerbitatib⁹ beatitudinē. relle ap̄lo. qt nō sunt ꝓdigne passiones h⁹ tpis ad futurā gloriam q̄ revelabit' in nobis. Qlcto sine de preliо rediturꝰ celestis excepit leticia de hoste ꝓstrato trophea ferentiꝫ occurrit. Cū triumphantib⁹ viris et femine venīt. que cū seculo fessiꝫ vicerunt: et geminata gloria militie. ꝑgines cū pueris teneros annos ſtutib⁹ transeūtes. Sz ⁊ cetera fidelis turba aule ꝑpetue regna intrauit. q̄ sinceritatē fidei incōcussi celestiū preceptoꝝ disciplinis vsq; a pace seruauerūt. Ergo agite fratres. aggrediamur iter vite: ⁊ regrediamur ad ciuitatē celestē in q̄ ꝓspꝛi sumus ⁊ civis decreti. Nō sumus eīm hospites ſ cives sanctoꝝ ⁊ domestici dei. ⁊ filiⁱ heredes coheredes aūt xpi. Hui⁹ vibis nobis ianuā aperiet fontinudo est fiducia iamq; prebebit ingressum. Quid est hec vita beatus. vbi nō est pauptatis metus nec egnitudinis imbecillitas. Memo ilic ledit'. nemo iraſcitur: ⁊ inuidet nemo. Cupiditas nulla ergrescit. nulla bonoꝝ pallat ambitio. nullos ibi dyaboli metus: insidie vemoīs nulle. terroꝛ gehenne procul. Mors neq; cor potis neq; aie ſ immortalitatis munere vita iocūda. Nulle erūt tunc vsq; discordie: sed cuncta ꝓsona tranqlla sue omnia magis splendor. Verum sup omnia est ꝓsociari angelοꝝ et archangeloꝝ cetibus: omniūq; celestium supernarum virtutū ꝯtubernio ꝑpui. Et intuen agmina setoꝝ splendidius sydendo micantia. ꝑ archaꝝ fide fulgētia. ꝑ phetaꝝ spe letantia. ap̄lop in xij. tribubus dñi indicantia martyrū purpureis coronis victorie lauentia. virginū choros candenis serta gestantes inſpicere. De rege aūt q̄ horum medius residet dicere: vox nulla sufficeret. Si em̄ oporteret nos ꝯtidie tormenta sufficere. si ipam gehennā patuo tpe tolerare vt ꝑm possimus videre in gloria ⁊ sā ctorum eius numero sociari: nōne dignuz erat pati omne qđ erūte est. vt tanti boni tanteq; gloie ꝑticipes haberemur: Que erit fratres carissimi illoꝝ iustoꝝ gloria. sanctorum grandis leticia. cū dñs cepert. ꝑ terrenis celestia. protabbus sempiterna. ꝑ modicis magna prestare: ⁊ addacere secū sanctos in villone paterne gloie ⁊ facere secuz in celestibꝰ ꝙsedere. suisq; immortalitatē largiri ad quaz eos sui sanguinis vinificatōne reparauit. De hoc etiam alchuino dē in martiniana. q̄ origine fuit anglicus. ꝑbꝫ excellentissimus: q̄ studiū ab vrbe transtulit parisius: qđ illa diem a grecia ad vrbem ip̄am romanā et ansiatum fuerat a romanis. Huic alchuino karolus magnus monasteriū sancti martini qđ est turonis ꝓmisit regendū. Nam mona chi ꝑterite religiōis oblii a vso dessuerāt. q̄ sericis indu ti vestib⁹. ⁊ deauratis calciamētis incedebant. camis obe etamētis vacando. vñ vno monacho vidente duo angeli intrantes vomitoriū omnes monachos extinxerūt: illo excepto qui hec vidit. Qui monachus ne intermeret. ſ ad priam agendam reſert uaret: vix obtinuit ab angelis illis. Hui⁹ ꝙ cenobij post hoc factū alchuinus factus abbas ⁊ gubernator ac in oīa sanctitate infoꝛmator: post laudabilem vitam ibidem doctoꝛ egregius est tumulatus.

Rabbanus ſophista .§.i.

et sui tempis poetaꝝ nulli fuit secund⁹ inquit vinc. vbi supra post sigilbertuz abbas faldensis. Qui multa de scripturis sanctis disserit. qui etiā libraz de laude sancte crucis figurarum varietate distinctum. difficili ⁊ mirando pomate compoſuit. ⁊ pape sergio destinauit. Hic tandē ex abbate fuldensi in archiepm maguntinū est ordinat⁹. vbi celebrata synodo iussu ludouici regis multa ecclie vtilia

decreuit. Eius tempore surrexit quedam pseudo ꝓphetissa dicens instare diem iudicij. magnumq̃ sollicitabat ita vt etiã aliquos sacri ordinis ad se inclinaret. Que ab archiepo correcta ꝓfessa est se ꝓ suggestionẽ cuiusdã ꝑsbyteri quesisse cã hoc fecisse. Et cũ fames valida germani am attriuisset ita vt pater puerũ deuorare voluerit. eo tẽpore Rabbanꝰ archiepꝰ multã benivolentiã pauperib⁹ exhibit clynas multas faciendo egenis. Hic vt aut vincen. vtr sup scripsit libros mistos. De laude crucis libros duos. ptim metricos. qtim prosaicos. De institutõe clericoꝝ li.j. Sup genelim li.iij. Sup exodũ libros quatuor Sup numeri li.j. Sup librũ regum li.iij. Sup paralipomenon li.iij. Sup iudith li.vj. Super hester lib.j. Sup lib. sapiẽ. li.iij. Sup ecclesiasticũ li.x. Super hieremiã lib.j. Super libros machabeoꝝ li.iij. Super matheũ lib.vij. Super actus apl̃oꝝ li.j. Scripsit et preter hec de naturis rerum et plura alia: ac etiam quasdam epl̃as. Cuiusmodi est vnus ex prologis qui ponit ante librũ machabeorum

Hui⁹ discipulus fuit Strabꝰ. q̃ eo docente plurima exceperit. et super quosdã libros pertinenciã quedam edidit. et quedaꝫ eius bibliã et expositiones mystice allegant. Hec habent in decretis ex libris Rabbani. De cõse. di.iij. Rabbanus de institutione clericoꝝ. Ante baptismã catheciçandi debet homo ꝑmunire officiũ: vt fidei primum catbecuminus accipiat sacrm. Priusq̃ et ipse xp̃e ceci nati oculos luto et sputo facto linxerit et sic ad aquas siloe miserit: quia prius dz baptizãdus fide incarnationis xp̃i instrui et sic ad baptismuꝫ credulus admitti: vt sciat cui⁹ gr̃e est princeps. et cui debitor fiat deinceps.

Idem in eodem de cõse. di.iij. Postq̃ se baptizandus ꝓfessionem vere fidei in altenio ꝓmesisset dominus. ꝙ abrenũciationẽ a priscis possessionꝫ se alienauit seruitꝫ exufflatur ab eo sevꝫ potestas. vt ꝙ parum sacerdoꝫ ministerii spũsancto cedat fugiens malignus spũs. Idẽ di.e. Postea signat baptizãdus signaculo sancte crucis tam in fronte q̃m in corde. vt ab eo tpe apostata dyabolus in vase suo pristino siue interemptõis cognoscẽs signum iam sibi deinceps sciat esse alienũ illum. Exhinc iam dicnr oones vt fiat catbecumin⁹. Tunc datur baptizando sal benedictũ in os. vt ꝑ sal typicuꝫ sit sapiẽs sale conditus. Feroe careat iniq̃tatis. ne a vermibꝰ peccatoꝝ vltra putrefiat: sed magis illesus ꝑseuer̃ ad maiorẽ gratiã peripiẽdam. Idem. d.e. Deinde iterũ exorcizatur dyabol⁹ vt suã nequiciã cognoscens inde sup se dei iudicii timens recedat ab hoie. nec iam cõtendat cũ arte sua subuertere ne baptismã ꝑsequat: ꝙ magis honorem deo creatori suo et hoi debens: reddat opus factori suo. Idem. d.e. Deinde tangunt ei nares ꝙ aures de saliua ꝙ dẽ ei verbũ euangelicum q̃d xp̃c q̃ surdis ꝙ mutis sanauit tangens eum sputo linguã eius et mittens digitos in auriculã eius dixit. Effeta q̃d est adaperire. hoc cũ sacrm hic agitur vt ꝑ salinam typicuꝫ ꝙ sacerdotis ractũ sapiã et virtus diuina saluteꝫ eiusdem catbecumini opetur vt agiant ei nares ad accipiendũ odorem noticie dei. et vt agiant ei aures ad audiendã mandata dei. vt agiant ei sensus in intimo corde ad respondendũ. Idem. d.e. Deinde a sacerdote inungit vt sacrũ baptisma cui⁹ fide accepta custodiat. Ungit igit illius tũc pectus de oleo sanctificato cũ innocatiõe sancte trinitatis. vt nulle reliquie latentis inimici in eo resideant: ꝙ in fide sancte trinitatis mens eius ꝓfoueatur. Ungitur ꝙ inter scapulas de eodem oleo vt vndiq̃ muniat ꝙ ad bona opa faciendа ꝑ dei gratiã roboretur. Consecrat fons vt ad ipm baptisma catbecuminus accedat. Idem. d. e. Postq̃ ascendit baptizatus de fonte statim signatur i cerebro. i. in fronte a ꝑsbro cũ sacro crismate seq̃nte simul ꝙ oione. vt xp̃i regni ꝑticeps fiat: ꝙ a xp̃o xp̃ian⁹ posslit vocari. Idem. d.e. Primũ interroget pagan⁹ si abrenunciet dyabolo ꝙ oibꝰ dãnosis operibꝰ. vt ꝑnũ respnat renũcꝫ ꝙ sic possit appropinq̃re ad ventã. vt intra aplm̃ reponat veterẽ hoiem sm̃ prillinã ꝓuersatiõeꝫ. abnegãs impietatẽ ꝙ secularia desideria. iuste ꝙ pie viuat in hoc seculo. Idem rabbanꝰ scribens ad bernhaldũ de lapsis. si debẽt ꝓmoueri vel susceptis ministrare sic ait. d.l. De his ꝛo volum⁹ esse nobis tenendũ esse q̃ sacros ordines hũt et ante vel post ordinatiõeꝫ ꝓbationes in capitalib⁹ crimin⁹ se esse ꝓfitent. in quib⁹ vt mihi videt. hec dz distantia esse. vt hi q̃ ꝑpetui vel capti fuerint publice in furto ꝑiurio atq̃ sacrilegio nicatõe et ceteris hmõi criminib⁹ sm̃ sacroꝝ canonũ institutа appetio gradu decidant. qz scandali gl̃a dei est tales ꝓnos sup̃positos hẽre. q̃s vltra modũ viciosas ꝓstat esse. Nempe inde detrahũt hoies sacrificio dei sicut quõdam beli filijs peccantib⁹ fecisse leguntꝫ. et rebelles hinc et cẽteraꝝ exẽtes eoꝝ prauis exemplis studie penitus sunt. Qui aũt de ꝓdictis peccatis absconse a se admissis p occultum ꝓfessionem coũi angelo dei presente etiã sacerdote qui eis indicturus est priusq̃ ꝓfitentur. ꝙ semꝑ sollicite gratiter deliquisse queruntꝫ. si se q̃ tenuia et exiguaq̃ vigilatiq̃ purgare certauerint: hos etiã gradu seruato spes venie de dei misericordia. penitenda est. hec ille. vide tñ ibi glo. materiam declarantẽ. Idem sup matheũ. Sup illud. Tradidit eum tortoribꝰ. de pe. di.iij. sic ait. Considerandũ est q̃ dicit vniuersam debitũ. q̃ non solũ peccata que post baptismum hõ egit reparabit̃ ei ad penam: verũetiã peccata originalia q̃ in baptismo ei dimissa fuerant. Qr autẽ dicit in plurali originalia: refert ad plures effectus originalis peccati. Nam in se vnũ est. Et talia imputant̃ dimissa nõ preuentionẽ eoꝝ sed ꝑ quendã effectũ aggranationis sm̃ tho. in. iij. Idem in libro de ꝑsonis eccl̃asticis. Et dist. xxxvij. ait. Legimus de btõ hieronymo q̃m cum legeret librum ciceronis ab angelo correꝑt̃ est. eo q̃ vir xp̃ian⁹ paganoꝝ figmentis intenderet. Idem in eodem. Et habetur. xxxij. q. iij. Non impetuũ damnamur cum multe iudicamur. dicente ꝑõ. Nec damnabit eũ cũ iudicabitur illi. Multi sacerdotum culpas zelo dei se ꝑsequi ꝓfitent̃. sed dum indiscrete hoc agit: sacrilegijs facinus incurrunt. Et dum ꝑcipites quasi ad emendandũ ruunt. ipsi quoq̃ multomagis deterius cadunt.

Idem rabbanus in .S.ii.

libro de laudib⁹ crucis i mercio ꝓlib⁹ sic ait egregie piter et deuote. O crux q̃ summi es voto dedicata tropheo. O crux q̃ xp̃i es claro benedicta triumpho. O crux q̃ excellis ꝙ toto vnãs olimpo. O crux dux misero latoꝝ redemptoꝝ mũdo. Te ꝓarcbux laudabilis actõ signat. Plebiq̃s propbaꝝ dextra famũ nulla. Agnẽ apticum pãdit tua rite trophea. Martyꝝ q̃ choꝝ effulso iure coronat. En urx alma crucẽ fabrica fetã saluat̃. En tbron⁹ hic regis ꝑ celsa mõi. Signa crucẽ xp̃i seraphi celestia mõstrat. Dilectẽ filiq̃ alis brachia tẽsa notãt. Foꝛa sacrata crucis veneranda fulget amicta. Magn⁹ vellit bonoꝝ leꝛioꝛ ꝑ natõi. Crux sacra tu eterna es regis victoria cbristi. Est orbi tori vũi q̃s passio vita. In cruce ler vñi decoratur luce choꝛus. Gẽtes q̃ signe sociant laude sacrata. Crux et na dei es laus viuis i arce poloꝝ. Crux supꝛa placita es. crux hãc es nauta mũdo. Rabbanũ memet clemẽs rogo xp̃e tuere. O pie iudicõ. Idẽ passio xp̃i cosũ sustentat. mõm regit. rat rapꝝ pfodit. In ea ꝓfitmant̃ angli. redimunt̃ ꝙ ꝑ cũ inimici. Inde timor ducꝰ fideles a pena liberat. Inficia salubris penitẽtes a petõ mũat. Concupia boni fructꝰ ꝛatũ germinat. Gaudium vite spe ꝓfidẽtes lenificat. Hanc actoꝛ oim sibi machinã ꝑdidit q̃ strue voluit. vt impio oi no restauret oia q̃ coadunaret cũa ꝑ ibm xp̃m dñm nr̃m. O vere bona q̃ sctã crux xp̃i ꝙs te rite tota enarare ꝑt aut ꝓdigne laudare. q̃ celestiũ archanoꝝ pia cis reuelatrix: mysterioꝝ dei sacra ꝑ eruatrix. sacroꝝ xp̃i ydonea dispensatrix. In te angli gaudia sua accumulata conspiciũt. In te hoies iura salutis sue cognoscũt. In te inferi insitam rerũbanonem fraudis sue perspiciũt. Protenta renouas. ꝑ-

cia illustra futura ꝓnostras. Perdita requisiꝰ. Inuenta custodia. Lapsa rectitudo ꝛ in viā pacis dirigis. Tu cū regis ea victoria celestis milicie letitia. terrigenarumq; potētia. Tu petiꝰ remissio. pietatis exhibitio. mentiumq; augmētatiō. Tu infirmoꝝ remediū laboꝝ auxiliū. lassoꝝ refrigeriū. Tu cura egrotoꝝ medicīa. Tu gaudiū meum ꝙsolans. Tu sanitas volētes letificās. Tu stat⁹ recte credentiū. Tu firmitas bñ operantium. Tu habitudo nite plenerūnium. Et quicq̄d digne de redemptōne mūdi pōt cogitari. quicq̄d lingua rite loquiꝫ ad laudē tuā decentissime possunt adaptari. q; quicq̄d in te laudat⁹ crucifixo ītꝰ xpō regi deputat⁹. Tibi vōe ibu xpe humiles hoc offero ꝛ otia vota ꝙsolo. q; mihi peccatori inspirare dignatus es bonos sancte crucis tue q̄ntūlūcunq; decantare: ꝛ cōmunē oim nostꝝ salutē ꝙseruis meis ꝓdicare. Nec me ab incepto retardauit ꝓpriꝰ ꝙscia delictoꝝ: sed magis mihi fiduciā tribuit. q; hoc in carmine celebrarē in q̄ peccati regnum destruxisti: ꝛ toti mūdo ventā omniū delictoꝝ dedisti. Salue crux dei veneranda: q̄ sapīa lumē ꝛ docuit es orbis terraꝝ: que ꝛ vera laus ꝛ amica virtutum et clara ꝙbia apud celicolas terrigenasq; indefinēter viges. quaꝝ magis decet in palem vocari thronū q̄s seruile tormentū qꝫ impatot et rex noster xp̄c regnā sibi in te ꝛ ptātem in celo et in terra acq̄siuit. Hostes superauit ꝛ mundū deo reconciliauit. O xp̄iam gl̄i vexillū framea qua cum hoste fortimur bellū. te obsecro vt tua virtute meū pectus infirmuꝫ benedicas. vt dignis laudib⁹ eterni regis in te triūphū valeamus decantare. quo celestia. s. simul ꝛ terrena vno federe ꝓiungas. pactum confirmes ꝛ vincula mortis dissipes. Quadriga virtutū cardinaliū q̄motes comites sancte crucē decēter optata ostendit sacrā seriem speciem. ex ipsa ꝓcedente in triūpho victorie regis xp̄i ꝙsecrata. ꝛ ꝓ⁹ passione ꝓpriū esse toti orbi ad impetrādā fructū pietatis ꝛ adipiscendā eternā bītudinē. Virt⁹. n. est ai habit⁹. nature decus. vite tō. mox nobilitas. ꝛ vite moderatō. Que cum cta o sctā crux religiosis hoīb⁹ tradis. ꝛ cūcta simul bāpla cita deo ꝛ salubria ꝛepromis arbor odoris suauissimi ꝛ ꝛpassione polcraꝝ frondū latissima. Ortus deliciaꝝ incōparabilis affluena vbertate largissima floribꝰ virtutū. et foliis verboꝝ iocūdissima. grandis ꝙsolatio est fidelib⁹ spēs sctē crucis. ꝛ materiā tribuit: laudiq; bonitatez nos facit scire creatoꝛ. Crux xp̄i via ē iustoꝝ ascēsus ad celū. rota de infimis ad supiora nos trahēs. dux et ianua regni. huius ꝓ⁹ erecta diuinū trāfuersa fraternū ꝓmendat amotē. cui⁹ amoris integritatē xp̄c nobis ostēdit. ac suo exēplo nos instruit. q; dilectā aiam suā in cruce moriēs ꝓ amicis ꝛ inimicis suis posuit: et nos idem facere docuit.

Titulus.xv.totus est de religiosis. Et ꝓmo et cerpētones de xxiij. collatōnib⁹ patrū.

Deinde de anachoritis ꝛ cenobitis. s. paulo ꝓmo heremita. Antonio. Hylarione. Paulo simplici machario. Pastore. Jobe heremita. Moyse et hyope. Apollonio. pachomio ꝛ dictis sanctoꝝ patrū. Postea ō bēō benedicto. mauro. placido. romoaldo et ordine camaldulensiuꝫ. De oddone. ꝛ ordine cluniacensiū. De ordine vallis vmbrose et iohe gualberto. De ordine ollerisensiū ꝛ cartusiensiū Et de multis aliis religiosis monachorum.

Capitulum primum.

Esta dei et saluatoris nr̄i ihu xp̄i supra vtēq; tractanim⁹ pat sacri euāgeliste descripserūt. breuilime tā cā opa et⁹ signa sint pelag⁹ immē sum q̄ tot⁹ mūd⁹ capere nō posset. Cui omnes et q̄ eum ꝓfessuri ꝛ mūdi initio: et q̄ secuti clamant. Osanna filio dauid. Ipe em ꝛ sol⁹ saluos facit ꝓpm suū a peccatis eoꝝ. Nec alios q̄sq; nisi ꝓpm suū. s. credētes in eum implicite vel explicite. Neq; n. est aliud nomē sub celo datum hoīb⁹ in q̄ oporteat nos saluos fieri. Et cuꝫ ipse sit lapis angularis in fundamēto ecclie missus. adeo parietē vtrunq; ꝓnectens ꝓpl̄ iudaici ꝛ gentilis: missum nō se asseruit nōnūl ad omes q̄ perierāt domus isral. qs sua corporali ꝓsentia cū illis ꝓcessatus ē. doctrina sua mirifica ꝛ immensis ꝓdigijs q̄ errabant omes ad ouile reduceno. Sz demū reuersus ad ꝑem patrē misso de celo. apl̄os suos misit i vniuersum mūm. qui facē orbis terre semine repleret diuini verbi. ꝓdicantes euangelium oī creature vt filios qui erāt dispersi in varijs ritib⁹ ydolatrie: ꝙgregaret in vnum ipm omne ecclie. Quā ꝛ illi vt pacipes gl̄ioꝝ ꝛ vera mundi lumina p⁹ xp̄m ꝓceptorem suū fundarūt. calce doctrine madefacta sanguine suo. Eos sequētes inuictissimi martyres xp̄i. quoꝝ nō est numer⁹ p multitudine. ꝑcipue vsq; ad tēpa magni cōstantini. annū vicz dūi trecentesimum vel circa catholicā fidem ecclie defensarunt. ꝓtra reges et principes q̄ eam extinguere summopere conati sunt ꝛ penitus delere: veritatē eius approbantes. ꝛ non verbis tm̄ sed opeb⁹ efficaciter demonstrātes. cūm cruciatuum genera nō solū patientissime sufferentes: sed gaudiose et auidissime poptantes. Quales fuerūt voces laurentij et vincētij ad tyrannū. Infelix hos epulas semp optasti ꝛ votis oībus exquisisti. Ecclesie aut̄ pace exteriori ꝙcessa insurrexerūt plures heretici cū variis errorib⁹. quoꝝ ꝑcipalior ꝛ magis orbem inficiens ꝛ diuturnior fuit arrius. Cuiꝰ cū diabolo auctore suo satis laborauerūt. vt expugnarēt ꝛ deijcerent veritatē ortbodoxe fidei. ſ nō potuerūt: ſ cōcidit dūs ceruices sapīe eoꝝ ꝓ sacratissimos doctores. q̄ acutissimi ingenio et omi sapīa ꝑpollentes. diuina pariter ꝛ humana. greco q̄s et latino eloq̄o doctissimi necnō ꝛ hebraico. disputatōnib⁹ et sermonib⁹ publicis eos ꝙfutauerunt. et rōnibus validissimis eorum versucias et fallacias ad nichilū redegerūt: scripturas copiosissimas super his successoꝛb⁹ relinquentes. ita vt nil pene illoꝝ erroꝝ remāserit in mentib⁹ hoīm. Post hos ecclesiā multipliciter illustrarūt successu tempoꝝ sacri pōtifices ꝛ alij clerici inferioris grad⁹. in timore dūi cū summa solercia ecclesias sibi ꝙmissas regentes. curā habentes magis de anima q̄s de lana. Sz et laici vtriusq; sexus mire ꝑfectionis exempla dederunt. Quoꝝ nōnulli tam clericoꝝ q̄s laicoꝝ gloriosis ꝓdigijs claruerūt. ad veritatē fidei xp̄i b⁹ quā tenebāt ꝛ in cui⁹ virtute illa faciebāt magis ac magis ꝙfirmandā. Nec em̄ aliquo tpe defuit viri⁹ miraculoꝝ in ecclia dei. etsi non ita copiose patrata sunt sicut in primitiua ecclia. quia tūc ve noua plantula oportuit sepius talibus irrigari: quisq; magis eius radix firmaret⁹ et dilataretur. Nulla aut̄ secta seu ꝓfidia indeorum vel saracenorum vel hereticorum vel paganoꝛum hoc habuit. Fuit nichilominus et erit quoddā gen⁹ xp̄ianoꝝ ꝓfessum a seculo. qđ ena valde ecclesiā decorauit ꝛ merita suis ac oīonib⁹ ipam fulcientur et imitentur. Hoꝝ vicz q̄ ea que mūdi sūt oīa relinquētes. ac cmē suā cū vicijs ꝛ ꝓcupiscētijs crucifigētes. ꝛ ꝓpriam voluntatem abdicātes: se totos deo dicauerūt. Hoꝝ autem triplex est spēs vt ponit Jo. cassi. in collat. ꝑmenis. Prima igit̄ est anachoritaꝝ q̄. s. in solitudine soli manēt de q̄bus dī. xvj. q. j. Qui vere ꝛ pure solitariā vitā eligūt. bñ digni oībonos. Et tertiū. iij. Erit solitari⁹ ꝛ racebit ꝛ leabit se sup se. s. ꝓ exemplatōez. Secūda ē cenobitaꝝ. i. congregatōne cum alijs simul conuersantes de quib⁹ exponit aug. sup̄ illud. Ecce q̄bonū et ꝙiocundū bītare fratres in vnū. Et. xxiij. q. ij. Admonere quidā dī. Ingredē monasteriuꝫ humiliare sub manu abbatis. cuncta facito simplici animo que tibi fuerint imꝑata: vt multorum oationibus adiutus ꝛc. Et. xxj. q. j. Non dicatis aliquid ꝓprium sed sint vobis omnia communia. Et infra. Cuꝫ huiusmodi nostre congregationis fratres non solum rebus temporalibus sed et ipsis ꝓprijs voluntatibus renunciauerint: constat eos nil hīe. Tercia spēs dī seruabitaꝝ qđ

dē gen⁹ reprobū. Et bi sūt q̄ sub nulla regula ⁊ sub nullo obediēcia pstituti. discurrūt q̄ ciuitates ⁊ castra sub ouina pelle religiosi bit⁹ ⁊ deuote locū tōsi circūgerūt lupinū devorantes domos vidue ⁊ captiuas ducētes mulieres cōeratas peccatis. pleudo ꝓphe ⁊ apli diuinantes de occulto. ⁊ p̄ dulces sermones et bñdictōnes decipiūt corda simplicū. De quib⁹ apls in epīs suis. bi etiā reprobant inuric. xvj. q. j. Quidā. ⁊ ca. se. Ad q̄d genus Jo. casl. i. dicta collatōe ꝓnere asserit illos. qui in solitudine sine in cō gregatōne cum alijs vegentes ⁊ sub prelatis carnaliter vivunt.

Berabaitis igitur .§.i.

emissis. q̄ de anachoritis et cenobitis in anteced̄ntib⁹ et cā eminentiis nōc relatū et altius repetēdo. origīē eoꝝ ⁊ q̄ inter eos magis emicuerūt cū doctrinis tali statu congruentib⁹ eoꝝ differam⁹. Sicut in alijs gradib⁹ fidelū nouī testamēti non defuit figura in veteri: ita et huic generi bōm deo dicatissimo ibi vmbra fuit. Nam helyas ille cuius verbū vt facula ardebat transfat⁹ in celū i curru igneo anachoritica vitā duxisse videtur. Habitās in monte carmēli solitarius satis diuinis reuelatōnib⁹ frequētat⁹. Cui⁹ discipul⁹ helyseus cenobiticā ampleran vitus est. cuꝝ filijs ꝓphetaꝝ puersatus. cū quib⁹ etiā pfectus est ad ꝑcidendā ligna. p̄ cellulis seu tugurijs pstruendis. ⁊ secū pmanētib⁹ collocādis amaritudinas p̄ errorē decoctas dulcorauit farina in eis pmixta. Sed et cuncus ꝓphetaꝝ cui obuiauit saulsimul cū eis ꝓphetauit. put samuel p̄dixerat congregatiōes religiosoꝝ fuisse gloriatores exponūt. Baptista q̄s gloriosus vtriusq; testamēti limen. p̄fuit p̄cipuus anachoritaꝝ. cū antea deserti teneris sub ānis ciuium turbas fugiēs petiuit: ne leui salē maculare vitā famie posset. Cui p̄buit byriū tegimē camel⁹ utrubꝫ sacris stropbis bidenno ⁊ later hausti sociata pallii mella locustis. Pio eo ait q̄ ad iordanē baptizās discipulos ⁊ gregauit q̄s et ieiunare ⁊ orare docuit: de cenobijs principalē vidē. Salnator aūt ipse dñs ihs oīs pfectōis dns ⁊ magi⁹. vtrūq; vitam tenuit ⁊ docuit. Tang̃ n. anachorita fuit. q̄n in adolescētia suaviq; ad annū. xxx. etatis suę ignot⁹ fuit hominē ⁊ postea baptizat⁹ ouct⁹ é a spū in desertū vbi cū feris habitās p⁹ iciunū plurū tēpoꝝ abat⁹ a satbana. q̄n etiā postea ascēdit in montē sol⁹ orare. ⁊ erat pernoctās in oratōe dei. Formam ꝓ ⁊ exemplum oīs pfectōis cenobitis exhibuit. q̄n vocatis discipulis q̄s voluit ⁊ in montē ducēs sermonem eis plurimū fecit. apertos os suū a btitudine pauperis spūs eructū trabēs. Sp̄s postmodū a cenobijs ad supiora eos ꝓuchens. ipse cū eis mutā vitā tenuit et actiua pariter et ꝓtēplatiua. in p̄dicando ⁊ visitādo infirmos ⁊ ad loca soliteria eos deducēs: vt quieti ⁊ sibi vacarēt p⁹ tumultū turbaꝝ. ⁊ in montē thabor ad se transfiguratū in gloria videndum p̄mioes ex eis ascēdere fecit. Quē statū. l. vite mixte appetēderūt veri mendicātes a principio sui. De quib⁹ longe p⁹ dicetur. Statū cenobitaꝝ assumpsisse censent. nonī⁹ puersi ad fidē in eccia primitiua sub apīs scīis ꝓgregata hierosolimis. quoꝝ mētiōem facit is erat. cor vnū et aia vna in ꝑio. nihilq; suū alicui ee dicebat si oīa in cōi. vt refert lucas in actib⁹ apl̄oꝝ. Quos secuti sunt bucholni. qui. s. a marco euāgelista puersi ad fidē apud alexandriaꝫ mor. q̄si pfectōes pfectōis monastice adepti in canonis ⁊ speluncis centen habitāt orationib⁹ vigilijs simul incūbentes de labore manuum victitantes.

Tria genera mona- .§.ii.

choꝝ vt dictū est p̄scribit hiero. esse in egypto: quedā de eoꝝ moribꝫ tangēs. Primo aūt ponit gen⁹ cenobitaꝝ. i. i cōi viventiū. q̄s credo anachoritis ꝑferre. q: tutiori statu q̄ ipse etiam magis psalit ⁊ ꝓpue incipientibus. xvj. q. j. Si clerici⁹. vbi dicit. Primū tractandū é. vtrū soles an eē alijs in monasterio vtere debeas. Mihi placet vt sctorum ꝓtuberniū habeas. nec ipse te doceas. ⁊ absq; doctore ingrediaris viā q̄ nunq̄ alijs ingressus é. Pria inq̄t ipse apud cos ꝑfecturio é obedire maiorib⁹. Deinde sunt q̄ decurias ⁊ centenarias vt nouē bonos decanos ꝑat. Et decem ꝓpositos habeat centenari⁹ sub se. Septatis cellulis manent vsq; ad botā nonā. Statuū est vt nullꝰ ꝑgat ad alios nisi vocatꝰ. vt si forte fluctuat q̄s cogitatōibꝰ alijs ꝑsolet alloquio. Post nonā ꝓ in cōe psurit. psalmi resonant. scripture recitant⁹. ⁊ ꝑpletis oīsorōe cuncteq; residentib⁹ medius p̄ incipit disputare. Quo loquēte tanta silentiū sit vt nemo audeat alijs respicere. nemo audeat exercere dicentes clamo in fletu é audientiū. Tante volutur p̄ora lachryme nec i singult⁹ erūpit vocē. Cū ꝓ ō̄gno ꝑsit futura gloria cepit annūciat⁹ et videat cūctos suspino moderato ⁊ oculis ad celū leuat⁹ dicere intra se. Quis dabit mihi pēnas sicut columbe: et volabo ⁊ requiescā. De hinc vnaquaq; decuria cū parente suo ꝑgit ad mensas. q̄bus vicissim ministrāt. Panē viuū ⁊ legumina ⁊ oleribꝰ que sale solo ꝑdiunt⁹. vinū rīm senes accipiūt quib⁹ et cum paruulis sepe fit prandiū. vt alior⁹ fessa sustētet⁹ etas: aliorum ꝓ nō frangat inopiens. Ipsi aūt ꝑes nocte circūeūt cellulas singulor⁹. et aure apposita diligēter q̄d faciāt inploraut. Quē tardiorem deprehendūt. nō mox increpāt. ꝑ dissimulato q̄d notūt cū sepius viderint et pn⁹ increpet⁹ ꝓuocant magis orare q̄s cogant. Et q: nō licet cuiq; dicere. Tunica vel pallium nō habeo. ita ꝓcessio⁹ vniuersa moderat⁹. vt nemo postulare quid necesse sit inueniat. Si quis aūt egrotare cepit. transfert⁹ ad eremū lanioꝝ. ⁊ tāto senū misterio ꝑfouet⁹: vt nec delicias vibijs nec matris querat affectū. Sēm genus est anachoritaꝝ. i. solitariū. q̄ de cenobijs eccl̄ie recepto pane ⁊ sale nil ad deserta ꝓficit. Hui⁹ vite actor paulus. illustrator antoni⁹. ⁊ vt altius ꝑcendā princeps Jo. baptista fuit. Tercū genus é tetertimū atq; negligētū. bi bini vel trini habitant nec multo plures. inoq; arbitrio atq; dūtāe viuentes. de eo q̄ laborauerūt in medio ꝓtes ꝓcūt vt habeāt alimēta colā. habitāt aūt q̄plurimi in castellis ⁊ vrbib⁹ ⁊ quasi ares sic ecl̄ie nō vita. Quicq̄d vendiderint maiorib⁹ é precij. Inter hos sepe iurgia sē: q: cibo suo viuentes nō patiunt alicui se esse subiectos. Rixera solent certare iciunijs ⁊ tres secreti victoriam facere. Apud hos affectata sunt omnia. laxe calige. manice follicantes. vestis grossior crebra suspiria. Visitatio virginū detractio clericoꝝ. Et si q̄s dies festus venerit satiantur ad vomitū. hec hiero. Ad hūc modum viuendi teterrimū videntur ꝓinere religiosi moderni. paucis exceptis imitatoribus patrum suoꝝ ꝓmotis.

Dicit idem hiero. de ꝑse. di. v. ca. Nunq̄ egyptiorum monasteria hōc ordinem tenent. vt nulli absq; ope et labore suscipiant. nō tam ꝓpter victus necessaria q̄s pro anime salute: ne euagent⁹ ꝓtiosis cogitationibꝰ et ad instar fornicantis israbel oīs transeuntis diuaricent pedes suos. Et que epera ꝓgrauit monachis declarat ꝓ exemplis in dicto ca. Nunq̄. Et nota q̄ vt dicit gratianus. xvj. q. j. §. Sapiōi auctoritate in fi. Monachos vsq; ad tpus Eusebij ꝙsimi et sirilij monachos simpliciter et nō clericos fuisse ecclesiastica tradit hystoria. vñ ⁊ hiero. dicit. Monachos in scripturis ꝓmisse inuenit vt sacerdotē sibi ordinaret qui eis missas solennia celebraret. Et ideo q̄d hiero. ait. xvj. q. j. Monachus nō doctoris sed plangentis habet officiū. qui vel se vel mundum lugeat: et domini semꝑ pauidus presboletur aduentū. Et illud. Sic vive in monasterio vt clericus esse merearis ⁊ multo tempore discē q̄ possimodū doceas. Et si te populus vel episcop⁹ in clerico elegerit: age q̄ sunt clerici. Non ita generaliter intelligendū é q̄ nulli monachoꝝ liceat docendi officium assumere. cum hoc egerint et grego. et aug. episcopus anglorum ⁊ multi assumpti ad epatū. Sz volunt hiero. distinguē inf statū monachi ⁊ clerici. ostendens quid vnicuiq; conueniat. Aliud enim conuenit ex eo q̄ monachus: aliud ex eo q̄

clericus. Nam monachus inquantū habet lugere vt dictum ē nō vocere clericus in eo q̄ clericus bz vocere ꝓfm. Si ergo monach⁹ fiat clericus ⁊ a suo ꝓpositō legitime deputet ad curā eccle: poterit vocere sicut ⁊ alq̄ clerici. Q̄d bodie communiter fit.

Hic aūt notabunt̄ .§.iii.

breuiter finie patrū ⁊ doctrine. q̄ ꝑgruāt religiosis vt ꝑfecte imitent̄ cōuersatōne sua. ꝓficiant. Et possit q̄ pl⁹ monet exempla q̄s verba: cū exēpla ꝓtrahant. q̄ vt luminaria magne ecclām illustrāt. Et q̄ vinc: spe. huius li. ꝛc. asserit inter multa antiquoꝝ opuscula. quicq̄ ex his q̄ legit ad spūales ꝓfectus atq; ad ꝑfectōis apicē tendētia nō repit ita valere et iuuare sicut doctrinā Jo. cas. in collatōnib⁹ patrū: ad quā etiā remittit suspicendā ⁊ tenendā altitudinē ꝓi monachoꝝ in occidētē hūc dictus in fine regule sue. Et ꝓmo de vestē seu habitu monachi et li. de institut. cenobioꝝ sic ait. Vestis sit monachi q̄ corp⁹ tegat tm̄. ac repellat nuditatē vel candā: ⁊ frigoris recēdat iniuriā. non q̄ femineā vanitatis aut elationis ornatū. ita a ꝑso ꝓdicante hūtes alimēta et opimētū. q̄ corpus opiant tm̄ nō q̄ amict⁹ gloriā blandiant. Ita vlia vt nulla coloris vel bitus nouitate inf̄ ceteros huius ꝓpositi viros habeant̄ insignia. Ita studiosis accuratōibz aliena. vt nullis sint rursus affectatis p incuriā sordibz deformata. Postremo sic ab hūmōdi separētur ornatu: vt cultui seruoꝝ dei in eibus colis p̄seuerent. Quicūd. n. inter famulos dei ꝓsumit ab vno vel paucis nec catholice poē corp⁹ fraternitatis teneſ: aut superfluū aut elatū est. et ꝓpter hoc notū indicandum. Ꝯobrem elicitā vestē velut circumspectā cūctis atq; notabilem. ⁊ q̄ ex hoc ipso possit spūs elatōis ꝓcipere vanitatem. quecq̄ ad necessariū opus exercitiū. in q̄ monachū sp impigrū expeditūq; optet incedere. inhabilis sit atq; inepta refutauit. Qz si q̄sdā hoc amicta circūdatos legimus ꝓbabiles extitisse. nō nobis et eo ē monasteriū regula fā etēda: vel antiq̄ sanctoꝝ patrū sit ꝓurbāda decreta. Generali. n. oīm ꝓstitutōni paucoꝝ. nō dz ꝓponi nec ꝓiudicare sibi. Si ita dz rectū visus est in clicio illud eē cooperta bēbat. Et minime hoc laudabile vli sunt: q̄ offēsa sumat ⁊ ad placandum deriget.

Demō psallēdi et .§.iiii.

orādi etc. li. q̄. d. institut. monachoꝝ idē ait. Per vniuersā egyptū et thebaidā legitimū oīonis modū in vespertinis cōuentibz seu nocturnis vigiliis vidim⁹ teneri. Nā cū in ꝓmodicis fidei pauci quidā ꝑ ꝓfectissimi monachoꝝ more censerent. q̄ abbā marco q̄ prim⁹ alexandrie ꝓsuit normā suscipe vinēdi. eo feruore lectōi. oīonib⁹ ⁊ egi manuū diebus ac noctibz incūbebāt. vt nec escaꝝ quidē appetit⁹ nec mēoria nisi alio tercioue die corpis inf̄pellaret inedia. Cū qs ꝓ suo vnusq̄sq; feruore infirmitat. sūmēos alienē. id statim cōsere debēt qđ ꝓtēplatōne fidei ac roboris sui facillimā indicabat: pax discentes q̄d generalē plenitudini possibile eēt. in q̄ necesse est infirmoꝝ. q̄s ꝓtez maximā repiri. Diuersoq; mō enormē psalmoꝝ nūez institut. ꝓ ai sui ꝛ tate certarēt. Esset q̄s eo ꝓ religiōis regla pie ꝓtentionis sētā similitas. q̄tidianos oīonū rit⁹ volētes celebrare. vn⁹ in medio psalmos duo cātatur⁹ exurgit. Loḡs sedētes cūctis ⁊ ꝓsallētis ꝛba oī corde intentōe deserta. q̄ psalmos oīonū inf̄rectōe dissicros ꝓuinis. Silv pauli. ꝓuinciatiōe cantaſ. duodecimū ſ alt⁹ rūsione ꝓsumās ab vnusquisq; oculis repete ſberact⁹ oīoni pter ⁊ ceremoniis finē imposuit. Hic pax ſenat⁹ intelligēs angli magisterio ꝓgregatōis fratrū generalē canonē ꝓstituū decreuit. nā in vespertinis q̄ī nocturnis ꝓuentibz custodiri q̄b lectōes geminas adūrent. i. vnā veter⁹ ⁊ aliā no. testa. Finito psalmo nō stati ad incursatōes genuū corruūt. quēadmodū facimus nōnulli pon⁹ de refectōe lassi corpis cogitātes q̄ oīonis vtilitatē ⁊ cōmoda regentes: ⁊ stantes in supplicatiōe maiorē ꝓpis ptes exp̄dāt. Cum aūt solēnitates q̄s illi simarim vocāt celebraturi ꝓuenāt. tantū a cūctis silentiū pbetur: vt ꝑcer illi qui psalmū decantat i medio nullus adesse credat. ac pene cū ꝑsumat. oīo. in q̄ nō sputū emittitur. nō excreatio obstrepit. nō tussis intersonat. non oscitano somnolēta vastitas malis ⁊ būnbo trabit. Nulli gemitus nulla suspiria affātes impedictia. ꝑnūt. Nulla vox absq; sacerdotis ꝑce pclnōctis audit. nisi forte q̄ excessū mentis clausta oīs effugerit. quecq; insensibiliter cordi ſb repserit imoderatō. ſ. intolerabili spūs feruore succēso. dū ea q̄ ignita mens inflementia nō ꝓualet ꝓtinere ꝓ ineffabilem quendā gemitū ex intimi cordis sui ꝓclausto eruperare conat. Illi ꝛo q̄ ꝑstitutus in ꝛpe mentis cum clamore supplicat aut aliq̄d eoꝝ que ꝓdictim⁹ ē fauoꝛbus suis emittit ac ꝑcipue oscitatōibz ꝓuenit: duplr peccare ꝓnūciant. ꝓmo q̄ oīonis sue re⁹ sit q̄ eam negligēter offerat deo. secūdo q̄ indiscrīnato strepitu alter⁹ q̄s q̄ sollitan attentus orare potuit in caput sensum. Ideoq; ꝑcipiūt eā celerin fine ꝓiudicet dū adhuc feruet velut e fauoꝛbus minere ꝛbet rapienda ē. Qui cū sit sem ꝓ nobis infectus. tūc maxime alliſtit cū ꝓtrahe offerre nos ꝑces vno velle ꝓsidet. Quobrem vtilius censent breues quidem oīones ⁊ celeberrimas fieri. Ex. iij. lib. dē. Ꝯ obseruatōne custodire ꝓuenit. ne somnū q̄d nocti sabbatarum ꝓ die resumere vigilaꝝ lassitudine ꝓ inanitate ꝓpulli. nō tm̄ requē corpis sōtranſlegā quietus ips⁹ ⁊ refectiōes nocturnam cōmutasse videamur.

De formarecipiēdi .§.v.

⁊ institutēdi nouicū inquit Jo. cas. ex. iij. li. In thebaide ē cenobiū in q̄ plusq̄ quinq; milia fratrū ſb vno abbate regunt̄. tantaq; sit obedientia oī eno: quāta nō ꝑt aptū nos vnus vel vni obedire ꝓ modico tpe vel posse. Ambōes q̄s intra cenobiū recipi nō ante admittit q̄ diebz. x. vel eo amplius ꝓ foribz excubans. indigū gleuet antie ⁊ desiderij sui pariter būilitatis ⁊ patie demōstrauerit. Dim fratrū ꝑcer euntiū genibz ꝓuolutus ⁊ ab oībz de industria refutat⁹ at q̄s despectus: tanḡ q̄ nō religionis ꝑ necessitatis obtentu monasteriū optet intrare. Iniurijs q̄s ꝛ exprobratiōnibus multis affect⁹: exp̄mētū dederit ꝑstātie sue q̄lisq; fuerit⁹ sit in temptatiōibz obprobrioꝝ tolerantia declaranerit. Etidcirco ne vilis quidē cenobij ꝓfuturus suscipe ab eo pecunias acquiescāt. primus ne ꝓdentia bus⁹ obtentu inflatus: nequaq̄ se paupioribz fratrib⁹ coequare dignetur. tum ne ea q̄ spūali feruore succensus intulerat: tepefactus postea nō sine iniuria monasterij sacrilego spū exigere moliat. Quā ob rem ita statut. quisq; cū receptus fuerit oīm pristina facultate. vt ne ipm quidē quo opertus ē vestimentū bre ꝓmittat vsterius. ꝑ manus abbatis indoatur monasterij vestimētis per sese ꝑ opido sufficētibz nō sceleratę q̄stis nec de infidelitate ꝓstina reseruans. sed de scīs ac ꝓbis monasterij largitōibz insticie sue stipēdia ꝓceptorū. atq; se deinceps vestiendū alendāq; cognoscēs nil bē: ⁊ mhilomin⁹ de cratina nō ē sollicitus. Nec statim ꝓgregationi fratrū misceri ꝓmittit: sed deputat senioꝛ q̄ seorsum ꝓmanens cūrā habet peginoꝝ. cuiusq; cūrā et diligentiam humilitatis impendēs. imbuit⁹ ꝓ hac ꝓma institutōne humilitatis ⁊ patie. alio tradit senioꝛ q̄ decem minutibus ꝑsit. quos sibi ab abbate creditos instruat et gubernat. Huius aūt hec erit sollicitudo. vt doceat eū primitus suas vincere voluptates. hec illi impare de industria que sentent animo ei⁹ esse ꝓtraria. Multis siquidē experimētis edocti tradit monachū maxime inniores nec voluptatē quidē ꝓcipie sue refrenare se posse nisi pri⁹ mortificare ꝓ obedientia suas didicerit voluptates. Ideoq; ꝓnūciat nullatenus ꝓualere vel irā vel tristiciā extinguē. si nec bullitatem cordis veram nec cū fratribus vnitatem nec firmaꝝ diuturnāq; posse retinere ꝓcordiam. Sz nec quidē in cenobio diuti⁹ posse ꝓdurare eū q̄ suas si didicerit voluptates

supare. Consequēter instruunt' nullas penitus cogitationes prunētes in corde gnitiosa pfusione celare. ℔ cōfestim vt erubit fuerint eas suo patefacere seniori. nec super eop iudicio quicq̄ sue discretōi pmittere: ℔ aliud credere cē malū vel bonū qđ discussit seniosis examen. Generale nāq; z euidēs indiciū d'abolice cogitatōis pnunciant. si eas senioi pfundant' apere. Post hec tanta obediēcie obseruantia regula custodit'. vt iuniores absq; ppositi sui licentia vel pmissi. nō solū nō audeat cellā pgredi: ℔ nec naturali necessitati sanfacere sua auctē pmittē. Sicq; vniuersa pclere q̄ fuerint impata: tanq; si a deo fuisset celitus edita sine vlla discussione festinēt. z nec impossibilitatem quidē pcepti p seniosis reuerētia metiant'. Sūme reportant' delicie si verba sale pdita qđ lapsana vocāt aqua diluta ad refectōes fratrib' apponat'. Cū ionitū audierint ad oīonem seu ad opus aliq̄d inuitantē certatim e cubilib' suis pumpūcita vt is q̄ opus scriptosis exercet quā fuerit reptus inchoasse literā pficere nō audeat ℔ impfectā derelinq̄nes: nō tam operis pfectiosa lucra sectentur q̄ obediētie virtutē q̄ nō solū operi manuū seu lectōi vel silentio z celle quieti. verūetā cūctis virtutib' ita pferāt vt hanc iudicent oīa postponenda z vniuersa dispendia subire ptenti sint. dūmodo hoc bonū in nullo violare videant'. Inter quos nullū peculiare opus non vicam effectu ℔ nec cogitatōne quidem ab alio effectatur.

Siquis gillonē ficticiū. i. vas aut bmōi aliud aliq̄ casu fregerit vel pdiderit. nō aīr negligentiā suā q̄ publica velet pnia. Similiter si stapline si durius: si pumatios responderit: si lectōem operi vel obedīcie preferens. officia statuta segnī' fuerit executus: si dimissa sinari nō poīt' ad cellam redierit: si alter' remanerit manū: sicā illo qui celle sue cohabitator nō est. pfabulari quātulūcunq; plimpserit: si parentē quēpiam vel amicū suū videnit vel colloquutus cū eis sine suo senioe fuerit: sisep̄ lam alterius suscepent sine refectōe sine abbate suo tēptanerit in his inquā et similib' admissis. pcedit aladuersio spōalis. Residua q̄ apud nos indrīter admissa a nobis q̄s repbendibil' sustinent'. i. apta pnicia manifesti ptempt'. Familiaritas apō seminas simulatres z iurgia opis peculiaris plimptō pbi largitie ptagio affect'. atq; possessio rerū sup stinaq; que a cetenis fratrib' nō būtur extraordinaria ac furtiua cibi refectio z bis similia plagis emēdant' vel expellōe purgant'

Illud aūt vt reficientib' frīb' sacre lectōes in cenobio recitent' nō taz spīalio exercitatōis cā q̄s pfectē superflue ociosq; pfabulatōis gra z maxime ptentionū q̄ plerīq; solent in animis generari stat uerūt. Tantaq; vesten tib' eis silentij b' disciplina seruat' vt cuculli vltra oculo rū palpebras demissi. ne. Liber aspect' habeat copiā carnosi' enagandi: nihil ampli' intueant' q̄s mensaz z appositos cibos: vt quēadmodū vel q̄tū reficiat ali' null' inuicē noter. Sūma cautōne seruat' ne extra mensaz quicq̄ cibi penit' oni suo quisq̄ indulgere pīmat vt incedēndo p ortos z pomeria cū pallio blandeq; p arbores poma pendētia nō solū se obijciāt pectorib' transeūtiū. verūetā ultrata p terrā pculcanda pedib' offerūt sacrilegiū vocat': nō mō quicq̄ ex his degustare. verūetiam manu ptingē abīq; eo qđ palā cūctis in cōe reficientib' exhibet'. et ad percipiendā yconomi dispensatōe p fratrū obsequia pubice ministrat'.

In septimana cuiusdā frīs cū pransiōe yconom' tria līnicale grana vidiīs iacere in terra q̄ ab ebdomadario fe sinarit nō ea ppararet coctōni inter man' caz aq̄ qua dilebant' elapsa sunt: pfertim sup hoc abbatem cōsuluit: a q̄ venit poerset neglectoq; sacri peculij iudicatus ab ea tione suspēsus est. Cui' negligētie reat' nō aliter remissus est. nisi cū publica pnia dilusset. Non em̄ solū seipos non esse suos: si etiā omnia que sua sunt credant dño psecrata.

Addūtur exempla de obedīcia iohānis q̄ iussu abbatis sui vt sarū maximā qđ multi monere nō potuissent volueret ipe totis viribz z labore animio totius congis vt totius sudaret hoc temptauit pficere. Item exemplū de pfunno qui cū filio paruulo suo octo annoz habitū suscipiens religiosum: abbas vt experiretur affectū eius ad filiuz z obedientie sinceritatē: iusserat vt monachē frequēter paruulum innocentē sine cā ante patrem pcuteret: ppter qđ puer genas lachrymis fodentes habeat: nec pater in aliquo moueba'. Demū vna dieū lachrymantem iussit abbas vt ipm sumēs ad flumē vicinuz pgeret imbi submergendum. Quod sine mora pater fecit. Sed fratres q̄s ex industria abbas ad flumē premiserat ad eū retrahendum ab hoc ope nō pmiserunt. Et exemplū de abbate pinufij humilitate. Qui cum esset abbas magni cenobij z in maxima veneratōe diu nufugit in babiū trāsmutato. ſ. secularī z accessit ad loca ignota z remota in monasteno qđ distinctius vitam ducebat: petijt vt laicus recipi q̄ ignoq' cū difficultate receptus. z obprobrijs multis. pharus: susceptus: denum factus est ostolan' et vilissima exercicia sepm applicans. demū a quibusdā ex monachis siu pōtis monesterij illuc aduenientibz ad querendū de ḡio inuent' redire precib' coactus est ad prius monasteriū. Hanc senē. Epinufiū inquit Jo. cal. cum post hec in egypto reqsissemus studiosissime exhortatione hāc dedit fratri quez sub nostra pītia in cenobio suo scripsebat. Nolli ait quoe diebo pre foudo ercubans bodie sis receptus: cui' difficultatis cām primū debes agnoscere. Sicut enāq; in mensa gloria fideliter seruientib' deo. ac sm regule hui' institutionem coherentib' ei. pmittit' in futuruz: ita pene grauissime preparant' his q̄ tepide negligenterq; fuerint executi: z sm hoc qđ professi sunt. vel qđ ab hominib' esse credūtur: fructus etiā ḡnuos sanctitatis eidē exhibere negligerint: qz maledictus q̄ opus dei facit negligenter vt ait bieremias. Ideo igit' a nobis dm refutat' es. nō qz tuam vel omniū salutē. non toto corde cupiam'. z bis q̄ ad pfm cupiunt puenire etiā. pcul occurrere nō optem': ℔ ne remore recipientes. z nos apud deū leuitatis z remetipm reū grauitatis suplicij facerem'. li ad pnā facile suscepe'. nec pondus. pfectionis hui' intelligens vel desiderio: post hec vel tepid' exstitisses. Cane g̃ ne quid aliqñ eoz resumas q̄ renūcians abiecisti z ꝑ dm interdictū de agro dñice euangelice opatōis reuersur' inueniaris tunica tua q̄ te expoliaueras reuestin. Cane ne parentū ne affectōis p̄stine recorderis. Cane ne qñ supbā quā nūc incipies in dote fidei ac pia būlitate calcasti: cū cepis psalmoz vel. pfelliōis q̄ndā noticiā de gustare paulati elat' resuscitare mediteris. In hac q̄s būlitate ac patia q̄ vt suscepisti monasterio. z. diebus p soub' pseuerās multis lachrymis implorauisti ñ solūmō psiltas. verūetiā pficias atz succrescas. Datis. n. miserū ē. vt cū debeas a rudimētis ac p̄mordijs tuis. pueb. et ad pfectionē tendēdentā ab ipis incipias ad infenora recidere. arta ē via q̄ ducit ad vitā. Considera g̃ te de paucis z electis effectū: z ne exēplo z tpe multitudinis refrigescas. Sis vine vt pauci. vt cū paucis inueniri merearis i regno dei. Multi. n. sūt vocati. pauci vo electi. Et paruli' vīt grex cui placuit pī hereditatē dare. Itaq; nō leue nomen oē petīt. pfectus pfectōes quēpiā ea q̄ sūt impfecta sectari: ad quē pfectōis statum bis gradib' atq; ℔ ordine pueniur.

Principiuz ni ſ salutis emolūēti custodia timor dñi ē. Per hūc. n. z inimi pensiōis z viciorū purgatō. z virtutū custodia. bis q̄ imbuunt' ad vā pfectōis acq̄nit'. Qui cuz penetrauerit hois mentē ptemptū ei rerū oīm panit oblui onēq; parentū mūdiq; ipī' gignit horore. Lōtemptu ātē ac priuatōe facultatū oīm humilitas acquinit': humilitas vo bis indicijs ꝑprobat'. primo si in se mortificat as bēat oīm volūtates. Scdo si nō solū actuū suoū. verūetiā cogitationū nihil suo celauerit seniori. Tercō simbil sue discretōni: ℔ iudicio eius vniersa pmittat ac monita ei' siti ens libenter auscultat. Quarto si in cōmūi fuer obediētiā. mālit et odiē atz patie ꝑstantiā. Quito si ñ solū iuriā inferat alli. ℔ ab alio qđē sibi irrogatā. nec velit aut alle

tur. Serto si nihil agat nihil p̃sumat. qđ nō cōis regla vel maiorꝫ cohortent' exempla. Septimo si oī vilitate p̃tētus sit ꝫ ad oīa q̃ sibi p̃cipiunt' velut oparium malā indicauerit ꝫ indignū. Octauo si femeniꝑ cūctis inferiorē nō fuꝑficie, pauciat labiorꝫ. ſ. intimo cordis credat affectu. Nono si lingua cohibeat vel nō fit clamosus in voce. Decimo si nō sit facilis ac ꝓmptus in risu. Jdcꝫ ex libro quōto.

Impoſſibile ē extinguere ignita corꝑis incentiua p̃ius quꝫ ceteroꝫ q̃ꝫ principaliū viciorꝫ fomites radicitus eradicant' Prima est nobis calcanda gula ꝓcul dubio et eo ordine extenuanda mens nō solū ieiunijs, verūetiā vigilijs: lectione q̃ꝫ et crebra ꝓuinctōne donec eiusmodi medicamīb⁹ occupata pariter ac poſſeſſa ipſe cibi refectōes nō tam iocunditati ꝓfectum q̃ oneri vite sibi impoſitū recognoſcat. Illud enī est cunctoꝝ incrementū fundamentoꝝ, vt primitus carnalia deſideriorꝫ incentiua p̃mant'. Nō enī memorum mētis robore ꝙquiſito gulositas pugnas nequiciaꝫ celeſtia ꝑpetim⁹ carnem fragilem reſiſtentes ſpūi nro ſubiugare nequim⁹. Qui. n. gule ſue ſtuꝑnos appetitus inhibere non potuit quō estus carnalis ꝓcupie valebit extinguere? Et qui nequiunt paſſiones in propatulo ſitas, paruaſq; compeſcere, qualiter occultas nulloꝫ hoīm teſte ꝓturientes poterit rebellare. Nō. n. est nobis aduerſarios extrinſec⁹ formidand⁹. In nobiſpiis hoſtis includit' ē. Jnteſtinum nobis quotidie ingerit' bellum. deuicto eo oīa q̃ foris ſecus ſunt, reddent⁹ infirma ac mūdi ꝛpi vniuerſa pacata erūt ꝫ ſubdita. Nec ſolū nobis ieiunij viſibilib⁹ cibor⁹ ad ꝓfectō⁹ cordis et corꝑis ꝓpitiatione ſufficere nobis poſſe credamus: niſi fuerit huic anime q̃ꝫ ieiunij copulatum: habet nanq; illa ſuos nocios cibos quib⁹ impinguata ad luxurie ꝓcipitia devoluit'. Detractio quidē cibi est ꝫ quidem ꝓficua. Jra cibus est⁹ ſ. est minime levis. Jnuidia cibi est mentis: virulentis eam ſuccis corꝛpens. ꝫ ꝓ ſpontanitatis aliene ſucceſſibꝰ ingiter excruciare nō deſinens. Lenodoxia delectabili eam eſca ꝓmulcet poſtea vacuam oīmq; virtute ſpoliatā reddit. Auaricie paſtus ꝫ pot⁹ inſatiabilē reddit: ꝫ ſic de aliꝭ. Cibis igit' bonis abſtinēdus est ſemꝑ: et ille oīm ſtudio inquirendus: de q̃ ſaluator ait. Meus cibus est vt faciā voluntatē eius q̃ miſit me. Nūc ꝓnter ponent' q̃ excerpta ſunt de. xxiij. collatōib⁹ patrum.

Capitulum. ij.

Prima collatione

que est abbatis moyſi de puritate cordis. Cuꝫ in heremo ſcithie inquit Jo. caſ. abbatē moyſen expetiſſem⁹: piteroꝫ ab eo edificationis ſermonē ſuis lachrymis poſcerem⁹: quippe cui⁹ animi rigorē hūc noueramus: vt niſi fideliter deſideribꝰ cū oīm cordis ꝓtitiōe querentib⁹ nequaq̃ acquieſceret ianuā ꝓfectōis aperire: ne ſcz indignus ꝫ faſtidioſe ſuſcipientib⁹ pandēs aut tactāte vicii aut ꝓditōnis crimē videret' incurrere. Tandē fatigatus nr̄is ꝓcib⁹ ita exordias ē. Oīs artes ꝫ diſcipline ſcopon quend̄ ſ. deſtinatōez: et teloſ. finem ꝓpriū habent. Ad quē reſpiciēs cuiuſq; artis indoſtri⁹ appetitor: cūctos labores ꝫ pericula atq; diſpēdia ex̄imiter libenterq; ſuſtenat. Finis quidē nr̄e ꝓfeſſionis est regnū dei. Scopos vo puritas cordis. Quē ſi oculis nr̄is ingiter ſtatuta nō fuerit: nō ſolum oīos labores nr̄os varios atq; inſtabiles reddet. Sz etiā cogitatōnes diuerſas ſibiq; ꝓrarias ſuſcitabit. Neceſſe est. n. mentē quo recurrat cuiue principaliter inhereat nō habentē p̃ſingula mēcta. ꝓ incurſum varietate mutan: atq; ex hac q̃ extrinſec⁹ accidūt. in illam ſtatū ꝓtinuo trāſformari q̃ ſibi prim⁹ occurrit. Hinc nanq; ē q̄ nōnullos mūdi hui⁹ maximas facultates ꝫ pdā oīa magnificentiaꝫ ꝓtemnētes p⁹ hoc videm⁹ ꝓ ſcalpello pro gratia ꝓ acu ꝓ calamo ꝓmoueri. Nōnulli tanto velocioꝝ ſeruāt. vt eā ne vel leuiſ legi vel ꝓtingi ab aliq̃ ſināt ꝫ inde occaſiōes impatie ac mōtis incurrāt. vñ meminerint illi pendia patie ꝫ caritatis acq̃rere. Lūq; oīm diuitias ſuas ꝓ xpi amore diſpſerint poſtmō tñ cordis affectū in reb⁹ minimis frenātes ex eis infructuoſi ſtenileſq; redditur Si diſtribuero in cibos pauper⁹ offert facultates meas: caritatē aūt nō habeaꝫ ꝛc. vñ liquide ꝓbatur ꝓfectionē nō ſtatim nuditate ſeu dignitatū abiectōne ꝓtigiſſe: niſi fuerit caritas illa cui⁹ ap̃li membra deſcribit in veritate poſſeſſa q̃ in ſola cordis puritate ꝓſiſtit. Nam q̃d ē aliud nō emulari nō inflari nō irritari ꝫ reliqua. niſi cor ꝓfectū ꝫ munditſimā ſp̃ deo offerre. et intactū a cūctis peturbatōnib⁹ cuſtodire. Dia igit' ꝓ hui⁹modi gra gerenda ꝫ appetenda ſunt nobis. Pro hac ſolitudo ſeruāda ē. Pro hac ieiunia vigilias lectiones debere nos ſuſcipe nouim⁹. Et non ꝓpter has obſeruatōnes ſi forte nō poterim⁹ implere incidamus in triſticiā vel iram ſiue indignatōez. Nō enī tanta est lucra ieiunij quātū ire diſpendia. Nec tantū lectiōe capiē fructus quantū ꝓtemptu fratris incurriſ detrimentum. Ea igit' que ſequētia ſunt. i. ieiunia vigilie lectiones ꝛc. ꝓpter principalē ſcopon. i. puritatē cordis qđ ē caritas nos ꝓcurat exercere. ꝫ nō ꝓpter illa hāc principalem virtutem peturbare. Q̃a in nobis integra durāte nihil oberit, ſi aliquid eorum ꝙ neceſſitate fuerit ꝓtermiſſ⁹. Nec ꝓdeſt vniuerſa feciſſe ademptā hac principalicā cui⁹ obtētu oīa ſunt ꝓpenda. q̃ nō ꝓfecto ſi ꝓfectōis ſunt inſtrumenta. Quicquid igit' p̃ter illā mentis puritatē. tranquillitatemq; turbare. cuius vtile ꝫ neceſſariū videat' vt nequim⁹ dubitare. Jnhererе quidē deo ingiter ꝫ ꝓtemplatōi ei⁹ inſe pabiliter copulari: impoſſibile est boni cuiuslibet fragilitate circūdato. Verū optet nos ſcire vbi noſtre mentis intentōes debeam⁹ hūc deſiderā: ad quē deſtinatōnē ſemꝑ alie nr̄e renocem⁹ intuitū. Qui cū potuerit obtinere mens gaudeat: et a qua deſtractā ſe doleat atq; ſuſpiret: ꝛ qualiſ cumq; cogitatōes indicans vel momētaneū a xpi contemplatōne deſceſſum: a q̃ cum dolu⁹ erit paululū nī obturas rurſus ad eū renocemus mentis aciē. Contemplatio nāq; dī multifariā ꝓcipit'. Nā de⁹ nō ſolū incōpreheſibilis hūs ille? De ſue admiratōne cognoſcit' qđ adhuc in ſpere promiſſiōis abſcōditū est. Sz etiā creaturaꝝ ſuaꝝ magnitudine vel egritatis ſen eq̃litatis ſue conſideratōne vel ꝗdā ne diſpenſatōis aurāio puideat' qñ. ſ. que cuiꝫ ſcrīs ſuis per ſingulas generatōes egerit pleſtram⁹ mēte puriſſima. Cū potentiā ipſi⁹ q̃ vniuerſa gubernat moderat' ꝛregit. Cuꝫ immēſitatē ſcie ei⁹ oculis quē ſecreta cordis latere ñ poſſunt tremēte corde miramur. Cū arenaꝫ maris vndarūq; nūerū dimēſiones ei⁹ cogitam⁹. Cum pluuiaꝝ gtas ꝫ ſeculoꝝ dies ꝫ bonas. Cū ꝓterita futuraq; vniuerſa cō ſtupefcētes ſcie ei⁹ aſſiſtere ꝓtemplamur. Cū ineffabiles clementiā ei⁹ conſideram⁹ q̃ innūera flagitia. q̃ ſingulis q̃busq; momētis ſub ipſi⁹ ꝓſpectu indefeſſa longanimitate ſuſtētat. Cū intuemur vocatōez q̃ nos nullis ꝓcedentib⁹ meritis gr̄a ſue miſeratōnis aſciuit. Cū veniꝫ ad occaſiōes ſalutis erubuit adoptādis cū quodaꝫ admiratiuo intuemur exceſſu. Quita nos naſci ꝓcepit: vt ab ipſis cunabulis. gr̄a nobis legiſq; ſue noticia traderet'. Qui ꝓ aduerſarū vincēs ī nobis. ꝓ ſolo bone volūtatis aſſenſu eternā bītudine ac ꝓpetuis nos ꝓmiſ⁹ mūerat. Q̃ poſtremo diſpenſatōez incarnatōis ſue. ꝓ nr̄a ſalute ſuſcepit ac mirabilia miſteriꝝ ſuoꝝ in cūctis gētib⁹ vilatauit. Sunt et alie bone mentis ꝓtemplatōes que. ꝓ q̃litate vite ac puritate cordis in nr̄is ſenſib⁹ oriunt'. quib⁹ de⁹ vel videt' nubis obtunditꝰ vel tenet'. q̃o ꝓfecto nullꝰ ꝓpetuo retentabit. in q̃ adhuc aliq̃d carnalis vicii affectus ſuꝑſtes illud moyſi dictū. Non videbit me hō ꝫ vivet. ſenſualiter vivens.

Mentē quidē ñ interpollari cogitatōib⁹ impoſſibile ē: ſuſcipere vo eas vel reſpuere oī ſtudēti ꝓ gr̄az dei poſſibile ē. Jdeo nāq; frequēs lectō et ingis adhibet' ſcripturaꝝ meditatio: vt exinde nobis ſpūalis mēsie ꝓbeat' occaſio. Jdcirco decantatō crebra pſalmoꝝ. vt aſſidua nobis et inde ꝓuinctō ſubmiſtret'. Jdeo vigiliaꝝ oīonū ac ieiuniorū ſedulitas adhibet'. vt extenuata mens nō terrena ſapi-

at sed celestia contemplet. Quibus rursum negligentia irrepente cellantibo necelle est vt mens viciosus squalore concreta in carnalē partes mox inclinetur ⁊ corrua. Nō exercitiū cordis molarū simulandū mō incongrue compa rat: quas meatus aquarū preceps impetus rotante ꝓuolu it: que nullatenus quidem cessare possunt ab opere suo aquarū impulsibo circūacte. In eius vero qui preest sinu ē potestate: vtrū nam triticū molit: an coceū. lolliue cō mnu. Illud quippe ꝓcul dubio ē cōmolendū. qō ingestū ab eo fuerit. Itaigit ⁊ mens ꝑ vite presentis incursus vt dicit ingrauēbus temptationibo tot retibus circūacta. va cua quidē cogitationū effectibus esse nō poterit. Quales ve ro. vel admittere vel parare sibi debeat. studiū ac diligen tie sue prouidebit industria. Illud sane nosse debem⁹ tria cogitationū nostrarū esse principia. i. ex deo ex dyabo lo ⁊ ex nobis. Ex deo quidē sunt cū spiritusancti illustra tio nos visitat: ⁊ in quibo vel minus ac quibusm⁹. vel dei sioſe agēres inperati sumus. salubri compunctione calli gat. Vel cū refertur nobis celestia sacramēta. ⁊ propositū nostrū ad meliores actus volūtatēq; cōuertit. Ex dyabo lo vero sunt cū subuertere nos tam viciorū oblectatiōe q̄ etiā occultis conat insidijs. transfigurās se etiā in angelum lucis. Ex nobis autē cū ea que gessimus. vel gerim⁹. vel vidimus naturaliter recordamur. Ex quib hinc opotet nos vniuersas cogitatiōes que emergūt in corde nostro saga ci discretione discutere: origines earū. vel causas actorieſq; primitus indagātes. vt quales nos eis prebere debea mus ex illorū merito q̄ eas suggerūt cōsiderare possimus: vt efficiamur ꝓbabiles ſm preceptū dñi. trapezete quo rū summa peritia ē ꝓbare quod sit aurū purissimū q̄ue minus purgatus. ereo quoq; vilius denario si preciosam numisma sub colore seu indumēto auri fulgētis imitetur: ⁊ nō solū numismata tyrannoū vultus ex primēta: sed il la etiā que sint veri regis imagine. ℞ nō legitīe figurata di scernere: deide ne q̄d illis sit a legitīs pōdere diminutū. sit cēlora trutine diligēter inquirere. Dyabol⁹. n. decipit cū fuerit sub colore sanctitatis obtect⁹. Odit ei sonū cau tele. i. discretiōis vim. In quo ⁊ beatū Iob abbatē dece pūi nouim⁹. s. de nimietate abstinētie. Erat q̄ hoc quadri partito mō nobis necessaria discretio: vt primū nos mate ria auri veri facianue nō fallat. i. vtrū cogitatio sit i mate ria mali vel boni i genere. Secō vt bas cogitatiōes q̄ mē nunt' ope pietatis rāq; adulterina numisma reprobemus: vtpote que falsa regis imaginē nō legitīe signatā cōtinēat. vt. s. etsi in se pia ri ex aliqua circūstantia nō ve re bona. Tercio q̄ in auro purissimo scripturarū vicioso ⁊ heretico sensu nō veri regis: ſ tyrāni pacierūt vultū refu tare possim⁹. Quarto illa quoq; pōdus ac puritas erugo vanitatis ariodēs iudicio seniorū nō sunt adequata. vel. s. nō iusti ponderis.

Secunda collatio .§.i.

que ē cuisdē. s. abbatis moysi agit de discretiōe. Hec est oim virtutū generatrix custos ⁊ moderatrix. que ī euāge lio ꝑm Iob. casti. dicit lucerna corpis ⁊ oculus. Ab apostolo lo sol cū ait. Sol nō occidat sup iracundiā vestrā. A salamone cōitū nuncupat cū inquit. Dia fac cū ylio. Hāc esse ꝓcipuā ostēdit ex ſnia beati antonij. Nā cū vna dieꝝ patres cōgregati essent cū beato antonio ⁊ adinuicē conferēt. que nā virt⁹ illa foret q̄ ꝑ ceteris deo seruientem magis cuiq; redderet ab insidijs dyaboli ⁊ deceptiōibus⁹ ⁊ inlabilis⁹ ad culmē ꝓfectōis ꝓduceret diuersi diuersas ſnias in medij ꝓtulerūt. Alij oīmodā rerū expolitiones. Alij abstinētiā ⁊ mortificationē. Alij solitudinē ⁊ electōes Alij elemosynarū largitionē. Demū. b. antoni⁹ conclusit. Dia quidē ꝓfuta vtilia fore ⁊ necessaria: nec tū aliqō eoꝝ esse qō quereba⁹. Sz bāc esse discretionē: necipsam verā nisi a spūsancto posse haberi docet apostol⁹ dicens. Alij dat q̄ spiritū discretio spirituū. Nā illa nō sufficere que dicerāt pdicti patres q̄ exēpla multa ꝓbauit. vicz de be rone q̄ fuit marie abstinētie ⁊ valde solitar⁹ ꝓpa pluria ⁊ qr discretiōe caruit decept⁹ fuit a dyabolo ita ad instigationē eius vtilia trāsfigurati in angelū lucis. quem se in puteū ꝓfundissimū nequā illo spū sibi ꝓmittēte: milinde lesionis susceptarū in signū sue ꝓfectionis. Qui a fratribo hec percipiendo inde quasi violēter extract⁹: nec quidē in triduo quo supuixit recognouit deceptionē suā: ⁊ si a fra tribus ꝓnam hoc fuisset a deo reuelatū credēs qō fuerat a dyabolo. Exemplū aliud de alio q̄ affluctus vilicubus ⁊ cū lucifer frequēter lumine suo cellā illustrabat: ad sua bonē eius parvulū filiū secū manentē in solitudine ꝓcul suit occidere. ⁊ deo offerre. vt deo placeret morte abtabe patriarche: qō ⁊ feciſſet. nisi puer admonitus ab eo fugisset Insup ⁊ alter se circūcisit. dyabolo sub specie angelilu cis hoc mādante dei ex parte. Quo ante acquirat' di scretio ista ex pte nostra ⁊ quomō ostēdatur. declarat ipe Iob. casti. ex verbis moysi dicēs. Vera discretio. nō nisi vera humilitate cōquirit: cuius hec erit prima ꝓbatio. si vniuersa nō solū que agēda sunt. sed etiā que cogitantur referant' seniorū examini. Nullaten⁹ enī quis decipi potent quisq; si nō suo iudicio sed maiorū suorū visū exem plo. Et serpēs teterrim⁹ velut tenebroso ac sub terraneo specu virtute cōfessionis protract⁹ ad lucem ⁊ tractus quodāmō ac deboneſtat⁹ abscedit. Denicq; intantū hec deo placita cōprobatur sētia vt puerū samuelē iudicio p electū suo mollet ꝑ semetipsum erudire. ſz recurrere semel ⁊ iterū pateret' ad senē hely. etiā illā qui offenderat deus: vt ⁊ illius q̄ ad diuinū vocabat' ministeriū ꝓbaret' humilitas: ⁊ nimiodo forma subiectionis hui⁹ ꝓponeret' exemplo. Paulū quoq; per seipsum vocans ⁊ alloquēs christus cū posset ei vtā ꝓfectionis referre. confessim ad ananiā dirigere maluit. ipsumq; illuc post' q̄ sua doctri na cēsset instituī. Omnisigit' conatu debet discretionis bonū virtute hūilitatis acquiri q̄ nos illesos ab vtraq; pōt nimietate seruare. s. ſm excessum ⁊ defectū: vt nec nimia sit abstinētia. nec nimia relaxatio abstinētie. ⁊ sicī aliis q̄ bus vtimur. Interroga inq̄t moy. patrē tuū ⁊ annūciabit tibi. maiores tuos ⁊ dicēt tibi ꝛc. Exēplū adducit de ab bate serapione. q̄ cū esset adolescētul⁹ sub magisterio abbā tis teone instigat⁹ a dyabolo aliis ieiunātibo ipe ēdens se cū ceteris ieiunare: dā quotidie vnū panē accipiēs oc culte in sero cōcedebat: de q̄ tamē actu multū poterat in cō scientia torquebat. Sz cū quadā vice aduenientibo quibus das ad .b. teonā gratia edificationis cū senex de occultari one cogitatiōes quārū sit aie nocua differuisset dinit⁹. se rapio q̄ presens erat cōpunctus cum verbis: manifestauit fraudē suā publice panē illū quē tam accepit. in sinu tene bat cuz lacrymis in medū iactās sup quo teonas confor tauit euz de victoria dyaboli habita ex propalatione illa vñ ⁊ flama sulphurea visa ē exire de sinu illius fetoꝛē relin quēs ⁊ liberatus a tēptatione illa. Verū nō oim senio rum quorū capita canicies tegit. quoq; vite lōgeuitas so la cōmendat. nobis sunt sectāda vestigia seu traditiōes ac monita suscipiēda sed eoꝝ quos laudabiliter vitā suā ꝓbatissime cōperimus in virtute signasse: nec ꝓsumptio nibo propriis sed maiorū traditionibus institutos. Qui. n. in tempore suo vsum q̄ ab adolescētia conceperūt ac q̄ ignauia senescētes auctoritatē sibi nō maturitate motū sed annoꝝ numerositate conquirūt. illi nō sunt imitandi q̄ in his discretio nō est. Ponit exemplū de quodā sene ad quē cū iuuenis temptat⁹ de fornicatiōe venisset ad cōsulendū ⁊ suffragiū habendū: ille senex ita dare redarguit eū de huiusmodi cogitationibo turpibo q̄ in desperatio nem induxit. Et cū ad seculū renertēs iter assumeret ab bas apollo ei obuiās. ⁊ triste cernēs interrogauit eū quo pgeret ⁊ cām tristicie. Que ab eo audiēs cōfortauit. ⁊ ani mauit eū ad pseuerandū ⁊ pugnandū. Et pgēs ad senem illū rogauit deū vt immitteret hui⁹ temptationē in men-

tem ei⁹. Quo facto ita graui⁹ vexat⁹ est. vt velut amẽs vsq; ad ultimũ duraui⁹ erat⁹ ita vt nũq; e cella quã inuiolate perat habitare: que ab ecclesia nullib⁹ quinq; distabat sal tem ad vicinio⁹ migrauerit loca nec bellus annis die sab bati vel dñico vẽturus ad ecclesiã trãsiit inueris spatio ve rauer. Sed ne vacuus inde reuerti crederet cõtentus: vas aque quã gtotã ebdomadã sumptor⁹ erat: suis cernicibus suppones portabat ad cellã. nonagenariã excedens etatẽ. Tres aũt iste sunt vocationũ ordines. Tres; re nunciatiões. Prim⁹ ordo vocatiõis ẽ ex deo quotiẽs. inspiratio quedã immissa in cor nostrũ nonnũq; etiã vo mitẽtes nos ad desideriu; eterne vite ac salutis excitat: deinq; sequ⁹ eius inhorere ꝓceptis salubertima cõpuncti one hortamur. Qualis fuit vocatio abrahe cũ ei dictũ ẽ. Exi de terra tua. Quo etiã mõ beatũ antonũ accitũ esse cognouim⁹. cũ. Sin ecclesia audiẽs illud euangelij. Si vis ꝑfect⁹ esse vade vẽde oia q̃ habes ⁊c. oia vendidit. Secund⁹ mod⁹ q̃ est p bolem fit cũ exẽplis quotidiã sancto rũ vel monitis inflãmati ad desideriũ salutis accendimur. Quo ordie in scripturis sanctis filios israel p moysen de afflictiõe egypti legim⁹ liberatos. Tert⁹ est q̃ ex necessitate descendit. cũ diuitijs huj⁹ mũdi vel voluptatibus obligati ingruentibus primo tẽptationibꝰ que mortis pericula cõminant: vel bonorũ amissione ac ꝓscriptiõe pertimuerint vel carorũ morte cõpungũt ad deũ quẽ sequi in rerũ prosperitate cõtempsim⁹: talem multi propare cõpellimur: in qua illud ꝑa. Cũ occideret eos querebã eũ ⁊ reuertebant: quod patet p exẽpla in libro iudicũ in liberatione populi israel de manibꝰ tyrannorũ: quibꝰ diis subiici permiserat ꝓpter peccata eorũ. Sꝫ penitẽtes liberauit p danielẽ aiotb gedeonẽ ⁊ alios. Et his trib⁹ licet priores duo meliorib⁹ iusti principijs videãtur: nõnunq; tñ inuenim⁹ etiã de tercio infimo gradu pfectos viros ac feruentissimos extitisse. Et iuxta illo supiori gradu plurimos repertos ad vi tuperabilẽ finẽ recidisse. Qõ cernim⁹ in ipsa apostolorũ vocatiõe. Nec enĩ dubium inde apostolat⁹ sublimissimum gradũ eo ordine q̃ petrus ⁊ ceteri voluisse suscepisse xpi ꝙ doctrina q̃ preclara principia pbalargitie pestifero fine cõsumant. Nec paulo obstant qõ repẽte execrat⁹ velut in uirtus videt attract⁹. Totũ ergo in fine cõsistit fm qõ fer uentius vel negligẽtius ex vocatiõe se habuerit. Nunc de renũciationibꝰ differendũ est. quas tres esse scripturarũ ⁊ patrũ tradit auctoritas. Prima ẽ qua corpales fa cultates vniuersas contẽnimus. Scda q̃ mores ac vicia. passiones affect⁹ ai camisq; respuim⁹. Tercia q̃ mentes nostrã de ꝑsentibꝰ vniuersis ac visibilibꝰ euocãtes futu ra tñmõ cõtemplamur. ⁊ ea q̃ sunt inuisibilia concupiscimus. Que tria vt limal ꝑficiant etiã abrahe legim⁹ deũ ꝓcepisse. Exi de terra tua. ⁊ de cognatiõe tua. ⁊ de domo patris tui. Primo dixit de terra tua. i. de facultatibꝰ huius mũdi opibusq; terrenis. Scdo de cognatiõe tua. i. de cõuersatione ⁊ moribꝰ vicijsq; ꝑicul⁹. que nobis a natiuitate coherẽtia velut affinitate quadã ⁊ cõsanguinitate cognata sunt. Tercio de domo patris tui. i. de cõi memoria mũdi hui⁹: que oculoꝝ occurrit obtutibꝰ. Qõ fit q̃ mens nostra nullo carnee pigritudinis bebetata cõtagio: sed penitissimis eliminationibꝰ expolita ab oĩ affectu ⁊ qualitate terrena: p indefinentẽ diuinarũ rerũ meditationẽ spi ritalesq; theorias ad illa que inuisibilia sunt. eo vsq; trans sierit vt circũdatã se fragilitate carnis nõ sentiat in corpo reis imitẽta signis, vt ꝑsentia oia nõ tãq; trãsitura. sed q̃si iam trãsacta reputet ⁊ velut inanẽ fumũ in nihilũ resolu ta cõspiciat. Hic trib⁹ abrenũciationibꝰ. ꝑtie tres libri salomonis aperunt. Nã ꝓuerbia prime abrenunciationi cõueniunt quibꝰ concupia carnalia retrus ac terrena vicia resecant. Dehe ecclesiastes vbi vniuersa q̃ sub sole agun tur vanitas ꝓnunciant. Tercie canticũ canticoꝝ. in q̃ mẽs inuisibilia cuncta transcẽdens: verbo dei celestiũ contẽplan one cõiungitur. Cauendũ est igit⁹ his q̃ mũdo abrenũ ciant ne similes dlis fiãt de quibꝰ dicit. Cotidie reuertũtur in egyptũ: ⁊ cũ illis condemnari habelitis qui in heremo cristẽtes post escã mãne celestis desiderauerũt vicioꝝ fetidos ac sordidos cibos dicẽtes. Bene erat nobis in egypto vbi sedebam⁹ sup ollas carnium ⁊ comedebam⁹ cepas ⁊ alea. cucumeres ⁊ pepones e quibꝰ pauxillimi interiũt terrã ꝓmissionis. Tres duo habẽtes. s. dilectionẽ dei ⁊ ꝓximi: que amplectit omẽs virtutes vt oñdit ad corinthios apostol⁹. Has virtutũ diuitias null⁹ regũ nullus bestiũ cõferre põt vel auferre. In scripturis ergo ponunt diuitie sub triplici genere. qt ⁊ bone. i. mentis hominis ex actibꝰ virtutũ acquisite: de quibꝰ ꝑa. Gloria ⁊ diuitie in do mo eius ⁊c. Male diuitie. s. peccata de quibꝰ in euãgelio. Ve vobis diuitibꝰ q̃ habetis cõsolationẽ vestrã. Mede quibꝰ. s. põt hõ bene ⁊ male uti. de quibꝰ apostol⁹ ad thimotheũ. Diuitibꝰ ꝓcipe bene agere nõ sublime sapẽ. nec sperare in incerto diuitiarũ. Vere diuitie ex gratia puri ficant ⁊ ex libero arbitrio acquirunt: de quo libero arbitrio diffuse per scripturas prosequitur.

Quarta collatio ẽ .§.iii.

Danielis: de cõcupia carnis ⁊ spũs. Hic in oi virtutũ ge nere inter eos q̃ in heremo scitbi cõmanebãt ornat⁹ fuit: sed peculiar⁹ virtute humilitatis. Qui ob hui⁹ puritatẽ et mansuetudinẽ a patrũtio ꝓsbytero illi⁹ solitudinis ꝑ sbyterũ ordinatus fuit. i. illa ei⁹ intendẽs: vt post ipm cõ gregatiõi ꝓesset: q̃ tñ ante eũ decessit. Inquit ergo igit nobis iuxt Job. call. Cur interdũ refidẽtes in cellula tanta cũ ineffabili gaudio ⁊ eruberãtia sacroꝝ sensuũ replere mur. oratio quoq; pura emitteret⁹ ⁊ ꝓmpta. ⁊ mẽs plena spiritalibꝰ fructibꝰ ꝑcessi uae efficaces etiã p sopozẽ supplicãs ad deũ ꝓuenire sentiret. ac rursus nullis existẽtib⁹ causis tanto subito repleremur angore: ⁊ irrationabili q̃ dam trifficia ꝓmeremur: vt nõ solũ nosmetipsos hui⁹ sensibꝰ arescere sentirem⁹. verũetiã boxteret cella. fouderet le ctio. ipsa quoq; instabilis ⁊ mutabunda emitteret⁹ oratio. Ad que daniel ita rñdit Tripeita nobis a maioribꝰ ra tio sup hac quã dicitis sterilitatẽ mẽtis ẽ tradita. Aut eũ de negligẽtia nostra aut de impugnatiõe dyaboli. aut de dilꝑlatione dñi ac ꝓbatione deseõdit. Et de negligẽtia quidẽ cũ vicio nostro tpe ꝓcedente incipiẽs spectemetipsos exhibẽtes ⁊ pigmaiã desidiã. nouis cogitatiõibus pasti. terra cordis nostri spinas ⁊ tribulos facim⁹ germi nare. quib⁹ in ea pullulatibꝰ cõsequẽter efficimur steriles atq; ab oi spũali fructu ⁊ ꝓfectu ꝓplatione ieiuni. De impugnatiõe vero dyaboli cũ bonis nonnunq; studijs vehe mentia. calida inspiratione mentẽ nostrã aduersario penetrãte vel ignoãtes ab optimis intẽtionibꝰ ad ima trahimur vt in ueri. Dilpẽsatiõis aũt seu ꝓbatiõis vsq; ẽ cã. Pri ma vt paulisp a dño derelicti. ⁊ mẽtis nostre infirmitatẽ humiliter intuẽtes. sup ꝓcedẽte puritate cordis. q̃ nobis ẽ illi⁹ visitatiõe donata. nullatenꝰ extollamur. ꝑhanteq; nos ab eo derelictos gemitibꝰ nostris ⁊ indefessis illi⁹ letic ie ac puritatis statũ recuperare nõ posse: intelligam⁹ ꝓpriã alacritatẽ cordis nõ nostro studio. sed⁹ nobis vigna tiõe fuisse collatã. Scda vero ꝑbatiõis ẽ cã vt ꝑseueran tia nostra vel mẽtis cõstantie desiderũ cõprobet⁹. ⁊ q̃n tẽnione cordis vel oratiõũ instãtia deserentẽ non visitari onẽ spũssancti reꝑam⁹ mãifestet⁹ in nobis. Ac ꝑinde agno scẽtes. quãto labore amissũ istũ gaudiũ ⁊ puritatis letitia cõquirat⁹. solticin⁹ inuentã custodire ac tenere attẽ⁹ stu-

deamus. Quodāmō enī custodiri negligētī⁹ q̄quid facile credit posse reuocari. ꝛ hoc ꝓtinere videt ad tertiā cās hui⁹ diſpoſitionis tri. Procedere pōt hoc etiā vt dicū ē ex dyaboli tēptatiōe. vñ ꝑs. ad dñm ait. Nō me derelinquas vſq; quaq;. ac ſi diceret aliis verbis. Scio q̄ derelinquere ſolet ſanctos tuos voluntet vt eos ꝓbes. Aliter enī ab aduerſario tēptari nō poſſunt niſi a te fuerint pauliſp derelicti: ꝛ iō nō rogo vt me nunq̄ deſerēdo: q; nō expedit mihi. vt nō vel infirmitatē meā ſentiēs dicam. Bonū mihi dñe q̄ humiliaſti me. Vel exercitiū vt ſi habeā prelūdi. Neq; enī dyabol⁹ me tēptare audebit: niſi pmiſeris ſicut nec iob tēptare valuit ꝛ affligere niſi a deo pmiſſus. Sed magis peto ne vſq; quaq; derelinquas. i. vſq; ad nimietatem. Quātus.n. nubi vnle ē ſine paulatī ſub derelinquas vt deſiderij mei cōſtantia ꝓbetur. tātā norūt ē ſi. p mētis ac delictis meis nimiū patiaris te ſeri. q; nulla virt⁹ bōana ſi ſuccubas in tēptatione tua deſeras amplius: ſua potent cōſtantia ꝑdurare: ꝛ nō ꝓnus aduerſarij vel potēcia vel factiōe ſuccūbere: niſi tuipe nō pmiſeris tēptari nos ſup id q̄ poſſum⁹. ꝛ hui⁹ figuraliter ſtabo iudicū: bas igit gētes. i. inimicas q̄bi⁹ deus domin⁹ nō deleuit: ſ reliquit vt erudiret iſrahelē in eis. ꝛ habere cōſuetudinē pugnādi cū hoſtibꝰ. vt ſic occaſio ſecuritatis nocte: vinde negligētie ꝛ ignauie auferet a nobis.

Et hec negligētia ꝛ delicia noſtra ē cā. ꝛ primo poſita noſtre ſenſualitatis mentalis. vñ ꝛ danīl ipſe ponit demū triplicē ſtatū animaꝝ. i. carnalē animalē ꝛ ſpūalem q̄m no rat apoſtol⁹ in epla ad corinthios. Nam de carnali dicit. Ac vobis potū dedi nō eſcā. nōdū.n. poteratis. Carnales.n. eſtis. Et ſtep. Cū ſint inter vos zelus ꝛ cōtentio nōne carnales eſtis: De aīali aūt ait. Animalis hō nō percipit q̄ dei ſūt: ſtulticia.n. ē illi. De ſpūali vero cū dicit. Spiritualis hō oīa examinat. Et carnalis quidē dicit. qui devitat⁹ eſt volaptatibꝰ ꝛ aliis vicijs ſecularibus. Animalis q̄ relicto ſeculo ꝛ a carnali cōmuniōe abſtract⁹. ignauie ſe tradit. ꝛ negligētie. ſabdit⁹ paſſionibꝰ varijs ꝛ affectionibꝰ ꝛerꝝ etiā vtiū nō tendēs ad ꝑfectionē. Spūalis vero q̄ feruentior in oī virtutū. ꝓfectū ſe exercēs ad culmē ꝑfectionis feruēter anbellās. ꝛ paſſiones ꝛ affectiones inordinatas ſubijcies. Itaq; ait daniel feſtinandū eſt cū renūciantes deſerim⁹ eſſe carnales. i. ſeculares. ꝛ primus eſſe ſeiūcti cōuerſatiōe. ꝛ ab illa māſueſta carnis pollutiōe ceſſare ſpūales ſtatū tota virtute primus appetendere nitamur. Ne forte blādientes nobis videamur ſm exteriorē hoiem huic mūdo renūciaſſe. vel carnalis fornicationū relicaſſe contagia. tāq̄ ſūmam ꝑfectionis ꝓpter hoc appetēdenim⁹. remiſſio reos deincepo erga emēdationē ceterarū paſſionū. Inuoleq; reddamur: ꝛ inter vtriq; detēn gradū ſpūalis ꝓfect⁹ aſſeq; nequeam⁹. extimātes nobis abunde ſufficere q̄ exteriori hoie videamur. de cōuerſatiōe mūdi huius ac volaptatibꝰ ſegregari. Et ita in illo tepido ſtatu q̄ veterimus iudicat⁹ euomēdos nos ex ore dñi ſm ei⁹ ſniam noverim⁹ dicēs. vtinā calid⁹ eſſes aut frigid⁹. Sed q; nec calidus es nec frigid⁹ ſ tepid⁹ incipiā te euomere ex ore meo. Frigidus dicit quis carnalis. ſ. ſecularibꝰ vicijs dedit⁹ vel gētilis. Calidus q̄ ſpūs ardore ſuccēſus vt ſpūalis ad perfectiōis faſtigiū tendit. Tepid⁹ vero q̄ viā ꝑfectionis arripiēs vt ꝑfectus monachꝰ ſtatū ſm regulaꝝ diſcipline abillo ſemel ſpūalis feruoris igne diſceſſit. Periculū aūt tale ex ea ſimilitudine oſtendit. Quicq̄d enī frigiditi eſt etiam ab ore noſtro ſuſcepti vertit in calorē ꝛ ſalutifera ſuauitate ꝓpinit. Quod aūt ſemel vicio ꝓnicioſi tēporis abiectū ē. nō dicā labijs admouere ſed etiā enim⁹ intueri ſine ingenti horrore nō poſſum⁹. Rectiſſime ḡ ꝓnunciat⁹ veterior tepid⁹ q̄s frigid⁹: q; facilius ad ſalutarē cōuerſionē carnalis. ſ. ſecularis vel gētilis accedit. Sed tepidus q̄ ꝓfessionis religioſe iter arripuit infect⁹ ſemel ſua negligētia ꝛ torpore. ꝛ in ea quodāmō reſolutus nec ſe vlterius ꝓfecta ſa perenec vlterius poterit monaſt⁹ eruditi. Dicit enī illud īcorde ſuo Dines ſum ꝛ nullo⁹ egeo. Cui illud quod ſequitur ea adaptat. Et neſcis q; miſer es ꝛ miſerabilis pauper ego⁹ ꝛ nudus. Dom⁹ ꝛ Job. call. ex dictis daniel pugnā carnis ꝛ ſpūs ex illis verbis apoſtoli. Caro cōcupiſcit aduerſus ſpīm. ꝛ ſpūs aduerſus carnē vt nō q̄cq̄ vultis illa faciatis. Tria declarās. ſ. que ſit cōcupiſcēcia carnis. que concupīa ſpūs. ꝛ que voluntas. q̄ media collocat. Et carnē quidē dicit nō intelligi hoiem ſeu hoīs ſubſtantiā. ſed voluntatē ſeu appetitū carnis ꝛ peſſima deſideria: ſicut ꝛ ſpīm nō rē ſubſtāialem. ſed aīe deſideria bona ꝛ ſpūalia. Cū igit vtraq; i. deſideria carnis ꝛ ſpūs in vno ꝛ rode ſint hoīe inteſtinū quondie intra nos geriē bellū. dū concupīa carnis que ꝓpiūter ſert ad vicia. his que ad ꝑfectē requies ꝓmouet deluys gaudet. Quibꝰ concupīa ſpūs aduerſata ꝛa deſiderat. tota ſpūalibꝰ ſtudijs inhērere vt etiā neceſſarios carnis vſus optet excludere: ſic illis ingiter cupiēs occupari vt nullā optaret fragilitati ei⁹ curā penit⁹ impire. Caro luxurijs ac lōdine delectatur ſpūs nec ipſis quidē naturalibꝰ deſideriis acquieſcat. Illa cupit ſatiari ſomno repleri cibo: hic ſpūs ita vigilijs ꝛ ieiunijs ſaginat vt nec ad ipſum neceſſariū vite vſum ſomnum. cibūq; velit admittere. Illa exuberare vniuerſis copijs cōcupiſcit. hic egnū panis quotidianā ſubſtātiā appetit cōſpari. Hic ſolicitudine gaudet bonos fugit. Hec gloria ꝛ honore hominū cōſequit. Inter has veraſq; concupiſcētias aīe volūtas i meditullio quodaꝝ vtrūpabilium cōſiſtens. nec vicioꝝ flagitijs obtēcrat nec virtutū dolibꝰ acquieſcit: ſic querēs a paſſionibꝰ carnalibꝰ tempari. vt nequaq̄ velit dolores neceſſarios ſuſtinere. ſine quibꝰ deſideria ſpūs nequeūt poſſideri. Abſq; caſtigatiōe carnis caſtimoniā corporis deſiderās obtinere. ſine vigilijs laboris cordis puritatē cū ꝛ requie carnis ſpūalitr exuberare virtutibꝰ patiam ſine cōtricōe humilitatē ſine honoris iactura poſſidere. Poſtremo ſic māult futura cōſequi bona. vt ꝑſentia nō amittat. Que volūtas nīq̄ nos faceret ad verā ꝑfectionē venire. ſin tpe quodā determino collocaret. Nā cū famulātes huic volūtati noſtre ad hāc remiſſionē nos volueri⁹ paulatim relatare. ꝑfectim aculei carnis inſangūt. ſuiſq; nos vicijs ꝛ paſſionibꝰ ſanātes. neq; ꝑ in illa qua delectamur puritatis qualitate ſtare permittūt. ſed ad frigida volaptatū plenā ſenſibꝰ vitā perahunt. Rurſus ſi ſpūs feruore ſuſcēti opa carnis volētes extingere ſine vllo reſpectu fragilitatis hūane totos nos inuet. ipſos cōtrauerim⁹ ad immoderata virtutū ſtudia cordis elatiōe auferre. interpellās imbecillitas carnis ab illa repreheſibili nimietate ſpūs reuocat ꝛ retardat. hec inter vtraq; cōtentio illā pnitioſoꝛ excludēs aīe volūtatē. vt quādā equitatis librā in ſtatera noſtri corporis collocat. Que ſpūs carneſq; cōfinia inſtō diſcernit examine. Dūq; hec pugna quotidianis diebꝰ vtilr exagitat in nobis. Ad quartū qd nolum⁹ ſalubriter venire cōpellimur. vt. ſ. puritatē cordis nō ocio nō ſecuritate. ꝛ tpe ſ ingi ſudore ꝛ cōtritiōe ſpūs requiram⁹. Et ſic ꝓtractis a nobis hac ignaua ſecuritate quē nolum⁹ laboriē ac virtutū ſtudia pronocatis cōtras optie media retineat. ſicq; comoda tēpeſtie cū ſudoꝛe indaſtria ꝓ via ꝑfectionis incedat. vt ſic ſpiritualis calid⁹ nō carnalis frigid⁹. nec aīalis tepid⁹ exiſtat.

Quinta collatio eſt .§.iiii.

ſerapionis: de impugnatiōe octo vicioꝝ. In illo cetu ſenioꝝ in q̄t Job. call. fuit vir noīne ſerapion a primeua etate gratia diſcretionis ornat⁹. Cui ambobꝰ nobis vt de impugnatiōe vicioꝝ aliq̄ diſputaret. quibꝰ origines eorū ꝛ cauſe māifeſtiꝰ panderent: ſic exorauim⁹. Octo ſunt ꝑncipalia vicia q̄ humanū infeſtāt genꝰ. Hec figurata ſunt vtipe dicit infra ꝓ octo natiōes q̄s debellarūt filij iſrahel in terra ꝓmiſſionis. ſ. ethei. euei. amorrei. gergeſei. phe rezei. iebuſei. chananei. egyptij: ꝛ ꝑ ſeptē ſpūs q̄ immundus ſpūs ſecū aſſumit ingredies i domū vacantē ſm eā

geliū. Efficēcia autē botū ē quadripertita. Nā quedā ecp̄ sine actiōe carnali cōsumari nō possunt: vt gula ꝛ luxuria. quedā vero sine vlla corpis actione cōplent' vt superbia ꝛ cenodoxia. i. inanis gloria. Nonulla cōmonitionis sue causas extrinsecas accipiūt vt pbiargiria ꝛ ira. Alia vo inte stinis motibꝰ excitant' vt tristicia ꝛ accidia. Hec octo vicia licet diuersos ortus ꝛ dissimiles efficētias habeant tñ quadā inter se cognatōe ꝛ cōcatbenatione cōnexa sūt vt priora erubescētia subsequētis efficiat' erodiū. Nam vt abā dantia calūmargie. i. gule fornicationē: de fornica tiōe pbiargiria. i. auaricia: de auancia irā: de ira tristiciā: de tristicia accidiā necesse ē pullulare. Iōgs simili contra hoc mō atqs eadē rōne pugnandū est. ꝛ a precedentibꝰ aduersus sequētes semp nos oz inire certamina. Facilꝰ enīz cuiuslibet arboris lignum de noxia vel pcernas extirpat: si ante radices eiꝰ quibꝰ innutrit' nudate fuerit vel succise. Quorum vt accidia vincat' succidēda ē tristicia. Ut tristicia propellat' ira excludēda ē: ꝛ sic de aliis. Residua vero duo sibi quadē simili rōne iungunt'. Cenodoxie enī exuberātia supbie comitē parit. Sed ab illis sepe principibꝰ vicijs penit' diffidēt nec simili cuiq; ois societate federant'. Nā illis euulsis vicia hec vt bemētius fructificāt: ꝛ illoꝝ morte vinci' pullulāt atqz succrescūt. Nā supbia ꝛ manis gloria ex victoria viciorū ꝛ bonis opibus mentē pulsant. In mō etiā sapandi mod' diuersas. Nā q ad carnalia vicia puritati studētibꝰ plurimū cōfert vt carnaliū passionū ipsas materias sibi primit' subtrahāt: quibꝰ posit vel occasio vel recordatio earundē passionū ogrotāti adhuc aie generari. Necelle ē enim vt morbo duplici duplex adhibeat' curatio. Nā corpi ne concupīa repteti ef fectū penitꝰ pere: necessario effigies ꝛ materia alicies subtrahēda ē. Et aie vtilbomin' ne cā vel cogitatiōe cōcipiat: attētius meditatio scripturarum ꝛ solliciudo quigl ac remoto solitudinis vtiliter apponēda. In ceteris aūt vt cijs nihil humana cōscia obsunt q̄nimo ꝛ plurimū cōferunt. bis qui carere eis in veritate desiderāt. qz frequētia hominū magis arguunt'. ꝛ dū lacessita crebꝰ manifestātur: celeri medicina poterūt ad salutē. Hāc de singulis vicendā. Calūmargie genera sunt tria. Primū qd monachū peruerget ante botā statutā festinare ad cibū: scdm qd expletiōe vētris ꝛ quarūlibet escarū vorācitate letat'. tertiū quod accuratiores ꝛ delicatiores cibos desiderat.

Fornicationis seu luxurie genera sunt tria: Primū qd pmixtiōe sex' vtriusq; pfici'. scdm qd absq; femineo tactu: p q̄ dā pmarche inde fili' pcussus a dño legitur qd̄ immundicia nūcupat'. tertiū qd ano ꝛ mente cōcipit'. Fm illud. Qui viderit mulierē ad concupiscē dū ea iā mechatus ē in corde suo. Pbiargirie tria sunt genera. Primus qd renūciantes seculo diuitijs ac facultatibꝰ expolia ri nō sinūt. Scdm q ea que dilpta sunt ꝛ data pauplib⁹. resumere nos maiori cupiditate suadēt. Tertiū q ea que nō possidem⁹ desiderare ꝛ acquirere cōpellit. Ire tria sunt genera. vnū qd̄ tardescit intrinsec⁹. Aliud quod in verbꝰ ꝛ op⁹ effectuq; prorūpit. Tertiū qd nō vt feruens ad botā ista p dies ꝛ ipa reseruat'. Tristicie genera duo sunt. vnū qd̄ desponēte ira vel dāno illato. ac desiderio pditō generat'. Aliud qd̄ de irrationabili mētis angustia te vel desperatione descēdit. Accidie genera duo sunt. Unū qd̄ ad somnū pcipitat' eluantes. Aliud qd̄ cellam deserere ac fugere cohortat'. Lenodoxie licet in diuersas species diuidat' genera tñ ei⁹ sunt duo. Primū quod p carnalibꝰ extollimur rebꝰ manifestis. Scdm q̄ pro spiritualibus ꝛ occultis desiderio vane gloie inflamamur: vna re tamē cenodoxia vtiliter ab incipientibꝰ assumit'. dū .s. vicio luxurie tentat' cū illud tollat famā bois mente vrget eū ad superandā vicium illud ne laudes hoīm amittat ꝓpetrādo. Supbie duo sunt genera: vnuz carnale qd̄. i. de diuitijs parēte la ꝛ aliqso exteriori se eralrat. secū dū spūale quod ē puicioli⁹ cū ḡa de suis virtutibꝰ ꝛ meritis extollit'. Qd̄ illos peculiar⁹ impugnat q̄s in virtutibꝰ pfecisse apparet. De mō expugnādi istis vicijs dauid. Quoniam ita nobis aduersus hec arripienda sunt pla: vt vnusq̄sq; vicii in q̄ materie impugnat' exploriās aduersus illud accipiat speciale certamē. octm cura mētis ac solliciudine erga illꝰ impugnationē obseruationēq; deligens aduersus illud quotidiana dirigēs spicula iciunioꝝ: contra illud cilicijs momētis coxis iuspinia crebriusq; gemitus tela cōtoiquens. Aduersus illud vigiliarū labores ac meditationē sui cordis impendēs. inde faciēteq; oratonū fletus ad deū fundēs ac extinctionē illius ingiter poscēs. Impossibile ē enī quenq̄ te qualibꝰ passione mūpbū ali quē habere. penitꝰ intellexerint indubitata vl' labore ꝓpria victoriā certaminis se habere nō posse. cū tamē vt valeat emūdari necesse sit eū die noctuq; in oī cura ꝛ sollicitudine pmanere. Cuiꝰ se ab illo fenserit abluerit tutius late bras sui cordis plustret quā ceteras passiones sensit dominē: ꝛ spūalis cōtra eā oīa arma sua vt victū ē cō moueat: ꝛ ita validiori ꝛ saparis celeri de residuis facilēq; habebit victoriaz. licet accidia in bellis carnalibꝰ. Nec tamē putandū q̄ pticipaliter q̄s cōtra vnū viciū tumultus ꝛ velut in eum⁹ aliorū tela ꝓspiciens: inopinato ictu facilius sauciari valeat. qđ nequaq̄ fiet. Impossibile enim ē qui p cordis sui emūdatione sollicit⁹ erga impugnationē vicij cuiuslibet intrēnone se armauerit: aduersus quoq; cetera vicia generalē quendā botorē ꝛ custodiā simulē nō habere. Nāq̄ tamē de sua virtute cōfidat. Decla rat etiā in victa collatōe q̄ abbas⁹ ꝛpetat' fuit vt aut apostolus absq; peccato. i. absq; impugnatione carnali libidinis. Et sicut ḡnus⁹ adā terren⁹ in paradiso ꝛptatus fuit de gula a septe antiquo cū ait. In quacūq; die comederitis ex eo. Et de supbia cū subdidit. Eritis sicut dij ꝛ de auancia oī adiunxit. Sciēs bonus ꝛ malū. qz ꝛ auancia large etiā inordinatū appetitū sciēdi importat. Ita ꝛ secūdus adā celestis christ⁹ in deserto a dyabolo ptēt⁹ fuit. Sed vicit de gula cū dixit. Dic vt lapides isti panes fiāt. De supbia cū ait. Mitte te deorsum. Et de auancia qñ inquit. Hec oīa tibi dabo ꝛc. Dicunt aūt ille natiōes septē signātes vicia capitalia ꝛ maiorū numeri q̄s liq; ista bet. q; plura sunt vicia q̄ virtutes. cum virtutes habeāt duo extrema p excessum ꝛ defectū. vñ ꝛ ponūt multa alia vicia ꝓcedēa ab his que dicunt' filie illorū. Robustiores etiā dicunt' ille gētes. qz fortior milit' ar in membris nostris oblectatio carnalis passionū. s. posit lapsum qđ studia spiritualiū virtutū. que nō nisi suma cōtritione cordis ꝛ corpis acquirunt'. De his tamen plenius ꝛ perfect⁹ in sexta parte.

Sexta collatio que .§.v.

est theodosi. ꝛ de ꝓsperis ꝛ aduersis huj⁹ seculi agit. ꝛ de causis flagellorū dei. In palestine igit' partibꝰ iuxta thecue ait Job. call. solitudo vastissima ē. In hac sūne sanctitatis monachi diuersissime cōmorantes repēte sunt a discursoribꝰ saracenoꝝ latrūculis interepti: quoruz postea corpa a vicinis cenobijs cū magna veneratiōe certatim assumpta sunt. Ob hoc igit' meli⁹ ad sanctū theodosiū perrexim⁹. Cui cū de prodictoꝝ nece querimoniā fecissem⁹ admiratos cur de⁹ in sanctos suos tantū facin⁹ cōcelliss⁹ Rūdit hec questio illoā solet aīos mouere q̄ paruꝫ fidei vel scientie possidētes merita sanctoꝝ vel pmia que reposita sunt in futuro arbitrant' in hui⁹ vite brevitate reperiri.

Sciendū igit' q̄ tria sunt oīa que in hoc mūdo habentur. Bonū. Malū. ꝛ Medū. Nihil in rebꝰ humanis pticipale bonū est nisi virt⁹ aī. Nihil malū nisi peccatū. Medua sunt que inter vtrāq; ptem p affectu ꝛ arbitriū vtentis deriuari possunt: vt diuitie. potestas. honor. robur. staturas. pulcritudo. vita. mors. paupras. egritudo. infirmitas. ꝛ his similia: q̄ p qualitate ꝛ affectu vtētis. vel ad bonū ꝛ parē possunt ꝓficere vel ad malū. Iō cū illata fuit mors

ſancto viro nō ei malū illatū credendū ē: ſ̄ medīū quoddā qđ cū peccato malū ſit iuſto requies ⁊ abſolutio ſit maloſi. Nec enī⁹ đs impi⁹ vel iniqu⁹ unquā erit idcirco, q; malicia ſua iuſto nocere nō potuit. Tolerātia ei ⁊ virtus iuſti nō ali q̄ morte vel ſupplicia intulit: ſ̄ illi, pficit ad mercedē qui illata ſibi patiēter excepit. Neq; enim patia ob mercedē dyabolo attulit, nec iudex ſupplicij immunitate donabit, q; ꝓditio ei⁹ ad ſalutē pfecit generis hūani. Nō ei pcuſſiūs cōſideradus ē o pis ſ̄ o antis affectus. Scim⁹ aūt q̄a diligēbꝫ deū cūcta cooperāt in bonū. nō ſolū que proſpa: ſ̄ etiā que putant aduerſa. Diuidē nanq; virtutis ē triſtia fortiter tolerare: cui⁹ etiā ſcia moderatū. ⁊ eū q̄n vno cop ſupatur neutrū ſufferre certiſſimū ē. Fa cit⁹ tñ q̄ cū elidi pōt proſpis q̄ aduerſis. Hec enī interdū emā inuitos retinēt atq; humiliāt. ⁊ cōpunctiōe ſalubriora vel mia⁹ peccare faciūt vel emendāt. Illa vero mollibus mentē ac pniciosis extollēdo cōdimētis, ſecuros ſibi etiamis ſue ꝓuentus ruina maiori, ꝓcipitāt. Iſti ḡ ſūt am bidextri vt ille aiob in libro iudicij q̄ veraꝫ manu vtrobꝫ tur ꝓ dextera. Quā virtut ē nos quoq; ita poterim⁹ intellectualiter poſſidere. ſi ea q̄ ſunt, ſpera ſunt dextera q; cenſem⁹. Et ea que aduerſa ſunt: ⁊ ſiniſtra dicim⁹, bono rectoq; vſu ad partē fecerim⁹ dexteram declinare. vt quecūq; fuerint nobis illata fiāt arma iuſticie. ſm apoſtolū. Ambidextrū merito dixerim⁹ ioſeph q̄ in ꝓſperis gratior pīi. religioſior fratribꝰ acceptior deo. In aduerſis ca ſtus. vſo fidelis carceris miniſtr⁹. vinctis iniuriaꝫ ime mor. beneficus inimicis inuent⁹. Queręte aūt ē gemma noſtꝝ pōt mens noſtra vnū ſtatū iugiter retinere. ⁊ in eadē qualitate ſemp̄ ꝓſistere. Ruđer Theodor⁹. Neceſſe eſt ſm apoſtolū vt aut renouat⁹ quis ſpū mētis ſue ꝓ ſingulos dies, pficiat. ſeqꝫ ad ea que antea ſunt semp extendēs. Aut ſi negligerit cōſequēs eſt vt retro redeat atq; ſi dete rius relabat. Quo ꝓpe aūd erit eundēs noſtri indiciꝫ detrimēti: ſi intelligerim⁹ nos nihil ampli⁹ acquiſiuiſſe. nec dubitem⁹ nos retroſum cūnodis reuocatos. qua die nō ſenſerim⁹ ad ſupiora ꝓgreſſos. q; nec in eo dē ſtatu pōteſt mēs dominis iugiter ꝑmanere. Neceſſe ē emā aut aliq̄d adqui virtutibꝰ aut aliq̄d minui. Nullaq; in omni creatura talis poterit eſſe pfectio. que mutabilitati nō ſubiaceat vel paſſioni. Soli nāq; deō immutabilem cōfitemur. Nulla ḡ virtus pōt ab hoīe immobiliter poſſideri: ſed vt parta teneat iugiter neceſſe ē eā ſempilla q̄ acquiſita ē ſedulitate atq; induſtria cuſtodiri. Lapſus vero quiſpiam nequaq̄ ſubitanea ruina corruiſſe credēdus ē. Sz aut p̄ue inſtructiōis decept⁹ erroꝛdio: aut ꝓ longā mētis incuriā paulatim virtute aie decidēte. iuxta illud. Qui mīna neglīgit paulatim deſluit. De cauſis aūt flagellor ſic ait. Licet iuſtificā dixerim⁹ eſſe cētationē in retro. ſ. proſperis ⁊ aduerſis. Sciendū tamē oēs hoīes triplici ratione cētari ſeu affligi. Quōrū tribꝰ poſtmodum addit ⁊ alias tres rōnes. vt patet. Plerūq; enī ob probationē non nunq̄ ob emēdationē interdū ob merita delictorum. Et ſtum ad primū. Iob ꝓbationē habent exēpla iob. thobia. ⁊ abrahas. multoſq; alios. Iuxta illud deuteronomq. Recordabis cūcti itineris tui. p q̄s adduxit te dñs ꝑ deſertū. xl. annis vt affligeret te atq; tentaret ꝛc. Ctum ad ſcōs. ſ. ob emēdationē hoc fit. Cū inſtos ſuos ꝓ paruis leuibꝰq; peccatis, ſeu ꝓ elatione ſue puritatis humiliare dignat⁹ ſuis tēptationibꝰ tradit in ꝓſenti vt verū aurum purū futuro trāſmittat examinis igne. Iuxta illud. Langſ aurū ꝑbauit eos dñs. Et in ꝑs. Multe tribulationes iuſtoꝝ. Et illud. Noli negligere diſciplinā dñi, neq; deficias cū ab eo corripis. Quē enī diligit dñs corrigit. Et apoſtolus. Si extra diſciplinā eſtis. ergo adulteri ⁊ nō filij eſtis. Exemplū in paulo colaphizato a dyabolo. Ctum ad tertiū. Pro merito peccatoꝝ. ſ. vt illud ꝑs. Multa flagella peccatoris. Et ad languidū in piſcina ſanatū ait dñs. Ecce ſanus fact⁹ es. noli ampli⁹ peccare ne deter⁹ tibi aliq̄d cōtingat. Innenim⁹ ⁊ quartā rationē que ē ob manifeſtā dam ſolū gloriā dei: quibuſdā aliquas paſſiones immitti cognoum⁹ vt in ceco nato. vt. ſ. aut chriſt⁹ interrogat⁹ de cauſa illius cecitatis. vt manifeſtent opa dei in illo. Et in lazaro mortuo ait. Infirmitas hec nō ē ad mortē. ſ. ꝓ gloria dei. Sūt ⁊ alia vltionū genera quibꝰ nōnulli q̄ malicie ſuppreſſi ſunt cumulū: pcutiunt ad pſens. ſ. ad interim ſue dānationis hīc incho andū: vt in antiocho. herode pcuſſis. In datban ⁊ abiron a terra abſoꝛptis. Et iterū illi Pitre. Percuſſi eos nō voluerūt. Firmi ⁊ reuerenter accipe diſciplinā. Et illud deutronomq. Ignis ſuccēſus eſt furore meo. ⁊ ardebit vſq; ad inferni nouiſſima. Nō ignoramus ⁊ alias ai aduerſionū. i. punitionū cās. cū. ſ. nō ad expiāda eoꝝ peccata. ſed ad emēdationem mētiūq; vtilitatē. vt parēt exempla in Jeroboam. achab. iezabel. ⁊ hui⁹. vt. ſ. eoꝝ pene exēplo incuteret timor: nec apō diuīa maieſtatē eſſe humanarū rer. ⁊ quotidiane diſpēſationis incuriā documēto hui⁹ ſeueritatis agnoſceret.

Septima collatio .§.vi.

eſt ſerem⁹ de nobilitate aie ⁊ ſpūalib⁹ nequitijs. i. demonijs. Jo. caſſ. ſic aut. Sūme ſanctitatis ⁊ cōſentie virum noſtꝝ ſm ſpeculū abbatē ſerenū: ſingulari ſum⁹ veneratione ꝓ omnib⁹ admirati. Cui ſupra oēs virtutes q̄ non ſolū in ei⁹ actu vel moribꝰ ſ̄ etiā in ipſo vultu ꝓ dei gratiaꝫ refulgebāt. i. peculiari bñficio, donū calliditatis inſuſuꝫ vt iā ne ipſis quidē naturalib⁹ incētinis inquietari ſe vel ſi ſopite ſentiret: nec illo ſimplici ⁊ naturali motu q̄ etiā in pfectis excitat. vltenus pulſaret: q̄s ꝓ interna cordis caliditate occationibus ⁊ ieiunijs obtinuit diuina gratia ſpūali. Nā aduersꝰ angel⁹ in viſiōe nocturna: cuiuſ ḡ velut aperīs vterū quandā ignitā carnis ſtramaz de viſceribꝰ eius euellēs atq; ꝓiciēs. ſuiſq; oīa vt fuerāt locis reſtituens intellexa. Ecce inḡt incēriua carnis tue abſcīſa ſūt: ⁊ nocumenta te obmouiſſe i bodiernā die ꝓpetuā coꝝdis puritatē quā fidelit⁹ ꝓpoſciſti. Hic cū a nobis de q̄ſtate cogitationū noſtraruꝫ ⁊ interioris hoīs ſtatu quereſſet: vel q̄d nobis ad ei⁹ puritatē rāti eſſet. ꝺ. beremi habitatio cōueniſſet. bis eū q̄monuim⁹ adoriri ſumus. Supputatio tēpoꝝ ac ſolitudinis habitatio. hoc ſolūmō cōmūit nobis vt diſcerem⁹ q̄d eſſe nequeam⁹. Et q̄d ꝓfuit didiciſſe q̄ ſūmuꝫ ē: ſi cognitū nequeat appetēdi. Nā cū directionē cordis ad deſtinatā cēplationē pretēdere ſenſerim⁹ inſenſibiliter mēs noſtra reuoluta ad priores cuagatōes impetu vt bomētion. ꝓdidit. Ad hāc opinionē deſpatiōe traducimur. vt nō noſtro ſ̄ nature vicio has aie cuagatōes humano generi eſſe credam⁹. Ad que ſerem⁹ rñdet. Deri culoſe ꝓſumptiōis ē rebꝰ neceſſaꝫ recte diſcuſſis de natura cuiuſq; rei ꝓpter diffinire. ac de cōſideratiōe fragilitatis ſue cape cōiecturā. nō veſtau ⁊ q̄ſtate ipſ⁹ diſcipline vel de aliꝰ experiētia ꝓferre ſuliam. Neq; ei ſiḡ natan diſignar⁹. ſcies pōdus corpis ſui ferre a quarū liquoꝛe nō poſſe cerpūēto ſue voluerit impitie diffinire. neminē poſſe penit⁹ liḡdis elemēris ſolida carne circūdatū ſuſtinere. Jdcirco vera ei⁹ opinio ē iudicāda q̄ ſm experiēnā ſui viſus ē ꝓtuliſſe. Mēs nanq; a grecis diffinit⁹. ſemp̄ mobil⁹ ⁊ multū mobil. Hec igit ꝓ cōditione nature nunq̄ pōt ociosa ꝓſiſtere: ſ̄ neceſſe ē eā niſi ꝓſuſ habuerit vbi ſuos exerceat mot⁹. ⁊ q̄libꝫ ingē occuper, ꝓnis mobilitare diſcurſ⁹ ⁊ p oīa volitare: donec lōgo exercitio vſuq; aſſuefacta. diſcat erga q̄s materias circūagat volat⁹: vita ꝓuale at aduersꝰ inimici ſuggeſtiōes. q̄bꝰ detrahebat extrudereatq; ſ illo quē deliderat ſtatu ⁊ q̄ſtate durare. Si igit vinlit aduersꝰ ꝓturbatiōes ⁊ vicia domicāres potuerim⁹ ea diuiſi noſtre diſcretiōiq; ſubiacere: vel inſtabilē cogitationū noſtraruꝫ coborte rōnis impio ſubingare: ꝓ tāto rū meritis tribꝰbꝰ ad ſpūalis cēturiōis euāgelici ordinē ꝓ ichemur. Malis ſiquidē ſuggeſtiōib⁹ impantes abire ⁊ abdūt: bonis ꝙ venire ⁊ venēt. Senio quoq; noſtro

i. corpi ea q̄ caſtitatis ſit inūgem⁹: r ſine ſoicitōe deſer uiet: eōm ſpūs exhibēs ſamulatū. Nec ab intētōe hui⁹ obſeruātie. pniciosa deſpatiōe frāgamur: q̄ regnū celoꝝ vim patit. Nulla nāq; virt⁹ ſine labore pficit. Nec vlī poſſibile ē ad iſtā quā cupim⁹ mētis ſtabilitatē ſine ingen ti exercitio cōſcēdere vt nī virtū pfectoꝝ poſſit occurere in mētūrā etatis plenitudinis chriſti. Anna aūt hui⁹ ſpūalis ceturionis nō carnalia deſcribit apoſto⁹. Jn eibus ſum ē tes ſentū fidei in q̄ poſſitis oia tela inimici ignita extingue re. Jndutī lorica iuſticie que cōnectit adimnicē oēs virtu tes r charitate informat. Et galeā ſalutis ēlimite ſ. ſpei. Et gladiū ſpūs q̄ ē verbū dei. Et ſic vnū dūtaxat deli⁹ deras vnū facies. ad vnū oēs nō ſolū act⁹. ſed r cogitatio nes ſemp intendēs vt illud q̄ in futurū dicit de beata cō uerſatōe ſanctoꝝ. ī ſubarratū teneat in pſenti. vt ſit de us oia in oib⁹. Aduerſarios quidē nobis ingerer inſidia ri. quotidiq; interiorib⁹ hois pugnā experi ſunt dulcitare nō poſſunt. Sz ita dicim⁹ hos noſtris pſecutib⁹ aduerſari. vt eos tñmō inēt⁹ores malox nō etiā impulſores eſſe credā mus. Cēterū. actl⁹ hoīm poſſer oīo vitare peccata: ſi ad cōpelendū ſicut ad ſuggerendū eſſet eis facultas. Qbtē ſicut ī illis ē inſtigandis copia: ita ī nobis virt⁹ reſpondi vel acquieſcēdi libertas ē attributa. Hotū etiā impugna tiōes r potentā ptimeſcim⁹: etiā pfectiōes atq; adiutoꝝ dei q̄rio cōſeram⁹. Maior enī eſt q̄ in nobis ē q̄ſ qui in mūdo ſ̄t Job. Cui⁹ r amplia multo vehemētioꝝ mi litāt virtute p nobis: q̄ aduerſos nos illoꝝ multitudo cō fligit. Nā bonarū rerū nō tñ ſuggeſtio: ſ factor: r impul ſor ē deus ita vt nōnunq̄ nos etiam munos r ignorātes attrahat ad ſalutem. Cōſtat q̄ nemā a dyabolo deciꝑ poſſemur ſi eī quies pbet aſſenſum. vñ ſalomō ī eccleſiaſtes ait. Et ci qt nō cito pfert ſ. dictio (trāſlatio noſtra dicit) ſua cōtra malos corda filoꝝ hoīm replent malis. i. pec catis. Berman⁹. Nō iſtud ē queſo aie cū ſpiritib⁹ illis nequā tāndiu ſtetū pmixtūoꝝ cōſortiū. q̄ſ ſic eidē nō di cam rāgi: ſ vnū poſſint r alio q̄ ēs inſenſibilit⁹ r inſeri at q; inſpirare illi quecūq; voluerit: rad ea q̄ placuerit eam valeāt inſtigare. et⁹ cogitatiōes ac mot⁹ videāt atq; plu ſtrēt. Ad que ſeres⁹ rndet. Nō mirū ē poſſe ſpiritū ſpiri tui inſenſibiliter cōtingat r occultā ſi⁹ adēdi vim ad ea q̄ li buta ſunt exercere. Eſt enī inter eos ſicut inter hoies que dā ſubtīne ſimilitudo atq; cognatio. Alternāc⁹ ſo eos ſi inſeri vel vnī ita vt capax alter alter⁹ eſſe poſſit. cūmo de impoſſibile ē. Hoc nanq; ſolūmō dett ati. q̄ ſola incoꝝ poꝛea ſimpler q; natura ē rectiſſime tribuetur. Nec huic diffinitiō. Jrū ē q̄ō in energūmino fieri videm⁹. cū ſpiri tuſ immūdus arripi loquūt. vel agit ea q̄ nolūt. vel q̄ ea q̄ ignoāt p̄ferre cogunt: quidā ſo ſic aſſati notant r po ſtea recordant. Nō fieri p infuſionē ſpūs immūdi. nō ita putandū ē. vt ī aie ipſi⁹ penetrās ſubſtīā r velut vnus eis r quodāmō indut⁹ eā. Jmones ac ſeu p os patientis emittat. Nullo. n. mō iſtud ab eis fieri poſſe credēdum ē. Nec enī p aliquā aie diminutionē: ſ p corpis debilitatē hoc euenire māifeſta rōe deprehēdit: cū. ī. ā alis mēbris i quib⁹ aie vigor cōtinet immūd⁹ ſpūs inſidēs. eiq; impo tabile r imēium pōdus imponens obſcuritate tenebroſa. intellectuales ei⁹ obruit atq; intercipit ſenſus. Nō nōnū q̄ etiā vnī ebriet⁹ vicio ſuguemente videmus accidere. Nec ei ſic craſſe huic ſolidęq; materie. i. carni ſpūs admi ſceat. q̄ fieri facilime pōt. Jdcirco r aie q̄ inſidē ſpūs ē ita vnīri poſſe crederet: vt ei quoq; ſimilē ſue nature reddat capacē. q̄ ſoli deo poſſibile ē tribuat. q̄ ſic vniuerſe natu re intellectuali efficax penetratur: vt nō ſolū circūflecti eā atq; ambire: ſ etiā inlabi eis velut incorpea corpi poſſit infūdi. Licet enī pnunciem⁹ nōnullos eſſe ſpūales natu ras vt ſūr angeli. archāgeli. ceteroq; virtutes: ipſa q̄q; aia noſtra vel certe oēr ille ſubtilis: tñ incorpee nullomō ſue eſtimāde. Habēt enī ſm ſe corp⁹. q̄ ſubtilit⁹ licet multo tenuiſſimum q̄ ſint corpa noſtra. ſm illud apli. Corpa ce leſtia. r corpora terreſtria. Et quidē p̄ nil incorporeū niſi deū. Jpſam diuinā naturā nāmō poſſe penetrare omēs ſpūales intellectualeſq; ſubſtātias: eo q̄ ſol⁹ ſ for⁹. vbiq; p̄ ſ omīb⁹ ē. Jta ꝛ cogitatiōes hoīm r interiora mor⁹ atq; abdita mētis vniuerſa inſpiciat atq; plustret. Nēo de mones ſciāt cogitatiōes hoīm. ſereno⁹. Nulli dubiū eſt q̄ poſſint ſpūs immūdi cogitationū noſtrarū arrigere q̄ſti ones: ſ indicijs ea ſēſibiliter ſoluſce⁹. colligēres. i. aut ex no ſtris diſpōnib⁹. aut ex verbis r ſtudijs in que propenſius nos p̄ſ peſerit inclinatos. Cēterū q̄ nec̄ā de interius aie prodeſſe poſſunt. Jpſaſq; cogitatiōes q̄s ingerāt. vtrū ſuſcepte. vel q̄ādmodū ſuſcepte ſint. non q̄ ipſi⁹ aie nature vel pīlli interioꝝ morū in nedullis (vt ita dicā) latitantē: ſ ex motib⁹ atq; indicijs exterioꝝ hois deprehendāt. vt pota ſi ſuggeſſerit caſtitatē q̄ſ. Si viderāt monachū ad feminā frēbrā vel ad ſolē curioſius oculos erexiſſe. vel de hora ſollicitū inquirere. Si ſuggeſtōs luxuriā videāt carne cōmotū: aut mulierē aſpicientes ſue. Si trifticiā vel irā ſuggeſtōs viderit eū q̄dā indignatiōe ſu pi raſſe. vl vultū pallore vl rubore mutaſſe r buſmōi. Q; diuerſi de diuerſis paſſionib⁹ r vicijs tēptant. Alī de li bidine. Alter de auaricia. Alq; blaſſemie: alios tenodoxia ſuperbiaq; mulcerat. Et q̄nis inter malos perpetuā in ſe bus cōſentiēs. nec poſſe pfectā ſtare cōcordiā. etiā ī illo ipſis vicijs. in quib⁹ oblectant certa diſſimilitio ē. Jn non nullis tñ vbi. ſ. vel opatiōis cōtō vel neceſſitas exigit ſeu eiuſdā loci inuitat cōſortiū. neceſſe ē eos rpalem cōmo dare cōſenſum. Illud etiā nequaq; ignorare debem⁹ nō eſſe oēs einſdē ferocitatis ac deſiderij. Jz nec vnī⁹ qui dē fortitudinis ac nequicie. Et incipiēb⁹ quidē ac infir mis nō niſi infirmiores ſpūs in certamine coopari. Et bis nequiores ſpiritus ſ. ſuperatis grad atim ſemp aduerſus ualiores robuſtiores pugna ſuccedit. Hāc aūt illos collecta tionē nō ſine ſuo labore cōſicere credim⁹. Habēt enī r in ſuo ipſo cōſortiū quādā annicitē atq; trifticiā. r maxime cū fuerit validioꝝ emulus. i. vnus perfectus pgreſſ. vñ r collectationē dicit apl⁹. Et alibi. Sic pugno nō q̄ſi ae rē verberās. Et ſic gaudēt cū nos ebdūt ſm illū p̄. Qui tribulāt me exultabūt ſi mot⁹ fuerim⁹ a bonis dolent cū a nobis fuerit eſti. Nec victi ſine cōfuſione diſcedūt. Sc̄ōm illū. Cōfundant r reuereant q̄ querūt āiam meā. Q; demo nos nō tempt̄ ita grauiter vt pu⁹. Et hoc duplicier cā. Vel ꝓpter virtutē cruciſ diſſuſā: eos reprimentē. Vel ex negligētia hoīm: q; vincere eos nō valerēt. q; tradunt ſat bene cooperaliter ab eo verati. Vel ob purgationē ali cui⁹ peccati etiā pui. vt paul⁹ ād magne ſrutis anacho rita. Et bis mālē eſſe deſpendū nō debere eos abhoiari vel deſpici. q̄s velim⁹ diuerſis tēptatiōib⁹ ſine iſtis neq; cie ſpiritib⁹ tradi. Quia duo ſ credere inmobile⁹. Primo q̄ ſine dei pmiſſu null⁹ ab eis oīo tēpter. vel affligat. Exēplū in Job. Scōo q̄ oia q̄ nobis a deo inferūt: ſi ue triſtia ad pſens: ſine leta videant. velut a piſſimo pre clemētiſſimoq; medico. pnis vtilitatib⁹ inſerāt. De nuq; etiā dicit q̄ vexatus a ſpiritib⁹ immundis ſeu demonia cis nō eſt denegāda ſacra cōmunio.

Collatio. viii. que ē .S. vii.

etiaꝝ pfati ſenis ſereni noie. Qui poſt exp̄ctū ſolēnitatis cuiuſdā religioſoꝝ illi⁹ regiōis: pfatos Jo. caſ. r germa nus redeūtes ad ſe. refecit valde tenuit. Sz lautiſſime re ſpectu cōſuetudinis eoꝝ. Et refectōe trāſacta ſic exord⁹ ē Sanctā. ꝓprie dicta ſcriptura agro opimo compar⁹ r ſe rūdq; cū multa gignat r pferat q̄ ad hoīm victū ſine aliqua ignis cocōe. pficiāt. quedā vero que niſi pius flame ea lore mitigata. atq; molita omnī ſ piratem ſue depoſue rint cruciatus vel incongrua verbis humanis vel notia ſentiantur. Nonnulla vero vtriq; vſui apta noſcuntur: vt nec incocta ſua crudītate diſplicent vel offendant. et tñ ignis calore decocta ſalubriora reddāt. Plura ꝓ ad

escam rūmodo iumentoꝝ vel ferarꝝ aut volucrū ꝓferuntur. abis hominē minime ꝓfutura. Quā ratōez facis cui ulterius picm̄ in vbernino scripturaꝝ paradiso cōmeri In quo ita quedā significatione litere plana ac luculenta resplendent vt subūmoti interpretatōne nō egeant. ⁊ simplicitū litere sono habunde pascant ⁊ nutriant audientes vt est illud. Audi israbel. Dñs deus tu⁹ vnus est ꝛc. Et illud. Diliges dominū deū tuū ꝛc. Quedā aūt si allegorice explanatōe extenuata nō fuerint ⁊ spūalis ignis examinatione mollita. magis et eoꝝ peceptione lesio q̄ vtilitas aliqua cōsequet. Ut est illud. Qui nō habet gladiū vendat tunicā suā ⁊ emat. Et illud. Qui nō accipit crucē suā nō est me dignus. Qd quidā districtissimi monachorum. habētes quidē zelū dei. ⁊ nō fm sciam: simpliciter intelligētes fecerūt sibi cruces ligneas. quas iugiter circūferentes nō edificatōez ⁊ ipsum videntibus intulerūt. Nōnulla vero ad vtilitatē preceptōes. ita hystoriacā q̄ allegoricā ita cōmode capiunt: vt vtrūq; explanatio vtiles fructus anime subministret. vt illud. Si q̄s te percusserit in dexteram maxillā ꝛc. Producit sane ⁊ senū iamētis simplicē scz puerarū narratōez hystorie qua simpliciores quoq; ad labore actualis vite exercitiū. robustioresq; reddāt. Ante creationē hui⁹ visibilis creature. spirituales. celestesq; virtutes dei fecisse. i. angelos. que ꝑ hoc ipso q̄ sciret se ad tantā beatitudinis gloriā beneficio creatoris ex nihilo fuisse ꝓducta. ꝓpetuas ei gratias referētes indefinēter ei laudibus inhererēt. nemo fidelium dubitat. De illiꝝ nūero. nōnullos fuisse collapsos ꝓcipue. Lamēratio exercitus sine vlate vocet. quibꝰ indicijs colligit has differētias q̄s admittat sanctaꝝ celestiūmq; virtutū aduerse potestates habere dicunt' vel ex illo⁹ ordinis gradu i quo vnaquaq; fuerat creata nāc etiā retētare vel certe ꝺ celestibꝰ ceruol ortas ad similitudinē illaꝝ virtutū que ibidem ꝓmerāt. ꝑ nequicie sue mento in qua vnaquaq; in malū creuit tenēdū est. hos inter se grad⁹ ordinū vocabula in pte contraria vendicasse. Nā discordias atq; cōflict⁹ sup nōnullis gentibus. ꝑ quas sibi nequicie vernacula familiaritate fuscepīs indefesso carnifice simūter exercē nō desinūt. Qui etiam in visione danielis legim⁹ figuratū. de principe scz persarum ⁊ principe grecoꝝ sibimicē aduersantibꝰ. Et quibus liquido patet. q̄ discordias gentiū cōflictus ac simultates quas inter se istis instigantibꝰ gerunt: etiam contra se exercent aduerse potestates: ⁊ illaꝝ victoria gaudent vel dominatōne crucient: ⁊ ob hoc nō possunt inter se esse cōcordes: vū vnusquisq; ꝑ his quibꝰ pest contra alterius gentis fue pestē inquieta semp emulatōe contēdit.

Regi aūt impiorū spūs a nequioribꝰ potestatibꝰ eiusq; esse subiectos: nō solum illa domica auctoritas. Si ego in belzebub ꝓncipe demonioꝝ eiicio demonia ꝛc. ⁊ etiam ꝓpicue visiones ⁊ experimēta sanctoꝝ multa nos edocent. Monit exemplō de quodaꝝ heremita qui vidit cateruas demonū alios ꝓcedētes. alios sequētes principē suū. ꝓ cernensq; terribilioꝝ ceteris: quibꝰ cōgregatis ꝓnceps ille erigebat ratōez a singulis ad que vicia indurēt bolles. Et qui parū fecerant mali dure increpabat: qui multū ex tollebat. Ymo aūt qui retulit quēdaꝝ sanctū heremitam post. xv. annos quibꝰ temptauerat eū demuꝝ induxisse ad fornicatōez: multū laudarit omnes ⁊ gauisi sunt. Aliud exēplū de beato antonio. qui a quibusdam magicis artibꝰ fortiores demones inuocarūt ad inducendū eum ad recessum de loco. qui etsi multū temptatus. nō tamen quakere potuerūt. Qr aūt vnicuiq; nostrū ꝺno cohereant angeli. vnus bon⁹ ad bona opa instigans. alius malus ad malainstans: probat ex libro paralipomenon. Qr post necem abel descendentes ex generatōne seth. filij ade dicunt' filij dei. Et descendētes ex chaym dicunt' in genesi filij hominuꝝ. Qui dū steterūt separati admodū filij dei. i. descendētes ex seth boni ꝑmanserūt. Cum aūt victi libidine cōmiscuerint se cū filiabꝰ hominū. i. descendentibꝰ ex chaym. effecti sunt mali. ⁊ nati ex tali ꝑmictione dicti sunt gigantes: vel magnitudine corꝑis ⁊ fortitudine: vel etiā excellēta malicie ⁊ tyrannidis. Nec sic est illud intelligendū vt quidam dixerunt q̄ filij dei dicant angeli qui se ꝑmiscuissent cum mulieribꝰ. Nā etsi demones incubi inueniant' nō tamē ex se semē habēt: ⁊ ꝑ⁹ succubi facti recipe possunt semē virīs boīs cui succubui fuīt. ⁊ illud incubo facti mulieri cui incubi fuīt semē viri. Dōa de⁹ fuꝺē ꝓmo parēti ade dedit plenitudinē sapie. nō solū in cognoscēdis diuinis. sed etiā in cognitōe naturaliū rerū: vtpe impositura nōia rebus oībus. non solū aīa libꝰ: ⁊ arboribꝰ ⁊ herbis: vt dicere posset illud sapie. Dōs dedit mihi sciam eoꝝ q̄ sunt. hāc sciaz ꝑ successiones generationū semē seth pīa traditōe suscepit. Cui vero impie generatōni chaym in ꝓcessu temporis semē seth fuisset admixtum a recto diuinis ⁊ licitis q̄ pie didicerāt ad res gpbanas ⁊ nocuas instincta demonū verisimile. Curiosaq; ⁊ nocuas maleficioꝝ artes atq; plaga ⁊ magicas superstitiones audacter instituit generatō illa vocēs posteros suos vt sacro illo cultu diuini nois derelicto vel elemēta vt ignē. vel aereos demones venerarent' ⁊ colerēt. Quātū aūt antiq; ēditores fenit q̄ cham fili⁹ noe superstitionibꝰ illis ⁊ sacrilegijs ⁊ artibꝰ magicis instrut⁹ fuerit. cuius nullū posse memoriale libra in archa ꝓcessus inferre in qua mūdi erāt pater noe cū aliis suis fribus sanctis viris sceleres artes ac gpbana ꝓmēta diuersoꝝ metalloꝝ laminis q̄ aqua corrupti inundatōe nō possunt. ⁊ durissimis lapidibꝰ sculpsit. q̄ pacto diluuio eadē q̄a celauerat curiositate ꝓquirēs sacrilegioꝝ ac ꝓpetue nequicie seminariū trāsmitt ad posteros.

Itaq; fili⁹ serb libidinis instigatione ob pulchritudinē filiaꝝ hominū. i. descendentium a chaym trāsgressi sunt mādatū illud. q̄ ꝑtra dñs in Ge mādauit dicēs. Filiā tuam nō dabis filio ei⁹ vroci nec de filiabꝰ eoꝝ accipies filio tuo. q⁹ seducent corda vestra vt discedatis a deo vestro ꝛc. Quis enī nōdum esset data lex moysayca q̄ hoc ꝓhibet expresse scz ꝑcepta cū infidelibus narionibꝰ: tū hoc habebāt ex lege naturali. Que q̄dē lex naturalis. q⁹ ꝓpter peccata supuenientia erāt obscurata in cordibꝰ eoꝝ. vel ea legi neglexerāt: ideo de⁹ legē scriptā postea dedit ꝑ moysen. vt quasi ꝑ eā recordarēt legis naturaꝝ moraliū ⁊ oīa saltim ꝓmērent. Qr aūt de⁹ aūt de diabolo. mendax est ⁊ pater ei⁹ nō intelligit: q̄ patrē habeat diabol⁹. ⁊ q̄ diabol⁹ est nō solū mēdax ⁊ pater mēdacij q̄ prima creatura fuit que dixit mendaciū: ⁊ in corde suo cū ait. Similis ero altissimo. ⁊ ꝓmis parentibꝰ cū ait. Eritis sicut dij loquēs in serpēte voce humana.

Collatio.ix.abbā .§.viii.

tis ysaac. de oīoe ⁊ spēbꝰ ei⁹. Dis monachis finis inḋt iob. cassianꝰ et dictis ysaac cordisq; ꝓfectū ad ingē atq; iduperā oīonis ꝓfectionā tēdit. Et quātū būane fragilitati ꝓcedit. ad imobilē trāq̄llitatē mētis ⁊ ꝓfectū natū. puritatē ob quā possidēdā tā laboꝝ corꝑis q̄ perturbēs spūs incessanter ingnim⁹. ⁊ ingit exercem⁹. Et inter alterutꝝ recipiocandā inseparabilisq; nexū.

Adiecerat eo sermone ac puritate q̄ debuꝝ emitti posse oīo. ꝓmū sollicitudo rei⁹ carnalis generalit' abscidēda ē. deinde multi⁹ negocij cautelene nō solā cura: ⁊ nec mēoria q̄dē penit⁹ admittēda. vicijs extrinsis penit⁹ abscisis. ⁊ cēdis sic radicē sūt primū. ꝑfide būitatis incōcussa fundamina: q̄ scz turrim pulsaturū celos valeāt fabricare. Deinde supponēda ignitū spūal⁹ extractū: ⁊ ab oīi discursu atq; enagatōne labilis animi⁹ inhibēd⁹. Quicq̄d ei ad oīonis bonā aīa nr̄a ꝓcipit necesse ē vt ostendā nobis ꝑ instigatōz recordatōis occurrat. Quibꝰ ꝑ ea tes volum⁹ inuenire: tales nos ad oīonis tps ꝓparate debem⁹. Et ꝓcedēs ei⁹ statu mēs in supplicatōne formatur.

Itaq; mēs nr̄a illud apl̄ūs mādatū implē nō poterit, scz sine ire ⁊ dissceptatōe: nisi mēs nr̄a ab oīi vicioꝝ purgata cōtagione ꝺcunbo tū velut naturalibꝰ bonis tradita ingi

omnipotẽtis dei cõtemplatõe pascat. Terreni qualitas aĩe nõ inerpe. subtilissime plume seu pẽne leuissime cõparat. Que si humoris alicui⁹ extrinsec⁹ accidentis corruptione vicciata nõ fuerint vel infusam obliuiscate subtilitate tue tenuissimi spũs admixto velut naturaliter ad sublimia celestiaq3 sustollit. Si vero humoris cuiuslꝫ fuerit p grauata infusione, volare nõ poterit. ꝫ ad ima terre humoris illius pondꝰ deprimet. ita ꝛ mẽs nostra si nõ fuerit vicijs cuiuslꝫ mũdanis aggrauata: ꝫsi naturalis puritatis habitio sublimata, leuissimo spũalis meditatõis affatu ad sugna sublevat: vñ ꝛ dñs ait in euãgelio. Attendite ne grauentur corda vra in crapula ꝛ ebrietate ꝛ curis huius mũdi ꝛc. Sꝫ otate ꝛc. Que etsi licet aggrauẽt aĩas ꝛ a deo seperẽt. ac deprimant ad terrena. ẽ tñ facilius reclinatõ eop hiis qui in heremo habitãt. Sꝫ est alia crapula spũalis ꝛ ebrietas et sollicitudo seculans: de ꝙ dñs ait p apl̃m. Exprgiscimini qui ebrij estis ꝛ nõ a vino. Crapula spũalis ẽ abundãtia vicioꝝ ꝛ ebrietas oblivionũ in nobis passionũ. Cura mũdi fm regulã semꝰ quicqꝫ necessitatẽ vicꝰ quotidiani. ꝛ inevitabile vlꝫ carnis excedit ad secularẽ diffinenter curam et sollicitudinẽ pmẽ. exẽplũ gñs. Si possit oratio vñ solidi necessitatẽ nre corpis expedire: ꝛ qo laborare velit ad drachmam vel trũ solidoꝝ acqsitionẽ. Si sufficiãt due tunice: ꝛ tres vel quatuor velit habẽ. Si vnã cellã ꝛ plures tñ edificat qd sit infinctus demonũ. vñ exẽplũ ponit de quodam heremita. quẽ alter vidit diabolũ cũ inmane ad cõtemplandam lapidẽ. vt lapidẽ libe faceret cellã. Vniuersas oiones spes atqꝫ conatus ingenti ꝛ aĩe puritate ꝛ illuminatõe spũs sancti arbitros cõprehẽdi nõ posse. Tot ei sunt. quot sũt in aia vna imo in cunctis aiabꝰ status queãt qualitates generari. Vniformes quidẽ oiones emitti semp a nemine posse certissimũ est. Aliter enĩ quis supplicat cũ placet ei: aliter cũ tribus seu de spatiis pondꝰ pgranat⁹. Aliter cũ spũalibꝰ viget fauoribꝰ. Aliter cum impugnationũ mole deprimit. Aliter oĩ venũ peccatoꝝ. Aliter cũ acqsitõem gratie vel cuiuslꝫ fructus expetit vel extinctõs vicij deplorat. Aliter cũ cõtinuatõe gehẽne ac futuri iudicij timore cõpungit. Aliter cũ spe futurorũ bonorũ pmiorꝫ flamat. Aliter cũ in necessitate aut periculis. Aliter in tranquillitate.

Nũc aũt nobis imminet difficultas: vt ipas sigillatim oiones spes et potestates: ꝙs apls quadrigintta rõne distinxit dicẽs. Deprecor pmo omniũ fieri obsecratões. oiones. postulatões. ꝛ gratiarũactões. Et pmo ind agãdũ ꝙd signet⁹ p illas. Scdo vtꝫ ab oãte in vna ꝛ eadẽ oione. oia ista debeat fuare. Ad sigillatim diuersas hay. in diuersis eiusdẽ oionibꝰ. Aut a diuersis statibꝰ hoĩm sint ille vane sumẽde. Aut ab vno obsecratio. ab alio statu oño. Et sicꝫ aliis Et tercio qꝫ ipe ordo successiue tradit⁹ ab apl̃o in his ẽ attendẽd⁹. Et cũ ait pmũ. Obsecratõ ẽ implorat⁹ p pectoris vel penitõ. qua vel p pscientiã. vel p ptentis admissis vnusquisq3 cõpunct⁹ venã deprecat. Oiones sunt ꝙs aliꝙd offerim⁹ vel votum⁹ deo. vñ ꝛ qõ in psalmo latine dicit. Vota mea reddam dño. In greco dicit. Orationes meas reddã dño. Oram⁹ꝫ cũ remanentes hoc seculo spõtem⁹ mortificatos nos cũctis actibꝰ seculi tota cordis intentõe dño fiuuros. Oram⁹ cũ pmittim⁹ nos punctim⁹ cordis custitarẽ ꝛ vinctibꝰ peccatis ligatos ẽ ꝙ petuo. Tercio loco ponit postulatões. qs. p aliꝙs ꝛs dñs sum⁹ in fetuore spũs pstituri solem⁹ emittẽ: vel. p cunctis nostris vel p toto mũdi pace poscẽtes. Cũ fm apl̃m. p oĩbꝰ hoĩbꝰ p regibꝰ. p his qui in sublimitate sunt cõstituti supplicamus. Quarto loco gratiarũactões ponũt. Quas meas vel cũ pterita dei bñficia recolit: vel cũ ptentia exemplat: seu cũ in futurũ que ꝛ quãta pparauit de⁹ diligẽtibꝰ se. ineffabiles deo gratias cũ imenso gaudio spũs intuitu effundẽ. Et ꝙd ꝙtuor speciebꝰ nõnullꝫ solet occasiones pinguiũ supplicationũ generari. Nã de obsecratõnis spẽ que de cõpunctõe nascit peccatoꝝ. Et de oionis statu ꝙ de fiducia oblationũ ꝛ plumatõne viciorꝫ. p pscie pfluit penitẽtie. Et de postulatõe ꝙ de caritatis ardore procedit. Et de gratiarũactõe que bñficiorꝫ dei ꝛ pietatis eꝰ pdestinatõe generat: feruentissimas sepissime nouim⁹ plignatasqꝫ inuenni. Et oĩbꝰ hoĩbꝰ oẽs has necessarias ꝛ viles intentiones vt in vno eodẽqꝫ hoĩe nũc obsecratio. nunc oratio. nũc postulatio. nũc gratiarũactio emittat. Cũ pmũ ad incipientes videt peculiarꝰ pmẽ: qui adhuc vicioꝝ suoꝝ aculeos ac memoria remordent. Scdia ad illos ꝙ pfectiam spũalis appetitꝰ virtutũ in quadã mẽtis sublimitate pfitent. Tercia ad eos qui pfectoꝝ votoꝝ suoꝝ adimplentes. incedere p alia pfectõe fragilitatis eop ꝛ ritatis studio. puocant. Quarta ad illos qui penali conscientie spina de cordis cuulsa. secura iã mundicẽa ꝛ mens miseratões dei quas in psenti largit⁹ vel in pterito exhibuit. vel pparat in futuro ad illã igneã oratione feruentissime corde raptant. Ad hoc nos xp̃s inducit suo exemplo. Nã obsecratõs fecit cũ ait. Pater si fieri pt trãseat a me calix ille. vel illud ps. Deus deus⁹ me⁹ respice in me. Oratões cũ ait. Ego te clarificaui sup ẽrã. Op⁹ cõsummaui qd dedisti mihi vt faciã. Postulatões cũ dixit. Pignosce illis ꝛc. Gratiarũactões cũ inqr. Cõfiteor tibi pr̃e pater celi ꝛ ẽre ꝛc. Exinde exponit. vij. petitões oratõis dñicalis seu pat̃ noster. Plures etiã ponit ouigines ppcionũ qbꝰ inflamata mẽs ad pcas ꝛ feruentissimas oratões incitat⁹. Ybrigr̃a. Nõnullꝫ psalmi cuiuslꝫ ꝛsicul⁹ occasionẽ oratõis ignite vocãt. nobis pbent. Interdũ cantica vocis fraterne modulatõ. Nõ min⁹ distinctões gratiarũactõis psallentis. Necnõ et hortatio viri pfecti ꝛ collatio spũalis frequẽt ad vberrimas fletus incitat affectũ. fris seu cantuiuslꝫ intentio fcim⁹ nõ min⁹ ad plenã ppunctionẽ fuisse raptos. Recordatõ qꝫ torporis ꝛ negligẽte nostre nõnullꝫ salutarẽ spũs ardorẽ induxit. Et ibi subsequẽter de multiplici lacrimarꝫ ꝛ ppunctõis genẽ ponit.

De cautis admirãbr erudituõs oratõis fm diuersũ statũ aiarũ habes in gt̃ ysaac in duoꝝ pfessione fructũ exandũs in euãgelio illo. Si duo ex vobis pfenserint ꝛc. Habes alibi in fide plenitudine dei. Si habueritis fidem vt granũ sinapis ꝛc. habes ꝛ in assiduitate orationũ ꝛ pseuerãtia ibi. Et fuisse pseuerauerit psalens ꝛc. habes ꝛ in elemosynarꝫ fructu ibi. Include elemosynã in sinu pauperis ꝛ ipa orabit. p te: habes i emẽdatõe vite vt illud. Dissolue colligatões impietatis ꝛc. Nõnullꝫ nimietas tribulationũ eraudiri facit. Nec tñ desistere debemus: si nõ statim fuerim⁹ exauditi. ꝫ pseuerare.

Collatio .x. pzefati .§.ix.

ysaac. etiã de oõe. Et pmo ioh. cass. narrat pfectiores q̃ fuerãt in egypto. l. qꝫ festo epiphanie fiebat festiuitas de nativitate xp̃i ꝛ de baptismo. Et ꝛ illa die puisciabat p oẽs ecclias in choro ꝙd dragesimes pascha. l. qꝫ die erit. Et qꝛ in eccliis simplicius erat error eop⁹ qꝛ scꝫ de⁹ habẽt corp⁹ ꝛ habẽt membra corpalia vt hõ: et illa ancrouitate genesis male intellecta. l. faciam⁹ hoĩes ad imaginẽ ꝛ similitudinẽ nr̃am. Et etiã in diuersis locis scripture legit⁹ de oculis autribus ꝛ pedibꝰ dei ꝛ facie. Vñ theophilꝰ epus alexandrie⁹ ꝛ probauit multis rõnibꝰ illã errorẽ. cũ de⁹ oĩno incorporeꝰ sit ꝛ incõpẽhẽsibilis. anathematizãs eos ꝙ tenuerit illã opinionẽ vt hereticos ꝙ dicãt antropomorphosite. Eo errore detẽti erãt multi eccliis heremitis ꝓpter eop simplicitatẽ ꝛ rusticitatẽ. Et pcipue ꝙdã magne reputatõis nõe serapion ꝙ p q̃nqgĩta ãnos i heremo cui⁹ magna districtõe vixerat. Demũ cũ p oratões q̃rendã ꝙ vellet auerti⁹ cũ de errore fuisset educt⁹: declarato q mẽbia dei que scriptura sacra describit intelligãt spũaliter nõ materialiter. euntes ad eccliaꝫ simul ad gratias agẽdã. q errore illã dimiserit senet mẽte ꝓfusus. eo ꝙ illã imaginem veritatis coperam quã sibi in oratõe ꝓponere ꝓpositum habuerat abolere de corde suo sentiret. In amarissimos fletꝰ ereb⁹ q̃s singultꝰ in terrã pstrat⁹ cũ magno eiulatu clamabat heu me miserũ.

Tulerit a me dñm meū. q̄ quē nunc tenere nō habeo. vel quē adoreм aut interpellē nescio. Sup q̄ querit Iob. cap. quō ille formā rāto rpe teneret nō ralierrore. Ad q̄ rñ det ysaac. Nō est mirādū boies simplicissimū. & de subtilitā & natura diuinitatis nunq̄ penit⁹ eruditū. rusticitatis vicio & ꝓsuetudine erroris antiqui vsq; nunc teneri vel decipi potuisse⁊ (vt ven⁹ dicas) errore ꝑsino pdurare. q̄ nō recēt vt putatis demonū illusione. Si ignorantie pallio ne gentilitatis inferā: dum sm ꝓsuetudinē erroris alius que demones hominū figura cōpositos excolebat: nunc quoq; illam incōprehē sibilem atq; ineffabilem veri luminis maiestatē sub circūscriptione alicui⁹ imaginis extimāt adorandā: sm illud apli. Cōmutauerūt gloriam incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hominis. Qui error etiā in illis alis qui nūq; gentili superstitione polluti sūt sub colore testimonij hui⁹. q̄s dicit. Faciam⁹ homine ad imaginē & similitudinē nr̄am impietia & rusticitate faciēte peracti⁹ ē. Qui error vt hereſis & blasphemia virā dus est. Sc̄m mēsuram aūt puritatis sue vnusquisq; mens in oīone sua cogit⁊ vel formare. tantū se⁊ a terrenarū & materialiū rerum ꝓtemplatōe discedens: quātū eam ista tus sue ꝓtenderit puritatis: tecterūq; illum vel hominē adhuc & carnē: vel glorificatā & in maiestatis sue gloria venientem internis obtutibꝫ aīe pandet. Sz illi soli purissimis oculis diuinitatem ihū ꝓspeculare: qui de humāno ac terreno opere & cogitatōnibꝫ ascendēte: cū illo secedunt in illo excelso solitudinis monte: quo liber ab omni terrenarū cogitationū tumultu: & a cunctoꝝ vicioꝝ pmixtione secret⁹ side purissima ac virtutū eminētia sublimatus. gloriam vult⁹ eius & claritatis revelat imaginem his qui meretur eū mūdis aīe obtutibꝫ intueri. Ceterū videturibs etiam ab his qui in ciuitatibꝫ & castellis & vinculis cōmorantur qui in actuali cōuersatōne sunt absq; operibꝫ constituti. si nō in illa claritate qua illis apparuit. qui cum ipo possunt in dicto virtutū mōte ascēdere. i. petro iacobo. & iohāne. Ita & in solitudine moysi apparuit: & bene locut⁹ est. si & dñs ipe nos suo hoc exēplo docuit cū ascēdit in mōte sol⁹ orare: hec igit̄ destinato solitarij huc fons tocꝰ pfectionis ē. vt cuncta extenuata mēte ab omni sicu carnali ad spūalia quotidie sublumet. donec oīs ei⁹ puersatō oīs voluntatis coactis vna virtutis efficiat oīo. Ente aūt ad ꝓpetuā dei memoriā possidendā. hec insepabiliter nobis ꝓposita formula pietatis. Deꝰ i adiutoriū meū intende. dne ad adiuuandū me festina. Hec versicul⁹ de scripturaꝝ instrumēto excerpt⁹ recipit oēs affect⁹. quicūq; infernū bua ne possint nature. & ad omnē status atq; vniuersoꝝ incursus ꝓprie satis & ꝓpetēter apt⁹ ac habet aduersus vniuersa vilcrimia invocatōes. habet humilitatē pie ꝓfessionis: habet sollicitudinis ac timoris ꝓpetui vigilantiā: habet ꝓsideratōes fragilitatis sue eraudītōis fiducīā: ꝓfectiam semp aſſātis ꝓfidi: habet amoris & caritatis ardorē habet miseriaꝝ ꝓtemplatōes. inimicoꝝ formidinem. Ille inq̄ versicul⁹ vnicuiq; nostrū in qualibet etate degenti ne cessarius & vtilis inueniē. Exinde descendit ad ꝓticulares casus in quibꝰ dicēd⁹ est hui⁹ ꝓsiculi oīo. Sit tibi in prosperis. in aduersis. in ope qualibꝫ. in itinere ꝓstitut⁹. dormienti. a somno exsurgenti. reficienti. decantatio & meditatio. hec formula tibi salutaris effecta. nō solū illesum ab omni demonū incursione custodiet. sed etiā te cunctis vicijs terre ne stagionis expurgans. ad illas inuisibiles beatitudines celestesq; perducet & ad ineffabilem oīonis ardorem. Docuit & tria que mentem vagam stabilem faciunt scz vigilie. meditatio. & oratio. Hanc assiduitas & ingis intentio cōseruat animē stabilem firmitatem. Que quidem oratio brevis esse debet et si crebra ne ꝓ productiones motus ebetetur. & tenuescat attentio.

Collatio.xi.de ca/ .§.r.

ritate. Iſtam & sex alias sequētes collationes quas in vno volumine conscriptas. honorato. & cacherio epō destinauit. ruffo patribꝫ q̄ morabant in egypti thebaida bercino scz eberemonis. nestoreis. & ioseph intitulat iob. cass. q̄s visitans cum eis asserit ꝓtulisse. Ipse aūt iob. & cassiano & socio quem appellat germanū. aduenientibꝫ ad quoddas egypti oppidū panephesi occurrit epūs dicti loci vocat⁹ at chebinus qui cū multa humanitate eos suscipiens pductit ad dictos patres. Pic archebi⁹ de anachoretico cenu ꝓpē sua sanctitatē quā p. xxxvi. annos onerat epūs fact⁹ inde nihil de ꝓposito vite ꝓtente & hūilitate relaturus. asseret se velut indignū ab illa anachoretē disciplina expulsum. Et primo q̄dē ad eberemonē addurit: qui in centenarius dotis suū temporis vetustate atq; oīonū ingratate ita curuatū tenebat: vt q̄si in pumenū redact⁹ infantū subsilios ac prēcis terraten⁹ manibꝫ graderet. Nec tamē defectio mortificatiq; ei⁹ omnibꝫ membris ꝓtente distinctionis consuetudinem amiserat. Rogat⁹ itaq; a nobis vt sermonē ędificationum ꝓferret. Sic ait. Tria sunt que faciūt boiem a vicijs temperari scz aut met⁹ gehēne: siue ꝓsentium legum: aut spes atq; desiderij regni celoꝝ. aut affect⁹ boni ipius. amoꝝq; virtutū. Nam timore ita malis ꝓtegit legis execratio. Timor dei odit malū inq̄ scriptura. Spes etiā vitiorum oēm excludit incursum. Nō enī delinquēt oēs q̄ sperāt in eo ait ꝑs. Amor aūt ruinā nō metuit vicioꝝ. qi caritas nunq̄ cadit. & caritas opit multitudinē peccatoꝝ. Et idcirco oēm virtutū ꝓsummatōes ꝓcludens ait. Nūc manet fides. spes. caritas tria hec. Fides nāq; est q̄ futura iudicij ac supplicioꝝ metu facit ꝓtegia declinare. Spes mētes nostrā de ꝓsentib⁹ quoclās vniuersas corpis voluptates celestium ꝓmioꝝ expectatōe ꝓtēnit. Caritas q̄ nos ad amorem xpi & spūalis virtutū fructū mentis ardore succendit. quicq̄ illis contrarius est toto facit odio detestari. Que tria licet ad vnū finem rendere videant. Primo cātes enim nos a rebus illicitis abstinere: magnis nos excellētie suc gradibꝫ adimplere separant. Duo nāq; sunt genera ꝓprie hominis sunt eoꝝ. q̄ ad pfectū tendēte nō dum affectū pcepte virtutū. Tertiū spāliter ē dei & eoꝝ qui in sēle imagine dei ac similitudine pceperūt. Ille nāq; solus que bona sunt nullo metu. nulla remuneratōis gratia. ꝓuocāte ſ solo bone optionis affectu agit. Dia enī ait salomon opat⁹ est dñs ꝓpter semp. Hec nāq; bonitatis obtentu omnē bonorū copiā dignis indignisq; largit̄. quia nec fangari iniurijs pōt nec insātiabilis hominū pallibiliter ꝓmoueri. semp scz manēs pfecta bonitas imutabilisq; natura. Si q̄s igitur ad pfectōes tendit de illo p̄mo timoris gradu quē ꝓprie diuin⁹ seruilē. ad altiorē spei tramitē gradu ꝓficiente ꝓscendet: quia nō seruo. ſ mercenario ꝓparat. Qui mercedem retributōnis expectat. & quasi de peccatoꝝ absolutione & timore seruili securus. ac bonoꝝ sibi opeꝝ cōsummatione placiti ꝓmiū videat expetere: tū ad effectū illum filij qui de paterna indulgentie libertate ꝓfidens. oīa que patris sunt. sua esse nō ābigit pueire nō potuit. Ad que gradū ille ꝓdigus q̄ cū ad substātia patris filij nomen amiserat aspirare nō audet dicēs. Iam nō sum dign⁹ vocari fili⁹ tu⁹. Post illas enī poscoꝝ siliquas quarū etiam facietas negabat. i. vicioꝝ sordidos cibos. qui semetipm reuersus & salutari timore ꝓpunct⁹. inundicū porcorum horrere cepit ac famis ardore suppliciū formidabat. velut iā seru⁹ effect⁹: etiā mercenarij statū de mercede iam cogitans ꝓpitiles ait. Quāti mercenarij in domo patris mei abundant panibꝫ. & ego hic fame pereo. Resurgā & ad patrē & dicā. Pater peccaui in celū & c. Sz illa humili pie voce i occursum ei⁹ pat⁹ ꝓfluēs vtroq; gradu sine dilatōne discurso ꝓtinus filioꝝ restituit dignitat̄. Multū aūt differt inter eū q̄ metu gehēne vel spe remuneratōis vicioꝝ erringuit incēdia: & eū qui diuine caritatis affectus ipam malitiam & immunditiam ꝓhorruerit. ac puritatis possidet bonum amorem nīl & desiderio caritatis. nec iam future remunerationis ꝓmissionē aspicīēs. sed ꝑsentē bonis

delectat⁹: consilia agit oia. nō ꝓtemplatōe penaꝝ ꝑ delectatione vtutū. Per hāc caritatē quisq; ad imaginē dei similitudinēq; puenerit. bono iam ꝓpter ipius bonū delectabitur voluntatē. ac simlē possidens patientię ꝛ lenitatis affectū: nullis vincet⁹ peccantiū vicijs ꝛascet. Sed veniam potius infirmitatibꝰ eoꝝ cōdolens implorabit sęp reminiscens tādiu similā passionū stimulis impugnatum. nec suo studio ab impugnatōne cruētā ꝛ implere potent illud mādatū. diligite inimicos vestros ꝛc. Et ad illam veram adoptionē filioꝝ dei pueniet de qua Job. ait. Dis qui nat⁹ est ex deo nō peccat. qđ intelligēdum est nō de omni gnē peccatoꝝ: ꝑ de capitalibꝰ. Hā de illis q̄ pnūciant nō esse ad mortē quātalibet sepos circūspectę custodiāt. etiā qui seruāt deo immunes esse nō possunt. Im illud. Si dixerim⁹ quia peccatū nō habem⁹ ipi nos seducimus. Et qua re dicit in ꝑo. Timete dām oēs sancti eius Et inclinauit cor meū ad faciendas iustificatōes tuas ꝑpetuitatēs. Sciēdam grad⁹ vanos in illis sicut ꝛ in alijs virtutibꝰ. Hā que dicta sunt supa de timore vel spe intelliguntꝰ de illis. put sunt in imꝑfectis vel sine gr̄a. Sz in electis auctoritatibꝰ ꝑs. intelligit de ꝑfectis ꝛtumbꝰ. que sūt cū ꝑfecta caritate. Est enī timor seruilis. ꝛ etiā spes informis: etiā sine caritate sunt. Et iterū timor ꝛ spes formate ꝛ tamē imꝑfecte que sunt cū caritate implecta.

Collatio.xii.eiusdē .§.xi.

cheremonis ve ꝑfectōe castitatis: de qua cū illi quereret respōdit. Rationabilis a vobis revera interrogatōis votꝝ fuat⁹ est. Necesse est enī vt ꝛ[illegible]ecte plenitudine caritatis ꝓmensa illa atq; ꝓpetue castitatis ꝓmia cōsequātur: parq; sit gaudiū in tanta puritate palmarum. Tanta ei sibi societate federant vt vna absq; altera nequeat possideri. Hec igit ꝓpositio vestra ꝑfecta est. vtrum ignis ille concupiscētie cui⁹ hec caro velut infitū sentit ardorem ad plenū possit extingui. De quo ꝓmū quid beat⁹ apls sentiat vtiligētius inquiram⁹. Mortificate ergo membra vestra que sūt sup terrā. Et certū est qr nō de mēbris corpis materialibꝰ loquit vt manibꝰ. pedibꝰ ꝛ bmōi. Sz de mēbris corporis peccati: de quo idem aplus. Ut destruat corp⁹ peccati. qđ est gen⁹ eius cui⁹ mēbra sunt spēs ipius peccati. que mēbra dicunt esse sup terrā: qr terrena nō celestia. Ipa aūt mēbra distinguēs ꝛ rangēs ait. fornicationem. immundiciā. libidinem. ꝛ malam concupiscētiam. Et fornicatio quidē intelligēda est que carnali cōmixtione cōmittitur. Immūdicia vero que nōnūq; absq; illo mulieris attactu vel voluptatibꝰ vel vigiliꝰ ꝓ incuriā obrepit Libido vero q̄ in recessibꝰ aie ꝓualescēs accidē animi sine pallōe corpis pōt. Libidinē ei eo q̄ libeat dictā dubium nō erit videt ꝓ illē in cōsensu mētis vel delectatōe motus. Deinde ꝑ qrto mēbro ponit concupiscētiā malā q̄ ad oēs malas cupiditates generaliter referri pōt. Hec ei cōtraria sūt castitati. ꝛ a regno dei excludūt: dicēte apl̄o eodē. Neq; fornicarij. neq; ydolis ſeruientes. neq; adulteri. neq; molles. neq; masculoꝝ ꝓbitores ꝛc. regnū dei possidebūt. Terror tū ei nos ꝓmuit. q̄ licz oēm ꝓnentie districtōem: famē. ſ. ac sitim. vigilias q̄s ac opus ingratē. et inexcusabilis subeam⁹ studiū lectōis: ꝓpterea tū castimonie puritatē: hoc labor merito ꝓtingē nec iam⁹: nisi in his iugiter insudātes expientie magisterio doceamur incorruptionē ei⁹ munie gr̄e largitate ꝓcedi. Ob hoc sane solimō se vnusq; infatigabiliter in his exercitijs polenare debē cognoscat. vt p illoꝝ afflictiones nascētias dei ꝑfecti⁹: de impugnatōe carnis ꝛ dominatōe viciorꝝ diuino meretur munere liberari. Nō q̄ adepturū se ꝑ illa illam quam cupit inuiolatā corpis castitatē. Tanto aūt ad acq̄sitōes castimonie desiderio atq; amore flamet⁹ quanto quis pecuniaꝝ cupidissim⁹ appetitor: vel qui intolerabili pulcre mulieris amore raptat⁹. desiderū suū impacientissimo ardore optat expleri. Quāto aūt longi⁹ iracūdie ꝓpulerit pallio nē: tāto castitatē tenaci⁹ obtinebit. Nō ei est⁹ corpis dedinabit nisi q̄ animi mot⁹ ad cōpescerit. qđ salubꝰ ondit eā aut. Beati mites quoniā ipi possidebūt trā sc̄z corpis.

Multi aūt sūt castimonie grad⁹ q̄bꝰ ad illā inuiolabilē ꝓcendit pantatē. Sc̄tim nāq; silitudinē corpoꝝ crenoꝝ q̄ singulis diebꝰ insensibilē capitū incremēta suscipiūt ita vīa nesciūt ad ꝓfectū habitū ꝓcurāte aie q̄s robur acmaturitas castitatis acq̄rit. Prim⁹ itaq; pudicitie grad⁹ est vt ne vigilijs impugnatōe carnali monach⁹ elidat. Sc̄dus ne mēs ei⁹ voluptatibꝰ cogitatōibꝰ imoret. Terci⁹ ne femineo vel tenuit ad ꝓspiciētiā moueat⁹ aspectu. Quartus ne vigilijs vel simplicē carnis ꝑcat motū. Quint⁹ ne cū memoriā generatōis bōane vel tractatur⁹ rō vel necessitas lectōis ingesserit subtilissim⁹ mētes voluptarie actōis ꝑstringat allensus: ꝑ velut op⁹ quoddā simplex ac mīsterium humano generi necessario ꝛmbutū. trāquillo ac puro cordis ꝓcplat intuitu: nil⁹ ampli⁹ de ei⁹ recordatōe cōcipiat. q̄ si opatōes latet⁹ vel cuiuslibꝰ alteri⁹ officine mēte peractet. Sext⁹ castimonie grad⁹ ē: ne illecebrosis femineū fantasmatibꝰ vel formīs illudat. Licz eni hāc laudificationē peccato eē obnoxiā nō credam⁹. cōcupiscētie tū ad hanc medullit⁹ lasciuie indiciū ē. Qua tū illusione diuersis modis cōstat accidē. Aliter ei fallūtur q̄ carnalē copulā nō nouit. Aliter q̄ femine cōmixtōis sūt expes. Dif fert ia inter cōtinētiā ꝛ castitatē. Hec est ei cōsumatō vere castitatis. que nō impugnās carnalis cōcupiscētie motus. ꝑ toto bonore vestalis integ⁹ ꝛ inuiolabilē sui retinet puritatē: hoc aūt ē fiet qñ iam defīēs caro aduersus spīm cōcupiscere desierit⁹ ei⁹. ꝛ vtq; cōsenserit. ceperintq; sibimicē pace firmissima federari. Cōtinētia vero dicit cū quis patit⁹ passiones ꝛ temptatōes fortes. nec tū assentit. nec vincit⁹. Quarti germano quō vel in quāto tempore ꝓsse acq̄n ꝛ ꝓfici castitas. Rndet cheremon. Temerariū satis ē iudicū cōsumatōe hui⁹ castitatis in tāta ꝑsertim vel voluptatū diuersitate vel virtū. certā temporis ꝓffinire mēsurā. Ratōez tū ob⁹nātez ꝛ temporis modū quō ē⁹ possibilitas agnoscat cōtinētissime possum⁹ ꝓfinire. Qui quis abstract⁹ a cūctis cōfabulatōnibꝰ ociosis. ꝛ mortificat⁹ ab omni ira ꝛ sollicitudine curaq; mūdana duobꝰ tū p̄ximatibꝰ fuerit quotidiana refectōe cōtent⁹: ꝛ aque facietate suberacta. quietē somni trū. aut vt alij statuerunt quatuor horaꝝ spacio terminauerit: nec tū labor aut cōtinētie hui⁹ merito. ꝑ miseratōe dei eā se credident adeptū. nō ampli⁹ q̄ ser mentibꝰ. ꝑfectōez ipi⁹ impossibilē sibi nō esse cognoscat. Hec est aūt cōsumatio castitatis vt vigilanti⁹ nocturnū oblectatio libidinis nulla ꝑstringat ꝛ quiescente somnio⁹ nō fallat illusio. Sz cū tot mentis tū ꝑsopite mētis incuriā cōmotio carnis obrepsit quēadmodū sine vlla voluptatis titillatōe excitata est. ita etiam sine vllo ꝓpriti⁹ corpis conquiescat. Proinde vnusq; aduersus spīm fornicatōnis totis vnbꝰ resudāti victoria singularis ē de merito conat⁹ sui remedij nō sperare.

Collatio.xiii.eiusdē .§.xii.

cheremonis q̄ ē de ꝑfectōe dei ꝛ gr̄a. ac libero arbitrio. an q̄ materia. ꝑ ſ. iob. call. agnit. vt dicer⁹ i alijs⁹ potꝰ nihil possit. ꝓficē laborantis industria sine dei adiutorio. cheremon ꝑ exēplo declarat. Agricola cū oēs conatus suos ſ. excolēdis expēderit frūs. ꝓfectū etiā puētū segetū ꝑfectē fragilitate in potent⁹ industrie reputare: quāmiā ē frequēt expe⁹ē nisi eā ꝛ pluuiaꝝ opportunitas ꝛ hiemis tēperies subseqūt. ita vt adulto iam fruct⁹ ac ꝓfecta maturitate solidatos de manu quodāmō tenentiū videremus plerūq; ꝓreptos. nihilq; laboratibꝰ illam ingerentis instantiā cōtulisse. quia nō sint dei opitulatione directa. Sicut igit inertibꝰ agricolis. quibus frequēti vomere aruia nō subigunt. hanc vberē tē segetū diuina pietas nō conferet: ita laborantibꝰ pnor sollicitudo nō ꝓderit nisi misericordia dei fuerit ꝑpata. in ꝗ tū bōna singula nullatenꝰ

gratie vel exequare vel admiscē contendat peripēq; se in meritis dei conet inserere: et laboſe suum nō aucrotem esse diuine extimet largitatis. ac prouectum copiosissimaq; frugum indistincte sue meritis respondisse gloietur. Consideret nūq; ac verissima examinatōe ppendat: q nec ipos conatus quos p desiderio opulentie intrētus exercuit suis viribus impēdere potuisset nisi ad exercēdū eum omne op⁹ munis, protectione dominī ac misericordia roborasset. vt inefficax fuisset eō voluntas ac virtus nisi etiā pagendi copiaq; que nūq; vel sicciratis vel ymbrium nimietate fraudat diuina clemētia prestitisset. Nā ? cuq; bonum virtus ? sanitas corporis ? oim affectus ogom actuūq; pfperitas a dño fuerit cōdonata: ozandū est ne sicut sempēū est. fiat celū ferreum ? terra enea: ? ne residuū locuste comedat huncus Ē. Nec in hoc tm egent diuinitatis auxilio agricole laboriosis industria nisi etiā inspatos auertat casus. Quib⁹ manifeste celligit nō solus actuū ſ etiam cogitationū bonarum et vo esse pncipium. qui nobis ? initia sancte voluntatis inspirat. ? virtutē ac opportunitatē eop; que recte cupimus trāsire pagendi. Omne enī datum optimū Ē. desursum ē descendēs. qui incipit que bona sunt ? exequit. ? cōsumat in nobis: itaq; si attrahimur nostrū nō est q se quamur ſ illius a quo trahimur. Resistē vero ? nolle seq; nostrū est. Q; aūt aliqui philosophi gētiles qui dei gīa carebāt. velī sunt tenere pfectā castitatē aut etiā virginitatem: credēdū est inquit cheremon philosophus neqnaq; talem castitatē animi qualē a nobis exigit affectos scz etiā cogitationū ? affectuū turpium exclusionē ſ tm abstinentiā ab actibus carnalib⁹. Unde cū quidā philosophus interrogat⁹ fuisset postq; socratē plm mirandū fuisset intus tus in facie: quoz mox effet: Rndit. Oculi sunt cōcubitoris puerop;. Qō audientes discipuli socratis ad imitandam reputātes tale respōsuz: cū cum sciret cōtinentē: insurgere voluerūt ztra eum. ſ retinuit eos socrates dicēs. Quie scite o sodales. Etenī sum. ſ primo me: vbi odīt ab actibus exteriorib⁹ se abstinuisse. nō tm desiderū ? oblectationem illius passionis a corde exclusam. Propositū dei qō nō ob hoc boīem fecerat vt piret ſ impetuū vineret manēt imobile. Cui⁹ benignitas cum bone voluntatis in nobis quātūlūcūq; scintillā emicuisse pspexerit. vel quam ipe tāq; de dura silice nostri cordis erucderit. cōfouet eos et exforat suāq; inspiratōe cōfortat: volens omnes homines saluos fieri ? ad agnitōez veritatis puenire. Adest igit semp nobis inseparabiter diuina ptectio. Tantaq; ē erga creaturā suā pietas creatoris: vt nō solūz comitetur eam: ſ etiam pcedat ingiter. prudentia. Quā exptus propheta cōfitet dicens. Misericia eius pueniet me. Qui cuz in nobis ortum bone voluntatis quēdam inspexerit illuminat eum cōfortat ac exhortat. ? incitat ad salutē incrementū tribuens ei q̄s vel ipe plantauit vel nostro conatui viderit emersisse. Et nō solūz sancta desideria benignius inspirat sed etiā occasiones pstruit vite ? opportunitatē boni affectus seu effect⁹ ad salutaris vie directōez demonstrat errantibus. Dicit multas anctoritates que videt sibi cōtrarie ſ nō sunt circa materiā gīe ? liberi arbitrij. vt illud. Si voluerūtis ? audieritis bona terre comedetis. ſ quasi ztra illud apli. Nō est volentis neq; currentis ſ dei miserentis. Trez illud euāgeli. Reddet vnicuiq; fm opa sua. Et quasi ecōtra apl⁹. Qui opat in nobis velle ? pficere p bona voluntate. Item illud. Appropinquate deo ? appropinquabit vobis. Et quasi ecōtra illud. Nemo venit ad me nisi qui misit me trazerit eum. Item illud proverb. Rectos fac gressus pedib⁹ tuis ? vias tuas dirige. Et q̄si ecōtra orat ps. Dirige in spectu tuo viam meam. Item facite vobis cor nouū ? spīm nouū. Et quasi ecōtra. Dabo vobis aut dño cor nouū ? spīm nouum. Et multa talia. In oīb⁹ his ? gīa dei ? libertas nostra declarat arbitrij. Et qi interdū suis etiam motib⁹ bō ad virtutū appetitum posse extendi semp vero a dño indiget adiuuari. Nec ei cum quis voluerit sanitate pstruit. vt de egritudinis morbo. p arbitrij sui desiderio liberet. Quid aūt pdest sanitatis gīaz ? cupisse nisi dñs qui vite ipius tribuit vsuz ei am vigozē incolumitatis impliat. Ut aūt euidēter appareat etiā p nature bonū. qđ beneficio creatoris indultum est. nōnunq; bonaq; volitatū. pdire pncipia que tū nisi a dño dirigant ad ? sumatōez virtutū puenire nō possunt. Aplus testis est dicēs. Velle adiacet mihi. ptice aūt non inuenio: nam libertatē scriptura ? firmat dicēs. Omni custodia custodi cor tuum. Si infirmitate aplus manifestat dicēs. Dño custodiat corda vestra ? intelligētias vestras libertatē arbitrij psalmista oñdit dicēs. Inclinauī cor meum ad faciēdas iustificatōes tuas. ſ infirmitatem ei⁹ cum subiungit. Inclina cor meū de⁹ in testimonia tua. Jubemus ḡz alias nostras solicite custodire ppba dicēte. Custodite vias vestras: ſ eodē spū alius ppba ait. Nisi dño custodierit ciuitatē frustra vigilat qui custodit eam. Et ita sunt ſ premissa atq; cōsusa quodāmodo indiscrete. i. indistincte. vt qđ illoz ex quo pendeat inter multos magna questiōe voluerit. i. verū quia minū bone volūtatis pbuerim⁹ deus misereat nostri: An q; de⁹ misereat pl̄equamur bone voluntatis initiū. Malui enī singula hec credētes ac insto amplius asserētes variis sibiq; pcarys sunt errorib⁹ involuti. Si enī diserim⁹ nostrū esse bone pncipū voluntatis. qđ fuit in pscutore paulo. qđ in publicano quoq; vn⁹ crucis ? supplicijs innocētum. Alter violēter ac rapinis publicis incubans attrahit ad salutem. Si vero a gīa dei semp inspirari bone volūtatis pncipia diserim⁹: qđ de zacheo fure. qđ de illo in cruce latronis pietate dicem⁹: qđ de sancto suo vim quādaz regnis celestibo inferēte spūlia vocatōis monita pueneriē. Cōsumatōez vero virtutū ? executōem mādatoz dei si nostro depatauerim⁹ arbitrio: quō otam⁹ Confirma hoc de⁹ qđ operatus es in nobis. Et irez. Opa manuū nostraz dirige. et qđ ait ioseph fratrib⁹ suis. Nō vestro ? silio ſ voluntate dei missus suz qui me fecit. vt pa trem pharaonis Ē. Et post obitū patris cū timerēt frēs eius dixit. nolite timere. Nūquid possum⁹ resistē volūtati dei: vos fecistis illud in malū ? de⁹ vertit in bonū vt exaltaret me: ? saluos facēt vos ? plos multos. Quasi ita vtrūq; recipiēdū est. vt in aliq; bonū volūtas gratiā in aliq; aūt gratia pueniat volitatē. ? nō ita vt in omnib⁹ voluntas gratiā subsequat. qm̄ fm ipos si aufert liberum arbitrium cum a gratia pueniat. auferī ? gratia si a libero arbitrio pueniē. Hec ergo duo vel gratia vel liberū arbitrium sibimicē videnī aduersa: ſ vtraq; cōcordare. Et vtraq; pariter debere suscipe pietatis ratōez colligim⁹. Ne vnū eop; alteri subtrahātes ecclesiastice fidei regulā excedisse videamur. Nā cum viderit de⁹ nos ad bonū velle deflectē. occurrit. dirigit. atq; ? foztat. Ad vocez enī clamoris tui statim cum audierit respondebit tibi ait ppba. Et rursuz si nos nolle vel intepuisse pspexerit. adhortatōes salutiferas admouet cordib⁹ nostris quib⁹ voluntas bona reparetur in nobis. Nec enī talem boīes fecisse credēdū est. q̄ nec velit vnq; neq; possit bonū. Alioq; nec liberi ei permisisset arbitriū. si a tm vt malū vellet ? posset. pcellisse bonum vero a seipo vt nec vellet nec posset pcellit. Dubitandū ſ nō pōt inesse quidez oīm aīe naturaliter virtutū semina bōitio creatoris inserta: ſ nisi hec copulatōe dei fuerint excitata ad incrementū pfectōis nō poterūt puenire: qz fm apl̄m. Neq; qui plantat est aliq; neq; qui rigat. ſ q̄ incrementū dat de⁹. Adiacere aūt bonū in qūlibet perm arbitrij libertatē etiā liber patronis docet. q̄ vnusquisq; habeat duos angelos: bonum ad virtutes instigantē: malū ad vicia incitantē. In boīe aūt est vt eligat quē sequat. Et idcirco manet in bonā semp liberum arbitrium qđ dei gratiam negligē vel amare possit. Poenenit ḡ boīs volūtatē de⁹. qi dicit de⁹ me⁹ misericia e⁹ pueniet me. Et rursus. deum remotātē atq; vtilē quodāmodo sublimitē vt nostra exigat arbitrij voluntas nostra pueniē cū ait. Mane oño

mea perueniet te: sed hoc potest intelligi prout est oratio de genere bonoꝝ que etiam licet possunt absq; gratia gratum facere. Post plurimas aũt auctoritates scripture sacre in quibꝰ aliquãdo exercitiũ bonoꝝ operũ attribuit gratie dei aliquãdo vero libero arbitrio hoiesie ait. Per hoc euidẽter ostendit inscrutabilia esse iudicia dei. & investigabiles vias eius: quibꝰ ad salutẽ humanũ attrahit genus. Qꝫ etiam euangelicaꝝ vocationũ exemplis possumus approbare. Andreã nãq; & petrum & socios nihil de salutis sue remedio cogitates spontanea dignatione gratie sue elegit: zacheum ad aspectũ dñi se fideliter extendentem nõ solum suscepit sed etiã hũdictione cohabitatõnis sue illustrauit. Inuitũ ac repugnantẽ attrahit paulũ: alterꝫ postulanti bicuissimã moꝝ. p patris sepultura nõ concedit inducias. Cornelio precibꝰ & elemosynis iugiter insistenti velut remunerationis vice via salutis ostenditur. Et ita illa multiformis sapia dei salutẽ hominũ multipliciaq; inscrutabili pietate dispensat. Sicut etiã ipas curationes corporoꝝ nõ sm uniformẽ maiestatis sue potentiam: sed sm mensurã fidei in qua vnũquẽq; reppit. vel sicut vnicuiq; ipe partit⁹ est. maluit exercere. Sicut patꝫ p angelia in diuersis infirmis curatis. Hanc dispẽsationis diuine multiplicẽ largitatem apl⁹ mente pertractans. & in quoddã dei pietatis pelagus se incidisse prospiciens. exclamauit. O altitudo diuitiaꝝ sapie & scie dei q̃ incõprehẽsibilia sunt iudicia eius &c. Ita demũ tenenda circa hui⁹ sont. Primũ vt attendat vnusquisq; ad videndũ omne qđ bonũ est & ita vt in alterutrã ptem plenã sit libẽ voluntatis arbitriũ. Scõm vero diuine esse gratie vt efficere valeat exercitia pdicta fructũ. & ita vt possibilitas nõ extinguat arbitrꝫ. Tercius quoꝝ ad dei munera ptinere: vt acquisite virtutes pseuerãtia teneant: ita tñ q̃ captiuitatem libertas ad dicta nõ sentiat. Sic enĩ vniuersitatis deus oĩa in omnibꝰ excedẽdus & operari vt incitet. protegat. atq; sustineat: non vt ipe auferat quã semel pcessit arbitrij libertatem.

Collatio.xiiii.que .§.xiii.

dicit⁹ nesterotis de actiua vita & ptemplatiua: hic inq̃t iobã. cassi. cũ sacraꝝ scripturaꝝ nos aliqua memoie pmendasse. & eoꝝ intelligẽtiã deiderare sensisset: talibꝰ nos adoriri est ꝓbis. Cũ omnes artes que sine oĩno inanes sũt. aut pseutis tm̃odo vite comodis. plant. habeãt ꝓpinq; doctrine sue ordinẽ & ratões: p quã ab experientiꝰ possit attingi. suisq; certis & ꝓprijs finẽis deinguãt. Quãto magis nostre religionis disciplina atq; pfectio que ad ꝓemplã dã inuisibiliũ sacramẽtoꝝ tendit arcbana. nec psentis q̃stuosi eternoꝝ retributõem expetit ꝓmioꝝ: certo ordine & ratõe subsistit: but⁹ duplex ẽ scia. Prima actualis que emẽdatione morꝝ & viciorꝝ purgatõe pficit: alia que in cõtemplatõe diuinaꝝ rerũ & sacratissimoꝝ sensuũ cogitatione ꝓficit. Quisq; igit̃ ad intentionẽ celestiũ voluerit ꝑuenire. necesse est vt omni studio atq; ꝓmute actualẽ ꝓmo scientiã ꝓsequat: gradus enĩ quidã ita ordinati atq; dilecti sunt: vt humana humilitas possit ad sublime conscendere. Qui si inuicẽ sibi ea qua diximus ratõe succedant: potest ad altitudinẽ peruenri. ad quã sublato ꝓmo gradu nõ potest trãsiuolari. Frustra igit̃ ad aspectũ dei tendit: q̃ vicioꝝ plagis nõ declinat. Spũs enĩ sanctus odit fictum nec habitat in corpe subdito peccatis. Hec aũt actualis pfectio duplici ratõe subsistit. Nam prim⁹ eius est modus. vt omniũ natura viciorꝝ & curatõis ratõ cognoscatur. Scdus vt ita discernat⁹ eodo virtutuꝝ: earũq; pfectio: ne mens nã formet⁹: vt illis nõ iam velut coacta. & quasi volentes impio subiecta famulet⁹: & tãq; naturali bono delectet⁹: atq; pascat⁹. & arduã illam & angustã viã cũ oblectatione ꝓcedat. Qđ enĩ vel virtutũ ratões: qui scões in actuali vita grad⁹ est. vel rerũ spũaliũ vel celestiũ sacramẽtoꝝ qui in theorie gradu sublimiori ꝓsistãt valebit attingẽre qui naturã viciorꝝ suoꝝ nec potuit intelligẽnec visus ẽ et turpare. Scieudũ tñ q̃ duplicis nobis labotis intentione sudandũ est: tam in expellẽdis vicijs. q̃ in virtutibꝰ acquirendis. Et hoc nõ nra capim⁹ cõiectura: sẽ illius scia pdocemur: qui sol⁹ opificis sui vires rationẽq; cognoscit. Ecce inquit ꝓstitui te hodie sup gẽtes & regna. vt euellas. destruas. dissipes. & dispgas: & edifices & plantes. In expulsione notarũ rerũ quatuor esse necessaria designauit scz euellere &c. In pficiẽdis virtutibꝰ tñ duo scz edificare et plantare. Hec igit̃ que dicit⁹ actualis duobꝰ vt dictũ est subsistẽs modis. erga multas pfessiones studiaq; diuidit. Quidã enĩ sũmaꝝ sue intentõis erga beremi secreta & cotidis cõstitutũr puritatẽ. vt in ꝓteritis helyam & heliseũ. In nostris aũt temporibꝰ beatũ antoniũ: alios eiusdẽ ꝓpositi sectatores familiarissime deo p silentiꝫ solitudinis cohabitasse cognoscimus. Quidã erga institutiones fratrũ cenobioꝝq; puigilem curã omnẽ sollicitudinẽ studiũ sui dederunt. vt Job. abbas. Nõnullos eiusdẽ meriti viros applicia etiã signis claruisse cognouimus. Quosdã in renodochijs & suscepione pegrinoꝝ pium delectat obsequiũ. vt abrahã & lot & nunc beatũ macharĩũ. Quidã eligẽtes infirmoꝝ curam: alij intercessionẽ que p miseris & oppressis impendit⁹ exequentes: aut doctrine instantes. aut elemosynas pauperibꝰ facientes inter magnos & sumos viros pro affectu suo hac pietate viguerunt. Quapropter hoc vnicuiq; vtile atq; cõueniens est. vt sm ꝓpositi qđ elegit. siue gratiã quã accepit. sumo studio ac diligẽna ad opus arrepti pfectionẽ quenire festinet. Et alioꝝ quidem laudans admiꝝ atq; virtutes. neq; ꝑ a sua quã semel elegit professione discedat. Sciens sm aplm vnũ esse corp⁹ ecclie: multa aũt membra. Et illud habẽtes donatões sm gratiã differentes: sine ẽmulatione &c. Solent enĩ hi qui nec dũ sunt in illa quã arripuerũt pfessione fundati: cum audierint quosdã in diuersis studijs ac virtutibꝰ predicari: ita eoꝝ laude succendi: vt eoꝝ protinus imitari gestiãt disciplinã. In quo irritos necessario impẽdit conat⁹ hũana fragilitas. Impossibile nãq; est vnũ eundẽq; hominẽ simul vniuersis quas superi⁹ ꝓtulimꝰ fulgere virtutibꝰ. Quas siquis voluerit pariter affectare: in id ei incidẽre cesse est: vt dũ omnes sequi⁹ nullã integre ꝓsequat. Magisq; ex hac immutatõe & varietate dispendiũ capiat. q̃ ꝓfectus. Inducit exemplũ de quodam rustico vocato. ad cui⁹ ꝓsentiã dyabol⁹ ab obsesso discessit: qui tñ ad cõuersiones sancti Job. abbatis ejici nõ potuit. Qđ admirat⁹ iob. interrogãs de ꝓuersatõe eius: posse aliqua demũ ꝓfessus est q̃ p duodecim ãnos steterat cũ vxore in virginitate ꝑmanẽtes. Certe qui vellet illũ in hoc imitari ruinã sibi pararet. Teonia seu ptemplatiua quo scz ad intellectũ scripturaꝝ in duas ptes diuidit. s. in historicã interpretatõnem. & spũalẽ intelligẽtiã. Spũalis in tripartã diuiditur scz in tropologicã. allegoriã. & anagogẽ. De his in ꝓverbijs. Tu aũt describe tibi eã tripliciter sm latitudinẽ cordis tui: hystoria itaq; ꝓteritaq; & visibiliũ agnitões cõplectitur rerũ: vt illud. Scriptũ est q̃m abrahã habuit duos filios &c. Ad allegoriã ptinet q̃d sequit̃. Hec sũt duo testamẽta. Anagogẽ vro de spũalibꝰ mysterijs ad sublimiora quedã celoꝝ secreta ꝓcedit. vt illud. Que aũt sursum est hierlm libera ẽ que ẽ mater nra. Tropologia ẽ moralis expositio ad emẽdatões vite & instructões pertinẽs actualis Predicte igit̃. iij. explanatões in vnã aliq̃n ita ꝓfluãt: vt vna & eadẽ hierlm quadrifariã possit intelligi. Qã sm hystoricã ciuitas ẽ indecoꝝ: scõm allegoriã eccla xpi. scõm anagogẽ ciuitas illa celestis. scõm tropologiã aĩa est bona

Si g̃ in corde viri scie spũalis sacrũ vultris tabernaculũ preparet: ab omni vos viciorꝝ & magis purgate: & cruciatus seculi ꝓsentis eruite. Impossibile nãq; est alius q̃ mundanis vel temporalibꝰ occupat⁹ tonã scie spũalis ꝓueret. vel generatricẽ spũalis sensus. aut tenacẽ fierisa eraꝝ lectionũ. Observa igit̃ in ꝓmis maxime tu Job. cui

adolescētia adhuc suffragat: ne studiū lectōis aut desiderij tui labor. vana elatōe casset' inducas. Sūmū cui tuo silētium. Et vt senioꝝ instituta atq; sentētias intēto corde ꝛ quasi muto ore suscipias. atq; diligēter in pectore tuo cōdens ad ꝓficiēda ea potiꝰ q; ad docēda festines. Nihil in collatōe seniorꝝ ꝓferre audeas: nisi qđ interrogare te. aut ignoratio nocturna. aut rō necessarie cognitōis impulerit. nec quēq; ꝑ ꝛbis doctꝝ plimas. qđ oꝑe ante nō feceris. nec imiteris eos q̄ peritiā dissimulādi ac simonis affluentiā nō ꝓfecti sūt. Aliud nāq; est ꝛ facultatē otis. et mroē habē simōis. ꝛ aliud ymas medullas q; celestiū intrare dulcedō. ac ꝓfunda ꝛ abscōdita sacramēta purissimo cordis oculo ꝓcēplari. Nō nullatenꝰ bñana doctrina. nec eruditō secū sans. Sola puritas mētis ꝓillumiatōe spūssancti obtinēbr: humilitatē cordis imobilit' assequē. Expulsaq; omni cogitatōe terrena assiduū te ac pontꝰ ingem sacre ꝓbeas lectioni. Et ꝑplicat de mō vario expendēdi scripturas. vt illud. Nō fornicaberis. ꝺi ꝓhibet' luxuria corꝑalis sm litterā. Alia expositio vt caueat' ab omni ydolatria ꝛ sapstit nō ne gētiū ꝛ diuinatōne. q̄ sunt fornicatio spūalis. Tercia fornicatio ꝓhibet' sc; in obseruatōe legaliū indeoꝝ. Quarta fornicatio in hereticā doctrina. Quinta fornicatō a puris mētibꝰ reputat': ois cogitatio nō sōli turpis ꝛ sine consensu: Ꝑ etiā ociosa cogitatio. Impossibile ē imundā aiā q̄dāt aliquē ꝺelūdanere lectōis instātia. adipisci scias spūalem scripturaꝝ. sc; ꝑ gustū: Ꝑ imaginē quādā sc̄ie imundi boies vacātes scripturis videnť habere.

Collatio.xv.eiusꝺ .§.xiiii.

dem nestoriꝰ de spūalibꝰ carsmatibꝰ. i. gr̄a miraculoꝝ Nesteres vsq; ad spūalū ratōes carsmatū ꝓferēdā. ꝑce deus disputatōis ordo quenerat. Quā trigintā esse maiorū traditōe ꝓcepim⁹. Prima sūt dē curationū cā est. Cuꝝ ꝑmerito sanctitatis electos quosq; ac iustos viros signoꝝ gr̄a comitat': sicut apl̄os multosq; sanctoꝝ signa atq; ꝓdigia sm auctoritatē dñi fecisse manifestū ē ita vicēsis. Infirmos curate. mortuos suscitate. leprosos mūdate ꝛc.

Scīa cā est cū ob edificatōes eccl̄ie. vel eoꝝ qui infirmos suos angerōt fidē. vel eoꝝ qui curādi sunt sanitatum virtꝰ etiam a peccatoribꝰ indignisq; ꝓcedit. De quibꝰ in euāgelio saluator ait. Multi dicēt mihi. dñe dñe nōne in noīe tuo ꝓphetauimꝰ. ⁊ in noīe tuo demonia eiecimꝰ ⁊ ꝛtutes multas fecimꝰ. Et tunc cōfitebor illis. qꝛ nūq̄ noui vos. Discedite a me oēs operarij iniquitatis. Et ecōtrario si offerētū vel infirmoꝝ ꝛsus fides etiā illos quibꝰ curationū dona collata sunt nō sinit sanitatem exercē virtutē. De qua re locas euāgelista ait. Nō poterat ibi inter eos sc; de nazareth facē virtutes ꝓpter incredulitatē eoꝝ. Etiteꝝ multi leprosi erant sub helyseo ꝓpha in isrl: ⁊ nemo mundatꝰ ē nisi naamā syrus. Tercius curationū modus etiā collusione demoniū ⁊ factione simulat'. vt dū homo manifestis criminibꝰ obligatꝰ ꝓpter admirationē signoꝝ sanctꝰ ac dei famulꝰ credit' etiā vitiorum eiꝰ emulatio sequat'. Et ꝑ hoc obtrectatōis aditu reserato etiā religionis sanctitas infamet': vel certe vt his qui gr̄am curationū habē se credit. ꝑ sugbiā coadis elatꝰ gratꝰ elidat'. Inde est q̄ immocātes eoꝝ nolā quos nulla merita sanctitatis. nec vlios spūales fructꝰ habere cognoscunt vt se eoꝝ meritis ac ꝛ obsessio se simulāt corꝑibꝰ effugari. De quibꝰ in ꝛeutro. sic legit'. Si surrexerit ī medio tui ꝓpha: aut qui somniū vidisse se dicat. ⁊ ꝑdixerit signū atq; portētuꝝ ⁊ euenerit quodcūq; ꝑdixerit. Et dixerit nbi. Eamus ⁊ sequamur deos alienos quos ignoratis. ⁊ seruam⁹ eis. Nō audies ꝛba ꝓphete illiꝰ aut somniatoris. qꝛ temptat vos dñs deus vester vt palā fiat vtrū dīlgatis eū. Quapropē nūq̄ vrbemꝰ eos q̄ hoc affectant in his ꝛtutibꝰ admirari. si potꝰ intueri veruꝝ vicioꝝ oīm expulsione. ⁊ morꝝ emēdatōe ꝑfecti sunt. Nō vtiq; nō. aliterꝰ fide aut causaꝝ diuersitate. Ꝑ ꝓ vnūsquisq; studio dei gr̄a dispēsante ꝓcedit. Hec nāq; est actualis scīa que alio vocabulo ab apl̄o caritas nūcupat'. q̄ vniuersis linguis hominū ⁊ angelorꝝ plenitudini fidei q̄ etiā mōtes trāsferat. ⁊ omni ꝓphie ac scīe ⁊ erogatōi oīm facultatū. ⁊ postremo gliose martyrio ꝑferē ab apl̄o. Nāq; cū ennumerasset vniuersa carismatū genera sc; ſmonē sapie. scīe. ꝓphetiā. virtutū gr̄am: postea subdit. Excellentiorē viam adhuc vobis demōstro sc; caritatē: de qua imediate subdit. Si linguis ꝛc. Ideoq; a patribꝰ nostris ꝺ qꝛ illa si quoꝝ nequaq̄ vidimꝰ affectata: quinimo cū gr̄a spūssancti ea posſiderēt: nūq̄ exercē voluerunt. nisi forte extrema illos ⁊ ineuitabilis necessitas coartaret. Ad Ꝑ inducit exē plū de beato machario abbate: qui mortuū suscitauit ad ꝛfutandū errores quos quidaꝝ heretic⁹ dyaletica arte in egypto dissemiabat. Post colloquia enī mutua ⁊ dispatatione ꝛboꝝ dixit beatꝰ macharius hereticis. Offēdamus veritatē fidei ex operibꝰ nostris. Eamus ad sepulchra mortuoꝝ: ⁊ qui suscitauerit mortuū illꝰ fidei doctrina vera credat'. Ad qđ hereticꝰ se obtulit verecūdia ductꝰ. Ꝺixit sequēti aquilonē boc faciēdum. Sequēti aūt die astat macharius. Ꝑ hereticꝰ nō ꝓparuit sciens se boc facē nō posse sicut nec fides erat vera. Nabilonijnꝰ macharium locutꝰ est dam cadaueri boīs genitis inꝛrogauit eū si hereticus ille vmsset: vtrū mortuū suscitasset. Qui rādit q̄ non. Et q̄ dñi vincret in mūdo nihil audiuit de xp̄o. Denicq; ipe auctoꝝ signoꝝ ⁊ ꝛtutū oīm cū ad doctrine sue magisteriū ꝺi scipulos aduocaret ait. Discite a me qꝛ mitis sum ⁊ humilis corde. nō ait miracula facere ꝛc.

Collatio.xvi.abꝺ .§.xv.

baris ioseph de amicitia vera. Beatꝰ ioseph cū instituto nē suā nos ꝺeliberare sentisset: petiitꝰ primū vnū. verus nō essem⁹ germani frēs. l. ihe Job. call. ⁊ socius eiꝰ: qui in collat. ꝺicit' germanꝰ. Audiētiq; a nobis q̄ nō carnali sed spūali essem⁹ fraternitate ꝺeuicti tali vsus ē salutis eruditis Amicitiaq; ⁊ sodalitatis multa sūt genera. Quoscā enī ꝓcedēs ꝓmēdatō primū noticie. post etiā amicitie fecit inire ꝓmercia. Quoscā vero ꝓtract⁹ quidā seu dati acceperint depactio. Quoscā negociatōis seu militie vel artis ac studij similitudo atq; coito. ꝓ quā ita effera sibinuicem corda mālueścūt. vt bi etiā qui in siluis ⁊ mōtibꝰ latrocinijs gaudent ⁊ effusione bñani sanguis delectāť: suoꝝ sceleꝝ principes amplectāť ac foueāt. Est etiā ꝺilectōis aliud genꝰ quo vel ꝓnubes. vel pinges. vel parētes. vel frēs. aut filij ceteris naturalē ꝓferūtur: qđ etiā oīb⁹ aliis alijs atq; aiantibus ineſſe ꝺeꝑhendit'. vt frequēter ꝑpios se obuce ꝓcul morꝝ nō metuāt. Sz hec oīa genera amicitie sicut bonis ⁊ malis. feris etiā atq; ꝛpentibꝰ videmꝰ cē colaita etiā vsq; in finē certū est ꝑseuerare nō posse. Eteni interrūpit ea frequēter. ac ꝺiuidit locoꝝ discretio ⁊ oblinio ⁊ ꝛpositi. ⁊ ſbi vel cause negociorūq; ꝛtract⁹. Unū est genꝰ insolubile caritatis. qđ nec ꝓmēdatōnis gr̄a. nec officij vel muneꝝ magnitudo ꝛtractus; commūq; rō vel nature necessitas iūgit: Ꝑ sola similitudo ꝛtutū. hec ē que nūq̄ vllis casibꝰ scindit'. quā dissociare vel delere locoꝝ vel temporꝝ intervalla nō ꝑualent: Ꝑ nec mors quidē ipa ꝺiuellit. cuiꝰ semel initum fedus: nec ꝺeliderioꝝ varietas nec cōtentiosa diuīpit contrarietas voluntatis. Quorem hec est amicitie fida indissolubilisq; cōiunctio que sola virtutū paritate federat'. de qua dicit' dñs inhabitare facit vnū⁹ moꝛus in domo. Et idcirco in his tm̄ pōt indirupta ꝓmanē ꝺilectionis quibꝰ vna ꝓpositus ac volūtas. vnum velle ac nolle cōstitit. Quā si vos cupitis inuiolabilē retentare: festinandum est vobis vt expulsis prius vicijs mortificetis ꝓprias volūtates: ⁊ vt vnico studio atq; ꝓposito illud impleat'. Ecce ego bonū ⁊ ꝓiocūdus ꝛc. Nō nō localiter sed spūaliter oportꝝ intelligi. Set igit' gradibꝰ ad ꝑfectōs hūs amicitie ꝑuenit'. Prima sūt vere amicitie in ꝑceptu sublimitatis mūdialis ⁊ oīm quas habemus rerum ꝛspectō-

ne fundamia. Quia ciminū ⁊ impiū ē si post abrenūcia
tionē mundi pciosissime frīs dilectōni supellex vilissima q̄
supstuit pferat. Scīm ē vt ita suas vnusq̄sq; refecet vo
lūtates. ne sapiēt̄ se aut pfultū esse indicans suis malit q̄
primi diffinitōibo obedire. Tertiū ē vt oīa sciat. etiā q̄
vtilia ⁊ necessaria estimat. postponenda bono caritatis ⁊
pacis. Quartū ē vt credat nec iustis nec iniustis de causis
ponit⁹ira scēdū. Quintū ē vt aduersus se ira cōcitā frīs. eti
am sine rōe ꝓcepā. eodē mō quo suā curare debēt: scīēs
ēē iter sibi pciosam cē alterī⁹ rixatiōi: ac si aduersus alīū
ipe moueat: nisi eā quātūs in se ē etiā de frīs mente tepele
rit. Postremū illud ē q̄ generale oīm vicior̄ ꝑemptoriū
est sine dubio vt se de hoc mūdo credat q̄tidie migraturū.

Hec igit̄ q̄ cūq; tenuerit: a maritudine ire atq; discor
die nec poterit pati nec inferre. Hui⁹ aūt cessantib⁹ cū pri
mus ille emul⁹ caritatis in cordib⁹ amicor̄ tristicie sensum
venena suffuderit: necesse ē vt frēq̄ntib⁹ iurgijs pulsatus
dilectōe tepefacta amantiū corda diu exulcerata. quādo
q; dissoluet. Nihil ei ꝑdent si te asseras nō irasci. alteri⁹
vero tristicia q̄ā velinire tua mālsuetudine potuisti. pti
maci corde despicias. Ad ꝓseruādā igit̄ ꝓpetuā ⁊ indui
duam caritatē nihil ꝑdest ꝑmā cautz abscidisse discidiq
que nasci solet de rebo cadacis atq; terrenis nisi etiā sctaz
que sub spē spūalis sensuū nasci solet simulter abscidētes
acq̄sierim⁹ in oīb⁹ humilē sensū ⁊ ꝓsonas vollitatea. ho
nore alterutrū ꝓuenētes. vt plus vnusq̄sq; ꝓsorti suo scīe
⁊ sanctitatis ascribēs sūmā discretōis vere in alteri⁹ ma
gis q̄ in suo credat stare indicō. Sepe nāq; accidit sine il
lusione dyaboli sine intercessione erroris hūani cq; null⁹ ē
in hac came q̄ falli velut bō non possit: vt ille interdū qui
actiosis ingenij est. scīeq; maiora aliq̄ falsum mēte cōci
piat: ⁊ ille qui tardiosis ingenij est ⁊ minoris meriti. recti⁹
aliquid veriusq; ꝓsentiat. Et ideo null⁹ sibi q̄uis scia ꝑ
ditus inani tumore sibi ꝓsuadeat q; possit collatōne alte
rius nō egere. Nam etsi indicijs d⁹yabolica nō fallat illu
sio: relatōis tñ ⁊ supbe graniotes laqueos nō euadet. Sci
endū etiā illū ꝓtes agēt fottiones q̄ volūtati frīs suā subij
cit voluntatē: q̄s qui in defendendis diffinitionib⁹ suis ac
tenendis ꝓtinacior inuenit. Ceterū sup obseruātia illoā
ꝓncipaliū mandator̄ ꝑstantissime diffiniendū est. ac etiā
ꝓo his mos si necesse fuerit nō vitanda: ꝓo quibus
dauid iurauit ⁊ statuit ℟. De illio vero coꝑotalibo cter
citijs q̄ ad modicum vtunt vtilia vt iciunia. silentia et
himōi. ita est statuendū vt si q̄a supuenerit pietatis occa
sio. certior que illa suadeat relaxari nulla ꝓo his lege te
neamur: sed ꝓtermissis eis ad vtiliora trāseam⁹ libē. Ꝑte
figens siquidem sibi legem vnusquisq; sub libertatis gra
tia ꝑstituas: pniciosa seipm obligat seruitute: vt ea que
licite ⁊ laudabiliter ꝑficere potuisset: si necessitas cōpu
lerit velut transgressorem se ꝑstituat. vbi enī nō est lex. ibi
nec p̄uaricatio aut aplus.

Collatio.xvii.que .§.xvi.

est scīa abbatis ioseph: de diffinitionib⁹ .i. ꝑmissionib⁹. si
semp sint seruāde. Iob. ⁊ german⁹ cū petētes licētiā a pri
bus ⁊ fratrib⁹ sui monasterij visitādi illos sanctos egypti
vt visa eor̄ ꝑuersatōne ⁊ doctrina audita. inde sibi ⁊ frīb⁹
suis dcrī monasterij maiorē spās ꝓfectū afferrēt ipāz li
centiā obtinuissent sub hac sponsione. vt infra certū tem
pus eis ꝓfectū redirēt: ⁊ instante iam tempore reuersiōis
viderēt se nō posse reportare illū ꝓfectū spūalem quē in
tendebant. ⁊ oīno sperabāt se ꝑsecuturos. si ꝓlixiori tem
pore manerēt in ordine illis ad videndū ⁊ ꝓferendū cuz pa
tribus illis sup hoc dubiū ⁊ ꝓpleri. quid hoc potius eligere
deberēt: Aut ꝓpter solutionē ꝑmissi reuerti. ⁊ sine illo ꝑ
fectu sperato. Aut ꝓpter ꝑfectū illum maiorē sponsiones
frangere: querūt a ioseph in hui⁹ consilium ⁊ decisionem.
Qui eis sic respondit. Sanum quippe est atq; ꝓfectū
nostreq; ꝑfessioni oīno ꝓueniēs: vt ea que sub aliqua spō

sione decernimus efficaciter impleamus. Ob quā rē nihil
oporet abrupte monachū diffinire: ne aut id q̄s incaute
ꝑmisit implere cogat: aut ꝓsideratōe deuotionis untri
tus renocatus sponsionis sue ꝑuaricator existat. Sed q̄
nunc ꝓpositū nobis est nō tam de sanitatis statu q̄ de in
firmitatis curatione tractare: quēadmodū de hui⁹ scrupu
lo pniciosi magnīq; possitis euadē. salubriē ꝓsilio reqren
do. Quādo g̃ nulla nos coartat vinculū nec condicio vl
la ꝓstringit de ꝓpatōe scīaz rerū optione ꝓposita. id q̄s
maioris est ꝑmodi pelagat. Cū vero aliqua dilpendioz
obsistit aduersitas in ꝓpatōe dimoz illud est aptetēdum
q̄s leuioribo subiacet detrimēto: vt a quodā dictū ē. De
maximis malis mima eligatis. Si g̃ maiora spūs vīo incra
et hac ꝑmotatōne credatis ꝓferēda q̄s illa sint q̄ vobis de
ꝑuersatōe illius cenobij nascebant. neq; sine iactura ingē
tium ꝑmodoz potest ꝓditio vestre sponsionis implen. fa
tius est hoc vos mēdacij vel nō implete ꝑmissionis subire
dispendiū: q̄ semel ꝓteritū. nec ip̄m vltra iam reperi. nec
alia ꝑ semet poterat generare peccata: q̄s in illud incidere
p q̄ tepidionis vite vt dictus stat⁹ q̄dian⁹ vos ꝓfodiat
atq; intermīabili afficiat detrimēto. Veniabilē ei⁹ imo et
laudabilē etiā diffinitio incauta mutabit: si ad salubrio
rem trāseat ptē. nec cōstāte ꝑuaricatio ⁊ temeritatis emē
datio credēda est. quotiēs sponsio viciosa corrigit. In
oīb⁹ causis nō ꝑcipius opis ⁊ voluntas operantis intuēda ē
Nec statim quicq̄d egerit ⁊ quo voto egerit inqrendum
ita vt nonnullos ꝓ hoc factis. vt q̄b⁹ bona orta sunt repia
mus dānatos fuisse. Et ecōtrario quosdā ꝓ rep̄hēsibles
actus ad sūmaz ꝓuenisse inuenim⁹. Exēpla. Quid saluba⁹
pallione dñica: ⁊ tñ sume obfuit iude ꝑditoi qui eā ꝑcu
rauit. Scōtra iacob ꝑiarcha ex mēdacio in patre reporta
uit bēdictionē. Et qi fractio ꝑmissionis videt̄ ꝑtinere ad
mendaciū. ⁊ de mēdacio dicit̄ in ꝑs. Perdes oēs qui lo
quūtur mendaciū. .i. morte eterna. Hinc querit german⁹
quō sit licitū frangere ꝑmissionē cū hoc sit cōtra scriptu
ram sacrā. Ad q̄ō rndet ioseph dicēs. Occasiones causeq;
petitionū his qui petūt sunt imo his qui petere velide
rant dcere nō possunt. Neq; ei abjcienda sunt testimonia
scripturaz ac de corpe suo penit⁹ abstrahenda. quib⁹ vel
hereticoz ꝓnanitas animar⁹: vel indeoz infidelitas obdu
ratur: vel rumor gētilis sapie offendit: si vtiq; ⁊ pie credē
da inmobiliter sunt tenēda ⁊ fm veritatis regulā ꝓdicēda

Itaq; taliter de mēdacio sentiendū atq; ita vtendū vt
natura insit electoni. Nō si imineāt criminā morbo sūptuz
fuerit. sit salubre. Ceterū si absq; sūmi dēcrimis necessita
te ꝓceptū. ꝓtēs cessare est. Nā g̃ grane aliq̄s de veritatis
cōfessione dēcrimē imineat: tūc mēdacioz sunt recipienda
ꝓfugia. ita tñ vt reatu humilis conscīe mouēamur subia
beiter: vbi aūt nulla conditio sūme necessitatis incumbit:
omni cautione velut morsu serū est vitandū mēdacij. Ad
hoc inducit multa exēpla: quib⁹ repiunt̄ sancti viri vsos
fuisse mēdacio. vt dauid ad abimelech. ⁊ iacob ad patrez
ysaac. ⁊ raab iericōtina. ⁊ chusi ad absalon. Inducit etiā
exēpla simulationū factaz: q̄ ꝓinē vident̄ ad mēdacium
vt dauid cū se simulauit furiosū coram achis. Et paul⁹ cum
de cōsilio iacobi in hierosolimis fuit in obꝓnatōe legaliz
quādo raso capite sacrificia offerens. cum aliis intrauit in
templū quasi legē obseruans. Et cuz air. Fact⁹ sum iudeis
tāq̄ iudeus. Ibi qui sine lege tanq̄ sine lege essem. Ola
oīb⁹ fact⁹ sum. vt oēs lucrifacerē cōsortes scīe mortuoz
eor̄. Joseph⁹ ꝑiarcha fratrib⁹ dixit eos cē exploratores. Et salomon simulauit se decernē: vt infans diuideret̄. Addit etiā deū ⁊ angelos ⁊ sanctos mutare ꝑmissa et
nō implē. vt ps ꝙ inquit cū ait. Adhuc q̄dragīta dies: ⁊ nī
nive subuert̄. Et de enūciatōe mortis ezechie regis. de an
gelis q̄ imitati a loth dixerūt se velle in platea manēre: ⁊ tñ
intrauerūt in domū ei⁹. Et petro q̄ dixit. Nō lauabis mi
bi pedes. Et paulo qui ꝑmisit coturbis ad eos accedere
⁊ nō fecit. Et q̄b⁹ videt̄. ⁊ nos sine peccato posse nō ser-

tare ꝓmissa. Deniqꝫ cōcludit ioseph ꝙ illud qđ dictū ē supra mihi sc̄z oportē monachū diffinire ⁊ firmiter ꝓpone: nō de ꝑcipalibꝫ mādatis sine qbꝫ nō pōt nr̄a salus cōsistere ita dē enim⁹. ⁊ de his q̄ sine periculo stat⁹ nostri vel relaxare vel tenē possum⁹: vtpota de remisso rigore ieūnij: de vini vel olei ꝓpetua ablīentia. de ꝓgressu celle penitus cohibēdo. de lectionis seu meditatōnis incessabili ingitate: q̄ sine iactura ꝓfessionis ac ꝓpositi nostri ⁊ exercen cū libuerit possimus. ⁊ cū necesse fuerit inep̄hensibiliter ꝑmittri. Ceterū sup obſuantia illoꝝ principaliū mādatoꝝ istantissime diffiniendū est. ac ꝓ his motus sine cessatione nō vitanda. Nō fieri debet ꝙ custodia castitatis similiter ⁊ cathimonie punitate. ꝙ fide. ꝙ obiectate atqꝫ iustitia. Notandū ꝙ cōclusio optima est. Sz aliqua q̄ dicta sunt supra q̄dā nō sunt vera sm̄ sanctos sc̄z sanctoꝝ: q̄dā diminute ⁊ cōfuse dicta. Nā qđ dixit aliq̄s ob magnū vtilitatē vel necessitatē licē dici mēdaciū. hoc nō ē verū. Nā semp ē peccatū sm̄ aug. xxij. q. ij. Primū. in fi. Nec vere pōt aliq̄s rē ꝓbare⁹ vt cogat dicē mēdaciū. xxij. q. ij. faciat. Et xiij. di. nemi. in glo. Similiter ꝙ iacob dicendo se cē esau excusat a mēdacio. xxij. q. ij. §. Item opponit⁹ ⁊ iste dicit mēdaciū illud fuisse. Item videt dicere extra necessitatē mēdacii esse mortale peccatū. qđ verus nō est semp. Solū cū est pernitiosum. vt. xxij. q. ij. Primus. Item q: equipat simulatōes mendacio: q̄ nō est diversa. Nā cū sit simulatio in opēbꝫ. pōt cē aliq̄n sine peccato. cū sit ad aliquā iustā vtilitatē nō ad nocumētū. Sz mendacū nūq̄ est sine peccato. In exēplis que ponūtur. aliq̄ cū peccato fuerūt aliqua cū peccato in simulatōnibꝫ ⁊ locutionibꝫ que vident mēdacia.

Collatio.xviii.ē .§.xvii.

abbatis pīamonis q̄ tractat ō duūsis generibꝫ monachoꝝ Et sōcōli ꝙ illā cū sex seq̄ntibꝫ ꝛpuravit. ⁊ dedicauit iouiniano leonti. ⁊ theodoto. Ille igit̄ venerabil⁹ p̄s pīamō fassorepsis ioh. cass. ⁊ germano bīane. ⁊ ꝓcepta cū eoꝝ accessus ad loca illa vsitāda sc̄z ob desiderū ꝓfectōis sic exortus ē. Quisqꝫ boīm o filq; cuiuslibꝫ artis gicā assecq̄ cōcupiscit nisi omi cura ⁊ vigilātia ei⁹ q̄nā senosse desiderat disciplinē studꝫq; mancipauit. atqꝫ ꝓfectissimoꝝ q̄rūcūqꝫ opificij vel scē magistroꝝ ꝓcepta atqꝫ instituta studuerit. frustra inanibꝫ votis eoꝝ similitudinē exoptat attingere: quoꝝ curam atqꝫ industriaꝫ retractat emulari. Cōsobrem si vos quē admodū credo dei causa ad emulatōem nostre agnitōnis attraxit: omnibꝫ institutis quibꝫ illic primordia vestra ꝓuecta sunt penit⁹ abdicatis. quecūqꝫ seniores nostros agere vel tradere videritis. sūma būilitate sectamini Neqꝫ vos moueat aut ab imitatōe deuertat ac retrahat eā si vobis ad ꝓfectū alcui⁹ rei vel facti rō vel cā nō liq̄at Quia eos qui bene ꝛe cūctis ac simpliciter sentūt. ⁊ vniuersa que a seniorib⁹ tradi grūne ꝓspexerint. fideliter imitari magisqꝫ dilcatere studēt. ꝙ opis exp̄ientiā. etiā sciaꝫ rerū omniū subsequi sētur. Ceterū ratōeꝫ veritatis penetrabit quisqꝫ a discussione cepit eruditꝰ. qꝫ videns eū inimicus suo potius cḡ patrum iudicio ꝓficere facile in illud ꝓpellet. vt etiā illa que maxime vtilia ⁊ salubertima fuit supflua ei videant ⁊ nociua. Ordo itaqꝫ atqꝫ ꝓncipiuꝫ ꝓfessionis nostre quē admodū vel vnde descendere primū debeat⁹ agnoscere. Tria sunt in egypto genera monachoꝝ rū. quoꝝ duo sunt optima: tertiū tepidū atqꝫ omnibꝫ modis euitandū. Primū est cenobitaꝝ sc̄z in ꝙgregatōe manentes: qui sub vnius senioris iudicio gubernātur. Secūs est anachoritaꝝ: qui puis in cenobijs constituti. atqꝫ in actuali cōuersatione ꝓfecti solitudinis elegē secreta. Tertium reꝓhensibile est. Sarabaitaꝝ. Itaqꝫ cenobitaꝝ disciplina a tempore ꝓdicationis apl̄ice sumpsit exordium. Nā talis extitit hierosolimis oīs illa multitudo credēciū de quibꝫ dicit ꝙ erat in eis cor vnū ⁊ aīa una in deo. Et erāt eis oīa cōia nec aliqꝫ ꝛpriuꝫ possidebat. Anachorite ab helya. postea a ioh. baptista: deinde a paulo ꝑmo beremita. ⁊ antonio habuer̄t originē. Sarabaite vo ab anania ⁊ saphira q̄ ꝑ petr⁹ apl̄s morte mulctauit. Et qꝫ ō his tribꝰ generibꝰ dictū ē in ꝓcedēti ca. sc̄z de moribꝰ eoꝝ. ideo hic nō vltra. Quer̄i germano quō patria ⁊ mētis trāquilitas possit acq̄ri. Rn̄. piamon. Patria ⁊ mētis trāquilitas absqꝫ ꝓfunda cordis būilitate nō acq̄rit nec tenetur. Que si de hoc fonte descēdit. nec de būilitate celle. nec ꝑfugo solitudis indigebit. Ceteꝝ si moueamur a laqꝫ lacessiti. certū ē in nobis nō ee būilitatē firmit̄ stabilitā. A passionibus ei ac sustētatōe patiaꝫ dici null⁹ ignorat. Ideo ꝑstat patientē nemiē ꝓuinciari posse nisi cū qui vniuersa q̄ sibi fuerint irrogata absqꝫ indignatōe toleraverit: bn⁹ abbas ꝙ fecte patie duo ponit exēpla notabilia. Primū ē de q̄dā nobili matrona q̄ affectās sūmoge ad patie ꝓfectōs attingere: accessit ad beatū pōtificē vbis illi⁹ atbanasiū. rogās vt ꝓcedēt sibi vnā ex viduis q̄ illo tpe ab ecclia vt religiose matrie bāt. ita eam sustētaret. Cui ac̄escens eps cōcedi iussit vnā ex illis ceteris religiosiorē ⁊ biliosā. Hāc illa tm̄ adducēs cū inueniret i oibꝰ obedientissimā ⁊ humili mā: reduxit eā ad ep̄m dicēs. Rogaui pater sācte mihi cōcedi vnā quā ego reficere ⁊ cui⁹ obsequijs famularer. Quā ait dedisti mihi hanc ego nō suo. Intelligēs ait epūs ꝙ positum suū sanctū sibi variecit vnā turbulentā. superbam ⁊ dicolam. Que in domū eius addocta: que sibi imperabant ꝛria agebat improperijs ⁊ ꝓtumelijs aliquādo matronā illā impetēs que oia patiēter. quinimo ⁊ gaudēter tolerabat grās agēs epo. ꝙ talē ei dedisset q̄ eā reficere patiam ꝙ eam addidicēdo. Aliud exēpli ponit de pastutio. q̄ cū in sua adolescētia ꝓpter ītutes suas eēt in celebri opione apud seniores: q̄dā inuidie stimulis ductꝰ vt denigraret eius famā. eo ad ecclias ꝓfecto intrauit clā cellaꝫ eius. ⁊ inter palmas q̄s ꝓcerās faciebat posuit codicē suum q̄s eū sibi furat⁹ eēt. Exinde accedit ille inuid⁹ ad ecclesiā. vbi patres omnes erāt ad diuina ꝙgregati officia. Quibꝰ expletis cota seniorib⁹ ponit querelā in iudicio de libro sibi ablato. Et qua re cū omnes horroꝝ haberēt facinus tantū admissum. infligat malignus ille aliquos ꝓ hoc morū ad ꝙsitendū in cellis singulos. Quod cū factum fuisset inuētus ē liber vbi ille posuerat: ⁊ adductꝰ coram oibꝰ in ecclia. Videns aūt pānon⁹ excusatōes sue innocentie nō admittendā. cum in cella sua eſſet liber repertus venā petijt. ⁊ ab abbate post durā increpationē penitentia iniūgitur. Quā ille humiliter suscepit. Rogatus ēt dūm ob scandalū remouendū a mentib⁹ aliox de tanto crimine sibi impositō vt innocentiā suaꝫ ostenderet. Qđ ⁊ factuꝫ est. Nam ille malignus infra quindenā arreptꝰ a dyabolo clamabat se illud maliciose fecisse. Nec potuit a demone liberari ꝙ beatā ylidoꝝ abbatē cūctoꝝ qui i bn⁹ habebat grāz sc̄z demones expellēdi. nec ꝙ alia sanctū. ꝑ solū ꝙ oīonē pānutij. fuga famā recuperauit.

Collatio.xix.est .§.xviii.

abbatis Jobānis de compatione vite cenobitice ad vitā anachoriticaꝫ Job. cass. Post dies paucos maiorib⁹ vocatis vt desiderio petrabentes ad abbatis pauli cenobijs sūma spūs alacritate ꝓcurrimus: vbi licet plusqꝫ ducentoꝝ fratrū numer⁹ moraret. reꝑim⁹ antiquissimū senem nole iobānem cui⁹ verba pariter ⁊ humilitatem quibꝰ sanctis omnibꝰ ꝑminebat. nequaqꝫ silenda censemus: scientes eū hac maxime ꝓfectione viguisse. nec ad illam sublimitatē nos posse ꝓscendere. qui nō dicā vsqꝫ ad senectutē. ſ vix biēnio subiectōis ingū sustinere ꝓtenti ad ꝓsumpcionem nocie libertatis ꝓtin⁹ evolam⁹. vt nō patie fructū edidic. ſ temp⁹ adipiscēde licētie expectare videamur. Erat⁹ ꝑsimil ⁊ ꝑfam viri qua erat paedituo admirati. Demisso in terraꝫ vultu paccan cepun⁹. vt nobis pandē dignaretur. Quā ob cām relicta bereni libertate ⁊ illa ꝓfessione sublimi. qua cum ꝑ ceteris eisdem vite viris fama celebra-

uerat cenobij ingam subire voluisset. Ille velut imparē se ana: horitice discipline ꝛ sublimitate tūte pfectōis indignū. ad vicios scolas se recuertisse dicebat. Cui⁹ resp̄sionis humilitatē cū refragrādo. nostre deplorationis excluderet coniat⁹. ad extremū sic eo⁹ sē. Anachoriticam discipinā quā me deseruisse miramini nō solum nō respuo nec refugio. ſ tota poti⁹ tenuitone ꝓplector atq; salopio. In qua post triginta ānos q̄o etiā cenobij ꝓgregatōne transegerā. ita alios viginti explesse me gaudeo: vt inter eos q̄ eam vel mediocriter appetebāt. aut nō vsq; quaq; segnitie tenotarer. Sz q̄ degustata e⁹ puritas solicitudine interdū camaliū rerū interpellata sordebat. recurrere ad cenobiū cōmodi⁹ visum est. vt ꝓ promptios arrepti ꝓpositi planioris ꝓsumatio ꝓsequeret. ꝓ min⁹ de nō pūmpte sublimioris pfessionis humilitate picula. Veli⁹ est enī tuto tum in minoribꝰ q̄ indemotū in maioribꝰ pmissionib⁹ inueniri. Et idcirco si quid elatius imo liberius sonuisse p̄tulero: queso vt nō tactātie vicio sī edificatōis vestre studio deputātū censeatis. Si quis igit̄ alius secretis beremi delectar⁹. oblivione tradere potuit humana pſentia Ego q̄s in dño sua magistrā largiente affectuz vel certe assequi ad mitz fuisse me fateor. Itaq; pio dñi nostri iesu xpi munere memini me in bmōi rapti frequēter excessiz vt obliuisceret me farcina corporee fragilitatis indutum. mentēq; mea ita omnes exteriores sensus subito respuisse ꝓ a cunctis materialib⁹ rebus ita exulasse oīmodis: vt neq; oculi neq; aures mee ꝓpio fungerēt officio: vt ita diuinis meditationib⁹ replebar vt cibū sepe ad vesp̄az me p̄cepisse nescirē: ac die sequēti de beserni absolutōe ieiunij penit⁹ dubitarē. Causas aūt quare illā solitariā vitā deserere maluerim: breui sone stringā. Dum igit̄ maioribus remoti secretis. frequētissime ad celestes illos rapiebamur excessus. nec tanta visitantiū fratrū irruens multitudo parande humanitatis necessitate. sensus nostros ingentium curarum distensionib⁹ aggranabat. solitudinis plane silentia tranquilla. q̄lā cōuersationē angelice beatitudinis ꝓgrandi insatiabili desiderio ac toto animi ardore sectat⁹ fuit. Sz cū vt dixi maior numer⁹ fratꝝ habitationē illius solitudinis cepisset explere: ꝛ coangustata vastitas heremi libertate. nō mō ignem illi diuine ꝓtemplationis frigere cepisset: ſ etiā multimodis mentē camaliuz rerum vinculis impedisset. Elegi huius discipline vtiq; implere ꝓpositum q̄s in illa tamsublimi pfessione curialium necessitatū pmissione torpere. vt si in illa libertas ac spūalis alacritas denegatur excellia. abiecta tamen crastine diei sollicitudine penitus euangelice me precepti cōsumatio consoletur. Et id quō mihi de illa heretica sublimitate subtrahit̄ hac obedientie subiectione ꝓpensetur. Miserū nāq; est cuiuslibet artis ac studij disciplinā quēpiam ꝓfiteri: ꝛ ad pfectionē eius nūq; puenire. Quoḃrem quantis nūc in hac conuersatione perfruar cōmodis breuiter explicabo. In hac vtiq; cōuersatōe diuinu opus nulla preuisio. vendit⁹ cuis vel coemptōnis nulla dilectio. non ānui panis ineuitabilis cura nō sollicitudo corporalium rerum: quia nō tm̄ propriis ſ etiam multoz aduentuū usibus necessaria preparantur. Nulla arrogantia laudis humane. quē immundicā his omnibus in conspectu dei. etiaz magnoz bereni labores nonunq; euacuare cōsuerunt. Relaxatio quoq; austeritatis in victu. concursuq; fratrum. susceptionis quoq; ꝛ deductionis officia. mutue visitatiōnes. diuersarūq; cōfabulationū atq; occupationū interminabilis cura: illam libertatē ꝛ spūalem alacritatem anachoreos refrigerauit. Postremo etsi mihi in cenobio cōstituto ab illa puritate cordis. anachoretica fuerit diminutus. ero solitus precepti euangelici cōpensatōne contentus sz vt de crastino nihil cogitem: ꝛ vsq; ad finem subiect⁹ abbati illum aliqualiter videar emulari. de quo dicitur. Factus obediens vsq; mortem. mereatq; illuo verba humiliter dicere: quia nō veni facere voluntatem meam ſ eius qui misit me patris. Interrogāti quis sit finis vite cenobitice ꝛ quis heremitice. Rūdet iob. Unum eundemq; hominē in vtraq; pfessione esse pfectū nō posse absolute pnunciare potuissem⁹ nisi paucoꝝ admodū retardaret exemplū. Magnū siquidē est in qualibet earum consummatum q̄ēpiam repire. quāto magis ad plenum virūq; pfecere arduū. ac pene impossibile diximus esse pfectū. Nō tm̄ si q̄s quisq; ad hoc puenerit. nō statim ad generalē formulā referri p̄t. Non ei de plideratōe paucoꝝ: ſ ex his que multoꝝ imo omniū subiacet facultati: vniuersalis est regula ꝓponēda. Si q̄ vero carissime ꝛ a paucissimis obtinetur velut sapa ꝓditione humane fragilitatis. naturāq; ꝓcessim. a ꝓcepta generalib⁹ sunt sequestrāda. nec taz ꝓ exemplo q̄s ꝓ miraculo pferenda. Finis igit̄ cenobite est omnes suas mortificare ꝛ crucifigere voluptates ac fm euangelice pfectōis salutare mādatum nihil de crastino cogitare. Q̄uē virum ysaias describēs laudat cū ait. Si auerteris a sabbato pedē tuū facere voluntatem tuaz ꝛc. Heremite vero pfectō est. eruta mente a cunctis habē terrenis. cuncta quātuz humana imbecillitas sinit vnituz tenere cū xpo. Quē viū hieremias designās ait. Beat⁹ qui tulit iugū ab adolescētia sua. erit solitarius ꝛ tacebit ꝛ leuabit se sup se. Utrāq; tñ vitam ꝛ cenobiticā ꝛ heremiticam abbatē moysen ꝛ patrū. duosq; machariosnominisse pfecte possedisse. Solēt aūt nōnulli ita diuturno silentio efferari solitudinis. vt paucissus hominū consortia phorrescant. Et cū vel paululū a secreti sui consuetudine interueniēte fratrū visitatione discesserint: notabili mentis angore ꝛ euidentib⁹ pusillanimitatis indicijs estuare. Nō mirume hic euenire cōsuevit: qui nō pfecte in cenobijs instituti: nec exercitis priorib⁹ vicijs ad solitariā se vitam inmaturo desiderio trāsluerint: qui in vtraq; pte imperfecti semp ac fragiles. quocūq; aura cōmotionis impulerit inclinant. Interrogante germano: qualiter solitarie ꝓmotātes pfectionē longanimitatis ꝓpatie acquirāt. Et quēadmodum has virtutes adesse vel deesse in nobis possit deprehendi. Rūdet iob. In veritate querentibus medicinā: remedia curationū ab illo veritatis animaz me dico deesse non possunt: his ꝑsertim qui valitudines suas nō despando aut negligendo ꝓtemplerint nec vulnerum suoz picula celauerint: aut medelā procaci mēte respuerit. sed ꝓ plāguoribꝰ vel ignorātia vel errore vel necessitate cōtractis: humiliter tandē ac cauta ad celestem medicū mente confugerint. Ideoq; nosse debem⁹ q̄ si ad solitudinem vel alia abdita loca nō dum curatis vicijs secedamus: esse eius eoz. tm̄modo repimat. nō extinguat affectus. Latitat enī intra nos. imo etiam ser pit interno radix omniuz que extirpata nō fuerint peccatoꝝ. Quā adhuc in nobis deprehēdim⁹ viuere his indicijs. verbigra. Cū in his solitudine ꝓstituti. aduentū fratrū vel beatissimā eoz notam ſ quādā animi estuātis anxietate suscipim⁹ nesse alibac in nobis vitaciss̄imā impatientie fomitē nouerim⁹. Itē si fratre vel coduce ad legendū vel quālibet aliam speciē adtendū postulāte: aut nos petito ill⁹ ꝓstituerint aut ille negatū nostra repulerit. dubiū nō est nos adhuc auaritie vicio seu stirgine laqueis cōpedir. Qe si recogitatoꝝ semine nobis vel cogitatio subita vel sacre scripture lectōis attulerit. ꝛ in ea q̄dā nos senserim⁹ titillatōne pulsatos: sciam⁹ in nobis nec dū extinctū fornicatōis ardorē. Si vero ad cōparatōes delectatōis nre. ꝛ remissiōis aliene: vel tenuissima mentē nostrā tēptauerit elatio. certū ē nos vitā sup bie pfle corruptos: Et ita vnuscuiusq; vicij radices ſ le ē detexerit: certis etiā solitar⁹ deprehēdet indicijs quibꝰ patē tē suā nō boilo ellētare ſ dei ꝓspectui studuerit exhiberi. Interrogāte germano de remedijo hui⁹ passionum. Rūdet iob. dicēs. Cū se impatētie seu ire perturbatōibꝰ vexarī illio q̄ supp̄ virū⁹ indicijs vnuscuiusq; vicij deprehenderit. cōtrarija semina ꝑm obiectōibꝰ sp exercear. ꝛ ꝓpositu sibi multimodis inijarij dispendioꝝ generib⁹. velut ab

alio sibimet irrogatis assinefaciat mentē suā oīb⁹ q̄ inferne impiobitas pōt p̄fecta bōitate succūbē. atq; a⁹ p se sibi z uicelerabīta frequēter opponēs. quātq; eis debeat occurrere lenitate. oīm̄ magnet cordis ptritōe mediter. Et ita re spicies ad illas sanctoz oīm sine ipi⁹ dñi passiones. vniuersa nō solū zuicioz ſ etiaz penaz genera inferiora meritis suis esse ꝓnūcians. ad oīm̄ dolorz se tolerantiā ꝓparabit.

Interrogāte germano vtrū sicut ire z rixe hoc obiectionem ztraxerz rerū medela mōstrata est: ita etiam contra spiritū fornicatōis similiter sit pugnādū: Rūdet ioh. q̄ nō. Nā remedijs alioz viciorz nō solus mihi officiunt. verūctā multū p̄erūt humana p̄sortia. vnde vim solitudine p̄silientes. cum irrationalium fomes atq; materia ab homīo nō possit exurgē. tamē earundē incitamēta debemus etiā de industria retractare: vt aduersus ea inge cogitationū collectatōe pugnātes nobis medela promptior p̄erat. Cōtra vero spīm fornicatōis diuersa ē rō z dispar cā. Nam quēadmodū z corpis vsus libidinis carnisq; vicinitas ita etiā mēti memoria ei⁹ est penit⁹ subtrahenda Datis ei gnicolus ē adhuc infirmis egnisq; pectoribus vel remissimā recordatōes hui⁹ passionis admittē ita vt nō nūq̄ eis etiā sub recordatōe sanctaz feminaz velut sub sacra lectōis hystoria titillatōnis noxie stimul⁹ excitet. Cui⁹ cā seniores nostri huiusmodi lectōes sub p̄sentia iuniorum solent p̄sultissime ptenere. Perfectis igit̄ z affectu iā castimonie p̄sumatis. erit sup hac passione luxurie p̄batō vt qui radices motus hui⁹ le penit⁹ extirpasse cognouerit. explorāde gr̄a castratis imaginatōes aliquā illecebrosaz mēte ꝓcipiat: etsi ad illecebrā blandissimoz tactuū q̄s cogitando p̄sentit. nullū mentis assensum. nullam cōmotionem carnis in se dependentē excitatā certissima puritatis fuc capiet documēta. Ceterū ab his q̄ adhuc infirmi sunt hāc examinatōes nō ꝓuenit attēptari. hec ioh. Synec p̄fectis videt̄ p̄dicta. p̄batio exquirēda: hoc ei esset temptare fidē. z querē sibi occasiones peccati. ſ oblata sibi occasione. puta q̄ oporteat eū legere vel audire talia. vel nō studiose p̄curasse. tales cogitatōes occurrūt: tūc potent de se exigentiā sumere.

Collatio.xx.abbā .§.xix

tis pimphy q̄ est de pnia z sanctfactōe z multis modis ad remissionē peccatoz p̄curandā. Dic pimphi⁹ fuit tāte humilitatis: vt cū esset p̄biter z in magno monasterio in egypto p̄sideret fama celebertim⁹ p̄fectōe virtutū z signorū gratia. ne aura humani fauoris sibi fractum laboris sui euacuaret clam recessit a monasterio suo. z vestē laycalem induens ad monasteriū artissime vite in longinquis partibus p̄situtū accedēs precipitibi recipin monachū. vbi p⁹ multā repulsaz ad postā sibi factā. tandē recept⁹. fact⁹ est hūmitor oīm̄ tanī. Quinō solū sibi inimicta cūcta diligenter faciebat. ſ z quedā necessaria opa. q̄ ꝓpter hoīes sui a ceteris virabant̄ de nocte clā ꝓficiebat. Sicq; trāsacto tēnio a quodā sui p̄uotis monasterij illuc aduenīte recognitus z manifestat⁹ coactus ē redire ad sūi regendū monasteriū. Sz nō multo post idē ad aliud. clā pḡes monasteriū: vbi etiā tandē cognitus ad suū reduct⁹ ē. Pimphius ait ad interrogatōes germani sic rūdit. Quia nō penitēte q̄ritare. ſ de ei⁹ fine ac sanctfactōis iudicio solicitato q̄d ab alijs ꝓtermissas ē dubijnis. Ut oīm̄ bonitate atq; ꝓfectio ꝓpositōis vestre desiderio sanctissimā pnie plenā z p̄fectā diffinitio ē. vt peccata p quilz penitudinē genuin⁹ neq; aq̄s viten⁹ admittam⁹. i. ꝓpenam⁹ nō ꝓmittente Judicū aūt vere sanctfactōis z indulgētie ē affect⁹ q̄s eoruz de nostris cordibz expulisse. Monerit ei vnusq̄sq; nec dū peccatis p̄teritis absolutū q̄dūs sibi sanctfactōni z gemitibz incubān vel eoz que egit vel similiū criminum ante oculos imago p̄sterit. cōsiq; nō dicā oblectatō. ſ vel recordatio infestanerit mētis archanā. itaq; tūc se is qui p satisfactione purgat a criminibz absolutus ac de p̄teritis admissis veniam ꝓcepisse cognoscat: cū nequaq̄ cor suuz eoz viciorz illecebris senserit vel imaginatōe p̄stringi. Et vt hec eadē que dicta sunt significanti⁹ exp̄mātur: tunc demū p̄terita nobis viciorz contagia remissa credēda sunt cum fuerint de nostro corde p̄sentiū voluptatū desideria passionesq; depulse. Monēte germano questionē z p̄dictus quali obijciēdo ait. Unde nobis gigni potent tam salubris humiliatōis ꝓfectio: que ex p̄sona penitētis ita delenbit. Peccatū meū cognitū tibi feci. Et illud. Lauabo p singulas noctes lectū meū ꝛc. si peccatoz nostroz memoriā de cordibz nostris eradicam⁹ cum ecōtrario iubeamur tenaciter custodire. dicēte dño. Iniquitatū tuaz nō recordabor. tu vero memēto. Rūdit pimphi⁹. Interrogatio vestra nō de pnie q̄litate ꝓposita est: ſ de ei⁹ sine atq; sanctfactōis indicio: ad quā ꝑgrue vt arbitror respōsus est. Ceterū q̄d de recordatōe peccatoz dixistis vtile satis ac necessariū est. ſ adhuc agētibz pnias: vt cū inge pectoris sui ztritione p̄clamēt. Oīm̄ iniquitatē meā ego cognosco. z peccatū meū ztra me ē semp. i. coram me. Dū ſ agimus pnias z viciorz adhuc actuū recordatōe mordemur necessariū ē ve ignē p̄cie nostre. oborrus ex p̄fessione culpārū: lacrimaz in nobis ymber extinguat. Cū vero cuiq; in hac humilitate cordis. z spūs ztritōe debito atq; in labore hoc z gemitu p̄durāt hoz recordatō fuerit ꝓposita z p̄cie spina de medullis ait. gr̄a dei miserēte emissa certū ē eū ad satisfactōis finē atq; indulgētie merita puenisse. z ab admissoz criminū labe purgatū. Ad quā tū oblionem non puenit⁹ als nisi p oblitionē viciorz atq; affectuū pristinoz z p̄fectā cordis z integrā puritatē. Quam sine dubio null⁹ eoz qui p ignauiā sue cōtemptum vicia sua purgare negligerent allequet⁹: nisi qui gemitus atq; suspiria ea ingitate cōtinuās omnē sordiē pristinaz excoreriat labem. Qr plurib⁹ modis z medijs peccata dimittūtur. sic inquit pimphi⁹. Post illā generalē baptismi gratiam. z illud p̄ciosissimi martyrij vomus: qō sanguinis ablutione conquisitur. multi sunt pnie fructus per quos ad expiationē criminū puenitur. Non enī tm̄ illo simplicī penitentie noie salus eterna repromittit. de qua petrus ait. Penitemini z cōuertimini vt deleant̄ peccata vestra. Sz etiaz p caritatis affectū peccatoz moles obruit. Caritas enī operit multitudinē peccatoz inquit petrus. Similit̄ p elemosynaz fructū vulnerib⁹ nostris medicina adhibetur: q̄ sicut aqua extinguit ignē ita elemosyna extinguit peccatū ait sapiēs. Per lacrimaz q̄s p̄fessionē iuxta illud. Lauabo p singulas noctes lectū meū ꝛc. Necnō p criminū p̄fessionem. coz abolitio condonat̄. hm illud. Dixi cōfitebor aduersus me iniustitiā meā dño. Per afflictōs q̄s cordis z corpis admissoz sceleruū remissio obtinet: vnde ps. Vide humilitatē meā z laborē meū z dimitte oīa pecata mea. Precipueq; p eleēmosinas moz. Auferte inquit domin⁹ ysaiam malū cogitationū vestraruū ab oculis meis: quiescite agere querite. discite benefacere ꝛc. Et subdit. Si fuerint peccata vestra vt coccinū velut nix dealbabunt. Interdū intercessione sanctoz impetrat̄ venia delictoz. Qui ei inquit ioh. in epla scit fratrē suū peccare peccatū z nō ad mortē petat et dabit ei vitā peccāti. Nonnūq̄s misctie z fidei merito. sin illud. Per misctiam z fidē peccata purgāt̄. Per salutē q̄s ac conuersionē eoruz qui nīsi meritis ac p̄dicatōe saluant. Qui enī cōuerti se cernit peccatorē ab errore siue vie ait Jacob⁹: saluat animam eius a morte. z operit multitudinē peccatoz. Per dimissionē quoq; offensaruū in eum factaruū. Si dimiseritis homīb⁹ peccata eoz inquit saluator: z pater vr dimittet vobis peccata vestra. Videtis q̄ quātos misctie adr⁹ patefecit diuia clemētia. vt nemo salutē cupiēs desperatōe frāgat̄. cū videat se tātis ad vitā remedijs inuitari hec pimphi⁹. Sz optz sane hec intelligē. Nā peccatū q̄nq; dicit̄ culpa ipa seu offensa. q̄nq; pena debita p ipso pers. Et q̄tum ad culpā p̄cipit̄ z effectiue solus dr⁹ indulget

Ego solus ait p ysaiaꝫ veleo iniq̃tates tuas. Et aug. Nemo dimittit peccata nisi xp̃c qui ē agn⁹ dei q̃ tℓ. de ple. dist. iij. Nemo. Et pte ait peccatoꝛis sola ꝓnitō medℓ ãte gℓa fm illud ezech. In q̃cunq; die peccatoꝛ ꝓcessus fuerit ℣ ingemuerit. cōm iniq̃tatū ei⁹ nō recordabo ait dñs. Ubi vro ad penā temporalē debitā p peccatis: sic ola predicta valent ad remissionē peccatoꝝ. i. penaruꝫ debitaꝝ. p peccatis. Et hoc intelligēdu; si fiant in statu gratie. Naꝫ facta i mortali ad illud nō valent. si vō ponitue ad remissionem mortaliū. i. vt p illa quis dℓsponat ℣ habilitet ad gratiam ℣ veram contritōem. vt dicit de pe. di. v. Falsas.

Et infra inde pincipi⁹. Si verecūdia retrahēte reuelare ea cotā hoibꝫ erubescis. illi q̃ latē nō possunt ꝓsteri ea vtiq; supplicarde nō desinas ac dicē ei. Quoniā iniq̃tatem meā ego cognosco. Et hoc etiā sane intelligēdū. quia posℓq̃ eā anauit illa decretalis. Dis vtnsq; de pe. ℣ re. necesse ē cōfiteri si habet copiā ℣ pōt. Tpe ait Joh. call. erat in opinione talis materia vicꝫ si esℓ necessaria ꝓfessio fienda sacerdoti: vel pōt hoc intelligi de publica cōfessiōe que fiebat a religiosis ad mortificatōes. Et subdit pincipi⁹. de industria q̃ ꝓtentoꝛ peccatoꝝ memoriā retractate hoc fieri penit⁹ nō optet. Quumo etiā si violēter obrepℓerit ꝓtin⁹ extrudat. Dum cā recolis ea q̃ fm principem secuā hui⁹ fuit ℣ ignorantiā sine lasciuiaꝫ cōmiscℓi vt ꝓcedam tibi q̃ in hac cogitatōe posito. oblectatio nulla subrepat. certe antiquę putredinis vel sola cogitatione necesse esℓ vt tetra mente fetore corrūpat. ℣ spūalem virtutum fragantiā. i. suauitatē boni odoꝛis corumpat. Cum igitur preteritoꝝ memoria viciꝝ pulsanℓs sensum tra ab ea resiliendus esℓ: sicut refugit vir honestus ℣ gravis: si impudice et procacis femīe in publico aut collo quis aut amplexibus appetatur. Solet enī frequenter accidere vt dum suos vel alioꝝ lapsus: inpitotū quisq̃am miseratio tractat alℓenū: ipe etiā subtilissimi teli voluptate perstringat alienū. ℣ initiū sub ꝑe pietatis exordꝫ obsceno ac motio sine claudat. Quapropter studendus esℓ nobis vt virtutum potius appetitu ℣ desiderio regni celoꝝ; q̃ nostris viciꝝ recordationibꝫ nosmetipos ad laudabilem cōpunctionē ꝓcremus. Nullus tamē obtinere posse se credat motus ℣ affectus peccatoꝝ de cordibꝫ amputari nisi causas ℣ materias seu occasiones. p quibꝫ in crimina ē plapsus. omni spūs suiſernote absℓdetur: puta in fornicationem lapsus esℓ ex mulieri familiaritate ei⁹q; etiā tenuiter aspectum. ℣ sic de alijs. Veram illa ꝑdicte oblitionis diffinitio sup capitalibꝫ criminibꝫ tm̄ constituta ē. addℓ ℣ ꝓcipue de viciꝫ carnalibꝫ quia talia in ꝓticulari cogitata exstant sensui ita ad ꝓcipiendū. Ceteꝝ ab hiis mentis in quibꝫ septies in die cadit iustus vt ait salomon in ꝓuerb. ℣ surgit: nō q̃ tenet penitudo. Septies dictū esℓ q̃. aut p ignotantiā. aut p oblitionē. aut p cogitationem aut p fmonē. aut p obreptiones. aut p necessitatē. aut per fragilitatē carnis singulis diebꝫ vel inuiti vel volētes frequenter incurrim⁹. Tanta enī in his facilitate tā q̃ naturali lege plabimur vt quātalibet circūspectione atq; custodia caueant nō possℓnt ista vitari.

Collatio xxi. abba .§. xx

tis teone: de ieiunio q̃drageſime ℣ remissione ieiuniꝫ in q̃n q̃gesima p⁹ pasca. Hic teonas vt dicit ioh. cass. cū esset in adolescēcia cōstitutus ordinatōne sue⁹ parentū vxorem duxit: ℣ p quinq̃ennium cū ea gmansit. Cum aūt quadraꝫ die oꝛꝫ ceteris laycis decimas ℣ primicias fructuū abbati iohanni dy acono obtulisset: dictus abbas multa monita salutis eis dedit: ostendens q̃ p oblationem seu solutō nem decimaꝝ temporaliū non solū cōsequebat' quis enā gelicam ꝓfectionē: ℣ inter cetera ait. Jacob si etiam bi qui decimas fructuū suoꝝ offerentes fidelater. ꝓceptis dñi obtemperabant. nec dum possℓnt ad euangelicum culmen ascendere: illi qui nec dum hec quidem faciant. quātuꝫ ab eo absint manifestissime ꝓcidetis. Nam quēadmodū poterunt euāgelice gratie esse ꝓcipes. q̃ cō famare etiā leuia legis ꝓcepta ꝓtemnūt. cum ea maledicta etiam nō implent' ꝓponant. Qui q̃ vocatōi ℣ gratie xp̃i condignos et debitos fructꝰ sic ꝓfectionis euāgelice illud adimplet. vade ℣ vende q̃ habes ℣ sequere me. Hec aūt verba ita penetrarūt cor teone vt intrinsecꝰ ibi fideliter euāgelice ꝓfectionis accensus. etiāc ꝓponent secuā vsque rere: vnde reuersus domū cepit vrore ad conuertendū se religiosam exhortari. ℣ secuā ꝓcemptū. Cum aūt post plura ad hoc inuitationes illa nullo mō assentiret: domū illā dimittens ad monasteriū (etsi ea inuita) ꝓuolauit habitū salsipiens religiosum. Et subdit pndēter ioh. call. Nemo existimet nos hec ad ꝓnouēda ꝓiugiorum diuortia tetuisse. Qui nō solū nuptias mūne damnam⁹. verūetiā aplicā sequētes sniaꝫ dicim⁹. honestabile ꝓmubū in cibo ℣ hoꝛ⁹ immaculat⁹: ℣ vt lectoꝛ initiū ꝓuersionis quo tam⁹ vir deo dicat⁹ esℓ pandeꝛe⁹ fideliter: habeat q̃ suū de illo vnusq̃sq; iudiciū. Scēm legē ꝓmunē euāgelicā illam. Quos deꝰ ꝓiungit hō non separet. Et canonicā. xxvij. q. ij. Agatosa. hoc nō licebat. ℣ fm legē priuatā spūsancti q̃ potuit ē lege ꝓmū licitū fuit. Qui eni agūt spūsancti. hi nō sunt sub lege. Sz talē legē priuatā spūsancti extra cōmunē nullꝰ debꝫ seq̃ nisi sit certꝰ de ispiratōe spūsancti: ais fre q̃ decipet' a dyabolo. Et q̃ ille fecit fuerit p spāꝫ instinctū spūsancti ptz et co q̃ de⁹ p eū postea miracula facit. nec a quoq̃ patꝫ attēptata ei⁹ ꝓfectōe secuta redargūt. ℣ hoc sentit ioh. cass. Jnterrogūte germano cur in illis q̃nq̃ginta diebꝫ p⁹ resurrectōe ing tibr illis nō ieiunaret nec in oꝛibꝫ genua flecteret. cū i alijs locis hec fieret. Rndit teonas. Oportet nos auctoritati patꝝ ꝓsuetudiniq; maioꝝ vtiq; ad nām tpe p tantā ānoꝝ serie ꝓclatet ℣ cū nō ꝓcepta de ꝓcedē. cāq; vt antiquit⁹ tradita et regi obſuantia ac reuerētia custodire. Uetū cm causas ℣ rōnes hui⁹ rei vultis agnoscē: accipite baenier q̃ a senioribꝫ nris tradita cōpim⁹. Uerūtū puius de natura ieiuniꝫ ℣ q̃litate pauca pdicam⁹. Diuina sapia p ecclesiastē oībꝰ rebus ꝓuīs delignauit tempus esse. Omnia dicens. temp⁹ habent. Temp⁹ nascendi. ℣ temp⁹ moriendi. ℣ q̃ sequit: ꝓcludens temū. quia omni rei temp⁹ ℣ opportunitas. Sciendū igitur q̃ q̃dā sunt q̃ ꝓcipaliter p se bona sunt vel mala: nec possℓnt aliq̃n in cēteraꝝ transmutari. vt iustitia. prudentia. fortitudo. temperantia. ceteręq; virtutes sine e diuerso vicia que quoq; definitōes in aliam partem cadere cōo aut mutari nō possℓnt. Si qua vero in vtrūq; affectū possℓnt aliq̃n transire. vt p qualitate vtentiuꝫ vel bona inueniant' apparere vel mala: hec nō absolute p sua natura: sed p ꝓpertātis affectu ℣ opportunitate temporis. vel vtilia inter cū vel noxia sentūtur. Determinat q̃ et bene ieiunia nō esse in numero illoꝝ q̃ semp sunt bona vt virtutes: vel p se mala vt vicia: sed medio modo se habere. quia aliq̃ndo laudabile. aliq̃ando reprehensibile. Nam ad cohercēda vicia carnis. ℣ latisfaciendā peccatis ℣ obediendum iniciuniꝫ ꝓceptoꝝ laudabile ℣ virtuosuꝫ. Auferre aūt sibi p ieiunia necessaria vite vel ꝺimittere ꝓximi hui⁹ officia caritatis reprehensibile ℣ viciosum. Sicut aūt ieiunia discretū iusticiat custoditū: ita nō ꝺdemat iniuptam. nisi forte ꝓcepti transgressio maioꝝ escarum ꝓcepto puniatur. Principali aūt bono. s. virtutum nullum oportet esse vacuuꝫ tempus vt sine eo cuiq; esse liceat. q̃ necesse esℓ cessatione eius in malum corruere negligentē. Nec rursus princi pali malo. s. viciorꝫ vllum cedatur tempus quia nocium semp esℓ. nō q̃ potenℓ si admissum fuerit non nocere. Ac perinde hec quibus q̃rates statutas videmus ℣ tempoꝛa. ℣ que etsi obseruata sanctificant: vt omissa nō polluant media esse manifestum esℓ. vt puta nuptias. agriculturam. diuitias. solitudines. remotionē. vigilias. sacrorum meditationem. lectionem librorum. ipsa quoq; ieiunia de quibꝰ esℓ fmo. Que omnia diuina ꝓce-

ptio. vel sanctarū auctoritas scripturarū: nō ita inceſſabiliter obtinēda vel iugiter cuſtodienda decreuit: vt ea paululū intermiſſe nephariū ſit. Quicqd enī impatue decernit. morte ſignat nō impletū. Que vero ſtudent' ponꝰ cū iubent: facta ꝓſunt in facta nō puniunt'. Et ideirco aut. cia bec. aut certe quedā ꝓ cā. ꝓ loco. ꝓ modo. ꝓ tpe circūſpecte agere nos maiores noſtri ꝛ ꝓuide obſeruare inſeruīt. Sic ḡ vt ſi q̄s ꝓpter defectū corporis refectiōe egēs. nō ac̄ſcat rigore abſtinēcie relaxare. crudelis ꝛ ſui homicida corporis eſtiabit'. Ita etiā cū tēpus feſtiuitat'. eſcarū ꝙrundā fomentū: ꝛ refectiōe neceſſarie abſolutōis indulgeris. ſiḡs ieiuniorū rigidā obſeruantiā indiſrupte voluerit retētare neceſſe ē vt nō tā religioſus cū inconſid'ꝛ ira tionabilis habeat'. Elaborandus ē ergo vt virtutes ille q̄ vere bone ſūt ieiunijs ꝛ alijs bonꝰ mod⁹ acquirant'. non vt ieiuniū terminū tendāt illa exercicia virtutū. Ob hoc ē vtilis carnis affectio ꝛ alia bonꝰ. vt ꝓ illa ad charitatē puenian'. Illud ē ḡ optimū principaliter ꝓpter qđ fiūt illa que media ſunt. Ipm vero ꝓpriū bonū nō ob aliā cām ꝑ ꝓpter ſuā tm agit' bonitatē qđ ꝙ ſe bonū ē ꝛ nō ꝓpter aliud. Relaratione ḡ ieiuniorū in quinḡgeſima poſt reſurrectionē patres inſtituerūt. vt cōgrue ſe tēpori conformarēt. Celebrat' enī feſtū gaudioſuꝫ reſurrectiōis: ꝙ quā dñs die ſuo reſurgēs cū diſcipulis conuerſans ſua ꝓſentia ſenſificabat. vñ ipſe viuerat adhuc mortalis. Nō poſſunt filij ſponſi. i. diſcipuli ieiunare q̄diu cum illis ē ſponſus: ꝛiō relaxata ſūt eo tpe ieiunia. Addunt' aūt ad xl. dies vſq; ad aſcēſionē dñi dies. x. qꝛ illis diebꝰ expectauerunt gaudioſe apli aduentū ſpūſancti: vt ſit quinḡinta numer⁹ iubilei: q̄ ſolēniter in annis celebrat'. ꝛ gaudioſe i veteri teſtamēto: ꝛ inde refect⁹ ꝓuerſione facta quinq; milia hominū. Hac igit' rōne ob gaudiū dñice reſurrectiōis inter mixtū ieiuniū diebꝰ illis quinquaginta: ꝛ diebꝰ dñicis cēſibus: ꝛ curatio gemū. qt hec ꝓtinent ad humiliationē et ſanctū. nō ad gaudiū ꝛ feſtū. Si aūt rōnabili mentis vniuerſa que ḡrim⁹ appēdamus examine: ꝛ de puritate cordis noſtri nō aliorū iudiciū: ſed noſtrā ſemp cōſcientiā cō ſulamus: certū eſt illā refectiōis intus capedinem. iuſte diſtinctioni obeſſe nō poſſe. ſolūmodo vt dictū eſt equā inuulgentie cōtinētieq; mēſurā pariter perpendēs: virā q; ſimiliter nimietatē mēs incorrupta caſtiget: ꝛ ſpiritum noſtrū delitiarū non ꝛpumat pondus. Nihil enī dꝰ⁹ ſic ſter ad cultū honorēq; ſuū abſq; iudicij moderatiōe vult ſicut equa bonor regis iudicū odigit ait ꝓs. Omnis ḡ cautione ꝛ ſolertia ingis circūſpecti coadiuſ ſtrotatur intentio: ne quoquo modo iudicio dilectionis errante. aut inconſiderate abſtinentie cupiditate ſuccēſi: aut deſiderio nimie remiſſionis illecti: fabſtantiā virūſ noſtrarū ad meque trutine libramus examen. Sed in altera quidē lance animē puritatē. in altera aūt vires collocantes: ita vero conſcientie iudicio vtraq; pendamus: vt neutrā partē vnius rei affectu. ꝓponderāte perueſi. vel ad immodicā diſtrictionē vel ad nimiā remiſſionē equitatis libra ꝓpenſius inclinemus: ꝛ illud nobis ꝓ remiſſionis vel diſtrictionis nimietate dicatur. Nonne ſi recte offeras ꝛ non recte diuidas peccaſti. Erillud ꝓ. mendaces filij hominū inſtateris vt decipiant. Et illud ꝓuerbioꝝ. Nō habebis in ſaculo tuo diuerſa pondera maius ꝛ minus. Statera iuſta ꝛ equa ſint pondera. Que verba intelligi poſſunt non ſolum quo ad opera ꝓpria. vt ſcilicet neq; vltricius. neq; remiſſius in ieiunijs ꝛ alijs exercitijs nos exerceamus: ſi etiam quo ad alios vt ſcilicet onera grauia mandatorum alijs imponamus. ꝛ nos leuia ſumamus. Vel etiam ne oſtendamus alijs ex nobis opera maioris ſanctitatis: ꝛ mi noꝛa occulte faciamus. Vigilantiſſime ergo prouidendū eſt ne vnq; mētis noſtre vigor blandis ſeductorib⁹ enervetur. ne caſtimonie puritatem quadrageſime. cōtinuo labore quelitam. quinquageſime requie ac ſecuritate perdamus. Interrogante etiā de germano. quare quadrageſima in ſex ebdomadibus celebretur: licet alicubi in ſeptē ebdomadib⁹ fuer': cū dēpta dñica diebꝰ. xl. dierū impleatur ſūma. Rñdet teoꝛus. q; ꝓ hoc ieiuniū impleſ' ꝓceptū illud dñi. Decimas ꝛ primitias offeres dño deo tuo. Nāz cum annus conſtet ex. ccc. ꝛ lxv. diebus: decima pars huius numeri. ſ. ccc. lx. eſt numerus. xxxvj. Ex ſex autem ebdomadibus quadrageſime dempris ſex diebus dominicis. quibus non ieiunatur remanent. xxxvj. Pro numero autem quinario qui reſtat ex. ccc. lxv. diebus anni ſatiſfaciat nox dominice reſurrectionis quaſi medietas diei naturalis. Qui vero ieiunant per ſeptē ebdomadas illi ſol unt ieiuniam non ſolū dominica die: ſed etiaꝫ ſabbato. vnde ꝛ per. xxxvj. dies tm ieiunant. Ideo autem quadrageſime nomen hoc ieiunium accepit quia ſalnator noſter diebus quadraginta ieiunauit. Et moyſes ꝛ helyas i veteri teſtamento: ꝛ in figuram populi iſrahel qui quadraginta annis ambulauit per deſertum pergens ad terram repromiſſionis. ꝛ quadraginta mīliones ibi fecit. Adde q; poſtea Gregorius prim⁹ addidit ad ieiunium. xl. ſex ebdomadarum. dies quatuor. vt ſic per quadraginta dies ieiunando imitemur ieiunium chriſti ſcilicet quadraginta dierum. Primitias autem offerimus domino quotidie: cum vigs expergefacti a ſomno ꝛ q̄ſi rediuiua poſt ſoporem alacritate ſurgentes: ꝓmiſcā motum ſenſus vtiꝰ cor de concipiant. Vel memoriā aut curam rei familiaris admittant. cogitationū ſuarum cetus atq; principia diuina conſecrant holocauſtis. Quid ergo bonis ſi primitias vere ſuoꝝ fructuū per ſūmum pontificem hieſum chriſtum pro vſu vite huius ꝛ imagine reſurrectiōis quotidiane exoluūt. Quiqs a ſomno excitati hoſtiam iubilationis ſue deo ſimiliter offerentes primo ligue ſue motu ipſius innocantes laudantis deo ſuo ſui ozis officia. Aſſerēte quē teoꝛa q; vere dñationis in illo nō pōt peccatū exercere. q̄ fidelit' ſub gr̄e libertate ꝓſiſtit: dicēte a ꝓpho. Peccatū in vobis ñ dñabit'. Nō. n. eſtis ſub lege ſ ſub gratia. Quenit germanꝰ q̄ōne hoc ſit verū cū peccatū in oīb⁹ pene bapti ſatis videat dñari. Ad qđ rñdet teoꝛus. Neceſſariū reor vt primū inq̄ram⁹ q̄d ſit ꝓpoſitū legis vel voluntas: vel q̄ gratie diſciplina atq; ꝓfectio: vt ꝑtēr ex his ſiue dñari oné peccati ſine exꝑſſione poſſimus agnoſcē. Et poſtq̄ poſuit differēnias multas legis moſayce ꝛ gratie. vt q; lex mādat ꝓuida. gratia inirat ad ſuppliēt. Lex mādat de cimas dari. gr̄a alia ꝓpter ꝝm pauperū erogare. Lex oculus ꝓ oculo reddi. ꝛ gr̄a inimicos diligere ꝛ bñfacere eis. Quiq̄s igit' hoc euāgelice ꝓfectiōis culmē aſcēderit iſte ꝓfecto ſup oēm legē ſtatuꝫ ꝓtuū meritꝫ ſubimat⁹. ꝛ vniuerſa q̄ moyſes ꝓcepta ſūt nō omittēs ſ q̄ſi qua exiſtimātin ſe ſub gr̄a ſalnatoꝛ eſſe cognoſcit. Nō dñat' ḡ in eo peccatū: q; charitas dei q̄ diffuſa ē in corde eⁱ⁹. oēm alteri⁹ culpā q; rei excludit affectū. Nec pōt aut venia cōſpicere. aut impata ꝛtinere: cui⁹ ſtudiū atq; deſideriū pio amori ſemp intentū vſq; ad vltimū rem obtentatio ne nō capit aut eriā bis q̄ ꝓcſſa ſūt nō vtat'. In lege aūt i q̄ ꝓiugioꝝ iura ſeruant'. q̄uis cohabita luxurie euagatio vni tm femine māciper': tñ nequaq; poſſūt camal' ꝓcpie aculeis ñ vigere. Et difficile ē vt ignis cuietis ſtudioſe pabula ſuggerit' ita ꝓfectis termīis includat'. vt nō eſ eⁱ⁹ euagat⁹ ꝓburat q̄q̄d attigerit. Cui etiā ſi ſua illa ſemp occurrat obiectio: vt eſſuare intrinſec⁹ nō ſinat' tñ etiā dū cohibet' incēditoꝛ voluntas ipa culpabil' ē ꝛ velocſſimos adulteroꝝ raptat'. exceſſus cōſuetudo cōcubitus. Sz q̄ gratia ſalnatoꝛis flamauerit oēs camalis deſideriꝫ ſpinas charitat' igne conſumit. Quiq̄s ḡ ꝓfectionē euāgelice remouit doctrie. hic ſub gr̄a ꝓſtitut⁹. pcti ñ dñatōe ñ timit' hoc ē ei cē ſub gr̄a. ea q̄ a gr̄a mādant implere. Quicūq; ꝛo ꝓfectionis euāgelice plenitudini ſubiect⁹ eſſe nolunt. nō

ignoret se q̄uis baptizatus sibi videat ac monach⁹ nō es se sub gratia ꝙ legis adhuc vinculis ꝓpediū. peccati pō dere pergranari. Proposiū quoq; eius q̄ est sub gratia nō enacuare seu destruere mosaycas sanctiōes: ꝙ adim plere: quod intelligendū est q̄ ad moralia. Nō nōnulli pe ritus ignoātes ꝛ cōsilioū atq; exhortationū christi ma gnificentiā negligētes: ita ꝑsumpsere libertatis securita te solutus: vt nō solū christi ꝑcepta tamq̄ ardua non at tingāt: verūetiā illa que illis incipiētibus pueris: q; mo saycalege mādata fuē velut antiqua cōtinent. Illō qō exercuit apostol⁹. dicētes noxia libertate. q; nō sumus sub lege sed sub gratia. ꝛ sic ad doctrine euāgelice culmē ascē dentes. nec pua legis mādata implētes. duplici peccato rum sunt oppressi imperio. Unde petrus. Quasi liberi et nō quasi velamē habentes malicie libertatē.

Collatio.xxii. que .§.xxi.

est etiā teone scōa: de pollutione: que accidit in somnis ex triplici causa procedēte. Et q̄n ꝓpter eā sit a cōione absti nendū. Et q; nemo absq; peccato misi christ⁹. Reserten tibus igit̄ Jo. call. ꝛ germano ad teonā ꝛ interrogantibus. Cur interdū remissius ieiunantes leuiosibꝰ carnis aculeis tillent. Et nōnunq̄ district⁹ abstinētes affecto etiam stoq; corpe incētiuis grauiosibꝰ arcerent. ita vt ex pgressi se repirent carne pollutos. Rōdet teonas ratiōe assig nās in hanc mōi. Duo⁹ inquit infestationis triplicꝭ causā nostri ꝓdidere maiores: quēadmodū ꝛpotis cōsti tuti intēpestiui irrūpūt excessib⁹. Aut eni superflua escarum nimietate congerim⁹. Aut p mentā mētis elabi⁹. Aut inimici illuderis insidijs prouocam⁹. Primū igit̄ vocacitatis vel gule viciū hāc redūdantiā obscēni humoris extrudit. Nā ꝛ cū districtioris abstinētie tpe stacū polluit puritatis nō de plenti vt putatis media. ſꝭ de nimietate ꝓterite fa cietatis effundit. Nō p vocacitatis eni inguinūe concre tū fuerat in medullis: necesse ē vt p pauriū vel certe per ig nocantiā q̄uis magno ieiunio tabefacti corpis egeratur. Quoniā nō solū a lautioribꝰ cibis ē abstinendū: ꝙ etiā a vi lioribꝰ cibis eq̄ ē cōtinētia tenpandū. imo ꝛ panis ꝛ aq̄ ē satietas euitāda. Licet eā necesse sit cōtineri interdū eti am absq; vlla mētis industria. vel tēperie cospotā: vel ob etatis ꝓterite matanitatē quoslā rur⁹ sordidari. vel certe fluxꝰ hui⁹ egestiōe nō polluī: ꝙ alter⁹ meriti ē qui pacem inerti facilitate consequit. alter⁹ q̄ trib⁹ phā gloriosis vir tutibꝰ ꝓmeret. Secūa impuri hui⁹ ꝓ fluxū cā est: si mens spūalib⁹ studijs atq; exercitijs vacuata. nec disciplinis in teriorib⁹ hoēs instituta. quandā fētē segnicie suū p cōsuetu dinē primi motꝰ obduxerit: aut cū sordidar⁹ cogitatio nū minucias nō cauēdo ira illā cotidis sublimissimā puri tatē ꝛ seguiter cōcupiscat vt eōm ꝓfectionē ꝛ castimonie sū mam ꝛ solius credat corpis castigatione consistere. Quis eā talis rigido corꝑ ieunio castiget. tū nihilomin⁹ dor mientē illecebrosis fantasmatibꝰ cogitatiōes et passiones inquietāt: quarū inchoatiōe ante legrimi tpis cursus. nō ā ex nature necessitate sed ex fraude nequicie obscēni elicī tur bnōtes. Et iō in primis sunt sensuū discursus cohercēdi. Tercia cā est cū p ordinatā quidē ac sollicitā cōti nentie disciplinā cū cōtritione cordis ꝛ corpis ꝓpetuā ca stimonie puritatē optam⁹ acq̄rere: ꝙ nos vētitati carnis ꝛ spūs egregie cōsulentes fraudulētissimi hostis noe itaim pugnat inuidia vt deiicere fiducias confidentie nostre. nosq; velint reatus alīq̄ humiliare conat⁹ illis ꝓcipue die bꝰ quib⁹ castitati magis intendim⁹ absq; vllo carnis puritu mentisue cōsensu. nec p illusionē fantasmatis alicuius ꝙ etiā simplici fluxꝰ illi⁹ egestiōe nos polluit: vt a sacrosancta cōione nos deterreat. Licet i quosdā inexperientiū ob hoc dyabolica factiōe hec euenire credat illusio: vt dū eos intēsio nibꝰ ieiuniꝭ studere cognouerit. eos hac parte subuertat. vt cū se videāt strictioribꝰ ieiuniꝭ dediti. magis se hui⁹ illusionibꝰ inquietari ieiunia relarent. ex quo perpendant ad hoc eis iuuare. Eninde querentibꝰ illis vtrum ꝓpter hanc pollutionē sit cōmunio dimittēda: Rōdet. Si bo stis ille nequissim⁹ vt nobis celestis remediū subtrahat me dicinā. cui sodia sopite mentis illuserit: ira dūtaxat vt nul lo repsebēsibū interuenīte puritu. nullo oblectatiōis cō tamine. assensu: ꝙ egestiōe aut naturali necessitate ꝓpul sa. aut certe impugnatione dyaboli absq; sensu voluptā tis elicita ad impedimentū nostre sanctificatiōis obtende nit: possumus ꝛ debem⁹ ad gratiaꝭ salutaris cibi accedere cōfidenter. Si vero nostro vicio hec fuerit egestia concre tio. conuenētes conscientiā nostrā illud apostolicū foimi dem⁹. Quicūq; māducauerit panē ꝛ biberit calicē domi ni indigne reus erit corpis ꝛ sanguinis dñi. Et q; aliquā do inimici factione. hec eliciatur impunit as. inducit eum pū de quodā qui ferueter se exercēs in diuino seruicio ꝛ a fratrū vigētes intēdens. die bꝰ illis quib⁹ de morte com munio fiebat talis pollutio sibi de nocte ꝓtingebat. Nō cū patres subeūter investigātes perpenderēt hoc sine sui culpa euenire. consuluerunt ꝓpter hoc cōmunionē non dimittere. Quo facto cessauit illusio. vnde apparuit hoc ex dyaboli operatione procedere. vt profectum ei cōmu nionis auferret. Illi nāq; sunt veri ꝛ incorrupti virgi nes christi. Illi admirabiles atq; egregij reputant⁹ eunu chi. non qui metuunt. sed quibus nō libet fornicari. nec q̄ impudicicie repumbit frena: sed qui ipsam quoq; nimiam mētis titillationē ꝛ renuissima libidinis incitamenta vic erunt. Et eo vsq; ira extenuauerūt illi carnis (vt ita dixe rim) sensum. vt nō solū ex cōmotione ei⁹ nulla oblectatio ne. ꝙ nec exigua quidē titillatiōe tangat. Tāta aūt humi litatis debem⁹ cor nostrū vallare custodia: vt hāc definitionē perfecta sensuū stabilitate teneamus. neq; hoc posse ad tantā purificatiōis meritū pertenire. Nā ꝛ pau lulū elati de corpis sui puritate ꝙ superbiā deo permitte te ad sui humiliationē pollunt⁹. Et licet ꝙ dei grāā illi pfectā puritatē cordis ꝛ corpis obtinuerim⁹. indignos ta men nos esse sacre cōionis credam⁹. Primū qi celestis il lius māne tanta ē maiestas: vt nemo hic luteā carne circū dar⁹. ꝙ suo merito ei⁹ eduliū ꝛ nō ex gratuita dñi largita te ꝓcipiat. Deinde qi null⁹ circūspectus i hui⁹ mundi pce esse cōflictu vt ei saltim rara vel leuia peccatoū tela non ferāt: q; impossibile ē vt nō aut ignorātia. aut negligēta. aut obreptiōe. aut cogitatiōe. aut necessitate. aut oblatio ne peccet. vñ ꝛ apl⁹ cū dixisset. Nihil mihi cōscius sū. sed nō in hoc iustificat⁹ sū. Licet alit meleos possim⁹ hoēs dicere sanctos: dicit̄ ei sancti deo dicati: vñ ꝛ vasa ecclesie sancta dicunt̄: null⁹ tñ pōt dici immacu lat⁹. ſ. sine macula cuiuscūq; peccati existēs: nisi dñs hic sus christ⁹. de q̄ apl⁹ ad hebreos. Nō enim talē habem⁹ pōtificē q̄ nō possit cōpati infirmitatibꝰ nostris tēptatꝰ p oia ꝓ similitudie absq; peccato. Hac sola exceptione ab oīb⁹ nobis distinguit̄ q; nos nō absq; peccato. illum sine peccato cōstat fuisse tēptatū. Quis eā hoim ꝙuis fortis sit atq; bellator. Postulāt⁹ tñ reus pleriq; nō quatur. Si le aūt sol⁹ cōditionē mortis hōane cū vmersa carnis fragi litate suscipiēs. nullꝰ ē vnq̄ sordis maculis attact⁹. Tē ptatus fuit in deserto de gula. auaricia. ꝛ inp bia. seu inani gloria: ꝓ similitudie nra. q. ſ. his tēptam⁹. ꝙ absq; pec cato. q; nos i his ꝛ alioꝝ viciorū temptationibꝰ. nō succū bimus consentiendo. tamen frequētissime aliq̄ sensualita tis cōplacentia detinemur. Sed dominus hic sum in suis tēptationibꝰ nulla peccati delectatio momordit.

Collatio.xxiii. que .§.xxii.

ē tercia teone. In q̄ ꝓlixe disputat̄ ꝛ declarat̄ ille auctō ritas apl⁹ ad rōanos. Nō enim quod volo facio bonum. Sꝫ quod odi malum hoc ago. Vel illud. Si autē quod volo hoc facio iam non ego operor illud. sed quod habi tat in me peccatū. Vel illud. Cōdelector eni legi dei ſm interiorem hominem. Video aūt aliam legē in membris

meis repugnantē legi mētio mee ⁊c. Hec verba apostoli cū germanꝰ audisset dicta esse ab apsō nō ex sua plonaꝫ peccatoꝝ: Leonas ralē exposītonē cōfutat dicēs. Ecce tanto euidēter ostēditur peccatorum persone hec verba cōuenire nō posse. oīmode: sed ad solos que dicta sūt attinere pfectos: ⁊ eos qui apostolop; trū merita subsequuntur cōgrue sanctitati. Quo enī ait pacto peccatorū poterit cōuenire psone qō dicit. Nō enī qō volo bonū hoc facio. Sed qō odi malū hoc ago. Quia enī delinquētū non fornicatiōibꝫ. adulterijs. furtis. homicidijs. ⁊ alijs malis implicat. Quāmo intantū cupīt mali desidera peccatoꝝ implere: vt etiā quigli cura opportunitatē cōmittēdi scelera ꝓcepta aucupent. Et vt ait hieremias. vt inique agerēt laborauerūt. Cū ergo peccatores nō oderint ⁊ diligāt mala: sepēt vt virtute sētus verboū apli ex intimo dilectis metiat affectu. Et qđ apostolꝰ dixerit bonū qđue compatione eiꝰ. pronunciauerit malū: nō nuda significatione verboū: ⁊ eode quo ille delectatiam⁹ intuitū. Intellectū quoq; eiꝰ ꝑm dignitatē pronūciantes ac merituꝫ pscrutemur. Luce enī sūias deo inspirāte. platas ꝑm populū ac volūtatē eius cōplebēdere poterim⁹. cū eoū a quibꝰ gmalgate sunt statū ac meritū ꝓpendētes nō verbo sed experimētio parē induerim⁹ affectū. Pro cuiꝰ qlitate sine dubio vel cōcipiunt' vniuersi sensus vel sentēte ꝓferūt. Probatem qđ sit principale bonū qō apostolus nō potuerit pficere cū vellet: diligēnius indagem⁹. Multa nouim⁹ bona q̄ beatū apostolū. oēsq; euidē merita viros ⁊ habuisse p naturā. ⁊ acquisisse p gratiā negare nō possum⁹. Est enī bona castitas: laudabilis cōtinentia mirāda prudentia. larga humanitas. circōspecta sobrietas. modesta temperantia. pia misericordia. sēa iustitia. Que cūa in apostolo paulo eiusq; cōsortibꝰ ita plena ⁊ pfecta fuisse nō dubitam⁹. vt virtutū magistrio potiusq; verbotuꝫ ab eis religio doceret'. Cū ratio ḡ pauli abundauerit bonis. qđ illud sit bonū cui⁹ affectiōe careant nō poterimus agnoscere: nisi in illū ꝓfecerim⁹. quo ipse locut⁹ ē affectū. Dēs quidē ꝑdicte eiꝰ virtutes velut pciose gēmis comparent' illi marganite euāgelice: ꝓpter quā emēda omnia sua negociator ille distrahit. resulescunt ⁊ contēnunt' pre excellēria eiꝰ. Quid ḡ sit illud vnū quod tātis tāqꝫ innumeris bonis ꝓponat' quasi alijs ꝑtenis videndū ē. Mētū parabilia optima ē cuius magnificentiā atq; ꝓpernitatē cū relicto suscepēdis ⁊ humanitatis officio maria ꝑlegit: de qua dictū ē a domino. Maria optimā partē elegit. Una est ergo theoria ⁊ sola. cōtēplatio dei: cui mento cēa iustificationū merita. vniuersa virtutū studia ponunt'. Et illa quidē cēa que in apostolo fuisse dicimus bona nō solū ⁊ vtilia: sed ⁊ magna ⁊ pciosa sunt. Sed si aut stagni metallū in se bonū. argēto compatum apparet vilissimū: ⁊ argentū auri compatione euanescit. ⁊ aurā collatione gemmarū. Ita illa virtutū menta ad pfens bona ⁊ vtilia. ⁊ in futurā ad eternitatē ducētia. si diuine cōtemplatiōis meritis comparentur: vilia ⁊ (vt ita dicerim) vē dibilia ꝑ ea habēda censebunt'. Et hanc compationē etiam scripturarū cōfirmat auctoritas. Dicit enī scriptura. Vidit deus cuncta que fecerat ⁊ erāt valde bona. Et salomon. Vniuersa que fecit deꝰ bona in tēpore suo. Hec igitur non sunt bona sīpliciter. verūetiā cum additamēto valde bona pronunciant'. Sunt enī reuera in hoc mūdo cōmotantibus nobis aut ad vsum vite. aut ad corporis medicinā. aut ad aliquā causam vtilitatis nobis ignote accōmoda: vel certe in eo bona valde q̄ faciunt nos inuisibilia a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspicere sempiternā. quoq; eius virtutē ac diuinitatē. et tanta ordinata molitione fabrice mundialis ⁊ omnium que in ea sunt subsistentia contēplari. Hec tamen omnia nec boni nomen obtinebunt. si futuro illi seculo comparē tur: vbi nulla bonorū imutatio nulla est vere beatitudinis formidanda corruptio: cuius mundi ita beatitudo deseribitur. Erit lux lune sicut lumen solis. Et lux solis septempliciter. Magna igitur hec ⁊ preclara intuitu atq; mirifica li futuris promissionibꝰ conferantur. continuo vanitas apparebit dicente dauid. Omnia vt vestimentū veterascent. Et sicut opertoriū mutabis eos ⁊ mutabunt'. tu autem ide ipse es. Ergo qa nihil ē per seipsum stabile: nihil bonū nisi deitas ipla sola. Deō vero creature vt beatitudinē eternitatis vel immutabilitatis obtineāt nō hoc p suaꝫ naturā. sed per creatoris sui participationē ⁊ gratiā consecunt': tenere bonitatis meritū a creatore suo collata nō possunt. In euangelio quoq; multa pronunciant' bona. vt bonū arborem: bonū thezaurū. bonum hominē vel sermonem: ⁊ tamen si respiciamus ad bonitatē dei nullū eorum pronunciabitur bonū dicente dnō. Nemo bonus nisi solus deus. Deniq; sicut bona nostra diuine bonitati cōparata vertuntur in maliciam: ita ⁊ iustitia nostra diuine iustitie comparata pānō mēstruate similis deputat'. Igitur ⁊ vniuersarum merita virtutū supta dicta. cum per se bona ac pciosa sint tamen teotice claritatis comparatione fuscantur. Multum enim sanctos dei bonoū operum teneris tamen studijs occupatos contemplatione illius sūmi boni retrahunt opera illa. vnde ⁊ licet apostolo magna mentoū stipendia parauerint ex predicationibꝰ. ⁊ alijs laboribus. tamen eius mens dei sancta ⁊ sublimis. nō poterat ab illa celesti theoria intētione terreni operis non diuelli aliquando. Deniq; cum se talibus ⁊ tāta diuini fructibus cerneret. ⁊ contrario teotie bonum cotidie pensaret ac velut in vna lance tantoū bonoruꝫ profectuum: in altera delectatione diuine contēplationis appenderet dum illū hinc laborum stipendia immensa delectāt. Illinc desiderū vnitatis ⁊ in specialibus christi societas etiam a resolutione carnis inuitat. anxius tandeꝫ proclamat ⁊ dicit. Quid eligam ignoro. Coartor enim e duobꝰ: desiderū habens dissolui ⁊ esse cum christo. Multo enī melius. Permanere aut ē in carne magis necessariū propter vos. Cum igitur boni hui⁹ excellentiā cunctis etiā predicationis sue fructibꝰ pretulisset. tamen chantatis contemplatione submittit'. ⁊ ꝑpter proximos. diuisionē a christo sibi nociā sed ceteris necessariā nō recusat. Illi quidem qui oculos cordis sui contegāt crasso velamine vicioꝝ. ⁊ ꝑm suam christi videres nō vident. existimāt nullam culpā ex vbis ociosis ac lubricis cogitationuꝫ excursibꝰ se posse contrahere. ⁊ nihil mali capitalia crimina contemplātes. tm modo credunt ea esse vitanda. Econtra hi qui summam tocius voluntatis ⁊ gaudij ⁊ beatitudinis fore in diuinarum ac spiritualiū rerū contemplatione constituunt: cū ab ea inuiti vel paulisp violentia cogitationibꝰ abstrahantur: velut quoddā in se sacrilegij genus presenti penitudinis punitū vltione. ac vilissimā creaturā ad quam sit detorti⁹ mentis intuitus creatori suo se pretulisse lugentes pene diuerum impietatis sibi crimen ascribunt. Et licet ad conspiciendū diuine glorie claritatē. oculos sui cordis sūma alacritate cōuertant. tamē brevissimas carnalū cogitationū tenebras nō ferētes quicquid ab illo vero lumine mentis aspectū retrahit execrant'. Licet aut sancti sustinēt vniuersa in quibꝰ mundus ille versat: impossibile tamen est vt nō ad ea vel boni cogitationū rapiant' excessu. Nullusq; hominū excepto saluatore nostro naturalem peagatione mentis ita defixā semp in dei cōtemplatione cōmisit in vita presenti. vt nunq; ab ea raptꝰ mundane cuiusq; rei delectatione peccaret. dicente scriptura. Sydera nō sunt munda in cōspectu eius. Erpti igitur sancti se hūanis viribꝰ desiderati finē obsistēte sibi carnis faucia attingere nō valere: neq; ꝑcipuo illi sūmoq; bono ꝑm cordis sui desiderū posse cōungiꝫ ab eiꝰ instinctu captinos ad mūdana trāsduci ad gr̄az creiq; iustificat' puoluntes cū aplo ꝓtestant'. Infelix ego hō qō me liberabit de corpe mortis hui⁹. Gratia dei p dñm rpm. Sciūt. a. se bonū illō qō volūt ñ posse pficē ꝑ illū qō nolūt malū quod

q̄ oderāt i. cogitationū motus ꝛ curā corpor aliū rex inci
dere. Et cōdelectant' quidē legi dei sm interiorē hoīem.
qui visibilia cūcta trālcendēs deo conat' ꝛo semp vnit sol.
Sed videt aliā legē in mēbris suis. i. in natura hūane cō
ditionis inserā que repugnat legi mētis eoꝝ qua capti
num ptrahit sensum violēti lege peccati cōpellens scz eū
relicto illo principali bono terrena cogitatione submitti.
Que q̄nis necessaria videat ꝛ volis eā dispensationi re
ligiose cuiuspiā necessitas impendit. cōpatione tū illius
boni q̄ sanctoꝝ oīm oblectat' intuitu. mala vtiq; ab eis ac
fugiēda decernit' qa per eā ad temp⁹ quoquo mō ab illo⁹
pfecte beatitudinis gaudio retrahit'. Quāto aūt mēs
humana pfecerit. ꝛ ad sinceriorē cōtēplatiōis prumpt
punitatē: tanto se inmundiorē quasi p speculū sue purita
tis inspiciet. Nemo enī in illo quo pfecerit gradu pōt es
se cōtentus. ꝛ quāto q̄s fuerit mēte purgatior tāto se sor
didiorē videt magis humilitatis q̄ elatiōis inueniet cau
sas quātoq; pruacius ad sublimiora cōscendent: tanto
ampli⁹ pstuider sibi supesse q̄ rendat. Nec tamē ex eo de
bem⁹ nos a dōica cōione suspendere: qz nos agnoscimus
peccatores: sed ad eā magis ac magis ꝓpter anime medi
cinā ꝛ punificationē spūs auide festinandus. Veruntamen
ea humilitate mētis ac fide indignos nos tāte gratie estimātes. Iusiusq; multo ē (indignos nos arbitrātes) sin
gulis diebꝫ dominicis ob remediū accipe cōionem: q̄ se
mel tm in anno vt quidā faciūt. Qui pfecto maiore ar
gantie pſumptionē q̄ declinare sibi videnē incurrant: qz
vel tūc cū eā paupāt dignos se eius peepetione vindicant
et illa dilatōe. Nota q̄ illa auctoritas apostoli. Non
enī qđ volo bonū hoc ago ꝛc. sm Tho. ꝛ glo. cōtinui: po
test intelligi etiā de peccatore q̄ est extra gratiaz. qz. s. qđ
vult bonū agere sm instinctū rōnis quadaz tm vellēdate.
nō agit sup̄ante passione sensualitatis. Et etiā de haben
te gratiā ꝛ imperfecto intelligi pōt: qz vellet bonū agere pfe
cte sine delectatiōe sensualitatis in tēptatiōe. et nō pōt im
pugnante sensualitate.

Collatio. xxiiii. et .§. xxiii.

vltima abbatis: de inhabitatione religiosi iuxta p̄opinquos. Querēdus Joh. call. ꝛ germano. Quid eis pfect⁹
soret. An habitare iuxta parētes ꝛ notos q̄s possent sepe
instruere ꝛ via salutis ꝛ ab eis de necessariis ꝓuisi liben⁹
possent lectioni ꝛ oratiōi vacare: An manere in solitudi
ne remoti ab hominū rūdet abbatis. Nōnunq̄ mala
et bonis relu sāmi videnē exempla. Mā sepe eadē agere
nō eodē affectu atq; ꝓposito. aut dissimili virtute plim
plent: pfecto exinde laqueū decreptiōis ac motus incur
rit. vñ aliis eterne vite fructū acquirit'. Quotiens mensurā
vnūq̄sq; suam cōsiderare cōuenit vnūquisq; nostrū. Nō enī
qz bona ē anachoresis. vniuersis eā cōgruere cōprobam⁹
Nec q̄ institutionē cenobiorū ꝛ curā fratrū sanctā atq;
laudabilē merito ꝓtemur. idcirco ab vniuersis eā exp̄tendā esse cēsemus. Proinde primū regionis nostre atq;
huius inter se pensanda sunt instituta: deinde vires ho
minū ingi vel virtutū vel viciorum assiduitate collecte. di
uersa inuicē lance tratinānde. Fieri eteni pōt vt qđ alteri⁹
gētis ardua atq; impossibile ē. hoc alijs instituta cōsuetudo
quodāmō verterit in naturā. Rimaminigit' nūc archa
na pectoris vestri. pandēteraq; comicite an talē etiā vos in
tra parētes vestros districtionem mentis ingiter retētare
possitis. Cūq; vos in hac animi mortificatione conspexeris esse sentētiis: tūc scitote parentes fratresq; vicinā vobis
quoq; similiter notā non futurā. vt. s. eis quasi in primo
cōstitutis velut mortuos vos esse credatis. Vir tamē
aliquādo cōtingit vt ꝓficue ministrātibꝫ. ipsis ꝓpinquis
necessaria ipsi religiosi nō afficiant' ad eos vltra debitum.
vñ cū quidā anachorita ad beatū antoniū accessisset: ꝛ ei
interim asset interrogat⁹ ab ipso q̄ intra cōsanguineos sa
os habitaret: qui ei ꝓpondebāt de necessarijs: et quo libe
rius ille deo vacabat. dixit beatus antonius. Dic mihi
si vtrū in eoꝝ damno ꝛ aduersis casibus cōtristeris. ꝛ de
eoꝝ ꝓsperate cōgaudeas. At ille vtriusq; rei se partici
pem cōfessus est. Cui senex. Noueris inquit te in futuro ī
eoꝝ sorte esse censendū cū quibꝫ in hac vita in luci detri
mentisue cōsortio vel gaudio vel merore cōcertes. Hec
cōuersatio atq; hic trepidissim⁹ flamen: nō solū hoc vos te
neant de trimēto. Licet id nunc tuipse nō sentias. qđ. s.
singulis diebꝫ mentē tuā pro casuū varietate mutātes in
desinēter ad terrena demergāt. verūtiam q̄s fructu ma
nuū suarū ꝛ iusta ꝓpter laboris mercede defraudāt non
permittētes quotidianū tibi victū manibꝫ ꝓparare. Jam
q̄ vos alios quoq; saluare confidimus posse. ꝛ spe maioꝝ
lucri ad remittendā parūm festinatio: audite sup̄ hoc quā
dā abbatis machariꝫ fabulā iocūdissime atq; aptissime si
gnatū: quā ille cuidā similiter desiderijs etiuāti ingessit.
Erat nāq; in ciuitate quadā pessim⁹ tonsor: q̄ denarijs
ternis vnūquēq; detondēs comparis vite necessarijs singulis diebꝫ centū denarios reponebat. Audiens aūt q̄ in
alia ciuitate ꝓ rasura vel tōsura vnus dabat' solid⁹. i. xij.
denarios cogitauit q̄ illuc ꝓficisc̄s ad arte sua exercendā in breui ditaret'. Quā cogitationē executioni mandauit. Profect⁹ ergo illuc ꝛ artificiū inchoāu suū: cū p diem
multos solidos lucrat⁹ esset: intero ad perpandū sibi necessaria vite. oēs solidos illos exp̄dit. qz in caro foro ibi eis
erāt. Sicq; p plures dies hoc accidit idē. vñ apud se ait.
Reuertar ad ciuitatē meā. Quesuo sic enī mihi fuit fle
bilis mouū numerus q̄s ille solidoꝝ. Et q̄nō solū mihi ctu
perat qđ recondā. sed vt ipsa quotidiana victꝰ necessitas su
lleuat'. Melꝰ itaq; ē modicū iusto q̄s affectate illa maio
ra lucra: que etiā si parta fuerīt questuosissima cōuersiōe
multoꝝ necessitate tm̄ mūdane cōuersatiōis ꝛ quotidia
ne dilectionis diminutiōib⁹ absumunt'. Sicut vna ea
dēq; notis humoris cogit tot vocabula distinguit'. vt. s. pi
tta podagra vel articularis vel alter: quot mēbꝝ cepit
portiones. Eodē mō aie pnbo nostre vim cuiuscunq; vicij
messe credam⁹. Mā si rōnalem ei⁹ partē vicioꝝ pestis in
fecerit. cenodoxie elatiōis. inuidie. pſumptiōis. superbie cō
tentiōis. hereseos vicia. ꝓcreabit. Si irascibilē vulnerauerit furoꝛ. impatiam. tristiciā. accidiā. pusillanimitatē. ira
delitatēq; pturiet. Si cōcupiscibilē. castrimargiā. fornicationē. philargiriā ꝛ alia desideria noxia terrenaq; gene
rabit. Et idcirco si sanitē b⁹ vicij vulnis agnoscere rōnabi
lē mētis vestre portionē nouerit⁹ esse corrupta: et q̄ vel
pſumptionis vel cenodoxie solet vicia pullulare: dū nō sciū
ad pfectiōis vos puenisse fastigia. ꝛ etiā alios docere pos
se vos credit⁹. Si hec ꝛ patare absq; difficultate poterit⁹ si q̄ sit difficile vnicuiq; vestrū saluare aiam suā mē
tis vestre ꝓtritione discutia. ꝛ nō mō ab illa pſumptione submotos docēdi alios: ꝛ adhuc egere doctoris cognoscatis auxilio: Adhibete g̃ huic morbo vere humilitatis medicinam.

Capitulū .iij.

Dſt doctrinā peruti/

lē collationis ad pfectionē diligētē vite religio
se: notandū ē de qualibet scia patribꝫ q̄ eorum
fuerāt fama virtutū celebriores anachoritis vel cenobitis
scz te cōuersatiōe eoꝝ ꝛ sententijs. Eoꝝ cūm scitatis ꝛ ce
lebratam gloriosissim⁹ trāscēdit ascensum antoni⁹. Juicta
ra sapia diuinoꝝ ac prudētia moꝝ: nō ꝓ studiū bonū sci
entiaz ignar⁹ si diuino munere foit repler⁹: vt ex diuersis
mōdi pbis tūc ꝛ ad celeste oraculū plurimi ꝓ cōsilio i agē
dis cōsulerēt ꝛ a variis languoribꝫ infirmi sanitatē plenis
simā reportarēt. Cōstantin⁹ ipse imp̄ator magnific⁹ eū
tpe claruit: literas rogat⁹ instanter ab eo cū multa deuotio
ne ꝛ reuerēna recipiebat et exhortātes ad cultū diuinū ꝛ
iusticiā exercendā. Septē epl̄as legit ad ecclesias egypti
destinasse: q̄ tēporibꝫ illis legebāt i ecclesijs vt epl̄e pauli.
Quodā amico augustini veniēte a carthagine q̄ ei affrica

ꝛ visitante. Augustinum ipsum tūc mediolani motantem ꝛ in arte oratoria legentē referēte mirabilia que de sancto antonio ille ipse narabant ꝛ defuncto. de miraculis. electione vite eo⁹. ꝛ sapia diuina eius. Aug. nondū ad fidē cōuersus erat sit ad imitandū exēpla eius: ꝛ cōuersus ad aliquē socios eius aut. Quid patimur: Quid audim⁹: Surgit indocti ꝛ violēter rapiūt celū. ꝛ nos cum nostris doctrinis tenergimur et profundū. Fu qt poesserit pudet seq. ꝛ nō potius qt antecesserūt non pudet nō imitari. Et inde cōpunctus valde ꝓposuit fieri christian⁹. Tantū aūt sermonis fuit in sua iuuētute antoni⁹: vt martyres se queret. cui iussit matrimiam impatoris ducebant ad tormēta. cōsolabaturq; planctū q; ei martyrius nō dabat. Eius aūt vitā ꝛ cōuersationē scripserūt athanasius alexandrin⁹ epūs luculēto ꝛ pulcro stylo. Et Hiero. breuiori. Nomē aūt eius rei consonū fuit. Dicit enim ab ana qđ ē sursum ꝛ tenēs quasi supna tenēs ꝛ terrena despiciens. Igit cū etatis .xx. esset annoū ꝛ in ecclesia legi audiret euangelicū illud. Si vis pfectus esse: vade ꝛ vende oīa que habes ꝛ da pauperibus: ꝛ sequere me. Non huius sūt⁹ auditor oīa que hēbat vendēs. Et partē cōsanguineis egētibꝰ: ptem pauperibus largiēs vitā assumpsit heremiticā. Et hīs ꝓpe anachoreta fuerit post paulū primū heremitā: magis tn vitā cenobiticā tenuit. pat⁹ fuit⁹ multorū monachorū. ꝛ prim⁹ ex nobilis in ecclesia. quēdā plurimū venerant ꝛ colūt nō solū religiosi. sed ꝛ laici etiā scelesti. Cū aūt se primū inter monachos heremicolā cogitaret in somnis multo se meliorē alibi heremū incolere revelatur. Iter aūt arripiēs būc ḡs sit ꝓsilnas ꝛ deserta inquirit. Obuiū in via habuit hypocentaurū boiem. s. equo mixtū cui opinio poetarū centaurū nomē dedit q̄ eā viā de xtea demōstrauit. Postmodū obuiū habuit alāl ferena fruct⁹ palmarū sopra imagine boīs insignitū deorsus capite. Qui cū eā per deū adiurasset vt quis esset ediceret. Rādit se esse sacrū deā siluarū sm errorē gentiliū. Postremo inuenit lupū qui cū ad cellā sancti pauli perduxit. Paulus aūt antoniū sentiēs: ostiū sera clausit. Anton⁹ vero rogat vt sibi aperiat. affirmās se nunq̄ inde recessurū ꝓ ibi etiā moriturū. Vicꝭ paul⁹ ostiū aperuit. Statim q̄ osculā ruūt adinuicē. Cūq; post multa diuina colloquia horā prādij adtendisset cor⁹ q̄ ei solit⁹ erat escam de celo afferre panis duplicatā partē i medio posuit. Cūq; de hoc anton⁹ miraret. dixit paul⁹ q̄ oī die deus sibi alter esca munistrabat: sed tūc annonā ꝓpter ipm hospitem duplicauerat. Dia vero lis oīe inter eos q̄a. s. magio vigil⁹ esset panē diuidere. Deferūt paul⁹ hospiti ꝛ antonius senioti. Tandē vtriq; man⁹ apponūt. ꝛ panē in eā les diuidūt ptes. Deide discedit ab eo anton⁹. ꝛ cum remeātes celle sue appropinq̄ret vidit angelos aiam pauli in celū deferētes ꝛ inter ꝓphas ꝛ apostolos collocarī. Qui velociter redīs inuenit corp⁹ pauli flentis genibꝰ i modū oūm erectū: nta q̄ ipm viuere estimauit. Sz cū mortuus diceret: dixit. O scā anima qđ in vita gessisti i monte nō strasti. Cū aūt nō haberet vñ sepulturā faceret: ecce duo leones aduenientes foueā fecerūt. sepultoq; eo ad suā redierūt. Anton⁹ aūt tunicā pauli ex palmis contextā assumpsit. Qui postea in solēnitatibꝰ ea vtebat. Obijt aūt circa annos dñi. cc. lxx. vij. Hic feruentissime ꝓsecutiōe decij cōtra christianos timēs non posse tormenta sufferre in heremū vastissimā se cōtulit: vbi quadraginta annis hominibꝰ ignot⁹ manēs deo deuotissime deseruiuit.

Hic Antonius cum .§.i.

quadā vice spiritū fornicationis virtute fidei superasset: dyabolus in specie pueri nigri ante eum prostratus apparuit: ꝛ se ab eo victū confessus est. Nā ꝛ hoc precibus impetrauerat. vt videret spiritū fornicationis demonē in membris insidiantē. Que cum in predicta forma vidisset ait. Vilissima specie mihi apparuisti: te vitra nolo videre

Idē cum in quodā tumulo latitaret vt secret⁹ deo vacare liberius posset: multitudo demonū adeo eū lacerauit runt: q̄ minister eius veniens quasi mortuū estimans propijs humeris asportauit ad loci congregationis fratrū. Cūq; omnes qui cōgregati erāt quasi mortuū lugerent dormientibus cunctis anton⁹ reuiuiscit. ꝛ a ministro se ad predictū tumulū portari fecit. Qui cū ex dolore vulnerū ibi prostratus iaceret ex virtute animi ad conflictū demones excitabat. Tuncili in formas variaꝫ ferarū apparuerūt: ꝛ eū iterū dentibꝰ comīb⁹ ꝛ vngulis crudelissime lacerauerūt. Tāc splēdor mirabilis ibi apparuit ꝛ demones cunctos fugauit. Antonius aūt continuo sanatus ē. Ibiq; christū adesse intelligens ait. Vbi eras bone ihesu: vbi eras: quare a principio nō affuisti vt me inuares ꝛ vulnera mea sanares. Cui domin⁹. Antoni hic erā. sz expectabā videre certamen tuū. Nunc aūt quia viriliter dimicasti in toto orbe tertarū te faciā nominari. Nō quā tum vere sit implerū desepatet. Idē cum .xxxv. annorum esset ꝛ in aliā heremū pergeret: argenteū discū reperit ꝛ intra se dicere cepit: vnde hic argenteus discus vbi hominū vestigia nulla vident. Sed si viatori cecidisset ꝓ sui magnitudine latere nō potuisset: hoc dyabole artificiū tuū est: verūtamen voluntatē meā non poteris immutare. Hoc dicēte discus vt fumus euanuit. Postmodū ingentē massam veri auri repperit. sz vt incendiū auri fugit. Sicq; ad montē pergens. xx. annis ibi permānsit innumeris chorusc anis miraculis. Huic dyabolus aliquando in tanta ꝑcitate ei apparuit q̄ quasi capitecelū in tā gens videret. Querenti quis esset. Rādit sathanā se esse. Et addidit. Cur me sic frustra impugnant monachi: Cur me omēs maledicūt christiani. Respondit Anton⁹. Iuste quidē hoc faciunt. tuis enī frequēter nat molestijs At ille. nihil ego facio. Sed ipsi seinuicē turbant. Nūc et ego ad nihilū redactus sum: christus vbiq; regnat: vbiq; nomen christi personat. Antonius vero gratias retulit: et ille vt fumus euanuit. Vulnus aūte modis corpus afficiens ꝛ gloua miraculosa chorusc aūs propter cautelam glorie ad loci ignotioꝛ discessit. vbi cū diuersas demonum sustinuisset insidias rogatus a fratrib⁹ vt eos inuiseret: deficiendo siti comitib⁹ fonte oratione produxit. Et sic refectis socijs ad monachos qui se inuisuerāt letus venit.

Altera die cū fratres de statu animarū quesissent nocte sequēti vox venit ad eū dicens. Surge exi ꝛ vide. Et egrediēs vidit quendā longā ꝛ terribilē caput vsq; ad nubes tollentē. qui quosdā pennatos ad celū volare cupientes ex celsis manib⁹ ꝓhibebat. Et alios libere pervolātes reti nere non poterat: ꝛ maximum gaudiū simul cum pauore nimio a victis ꝛ victoribus antonius sentiebat. Et intellexit animarū illum esse cōscensum ꝛ dyabolū prohibere querentē. Qui sibi obnoxios cū gaudio retineret et de sanctoꝝ volatu quos retinere non poterat. sic doleret.

Et vt scribit de eo .§.ii.

athanasius in legenda eius. Erat antonius in fide petra te mirabilis. Nunq̄ se scismaticoꝝ miscuit cōmunioni aut vllis eoꝝ sciens prauitatē. Nūq; manicheis aut aliis hereticis saltim amicabilia verba largitus est: nisi tm ea que eos possent ab errore revocare. Denuncians talium amicicias atq; sermones perditionē anime esse. Sic arrianos detestabat vt omnibus diceret: nec intra eos quidē esse accedendū. Meretricibus aliquādo arrianis antonio. ita vt ipsi se credere ꝓmitterent. admirat⁹ eoꝝ audaciam insti doloris ira cōmotus ē. vt de mōte eos expellet quo ad eum venerāt serpentibus deterioꝛa eos affirmans. Rogatusq; ab epūcopis ꝛ fratribus vniuersa alexandriam descendentibꝰ arrianitas fmone publico cōdēnauit vltimā hāc esse hereſim ꝛ ꝑcursionē antixpi affirmās. Predicabatq; i popul filiū dei nō factū. nō ex vlt epistolis ꝓ propriū ꝛ vni⁹ cuiꝰ pē essentie. Nec creatura

aut adoptio. aut appellatio videret'. Impiũ esse dicens. vel mẽte concipe. Erat quãdo nõ erat. cũ verbũ dei de⁹ semp patri sit coetern⁹ qz ex deo patre natus ẽ qui semp ẽ. vñ nebat. Cũ arianis nulla sit vobis cõiunctio: roo fideliter credẽtes christianis estis. Illi verũ filiũ qui ex deo patre natus ẽ. creaturã docẽtes. nullo intervallo agẽtib⁹ separant' qui seruiũt creature potiusq̃ creatori. Ipa (mihi credite) iras cunt' elemẽta z oẽs cõtra arianã furorẽ cõ gemiscãt creature. q⁹ sibi deũ suũ p quẽ oĩa z in q̃ oĩa facta sunt videãt aggregan. Hec tanti viri pdicatio expaimi nõ põt quin ad fidẽ populos roborauerit. Letabantur oẽs hostilẽ z christi inimicã berelim anathematizari ab ecclesie colũna antonio. Nulla tũc erat⁹ nullus sexus domi remanlit. Laceo de christianis. Pagani z ipsi ydolo⁹ sacerdotes ad dominicũ omle cõuolabãt dicentes. Precamur vt dominẽ dei videam⁹: qi hoc apũ vniuersos conspicuũ nomẽ erat antonij. Ambigebãt quoq⁹ saltim simbriã vestimẽti eius attingere. multiq z tactũ pdesse credentes. Quot tũc dyabolica obsidione z variis sunt infirmitatib⁹ liberati: Quot simulacris ablata sunt spolia. Quãti ab ertore gẽtilẽ retracti nostro cõiũcti sũt gregi. Preterea cũ irruentẽ multitudinem comites repellerẽt exclamantes tedio illi conuentum populi fore ipse tranquillo aĩo dicebat. Nimãd hic cetus maior ẽ demonum turbis. A saluatore etiã hoc munus acceptat versica ignaruus eius inter multitudinẽ monachoũ cuz videre desideraret: nullo indicãte ceteris prermissis ad antoniũ p curebat. z aĩc puritatẽ agnoscebat ex vultu. z p speculũ corpis granã sancte mẽtis inuebat'. Mã semp hylarẽ gerẽs facẽ liquide oñdebat se de celestib⁹ cogitare: Hẽbat oculos lenticiãtes. z dẽtes sicẽ lac nitidos. Hec at banasi⁹.

Aliquãdo cuz ope .§.iii.

rarer' cũ fratrib⁹ suspicies in celã: dũ mẽte visiones videret revolu⁹ ante deũ rogauit vt futurã scelus auerteret. vñ cunctis tremẽtibus q̃ astabãt z rogabãt vt visionẽ exprimeret: singultibus z lachrymis prepedit⁹ dixit eis qz magnã nephas z inauditũ scelus seculis immineret. vidi inquit altare dei multoũ circũdatũ multitudine: q̃ calab⁹ oĩa dissipabant: ac p hoc magno turbine fides catholica subuertet'. z hoies inmẽtis similes christi sacra vinpient. Hec ẽ causa gemitu⁹ meoz: his auditis facta ẽ vox dñi ad cũ dicens. Abominabit' altare meũ. Mõ z factuz est. Mã post duos annos crumpẽtib⁹ arianis ecclesia tante vreptioni subiacuit: vt pollutis omnib⁹ nõ solũ virgines z matrone z ipsum baptisterũ polluer'. Sed etiã christiani rãq̃ oues iurta altaria necarent'. Quidã autem arianus nomẽ balachius dux egypti cũ ita ecclesiã infestbaret vt virgines z monachos nudatos publice verberaret sic ei scripsit antonius. Video irã dei venientẽ sup te. Jam desine psequi christianos. ne ira dei te occupet que protinũ tibi minat' interitũ. Legit infelix literas z risit. et in eas crpuens in tertiã proiecit. Portitoresq̃ multis afficiẽs iniurijs talia antonio remãdauit. Quia tantũ curas de monachos. veniet qooq⁹ ad te nostri etiã disciplina rigoris. Sed cõfestim minatose supplicijs sic oppetiit q̃ cũ intra quinq⁹ dies cũ alijs equũ mansuetissimũ equitaret: mota equi sui in tertiã decussus. cerebris z laceratis cruribus relatus ad vbẽ expirauit. Aliquando cũ antonius ab angelis in aere leuar'. audiunt demones eius transitũ pro habentes peccata eius ab erordio nativitatis obijcientes. Quibo angeli. non debetis illa narrare que christi misericordia sunt dleta. Si qua aut̃ scitis ergo facta ẽ monachus illa proferte. Et cũ in probatione deficerẽt liber antonius in sublime tollitur z liber tr̃onat'. Narrauit antonius de se dicẽs. Vidi alĩq̃ dyabolũ cellam corpe. qui se dei paidentiã z virtutem est ausus dicere. Et ait. Quid q me vis antoni vt dez tibi. At ego sputa in os⁹ ingeminãs totũ me in eũ christi noĩe armat⁹ angelis z statim euanuit. Cũ semel antoni⁹ in spũ raptus totũ mundũ laqueis esse innicẽ cõtextẽtq̃ plenũ vidisset exclamãs ait. O quis istos euadet laqueos: Et vox de celo humilitas ipsa. Quidã p hi audiẽtes famã sapie ei⁹ cũ sorent ipm studio literarũ in seculo nõ vacasse. accesserũt ad eum in desertũ ad tẽptandũ eũ z ꝓbandũ sapiam⁹. Et inuenientes eũ vacantẽ interrogauerunt q̃d ageret. Qui videns se tãc legere. Quereres autẽ q̃ libro legeret. Rndit. In libris q̃ docuerũt doctores veteros antitotelẽ platonem z alios. In creaturis vicz quarũ virtutes z ꝓpietates cõsiderãtes in scriptis suis reliquerũt. Sz in eis contẽplabãt creatosẽ earũ cognoscẽdo z amãdo. p hi autẽ curiose exq̃rendo z inde se cõmendãdo. Et qua rõsione admirati cognouerũt verã sapiam eius. Nã artis magice periam arte dyabolica cõsueta vsi sunt mittẽtes ad eũ infestandũ demones q̃ sua suggestione vehemẽti facerẽt eũ recedere de cella sua. Et cũ plures diuersos pricipes demoniorũ admirãdo misissent z nũq̃ eũ vicissent: vt facet̃ eũ locũ deserere: admirati venerũt ad eũ interrogãtes eũ si vltra solitũ fuisset incitat⁹ ad recessum de cella illa. Qui vtiq⁹ cõfessus ẽ dicto illis multũ sup hoc fuisse veratũ. p̃ tpationẽ hui⁹ fuisse virtute christi. Et cõfessi peccarũ suũ ad veruz cõuersi sunt. Cũ sagittan⁹ quidã videret antonũ cuz monachis suis gaudentẽ: cui⁹ sanctitatis famã audierat scãdalizatus ẽ imputãs illud leuitatis z dissolutiõe non discretionis. Qđ intelligẽs antoni⁹ dixit ei. Pone sagittaz in arcu z trahe. q̃d ꝓcat. Et cũ hoc ei mãdasset iteratis te secũdo z tercio. dixit sagittan⁹. Tantũ trahere potero q̃ de eius fractiõe dolebo. Tũc antoni⁹ sic inq̃t ẽ in opere dei. Si supra mẽsurã semp tẽdere vellem⁹ in rigore spiri⁹ z corpis q̃sillẽtes cito frãgeremur. Expedit ergo nõ tẽ aliq̃tenũ relaxari vt ꝓcurare possim⁹. Et quibo verbis edificat⁹ recessit. vñ z fedia colla. moysi. vt supia dictũ ẽ. Cõferẽt⁹ patrib⁹ berennis simul cũ. b. antonio q̃ esset virt⁹ que expedit⁹ z secum⁹ pduceret monachũ ad pfectionẽ. Cũ diuersi diuersa dicerẽt. cõclusit antoni⁹ et p exẽpla ꝓbauit esse virtutẽ discretionis.

Antoni⁹ ipse cũ ali .§.iiii.

q̃s i deremo tedio afficeret' clamauit ad deũ dicẽs. Dñe volo salu⁹ fieri. si nõ pmittãt me cogitatões mee. z surgẽs egress⁹ ẽ cellã q̃ vidit iuuenẽ quẽdã. hic erat angel⁹ q̃ illã tẽatꝰ opantẽ. Et post modicũ surgebat z ad oationẽ le vabat. Et post paulũ reuertebat' ad op⁹. Et irez surgẽs oebat. Cũq⁹ pluries alternatis vicibo hoc egisset. dixit angel⁹. sic fac z salu⁹ eris z subito disparuit. Quidã renũciauerat seclo. si nõ pfecte. qz q̃dã adhuc sibi retinebat. Veniẽs g̃ ad antoniũ p instructione sue salut̃. dixit ei anton⁹. Vade z eme carnes. z cũ eis ad me reuertans. Mõ cũ fecisset z eas secũ portaret canes i via cũ ifestabãt multũ z lacerabãt ꝓpt̃ illas. Et cũ vẽisset ad antoniũ declarauit molestiã q̃a pall⁹ faerat a cambõ via ꝓpter carnes. Tũc Anto. ait. Sic q̃ seclo renũciãt z retinẽt sibi pecunias impugnatia demonib⁹ discerpunt'. Interrogauit q̃dã antoniũ dicẽs. Quid custodies placebo deo. Et ille. Quocũq⁹ vadis semp deũ p oculũ tuũ bẽs. In bis q̃ cogitas semp tẽptationũ scripturarum adhibeas. vt. s. fm doctrinã earũ ipas vel seq̃ris vel hõe: vel abjcias simule. In q̃cũq⁹ loco sederis nõ inde cito moueanis. s. sine vegẽti cũ. Hec custodite salu⁹ eris. Alĩ⁹ cũ interrogauit. Quid sibi agẽdũ ad salutẽ ꝓsequẽdũ: Cui anto. Mũq̃ ꝓdes tua iustitia. Tẽmo z signe sit tibi pnẽtia. Et nõ peniteatis de re trãt acta. s. te bonũ feciste. vel si malũ fuisti a q̃ tristicia absorbearis. z debilitas a bonis. Jdẽ. Qui sedet i solitudie ait. A tribo bellis eripit̃. s. audimus. locutiões. z vi sus. Cõtra vrũ tũ pugnã habebat. Scordis p cogitatões vñ z sup his inigulare ozne male acceptent'. Sicut ĩ piscos sitardanenit i sicco monitũ: ita mõachi extra cellã mo rãtes z cũ secularib⁹ puersãtes a q̃etꝰ ꝓposito resoluunt'.

Quidã fr̃es cũ ꝟbũ salut̃ ab anto. q̃sset. nichil ille au

dixit dñs in euangelio dicentem. Si quis te percusserit in dextram maxillā porrige ei aliā. Ait illi .hoc nullo mō facere possum⁹. Et antonius. Saltem te vna patienter ferre. Et illi. Nec hoc possumus. Ait beatus antonius. Saltem nō vultis magis percutere q̄ sitis percussi. Et illi inquit Nec hoc possumus pater. Denū dixit antonius discipulo. Prepara illis succos: quia nimis delicati sunt.

Scribit etiā Atha- .§.v.

nasius de beato antonio. q̄ cum plures venissent iam his ad beatum antonium ad temptandum ⁊ irridendum ipm̄ quia literas ignorabat: quos tamen ille interrogātes conuincebat. Tercia vice venerunt viri oīs secularis prudentie nube cecati: atq; vniuersa philosophie artium suarū estimatione vacillātes. Hi ergo cum rōnem ab eo exigerent fidei. quam in xpo habemus: ⁊ niterent̄ argumentosa sophismatum interrogatione de diuina cruce eum illudere intra se paululum voce cōpressa: primum eorum errorem miseratus est. deinde p interpretem qui eius verba diligēter in grecum solebat exprimere sermonem ita exorsus est dicens. Quid pulcrius est: quidue bonestius. crucem colere: An adulterium. homicidium. incestum. his assignare quos colitis. cum in altero contemptus mortis insigne virtutis sit. In altero turpis religio sit obscenitatis magistra. Quid melius ē dicere. An q̄ dei verbum manens vt erat ob salutem nostram humanū corpus assumpserit. vt societate mortalitatis nos euehēt ad celos: q̄ principesq; nature celestis efficeret. An vt ipi assentis diuine menti humanum ad terrena veneranda caput submittere ⁊ pecudum atq; serpentiū formis celeste numen includere. Quo ore credulitatem xpianorum audetis irridere. dicentes xpm filium dei sine sui detrimento ⁊ cepisse eē qđ non erat ⁊ māsisse quod fuerat. cum ipi animam de celestibus detrahētes nō tm̄ hoīm sed ⁊ pecudum soletis sepire corporibus. xpiana credulitas deus suum p salute mundi venisse testatur. Vos vo innatas aīam predicantes vltro citroq; transfertis. xpiana fides que clementiā dei omnipotentiāq; veneratur dicit deo fuisse possibilē. ita tū vt non euacuauerit dignatio dignitatem. Vos aīas ex splendidissimo dei fonte manantem turpiter occidisse iactatis: qui mutabilem ⁊ cōmutabilem eam post sui diminutionem audetis asserere. Jam q̄s illam naturam dominicam p alie cōtumelias impie lingua temeratis: imago q̄ sm vos naturalem similitudinem sui retinet auctoris cui vna ē et quo defluit. eadēq; substantia humilitatis equetatem ⁊ iniuriam consequenter ad suam remittit originem. Igit animaduertite cōtumelias aīaq; ad patrem vt appellatis earum ꝓpter vestras blasphemias redundare. Cruribus xpi dñi nostri nobis ingenitur. Rogo q̄ hic ē religionis obscenitas. Mēne potius est crucem aut alicuius generis mortem ab iniqs hominibus illatā patienter sustinere. q̄ ysidis plangere. post ostrum vagos incertosq; discursus: Pudeat queso vos insidias typhonis. Pudeat saturni fugę ⁊ deuocationis crudelissime filiorū. Erubescite paricidii Jouis ⁊ incestus. Erubescite raptum eius ⁊ coitū mulierū atq; puerorū. Illi (sicut vestri fingunt poete) ad explendā immanissime libidinis furorē. molles vedit in amorē magi⁹. Ille in dracone fluxit sinus. Ille amatos ⁊ pciū. Ille modulatus ales. ledeos petiuit amplexus. Ille in xpuum seuiens seruū regiū puerū ministrio auulo pollut. Hec vos creditis. hec vos colitis. hec sunt vestrorū ornamenta templorū. Equo (vt̄ros p vestra salute) nostra dicta pensate iudicio vniuersa. Vniuersa an nihil libris credēda sunt xpianis. Si nihil. Hec crucis q̄s cui detrahitis nomen agnoscitis. Si vniuersa credēda sunt: cur cū in eisdē libris crucifixi resurrectio copulet̄. passionē diuinā stolido lacerātis eloquio: ⁊ non statim iungitis ceco⁹ visum. surdos auditū. claudo⁹ cursum. lepre emūdationem. feruens ambulanti deo suo mare. demonū fugas. mortuo⁹ resurrectiones. ⁊ defunctos ab inferis reditus. Hec omnia in scripturis quas inf̄ pellatis inserta sunt ⁊ eisdem voluminibus cōmentur preconia maiestatis ⁊ dei de cruce mortis. Nobis odio quo imbuti estis abiecto inuenietis. illic ⁊ verum deum et bielis ⁊ humane saluris gratia fragilem assumpsisse naturā: vestram tm̄ si nō pudet nobis narrate religionē. Sis quas errori infelix poterit referre culturas de tanta rerum fecditate aīs recordia. Nili forte (vt audio) fabulosas asininas deorum vestrorum: ⁊ obscenitates ⁊ crudelitates ⁊ mortes allegoricis velaminibus opitis: liberū raptū ērā. plerūq; semicloū vulcanū ⁊ debilē ignē. Junonē aerē. Appollinē solē Dyanam lunam. neptunum mariā. ⁊ libidinū principem Jouem et herum interpretantes. Nam ⁊ post hanc ex cusationis pcauitatem non deū sed creaturas contempto sapientis creatore. Q̄si pulcritudo vos elementoꝝ traxit ad eoꝝ venerationem. modum fas erat cultodire. ⁊ oportebat eorum tm̄ nec colere. ne facture veneratio creatoris eēt iniuria. Nam sm̄ huiusmodi quem vos sequimini ratione preposteras ⁊ architecti honor migraret ad domū ⁊ medici remedia ad scientiā referrent̄. Omnium q̄ artificii merita vel laudes ad opa transferrētur. Quid ad hec dicitis vt cognoscatis quā sit crucis ridicule vobis ignominiosa confessio. Hac disputatione conuert̄ndo inter se philosophis omnis simulq; multitudo subridens p interpretem rursus ait antonius. Dorum namq; cinctos videt̄ opi q̄m iusto vinere rei tenote calcato labore mentis. factis magis q̄ factoribus astringuntur. Elementa quidē (vt memoraui) ex ipo conspectu suam cōpatiebant seruitutē. Sis q̄m vos obseruatione dyaletica necessaria (vt putatis) ⁊ q̄s colligitis hoc quoq; artificio vos nostram religionem cōfictis affirmare. Respondete mihi. Cognitio rei quē admodum manifestius approbatur p argumenta verboꝝ an p operatōem fidei. Et quia antiquius est opatio fidei an disputatio p argumenta. precedens. Illis aut̄ respondētibus firmiorē sermonibus opationem eē. ⁊ hanc liquidam de vno cognitionem. Bene eos ipse diuisse consensit. quia opationem que ex fide descendit. animi generat affectus. dyaletica vo ex artificio cōponentium sumpsisse oppositōem seu oppositōis exordium. Cū ergo ait opationem fidei anīe sue quis habuerit. sup̄flua erit verboꝝ cōpositio. p quā cōcepeam sensū nostro credulitatē remptatis euellere: ⁊ tamen nostras sepe explicare intelligentias non valetis. Et ita solidiora sunt mētis opa q̄m sophismatū fraudulenta cōclusio. Nos xpiani mysteria vite nostre nō in sapientia mundi habemus reposita sed in virtute fidei que nobis a deo p xpm tributa est. Hanc oīs mee veritatē rerū quotidie que geruntur ordo cōmendat. Nobis n.am peritia ⁊ sine vllo studio ignaris. ad dei cognitionē eius solum̄ fides sufficiūt. Ecce nos tot gregibus gētilitatis abstracti in vniuersum orbem quotidie prolongamur. vestre fo post aduentū dñi nr̄i nodose sophismata deficere ver satie. Ecce nos simplicem xpi fidē docentes ydolatriā debellamus: ⁊ p predicationem ignominiose crucis aurata templa ceciderunt. vos si potestis ostendite qua cōpositōe bonum gentilitatē xpo ꝓponere laudentis. Per omnem iam terram xpe verus dei filius est agnitus. Nihil eloquētia sophistarum. nihil disputatio philosophie multitudini post obesse credentium. Crucifixum nominamus ⁊ vniuersi demones quos vos vt deos colitis refugiunt: atq; ex obsessis corporibus ad primū dominice crucis signum fugantur. vbi sunt illa fabulosa oracula: vbi egyptios incantatōes: Quid. pfecere magorum carmina: Certe tūc vasta sunt omnia. cū se ipa cruce xpe mundo intonuit. Nihil ominus vos pretermissis debilitatoꝝ caterua gloriosam illis mortē irridere conamini. Illud autem quale est q̄ nunc̄ infestatione legali concussa gentilitas: immo secularia cuncta ⁊ hominum presidia falsa ⁊ fallētia iam corruit. Nos famuli xpi quo plus premimur eo magis exurgim⁹ ⁊ floremus: vestra simulacra ornatis quondam septa pa-

rietibꝰ iam vetustate collapsa sunt: xpi ꝙ doctrina q̄ vo
bis stultitia videtur ꝛ ludus: ꝫ tyrannica ꝓsequentiꝰ pun
ctum tēptamenta penlent. ꝫ varijs sit incursata terro
bus. nullo terraꝝ orbe concludit: nullo gentiū barbaro
rū fine, pbibet. Nā n. diuine scientie tantus splēdor efful
sit: qi tot simul in se cōuenere virtutes. Cōtinentia in ma
trimonio. ſginitas in eccia floret. Martyrum p dño suo
gloriosa cōstantia pollet. Quoꝝ oim crux xpi principiū ē.
Cū interim vos inf tātos ꝛ tatū chaos illigilmoꝝ rhe
toꝛ tenditis. ꝛ vt lumē conamini tenebrosis argumenta
tiōibꝰ obnubere. Ecce nos (vt dixit doctor nr) nō in gen
tili ꝓfessione. sed in fide agnitissimo inademus que fides ꝛ
boꝝ affirmatione ꝓmittit ꝓfecuit. Adsunt quippe pa
tientes a demonibꝰ vexati. Quos cū in medū pduxiſſ. &
verba repetiuit dicens. Nunc hos cū cōiectatoꝛibꝰ velitꝫ.
ꝛ quo vultis malefico carmine vos vestros quos putatis
expellite. Si aūt nō potestis victas submittite manꝰ. Ad
xpi trophea confugite ꝛ statim crucifixi credulitatē maie
statis potentia ꝓsequamini. Dixit ꝛ invocato illa nomine
cū vitale signū in numero sacro trinitatis pressisset in fron
tibus: vnaq̄ expulsis demonibꝰ vana pnūs phoꝝ cōfuta
ta est sapientia. Expauerant n. stupētes tantū bolem: cui
post tantis ingenijs affluerat signoꝝ tanta largitio. At ille
vniuersa que curarat xpo ascribens. visus ē affatu recipro
coꝛ ait. Nolite me putare his sanitatē dedisse: xpc per
suos seruos facit istā miracula. Credite ꝛ vos ꝛ videbitis
quia deo vero nota fides non eloquentie vanus tumor. talia
signa mereat'. Confugite ad crucifixi legē. vosq̄ eius imi
tamini famulos: ꝛ hoc sciēte fine contenti. nulla deinceps
seculāris imprudētie arguūtia q̄ratis: hactenus Antonio
dicente. philosophi miro stupore pcussi. ꝛ cuꝝ honorifico
salutatu ab eo recedentes multū eis sibi fatebant' ꝓfuisse
ꝓspectum. Hoc ꝙ mirabile ē vt hominē in extremo
mūdi limite conditū: ꝛ fanoꝝ pncipū ꝛ oīs celebraret au
la regal'. Nā ꝛ ꝓstantinus imperator ꝛ eius liberi cōstans et
cōstantius. talia cognoscentes crebro ad eū quasi ad pa
trem millis liis obsecrabant vt recipiꝛoris eos liis exhila
raret. Sup quo rogatus a fratrib' vniuersis vt xpianos
reges suis liis illustraret. ne. ꝛp silentiū eraspareret. licꝫ cū
difficultate rūdit dicens. Que monachis ē rō. cū epistol'
regū: tū suscepcis eoꝝ cognomentia rūdebat. Laudauit
pmū q̄ xpm colerent: deinde salutaria ꝓfatus me magnā
putaret regiā pētēm: ne pēnis carnis impio tumētes bo
minem se elle nescirent ꝛ iudicandos se a xpo oblimiscerēt'.
Ad postremū clementie circa subiectos ꝛ institie. curā q̄s
inopū admonuit. ꝛ vnū sempiternū ē regē seculoꝝ dñm
ibus xpm testatus ē. His liis principes suscepcis vehe
mentissime letabant'. Hec ēta athanasius vbi sup. Obijt
aūt beatus antonius Anno ab incarnatōe dñi. cccl. Ætā
tis aūt sue Anno centesimoquinto.

Quia ad beatū An- .§.vi.

tonii ptinet q̄ habetur in sequenti hystoria notāda: ideo
hic inserit'. Cronius nanq̄ ꝓbiter referebat. vt scribit vin
cent. spe. histor. li. ꝛ viij. ꝙ eulogius quidā scolasticus im
moralitatis desiderio captus huic mundo renunciauit:
rebusq̄ suis dispsis. panca tñ quibꝰ (q: ꝙ se opari nō po
terat) vereꝛ sibi reliquit. Cūigit' nec cū militia posset i mo
nasterio regere. nec solitudine patienter ferre. repent q̄n
dam infirmū in platea iacentē elephantico morbo sic re
pletū vt sine manibꝰ ꝛ pedibꝰ esse videret' lingua a tantis
cruciando erat immunis. Tunc eulogius oīus. ꝛ quōdam
cū dño faciens pactōes celebrans ait. Dñe deus suscipā
istū ꝛ vsq̄ in die mortis repensabo illum: vt ꝛ ego saluari
valeā ꝓpter ipm. Mox cū sup asinū ad hospitiū suū trās
nebena per annos. xv. ei solliate seruiebat. Ipmq̄ manib'
ꝓpijs medicamentis ac oleis ꝛ balneis curabat. ille grā
di patiētia cūcta ferebat. Sz post hec instincta demonis
bñficioꝝ eius immemor: cepit ab eo velle discedere mul
tisq̄ iniurijs ꝛ obprobrijs increpare dicens. Fugitiue qui
ꝓpriam domū demonstrasti: fraudulosq̄ eos alienā substantia in
me salutis tue occasionē repperisse te credis. Eulogiꝰ autē
rogat eū dicēs. Noli dñe mi talia dicere. Sz dic potius ꝛ
emendabo si in aliquo peristanti te. At ille cū furore. Va
de inquit. Adulatōes tuas illas nolo. procule me in publi
cū. Refrigeratōe tua nō indigeo. Ille iterū obsecrāte eū
egrotus ait. Iam fraudulentas irrisiones tuas non fero.
Nec mihi hec anda ꝛ parca vita iocunda ē: carn̄ dꝰ sanꝫ
tari volo. Quas cū ille erbibuiſſ. clamauit egrotus. Nō
potes voluntati mee satisfacere. nec tecū solitarius habi
tare valeo. Ad publicum ire populumq̄ videre deside
ro. Ego inquit Eulogius multitudinem fratrum tibi ad
ducam. Ue inquit egrotus mihi misero. tuā faciem vide
re nolo. ꝛ adducis mihi trui similes. scilicet panis deuorato
res. Cōtinensq̄ seipm inquieta voce ꝛ clamās ait. Nolo
nolo. Sed ad publicū ire desidero. O violēta. Ibi me ꝓpe
unde me fugasti. Tantaq̄ eius erat insania. sensusq̄ ei
us ferinos clamoꝛes demon puerterat: vt se forte suspen
disset: si manus quibus hoc facere potuisset habuisset.

Eulogius igit' ꝓpter ꝓcedentē cū deo pactōnem eum
proijcē nō audens habuit cū vicinis monachis cōsiliū vt
eū in naui pduceret ad sanctū antoniū. Itaq̄ blandis ꝛ
bis superāto eū ad habitaculū discipuloꝝ antonij sic eum
duxisset. altera die illuc suspexit antonius. Solebat aūt
venies vocare machariū ꝛ hos verbis eū interrogare. ve
nerunt huc fratres aliqui. Quo respondente. Venerūt
de egypto inquit Anthonius an te hierosolima: Hoc
enim signum viderat vt si qui non satis eius colloquio ꝛ
gni vellent de egypto venire. Cuiq̄ ei dixisset. Fac eis
lenticulā ꝛ comedant: ossone ter eis cōpleta iubebant ab
scedere. Spūales aūt ꝛ sancti viri de hierosolima venisse
dicebantur. Et tota nocte cū eis sedēs saluti eoꝝ ꝓficua
loquebatur. Igitur illa nocte cū frambus sedens reuela
tōne sibi facta de facto eulogij ꝓpio eū noie ter vocauit:
ꝛ vt cōtā fratribꝰ sui aduētus cūm erpmeret ꝓcepit. Qui
cū fecisset ꝛ elephantiosum se ejcere voluisse diceret. An
tonius severa voce respōdit. Tu illū a te proijcis eulogi.
Sz ille nō proiecit qi se sanctum ē cognouit. Si ꝓpis il
li. melioꝛē te inuenet deus. ꝛ eliget qui colligat desiderii.
Cuiq̄ ternius bis verbis eulogius tacuisset. egrum quoq̄
cepit antonius verberare sermonibꝰ dicens. Elephan
tiose sceno ꝛ lato horridene nec celo nec terra digne nō desi
nis iniuriam dei vociferare. Nescis qi xpc ē qui ministrat
tibi. Propter xpm ille tali seruicio se subiugauit. Post
hec ad vtrunq̄ conuersus ait. Nolite filij abinuicē segari
sed redite ad cellā cū pace in qua tamdiu virtutibꝰ me coloni
vis fraudemini. qi ill' vterq̄ vīm merebit' coronari. Et id
circo hec temptatio accidit vobis. qi ad finē vite ambo ve
nistis. Qui cū reintegrata pace redissent intra quindecim
dies eulogius obijt. Et post aliud triduū egrotus animo
vehement' incolumis defecit. Hoc simonij ait Cronius:
ego interpres fui. quia nesciebat antonius lingua grecam
ego aūt nouerā ꝛ grecam ꝛ egyptiam.

Capitulum.xij.

Abuit autē Antoni⁹

plures discipulos sanctitate ꝛ miraculis refulgē
tes: vt paulum simplicē. hysarionē. macha
riū. ꝛ alios de quibꝰ modo dicē'. Et primo de paulo.
Hic vt refert Vinc. spe. histor. li. xviij. simplex rusticus ꝛ
vxoratus: cum inuenisset vxorē suā in adulterio simplicē
ablq̄ vindicta aliqua vel furore sibi dixit. Ammodo me
cum nō erit. Adulterā ergo dimittēs ꝛ ad heremū pergēs
antonij foꝛes celle pulsauit. Hoc egresso ꝛ ꝙd caput sci
scitanti monachū se velle fieri rndit. Tu si homo senex ꝛ
debilis ꝛ ammodo seragenarius nō potes monachus hic
fieri: si vade ad leuiora mōasteria. Ego n. solus hic sedeo.
ꝛ post quinq̄ dies cuiā cuꝝ summa penurie cibum sume.

Illo ꝓ non acquiescente ꝙ dicēte. Quicq̄d me vocueris faciam. Intra cellam ꝓ totū triduū se recluſit. nec tamē de foraneo exclusus abscessit. Poſt hoc necessitate nature compulsus antonius exit ⁊ ait. Recede senex. Mecū manere nō vales. At ille. Certe inq̄t hic vsquā ⁊ moriar. Cū cāspiciēs aūt antonius q̄ nihil sibi alicuī penitus secum portaret. ⁊ iā quarto die cōtinuo ieiunio ꝓmaneret. nimēs ne ex eius morte macula sibi relinqueret: tādē eū suscepit ⁊ duriuſ ⁊ laboriosius solito cōuersari cepit. Infusos vsq̄ cortices dactilorꝫ obtulit ei dicēs. Accipe interea funes sicut me facere vides. Qui cū oīa ꝑ quatuor dies tam grauē onus ieiunio impoſuit. vt cū imparē tanto labori se videt hac necessitate coactꝰ ab eo recederet. Qui tū oīa patienter ⁊ libenter implerit. ⁊ nec vultū triſtē fecū murmurando mōſtrauit. Tūc antonius cōpunctus occidente iā sole dixit ei. Vis o senex vt comedamus ꝓtē panis. Paulus rīdit. Vt tibi placet abba. Quē rūsus antonius flexit eo ꝙ ad nomē cibi nō statim accurrit: ſ in voluntate habētis oīa poſuit. Pone inquit mēsam ⁊ affer panē. Qō cū feciſſet vnū de patrimatibꝰ antonij: quia sicci erant aqua ꝑfudit. tresq̄ portiones aūt illam poſuit. Psalmū ꝙ ſuetū dicēs oūes. xl. fecit: vt adhuc eā sic ꝑbaret. Qui rursum cū eo paniceret ⁊ libenſ comauit. Denicꝙ ꝑfunda nocte antoniꝰ assumpto vno patrimate. senē tardius comedētē. donec totū vnū assumpſiſſet expectauit: ⁊ tūc ait. Māducā senex ⁊ alterū. Qui rīdit. Nō māducabo nisi te idē facere videro. At ille. Mihi inq̄t hoc satis ē. q̄ monachus sum. Cui paul⁹. Et mihi hoc ell satis. q̄ monachus eē desidero. Poſt hec antonius sorrexit. et victis. xij. psalmis totidēq̄s otōnibꝰ factis paulū sp cōquenit. Rursumq̄ cōsurgēs a medio noctis vsq̄ in lucē psallendo ⁊ orando vigilauit. Videns igit̄ ad oīa rūparatū se nē: ait illi. Esto frater. Si bꝰ virū agere quotidie poteris. mecū manebis. Rīdit paulus. Si forte aliquid plus iubeas ignoso. Nā ea q̄ vidi facile me ipletuꝝ cōfido. Pꝰ certos menſes q̄ tū etiam eius ꝓfectū eē. ꝓbauerat: ater cerō vel quarto lapide cellā ei fecit: ⁊ ait. Quia monachos esse eos es: iā solꝰ manebis: vt etiā demones experiri possis. Illic ergo paulus infra annū diuinā grām ꝓmeruit: ⁊ cōtra egritudines hoīm. ⁊ ꝓtra ꝓtes demonū. Cū ergo q̄dā rabidus bō veratus a principe legionis demonū carā duas ꝑducereť ad sanctū antonū. Rīdit hoc opꝰ cē simplicis paulinō suū. Solēt. n. miserrimi ac vilissimi demonū. a magnis quidē viris solo robore fidei expelli. Magni ꝙ demones a simplicibꝰ ⁊ humilibꝰ fugari. Itaq̄ cū eis ad paulū ꝓgit: ⁊ ait. Pelle hunc demonē ab hoie vt deū bēdicat. Nā mihi nō vacat. Cumq̄ relictis illis ad cellaꝫ rediſſet paulus surgens intentissime oranit. ⁊ ait demoni. Abbas antonius dixit vt ab hoie isto recedas. Demon aūt iniuriā dei. p damās ait. Nō ego recedā testabilis senex. Arrepta ergo pelle qua tegebat humeros suos verberabat eū reperēs ⁊ dicens. Eti q̄ hoc abbas antoniꝰ dixit. Tūc demon in vtraq̄ cōtumelias ꝓferre cepit. hoc clamās: detestandi senes quos oblimo vſa ꝓcerit infatiabilis: qui. ꝓcipiꝰ cōtēti nō estis: quid in nos vltra tyrannidē exercetis. Tandē paulus ait. Si exire nolueris ab isto. certe ve nobi etit: q̄ vadā ⁊ loquar hoc ꝓpo. Cui ig̃ demō iterū blasphemans ꝛdiceret. Iratus paulus cellā egredit. i medijs etiā dicis: qui in egypto fornacibꝰ babilonis ꝑ ardore cōparāt. In ipo itaq̄ scopulo mōtis velut columna stetit immobil: ⁊ orauit his ꝙbus. Tu vides ibo ꝙ exquisiſti nō ego de hac rupe descendā: nec cibū vel potū sumā: sic ꝑfecto moriar: nisi pius hoīem illum a demone liberes. Nec dū verba cōpleuerat: ⁊ demon maxima voce clamabat. Vade vade. vim patior: ⁊ ecce nec vltra accedo. Simplicitas pauli me vicit. ⁊ ꝓsequit. ⁊ quo vadā nescio Mortig̃ egressus ⁊ in immane draconē cubitorꝫ lxx. conuersus in mare ruborꝫ ptinus ē deuolutus. Quadā vice cū quidā accessisset ad beatū antoniū gratia edificatōis: et de scripturis cū ipo ꝓferret. s. de xpo ⁊ ꝓphetis pōte paulo simplice. Interrogauit paulus. Pater quis ante fuit xpc vel ꝓphete: Sup qua interrogatōe antonius quasi erubescens increpauit eū dicēs. Tace ⁊ vade ad cellaꝫ. Nō mandatā suscipiens ad cellā ꝓrexit. Indeq̄ nō ē egressꝰ ꝑ aliquos dies. Nō cernēs antonius. q̄ nō sicut solitus erat ad eū venerat dubitās ne in nimā triſticiā incidiſſet: iuit ad eū. Et pulsanti ostiū celle aperuit tacens. Cui antonius. Quare non loqueris: nec ad me more solito veniſti. Et sine vlla anxietate ille simplicit̄ rīdit. Pater tu iuſſisti mihi vt ad cellā irem ⁊ tacerē. Erīō implere mandatū tuū volui. Tunc suspirans antonius socijs dixit. Simplicitas hui⁹ cōdemnat pigritiā ⁊ inobedientiā nr̄am. Obseruat iste plenissime mādata dōm: ⁊ nos mādatis deuijt obtempamus. Cū quidā puer defunctꝰ delatus fuisset ad beatū antoniū vt eū suscitaret. beatus antoniꝰ cognoscens hoc paulo reseruatū iuſſit illū deferri ad paulū. Et cū eis ꝓgens antonius dixit paulo vt eū reſuscitaret. At ille deferens mgō ait. Tu pater magis hoc vales efficere. Cui antonius. Ego alijs sum occupatus: tu istud opare. Poſſuit se in oōne rogans ꝑ suscitatōe poeri. Cumq̄ ita trāsisset ⁊ hora nona ꝙsueta sibi ad reficiēdum. ⁊ puer adhuc mortuus iaceret. inq̄t ad dūm paulus. Dūe ibo ꝙe certe mō comedā quousq̄ suscitaueris illū: put mihi mādauit antonius. Duis aūt nolens ꝛtristare delicias suas satisfaciēs sue simplicitati eū reſuscitauit. Idem paulus scindebat cerasias ⁊ scorpiones ꝓ medijs dicēs. Si quis habuerit paritatē. oīa subicient ei sicut ade in paradiſo ante peccatū. Idē sic videbat vnūquēq̄ cuius animi eēt. sicut nos facies hominū videmus. vnde ingredientibꝰ aliqū fratrib⁹ in eccīam leta facie ⁊ ſpēdida. ⁊ angelos multꝰ cuiusq̄ gaudēte. vidit vnū inter alios nigrū ⁊ obscurū et demones et vtraq̄ ꝑte eū tenētes ⁊ trahentes ad seipos. ⁊ capistrū in naribus eius ponētes. ⁊ sanctū angelū eius lugubrem ⁊ delonge sequentem. Qō videns paulus triſtis ⁊ plorans ⁊ pectus suū ꝑcutiens stabat nolens intrare ecclesiā: ſ sedēs ad ianuā expectabat fratres vsq̄dum rediret. Quibꝰ exeuntibꝰ vidit eundē fratrem claro vultu et euntē. ⁊ angelū eius iuxta eum ambulantē ⁊ gaudētē valde. demones ꝙo delonge sequentes ⁊ triſtes. Paulꝰ ergo exilijt cum gaudio clamans ⁊ dicens. O ineffabilis dei misericordia ⁊ bonitas. Venite ⁊ videte opera dñi. qui vult omnes homines saluos fieri ⁊ ad agnitionem veritatis ꝓuenire. Coactus est ille frater narrare vitam suam et ait. Peccator sum valde ⁊ multo tempore in fornicatiōe viui vsq̄ nunc. Ingrediens aūt nunc eccīam audiui dominum dicentem ꝑ ysaiam. Lauamini mundi estote ⁊c. vsq̄ bona terre comeditis. In hoc sermone cōpunctus dixi inge miscens. Dūe qui venisti saluare peccatores cōple in me peccatore verba ista. ⁊ ecce ꝓmitto tibi abrenunciare oīi peccato ⁊ seruire tibi ammodo in conscientia mūda. Suscipe ergo me penitentem in hac hora ⁊ interpellantem. ⁊ omni peccato renunciantē. In his ergo ꝓuisionibꝰ egressus sum eccīam. Omnes ergo hec audientes glorificauerunt deum.

Capitulum .v.

Vita ⁊ alius discipuli

beati antonij hylarion nole sanctissimus. cuius vitam descripsit hieronimus. Sz Vinc. spec. hiſtor. li. xv. ipsam sic abbreuiat. Hylarion ꝓpe gazā palestine. parentibꝰ ydolatrie deditis ortus. vt rosa de spinis floruit. A quibꝰ grāmatice alexandrie traditus. nō circi ſa rote. ſi theatri luxuria delectabat: ſ illi tota voluptas erat in eccīe cōgregatōne. Audiēs aūt tunc celebrare nomē antonij: qō ꝑ oēs egypti ꝓpulos fereberat: studio visendi eū successus beatū ꝓrexit. Et statim vt eum vidit ma-

tato habitu duob⁹ fere mensib⁹ iuxta eū mansit cōtēplūs vite eius ordinē ⁊ mor̄ grauitatē. Porro frequentiaz eor̄ qui ad eum ob varias infirmitates ⁊ demonū impet⁹ cōcurrebant. vltra nō ferens ad patriā redijt. Et parentibus defunctis ptem substātie fratribus ptem pauperibus largitus est. nihil sibi ex⁹ reseruans. erat aūt annor⁹ xv. Siqz nudus ⁊ armatus in xp̄o nō longe a gaza solitudinez q̄ p̄ litus extenditur egyptum ad leuam flectit ingressus est. Igit̄ sacco trito mēbra coegit⁹ ⁊ pelliceū brūs expenditen quem illi beatus antonius p̄ficiscenti dederat. fugiēs rusticam inter mare ⁊ paludem. valla et terribili solitudine fruebat. quindecim trib⁹ caricas post solis occasum comedens. Et quia regio latrocinijs infamis erat. nunqz erat i eodem loco mansitans. Cernens aūt dyabolus se a puero vinci ⁊ p̄ minuz̄ peccare potuisse. p etatē calcatū. rinillabat sensum eius. ⁊ pubescenti corpi solita voluptatū incendia suggerebat. Cogebat̄ tyrannidem xp̄i cogitare. qui nescie bat. cum iratus sibi ⁊ pectus pugnis verberans quasi cogitatōes cedebat. tāq̄ posset eas manibus excludere. Ego te inquit aselle faciam vt non calcitres. Nec te ordeo alia q̄ paleis. Terga graui onerabo ponderē p̄ estus ⁊ frigora vt potius obdam cogites q̄ lasciuia. Multas demonū insidias patiebat. Sepe illi mulieres nude cubanti. Sepe esurienti largissime apparuere dapes. Interdū ornatē lupus vlulans. ⁊ vulpecula gruiens transiluit. psallentiqz gladiator⁹ pugna spectaculū p̄buit. vnus etiā quasi inter fecrus ante pedes eius corpus sepulturā rogabat. Ora bat semel in terrā fixo capite. ⁊ vt natura fert boīm abducta ab oōne mens: nescio quid aliud cogitabat. Insiluit dorso eius festinus agitator. ⁊ latera calcibo crudē flagello verberans ait. Eya cur dormitas cachinnansqz desuper si deficis: ⁊ an ordeū vellet accipe scilicitabat. Cōstructa est ei vincta cellula brevis. que vsqz hodie manet latitudine pedū quatuor. ⁊ altitudine quinqz. Cilicium sua humilios longitudine p̄o ampliori q̄ corpusculum eius patiebatur: vt sepulchr̄ extimares potius q̄ domū. Capillos trib⁹ in die pasce tōdebat. Strato nunq̄ vsqz ad mor tē cubauit. Saccum nunqz lauit quo indutus fuerat: dicens. sup̄fluum ē in cilicio delicias querere. Cunqz latrones ad eum media nocte venirēt. inter mare ⁊ paludē a vespe vsqz ad mane discurrentes nunqz loci cubicili ei⁹ inuenire potuerunt. Postro clara luce repto puero quasi piocum viderūt. Quid faceres si venirent ad te latrones. Qui ait. nudos latrones non timet. Et illi. Certe occidi pollex. Possem inquit. sed ideo latrones nō timeo q̄ mori paratus sum. Tunc illi admirati cōstantiam eius ⁊ fidē p̄fecti sunt noctis errorem: correctōem vitam illi policentes. Accidit aūt vt ad eum quidā obsessus addūceret. cuius manus cruz ⁊ latera ⁊ pedes ferro onerata erant. Furoribqz seuicia oculi tonui micabant. Cunqz deambularet sanctus cū fratrib⁹. ⁊ de scripturis nescio quid interp̄ retar̄: erupit ille de manibus se tenentiū ⁊ amplexans eū p̄ tergum in sublime elevauit. clamoqz est ortus ab omib⁹. ne confecta a ieiunijs membra collideret. Et sanctus subridens ait. Sinite ⁊ mihi paleſtre dimittite. Et relexa sup̄ hūeros manu caput eius tetigit. apprehensoqz crine ante pedes suos adduxit. manus eius astringens. ⁊ pedes calcans plantas eius. famulaqz ingeminans. torquere de monū turba cepit. Dñe inquit ihu. Solue capriuum. Et vnum ⁊ plures vincere tuū est. Curatus itaqz post paucos dies redijt cum vxore ⁊ liberis ad monasterium: plurima quasi grām redditurus dona offerens. Cui sanctus. Nonne legistis quod giezi. quod symon ē passus. quorum alter obtulit p̄emuz. alter accepit. Fiens ꝺo ille ait. Recipe ⁊ da pauperibus. Cui sanctus. Ego qui mea reliqui aliena repetam. Multis nomen pauperum cū est quaricie. Misericordia artē non ds. Nemo melius erogat q̄ q̄ nihil sibi reseruat. Dicebat hylarion dyabolū tanto hominū ardere odio. vt non solum ipos. s̄ etiam suas vt inimicā ⁊ pecora cupiat interire. Cuius signū ē. quia anteq̄ beatū iob tempeare p̄mitteret. oēm substantiam eius interfecerat. Detestabat̄ aūt precipue monachos qui infidelitate quadā sua reseruarent in futurū. vnde frater quidā arianus in vicino manens detulit fratribus. ciceria falcem virentem sicut in herbis erat. Que cū ad vesperam ponerentur in mensa exclamauit senex se ferotem eius ferre non posse. Interrogantiqz vñ eēt. Et rēdit. Ischirus q̄ frater quidam p̄mitias agelli sui detulisset. Non sentis inquit ferotem teterrimū. ⁊ in cicere latere auariciā. Mitte dolo ⁊ vide an comederint. Qui cū i p̄sepe posuisset. extemplo boues ⁊ plus solito mugientes. rupta vinculis fugerūt. Habebat a. hanc grām quam perderat ille vetus. vt ex odore corporum ⁊ eorum que quis tetigisset sciret an demonia vicio subiaceret.

Hylarion autem .§.i.

huiꝰ. vite sue anno cernens grande monasterium ⁊ multitudinem fratū secum habitantiū: turbasqz eorū qui varijs langoribus ⁊ immundis spiritibus occupatos ad se deducebantur: ita vt omni genere hominū solitudo p̄ circuitū repleretur. flebat quotidie ⁊ incredibili desidere cōuersationis antique recordabat̄. Interrogatus a fratribus quid haberet cur se affligeret: aiebat. Rursum ad secessum redij. ⁊ mercedem meā in vita mea recipio. homines palestine ⁊ vicine prouincie estimant me cē alicuius momēti. ⁊ ego sub p̄texta monasterij ac dispensatōe fratrum vilem simplicitatem habeo. Seruabatur ergo a fratribus maximeqz ab Ischirio qui eius veneration⁹ miro modo deditus erat. Cunqz siciligensi biennium duxisset. mulier quedā venit ad eum volens ⁊ ad antonium pergere. Cuiille flens ait. Vellem quoqz ipse ire si non huius mōasterij carcere tenererer: si eundi fructus eēt. Biduum a. hodie est q̄ tali parente totus mūdus orbatus est. Credidit illa ⁊ subbibit. Et post paucos dies veniente nuncio antonij transitōem audiuit. Concurrebant hinc et̄i. Inde clerici monachi ⁊ omne genus hominum vt benedictū ab eo panez vel oleum accipent. At ille nihil aliud q̄ solitudinem meditabatur. intantū vt quadam die adducto asello. nimijs quippe ieiunijs corpus exesum vix ire poterat iter arripe conaretur. Qui cum perebuisset quasi paleſtine vastitas interdiceret̄ plusqz decem milia hominum diuersi sexus ⁊ etatis cōgregata sunt ad eum retinendum. Ille immobil ad preces ⁊ baculo arenam discutiens loquebat̄. Fallacē deum meum non facio nec possum videre subuersas ecclesias. calcata xp̄i altaria. Filios sanguinem meorum. Tunc omnes qui aderant intelligebant revelatū ei ē quoddam secretum quod nollet confiteri. ⁊ nihilominus custodiebant eum ne discederet. Decreuit ergo omēs publica voce contestans non se cibi vel potus sumere nisi dimitteret̄. Et post. vij. dies inedie. Tandem relaxatus cum infinito agmine p̄sequentium venit vetulium. vbi suasis turbis vt reverterentur. elegit xl. monachos qui haberent viaticum ⁊ possent ieiunantes ingredi. et post solis occasum cibum sumere: pgensqz ad castrum tonbaston sacerdotē eius qui ibi erat labat visitauit. Quo incredibiliter tāti viri p̄sentia consolato: babilonē p̄rexit vt et babilonem eius inuiseret. Constantinus. n. rex arianoz bereſi fauens vetuitqz in ea loca depositari fecerat. Deinde habitaculo sancti antonij visitato reuertens a froditon duob⁹ tm̄ secum retentis fratribus in vicina heremo morat⁹ est. tanta abstinētia ⁊ silentio vt se p̄mum tunc rpo seruire cepisse diceret.

Porro iam triennium erat q̄ clausum celum illas terras arefecerat. vt vulgo dicerent antonij mortem etiā elementa lugere. Nec latuit fama viri accolas illius loci. certatimqz viri et mulieres ore lurido et attenuati fame plumas a seruo christi id est successore antonij deprecabant. Quos ille cernens mire doluit. elevatisqz ad celum oculis ac palmis. quod postulauerat statiz impetrauit. Aere

gio illa posthꝫ est pluuijs irrigata. tantã serpentũ ꝛ venenatoꝝ aĝalia multitudinẽ ex impetuoso ebullijt: vt innumerabiles pestilijt: nisi statim ad sanctũ virũ recurrissent interissent. Benedicto itaq; oleo vniuersi agricole ac pastores tangentes vulnera certã salutẽ ꝑsumebant. videsne ergo se ꝛ ibi etiam miris honorib⁹ affici. de loco illo recessit.

Quanto autẽ plus .§.ii.

gloriã mundi fugiebat tanto magis eã sequebat̃ et maximis miraculis suis. vñ cũ in sicilium vt lateret deuenisset. Scutarius q̃dam dũ in basilica beati petri rome torqueret̃ pclamauit in eo spũs immundus. Ante paucos dies ingressus ẽ sicilia bylarion seruus dei: ꝛ nemo eũ nouit: et putat se esse secretũ: si ego vado ꝛ pdam illũ. Statimq; cũ seruis suis ascensa naui appulsus ẽ pachinũ in sicilia. Et vbi accesse se demone añ tugurũ bylarionis ꝑstratus illico curatus ẽ. hoc inimicũ signoꝝ eius in sicilia. Innumerabilẽ deinceps ad eũ adduxit egrotãtiũ multitudinẽ. hoc ꝛ quidã etiã de primoribꝫ tumẽs adductus ab eo sanat⁹ est. Siebinus aũt discipulus eius toto orbe terrarũ euꝝ querebat. ꝛ eum audisset ꝑbetã cbuilbianoꝝ in cilicia apparasse: ꝛ tanta miracula facientem vt de veteribꝫ sanctis putaret̃ ad eum accessit sed audiuit iam eũ nolle habitare in illis regionibus: sed velle ad barbaras ꝑgere nationes vbi et nomen ꝛ sermo eius esset ignotus. Dum ergo ad epidaurum dalmatie oppidũ vbi paucis diebꝫ in quodã mãsionis agello abscondi nõ potuit. Draco siquidẽ ingẽtis magnitudinis quẽ boas vocant: q; boues deuorat. q; non solum bestias sed ꝛ homines absorbebat facta oratione et in cella pira lignoꝝ quam fecerat ꝓparari dictũ draconem ꝑbussit. Exinde cũ maria egressa terminos suos epidaurini verentes ne oppidũ suũ funditus ꝓtereret̃ ab aquis accipẽtes fenẽ et quasi ad ꝓlium ꝓficiscẽtes ꝓsecuti eum in litore. Qui cũ tria signa crucis pinxisset i sabulo maris et manus ꝓtenderet mare añ eum stetit q̃si ad obicem indignãs infernetiõem relapsum est. ꝛ nõ vltra ꝓcessit. Et cum mutaret̃ oratorio ipse in naviculaz ascendens fugit in ciprum. Et cũ pirrate ẽdem obsidentes quererẽt naviculam capere sanct⁹ dei orãte sua obtinuit vt ad eos nõ ꝓssent attingere sed retro ad litus inuiti reuerterent̃. Ingressus aũt paphũ vrbem cipri ꝑ totã illam insulã quicq; inuentos habebãt ꝑsus clamare ceperũt venisse bylarionẽ suũ christũ: ꝛ ad eum se debere ꝓperare. Et intra .xxx. dies ducenti ferme infirmi viri ꝛ mulieres ad eum ꝑgregati sunt. Quos videtes dolens q; se nõ paterent̃ quiescere ꝛ q̃dãmodo i vltionẽ sui seuiens tanta orãtionis instantia eos flagellauit vt oĩs infra vnã edomadaz curarent̃. Manifestq; ibi biennio semp̃ de fuga cogitãs ad vitandã famã mundi

Postea accessit ad q̃ndã insulã circa ptes egypti locũ pene inaccessibilẽ quo vix repẽãdo manibꝫ et pedibꝫ potuerat ascendere. Ibi repiena locũ remotã arboribꝫ circũdatum habentẽ aquas ꝛ ortulũ pamenum ꝛ pomeria plurima: de quoꝝ tñ fructibꝫ nunq̃ comedit. Ibi ꝑ quinquennium hũanit vbi innumerabilibꝫ ꝑ diem ꝛ nocte demonũ voces resonabãt vt exercitũ crederes. Quo ille delectat⁹ est valde scs q; antigonistas in ꝓximo haberet cũ quibus ꝓrederet̃. Ibi paralitica adducta in nocte christi sanauit.

Igitur octuagesi- .§.iii.

mo exactis sue anno cũ absens esset ejsebius discipulus su⁹ ꝛ custos ejs in testamenti vice hanc ꝓpria scripsit epistam omnes diuitias suas ei derelinquẽs. Euangelium scz et tunicã faccineam cucullam ꝛ pallioli. Venerũt ita ex ad eum de papho multi religiosi viri marie q; eum dixisse audierãt iam se ad xpm migraturꝫ. Sed ꝛ ystannia quedam sancta femina cuius genꝫ et filiã inunctione olei de morte liberauerat. Quos oĩs adiurauit ne puncto ẽdem hore post mortẽ referret̃: sed statim eodez ortulo terra operirent sicut ꝛstitus erat in tunica cilicina cucullo et saco rustico. Jamq; modicus calor in pectore tepebat. nec ꝑter sensum quicq; vim habens superat: et tamẽ aperti oculi loquebat̃. Egredere quid times anima: Egredere quid dubitas o anima: Septuaginta ãnis seruisti christo ꝛ mortem times. Inter hec verba egalauit spũs Statimq; humo obrutum aĩ vbi sepulcrum ejs mortuũ nũciauerit. Qũ postq; palestine sexto die ecclesias agnouit ciprum perrexit et simulans se velle habitare in eodem ortulo post decem ferme menses corpus eius furatus est. Et inuentum est corpus integrum sicut prima die sepultum fuerat mira odoribus fragrantem. Capi.vj.

Eodem tempore machabeus

discipulis beati antonij. Refert vincẽs.li.xv.c xvij.spe.hyſto. q; cum Lucius pessimus arrianus ẽ intrusisset in epatu alexandrine magnamq; ꝑsecutionem fecisset veris fidelibꝫ: tria milia etiã monachoꝝ per heremũ dispsos armata manu insequit̃ ꝛ plures occidit. Et inter ceteros duos illos machabeos exilio tradit. Quidam aũt die aĩ eos delatus ẽ oleo mẽbra ꝓcipue pedibꝫ arduus. Qui oleo inunct⁹ ab eis ꝛ dicẽtibꝫ. In nõe dominj ihesu christi quẽ Lucius ꝑsequit̃ sta sup pedes tuos et ꝑfecte sanat⁹ est. Et alia vice cec⁹ illuminatus ẽ. Prefatis aũt miraculis ꝛ aliis auditis mirabilibꝫ Lucius ille pessim⁹ i quandã insulã egypti paladosam deportari fecit cũ duobus pedisequis noctu in q̃ nouerat neminẽ ibi cẽ christianũ. In ea aũt quoddã templũ erat summa veneratõne ab incolis obseruatũ. Lõgq; pumũ nauicla senũ otã soli dñi ꝓfuisset. ecce subito sacerdotis dñi templi filia ab immũdo spũ correcta. cũ ingenti vociferatiõe vsq; in celũ ꝑ medios agi ꝑsos cepit. et crebros ducens vlulatus. strideus hec atq; illuc rabida ora vibraret. Lõgq ad spectaculũ tãti monstri ꝑsi ꝓcurrissent. maxime cũ esset sacerdotis filia: qui ibi in magno honore habebat̃ ꝑ auras eã raptam sequentes ꝓueniant vsq; ad nauiculã senũ. Ibi vero ꝓiecta eoꝝ pedibꝫ ꝛ ꝑstrata clamare cepit. Quid venistis hoc o serui summi antichristi nos ꝛ veternosis exosũ domicilijs. In hoc loco depulsi vndiq; latebam⁹ q̃bo nos latere nequaq; potuim⁹. Cedimus antichristo sedibꝫ ꝑsos vestros terrasq; recipite. Hec illa dicente increpatus ab eis spũs effugit. Et puella sana vnacũ parentibꝫ suis iacebat ad pedes nostri epi apostoz. Qui talibꝫ exordijs ꝓdicantes eis fidẽ domini nostri ihesu christi in tanta ꝓuersione repente eos ꝓduxerũt. vt statim manibꝫ suis antiquissimũ illud templũ. qđ in summa veneratiõe habitũ fuerat testruerẽt: ꝛ ecclesiam edificarẽt. Qđ cũ fuisset alexandrie nunciatũ venisse Lucius ne forte etiã suoz odia in eum insta ꝓsurgerẽt. vt pote q; aperte iam bellã non hominibꝫ sed deo indiceret. occulte eos remitti in heremũ iubet.

Isti aũt macharii .§.i.

duo abbates sanctitate miraculisq; insignes fuerũt: quoz vnus fuit alexandre ꝑsbyter cum quo inquit beraclides i libro de paradiso per triennũ vixit: qui quedam miracula sub oculis meis fecit: habebat in ꝓposito vite: vt si q̃d magnum a quibuscũq; sanctis in abstinentia fieri videret̃: ꝟ ferenter imperet. Itaq; congnito q; tebanoliore nihil cocti comederent per totam quadragesimam statuit vt per septem annos nihil coctum igne gustaret: sed crudo tñ olere contentus esset. Dicebat autem q; per .xx. dies aliquando subdiuo manssillet diurnis estibus flagrans et nocturnis frigoribus tremens: vt sic somnum vinceret. Quadam die dum in cella sua matutinus sederet. a culice vulneratus in pede dolensq; manu sua illum ꝑmit: qui et motiens plumbeus cruorꝫ effudit. Rep̃hendensq; se q; iniuriam ꝓpriam vindicasset ita se cõdemnauit vt in puteis scirbie nudus per sex menses sederet. vbi culices crabonibus similes aptotumq; ꝓfant cutem. Sicq; totus illic exulceratus est: vt tuberibus q; omnia eius membra turgen-

rbus elephancios⁹ vilis appareret. Post hec ad cellam suam reuersus sola eius voce patefactum est q ipse esset macharius. Aliqñ desiderauit vt solebat referre ortus in quo sepulti erant iamnes ⁊ mlbres magi ꝓbaraonis videre: qui longo tpe quadratis lapidibꝫ opus illud extraxerant. vbi ⁊ aurū reconderant. ⁊ vanis arbusculis locum replenerāt. puteum quoq; fecerant. qi ꝓ obitū illic se tanq̄ in paradiso mansuros ee crederēt. Qmia ꝺo machar⁹ viam ignorabat. estimatõe quadā animi. solas stellas celi sequeb⁹ sicut a nautis in mari solet fieri: deserta pambulabat. fasceꝫ q̄s calamoꝝ secū portauerat vt ꝑ millenos. passus singulos figeret. q̄ facil⁹ hec sig̃ cognoscẽs remeare posset. ℔ nouem igit̄ dies itinere cõfecto ꝑfatis locis appropinquauit. Cui ferocissimus demon quiescẽti camelos oẽs et ꝓuisiõ locis collectos ad caput posuit. Ipe q̄ a somno surgens q̄s alibi reliquerat illic agnouit. Ꝛetro q hoc deo ꝑmittẽte ad examinatõem beati viri cõtigerit. ne spem aliquã haberet in calamis ℔ magia in gr̃a dei. qui in nube p quadragita annos ꝓfso israhel iter p desertum mõstrauit. Dicebat aũt de plato orto. lxx. demones ad eius aduentũ. psilysse clamantes. ⁊ circa vultum eius et oculos conuoz mote volitates ac dicẽtes. Quid vis machari: Quid nostras regiones ingrederis. tua tibi solitudo sufficiat. Quid hanc possessionẽ inũpere queris: quã nunq̄ homo posthq̄ nobis a fratribꝫ hic manu nostra sepultus tradita ẽ vinẽs ingressus ẽ. Macharius rñdit. Ingrediar tñ vt videã cõtinuoq; discedã. Mox demões ab eius oculis recesserunt. Ingressus igit̄ cũ loca vidisset: p viginti dies ad cellã suã reuersus est. Cui cũ aqua quã portauerat cũ panibꝫ desse cepisset ac iam penurie molestia pene deficẽt: apparuit ei quedã lineo coopta ferẽs ampullã aque stillantes. vno stadio a se separata ita vt eam se assequi posse putaret. nec tñ valeret. Itaq; spe bibendi. laboẽ se triũ dieꝝ patienter sustinuisse dicebat. Multitudo ꝺo babaloꝝ apparuit inter quos vna de babalis subito cum pallio suo albiit. cui lac et vbere illebat in terrã. Subieci ergo me inquit ⁊ labia mea femoris vberibꝫ in os meũ exp̄sit. ⁊ ita quoq; bestia subsecuta. vbera sua ei ꝓbebat: nec ꝓpius fetum suum sancto cõtemplatõe suscipiebat. Alio quoq; tpe dũ ad requiẽ monachoꝝ puteum faceret aspidis mostifero dente pcussus. coarctꝫ eũ vtraq; manu ab eo diffentoꝝ scidit medium dicens ei. Cum te non miserit deus meus. cur ausa es hoc venire.

Habebat aũt ma- .§.ii.

charius diuersus in diuersis locis cellulas: in quibꝫ ꝓtractum opabat̄ infignia: vna sine fenestris erat: in qua p totã quadragesimã sedere dicebat. Alia ꝺo angustior in qua pedes suos extendere nõ valeret. Tercia ꝺo latior: in qua suscipere cõsueuerat ad se venientes: hic cũ audisset grãde vite cõuersatõem habere tabẽnenliotas sumpto babitu secular: ibeabidem vsq; puenit. Et accedẽs ad ꝑdictoꝝ monasteroꝝ primũ quidẽ archimandritã pachomii req̄siuit q̄ quidẽ ꝓbetie grãm habebat: ℔ nibil ei de macbario reuelatũ fuerat. Cunq; ab illo peteret vt eũ in monachum recipet ait. Senilibꝫ annis grauatus iam nõ potes monachus esse: nec inter fratres qui labores ⁊ abstinẽtias ab adolescẽtia didicerũt viuere. Alioquin tẽptatões non ferẽs ab eo lesus enbuc eisq; maledicere incipies quos imitari nõ poteris. Moluit q̄ eũ p totã septimanã recipe. Dũq; in rogãdo ieiunio ingreter ꝑsisteret: tandẽ ait. Suscipe me abba. ⁊ si me inferiorẽ eis in ieiunio reprehenderis vl in ope. statim de tuo monasterio expelle. Tunc ille ꝑsuasit fratribꝫ vt recipetur. Est aũt illic vnius mansionis numerus bis vsq; ad mille. ccc. viros. In hãc ingress⁹ macharius cum sequentẽ quadragesima videret diuersos vario modo viuentes. Et alium quidẽ vespertinis horis. Aliũ ꝺo post biduum. Alios aũt post quinq; dies gustãtes. Aliũ totis noctibꝫ stantẽ ⁊ p die sedẽtẽ ac laborantẽ. Ille in quodã angulo stabat vsq; ad quadragesime finez nõ panẽ non aquã gustans. non genua flectens nõ in terra iacens. ℔ tñ modica canlicoꝝ folia cruda dominica die sumens: nõ alicui quicq̄ loquens: ℔ in summa taciturnitate consistens: in corde suo ingiter oans palmaruꝫ corticeꝫ intus tenens: ⁊ eo solũ opus efficiẽs. Quẽ cum tamdiu ⁊ inmitabilis vite ceteri cõsiderassent quasi sedẽtẽ quadam cõtra principẽ suũ cõnoti direruũt. vnde nobis illuꝝ adducpsti qui ad cõdemnatõem eoꝝ nr̄m ita viuit quasi carne humana non sit. Aut igitur eũ a nobis tolle. Aut sito nos omnes hodie de hoc monasterio egrediaros. Ipse tñ deum ꝑ cuius est vt ei quis esset reuelaret. Quo statim facto. arreptũ illum duxit ad oratoriũ suum. osculansq; eũ dixit illi. Tu ille macharius es ⁊ mihi celare tentabas. Gratias ago tibi quia colaphos infantibꝫ nostris dedisti. ne magnum aliquid in cõuersatõne sue vite facere se putarent. Reuertere igit̄ ad locum vnde venisti: quia sufficienter omnes nos edificasti ⁊ oia ꝓ nobis. His verbis cognitus ab omnibꝫ int̄ discessit. Idem etiã retulit nobis dicens. Quodcunq; genus vite ⁊ abstinentie desiderauimitatus sum ⁊ ꝑfeci. Interim aim meã aliquando quedã noue cogitatões cupiditas occupauit. vt vellem cõmnis diebus quinq; cocdis mei sensum inf̃ebdẽ a deo facere. Clausis igit̄ ostijs vt nullus a me posset responsum accipere cepi instare a principio septimane dicens sensui meo Vide ne velis a celo ad terram descendere: habes illic angelos. Pumumq; eim creatorẽ deum illic cõuersare. In hoc itaq; duobꝫ diebꝫ ⁊ noctibꝫ ꝑseuerans adeo demonẽ ꝓuocasse ac stimulasse me sensi. vt ille subito conuersus in flammã ignis. omnia que intra cellã habere videbar incenderet. ipam etiam martã sup quam stare cõsueueram. vt totum iam arsurum me crederẽ. Denuq; tanto timore p cussus ab huius ꝓposito tercia die discessi: ⁊ iterũ ad cogitatões seculares descendi. ne ex ꝓpetuo diminutis instituto aliquod mihi genus arrogantie nasceret.

Ad hunc macharũ ego veniẽs aliqñ reperi ꝑsbem aũ fores ecclie ipius: qui venerat vt curaretur. Habebat. n. caput totuꝫ cartino exesum. ita vt etiã vertices nudarent. ⁊ nec dum a sancto macbario suscepto fuerat aut vsus. Qui mibi. p illo roganti vt ei misereret. Rñdit. Non ẽ dignus ille curari. Hanc. n. penam diuinitus accepit. quia fornicatõe pollutus mysteria dñi violare consuenit. ꝑsuade tñ illi vt unpetuũ se suspendat a sancti sacrificij immolatõe: et sic deo ius ante poterit curatoꝝ recipe: qđ ⁊ factũ ẽ. Quadam vice cũ macharius ꝑ desertum incederet inuenit calvariã cuiusdã defuncti. Et cuꝝ oasset interrogauit cuius ꝑsone caput illud fuisset. Qui respondit se fuisse paganũ Et dixit ei macharius. vbi est anima tua. Et ille. In inferno inquit. Et cum interrogaret si multus in profundo eet. Rñdit quantum distat celum a terra. Et vltimum interrogauit. Si alij essent eo profundiores. Respõdit ille. Etiam iudei. Et macharius. Sunt alij ꝑfundiores. Respondit vltra indeos sunt mali ⁊ falsi xpiani: quos ꝑ sanguine redempti sunt. Eundem macharium aliqñ cogitatões vane glorie stimulabant pretendentes quasi boni opis spẽm. vt a demonibꝫ veratos curatur⁹ ꝑgeret remũ. Cunq; fortiter vegeret. placit se subito supra cellule fenestra vt pedes extra cellaꝝ dimitteret: ⁊ ait. Date me demones si potestis ⁊ trahite: qñ ego peccatis meis nos ibo quo vultis. Sicq; diu iacens imm obdis circa vesperũ surrexit. Sequenti nocte rursus molestantibꝫ eũ demonibus. sportam arenis repletam humeris suis imponens ꝑ deserta spaciabat. Cui theophilus antiochenus occurrens ait. Abba quid tantum onus portas. In me potius qđ tuebis transfer. At ille respondit. Otio vexantem me. Otio nanq; fruens iter aliquod me agere compellit. Cunq; ergo sic onustus ambulasset diuersas ⁊ illo ponderecorpus suum cõfecisset in cellã regressus ẽ. Mibiq;

aliqñ cum trifficia cõquerẽti q varie cogitatões animum meã turbarent dicentes. vade hinc qm nihil agere te cernis. Rñdit. Dicipũs cogitatõnibo tuis: ꝓpter xpm paries huius celle custodio. Idem etiam mihi hoc retulit. Notani inquit qñ sancta mysteria frameo vsabã q marco monacho nunqñ vescisse. ñ semp ei sancta de altari angelus dabat. Solam tñ manũ dantis videbam. Referebat Paſuntius de hoc marco q belua quedam capite ostium celle sue pcutiebat. ingressa catulũ suũ cecũ ante pedes eius proiecit. Quẽ ille tenẽs in oculos eius expuens. ocatus illuminauit. eumqꝫ mater eius abducens sequenti die viro sancto pellem ouis exhibuit. Qui cũ beato athanasio vereliquit. A quo postea sanctam elamia cãdem accepisse se dixit.

Fuit ꝫ alius ma/ .§.iii.

charius egyptius genere. qui .lx. annos in deserto impleuit. ad quẽ trigenarius ingressus est. Hic ꝑtã spũs accreos ꝫ in curatõnibo hoim. ꝫ in renunciatõnibo futaroꝝ diuinam gratiam ꝓmeruit: tandem ꝫ sacerdotis nomen accepit. Egyptius quidam cum amore vxis ano in vxoꝛem alterius arderet: nec ad effectum cõcupiscentie sue puenire valeret: eo q illa ꝛ dignitatis sue ꝓinqꝫ nimis amaret: maleficium ꝑcatus ẽ. vt aut ab ea amari se faceret. aut a marito suo repudiari. Qui multis illectus muneribo solito sue artis ingenio fecit illam equam videri. Itaqꝫ vir eius turbatus q equam suo lectulo iacentẽ videret ingemiscẽs flebat: eo q illam alloquẽs nullũ rñsum audire poterat. Adductis ergo ꝑbis quid illa pateret' ostendit. ꝫ nec sic quidẽ cãs calamitatis agnouit. Alligatã igit' eaꝛ more iumẽti ad desertum deduxit. Cumqꝫ iam celle sancti machary ꝓximaret monachi arguebant eũ cur ad monasteriũ cũ equa veniret. Quoꝛ inquit mea hec fuit. ñ in equam conuersa est. Jam tercia dies ẽ exquo cibum non sumpsit. Qñ cũ sancto machario cui iam dñs notum fecerat retulissent. Vos inquit equi estis. ꝫ equoꝝ oculos habetis. Illa nãq mulier est: nec in naturam eque transfigurata videtur: nisi in eoꝝ oculis qui ꝓstigij vanitate fallit'. Mox aquã benedictã ei infundens oõe cõpleta subito eam feminaꝫ videri omnino fecit. eamqꝫ reduxit. ꝫ cũ viro suo reuerti dixens. Nunqñ a cõione sanctoꝝ mysterioꝝ: nec a cõione eccie discedas. Hoc.n. idcireo ꝓpalla est. quia p.v. septimanas mysteria diuina non attingent. De hoc quoqꝫ sancto viro in desertis illio fama fuit. ꝫ sicut est vera ꝓmissa q dum hereticũ quendã resurrectõem corporaꝫ negantẽ iuuenẽ vocare vellet mortuũ resuscitauerit. De machario etiam legit: q dum vice quadã p desertã ambularet apparuit ei dyabolus in forma medici. plurimas bñas ampullas siropi ꝫ medicinarũ in vestimento suo ꝓtectas vbi erant ampulle. Interroganti aũt machario quo pgeret: ꝫ quid sibi vellent ampulle ille. Rñdit. Pergo ad monasterium tuum ad potionandũ monachos: ꝫ cui nõ placebit vna potrigam aliam sibi gratam. Quod intelligens beatus macharius adinrauit eum q post accessum suum reuerteret' ad eũ. Quem reuersum interrogauit: qd opatus esset: ꝫ cui vedit de potionibo illis. At ille. Quam inueni quem portaui: aliqn. n. viriliter suggestionibo eius malignis resistentibo. vnum reperit fragilem. quem sua tẽptatõne vincit. Accedens ergo macharius ad monasterium cõuocauit fratres ꝫ eos monuit vt temptatõnibo dyaboli non acquiescerent. ꝫ quia nemo ab eo vincitur nisi volẽs narrans qd viderat ꝫ fratrem illam receptã ad ꝓtem trahens admonuit ꝫ abiuit ad resistendam temptatõnibus. Post aliquot dies iterum dyabolus apparuit machario in simili forma cum ampullis qui accedebat ad monasteriũ: ꝫ adinrauit eum q ad se post opus suũ remearet. Qñ ꝫ fecit: Interrogans aũt quid egisset. Rñdit male: quia nulli dare potui de potionibo meis. Sꝫ illum quem mihi altera vice amicũ feceram: inueni magis mihi resistentem ꝫ durum vt me repelleret. Abbas macharius detestãdit de scitbi ꝫ interuit ad dormiendũ in monumẽto vbi sepulta erant corpa paganoꝝ. Et accepit vnum de illis cadaueribo ꝫ posuit sub capite suo ꝓ puluinari. Demones autem volentes eum terrere vocabant quasi vnam mulierem dicentes. Surge veni nobiscum ad balneũ. Et alter demon sub ẽpõ tanqꝫ ex mortuo illo dicebat. Peregrinuꝫ quendam habeo sup me venire non possum. Ille aũt non expauit. sed tundebat corpus illud dicens. Surge vade si potes. Et audientes demones fugerunt clamãtes. Vicisti noa. Dum aliqñ macharius a palude ad cellam reuerteret'. occurrit ei dyabolus cuꝫ falce messoria. volens eum pontere sed non valuit. Et dixit ei. Vultram violentiam a te patior macharii: qz non possum ꝓualere aduersuꝫ te. Ecce.n. quod tu facꝫ ꝫ ego facio. Jeiunas tu. ꝫ ego penitus nõ comedo. Vigilas: ꝫ ego nõ dormio. Labores sustines ꝫ ego ardorem ignis. Unuꝫ est solum in quo me superas. Et macharius. Quid illud est. Et dyabolus. Humilitas tua est ꝓ quaꝫ non ꝓualeo aduersus te.

Capitulum. viij.

Verunt et alii sancti

patres pleni ẏrtutum omniũ ꝑfectione. ꝫ doctrina spũali celeberrimi. Inter quos quidam pastor dictus. Hic multis annis in abstinentia magna se affligens in herono multa religione pollebat. Cum autẽ mater eius ipm ꝫ fratres eius. cum ipo deo pariter seruiẽtes videre optaret ꝫ non posset. Obseruauit diem qua ill' eunti ad eccĩam ꝓximus obuiaret. At illi eam videntes fugerunt. ꝫ cellam intrantes ostiam ei ꝛ faciem clausernnt. Illa autem ante ostiam stans cum nimio fletu clamabat Pastor aũt ad ostiũ veniens dixit ei. Quid clamas o mater. Que audiẽs vocem eius amplius clamabat flens et dicens. Volo vos videre filij mei. Quid.n. ñ videro vos Nunquid non estis filij mei: ꝫ ego sum mater vestra q̃ vos lactani. ꝫ iã tota canis plena sum. Cui pastor. ñ nos visvere. aut in alio seculo. At illa inquit. Si nõ videro vos ñ videbo vos illic filij. Qui ait. si equanimiter ferre valeas. vt nos hic non videas illic: peculdubio nos videbis. Que dicit gaudens ꝫ dicens. Si vos illic vsura sum hic videre non curo. Judex ꝓuincie cum abbatem pastorẽ vitare cupet sed nequiret: filium eorum sue tanqꝫ malefactorem tenuit ꝫ in carcerem posuit dicens. Si pastor venerit. ꝫ ꝓ eo intercessent eũ dimittã. Mater igit' pueri ad ostiũ senis accessit plotãs. Et dũ ille sibi nihil ñderet ait. Et si viscera ferrea habes ꝫ nulla ꝓpassiõe moueris. tñ cõ passio sanguis tui moueat te ꝫ ꝙ vnigenitus mihi extitit. Et ille ei mandauit. Pastor filios nõ generauit. Qua cũ voluc discedẽte dixit ei inder. Salti ille inbeat: ꝫ ego eum dimitto. Et ille remandauit ei dicẽs. Eramia cãm diligẽter fui legẽ. et si dignus morte habet' moriat'. Sin aũt fac qõ sibi placet. Hocebat aũt fratres dicens. Custodire ꝫ seipm ꝓsiderare ꝫ discretõem habere. opatões sunt aĩe. Panperes. tribulatio ꝫ discretio sunt opatões solitarie vite. Scriptũ ẽ cñ. Si fuerint hi tres viri. noe. iob. ꝫ daniel in medio eius ipi salvabũt alias suas. Hoc ꝓmi hs nihil possidentium. iob tribulatoꝝ. daniel discretoꝝ. Si duas has res egerit monachus poterit ab hõ mũdo liber ee. scz carnale repansatõ ꝫ vana gloria. Idẽ ait. Si vis requiẽ in hõ seculo inuenire ꝫ in futuro vic. Quid sum ego. Et nõ invices quẽqꝫ. Cũ ꝙdã frat' ꝛ gregatõe offendisset. abbas eius de ꝓlio cuiusdã solitarij expulit eũ. Qui cũ ñdo q̃ desperaret. abbas pastor eũ ad se adduci fecit. quẽ benigne ꝓlatus misit ad illũ solitariũ dicẽs. Audiẽs ꝛ te desidero te vidẽ. Fatigaꝫ igit' te venire vsqꝫ ad me: q cũ venisset dixit pastor. duo boies erãt q̃ abo debãt mortuos suos. relict' aĩe vn' mortuũ. ꝫ abijt plorare mortuũ alter'. qđ solitarius audiẽs ꝫ intelligẽs in huone eius cõpunctus ẽ. Cũ quidam diuisset Pastori se esse perturbatum et velle lo-

cum deserere:eo q̄ verba quedam de aliquo audisset que eum nō edificauerunt:ait abbas pastor ne ꝑba illa crederet:qz vera non erant. Ille ꝙ vera esse asserebat. q̄ frat fidelis ei retulerat. Cui pastor. Non est fidelis qui tibi ea dixit. Nam si fidelis esset talia tibi nō diceret. Et ille. Ego vidi oculis meis. Interrogatus aūt ille de festuca z de trabe de quib⁹ in euangelio dr̄. rndit quid est festuca z quid traba. Tunc pastor. pone inquit in corde tuo. quia peccata tua sunt trabs. z peccata alīus sunt festuca. Quidam frater qui peccatum grande cōmiserat volens penitere.triennio interrogauit pastorem si multū est. Quib⁹ rndit. Multum est. deinde querens si annū iuberet. Rndit Multum ē. Astantes aūt dicebant. Nunq̄d vsq; ad quã dragita dies. Et ille. Multū ē. Et adiecit. Puto q̄ si ex toto corde triduo peccator penituerit. z peccatū nō intrauerit. z penitentiã triduanã fecerit. dominus ignoscet ei. Interrogatus de illo ꝑbo qui irascitur fratri suo ait. Et omni re q̄ voluerit te grauare frater tuus ne irascaris aduersus eum donec oculum dextrum tibi extrahat. Et si alter fecerit sine causa irasceris. Si aūt aliquis voluerit te separare a deo p̄ hoc irascere. Idem dixit. Si sint tres et vnus bñ gelcat. Alī⁹ aūt infirmet z grãs agat. Tert⁹ vero minister eius sit et sincera charitate. Si tres simles sē velint vnius opia. Cum quidam frater cōgregationē q̄ multas cogitatiões habens in ipis ciclitaret:pastor eduxit eum sub nudo aere. z ait. Expande sinum z appende ventū. Et ille. Non possum ait. Et pastor. Nec cogitationes retinere potes ne intreoant z tuū est reluctere eis.

Interrogatus idem a quodã quid de beredicate sibi dimissa faceret. dixit ei vt post tres dies ad eum reuerteretur. Cui reuertenti ait. Si dixero. da eam ecce. Facient inde conuitia. Si dixero. da eam parentibꝰ nō ē tibi inferes. Si dicam da eam pauperib⁹. Securus es. Quicquid ergo vis face ego cãm nō habeo. Idem ait. Qui ē querulosus non ē monachus. Similiter qui iracundus. Aut qui elatus z verbosus aut vindicatiuus. Sed verus monachus est humilis z mãsuetus. z charitate plenus. z pauidus ne peccet.

Malchus nomine .§.i.

vt scribit hiero. cum a parentibꝰ vxorem ducere cogeret: nō ꝓsensit dicens se monachum velle fieri: vnde fugiꝝ a parentibꝰ ad heremã puenit. Ibiq; inuenit plures fratres cum quib⁹ monachus iam factus multa secū fecit. Post aliquot ꝙ tempus incidit ei cogitatio ad patriam ire: vt patre defuncto vt audierat:matrꝫ viduitatē cōsolaret. Abbas ꝙ hoc audito ait temptatiõem eē dyaboli. z ꝓhibuit abscessum. Ille ꝙ ꝓpius iter asserebat se ꝓfecturū. Tandē cum lachrymis dimisit eum abbas. Qui pergēs vidit virog̃ multitudinē ac mulierꝫ circiter .lxx. cū quib⁹ comitatus est. Contigit aūt vt itinerantibus latrones occurrerent saraceni in equis z camelis. eosq; inuadētes vtricerunt. Malchus aūt captiuus ductus ē cum vxore alterius captiua xpiana. Tandem ducti coram dñā quadã ipam adorare cōpulti sunt. Quib⁹ mīsa:eorum custos factus est. Et vt securius a melius vitã pastoris ageret seu curam cōpulerunt gemines vt carnaliter cōiungeret captiui. Malchus ꝙ imminente metu mortis duxit eam i speluncam pnubãte sibi tristicia. Ibiq; accipiens gladiũ se inquit velle occidere anteq̄ cum vxore alterius adulteraret. Cuilla. Ne occidas te. quia etiã si velles in me peccare. ego pius moderer. Sed habeto me coniugē pudicicie potius q̄ corporis. Sperent dñi manũ rpc nouerit fratrem. Facile psuadebimus nuptias cũ sic videbãt nos amare. Et sic malchus audita femine ꝓbitate cōsensit ei. et cōiugē plus dilexit. Dixit aūt malchus. In tali matrimonio transierũt dies plurimi. Nec vnq̄ camē ei⁹ vidi. nec ipa meã. Simul nec adinuicē tetigimus. Cumq; iam fuge nulla haberet fulsipino. Solus in heremo sedens cogitaui vite dulcedinem heremitarum:hac in cogitatõe volvens animũ. nec valui potui celare cōceptũ. fuiq; cogitatio aspicio formicarum gregem angusto calle ferure. video onera maiora q̄ corpora. Alie herbarum quedaz semina forcipe oris trahebant. Alie egerebant humũ de foueis et aquarũ venarũ meatus aggerib⁹ ercludebãt. Ille ventre hyemis memores ne madefacta humus in herbas ordea verteret. illata semina pscindebãt. Hec luctu celebri corpora defuncta portabant. Quo dq̄ magis marum est in tanto agmine egredientes non obstabant intrantibus. quinporius si quã sub valle vidisset z onere concidisse suppositis humeꝛ adiuuabãt. Quid multa polcz. illi spectaculũ duco illa ꝓbuit. vnde recogitat⁹ salomonis ad formice solertiam nos mittentis cepi tedere captiuitatis. et monasterij cellulam quere.ac formicarum illarum similitudinem desiderare vbi labotant in medium. Et cum nihil cuiusq̄ ꝓprium sit omnium oia sunt. Regresso ad cellule occurrit mulier. tristiciam dissimulare non valens. rogat cur ita exanimatus sim:audit causas:hortor ad fugã. non aspernatur. peto silentiũ. fidem tribuit. z iugi suspirio inter metum z spem medq̄ fluctuamus. Quid plura. Eadem nocte ceteris dormientibꝰ acceptis capris duabꝰ carnes ad viaticum comimus. z ex pellib⁹ sacculos nobis facientes portauimus. Lucarimus:post terga semp̄ aspexim⁹. Post diem terciam ecce duos subsequentes nos vidim⁹. camelis insidentes. stantesq; timentes vestigia p arenam nos ꝓditos intelligimus. Sed offertur ad verterã species in qua nos misimus. Licet in ea pcula venenatoꝝ animaliũ timeremus. Cumq; insequentes nos dñe z seruus vocarent. vt egrederemur. Leena que in spelunca erat egressa est. z vnus post aliũ gutture suffocato intrauit. Luc inter gaudium z merũ constituti sumus. Timebamus. n. leenam. Ymo alie sequenti matutina leena catulum suũ defert extra. nobisq; cedit hospitiũ. Eximimus aūt ad vesperã. z cepimus camelos quos dromedarios vocant. ꝓpter velocitatẽ. quib⁹ insidentes decima tandē die. ad castra romana p̄ deserta venimus. Oblatiq; ei domino rei ordinem narrauim⁹. Tandē ꝑcio camelos⁹ accepto ad porẽ abbatã volui reuerti. Sed iam abbate mortuo in mesopotamiã me monachum tradidi. Illamq; virginibꝰ dilectam vt sororẽ cōmẽdaui. Cui tñ me nō credidi vt sorori.

Capitulum. viij.

Johannes heremita.

vt scribit Vinc. in spe. histo. lib. xviij. ca. iij. post hieronimũ. manens in rupe mõtis ardui in mõasterio clauso z obstructo. aduenientibꝰ p̄ fenestraz se vidēdũ ꝓhebat. Nulla tñ mulier ad ꝓspectũ eius accessit. ꝑ tñ vni z raro. In huius itaq; mõasterii ab anno etatis .xl. vsq; ad .xc. dñi a hieronimo vsus ē nullus intrauerat. Sz aduenientib⁹ vt dictũ ē p̄ fenestrã se vidēdũ ꝓhebat. Cũq; tribunus quidã venisset z ad eũ obsecrauit vt cõingē suã ꝓmitteꝛ ad se intrare:Multa. n. eã dicebat p̄ralisse pcula vt facẽ eius videret. Cũq; ille negaret dicens se i monasterio nūq̄ motia fuisse vidēdi mulieres:tribun⁹ obsistebat obsecrãdo. ꝓhibitis q̄ nisi eã videt. eẽt sine dubio ex multa trisicia mortua. Cui ait. Vade videbit me hac nocte cõiunx tua.nō tñ huc veniet. ꝑ in tumo tua z in lecto suo me videbit ibi manẽs. Hic recessit ille. ibiq; uitatẽ nisi in pectore ꝓsans. Cũq; hoc ꝓnūciasset. dia q̄s si mulier ꝓnūc incerto fatigat:ꝑ postq̄ somni tps aduenit. adest bõ dei p̄ visum assistẽs mulieri. Fides tua inquiens magna ē o mulier. z iõ tuo desiderio veni sanctificare. te tamẽ moneo vt nõ facie cotidie seruoꝝ dei desideres ꝑ acta z gesta eoꝝ p̄ spm̃ ꝓpheno. Spm̃ n. ē q̄ vinificat. Caro nõ ꝓdest q̄cq̄. Cũ q̄dã cleric⁹ ad eũ veniẽs interrogat⁹ ab eo ꝑ ordie suo z mentiret' dicẽs se nõ eẽ clericũ hūilitatis gratia cũ tñ dyaconus eẽt osculãs eũ ait. Vola fili negare grãm dei.nec cũ hūilitatis mendaciũ dicas: sine enim

p̄ bono siue p̄ malo ꝓueratur peccatū est. Nō p̄mittebat etiam infirmos ad se deferri sed benedicēs oleū dabat ex quo uncti sanabantur. Uni ex fratrib⁹ terciano typo laborantis curari uolenti. Rem tibi necessariā ait cupis abijcere. Sicut corpora intro uel aliqn̄ bn̄ōi abſoluunt⁹ a sordib⁹. sic animę languoribꝫ aliqꝫ bn̄ōi caligationib⁹ purificant. Benedicens tñ oleum dedit ꝫ sanauit illum. Nullū p̄ ignem paratū cibum sumebat. Erat ꝫ attenuatꝰ ꝫ arcti corpis p̄ abstinentia. Capilli eius ꝫ barba quasi ex lanugine nimio rari ꝫ tenues. Fuit autem hic Anno domini ccclxxvij. Congregatis aūt fratrib⁹ ad eū instruendo dixit. Graue ē iactantie uicium ꝫ periculosiꝰ nimis: ꝫ qđ de ipso etiaꝫ pfectionis fastigio deiecit animas. Cuiꝰ due sunt species. Quibusdaꝫ n. accidit q̄ statim in initio cōuersionis sue. cum parū aliqđ uel abstinentie impenderint uel pecunie erogauerint ita sentiunt de se quasi eminēciores sint illis quib⁹ aliqua largiti sunt. Alij cū ad summam ꝟtutē uenerint. non totum deo. sed suis sotijs tribuunt. Et dum ab hominib⁹ glorią querunt: illaꝫ que ex deo est amittunt. Si aūt mundi coꝺe ante deum steterim⁹. ueū uidere poterim⁹ quātū possibile ē eū uidere. Uidebimus n. inuisibilē cū monte nō corpeſcientie intellectu, nō carnis aspectu. Nemo n. putet se posse ipam sicut est diuinā substātiā intuerista vt ſpēm sibi aliquā uel imaginē corporeā in corde figeret. Nulla n. forma in deo ē. nulla circūſcriptio. sed sensus ꝫ mens qui sentiri quidē possit et mentis affectu pstringi nec eā cōprehendi. aut describi aut enarrari. Ideoq; opeꝫ cū oīa reuerētia ꝫ metu accedere ad deū. ꝫ ita in eā ibare mentis intuitū debemus. vt quicqđ pōt claritatis. splendoris maiestatis. mens humana cōspicere. hoc hec oia semp̄ sentiat eē. Oportet aūt vacare. vñ p̄s. Uacate ꝫ videte qm̄ ego sum deus ⁊c. Et quanto purior in eo mens faciet: tanto plura deus ei reuelabit. ꝫ mysteria eius agnoscet. Aqua uel panis sicum cupiditate sumātur. i. nō vt necessitati corpis ꝫ animi desiderio satisfiat. Huius abstinenti uicia deliciaꝫ ē. Et iō volens diu ā iam uoluptatib⁹ resistere dicebat. Intrate p̄ angustam portā. Larga est uia aīe cū qualicunq; deliberio suo satisfecerit. Angusta ꝺo cuꝫ uoluptatib⁹ suis repugnat. Ad hec aūt obtinenda multū pdest secretior habitatio. qi interdū p occasionē aduentantiū fratrū. ꝫ euntium ꝫ redeuntiū abstinentie frena laxant. Et sic etiā quā doq; pfecti uiri capiunt. Et iō dicebat dauid. Ecce elongaui fugiens. Idem iohannes contra p̄sumptuosos. Erat quidā monachus in spelunca summe abstinentie cū cuius animi flores ꝟtutib⁹. Cuiq; in pfectib⁹ suis confidenti nō totā deo sed sibi pribuere. Hanc p̄sumptiōem intuens temptator quodā uespe fingit in specie mulieris oberrantis p heremū. que vt fessa ad ostiū spelunce lassitudinē simulans intus seiꝫ piecit. ꝫ obuoluta genibus eius vt sui miserea⁹ exoraꝫ. Noli inquit me cōprehendere in heremo quiescere in angulo celle tue ne forte efficiar bestia preda. At ille primo miseratiōis obtentu recepit eā in spelunca: querēs cū errandi eam p heremū. Illa causaꝫ fingit accurate: ꝫ interim venena blandimentoꝝ p̄tectum narratiōi interserit. ꝫ nunc se miserandā. nunc defensione dignā ostendens. elegantia suauitate sermonis affectū bonis illecebrosō amore deflectit. Hinc iam blandiora colloq̄a iocinsuq; miscentur manus etiam paocar ad mentū barbamq; quasi ueerando p̄tenditur. Tūc ꝺo palpare cervicem. mollizq; collū lenigare. Quid multa: Ad vltimū captiuum ducit mulier militem xp̄i. Continuo enim libidinis fluctibus eius animam etiam p̄teritorum laborum obliteratę pfessionis obscenos iamconabat' inire amplexus. Illa vero vlulatum terribilem emittens vt vmbra erat tenuis p̄ manus amplectentis elabitur. ipsumq; vdecoris motibus in anes aures sectantē fedissima eum irrisione deserit. Tunc multitudo demonū in aere ad hoc spectaculum congregata ingenti clamore inquit. O qui te vsq; ad celum ettollebas quomodo demersus es in infernum. Discе ergo quia qui se extollit humiliabitur. Tuncille de tot amens effectus ꝫ deceptionis sue non ferens pudorem grauius a seipso recipitur q̄s fuerat a demonib⁹ recep⁹. Cum omni se reparare ꝫ certamen renouare deberet desperans. seipsum tradidit omni impudicicie ꝫ impietati.

Fuit vir quidam .§.i.

pessimam uitam ducens. qui dei misericordia compunct⁹. intra sepulchꝝ quoddam se recludens. pristinorum scelerum pollutiones lachrymarum fontibus diluebat semp̄. pstratus leuare ad celum oculos nolebat. neq; etiam nomē dei nominare. sed in solis gemitibus persistebat. Nocte uenerunt ad eum demones clamantes. Quid est quod agis o impiissime. ꝫ flagitiosissime. Postq̄s cū purricia ꝫ impuritate satiatus es. nec iam sufficiunt uires ad facinora: tu xp̄ianus uideri uis ꝫ pudicus ꝫ patiens. quasi iam tibi alꝰ dari possit locus satiato in malo quā q̄ tibi nobiscum debetur. Unus ex nobis es alios esse non potes. redi ad nos ꝫ quod tibi superest tempus in fruenda uoluptate non perdas. Quid temeritēm ante tēp⁹ supplicijs tradis: Quid enim aliud passurus es in inferno q̄s quod hic tibipse cōquiris. Si te pena delectat. expecta paululum ꝫ inuenies paratam. Nunc interim fruere manentibus nostris q̄s semper grata ꝫ dulcia duristi. Ille autez tacitus iacebat. Et cum eadem ꝫ duriora sepe repeterent nec ille moueretur. uidentes demones ꝺba contemni in furorez prolapsi ꝺberibus eum cedere congressi sunt. ita q̄ semianecem reliquerunt: nec tamen moueri potuit de loco in quo odēnis causa iacebat. Altera ꝺo nocte repente grauioꝝ verberibus cruciant. nec tunc etiam mouere potuit. melius esse dicens mori q̄s demonibus obedire. Tercia autem nocte ablq; vlla miseratione inuentes in eum. omnib⁹ penis et cruciatibus eum afficiūt. Cuncq; iam corpus in supplicijs defecisset tamen extremus spiritus demonum obsistebat impetio. Quod postq̄s uiderunt impij magna uoce clamantes. Uicisti inquiunt victi ꝫ vt uirtute quadam celitus fugati abscedunt. Fuit etiam quidam monach⁹ in heremo omni uirtutum flore ornatus. Qui cum in coꝺe posset instar angelorum uite fungeretur officijs. dominus quotidiani victus ei curam exhibebat. Quotidie enim ingrediens speluncam inueniebat mensam paratam ꝫ panē superpositum mire suauitatis nimiq; candoris: ex quo refectus. gratias deo referens. ad orationes ꝫ hymnos conuertebatur. Cuncq; de suis meritis gloriari cepisset. continuo intrauit in eum desidia quedam animi. tāparua quā nec posset aduertere. Post hoc maior creuit negligentia ita vt tardior fieret ad orationem. Cuncq; parum psallendi ministerium exhibuisset: anima eius qualibet animi labore fatigata requiescere festinabat. quia sensus eius reptoꝺo effectus est. Erat enim iam clandestina quedam in coꝺe eius turpis cogitatio ac nephanda. Cuncq; post oden cibum solito requisiuisset. inuenit solito nigriorem panem suppositum mense ex quo refectus est. de his que in coꝺe eius versabantur. nihil emendare curauit. ꝫ spernentē minima paulatim se casurum non intellexit. Cuncq; ā grauis libidinis stimularetur incendio. post orationem ingressus vt cibum sumeret. panem quidem inuenit. sed aliquātulum sordidiorem. Admiratusq; ꝫ tristis factus: intellexit q̄ hoc ipm̄ respiceret hoc genus monstri: cibo tamen sumpto refectus est. Post diem tercium triplicatis cepit vegeri stimulis. Occupauerant enim cogitatiōes eum quasi iam presens ꝫ secū accumbens imago mulieris quā amplecti sibi videbatur: ꝫ ad turpes visus habere substratum. Processit tamen ꝫ alia die ad solita psallendi officia. Sed stabat oculis vagus ꝫ mente captus. Cuncq; solito ad vesperam cibum esset accepturus panem q̄dē inuenit sordidissimū ꝫ aridissimū ꝫ q̄ē murib⁹ vel canibus vndi-

ꝙ coctosum. Tunc ille ingemuit ⁊ lachrymas fudit. ⁊ non ita vbertes. q̄ possent tantā incēdij flamꝫ extinguere. Sūpſit tū cibū. ⁊ nō vt ſolebat. Cū igr cogitatōes quasi coboꝛs barbaꝛica eū vndiq; vallarēt. exuꝛgēs nocte iteꝛ peꝛ beremū aꝛripuit tendēs ad ciuitatem. Die aūt facto vidit quēdā fratꝛū cellulā. vbi fangatus requieuit. Cuiꝰq; refectus eēt ⁊ paꝛū quieuiſſet ex more quasi ab eructatiſſimo et piudētiſſimo patꝛe ceperūt verbis edificatōes expetere: interꝛogaꝛeq; quō quis dyaboli laqueos possit effugere: et paꝛtes cogitatōes ab eo immiſſas expellere. Qui ille ſufficienteꝛ tocuit. Et in ſe reuerſus ait. Quō alios moneo et egoꝑe decipioꝛ. Age ergo puus miſeꝛ q̄ alios facere maneꝰ: ⁊ intelligēs ſe miſeꝛabiliꝫ ſuggillatū. valedicēs fꝛibꝰ curſu rapidiſſimo ad ſpelunc̄ ſuam redijt. ꝓſternēs ſe in oꝛōne ⁊ dicens. Nūſi dñs adiuuiſſet me paulatim in infeꝛno habitaſſet aīa mea. Cōcluſit aūt ſe in ſpelunc̄ ⁊ in cilicio ⁊ cinere cū lachrymis iacuit. donec aſtitit angel⁹ dñi dicens ei. Suſcepit dñs pnāz tuā ⁊ repoſpiciat⁹ ē tibi. Sz caue tibi ne vltra elatus eꝛopiaris. Hec q̄ dicta ſunt de Johāne illo heꝛemita attribuunt Hieꝛonimo in vitis patꝛum.

Eo tempoꝛe inquit .§.ii.

Sigiſbertus credāt fuiſſe due laudabiles abbatiſſe. Sara. ſ. ⁊ Sincleticen. Quaꝝ sara. xxj. annis a ſpū fornicatōnis fuit fortiteꝛ impugnata. ⁊ notabat deū vt nō receꝺeꝛet ab ea hmōi pugna. ⁊ dicebat. Dñe ꝺa mihi fortitudinē. Apꝑuit aūt ei ozanti ſup lectulū ſuū ſpūs ille dicēs. Tu me vicisti sara. Ego inquit illa te nō vici ⁊ dñs meus ihc xp̄c. Hec ſup alaꝝ flaminis. lx. annis habitauit. ⁊ nunq̄ inclinata ē vt flamen aſpiceꝛet. Hec aūt fuerit illa ſanctimonialis vel vbi habitauerit nō memini me legiſſe. Sz multa ab ea ſapiēter dicta reꝑiunt̄ ex quibꝰ iſta ſunt. Sicut illi qui ignē accendere volūt pꝛius fumū aꝛcuat ⁊ nos diuinū ignē lachrymis accendere in nobis debem⁹. Stulta caſtitas que indecenter aſpicit vel inordinate ridet. Sicut venena expellūt antiota medicamēta: ſic ſordidas cogitatōes otō cū ieiunio. Sicut foꝛtia veſtimēta calcata pedibꝰ ⁊ ſepius reuerſata incandidāt̄: ſic foꝛtis aīa ꝓpꝛia carne volutata amplius ꝓfiꝛmat̄. Aduerſarius nr facilius a nobis poſſidenibꝰ ſupaꝛ. non. n. bꝫ quo ledat. Sicut gallina deſeꝛēs nidū ſuū facit oua ſua ſine pullis exire. ſic vt ꝺo de loco ad locū tranſiens frigeſcit ⁊ mozꝛificat̄. In tribulatōe poſitus. ſi ferꝛū es ſpera tibi ignē appoſitū ad tollendā eruginē. Si aūt aurū es. ſpera ad augēdā claꝛitatē. Qui peccāt in ſeculo etiā nolentes mittūt in carceꝛē ⁊ puniūt: ⁊ nos ergo voluntaꝛie redigamus nos in cuſtodiā vt eternas penas euadamus. Qui nauigare incipiunt ꝓpꝛium ꝓſpeꝛū ventū bōm poſtea ſepe ꝛuīt. Sz ſicut naute ñ ſtatim nauē eroneꝛāt. ⁊ ſuſtinent̄ procellas ⁊ pugnāt. ⁊ poſtea rectū curſum inueniūt: ſic ⁊ nos aduerſa incurꝛētes. in ꝓpoſito cruc̄. ꝓ velo erigamus ⁊ ꝓ potēnā cito ſuperabim⁹. Theꝛaurus manifeſtus cito ꝑdit: ſic ꝛtus cognita ⁊ publicata. Noli ſubito ⁊ ſic arma tua expendere. ne nudus ī bello facile capiaris. Arma nꝛa miles ē. Arma nꝛa corpeꝛis nr̄i. Nos in tranquillo mari nauigamus: ſeculares i procelloſo nos in dieſtili in nocte: ⁊ tū pleriq; ꝯdiciamur de negligēcia: ⁊ illi timentes ⁊ ſollicite ſaluant̄.

Arſenius abbas. vt .§.iii.

refert Unc. ſpe. hiſtoꝛ. li. xviij. dū adhuc eſſet in pallatio magnus rogauit dñm vt vingeret eū in vita ſancta. Et facta ē vox ad eū. Arſeni fuge homines ⁊ ſaluaberis. Et diſcedens ad vitā monachalē rurſus oauit deū vt puus. Qui iterū audiuit. Arſeni fuge. tace. ⁊ quieſce. hec. n. ſunt radices peccādi. Hic cū eēt clarus rome in curia imperatoꝛis glozioſe militās vocꝫ ad annū quadrageſimū etatꝫ ſue et ſenatoꝛe fit monachus ⁊ ꝓ quinquaginta quinq; annos ī deꝛemo meā trahens ſanctitatis exemplo omīb⁹ enituit.

Cū quidā frater ad eū videndū aduenīſſet: volens eum videre pulſauit eius oſtiū. At ille ſperās eē diſcipuli ſui aperuit ei. Sz poſtq; alij eē ꝓſpexit. moꝛ ſe in terꝛā. iecit in faciē. Illo aūt vt ſurgeret poſtulāte. Rūdit ad eū dicens. Nō hinc exuꝛgā niſi tu receſſeꝛis. Et ꝓ aliq̄ boꝛas nō acquieuit ſurgere donec ille receſſit. Abbas Daniel de eo referebat q̄ die ſabbatoꝝ vaſpe ſolē reluctem pꝛ⁹ veſum ſuū ꝺmitteret. extendēsq; manus ad celū. ꝛ ꝺe finebat oꝛare donec ſequēti die ſol iterū oculos eius exuꝛgens impleſſet. Ceteꝛus aūt noctes pꝛigiles ducebat. ⁊ ꝓpe diluculū cū vellet paꝛ. ꝓ nature fragilitate quieſcere dicebat ſomno. Veni male ſeꝛue. ⁊ mox claudēs oculos ſuꝛripiebat paꝛū ſomni fedēdo. ⁊ ſtatim ſuꝛgebat. Dicebat aꝛſenius. Nos qui mundane eruditionis diſciplinis intenti ſumus. nihil habemus. Hi aūt ruſtici egyptij ex ꝓpꝛijs laboꝛibꝰ ꝛtutes ſibi acquiꝛierunt. Quidā ex fratꝛibus ꝺixit Arſenio. Ecce pateꝛ mediteꝛi feſtino de ſacris ſcripturis q̄ dicit. ⁊ non ſentio cōpunctōem in coꝛde: qꝛ nō intelligo virtutē ſcripture. Rūdit. Illi qui ſolent ſeꝛpētes incātare. nō intelligunt verba q̄ dicuntur. ſi ſerpentes audientes intelligunt ꝛtutes eoꝝ. ⁊ acquieſcunt ⁊ ſubditur eis. Ita ergo ⁊ nos faciamus. q̄uis. n. non valeamus intelligere ꝺiuinarum ſcripturaꝝ ꝛtutē. terꝛentia ⁊ fugat diſcedunt a nobis demones nō ſuſtinētes eloquia ſpūſancti. Quedā matꝛona mandauit aꝛſenio ſe velle eū videre. Qui cū negaſſet illa ait: Credo in deum quia videbo eum. Que cū ad cellam eius puenīſſet inuenit eū extra cellā ⁊ ꝓſtꝛauit ſe ad pedes eiꝰ. Ille aūt leuans eaꝫ cum indignatōne. ⁊ intuens eam ait. Si faciem meā videre vis ecce vide. Illa autem pꝛe veꝛecundia non conſideꝛauit faciez eius. Et ait ille. Neſcis quia mulieꝛ eos ⁊ per mulieres ſeꝺuc̄untuꝛ viri perfecti. Numquid non ſufficit tibi anᵈ ſe opera mea. At illa. Volo inquit videre faciem tuam ſed ꝙa ꝓo me. Ait ille. Dic inquit deum vt deleatur memoꝛia tua de coꝛde meo. Illa vo ingemiſcens receſſit: ⁊ adeo contriſtata eſt ꝙ reuerſa ꝺomum febꝛicitauit. Quod audiens epiſcopus ad eam conſolandam acceſſit. Illa antē ꝺixit ei. Ecce contriſtata ꝓpteꝛ talia verba arſenij maioꝛis. Cui epiſcopus. Neſcis quia mulieꝛ es: ⁊ inimicus ꝓ mulieꝛeꝫ ſanctos viꝛos impugnat: ꝓpteꝛea fenez ꝺixit illa. Nam ꝓ anima tua oꝛat ſemper. Et ſic inde conſolata eſt. Hic cum tempus obitus eius appꝛopinquaꝛet ꝺicentibus diſcipulis. Quid faciemus pateꝛ quia neſcimus hominem ſepeliꝛe. Reſpondit ille. Numquid neſcitis fossam in pedibus meis mittere. ⁊ ita ad montem tꝛahere. Dum ergo moꝛeꝛetuꝛ cepit flere. Et cum fꝛatres illi requiſiuiſſent dicentes. Quid fles pateꝛ: Numquid ⁊ tu timeꝛ? Reſpondit. In veꝛitate timeo. Et iſte timoꝛ q̄ nunc mecum eſt: ſemper mecum fuit. ex quo factus ſum monachus. Cum autem audiſſet abbas pemen quia tranſiiſſet ait Beatus es arſeni quiate tantum in hoc ſeculo planxiſti. Qui enim hic ſe non plangeꝛit illic imperpetuū lugebit.

Quadam vice vox facta eſt ad eum dicens. Veni et oſtendam tibi opera hominuꝫ. Et ꝺuxit eum ad quendā locum: offenditq; ei et hyopem incidentem ligna. faciēteq; faꝛcinam grandem quam pꝛtare non poteꝛat. Deinde alia ligna incidebat ⁊ ad faꝛcinam addebat. Et hoc faciebat ꝺiuti⁹. Offenditq; ruꝛ⁹ bolem bauꝛētē aquā vt lacu ⁊ effandētē aquā ī ciſterna ꝓtaz. q̄ aq̄ refundebat ī lacū. ⁊ ipſam ciſternam implere volebat per hunc modum. Ite rum oſtendit ei templum ⁊ duos viꝛos in equis pꝛtantes lignum tranſuerſum. Volentes autez intꝛoiꝛe in templū non poteꝛant. eo q̄ lignū tranſuerſum pꝛtaꝛent. Et ꝛpoſuit ei dicēs. Hi ſunt q̄ pꝛtāt q̄ngē iuſticie cū ſuperbia ⁊ nō bōlāt̄. ꝓpteꝛea remanēt foꝛis a regno ꝺei. Qui ꝙ ligna incidit ē bō in peccatis multis. ⁊ ꝓ eo vt agat penitentiā nō ſuꝑabat ꝛpꝛietates imitatiōis. Qui autem aquam bauꝛit bō ē qui bz bona ope-

seo q; ꝓmitta habet cū eis mala grauia. ꝓdit ipsa opa sua.

Idem ꝓ totū tp̄us vite suę pannū tenebat in sinu ꝓpē lachrymas que frequenter erūpant de oculis suis. Cū pater sancti arsenij eēt rome nobilissimus senator vitaq; munera ꝑ testamentū faciens magnū hereditatē arsenio dimisset. Magistrianus testamentū ad eū in heremū detulit. Qđ accipies voluit illud scindere. Magistrianus ait eius pedibꝰ ꝓuolutus rogauit ne hoc faceret: quia caput ei ꝓsideretur. Cui arsenius ait. Quia mortuus sum ꝑ illū. Ipse igit cū modo mortuus sit quō me fecit heredem. Et remisit testamentū nil accipe volens.

De quadam vir- .§.iiii.

gine ancilla alterius. narrauit abbas ysidorus ꝑ ꝓ refert Vinc. spe. histor. q; dñs sanctos frequenter varijs ꝓmissionibus tēptans stupeare nō potuit. Et ob hoc eā alacritate ꝓfecto xp̄iano ꝓsecutori tradidit. Qui diuersa supplicia ante eā parans vas etiā ereū pice repletū incendēs ait. Aut vade obtempera dño tuo: Aut sciās te in hoc vase cē mittendā. Que rndit. Nunq; fit alter cogitor: talis qui adigi iubeat libidini cōfitarē. Per caput mēt tui patronis tui q; vereris. obtestor vt si me bis tormentis necare statuisti. nō sic totā ꝙ paulatiꝫ iubeas mitti vt videas quantā mihi patiētiā tederit ignotus tibi xp̄c. Que per vnius horē spaciū in ereū vas candēs vimissa defecit. vbi ꝓpe ꝓ ebullies ad eius colla treuenit. Refert etiam Vinc. spe. histor. li. xvij. de quadā puella cui nomen erat alexandra q; vbe relicta ꝓsedit iuxta quoddaꝫ sepulchꝝ ꝓ fotamē exiguū vite necessaria susapiens. nec vires nec mulieres ꝑ annos. x. vidēs. de qua ꝑ beata melania romana dicebat. vultū quidē eius se videre nō potuisse. ꝙ stante ad fotamē ꝓclusiōs cām eius reclusisse. At illa. Cuius dā inquit anim⁹ in me qđā fuerat ie sus. Et cū viderem eum contristari. malui me in sepulchro ꝯdin vsio reclu dere. ꝙ nocere aīe ad solitudinē dei facte. Quo rursus interrogāte qualiter potes in tali solitudine cōtra accidiaꝫ vel cogitatōes habere tamingē certamē. Illa rndit. A ꝑncipio dei oīpotēs vaco. Opus faciens ex lino. Postea q; sanctos patriarchas. ꝓphas. apl̄os. martyres. cogitatōe discurro. Ceteris bonis cibū panis capio. A ꝓpinquāte ve spera cū maxima quiete dñm meū glorifico. finemq; vite nec cā spe bona patienter expecto. De beato āmone refert idē q; puer a parentib⁹ relictus cū ad annos. xxij. peruenisset inuitus ab auunculo suo solennia nuptiarū fuisset coactus ē. Sꝫ postq; oēs a thalamo recesserunt e lectulo surgit ostium claudit. ꝓbarū de sinu libellū puelle legit. nicq; castitatis ⁊ virginitatis cōuersatōem exposuit: ita q; illa in icto gḡa dei repleta. castā vitā libenter amplectēs se dixit. Sic igit in eadē cellula sepato lectulo vtrq; octo annis cū ea vixit. Et post hoc in solitudine. xxij. annis alijs. In cuius obitu vidit beatus antonius aīam eius ab angelis deferri in celū. De sancto pābone retulit scā melania vt narrat idē Vinc. vbi supra. q; sancta melania ipsa obtulit ei trecentas libras argenti. Qui cū sederet ⁊ vimē intexeret. hoc tm̄ ait. Det tibi deus mercedē tuā. Deinde yconomo suo dixit. Suscipe a fratres egentes eq; vende. Cumq; illa stans ꝑ munere dato. bēdictōem aut laudē expectaret. nihilq; vltenius ab illo audiret ait. Scito dñe q; in hac argētaria sunt. ccc. libre. Qui iterū nec sursum quidē aspicies ait. Si illud mihi o filia offerres cōpeteret hoc diceres. Cū ait illi quē nō spreuisse ꝑ ampl⁹ bonorasse duos nūmos dantem cognouimus tace. quiesce. Nā qui mōtes lance pēsauit. nō op⁹ bꝰ a te mensuram cognoscere. Paulopost aliqua febre fatigatus. spontellā cōuocauit eā ⁊ mox requieturus ait. Accipe spontellā hanc de manibꝰ meis. q̄n aliud nō habeo q; tibi relinquā vt mei mēor sis. Qđ illa corpe sepulto vsq; ad propriam finem secum habuit.

Huius discipulus .§.v.

ammonius in eꝑm postulatus: ⁊ a multitudine ciuium captus vt ad tocotheū quēdā adduceret ad bēdicendū. ꝓcebat se eius acquiescere non posse. vt exiret de solitudine. Cumq; videret se nō posse euadere. ferro sinistrā manū ꝓ radicitus cunctis videntibus secuit dicens. Vel nunc ꝓbare q; cupitis nō posse implerī. q; nullus unte psona pōt ordinari. Ad hoc tocotheus eꝑs rndit. A iudeus lex illa seruatur. Ego aīe si vtdentis mihi aliquē nariby truncatū: sed membꝝ ꝓbum nō dubito cū facere eꝑm. Cuꝫ ergo adhuc vim illi inferre tēptaret iratus rndit. Si me vltra coegeritis etiā lingua meā ꝓpter quā mihi molesti estis abscidam. Cunc vimiserūt eū. De hoc etiā beatus euagrius ait. neminē se vidisse qui sic passiones corporeas sup̄auerit. Ira q; cū quedā carnalis delectatio corpusculū eius sine vlla intermissione vexaret candēti ferro. ꝓpria mēbra laniabat vt ex omni pte vlcerib⁹ plenus eēt. De hoc āmonio sic ait hiero. in vita ꝑtr. Vidimus inter illos ꝑres āmoniū virū sapientissimū: huius monasterij erat muro circūdatū: q; ꝰ in illis locis ex latericio crudo facile fieri solet. Hic vt ait socrates in hist. tripdita eruditissim⁹ fuit eugenius vidimusq; discipulos a iuuentute vsq; ad mortē ꝑter panē assum nihil comedit. Hic adeo sine curiositate fuit vt cū arbanasio romā veniēs nullā opus ciuitatis inspiceret nisi tm̄ eccl̄as petri ⁊ pauli. Hic a nullo visus ē iratus aut irans. aut mentiens aut vanū vel asperū vel infirmū ꝓtulisse sermonē. Fuit quoq; in eodē monte sanct⁹ benjamin qui ꝓ octuaginta annos in abstinētie virtutibꝰ summā grām ꝓsecutus. siue manus cuiq; imponeret: siue benedictōem olei dedisset ab omni languore sanabat. Hōc videmus tāto corpis tumore distortū vt minotē digitum manus eius vtrarumq; manū nostrarū digiti cōiuncti nō valerent cōplecti. Oriente inquit ipe filij vt bō nouus interior illo languore sit liber. hoc nāq; corpus. nec me sua natiuitate sublimē reddit. nec dolore dejectum. Itaq; ꝓ octo menses facta ē ei cella latissima in qua incessanter sedebat nō valēs in lecto quiescere. tū alios quocūq; languore vexatos sanabat.

Cum primum in- .§.vi.

quit beradides in li. qui dicit paradisus. vt refert Vinc. vbi sup̄. apud alexandriā vbem attigi: secūdo imperatoris theodosij seniorꝭ cōsulatu. reperi sanctū ysidorꝫ plūrimꝫ susceptorē atq; pastorē pauperū fratrū. lxx. annoꝝ etatis qui nec linteo vtebat. nec carnibꝰ vescebat. nec panē sumebat ꝑ grām tū spūalis alimonie tālauti corpusculi erat vt oēs q; vitā ei⁹ nescirēt. epulatōrē ac voluptuosū imputarēt. Tābulis itaq; pacific⁹ vt etiā inimici ei⁹ vmbraꝫ eius erubescerēt. Tāta ꝙs diuini dogmatis ferē habuisse noticiā vt etiā inc̄ frūi suimia obstupescerent mētē mutata sensibꝰ q̄spūalie occupatis. Noui etiā cū dū cibū sumeret lachrymatū fuisse: meq; admirante cur fleret. Erubesco inquit irrōnabilē cibū sumēs. q̄ rōnabilis fact⁹ a dño de berem in paradisi voluptate ꝙfruī: oboq; diuino saturi.

Ja cū ad eū venisset⁊ innumis ⁊ peteret vt me instrueret ad vitā moresq; mōachoꝝ: cui nō tūti eēt necessaria docrina ꝛhoꝝ. q̄ntū inq; labor ⁊ fatigatō corpis: q; bon⁹ eqꝰ domitor. ꝓducta me ad solitudinis loca. tocotheo cuidaꝫ tebano mōacho. lx. annū in spelūca agēti cōmēdauit. qui erat vite durissime. Quotidie nāq; in ardore marino. circa littora manis lapides colligebat. ⁊ singul⁹ annis cellā cōstruēs his qui fabricare nō poterāt offerebat. Me ꝛho dicēte. Cur pr̄ tāsnes interficis corpusculū nū scuis ardoris. Rndit. Occidit me: occido silē. Edebat aūt modicū panis ⁊ oleris vilissimi. parū etiā aque bibēs. Nunq; cuꝫ vidi pedes extendisse. nunq; in matta vel in lecto quieuisse. Sed ꝓ totā nocte sedens funē ex arbore dactiloꝝ nectebat. cui⁹ ꝓcio vtili solebat. Et vt ab alijs e⁹ discipul⁹ ag-

ui etiam sic a puericia etate vixerat. Nunq̃ ꝺo sponte dormichat nisi aut oꝑe fatigatus. aut cibo vctus. Frequẽter enim comedendo nimia vis somni capite intrabat. pannis de eius labijs cadebat. Et cũ a me cogeret vt ad momentũ sup marcã iaceret: aiebat. Si angelus sinaꝺe poteris vt quiescant. q̃ sandebas rei qui deo placere festinat.

Quadam die ad puteum ab eo missus: vt aquã hauriret. Cũ aspiꝺem in mo vilam ꝓhorrere vas vacuum re portans. causamq̃ timoris exposui. At ille subridens ait. Si placuerit dyabolo p omnes puteos serpentem se face re. nunquid poteris eẽ sine potu. Mox egressus de puteo aquam traxit. ac priot ipe signatam habens ait. Ubi crux adest ibi malignitas inimici nihil valet. Apelles egyptius ex fabro ferrario cõuersus est. Qui quadã die hoc opus exercens vt refert Vinc. histor. li. xv. demonem eum temptantẽ in specie mulieris suspicibo candendo peussit in faciẽ. qui stridens ingemiscens precul effugit. Sz hieronimꝰ ait. q̃ nuda manu de ferro cãdente dyabolum ꝓcussit transformatũ in spẽ mulieris speciose. Erat enim vsum habuit ferrum candens nuda manu tenere nec ledi. Hic narrabat de quodã iohanne qui sub cuiusdã sati rupet tribus continuis annis ot nuit stans. nunq̃ residens vt iacens. somni tantũ capiens quantũ stãs capere potuit. cibum nunq̃ sumpsit nisi dominica die cũ ꝓsbr ad eũ veniebat. z offerebat. p eo sacrificiũ. Et hoc erat ei sacramentũ z victus. Pedes eius dirumpebãt. z sanies ex eis cribat. Cõpletisq̃ tribꝰ annis ab angelo sanatus ẽ. z repletꝰ scientia. z doctrina multosq̃ edificauit. Dominica die sp reuertens ad locum illum sacramẽtoꝝ gratia. Diebꝰ alijs opa manuũ faciens iumentoꝝ cingula. z palmas folijs texebat. vt in illis locis haberi ẽ mos. Quibꝰ cingulis iumentoꝝ infirmitates sanabant. Hic quoq̃ gratiã habuit vt vni cuiq̃ fratrũ scriberet. de quo peccato vel ꝑtutis ope quis q̃ ceteris ꝓmineret

Capitulum. xi.

Dyses ethyops genere. niger coloꝛe: latro publicus. z homicida fuisse dicebatur. Et vt dicitur in hiſtoria tripꝫtita

Ille cum eẽt seruus ꝓpter culpas suas a dño suo ẽ expulsus. qui latrocinio vectus homicidia multa cõmisit. Et cũ semel transiret quendã fluuiũ: vt ex quodã grege pecoꝝ ali quid auferret. Et ablato de eo quodã ariete seu castrato. ipm occisum. z pannos suos ad renes ligando natãdo fluuium transiuit. Et eo cocto. z comesto cũ ꝓpter furta quereretur ad monte eo timore monachoꝝ effectus est. Et timoꝛe seruilis seu humanus in ꝓcessu tpis cõuersus ẽ in filialem cũ magno feroꝛe deo seruiẽs. Hic aliq̃n quatuoꝛ latrones simul cõprehenso. ligans. impositos bꝫeris ꝓduxit ad eccliam in voluntate monachoꝝ ponẽs quid de eis facere vellent. Factusq̃ ꝓfbr in scripturis terribilis demonibus visus annis fere. xxty. Et vt refert Vinc. spe. histor. li. xvij. Vir autem alijs necessitatis cuiusdã piculo compunctus ad mõasteriũ fratrũ se cõtulit. ac penitẽtie vitam vehementer arripuit. pluresq̃ ex latrocinio ex ꝓlio suo cõuertit. Et vt ipe referebat demonibus cũ vsq̃ modo: vt ad antiquã fornicatiõem rediret. tot. z tantis modis temptatꝰ est vt pene a ꝓposito recederet. Quas vicz impugnatiões cũ sacro psidio ꝛeferret. Ille rñdit. Noli timere qm̃ ab huc principia tua sunt ista. Et ideo tibi cogitatões huius vehemẽs insurgunt antiquam ꝓfectudinem requirẽtes Sicut n. canis macello quo vesci assuetus ẽ. ꝛecedit: sic tu si clausum fuerit nec vllus in eo ꝛetenta a quo aliqd sperat discedit. Sic z tu si abstinẽtia ꝓfectꝰ exclusus introitũ cogitationis incentiui. Fatigatꝰ. n. demon z victus cum cibos. fomẽta nõ potrigis: tibi vlterius molestus eẽ cessabat. Extinc moyses curã sui fortiter gerens añ oia cibo abstinuit nihil comedẽs ꝓter panẽ. marimo tñ opi incũbens. hoc mõ corpusculũ suũ consumpsit. Nec sic tñ circa ipm somnicũ vanitas cessauit. Rursus aliũ virũ ꝓbatissimũ sup hoc ꝓsuluit. Qui rñdit. Idcirco adhuc ista pateris quia nondũ mentẽ tuã ab huiꝰmodi cogitationibꝰ separasti. Si ergo volueris te vigilijs paulisp occupare z otiõibꝰ insistere puto facile poteris liberari. Tunc stabat in medio celle sue stans. orare nec genua flectere nec oculos claudere: qs quidẽ ꝓ sex annos ibidẽ impleuit. Et nec sic illo malo carere potuit. Aliud iterum vite genus arripuit. Nam monachoꝝ senũ: qui et longinquis locis aquã sibi deferebant: totis noctibꝰ habitacula circuiens lagenas eoꝝ implebat nulloq̃ sentiente referebat. Itaq̃ demon vltimus eius certaminum non ferẽs. quia dũ nocte dã aquã psonus e puteo tollit rotes eius tollit. grauem fustẽ pcussit. cui q̃ seminuũ reliquit: nec quid vel a quo passus fuisset sentientẽ. Postero die inuentus atq̃ ad monasteriũ ductus ꝓ totũ annũ egritudine illa laborauit. Tunc air illi sanctus ꝓfectus. Nolli moyses intantũ demones ꝓuocare. tamq̃ ꝓtinaciter ꝓtra eos cõtendere. Est. n. certus modus vite monastice intra quẽ nos oꝑe vitam nostram exercere. Cui rñdit. Ego quidẽ nõ recedam ab hac intentõe ꝓpositi donec somnia vanasq̃ cogitatões a me videã separari. Hec air illi. In noctẽ illo rpiãi recesserũt a re. z doq̃ ad sanctoꝝ mysterioꝝ cõiones fideliter accede. Scias air q̃ demõ idcirco ad tpora soliti visus ẽ. nec iactare te posset q̃ tantã tẽptatõs faciliter superasses. Sicq̃ ad cellã ꝓpriã reuersus nihil vltra se buiꝰ fuisse ꝓpositum vidit. Et illa hora qua famulꝰ dei. p eo otauit. Tantã ꝛo grãm adeuerso demones ꝓmeruit vt amplius non a malicijs q̃s ille a demonibus terrerẽt. Cũ quidã senex infirmatus in egyptã ire vellet. ne frẽs nimis grauaret. dixit ei abbas moyses. Nõ vadas q̃n in fornicatiõem caditurus es. Qui ꝑstatus dixit. Mortuũ ẽ corpus meũ. z tu illa mihi dicis. Cũ ergo iuisset z quedã virgo ex devotõne illi seruisset. concalescens ille eam violauit. z ex eo concepit. Que cũ peperisset puerũ. senex cũ in vinis portans in die magno festiuitatis qne erat in scirbe coã multitudine fratrũ eccliam intrauit. Et cũ oõs flerent dixit. videtis infantẽ istũ. Filius ẽ inobediẽtie. Cauete ergo vobis fratres. q: in senectute hoc feci. z orate. p me. Et reuersus ad cellam ꝓpenitẽtia ad psilinũ stans. Anuis reuersoꝝ ẽ. Cũ frater quidã peccasset. miserũt fratres sup hoc ad abbatem moysen cõsulentes. Qui accepta spoꝛta plena arena venit ad eos: Qꝛ cũ fratres q̃dã hoc eẽt interrogarẽt. Rñdit. Peccata mea sant ꝑ me currentia. z nõ video ea. Veni ait hodie aliena iudicare peccata. Nõ audientes fratres illi pepercerũt. Cũ abbas moyses factus eẽt clericus. z impositus ei ephs sup humerale dixit ei. Abbas factus es cã dicatus. Et ille. A fotis dñe papa Anuius. Volẽs ait eps. ꝓbare eũ dixit clericis suis. vt q̃ ad altare accederet ipm ci iniuria expellerent. z sequentes eũ audirent q̃d diceret. psicientes q̃ eã fotas dixerũt. Et fotas ethyops. Egredies ergo dicebat. Bene tibi fecerũt cacabatte cq̃ cũ tis bõ nõ sis q̃re ꝓsumpsisti in medio hoim te ponere.

Refert Vincẽ. spe. §.i.

histor. li. xv. de moyse ꝓfato: q̃ cũ eo tẽpe Mauia saracenorum gẽtis regina vehementi bello palestini. z arabici limitis oppida atq̃ vrbes quatere vicinasq̃ ꝓuincias vastare cepisset. frequentibusq̃ bellis romanum attriuisset exercitum orata pace. non aliter se amplecturam ꝓmittit nisi moyses monachus sue genti daret eps. Qui in hac re mo ꝓbo illis ꝓpinqua: vitam solitariam degebat. qui de mitis z ꝑtubus in lignis que per illum deus faciebat magnifice innotuerat. Capt̃ ergo moyses ad sacerdotiũ suscipiendũ. nulla rõne passus ẽ se aliter ordinari q̃. s. hereticus erat vel intrusus. Sab illis quos ille in exilio ordinat ẽ eps. Quo facto. z gẽtis ferocissime pacẽ tenuit. z fidẽ itemerata custodiuit. Huic moysi dictũ ẽ. Vade sede i cella tua. z ipa te docebit vniuersa: idẽ bõ fugito

homines similis est vue matute. Qui aūt cum hominib⁹ puersat similis est vue acerbe. Idem anteq̄ esset epūs audiens iudicē vemēte ad se fugit in paludē. Cui inde occurrens ḡrebat ab eo vbi esset moyses: Quid inq̄t vultq̄ loquier. Fatuus ⁊ heresiarcus ē. Ad hunc moysen dixit zacharias serapionis discipulus. Erutа cuculla ⁊ sub pedib⁹ suis iactata ⁊ pculcata. Nesciтa pculcatus fuerit monachus nō potest esse monachus. Ad hūc zacharias monentē dixit moyses. Quid vides? Nihil melius inquit q̄ tacere pater. Idem moyses vq̄ frarib⁹ in scbm secum manentib⁹ aīt. hodie hoc barbari venīt. fugite. Et tu inquit nō fugis? Rndit p rot annos expecto istam diez vt ꝑpleat sermo dñi dicentis. Omnis qui accepit gladiū gladio ꝑibit. Ecce inquit appropinquauerūt fame. Et stans intrantes barbari interfecerūt eū. Unus aūt ex eis puerilis abscondit se sub lectis. Et vidit. vq̄ coronas deferētes ⁊ coronantes moysen ⁊ ser fratres. Idē moyses ad pigmenū. Stulticia est boi relicto suo morino flere alienum. Idē. Mortis ,primo tuo esti flere petā tua. Et sine cogitatu esse ab omni boie. q̄ ille bonus est ille mal⁹. Jō Per bas quatuor res passio gignit. Per abundantiam esce ⁊ potus ⁊ q̄ sanctē somn. p ocīō. ⁊ p iocā. Cū abbati moysi circa principiū suē ꝙuersionis dyabolus impossuisset grauissimā impugnationē fornicatiōis vt nō ꝑmaneret in cella sua residere. abqt ad abbatē ysidorum: ⁊ retulit ei impugnatiōis suе violentiā. Cūq̄ de scripturis sctis ysidorus ꝑsolaret eū. ⁊ vt ad cellam suam reuerteret̄ rogaret: nolait. ysidorus ḡ ascendit cum eo in lignota cellule sue. et aīt ei. Respice ad occidentē ⁊ vidit multitudines demonum quasi ad pelum ꝑparatos. Dixit autem ysidorus. Respice ad orientē ⁊ vidit multitudinē sanctorum angelorum gloriosam ⁊ splendentem qualis lumen solis. et aīt ysidorus. Ecce quos vidisti in occidente hi impugnāt sanctos dei. Nam quos ad orientem vidisti hi sunt quos mittit dñs iadiatores scīa sua. Cognosce ḡ qz ꝑtes sit. no bisci sic dixit helyseus ꝓpheta: quia maiores sūt qui in nobis est. q̄m qui in mundo. His ergo verbis confortat⁹ monachus reuertit⁹ est ad cellam suam. Monasterium huius ysidori vt aīt Hiero. erat apud thebaidam muro circundatū: mille monachos habens. Senior aūt sedens ad ianuam ea lege recipiebat intrantes vt vltra nō exirent. Et hoc dicit vincen. vbi ē ostendit q̄ stabilitas loci in religione etiam cū firmata est. quā tū postea benedictus dicitur inuenisse. i. scripto pmīs⁹ ꝑfirmasse. Ad suscipiēdos aūt hospites hic ysidorus aliam cellaz habebat sibi adherentē. Huius ysidori dictū est illud. Ex quo factus sū monachus nō permisi iracundiam vsq̄ ad fauces meas ascēdere. Abbas ysidorus ille quotiens cogitatio illi dicebat: q̄ magnus es. Respondebat intra se. Nunqd talis es qualis ille. aliquis magnus sanctus. Cum ꝙ demon ꝑturbare eū suggerebat ei desperationez dicebat. Quis ego in tormentis mittar ꝓpter peccata mea: tū vos subeb⁹ me inocuo. Abbas pambo cū sine litis esset accessit ad quendā vt disceret ab eo psalm̄ .lxxxviii. psalmi ergo sumptus. ꝙ. Dixi custodiā vias meas vt nō delinquaz in lingua mea. Scdm. ꝙ. audire noluit. Satis est inquit. Si hanc impleuero sufficit mihi. Reqsitus postea a magro q̄re in sex mensib⁹ nō redisset. Rndit. Quia illuz versuz nō adhuc illud impleuit. Ut inq̄t illi. xiiii. annis implē potui.

In regione arseno .§.ii.

ite Serapionē vidimus inq̄t heraclides in vitis patrum. vt refert vin. spe. hist. Patrē trium milia monachoz viuētiū ex ꝓpis laboribus q̄s ꝑcepit messis tpe mercede manuum ꝙuirebant. Hoc aūt motus est nō solū ipis ꝙ ꝛ oibus pene egyptijs monachis vt messis tēpore se locent ad metendū atq̄ ex ea mercede octogenos vnusquisq̄ modios frumenti ꝑ anno minuse ꝙquirat: vnde non solū regionis illius indigentes alant: ꝙ ale rudinā naues onuste frumēto dirigāt. vel in carcere reclusis vel reliqs egenis pegrinis Neq̄ eni intra egyptum sufficiūt pauperes q̄ possint mane recipere eoz fructus largiter assumē. Ille serapiō fuit q̄ cū inuenis esset furabat pānuū q̄ndā q̄ occulte manducabat. Qui teona abbāte suo iacētе ꝑmonē aliq̄bus de vtilitate manifestatiōis suarū cogitationū ꝙsuluit? ille ꝑfectus est petrū suū panē q̄s in sinu absconderat educentē in medio velut lampas ignis de sinu eius egressa est. vt ē. in collat. dictū est. Teonas aūt ꝑgrinus vt dicit socrates in hystoria tripartita: q̄ndie lapides a mari colligebat ⁊ singuli ānos hospitū edificabat. ⁊ nō valentib⁹ edificare dabat. Nocteb⁹ aūt ꝓpter eoz odium faciebat sportas vt venderet. Nunq̄ eū visus in lectulo sopeatus. vel. p reḡe pedes extendisse. Et sepe ei dormienti cū comedēt cibū ex ore labebat. Aliq̄ū somno grauatus cecidit in stercore ⁊ exꝛge factus ꝑtristatus aīt sub silentio. Si angelis dormire insanis ⁊ mihi dormire suadebis. Hunc laborantē dixit q̄dā cur ita punis corpus tuum? Rndit. Quia ille occidit me Huius cibi cōno absq̄ ignis fuit ope. Huius cellulā cuz latrones eum habere aurum estimarent. quodā ꝛpe innudentes ita cruciby eius affixi sunt fortib⁹ eius vt penit⁹ cōmoueri nō possent donec ꝑsueta boim multitudo adueniēt rerūq̄ vt viderūt igne ꝑburendos tradē conabant. Tūc vir sanctus necessitate loqui ꝑpulsus ait. Sinite eos abire Absq̄ dubio sanitatū gratia fugiet a me. Sola ei manus impositione ꝑferebat de q̄cunq̄ infirmitate sanitatē. Illoꝛ bis audiuis ⁊ monachi facti sunt ⁊ penitētes abire ꝑmisit. Hic etiā sūs quotidie boibus rūdebat in tabulis scribebat Dicit q̄ etiā noctib⁹ ad bercūū. ꝑdiens plurimo bestiaꝝ comitatu vteret̄ quib⁹ ꝑ laboris sui remuneratiōe aquaz de puteo suo hauriebat. Piamon ꝑsbiter vt habet̄ in hysto. tripartita dū sacrificaret vidit angelū dei ꝓpe altare stantē monachos pūtes in codice scribentes ⁊ absentes delentes. Ipe piamon eo tpe quo frarres ad cōeundum accedebāt. videbat angelū dei stantē ante altare ⁊ scribētem in libro quotidiā nomina aliox non scribentem q̄uz vnūq̄q̄ seorsum discutiēs inuenit in singulis mortale peccatū: cū eis tādiu flenit donec cū ceteris alienati sunt.

Marcus scriptor antiq̄rus vocatus dū scriberet o reliquit imperfectum sic ⁊ vt dicit in vitis ꝑa. Et vt addunt ꝙdā reuersus ad cellam ꝓpter obedientiā repꝛit ꝑpleme̅tū illius litere ex auro. Hic marcus erat vestitus sacco scisso ⁊ reconsuto: facie tincta de fuligine culmeꝝ. vii a matre q̄ne venerat ad videndū eū cū egressus esset ex mandato fugiens nō est agnitus etsi visus ab ea.

Abbas Siluanus .§.iii.

dus in excessu mētis factus est: ⁊ exurgens fleuit amare. roganteb⁹ aūt fratrib⁹ causam fletus ait. Ego ad iudicii raptus fuit ⁊ multos vidi de habitu nostro citos ad romē tar: multos sclares ad regnū. Et stupens semper nolebat de cella sua exire. ꝙ si exire cogebat̄ op̄iebat facie suā dicēs Quid necesse est videre lumen illud corpale in q̄ nihil est vile. Abbas siluanus dum cū discipulo suo zacharia ad quoddā monasteriū suū ꝓficisceret. fecerunt eos manducare parum comedere. Postq̄ ꝙ egressi sunt inuenit discipulus aquam ⁊ volut bibere. Cui abbas. Hodie ieiunium est. At ille. Nunquid non hodie comedimus pater. Et dixit illi. Illa esca charitatis erat fili. Nos aūt meritum ieiunium teneamus. Quidam ꝓgrinus venit ad

abbatem Siluanū in montem synai: ⁊ videns q̄ frēs operarent' ait. Quare operamini escā que perit. Maria autem optimā ptem elegit. Tunc senex dixit discipulo suo Zacharie. Da illi codicē vt legat. ⁊ mitte eū in cellulā que nihil habet. bona aūt nona circūspiciebat ille frater si forte senex vocaret eū ad comedendū. postq̄ aūt transiit bona: venit frater ⁊ dixit siluano. Nunquid nō hodie comederunt fratres abbas: Quare menō vocastis: Et dixit abbas. Tu bō spūalis es ⁊ nō necesse habes hac esca. Nos q̄ carnales opus habemus comedē ⁊ ideo opamur. Tu aūt optimā pēe elegisti. Ds cū audisset cepit penitere: et dicere. Indulge mihi abba. Tūc rndit siluan⁹. Ego necessaria est martha marie . Duinus siluam discipul⁹ fuit sensō q̄ aut. Nūq̄ maneas in loco nciato neq; fedeas cuz hoie magnū hōte nomē. Idem ait. Reliquerūt frēs peccata sua. i. cognoscere ⁊ celestia sectant . Idē pcupiscens cucumerē ait intra se. Fures ad tormenta vadunt. qbare si potes ferre tormenta. Et stetit in cumate. v. diebz ve feruens se in sole. Abbas scās pē fuit dictus ot apud tbe baidam⁹q̄ vt ait hiero. erat nonagenarius barba prolixa. vultu ⁊ alpectu letissimus. Irās primo ignoscauit. ē vana ei diuinitus gratia ⁊ oblato ei libro a fratribz quasi olim literas sciens legere cepit. Consuetudo illi erat nō pua corporalē cibū sumere q̄ spūalem xpi cōionem. Idē ot dixit ad discipulū suum. Vide ne aliqn alienū verbū addicas ad cellam illaz. Dic ot cū multos annos in heremo pegisset apparuit ei angls dñi dicens. Quotcunq; in hac vita posens querens ad salutē sup tor principatū accipies in futuro. Multa aūt hominum milia per eum ad deum conuersa sunt. Quotiēs aliquis frater in heremo motari voluit ei cellulam paraui. ⁊ supellectilia dedit. Quedā tpe vt ipemet retulit. sub spē alterius venerūt ad eū demones sce celestis milicie ranq; magnū regē in curru traducentes. Illeq; q̄ a ceteris vt rex haberet' dixit ei. O homo implesti omnia: tm supest vt me adores ⁊ transferā te in celū sicut belyā. Quod audiēs cogitabat quid est hoc. Nōne ego quotidie saluatosē meū regz adoro: hāc si esset ille non a me posceret qō me indesinenter facere sciret. Tūc ergo ait Ego regē meū habeo quē sine intermissione q̄die adoro tu aūt non es rex meus. Et continuo demon euanuit. Bnto annis pane angelorum vixit.

Capitu.c.

E sancto Appollonio

narrat hiero. vt refert vincen. spe. hystoꝛ. li. xv. dicens. Didimus ⁊ sctūs appollonū in finibus hermopoleos ad quē saluator tot cū maria ⁊ ioseph fugisse traduntˀ. Ibi erat templū in quo ingresso saluatore: cessa ydola corruerūt ⁊ pminuta sunt. In finib⁹ illis erat appollonius pater quingentoꝝ monachoꝝ fere octogenarius. Quindecim adhuc annoꝝ erat cū secessit in heremū. Ibi xl. annis pmersatus ē. Ad quē cuz diceret dñs. Appolloni p te oia egypti ydola subuertam. pdam supbam sapientiā Et appollonius ait. Aufer a me dñe iactantiā. Et dñs ad eū. Mitte ait manū tuam ad cernicem tuam ⁊ qđ ꝓbenderis ꝓstringe ⁊ sub arena obrue. Et ille iniecta manu apprehendit q̄si parumꝑ erbꝛpem ⁊ temersit sub arena clamantem. Ego sum supbie demon. Tunc ait vox diuina. Quicquid deceteꝛo poposceris ꝓsequeris. Facta sūt aūt hec tpe iuliani apostate. Sanctus aūt appollonius cū quidā fratrum suoꝝ capens esset a Juliano pregit ⁊ ꝓsolatus est eū vt patienter ferret que ei infereꝛbantur. Tunc aduenies tribunus inuenit virū sanctū et ira motꝰ iussit illum etiā cū ceteris includi. Dꝛ ⁊ factum est. Media autem nocte apparuit lux magna in carcere ⁊ angelus ianuas apiens voluit oēs incarceratos educere. Ille ꝓ motuz fieri cōstituit vsq; mane. Tūc custodes pedib⁹ sanctoꝝ aduoluti rogabant eos discedere. Mane aūt facto venit centurio ⁊ iussit eos discedere. quia in eadem nocte terremotu terꝛe sua concidit. ⁊ electi famulorū suoꝝ mortui sunt. Et sic sancti cū hymnis ⁊ laudib⁹ remearūt. Pꝛ hec gentilib⁹ pdicans multa milia hominum conuerte ad fidem signis ⁊ miraculis infinitis. Persecutiōis tpe egressus est vt visitaret captiuos xpianos. Deq; quosdā cōsolaretur inuentus a iudicibz captus et incarceratus est. q̄dam ꝓ gentilis pbilemo nomine famosissimus eū obprobrijs ⁊ grumdijs affecit. Cui Appollonius. misereat tibi inquit hui mi et nibil eoꝝ que dixisti imputet tibi deus ad peccatum. Ille ꝓ ꝓpunctus est hoc audito. Quista tim ꝓfessus est se esse xpianū. Judex ꝓ hec audiēs ignes capitosum illi accendi ⁊ eos in medio ipius iactari. Qđ et factū est. Interea autem sancto oante vt ignis ille extingueret' ad gloꝛiā nominis xpi. statim roꝛ de celo emisso extinctus est ignis. Quod videns index ꝓpunctus ad fidē ꝓuersus est. Laudē ducti sunt in vinculis coram ꝓfecto: ⁊ qui vocarunt eos ꝓciti sunt ⁊ xpi nomini adherentes: etiam ipi vincti sunt. ⁊ iussu ꝓfecti qui nolunt eos audire ⁊ in mare pjecti sunt. Sicq; aqua passionis facta est eis q̄ baptisma. Et proiecit mare corpora eoꝝ simul oim in arcam simulq; sepulcri egritudines sanant. Lentū oratiōnes vir sanctus in die fletis genibz ⁊ centū in nocte cōplebat. Indumentū eius erat stuppeū colloboꝝ ⁊ intbeum q̄ collum ⁊ caput obuoluebat. q̄ dicuntur in deserto pmansisse nunq; inueterata. Circa hunc sanctū erat templū ydolū quod sacerdotes quasi ꝑ aquis pluuialibz circūferebant. q̄ oēs otando stare fecit immobiles. ⁊ nec bobus adhibitis potuit moueri symulacrum. sic fleterunt tota die ac nocte rapidissimis ethnis adusti. Laudē soēs hoc ei ꝑ sanctū accidisse incenso symulacro in domino crediderunt. Primis adhuc diebus cum cepisset habitare in spelunca aderat dies sanctus pasche. Erant eis panes pauci ⁊ ficꝰ rūꝰ ⁊ olera ex bis que sale aspersa apū eos reponi solent. Jussit ergo fratribus vt peteret vnusquisq; a domino si quid in die festo sumere libenter haberet. Quod et illi inferunt eum facere. Cūq; cōpleret oꝛationem. ⁊ omnes respondissent amen. Ecce repente asini res spelunce vident astare sibi homines penitus ignotos. cum magna ciboꝝ copia in quibus erant quedam q̄ etiam in egypti regionibus nunq; visa sunt pomoꝝ genera ⁊ magnitudo incredibilis vue. maces. fici. malapunica. simellas ⁊ lactis copia. nuces q̄s ingentes. panes candidi et mundi q̄ eū viderent' alie esse puincie. Viri aūt q̄ sibi tulerant statim vt ea tradiderunt festinant q̄si ad eum a q̄ missi fuerant regressi sunt. Horum tāta fuit copia vt vsq; ad diē pentbecostes militata q̄die sufficerent. Illoq; certi erant q̄ a deo solemnitatis gratia sibi missi fuerant.

Quidā ex fratribz poposcit ab eo vt sibi daret' humilitas ⁊ mansuetudinis gra. quo oante ꝓfectꝰ est. Orta fame omnes bīaratores loci venerūt ad eū cuz vxoꝛib⁹ et paruis. Qui iussit eos pascere donec nō haberet' ali tres sportas panis q̄ vnius diei victū monachis ꝑbe debebāt. quas etiam iussit ꝓferri in medium ⁊ eleuatis ad deū manibus ait. Nunq̄d nō pōt manus dñi multiplicare hec: sic dicit spūs scs. Non deficiet panis in sportis illis donec saturentur omnes de fructib⁹ nouis. Quatuoꝛ q̄mensibus nō cessauit erogari panis de sportis. nec deficere potuit aliquando. Motus q̄ quidā dyonisius nomīe. ait ad eum. Nunq̄d belyas es tu aut alius ꝓbaꝛ aut apostoꝛ. qui hec facere aussus es. Qui ait. Quid inde. nunq̄d apostoli ꝓbe nō fuerunt qui nobis fidem suā ⁊ gratiā tradiderunt homines. Aut tunc presens erat deus. Nunc autem nō est presens. Motus erat apud eoꝝ vt fratres eē nō prius cibum sumerent q̄s cōuentum dominicuz peꝛpetrent circa botam nonam. Et post hoc sic vsq; ad vesperam mīdum permanebant verbum dei audientes. Dcto hoc cibo sumpto alij ad heremum recedebant p noctem totam diuinas scripturas memoria recolētes. Alij percepta gratia christi statim discedebant. hoc solo spūali cibo pleni

Et hoc faciebāt per plurimos dies. Jubebat autem fratres semper gaudere dicens. Tristentur gentiles. lugeāt iudei. Plangant sine cessatione peccatores. Justi xo lętentur. Non oportet ꝑfos esse tristiciam his quibo salꝰ in deo est: ꝙ spes in regno celoꝝ. Nam hi qui terrena diligunt sūp fragilibo ꝙ caducis rebus lętantur. Nos xo ꝙ tante glorie spem ꝙ coeternitatis expectationem habem⁹ cur nō omni exultatione glorięmur. Dicebat insup. Fratres aduenientes tradimus est adorando esse. vt certum sit in aduentu eorum aduentum domini haberi. Sic cū ꝙ abrahām suscepit angelos qui homines videbant: dominus aūt in eis intelligebatur. Interdū etiam cogere debemus fratres ad corpalem requiem contra eoꝝ voluntatē. Monebat vt si fieri posset quotidie cōicarēt monachi: ne qui se facit longe ab his longe fiat a deo. Jeunia quarte ꝙ sexte ferie dicebat nō esse soluenda: quia quarta feria iudas traditionem dñi cogitauit. Et ipe dominus sexta feria crucifixus est. Videbitur⁹ qui in his diebo sine necessitate aliqua sōlent dicta ieunia statuta. vel cum tradēte tradere saluatorem. vel cū crucifigēte crucifigere. Hec canonizata habent' ꝙ se. dis. ij. Jeunia. Que tamē ꝑ in consilio nō ꝓcepto ecclesie. Et subdit apollonius. Si his diebo supuenerit aliquis ponenda est mensa ei soli. ꝙ si noluerit non est cogendus.

Narrauit sanctus .§.i.

abbas Copres vt refert Vicen. lib. xv. spec. hysto. ꝙ fuit in illa heremo Mutius quidā homo scīssimus. qui primū fuerat latro maximus. ꝙ sepulchroꝝ violator in omnibus flagitijs oppinatissimus. Qui cum quadam nocte ad q̄dam virginem deo sacratam ꝑ tectum cū quibusdā machinis vellet irumpere difficultate opis fangar⁹ somno oppimitur ꝙ ꝓfusum sibi assistere videt quendam regio habitu vicentem. Desine iam ab his flagicijs ꝙ ab hac effusione humani sanguinis. ꝙ ab execrabilib⁹ furtis. ad laborem religiosum cōuerte vigilias ꝙ suscipe angelicā celestē q̄ militiā. ꝙ ego te huius ducem militie ꝙ principem faciā. Et ecce oñditur ei exercitus monachoꝝ ꝙ principatū super eos tenere iubetur. Euigilans aſtantē videt virginez requirentē quis esset: ꝙ cur ꝙ vnde veniret. Et ille q̄ amēs effectus nihil respōdit nili hoc rūmodo. vt ei ecclīaz ostēderet. Quem illa ducit ad ecclesiam ꝙ obtulit ꝑsbyteris. quorum ille pedibus ꝓstratus rogabat se xp̄ianū fieri. et locū penitentie dari. Illi aūt primi psalmu tres primos ꝑfus tradunt ei quos sibi sufficere dixit: tribusq; diebo per manens apud eos ꝓfectus est ad heremum vbi plurimo tempore demoratus est cibum ex radicibo herbarum capiens. Rediens aūt ad ꝑbros reddidit ꝑfus suos tā ꝑbis q̄ opibo. Permanensq; apud eos ebdomada vna rediit ad heremū vbi p septem cōtinuos annos in eā gratia degens plenitudinem gratie ꝓsecutus est. ita vt oēs pene scripturas memorie retineret. Libū tū die dñica assumebat sibi diuinitus relatū. qui ei sufficiebat vsq; ad alterā dñicam. Cū aūt diligentissime sepeliendis mortuis vestimenta aptaret. ait ad eū quidā adolescens discipul⁹ ei⁹. Velle vt me mortuū ita indueres. Plane inquit faciaz ꝙ ita copiose induam donec dicas: sufficit. Dolet non mltū ꝑ illo defunctus est. Quo indutō ait ad eū cōā oīb⁹ Sufficiāt tibi ad sepulturā o filiole an vis vt adhuc aliquid addamus: At ille obtenebrata iam facie ꝙ vultu cōtracto dixit cōā oīb⁹ audientib⁹. Sufficit pater impleſti qđ puseras. Pergens aūt aliq̄n ad visitādos frēs ꝙ instituerat reuelatum est ei a domino q̄ q̄dam eger moritur⁹ erat in pontimochoza autem erat iam ad vesperam. Cumq; videret solem iam demergi ait ad eum. In nomine domini nostri Jhu christi sta paulisper in itinere tuo et expecta me donec ad vicū puenā. Qđ et factū ē. Ingressus aūt in domū fratris ꝑ quo fecerat inuenit eū iaz defunctū ꝙ oōne facta accedens ad eū: osculatus ē eū ille-

cto dicēs. Quid magis desideriꝫ habes abire ꝙ cū xp̄o an adhuc manere in carne. Ille recapato spū resedit. paululuz dicens. Quid me reuocas pater. melius est mihi abire ꝙ esse cū xp̄o. ꝙmanere aūt in carne mihi nō est ne cessarū: dormi inquit in pace fili. ꝙ ora ꝑ me. At ille connuo in lectulo reclinans dormiuit. Alij fratrē decūbentē cū vidissēt montem difficulter accipe increpauit dicens Cur imparatus es ad ꝓfectionē. At ille. Oro pater airet in tercedas ꝑ me q̄tenus mihi dño paum ꝑlongaz ad penitentiā. Qui scīs. Nunc inquit spacij ꝑnie requiris vbi vite ꝑfs impleſti. Quid faciebas in hoc corvite tue tempore. Non potuisti vulnera tua curare. q̄nimmo recentiora ꝑ addebas. At ille cū ꝑmaneret ecclīa ait ad eū meritus. Si vitra nō addas malis tuis mala ornabo. ꝑte dñm. Et cum oraſſet ait. Ecce tres annos cōcessit tibi dñs. At ille surgens sine aliq̄ dilatione securus est eaz ad desertū. Et pletis aūt tribo annis reduxit eū ad locū vnde eū assumpserat. Statuitq; eū in medio fratrū. Et ex ipo materiam de fructibo ꝑnie ꝓdurit ad fratres. Ipe aūt timorē faciente cepit frater ille quasi paululū dormire ꝙ primo impetum reꝑcutit. Iste mutius sepe transiuit nilum pedibo suis. aquā habens vsq; ad genua. frequenter ingressus est ad fratres ostijs clausis. Et ad quēcūq; locū voluit in momēto ꝑpis q̄nis longe positus est eductus. Cum aūt Copres abbas illa ꝙ multa alia narraret vnus ex nobis ad incredulitatē eoꝝ q̄ dicebant' tedere cepit: ꝙ ꝑ tectio dormitare. Et ecce vidit ꝙ volum libꝝ ligs aureis scriptū in manibus copentis: vnde enarratio sensꝰ deduci videbat'. ꝙ vocem cuiusdam viri canicie venerandi dicētē sibi. Cur non quidis intente que recitant' cū ſ incredulus dormitas.

Homines aūt regionis illius arenā q̄ a sicō calcabatur ꝙ benedicebat'. aſpgebant ꝙ agros. vt terre sterilitas auferret. Hucusq; ꝛba copentis de mutio. Hic copres inueniens inimicū manicheū plures seducentē nec valens ꝛbis eū ꝓcludere aut ad ꝓfn. Accendite ignē plurimū. et tunc ambo intremos in flamā ꝙ si q̄s crustos nō fuerit. huius vera est fides. Quo facto senex apōbendens manicheum cepit ꝑtrahere ad ignem. At ille. Non inquit ita. sed vnusq̄sq; nostrum singulariter ingrediat'. primus tū tu intrare debes q̄ hoc ꝓposuisti. Fit senex in nole xp̄i se consignans intrauit flamam. que huc illucq; diuisa mil ei nocuit. ꝙ sta stetit dimidia fere hora. Nō vides ꝙlos cōpulit illum aliū intrare. Sed ille cepit resistere ꝙ se subtrahē. Ille xo apprehendentes eū in ignē ꝓiecerunt. deinde cū vehemēte fugauerūt. Idem copres referebat q̄ in quadam heremo in thebaida fuerat q̄dā beluas nole. centū viginti annoꝝ. quoꝝ. xxx. in solitudine trāsegerat. Qui dicebat Vdecimq; vicij ꝓprie passionis a te eiecem: eius etiā vicij demonē de obsessis corpib⁹ potens effugare. Idem beluas. Dallor cū humilitate ꝙ macies decus est mōachi Idem. tres res valde timeo. vnā q̄ alia egrediatur ē de corpore meo. Altera q̄n occurrat⁹ michi iudici. Tercia q̄ de me ꝓferetur sententia. Ad hunc beluam qui peccantem nolebat recipe. dixit antonius. Manis in pelago faciens naufragiū p̄dit q̄s portabat. ꝙ vacua vt ꝑeat ad terram. cur ꝙ liberatam in terra vultis submergere. Beatus copres inter cetera miracula q̄ narrauit addidit etiā de beato syro ꝙ paulo ꝙ ysaia. Qui cum aliquando ad ripam fluminis sabinicem occurrissent. vt fratrem quendā visitarent nomine Anub. deprecantibus illis dominuz ne in via impedirentur nauicula eis apparuit quam ascēdentes iter quod tridui erat in vna hora perfecerunt. Cumq; applicuissent dixit beatus ysaias. Dominus ostendit mihi virum ad quem mus occurrentem nobis ꝙ dicentē vni cuiq; nostrum secreta cordis nostri. Et paulus ait dominus ostendit q̄ post triduum moriet homo ille. Cūq; ad monasterium a flumine iter incederent occurrit eis Anub benedicens eis. ꝙ postea de vnuscuiusq; meritis patefecit. Dixit ei paulus q̄ nouimus te post triduum decessu-

rum de mundo tu nobis de actibus tuis quibus deo placuisti ad memoriā ⁊ corroborationem fidelium narra qui ait. Ego nihil unq̄ magnū feci hoc tñ custodiui semper in psecutione saluatoris nomē ⁊ festiuus sum. Nunq̄ mentitus sum. nunq̄ terrena desiderare uolui. Nunq̄ gratia xp̄i mihi defuit. S oēm alū quem desiderau: angeli mihi afferebant. Nihil eor̄ q̄ in terra fiūt occultauit mihi dominus. nunq̄ somnū appetij. S et angelus dñi sp mihi astitit. q̄ oia que in mundo gerunt' ostendit. Vidi etiā cer̄ in stoy martyrum ⁊ monachoy scriptoy. quoy opus sp̄ē laudare deum ⁊ benedicere in simplicitate cordis ⁊ fidei. econtra vidi sarbanam ⁊ angelos eius in eterna pena igniboꝰ tradi. Cumq̄ hec ⁊ alia eo enarrasset spūs tradidit in manos angeloy. videntibo illis relatū in celū ⁊ laudantē deū cum angelis. De sancto gūr beleno dicit q̄ cū diu ī heremo habitasset voluit fratres visitare quibus ⁊ cibaria attulit. Cumq̄ in medio itinere pondere grauaret'. vidit onagros p heremū discurrentes. Quoy unū vocauit dicēs. Iu no mine dñi mei ihu xp̄i veniat unus vestrum ⁊ ferat sarcinā istam. Et ptinuo unus accessit ipsumq̄ simul cū sarcina velocissime ad fratres detulit. Alio quoq; tpe visitās fratres inuenit eos nō adeo solenniter celebrare die dñicum vt debebant. Agnita cā qt. s. nō habebant sacerdotē quo niam trans flumen alsi quoddā manebat ꝓpter q̄ nemo venire poterat. s. cocodrillum qui in medio itinere occideret homines. Tunc senex ait. Ego vadā p sacerdote. Ve niens q̄d aquam vidit cocodrillum venientē ⁊ supponentem se sibi. Et ascendit sup eum. ⁊ cito devectus est ad cellam sacerdotis quē adducit secum ad aquam vt traniret Cumq̄ sacerdos nō adesset ⁊ cantaret' nauigiū rūdit. Ne tineas paratū est. et voce magna cocodrillū vocauit ⁊ dixit eius ascendit. Dreffr ꝙ solo vilis bestie pterrit⁹ fugit nec vlterius voluit ascendere. Tūc vir scūs sol⁹ trāsnectus est. Et cum a bestia descendisset ait. Melius ē tibi mori q̄s tot scelerum reatu inuolui. ⁊ ptinuo expirauit.

Cū quidā adolescens q̄ eis fuerat secutus ad heremū ⁊ a demonio turpibo cogitationib⁹ multū infestaretur ꝙ illi manifestabat. scūs circūducto digito suo in arenā circa cellam adolescentis. ꝓhibuit in nole dñi hiesu. ne demōes statutū terminū transgrederent'. Et sic fuit liberatus. hic aduenientib⁹ fratribo cū non haberet q̄d apponeret solebat interdū videre qui deferebat sibi olaria quecūq; appetereat. Quibus ante cellam depositis inuenis non comparuit.

Vidimus et mōa .§.ii.

sterii papbuncij qui habitator erat vrbis desert in regionib⁹ heracleos apud thebaidam vrbē. Hic cū multo tempore angelicam vitam duxisset oratione facta ad dñm vt ei oñderet cui sōy similis esset. Affuit ei angelus dicens. Similē esse cuidā simpboniaco q̄ in vicino loco cātādi artē victum sibi querit. Tūc vir dei inuento illo virō a⁹ serra tus est: ⁊ inuenit eum primo fuisse latronem: ⁊ inter cetera mala: duo laudabilia gessisse. Fit cū. Cum ego ⁊ socij mei quondā ꝙdā quandā rapuissemus: ⁊ socij mei eam corrumpere voluissent: eo de manibo illoy rapui: ⁊ intacta domui sue restitui. Alio tpe inueni in heremo mulieres honeste forme errantē. cumq; mihi cām huius diceret. qs. s. vir suus cū duobo filijs incarceratus esset ob debitū fiscale. ⁊ ipa erā ad ꝙmodū penas quereret': ⁊ ideo sic oberrabat: ego ꝓpatione duxi eam ad speluncā mea: ⁊ alas eius post triduum fame collapsam refeci ⁊ dedi ei. ccc. solidos: quibus postmodū virum suū ⁊ filios liberauit. his audiuis dixit vir scūs mihi se vnq̄ tale esse adinuentos. qt ergo nō in minimo loco habeus apud deū sequere ipm. Tūc ille cito de manibo ejectis fistulis secutus ē illū ac per triennū in maxima abstinentia ꝓmanuit. ⁊ sic inter manꝰ angeloy spūs reddidit. Tunc orauit sanct⁹ papbutiꝰ vt ꝓius fecerat. Cui angelus rūdit. Se similem pumario esse eiusdam vici. Ad quē cū vir dei venisset cū magna reuerentia susceptus est ab eo. Et eius vita rogata. vt imperare posuit vt eā sibi reuelaret. Tandez ait. Mīi vir dei sanctus es. ideo licet cuncta alia occultata tibi pandā q̄ mis minima sint. Ego vocem dui tñmodo cū gēs er q̄ tres filios suscepi. Jam. ccc. anni transacti sunt ex quo vltimus natus est. nec postea uxorem vel alā noui. Similiter nec ipa aliū virū. Addidit enā q̄ subsole hospites non cessabat. Hospitē sine viatico nunq̄ dimittēs. in indicio p̄sonam nunq̄ accepat. Latrones nunq̄ pterieno alij eo concordasset. nunq̄ greges eius alienas fruges leserunt. Volentē seminare in agro suo nūq̄ ꝓhibuerat: meliora mandata illis relinquēs. Quantū in se fuit nūq̄ ꝓmisit vt potentior infirmiorem premeret. semp studebat vt nemiē contristaret. Et quid plura inquit. Omnia opa misericordie quantū potui vel inquantū audiui bonū fecisse quantus in me fuit impleui. Hec audiēs vir sanct⁹ ait. Nihil tale ego feci. signatur restat tibi vt nudus nudum xp̄m imitens. q̄ audito statim abijt ⁊ scīm ex toto reliquit. Et non p̄ multum temporis vir sanctus sedens in cella sua vidit animā eius ab angelis delatā. Et statim abijt ad cellam illius q̄ ñ longe erat a sua. ⁊ inuenit corpus mortuū sepelunt ⁊ maioribo exercitijs se dedit. Tercio oranit vir sanctus sic ꝓius. ⁊ tunc angelus ostendit sibi viam qua incedens inueniret sibi similem. Tunc procedens vir sanctus inuenit mercatoē duas naues bñtem. in quibo habuit. xxx. milia solidoy mercaturam. Quem cū videret sanctus ait. Relinque hec que de terra sunt: ⁊ celestib⁹ iunge te. Qui statim acquenit omnia relinquens. Post aliqd tpe cōsummatus est ⁊ aggregatus ē scōy cetui. Et nō multoq̄ tpe astitit angelus papbutio dicens. Veni benedicte ingredere tabernacula eterna tibi debita. Tunc vñ die postea agens: ꝓbyteris aduenientib⁹ ait. Nemo sine fur sine mercator debet ꝓtemni q̄ in omni gente habet deus animas aliquas sibi placentes. Et possūt virtutes sibi datas a deo narrauerat vitam ꝓsentem finiuit in gaudijs eternā.

Idem papbutius ꝓpter latrones hoc petentes ꝓiu ꝓpositū suum bibet vinū ⁊ sic lucratus est eos.

Fuit eo tempore .§.iii.

quedam puella nole Thaisis decora animis quam mat⁹ ei⁹ a puero in ꝓstibulo statuit. factaq; est famosissima meretrix. Multi aūt ex longinquis regionib⁹ ad eas ꝓficiebant. multiq; venditis substantijs suis paupes remanebāt. Sed ⁊ amatores eius ꝓ zelo libidinis inter se ꝓfecti eius lauru sanguine replebant. Quod cum audisset papbutius abbas sumpto habitu seculari ⁊ vno solido ꝓfectus est ad eam. Quam vt vidit ꝓmus ꝓtulit ei solidum. Que accepto precio ait. Ingrediamur domū. Cūq; ingressus esset mutatus ab ea vt lecta preciosis vestib⁹ stratus ascenderet. Et scīs. Est inquit hic aliquis locꝰ secretus: At illa. Est. Et sequer. ingrediamur in illum. Et illa. Si boies vtrosq; nullus te in hoc loco vidē potest: Sic⁹ deū metuis: vbicunq; ingressi fuerimus inspicit deus. Cui senex. Scis ē dñā. Illa respondente se scire deum ⁊ eius regnum futurū. tormenta quoq; peccatoꝝ. Cui senex. Si ergo nosti. cur tāsanimas perdidisti: ⁊ nunc non solū p tua: si pro illoum ratione redditura pdnone damnaberis. Illa hec audiens pedibus eius ꝓuolata. cum lachrymis triū diey indutias petijt. post quos factura esset quicquid ei ꝓcepet. qui cum ei locum cōstituisset vbi venire deberet. Illa collectis omnibus que ex peccato lucrata fuerat: plateq; in medio civitatis spectante ꝓto combussit ⁊ postea ad locū quem constituerat ei abbas pervit. Quā ille repto virginū monasterio in cellulam quam reclusene: ostium plūbo sigillauit. ⁊ parvā ei fenestram dimisit ꝓ quam ei cibū modicū inferretur. Jussitq; illi panum panis unā qs ondie ⁊ paululum aque ministrari. Atq; quereus quō deberet orare dum. Rndit. Non es digna deum nominare. ñ tñ incum-

bens contra orientem respice hanc sermonem frequēter iterans. Qui me plasmasti miserere mei. Igitur tres annos p̄lasam abbas papbunnius p̄dolui: p̄fectusq; ē ad antonii querens an deus petā sua illi donasset. Cuq; habente antonio discipuli Antonij sigillatim singuli illa nocte incessanter orasset vt deus alicui ex eis hanc cūm revelaret. cito vidit abbas paulus lectū in celo preciosis vestibus adornatum quē tres virgines clara facie tenēres tres lampades ante eos custodiebant. eratq; sup eundē lectū corona immarcessibilis. Cūq; paulus eis diceret. Non ē gloria est nisi p̄ius mei antonij. Ad hoc vox diuina rūdit. Non est hec patria tui antonij sed basilii meretricis. Dō cū mane facto paulus retulisset: cognita dei veritate papbū ⁊ discessit cuz gaudio ad locū: ⁊ ostiū q̄s p̄lūbo signarat dissipauit: dixitq; beate peccatrici. Egredē q; dimisit tibi deus peccata tua. Ait illa. Lassor inquit veni q; ecce huc ingressa sum: et omnibo meis peccatis quasi sarcinam feci mihi. ⁊ ante oculos meos statui mihi ⁊ sic nō recessit anbelatus de manibo meis: ita nec quidem vno momēto vsq; ad hanc horam peccata mea recesserunt a me.

Erant in ciuitate q̄ .S.iiii.

dam egypti inquit heraclides vt refert vin. spe. hystor. li. xxij. duodecim monasteria virginū in quibo ⁊ quandam amatam noie vidi senem. xxx. annos ias vt ferebat in monasterio suo habentē. Cuz hac habitabant. xl. mulieres in abstinentie puritate sub eius doctrina viuētes. Ja ꝑ erat virgo quedā nomine thaor cius discipula que habēs annos. xxx. in monasterio nō tunica: nō manoire aut calciamentis vsq; nouis volebat vti. decens ne forte ꝓpter hoc cogeretur foras ꝓgredi. Aliq; ādes omnibo die rūdonica ad ēcclam et mane ꝓcedentibo. illa ꝑnis vilibo sedata domi residebat sola. Cumelegantis aūt forme erat: vt etiam castissimū ⁊ abstinentissimū virū eius pulcritudo vultus allicere posset: nisi ita moribo ornata esset: vt inextimabilē ign̄ diam in semetipsa calfactus ꝓpter custodiam haberet. q̄tur piter cupiennis cuiusq; oculos ad immensos pudorē ⁊ nimorem nō compelleret. Alia q̄s in vicino cōmanēs: nūq; de monasterio ferē egressa. In quo cū matre sua impleuit annos. xl. Cui tande affinit bris martyr coloeb⁹ dicēs Hodie pgeo ad dōm rauis veni igitur in basilica martyris mei vt prandeas mecum. Cunc illa primū post tot annos curricula perdēs mane ad martyrū sancti. i. ecclesias illam venit: panē ⁊ olera secū tulit. vbi ꝑ pleris otiosibo cū oīo recessissent a loco: illa sedēs martyrē invocauit dicēs Benedic escas meā sce colobe. ⁊ intercessionibo tuis mecū ꝑficisci dignare. Sumpto itaq; cibo ⁊ facta otōne. circa solis occasum ad monasterium rediit. ⁊ matri sue dixit. Proficiscor ad dōm meā. In ip̄a etiā nocte nec dolorez capitis nec calorem corpis sentēs ip̄a se vt erat sepelida cōposuit ⁊ spīm suum deo manibo commendauit. Postero melania iuniot ꝑfate melanie neptis cum viro virit annis et. ip̄mq; virū suum ad secula ꝓcinptum ꝓorare sclosq; renunciauit. Et primū quidē vestes suas sericas ad ecclesiā ornamēta distribuit. Argentū aūt ⁊ auri suū ꝑ paulinū ꝑsbr ad orientē nauigio transmisit. ibiq; p diuersas puncias erogauit. Sub occidentali ꝙ plaga ip̄a ꝓ se ipsam cūctis egentibo que sciret necessaria miserat. Seruos aūt ꝓmiscui sex⁹ vsq; ad octo milia liberos fecit. possessiones omnes q̄s habebat in aquitania gallia terracone, hyspania distraxit. Agros mī quos habebat in sicilia cāpania ⁊ affrica. vt de eis deinceps monasteria aleret atq; foueret sibi reseruauit. Post alterū diem semp obū cape cōsueuerat. Nam interpa p̄cipia quita quoq; die gustabat. Idq; obseruans etiā diuinus cum angelis suis ministerij vices agebat. quas tanq; sorores habebat. Patrem pmian⁹ vir eius cū. xxx. monachis vitam agebat.

Virgo quedā fuit in alexandria. lxx. annoū: de qua dicebant illic oīa clerici: q̄ olim cū esset iuuenis pulcra valde: ꝑspectus omnium vitare ꝑsueuerat. ne qua ꝓpter miraculum vultus sui suspitione vel macula notaret. Cunc arrianis sub imp̄atore cōstantio btō athanasio p̄secutionem excitantibo calumnias ille corruptū iudicū declinans nō amico vel parenti vel clerico se credidit. Sed cū aparitores subito domū eius intrassent: tunica birroq; velut media nocte fugiens ad hanc virginē venit. Cui tanopinate rei ꝑterite nouitate. scīus ep̄us ait. Ab arrianis inquietor: ⁊ calumniosis criminibo incursor. Ne igit ⁊ ego arrianabelli nota deformer ⁊ qui ad penam meā inique parati sunt. ꝓpter me ruant in peccatum magis credidi fugendū: deus aūt hac nocte revelauit mihi: q̄ apud nullū sicut apud te possim saluari. Cunc illa ꝙgaudens in deo pietatis cogitationibo vanis serūm illum ꝑ sex annos intra celle sue secreta celauit. Qdam ꝑfectus ꝑ lantius vixit. Ipa cū pedes eius ablueus ⁊ oīa necessaria ei ꝑ se ꝓpans ac ministrans. libros q̄s quos ille querebat mutuo sumens eius legendos tradens. Nullus erū in vibe quo degeret inuenire potuit donec cōstātio mortuo rursus nocte ꝓpria vestibo indutus in eccia subito cunctis stupentibo apparuit. Omnes enim se videre credebāt eū tāqs ex mortuis suscitatū: amicis aūt suis intimis sanissime aiebat dicēs. Idcirco me ad latebras vestras nō ꝓtuli vt tute mirare ꝓfectus. q̄ vbi degerem nescirētis. Et quia necesse erat vbiq; me queri celari nullus suspicaret. eo q̄ iuuenis ⁊ pulcra videret. Sic ergo ꝑ ipī ⁊ fame vel gloie nec ꝓfui.

Apud corinthum .S.v.

nobilissima quedā ⁊ pulcerrima puella: virginitatis voto degebat quā apud paganū iudicē. vt refert vin. spec. hysto. lib. xxij. nōnulli velan dysi ꝓpter ⁊ imp̄atoribo sacrilegio p̄uiciante crimino impetebāt. At iudex insanus amore femineo. postq; machinamentis ⁊ arrido varijs nō potuit ei ꝑsuadere quod volut: nouo ꝙ eas furoie desiderio non eam morti vel alicui pene festinauit. Ji qō erat grauꝫ ⁊ crudelius lupanaria. ꝑfuri precepit. lenoniq; ipsarum turpitudinū. vt ternos ad eas ꝑ singulos dies ex ip̄ius cōcubitu solidos exhiberet imunit: quā sex pecuniā vt a se lenoni flagrandam intellexit. in eam eam qui vellent potestatem dedit. Qō vbi fide talis ancipitres didicerūt ibāt ⁊ petitionis officinā obseruabant. Paroq; ꝓcio cum ea locabantur oprobrium sibi pancipia volentes. Ait illa vulnꝫ quoddā in interioribo se habere dicēs. cuius fetorē si vrnientes ad eam sentirent horrore cōtagionis effugerent. singulos miserabiliter ꝓcabat' vt ei ad pancos dies quietem cōcederent. Interea dum orationes ꝓpetuas ⁊ matinas ad deum faceret humane salutis custos deus inuenē quēdam vultu moribusq; bonū ita mente cōmouit vt amore diuino succensus. intenire ꝑ ea cupet. Itaq; sub specie ꝙ petrande turpitudinis ingressus. ꝑfunda nocte datis lenoni quinq; solidis vestibo se ꝓprijs spoliauit. eiq; puellam induens clamide quoq; caput velatus ⁊ de lupanari in corruptā emisit. Postera die cognito omnibo hoc facto iudici traditus est ac bestiarū feritate discerptus. vt eius in hac pte ꝑsulus demon remaneret. cum eum tam ꝑ sua qs pio virginis salute duplici martyrio coronatum videret. De quadam alia virgine ancilla dei narrat idē vincentius vbi supra. q̄ abstinentiam magnam ꝙ nouem annos custodiens a quodam cantore sollicitata est ⁊ corrupta. Que statim concipiens partu ex plicito nimio dolore mens eius penitentie compuncta est intantum vt fame se mensam vellet occidere lachrymosis precibus deum iugiter interpellans ac dicens. Tu deus magne qui totius mundi maliciam portare consuesti. quia tua voluntas ē cunctos saluare. me quoq; perditam in hoc ostende ꝙ saluari. nec quoq; perditam in hac ostende ꝙ saluari resistentes vt quod ex peccati mei perditione creatum ē ex hac luce celerius tollas ne forte aut laqueo aut precipitio cōpellar. Statimq; partu diuinitus morte subtracto

illa se penitētie summis angustijs tradidit. ꝛ elephātiosis mulieribus p annos triginta seruiuit. Cuius lamēles preces deus nō respuit. Laudaꝫ nanqꝫ sancto presbytero retulauit deos dicens. Illa virgo plus placuit mihi in penitentiaꝫ in virginitate sua.

Apud cesariam pa .§.vi.

lestine. vt idem Vincen. refert vbi supra. Cuiusdam presbyteri filia virgo fornicatione ruit. Cui corruptor gnasit vt factum ꝓpriam in quendam lectorē mendacio trāsferret. Quod cum illa iam grauida apparens patre cogente: vt actorem sceleris proderet: lectori hoc imposuisset. Episcopus hoc audiens a presbytero fecit eum in cōuentu clericoꝝ omniꝫ accersiri. Qui interrogatus ab eo nihil tale se fecisse poterat confiteri. Cum qūt episcop⁹ vt bementer iratus cōtumelias inferret ei quasi qui peccatū suum impudenter negaret dixit. Ego quidem quod erat in cōscientia mea dixi. Sed si vis audire quod nō est. hoc ego crimen admīli. Statimqꝫ gradu lectorus cum episcopus deposuit. Tunc ille. Iube mihi ḡ dari in matrimonium. qꝫ nec illa iam virgo. nec ego clericus esse possuꝫ. Tūc episcopus dedit eam illi. putans q ipse diligeret eam. nec posset ab ea se pan. Igitur tam ab episcopo qꝫ a patre cū sibi traditam monasterio seminariū ꝛmendauit. rogās abbatissam vt haberet eam illic donec pareret sustentandaꝫ. Ipe ꝛo in prefato monasterio in angusta cellula se ꝛcludens ꝛ abstinentiā difficilem nimis arripiens. cum lachrymis ꝛ gemitibꝫ ac ieiunijs ꝛpm adhꝛ dicēs. Tu domine cui nota sunt omnia ꝛ cui nihil iniquū placet: causam quoqꝫ meam tua sententia manifesta. Illo igit in his ingiter pleuerante: mulier illa cum dies suos impleret: cepit vehemēter vigeri dolore partus. Lunqꝫ dei iudicio partus angustijs se expedire nō posset. tantiqꝫ cruciatum vsqꝫ ad septimū diem sustineret. iamqꝫ mouerua calumniatrix infirma consperet. nec vitra manducare vel bibere vel dormire posset intolerabili dolore clamauit. Ue misere mihi q ad hoc periculū duplicite veni. Primū q virginitatem pdidi. deinde q illi lectori falsaꝫ crimen imposui. Hec vt audiuit pater eius timens ne tanqꝫ calumniator reprehenderetur quieuit ꝛ tacuit. Audiens autē episcopus dyaconos ad lectorē misit sic eiqꝫ mandauit. Dna vt pariat calumniatrix tua. At ille responsum nullum dedit. ꝛ nec ostium sui aperuit. rursuspꝫ ostes ecclesia ꝓ ea fiūt. ꝛ nec sic remedium vllū in ea ꝓcipiunt. Tunc ille episcopus ad lectorē venit ostium pulsauit: ingressuspꝫ ait. Surge frater eusta che: ꝛ solue quod ligasti. Ipo momento cuꝫ lector vtacū episcopo genua sua flexiſꝫ mulier enixa est. Tantumqꝫ innocente genus valuit oratio ingis. vt ꝛ calumnia pareꝛ ꝛ calumniatrix penas ad emendationē sustineret.

Multas vidi femi .§.vii.

nas aut heraclides vt refert vincen. vbi ē. viriles mores ꝛ honestos habentes. Inter quas ꝛ paulam vehicā torotij matrem prudentem ac spiritualeꝫ mulierē. cuius filia Eustochium vsqꝫ in presentem diem apud bethleem in monasterio suo regit. virgo castissima secum habens. l. virgines. Sed ve hac superductum est. ¶ Sancta quoqꝫ melania fuit mulier vbica marcelliani pconsulis filia. Que viri sui mortuo anno etatis sue vicinata ꝛ eterno sponso diuinitatis amore ꝓpetuo copulata: nulli prodēs animi sui secreta que in mobilibꝫ habere videbatur: cū certis pueris ꝛ puellis i nauim missit ficqꝫ sellinūs alexandriā nauigauit. Illic omnibus venditis ꝛ in pecuniā aurīqꝫ redactis nitrie montem attigit. Ibiqꝫ venerabiles patres vidit. Pābonem. Arsisium. Serapionem. Papbunnū. Ysidorū abbatē. ꝛ dyoscoꝝ apud quos in desertis locis ser tēꝫ mēsibꝫ cōmorata omnes qui illic erant sanctos viros pagrās visitauit. Post hec ait cum alexandrie plectus angustijs ysidorum. Pambonē. papbunnū. ammonium. ac. pi. episcopos ꝛ presbyteros ac alios quosdam vsqꝫ ad centū xij numero circa palesbinam ꝛ diocesariam damnasset exilio: hec illos secuta monasterium suum eis ex ꝓprijs facultatibꝫ imbuit. Et cum a custodib⁹ ꝓhiberet hec facere: tūc illa veste puerili sumpta circa vesperinas horas deferebat eis omnia vite necessaria. Quo cognito. palestine consularis putans q terroꝛ quodam ex eius pecunia sinus suos implere posset. misit eam corripi ꝛ in carcerem trudi. q̄ tunc ex ꝓfessione hec mandauit. Ego inquit illius filia ꝛ illius coniunx fui. nunc autez sum ancilla xpi. Nec vales me in aliquo terrere nec quicqꝫ de meis rebꝫ auferre. nec qꝫ me putes ob velitatem habitus contemnendam. qꝫ facile si vellem possem me pam extollere. Me autē hoc ignorans peculum aut crimen incurras: idcirco illa tibi mando. Sic numinꝫ ergo superbos ꝛ imprudētes intet dū oportet arrogantia (vt ira dixerim) vti. Quis itaqꝫ verbis terminꝫ inder factū finem ꝛcensant ꝛ eam vt meruerat honorauit. atqꝫ vt ad predictos viros accederet licentiam dedit. Quibus ab exilio reuocatis monasterū apud hierosolimam sibi fecit in quo xxvij. annoꝝ tempus impleuit quinquaginta sororeꝫ virgines secum habens. erat etiaꝫ cum ea rufinus cuius ystoria et opido aqueie vir sapiens nobilium fortūqꝫ morum: qui et ad presbyteratum postea meruit ꝓuenire. Igitur in xxvij. annis omes apud hierosolimam sanctos et pegrinos epos monachos ꝛ virgines suscipere ꝓpria sumptibus ac fouere consueuerat. omnesqꝫ venientes ad se exemplo tali meliores fecit. Sed et. cccc. monachos qui se ꝓpter paulinum ab ecclesia separāt rursus ecclie sancte reddidit. Plurosqꝫ alios homines puerse secte vera suadendo ingiterqꝫ docēdo ad ecclesiam reuocauit.

Est ꝛ in ciuitate pa .§.viii.

nos monasterium q̄dringentos viros habens. Inter q̄s et fabros ferrarios ꝛ carpentarios ꝛ sarcinatores ꝛ cameliarios ꝛ fullones reperi inquit heraclides singulos in arte ꝓpria laborantes. Et ex his que quotidiana victui superesse poterant in monasterijs feminaꝝ carceribꝫ victus necessaria quoqꝫ parentes. Est et apud illos mōasterium feminarum. cccc. eisdem modo ꝛ eadem ordinatione ꝛuentiū: excepto solo velamento pellii. Et he quidē habitāt trans fluuium. intra fluminis aūtem. Et cū aliqua defuncta fuerit eam ex more vestitam alie deferētes supra npam ponunt quam inde viri naucula transferentes cuꝫ psalmis in sepulchro ꝓprio condunt. Hec vsque transit ad eaꝝ monasterij excepto ꝓsbytero et dyacono. Et hoc tm̄ p diem dominicum. Fuit autem in eodem monasterio quedā virgo que stulta se fecit ꝓpter xp̄m: vt virtutis posset implere ꝓpositum. Lunqꝫ se supra modꝫ humiliaret atqꝫ dejiceret. adeo omnibus aliis bonoꝝ erat vt nec cibum cū ea capere: ab omnib⁹ cedebatur omnium maledicta sustinebat. a coquina nanqꝫ recedebat totius illic monasterijꝫ tanqꝫ ancilla cunctis obediens officium implebat. Nunqꝫ ad mensam sedebat sed micas mensarum detergens ꝛ ollas ablueus. bis solis alimonijs cōtenta vixebat. Nunqꝫ calciamentis vtens: caput obnoxia terena pannis. ꝛ sic omnib⁹ seruiebat. Et certe cū ab omnib⁹ pateret: nulli vnqꝫ iniuriā fecit. nulla ipius murmur audiuit. Inter hec astitit angelus dñi piceno ꝓbatissimo viro sp in desertis viuenti. ꝛ dixit illi. Cur magnū aliquid te cēcredis in tuo ꝓposito. vade ad monasterū feminaꝝ tale ꝛ inuenies in eo vnam ex ipius in capite pannū consessum habentem ipamqꝫ cognosce meliorem te. Statimqꝫ pgrit ad dictū monasterū. ꝛ ingressus fecit vocari omnes sorores. Ipsa sola ille ꝓpter quā aduenerat nō aderat. Tunc ipse ad illas. Omnes adducite vna em̄ deest quam mihi angelus ostendit. At ille. Omnes hic sumus excepta vna stulta que est in coquina. Quam cum iussisset adduci aduenit. placuit se sanctus ad pedes eius dicens. Benedic me

mater spūalis. Econtra illa se prostrauit ante eum petens benedictionē. Cumq; mirarent' sorores dicēt. Nisi ab ha talem iniuriam sustinere. Nam hec quam cernis fatua est. Ille. Voo fatue essis. nam ista melior est 7 me et vo bis deprecor deum vt in die iudicij merear dignus corona eius inueniri. Tunc omnes prosecerunt se ad pedes sci picrij petētes veniam de iniurijs eisdatis. Eryna quidē dicebat. Ego eam delusi. Alia. Ego habitū eius vilipendi cōtempsi. Alia. Ego catinum abluens sordes sup eā fudebam. 7 huiusmodi. Omnesq; ab ea veniam petierunt 7 acceperūt. Quod cum illa videret se in opinione esse 7 veneratione apud sorores timens laudes hominū. 7 inde elationē clam de illo monasterio recessit. 7 quo ierit prorsus ignoratum est.

Fuit in alexandria .§.ix.

virgo nomine Eufrosina quam cum pater eius pafnutius vellet nuptijs tradere illa monachū q̄ndā adire petijt se edocerī ea que dei sunt. Qui dixit ei. Si potes tempa nē ta carnis ferre dimitte omnia 7 fuge. Qua postulante vt deliderium eius impleret. s. in mundi contemptum facta oratione comam eius abscidit indueng eam habitu honesto 7 imposuit ei nomen smaragdus. Et oians. p ea dilect sit. Cogitans autem ait intra scipam. Si intrauero monasterium puellarum pater meus rēperet me et inueniens violenter me trahet inde pter sponsum meum. Erat enim eius magnus et potens. Proiecta q̄a seculi muliebri vestem accepit. pgensq; ad monasterium vbi pater erat nocturnus: simulans se eunuchum esse de palatio imperatoris habitum petijt 7 accepit dicens se smaragdū vocari. quē abbas tradidit vni lō viro et mōachis dicto agapito ad instruendum dicens. Hic est filius tuus et discipulus. taliter eum instrue vt magistrum supet. Cum autem smaragdus veniret in ecclesiam multos scribat diabolus ad decē vultus eius. 7 malas cogitationes. ita vt omnes eum molesti abbati q̄ talem puerum introduxisset i monasterium ad temptationem fratrū. Quā ob rē dixit abbas smaragdo. Fili pulcra ē facies tua 7 fratribo infirmis nūa. Volo ergo te manere in cella tua solū. ibiq; psallere 7 sibi manducare nusq; egressurū q̄d et fecit. Ingressus ergo smaragdus cellā solitarias ibi manebat nō inde egrediens sed vigilijs orationibo 7 ieunijs vacans ita vt mirarē magister eius Agapitus. et referebat fratribo pliantiam eius. Pafnutius autem pater eius cogitans quid actum esset de filia eius multus contristabatur. q̄a vnica filia erat: 7 de vtero sterili eā habuerat p suffragia 7 orationes monachoꝝ. Hoc ei a deo petierat vt sibi heredem daret qui substantiā suam congrue dispensaret. Similiter 7 sponsus eius veniens ad pafnutium socerum suum cū eo contristabat' dicens. Forte aliquis seduxit eam. 7 cū ea recessit. Statim ergo mittunt' serui p totam alexandriam et egyptum ad requirendū eam. monasteria etiā puellarum scrutantes 7 spelunceas heremi. 7 nusq; inuenientes eā pater filiam. sponsus sponsam quasi mortuam plangebant. Pater aūt nō ferens voloem suum venit ad monasteriū vbi filia erat: 5 ignota omnibus. 7 prosciit ad pedes eius: rogans 7 dicens. Ne cesses orare ad dominum vt inuenia tur fructus orationū tuarum. Nescio enim ait quid actū sit de filia mea Eufrosina. Iussitq; abbas omnes fratres pro hac re ostendere charitatem ad Pafnutium orando p inuentione filie sue. Super quo omes contristati ex cō passione ieuniis 7 orationibo se magis dederunt. Ipse autem orabat vt nō manifestaret' in vita sua. Inuocq; cū nulli reuelaretur aliquid de ea. ait abbas patri. Credo q̄ bonā partē elegerit. 7 ideo nihil de illa reuelatur. Altera die venientem ad monasteriū patrem. videns abbas multus afflictum ait ei. Vis loqui cum vno fratre multum spūali. qui venit de palatio theodosij? Qui ait. Volo. Dixit ergo abbas agapito vt induceret eum in cellam Smaragdi. Cumq; introductum Eufrosina vidisset patrem suū 7 cognouisset tota lachrymis repleta est. Pater autē nō cognoscens eam et pter mutationem habitus 7 pter alterationem vultus ex abstinentia 7 lachrymis. putauit latrum aliū ex compactione processisse. cooperuerat enim oculis faciem suam ne agnosceret'. Facta ergo oratione consederunt. Et cepit Smaragdus loqui patri suo de futura beatitudine. 7 q̄ ad tantam gloriam non perueniturnisi per demostrationem 7 patientiam. de contemptu etiam seculi. Et q̄ non esset diligendus filius plus q̄ deus: nec patrem plus eo qui factor est omnium. Volens autem magis eum consolari afflictum ait. Si filia tua esset in peccatis ne deus hoc revelasset. Potens est autem deus ad hoc in hoc seculo nobis manifestare. tu tm age deo gratias nihil desperans. Nam 7 ego a magistro meo agapito voloez rationem audiens 7 valde compatiens deum orauit: vt nō sustinerent mihi. 7 de te et de filia tua quod expedit adimpleat. Consolatus ergo mirabiliter pater ex verbis eius dixit abbas. Edificata est anima mea a fratre isto. 7 sta lex? effectus tanq̄s si inuenissem filiam meam. Et reuersus est domum. Complens autem smaragdus. xxxviij. annos in cella sua decidit demū in infirmitatē grauē. Qō audiens pafnutius accessit 7 visitauit eum. Cepitq; vosculari eum clamans et dicens. Heu me. Ubi sunt verba tua dulcia quibus mihi filiam meam videndam promittebas? Ecce non solum illam non videbo: sed et te a quo consolabar amitto. Cui Smaragdus ait. Iam pone finem misticie. Recordare quia deus iacob manifestauit Ioseph patri suo quem mortuum putabat. Cumq; iam ussaret dies dormitionis eius in domino dixit patri. Quia deus desiderium meum impleuit. 7 vsq; ad finem viriliter decertando peruenit. Noli ergo cē iam sollicitus. p filia tua Eufrosina. ego enim sum ilia misera: et tu es pater meus. corpus meum nudari 7 lauari ab alio nō permittas. sed 7 pte ipm hoc facias. Et q̄ in ingressu meo psumili abbati me multas possessiones habere 7 si peduratem in hoc monasterio peducere possem. Tu imple quod promisisti ota. p me Quib dictis tradidit spūm. Quod cum audisset 7 vidisset pafnutius cōmota sunt viscera eius: 7 cecidit sup mortuus. Accurrens Agapitus confortans lenauit eū a terra. Cepitq; surgens lamentari dicens. Heu me filia mea dulcissima. quare ante nō manifestabilis te mihi vt ego tecū sponte cōmorarer: Nunciata sunt hec abbati 7 fratrib?. Et mirantib 7 flentib cunctis: ait abbas. Eufrosina spōsa pene obliuiscaris sermonum tuoꝝ sed ota. p nobis ad dominum ihm xpm. Et cum honore multo corpus sepulture tractum est. vnus q̄s ex monachis q̄ oculum amiserat osculans vultum eius visum recepit. Pater autem in dicto monasterio 7 uet sus factus magnam pter substantie ei contulit. p decennium laudabiliter supuixit.

De quadam alia di .§.x.

cta Marina legit' q̄ pater suus ingressus mōasterū postea etiā introduxit ipaz sub nōe 7 habitu masculi vocans marinū puellū: quā et vocuit nemini 5 manifestare. Factꝰ autē homo 7 valde deuote 7 obedienter se habendo mortuo patre. abat extra ex iussu abbatis pro negocijs monasterij. aliquando hospitās in certo loco. vbi quidam erat hospes habens filiam. Que cū cōcepisset ex fornicatione cum quodā parentes hoc aduertentes interrogauerūt et quo peccasset: Que falso imposuit fratrem Marinum. Qō cū nūciassent abbati interrogatꝰ ab eo sup 5 ingemiscens ait. Peccauit pater. penitentiaz ago ota. p me. Abbas aūt post correctionem eiect eum de monasterio. Qui cū nō recessit a ianua monasterij ibi iacēs 7 buccellaz panis accipiens. Filium autem natum ex illa ablactatum mater puelle portauit ad monasterium. vt ad eos pinēs. Quez marina virgo nutriebat de eo q̄ sibi dabat' a monachis.

Vidētes aūt abbas ꝛ monachi humilitatē ꝛ patiētiā ma
rine veniam dantes introduxerunt in monasterium: omia
tū vilissima exercicia ei imponentes. Cū aūt nō post mul
tos dies in domino obdormisset: ait abbas. Lauate cor
pus eius. sed longe a monasterio sepelite. Lauantes autē
cum vidissent feminam esse ipi cum abbate suo lugebant
penitentiam agentes de laboubus ei imposite illatis. Cadē
q3 hora puella illa que falso eā accusauerat: arrepta a de
monio venit ad monasterium confitens peccatum. ꝛ erpit
meno de quo conceperat. demq3 meritis illius sanata est.

De sancta maria .§.xi.

egyptiaca: que peccatrix appellatur. xlvij. annis in here
mo attritissimam vitam duxit. quod sic factum fuit. Quidā
sanctus abbas nomine Zozimas dum iordanem trāsfre
tasset ꝛ heremum magnam pertreret si forte aliquē sctm
virū inueniret: vidit quādā ꝓlixā ambulantē nudo corpo
re nigro atq3 incendio solis adusto. Hec autem erat Ma
ria egyptiaca. Statimq3 hec fugā arripuit. ꝛ zozimas p3
eam currere cepit. Tunc illa ait. Abba zozimas quid me
ꝓsequeris? Ignosce mihi: q3 nō possum facie meam ad te
ꝑuertere: eo q3 mulier sum ꝛ nuda. ⁊ pallium tuū mihi por
rige: vt possim sine verecundia te videre. Qui zozimas se
nominari audiens stupefactus pallium tribuit ꝛ vis terra3
ꝓstratus vt se benediceret rogauit. Cui illa. Ad te pater
inquit magis benedictio spectat: quē sacerdotij dignitas
ornat. Ille aūt vt audiuit q3 nome ꝛ officiū eius sciret: ma
gis admirabat' ꝛ se benedici obnixius precabatur. Tunc
illa. Benedictus deus ait redemptor aiarū nostrarū. Cū
q3 illa crebrius manib' oraret: vidit eā quasi cubiti vnius
spacio elevari a terra. Tunc senex dubitare cepit ne forte
spiritus esset. Cui illa. Satisfaciat tibi deus: q3 me pecca
tricē mulierē ꝑfect3 inuidū extimasti. Cūc zozimas p̄ deū ad
iurauit eam vt cōditionem suam ei enarrare deberet. Cui
illa ignosce mihi abba q3 si cōditionem meā narrauero ti
bi. velut a serpente terribus fugies ꝛ aures a sermonib' cō
taminabunt' ꝛ aer forte dibus polluet. Cumq3 ille vehe
menter instaret inquit. Ego pater in egypto duodecimo
etatis mee anno in alexandriā veni. Ibiq3 decem ꝛ septē
annis publice libidini me subiici. nulli me penitus denega
ui. Cum aūt homines regionis illius ꝓpter adorāda sancta
cruce hierosolimam ascenderent: rogauerunt vt me se
cum ꝓficisci ꝓmitterent. Cum ꝙ a me naulum requirent.
Non habeo fratres diti naulum: ⁊ pro naulo habeātis corpus meum. Sicq3 me susceperunt ꝛ naulī gratia
corpus meū habuerunt. Cū aūt hierosolimā peruenissem ꝛ
pro adorāda cruce vsq3 ad fores ecclesie peruenissem cum
alijs: subito ꝛ inuisibiliter repulsam patior: nec intus intra
re ꝓmittor. Iterum atq3 iterum conor vsq3 ad limen ia
nue ꝛ subito iniuriam patiebar repulse. cum rō omnes li
berum haberent aditū: nec aliquod inueniret impedimē
tum. Redeūs igitur ad me ꝛ cogitans q3 hoc mihi ob sce
lerum meoꝝ immanitatē accideret: pectus meū cepi mani
bus tundere ꝛ a coclis intimo grauiter suspirare: respici
ensq3 ihe imaginē btē marie ꝙgnis vidi. Tūc ipā lachry
mabiliter exorare cepi vt veniam pet3 meoꝝ impetra
ret. ꝛ ad adorandā sanctam crucem me intrare ꝓmitteret:
ꝓmittens me seculo renunciaturā ꝛ deinceps caste victu
ram. Cumq3 hoc orassem ꝛ in nomine virginis fiducias ac
cepissem: fores ecclesie iterū adij ꝛ sine aliquo impedimē
to ecclesiam intraui. Cum autem sanctam crucem tenuissē
sine adorassem: quidam mihi tres nūmos tribuit. de qui
bus tres panes emi. Audiuiq3 vocem dicentem mihi. Si
iordanem trāseris salua eris. Iordanē igitur transiui et
in hoc deserti veni: vbi. xlvij. annos mansi. nullum peni
tus hominem videns. Illi autem tres panes quos mecū
detuli instar lapidis per tempora duruerunt. Et. xvij. an
nis et bis comedendo sufficerūt. Vestimenta aūt mea iā
dūs putrefacta sunt. Decem ꝛ septem annis in hoc deser
to a temptationibus carnis molestata fui. sed nunc ꝓ dei
gratiam omnes vici. Ecce omnia opera mea narraui tibi.
et rogo vt ꝓ me ad dominum preces fundas. Tunc se
nex in terram ꝓstratus ancilla sua benedixit dominū
Cui illa. Obsecro te vt in die cene dominice ad iordanem
redeas ꝛ corpus dñi tecū feras. Ego autem ibi tibi occur
ram ꝛ de manu tua sacrum xpi corpus accipiā. Nā a die
qua hoc veni cōmunionem dominicam non accepi. Redeūs
igitur senex ad monasterium euoluto anno dum dies do
minice cene appropinquaret: tulit corpus dominicū ꝛ vs
q3 ad ripam iordanis veniens: et alia ripa mulierem stātē
inuenit. que super aquas facto crucis signaculo uit: et ad
senem vsq3 ꝓcessit. Quod videns senex obstupuit: et ad
pedes eius se humiliter ꝓstrauit. Cui illa. Vide ne feceris
cum sacramenta dominica penes te habeas ꝛ sacerdotis
dignitate refulgeas. Sed obsecro te vt sequenti anno ad
me pater redire digneris. Tunc illa facto signo crucis
sup iordanis aquas iuit ꝛ herēmi solitudinem petyt. Se
nex ꝙ ad suū monasterium redeūs sequenti anno ad lo
cum in quo ꝓmum secum locutus fuerat venit: et eā ibi
expirasse repperit. Qui lachrymari cepit ꝛ ipam tangere
non ꝓsumpsit. dimisq3 iuxta se. Ego quidem corpusculum
sanctę sepelire volebam. sed timeo ne sibi displiceat.
Hec eo cogitāte vidit supra caput sancte in terra literas
scriptas hec continens. Sepeli zozima corpusculū marie.
redde terre pulueres suū. ꝛ ora ꝓ me ad deū. Ad cuius pe
ritum tali die apulus reliquit hoc seculus. Et tunc senex ꝓ
certo cognouit. q3 mox vt dominā sacramēta accepit d' ma
nus eius. ꝛ ad desertum redijt vitam finiuit. Illudq3 dese
tum quod vix zozimas ꝓ spacium xxx. dierū ambulauerat
ipa in vna hora perrexit. ꝛ ad dominum migrauit. Cumq3
senex in terram fodere vellet sed nequiret: vidit leonem ad
se venientem quiete: dimisitq3 illi. Sācta hec mulier nullī se
pelri corpus suum. ꝛ ego cū sim senex fodere non ꝓsum
nec aptum ad hoc habeo ferramentū. Tu ḡ terram fode
vt possimus corpus huius sācissimū sepelire. Tūc leo fode
re cepit ꝛ aptā fossā ꝓparauit. Quo facto leo vt ag3
mansuetus abijt. ꝛ senex ad suum monasterium reuertens
est glorificans deum. narrans que inuenerat.

Fuit et Johannes .§.xii.

quidam carpentarius vt refert vincen. spe. hyno. li. xvij.
Qui sclo renuncians ꝙ dnos annos in vicinia monaste
rij degens tandem in locum monē solus se contulit. Ibiq3
cum .xx. annos cōplesset inclusis gratiā ꝙbie ꝓmeruit. Nam et impatoꝛ theodosio ventura ꝑdixit pno
quidē de maximo tyranno q3 esset cū sup aturno ꝛ et gal
liarum ꝑtibus rem̄ turus. Postea ꝙ de eugenio q3 cū es
set victurus ⁊ ibidem vitam finiturus. De hoc ergo apō
oīm grandis fama erat. ꝓpter quod et theodosius hono
re ꝓsequi ꝑsonā honorare consueuerat. Et ego igitur vir
tutem eius agnoscere cupiens. illuc ꝓcessi. xvij. die bñ ite
re confecto ꝑtim ambulando ꝑtim nauigando. Postq3 pri
mam autem salutationem ait mihi ꝓ interpretē. vnde es ꝛ
cur huc venisti: vnū te esse cognosco de sociis magi. qō
et ego annui. Interea dum loquerentur ꝑfectus illius ꝓ
nuncie nomine alipius ingreditur. ad quem cui ille relicto
quem habebat mecum sermone se cōtulisset. paululū ab
eis secessi ꝛ ieiunus steti. Prolixas autem illoꝝ confabu
lationes graviter ferens illum senem intra me arguebā q3
in eo sermone contempto illum potius honorasset. Cum
ergo eodem spreto recedere cogitabam. vocauit theodo
rum interpretem suum. ꝛ ait. Dic fratri illi. Nolite ꝑ pusillanimes. quia iam nūc tecum loquar. Et hoc igitur eu
hominem spiritualem esse. ꝛ occulta ꝓmidere cognouit ꝛ
ideo magis cepit remotari. Egressoꝙ meoꝝ ꝓtinus vocā
uit me quem sic allocutus est. Cur inquit animam tuam
mei reprehensione lesisti? Curis tuis sensibus cogitasti

quod in me nō recognosco nec motes tuos tecere scio .an ignoras scriptuꝝ esse.nō sanos ꝙ male habentes egere medico. Tu quidem mecum velis ꝛ ego te inuenire possiꝝ et si forsitan ex me nullum ex aliqs tū fratrū aliquod patrihusqꝫ potestis habere solatiū. Ille ꝯo totus ex seculanbꝰ rebꝰ potestati dyabolice deditus, vt ad horam respirare potuit ꝛ nunc temptatus venit.sicut seruus austerum fugiens dñm suum: vt hic inueniret salutis auxilium. Inconsultaqꝫ ꝛ importuna res fieret:si illo relicto tecum morarer ꝙ salutis tue cōmodis cōsueuisti vacare ingiter. Tunc ego magnope de peccatis sum illum vt ꝙ me dignaretur orare,quoniā hoc mihi cernitur esse ꝙ salutē viram eū spūalē esse. Ille ꝯo tā letior in faciē lenitet me pcussit dicens. Valte tribulationes te manēt ꝛ ego futurus ex plurimiqꝫ labor habeturus. Pias aūt ꝛ quasi rōnabiles occasiones afferens tibi demon ventilare te temptat suggerens ꝛ patris desiderū ꝛ fratris sororisqꝫ ꝙuersionē. Ego ꝯo tibi renuncio, vtrosqꝫ saluatos esse cognosce. Renum ciauerunt eīm ambo seculanbꝰ rebꝰ.et pater tuus alios septem annos ē victurus. Insiste igit ꝛ in desertis locis. vt cepisti vinc:nec pentum tuoꝝ causa festines ad patrū redire.qꝫ nemo mittens manū suam ad aratrū ꝛ respiciens retro aptus est regno dei. Denicꝫ xlviij. ānos sola habitasse in cella illa dicebat.affirmans se nullius vnqꝫ femie vultum vidisse.nec se edentes aut bibentem ab altero visum fuisse.

Berapion qui et .xiii.

Syndonius vocabaꝫ qꝫ vtte nō alia ꝙ syndone vtebaꝫ ꝛ etiā impassibilis vocabatur,quia nullum possidendi desiderū patiebaꝫ ex abstinentia nimia omnium rerum.ꝛ iugi meditatione diuino ꝛ libroꝝ vnius cellule quiete nō poterat esse contentus.ꝙ p omeria trahebaꝫ cor eꝰ. De hoc referebāt sancti patres qꝫ in quodā oppido ex solido nū precio se paganis nimis detraxerit ꝛ in corpꝭtate permanserit:ita vt eis pedes lauare donec eos ꝙ anos efficeret ꝛ a ludis theatralibꝰ separet. Nullicꝫ cibū nisi panē ꝛ aquam sumere ꝙsueuerat:nec diuitas scripturas legē celebat. Illinaūt ad piā ꝛ castam vitā ꝙuersis.cū ei libertatē offerrent dicentes,qꝫ ꝙ ipm a turpi seruitio liberati essent.ex solidos quos ꝙ se accepat ꝛ apud se seruauerat reddidit eis dicens,quia ꝙ me deus an vobis impleuit qꝺ volebam. Nunc aūt aurū quod ꝙ me vendidistis recipite vt alios ēꝫ quibꝰ iubeatur possim repiam. Cuꝫ rogarꝰ acquiescere nollet vt cū eis ranꝫ pater eoꝝ ꝛ dns remanēt. Habis ḡ in quit aurus illud alios paupes quod nos velut arras quasdā ꝙ salute nostra vendidisse cognouimus. At ille.date ait vos.ego enim alienas pecunias nō do. Saltē inquūt hoc precamur vt vel post anni circulū at benis nos regras. Itaqꝫ dns ꝙ pegrinādo frequēter ad ellada venit.ac p triduum morarꝰ at benis a nullo panē quo vesceret accepit. Neqꝫ ꝯo pecuniā habebat:nec peram vel pellem vel aliud quicqꝫ secum ꝓter syndonē qua erat amictus ferebat. Cum ḡ iejunus vsqꝫ ad quartā diem pcuisset.eiulare fortiter cepit. Nihil em poterat illo ieiunio quod extorquet inuito.ex cuius ncētate sepe etiā pdicta pcedit Sceta ḡ sap colliculū vibis vbi primates ciuitatis oppidi consilium habere ꝙsueuerant. Et illic manus suas pcutiēdo vim se maximā pati clamabat dicens. Athenienses viri succurrite. Concurrentes itaqꝫ simul omnes pallijs vel birris induti, quesierūt vnde veniret. vel quid pati se diceret. Ille respondit. Genere sum egyptius ꝙuersatiōe monachus. Ergo aūt de patria mea vera discessi in trū fenerator manus incurri.quorum duo quidē quocūqꝫ modo debitum soluens potui euadere.tercius autē adhuc retinet me nec habeo quomodo illi satisfacere possim. Illis autem requirēdo quis esset ille vel vbi degeret qui ei molestus esset ꝛ in omnibus adiutores sepolicentibus si hoc eis indicaret. at. Cupiditas pecunie: desiderū voluptatꝫ: et vanitas ventris. Hi tres semper mihi molesti fuerūt a principio iuuentutis.ex quibꝰ iam duobꝰ satisfecisse videor:nec vltra mihi molesti sunt. Tercii ꝯo ferre nō possiꝫ Cum eīm quarto die iam ex necessitate ieiunē urget me lucrifluus fenerator exigens debitū ꝛ nisi reddenim mortem minatur. Tunc quidā pbonus obtulerit ei solidum vnum. Quo ille sumpto ꝛ cuidā ḡ panes vendebat dato vnoqꝫ tū pane ab eo suscepto.inor ab vrbe profectus est ꝛ nunqꝫ postea reuersus. Ut aūt circa locedemonis loca veniens vnum illic de primoribꝰ vrbis bonū in ceteris rebus virum offensqꝫ de domo manicheos esse cognouit.iuxta suspitio exemplū se vendidit.ꝛ intra duos annos ab ecclesia secta tam ipsum ḡ ꝙiugē eius totamqꝫ familiā abstractos ecclesie tradidit.

Caplm. xj.

E sancto Pachomio

scribitur ec clic air beraclides.vt refert vin. spe. bysto.li.ꝛ viij. Ego cū aliqs graui carnis tēptatione vrgerer mihil de ꝺ vacuis meis nec euagrio magistro meo patefeci.ꝺ occulte ad interiora deserti preci.ibiqꝫ pachomiū septuagenariū i loco scbuti ꝓpe palmā int cenobios monachos tenere repiens antiet ātē meaꝝ ei retuli.qꝫ dixit mihi. Nō sit tibi noua res ista quā pateris. Nazqꝫ nō ex negligentia vel desidia mentis in eam incurreris.testimoniū tibi prebent ꝛ natura locoꝝ ꝛ inopia omniū rerum ꝛ absentia feminay. ꝺ magis ista temptatiōe laborias ꝓter illud ac desiderū castitatis. Nazqꝫ aliqꝫ caro nostra si fuerit nimis sana lasciuit. Aliqꝫ ex cogitatiōibꝰ variis in cibus ille pcedit. Int dū ꝯo demon nobis inuidēs ꝙ nos pliat. Nā ꝛ ego vt vides admodū senex. p. xl. annos in hac cella degens maximiqꝫ salutis ꝓpie curā degens huius temptatione sollicitor vsqꝫ ad presens. Certe p annos xij. pꝰ quinquagesimum numqꝫ die vel nocte hic morbus recessit a me.ita vt me primarū auxilio dei suspicarer. malēs tū tic quadaꝝ irrationabili motte deficere ḡ tali obscenitati corpis succūbere. solitudines pagranis in spelicaz me fere eiusdam nudā,pieci.vt ab egredientibꝰ inde bestijs deuorarer. Cumqꝫ sic vsqꝫ ad vesperā iacuissem. leones masculus ꝛ femina exeuntes edote ducēre ad me pruenerūt. et a capite vsqꝫ ad pedes lingua blandiente me lambierūt.sic ḡ illesum reliquerunt. Cogitans igitur ꝛ credēs ꝙ deus pepcisset mihi:mox ad cellam redi. Demon autē paucis diebus quieuit.sed rursus mihi vehementius ḡ solebat incubuit. vt pene me cogeret blasphemare. Transfiguratus eīm in puellam quandā quā in iuuentute mea vidisse me meminerā.tempore messium calamos colligere Que subito supra genua mea sedēs adeo me poia mēbra commouit.vt pene mecum ipsa coisse putarem. Ira'q igitur dextera mea pcussi eam:statimqꝫ euanuit.ꝛ certe per totum biennium setosam manus qua eam percusseram ferre non valebam. Anxius igit ꝛ desperās ad deserta vagabundus pergi.repertamqꝫ medicam aspidez manu tenēs genitalibus membris apposui.vt vel morsibus eius mortez mihi afferret.caput etiā serpentis cōfricando conterens i verendis.ranꝫ ex eis temptationis causa mihi pcederet. Et nec sic me momordit gratia diuina (sicut credo) ꝓuidēte. Tunc itaqꝫ vocem hanc ad me descendentem audiui. Vade pachomi insiste agoni tuo. Ob hoc enim dimisi te demonis virtute superari.ne fortior quasi eo superbires. Sed infirmitatem tuam agnoscens ad diuina auxilia confugeres. Sic igitur ad ḡpia secreta remeans de cetero cum fiducia sedi pacatisqꝫ sensibus viri. Pollissqꝫ meus vt se contemptum vidit omnino confusus abscessit

In thebaide pꝛouī .§.i.

cia tabonēsis dicitur locus in qno fuit pachomiꝰ vir insꝰ vt refert vincē. vbi ꝺ. ex dictis beraclidis. Hic fuit totus

deo dedisse intantum vt p diuinam grām z nosceret futura: z visione frueret angelica. Hic pfecte misericors et humanus fuit z ineffabili frē amore dilexit. Ad hūc igit in spelunca sedentē venit angelus dñi dicens ei. p omnia que ad xpositū tuum pinent pfectus es. vnde cum in spelunca supfluo sedes. Vade igit z ones inuenes monachos collige eosq intra regulā vite quā a me discens instituc. Tabulasq; ceas illi dedit in quibꝫ scriptū erat. Diuersas intra domus atriū cellulas facies. ternosq; per singulas manere pcipies. In vno tamen loco cibus omnibus fiat. nec te inuare nec mādicare quemq; pbibebis. Fortiorib⁹ tñ z magis edentib⁹ grauius opus iniūges. sommus p̄o nō iacentes capiāt. Sīl p instructas z paululū reclines cathedras pallis suis velatas sedētes q̄escant pelliti capitis tegāt q̄s nec ꝓpter cibū nec ꝓpter somnū capitā ponant. Ipsū q̄ ad coenē ingrediuntur. Tunc vnusq; cingulum suum soluat pellemq; deponat. z cū cucullo tm accedat. Si quis alterius regule peginus aduenerit non edat cum eis nec bibat nec in mansione eorum introducat. tarnūq; forte in via eis adiunctus fuerit. Quicunq; p̄o cū eis ad pmanendum intrare voluerit. non eum in loca monasterij secernentia recipiens nisi triennū totum laboriosum opus vanusq; pficiens impleuerit. Edentes cucullis capita sua velent ne alter alterum respiciat manducantes. Sīl solum carbonem vel mensam: nec loqui quicq; liceat. duo mandducat. Porro xxiij esse fratrum ordines instituit Et vnicuiq; lram grecam qua tangit ꝓpriis signis vel vocabulo dignoscere. sig poluit. Hoc erat⁹ ordinauit z iussit vt orationes xij. p totum diem z i vespere totidē ad lumen facerent. z in nocturnis q̄s vigilijs totidē ꝑces effunderent. Tunc sanctus pachomius ait angelo. Parus hec est. Ait ille. Ideo inq̄t has paucas fieri pcepi: vt z infirmiores implē sine tristicia possint. sibi imposita regulā vinēdi. Qui p̄o firmiores z pfectiores sūt. non illis necē est aliena regula astringi: q̄ virtā suā totā visioni z cultui dei penitus dederūt. Has itaq; dispositis discessit angelus ab eo. Plurima igit monasteria sunt. in quibꝫ plusq̄ vij. milia virog; instituta illa sequunt. Sed illud in quo pachomius ipe degebat maximū et primū habet. et quo cetera procellisse videntur. Obijt autē⁹ hic anno archadij z honorij. xl. Centesimū z decimū annū bōis vite fine. vt ait Sigilbertus. Hic antē⁹ pachomius vt refert Vincent⁹ speculo. hystoriali libro. xij. ex gestis eius docuit monachos regulam viuendi vt dictum est. quam angelo dictante dedicerat. Hic precepit pistoribus ꝯ factas oblationes coīrent salutaria meditarent. nihil vani loquentes. Quod precep tum cum in monasterio tabennensi quadam vice violaretur statim dominus pachomio reuelatum est. Qui prin⁹ Theodosium mittens negligentiā hanc emendari fecit tā q̄ diuini precepti transgressionem. Eidem pachomio apparuit dyabolus in specie mulieris pulcerrime: quā ille cernens z sciens fantasiam esse orabat multum vt euanesceret. Cui illa propius astās ait. Quid fugis labores? potestatem accepi a domino tēptare quos volo. Ad quā scis. Quis eo? Et illa. Ego sum ait xpus dyaboli z caligine voluptatis mortifere mortales involuo. Tuis vel tibi ꝓpter xpm q̄ humanatus ē appropinquare nō possum. Sz nunq̄d ita sp erit: veniet tempus post obitū tuus q̄ put laborit debachabor inter eos quos nunc otiōsos tuis munis. Tunc scīs. Et q̄s scit si meliores tūc erunt q̄ eos corroborent. Nam tu place mihi omnino pteales: quod est solius dei. Ait illa. Plura tū futura ex precedentibus cognosco. Cui scīs. Et quō? Dicilla. Omnis recipiēti pū tendit ad augmentū pfectionis: tende ad detrimentū vergit: sic z in hac vestra pfessione vt cōicatio fiet. Nam initia sua signis z virtutibꝫ robotata succrescit. Cū aūt senescere cepit aut ꝑpis diuturnitate labescēs aut negligentia temporis deficiens ab incrementis propijs minuitur

Post hec pachomius instanter orabat vt sibi dñs revelaret quis status monachorum futurus esset p̄ se. Qui p visionē ad se factā edoctus est q̄ monasteria quidē multipliciter dilatarentur z nonnulli pie z ꝓmenter viuerēt. Plurimi p̄o negligerent. suāq; salutes deperderent maxime p̄o p negligentiā ꝓpositorum quibus primatum tenentibus ambitiosa lite quis eorum posset p̄ēderet. Et reprobabuntur boni pr̄epositi. z mali eligentur. Et tunc pene omnia que diuinis regulis subnixa sunt humanis p̄mutabuntur illecebris. Tunc pachomius ecclamans ait ad dominū. Heu me q̄ frustra laboraui. Si enim tāperseuerāt q̄ futuri sunt eorum subditi quales erunt? Tunc apparuit ei mirabili fulgore quedam imago spineam coronam portāa dicens ei. Confortare pachomi q̄ posteritas tua vsq̄ in finem nō deficiet. z quisquis inter eos q̄ futuri sunt pcet continentet vitent. amen dico tibi requiem sortiet.

De sancto Euagrio .§.ii.

refert vin. spe. hy. li. xviij. q̄ primū ordinatus ēpūs ecclē a sō cto basilio postea dyaconus a beō gregorio nanzanzeno Hic quidē in sclari vita temptatus tandem beate melanie studio veste mutata ad egyptiacum nitrie montem pfectus biennium ibi degens implent. Tercio autē⁹ anno ad interiores solitudines p̄gens quatuordecim annis ab ēsumenda virili panis z olei modicū sumens qui patus inter copias magnas delicioſam semp̄ vitā temerat. Huic fortiter spūs fornicationis semper incubuit. Unde sicut et nobis ipe referebat p totam noctē⁹ in hyeme mid⁹ in puteo stabat vt gelu quoq; carnes eius astringerent. Aliquando etiam spūs blasphemie cepit eū vigere z ad sacrilega contra deum verba compellere ꝓpter quod diebus xl. iugiter sine tecto fuit. ita vt p totū corpus eius papule quedā crirent. tamen hec mente demones cruptus est q̄ p innumeras vices ab eis verberatus est. Quadam die tres simul ei demones ī spē clericoꝝ astiterūt de fide eū eo tractare cupētes. ex quibꝫ vnus arrianū alius eunomianū: tercius appollinarem se cē dixit. Quos oēs ille sapēter ac breuiter diffiendo superauit. Idē cū clauses ecclesias pfunt innocato xpi nomine illā obstī ꝓpe vnde clausis erat fugauit. z manu fores pallās aperuit. Quidam q̄s discipulog; eius q̄ eis post. xviij. annos esset ventura figillatim res ipas ꝓpheraudo p̄dixit. Cum p̄o quidam monē patris sui nunciaret. Redit. q̄d blasphemas o hō immunde ego pēm meū deū noui. Dicebat aūt. Et q̄ ad solitudinem veni nō lactucā aut aliqd viride ego attigi. ii pomā nō carnes. non balnea vidi. Demq; xvj. talis vite sue anno in quo nihil edebat q̄s coctum esset cū ꝓpter infirmitatem stomachi necesse esset vt tale q̄d sumeret. panē quidē nunq̄ attigit. Sī olera. refrigerata. z lenticulā p biēnij gustauit. ita de sclo exiuit. Cuca ipm vite sue finem referebat q̄ tercium vite annū ageret ergo carnali desiderio liberatus ē se intelligeret. Et hic post talem ipius vitaz post tūtos labores. post illas tam ingentes otiones. bonoꝝ z malorꝝ spūs differentias nouit. anteq; quibꝫ demones subintrare possent ostendit. Quidam nolle Innocentius ꝑ sbr cum q̄ viri ait heraclides tribus annis simplicissimus hoīm fuit. Qui cum olim sub imperatore constantio militasset secularia renunciauit. Hic filium suum paulum male dixit eo q̄ filiam cuiusdam sacerdotis corrupisset. Deprecatusq; est deum dicens. Da illi domine talē spiritum vt in carne sua nunq̄ inueniat tempus ad peccandum. Rectius ei forte credebat si cū arrogantie demonis q̄ si cū impenitente corpec voluptatis certaret. Qō vt dixit ita factū ē. nā etiā vsq; nūc idē paul⁹ ferreis carbonis vinctus in monte oliueti consistit a demone vexat⁹. Hec heraclides.

Fratrem quendā .§.iii.

qui mecum ab initio iuuentutis vsq; hodie vixit inquit Heraclides nonq; nullo desiderio mentis corporis victū

et pro contemptu suo gratias deo agere semp consuetus. Pro veris amicis etiam periculum subire cupiebat. Multo plus et forte amplius demonis potestate expertus erat. Illi quadã die diabolus cui eo pacisci voluit: dicens. Promitte mihi q̃ vel semel peccabis et exhibebo tibi feminam quamcũq; volueris in hoc seculo: qui eũ desperat. Illo tpe demon q̃ quatuordecim noctes cum eo afflixerat. pedibus suis eũ de cella sua trahebat. eũq; humana voce dicebat. Noli ꝓm adoriare: et nunq̃ amplius accedas ad te Cuille. Propterea inquit eum adoro et sp adorabo. q̃a multum angenis et cruciatus eo q̃ipe facio. Hic nullaz feminam est expertus nec inter somnia nisi in visione certaminis et conflictus. Scio eumter ab angelis etiam accepisse abstinentiam. Die ꝺo quadam in valle ima solitudine cum nec micã q̃dẽ panis haberet tres i pelle sua reperit patinates. Illo q̃s tempore vinum reppit piper et panes. Frequẽter cum videret aliquos penuria laborare grauiter multum flebat. eo q̃s preter corpus suum quicq̃d habere poterat dabat. De hoc itaq; maxime gloriabat. q̃ mecum virtute ꝓfuit. Fuit et quidam alius nobilissimus agonista. ait heraclides vt refert vincentius vbi supra. Nathanael nomine qui fraude demonis accidiam passus ex priori cella dicitur recessisse: et aliam quidam vico vicinam fabricasse, vbi cum habitare cepisset: demon p noctem ad eum accessit in specie camificis figuratus qui pannis obsitus sordide re deformiter somnoq; flagris facere videbat. Ad quẽ vir sanctus. Quis nanq; es inquit. qui talia in hospitio meo facere conaris: Rendit ille. Ego sum qui te ex priori cella fugani. quoq; nũc vt ex hac etiã te expellere veni. Tũc sanctus illusum se videns a demone. ad habitaculũ prius redijt. Ibiq; xxxvij. annos complens nunq̃ ex ꝓposito suo retulit. Nec ipse quidem lumen egrediens cum demone quem superare volebat contendens. Qui tantis eum machinationibus verabat vt quocunq; modo cellam cogeretur exire quantas figillatim non possim referre. Inde hec etiam captato. vij. episcopotum aduentu qui ad illuz requirendum fuse ꝓuidentia dei fuit tẽptatiõe demonuz venerunt: cum ipso post oratiõem factam: ne vno quidem passu ꝓsequeret. Et cum ꝺyacono dicerent. Abba superbum rem admodũ facis. q̃ episcopos nõ veneris. Ille ait. ego dños meos episcopos veneror. sed hic ꝺ vniuersis scio motuũ me esse profiteor. Occultũ ꝓpositum meum nouit deus.

Altera vice demon ꝓtra eũ alteram machinat artẽ. Et q̃s subito quasi puer paruulus annoz. x. minus alinũ panes in cella ferentẽ. Qui cũ ꝓfunda nocte ad cellam eius venisset asinũ in terrã ruisse finxit et clamans ait. Abba nathanael miserere mihi misẽq; porrige. Audiensq; vocẽ pueri intra ostia stabat cui⁹ ptẽ reclauerat. dicens. Quis es: Puer inquit sum illius monachi et panes ei porto. q̃a eras agapem est facturus. Quesso ẽ ne iacẽtem despicias et morsibꝰ ferarum tradas. At vir scãs vt vir enens stabat et animo facta oratione ait. Credo puer in ipso cui servio qui eũ spũ dominat. q̃ si auxilio indiges ipse tibi ꝓstabit. Sic ꝺo res ista temptatio est: aspiciat dñs deus nec me ex eo ledi ꝓmittat. Demon itaq; ad hoc victus atq; confusus i venti turbinem est resolutus.

Capsin. xij.

Decumẽta quedaz et

sententie morales ex dictis diuersoz sanctoz patrumq̃ refert vincẽ. li. xvj. Specu. hysto. circa finem ad instructionem vite spũalis. Abbas Iohannes cum moreret: interrogatus a fratribꝰ vt aliq̃d eis cõpendiosũ tanq̃ hereditariũ diceret: ingemiscens ait. Nũq̃ feci ꝓpriam voluntatẽ meã. Nec aliquẽ vocui qs potius nõ fecerim. Dixit abbas sisoi. Esto ꝓtẽptabilis et volũtatem tuam et curas ẽ clares abijce post tergũ et reqem habebis. Idẽ ait. Nõ habeas amicitiã cũ muliere neq; cum puero. neq; cũ hereticis. Interrogatus senex. Quõ mortuo deo vtrũ: vtrũ in seculo an in labore vsq; vigilijs vel in misericordia. Respondit his ꝺ discretione. Dico eũ tibi q̃ multi afflixerẽt carnẽ suã et q̃ sine discretiõe abierũt vacui. Os enim de ieiunio feret. et scripturas omnes ediscet. et quo deus inspirit nõ homines humiliare. i. charitate. Interrogauit quidã frat abbatẽ agathonẽ dicẽs. Volo in peregrinone manere cũ fratre quo huc cũ ipso: respondit. Quales ꝑma die ingredieris tales etiã relinq̃s dicit pagasius cum humiliato. Dixit quidã senex. Dz mõachus q̃die mane et sero intra semetipm solicite inspicere q̃d q̃ totã diẽ fecerit eo rũ q̃ velit deus vel q̃ nõ. Dixit abbas lutꝰ. Et laboro simul et otio: dicẽs in laborando. Miserere mei deus. Et dormio et otio simul. dãs eleemosynã pauci de labore meo. qui erat ꝓpe qs venerio. Quidã duxit ẽ ad arsenũ. et senex more solito pro otiosem tacuit. Postea ade duxit ad abbatẽ moysen ex latrone ꝓrsum. q̃ benigne eũ susceꝑit et allocutꝰ est. et otiosum frat ad dñm dicẽs. Dñe deus illoz ꝓpter nomẽ tuũ omnes homines videre fugit. alter vo ꝓpe nomẽ tuũ oibꝰ cõis ẽ. quali queres qs melius facẽt. Et cõsedẽ illi duc naues p fluuiũ in q̃z vna nauigabat arsenꝰ cũ silentio et reqẽ. in altera moyses in cuius ore angeli fauum mellis et in ventrib⁹ influebãt. Quidã frat bñs euangelijs vendidit illud dicẽs. Ipm ihũ vendidi q̃s iuber. vade ora q̃ hẽs et da pauperib⁹. Quidã nobilis abrenunciauns sclo. panca tñ sibi reseruans venit ad basilii. Qui hoc audiens ait illi. Et senatores eẽ vestitibꝰ et monachũ nõ te fecisti. Quidã rogauit senẽ vt pecuniã reciꝑet in necessitates suas. Qui cũ nolusset dare ei. Accipe in visus pauperũ. Cui senex. dupler tũc mihi ẽ obtenebuit. q̃ cũ nõ indigeam accipio et aliena tribuens vanã gloriã colligo.

Obtulit q̃dã seni pecuniã q̃ senex leprosos et infirmos erat. qui nolẽs ait. Dosi. lxx. annos venis mihi auferre nutritose meã. Helasius q̃dã habebat codicẽ solidoz. xvij. continebat enim testm nouũ et vetus. et erat penitus in ecclia vt q̃ vellet legeret. Quẽ cũ quidaz furatus esset et posuit ad vendendũ. Emptor aũt dixit ei vt dimitteret eum sibi vt posset eũ alteri ostendere sũ q̃ctate libri et si tãtũ valeret q̃ ꝑa oẽ illũ dicto gelasio. q̃ ait. Eme illũ qui bonꝰ est. et tantũ valet. Nõ cũ reuellet vendito et ꝓpunctus ille retulit ipm gelasio q̃ nolebat eũ recipe quẽ fecerat ẽ suũ. sed cogit eũ sur vt reciꝑet qõ suum erat. Arsenꝰ vedit monacho suo aurũ et mimos. et q̃q̃d volebat dimittere nõ furareẽ. Ille aũt nõ ꝓtinens se iussos esse a senibꝰ expelli dicentibꝰ. Frater infirmitatẽ carnis patiẽs sustinendus ẽ. Qui aũt furat et admonitus nõ quiescit expellendus est. Cuidam ridenti dixit senex. Cerũ celo et terra rõnem reddituri sumꝰ totꝰ vite nre et tu rides. Quẽadmodũ vmbrã cotidianã nrã vbiq; circumferimus nobisci⁹: sic debemus fletũ et ꝓpunctionẽ nobiscũ habẽ vbicunq; fuerimus.

Narrauit quidã vt .§.i.

refert Vincen. Specu. hysto. libro. xvj. q̃ tres esse studiose diligentes monachi facti sunt. Quoz vnus elegit litigantes in pacem reducẽ. Secũs infirmos visitare. Tercꝰ in solitudine quiescere. Primus q̃ laborans ꝓpter lites hominum nõ poterat omia placare. Et tedio victus venit ad secm. et etiã inuenit eũ animo deficientẽ et non valentẽ mãdatum pficere. Et ꝓcedentes bi duo venerũt ad tercium narrantesq; tribulatiões suas rogauerunt eum vt diceret quid ipe ꝓficeret. Qui paululũ reticens misit aquaz in cipham et ait. Attendite in aquã et turbulenta erat. Et ꝓ modicum ait. Attendite quõ modo facta est limpida aq̃. Et cum intenderent in aquam vident in ea tanq̃ in speculo vultus suos. Tunc dixit eis. Sic est qui in medio hominum conflixit. A turba enim non videt peccata sua. cũ autẽ quieuerit et maxime in solitudine. tunc relicta sua cõspicit. Duo frẽs impugnari a spũ fornicationis abierẽt et acceperũt vxores. Postea abeat vnus ad alterum dicẽs Quid lucrati fuimꝰ in hac imũditia. et q̃ pena sequitur

damnatio eterna ⁊ vitaz angelo⁊ deseruimus. Redeam⁹ ḡ ad heremum. Reuersi ergo sunt ad senes. ⁊ eos⁹ annum integrum recluserunt recipientes panez ad pensum equaliter. Et anno renolato egressi sunt. ⁊ visi habẽ̄nus eo⁊ facie pallida ⁊ macilẽtã. Alter ꝺo faciem pulcram et corpulentam. Et querentibꝰ patrꝺ a ꝑmo causam pallo ris. Rñdit. Credo hanc esse cām qꝛ tpe illo frequẽter me diratas ſium gehenne mihi debite paꝑet scelera mea misi pniam agam. et ista meditatio ita me decoloranit et tribi cia ⁊ timoꝛe. Alterius ꝺo querentibꝰ cām rampulchri colozis in facie cum alter e contra ita pallidus esset ⁊ idẽ fuisset also vtriusq⁹. Respondit in tpe illo assidue memorat⁹ sum immẽsi beneficij dei mihi collati ⁊ sue dilectionis erga me: quia me eduxit de luto fecis ⁊ de profundo infemi. Et in hoc gaudens sum ⁊ letatus. Et declaranerũt patres equalem fuisse eoz pniam ⁊ pariter deo acceptam. Ali qñ ꝯplures fratres sedentes simul ꝓferebant de scīs scripturis: ⁊ tunc stabant angeli dei circa eos letantes de vñi eloquio. Cū autẽ aliud inter se loquerentur. statim angeli sancti recedebãt longius indignati contra eos. Demones autem delectabantur sup eorum vana ⁊ supflua loquela. Beatus autem senior hec videns abijt ad cellam suam ⁊ p totam noctem gemendo deflebat miserias nostras ⁊ cõmonebat fratres p monasteria dicens. Lobibete vos fratres a multiloquio ⁊ ab ociosis sermonibꝰ. Interrogauit quidam abbatem Siloi dicens. Quando ego in scripturis vult cogitatio mea sermonem ornare vt paratus sim ad interrogata respondere. Cui dixit senex. Non est opus ꝯ de puritate mentis magꝭ quide tẽi. Abbatem theodorum quidam tribꝰ diebꝰ interrogabat sermonem. Quo nihil dicente exijt rubus. Interrogatus theodor⁹: quare nihil ei respondisset ait. qꝛ negociator ẽ. ⁊ alienis ꝓbis gloriatur. Dixit abbas ypicius. Melius est mãducare carnem ⁊ bibere vinũ: ḡ in obtrectatione comedere carnes fratrꝫ. Quidam senex. xl. annis nõ bibit. quãdo autem sitiebat cauma lauabat fousculam ⁊ impletã aq̃ appendebat ante oculos suos. Et interrogatus a fratribꝰ quare hoc faciebat. Rñdit vt videns quod cruciatus maiorem sustineam ardorem: ⁊ sic maiorẽ a domino mercedẽ ꝓsequar. Referebant fratres de quodam qꝛ ita impugnabant eum demones. vt statim bota vini plena tantaz famã ⁊ defectionẽ corpi eius facerent. vt penitus sustinẽ nõ posset. Veruntamen ille dicebat in corde suo qꝛ ḡsiterũq⁹ oportz me vsq⁹ ad ꝛcia bota expectare. Bota ꝛcia ideꝫ dicebat. Cum nunc violenter vsq⁹ ad tertia oportet me sustinere. bota ꝺo sexta infundebat panem aquã dicẽs. Cui hic infundi oportet me expectare nonã. Cui q⁹ bota nona venisset ꝑm ꝓfuetudinẽ implebat oõnes ⁊ psalmodia ꝑm regulã ⁊ ponebat panem vt comederet. Hoc ḡ⁹ plurimos dies sustinuit. Quadã aũt die cũ bota nona sedisset vt cibũ caperet. vidit de spontella vbi panis. i. paximatia reposita erant surrexisse fumũ magnũ ⁊ egressuz esse ꝑ fenestram cellule sue. itaq⁹ et illo die nõ esurijt. Sic ita corroboratum est cor eius vt nec post biduũ delectaret eum cibus sumere.

Requisitus abbas .§.ii.

pemmen quẽadmodũ oporteat ieiunare. rñdit. Ego volo monachum ita ḡhidie parũ comedere vt nõ satiet. Nã biduana ⁊ triduana ieiunia vane gloie vacant. Natura siluani discipꝰ angeli factus esset ejus in pharani mediocriter victitabat. factus aũt ejus artilline virit. Dicebat ẽi. Si infinitatẽ modo incurro plurimi succurrunt tũc aũt nemo succurrebat. Presbr q̃dã cum visitasset ejus infrogatus a fratribꝰ quo facta esset anima illa. Rñdit. Credite mihi qꝛ nullius ꝺi facie vidi nisi tm̃ episcopi.

Theodorus scãs dyaconus in scithi nõ acꝑuit ministrare. ⁊ cũ cogeret a seniꝺ petijt sibi vas locũ ⁊ tpe oranꝺi vt ei venõllaret vbi si ꝺret ministrare vel nõ. Et ostẽ sa ẽ ei colũna ignis a terra vsq⁹ in celũ protecta ⁊ vox insonuit dicens. Si potes fieri sicut colũna hec. vade ⁊ ministra. ⁊ vltra nõ acꝑuenit ministrare ad altare. Methois ⁊ frater eius ordinati ꝓsbiteri ab epo gebalon nunq⁹ ꝑsen serunt sacrificare. ⁊ dicebat senex hoc officiũ est eoꝛ q̃ sine querela viuũt. Idẽ. Quantũ appropinquat hõ deo rã tũ peccatorez se videt. Abbas Iulos dixit. Si haberem vnã cogitationẽ. Antonij efficeret ḡhi totus ignis. Idem. Nõ est magnũ q⁹ mẽs tua cũ deo sit. ⁊ ꝯ magnũ est vt videas te sub oĩi creatura. Idem ad puerꝫ mortuũ quez pater eius añ cellã eius iactauerat putans eũ agere pniam ait. Surge foras vade ⁊ surgens statim egressus ẽ. Idẽ cũ abbabã discipꝰ eius a dyabolo vexaret ait. Deus tua nõ vis nõ te diuerto. nisi curaueris eũ ⁊ statim curatus ẽ. Dic in die mortis sue resplenduit in facie sua sicut sol. Et astantibus ait. Ecce Antonino abbas venit. Et paulo post. Ecce chorus ꝓphaꝝ. Et iterũ plus faciez ei⁹ resplẽduit: ⁊ ait. Ecce chorus apl⁹ venit. Et iterꝫ in duplo pl⁹ facies eius resplenduit. Et loquebat astantibꝰ ⁊ dicebat. Ecce angeli venerant accipe me ⁊ rogo vt dimittant me adhuc penitere modicũ. Et dicentibꝰ astantibꝰ. Abba nõ indiges pnia. Rñdit. Vere nescio me iniuũ fuisse ejse penitente. Et iterũ facta est facies eius sicut sol. ⁊ ait. Ecce dñs venit dicens. Afferte mihi vas electionis beremi. Et repletus ẽ totus locus fulgore ⁊ odore reddente dño spũ suũ. Quidã frater venies ad cellã senis cuiusdã ingrediebat ⁊ furabat victũ illius. Cũ aũt videret senex nõ illi arguebat quẽ nouerat sibi furari ꝯ amplꝰ ea quẽ dicẽs. Puto frater ille mihi ẽ necessarius. hẽbat eñ grandẽ tribulationẽ senex ex penuria panis. cũ aũt moreret ⁊ audirent eũ fratres videntes eũ q̃ furari solebat panẽ suũ appendit manus eius ⁊ osculatus est dicẽs. Frãs ego mandabus ustis frẽs qꝛ ꝑ eas arbitror me intrare in regnũ celorũ Ille aũt ex hoc ꝓpunctus factus ẽ ⁊ ipe strennuus monachus ex actibꝰ senis ḡs vidit. Frater interrogabat abbatẽ ſdoũ dicens. Si latrones aut barbari sup me irruerẽt occidere me volentes. ⁊ ego si ꝓualere eos ꝓuocem in me occidẽ eos: Cui rñdit. Ne facias oĩno ꝯ totum deo te ꝓmitte. qꝛ quid eñ aduersi contigerit ꝓfuere hoc ꝓpter peccata tua euenire.

Dicebat abbas .§.iii.

pemmen. Si qs tibi malũ fecerit tu illi bonũ redde vt per bonitatẽ vincas malicia. vñ cũ fratri cuidã aliqs iniurarer vel irrideret ipe currebat ad eũ dicens. Ili sunt q̃ occasionẽ nobis ꝓbent ad ꝓfectũ nim. qñ bi q̃ laudãt ⁊ beatificãt nos ipi nos decipiũt. Abbas bylarion cum visitasset quendã epm obtulit ei ꝑs aliqd de anibus. Cui abbas ait. post qs hũc bitũ suscepiẽsq⁹ comedi occidez. Et dixit ei ꝑs. Exq factus sum ꝑs nõ dimisi aliquẽ deuenire q̃ aliqd hꝛet aduersus me. Nec ego dormiui hũs aliqd aduersus aliquẽ. Cui abbas. Ignosce mihi p⁹ꝑi puersatio tua meliot mea ẽ. Dixit quidã senex. Si qs tecũ de scripturis vel de alia ḡhcunq⁹ cã tecũ locutus fuerit nõ ꝓtendas cũ eo. Si bene dicat. ꝓsenti ei. Si male. dic ei. Tu scis quõ loq̃ris ꝯ eñ fuans ⁊ in humilitate sp te cõ cognosces ⁊ reqez possidebis. Cũ aliqs infirmus de nimia abstinẽtia exercebat flegma nolẽte eo cecidit de flegmate super alia frẽa. q̃ cũ in cogitatione sua ꝓpelleret ei dicẽ. quiesce iã. nõ exceres sup me vt sup̃aret cogitatões suas tu hr qõ exercebat. ⁊ mittẽs in ore suo comedebat ⁊ ad ipm dixit. Aut nõ dicas fratri qs cũ ꝓmittet. Aut manda ea qõ hoꝛres. Abbas theodorus fratri ꝓpẽti. qꝛ turbaret dixit. Quot annos hẽs in ordine illo. Qui rñdit. octo. Et abbas. Crede mihi qꝛ. lxx. annos hẽo ego in cellis istis. nec vna die potui hẽre requiem ⁊ tu vis in octo ãnis habere pacẽ. Et alius frat q̃sunt ab eo. Si fiat subito sonitus rume alicuius. sit tibi timor abba. Qui rñdit. Sic lũ terre adheret. theodor⁹ nõ formidat. poposcerat eñ

a dño precibꝰ q̄ auferret ei timorem. Referebat q̄dā pr̄. q̄ antiqui nō cito mouebant de loco suo: nisi urbus de causis. Aut siquis aliquid uideret aduersus aliū z satisfacere ei nō posset placere. aut si a pluribꝰ laudar: aut si in tēptationē uanitatis incidisset. Senex quidā habebat aquā longe a cella sua. ubi dum semel iret defecit in via. et ait. Quid necesse habeo sic laborare: manebo iuxta aquam. Alio dicto uidit quendā iuuenem eū sequentē z nō erantem uestigia sua. Cui ait. Quis es. Et ille. Ego sum angelus dei missus nuntiare uestigia tua: z reddere tibi mercedem: tūc ille fortis animo factus est et amouit longius cellam suam per quinq; miliaria.

Cuiusdā senis di/ .§.iiii.

scipulus solitus erat uenire ad eū. ut parentē aīe et mḡm ut aliquid documenti ab eo suscipet. Quadā autē die inuenit eū commentē. Cumq; diu expectasset ipsenet inclinabat ad commendū uel reuertendū ad cellā. Quinti et tollit a se somnū. nec recedē decreuit uel excitare patrem. Septies sup hoc impugnat⁹. et semp tali cogitatōi resistens. Demū cū senex euigilasset dixit ei eo officii. Et eo ad cellam postea remisso. in otione positus factus in excessu mentis uidit locū gloriosum. z sup sedem. vij. coronas. Et cum existimaret tam locū gloriosum ꝓparatū esse antomo. Tūc uenit uox de celo dicens. Non antonio ꝟ parata est: sed discipulo tuo. Et septē corone ei sunt acquisite p. vij. temptatiōes. Quidā frater in tribulatōne temptationū positus. q̄didit regulā monachalem. i. obseruatōem regule nec ualens ex negligentia renouare monachale opus: affligebat. Qđ exponens cuidam patrū ille exhortatus est eū ad resumendū uigorem spūs sub hoc exēplo. Homo quidā habebat campū fructiferū. Ex negligentiam suā repleta ē terra illa spinis z tribulis. Cū autem posset uellere eam colere: dixit filio suo. Vade z purga agrū illum. Et cū illuc accessisset ꝓ multitudine spinaꝝ z tribulorum nō ualens ait intra se. Nō purgabo hec omnia Et prosiciens se in terrā cepit dormire. Et hoc fecit pluribus uicibꝰ. Cum eū dormisset postea excitat⁹ incipet uelle purgare agrū sentibꝰ ꝓsiderans magnitudinē laboriosi opis deficiens mente inchoatū dimittebat. Supuenit pr̄ z incultum agrū z impurgatū inuenit. A quo cū audisset causam pater ꝓhortauit eū ad laborem dicens. Fili ad mē suram latitudinis terre in q̄ aceo et terraꝝ occupas q̄tidie opare. et paulatim ꝓficies z agrū totū purgabis. Nō facies in modico q̄re totum colui. Sic z tu paulatim opera que solebas. et deus q̄ gratiā suam te restituet ad pristinum statum.

Quidaꝫ anachorita .§.v.

cum uenisset ad abbatē pemenē suscepit eū senex cum letitia. Et cepit anachorita de scripturis sanctis. z de rebꝰ celestibꝰ ploꝛre. Tūc senex uertit faciē suā ad alios fratres. et nullā anachorite reddit rūsum. Ille ꝟo egressus est tristis Ingressus aūt discipulus ad abbatem dixit. Propter te uenit bō ille magnus. tantā gloriā in locis suis habens. et tu nō uis loqui cū ipso. Rūdit senex. Ille de sapientia est z celestia loquit. Ego aūt de infirmitatibꝰ sum z terrena uis loqui possum. Egressus ꝙ discipulus dixit hec ad anachoritam. At ille ꝓpanct⁹ in hoc sermone ingressus ad senem dixit. Quid facia abba q̄ passiones cordis mei dominantur mihi. Tūc senex respexit eū gaudens z dixit. Nō bñ uenisti pater. Aperi ergo os meū z imple illud bonis tuis. Et hoc sermone inaudito anachorita dixit ei. In ueritate bona est hec uia quā tenes et uera. Et agens seni gratias reuersus est in regionē suā. Iohānes breuis statura dixit fratri suo q̄ uellet esse securus. et liber sicut angelꝰ dei q̄ semp est seruit. Et deponens uestimēta sua abqt. z mansit in deserto nudus p ebdomadam. Tandē rediit z pulsauit ad ostium celle. Et quesiuit frater ei⁹ quis esset: Cui ille. Ego sum iohannes. Et ait frater. Si iohannes angelus est factus nō habet necesse inter homines cōuersari. z dimisit eum multū affligi. Tandem ei aperuit dicens. Si hō es. necesse est iterū operari ut uiuas. Si aūt angelus q̄d queris intrare cellam. At ille. Ignosce mihi inquit frater. q̄ peccaui. Quidā monachus ꝙstantinopolim tempibus theodosij habitabat in parua cellula extra ciuitatem Audiens imperator solus precit ad eum. Et non cognouit q̄ esset imperator. Et misit aquam z sal et bucellas z comedit simul. Tūc dixit ei. Ego sum theodosius imperator: et ob deuotionem tui ueni huc. Beati uos q̄ securi estis ac liberi de negocijs seculi tranquilla et quieta fruimini uita. Certe in regno natus sum. et in regno ego nūc et sine sollicitudine nunc̄ obsq; capio. Et ita regressus est ab eo. Eadem ꝟo nocte cepit dei famulus intra se cogitare dicens. Non solū de ꝓfecto erūt de palatio q̄plurimi exemplū imperatoris secuti ad uidendū me uenturi sunt. z bonorem mihi tanq̄ seruo dei deferendo nō cessabūt. Timeo ne forte malignus mihi surripiat spūs z libenter incipiā eos suscipere z delectet eos meū in laude eoꝝ z honore. z ꝙ hoc iam incipiā uirtutē humilitatis pdere. Eadez ergo nocte fugit inde z peruit in egyptū ad sanctos pres in deserto.

Quidā senex dixit. Qui ab hominib⁹ ampli⁹ bonorat nō paruū aīe damnū patit. Idem. Qđ cogitatio superbie uel uane glorie te impugnat ꝓscriptura teipm. Si oia mandata dei cōplesti. Et inimicos tuos diligis. Si gaudes in gloria inimici uel ꝓsperitate de ei⁹ afflictōne. Et si habes apud te q̄ seruus inutilis es sciens q̄ elata cogitatio cūcta bona dissoluit. Sicut cera a facie ignis soluit. ita laudibꝰ inanitur z uirtutum rigorem amittit.

Quidā frater que/ .§.vi.

siuit ab abbate pemenē. Quō possum minorē me arbitrari ab eo q̄ homicida ē. Rūdit dicas in temetipō. Ille quidem hoc solū peccū fecit ego aūt oī hora homicidiū ꝑmitto meipm interficiēs q̄ peccā. hec.n. sola est iustitia hominis ut seipm reprehendat. Egressi sunt aliq̄ de monasterio frēs ad uisitandū eos q̄ in deserto morant pres. Cumq; ꝓuenissent ad quēdā heremitā ille suscepit eos cū grandi gaudio. Videns.n. eos fatigatos de itinere. aīa bona nona fecit eos reficere. z quicq̄d habebat in cella sua apposuit eis. Vesperaq; oēs z psalmos sm ꝙsuetudinē ꝓpleuerūt. Similiter nocte. Dicēs aūt senex separatim ꝙfecebat. supra et audiebat eos loquētes z dicētes inter se. Vtinā heremite meli⁹ ab⁹ q̄ hi q̄ in monasterijs ꝙuersant. Hec audiens tacuit. Et cū illuxisset dies arripuerūt uiā ad aliū qui ī uicinio habitabat. Cū aūt egrederent dixit senex. Salutate eū et me z dicite ei. Obserua z noli inuigilare clero. Cum ergo ad illū declinassent frēs. z uerbū eis impositū retulissent intellexit ille cām but⁹ rei z tenuit eos. Decitq; eis ut opa rēt texētes sportas sedentesq; cū eis nō cessauit z ipe in opere manuū. Vesperaq; aūt p⁹ ꝓpletas oēs dixit eis. Nos q̄dem ꝙsuetudinē nō habem⁹ cenare q̄die. Ex ꝓpter aduentum uri⁹ optet nos cenare hodie. Et apposuit eis panes siccos z sale dicens. qꝛpter uos os nos aliquid amplⁱ⁹ cenare. Misit aūt modicū acetū et modicū olei. Et cū surrexissent de mensa cepit iterū psallere usq; ꝓpe lucez et dixit eis. Nō possum⁹ ꝓpter uos oēm canonē psalmoꝝ seruare. z ideo repausate modicū qꝛ de itinē fatigati estis. Cuꝝ aūt factū fuisset mane hora prima uoluerūt recedere ab eo. Ex nō ꝑmisit senior dicens. Propter caritatez tenebo uos z alios tres dies. Illi ꝟo surrexerūt nocte z latenter recesserūt nō ualentes sufferre absentiā illā. Frater quidaꝫ uolēs transire cū matre sua fluuiū. sumēs manē ipaꝛ i humeris man⁹ suas pallio ei⁹ uoluit. apprehēdēs uiris man⁹ Trāsacto fluuio interrogauit eū mr̄. Quare sic fecisti ut inuolueres pānō manus tuas. Rūdit ille. qꝛ corp⁹ mulieris ignis ē. z eoipo q̄ te ꝑtingebā uenichat mihi memoria de aliis mulieribꝰ. Quidā senex hēbat in cella sua secū filiuꝫ

in monasterio nutriū. q̄ nesciebat cuiusmōi essent mlieres
Lūgs fact⁹ est vir immutebāt ei demones in mēte spōs et
habot⁹ mulierū p̄ somnia. Nō cum ꝑ̄ referret mirabatur
de malicia demonū. Lungs cum ꝑe descenderet semel in
egyptū vidēs mulieres ait. Vti sunt pr̄ q̄ venichāt ad me
nocte in heremo. Admirat⁹ ē pater fraudulentiā demonū
ait. Fuisti monachi sectares q̄ alio būtu vtunt⁹ q̄s be
remite: reuersi sunt ad heremū. Quidā iuuenis a spū
fornicatōis vexatus voluit redire ad scīm. ꝑ̄ alter⁹ pa-
tris monitis acq̄escens ad interiorē heremū ꝑgrest. Lūgs
p. xx. dies mota fecillet. virtuter temptatōi resistēs de⁹ mi
sertus ei⁹. odit ei opus demonū. Suscitt. n. cotā eo q̄dam
mulier etiā yopōlla fetēs lucuna. Et ꝑ̄ fetore eam ferre nō
valens abiecit eam. Et a temptatōne seliberat⁹ inuenit
gratus agens senilli.

Quidā sceleſti hoi .§. vii.

nes induxerūt quandā in honestā mulierē. vt accederet ad
cellam cuiusdā solitary pactscentes ei dare certā pecuniā
si eū induceret ad peccandū. Nō et obtulit se facturū. per
gens q̄ ad desertū tarda hora applicuit ad cellā b⁹. Pul-
sansq̄s roganit virū dei. vt cū deus esset misereī ei intro-
ducēs in cellā. ne nocte illa fieret ois ferarū. Vō ille miseri
cordia motus fecit. Qua introducta cepit dyabolus ve-
hementer inflamare eū ad ꝓcupiam mulieris. Sz vir dei
accendit lucernā. z cepit ponere digitū vnū ad lumen lu-
cerne ꝑburendū: dicens libi pli. Qui talia agit in ignē eter
num descendit. Expire ḡ si vales sufferre. Tantusq̄s erat
ardor temptatōnis carnis vt ꝑbustionem vix sentiret. Et
vno digito ꝑbusto cū nec temptatio cessaret succelline po
suit omnes digitos man⁹ ad lumen. q̄ ꝑbusti sunt. Illa au
tem hec aspiciens ꝑ horrore mortis ē. Mane aūt venien
tibus inuenīt illis quibus illa spoponderat se electurū senem
illā de cella sua. Et interrogātibus si ad eā declinasset mlier
aliq̄ errās vtā. ſrē. Venite z videte q̄male filia illa dya-
bolo ꝑbellit oēs digitos man⁹ mee. Ecce ibi domit. Qui-
bus illā erubescentibus nihil rādit. qi mortua erat. Oione aūt
serui dei resuscitata ē et ad pñam ꝑuersa illis etiā culpaz
suā detexit. Frater quidā impugnabat a spū fornī-
catōnis. Et veniens in vicū egypti vidit filiā cuiusdaz sa-
cerdotis paganoꝝ. z petijt eā a pr̄e in vxorem. Qui dixit.
Volo pn⁹ ꝑsulere deos meos. Abijt ḡ sacerdos z ꝑsuluit
deū suū dyabolū ait. Monach⁹ vult filiā meā. donaz ego
eam sibi: Qui rādit. Ne deo eā sibi nisi pn⁹ renūciauerit
deo suo z baptismo. et ꝓposito monachi. Vō cū sacerdos
retulisset fri illi ad oia ꝑsensit. Huc vidit q̄s colūbā de ore
illi⁹ monachi egredientē z in cellā ascendentē. Et iterū sa-
cerdos ꝑsuluit demonē si deberet ei dare. Qui rādit. Ne
dederis ei qm adhuc deus suus adiuuat illā. Et redeo ꝑ
cā dixit monacho. Tūc ꝓpnauit⁹ monach⁹ ait. Ve mihi
deus meus reddidit mihi bonū ꝓ malo. Et cuiusdā senis
ꝑlio ductā pniam egit. Et meruit colūbā iterū videre in-
trantē in os ei⁹ quā pr⁹ amiserat. s. gr̄am spūsctī. Di-
cebat quidā senex. Vtī velaret pilloꝝ oculos ajalis ad mo-
lam circūeuntis. Conuerteret se ajal z comederet labores
suos. Ita nos velamē accipim⁹ ꝑ̄ dispensatōem dei ne
videam⁹ bona et bēficantes nos ꝑdamus mercedē nr̄am
Sodode cogitatōnes sc̄ velamē modici opis nostri boni.

Quidam senex ait. Permittit de⁹ laborare suos vt re
memorent tribulatōnū laborez. vñ semetipos custodiūt
timētes ne tantos labores amittāt. Nam et filios isr̄l per
desertū. xl. annis circūduxit vt remēoratis tribulatōib⁹ nō
redirēt retrosuz. Quidā pr̄n ait. Nō est petor passio q̄s
fiducia. s. de seipo. Interrogāti quidā senē. Quid facit
Occidit me cogitatō fooida. Rādit. Mulier q̄n vult fili
um suuz ablactare supponit aliq̄d amaz vbera suis. Et
cū ꝑ̄n ꝑsuetudinē voluerit puer sugere: senriens amaritu
dinē fugit. Tu ḡ mitte ī corde tuo cogitatōez amarā mor
tis z futuroꝝ tormētoꝝ q̄ prepata sunt petōibus in futu-
ro et fugiēt a te. Dixit abbas pēmen. In nullo sic gau-
det inimic⁹ sicut in hoc. q̄ nō vult qs cogitatōes suas ma
nifestare pā spūali. Dixit en agrinus. Mentē errantē et
nutantē. solidat lectō. vigilie z ozo. Concupiam feruentē
esuries madefacit z labor sollicitudo. Iracundā aūt rep-
mit longanimitas z misericia. Erat quidē adolescēs gre
cus in cenobio. q̄ nulla ꝑtinentia. nulla opis magnitudie.
carnis flamam poterat extinguere. Lungs ad patrē mō
sterij hec ei⁹ temptatio grata esset. Hac ille arte eū seruā
uit. Impauit eundam varo grauī et alpo vt virgis z cōci-
cijs adolescentē infectaret. Et post irrogatā iniurā ꝑ⁹
veniret ad ponēdas ārimonias ꝑra eum ad abbatē. Lū-
gs impatus ille ꝑficeret. insup etiam vocati testes ꝑ eoloq̄
batur. quasi fecerat adolescenti iniuriā. At ille cepit flere co
tra mendaciū. z sedebat solus oī auxilio destitutus. ad pe-
des ꝑu iacebat. Quid multa: Sic expletus est annus.
Quo pacto interrogauit eū abbas de cogitatōibus suis.
Qui rādit. Vinere mihi pater nō licet z quō fornicari li-
bet. Et sic curatus est a temptatōne carnis.

Refati aūt venerabi

les pēs religiosi anachorite vel cenobite. sanc-
titate ꝑspicui. miraculis celebrimi. in diuis
suis colendi effulsere a tpe dyocleciani imp⁹ vsq; ad
tp̄s coſdroe regis ꝑsaz. Qui veiqz in his q̄ sunt extra cō
munē legē vel veros corpis. vt in abſtinētijs z vigilijs ma
gis admirādi sunt q̄s imitandi. In ſinitiuo aūt interoīb⁹
vltra ꝓnotatos. z alij plurimi et religiosa ꝑuersatōne alli-
pti ad regēdas ecclias epi⁹ ad eruciendos ꝓpios doctō-
res excellentissimi tpibus diis claruerunt vt basilius gregoꝝ
nāzanzen⁹. ioō. crīs. ioō. damas. ioō. cassianus. glorioſ-
simus hero. Aug. etiā factus ꝑsbyter monasterū clerico-
rū mox instituit. z cepit viuere sm regulam sub scīis apls
ꝑscriptā: vt canonici regulares: martin⁹. gregoꝝ magn⁹.
Cassiodor⁹ et alij plures de quibo supra in aliq̄ titulis de-
tum ē. z infra dicet. Et notandū. q̄ potentia maxima
impq; xp̄iani. et sapia et eloquētia verbi in sincentate fidei
fuit prima a tpe ꝑstantini in oriēte apud grecos. ꝑ paulū
debilitata z diminuta et ignauia succellog; z hereſum ex-
ortaz a pñarchis ꝑstantinopolitanis. Demū translata z
deuoluta sunt ad occidentē apud latinos. De grecia em
translatū est impium in francia in karolū magnū regē fran
coz sub adriano ꝑmo papa z leone. Et postea de francia
ī alemanīa sub ottone ꝑmo duce teutonicoz sub ioō. pa-
pa. Et pñarcha ꝑstantinopolitan⁹ cū suo clero z gplo gre
coz subtraherūt se ab oīa romane ecclie et veritate fidei
circa. pcessionē spūscī. et in alqs plurics ad fidē verā rede
unnbo. ꝑ postea reciduantibo. Vltra reuersio eoz ad fidē
et romanam ecclias fuit sub eugenio. aij. in ꝓcilio generali
Florētie celebrato pñarcha z imp⁹ ꝑstātinopolitanis
flomenā ad ꝓcilū venientibo. Demū ano ab incarnatōe
dñi. M. cccliij. capta ꝑstantinopolitana ciuitate pt⁹ eius
obsidionē a machometo rege turchoz trucidātissimo. de-
fecit grecoz imperiū ex toto: occiso imp⁹ atore coz cū plu
mis nobilibo illi⁹ ciuitatis et ecclīs ab illo nephandissimo
obprobriosissime ꝓbanatis. cū sanctoz imaginibo z reli-
quijs residuis. qui capiuatis z dispersis. Sic etiā ꝑfecto
vite regularis anachonitaz et cenobitaz. q̄ olim viguit in
grecia seu oriente vt ꝑz supra translata est in occidentem
apud latinos de tpe in tp̄s varie renouata vt ostendet vi
ta comite. Sicut aūt basilius vō pr̄ monachoz in oriēte:
ita etiā beatissimus benedict⁹ pater monachoz in occidē-
te. Ipse em vt ait grego. scripsit regulā discretōne ꝓpua-
am. sermone lucalentā. z ꝑ ceteras (vt ita dicaz) ī singulis
directionā. Nam regula basilij sane intricata est. Regula
augustini multū generalis z ad ꝑticularia parū descēdēs.
Ea ꝑstitutiones ei additas a deuersis religiosis eius pro-
fessoribo auctoritatibus et ceremonijs adornata. Regula

ſcī franciſci btenis. ⁊ ꝯterea multa ibi ꝓpta ſcrupulis plena. Sꝫ regula ſcīſſimi bñdicti ſingula q̄q; clare deſcribit. Que etiā vt approbata allegat i decret. xvj. q. j. Hāc oēs monachi occidētis ꝓfundāēto tenēt: exceptis cartuſienſibꝫ. Sꝫ habitibꝫ ꝑſtrictiōib⁹ addatis ⁊ cerimonijs di ſtinguūt. Huius aūt viā ſcripſit Gregoꝛius in ſcdo dyalogoꝝ ꝓ totū. Quam etiā hauſit et monachus ⁊ abbas ſub dicta regula militauit añq̄ papa fieret. Et q̄ ſatis nota et vulgata ē abbreuiabo. Et poſtea de aliquibꝫ diſcipulis eius aliqua dicam.

Capitulum. xiij.

Vir vir vite venera/

bilis. gꝛa bñdictus et noīe ineꝛ gregoꝛius ſcdo dyalogoꝝ. ab ipſo puericie ſue tpe coꝝ gerēs ſe nile. Et ſm hugo. floꝛacēſ. hic mortuus ē anno dñi quingentesimo trigesimo ſexto. Erat̄ quidem mundo tranſiēs nulli animā voluptati vēdit. Sꝫ dū i hac terra adhuc eēt q̄ tpaliter libere vti potuiſſet deſpexit q̄ſi tā aridā mūdꝫ cū flore. Qui libenoꝝ genere ex. pincia nurſie oꝝ rome liberalibꝫ literaꝝ ſtudijs tradit⁹ a parēnbꝫ fuerat. Sꝫ cuꝫ in eis multos ire per abrupta viciꝝ cerneret. cū q̄ē q̄ in ingreſſu mūdi poſuerat pedē retraxit: ne ſi q̄d de eius ſcia attingeret. ipſe quoq; poſtmodū in immane ꝓcipitiū tot⁹ iret. Deſpectis itaq; liꝝ ſtudijs relicta domo. rebuſq; patris ſoli deo placere deſiderās: ſancte ꝑuerſatōis habitum q̄ſiuit. Receſſit igit̄ ſciens neſcius ⁊ ſapiēs indoct⁹. Pauca ex his geſta oīa ego nō dixi: ſ̄ pauca q̄ narro: ſ̄ueꝝ illi⁹ diſcipulis referētibꝫ agnoui. Coſtantino q̄ bñdicto ſucceſſit in regimine m⁹ monaſterij. Simplicio q̄ ꝑfatino ꝓfato ſucceſſit. Valētiniano ⁊ bonoꝛato. Hic itaq; bñdictus cum iā relictis liꝝ ſtudijs petere deſerta decreuiſſet. nutrix que eū arcius amabat ſola ſecuta ē. Cūq; ad locū veniſſet qui eſſet dī⁹ multisq; honeſtionibꝫ viris charitate ſe illic detinendo. in bñdicti eccia demoꝛaret' ꝑdicta nutrix eius ad purgādū triticū a vicinis mulieribꝫ ꝑſtari ſibi capiſterium petijt: qđ in meſa incaute deꝛelictū caſu accidēte fractū eſt ſic q̄ in duaꝝ ptiū diuiſum inneniret'. Qđ vt rediens in domū nutrix inuenit vehemētiſſime flere cepit: q̄ vas qđ ꝑſtitū ſibi fuerat fractū videbat'. Bñdictus aūt religioſus puer ⁊ pius cū nutrice ſua flere ꝓſpiceret ei⁹ voloti compatiens. allatis ſecū vtriſq; capiſteriꝫ ptibꝫ. ſeſe cū lachꝛymis in oratiōnē dedit. Qui ab oratōe ſurgens ita iuxta ſe vas ſanū repeꝛit vt in eo inueniri fracture veſtigia nulla potuiſſent. Mox aūt nutrice ſua blande ꝓlat⁹ ei ſanū capiſterium reddidit. Que res in eod̄ loco a cūctis ē agnita atq; in tāta admiratiōe hīta: vt hoc ipm capiſteriū ei⁹ loci incole in eccie ingreſſa ſuſpēderēt. q̄tenus ⁊ ptes ⁊ futuri omnes agnoſcerēt: bñdictus puer ꝑuerſatōis ſ̄ſam a quanta ꝓfectione cepiſſet. Sꝫ bñdictus puer plus appetēs magiſtri ꝓpti. q̄ laudē laboꝝ ſuoꝝ fatigari q̄ſ vice huius fauoꝝ extolli. nutricē ſuā occulte fugiens deſerti loci ſeceſſum petijt: cui ſublacus vocabulū eſt. q̄ a romana vbe quadraginta fere milibꝫ diſtans. frigidas atq; perſpicuas emanat aquas. Que illic videlꝫ aquaꝝ abūdātia in extenſo quoꝝ lacu colligit'. ad poſtremū vero in amnē ꝛerinat'. Quo dū fugiens ꝑgeret monachos quidā romanus noīe hunc eunte reꝑit quo tēderet requiſiuit. Cuius cū deſiderium cognouiſſet ⁊ ſecretū tenuit. ⁊ adiutoriū impendit: ſanctoq; ꝑuerſationis habitū tradens inquantū licuit miniſtrauit. Vir aūt dei ad eundē locum ꝓueniens in arctiſſimo ſpecu ſe tradidit. tribusq; annis excepto romano monacho hominib⁹ incognitus mānſit. Qui videlꝫ romanus nō longe in monaſterio ſub adeodati patris regula degebat. Sed pie einſdē patris ſui furabat' boꝛas. ⁊ quem ſibi ad manducandꝫ ſubripere poterat. dilecto ceruo bñdicto panē ferebat. Ad eundē vero ſpecū a cella romani iter nō erat. q̄ erecta deſuꝝ rupis eminebat. Sed ex eadē rupe i longiſſimo fune religatū romanus panem poni conſueuerat. In qua etiam reſti tintinabulum paruulꝫ inſeruit. vt ad ſonū tintinabuli vir dei cognoſceret q̄n⁹ ei roman⁹ panem afferret quem exīs reciperet. Sed antiquus hoſtis vnus chantati inuidēs. alteriusve refectioni. cū quadā die ſabbatti panē ꝑſpiceret iactauit lapidē ⁊ tintinabulꝫ fregit. Romanus tñ modis ꝑgruentib⁹ miniſtrare nō deſiſt. Cum vero deus ⁊ romanū vellet a labore quieſcere ⁊ benedicti vitā in exemplū hominib⁹ oſtendere vt poſita ſuper candelabꝝ lucerna clareſceret. quatenus omnibꝫ qui in domo ſunt luceret. Cuidā ꝑſbytero longe manenti qui refectionē ſibi in feſtiuitate paſce paꝛauerat per viſum dñs apparere dignat⁹ eſt dicēs. Tu tibi delicias paras ⁊ ſeruus meus loco in illo fame cruciat'. Qui ꝓmus ſurrexit atq; in ipſa ſolennitate paſcali cū alimētis que ſibi paꝛauerat tetendit. ⁊ vir dei ꝓ abrupta montiū ꝓ ꝓcua vallium. per deſoſſa terraꝝ q̄ſiuit. eumq; latere in ſpecu repperit. Cūq; oratione facta bñdicentes dño omnipotenti conſedissent poſt dulcia vite colloquia. qui adoꝛauerat ꝑſbyt̄ dixit. Surge ⁊ ſumamus cibū q; hodie paſca dñi eſt. Cui vir dei rndit ⁊ ait. Scio q; hodie paſca ē. q; videre te meꝛui. Longe quippe ab hominib⁹ poſitus. q; illa die paſcalis ſolennitas eſſet ignoꝛabat. venerabilis aūt ꝑſbyter affirmabat q; veraciter hodie reſurrectionis dñice ſolēnitas eſt: ⁊ ideo abſtinere nbi minime cōgnuit. Et ego a deo huc miſſus ſum vt vona dei pariter ſumamus. Benedicentes ſ̄ deum cibū ſumpſerunt. Et expleta refectiōe ⁊ colloquio ꝑſbyter ad eccleſiam ſuā redijt. Eodem quoq; tpe in ſpecu latitanti etiam paſtores eū inuenerunt. Quem dū veſtitum pellibꝫ inter fruteta cernerent aliquā beſtiam ꝛeputauerunt. ſ̄ cognoſcentes dei famuli eoꝝ multi ad pietatē gratiā a beſtiali mēte mutati ſunt. Nomē itaq; eius ꝓ vicina loca innotuit a mulnis inde frequētari cepit. a quibus cibos recipiēs et ore eius alimēta in pectore referebāt.

De temptatōe bene/ .§.i.

dicti a dyabolo. ⁊ morte ei⁹ ꝓcurata a fratꝛibꝫ. Quadā igit̄ die dum ſolus eſſet temptatori affuit. Mꝫ nigra paruaq; auis. que vulgo merula vocat'. circa eius facie volitare cepit: eiuſq; vultui importune inſiſtē. ita vt capi manu poſſet ſi eam vir ſanctus tenere voluiſſet. Sed ſigno crucis edito receſſit anis. Tanta aūt temptatio carnis aui eadē recedēte. ſecuta eſt quantam vir ſanctus nunq̄ fuerat expertus. Quandā em aliq̄ ſeminam viderat. quā ante mentis ei⁹ oculos ſpiritus malignus reduxit. Tantoq; igne ſeruꝝ dei animā in ſpecie illius accēdit: vt ſe in eius pectore amoꝛis flamā vix caperet. ⁊ iam pene beremā deſerere voluptate victus deliberaret. Cum ſubito ſupna gratia reſpect⁹ ad ſemetipſuꝫ reuerſus eſt. atq; vitiaꝝ ⁊ ꝛepuū iuxta denſa ſuccreſcere fruteta ꝓſpiciens cruꝛus nudamēto nudum ſe in illaꝝ ſpinaꝝ aculeis ⁊ vticaꝝ incendijs ꝓiecit. Ibiq; diu voluptatis toto ex eis corpe exijt vulneratus. Et per cuncta vulnera eduxit a corpore vulnus mētis: q; voluptatem tractt in doloꝛes. Cunq; bene penaliter arderet. ſeuis extinxit q̄ illicite ardebat intus. Dicit itaq; peccauꝫ q; mutauit incendiū. Et quo videlꝫ tempe. ſicut diſcipulis poſtea ipſe ꝓhibebat. ita eſt temptatio voluptatis edomita vt tale i ſe aliquid minime ſentꝛet. Deperūtq; poſtmodum multi ſeculū relinquere. atq; ad eius magiſteriū feſtinare. Liber quippe a temptatōis vicio iure iam factus eſt virtutū magiſter. Preconio itaq; exīmie ꝑuerſationis celebre nomen eius habebat'. Mon longe a cella eius monaſterium fuit cuius ꝓgregationis patre defuncto oēs illa ꝓgregatio ad eundem venerabilem benedictū venit. ⁊ magis ꝓcibo vt eis ꝑſſe deberet petierunt. Qui dū negando diſtulit. ſuiſq; illoꝝ fratꝛ mooiby ꝑmixe nō poſſe ꝓdidit. Sed victus q̄nq; eoꝝ precibꝫ aſſenſit. Cūq; in eod̄ monaſterio regularis vite cuſtodiā teneret. nullisq; vt prius per actus illicitos in dexteꝛā leuamq; partem deflectere a ꝑuerſatiōis recto itineꝛe liceret: ꝓfati fratres inſane

sententes semetipsos prius accusare ceperant: qz hunc sibi pelle poposcerant. Cuꝫ aspicerent sibi illicita non licꝫ z se velle assuetam relinquere. sicut psanto morbo semp grauis est vita bonoꝝ: tractare aliquid de eius morte conati sunt. Qui unto pfido vino venenum miscuerunt. Et cum vas vitreum in quo pellifer ille potus habebat. recūbenti patri ex more monasterij ad benedicendū fuisset oblatum: benedictus extensa manu signum crucis sup eo edidit. z vas qđ longius tenebat' eodem signo ruptū: illicꝫ fractum est: ac si in vase mortis illo. p cruce lapidem vidisset. Intellexit vir dei qd potum mortis habuerat. qđ portare nō potuit signū vite. Ac illico surgens vultu placido mente tranquilla puocans fratres alloc̄utus est dicens. Misereatur vestri fratres oīpotens deus. Quare in me illa facere voluistis: Nunquid non prius dixi vobis. qz vestri z mei mores non pueniunt. Ite z iuxta mores vestros pies elegite vobis. qz me postea habere minime potestis. Tūc ad locum dilecte solitudinis redijt. z solus in lugu inspectoris oculis secum habitauit. Hunc autem venerabilem virū secum habitasse dixerim. qz in sua semper custodia circumspectus. ante oculos pdutois se semper aspiciēs. se sp examinans extra se mētis sue oculū nō dimisit. Cū autem petrus querat a gregorio. Utꝝ debuerat benedictus illos deserē. Ait gregoꝝ. Et habet. vij. q. j. Ibi adunati eq̄nimiter portandi sunt mali vbi inuenientur aliqui qui adiuuent' boni. Nam vbi oino fructus deest de bonis sit aliqñ ō malis labor iq̄uacuus. marie si se e vicino cause suppetunt que fructuꝫ deo valeant ferre meliore. Vir itaqꝫ sanctus ꝓpter quem custodiēdam staret. q oēs vnanimiter psequentes se cerneret. Et sepe agit' in alio pfectoꝝ qđ sciento ptercundum non est. qz cum laboꝛe suū esse aliqđ sine fructu pspexerāt in loco alio ad laborem cum fructu migrant: vñ z apls paulus qui cupiebat dissolui et esse cum christo damasci psecutionem pallus vt potuisset euadere muꝛ sportamqꝫ quesiuit. z funem vñ deponi potuisset se referuans ad alioꝝ puersionem. nō pse ob timorem z vite sue amorem.

De edificatōe mo- .§.ii.

nasteriorꝫ plurium p ipsum. z discipūa correctionis gregoꝛ vbi s. Cum sanctus vir dei in eadem solitudine virtutibꝫ signisqꝫ succresceret. multi in eodem loco ad oīpotentis dei seruitium ab eo sunt ꝓgregati: vt duodecim monasteria illic ꝑstruerer. in quibꝫ statutis patribꝫ duodenos monachos repatauit: paucos vero secum retinuit. qs adhuc in sua ꝑsentia apnus eruditi iudicauit. Ceperūt etiā ad eum tunc romani nobiles z religiosi pcurrere. suosqꝫ filios ei oipotēti deo nutriēdos dare. Tūc quoqꝫ bone spei suas soboles. Equitius maurū. Tertullus vero patricius placidus tradidit. Equitio maurus etate maior placido q̄ in puerili erat etate cum moribꝫ polleret magistri adiutor cepit existē. placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat animo. In vno autem ex monasteriis que circunquaqꝫ ꝑstruerat. quidam monachus erat qui ad oratiōnē stare non poterat. Sed mox vt fratres ad orationis se studium inclinassent. ipse egrediebat' foras: et mente vaga terrena aliqua z vana cogitabat. Cuꝫ ab abbate suo sepi⁹ fuisset admonitus: tandem ad virū dei addoctus est qui stulticiā eius vehementer increpauit. Et ad monasteriuꝫ reuersus vir dolo dicto admonitionem tenuit viri dei. Cuꝫ hoc ab abbate nunciatum fuisset ei. s. illum non emendari dixit beatus benedictus. Ego venio z p meipsum emendabo. Veniensq̄ igit' ad monasterium illud vir dei ꝑstituta bona psalmodia expleta cum fratres se in orationem tradidissent. ꝑspexit q̄ monachum qui in oratione pmanere non poterat. quida niger puerulus p vestimenti fimbrias foras trahebat. Tunc q̄ pontiano patri illius monasterij. et mauro famulo dei dixit secrete. Nūquid nō aspicitis quis est qui istū monachū foras trahit. Et ridentibꝫ. Non. ait. Ut ergo vt z vos videatis eum. Cuꝫ p biduum esset oratum maurus vidit puerulum illum nigꝝ. Pompeianus pater monasterij non vidit. Die q̄ sequenti vir dei post orationē egressus cum innuisset illi foras vagantem. p cecitate oculi sui virga cum percussit. Qui ex illo die nihil ꝑsuasionis a puerulo nigro ꝓtulit. ꝗ ad orationē immobilis pmansit cum aliqa quali malignus ipe pcussus fuisset. De. D. dist. xlv. §. Salomon. Cum autem loca eadem i amore dei sancti christi feruescerent multi secularem vitam deserentes. sub iugo obedientie se ei subiiciebant. Uiuens autē eccie ꝑsbyter florentius nole antiqui hostis malicia pcussus inuidia. cepit sanctum virū studijs emulari eius puersationi detrahēq̄sqꝫ enā posset ab illius visitatōe cōpescēt. Cuꝫ ill ꝑspicēt ei⁹ ꝓfectibꝫ obuiare nō posse z puersationis illi⁹ opinionē crescere: inuidie facibꝫ magis ac magis incensus deteriora fiebat: z ad hoc vsq̄ pductus vt seruo dei panē venenō infectum. quasi p benedictione transmitteret. quem vir dei cum gratiarū actiōe suscepit: ꝗ eum que pestis lateret in pane non latuit. Ad horā vero refectiōis ei⁹ coruus de vicina silua venire solebat. ante quem vir dei panem sibi transmissum. ꝓiecit. eiq̄ ꝓcepit dicēs. In nomine dñi ihesu christi tolle hunc z in tali loco eum. ꝑice. i quo a nullo possit inueniri. Tunc coruus aperto ore z expansis alis circa panem cepit discurrere atq̄s crocitare. ac si apertе diceret obedire se velle. z tñ iussa implere nō posse. Cui vir dei iterum atq̄ iterꝫ ꝓpiebat dicens. Leua leua securus atz es. ꝑice vbi inueniri nos possit. Quē demū coruus monitus leuauit z recessit. Et post spacium mꝛ horaꝝ sine pane reuersus annonā de manu serui dei. qui ꝑsueuerat accepit. Uenerabilis aūt vir dei benedictus zelo vitam suam inardescere animū sacerdotis videns. magis illi q̄ sibi voluit. Sed pfatus florentius videns qz magistri corp⁹ nocere nō potuit se ad extinguendas discipulorꝫ alas accendit ita vt in orto celle cui benedictus inerat. aſi coꝛ oculos septem puellas nudas mitteret. q̄ coram eis sibimiscē manū tenentes z diutius ludētes illoꝝ mentes ad libidinis gule situm inflammarent. Qđ vir sanctus de cella conspiciens lapsumqꝫ adhuc teneriorū pereuntes discipulis. Idqꝫ p sua solius fieri psecutione ptractans. inuidie locū dedit. Et oratorijs ab eo ꝑstructis subtractis ꝓpositis. adiectis fratribꝫ ordinauit. z paucos secū mōachos ablatis habitationem mutauit loci. Moꝝs vir dei odiū illius humāter declinauit. Quo recedēte cum pdictus ꝑsbyter illius in solario benedicti recessisse cognosceret z exultaret pduratе tota fabrica domus. hoc ipsum in quo stabat sciarū cecidit et bñdicti hostem cōterens extinxit. Qđ vir sanctus maurus eius discipulus statim venerabili patri bñdicto. q̄ adhuc a loco eodē vir dei multū aberat extimauit cē nunciandū dicens. Reuertere qz is qui te psequebat' extinct⁹ est. Qđ vir dei bñdictus audiēs sese in grauib⁹ lamētis dedit. vel qz inimicus occubuit. vel qz discipulus eius de inimici morte exultauit. Quare factū est vt eidem discipulo pnām indiceret. Quidam etiam monachus missus ab eo admonendus quasdam sanctimoniales rogatus ab eis quandam mappulā accepit ab eis quam in sinū suum abscondit. Reuersus autem ad monasterium amantissimus increpatione repehensus est a beato bñdicto dicēte. Mio ingressa est iniquitas in sinū tuum. Et cum ille non intelligeret super qua re arguebat': dixit vir dei. Nunquid ego presens non eram quādo recepisti mappulā ab ancillis dei z in sinum tuum misisti. Qui recognoscens delictum suuꝫ ꝑstratus venā petijt de eo z accepit. Que quoqꝫ sanctimoniales femine nobilioꝝ genere orte iuxta locū ꝓpio conuersabantur. Quibꝫ quidam religiosus vir ad exteriorem vite vsum prebebat obsequium. Sed sicut nōnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mētis vt minus se in hac vita despiciant. qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerant. necdum predicte sanctimoniales femine perfecte linguam sub habitus sui freno restringerāt. et eandem

religiosam virum qui ad exteriora necessaria eis obsequiū prebebat. incautis sepe sermonibo ad iracundiam puocabant. Nō cum diu tolerasset perrexit ad hominē dei narrans eaz ad eum p̄medias. Ille autem dei hoc eis mandauit. Corrigite linguam vestram. qz si non emendaueritis exeoico vos. Quam excoicationis sententiam nō proferendo intulit ꝑ intentādo. Ille autem a puerilibus moribo nihil mutare. infra paucos dies defūcte sunt. et in ecclia sepulte. Cum autem in victa ecclesia missaz solennia celebrarētur atqz ex more dyaconus clamaret. Si quis nō coēat exeat foras z det locum alijs. Nutrit eaz que p eis oblationem dño deferre z fuenerat eas ꝑ sepulchris suis egredi z nō ex clesia exire videbat. Nō cum sepius aspexisset ad vocem dyaconi. Exite z. et eccia exire ad memoriam redijt. qō vir sanctus adhuc viuentibo dixerat. Et cum hoc cū graui merore seruo dei nunciatum foret. Manu sua oblationes. p̄inus dedit dicens. Ite z hanc oblationem pro eis fieri facite. z vlterius exeoicate non erunt. Que cum p eis fuisset immolata: dyacono iuxta morem clamāte vlterius exire nō sunt vise de eccia.

De predicatione .§.iii.

beati bifidicti in monte casino z liberatiōe placidi p maurum a submersione in flumen. Sanctus autem vir inquit grego. vbi ꝑ ad alia migrans loca nō dest̄ mutauit. Nō tanto postea graviora pulit: quāto z̄tra se acte pugnantem ipm magis̄ mlinē inuenit. Cast̄z nanqz qō cassinū dicit' in excelsi montis latere situm est. Qui videlicz mons dum sinu hoc idem cast̄z recipit. ꝑ tria miliaria in alta se subuigens velut ad aera cacumen rēdit. Ibi vetustissimum phanū erat in quo ex antiquoz more gentilit̄ a stulto rusticoz populo apollo colebat'. Circūquaqz etiam in cultu demonum luci succreuerāt. in quibo adhuc eodē rpe infidelia infana multitudo sacrificijs sacrilegis insidabat. Ibi igit' vir dei perueniens z̄truit ydolum. subuertit ara. succidit lucos. atqz in ipo templo apollinis oraculuz fecit bī martini. Ubi vero ara apollinis fuerat oraculū ꝑstruxit beati Joh baptiste. Et cōmorantem circūquaqz multitudinem predicatione z̄tinua ad fidē vocabat. Sed hec antiquus hostis tacite nō ferens. non occulte vel ꝑ somniū ꝑ aperta vlsione eiusdem patris se oculis ingerebat. z magnis clamoribus vim se ꝑpeti ab eo ꝙquerebat'. ita vt voces ipius z fratres audirēt. cuius imaginem minime cernerēt. Et cū discipulis suis idē venerabilis pater dicebat. corporaliter eius oculis idem hostis antiquus teterrim' z facinosus apparebat: qui in eum ore oculisqz flammanibo semire videbat'. Jam vero que diceret audiebant oēs. Pluies cū hunc vocabat ex nomie. Cui cum vir sanctus minime responderet ad eius mor z̄tumelias se puertebat. Nō cū clamaret dicēs. benedicte. benedicte. Et cum nullo modo sibi respondere sentiret. primus adiungebat. Maledicte z non bñdicte quid mecum habes: quid me ꝑsequeris. vñ z gratianus dicit. xvj. q. j. § hoc idem. q beatus benedict' diuina gratia cōmonitus hoēs montis cassini ad fidē adduxit. l. predicando. Mideo dicit. qz regulariter vita sanctis ꝑioribo ꝑcedat' monachi non habent ꝑdicare. Sz ibi expectanda sunt z̄ta dei famuli antiqui hostis noua certamina. Qui quidem pugnas volens intulit. ꝑ occasiones victorie minist̄rauit inuitus. Quadam etiā die dum habitacula eiusdem celle sibi fratres ꝑstruerent. lapis in medio iacebat quem in edificium leuare decreuerant. Cuiqz duo vel tres illuz mouere non possent plures adiuncti sunt sed ita immobilis manst ac si radicitus i terra teneret'. vt ꝑ ꝑ daret' intelligi. hostem antiquū super illum sedere: difficultate facta ad vir dei missum est. Qui veniens z orans benedictione data. tanta illi celeritate leuatus est. ac simulla pondus habuisset. Tūc in ꝑspectu viri dei placuit vt eodem loco terra foderet'. Quam dum fodiendo altius penetrarent ereum illic ydolum fratres inuenerunt. quod ad horam casū ut creditur proiectuz. exire ignis repente visus est. atqz in conctorum monachorum oculis. quia omne quicquid illius edificium consumeretur offendit. Cuiqz iacendo aquam z ignem quasi extinguendo perstreperet. pulsatus eodem tumultu vir dei aduenit. Qui eundem ignē in oculis fratrum esse. in suis vero non esse considerans capit pectinus in oratiōnem flexit. z eos quos reperit fantastico igne deludi: euocauit fratres ad oculos suos. vt sua nomina illud coquine edificium cernerent esse: z flamas quas antiquus hostis fingerat non viderent. Rursus cum fratres parietem. quia res ita exigebat. paulo altius edificarent vir dei in orationis studio intra celle sue clausturā morabatur. Cui antiquus hostis insultans apparuit: et quia ad laborantes fratres pergeret indicauit. Qō vir dei celeriter per nunciū inimicū admonuit dicens. Fratres caute vos agite. quia hac hora malignus spiritus ad vos venit. Ie qui mandatum detulit vir verba compleuerat. z maligni spiritus illum parietem qui edificabatur euertit. atqz vñ peculiarem monachum cuiusdā curialis oppressione ruina contriuit. Contristati omnes non damno parietis sed morte fratris. venerabili ꝑi benedicto qō acciderat ꝙcirit' nunciare studuerunt cum graui luctu. Cui venerabilis pater ante se dilaceratum puerum deferri iubet. quē quidē portare nisi in sacco potuerūt. quia collapsi sara parietis eius non solum membra fossa contriuerant. Eumqz adducti precepit pater in cella sua matta deponi. in qo loco orare cōsueuerat. Missisqz foras fratribus cellā clausit. Qui instantius solito orationi incubuit. Mirares. Nota eadē hunc incolumen atqz vt prius valentem ad eundem iteri labore misit. Ut ipe quoqz cum fratrib parietem perficeret. de cuius se intentu antiqus hostis benedicto insultare credidisset.

De spiritu prophe .§.iiii.

tie qnē copiose habit manifestando occulta z predicendo futura incerta. Mos eorum fuit vt quotiens ad aliqō agendum egrederētur fratres. cibum potumqz extra cellā minime caperent. Cuiqz hoc de vita regule diligenti' seruaretur. quadā die egressi sunt ex causa occurrenti. Et tardiori hora compulsi ex negocio demorari in habitatōe cuiusdam religiose femine alimoniaz sumpserunt. Reuersi igitur tardius benedictionē a patre petierunt. Quo interrogante vbi comedissis negātibo illis se aliubi comedisse. ait pater sanctus. Quare mentimini. Nunquid nō intrastis domum talis mulieris. Nunquid non comedistis talia cibaria. z tot calices bibistis. Qui regnoscentes cuncta q̄ dixerat vera esse tremefacti ad pedes eius ceciderunt confessi peccatum suum. eiqz pepercit: perpendens q̄ vltra i eius absentia non facerent. quem ꝑsentem eis in spīritu sentirent. Narrat' etiam a quodam laico qui cū confessus esset singulis annis visitare ob deuotionem seruū dei ꝑ iciunium quadam vice ad hoc iter assumpsisset. dyabolus in forma humana se ei sociauit. z post aliquantulum spacium itineris comitatus ille dyabolus. habens secum ad comedēdū z bibendum cepit socium inuitare ad refectionem aliquas vt fortiores in itinere essent. Quod ꝑ in obseruandā suaz consuetam deuotionem facere nolait. Et vlter' ꝑgressis iterum inuitauit. ꝑ renuit. Demum tercio inuenientibo in via ꝑatum z fontem ac locum amenum. tercio dyabolus illi persuasit de refectione. Cuius suggestioni consentiens cum illo se refecit. Applicans autem ad monasterium cum sanctum visitaret. declarauit ei pater quid fuerat actum i via quia. l. semel z iterū restiterat suggerenti dyabolo cōmestionem. sed tercia vice victus a temptatore ieiuniū fregerat. Ille in se recognoscēs ꝑstratus veniam petijt z accepit. Insuper z totila rex longobardoum cū audisset illum per spīritum ꝑphetie occulta ꝑgnoscere. volens rei huius veritatem experiri. misit quadam die spatarium suum cum ornamentis regijs z comitiua magna sin-

gens se regem totalem esse. Sed cū ante eū venisset. subito sanctus dei ei dixit se non esse regem. Ad cuius etiā aspectum tam ipe q̄ socij tremefacti ceciderūt in terram. Q̄ cum rex totalia percepisset ad eum accessit. 7 eo viso in terrā prostratus est. nec prius se erigere voluit. nisi sanctus eum de terra leuaret. Qui 7 ipsum de actibus suis increpauit. 7 paucis sermonibus que erant ei ventura prenunciauit. vt q̄ decem annis regnaret. ita q̄ in decimo moueret. Et alia de quibus supra dictum est. Sed cum antistes canusine ecclesie sanctitate conspicuus familiaris beato bñdicto collo quendo ei diceret per regem illum totalem ciuitas ista romana destruetur. vt iam amplius non inhabitetur. Air vir dei. Roma a gentibus non exterminabitur. 8 tempestatibus 7 7 choruscationibus 7 turbinibus ac terremotu fatigata nunquam cesset in semetipsa. Cuius prophetie mysteria impleta demonstrātur. Predixit etiam sibi esse a deo reuelatū. totum monasterium q̄s construeret. 7 omnis que a deo preparauerat tradenda esse gentibus. Obtinuisse autem a deo vt nullus ex fratribus caperetur. q̄d impletū est a longobardis monasterio illo post aliquos annos capto et diruto. Q̄d cuidam familiari suo cum multis lachrymis significauit. Item cum quidam monachus nobilis in seculo patre ad vesperam comedente ante eum lucernam teneret cepit inuenis ille per spiritus elationis cogitans dicere infra se. Quis est hic cui assistens lucernam teneo cui seruicium impendo: Quis sum ego qui huic seruio: Cuius cogitationes per spiritum videns. beatus pater cepit eum increpare dicens. Signa cor tuum frater. Quid est q̄d loqueris. Et vocatis fratribus ab eo auferri lucernam mandauit. Qui frater quesitus a socijs quid cogitasset intellexerunt apte beatum. cogitationes sue superbie non latuisse. Cū quidā vt mos est dati fuissent duo flascones vini beato viro offerendi. Ille deuictus vicio gule vnū cū presentauit. alium in via certo loco occultauit. Cui recedenti dixit bñdictus. Vide fili ne de illo flascone quem abscondisti bibas. sed inclinas eum cante videbis quid ibi int⁹ sit. Qui confusus ex eo q̄ furtum eius esset illi manifestus. recedēs ab eo cum accessisset ad locum 7 inclinasset flasconem serpens ex eo egressus est. Quidam clericus aquinensis ecclesie a demonio obsessus adductus ad vir dei cotidie facta eum liberauit. Cui sanato precepit dicēs. Vade 7 carnem non comedas. 7 ad sacre ordinem nūq̄ accedere presumas. Quicūq̄ enī die ordinem accipere presumpseris vpaboli iterū iuri subiacebis. Q̄ planide annis obseruauit. Sed dū post cum videret inferiores clericos sibi in ordine preponi se contemptibilis appareret. ordinem sacrū accepit. Mox̄q̄ spiritus malignus vt sanctus predixerat insilit. eumq̄ vsq̄ ad mortem tenuit.

De miraculis eius. §. v.

Vltra mortuum illum fratrem resuscitatum. de quo s. dictum est: vitam 7 alteri restituit. Quadā die vt ait grego. vbi s. cum fratribus vir sanctus ad agr̄ fuisset egressus. Et ecce rusticus quidā defuncti filij corpus in vlnis deferēs 7 lugens ad monasterū viri dei venit bñdictū questurus. Cui cum dictum esset q̄ in agro cū fratribus eēt. ille defuncti corpus ante monasterū domittens. ad inueniendū patrem se incursum dedit. Qs reuertenti iam ab agro cū fratribus rusticus obuians clamare cepit. Redde mihi filiū meū. Redde mihi filiū meū. Cui subsistens vir dei ait. Nūquid ego filiū tuū abstuli: Et rusticus. Mortuus es. Veni 7 resuscita. Quo audito valde perturbatus ait. Recedite fratres recedite: hec nostra nō sunt ſ sanctor̄ apostolor̄. At rustic⁹ in sua petitione pſistens iurans q̄ non recederet nisi filium suū suscitaret. Ecce ait corpus infantis ad ianuā monasterij iacet. Ad quē paueiens fleris genibus et sup corpus defuncti incumbēs postea surgēs 7 manus ad celū tendens ait. Dñe nō aspicias peccata mea: ſ fidē huius rustici qui resuscitari postulat filiū suū. 7 redde eum corpusculo quē abstulisti. Qui mox resurrexit coram omnibus quasi cordē miscens. sicq̄ patri incolumem manu ꝓsignauit. Die q̄dam cum placidus monachus puer missus fuisset ad flumen vas aque inde adducendum. Incaute accipiēs in flumen cecidit. 7 iam vnda fluminis per nō modicum spacium vltra alueum suum tracit. hoc in spiritu cognoscēs pater. subito vocauit maurū: vt q̄citius placidum in aq̄ mersum pergens illum de flumine extraheret. Qui statim accepta bñdictione iter assumens: perueniens ad fluuiū et cernens vndam iam eum a terra longe traxisse. ad mandatū patris intendens. vt illum ſ aqua educeret. sup aquam fluminis sicco vestigio pcessit: vsq̄ quo puer fuerat tū duct⁹. Ipse q̄ manu apprehendit 7 reduxit ad terrā. Et tāc ꝓpendis se sup undas ambulasse ad patrē bñdictum in monasterio accedens cū placido. exp̄ssit miraculū attribuens eī b. sanctitati. Bñdictus vero manu simplici obediente. Ille ut tēpe cum campanā alimentū q̄ inopia grauiter affligeret. vir dei vniuersis indigentibus monasterij sui cuncta tribuebat vt pene in cellario nil nisi parū olei in vase vitreo remansisset. Tāc veniens q̄dam subdiacon⁹ agapitus noīe magnopere postulabat vt parū quid olei sibi dari deberet. Vir aūt dei qui cuncta decreuerat in terra tribuere vt in celo oīa reseruaret. Hoc ipsum parū olei q̄d remanserat iussit illi dari. Monachus at qui cellarij tenebat audire quidē iubentis verba: sed implere distulit. Cūq̄ post paululum si q̄d iusserat datum esset ingereret: sed monachus se minime dedisse eo q̄ fratribus nil olei remaneret respondisset. Iratus pater alijs mādauit vt vas illud vitreū cū oleo p fenestram pīcerent ne aliquid q̄ inobediam in cella remaneret. Factūq̄ est ita. Sub fenestra aūt illa erat ingēs piperinum mole saxo aspum. Proiectūq̄ vas vitreū venit in saxa sed mansit incolume ita vt nec frangi. nec oleum effundi inde potuisset. Q̄ vir dei precepit leuari torūq̄ subdyacono petenti tribui tunc collecta fratrib⁹ fratre illum de infidelitate 7 superbia increpauit. Et increpanēe pfecta sese cū fratribus in oratione dedit 7 vas vacuū ad olei visum erat coaptum. Cunq̄ sanctus in oōne pſisteret cepit cooperculum vasis sublevari 7 oleū inde in pauimentū effidi Sed bñdicto oōnē finiente oleū effundi destitit. Et tāc diffidentē fratrē inobedientē monuit vt fidē disceret 7 humilitatē. Cuidam seniori ex monachis obsesso a demonio bñs bñdictus post oōnem alapā dedit et malignum spīm ab eo ꝓtinus exclusit. Quendā puerū elephantico morbo lepre pculsum ei pſentarū oōne sua pfecte mundauit. Alio tpe cū magna fames campaniā angustiaret. Jam in bñdicti monasterio triticū deerat: panes vero oēs pſumpti erāt vt nō plus q̄ quinq̄ ad refectiōis horam p fratribus inueniri potuissent. Cūq̄ eos venerabilis pat̄ cerneret pusillanimitatē studuit modesta increpatione corrigere: 7 rursus pmissione sublenare dicēs. Quare ō panis inopia anim⁹ vester ptristat⁹? hodie q̄dē minus est. Cras abūdanē habebitis. Sequēti die duodecim sarine modij ante fores celle inuenti sunt in saccis. Quod oīpotens deus quibus deferentibus trāsmisisset nūquisq̄ manet incognitum: q̄d fratres cernētes gratias deo egerunt.

Quadā die dum quidā eius puerulus monachus parentes suos. vltra q̄s debebat diligeret. atq̄ ad eos habitaculum tendens sine bñdictione de monasterio exisset eodem die mor. vt ad eos puerit defunctus ē. Cūq̄ sepult⁹ esset altera die corp⁹ fotus inuentū ē. Q̄ rursus sepulture tradere curauerūt. ſ sequēti die iterq̄ piectū extra eos inuenerunt. Tāc ad beati pīis vestigia currentes cū magno gemitu petierunt vt ei suā gratā largiri dignaret. Quib⁹ vir dei manu sua ꝓtinus colonem dñici corporis dedit dicens. Ite atq̄ hoc dñicum corpus sup pectus eius cū magna reuerētia ponite. sicq̄ sepulture mādate. Q̄ cum factum fuisset suscepetū corpus ei⁹ terra tenuit. nec vltra pruit. Quidā monachus senio gemanere i monasterio nolebat. Cūq̄ vir dei frequenter eum corriperet 7 admoneret.

ꝙ ipse nullomodo assentiret in monasterio ꝓsistere. atq; im portunis precibꝰ vt relaxaret' instigaret. nimietat' tedio affectus venerabilis pat' iratus iussit vt discedat. Qui mox vt de monasterio exijt contra se assistere draconem aperto ore inuenit in itinere. Cuiꝰ draco qui apparuerat denotare vellet. cepit ipe tremens ꝙ palpans magnis vocibus clamare dicens. Carnite carnite. quia draco vult me denotare. Currentes fratres draconem minime inuenerũt. sed eum trementem ꝙ palpitantem ad monasterium redeuntem. Qui statim promisit nunq; se a monasterio recessurum: quod ꝙ fecit: quippe quia sancti viri orationibꝰ cõtra se draconem insistere viderat. quem prius non videndo sequebatur. s. diabolum. Quidam debitor alicui ĩ duodecim solidis cum a creditore grauiter affligeret' venit ad virum dei eos postulando. Sanctus autem blando sermone consolans eum se dixit nõ habere solidos. sed nihilominꝰ pꝰ biduũ ad eũ reuerteret'. Die tercia reuersꝰ ille. ꝙ oõne facta a sancto viro. ꝓ salutẽ eius. inuenti sunt sup arcbã frumento plenã. xij. solidi. quos vir dei ei dedit. dicẽs. xij. redde creditori. vnũ aũt ꝓ expensis tuis ꝓ ꝓijs retine. ficq; recessit. Quidã et veneno sibi dato cu te mutata ꝙ variata. in modũ lepre ad eũ ductus. perfecte sanatus est.

De germana eius .§.vi.

Sancta scolastica. cuius transitũ ad celum vidit. Ac etiã beati germani capuani epi̇scopi. Soror eius ait greg. vbi supra. Scolastica nomine. omnipotenti domino ab ipso infantie tempore dicata. ad eum semel per annũ venire consueuerat. Ad quam vir dei non longe extra ianuam ꝓ possessiõe monasterij descẽdebat. Qua ergo die venit. et more atq; ad eam cum discipulis. venerabilis eius descendit frater. Qui totum diem in dei laudibꝰ sacrisq; colloquijs ducentes incumbentibꝰ iam noctis tenebris simul accepere cibos. Cumq; adhuc ad mensam sederent. ꝙ inter sacra colloquia tardius se hora ꝓrorraberet. eadẽ sanctimonialis femina soror eius. rogauit eũ dicens. Quaeso te nocte ista. ne me deseras vt vsq; mane aliquid de celestis vite gaudijs loquamur. Cui ille respondit. Quid est quod loqueris soror? Manere ex̃t extra cellam nullatenus possum. Tanta ꝺo erat ĩ aere serenitas. vt nulla in celo nubes appareret. Sanctimonialiꝫ ꝺo femina cũ ꝺba fratris oĩno negãtis audisset. inserto digitio manꝰ sup mensam posuit. ꝙ caput in manibꝰ oipotentẽ deũ rogatura declinauit. Cũq; leuaret de mẽsa caput tãta ꝺcussationis virtus ꝙ tonitrui. tantaq; inundatio pluuie erupit. vt nec ꝺ benedictus nec ꝺ fratres oĩno negãtis egredi̇sset. inserto digitio manꝰ sup mensam posuit. ꝙ caput in manibꝰ oipotentẽ deũ rogatura declinauit. Cũq; leuaret de mẽsa caput tãta ꝺcussationis virtus ꝙ tonitrui. tantaq; inundatio pluuie erupit. vt nec ꝺ benedictus nec ꝺ fratres oĩno negãtis egredi̇sset. inserta

obitum sicut presentes discipuli viderunt. ita et absentes ex signo qđ eis predictum fuerat agnouerunt. Sepult⁹ autem est in oratorio sancti Joh̄is baptiste: qđ destructa appollinis ara ipse ꝓstruxerat. Qui in eo specu in quo prius fuerat habitauit. nunc usq; (si presentium fides exigat) miraculis choruscat. Nuper enim res est gesta quā narro q; quedam mente capta mulier dum funditus semum p̄cidisset per montes ⁊ colles. silvas ⁊ campos vagabat. die noctuq; nisi hāc quiescere lassitudo cogebat. Quadā die dum vaga errans nimiū ad beati patris bēdicti specū venit ibiq; nescions ingressa manſit. Facto aūt mane ita a suo sensu egressa est. ac si eā insania capitis nunq; tenuisset. Nec postea in oī vite sue tempe in ea quam prepit salute ꝑmansit. Et interrogante petrocur sancti aliqñ maiota miracula faciant. in locis vbi corpa eoꝝ non iacent qñ in locis vbi sepulti sunt: Rūdet grego. q; ideo hoc fit. q; ab infirmis pōt meritis vabitari. vtq; ne ad exaudiendos ibi p̄sentes sint. vbi cōstat. qr in suis corpib; non sunt. Ibi necesse est maiora signa ostendere vbi de eoꝝ p̄sentia pōt infirma mens vabitare. Nonꝝ vero mens in deo fixa est tanto magis habet fidei meritū. quāto illic eos nouit et nō iacere corpe. ⁊ rū deesse ab exauditione.

De regula eius. .§.viii.

Hic sanctus vir ait grego. doctrine verbo non mediocrit fulsit. Nam scripsit monachoꝝ regulam. discretione pre-cipuam. sermone lacalento: cuius siquis vult subtilius mores vitamq; cognoscere. pōt in eadem institutione regule omnes magisterij illius actus inuenire: qa sanctus vir nullo modo potuit aliter docere qđ vixit. Bonifacius aūt papa.xvj.q.j.ca. Sunt nōnulli: reprobat sententiā aliquoꝝ vt malignoꝝ asserentium monachos qr mortui sunt. neq; penitentiā nec christianitatem habet baptismū largiri. neq; absolucre posse p̄ sacerdotalis officij diuinit⁹ sibi iniunctū pōtestatē. Et subdit. Neq; enī beat⁹ bēdictus monachorum preceptor. almificus. huius rei fuit aliquo mō interdictor. §. eos seculares negocioꝝ edixit expres fore rūmodo.

Et ipsa autem regula habet' q̄ctum ad cerimonialia vite. qr ab esu carnium abstineant. nisi in infirmitate. A festo crucis septembris vsq; ad resurrectionem ieiunii seruent. Excepto dominicꝫ. Et etiā sextis feriis omnibo. Pannis lineis non vtant' ad carnem. §lanein. Vestiri doceant cū cingulo ⁊ caligis. Silentiū teneant certis horis ⁊ locis ⁊ si leant etiam a bonis. Nam ab ociosis ⁊ vanis verbis semp abstineant. Media nocte surgant ad p̄sitendū domino id est ad matutinas. In omnibo simpliciter obediāt. Vilibus indutus'. modestiam in aspectu in incessu. ⁊ in omnibo seruent. Concludens non p̄ observationem boꝝ haberi perfectionem: §initium ⁊ dispositionem ad eas. Abbatem instruit vt castus sit: sed non nimis suspiciosus. aliꝫ nunq; bñ sibi erit. nec quies mentis. Vigoꝛē discipline in observatione regule ꝓferret. nō leuiter dispēsando sine magna causa: sciens se deo rationem reddituꝝ de oī sua dispensatione si rationabilis fuerit. In recipiendis ad religionē nō oī spiritui credat sī p̄bent' si ex deo sunt. Atvltra ea que est regule. non cogat austeriora aut p̄ciosa qñ eoꝝ sit' requirat: inducens figuram iacob qui noluit ster. pſequi eos esau ⁊ socijs fortiter itinerantibo. ne scs greges sui ex nimio labore lassarent' vel abortirent: §lente cum eis incessit. Ad hospites charitatem exhibeat. In omnib; cū ꝓlitio agat. Et in magis arduis etiam minores vocans. qr aliquando talib; deus reuelat agenda. Apostata ne errans vagando pereat reuertentem humiliter vsq; ad tertiam vicē ad veniam recipiat cū penitentia. In. vij. cap. regule tractis illud euangelij. Qui se humiliat exaltabit': ponit duodecim gradus humilitatis figuratos in gradibo scale. quā vidit iacob in visione. Et prim⁹ est habere semp dei timoreꝫ ante oculos suos. omniū preceptoꝝ eius memorem esse. Secundus si ꝓpriam quis non amans voluntatem. desideria sua non delectetur implere. Tercius est vt quis ꝓ dei amore omni obedētia se subdat maiori. Quartus est si ipsa obedientia duris ⁊ contrarijs rebo. vel etiā quibuslibet irrogatus iniurijs tacita pscia patiēnā amplectat'. ⁊ sustinens nō lacescat vel discedat. Quint⁹ si oēs cogitatōes malas cordi suo aduenientes. vel mala a se absconsa ꝓmissa p̄ humilem ꝓfessorē abbati suo nō celauerit. Sextus si oī vilitate vel extremitate ꝑtētus sit monachus. Et ad oia q̄ sibi iniungunt' velut operariū malum se iudicet ⁊ indignū. Septim⁹ si oīb⁹ inferiorē ⁊ viliorē non solū sua lingua se ꝓnunciet. §etiā intimo cordis credat affectu. Octauus si nihil agat monach⁹. nisi qđ cōis monasterij regula vel maiorum cohortant' exempla. Nonus si linguā ad loquendū ꝓhibeat. ⁊ taciturnitatē bās vsq; ad interrogationem nō loquat'. Decim⁹ est si nō sit facil' ⁊ ꝓmpt⁹ in risu. Undecimus cū loquit' monach⁹ lenit' ⁊ sine risu. humilit' ⁊ cū gravitate. pauca ⁊ ꝛba et rōnabilia dicat. Et nō sit clamosus in voce. Duodecim⁹ et vltim⁹ si nō solū corde si etiā corpore humilitatē videtibo se semp indicet in ope. in coro. in oratorio. in via. in agro vbiq; sedēs ambulās. suis inclinato sp sit capite defixis in terrā aspectib; reꝝ. se oī bona de peccatis suis extimet rationē redditurus.

Capitulum.xiij.

Ost benedictum oēs

monachi occidentis militant sub regula beati benedicti. ⁊ ipsum habent in patrem exceptis cartusiensibus: qui habent speciales eorum constitutiones. Sed vt sermocinatur de eo beatus Bernardus ipse fuit tanq; lignum plantatum secus decursus aquarū. q̄ fructū suū imperta de tēpore ideſt gratiaꝝ spiritalū qđ fructū fecit in tpe suo. ⁊ faciet multiplicit'. Que admodū arbor vna est in radice ⁊ trunco. multiplex autem in ramis ⁊ fructibo qui tū humoꝛeꝫ ⁊ vigorem bīt a radice et trunco. Ita statuta monachalis in occidēte vnus est ab vno patre derivans a radice regule bēdicti habens vigorem. Qui tamen in p̄cessu temp⁹ distinctus est in multos ramos. diuersaꝝ religionum monachaliū ꝓuenientiū in regula. § differentium in constitutionibo additis ad regulam variis ⁊ moribus et habitibo. Inde est ordo cluniacensiū: ordo p̄monstratensium. Cisterciensiū. Camaldulēsiū: vallis umbrose: humiliatoꝝ: montis oliueti: sancte Justine: montis sani ⁊ alioꝝ.

Sed habuit beatus bēdictus duos inter ceteros discipulos sanctos viros. Maurū ⁊ placidū: de qb⁹ ē. Et p̄mo quidē de sancto mauro dicet'. Hic missus fuit a beato bēdicto in galliā ad ꝓstruendā nouā monasteriū sue religionis. Et causa hui⁹ fuit qr beatus vir bernicran⁹ epūs cenomanēsis audita fama sanctissimi bēdicti et sue religionis. misit duos venerabiles viros ad beatū bēdictum. Flodegarium archidyaconū suū. ⁊ arderadū vicedūm suum cuꝝ magnis etenim eroīs obnixe vt mitteret ei de monachis suis p̄fectos viros qui in fundo ecclesie sue edificarent monasteriū ꝑm regulans vite observationē: p q̄ ꝓstruendo ⁊ ꝓuidendo ipse epūs impensas ꝓferret. Licet aūt beatus bēdictus obitū suū iam sibi reuelatū sciret apprepinq̄ret. vt sanctificaret pie petitibi epi ad tm gloriā ⁊ religionē ipsam dilatandū qđ ꝑ ceteris diligebat. ꝓpter eminentē. p̄bitatem sā⁹ mauꝝ destinare ad ꝑ opus ꝓposuit. Hō audientes monachi oēs ꝛristati sunt valde inrēdētes posse trālitum p̄fis eū sibi p̄ficere in abbatem: vt esset cunctis norma sanctitatis. Sꝫ venerabilis pat' ꝓsolatus ē eos. vt in dño fiduciā bꝛent exhortās. ⁊ sicut se ꝓbabat ꝓfectione eius p̄fuisse aliorꝝ saluti. posideret. ipsi quoq; nō que sua sunt q̄rerent: § q̄ primoꝝ. Misit g̃ pat' sanct⁹ mauꝝ cū quatuor alijs monachis qbo illū ꝓfecit tunc annos habentem .xxij. Et dedit ei regulam quam scripserat manu sua sanctissima. Protoferrigs iussit pōd⁹ libre panis ⁊ ceteū vasculū p certa mēsura vini fingat' in prādio vel cena dandū. Iter igit' aggredientes cū oratorio epi. flodegario ⁊ arderado

paena die applicuerunt ad quoddam monasterium hospitale vbi duo ex monachis beati benedicti manebant. Qui receperunt eos honorifice. Et cum ibi essent beatus benedictus misit duos alios monachos ad maurum et socios vt ei darent ex parte patris certam capsulam eburneam cum reliquijs. Ac etiam quandam epistolam breuem hec dulcia verba et apprehetica continentem. Accipe dilectissime extrema insignia tui tui. que longum testimonium amorem. et tibi et commilitonibus tuis pro omnia perpetuum munimen obtinent impedimenta malorum. Post expletam totam trinam vigenorum decursionem annorum. exquo monasterialem adiit presentiam: in gaudium domini tui es introducendus: vt nubis heri post recessum tuum revelatum est. Predixit quoque difficultatem se habiturum ad monasterium postruendum. Sed non adauctorum. Exinde cepta iter prosequentes quinquagesimo quinto die applicuerunt vercellas. Ibique duos dies manserunt ad benedictum a clero ipsius ciuitatis recipiendi. Sed cum pactus arderadus vnus ex militibus ab ejus transmularet per gradus cuiusdam altissime turris: operante diabolo vestium prerupit ita vt ruinas et fractus. vt de vita eius desperaretur. propter cuius infirmitatem diebus sex supersederunt in ciuitate ipsa. Cum autem maurus videret flodegarium archidyaconum valde affligi de casu socij. et ab eo lachrymis vtgeret vt sanitatem sibi petita a domino impetraret. misericordia motus super eum sacris reliquijs secum delatis corpus confractum tangens. liberum ei et plenam restituit sanitatem. Quo pacto et diuulgato miraculo creuit et in omnem regionem exiuit fama sanctitatis eius. vt oes currerent ad eum videndum. Qd tm totum factum attribuebat virtuti crucis et meritis patris dicti vt prefecte humilis. Prudentibus postmodum iter circa inga alpium vnus ex famulis eorum sergius nomine. de equo ad terram cadens pedem confregit. Quem et maurus perfecte sanauit. Animaduertentes autem ad ecclesiam beati mauritij cum socijs ingressi sunt ecclesiam ipsam gratia orationis. Ibique eorum clamantem vt ei maurus misereretur. cum instaret fusis precibus ad deum illuminauit dominum vocatum. Et de eodem loco vlterius procedentes ad quoddam hospitium in via declinantes nocte illa manserunt. Huic hospitio erat prepositus domus cuiusdam vidue. que filium infirmatum ad mortem et horam transitus sui expectantem lugere et clamare pro dolore filij penitus non cessabat. Qui audiens maurus et compatiens accessit ad lectum infirmi. vnacum socio simplicio nuncupato. et orans pro eo iam per biduum sensum et loquela reperdito. restituit illum matri sue incolumem. In cena autem dominica que est ante pascha peruenerunt in vicum altissiodorensem. Placuit mauro accedere ad monasterium romani ibi prestructum ex dei reuelatione illuc profectum. Huic autem fuit ille romanus benedicto adolescenti solitudinem querenti ad tempus sibi victum procurauit: vt supra dictum est. Qui eos honorabiliter et charitate nimia suscepit: sanctum pascha cum eo celebrarunt. Manifestantibus mauro romano et aliis. beatum patrem benedictum illa die ad dominum migrasse. Super cuius transitu pias lachrymas effuderunt. plenam tm magnam recipientes. qui et mauro ipsi ostia fuit via.

Post hec cum attigissent .§.i.

gissent aurelianis audita morte beati vinberti rami episcopi cenomanensis qui pillis miserat. meror grauissimus inuasit duces eorum archidyaconum et arderadum. Fratres quoque et domestici affecti maurus prostrauit recolentes prehemia patris dicti: qua paterat cum difficultate monasterium construendi. Et predicto abbate remanserunt ibi expectantes quousque pfati archidyaconus et arderadus accederetur ad eum successore berterami scirent de intentione eius et proposito circa constructionem monasterij: eisque referrent. Quibus plenarie ad eum venientibus et super eo interrogantibus. Respondit se ad alia oportere intendere: nec illud posse implere. Arderadus igitur quia nimis presumpsit. nepotem solicet suum misit ista significare mauro et socijs: nec propter hoc animo deficiebantur. quia dispensatione diuina hoc agebatur. vt aptior eis locus prouideretur: et quia ad antedictum territorium transirent. quo eis occurreret ipse. His pactis et occurrendo sibinuicem infinouerit arderadus mauro quatenus: quoddam suum consobrinum florum nomine primum inter primos regni francie. peteres ars boni proposuit fuerat vt in possessionibus suis quibus abundabat monasterium construeret et voraret seruorum dei. satisque deum timere videbatur et strenue se in comitis agere. Quibus regi francie thecoderi eo erat charissimus. cuius erat vnicus et coniuge filius. quem etiam in monachum deo offerre cupiebat. vnde et aduentum suum cum socijs et causam ipsius intimare et responsa preferret. Florus igitur illa ab arderado percipiens valde gauisus tempus aduenisse suum desiderii adimplendi potuit a rege theodorico licentiam ista phiendi. Qui rex benignissime auctoritatem concessit monasterium in suis possessionibus edificari. et monachos sanctos qui venerat ibi collocari. Accedens ergo florus ad territorium suarum possessionum pro hoc opere consumendo. ibi ei occurrit beatus maurus cum socijs et arderado. Ante quem florus de equo desiliens cum magna veneratione in terram se prostrauit. et osculata dextera ampleratus est. Jam enim audierat sanctitatem vite eius et virtutes. quas in via deus per eum fecerat. vnde ad eum affectionem eximiam et deuotionem conceperat. Florus vero exponeti voluntatem suam et regis assensum. dixit maurus. Observatio ordinis nri summa deposcit quietem et securitatem. Quapropter si nobilitati generositatis tue no est grue. Primum oes res qas deo et famule eius tradere desideras. pro remedio aie tue sil glustrates inspice debem. Jnde facto testamento te tradete nobis cum tesaurum recipe eas in eam pacis dilatione. Mox totum florus pegit. Offertes insuper et filium suum vnicum nole bertulfum octo annos nutrimentum et institutionem magisterio et doctrina mauri. Et meipsum inquit florus (si vita comes fuerit) profecto opere relicto eius quo mihi est diuino mancipatum obsequijs ibi eodem meipsum polliceor.

Dixerat quod dixerat executioni mandauit. Jnsigne flumen ligeris monasterium pstruere cepit. oratorium faciebat inter cetera honore sancti martini. Dum autem operi multis et magnis in arte prius ad edificandum pdicti. Quadam die florus operarios inspiciens cum mauro residet. lectioni ipsi vacare et interdum ipsi floro aliqua exponere. quod quum cementarie arti perat. in altissimo loco in quo edificabat retrorsus cotrues super accumulapidum congregatum cecidit. et ita fractus vt mortuus crederetur. Quem mestorum potius sanguine copiose fluere. Maurus autem cum Floro illuc accurrens ad oratorium beati martini deportari fecerunt. Emissisque orationes pro eo remanens. pro quibus signum crucis sanitati plene illi restituit. et ad pristinum edificium misit. Qui videns florus inquit. Vere tu es discipulus illius benedicti. quem in tanta frequentia audiuimus. Et ex illa hora tanta veneratione eum habuit vt vir ei appropinquare audebat. Cum autem ille sanatus ad opus fuisset reditus quidam ex operarijs beato mauro detrahere cepit. dicentes quod si regibus obtemperare. Signum cupiditatis. vt honorarios aliquos regionis heres suum relinquet monasterium. et quod faciebat signum in terra de fossa quod postea pretiosius opabat. Cui illa ire se loquenti ibique spus maligni tres ex eis innasit. et ita acrem vexare cepit. vt vnus eorum expiraret alij duo semiuiue deinde lamentabat. At vbi vir dei audiuit ingressus et prostratus eorum ad oratorium beati martini accessit. et alios pro spacio horarum tribus postmodum duos illos a demonio obsessos habuit. Refectis autem corpus deportari fecit in porticu eccie. noctemque illa duxit insomne deum orans. vt alius corpus reduce dignaret. ne diuinus diabolus quod esset erroneum illa triumpharet. Mane facto illa simplicio monacho et presbytero pro eo celebrari missam fecisset: cum ipso accedens ad locum vbi iacebat defunctus: et facta oratione super eo resuscitatum surrexit. Cui et in mandatis dedit si vinere vellet ne locum illi vnquam intraret. quod et humilitate imperauit: ne et ei facto planctus et funeres hominum quererentur videretur. aut eis oblectaret. Oratorium

no igit anno ab aduentu eorum ad locum illum monasterium illud in omni sui constructione consumatum est et ab episcopis prouincie dedicatus. Florus autem non immemor sue promissionis pergens ad regem theodericū licentiam ab eo petijt regularem suscipere habitus. vt peccata que in seculo plurima contraxerat ieiunijs orationibus ceterisq; operibus pijs redimere valeret. Quam licentiam rex negare nequit licet super hoc plurimū contristaretur q; a se separabatur. specialem ad eum gerens dilectionem. Et interrogati regi de vita et miraculis sancti mauri q; decebantur cūcta per ordinem enarrauit. Profectus est autem rex theodericus cum comitiua sua et florio ad monasterium. et visitans beatum maurum ad pedes eius se rex prostrauit orans cum lachrymis vt pro se preces ad dominū funderet frequentes. et in numero fratrum qui iam. xl. erāt. vt vnum haberet ac filium suum theobaldū. mandās ipsi filio suo vt semper congregationi dicti monasterij adiutor et defensor existeret. Interrogauitq; maurū de singulis discretis per singulas monasterij officinas. cui largios fil cum regnum qui boscus vocatur cum reddit⁹ et villis eius. ecclesie quoq; eorum plurima ornamenta in auro argento et gēmis concessit. Omnemq; donationem quam fecerat florus monasterio confirmauit instrumentis confect et regio annulo signatis. Demum ipse florus coram altari in presentia regis et procerum suorum ac beati mauri congaudentium militie deponens: habitū religiōis accepit. primo beato mauro. deinde rege et post qui voluerunt ex procerib⁹ de comitatu eius tondentib⁹. Ipso rege pias lachrymas continere non valente. Quib⁹ pactis induxit beatus vir regem ad videndum vonum hospitem. vbi beatus maurus ante regem prostratus obnixe rogauit vice omnium ipse cum comitiua sua ibi refectionem paratā perciperent. Qd cū renuerent vnus ex consiliarijs eius sapientissimus persuasit hoc accepare. Quod et fecit. Expleto prandio cum inde esset rex recessurus. fecit vocari florum prefatus sibi amantissimus sibiq; cum lachrymis dixit. Gratias agimus deo de tua conuersione. Sed tibi sollicite procurandum est. vt sicut in habitu seculari strenue semper conuersatus es: sic quoq; in hac sanctissima religione quā expetisti sine repatriatione deo placere satagas. Die autē sequenti post recessum regis pergens maurus ad videndum et recipiendā fiscū ei a rege collatū: in villa illa palatij ei oblatū sanauit.

Reuersus inde ad .§.ii.

monasterium sollicite magistri sui more singulorum secus inhabitantium mores et vitam perscrutans. ac verbo vite publice et priuatim eis annunciās antiquiq; hostis insidias detegens proficere eos ad meliora quotidie hortabat⁹. Nobilesq; ad eum conuenire ceperant ad deo seruiendū. Alij filios suos offerebant. vnde factum est in vigesimo sexto anno fundationis eius centum quadraginta fratres congregatio adunata esset. Qui numerus a beato viro tā eius auctoritate q; congregationis assensu prefixus est. et statutum vt nemo deinceps esset. qui hunc numerum excederet vel minuere auderet. Prefatus autem florus postq; per duodecim annos in dicto monasterio religiose cōuersatus esset in domino requieuit. Cui⁹ filium theobaldus q; a theobaldo mauri et monasterij eius dilexit plurimū: et aliq; visitauit ac etiam vilas duas ei donauit. Cui in breui ō medio sublato successit lotharius rex qui audita fama sanctitatis viri dei etiam eum multū dilexit ac sapientissimis aliq; eius filijs retinebatur. Aduenit⁹ aūt quadā die archidiacono andegauensi cū muneribus ad eū visitandū. post colloquia sancta eū inuitasset ad collationē. parumq; vasculū vini i loco illo esset et panis vn⁹ er illis adductis coram sancto viro adeo deus multiplicauit oratione eius. vt. lxx. vini ex eo ter haberent. et adhuc vasculū plenū esset. Et eo aūt tpe nō facile beat⁹ maurus de monasterio egrediebat. ō ordinatis ppositis et aliq; administratoribus soli deo vacabat orationi et lectioni insistens. Cūq; iam appropinquare sibi terminus vitevideret fm pnunciationē beati pāpe bōdicti edificatā sibi tumulum intra oratoriū beati martini remotioiē delegit vitam. Et qd grex pgregationis illius sine rectore ee nō poterat cū fratribus pgregatis tractabat de abbate instituendo. Qui cū omnes ō sibi cōmitteret decernendū. pat sanct⁹ bertulfum filiū olim flori ve nobilissimus genē. Simagis moribus in oī religione pfectissimū abbatē designauit. Cui rei oēs acquieuerūt. Cūq; duos cū dimidio annos i hac austeritate cōpleuisset. qdā nocte cū more solito ecclam beati martini intrare vellet ad orandū. magna dyabol⁹ obsequentiū pstipat⁹ caterua ab ingressu basilice eū pbibet dicēs. Eya maure qd nos a tpis deturbare speras sedib⁹. Hāc videndo et experiendo nre pceres immissicia depopulatōem. Ego enī put libuerit strages diuersas. mortiū inferendo ostuis nāc debachās triumphabo. vt vix aliq; de tāta adunata multitudine remanere videāt. Cūq; sanctus rīdisset. Increpet in te dns sathan qz mēdax es et pat eius vt fumos euanuit strepitum immanissimū faciēs. ita vt videret⁹ viro dei totus monasterū corruisse. q; sonitu fratres exp̄gefacti sunt. et panore pressi. Interea beat⁹ maur⁹ nimia afflictōe merēs. p his q; audierat ingressus oratoriū dūm deprecat vt illa cert⁹ q; malignus spūs ei diceret reuelaret. Cui apparēs angelus albis indut⁹ ait illi. Quid dilectissima deo aīa merore affligeris. p his q; a deo agi disposita sē. Nam dyabol⁹ Is totius mēdacij sit caput. mīsa tū cōtorendo ex his q; frequent exptus ē pnoscit. Si⁹ et Si queris dyabolum nō sua voluntate. Simperio dei q; tibi pdidit referre. Pars cūi maria hui⁹ monasterij infra breue tps colliget ad dūm. vt ab ipso pfixū ē. Et nullo eox vt meminus est dyabol⁹ trīphabit. quos oēs q; modo obibūt cū pmissi ad tū. na felicios subdeg̃nis. Mane facto sanct⁹ vir omnib⁹ congregatis reuelationē exponit. vt se ppararent cum a deo ea ocati fuerint exhortās. Ad cui⁹ dicta oēs se parauerunt expectātes vltimā vite sue horā cū gaudio. Exinde factum ē vt infra q̄nq; mēses cētū sexdecim in monasterio illo moreret. Nec pleo remaneret q̄ṁ. xxiij. monachi. Quo nūero sublato ex ḡ scō volot lateris vehemēt⁹ inualuit hūs manus. Ingrauescēte aūt morbo añ altare bī martini supiacēs strat⁹ et viaticis sacris munit⁹. ad dūm felicit euolauit: sepult⁹ ibidē. Cui sepeliri annis duobus berulf⁹ abeo abbas instituit⁹. Remanētes aūt sollicitudinē missas pcessiones. Beat⁹ aūt maur⁹. xij. annos erat cū hūm recepit a bēo bōdicto. Per. xx. annos pfuit⁹ ē cū eo. postea missus i franciā i mōasterio ab eo pstructo i territorio andegauēsi. xl. annis vixit. Hīs collect⁹ infit dict⁹ nūeris monachor⁹ ē anno vite sue. lxxij. vt pdixerat beatus bōdictus. Et ab incarnatione dūi. dcccc. lxxvj.

Placidus fuit disci- .§.iii.

pul⁹ beati bōdicti martyrio coronat⁹ apūd sicilia i porta messane cūtatis. Cui⁹ hystoriā et martyriū cū pbis aliis scribit gordian⁹. Tpe igit qd theodoric⁹ regnat i ytalia in seniori roma. Justin⁹ ac iustinian⁹ i noua roma sceptra tenebat impij. Et i sede petri Johes pm⁹ et felix residebāt. Tertul⁹ vir nobilissim⁹ et clarissim⁹. Et in vtraq; curia romani impij p augustos illi scos. illustrissim⁹ atq; dilectissim⁹ seniori roma patriciat⁹ retinebat habenas: qd ex antiquo sanguine line ducēs: adeo sapia et prudētia vigebat vt ab imperatoribus romano impio pē prie vocaret. Hic et octauie gentis familia ducēs vrotē corpe ac morib⁹ speciosissimā (bone arbor bonos fructus) ex ea suscepit. Primū nāq; placidū. secūdū eutichiū. tcīū victorinū filios bāt. Quarto aūt loco dū puellā enixa fuisset. p eo q; ex octauio et flauio stirpe descēdēt flauiā noiauerūt. Hos cū dicto patricio tertullo pegisset. uā dūs illos colē docuit sectari pias. humilitatē et obedientiā et cetera q; virtutes. qb⁹ aē patricij ain⁹

licet impialibꝫ esset negocijs implicatus. semp tñ circa ecclesias ꝙ monasteria erat intentus: semp ea q̃ dei sunt querens. Eo aũt tempe cũ beat⁹ benedictus velut lucifer inter astra apud sublacũ radiaret. ceperũt ad eũ multi confluere ꝙ sub iugo suaui dñi in religione sub disciplina ei⁹ ꝛpo deseruare. Fama aũt sancti patris ꝑ romanũ imperiũ volitãte. rumor etiã vbiq; implens ad aures quoq; puenit tertulli pricij. Cuius placuit ei deuotione tanti viri attracto. cum optimatibꝫ multis brũ benedictũ visitare. Et illuc ad monasteriũ accedens. q̃ptimũ scrin tei sibi occurrentẽ aspexit et equo descendẽs genibꝫ a⁹ pueluit. ꝑ suis omnibꝫ veniam ꝑ eo impetrauit a dño cũ lachrymis deposcebat. Quẽ vir dei a terra elevans humanissime suscepit. ac ipm de peiculo ad salutẽ sufficiẽter instruxit. Et post familiaria colloquia tertullius patricius. doctrina beatissimi viri plurimum delectat⁹. eo die deo ꝙ eidem pri benedicto placidum filiũ suum septẽnem nutriendũ ꝙ erudiendum sm regularem normã institutionis sue obtulit et ꝓcessit. Et ad vitã benedictõe suscepta reuersus ẽ. Placidus ergo et supaer etate. cor tñ gerens senilecepit sub regulari magisterio beatissimi pris crescere. ꝙ fanctã adeo placitã vitã sibi omnibꝫ observare. Quẽ vir dei cernẽs de virtute in virtutem ad alta ascendere. vt ꝑprium filium vice deligebat. Nunc cũ adhuc puerũ nullum ad hauriendũ aquã de lacu lapsũ in ipm ita vnda ꝑiectũ arcus longe a terra traxisset. maurus eius socius ex iussu pris benedicti hoc i spiritu cognitis extractũ de aqua incolumẽ reduxit ad terrã vt sæpe patuit. Et cũ gloriosus pater in montes ascẽdit cassinum ad ædificandũ monasteriũ. secũ adduxit maurũ ꝙ placidũ iam adultos ꝙ moribꝫ exornatos. Quos cũ pernosset ad aures tertulli. ꝺ monasteriũ ædificti in possessione sua montis cassini gaudisus ẽ valde. Et vna die ꝙ assumpt secũ nobilissimis viris romane vrbis. ꝺ boetio. simacho viralano. gordiano. atq; equitio cũ ꝓpetenti comitiua eq̃stres ad montẽ cassinũ ad locũ vbi inchoatũ erat monasterium. q̃ ei ab eneruat ex hereditate ꝑtia. ꝑfecti sunt. Hoc cũ nũciatũ fuisset brõ viro. occurrit eis cũ mauro et placido ante iannã monasterij. ꝙ ꝑstratum cũ socijs elevauit a terra et i ecclãs induxit. Et benigne suscepti⁹ in oscto fãcto rogauit tertullius ꝑem benedictũ. vt tam ipse q̃s ceteri frẽs eũ dignarent in suã societatem recipe. Quo cũ pax egisset obtulit idẽ tertullius ecclãe. deo ꝙ eidem pri benedicto totũ ex integro cassinũ montẽ cũ vniuersis ptinẽtijs suis. atq; illũ ex ꝓprio iure abscidens eidẽ pri imꝑpetuũ tradidit possidendũ. Conuocansq; ad se ꝑmistrinũ reipublice tessin iuxta romanũ motẽ seu insignis ꝑfici fecit. Pariq; mõ petulit eidẽ pri castra villas ꝙ possessiones. q̃ ad eũ in re hereditario ptinebãt cũ vniuersis appendicijs suis describẽs ꝓfines eorũ. Domũ etiã in q̃ placidus nat⁹ fuerat in vrbe roma i celio monte. brõ beatissimi postea nobe dicatã. pri benedicto ex toto ꝓcessit. Obtulit ꝙ ipsa die deo ꝙ pris sctis ei⁹ medietatẽ de lacu lucrino. Et insulã caprariã in sinu neapolitano locatã. Portũq; traiectẽsem ꝙ vulturẽsem et totã piscariã lesinẽsẽ cũ foce sua. Sic etiã tres insulas dyomedis. Parascia q̃s q̃ in apulia bẽbat rogata filij sui pari mõ ꝓcessit. vbi ꝓtinentur multe possessiões ꝙ ville. In territorio capuano. Et in territorio ꝓsino. Et aprutio. Et liguria. Et in sinu gadditano mũtas possessiones et bona q̃ ibi bẽbat ꝓtulit brõ benedicto ꝙ fribo fusium ꝓpetuũ possidẽda. Et curtes etiã q̃plures q̃s in sicilia tertullius habebat eis donauit.

Per idem temp⁹ .§.iiii.

Procuratores curtiũ quas in sicilia tertullius patricⁱ⁹ bñdicto ꝙ suis ꝓcesserat legatos cassinũ ad bñdi ꝑem miserunt eo q̃ curtes a q̃busdã deuastarẽ adeo vt a procuratorib⁹ ꝙ administratoribꝫ malo mõ possent defendi. neq; debitũ pẽsum a possessoribꝫ exigi. His beat⁹ pr audits omẽm cõuocans ꝓgregatiõẽ q̃ sibi nũciata sunt de sicilia ꝓ ordinẽ pãdit. Domũ et ꝑsultu ꝓgregatiõnis cassinensis placidũ sanctissimũ discipulũ suum ad tantũ laborẽ sustinendũ apostolicũ iudicans cũ iam virtutũ exstiterat. ob id vel maxime q̃ nullus ealdẽ possessiones sicut ipe defendere ꝙ custodire valerẽ. vt q̃ tãti viri. ꝙ cuius illa bona fuerãt. ad eo⁹ ipm eligit et deputat ac transmittit dicẽs. Ad suscipiendũ hũc laborem dilectissime accingere. sicut vir lumbos tuos quẽ nũc ꝑ me tibi dat rex oim ꝛpc. ꝑ nobis obediens vsq; ad mortem. Nec te longi itineris ꝓrumpat austeritas. Recordare aplicum illud. Nõ sũt ꝑdigne passiones huius temporis ad futuram gloriam. q̃ revelabit in nobis ꝛpc ibi semp sit tecũ. ꝑdicatq; te ad vitã eẽne ꝓsonũ. Heditq; sibi et cõmilitones gordianũ et donatũ osculatiõq; ipm ꝙ bñdictus abiit ab eo gmisit. Qui iter arripiẽtes capuã ꝑ aduenerũt ad vrbem. vbi benigne suscepti⁹ est a brõ germano tũcibi egio. Proinde⁹ aũt eiusdẽ ciuitatis ꝓsulis noie laborãs pessima capitis infirmitate. Cuiq; ad eũ accedẽs rogaret obnixe vt oratione facta tangeret caput ei⁹. qs ꝓbabat se inde ꝓsequi sanitatẽ. Placidus ex his ꝓbis ꝓtimitus. Respondit. Recedite q̃ hec mea non sunt. S fratres patris nri bñdicti. ꝙ eoꝝ q̃ deo summo placuerũt. Ego peccator sum suffragijs ꝑfectissimoꝝ virorũ egens. Beat⁹ ꝓo germanus eps cũ clero suo rogauit vt satisfaceret fidei petentis illius. Cohortem placidus tanti ꝑis supplicatiõẽq; arbitratus nõ ꝓtemnendã. oculos ad celũ erigens ꝙ ꝑ eo orationẽ ei obtinuit sanitatẽ integrã. In eadem q̃s ciuitate cecus illuminauit. Inde recedẽs ꝑsecutus iter ingressa alã ciuitatem filiũ paliticũ cunsdã vidue in extremis iam laborãtem ꝑfecte restituit sanitati. Et quendã claudũ ꝙ mutũ sibi oblatũ a claudicatiõne ꝙ mutitate liberauit oratiõibus suis. Quartanariũ quendã a febribꝫ solsptem fecit. Deo gratias signo crucis ꝓmissa oratione ex toto sanauit. Quendam surdum cecũ et mutũ incolumẽ statuit ita vt loquerẽtur mut⁹. videret cecus. ꝙ surd⁹ audiret. Filiũ a demonibꝫ obsessum ꝙ acriter vexatũ precibꝫ suis liberauit. ydropicũ corpe valde turgidũ. vt de vita eꝝ⁹ esset desperatũ a medicis. cũ ante virũ dei placidũ obtulissent suis vestibꝫ ante eum exuto. ꝙ sacro crucis signaculo munito. inclusus liquor nõ intus remanẽs. nec foras ꝑ aliquos corporis meatus egrediens. S ꝓtinus diuina ꝺesiccat⁹ est. Postea cũ ad furcas eundi⁹ appropinquasset cecũ obuiũ sibi ꝙ misctiam postulanti celũ videre fecit et alia. Febres vehemẽtes a q̃dã abegit vt ab lectulo let⁹ ꝙ sanus exurgeret. Manũ aridã babẽti vigorẽ prebuit. vt ea ad oĩa opari valeret. In ciuitate benevẽtana ꝙ postea in ciuitate venusia. ꝙ in regio calabrie plura miracula fecit.

Demũ navẽ ascen- .§.v.

dens trãsfretalsq; fauces messanã cicilie venit ad vrbem Cumq; descendisset ad terrã gordianũ famulũ suũ direxit ad ciuitatẽ mandãs vt messanũ ciuẽ romanũ ꝑis sui tertullij amicissimũ ad se euocaret. Erat aũt ꝺ uotus. Qui ad portũ maris accedẽs. cũ vidisset placidum vultui ꝑis similimũ: cũ recognoscẽs cecidit ad pedes ei⁹ audita fama sctitatis ei⁹. Ipe aũt placidus a terra elevans osculatus ẽ eũ. ꝙ ampleratus ipm bñdixit. Expoliat autẽ vir dei cãm ꝓpter quã pẽ bñdictus illuc destinauerat eum. Hec oĩa letãter accipiẽs in domũ suã indupt. ꝙ cũ oĩbus hilaritate ꝙ honore tractauit ipm cũ socijs. Qs ꝙ ipe messanus ad reqsitiõẽs placidi infirmauit aduentũ ei⁹ oĩb⁹ amicis et notis ꝑris sui tertullij. Ac etiã. ꝑcuratores qs pẽ suos sup ealdẽ curtes ꝓposuerat vt ad se venirẽt illis vocatis vt recognoscerẽt bona illa. q̃ pẽ monasterio largit⁹ fuerat ꝑducti cũ se ab eo bñe tenere. Quod secutis ẽ ꝑdicente nemine.

Venit ꝙo placid⁹ ad messanũ. Nõ vocs mõachũ i tumbis laicoꝝ statos bñe. qz ꝓfũ ẽ ordinis nro. Cum⁹ g̃ sibi nõ displicet ꝙ putcam⁹ locũ i possessionibꝫ ꝑis mei i q̃ monasteriũ ꝑstruere valeam⁹. Nõ ei sup alienũ fundamẽtũ fũdare decreui. veniẽsq; cũ eo ĩmẽte ad portũ maris inue-

nit locum habilem ad ꝓstruendum monasterii. et cū gar-
bata quā manu gestabat designauit locum in quo oratori
um beati Jo. baptiste ⁊ domū habitatōis eor. ⁊ omnes
officinas monasterij ꝓstruere valeret. Et ve redditibꝰ cur
tis ⁊ censu postmodū pecuniā multam colligentes in breui
tpe opus ad sui ꝓfectiōꝫ duxerūt. Beat⁹ aūt placidus
ea que a magro suo didicerat modis oībus implere satage
bat. castigans corp⁹ suū abstinentijs ⁊ vigilijs. ⁊ in seruitu
tem redigens ne seruus delicate nutritus ꝓteruiret i do
minū. Oioni ⁊ lectōni frequēter insistebat. in meditatōi-
bus assiduus ꝓpunctōis spūs copiosas lachrymas effūde-
bat. Oīm tempe quadragesimalē vitā ducenar vinū nun-
q̄ bibebat. In quadragesima ꝙ dūica die. Feria tercia
et quinta pane tm ⁊ aqua ꝓtentus erat: nihil aliꝰ diebus
oino papiens. Cilicio ad carnēꝫ semp vsus est. Et cū fati-
gatus esset ab oōne seu genuflexione sedēdo potiusq̄ ia-
cendo somnū capiebat. Nemo vnq̄ illum vidit in aliquo
acto ꝓmotū. sed semp modestū. humilē. grauē. mansuetū.
benignū. et piū. Nunq̄ alicui locutus ē. nisi necessitas co-
egisset. aut rōnabilis voluntas ꝓuidendi monasterio ⁊ aliꝭ
Sermo ei⁹ ad homines pene alius nō erat q̄ spernere bꝰ
seculi luxus. Opera viciorꝫ deuitare. ⁊ xp̄m pauperm ⁊ cru
cifixū imitari. Et cū in oīm virtutū ꝓfectione indies cresce
ret. nec se equalē alijs estimabat: sed oīm seruū ⁊ inferiorē
Mamenti ei⁹ gratius fuit q̄s potentē pauperū preponere.
Et ita egenis ꝙpatiens suffragia ꝓferebat. vt et diui-
tes ad erogandū sibi a deo collata efficaciter hortaretur.

Confracto aūt monasterio ⁊ ꝓfecto infra quadrienni-
um in breui tpe enigma fratres ad eū ꝓgregati sunt. ad cū
obsequia dedicati. Et ab eꝑo messanensi ecclia ⁊ monaste
riū dedicata sunt solēniter. Non defuere miracula q̄ sanc-
titatem viri dei etsi boies tacuissent. ipsa ꝓcul manifesta
rent. Mā in sicilia ⁊ ꝓmatime in ciuitate messana ceci plu-
res illuminati sunt. Demones ab obsessis corp̄ibus effuga-
ti. Habētes arida mēbra sanitati restituti. Paralitici cu-
rati: leprosi mūdati. Claudus rect⁹ gressus ē redditꝰ. Mē-
tecapcis seu fatuis ē vsus rōnis integer restitutus. qd ra-
ro a sanctis legit̄ factū. Et q̄plurimi varijs longuoribus
occupati virtute oīonis eius sunt liberati. ita q̄ p sicilia et
affricam ⁊ italiam diuulgaretur fama sanctitatis eius. et
potentia in faciendis miracelis.

Interea cū ⁊ ista .§.vi.

in vrbe romana ꝓdicarentur: germani placidi. s. Eutycius
⁊ victorinus. vnacū germana eor. flauia placidū videndi
desiderio ducti. ⁊ in eius amorem supra modū succensi. ex
ꝓsilio parentū suoꝝ vrbem egressi nauem ascendūt. Dan-
teq̄s garbata ventis siciliam nauigant. et applicantes ad
portum cuntarū messanensiū. descendentes in terrā ad ce-
nobium sancti iobānis in quo beatus placidus ꝓsidebat
ꝓficiscuntur. Et cum primo eōm vidissent nō recognouerūt.
Nam eūq̄ a patre fuerat benedicto abbati oblatꝰ nō
eum viderant. Et post tanti tempis spacium virfactus. ⁊
monachali habitu indutus ac ꝓ nimia abstinentia et vigi-
lijs corpe quasi tabefactus effigiem mutauerat. Sed eis
declaratus cū multo gaudio eos suscepit. Cum aūt ali
quantos diebꝰ apud placidū fratrem suū morā traherent.
In illo tpe apud paganos q̄ hyspaniā habitabāt. abdā
la impiissimus rex xp̄i infectator. et hostis. q̄ regnū admi-
nistrabat in hyspania xp̄iane religionis cultura fundit⁹ de
terra eradicare qrebat. et molachrēphā cultura augere
Qs etsi male multa intulit fidelibꝰ e quibꝰ plurimos mar-
tyrio destinauit ad celos. nō tñ preualuit ꝙ ad nihilum re-
mum deduct⁹ est inimicus. Hic q̄ contra nauiū expeditoēs
ꝓgregauit ⁊ sup eas quenda crudelissimā noie manuchā
ducem ꝓficiens ꝑa romanū deuenit imperiū. mandās vt
ciuitates ⁊ castra igni cremaret. ecclias destrueret. christi-
anos ad colendū demonē molachrēphā ꝓpelleret. Nō
ꝓsentientes aūt diuersis supplicijs interirent. Cum ꝙ sicili
am ꝓfati intrassent cū sedecim milibꝰ octingentis. nec apte
victorin⁹ et eutichius ac flauia de messana possent recede-
re. Demū inimici dei ad ciuitatē illā quientes ad mona
sterii placidi accesserūt. et nocturno tpe fores ꝓfringētes.
omnes illic inuentos vinculis astringi mandarūt. Et locios
placidi q̄ de monte cassino secū venerant. donatus quida
iam senex. subito ab eis capite truncat⁹ est. Eoidiꝰ aūt
iuuenis ꝓ pollicū domus fugiēs euasit. Sanct⁹q̄ pla
cidus cū eutichio ⁊ victorino fratribꝰ ⁊ sorore flauia et .xxx.
monachis vinci catbenis manuche aspectibꝰ ꝓtantur.
Tyrann⁹ eo placidū ad interrogatōēꝫ eius de noie cum
audisset se esse xp̄ianū. Dixit dex impius. Nega xp̄m et
dicin eū ꝓuicia ⁊ iuxta ritū regis nri abdale dēs tūm adora.
et omitto te. Cui rndit placid⁹. Ego nunq̄ dōm dm
xp̄m negabo. et ꝓ ei⁹ noie mori desidero. Dux iniq⁹ ꝑ
hec dixit ad eutichū victorinū et flauiā. ⁊ xxx. monachos il
los. Vos q̄d dicitis. Obtemperabitis ne mādatis regis no
stri abdale. vt xp̄m relinquētes deū nostrū adoretis. Scū
rūderunt. Quod in alo insidet tuo perfice. vnus est nobis
animus. vna fides. vnus ordo viuendi. Quorum quod a
primo audisti ab oībus dictū esse putato. Pro amore eiꝰ
xp̄i parati sumus aiam ponere. Ad hec verba dux furore
succensus iussit oīs expoliari ⁊ grauissime fustibꝰ cedi. de-
cens ꝺba verbenis cedant. Scti aūt dei gaudebant. qm̄
digni habiti sūt ꝓ noie ihu cedi. Et cū martyres dicerēt.
Neq̄ blandimētis eius neq̄ aspitatibꝰ minaꝫ immutare
nos potens. Tūc iterū insanies dux fecit expoliari ⁊ oī-
bus membris crudelissime torqueri. Sed ⁊ flauiā virginē
⁊ placidi sororē pulcerrimā. cū nō posset inde flectere.
iussit eā expoliari ⁊ capite deorsum suspendi. Ad quā ty-
rannos stultissima femina. nō vereēdaris in turpitudie
nuditatis tue. Et virgo ad eum. Vbique est pditor manife
stus femine. ob quā res nulla mihi de sexu abscribetur iniuria. p
eo q̄ nuda sum. neq̄ nuditatem corpis mei tñ sustine-
re pata sum. Et ꝙdiū et ignem ꝓpter eū qui ꝓpter me et
deuidam ⁊ flagellari ⁊ crucifigi voluit. Postea iussit eam
acerrime flagellari: necnō frontē eius mamillas ⁊ brachia
dissipare. Iterū cū oīm cerneret in fide xp̄i fixos. oēs man
dauit tandiu fustibꝰ cedi quousq̄ inē⁹ manꝰ totiusq̄ deficerent.
Mō cuꝫ diu missi sceleris fecisset estimātes eos mor
tuos dimisērūt. Dꝫ misit dēus angelū suum. q̄ eos incontī-
nenti ab eī plaga curauit. Non cessantibꝰ aūt nomen dēi
ihu xp̄i inuocare. dux furore ebrius faciē eoꝝ placidi lapi-
de ꝓtundi. ⁊ deinde linguā eius radicit⁹ abscidi. Qui tam
lingua ꝑcisa clamabat. Bñdictū nomē dēi nri ihu xp̄i. et
summa ei⁹ virt⁹. Flauiā aūt sororē ei⁹ cum tradidissent ty-
rann⁹ in manibꝰ lenonū ad cōspuprandū. Virgo facta ora
tione intacta ꝓmansit. Mā quicūq̄ ad eā accedere voluis
mot stupebāt mēbra eius arefacta ⁊ magno dolore affec-
ta. Ad alia exinde se ꝓuertit crudelia. sathane fil⁹ manu
cha ꝓfatus. Mꝫ sctōs dei flauie arti ligari. ⁊ sup tibias
eoꝝ anchoras poni. ⁊ sup anchoras lapides magnos sup
poni. vt tali cruciatu vel negarēt xp̄m vel ꝓlimerent. Fi-
lesi ꝓmanserūt. Postremo iniam protulit dux nephā
dissimus. vt capite plecterentur. ⁊ corpa eoꝝ insepulta lu-
pis et auibꝰ deuorāda manerent. Hicq̄ scti de palmꝫ
martyrij ꝓlecti sunt. Dulli sunt autē. iij. nonas octobris
in portu messane in sicilia. Et monasteriꝫ ꝓstructū ab eis
funditus a saracenis ꝓdictis euersum. Quis pactis cū mā-
dasset manuchas dux eorum sedata maris tempestate.
omnes naues cōscendere vt regiꝫ adirent. ascendentes
equoris alta sulcare ceperūt. Et in medio fari consistētis
vehemens tempestas orta est ita vt nec ante nec retro pro
cedere possent. Et submersis centum nauibꝰ eorum sara-
cenilli omnes descenderūt in profundum maris submersi
ab aquis. Corpora autem sanctorum placidi. eutichis. vi
ctorini. et flauie sororis eorum cum .xxx. monachis illesa i-
uenta sunt. miro odore fragrantia et honorifice sepulta.
Dulcis est autem beatissimus ꝑ placidus cū sociis. Anno

domini quingẽtesimo quadragesimoprimo. Etatis aũt sue Anno.xxvj. martyrio coronatus. Ad cuius sepulchrum multa postea miracula facta sunt. Septẽnis siquidẽ erat quãdo oblatus fuit beato benedicto: cũ quo in monasterio sublacu ⁊ postea in cassinẽli monach⁹ p. xiiij. annos cõuersatus ẽ sub eius magisterio. Et mullus i syciliã .xij. annis mãsit. ⁊ postea vt dictus est a manucha duce saracenoꝝ decollatus pro fide cbristi. Anno imperij Justiniani.xij.

Capitulus.xv.

Sanctus Romualdus

qui clarus ⁊ insignis habet' anno domini. M. Obijt aũt circa annos domini. M.xxx. Fuit dator ⁊ institutor ordinis camaldulẽsium. dilatati ⁊ ampliati in multis monasterijs in peibus tuscie ⁊ lõbardie. quorũ principale ẽ in dyocesi aretina ⁊ domino flosẽtino. Hunus vitã descripsit lucidẽto sermone eloquentissimus vir petrus damian⁹ episcopus ⁊ cardinalis qui tamẽ abbreuiabim⁹. Et p eius plogo sic aiti in primis. Ad uersum te immunde mũde cõqueriminr. q̃ habes intolerabilem stultoꝝ sapiẽtiam. turbã tibi facundã. deo mutẽ: qui p vanã eloquentiã ⁊ inanẽ pbiam se soũt in sugbie cornibus arto gãter extollere. Nõ habes q̃ profuturã aliquid edificatõis proximoꝝ ad posteroꝝ memoriã velit sedulis admoneare. Habes inq̃s qui in preoꝝ indicũ secularũ negociorũ militeꝝ. ⁊ causarũ iurgia cõmunis valeãt declamationibꝰ ponere. Non habes q̃ possit in sancta ecclesia vel vitas sanctoꝝ virtutes clara gesta describere. Sapiẽtes siquidẽ sunt vt faciãt mala: bene aũt facere nesciẽnt. Ecce tria iã lustra fere transacta sunt. ex q̃ beatus romual dus depositã carnis sarcina ad etherea regna migrauit: ⁊ nemo adhuc ex huiusmõi sapiẽtibꝰ extitit qui de tot ei⁹ vite mirabilis pceptis pauca saltim historice digereret ⁊ deuotioni fidelũ satisfaciẽs. ad cõem ecclesie vtilitatẽ recitãda describeret. Nobis aũt in angusto cellule angulo residentibꝰ. vtilius erat sicut ꝓpositum propria peccata ad mẽtis oculos reuocare assidue. q̃ aliene virtutis historiam terere. Verũ cũ ad sepulchrũ eius ex lõginquis ptibus toto anno. ꝓpter in ei⁹ festiuitate fidelũ multitudo cõueniat: miracula p cũ diuinitus facta cõspicat. audire vite eius hystoriã desideranter querat: nõ irrationabiliter putauim⁹ ne celebertima eius fama. que adhuc populi toti⁹ orbis deprimit' labẽre caliculo temporũ de memoria hominꝰ penit⁹ deleat. Quapropter hoc timore postpositus multoꝝ fratrũ precibꝰ ⁊ germana charitate victus. q̃s de predicto venerabili viro ab egregijs ei⁹ discipulis didici: aggrediar. deo auctore describere. Hoc aũt vnũ lectoꝛe meũ in primis nosse desideroq; nõ multa per ẽ facta miracula in hac ego descriptiũcula colligã: sed potius q̃s ad edificationẽ animoꝝ attinet. cõuersationis eius ordinẽ referre contendã. Beatus siquidẽ vir tãto se humilitatis regmine a vento vane glorie custodiuit: q̃ vndecũq; mirabilis hominibꝰ potuit apparere. studiosissima occultatiõe fugerit. Que tamẽ miracula sinõ fecisset mirabilẽ virũ ducẽs. minoꝛi veneratiõe dignus non esset. Neq; ei pre cursor dñi miracula fecisse legitur. quo maiorẽ inter natos mulierũ nullũ fuisse veritas ipsa testatur. Nõnulli emi se deferre estimãt si in extollẽdis virtutibus sanctoꝝ mendacia fingãt. Hi nimirũ ignoãtes vrũ nostro nõ egere mẽdacio. dereficta veritate quod ipse est. de falsitatis ei putãt se placere posse cõmento. Qui.n. oblatã vitam simplicẽ veritatẽ referre facile poterãt in cõpotendis que nesciũt callo labore desudant.

Romualdus igitur .§.i.

ve hystoriã eius aggrediamur. Rauẽne ciuitatis oriund⁹ ex illustrissima ducũ fuit stirpe ꝓgenitus. Quicũ in ado lescentiã puenisset cepit in peccato carnis proclivis existere. quo videlicet vicio illa etas impugnare boies (pserti⁹ diuites) vehemẽtius solet. Vẽte tamẽ deo deuot⁹ frequẽter se cõtra se magnũ aliqd ꝓponebat. Nã etsi aliquã do ad studiũ venationis attigeret. vbicũq; ꝓ silua amenum locũ reptre poterat. mox se ad heremi desideriũ ei⁹ animus accẽdebat. Hunc erat pater nomine sergi⁹ mundo vehemẽter intẽtus. Qui dũ aduersus propinquũ suũ exercitus simultatibꝰ ꝓ possessione prati inimicitias exerceret: videns filiũ suũ romualdũ in cõtentione molliscere crimenq; fratricidij medullitus formidare. minari fecit ei heredẽ eũ facere sin eadẽ diuinus sniꝰ pmaneret. s. nõ psequẽdi inimicũ. Tandẽ vterq; inimicitiũ pa ad litis materiã. piumpunt: arma arripiũt bellũ sociale cõmittũt. Et dũ cominus bincinde pugnat' manu sergij inimicus occidit'. Romualdus aũtẽ licet nullo pempto vale⁹ infirmitatẽq; tamẽ interfuit pnim tanti reatus accepit. morq; ad classense monasteriũ beati appollinaris. more hominis diebꝰ. xl. gmã surnus in lutibꝰ prop auit. Illicq; districta pnia se iugiter macerãs a quodã tẽ puerlo frequẽter admonebat' ad habitũ religionis sumendũ. cũ autem quadã die ille cõuersus. mitteret se ei beatũ appollinarẽ corpali specie ostẽsurũ. obligauit se romuald⁹ secularia relicturũ si hoc ageret. Pernoctãtibus igit' ambobꝰ in ecclesia in oratõe pro ea re. circa gallicanũ noctis beat⁹ appollinaris ipsis duobꝰ videntibus. manifeste erpit de subalta. quod in medio ecclesie ad honorẽ beate virginis cernitur esse constructũ. Cõfestimq; mirabilis splẽdor quasi sol tanis totã replenit ecclesiã. Hic beatus martyr sacerdotalibꝰ infulis mirabiliter exornatus aureus in manu portãs thuribulũ cuncta ecclesie incensauit altaria. ⁊ statim vnde exierat rediit. splẽdorq; cessauit. Cũq; cõuersus ꝓmissum solemnẽ romualdo exigeret. postulans primo hoc iterũ fieri. simili mõ iterato apte videriẽ. Demũ a monachis habitũ sancte religionis deuote exquireret. ꝓ ipsis mentes sanctã patrũ ⁊ molestias recusarent archiepisco pum ciuitatis adijt. a quo habitũ recepit. ⁊ ipsum admeran. collegio monachoꝝ ipsoꝝ imp auit. Sed cum cerneret romualdus ibi nõnullos plata gradientes remissius vivere. sibiq; ardua plectionis semitã artipe nõ licere. cepit in redarguẽdis eoꝝ vicijs vehemẽter insillere. Illi aũtẽ vt inimicos ⁊ nouitij verba ꝓ nihilo deputare. Tandem hoc obprobriũ nõ ferentes ceperũt de ei⁹ morte tractare. decernentes vt quia ceteris maturius venocte surgens ad ecclesiã pgebat. transeuntẽ per quoddaꝫ sola riũ a terra satis elevatũ: ipsum deorsum verso capite precipitare. Nõ cum ab vno ex cõscijs cõspirationis ꝓcepisset periculũ euitauit. Ad pfectiora religiõis fastigia romualdus anbelãs audita fama cuiusdã sancti heremite ĩ partibꝰ venetiarũ degẽtis. Marini nomĩe. cõsensa ab abbate ⁊ monachis facillime impetrato. qi grauis eis erat ensã ad videndũ. inde recedẽs ad illũ venerabilẽ virũ prexit: cuiusq; disciplinæ se subdidit. Erat aũt hic mannus vir simplicis aĩ ⁊ sincerissime puritatis. nullo magisterio bene nutrice cõuersatiõis edoct⁹: q̃ huc vinẽdi modũ habebat. vt p cõtinuũ anni circulũ tribꝰ in ebdomada feriis: mediã panis buccellã ⁊ pugillũ fabe gustaret. vinũ vero ⁊ pulmẽtũ alijs tribꝰ discreta sobrietate perciper. Psalterũ vero p singulos dies totũ canebat: pleriq; de cella exiẽs cũ discipulis pallim p latinadinẽ heremi psallẽdo spaciabatur nũc sub illa arbore vigenos. nũc sub alia trigenos cõcinẽs psalmos. Romuald⁹ aũtẽ q; seculũ pdicta reliquerat. ag to psalterio vir suorũ versuũ notas syllabatiꝫ explicare valebat. Et hec oculoꝝ nimia defluio intolerabilez sibi opportunitatẽ accidie generabat. Manuus vero i dextera manu virgã tenẽs romualdo ecõtra sedẽti sinistrã capitis partẽ frequẽtissime verberabat. Post multa autẽ romualdus graui necessitate cõpulsus humiliter ait. Magister si placet a dextro me deinceps timpore pcute qi iam lene auris audiũ fundit⁹ pdo. Hic ille tantã eius patiam admiratus. indiscrete seueritatis tempat disciplinã.

De austeritate eius .§.ii.

vite ⁊ rẽperationib⁹. Romuald⁹ deinde de virtute in virtutẽ mira celeritate ꝓgredẽs. ⁊ cẽctos fratres antecedẽs ad hãc olim ꝓfectus ẽ gratiã. vt q̃quid inter fratres siue de spiritu siue de corpalib⁹ ipse decerneret. vniuersis volẽtib⁹ et⁹ oĩmodo sua ꝑualeret. ⁊ marin⁹ etiã ipse acq̃esceret. Per cõtinuũ aũt annũ nihil aliud in cibũ habuit. nisi tñ p singulos dies et vno pugillo eleu ciceris vsit. Ieiu vero anno ipse ⁊ Job. quidã siculus terrã frangẽtes ⁊ tritic̃ semitates et manuũ suarũ labore viuebãt. Qui nimi rũ dũ agriculturã exercebãt. pãdus ieiuniũ duplicabant.

Impugnabat eũ dyabol⁹ romualdũ multis ⁊ variis rẽperationũ immissionib⁹ matie in mirũ cõuersionis. Modo q̃ ⁊ q̃dã vir strenu⁹ in seculo acq̃rere potuisset. Modo q̃ ingratis ꝓpinquis hereditãda dimiserit. Mõ pna nimia ⁊ nullius esse mereti. q̃ faciebat accusabat. Mõ tanti laboris bonorũ incutiẽs longã vitã ꝓmittebat. O q̃ sepe cellulã eius pcutiẽs cũ adhuc vir obdormiscere et exclamauit: ⁊ q̃si iamiã imissẽte crepusculo p tota nocte in vigilãdo vexabat. Per cõtinuũ fere quinquennũ sup pedes eius ⁊ crura dyabol⁹ nocturno tpe iacuit: ⁊ ne bucellã q̃s facile se verteret: typo fantastici põderis aggrauauit. Quis explicare valeat quot fremẽtes vicor⁹ bestias pertulit: q̃s sepe ꝑsentes spũs iniquos durissimis increpationib⁹ effugauit. Contigit aũt vt ibidẽ aliq̃s de vita patrũ legẽs in illũ locũ incideret. vbi cõtinet. q̃ quidã fratres p continuã ebdomadã singulariter ieiunãtes sabbato⁹ die pariter cõuenirẽt. Ipsoq⁹ ⁊ dñico die ieiunij nigotẽ interponerẽt ⁊ remissiue victitarẽt. Que vinẽdi ardine flatim romuald⁹ arripuit. ⁊ in eo fere quindecim annis vel ampli⁹ cõtinua austeritate ꝑmãsit. Per⁹ aũt quidam q̃ fuerat dux dalmatie q̃ ducatũ acq̃sierat ex quadã ꝓditione ⁊ occasione motus alic⁹ vĩs. ⁊ iõ ad pniam agendã de tãto scelere de cõsilio romualdi seculũ dimiserat ⁊ cũ romualdo manso. ⁊ alijs heremicã vitã ducebat: cũ multis de hirsa ĩ seculo solit⁹ esset edocari: sub tãdẽ stricti ieiunij põdere succũbebat. vñ ad pedes. b. romualdi se bũliter ꝓstrauit cũ verecũdia dicẽs. Pater q̃ magnã corpus habeo ex hac patiacq̃ medietate me sustẽtare ñ valeo. Romuald⁹ eius fragilitati cõpatiens quadrã sup addidit ad priorẽ mensurã. ⁊ sic labẽti fraternẽ deficeret manũ misericordie tetẽdit. Ieiunare aũt oĩo hoc ẽ dicẽ sine vllo cibo transigere: licet ipse sepissime fecerit. aliꝫ oĩno ꝓhibebat Dicebat n. Ad pfectionẽ tendẽti hoc time cõgruere. vt oĩ die comedat ⁊ semp esuriat. q̃rentes hoc caro p consuetudinẽ leuiget. q̃d grauẽ nouitijs in initio cõuersionis apparet. Vigilias vero tempate ⁊ magna cũ discretione faciẽdas suadebat. ne cui forsitan cõtingeret. vt sopori p actu nocturnũ officijs cõsentiret. Sane but⁹ somnũ vir sanct⁹ adeo habebat exosum vt sibi ei cõtiteret. post xij. psalmoꝝ vigilijs vel matie circa diluculũ ebdomade. nequaq̃ posset ea die cũ eius lẽtia missarũ solẽnia celebrare. Dicebat etiã meli⁹ esse si possibile sit. vnũ psalmum ex corde ⁊ cũ cõpunctiõe cãtare. q̃ cẽtum cũ mẽtis fabulationes percurrere. vbi aũt intẽtio ad deũ erecta ẽ. cõtra volũtarẽ cogitatio veniẽs nõ est nimiũ formidãda. Cũ aũt esset in gallie ptibus ⁊ familiarẽ sibi q̃ndã agricolã haberet. q̃ sibi aliq̃n obsequia charitatiue ꝓstabat. accidit vt quidã comes sup bos mẽsis parallelis vaccã quã nulli eius ille bẽbat auferri faceret. ⁊ de ea occisa carnes sibi parari ad esus. sup q̃ re rusticꝰ ille apud romualdũ querimoniã fecit. Qui comiti demãdauit. vt alia sua rusticꝰ redi faceret. Hoc aũt ille contẽpsit. ⁊ ex paratis sibi carnibus vitule coctis vñ bolũ in prãdio in os mitteret ita bolus guttur adhesit vt nec educere nec transglutire valeret. sed inter suoꝝ manus suffocatus est.

Interea sergius pa .§.iii.

ter beati romualdi mõach⁹ efficit. Sz aliq̃nto post tyabolo suadẽte facte cõuersiõis penitẽs in egyptũ redire conat. Qõ ꝓcimus monachi cenobij vicẽ sancti seueri q̃s nõ lõge ab vrbe rauẽna ẽ positus: vbi corpe nõ corde sergius habitabat. hrõ romualdo inducare p nunciũ studuẽrũt. At ille sinistra relatione pacius necessariũ esse decreuit. vt ipse pereũ patri ꝓcius subueniret. Habitabat aute tũc romuald⁹ in galliarũ peribo. cũ guarino abbate et iohãne grãdenico. Audiẽres ũt regrõio illi⁹ icole q̃ magnã de motionẽ ad eũ cõcepisset. q̃ romuald⁹ abire disponeret nimio merore turbati sunt. Et tractãtes inter se. quiter ab hac eũ intẽnone repimere ẽt: hoc illis tandẽ visũ ẽ. vt eũ multis interfectoribꝰ in pia pietate perimerẽt: quatenus. q̃ eũ nõ poterãt retinere viuentẽ saltem haberent ꝑ patrocinio terre cadauer exanime. Hiis cognitis romuald⁹ caput suũ vndiq⁹ decaluauit. ⁊ hũ⁹ rei crecorũ⁹. tã celle eius appropinq̃ãtib⁹ pilo fere diluculo. comedere q̃si p quadrarẽ cepit. Illi aute hoc videres demencian credidẽrũt. ⁊ arbitrates mentẽ lesam. corp⁹ ledere dedignari sit. Sic pudẽs spũalis dauid infantiã stultã camaliter sapiẽtiã sup auit abscidi. Libera q̃ facultate vti pmisus nõ equo fuit⁹ ꝙ solũ baculũ manu ferẽs nudis plãis ex intimis galliaꝝ finib⁹ rauennã venit. Ibiq⁹ patrẽ ad se cultũ reuerti volentẽ reperẽs in ligno pedes eius fortissimis. ⁊ tãdiu corp⁹ eius ꝑua seueritate ꝑdomuit. donec eius mentẽ ad salutis statũ deo medẽte ꝓdegit. Qui postmodũ magna, deuotiõe in mõasterio deo seruiẽs post modicũ in dño obdormiuit. Moriens aũt q̃ aliq̃s de magister fuerat romualdi paulo post apulian versus abiit. Ibiq⁹ postmodũ in solitudie habitãs ab agarenis ẽ latrocinãdo interfect⁹. Romuald⁹ aũt ĩ palude classis cellã figẽs loco q̃ dicit⁹ põs petri habitauit. nõ corpis egritudinẽ metuens. nõ fetoris nauseã ꝓhorrescẽs. Sz ne imbecillitat⁹ occasiõe quãtumlibet se ab abstinentie rigore remitteret. ad classis pdictũ vbi ẽ ecclesia. b. martini migrauit. Ibi cũ quadã die cõplectoriũ canẽt. ecce maligni spũs repente cellã ei⁹ ingressi. primos illi ad terrã sternũt. ⁊ immani eũ cede cõficiũt. ⁊ ex bacillis lõgo ieiunio mẽbra durissimos ictus infligũt. Tandẽ inter ipsa pcussionũ verbera respectu diuine gre visitat⁹ in hãc voce erupit. Charę bieſo dilecte bieſu. ĝre me derelĩqſti. Nũ q̃d oĩno me ĩ manib⁹ inimicoꝝ tradidiſtiſ. Ad hec oẽs illi maligni spũs fugati sũt. mor⁹q̃ sanct⁹. ⁊ valid⁹ de terra surrexit. Sepe i cella sibi residẽti vt luti tetentimi corui vel vultures miq̃ spũs videbant' assistere. Sepe se i figuris ethyopũ ⁊ p diuersoꝝ aialiũ species oñdebat. Quib⁹ clar⁹ xpi triũphator insultabat dicẽs. Ecce patus sũ sic̃ in vobis vm⁹ ẽ oñdite. Nunq̃d iã oĩo defectibꝰ q̃bꝰ verbis subito effugabant. Videns ĝ dyabol⁹. q̃ p seipm̃ ꝑ discipulũ ꝑualere nõ poterat. ad callida argumẽta cõuersus quocũq⁹ vir sanct⁹ ibat diligẽter ei⁹ alios aduersus eũ in malicia excitabat. vt q̃ retẽtam eũ ab accẽso sui seruicijs impetu nõ pot erat saltem ab aliene salutis cura cõpescerent. Ihiq̃ ad locũ q̃ baculi dicit⁹ in territorio sauernati cõstitut⁹ et ibiq⁹ vbi mota trabes monasterii ad honorẽ archãgeli michaelis cõstruit. Illuc hugo marchio certã pecuniã ad dispẽsandũ ei destinauit. Audito aute q̃ monasterii palatioli fuerat igne consumptũ ptem illi⁹ pecunie ad ei⁹ reparationẽ detulit. Cognito hoc monachi sancti michaelis beluino aduersus eũ furore cõmoti sũt: q̃ pecunia eoꝝ monacho ꝺnus erat. nõ q̃ eis ꝓferebant' nõ eis cõ ẽ quecũq⁹ alijs impẽdebat. Facta igit' cõspiratiõe vnanimiter cellã ei⁹ irrupent cũ sodib⁹ ⁊ falcibus. ⁊ verbenbꝰ afficiũt. ⁊ debonestatũ de finib⁹ illis expellũt. Sz illos diuia vltio nõ dereliquit. Nã cum in saltu rẽt ⁊ simul letarent' de exectiõe fratrũ: ac cõtinuũ ꝓparatẽt. vn⁹ ex eis q̃ fuerat senior quadã ex cũ ad flumen pgens ibi submersus ẽ. Sup alios ex multitudie nimius

tūc vesc̄dentiū rue̅te edificio. alij capite. alij cruribꝫ. alij ī diuersis mēbris attriti. puniti acriter extitere. Altera ab hac regiōe morat⁹ q̄ p̄cussit. a rauēna p. xij. miliaria villā. cellā quā cū vno socio habitabat ignis magn⁹ inuasit. & tute oratiōe stridētes ignīū globos extinx. Eo dē̄pe inniot cetro imp⁹ator dalfensē abbatiā ordiare disponēs. Optionē frambꝫ dedit. vt quē ipi vellēt indabitāter eligerēt. At illi ꝓtinuo expetūt romualdū. Imp⁹ator aut̄ diffidēs beatū virū ad regiā aulam euocari posse ire ad eū p̄ seipm voluit: r ad cellā eⁱ⁹ sole occidēte peruenit. Cui romuald⁹. Quis magnū hospitē ī pua cella sulcepe rat lectulū suū ad q̄escendū ei dare dignat⁹ ē. Mane autē ēsū rex eū ad palatiū secū duxit. tandē sibi iussare vt abbatie regimē sulcipe multos p̄hibu cepit. Qui cū reluctare tur r regis pertīdi assensū penit⁹ denegaret. Rex ēxio excōicatiōne r anathema ab oīb⁹ ep̄is r tota synodo minaret: rūi imineūte necessitate succubuit r regimē aiarū coact⁹ suscepit. Regebat itaq; mōachos sub districta regula disciplīa: neq; alicui ab eā aliq̄ declinare licebat impune. nō nobili. nō literis erudito. Cui deniq; sanct⁹ oculos cordis ī celū figēs vt deo ī oībꝫ obediret. nō timebat hominib⁹ displicere. Hoc fratres illi sero cōsiderantes semetipsos pu⁹ accusāt. q⁹ hāc sibi pelle poposcerāt. Deinde multā cū detractiōibꝫ r subsannatiōibꝫ lacerāt. r duris scandalozꝫ aculeis vexāt. Romuald⁹ igit̄ videns r suā plectionē aliqliter minui. r illoz motus indies cōuertis regē impiger adijt. r eo mōleuiter relaxāte. vnacū ep̄o rauēnate ī veruisq; conspecta virgas. precit r mōasterium dimisit.

Pōro rex tiburtinā ciuitatē. tūc obsidebat. Cives.n. eⁱ⁹ inclitū eⁱ⁹ ducē mazolinū interfecerāt. Ip̄os q̄q; reges coreptis armis de suis mēnibꝫ ertrusarāt. vii nō duntaxat beatū romualdū et diuina prudētia missū q̄ imineūs toe ariū pīculū sēsstrata pace dēuoluit. Hoc.n. inter eos pact⁹ ē vt tyburtes ad bonotē regis muros ciuitat̄ piter diuerēt. Obsides darēt. Ducis vo interfectores ad eⁱ⁹ matrē catbenatos dirigerēt. q̄ sū viri fusis p̄dꝫ mitigata ē eius essēt crudelit̄ offēsa r crimē indulsit. r incolumes ad ꝓpria eos redire p̄misit. Apō p̄fatꝫ vrbē cōuertit̄ bullimus vir romuald⁹ quēdā teutonicū rāmū noīe. q̄ intūā erat regi familiaris r cbar⁹ vt ambor⁹ vna pabsis cōi sepe cōmixto sociaret. Creseēte itaq; senatoꝝ roān⁹ indignationi regis incurrēs ī mōte q̄ dī sc̄i angeli cōfugiū petijt. r quia manibo incepugnabil ē. obsidēte rege ad defendēdū fidūciaūter ꝓpauit. Cui tāmen ex ꝓcepto regio iuramādū securitat̄ ꝓstitit. r ita ille decep⁹ a clemēte papa q̄ sibi erat inimic⁹ q̄si re⁹ maiestatis capitalē sniam subijt. Cui⁹ vro rē postea imp⁹ator in cōcubinā accepit. Quia igit̄ tām⁹ et fratribꝫ cōsc⁹ r pinrio tenebat obnoxi⁹. Idcirco a.b. romualdo iuss⁹ ē feculū deferere. Qui mor a rege licētiā expetēs accepit. Erat aut̄ p̄dict⁹ tām⁹ mōachico ordini valde benivol⁹. r inimia circa dei famulos deuotiōe affectus. Ip̄e te eodē crimie scō dei cōfessus. pnīe cū modis pedib⁹ de rōana vrbe. ꝓgredies vsq; ad garganū mōtē ad ecclesiā. s. michaelis pergit. p totā q̄dragesimā. in claustri mōasterio paucis sibi adherētibꝫ mānit. vbi ieiunio r psalmodie intētus alijo ad carnē indut⁹ aurata desup purpura tegebat. r infestoua de papiris ꝓpacta tenera delicati corpis mēbra terebat. Promisitq; beō romualdo q̄ imperiū relinquēs mōachicū sulciper habitū. Inde recedēs romuald⁹ cū p̄dicto tāmo r cū bōifacio q̄ postea mag⁹ fuit: r cū aliis q̄ersus ad religionē teutonicā. r tyburtinis nobilibꝫ ad pcū vbi ā bītauerat redijt. r q; infirmatus ī via nō equū ꝑ asellū ābulabat. xp̄m imitatus. Ibi multis aliꝫ fratrib⁹ aggregatis r p singulas cellas cōstitutis. tāto tempore beremitice cōuersatōis rigores in se r ī aliꝫ tenuit vt illoz vita oīb⁹ mirabilis haberet. Facie bāt aut̄ opera manuū. Aliꝫ. f. coclearia. Aliꝫ nebant. Aliꝫ retia texebāt. Aliꝫ cilicia.

Inter ceteros aūt .§.iiii.

bonifacij cōuersano trāscēdebat. Hic regis fuerat cōsanguine⁹: quē rex p̄ dilectiōe eximia aiam suam vocitabat. Erat aūt a puericia etate liberalib⁹ artib⁹ doctrinis eruditꝰ. marcicq; i modulatiōis musice studijs approbat⁹. Hic cū in capella regia vidēs ecclesiā antiq; martyris bonifacij mor exēplo sui eqnoci ad martyriū ꝓuocat⁹ ait. Et ego bonifac⁹ vocor. cui⁹ ḡ r ego martyr esse nō debeo. Deinde monach⁹ fact⁹ tāta se abstinēcia afflixit vt sepe dūicis tm̄ diebꝫ r quīta feria p ebdomadā mānducaret. Nonnunq; si vincatur r vepāi dēsitatē cerneret illac se ꝓcies voluptabat. Demū post diutinā beremitice cōuersationis vitā: cū ad p̄dicandū in sclauoniam ire disponeret seu ruffā q̄ tūc infidelis erat romā pu⁹ accessit nō solū pedester⁹ r nudis pedib⁹ ī via pane r aq̄ cōtent⁹. in festis aut̄ poma r radices herbar⁹ addebat. Ad gētiles vero ueniens tāta cepit feruidi pectoris zelātia p̄dicare vt iā null⁹ ambigeret q̄n martyriū flagitaret. Regē deniq; russie al locut⁹ ē. Et post multa inqt rex q̄ gēlis erat ad eum. Si vis credi vera esse q̄ affiris eruginē due lignoꝝ excelle castelle bremillimo inter se spatio sepate. r igne suppositō cū vapotate fuerit. ita vt vtriusq; struis vn⁹ ignis esse videat̄ trāsi p medii. Qui si lesus ex alij pte fueris. ipis te peni t⁹ ignibo cōsumendū tradem⁹. Sin aūt q̄d credi non pōt san⁹ euaser. oēs nos vero tuo absq; difficultate credem⁹. Cuiꝰ hoc fed⁹ nō solū bonifacio. ē r oīb⁹ q̄ aderāt gētilib⁹ placuisset. Bonifac⁹ ita vestit⁹ fieri fecit missaꝝ solēnia celebrat̄ pu⁹ cū sufficata aq̄ r incēdoigne plastrūs. stridētes flamaꝝ globos ingressus ita trāsiuit illes⁹. vt nec minim⁹ capitis eⁱ⁹ capill⁹ videret̄ exust⁹. Tūc rex r ceteri q̄ ad hoc spectaculū aderāt cateruatim se ad eⁱ⁹ pedes ꝓiecit indulgētiā lacrimabilit̄ petēs baptizari se instāt̄sime poscit. Cepitq; tāta gentū multitudo ad baptismū cōfluere. vt vir sanct⁹ bonifac⁹ ad spaciosiꝰ q̄dam lacū ꝓgeret. r ip̄a abundātia aquaꝝ olim baptizaret. Decreuit aūt rex vt regnū relinquēs filio ip̄e q̄diu vineret se a bonifacio nullaten⁹ seperet. Frater aūt regis cū eo piter habitās dū nollet credere. abscēte bōifacio ab ip̄o rege pempt⁹ ē. Ali⁹ frater q̄ tā erat a regis bītatiōe dimil⁹ mox vt ad eū vir venerabilis vēit. audire eⁱ⁹ verba nolait. Sed de cōuersiōe fratris nimia adueni⁹ eū ita successus ꝓtinuo ipm cōprehēdit. Deinde timēs ne sicū viuū teneret. rex eū de suis ambo suis erripet. sua p̄senria circūstāte nō pua bonorū multitudie decollari ꝓcepit. Statiꝰ vo ip̄e cecid⁹ ē r tātos eū cū oīb⁹ q̄ astabāt stupor oppressit. vt nec loqui nec sētire. nec aliqd hūanitatis officiū agere aliqnatenus potuisset. si cūcti velut lapides imobiles pmanerēt. Rex aūt hoc audiēs nimio dolore pcussus nō solū fratrē sed r cūctos q̄ tāi reat⁹ fautores extiterāt trucidare gladijs disponebat. Sꝰ cū illuc ꝓtinus veniēs corpe martyris adhuc ī medio posito. fratrē simul cū reliquis oīb⁹ sine sensu r motu stupefacto stare cōspiceret. Hoc sibi cū omnib⁹ suis placuit. vt pu⁹ p eis oratio fieret: vnde si aliqs forte crederet indultu crimē viuerēt. Sin aūt virtutis gladio interirēt. Cui igit̄ a fidelib⁹ vita fuisset oratā nō solū sensus r mot⁹ ē illis reddit⁹. ē r cōfessiō flagitāte vere salutis. vii pniam agētes cū lacrimis r tāti sceleris baptismū omēs petūt būiliter. r cū magna oīm alacritate susc̄pāt. Et sup corp⁹ beati martyris ecclesiā construunt.

Interea romualdo .§.v.

in perco adhuc habitāte buscanus rex p̄ces imp⁹atoꝝ direxit. vt sibi spūales viros mitteret q̄ gentē sue regni ad fidē vocarēt. Mox romualdi imp⁹ator aggredit. r cōcedi sibi de suis monachis q̄ illuc destinari vtiliter valeāt deprecatur. Ille vero nullo suoꝝ hoc precipe velat ex platonis auctoritate voluit. ē in cor⁹ voto ponēs sine mānēdi fine abeundi omnib⁹ optionē dedit. Ignorabat enī ex tāme-

tumodo negocio volūtatē dei. z ī illud nō suo ꝑ volūtati
fratrū arbitrio ꝓmittebat. Tandē duo solū inuēti sūt. qui
se vltro ad eundū ꝓpositos offerrēt. Quoz vn⁹ Johan-
nes aliter būdict⁹ vocabat. Hijsq; ad bulcanū eun-
tes. i heremo pri⁹ fuerūt rege manere reperunt. Et vt
postea ꝑdicare posset lingua sclauonicā didicerūt. Septi
mo aūt anno cū loquelā iā terre ꝑfecte cognoscerēt. vnus
ad romanā sedē monachū mittūt z ꝑ eū sūme sedis anti-
stitis licētā ꝑdicādi exposcūt. Iniungit etiā nūcio vt si ali
qs de monachis. b. romualdi hāc pōt illuc ad habitandū
eos inducat. Buscan⁹ aūt volēs coronā regni sui ex ro-
mana auctoritate suscipe. ꝑdictos venerabiles viros ob-
nixa supplicatiōe cepit deposcē. vt ipsi plurīa ei⁹ dona pa
pe deferrēt. z coronā sibi ab apl̄ica sede reportarēt. Qui
regie petitiōi pernit⁹ abnegātes assensū dixerūt. Non i sa-
cro ordie cōstituti sum⁹. negocia secularia nobis tractare
nō licet. Et ita relinq̄ētes regē ad cellā i heremā rever-
si sūt. Quidā vero regis soceri cōsilio copiosus auri pon
dus qd mittēdū apl̄ico erat secum eos detulisse arbitrati
sūt. Deide inter se cōdixūt cōuentiōe pacta z noctu here-
mus latēter ingressi mōachos interimāt pecuniā auferāt.
Nō ope exercuti sūt. Sz occulis illis nihil pecunie inuene
rūt. Ut aūt ꝓati sceleris crīmē obtegerēt. cellā incēdere ig
ne z corpa scōrū cōflagrare voluerunt. Sz admoti ignes
amissis nature viribꝫ nihil oio consumere potuerūt nec li
gna nec corpa. Fruſtrati igit̄ furēs in fugaz se cōuertere
nitunt. Sz tota nocte p frutecta nemoz. p latitudinē sal
tuū. p opaca siluaz. viā angiati sūt q̄rere nec inuenerunt.
Sz negz pugiōes i vaginas cōdere arefact̄ brachijs va
luerūt. Vbi vero scōz iacebāt corpa copiosus iamē. vi-
gil in die splēdescē z dulcissima angelice cātilene nō cessit
suauitas resonare. Aduenīēte die qd̄ factū fuerat nō po-
tuit regē latere. Qui ad heremū cū multitudie numerosa
festinauit. Et repti sūt mālefici crimīs rei q̄ adhuc ad gla
dios suos diuina vltiōe ligati erāt. Rex aūt dū de eis face
ret habitā cōsideratiōe deliberās hoc postremo decreuit
vt nequaq̄ eos sicut merebant occidi preciperet. sed catbe
mis ferreis victos ad sepulcra martyruz deferi iussit. Quos
aut ibi vsq; ad obitū in vinculis miserabiliter manerēt. aut
si sanctis martyribꝫ aliter videret̄ ipi eos sua munificentia
liberarēt. Qui cū ex ꝑcepto regis ad scōrū tumulos fuis-
sent attracti. mox fractis nexibꝫ sūt absoluti. Deinde sup
eoz corpa basilica facta innumerabilia. nō solū tūc sed z
nūc ibi fiūt ex diuina frūte ꝓdigia. Luz aūt mosaret
adhuc romuald⁹ in pcō imperat⁹ otto mōasterīū in bono
rē scī adelberti eo suggerēte cōstruit. Cui cōtigua classē
sis cenobij ꝑdia cōsulit. z ea sibi ex fiscali possessiōe in fir-
missīa marchie ꝓuīcia recōpensauit. Abbate ſo illic ex di-
scipulis romualdi cōstituto z fratribus aggregatis cepit
eos romuald⁹ sub magna tenere custodia. z docebat eos
sub regulari viuere disciplia. Precepit etiā abbati vt in
heremā secedēs p totā ebdomadā in cella cōsisteret. die-
bꝰ vero dñicis ad monasteriū veniēs visitaret. Qui san-
cti viri iussa contēnens cepit secularī viuere. z pede ope-
ris semel exorbitāte a tramite rectitudis iā lōgius decli-
nare. Videns q̄ romuald⁹ q iā fm volūtatis sue ardorez ibi
laborare nō posset regē ꝓtinus adijt. z accepto ꝓmissio-
nis exactor. Promiserat enī ei se monachū futurū. vt rex
monach⁹ fieret infallibiliter vehemētius cepit. At ille factū
se quidē qd̄ exigebat asseruit. sitīs pri⁹ romā q̄ sibi rebella
verat impeteret. z ea devicta cū victoria ravennā remea-
ret. Cui romuald⁹. Si romā inēt adieris ravennā vltra
nō videbis. Et aptissime illi motē ꝓpinquissimā foꝛ ve-
nīcianū. qz cū revocare nō potuit. Rex itaq; cū roman
ꝑfect⁹ esset ab urbe reuerti incipiēs mox langnore corre-
ptꝰ apd̄ patemū defunct⁹ ē. iuxta sci viri ꝓphetici dictū.

Gloriosus iste san- .§.vi.

ct⁹ multis virtutū generibꝫ fuit coronat⁹ ꝑcipue spū com

pūctiōis z gratia lacrimaz. Cū in parētine ciuitatis cōfi-
nibꝫ habitaret i qu odā monasterio ab eo cōstructo quo
tribꝫ annis ꝓmānit. quadā die dū in cella psalleret z hāc
versus ꝑs. incidisset. Intellectū tibi dabo z instruā te in
via hac q̄ gradieris &c. rāta ei lacrimarū effusio orta ē. vt ex
eo die z deinceps q̄diu vixit. z qñ vellet vbertim sibi la-
crime facillime fluerēt. Frequēter illī rāta diuinitus cō-
templatio rapiebat. vt q̄si tot⁹ in lacrimas resolut⁹. estuāte
incomparabili ardoꝛe diuini amoris clamaret. Lux hesu
care mel meū dulce. desideriū meū ineffabile. dulcedo scō
rū. suauitas angelorū &c. Et dū romuald⁹ missā celebrare
cōsuā plurīb⁹ nonnūq̄ volebat. qz se a lacrimarū inundatiōe
cōtinere nō poterat. hāc gratiā z aliꝫ esse existimās. La-
crime inq̄ebat ne multas lacrimas effudaris. qz z vilium mi
nuit z vertice offendit. Licet aūt ex seculo ydiota re-
cesserit. ita tñ mēs eius ad intelligēdas diuine scripture se
crētias illustrata fuit. vt plurima illi scripturaꝝ. mystica fi
laterēt. vñ z q̄dā die sacrificare incipiēs cū ad locuz mis-
se secretā quē nouerā esset. i extasim rapt⁹ tālōgo tpis spa-
tio fuit. vt oēs q̄ aderāt mirarent. Interrogat⁹ autez post-
modū cur in offerēdo sacrificiū tantas moras ꝑ solitaz
habuisset. Rñdit. Rapt⁹ inq̄t in celū oblatus sum ante
dēū. z continuo mihi diuina voce pceceptū ē. vt fm hunc
intellectū quē mihi deus immisit psalmos exponerez. z p
modulo mei sensus cantilenā p ordinē cōmendarē. Ego au
tē cū nimio z inenarrabili timoꝛe cōstrictus. respōdere ni-
hil aliud potui nisi rūmō. Fiat fiat. vñ postea vir sanctus
totū psalterū z nōnulla ꝓphetarū cāntica luculēter expo-
suit. Et licet corrupta grāmatice regula. sanū tamē intelle
ctū vbiq; seruauit. Prophetie quoq; spūs ei non de-
fuit. Nā q̄plura z occulta hominū z future cōtingētia p
cognita pl̄ā nota fecit. vt supza patuit. z multis aliꝫ mo
dis. Hec z quadā solēni die dū cū fratribꝫ in capitulo re-
sideret. z doctrīe salutaris eos dapibꝫ satiaret. repēte in-
terūpens sermonē exclamare cepit. quadā animi anetsio-
ne z dicere. Agite nūc agite. z q̄tocius ꝓperate. qz cella
fratris gregorij iā frangit̄. Hic grego. postea in archiepi
scopū est cōsecrat⁹. Qui ꝓmo cū cēteris ad cellā grego-
rij velociter curāt. z furēs ia parietes infringētē inueniūt.
Quē capientes ad magistrū ptrahūt z q̄d de tam sacrile-
go rectore faciendū sit raptore inquirūt. Eis aūte sanct⁹
byanter dicere cepit. Quid de hoc facere debem⁹ z rogo
ignoto. Si enim⁹ sibi oculos. p offica nō videbit. Si ma
nus laborare nō poterit. Sz intro eū mittite z cibum sibi
pri⁹ apponite. Quo facto mālefice correptū latronē z dul
cibꝫ verbis admonitū ad ꝓpria redire ꝓmisit. Gratia
quoq; miraculoꝝ copiosus extitit. vñ cū de parētino pti
bus ad ciuitatē polā vellet p nauim se transferre. z nauis
quedā ꝓut ꝓphetice ꝑdixerat adducta fuisset. intrantes
romualdus cū plurib⁹ alijs. ipsam nauigare cepērūt fa-
uente romualdo cuius nutu ꝓpter timoꝛē turbuī aeris
contrarii senserūt. circa vinculū autē subito venti seuīē
tempestas oritur mare ab imo fundo versatur. Jam fu
retes vndiq; procelle ipsos remigeꝝ transfoluūt. z naues
hinc inde percutientes totas pene tabulas laxant. Lunq;
i tanto discrimine. nō iam debiū desperatis omnibꝫ nau
fragiū imineret. Romuald⁹ ad solitā oratiōis armatu-
ra cucurrit. z ea peracta nautis inminari fecit. sine vlla du
bitatione oēs periculū euasuros. Modicū post hoc z ecce
contra omniū spem z absq; vllo būano studio. ipsa se na-
uis dirigit. z mox in portuz capreole celeriter subintrauit.
manifestiq; omnibꝫ fuit romualdi meritis ve monstis fa-
cibus ereptos. Ite cum in heremo caualdulensi quaz ipe
edificauit. in cella resideret magnā quādā fagum que pro
pe cellā eius stabat inscidi precepit. Erat aūte fag⁹ ita cel
le accliuis z imminens vt ingens humanā opinionē si cecidis-
set totum mox edificiū indubitanter obtineret. Luq; vel-
let operarij iussa perficere. sed ruinā arboris formidarent
ille vt nequaq̄ timeret iussabat. Arbor autem ipsa secun-

rnbus percussa sup̄ beatū virū non iam dubie impetus minabatur. Quibꝫ clamare omnes cepērūt vt si cellā post ponēret. Latrum se inde extorsus cōseruaret: ille non acquieuit sed facto signo crucis cū esset casura. in aliā partem diuertit. vt cūctis mirantibꝫ cella remaneret omnino illesa. Ité vir quidā capitis patiebat' insaniā: ita vt sensu rationis amisso q̄d ageret vel quid diceret penitus ignoraret. Hunc romualdus nihil aliud fecit nisi q̄ solū osculꝫ sibi pocbuit 7 protinus illū ad incolumitatē pristinam reuocauit. Alio tēpore puer demoniacus ad beatū virū delatus est. Cui ille nil aliud fecit nisi pro benedictione sibi panis particulā tradidit. Qua mox puer ille refectus liberatus est. Altera vice cū panis sibi tresset 7 socijs nec ad eos p̄per inundationē aquarū posset esse accessus. vel egressus ab eis de monasterio ad alia loca. panis 7 vini tres viri omnīno aduenerūt de remotis ptibꝫ se fore asserētes. In tria quoq̄ in quodā riuulo vbi piscis inueniri non cōsueuerat ad comedendū ab eo de ipso extractus ē. Martyrium quoq̄ Serenus christi sitiebat. sicut ceru⁹ aque fluuium: propterea audiēs vir dei bonifacium de quo supra martyrio coronatū: vnganā mox ire disposuit. vt ibi prędicās ad hūc triumphū pertenire valeret. Licentia ergo ab apostolica sede suscepta. 7 duobꝰ ex suis discipulis in archiepos cōsecratis. cū xxiij. fratribꝰ iter arripuit. Tantas ardor p̄ christo motiēdum omnib⁹ effundebat. q̄ vir sanctus ad tale negociū cū pancis ire difficile poterat. Euntes ergo cū ipsi pannonias finibꝰ interessent. romuald⁹ repente ē languore correptus. 7 viterius ire nō poterat. Cū q̄s diutius pateret' si quādo redire disponeret. ptinus ex egritudine cōualescebat. Si autē vltra ire tentabat. p̄tinus tot⁹ ei⁹ facies intumescebat: ebosq̄ stomacho tang̃ere retinere nō poterat. Hic fratribꝰ aut ꝓpendo diuine volūtatis nō esse. vt vltra pgrediat. Verūtamen quia intētionis vestre. ꝓpositū nō ignoro. neminē vestrū redire cōpello qui tamē ire. q̄ mecū redire voluerint. vnusquisq̄ relinquat' arbitrio. Quindecim q̄ vnganā prodeundo. sepē cū magistro remāserūt. Euntes autē quidā flagellant': vēdant' plures. plures dños subeunt. ad martyrium cū sicut sanct⁹ predixerat nō pertingūt. Postremo plurias psecutiones pcipue a monachis suis sustinuit: q̄ mores eoꝝ irreligiosos cōpescebat. In sitria cū inter ceteros haberet quendā discipulū romanū nomīe qui nobilis quidē fuerat genere: sed vt gener actione. Hic cum vir sanct⁹ p̄ fue carnis immundicia nō mō verbis s̄ 7 verbe rib⁹ grauissimis cohercret. ausus ē dyabolic⁹ vir titulꝰ illi crimē reatus opponere. 7 impudēter cōtra spūm sancti templū sacrilego ore latrare: dicēs sanctū virū vnasecū ex eadē cōtagione peccasse. Mox discipuli omēs aduersus eū irati. omēs infesti clamabāt. alij senē impiū laqueo debere suspēdi. Alij iudicāt eū ipsa cella debere pburi. Qō valde mirabile erat p̄sentim spūales viros ex vtrepito sene 7 vltra cētenario. tam nephariū scelus cōmittere potuisse. Sed ad augendā sancti viri meritū credendū est tam grauis aduersitatis sibi accidisse flagellū. Et cū i beremo vndemq̄ absc̄ederat vt asserunt postea veraciter agnouisset hoc sibi euenturū. ad hoc tū honestatis obprobriꝰ alacriter aduenisse. Imposuerūt ergo discipuli sancto viro quasi de cōmisso crimine pnām: 7 celebrādi sacra mysteria penitus abstinere licentiā. Qō ille prędictū libenter amplectēs 7 pnām velut criminis obnoxius obseruauit. Et p̄ sex mēses ad celebrandū accedere nō p̄sumpsit. Sed postmodū vt eisdē discipulis suis retulit. diuinitus sibi influm vt si diuinā gratiā timeret p̄dere. ita indiscretā simplicitatē eoꝝ posteponeret. 7 sacra mysteria fiducialiter celebraret. Ille autē scrabbaita reptob⁹ q̄ sancto viro eritasen imp̄sueret ep̄atū nuncupā p̄ symoniā acquirens. in primo anno incēsam edē cū libris 7 ceteris sacris ornamētis vidit. In sc̄do anno dignitatē cū vita miserabiliter p̄didit. Edificauit etiā monasteriū in dyocesi camerinēsi loco q̄ dē vallis castri. vbi habitare cepit. Quātos autem alarū fructꝰ ibi p cū dōs acq̄sierit. q̄s valeat calamo describē vel lingua pferre. Cepērūt nāq̄ occasione boies ad p̄fatam hincinde circūfluere. Alij sua pauperibus erogare. Alij seculo oīo relicto ad religionē cōuolare. Inter ceteros p̄cipue seculares clericos q̄ pecunia ordinati fuerāt durissima seuentate corripiebat. 7 eos nisi ordinem sponte dimitterent salicet non vtendo hereticos 7 damnabiles asserebat. Qui nouā rem audientes occidere eum molūt sunt. Per totam enī illā marchiā vsq̄ ad romualdi tēpora vulgata consuetudine: vt quisq̄ nouerat symoniacum hereticum esse peccatū. Qui dixit eis. Canonū mihi libium afferte. 7 vtrū vera sint que dico vestris attestantibus paginis cōprobate. Quibus diligenter inspectis 7 crimen agnouerūt. 7 errata deplangūt. Constituit vir sanctus plures canonicos 7 clericos qui la ycorū more seculariter habitabāt. p̄positis obedire 7 in cōi viuere docuit. Nonnulli episcopi qui sacras edes p̄ symoniā inuaserāt. ad eis pro pnia 7 salute anime cōcurrebāt: q̄ p̄monitebāt 7 statuto tēpore ep̄iscopatū deserere. 7 habitū monachalem assumere. Et quibꝰ tamē vir sanct⁹ nescio si vel vnus in vita cōuertere potuit. Cōstruxit quoq̄ in pnibus illis monasteriū puellarū. Audiens autē aligū. quia venet⁹ quidā classenſes abbatiā p̄ symoniā inuaserat: 7 in corp⁹ suū insup̄ inique peccabat. illic ptinus ire mules rpi impiger studuit. Diuersisq̄ modis ex eo monasterio purgare tēptauit. Vir autē reprob⁹. dū meruit abbatiā perdere. nō timuit homicidiū perpetrare. Intēpestiua siquidē nocte dū romuald⁹ secure i lectulo quiesceret. ille latēter ingressus impiꝫ cepit digitis guttur ei⁹ astringere ntēs eū crudeliter suffocare. Sz dū vir sanct⁹ hec intercepto p̄cussu spiramine. anhelitu vix electāte raucret. Ingelbert⁹ illico magistri singultib⁹ crebat⁹ subito irruit. 7 ministrū dyaboli ab incepto crimīe extorsit. Dz 7 monach⁹ quidā ex suis zelano aduersus eū furore succēsus priꝰ latēter ex. 7 eū reprobēs vt beatū virū interficeret: expectare cōgruū tēporis cepit occasionē. Nocte vero dum tepssus sopore dēseret. videt malignū spūm in se irruere. 7 quādā retorta querēs eū strāgulare. Hic monach⁹ in extremo spū cōstitut⁹ romualdū vt sibi succurreret obsecrauit. Qui ptinus vt sibi videbat' cū te manibꝰ antiq̄ hostis eripuit. Et postmodū cōfessus peccatū suū ad pedes sancti pnām agens venīā recepit.

Posthec romual- .§.vii.

dus ad monasterium vallis de castro reuertitur. Moritꝰ abbatem sic alios regere. vt semetipsum tamen nō negligeret exhortauit. Volebat insuper vt cellā qua vsus fuerat occasione regimīs nō desereret. Sed ille de p̄dicatione venerabilis viri et malo veteres factus. construxit loci dominus aduꝫ augt̄ ligna quibus romualdi celle debebant construi. minutatim inscidi precipiet̄ eis suggessit. sicq̄ de loco electus est. Erat siquidē beato viro. cū odiosa ista quā cernimus abbatū conuersatio. vt non minus gauderet si de manu cuiuslibꝫ abbatā potuisset euellere q̄ si daretur sibi potentissimū quemliber laycorū ad ordinem cō uocare. Taliter tunc in sitria in monasterio viuebatur: ac si ex similitudine non solum nominis sed et ō operis altera denuo nitria videretur. Omnes siquidē nudis pedibus incedentes. Omnes inculti pallidi 7 nimia omnīū extremitate contenti. Nonnulli vero d omnatis ignis claustra mortui videbantur mundo: sicut tam posiei in sepulchro. Vbiūbi nemo nouerat. nec etiam liquis grauissimam infirmitatē pateretur. Sed cur ego de monachis loquor: cum 7 ipsi monachorū famuli. ipliq̄ custodes pecorum ieiunarent. silentiū tenerent discipliną inter se mutuę facerent. 7 de quibuslibet ociosis verbis penitentiā flagitarent. In illa sitria vir sanctus per septem annos fere

conclusos mãsit. ꝛ silenciũ continuũ inuiolabiliter seruanit. Vigebat vergente iam senectute nimis districtecq; iam perfecti quiq; soleant remissius viuere. Mã per vnius xl. spaciũ nihil aliud accepit neq; in cibo neq; in potu nisi de modica farina. ꝛ paucis herbis sorbitiunculas faciens vixit. Quinq; ebdomadibꝫ nihil aliud comedẽs nisi ad mouendũ infusi ciceris se astrinxit. Tria vel duo quoq; habebat cilitia propter nascentẽ corporis importunitatẽ. Nonnunq; aculam patiebatur in suo capite ascendere: ipse excrementa vicꝫ pilosi ꝛ barbe forpicibꝫ solebat attẽdere. Si quãdo eũ circulẽtiũ cibo gale vicũ titillaret. mortifi accurate preparari precipiẽs. apponebat oui ꝛ namb⁹ ꝛ odoreꝫ captana dicebat. O gula gula q̃ suauis esset tibi cibus iste preparatus. Sꝫ vt tibi ex eo nõ gustabis. Interea imperator henricus v⁹ vltra mõtanis partibus ytaliã veniens misit beato viro deprecatoriã epistolã. vt ad eũ venire dignaretur. ꝓmittens se facturũ. quodcunq; petiẽ perent. Qui rogatus a fratribꝫ acquieuit. Pergens ergo ad imperatorẽ cum magno honore eũ suscepit. Et omnis turba teuthonicoꝝ curiunt certatiꝫ. pilos pellicee vestis qua erat indutus ante decerpentes. ꝑ sacria reliquiꝫ in patriã relaturi. Duo qua veneratione vir dei ita cõtrista tus est. vt nisi discipuli obstarẽt ad cellã suã reuersus fuisset. Imperatorẽ autẽ admonuit de iuribus ecclesie restituendis. de oppressione potentũ erga pauperes. Demum uãi monasteriũ petens. ꝑ suos. Qui mõitis amari monasteriũ ei tradidit. Et ipse romualdus abbatẽ quia multis malis erat obnoxius fugas exercit. vbi ꝛ multa aduersa ꝑpessus est. tã ab electo q̃ ab eo quẽ ex discipulis abbatez ibi fecit. Demũ in valle castri infirmatus octauo vigesimo vite sue anno migrauit ad dñm. Et anno xx. erat⁹ sue factus ẽ monachus. Et in valle castri monasterio sepultum corpus eius requiescit.

Capitulũ xvj.

Vit anno arnolfi imperatoris octauo circa annos dñi nongentos, quidã venerabilis vir Oddo vocat⁹. Qui vt scribit sigibertus ex clerico thuronẽ i cũ esset milic⁹ monachus efficit⁹ sub bernone abbate. Et vt refert vincen. spe. hist. lib. xxv. ex cronicis. hic fuit vir mire sanctitat⁹. incõparabilis in monastica disciplina seruẽs. ac pene suo seculo singularis. Eiusq; seruore ꝛ industria monachoꝝ illius tẽporis teporis versus est in ardorẽ. ꝛ in fidei atq; religionis deuotionẽ. Valde quippe ꝑ ipsum ꝛ sub ipso reflo ruit. monastica deuotio iã exticcata. Et beati benedicti laudabilis institutio plurimus in diuersis cenobijs reuixit et cõualuit reparata. Hic etiam antiphonas ꝛ hymnos de beato martino dictauit. Et vitã beati geraldi descripsit. Hic a remigio antissiodorensi in musica ꝛ dyalectica a puero est eruditus. Vt refert vincen. vbi supra ex gestis eius. cũ apud turonicã ciuitatẽ habitaret rogatus a fratribus. vt miracula beati gregorij pape sub vno eius volumine coartaret. ꝓfessus est se hoc facere non posse. Addens etiã si facultas sibi adesset hoc agẽdinõ debere. tamẽ hoc agere. ne tanti viri laborẽ imitare vel aliquid demere videretur. Illis autẽ in petitione persistẽtibus. quadam nocte. dñs in ecclesia beati martini consuete oratiõi insisteret. subito ei somnos obrepsit. viditq; in visu sanctoꝝ choros desursum venientes. in eandem ecclesiam descendere. Et post omnes beatũ gregoriũ papam vltra omnes qui precesserant. vultu ꝛ motibus splendidũ ꝛ ornatum. Hos ad lo veniente omnes surgunt. ꝛ flexis cervicibus benedictionem petunt. Qui non inter eos visus decorium descendit. sed super ambonem ecclesie subsistit. ꝛ beatũ oddonẽ in terram ꝓstratũ vocauit dicẽs. Surge frat oddo noli timere. Qui cum surrexisset vidit quasi more scriptoris super auriculã eius pennam habentẽ productim acuminatã ꝛ in summo fissam. quã sumens beatus gregorius. eamq; sibi tradens ait. Age securus. ꝛ perfice opus tibi iniunctũ. Et quez composueris libũ non delebitur sed meus liber in eternũ. Et continuo euigilans intellexit protin⁹ qđ viderat. Deinde sumens illud diligenter perlegit. ꝛ sanctorum partẽ quaz preuidit sub vno volumine compegit. Sicq; murmurationẽ eorum cõpescuit. Quidã vero frater ategrinus nomine queres monasterij secretarius locũ quo posset quiescere. deuenit in finibus burgundie vbi erat monasteriũ ab abbate bernone constructũ. a quo ibidem officiosissime susceptus. ibi aliq̃diu more hospitis cõmorat⁹ est. vt mores inhabitantiũ cognoscere posset. Illic seruabant institutã patris eutici. q̃ tẽpore ludouici magni vir carus regi. omnibusq; amabilis. Mã cum esset layceus ꝛ peregrinis studijs eruditus. deserẽs eo vñ superbi soler bona fragilitas. totũ se patrũ regulis ꝛ institutionibus dedit. Et quibꝫ etiã diuersas cõsuetudines sompsit. vnoq; volumine colligauit. Nec multo post monach⁹ effect⁹ est. ꝛ in tãto amore apud regẽ babet⁹ vt intra palatiũ suũ monasteriũ ei cõstrueret. Decurso autẽ vite studio circũstantibus fratribus subito spiritũ emisit. Et cũ ab eis discipuli esse que parent. vna⁹ redijt. Illiq; attonitꝰ ꝛ admirãtibus ait. deo gras. Sciatis me ibus q̃draginta annis vnã tã diez nõ meminisse obũ supfuisse nisi pu⁹ fleuisses. Hodie aũt sublato merore me cõsolat⁹ ẽ de⁹. ꝛ inter choros angelorũ inbuit mihi dñs recessionis locũ. Hic doctus ꝓpetuo requieuit. Ipse fuit institutor cõsuetudinũ q̃ in monasterijs hactenus seruabant. Tandẽ abbas bernus etiã morbo decũbẽs. vicinos epos accersiuit. ꝛ ab ordine se deponẽs flebili voce clamabat se reũ ꝛ indignũ tali monasterio ꝓfuisse. Tunc manibꝫ fratrũ. frater oddo captus coactꝰ abbatie suo vi est adductus. ꝓclamãtibus omnibꝫ vt ordinaretur. Et cũ nec sic vellet cedere ꝛ locũ pastoris subire. sapatus ẽ tandẽ epozũ exortatiõe. Quadã nocte cũ pastores equoꝝ obdormisset. ꝛ frat quidã noie godefrid⁹ puigil ostandi insisteret. fur affuit rapturꝰq; equũ ascẽdit et fugit. Predict⁹ aũt frater maluit equũ q̃rere q̃ silentiũ rumpe. Atq; ait ꝛ tactu vnũ ex pallociis sustulit. eoq; q̃ cõtegerat signo oñdit. Facto aũt mane viderũt eum furẽ vno in loco affixũ sup equũ sedere. quẽ apprehẽdentes vinctũ patri oddoni miserunt. Statuitq; ei quinq; solidos argenteos dari ꝓcepit. dicens iniustũ esse. euz absq; mercede digna dimittere: eo q̃ tot⁹ noctis spacio multũ sustinuisset laborẽ. Tẽpore q̃ seuissima gẽs normannoꝝ. pictauoꝝ ꝛ thuronoꝝ fines vastabãt. duo fratres ex dicta cõgregatiõe thuronis missi sũt. Qui dum iter caperẽt. ꝛ in quendã locũ gratia requiescẽdi vinendi sent. ab eisdẽ normãnis nocte capti sũt: ꝛ capẽ qđẽ eos ligare manos eoꝝ dẽde minare eos potuerũt. Ecce filiũ rumpe nõ valuerũt. Mane aũt facto cũ ad locũ cõstitutuz appũ essent. fratres ve crẽ ligati se paululũ ab eis sequestrantes in terrã se ꝓstrauerũt. vt pacto psalmoꝝ cursu filiũ finem imponerẽt. Nondũ vero oratione completa ve nit relatꝰ paro normanoꝝ multa ꝑda capta. Quoꝝ duz comes ires i terra iacere. audito q̃ illi nullo mõ posset eos

loq̄ facere: barbarica feritate turgid⁹ iciato velut ad ferīē dum conto irrūit sup eos. metum mortis incutiēs eis ceteris quoq; barbarico ritu manibo plausum dantibo. At illi vt erant animo ꝑstantes ita in corde ꝑmanserūt imobiles. Q̄ quidē fiebat ire ⁊ obſuantia sancte regule ſb qua ⁊ mori cupiebant ⁊ viuē. Sz omnipotētis man⁹ eos exhileratum ſpectaculū ꝓuertit ſ luctū. mox enī vt ille barbarus eis appropinquauit. equus falleratus cui insidebat in obliquū resiluit fellotenq; ſuum in terrā strauit ⁊ collisit. Quā collisionem statim febris letalis secuta est. Cōticuerunt omnes. ⁊ versi in stuporem ceperūt querē inter se quid de eis deberent facere. Tandem regto consilio diuinum esse confuerūt vt pio vita sui ducis vnus dictorum fratrum cederet. Deinde ceperunt sorte querere quis ex eis deberet occidi sub virtutum varos ⁊ sorte ꝑ cōmerat os. nullo modo cadē poterat sors dyabolica. ita vt illi obſtupescerent dicentes eos sup homies esse super quos sors eoz cadere nō posset. Tunc manus eoz velociter dissoluerunt. ⁊ ꝑ vita sui ducis obnixius ꝑ interpetem eos rogare ceperunt. Quodā tempore dū alueus rhodani nauigio cū plurib⁹ transiret oddo. ⁊ vnus equus alium calce pectere vellet. ictū ferientis fabula nauicule excepit. eo ſz loco ex quo fuerat ramus cū dolaret excisus. mox vt cuniculus fuit verter. tanta ꝑ illud foramen aque in undando in nauim ingressa est. vt subito nauis vsq; ad sup ficiem replereret. Sic tamē plena deo gubernāte vsq; ad aliam ripam ꝑuenit. ⁊ vsq; adeo pater oddo intro stetit. quo omnes fuissent egressi. Ad vltimū cū iste fuisset egressus nauis abijt in profundū. Sub eodem tempore romam cōmis gra accessit. Et dū in patriā rediret ex vrbe inter alpes ob nimis immensitatē iteris ei⁹ occupatū ⁊ sepeli est. Cūq; ꝓterire vellent locū illum tetrarūq; ac periculosiz equus sup quē sedebat oddo retendit pedem in obliquū. ⁊ ambo simul mergebant in precipitiū. Tunc pater oddo relictis habenis manus manus dum caderet ad celū erexit ⁊ mox ramū arboris inter brachia sua reppit. atq; in eo tā diu se suspendit. donec eius clamoribus qui ꝑcesserant redissent ⁊ cum suscepissent. Ramus autem ille vltius ampli⁹ nō fuit. quia nec arbor vnq; illic videtur nec nascitur. ⁊ ejus vltra nullq; comparuit. Quadam die cuz intra ꝓtedonū fines iter haberet quidam insignissimus latro in tenia intuens vultus eius affabilitatem illico cōpunctus est corde. pedibusq; eius aduolatus vt sibi misereret. humiter ꝓcabat. At ille vade inquit a pu⁹ mores tuos corrige. ⁊ postea vitam monasticā appete. Cunq; ille instaret ꝓcepit ei vt ad monasteriū eum ꝓederet. Quod ⁊ factuz est. Factus q̄ monachus cellario ad obediendū subditus est. Et cū ydiota esset: verbūq; ei imponerēt sez obedīēte ingium ⁊ literaz studium. Quod ita deuote pagebat. vt vnam manū obedientie ꝓgeret altera vero die psalteriū ferret. Cum autē in extremo vite laboraret vocauit ꝓium patrē singularem supplicans locutionem. Cui cū ve niaz peteret interrogauit eū: si in aliquod post monachatum incidisset peccatū. At ille. Nudo cuidam te ignorante mea culpa tunicā nostram tribui. Et tunē filius ꝓtextuz de cellario abstuli. Quē cum interrogasset: quid ex eo fecisset. Refrenādo inquit ingluuiem quā ducum male cōtraxi ventrē meum ex eo circūligaui. Tunc stupefact⁹ pater cū eam a visceribo eius soluere vellet cutis que eadē serat vnacū fune secuta est. Post hec adiecit ⁊ ait. Hac nocte pater in celis ꝑ visionem electus sum: ⁊ obtinuit mi bi gloriosissime pſone mulier. Que ait. Cognoscis ne me Et ego. Nequaq; domina. Et illa. Ego sum inquit mater misericordie. Cui ego. Quid inbes vt faciaz domina. At illa. Post triduū venies huc tali hora: quōd ⁊ factum est. Naz tercia die hora qua dixerat defunct⁹ ē. Quodam tempore dum esset apud sanctū paulum rome rogauit eū abbas baldinus vt librum quē de vita beati martini. gallus ⁊ postumianus monē dyalogi cōposuerant ei corrigeret ⁊ glosulis elucidaret. cuius voluntati statim assensum prebuit: ⁊ emendandi opaz dedit. accersito fratre otbezario. Interim dum hore vesperine signum pulsaret statim ſm regulam relictis omnib⁹ que in manib⁹ tenebāt ecclesiam ingressi sunt. Codicem vero aptum vbi sederāt reliquerant. ⁊ orationib⁹ occupati oblti sunt eoz. Locus autem illc⁹ ita dispositus erat. vt aquā que ipius tecto labitur. ⁊ ex tribo aliis rectis vna conversione collecta mole torrens vno in loco illo vrederet. ubi vsq; mane liber patulus remanſit: ⁊ tot inundationes aquaz in circuitu eius ceciderunt. q̄ margo libri fuit vndiq; lota. scriptura vero remansit intacta. Facto mane apt⁹ est cotam fratribo liber. Cuiq; attoniti mirarent: ait ꝓuidus pater. Quid admiramini fratres: Sciatis q̄ beati martini vitā aqua tangere timuit. sicq; ea que ꝓpter eum deus fecit in martini laudem conuertit.

Hic etiam sanctus .§.ii.

oddo vt refert vinc. vbi supra ex gestis eius. cum discipulos suos regulariby disciplinis instituret. multotam monachoaum miserabilem excessum ⁊ decessum narrauit. vt in eis motus immensis cōpiuneret. Dies inquit diebz duo fratres rapidissima rapti sunt morte. nō in vno loco nec in vno die. Veniens vnus ex eis in domū cuiusdam sue sororis vrbem cenissime eluire se dixit. ⁊ refectionem petijt Cui prouinus illa pisces abundāter habere se dixit. vt comederet quales ⁊ qua hora vellet. Ille quasi indignās pisces se habere respondit. nec eos ibi videre se posse. Hec autem cuiusdam animalis sibi assari precepit. Sed nō letens assari motum postiuncula insidit. ⁊ in pannos picit. deinde vinum sibi affari precepit. Et carnis motum auide sumpsit. At hoc sumpsit quod gulam nō transiuit nec reiicere potuit. sed vitam cum cibo finiuit. Alt⁹ frater veniens ad domū cuiusdam parentis sui subito ad comedendum petiuit. Qui cum dixissent ei quia nec dū hora comedendi venit cum indignatione adiecit. Heu tota nocte equitando post iniunctam mihi obedientiam laboraui. ⁊ nūc me ieiunare cogitis. Afferte ergo mihi si quid habetis. Cui cum dicerent pisces se habere indignat⁹ cepit hac illuc oculos circumferre. Ibat autem circa pedes eius gallinarum grex. Tunc quasi furens baculū arripuit ⁊ que ei placuit percussit. Et quasi furibūdo ore dixit. hec est hodie mihi pisces. Qui autem affabant cum quodam quasi rubore dixerunt. eligeret ubi carnes comedere pater At ille. Volatile inquit nō est caro. Volatilia ei ⁊ pisces vnam habent originem. Apposita est ergo coram eo gallina. quā occiderat iam assata ex qua coram abstulit ⁊ momordit. Quem motiuz nec vomere potuit ne glutire sed eum vitam pausauit. Pugnos tamen ⁊ cornicatus ꝑ mercede sue inquilinatus in opprobrium anteq; moreret accepit. Quidam frater ex predicti patris oddonis congregatione illicito tempore flebotomie sibi curatōez adhibuit. Super quo facto cōmotus est eius animus. quia ꝯuis necessitas coegisset. tamen absq; eius licentia presumere non debuit. Dox vena per quam sanguis primo effluxerat dirupta est ⁊ quousq; animam reddereria nemine restricta est. In monasterio sancti bely cōstituit pater oddo vnam de frambo suis prepositum nomine theodardum. Sed quia durum est in mente veteri nouā meditari: monachi qui illic reperti sunt. non poterant ab esu carnium abstrahi. Quod videns cepit ille ex finitimis regionibus pisces emere. vt vel sic voluntati eorum satisfaceret. Super quo in magnum in hoc querendo laborem habebat. Unde cum hec nunciasset oddoni mentis suis obtinuit dei virtute lacum ibi fieri. vnde pisces abundanter habuerunt. Obijt denum beatus pater oddo primus abbas ordinis cluniacensium. Cui successit adamaros siue heymardus vt refert vinc. vbi supra vir virtutis simplicitatis ⁊ innocētie filius. Hic in augmētatōe ꝓdioz et

acquisitione cõmodi temporalia fuit studiosus: ⁊ in observantia regulari deuotus. Amissionem laminis temporalis. ⁊ quicquid sibi aduersitatis accidere potuit abiecto omni murmure ⁊ indignatione patientissime tulit. Huic tempore beatus maiolus matiscensis archidyaconus nobilibus parentibꝫ nobiliter ab infantia enutritus. spũ liberalitatis imbutus ⁊ vir gnitaris nullo recedat ab amoꝛem ⁊ obseruantiã monastice habit⁹ est suꝛsus. Et sexto vt fertur anno sue puerilionis e seculo. heymardo abbate. iã toto corpꝭ valitudine vehemẽter. ⁊ oculoꝝ lumine priuato.

Habito etiã pastoꝛis in loco abbatis. licet multi reniti: est subrogat⁹. Erat aũt incessu grauis. voce sublimis. ore facundus. vultu angelic⁹. In omni actu vel motu corporis honestus. Erat fide firm⁹. spe certus. gemina caritate refertus. sapia clarus. sonitudine robustus. Erat ei bonestas in actõe. sobrietas in p̃locutione. bũitas in p̃speritate. pacia in aduersitate. Mansuetis erat affabilis. supbis terribilis. parcus cũ debuit. offensus cũ decuit. Nõ deuerbus in habitu. nõ p̃fusus in actu: ẽstã ad boiem vs⁹ semp vidẽ. deuot⁹ semp miratoꝛ sanctoꝝ. ⁊ intẽtus auditoꝛ eoꝝ. ita placẽ studuit boibꝰ. vt deo nõ displicẽt. Quispicue aũt bui⁹. eusq; discipulo q exstitit in benedictõe memoria. respondeant monasteria ab ẽpis. alia fundamẽta p̃structa. Alia de corruptõe cũ incremẽto virtutũ ad melioꝛes statũ reducta. Multi q̃s fidelũ (vt testat⁹ fidelissima relatio) Joannis informatoꝛibꝰ p̃fecti. etiã de vita desperãtes ab eo visitati ꝙ dei gr̃a sunt sanati. Alij illuminati. Alij a demonio liberati. Alij a veneno serpentũ. lupoꝝ ⁊ canũ morsu sospitati restituti. Candele extincte ante lectũ eius sunt diuinitus accense. Obijt aũt hic plenus dierũ ⁊ sanctitate quinto ydus maij. Ad cui⁹ etiam sepulchꝝ multa miracula fiunt.

Anno dominice in- .§.iii.

carnatõis millesimo. tercij aũt eo tonis imp̃atoꝛis ãno sui imperij. xvj. cepit in burgũdia clare odilo abbas cluniacẽsis. Qui ex clerico bernacẽsi in monachũ p̃fessus cluniacẽsis abbas post maiolũ ỹ quo supra immediate dictũ ẽ. Qui tenet monasteriũ per annos. lvj. miro religionis feruoꝛe.

Narrat ỹ hoc odilone abbate petr⁹ damian⁹ vt refert vinc. in spe. hyllor. vbi sup̃. q̃ puellus ipe petr⁹ damianus impio bugonis abbatis cluniacẽsis. vt vitã beati odilonis p̃decessoꝛis sui succinte p̃strigẽt. ⁊ vehiora bueri cõpedio texlotaret. hoc attẽptauit. nõ inculpẽti venustatem antecupãdo eloquij. ꝙ mere veritati detrahẽdo. Ipa q̃ppe p se sanctoꝝ vita inq̃t ides pe. fidelit̃ enarrata sic rutilat. vt splẽdoꝛe accurati ꝓmoꝝ ad illustrãda corda fidelũ nõ regrat. Hoc accedit q̃ rusticitas ꝓmoꝝ inculti solpitoꝝ cõsuerat purgare mẽdacij. Nã qui vr sufficit vt elimatũ sal eius deprom̃at eloquiũ q̃ mõ nouit fabricare figmẽtũ. Dic itaq; sanct⁹ odilo auernie et eq̃stri genẽ oriũd⁹. cũ adhuc infans eẽt. tãto repẽte oĩm fere mẽbroꝝ labore ⁊ strict⁹ est vt incedẽdi facultatẽ prorsus amitẽt. Accidit aũt vt nutrix ante unã cuiusdã basilice dei genitricis cũ relinqueret. ⁊ ipa suis intenta cõpendijs ꝙ diuersa procul abiret.

Puer igit̃ sine custode se relictũ p̃spiciẽs. diuino quodam ꝓuocat⁹ instinctu. temptare cepit si valeas eccle q̃libet nisu posset attingẽ. Itaq; manibꝰ ⁊ pedibꝰ repẽs vsq; illac puenit. paulatiq; p̃gressus intrauit. Illoq; spe concepta valẽtior pallã altaris arripuit. ⁊ se erigẽ le q̃ conatibꝰ poterat cepit. Tandẽ diuine p̃tutis auxiliũ sensit. ⁊ omni langnore deposito fact⁹ incolumis ad referẽdũ deo gr̃as intrepidꝰ aios ꝓuocauit. Dũ aũt adolescẽt puer apud sanctũ iulianũ martyrẽ fact⁹ est clericꝰ. Deinde sub beato maiolo clunacẽsis monachꝰ. vbi dũ q̃ret⁹ ⁊ simplex humãr in sacta puersatõe p̃sillẽt. ⁊ in ipo creatio q̃dã p̃fectõis nouma lucẽt. vir emolumẽtis inq̃t ãis maiol⁹ in dño redeunt. Sipm p̃ beatũ odilonẽ pcurrẽdo in cũ oĩm votis fratꝝ oĩm in pastorali cura libẽt̃ substituit. Hui⁹ cor tam indeficiẽs flamma diuini amoꝛis exco pit: q̃ cũ ab offerẽdis q̃die salutando hoste tor curaꝝ tot ignitẽnis negocioꝝ sollicitudo cohibẽ nõ potuit: vnde cũ in lecto mortis decũberet adraldo discipulo suo p̃cepit vt ex calculatis abaci supputatõe colligẽt. que posset esse s̃ma missaꝝ. quas celebrauit ꝙ spacium. lvj. annoꝝ quibꝰ monasteriũ rexit. In eregãdis elemosynis ita largꝰ erat vt nõnulli dum cũ omnia dispergẽret ꝓspicerẽt. nõ dispensatoẽ si. pdigum invocarẽt. Tempore famis exhaustis iam in pauperũ vsus erant. etiã plurima sacri vasa misteriꝝ p̃tegit insignia ecclesie ornamẽta distraxit. Corone quoq; quas sibi imp̃atoꝛ bonꝰ ob sui memoriã dedinauerat nõ pepercit. Corpus suũ nõ modo duris attenuare ieiunijs ⁊ aspinis edomare cilicijs p̃sueuerat. sed ꝙ quibusdã ferreis nexibꝰ coartabat. Incipiẽdis aũt ita se moderabat edulijs vt apposita quoq; p̃tingens ac naturali. dumtaxat necessitate dispensatiue subseruiẽs. ⁊ vanitates superstitionis effugẽt ⁊ sobrietatis p̃tinentiã reseruaret. In punigẽdis peꝛo iudicijs ac modis penitẽtie p̃figendis tam pi⁹ erat ⁊ tãta merẽtibꝰ humanitate ꝓpatiens. vt nullis delictũ patris imperiũ si ponius materne cubiculi affectũ. vnde se rebendẽtibꝰ hinc verbis solebat elegãter alludere. Enam inq̃t si dãnand⁹ sum malo tñ de malitia. q̃ de vitricia vel crudelitate dãnari. Inter ceteros aũt sanctos circa beatã dei genitricẽ ardentissima deuotõe flagrabat.

Denicq; qui cla- .§.iiii.

ruus erat in probitate moꝝ: claruit etiã in ostensione signoꝝ. Cũ esset in quadã sui iuris villa que besomacũ dicitur puerũ quẽdaꝝ fouma venustũ. ex matrimitate coeuum intuens eiq; pie cõpatiens cũ ad se vocauit. signũ ei salutifere crucis in fronte depinxit. statimq; vilis quẽ natura ne gauerat puer accepit. Aliquãdo in capite ieiunij surgentibꝰ a mẽsa fratribꝰ abbas sanct⁹ pugillũ cinere lauẽtes iniecit. ⁊ apposito pane discubuit. Cũq; cinerẽ tãq; panem manducaret. innuit fratri vt clã sibi aquã deferret. q̃ facto dũ aq̃ labijs adhibet⁹ austeritas vini sentit. Reppulit q̃ manu. abijcit poculũ ⁊ mistro imp̃at vt sibi aquã deferat. Ad qd̃ miste⁹ obstupuit ⁊ vinũ se de mẽsa referre q̃ aquã ꝓpinauerat admiratus exposcit. Sed ecce dũ aqua potãda repetit̃ vinũ prorsus in poculo repitur. Iã itaq; vir sanct⁹ q̃ deũ sibi misericoditer indulgẽ ꝓspexit cũ gr̃a tactõe pagẽ nõ recusauit. Inter ea cũ eẽt in vibe nõnẽ si q̃dã velamẽ mẽse ei⁹ furtiue subripuit. q̃d in foco vetuste exposuit. Sz sic ea dispositõ divina obstitit. q̃ficta detrahi p̃da nõ potuit. qi ter i mundinis exposita cũ emptoribꝰ ỹ pcio q̃uenire nõ potuit. Inter ea sceleris actoꝝ vltio diuina corripuit. Nã manꝰ ⁊ pedes sacrilegi arefactos in tolerabili dolore p̃stringit. Mor itaq; lãguoꝝ ꝓpulsus ad ecclias sancti maioli alienis mulis aduehit⁹ ⁊ mãsle sublatũ cõtã dictis cõfidit⁹ reo penitẽte. Sicq; beati maioli meritis ⁊ fratꝝ p̃cibꝰ incolumis fact⁹ velamẽ reddidit alienũ. ⁊ receptꝰ sospm. ꝓbauitq; q̃ pmio dign⁹ eẽt q̃ beatũ odilonẽ offendẽt. Idẽ vir sanct⁹ cũ causa dictaret flumiñ ricini trãsire festinãs cum sociis sine nauigio. qđ tũc tẽrat. per aquã sine offendiculo ỹ vltenioꝝ aluei crepidinẽ trãspenitur. Qđ nõnulli mirãtes. cũ postea sequi vellẽt nisi aduti fuissent aque voragine demersi fuissent. Ad hospicium inde declinãs. ex deuotõe imitat⁹ a q̃dã cui lucerna sanctẽ extincta eẽt. dum obsecrãs vt ꝙ amoꝛe odilonis tenebras effugaret ꝓfestim chorusce lucis splẽdoꝝ emicuit q̃ totam domũ illustrauit. Idẽ sanct⁹ cũ quodã alio tpe flumen trãsiret. ⁊ aqua altos vsq; ad femoꝝ attingẽt viro de nec corrigia pedis aquaꝝ ẽ inundatõe p̃sula. Apud mona sterii sancti martini suscept⁹. cũ multi ad eũ confluerẽt monachi ⁊ parũ piscis haberet. illo medico in prandio ꝓtto in manibꝰ multiplicat ẽ merinis sancti vt multa etiã fracta piscis manerẽt. Dice altera pax. vir ẽ sibi oblatũ cũ adessent trẽ frẽs multiplicauit vt omn. ly suf-

ficeret. Ex aqua qua abūte fuerūt manus ei⁹ furtiue ablata. ex tenotione febricitās bibens liberat⁹ est. Iouini monnis frupta consōdens cum paupes obuios fessos videret z sitientes quicqō vini eius socij haberēt in vasculis iussit illis sine aliqua rep̄hatiōe concedi. Quo facto. cum discūberet ip̄e cum suis repertū est vinum in vasis sine diminutione aliqua. Imperator hennicus ad mensam discumbens vasculū vitreum pciosum alexandrini opis arte cōpositū. cum pulmētis extis sibi allatum sancto viro misit exenium. Porro (sicut humane curiositatis mos ē) ceperunt monachi illud vas cū admirationis intuitu contractare. z de manu in manū soleter inspiciēdo transponere. Et dum de manibus tenentiū incaute labit' vas ipsius frangit'. Qui timens indignatōem imperatois z p̄tra fratres ex hac⁹ fractura intrans ecclām oīone sua ip̄m reintegrauit. Hic itaqz sanct⁹ odilo dispensationis gemine moderator insignis. z in spūali studio coram dūmis obeuntibus fulsit z in terreni laboris industria nō mediocriter claruit. Cum vero iam extremū tempus agēt p quinq; ānos fere grauissimo labore cruciat⁹ est. Cunqz monasteria sua circuens admonitionis causa visitare cepisset. cluniacū venit. Ybiqz circa festum circūcisionis dominice se e seculo migraturū p̄dixit. Porro cū iam in agonis angustia cōstitutus esset. dyabolum astare conspexit. eumqz p nomen tremendi iudicis vt abscederet terribiliter increpauit. Anno igitur dominice incarnationis millesimo. xlvij. Etatis aūt sue. lxxxvij. Ordinatōis vero sue. lvj. sumpto eucharistie sacramento nocte circūcisionis solēna p̄cedēte: spiritū beatū reddidit deo.

Quidā religiosus .§.v.

reuertens a hierosolimis dū mare trāsiret. eum q̄ multis alijs ventoz̄ boreas impellit. applicuerūt ad insulaz quādam vel rupē vbi quidā sanct⁹ manebat inclusus. Hic ḡ alijq̄bus trāquillitatē cum alijs manis expectāb. dum cuz illo incluso frequēter habēt colloquiū requisit⁹: p̄na aqua tamcā se esse rndit. Requisit⁹ insup vtrū cenobiū quod cluniacū dicit'. z odilonem eius abbatem nosset. Optime se nosse phibuit. Quo scisciāte cur hoc ab eo dei seruus inquirēt: Sāt nobis inquit vicina loca ex quib⁹ grauissima flamarum enomitur incendia. in quib⁹ etiam locis alie diuersis luūt pro meritoz̄ qualitate tormenta. Ad quoā semper exaggerenda supplicia sunt innumerabiles demones deputati: qui intoleraūles eoz̄ penas quotidie renouant z eos ad redditus supplicia indefinenter instaurant. Quos tamē ego frequēter audiui. querulis lamētationibus eiulantes q̄ oīonibo z elemosinis quotidiani ex eoīū manib⁹ eripentur anime dānatoz̄ sc̄z in purgatoio. Inter cetera quoqz permaximam de cluniacensium cetu. et eorum abbate querimoniaz faciunt: quia ip̄si sepe per eos sui inimi vernaculos p̄dunt. Quobrem te per deum hoīem obtestor. vt sanctis fratrib⁹ illis hec que tibi diri fideliter reseras. Et nostra quoqz pte denūcies. vt orationibo z elemosynis magis ac magis insistant. p̄sertim hui⁹ intentōnis intuitu. vt de manibo demoniū eos qui ibi cruciant' eripiant. Ille igit' regressus in patriā cum hoc abbati odiloni z fratrib⁹ reuelliset idem pater odilo per omnia monasteria sua generale decretū constituit. vt sicut die prima nouembris omniū sanctoz̄ festiuitas agitur: ita in sequenti die p̄salmis elemosynis z missaruz solēnijs p̄cipue omnium in xp̄o quiescentiū memoria celebretur. Benedictus papa dum viueret hunc sanctū virum affectuose dilexit z apl̄oz limina frequētanti necessarios sumptus sepe ministrauit. Qui dum decessisset iohānes ep̄s portuensis. z alijs duobs per speciē nocturne vtionis apparuit. eisq; in penalib⁹ tenebris q̄ constitutus esset indicauit: hoc insuper addens quia beati odilonis meritis eum superna censura liberare decreuerit a tormentis. Postmodum idem iohannes ep̄s papiam venit. z p̄ monachos cenobij beati maioli omne sancto viro odiloni seriem visionis exponit. Qui mor psalmodias z oīones ab omnibo in monasterio cluniacēsi fieri z elemosynas elargiri. z sacrificiuz mysteriū salutaris offerri p̄ illo p̄cepit. Per oīa ds monasteria sui regimīs eiusdē sanctionis edicta mādauit. Cunqz frēs hoc inūsitatissima tenotōe hoc pagerēt. eidebent⁹ monach⁹ qui hoc obediēte fungebat' officio sēs vt inopes aleret. z eis necessaria mīstraret. p̄ spotē vidit quēdaz pulcrū z serenum aspectu magno candidatoz̄ agmine p̄cipuaq; ingredi claustrū. Qui capitulū vbi odilo cū fratrib⁹ residebat intrauit z ad eū genua caput humiliter flexit. eoqz gratias egit. Cunqz ille frater eidebent⁹ requīret quis nam ille esset. responsum est illi ip̄m esse benedictū papā qui idcirco viro dei gr̄as ageret q; p̄ps ei⁹ sanctonijq; fratrū p̄cib⁹ z tartareum cruciatū euasisset. z cū beatis cunctis quietur⁹ superne hierusalē ingressum meruisset. Idez sanct⁹ odilo vt scribit vinc. spe. hystor. vbi supra plenius quoddam festiuus edidit elegāter. Qui a monachis oīonis sui frequētant'. Ipse etiā nocte qua migrauit ad dām apparuit cuidam simplici z innocenti ex monachis suis gregorio nōie vocitare incipiēti. Hui requisit⁹ a gregorio q̄d ageret respondit bene se habē z in xp̄i plenitia esse. Sēs in ipa hora obitus sui figurā quādā truce z terribilē tetendit sue visionis horroz̄ sibi incutere temptāte se vidisse. Sed xp̄i virtute p̄fortante. nulla se potuit infestatione nocere.

Post odilonē suc- .§.vi.

cessit in regimīe cluniacēsi ouo. hugo vir valde venerabilis. Hic ei vt refert vinc. in spe. hystor. ex gestis ei⁹ angustudinēsis indigena fuit nobili genē p̄e dalmatio consulari viro bellicis actib⁹ intento. Cui⁹ mater cū grauida esset te ip̄o hugone cū partu grauiter laboraret quēdaz religiosam celebrare fecit missam p̄ sui liberatione z nascitu in salute. Qui dum missarum solēnia pro eo deuotissime celebraret. in contēplatione suspensus vidisse fertur super calicem speciē infantilem supra humanū modum mirabiliter radiantem. in quo signo sanctitas hui⁹ futura ostensa fuit: quia ab adolescentia sua calicem salutaris accepit imitator dominice passionis in vite regularis austeritate. Nam cū in pupillaribo annis p̄ciurus pueriles nugas euitans z cor tenue gerēs beato odiloni in cluniacensi monasterio se discipulū tradidit. sub habitu religiōis. In ioute aūt omni. p̄ficiens fact⁹ est p̄ior. z defuncto odilone licet remitēs se voluntate olim fact⁹ est abbas. Bon⁹ itaqz scīa: melior conscia oprim⁹ temperātia. Fuma angelicus. mouibo cōpositus. Fmone suauis. z charissimus bis alijs omnibus spectabilis.

Illo in tpe henricus secūdus imperator regni apicem strenuissime gubernabat. cui⁹ pater henric⁹ cum valde dilexisset monasterū cluniacēse. z eius abbatem: eum imitatus artius sibi in amorem astrinxit. Et hugonem ad se inuitauit abbatē cluniaci. z venientē gloriose excepit. a ve filium suū henricum terciuz de sacro fonte leuaret gratanter obtinuit. Hui⁹ etiam gratia sterbanum papaz nō fugit. Qui in ciuitate florentie valitudine p̄strictus decūberet: admonēte sancto hugone inimicū recedere exeunte eod̄ accedere circūstantibo p̄stitus est. Quare ne infederabilis bestis infestationibo vigeretur papa sedulitatem ip̄ius ingiter exorabat. cui⁹ p̄sentia insidiator p̄fugabat'. Hoq; malignos incursus lacrime patris longe removerāt. cū vir aplicus in sinu p̄sentis aiam exalauit. Cui⁹ manib⁹ digne p̄fosit⁹ tradit⁹ est sepulture.

Sēs et reuerēdissimo hūdebrādo mutato nōie z gradu postmodum gregorio nūcupato manifestissime claruit. q̄ multū gle spūalis p̄i hugo obtenēt. Hic fane nō dū plenarie insignit⁹. posit⁹ in cluniacēsi ca. ip̄m mūdi iudicē perhibuit se vidisse sancto hugoni collateralē. Qui sedens a dextris regularē disciplinaz sanctor̄ p̄sequebat' hic papa factus blande tyrānum vocitare solebat. cūi leonē mitibo sensis agnū accepat: hanc ignaz illū. poē sticcio z rebel-

lare sapbos. Tempore sancti leonis noni pape remis translatiū est corp⁹ sancti remigij. Presens fuit tāte trāslationi apostolicus. ac generale concilū contra symoniacos celebrauit p̄cipue. Interfuit pater hugo fide armat⁹. ꝓfuncq; ingenue illustrium virorū agmen sequebat. Et tāta erat multitudo puerorū. vt beni vix audirēt malos reprehēdere. Et si ausi fuissent facilius erumpet reclamatio male viuentiumq; vox eoꝝ libera qui sanius sentiebant. Mox exhortationē synodalicaꝝ influente dñi pape ꝑ suasione cuiusdā nominatissimi sancti constantij remensis canonici. ꝑ alioꝝ laudabiliter egit. ꝑ probabiliter confutauit tergiuersatores qui cōtra verum mendacio stare ꝓsumebant. Valdefonsus quoq; rex hyspanie ꝑ patrē sanctū plus omnibus excolena. votis ardentibꝰ vt eum videre mereret impetrauit: primo qꝫ a capcione fratris sui santij ꝓcibus sancti hugonis emersit. Deinde qꝫ ꝓiunctionē patris sui fredelandi ꝑ diuacensiū ꝓpaginare festi⁹ disponebat: alioquin beato petro inobediēs beneficijsq; ingratus constituere⁹. Is enī cum artissima teneret custodia. ꝑ diuacenses ꝑ eōs oni incumberēt. ꝑ eṕm quēdam beatus petrus sibi innotuit qualiter instātia precū sancti hugonis ꝑ suoꝝ pallatus in bonū ꝑpūm ꝓprie potestati reconsignaret ꝑ ad sceptrū vsqꝫ ꝓueheret. Nec mora claniger celi fancio regnū vsurpāti terribiliter noctu apparēs mortem intentauit. nisi mox fratrē suū dimitteret. Surrexit ocius errebatus tyrānus. ꝑ eo a vinculis emancipato cubitum redit. Ira factū est vt rex liberatus ꝓplicato cēsu paterno intercessoribꝰ suis ducentas auri vncias ānuatim vellinaret. diemqꝫ liberationis nobis celebrem reinqueret. Multa ad vtilitatē pauperū sancti hugo conferens. quasi vilea sarcinalia reputans direptionē illarum sepe pertulit nō iratus. Quinetiam ꝓceptorem talem habuit mensurans. ne aūt nimia remissio aut seuentas videret excedentes. Spiritu quoq; ꝓphetie discernere in nouitijs solebat qui essent frumēti fl abditate solicitādi. ꝑ qui essent tā ēq; pabes spū maligno ventilandi. Quodā tempore dū esset apud mattiniacū adiuncto sibi preclaro anselmo cātuariensi archiepō. Qui ꝓpter iusticiaꝫ ab archiepatu semot⁹. iocū dabat eius solatio. diuina reuelatione ꝓmonitus motrē voluisse regis anglie vicinaꝫ ꝓnunciauit ꝑ vt ꝓdixerat accidit. Naꝫ dum ille ꝑ saltus fugaces cernos venando sagitare gestiret sagittā subito in corde fuscepit qua miles sanus cernū impetebat. Illo tempore cū vox miret idem pater ꝑ somnium vidit sub capite suo cubare serpentiū multitudinem ꝑ ferarum: subito capitale exercitum ꝑ exquirens suppositā inuenit ibi libuꝫ maronia. Iota te ibi collocatā. mox illā abiecit. ꝑ in pace quieuit. Cognitiq; modum materne libi visioni congruere. quē obsceni tanbus ꝑ genitalium rubus plenum. indignum erat sancti cubiculo substerni.

Quidā frater no- .§.vii.

mine durānus de pretor prius ydiota apparens. postea mofiacensis abbas nō incōgruus. Debinc ad toletanum epatum supie ꝓrogatiua ꝓmotus. inter opanios agriculture dñi merito sollicitudinis ꝑ industrie clarnit. Hic cū cūspectus ꝑ cetera verba risum mouēnia sepe incanti⁹ ꝑferebat. Qua de re venerādus pater hugo multotiens cū increpans nō satis ꝓficiens de futuro in emināa ꝓphie sic cōmonuit. Vere frater karissime nisi ludicra verba monacho interdicta prorsus vitiens dimiseris enormiter post mortem apparebis. Nō sane vaticinio eo decedente. constat fuisse cōpletū. Nam figuino cuidaꝫ capellano patris spumoso ore apparens postulauit flebiliter eius iuuamen cui nolnit obedire dñi veniēt. Hec vbi dño abbati signum retulit ꝓcepit vt sepē fratres vna ebdomada ꝑ defuncto taciturnit atē eos ꝓtinuarēt. Ad hoc. vij. fratrib⁹ electis ceteris obedientibꝰ. vnus eoꝝ voti ꝓtemptor silentium interrupit. Rursus ponnfex durānus venit eidem reuelat⁹ est valde cōquestus sup illo fratre ꝓdo. qui dū nō sinit famitatē eius interpellauit. Audiēs pissim⁹ hugo precepit vt fractura silentij que ꝑ vnum cōrigerat. alioti⁹ septem dieruꝫ silentio sostineꝝ. Quo facto ala pontificis tercio reuelata in statu aplico se exhibens purgatos suo memorato semꝑq; memoādo hugoni gras agēs. Instante solēnitate dominice natiuitatis more solito monachi se inuicē cia ꝑparuerūt. Venerabilis aūt pater hugo iam senex capitulū ingressus. hec ad oēs ꝓtulit verba. Nouerūtis fratres benignū ibm vlsposuisse vestris solēnijs interesse. Et ꝓra hostē nequā inuidia laborare. vt ali quas tenebras tāto splēdori possit inuere. Frater ei⁹ ait quidaꝫ se vtiq; vanis intelligi: hac nocte vidit matrē misericordie ipꝫ hlū quē ꝑsenti gemuit nocte dulcissimo gremio ꝓtinere: eiqꝫ sanctoꝝ angelorꝝ multitudinē cū imēso lumine astare. Idē de⁹ puer exultabat cordis leticiā gestu corꝑis ꝑ plausū manuū demōstrabat. Et puer sue ad matrē aiebat. Cernis mater noctes natiuitatis mee. q̄ iminet gaudijs illustrandā. In qua ꝑ ꝓphā ap⁹ oracula ꝑ angelorꝝ ꝓconia renouabūtur. Et de meo ex te ortu oīa celestia simul ꝑ terrestria letabunt. Vbi est nūc hostis mei ꝑ dānati ꝓfidia: vbi ei⁹ potestas qua ante hoc singulare gaudium mūdo dominabat? Quo ille ipudens andito de latibulo suo egressus alongē se ꝑsentabat. ꝑ ignominiosē detumbatus cū multo plāctu ꝑ vlulatu vt admitteret orabat. Et si ait in nulla pte ecclesie admittor. optet in aliquo saltem reliquaꝫ officinaꝫ loco suscipiar. Fit filius ꝑginis. Vade inqt lucifer ꝑ ne te meu potentia ꝓdicatū lamenteris tempta qs poteris. At ille soluto aditū capituli petit. ꝑ intrare conatus nō potuit. Intātū enī se tumidū ꝑ intreitum capitule angustū inuenit. vt nullatenus intrare valeret. Vere inflatus supbie veteris apostemate ꝓ humilem aditum nō potuit transire. Inde ad dormitoriū fratrum ꝓgressum direxit. ꝑ famulosq; solitis eos inquietare se posse confidens introire tentauit. Sꝫ eadem grestitudine sua ab ostio repulsus recessit. Postremo ad refectoriū nocendi spem contulit. Ibi ꝓpter aliqātulā corꝑis cuā maiorem suspicatus mentis incuriam. Ibi etiam tot obices diuinoꝝ ex lectione verboꝝ. tot trabes ex deuotione auditorum. tot repagula rapit ex cantate sibi semientium nimicꝫ. vt nullo modo valens vltra procedere cogeretur retrocedere. Sicq; ab omnibus monasterij officinis reiectus a conspectu ꝑsimi redemptoris ꝑ gloriosissime marie virginis matris eius. cū ea qua dignus erat cōfusione pestiler ille discessit. Cauti igit estote. o fratres ꝑ omnipotenti ac misericordissimo vsq; gras agite quia nequissimū hostem a nobis repulit ꝑ ipe nobiscū festum celebraturus remansit. Quidam (cui apparuerat sanctus ꝺyonisius admonēs vt iret cluniaci. quia hugo abbas erat de hoc seculo subito migraturꝰ) vidit i spū mitros montachi signos ꝑ cū monachoꝝ collegio matrē dei maris stellam diuinis choruscare. Cuiꝰ ꝑsentia sagittarios quosdam apparentes ita exterruit ꝑ fugauit. sicut validus ventus aūnales frondes vicere consuevit. Inter quos martin⁹ gēma sacerdotū ꝑ benedictus sol abbatū. spūs hugonis deducētes. intra quādā vineam speciosam. ꝑ fertilissimā collocarunt. vt ibi iocūdaret. ꝑ in modico mansitaret: vbiꝑ sanctus hugo me alpicente multiplicatus inuitabat. Lomede inquit carissime de candidis racemis qui nobis supabūdant ꝑ fac mecum solēne conuiuiū. Ego nempe parum hic pausabo donec quidaꝫ tumor subsideat. quē in pedibus paluerulentus de longo circuitu terrarū contraxi. Ꝺe vestigio curatis gressibus ꝑ excusso cinere mūdato liber ad patrona transibo. Dic autem successori meo pontio vt humilitatis ꝑ innocentie thesauros custodiat ꝑ necessitates omnū suas patens misericordie studeat ꝑ se lum monastici ordinis exēplo mei sapienᵗ disponat. Sic enī viriliter a deo ꝓsequet angelū. qui nō desent sperātes in se. Nocte alit q̄ decessit ꝙdaꝫ abbas vidit duos lectos

decēter ornatos angelor manib ad celū sustolli. sibiq di
ctū q bi erāt hugo cluniacēs. z archiepūs cāmaracēsis.

Irca annos dñi mil-

le octuaginta. vt refert vincē. spec. hystor. lib. xxvj. c. lj. post sigisbertū tpe gregorij. vij. pape
z henrici imperatoris. Cepit reflorē in ecclia beati quintini
belvacēsis ordo canonicor regulariū. primū ab apl̄is. po
stea a beato Augustino epo. z doctore eximio regulariter
instituꝰ. sub magistro ywone venerabili cuiusdē ecclie pue
posito. postea carnotēsi epo. q̄ post ysidorū fecit cōpilatō
ni antiquā decretor. In diuersis aūt regionib reperi
tur ordo z modꝰ viuēdi dispōsus. de quo etiā habet in mi
re notatus. vt extra de statu mo. z ca. c. Q dei timorē. De
isto ordine fuerunt illi insignes viri. z doctores. Hugo de
sancto victore. Et richardꝰ de sancto victore. Et hugo ō
sollieto de q̄b infra dicet. Et cū in processu tpis esset satis
collapsus: restauit ad vitā regularē circa āos dñi mille
cclxxx. vt dicet infra. Ad hunc etiā ordinē canonicor re-
gularium videt ptinere ordo premonstracensium de quo
etiam infra dicetur.

Capitulum .xvij.

Irca idem tempꝰ scz

anno dñi millesimo. xl. claruit beatꝰ iohēs. gualbertꝰ fundator z institutor ordinis vallis vm-
brose sub regula militāris beati benedicti. cū quibusdā cō
stitutionib eor. sup additis. z in habitu grisseo. Que reli-
gio multa monasteria habꝫ in tuscia z lombardia etiā su-
periori. Hic igit̄ glosiosus sanctꝰ de ciuitate florētie ordi
ne duos fuit ex nobilib parentib cū. pater gualbertꝰ vocat̄ ē
vir militaris. Cū ante tuenis esset in seculo. z hūr̄ꝰ z ini-
micitias capitales pater ei⁹ habēt. cū quodā ex eo q̄ ille in
iuste. z sanguineꝫ ei⁹ occidisset. propter q̄ tam iohēs q̄ pr̄
vindictā expetebāt. accidit vt quadā die beatꝰ iohēs gual
bertꝰ vnacū armigero suo versus florentiā iter arriperet: z
inimic⁹ ille suꝰ capitalis ex insparo ei obuiaret i via. ita ar-
cta vt neuter posset ad alterū ptez declinare. Q̄ cernēs z
interiꝰ suū quasi expectās cū esset inermis. subito de cle-
mētia iohēs. pr̄his. et equo dissiliꝫ z in terrā. pstratꝰ veniaꝫ
cācellans manib ad pectꝰ ob crucifixi amorē humiliter si
bi pcedi postulauit. Cōpunct⁹ igit̄ iohēs. audito noīe cruci-
fixi. z postulat illi parcē ob r̄pi amorē. qui p suis crucifixori-
bus exorauit ne perīret. Q̄ damnieq̄ sibi de terra assurgē.
nec timere debē cui iā ex corde offensam dimiserat. vt di-
mitteret ei de⁹ debita sua. si quo vellet tutius abiret. Et
vltra pgressus beatꝰ iohēs. quādam ecclīaz monachoꝝ sibi
occurrentē intrauit. Et cum ante imaginē crucifixi caput
ad eum se inclinare. affectu ei⁹ fraꝫ agens. q̄ ob ei⁹ reuerētiam
inimico capitali pepercisset. Adhuc cruꝫ illa. p indicio tāi
miraculi in ecclia sancti miniatis in mōte pope florentiaꝫ
nōcupē cū magna veneratōne z cautela seruat̄. vbi olim
fuit monasteriū nigroꝝ monachoꝝ. nunc autem albouꝫ
id est montis oliueti. Diuina igitur vocatione attra-
ctus. dispposuit seculi negotia deserere. z quoq; pictura con
tēnere. vt nudā crucem r̄pi nudus sequeret̄ iohēs. Ad
illud igitur monasteriū. pfectus qui dicebat̄ sancti miniā
tis ab abbate z fratrib habitū sancte religionis sibi pre-
catur humiliter cōcedi. Cuiꝫ in habitu layci recepꝰ fuisset. ad aliquā religiose cōuersatōis exercitiū vt moris est
Interea hoc audiēs pater eius gualbertꝰ q̄ filius mona-
chus erat efficiētius ad monasteriū accedit. postulans ad
eum filiū mitti. Cum aūt iohēs. sup hoc requisitus ab abba
te nō assentiret. tumens sibi a patre qui homo auctoꝰ erat
violentia inferri. nec abbati iniuriā videbat̄ illā debere com
pelli z periculo exponi. Furijs inuectus pater q̄ filius nō
mittebat̄ ad eum cōminat⁹ est planiā male monasterio
illaturū. si filiuꝫ in monachū reciperēt. Q̄obrem paucis
fatis monachis ne si Iohānis habitū religionis q̄ obmire
petebat cōcederēt. pater aliquod damnum notabile mona
sterio inferret. vnde cū nullꝰ auderet sibi tradē. Iohēs. ipse
feruore spūs motus. post tonsuraꝫ a seipso comā capitis. cer-
neus vnā ex cucullis fratrū eam accepit z sup altare in ec-
clesia stanēs ipam letāter indut⁹ est. mirantib z gaudentī-
bus monachis cūctis. Et licet pater cū eum primo vidit
in habitu valde voluit. z quasi amēs effect⁹ seipm ipsi de-
relictū z desolatū clamitaret. Demuꝫ ab abbate z ipo filio
suo pforatꝰ ad se redīe pplatōes accepit. z benedi-
ctionē suā ei pcessit ad pseuerandā filiū exhortat⁹. Fa-
ctus q̄ religiosus cepit nō segniter agere. sed iunijs z absti
nētia esce z potus. ac vigilijs carnē domare. ocia (sentinā
vicioꝝ) ymmo penitus vitare. oronib z deuotis meditatōib in-
sistere. Humilitatis q̄z patientie. obedientie cūctarūq; vir-
tutū pfectū omnib redolebat. Sꝫ cū paulo post abbas
ex hac luce migraret. frēs in vnū conuenientes pfatū iohēm
in abbatē vnanimiter elegerūt. Q̄ officiū vir dei humili
ter recusauit. cupiēs magis subesse q̄ pesse. nō ignorās qa
cū in loco superiori q̄s imminentē rāro in maiori piculo versat̄
Nā sic aūt impij nō sic stimulāte ambitu z cupiditate ly-
monie p̄bas z nephas p abrupta querētes ascēsuꝫ in pci-
pitium ruūt. Vnde q̄dam ex dicto monasterio cupiditate
mot⁹. ab epo florētino p pecuniā dictā abbatiā sibi in re-
gimine peruasit. Q̄ cū vir dñi cōperisset cū alio sibi fa-
uēte monacho clā inde discessit z ciuitatē ingressi ad quē-
dam magnū senē reuerendum nomine venerūr. qui intra mo
nasteriū sancte marie ciuitatis florētie in quadā cellula se
induserat. z ad cū plurimi p consilijs expedientib ad sa-
lutem cōfluebant. Hic aūt homo dei vicia symonie ma-
xime detestabat̄. que tunc lepra multos in ecclia dei infe-
cerat. Ad hoc igit̄ iohēs cōsiliū flagnās si sub abbate sy-
moniaco in monasterio suo militare deberet: vel quid euꝫ
deceret agere: Qui hoc sibi cōsiliū dedit. vt cū suo sodali
in foro publico ciuitatis cosā omnib ep̄m z abbatē pcla-
marēt symoniacos esse. z exinde loco cederēt si tutum po-
terūt. Q̄b cōsiliū etsi preter leges ꝓmunes. tamē simpliciter
executōi mādauit. Quo pacto magnū z pauēdū hor-
rorem intulit multis. quibusdaꝫ epi sui tunc ordo clamantib
quia reus est motis talis diffamator tanti viri. Aliꝫ ex-
cusantib eum. z erutus de tumultu clam vix euasit manꝰ
amicoꝝ epi. Post hec de consilio illius recusi de
patria recessit. z cū socio suo discurrēs ad inq̄rendū quis
melior locus eos ad deo seruiendū haberēt. In via vnum pa
uem quē soluꝫ socius eius p refectōne ipsoꝝ seruauerat.
pauperi obuio elemosynā petenti erogari mandauit. ia-
cturis cogitatū suū in deo. qui dat escā omnib in tempo-
re opportuno. nec spa fuit frustratꝰ fiducia. Nā ad quod-
dam castrū applicātib. a plurib fuit eis copiose pulsum.
Veniētes aūt ad heremū camaldulēsem ibi per nō modi
co pseuerārūt. pplates in habitū. mores z vitā. que
sancta. si heremitica erat. Cuiq; qui eos suscepant ad re
ligionē illam z pmanentiā hortarent̄ beatꝰ iohēs magis
affectans cenobiticā. vtpote magis securā. q̄ solitariam.
decreuit inde recedēs in alio loco sub regula beati benedi
cti nouā gregatōes instituere. vnde pueniens cū comite
suo ad vallē vmbrosā. a duob religiosis q̄ ibi dño fama
labant̄ deuote suscepꝰ est. Et p placitū sumens de loco
ibi se habitāt̄ destruxit pstructa paupercula domo z lignea.
Nec diu pallus est dño incernā manere sub modio. Sꝫ fa
ma sanctitatis ei⁹ paulatim p loca vicinia diffusa layci
z clerici plurimi ꝯa visitatōis. aliqui etiā causa cōuersio-
nis ad religionē illam pfluere ceperūt. Inter quos fuerūt
beryo. albertus. teuzo. rodulfus. petrus quoq; q̄ postea
fuit cardinalis albanēsis epūs z alij multi. Abbatilla aūt q̄
dam sancti hylarij in pedo illius ad cui⁹ monasteriū specta
bat ius z dominiuꝫ dicti loci auditis frequēter beati iohēs. et
socioꝝ ei⁹ deuotōe pcepta ad eos misit aliquale subsidiū
z honorem z victū alium. z postmodū cum consensu capi-
tuli sui donauit ei locum p publicam scripturā. cū multis

possessionibus ꝙ bonis. Cum aũt iam satis ꝙ numero ꝙ merito illic monachi succreuissent placuit omnibꝰ vt ipm beatum Job. sibi in abbatẽ preficerent. Q̃ ille licet inuitum ꝙ plurimũ renitentem in sede maiori ad regendũ eos constituerant. Pe aũt dei voluntati videretur resistere. de nũ acquieuit. Qui assumpto officio cepit sensum regulę beati benedicti. quã professi erant. diligenter inspicere. ꝙ ad eius obseruantiam totis viribꝰ opam dare. Prohibuit monachos clausti limites nãq; exire: nisi pro necessitatibus monasterij cum licentia debita. In nocte statuẽs nunq; lumen in dormitorio deesse. nõ minus q̃ in oratorio. Ad vilitatem vestium ꝙ paucitatẽ inducens: ac etiam ad olicia ferẽda. arborans de suaꝫ ouiũ vario lana insuit pẽnum ꝑmiscuum fieri. ad vestes ex eis formandas. Q̃ aũt alios docebat. ipe prim⁹ ꝙ pfectius implere satagebat Erat ei in ore illud⁹. caritate diffusus. benignitate lenis patiẽs ꝙstans. ad increpãda vicia rigidus. erga eos pietẽtes benign⁹ ꝙ in cũctis moꝫ grauitate matur⁹. In abstinẽtia pcipu⁹ quissimo cibo potuq; ptentus: qui morbẽ arceret. nõ delicias mistraret. Et nimia aũt austeritate vite tantã corpis debilitatẽ incurrit: vt in illã sincopim fracto stomacho ceciderit. quã legim⁹ beatũ gregoriũ ptulisse: et nisi frẽs eũ sepe reficerẽt emittẽ spm̃ videret. Quã aũt infirmitatẽ vsq; ad obitũ suũ sustinuisse scitꝫ: qui cũ nouerit. quã infirmitatẽ suis ascribens peccatis patientissime tolerabat. Q̃ forte diuina dispensatione factum credit. vt ex sua debilitate erpta disceret qualiter alijs misereri deberet. Nam vbi ppijs ex austeritate sua rarus esset qui eius posset infirmita seruare. sic infirmatus tãte discretionis ꝙ misericordie effect⁹ est ad omnes. vt nemo eo humanior videret. Cõmissos ꝙ cõuersos ep̃lares recepit. quos ad opa exteriora mittebat. vt monachi inde minus haberẽt occasionem. discurrẽdi. ꝙ magis oi vacandi.

In illo tpe rex henricus flouentiaꝫ veniens cum multa virtutũ insignia de beato Job. audisset. affectione concepta ad eum hortatu tẽptionis predicti misit ẽm catholi cum ad monasteriũ dictum vallis umbrose. ad mains altare cõsecrandũ. Et post ãnos aliquos vbert⁹ sancte romane ecclesie cardinalis. totam ecclesiaꝫ consecrauit. cum duobꝰ alijs altarib⁹. Per idem tempus plures nobiles fideles obtulerũt loca ad sua cenobia cõstruẽda. odore sanctitatis eoꝝ attracti. Alij rogabant monasteria dissoluta sub suo regimine famẽ. ꝙ in nouã ꝓdictã reformare. Huic monasterũ sancti saluij nouiter ꝓstruit. In moscerã alterã alterũ in rasulo. quarũ in mõte scalario. Monasteriũ ẽm q̃ vetustã papiani reformãduꝫ accepit. Et aliud sancte reparate in romandiola. boꝫ singulis ꝓpositis fecitq; sepe visitabat. corrigẽs que expediebat.

De paupertatis .§.i.

amore ꝙ humilitate. Uer⁹ hic erat paupertatis amator in omnibꝰ. ipam elitatis ꝙ docens vnde cũ monasterium muscerauũ visitaret. cernẽs domos grandiores ꝙ pulciores q̃s pauptati eoꝝ cõgruere videbat. domino rodulfo eiusdem loci abbati vultu seueriss̃imo dixit. Tu in hoc loco magnis expẽsis quibꝰ pauper plurimi refoueri potuissent ex ppria voluntate palacia fabricasti. Et ꝑuersus ad quẽdã nimiũ paruũ ꝛpe manãtẽ dixit. De⁹ omipotẽs q̃ de minimis magna facẽ ꝓsueuit: videã p hui⁹ riuuli paritatẽ ipe⁹ enormis edificij cito vindictã. his dictis absq; mora discessit locũ quasi abominat⁹. Confestim aũt vt sã ctus discessit riuulus crescere cepit. ꝙ cõgerõs aquaꝫ fluẽtalargissima. relicto ppio alueo preceps de mõte ruit. petrarum scopulos ꝙ arbores secũ trahens ꝓdictas domos funditus euertit. vñ abbas dicti loci cũ fratribꝰ perturbat⁹ cenobiũ de illo loco mutare disposuit. Quos pius pater benigne ꝓsolat⁹ est dicẽs. Nolite timere nec locũ mutare. qm̃ riuulus vltra nõ vobis nocebit. Q̃ vtiq; vaticinius eius verum. firmũq; bucusq; pmansit. Altera aũt vice cũ audisset quẽdã virũ venientẽ ad cõuersionẽ totũ suum patrimoniũ scripsisse in carta. successoribꝰ hereditate pmansis. ꝙ secũ ad monasteriũ detulisse: mox ad cenobiaꝫ illud accessit. ꝙ abbati qui carram acceperat impauit. vt sine mora eã sibi deferret. Quã cũ accepisset cum minutatim discerpens in terrã fruslatim ei⁹ ꝓiecit. Instituq; sibi vi debatur cũ exiguis viuere. ẽ̃ multiplicatis opibꝰ supẽre. Deinde valde cõmotus ex zelo sancte paupertatis. totuꝫ ꝙ aplm ei⁹ imitat⁹ vt vlciscant ipm de illo cenobio. Et cõfestim iratꝰ abscessit. Quo nõ longe digresso reperiũt ibi accẽsus ẽ ignis. qui monasteriũ illud ex magna pte ꝛbussit. Q̃ incendiũ faciens ei⁹ dei cernẽt eiqꝫ nũciaret. nec retro respexit. nec ad locũ redijt: sed ad vallẽ umbrosam iuncum suũ. ꝓsecut⁹ ẽ iter. Dum ea cũ in dicto monasterio resideret ꝙ stephan⁹ papa ꝓ vicina loca transiret. audita eius celebri fama nũcios ad eũ misit ꝓsque honorabiles rogãs vt ꝛspectui apl̃ico se ꝓsentaret. Eo aũt infirmato eũ ire ad sanctitatẽ eius nõ posset. Remisit apl̃icus nũcios. impotentia eisdẽ expressa. forte dubitãs ne ex humilitate ante conspectũ suuꝫ apparere se indignũ estimaret. vel in occulto esse optaret. ꝙ precepit ei vt si aliter ire non valeret. in lecto duci se faceret. Beatus aũt iohannes intentionem dñi pape audiens ingreditur ecclam dñm rogans vt absq; scandalo ꝙ inobedientia aliquo modo paterat ne ante limiã pontificẽ habeat ꝓsentari. De lecto igitur surgẽs cotã nũcijs apl̃icis aliquos ꝙersos ad se venire precepit. vt ipm deferant ante facie dñi. Q̃ cũ paulinuꝫ a monasterio discessissent mox aer ꝛturbat⁹ est valde ventorum nimietas ꝙ pluuiarũ imensitas pariter proruperũt Quod legati cernentes ꝙ hoc ascribentes dei miraculo illum vt verũ dei hominẽ arbitrati ad monasteriũ reduci fecerunt. beatissimo pontifici hoc referentes. Qui super eo amplius nõ fecit euꝫ vocari. Q̃ in sua quiete dimitti. ꝙ pio feliciq; statu ecclie dñm orare.

Gratia quoq; .§.ii.

discretionis spiritus ei nõ defuit. ꝙ spũ ꝓphetico abundans occulta hominũ soli deo cognita et reuelatõe ꝓuidas et manifestas. Et cũ aliquis ad monasteriũ accessisset. ꝓhibitus suscepẽdi ex aspectu ei⁹ agnoscebat si spũs eius ex deo erat. Cum aũt esset in palmiagno monasterio quidam venit ad eũ asserens se seculũ velle deserere. quẽ primo repulit deinꝫ⁹ importunitate illi⁹ victꝰ postulantis. vt pfessus pater eũ recepit. Qui vt mos est in principio cõuersionis cõfessionẽ faciens. quedam confessus ẽ peccata: maiora vero erubuit cõfiteri. hic gherardus vocat⁹ ẽ. Cui pater vna dierũ sibi dixit. Frater gherarde quare me sic fallere ꝓsumpsisti. Et ille. In quo pater sancte te decepi. Quẽ ad ptẽ vocans secreto sibi dixit In eo me ꝛ magis te decepisti. quia non integre confessus es. Nam in die epi⁹ dñi ꝙ vigilia eius. adulterũ cũ vxore talis hominis cõmisisti. qd̃ in confessione celasti. Et q̃ deterius est bis nõ contritus ad iterandũ scelus te proposuisti. Qui peccatũ suum recognoscẽs. qd̃ intellexit viro dei dominitus reuelatũ cum esset occultũ. ꝓstratus ad pedes eius cum lacrimis veniam petijt penitentiam agens.

Item cũ quidaꝫ nobilis ꝙ diues familiarissimus seruo dei. vbaldus nomine infirmatus esset ad mortẽ. vt eius transitũ viri sui expectans de hoc seculo. vnã et familiaribus suis benzonẽ noie ad virũ dei destinauit. ad infirmandum et viri sui instantẽ exitũ. Ad quẽ ille celeriter veniẽs in monte scalario tunc demorantẽ. cuꝫ infirmasset sibi cõmissa beatus Johannes verbis ad orientẽ humilꝫ ꝙ facta ꝓinfirmo oratione officio dixit. Revertere ad ꝓpria. qi quẽ dimissibi in extremis labentem sanum ꝙ letum reperies in quo facto ꝙ sanauit infirmus ꝙ manifestauit occultum.

Cuꝫ in monasterio palliniano vir dei tũc resideꝛ. Leo papa trãsiens cũ curia sua iuxta monasteriũ ꝓdictũ: vt refectionẽ caperet se firmauit. Tũc beat⁹ iob. ꝓnomiũ suũ

interrogat: si pisces habēt ad offerēdū beatissimo pōtifici Et vt cognouit nullū adesse puersus quibuscū pcepit. vt ad quēdā flumē seu lacū ibi ppinquū piscatū irent. allerētibus aūt omnib⁹ ibi pisces nō inuenīri. iussit tū vt pgerēt z dei patrocinū oīno crederēt affuturū z qđ z securum est. Nam piscantibus illis duo magni lucci capti sunt quos allatos cū admiratōne omniū beat⁹ iob. pce eos dño pape pcentauit. Qđ ei gratū dūs ipe gratissime acceptauit.

De liberalitate ei⁹ .§.iii.

ad pauper. Vlcera pietatis indut⁹ multiplicīter egenis subueniebat ipe paup. Ab infantia qppe creuerat cum eo miseratio. vñ cū venerabilis pater iob. a visitatōe remearet aliop. ad monasteriū suū vmbrosianū. memor indigentie qua plurimi parembant. dispensatorē vocās gofredū z pceptatorē noīe rufficiū. inquit ad eos. Inspiciam⁹ horreum nostrū qualiter se habeat. Qđ cum reppendisset abū panter repetū. dixit. Timulti fame oppimūtur sub insula necessitate. vos aūt abūdatis. Iussit ergo afferri quoddam vas capōnis modios ōnīq; vel circa. z illud frumēto implerī: qđ ab hora tercia vsq; ad nonā q femetipm grata largitate pauperib⁹ adueniētib⁹ distribuit. Et tū horreū vñ assumptū fuit. plenū vt pri⁹ remānsit. Cū ergā famis inopia vehemēter instaret beat⁹ pater ante fores monasterij sui vitrazuolo stās z videns gregē vaccaꝝ monasterij in ingo mōtis pascē. z qđ pauperib⁹ alimoniā petentib⁹ largirē nō habēt. coepit dicēa. O sancte paule si vnā p pauperib⁹ vitaccas poderes. stante hoc vna cornues vrox suꝝ mortua ē. z carnes ei⁹ iussit pauperib⁹ dari. Qua distributa orauit similit libi dari sc̄dāz tercia⁹ z quartā. q̄s oēs pauperib⁹ distribuit. Volentem pastores tristes effecti de morte illa. duxerūt gregē ex alio latē mōtis. Qs vir petitioni pauperꝝ subuenire videns⁹ z vñ nō habēs exaurit cū lacrimis dicēa. Sācte paule. ssh̄ locū mutādo fugēte queūt. ꝑ te q̄ hoc⁹ loci patron⁹ eos fugē nō possunt. Cū q̄ misericordiam pdicatis z clamos⁹ nas largiēdas. pcede mihi vñ pauper⁹ lastēture valeā. Et subito ōnīq; ex vaccis corruerūt. z mortuas iussit pater pauperib⁹ elargiri. Fit pastores hoc audientes ceperūt vare cōquen ptra ipm ꝓpter hoc⁹ dānū: dicētes mēi facere reuerti cū ad suū monasteriū vallis vmbrose. Qs ibi manē eis tanto eor⁹ dispendio. Quib⁹ placide rndit. Video vos tristes effectos sup ea re. Sed ne timeritis qz nulla ea⁹ ampli⁹ pibit. Qđ z factū est alteria vice cū nō habēt panes ad dandū lac totus alterū pauperib⁹ iussit erogari. Plurimales etiā abbatie vallis vmbrose oblatos. necessitatis tpe vendidit z pcūi pauperib⁹ distribuit.

In miraculis aūt .§.iiii.

fuit copiosus. Multos ei languidos sanitati restituit. vñ cū qđā egros⁹ noīe flotētius filiū habēt mortu⁹ ex morbo victimū. ad venerabilē patrē iob. qm̄ rāc in sācto salnio erat accessit salutē postulans filio suo. Cui sanct⁹ rndit. Nō bene opa sua si aplor. Cū cum ille pulsando pedib⁹ pseueraret ꝓpassione tenuit⁹ cū fratrib⁹ pillo orauit. z statim sanat⁹ est.

Quodā tpe cū frēs nimia egestate ꝓmerent. video vt tū tres panes i monasterio haberē. beat⁹ pī pcepit illos dandi z cuilibet fratrū vni. z mirabiliter⁹ sūpliciter⁹ q necessitas nō habz legē ordinauit cū celleraio vnū ariete occidi. z coctū fratrib⁹ dari. Paucis indeins egem⁹ cras abundabim⁹. In prādio igit ledētes ad mēsas ḡlibz panū fratrū panis aū se positū ꝓmedit. Carnes aū eos appositas ad ꝓmedēdū oēs horruerūt. nec ꝓtingē voluerūt. p reuerentia regule obsēuāde. Sequēti aūt die iuxta beati hominis ꝓphias venerūt quidā ad monasteriū sancti saluꝝ cū aliquib⁹ plantis frumēto z farina omnēsis afferentib⁹ se pvectos a nobilib⁹ psonis: ꝑ q̄ cū fuerūt inuenīri nō potuit.

Idē accidit altera vice. Cū ei deficiente fratrū pane carnes bouinas coctas mādasset apponi. z illi nō audērēt cōtingē. ocāte sancto iobe q̄dam ad ianuā monasterij pulsauit ad quē celleran⁹ pgēs innotuit illū afferētē panes miltos in tobalijs. Quos assumptos portauit ad mēsas fratrib⁹ gras deo agētib⁹. q̄ dat escā in tpe oppostuno. Et cū celleran⁹ reuersus ad latores. vt nomē mittētis inqreret non ē ampli⁹ inuētus. Ille ei pastor miserat q̄ panē de celo pstitit hebreis in deserto. Quādā plen⁹ infamia cū mitteretur pallimianū vt cura sibi adhiberet. trāliens flumē armi g nauicula cū aliq⁹ cogīte vexania in medio flumio se. pcit. ꝑ virtute dei z sancti meritis ad ripā flumis incolumis peruenit. Cū ei monasterio vmbrosiano quidā frat egrotasset. vir dei medicinā sibi ordinat ā manu sua tradidit. q̄ facto ex causa alia emergēte. ad aliū locū festinus accessit. Qs infirm⁹ nō secaute custodiēs aggrauat⁹ p⁹ dolor pauc⁹ expirauit. Qđ cui⁹ memoria p totam ordinē sicut mos est agi. ꝓ defunctis eius obitum sup prior p apices intimauit. Interea vir dei rediens ad locum audito fratris transitu. inquirens scire voluit causam mortis sue. Cuiq; sibi expolita fuisset mandauit per totam congregationem deleri memoriam eius. propter inobedientiam suam nō cante se custodiēdo. Qđ cū obseruarēt nullo ꝓ eo otante euoluto dierū spacio apparuit clara die defuncti⁹ alteri fratri. Et ab eo declarat⁹ se fore illū q̄ migrauerat. Inrogat⁹ de statu suo. Rndit. Ercōi ac⁹ iuꝝ z p patrem Johānez a fidelū cōsortio segregatus. qđ intellige quo ad suffragia. Et ille. Nūc te frater iuuare valemus. Qui ait. Si sanct⁹ iobes me recōciliauerit. Eo disparente frater ille cui apparuerat sancrū iob. adijt z qđ viderat z audiuerat enarrauit. Ait pi⁹ pater seueritatē militia tēperās iussit in monasterio z p totā ordinē cōsortio segregatus. officiū z ele mosynas fieri. Quibus pactis post. xxx. dies iterū apparuit defunct⁹ cui z pri⁹ placet z festiu⁹ gras agēs Iob. quia eos recōciliauerat. a penis liberat⁹ ad cetū sanctoꝝ trāsibat.

Quidā ali⁹ florētinus noīe vbane eloquētie z cautus. q̄ symoniaca pdidit p defensiōe cuiusdam epi valde fuerat maculat⁹. cū grauissima teneret infirmitate mortis se. primū obto allerebat. Qs inter graues lacr⁹ crebrioꝝ singultus. q amicos suos a sancto viro habitū ordinis postulauit. Cui sine multa dilatōe habitū. ꝓbatōis ꝓcessit. Quo suscepto dū iam ꝓualuisset claustra monasterij baculo fulciente lustraret infirmitas pristina cū repetit. vt morti ppinq⁹ videret. Qđ cum vir sanct⁹ audisset ad lectū infirmi cū planctu fratrib⁹ accessit. cū qui in primo moriturus erat dño ꝓmendās. Infirm⁹ aūt cepit vultū suū pallio quo opertus erat tegere. Et cū causam hui⁹ quereret sanctus. Rndit timēs z tremēs quia cerno dyabolū ꝓpe assistere: ex cui⁹ ore mire magnitudinis flama z ex narib⁹ sulphure⁹ fumus egredit. Et sanct⁹ iob. ait vbi est in qua parte: Et cum locū infirm⁹ designasset. beat⁹ iob. ablata cruce de manu tenētis fortiter dyabolum et ea percussit. Qui statim vt fumus euanuit. vnde clamans egros⁹ ait. Gratias deo. Ecce fugit dyabolus. ecce recessit. Et ecce beata mania. z sanctus petrus z sanctus benedict⁹. Quibus victis spūs exalauit.

De persecutione .§.v.

magna quā passus ē beat⁹ iob. cū monachis suis. ꝓpē scelus symonie ꝓpetratū ab epo florētino. q̄ dicebat petrus de papia oriūd⁹. z ea⁹ dignitatē p symoniā erat adeptus. Cū igit beat⁹ iob. petr⁹ epm florētinū nō solū symoniacū z hereticū ex illo vicio cui suis frībz alleuet aret. z video ab ei⁹ sacramētis abstinēdū. Hinc oriē ptentō pualida ī clero z pplo florētino. aliq; epm defendentibz ceteris monachos ꝓmēdantibz de libertate illud vicii vitandi. Et q̄ bincinde sedulo inf⁹ boies sepe fugea re fiebat. estimauit petr⁹ iniqa⁹ a se repellē talem rotam ꝓtra se oriri: si monachos illos nocere facēt: vt exēplo eor⁹ ceteri sibi ꝓ⁹ timere rent. Missa igit nocturno tpe peditū z equitum multitudine armata ad monasteriū sancti saluꝝ. vbi credebāt de-

atum iob. residē. qui tamē vie p̄cedenti inde recesserat ad vallē vmbrolaz: ingrediūtur violenter locū manūtri tenebraz. ⁊ monachos aggrediūtur. quos repiunt eos crudeliter vulnerātes: in agnos insilientes vt lupi nec mirū si resonat. nō querimonia a monachis. Ş patienter ferunt illatas iniurias gr̄as agentes deoq̄ eos dignos fecerat p eo pati. qui veritas est infallibilis. Nec bis ptenti satellites epi. monasterū spoliātes ignem supposuerūt. Ş vnde inimicus victoriaz ⁊ exaltationē sm̄ acquirere credidit. inde detrimentū ⁊ confusionem inuenit. Nam multi qui prius fautores erant epi ad eum defendēdū z tantā videntes impietatē. monachoꝝ facti sunt adiutores. Sequenti igitur die vsq; gato illoꝝ maleficio multi accesserūt ad locum. ⁊ videres desolatōes loci multiplicit̄ monachis p̄undentes. Beat⁹ q̄s iobānes post relationē hui⁹ sibi facta ⁊ ipe admonit: videnscq; suos fratres flagellatos nudos et cesos inquit. Nunc vere monachi estis. Ş cur sine me hec pferre voluistis: valde enī voleo qnia coronis vestris p̄cipem fieri nō merui. Pergētes igit̄ romam monachi cum amicis eoꝝ. ⁊ constanter petrū florentinū antistitem publice hereticū ⁊ symoniacū p̄clamātes offerūt ad hoc scelus. p̄bandus ignem intrarunt. Sed alexander papa qui tunc p̄sidebat in cathedra petri. nec accusatum reponere voluit. nec. p̄bationeꝝ p ignem a monachis sumere: para enī maxima epoꝝ qui ad synodū generalē conuenerāt epō fauebat. monachis aduersa: yldebrādus tamē archidyacon⁹. ⁊ postea papa gregoꝝ⁹. vij. ptho iob. fauebat. ⁊ defensor extabat. Dur aūt quidā goenfredus ptes innabat epi adeo vt ⁊ monachis mortes minaret. Indeq; hac controuersia durāte qui iob. adherebāt tam layci q̄ clerici multas iniurias ab aduersarijs patiebātur. Inter quos fuit archipbyter maioris ecclē ⁊ prior iob. adherens extra ciuitatē emissus. Demuꝝ monachi offerunt zelantibꝰ p epō suo se p ignem transituros: et si illesi euadent. put p̄fidunt. idem cum eis sentiant de symonia epi. Diuulgatē ē ipi cum alijs venerabūtur epm. ⁊ immunē a symonia. p̄fitebunt. sermo omnib⁹ placuit. Statuit̄ locus ⁊ dies quo bc fieri debēt: vt qui volūt aspicere valeant Et locus determinat⁹ ad hoc. p̄bationeꝝ fuit monasterius septimi. q̄s tunc erat dicti ordinis. nunc aūt cisterciensiū. dies p̄fixa est quarta feria p̄me dominice quadragesime Modus aūt. p̄bationis fuit vt ibi in publico loco due structes lignoꝝ altrinsec⁹ iuxta se ponāt: quaꝝ longitudo sit. x. pedum. latitudo quinq. altitudo quatuor ⁊ dimidij. Et inter vtrasq; lignoꝝ structas pinis semita remaneat vni⁹ brachij strata pinnis ardentibꝰ. p quā vnus ex monachis trāsire debeat. Aduenīente igit̄ die ⁊ bona statuta. inuitatur epō a suis. vt accedat ad videndum experientiā tante reine tamdiu cuitas laboret tāta altercatōe. Qd ille oīno renuit: imo qui cū diligenter illuc p̄fecti p̄bauit. populꝰ aūt omnis ⁊ sexus vterq; perdūt ad locū. ⁊ paro maxima clen. Spondent adherētes epō si sequat̄ effectus p̄bationis oblate. vt transiens p ignē quis eoꝝ euadat illesus cum monachis tenere. ⁊ epm relinquere. Fiunt letanie a monachis ⁊ alie oīones cantat̄ missa solēniter ab vno ex eis abbate coadiuuāt̄ ille clericis ⁊ monachis. Ad agn⁹ dei in missa cum ponit̄ defert vn⁹ ex monachis aquā benedictam ad spergēdum. alter thuribulū ad incensandū. tercⁱ⁹ faculas ad ligna incendēda. quart⁹ imaginē crucifixi. Invocatur dño alba x̄pc. ⁊ mater ei⁹ a cūctis pleno ore. vt veritatem facti ostēdat. Expleta igit̄ missa ⁊ deposita casula crucem x̄pi postane in manu sacerdos qui celebrauerat abbas vocatus petrus. Letanijs dictis eligit̄ vn⁹ ex abbatib⁹. qui voce sonora populo cuncto exponat p̄dictionē petitionis ⁊ p̄missionis. His expletis. ipe p̄fatus petrus monachos cū cruce i manu ecclē sancto iobe intercedit. ipe ante ingredit̄ p medios ignis globos flama ascendēte in sublime. calcans ardentes pinnas (que erāt in via inter structes lignoꝝ) incensas. Ante tū ingressus hanc oīonē fecit audientib⁹ cūctis. Dñe ihu x̄pe qui omnib⁹ vera ⁊ te credentib⁹ misericors tuū petro. tuū clementē exoro. vt sicut petrus papiensis qui epūs dicit̄ florentin⁹ interuētu precuniē florentinā arripuit sedem: nūc tu fili eterni patris fal⁹ mea in hoc tremēdo iudicio ad adiuuandū me festina. ⁊ me illesum sine aliqua p̄bustionis macula conserua sicut olim tres pueros in camino ignis ardentis babilonico saluasti illesos. Transiens igit̄ sine aliquo signo p̄bustionis corporis x̄pi tui. Et cum ad extremos ignis ardentis p̄uenisset ⁊ vellet p eandē viam repedare: capit̄ a populo ne reuertatur. vtpote agte edocto de virtute x̄pi ostēsa. Nec facta potuerāt p̄sentia eius. Alijs manus alijs pedes reliquis vestes osculantib⁹. Beatus se arbitrabat̄ qui vel fimbriam vestimēti eius tangere posset. Sicq; symon per⁹ magnus laudib⁹ sublimat̄. Symon vero magus vt fleret⁹ ab omnib⁹ conculcat̄. Et petrus nō apl̄us. sed epūs symoniacus ab omnib⁹ predicat̄: ⁊ vt hereticus euitat̄. Per literas solennes ⁊ manitas totam seriem facti sūmo pontifici alexandro significat. humiliter supplicans: vt sicut symon petrus symoniē magum maledictione damnauit: ita epūs petrum florentinū deponat a dignitate illa. ⁊ alium cōcedere dignetur sanctitas sua. Quod ⁊ factuꝝ est ad scandalum rollendus. iustitia exigente. ⁊ pulsum est de altero epō ipi ciuitati florentine. Post hec beatus pater senio confectus infirmat⁹ est ad mortem. Et ꝯgregatis abbatib⁹ ex diuersis locis p̄uisicians exitū sui de hoc seculo: hortatus est omnes ad obseruātiam regule. ⁊ veritatis ⁊ dilectionē fraternā. Sumptis deuote sanctis sacramentis spūs celo reddidit nūcē aminatuꝝ. Anno dominice incarnationis millesimo septuagesimotercio. quarto ydus iulij. Tercio die sepultus in ecclia monasterij de paligno. Post cui⁹ translatū deus omnipotēs multa ꝑ eum miracula fecit.

Capitulum .xvij.

Rdo cisterciensiū sub

regula beati benedicti militans: Ş cum multis alijs ꝓstitutionib⁹ additis. approbatus ab ecclesia: ⁊ multis priuilegijs dilatatus p orbem: inītū habuit millesimo. c. xviij. sub quodam stephano abbate. Ş5 paulopostea mirabiliter dilatatus p beatū bernardum. de quo dicet̄ diffuse in alio titulo. Fuit ꝯ eius initiū p hunc modum. Quidā tunoti viri venerabiles hugonis lugdunensis ecclesie archiepi sedis apostolice tunc legati. ⁊ religiosi vir walterij cabillonensis epūscopi. necnō ⁊ clarissimi principis oddonis burgundie ducis freti cōsilio. ⁊ auctoritate roborati. inuentā beremū in abbatiam construere ceperunt. p̄fecto abbate roberto ab illius diocesi. episcopo vicz cabillonensis suscipiente curā. virgāq; pastoralem. ceteriscq; sub ipo in eodem loco firmantib⁹ stabilitatem. At vero post nō multum temporis factum est. vt idem abbas robertus requirentib⁹ eum monachis molismensib⁹ pape vrbani sc̄ti iussu walterij cabillonensis epi licentia ⁊ assensu molismē reduceret̄. Et albericus vir religiosus ⁊ sanctus in ipius loco substitueretur. Hoc sane inter vtrasq; ecclesiā sequestre pacis retento gratia ⁊ apostolica auctoritate firmato. Ut ex eo iam tempore neutra illarum venīlibet monachū ad habitandū sine cōuersatione regulari susciperēt. Quo facto nouum monasterium noui patris sollicitudine ⁊ industria in breui non mediocriter eo coopante in sancta religione ac cōuersione profecit. opinione claruit rebus necessarijs creuit. Tēpore autem wilelmi sc̄ti regis anglie. vt scribit vincē. vbi supra cepit religio cisterciensē. Pertinet aūt ad gloriā anglorum. q̄ talem virum genuit anglia. qui hui⁹ religionis ⁊ auctor fuit ⁊ mediator. Is autem fuit ardingus nomine qui ab stephanus dictus. a puero sit reuerentie monachus postea pānos eos posuit scotam. mox frantum cōtendit vbi aliquot annis studuit. deinde romam cū clerico con-

sonte ꝓfect⁹ est. Qui eundo ⁊ redeundo quotidie totum psalterū cantitabāt. deinde burgūdiā regressus in molis/mo nono ⁊ magno monasterio se totendit. Ibi cū ei quedam ꝯpones obſuanda que nō erant de regula: cepit ratōēs eoꝝ inquirē. ⁊ tādiu de quibuſdā ſuꝑſtnis cū vno ⁊ alio diſputauit. vt abbatē ipm ⁊ alios .xvj. in suā sentēciam induceret. Igit̄ cilbellas venere locū primo salinosiꝫ ⁊ ibi ſtetērūt ſuffragio archiepi viennēſis. qui poſtea fact⁹ ē papa. Abbas tandē. qui cum eis venerat a ſuis monachis requiſit⁹ ad eos rediit quaſi coactus. Sꝫ omnes q̄ cuꝫ eo venerāt de molismo cū illo regreſſi ſunt. ꝓter octo qui ſibi abbatē cōſtituerūt albericū quēdam de ſuis priorem vero ordinḡ qui ⁊ ſtephan⁹ dicit̄ fecerūt. Sꝫ ⁊ vn. vbi ſupra de hoc aliqua plen⁹ refert. vicꝫ q̄ ordo cistercienſiū ſic ce pit. In eccl̄a tingonenſi ſituꝫ noſcit̄ eſſe cenobiū nomine molism⁹ fama celeberrimū religione cōſpicuū. hoc a ſui ex ordio magnis ſub bremi rpe diuina clemētia ſue gr̄e munerib⁹ illuſtrauit viris illuſtrib⁹ nobilitauit. nec mīs⁹ amplum poſſeſſionib⁹ q̄s clarū reddidit. Ceterū qt poſſeſſionibus ⁊ virtutib⁹ diuturna nō ſolet eſſe ſocietas. Hoc q̄dem ecclia ſancta ꝓgregat̄ de viri nimirū ſapientes. altius intelligentes elegerūt potius ſtudijs celeſtib⁹ occupari. q̄s terrenis implicari negotijs. vnde ⁊ mox virtutum amatores de paupate ſecunda viroꝝ ceperūt cogitare. ſimulq; aduertēres ibidē. etſi ſancte bonēſteq; viueret. minus tn ꝑ ſui deſiderio atq; ꝓpoſito ipaꝫ quā profeſſi fuerant regulam obſuari: loquūtur alterutrū qđ ſingulos monet. pariterq; inter ſe tractāt qualiter illi⁹ verſiculū adimpleāt Reddā tibi vota mea q̄ diſtinxerūt labia mea. Quid plura. Viginti ⁊ vn⁹ monachi vnacū pr̄e ſt⁹ monaſterij bea te vicꝫ memorie roberto egreſſi ꝛmūi ꝑſilio. ꝛmuni ꝑſen ſitunt aſſenſu. qđ vno ſpū cōceperūt. Igit̄ poſt multos labores ac animas difficultates. quas oēs in rpo pie vincē volēres pati neceſſe eſt: tandē deſiderio ſuo potiti ciſtercium venerūt. locū ſcꝫ horribilis tūc ⁊ valde ſolitudinis. Sed milites rpi eloci aſperitatez ab arto ꝓpoſito. qđ iam animo ꝓcepant nō diffidere indicātes vt vere ſibi diuinitus ꝑparātā tā gratū habuerūt locū. q̄s carū ꝓpoſitū.

Anno henrici quinti .§.i.

imperatoris p̄mo. Et ab incarnatōe dñi milleſimo.cvij. vt refert vinc.in ſpe.hyſtoꝛ.li.xxvij.ex dictis ſigiberti. facta eſt carta caritatis a ſtephano abbate ciſtercienſi ⁊ .xx. abbatibꝫ auctoritate ſigilli apl̄ici ꝛfirmata. Ab illo q̄ tpe recepe runt ab ordine flocos. ⁊ pelliceas ſtamina ⁊ capucia. ⁊ femoralia. ⁊ pectina. ⁊ cooperoria. ⁊ ſtramēta lectoꝝ. ac diuerſa ciboꝝ in refectorio fercula. ⁊ ſagimē ⁊ oīa que puritati regule aduerſabāt. Abdicauerūt etiā eccl̄ias. altaria. oblationes ⁊ decimas ⁊ ſepulturas aliorū hominū. ⁊ furnos ⁊ molēdina ⁊ villas ⁊ ruſticos. qt nec in vita ſancti benedicti. nec in eius regula legebāt. eūdem ſanctū hmōi poſſedille. nec feminas monaſterij ei⁹ intraſſe. nec mortuas ibidem ſepultas fuiſſe. excepta ſorore ſua ſācta ſcolaſtica. dicentes beatū benedictū ꝓcepiſſe. vt monach⁹ a ſeculariby ſe faciat alienū. Decimas q̄s dicebāt a ſanctis patribꝫ in q̄uoꝝ portionibꝫ diſtriburas. Vnā ſcꝫ epo. Altera ꝑbytero vel clerico. Terciā hoſpitali ad eccl̄iaz venientiby ſeu viduis ⁊ infirmis ſeu paupib⁹ aliū victum nō habēt̄ibꝫ. Quarta reſtauratōi eccl̄ie. Et qt in hoc ꝓpoſito ꝑſoni monachi q̄ terras ſuas poſſidet: vnde ⁊ ꝑ ſe ⁊ ꝑ pecora ſua laborādo vīāt nō repēbāt. Idcirco hoc velut aliox ius iniuſte ſibi vſurpare tractabant. Erat aūt dictus abbas ſtephan⁹ religionis paupt̄atis ⁊ diſciplīne regularis arden̄tiſſim⁹ amator: ⁊ fidelissimus emulator: etiā anteq; eſſet abbas. Unde belnādus li.xlvij.hyſtoꝛie ſue ait. Memini me audiſſe magiſtrū petrū cantoꝛē pariſiensem. virum inſtiſſimū ⁊ doctiſſimū referentē de abbate ſtephano ciſtercienſi. q⁹ cū quadā die nunciatū eſſet ei a cellerario ſuo. nihil habere⁹ in monaſterio. vñ vel vna die fratrū pauptas ſuſtēt̄ari poſſet. Rēdit. Stemite no bis duos aſinos. Qui cū ſtrati fuiſſent ſecū aſcendē cōuerſuꝫ ſuū. ⁊ iuſſit ei vt in quodā vico panē mendicaret oſtiatim ad opus fratruꝫ. ⁊ ipe ſimiliter facēt in altero vico. Et poſtq̄ ſic fecīlent. ⁊ ad vnū locum quē deſignauerat ꝑuenīſſent. factū eſt vt in loco ꝓdicto ſibi iam redeū tes obuiabant. cū ecce abbas videt ſaculū cōuerſi multo pleniorem q̄m ſuū. ⁊ ſubridēdo ait. Ubi mēdicaſti. Ut vi deo in craſſioꝛi palea collegiſti q̄m ego. Ubi obſecro collegiſti. Quis tibi plus donauit. Rūdit cōuerſus. Poeſſy ter ille quē tu oppime noſti ſaculū meū fere ſolus totū impleuit. Qđ audiens abbas ingemuit ⁊ ait. Ue nobis q̄re inde aliquid accepiſti. Neſciebas q⁹ ꝑbyter ille ſymoniace ordinat⁹ eſt. ⁊ quicq̄d accepit de eccl̄ia ſua eſt lepra ⁊ rapina. Uenit dña quia de omni eo qđ nbi dedit. nihil oīno gaſſabim⁹: abſit enī vt peccatuꝫ alius ꝓmedamus. ⁊ nobis incorporemus. Cōuocatiſq; paſtoribꝫ oīuꝫ qui non longe erāt totum cōuerſi ſaculū in ſinus eoꝝ euacuauit.

Inde ad .xv. annos beat⁹ bernardus ingreſſus ordinē ipm ciſtercienſem mirabiliter exaltauit ⁊ multiplicauit vt clr. monaſteria in vita ſua dicti ordinis edificarent. Sed de eo infra in alio titulo dicet.

Capitulum xix.

Anno domini milleſimo.cxx.octo primū fratrum incepit. Cui⁹ ſcī ⁊ loci ⁊ ordinis fundator vir dei norbbertus extitit. vt vinc. ſcribit in ſpec. hyſtoꝛ. li. xxvij. c. xxviij.

Hic quidez de gnāli ecclarīngie oriūdus genere diuinis atq; facūdia eriam ipīs ſūmis principib⁹ familaris. atq; notiſſim⁹ diuino ſeruore ſucceſſus. poſtpolita ſeculi pompa. repente ad votū ſuū diaconꝰ ⁊ ꝑbyter ſimul ordinatus paupt̄atis xpi tunicā induit. ⁊ verbo ꝓdicationis ferventiſſime inſtans. bainlans ſibi cruce nudam nudus ſeq̄tur rpm. Quotidiaz etiā religioſoꝝ modo explosatis artioꝛibus vite ꝓpoſitum ⁊ tūc temporis mandirā diſtrictōēs arripuit. ⁊ p aliquātū tēporis nudis incedens pedib⁹ etiam pruinali rigore verbū dei ſpargēs. multos ab errore conuertit. Denīq; gelaſius papa cum in gallijs venīſſet. ⁊ in pincia ſancti egidij cauſas ſynodales ageret. ad hunc vr dei norbbertus nudis vt erat incedens pedib⁹ acceſſit. animiq; ſui ꝓpoſitum pandens: licentiā ⁊ auctoritatez ſemīnādi verbū dei ab eo accepit. Tandē a papa calixto. bartholomeo laudunenſi epo ſpecialiter ꝛmendat⁹. cum ei eccl̄ia beati martini a ꝓdicto epo offerēt. tum ꝓpter vrbis vicinitatez. tum quia eiuſdem eccl̄ie clerici ꝓpoſiti. ⁊ vite eius auſteritatē exhorrebant eam reliquit: ⁊ ab epo dimiſſis eiuſdem ꝓuincie locis religioni ꝓgruentib⁹ ſibi oſtenſis. Tandē diuinitus inſpiratus in loco ꝓmoſtrati reſedit ibiq; ſolitariam ⁊ religioſam vitā agere cepit. Ex⁹ quadrageſime ad colligendos ſocios ſolos egreſſus ante paſcha cū .xiij. ſociis rediit: ⁊ cum his in ꝓmoſtrato loco. fin canonice inſtitutionis normā ad tenorem regule beati auguſtini cōmilitare voo cepit. In ꝓmoſtratenſi aūt eccl̄ia quidā fratri alterius de trinitate ineffabili quē de⁹ eſt cogitanti i matutinis demon obſtit. ⁊ ei tria geſtās capita apparuit trinitatē ſe eſſe ꝓteſtās ⁊ ob fidei ſue meri tum trinitatis viſione eum eſſe dignū affirmās. Sꝫ frater inimici doli agnoſcēs cōiciendo ei a ſe recedē compulit.

Norbbertus apud vingellā verbū dei ꝓdicante ⁊ puellam demoniacā coram ſe adductaz exorcizante. demon irridens cantica canticoꝝ a principio vſq; in finem p̄ os puelle edidit. ⁊ de verbo ad verbum in romana. deinde in teuthonica lingua interp̄tat⁹ eſt. Sꝫ dei ſeruo attonito inſiſtēte. tandē egreſſus eſt. Norbbert⁹ aūt ad querēdas ſanctoꝝ reliquias coloniaz venēte ⁊ ſuis in dicto ieiunio eōmib⁹ inſtante. vna .xj. milū virginū nomen ſuū ⁊ locuꝫ vbi iacebat ſpecialiter deſignās. in craſtino ſoleñiter leuata ⁊ cum alijs ſanctoꝝ reliquijs ad locum ꝓmoſtratuꝫ

est ab eo trãslata. Sequẽti vero die apud sanctũ gereonẽ in oõue pnoctũ mane facto ĩ medio ecclie vbi nullũ apparebat sepulture vestigiũ effodi pcepit. ꝛ corp⁹ sãcti gereonis integrũ absq; cerebro honorifice ꝛ diligẽter collocatũ mouent: sicut de ipo legit. q; pars capitis ꝛ nõ totum absolsam fuit. Qõ cũ honore ꝛ reuerẽtia a clero ꝛ populo elevatũ est. ꝛ inde pars viro dei donata est. Inde pmõltratũ redĩẽs v. kl. iam clericos secũ habẽs cum multis laycis. pfessionẽ eos facẽ fm institutõez apli. ꝛ canonicam regulã beati augustini vouit ꝛ ad volitantã paupertatem ceteraq; militie spãalis instrumẽta eos diligẽter instruit. Anno pnotato in ecclia vincellacensi in vigilia transfiõ beate marie magdalene incertũ quo instõ dei indicio innumerabiles. promiscui sexus ꝛ etatis atq; ordinis in ipo crepusculo noctis atq; diei ecclesia subito conflagrãte cõbusti sunt.

Capitulum. xx.

De eciaz tempore vt

scribit vinc. vbi supra sc̃z Anno millesimo .cc. ab incarnatõe. cepit ordo templarius militie. q̃ dicunt̃ sancti iohãnis hierosolimitani. Hi vocant sub regula beati augustini. habẽtes habitũ nigrũ modo laycali sed cũ cruce alba in pectore: ꝛ valganter fraeri nũcupãt̃. ꝛ reputati sunt ad pugnãdum corpaliter ꝓtra infideles. quoꝝ locus pncipalis ẽ rhodum insula. Cui subdunt̃ sex magno magistro rhodij. oĩa alia oratoria p orbem dispsa. que multa sunt ꝛ opulẽta. Et q; pauci eoꝝ sunt clerici licet religiosi ꝛ gaudẽtes priuilegio pfonali ꝛ reali clericorum. Ideo coĩter dicunt bonas suas seu officiũ ex oratõe vocali. i. pater noster. Bernardus aũt in sermonibus suis cõmendat primo talẽ religionẽ. docet quales debeãt mores habẽ. ꝛ a quibus abstinere. Demũ inuehit ꝓtra eos statui eoꝝ congruẽtia nõ seruantes. Sic enĩ dicit ad milites templi scribẽs. Nouũ militie genus ostez nup auditum in terris. ꝛ inexptum omnibꝰ seculis. qua gemino pariter cõflictu atq; infatigabiliter decertat̃: tum aduersus carnẽ ꝛ sanguinẽ. tum ꝓtra spũales nequitie in celestibꝰ. Quid autem vtueno vel mortiẽs timeat cui viuere xp̃s est. ꝛ mortiluum. Gaude fortis athleta si vinis ꝛ vincis in dñoẽ magis exulta ꝛ gloriare. si moreris ĩ iungeris dño. Si beati qui in dño moriunt̃: ꝛ multo magis qui p dño moriũtur. O vita secura vbi pura conscia. O vere sancta ꝛ tuta militia. atq; ab illo duplici periculo protinus libera. quo in hominũ genere solet frequenter in militia seculi peclitari. vbi xp̃s nõ est causa militãdi. quotiẽs nãq; cõgrederis qui militat militie seculari. timẽdus ẽino ne aut occidas bellez quidẽ in corpe simul ꝛ in aĩa. Aut in forte occidaris ab illo in corpe simul ꝛ in aĩa. Et eodis namq; affectu. nõ belli euẽtu pensat̃ vel periculum vel victoria ꝓiani. Et infra idem bernh. Ad confusionẽ mirũ nõ plane teo. si dyabolo militantiũ dicam⁹ breuiter vitã ꝛ mores equitez xp̃i. q̃ palam fiat quãtus abinuicẽ differant militia dei ꝛ militia seculi. Vinũt enĩ in omnĩ sub vno obediẽtia absq; proprijs ꝛ libero ꝛ absq; omni ꝓprio. Nullo aũt tpe aut ociose sedent aut curiose alicubi vagant̃. Sz semp dum nõ procedunt. ne gratis panẽ ꝓmedant amouẽt seu vellim⁹ rouĩ. vel solla relaxant vel vetusta reficiũt. vel inordinata cõponant. ꝛ quicqz postremo faciẽda magistri eoꝝ voluntas ꝛ cois indicit necessitas: ꝓsona inter eos minime accipitur. Meliori nõ nobiliori defert̃ verbi insolens. op⁹ inutile. risus immoderatus. murmur vel tenue sine susurrium ne quidẽ vbi trõpendiũ inemendatũ relinquit̃. scacos et aleas detestant̃. Abhorrent venationẽ. nec ludicra illa aium rapina vt assolet delectant̃. Mimos ꝛ magos. ꝛ fabulatores scurrilesq; cantilenas atq; ludoꝝ spectacula tãq; vanitates ꝛ infamias falsas respuũt ꝛ abominãtur. Capellos tondent scientes iurta apli ignominiã esse viro. si coma nutriat. Mũdi compti raro loti. magis aũt neglecto crine hispidi. pulnere sedi lonica ꝛ cammate fusci. Potu imminẽte bello. intus fide. foris ferro. nõ auro se muniunt quatenꝰ armati ꝛ nõ ornati hostibꝰ merũ incutiãt. ac anticiũ. paucẽt. Equos habẽ cupiũt fortes ꝛ veloces. nõ tñ coloratos ꝛ falleratos. pugnã quippe nõ pompã victoriã sed nõ vanã gloriã cogitantes. ꝛ libẽtes magis ẽ timi dini q̃ admiratõni. Ar vbi ventũ fuerit ad certamẽ pulsi na lentare tepolita rãc̃ si dicerẽt. Nõne qui oderant te dñe oderam zc̃. In aduersarios irruit velut oues. eos reputantes q; nõ de suis viribꝰ pliare nouerit. ß de virtute dei sabaoth victoriã sperate cui facile esse confidant iurta machabei sentẽtiã pcludi multos ĩ manus paucoꝝ. quia nõ in multitudine exercitus victoria belli. ß de celo fortitudo est. Ita miro ꝛ singulari quodãmodo cernunt̃ agnis mutiores ꝛ leonibꝰ ferociores. quibꝰ nec verẽt monachi nimã suetudo. nec militis fortitudo. de qua re q̃d dicendũ ẽ. nisi quia a dño factuz est istud. ꝛ ẽ mirabile in oculis nostris tales eñ elegit sibi deus. ꝛ collegit a finibꝰ terre militores ex fortissimis israel. qui viri lectissimi salomonis. i. sepulchrũ vigilanter fideliterq; custodiãt. omnes tenentes gladios in manibꝰ ꝛ ad bella doctissimi. Sz inuehit idẽ bernardus ꝓtra eos in pompis eoꝝ. ꝛ cupiditatibꝰ dicẽs. Quis hic o militeo tam stupẽdus error ꝛ furor. tantis sumptibꝰ ꝛ laboribus militare. stipendijs vero nullis nisi aut mortis aut crimis. Opertis equos sericis ꝛ pendulos nescio q̃s pãniculos lorica suspenditis. Depingitis hastas clipeos ꝛ sellas. frena ꝛ calcaria auro ꝛ argento circũornatis. ꝛ cum tanta pompa pudẽdo furore ꝛ impudẽti ꝛ stupore ad mortẽ ꝓperatis. Militaria sunt hec insignia an potiꝰ muliebria ornamẽta: Nũquid forte hostis mucro reuerebit̃ aurũ gẽmis parcet. serica penetrare non potent. Deniq; ipi lepus certiusq; ergimini tria esse ꝓpria necessaria pliandi. vt sc̃z strenuꝰ industriusq; ꝛ circũspectus sit miles ad sc̃uandũ. Et expeditus ad discurrendũ. ꝛ promptꝰ ad feriendũ. Vos p contrariũ in ocioꝝ grauamen vita femineo comiz nutritis longis ac prolixis camisijs ꝓtra vobis vestimẽta ebenolitis. delicatas ac teneras manus amplis ꝛ circũfluẽtibꝰ manicis sepelitis. Nec alit̃ inter vos bella monet litesq; fuscitat. nisi aut irrationabilis iracũdie motus. aut inanis glorie appetitꝰ. aut terrene qualiscũq; possessionis cupiditas. Talibꝰ certe ex causis neq; occidere. neq; occũbere tutus est. Ar vero milites xp̃i securi pliant̃. pdia dñi sui nequaq; metuẽtes de hostiũ cede peccatũ. aut de sua nece periculũ. quãdo quidẽ mors ꝓ xp̃o ferenda sit vel inferenda.

Capitulum. xxj.

Ano domini millesi

mo. lxxvj. cepit ordo grandimontẽsis. sub patre stephano. vt refert vinc. in spec. hystor. li. xxvj. c. xlvj. ex gestis eius. Hic filius stephani nobilissimi viri de auernie partibꝰ. a patre suo in puericia ductus ẽ benenatũ. vbi a sancto nulone archiepiscopo xij. annis educatus regulã bene viuendi didicit. Deniq; discedens pagratis multis beremis. ꝛ de canonicoꝝ monachoꝝ ꝛ heremitarũ vita. que imitãda sunt memoriue cõmendans in aquit̃ania prope lemouicas ad montem nemotosum q̃ muretz dicitur xp̃o duce peruenit. vbi foutes reperit et rupes. terram delectam ꝛ amiam que tota siluestris ꝛ sterilis hominibꝰ inhabita. sed feris assueta nouo hospiti suo potum frigidissimũ. ꝛ domũ ventis expositam offerens afflictionem corporis ꝛ requiem mentis manifestis indicijs promittebat. Hic gaudens stephanus ibi deo se seruituꝝ omni tempore spopondit. Et cũ quodam anno quẽ de omni substantia mundi cẽm babebat sementẽm callidissimam virginem despondere decreuit dicens. Ego stephan⁹ dyabolo abrenũcio ꝛ omnibꝰ pompis eius. ꝛ offero me ac reddito deo patri ꝛ filio ꝛ spiritui sancto. Scribensq; professionem suam posuit super caput suum fundensq; orationes

ad ihm ꝓhm dñm. ⁊ ad matrē eius virginem partu tē vir gulos cōposito tugurio. Anno ab incarnatōne dñi millesi mo.lxxvj. trigesimū etatis sue annū agens habitare fecit heremū in ciuitate vigilie ⁊ ofonibꝫ cōmunis seruiēs deo.

Libus eius panis ⁊ aqua ⁊ interdū farine siliginee sorbiuncula. que ceteris minus sapida necessitati vtriꝫ fuit nō voluptati. Incedebat q̄z armatus lorica ferrea cōtra carnis temptamēta. ⁊ mentis lasciuiā. quousq; toto corpore exiccato plenū de seipo obtinuit victoriam. Indumenta quibꝫ super loricā induebat' nullo tempore augebantur. Sed hyeme ⁊ estate ad repellendū frigus ⁊ canicula superant equalia ⁊ eadem. Stratus in quo post nimiam corporis fatigationē ad quiescendū se modicū cōferebat. adeo durus erat ⁊ quieti cōtrarius. q̄ in eo tremiens vetari poterat nō fouens. Erat enim ex tabulis ligneis instar sepulchri in terra consertis. omni stramēto omni lecti sternio carens. preter illam tunicam ferream quā semp ad nudum carnem gestabat. Vltimū etiam habitū quo de super indutus erat. siq̄z eo absente modus erat eius stratus ⁊ vacuꝰ. Ho plente talibꝫ culcitris ⁊ linthеolis erat ornatꝰ. Preter horas canonicas ⁊ regulares debita genuflexiones innumerables terrā osculando ⁊ cū fronte naso q̄z p̄cutiendo humiliter faciebat. Itaq; earuꝫ assiduitate manibꝫ ac genibꝫ in modū camelī callos cōtraxerat. ⁊ nasum in obliquū extenuauerat. Psalmodiam ⁊ orationes ac diuine p̄templationis gratiā intantū amabat. q̄ hoc dulcedini intentus frequenter biduo vel triduo a corpali edulio vacabat. Et quia non potuit lucerna accensa latere sub modio longe lateq; diuulgata est oīm sanctitatis opinio. Multiq; ad eū veniebant ⁊ monita salutis ab eo audiebant. pauciq; se ei sociabant ceteris austeritatē cōuersationis eius formidātibꝰ. Verūtamen discretōnis sue regulam ipe nemini imponebat. Sed sibi quidē asper aliis pius erat ac longe moderatior. Et postq; disponēte deo discipulorꝫ eius numerꝰ creuit. nullumq; nō quasi vnus ex illis factus est. ꝑ minos omnibꝫ illis. Nam illis ad mensam sedentibꝰ ⁊ vel cibꝫ ille humiliter residebat passionēs sanctorꝫ ⁊ vitas patrū. vel aliam edificantē scripturam legendo de salute eorꝫ sollicitus ipsos prudēter instruebat. ⁊ ꝯsolabatur suis inuabat. que tante virtutis apud deū erant vt obsessos demonū feucibꝰ ⁊ pranis macbinatōnibꝫ homines captos liberare posset. Nam quidaꝫ miles generosus immani criminis reus. cū inter alios. qui ad eius visitādi gratia venerant assisteret ait. Obsecro te serue deinoli ꝓ me deum rogare. Nam quoddā peccatū intantū diligo. q̄ nullatenꝰ illud vel odire vel relinquere volo. Quē si pro me rogaueris ne hoc mihi ꝓdigat timeo. Tuis q̄ orationibꝫ alios auxiliare. mihi vero minime: his dictis recessit letus: ⁊ vir sanctus remāsit multis ⁊ uantina. Ingressusq; capitulum fratres ꝙgregat. ⁊ pro sacrimoꝝ impetu vir loquens. tandē eos hortat' vt pro sceleratissimo milite deū cum eo deprecent'. Nec mora peccator rediit. ⁊ de stultitia sua veniam postulās iniquitatē siue corde ⁊ ore renūciauit. Homo quidā diues victualia que fidelis popul' viro sancto in heremo ꝑmoranti caritate mittebat ferre consueuerat. Sed quia longe ab eius cella manebat in itinere sibi hospicium ꝓuiderat. in quo vadens ⁊ rediens hospitaretur Cui' hospicij dñs quia diuitias illū habere cognouerat. duobꝰ latronibꝫ eū tradidit. qui vt ad redemptionē illum cogerent in spelūcis ⁊ cauernis terre cū eo latitabant. ligatum cū tenentes ⁊ captū. Post aliquot dies nūciatuꝫ est seruo dei q̄ ille familiaris suis in via qua ad eum veniebat ab ignotis furtim captus fuerat homibꝰ. ⁊ quo nesciebat' addactus. Tāc fratribꝰ sup hoc ꝙquerentibꝰ ⁊ dolentibꝰ air. Cur eltis anxij. Scio eni manifestū est de homīe ⁊ vbi sit. ⁊ quō se habeat. Nudatis ergo pedibꝰ eamus in oratoriuꝫ. ⁊ beate virginis matris dñi in eius obsequio capa est implorem' auxiliū. Quod cum fecissent. ecce crastina die diuculo prodiens hospes cū duobꝰ latronibꝰ ⁊ bonis ne quē ecpant ad celle ianuā pulsantes astiterūt. Homo vero qui captus fuerat ⁊ ligat' soluꝰ ⁊ liber: fures ⁊ tradito: vinculis erant ligati. Qđ frater ostiarius videns ⁊ gaudēs patri mote solito discipulos instruēti manifestauit. ⁊ ille gaudiū mentis vultu dissimulans verbū minime qđ ince par ꝓtermisit. fratribꝰ dans exemplum vt nō in miraculis. sed in deo solo gloriarent'. Deinde cōpleto sermone fures ⁊ ꝑditos a vinculis quibꝰ erāt ligati absoluit: et tro ⁊ beate marie gras agens tatos ac liberos eos abire ꝓmisit. Miri odoris fragrantiā cum eo loquētes ⁊ astantes circa eū ꝓcedere et eo sentiebant. vtpote in q̄ suauitatis actor quiescebat.

Pozro in infirmitate .§.i.

Visitatus. de qua vocauit eū eos ardentissime admoneret. illi astantes vnanimiter dixerūt. Sanctissime pater. q̄diu tecū fuimus. nobis ꝓ amore tuo necessaria ꝓuidimus. sed post mortē tuam quō viuere poterimꝰ. Ad hoc ille in fide humillimus respōdit. Deū solus vobis relinquo. cui' sunt vniuersa: cui' etiam amore cuncta pariter. ⁊ vosmet ipos reliquisse. Si amādo pauperatē ei consulāter adhesistis ipe ꝓuidentia qua gubernabat omnia. vobis largiet. qđ nonem expedire. Si vero qđ absit amādo temporalia ab eo amore recessistis. nolo vobis vnde ad ipm impugnādū exurgatis relinquē. Sicq; post viaticū. ⁊ extremam inunctionē migrauit ad dñm. Anno etatis sue. lxxv. in ordine ꝺ paconat' ꝓfitatus. Cui' transitus miraculose in multis ꝓbis reuelat' est plurib' accedentib' postea ad locū. Ac cuiꝫ ad gloriā patrie ascensio letabūd'. Pio igitur patre eoban fratres vnā de cōuentu suo scz petruꝫ lemouicēsem in ꝓiorē sibi elegerūt. deo ⁊ hominib' caruꝫ ⁊ amabilē. sub cui' regimīe cū fratres ꝓficerēt. monachi sancti augustini locū ꝓdictū muretū in quo deo seruiebant ceperūt cālūniari. ꝓtendētes ad ins eoꝝ ꝓtinere. Sꝫ q̄ potius ailerēti nunciā ⁊ pallū volebant dimittē. q̄ inde ad ligiandi ꝓfectudinē traherent'. Habere locū alibi ꝓquirebat. vbi caput sue religionis instituer et. monachoq; idoneo repto. tandē ꝓfectuꝫ inierunt vt ꝓior humiliter ⁊ deuote missam celebraret. ⁊ cū fratribꝰ vniuersis deo supplicaret. vt qđ postmodū habūt indicare nō differret. Cuiꝫ hoc facer et ⁊ iam augustus terter cantatꝰ esset vox celestis audita ē dicens. Ingrandi monte. Ingrandi monte. Ingrandi monte. Quā ꝓior. ⁊ nonnulli ex fratribꝰ audierūt: finita igitur missa venientes ad locū sibi reuelatū. satis muneto vicinuꝫ ecclisiaꝫ ⁊ domos fecerūt ad habitādū. Quib' vtriꝫq; ꝑfectis pactis redierūt muretū. Et accipientes sanctum corpus ingrandi montē transtulerūt. Pauculiꝫ scientibꝰ fabr' ꝓbytenū. ante altare recōdiderūt. Illuc q̄dā miles deportat' q̄ erat paraliticꝰ vt in oīonib' fratꝝ reciperet ante altare delat'. postq; sup lapides sepulchri pedes suos tenuit libē exclamās ait. Sinite me. q̄ modo facꝰ suꝫ sanus. in loco hoc in quo pedes teneo. Et dico vobis q̄ iacet hic alios sanct' tumulat'. ꝓ cui' meritis ⁊ amore sanitatē mihi ꝓtulit deus. Cuiꝫ ꝓior eū increparet. ⁊ vehemēter ne hoc diceret. ꝓhibēt. ille validi' pre gaudio clamabat. hic sanctus. Quidā etiaꝫ eius discipul' q̄ linteamen amiserat. ꝑtrat' ante sepulchrū eius ⁊ oīs vilus recepit. Pānus q̄s in q̄ sacre e' reliquie inuolate fuerūt. semel atq; iterū ⁊ iterū ꝓiect' in ignē ꝙburi nō potuit. Que miracula ꝓior intuēs timuit sibi ⁊ alios quietē minui. ⁊ inter ne suauitatis dulcedinē tardi' expetiri. si populoꝝ turbe locū ad quē venerant miraculoꝝ gra frequētaret. Et veniens ad sepulchrū ita locut' ē. Serue dei tu oñdisti nō pauptatis vīā. ⁊ toto conamine docuisti nos ꝑ eā incedere. Nic vero de arta via ad latā ⁊ spaciosaꝫ. tuis nos viis miraculis reuocare. Et q̄ predicasti solitudinē. nūc in solitudine sotos ⁊ nūdinos vis ꝙgregare. Nō curiositate ducimur. vt miracula videāmus. Sacitati tue satis credimus Cassos igit' ne de cetero miracla facias ea. q̄ tuā extollit

sanctitatem. ꝛ nostrū destituant humilitatem. Nō sic tue
prouideas laudi vt nostre sis inemor salutis. Qđ si aliter
feceris tibi dicimus. ꝛ per obedientiam quā tibi promisi-
mus constanter asserimus. q̄ ossa tua hinc extrahemus et
in flumen spargemus.

Capitulum xxij.

Ano domini millesi-

mo.lxxxvj. fm Vinc. in spec. hystor. li. xxv. c.
lxxxij. qui hoc refert ex dictis et hystoria bigi-
berti habuit initium ordo cartusiēsis: dicit enim Bruno
natōe teutonicus ex vrbe colonia. Literis a puericia erat
te eruditus: remēsis ecclie canonicus ꝛ scolarū magister.
relicto seculo heremū carthusie fundat. ꝛ postūq̄ monasti
ce puer sat̄nis satis arduā instituit. Hui⁹ sancti ꝛpositi
cooperator exstitit beate memorie hugo gratianopolitan⁹
epūs. ab eodē biennio habitū monasticū sumpsit. cuius q̄
ibi habitādo et exemplū insigne ꝓbuit. De hoc hugo-
ne sic scribit vinc. spec. hystor. li. xxvij. c. vij. Hui⁹ sancti
viri hugonis religiosa ꝛ sanctā vitā ꝓcepit gigo paca
cartusie. Hui⁹ hugonis mater cū esset de eo pregnans vi
dit alijs visu est filiū p somnū elegātes puer⁹ ꝓcepisse
qđ sistendū dei aspectibo sācti in quibo erat ꝛ beat⁹ petr⁹
deferebāt in celū. Hinc factū est vt nat⁹ ꝛ puer factus ad
discendis liis applicaret. Sperabat enīm frustra singula
ria apud dei gratie futur⁹ ꝛ merita. Congessit enī in illum
diuina gr̄a q̄ plurima virtutū ornamēta. que p singulos
diuersa plures illustres facē possent sufficiēter atq̄ con-
spicuos. Si enī laudat̄ castitas quis illo mūdior. Si ser-
monis veritas quis in loquēdo cautior. Si dei caritas q̄s
feruētior. Si ꝑsimonia quis benignior. Si humilitas quis
vrechior. Si elemosyna q̄s largior. Si cīo q̄s deuotior.
Si lacrimaꝝ fluuia in q̄ effusior. Si ꝓtemplatio q̄s sub-
limior. Si tolerātia q̄s in tribulatōe fortior. Si iusticia
quis delractior. Si prudēcia quis circūspectior. Si tem
perātia quis moderatior. Et cepta bis que dicto ꝛ plebi p
eum bona puenerūt. Hierem⁹ cartusie ecclesiensis. Ab-
batia excalbaꝝ. berem⁹ canonicoꝝ regulariū. ꝛ apud san
ctos auxiensē. ꝛ apud sanctū gregoriū rom⁹ ipo annuente
cepernt. ipoq̄ spūāle ꝛ corporale bonū ecclie placere cōpt.
Hic vt legit in sositudine cartusie dū sue dignatōis ostiū
habitaculū vidit p somniū stellasq̄ septē sibi ꝓstātes ut
nemo vacatū. Et ecce sanctissimus ei⁹ odor tractū ad ipm
venerūt. vij. viri qui oēs vno desiderio fuerūt locū hereē
mice vite ꝛgrue querēbāt. nec dumq̄ reperēbāt. Hoq̄
primus vt dictū est fuit magister bruno vir religiōe ꝛ scie
tia famosissimus. Alijq̄ quinq̄ laici ꝛ duo layci. Quos
sanct⁹ hugo gratāter suscepit. ꝛ vonq̄ ꝓpotes loci. Ipōnā
q̄ ꝓsidente in dāte ꝛ comitāte cartusie solitudinē ingressi
runt atq̄ extruxerūt. sic cepit eodo cartusiēs ꝓpagare mō
tium ac theorie studio singularia. Hic sanct⁹ vir vt re-
fert gigo ꝓfatus. q̄nis erat multis virtutib⁹ adornat⁹. ꝛ ec
clesie dei multū ꝓficuus: semp tamē in ꝓfectōe suā cogi-
tans ep̄atē sarcinā cīno euitare. ꝛ quietāie vacare desi-
derare. Quo desiderio ab initio sue ꝓmocōis nō caruit. vs-
q̄ ad mortē. vñ ꝛ sup hoc legatōes ad bonoriū papā mi-
sit. Ercū postulata nō impetrallet. ipenet q̄nus morbis
ꝛ senectute grauat⁹. eundē papā adiit. rogās ꝛ obtestās
dan senectutis sue licentiā quiescēdi. ꝗ obtinere nō potuit:
defuncto bonorio ꝛ succedēte Innocētio sedocū petrus
leonis cognat⁹q̄ suffuit⁹ presidēs. Qui certe tam ipe q̄
pater ei⁹ sancto hugoni multas olim ei veneratōes ꝛ obse
quia ꝓbiterāt. aduersus Innocētiū caput erexillent. Ide
tamē vir sanct⁹ hugo nec amicitia flexus. nec potētia terri
tus. sed zelo dei ductus. q̄nis morbis ꝛ etate ꝓlumptus
prepit amicū. vt eundē petrum cum alijs ep̄is excoicaret
scismaticū. Innocētio aūt eusdē petri declināte ꝓsecutio-
nem. ꝛ gallias ingresso occurrit ei sanct⁹ hugo cuj lacrimis
rogans ꝛ obsecrans q̄s ab antecessore suo petierat. Sed
nec quidē sic obtinuit. Credebat enī q̄ sola auctoritate ꝛ
exemplo plus posset. ꝓdesse plebi subiecte debilis ꝛ egro-
tus. q̄ quibꝫ alijs sanus ꝛ robustus. Ab hoc rge cepit in-
dies magis deficē ꝛ molestus ꝑ relicentib⁹ motū ꝙpopi-
quare. Aderāt ei viri religiosi de cartusia. ac de sacienſa ꝛ
exeabiaꝝ tomb⁹ ad seruiēdū. nec vlla ꝓsus ꝓcura secu-
laris ad ei⁹ admittebat obsequiū. Si quid opus habebat
nō inbēdo a quoq̄ seruiēdū vt dom⁹. si humiliter roga-
do ꝙpter deū poscebat. Videre aūt vel ociosis ꝛbis vaca
re successores suos nequaq̄ sustinebat. ꝗ statim p septi
senetissima increpatōe frenabat. asserēs tempora fienbus
debita. ꝛ ipa lamēnis occupāda. nō cachinnis nec nugatus
relatōibꝫ terēda. Obijt aūt anno dñi millesimo. c. xxxij.
Etatis sue adminus octuagesimo. Consecratōis eius lx.
Qui ꝛ p Innocētiū scōm sancto ꝙ carbalogē ē ānotat⁹.

Habuit aūt ꝓpri- .§.i.

pium talis religio ex hoc stupendo euentu. Cū in ciuitate
parisius floreāt studia abūdans: tam multitudine scolariū
ex varijs regionib⁹. q̄ copiosa caterua docto⁹q̄ solēnū in
omni facultate. Inter ceteros vn⁹ erat singularis in omnē
tia scīe ꝛ ꝓbitate vite maxime fame. huic aūt vita functo
solēnes exequie parate fūt in ecclia vbi erat sepulture tra-
ditus. Ad quē honorādos ꝓcuerat magist⁹q̄ ꝛ stu-
dentiū vniuersitas parisiēs. ꝛ alij plurimi. Cuj ḡ cadauer
in feretro in ecclia fm morē esset delatū. ꝛ officia celebrare
tur surrexit qui iacebat motu⁹. ꝛ in loculo residens voce
magna audiēbꝫ cūctis clamauit. Iusto dei iudicio accu-
satus sum. Quo dicto vt ꝓs⁹ iacuit. Et qua voce omnes
territ⁹ obstupuerūt: reuerentiāq̄ ꝓ illa die non tractē il-
lud sepulture: ꝗ vie sequēti oēs iterū ꝓcurr. Cuj ḡ illud
per ciuitatē diuulgat⁹ esset die sequēti multo plures con
uenerūt ad spectaculū illud. officium aūt pagenale circa
feretrū illus. Iterū defunct⁹ resedit in loculo clamans si
lio dei iudicio iudicat⁹ sum. Et qua re ꝙsternati sunt oēs
qui aderāt audītes. Et vt exinde hui⁹ nō esset. ordinarunt
vt ad sequētē⁹ diem differret̄ sepultura ei⁹. Die ḡ tercia
tota pene ciuitas ꝓfluit. Et in ꝓsecutōe officij ꝓ alia illi⁹.
surrexit. ꝛ iam tercio doctor ille defunct⁹ clamauit dicens
Iusto dei iudicio dānatus sum. Nō omnes p admiratō
ne quasi examines reddidit. Sicq̄ patefacta oīb⁹ sua dā-
natōne indign⁹ iudicat⁹ ecclesiastica sepultura: sepultura
alīs sepult⁹ est. Aderat aūt ad hoc spectaculū bruno de quo
in principio capituli dictū est magister solēnis scolarium.
qui bis visus aūt ad socios ꝛ discipulos. Ecce carissimi iste
tant⁹ doctor ꝛ sanct⁹ ab omnibo reputat⁹ q̄s⁹ perijt. Qđ
quid ꝛ nos perire volumus. ꝛ nō potius saluari. Non est
nobis loc⁹ salutis nisi mundū fugiam⁹. Sic in varijs signo
bus factū est. m. aūdo quid fiet: Et multa alia bīt̄. Sic
q̄ ꝓpuncti ve dictū est seculū dimiserūt.

Contigit autem .§.ii.

circa annos dñi millesimo. c. xxxv. hoc stupendum et
notabile in tomo principali cartusie. Quidam ex mona-
chis illis migrauit ad dominū: qui talis fuerat vite vt sa
ctitatem eius plurima miracula notam facerent. Cuj q̄
tidie multiplicarentur. ꝛ fama huius ꝙpter in omnem re-
gionem illam: cepit multitudo marima venire ad locum.
aliqui quidem infirmi gratia curationis. qua plurim⁹ sa-
nabant̄: alij ad videndum mirabilia dei ꝛ sancto⁹ se cō
mendandum. Hec aūt frequentatio hominū cepit mul
tum molesta esse ꝓuidis ꝛ monachis: ꝓpter quietem
suam impeditam. Perpēdens igitur ꝓuis cartusie: can-
cellarius magne sanctitatis vir ꝛ perspicacis ingenij. quie
tem monachorum refolai et tanto concursu: ꝛ multa sce-
lera a laycis concurrentibꝫ perpetrari: accessit ad tumu-
lum viri dei. Et pias querelas faciēs ait. Fili carissime: hec
est retributio quaꝝ retribuisti nobis. Tu ad gloriam per-
petuo quietus⁹ alo⁹ filij nobis autem tante inquietudis

bellū tuis miraculis indicis. Nō sic fūnō sic erit: seo pagōe q̄ aduersanū venerit seo te aggredi necesse ē. Lobie. Tibi ḡ in frate sēe obe fūi mi pcipio. vt sicut i vita mihi semp̄ obedīli ita ⁊ mōc facias: ⁊ nullū miraculū te cetero facē pſumas. Nō ⁊ factū ē miracul nō vltra pact. Hec legi i cron. ipō oadis. Certe valde venerabilis eſt ipa religio. q̄ vſq; in pſentē dōe fnabat rigoē ſuarū obſeruātiarū. p annos circa q̄dringētos. Fuerūt ſiquidē ē i multis. In abſtinētia quidē q̄ plura ieiunia: ⁊ ſextis oīb⁹ feriis i pane ⁊ aq̄. Ab eſu carnū semp̄ abſtinēt etiā i grauiſſima infirmitate ita vt q̄ eis veſci voluerit. amplius i clauſura cū religiōsis valeat pmanere. Quo ad veſtitū: qz semp̄ ci licio indunant ad carnē. Quo ad ſolitudinē: qz nūq̄ exeunt excepto priore ⁊ procuratore. Et i cell⁹ ſuis ſoli manēt cū arto ſilēcio. Eligūt magnas būt ꝓpter pigritiē offic̄. vñ bernard⁹ q̄ eplam ad eos ſcripſit. q̄ dī ad fratres de mōte dei. multū cōmēdat inē cetera dicēs. Veſtitus eſt ſuus deo. In fine rō arguit de nimia ſūptuoſitate ⁊ magnificie edificior. Et hec religiōe aſſumpſit ille vir venerabil⁹ Nicola⁹ nōie bononiēſis ad ꝑpatū bononiēſes anuit⁹: ⁊ poſtea ad cardinalatū a martio papa. v. semp̄ fuanes rigoē ſue religiōis. ſpeculū ſine macula oīb⁹ curialib⁹. ⁊ pīs dēūb⁹ ꝑ⁹ pauper. Inter principes ſeculi vdlidēres. pacis reformator. ſcismans impeditor. Demū ſub eugenio papa ſenis migrauit ad chriſtū ex infirmitate calculi. Cui ſepulto reptus eſt lapis groſſus ad modū ouī in fūdo vesice qualiscūq; natus.

Capitulū .xxiij.

Nno domini milleſi/

mo. cxij. octo būdictor⁹ vt reppti ſcripti ſunt baiuit primū ſui initiū. Qui rō i ꝓceſſu tpis multiplicit̄ i nō viuēdi fuit variat⁹. vt patebit. Sciēdū igit̄ q̄ cū ſereniſſim⁹ imperator henric⁹ tert⁹ anno ꝓnotato ad ptes deuenīſſet lōbardie. et certis relationib⁹ ꝓ ſignis būq̄dā nobiles lōbardos ſuſpectos ne forte aliq̄d iniquū machinarent: eos ⁊ papie et mediolano oriūdos in alemāniā relegauit ſeu exilio tradidit. Qui pdictōrum videres ſe adeo būnatos būnanctāt ſeipsos cōſpectu dei: facies de neceſſitate virtute eoīq; audiui veratio tradidit intellectū. Ceperūt nūq̄ tertiana nō imoderate diligere. vicia euitare. būli veſte incedē. l. de bertesio pāno. Et ḡ i domib⁹ ſuis ſingul⁹ morarent cū vxoribus ⁊ famul⁹ ſuis de laboribus manuū ſuar⁹ victū ſibi pcurātes. ex lanificij pmāne exercitio. Faciebāt rō qualēs cōgregatōes frequēter ſeinuicē exhortātes ad ea q̄ ſūt dei ⁊ pleč⁹ ſpūs. inuitās. demōſtrās. orandō. inſtitētes. amore fraternitat⁹ ſe inuicē diligētes. Cepitq; odor pe cōuerſatiōis eor⁹ p regionē illā diffūdi. vnde ēplares numero eor⁹ cōgregari. Cōpta aūt fama būnatōis eor⁹ dño imperat⁹ ab eorū relegatōe eos abſoluit. ⁊ ad ꝓpria ſolū volētes redire pmiſit. Reuerſi igit̄ ad pres lōbardie ceperūt reſtrictī⁹ viuere. ac religiōi cōplete magis apprōpinq̄re. vñ ſepati viri ab vxoribus ſuis de eōꝝ ꝑſōa intelligētes. qz nō ē digna pōderatio aīe pmēre. ⁊ qz caſtitas pcipue ꝛginalis vel vidualis ipa ē. q̄ ſola pōe aias noſtras deo repſentare. decreuerūt ſeorſum habitare viri⁹ vnū. ⁊ ſeorſum mulieres: vt̄ cenobia magiſq; inſtare oratiōib⁹ vigiliis ⁊ abſtinentijs habētes aliquo ēt⁹ ꝑuos in diuinis eis deſeruientes ſub cura vni⁹ eoū degēres. exercitia corporalia cōmanentes. ꝓpter in lanificio ⁊ textura pannoꝝ. Et hic dictus ē ab eis ſcdus mod⁹ viuēdi eoꝝ. Demū eiō numero ⁊ merito multiplicatis. ⁊ pmāne in diuicis vt complementū haberēt religiōis ſecūd⁹ eſt tert⁹ modus viuendi eoū. dignitate tñ ⁊ religione pīm⁹. Et exercitiū manuale diminuentes. lectionib⁹ ⁊ diuinis officijs magis ſe applicāt: habitu vnifōrmi indutī ſed humili. l. tunica ſcapulari. ⁊ clamide ſeu capa deſup albi coloris. Sumpſerūtq; pio nouna vuēū partē regule beati benedicti nō totam. Sagiones eoū ꝓpositos nominātes. Multiplicatiq; valde fabricauerūt ſibi multa monaſteria tam fratrū q̄ monialiū ꝑ partes tuſcie ⁊ lombardie. ꝓmāne medioēm. Circa vero annū dominī milleſimū ducenteſimū. octuagēſimū. ſeptimū. octauo. ⁊ mod⁹ viuēdi ab eccleſia. p innocentiū tertiū eſt cōfirmat⁹. Et poſtmodū p ſucceſſores a dyocleſianis exemptatus ⁊ priuilegijs multis munitus ⁊ ſub regimine vnius principalis ⁊ generalis ꝓpoſiti cōſtructus.

Et cōuenta aūt omnū ſanctoꝝ flore tēe ſito dicti ordinis. Floruit quidā venerabilis pater lucas nōie facre theologie pfeſſor. fama celebris. ꝓbitate ⁊ ſciēcia clar⁹. q̄ epūs factus feſulanus a gregorio papa xij. vſq; ad cardinalatū abeodē ꝓmotus ē. Mortuusq; ē in ſenectute bona plenus dierū circa annos dñi. M. ccc. x.

Bed omēs religio/ .§.i.

nes ſupradicte. ata hodie relate ſunt ⁊ repfacte. vt apte illud dici poſſit ⁊ here. Quo obſcurāū eſt anrū meatus ē color optim⁹. Et qđ ait bernard⁹ cōtra cluniacēſes monachos relatos vic⁹. vade inter monachos tāta intemperantia. in cibis. in potationib⁹. in veſtimētis. in lectiſternijs. in equitaturis. ⁊ conſtruendis edificijs inoleſcere potuit. quatenꝰ vbi hec ſtudioſius. volaprenoſi⁹. alcy eſſuſi⁹ fuerint. ibi ordo meli⁹ teneri dicat⁹. ibiq; maiot putetur religio. Ecce eñ petrus putat⁹ anaricia. ſobrietas anſteritas credit⁹. ſilentiū triſticia reputat⁹. Econtra remiſſio diſcretio dicit⁹. effuſio liberalitas. loquacitas affabilitas. cachinnatio iocūditas. mollities veſtimētoꝝ ⁊ equoꝝ faſtus. honeſtas lectoꝝ ſuperfluus cult⁹ munditia. Cūq; hec alterutrū impendim⁹ chantas appellat⁹. Illa certe chantas deſtruit chantatē. hec diſcretio diſcretionē cōfundit. Tal⁹ miſcordia crudelitate plena ē. q̄ vicia ita corpi fuit⁹ vt alia ingulet⁹. Sub hac rō obſcuſide ita fere vbiq; p oīa dine eſta tenent⁹. Fere aūt ab oīb⁹ ſine ꝓpria ⁊ integra ꝓbitate obſeruant⁹. q̄q; diſſimiliter. Nonnūl⁹ q̄pe his oīb⁹ vtūtur tanq̄ nō vtant⁹. ⁊ nō cū nulla offēſione aut nīma. Aliquā quidē hec agūt ex ſimplicitate. Aliquāt⁹ ex chantate. Aliq̄t⁹ ex neceſſitate. Quidā nāq; ſimpliciter iſta tenēt. qm̄ eis ita ꝓpiē: pati alit⁹ agt. ſi aliter ꝓpiet⁹. Quidā aūt ne diſcordiā ab eis vndt cū quib⁹ habitāt. ſectā tes in bonō ſuā libidinē. ſi alioq; pacē. Alij vero qz reſiſte re nō valēt multitudini ꝛdicentiū. q̄ hec vtiq; tāq̄ ꝓ ordine libera voce defendūt. ⁊ quotiēs illi aliq̄ta vt nō dicat reſtringē vel mutare incipiūt: illi mot tota auctoritate reſiſtūt. Quis i ꝓpio eū ordo cepit monaſtic⁹ ad tā tā crederet monachoꝝ inertiam deuenire: O quātū diſtam⁹ ab his q̄ diebꝰ antonij extitere monachi. Siquidē illi cū ſe ꝓtemp⁹ inuicē ex chantate reuiſerēt. tāta ab inuicē animitate pene aiarū ꝓcipiebāt. vt corpis cibus penit⁹ obliti. die plerūq; totū ieiunis vēnbo. nō mēdo trāſgerēt. Et hic erat rect⁹ ordo q̄ digniori ꝑ ꝓ⁹ inſuiebat. Hec ſūma diſcretio cū amplius ſumebat qui maior erat. Nobis aūt cōueniēbo ⁊ vnū ⁊ nō ē diſcū cenā mādūcare. Nihil de ſcripturis agit⁹. Nihil de ſalute aiarū: ſ nuge ⁊ riſus. ⁊ ſba. pleruīt i ventū. Inter pādum quāti fauces dapib⁹ tantū aures paſcunt⁹ rumoribꝰ. Cumiū vt⁹ q̄ viz egrotis dūtaxat. ⁊ oēo debilib⁹ et regule diſcretiōe ꝓ vnū reparāde cōcedit⁹. nō quidē corpis infirmitēs ruinas reſicē ꝓ incōmodo: ſ carnis luxuriāte cruā placere eſt in deliderio. cū l. dat⁹ vſus carnū iumentis ⁊ alijs nō egēntibꝰ. Rideās diterim potiuſq; laudādas huiuſmōi ineptias. Sic macbar⁹ vixit: Sic anto. docuit. Sic baſili⁹ iſtituit. Sic pbes i egypto ꝓcuſati ſūt. Sic ſcā oddo. maiolus. odilo. hugo q̄ ſui oīdis ꝓncipes ⁊ ꝓceptores habere gloriant⁹. clamacenſes. aut tenuerūt. aut teneri cen ſuerunt.

Dēs aūt pfate reli .§.ii.

giones monachales ⁊ regulares. que cum magno feruore ⁊ vite ſanctimonia initum habuerunt: minima negligētes traditionū paternarum in proceſſu temporis pau-

latim deflauerūt ꝛ extranite sunt. vsq; ad fundamenta in eis vota. ſ. ſubſtãtialia: excepto ordine carthusiensiũ q̃ ad huc in suo vigore plenerat. Sz miſſatiõe diuina a septuaginta annis citra pullulãtes refloruerũt in pancis ſe reformãtibꝫ ad vitã regulare. deo cõuertẽte eoꝝda patrũ in filios pare dño plebẽ pfectã merito ꝛ numero multiplicatos. Et flores apparuerũt in terra nostra florẽtina. Nam canonici regulares q̃ dicunt̃ principiũ habuisse a gemma doctoꝝ diuo augustino a regula sua relatati erãt. ꝛ defoꝛmati ſ reformati a diſo mediãtibꝫ duobꝫ eximijs viris scientia ꝛ vita pclaris. ꝛ ilatati sunt p ytaliã in fratribꝫ ꝛ monasterijs degẽtes in regulari obſeruãtia. Et paꝝ̃ boꝝ locus fuit. ꝛ ẽ ꝑpe lucã. ꝛ dicit̃ frisonaria. vñ ꝛ congregatio illa q̃ sub vno capite gubernat̃. dicit̃ de frisonaria. Et abbatiã etiã felsinã possidẽt. Et post eos quidaꝫ alij religiosi ordinis beremitarũ segregites se ab ipso ordine vt restricti? viuerẽt. sumpserũt statũ ꝛ habitũ canonicoꝝ regulariũ regule. b. augustini addẽtes certas cõstitutiones approbat̃ a gregorio xij. Et exemptati ab eo a dyocesanis extitũt. Inierũ autẽ habuerũt circa annos domini. M. cccc. x. Sub quoꝫ venerabili viro stephano nomie sonẽti. Quoꝝ pum? cõuentus fuit ꝑpe eugubiꝫ fr̃es cõuent? sci donati ꝛe scopeto ꝑpe muros florẽtinos. Eride multiplicati sunt i fratribꝫ ꝛ cõuentibꝫ in plurib? ciuitatibꝫ tuscie ꝛ lõbardie. Que cõgregatio dicitur scopetinoꝝ a dicto loco. ſz magis ꝑpie. a salnatore: sicut etiã illi de frisonaria cõueniẽtiꝫ nũcupant̃. Cistercien ſes vtiq; fuerunt magna colũna ecclesie sub. b. Bernardo. ꝛ postea p annos centũ scia decorati ꝛ sanctitate. Sz ꝛ ipsi declinãtes a vestigijs patrũ inutiles facti sunt. Circa annos dñi dñi. M. cccc. xxxvj. quidã et monachis abbatie florẽtine sub eugenio quarto trãsierũt ad ordinẽ cisterciensiũ in obſeruãa regulari collato eis monasterio ſe petẽti ꝑpe florentiã victi ordinis p ipm dñm eugenium: hoc ꝑcurãte Reuer̃dissimo dño cardinali firmano. Et ex pusillo grege nõ parũ adaucta? est. Monachi nigri cuiusmõi credunt̃ cluniacẽses. cũ esset incrustati ꝛ impinguati dilatatiq; abbatijs innumeris. vtiq; tertarũ vagantes ad libitũ restricti fuerũt aliqualiter p cle. Nec in nigro. In exterioribꝫ ſ interioribꝫ nigri remanebãt. De? aũt q̃ inueterata renouat. ꝛ nigros carbones igne sacerdos lucidos facit. quosdã nobiles fm̃ seculum ꝛ mẽte nobiliores monachos inspiranit ad bñdicti patris regulã ex integro adimplendã. cui quibusdã cõstitutionibꝫ ad regulã adiunctis. Initiaꝫ habuit circa annos dñi. M. cccc. in abbatia que dicit̃ scẽ iustine. Cui? cõgregatiõis que dicit̃ sancte iustine fautoꝝ ꝛ multũ ad eã affect? ꝛ ꝓmotoꝝ fuit Eugenius quart?. Quibꝫ in breui multiplicatis vedit ipe ꝛdez multa magna monasteria. ꝛinter cetera sancti pauli extra vrbẽ ꝛ abbatiã florentinã. Eos etiã exemptauit a dyocesanis. ꝛ alijs plutis. ꝛ magnis punilegijs fulcuit. Et q̃ etiam religiõe ꝓ ipsum pilleat? ẽ rubeo venerabilis vir religionis ꝛdator. dñs Job. sycul? abbas sancti pauli. Monachi albi habitus sub regula beati benedicti militantes: cuiusmodi sunt camaldulẽses a patre suo Romoaldo vegenerantes. alienati sunt retro sum pancissimo excepeis eoꝝ monasterijs ꝛ beremi reclausis. Sed circa annos domini. M. cccl. xx. vt audiui a quibusdã religiosis vitã quasi beremiticam tenentibus. ꝛ laudabilẽ in dyocesi aretina sed territorio senensi episcopus aretinus tunc tẽpotis devit habitũ simil̃ ꝛ regulã ipius benedicti. Et quibus crescentibus in gratia dei ꝛ numero constitut? est oꝛdo montis olinarũ dictus ab ecclesia. ꝛ ipse approbatus ꝛ in monasterijs per ytaliã multiplicatus ꝛ punilegiat? ac a dyocesanis exemptus factus. Qui religiosi super capita sua ponunt generalẽ vnũ et eis abbatem in triennio in triennium. Monachi grisei quales sunt vallis vmbrosiani ꝛ ipsi claudicanerunt a seminis Johannis gualberti eius ordinis primi instituto?. sub regula etiam benedicti vt vir esset qui faceret bonũ. Sub eodẽ habitu ꝛ regula qui dam siluestrini dicti. eo q̃ siluester dictus est ꝑm? auctoꝝ eoꝝ. qui talem ordinẽ inchoauit in monte pbano prope fabrianũ in marchia anchonitana multiplicati. plura monasteria sibi cõstruxerent in diuersis ciuitatibus ꝛ in florentia. eorum fuit cõuentus sancti Marci. sed ab eis ablatum per eugeniũ quartũ propter dissolutã eorum vitam. collatũ fuit ordini predicatoꝝ. Et iam qualiter toto desit. dicta religio ex carennia fratrũ. Sed nec fuit abhominata manno domini ad refarcriendũ grises mortificationes crucis in habitu preferentes. Nam circa annos domini. M. cccc. xxx. quibusdam monachis nigris ex abbatia florentina assumptis in abbatiaꝫ sancte flore aretinã ꝛ postmodum a dicta abbatia aretina ad monasteriũ sancti saluij per eugeniũ quartum translatis. per viã permutatiõis dicta religio vallis vmbrose collapsa cuius erat dictũ monasterium sancti Saluij extra muros ad vitã regulare reparata est. addito eis per annexionẽ conuentꝰ sancti gregorij florentiꝫ. ꝛ monasterio palignani per vnionẽ multiplicato numero eorũ. Cũ viris religiosis deformatꝫ ꝛcor dabant ꝛ femine moniales in relaxatione religionis pristi eoꝝ ordinũ. Nam ꝛ cistercienses. ꝛ albe camaldulenses ꝛ nigre in diuersis monasterijs. ꝛ grisee vallis vmbrose et augustinenses. per latã ꝛ spaciosam viã incedebant. Sz alijq; monasteria in via arta ꝛ angusta vite regularis renouata sunt. ꝛ alia recẽter erecta vt monasteriuꝫ quod dicit̃ sancti donati in puluerosa. Monasteriũ sãcte monache sub regula augustini de nouo constructũ. Sed sup omnia alia monasteriũ annũciate quod vulgariter dicit̃ lemmarate vicꝰ bis in edificijs ꝓfectũ sub regula beati benedicti ꝛ habitu nigro. miro fragrat sanctitatis odore. degentibꝰ in maria panptate. Et cũ sint numero centũ ꝛ vltra. nullas possessiones vel reditus habẽt. sed de labore manuꝫ victitãt. ꝛ elemosynis eis missis nõ questuatis. In magna ꝺcte ꝛ mutua charitate sibimicẽ feruẽtes. Et vltra horas canonicas deuote psolutas semp die noctuq; aliquid eoꝝ in ecclesia cõmunitꝫ sine intermissione alternatis vicibus psalterizãt.

Sed et religio a san .§.iii.

cta brigida instituta ẽ die dñs sub regula b. augu. ꝛ cõstitutionibꝰ eiusdẽ sc̃ẽ regule superadditis. sub monasterijs duplicibꝰ. i. fratrũ ꝛ monialiũ in vno mõasterio manentiꝫ ſ sepatis oõ habitationibꝰ. cũ magna clausura: vt fres ad sorores nõ possint accedẽ: cuiusmõi monasteria duplicia(ſi ees a. a. Basilio) fuerũt pũo instituta: ꝛ postmodũ sepata ꝛ nõ ꝓmissa: ꝓpe qõ ꝛ cũ diutina dissensio ꝛ ꝓtio ꝛ cuia rõana facta fuerit sub martino q̃nto. aliq̃bꝰ dicti ordinis ꝓcurãtibꝰ sepationẽ fratrũ a sororibꝰ. alijs ꝓdicẽtibꝰ obtemperẽtiã sc̃ẽ sc̃e institutis ꝛ ecclesiãrũ approbauerat dictã religionẽ. Demũ p eugeniũ decretũ ẽ religionẽ illã. sic ꝓmulgatã vt a pncipio fuerat instituta. Et mõasteriaꝫ dcẽ religiõis ꝓpe florentiã dr̃ elparadiso. Sub cura sit dcõ religiosi dyocesanoꝝ. De religiõibꝰ. s. ant bonũ q̃ fratres ordinant̃ ad hospitalitatẽ. vel scõlis. vel sancti iacobi de spata q̃ ordinat̃ ad militiã: vel alioꝝ de mercede q̃ ordinat̃ ad redimẽdũ captiuos ab infidelibꝰ vt cruciferoꝝ: vel sc̃e marie teutonicoꝝ omitto. Et de religiõe etiã pauli pũe beremite sub regula augustini vel sc̃i iob. sub habitu grisco. De mẽdicãtibꝰ aũt cõpetẽdãto in eis ꝓdicatores miiores beremitanos. ꝛ carmelitas. ꝛ seruitas. ꝛ eoꝝ sanct̃ ac doctoribꝰ. ac relaxatiõe ꝛ renouatiõe. dicet̃ infen? plene. ꝛ in alio titulo.

Titulus decimusextus.

Titul? sequẽs sextusdecim? peinet gesta summoꝝ põtificũ ꝛ imperatoꝝ ac etiã doctoꝝ. ꝛ scissimoꝝ viroꝝ: ꝛ cõcilia gesta mira ac extermina ꝛ diuersa mũdi pbi. p annos trecẽtos. vl circa. ſ. ab anno dñi octingẽtesimo terciodecimo vsq; ad ãnũ incarnatiõis dñi millesimũ cẽtesimũ. Infra qd spaciũ fuerũt sũmi põtifices Leo papa. iij. stephan?. iij.

Paschalis pūm⁹. Johānes anglic⁹ papa. vij. q̄ fuit femina Būdictus tert⁹. Paschalis scd⁹. Eugeni⁹ scd⁹. Valēntinus. Grego. iij. Sergi⁹ scd⁹. Leo quart⁹. Nicola⁹ pūm⁹. Adrian⁹ secūdus. Johānes. viij. Martin⁹ secūd⁹ Stephan⁹ quint⁹. Formosus. Bonifac⁹. vj. Roman⁹ papa. Theodor⁹. Johānes ix. Benedict⁹. iij. Leo q̄ntus. Sergi⁹ tert⁹. Anastasi⁹ tert⁹. Landus. Johānes decim⁹. Leo. vj. Stephanus. vij. Johānes xj. Leo. vij. Stephan⁹. viij. Martin⁹ tert⁹. Agapit⁹ secūdus. Johānes xij. Sceleratissimus. Leo. viij. Johānes. xiij. Būdictus sext⁹. Bonifac⁹. vj. Johannes. xiiij. Johannes. xv. Grego. v. Silnester secūdus. magn⁹ Johānes. xvj. Johānes. xvij. Būdictus. viij. Johānes. xviij. Johannes. xix. Benedict⁹ ix. Grego. vj. Clemēs secūdus. Damas⁹ secūdus. Istrutus Leonen⁹. Victor secūd⁹. Stephanus ix. Būdictus. x intrusus. Nicola⁹ secūdus. Alexander secūdus. Cādullus scismatic⁹. Greg. vij. Clemēs scismatic⁹. Victor. iij. Urban⁹ secūdus. Deīde de imperatoūb⁹ hoc tēpor. s. Ludouico filio karoli magni. Lothario filio ei⁹. Ludouico secūdo karolo. ij. karolo tercio karolo quarto. Arnulfo. Ludouico tercio. Corādo. Henrico primo. De tribꝰ ottonib⁹ successiue imperantibus. De henrico secūdo imperatore q̄ pūm⁹ fact⁹ ē p electionē. tūc ordinatū a tribꝰ archiepis⁹ quatuor principib⁹ sēdā imposterū. De henrico. iij. imperatore. De origine turcorū. De henrico. iij. q̄ excōicatus ē a grego. vij. Et postea ab urbano secūdo. De quibusdā epis sanctis anglie. De petro damasceno. x dictis ei⁹. De bēdeberto. 7 dictis ei⁹. De lanfrāco. De anselmo 7 dictis ei⁹. De petro alfonso contra iudeos. De cōquestu facto fidelū cōtra terrā sanctam. 7 q̄ capta ē p gotfredū. Capitulū .j.

Prosecutione hy-

storie de sūmis pōtificib⁹. Imperatoribus doctoribꝰ 7 aliis digressiōe titulū pcedēte interpolitū. an q̄ diffuse actū est de sanctissimis anachoritis cenobitis fundatoribꝰ diuersarū religionū monachalū. q̄ in ecclesia effulserūt: ab anno dñi. cc. lxxx. s. a tpe dyocletiani 7 maximiani imperatoꝝ. vsq; ad annū dñi millesimū centesimū q̄ tēpore imperauit henric⁹. Ipsam historiā resumimus ī loco illo vbi dimisimꝰ ē. s. de leone. iij. papa: 7 ludouico ptō imperatore filio karoli magni. Et hac igit̄ luce subtracto karolo magno: 7 succedēte in imperio filio ei⁹ ludouico. p̄fulabat in vrbe Leo. iij. Qui male 7 ignominiose tractat⁹ 7 eiect⁹. roman⁹ ipse a sede sua. p̄ipm karoli magni. postq̄ se purgauit cōtra eo 7 cōcilio cōgregato. reposit⁹ ē honorifice ī sede sua vt dictū ē supra. Fulcompt⁹ aūt fuit ad sūmi pōtificat⁹ apicē. Anno dñi. dcc. nōgentesimosexto. 7 ipm tenuit annis. xx. mēsib⁹. v. 7 diebꝰ sexdecim. Hic coronauit karolū magnū in imperio rōano. Fecit ipe posticū ecclesie scī petri 7 vrbe: q̄ adhuc dicit̄ cuitas leonina. ab eo sic dicta. 7 muro cā cinxit. propter incursū saracenoꝝ in refugiū ab eoꝝ discursu. Leranias aūt ē trūdanas ante ascēsionē dñi sic ordinauit. vt scōa feria sūmus pōtifex cū clero 7 ppl̄o ab ecclesia dei genitricis ad p̄sepe egredies̄ pgat. cū hymnis 7 cānticis ad ecclesiā scī saluatoris q̄ dicit̄ cōstātiniana. Feria vero tercia ab ecclesia scē sabine ad ecclesiā scī pauli. Feria aūt quarta ab ecclesia hierusalez ad sanctū laurētiū foris muros. vt hꝫ ex cronica martiniana.

Hic etiā sic scribit Ludouico augusto quē imperatorē coronauit. pfe ei⁹ karolo magno defuncto: cuz a saracenis rōani infestarētur: vt habet. xxij. q. viij. Igit̄ cū sepe actu essa a saracenoꝝ pndo pueuerint nūcia. q̄ romanorum portū saracenos clā furtiuosq; vēturos esse dicebant: p q̄ nostrū cōgregari p̄cepim⁹ populū maritimūq; ad litus desidere decreuimus 7 egressi sum⁹ romā. Idē ad eūdē. Scire vos oꝝ q̄nōq; ab aliqb⁹ nr̄os hoies finim⁹ oppressi. si necessitas vlla occurrerit p̄sentialit̄ vindicam⁹. q̄a nr̄i gregis vltores i oīb⁹ esse debem⁹. 7 p̄cipui aduatores Idē exercitus frācoꝝ aiūt. Omni fiore 7 tercore depositō ī inimicos scē fidei 7 aduersarios oim religionū viriliter agere studete. Nouit enī oipotēs si q̄libet vroꝝ moriet̄. q̄ p veritate fidei 7 saluatiōe patrie ac defensiōe xp̄ianoꝝ mortu⁹ ē. 2 iō ab eo p̄miū celeste p̄sequet̄. hec ōia ait. Idē leo. iij. ludouico 7 lothario augu. di. lxij. ait. Inter vos 7 nos pacti serie statutū ē 7 cōfirmatū. q̄ electio 7 p̄secratio futuri rōani pōtifias nō nisi iuste 7 canonice fieri debeat.

Idē et cōcilio b⁹ leonis. iij. xj. q. q. sic dicit. Monem⁹ 7 irrefragabiliter affirmam⁹. vt nulli⁹ epoꝝ vel sacerdotū rē titulū sui vsurpare p̄sumat. Sz nec⁹ salarius a xp̄ianis sūs locis oblatū cā amicicie vel fidei aut meritis p̄mptet auferetur ecclesia dei ad nihilū redigat. Nō q̄cūq; facere p̄sumpserit epm vel sacerdos canonicā sine dubio subeat vltionē. 7 q̄ iniuste ablatū ē ecclesie reddere compellat. ita vt deiceps nullas vires p bis ad litigandū vel possidēdā possit hre. Demū post pluria scā epa q̄ edit in dño. sepult⁹ ī ecclesia. s. petri. Idē leo quart⁹. xxvj. q. v. epos hortāne sic scribit. Sortes q̄dē vos electa in vtis discretionis p̄uincijs. q̄s p̄res vocauerūt. nihil aliud q̄s diuinationes 7 maleficia cē decernim⁹. Quorum volumina illas cōo dānari. 7 vltra inter xp̄ianos nō nosari. 7 ne exerceant̄ sub anathematis interdicto p̄hibem⁹. Leo papa. xxiij. q. iij. Illū sane plurimū mihi displicere significo q̄ inuisibilis tue clericos q̄dā esse dicūt̄. q̄ aduersarios cōcūt p̄uinciales

charissime fili molestie nullomõ suscipias. ℞ ibi. Forte iste erat curialis. ꝙ iõ expectabat assensus impatoris.

Successit stephano .§.ii.

in sede petri pascalis ptim⁹. natiõe roman⁹. Et pre martino. Anno dñi. dccc. xvij. Sedit autẽ ānis. vij. diebꝫ. xvij. Hic vir sanct⁹ multa scõꝝ corpa reg̃es inuẽit extra muros rõane ciuitat⁊ ꝙ diligẽter colligẽs itra menia vrbis reuerẽdissime i diuersis basilicis collocauit. Multas ꝓterea ecclesias rome aut nouas ꝛstruxit aut lõgo ꝓfectas senio renouauit. Inter q̃s fuit basilica bt̃e cecilie ẋpgines ⁊ martyris. q̃ nimia q̃lata vetustate iã pene corruerat: ℞ i eodẽ loco magnifico ope cõstruere cepit ecclesiã. Dũgit q̃dã die vt refert Joh̃s. de colũ ecclesia sci petri more solito vigilias celebraret. subito sopore depressus vidit quãdã puellã ẋpgina⁊ aspectu angelicũ. vestibꝰ decoratã: dicẽtẽ sibi Multã sibi gratiã referun⁹. q̃ certamẽ q̃ de me ꝛcepistis ros frustratoꝝ relatiõibꝰ. ꝓmulgatis aures accomodãs reliquit. Qui tãto penes me fulsit vt ꝓuio ore inuicẽ loq̃ valerem⁹. Hec audiẽs. b. põtifex q̃ fuit. q̃ esset ipa. q̃ talia loqueret. Cui illa. Cecilia famula xpi vocor. Ad quam pontifex. Nõ hoc credere possũ. cũ oliꝝ fama vulgatus sit q⁹ venerabil⁹ cecilie martyris corp⁹ ab vrbe lõgobardoꝝ rege furtiꝝ sublatũ sit rome ipo residente. Atilla. Me vtiqꝫ desiderãter vt inuenirẽt q̃sierũt: ℞ dñi nr̃i ihesu xpi ⁊ brãtissime mĩis ei⁹ opitulãte gr̃a inuenire nõ potuerũt neq; aspectare. Et sicut q̃sisti corp⁹ meũ cũ diligẽtia. ꝛgrenõ detectas: q̃ illi. p cui⁹ amore martyriũ ꝓtuli placet. vt tu me inenias vt i ecclesia quã nũc nouit cõstruis recõdas. Et hoc dicẽs subtracta ẽ ab ocul⁊ aspicẽtis. Lic. b. pontifex absolutis matutinalibꝰ. ꝓ cert⁊ ⁊ indubitabil⁊ revelatiõis indicio cepit sollicit⁹ ꝙrere vbi sacratissimũ corp⁹ ẋpgnis iaceret hũatũ. Sz vo mbrõe repit extra portã apãi i cimiterio. q̃ dicit⁹ petrati aureis vestimẽtis cum corpe spõsi sui valerian⁹ i lineb⁹amia sãguie suo cruẽtata. Que oia suis p lustrãs mãibꝰ collegit. ⁊ cũ summa veneratiõe ecclesia quã cõstruxerat ꝛdidit. vnacũ valeriano spõso suo. ⁊ tyburtio cognato ei⁹ ⁊ martio q̃ videsi decapitatiõe eoꝝ ãas i cella plcẽde credẽs martyrio coronat⁹ ẽ. Ac etiã cuꝝ vrbano papa. ⁊ lutio mart⁊. Illaq; oia sub sacro altari collocauit. Lothario a pe ludouico imperatore i ytaliã directo ⁊ a pascali papa ꝛsecrato i imperatoꝛẽ rome q̃dã nobilis pimant⁹ ꝓ eo q⁹ ꝓiores eẽ iuſto videret⁹ ad fidelitatẽ lotharij imperatoris. Mõ tñ cũ i pascalẽ papã tle crimẽ retorq̃ret⁹. papa apõ imperatoꝛẽ se excusat. Et vt hoc crimẽ coĩa ꝓpl⁹ ⁊ legat⁹ imperatoꝛ rome cuꝝ magꝝ eporũ numero se mrcurrãdo expurgat. Hec vicẽ in spe. hist. li. xv.

Cũ hoc pascali papa ludouic⁹ imperatoꝛ filiꝰ karoli magni. tale pactũ fecit qõ bt̃. di. xvij. Ego ludouic⁹ rõan⁹ imperator augustꝰ. statuo ⁊ ꝓcedo ꝓ hoc pactũ cõfirmatiõis nr̃e. tibi. b. petro pncipi apl̃oꝝ ⁊ p te vicario tuo dño pascali sũmo põtifici ⁊ successoribꝰ ei⁹ imperpetuũ sic a pdecessoribꝰ nr̃is vsqꝫ hũc i vra ptãte ⁊ ditiõe tenuisse ⁊ dispositis ciuitatẽ rõanaz cũ ducatu suo ⁊ suburbanis atq; vicul⁊ oĩb⁹ ⁊ territoriis ei⁹ mõtanis atq; maritimis littoribꝰ ⁊ portubꝰ seu cũctis ciuitatibꝰ. oppidis castellis ⁊ villis i tuscie ptibꝰ. Et cathedrã petri tenuit annis. xvj.

Jdẽ. Mã diuĩa vocatiõe b⁹ sacratissime sedis pontifex de hoc mũdo migraturꝰ nullꝰ ex regno nr̃o. aut frãc⁹. aut lõgobard⁹. aut de q̃liber gẽte bõ sub mĩa ptãte consistẽs licẽtiã habeat ꝓ rõanos. aut publice aut priuatiꝫ venẽdi vel electionẽ faciẽdi. Nullusq; in ciuitatibꝰ aut territoriis ad ecclesie. b. petri apl̃i ptãte ptinẽtibꝰ aliqs malꝫ facere ꝓterea ꝓsumat. Sz liceat rõanis cũctis oĩ veneratiõe. ⁊ sine aliq̃ perturbatiõe bonorũ suo pontifici exhibere sepulturã. Et cũ q̃ dñice inspiratiõe ⁊ b. petri intercessione oẽs rõani cõsilio vno atq; cõcordia sine aliq̃ pmissiõe ad ponẽdũ ordinem elegerit. sine q̃libet ambitiõe ⁊ ꝓdicti one more canonico celebrare. Et dũ cõsecrat⁹ fuerit legati ad nos vel ad successores nr̃os reges frãcoꝝ dirigant⁊, q̃ inter nos ⁊ illũ amicicia ⁊ charitatẽ ac pacem cõsocient.

Deide creat⁹ bũdict⁹ terci⁹. Et posꝰ bũdictũ Pascalis secũdus. Qui pascal⁊ victoꝛ epo bonomẽli scribẽs sic ait. xvj. q. j. Pervenit ad nos. vñ valde miramur. q⁹ q̃dã monachi ⁊ abbates i parochia vra ꝓ scõrũ patrũ decreta epalia iura. ⁊ officia sibi ariogãter vẽdicãt. vicz ꝓiam dare ⁊ remissionẽ peccatoꝝ reconciliationẽ penitẽtij vel mas ⁊ ecclias. cũ absq; ꝓpij epi licẽtia vel apl̃ice sedis autoritate. hoc nullatenꝰ ꝓsumere debẽãt. sicut in calcedonẽsi cõcilio cautũ ẽ. Mãdam⁹ itaq; dilectõe tue vt eoꝝ cõsensus ⁊ ne talia ꝓsumãt. cõo. ꝓhibeas. Jdẽ. xvj. q. vj. ait. Sicut dñi vestimẽtũ scissũ nõ ẽ: ℞ de eo sonti sunt: ita nec ecclesia scidi debz: qz vnitate tota constitit. In pẽãte ꝙ ꝓpij epi ecclesie reducant⁊. ⁊ ab ipo sicut i sacris canonibꝰ statutũ ẽ ordinent. Alioq̃n ecclesie epi⁹ ⁊ clerici earũdẽ diuinis destituant officijs. i. per interdictionem fm glo.

Jdẽ. Siqs clericꝰ abbas vel monachꝰ ꝓ laycoꝝ ecclesias obtinuerit fm apl̃oꝝ canones ⁊ antiochẽsi capitulũ cõciliꝫ excõicationi subiaceat. Jdẽ. Nullꝰ laycoꝝ ecclesias vel ecclesiar⁹ bõa occupet vel disponat. Jdẽ. xvj. q. j. Decias a pblo sacerdotibꝰ ac leuitis esse reddendas diuine legis sanxit auctoritas. Ceterum a monachis seu clericis cõiter viuentibus nulla rõ finit. vt milites aut epi aut psone q̃libet decimas de laboribꝰ seu de nutrimẽtis suis ꝓpriis extorquere debeãt. Demũ eo defacto cessante papatus diebꝰ. xvij.

Successit pascali in .§.iii.

sede petri. Eugeniꝰ secũdꝰ natiõe roman⁹. Et pre boemũdo. Anno dñi. dccc. xvij. Sedit⁹ annis tribꝰ mẽsibꝰ duobꝰ. Et fm croñ. mart. Hic ꝓ rõanos laycos cecat⁹ ẽ ⁊ martyrio coronat⁹. Jpe pr⁹ cardinalis fuit sce sabine. quã ecclesiã cõsilio angẽreo sup altare decorauit. ⁊ pictura solẽni ornauit. Ab hoc eugenio papa vt refert vincẽ. spec. hist. post sigilbertũ byzãtꝰ abbas sci dyonisij. sacriq; palatij archicapellan⁹ romã mittẽs. corp⁹. b. sebastiani accepit. Et ad vrbem ꝛcessionis in basilica sci mẽdardi collocauit. vbi dũ adhuc inhumatꝰ in loculo i quo allatũ ẽ iaceret. tãta signotũ ⁊ virtutũ gratia i noĩe eiusdẽ martyris emicuit. vt a nullo mortaliũ enumerari vel narrari posset. Quoꝝ quedã tãti stupoꝛis esse dicunt⁊. vt buana fidẽ excedãt. nisi certũ esset deũ (ꝓ q̃ idẽ passus est martyr) oĩa facere posse. Circa idẽ tẽpus corpa sanctoꝝ martyrũ marcellini ⁊ petri de roma sublata i frãciã trãslata sunt. ⁊ multis signis clarificata. Corp⁹ etiã sci gregorij pape ad vrbẽ ꝛcessionis trãsl̃atũ esse dicit. Comes⁹ tamen vrbe esse credit. Eugenio ad dñm euocato succ̃ssit valẽtinus natiõe roman⁹. Qui sedit diebꝰ. xl. in papatu ⁊ mortuꝰ est. Cessauitq; pontificatus. diebꝰ tribꝰ. fm croñ. martii.

Post eũ creatus ẽ .§.iiii.

pontifex ſumus Grego. iiij. natione roman⁹ ex patre Johãne. anno domini. dccc. xxvij. Et cathedrã petri tenuit annis sedecim. Hic ecclesiã sancti martini in monte aſinis damẽtis destructã nouis fabricis edificauit. Hoc gregorio morente fm Ulincẽ. vbi supra ⁊ omnibꝰ episcopis assentẽtibꝰ ludouic⁹ imperator statuit in francia ⁊ alemania festũ omniũ sanctoꝝ in kalendis nouembꝛ̃ solẽniter celebrari: quod a bonifacio papa primo institutũ a romanis celebrabat. Hui⁹ tẽpore vt aut martin⁹ i croñ. sua eata ẽ magna tribulatio xpianis. Mã de rõanis q̃dã scelerati miserũt ad soldanũ babilonie. vt romã veniẽs ytaliaz posset̃ deriget. Tãtaq; mltitudo saracenoꝝ p portũ ceruellẽ ses intrãs replenit faciẽ tre vt loculle viderẽt. Obsessaq; roma capit⁊ ciuitas leonina. Ecclesia. s. Petri spoliatur. et equoꝝ stabulũ efficit. Et non solũ ciuitas romana: ſz ois tuscia i solitudinẽ redigit. Tandẽ ad petitionẽ huius

greg. ꝑpe. guido marchio cū lōbardis venīe. z postea rex ludouic⁹ cū gallicis. cū multa sanguis effusione xp̄ianoꝝ saracenos de ytalia fugarūt. Quo tpe etiā apulia z sicilia deuastabant. Fuit aūt pōtifex ille vt testat⁹ iacobus de col. vir strenu⁹ atq; benign⁹ fide catholic⁹. ac sacraꝝ scri pturaꝝ solennissim⁹ inq̄sitor. amator⁹ pauperū. mi terienū. nil erāt inuisi cōcupiscēs. Tot⁹ ad illa q̄ finē nescirēt semp mētis. Diuini igit amoris igne succēsus hic. b. pontifex corp⁹ magni gregorij. papę p quē spūs sancti gr̄a toto orbe terraꝝ inextinguibile lumē sapie induxit. ex loco vbi pat⁹ sepult⁹ erat leuauit. atq; in ecclesia b. petri apli cum magna veneratiōe trāstulit. Quo i loco oratorū sino nomini dedicauit. vbi in altari corp⁹ ipm ac etiā sebastiani posita sunt. Asserūt tñ quēdā cronice i gallia fuisse dicta corpora trāslata vt dictū ē supra. Sy romani credūt in ecclesia sancti petri esse. qđ magis videt⁹ primū veritati. Hoc tpe reliquie viri martyris a parisius in saxoniā transferuntur. vñ z ipsi frāci testati sunt: q̄ ab illo tēpore francorum gloria ad saxones sit translata.

Buscepit post gre/ .§.v.

gorii quartū regendā ecclesiā. Sergi⁹ scōus natione roman⁹ ex patre sergio. Anno dñi. dccc. xliij. Sedit q; annis tribꝰ z mēsibꝰ duobꝰ. Et eo migrāte cessauit papatus diebꝰ. xv. Hic vt aut martin⁹ in cronica sua pu⁹ dicebat⁹ os poci. qđ qt turpe nomē erat vocat⁹ est sergi⁹. Et exinde imposterū statutū est z seruatū vsq; in hodiernum dē. vt cū creat⁹ fuerit⁹ pōtifex dimittat nomē suū. quo vocabat⁹ ante creationē z vocet⁹ nomie nono. qđ iplīmet placet assumere. ex nominibꝰ quibꝰ in sede petri fuerūt delecti pti z denominati. Et vērā istā rationē. ne. s. cōtingat aliquo noie tanq; vocari. addit archeni. duas alias rōes. videlicet qt z dixit⁹ murant nomē primi simi pōtificis petri. cū prius vocaret⁹ symon. Tū etiā ad innouādū. vt totus debeat⁹ nou⁹ hō existere. z sicut mutat⁹ nomie: primū relinquēs: sic mutet⁹ moribꝰ. relictis omnibꝰ pallionibꝰ. et veterē hominē deponēs nouū induat. qui fm deū creat⁹ est in iustitia z sanctitate veritatis. Hic autem pōtifex vt testat⁹ Jaco. de col. i hystoria sua fuit origine insignis. fide pur⁹. pdicatiōe liberior. deo hūilis. hominibꝰ valde amabilis. pauperū z indigētiū cōsolator. Ad hui⁹ autem electionē cōfirmandā vel pot⁹ honorandā Lotharius imperator misit filiū suū primogenitū. cū multa comitiua principū z platoꝝ. Qui a sūmo pōtifice cū magna gloria susceptꝰ est atq; ab illo in regē lōgobardoꝝ inunct⁹ atq; coronat⁹ est. Interfuerūt autē huic coronatiōi pene omēs epi lōbardie z tuscie. Quo facto postulauerūt principes et pōna dicti ludouici vt rōani nobiles dicto ludouico iurarēt fidelitatē. Qđ sollicitissim⁹ z prudētissim⁹ pontifex cōstātissime denegauit. Cōcessit aūt ipsis petēdꝰ vt sicut moris ē imperatoribꝰ romanis facere. vt romani principes z primi ciuitatis lotharium tanq; romano imperatori fidelitatem .prestarent z iurarēt.

Ad dominū sergio .§.vi.

euocato intronizat⁹ est sede petri de cēi⁹ olim assessu. Leo quart⁹ natione roman⁹. Anno dñi. dccc. xlvij. Qui sedit annis. viij. mēsꝰ. iij. diebꝰ. v. Fuit vir iste fm Joh. de col. valde sanct⁹. vigilijs z orationibꝰ multū vacans. Justicie quoq; cōseruāde valde rigid⁹. diuinaꝝ scripturaꝝ peritissim⁹. Hic ab infātia ob literaꝝ studia inf monachos sanctos nutrit⁹ ē. Inter q̄s nō solū literas didicit. verūetiā studio scē cōuersatiōis nō q̄s puer si velut pfect⁹ monach⁹ inter eos mālit. Postq; autē fact⁹ est papa q̄nis locā mutaret⁹ z ordinē. tñ vitā vel mores sanctos z humiles nunq̄ mutauit. Hic. b. pontifex auctoritate canonica decreuit vt dū sacra missarū solēnia celebrant⁹ null⁹ ex laycis. stare. sedere. vl ingredi debeat. Eo ꝓsidēte ꝯboēnbis terremot⁹ fact⁹ ē. vt oia elemēta pcussa videret⁹. Statuit pōtifex ille vt octaue assūptiōis. b. marie celebrarēt⁹ i rōana ecclia: q̄s pu⁹ nō fiebat. Eo ꝓsulāte z lothario imperante gēs illa nep̄hāda saracenoꝝ nauibꝰ evecta. circa litora tuscie maris maria dāna intulit q̄busdā ciuitatibꝰ. deide rōano pontifici applicās i terrā delecdit z spe potiunde. vrbis romā tēdit. Sȝ cū rōani eoꝝ pōtifice aduētū: vrbē munīt. Quare fiducia obtinēde ciuitat⁹ depositarū. cūcta q̄ extra ciuitatē erāt gēs illa diripuit: ecclesias spoliauit: spoliataq; succēdunt. Inter q̄s ecclesiā. s. petri que tūc erat extra septa vrbis tota diripit⁹. atq; altare sacro p̄phanato cia q̄ ad ornatū ecclie erāt. eraduntur atq; omnia spolijs ad naues redeūt. Illa igit ecclesia q̄ est caput z mater ecclesiaꝝ. sic a nep̄hādis p̄phanata senat⁹ populus q; rōanus leonē eoꝝ pōtificē adeūt. cū lacrimis obsecrantes vt illi⁹ studio deiecta sacer ille loc⁹ cū xpi ecclesie venerabilis taliter munirēt⁹. ne iterū cursū illi⁹ nep̄hādissime gēis formidarēt. Quoꝝ voces. b. pōtifex sollicite audiens. pen⁹ b⁹ mi cōsilij supfuit. vt illud op⁹ qđ pdecessor⁹ ei⁹ leo tercius inchoauerat. z circa ecclesiā. b. petri edificare cepat muros z i muris tā locis fūdamēta ponerat ipe ad illāte vīo pduceret ad effectū. Hoc suū cōsiliū cū lotharius pūcipi. ac ei⁹ fratribꝰ frūcoꝝ z germanoꝝ regibꝰ inri. masset magno repleri gaudio p suos nūcios. Lotharius imperator z fres ei⁹ ludouic⁹ z karolus magnā pecunie. sūmā ad id op⁹ pficiēdū destinarūt. Anno igit sēcto pōtificat⁹ ei⁹. cū magna spūs rōani leticia inchoatū ē op⁹: adeo q; nō solū rōani. s. z de circūstāndis ciuitatibꝰ spūs contulerūt: vt sexto āno pōtificat⁹ eiusdē sit et eī p̄ op⁹ illō a fi delibꝰ cōsūmati. Que q̄dē cuncta seu ꝑ ciuitatis a noie auctoꝝ dicta ē leonina. Hoc igit studio z industria b⁹ pōtificis pfecto. idē pius p̄ magno dolore afficiebat⁹ cū videret quotidie altare pūcipis apl̄oꝝ ꝓphanatū. z eī suo decore nudatū. adeo vt tā spūs illō frequētare desisteret diuino adiut⁹ auxilio cōfessionē. b. petri. z ei⁹ altare decēter z honorifice decorauit. atq; ipsi⁹ altaris frōtē lamis argenteis atq; gēmatis circūdederit⁹ mādata ecclesia oia ad sta tū pristinū reduxit. Insup z ciuitatē portuēsē lōgis tēporibꝰ destructā cocles q̄ ad vrbē rōanā agentes infestatione fugientes venerāt ad inhit andā tribuit. Preterea ipe pōtifex tuorūde pcipu⁹ milta scōrū corpa q̄ q̄dā ꝑ diuersa loca vrbis iculte iacuerāt. ingēti studio q̄sita repit. reptaq; cū sūma reuerēna i suis locis collocauit. Sȝ z corpa q̄tuor coronatoꝝ i ecclesia q̄ā ipe a fūdamentis erexit sub altari ipi⁹ ecclie tumulauit. Cuꝝ q̄bꝰ etiā multa alia corpa scōꝝ posuit. s. clandij. nicostrati. simphoriā castorij. simplicij. Marij. q̄q; audifax z abachuch. Felicissimi z agapiti. ypoliti cū familia eius numero. xviij. Adle. paisci arsei. aḡm. naruli. marcellini. felicis. cādidi. panūm. anastasij. felicij. apollōis. z felicis. bōdicti z benan. Necnō posuit ibi capud. s. procbi. s. alexādri. s. fusti. z scē prazedis virginis. Et plura alia loca z ecclias q̄s saracen⁹ paulante deuastauerant z expoliauerant bonorifice restauravit

Hic ꝑ neapolitanis i manꝰ sarac̄os pugnādo otādo collectā fecit. De⁹ cui⁹ dextera beatū petrū ꝛc. Illi aūt saracen⁹ cū maria multitudie ad vrbē capiēdā venerāt. eoꝝ spoliatꝝ ecclesijs petri z pauli ad affricā i nauibꝰ recūrēt. in alto pelago tēpestate q̄ssati dei ꝛeuate sūt submersi.

Post hūc leonez .§.vii.

martin⁹ i croñ. sua pōt iohānem natiōe anglicum. Qui sedit āno vno. dccc. l. In cathedra petri ānis duobꝰ. mēsibꝰ. b⁹ enbꝰ. diebꝰ. vj. Quo mortuo cessauit papat⁹ mēse vno Hic inqt martin⁹ vt asserit femina fuit. Erī puellari etate a quōdā suo amasio i bitu virili athenis adducta. sic in diuersis scientijs profecit vt nullus sibi par inueniretur. Adeo vt post rome trivium legēa magnos magistros discipulos z auditores bīet. Et cū i vrbe i scia z vite magne opinionis esset i papā cōcorditer eligit⁹ post leonez. Sed in papatu per suū familiarē impregnat⁹. Verū temp⁹ partus ignotus cū de sancto Petro in lateranū tenderet angustiatus partu inter ecclesiā sancti clemētis z colliseū pe-

perit in via. Et in parta mortua ibidē sepultꝰ dicitur. Et quia papa eandē viā semper obligat. cū lateranū accedit: creditur a plerisq; q ob detestationē facti hoc faciat Nec ponitur in catbalogo summoꝝ pontificuꝫ propter mulieris sexus. Uere valde mirandū ꝙ cū apostolo clamandū. O altitudo sapientie ⁊ scientie dei q̄m cōprehensibilia sunt iudicia eius &c. Si verū fuit quod vulgo dicitur: vt fisse refert. Et quoddā signū sculpture marmoree i via vbi hoc contigit ob huius rei memoriā positus dicit'.

Uincē tamen in spe. hilto. ⁊ Jo. de col. nil de hoc referunt. Sed et si fuit verū: nulli tamen ex hoc salutis preiudicium: quia nec ecclesia tunc fuit sine capite. q̄ est cbristꝰ Unde in illarum gratie percipit. Nec vltimi effectus sacramentoꝝ. que illa cōferebat deficiebāt eis qui deuote accipiebant ab ea. s. gratia. Licet illa sicut nec alie femine sine susceptbolee cbaracteris aliquis ordinis: nec conficere eucbaristiā. etiā de facto ordinate possint. nec absoluere a peccatis. vnde ordinati ab ea erant ite; ordinandi non nibil ab ea acceperāt. gratiaꝫ tamen sacramentoꝝ cbristꝰ supplebat in recipientibus digne ignorātia facti inuincibili eos excusante a culpa.

Eo per mortē sub- .§.viii.

tracto. creatus est sūmus antistes Benedictus tertiꝰ natione romanꝰ ex patre patrodo. Anno domini. dccc. lij. Sedit q; annis duobus mēsibus quinq;. Quo mortuo cessauit papatus diebus .xv. Hic vt inquit martinus cōstituit vt clerici ordiate incederēt ⁊ honeste viuerēt. Hic inter alia bona que fecit portiū a porta ciuitatis vsq; ad sanctū paulum. Et aliam porticuꝫ a porta ciuitatis vsq; ad sanctū Laurentiū restauranit. Qui mortuus sepultꝰ est apud sanctā Petrum. De hoc benedicto istud notabile refert Job. de col'. q; cum esset sancti sixti presbyter cardinalis omniū consensu in papam electus. cū a populo ⁊ clero necnon romanis nobilibus vrgeretur vt electioni desse facte parberet assensum. multis cū lacrimis genua flectēs flebili voce dicebat. Rogo fratres nō in eā deducatis ecclesiā. quia tanti culminis nō sufficio ferre grauamen. Illi nibilominus eū sic renitentem ad lateranēsꝫ ecclesiā deducētes in pōtificali solio collocarūt. In decretis. dī. lxxxvj. Job. papa sic ait. Si impator catbolicus ē (quod salua pace eius dixerim) filius ē nō presul ecclesie. Nō ad religionē cōpetit discere cōuenit nō docere. Habet principaliꝫ a pātis sue. q̄ administrādis publicis legibꝰ vtuntꝰ cōsecutꝰ ē. Et ei⁹ būficijs nō ingratꝰ contra dispositionē celestis ordis nibil vsurpet. Ad sacerdotes. n. deꝰ voluit q̄ ecclesie disponēda sunt principe. nō ad secula pātes. Quaꝫ si fideles sunt ecclesie sue sacerdotibꝰ voluit esse subiectos. Nō sibi ergo vēdicet alienum ius ⁊ ministeriū qđ altari deputatū ē. Nec cōtra euꝫ tēdat abrūpi. a q̄ ea cōstituta sunt ne cōtra illius būficia pugnare videat' a q̄ ppriā cōseruat' est potestatē. Nō a legibus publicis: nō a pātibꝰ seculi: sed a pōtificibꝰ ⁊ sacerdotibus omnipotēs deꝰ cbristiane religionis clericos ⁊ sacerdotes voluit ordinari ⁊ discuti. ⁊ recipi de errore correctionum. Nunq; de pōtificibꝰ nisi ecclesiā iudicare debere. Nō est bumanarū legū te talibꝰ ferre sniam. absq; ecclesie pacti pallet cōstitutis pōtificibꝰ. Obsequi solere pīcipes cbristianos decretis ecclesie nō sua pponere potestatē. Epis caput subdere principes solitū ē nō de eoꝝ capitibꝰ iudicare. hec ibi.

Decedēte benedi- .§.ix.

cto tercio assumpt⁹ ē canonice ad pōtificat⁹ apicē Nicolaꝰ paim⁹ buꝰ⁹ noiā natiōe romanꝰ. Anno dñi. dccc. lxij. Sedēq; petri tenuit annis nouē. mēsibꝰ duobꝰ. diebꝰ xx. Cui⁹ pē theodor⁹ dict⁹ ē. Hic vt ait martin⁹ vir sanctissim⁹ fuit. Post magnū gregorii papa vir vtiq; in romana sede ei apparuit compand⁹. Cui⁹ ordinatione ludouicus impator sua pīsentia roborauit. Hic vt scribit Jobā. de col'. et croñ. pōtificā fuit bō valde sanct'. q̄ mundi honores fugiēs deo soli vacare studebat. vñ audito q̄ in papā deberet assumi fugiēs latit'auit. Sed inuētus ⁊ vocatus tract⁹ de cōsensu oim factus ē papa. Erat alie aspectu pulcer: doctus in verbo: loquela būilis: actu pclarus. ieiunijs. vigilijs. ⁊ orationibꝰ valde intent⁹. Sub hoc pōtifice michael impator cōstantinopolitan⁹ seu grecorū legatos romā misit. q̄ quoꝫ ⁊ munera pciosissima ecclesie sancti petri destinauit. Inter q̄ fuit calix aureꝰ mire pōderis ⁊ artificij pciosissimis lapidibꝰ ornat⁹. Hic Nicolaus vt vir intrepid⁹ ⁊ magne auctoritatis: nec tū a clemēta alienus posit⁹ deposuit Johannē archiepm rauēnatē q; vocat⁹ ad curiā venire cōtempserat. cū postea veniens Johānes ad pedes nicolai pape se bumiliasset recognouitq; erroꝛe suū ad pces ludouici impatoris suo officio restitutus ē. Idē etiā lotharū regē fratrē ludouici impatoris excōicauit: eo q̄ rbeberga vxore sua legitima repudiata. gualdradā pellicē suā sibi cōmiscuisset. Et adeo romana sedes hoc enorme scelus adulterij egretulit ⁊ detestata ē. q̄ duo archiepi. quoꝝ auctoritate priuilegia ordinē hoc vinoxiū celebrauerāt seu assensērāt fuerunt excōicati: ⁊ deinde a suo officio sunt depositi. vñ circa illā materiā ⁊ alia notabilia gesta p eū habent' in decretis decreta p eū. vnde. di. lxxxvj. impatoribꝰ scribēs ait. Ubi nā legistis impatores anteceſſores vestros synodalibus. cōuentibꝰ interfuisse: nisi forsitā in basilicā vbi de fide tractatū ē q̄ vniuersalis ē: q̄ eim cōis ē: que nō solus ad clericos vrbēnaꝫ ad laycos ⁊ ad oēs cōo pertinet xp̄ianos.

Idē. di. c. ait. Satis euidēter ondit' a sectari pātē nec solum posse ꝓfusos necligari pōtificē. qđ cōstat a principio cōstātino. trū appellatū cū nec posse veri ab hominibus iudicari mānifestū sit. Sz ⁊ theodoli⁹ miot sancte synodo scribēs epbesine pāe dixit. Deputat⁹ est q̄ celestinus⁹ ma gnificentissim⁹ comes strenuosiū domesticoꝝ transire vsq; ad sacratissimā synodū nostrā. Et i nullo quid ē q̄ facte sunt de pāis dogmatibꝰ q̄stiones seu expositiōes cōicare. Illicitū nāq; ē eū q̄ nō sit in ordie sanctissimoꝝ eposi ecclesiasticis intermiscere tractatibꝰ. Pāis itaq; māsuete regis apparet cōmunitū ignoratiū p imperialem etiāmō sniam nullo mō potuisse ꝓfusus expelli. In cui⁹ damnatiōe. q̄ pre sulū q̄q; assensus ē subsecutus apparet id cā patratū fuisse a adulatiōis nō legitīe sanctiōis. Et loquit' nicola⁹ papa de Ignatio ꝓtantinopolitano patriarcba q̄ a suis suffragancs fuerat depositꝰ ad instantiam michaelis impatoris grecorū. Nō factū inuitū vtestat'. ⁊ fieri nō potuisse ondit. d. xxj. ā multis. c. vbi ait. Subuertit' ignari⁹ minoꝝ a seniorꝝ. ⁊ subiectoꝝ deliberatiōibꝰ eoꝝ sacris canonibꝰ pspicuis. ⁊ exēplis scoꝝ patrū. semp vbi ē maioꝝ auctoritas eundū esse. ⁊i oibꝰ cōtroueꝛsijs ad potiorꝫ sedis iudicia dirigant'. Nō nō solū a catbolicis. verūtā ab ipis obtinuit esse ꝓfatꝫ bereticis. Illoq; acepbalū loquet esse concilia: vbi ve rāta pleba agit' ⁊ maioꝝ ñ expectat' sniā. Idē i. c. seq. ait. Intrātū bāc pfuptionē sic pēn apō calcedēnē tetestati sūt. vt dioscoꝝ alexādrinū antistite iné cetera. id circo potissimū sine vllare stitutiōe dānauerit. qđ potenta os suū i celū. lingua ei⁹ trāseūte sup terrā excōicationez in sanctū leonē papā dictauit. Et i. c. Nic ait. di. e. indicit ad fidez exēplū. b. marcellini pape ⁊ martyris. q̄ ejus rpe dyocletiani tbura sup pnias impolluisse ⁊ veneratione ydoli collecto cōcilio epoꝝ. ꝓfitēte eo peccatū suū. nullus fuit ausus i eū sniam ferre. dicētes. Prīa sedes nō iudicabit a q̄oq;. Et ore tuo iudica cām tuā. Et cū sit⁹ papa sedens insamaret' sup q̄dam cōcilio epoꝝ. vbi erat valentinian⁹ impator ipe surrexit ⁊ posuit i arbitrio ipius sixti iudicare de cā sua. Idē de eodē ait. Inferiot sedes potiorē absoluere nō pōt. Sola. n. potior inferiorē communiter absolui. Hinc liquido pateat. quia q̄ nō potest absoluere. nō potest iudicio inferioꝛ potiorē ligare. vñ ⁊ ꝓpbeta ait. Nunq̄d gloriabit' securis Sz eū q̄ secat in ea.

Idē nicolaus scribens ludouico imperatori romano-

rum. dif. xcvj. ait. In scripturis narratur constantinū imperatorē vinisse. vere si propijs oculis videre sacerdotē vel aut aliquem eoꝝ qui in mōastico habitu circūamicti sunt peccantē. clamidem meā explicare ⁊ cooperiens cum ne ab aliquo videret. In quibꝰ igit̄ desiderantissime filii necessario cōmonemini. vt quēadmodū fide ⁊ religione ac bonoris puritate eis adequari videmini. ita quoq; būitate atq; benotōe equiparimibilomin⁹ anbelerio itaut i nullo inferiat eo si potior inueniamini. Et hec quidē vtinam vobis cantos vos reddere cupientes. vt si de vñi sacerdotibus qui iure pōes alīq; dicunt aliquid peccigerit vos audire. qđ cōfusionē pijs mentib⁹ ingerat ⁊ infrunitū si pudoratos filios filios noe imitantes de reliq; verecūdiā prestatis. vt quēadmodū ⁊ illi bēdictōe repleri mōdestē dño mereamini. Idē ad lotharium regē frēm ludouici. xj. q. ij. sic scribit. Utrecipue gualdrade pellicis tue ⁊ duūi a te repudiate cōionē declina. Excōicata ē. n. ⁊ usq; ad pñtia nostra ab omni cōtubernio xpianoꝝ sequestrata. Uobem cauendum ē. ne cum ea pari mucrone pcellatis sitie. Et p vnius mulierculę passione vinctus ⁊ obligatus ad pbenne trabatis exitiū: veterius q̄pe in populū plati delinquit ac p hoc ipi crudelius q̄ ceteri puniunt: vt greg. ait. Scire pñti debent qⁱ si puella vnā ppetrant. tot motib⁹ digni sunt. quot ad subditos suos pditōis exempla trāsmittunt. Idem nicolaus cōtra lotharium regē fratrē ludouici imperatoris. qt repudiata vxore aliam duxit. sic scribit epūs ⁊ archiepūs p gallia germaniā ⁊ ytaliā pñtibus. ij. q. j. Scelus qđ lotharius rex: si tū rex veraciter dici possit. q̄ nullo salubri regimine corpis appetitus refrenat. si hubuica enervatōe magis illicitis eius motib⁹ cedit in duabꝰ feminis teberga. s. ⁊ gualdrada cōmisit. omnib⁹ manifestum ē. Sis ⁊ duos epos teutgaldū ⁊ guntarium in tali facto eos habuisse rutores atq; fautores. pene totus orbis vndiq; ad limina seu sedem apīcam confluens referebat. Igitur decernente nobiscū sancta synodo in pñtia depositi. et ab officio sacerdotali et cōmunicati atq; a regimine epali alienati inhabitanter existunt. De sententia lata cōtra hos maximos archiepos. s. teugaldum treuerēsem. ⁊ guntarii coloniensem habet plenius. xj. q. ij. Teugaldū. Ad lotharii autem ipm regē adulterū sic scribit. xxiij. q. iij. An nō districta vltione feriendus es qui in duabꝰ vxoribꝰ adulterii lamech ⁊ flagitium imitatus es dignoscens. Qđ dño noster nisi post. lxxvij. generatōes suo salutifero aduentu deleuit. cū chaym fratricidiū septima generatione aḡs abolitum sit cathaclismi. i. diluuij. Idez nicolaus xxvj. q. j. ait. Scripsit nobis teberga regina regia se velle dignitate seu copula etui. ⁊ sola vitam primatū cōtenta deridere. Cui nos scripsimus hoc aliter fieri non posse. nisi eandem vitam vir eius lotharius eligeret. Nam ls sit scriptū. Quos deus cōiunxit hō nō separet. aliqn tū diuini amoris intuitu. ⁊ pssensu vtriusq; cōiugis matrimonia dissolunntur. s. quo ad thoꝝ. nō quo ad vinculū. ⁊ tunc separat non homo. Aliter fieri mutuū separatōem vsum phibem⁹.

Idem qđ psulta bulgaroꝝ qui nouiter erant ad fidem uersi. sic ait. xv. q. viij. Scitote tamen vobis. si a sacerdote qui fuerit cōpbensus in adulterio siue de hoc sola fama resperserit. vebeatis cōionē suscipere. nec ne ⁊ Rndemus. Non pōt aliquis quantūcūq; pollutus sit sacramenta divina pollnere. que purgatoria cunctarum contagionū existunt. Unaliseunq; n. sacerdos sit: que sancta sunt coinquinari non possunt. Idcirco ab eo usq; quo epoꝝ iudicio reprobatur cōio peipienda est. qđ si mali bona ministrādo se tantūmodo ledunt. Et cerea fax accensa sibi quidē detrimentū prestat. alijs ꝛo lumen in tenebris administrat. et vnde alijs comodū erbibet. inde sibi dispendiū prestat. Sumite ergo intrepide ab omni sacerdote xpi mysteria. qm̄ omnia in fide purgant. Qđ intelligendus est vt dicit glo. ⁊ bene. nisi talis sacerdos sit pcisus pñtiam. vel nisi sit notorius fornicator aut symoniacus. Idem circa materiam consuetudinis ait. sez scribēs michaeli imperatoꝛi grecoꝝ. di. xj. Consequēs ē. vt qđ ad bonos sedis. s. aplice rectoris plena auctoritate sancitur. nullius pturbationis pcipiente occasione. ppias tantūmodo sequendo voluntates remouendum est. sed summus atq; inconcusse teneatur gradus. ibi. Nisi esset talis consuetudo que posset iuri preiudicare. Idem ad eundem. distinctōne. xij. Scit sancta romana eccia q̄ nihil obsunt salutī credentiū diuerse p locoꝝ ⁊ temporꝝ pcessiones. si illis canonica nō obsistat auctoritas. p qua eis obuiare debeamus. vnde nihil indicam⁹ eis vetere vel posse resisti. Idem. Ridiculum est et satis abhominabile vetecus. vt traditōes quas antiquitus a patrib⁹ suscepimus infringi patiamur. Pau⁹ ēt tempore rex bulgaroꝝ ad christianissimū. cum sua gente uersus est. vñ missis ad eū a sede apostolica ministris acceptis etiam a rege ludouico subsidijs. adeo in fide solidatur vt non multo post filio maiore in regno ordinato ipse seculo renuncians monachus factus ē. Sed inde fil⁹ eius inuenliter agens ad gentilitatis cultum vellet redire. militie cingulo ⁊ cultu regio resumpto. filiuꝝ pscentus cepit. ⁊ oculis eius effossis in carcerem trusit. Filioqꝝ minore in regnū collocato habitū resumpsit ⁊ bene finiuit dies suos.

Idem nicolaus ad consulta bulgaroꝝ. di. xxviij. Consulendum. ait. Licet sacerdotes sint valde reprehensibiles. sez cum sunt mali ⁊ incontinentes. vos tū deum conuenit imitari. qui solē suū oriri facit sup bonos ⁊ malos. Deiscere enim a vobis eos non debetis. qm̄ nec iudam dñs cum esset mendax discipulus a numero discipulorum dimisit. Uerum de pōibus vobis qui laici estis. nec iudicandum ē nec quicq̄ de vita eoꝝ inuestigandum: sed epoꝝ iudicio quicquid illud sit est reseruandum. Idem de quodam quem pater circa decimum etatis siue annū constituit. indui fecit habitum monachalem contra voluntatez ipius pueri. nec postea consensit mōachus ē̄ scribit. vt liber dimittatur. xx. q. iij. Presens. sic dicens. Consulte psalmographi uba recolentes. quibus voluntatē se deo sacrificare pronunciat. ⁊ voluntaria oīs sui bene placita fieri ī cōspectu dei obsecrat. pōtem clericum nomine lamberti minime debere existimare sub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non eligit. nec optat. profecto non diligit. quod autem non diligit facile contemnit. Nullū ergo bonum nisi voluntariū. Idcirco ⁊ dominus non ferēdam in via virgam p quam violentia vlī inferatur precepit. Quapropter consultius agitur si puia spōsionibꝰ contemptum mundi ⁊ amorem dei pdicando q̄ violentia inferendo ad celestem amorem illum accenderitis. Idem ad consulta bulgaroꝝ ait. xxiij. q. viij. Si nulla urget necessitas non solum quadragesimali tpe. s ⁊ omni tēpe est a pueris abstinendū. Si aūt ineuitabilis urget importunitas. nec quadragesime tempore. p defensione sua ⁊ patrie seu legum paternarum ē bellorum pculdubio pparationi parcendum. De vicz rum homo temptare videatur. si habet quod faciat ⁊ sue ac aliorꝝ saluti consulere si procurat. ⁊ sancte religionis detrimenta non precauet.

Idem ad karolum regem. xxiij. q. viij. Reprehensibile valde ē constat. quod subintrahi dicendo maiorem partem oīm epoꝝ die noctuq; cum alijs fidelibꝰ tuis contra paratas maximos inuigilare. ob id q̄ epi impediantur venire. cum militum xpi sit xpo seruire. Milites ꝛo seculi seruiunt seculo: sicut scriptum ē. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibꝰ. Qđ si milites seculi militie studeant. quid ad epos ⁊ milites xpi. nisi vt vacent oīnibꝰ.

Idem. xxiij. q. iij. Illi qui peregrinos ait. Dat illa quas teutgam dei dicim⁹ lic obseruet sicut archiepūs ⁊ epūs cōstituta ē vniuersalis sez principe. Qui aūt eā fregerit excōicationi subdatur. Idem. xxiij. q. iij. ait. Monomachiā in lege non assumimus quam peoptam fuisse non legim⁹. quia licet illa quosdam legamus. sicut sanctum Dauid ꝑtra golīā sacra ꝓdidit historia. nusq; tū vt ꝑ lege teneat

alicubi diuina sanxit auctoritas. cum hec & huius sectatores deū solū cōptare videant. Idē vnifredo epō. vij. q. j. sic ait. Sicilotani p gualdagnanū plbm virū cū a normānis epō expellens. vebeas decetero in monasterio conuersari. in quo scias frater charissime. q; pniciosum ē positā in trāquillitate nauē deserere. quātomagis in fluctib. vbi nō dicimus q; psecutor nō fugiamus. maximeq; paganor; insidias. cū ad ipōs semetipsos ob mansuetudinē delicto rū nr̄or; nocendi facultatē diuinitus alleq̄ūt: psertim cū eis. pdare vltro non debeamus. Et multos ppbas & apl̄os ipēm q; dīm huius fugisse insecutores. luce clarius pfitet. Sz qō propone nos q; tanq; arietes ouacula gregib; pbemus. immo q; & hoc; pastores sumus deo auctore cū eis in periculis p verbo pfistere. p certo sperem. Et cū trāquillitas reddita diuina pietate fuerit sopitaq; furentiū infestatio. mox gregē pquirere in vnū colligere & eius ad os ecclēsie patrie pace ac potissimū securitate pdicata sursum erigere debem⁹. Et tādiu sr̄ eor; cautela nos opez cē sollicitos vt si dei iudicio pūnis tpis cōmoda fortassis amittāt. futurę vite sperent se gaudia absq; ambiguitate peripe sempiterna. Idē. ix. q. iij. ait. Patet profecto sedis aplice cui⁹ auctoritas maior nō est. iudicii a nemine fore retractādi. Nec cuiq; de eius liceat iudicare iudicio. Iuxta qō innocentius papa ruffo & ceteris epīs p thessalia dispositis scribens ait. Nemo vnq; aplico culmini de cuius iudicio non licet retractare. manus obuias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit: nisi qui de se voluit iudicari. Et beat⁹ papa gelasius. Nec de eius iudicio. i. de romane ecclē canones vnq; poterūt iudicari. Sententiaq; illius a quoūlibet nō oportere dissolui cuius potestati sequenda decreta mādauerūt. Idē di. xlij. ait. Dispensatio ē nobis celestis ministerii iniuncta. ve si nō sparserim⁹. ve si tacuerim⁹. Qr cuj vas electōis formidet & clamet. quātomagis cuilibet ergo metuendā ē. Proinde sicut nō leue discrimen incumbit pontificib⁹ fuisse qō p negligentia his (qs absit) nō mediocre pculū ē q; cū debeāt parere despicit. Idē di. x. Lege imperator ait. Nō iudex ecclasticis pmouerisq; vtendā ē. psertim cū inuenias euangelice ac canonice sanctōni aliquotiēs obuiare. Lex imperator nō ē supra legē dei sed subtus. Imperiali iudicio n̄ pit ecclastica iura dissolui. Ad qō ondendū duor; hor; s. innocētij & gregorij sufficiūt testimonia. Nā sanct⁹ innocēt⁹ in decretali epla sua ad alexandrū antiochenū epm ait. Nō scilicet arius verū diuisis imperiali iudicio puincijs vt due metropoles fiāt. si vno metropolitani debēt noiari. nō visum ē nobis ad mobilitatē necessitatū mundanarū ve eccliam mutari. honoresq; aut diuisiones ppetī. quas p suis causis facēdis duxerit ipator. Beatus Gregorius scribēs ad theoctistā patritiū inter cetera ait. Si religionis cā debere dissolui matrimonia dicāt. Sciēdū ē. qz etsi hoc lex būana pcessit. Lex iñ diuina phibuit. vbi dicit glo. q; iustinianus ipator q; statuit errauit. Vel etiā dici pōt q; hoc pmisit ad vitandus maiora mala. s. vxoricidiū. Idē dis. xcvij. ait. Nobilissim⁹ vir atq; strenuus vre sublimitatis legatus. licet nullas eplam iuxta pfuetudinē a vobis nro pontificio tenuisset. Is nāq; aplice sedi mos fuerit absq; signatis apicibus venerandi legatos suscipe. Nos tñ vos i illa bonoribus eius q; gratitate & eloquio; eius veridicas cognoscētes assertōes. nihilominus eū sicut decuit suscepimus. & ei sicut bonestū fuit credidimus. Et ibi nota glo. q; sine lris ñ ē adhibenda fides legatis. Et multa ibi notabilia circa hāc materiā habentur. Huius nicolai tpe sanctus Cirillus a pene oīm sclauoz; apl̄s. qz eos puertit. q; vt credo alibi dicitur bulgari: corpus sancti clementis pape quesitū vbi mari p iectū fuerat. & quia maris ostia cū tēplo manebat. qz miraculū illud diu cessauerat. s. ō desiccatōe maris. cirillo cū ipso p inuētōe corpis exorāte. siccatis ē mare vsq; ad locū vbi in tēplo iacebat corpus illud. Quo ingrediēs a gersona illud romā asportauit.

Nicolao in omni .§.i.

sanctitate defuncto. factus ē epūs vibis & orbis. Adrianus secūdus natōe roman⁹. ex patre talaro epō. anno dñi dcclxxxvij. Numero pontificū cētesimusoctauus. Cathedrāq; tenuit petri annis. v. mensib. xj. Hic vt testat Jo. de col. fuit vir magnarū & ynarū. Cū aut̄ esset archidiaconalis atq; semel a sergio papa. xl. annis. preposset studiosissime. aureos credo illo tempore vel argēteos. Reuersus domū nimirū maximā peginos in domū sua reppert. Qui vocato dispensatore suo dixit illi. Recipe hāc pecuniā & singulis peginis ternos denarios tribue. Cūq; ille nec tercie pti sufficere affirmaret posse peginis illoz; cepit ille p se singulis ternos denarios dare. Jgit cū miraret⁹ dispensator q; dante singulis ternis denarios de huc pecunia supesset. Jpse vir sanctus cuilibet ex familia sua tres elargit⁹ ē. Et cū adhuc ser supessent. Videns mēte adrianus elargus ē dñs & xp̄c qui ex illa qūtitate quas dicebas impossibile posse sufficē. mihi q; & tibi tres reseruauit. Vnde in spe. hist. hunc obmittit forte nō ad uertēs. Sz martinus in cron. ponit. De hoc adriano sic dr̄. di. xxij. Cum adrianus secūdus ad romanū pōtificatū ab eccia dei geniricis dñe nr̄e. que dr̄ ad spēc. traheret ad lateranēse pāarchiū. certatim a clero & populo angusti si futuri tpis pspectu. B comissum fuerat. ne vicz legatos pncipū in electōe romanor; pfulū mos expectan di⁹ hoīs fomitē inolescret. oēm indignatōem medullitus sedauerūt. Et ad salutandū electū vnā pncipū būiter accesserūt. De hoc etiā di. ea. ex octava synodo sic dicitur. Adrianus papa secundus. qō nicolaus predecessor eius dēposuerat missos suos donatū. s. et bolhicū. epm. & stephanū epm̄ dēsinū epm. & martinū dyaconē sancte romane ecclē ad basiliū impatorē. s. grecor; & ad filios eius. s. cōstantinū. & leonē augustos cōstantinopolim direxit. Cū quib⁹ anastasius romane ecclē bibliothecari⁹. i. cācellari⁹ veniēs & lingue peritus grece. s. & latine preerit. Et synodo pgregata quā octauā vniuersalē synodū illuc pueniētes apud lauerūt. eporū sessiua ex ignatij depositōe & fotini ordinatiōe sedauerūt. fotinū anathematizātes & ignatiū restituētes. in q̄ sic statuta ē. Cōsecratōes et pmotōes epor; concedās priscis cōcilijs cleriq; electōe ac decreto epōrū collegio fieri. hec sancta et vniuersalis synodus diffinuit & statuit. ac iure promulgauit. Neminē laicor; pnoīum vel potestū semet inserere electōi vel pmotōi cuiuslibet patriarche archiepi vel metropolitani aut epi cuiuslibz. Ne vicz inordinata & incōgrua hīc fiat contentio vel sedit⁹. psertim cū nullā in talib⁹ ptāte quenq; potestatiorē vel laicor; ceteror; hīc conueniat. Sedere & attendere sibi rēq; quo regulariē a collegio eccie accipiat finē electō futuri pōtificis. Et in ca. j. di. ea. q; ipm adriani papā sit incōmiato anathematis in ynū facientes. Ad hūc adrianū vt refert martinus in cron. accessit lotharius⁹ rex. qui nicolaus papa. p adulterio ejectū excōicauerat vt dictū ē sup. Et roma veniēs vt se excusaret de dicto adulterio. vñ. p oēsionē innocētie sue ad cōsecrandū corpis & sanguis xp̄i tam ipe q; optimates sui a papa inuitati fuissent: qi indigne peperant. omēs intra annū mortui sūt. Rex etiā lotharius redeundo in via placentie est mortuus.

Post transitū Adri- .§.ii.

ani secundi ad summū pontificatū assumptus est Johannes viij. natiōe romanus. Anno dñi. dccc. lxxv. Qui sedit annis. x. & diebus duobus. Hic vt dicit martin⁹ in cron: vnxit karolū filiū ludouici reg; i impatorē. Quo tpe saraceni p ytaliā discurrētes eccias sancti bādicti i mōte cassino de-

ſtruxerũt. Ad hunc iohannẽ papã Jo. dyacon⁹ romane ecclie vitã beati gregorij pape in quatuor libros laudabiliter deſcripſit. Hic inuitꝰ pallas ẽ a romanis ita vt in cuſtodia tẽtus eẽt. eo q̃ nõ fauebat karolo cũ in francia eſſet Nam cũ ludouico balbo ſibi zetario fere p annũ moratꝰ ẽ Hic tradidit venerabili viro ſeuoneſi archiepo. caput beati gregorij pape. z bracchiũ ſancti leonis pape: quas ſeno nis reliquias collocauit. Sub hoc põtifice iohãne claruit rome Anaſtaſius romane eccie bibliotecarꝰ .i. cancellarius q̃ in greca z latina lingua valde doctus. eloquẽtia facundus. z in oĩi ſcientia valde perfectus fuit. Et fm Jo. de col. Hic ſeptimũ vniuerſale ſynodũ. Inhẽte Jo. papa de greco trãſtulit in latinũ. Pterea trãſtulit et hierarchiã dyonyſij ariopagite. quã ad karolũ impatorẽ ludouici filiũ direxit. Jnſup z paſſionẽ petri alexandrini. Et achacij z ſocioꝝ eius. Et ſancti iohãnis elemoſynarij ex greco trãſtulit in latinũ z plura opuſcula fecit. Hic iohannes octauus. xvij. q. v. ſic ait. Adminiſtratores plane ſeculariũ vigilat atẽ. qui ad eccliaꝝ tuitiõem pupillorꝝ ac viduarꝝ defenſionẽ rapatiũq; refrenatiõem ꝓſtituti ẽẽ. gaudubio debent. quoniã ab epiis z eccliaſticis viris cõuẽti fuerint. eoꝝ quemmonitas attentius audiant. z fm q̃ neceſſitas expetierit. abſq; negligẽtia examinẽt. z diligẽti ſtudio corrigãt. Qꝛ ſi dei timorẽ ꝓ oculis nõ habẽtes negligere poſt ſecũdã z tertiã admonitiõẽ inuẽti fuerit oĩ ſe nouerit cõione priuatos. f. poſtq̃ fuerit lata ſnia ẽ eos. Idẽ xvij. q. viij. de mago duci ſcribẽs ſic ait. Pterea deuotiõis tue ſtudiũ exhortamur. vt ꝓtra marinos latrũculos. qui ſub ꝓtextu tui noĩis in ebulliciias debachãt tãto vehementius accẽdaris quãto illoꝝ piuatitate famã tui nomiis fuiſſe obſcuratã recognoſcis. Nõ licet credi poſſit q̃ te nolente illi nauigantibꝰ inſidiant. tñ qꝛ ate cõpimi poſſe dicuntur. niſi eos cõpeſcueris innocuos nõ habeberis. Scriptũ ẽ eĩ. Qui crimĩa q̃ põt emẽdare nõ corrigit ipe cõmittit. glo. hoc bz locũ q̃n quis ẽ inder talũ tũc tenetur ad illud. Idẽ xvij. q. iij. Quiſq; inuẽtus fuerit reus ſacrilegij epiis vl abbatibꝰ ſiue ꝓlois ad q̃s querimonia ſacrilegij inſte ꝓmuerit xxx. libras examinati argẽti puriſſimi cõponat. Sacrilegiũ cõmittit. Si q̃s infregerit eccliaz vl xxx. eccliaſticos paſſus q̃ in circuitu eccie ſunt. vel domos q̃ infra põdictos paſſus ſunt. aliq̃d inde dimpẽdo vel auferẽ do. Seu q̃ iniuriã vel ablatiõem rerũ intulerit anna nõ ſeremiſſo vel monachis ſiue deo deuotis. oĩbusq; eccliaſticis ꝓſonis. Idẽ. q. ea. Si q̃s domũ dei violauerit. z aliqua ſint licẽtia eius cui cõmiſſa eẽ dignoſcit. inde abſtulerit. vt ꝓſonis eccliaſticis iniuriã intulerit. donec in cõuẽtu admonitẽ legitime ſatiſfaciat ſciat ſe cõione priuatũ. Idez bi q̃ mõaſteria z loca deo dicata. z eccias infringit. z depoſita z alia quelibet exinde abſtrabãt damnũ nouies cõponant et emunitatẽ mipl'r. Et velut ſacrilegi canonice ſententie ſubiugãtur. Effringẽtes eccias vel incẽdentes et monaſteria hodie ſunt excõicati. Nõ ãũt auferentes inde reatũ. Jo. papa ſic ait. xvj. q. iij. Porro ſi de annoꝝ numero forte q̃s cauſat. ſciat q: int' xp̃ianos z eos q̃ vnã fidei ſunt. nũerus certus affigus ẽ. f. ſcriptꝛis. Ceterũ vbi paganoꝝ z increduloꝝ furoꝛ in cã ẽ. quãlibet ꝓtereant tpa. iuri nõ ꝓiudicãt eccliaꝝ. q̃ corp alia neſciẽtes anna. ſolũ dñm z propugnatorẽ ſuũ. qñ ei placuerit miſereri patiẽt expectat. Ceterũ ſi annoꝝ ꝓpitatus in talibꝰ ꝓdiat. dens ipe repbendẽdus ẽ q̃ p quadringẽtos. z xxx. annos filios iſrahel de duriſſima ſeruitute pharaonis z fornace ferrea liberauit. Sz ihe p ſe redemptor qui humanũ genꝰ poſt annoꝝ milia d infernũ claſtris eripuit. Idẽ Joh. viij. regi ludouico ſcribens ait. xvj. q. iij. Nemo de annoꝝ numero reſaltãdi ſumat fomentũ. qꝛ ſcta romana. cui deo auctore ſeruim⁹ eccia. priuilegia q̃ infirma petri ſtabilitatꝫ petra ſuſcepit. nullis epiis angũſtat. nullis regnoꝝ ꝓtiũ ſibi ꝓdicat. Sz venerãde romanoꝝ leges diuinitus p ora ꝓncipũ ꝓmulgate rerũ eius ꝓſcriptiõem nõ niſi p cẽtũ annos admittũt.

Ad dñm migrãte .§.xii.

Joh̃ane. viij. cathedraꝫ petri aſcẽdit Martin⁹ cognomẽ vndecim⁹. Anno dñi. Dccc. lxxxij. Et ſedit anno vno. mẽſibꝰ duobꝰ. Poſt q̃ martin⁹ in croſ. ponit Adrianum tercũ. Alij ponũt agapitũ q̃ põtificatũ tenuit anno vno. menſibꝰ tribꝰ natõe roman⁹. Circa hoc tps Rollo qui dux erat normanoꝝ bapeſma ſuſcepit. q̃ q̃ comes pariſiẽſ de ſacro fonte ſuſcepit. vocatus robertus. iõ poſtea rollo dictus ẽ robertus. Et ſic normãnis ꝓuiſis ad fidei pactũ facta ẽ inter eos z gallicos. vbi pꝰ normãni debachãtes p gallias multa mala eis intulerãt. Poſtq̃ ãt rollo q̃ z robertus bapetizat⁹ ẽ miro feruore ſe diuino ſeruitio mãcipauit. atq; ſupra oẽs ſui tpis ꝓncipes iuſticiã dilexit. fouit. atq; in ſua terra ſeruari ſtudiuit. adeo vt magnis ac publicis vijs armillas z anulos iuberet ſuſpẽdi que viatorũ auiditatẽ riderent. dum nõ eẽnt q̃rapent. Tãtaq; ſeuꝛitate iniurias maiorꝝ ſine cã i minores cõmiſſas vindicauit: vt tutius z liberius minores viuerẽt q̃s maiores. vnde adbuc i regno francoꝝ q̃s alicui inferꝫ iniuria vel violentia irrogat'. clamare ꝓſueuit in eoꝝ lingua. A rollo vinã viuere⁹. Jra q̃ dei in ſuos verſa erga gallos quia normanis z dãnis p. xl. annos z ampli⁹ fuerãt depopulati z q̃i adhuc redacti ꝓuiſis eis vt victũ ẽ ad fidẽ z pace reddita q̃ frãcã. corpus beati martini q̃ p timorẽ barbaroꝝ de turonis fuerat depoſitũ antiſiodoro relatũ ẽ turonis. In cuius reditu ſeu repoſitiõe tot z tãta miracula facta ſunt. vt quicunq; qualicũq; morbo vel icõmodo tenerẽt. etiã nõ portati etiã nõ regãtes imo z inuiti occurrẽtes ſanarẽt. vñ inf ceteros duo infirmi q̃ ex ſua infirmitate q̃ſi tres multas elymas recipiebat. audiẽtes mira q̃ fiebãt timẽtes ſanari. ne p ſ̃ gãſtũ ſolutũ amitterẽt fugiebant añ illas ſacras corpis reliq̃as. Dz ꝓter voluntatẽ eoꝝ obuiantes ſubito ſanati ſunt. Sz z cũ beati viri corꝑ⁹ ſine⁹ prochie ſue eẽt ingreſſum: humali tpe: ola fructꝫ z arbuſta frondibꝰ z flouibꝰ ſunt veſtita. Sz z cerei z lãpades p eccias diuino lumĩe ſunt accẽſe. maxime in duabꝰ baſilicis in eius noĩe dedicatis. Cãpane etiã q̃ ſcipas nemĩe tãgẽte pulſate ſunt. vñ z tota ꝓincia turonẽſis hoc feſtum annuatim ſolenniter celebrat.

Vacante demum .§.xiii.

aplica ſede creatus ẽ põtifex vbis Stephanus. v. natõe romanus. cẽteſim⁹ duodecim⁹. Et ꝓe adriano. de via ta. Fuitq; vicariatꝰ ꝓi annis. vj. diebꝰ. viij. Prefuit autẽ anno dñi. Dccc. lxxxv. Alij ponũt baſilũ: ſ cõiter illũ non tenet: In cathalogo pontificũ nullus baſilius inuenitur.

Hic ſic ſcribit epo maguntino. ij. q. iij. Confeſſuſti de infantibꝰ q̃ in vno lecto cũ parẽtibꝰ dormiẽtes. motui inuenũt. vtrũ ferro cãdẽte vl aqua feruẽte vel alio qualibꝫ examie parẽtes ſe purificare debeãt. eos ñ oppoſſe. Monẽdi itaq; ſunt z ꝓteſtandi parẽtes: ne rãtenellos ſecum in vno collocẽt lectoĩe negligẽtia qualibet ꝓueniẽte ſuffocẽt vl opprimãt: vñ ipi homicidij rei inueniãt. Nã ferri cãdẽtis vel aque feruentis examinatõe ꝓfeſſione extorqri a qualibet ſacrinõ cenſent canones. Et q̃ſ ſanctoꝝ patꝝ documẽto ſancitũ nõ ẽ: ſuꝑſtitioſa admonitõe nõ ẽ ꝓmõdã. Spontanea. n. ꝓfeſſione vel teſtiũ approbatõe publicata delicta babito ꝓ oculis dei timore cõmiſſa ſunt regimini nro indicare. Occulta deo z incognita illi ſunt relin quenda q̃ ſolus nouit corda filioꝝ hominum. Hoc anno etiã q̃ dã alij ponũt añ illũ ſtephanũ immediate adrianũ tercium. ſedente anno vno z menſibꝰ tribꝰ. ſ cõiter nõ tenet: ꝛiõ nõ ponit' in numero põtificum.

Deficiente Bte/ .§.xiiii.

phano papa: efficit' romane eccie ꝓſul. Formoſus: cẽteſimus tercius. Anno dñi. Dccc. xcj. ſedit annis. v. menſibus

vj.7 viebo.7viij.in pontificatu tegē. Hic vt refert Jo. de col.petra voluntarē quondā nebriū romanoꝝ factꝰ ē papa. Qui sergio romano fauentes ipm̄ summo pōtificō ꝓsse volebant.7 nō ꝑualentes quieuerūt. Hic fotmosos cū aliqñ in similꝝ suspitōez venisset. Johanni pape octauo de quo supa fugiēs ep̄atum potuēsem dimisit. Et qz ab eodē reuocatus redire noluit excōicatus ē. Tandē papa iohanne ꝑ negocijs eccie in gallā ꝓficiscēte ad eū fotmosus accessit. A quo vsqz ad laicalē habitū tegradatus iuranit se nō amplius romā interaturū. nec ep̄atū sue vsurpaturū. Insup in laicali cōione ꝑseueraturus. Et hec oīa scripto manus ꝓprie ꝑfirmauit. Postmodū aūt a martino successore iohānis ꝑtra iuramēta darū in ep̄atū papatuq restitutus nō solū romā intrauit. Sed in pcessu ꝓprio martino stephano q̄ martino successerat romane sedis papatū sūscepit. Et ꝓpter hanc cām multa in romana eccia secuta ē peroportuna. que longe post tpe agitata. varie i coꝝdibo multoꝝ magnā scandalū geuerauit vt patebit infra.

Cū ergo romani hūc fotmosum papā grauiter infestarēt. nec eū eccliam regere sinerēt. coactus ad sui adiutoriū armipotum tunc impatoꝛ romanoꝝ ex francis vocauit. Qui raptim ꝙgregato exercitu romā venit. Sz intra admissus ea ꝓte que tuscia respicit obtēdit. In cuius obuiatione cū quidā lepusculus subito a candu inuentus vertī? vehē fugeret exercitus cū nimio clamore eū seq̄t. Romani aūt q̄ ex ea ꝓte ad custodiā stabant existimātes vehē ex alia ꝓte ab exercitu impatoris captā relictis menibꝰ fugerant. Q̄s videntes hostes scalis applicatis vrbē ingrediūtur ac reseratis portis impator cū toto exercitu suo ingreditur. Et sic ꝑmū roma ab exercitu germanoꝝ capta est. Ib impatore arnulpho. Ingressus aūt impator in vrbē a fotmoso papa cū multo honore suscipit. postmodus imperiali benedictōe ab eo suscepta solēniter coronat. Quis nte cōpletis. oēs illos qui pape fotmoso iniuriam fuerāt ad se vocatos in exemplū alioꝝ vocollari mandauit. Scandalum igr̄ vellemino hinc exorta circa fotmosum papā. Aliis eꝰ ꝓfecratōem 7 ordinatoꝝ ab eo irritā eē debere pdicātibus. Aliis cōtra qualiscuqz fuerit fotmosus. ꝓpter sacerdotalis officij dignitatē. ꝓpter fidē eoꝝ qui ordinati fuerant. oēs ordinatōes seu ꝓfecratōes ratas eē debere sanioꝛ ꝓsilio iudicantibꝰ. ꝑsertim. cum ipe fotmosus a martino papa absolutus fuerit a sacramēti ꝓiurio. Fotmoso in papatu succedit bonifacius. vj. natōe tuscus qui sedit diebꝰ xv. Et in numero pontificū describit. cēsimus decimusqz artus. Post bonifaciū suscepit eccliam dei regendā Stephanus. vj. numero pōtificū. cēsimus quidecimus. natōe romanꝰ. Anno dñi. dccc. xcvj. Qui ſm quosdā sedit anno vno. mēsibꝰ tribꝰ. ſm alios vt vinc. mensibꝰ iiij. Huius tpe vt refert Jo. de col. lateranensis ecīa a porta q̄ ad orientez respicit. vsqz ad manū alrare tota corruit. Hic Stephanꝰ licet a fotmoso papa fuerit plurimū odectus. 7 ab eo ꝑpria imagine ordinatus. ac tū postēā factus ē pontifex summus. ipm̄ fotmosum ꝓsecutus est. 7 oēs ordinatōes eius irritas eē decreuit. Insuper 7 alia nephāda dictu in eū exercuit. Legit.n. q ipse corpꝰ fotmosi de sepulchro eductū atqz in pcio qñ ꝙgregauerat apparatū primo pōtificali habitu exutu laicali veste indui fecit. Exinde duobꝰ digitis dextre manus abscisis ī tyberim ꝓcipitari mandauit. Defuncto stephano successit romanus nole. natōe hyspanus. Qui sedit mēsibus paulomīꝰ. iij. Et fuit ī numero pōtificū. cxvj. Romano ex hac luce subtracto carbedrā petri ascendit. Theodotus natōe romanus. Qui ibi sedit diebꝰ xx. Hic petra stephanā sentēs reconciliauit ordinatos a fotmoso papa: quos stephanus vt refert Vinc. spe. hist. ꝓ vim int?rome ynō fotis exordinauerat. nectū ꝑsumpserat eos iterū ꝓfectare. His reconciliatis. Theodotus papa libros remi cratōnis reddidit. 7 igni cremari ꝓcipit. Vita functo theodoto vniuersalis eccie ꝓsidet. Johannes natōe tyburtinus. ct viij. 7 sedit annis duobꝰ. 7 mēsibꝰ tribꝰ. Hic aūt ad ꝑfirmandā fotmosi ordinatōem. quē stephanus deposuerat. synodū. lxxiiij. epoꝝ. pūtilo francoꝝ archiepiscopo. 7 rege apud rauennā statuit. Et cōtra eis cōbustia est synodꝰ. id est gesta synodi quā stephanus in damnatōem fotmosi fecerat. Eo defuncto benedictus. iij. successit ī papatu. anno dñi. dccc. ij. natōe romanꝰ. qui sedit annis tribꝰ vel ſm alios. iij. mensibꝰ. vj. de quo nil scribūt cronicatores. Post benedictū describit Leo. v. natōe ardeatinꝰ. Hūc post. xxx. die sue ordinatōis christoforus ꝑsbr eius cepit atqz in carcere trusit 7 ipse ꝑ inuasionē rapuit ꝓprium. Sz post menses. vij. electus de papatu monachus factus est.

Exinde creatus est .§.xv.

pontifex summꝰ Sergius tercius. natōe romanus. Anno dñi. dccc. vj. Sedēq tenuit petri ānis. vij. mēsibꝰ tribꝰ. Hic basilicā lateranensem: que tota corruerat tēpe Stephani scptī vt dictū ē. a solo reedificauit. 7 vasis donis 7 ornamētis ditauit sicut ex veraqz ꝓte parietū literis erarati. legi poterat. aū columnas illas eneas. que aū altare posite erant vsqz ad tpus illud. quo ipa eccia cōbusta est.

Iste sergius vt refert Vincē. spe. hist. 7 martinus croñ. qui erat ꝓpius dyaconus. ꝓpter fotmosum a papatu repiobatus. qui ab eodē fotmoso factus ē epūs: ad francos tū se cōtulit 7 eoꝝ auxilio christoferꝰ invasotē papatus capiens 7 in carcerem trudens vt dictū ē latenter romā ingressus papatū invasit. 7 romanos minis 7 terroꝛibꝰ ꝓpulit. vt oēs fotmosi ordinatōes irritas hbent. 7 in vrbem sue repulse. qđ dictu nephas ē. fotmosum de sepulchro extractū in sede pōtificatus sacerdotali indutū vestibꝰ collari ꝓcepit. Et insup tribꝰ digitis abscisis in tyberī iactari fecit. Et oēs quos ille ordinauerat. iniuste exordinauit 7 iniustus reordinauit. Nec a piscatoribꝰ inuentus 7 in basilica apl̄oꝝ principis loculo depositatū. quedā sanctoꝝ imagines adorasse 7 venerabilī salutasse vise sunt ab omnibꝰ palam. Post sergiū romanā eccliam suscepit regendā Anastasius tercꝰ. Anno dñi. dccc. xij. Et sedit annis duobꝰ. mensibꝰ duobꝰ. Cui successit lando nōe natōe sabinēsis. carbedrā tenens mensibꝰ iiij. 7 diebꝰ xxij. Et cessauit papatus diebꝰ xxx. Lando ad dñm euocato tenuit carbedrā petri Johānes. x. Anno dñi. dccc. xvij. Et sedit annis. xij. mensibꝰ duobꝰ. 7 fuit natōe romanus. Hic ſm Jo. de col. 7 martinꝰ. fuit sergij pape filius. Huius ꝓsilio saraceni qui romanoꝝ fines vastabāt bello victi sunt. Cū.n. saraceni quasi dōarent in ytalia. ꝓpe vrbem venicti sunt. Demū papa Jo. cū alberico marchione. intrans apuliā ꝓra saracenos apud gargitanū. 7 cū eis durū bellum agentes victores effecti sunt. Et inde romā simul reuersi a ꝓpo romano cū magno gaudio vrbꝰ nōe recepti sunt. Sz postea discordia interueniēte marchio de vrbe expulsus est. 7 in ostia castrū extremis ibi sere cepit. 7 nuncios. ꝑ vngaros vt terrā romanoꝝ possiderent misit. Qui venientes totā tusciā depopulādo mares 7 feminas et quicqd tollere poterāt in vngariā deportauerūt ꝓpter qđ romani cōmoti ipm̄ marchionē remouauerūt. vngari ꝛro postea singul annis ꝑ multa tpa fines romanoꝝ deuastare solti erant. Johānes ꝛro papa postea a militibus guidonis captus et in carcerē missus sup os cernicali imposito strāgulatus ē. Cuius loco alter Jo. positus ē in sede petri. Et qz idem Joh̄s male intrauerat tō electus ī numero pōtificū nō ponit cōiter. Anno aūt dñi. dccc. xxx. assumptus ē in ep̄m vrbis Leo. vj. natōe romanus. Qui sedit mēsibꝰ qi tribꝰ. Post trāsitū leonis stephanus. vij. natōe romanꝰ sūmus ꝓsul ē effectꝰ. Qui sedit annis duobꝰ. et mēse vno. diebꝰ xv. Eo decedēte creatus ē papa Johānes. xj. natōe romanꝰ. Qui sedit annis. iij. mensibꝰ. x. diebꝰ xv. Huius anno ꝑ. vt refert martinus croñ. in ciuitate ianuensi fons sanguinē largissime effluxit

Fonte ptendẽte iminentẽ cladẽ eius. Nã eodẽ anno farãceis ab affrica veniẽtibꝰ capta fuit ꝙ boilo ꝙ thezauꝛꝰ eius cuara. Hũc sequit leo. vij. natiõe romanꝰ. Anno dñi dcccc.lxxvj. Et papatũ tenuit annis tribꝰ mẽsibꝰ. vj. diebus .x. Post quẽ fuit stephanus. viij. natõe gemanus annis tribꝰ mẽsibꝰ. vj. diebꝰ .x. ꝙ a romanis mutat⁹ fuit.

Prefato successit martin⁹ tercius. natõe romanus. qui sedit annis tribꝰ. mẽsibꝰ. vj. diebꝰ. xiij. Ad dñm illo migrãte in romana sede collocatus fuit Agapitus. ij. natiõe romanus. in qua resedit annis. viij. mensibꝰ. vj. diebus .x.

De ꝓfatis oĩbꝰ quasi nihil dicãt croniste. vel historiographi. Cepit aũt ꝓsidere eccie anno dñi. dcccc. xlv.

Apposit⁹ est ad .§.xvi.

patres suos agapitus papa. quo exuente albertus quidã ex nobilibꝰ romanis potentissim⁹. tũ ꝓcibus ꝙ mũeribꝰ. tũ etiã cõminatoĩbꝰ satis egit cũ clero vt filius eius in papaꝫ eligeret. Qui quidẽ aute electõem suã octauianus vocatus ẽ. ꝗ postea iohannes noiatus in talinoie. xij. Erat ille iuuenilis valde in moribꝰ. Qui solũ cure carnis vedit⁹ venatoĩbꝰ ꝙ luxurie vacabat. adeoq; a se pudicitiã abiecerat vt ad eã mulieres publice ingrederẽt. vt notãt Jo. de col. ꝙ Vinc. Sedit aũt hoc mõstrũ in moribꝰ annis .ix. mẽsibus tribꝰ. Cũ aũt primus otto impator intrasset ytaliã vocatus a papa ꝙ legatos suos ꝙ a ꝓcs ytalie. vt eã liberaret a tyrannide berengarij. qui eã valde infestabat: dicto berengariũ exilio tradidit. ꝙ cũ magno ehõ honoꝛe receptus ẽ a clero ꝙ ꝓlo romano ꝙ a bpo Jo. papa solẽnit coronat⁹. Suscepta aũt corona aliq̃diu mãsit rome. Et pluries cũ isto miserãto pp̃ io be collocat⁹ ꝓsuasit et a sua inũdissima vita resipiscere. Sꝫ cũ mũe ꝓficeret. motu eius detestat⁹ ad ptes spoletanas impator fecessit. Albericus aũt filius dicti berengarij ad papã iohannẽ veniẽs ꝓmissionibꝰ ꝙ mũeribꝰ ad se trahens querebat ꝑtã spatiũ aliquid intẽptare. Quo ꝓcepto a quibusdã romanis ꝙ cardinalibꝰ qui ei scripserant. ꝓpter q̃ papa vni dyacono cardinali tanq̃ huius facti ꝓditario nalium abscidi fecit. Subdyacono qui eas scripserat manũ. vt refert martin⁹ in cron̄. impator reuersus ẽ romã. Dꝫ iohãnes papa timens eius aduentũ fugit in cãpaniã vbi in filuis ꝙ montibꝰ vt bestia latitabat. Deuenienteq; igit impator romã ab oĩbꝰ vbis nobilibꝰ obsides petijt ꝙ accepit. Verebat. n. ne in fauoꝛẽ iohãnis pape machinaꝛẽt. Erat. n. ipe miserimus papa ex nobilibꝰ romanoꝝ ꝓsapis ortus. Impator aũt de cõi oĩm cõsensu missa legatõe iohanni pape suadebat. vt timoꝛe depposito ad sedẽ suã reduꝛet securus. Quo redure nolente oẽs romani clerus ꝙ ꝓlus supplicãt impatoꝛi. vt de digno põtifice eccie ꝓideret. Quib⁹ imperator respondisse dr. Vos ipsi quirites ad quos vrã põtificis spectat electio. tũ ꝓ oculis bũtes. eligite quis sit dign⁹. Et ego quẽ elegeritis libentissime confirmabo. Quo audito vna voce vno ꝓsensu leonẽ venerabilẽ virũ apostolice sedis ꝓtectoꝛinũ. natõe romanum in summũ põtificẽ romani oẽs cotã impatoꝛe elegerũt. Qui solenniꝫ ad eccĩam lateranẽsem deductus ꝓsecratus ẽ. Verũ aũt licite ꝫ fieri potuerit vt papa. Etsi nototius peccatoꝝ vñ ꝙ scãdalizans eccĩa potuĩt deponi. etiã a synodo. excepto vicio hereseos. ꝙ alijs eo viuente. ꝙ nõ renũciãte sponte creari. magna questiõ ẽ. nec ꝓsens opus diffinire ꝫ tm historiã texere.

Cõpositis aũt in vrbe rebꝰ impator in rusticã fuit: vbi cũ eẽt. romani aliq̃ inito ꝓsilio iohãnẽ papã q̃ synodicleri ꝙ ꝓli ꝓsilio ꝙ assensu ꝓpter scelera sua impator deiecerat a papatu renũciaueruit. ꝙ in sede sua cũ solemnitate nõ modica reposuerũt. q̃ vt dictũ est impator ꝓgregata synodo ꝓpter ante electõem leonis deposuerat. Hoc cũ ꝓsensisset timẽs ꝓsone sue ab vrbe fugiẽs ad impatoꝛẽ se cõtulit ꝙ rei seriem enarrauit. Nõ audiẽs impator iratus romã reuerti disposuit. Sꝫ illis diebꝰ cũ papa iohãnes misericoꝛdi⁹ vxore cuiusdã ipudicissime oblectaret. cubiculo a dyabolo ꝑcussus. subito sine pniã ꝙ viatico exp̃iauit.

De illo iohanne papa ꝙ ottone ptõ. q̃ coronatõem eius loquit. C. Tibe dño. dilꝛ. vbi dr. Tibi dño iohãni pape. Ego rex otto. promittere ꝙ iurare facio ꝓpter ꝙ filiũ ꝙ spũsanctũ. ꝙ ꝑ lignũ vitifice crucis. ꝙ ꝑ has reliquias sanctoꝝ. Quũ promittẽte dño romã venero. sanctã romanã eccĩam et te rectoꝛẽ eius exaltabo sm posse meũ. Et nũq̃ vitã aut mẽbra. aut ipm honoꝛẽ quẽ habes volũtate mea aut meo ꝓsensu. aut ꝓsilio meo. aut eꝛhoꝛatoꝛe ꝑdes. Et in roma nullũ placitũ aut obdiatõem faciã. de oĩbꝰ q̃ ad te aut ad romanos ꝑtinẽt sine tuo ꝓsilio. Et q̃cq̃d de terra sancti petri ad nr̃am ptẽtẽ ꝑuenit tibi reddã. Cuicũq; regnũ ytalicũ cõmisero iurare faciã illi vt adiutoꝛ tui sit ad defendendã terrã sancti petri sm suũ posse. Et er bis ꝓ ꝙ hãc ꝓmissionem fecit anteq̃ ipe otto romam veniret.

Sic miserabil⁹ iohãnes mortuo remãsit in sede petri leo vij. Erat ea fuit anno vno. mensibꝰ .iij. Anno dñi. dcccc. lxij. Dꝫ romani defuncto ꝑfato iohãne. ꝓcerius elegerũt in papã benedictũ. v. qnẽsi romane eccie cardinalẽ. Quo electo miserunt nuncios ad ottonem sup hoc supplicãtes vt ipm bñdicꝰ cũ de consensu suo approbaret. ꝙ ipãm elẽtõem ꝓfirmaret. vt refert Jo. de col. Dꝫ in patoꝛa ira repletus. et in multis eos accusans audire renuit. Et recedẽte nũcio talia rñdit. Ite ꝙ nunciate romanis. Tũc dimittaꝫ. vt dñm leonẽ papã in sua sede de qua iniq̃e ab eis electus ẽ nõ restituã. qñ dimisero eosdem meũ. Impator igit rumꝓ rũliõe leonis. nũ ꝓ electõe alteriꝰ. ꝭbñdicti iratus. magnis ꝓtractio copis romã venit. atq; ipam vndiq; obsidione vallauit. ꝙ ois q̃ extra menia erãt fundit⁹ diripiens ad tãtã famis miseriã romanos adduxit vt alimi ꝙ eqm intra vrbẽ comedereꝫ. Tot igit malis fessi romani ꝙ vltra sustinere nõ valentes. portas ei aperuit. atq; bñdictũ quem ordinauerãt. virũ simplicẽ ꝙ innocẽtẽ impatoꝛis arbitrio tradunt. atq; leonẽ suã sedẽ cũ solẽnitate reponũt. Que posteq̃ oĩa. ꝓ arbitrio ꝓncipis cõpleta eẽnt. ad instantiam leonis romanis recõsoluit. Remãsit itaq; otto quinq; no me alicubi. vbi cũ eẽt aduenĩẽte dñice natiuitatis solẽnitate. ottonẽ filiũ suũ a leone põtifice coronari fecit. Illicq; theophanũ suã ꝓsãninopolitani impatoris mirimodo copulauit. Et inde recedẽs in alamanniã reuersus ẽ. fecã ducẽs ꝓdictũ bñdictũ. q̃ solũ duobꝰ mẽsibꝰ papatũ tenuerat. Et sm aliqꝺ illũ in carcere strangulari fecit. Erat vt dr̃ martin⁹ in cron̄. Hic leo. ꝓpter malicias romanoꝝ statuit vt nullus fieret papa nisi de assensu impatoris. Et ꝫ habet⁹ di. lxij. vbi dicit. In synodo ꝓgregata rome in eccĩa sancti saluatoris. ad exemplũ beati adriani apl̃ice sedis antistitis. q̃ dño karolo victoriosissimo regi francoꝝ. ac lõgobardoꝝ patriciatus dignitatẽ ꝙ aplice sedis ordinatoꝛes ꝙ eposꝫ imperiũ tradit. ꝓcessit. Leo quoq; ego seruus seruoꝝ dei epus cũ toto clero ac romano ꝓlo ꝓstituim⁹ ꝓfirmam⁹ atq; cotroboram⁹. ꝙ nr̃am aplicã auctoritatẽ ꝓcedim⁹ atq; largimur dño ottoni pio regi teutoꝛicoꝝ. cuiusq; successoribꝰ huiꝰ regni ytalie imperiũ sibi facultatẽ eligẽdi successoꝛẽ. atq; summe sedis aplice põtificẽ ordinandi. ac ꝑ hoc archiepos seu epos. vt ipi ab eo inuestitur⁹ accipiãt ꝙ ꝓsecrat̃oem. vñ vebet exceptis his quos impator põtifici ꝙ archiepis ꝓcessit. Et ne nemo deincepo cuiusl. q̃s dignitatis vel religionis eligẽdi vel patriciũ vel sũme sedis aplice põtificẽ aut qnẽcũq; epũ ordinãdi beat facultatẽ absq; ꝓsensu ipi⁹ ꝙ impatoris. Hoꝝ fiat absq; oi pcãta .ꝙ vt ipe sit patricius ꝙ rex. Et in fine ca. ponit penã excõicatois in suũ faciẽtes. ꝙ nisi resipuerit penã exilij vel mortis.

Leone ad dñm .§.xvij.

euocato electus ꝙ ꝓsecrat⁹ ẽ papa iohãnes. xij. ex ciuitate namiẽsi oriũdus. In qua dignitate sex annos pegit. ꝙ mẽsibꝰ .ij. ꝙ dies. v. Hic cũ in trãquillitate eccĩam gubernaret. ꝓfect⁹ vobis vocatꝰ Jofredo cãpanie comite. ꝙ cũ quibusdã alijs ex romanis aduersus illũ ꝓuratoꝛem facta et

espūlit. capeſq; ignominioſe fatis in caſtro ſcti angeli carcerali mācipauit cuſtodie. Ibiq; fere meſibꝫ .vj. detētus ē. Hoc cū ad imperatoris noticiā deuenīſſet. illico peractis in vnū copijs romā accelerat. ſi anteq; ad vrbē puenīſſet. Jofredus ille a quodā iohanne vnacū filio occiſus eſt. Quo mortuo a romanis aduēīt imperatoris qui iam in ꝓpinquo erat formidātibꝫ ſūmus pōtifex ſuo loco cū magna ſolēnitate reſtituit. At vbi octo romā applicuit vocatis romanis cūm pōtificis diligēt examinauit: ꝛ oēs q; in capite pō tificis culpabiles repperit diuerſis ſupplicijs affecit. Quoſ dā. n. exilio relegauit. Filios horū ſuis priuauit. Deocc cim aūt viros q̄ principaliores fuerāt in cā captiōis iohānis pape in medio vrbis ſuſpēdi fecit. Et Joſredū ꝛ ſtephanū iam defunctos. q̄ hoc egerāt effodi fecit. ꝛ oſſa eoꝝ diſperſi. Deſectū aūt tradidit ipatoꝛ pape ſuo arbitrio puniēdū. Qui papa ad alioꝝ exemplū vrbibꝫ expoliatū per totā diē ad equū ſtantini ipatoris q̄ capillos ſuſpenſum ſtare fec. poſtea ſup aſinū capite auerſo. vtre in capite poſito. q̄ vrbem flagellari fecit. poſtea in carcerē mittꝫ exinde in exiliū in alemāniā. Poſtq; Johānes .xiij. diē clauſit extremū hādictus. vj. natōe roman⁹. infulā ſūmi pōſulatus accepit. Anno dñi. dccc. lxxj. adhuc ſuſſlite pāio octone ipatore. Qui in ea q̄m aūſit anno vno. ꝛ mēſibꝫ .vj. Hic a quodā Cynthio filio theodore captus ē caſtro ſancti angeli in cuſtodia ponit. vnde ab eodē dñi flagulat⁹.

Circa iſtud tp̄s quedā geſta effera q̄ dicūt dani ibm ſūt. ꝛ ydola colētes. dū cū quodā clerico notabili viro popone vocato in paganio alter careāt: ſup cultu veri ꝛ ſūmi dei et ydoloꝝ. vt refert Vinc. ſpe. hiſtoi. ꝛ Jo. de col. allerētibꝫ danis ibm xp̄m quidē deū ē. deos vo alios quos colebāt ē malores eo ꝛ antiquiores. Popone vo cōtra affirmā te ibm xp̄m verū deū ſolū deoꝝ verū. vnū ē in ſuba ꝛ trinū in pſonis. Rex danoꝝ araldus dixit poponi clerico vt fidē ꝓpoſitā aſſe ꝓbaret teſtimonio ꝓpriatis. Hoc aūt annuēte dicto clerico talis ꝓbatio ſecuta ē. Nā ingētis ponderis ferrū ignitū manibꝫ illi ferendū iponit. Qđ cū clericus ad placitū cūm abſq; vlla leſione tuliſſet. rex penitus abiecta ydolatria ſe ſuoſq; ad colendū verū deū ſolū convertit. Deficiēte benedicto bonifacino. vj. archiepūs vrbis factus ſedit anno vno. ꝛ die vno. Ante iſtū tamē bonifaciū marti. in croñ. ponit quēdā vocatū donū. ꝓſidētē toti eccle. anno vno. ꝛ mēſibꝫ .vj. Poſt quez deſcribit bonifacius iſte. Qui vt refert Jo. de col. poſt marti. nō valēs in vrbe ſubſiſtere tutus. oibꝫ ꝓciosis ornamētis eccīam beati petri expoliauit. atq; iſtū ninopolīz fugit. Eo aūt bonifacio ſic recedēte. romani alū loco eius fecerūt papā: quē tobem. xiij. natōe papienſem nūcupauerūt in thesono ſedētē papali mēſibꝫ octo. Sz bonifacius pfatus q̄ iſtū ninopolim fugerat reuerſus ē romā cū multo thesauro. Qui muneribꝫ ꝓmiſſis romanos ad ſe attrahēs iohānē papā ꝓdictū cepit ꝛ in caſtro ſancti angeli ſub cuſtodia poſuit. vbi fame ꝛ inopia maceratus. poſt quatuor mēſes vitā finiuit. ꝛ vt quidā putāt a papa occiſus. Dēinde aūt mortē Bonifacius iterū ſedē inuaſit. Sz nō multopoſt tp̄e vltio diuina in eū deſeuit. Nā ſubita morte ſubtract⁹ē. Qui adeo oībꝫ ē ſuis exoſus fuit vt etiā defuncti corp⁹ ſanctis ꝛ cēteis pfoderēt. atq; ipſius cadauer fumes ad pedes ligato in platea lateranēſi. pjectū ſit. Sz a clericis recollectum ſepultū ē. Poſt bonifaciū Jo. de col. ponit eccīam gubernaſſe Jo. xiij. ſolū menſibꝫ .iij. Circa cui⁹ tp̄s Elfrida regina anglor⁹ cui⁹ volo eius pristigi⁹ rex anglie occiſ⁹ fuerat. vt eius filij⁹. ſ. elfride regnū bret. ad ſe reuertī dure petiuit. Nā cū eēt mulier pulcerrima ꝛ delicata. relicto ſeculo monaſterū moniali ingreſſa ē. vbi duro ciliciō ad carnē indūta. abſq; oi cerusicali ſup humū palea modica inꝑpoſita. in pane ꝛ aqua ieiunīa deſeruit. Sed marti. in croñ. nō ponit hūc Johānē ſ aliū quē nō ait bñdictū. vij. Et p⁹ eū ponit ꝓdictū Johānē. xiij. quē aſſerit cathedrā petri renuiſſe mēſibꝫ octo. Et ī caſtro ſcti angeli p quatuor mēſes afflictū fame: demū defeciſſe. Et p⁹ illū ponit aliū Johānē ſ. xv. p menſes .iij. in papatu reſidētē. Poſt quē Johānē xvj. nauicelā petri gubernaſſe annis .x. mēſibꝫ .vj. die .v.

Sz Jo. de col. omiſſo duobꝫ ſ. bñdicto. vij. ꝛ Johāne .xv. deſcribit iſtū Johannē .xv. qui ſedit annis .x. ꝛ vitra. Qui ſim ipſm fuit natōe romanus ꝛ valde ſtatus. q̄ ꝛ libros multos cōpoſuit. Et in re militari fuit valde exptus. Hāc patricius vrbis creſcētius grauit in multis pſequi cepit. adeo vt ſummus pōtifex relicta vrbe in tuſcia fugeret. Sz cum audiſſet creſcētius q̄ papa in ſuū adiutoriū ꝛ eccie defenſionē ottonē tercii imperatōē euocaſſet. Ipe creſcent⁹ totaſq; ſenatus timēs imperatoris ſeueritatē eius. accelit ad pedes. atq; venia bñiter poſtulata cū ipo pacificatus ē. reuerſusq; ē ad vrbē. Eo tpe cū in remēſi eccīa francie fuiſſet factus archiepūs vir bonotabilis rodulphus d̄ genealogia karoli magni qui iam in regno frācie ceſſauerat ꝓpagatus. Hugo tunc rex frācie de alia pſapia ort⁹ ocho eum būs. cōuocatis epīs. allegauit eum illegitime factum deponi. pcurauit. Silbertū monachū pbm immo potius magū ꝛ nigromāticū inſtituēdo. Qđ audiēs ſumꝰ pōtifex legatū miſit remis. qui ꝓuocato ꝓcilio gilbertū depoſuit. ꝛ rodulphū in ſua ſede reſtituit. Silbertus aūt depoſitus ad ottonē ipatorē ſeptulit. quē in ſciēcia eruditerat Qui capta eppatus mirate archiepūs rauennatē ſien fecit. Et poſtea vt dicet infra papa fuit. Cū Johānes .xv. die clauſiſſz extremū aſcendit cathedrā petri gregoꝛ⁹. v. natōe ſaxo. Anno dñi. dccc. xcij. Qui ſedit annis duobꝫ ꝛ menſibꝫ .v. Hic ante bruno dictus cū eēt ꝓſanguineus ottonis tercij ipatoris ad inſtantiā eius factus ē papa. Sed creſcentius ꝓſulē odiū ipatoris hūc a papatu depoſuit. ac pecunia corrupt⁹ Johannē .xvj. quendā placētinū cp̄m p intrusionē a cardinalibꝫ ꝛ clero eligi pcurauit ī papā. Quo audito ipator ira ſuccenſus in yraliā deinde ad vrbē venit. Et creſcētiū in bello cū ſuis deuictū aūt potā vrbis patibulo affixit. Et illū Johannē intrusum. qui .x. mēſibꝫ papatū ſibi uſurpauerat exoculauit. ꝛ deficiēte gregorio. v. impatoꝛ. pcurauit. in papā aſſumi gilbertū magū de quo ſequit.

Anno dñi mille .§. xviii.

ſimo minus ternoꝝ ipatoꝛ octo terci⁹ punito creſcētio cū adherentibꝫ ſibi romanis rebellāndo de clero ꝛ populo romano ī. p. arbitrio ſuo diſponere poſſet. Silbertū archiepūz rauennatē ad quā dignitatē impatoꝛ ipe fecerat. ꝓmouere. nō dicā ſummū pbm: ꝙ peſſimū magū in papā elegit et conſecrari fecit: ꝛ ſilueſtrū ſecūdū nōiari. natōe gallicū. Hic igit aquitanic⁹ vt teſtat Jo. de col. a puericia in floriacēſi cenobio in dyoceſi aurelianē. mōachus fuit. Demū inſtitutū demonā clauſtrum exiens hyſpaniā petiit. venitq; hſpalim q̄ nunc ſibilia dr̄. ibidē dū manſit. Hec. n. ciuitas tunc a ſaracenis poſſeſſa tenebat: q̄ ſolū dominatōibꝫ ꝛ incantatōibꝫ vacabāt: didicit q̄ ibi gilbertus oēm aſtrologie ꝛ diuinatōis artē ꝛ nigromācie. Quadruuiū etiā ita imbibet vt illas artes q̄s libales vocāt. ī duōū obſoletas ī gallia reuocaret. Poſ pitabat aūt apud quendā pbm ſaracenū. q̄ vnū habebat codicē in q̄ toti⁹ nigromancie artis regle ꝛ caracteres habebāt. Quē libꝫ gilbert⁹ nulla arte extoq̄re poterat a magro. Tādē muīte pditōra. quā gilbertus familiarē cognoſcebat: libꝫ illi furat⁹ē. fugiensq; dyabolo homagiū fecit. ſi magr̄ q̄ illū inſeq̄batur minime inueniret. Itaq; dyabolo inuīte venit i francia: vbi publicas ſcolas pfeſſus ē. Habuitq; cōphiloſophos ac ſtudiorum ſocios Conſtantiū abbatē ſcti maximini ad quem regulā ſ abbaco cōponi pdidit: adholbū epm vinzburgenſem cui⁹ inuenīt epla ad eundē gilbertū de q̄ſtiōe dyametri ſup macrobiū. Habuitq; diſcipulos. pdicāde indolis ꝛ nobil⁹ pſapie Robertū filiū hugonis capetb: ꝛ ottonē tercium filiū ſecūdi ottonis. Hugo aūt vt ſ. dictū ē. fecit cū archiepūm remēſem. In q̄ ecclesia ipſe gilbertus fecit arte mechanica horologiū mirabile. Otto aūt tercius poſtq;

sublimatus est ad imginem prius fecit eū archiepm rabennatē. z postea in pcelis tpis fecit eū in papā elegi. Urgebat aīo ipe gilbertus fortunas suas fautore dyabolo. vt nihil qō cogitasset impfectū relinquere vellet. Thezauros olim a gentibo defosso arte nigromātica inueniebat: inoē tosq; cupiditatibo suis implicabat. Erat aūt eo tpe in cāpo martio seu martio q̄dā statua marmorea q̄ dextro manus digito scripsū habat: hic pcute. Cui⁹ supscriptis eui homines in eius capite tbezaurū estimantes multis ictibo detruncauerāt. Gilbertus aūt iste sole meridiano nonās quembā digiti ipius statue pcedebat: ipaq; pfuit. Aduenīente aūt nocte cubiculario suo comite associatus eo tendit. Qui terrā solitis artibo debite fodiēdarū patefecit ingressus. Quo ingressi viderūt ibi gentē aureā: aureos paretes aurea lacunaria: statuas aureas: ac vasa aurea magni pōderis z pretij. In pretratio angulo stabat puer extento neruo arcū tenēs. Cōtinuo aūt vt quis manū ad pingendū apparet. videbant' oēs be statue seu imagines pfilire. z impetū facere in pūsamptorē. Quo timore adduct⁹ gilbert⁹ nihil tetigit. Cubicularius aūt qui cū eo erat puās in tanta pueda pauus furti facere. cultellū vnum accepit mirabilis opis z pretij. Mox puer arcū tenēs sagittā iecit in carbūculū q̄ suo splendore domū illā illustrabat. z tenebras induxit. z nisi monitu gilberti cultelli reponere acceleraſſet: grauem penā fortasse sensissent ambo. Hoc tā nō video quō scire potuit. nisi ipi qui soli ibi fuerunt manifestassent alijs. Factus ergo papa ille magus maximus fuit in sede petri anno vno. Qui sue salutis oblitus a demone petijt quē familiarē habebat quamdiu debēret viuere. z papat⁹ frui honore. Resp. ei dyabolus q̄ tamdiu eēt victurus quo vsq; missam celebraret in hierlm. Gaudens ergo Gilbertus ex respōso ē: q: credebat miser longe se eē a suo fine. sicut longe erat a voluntate vitā a mare in hierlm pegrinari. Sz deceptus a dyabolo in locutōne sua cōuocat' ve sui mortis ē: quā nō intellexit. Mā rome ē eccia q̄ vocat' sancte crucis in hierlm in qua nunc residēt canonicenses. in q̄ pascha ter in quadragesima solitus erat celebrare. z intitulat' statio ad sanctam hierlm. Cuncq; ergo vna die⁹ miser ille illuc accessisset. missam celebraturus z iā missam inchoare subito grauī febre corripit'. z post hoc strepitū nimius venenū sensit. Qui miratus ad mentē rediit. q̄ eccia illa vocaret' hierlm. z cognouit se a dyabolo deceptū. Crescēte aūt valitudine eōs cardinales ad se vocari fecit. cui⁹ quidē facinoris sua pollicitādo expressit. Et q̄nus sceleranssimus tū de misericordia dei nō desperauit. Sz cōpunctus adhuc viuens pcepit. vt eo mortuo ossa membra sua quibo dyabolo obsequiū pstiterat. minutatim p̄ciderēt. Et truncū super currū positū. ibi sepeliri mandauit. vbi equi illū currū trahentes p seipos deferrēt. Qui diuīo nutu i signū pfecte penitētie eius. z q̄ misericors z pīssimus dūs illi pepercerat illud ad lateranensem eccīam detulerūt. Hic inter claros scientia rarum sua etate cōnumeratus erat si scientiā sua arte dyabolica nō fedasset. vñ quidā in numero pōtificū eū nō ponunt. q: siluester ille nō p osbū intrasse creditur. Sz eo omisso quendā agapitū in catholago describunt. Insup z de morte eius. quidā scribētes asserūt hūc a dyabolo subito pcussum obisse. Hec ita diffuse dicto ponit Jo. de col'. Silnestro de bac luce suberacto Marti. in croū. ponit ie hem. z vij. Qui sedit mēsibo. v. z diebo. xxv. Et post eū Joheo. xix. Qui sedit annis. v. Et cessit papatus mēse vno. Post quē ponit sergiū. Sz Jaco. de col. nō illis duobo qui dicti sunt Jo. nullā mentōem facit. Sz p⁹ silnestrū pfatū ponit sergiū quartū qui sedes petri tenuit annis duobo z mēsibo. vij. qui fuit sancte vite z honeste cōuersatōis. Circa illud tp̄s fin Vinc. spe. bellos. z Jo. de col. z marti. successit in regno francie hugoni capecho filius eius robertus. Qui fuit princeps deuotissim⁹ z religiosissimus. z diuīo officio affectuosissimus. ac in cātu ecclesiastico nō mediocriter edoctus. Nam z deuotā illā sequēnā p posuit que incipit. Sāctus spūs adsit nobis gratia. que cantat' in die pentecostes. Et rōsotū illud. O inda z hierlm. Fere etiā q̄ cū vigilia apl̄oz petri z pauli. post q̄ ad vesperandā limina apl̄oz veniſſet. in missa alicūdo aīe altare eoz ascendere surgēs sup altare quādā cedulā posuit. Estimantibo quibusdā q̄ magnū aliq̄d munus obtulisset. inuenerūt ministri altaris dictā cedulā in qua scriptū erat rōsotū illud notatū cū suo versu. Cornelius centurio. qō cōposuerat ipe rex cū cantu suo. Cante deuotōes erga dei mnū officiū fuisse vicit'. q̄ sp in magnis festiuitatibo in aliquo monasterio eē volebat. z nō solū cū monachis in choro cantabat. § 7 capa serica indutus chorum regebat. vñ cū semel quoddā castrū qō sibi rebellauerat obtinuisset relicto exercitu. pter festū sancti amandi venit aurelianis. Et cū eadē die agnus dei alta voce cāaret in missa. eodē momento muri illius castri qō inexpugnabile videbat' corruerunt. Quo tpe etiā fulserūt in francia philibertus carnotēsis epūs. z odilo abbas cluniacēsis de quo sup̄. Post rāsitū sergij insulatus ē summo pōtificio bōdict⁹ octau⁹. natōe tusculanus. Ex patre gregorio. Anno dñi. M. xj. Quiuit p̄ viri creatōs annis. xij. mīs. viebus. x. Et cessauit papat⁹ anno j. Hic electus fuit ō papatu z aīa⁹ fact⁹. vñ secutū ē magnū scisma. fin marti. z Jo. ō col'. Hūc bñ dictū papā. vt refert petr⁹ damian⁹ quidā eps ei nocē⁹ vidit p⁹ montē equo nigerrimo insidētē. Cui dixit eps. Nō ne tu es papa ille bēdictus: quē te iam defunctū nouim⁹. Ego inquit sum ille infelix bēdictus. Nūo inq̄t ē tibi pater. Grauiter rīdēt torqueor. Sz si mihi adiutoriū pbeatur de ineffabili dei misericia nō despero. Vade g̣ ad successorē meū iohem papā. z dic q̄ in tali archa certā pecunie summā inueniet: quā pauperib⁹ distribuat: q: q̄dā pauper antea datū fuit. nihil mihi. pfuit: q: ō rapta fuit. Nō eps fidelit' ipleuit sibi cōmissum. z territ⁹ hac visione. eps raui cessit. fact⁹ ē mōachus in quodā mōasterio. vbi vitā se laudabiliter gessit. Bēdicto ad pces apposito. vocat⁹ ē ad apicē supme dignitatis Jo. xx. natōe roman⁹. ex pce gregorio. Anno dñi. M. xx. Et in ea mansit annis. xj. Qui guerrā habuit cū romais. Hēs vngaroz vsq; ad illa tē pora cultui ydoloz vecta p gizilam henrici pmi imperatoris sororē q̄ vngaroz regi nupta erat ad fidē pfecte ducta ē. Hec. n. sancta mulier sua instātia ad hoc vīq; suū regē pduxit. vt se z totā gentē suā ab imperatore hēnico baptizari peteret bāliter z deuote. Qui rex i baptismo stephanus ē vocatus. Cui⁹ mentā vsq; in hunc die⁹ mīta miracula cōmēdāt. Defuncto Johanne successit in eccie vniuersalis regimine bēdict⁹. ix. nepos supdicti bēdicti pape. vñ. z natōe tusculan⁹. Qui ō papatu eiect⁹ ē. fact⁹ alter. f. eps sabinēsis vocat⁹ silnester ix cius. Qui solū diebo. lvj. sedit. z eo depposito bēdict⁹ eiectus sedē suā recuperauit z dignitatē ablatā. Hic sedit i cathedra petri annis. xiij. hic p⁹ montē suā fin Ja. de col'. z mart. apparuit iusta molēdinū in spē aīalis. Cui⁹ corpis candā erat alīni. reliquū sicut vt suo. Cuq; ille cui apparuit territ⁹ fugeret clamauit mōstr⁹ p⁹ illū dicēs. noli me expauescē. Scito me boies fuisse sicē z tu. § dei volūtate i tali spē vagor. ppē pcā mea. qi nō sicut pīs. § sic bestia vigi. Jo. de col. dic⁹ q̄ post⁹ ille bñ dict⁹ sedē recuperauit. ō q̄ eiect⁹ fuerat. ad § fauendū ei ex maiorib⁹ z milis patris mīendo. qi ydiota erat. z olim penitētiā egerat. ad vices ecclīastici officij exercēdas secū pfectū fecit dictū silnestrū nolanū. Hō cū milis ñ placēt. Terci⁹ induc' q̄ solus vices dnoz ipleret. q̄ aū grānus dicebat'. § dictus ē in papatu gregorius sextus.

Gregorius sextus .§.xix.

post benedictū nonum cathedram petri glonolius ascendit. qui presbiter fuerat sancti iohannis ante portā latinā. In qua pmansit annis duobo. mensibo. vj. Hic gregorius vt diffuse scribit ō eo Ja. de col. rōi pōtificat⁹ statū p antecessoz suoz incunā valde diminutū inuenit. adeo vt pter pauca oppida vicina z oblatōes fideliū nil ba

beret. quo se ⁊ suos cardinales sustentaret. Nã ciuitates ⁊ possessiones que ad ius romane eccie pertinebant a tyrãnis nobilibꝫ tã romanis q̃ circũquaq; positis ablate erãt Iusap vie publice. ⁊ strate fere p totã ytaliã a latronibꝫ ⁊ pdonibꝫ obsesse erãt. adeo vt peregrini nisi magna turba adunati. romã ad visitanda limina apl̃oꝝ ablq; periculoye ire non possent. Quare pene cessatuꝫ erat ab oi. puincia ad vrbẽ cã deuotois accedere. Iniqa ꝺo vrbe ĩ medio foro siccarij vagabant. Principis apl̃oꝝ eccĩam quis videre capiens. si in id hoĩm genus casu incidebat sine ſſibantie vel salutis damno vomũ minime reuertebat. Rois tantis malis greg. ſſimus antistes pẽio leniter vt decebat pontifice occurrere cepit. Mandat ergo ꝓdicto vt a pegrinoꝝ infestatõe cessarent. ⁊ a rapina sacroꝝ. vt pmitterent oblatões fidelũ in vsꝰ transire ministroꝝ xp̃i. pmittens se aliquo mõ eis. pastorũ si egestate ad rapinas cõpellebãtur. Quos aũ cupiditas exagitabat. ipi. p timore dei ⁊ seculi honestate modus ponerent se ab huius retrahendo. Inuasores aũt eccĩastici pimonij mãdatis ⁊ eplis inuitauit. vt aut idebit a redderent. aut iure se illa tenere in senatu romano. pbarent. Si neutrũ facerent se mẽbra eccĩe nõ eẽ cognoscerẽt. Talia frequenter concionatus. nihil aut parũ pfecit. Tunc oĩs exercitanit qui talia agerẽt. Et qui eis cõtinio aut colloquio peiciparẽt. Illi aũ exercitati ecõtra furẽ. ac muros vrbis armis circũsonare ceperũt. adeo vt pape mouẽ intẽperent. Tunc summus sacerdos ferro abscisionis vtendũ iudicãs arma ⁊ equos vndeq; cõ quisiit milites ⁊ equites congregant. Ac primũ eccĩam beati petri occupãs raptores oblatõũ vel eripuit vel fugauit. Occisis sibi resistentibꝫ predia ⁊ opida multo tempe amissa in antiquũ ius restituit. Romani interea rapinis vinere assueti sanguinarium illũ vocabant ⁊ indignũ qui deo offerret tot cedis conscius. Ipsi etiã cardinales idem videbant sentire. ⁊ calumnias inferre. adeo vt ea valitudine qua defunctus ẽ decũbens. filio inter se pius babito. auderẽt eũ ãmonere. ne se in eccĩa principis apl̃oꝝ eẽs pontificio sepeliri mãdaret. q̃ tot hoĩm mortibꝫ pẽsi cule sedis officiũ. Quo audito ille recollecto spũ. tonuit q; luminibꝫ minat hãc ad illos oões se esse dõ. Si ẽt vobis vt scribitis bũane rõnis vel cãnlla diuine auctoritat. tãpcipi ti suasio ne nõ preueniretis pontifice vrm. Qui quãtũ vigi ⁊ primonij meũ in vra cõmoda effudi. ⁊ famã. p vra liberatõe neglexi. Esti alij que pscindunt aut ẽptassent par erat eis vos obsistere. ⁊ opiniones stultoꝝ interpretationibꝫ melioribꝫ delinire. Cui questo thesaurizani. Fœsitan mihi. Aut thesauros anteceſſoꝝ meoꝝ habebã. qui cuiuslibet auaricie sufficerent. Quibꝫ saluarẽ. Quibꝫ restitui libertatẽ. Referentis quidẽ mihi. Ait adosabor a ꝓle. ⁊ libere q̃ voledã acritabã. Applaudebat ĩ totis votis. Has laudes hos applausus abstulit mihi vestre temitatis intuit⁹. Fo vos fieri aiũ. ⁊ seueritas agendũ existimaui. Fortunaꝝ vrãꝝ titulos impios ptedo occupauẽrat. Vos inopẽ virã agebatis. Illi de oblatõibꝫ vris pciosa sibi sepulcra mercabãt. Vos popularis ⁊ dissuto amictu. ocios mouebat meos. Itaq; cũ hoc ne quirẽ pati. bellaꝝ aliis indicti vt dã no ciuiũ emerẽ gloriã clericoꝝ. Sed vt mõ experiot in ingratos collata beneficia pdidi. Nã mouiente patrẽ filij te sepultura soa exagitãt. Cõmunẽ mortalis vomũ mihi negabãtis. Nõ arcet ab introitu eccĩe meretricula. nõ vsurarius. nõ latro. ⁊ vos papã ingredi phibetis. Quapropter filij tam prompte audacie pnias agite. Stulte. n. ⁊ amare locum estis. Sz ne sola me vinci auctoritate putetis. ⁊ rõem accipite. Omnis actus hoĩs ẽt rõnem examinari debet. vt eo vergat facti iudiciũ vnde pcessit faciendi pstitũ. Vt esse veritas dicit. Si oculus tuus fuerit simplex. totũ corpus tuũ lucidũ erit ꝛc. Crebro miserabil' inf'pellauit egenus vt eius leuarẽ inopiã. Ego futuroꝝ inscius nõ abnui solã. ſ multa pecunia onustũ dimisi. Discedẽs ille latronẽ offenditis. Qui videns cũ pecuniã portãte clama quã ferebat ſcussum occidit. Nunquid inde iudicandus fuit qui peregrino vederã: vnde morẽ incurrit. In legibꝫ ecclesia iuscia ⁊ foẽnibꝫ idem facit. ⁊ laudat'. ⁊ punit' diuersis respectibꝫ. Animaduertit in latronẽ q̃ hoĩem occidat. occulto. pbatur in milite q̃ fudent hostes in bello. Itaq; homicidiũ in isto laudabile. in illo vituperabile. Laudatus ẽ olim pdecessor noster adrianus ꝓ dicunde mẽorie. q̃ inuestituras eccĩarũ pcellit karolo magno. ita vt nullus electus pfecraret' ab eẽ nisi prius a rege anulo ⁊ baculo insigniret'. Erat. n. karoli animus inuictus ad auariciã: nec facile quio tunc inuenisset aditũ: nisi q̃s intraller p ostiũ: Pateret q; tot terraꝝ interstitia requiri nequit ut sedes apl̃ica vt vnicuiq; electo assensum accõmodaret. vũ esset ꝑ ter qminibꝫ p auariciã disponeret. Nũc eia regũ palatia latros ⁊ ambit⁹ occupauit. Quare merito spontaneã libertatẽ suã asseuerat. ne illã tyrãnus ambitiosꝰ vsurpatoꝝ pollueret. Laudat' in nostri seculi pontificibꝫ q; bas donatões pncipibꝫ abstulerẽt. Certe nõ ẽ eẽi officiũ vt cõmitti plũ inbeat. ceterũ expectat ad mun⁹ epi. vt si naufragiũ innocẽte videat manu occurrat ⁊ lingua. Ezechiel sacerdotes accusat q; nõ steterunt et aduersꝰ hostes se opposuerẽt murũ vel clipeũ ꝓ domo isti. Due sunt pſone in eccĩa ad resecanda vicia ꝓstitute. vna que exercuat eloquiũ. Altera q̃ gladiũ portet. Ego vt vos mihi testes estis nõ neglexi partes meas: quo speraui. placere armati ligũã. Illum cui interest gladio rem agere impatoꝛẽ. Inuncio certificatum. Occupatũ se rescripsit vindicãdo bello. rogãs vt meis laboribꝫ ⁊ suis expensis nõ grauarer. latronum cõsiliabula deturbare. Si remisissem. quã excusatiõem deo offerrẽ. cũ impatoꝛ suas in me refudisset ptes. Videreꝝ cedes ciuium. damna peginoꝝ ⁊ vomitarẽ. Quisquis parcit latroni. innocentẽ occidit. Sz obijcit' non ẽ sacerdotis. vt se cuiuslibꝫ cede cõmaculet. verũ est: sed nõ se inquinat. qui sontẽ ꝑmens. insontem liberat. immo beati qui custodiunt iudiciũ ⁊ faciũ iustiũ in oni tpe. Sacerdotes fuerunt amplissima laude famosi. pbineos. ⁊ matathias qui delinquentes manu sua vltisunt. Nam alit' amplexus venereos pugione confecit. Aiter ydolis immolantẽ immolatitio cruoi cõmiscuit. Zacharias sacerdos bonificatꝰ regẽ de templo expulit. ⁊ pculdubio nõ dubitasset occidere nisi illum deus cedere accelerasset. ꝓuenit epalem manũ plaga diuina. vt illius cadauer depasceret lepta. cui⁹ animus vsurpasset illicita. deturbatur regis deuotio ⁊ nõ deturbabit latronis cupido. Parum ẽ qõ excuso: cui laudandũ ẽ quod egi ego. Contuli. n. illis beneficiũ. quibꝫ videor intulisse exitium: penam minui. dum morẽ eis accelerau. Hec habui que. p me dicerẽ vt vras assertões enucuarẽ. Sz qñ ⁊ mee ⁊ vre ratiocinatões falli possint. diuino examini oia cõmittamus. Corpus meũ anteceſſoꝝ meoꝝ more cõpositum. ante ianuas eccĩe fiſtire: ianue aũt senũ ⁊ repagulis obfirmentꝰ. Si deus voluerit vt ingrediar applaudatis miraculo. Sin min⁹ d cadauere meo quicquid placuerit agite. Sicq; factũ ẽ. Mor. n. mortui cadauer ante ianuas eccĩe petri beati senis oblatus posium ẽ. Quo facto turbo ingens emissus diuinitus repagloꝝ obstacla diripuit. ⁊ ipas valuas repenti impetu prefractas cum magno fragore ad parietes impulit. Omes autem qui aderant miraculo stupefacti cũ magna reuerentia corpus pontificis sepulture tradiderunt. Sepulto gregorio. vj. Clemens secũdus innasot p vim cepit summũ pontificatũ. vt refert martin⁹ croñ. ſ pau eo fuit⁹ ẽ mẽsibꝰ. ſ. nir. diebꝰ. vij. ⁊ vacauit papat⁹ diebꝰ. xx. Quo defuncto intronizat' i sede petri Damas⁹ scdꝰ. Qui sedit iste diebꝰ. xxiij. ⁊ dedecẽs sepult⁹ ẽ cũ pbꝝ suis. huic ẽ italo. ẽ aplice sedis martin⁹ croñ. assent. vñ ⁊ cito subditus ẽ.

Posit quez anno dñi. M. lij. Leo nonus natõe teutonicus ecclie romane pficitur. Et cum regit annis. v. mensibus duobus. ⁊ diebus sex. De hoc autez sic scribit martiã croñ. q; romani ex prana pfuetudine cũ petisset ab

henrico impatore pōtificē sibi dari. ⁊ impator nullā teutonicoꝝ ad hoc vt reciper posset inducere. Ep̄m tallēsem Burnonē noie ad hoc inclinauit. Qui ad vrbē veniēs et d hoc ꝓscientiam hās oīo resignauit. Et postea a clero ⁊ ꝑplo electus laudabilē vitā tenuit: ita vt in eccia beati petri tumulatus miraculis claresceret. S⁹s Jo. de col. plenius refert dicens. q⁹ hic vir sanctissimus cū ad capellā sedē apl̄icam sedē ad vrbē, ꝓficisceret'. audiuit voces angelor in celo canentiū dicit dñs. Ego cogito cogitatōes pacis ⁊ nō afflictōis ⁊c. Hic vir fratus ⁊ venec⁹ multis sanctis claus cōp̄olsit. ⁊ multa scripsit ⁊ fecit eccie vtilia. Preterea cū in papatu ante fores domus sue leprosum inuenisset illū in camerā inducēs in lectulo suo collocauit diligenter. quē postea cū referato ostio ñ reppenisset in pauge se ꝑm recepisse obstupuit. Sub iſtius pōtificatu vt testatur idē Jo. de col. normāni magnā apulie ptē occupatā tenebāt. nec romane eccie in aliquo rndebāt. Qua de re Leo papa multis ꝑlis ab impatore hēnico obtinuit. vt ad repellēdū normānos de apulia eccām imparet. Qui et⁹ votis annuēs magnū suoꝝ exercitū romā ad papā misit. Cū quibo sammus antistes in apulia ꝑtra normanos, pēctos in ꝓlio samnij apud vrbē ciuitatē noie bello ꝓfligit. cū dictis normannis a quibo victus magnā ptē teutonicoꝝ sue gētis amisit. Ip̄eqꝫ papa cū multis aliis captus ē. S⁹s cū princeps normannoꝝ cū relarare vellet, papa renuit di cēs sine suis quibo calamitatis cā extitit. nūqꝫ ad ꝑpria cē reuersurꝰ. Quo anno vinfridus normānoꝝ viē clam fit et tremā. Demiqꝫ leo p⁹multa sancta opa spūs dño cōmēdauit. Qui ḡuis sanctus cēt ait adē. ⁊ pio aio hoc egisse: q⁹ hoc fui nō erat officiū et armata manu ꝑsonaliter ad bellū ꝓcederet. cū pāo pastori petro dictū fuerit mitte gladiū tuū i vaginā. ió dispēlante dño exercitus eius in cōspectu suo cesus est.

Post decessum leo- .§.xx.

nis positus ē in sede petri Victor secundus noie: genere alemānus. Anno dñi. M.lvij. Qui duobo annis mēsibo tribo. diebo. xiij. eccie ꝑfuit. Hic timore ip̄atoris papa effici nitur. ⁊ ab eo gloriose suscipit'. ꝓpter negocia. n. eccie papa in teutoniā ꝓfectus ē. Quo ibi morāte henricus terci⁹ imparor mort'. Hic etiā papa apud florentiā tuscie ciuitatē pcipuā pconiū vniuersale celebrauit. In quo multos epi scopos ꝓpter symoniā ⁊ fornicatōem dep̄posuit. Tam. n. ciuitas ip̄a florentie. sapientia. potētia. ⁊ diuitijs florere cepat. vñ ⁊ fama vt ꝑmā eius nomē. ſfluentia mutatā cēt in florentiā. ⁊ talis foret vt pconiū vniuersale ibi fieret. Eo tpe imp̄ante tercio hēnrico. in anglia regnare cepit eduardus noie. Qui erat adeo mansuetus ⁊ lenis. vt nec vilis boies ledere nosset. Erat tñ eius apud domesticos reuerētia ingena. apud extraneos vehemēs metus. Mā fouebat eius simplicitatē deus. vt timeri posset qui nesciret irasci. Hic rex spūs ꝓphetie ⁊ miraculis claruit. vt refert Vincē. spe. histor. Et Jo. de col. Nam die sancto pasce sedens ad mensam ꝑ ademate coronatus. ⁊ optimatū vallatus turma. ceteris amicis comedēdis discēdo ad celestia aio diuinū quoddā speculatus: ē effusus in risum. Remotis aūt mensis q̄dam ex magnatibo eius cur riserit sollicitati ſt' Ille diu cunctatus. tandē rādit dicens. Sepē vomicētes in mōte celio requiescāt. Et iam p annos. dcc. ⁊ vltra in ferro latere iacētes. tunc in ip̄a hora risus mei se in luctus funestum vertent. Futurūq; est vt. lxxiij. annis ita iacent. Dirū nimirū misceris mortalibo omen. Nam in illis lxxiij. annis oīa ventura sunt. que dñs circa finē mūdi ꝓdixit. ſ. gens ꝑtra gentē. regnū aduersus regnū. Pestilentias ⁊ fames terroresq; de celo. grauiusq; in xp̄ianos bella. His auditis comes aroldus qui vnus erat ex sollicitantibus multe quondā milite ad impatorē cōstātinopolitanū vt sup hoc de. vij. vomicētibo sollicitaret'. Quē ille secum benigne birū ad eḡm ep̄belinū destinauit cū suis nunciis. Qui veniētes ⁊ vnacū eḡo q̄rētes vt rex ille eduard⁹ ꝓdicerat inuenerūt. Preterea oīa illa. pcessu tp⁹ secuta sunt q̄ idē rex spū diuino motus suis diebus dixerat. et ventura mundo. Mā agerent. arabes ⁊ turchi. syriā ⁊ cilicia. ⁊ minorē asiam. ⁊ maioris asie vrbes nīras int' quas ep̄belim ⁊ hierosolimā dep̄opulati sunt: maxime turchoꝝ gēs a finibus suis egressa magnā ptem orientis sibi subiecerūt. ꝓpter qō nostri spūales orientales diuino spū accensi. ad subuenendū fratribo suis xp̄ianis. qui in pdicto oriētalibo a iugo infidelium p̄mebant' correctis armis infideles rebellādos. q⁹ ad egyptū p̄sequūtur. Victore papa morte denicto martinus in croā. asserit quendā stephanū nouū successisse nanone lotharingū primo abbatem cassinensem. quem post. ix. menses defunctū florētie dicit sepultū: successores eius pōtes būdictū. x. Qui cū vellet renūtiare cēt epc⁹. ⁊ matinus vocatus. q⁹ p violentā factus. post nouē mensesq; dēs interuēnt' ſtent. demū papatui cessit ad pauatā vitā rediēs.

Et exinde cardinales vnanimit' in papā elegerūt in ciuitate senarū. vt refert mar. ⁊ Jo. de col. Nicolaū secundū natione burgundū. tūc epm̄ florentinū. q̄ sedit annis duobus. ⁊ mensib. vij. quinq; diebo exceptis. Hic cōbus rome celebrauit. Anno dñi. M.lx. vbi p̄stitutus ē de electōe summi pōtificis. vt habet' di. xxij. In noie dñi. vbi i. ꝓlio ꝑgregatis in eccia laterāēsi celebrato ip̄e nicolaus ait. Nouit beatitudo vra dilectissimi fratres ⁊ coep̄i. In seriota quoq; mēbra nō latuit: defuncto p̄de mēoie Stephano p̄decessore nro. hec aplica sedes cui auctore deo seruio. quot aduersa ꝑpessa sit. quot deniq; p̄symoniare hereses trapezitas repentis malleis. crebalq; tūlionibo sb iacuerit. adeo q̄dē vt columna dei viuentis iam pene viderē' nutare. ⁊ sagena summi piscatoris fluctibo intumescentibo cogerē'. in naufragij ꝑiculū submergi. vñ si placet fraternitas vre debemus auxiliante deo futuris casibo ꝓdenter occurrere. ⁊ eccliastico statui ne recidiua quod absit mala ꝓualeant ꝓcauere. Et. j. Quia sedes aplica cunctis in orbe terrarū ꝓsit' eccliā. atq; ideo sup̄ se metropolitanū habere non pōt. cardinales epi. metropolitani p̄sulesq; vice funguntur. Qui vic⁹ electū antistitē ad aplici culminis apicem, puehant ꝓsecrandū. Eligatur aūt de ipsius gremio si reperiat' ydoneus. vel si de ip̄a non inueniat' de alia assumat'. Saluo debito honore ⁊ reuerētia dilecti filij nri henrici qui in p̄senciarū rex habet'. et futurus ip̄atoꝝ sperat'. sicut ia sibi p̄cessimus ⁊ successoribus suis. qui ab hac aplica sede ꝑsonaliter ꝓuehi ius ip̄etrauerit. Et. j. subdit'. Qui si nō potuerint ꝓ fieri vtile. hat addi. Et iis q̄ electi⁹ ēst eē aī ꝓsecratōꝝ sicut papa auctoritatem obtinet regēdi romanū eccīam ⁊ dispōēdi oēs facultates ei⁹. sicut bēm gregoriū fecisse cognoscit'. Demū ꝑ trāsgressores h⁹ decreti imp̄cāt' multe maledictōes. Hui⁹ etiā nicolai tpe ⁊ in dicto ꝓlio cōcilio. lxvij. epi⁹ ꝑgregatis. Berēgarius aduxauit errorem suū ⁊ hereticus. Docebat. n. corpus xp̄i in sacramēto altaris realiter ibi nō cē. ꝓ trāsire in signo. Dz eius circa hoc aduersatio ponit'. de ꝑse. di. ij. vbi ſi dī. Ego berengarius indign⁹ eccie scti mauritij andegauēsis dyacon⁹. cognoscēs vrā ⁊ aplicā ⁊ catholicā fidē anathematizo oēm heresim p̄cipue cū de qua hactenus infamatus sum. q̄ astruere conat'. panē ⁊ vinū q̄ in altari ponūt'. post ꝑsecratōem solūmodo. sacramētū. i. signū sacri. ⁊ nō verū corpus ⁊ sanguinē dñi nri ihu xp̄i cē. nō posse sensualiter nisi in solo sacramēto manibo sacerdotū tractari vel frangi. Cōsentio aūt sancte romane eccie ⁊ aplice sedi. ⁊ ore ⁊ corde, ꝓfiteor de sacramēto dñice mense dē fidē me tenere. quā dñs ⁊ venerabil⁹ papa nicola⁹ ⁊ hec sacra synod⁹ auctoritate cu⁹ canonica ⁊ aplica tenēdā tradidit. mihiq; firmauit. ſ. panē ⁊ vinū q̄ i altari ponūt'. p⁹ cōsecratōꝝ nī solā sacramēti ꝓ est vez corp⁹ ⁊ sanguinē dñi nri ihu xp̄i cē. Et sensualiter nō solū sacramēti ꝓ etiam verū corpus in veritate manibo sacerdotum tractari frangi. ⁊ fidelium dentibo atten. glo. hoc vult dicere. nō q̄ corpus xp̄i

in se frangatur. ſi q̄ ſub illis ſpecieb⁹ panis ⁊ vini q̄ frāgūtur ⁊ tractant̄ur realiter eſt corpus xp̄i. Et ſequit̄ur. Juraſſe ſc̄. Qua adiurat̄oe facta vt ibi dicit̄. miſit papa nicolaus p̄ vrbeꝫ ytalie. germanie ⁊ gallie. ⁊ ad q̄cūq; loca vbi fama p̄uulgat̄e eius p̄uenerat. vt eccie que puna ꝺ̄ uerſāt. te eo q̄uerſo atq; auerſo. poſtea gaudeāt. de eo ꝺ̄uerſo ⁊ reuerſo. Per illum berengarium turonenſem turbata fuit eccia gallicana. Nā cū eēt multū pernus. multum errauit. aſſerens vt teſtant̄ Vinc. ſpe. hiſtor. ⁊ Jo. ꝺ̄ col. euchariſtiā quā ſumimus in altari nō eē verum corp⁹ xp̄i ⁊ ſāguinē: ſ̄ figurā eē corpis ⁊ ſanguis xp̄i. Cōtra quē multi ⁊ a multis diſputatū ē ⁊ ꝺ̄ bio ⁊ ſcripti. Inter quos tomas guido abbas de cruce ſancti leofredi cōtra eū de corpe ⁊ ſanguine ꝺ̄ii elegant̄e edidit libꝝ. Et cōtra hunc berengariꝫ leo papa. viij. vercellis ꝓgregauit concilium. Et lanfrancus vir doctiſſimus archieps cantuarēſis etiā cōtra eum ſcripſit. Fuit aūt alis berengarius iſte vir bon⁹: plenus elemoſynis ⁊ būilitate magnarū poſſeſſionū. qui oīa in vſus pauperū diſp̄ſit. Preterea nullā feminā in cō ſpectu ſuo paſcebat̄ admitti. Qui ꝯnis errauerit in fide vt victū ē. tū ipſe errorē ſuū recognouit. ⁊ berelim illā cotā nicolao adiurauit. Quos tū hac peſte infecerat reuocare nō valuit. Et vt refert Vinc. ſpe. hiſtor. de hoc fulbertus carnotenſ⁹ epūs cū eēt in extremis vite ſue. ⁊ multi eum viſitarent ⁊ edium capacitas vr̄ affluentib⁹ capiendis ſufficeret. Ille inter oppoſitas cateruas oculos longe rimat⁹ berengariū niſu quo potuit expellendū cenſuit. ꝓteſtat⁹ immanē demonē ꝑpe eum ꝓſiſtere. multoq; ad ei ſequendū blādiēte manu illico ambitu corumpere. Sz ipſe berengarius nocte ep̄yphanie motūs recordat⁹ quot miſeros quondā adoleſcēs ꝑmo ſui errotis calore. ſecta ſua infecaſſet. ꝑducto gemitu: hodie inq̄t ī die apparitiōis ſue apparebit mihi dūs noſter xp̄c. ꝓpter pñam vt ꝑero ad gloriā. Vel ꝓpter alios vt timeo ad penā. vē ⁊ volentes ꝺ̄ ipo narrans ait. Adeo ē peſſimū alios exēplo vel ꝺ̄bo a bono infirmare. q̄ fortaſſe te granabit peccatū alienū. cū veterū fuerit tuū. Nicolao ſeciūdo de hoc ſeculo trāſeunte. creat⁹ ē papa canonice a cardinalibꝰ Alexander ſeciūd⁹. Qui tunc erat epūs lucanus. natione ꝺ̄ mediolanenſis. Anno ꝺ̄ni. M. lxij. Sedit aūt annis. xj. menſibꝰ. vj. diebus. xxv. Contra hūc electus ē ab ottō lōbardie epūs q̄ dam nole cādalus epūs parmenſis. vt ꝺ̄ volente ⁊ ꝓmente te henrico impatore. Aſſerentibꝰ epūs papā eligi nō debere niſi de paradiſo ytalie. Qui candalus vt ſcribit Jo. ꝺ̄ col. ⁊ martinus. magno cū exercitu hīs romā venēs cū violentia ſibi papatū vſurpare ſatagebat. Sz a fauto ꝺ̄ alexandri repulſus q̄ minꝰ ſperanerat obtinere nō potuit Alexander aūt ad p̄ces impatoris in lombardiā venit. et in ciuitate mantue cōciliū celebrauit atq; pacificatis ⁊ ſedatis oīb⁹ ad vrbē ē reuerſus. Eo rpe ꝑ normannos que apuliā occupauerat campanie fines vaſtare cepit. Quos dux ſpoletanus gotfredus. ⁊ inclita mulier comitiſſa matbildis expulerunt. Hec comitiſſa matbildis q̄ ſe filiā beati petri vocari faciebat. adeo potēs fuit. vt etiā cū impatore in fauorē romane eccie cū ſua gēte duriſſimo bello ꝓfuerit. Que cū maximis poſſeſſionib⁹ abundaret. ⁊ filios nō haberet. totū patrimoniū ſuū ſup altare beati petri obtulit. vnde vſq; hodie illud q̄ romane eccie cōtulit. patrimoniū beati petri ꝺ̄. Hic alexander cōtra vicium ſymonie ſic ſtatuit: vt habet̄. j. q. iij. Scribens lucenſi eccleſie ⁊ clero. Et multis ꝺ̄ hoc deteſtabile malum intra vram eccīam inoleuiſſe cognouimus. vt nulli vnq̄ clerico q̄uis religioſo. q̄uis ſcientia ⁊ moribꝰ ꝓdito eccīaſticus bēficiū ꝓcederet. niſi ei qui ꝓpbano pecunie munere illud emere ſtuduiſſet. Fiebatq; eccīa ⁊ res eius ita venalis. vt aut terrena q̄dā ⁊ vilis merx a negociatorib⁹ ad vendendū exp̄ſita. Et. j. Quapropter ego alexander ſancte romane ⁊ apl̄ice ſedis epūs copus. immo miniſter indignus. toe ⁊ tanta mala fieri in eccl̄ijs ꝓſpicēs. ne ſanguis iniquoū a vltricto iudice ꝺ̄ manu nr̄a req̄rat̄ illa extirpare ⁊ penit⁹ eradicare decreuim⁹. Coſtātin⁹ magn⁹ ⁊ p̄ui decreto firma m⁹ ſicut olim nr̄i decceſſores feciſſe noſcunt̄. nulli deinceps epoz bēficiū eccie. qđ quidā canonicatū vel ꝓbendā ſeu etiā oidines vocāt. p aliquo ꝓcio vel munere audeāt clericis vnq̄ ꝓferre. Sz oēs miniſtros ⁊ ſeruitores eccie gratis ⁊ abſq; vlla venalitate in ſancta eccīa ſtudeāt ordinare. Nec eligant̄ in domo ꝺ̄ qui maiores ſaccul⁹ pecuie ꝓferāt. Si eos qui moribꝰ ⁊ diſciplina atq; ſcīētia viuites p officio ſuo ip̄am valeant eccīam ſuſtentare. Coſtituimus ⁊ eodē mō firmamus. vt nullus cuiuſcūq; gradus clericꝰ p eccie beneficio audeat aliq̄o ꝓferre. aut fabricis eccīaꝝ. vel ꝺ̄ donarijs eccīaꝝ. ſeu etiā q̄ paupēby ſit diſtribuēdū Demū ponit penam in cōtranū facientes. Sed de ꝺ̄ plene in ſecunda ꝑte.

Anno domini .§.xxi.

M. lxxiij. defuncto alexādro electus ē. ⁊ intronizatus ſ̄ de petri Hregorius. vij. natōe tuſcus. ꝺ̄ ciuitate ſoana: q̄ prius dictus ē hyldebrandus. Qui ſedit annis. xij. menſe vno. diebꝰ tribꝰ. Erat aūt vir ſte religioſus ac timēs deū. iuſticie ⁊ equitatis amator. Jn aduerſis ꝓſtans. Jn proſperis moderatus. Fuit ⁊ valde cordat⁹. eccīe iuuū defenſor acerrimus. ⁊ qui ꝑter deū in his que ad iuſticiā ꝑtinebāt. nil timuiſſet efficere. Hic vt refert Vinc. ſpe. hiſtor. cum eēt in minoribꝰ ꝓbitatis in francia legatus terribilē ſymoniacos inſequebat̄. Conictos ſup hoc vicio ab officijs ꝺ̄ ponēs. Cū aūt inter ceteros fuiſſet ſibi denūciat⁹ quidā epūs tali labe infectus. ⁊ ille ī iudicio vt aſſutus ⁊ ſagax cō uinci nō poſſet. ⁊ tū infamia ſup hoc laboraret. poſtea legatus hildebrandus hoc miraculo cū puicit. Mādauit ei ſibi legatus vt p ſui purgatōe ab hac infamia diceē. Hostia patri ⁊ filio ⁊ ſpūſcto. Qui exiſtimās ex hoc ꝑbatōis ſe euaſiſſe. cepit dicere. Et expedite ⁊ ꝓmpte ꝓtulit. Hostia patri ⁊ filio: vtrē⁹ aūt. ſ. ſpūſancto. exprimere nō valuit. Et iterū atq; iterū exprimere volēs in platōe ſpūſancti ſp deficiebat. nō valēs eu⁹ nominare. ⁊ merito q̄ p ſymoniā offendit̄ maxime ſpūſanct⁹ cū vendi videat̄ tan q̄ vilis ſeruus: cū vendit̄ ſacramētū in quo ꝓfert̄ ſpūſanctus. Et eo ip̄o ꝓiectus depoſitus ē. Hic creatū pontificē ſummū ob ſuas ꝓtutes vt ſcribit martin⁹ croñ. In nocte dñice nat̄iuitat̄ cū miſſam ꝑmā cāraret in ſcā maria maiori. Cinn⁹ q̄dā filꝰ ꝓfecti eiꝰ cepit ꝛ in turri ſuā deponit. Sz eadē nocte romani turri deſtruxerūt papā liberātes. ⁊ cintiū extra vrbē mittētes. Hic ſecundo anno ſui pōtificat⁹ id referēte Ja. ꝺ̄ col. cōciliū rome celebrauit ob reformatōem motū. Et int̄ alia q̄ decreuit ⁊ pie egit. q̄ſdā nobiles ꝺ̄ familia ip̄atoris hēnici q̄ rome erāt q̄ꝝ ꝓſilio eccie vēdebāt. excōicauit ſymoniacos ⁊ iuuū eccie vſurpatores ⁊ detētores excōicauit. Tercio ꝺ̄ ano pōtificat⁹ ſui. Idē greg. diuſo ſpū accēſus. Sigiffridū magūtinū archiepm q̄ conat⁹ ē. epos ⁊ abbates regni teutonicoꝝ a ſcta rōna eccia ſpūli mre ſua reſcindere aut̄ ſeparare. ab officio ſuo ſuſpendit ⁊ excōicauit. oēs q̄ eī ſ̄ſimaci cōſentiēdo ſe ſubſtraherāt aut ſubſcriberēt. Inſup ⁊ hēricū regē q̄ eidē ſigffrido fauebat ac obediētes eccie ꝓſequebat̄ vinculo anathematis alligauit. Hēricus aūt cū ſe excōicatū audiſſe vehemēter ē territ⁹. Audiēſq; dūm papā in lōbardiā veſcēdi ſe ⁊ apūl camnſiū motū trabere. cū paucis ad ipm cū magna būilitate veit. ꝑ absolutōne q̄reda. Per triduū aūt oīa potā victi caſtri oī regio cultu depoſito. Inſup diſcalceatos ⁊ laneis indut⁹ cū nuda lachrymis ⁊ fletu ꝓſtrat⁹ ſum ꝓſalis miſcebiam ⁊ cōpaſſionē moueret̄. a papa pōtifice inſtabāt oātes vt ab eo vinclo ſoluerēt̄. Qui cū adhuc inſta ſeueritate vinculū tollere cūctaret̄. oēs inſolitā ei⁹ duriā mirabant̄. Demiq; cōpactōis et̄ inſtātia ac būilitat̄ necnō ⁊ oīm qui aderant precibus ac ſupplicatiōe tenit⁹ diſs grego. cū a vinculo excōicatōis abſoluit. ꝑius ab eo iuramento recepto q̄ in oīmodis mādatis eccie romane obe-

diret. Cumq; iam par inter sacerdotium z regnum videretur insurrexisse. Rursus suadente diabolo inter papam z imperatorē solima grauissimū ortum ē. Cuius scismatis causa hec fuisse videtur. Inoleuerat consuetudo recipiendi in imperio. q defungentibus ecclīs platis. annulus z baculus pastoralis ad dēm imperatorē dirigebatur. vñ postmodum vnūquēlibet de familiaribus z capellanis suis ad ecclām vacantem dirigebat. vt ibi pastoris fungeret officio. non expectata cleri electione. Qđ dño papa contra omnem bonestatē fieri considerans: z iura ecclīastica eo facto concalcari ppendens: semel secundo z tercio imperatorem monuit. vt a tam detestabili plumptione desisteret. Quem ꝯceptis salutaribꝰ cōmonitum cum illū renocare non posset. ob hanc cām rome concilium cōgregauit cētū z decē epoꝝ. In quo primo ipm henricū excōcauit imperatorē tāq; piaratum. z eccīe dei psecutorē z subuersorem. Anathematizauit insup z oēs ecclīasticas psonas. que ꝺ manu alicuius secularis psone reciperet inuestituraꝫ.

Insup in eo ꝯcilio omnes symoniacos anathematizauit: z vxoratos sacerdotes a diuino officio remouit. z laicis missas illorum audire phibuit. z notorie in fornicatiōe iacentium. Quod factū ē nouo exemplo: z vt multis visum est incōsiderato iudicio. Nam inde graue ortum est scandalū ita vt nullus hereticꝰ tpe ſ ait Jaco. de col ecclesia occidentalis granioꝛi scismate se diuisa. Et hoc idem referunt sigibertus. z Vinc. spe. histor. post eū lib. xxvj. addentes. Hi p insticia aliq; p iniuſticia agebāt. Alij a symonia non declinabant. Alij notam auaritie honesto nomine ꝓtegentibꝰ. dū hoc qđ se gratisdare iactant. sub charitatis nomine vendunt. Et vt de montanis dicit eusebiꝰ sub nōe oblatōis artificiose munera accipiūt. Petro cōtinentiam paucis tenentibꝰ. Aliquibꝰ eam cā questus ac iactantie simulantibꝰ. multis incōtinentiā ꝓcurio. aut multiplici adulterio cumulantibꝰ. Ad hoc hec importunitate lucis insurgendo ꝑa sacros ordines. z se ab oī ecclīastica subiectōne excutiendo layci sacra mysteria temerāt z de his disputant. infantes baptizant. Sordido humore aurū. p sacro oleo z crismate vtentes. In extremo vite viaticum dñicum z visitatō eccīe obsequiū sepulture. a pbyteris coniugatis accipe cōtemnunt. decimas pbyteꝝ depatatas igni cremant. Et vt in vno cetera ppēdio laici corpus domini a pbis cōiugatis cōsecratū sepe pedibꝰ cōculcauerunt. z sanguinem dñi volantanie effuderunt. Et multa alia cētera ina z fas in eccīa gesta sunt. Et hac occasione multi pseudo magistri exurgentes in eccīa ꝓbanis nouitatibꝰ plebem ab eccīastica disciplina auerterunt. Cum tñ sit vnia sanctoꝝ patrū scribentiū sacramēta hec in eccīa fiunt. baptismus. chrisma. eucharistia. siue p bonos siue p malos dispensent. vera eē sacramenta spūs sancti eoꝝ effectum latenter operante. z iō non contemnēda. Hic bildebandus vt scribit willelmus hoc vitiosse bogenē abbatem cluniacensem sanctū virū. cogitatōes aliorum ꝓbetico mentis intuitu nūciabat. Quē ideo papa alexander cancellariū aplicoꝝ pfecerat. Pro cuius officij intuitu bildebandus tanq; cancellarius quinquies circuibat vt operam acta corrigeret. Die aūt quadā cū requiaret cum multa turba obsequentiū. abbas hugo vt sibi familiaris in extremo agmine cum suis monachis pseque bat. Visoq; eminus tanto honore virū cepit cogitare in animo suo. vnde esset homuncioni breuis staturę tantus honor despicabilis parentele. Pro cuius dubio ex superbia hoc accidere. q tot obambulatores haberet. Vt hoc mente versarat. hūc archidyaconus bildebādus reflexit equū z calcaribus incitato alonge clamans. z abbatē bugonem adiuocans. Tu inquit male cogitasti. Non mihi hāc gloriā sigloso dici pōt. q̄ cito transit. vel imputo vt ab alio imputari volo. Beatus apls. quoq; priuilegio hoc mihi erbēt. Erubescens abbas. hoc solum rñdit. Queso domine quō nosti cogitatū meum. Ab oīe inquit tuo quasi p fistulas ad aures meas deductus est. Item eccīam aliquando simul ingressi abbas pfatus z archidyaconus dicitur vt orarent. cōtinuatis z iunctis lateribꝰ. pstrati diuinis oꝛa seruerunt. Tunc respexit archidyaconus abbatem turbulento actu infrendens. Abbas foras egressus causas cōmotionis inquisiuit. Cui ille. Time amare vis. cane ne vlterius me hac iniuria ergo pegnes. Dñe n. meus ibs speciosius ꝑ filios boim postulationibꝰ meis visibiliter affabat. intendens dictis z seremis sanens oculis. Ꝑ oēsnie me abiectus violentia me defecerunt ad te puersus. Puto esse grue iniurie amico subuenire auctorē salutis sue. Preterea noueris mortalitatē hoim z huic loco imminere excidiū. Vidi. n. angelum dei stantem sup altare euaginato gladio. z etiā paucā stillā spissus z nebulosus aer circūuolat. Fugiamus ergo quātotius. His dictis introeuntes ī diuersoriū ad curam corporis assedere. continuoq; papilibus appositis exortus est in domo luctus planctꝰ et familia subito extincta. qua pestis pre vicinas edes craſſante mox ascensis multis diffugerunt. De eodem gregorio henricꝰ imperator vt ait Jo. de col. pᵒ Vinc. Postq̄ se publice excōicatū cōpenit. nō tā clā neq; in occulto romanas psequi cepit eccīam. z vt dño pape gregorio vitas multiplicaret z scādala. egit cū epis lombardie. p maiori pte in reprobū sensuꝫ dat. vt ad petri ꝺ ipatoris pdicti guberū rancēmatē archiepm in papā eligeret. Cui vtiq; ifanū z loquplete cui clemētie nomē imposuerūt. Ad quē veniēs ipe hēricꝰ ille ydolo tāq; vero pōtifici reuerētiā exhibuit sūmo. Qui infelix hō tāq; ō sanctę hēricꝰ psumēs z multitudie diuitiaꝝ. pfatus exclusꝰ violēter venerabil gregorio sedē aplicā intrusit. ita dicitur. z ab intellectꝰ incentate et ambitōne deiectus. vt id se eē credēt qđ fallo dicebat. Cuiq; infelix hō in maligno positꝰ vias seq̄ret piculosas. hoc ꝓsimatis occasiōe ad teteriora declinās. oēs dei z hoim posterga erat reuerētiā noxia sequēs. z declinans salutaria. Capiebāt pōtifices z quilibet eccīaꝝ platī. vt q̄ qđ homicidioꝝ reimācipabāt. bonis illoꝝ cōfiscatis. quicūq; ipatoris hac sua puersitate nō erāt psentes. nec solā eis ad epos irrogabant iniurie. vez exclusis impetuū successores intrudebāt. Papa et totis nisibꝰ ꝺ ipatorē hēricꝰ z factis vbiq; trāsmissis lris pugnat z q̄cūq; potuit ab eo auertit. Principes insup teutonie a iuramēto fidelitatis qđ illi pstiterāt absoluit. atq; ipm ab imperio deponit. hac de causa sacones imperatori rebellāt. atq; alios ex teutonicoꝝ principibꝰ post se trahēres. ꝙgregato ꝯcilio pmultā deliberatōem regē burgundie rodulfum ꝺ hēricū ipatorē eligūt. Hunc papa coronā auream misit miro opere fabricatā. cui septē erat. Petra vedit petro petꝰ dyadema rodulfo: hūc rodulfus de mādato pape magnumꝰ archiepūs soleniter cotonauit. q̄ magnis suoꝝ z teutonicoꝝ copijs ꝙgregatis alemaiam intrauit. z multis sibi adherētibꝰ multo tpe cū hērico de ipso decertauit. At postremus deo ita pmittēte in bello rodulfus ab hērico occisus ē. cui multis saxonū principibꝰ. Henricus aūt hac obtēta victoria. pdo saxones q̄ caput rebellionis fuerāt multis calamitatibꝰ afflixit. Deinde sueuū ingrediēs atq; ciuitates z castra deuolutē ad se redire ꝯpulit. Ꝺ z alios q̄ p totū ipiū ab illo et rerū dispatōe discesserāt ti minis. tū mūeribꝰ ad se reclamit. Iracꝝ rodulfo ab hērico occiso. quez valde formidauerat. atq; saxonibꝰ multis plijs pfligat. pacifice ia videbat ipiū possidere. Quare supra se elatꝰ rē e multos attēptat nephandā. nā i festo pētecostes mag̃ principū ac platoꝝ magistꝝ ꝙgregato ꝯcilio bildebandū q̄ z gregoꝛ. oēs q̄ hērico adherebāt deponēdū cēsent. q̄ festo ipator cū magno exercito in ytaliā veit. vbi cū venissent q̄dā se interponebāt. vt ipe cū sūmo pōtifice sil pueniret: z ō pace inuicē tractaret. Cuiq; peuenissent post multos tractatus. cū nullo mō de pace cōcordia fieri posset: multi ytalie epi atq; barones q pāp pape fauerūt. illo relicto se ad ipatorē puertēt. Quoꝝ fauore ipator aiatus romā ꝓmouit ipam

absedit. Mūtabat aūt hoc in tpe sub imp̃atore gotbi fredus inclitus ille vur lotbotingie. Qui postea primus ex latinis hierosolimis regnauit. de quo postea multa dicenda sunt. Hic in ea obsidiōe effracta muri pte. que sibi contigerat expugnanda infra vbez primus irrupit. Qui ea die nimio labore fatigatus grauē incurrit infirmitatē. Et cum motti se ꝓpinq̄ cerneret: vocat q̄ si deus eū ad sanitatem reduceret. terram sanctā. pmissionis visitaret p̄sonaliter. Quo voto emisso statim pristine restitutus ē sanitati. Romani igit̄ postq̄ senserunt imp̃atoris exercitū fractis mūris intra menia versari. q̄ aūt henrico clam fuerant iam non in occulto: sed in palā relicto papa ad imp̃atorem transeunt. atq; ei introeunti caterua tanta occurrēt̄ illi imp̃iales laudes acclamarunt: ꝛ modo imp̃iali recipiunt. Sūmus aūt pontifex vidēs se a ꝓpo romano deseri. in quo summe sperabat. cū ad fugam via minime pateret. cum suis cardinalibꝫ in castro crescentij (quod sancti angeli dicit̄) se recepit. Qđ postq̄ senserc romani se tempus inuenisse rati. quo sibi gratiā imp̃atoris recuperare se crederent. castrum in quo pius se recepat pontifex: vndiq; obsiderūt adeo vt nulli ingressus vel egressus sine periculo pateret. Imp̃ator aūt vrbē ingressus capitoliū ascēdit. Teutonici ꝑo more barbarico ꝓ vrbem se effundentes: multa mala ciuibꝰ inferebant. Cum aūt imp̃ator pro sua voluntate vrbem tractaret. atq; eis ꝓ arbitrio suo disponeret nōcinos ad ipm̄ venit alterēs. Robertū guichardi ducem cū infinita tam equitum q̄s pedituꝫ multitudine in pape venire succursum. Quo audito imp̃ator vehementer ē territus. Diffidebat.n. duci roberto infra vrbē posse resistere. vnde romanū populū cōgregari precipiens ꝛ aduentu ducis nullam faciens mentiōem. asserit se lombardie negotijs vacari. quare oportebat eum illuc necessario sub omni celeritate iter accelerare. Relictaq; vrbe henricus in tusciam. deinde in lombardiam cum suis exercitibus (vt verius dicam) aufugit. Quo recedente nō ꝓ multos dies pius dux ad papam liberandū romā appropinquauit: suumq; aduentū ꝓ occultos nuncios summo pontifici significauit. Romani aūt eius audito aduētu se adinuicem adhortantes cum multitudine armatorum illi obuiam exierunt: cōmissoq; ꝓlio ab ipo victi ꝛ fugati sunt. Fugatis itaq; romanis dux robertus ꝓ portā flaminiam hostiliter romā ingressus: eaꝫ ꝑtem ciuitatis que circa sanctum laurentium in lucina. ꝛ sanctum silnestrum respicit hostiliter inuadens paede ꝛ incēdio exposuit. Deinde vbi q̄s ꝓfligatis romanis ad castrum sancti angeli accessit. atq; inde eum multa gloria dñm papam cum cardinalibus atq; nobilibus illio qui eum secuti fuerant educens: ꝓ mediam vrbem deducens. lateranum adducens aliq̄diu ibi mansit. Deinde papa deliberato suorum consilio cum se tutum cum romanis remanere non crederet. ꝛ ducē domestica negocia retinerent in apuliam. relicta vrbe pacis cum sequentibꝰ cū duce ꝓfectus ē ad vrbem salernitanam vbi aliquib⁹ tpib⁹ mansit catholicus pastor. Et post multas tribulatiōes ꝓ eccie libertate toleratas quieuit in dño. Hinc spe.hilton.li.xxvj.ca.lxxij. post sigisbertuꝫ sic ait. ¶Hildebrandus papa qui ꝛ gregorius. vij. apud salernum exulans moritur. De hoc ita scriptū inueni. Volumus vos scire qui eccīasticē cure solliciti esse.q; domin⁹ aplicus bildebrandus qui ꝛ gregorius nuncin extremis positus. ad se vocauit vnum de. xij. cardinalibus quem ꝓ ceteris diligebat. ꝛ ꝓfessus ē deo ꝛ sancto petro ꝛ toti eccīesie fe valde peccasse in pastorali cura. que ei ad regēdā erat cōmissa. q; ꝛ suadente dyabolo cōtra humanū genus iram ꝛ odium cōcitasse. Postea ꝑo sententiā que in orbe terrarum effusa est. ꝓ augmento xp̃ianitatis cepisse dicebat. Tunc demū misit ꝓdictū ꝓfessionē suā ad imp̃atorem ꝛ ad totā eccīam vt optaret ei indulgentiā. qi finē vite sue aspiciebat. ꝛ iā cito se induebat angelica vestē. Et dimisit vinculo absolui vinculo olim bannoꝝ suoꝝ imp̃atori ꝛ omni ꝓpiano vinis ꝛ defuncti laicis ꝛ clericis. ꝛ iussit suos abire de domo theodorici ꝛ amicos imp̃atoris ascendere. hec ibi. Que tū vera esse non credo multis de causis. nec Jo. de col. ponit. Nota aliquas ꝓstitutiones factas ab isto greg. i decret. xxj. q. vij. In generali ꝓsilio residēs inquit Si quis deinceps ep̃atum vel abbatiā de manu alicuius laice ꝓsone susceperit. nullatenus inter ep̃os vel abbates beat. nec vlla ei vel ep̃o vel abbati audientia cōcedat. Insuper grām beati petri ꝛ eccie introitū interdicimus. i. suspendimus: quousq; locum quē sub crimine tā inobedientie q̄s ambitiōis ex qua scelus ydolatrie cepit resipiscēdo nō deseruit. Similr ꝛ de inferioribꝰ dignitatibꝰ cōstituim⁹.

Item siquis imp̃ator. regū. ducum. marchionū. comitū. vel quilibet secularium ptārum. aut ꝓsonarū investituram ep̃atus vel alicuius eccīastice dignitatis dare ꝓsumpserit. eiusdem sententie vinculo se ē obstrictū sciat. Idē di. xxxij. §. Verū gregorius. rodulfo ꝛ berrollo duobus inter cetera scribit. Officiū symoniacoꝝ ꝛ in sodomitice iacētium. i. notoria sciēter nullo modo recipiatis. ꝛ quantum potestis taleꝫ a sanctis ministerijs vbi opportuerit ꝓhibeatis. Idem greg. vij. omnibꝰ ꝓ regnum ytalicum ꝛ teutonicorum ꝓsentibus. dist. xxxij. ait. Si qui sunt ꝓsbi. aut diaconi. aut subdiaconi qui in crimie fornicatōis iacēāt. interdicim⁹ eis ex ꝑte omnipotentis dei ꝛ sancti petri auctoritate eccie introitū. vsq; dū penitent ꝛ emendent. Si qui ꝛo in peccato suo ꝓseuerare maluerint. null⁹ vim eorū ꝓsumat audire officia. q; bēdictio eoꝝ ꝛ vtil⁹ in maledictionē. ꝛ oratio in peccatū tēstante dño ꝓ ꝓphetā. maledicit̄ cum in ꝑt bēdictōib⁹ vrit. Qui ꝛo huic salubrrimo ꝓcepto obedire noluerit. ydolatrie pctm incurrēt. samuele testante ꝛ beato Gregorio instruente. q̄m peccatū ariolādi est nō obedire. ꝛ quasi scelus ydolatrie nō acquiescere. Peccatū ergo paganitatis incurrit quisquis dum xp̃iana se asserit. sedi aplice obedire contemnit. hec ibi. Et intelligendū ē de notoriis fornicatoribꝰ. qui sunt suspensi q̄ ad se ꝛ quo ad alios. Tamē vere ꝓficiunt ꝛ cōferunt sacramēta. Et dī eoꝝ bēdictio. i. officiū vertit in maledictōem. q; peccāt ꝛ ipi ꝛ qui audiūt officia eoꝝ sciēt. cū facilt ꝫ ꝓcepti eccīe ℟ ꝓpōtis. f. nō audiri eoꝝ officia. Idem de decretalibus ciuis rome. de ꝛse. di. iij. ait. ¶Perueit ad me quodā puerū ſpūs bonꝰ inter vos aliū sancte fidei aduersa semiasse. ita vt die sabbati aliād opari ꝓhiberēt. q̄s q̄o aliud nisi antichristi ꝓdicatores vtiq; venim⁹? Qui veniens die sabbati ꝛ dñicū ab oī faciet ope custodiri. Quia enim mortuꝰ ꝛ refulgere simulat. habeni in veneratiōe vult die dñicū. Et q; ꝓhibere. Si aūt ꝓ luxu ꝛ voluptate. nec dominico die nec alia quacūq; ꝓcedit. Idē. xj. q. iij. Cū multos peccationū ex exigendo ꝓ eā excōicatōis pene quotidie cernim⁹ ꝓm ignorātia. ꝓm nimia simplicitate. ꝓ timore. ꝓ etiā ex necessitate. vnicuiq; misc̄dia. anathematis sniam ad tps̄ put possumus tēperamus. ꝛ tēpatā ē oīm⁹. Ab anathematis q̄ vinculo. i. minoris excōicatōis hos subtrahimus. vic̄ vxores. filios. seruos. ancillas seu mācipia necnō rusticos ꝛ seruientes. necnō ꝛ oēs alios: q̄ nō adeo curiales sunt vt eoꝝ ꝓsilio scelera ꝓpetrent. Et eos q̄ ignoranter excōicatis cōicant. Sciat illos q̄ cōicat cū illo q̄ excōicatis cōicāt. Quicūq; aūt oratos siue peginnos siue viatores in terrā excōicatoꝝ deuenerit. ꝛ ibi nō possit emere. vel nō habet vñ emat ab excōicatis licētiā accipiēdi damna. Et siq̄s nō in sustentatōne supbie. ꝓ humanitatis cū excōicatis aliq̄d dare voluerit nō ꝓhibem⁹. vide ibi notabilē glo. Idē dic oblatiōes fiēdas ad altare. de ꝛse. di. j. Dis. Nō sm glo. ē ꝓsilii. Et ibi dicit ad vsū ꝓmū ꝓfugiēdū ē q̄ nēe possit curare aūt passiōes. Ver⁹ homines ordine ꝓpostero aūt sibi opē ab holdo accersiūt. At vbi defecerint humana subsidia tunc arbitrant̄ diuina po

stulandam gratiam fauoris.

Anno domini .§.xcii.

Millesimo.lxxxviij. defuncto gregorio.vij. victor tertius creatus est a cardinalibus papa. qui 7 prius dictus est Desiderius abbas casinensis. qui sm Mar. in chron. prefuit ecclesie dei anno uno. mensibus quatuor 7 diebus.vij. Sed sm Iob. de col. tm̄ mensibus.iij. 7 diebus.vij. vixit in pontificatu religiosus vir 7 timens deum. qui veneno in calice misso extinctus dicitur. Eodem anno sol eclipsim passus est. Et fames intolerabilis fere p̄ vniuersum orbem fuit. Nimia etiā inundatio aquarū fuit multis in locis damno 7 periculo. Nam 7 in ytalia diluuie tanta fuit. vt rupes liquefactē plures villas ruina sua destruerēt. Domestice aues pauones. galline. anseres. a domibus se extrahentes alibi fuunt substantie. Aug. in lib.iij. de ciui. dei simile potentū narrat cōtigisse. antequā se aduersus romam sociale bellū latinū commoueret. in signum magni mali. Circa idem tp̄s: vt ait Sigilbertus venetianus meditantibus auferre corpus beati Nicolai a mirreo litie a rhabaris desolata. p̄occupauerūt eos duces barenses: numero.xl.vij. ab antiochia mirreos aduenientes. qui a quatuor tm̄ monachis ibi inuentis extorserunt sibi ostendi tumbas sancti Nicolai. Qua effracta ossa sancti Nicolai in olei liquore natātia integro numero extraxerunt 7 harum cum gloria abduxerūt. Facta autē est hec translatio anno. dcc.lvij. a depositōe seu morte eius. multiq̄s infirmi sanati sunt in hac̄ translatōe. Cū aūt quidā ex palatinis quēdā dentē extraxisset de tumba. vt ex magna deuotione illum secum portaret. postea non inuenit ei: sēs Nicolaus reuelauit q̄ reductā erat ad tumulū. qi nō p̄mittebat p̄tem etiā minimā a corpore separi. Circa illud tempus dicit̄ habuisse unus ordo cisterciensium: de qua institutione dictum est .§. in precedenti titulo.

Vrbanus secun- .§.xcii.

dus post translatum victorio pape cardinalibus in vnum cōuenientibus vno alio electus est pontifex summus. Qui p̄ erat monachus cluniacensis ordinis. ordo vocatus. Ad hanc summi p̄sulis dignitatē assumptus est Anno dñi M.lxxxx. sm Iob. de col. Imperij aūt henrici quarti. anno.xxxj. qui sedit annis. vj. mensibus.iij. diebus. xij. Fuit aūt hic vir strenuus 7 in diuinis scripturis valde eruditus.

Hinc inter ecclesiam 7 imperiū angescūt scandala. crescuntq̄ discordie dum alter ab altero dissidet. atq̄ alter alterū excōicat. i. et pontificibus. vero. i. legitimo vrbano 7 apostatico clemente vocato. quem intruserat imperator. Sed alter alterius excōicatione aut et cāe aut et p̄sone p̄ indicio p̄temsit. Post hec vrbanus papa predicti bēnēficia imperatoris furorem vltionis cuz in romanis 7 mentō minime cōhiberet. loco montōzabo apud suos fideles deliberabat: nusq̄ pene securus. Cum aūt ipe papa celebrasset p̄cilium generale placentie p̄dicti imperatoris indignationem fugiens: relicta ytalia regnū francoz ingressus est. Qui 7 generale cōcilium apud claromontē aliquantū fecit cōuocari. Quo in loco et vniuersus transalpinoz p̄tibus nouembri mense archiepoz. epoz 7 abbatum cōuenit facer quentus. p̄sulis etiā nonnullis principibusq̄ diuersarum partiū. Ibi aūt dñs aplicus de p̄latoz 7 filio in concilio illo multas p̄stitutiones ordinauit. q̄ ad erigendū labentē ecclesie statum respicere videbant: vt infra patebit. Et int̄ cetera statutum est vt hore bte Marie dicant̄. vñ et hoc in p̄cepto est sicut officiū dñi. Ac etiam ordinatum fuit vt in sabbatis officiū dñe solemniter celebret̄. Et q̄tū ad missam cā vacat satis obstat̄. quo ad officioz horaz. i. vt in sabbato fiat tocū officiū virginis curia nō obstet. § aliq̄ ecclesie vel religiones. In eodē p̄cilio excōicauit papa philippum regē francoz 7 henricū imperatorē 7 antipapaz Rauennatem ad gḡm sinodē habuit exhortans illos vt assumpta cruce terre sancte subuenirent. In cuius sinodo fine ita p̄clusit. Nos de misericordia dei 7 de beatoz Petri et pauli auctoritate confidimus fidelibus xp̄ianis qui cōtra paganos emitatē scām 7 alia loca venerabilia detinētes arma susceperint cunctas sibi. p̄ delictis suis penas relaturos. Interim vo eos qui ardore fidei ad expugnandū illos laboriz illum assumpserint. sub ecclie defensione 7 beāti apostoli petri et pauli protectione tanq̄ vere obedientie filios suscipimus. 7 ab vniuersis inquietationibus tam in psonis q̄m in rebus statuimus manere securos. His verbis finē faciendo dedit deus grāz fideli sermo suo euangelizandi fortitudinē multa. Et mandatū eius licet arduū minus 7 difficile videret̄. cū omni audacitate tam maiores q̄m minores ampleri sunt. Nec solū p̄ntes et illius verbo succensos huius ihu seruor asserat: verū loge lateq̄ sm̄o idē egressibus absentes etiā pari voto feruentes accendebat ad idē. Postea episcopivit in mandatis accepant. fideles se cooperatores exhibebant plebes suas ad idipm̄ animantes. Et o pante diuina gḡa nec vnus aper cadebat sine fructu sup̄ terram. ita vt vere dici posset illud dñi ihū. Non veni pacē mittere sup̄ terram q̄ gladium. Dumidebant̄ cū maritus ab vxore. p̄es a filijs. Nec erat tunc charitatis vinculus qō huic seruori posset pudicitiā generare. Ita vt de claustris multi egrederent̄ monachi. de carceribus incluſi in quibus se spōte p̄clauserant ꝓpter dñm. Nec erat in regnis occidentalibus qui aut etatis aut sexus aut p̄ditionis aut status vellet esse memor. aut aliquibus psuasionib detentus ab incepto desisteret. Sed oēs indifferenter manus dabant. videbat̄ cū ad literā illud implen qō scriptū est in thobia. hierusalem ciuitas dei. Nationes ex longinquo ad te venient 7 munera deferentes adorabunt in te dñm. 7 terram tuam in sanctificatōe habitabunt. nomen magnū inuocantes in te. De p̄nūbo igit̄ qui in p̄cilio p̄ntes fuerant in armā future peregrinationis crucē suis humeris affixerunt. Primus dñs ademarus podiensis epūs als baimar⁹. q̄ postea aplice legationis auctoritate functus in eadē expeditōe prefuit. Dñs q̄s auraſionensis epūs. De veroq̄s magnis regū multi barones 7 principes crucē suis humeris affixerunt. vi. dñs hugo magnus regis ffrācoz philippi frater. Robertus flandrensiū comes. Item alius dñs Robert⁹ dux normānoz: dñi guilielmi senioris regis anglor̄ fil⁹. Stephanus carnotensis 7 blesensis comes. Raymundus comes tholosanus 7 sancti Egidij: vir q̄s insignis et strenuus. Gotfridus de billom lotharingie dux. et cū eo duo fratres. i. Balduinus 7 eustachius. Item balduinus d̄ burgo coz 7 sanguineus filius comitis de royscolt. Guarnerius comes de grein. Baldninus comes annonie. Ysuard⁹ comes diensis. Rainaldus comes auraſicensis. Guilielm⁹ comes de foxes. Stephanus comes de albumarla. Rotoldus comes pice. Hugo comes sci Pauli. Multi 7 alij principes 7 barones. q̄ comites nō erant ad id deo placidū obsequiū se obtulerūt. Citra alpes vo dñs Boamundus tarentinoz princeps dñi Roberti Guiscbardi apulie ducis filius. Tancredus eius ex sozore nepos vir in armis exercitatus 7 strenuus. Fuerunt q̄s in expeditione huius et ytalie ciuitatibus 7 populor̄ et vrbe romana quidā et nobilibus. Hi oēs tps opportunū expectantes. Alij manno. Alij terreno intuere hanc peregrinationis aggressi sunt viam. Non enim poterant tanta tāq̄s infinita populoz multa in vna qualibet regione repire necessaria. vñ studiose p̄curatū est vt singuli maioz principū scorsus legiones suas ducēt. 7 nō eodē tramite. p̄gressurent. Nō erat vilpiam in tot. puincijs q̄t habet occidens tom⁹ ocios vel vna. quz hinc p̄familias. hinc filius. hinc tota domus ad migrandū se p̄pararet. Cū singultibus 7 suspirijs dimidebant̄ ab inuicē. carorz zoleros. septemū sibi dicentes vale. Anno dñi. M.lxxxvj. quidā nobilis gualter⁹ vir prudens 7 in armis strenuus. cū ingenti multitudine pedestrū turmarū. p̄transiēs teutonicoz regnū in vngariam

descendit. Qua transcursa bulgariaz intrauit. Emersisq; illinc regionis finis stralitiā dante mediterranee metropolim egregiam pueniet: vbi a duce illi⁹ cuntatis acceptis vie conductoribꝫ incolumis pueniet post aliquos dies. Quo pueniens in psentia dñi imperatoris introductus ab eo obtinuit vt vsq; ad petri beremite aduentū de cui⁹ mādato iter arripuerat. vt in locis cuntas finitimis habitare posit teret. Ille petrus beremita fuit excitator bn⁹ op⁹ q; ad gressus p terra sancta recopanda. qui habita reuelatione ex hierosolimis venit ad vrbanū papā. Sed de illa materia 7 bellis ꝓpter hmōi. 7 adeptione terre sctē dicet infra plene in sequenti titulo. De decretis huius scīj vrbani Vrbanus scūs in synodo apud melphiaz sic ait. di. xxxij Nemo ad sacrum ordinē promittat. nisi aut ꝛ go aut ꝓbate calliditatis. Et q; vsq; ad subdyaconatū vnicā 7 virgines vtorem habuerit. Idem. c. precedenti. di. e. scribens dilecto grandonī pīarche. Erubescāt impij 7 apte intelligāt indicio spūssci. eos q; in tribꝫ sacris gradibꝫ pstrati. s. dyaconatu 7 subdyaconatu positi mulier culpa nō abiecerint. 7 caste nō vixerint. excludendos ab eorūdē graduū dignitate. De manifestis ei loquimur. Secretoꝝ aūt cognitor 7 iudex est deus. Idē. j. q. j. Si qui a symoniacis nō symoniace ordinati sunt si quidē ꝓbare potuerint. se cū ordinarentur nescisse eos esse symoniacos. 7 tūc ꝓ catholicis habebant' in eccia. taliū ordinatōes sustinemus misericorditer. cum dispensatione. Si tū eos laudabilis vita 7 cōmēdat. Qui ꝛo scienter se a symoniacis ꝓsecrari immo execrari pmiserunt. eorū ꝓsecrationē oīno irritam esse decernimus. glo. hec declarat. Idē. viij. q. iij. sic habet'. Artaldus archiepūs archiepiscopus arelatensis epō narbonensis eccie suffraganeos romā ꝓsecrandos ad dñm vrbanū. l. Leōn papaz venit. Suos q; ꝓpe archiepō ei ꝓsecrare nolebat. qm̄ ꝓpter electionē suaz bona eccie cōseruanda canonicis iurauerat. Consecrat⁹ igit' est a dño vrbano papa. ante purgatus de hmōi iuramento. dicens se fecisse dictū iuramētū post electionē. nullam aūt ꝓuentionē ante fecisse. vt eligeret'. Et ideo vt dicē glo. nō fuit ꝓmissio symoniaca. De symonia in dignitatibus. idē vrbanus. j. q. iij. Salnatos. Idem dist. lvj. ait. Presbyteroꝝ filios a sacris mūneribꝫ removem⁹. nisi aut in cenobijs aut in canonicis. s. regulariter fuerint religiose cōuersati. Idē scribens turonēsi archiepō ait dist. c. Cenomanenses electum ꝓ eo q; filius sacerdotis dē. Si cetere ꝛ gratis in eo ꝓuenit nō reijcimus. Si suffragantibꝫ meritis eli patiuntur suscipimus. nō tū vt ꝓ regula impolle q; assumat'. si ad tps eccie ꝓdio ꝓsit'. Tū hm glo. cū ꝑ papa dispensat. Idē. ix. q. j. c. Ordinationes. ait. Qui ab eps quondā catholice ordinatis. si in schismate a romana ecclesia sepatis ꝓsecrati sūt eos nimirū cū ad eccie vnitatē redierint. sanctis ꝓpis ordinibꝫ misericorditer suscipi inbemus. si vita 7 scia eos ꝓmendat. Immodo q; cunq; a ꝓdictis schismaticis sēdis romane eccie aduersarijs se ordinari pmiserint. nullatenus hac venia digni habeat'. Qui aūt misericordie intuitu magnaq; necessitate cogente hic in sacris ordinibꝫ dispensatione ꝓhibuerimus. nullū tū ꝓiudicij sacris canonibꝫ fieri volumus: si obtenta ꝛ priorum robur. Et cessante necessitate illud q; cessz qđ factū est ꝓ necessitate. Ubi em̄ multoꝝ strages iacet ibi sobrietas habenda est aliq̄d seueritatis. Idē. xj. q. iij. Quibꝫ epi nō cōmunicāt nō cōcertis. 7 vos: 7 q̄s excecerint. s. ꝓcessionibꝫ nō recipiatis. Valde em̄ timenda est sibi epūs licet innocens liget. Idē. xj. q. j. c. Scimus. ait. Quicūq; vestrū cōsecrationem suscepturam bz 7 vouit se nihil ꝓprii habere. videat ne pollicitationes suā irrita faciat. Si qđ pollicitus est dño si debitor custodiat. ne damnationē si ꝓmissi sibi acquirat. qm̄ sanctius est nō vouere q; vota ꝓmittere. Quidam em̄ ꝓmisit q; vouit fecerūt. aut fidē pcperunt 7 votū nō ꝓfecerunt. aut in malis vitā finierūt. q; illi q; sine voto vel fide mortui sūt. 7 tū bona fecerūt. Et ꝓinde b⁹ vrbani. xij. q. ij. dē. De laicis qđ facta est q; monentibus epis

scopis siue alijs clericis res defunctoꝝ in vasa eccie pauperibusq; furripiunt. Contra quos cōe totius ꝓuincie anathema. platum est. ipō papa hmōi furta ꝓmulgāte. Si quos posse pōns interdicti cognitione eporū aut ꝓsbyteroꝝ aut aliorū clericoꝝ res inuaserit vsq; ad satisfactionez excōicetur. Idem. xv. q. vj. Scribēs epo vapicensi ait Juratos multos bugeni comitis ne ipi q̄dā excōicatus ē. seruiant. ꝓhibeto. Qui si sacramenta ꝓtenderint moneantur oportere. deo magis seruare q̄ hoīb⁹. Fidelitatē em̄ quā xp̄iano principi iurarūt. deo cuiusq; scis aduersantiet eoꝝ ꝓcepta calcanti nulla cohibent' auctoritate ꝓsolute.

Idē. xvj. q. vij. ait. Decimas 7 eccias a laicis monachi nō accipiāt absq; ꝓsensu 7 voluntate epoꝝ. q̄b⁹ si aūt ꝓsumptū fuerit canonice vltionē subiaceant. Idē. xvij. q. iij. ait. Attendendū ē omnibꝫ. ne ꝓcia vsūr secretoꝝ celestiū redicata a q̄busdā inuenta ꝓrrepent'. Nō si q̄s fecerit ꝓsidebit' vltionis acrimoniā q; erga sacrilegos iure pomēdata est. ꝓpetua damnet' infamia. 7 carceri tradat' aut exilio. Idem. xix. q. ij. ait. Due sunt leges vna publica altera priuata. Publica lex est que a scīs patribꝫ scripta est ꝓmulgata. vt est lex canonū. q̄ ꝓpter transgressores est tradita. Verbi gra. decretū est in canonibꝫ clericū nō debere de suo epatu ad alium transire sine cōmendaticijs lris sui epi. Nō ꝓpter crimnosos ꝓstituta ē. vt ne vicz infamem ab aliquo epo suscipiant' ꝓsone. Solebant em̄ officia sua cū nō poterant in suo episcopatu ad alia transire 7 in alieno celebrare. Nō iure ꝓprio 7 scripta ꝓtestatū ē. Lex ꝛo priuata est q̄ instituta spūssancto in corde scribit'. sicut dicit apūs de quibusdā. Cū gentes legē nō habeāt sibi nata raliter ea q̄ legis sunt facunt ipi sibi sunt lex. Si quo horum in eccia sua sub epo q̄m retinet 7 secularter viuit. si affl atus spūssancto in aliquo monasterio vel regulari canonica saluari voluerit. qi lege priuata ducit'. nulla ratō engit vt publica cōstringat'. Dignior est em̄ lex priuata q̄ publica. Spūs quippe dei lex est. et qui spū dei ducunt' lege dei ducunt'. Et quis est qui possit spūsancto resistere diuine. Quisquis q̄ hoc spū ducit'. etiā epo suo ꝓtradicēte. eat liber nostra auctoritate. Idem. q. iij. Statuim⁹ ne ꝓfessionis canonice quā piam posse dei vice suꝑia caput sibi hominē imponat: alicuius levitatis inflicta vel derelictionis religionis obtentu ex eodē claustro audeat sine patris ac totius congregationis pmissione recedere. Discedēte ꝛ nullus abbatum vel epoꝝ 7 nullus monachoꝝ sine cōi literaū cautione suscipiat. Idem vrbanus. xvij. q. ij. ait. Seruisse q̄s monasteria aut eoꝝ eccie atte Gregorij. vij. vsq; ad hoc tempus fecerunt. 7 nos ꝓcedimus. Ut de ibi glo. Item ex synodo vrbani secundi habita piacentie. di. lxx. sic habet'. Sanctorum canonū institutis cōsona sanctione decernimus. vt sine titulo facta ordinatio irrita habeatur. Et in qua ecclesia quis intrusus est ea ꝓpetuo perseueret. Omnino autem in duabus intitulari aliquem nō licet. Glo. ibi notabilis que demum post mīta bene concludit. s. q̄ circa plures ecclesias curam habentes animarum vel dignitates solet papa dispensat. Extra de ꝓbend. Dilecta. Sed circa simplicia beneficia plura obtinenda epi ꝓsunt dispensare. Sed si sine causa rationabili hoc facit. peccat graviter et dispensans 7 dispensat⁹. Idem. xxiij. q. viij. Tributū i more pisc̄ piscante petro inuentum est quia de exterioribus suis quepalam cunctis apparent. tributum reddit ecclesia. Nō autem totum piscem dare iussus est. sed tm̄ staterem qui in ore eius repertus est. quia non ecclesia imperatori dari debet. Non pontificalis apex qui in ore capitis ecclesie preminet subiici regibꝫ pōt. Sed sane vt diximus quod i ore piscis inventum est: ꝓ petro 7 dño dari iubetur. quia de exterioribus ecclesie quod constitutum est antiquitus ꝓ quiete. et pace qua nostri 7 defensari deberent imperatoribus persolui debent. Idem. xxi. q. iij. ait burchardus epo scribens. Quod autez vxor cū marito in baptismate

simul non vebeat suscipere puerū nulla auctoritate reperitur prohibitum. Sed vt puritas paternitatis spūalis ab oculibe ⁊ infamia ꝓseruet immunis. dignum decreuimus vt vtrūq; simul minime ad hoc aspirare ꝓsumant. Idem xxiij.q.iij.ait. Paternaz traditionum exemplis ꝑmoniti pastoralis officij debitū ꝓsoluentes ecclesias cū bonis suis rum ꝑsonis q; possessionibꝫ clericos vicz ac monachos eosq; puersos vel cōmissos oratores quoscūq; suis nihi hominos rebꝰ quas ferunt tutos ⁊ sine molestia esse statuimus. Si quis vero hec facere ꝓsumpserit. si nō emendauerit a liminibꝰ eccīe arceat. Idem.q.c.ait ex epistola sua Notandū est q; quidā dicūt ꝺ euangelicam parabolam nos facere. vbi de zizanijs nō eradicandis dñs ꝓcepit cū aliqs ercōicatione dignos ercōicationi subijcimus. Sz ipe dominus qui parabolice hoc narrat alibi ercōicationē fieri iubet dicens. Frater q̄ cōpetitur ab ecclesia ⁊ nō obedit. sit nbi sicut ethnicus et publicanus. Unde apparet liquido aliud esse ercōicatōz aliud eradicationē. Qui cū ercōicatur nō hoc ercōicatur vt spūs eius salvus fiat in die dñi. Disciplina est em ercōicatio nō eradicatio: nisi forte ercō municatis superbia ⁊ ꝓemptus puemat. Sed ⁊ augst. cui⁹ ꝓba inducūt ad ꝓpositū suum cum sanctis legatis romane ecclie ⁊ aliqs sanctis epis pelagiū ⁊ celestinū hereticos ercōicauit. Sz ⁊ conatus ercōicatos dūt. Idem. Qui alioz errorē defendit multo est damnabilior his q̄ errant qui nō solū ille errat sz aliis offendiculū parat ⁊ cōfirmat.

Capitulū ij.

Osthystoriā summo

rum pontificū a leone quarto vsq; ad vrbanū secundū inclusiue. i. ab octingentesimo tricesimo anno dñi vsq; ad millesimū centesimū. dicendum occurrit. de imperatoribꝰ q̄ fuerūt illis tpibꝰ ⁊ aliis ecclesiarū principibꝰ. Mortuo igit karolo magno ꝓmo imperatore francis: successit in imperio ludouicus filius eius cognomento pius. qui imperare cepit Anno dñi. dccc.xiij. Sed a mūdi initio series millesimo. xxiij. Fm aliam opinionē. q̄ter millesimo. dcclxxvj. Et imperauit annis. xxvj. Genuit aūt tres filios ante imperium. s. Lotharū. pipinū ⁊ Ludouicū. Lotharius aūt vt refert vin. ⁊ Ja. de col. tanq̄ ꝓmogenitū fecit cesarē. Et ytaliā cum ipa roma ei regendā dimisit. Secūdū ꝺo. s. pipinū aquitanie regem ꝓfatus. Ludouicū ꝺo germanie ⁊ bauarie regem declarauit. Fuit aūt hic ludouicus sp ꝓceptor dñi ferventissimus executor ac catholice fidei strenuissim⁹. ꝓpagator. ⁊ q̄uis in magnis esset in seculo sublimatus ꝓstitutus: humilitate cū altius eminebat. Hic in exordio sui imperij ecclesiarū statum diligenti cura ꝓtractans legē ꝓstituit. vt xpi ministri nō essent humana fruitute obnoxij. Statuit etiā vt vnaq; q̄ ecclesia suos haberet sumptus cōiter viuendi. ne alicuius auaricia ecclesiastico ministerio abhoreret ad questum. nec ꝓpter inopiā cultus diuinos negligeret. Similiter p singula cenobia stipēdia statuit monachoz. Ob hanc igitur causam anno impq sui. vj. apud aquisgrani tenuit ꝑgregani synodū oim ꝓlatoz ⁊ abbatū ⁊ aliorꝫ sui imperij clericoz. ꝓpter statū et vtilitatē fidei ꝓsidente papa Gregorio. Et inter cetera in illo ꝓcilio q̄ne pie et sctē statuta sūt veretū est vt epi ⁊ clerici nec ꝓciosis nec sericis vestibꝰ neq; baltheis aureis ⁊ gēmatis vterent. Monstro nanq; simile esse dicit ⁊ impietatis crimē arguit. si ecclesiastice deputatus familie aspirare conet ad huius pompam glorie secularis. Cum aūt esset ꝓfatus ludouicus imperator natura clementissimus ⁊ iusta moz suoz lenitatē reipublice sibi ꝺisponeret. eius filij patris vt ipi dicebant inertiā ꝓtentes. vt leues discoli ac irreuerētes cū multis imperij et regni principibꝰ ac etiam prelatis cōtra illū grauē seditionē concitauerūt. Huius aūt cōiurationis actor ⁊ caput extitit Bernardus rex ytalie pipini iuniotis filius .et imperatoris nepos. Imperator aūt ꝓsiderans periculosum fore. si tam periculosam contra se cōspirationem exortaz dissimularet. magno alio ꝑa illos. qui in eū ꝓspiraverāt insurrexit. Et primo ꝑa bernhardū ytalie regem. tanq̄ maiestatis reū. primo regno: deinde oculis ad extremū vita priuauit. Quo facto multi postmodum ab eo taz nobiles q̄ alij varijs penis punit sunt. Nam alij exauctorati. alij exilio traditi. alij substantia priuati. Aliqui etiam occisi sunt. Quam ob causam actius ⁊ filioz odiū cōtra se concitauit ⁊ alioz principum coīda a se alienauit. Cūq; vt tantoz⁹ maloz materia sedaretur. prelati ecclesiarū se inter ponerent. De illoz⁹ consilio imperator Ludouicus Judith vxorem suam secundam. de qua karolum filium iam fuscepera. quasi omnium maloz⁹ originem a se abdicauit. ꝓpter hoc filioz et aliorum principū animos mitigare nō potuit. Ludouicus autem cum in hac ꝓcella versaret postremo in favorem filiorum qui ꝓprium patrē ꝓsequebantur a suis proditus in potestatem filiorum venit. A quibꝰ detentus in presentia principum coactus est omnez imperialem deponere dignitatem. atq; ad agendam penitentiam etiam iudicio prelatorum dicit fuisse reclusus in monasterio. Sed vo ita ꝺisponente sequenti anno q̄ fuit vicesimus sui imperij relaxatus arma ⁊ imperium ⁊ vxorem recepit. ac filium suum lotharium quiet ytalia cū exercitu copioso venerat redire in ytaliam coegit. Insuper et remotis archiepiscopus. qui in depositionem ludouici conspirauerat ab archiepiscopatu ꝺepositus exilio relegatur. Anno decimo huius ludouici ꝓncipis legati michaelis imperatoris constantinopolitani ad ꝑsum venerūt. qui inter cetera munera detulerunt eidez libros Dyonisij ariopagite de celesti ierarchia. ab ipso Dyonisio conscriptos. Qui libri parisius in ipso sacri martyris festo missi ⁊ cum ingenti gaudio in monasterio susceptī sunt. Quod q̄dem gaudium virtus ⁊ meritū dicti martyris cumulauit. Nam in ipa nocte. xix. egroti a diversis infirmitatibꝰ sunt sanati. Anno. xxiij. imperij dicti Ludouici gens nomiā nop a finibus suis egressa gallias incepere infestare. Sūt aūt normanni originaliter dani quod tantū sonat lingua eoz barbara normanni quantum homines septemtrionales. eo q̄ ab illa mundi parte venerunt. Sub hoc etiaz ꝑncipe Arioldus rex danorum cum vxore sua ⁊ filijs ⁊ magna parte danorum nobilium maguntie baptizatur. Et ab imperatore muneribus ⁊ parte frisie in beneficium sibi data honoratur. Anno vicesimoquinto eiusdem ludouicus filio suo lotharo qui in ytalia regnabat. sub fide ad se venienti reconciliatur. Illiq; tanq̄ primogenito imperij et regni tribuit coronā. Anno imperij eiusdem octauo⁹ turingia vt refert Vincentius speculo hystoriali libro. xxv. post Hugo. In turingia cesp̄s longitudine pedum quinquaginta ⁊ latitudine quatuordecim. Alnitudine sesquipedali sine manibꝰ de terra parcibus et sublatus ē Et vltra pedes viginti quinq; translatus est. In saxonia tellus in modum aggeris limite vnius leuce intumuit. Et remotus quoq; factus est: multe ville ⁊ domus celesti igne vastantur. Cum ipa grandine veri lapides immensi ponderis cadunt. Hec prodigia grandinis hominum mortalitas secuta est. In territorio tullefelda in mercia puella duodennis post sacrā cōmunionē in patena suscepta a sacerdote. panem p decem menses pane. deinde omni cibo ⁊ potu per triennium abstinuit. et postea ad communē vitam rediit hominum. in gallia ante solstitium estivale aere in tempestatem conuerso. repente ingens fragmentum glacici cum grandine cecidit. Cuius longitudo pedes q̄n decim. latitudo sex grossitudo duos pedes habebat. Sol et luna p eclipsim deficiunt. Anno. xv. imperij ludouici. Anno aūt vltimo sui imperij cometes in signo arietes apparet. ⁊ p aliquos dies plurimi instar stellaz igniculi p celum discurrere videntur. Anno autem imperij sui. xxvj. Ludouicus moritur.

Ludouico primo de .§.i.

functo Lotharius primogenitus eius solus sibi imperiū vsurpans imperauit annis.xv. Cepit aūt imperare anno dñi dccc.xlj. A mundi aūt initio sm minores cōputationē quater millesimo.xxiij. Sed sm aūt maiores Anno septies millesimo.lj. Cuius imperij anno p̄ karolus z ludouicus filij imperatoris volentes se a fratre suo lotbario debita pte regni priuari. contra eum insurgere parant. Anno imperij eius secūdo comites in signo apparuj apparuit. Inbus aūt fratribo de partitōne regni discordantib⁹ pleriq; inter eos pugna in pago antisiodorensi in villa que dicit̄ fontenedā. tanta cedes inter eos facta est vt nulla etas vnq̄ memineri tantam stragem fuisse facta in gente francorum. z ita eor vires ibi extenuate sunt. vt iam nec suos terminos ab extraneis tueri valerent. victoria tandez ludouico z karolo poenit. Descripto in tres ptes regno fratres ad vrbem gallie virdunam pueniūt z inter se pacificant. Et datis z acceptis inter semuicem sacramentis quilibz ad te scriptas sibi ptes regni tuendas reuertuntur. Karolus ac cepit occidentalia regna a brittanico occeano vsq; ad mosam fluuium in qua pte etiam z modo nomen francie remansit. Ludouico orientalia regna cesserunt. s. germania vsq; ad rhenū fluenta z aliquē trans rhenum quirates cū pagis adiacentib⁹ ꝓpter vini copiam. Lotharius ꝑo qui maior natu erat z imperator appellabat̄ omnia ytalie regna tenuit cum ipsa roma: necnon z prouincia z mediaz partem francie inter scaldum z rhenum. que mutato nomine ab eo denominata est lotharinga. Post factam ergo diuisionem karolus regnat in francia annis.xxxiij. Ludouicus eius frater eius in germania regnat annis.xxxij. Et cronicis habet̄ q̄ hic Ludouicus xiij. duces habuerit eorum suis baptizari fecit. Postea regnum karoli fratris eius cognomento calui normanni graniter impetunt z vsq; parisius nauigio veniunt. Cū frisonib⁹ tribo pugnā p̄figunt z in duob⁹ primis victorie etiūnt. Eo tempore sanct⁹ radulfus bituricensis archiepc̄s mouitur z in cenobio sancti sulpicij sepelitur. Anno xij. imperij Lotharij Karol⁹ rex francoꝝ filios fratris sui pipini regis. pipinum z karolum regnum inquietantes capit. z in monachos attonsos in monasterium trudit. vt scribit sigisbertus z vincēt̄ specu. hystō. Eo tempore burdegalis z petragoric⁹ z santonicensis z lemouicensis z tharonensis z aurelianens̄ ciuitates a normannis paganis capte sunt. Qui ex dacia quidem vt dictum est exierunt. sed quersi tandem in gallie maritime. que ab eis dicitur normannia resederunt. Qui normanni p̄ mare brittanni cū hostia ligeris ingressi urbez nanetensem inuadunt. Episcopum sabbato sancto bapti smū celebrantē trucidant z clerum ac populuz punūt. Et inde andegauis z postea tharonis occupant. z vt tempestas omnia deuuunt. Templū etiā sancti Martini incendunt. Anno.xv. eiusdem terremotus aeris insolita commotio turbines: grandines. tempestates. fulmina multa. multimodis incōmoda hominibus inferunt. Quidaz etiam homo igne celesti cōsumptus est veste illesa manente

Circa illa tpa sm Vincen. post croñ. rex anglor̄ adelulphus qui primo totius anglie monarchiam tenuit Romam petijt. et coram leone papa sancto petro tributū qd̄ vsq; hodie in anglia soluitur. i. de vnaquaq; domo rōmō argenteum p̄ annum obtulit. Demū lotharius imperator partito inter filios regno abrenunciat seculo. Et in prima monasterio habitu monachali suscepto nō multo post dominit in domino: vt testat̄ vincent. spe. hyst. vbi ā. de cuius anima vt ipe refert cum inter angelico z demones altercatio fieret. Angeli siquidem aiam monachi. demones imperatoris animam querebāt: sed orationibus fratrum fugati sunt demones qui corpus distrahebāt. Dū aūt imperet victor⁹ lotharius. cū papa sergius creatus esset rome. misit ipe Lotharius filiū suū primogenitū ludouicum cū multa comitiua principum z prelatoꝝ ad benoxandum sergiū in sua electione z p̄secratione. q̄ suscepto a summo pontifice cū magna gloria ab eo in regem longobardoꝝ inunctus z coronatus est. Cuius coronationi int̄fuere pene omnes episcopi tuscie z lombardie. Rabanus etiam ex abbate archiepiscopus factus maguntinus ex mandato ludouici germanorum regis. z fratris lotharij imperatoris epoū germanie synodū magūtie p̄gregauit. in q̄ multa eccie vtilia ordinata sunt. de q̄ Rabano et eius libris dictū est ā. Impāte etiā victo lothario rep̄bā da illa gens saracenoꝝ nauibꝰ vecta circa littora maris tuscī marina domna quibusdā ciuitatibꝰ intulit z maxime ecclesiam beati petri violarunt. z ea diripuerunt. qi tunc erat illa pars sine muris postea recesserunt vt victū est in capitulo precedenti.

Migrante ad dñm .§.ii.

lotharij⁹ successit in imperio ludouicus secūd⁹ filij⁹ e⁹. q̄ olim fuerat a sergio papa in regē longobardoꝝ inunctus. Anno autem dñi. dccc.lvj. Et ab initio mūdi sm minores numeram ꝑter millesimo. dcccc. xix. Sed sm aūt ecclesiastica historie numeri septies millesimo. lxvj. cepit imperare. Tenuitq; imperium annis.xxj. Lotharius ꝑo frater eius lotharingiam tenuit. Anno aūt tercio imperij ipius ludouici. frāci sup̄ crudelitate karoli regis sui apud ludouicū fratrē suum exposturant. z cū ad regnandū sup̄ se ytra karoli inuitant. sm vin. post sigisbertū. Hoc aūt ludouicus incōsulte aggressus. rapit alienis excessit finibꝰ. Anno e⁹. viij hubert⁹ abbas z dux frat̄ theberge regine vxoris lotharij regis ꝑ ips̄ lotharij insergit. eo q̄ repudiata theberga vxore sua quandā noie valdrada sup̄inducerat. Et quia huic repudiationi p̄sentēt̄ z coopati fuerant duo archiepi maguntinus z treuerensis. quibus sup̄ hoc excōicatis sunt a Nicolao papa primo z depositi. Ipa etiā pelex valdrada a legato aplico excōicata est. Videns aūt lotharius se sibi excōicatione intētari thebergā vxorē suam recepit reiecta valdrada. q̄ nō multū id. p̄fuit. q̄ nō multo post repudiata iterū in vxorē pellicem reassumpsit. nec vltra vllo correctionis modo ab ea separi volut. Anno.xij. saracenis bencuentanam regionē incursantib⁹ ludouic⁹ imperator viriliter occurrit. Ad cuius auxiliū frater eius lotharius ꝑperans multa quidē pdia cā eo sbreuiat gessit. Exercitu suo ꝑter intemperiē aeris morbis z mortib⁹ aranearū nimis grauato cū multo suoꝝ dispendio redijt. Anno eiusdē. xij. michael grecoꝝ imperator sensu diminut⁹ atq; mente excedebat vt familiares suos interet occidi. Quos tū ad se redeūtes sibi pūtari exigebat. Vñ anno sequēti basilius q̄dē michael imperator pauperē ex familia vnius abbatis sibi assciuerat z cubicularium factū ad tātos honores puexerat. vt alter ab imperatore appellaret. sepe ab imperatore p̄ insaniam occidi iussus timēs. ne tali occideret occasione. elegit ipe magis imperatorē occidē q̄ ab eo interfici. Qui basilius imperauit in grecia annis.xvij. Anno autē xv. imperij ludouici nicolao papa migrante ad adrianū eius successorē romā lotharius rex accessit ad se excusandū. A quo dū p̄ opprobatione innocētie sue ad examinationē z receptionē corpis z sanguinis dñi tam ipe q̄ optimates sui fuissent inuitati. offis q̄ cū eo p̄missione accepunt infra annū mortui sunt. ipo etiā in redeūdo placētie defuncto Lothario. Anno imperij p̄dicti ludouici. xvij. vt refert vincētheldredus rex obijt q̄ fuerat etheruldi filius. Post quē regnauit Alfredus frater etheruuldi. Qui a leone quito papa vnctionē regiam z coronā susceperat. Hic regnauit annis.xxviij. z mensib⁹ sex. q̄ nouē p̄dictis annis cū hostib⁹ pugnauit. Hic vt refert vin. p⁹ belinandū cum quadam die in insula inclusus solus vomi esset socijs p̄ eam fluminis desplis ad piscandū corpus cuius ego sopon te dixit. ecce scūs cuthbert⁹ lindefarnensis quā ep̄s sic vocitent alloq̄t. Ego sum cuthbertus si audisti. Misit me

dominus vt tibi ꝓspera nunciem. Anglia iam dudū peccatorum suoꝝ penas luit nō tandem indigenaꝝ sanctorū meritis a dño respecta est. tu miserabilē regno erroneq; ris. post paucum tps in solio gloriose reponeris. Et ḃ tibi signum. Venient hodie piscatores tui magnam multitudinem pisciū coibilo ewehentes. quod mirū est cum cōgelante aqua fluminis nil rale spetur. Sed et tps frigidum omnē artem piscantiū eludit. Luc fortune tue cōpos memento liberatoris tui et eius nuncij: hoc idem visum est per somniū matri sue. Expergecti ambo somnia sua referebant. Et ecce piscatores adducunt cum magna piscium copia. Non multo post ergastulum egre aufus in quo a danis tenebat magne astucie periculi secū. Regis. n. danorum intrauit tentoria sub specie mimi vnius cui sibi fidelissimi fuerus ꝑscia. Ibi tangē artis ioculatorie ꝓfessor. cnām se erectos ad risum admirabilis ostā archana oculis 7 auribꝰ ꝓcepit. plurisq; dies ibi moratus ad clingiā redijt. exponens q; socijs omnia irrait repente sup barbaros ociosos. quoꝝ plurimos occisis reliq; cū rege suo dederunt obsides. q; xpiani fierent 7 ab anglia discederent. Ḃ ꝛfactū est. rex eoꝝ gadrū quē nostri gurmūdū vocant cū .xxx. ꝓcerib⁹ et oi pene ꝓle baptizatus est 7 in filiū ab elfredo rege suscepꝭ ptus est. Ceteri ex danis q; xpiani esse noluerunt cū bastigo mare transfretauerunt. Anno ꝓcurato dicti imperatoris vt dicit vin. post sigilbertū karolū regē francoꝝ et fratrē dicti ludouici domestica calamitas in filios suis afflixit. Si q̄dē karlomannū in clericatu vsq; ad dyaconatus officiū ꝓuectū ipe pater cepit 7 excecauit. ꝓ eo q; ad apostasiam ꝓuersus 7 omni genē necendi regnū gnitbās alē Julianus apostata erat effectus. Pōtro alter filius eius karolus dū incōsulte voluisset experi ergā albuini militē fortitudinem 7 soli solus ꝛgressus fuisset. ab eodē albuino ignot ante q̄ esset comptus ē. Circa illud tps fm vin. et croū. danoꝝ gens anglā plurimū vexantes ꝓturbauit. Reges q̄s xpianissimū 7 ꝓtissimū illius eadmundū capitali sua ꝛdemnauit. Huius sci caput abscisū q; mirabile fuit. lupus seuus illesus seruauit. 7 in silua deferēs dilgētissime inter antenoꝝ pedū amplexus collocauit. Ḃ cū postmodū a planbo q̄reret' vocē hmōi fertur emisisse. ber ber ber. q; interꝑatum sonat. hic hic hic. Postmodū huius regis manē estato martyrio plebs anglorū leta accurrit. vbi ꝓlima miracula ꝓperata sunt. Basiliꝰ imperator grecoꝝ inter cetera mūera mittit ludouico regi germanoꝝ cristallū mire magnitudinis auro gēmisq; ornatū cū pte nō modica scē crucis. Karolus iunior ludouici regis germanoꝝ filius a demonio grauiter in ꝓsentia patris 7 optimatū eius verat'. Et in ipa verande ꝓfitet' hoc ideo sibi ꝓtigisse. q; ꝑ patrem suū ꝑspirationē facē molebat'. De mirabilib⁹ que venerūt ipe huius ludouici anno ꝑmo impij sui. colonie orta tempestate gplo in basilica scī petri cōfugiente. subito fulmē instar ignei draconis basilicam scidit ac penetrauit. 7 tres boles diuersis quidem locis ꝑ vnū ictū in morte tetecit. Alios aūt sex eodē impetu semiuiuos reliquit. In prochia magistra malign⁹ spūs euidens neq; sue vedit indicij. Nāq; ꝑmo lapides iaciēdo 7 pietes tonoꝝ quasi malleis pulsando. inde manifeste loquendo. Furta etiā ꝓdendo. discordias inter vicinos seminando. boies inquietabat. Deniq; eos omnium ꝑ vnū boiez ꝑmouit quasi ꝑpter eius petā ceteri talia paterent' cuius fruges in vnū coacernatas incendit. qui vbicūq; intrasset tiarim illa vomua ejurebat'. vt nāq; nili in agris nullus locus esset manendi. ꝓpt ꝑ pestiferis letamias agentibꝰ 7 aquā benedictā spargentibꝰ inimicus lapides iaciendo multis cruciatus tandē aliq̄diu quieuit. Presbyteris recedendo inimicus flebiliter vlulans tandē ꝓsbyteꝝ q̄dā noiatim ꝛpumēs se q̄ aqua benedicta asperebat' sub capa quasi familiaris sui latuisse ꝓfessus est. ac cursus eius cū filia ꝓcuratoris ꝓcubuisse. Sic ꝑ triennium inhitit. donec ibidem cūcta edificia ignis incendio ꝓsumeret. Circa illud tps Nameneus rex britonū dū instaret regnū francoꝝ depopulari visus est a assistē scīs martirone andegauen⁹ vibis olim epūs a q̄ in capite baculo ab eo ꝓcussus ītā dei monte ꝓsenit. Anno impij ꝑdicti ludouici vt refert vin. post sigilbertū in yralia bruue trib⁹ diebꝰ 7 trib⁹ noctib⁹ sanguis de celo pluisse narrat'. Locuste galliā depopulant' innumerabiles. ceteris locustis maiores seuas alasq; regnina ser pedes duos dentes lapide duriores habētes. vt castroꝝ acies turmatim volantes. ducos cū paucis intrare vnius diei ꝑmittentes ad mercēda loca venture multitudini circa borum nouā ad locū ꝓmissū venientes. ibiq; solis ortum expectantes. ꝑ spacium vn⁹ diete aerem velabant ipm solis radiū obnubilātes. ore lato extenso intestino oia vinda in herbis 7 arboribꝰ corrodentes. spacio diurni itineris q̄uor aut q̄nq; miliarib⁹ extēdentes. Hoc miserabili spectaculo vsq; ad mare britānicū quemēres. Tandē flante vento ꝛ ꝓfundū mar' de mersē sunt. si ictu occeani ad littus reiecte putredie sua aere corrupto multos pire fecerūt. Secuta etiā fame valida multos ꝓsumpsit inedia. vt pene tercia ps hominū sit cōsumpta in gallia. Anno sequēti ḃ tempe solito aspior fuit 7 ꝓlixior. ita vt nix 7 gelu a kalēd. nouēbris vsq; ad verna le cōtinuo in terra essent. Ludouico regi germano ꝛ apparuit in somnis genitor suus olim imperator adurus cū p mortem scē trinitatis vt erpet cū a tormentis q̄b⁹ tenebatur. vt tandē requiē eternā hōe mereret'. Ob ḃ ad diuersa monasteria elemosynis destinatis obnixe filiꝰ succurrebat patri: vnde dabat' intelligi. q; licet idē imperator multa ꝺo 7 hominib⁹ placita fecisset. plura tamen deo ꝺra in regno suo fieri cōsensit. In quib⁹ graniora videbant' q; beroini colaturū nō resistere 7 monita gabrielis archangeli. rū. capitulis compḃensa. q̄ marcus ei legenda 7 obseruanda obtulit soure nō studuit. Normanni vibē andegauos q̄si in ea habitaturi cū suis boib⁹ occupant. ad quā expugnādā Karolus ascito salomone britonū rege multis diebus cā obsedit. ꝑ cū normanni ad desperatione redacti fuissēt. rex inuito exercitu pecunia ab eis accepta egressum eis annuit. eisq; hoc pacto pacem faciendi locum dedit.

Mortuo igit̄ Ludo .§.iii.

uico secundo. Anno impij sui. xxj. Patruus eius Karolus rex francoꝝ romā pergit. Et Johe papa 7 romanis ḃ munera ꝓlatus creat' imperator. Anno dñi. dccc. lxxvij. Et imperauit annis .ij. Sed ei statim a ludouico fratre suo bellū patur. q; se incōsulto solus imp̄ū fraternis vsurpauerit. Cometes solito rutilantior apparuit. Subita et nimia aq̄e inundatio facta est in iunio. itaut in saxonia villa quedam longe a torrentibꝰ 7 fluminibꝰ remota in momento cū boib⁹ bestijs 7 arboribꝰ 7 edificijs cū ecclia 7 altari penitus absorpta sit vt nulli habitationis remanserit vestigiū. Buttones rege suo salomone mortuo ꝓpter intentione regnandi intestino inter se bello colliduntur. Sicq; inuicē cessant a gallie exterminio. Anno impij karoli primo ludouicꝰ rex germanoꝝ frater eius obiit. relictis tres filios. s. iunioꝛ ludouicū 7 karolū. q̄ non multoꝝ tpe patrē. 7 karolū magnū patrem armuliī imperatoris. Porro karolus de morte fratris sui gaudens iniusticiam quaꝝ ꝑ fratrem cōceperat contra filios fratris ꝓficere patus eis quinquagintā milib⁹ hominum 7 eo amplius regnum eoꝝ aggressus colonijs vsq; ꝓuenit. Ludouici filius alijs occupatis. Ludouicus aūt iunior missa legatione ad patruum. rogabat eis que pacis sunt. Qui cum impetrare non posset ipsum bello viriliter excepit. Ipsiq; victum cū ignominio exercitus damno ac dedecore multo. fugere cōpulit.

Temporibus huius karoli calui comitatus flandrie ꝑ exordium sumpsit. Non enim flandria tunc erat tanti nominis 7 opulentie. sicut nūc cernitur. sed a regio francoꝝ satellitijs regebat'. Quorum Lidericus 7 ingerlannus

ꝙ audacrus sub pipino ꝙ karlomanno ꝙ Ludouico recto res flandrie fuerant. nec tunc comites vocati fuit. Balduinus aũt filius audacri rapuit Judith filiam karoli calui, ꝓpter quod ab omni ecclesia ꝑsensa episcopoꝝ excõicatus est ex precepto karoli. Deinde ex eponim ꝙ optimatũ fiorum ꝑsilio reconciliatus karolus balduino ꝙ Judith. dedit eis flandriã in comitatu ꝓpetuo possidendam ꝙ hereditabiliter. Hoc tempore vt refert vincent. spec. hystor. post helinandũ: claruit Johãnes scotus vir ꝑspicacis ingenij ꝙ mellite facundie. Qui dudũ ꝛcrepantibꝰ undiqꝫ bellogꝫ flagonibꝰ in franciam ad karolum calui transierat Cuius rogatu ierarchiã dyonisij ariopagite de greco in latinum ẏbum e verbo transtulit. Composuit etiã libros quẽ de natura diuisione intitulauit. ꝓpter qõnes solnendas bene vtilem si tñ eis ignoscat' in aliqbus in quibus a latinorum tramite deuiauit oculꝫ in grecos oculos acriter intendat. Hic succedentibꝰ annis munificentia elfredi allectus venit in angliã: ꝙ apud mõasterii melberiense a pueris quos docebat grauiꝰ vt ferunt ꝑforat⁹. martyr efficitur. Hunus hoc epitaphium fuit.

Clauditur in tumulo sanctus sophista Johannes.
Qui piratus erat iam vnctus dogmate miro.
Martyrio tandem chuisi ꝓscendere regnũ.

Quo meruit sancti regnant ꝑ secula cũcti. Scabri tamẽ sunt hi versus ꝙ moderni tpis lima carẽtes. Et subdit vicen. vbi s. ꝙ hic Joh. scotus ꝑhibet vt dicit lanfrancus in fide desipuit. vnde liber eius de eucharistia lectus est in synodo vercellensi celebrata sub papa leone nono. damnatus est. Eodem anno q̃ ꝙ se lanfrancus ab errore Berengarij se purgauit. Idem Johes sup ierarchiam dyonisij cõmentũ fecit. Karolus aũt calnus impator vt scribit vin. vbi s. post sigisbertũ post adeptũ imperiũ extra se elatus. confluentiũ ducibꝰ francoꝝ vilipendens grecas glorias ꝙ insolitos habitus affectabat. ꝙ talari dalmatica indutus. ꝙ desup baltheo accinctus pendente vsqꝫ ad pedes. capite ẏo inuoluto ꝑalamine serico ꝙ diademate supimposito incedebat. Et cũ esset lepore timidior ꝙ hostes fugẽ ꝫ fugare paratior. fratrẽ suum ludouicũ lacessabat minatus tantas copias se ꝓducturum vt ab equis flumine exhausto ipse ꝙ eundem alneꝫ germanie regnũ intraret. Ille karolus calnus vt dicit helinandus in hystoriis suis. monasterium sancti cornelij apud ꝓpendiũ fundauit ꝙ fecit. Hoc cogitauerat castrum ipe facere ad instar ꝓstantinopolis ꝙ de nomine suo nuncupari karlopolim. Et qꝫ in ecclesia sancti dyonisij multa rapuerat q̃ alij vederant. Spineam coronam dñi ꝙ vnũ de clauis ꝙ de ligno crucis ꝙ quedam alia ibi attulit. Sudariũ aũt apud ꝓpendium reliqt. qõ intelligo non de sudario quod rome ostẽditur. ꝫ quod romã in sepulchro xpi resurgẽtis fuerat. Interea ille reduce ꝰ derentur gñ tanta fames solebat esse in frãcia vt asinos ꝙ caballos comederent que per dei misericordiam postea cessauit. Dicit aũt Sigisbertus hũc karolũ mortuũ fuisse mantue. Alibi legit' ꝙ romã ꝑgens mortuus ẽ i tinere et sepultus est apud lugdunũ in monasterio antonay. Sed post multũ tpis apparuit ipe karolus in visu nocte cuidã monacho sancti dyonisij nomine erchẽgario ꝙ in eadẽ nocte cuidã clerico sancti quintini dicens veniꝫ se esse karolum calnũ ꝙ ex dei iussu eis apparuisse vt diceret eis q̃ deo ꝙ sancto dyonisio displacebat. q̃ corpus eius nõ esset sepultus in ecclesia sancti Dyonisij cui tanta munera ꝑ dei amore ꝓtulerat. Mandauit ẽ vt irent ꝙ dicerent Ludouico filio suo ꝙ ꝓceribꝰ regni vt corpus eius illuc ferrẽt. qõ ꝙ factum est ꝙ sepultus in eccia sancti dyonisij ante altare sancte trinitatis. De hoc aũt karolo dicit sigisbert⁹. q̃ romã secũdo ꝓfectus bononi germano vxoris sue neptez suam filiam ludouici impatoris vxorem dedit. ꝙ data ei ꝓuincia in regem eum coronauit. vt enim regno ingrederetur. Qui audiens fratruelis suos karlomannũ ꝙ karolũ ẽ ꝓperatum adducere posse solatus redeundi parat. ꝙ in redeundo a quodã sedechia indeo male potionat⁹ mortuus moritur. Filius eius ludouicus cognomento balbo secundus. post diuisionẽ regnat in francia annis duobus.

Junioꝛ aũt Karo .§.iiii.

lus tercius filius ludouici germanoꝝ regis imperium adeptus est. annuentibꝰ sibi quibusdã nobilibꝰ romanoꝝ. Johanne aũt papa satagente impium transferre ad ludouicum balbum filiũ recenter defuncti karoli imperatoris. Cepit autem imperare ꝑdictus karolus tercius Anno domini dccc lxxix. Ab initio aũt mundi quarto millesimo octingẽtesimo q̃dragesimooctꝰ sm hiero. ꝙ hebreos. quẽ sequuntur vin. in spec. hyst. ꝙ Job. de col. Sed sm aliam ꝓputationem. Art. quã sequunt' Eusebius ꝙ beda sex millesimo ꝙ secũdo anno. Et quia papa Johes nõ tã fauebat karolo ꝑdicto impatori romani ei inuiati sunt. ita vt in custodia tenerent. Sed habita oportunitate a roma discedens ad ludouicũ balbum in franciam accessit pannũ ibi motam trahens. Normanno aũt ꝓnte ẽ. v. mũa a francis in gallia cesa sunt. Claruit eo tempore mlo nonachus q̃ vitam sancti amandi metrice composuit. Et librum de sobrietate ad karolũ calnũ scripsit. Sub q̃ Mirone adolescebat nepos eius Hubbaldus. q̃. vij. artiũ liberalium ꝓtra clarus egregie ꝑter cetera in musica floruit. Et de multis sanctis cantus dulci ꝙ regulari modulatione ꝓposuit. Eo tpe vt refert vincen. spe. hysto. post helynandũ. Hastingus fugatus ab anglia ab elfredo rege cum suis transfretauit mare. ꝙ Parisius et turonis ꝙ alias vrbes euacuatis ciuibꝰ vsqꝫ ad tirrenũ mare crudauit. Hic hastingus vastatis supiorib⁹ gallie obsedit turonũ. Cuius murus cũ crebo pulsaret' ariete ceditur ad corpus sci Martini ꝙ deferunt illud ad locũ vbi hodie mostrat. ꝓ visus defensorem facientes. vt inquit vin. post sm̃ oddonẽ. Mox fugerunt dani quos turoni ꝓsecuti sunt vsqꝫ ad fertũ lapidẽ. vbi edificata est ecclesia beati martini in loco illo vbi sm̃ corpus sublituerat. Post tria lustra fuge hastingi venit ab eisdem finibꝰ rollo q̃ victis britonibꝰ ꝙ flandrensibꝰ ꝙ vrbibꝰ eorũ ꝙ oppidis succensis. venit cenomannũ ꝙ obsedit eam. Et multi ꝑ fides exercitus sui ad turonenses. Sed tũc dei ꝓuidentia karus et ligeris fluuij ꝛio inundauerãt ad turonũ ac cedere non possent. Porro mains monasteriũ nõ longe a turonis fundit⁹ euersum est. Centũ ibi ꝙ sexdecim monachi gladio ꝑcussi sunt. Abbas ꝙ alij viginti ꝛtes in camisis latitantes euaserunt. q̃ ad hoc relictum fuit vt patronis⁹ corpus ꝓsequerent'. Abbas tñ berbernus de latebris abstractus nullis rogẽtis cogi potuit. vel theyaros ecclesie ꝓdere vel monachos latitantes. bonum nemo residuus fuit. quem non martinus ecclesie regimini ꝓficeret. Tunc abbas ꝙ illi. xxiij. recedentibꝰ danis a canonicis sancti martini cum reuerentia suscepti sunt et adducti ad vrbem ibi aliti sunt. Transactis sex mensibꝰ rollo cenomannũ cepit. ꝙ tũc transmissus est corpus sancti Martini aurelianis. Cuius exsequias fecerunt berbernus abbas cũ xxiij. monachis ꝙ xij. canonicis. ꝙ undecim burgensibus nouj castri. qui illo in omnib⁹ necessarijs prouidebãt. Deinde ꝓpter bella in regione illa ad diuersa loca transtulit' corpus sancti. Et demum antisiodorum vbi innumera miracula facta sunt ꝑ eã in ecclesia sancti Germani. Et inter cetera hoc notabile vt refert guilielmus. Cum aduentantes ad corpus illud sanctum ꝓ remediorum gratia homines plurima conferrent ostia est ita inter canonicos ꝙ antisiodorenses ꝓ partitione pecunie. Ad quam litem sopiendam ponitur leprosus inter duorum sanctorum corpora. scilicet Martini ꝙ germani. Arcetur tota nocte humana custodia. Lucescente aurora apparuit pars illa leprosi que ꝓ nimia fuerat martino tota curata. altera adhuc remanente lepposa. Registratur corpus et obiurgunt

Martino latus mosbidam. Alio mane reptus est totus curatus. cedēte germano bonou bospitis sui.

De studiis z actib⁹ .§.v.

elfredi regis anglic. vinces. spe. hystō. post Guiell. Eodem tpe dani p annos. xiij galliaꝝ infestarunt. tonec tandem ab arnulfo imperatore z beati anuis multis pdictis victi in angliam refugerunt. In quo spacio elfredus rex totam insulam preter id quod dani habebant sibi subdiderat. q̄ londoniam caput regni mercioꝝ dedit cuidā primario cū filia sua agelfreda. Et qua idem primarius nomine Egel redus tulit liberos ecbelmundam z eduardū: qui pt⁹ fe re gnauit. Hic Elfredus iam duodennis expers oīs literature erat. sed tunc a matre benigno ludo inuitatus vt p munere quod in manibo tenebat susciperet sicito addisceret Ioco literas ingressus amidrate sinculosa combibit. hos autem libros in anglicā linguā puertit. Otosium: pastora lem sancti grego. Gesta anglo⁹ bede. Boetium de cōsolatione. Tempus ꝑo dieī ita diuidebat. Octo horas impendebat in legendo scribendo z otādo. Octo in cura corporis. Et octo in expediēdis regni negocijs. Erat q̄z ꝑpe boc candela in capella sua. xxiij. partiū. Erp modū cōbustionis candele ret de singulis officijs admonebatur. Dimidium portionē centissimū suoꝝ cim (inter dūrarat acquisitoꝝ) monasterijs veleganit. Cuncros pcterea redditus in duas diuisit ptes. Et primam rursus in tres. Quarum vnam dedit ministris suis curialibꝫ. Secundam operatoribus quos assidue in nouoꝝ edium constructionibꝫ mirabili z ignoto anglicis mō habebat. Tertiā aduenis. Secunda ꝑo reddituū ita diuidebatur. vt prima daret pauperibo regionis sue. Secūa monasterijs. Tercia scolasticis Quarta transmarinis ecclesijs. Semp in sinu portabat libellū in quo continebat diurnos cursus psalmoꝝ. vt q̄n vacaret arripet z ponet. Filiā suaꝝ Ecbelfledam dedit vxorem balduino comiti flandrie. Et qua ipse habuit arnulphū de quo sunt flandrie comites. z adulphum q̄ successit a patre honoris comitatū nō illam q̄ in lombardia est. Iste elfredus vt dicit vin. post guliermū. fuit vir literatissimus semp valitudinis aduerse. Et semp ante fico. aut aliquo interaneo morbo agitatus est. Que cū a domino ꝑibus exigisse aiūt. vt minus illecebras amplecteretur mundanas. Centurias z decurias instituit z tantaꝝ patrie pacem infudit vt etiā p publicos aggeres vbi semite p q̄druuiū fundūt armillas aureas haberet suspendi. q̄ viatorum auiditatem viderent: dū nō essent q̄ rapent. Romam ad scm ebomū in india multa munera misit. Legatus in hoc missus fuit quidā epūs sigelinus scireburnensis. Qui penetrans indiā multas gemmas z aromata inde retulit. Et ptem ligni dñici que regi fuerat missa a papa martino

Hic monasterijū vnum construxit in adelingia. vbi olim captiuus latuerat. Alterū in vintonia vbi gerbaldum ab batem instituit. vt literature studiū iam pene in anglia sepultum. sua industria suscitaret. Tercium monasteriuꝫ fecit q̄ sanctimonialibꝫ impleuit. vbi ad bansam ꝓsumit si hā suam Elegiā. Post hunc regnauit eduardus cuius soror vel mater ecbelfreda expta primi partus difficultatem: ꝑpetuo a viro abstinuit. ꝓcessans nō ꝑuenire regē filie vt tanto periculo se cōmitteret. Eduardus iste regnauit annis. xxiij. Et dedit filiam suā edit hā karolo regi francoꝝ filio Ludouici balbi. Filias aūt suas instituit ꝑmo literis eruditi. mox colo et fuso z acu exerceri. Filios q̄s suos ꝑmo fecit literis imbui. deinde regni gubernacula addiscere. Sepultus est aūt elfredus vindonie in monasterio suo ad cuius officinas instruendas sufficiens terre spacium ab epo z canonicis nundinatus ad vnūquēq; pedes mar cham pōdere publico pensauit. Rollo aūt iste de q̄ dictum est: nobilis quidem z p vetustatem obsoleta ꝓpria noticq; editus: regis precepto patria pulsus. multos q̄ vel eo alienum vel cōscia scelerum exagitabat. magnis speciebus sollicitatos secum adduxit. piratica aggressus carnoti adhesit. Cuius cineꝝ nec armis nec muris consiliū beate Marie supem. i. camisiam adorant. Quam karolꝰ calnus a cōstantinopolim cum aliis reliquijs adhibescerat. Hanc camisiam in modum vexilli super ꝓpugnacula castrodum trita pectoribus ventis exponūt. hostes visam ridere ceperunt. z in eam sagittas dirigere. Quorum oculis mox obtenebratis nec retrocedere. nec antecedere valebant. Quod videntes oppidani multa eorum se cede satiarunt. Euasit tamen rollo quem deus sue fidei reseruauit. Nec multo post rotbomagum z cōfines vrbes obtinuit.

Anno ꝓfati Karo .§.vi.

li tercij imperatoris secūdo: vt scribit Sigisbertus: sol hora diei nona ita obscuratus est. vt stelle in celo apparerent Rex francorum ludouicus balbus moritur. vxorem suam ex se grauidam relinquens: de regno eius francia varie sentiebat. Alijs illud filijs ludouici balbi ex cōcubina vbere indicandū. Alijs ꝓincie regulo bosoni ad illud iniuste inuadendum assentientibus. Alijs regno germanie alloquare illud volentibus. Nascitur interim ex legitima vxore Ludouici balbi filius. Qui ex nomine aui karolus nominatus est. Filij tamen Ludouici balbi ex concubina ludouicus et karlomannus dicti interim regnū francie inter se diuidentes regnant annis quinq; z bosonem semper persecuti sunt. Igitur vt ait Vincentius vbi supꝝ ex cronicis karolus frater suo karlomanno defuncto. z non multo post Ludouico altero fratre immatura morte preruptos de inimicis triumphans germanie regnū obtinuit. Postq̄ ꝑo duobus annis imperauit Rome a Johanne papa imperator benedicitur. et imperat annis decem. In silua francie carbonaria: vt refert Vincentius post sigisb tum plus q̄ nouem milia normannorum a francis cedūtur. Anno quarto normanni adiunctis sibi danis francia et lotharingiam quagantes. Ambianis. Attrebatum. Lotbeiam. Cameracū. Carnotū. Fines noticq; menapiq; bracarensium. omnemq; circa scaldum flumen terram monasteria sanctorum vallarici z richarij ferro z igne vastant. Eodem anno Godefridus z sigefridus reges normannorum cum inestimabili multitudine ingta mosaꝝ in loco basson consedentes. leodium. traiectum. tungrorum colonam. agrippinam. hunnam cum adiacentibus castellis comburunt. Aquisgrannum palacio equos stabulantes q̄ piū et palacium incendunt. Deterea monasterium stabulans in almundarium indam pruniam. Sacri ordinis missarij z in vtroq; sexu deo seruientes. vbi poterant opportunius latebant z sanctorum corpora et pignora locꝫ tutionibus absc̄debant. Adhuc malabog filius lotharij ex pellice Valdrada in lotharingia: et boso supradictus in burgundia tyrannizabant. Anno autem sexto karolus imperator z gallis z germanis ad auxilium regno vocatis. normannos obsidet. Cum quo Godefridus rex facto fedele vt sibi filia prouincia et Hilla filia Lotharij regis vxor daretur baptizatus est. et ab imperatore de sacro fonte susceptus. Sigefrido quoq; rege nummis muneratoꝝ eos a regno suo recedere fecit. Qui mox francium repetentes post multas incursiones a karlomanno rege francoꝝ duodecim milia vncias argenti ꝓ tributo exigit Et sic in duodecim annis pacez promittentes mare repetunt. Hoc tempore Rodulfus quidam corpus sancti calixti pape z martyris a romana vrbe in franciam transtulit

Anno septimo karlomanno rege francoꝝ mortuo. cuius frater ludouicus anno ꝓxio obierat. normanni franciam repetunt. dicentes se cum rege francorum tm nō cum hīs pacē pepigisse pactum. Hinc compulsi franci karolū imperatorem ad auxilium sibi inuitantes franciam ei subiūgunt. Qui contra normannos apud Lonavium castrametatos: semel et bis exercitum misit. Sed nihil profe-

cit. Regnauit ergo karolus etiam in francia annis .v. Et eius anno .viij. pfuit rome eccle marinus papa. Hugo filius lotharij regis et gualdrada pellice patrū lotharingie regnū rebellando assequi sperans Godefrido regi normannoꝝ cui soror sua gila nupserat medietatem regni affectata ꝓuincia. ꝓuidet vt ab impatore impulsus filios adliberū suum sibi addi peteret. p hoc vt utrīq; imperatorī circūuenire posset. Nam si haberet normānū hostē regni in viscerib⁹ regni immitteret. Si negaret iustam rebellā di causam habere viderent. Ad hoc tractandū iussu imperatoris henrico duce ꝛ godefrido in barnā ex cōdicto 2ne mentib⁹ inter agendū godefridus cum suis ꝓmittur. Nec non multo post etā hugo ab henrico execat. ꝛ nouissime in monachum ptonie arcendit⁹. Apud ꝓstantinopolim basilio imperatore mortuo. Leo filius eius imperat annis fere .xvij. Anno .it. normanni a lotharīo etruntes parisius obsidēt. Cōtra q̄s henric⁹ dux exercitū ducēs: dū incaute eōitat in foueā quā normāni fōm q̄sūlijs operant lapsus trucidat. Anno .x. huius karoli ꝑe karolus imperator cū normannos nequēret expellere tandem inito federe concessit eis regiones q̄ erant vltra secanam quarum incole contra se rebellabant. Quę pars francie a normannis normannia nuncupata est.

Hic Karol⁹ quar .§.vii.

tus rex germanoꝝ ꝛ francoꝝ ac romanoꝝ imperator. vt refert vin. spec. hyst. ex dictis guillelmi quadā dominica nocte cū soporī se dedisset rapens in spiritu p quendā candidissimū in specie viri s. angelū. ductus fuit ad loca penalia alterius seculi. Et ꝓmo ad valles profundissimas igneas q̄ plene erant puteis ardentib⁹ pice ꝛ sulphure. plumbo. cera ꝛ adipe. vbi inuenit pontifices patrie sui ꝛ annunciatorum suoꝝ. Quos cū interrogaret pauidos. cur tāgrauia paterent⁹ tormenta: Rnderunt. Nos fuimus epi patrie tui ꝛ annunciatores tuoꝝ. Et ideo debemus illos ꝛ ꝓ illoꝝ ve pace ꝛ cōcordia admonere. seminauimus discordias. ꝛ fuimus incentores malorꝝ. ideo nunc incendimur ī ilbis tartareis supplicijs. ꝛ nos ꝛ alij homicidioꝝ ꝛ rapinarū inuatores. Hec etiam veniēt tui epi ꝛ satellites q̄ similter amāt talia facere. Et cuꝝ nigerrimi demones vncinis ferreis vellent ipm karolū ad se trahere. ꝛ in illos puteos immergere angelus defendit eum ꝛ liberauit de manibus illoꝝ. Deinde ascendēs cū angelo sup montes igneos vidit et illis ouiri flumina feruentia. ꝛ omnia metallorꝝ genera bullientia. vbi reppit innumeras animas hominū ꝛ principū patrie sui ꝛ fratrū ꝓpinquorū. Alias vsq; ad capillos. alias vsq; ad mentū. alias vsq; ad umbilicū. Et clamabant ad eū clamando. dū viximus tecū amauimus ꝛ cuꝝ patre tuo ꝛ fratribꝰ tuis ꝛ annunciis facere ꝓdas. homicidia ꝛ ꝓlia. p cupiditate terrena. Et ideo hic torquemur. Audiuitq; post se voces dicentes. Potentes potenter tormenta sustinebunt. Post hec descendit in vnam vallem que erat ex vna ꝑte tenebrosa et ardens vt clibanus ignis. Et altera ꝑte amenissima ꝛ splēdidissima. Ductiq; me ad ꝑte illā tenebrosam. vidi q; ibi alios reges de genere meo in magnis supplicijs ꝛ nimis angustiat⁹ putauime flatum in illis supplicijs demergendum a gigantibꝰ nigerrimis q̄ ipam vallē ꝓflamabant diuersis generib⁹ ignium. Et latere vallis vidi fontes fluere vnus erat nimiū calidus. alter tepidus ꝛ claros. Erantq; ibi duo dolia. ꝛ sup vnū vidi stare patrē meū ludouicū in aquā vsq; ad femora. ꝛ dū essem nimio dolore grauatus. dixit ad me ludouicus pat meus. karole noli timere ꝓuisit deus te hac venire vt videres ꝙ ꝙ ꝑtā ego ꝛ offia q̄s vidisti talia toleramus tormenta. vna cū die sum in illo feruentis dolij balneo. et altera die transmutor in alio isto fuauissimo aq̄ dolio. Et ꝙ fit ꝓ cibo sci petri ꝛ sancti remigij cuius patrocinio hactenꝰ nostrū regale genus regnauit. Qꝫ si mihi subuenerīs cito tu et mei epi ꝛ abbates ꝛ oēs eccl̄iasticus ordo. missis ꝛ oblationibꝰ ꝛ orationibꝰ ꝛ vigilijs ꝛ elemosinis cito liberabor de isto feruentis aque dolio. Nam frater meus lotharius ꝛ eius filius ludouicus sci petri ꝛ sci remigij ꝓcibꝰ ita ꝙ erunt de penis istis ꝛ ꝓducī ī gaudij gaudia. Dixitq; ad me: karole. Respice ad finistra⁹ ptē. Qꝫ cū fecisset vidit duo dolia bullientia altissima. Et ait. Ista sunt tibi ꝓpata nisi te emēdaueris ꝛ ꝓsum egeris de tuis delictis nephandis Que cepit ex ꝫ grauiter horrere. Deinde angelus duxit eum ad dexterā ꝓcelsissime vallis pauli. Ibiq; vidit cū ingenti claritate ꝛ gloriosis regib⁹ sedere annunciū suum lotharij: ꝛ filiū eius ludouicū coronatos d yacinate ꝓlosio. Qui dixit ei karole successor meus nūc tertius. sc̄z sub ꝫ nocte in angio romanoꝝ. Scito q; iam desinet gens alogia nostra regnare ꝛ imperare. Et cito tollet potestas ī ꝓij de manu tua. ꝛ ponet ꝓsimo ī ꝓe vinc. Dixitq; ei ludouicus. Imperum qđ hactenus tenuisti iure hēditario debet saltē ludouicus filius filie mee. Sicq; videbat sibi reddē monarchiā omnē impij sui. Post hanc visionē vix duobꝰ annis supuixit karolus vt ait sigisbertus. ita q; karolus ꝛlatus vxoꝛ suā. p eo q ꝓpīsto familiariter agēt cū linteamine vercellensi epo. ꝓtestat⁹ in cōtio sensiq; cuꝝ ea esse. Illa ꝙo ꝛginem se esse gestata. accepto repudio monasterium petijt.

Anno imperii sui .§.viii.

rij. karolus esse corpore ꝛ animo deficiēs ab optimatibꝰ regni repudiat⁹. Et arnulphus filius karlomanni regis fratrelis eius in regnū sublimat⁹ fm vin. ꝛ sigisbertū. Anno dcc. xcj. ab initio aūt mūdi quater millesimo octingētesimo. liij. Sꝫ fm alia ꝓputatōē maiorē series millimo ꝛ xiij. anno. et regnauit ānis xj. Hic arnulphus patruo suo karolo ex imperatore etiā necessarijs egentibus fiscis in alemānia relegauit. Qui seqnti anno obijt. et romanū imperiū ꝛ regnū francoꝝ misere discerpit. In ytalia nempe berengarius. ꝛ guido de regno ꝓtendūt. Franci ꝙo neglecto karolo filio ludouici balbi puero. vir decennij regē sibi ꝓficiunt. Oddonē filiū roberti regis. quē a normānis occisū s. diximus. Rodulfus cotona sibi imposita ret burgundionū statur⁹. Qđ regnū multo tpe duravit. Anno aūt arnulphi impij ꝑ normanni parisius expugnare nō valentes burgundiā aggrediūt. vt ait vin. vbi s. post sigisbertū. et senonis vrbē oppugnāt ꝫ nō expugnāt. Deinde a senonis pisius repetūt. ꝛ inde expulsi ꝑ macronā fluiꝰ trecbas vrbē incēdūt ꝛ vsq; ad virdunū ꝛ tullū vrbes cūcta depopulant⁹. Anno vno stephan⁹ rōane eccie ꝓsider. Normānī lotberingiā repetētes circa leodiū pugnāt ꝛ vincūt xꝑi anos. Söderold⁹ magūtie archiepō q normānis woimacie martyrizat⁹. Arnulfus audita cede suoꝝ a bauoaria ꝑ normānos pugnaturus ꝓperat cuꝝ valido exercitu. quos supra fluuiū q̄ tilia dicit⁹ pedestr ꝓlio adoritur. tātā de eis stragē fecit. vt ex innumerabili multitudine vix superesset q̄ a classe auersus nunciū ferret. Normannoꝝ reliqui transnadata mosa rabinanā ꝛ arduēnā vastātes pugnātes trāſ mare recesserunt. Claruit eo tpe remig⁹ antisiodorensis. q̄ti exponendis scripturis diuinis ꝛ humanis fuit studiosus. Claruit eo tpe in burgundia berno ex comite abbas gigniacēsis cenobij scūe afre fūdati. q̄ ex vono amico comitis strauit cluniacū cenobiū. Denū ira dei ergā frācia ipsa ē in multis. Normanni siqđē ꝛ dani q̄ regnū frācoꝝ ꝓ xl. annos ꝛ ampli⁹ pene ad nihilū redegerāt. ita ꝓ richard burgūdie duce ꝛ roberti pisien. comitē. Odonis q̄dā regis frēs. ſt̄ tenuit. vt ꝛpe dei misericordia ꝓtorarēt vt eis deū ꝛpiani. Erātq; duces normānoꝝ tpe illo duo cognati. s. rollo ꝛ agello. Consilio igit accepto. karol⁹ rex cū optimatibꝰ suis gillam filiam suam. ꝛ totā neustriā dedit rolloni accepta ꝓsus ꝓfessione baptismi recipiēdi. Susceperit aūt rollo dē de fonte comes parisiensis robertus. Et ex rollone robertus vocat⁹ ē fm nomē illi⁹. Et ꝫ fuit ꝓ hoc notū nobꝰ genuitq; vilielmū. Wilielm⁹ aūt richardū scūm. ꝛ

ille richardus richardum tercium: eiusq; fratrem Robertū qui apuliam ⁊ siciliam ⁊ calabriam acq̄siuit. Ac vnctos ⁊ Alexium imperatorem grecorum vemit. Hic est robertus Guiscbardi pat' guillermi non qui baroldi regē anglor interfecit in bello. Hi sunt duces normannor ⁊ reges anglor qui ex rollonis genere prodierunt. Helloni ꝑo eius cognato rex Karolus monte bleuensez tradidit in quo castrum edificans ibidem habitauit. Acceptaq; vxore nobili genuit theobaldum vetulū. Theobaldus oddonē cam pauiensem ex filia conradi impatoris genuit. qui dictus ē campanensis. eo q; in campania natus ē. Oddo genuit oddonē. Oddo theobaldum ⁊ Stephanū. Stephanus theobaldum comitem. Hec ē genealogia bleuensiū comitum ex progenie gellonis normanni descendentium.

Cum aūt rex francie karolus gener Edwardi regis anglie rollonem accersiuit ⁊ ꝓpinq̄ effecisset. dedit ei normāniam cum filia sua gilla. vt esset vas pacis. ita vt ipe Rollo teneret normanniam de rege franco⁹ vt de domino suo Tunc allatis consilentibo vt pedem regis oscularetur dedignatus genibus regis adnolui. apprehensum pedem eius ad os suum sursū attraxit. Quo resupinato secutus est nūs normannor⁹ francis rep̄hendentib⁹ excusat Rollo fcīm allegans talē p̄uincie sue morem. Dedit ēnā idē karolus eidem Rollomi normannicū comitatum ⁊ buttāmiam que sunt appendices normannie. Arnulphus autem qui successerat karolo. iij. in imperio vt dictum est. inuitatus a formoso papa de quo in capīlo precedenti plura dicta sunt. romam venit ⁊ ea obsessa ⁊ capta omnes romanos qui papē inimicati fuerāt decollari fecit. Et ab ipso papa in imperatorem benedicitur. Anno sequēti vxdo rex arnulphum imperatorem se vlq; q̄sequentem nō ferens quippe cui nec vires nec castra munita natura resistere poterant. dum se fugiendo tutaretur. Imperator vt oculos eius obsedit. Que iam retro suis defficiens p̄ vnum familiarem imparatus. multa pecunia corruptum ei pocula mortifera dedit. Quo hausto per triduum excitari nō potuit. aptis oculis nil loqui aut sentire valēs. Que res eum repedare coegit. Eumq; recedentem vxdo p̄secutus ab eo obiit. vel vt quidam ferunt. Arnulphus ille longa egritudine dissolutus seu afflictus a minutis vermibus quos pediculos vocant adeo in corpore eius scaturiendo. vt a nullo medicor⁹ minui possent tandem mor'.

Successit arnulpho .§.ix.

Ludouicus filius eius. Anno dñi. dccce. tercio. Ab initio ꝑo mundi quater millesimo. dccc. lxvj. Sed fm maiores cōputationē sexies millesimo. xxvj. Et regnauit annis. x. De hoc ludouico nil reperio nisi q̄ ꝓ̄ tyrannoriū i ytalia insolentiam. ⁊ multam malorum ingruentiū. non meruit imperialem benedictionē. Et anno. x. regni sui rex germanie moritur. Hi autez ludouico cū adelbertus quidā de primoribus austrasiorum p̄ septennū rebellis fuisset do lo Hatonis archiepiscopi maguntini ad regem deducit⁹ decollatur. Successit aūt ludouico Cōradus Anno domini. dccc. tercio decimo. et regnauit annis. vij. qui ꝓpe caruit benedictione imperiali. Huius tēp̄e sanctus Oddo claruit factus abbas cluniacensis de quo dictus est ē.

Anno huius Cōradi sexto cū contra ipm potentiores regni principes rebellionē meditati essent tā sapia q̄ fortitudine ipius regis ad eius grām reducunt. Solus arnaldus de baioaria cum vxore ⁊ filijs ad vngaros fugiens vsq; ad mortem regis ibi pmansit. Anno eiusdem imperatoris. iij. saraceni in galliam exeuntes calabriam ⁊ apuliam. benemeritū ⁊ romanor⁹ regnū occupauīt ⁊ grauissime ytaliam oppressernnt. sed postea expulsi sunt. Sollicitauit aūt rex cōradus Hatonē archiep̄m maguntinū cuius dolo adelbertus pierat. ꝯ henricū saxonū ducē ꝓter potentiam eius sibi suspectam. Ad q̄d cū iam torquē aureū archiepūs fabricasset quo collo ducis secū pūnantis injecto dolo proditor frustratus est. Et post triduum morbo ⁊ languore. vel vt alij dicūt fulminis ictu interijt. Completo etiā ꝑ filij a duce in patria eliminati sūt. Missoq; aūt exercitu a rege ꝯ henricū tāta cede saxones debachati sūt i eos vt a mimis declamaret. vbi nam esset tantus ille infernus qui tantam cesorum multitudinem capere posset. Anno sequenti Conradus rex moriens coram pancipibo regni: regem designat henricum filium ott onis saxonum ducis.

Dicit aūt Jo. de colo in isto ludouico patre conradi fuit finis imperij in francia q̄tum ad karoli magni posteritatem. Et ytalici iterum regnare cepe runt. Nā francorum reges qui tempore karoli magni. ⁊ pipini patris eius in multis ⁊ arduis casibus ecclām iuuarunt romanam atq; a tyrannorum infestationibo eripuerant. iudicio ⁊ auctoritate eccie romanū meruerūt imperiū (quod apō grecos erat) ad eos trāsferri posteritate. Sed postq̄ hui⁹ ludouici regis francor⁹ inertia franci reges romanā ecclām nō iuuabant. cepēt imperium vanidi. Nam quidaz in alemannia quidā in ytalia impabant vsq; ad tempus primi ottonis: q̄ in alemannia ⁊ in ytalia impauit: ex teutbonicis existens. Nam hoc ludouico impante berēgarius quidā potens inter ytalicos. ytalicum inuasit regnum. Regnauitq; iij. annis vir pudēs ⁊ in armis strenuus. Quo autem ludouicus esse cū multo exercitu intrans ytaliā fugasset berengariū: rū verona capta ab eo: a suis proditus ipse ludouicus captus ⁊ excecatus fuit. ⁊ berengarius in regē ytalie restitutus. Sed nec Cōradus ludouico succedens ytaliam liberauit a tyrannis. Nec henricus primus succedens in imperio conrado. vnde et neuter benedictionez habuit impatabilem seu coronam a papa. Sed Otto primus filius henrici ex saxonib⁹ hic liberauit ytaliam a tyrānis berengario ⁊ filijs eius: ⁊ coronā accepit impialē a papa. vt patet infra in. c. sequenti.

Cepit aūt henric⁹ .§.x.

primus regnare. Anno dñi. dccc. xx. A mundi ꝑo initio quater millesimo octingentesimo. lxxxiij. fm aliam computationē sexies millesimo. xlij. Et impauit annis. xviij. Anno tercio henrici vngaris. francia. alsacia. alemannia. saxonia. trepopalantibus: Henricus rex contra vrbem Merelburgk ⁊ gressus. veniens do. p̄ adipiscenda victoria se bereslm symoniacā de regno suo eradicaturū. ineffimabili eos cede vsq; ad interempcionē pene delenit. Rex henricus quoscunq; fures aut latrones. aut siccarios manifestos ⁊ bellis aptos esse videbat. indulta eis venia egros ⁊ arma dabat: ⁊ legionem ex illis faciens ad bellādos barbaros exponebat. edicens omino vt ciuib⁹ pcerent tantūmodo. Karolus rex francorum cū auxilio loebaricnsiū iuxta vrbem suessionū pugnans contra Robertū fratrem odonis regis qui contra se regnum francorum inuadebat ⁊ eum cum multis pemit. Et se ⁊ franciam Henrico regi subiecit. Eigs in pignus perpetui federis ⁊ amoris mittit manum pretiosi martyris vyonisij parisiensis auro gē misq; inclusam. Affricani qui totam ytaliaz laniabant p̄ militiam Johannis pape. ⁊ per auxilium romani imperatoris grecorum. conserta cum eis pugna. ita ab eis atteruntur: vt nec vnus quidem supfuerit: qui non aut caperet aut trucidaret' milit' testamento petr⁹ ⁊ paulū fuisse visos in illo bello ad auxiliū xp̄ianor⁹. Anno sequenti rex henric⁹ pacē cū vngaris p̄ x. annos firmat. Karol⁹ rex francor⁹ a comite biberto capt⁹ in custodiā parone traditur ob necē Roberti ducis ab eo pempti. hic cū bibert⁹. vt babet' ex cron. saxonez dicti roberti ū in vxorē accepit Et ido ꝑ his dolosis karolū recepit vt in hospitiū ei⁹ duceret apō paronā. sicq; cū dolo captū retinuit i carcē vbi tādē exul ⁊ martyr occidit'. Postea vxor e⁹ ad p̄fez suū regē anglie fugit cū filio suo gunlo ludouico. P⁹ karoli ꝑo rodulfus richardi duc⁹ burgūdie filī elcūs ē i regē a frācī ⁊ i frāna regnit. xiij. ānis. Rodulfus rex burgūdionū. vt

ait Sigisbertus ab ytalicis ad regnandum vocatus ꝑtra berengariū q̄ se regē ytalie nominabat. ꝑfra cū berengario pugna. eoq; victo ⁊ expulso regnū ytalie tribo annis tenuit. Iobes papa captus a gudonis militib⁹ in custodiā missus pessime strangulatus est. posito cervicali super os eius. Tiptneus dux bohemie ad fidē x̄pi cōuersus. iuste ⁊ religiose in bohemia principat. Et post cū wanisla⁹ filius eius iusticia ⁊ sanctitate pclarus. Cui frater suus Bolizlaus nimis aduersabat. Anno. vij. henrici vt refert vincen. spe. hist. li. xxv. post sigisbertū. Symeon bulgar qui et ꝑ bo monachus ⁊ ex monacho milex effect⁹ erat dominabat bulgarib⁹ grecos grauiter aterit. Dς romanas grecoꝝ imperator eius insaniā facto federe mitigauit.

Anno. x. eius lancea mirandi ogis ⁊ clauis ihu x̄pi crucifixi sanctificatā. que dicit fuisse primi ⁊ magni ꝓstantini imperatoris donatā rodulfo regi burgundionum ⁊ ytalie. a sancto comite. Ret henricus ꝑcibo minis et muneribus. addita etiā pte. principe suenoꝝ. a Rodulfo comite extorquet lanceam x̄pi. Et hanc ad insigne ⁊ tutamen imperij posteris reliquit. Anno. xv. regni henrici. Otto filius ꝑ fati regis vxorem ducit filiam Eduardi regis anglorum.

Anno. xvj. eiusdem in Januarii vrbe fons sanguis largissime effluxit: potrendens forte ciuitatis ipius ruinas. q̄ eodē anno ab affricanis cū classe illuc venētib⁹ capta cū cūctis ciuib⁹ exceptis paucis ⁊ mulieribo captis ⁊ occisis. etiā thesaurus suus est euacuata. Anno. xvij. eisdē. Niger rex russoꝝ. scenas exercitus grecoꝝ. cē ductos ꝑ saracenos ⁊ ad insulas custodias dispos. ad expugnandā ꝓstantinopolim cū mille ⁊ eo amplius nauib⁹ venit. adeo vt victoria iam securus vt grecos nō occidi ꝑcipi ꝑcepisset. Quibus imperator grecoꝝ romanus. sic. l. nā cepatus cū paucis viriliter occurrens circūcirca. grecoꝝ igne iniecto pene oēs cū nauib⁹ exussit. paucis euadentib⁹. oīesq; captiuos decollari iussit. Anno. xviij. appar uere. ꝑdigia. Nam sol sereno celo obscurat. ꝑ fenestras ꝺo domoꝝ radios q̄si sanguineos emittebat: hominis cuiusdā sinistra manus fero amputata post annū pene ei momenti restituta ē adintegrū. Cui ꝑ ꝑdigio miraculi ꝺi sanguinea linea loco cōiunctiōis notabat. Denuꝝ henricus rex mouit. q̄ licet in vincendis inimicis fuerit gloriosus. q; tū pacificꝰ erat nullam ogam dedit. vt effugatis ab ytalia tyrannis. q̄ quasi ꝺductui mercenarij alter alteri succedentes imperiū dilaniabant. benedictōem imp̄alem accepisset. Mons ꝺo vbi henricus rex sepultus ē: postea in multis locis flamas eomebat.

De Echelstano re/ .§.xi.

ge anglie. q̄ circa principiū imp̄ij henrici regē cepit. Dē eduardū igit̄ q̄ regnauerat in anglia annis. xxij. regnat filius eius echelstanus. annis. xvj. vt notat vin. vbi ꝑ. Dē guilelmū. quē ferunt ex cōcubina natum. Vix in tota anglia fuit monasterū vetustū. q̄d nō vel edificijs vel ornamēt. vel libris. vel ꝓdijs nō decorauerit. Recētia monasteria faciebat quasi ex ꝓfesso vetusta. Sitrico regi nordānobroꝝ dedit sororem vnam ex sororib⁹ suis. quo post annuꝝ mortuo subiecit sibi ꝓuinciā illā. walualiū regem valēsium ⁊ ꝓstantinum regem scotoꝝ ex suis regnis expulit. q̄ tū ꝓlem miseratione cōmotus in antiquum statū fabregnare ꝓmisit. Postea ib bellū fuit cū adalano filio sitrici. Qui timens regem sibi occurrentē cū exercitu mimā sese simulauit. Et assumpta in manu cythara ad tentoriuꝝ regis echelstani veniens canticaq; ꝓfudit. vnde facile ad missus est. interpullend⁹ cantando oīa oculis scrutabatur. Post ꝓmiū abire iussus ꝓcij cantus accepit. Qd̄ ꝺdignatus apportare sub se in terra ꝺfodit. Notandū est ꝑ a quodā qui ei olim militauerat ⁊ ꝓfectus echelstano dcīm Qui hominē incusans q̄ bollē ꝑ oculos positi nō ꝓdiss boc rēsponsum accepit. Idem sacramentū q̄d tibi nuper o rex feci quondā adalano feceram. Sed amore hinc tortonum. vsq; dū ꝓtes relicte veniant mane. vt inimicū petulanter ciuitatē modestia cunctatione frāgas. Adalanus ḡ nocte veniens. eꝝm quendā qui vesperē ad exercitum venerat. cū omni familia occidit: vltraq; ꝓgressus regem impatum offendit. qui bellū nihil tale auguros putauerat. Ret ergo strato ꝑcussus cū suos ad bellū acueret gladius eius fortuito e vagia cecidit. inclamato; deo ⁊ sancto adelino qui erat eius ex antiqua stirpe ⁊ sanguineus. reducta ad vaginam manu. inuenit ensem q̄ vsq; bodie ꝓ miraculo seruatur in thesauro regum. ⁊ est vna ꝓtectio. nec vncq; auri vel argenti receptibus. hoc deo dono fretus tota die vsq; ad vesp̄as indefessus fugauit adalanū cū exercitu. Cecidit ibi rex scotoꝝ Cōstantinus ꝑdie animositatis. ⁊ vitaciscenecte homo. Alijq; regre q̄q; ⁊ comites. xij. ⁊ omnis pene turba barbaroꝝ. Pauci q̄ remanserūt ꝓ fide x̄pi sub ꝺpenda conseruati sunt. Hoc thoulensis. i. aquilonarū brittonum regulo vectigal nomine annuatim ei soluebant auri libras. xx. argenti tercentas, bones. xxv. ⁊ q̄libet canes venaticos. ⁊ aues venaticas. Urbem excelsam comunalensis abstulit. quam turribo ⁊ muro muniuit ex quadratis lapidib⁹. Aroldus quidam rex noricoꝝ. misit ei nauem auream velis purpureis densa testudine inauratoꝝ cipe orū intrinsecus circūagitatā. Hic echelstanus ꝑ defuncto voluerūt in vrbe vintonia emuli cecare. Quorum princeps erat elfredus quidā. qui ꝺ ꝑbensus missus ē romam. vt ibi se coā apl̄ico Iohanne iureiurando ꝺfenderet. Qui cū ingressus ante altare sancti petri cecidit. ⁊ manibus famuloꝝ ad anglorum scolam ꝺportatus: tercia die mortuus est. Misit ad hūc echelstanū rabodus ꝓpositus sanctonis archiep̄i ossa sancti senatoris. ⁊ sancti paterni. ⁊ sancti sabbatis q̄ fuerat magister eiusdē sc̄i paterni Et vno die ⁊ eadē hora cū sancto paterno migrauit ad dominum. Illi sancti de britania minori: ⁊ de normānia trāslati fuerant ad loca tutiora. sed ⁊ alie reliquie multe tē normannis gallias infestantib⁹ trāslate sunt. Hic echelstanus de concubina natus fuisse dicit hoc modo. Erat in quadam villa oppidanis filia pulcerrima. hec ꝑ nocturnam visionem vidit lunā de suo ventre splendere ⁊ totam angliam suo lumine illustrare. Qd̄ cū illa sodalib⁹ retulisset. ⁊ ille hoc idē villice q̄ filios regis nutriebat enarrasset. illa eam assumpsit ⁊ loco filie habuit. Quam postea adamauit in domo eius eduardus elfredi regis filius. ex q̄ genuit Echelstanum. Ad hunc echelstanū misit henricus cōradi filius rex teutonicoꝝ ⁊ imperator romanoꝝ sororē suā. Ottoni filio suo ex posiulans vxorem. Alteram sororē eius habuit in vxoꝝ ludouicus aquitanoꝝ princeps. de genere magni karoli ꝓpagatus. Capm̄. xj.

E primo ottone impe

ratore. Defuncto igit̄ henrico successit ei impio. vt refert Vin. vbi ꝑ. filius eꝰ otto ex matilda filia theodorici regis saxonū. qui otto imperare cepit. Anno dñi. ꝺccc.xxxvij. Ab initio aūt mūdi quat̄ millesimo. ꝺccc. primo. Em alia ꝓputatione sexies millesimo. lr. Imperauit aūt annis. xxxvj. In isto ottone ꝓmo trāslatus ē imperiū a francis in alemannos. Et adhuc apud eos pmanet vsq; in ꝓsens. Anno dñi. M. ccclvj. Huius anno primo princeps bohemie wencyeslaus vir sctūs a fratre suo Bolizlao occidit ambitione ꝓcipiendi principatū seductus. In eius vltionē rex Otto bellum bolizlao indixit. ⁊ longa inter eos cōcertatio ꝑ. xiij. annos peracta est. Eodē anno vt habetur ex chron. rex francoꝝ moritur apud antisiodorū cuius corpus in eccia sce columbe senonis tumulat. Post cuius mortē franci coacto in vnū cōsilio guilelmū senonensis archiep̄m in anglia miserūt ad edinā quondam reginam francoꝝ. vt filium suū ludouicum remitteret ad regnū paternū. Cui obsidibo ⁊ sacrāmētis adhibitis ludouicū ꝓdict⁹ antistes accepit ⁊ in fran-

ciam addurit. Qui apud laudunam vrbem vnctus ⁊ coronatus ē in regē. ⁊ annis .xix. regnauit. Anno sequenti vt ait sigibert⁹ ytalia vexabat heresis antropomorphitarū. i. vtū formā corpez habere dicentiū. Contra quem racherius veronensiuz epūs ⁊ Abbis ⁊ scriptis reclamauit. Anno tercio imp⁹ fuit rex otto bolizlaus bello superauit. At bolizlaus p victoria securos circūeūtes principē militie rege cū mīlī trucidauit. Rex vo bohemiā vastauit. Eo dez anno vt refert vin. p⁹ guilielmū regnauit edmūd⁹ frater ecbelstani annoz .xvij. Et regnauit annis .vj. cū dimidio. Hic glasconienses eccīas magnis ꝓdys ⁊ honoribz vocauit ⁊ ꝓfirmauit. donatione suā p pulegiū autem līas scriptū in libro euangelioz elegantez ꝓposito. qđ eidē ecclesie vedit. Hic edmūdus latronē quendā noie leof eliminuerat. Qui post ser annos regressus vie sci augustini cantuarien. archiepi inopinus apud stretelberie inter ꝓinas regis assedit. qt. stūc solebāt anglici festiue ꝓinari ob memoriā ꝓdicationis predicti sci augustini. Hic latro nunc forte intra ducē recūbebat qđ rex ipe gnibz ē ea dignitate fuerat. Qui cū a rege solo recognitus fuisset. ceteris in vina spūmātibz. rex ira accensus pdoni in capillos involuit ⁊ ad terram elidit. Qui latenter ficam de vagina eductā in pectus regis infixit. q̄ mox exanimatus est Latro vo currentibz fatellitibz membratim discerptus ē. nonullos prius lanians. Preuiderat hūc regis finem beatus dunstanus tūc glasconiensis abbas demonis ante se saltantis gesticulationibz ⁊ plausibz edoctus scurrilibz. q̄ mox equum conscendens: ⁊ ad curiam ꝓperans in medio itinere rei geste nuncium accepit. Sepultus est aūt in glasconiensi eccīa. Hys diebz Z rege ludouicū rebellāt frā cez. peres ac sup oēs hugo magnus pariensis comes. q̄ fuit filī⁹ Robert tyranni. a karolo rege in bello suessionico pempti. Ludouic⁹ itaq; rex a ducibz suis circūuēt⁹ a normannis capit⁹ ⁊ filio hugonis banchinū missus publice custodie traditur. Karlomannus ꝓo filius eius maior annoz mannis addūct⁹ rothomagi mouit. Hec audiēs imp⁹ otto cū .xx. vij. legionibz ad liberandū ludouicum franciā aggredit⁹ eiusq; metu ludouicus a custodia relaxatur. Postea Z ottonē imp⁹em rebellauit Euerhardus comes palatij. ⁊ gilbertus dux lotharingie: q̄ Herbergam sororem ipsius imp⁹is habebat vxorem. Hi itaq; duo Henrici fratrē imp⁹is obsessuz capūt. eūq; fallacia sua ab imp⁹is fidelitate se iūctū facrōli sue applicant. suggerentes ei magis ꝓpetere ḡnū in patris regno nato. q̄ ottoni ante regnum nato. Anno aūt ottonis v. gilbertus et euerhardus cū prefato henrico iuxta rhenum contra imp⁹em bellum parantes: milites imp⁹is offendunt. ⁊ multi cū paucis ꝓgressione facta. interim imp⁹e in alio rhenī latere aīe clanos vomini lancee sue infixos an oratione ꝑstrato: victrī dedere terga. Henrico in brachio insanabiliter vulnerato. Eodē anno orta dissensione inter principes de varietate legis. vtz debeant anis supstitibz filij filioz. post patres defunctos hereditare: an erberedatis fratruelibus debeat hereditas ad patruos redire: et regis Ottonis omniūq; principum sententia. cognito veritatis cōmilla est gladiatorio iudicio. Cōcessitq; victoria his qui dicebant fratrz filios debē cū patribz hereditare. Anno sequenti rex otto obsedit brisacum oppidum alsacie. qđ ludouico rex p milites enerbat di et Hilberti tenebat. In qua obsidione suasu Friderici archiepiscopi magūtini. qui animo iaz ab imp⁹e defecerat. multi ab imp⁹e defecerunt. Eaq; re aliis territ⁹ solus rex interitus manet. Interim fideles regis Odo videlicet ⁊ gradus frater hermanni suenoz ducis enerhardum ⁊ gilbertum predando regno secure intentos. inopina rhenū in opinate aggressi acerrime rebellant. Euerhardo gladijs pempto: gilberto aūt rhenī vndis ſmerso. ceteroz vir aliquis fuit. q̄ nō aut trucidaret⁹ aut capet⁹. hoc nuncio infideles regis conde franguntz. ⁊ ludouic⁹ ab alsacia discedit. ⁊ rex ⁊ fideles eius cū ipso gratulantur. Eodem anno vt scribit Hullerinus ⁊ Cancennus. Guillelmus filius rollonis dux normannorum tolo in francia occisus est ab alzone cognomento curto. Clauis ad eius consulum inuenta est. sere familiaris scrinij. in quo inuenta sūt indumenta monachalia. q̄ sp inter bella meditabat⁹ se gestarū apud gimegii. hoīes filius fuit richard⁹. Anno ottonis .vij. Stephanus ⁊ cōstantinus filij imperatoris grecorum. scilicet Romani dicti ſm Sigisbertum et vincen. egreferentes se iuſta patris sui seueritate a iuuenili etate coerceri: dispositis in palatio insidiq; ignorante altero constantino leonis imp⁹is filio patrem de palatij solio deponunt. et tonsoei vt moris est capite ad vicinam insulam in qua cenobite philosophabant transmittunt.

Sol horribilem eclipsim passus est feria sexta hora diei tercia. Quo die in hyspania addamarā rex saracenoz a radamiro rpianissimo rege gallicie in bello superatus est. In ytalia comites mire magnitudinis apparuit ꝓcedēs famem que secuta est. Rex otto corpus sancti Innocētij martyris in vrbē Magdaburg transfert. Anno octauo otto totā lotharingiā sibi subiugauit. resistēte sibi solo metensium epo Adelberone fratre ducis Friderici. Stephanus ⁊ constantinus filij romani imp⁹is videtes p⁹ patris sui depulsionem constantinū filium Leonis imperatoris sibi ꝓferri abolēt. ⁊ se iā i secūdis vir haberi cū de liberarent hoc qđ de patre fecerant etiam de constantino facere publicato eoz ꝓsilio p vyabolinū intentoz huius cōsilij conscīū. cū ad ꝓximū ex ꝓdicto ꝓsedissent. ⁊ de puro sedendi inter se ꝓsulto decertaret. Data signo a viris ꝓstantem ambo fratres solio detrudunt. ⁊ tonsis capitibz ad idem monasteriū ad qđ patrē transmiserant. ⁊ ipsi ad philosophandū cū monachis transmittunt. Ita exacto palatio abusiuus imp⁹atorib⁹. Ipe ꝓstantinus ⁊ Romanꝰ filij eiꝰ ex filia romani imp⁹atoꝛ impant annis .xvj.

De secundo roma- .§.i.

no imp⁹atore grecoz. et captura eius: cū multis ꝓuincijs facta p Belfech principem persarum etiam affinitū infidelium. scribit Jeb. de col. qe etate qua conradus ī germania imperat. romanus impabat apud grecos q̄ cognominatus est Dyogenes. Quo tpe cum ipe cum oīi ꝓsperitate ꝓstantinopolitanū administraret imperium. egressus est de vltimis orientalibz finibz persarum ⁊ affrinoz primceps potentissimus Belfech nomine. infinitem infidelium nationum secum trahens multitudinem. que et numerus diceretur excedere. et vniuersum terre superficiem operire. Ascendensq; in currūs et in equis ⁊ magnifico nimis apparatu: fines imperij cōstantinopolitani ingressus est. cuncta sibi subiciens a suburbanis campestribus vsq; ad vrbes muratas ⁊ oppida munitissima. Non erat qui ei resisteret. quare omnia pro libito diripiebantur. Interea nunciatur imperatori grecoz gladius imminens. Qui ꝓ republica sollicitus: expeditiones ꝓuocat equitum ⁊ peditum collegit copias quantas imminens ꝓpellebat necessitas. ⁊ quantas vniuersum poterat imperium ministrare. Quid plura: Congregatis legionibus ⁊ copioso comitatu imp⁹ator hostibz obuiā procedit. Et impe penetralia iaz tenentibz in manu forti ⁊ brachio extenturus auxilio occurrit. Cōmisso itaq; prelio certat⁹ vtrinq; acerrime. ⁊ copijs pene paribz ⁊ maioribz odijs. qualia volat sacrilegi ⁊ ſidei solet suggerē. Quid multis immoror: Pernit ꝓlixis annis. ⁊ deo pmittēte fidelium acies ꝓsternunt. Vtriq; male rabidus est. capit⁹ imp⁹ator. Redijt q̄ exercitus periculum exercitus confusionē que acciderat nunciās. Intercurit infidelis ⁊ magnificus princeps alle paganus de tāta victoria elatus. imp⁹atorem q̄ captum dirimos sibi presentari precepit. ⁊ in ꝓtumeliam nomīis ⁊ fidei christiane sedēs in throno regio. eū mādat suis pedibz ſbici. ⁊ scabelli vice cotā positis principibz ascēdēs ⁊ descēdēs corpe vtr⁹ impi-

ali. Tandem p tanto obsequio cum restituēs libertati. cū paucis suis magnatibꝫ qui cū eo captiuati fuerant abire pmisit. Pdenominatus aūt princeps paganus ꝓposito libere satisfaciens suo venerāde a laodicia syne vsqꝫ ad ellespōtū q̄ ꝓstātinopolim p̄dabit' paucis itinē diey. xxx. in lōgitudinē. xv. ꝙ latitudinē occupauit: vniuerse terre ꝑplo captiuato: inter quas nobilis z eximia puincias multas moderantis antiochia. apli petri prima sedes capta est. z facta est infidelibꝫ sub tributo. Sicigit' celysiriā vtrāqꝫ ciliciam. ysauriam. pamphiliam. liciam. pisidiaz licaoniam. frigiam. capadociā. galaciam. z vtrīqꝫ pōtum. bithiniam. z ese maiorē partem nobiles puincias. z omī ꝓuoditate insignes: plebibus relictas fidelibus in fra modicum tpus in suam iurisdictionem recepit captiuās populos. ecclesias dejciens. z xp̄ianum cultum furore exterminato ꝓsequens. Qui si copiaz nauiū habuisset ipaz vrbem regiam cōstantinopolim procul omni dubio occupasset. Principes aūt grecorum redeunte imperatore romano. alium sibi preficiunt indignū arbitrantes. vt qui tā indigna in ꝓprio gentis corpe angustiā potestate fungeretur. Quare priuatū oculis z ignominiose tractatū vitam vix indulserunt agere priuatam. Justo autem dei iudicio hoc passus est ille romanoz⁹ qui in comunum z bene factorem suum constantinum imperatorem insurgens ipm ab imperij arce vrecit: qui ope manuum suaz picturaz ex ereos sibi victum querebat. Notandū ad tollendū eā uocationem huius nominis romani: q̄ duo fuerunt imperatores greci qui dicti sunt romani: vnus fuit pater Sergbani z constantini. qui classem regis russorum cōbussit z postea a filio suo iniecto est de imperio vt dictū est supra p vincen. z sigilbertū. Alter fuit de quo nunc dictū est per Joh. de col. qui fuit filius Constātini impantis in grecia post filios primi romani. videl' tū q̄ ille fuerit potius ꝛpe Ottonis imperatoris q̄ Conradi.

Anno nono ottonis .§.ii.

primi imperatoris henricus frat' imperatoris in vrbe Wereſburga a fratre obsessus. pactis armis ad pedes eius p̄cidens. z misericordiam eius implorans in custodiam inciditur. Fridericus etiā archiepc̄s magūtinus a ciuibꝫ ejcludit̄r. Eodem anno vt testatur guillerm⁹ regnauit Edredus ter cius ex filijs eduardi in anglia. z regnauit annis. xj. z vimidio. Cuius egrotantis audito nūcio beatus dunstanus cū illuc equum accelerare vocez ꝛsuꝑ sonātem audiuit. Modo rex edredus obdormiuit in domino.

Anno ottonis xij. vt dicit Tinct' post sigilbertū. Lapis rex vngarorū in ytaliam venens decem modios numoꝝ a berengario ꝓ redditu accepit. Anno eiusdē. xij ꝓ loca gallie z germanie plurimi et magni terremotus facti sunt. Anno eiusdē. xvj. mortuo wolfrido coloniensiū archiepc̄o captum fuscepit vir gloriosus bruno frater ottonis imperatoris. Qui qualis quantusue fuerit apud deū z hominēs lector edisce ex vita eius. quam rogenus luculenter descripsit. Huius studio translata sunt a roma coloniam copiosa sc̄oꝝ clipi. patrocinia cum baculo sancti Petri. Anno eiusdē. xviij. ludouico rege francoꝝ mortuo Lotharius filius ei⁹ et gerberga sorore imperatoris regnauit in francia annis. xxx. Et sub ipō Lothario rege facto bugo magn⁹ frācoꝝ dux efficit'. Nec multo⁹ dicto bugone vocabꝫ. z in ecclesia sancti dyonisij tumulatus. Successerunt ei filij sui bugo z otto z henricus. Quorum tamen bugo ducatum francoꝝ in loco patris sortitus est. Quo etiam anno vt scribit guillelm⁹ regnare cepit edmundus in anglia filius edmundi regis adolescens petulans z libidinosus. Qui sancto dunstano contradicente se omnes mōachos in tota anglia expellauit z calamitatibꝫ affecit. Et ipm dunstanū in flandriam expulit. vt dicet' in capīlo seq̄nti.

Anno eiusdem. xic. vt scribit vin. vbi s. post sigilbertū In ytalia lapis mire magnitudinis tonitruo z tempestate turbulenta de celo iactus ingens miraculum videntibꝫ ꝓbuit. Templa plenisqꝫ in locis valida tempestate cōcussa sunt: vtriusqꝫ ordinis sacerdotes ictu fulminis interierūt. et plura horrenda dictu potentia monstrata sunt. Anno. xxij. p̄digiosa res multos terret. z a vicijs cohercet nos tris cruciatus in vestibus pluriuoꝝ apparentibꝫ quos iudā autem vestibꝫ quasi lepra fodentibꝫ. Anno aūt. xxiij. Otto ipe vocatus a papa Johanne. xj. z populo ytalie p legatos: vt ytaliam de manibꝫ berengarij liberaret. q̄ vt tyrannus et potens multiplicater eam infestabat. ingressus ytaliam z berengarium deuictū exilio tradidit. Receptusqꝫ est Otto cū maximo honore a papa Johanne. z omni clero romanoqꝫ ꝓpo. Et ab ipō papa Johāne solenniter coronatus est in imperatorem. Sed cuz esset sceleratus hic papa z imperatorem z oīs scandalizaret. ꝓpter nephandaz vitam suam. Anno. xxvj. ipius ottonis collecto a tota ytalia concilio epōꝝ. cum tercio esset vocatus ad respondendum de criminibꝫ sibi obiectis: z fugiens e roma venire contemneret. eo a cunctis p̄iudicato. leo electione cūz consensu imperatoris papa sublimatur. Qui leo apl̄ice sedi p̄sidens: fecit z ea que erant apl̄ica. si non multoꝝ⁹ vt ait Vincen. post sigilbertū: romani alterata fide ab imperatore auxilio quorundā. q̄ ipe Jobes papa erat de nobili prosapia. Et adiutorio etiam alberici filij berengarij p̄fati Johannem reuocauerunt. z in sede sua reposuerunt. Miserime aūt vitam finiuit z impudicissime. vt pater ei⁹. in capīlo p̄cedenti. Quo mortuo cū leo papa recessisset ab vrbe repolito Jobe in papatu a romanis. z accessit ad imperatorem. Romani ipi elegerunt quendam in papā: quem benedictum nominauerunt. Et qua re successor imperator otto iratus q̄ leonem ejecerant: tū q̄ contra iuramentum venerant. cū ei iurauissent se manq̄ papam electuros sine eius ꝛsensu z filij eius. subito cum copijs suis accessit ad vrbem. Qua obsessa cede z fame adeo afflixit. vt leonem p̄fatum ꝓmitterent se in papaz recepturos. qꝫ et fecerunt reiecto benedicto z nō solum a papatu: ꝛ etiaz a sacerdotio exordinatus fuit. z fm aliquos in carcere ab Ottone strangulatus. Anno aūt. xxij. imperij sui festū pentecostes aquisgrani celebrauit concurrētibꝫ illic a frācia sororibꝫ suis Regina. f. francoꝝ Geberga matre Lotharij regis z karoli ducis. et bawide vxore bugonis patricioꝝ comitis. Quibꝫ oīs alia regalis prosapia tanto ad inuicem ꝓgratulationis iubilo affecta est. vt in omni eoꝝ vita vix aliquid gaudij z letitie huic equi pari posset.

Anno huius ottonis primi. xxxij. quidā comes ottonis imperatoris ei familiaris rome ante oculos omniū a dyabolo arreptus est. ita vt seipm dentibꝫ discerperet. Hic tussu imperatoris ad iohannem papam. f. xij. qui Leoni successerat adductus est. vt cathenā sancti petri collo eius circumdaret'. Et dum a fallacibꝫ clericis semel z bis alia cathena furenti adhiberet' nec quicqꝫ remedij inde ꝓueniret vbi nulla inerat vis. tandem ꝓ a cathena sancti petri aliata qua. f. fuerat ligatus sub nerone. z collo furentis circūdata dyabolus spumans z multoz clamans abscessit. Qua cathena theodoricus metensis epūs arrepta cuz diceret se eam nisi manu abscisa nō dimissurū. tandez imperatori reddito liticio a papa Johanne obtinuit vt omnib⁹ huius cathene effectū epūs ille mereret'. Postq̄ aūt otto recollectus est romanis ad inhabitā z preces leonis pape. aliquātū motatus est rome impator. Adueniente aūt festo ꝓnce natiuitatis: otto fecit filiū suum ottonem a leone papa coronari. Jllicq theophaniam filiā ꝛstantinopolitani imperatoris matrimonio copulauit. Quo facto in theotoniam rediit. Quo mortuo leone papa Johānes narniensis natione cum successisset z romani aliqui eū incarcerassent. hoc audito otto iterum rediit in ytaliam cū copijs z liberato Johanne a carcere cū roma intrasset imperator ꝓdemnit eos. q̄ cū fuerant huius capture varijs modis. vt s. in capi. de pontificibꝫ patet. Anno. xxxiij. ottonis. Theodoricus

metesim episcopus imperatoris sanguine. dilectiõe. ac familiaritate ceteris venustior. dum in ytalica expeditiõe p triennii subeo mitaret. multa copiosa ⁊ pignora sanctorum de diuersis ytalie locis quocũq; modo potuit collegit. vt dicit vinc. vbi s. Primũ a martia sanctum hebpidium confessorem. cuius sociam eutbiciam epm iam ipse imperator sustulerat. Ab amiternis sanctum eutbicem martyrem cum reliquijs maronis ⁊ victorini socioꝝ eius. A fulgineis felicianum epm ⁊ martyrem. A perusio Asclepiodoꝝ martyrem. A spoleto serenum martyrem cum gregorio spoletano martyre. A coduino pignora vincentij martyris et lenite ab hyspania olim a vandalis mõachis capuã. A capua illic deportata. A mevanes alterꝝ vincentiũ epm ⁊ martyrem. A vincentia leontium epm ⁊ martyrẽ. A florentia miniatem martyrem. Ab vrbe tudertina fortunatũ epm ⁊ confessorem. A corphinio luciam virginem siracusanam martyrem. A faraoldo duce spoleti anoꝝ olim a siracusis illuc translatas. A fabinis partes corporꝝ pthebi ⁊ sacincti martyrꝝ. Hec omnia cum parte catbene sancti petri cum capillis eiusdem. ⁊ sanguine beati stephani pthomartyris. ⁊ parte cratículę sancti laurentij a papa Johanne sibi donata. cum multis aliis sanctoꝝ reliquijs theodericus epus in galliam transportauit. et in eccia sancti vincentij martyris a se in insula vbi pstructa locauit. De prefatis autem reliquijs ⁊ aliis. cum multi multa dicant et aduersa. s. q; sint magis in vno loco q̃ alio. ⁊ magis ista q̃ illa: quilibet est alio liber ad credendum. q; sint ipe vel non sint. sine pdicio salutis. Primũ tñ est credẽ qđ colitur dicitur. Demum octo ille primus obijt. Cuius vitam vndecim fratres monachi scripsit. qui ⁊ hystoriam sarronꝝ usq; ad hãc descripsit. De illis tribꝰ octonarijs de qbꝰ ẽ ꝟbus. Otto post otto regnabit tercius otto.

Jacobus de voragine in cronica sua breui narrat illa.

De primo q; dãs solemnitate paschali victus otto ẽpator pximũ pparasset anteqũ sederent cuiusdam principis filius monita pueri seruulum ꝺ mensa tulit. quem dum puer fuste pstraret. Qđ cernens pedagogus pueri ipsum dapifer mox pemit. Quem cum fine audientia cesar condemnare vellet. ille cesarem ad terram dejecit ⁊ eum suffocare cepit. Qui cum de eius manibꝰ fuisset ereptus. ipsum relegari fecit se culpabilem clamans. q; festo non debuit. vñ libere eum abire pmisit. De scõo narrat q; cum ytalici sepius pacem violassent romam venit. ⁊ omnibꝰ pceribus ⁊ magnatibꝰ ⁊ pontificibꝰ apud gradum eccle pximũ grande fecit. Quibꝰ epulantibꝰ latenter eos cingi fecit armatos. Deinde de violata pace querimoniam mouẽs inbet in scriptis culpabiles recitari. Quos statim ibi decollari faciebat. Alios vero expulari satagebat. De tercio legitur q; habuit quandam vxorem que cuidam comiti se pstinere voluit. Sed cum ille nollet tantum facinus perpetrare. illa indignata pdictum comitem apud imperatorem adeo infamauit. q; eum imperator sine audientia decollari fecit. Qui anteq̃ decollaretur rogauit vxorem suã vt indicio candentis ferri post mortem comprobaret innocentie. Adest dies i quo cesar pupillis ⁊ viduis se allens iudicium factur. Affuit ⁊ vidua mariti caput secum portãs in vrna. Tunc mulier quesiuit ab imperatore. qua morte dignus esset qui iniuste aliquem occidisset. Qui cũ pronatione capitis eum dignum assereret. illa subintulit. Tu es ille o imperator qui maritum meum ad suggestiõem vroris tue innocentem occidisti. Et vt me vez dicere compobes hoc indicio candentis ferri cõprobabo. Qđ cesar videns obstupuit. ⁊ in manus femine pumẽdã se dedit. Interuẽtu tñ pontificum ⁊ pceꝝ inducias decẽ dierꝝ. deinde octo. postea septem. demũ sex a vidua accepit. Tunc imperator examinata ⁊ cognita veritate vxorem suam ream reperiens. ⁊ causam tanti mali viuam concremari fecit. Et p redemptiõe sui quatuor castra vxori dedit. Que castra sẽ in ẽpatu limensi. Et vocãtur ab inducijs dierũ. Decimũ. Octauum. Septimum ⁊ Sextum. Qđ dictum est ꝺ. de secundo ottone videt magis verisimile peigisse epe tercij ottonis qui plures venit in ytaliam.

Anno igit ab incar .S.iii.

natione domini nongentesimo .lxxiij. A mundi vero initio quater milio. decce. lxxiij. Et ẽm maiorẽ numeri cõputationem series millo nonagesimo octo imperare cepit Otto secũdus filius primi. Et imperauit annis .x. Anno sexto cuius imperij eius gelu magnum fuit a kalendis nouembris vsq; ad equinoctiũ vernale. Anno tercio ottonis obijt sanctus Udalricus augustur gensẽ epus. Cuius vita q̃lis fuerit mox miraculoꝝ gloria patefecit. Anno quarto sanctus wirbech pragensẽ epus cognomento adelbertus sanctitate ⁊ doctrina apud windos claret. q; apud hos cius martyrizatus multis miraculis glorificat. Anno q̃rto pacato undiq; regno cũ octo impator aquisgrani moraret. Lotharius rex frãcoꝝ subito ad invadendã lotharingiam venit. ⁊ cedente imperatore qui ad pugnã impatus erat. rex post multã vastationẽ reparauit. Quẽ cũ inerti mabũ exercitu imperat. psecutus. ꝺdicto die sex kalendis octobris franciã intrauit quã vsq; ad kalẽ. decembris pagatus fines remensiũ. laudunensiũ. suessionensiũ ⁊ parisiensiũ diuersa cede vastauit. ecclesijs etiã dei oi immunitate pcessa. In redeundo tñ circa ayonẽ flumẽ ptem impedimentoꝝ amisit. De his quidã recluses pdixit q; omnes hostes mali incentores ad septennii mouerẽt. Anno sexto ignee acies in celo vise sunt p totã noctem. v. kalẽ. nouembris. Anno. vij. cotpa sanctoꝝ landoaldi. Adriani amantij. ⁊ aliorꝝ a vr. irrefono babanie vico transferuntur gandauũ. cũ multa miraculoꝝ gloria. Anno. viij. otto secundus imperator apuliã et calabriã ytalie ꝓuincias ad imperii grecoꝝ appendẽtes. ad imperiũ romanũ conat trãsferre. maxime ꝓpter affinitatẽ quam p vxorẽ suã theophaniam cũ imperatore grecoꝝ habebat. Anno .ix. greci infensi q; imperator otto ꝓuincias grecoꝝ invaderet. ꝺductis sibi saracenoꝝ auxilio imperatori in calabria bello ꝓgredientur. In quo bello oẽs pene romanoꝝ copie vsq; ad internitionem q̃ delete sunt. Imperator natando nitens euadere a nautis ignotis ibi cũ capit. ⁊ a quodã eoꝝ qui erat negociatoꝝ sclauoꝝ agnitus nec pditus p illũ re ad imperatricem delata ⁊ theoderici metensiũ epm qui ciuitate ralan rei euentũ pstolabant. difficiliter p epm ⁊ sclauũ liberat. Nauta quippe ad pecunias p eo redimendo allatas inbyantibꝰ imperatoꝝ assenso equo vix euasit. cibo ꝓ infortunio reipublice ꝓsternans alio. sola imperatrix femineꝰ ⁊ greca leuitate insultabat eis q; ab exercitu sue natiõis victi erãt romani. ac cepit p hoc primatibꝰ exosa bñ. Anno .x. otto imperator redio ⁊ angore. aĩ deficiens vt scribit vinc. post sigisbertum rome mouit. Et ꝺ imperatore substituendo inf̃ primates dissentit. Alijs filio ottonis ipsi⁹ imperium deberi contendẽtibꝰ. Alijs odio imperatrĩc a filio eius imperiũ transferre volentibꝰ. ad henricum ducẽ filiũ henrici. qui fuit frater primi ottonis. Hic henricus ipm ottonem puerꝝ factiose rapuit in custodia tenet. Sed ꝓceres pueꝝ de manu henrici extorquentes in regno sublimant. ⁊ imperio. Circa illud tempus lenatũ est pansius corpus sancti mederici abbatis ipso die depositionis eius. s. quarto kalẽ. septembris. Hic vt refert vinc. et gestis ei⁹ edue ciuitatis pago ottus genere nobilis cũ .xij. annos etat. impleret. inuitis parentibꝰ ad monasteriũ cuitano eisdem abijt. Et ingressus monasteriũ tante abstinentie fuit vt in ebdomada nõ nisi bis eduli quicq; caperet. qđ nõ nisi pane ordeaceo vel qđ vilius repire poterat ⁊ aq̃ modico faciebat. Corpus vero suum asperrimo cilitio tegebat occulte ⁊ desuper alijs fratribꝰ in vestibꝰ similis erat. Tandẽ mortuo abbate successit. vbi non honorẽ sed onus se accepisse ꝓsiderans. omnibꝰ sibi cõmissis pater verus studuit apparere. Ipso itge cum quidã monachus eiusdem loci ibi-

vinis essu graviter vveretur. ꝛ hoc pio patri indicasset. Ille tunicam qua induebatur illi ad induendum direxit. Qua industa illico dyabolus incentor ipsius mali fugiendo delituit vocibo magnis. ꝓclamans ꝛ dicens. Sancte mederice cur me incendis tuis precibo. Vasculum qđ diu posse teram ablatiuum. ꝛ me inextinguibili incendio mancipasti. Tunc sanctus divina voce increpauit eum. ꝛ ille abscessit ꝛ monachus postmodum in tanta sanctitate permansit. vt multe postea per eum virtutes fierent. Alius ꝑdicti patris discipulus ita erat illusione dyabolica subactus. cum non posset opem divino inistere. sollicij ecclesia frequenter ab eo admonitus nec tñ correctus est. Sed pater sanctus panem accipiens ꝛ illi porrigens a dicta illusiõe liberatus est. Cuius ꝑ diversas regiones audita fama sanctitatis eius ad eum ꝓperarent. desertum locum expetijt. ꝛ substata diu desideranter sese ꝓdidit. vt quicquid cibo famendum esset. ꝓprijs manibo laboraret. Fratres ẏo de abscessu eius tristes effecti pervastam heremum cum longe lateq; perquirunt. ꝛ tandem inuentum ei ei reducere nõ possent. ẽpm adeunt. Qui cum eis pergens sanctũ in heremo reppent. ꝛ exclicationis vinculo eum alligans ad monasteriũ ꝓduxit. vbi multa sanctitate floruit ꝛ multas ẽinfirmitates curauit. Tandem orationis causa parisius adire voluit. In quo itinere multa per eum dominus miracla fecit: venieq; parisius venenosa in cellula que sub nomine petri apli fuerat consecrata. duobo annis ꝛ nouem mensibo domino militauit. Ac vocatis discipulis diẽ obitus sui indicauit. In quo expletis omnibo valedicens eis inter verba oõnis ad dominũ migrauit.

Anno dñi. dcccc. .§.iiii.

Tercij. mortuo secundo Ottone successit ei filius ei⁹ in imperio otto tercius. Ab initio ẏo mundi quater milleno nongentesimo xl vij. ꝑ ꝑm maiorem computationẽ series millesimo cẽtesimo sexto. Et regnauit annis xix. Anno huius ottonis ottonis tercij. quarto ludouico rege francoꝝ mortuo. Francis regnum transferre volentibo ad ducem karolum fratrem lotharij reg' patruum. s. ipsius ludouici. dum ille rem ad consilium differret. regnũ francoꝝ vsurpat hugo filius hugois parisiẽp et bawide sorore primi ottonis imperatoris. ꝛ regnauit annis nouem. Hic hugo cognominatus est capeth. cuius genealogia ac posteritas nũc apũd francos regnat. Sed Gallis dicit vt refert Vincẽs. hunc hugonem duxisse vxorem filiam edwardi regis anglorum sororem echelstani regis qui longe ante hoc tempus regnauit. ꝛpe vibeꝛ henrici regis teutonicoꝝ patris Ottonis primi. Qui otto primus duxit vxorem vnam sororũ eiusdeꝛ echelstani. Alteram sororem duxit ludouicus aquitanoꝝ puncepa. Teriã q̃ pulcerrima erat duxit hugo iste. Misitq; patri ꝑ ea munera amplissima aromata ꝛ gẽmas ꝑciosas. ꝛ ꝑque smaragdos. equos curraces plurimos cũ phalleris. ꝛ vas quoddam ex onichino ita celatum vt in eo et fluctuare segetes ꝛ germinare vites. ꝛ bomines moueri imagines viderentur. Et ita lucidum erat ꝛ politum. vt vice speculi imagines intuentiũ redderet. Ensem quoq; cõstantini magni. in quo literis aureis nomẽ antiqui possessoris eius legebatur. In capulo quoq; super crallas auri laminas clauus ferreus affixus erat vnus ex quatuor. q̃ dominico corpori fuerant affixi. Lanceam quoq; karoli magni quam imperator inuictissimus contra saracenos exercitum ducens quotiens in hostem vibrauit: victor rediit. Vexillum quoq; beatissimi martyris mauricij ꝓncipis tebee legionis. quo idẽ rex karolus in bello hyspanico quorumlibet ꝑfidos inimicoꝝ cuneos dirumpe ꝛ fugare consueuerat. Dyadema quoq; ex auro multo ꝛ gẽmis ꝑciosis. quaꝝ splendor oculos intuentiũ reuerberabat. Particulam quoq; sancte crucis cristallo inclusam. Poninculam quoq; spinee corone eodem modo inclusam. vt videri posset. Princeps huius legationis fuit adulphus filius balduini comitis flandrie. ex filia regis edwardi. Anno octonis tercij quinto. karolus dux regnuꝝ francoꝝ debitũ ex paterna ꝛ auita successione sibi contra hugonem nepotem suum repetit. eumq; bello gargeno vrbem laudunum capit. Hugo karolum in laudano obsidet. ꝑ secundo obsidionis mense obsessi. pollicentes. castra obsidentiũ incenderit. Et rex plurimis peremptis vir fuga euasit. Anno tercij octonis sexto. vt dicit sigibertus et vincẽ. inundatio aquaꝝ frequens ac divina vltra solitum. Estasq; postea ferventissima ꝛ plurimis periculosa fuit. vñ ꝛ fruges minorate sunt. Karolus dux mortem acutum expugnat. siccitasq; vsq; vastando paccedit. Remis inde aggredit. ꝛ laudunum cum multa ꝓeda recuperatur. Siccitas magna vernalis fuit. vñ ꝛ satio penitus impedita. ꝛ fames magna secuta est. Nix minuta cecidit. ꝛ postea ymber continuus. vt autumnalẽ sationem oĩno tenegaret. Fertur annonã pluisse de celo in albanio. Alij etiam pisciculos parvulos de celo pluisse ferebant. Anno. vij. karolus dux remis occupat terras archiepi. quem hugo ꝓfecerat. ꝛ quosdã primates capit ꝛ laudano relegat. Anno. viij. karolus dux moritur. Otto filius eius succedit ei in ducatu lotharingiensium. Anno. ix. remis synodo totius francie cõgregata. Arnulphus nepos karoli ducis. quem ipse karolus episcopum remis substituerat. omnibo indicio exordinatus damnatur. ꝛ adelgarius ꝑbyter qui vbẽ ꝓdidit. ꝛ postea karolo aperuit insolubiliter excoicatur. Hilbertus vero substituitur ẽpus. Sed quibusdam causam ventilantibo non potuisse degradari arnulphum sine sciencia et auctoritate pape romani. Hilbertus deposito ad ottonẽ tercium imperatorem se ꝓtulit. Quem imperator receptum primo eũ ranẽne archiepm. ꝛ postea ꝑbuit papam romanũ. Qui licet multum peritus esset in arithmeticalibo. fuit tamen arti magice deditus. ꝛ incantatoꝝ demoniũ. Cuius in sciencia discipuli fuerant iste otto tercius. ꝛ Robertus rex francie. ꝛ ideo opere ottonis assumptus ad papatum. ꝛ dictus fuisse de quo plene supra in capitulo. de pontificibus.

Hugone autem rege francorum mortuo. successit ei in regno filius eius Robertus. qui et regnauit annis. xxxiij. multum ventosus vt supra dictũ est. Anno huius ottonis. xvj. Ab incarnatione aũt dñi millesimo. multa ꝓdigia visa sunt ꝑm vincẽ. spe. hystoli. xxv. ca. si. Terremot⁹ ẽ. factus est ꝓmaximus. Cometes apparuit. vij. kalẽ. Jan. Luna bonam nonam apto celo quasi facula ardẽs cũ longo tractu fulgoris instar. illabit' terris. ꝛ cum tanto splẽdore. vt non modo qui in agris erãt. ꝑ in tectis etiam irrupto fulmine ferirent'. Qua celi scissura sensim evanescente interim visa est figura quasi serpentis capite quidem crescente cum cerulcis pedibo. Anno vero. xviij. huius ottonis cum crescens quidam patritius romanus babẽs quorundam romanoꝝ sequelam gregoriũ. v. matrone saronẽ consanguineum imperatoris. ꝛ ad complacentiam eius creatus electus est a papatu ꝛ pecuniã sibi ꝓmissa fecisset papam quendã Job. ẽpm placentinũ in odium imperatoris. Hec audiens otto imperator ira succensus ytaliã intrauit. ꝛ ad vbẽ ꝓperans cũ crescentio ꝛ suis sequacibo bello ꝓgressus eum vincit. Qui fugiens ex fuga retractus capit'. vilq; iumẽto averse imposito circũducit'. Et paulatim membris truncatis ad vltimũ ante vrbem suspendit'. Et illi iobannẽ ipapatu intrusum deponẽs eroculauit. ꝛ mortuo interim gregorio. v. ꝓfatum gilbertũ magum papã sibi fecit. Anno ãũ. xix. octo imperator degens rome. dum cũ romanis se remissius agit tractans qualiter iura regni ꝛ ecclesie ad antiquum statũ reformaret. romani ꝑ hoc ad cõtemptũ eius adducti ꝓtra eum ꝓspirant. ꝛ aliquot militũ eius peremptis eũ in palatio obsident. vñ ꝑ indutiãs henrici ducis baioarie ꝛ hugonis marchionis ytalie. simulato pacis vinculo extractus a roma discedit cũ silvestro papa. s. qui papa dictus est gilbertus. Et qꝛ vtor crescentio imperatoꝛ sperebiandi ad amotẽ sui pellexerat. dolens de eius discessu

nenū ē missit. Quo ille poculo assumpto inter remeandū in ytalia moritur. Milites autem transalpini corpus imperatoris defuncti cum insignibo imperij ad galliam referentes crebris ytaloꝝ incursibꝫ lacessiti armis sibi viā parant. Sed cum iam res in tuto ēe putaretur. dux baioarie henricus iniuriato beroberto coloniensiū archiepo a cui⁹ ore omnes pendebant inſignia regni ab eo violenter extorsit. quasi iure hereditario sibi competentia. Erat quippe filꝰ henrici ducis. qui fuit genitus de henrico fratre ꝑmi ottonis imperatoris. Job. de col. aliter ponit finē hui⁹ ottonis. Dicit ēm q circa finem suū veniens romam. cū ipsum vrbis aer plurimū delectaret cogitauit ibidem suam (sicut antiquitus olim fuerat) ponere sedem. Cūq; in loco ī quo hactenus fuerat palatiū Juliani apostate incepiſſz nouū palatium ac nobile ꝓstruere reclamãdo romanis ab opere destitit. ꝙ postmodicū in saxoniā reuersus ī pace ḡuit.

Capitulum .iij.

Etoneterciodefuncto

imperium romanū assecutus est henricus dux saxonie. Anno dñi millo tercio. Ab initio vero mundi quater millo. dccc. lxvj. Jm autem aliam cōputationem series millo cēsimo. xcv. Et imperauit annis. xxij. Hic igit conciliatis sibi animis quorundaꝫ principum regni iungitur in regem ab wiligiſo magūtino archiepiscopo ſm vincēſi. spe. hysto. li. xxvj. Et potentiores regni viros bella sibi concitare volentes celeriter vincit. Et reges gentilium in interiori germania cōmorantes. qui dicūtur wandi tributarios sibi fecit. Sz vt scribit Job. de col. Sciendum ꝙ nō statim post mortem tercij Ottonis ille henricus fuit electus imperator. Nam mortuo ottone ꝑ annum ꝛ amplius vacauit imperium: cum de eligendo imperatore. principes alemānie non ꝓcordarent. Nam ꝙis illi tres precedentes ottones ꝑ successionem generis imperauerint. Post mortem vltimi: vt dicit martinus in cron. institutum fuit. vt imperator principum ꝓfessione eligeretur scz per officiales imperij: qui sunt septem. Ltres cancellarij archiepiscopi. Maguntinus vicz germanie. Treuerenſ gallie: ꝛ Colonienſ ytalie. Marchio brandeburgenſ. qui est camerarius imperatoris. Comes palatinus qui est dapifer. Dux saxonie qui portat ensem ante imperatorem. Et picerna rex boemie. Hi statuunt dñm eundem ꝑ sectā summū. Hoc igitur animo sibi conciliatis. hic henricus ab eis eligitur imperator. Fuitq; inter imperatores teutonicoꝝ primꝰ huius nois imperator. Nam aī eum fuit alius henricus rex de quo s. qui fuit pater ottonis primi: ſ non recepit coronam seu benedictionem imperalem. Nec qz imperator dictꝰ respectu huius. Iste de quo nunc agit dicit henricus secundus. Fuit autem hic vir magnanimus. ꝛ in bellis fortunatus valde. Nam quosdā potentiores. q̄ in principio sui imperij sibi rebellauerant. repellit vt dictū est. Poeterea gens bungaroꝝ que vsq; ad illud tp̄us cultui ydolorum dedita erat: ꝑ gillam huius henrici sororē que regi bungaroꝝ nupta erat ad fidem ꝑuersa est. Hec ēm sancta mulier sua instantia ad hoc vtq; suuz regem adduxit. vt se ꝛ totā suā gēnē ab hēnico imperatore. baptizari humiliter peteret. Quibꝰ baptismo stephanus est vocatus: cuius merita vsq; in hanc diem multa miraculoꝝ genera cōmendāt.

Hic henricus post multa bella in ytalia ꝛ germania ꝓspere gesta. cū esset ꝛnuntiatus volens deo ꝛnote vacare habembergense fundauit monasteriū. et multis ꝓdijs ornauit ac dinersis ornamentis decorauit. Huius vxor sanctissima fuit: adeo vt cum esset iuuencula ꝛ pulcerrima: ad hoc vtq; suū adduxit. vt cōmuni voto inter se ꝓpetuā conseruarent virginitatē: sic vsq; in finem vite sanctis operibꝫ inherendo in ꝓpetua virginitate ꝑmanētes migrauerunt ad dñm: atq; in cenobio qō ipsi a fundamentis edificauerant sunt sepulti: miraculis cbomficando. Quo tempe ꝓsulabat sergius in vrbe romana: vir sanct⁹ ꝛ pius. Hic henricus secundus cum semel venatum ꝓcessisset: vt refert Job. de col. In quadā silua suis comitibꝫ: huc illucq; dispersis: ad quandam veneut ecclam. Quam cum fuisset ingressus: reperit sacerdotē qui tunc volebat incipe missam. Inceptaq; missa imperator incepit curiose respicere sacerdotem. qui erat statura pusillus colore nigerrim⁹. membrisq; deformis adeo vt potius monstꝝ q̄ homo videretur. Quē postq̄ imperator dū aspexit cogitare ac mirari cepit: quō deus a quo cuncta formosa ꝓcedunt. tāde forme monstrum sacra vel sacra sua cōficere sineret attractare. Cūq; illa in mente attentius reuolueret ad illā ventum est versum tractus. Scitote qui dominus ipse est de⁹ ipse fecit nos ℟. In quibus verbis cum minister sacerdotis discoodaret. Sacerdos ꝓtationi voce quasi cogitanti imperatori rñdens ait. qñ ipse fecit nos ꝛ nō ipsi nos. Quo dicto repcussus imperator ꝛ illum ꝓbencum vꝝ crisimis ipsum postea familiariter ḡnitum fecit ēm. Tempe huius imperatoris henrici Gerardus camerarcenſ. ꝛ Aldeboldus vltraiectenſ. epi. magni in eccia ꝛ in palatio imperatoris habebant. Anno tercio eiusdem cometes horribiliter apparuit. q̄ videbat huc arcq; illuc flamas dispergere. Sequenti anno fames ꝛ mortalitas horribilis secuta est. Adeoq; ꝑ totum imualuit eadem vt sepelientium te dio vix adhuc ipm trahētes cū mortuis sepelirēt. Cō sideranj frequenter. vt quotiens sydus illud quod cometes dicit apparet. inde fames vel mortalitas vel magnū aliq̄ exterminiuz sequit. vel mors alicuius magni viri cuius euentus illud est ꝓnosticum. Hoc henrico imperante: accidit istud mirabile ꝛ predicandum in villa saxonie nomine Walbeck in dyocesi magdeburgensi. vbi erat ecclia sancti magni martyris. Quidam sacerdos vt refert vincēſi. vbi ſ. ꝛ Job. de col. cum missam celebraret in vigilia natiuitatis domini: decem ꝛ octo viri simul cū xv. mulieribꝫ in cimiterio eccie. vbi celebrabat choreas ducēdo alta voce cantarent. sacerdotem ipm celebrantē impedebant. Mandat illis sacerdos dicens: vt tacerēt aut inde recederent. Qui sacerdotis verba vendētes desistere noluerunt. Ille amicatus imꝑcando dixit. Placeat deo ꝛ sic magno vt ita cantantes ꝑmaneatis vsq; ad annū. ꝛ ita factū ē: vt toto illo anno sine intermissione aliq̄ choreizando cantarent. Mirabile dictu. Toto illo tempe nec ros nec pluuia sup illos cecidit. Sz nec lassitudo nec fames illos affecit. nec vestimenta nec calciamenta eoꝝ toto illo tempe attrita sunt. Anno autem reuoluto bonefacius archiepus ī cuius dyocesi hoc mirabile ꝓcigit. ad locum veniens anno dō q̄ sacerdos illos ligauerat absolui atq; ante altare dicte ecclie reconciliauit (Hunc imperator henricus iniuste iniurijs affectū a se expulit. Sz cū natale dñi apud coloniā celebraret. ipm humili satisfactēne placauit) Filia plbyteri cū duobꝰ aliis ꝓtinus examinata est. Ceteri ꝓtinus tribꝰ noctibꝰ ꝓximis dormierunt. Alīq; postea obierunt. Ceteri vero penam suā membroꝝ tremore ꝓdierūt. Hoc ita scriptum reliqt vbertus qui fuit vn⁹ ex eis. Anno xxij. imperij sui. qui fuit vltimus. Henricus cū se morti appropinquare sentiret. ꝛ cerneret sup substituēde successionis ꝓsentibꝰ principibꝰ ad quoꝝ auctoritatem spectabat electio. Conradum virū egregiū de regali stirpe ꝓgenitū. regni patter ꝛ imperij designauit adhuc vinēs successorē. Iste henricus ꝛ vxor eius kunegundis sancte vite fuerūt. vnā ḡnitate vsq; in finē ꝑmanentes. Sz quadā vice cū henricus dyabolo instigāte. vxorē suā de quodā mātre suspectā haberet: sup candentes vomeres. ꝛc. passibꝰ nudis pedibꝰ eā incedere fecit. Qua assendēte ait. Sicut me o de⁹ ab henrico ꝛ omnibꝰ alijs intacta nouisti. ita me adiuua. Cui vox audita est dicere. ego Maria te virginē liberabit. Totam q̄ candentē mallam illesa ꝓcessit. Cum aūt celer henricus mortī appropinquaret. multitudo magna demonū cū magno strepitu aī cellā cuiusdā sancti heremite transiret. apta fenestra heremita: interrogauit vltimū demonem qō

nã hoc eẽt. Qui rñdit. Legio demonũ sum⁹ qui ad mortem cesaris ꝓperamus. si forte aliquid ad nos pertinẽs reperire in eo valeamus. Ille autem adiurauit dyabolũ vt ad se rediret. Inde ergo ad eum reuertens ait heremite. Nihil pfecimus. qz bona z mala eius in statera posita cuz fuissent. adultus ille laurencius ollam auri ei immensi ponderis attulit. z dum superasse videbamur. illa iactata ī alia parte statere pluriumum ponderauit. in qua scz bona posita erant. Tunc ego iratus vnam aurem olle frupi. Appellauit autem dyabolus ollam calicem. quem imperator eccie mersburgensi in honorem sancti laurẽcij fieri fecerat. Cui ꝓpter magnitudinem due aures inerant. Repertumqz ẽ z imperatorem henricum tunc migrasse. z vnam aurem calicis fractam fuisse.

Post henricum se .§.i.

cundũ imperauit conradus secundus huius nois ꝑ primus post octonem. Hic romanum sumpsit imperiũ. Anno domini millo. xxv. Ab initio ꝑo mundi quater millo. dcccc. lxxxvij. Fm maiorem numeꝝ scpies millo centesimo. xlvij. Et imperauit annis. xv. Fuit autẽ b conradus ex ꝓle marcz ex primis regibꝫ francoꝝ. annis vetꝫ strennus. ꝑdito pudo sapientia z scientia iuris maxime floruit. Fuit z eccie catholice valde devotus z pauperib⁹ largus. Quia mortuo henrico quidam nole cono dux imperium ambiebat. tandem repudiatur. Quare electio huius conradi ꝙ bonum ꝓcuratur: licet illũ henricus imperij reliqrit successorem: vnde z biennio vacauit imperium tunc. Iohãne autem papa coronaz imperij accepit ipse conrad⁹. Eo tempe dux polonie wenyclaus cuius regnum henricus secundus romano imperio tributarium fecerat. absqz conradi requisitione sibi nomen regium imposuit. vt dignat⁹ etiam alicui subdi. cũ esset in armis valde strennus z diuitijs ꝓpotens. magna vi armoꝝ cuncta post mortem henrici quem valde formidauerat ad rebellionẽ aspirabat. Sz morte ꝓuentus implere non potuit. Cuius filius milo cũ patris implere voluntatem in hoc disponeret. qz fratrem vuicum sibi in hoc obstare credebat a patria expulit eum. Qui ad imperatoꝛis conradi auxilium fugiens in alemanniã venit. a quo benigne susceptus z thezauris z armis aditus. cum magno teutonicoꝝ exercitu poloniam intrauit. Quem conradus cum robore militum statim secut⁹. omnia intra poloniã armis miscebat. Milo autem videns se nullaratione conrado posse resistere: relicta polonia ad vlricum boemoꝝ ducem hostem imperij fugit. Ulricus autẽ credens conradi imperatoris grãm quam amiserat recuperare. polonoꝝ ducem quem exulem ac supplicem adnementem susceperat tradere conrado imperatoꝛi statuit. atqz hoc idem ꝑ secretum nuncium insinuauit. Sz imperator magnanimus illius detestatus ꝓditam. oblationẽ ꝓditoris contemsit. ac milonẽ salutem alibi qꝛ in boemia qrere per secretum nuncium dici fecit. Qui imperatoris miratus bonitatẽ. clam relicta boemia ad ꝓpria remeauit. atqz abiectis regni insignibꝫ. que pꝛ assumpserat. modica comitiua contentus. ad imperatorem conradũ vltro accessit. atqz eius voluntati se subijciens: coronam quam sibi pater supbe imposuerat: humiliter imperator resignauit. Et ab eo tempore polonia romano imperio tributaria est effecta. Igit pacata germania conradus in ytaliam ad suscipiendã coronam descendere ꝓponens: filium suum henricũ in regem alemãnie eligi fecit. Quo facto magno suoꝝ in vnum contracto exercitu. potẽter intrauit ytaliam. vbi a ꝓlo romano magno cũ honore susceptus a summo pontifice inunctus z coronatus est. vbi cũ esset audiuit bernensum ducẽ rebellasse. atz cum magno exercitu fideles imperij infestare. Hoc audito imperator illico in germaniã remeauit atqz oĩb⁹ imperij viribꝫ bernensũ aggressus ad abdita siluarum fugere compulit. vbi nõ multo post ab imperatoris fidelibꝫ est occisus. Cuius ducatũ frater eius bernãnus suscepit.

Conradus aũt cũ esset in germania pace magna longobardoꝝ rebellauit. Coniurauerãt em oĩes fere longobardie supiores ciuitates ꝺ hoc vt libertatis sue memores. nulli sup se regnare paterent. Quo audito imperator magno cũ exercitu subito ī ytaliã venit. Cui⁹ ꝑ inaꝑparato aduentu. oĩa ꝙ territe ciuitates imperatoꝛi se subdiderũt. Quibus ad mandatũ susceptis. diligẽti inquisitõe ꝑmissa. oĩs huius rebellionis incẽtores in vinculis ꝓiectos carceri mãcipauit. Cepit ꝓterea mediolanẽsem archiepm ꝙ totius ꝓiurationis incẽtor z auctor (vt dicebatur) existeret. z carceri mãcipauit. Mediolanẽsqz vrbẽ obsedit z ꝑturbia incendit. Cuiꝝ secus ciuitatẽ in quadã pua eccia ī die pẽtecostes coronat⁹ staret ad missam. tãgrauia tonitrua z fulgura facta sũt. vt aliq mẽte excederẽt. aliq etiã spiũ exalarent. Asserunt aũt bruno colonien⁹ archiepus ꝙ eo die missam solennit celebrabat: vir sanctissimus. se int missaꝝ solẽnia apte vidisse sancti ambrosium imperatoꝛi indignãti vultu cõminantẽ. ꝓ eo qꝛ eius successoꝛẽ carceri mãcipasset. Igitur imperator post aliquos dies recepta vibe mediolanẽsi cremonã iuit. Ibiqz romanũ pontificẽ obuiũ habuit. quo cũ multo honore duxisso alibidia in longobardia moram traxit. Compositisqz z rebꝰ imperij ordinatis causa orandi romã petijt. Inde in apuliã vadẽs ꝑ mare adriaticum redire in alemãniam disposuit. Sz cũ esset ibi ꝓper aeris intemperiẽ multos ex suis principibꝰ amisit. denqz in alemanniam est reuersus.

Eo quoqz tempore .§.ii.

quo conradus imperabat ꝑdictus. Rodulfus rex burgundie motiẽs henrico filio imperatoꝛis conradi regnum suum in testamẽto reliquit. Sz comes celricus octo asserens regnum burgundie ac galliẽ lugdunã ad se ptinere ꝓgregato exercitu illud inuasit. Quare indignatus imperator cum magnis teutonicoꝝ copijs regnũ illud intrauit ac dictum octonem multis bellis affectũ ad deditionẽ coegit. Sic regnuz lugdun. gallie totã obtinuit. Est aũt gallia lugdun. illa ꝓuincie q est vltra rhodanũ ad orientẽ. Imperante aũt ipso conrado anno. vj. impij eius. Ret⁹ ille francoꝝ inclitus. Robertus hugois filius mouit. Qui vincens adeo clemẽtie z misericordie erat deditus vt diebꝰ festis cũ indueret se vel exueret vestibꝰ regijs: finõ aliud ad manꝫ bẽet ipsas vestes pauperib⁹ distribuẽt nisi industria vestiarij egenos arceret. Quo defuncto henricus filꝰ eiꝰ regnauit in frãcia annis. xxx. Eo regnãte quidã gallorꝝ epus in eo pcilio. qđ ab epis gallor celebrari est. asserebat quibusdã celitus datas epias q̃ terris pacẽ renouandã docerent. Quã rẽ ceteris epis scripsit. Et hoc ꝓfis obseruanda mãdauit. Arma nullꝰ ferret. Ablata nõ repeteret. Sui sanguis vel cuiuslibet. primi vitet minime ẽrit: pcussionibus cogeret. indulgere. Ieiunii in pane z aq̃ oĩ sexta feria seruaret. In sabbato a carnib⁹ z pinguedine abstineret. Soloqz hoc ꝓtenus ieiunio in oĩm pcoꝝ remissionẽ nulla sibi sciret alia pẽnam adiũcienda. z ad oĩa hec seruanda se sacro obligaret. Sz qui nollet cbullianitate ꝓuaret. et morientẽ tãqz alienũ a fide nullus visitaret: nec corꝰ eius sepulture traderet. Hec mãdatoꝝ nouitatẽ cũ nouarum rerũ multi cupidi libẽtius in sto amplexi sũt. Multi etiam ꝺ dicerũt z maxime gerbardus cameracen⁹ epus. Qui asserebat ab initio genus humanũ triphariã esse diuisum. In oratoribꝰ. pugnatoribꝰ. z agricultoribꝰ. Et vnũ duoꝝ z duos vnius auxilio egere. z ideo debere. anna ferre. Rapinas reddi ꝑ auctoritatẽ legis z gre deberi. Ulterẽ pcessi nõ exacerbari cogẽdo. ꝙ fm euangelia ei recõciliari. Ieiunium septe ferie vel sabbato. nec oĩb⁹ vnũ esse imponendũ qz nõ est vna cibo possibilitas. Nec oĩs hoc ieiunio ꝓtenus esse. qz nõ est vna oĩm ꝙras penitẽdi. Hoc facto firmare vel sacri violationẽ pcuno augere. nõ ee vtile. Hos ꝓradicẽtes exercitari. infirmis visitationẽ. mortuis sepulturã negari detestabile oĩno esse. Sufficere aũt scoꝝ pa-

trum decreta. ꝛ super his neglectis impositum ꝛgruenter penitentie modum. Claruit preterea hoc tpe guido aretinus inter musicos summus. in hoc etiam ꝓfus ꝓferend⁹ ꝙ ignotos cantus inuenit. Reperit etiam regulas ꝑ quas pueri facilius ⁊ꝑ vocem magistri. aut ꝑ cuiuslibet instrumenti vsum cantum addiscunt. Que regula hodie gāma dicit'. Hanno etiam conradi tempe dtogo noīnāo⁹ comes vir annis egregius. religione pius. fin agēdo strenuus atq; famosus cū quatuor ex fratribus suis magno cū suoꝝ exercitu venit in ytaliam. Et mensus lombardiā atq; tuscia apuliam ingressus est. Ter uno die cum grecis q̄ eā tenebant dimicauit. atq; victor extitit ⁊ fugatis grecis maiorem ptem apulie obtinuit. Conradus uēnō post multas victorias anno .xv. imperij sui diem clausit extremum.

Deniq; conrado se .§.iii.

cundo ex hac mundi vita assumpto henricus filius eius huiꝰ nominis tercius: in imperio successit. Qui imperare cepit. Anno dominī. M.xl. A mundi aūt initio quinquies. M.q. Et imperauit annis .xvij. Hic adhuc patre viuente filiam regis anglorum duxit vxorem. q̄ erat puella pulcerrima ⁊ ad sponsum veniens. multo tempe cum illo pmansit. Tandem de adulterio accusata. cum nullus timore viri ausus esset illā defendere. puer quendam scurram sui alumnū quem secum ex anglia adduxerat. ꝓ ea delaturum gygātee mōis bemi nem ad singulare certamen ogposuit. Igit' ꝓserto duello puer diuino adiutorio fretus victoria potitus. qui dñam suam iniuste detulerat vicit. ⁊ eius successo poplice enerauit. Gualdis aūt sic eīm puella vocabat' post victoriā viro suo repudium dedit. Hec minis pollens nec blandiciis inducta quoq; potuit. vt cum illo remuneret. Sz sancte religionis habitum sumens in dei seruitio vitā finiuit. Fuit autem hic henricus in cī virtute suo patri non dissimil. Qui postq̄ prima eius vxor illi repudium dedit. ducis pictauensis guillermi filiam duxit vxorem. Hoc cū ꝑm communem legē fieri non potuit: si non fuit aliqō impedimentum diuinum. Cum autem imperi mote nuptie celebrarent'. omnes ioculatores. mimos. ⁊ hystriones. qui ad solennitatem illam conuenerant iussit expelli. atq; oīa que illis mote principū in vestibꝰ equis. ⁊ pecunia danda erāt penitꝰ elargiri precepit. Fuit preterea hic princeps natura valde iocundus. ⁊ hominib⁹ affabilis. omnib⁹ humil. hostib⁹ terribilis. pauperib⁹ pius valde ⁊ largus. Hic cū semel festum penthecostes in alemānia. apud maguntiaꝝ celebraret solenniter. ⁊ paulonte missam loca iuxta imperatorium solitꝫ pararent'. dyabolo suadente inter famulos archiepi maguntini ⁊ abbatis fuldensis cenobij: vtrorūq; dominos iurta imperatorem ꝓpius sedere deberet. Hic.n. abbas tante potentie apud teutonicos esse fert' in saxonia. vt septaginta milia armatoꝝ contra hostes prebeat imperatori. Habꝫ autem ex antiquo priuilegium. vt i magnis festiuitatib⁹ ad dexteram imperatoris sedeat. Itaq; inter ipsos famulos illoꝝ prelatoꝝ post multa verba ventū est ad pugnam. atq; furore teutonico oīa cōmiscente. ecclesie pauimentum sanguine replet'. Sz episcopus ⁊ alia cōgregatiōe. pacē inter dissidentes reformare cōtra est. templū purgatum. atq; cum multa deuotōne missa celebrata est. Sz cū ad illum versum sequentie ventum est. Hunc diem gloriosum fecisti. Uox ab aere lapsa est dicēs. Hūc diem belli cosum ego feci. Quo audito rigentib⁹ omnib⁹. ꝑ nimote imperator diligenter intendens letitiam dyaboli. q̄ hanc parauerat turbationē. Tu inquit omnia mala scie inuenisti simul ⁊ incentor. diem bellicosum ⁊ arrogātib⁹ luctuosum fecisti. Sed nos ꝑ dei graciam qui illum gloriosum fecit. pauperib⁹ ⁊ indigentib⁹ gratiosum reddemus. Et mox reincepta sequentia solenni ploratu gratiā dei inuocabāt. Completaq; cum multa deuotione missa. omnib⁹ indigentibꝰ ⁊ regnis ꝑ preconem vocatis. omnia preciosa cibaria que sibi ⁊ curialibus parata erant in vsus illorum consumpsit. ipse pius imperator cum ceteris prelatis ac ministris ꝓpijs manibus illis seruiendo. Idem ipse henricus cū adhuc esset puer ꝓpter vite patris sui conradi. a quodam clerico fistulam argenteam accepit dono. cum qua ludentes pueri solent alter alteri aquam iaculare. Qua recepta ait. Cum ero imperator pinguissimum episcopatū tibi dabo. Adultus vero factus petenti promissum. cum affirmasset imperium impigre tedit. Sed nō multo post aspersus ⁊ grauedine correptus decubuit. triduoq; diebus et noctibus quasi exanimis mānsit. Episcopi vero indicto triduano ieiunio ꝓ vita eius domino supplicabāt. Postq̄ vero deo volente. de infirmitate conualuit. vocatum epm quem ꝓ fistula fecerat. omnib⁹ prelatoꝝ ꝓuocato consilio sentēa dēposuit. Confessusq; est toto illo triduo demones sibi insedisse. ⁊ se flamam ignis ꝑ fistulam iaculantes. Flamando dico adeo grauacem. vt noster ignis eius respectu locus reputaret' ⁊ aura. Sz interim inuenē semiustū latus calicem aureum ferentem immense magnitudinis. aqua frigidissima plenū. cuius vsione et aspsione illatos ardores euaserat. Hic erat beatus laurencius martyr cuius eccie tectum longa vetustate dissolutū. reparī se erat ipator. Et ꝓter alia munera calice aureo honorauerat. Hanc eīā henricum ferunt q̄ cū hostes fugēt certa quedā alba quasi domestica animal suis humeris vltra innadabile fluuiū transiecit. Idem imperator henricus habebat quendā clericū satis literatū ⁊ bone vocis. fidelem meretricisq; amantē ardentissimū. cū qua nocte q̄dam solenni voluptatis causa dormiuit: mane ad missam imperator astabat. Imperator hoc sciꝰ dissimulata. mādat ei vt se ad legendā euangelij ꝓparet: q⁹ scilz eius melodia delectaret'. Erat eīm dyacon⁹. Renuit ille vt male sibi cōscius. veret imperator vt ꝓparet eius ꝓstantiā. Ad extremū parere renuentē. inbet a patria exulare. Quam sniam amplexus primo recessit. Mittit' post eū. Qui iam cōpilatis omnib⁹ ꝓ infarcinulas cōpositis iter arripuerat. Uiolenter ꝙ retractus ante imperatorem sistit'. Qui letus subridens ait. Ptobe inquit fecisti: ⁊ ego gratulor ꝓbitati tue: q⁹ rē dei plurimpenderis q̄s patrā. plus itā dei q̄s meā. Quapsopter habeto epatum qui primus in imperio vacauerit. tui indecenti amouj remicies scilz illius femine: hec belinanda. Idē henricus magnificus imperator cū omne imperiū tā pacifice in ytalia atq; germania possideret. nomē christiane fidei atq; cultū dilatare desiderans windelicis qui sunt suevis ꝓterminū ydola ac simulacra colentib⁹ bellū intulit. Ex eīm gpū vt guillerm⁹ refert in cronica sua fortunam adoraban. Cuius ydolū in loco nōis illimo erigētes coram dextere eius apponunt plenū pocu illo qō ex aq̄ ⁊ melle ꝓfectū greco vocabulo ydromellis vocāt atq; dimittunt. Ubi vero die nocteq; in eod̄ loco sedētes gustant. Et si poculū illud plenū inuenerint magno strepitu applaudūt. ex eo q⁹ in futuro anno pleno cornu copiis sit ꝛe sponsura. Si ꝫ ptingat gemant. q⁹ caritiā futurā. Hanc nationū reges henricus imperator tributarios fecit. Sz cū ad fidē christianā suscipiendā magnas immunitates promitteret ⁊ flecti nō possent. Hoc illis regal angarie iniunxit. vt in oibꝰ solēnitatib⁹ q̄bꝰ imperator coronā portare consuesset. quatuor eoꝝ reguli lebetē qua carnes ꝓcrebant' in palo suspēsas duo eoꝝ vectitarēt. Abipso henrico imperatore leo papa octauus huius nois postulauit vt normanni. qui tunc magnā ptē apulie occupatā tenebāt. nec in aliq̄ romane eccie rūdebant. repellerent' de sedibus illorum annuens imperator milit exercitus suos romam ad papam. Qui cū eis psonaliter ꝓcedens ꝫ normannos bello ꝓfligit. ⁊ victus est exercitus ille. ⁊ papa captus. vt pes ⁊. in ea. de pōtificib⁹. Circa idē tpus vinēdus normānorum comes diē clausit extremū. Cui basilardus filius datus successit: vir alo fortis ⁊ in bello strenuus. Sz nō diu dominio potitus. Nā robertus dictus guiscbardi vinitri di frater ex matre. filiꝰ aūt tancredi. illi ab honore regio

ducatum normannoꝝ ī apulia obtinuit. Hic autem tancredus guiscardi pat. duodecim genuit filios omnes viros prudentissimos atq; ī armis strenuos. Inť quos hic guiscardi filius robertus. f. septimus in ordie fuit. Qui fuit vir prudēs. magnanimus largus. ⁊ in armis exercitatissimus. ß vñandi cupidus: vñ apuliā. calabriā. campaniam. sicilią suo dominio acquisiit. Militaré aūt disciplinā semp seruentissime ⁊ rigidissime retit. Hic vrotē habuit filiā regartam filiā principis salernitani. Que serua q̄dē mliet: ß ysitio ⁊ prudētia bonis excessit. Et qua tres filios genuit. f. Rogerū. Robertū. ⁊ Guidonem: et filias q̄nq;. Et alia vero vroue alberada nōie quartū filiū habuit nomine boamundē. de quo infra multa dicent'. Eo tempe corpus pallantis euandri filius rome integū in quodā sepulchro repertū est. Ad cuius caput lucerna accēsa inuēta ē. Huius sepulchri epitaphiū hoc erat. Filius euandri pallas quem lancea tumi. militis occidit more suo iacet hic. Quos versus nō hic factos crediderim. ysaias carmētis literas latinas inuenisse dicat'. Sed vel ab ennio vel ab aliq; antiquo poeta. Habebat iō cadauer in medio pectoris: vulnus cuius hyatus quatuor pedū ⁊ semis mēsuratus est. Lucerna aūt ardens nūcta nullius liquoris aspergine aut flatus violētie extingui poterat. Ex quidā subterrois ingenij subtus flamā strō foramen fecit. Quo facto mox vt aer subintrauit. ignis enanuit. Corpus aūt tante valitudinis erat. vt muro applicatū altitudinē menium vinceret. Ex dicty ꝑcedētibꝫ trilicidijs insulam. cōem mortalium corruptionē agnouit. Soluta cute. neruiq; fluentib.

Huius autem ben- .§.iiii.

rici tercij impatoris. Anno octauo vt scribit Joh. de col. eccia dñice resurrectiōis in hierlm. que ab arabibꝫ destructa fuerat reedificata est a fidelibꝫ. Ex qualē ⁊ a quibꝫ et quo tempe ab infidelibꝫ destructa fuerit. qz a plurib⁹ ignoratur ideo necessariū extimauī rei ordinē scribere. Sciendū est ēm q; postq; egyptioꝝ potentia ꝑtra persas inualescē cepit: an turchoꝝ adoeuntū: adeo in oriente egyptioꝝ creuit dominū. vt ab egypto vsq; ī antiochiā. pouincias ⁊ regiones occupauerint vniuersas. Inť quas et vrbs sancta hierlm. cū adiacente regiōe in eoꝝ deuenit prōtem. Sub quo principatu. sicuti captiuis solet tempa indulgentiosa ꝑcedā a suis anpietatibꝫ. cepit fidelibꝫ qui in eadē vrbe habitabāt cē remissius. quousq; eidē regno egyptioꝝ eques caliphe ꝓfectus est. Hic ⁊ ꝑdecessoꝝ suoꝝ ⁊ successorum pariter malicia excredes sacras est polleris. et eius insaniā legēdo solennis fabula. Adeo ēm in oī impietate ⁊ nequicia singularis extitit. vt eius vita deo ⁊ hoīb⁹ odibilis. specialem tractatum exigat. Hic inē cetera que peiciosa plurima ꝑceperat. eccīam dominice resurrectiōis. q̄ p venerabilem vir maximū eiusdē locī ēm ꝓpiente ysitio magno augusto edificata fuerat. Postea q; modestū tempore heraclij impatoris reedificata funditus vsq; mādauit. Diruta est aūt illa venerabilis eccia. Anno ab incarnatōe dñi. M. cxiij. ꝑcerat aūt eo tempe eidem eccie vir venerabilis beretus nole. eiusdē nequissimi tyrāni annuncius matrio eiusdē frater. Hoc aūt fecisse dicit' vt sue perfidie ꝑlis infidelibꝫ daret argumētū. Objciebat' enim sibi christianitatis titulus. eo q; esset natus ex matre christiana. Ex quasi crimē a se ille volēs expellere ꝑdictum facinus ausus est ꝓpetrare. Ab eadē die cepit fidelis in eadē ciuitate ꝓditio esse veteriori. Tū et volote mestissimo. quē et cuncta eccie sancte resurrectiōis receperāt. Tū et ꝓpter anguis multiplicata molestia. Nā ꝑter tributoꝝ enormitatē que ab eis ꝑtra motē ⁊ pmdegia a suis prede cessoꝛb⁹ indulta exigebant'. solēnitates etā interdicerat. Affuit tū diuina clemēria ysolationē non modicā rebꝫ desperatis afferēs. Ꝑdicto ēm tyranno rebꝫ humanis exempto. cessauit ex ꝓte quassatio. filio eius vaber nomīe regnum obtinēte. Hic si quidē ad petitionē dñi impatoris constantinopolitani qui cognominatus est heliopetanus cū quo etā fedus q̄b pater eius violauerat. reparciens contraxerat amiciā. ꝓdictum eccīam reedificādi fidelibꝫ concessit potestatē. Qua ꝑcessa cognoscēs plebs fidelis. que hierusalē habitabat. q; ad tante rei restaurationē. eorum nō sufficerēt vires. misit nūcios ysstantinopolim impatoꝝ dñm cōstantinū monomachū. peto ꝑrectis humilē significant in quāta desolatiōe post eccīam diruta. ꝓfus fidelis ysedisset. Oranteq; affectuosissime vt ad reedificationem eccie imperialis munificētie liberalē porrigeret manum. Procurabat aūt eoꝝ legationū quidā iohannes cognomēto chariamnis. ysstantinopolitanus natōe. nobilis quidē sm carnem videbat'. ß mobꝫ multo nobilior. Hic postposita seculi dignitate. christū secutus assumpto religiōis habitu paup hierosolimis ꝑ christo bitauit. Missus igit' verbis inflāta ⁊ solicitudine nō piger. apud eundem dñm imperatorē fideliť laborās. obtinuit. vt ad eꝑ dictū edificij. de ꝓpio fisco idē tyo amabilis imperator sumptus necessarios et sufficiētes mīstrari ꝓciperet. Decerat aūt dicte eccie vir venerabilis michelonus pāarcha. Hic ē obtenta licētia ⁊ de imperiali eratio sumptus mīstratis. cū q; nūc est hierosolimis sancte resurrectiōis reedificarunt eccīam. Anno ab incarnatiōe dñi. M. clxij. Ab vrbis liberationē annis. xv. ⁊. vij. postq; diruta fuerat.

De turchis vñ ba- .§.v.

buerunt originē. Et qñ fuerūt tributarij ysay. Nūc de gente turchoꝝ multa infra dicent' adeo nō est alienū a ꝓposito de ortu huius gētis ⁊ ꝓcessu. et qñ ad hūc gradū in quo nūc multis annis stetille leguntur. ⁊ nūc in maiori sunt. capta q; eos ysstantinopolim occiso eoꝝ imperatore. cū magnatibꝫ suis aliqua in parui nūc refert. Hens igit' turchoꝝ seu turchomannoꝝ ab initio septērionalis fuit. Dicti aūt sunt turchi. put ipsi asserūt ⁊ idē in nostris cronicis ꝓbet'. a quodā eoꝝ duce nōie turcho. Sub q; post trotanoꝝ excidiū ad ꝓperboreas regiōes se transtulerunt: vbi armoꝝ relicto vsu. pecurandis gregibꝫ ⁊ armētis operam dabāt. Seris inculta penitus et certā nō hūs sedem. Vagabant' ēm ⁊ passim circūferebāt' pascuoꝝ cōmoditatem secrāte. nō hūtes vibes vel oppida. Volentes aūt ꝑficisci incedebant simul qui erāt et eadē tribu. aliq; de maiorib⁹ suoꝝ. ymbulū hūtes quasi principē. ad quē vniuersa que in eadē tribu emergebāt referebant': sive dōnes. sive aliquid aliud. Migrātes aūt vniuersam secū trahebant supellectilem. greges. ⁊ armenta. seruos ⁊ ancillas. Nā in his eoꝝ omne ꝓsistebat peculiū. nullis agricultura operā dātes. emptionū ⁊ venditionū ignorātes commertium: ꝑ solis ꝓmutationibꝫ vite necessaria sibi comparabant. Accidit aūt ꝓcessu tempis. q; illinc ꝓli multa multitudo ab aliis seorsum incederēt ⁊ persarū ingressi fines regionē inuenerunt acceptissimā. Datoq; regi q; erat ꝑ tempora sui ꝙ ab initio inter eos ꝓuenerant tributo ꝑ annos [illegible] habuerāt diuturnioꝛ. Augebat' aūt eoꝝ [illegible] numerum ⁊ multiplicatōis eoꝝ nō erat numer[illegible] persaꝝ ⁊ indigenis fieret suspecta eorum [illegible] videt factum est. vt inter eos ysitio habito. [illegible] illos ꝓs expellere decreuerāt. Sed tandē [illegible] ysitio. visum est eis expeditius. vt anguis multiplicans [illegible] tangarent. vsq; dū sponte sine coactione discederet. [illegible] annis plurib⁹ inuitarum ponderē tributoꝝ [illegible] tē sustinerēt. diuturnū tolerare nollent. Ret nulla voce [illegible] infra certū tempus et vniuerso [illegible] discedere. [illegible] ēuntes igit' flumen chobar qui [illegible] ab parte [illegible] habitat. vbi solito libertatis [illegible] multitudinem. Nā ꝓ se ortum habitātes fuit nec [illegible] nouerāt. nec potēnā mirati sunt [illegible] tantus ⁊ tām [illegible] populus alicui ꝓnci pum. alicui [illegible] tolerare potuit superbiā ⁊ anguriam ⁊ tributoꝝ acerbitatem [illegible] portare. visumq; est eis absq; dubio q; ꝓsp

popalo ꝛ cuilibet alteri natiõi. nec numero nec virtꝰ ẽẽt impares. nubiꝯ eis ad obtinendas violenter finitimas regiones aliud videꝛ. qꝫ id quod more aliorum populorum sibi regem non haberent. Volentes igitur vonis consonas sibi regem creare. delectis ex universis suorum multitudinem. reppererũt in eis centum familias ceteris splendidiores. Quarum quilibet preceperit sagittam afferre vnam: ꝛ iam tanto numerum familiarum centum sagittarum illi ganerunt manipulum. Quem optantes vocauerunt puerulum innocentem. precipientes ei vt immissa manu ibi velamento quo predictarum latebat manipulus sagittarum vnam educeret solam. Ea conditione vt de ipsa familia solum rex assumeretur. cuius sorte sagitta exiret. Factumq; est casu q; puer ꝓfatus eduxit sagittam beldaccoꝝ familie: vñ pluriꝫ apud eos sicut prius ordinatum fuerat. q; ex ea tribu princeps futurus crearetur. Preceptũ est iterum vt ex eadem tribu centum eligerẽtur viri. qui etate morib⁹ et virtute ceteros anteirent. vtq; singuli singulas afferẽt sagittas offerentiꝫ. habites inscripta noia. Factoq; ex eis iterum manipulo. ꝛ sicut prius diligẽter coopto vocatus est iterum puer innocens cui dictum est. vt vnam ex illis educeret. Eductoq; vñ cui nomen erat seldach. Erat autẽ vir ille admodum speciosus nobilis. et in sua tribu preclarus. ꝫ inter vinctos ꝛ in re militari multa bõa experiẽtia. Quiq; tota corporis habitudine magni principis ꝓtenderet elegantiã. Hinc ꝫ de cõmuni decreto phiẽtes ei thronũ sublimauerũt regio. cum qua regio vrbe' exhibentes reverentiam: ad eius implenda imperia fedare complacito. ꝛ ꝑstitis iuramentis corporalibꝰ se obligãr. Ille statim auꝛ collata sibi satis ꝓ imperio vtq; potestate. milla voce ꝓconia edici publice mãdat. vt transito flumine persaq; fines vsq; prius exteriꝰ violẽter occupẽt. ꝛ adiecta sibi vxor vicent regina. ne vicetero compellantur regiones exteras errabundi circuire. ꝛ aliarum nationum fastus intolerabiles sustinere. Factumq; est vt infra paucos annos non solum persaq; verũetiam vniuersa orientalia regna sibi subiugarunt: subacta arabum aliarum nationum violentia.

Hicq; ipse vilia ꝛ abiectus ad tãtũ subito culmẽ exaltauit. q; pene vniuersaq; occupauit orientẽ. Idcoq; factũ est vt eo tempore aut quadraginta annis anteq; nosset occidentalis populus peregrinationis iter. ꝺ quo in sequentibus agetur ad terram sanctam arriperet. Adde q; hic Anno domini. M. ccc. xcij. ipse rex turcorum cum suis constantinopolim obsessam qui mahumeth vocatur. demũ cepit ꝛ regionẽ circũiacentem vt dicetur infra. Subactis itaq; regnis orientalibꝰ adhuc erant etiam vt potentissimi egyptiorum regnum inuaderent. descendentesq; in syriã hierosolimam cum quibusdam aliis finitimis vicinis violẽter subiugarunt sibi fideles quos in ea repperierunt habitatores duriusq; solito aggrauantes molestijs. ꝛ angariarum multiplicitate fatigantes.

Capitulum. v.

Enrico tercio ex hac

luce subtracto eiusdem nomĩs henricus quartus filius eius romanum fortitus imperiũ. Cepit aũt impare vt scribit Jo. ꝺ col. post vincẽ. Anno dñi .M. lxvj. Ab inicio mũdi quinqies millo. xx. ẽm alia cõputationes series millo. dcxxix. Et imposuit annis .l. Fuit aũt ꝺ henric⁹ oꝛe facund⁹ ingenio acut⁹. eloquis larg⁹ in re militari fortunatissim⁹. Hã septuagesies vt legit collatis signis vincauit. Et is maior ductus filio fuerit sancte romãe ecclie pfecutor. Fuit tñ tamlongo tpe princeps valde gloriosus ꝛ fortunatus. ꝙuis circa finẽ imperij sui insto dei iudicio ob recompensationẽ ꝛ pmissionẽ atrocitatis ꝛ pfecutionis quas clero intulerat. multas ipse mõ solũ a principio imperij. verũetiã a ꝙrio filio tenuit calamitates. Hic henricus post mortẽ patris sui valde parum remãsit qui matris sue agentis filio regebatur. Erat cũ mulier prudentissima ꝛ deum timens. Quare dum ipse matris mentis obtemperauit. cũ magna pace imperiũ gubernauit. Ꝫ postmodũ filio receptus. spretis matris filijs ab ea totaliter alienatus ẽ: ac ꝙ se cepit negocia imperij tractare. Imperarerit aũt mater religiosa ꝛ prudẽs cũ filiũ nõ soliũ a se alienatũ. verũ pauoꝝ filio visus aduersus se machinari videret. cũ nollet fluctibꝰ turbationũ inuolui vitam religiosam elegit. Deinde causa orõnis romã ꝑgens devotione sanctoꝝ locoꝝ capta ibidẽ sanctis opibꝰ ꝛ elymosynis cum sancto fine quieuit. Cui⁹ corpus in ecclia beati petri iuxta altare beate petronelle sepultum est. Nec multo post tempe contradus eius filius sedogenitus. quẽ paꝛ adhuc viuens ytalie pfecerat morte ꝛ florentie honorifice sepelitur. Eo tempe inclitus dux robertus guiscardi a cuius troyanis vocat⁹ ipsam illoꝝ urbẽ volẽtibꝰ ꝛ pssentibus omnibꝰ in suam dotionem suscepit. Non autẽ multo post subito cũ exercitu in calabriã. pfectus regium civitatem expugnauit. ꝛ eo tempore dux vocatus est. Cũ autem iam maiorẽ partẽ regionis obtinuisset volens et suis posteris ꝑpetuare dominii. romã ad nicolaũ secũdũ papã qui prius fuit epus florẽtinus. ꝫ natione burgund⁹. Atq; ex terris quas ipse acquisierat que ad ius romane eccie pertinebant eius eccie vasallus effectus. eidem pontifici fidelitatem iurauit. promittens se romane ecclesie fidem seruaturũ eidemq; pape ꝛ successoribꝰ eius canonice intrantibꝰ. Quo facto statim ipse nicolaus papa ꝺ honore vocatus sui ꝑ vexilli investiuit eundẽ. Factũ est aũt hoc anno dñi .M. lx. Mortuo autem nicolao papa succedente canonice ei in papatu. Alexandro secundo fidelitas secutum est facto in lombardia antipapa candalo ꝓmensi ꝫ de voluntate imperatoris bonnci vt ꝺ. Et cum ꝑuulere non posset. Alexãder papa ad pces imperatoris ad se reuertẽtis ꝙlibꝫ celebrauit generale mantue. vbi sedata sunt oĩa. Et ꝺ hiis ꝫ in cꝙ. de pẽnitentiis. Ibi ꝛ de matilde comitissa.

De vilielmo duce .§. i.

normannoꝝ q; postea sibi accepit regnuz anglie. Anno ꝛ. imperatoris henrici q̃rti vilelm⁹ magnific⁹ dux normannie regnũ anglie occupauit: vt scribit Jo. de col. p⁹ vinc. Hic vilielmus fuit filius roberti. filij richardi scdi. Hic cũ robertus cũ sel' in q̃dã festo vidisset puellã speciosissimaz. ac nobilẽ cũ aliis in quadã choraea honeste saltantẽ. eius pulcritudine captus. nocte sequẽti secũ iacere voluit. Quam princeps vnice dilexit. ꝛ aliq̃diu in ille pingis loco habuit. Et qua filiũ genuit noie vilelmũ. Cui⁹ futurã magnitudinem mater somnio prenidit. Naz torminosa intestina sua per totam normanniã ꝛ anglã extendi conspexit. Preterea ipa bona qua puer natus humi primo accipit. ambas manus pulsare. quo regebat' pauimentũ implenit. Ꝫ et obsterne fausto omine acclamauit eũ regẽ futurum. Qui mox vt adolevit militie insignia accepit. duxitq; vxorem mathildem filiam balduini comitis flandrensis. Hic vir ꝛ dux religiosus ac deum timens edificauit cadomis monasterium sancti stephani magnificeq; dotauit. In quo lanfrancũ abbatẽ instituit: qui postea fuit archiepc cantuarensis vir antiquus ol sciẽtia et religiõe comparandus. ꝺ ꝫ. Erat autẽ tante severitatis. vt cũ adhuc puer esset ille vilielmus patruũ malgeriũ ab archiepatu rothomagensi removit. et eo ꝙ natalium ꝓfessionis oblitus venationibus ꝛ aliis certaminibꝰ sepius intendẽs sacras ecclasticas pmissa ꝛ ꝓfessiõis ꝓsumebat. Cuius rei fama crebescente tota vita sua vsq; pallij caruit. ꝙ negaret sedes apostolica bonoris huius primilegiũ. ei qui sacrum negligebat officium. Vilielmus autem vir inclitus postq; duo normannorum ducatum gubernauerat. magno tum normannorum. cũ gallor⁹ exercitu congregato. regnum anglor⁹ occupatur⁹ intrauit. Qui ẽ egressus navis pede lapsus a primo milite sibi acclamatur audiuit. Tenes anglã comes rex futur⁹. Eo tempe Harold⁹ rex anglie a bello quo regẽ no-

ricorum vicerat reuertebatur. Qui audiens vilelmū cū magno exercitu in angliam applicuisse: explorato[re]s misit qui explorarent eius castra. Qui intra castra deprehensi. iussi sunt a vilelmo circūduci per tentoria et omnia abscōs occultatiōe lustrare. Quo facto lage pasti. incolumes ad dominum suum remissi sunt. Regressi igitur nunciant magnificam ducis confidentiam. asserentes omnes pene in illo exercitu presbyteros videri. Vilelmus autē monachū quendam legatum ad aroldum misit. tria ferentem. Aut vt aroldus hīs conditiōes regnū dimitteret vel sub eo regnaret. Aut certe vtroq; spectāte exercitu ipsi singuli prelio decertarēt. Aroldus nec responso dignatus. i turbido eum expulit vultu. Anglicis autem totam illam noctem que bellum p̄cessit potibus. et ebrietatibus et cantilenis vacantibus insomnem duxerunt. Normāni autem confessioni peccator; vacantes mane dominico corpori & sanguini cōmunicauerūt. Igitur in dicto bello dux anna posuit. atq; casu loricam inuersam induit. Ministris autē qui illum armabant tumultu antibus risum illorum arg[u]entes dixit. Hodie comitatus meus vertet in regnū. Commisso itaq; prelio. acriter ab vtroq; exercitu pugnatū est. Ad postremū angli terga dantes. fuga salutem querunt. Quoq; fuge locus factus aroldus. duz equi velocitate se a prelio subtrahere niteretur: ictu sagitte in cerebro perc[u]ssus occubuit. Jacentis autem femur etiam mortuum militum lancea latus eius trāsfodit. quem ignominie a vilelmo notatum etiam militē balthco punauit. Sodē bello virtus vilelmi enituit. Nam ea die pugnando. decurrendo. suos animando tres equos fortissimos amisit. Igitur obtenta victoria corpus aroldi regis occisi matri repetenti sine precio remisit. Die autem natalis domini choracbi coronatus est. Vexillum regis aroldi rome ad papam alexandr; misit. Qō quidem vexillum in hominis pugnantis figuram dispositum erat. auro & lapidibus arte sumptuosa p̄textum. Et ab eo tempe normāni in anglia vsq; in hodiernum diem regnare ceperunt.

Anno hui⁹ henrici .§.ii.

quarto. xvij. mortuo alexādro scdo. creat⁹ est papa gregorius. vij. sanctus vir. Qui facto p̄cilio rome. scdo anno sui pontificatus ad reformationem mor; excoicauit quosdā nobiles de familia henrici. quia eorum consilio ecclesie vendebantur et iura ecclesie vsurpabant. Postea anno sequēti excoicauit sigifridū archiepiscopū maguntinū: qa quetebat scisma in ecclesia facere. deinde henricū imperatorem vt eius fautorē. Postea absolutus fuit ab eo. & ecclesie reconciliatus. Sed non multo post cum dictus imperator iura ecclesie vsurpare nō cessaret. i. investituras epor; faciendo p se. et admonitus pluries non desisteret: cōgregato iterum concilio imperatorem ipsum excoicauit. p̄ter qō henricus ipse p̄secutionē fecit p̄tra eccl̄am & grego. duos operā nono scismati. faciēs creari archiepm̄ rauennatem papā seu potius antipapā aplicum. p̄ter qō aliqui ex saxonibus & teutonicor; principib⁹ henrico rebellarūt. et regē burgundie rodulfum imperatorem elegerunt. Qui coronam misit grego. Sed cum ipse rodulfus contra henricū cū maximo exercitu in bello dimicaret. victus est rodulfus & occisus ab henrico. qui postea oēs qui sibi rebellare rant multipliciter puniuit. Et cū postea henric⁹ imperator in ytaliā intrasset. & romā accedens obsedisset. papa gregorius cum cardinalib⁹ suis in castrum sancti angeli fugit: & henricus ciuitate capta. obsedit castr; predictum. Sed ad rogatum pape robertus guiscardi dux apulie vocatus advehemēcius cum maximo exercitu applicuit. Sed p̄ henricus audito aduētu eius ab vrbe in lombardiam fugit. Predictus autem robertus vrbe capta papam cū suis. cum multa gloria ō castro sancti angeli eduxit. Qui inde liberatus non confidens de romanis cū ipso duce roberto i apuliam profectus est: & ibi demū defunctus. Sed de his plenius supra in capitulo de pontificibus. eo. titu.

Per ista tempora Robertus dux inclitus guiscardi prefatus apulie ciuitatem barum longa obsidione maceratam in deditionem accepit. Lunq; iam totam apuliam & calabriam in suam accepisset potestatem. ad dominium sicilie aspirare cepit. Itaq; nauibus vndiq; congregatis relicto filio suo primogenito Rogerio in apulia. ipse cum magno exercitu in siciliam nauigauit. atq; nemie obsistente nobilissimam illam sicilie ciuitatem panormum obsedit. Quā diu fame & frequentib⁹ aggressionib⁹ attritam. tandem quibusdam intercedentibus pactis. cives se ei dederunt. In qua idem dux ecclesiam pulcerrimam ad honorem beatissime virginis construi fecit. Rediens autem in apuliam pene occupatā insulam in signū victorie sue portas eneas & marmoreas colūnas secū detulit apō troiam. Post reditum exinde suum ducem salernitanum cognatum suum persequi cepit. quem apud salernū terra marq; obsessum. septimo mēse ciuitatem cepit. atq; gisulphum ducem captum carceri mancipauit. Post captam autem ciuitatē ibidem in honorem beati matthei apostoli eccl̄am pulcerrimam edificauit.

Eo tempore venit .§.iii.

in apuliā q̄dā forma cōspicuus eloquētia clar⁹. asserens se michaelē quondā imperatorē cōstātinopolitanū fuisse. confirmātē se iniuste impio fuisse p̄uatū. Quare ad recuperandū imperiū obnixe auxiliū ducis petebat. Et p̄ q̄dā obstaculū puit dux. Sz cū vidisset in homine elegantiam mor; ac in verbis prudentiam. illum apud se honestissime tractauit. retinuit. Itaq; congregato consilio suo ad recuperandū vel potius ad acquirēdū imperiū cōstātinopolitanū. suum exercitū congregauit. Undecūq; q̄ classe congregata. apud ydrontū vrbē filio bohemundo. atq; vxore mare intrauit et post duos dies auelionē applicuit. Cui⁹ aduētū postq; imperator michael⁹ audiuit. magno suor; exercitu adunato Alexiū cognomento mega exercitū p̄cit. Qui magnā p̄tem sui thesauri destinauit. mandās vt ꝫ adsumeret latinos non solū christianor; sed etiā turcor; & gentiliū copias congregaret. Qui mādato imperator; obediēs. apō adrianopolim veniens et oī natione magnū exercitum. Quem donis & muneribus alliciens sibi omnū aīos conciliauit. adeo vt iam aliqui dicerent illum imperio dignissimū.

Alexius aūt postq; oēs aīos ad se inclinatos vidit (vt erat tolosissimus) rem nephandā cogitauit. Dixit enim milites se pecuniam non habere. Sed pluries imperatori scripsisse vt sibi pecunia ad alēdum exercitum mitteretur. Et se velle personaliter ad imperatorem accedere. ne tlis & rā devotus imperio exercitus inopia depereret. Veniens ergo constantinopolim postq; cum imperatore de multis. que ad belli gerendū necessaria videbant⁹ colloquutus. clam nocte de ciuitate inscio imperatore egressus est. atq; ad exercitum veniens dixit. Videte cōmilitones q̄grata est ergo eos. qui pro imperio defendendo vires impendistis imperialis maiestas. Nam cum ab imperatore stipendia p vobis tanq; bñmerito impetra peterem mihi mortem cōminatus est. Quare ad vos confugi. cōmilitones fidē vestrā implorans. Sed si viri estis et consilia mea sequi voluerit. omnes diuitijs et beneficijs cumulabo. Erroganeus ergo ab hoc viro inutili. qui ocio & inercia marcet imperium. & ad quem vos ipsi decreuerit⁹ transferam⁹. His auditis tanq; vnis. exercitus aures inclinans excitato tumultu. Alexium imperatorem vna voce proclamant atq; purpura indutū tanq; dominū obediunt. Quo facto alexius cum exercitu ipso quem sibi imperator ad obviandū duci Roberto dederat constantinopolim redijt. Huius autem audito aduentu michaelem imperator nimium sibi pefactus ciuitatem constantinopolim. quantum temporis brevitas patiebatur. cōmunit. atq; p̄tra p̄dictū vndiq; multum copias precipit congregari. Veniens igitur

alexius non longe a ciuitate castra posuit. Sed cum ciuitatem tantopere munitam per violentiam obtinere difficile ret. ad dolos se ⁊ astutiam conuertit. Erat eñ tūc temporis constantinopolim quidam stipendiarius imperatoris natione teutonicus vir nobilis. ⁊ ob rei militaris experientiam imperatori nicheforo valde carus. Hunc alexius pecunia corruptum. ⁊ promissionibus ad hoc induxit vt sibi eam partem ciuitatis ꝑderet. quam sibi imperator ad custodiam delegauerat. Qui eius promissionibus attractus portam. que dicitur bulgarorum nocte sibi aperuit. atq; intra vrbem alexium proditorem cū suo exercitu intromisit. Ingressus itaq; ciuitatem alexius cum suo exercitu pacem expposuit. Ipa die que cena domini dicitur. Erat enim exercitus ex diuersis eius nationibus. inter quos maxia erat turchorum ⁊ aliorum infidelium multitudo. Qui pacem et rapine inhyantes. nulli etati vel sexui parcebant. Expoliabantur ecclesie atq; monasteria. Confringebantur cruces ⁊ calices. ac deo dicatis virginibus violentia inferebatur. Sed qd nephas est dicere. sacerdotes ipsis altaribus incubantes. trucidabantur. Imperator autem nicheforus videns hostes intra vrbem ingressos. ac se a suis proditum. relicto palatio fugiens monachus est effectus. Alexius aut̄ postq; omnia intra vrbem obtinuit. ipsa die resurrectionis dominice. se imperatorem fecit solenniter coronari. Qua die mandauit exercitum a rapinis ⁊ preda vetero abstinere. Sed vt ostenderet se non pro violētia. sed pro iusticia imperium inuasisse. nichefori imperatoris filium michaelem dictum sibi cōsortem asciuit imperij. Interea robertus dux supra dictus. circa dalmacie partes cum suo exercitu omnia velut tempestas demolebatur. Nam multis oppidis ⁊ municipibus captis. iam ad interiora penetrabat imperij. Alexius aut̄ compositis intra vrbem rebus. vbacum filio nichefori contra ducem properauit ad bellū. veniensq; cū innumerabili exercitu nō longe a dicto castra muniuit. Cumq; non longe ab eo loco esset latinorum exercitus. ordinatis hinc inde aciebus pugna cōmittitur. Atq; dum anceps durauit certamen. ad postremum terga vertentibus grecis. victor imperator. atq; eius exercitus passim velut animalia toto campo prosternitur. Magna ibi grecorum periit multitudo. Inter quos ⁊ iuuenis imperator nichefori filius michael. quem solum ad hoc alexius ī fraude pacis posuerat. gladijs exercitus interijt. Habuit imperator alexius in hoc prelio solum ex grecis septuaginta milia militum armatorum. ⁊ decem turchorum milia cum arcubus et sagittis. Cum in exercitu ducis vix essent septingenti milites loricati. Fugiens igitur alexius imperator. cuius bis qui a bello euaserant. constantinopolim redijt. vbi omnes q̄s ex imperiali stirpe reperit aut oculis priuauit aut exilio tradidit. Robertus autem dux post fugam alexij duranti expugnauit. atq; totam circūiacentem regionem in suam pacem redegit. Sed cū audisset imperatorē henricū papam gregorij septimi: obsedisse vt dictus est. relicto filio hoamundo ad custodiam terre. quas occupauerat ipse cum vxore in apuliam redijt. ⁊ papā liberauit. Hoamundo autem absente patre bis cum imperatore grecor̄. Alexio conflixit. Et primo bello imperatorem cū suis ex campo fugauit. magno hostiū numero interfecto. Secūdo ab imperatore insidijs circūuentus victus ē. Sequenti anno dux magnanimus collecto fortissimor̄ virorum exercitu mari transito grecor̄ regiones inuadit. Nō postq; comperit imperator virie ēt admiratus audaciam. qui cum tāparua comitiua tantū imperiū ausus esset inuadere. Congregata igit̄ multitudine nauiū: vbi fuit ⁊ de ytalia non modica multitudo. ⁊ maxime venetor̄ duci roberto in mari manu datū occurrit. Committit igit̄ nauale certamen et diu ab vtraq; parte pugnatur. Tandem ⁊ ducis solertia ⁊ suor̄ virtute. ⁊ pugnandi perseuerantia classis vincitur imperialis. atq; illorum magna parte amissa fugatur. Multi eo bello capti atq; vinculis alligati sunt. Hac potit̄ victoria dux copias suas in terram exponit. atq; refectis nauibus et exercitum anget. Cumq; iam mari terraq; victis grecis exercitum versus constantinopolim ducere vellent. apd̄ castellum polam insulam que est inter thessalonicam et insulam vallis compatris que nunc hierusalem dicitur magn⁹ anim⁹ dux diem clausit extremum: Anno domini millo. lxxxvj. Etatis sue Anno. lxij. Fuit hic revera strenuus in bellorū factis. corpore insignis. animo cōstans. moderatus. ciuil. ꝑnicius ⁊ astutus. mox corrector. Et vsq; ipsius imitans diligentissimus custodit⁹. Sz vltra humanam extimationem domini apparuit. Huic in ducatu Rogerius filius eius successit. qui post patris mortem ducatum prudentissime rexit. ⁊ nobiliter ampliauit. Sed magis bificiorū munificentia q̄s potentie austeritate. Cuius ducat⁹ anno secundo hoamundus eius frater bellū intulit ipsi. atq; commisso prelio non longe a beneuento. hoamundus a fratre et campo fugatur sed deo volente. nullus in illo pelio mortuus est. vno excepto. Multiq; capti sunt sed interponentibus se amicis fratres adinuicem reconciliant. reditq; Rogerius fratri suo hoamundo ac suis heredibus ꝑpetuo possidendū ꝓncipatū tarentinum. Accepit aut̄ hic rogerius filiam roberti frisonis comitis flandrensium q̄ fuerat regina dam. Et qua genuit statim duos filios ludouicum. scz et guiscardū qui in etate tenera decesserūt. Post quorum decessum genuit ⁊ tercii filiū. vilielmū qui pri successit in ducatu. ꝙ postmodum sibi coronam imposuit.

¶ Anno henrici q̄rti .§.iiii.

xxxij. q̄ fuit ab incarnatōne dñi. M. lxxxv. post gregoriū. septimū ⁊ victor̄ creatus ē papa vrbanus scdus. Hic eñ cū ēt sanctus vir religiosus ⁊ strenuus. qz imperator pmanebat in sua ꝓtumacia vsurpando iura eccle vt inuestituras. plato⁹ etiā excōicauit ipm imperatorē henricū. ꝑ qd eccliam ꝓsequebat: vt dictū ē ꝑ. in ca. de pontificib. Hic henricus bis obsedit flotemā. qz summū pōtificē patres tenebat. ⁊ bis iste ⁊ sancte. Anno scz dñi millo. lxxx. tempore gregorij. vij. Et item anno millo. lxxxviij. pōtificāte vrbano scdo. qz ꝓpter ipsius vrbem tenebat ⁊ seq; nō desistebat. Pax aut̄ vel nihil nocere valuit dño. ꝓpter̄ et insticia. qz henricus vt tyrannus persequebat ecclam. In anglia autem mortuo vilielmo qui sibi angliam subiugarat ⁊ se regem fecerat. successit ei in regno filius eius eiusdē nois. s. vilielmus. Qui fuit nequā ⁊ scelerat⁹ p̄r valde dissolutus. nec deū timēs nec hoīes verens. Eradeo ꝓdig⁹ fuit. vt infra bienne tpis oia ꝓsumeret que pater congregauerat. Tandem exhaustus pecunijs ad rapinas animū conuertit. Impellebat autem eum ad hoc sceleris quidam ranulfus noie. vir infimo ortus genere. q̄ sibi adeo regis animus reuiceret. vt oīa q̄ in regno agēda erāt eius dispōneret arbitrio. Quo auctōie sacri ecclie honores. mortuis episcopis. vendidati sunt. Nā audita morte epi vel abbatis cōfestim clerus regis eo mitteret qui oīa inuenta scripto exciperet vt omnes impositę redditus fisco regio inferret. Substituebanturq; iloco defuncti. q̄libet nō ꝓ mox ꝑ ꝓsimorum exprimēto. Pertinet ad illū tpis dedecus. q vir venerabilis anselmus q̄ in archiepatu cantuarien̄ successerat. cū conatus esset illum corrigere. vbi vidit suffraganeorum suor̄ societate destituti. ponte discessit nequicie temporis cedens. Qui cū iam nauigatur⁹ in portu expectaret tempus. ventus in illa regio vt predo publicus expoliatus est. Poterea indeos quos pater eius a rebo mago londoniam transtulerat. cum in quadam solennitate eum adirent munera offerentes. contra christianos ad conflictum animare ausus est. per vultum de luca ꝓnuncians. quia si vicissent in eorum fectam transiret. Magno itaq; timore epi̇scopor̄ ⁊ cleric̄ res acta est. fidei christiane pia sollicitudie timētiū. ꝙ deo volente gēs indeor̄ obstiata nihil ex eo certam̄e nisi ꝓfusiōs reportauit. Sedo anno ei⁹ regni terremot⁹ totā extremit anglia. horēdo

miraculo vt edificia omnia eminus resilirēt. ⁊ mot pulsino in statu residerent. Secuta est omnium fructuum inopia. tarda maturitas frugum. vt vix in festo andree messes reconderentur. Quarto anno regni eius fuit tumultus fulgurum. motus turbinum. ventorum vehementia. adeo vt multe ecclesie verterentur. Fuit preterea eius tempore fames. ⁊ inaudita pestilentia vbiq;. Fuit quoq; eo tempore fulco senior comes andegauorum qui iam senex peregrinus hierosolimam adijt. Ibiq; duobus seruis sacro coactis. vt quod iuberet facerāt ordinauit. vt tota sine resta collo eius iniecta. alter ipsum vt erat nudus vsq; ad sepulchrū domini eum traheret. Alter terga eius flagris durissimis turchis spectantibus ⁊ mirantibus cedendo vexaret. Inter hec ille clamabat. Accipe domine miserum fulconem peregrinum tuum. fugitiuum tuum. Domum tamen contra desiderium suū hic pius princeps reuersus ē. Post aliquos annos filius ei natus est gaufridus nomīe cognomento Marcellus. Qui hunc nomen sibi vsurpauerat a marcello consule romano. quia videbatur omnes sibi obsistentes quadam felicitate contundere. Nam ⁊ dominus suum pictauiensem ⁊ numero ac viribus superiorem apto bello vicit ⁊ cepit. ac ferreis vinculis innodatum ad ignobiles pacis p̄ditiones coegit. vt sex hurdegala ciuitate ac finibus eius crederet. ⁊ de ceteris terris annuū vectigal daret. Sed postq; is victus inopia ⁊ ferri vinculis ⁊ onere in carcere defunctus est. Gaufridus nouercam eius duxit vxorem. fratres in tutelam suscipiēs. Mox theobaldi comitis blesensis ingressus limites ipsum in ciuitate turonica obsedit. Qua violenter effracta ipm̄ cepit theobaldum. Qui captus vehem sibi et suis berecdib⁹ impetuus adiuuauit. Iste gaufridus mouens gaufrido sororis sue filio comitatum suum reliquit. Sz cum esset imbellis ⁊ simplex. fulco eius frater sibi comitatum ademit ⁊ ipm̄ ꝓpetuo custodia mancipauit. Hic fulco vxorem habuit q̄ eo relicto philippo regi francor̄ nupsit. Qui amore eius ita captus est. vt illa sibi in oīb⁹ imperaret. Deniq; cū ꝓter id factū esset oīm fabula. ab oi christiano orbe se excōicari ꝓter eius libidinē passus est. Urbanus nāt papa anno impij henrici quarti. xiij. p⁹ pcilium q̄ celebrauit apud placentiā. aliud celebrauit cū platis apud claromontē auernie. In q̄ posit multas sanctas ordinatiōes: vt dictū est ſ. in ca. de ponthi alb⁹ excōicauit papa nō solū philippū p̄fatū regem francor̄ ⁊ qui eum dicerent regem vel dominum suum. ⁊ illā maledictam coningem de facto quousq; se emendarent. ⁊ alter discederet ab altero. ac etiam glibertum archiepiscopum rauennatem qui se papam nominabat. ⁊ henricū qui eū manu tenebat imperatorem. Et demū exhortatus est papa ad crucē sumendam cunctos platos ⁊ p̄lātes in recuperatiōe terre scē. Sz de hꝰ ā plenius: ⁊ infra in alio titulo dicet de pegrinatiōe ad terrā sanctam.

Capitulum. vj.

Esancto Dunstano

abbate. et postea archiepiscopo cantuariensi. Et quibusdā regibus anglie. Hic sanct⁹ dunstanus cepit claresc̄ere. circa annos domin. dcccc. xl. tempore primi ottonis et ei⁹ anglie partib⁹ foit oriundus. parentibus genere fide ⁊ moribus nobilib⁹. Maternis autem finibus intumescentibus sacro puerperio. vt refert vincēs. speculi. li. xv. ex gestis eius: accidit eam cum viro ⁊ multitudine plurimi affluente ad eccl̄iam beate Marie virginis i glastonia die purificatiōis eius adoeniss̄e. accensisq; lampadibus inter missar̄ solennijs interesse. Iamq; qualiter puer biessam in templū inducer̄t. recitari ceperat. tunc repēte maiestas domini apparuit que oīm luminaria extinxit. ⁊ domū totam caligine obtexit. Cūct⁹ omnes nimio pauore starent sensu berentes. ⁊ alterius obtutibus stuporem indicaret. ecce timplo luc celitus emissa in templo refulsit: ⁊ cereū que puerpera. ſ. mater dunstani manu tenebat accēdit. Et ab populus de amisso lumine mirabatur. tunc maiori admiratione. simul ⁊ exultatione detinetur. Illucq; ab omnib⁹ p̄rectum est: ⁊ hinc omnibus lumen porrectum. Infans aūt natus. ſ. dunstanus cū iam loqui inciperet. ad eandē ecclesiam cū oblationib⁹ est delatus. Illiscq; ibi in oratione pernoctantib⁹ apparuit vir etbereos hūs vultus: dicēs nō multum post sublimandū puerū ibi deo derelinquendū. ⁊ hēm ꝑ secula ꝓficiendum. Cum autem in tenello corpore acerrimo languore fatigaret. ⁊ iam in limine mortis adesse putaret. nocte intempesta celestis ei medicina remisit: quā ei p̄ angelicum ministerū cbustus exhibuit. Confestim de lectulo velocis surgens ad templū deo gr̄as acturus concurrit. Quis qui eius egrotantis curam gerebant stupefactis. lentoq; pede vestigia eius sequētib⁹. ⁊ finem rei explorantibus. necdum medium itineris confecerat. cum malignus spiritus latrantiū canū multitudine stipatus occurrit. viāq; eunti intercludere ꝓtendit. Qui timore ꝑterritus puer cbustū exclamauit: eiusq; p̄sidio vallatus virgam arripuit quam in faciem obsistentis simulacri vibrans ipsum cum omni comitatu in fugam compulit. ⁊ ad templum veniens eiusq; portam obseratam reperiens: dei virtute intra templum se reperit. Adolescens aut̄ studebat seruare pudicitiam. fugere lasciuiam. principium bene agendi: semp deū habere. finem ꝙ eidem cōmēdare. Mouebq; quoq; bonis accessit studium sacre lectionis. Et cum variis artibus magnifice polleret. Jam vero que musicis instrumentis exercetur speciali quadam affectiōe vendicabat. Deniq; a patruo suo archiepiscopo cantuariensi regi ecbelstano familiari contestatione cōmendatus. ⁊ ab eo grantissime in palatio susceptus in cūctis sapiēter se agebat. Nec quidem surgens ad orandum deum. nunc sedens ad indicandas causas hominum. Et cum videret regem curis seculanbus fatigatum. in cythara vel in aliquo musico instrumento psallebat. Sicq; tam regis q̄ principum corda exhylarabat. Matrone aūt comitā freq̄ēti rogatu compellens. vt ei stolā sacerdotalis artificiose ꝓpingeret. quam postea ad diuinos cultus aurifactoria mutatione figuraret. assumpta cythara ad domū illius accedit. ⁊ cytharā in pariete suspendit. ⁊ opus ad q̄d venerat diligenter instituit. Cūq; manū opi. con aūt ⁊ labia deo ꝓpararet. apparuit in domo gliā dei cythara q̄ fuerat parieti affixa. ablaq; vllo hois monētis impulsu. hui⁹ antiphone melodiā dulcissima modulatione psonuit. Gaudēt in celis ale sanctor̄ ℣. Tūc puelle obstupescētes: exclinnt. materfamilias oīsq; domus clienticula vociferās eā plausiq; expediat scire. tyrannus quoq; inuidie stimulis quosdā inflamat q̄ confecto mēdacio. opinionē eius ledāt apud regē. afferētes illū malis artib⁹ imbutū. nec quicq; diuino auxilio. ꝑ plerisq; demonum operari ꝓstigio. Qui aduentū faciem regis nō esse erga se sicut prius. palatio discedere parat. malens eā deserere q̄ ab eo deseri. Quo comperto insidijs eius emuli iter obsident. illum equo ejciunt. fustibusq; affligūt. Tandem vinculis irretitum in cisternā q̄ iuxta erat trudūt. donec aliqbus horis ibidē trānseuntib⁹ inuenīt. q̄r pietate ad vicū sonēd⁹ trāsferr̄. Hoc ꝙ principiū certamis ei⁹ intelligit. ad qō illū nup⁹ diuin⁹ cytharedus ꝓmouit.

Profect⁹ inde elphe- .§.i.

gū cognatū suū wentane eccle pōtifice adijt. A q̄ frequenter rogat⁹ vt monachatū indueret. q̄renus q̄ angelice conuersatōis initia hēret. ꝑseuerantiā in hīs demōstrauer. Respōdit excellētioni ei⁹ gr̄e. q̄ in seculo ꝓfecerat. ⁊ tū q̄ digna sunt mōacho fecerit. eo q̄ se mōasterio dedit. nec q̄q; aliq̄ ꝑcepq; qō sibi statutū est p⁹ hīs facere potuit. Alter inquit necessitatis est. Alterum libertatis. Ad hoc episcop⁹ omnibus ait cōmunis necessitas est: vt qui ignem gehenne effugere voluerit. ignem concupiscentie studeat extinguere. Qui non multum extinguitur: si fomenta eius humanis sensibus nō subtrahunt. Ad hoc q̄ in mōdo ꝑcipue

appetitur libertas hominis est: hac enim omissa cetera nequeunt possideri. Ut ergo deo deo quod magime diligas: illa desinas habere. Cunq; huius verbis quotidie ep̃s insisteret. illi i ambigao politu febris grauissima inuasit. ars ad desperationē vite pduxit. Tandē ex insperato recalescens hic ait. Legibo voluptatis renūcio virginē me virginis filius hucusq; seruauit. virginē me regina virginē habebit. Mox accito ep̃o postulat sibi indulgete religiōis benedictionē dari. Tunc ep̃s leticia pfusus monachali eā stola cerdotali grā pmouit. eccīe beate marie ẏginis attinlās cui eū ab infātio parentū fuerat sp̃o dicauit. Cunq; eū ꝑra dyaboli versutias instruxisset. dimisit eū pgentē ad generationis sue principium. Ibi in eccīa beate marie virginis mānebat. operās ea q̄ pie noīna religiōis erigebat. Cui eīā adherentē cellā fine alo specū gp̃ris laboribo edificauit. q̄ nō tū humani bitaculi cīs formā gerebat sepulchri. Ut enī ego q̄ vidi erat in longitudo eius nō amplius cīs cubitos pedū. Latitudo ẏo duox semis pedū bs. Dorso altitudo staturā hois exp̃mit. si cui i desolta terra p̃sisteret. Aliter eīi neq; satis ad pectus porrigitur medium ostioli fenestellā aperit per quā lumen operāri irradiant. Verū dyabolus. quem ante habitare non sinebat i palatio. nūc quoq; depellere nititur rugitu. Fallat ergo fallacem hominis adeptus imaginem. sub obscuro vespere cellā adolescentis petit. Immisso capite fenestre incumbit: cernens illum fabuli opere occupatum. postulat sibi quigpiā operis fabricari. Cui ille calliditatē nō aduertēs operi q̄d postulabat animū intēdit. Interim cepit hostis ꝛba puerili compositione facere. multiq; nomia inserere. luxurias cōmouere. Deinde religionē cōsidere: et denuo cadā repetere. Hic athleta christi quis eēt intelligēs: tenacula quib; ferrum tenebat cepit fortiē ignire. et supp̃ressis labiis christus innocare. Deinde sancto furore actus celeriter ea candentia de igne rapit. lanialē faciē includit. et totis viribus renitens mōstr̄ introrsus trahit. Jamq; flādo vires sumebat cū is qui tenebat a vasto pariete. renentis se manibo anfugerat. talesq; immani rugitu fremens vlulatus. O quid fecit clauus iste. Tenui nāq; ſ formosa cesarie erat. et ido talia de eo clamitabat. Mane autem congregata est ad eius propinqui populi multitudo. scisc̄itās quis ille clamor fuisset. qui tanta eos vehementia vsq; mīētes terruisset. Demonis aīt ille furor fuit. Caute vos ab illo agite: q̄ si vocē iram ferre non potuist: societatem damnati quomodo sustinebitis. Post hec ieiunio et oratione cētera hostē pugnans. cū pudicicia corp̄is tantā obtinuit mōdiciā conclusa vt vix eū latere posset quicq̄d sinister spūs molitus fuisset. Famaq; ei⁹ totā regionē pcurrit q̄ ad visendum eum oim corda accendit. Defuncto autem rege ecbesstano frate eius edmundus regni monarchiam suscepit. A quo dunstanus accepta potestate super regiam mansionem q̄ glastonia vocabat. cepit angulhonis eccīe fundamēta iacere officinasq; istruere fm exemplar olim sibi celitus ab angelo. ipsam metiēte fabricā. magnumq; ibidem monachoū gregem congregare. Quibus ipse primus abbas effectus ad tantam iusticie perfectiōem eos adduxit. vt ad omnes circūquaq; ecclesias ex eisdē pontifices eligi: abbates assumi non cessarent. Cum aūt vir dei pitcalo regijs deuic⁹ bathensem eccīam inuisere gestiret. ibi dum solitas⁹ oratret. repente ad supera raptus animā cuiusdam discipuli a se nobiliter apud glastoniam educati. innumera angelorum frequentia ſtipatam. immenso lumīe perfusam ad celum pronebi conspexit. et mox eam in manus diuine pietatis cōmendauit. Regressus aūt vt regē cupidissimū sibilo quendi adret. dyabolū scurre similimū cotā equitātibus deprehendit saltantem. et quasi de futuro aliquo lucro gloriantem. Cuius presentiam dum circūstanti populo nunciasset. formamq; omnib; horribilem et imperio terribilē requisitus postea quid eiusdem monstri. tumpetulans lenicia protenderet. mortem regis regniq; mutationem p̃dixit.

mam esse nunciauit. Cui mox ꝑphetie res veritas rīdit. Nā intra septē dies occiso rege successit in regnū iuuenis vir egregius edredus pius et iustus. Pro inde dunstanus quasi rex et regis impator est effectus.

Elphego aūt win- .§.ii.

tano ep̃o ad vrā sp̃ualis scli dispositō. Ret dunstanū aggredies rogat vt eccīam pastorali solatio destituā. ipe pastos suscipiat. Sz videns se eis nō psuadere non posse. regine matris cadine q̄ valde illi dilecta erat. hāc imposuit suade le. Vt cū illa suaderet. et ille recusaret. illa adhuc rōnib⁹ insistēte motus aliq̄nisper. Certissimū inquit habeto me in diebo filij tui pontificali infula non esse sublimandum. Ja de fluctuantes animos gerens cubiculo se dedit. Ibiq; secum multa volueri somnus obrepsit. Et ecce assunt christi apli petrus et paulus et andreas: a dño gliosissime salutatus. andreā bylari vultu aspicit. paulus. et verbis placidis. petrē. Tollite iugum meū super vos. et discite a me q̄ mitis sum. Tunc a beato petro iussus leuam extendere. modicum ferule crepitantē excepit. hoc ab illo audiens. Si tibi sit et pena abiecti. et vltimus signū nō abiiciēdi pontificatus. Ad cuius ẏgule tactū cuigilās gras egit deo. quo ita ꝑsperit se honorari. Cunq; regi q̄d viderat enarrasset: signo diuine pnunciationis est glorificatus. et insup ip̄ius interpretatione regis pontifex cantuarie futurus designatus. Rex autem letali motbo postea correptus. ad eū accersiendum nuncios misit. vt esset confessionis eius auditor. et apud deū fidelis intercessor. Qui ꝑtristat⁹ ad alias cum ad palatiū velociter tēderet. et membra confecta iciunijs infatigabiliter fatigaret. non patiente deo illum amplius affligi: vox de celo lapsa est. Ecce rex eldredus obdormiuit in dño. Cuius vocis emissione equus cui insidebat. percussus interijt. Tremuerūt comitātes eum: tremoze q̄dem tonantis audiētes. Si quis intonaret non intelligentes. Quib⁹ ipse rem aperiēs. cōmendat animā regis defuncti in manus regis eterni. Ingressusq; palatium sepeliendi ei solut officii. Post hunc surrexit edui filius regis edmundi inuenis insipiens. nulli regnandi gratia pollēs. Sz quasi alter roboam spretis senioribo puerox cōsilia sectās libidinesq; incessanter ardens. Ibi vir sanctus grauiē offensus frequenter eum ꝛ acriter cepit increpare. et ille increpantem ridere. multaq; ei mala comminari. Qui vbi indignatiam suam nibil pcualere vidit: ab eius colloquio penitus abstinere decreuit. Illo igitur relicto mōasterio se contulit. Ilo in loco turris erat. quam nec dum vlla cacumine tectura claudebat. Cunq; populus trabem totius operis sustentatione summis muris applicare contenderet. repente ruptis funibus ruere cepit. clamante omni populo dunstanum: vocibus iteratis aduolat. otior sanctus signū crucis regione machine depingit. Nec dum manus sancta digitos ꝑtraxerat: cui trabs nec vinculis astricta. nec machinis leuata reuebi videbatur: ad locum de quo ruere cepe rat. Huic gloie poterra inuidens dyabolus. i speciem viri transfiguratus. byante nichi oantem aggreditur. iniecisq; vngulis pastoralem virgam quam manu tenebat complectitur. et ad se trahere conat. At ille spiritu dei roboratus. retractum ad se baculum in sublime erigit: ac fugientem belluam cedens non prius destitit. q̄ flagellum in terga illius tribus partibus cōminutum apparuit: victus in se dyabolus. in alia victoriem sumere querit.

Defato enim rege anglie Edui. eodem quo consecratus fuerat die. in turpes concubitus publice deuoluto. ac per hoc omni senatorio ordine offenso. communi omnium voto Dunstanus compellitur. Qui pergens cum adultera. regem a mechali thoro violenter abstraxit. et ante summum pontificem idest cantuariensem archiepm Oddonē nomie adduxit. Jtaq; pellicis animum dyabol⁹ instigat. Regis ira pelex exulat: et ambo dunstano exilium intem-

peant. Cumq; venisset glasconiam et vigente regis edicto proscriptus fuiss; inter lachrymas monachorum sb eius manibus nutritorum. inter lamenta amicorum. inter gemitus pauperu; a se rectoratq; audita est i atrio templi vox plausentis dyaboli. quasi inuencule cachinātis. Quē sanctus senera fronte suspiciens. Nihil ait sup exilio meo grauiteris: quia plus est q me redemte voleas q̄ quicqd me eripiante letari valeas: hoc victo malignus abscessit. Nec sic cessauit malicie furentis insania: quin omnibo qui virtutes amantem bospitio fouissent: persecutatus proscriptis damnatis. ipsisq; oculis erudiendis ministros transmittere ret. At clemētia christi anglorum populum respiciēs tanto pastore delibratum: suscitauit corda eorum contra regē impium coactiq; in turbam ipsum cum adultera fugitantem armis persecuti sunt. Et ipsam quidem comprehensam subnectauerunt. Ipsumq; per diuersa loca deuiantem: vltra flumen tamisium compulerunt. Fratremq; ei⁹ edgarum regem statuerunt. Qui celebrato regni consilio adnihilatis omibo que iniquis legibus a fratre eius fuerāt decreta. Omnia quoq; ab eo violēter ablata restituit. Et virum dei dunstanum: qui tunc abbas erat in magna gloria exilio reuocauit. Denicq; mortuo impissimo rege edmundo i soltem demonum trāslato. dunstanus nesciēs q̄d de eo actum esset in eccia. Cui p̄erat. denotis meditatōibo inseruiebat. Et ecce sub eius aspectu tartarea coborsa exultando. quasi choarq; ducebat: perfectatus sanctus causam leticie audit regē obisse animamq; eius statim tradendam gehenne supplicio: sed pro hoc ex diuino impio dunstano nunciandum. Qui statim pietate motus: soloq; prostratus vbertim flens nō prius ab orando deo quieuit. q̄usq; regem liberatu; agnouit. Veni autem monita peracta. redijt legio trifilis infernalis i hos clamores erupens. O hominem fidei alienum i nostris semper bīficijs ingratum: ad vlciscendas iniurias tuas venimus: i ecce aduersū increpationibo tuis confusi redimus. Cūq; ille de promen de ventatis p̄ceptum demonibo indiceret. agnouit animam regis angelica virtute illis sublatam esse. Eamq; in sortem penitentium cedere. Tunc exultans in domino furorem illorum tali ratiocinatione compescuit. Si peccauit inquit homo ille in christum. peccauit i me. Quod ergo christus i ego dignati sumus indulgere: vos qua temeritate audetis impune reprehendere. Hac sententia tetri spiritus quasi ptica sagitta pestilui muscarū a vento rapta ruam modo dilabunt.

Post obitū sancti .§.iii.

oddonis cantuarien⁹ archiēpi edgar⁹ dunstanū precibus fatigatum. tandem sui i omnū episcopoum impositurate superatum. prime metropolis anglorum sedis cantuarie primatem. i patriarcham instituit. Quē statim ob robur auctoritatis apostolice. romam profectum papa Johannes videre promeruit: eumq; pontificalibo decoratus quasi columnam locis ad illuminandum terram genti anglorum transmisit. Cunq; die aduentus sui primo sacris altaribus assisteret. i populo dei panem vitalem distribuendo porrigeret. repente pecta nube domo. columba olim a Jobāne in laudane visa apparuit. que quoniq; sacrificium consumptum esset super illum mānsit. Dyabolus vero ecclesie gaudia turbare volens. accendit animū regis in amorem cuiusdam deo sacrate virginis. Venit n. aliquando cum esset adolescens in monasterium q̄ situm est vintonie. ibiq; quedam puella d̄ nobilibus anglor ora. inter sanctimoniales in cōmuni habitu nutriebat: quaq; videns i concupiscens misit pro illa. Que timens timori suo raptum velum a quadam sanctimoniali capiti suo imposuit: i sic ad regē venit. Quā videns ille q̄ subito inquit sanctimonialē effecta es. Et ablato velo vim intulit. Hoc perpetrato pcto i ad publicū ipsi audiēdū plato. dunstan⁹ d̄ sentiēs magno dolore affect⁹ est: i q̄d dyabol⁹ dejcere non poterat conatus est vt p eum quē maxime dīligebat. sic; regē ita in crimen. plapsum rusticia dejceret. Dunstanus g̃er d̄ amaritudine affect⁹. de dei offensa: mor illi red arguendū velat alterq; dauid alter nathan adijt intrepid⁹. Cui assurgēs rex cū manū extenderet vt eū ad regium thronum deduceret: ille manū dare renuēs: oculos ad illū cū indignatione tulit i ait. Tu pēnitus manū audeo pingere. q̄ virginē deitatis arrabonē munere nō timuisti pingere. Nolo ce amic⁹ cui christ⁹ inimic⁹. Tenit⁹ rex ad hoc ei⁹ tonitruo. pedibo ei⁹ extimplo p̄sternit. Scelus flebiliter fatet. Venīā humiliter p̄cat. Qō vt vidit pēnitentiā expanit: profusisq; lachrymis regē lachrymis i ipse maduis a terra leuauit. Deinde cū magnitudinem peccati p amplificatōes exposuisset: i paratū illi ad omnē satisfactionē reddidisse penitentiam pōam indixit: vt in toto b spacio cotonam regni nō gestaret. Jeiunijs in ebdomada bidiale trisigeret. pauperib⁹ thesauros large dispergeret. Sup b sacrādus deo virginū monasteriū glastoniē fundaret: vt q̄ vnā p pēnā deo abstulisset plures ei p congregationē religionis aggregaret. Alia; pla ei iniunxit. Nihilq; fruit qō rex vel min⁹ vel segnius impleret q̄ a rectore vite lue p̄ceptū fuisset. Septimo aūt anno cū tpus pne eractū fuisset. sacer pbul accitis omnib⁹ ingli anglor principib⁹ epis i abbatib⁹. coram ipsi multitudine regi coronā imposuit. cunctis letantibo i deū in dunstano laudantibo. Puerū quoq; ex peccatrice pgenitū sacro fonte regenerati lenauit. Et aptato illi noie eduardo i filiū adoptauit. Hic edgarus ita i sanctitate sua seuerus fuit. q̄ vbi nullⁿ fuit priuat⁹ latro. nullⁿ p̄daris p̄dones. nullⁿ qui mallet. q̄uis vite p̄dēdo infortias alienas grassari. Quinetiā ois generis feras sanguis auidas ex regno extirminare cogitauit: vñ widnalo regi walensiū indixit. vt sibi q̄tannis tributū trecentor⁹ lupor⁹ solueret. Qō cū trib⁹ annis fecisset q̄rto dessinit. nullū se amplⁿ repire. p̄fessus: Gracilimi corpis fuit. i virtutis immense. ita vt ad congrediendum lacessceret quemcūq; audacē. Hoc maxime timens. ne in rali collidio timeret. Oi estate post pasca naues p ois littora coadunari p̄cipiebat ad occidentalē insule p̄tē. cū orientali classe: i illa remēsa cū occidentali ad boreale. Inde cū bore ali ad orientalē remigare fluctus: vt explosaret ne q̄d piratę turbarent. s. naufragationem. Hyeme i vere p omnes p̄uincias equitabat. indicia potentior⁹ et quirens ne ius violarent. Quodam tempe rex venetum p̄cerat. i dunstanū qui forte tūc secum erat missam rogauit differre. quousq; rediret. Ipso pinquāte bora tercia. vir dei sacris indutus vestibus regem expectat stans cubitis innixus altari. i lachrymis rigat⁹: tunc subito sopore leuiter p̄ssus i celum rapitur: i immixt⁹ angelis audiit eos sancte trinitatis modulatis vocib⁹ canere. Kirieleyson. Xp̄e. Kyriel. Quoū cantum retinēs ad se reuersus est. Et interrogat si rex aduenisset. Rūdet. Nō. Iterq; q̄ orat i rex in celū rapit. ac audit ibi altissima voce dici. Ite missa ē. Cūq; rideret deo gratias accurrit clerici regē adesse dicentes. Quibus ille respondit q̄ iam missam audierat. nec aliam eo die audituros celebraturos erat. Interrogatus quare; visionē aperit. Et sumpto ex b sermone: p̄bibuit regine vltro⁹ in die p̄fixa venīā p̄gere. Kyriel. q̄ in celo audierat clericos vocauit i multis locis hodie p̄ anglia cantat.

Edgarus iste rex .§.iiii.

anglor⁹ filⁿ edmūdi i frat⁹ edmi regē regē cepit. vt refert vincē. vbi ō. p⁹ guillennū i anglia circa annū dñi. M. Quo nascēte dunstan⁹ ferē audisse vocē angelicā. Pat anglie q̄ diu puer ille regnauerit. i dunstan⁹ vī vixerit. Regnat aūt annis xvj. Nullum autem fere annū regnauit. in quo non nouum monasteriū fundauerit. Regem scotor⁹ kinadū. Kambror⁹. Malcholinū. Archipiratam. malesiu;. omnesq; reges valentiū. v. numero ad curiā coactos p̄petuo sacro sibi obligauit. quos apud vrbē legionū sibi occurren-

tes in pompā trūphi p fluuiū deduxit vna nauī impositos. In cui⁹ puppa sedebat ipe. z illi remigabāt. Fama eius exaūi venerāt gentes eū videre z slādrēses. z dani. A quib⁹ didicerūt tūc tēporis angli. s. incōdiā animi feyo erate z saconiby. A slādrensibꝫ emerūt cospotū molliciz. A danis potationē. Floruit tūc in anglia dunstanus monach⁹ glasconie. postea fact⁹ abbas glasconie. postea fact⁹ epūs wintonie. mox archiepūs cātuarie. multe in se culo potēie magnes apud deū grate. Post regē elfredus de q̄ supra etatator mirific⁹ armis liberalib⁹. z locoīs regulis reparator magnific⁹. Qui vt potationē p patrocinia refrenaret. clanos aureos vel argenteos iussit valis affigi. vt dū methā suā quisq; cognosceret. nō plus sub seruente veredia. vel ipse apparet vel alius apparere coget. Huius discipul⁹ fuit athelwoldus et monachus glascōnensi abbas abbandonien⁹. z post epūs wintonien⁹. Qui tot z tanta fecit epūs vni⁹ verbis. quot z quāta vix posse facere videret rex anglie totus. Hic clericos expulit de wintonia. z posuit p eis monachos. Floruit etiā tūc tēporis oswaldus nepos oddonis archiepi. qui ante dunstanū fuerat et monacho floriacēsi vindonie epūs postea eboracēsis archiepūs. q̄ monasteriū rameseie in quodā palustri loco edificauit. Clericos a vīgonia expulit. z posuit p eis monachos regulares. Idē egdar⁹ rex anglie cuz quadā die in venatiōe esset fessus: somnoq; resolut⁹: iacebat sub malo silustico. tūc ecce canis feram insequit⁹ pregnans femina venatica. z iuxta pedes ill⁹ accubās dormiunt ē eroganit. Nā ipa tacēte catuli aluo inclusi. multosq; mes z lomotos latratus edidere. Attonitus rex oculos ad cacumē arboris intēdit. z vidit poma vnā. z alteruz de stipā inflaniā. quoīs collisione. bullis aquarū inter se crispātibus vox articulata sic intonuit: vuelhste. i. bene ēnibi. Nēmulto post vndarū cū volumīb⁹ argentēis vrceolus sup aquā apparuit. Et post vrceoli vrce⁹ crudelis aquā. Nā alter plūs vacuus erat. Et q̄nis crebro gurgitis impulsu maiore. minoīe vrgeret. vt. s. aquas suas in illū influeret. nunq̄ tamē obtinere potuit q̄n vrceolus vacuus recederet. Iterūq; quasi superbo gestu victor vrceus impeteret. Regrel⁹ rex post hāc visionē domū ang⁹. patefecit oīa matri sue: cui rāq; sancte femine solebat de⁹ multa reuelare. Hec dicebat Elfgiua. que tampiu tūdnis erat: vt etiā reos quos iudicii dānauerat palā. occulte redimeret. Preciosam quālibet vestē cōspecto pauperrimo: z omnibꝫ bonis opibus intēta erat. Postremo igit⁹ mane dixit filio suo: Larrat⁹ catulos q̄ matre q̄escente tedere. significat q̄ post obitū tuū quiescētib⁹. illis qui mō valēt z viuūt. nouēli nati nebulones. cōera dei ecclesiā latrabūt. Q̄ ante vnā pomi secutū est alterū: ita vt collisione secūda in puppi videret⁹ vox insonuisse: vuelhste: hoc innuit q̄ et te. qui ad instar arboris magne totam inumbrās anglā duo p̄cedent filij. Fautores secūdi extinguēt primū. Tunc diuerse ptis incētores dicēt puerio vtriusq; vuelhste. q̄ mozū regnabit in celo vnus in se culo. Q̄ autem voces maior minoīq; implere nō poterat. significat q̄ gētes aquilonares q̄ numerosiores sunt anglis. anglā post mortē tuā imperent. Et q̄nis cōpatriotarū adsētu crebro ruinas suas impleāt. nunq̄ tamē hūc angulū mūdi poterūt implere. Sed angli nostri cū marte victi videbunt eas expellent. Anno hennici. iq. rij. Incarnationis dñice. M. L. Corpus edgari huius regis anglie glascōnie sepultū inuenit abbas adilpardus incorruptū. Et q̄ locellus quē parauerat erat magnitudine corporis angustior vt refert vincē. vbi supra regales exuuias ferro ausus ē temerare. vñ cōtinuo sanguis vndarim emanauit. Tūc regiā corp⁹ in scrinio q̄d ipse ecclesie cōtulerat sup altare locatū est cum capite sancti appollinaris. z reliquijs sancti vincēcij quas ille magno p̄cio emerat. Abbatem vero temeratoꝛē sacri corporis mox anim⁹ reliq̄t. Nec multo post de ecclesia egressum mors inuenit. Sanat⁹ est ibi ad corpus sancti furiosus z cec⁹. Nulq̄ gentiū vt opinor inuenies tot sanctorum post mortē illibata corpa. vt in anglia. que future incorruptēis speciē pretendāt. Q̄ ideo factū existimo diuinit⁹. vt nato pene extra orbē posita in spem resurrectionis animet ex cōsideratione. tot corpoz que incorrupta perdurāt. Hec autē sunt sca Ebba vreda z viuburga virgines. Rex cadmūdus archiepūs elphegius. Eatbertus antiquus pater. Nec hi immolatis cute. z carne flexibilis articuli. vitali quodā tepore speciem dormientiū tenent.

De constantia dunstani archiepi cum antichristo. z seueritate iusticie. §. v.

Eo tēpore quidā comes duxerat cognatā suā. Coercet⁹ a dunstano parere noluit vt eā relinqueret. Excōicatur. Ille adit regē conquerēs de dunstano. Rex mādauit archiepo. vt eū absolueret. Qui noluit: sed eū grauius excōiauit. Ille romā cū multis munerib⁹ misit. Apostolicus mādauit dunstano vt eū absolueret. Absit hoc inquit dunstanus. vt cā alicui⁹ mortalis hōis contēnam legez dei mei. Q̄ videns comes penituit z vxorē illam repudiauit. Nudisq; pedib⁹ lancio indutus. virgasq; i manu gerēs. cecidit ad pedes dunstani generale concilū celebrātis. Et tunc primo absolut⁹ est. Quedā tempore capti sunt tres fabricatores falsē monete. Qui mox adducti sunt ad sustinendā penā tali crimini ptomulgatā p anghā. s. manuum absecionē. Q̄s dunstanū non latuit. Die ergo penthecostes celebriatus⁹ missam p cuncta⁹ est: versus lex illa impleta esset. Resp̄sum ē ꝑpter reverentiā festi pentheco stes dilatā esse penā vsq; in diez alterū. Neq; inquit Ego hodie ad altare nō accedā donec debitā sibi⁹ meritā penā. Nā negocij ad me respexit. Josi enim vita in ptē eius erat. Hec dixit z p eis qui manū perdituri erāt multū plorās. qua affectione hec dixerat pateſecit. Quibus remissis ascēdit ad altare leta facie dicēs. Nūc confido q̄ sacrificiū de manu mea suscipiet dñs ⁊c. In ea aūt missa dū diceret. Ecclesiā tuā quā pacificare custodire adunare z regere dignet⁹. mitra coūba sup eū multis videntibus descēdit. z alis expāsis sup caput ei⁹ sic mānsit in silentio quousq; sacrificiū impleret. Quo cōpleto. dimisit sacerdotē cum per tumulū odonis p̄fati p̄decessoris ei⁹. alis suis eū cōplexans z vestro deoscultās. vñ dunstan⁹ quotiēs ante sepulchrū eius trānsiuit semp genua flexit. z eū postea appellauit odonē sodalez. i. odonem bonū. Dū aūt dilgrederet⁹ ab altari ministris. p signo q̄d accideret in diuersis euentibus. nō fuit q̄ casulā eius susciperet. que pepēdit i aere: nec terrā tetigit: ne seruū dei a sua intēcione turbaret. Dicebat aliq̄n ecclesiā cuiusdā nobilis. vbi cū aqua deficeret ad ministeriū. z ille nobilis turbaret. vir dei pcussit baculo terrā oratiōe p̄missa. z fons erupit. Qui vsq; hodie mānās nomē ei⁹ celebre facit. Alia quādā ecclesiā dedicabat. quā ei cōspiceret nō esse cōuersaz ad orientē. baculo suo pārū suppressit. z mox sert⁹ ea ad orientē cōuertisse. Interea clericalis ordo in ebusdā locis tāta cōfusione agebat⁹ vt nō solū vita secularib⁹ excellēt⁹ nō haberet. verūetiā impudēs actibꝫ longe inferior iaceret. Nam de re pastores ecclesiarū turbauit dunstanū vt ꝑpriū primatē adeūt. eos male gestas exponūt. At ille in hoc ne phādos auctoritatis sue ꝑtulit sniam. Aut canonice esse viuendū. Aut ecclesiā exeūdā. Et q̄ factū est vt plurimi ecclesiarū clerici. dū contēnerēt. ꝑpositā cōditionē coniugi auctoritate pōtificis sunt expulsi. Qui cū ei⁹ iniurie accusarēt. virtutis amatores se esse fatentes: dūstanus coacto cōcilio wintonia venit. Ibiq; inita tota⁹ cōcilij de aduersis rijs victoriā cepit. Cūq; ex iure nihil sibi⁹ superesse cōspiceret. vbi regio auxilio z principū. ad deos se vertit. quibus epūs flagitāt. vt intromisse pfone de ecclesijs expellant⁹. z expulse restituant⁹. Habitāte itaq; viro dei. nihilq; ad ro

gatu respōdēte. ecce dñici corpis forma. vexillo crucis in-
stra ⁊ in edītione dom⁹ pte locata: hūanos exprimēs mo-
dos oīm voces cōpescuit dicēs. Fblit hoc vt fiat. Fblit
hoc vt fiat. Ad quā vocē rex ⁊ omēs maiores natu pter-
riti clamore piter ⁊ laude dei arēā impleuerūt. Et bis qui
dem aduersarijs videtīb cessata est a contentionibꝫ. do-
nec p successionē discordia renouata ē. Tunc abeuntes et
inquietatis sue defensōē quendā scotoꝝ pontificē inge-
niosum ⁊ loquacē assumētes ad homine dei rediūt. tur-
genti spū scandalū proponūt. At ille qui ēgo semio ⁊ la-
bonibus ecclesie effractus. ā pter oratione oīa postpo-
suerat: hoc respōsionis iaculū in boltes vibrat. Quoniā
gignit tāto tēpore elapso calūnie cām nō pretēdistis. nūc
autē senescentē me. ⁊ taciturnitati ogā dantē. antiqa que
reūs cōpellitis deseruire. Fateor vincere vos nolo. Can-
sam ecclesie sue iudici christo cōmitto. Quod dicit irati
dei cām firmauit. Mox enī dominꝰ percussa est. Lenacu
lum sub pedibꝰ solueū. hostes solo p̄cipitati: ac rētīā tra
bium pōdere oppressi sunt. Ubi vero cū suis sanct⁹ acca
bitabat ibi nulla ruine suffugio fiebat.

De prophetia dun .§.vi.

stani contra domū regiā. Et occisione regis ⁊ trāsitu du
stani. Rex autē edgar immatura morte p̄reptus. Eduar
dum filiū suū successorē. ⁊ regni ⁊ monꝝ reliquit. In cui⁹
electione dū quidā palatini p̄ncipes acquiescere nolēt.
dunstanus arrepto crucis vexillo qū ex more ante se fere
batur. ī medio cōstituit eduardū illis ostēdit. elegit sacra-
uit. patrisq; ac magistri affectū q̄d vixit ei impēdit. Sed
post triennū nouercali fraude occisus ē per hōc modum.
Quia enī dunstan⁹ regē fecerat. vt dictuꝝ est. Eduardū.
cōtra voluntatē nouerce regine dicte elfride. q̄ volebat
ipsa filiū suū et edgaro babetū pucrū. nec dū septennē re-
gem facere. vt ipsa pro eo regnaret. Irata ꝓpter hoc tra
ctauit de morte ipsius ednardi cū cōplicibꝰ suis. vñ rede-
unti de venatione Eduardo adhuc adolescēti. vna die
dū p̄sto bincinde socijs. cum sitiret valde poculū ei quā-
dam porrexit. ⁊ bibentē. alios satellites a regina elfrida in-
ductos sicca transfodit. Cuius morte innocentem ⁊ vite
probitatē miracula protestata sunt. Nam tibi lumina de
celo ostēsa sunt. Et claudus gressuꝝ. mutus verbū. cecus
visum recip̄auit. Cūq; illuc regina elfrida venisset equus
eius tridē ifans. nullis potuit stimulis moueri. Mutatur
equus: sed dans quoq; moueri nō potuit. Sacro aūt cor-
pore de ignobili loco leuato. ⁊ honorifice sepulture tradi
to quidā clericus elfen⁹ nomine q̄ cōtrarius ordinationi-
bus sancti dunstani oīa pene monasteria que construxe-
rat erbnoldus euerterat. ⁊ cū aliis clericis de ecclesijs suis
expulit. ꝓpter dilectā eorū vitā a dunstano bonestis
⁊ ydoneis clericis substituto. bella suscitabat regales in
ferias apud seestoniā solut quasi letus de occisione edu-
ardi. Sed post annū a vertice quos pediculos vocāt cō
sumptus est. Hic autē ethelredus filius edgari ⁊ elfri
de qui occiso fratre eius eduardo successit ei in regno an-
glie: ⁊ regnauit annis .xxxvj. Cū teneret natus baptiza-
retur. circūstantibus epis in sacro fonte cacauit: vt ait vin
cen. post gulielmū ⁊ sacramēta interpollauit. vñ dunsta-
nus turbat⁹ p̄ deū inquit ignauus erit hō ille. Decennis
autē factus dū fratrē suā audisset necari. cōclamari. Ma-
furent⁹ mattē suā adeo cōmouit. vt quia flagellū ad ma-
nuꝝ nō habebat. arrepeis cādelis innocentes cederet. nec
prius desineret q̄ pene exanimē ⁊ ipsa lacrimis infunde-
ret. Quapropter tota vita sua ita cādelas exhorruit. vt
nunq; ante se lumen earū pateret inferri. Que res ei no-
ta fuisset dunstano. ⁊ ali infesta ꝓpter tantā facin⁹. non
tamē consiliū eius fuit. resistere eo q̄ regis fūus. ⁊ p̄gri-
nus tūc heres videret esse. Attamē in die cōsecratōis cū
adesset dūstanus. vt diadema eius capiti imponeret. ait
cōā omnibꝰ circūstantibus. Quia per mortez fratris tui
aspirasti ad regnū: propterea audi verbū dñi. Hec dicit
dñs deus. Nō delebit peccatū ignominiose matris tue.
⁊ peccatū varoū qui interfuerūt consilio eius negnā. nisi
multo sanguine miser eoū puniendū. Et venēt sup gē-
tem anglorū mala. qualia nō est passa vsq; ad ꝑsens tem
pus. Predicta tamen regina elfrida. postea in se reuersa
valde penituit sceleris ꝓperati. ⁊ austerā vitam in mona
sterio tenuit ⁊ deuote de hac luce migrauit confidentiam
nō male faciēdi: sed venīā impetrādi p̄stitās de ꝓpetratis
facinoribꝰ. bis qui vere cōuertunt ad deū. Denū cuꝝ
instaret dies alcēlionis dñice: pactis vigilijs sanct⁹ dun-
stan⁹ remāsit in oratione solus in ecclesia. Et vidit. ⁊ ecce
innumera cādidatoū multitudo coronas aureas in capi-
te gestantiū. inestimabili fulgore micantiū. ⁊ p̄ ecclesie ia-
nuam irrumpēs ante ipm cōglobata cōstitit: una voce eū
salutās hoc mō. Salue dunstane noster salue. Mandat
tibi quē pie desideras filꝰ dei quatenꝰ si patus es venias.
Et dū hanc ad cuꝰ gaudiū subpiras nobiscū celebres.
Ad qō ille imperterritꝰ manēs scisitat⁹ est q̄ essent. Che
rubiz inquiūt ⁊ seraphim sum⁹. Respōde q̄d velint: Qui
respōdit. Hodie est solēnissimus dies: ⁊ incūbit mihi pa-
ne verbi dei plebē reficere: ⁊ ostēdere illi q̄to ad hoc gau-
diū pellit pucnire. ꝓpter quod ⁊ multi cōuenerūt nec de
beo eos decipe. ⁊ ideo venire nō possum. Qui dixerunt.
Eya patꝝ cito vt die sabbati ꝑfecto sis hinc romam nobi
scū venire. ⁊ cotā summo pōtifice. sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹. eter-
naliter canere. Post hec illi recedūt. Lecto igit euange-
lio. die illa ad missam ↄlocut⁹ est ad plebē qualia nunq; lo
cutus fuerat. Et reuersus ad altare celebrauit mysteria.
Ubi aūt ventū est ad benedictionē sup populū. iterū ab
altari p̄dicaturus regredit. ita vt nō hominē sed angelꝫ
loqui putares. Iterū ad altare reuertit. Et data benedi-
ctione iterū ad populū redit. stupēntibus cunctis. Et mox
vt ad loquendū os aperuit. tanta claritate vultus ei⁹ re-
splēduit vt nemo in eū intēdere posset. Obtūgs sinꝫ illis
instare p̄dixit. promittēs illis se nunq; defecturꝫ. Et tunc
ad missam dñi regressus ē. Sadē die cuꝫ a mensa sumpto
cibo surrexisset. oratoriū petijt ⁊ de signauit locū in q̄ se vo
luit sepelir. Mox langnor eū inualit: septa feria lecto te-
nebat. ocliz adstantes ad cōsequenda christi vestigia
incitabat. Sabbato iterū cōcatus ē. Et cū hora sua ex-
pectaret. subito cū lecto in q̄ iacebat vlsq; ad superiora leua
tus ē. ⁊ trabibꝰ obstātibꝰ ad supra lenari. ad terrā leniter
demissus ē. Et tribꝰ vicibꝰ factū est. Tūc ait ad circūstan
tes. Vos videtis q̄ voco. Si meā vultis venire: cite via
q̄ incessit de⁹ qui me vocat ipse dirigat corda ⁊ corpa ve-
stra ad suā volūtatē in pace. Et rēso ab omibꝰ amē. tran-
siuit ex hoc mūdo ad patrē. Fuit aūt hui⁹ sci felix trāsitus
Anno dñi. dcccc. lxxvij. Patriarchatus sui. xxxij. Etatis
sue circiter. lxx. Hui⁹ vitā descripsit osbernus cantuarē
cātor. nulli nostro tēpore stilo secūs. ⁊ in musica cūm pri-
mus vt refert vincē. post guil⁹. Post mortem ei⁹ dñs
sanctū suum pluribꝰ prodigijs mirificauit. Nam quedaꝝ
a natiuitate cecra lumen recepit. Alter ab vtero claud⁹ p̄-
fecte sanatur. Quidā ab episcopo suo excōicatus ꝓpter
voluptates. ⁊ ꝓpter hoc per septē annos sat bene tradi-
tus. ⁊ infatuatus ad tumulū eius liberatus est. Paralitī-
cus qui abeo fuerat sanatus. postea propter ingratitudi-
nem suā. quia in cōuiuio quasi insultans dixit. Enā si nō
fuisset dunstanus sanat⁹ fuissem. Itaq; paulano morbo cor
reptus ē. ⁊ clamans miserabiliter mortuus. Mox erat
in eodē monasterio vbi olim dunstan⁹ fuerat abbas. ⁊ po
stea ibi sepultus. omēs pueros in scolis verberari ante cu-
tum die natalis domini. Nō pro culpis tm. sed ex vsu tm.
Forte ex baccansa vt affluescerēt. etiam sine causa ratio-
nabili patienter ferre. vltra magistroū ⁊ prelatorum. Ro-
gati sunt magistri vt condonarēt illā diem. Qui nolue-
runt sed ponēs se ad virgas p̄parauerūt. Ea nocte affli-
git vnicoꝝ ri vitu. s. dunstan⁹ dicēs. Cur tā pauidi estis

petit apta sibi peruria virat. Soluit insomnes ulcumnia mente vagat. Preterea meminit venturis instat agitq. Plurima que sensu nā r ratōe gerunt. Lero ingenia aliaq pambulat artes. Quicq vel ingeniū vel disciplina ministrat. Colligit r vario pfectu mēbra inberet. Quartus abillicitis reuocat residesq reatus. Abinare docet. r tunc cognosce sese. Incipit inq nosū niti ac transire decoē. Dulcim er ānto nature lege teneri. Res incōcessas virtutis amore cauere. Concessis aliquor enā sine teste ea rere. Sextū in aspectū solis luciscq supor. Pene parē superio aīam rapit inaculatā. Septa affringit stabilicq libartat amore. Collatet atq; teo quā totem iam speculet. Quos thalamos q̄s culte ea q̄ festa serenent. Quis dicat speciosa veni dicere beate. Maioresq; aīe. nec eas tū aut ea virtus. aut ea lingua fuat quido hic aperire liceret. Excedit sensum. meritūq; recondita merces. Duim atq; noster act est vinificatio. Sedus sensus. tercius ars. quartus correctio. quint virtus. sextus templario. septimus quies. Hoc act si carnis desideriis impediri negas. plecto vel pmit infra hominē defecisti vel supra boies. pfecisti. Qui sol rūbere beat es vt eā pmpsecūtiq; nefcias qua aduersus pfatos act in numero militat exercitu: et pinerso mūpbat affecta. Neq; ei in oēs alias par ei licentia est. Ipi q̄s actus nec eodē tpe oēs eadē infestant molestia. Alij quippe in orta quasi segea in gramie pfocātur. Alij iam pnecti velut in spicio grana q̄ ferior nimus exunt in anescāt. Est etiā illud qō illos intrinsec impingnet qō illos extrinsec enacuet. Horum prim quāto carni gratior est. tāto a carnis inquietudine securior. Caro enī vinificatōnis officiū amat: tantūq; cū eo pacē pepigit. vt si quid ei ptranū noluerit. r implacabili odio abhorreat. r curiosa sollicitudine anteferē. Hinc ē q illi quoq; qui cuz paulo clamāt. Lupio dissolui r esse cū xpo. mortem tamē formidāt. quia caro hoc aīe letat officio. Epe mori venerat. r tamē dicebat. Pater si fieri pōt transeat a me calix iste. Qui r sudoē sanguinis vsq; anxietate. turbatus est passionis. In quib verbis nihil aliud intelligēdus est. q̄s quedā pnimicitia carnis q̄ sic inerat ei lege nature. vt tū bonā nō impediret ob edictie. Que cum ita sint. tantū tū amoē. tanq; germanū fedus plerūq; superuenientes irrumpunt molestie. quib excitata caro ad vinificatōnis odiuz spiritū sollicitat ad pfensum. quia sicut ille ceboarum desiderio. sic r pniciose cōmonetur anxietate sollicitudinum. quibus dum venatur illa deliciarū diu subesse dinq; fangari formidat paulatim incipit tedere vite. Placetq; vinificationis gratiā abinare. cui obsequia pmixtis mōmodis amarescent. Nascitur inde turpis ac ridiculosus mortis appetitus: nequaz sez progenies q̄ que more vipereo suos plerūq; suffocat r extinguit genitores. Nonnullos etenī tua quoq; tepora babuerunt. quos vel in aquas vel ad laqueū egit dolor amisse pecunie. Nō recolis te idem attestatū versiculis. l. cum placeat carni q̄ vinificat ameq; hoc aīe obsequiuz cum erunt ve diuturnis. Fracta malis vitā fastidiat abdicet annos. Malit obire semel q̄ sepius atq; supema voluntas. Morte rapi q̄s tot pie carnibo esse supstes. Sed licet bis usset. nō est homicida voluntas donec declinat fauceteq; vrcinus ilū. Spūs hic flumbis r blanda lite subacto. Signit excessus quia duz caro clamat eā q̄ spūs exaudit. Defensu culpa creat. Inq; creando nep bas. caro fit vir. spūs vxor.

Oratio ei ad san- .§.iii.

ctam trinitatem vocata. Alpha r o. magne deus. bely bely deus me. Cui virtus totū posse. Cui sensus totum nosse. Cui esse simū bonū. Cui op quicq bonū. Sup cūcta. subter cūcta. extra cūcta. intra cūcta. Subter cūcta nec substrat. Sup cuncta nec elatus. intra cuncta nec inclusus. extra cūcta nec exclusus. Sup totus psidēdo. subter totus sustinēdo. extra totus pplectēdo. intra totus in cōplendo. Intra nunq; coartaris. extra nusq; dilataris. subter nullo fatigaris. super nullo sustentaris. Mandū mouens nō moueris. locū tenens nō teneris. tempus mutans non mutaris. vaga firmans nō vagaris. Tbi externa vel necesse nō alternat tuum esse. Eterni nostruz crastr pridez semper tibi nunc r idem. Tuū deus hodiernū inpusum sempiternū. In hoc totum pridiū. totum simul pscilli. Ad qō exemplar sume mentis. formā pstitans elementis Nate patri coequalis. patri pssubstātialis. Patris splendor r figura. factor face creatura. Carnē nostrā industi. Carnē nostrā suscepisti. Sempiterne temporalis. mortuus imortalis. Ver homo. ver deus. in gmist hō deus. Nō puersus bic in carnē. nec minut apter carnē. Hic assumpe est in deū. nec pssumpt apter deū. patri cōpar veritate. minor carnis veritate. De pater trīn dei. Virgo mater sed r dei. In tānoua ligatura sic vtraq; stat natura. vt pfuet quicq̄d erat. Facta quidlā qō nō erat. Noster iste mediator. Iste noster legislator. Lū cōcisus baptizatus. crucifixus. tumulat. Obdormiuit r descēdit. Resurrexit r ascēdit. Sic ad celos elevat iudicabit iudicat. Paraclit mittet. nec factus. neq; nat. Patri pfoto genitoq; sic procedit ab vtroq;. Ne sit minor potestate vel discretus qualitate. Quāti ille tantus ille. Quales ille talis ille. Exquo ille exitanc ille. Quārā ille tantā ille. Pater alter sed gignēdo. Natus alter ñ nascendo. flamen ab his procedendo. tres sunt vnū subsistendo. Quisq; trinz plenus deus. nō tres trī dij sī vn deus. In hoc deo vero tres r vnū adsentio. dano vsque vnitatē r pfonis trinitatez. In pfonis nulla prior. nulla minor. nulla maior. Unaquez semp ipa: sic est pstans atq; fixa. vt nec in se vanet nec in vllam trāsmutet. Hec est fides orthodoxa. nō hec error sine noxa. Sicut dico. sic r credo. nec in prauā ptem credo Inde veni bone deus. ne despem ignis reus. Reus mortis nō despero ñ in morte vitā quero. Quo te placeni nil pretendo: nisi fidem quaz defendo. Fidem vides hac imploro. lena fasse quo labore: q̄ hoc sacrum cathaplasma pualescat egrum plasma.

Oratio eius ad .§.iiii.

xpm. Extra portā iā delatū iā sepultē tumulatū. Vitta ligat lapis vigetq; si inhes hic resurget. Inhe lapis revolue. inhe vitta dirūpe. Exitus nescit motus. postq; clamas ei soras. In hoc bello salo mea ratis infestatur a pirrata. Hinc assultus inde fluctus. Hinc r inde motus r luctus. Sed tu bone nauta veni. Poeme ventos. mare leni. fac absedant bi pirrate. Duc ad portum saluatore. Infecūda mea ficus: ecti ramus ertat ficus. Incidet incenderet si pomulgas qō meretur. Sed hoc anno dimittatur. stercore. fodiat. Si sinec tum respondebit. Fiens hec loquor. tūc ardebit: vetus hostis in me furit: aq̄s metsat flamis vnt. Inde langues r afflictus: tbi soli sum refectus: vt hic hostis emanescat. vt infirmus pualescat. Tu virtutem scientiādi. tes infirmo tes otendi. Per hec duo xpo teste liberabor ab hac peste. Solue mentē fac tepotum penitentem. Da timorem quo proficio. de salute nil cōsecto. da spem fidem caritatem. da discretum pietatez. da pcemptis terrenoq; appetitū supnoq. Totum te in te spero deus er te totum quero. Tu laus mea meū bonum. mea cūcta tuū donū. Tu solamen in labore medicamē in dolore. Tu in luctu mea lira: tu lenimen eo in ira. Tu in ato liberator. tu in lapso relenator. Meū pietas in proue cu spem pserua in defectu. Si q̄s ledit tu repēdiesi minatur tu defendis. Nō est anceps tu dissoluis. qō tegendum tu insolubis. tu intrare me nō sinas infernales officinas. vbi mer ot. vbi met. vbi languor. vbi flet. vbi pbra deregitur. vbi rei confunduntur. vbi tortor semp cedens. vbi vermis semper edens. vbi totus hoc pbenne: quia ibi mors gebēne. Me recepter syon illa. Syon david vbs trī quilla. Cui faber actor lucis. e portā b̄gnū crucis. cet

clauses lingua petri. Cui⁹ cines semp leti. Cui⁹ menes lapis viuus. Cui⁹ cultor rex festinus. In hac vibe lux solis nitet yet eternū par ꝓbennis. In hac edoctimplens celos. In hac festā semp melos. Nō est ibi contrarietas. nō defectus. nō querela. nō minus. nō deformes. omnes xp̄o sunt ꝑformes. Urbs celestis. vrbs beata supra petrā collocata. Urbs in portu salutis turo de longi quo te saluto. Te salutote suspiro. te affecto. te requiro. Quātū tui gratulēt ḡsentie tue cōmunē. Quis affectus eos stringat: aut q̄ gemitus eos pingat. Quis calcedon q̄s iacinct⁹. nouus illi qui sunt int⁹. In plateis tuis⁹ vobis loquar⁹ ꝓis turbis: cū moyse z helya pūi cantem alla. amen.

Capitulum .I.

Ano dominice incarnationis millesimo .lvij. imperij henrici quinti primo anno claruit lanfrancus monasterij bec censis prior. Ad cuius etiam doctrinā de burgūdia conuolauit anselm⁹ vir posthumus: vt infra dicet: multa iuuante z scia adornat⁹. Et ei in prioratu successit sub viro egregio herluino abbate primo: qui ipm monasterij beccensis de ꝓprio fundauit. Hic lanfrancus vt redeat vnc. spe. hystor. li. xxvj. c. xxxvj. ex gestis eius papia ciuitate ytalie oriūdus fuit. omni scia secularj pfecte imbut⁹. Alpes trāsgressus in normanniā venit. z in ambuacacensi ciuitate aliqs diu rexit. vnde mox alij auram captare vanitatis esse ꝓsiderās: ꝓfectus salutis arripuit. z statuit vt omnia ꝓpter illū relinqueret qui oia fecit. Cūq; vellet ire rotbomagus vsq; in silua vltra flumē rilla incidit in latrones. qui cūcta quē habebat rollētes ligatis ate ergo manib⁹. z capitō capse ante oculos ei⁹ admoto. abdurerūt enim te via z inter cōdensa saltus fratecta dimiserunt. Labdo angustiꝑ ꝓtebellus nesciens quid ageret infortunio suū lamentabatur. Tandē nocturno silentio in se reuersus. z ad vsum pristinū ait. Dñe deus tantū temp⁹ in delendo expēdi z corpus animūq; in studijs lras attriui: z adhuc quō te debeā laudare z orare nō didici libera me de hac tribulatione. z ego sic vitam corrigere z instituere curabo. vt tibi seruire valeā z sciam. Surgente aurora indiuit viatores iter carpētes. z cepit ab eis vociferādo auxiliū petē. Qui accedētes z cū solicites redarguēt eū ad viam. Roganti aūt vt vilis z pauperim cenobiū qō in regione nosceret sibi demōstrarēt. Nolebat enī adire locū vbi fratres essent quiēs bonos z reuerentie haberēt. Ergo de ꝓsilio eorum monasterij beccēse adijt: vbi venerabilis abbas herluin⁹ eiusdē cenobij fundator. ac⁹ et grandeuo milite in clerum ꝓmotus. eū cum gaudio susceꝑt. Qui monach⁹ effectus in discendis officijs curā maximā impēdebat. vt sciret laudes deo ꝓsolue sicut nouerat. Sic p tres anos vixit solitarius gaudēs q̄ nesciebat: fere ab omnib⁹ ignot⁹ oīni vilitate z extremitate in cenobio ꝓfect⁹. Et vt ferē lectionem nolebat in ecclia legē. nisi pu⁹ eā cātor anduisset. Quadam etiā die dū ad mēsas quidā interlegēdus dixit sicut dicē debuit: qđ pr̄sidēti nō placuit. z aliter dicē iussit. vertur si diuisis voce media ꝓducta vt est: z ꝓsidens iubet eū abscondi. Nō enī ꝓtinus ille iuat⁹ erat. si vir sapiēs z subiectus magis obediendi xp̄o deberi q̄ donato. tacuit qđ bene ꝓuidebat. z dixit qđ nō recte dicē videbat. Cum aūt rumor z fama longe late⁊ ꝓrebuisset clerici accurrūt. Illo de licentia abbatis sui scōla tenente. layci quoq; potentes z nobiles multa ꝓ eius amore illi ecclie ꝓtulerūt.

Hic post eram abbate .§.i.

cadom. factus cantuariensis archiepc⁹. multa bona in ecclesijs anglie fecit. Quadā die cum missam celebraret et ventū esset ad hostā. qua corpus dñi manibo accepit. dyaconus qui sibi ministrabat a demone pulsus arripuit eū⁹ manibo ꝑ scapulas. Venerabilis aūt antistes in nullo turbatus: reflexa manu. dextera ꝑ capillos eum tenuit. z ante pedes suos adduxit. Percelebrata aūt missa is vomū infirmos illā inducis⁹. vbi ꝑ aliquos dies in infantia permansit. Dicebat aūt de quibusdam eiusdem loci fratribo quedā nephāda. Tunc nominauerūt quēdam dicentes. q̄ de eo nō habēt quid dicēt. At ille cepit affirmare q̄ nūq; audiret ille in ꝓsentia sua venire. Nō cum frater audiret. timuit ne aliquid sibi ꝓperam gestum imputaret. Cūc sapientes fratres ꝓsiliū ei tederūt. vt cū archiepc⁹ loquens purā ꝓfessionē facēt. z sic fiducialiter cū eius absolutione z benedictōe ad vomacū iret. Nō cum fecisset dicebant demoniaco qui aderant. Ecce adest cui minabamus. dicēs quid de eo nosti. At ille in eum torno oculo respexans ac cachinans ait. Quis te sic rebullit z candicauit. nibilq; amplius dixit: vnde datū est intelligi. q̄ situs ꝓfessionis z absolutōis aufert d yabolo memoriā peccati. aut certe potestatē accusandi. Post aliquot aūt dies deo miserante a beato lanfranco cū fratrū oroīs adiuuante liberat⁹ est ab illa peste. Cum aūt ipi lanfranco relatus esset. q̄ abbas anselm⁹ vna nocte post matutinas ad lectū suū vnciū anulū in eo aureū inuenisset. referenti sibi respondit. Certissime scias dum post me futurū archiepm. z ita factū est. Ad hunc lanfrancū misit bere garius turonensis. qui asserebat eucharistiā quā in altari sumimus. nō esse reuera corpus z sanguinē xp̄i. sed tm in signo. Hanc ille pontifex cū nō inuenisset eā in normānia. quibusdam clericis eam tradidit. vnde de ipo lanfranco orta est suspitio quasi foueret z faueret his que a berengario dicerēbat. Igitur cū a quodā remensi epo romā pararet recitator legeret. Leone papa synodo ꝓsidente intellectu q̄ iohannem scotū berengarius extolleret. pascha sū vero damnaret. z omīi de eucharistia fidei aduersa sentiret. pmulgata est in eo dānatōis sententia: penāis eū colone ecclie. z ꝓcepto pape fidē suam cotā omnib⁹ lanfranc⁹ expos uit: ptaq; rumoris a se maculas extersit. Deinde pera eundem berengariū scripsit in modū dyalogi de corpe z sanguine dñi. ostendēs ibi nō tm esse figurā vel signū s etiam veritatem corpis z sanguis xp̄i.

Venienti lanfranco .§.ii.

archiepo cantuariensi romā. Qui tūc papa erat. l. alexander ei dignāter assurrexit. Professus se aliud insigne reuerentie detulisse non bonou archiepi: sed amoui magistri.

Ad hui⁹ lanfranci missam quidā iuuenis monach⁹ legerat euangeliū. Qui cū patenas pontifici post pater noster offerret. vidit coram se quosdā veluti teterrimos nigroꝝ spirituū ad quoꝝ aspectus. pterritus pōtifex inter manus sacra tenentē vtriusq; brachijs strictū amplecti tur. Horribiliter clamās: z dicens. xp̄c vincit. xp̄c imperat. xp̄c regnat. Conterriti sunt oēs qui aderant. z postat⁹ est ille a mānibo post missam in camerā pontificis. Conuenitur in capitulo. adducit⁹ ille plenus demonio fortiter ligatus. Sermonē facit lanfrancus de illo. z iubet pmuniter oationē fieri ꝓeo. Mox vt videbat' sanus effectus est z ꝓ agendis gratijs ad sepulchrū sancti dunstani ꝓsentatus. Cūq; cōpletorium cantaret' ille rapens se stallo suo cucurrit ad ꝓpitorem henricū. quē ille statim aprehēdens duxit in dominicaliū. z nocte insomnē ante illū duxit. Me die nocte exclamāo omnes inquietauit. Ductus est ad sepulchrū sancti dunstani plurimū remitens. vbi cū vomisset furere cepit. z in dunstanū z in xp̄m infinitas blasphemias vsq; ad diem emonuit. Mane refertur ad vomū infirmorum vbi ꝑ multos dies cruciat⁹ est. Quicūq; ad eum accedebant. si crimen aliqđ habebant. de quo nōdum cōfessi erant. publice detegebat z dicebat illos in penis perpetuis sibi socādos: vnde nēmulti erubescētes pure confessi sunt. Qui cū illi se itez ꝓsentarēt querebat qui essent z vnde venirent. z quō tam subito loti essent. z suam sociatem amisissent. Post hec cū positus esset in medio sanctarum reliquiarū exiens cū lecto in quo iacebat. volebat

fugere sanctos. Cūq illa cretineret dēmon p ventrē eius tanq̄ cattus paruul⁹ currebat: nūc versus os nūc versus infernos querēs exitum. Cūq fratres se reficerent frater qui relict⁹ erat ad custodiendū eum. multū demonis erga sanctū dunstanū cōfisus est de dei adiutorio. accepit crucem quā sanct⁹ dunstanus solebat facē ante se portari more archiepor. ⁊ posuit eam sup demoniacū clamans cum lacrimis. Sancte dunstane succurre: moz⁹ demon erijt. tāc eger leuans oculos in celū. cum ꝓfusis lacrimis ait. Gracias tibi ago sācte pater dunstane. ⁊ tibi frater dulcissime. quia tuis meritis sancte dēi. ⁊ tua cantatiua prece frater carissime liberat⁹ sū ab hoste. Post hec baiocatensis epūs qui erat comes cantp monit quasdā calūnias contra lanfrancū sup terras ⁊ consuetudines eccle cantuariensis. Cūq adesset dies placiti lanfranc⁹ solliciteq̄ inuocauit sanctum dunstanū. Ea uāt nocte astitit ei sanct⁹ dunstan⁹ in vidi dicēs. Lanfrance ne turberis. ego tibi adero. Et sil loco nō viceris. scias me nō esse qui tecū loquor. Secq̄ factum est vt oīa que obijciebant lanfranco in cratinis adnbilata sint: stupentib⁹ omnib⁹.

Capitulum .xj.

Esancto anselmo archiepo cantuariēsi. ⁊ gestis eius atq̄ libris ab eo editis.

Qui floruit anno dñi millesimo .lxj. Hic vt refert vinc. spec. hystor. li. xxvj. c. lxvj. ex confinio longobardie ⁊ burgundie oriundus li⁹ tradit⁹ dicit. ⁊ in hoc multū ꝓficit. Nec dum .xv. etatis sue annū attigerat. cū iam qualiter vitaz suam fm deū instituere posset melius mēte tractabat. Expicto aut aliquo tempore patriam egressus cū in transcensu montis cuiusdā fatigatus corpe deficeret. vires suas nitem mandendo repare temptabat. Neq̄ ei tunc illud quo vescer⁹ presto erat. Cū minister eius aduertēs voluit. ⁊ ne forte quid edendum in sacculo eor⁹ haberet diligēter inuestigare cepit. Et mox contra spem in eo nitidissimū panem inuenit. Quo ille refectus ⁊ recreat⁹ ē. ⁊ vie incolumis redonat⁹. Exactis itaq̄ tribus annis. ptim in burgūdia ptim in frācia. noāmāmam pgit. Et cum fama magistri lanfranci vsq̄quaq̄ ꝓcrebericeret de quo supra. ⁊ nobilissimos clericos ad eundem ex cunctis mundi ptibus doceret: beccū venit. ⁊ eius magisterio se subdidit. Cūq ꝓpter studia corpus vigilijs ⁊ inedia ⁊ frigore fatigaret: venit ei in mentem q̄ si monachus fieret acriora q̄ patiebat eius pationi opponeret. nec tunc labentis sui meritū ꝓderet. quod tunc nesciebat vtrū sibi maneret. Hoc ergo mente cōcepto. ita secum mente tractabat. Ecce monachus fiā. ⁊ vbi? Si cluniaci vel hec ci: totū tempus qđ in discendis libris posui ꝓdidi. Nam et cluniaci districtio ordinis. Et becci supeminens lanfranci prudentia nie aut nulli prodesse aut nihil valere cōprobatur. Iterq̄ in tali loco ꝓficiā quod vispono: in quo ⁊ scire meum possim ostendere. ⁊ multis prodesse. Nōdum enī vt ipemet referre solebat. in eo vigebat mūdi cōtemptus. sed posmodū in se reuertens. Quid inquit est esse ne monachum. Hoc est velle aliis preponi. aliis prebonotari. ⁊ magnificari? Non. Illico igitur deposita cōtumacia monachus venit: vbi licet equū est ꝓpter deū cunctis postponatis. cunctis abiectior habeatis. Et quidē beccinullius ponderis ero. Quāto quidē ibi ille est. qui preminentis sapientie luce ꝓspicuus cūctis sufficiens. cunctis ē bonotabilis ⁊ acceptus. Illic ergo monachus factus: sic religioni p omnia seruiebat: vt quisq̄ in tota cōgregatione. religiose viuere vellet. in eius vita sanc⁹ qđ imitaret' inueniret. Lanfranco autez in cundomensis cenobij regimine assumpto. ipe priotis officio functus est. Contigit aūt quadam nocte ante vigilias nocturnas in lecto iacens secum rimari conatret. quomō ꝓbete preterita simul ⁊ futura quasi ꝓsentia olim agnouerāt. ⁊ indubitanter ea dicto vel scripto ꝓtulerunt. Et cuz in his totus esset. ⁊ hoc nosse desideraret. deiectis oculoz suoz radijs vidit p medias macenes oratorij et domitorij monachos quorum hoc officium erat. pro appratu maturinarū altaria ⁊ alia loca ecclesie circūeuntes. luminaria accēdentes. et vnum eorum sampta cooda scillam pulsantem. ad cuius sonitu⁹ conuētum fratrū de lecto surgentes mirabatur de re que acciderat. Concepit ergo apud se deo esse leuissimuz prophetis in spiritu futura manifestare. cum sibi concessum ꝙ fiebant per tot obstacula corporeis oculis posse videre.

Quidam iuuenū in conuentu hoc apud se ꝓposuerat vt nulla vnq̄ occasione manuz suam membris genitalibz apponeret. Cuius ꝓposito inuidens dyabolus tāū in eisdem membris dolorem ⁊ angustiam fecit eum sentire. vt inuenis se nō posset ferre. Dentiebat' enim caro ipa tanti ponderis esse. ac si plumbi grauissima moles in illa penderet corporis parte. Cūq anxietatem iam dissimulare non posset. requisitus ab anselmo quid haberet: rem ipam ei⁹ celare nō potuit. Admonitus ergo vt modum egritudinis admota manu probaret. verecundatus recusauit: timens ne ꝓpositum violaret. Tunc anselmus assumpto secum grandeuo fratre ⁊ religioso: inuenem languidum in secretiorem locū ducit. vt modum infirmitatis illius agni toras ⁊ auxiliū ꝓto possibilitate larius esset. Quid amplius? Caro sanissima repitur. Euellitio quippe omnis illa dyabolica vexatio cadit. ne fatigat vlterius iuuenem. quem simpler anselmi aspectus a tanta clade fecit immunem.

De aliquibus notabilibus gestis p anselmum. §.i.

Quidam quoq̄ ex antiquioribus fratrib⁹ vt refert vinc. vbi supra. qui vteri odio plurimuz erat infestus anselmo. nec poterat vllatenus super eum respicere simplici oculo. Infirmitate pressus ad extrema est deduct⁹. Cūq fratres in meridie in lectis et more quiescerēt. ipe in domo infirmoz iacens. cepit miserandas voces emittere ⁊ quali quo vidam horrendoz aspectus subterfugere gestiret. pallens ⁊ tremens vultū suum deliteſcēdo buccinde ꝓmutare. Territi fratres qui aderāt quid haberet querebant. At ille geminos inanes lupos inter brachia sua me tenere cōpressum. ⁊ guttur meū impressis dentib⁹ am. ad suffocare videtis. Et quid mihi sit queritis. Quo audito ex eis ad anselmuz qui in claustro emendādis libris intēdebat. cōitus egrit. ⁊ ei extra claustrum educto. quid circa infirmū fratrē agret' patefecit. Tunc ille in secretoriē locum secedens. ⁊ post modicū tempus in qua iacebat infirm⁹ egrediēs. leuata manu signū crucis edidit. dicens. In noie pa. ⁊ filij ⁊ sc̄i. Ad quod factum statim eger cōquieuit. ⁊ exhilarato vultu intimo rogatus affectu. deo gras agere cepit dicens. q̄ anselmo ostū ingrediente. ⁊ extensa manu signum crucis edente vidit exire eius flamā ignis ad modū lancee. precedentē. que in lupos iaculata eos deterruit. ⁊ celeri fuga dilapsos procul abegit. Hic anselmus fratrē de salute aie sue secret⁹ alloquens ad penitētiaz ⁊ confessionē cor eius inclinauit. Paterna deinde auctoritate absolutū dimit. hora qua frēs ad nonam surgerēt presenti vita decessurū. Quod ⁊ factū est.

Quibus ciuis monasterij secretarius quadaz nocte dum hora qua frēs ad vigilias excitaret. p claustrum ieiunus obseruaret anselmū. quē ea hora sopori ponere estimabat q̄ orationi occupatū. in capitulo vidit in oratōe stantem inenti splendētis flame globo circūcinctū. Quadaz die cum esset in via occurrente sibi quodam monacho beccensi. quid consilij de hospitio sibi ferret interrogauit. Qui respondit. Habemus nō longe hospitium. sed nō est quod nobis ⁊ fratribus apponatur preter panes ⁊ caseum. At ille subridens ait. Ne timeas vir bone. sed cito precede ⁊ mitte retibe in vicinum amnē statim inuenies piscem qui sufficiet omnib⁹ nobis. Ille mandato accepto piscatoni nūciat piscatori. Qui nichilum potuisq̄ attemptandū qđ

vicebat fore pronũcians. tandem a fratre coactus contra spẽ retibe iecit. et illico tratam insolite magnitudinis cum alio quodam piscaculo cepit. Alia vice quidam vir cuꝫ per terram suam transeunte ad prandium retinuit: Et cuꝫ de penuria piscium quereret: quid ei ꝙ monachis eꝰ apponeret nisi vitia quedam habens. alludens dicit ei anselmus. En sturio venantibꝰ refert ꝙ animꝰ tuus de delicia rum inopia queritur. Et ita factuꝫ est. Cum autem abbas quidam qui admodum religiosus habebatur secum de his que monastice religionis erant loqueretur. Et inter alia de pueris in claustro nutritis verba ꝓferret adiecit Quid obsecro fiet de istis. Non cessamꝰ die ac nocte eos verberare ꝙ semp fiunt teteriores. hebetes enĩ sunt ꝙ bestiales. Ad quẽ mirans anselmus ait. Vbene nutrimentum vestrum expendistis. qui de hominibꝰ bestias nutrituitis. Dic mihi queso abba si plantulã in orto tuo plantares alicuiꝰ arboris. ꝙ mox illam ex omni pte concluderes ve ramos suos ex nulla pte extẽdere posset. qualis arbor inde prodiretur. Profecto inutilis incuruis ramis ꝙ perplexis: certe hoc facitis de pueris vestris. Plantati sunt per oblationẽ in orto ecclesie. vt crescant ꝙ fructificẽt deo Eos autem intãtuꝫ cos terroribꝰ minis ꝙ verberibꝰ vndiq; coarctatis: vt nulla eis penitus libertate vti liceat: vnde fit. vt quia nihil amotis pueritie vel dulcedinis circa se in vobis sentiant: nec illi aliquiꝰ boni in vobis posita fidẽ habeant. Sed omnia vestra et odio ꝙ invidia contra se procedere credant. Contingitq; modo miserabili. vt sicut de ineepso corpore crescunt: sic in eis odium ꝙ suspitio omnis mali crescat: semper proni ꝙ curui ad vicia. Quiq; a nullo fuerint in vera caritate nutriti: nullum nisi de pellis fuscitijs oculo ne obliquo valent intueri.

Narrat idem anselmus in libro de similitudinibꝰ .§.ii.

q cum semel iam factus archiepiscopus cantuariensis. cum decenti comitiua iter ageret. Obviam habuerit quẽdam puerum habentem vnũ passerem ligatum cũ filo repis ꝙ ludentẽ sic cum eo. Nam ali quando puer dimittebat filum ꝙ passer volare incipiebat vt liber a detentione: sed puer ꝙcinus resumebat filum: ꝙ passer cadebat in terram. Puer autẽ in hoc gaudebat ꝙ ridebat de passere victo. Et post aliquã moulam iterum puer dimittebat filum: passer autẽ volatum inchoabat vt fugeret: sed puer presto ꝙ filum resumptuꝫ dejiciebat in terram sup hoc gaudens. Anselmus itaq; firmans de hoc aspiciendã. Dixit plures vices hucꝰ actus pueri mandat anselmus vni ex suis vt frangat filum. Quo facto passer avolauit nec vltra puer potuit carpe. Et quare cepit multũ dolere ꝙ flere de amissione passeris. Anselmus autẽ ridere cepit. Cum autem socij eius mirarentur de tanto viro in hucꝰ factorat ille reflectens illud ad moralitatem. Puer iste signat dyabolum. puerũ stulticia centũ annorum exprimit ꝙ longa malicia. Passer autẽ peccatos est. Anima nostra sicut passer ait ꝓpha. Filum longuꝫ est ꝓsuetudo peccati. qua tenet dyabolus peccatore ligatum sub suo dominio. Sed aliquãdo contingit vt peccatos aliquid boni incipiat. quasi liberatus velit de manibꝰ dyaboli exire. Dyabolus autẽ filo malo ꝙ antiquate consuetudinis. dejcit in terram. iterãdo peccata. Et hoc non semel sed pluries cõtingit. vnde puer dyabolꝰ gaudet de recidiuo peccatoris. Peccator autẽ tristatur remordente conscientia post peccatũ. tenũ aliquãdo opere alicuius orationis vel admonitionis sancti viri rũpitur consuetudo mali in peccatore vt nõ recidiuet. sed plene euolet ad celum ꝙ virtutuꝫ opera. Quod cernens puer dyabolus dolet ꝙ tristatur de amissione peccatoris. ꝙ sit exitus de manibꝰ eius: sed sancti viri gaudẽt ꝙ exultant. In ipso libro de similitudinibꝰ ponit anselmus multa pulcra exempla: seu similitudines circa spẽ alia ĩ diuersis materijs. Et ad hac materia similitudinũ in libris suis videtur excedere alios doctores ita pulcras ponit. Scripsit anselmꝰ ꝓlogion. i. alloquium de deo. Qđ opus quidam insipiens refellere gestiens quoddam scriptum contra illud cõposuit. Quod cum sibi a quodam amico suo transmissum. anselmus considerasset suam ad hoc responsionem edidit in lib. suo. Scripsit ꝙ monologion. i. soliloquium de sancta trinitate in lib. j. De veritate lib. j. De processione spiritus sancti lib. j. De concordia libeꝝ arbitrij ꝙ ꝓscitie dimine atq; predestinatiõis. necnon ꝙ gratie lib. j. De casu dyaboli lib. j. De peccato originali lib. j. De incarnatione verbi lib. j. De sacramento altaris lib. j. De azimo lib. j. Cur deus homo lib. j. Meditationũ vel orationũ lib. j. De grãmatico lib. j. De parabolis seu proverbijs anselmi lib. j. Super cantica canticorum lib. j. Epistolarũ eius ad diuersas psonas lib. j. Et quibꝰ libris aliqua excerpta hic ponuntur.

Anselmus in ꝓlogion et hortatur ad secretum cõtemplationis dicens .§.iii.

Eya nunc homũcio absconde te modicum a tumultuosis cogitationibꝰ tuis. Abjice nunc onerosas curas. Exclude omnia preter deum. ꝙ que te inuent ad querendũ eum. ꝙ clauso ostio quere eum. Eya ergo tu domine deus meus doce cor meum. vbi ꝙ quomõ te querat. vbi ꝙ quomõ te inueniat. domine si hic nõ es vbi te queram absentem: Si autem vbiq; es cur nõ te video presentem. Sed certe inhabitas lucem inaccessibilem. Et vbi est lux inaccessibilis. Aut quomõ accedaꝫ ad lucem inaccessibilem. Quid faciet seruus tuus anxius amore tui: longe projectus a facie tua: Inuenire te cupit ꝙ nescit locum tuum. Querere te affectat. ꝙ ignorat vultum tuum. Tu me fecisti ꝙ refecisti. ꝙ omnia mea bona tu mihi contulisti. ꝙ nõdum noui te. Denicꝫ ad te videndum factus sum. Et nondum feci ꝓper quod factus sum. O misera sors hominis cum hoc perdidit ad quod factus est. O durus ꝙ durus casus ille. Heu quid perdidit ꝙ quid inuenit. Quid abscessit. ꝙ qđ remansit. Perdidit beatitudinem ad quam factus est: et inuenit miseriam ꝓpter quam factus nõ est. Abscessit sine quo nihil felix est. ꝙ remansit quod p se non nisi miserum est. Manducabat nunc homo panem angelorum ꝙ quez nunc esurit. Manducat nunc panem dolorum quez tunc nesciit: ben publicos luctus hominum: vniuersalis planctus filiorum ade. Ille ructabat saturitate. nos suspiramꝰ esurie. Ille habundabat. nos mendicamus. Ille feliciter tenebat ꝙ miserie deseruit. Nos infeliciter egemus ꝙ miserabiliter desideramus: ꝙ ben vacui remanemus. Cur non nobis custodiuit. cum facile posset. quo tamgraviter carẽmus. Graue damnũ. grauis dolor. grane totum. Sz ben me miserum vsq; de alijs miseris filijs ee elongatis a deo quid iteepi quid effeci. Tendebam in deuꝫ ꝙ offendi me metipm. Requiem querebam in secreto meo. ꝙ tribulatõnem ꝙ laborem inueni in intimis meis. Volebam ridere a gaudio mentis mee: ꝙ cogor rugire a gemitu cordis mei. Sperabatur letitia ꝙ ecce vnde dolentur suspiria. Et o tu domine vsq; quo. vsq; quo domine obliuisceris nos: vsq; quo avertis faciem tuam a nobis. Restitue te nobis vt bene sit nobis. Sine quo tam male est nobis. Miserare labores ꝙ conatus nostros a te quibꝰ nihil valemꝰ sine te. Inuitas nos. admuna nos. obsecro domine ne desperes suspirando sed respirem sperando. Amaricatum est cor meum sua desolatione: indulca illud tua consolatione. Esuriens incepi querere te. Ne desinam iciunus de te. Famelicꝰ accessine recedam impastus. Pauper veni ad diuitem. miser ad misericordem. ne redeam vacuus ꝙ exemptus. Et si antez comedam suspiro. dabis post suspiria qđ comedam. Doce me querere te. ꝙ ostende te querenti. quia nec querere te possim nisi tu doceas. nec inuenire nisi tu ostẽdas. Queram te desiderando. Amẽ te inueniendo. Fateor te domine ꝙ gratias ago. quia creasti in me hãc ima-

ginem tuam vt tui memor. te cogitem. te amē. Sed sic est absōlta attritione vicio cōmixte etiam obfuscata fumo peccatorum. vt non possit facere ad qđ facta est nisi tu renoues z reformes eam.

De inquisitione .§.iiii.

diuine potentie. misericordie et iustitie. Anselmus. Non tempto domine penetrare altitudinem tuā. quia nullatenus ꝑparo illi intellectum meum: sed desidero aliquatenꝰ intelligere veritatem tuam quā credit z amat cor meum. Neq; enī quero intelligere vt credam. sed credo vt intelligam. Nam z hoc credo. quia nisi credidero nō intelligā. Ergo domine qui das fidei intellectum. da mihi vt quātum scis expedire intelligas: quia ēs sicut credim⁹. Et hoc es quod credimus. Equidē te credimus esse aliquid quo nihil maius possit cogitari. Sed omnipotēs quomō es. si omnia nō potes. Vel si nō potes corrumpi nec mentiri nec facere verū z falsum: vt quod factum est. nō esse factū z plura similia: quomō potes omnia. An hoc posse nō est potentia: sed impotentia. Nam qui hoc potest quod sibi nō expedit. z quod nō debet potest. qui quāto magis potest tanto magis adversitas. z puersitas possunt in illum. z ipe minus contra eos. Qui ergo potest sic nō potentia potest sed impotentia. Ergo domine deus inde verius es omnipotēs: qui nihil potes ꝑ impotentiam. z nihil potes ꝑter te. Sed z misericors simul z impassibilis quō es. Nam si es impassibilis nō ꝑpateris. Si nō ꝑpateris. non est tibi miserum cuiꝰ cōpassione misereri. quod est cē misericordem. Domine misericors es ꝓ nos. quia miseros saluas z peccatoribꝰ parcis. z nō ꝓ te quia nō ꝑpateris Non ergo est tibi cor miserū ex cōpassione miseri. Misericors es. nō quia tu sentis affectū. sed nos effectū. Verum malis quomō tu parcis si rotus z sime iustus es. Si cum parcis malis iustum est. quia illorum meritis conuenit. Et cum parcis malis. iustum est. quia bonitati tue cōuenit est. Parcendo igitur malis iustus es. Sic igit sine repugnātia z iuste punis z iuste parcis. Quicqđ autē es. non ꝑ aliud es qđ ꝑ teipm. Tu es ipa vita qua vivis z sapientia qua sapis. z bonitas ipa qua bonis z malis bonus es. Erra te similēr. An inueniā anima mea qđ querebas. Querebas deum z inuenisti eum esse quoddaz sūmum omniū. quo nihil melius cogitari potest.

De inquisitione .§.v.

bonitatis. veritatis. z eternitatis diuine. Anselmus. Domine deus meus formator z reformator meus. dic deliderāti anime mee. quid aliud es qđ quod vidit. vt pure videat. quod desiderat. Intendit se vt plus videat z nihil videt vltra id quod vidit: nisi tenebras. imo nō videt tenebras que nulle sunt in te: sed videt se nō plus posse videre ꝓpter tenebras suas. Cur hoc domine. Cur hoc tenebrantur oculus eius infirmitate sua. aut reverberat fulgore tuo: sed certe z in se tenebrat z a te reverberat: vtiqꝫ z obscuratur sua brevitate. z obruitur tua immēsitate: vete z contrahitur angustia sua. z vincitur amplitudine tua Nulla nāqꝫ est lux illa de qua micat omne verū. qđ ratiōnali menti lucet. Vmpla est illa veritas in qua est omne quod verū est. z extra quā nō nisi nihil z falsum est. Immensa est que vno intuitu videt omnia. que facta sunt z a quo. z ꝑ quem. z quomō de nihilo facta sunt. Quid puritatis. quid simplicitatis. quid certitudinis z spōdotis ibi est: Certe plusqꝫ a creatura valeat intelligi. Ergo vnde si solum es quo maius cogitari nequit. Sed es quiddam maius qđ cogitari possit. Vere domine hec est lux inaccessibilis in qua habitas: ideo hanc nō video. quia nimia est mihi. Et tamē quicqđ video. ꝑ illam video nimis fulget. nō capit illam. nec suffert oculus anime mee diu ita in illā intendere. Reverberat fulgore. vincitur amplitudine. obtuitur immēsitate. confunditur capacitate. O sūma z inaccessibilis lux. O tota z beata veritas. qđ longe es a me q̄ tamtope tibi sum. Ꝓmota es a conspectu meo: qua sic plena sum cōspectui tuo. Vbiqꝫ es tota ꝑsens. z nō te video. In te moueor. Vti te sum. z ad te nō possum accedere Intra me. z circa mē es. z nō te sentio. Adhoc iates vomine anima mea in luce z beatitudine tua. Vt dicit co versatur adhuc in tenebris z miseria sua. Sperabat iaz satietatem z iterū obruitur egestate. Affectabam iam ꝓmedē. z ecce magis euanuit ꝓtrigit. Conabar assurgere ad lucez dei. z recidi in tenebras meas. Quis sum vultū tuū. vultuz tuum domine requiā. ne auertas faciem tuam a me. Revela te dñe ad te: sana te: illumina oculum mentis mee vt intueat te. Recolligat vires suas anima mea. z toto intellectu intendat iterū in te dñe. Tu ergo imples z cōplecteris omnia. Tu es ante z vltra omnia. Equidē ante oīa tu es. qua anteqꝫ fierent tu es. vltra vero omnia nō es. an quia illa cogitari possunt habere finem: tu vero nequaqꝫ. Nam sic illa finem habent quodāmodo tu vero nullo mō Tu solus dñe es qđ es: et tu es qui es. Tu tibi sufficiens oino. nullo indigens. quo omnia indigent vt sint. z vt bene sint. hoc bonum es tu deus pater. Hoc est verbum tuum. filius tuus. Etenī nō potest aliud qđ qđ es: aut aliquid maius vel minꝰ te esse in verbo quo teipm dicis. qm verbū tuum sic est verū quomō tu verax. Et idcirco ē ipa veritas sicut tu. nō alia qđ tu. Et sic es tu simplex. vt de te nō possit nasci aliud. qđ qđ tu es. Hoc ipm est amor vn⁹ z communis tibi z filio tuo. i. spūi sancto ab vtroq; procedēs Nam idem amor nō est impar tibi aut filio tuo. quia tu seū amas te z illum z ille te z seipm. quātus es tu z ille. nec est aliud a te. z ab illo qđ nō est dispar tibi z illi. Nec te sima simplicitate potest ꝓcedere aliud. qđ qđ est de quo procedit. Vnum hoc est illud vnū necessarium. in quo est omne bonū. imo qđ est omne z vnum z totū z sūmū bonū.

De inquisitione .§.vi.

sūmi boni in quo sunt omnia bona. Et de pleno gaudio. Anselmus. Excita nūc anima mea in quit z erige totū intellectum tuū. z cogita quātū poten: quale z quātū sit illud bonū. Si enī singula bona delectabilia sunt: cogita intēte qđ delectabile sit illud bonū qđ continet in se iocūditatē omnium bonoꝝ. z non qualem in rebo creatis expti sumus. sed tanto differentē quāto differt creator a creatura. O qui hoc bono fruet. quid illi erit. z quid illi nō erit. Certe qcquid volet erit. z quicqđ nolet nō erit. Cur ergo ꝑ multa vagaris homuncio querēdo bona anime tue. z bona corporis tui. Ama vnum bonum in quo sunt omnia bona. z sufficit tibi. Quid enī amas caro mea. Quid desideras anima mea. Ibi est quicqđ amatis. quicqđ desideratis. Si delectat pulcritudo. Fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eoꝝ. Si velocitas aut fortitudo. aut libertas corporis cui nihil obstitere possit. erūt similes angelis dei. Si lōga z salubris vita. ibi est sana eternitas z eterna sanitas. Si satietas. satiabunt cum apparuerit gloria domini. Si ebrietas inebriabuntur ab vbertate domus dei. Si melodia. ibi angelorꝫ chorꝰ psallunt. Si sapientia ipa dei sapiēta ostendet eis seipam. Si amicitia. Diliget deū plusqꝫ seipos. z invicē tanqꝫ seipos z deus illos plusqꝫ illi seipos quia illi illū. z se z invicem ꝑ illum: z ille se z illos ꝑ seipm. Si potestas. omnipotētes erunt sue voluntatis. vt z deus sue. Nam sicut poterit deus qđ volet ꝑ seipm. poterunt ita illi qđ volent ꝑ illum. Si bonor. z dnūie deus seruos suos bonos z fideles supra multa cōstituet. heredes quidem dei. coheredes autez xpi. Si vera securitas. certi erūt nāqꝫ z nullatenus ista vel potius illud bonū sibi defuturum. Gaudiū vero quale z quātū est. vbi tale z tantuz bonū est. Cor humanū. cor indigentecor expertum erūnas. imo obrurū erūnas. quātuz gauderes si bis omnibo abundares. Interroga intima tua. si capere possunt gaudium suū de tanta beatitudine sua. Sed certe si quis alius qđ

elino sicut teipm diligeres. eandē beatitudinē haberē. Displicaret gaudiū tuū. quia nō minus gauderes p eo qđ p teipso. Si autē duo vel tres vel multo plures idipm haberent. tantū de singulis quātū pro teipso gauderes. sicsingulos eoꝝ tanqđ teipm amares. Ergo in illa spectissima caritate innumerabiliū hominū ⁊ āgelorū beatorū ⁊ bonorū vbi nullus minus diliget aliū qđ seipm. nō aliter gaudebit quisquis p singulis aliis qđ pro seipso. Si ḡ cor hominis de tanto suo bono vix capiet gaudiū suum. quomō capiet tot ⁊ tantoꝝ gaudioꝝ. Et vtiq; qt quātū diligit quisquis aliquē. tantū de bono eius gaudet. sicut in illa spectissima felicitate vnusquisq; plus amabit sine cōparatione deū qđ se ⁊ omnes alios secū. ita etiam plus gaudebit sine estimatione de felicitate dei. qđ sua ⁊ omniū aliorū secum. Deus meus ⁊ vīs meus. spes mea ⁊ gaudiū cordis mei. dic animę mee. si hoc est gaudiū de quo nobis dicis p filiū tuum Petite ⁊ accipietis vt gaudiū vestrū sit plenum. Inueni eni quoddā gaudium plenū ⁊ plusq; plenum. pleno enim corde. plena mente. plena alia. pleno toto homine illo gaudio. Adhuc supta modū illud superit gaudium. Non ḡ totum illud gaudiū intrabit in gaudētes. sed toti gaudētes intrabunt in gaudiū. Sed gaudiū illud nec oculus vidit nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit. Nō dux ergo dicī aut cogitari vīe quātus gaudebāt illi beati tui vtiq; tantū gaudebūt quātum amabunt. tantū amabunt quātus cognoscent. O deus cognoscā te. amē te. vt gaudeam de te. Proficiat hic in me noticia tui ⁊ ibi fiat plena. Crescat amor tuus hic in me vt hic sit gaudiū meum in spe magnū ⁊ ibi sit in te plenū. Meditet inde interi mens mea. Loquat inde lingua mea. Amet illud cor meum. Sermocinet illud os meū. Sitiat illud anima mea. fiat caro mea. Desideret tota substanna mea. donec intrem in gaudium domini.

De plorationē emi .§.vii.

serie plentis ⁊ future. Anselmus in li. meditationū. Terret me aie vita mea. Hāc vtiq; diligenter discussa apparet mihi. Aut peccatū. aut sterilitas fere tota vita mea. Et sicis fructus in ea videtur. sic est. aut simulati. aut ingfectum. aut aliquo modo corruptū. vt possit aut non placere aut displicere deo. Certe tota aut in peccato ⁊ dānabilis. aut infructuosa ⁊ contemptibilis. Dz quid separo infructuosam a dānabili. vtiq; si est infructuosa est dānabilis. Dis eni arbor que nō facit fructū bonū excidet. ⁊ in ignē mittetur. Tedet animā meā vite mee. Timere erubesco. moꝝ pminesco. Quid ḡ restat o peccator nisi vt in tota vita tua deplores totā vitam tuā. vt ipa tota ploret se totā. Dz in hoc ds ē mirabiliter misericors. qi nō tantū dolet quātus le nescit. Si sic securus torpet. velut quid patiat ignorat. qđ dominus alia tepida ⁊ digna exomi. Arbor digna securi. ⁊ igne digna succidi ⁊ accendi. Qui sunt fructꝰ tui. vtiq; spine pungētes ⁊ amara peccata. que vtinā sic te penitendo pungeret. vt stringerētur. Sic amaresceret vt euanescerent. O lignū aridū ⁊ inutile eternis ignibꝰ dignus. qđ respōdebis in illa die cum exiget a te vīs ad ictum oculi omne tempus vite tue. di tibi impsum qualiter a te fuerit expensum. Tunc quippe condēnabit quicqđ inuentū fuerit in te opis vel ocioſi ſmonis ⁊ silentq; vīs ad minimā cogitationem. etiā qđ inutiliſi nō fuerit ad dei voluntatē dirigitum. De quot peccata. pueri ibi ⁊ impromiſo quasi ex infiſijs que mō non vides quoꝝ mala nō esse putas. qđ qđ nunc esse bona credis. Nudata facie. apparebūt tibi nigerrima peccata. tūc cū iam penitētia nō recipiet. cū emēdatio nō admittet. De mirabilis duritia ad quā stringē duꝝ leues sunt tū graues mallei. O insensibilis torpor ad quē pcutiendā sunt obtusi tā graues aculei. Procul letalis sopor ad quā excitandū raucū ē tam ternificū tonitruū. Si eni dicero quicqđ potero excogitare nondum ad id qđ res est potero quenire. Adde terrorem sup terrorem. vlulatū sup vlulatū. Nam ille te indicabit ad cuiꝰ gratiam spectat. quicqđ inobediens deo vel pfanicator peccat. Qui nūc pacientissimꝰ. tūc districtissimus. Ve vt ira dei ne irruas sup me. nō est qđ possit tolerare in toto me. O angustie. hinc erūt accusanna peccata. inde terrēs iusticia. Subtus patens horridū chaos inferni. desup irat⁹ aether. Intus conscia vrens. Foris mundus ardens. Vix iustus saluabit. Peccator sic vbiēnsus in quā ptem se pmet. Consilet⁹ vbi parebo. quō latebo. Latere erit impossibile. Apparē intolerabile. Illud desiderabo ⁊ nullꝰ erit. Illud execrabor ⁊ vbiq; erit. Quis eruet de manibꝰ dei. vnde mihi psilij. vnde salus. Quis est qui dicit magni psilij angelus. Ipse est ibo idem ē inder inter eos manus tremo. Respira o peccator. respira ne despes. Spera in eo quem times. Affuge a quo aufugisti. Inuoca importune quē fuybe prouocasti. ibi rpe ꝓpter hoc nomē tuū. Fac mihi ſm hoc nomē tuū. Obliuiscere fugibum. p inuocantē: respice miserū inuocantē. Nomen dulce. nomē delectabile. nomen ꝓfitans peccatorē. ⁊ beate spei. Ergo ibi esto mihi ibi ꝓpter nomē tuum. qui me creasti tua bonitate ne pereat opus tuū mea iniquitate. Recognosce benignissime qđ tuū est. ⁊ absterge qđ est alienum. ibi ibi miserere dū temp⁹ est misereri. ne dānes in tempore iudicādi. Que nāq; vilitas tibi in sanguine meo si descendero in eternā corruptionē. Neq; eni mortui laudabūt te domine. neq; oēs qui descendūt in infernū. Si me admiseris intra lanificiū tuū misericie tue nō erit angustior ꝓpter me vīe. Admitte ḡ o desiderātissime ibi admitte me intra numerū electoꝝ tuoꝝ. vt cū illis te laudem te ꝑfruar ⁊ gloier inter oēs qui diligūt nomen tuū.

De inuocatōe filii .§.viii.

dei ⁊ memoria passionis ei⁹. Anselm⁹ in oratione ingt. Dic ibi rpe redēptio mea. miseria mea. salus mea. te laudo. tibi gras ago. quis valde imparo tuis bñficijs. qđ eis multum exptes digne retribuere. si sicut pōt conari tibi psolvit alia mea. Spes conclusa mei. virtus alie mee. auxiliū infirmitatis mee. ꝓpleat tua benignitas pot ētissima. qđ cognatur mea trepidissima imbecillitas. vita mea. finis intentionis mee: etsi nō dum meruit te tantū. quantū debitor sum amare. Vtiq; saltē desidero te tantū. quātus debeo amare. Si bonū est dīe qđ inspiras. imo qi bonū est. vt q te velim amare. da qđ me facis velle. da vt quātū iubes tātū te amare merear. Laudes ⁊ gras tibi ago. ꝓ desiderio qđ inspirasti. Laudes ⁊ preces tibi offero. ne sit mihi donus tuū infructuosus. qđ tua sponte dedisti. Converte misericordissime meū teporem in feruētissimū tui amorem. Adhuc clementissime tendit hec oratio mea. hec meditatio ⁊ memoria beneficioꝝ tuoꝝ. vt accēdat in me amorē tuum. Tua me domie bonitas creauit. Tua misericia creatus ab originali peccato mūdauit. Tua patia post illam emendationem baptismi in alijs peccatoꝝ foditis voluptatum. hactenus toleravit. nutrivit. expectavit. Domine deꝰ creator meus ⁊ nutritor meus esto adintor meus. Te sitio. te sitio. te desidero. ad te suspiro. te concupisco. Et sicut pupillus benignissimi patris orbatus presentia. quātus quo memor passionis tue. memor alapārum tuarū. memor flagellorum tuoꝝ. memor crucis. memor etiam vulnerū tuorum. exilij mei erūnas deflco. spero tui aduentus solā consolationem. ardeo tui vultus gloriosam ꝓemplationem. Heu quia videre nō potui dominū angelor⁹ humiliatus ad puersationē hominū. vt homines exaltet ad puersationem angelor⁹. Cum deus offensus sponte moueretur vt peccator viueret. Cur o anima mea te presentem nō transfixit gladius volucris acutissimi. cum ferre nō posses lācea vulnerari latus tui saluatoris. cum videre nequires violari clauis manus et pedes tui saluatoris vel plasmatoris. Cur nō es inebriata lacrimarū amaritudine cum ille paterctur amaritudine felleis. Cur nō es compassa castissime

virgini dignissime matri eius benignissime vñe tue. Domina mea miserecordissima. quos fontes vidi te erupisse de pudicissimis oculis tuis. cū attenderes vnicū filium tuum innocentē coram te flagellari. ligari mactari z carnē de carne tua ab impijs crudeliter dilaceri. Quibo fingultibo et timabo pusillimū pectus vexatū esse cū tu audires. Mulier. ecce filius tuus. Et discipulus. Ecce mater tua. Vtinam cū felice ioseph dñm meū de cruce depositissem aromatibo cēdidissem. in sepulchro collocassem vel saltem p secutus essem. vt tanto funeri nō deesser aliquid obsequij mei. Vtinam cū beato muliercbo chorusca visione angelo essem territus. z audissem nūciū vñice resurrectionis. nūciū mee consolationis. nunciū tāe expectatiōis. nunciū tam desiderati. Benignissime suauissime qñ restaurabis mihi quia nō vidi illam carnē tue inco ruptōis. quia nō fuz deosculatus loca vulnerū. fururas clauoz. Non eni capit in me color me⁹ qñ dies sum peregrinus a dño meo: vbi vel quādo cū inuenā. quē rogabo. quis nunciabit dilecto qz amore langueo. Defecit caro mea z cor meū. deus cordis mei. z pars mea deus in eternū. Rēnuit cōsolari aia mea. ni si de te dulcedo mea. Quid eni mihi est in celo: z a te qd volui sup terraz. Te volo. te spero. te quero. tibi dicit cor meū. Quesiui vultū tuū. vultū tuuz dñe requirā ne auertas faciem tuam a me. Amator hominū benignissime tibi derelict⁹ est paup orphano tu eris adiutor. Vi aduocate tristissime miserere orphani derelicti. Sitiuit i te anima mea. cōmultiplicitet tibi z caro mea. O si qñ videbo gaudium meū qd desidero. O si saciabor cuz apparuerit gla tua. Si potabis me torrēte voluptatis tue quē sitio. Sit mihi domine interim lacrime mee panes die ac nocte donec dicat mihi. Ecce dño tuus: donec auditā aia mea. ecce sponsus tuus. Pasce me interim singultibo meis. pota me interim fletibo meis: veniet fortasse interea redemptor meus quia bon⁹ est. Nec tardabit quia pius est.

De planctu ꝓprii .§.ix.

lapsus z pene future. Anselmus. Redeo ad cor aia mea ceinosa. eno me delictū z. pdoc de corde immane rugiū. Eu inquā que quōdaz candidata celesti lauacro. vot ata spūi sancto. in xpiana ꝓfessione iurata virgo fuisti desponsata. Heu memoria pdute iocūditatis. cur sic supaggraua pressuram possidentis infelicitatis. Miserā sors flagitiosi hominis tui. z bonā z malā pariter sunt in tormentuz. Torquet enī me mala conscia z cruciat⁹ eius: in quibo mecum me arlarus. Torquet me bone conscie z ꝓmioꝝ eius memoria. que scio me pdidisse. nec amp⁹ recuperaturum. Ue miserū. pdere. volendū pdere. ad pdere irrecuperabile qd seruari debet inēmirabiliter. O virginitas iam nō delecta mea. ꝑdita mea. Jam nō iocunda mea. ꝑ desperata mea. quo deueniti in cōfendo in cōamaro sceno me dereliquisti. Hinc est damnū inēsolabile. Hinc tormentū intolerabile. Tu oīaz aia mea ꝓfida: deo pura. deo adulte raꝛi. Libēter de sublimitate virginitatis mirabiliter es demersa in barathro fornicationis. Tu illa olim desponsata regi celoz. ardenter facta es scortū tortosis tartarozuz O miserrima z pluscz miserrima z mutatōis. heu qñ de sublimi cecidisti in ꝓfundū cotruisti. Ue qñ benignum ꝓtemplū: qñaligno te ꝓtraxisti. Quid fecisti o mentis amicia. amens sparcitia. spurca nequicia. Quid fecisti in celo dereliquisti castū amoꝛe tuū. z infernū secuta es odio sum corruptoꝛe tuū. z in barathro parasti nō thalamū ꝑ sibaū tuuz. Precipitare miser hominio in tenebrosum ꝓfundus imoderate mestitie: qui sponte ꝓcipitasti ea in barathū horrende nequicie. Obruere infelix mole dolozis terribilis. q̄ corrasti libēs in scenā infernalis fetoris. Volutare i gurgite amaritudinis qui delectat⁹ es in voluta bio turpitudinis. Terroꝛ horribilis. dolor terribilis. meroꝛ inēsolabilis aggregate vos sup me irruite obruite p turbate. Obuoluite possidete intra est intra est. Impudē tia audacia ꝓtempsi vos z pudenti delectatione ꝓuocauit vos. sino deuz nō vos. z nūc penitēcia miserabili desidero vos. Torquete reū. vindicate reū. pscenter fornicatoꝛ infernalia tormēta que meruit. Peregrinet qd preparauit. Affluescat qd est passurus. Renouere z renouere in eundem turbinē amaritudinū. qui tociens revolut⁹ es in eādē vertiginē libidinū. Consolatō. secundus. letcia nolo vos. renuo vos nisi peccati venia redeuerit vos. Procul esto te procul ante mortē. si forte indulgētia revocet vos mihi vel post mortē. Sit primus penitēcia amara comes etatis mee. Sit acut⁹ doloꝛ insatiabilis tortoꝛ vite mee. Si eni nō sum dignus oculos eo ando ad celū leuare. certe nō suz indignus eos vel plorando cecare. Si timet exhiberi aia mea ante ꝓspectū dei sui. iustū est vt habeat ante ꝓspectū suū tormēta scelestis sui. cogitet igit z recogitet cor meum quid fecit quid meruit: descendat in cū. descendat ad terram tenebrosaz z optam mortis caligine. mea mens intrēbat z ꝓtemplet. videat z ꝓtorbet. Quid est de⁹ quid est qd aiduerto in terra miserie z tenebraꝝ. Heu confusio vulnerū. tumultus ventiū stridentiū. inordinata multitudo geminū. Ue ve quot z quot z quot ve vr. Ignis sulphureus. flama tartarea. caliginosa volumina. q̄ terrifico rugitu video vos rotari. vermes in igne viuentes q̄ mira anditas rodendi: sic vos accēdit quos ille igneū nō incendit: demones cordētes fremētes ardore. Frendentes furore. Heccine sunt magne de⁹ que parata sunt tormentoꝝ z ꝓmptoꝝ tue. Alia mea erpauesce. mens mea defice. coꝛ meū scindere. Quo me tradis de⁹ meus. Si feci vt essem reus tu⁹. nūquid potui facē vt nō essem creat⁹ tuus. Si mihi castitate meā ademi. nūquid tibi misericoꝛdiaz tuā demi. Dñe dñe si ego admisi vnde dānare potes: tu me domisti vnde me saluare soles. Noli dñe. noli sic atrē dere malū meū. vt oblisceris bonū tuuz. Ne memineris ire aduersus reū: ꝑ memor esto miserationū aduersus miserum. Verū est q: conscia mea meruit dānationē. z penitētia mea nō sufficit ad satisfactionē: ꝑ certuz est q̄ misericoꝛdia tua superat omnē offensionē: hec anselmus.

Capitulum .xij.

Jrca annū dñi mille/

simū .c. claruit petrus alfonsius. Hic quondā iudeus fuerat. z moyses appellatus: vt refert vincentius in spec. hyst. li. xxvj. Qui relictis iudeis cōtra saracenos egregie dimicauit. ꝑ primo modū sue conversionis exposuit. Omnipotens de⁹ inquit petrus alfonsus suo me spū inspirauit z ad rectā semitā direxit. tenuē pu⁹ albuginem oculoꝝ removēs. z post graue animi corruptiuelamen. Tūc nobis xpi arum claustra patefuit z earū archana revelata sunt. vnde ꝓpendimus z quod est intelligendum z qñ inde credendus. Cum itaq; quenissem ad tame ecclesiaz hui⁹ fidei gradum instincto divine miseratonis ecui pallium fallitatis. z indutus sum tunica inīquitatis. z baptizatus sum in sede hostiensis ciuitatis. In nomine patris z filij z spiritus sancti: mando gloriosi stephani eiusdem vrbis episcopi. Anno millesimo. cvj. a natiuitate domini: die natalis apostoloꝝ petri z pauli: vnde z obseneratoꝛz z memoriā eius diei z apostoli nomē mihi imposui quod est petrus. Fuit autē meus pater spūalis alfonsus imperator hyspanie gloriosus. qui me de sacro fonte suscepit. Et ob hoc eius nomē prelato nomini meo apponens mihi nomē imposui petrus alfonsus. Cunq; innotuisset iudeis. qui me ante noverant. z peritum in libris prophetarum victisq; doctoum prebuerant. q̄ legem xpianoꝝ accepissem. z vnus ex illis essem. Arbitrati sūt quidam q̄ hoc nō feceram nisi quia vxorem duxi. omnem abiceram. z q̄ legem z deum cōtempseram. Alij vero dicebant. q̄ hoc fecissem. eo q̄ prophetarū z legis verba nō intellexissem recte. Alij hoc ipm vane gloie imputabant. Et hoc me fecisse calumniabant ad seculi honorem. eo q̄

xpianorum gentem ceteris omnibus superesse conspicerem Nunc ergo bellum cōposui vt omnes 7 meam cognoscāt intentionem. 7 audiant rationem in quo vic3 omnium aliarum gentium crudelitatis destructionem proposui. Postea vero xpianam legem omnib⁹ posthabitoq⁹ esse probaui. Ad vltimu3 etiam oēs cuiuslibet xpiane legis aduersarij posui obiectiones. Positasq⁹ p meo sapē cum ratōne 7 auctoritate destruxi. Libru3 aūt totum distinxi p dyalogum. vt animus lectoris promptior sit ad intelligendum.

In rotandis etiā xpianoꝝ rationib⁹ nomen qđ mō xpianus habeo. s. petri posui. In rationib⁹ aūt aduersarij pōrotandis nomen quod ante baptismū habueram. s. moysi.

De. Reuera concedo etiam nūc moysen filiu3 amram verum propheticum populi a deo ac vre missum fuisse. Et quicq̄d ex te nomine prophetice fideliter enunciasse. Omnes quoq⁹ post moysen 7 prophetas pro eius lege confirmanda venisse. Nam 7 eade lex a nostris quondam quibus fidem adhibemus doctoribus est translata. 7 apud nos habet scripta. Et nūc quidem recto sensu pcunt vt deo complacā eius fidem. sincero. ac p rectissimas eiusdem semitas recto gressu procedo. Video aūt iudeos legis cultores solam eius superficiem attendere. Literāq⁹ nō spūaliter ꝫ carnaliter exponere. Et ideo ab eius recta intentione alienos exist̄ere. matrimoniaq⁹ decepti sunt errore in eo⁹ explanatione. Nam reminiscens o moyses doctorū vestrorum qui doctrinā vestram cuitota lex vestra fm vos innititur scripserūt. quomō deū habere corpus 7 formā asserunt. cuiusq⁹ ineffabili maiestati talia applicant que nephas est credere 7 absurdū audire. quoniā vlla ꝫstant ratione. Et de ipo etiam tales ꝓferunt sentētias. que non aliter nisi verba vident̄ incantū i scolis puerop̄. vel nequā in plateis mulierū. Item fm intellectus nostri capacitatem dum legem explanatis vos eo modo quo fieri nequit captiuitatem euasuros spatis. Item inutilitatē a deo vobis fieri spatis miraculi in captiuitatis euasione. vt ve stros deus mortuos salsiter. qui terras deuno sicut puer incipiant inhabitare. Poeterea vos existentes in captiuitate de omnib⁹ legis vestre preceptis etiam fm explanatōnem vestram nisi minimum quid contueor agere. Idipm autem quod agitis deo placere 7 acceptabile esse creditis De hoc autem quod ptermittitis cum negligis vos culpaturum esse confiditis. quod euidenter obtinet maximū locum erroris.

Ecce doctores ve- .§.i.

stri in paena pre doctrine vestre cui vocabulum est benedictiones. dixerunt deū caput 7 brachia habere. 7 in cesarie pridem corrigia ligatam gestare. Ipsaq⁹ corrigie nodum a posteris capitis pte sub cerebro firmatum. Intra pridem vero quatuor esse cartas ꝓinuentes laudes indeorum. In summo aūt similiter brachij gestare aliam pridem simili modo corrigia ligatam: in qua carta3 esse laudes omnes que in quatuor predictis scripte dicuntur continentem. Et de pride quidem quam gestat in cesarie ac de nodo corrigie sibi attribuunt auctoritatem ab eo loco vbi ait dominus ad moysen. Videbis posteriora mea. faciem autem meam non videbis. Tunc enī vt aiunt moyses videbat nodum corrigie. Nodum autem ipius necessarius est alicuius pridis esse. De illa autem quā gestat in brachio inducunt auctoritatem ysaie dicentem. Iurauit dominꝰ in dextera sua 7 in brachio fortitudinis sue. Per brachium fortitudinis similiter intelligi volunt. in quo est virtus illa pridis. Et ego quidem reminiscor illum me perlegisse locum: sed auctoritas illa nullum eis confert patrocinium. Cum enim lex perhibet deum moysi dixisse posteriora sua se visurum. 7 quia mentiri non posse constat. ita postea licet scriptura tacente. nō dubit̄emus factum: nichilominꝰ tamen lex memnit q̄ moyses in posteriorib⁹ eius aliquid viderit. Qualiter igitur eius sibi nodum corrigie sine risu vir dici potest̄ videtis vidisse. Item cum posteriora non solum cernit sed 7 quelibet pars corporis cōuenienter intelligi possit. hoc quod vos cernicem eius eū vidisse asseritis. non ratione vel legis auctoritate. sed sola voluntate probatis. Et vt deum cernicem quod sane sapienti nephas 7 videri 7 est habere concedam. fieri tamē potuit vt moyses nihil in eo preter cernicem viderit: aut si quid aliud eum fingamus vidisse. potuit videre pilleus sine nodum corrigie sic3 in eius cornua quam vos dicitis angelum micraton capiti vel singulis diebus imponere.

Ut autem vtar ratione nature. vos deum caput 7 brachia. rotamq⁹ corporis fore iam contenditis vel concedi tis habere. Quod si est. igitur deum longitudinis 7 latitudinis altitudinis dimēsionibus constare necesse est. Si vero 7 altitudinis bis tribus dimēsionibus claudit̄. corporeis partibus terminat̄. Quod euidenter inconueniens esse probatur. De corrigia vero quam eum in capite habere dicitis duo nunc propono vobis. Illa nāq⁹ corrigia aut est de ipso. aut est aliunde. Si de ipso est iam deus a se diuisus est. Si aliunde. aut creator. aut creatura ē Si creator ergo duo sunt creatores. Si creatura est. iam quedam creatura maior est quadam parte creatoris. qđ inconueniens est. Preterea quero a vobis vtrum hoc qđ eum in capite vel in brachio gestare dicitis. aliqua gestet necessitate: aut sine necessitate. Si necessitate: etiam creator creatura indiget. quod inconueniens est. Si vero sine necessitate. Ergo deus aliquid superfluum gestat in se. quod aliud inconueniens est. Poeterea vestri doctores in libro doctrinarum aiunt q̄ est in occidente tm. Auctoritate sic3 Esdre hoc firmantes dicentes. Exercitus celi supplicat tibi. Sic illud exponētes. Cum omnes stelle in occidentem decidant. tunc exercitus celi supplicat deo. quoniam hec stellarum supplicatō fit in occidente. Idcirco deum in occidente asserunt esse. Iterum vestri doctores in tercio doctrine libro deum asserunt esse in loco set partibus determinato. Affirmantes hoc danielis testimonio qui ait. Cum egrederer ecce princeps grecorum ingressus. Et hoc enim concipiunt q̄m tali loco sit deus vbi introitus sit 7 exitus. q̄ si ita est patet ergo q̄ in loco consistat set partibus terminato. Sed si determinato circumscribitur loco. tūc aliquis locus est vacuus a deo. Quod si ita est quomō scit quid in alio sit. vbi ipse nō est in loco. aut quomodo operatur in eo. Sed dicitis q̄ talem sapientiam 7 voluntatem habere potest. vt per sapientiam nouit. 7 voluntatem operetur quod alibi est. Volo igitur vt mihi respondeatis. vtrum illa sapientia 7 voluntas in eo sint. 7 semper cum illo an extra illum. et si quandoq⁹ sine ipso. Nam si dicatis q̄ non extra illū sint. sed in eo vt bis ides ponentes quod de ipo. qui a in omni est loco. Quomodo ergo scire potent. aut operari quod alibi sit. Si vero dicatis illas extra cum esse et omnem locum implere. tunc ab illo sunt diuise. Sciunt enim aliquid quod nescit ille. 7 operātur per se quod non operatur ipe. Ipse ergo sunt creatrices 7 mundus deo non indiget. Sed dicitis possunt quidem in eo esse 7 in omnē locum sciendo 7 operando emicare: sicut sol cum in vno consistat loco. radios tamen vsq⁹quaq⁹ calefaciendo diffundit 7 illuminando. Si ita est. Sequitur ergo q̄ illa sapientia 7 voluntas nō vbiq⁹ consistant equaliter. Quicquid enim diffunditur hoc modo. non eandem vim habet in vltimo. q̄m in suo principio. quod minime conuenit deo. Accidentia quoq⁹ corporis deo ascribitis. cum spiritus tamen sit. Nam dicitis eum irasci singulis diebus. afferentes in medium testimonium quod dicitis. Fortis irascitur quotidie. Prima etiā die hora eū irasci dicitis. huiꝰ ire causas afferentes esse. q̄ in hora illa reges iniquitatis exurgentes dyadema sibi imponant 7 solem adorant. Videtis nunc q̄ absurdus sit sermo iste. 7 q̄ fatui qui hoc protulerunt. cum

ire discretionē ignorent. Et quē si nossent non hoc de illo sentirent. Ira enī est cū audito aliquo. quod displiceat verbo: fel cetera rubea feruet. z sup eparᵗ diffundit'. z sanguis emulcet'. Inde liquidēbō calescit z in facie pallescit Hoc aut̄ nulli conuenit rei nisi que ex quatuor elemētis componit'. deus autem talibus nō subiacet inmutationis.

Non minus etiā illud abhorrendum est. q dicant tali rei irasci. de qua se nō possit vlcisci. Quod si esset. ira eᵒ profecto quiesceret. Aiunt preterea q ipsius boue q̄ irascitur punctū nemo nouerit vsq̄ nisi balaam filius beor. in quo verbis prius contrarietatis. cū ex vna parte moyses vocet eum amicū. vos etiam vocetis iniquū. Et altera vero parte illum prudentiorē de deo moyse esse significat. quia punctum bestie nouit quod moysen latuit. Nec hoc sufficit eos de deo dicere sed ipsum etiam quotidie semel i die ploware. z ab eius oculis duas prodeuntes lacrimas i mare magnum dicunt decidere. Et hac illum fulgore affirmant esse qui tempore nocturno de stellis videtur cadere. Hec autem ratio deum ex quatuor elementis esse dicit esse compositum. Non enim fiunt lacrime. nisi ex humiditatis abundantia descendentis a capite. Si autem ē ita: ergo elementa sunt dei materia. Omnis autem materia prior est ac simplicior omni forma. Ergo z illa prima sunt deo z simpliciora. quod vtiqꝫ nephas est credere. Cū autem deus vt dicitis nec cibo nec potu fruatur z duas lacrimas quotidie ex se emittat. necesse est eum decrescere ni si forte de aquis que super celos sunt ingiter bibat. quod stultum est dicere. Demiꝫ ex verbis eorum intueor eos ignorare. quid sit ille fulgor. Est enim non quod dicunt. sed fumosus quidam vapor nimis siccus. qui de terra cōsurgit. vnde z loca nubium transit. proueniens ad locum vbi non est calor multus. qm a motu firmamenti est remotus. Quo cum peruenerit z in vno loco multum coierit: ipsius loci calore paulatim crematur z crematus euanescit Et hoc esse dicimus quod per aerem dissuntate videmus. Fletum etiam quem deo indigne ascribunt: indecorum captiuitatem esse dicunt causam huius. Quin etiā propter dolorem ipsum ter in die quasi leonem rugire asserunt z ob hoc celum pulsare pedibus more calcantiū in torcular. Dicit quoq; columbe quendam susurrū sonitus dare. z aliquando caput mouere ac dolētis vocibus voce dicere. ben mihi ben mihi vt quid domū meā in desertum redegi. z templum meum cremaui. z filios meos in gentes transtuli. Et q quotidie fm glāᵴ eorū orat. vt misericordia eius sit in populo suo fit super reus eius. Sed omnia sunt non solum erronea z heresim. sed etiā fatuitates cum ostendant deum corporeū z passionibus humanis affectum. z orare vnde z egentem auxilio alterius ad quem orat. z aliquid euenire quod nolit z non valeat illud auferre. Et multa alia absurda z stulta. Sed dicit mihi aliquis. Cū illi inde dicta sua ꝓphetarum auctoritate confirment. cur tā grauiter cētera eos inuehēris. z in prophetas nihil dicis. An nescis ꝓphetas dixisse. Caput est oculus z manus z manᵘˢ z brachia. z vniuersa corporis membra deum habere. Dixerunt etiam deum vrasci. z rugire. Juxta illud ꝑo. Iratus est dominus furore in populum suum. Et prophetā. Dñs de syon rugiet. Et alia multa huiusmodi. Cui rñdetur. q obscura sunt prophetarum dicta: nec omnibus satis aperta. Propter hoc cū in eis talia inueniamus. que fm literam accipientes a tramite rationis exorbitent. allegorice illa interpretāda sunt. nō fm superficiem litere. z ad rectitudinis semitam reducere. Necessitas enim hoc cogit agere qm aliter non litere ratio staret. Si autem vis scire. q quedam verba scripturarum ad literam id est fm corticem exposita stare non possunt. Vide quid i libro numeri de balaam z Abiron scriptum est. Aperiens terra os suum deuorauit eos. Nūq̄d terra habet os. Et dauid ait. Bandebūt cēli z oia quecunq; eis sunt. Et iterū. Flumina plaudēt manu. Nunq̄d cam-

poꝝ est gaudere aut fluminū manus habere: vel montes possunt exultare: Et abacuc ꝓphetā. Lapis clamabit de pariete. Et multa talia. Demiꝫ corporea que deo ascribitis. non nisi corpore subsistāre z rei congruūt imaginarie. deum esse hoc indecens est credere. Conuenit ergo que de illo tam corporeo dicunt scripture. non literaliter sed tropice intelligi. Nam si deū imaginem aut similitudinem vllā habere dicimus. multis ꝓphetarum auctoritatibus contra imus. Verbi gratia. Moyses ait filijs israhel. Custodite solicite animas vestras. Non videstis aliquā similitudinē in die qua locutus est dominus in oreb de medio ignis. ne forte decepti faciatis vobis sculptum ꝛc. Cumq; prohibuisset eis ne deum compositis corporalibus assimilarent: veritus etiam ne forte corporeis eum simplicibus cōsimularent. adiunxit. Ne forte eleuatis ad celum oculis videns solē z lunam z oia celi astra errore deceptus adores ea. Nec putes q hec moyses populo timuisse. ne predictorū corpoꝝ figuras vel imagines adorarent. cum iam creaturas esse non dubitarent. Sed hoc potius timuit. ne deus imaginē alicuius bouis habere crederēt. Et ideo z illo huiusmodi factas similitudines adorarēt. Ysaias quo ꝓphetā ait. Cui similē fecisti deū. aut quam imaginē ponetis ei. Dauid etiā verba deum non esse localē comprobāt. vt per hoc etiam cōsequenter eum nō esse corporeum innuant. Ait enī. Quo ibo a spiritu tuo ꝛc. Et salomon. Si celum z celi celorum te capere nō possunt ꝛc. Et hieremias. Nunquid non celum z terram ego impleo. Si ergo scriptura deū corpus habere z omnia corporis membra superficiere nos exponam⁹ eius dictis testimonijs contrabimus.

Nunc imago pala- .§.ii.

tio rationis accubitum solum ex quibusdam sententiarum floribus sternamus: vt postea delectabilius in eo ratiocinaturi sedeamus. Illeꝫ sententie nobis erunt. quidā gradus ad comprobandum q deus sit. Et ad cognoscendū quid sit. Prius enim probare debemus deum esse. z postea ostendere nihil ei simile esse. Quedam enim pars bominum. z deum esse negant. z mundū ab eterno. z sine creatore fuisse affirmant. Quare nos necessitas cogit. vt eius rationibus phisicis prius deum esse monstremus. qui mundum creauit. Si enim mundus cū omnibus que in eo sūt creatum esse ostendam. tunc deum eius creatorem necessario esse concludam. Cumq; mundi creatorem esse probauerimus: deum consequenter ipsum nulli habere similitudinem ostendemus ratione. Itaq; fere in hoc oēs philosophi consentiant. q̄ effecta sapientia principiū est omnium rerū: lumen preclarum. substātia substantiarū. argumentū rerum vniuersarū. Post hanc est aia. Postea vero materia: que. duo simplicia sunt. z omnium creaturarum prima principia: tociusq; rei cōposite origo z cā: de quibus gradatim factis est firmamentū cum omnium quas possidet varietate imaginum atq; formarū. Nam firmamētū quidem cum omnibus que continet est re vera compositum. Licet eorū respectu que circulo lunari subiacent dicatur simplū. Sic enim ē in omnib⁹ reb⁹ vt aliquid respectu illius de quo factū est dicatur cōpositū: respectu vero illius quod de eo fit dicatur simplum. Et qm oēs materia eo quod de illa factū est. simplicior ē. nec in se sui cōpositi formā vel imaginem habet: putet firmamēti materiam nullam in se corpoream formā habere. z ideo omnino simplam esse. Si si dicamus in ea aliquid compositum esse. alia quoq; materiam necesse est esse de qua composita sit. que z illa simplicior sit. Sed z illam dicentes cōpositā. alia quoq; fatebimur simpliciorē esse materiā. Et sic i infinitū ꝓcedem⁹. Nō vt viten⁹ ē necesse. vt illā materiā. s. firmamēti simplā cēfateamur. Et qm mā ipa varias i se q̄s nōq̄ būerat nouit̄ in se formas suscepit. constat q

eas nō ex se ſi alter⁹ rei adiūctione q̄ ſ ſimplicior ſit ⁊ potentior habuit: q̄. ſ. in ſe diuerſas formas ⁊ imagines fecit maxime cū nulla ſibi neceſſitas eſſet. vt tales in ea fierent forme vel imagines. Hoc magis ex aīe deſiderio factū ē. q̄ tali rei voluerit cōmiſceri cui nunq̄ fuerat cōmixta vt ī ea ſua pateret potēcia. Necigitur poſtq̄ illi rei cōmixta eſt pariter ⁊ conglutinata. ex noua cōmixtione nouis ē materia formis informata. Cū ergo firmamentum cū omnibus que poſſidet ſim philoſophos cōpoſitum eſſe nō dubitatur. neceſſe eſt vt principium habere credat. Omne compoſitū omne neceſſe eſt compoſitorē habere. Quia nec aliquid poteſt ſeipſum creare. Creatorem ergo mundi qui eſt deus neceſſe eſt eſſe. Quem. ſ. nec creatum eſſe nec nouatū ſed eternū neceſſario credere conuenit. Alio quin creatorum vel nouatorū numerus ſine carebit. Nec compoſitum ſed ſimplicē oportet eum intelligi. q̄ omnis compoſitio motus eſt ⁊ actus ſimplicis rei. Preterea q̄d primum eſt principium habere non poteſt. Omnis autē compoſitio principium aliquod habet. Itaq̄ neq̄ corporea eſt. quia corporeum omne compoſitū eſt. Itē neq̄ mobilis eſt. quia omne quod mouetur partibus conſtat. Et omne tale compoſitum eſt. Rurſus nec variatur nec corrumpitur. quia vtrūq̄ mutuorum eſt. Primum autem omnīo immobile eſt. Item nec creſcit per ſe nec augetur aliunde. Nam omne quod incrementū recipit vel augmentum proculdubio compoſitum eſt. Item nec decreſcere probatur. quia quod decreſcit corrūpitur. Rurſus nullius creature ſimilitudinem in aliquo habet. quia ſimilitudo qualitatis eſt. Ipſe vero nulli qualitati ſubiacet. ergo nec ſimilitudini. Preterea duorū aliquorum ſimilitudo vnū purificat alteri. ei vero. ſ. deo nihil poteſt in aliquo purificari. Deniq̄ cū materia que creata eſt nullā habeat in ſe formam vel imaginem. multo minus ipſe⁹ creatore creator deus. qui ſimplicitatis ⁊ ſubtilitatis eſt nature. nullam putandus eſt habere ſimilitudinem. Sece rationibus philicis bis qui non credunt ſcripturis probauimus deum omnium eſſe factorem nullāq̄ habere alicui⁹ creature ſimilitudinē. Porro iuxta eoſdem philoſophos ex coniunctione vniuerſalis anime cum materia gradatis facta ſunt omnia. Dicunt enī q̄ quando materie anima cōiuncta ⁊ conglutinata fuit. Primo omnium formatus ē ⁊ compoſitum maius firmamentū. in quo nulla ſunt ſydera. primus mobile. ⁊ q̄ oēs circulos mouere facit. Poſt illud formatus eſt ſignifer circulus in quo. xij. micant ſigna. Tertio loco factus eſt ſyderum circulus qui ſemper ſitum ſuum ſeruantia in locis ſuis perdurant fixa. Quarto loco ſaturni factus eſt circulus. Quinto iouis eſt orbis locatus. Sextum porro locum martis ſibi vendicat enſis. Septimo ſolis circulus lucet. Octauum veneris globus poſſidet. Nonum mercurius ſortitus eſt. Dat lune partes decimus locus inferiores. His vero circulis omnibus completis ac ceteris que ſunt in eis. tūc cepit motus iſte rotundus qui dicitur ſimplex atq̄ perfectus. Et motus iſte in materiam calorem qui effuſus eſt per eam genuit ipſaq̄ eum recepit. Et inde facta ſunt quatuor elementa. vic⁊ ignis. aer. aqua ⁊ terra. Quia vero virtute aliqua ⁊ motu ab aliquo procedente. quāto primiora ſunt illa ad que prodeunt bis a quibus procedunt. tanto maiorem inde vim ⁊ fortitudinem accipiunt. Et calor ille firmamenti motu procedens in locis vicinioribus multo pl⁹ incaluit. Factuſq̄ ē ignis calide nature. vic⁊ ⁊ ficce. quia vero paululum per calor ille longius a firmamēto receſſit vim ſuam modice iam amittens aliquātulum tepuit ac debilior fuit. ſed etiam ſeſe hac illacq̄ cōmouit. Unde facta ē aeris natura calida vic⁊ ⁊ humida. Omnis enim calor ſydus fortiſſimus exiſtit deſiccat ⁊ cōburit. Et quo vero te peſcit molleſcere ac liquefieri facit. Mīa autem adhuc longius a firmamento re ceſſit. radice procul exiſtente vigorē amiſit. Ideoq̄ natura proſtupit frigida. Factaq̄ eſt liq̄da ⁊ ponderoſa videlicet aqua. Et qui a ſēgius adhuc q̄ erat a firmamēto receſſit ipſa frigiditatis natura propter nimiam remotionem fortior ac ſpiſſior congelatior ⁊ dunior exiſtit. Factaq̄ eſt frigida ⁊ ficca. ⁊ ipſa ē terra. Cōpletaq̄ igitur hoc modo elementorum creatura monit eam natura. ⁊ vis firmamenti ad faciendam voluntatem ⁊ inſſionem dei. Cuiq̄ vis firmamenti ſic adminicem moueſſet. cincta commixta ſunt inter ſe pariter ⁊ coniuncta. et ex ipſa eorum cōmixtione genita ſunt alia. minora corpora ſcilicet inanimata ⁊ animata videlicet. Inanimata vt lapides ⁊ metalla ceteraq̄. que continentur in terra. nec creſcunt: vt argentum. viuum. ſulphur. ⁊ alia huiuſmodi Animata vero vt herbe ⁊ arbores. Animalia quoq̄ irrationabilia vt bruta. Et rationale vt homo qui factus eſt poſt omnia. Hec autem omnia licet diuerſa ita potentia reſtringit diuina: vt in nullo penitus repugnantia ſibi videantur aut diſſona. Sed vnumquodq̄ inferius reſpectu ſuperioris ſimplum. reſpectu vero inferioris dicitur compoſitum. Humanum autem corpus quod omnibus eſt inferius. quia ſub eo nihil eſt in ordine rerum non inmerito dicitur compoſitum. Factuſq̄ eſt homo ex ſimplici omnino id eſt anima ⁊ corpore omnino cōpoſito. Dicunt autem philoſophi q̄ anima rationalis procedit de vniuerſali. Iudei vero omnes animas in principio mundi ſimul aſſerunt eſſe creatas. ⁊ in vno loco repoſitas. ⁊ q̄ſq̄ incorporentur omnes. non eſſe venturum diem iudicij. Exquo autem incorporabuntur ſtatim prouenire finem mundi. Porro chriſtiani quotidie nouas aſſerunt animas procrean. Formataſq̄ nouis corporibus infundi. Quicquid autem de anima quiſq̄ crediderit. procul dubio qui rationem dedit omnia fecit. ⁊ omnium cauſa exiſtit. Ipſe igitur hominem perfudit ⁊ illuſtrauit ſue celſitudinis ſapientia. per quā cognoſceret ⁊ diſcerneret omnia. Facta eſt igitur ſpecies hominis inter ſpecies animalium melior ⁊ elegantior. ⁊ in omnibus preſtantior. vnde ⁊ iuſte vocatur microcoſmus id eſt minor mundus. Dicit etiam q̄ in creaturis mundi non alia de cauſa tot dierum tranſiuit mora: niſi quia quedam earum tardiores fuerūt in ſuſcipienda forma. ⁊ non hoc fuit ex impotentia creantis. Attende diligenter lector: quia ea que dicit iſte petrus alfonſus ex ſententijs philoſophorum fonte indecoſo non aſſerendo ponit: ſed referendo opi. illorum. Quibus etiam preſuppoſitis ex eis probat intentum ſuum principale. Locum non eſſe corporeum. nec aliquam ſimilitudinem creature ei conuenire. Continent tamen dicte ſentēcie multos errores contra fidem. Naz nec materia prima habet animam. Neq̄ celi cum planetis creati ſunt ſucceſſiue. Aut elementa per modum predictū. aut elementata Nec animas creatas ab initio. Nec ex diſpoſitione rerū creaturarum fuiſſe aliqua tardius facta. Sed vt dicit ſalomon. Qui vixit in eternum creauit omnia ſimul: ſaltim q̄ ad materiam ⁊ formas ſubſtantiales rerum preeipue celorum ⁊ elementorum. Sed quia rudis populus cui moyſes loquebatur non erat capax ad intelligendum deū ſubito omnia ex nihilo creaſſe. ad ſimilitudinē hominis operantis. qui diuerſis temporibus plura ⁊ diuerſa operaſ. locutus de deo eſt. Vel ſi ponatur in ipſis ſex diebus ad literam illa creatio: vel vt quidā ex ſanctis ponunt. Hoc tamen fuit opere dei omnipotentis ⁊ non modo predicto philoſophorum. Multas alias fabulas vel potius falſitates refert ipſe Pe. ex libro thalmuth. quem libi in dei multum venerantur. vt veriſſimum que cauſa brevitatis omitto. Ut q̄ deus cum fecit firmamentum illud ꝑficere non valens cuiuſdam magni foraminis ſpacium in parte ſeptentrionali dimiſit. vt ſi quis aliquādo erurgēs equalem ſe ei opponeret. Reſponderet ei. Sē tu ſicut ego deus es. locū illi quē reliqui aperi claude ſi potes. Itē q̄ cū filij iacob deferiēt ad ſepulchrū corp⁹ iacob occurrē tibi eis filijs eſau q̄ ēt portabāt p̄cm ſuū ad ſepulchr⁹ ma-

Lino cum comitatu. ⁊ contēdentibus de sepulchro: dan. ascendēs in montē tante magnitudinis lapidē precidit. et imposuit capiti suo. q̄ sufficies esset ad prosternendū maximū illū comitatū vno ictu. Sed cū inuenit eos iam placatos proiecit illum in mare. cui⁹ magnitudine aquas maris excedēs duas ciuitates sui effusione subuertit. Itē dicunt q̄ moyses propter legē suscipiendā in celum ascēdit. Et tunc angeli altercati sunt cū eo dicētes: qui⁹ opat tere ipsos eam habere. Sed respondente moysi. q̄ lex illa contineret precepta regendo⁹ corpoꝝ. ⁊ ideo cū spūi angeli non haberēt corpora non cōuenire eis. Sicq; eis hac ratione victis angelus a moyse: deum dicunt risisse. Item q̄ cum moyses duceret populū israhel p̄ desertum. chore. vnus. ſ. ex tribu leui habebat trecentos camelos onustos. ⁊ alind ferētes nili solas thezauri dicti populi clauos: factas decoro vaccarū. Item q̄ angelus cum apparuisset cuidā nomine iosue de tribu leui. ⁊ dixisset. q̄ moriturus erat. ⁊ ideo venerat vt animā suam susciperet. Et ille respōdisset se nequaq̄ hoc velle nisi prius ostēdisset sibi paradisum. Angelus in alis suis in paradisum eū tulit. Et cum ille ad mandatū angeli posset nollet de paradiso exire vt moreret. angelus posuit quereli de hoc cōtā deo Sed nec ad mandatum dei voluit exire. Et angelo dixit deus. q̄ examinata tota vita eius per omne tempus si inueniret semel peccasse omnino oportebat eū egredi de paradiso. Sin autē ibi remaneret incolumis. Sicq; hoc non inuento remansit ibi. Item dicunt de og rege basan q̄ cum populus israhel transiret p̄ fines terre sue. accepit molem inaudite magnitudinis in capite suo. vt p̄iciens illam sup populum transeuntē. omnes cū illa p̄sterneret. Sed auis vpupa volans super dicta mole. rostro suo in medio eius fecit tam magnū foramen. q̄ in collū decidisset. nisi quia dentes eius subito ita sunt adacti. q̄ eā sustinuerunt: sed moyse cū virga percutiente expirauit. Et multa talia ponūt nisi digna. vt apte falsa ⁊ fatua.

Q̄ causa captiui .§.iii.

tatis. vltime facte p̄ Tyrū. ⁊ vispsionis ipsoꝝ indeoꝝ p̄ orbem. nō fuit cadē cui⁹ causa captiuitatis babilonice. Sed p̄silio christo ihesu illata ab eis. ⁊ p̄seuerantia in sua illa phidia. ſ. q̄ christus nō foret melius ⁊ ver⁹ deus. est causa diuturnitatis sue captiuitatis ⁊ seruitutis. Priosis siquidem captiuitatis vicis babilonice. que peracta ē tm̄ per. lxx. ānos cū fuit ydolatria. vsura. falla testimonia. homicidia. adulteria. ⁊ alia peccata q̄ longū esset enarrare. Que tāc intantū creuerāt vt a deo audirer. p̄pha. Circuite in vijs hierusalē. ⁊ querite in plateis⁹ an inueniatis virū facientē iudiciū. ⁊ querenti fidē ⁊ p̄picius ero eis. Hāc vero esse rationē hui⁹ vestre extreme captiuitatis. ⁊ causā que iā durauit p̄ annos mille ⁊ vltra scilicet tpe hui⁹ petri. Hāc autem mille. cccclxx. ⁊ vltra. nulla vos inde poteritis auctoritate firmare. q̄ trecētis annis ante subuersionē hierusalē. nul⁹ in israhel p̄pha fuit. q̄ hoc p̄dicerit vt scribit. Nō igit̄ ea cā q̄ fuerāt cā priosis captiuitatis fuerūt cā vltic. Et q̄uis dicāt multos q̄ p̄ter vsus vel naturā nouā faciebāt miracla. aliq̄s talia nominātes. nil horū p̄bare possunt. Et i p̄sa quidē captiuitate cū aliorū mole captiuoꝝ in babilonē ducti sunt. nulla ibi penas p̄ter seruitutē sustinuerūt. Agros enī colebāt. vineas plātabāt. pomos edificabāt. ⁊ cuꝝ vxoribꝰ ⁊ filijs secure viuebāt. In scla vero tot ⁊ tanta eis ohprobria hostes intulerūt. quibꝰ similia vel equalia nec audita nec visa sunt. Occidi q̄ppe sunt ⁊ cremati ⁊ captiuoꝝ more vēditi. Adeoq; increuit vēdicio illa. donec p̄ vno argēteo capitis darentur. xxx. Nec cū inueniebant̄ emptores. sicut aū p̄dixerat moyses. Vēderis inimicis tuis in seruos ⁊ ancillas. nec erit q̄ emat. Naues etiā illis implete sūt ⁊ sine vllo remige vel gubernaculo vagari p̄ pelagus dimisse sunt. Preterea postq̄ in hanc captiuitatē deiecti fuerūt. intolerabilia vobis dabant̄ mādata. vicis ne legē vestrā legeretis. nec si quos vestros cā docereto. Q̄ siquis hoc facies inuenire tur. aut cremabat̄. aut pectinib⁹ ferreis acutissimis pectebat̄. Et similiter qui inuētus fuisset sabbata vel pascha celebare vel circūcidere acerrime puniebat̄. Et multa alia grauissima p̄ successiones temporū. Ecce ergo plusq̄ per mille. ⁊. cccclxx. nūc annos⁊ captiuitate fuistis. Et adhuc quanto debeat durare tpe nullo scripto certum habetis. Iusticia quidē forēsis exigit. vt punitis aut mortuis his qui fecimus aliquot cōsulere successores eoꝝ a captiuitate debēt liberi esse. Sic emi murmurādo exploratoꝝ⁹ p̄ssionis cū reliquo populo. xl. annis mortui sunt in deserto. Et in hoc spacio omnes illi p̄uaricatores obierūt ⁊ filij eoꝝ. qui paterno erant insontes crimine: tertiā illam patribus. p̄missam introierūt. Similiter in babilonica captiuitate mortuis filis quorum peccata fuere causa illius captiuitatis. filij eorum de exilio illo liberati sunt. In hac autem captiuitate que a tyto est facta innumerabiles trāsierunt generationes: nec adhuc finē habent. Quod cuiꝰ dicitur. Filij non portabāt iniquitatē patrū. sic intelligit. Si filij non fecerint seu imitati fuerint iniquitates eoꝝ. Nam ⁊ alibi dicuntur filij patrū scelera portare. ſ. cū sunt imitatores eorum. dicente domino moysi. Ego sum dominus fortis zelotes vltians iniquitates patrum in filios in terciam ⁊ quartā generationē bis qui oderūt me. Dēs ergo sequentiū generationes idcirco in captiuitate patrū⁊ veniunt̄. q̄ illarū iniquitatem possunt opa eorum̄. Q̄ si patrum opera dimitterent ⁊ de captiuitate exirent. Ita q̄ o iudei maiores vestri peccauerunt in filium dei. dicentes eum magum. ⁊ de scorto natum fuisse. totāq̄ vestram gentem in errorem induxerunt. Hec ⁊ hiis similia protestati sunt. donec totam plebē sue praue voluntatis efficientes consortem: virum iustum ad iniustum valde iudicium adduxerunt crucifixerunt ⁊ occiderunt. Tāti ergo reatus magnitudo. tamlonginque captiuitatis exitii causa ⁊ origo. Hūc⁊ vos in paterna tam voluntate q̄ fide sentiuus perfidia manseritis: tandiu procul dubio remanebitis in eadem tribulatione dānationis. Nosse quippe debetis quia post christi mortē. expletis annis. xl. hierusalez a tyto fuit destructa. Et q̄. xl. annis anteq̄ vestra eruatur: sicut etiā doctrine vestre libri testant̄ in eadē signa visa sunt ⁊ portenta liquido indicātia q̄ hec templi ⁊ vrbis vestre destructio esset futura. Sed ⁊ hec Josephus cū aliis doctoribꝰ vestris intellexit. q̄ ipsa mors christi exitii cā captiuitatis huiusmodi vestre. Nec tamen hāc sed maliuolentiam hominum ⁊ iniuidiam. tante captiuitatis causam esse dixerunt, ⁊ veram ipsius causam tacuerunt. Inuidia quippe iudeoꝝ⁊ malicia mortis christi causa fuit. mors autem christi causa captiuitatis exitii. Sed fortasse aliquis vestrū dicet. Si hominem illum talem vt dicis filiū dei esse constaret. eiusq̄ mors tribulationis nostre cā fuisset. nullus ex nobis viuere dignus esset. Tale enim peccatum cum maius sit. q̄ negare deum. vnde non immerito scelus hoc fuit manifq̄ quod cōmiserunt iudei in deserto adorantes vitulū pro deo. Sed deus tunc voluit velere populum illum totum pro tanto scelere nisi moyses auertisset iram eius oratione ⁊ minis ne disperderet eos Si ergo hoc facinus p̄sumpsisset populus ille. q̄s multo maius est illo. nec fuerit qui pro eo intercesserit nullus eorum. ex hoc viuere debuisset. Nunc autem deus ⁊ nos viuere permittit ⁊ quotidie q; tū⁊ amet ostendit. cum nobis in conspectu inimicorum gratias p̄stat opib⁹ nos locupletat. honoribusq̄ exaltat sicut per os moysi p̄dixerat inquiens. Attamē cuꝝ essent in terra hostili nō eos p̄⁹ abieci. Quādo ego p̄lāter rūdeo. Nequaq̄ o iudei relicta pat̄ vestē de⁹ p̄ vro q̄ sibi p̄placeat ieo. Si ic tā vt oīb⁹ gēnib⁹ fuiat⁊ in oculis⁹ propium ⁊ fabula ⁊ maledictio sit. sic moyses legislator. p̄misit dicēs. Eritis⁊ p̄uerbium ⁊ fabula⁊ omnib⁹ populis ad q̄s vos

dñi⁹ introduxerit. Q si eo tempore quo peccauit illo a vobis cōsilium est totam iudaicā progeniem funditꝰ delesset. multis temporibꝰ cuniculis transactis culpa illa in oblitionē deleta. nulli mortaliū cognita esset. Iurta illud ꝓ. Deus ostendit mihi de inimicis meis. ne occidas eos. ne quando obliuiscantur populi mei. Est ⁊ alia causa ꝓpter quā deus noluit perire totam gentem iudaicā. ⁊ deficere. Videbat enim quosdam ex illo genere aliquando ad salutem creaturos in se. ⁊ ideo propter eos noluit totum illud genus delere. Quod autem promiserit moysi de libro legis p̄cedentis. patet q̄ non ad presentem: sed ad preteritam babilonis captiuitatē respiciat. De qua vos educturus erat. vt patet ex superioribꝰ ad predictam anctoritatem.

Q De articulo re- .§.iiii.

surrectionis vltime iudei male intelligunt. Dic. alfon. Q autem post captiuitatis euasionē inuiolatum vobis mira culam creditis fieri. s. mortuos qui terras denuo inhabitent a deo resuscitari eriosem iudico vos credere. qđ nulla poteritis auctoritate probare. Nā si voltis hucinuti scripture testimonio. Ego occidam ⁊ ego viuere faciam. percutiam ⁊ ego sanabo. hoc deus ad ostendēdam eni potentiam suam ostendit. non q̄ ipse mortuos suscitaturus sit modo quo dicitis. Ipsum tamen resuscitare mortuos posse nō nego: q̄m omnes homines in die iudicij ab eo resuscitandos cōfiteor. ⁊ credo: sed q̄s addatis illos. s. terras inhabitaturos esse nō credo. Nullus enī ꝓphetarum q̄ fuerūt ante christū hoc p̄dixit esse futurū. Si vestri doctores hunc errorē adinuenere. vt gēs indoctus in sua pfideret infidelitate. Nā q̄ ait ysaias. Viuēt mortui tui interfecti resurgēt. nequaq̄ ostendit mortuos vestros ad inhabitandā terrā resuscitari. Si enī quod ibi dicitur diligēter attēdimus. nec mortuoꝝ resurrectiones ibi patent signatā inuenim⁹. Alioquin sibimet ꝓpheta videbit esse ꝑuus. cū dicerit paulo supius. Moriēt̄es non viuāt: gigātes nō resurgāt. Nō igitur abusa nature dissentit ⁊ sensui ꝓphete ꝑuitatē ingerit. nequaq̄ ita debet exponi cū aliqualiter sano sensu possit intelligi. Vel tamē illud verbū ꝓphete duobꝰ modis possumus intelligē vicz vt vel de iudicij extremi suscitatōe hoc dixerit. Vel vt resurrectionis vocabulo captiuitatis euasionez signauerit. Nec aut̄ posteriori sensu magis a litera pinere videbit paulo supius ꝓpheta sue gētis captiuitatē deflenti. Statim diuine promissionis ac pacis solatiū intulerit dicēs. Mortui viuēt resurgēt interfectinec hāc euasionē q̄libet in certo tpe. sed post modicū tēpus euentoram insinuat. dicens. Vade populē meus intra cubicula tua &c. Que vicz verba cōgrueter ad captiuitatē intelliguntur relata. Ceterū in ezechiele legit⁹ q̄ cum ipse plures mortuos diuina virtute suscitasset. de futuris etiā bis verbis vaticinatus ē dicēs. Hec dicit dñs deus. Ecce ego aperiam tumulos vestros &c. Et vestri quidē doctores nituntur asserere. q̄ nō per somniū sed vigilās fecit eos exurgē.

Sed verā illis ac perfectā resurrectionē nequaq̄ redūdat. Spūs enī qui a quatuor vēris inbet venire nequaq̄ est rationalis aia. sed spūs ille q̄ ex quatuor elementoꝝ fit cōiunctione. Est enī corpus leuissimū ⁊ subtilissimum. qđ in hominis corde ex quatuor elemēris vt dictū est efficitur. ⁊ ex eo loco in oēs venas spargit. ipsiq̄ corpori tribuit vitā ⁊ actū ⁊ arterijs pulsum assiduū. naturalē hominis faciens motū. Aia vero rationalis nequaq̄ ex elementoꝝ p̄odit copula. sed est ꝑ se subsistēs substātia. Si. n. ex illoꝝ nasceret cōiunctione. deficiente corporis robore. deberet anime virtus deficere. ⁊ incipiente corpori vigoris dissolutione. pariter dissolueret ⁊ virtus anime. Nō si concedat corrupto corpe. aīa quoq̄ corrupi cōcludit. Nunc autē e cōtrario accidere ꝓbatur oculoꝝ fide. Frequēter enī contingit. vñ quādo magis corpus debilitat ⁊ morti appropiat. tanto magis aīa cōualeat. ⁊ in ipso momento quo melius aīa viget bō intereat. quo. s. ad alios inuenimus etiā senes plerosq̄ cū iam nulla fere in eis corporea fortitudo. tunc pollere magis cosi aīas consilio ⁊ omi sapiētia. Corpori igitur que aīam habēt procreatis omnibꝰ quidē adhesit aia vegetabilis. suaq̄ in eis exercuit officia. s. crescendo. nutriēdo. ⁊ generādo. Subtilioribus vero bestialis iuncta est aia. vt in eis sua posset exhibere officia: p̄estādo. s. eis sensum ⁊ motū de loco ad locū. Q aūt ex eis subtilissimū ⁊ leuissimū fuit ac tenuissimum. ⁊ ad suscipiendā rationē aptissimū. illis rationalis aia sociatur. Iuxq̄ sua habēter officia exhibeat. s. meditando memorādo discernēdo ⁊ bumanādo. Spiritū q̄q̄ ezechiel a quatuor mundi ꝑtibus ex dei iussu venire p̄cepit: spiritum corporalē intelligi debere cognosco. qui a quibusdā dicitur esse quasi sanguis subtilissimus. Et de mortuis tunc suscitatis q̄ animā rationalem receperūt. licet sic a multis creditur. nullā auctoritatē reperio. Ipsum tamen quocunq̄ modo facta fuerit. resurrectiōe in signū fuisse futurē resurrectiōis. ⁊ dico ⁊ credo q̄ dñs. s. vestros quoq̄ mortuos quandoq̄ resuscitaturus sit. Quemadmodū ibidem ꝓpheta ostendit dicens. Et scietis q̄a ego dominus. cum aperuero sepulchra vra ⁊ eduxero vos de sepulchris vestris populus meus. ⁊ introduxero vos in terram israel. ⁊ dedero spiritum meum in vobis ⁊ vixeritis ⁊ requiescere vos faciam super humum vestrā. In hoc autem quod dicit requiescere vos faciam super humum vestram sic accipi potest. vt animam in corpore requiescere ſgnificet. quod non imento terre nomine appellatur cum de ea sumptum ē. Q̄m ergo explanatio vestra de mortuis vestris suscitandis ac terras inhabitaturis mundi. tā scripture q̄ rationi inuenitur esse contraria. equitatis iudicio est repellenda. Unde ⁊ salomō in ecclesiaste. Mortui nihil nouerent amplius nec habent partē in hoc seculo. ⁊ in opere quod sub sole geritur. vt. s. faciāt que hic viuentes faciebāt. Q enā a ratōe vestra dissentiat expositio multis argumētationibꝰ ꝓbatur. Creditis enī sicut docuerūt doctores vestri q̄ aduenīte pācto vre hui⁹ resurrectōis q̄ adā. seth. mathusale. abraā. ysaac. iacob ⁊ aurō. ceteriq̄ ꝓphete ⁊ ꝓpbe. ⁊ oēs iusti. q̄ ante eius aduentū obierūt. paritē sint cū eis resurrecturi. ⁊ oia officia bumāi generis acturi. pusillumq̄ nit⁹ rerū colōres terras denuo sint inhabitaturi. Et aaron ⁊ filij ei⁹ a moyse sacerdotalib⁹ vestibꝰ induēdi. ⁊ sacrificia oblaturi vt pu⁹. Si q̄s rogo tibi erit maxim⁹ pōnifex. Erūt ne simul tpe vno aaron ⁊ eleazar ⁊ pbinees ⁊ alij succedētes. Si diceritis aaron eo viuente. ceteros sūmo sacerdotio fungi non posse. tunc plus erit alijs sūmis pontificibꝰ ad dedecus ⁊ incōmodū resurrectio ipsa. q̄ ad decus ⁊ gloriam. Si in sūmo sacerdotio cōcesseritis omnes equales esse. Jā bonoꝝ suum cuiibet adnumus. q̄ nullus inter q̄plures equales excellēs ꝑfect habere bonorem. Preterea ⁊ multe pōtificibꝰ multa sunt necessaria. ⁊ templa ⁊ bmōi. Ut sic erit destructo legis q̄ mandat vnū templum tm̄ esse. Preterea nō quid plures vel vnum tm̄ regem habituri essēt. Respondebitis quia vnum. ezechiele dicente. Unum pastorem omnes habebunt. Nam si plures non possent esse cōcordes. regnūq̄ pacem destruerent. vnus ergo erit. Sed q̄s nam erit ille rex. Unctus inquiunt in cuius aduētu capciuitatis euasiū sumus. Nostriq̄ mortui resuscitandi. ei⁹ debent habere moderamen imperij. Bene quidem. o iudei quod dicitis esse posset. si vnctus ille deus ⁊ homo esset. Si vero vt creditis homo tm̄ futurus est. quid tic de abraham ysaac ⁊ iacob moyse ⁊ aliis ꝓphetis erit. Nō me cum illi tales ac tanti viri vnius vncti subiecti fuerint. medius fuisset eis non resuscitaturi. Ceterum hoc etiā habet fides vestra. vt quemadmodum cetera humanitatis officia. sic et genetandi habitus sunt naturā. adeo vt mulierē quotidie concipeurā ⁊ partura credatis. q̄ vir bu-

mane aures possunt audire. Nā si hoc esset profecto eos non posset capere terra. etiā si duplo maior esset aut pontus etiā terra fieret ad eoꝝ loci coartatem' angustia. q̄ nō haberent qui colere possent arua. Itē si omnes qui mortui sunt resuscitabunt. nunquid omēs redibūt ad vxores suas. Si sic. quid ergo de illis qui habuerunt plures vxores. Et de illa que habuit plures maritos cuꝰ erit vxor? Item cuꝫ possēꝫ tales fuerint resuscitati. ꝛ tot postea ab eis fuerint nati. nunquid immortales vel mortales erūt hic? Profecto hoc habet fides vestra. quia comedendi ꝛ bibendi ꝛ generandi naturā habebunt. ꝛ vsum. Et post mille annorum transacta curricula in perpetue beatitudinis regnū sine morte aliqua sunt transferendi. Si immortales dicitis eos futuros ad pullulū inconuenientes redditis. Nam infra mille annos intantū propagabitur eoꝝ multitudo. vt intra ambitū terre includi non possint. Deniq̄ cum homo comederit ꝛ biberit ꝛ generent necesse est vt ex quatuor elementis sit compositus. Quicquid autē taliter compositū est. ad etiam corrupi necesse est. Cuꝫ ergo taliter compositi sint. necesse est corruptici ꝛ morti subiacere. Si vero illos immorturos esse concedatis. quero an illa resurrectio sit eis ad penā an ad coronam. Ad honorē inquiunt ꝛ gloriam. vt victi sui regnum ꝛ gloriā conspiciant. Nunc ergo de statu interim bonoꝝ defunctoꝝ donec resurgant audire volo a vobis. quid sentiatis: vtꝫ scilicet in penis an in quiete permaneant. Dicitis q̄ eos quietis beatitudine cum deo perfrui certissimum est. Et quo sequitur q̄ resurrectio illa futura eis erit ad penā postq̄ ad coronā ꝛ gloriam. Cum enī nunc vite eterne manere gloientur. cur iterum in corpuꝫ ergastulis includēr. nisi vt fame ꝛ siti. varijsq̄ ꝛ innumeris temno cruciatibus agierentur: quinetiā ꝑm predictam sententiam vestram secunde mortis penam sustinebunt ꝛ timorem habebunt: sed ꝛ parentes eorum de morte illorum etiā penā habebunt. Sed forte dicitis q̄ hom defuncti esti nunc in quiete ꝛ delitijs vnuntur: de quibus ad corpoꝝ angustias reditari sunt in illa resurrectione. tamē tanta erit eis exultatio et presentia vncti saluatoris. vt olim habitare in templo rito patrio sacrificare. vt corporū pena sit eis nulla. Et quā nūc habent requiem in alia vita sit postea eis ꝑ minima. Verum hoc a veritatis exorbitat semita. Nullus enim mundi presentis bonor vel gloria eterne vite dēt̄ijs. ꝛ quieti comparatione aliqua cōuenit: quia nec vno momento q̄ſq̄ hui⁹ delitijs vti sine labore ꝛ pena poterit. Illius autē beate vite gloria nulla intercidente molestia permanet ꝓpes atq̄ continua. precipue cū ꝛ doctores vestri testentur omne huius mundi honorē ꝛ gloriam id esse ad illū vite delitias quod est vnuꝫ ad xl. Patet insuper cuilibet ni fi tocius rationis sit expers. incompabiliter esse maⁱ gaudium cernere deum. q̄ talem qualem vos dicitis victus vestrum hominē terrenum. Undetis ergo si perpenderis. q̄ vobis vndiq̄ rationis ac vsus q̄ semita clausa sit: vt nullatenus eo modo quo dicitis resurrectio mortuoꝝ fieri valeat.

Quantem dixi vos .§.v.

de mandatis legis nec minimā quid obseruare. nec quotcunq̄ nec rationis. cum liquido pateat probatione indiget. Nam neq̄ agni victimam mane ꝛ vespere imolatis. nec sabbatorum neomeniarū ꝛ cerimoniaꝝ holocaustaꝛ celebratis: nec alia sacrificia. ꝛ cerimonias seruatis. Sed dicitis de legis preceptis que minime obseruam⁹. redargui non sumus. cum patria nostra exules simus. temploq̄ ac legitimis sacerdotibus careamus. Nam quia reliquimus in conspectu eius. fratus eiecit nos de terra vbi non possumus eius seruare precepta. Itaq̄ impossibilitas nostra non erit nobis imputanda seu inculpanda. donec veniat tempus quo ad terram nostrā redeamus. ꝛ tunc precepta eius complebimus ꝛ erunt domino accepta sacrificia nostra. Respondeo. Certe si sacrificia vestra fuissent deo acceptā nō eiecisset vos de terra. vt que iusserat vos facere non possetis implere. Sed impletū est quod dominus predixit per multos prophetas suos. videlicet legalia seu cerimonialia vestra cessare forte scīs in aduentu christi quē expectans adhuc venturū. scīs iā sunt. M. cccclxxiij. anni. q̄ iam venit: quem creditis futurum puri hominē. Et scriptura dicit. Ecce veniet deus ꝛ homo. Sed in vobis implebitur quod ipse dominus hiesus verus deus homo vobis predixit. predicamo vobis. Ego veni in nomine patris mei. ꝛ non me accepistis scilicet vt vestrum messiaꝫ ꝛ christum. Alius veniet in nomine suo. i. antechristus q̄rens gloriam propriam illum recipietis scilicet in christū.

Erant ergo iudei in multis. Nam ꝛ deum corporeuꝫ fingunt. ꝛ trinitatem personarum negant ꝛ christum quē dicunt non venisse sed venturum. purum hominē futurū predicant. ꝛ hiesum christum dominum nostrum et semineiosep ꝛ maria natum: purgatorium non ponūt. nec peccatum originale contrahi: sed solum in signuꝫ distinctionis illius populi ꝛ ceteris fuisse circūcisionem datam: ꝛ suuꝫ messiam libertatem eis collaturum. ꝛ terram promissionis eis redditurum. Resurrectionem etiam corporum futuram ad delicias corporis vsq̄ ad mille annos duraturam. De vtensis capiendis ab his quibus mutuant nullā conscientiam faciunt. Scortilegijs multi eorum intendūt. De peccatis cogitationum conscientiam non sibi faciūt: Obseruando autem cerimonias suas. vt quia in lege mandata indaiyant. vnde ꝛ mortaliter peccant. Posteaq̄ eiꝫ christus verus deus ꝛ homo messias i lege eis promissus aduenit. qui prophetarū archana reuelauit. legiq̄ velato velamine spirituale qui latebat sensuꝫ aperuit. ecce legalia tenuerant institua seruari: non ꝑm literam occidentem. sed ꝑm spiritum viuificantem. q̄m idem qui eam dederat. melius eam dederat q̄ illi qui fuerant auditores intelligebat. quod quia neglexerunt facere deus antiquas obseruationes remisit suscipere. Ipsi gratias ago. quia me de bonum liberauit errore. Quare autem ipse pe. alfon. dimissa lege iudaismi non potius accepit legem machometi q̄ christi. cuꝫ fuerit conuersatus ꝛ nutrit⁹ inter eos: ꝛ sciret linguam eoꝝ ꝛ legem. Respondet q̄ ideo non illi adhesit. quia lex illa epicurea est. ꝛ inuentor eiꝰ machometus homo non propheta sed sceleratissimus. q̄ adiutus ad illam condendam a quibusdā fuit hereticis scilicet georgianis ꝛ Jacobitis. qui circūcisionem seruāt. ideo in ipsa circūcisionem mandar. Luxuriosissimus fuit ꝛ plenus deceptionibus. nec ꝓphetia claruit. nec miraculis ſz quedā falso confinxit. Et illi quibus primo dedit. l. de ara bia rudici erant ꝛ corpora libos vicijs vsi. ꝛ ydolatre: ideo plures vxores permisit. Et vt videretur aliquid habere religionis ieunia aliqua ꝛ orationes fieri imposuit. ꝛ a vini potu abstinere. Sūmarie precepta legis illius ponit. ꝛ irrationabilia esse ostendit. Paradisum obseruantibus legem illam promisit. Sed rerum corporalium et voluptatibus plenum. Nec tamen dicit aliquem cogendum ad illam legem capiendam. Et quia de hoc supra in alio titulo dictum est. ideo nunc nihil vlterius dico.

Capitulum decimūtertiū.

Anno domini millesimo. lxxxxviij. capta est hierusalem a christicolis ꝛ terra de manibus turchorum qui eam ceperant ꝛ tenuerant per annos centum vel circa. Et hoc Godifredo duce exercit⁹ mirabiliter ꝛ infatigabiliter pugnante contra theucros cum fratribus suis Baldwino et Eustachio. Qui godifridus ꝓpter suas ꝛ tutes magnas q̄a ihesu oportunus e: de voluntate oim prim⁹ efect⁹ rex hierusalē. In q̄ reg̃ successiue fuerūt. vij. reges vnus p⁹ alius

Deuū multis pcibꝫ ⁊ deuastatiõe vertati fideles .q̄ m
ill̄ gnte mozabāt tā i bieroſolima q̄ aliꝫ ciuitatib⁹ capt̄
a fidelib⁹. ⁊ deiciēte auxiliꝫ ex pte occidēt alum. Poſt
annos octogita octo q̄to eā tenuerūt fideles. itez a turc⁹
capta ē. ⁊ a ſaracenis nūc vſq; poſſeſſa. cū aliꝫ ciuitatib⁹
illarū regionū. quas fideles ex toto deſeruerūt. Facta ē
pparatio fidelū ad capiendā terrā illas per tres annos.
Poſtꝫ eni quidā petrus heremita ex deuotione viſitāſ
terrā ſanctā. vidit ⁊ intellexit op̄ ſeſſionez fideliū imbeiñ
de reuerſus ſignificauit dño pape vrbano. Qui in cōci
lio celebrato apud claromontē exhortatus ē pl̄atos ⁊ pīn
cipes ibi exiſtentes. ad preſtandū ſubſidiū pro recuperatio
ne terre ſancte. Et extunc multi ſumpſerūt crucē vt dictū
eſt ſupra quos etiā animabat ille petrus heremita. ac etiā
populos. Anno igit̄ dñi. M. lxxxxvj. vt refert vincē.
poſt ſigilbertū: occidētales populi dolētes loca ſancta a
gentibus prophanari. turchos etiā terminos chriſtianoꝝ
tuſiā multa ex pte inuaſiſſe. quaſi innumerabiles vna in
ſpiratione moti. ⁊ multis ſignis ſibi oſtenſis. alij ab alijs
animati. duces. comites. potentes. ⁊ nobiles ⁊ ignobiles.
diuites ⁊ pauper. liberi ⁊ ſerui. Epiſcopi. monachi. clerici.
ſenes ⁊ iuuenes. pueri ⁊ puelle omnes vno animo nullo
angariante vndiq; accurrunt. ab hyſpania. a pincia. ab
aquitania ⁊ britannia. A ſcotia ab anglia. De normānia.
A francia. A lotharingia. ⁊ burgūdia. A germania. A lō
bardia. Ab apulia. Et alijs regnis virtute ⁊ ſigno crucis
ſignati. ⁊ armati. vltrā ire. parāt iniurias dei in hoſtes chri
ſtiani nominis. Et quātumcunq; bactꝰ ad exercēdā mū
di malicia erat promptior. tanto nūc ad exercendā vltro dei
militia fit promptior firmiſſima pace interim vbiq; cōpo
ſita. Et primo indeoꝝ in vrbibus in quib⁹ erant aggreſſi:
eos ad credendū in chriſtū cōpellūt. Credere nolentes bo
mis puriāt. trucidāt vtroq; eliminat. Aliqui indeoꝝ zelo
tenēde patrie legis ducti ſe mutuo trucidāt. Alij ad tem
pus ſe credere ſimulātes. poſtea ad iudaiſmuꝫ reuertunt.
Enumerabāt autem in hoc dei hoſtico exercitu gotefridus
dux lotharingie. ⁊ fratres eius. Euſtachi⁹ ⁊ balduinus.
Anſelm⁹ de ribōmonte. Balduin⁹ comes montenſ. Ro
bertus comes flandrenſ. Stephan⁹ comes bleſenſ. Hu
go magnus frater philippi regis francoꝝ. Robertus co
mes normānoꝝ. Raymund⁹ comes ſancti egidij. Boa
mund⁹ dux apulie. Et tancredus nepos ei⁹. ⁊ plures alij
comites. Horū oīm curā aplica auctoritate ſuſcepit vir
eximius Haymar⁹ podienſis epūs. Eiſq; cōſilio doctri
na vſq; capeā antiochiā planiē. pficuus fuit. Hui⁹ etiā
vie inoratus fuit platus petrus heremita. qui vſq; ad ca
pitā bieruſalē in multis vtilis cū exercitu dei pfecerit.
Et vt ait guil. Nunq; tot gētes in vnuꝫ cotꝛe ſuiam vſe
ſunt. opinionē hoīm vincebat numerus. q̄as extimaret
ſexagies centū milia q̄ oēs bieruſalē pergebant. Hi
oēs temp⁹ opportunū expectātes alij p̄ mare. alij terreno
itinere hāc pegrinationē aggreſſi ſunt viā. Nō enī pote
rāt tot. tanq; infinita populoꝝ milia in vna qualibet re
gione repire neceſſaria. vñ ſtudioſe procurauit ē. vt ſingu
li maiorū principū ſeorſum legiones ſuas vocarēt. ⁊ nō eo
dem tramite. pficiſcerent. Nō erat vtpote in tot principū
quot habet occidēs domus ociosa vel vna. dū hinc pa
familias hinc fili⁹ illinc tota dom⁹ ad migrandū ſe prepa
ret. Cū ſingulos ⁊ ſuſpiriꝫ diuidebant ab miicē caroꝝ
cōplexus ⁊ ſupremaꝫ ſibi dicentes. Ane. Anno igitur
ab incarnatione domini. M. lxxxxvj. quidā nobilis gual
terus nomine vir pudēs ⁊ in armis ſtrenuus cum ingen
ti multitudine pedeſtriū turmarum pertranſiens teutoni
coꝝ regnuꝫ in vngariam deſcendit. Qua trāſcurſa bel
gariam intrauit. cuiuſlibet regionis ſilua ſtraliciaꝫ vatie
mediterranee metropolim egregiā peruenit. vbi acceptis
a duce predicte ciuitatis vie conductoribus poſt aliquot
dies incolumis ad conſtantinopolim peruenit. Quo per
nenictus in preſentia dñi predicti introductus ab eo obti
nuit. vt vſq; ad petri heremite aduentū. de cuius manda
to iter arripuerat. ſi locis ciuitatis finitimis hyemare pmit
teretur. At petrus vero heremita poſt hunc nō multo
temporis internallo cuꝫ innumerabili exercitu quē ex mul
tis collegerat nationib⁹. quorum numerus vſq; ad .xl. mi
lia armatoꝝ eſſe dicebatur. Qui propter inobedientiaꝫ
populi atq; cervicoſitatē multa incōmoda eo itinere paſ
ſus. Nam in bulgaria cum propter rapinas ⁊ depredati
ones ⁊ alia enormia que cōmittebant. ab populis incolis
factus intolerabilis fere .x. milia occiſi ſunt. Amiſit pote
rea petrus totam pecuniā quam de fideliū principum lar
gitione. vt inde pauperibus ⁊ egenis in itinere neceſſaria
miniſtraret. collegerat: Hoc accepto incōmodo matura
to itinere conſtantinopolim peruenerūt. Ubi repto gual
tero de mandato imperatoris exercitus cōiungentes. ma
iores principes expectauerunt vbi cum per dies aliquot
refocillati victualibus queuiſſent de mandato imperato
ris conſtantinopolitani paratis nauibus trāſito belleſpō
to in bithyniaꝫ. que ē prima aſie prouincia tranſierūt. vbi
non longe a mari caſtrametati ſunt in loco qui iuntos di
cebatur. Erat autē predictus locus in hoſtiuꝫ cōſinio po
ſitus. Quo in loco in multarū opulentia rerū. quaſi duo
bus menſibus peregrinorū cum ſediſſet exercitus. non de
fecit eis rerū venalium copia. que ex cunitate conſtantino
politana eis quotidie deferebantur. Qua rerū vbertate
ſimul ⁊ ocio reſolut⁹. cepit inuitis magiſtratibus ſeorſum
turmas agere. ⁊ ad decem vel amplius miliaria peruſtra
re regionem greges ⁊ armenta ſecū trahens. Cuncq; ſep⁹
⁊ hoc proſpere egiſſent ad poſtremū cū ad tria milia teu
tonicoꝝ ⁊ duo milia equitum. hac de cauſa caſtra fuiſ
ſent egreſſi a ſolimāno qui in eadem regione thurcis do
minabatur inſidijs circūuenti. ad vnum omnes occiſi ſūt.
Quod poſtq̄ in caſtris auditum eſt omnibus ad arma
currentibus omnes vnanimiter tā equites q̄ pedites in
terfectorum fratrū ſanguinē vindicare procedunt. Cō
fectum maiores exercitus ⁊ qui maiorē habebant experi
entiam. cum illos vellent reprimere ⁊ furentis populi ardo
rem mitigare furorē. Surrexit plebs indomita aduer
ſus eos timiditati aſcribentes. non prudentie. q̄ fratrū in
terfectores vltore gladio non perſequerentur. Ordina
tis ergo acieibus quaſi ad .xxv. milia peditū. ⁊ optime lor
icati equites quaſi. cccc. verſus ptes illas cōtendūt. Uir
q̄ ad tria pcellerant miliaria. tunc ecce predictus Jo
hannnus cum innumerabili turchoꝝ multitudine aduc
nit. Quo aduenīente inde ſe mutuo coarctātes noſtri ad
nientes turchos viriliter gladijs ercipiunt. Ad poſtre
mum noſtrates multitudine hoſtiū oppreſſi diſſolutis ag
minibus in fugam conuerſi ſunt. Quibus vſq; ad ſtoꝝ
caſtra turchi inſecuti pene omnes occiderūt. Inter quos
⁊ gualterus predictus occiſus ē. Sic ergo cervicoſus po
pulus ⁊ intractabilis dum monitis nequit acquieſcere me
lioribus ſuo impetu lapſus deſcendit in interituꝫ. gladijs
hoſtiū deputatus. Poſt hec gondecalcus quidam ſa
cerdos nationate teutbonicus cum quindecim mīb⁹ ar
matorum iter aggreſſus fines vngarie ingreſſus eſſet. vbi
cum de mandato regis exercitui eius abundātiſſime ve
nalia exhiberētur alimentoꝝ abutentes opulentia. ⁊ ebri
etati vacantes ad inferendas enormes indigenis iniurias
ſe contulerūt. ita vt predas exercent. Quod poſtq̄ do
mino regi innotuit (inſta ira ſuccenſus) conuocatis mil
tantibus copijs in vltionem tantarū iniuriaꝝ. ſuper illos
irruens ſtragem immaniſſimā exercuit non diſtinguēs in
ſtum ab impio. Euaſerunt tamen aliqui cōmune pericu
lum. Et pre nimia domini miſericordia hungaroꝝ gladi
os declinantes ad propria ſunt reuerſi. Per idē tem
pus modico interiecto temporis internallo. conuenerant
eodem ſtudio ex occidentibus finibus turbe innumera
biles abſq; duce. ⁊ rectore paſſim et ip̄rudenter incedētes.
Erāt in hac eoꝝ nōnulli nobiles viri q̄to ⁊ nullo diſcipline

impatiētes subiḡiebat ꝓpls. Sꝫ neglecta dōctrina ꝓtinꝰ eū passim ꝛ sine ꝛductu p oīa illicita libere discurrebant. vnde factum est, vt cum in nimote dīi iter debuissent incepm pagere, querterunt se ad insaniam ꝛ indeoꝫ popolum in ciuitatibo ꝛ oppidis p que erat eis translitus mlale sibi ferentem crudeliter obtruncabant. Hi omnes transcursa alemānia ad fines puenerant vngarorum. Et cū ad locum qui dr̄ Zabotthe puenissent clausꝫ reperiētes adium. citra pontes castrametati sunt. Erat.n. is locus ꝑsidium munitum valde fluminibꝫ maximis. danubio ꝛ linthace. ꝛ pterea ꝓfundis circūsepnis paludibꝫ. Mādauerat enim rex vnganie transire volentibo aditum, phiberi. timens ne inīuriaꝫ quas nuper gondecalci legionibo intulerat memores infra regnum intromissi armati ꝓtra eū inciperent. Igitur cum se ab introitu regni exclusi viderent. de eoꝝ multitudine ꝑsumētes correctis armis ac supra fluuium facto ponte ꝑsidium vndiq; aggrediuntur. In cuius expugnatione dum desudarent attentius. ꝛ ias muros ogpidi in locis plurimis ꝑforassent. ita vt peregrinis pateret introitus: repente eorum exigentibꝫ demeritis terrore diuinitus immisso relicto assultu in fugā versi sunt. fuge causam penitus ignorantes. Nec aliud in causa dr̄itur extitisse. nisi q; peccatis multiplicibꝫ deum ad iracundiam ꝓuocauerant. Fugit.n. impius (iuxta sapientis verbum) nemine ꝑsequente. Vngari autem videntes hostili cuneos terga dedisse: illos insecuti magnam ex illis stragē fecerunt. Fuerat.n. illorum numerus vt scribitur ad decē ta milia peditū. equitum ꝫo tria milia. Quorum maior ꝑs de itinere desperātes ad ꝓpria sunt reuersi. Ceteri ꝫo p ytaliam declinantes ac peruenientes in apuliam. trāsiū greciam nauigio petierunt se in durachio quibusdam principibus qui ibidem iam peruenerant suas copias cōmiserunt.

Eodem anno mense .§.i.

augusto. die .xv. vir magnificus dūs gotbefredus loheringie dux iter aggressus est. Fuerunt autem qui eius castris se coniunxerunt viri nobiles. D̄ūs Balduinus e⁹ ff. Iecerin⁹ comes ānonie. Comes scī pauli. comes ō greci. Comes tullensis. Balduinus de burgo. Multi ꝓterea e⁹ castra sunt secuti nobiles ꝛ barones. Hi omnes vno ꝛ individuo comitatu parīt incedētes ad fines vngarie. cuius cum difficultate impetrato introitu: sicut erant viri prudentes. ꝛ deum habentes p̄ oculis cum omni quiete ipsa transcursa p bulgariam habuerunt transitum. ac clausꝰ erapatis. que vulgo sancti basilij vocantur philipolim puenerunt. vbi cognito q⁹ dōminus Hugo magnus regis francorum frater. qui ꝓinceps cum multis viris nobilibꝫ alios ꝓcesserat. ab imperatore constantinopolitano p insidias captus tenebatur in vinculis. Hui cum omni celeritate. missis nunciis diligentius obsecrant imperatorem. vt eosdem nobiles quos absq; culpa tenebat in vinculis abire permitteret: quod cum eis ꝓtestante a ꝓdicto imperatore negaretur. merito indignati de cōmuni oīm consilio vniuersam illam regionem exercitibus suis exponunt ad predam. Quod audiens imperator timens ne talis ꝛ tāta hostis exercitus ad imperij intima penetraret dictos nobiles viros libere abire ad suos permisit. Igitur appropinquantes constantinopolim. cum dux gotbilredus q̄ exercitui peregrinorum ꝑrat sepe ab imperatore vocat⁹. ad ipm nolluisset accedere merito eius habebat suspectam ꝓfidiam. Quare indignatōem plurimam concipiens imperator: forum rerum victualium populo qui cum duce aduenerat interdixit. Principes autem videntes populi indigentiam. rursum de cōmuni consilio per suburbana longe lateq; discurrentes. alimentoꝝ omnimodā in castris deferunt opulentiam. Quare imperator iterum cōmercii refrenā ꝓcepit. Post hec cum imperator suspectam satisfactōiem haberet latinorum. in imperio suo congregari multitudinem fecit. cum tamen nostri nihil sibi caueret. Subitoq; immissis legionum suarum exercitibo nostros aggressus in principio aliqui vulnerati sunt: nonnulli eīā interfecti. Demum peregrinis ad arma currentibus multis ex illis interfectis ac vinculis mancipatis ceteros infra vrbem fugere compulerunt. Cumq; iam conflato bello bincinde quotidie insultus fieret. atq; semper greci tanq; homines imbelles cōfusi fugarentur. mento timuit imperator. maxime cum de die in diem peregrinorum multiplicaretur numerus. ꝛ nonnullorum principum in proximo nunciaretur aduentus. vnde missis ad eos fidelibꝫ ac solennibꝫ nunciis illos de pace fecit requiri. Fidelis autem peregrinorum ꝑs. cuius minime dubitaret qui iusto zelo aduersus grecos arma cōmouisset. Sed dei timorē habentes pre oculis ꝛ eoꝝ considerantes propositum. ac magnitudinem que contra infideles tulerant in populum xp̄ianum conuertere formidabant. vnde que pacis erant obaudientes ī plenam cum imperatore concordiam redierunt. Quo facto imperator apertis thesaurīs suis tam domino duci q̄ ceteris principibꝫ vona ingentia in auro ꝛ gemmis ꝛ aliis iocalibus pretiosis contulit. ita vt vsq; ad supremū muneribus cumulati ingratis admirarent' munificentiā. Sꝫ revera quod principibus quasi liberaliter conferebat. nec liberalitatis erat nec gratie. sed timoris ꝛ fraudulēte virtutis. Nostris autem in simplicitate spiritus ꝛ sincera fide ambulantibus vix ꝑsuaderi poterat grecorum malicia. ꝛ nequā illorum principis fraus. maxime cum erga eos tanta liberalitate ꝛ simulata gratia redundaret. Audiens ꝫo dux ceterorum principum aduentū suggerēte imperatore parato nauigio cum suo exercitu transito belespontο in bithiniam transfretauit. atq; in pago calcedonēsi castrametatus est. Erat autē is locus constantinopolim valde ꝓximus. qui sola belespontī q̄s nos boachū sancti georgij dicimus interpositōe distabat. vnde qui negociis vrgentibo erabebantur ter vel quater in die ire ad vrbem regiam ꝛ castra redire sine difficultate nauigio poterant. Q̄ autem imperator exercitum peregrinoꝝ transfretare ꝑsuasionibus compulerat. non de fidei sinceritate. ꝑcollit. Sꝫ solita fraude vsus ducem circūuenit. ne alijs principibus aduenientibus eius copie possent admisceri. Nam ꝛ reliquos qui postea subsecuti sunt eadē arte sigillatim trāsire compulit. ita vt nunq; simul ante constantinopolitanam vrbem peregrinoꝝ fuerint exercitus.

Postq; igitur omis .§.ii.

exercitus peregrinorum belespontο transito in bithiniaꝫ puenerant ꝛ in vnum ꝓuenientes factus est vnus tri viarū exercitus: vbi recensito legionum numero inuenti sunt habere peditum sexcenta milia. equitum ꝫo loricatorum centum milia. Hi omnes vno animo nicenam vrbem populosissimam obsidentes expugnauerunt. Cuius vrbis situs ꝛ regionis potius ꝛ adiacentium simul ꝓinciarū. dominus erat quidam turchorum potentissimus sarraceno nomine. Homo valēs ꝛ strenuus in armis. Hic a tharso cilicie vsq; ad belespontum vniuersas ꝓincias possidebat. Et audito nostrorum aduētu vniuerso equitatu tracto magnas turchorū collegerat copias. Sperās q⁹ illorum fretus auxilio ab imminenti periculo vrbem ꝓdictam et regionem vniuersꝫ posset eripere. Sed antē vrbis nicee expugnatōem bellis peregrinis victus atq; fugatus ē. Capta q̄ fuit vrbs nicea anno ab incarnatōne dn̄i. M.xcvij. mense iunij die .xx. Et de mādato principū ꝓsequentes iter versus antiochiam ꝓcedebāt. In q̄ itinere cum dūs boamundus. ꝛ normannoꝝ comes robertus. atq; stephanus blesensium vnacum dño tancredo. ꝛ comite sancti pauli ceteras copias ꝑcessisset. vir e maiorib castris duobus se elongauerant miliarib cū ecce solimanus qui memor iniuriaꝝ quō vrbem egregiam vxorem ꝛ filios amisisset. quia in expugnatōe illius captiuatꝰ erat. ad id

tatis virtꝰ anbelabat vt eis vicem rependeret subito super eos irruens ciam pene multis interfectis in fugam verterat. cum ecce viis gotbifredus cum cetero exercitu q̄ nuncios de periculo sociorꝫ certificatus acceleraverat. fulmineus aduolans. arruensq; cum suis in hostes fidei. non sine illorum strage in fugam vertit. Ceciderunt autē illa die dicuntur de hostium numero viri octīgenti ad tria milia. De nostris vo populantibus ꝫ plebe minima. pmissi sexu quatuor milia. Fuit autem hoc plium die kalēdaꝫ nouembriū. Recedentes autem inde ac viam inceptam continuantes transcurrunt vniuersa bithinie pallidiam ingressi sunt vbi in quadam ipius regione defendētes magnam aquaꝫ penuriam passi sunt. adeo vt p̄ sitis anxietate multi deficerent. Tandē vo opitulāte deo ab his ereptis periculis in regionem copiosam ꝫ vberem deuenerunt. iuxta antiochiam minorē q̄ ē metropolis pisidie Hic pumā quidam ō principibus ab exercitu studiose separati sunt seorsum trabentes agmina. Quoꝫ prim⁹ dominus balduinus ducis gotbifredi frater cum septem milibus loricatis. Secundus fuit dñs tancredus cum equitibus quinq; milia ꝫ pedestribus nō multis. Qui in clicia descendens a tharsum eiusdem pincie metropolis obsedit. Hanc vbem dicitur fundasse tharsis secundus filioꝝ iauan filij iapbet filij noe. cuius solinus aliter de huius vbis condicione sentiat. asserens a perse edificatam. Cūq; iam circa ad deditōem cōpulissent. Adueniens dominus balduinus cū maioꝛib⁹ copijs expulso vīo tancredo vbem sibi vendicauit. expulsis inde turcbis: qui in ea dominabantur. Cuius autem qui eam incolebāt fideles erāt sed vsu annoꝝ relicto solum agriculture ꝫ mercationibꝫ operam dabant: turcbis tributarij. At vo tancredus a tharso recedens in anastriam nobilem eiusdem pincie vbem expulso ex ea turcbis expugnauit. totamq; adiacentem regionē sue subiecit ditioni. Dominus aūt balduinus insuper postq̄ tharsum in suam potestatem redegisset. Dace quodam armeno pangracio nomine fugatis atq; occisis turcbis ciuitates ꝫ castra eiusdem regionis expugnauit. ꝫ nomen eius iam magnificum cēt vocatus a ciuibus edissanis. eoꝝ ē factus dominus ꝫ gubernator. Est autem edissa ciuitas nobilis mesopotamie que alio nomine rages medoum appellatur. Hec.n. ciuitas ciuibꝫ referta fidelibus fidem quam ab apl̄oꝝ temporibꝫ receperant. vsq; ad ip tempus tenuerant. Sed infidelium ingūeatenus quotidie patiebantur. Qui domino vibis potitus expugnatis ac fugatis circūquaq; infidelibꝫ cunctam regionem sue dominio subiugauit.

Interea dum cir- .§.iii.

ca edissanam regionem dominus balduinus defudat. maior exercitus omnibꝫ in via expugnatis ciuitatibꝫ. turcbisq; fugatis antiochiam pueneruntꝫ. Est autem antiochia ciuitas gloriosa ꝫ nobilis tercium vel secundū post romaꝫ dignitatis gradum sortita olim pincipum. quas tractus orientalis princeps ꝫ moderatrix. Hec pulcis temporibus dicta est reblata. vbi sedechias rex inda ductꝰ ante eius conspectum in ssu nabuchodonosoꝛ in eius pūtia filij eius crudeliter occisi sunt. Hanc post mortem alexandri magni macedonis. antiochus qui post eius mortem ptem regni eius obtinuit. vt supradictū est. turribus ꝫ muro validissimo circūdatam de nomine suo vocari precepit antiochiam. regni sui eam caput constituens. In hac apl̄oꝝ pincepꝫ beatus petrus cathedram tenuit sacerdotalem. In hac primus fidelium habitus est conuentus. in quo etiam xp̄ianorum nomen dedicatum est. Prius.n. qui xp̄i sectabantur doctrinam nazareni vel discipuli dicebantur. Postmodum vo a xp̄o deducto nomine auctoritate illius synodi vniuersi fideles dicti sunt xp̄iani. Siquidem vo ciuitatis patriarcba viginti pincias in sua iurisdictione habere dicitur. Sita est autem antiochia in pouincia que celensyria dicitur. comodissimā ꝫ amenissimam habens positionem. Est.n. fontibus ꝫ riuis tota pene irrigua. Claudūtur etiam infra ciuitatis ambitum montes duo mire celsitudinis. in quoꝝ alterius vertice qui videt eminentior: situm ē pisidium munitissimum. Qui duo mōtes valle profundissima sed angusta separantur. p quā torrens dimissus p mediam influit ciuitatem. Longitudines aūt ciuitatis quidam duo quidam tria miliaria asserunt. Distat autem a mari decē vel duodecim miliarijs. Hanc tam egregie ciuitatis dominus erat quidam ancian⁹ nomine natione turchus: qui de familia magni ꝫ potentissimi fuerat principis soldani pfarum. qui vniuersas illas pouincias violenter suo imperio subiugauerat. vt superius diximus. Volens tamē redire ad propria nepotibus suis. ac vernaculis vniuersas quas sibi vendicauerat distribuit regiones. In qua distributione solimanno ei⁹ nepoti nichee ciuitatem cum eius pouincia collata est. Cuidam autem eius nepoti ducatꝰ nomine vibem contulit damascenam. Quidam vo seruo suo assumpbut nomine famosissimam ciuitatem contulit alapiam. Hinc quoq; ꝫ quo seruo est ancyrano vibem concessit antiochenam cū modicis finibus. Nam vsq; laodiciam syrie calipba egyptius possidebat regiones. Venientes itaq; nostri hāc munitissimam ciuitatem octo continuis obsederunt mēsibus. Et quia ciuitas in circuitu magno ambitu protēdebatur. vndiq; illam vallare nequiuerunt: licet ipsius quigladium poterant educere. ad trecentorum milia numerus esse diceretur. Referre igitur casus singulos quos in ea obsidione tanto continuato tempore diebus pene singulis longum est sibi concludere. Nam fere fame periclitatus est noster exercitus. Insup ꝫ cibus frequēs eruptōe facta multa nostris damna intulerunt. Sed nibilominꝰ cum omnes vno animo ad impugnandam vibem totis viribus insisterent. rumor insonuit q̄ persarum quidam pūceps potentissimus ad antiochenorum insultantiaꝫ et vniuerso imperio suo in eorum subsidium innumerabiles copias dirigebat. ꝫ iam procerto habebat q̄ in vicino erāt constituti. Conuenientes igit̄ adinuicem nostri principes ceperunt deliberare quid in tanta necessitate fieri oporteret. Consulebant quidam q̄ aduenienti multitudini relicta vibe procederent obuiam ac belli fortunam experirent. Alijs autem videbatur vt maior pars ad obuiandū illis egrederetur. reliqui vo obsidionem cōtinuarēt. Boamūdus tharentinoꝝ princeps vir strenuꝰ nimis tabbovalde expertus. verancq; suas rationes allegans reputabat viam dicens. Sine omnes egrediamur vt volunt aliqui. Sine in castris pars aliqua remaneat: videmur operam ꝫ studiū ꝫ expensas p tamlonga tpa inaniter expēdisse. Hā egre dientibꝫ vniuersis soluetur obsidio: ꝫ ciues qui intra menia sunt p voluntatis arbitrio bostibꝫ adiungent: aut aduenientes intra menia introducent. Si vo pars exercit⁹ in castris remanserit. quō poterit pars vna ciues infra vbem cobercere: cum omnes simul vix illos cobibere possimus. Unde mibi videtur patres q̄ illuc omis nostra debeat intentio festinare: ante tantoꝝ exercituum aduentuꝫ vt ciuitas in nostram potius descendat ditionem. Si modum queritis in promptu est. Amicum babeo in ciuitate fidelem. Hic babet turrim in sua potestate munitissimā. quam sub certis conditionibꝫ parat⁹ est eam mibi tradere. pro quo negocio. multam summ illi pactus dare pecuniā Si autem vestre videtur amplitudini vt nostra solicitudine ꝫ studio ciuitas in nostra iure hereditario possidendam transeat potestate. paratus sum cum dicto amico meo pacta complere. Si autem elaborerit vestrum quilibet ꝫ quocunq; studio vbem poterit obtinere quantuꝫ mea interest illi concedo. His auditis principes gaudisi gaudio magno. ꝫ petitioni eius grato animo concurrerē: excepto comite tholosano. Urbem cum suis pertinentijs iure hereditario possidendam bo animo impetuꝰ con-

tesserunt. Erant tunc temporis inter ceteros fideles in eadem ciuitate duo vterini fratres. quorum maior emirferyus vir potens plurimum. ⁊ domino ciuitatis valde familiaris. Hic audiens q̄ dominus boamundus princeps magnificus esset. statim vrbem obsessam p̄ fideles nūcios eius sibi gratam conciliauit. ita vt die⁹ pene singulis de statu ciuitatis eum redderet docciorem. Igitur boamundus soluto consilio. sicut erat vir sollicitus hunc amicum suum p̄ nūcios conuenit vt q̄d adinuicem conderat impleretur. Quo audito letus emirferyus fratrem quez habebat vnicum cum non posset tanta negocium absq; eo ad optatum reducere finem. ⁊ vsq; ad eam diem id negocium ab eo occultasset. temptare voluit si in eo negocio secum vellet concurrere. Quod cum alonge ⁊ p quedā verba leuia primo diuinet mysterium reuelare reperit eū satis ab hoc pio proposito abhorrentem. immo nostrorū opera execrantem. Sic ergo qui prius dubitabat an fratri cōmunicaret ꝓpositum. nunc quasi pestem declinans illum in sua conscientia execrat. ⁊ ne ꝑ obsequium p eum impediretur. de eius morte tractare cepit. Charitati fraterne publicam fidelium proponens salutem. Ea autē nocte cum ciuitas sopori se dedisset videns vir predictus bonaz rebus agēdis se obtulisse opportunam dño boamūdo per nuncium significauit. vt cum viris electis solitus aduenire. Quo audito dominus boamundus conuocatis clam aliis principibus. cum suo domestico comitatu subito ante turrim astiterunt. Interea vir ille sepedict⁹ turrim eandem ingresso. fratrem suum cuius mentem alienaz a suo proposito nouerat in strato suo dormientem occidit Quo facto fune dimissa principes in dei nomine ascendere ceperunt. Primusq; fuit dominus boamundus. post eum fuit comes flandrensis. ⁊ tancredus. Post quos ceteri ascenderunt. Qui virtute induti ex alto duce predicto viro qui illos introduxerat. decem turres sine interpellatione occisis earum custodibus occupauerunt. Quo facto descendentes ad portam eam violenter effringunt admittēs eos qui desuper expectabant. Cognoscentes autem q̄ aurora iam esset bucina vsto signo ad vrbis ingressum ceteros qui in castris remanserant intromittunt qui p vrbem discurrentes. ac effringentes domos stragem nō modicam ediderunt. Cives autē audito tumultu ex stratis surgunt. ⁊ videntes eorum strages que passim p vicos fiebat rem prout erat arbitrati sunt. relicta domibꝫ fugere temptabant. sed inter cuneos armatorum incidentes obtruncabantur. Multi tamen per portas egressi aut per murum dimissi ad montana conscendentes vite consulerunt. Inter quos ⁊ aurianus ciuitatis dominꝰ ciuitatem egressus. dum fugeret a quibusdam armenis inuentus occisus est. Nostri autem potiti ciuitate nihil prorsus alimē torum in vrbe reppererunt. nec mirum cuz iam pene nouē mensibus ciuitas obsidione fuisset vallata. Sed tamen ibi auro ⁊ argento atq; lapidibus pretiosis tot ⁊ tante diuitie reperte sunt. vt qui prius mendicabat esuriens. mūdi factus locupletior omnibus abundaret. Capta est igit antiochia anno ab incarnatiōe dñi. M. xcviij. tercia die iunij mensis. Die igitur tercia ab vrbis expugnatione sepedictus princeps potentissimus cum maioribus sū dicereꝫ copijs aduenies cum suis vndiq; ciuitatem concluſit. Sic populus christianus qui paucis ante diebꝰ eādem obsederat. ⁊ obsessam sibi vendicauerat violēter versa vice. sicut rerum solet esse vicissitudo. obsidionem sustinens graui supta modum inedia molestabatur.

Vrbe igitur sic .§.iiii.

ex omni parte ab infideli populo circūdata. cum iam populo fideli egredi vel ingredi non liceret. facta est nostrorū conditio longe deterior. Nam cum nihil inferretur alimentorum. exorta est in ciuitate fames solito vehemētior. ita vt pre defectu victualium ⁊ famis acerbitate. plebs ad turpia declinaret. Non erat in esciis etiam apud delicatos differentia. nec erat mundorum ab immundis legalis vlla distinctio. Erat itaq; intueri miserabile: viros robustiores quos virtus precipue innitos p̄ nimia debilitate hactenus directo vultu p plateas ⁊ vicos mendicando discurrere. vt erat in tāto populo quid sibi sufficeret. Quid plura? Camelos. asinos. boues. equos. mulas. ⁊ immunda q̄libet quotiens dabatur ex his habere pro summis reputabant delicijs. Referre quid singulis accideret. ⁊ quanta egestate p̄ christo pius laborauerit populus longe est ab historie compendio. ⁊ speciales exigeret tractatus. Sed i summa dicatur vir aliqua continet historia. tantos principes. tantum exercitum. tanta alibi sine defectu. ⁊ tam patienter tulisse molestias. Interea guillelmus de grantamesnil vir nobilis ⁊ alij qui cum eo in principio obsidionis aufugerant. alexandriam minorem pueniētes. ascensis nauibus sminrium perueniunt. quo in loco imperator cōstantinopolitanus cum suis copijs erat. atq; nostris principibus in auxilijs properabat. Excepto exercitu quos ipse ex vniuersis nationibus collegerat. Erant enim adiuncti quasi ad. xl. milia latinorum. qui ab exercitibus qui p̄cesserant quibusdam vigentibus causis p̄ terras imperatoris fuerant relicti. Quo perueniētes cum de statu nostrorū principum ac exercituum ab eis imperator exquireret. vt suam fugam ⁊ perpetuam infamiam tegerent mentientes multa confingerūt. asserentes q̄ capta antiochia tanta fames attinerat exercitum fidelium. q̄ valde pauci ex tanto exercitu supessent. Insuper corbanach persarum princeps potentissimus. cum infinitis orientalium copijs eandem vrbem obsidione vallauerat. Hostes autem populi intus fame ⁊ frigore. ac cedibus ita diminutus erat vt vix ad tuitionem vrbis sufficere videatur. vnde nos videntes fractum negocia non posse ad votum procedere. eos sepe conuenimus vt sibi consulerent. ⁊ rem impossibilem aggredi velle desisterent. Quos cum a suo non possem⁹ reuocare ꝓposito. ne nos penitus calamitatibꝰ inuoluerem⁹ nostre saluti. pudere curauimus. Et nunc si placz de fuste perdere. ne tue legiones paribꝰ periculis inuoluant'.

His auditis imperator cum suis cōmuni capto consilio retro redeundum putauit. Sicq; factum est vt popa supradicti nequam viri. subsidium quod ex cōpromisso paratus erat rō̄anus imperator. eo plurimum indigens nō haberet exercitus. Considerantibus tamē interius ⁊ rem discutientibus diligenter hoc ad gloriam nostrorum latinorum principum redundauit. Nam qui postmodū pōtus diei ⁊ estus. dignum erat vt gloriam suis laboribꝰ reportarent. Sed imperator cum copijs affuisset ob precipuam sui auctoritatem sibi merito palmam victorie cōperiret. vnde creditur a domino procuratum vt qui fideliter ⁊ deuote ⁊ innumerabilibus desudauerant periculis laboris fructum ⁊ victorie titulum reportarent.

Vt vero corbanach .§.v.

qui aduentum imperatoris non immerito formidabat. audito eius recessu. quasi de victoria iam securus. nostros infra vrbem animo suis compulmebat. vnde nostri in tanto desperationis barathro incidebant. vt iam nec salutis spes superesse videretur. Quare dicitur q̄ etiam principes ꝺ salute desperantes. habito inter se familiari consilio. occulte decreuerant. vt relicto populo ipsi de nocte clam aufugerent ad mare. Quod postq̄ duci gotfredo innotuit ⁊ venerabili viro domino ēpo podiensi vocantes illos ad se iustis in eos increpationibus inuecti sunt. Dum igit sic affligeretur dei populus. respexit eum dominus ad sue maiestatis fue ei consolationem immittens. Apparuit enī cuidam clerico de puincia. pusicie. beatus andreas cui pārimū erat deuotus cōmonens eum. quatenus principibꝰ nunciaret. vt lanceam qua dñi nostri dieū ꝑcussi latus fue-

rat perfonatum: in eccia beati petri repositam ꝓquireret: eiq; locum certis designauit indicijs. Quod cum fecisset. ꝛ ipi ad eius suggestionem ad locum eundes ꝑducti cõt. effossa aliquantulum in altum terra: lanceam sicut illis fuerat a clerico predictum reppererũt. Quod audiẽs populus tanq; de inmissa ei celitus consolatione ceperunt quo dãmodo a suis arrietatibo releuari. Iterumq; voto cõcepto se iuramentis cõpaliter prestitis obligauerunt. ꝙ ipsi abinimicem non discederent quousq; auctore domino. vrbem sanctam pulsine restituerent libertati. Cum.n. diebus .xxvj. continuis ac taminsserabili afflictione laborassent. cepit iterum populus ad eos redieus fortitudine lumbos suos accingere. ac cum hostibo manum conserere Igitur in dicta die pugne. precedenti nocte dum arma ex ercunt. equos ꝓparant. somno locus non datur. Mane autem facto circa diei crepusculum sacerdotes ꝛ ministri domini q; eccias diuina celebrãtes. populus anteq; ad ꝑlium egrederet de peccatis suis prius cum humilitate cõfessi corpore ꝛ sanguine domini se muniuerunt. Quo facto tanta eis diuitus infusa est gratia. vt qui heri ꝛ nudius tercius quasi segnes ꝛ abiecti vt limia attollere poterãt nũc in publicum prodeuntes sibimuicem palmam victorie ꝓmittebant. Episcopi vero ꝛ alij nibilominus sacerdotes sacris indutis vestibus populum ad ꝑlium benedicebãt. Conuenientes autem summo diluculo quarto kalendas iulij. Innocantes de supnis auxilium. cij. acies instruxerũt. quaq; vtriusq; que erat ceteris referiori: condadebat illustris princeps dñs boamundus. Accidit autẽ in exitu nostrorum ex vrbe quod erat memoria valde digoum. Nãros quidam suarissimus innussus de supernis medicus: sed gratissimus super nostrorum descendit exercitum. ita placidus vt quasi in eo benedictõem ꝛ gratiam suam videretur dñs infundisse. Quicunq; n. eo ymbre conspersus est ita plenam mentis ꝛ corporis sue ꝓcepit hylaritatem. vt nibil labonis. nibil molestie in tota illa expeditõe eẽ videretur. Nec solum hominibo. verũetiam equis vigor pristinus adeo restituto est vt qui p multos ante dies nõ nisi folia ꝛ arborum cortices habuerant ꝙ pabulo. hostiũ eqs ordeo pastos ꝛ palea. tota die illa modicitate ꝛ patientia laboris vicerant. Interea princeps hostiũ intellecto nrorum ab vrbe egressu. ꝛ ipe acies suas instruit. Nostri ꝛo gradatim versus eos. ꝓcedentes: prime tres acies viriliter in eos irruunt. sequentesq; alie non inferiori impetu hostes aggrediuntur. Pugnatur itaq; ab vtraq; parte acerrime. Cumq; iam diu pari in arte pugnassent. aduenies nouissima acies in qua erat dñs boamundus. qui tanto impetu in hostes irruit. vt dissolutis eorum cuneis verterentur in fugam. Corbonach autem videns suas dissolutas acies. ꝛ ipe fuga lapsus salutem sue consuluit. Nostri accedendo diu hostes fuerunt persecuti. tamẽ equoq; tumẽtes defectum. non vltra insequi ꝓsumpserunt: excepto tamen tancredo. qui cum quibusdam alijs vsq; ad solis occasum hostes sternendo persecutus est. Consumato autẽ ꝓlio nostri ad castra hostium redeunt. vbi tanta rerũ ne cessariarum reperiunt opulentiam. tantas orientalium diuitiarum copias: vt iam auri argenti gẽmarũ ꝛ preciosarũ vestium nec⁹ numerus eẽt nec⁹ mensura. Equoq; etiam ꝛ armentorum. ouium quoq; ꝛ victualium tanta repta est abundantia. vt iam nescirent quid eligerent. etiam q̃ sum ma prius laborauerant inopia. Potiti autem sunt hac victoria principes nostri. Anno incarnatõis dñi. M.xcvij. mensis iunij. xv ij.

Rebus igit̃ in vr- .§.vi.

be compositis. aliq̃diu in ciuitate mansit populus xp̃ianꝰ vbi ex cansis occultis suscitata est magna clades in populo. vt vix aliqua ꝓteriret dies in qua. xxx. vel. xl. offerrent̃ funera. Setus quoq; femineus ibi pene totus deperit. ita vt infra paucos dies. l milia reficerent. Mortuus est etiã vir vener abilis dñs eps podiensis ademarus. Dispersi igitur hoc medio tpe nri principes. seorsum copias trãsferunt. multas circa antiochiam vrbes occupauerunt. alias ꝛo tributaria sibi fecerunt. In kalendis ꝛo septembris̃ cut inter eos erat conclusum. in vnum redeuntes iter versus hierm aggrediuntur. trãscurrisq; multis regionibus multisq; ciuitatibus expugnatis ad vrbem tripolim pueneruntꝫ erat enim vrbs magna atq; populosa. Qui nros audientes aduentum. in bellum illis obuiam exierunt. Sed diuinitus victi atq; fugati sunt. Et cum aliq̃diu vrbem obsedissent. cepit murmurare populus atq; clamare. vt illa obsidione relicta versus hierosolimam iter arriperent. Principes autem volentes populo satisfacere soluta obsidione iter arripiunt sequentes mansionem octam die tercia ante vrbem berucensium descenderunt. Deinde sydoneꝫ ꝛ tyrum transeuntes in planicie q̃ est ꝛ longe ab acham peneruerunt. Inde ꝛo progressi. galyleam a leua deserentes ꝛ transeuntes cesaream post diem tercium in planicie que non longe est a iopen castrametari sunt. Comptum autem habentes q̃ in vicino erat ramula ciuitas nobilis: illuc cum quingentis equinbus dñm comitem flandrensem ꝑmiserunt. qui vrbem reperientes vacuam nullo ꝓtradicente ingressi sunt ciuitatem. Nocte autem precedẽte cines. nostrorũ ꝓcognito aduentu cum tota familia relinquẽtes vrbem fugerunt ad montana. Nostri ꝛo ad vrbẽ accedentes in omni cõmoditate vini. olei ꝛ frumenti ibidem triduum exegerunt. Interea hierosolimite de busianorum aduentu facti certiores. atq; scientes. pcerto q̃ omnis que aduenire dicebatur multitudo speciale ꝛ ꝓpositum haberet ciuitatem illam obtinendi. vnde quanta possunt sollicitudine vrbem cõmuniunt. victui necessaria ac armorum genera cõportantes. Sed ꝛ princeps egyptius qui multo labore eo anno expulso turbore ꝑlidio vrbem receperat ꝑfatam: comperto q̃ ab antiochia noster decesserat exercitus quanto potuit studio menia reparari ꝓceperat ciuitatis. Postera omnes conuenientes adinuicem decreuerunt. vt interfectis vniuersis fidelibus qui hierusalem habitabant. ecclam dominice resurrectõis deijcere funditus. ꝛ sepulchra ab eadem radicitus euellere ne illorum occasione. aut oõnis gratia populus fidelium deinceps accederet. ꝛ vrbem frequentare ꝓponerent. Sed tandem cognito q̃ ꝓ hoc maiora nostrorum populoꝫ insurrexerunt odia. mutato consilio destiterunt. Verũ expoliatis fidelibus qui in vrbe habitabant. omnes cum tyranno patriarcha ab vrbe expulerunt. Qui vsq; ad nrorum aduentum in vinculis suburbanis se occultantes. de die in diem mortem expectabant. Nostri autem triduo apud ramulam consumato iter arripientes ciuitati appropinquare ceperunt. Scientes autem loca venerabilia ꝓ quibus tot pruleriãt labores. iam esse in primo cum non multo ꝓcessissent. e vicino vrbem sanctam conspexerunt. Qui pre ꝓuili gaudio fusis lachrymis deum glorificauerunt. qui populi sui vota benigne exaudire dignatus est: vt inter eos desideria ad loca optata meruerint peruenire. Videbatur autem impletum esse. quod per ꝓphetam predictum fuerat vaticinium. Lena hierusalem in circuitu oculos tuos. ꝛ vide potentiam regis. Ecce saluator tuus venit soluere te a vinculo.

Vrbem sanctam .§.vii.

ac deo amabilem hierosolimam. in sublimibus montibus eẽ sitam certũ eẽt tribu beniamin positaꝫ. veterum tradit auctoritas. Habet autem ab occidente tribũ symeon et philistim regionẽ ꝛ mare mediterraneuꝫ. Ab oriente vero iordanis fluenta. ꝛ ei adiacentem solitudinem. Ab austro ꝛo bꝫ sortem iuda in qua est bethleem familiare dñi receptaculũ. ꝛ felix natiuitatis dñice comũ locus. A septẽtrione ꝛo vrbẽ bꝫ gabaon Josue filij nun. insignẽ victoria ꝛ defici solis miraculo ꝓclarã tribum bũiamin effraym. Est

bierlm iudee metropolis in loco rinis. filoia. fontibꝫ. ꝛ pa
scuis penitus carente. Hec iuxta veterum historias pri
mo dicta ẽ salem. ꝛ postea Jebus. ex Jebuseo dicta ẽ Je
busalem. Postea ꝑo regnãte filio eius salomone rege di
cta est Jerosolima: quasi iebusalem salomonis. Et autez
ciuitas ꝛ minor maximis. ꝛ mediocribus maior. Forma q
dem oblonga. ꝛ parte altera longioze: tetragona. Sita eſt
autem in montibus duobꝫ. quoꝝ fastigia infra muri ambi
tum ex parte planitia continet modica valle distincta.
que etiam vibem ꝑ medium diuidit. Hoꝝ autem qui ab
occidente est mõs ſyon appellatur. Alter ꝑo qui ab oriẽ
te est mons moria dicitur: vbi abraham voluit ysaac im
molare: in quo iuxta id quod sacra continet historia salo
mon templum domino edificauit. Anno autem ab in
carnatõe domini. M. xcix. septima die mensis Junij chri
stianorum exercitus ante vibem castra metatus ẽ: dicitur
qꝫ fuisse aduenientium numerus ad. xl. milia nostri. quos
expeditorum vir erant. xx. milia pediti. Equitũ ꝑo. M.
cccc. In vibe autem dicebantur eẽ viroꝝ fortium ꝛ opti
me armatoꝝ. xl. milia. Quinta autem die postꝫ ad vibẽ
noster peruenit exercitus ad impugnandam vibem vnanimiter accingũtur. Cunctis iam ꝑ quatuor ebdomadas circa id vniuersis desudarent exercitus: die. xj. iulij. melius vno animo vibem aggrediuntur. Et cum vsqꝫ ad horam diei septimã sine certa victoria anceps ꝛ dubium satis certamen. cum nostri iam multo labore fatigari ceperunt inflare. remissis ꝛ insultantibus hostibus pauldm delabebatur populus. Sed subito virtus diuina affuit. que fidelib⁹ rebus iam desperatis intulit consolationem. Nam de mõte oliueti miles quidam armis accinctus refulgentibꝫ. qui postmodum nõ cõparuit signũ dabat nostris legionibus vt redirent ꝛ insultum denuo iterarent. Quo signo viso exhilarat⁹ noster exercitus ac maiori animo ad impugnandoz vibis redijt tanto feruore animoꝝ. vt qui felli aut telis vulneribus operam subtraxerant: nũc recepeis animis vltro se offerentes inflabãt animosius. Tantaqꝫ erat in castris nostroꝝ leticia. vt iam quasi certi de victoria infra vnius hore spaciũ vallo cõplanato ꝛ effracto antemurali quod
dã castellum qõ ex lignis cõstruxerant muro applicauerũt. Lines autem. pcere magnitudinis ꝛ immense soliditatis arbores a muro suspenderant vt machinarum ictus elide rent. Quarum duas nostri qui erant in pdicto castello ꝑ cilis funibus quibus erant ligate deiecerũt ad terrã. Quo cognito dux gothofredus qui in ea pte vibem impugnabat sursuz in castello dictas trabes ferri ꝑcepit. Quibus ex vna pte in machina. ex altera super murum locatis vice pontis prebuit. Monte igitur sic ordinato pauis oim vir illustris dux gothofredus cum fratre suo eustachio ingressus est vibem. Post quem multi alij secuti sunt. Hostes autem sup muros videtes nostroꝝ turres ꝛ menia deseruant. Nostri autem qui vbẽ iam intrauerant: ꝺ mãdato ducis ad portã septentrionalẽ que sancti stephani dicit' accedentes. atqꝫ illa reserata expectantẽ ppm introduxerunt. Qui ꝑ vicos ciuitatis discurrentes strictis gladijs erant non ꝑcentes aut seruire aut gladij ꝑsternebant omnia. Confugerunt porro in atrium templi maxima paganoꝝ multitudo. Ad quẽ uenientes dñs tancredus. cẽs quos ibidem reperit detruncauit qui fuerunt fere decem milia.

Subiugata autẽ .§. viii.

penitus ciuitate. populus fidelium depositis armis in spi
ritu humilitatis cum gemitu ꝛ lachrymis. loca venerabilia que saluator noster dei filius ꝓpria voluit sanctificare ꝓsentia. ceperũt cũ omni deuotõe circuire. Nã intuerierat amenissima ꝛ spãli plenũ iocunditate. quãta deuotõe ad loca sancta fidelis accederet populus. Nam vbiqꝫ lachryme vbiqꝫ suspiria. Die aũt capt̃is ciuitatis dñs ademarus vir venerabilis podiensis epc̃s domini pape legatus. qui vt predicimus apud antiochiã vita decesserat. a multis in sancta visus est ciuitate. Ita vt multi viri venerabiles ꝛ fidedigni eum sup ciuitatis murum primũ oim alcendisse. ꝛ ceteros ad ingressum vbis animasse. oculis corporeis se vidisse assererent. Multiqꝫ alij qui in dicta via i dei obsequio diuersis casibus occubuerant in dicta ciuitate apparuerunt cum alijs loca venerabilia visitãtes. In quo manifeste debatur intelligi. quia etsi vita decesserant corporali. ad eternam tñ vocati beatitudinẽ non sunt franda tia desiderio suo. sed qõ pio expetierãt studio pleno sunt affectu consecuti. Capta ẽ aũt ꝑdicta ciuitas anno ab incarnatione domini. M. xcix. die. xv. mẽsis iulij. feria. vj. hora. ix. Anno tercio exquo xp̃ianoꝝ ꝓcipatus peginatõis omnis assumpserat. Presidente romane ecc̃ie dño vrbano secũdo: romanoꝝ imperatore dño henrico. iiij. In hãcia ꝑo regnante dño philippo. Sancta igit' ciuitate ꝑ xp̃ianoꝝ ppm libertati pulsum restituta. octauo die cõuenerunt principes: vt aliquem ex suo collegio eligerent. qui regioni preesset ꝛ regiam sollicitudinem impenderet. pudicie acquisite. Innocatoqꝫ spũsancti gratia consonãtes ad inuicem dñm gothofredum loetoringie ducem vnanimiter elegerant in regem. Fuit aũt hic gothofredus ex regno francoꝝ prouincia remensi ciuitate bolonia. Cuius pat fuit dñs eustachius senior. illius regionis comes. Mater ꝑo yda nomine fuit ducis lotharingie gothofredi qui cognominatus ẽ strauma. Qui postmodum cum eet sine liberis hunc nepotem suum gothofredum in suũ filiũ adoptauit. vnde eodem defuncto illi in ducatu lotharingie successit. Hic autem fuerunt tres ex vtroqꝫ parente fratres dñs videlicet balduin⁹ comes edessanus. Eustachius comes bolonien'sis. qui post patres obtinuit comitatũ bolonicñ. Tercius fuit guills. qui duobꝰ fratribꝰ suis hierosolimam pficiscẽtibus eis patre domi remansit. Fuit hic dux pdicrissimus. vir religiosus. clemens. pius. iustus. seruus in verbo ꝛ stabilis. Seculi contemnens vanitates. qõ in illa eta te presertim in militari pfessione ramꝰ ẽ. Fuit preterea in orationibus ingis. in opẽbꝰ pietatis assiduus. erat etiam affabilitate insignis liberalitate gratiosus. Fuit aũt eo
pose pulcer ꝛ magnus. robust⁹ facie venusta. capillo ꝛ bar
ba flauis. In vsu armoꝝ ꝛ exercitio militari olim iudicio quasi singularis. cui⁹ opa sp fuerunt magnifica ꝛ admiratione digna. que vsqꝫ in pntem diem. ꝑ celebri narrat' historia. Postqꝫ igitur duo venetus princeps regnũ obtinuit. sicut vir religiosus erat statim regni sui dño cepit offerre primicias. Nam ptinus in eccl̃a dominici sepulchri ꝛ templi domini canonicos instituit regulares. eisqꝫ ampla beneficia assignauit. Adduxerat. n. secum vir deo amabil. de claustris monachos disciplinatos. qui toto interne boris diurnis pariter ꝛ nocturnis diuina illi ministrabant officia. Quibus diebus inuẽta ẽ in parte sancte resurrectõis ecc̃ie fortissima portio vne dñice crucis. quã ob metum gentiliũ fideles occultauerãt. Que res magnã fidelib⁹ attulit ꝛsolationem. Silere nõ debet huius pncipis pessimum factum. Nam ꝑmotus in regni corona aurea more regum in sancta ciuitate noluit insigniri in qua humani generis redemptor. vsqꝫ ad crucis patibulum ꝑ nostra salute spinea coronam portauit: vnde quidã etiam illi in catbalogo regũ hierosolimoꝝ latinoꝝ nõ cõnumerant. Ubi aũt nõ solum rex sed regũ optimus lumen ꝛ speculꝰ videtur alioꝝ. Non. n. consecratõis munus spreuisse credendus est: ꝑ pompam seculi penitus baliter declinasse coronã vt immarcessibilem alibi consequeret'.

Sub manu igitur .§. ix.

inclitj viri gothofredi. regnum conualescere cepit. Cunctis pidem tpe principes xp̃ianissimi nõdum adhuc abiecisse essent diuini. princeps egyptius qui caliphatus dignitatem inter ceteros potentissimus exercitus collegerat infinitos. Vocatoqꝫ ad se principe militie sue mandauit eidem. vt cũ vni-

uersis regni sui viribus in syriam descendat. ꝙ populū illū barbarum: q̄ de multis occidentalū finium adueneratꝫ leat de terra. Qui mandato dñi sui obediens. cū innumerabilibus copijs descendit in syriam. Quo audito ꝯgregati sunt adinuicem nr̄i principes. ac cōsperis ante sepulchrum dñi de more oīb⁹ collectis eoꝝ copijs ꝓtra hostes ꝓgressi sunt. Erant aūt illi equites in vniuerso mille ducenti. pedituꝫ xo nouem milia. Igit̄ acieb⁹ instructis rei ueritatem dño cōmendantes. ac de supmis inuocato auxilio viriliter hostibus aduenientib⁹ occurrunt. Quoꝝ primum impetum hostes sustinere non valentes. in fugā versi sunt: quos nostri insequentes magnū ex illis numerū occiderunt. Reuersiq̄ illoꝝ castra multarum diuitiarū referta generibus. vsq̄ ad nauseam satiati sunt. His ita q̄ gestis dei amabiles principes nr̄oꝝ ⁊ flandrēsium comites ad ꝓpria redierunt. Sꝫ nr̄omāno⁹ comes rediēs regem anglie frātrē suum. qui cognominatus ē rufus reperit ablq̄ liberis eē defunctum. Et cū illi tanq̄ antiq̄ori⁹ successionis cōpeteret: frater eius henricus natu posterior ꝓuadens regni principiū q̄ frater eius hierosolimis rex cōstitutus eēt redeūdi animū non habuit. Hac fraude regnum obtinuit. Reuersus ergo frater cepit regnū repetere. Sꝫ cū ille eo penitus negaret parata classe in angliam violenter ingressus ē. Et intercedentibo pacis mediatoribus. his conditionib⁹ pax inter illos reformata est. vt̄ꝫ q̄ rex fratri suo primogenito certam pecunie summaꝫ singulis annis census nomine daret. Postmodū xo non obstantibus pactis. rex cuꝫ exercitu in normāniā nauigāo fratrem bello victum cepit. atq̄ ꝑpetuo carceri mancipauit. in quo defunctus rex in omnib⁹ illi succesit. Recedentibus aūt his principib⁹ dñi rex gotbifredus retēto sibi dño tancredo ⁊ cōmite garnerio de grecy. cū quibusdā alijs nobilib⁹ regnum ꝓudenter ⁊ strenue gubernabat. q̄ bus diebus dñs boamundus antiochenus princeps. Et dñs balduinus comes edisſanus audientes q̄ nostri vbē sanctam sibi vendicauerant cum. xxv. milib⁹ armatorum. versus hierosolimam iter arripuerunt. atq̄ victis turchis qui illis in via insidias paraueraē sani ⁊ incolumes hierosolimā ꝑuenerunt. Sane cum vsq̄ ad illos dies hierosolimitana vacasset eccia. de cōmuni omnium voluntate dominum dalbertum virum venerabilem ꝓsanctā archiepm qui post captionem ciuitatis in terram sanctam cū multis de ytalia nauigio venerat in sedem collocauerunt patriarchalem. Quo facto bi duo principes hic antiochiam. ille edissam redierunt. Boamundus aūt postq̄ redijt cum causa capiendi quandam vrbem q̄dam⁹ accessisset a turchis multis suoꝝ amissis captus est. Quo quidem anno qui fuit ab incarnatione dominī. M. centesim⁹ rex gotbifredus infirmatus est. qui sentiens sibi mortem imminere. assumpto sibi salutis nostre viatico. tanq̄ verus xp̄i confessor. nam vniuerse carnis ingressus ē. Quo anno etiam rex anglorum guillus vir oīm nequissimus ē extinctus. Anno regni sui. xij. vite xo sue. xlvj. nonas augusti. Deniq̄ subtracto ab hac luce dño gotbifredo. succesit illi in regnum dñs balduinus frater eius comes edissanus vir si quidem strenuus fuit. liberalib⁹ disciplinis cōuenienter imbutus. Erat preterea promptus ad arma inꝑiger sollicitus. quotiens eum regni vocabant negocia. Postro magnificentiam animo stratē ⁊ discipline militaris experientiā. ⁊ ceteras illius animi dotes. sic ꝓfluum videtur in eo cōmēdare. Fuit aūt naso aquilo. grauis in incessu. ⁊ in verbo serus clamidem sp portans ab humero. ita vt ignotus magis eps q̄ secularis princeps videretur. Hic turchos atq̄ ceteras infideles nationes multis ꝓeliis afflixit. multas illorum ciuitates expugnauit.

Eodem tempore .§.x.

quidētes occidentales principes mirabilia magna. que ꝑ seruos suos dñs contra infideles in oriente operatus fuerat. qūo ante faciem eoꝝ subuerterat gentes. firmiter cōcipiunt expeditiōem aliam remonere. atq̄ in orientē ꝓficisci. Hoꝝ maximus erat virillustris dño guillo⁹ comes pictauensis. Idemq̄ aquitanie dux. Hugo magnus regis francoꝝ frater. qui etiam in prima fuerat expeditiōe. sed rei familiaris inopia coactus fuerat ad ꝓpria redire. Dominus quoq̄ stephanus carnotensis ⁊ blesensiū comes: q̄ capta antiochia futurum ꝓelij reformidans. turpi fuga ꝑpetuam infamiā accepit. Hic quereno ꝓiotē ignominiā redimere. idem iter arripuit. Dominus q̄ stephanus burgundie comes: ⁊ multi alij nobiles. Hi omnes iter arripientes constantinopolim ꝑuenerunt. Indecū suis legionibus transito bellesponto niceam ꝑuenerunt. Imperator aūt ystantinopolitanus alexius. vetulus grecoꝝ more latinorum successib⁹ inuidens. occulte q̄ nuncios in eoꝝ pniciem hostes fidei sollicitabat. Qui sue ex industria siue casu diuisi abinicez. dati sunt in manus hostiū. ita q̄ vna die ꝑmisti sexus ceciderūt vtra. l. milia. Quibus aūt ꝓcessus diuinitus hostes effugere. amissis fere oībus tharsum cilicie ꝑuenerūt. Quo in loco hugo magn⁹ vita defunctus est. Postmodū tractu temporis videlicet sancta ihrlm iter arripientes totā tocius ciuitatē maritimā obsessam violenter effractam in suam redegerunt ptātem. In quodā autem ciuitatis eiusdē oriculo reperta ē vas coloris viridissimi in modū parabidis formatū: quod ianuenses smaragdū reputantes ꝑ multa summa pecunie in sortem prede eis a rege ꝑmisse. recipiētes eccie sue ianuen. redemptio ꝑ multo obtulerunt oriatu. Sꝫ quidem vas hodie in dicta ciuitate ianuen. ostenditur ꝑ miraculo: dicētes ꝓdicti ianuen. vere esse smaragdū acillud vas fine catinum in quo ihc xp̄s filius xp̄e in cena cū discipulis suis comedit. Ordinatis autem his ciuitatibus quas rex de manu infidelium ceperat. in regnū rediens insonuit rumor. q̄ calipha egyptius iterum copias infinitas contra fideles in syriam dirigebat. In quoꝝ exercitu dicebant eē equitum xv. milia. peditum xo. xx. milia. Q̄ postq̄ rex illorum aduentū habuit. p cōperto: cuꝫ equinibus ducentis. ter. peditib⁹ xo. xiij. milia. invocato de supernis auxilio viriliter illis occurrit: cōmisso ꝓlio dei coopante gratia illos fugauit. quos nostri insequentes de eis stragem mirabilem fecerunt eoꝝ principe interfecto. Eodem anno qui fuit ab incarnatōe domini. M. cij. Ebrat balduinus esset in ioppem. ascalonite infideles congregata infinita suoꝝ multitudine fines regni aggressi sunt. Qō rex audiēs acceptis copijs impetuose nimis ad illos egredit̄. nec illoꝝ multitudinē ventus manus conseruit. Sꝫ cū aliq̄b⁹ nostri viriliter pugnallent ad postremū a multitudine obruti. post multam stragem hostium in fugam versi sunt. Tanta nobilium virorum strages vsq̄ ad illum diem in regno hierosolimitano fuisse non legit. Inter quos ceciderunt dominus stephanus burgundie comes carnotēn. Rex tamen euadens ad montana confugit: ⁊ cum mortuus crederetur ioppem redijt. Tandē hostes ꝑpter victoriam hinc inde discurrētes aggressus vicat. multisq̄ interfectis atq̄ captis ceteros in fugā vertit. Anno autem regni eius. xij. idem rex cum stolo ianuen. qui eodem vere in ioppem portū applicuerat acbonensem ciuitatem maritimam p. xx. continuos menses obsessam expulsis inde infidelibus cepit. Hinc primum per mare. terras sanctam visitantibus patuit secura tranquillitas. Eodem anno dominus boamūdus antiochie princeps. vna cum domino tancredo ⁊ domino balduino de burgo. qui in comitatu edissano domino regi successerat conuenientes adinuicem. cum multa nobilium ⁊ aliorū tam equitum q̄ peditum comitiua vrbem carram ciuitati edissane vicinā obsederunt. Et cum multa pugnandi instantia ciues infideles ad dedicōem compulissent. inuidia stimulante effusa est inter principes contentio: cuius vrbis primo introducatur in vrbem. Cumq̄ contenderent subito affuit in-

sunita turchoꝝ multitudo. que ad solvendā obsidionē vniuerso oriente ꝓcurauerant. Qui nostros vinino auxilio destitutos aggressi in fugā verterunt. quib⁹ ꝑ magna pte occisis dominus comes edissanus. ⁊ dominus Joscelinus eius consanguineus capti sunt. Dominus ẏo boamundus. ⁊ dñs tancredus edissam fugerunt. Porro nec ꝓius. nec postmodū in vniuersa orientē rpe latinoꝝ vsp̄iā legitur tam periculosum fuisse ꝓelium. tantaq; strages vi rorum fortium gentis nostre. Sequenti anno dom⁹ tancredus cū boamundus qui in occidente nauigans antiochenum rēmedauerat principatum. rodoabam turchorum potentissimū qui fines antiochenoꝝ cum multo sociorum comitatu hostiliter intrauerat. multis suoꝝ occisis bello victus fugauit. Sꝫ ⁊ dñs balduin⁹ rex egyptios in regnum deuotissim⁹ ꝑtes magna cede ꝓstrauit. quatuor milia ex illis occisis. Sꝫ ⁊ classe illoꝝ i egyptū redeūtia ira seuissima tēpestate pene tota perijt.

Anno domini mil .§.xi.

lesimo centesimo octuagesimo. post multas ⁊ magnas victorias contra saracenos habitas. inclitus rex paim⁹ bierlm postq̄ capta est godofredus moritur. Cui successit in illo regno balduinus predictus frater eius. vbi regnauit annis xviij. in quibus ter egyptios in bello superauit. ⁊ caliph eorum regem occidit. Post mortem balduini primi regnauit bierosolimis balduinus secūdus ex nostris annis xij. Hic gazim regem ꝑsarum ꝓelio victum interemit: ⁊ damascenoꝝ ascalonitarumq; reges ꝓstrauit. Cepit aūt regnare anno dñi. M.cxix. Ipse aūt balduinus deficiendo sedulo xp̄ianis ex europa transfretatis multos ꝓfectibiles etiā trans iordanem comocauit. quos simul cū suis bierusalem inhabitare fecit. Et anno. M.cxxiij. classis pisanie ceperant tyrum florentissimā phoenicum vrbes. Et inde ad annos. iij. ipsa tyrum ciuitas⁹ maxima populi strage terremotus subuertit. Quartus rex ierlm regnauit Falco nomine post mortem ꝑdicti balduini cuius gener fuit. Qui regnare cepit anno dñi. M.cxxxj. Et regnauit annis xj. Infra q̄s tempus egyptij sub varijs ducibꝫ xp̄ianos bierlm tenentes infestant. ⁊ plumbo locis ꝑ eoꝝ vrbes irrumpunt. ꝓter q̄s reiterantur bellus in quo nostri nōnullas vrbes ceperunt. ⁊ alioꝝ sibi tributarias fecerunt. Et anno dñi. M.cxxxix. ascalonia maritima inclyte vrbs a xp̄ianis capitur. Demum ꝓfatus fulco rex bierusalem dum lepotem insequitur. casu equi corruens moritur. Et successit rex ānt⁹ balduin⁹ tercius huius nois filius dicti falconis. Qui regnare cepit anno dñi. M.cxlij. Et regnauit annis xxiij. Et inde ad duos annos quo regnare cepit mesopotamie populi ad xp̄i fidem maiori suorum hominum numero conuertuntur. Anno aūt domini M.clvij. Ludouicus rex francie conradum imperatorem monit. ⁊ ingenti multitudine ad expugnatōem sacratissime terre in xp̄ianorum subsidiū. qui sedulo ibi defecerāt tandez transiere. Verum cum ꝑ syriam temere discurrerent fame oppressi eodem anno redierunt vacui. Veneti quoq; subsidiariam classem in xp̄ianoꝝ fauorem miserūt. Anno aūt dñi. M.clj. ꝓfatus balduinus rex bierosolimoꝝ egyptios atq; babilonios superat supra quinq; milibus eorum interfectis. Post hec ferdinādus rex hyspanie. in arabia. ꝑ xp̄i nomine bellādo interijt. Anno. M.clxvj. mortuo baldino regnare cepit in bierlm rex Amaricus nomine. vj. frater ꝓfati balduini. Et regnauit annis xj. Primo autem anno regni sui dragonte egyptiorum ducem in ꝓelio diuinitus superauit. Circa illa tempa Saladinus caliphum egyptium dominū suum intrusit. ⁊ regno suo potitur. Bierosolimoꝝ rex. vij. fuit balduinus. iij. filius amalrici. ⁊ regnauit annis. vij. Cepit aūt regnare anno domini. M.clxxviij. Hic saladinū regē egyptiorum non longe ab ascalone superauit. ⁊ in fugam vertit. Qui postea lepra infectus vxorem non duxit. Sed vetus sibi mortem imminere filium sororis sue sibille: nomine balduinum adhuc puerum sub tutela tripolitani comitis regnare iussit. Sed mortuus tam lenion q̄ iunioni balduino sibilla mater iuniotis transiens ad secundas nuptias guidonem virū suum regnare procurauit. Guidone igitur regnum adepto. inter eum ⁊ tripolitanum comitem ꝓcriosa dissensio oritur. In qua comes saladino adherens maximum detrimentum nostris comparauit. Demum anno domini. M.clxxxvj. Saladinus ꝓpter nr̄os discordias. vires adeptus. post maximam xp̄ianoꝝ stragem tandem ciuitatem bierosolimam recepit. Quaꝫ gloriosam vrbem post godofredum xp̄iani reges ꝑ octuagintaocto annos nobiliter possederant.

Capitulum. xiij.

Irca annos domini

mille nonagintatu: vt refert Vinc. spe. hist. li. xxvj. in ciuitate nāntis duo clerici nondū patientibus annis presbyteri literis affatis instructi. inter se multum amici: hoc pactum inierunt inter se vt qui priꝰ eorum moreret. alteri vel vigilanti vel dormienti apparet infra. xxx. dies. Data acceptaq; corporali fide. nō multo post tpe vnus eorum obijt. Trigesimo aūt die astitit alteri vigilanti. ⁊ nescio quid operi molienti mestius vultu erangui ⁊ pallido. Qui priꝰ vltum cōpellens. Agnoscis me inquit. Agnosco respondit ille. Et miror q̄ ita tardeapparueris. Ille prius moram excusans. Tandem venī inquit. Et aduentus meus si volueris tibi fiet cōmod⁹, mihi aūt cito infructuosus: nam sempiternis dat⁹ sum supplicijs. Ego ait alter iuuabo te oblōnibus multis ieuniis ⁊ elemosynis. At ille rūdit. Sine penitēcia sunt iudicia dei in inferno. Dū rotat astra polus: dum pulsat litora pontus. ꝑ criminibus meis puniar. Si totus mundus mihi remedia exquireret. eterna tamen ⁊ innumera penarum genera paniar. Et vt aliquam ex meis tōnabilibus penis cognoscas: vna: ꝓtendit manum saniosa vicere stillantem. Videtur ne tibi ait ille lenis. Cuiꝰ ille lenem sibi videri referret. ipse mortuus curuatis in nolas digitis tres guttas defluentis tabe sup eum iaculatus est. Quarum due timpora. tercia frontem contingentes cutem sicut ignito iaculo penetrauerunt. sotamen nocis caput effugiēres. Illo magnam penaz eē voluntis clamore ꝓtestante hoc inquit mortuus erit tibi q̄dū viueris. ⁊ penaꝝ mearum grane documentum. ⁊ nisi negligeris salutis tue singulare monimentū. Vade ergo dum licet: muta habitū simul ⁊ aīm. ⁊ festo monachus redonis apud sanctuz melanium. Cuiꝰ ad hoc vanus respondere nollet. mortuus eum oculi vigore ꝓstringens. Si dubitas inquit miser cōnertere lege literas istas. Et hec dicēs manum ꝓtendit tenebris noctis inscriptam. in quibus barbaras ⁊ cum infernoꝝ satellitum ecclastico cetui gratias de tantaro emittebant. q̄ cum ipsi in nullo suis voluptatibus deessent. tantum numerum animarum subditarum paterent ad inferna deferre. predicationis incuria quantū nunq; viderint retroacta secula. Hijs dictis loquentis aspectus disparuit. Et audiēs oīa vendēs. ⁊ vilis pauper sanctū melanii adiret monachus ibi factus optime conuersatus est.

Anno dñi millesimo .§.i.

xciij. pōtificāte in vrbe laudunēsi belinaldo. miles q̄dā i ꝓximo manēs hēbat generū iuuenili spē decoꝝ. quē multa diligēna ꝑ amore filie sue accurabat: vñ ⁊ orta ē turpis suspicio de muliere ⁊ genero suo apud vicinos suos: qd valde ea perurbauit. Et ipatiēter ferēs famā suā hmōi obprobrio turpari. iniurie sue cām i eū retorsit. ⁊ clādestina machinatōe vt occideret a ducibꝰ puericuraui. Postmodū ẏo ad penitentiam facti homicidij conuersa. cuidam presbytero p cōfessiōez peccatū suū reuelauit. Sꝫ elapso aliquanti temporis spacio ꝑsbyter litigans cum eodem ma-

lū qđ fecerat in facīē eius ei exprobrauit. Quo audito parentes hominis occisi. sperantes nociturum vicedomino laudunensi. Quo dño volente venit mulier euocata. ⁊ q̄liter hominem occidisset non celauit. Judicatū ēgit eam ignibus cē cremandam. Sed prius vocata ad eccīam beate marie peccatum suum coram deo ⁊ hominibꝫ et eodine enarrauit. Et sic meritis ⁊ precibus beatissime dei genitricis sospes fideliter cōmendauit. Deinde missa in ignē incendium nullatenus sensit: sed diuina ptegente gra consumpto igne ipsa illesa pmansit. Qđ factum occisi hominis cognati non diuine virtuti ascribentes: sed fragilꝭ potꝰ lignorum materiam credentes: iterum succendunt ignem. circa eam fortioribus lignis. ⁊ tamen nihil pfecerunt. Irrato.n. miraculo seruauit eam deus incolumē ab exustiōe ignis. ad laudem sui nominis ⁊ dei genitricis gloriaꝫ ⁊ bonorem. Egressa ergo ex igne non solum carne ꝑ ⁊ vestē et crine illesa ad eccīam sancte marie vocta est. Et post laudes deo redditas volente deo paucis diebus transactis: transiit ab hoc seculo. Eodem tempore vt testat ide. sigilbertus fames diu concepta validissime ingrauatur. ⁊ fit annos calamitosa multo fame laborādo. pauperib⁹ p forta ⁊ incendia ditiores grauiter vexantibus. Cum validō ventorum furibus. Etiam terremotus est factus media nocte.iij. ydus septēbris. In multa terrarum parte paidie non. aprił. circa diluculū. stelle pplures de celo in terram cecidisse vise sunt. Has tamen credo fuisse vapores ignei os. Inter quas vnam maximā albi in terram cuꝫ quidam in francia timperet. notato loco vbi labi visa ē. cui squam ibi fodisset tumum cū feruoris sono inde exire magis stupuit. In comitatu namurcensi panem subcinericiū quasi sanguine infectum vidimus. Hoc anno sacro igne multi accendūtur. membris intra carbonum ingrescentibus. De hoc igne sic refert Vinc. spe. histo. li. xxviij. circa principium. Anno dñi. M. cc xviij. Multi de pago suessionico sacro igne succensi. ad eccīam beate marie in ciuitate suessionum litam conuenerunt. Ibiq; diebus pancis misericordiam dei ⁊ beate marie succursum prestolantes. salutem eius meritis ⁊ precib⁹ consecuti sunt. tanta infra quindecim dies centuꝫ ⁊ tres nominatim ab hoc igne restringerentur. ⁊ tres puelle viscere sanitati restituerentur. Nam aduersarie potestati concessum erat. percutere multos plaga inuisibili. diuerse etatis ⁊ sexus: ita vt semel succensa corpa eorum. cum intolerabili cruciatu arderent Est enim morbus hic tabificus sub extenta liuenti cute. carnem ab ossibus separans ⁊ consumens. ⁊ mota temporis augmenta volutum ⁊ ardoris capiēs ꝑ singula momenta cogit miseros mori: sed desiderantibus morte non venit: donec de pastis artubus ignis ille celer ⁊ pestifer inuadit membra vitalia. Et quod valde mirum est. Ignis hic sine calore validus ad ꝯsumendum tāto frigore velut glaciali perfundit miserabiles. vt nullis remedꝭ possint calefieri. Item qđ non minus est mirabile. et quo diuina gratia restrictus fuerat: fugato mortali frigore tantus calor in eisdem partibus egros quadit. vt morbus cancri eidem seruos ꝑsepe se socet nisi medicamēnis occurratur.

Sed diebus mense septēbꝝ in eccīa beatissime virginis marie fuerunt hmōi infirmi. Ad preces autem populi cōcurrentis affuit ⁊ beata virgo maria. trahens secuꝫ fortia agmina sanctorum spirituum. ad cuius pīniam formidat infernus ⁊ pauent porte mortis. cuius aduentu precursor tam magnus tremor eccīam replenit vt terremotum cē fa cremauit eccīam a fundamentis concussam arbitrātes fugerent omnes. Sed vbi nihil periculi adesse sentientes. reuersi sunt omnem ardorem languentium extinctū. ⁊ omnē dolorem esse sopitum. celerrima suauitate collata inuenerunt. Aiunt autem a quibusdam ex languentibus pridie huius beneficij celitus vati visas eē celitus copiosas claritates p fenestras eccīe vitreas illapsas. quasi quedam preconia largitionis subsequentis. Nam vt dictum supra infra xv. dies centum ⁊ tres ab illo igne restricti sunt.

Quidam puer an- .§.ii.

norum .vj. pecorum custos. ardens pedibus a matre sua adductus est. Remedioq; dolotis intra paucos dies accepto. ad domum refectus est. Erat autem de vallibus ꝯ dū puer idem non immemor tanti beneficij: nutu diuino videlicet vlende domus beate virginis flagraret. ⁊ super hoc quotidie molestus matrem porgeret. ad eundum illuc: ⁊ illa nullatenus acquiesceret. Redeat inquit in me infirmitas: vt necesse habeam illuc referri. Quod ⁊ factum est. Relatus igitur a matre ad ingressum ꝑtilem matris eccīe ex cussus a quiete in grauāactionibꝫ rupit clamoribus ethera. Narrauitq; omnibꝫ raptum se fuisse ad deum. ⁊ dei genitricem pro populo supplicantem vidisse. vt dignaretur deus hunc morbum a populo auertere. et euertere. Et hanc sonrillam que acciderat auferre. Et ꝟ respōsum a filio fuisse pfalle. Mater tu es mea manu stella Fiat omnis voluntas tua. Dumq; iterum eadem virgo conquereretur super domo sua. que vilis ⁊ abiecta pre ceteris erat. Audiuit a filio suo q̄ de trans mare ⁊ de transrenum faceret affferri pecuniam. de qua domus eius edificaretur: ⁊ in omnium oculis intuentium claritate magna ⁊ gloria illustraret. populo etiam suessionensi mala euenire ex parte dei ꝓdixit. quia sue genitricis eccīam non reficeret. Equidem multos ex eadem vbe ignis inualit. Que ⁊ qualia fuerint nescimus. Idem puer parum post se moriturum esse predixit: ⁊ sic euenit. Non enim mendax qui uixit. Mirum autem valde de hoc puero erat. q̄ ab initio mundi omnem historiam retinens. totam narrat dem suaꝫ rigmice cursum digerebat. Textum euangeliꝫ ⁊ actus domini sic eodine omnia recensebat. ac si in libro legeret. ⁊ dictata ab aliis pronunciaret. Et de Joseph quoq; viro beate virginis inter cetera ait. Qui tenet sceptrum virge florentis. custos erat gloriose puelle. Hec narrabat clausis oculis tanq̄ lucem transitoriam exosus. Laicis ⁊ illiteratis vir dignabat facere verbum. tanq̄ ignotantiam in eorum ꝓcessu. Eius mortui coꝛp⁹ tāta gratia ꝓfudit. vt cādore ⁊ claritate vultus angelicum nescio quid ⁊ diuinū signaret. Apud villā que dicitur calla in territorio suessionensi. que possessio est matricis eccīe beatorum martyrum gerualiꝫ ⁊ ꝓtasij. mulier ob partus difficultatem laborans continuis tribus ebdomatibus ꝓclitabatur. persasaq; a vicinis mulieribus semudis pedibus iturum ad sanctam mariam suessionis. Vouit ⁊ liberata est. Sed ordine stupendo. Nam primum ex vtero suo emisit tres lapides. primum in magnitudine ouj anseris. Secundum in magnitudine ouj galline. ⁊ terciū non minorem aliqua nuce. His lapidibus effusis. statiꝫ sequitur partus infantis. qui ⁊ grām baptismi accepit ⁊ paucis diebus supuixit.

Titulus decimusseptim⁹.

Titulus iste decimusseptimus. continet gesta summorum pontificum ⁊ imperatorum. p annos centum vel circa. ab vrbano secundo exclusive. qui fuit anno domini. millesimo cētesimo decimo. vel circa vita functus. vsq; ad Innocentium tercium. Et fuerunt isti summi pontifices paschalis secundus. Gelasius secundus. Calixtus secund⁹ Honorius secundus. Innocentius secundus. Et octauus. Celestinus secundus. Lucius secundus. Eugenius tercius. Anastasius. Adrianus. Alexander tercius. ⁊ octauus. Lucius tercius. Urbanus tercius. Gregoꝛ⁹ octauus. Clemens tercius. Celestinus tercius. Imperatores aūt fuerūt hi. Henricus q̄ntus. Lotharius secūd⁹. Conradus ēius. Fredericus ꝑm⁹. Henricus sext⁹ filius ꝑmi fredrici. Continentur etiā gesta seu legende quorundam sanctorum. Malachie archiepi in hybernia. Sancti thome martyris archiepi cantuarien. Historia tundali multū abbreviata: vita beati bernardi. Que legende sancto-

sunt ante gesta predictorum imperatorum. Inter que gesta imperatorum est etiam historia de bello factis in terra sancta. postq̄ hierlm fuit capta a christicol'. 7 possessa annis. lxxx viij. p reges septem: 7 demum perdita.

Capitulum primum.

Rbano secūdo ac/

cessōe dominica evocato canonice ē electus paschalis secundus non ambitiose se ingerens vel procurens: sed renitens 7 q̄ inuitus assumptus. Hic fuit natione tuscus de ciuitate blede. pfessione monachus: virtutibus 7 magnanimus. Anno ꝺ̄o dcc. lxxxix. creatus est papa. Ab initio autem mundi quinquies millo. lxxij. sed sm cōmuniorem opinionem adducitur ad dictum numerum mille ducenti. lvij. Sedit annis. xviij. 7 mensibus. v. Qui postq̄ solenniter fuit coronatus. arbitrat' turpe fore guibertum hereſiarcham sen antipapam. p henricum imperatorem factum in vrbe 7 suburbio motam trahere. A romanis adiutus expulit eum de ciuitate alba. Qui profugus a facie veri pontificis huc atq̄ illuc discurrens infelix inuenit exitum quem meruit. Nam subita morte defunctus. tot malis finem imposuit. Eo defuncto respirare cepit romana eccia. Nihilominus tamen hi qui ꝺ̄ clero illi antipape adhesserant in solimate: mortuo eo duos alios vnum post alterum elegerunt: Quoꝝ primus quarto mense sue electionis a fidelibus captus. apud sanctum laurencium ꝑpetuo carceri est reclusus. 7 hic dictus ē Albertus. Sz 7 secūdus qui theodorus vocabat' simili exitu vitam finiuit. In malicia autem pseuerantes scismatici illi. quendam alium maginulfum nomine in papam eligunt. Qui nigromanticis artib⁹ vacans multos sibi ex his maxime qui consentiendo sceleribus vel spe futuri successus prosperi tenebantur sibi conciliauit. Sz postremo ab omnib⁹ derelictus egrit 7 grani inopia laborans miseram vitam finiuit. Sicq̄ bis impijs deficientib⁹: verus pastor paschalis consulit. Qui a romino confortatus omnia. s. ciuitates 7 castra 7 oppida 7 alia municipia que a tyrānis tēpore henrici quarti. occupata fuerant sua diligentia ad Jus beati petri reduxit pacem reformās in vrbe. Huius paschalis pape anno. v. concilium generale sub eo florentie celebratur. cccxl. epi⁹ ibi existentib⁹. Henricus autez. v. imperator ingressus ytaliam et alemānia. cum maximo exercitu. ad sedanda scandala que inter impenium 7 sacerdotium erant. romam properauit. Hec autem discordia a Gregorio. vij. de quo in precedenti titulo actum est. ceperat 7 eratgrata a successoribus ei⁹ victore vrbano 7 multomagis a paschali. ob quam causam scandalum erat i vniuerso orbe terrarum fidelium. Imperator. n. vti volens consuetudine 7 auctoritate p̄decessoꝝ suorum insistebat. ac petebat sibi concedi seu seruari ea que priuilegijs magni karolo magno iam p. ccc. annos 7 amplius concessa 7 obseruata fuerant: sab summis pontificibus illius temporis Et quibus priuilegijs licite per inuestituram anuli 7 virge epatus 7 abbatias conferebant. Et hoc ē sum⁹ ius allegabat. Sed contra hanc maiorum auctoritatem synodali iudicio censebāt summi pontifices ꝓmoniati nec posse nec debere dari p virgam vel anulum epatum vel aliquam ecclasticam dignitatem vel inuestituram a laycali pson̄a quacumq̄. Et ꝓpter hanc precipue causam imperator romam tendebat. Approp̄inquans autē ad vrbem omnem romanam notabilitatem ac populum obuiaz habuit. Cum quibus vrbem ingressus ad eccām beati petri ꝓfectus in ip̄ius eccie gradibus ab ipso summo pontifice paschali qui ibi cum cardinalib⁹ 7 epis̄ presbyterabatur honorifice suscepti⁹ est. veruntamen eccām ingredi noluit. quoniq̄ omnes munitiones turres 7 domus altas volente papa in potestatem sui redegit. Et ne papa de iniqua eius voluntate sinistrum imaginaret'. nepotē suū 7 quosdam alios barones obsides tradit. Quo facto eccām beati petri ingressus est. Dominus ꝺ̄o papa missam sol̄ niter celebrante. cum imperator ad altare vt sacrā cōmunionem de manu eius susciperet accessisset: dixit ei sum⁹ pontifex. Domine imperator hodie corpus domini nati ex maria virgine. passum pro nobis in cruce sicut sancta tenet eccia. damus tibi in confirmatōem vere pacis int' me 7 te. Conuenerant autem vt imperator illi inuestituras epoꝝ 7 prelatorum relaxaret. Papa autem econuerso imperatori omnia epoꝝ regalia dimitteret. Hanc autē pactionem sacramto 7 obsidibus firmauerunt. Sz summus pontifex resistentibus epis̄ 7 contradicentibus. sicut ꝑi erat implere non valuit. Quare imperator quoundā sceleratorum consilio. papam cum cardinalibus captiuauit. Clerum insuper omnem in vrbe bonis spoliauit. Huius factoris auctor principalis fuisse dicitur archiep̄s magūtinus. Igitur a secundo ydus februarij vsq̄ ad. v. kalend. maij. papa in carcere detentus. multis est affectus iniurijs

Ad postremū ꝺ̄o pro liberatione eccie 7 multoꝝ captiuorum qui cum eo captiui detinebantur. quendam ad tempus cum predicto extimatore coactus est pacem facere: recepturus. s. inuestituras p anulum 7 baculum imperatori concedere. Quo facto de carcere liberatus est. Imperator autem ipsum papam ac cines romanos. quorum ex hoc facto mitos exasperauerat mentibus reconciliare curauit. Vnde vt quidam cronicatores scribunt. ab eo munus coronationis accepit. Hec autem facta sunt anno dñi. M. cxj. Imperator autem ex ytalia recedente vocatis epis̄copis atq̄ ꝓlatis ꝓuilegium inter ip̄m 7 imperatorē factum annullauit atq̄ cassauit. Quare a fautoribus imperatoris multas ꝓsecutōes pallus est maxime a ꝓfecto vrbis 7 quodam alio nobili nomine thalamon. vnde pontifex illorum furori cedens. in apuliam secessit. Ipse autē filius belial eo recedente. p maiou ꝑte castra 7 oppida que erant ꝺ̄ ire beati petri occupauerunt. Deinde timentes domini pape a vrbem regressum. nullis ad imperatorem nunciis ꝓmiserunt. vt romam reuertretur denuo. Qui dictis eorum obaudiens hostis ille eccie in ytaliam reuersus est. cōtra bonis infestus: sed seditiosis 7 malis benignior. Qui statim vt latium ingressus est eccie fidelibus bellum intulit. multaq̄ castra ciuitates 7 oppida. que adhuc eccie fidē seruantes scismaticis resistere nō potuerant. Ob quā causam romanus populus tacsi ꝺ̄ partis 7 barbaris triumphasset. illi triumphum decreuit. Igitur henricus ingressus romam per coronam 7 arcuatam incessit vrbem vnacū vxore quam secum adduxerat. Sed magnus apparatus. parua q̄ gloria. Nam illi nullus patrum. nullus epoꝝ. nullus catholicus sacerdos occurrit. Demum vt dicetur infra in cap. sequenti. Henricus datus in reprobum sensum cum fideles qui intra vrbem erant circūuenire vel vis non potuisset quos in immensum exacerbauerat accito barcarēsi epo mauritio noie. q̄ illi relicta eccia sua secessuerat coronari se fecit in eccia beati petri ad altare beati gregorij. Sicq̄ ab vrbe discessit. Sz necdū sumū ciuitatē egressus erat. 7 ecce nūcij cōcite ad eū veniunt significātes apulie ducē rogerium cū maximo exercitu in fauorē eccie ꝺ̄ eū aduenturē. Qō postq̄ cōperit imperator congregato suo ꝓsilio decreuit. vt subito illic totum exercitus robur mitteret. Nec facile credebat hoc modo incautos circūuenire. Sz deo ita volente a quadā matrona que in castro plebanario habitabat. per nuncium de aduentu teutonicorum ducem apulie certiorem fecit. Sicq̄ dum cauit vni ꝓuidit vtriusq̄ ne duo fortissimi exercitus adinuicem manum consererent. Igitur Rogerius apulie dux audiens imperatorem Henricum in longobardiam vrbe dimissa discessisse ad propria est reuersus. Sed imperatoris exercitus qui eundem ducem incautum circumuenire crediderat. cum comperit ad propria rediisse ad imperatorem reuersus est. Inter hec sūmus pontifex paschalis p̄cessum

impatoris ab vrbe credens iam tute ad vrbem posse redire. post concilium in apulia celebratum. primo in campaniam: deinde romā accessit. Cuius inopinatus aduentus adeo rebelles eccie terruit. vt non nisi de fuga cogitarent. Vir vo beatissimus xpi confessor ob laborem itineris infirmatus: post paucos dies migrauit ad vām. Vacantis apostolica sedes diebus tribus. Hic pascalis sic inter cetera decretauit: vt habetur xvj. q. j. Decimas a populo sacerdotibus ac leuitis ee reddendas diuine legis sanctio statuit. Ceterum a monachis seu clericis cōiter viuentibus: nulla ratio sinit. vt milites aut epi aut persone quelibet decimas de laboribus seu nutrimentis seu suis pecoribus exigere debeant. De hac materia plene vide ei secunda pte. Idem scribens guidoni apostolice sedis legato xiij. q. ij. sic ait. Super pudentia tua plurimū admiratur. q in negocio eccie beati stephani clericos ipsorum non iuris acceptare testimoniū: diuerse nanq sunt spes causarum. nec in omnib causis crimina agitant. In criminibus siquidem accusatoꝝ q testium. illa diffinitio obseruāda est. que in canonib cōtinetur. ne qui ad pbationem admittici assumant. Ceterum in possessionū vel bonoꝝ negociis bi ponissimū assumendi sunt. qui eadem negocia tractauerunt. de quoꝝ auditu q visa dubitatio esse n debeat. Si ergo idē clerici ydonei sunt ad asserōem cause illi⁹ nul latenus remoueantur.

Post decessum pa- .§.i.

scalis secundi. cardinales in vnam puenientes. vno consensu. vna voce. Johannem de gayeta in papam elegerunt. Anno ab incarnatione dñi. M. cxvij. Ab initio autē mundi quinquies millo octuagesimo octauo. Sz sm maiorem cōputatōem septies millo tricentesimo vicesimo primo. Et anno vno tenuit sedem petri: Quem gelasium secundū vocauerunt. Fuit autem hic casinensis monach⁹ vir ab ipsa adolescentia tam secularium q diuinarum literarum peritissimus sapientia. Qui cum in dicto monasterio vita scientia q moribus floreret. q̄nis adolescēs a papa vrbano secundo romam vocatus. atq; in persecutiōe alemānica seuiente. cancellarius eccie ordinatus est. Erat. n. vir eloquentissimus atq; ad negocia eccie pertractāda valde ydoneus q sollicitus. Audientes autem fautores impatoris qui rome erant. maxime Cincius de domo frāgipane: hunc papam electum. congregatis bis quibi in tam ꝓposito parato adhereb̄ant. sine more armatus. cū armatis cucurrit ad locum vbi cardinales elegerant. qui pallium quondaz vicebatur. Hodie vo palla dicitur. Qui locus inter colliseum q sanctam mariam nouā situs ē. Demens ergo ad locum tyrannus ille effractis ianuis introiit. atq; dei timore posthabito papam iam electum cepit q voluit alter dyocletianus pugnis q calcibus. ꝓsequi manibus verberauit. Indeq; eductum tamq̄ vile mancipium compedibus alligatum carceri mancipauit. Cardinales autem q episcopi q alij ecclesiarum prelati. qui ad electiōz cōuenerant ab apparitoribus victi cinctiq; alij spoliati. alij verberati. alij vincti cum domino papa in carcerem retrudantur. Facta autem hac voce p vbem conuenit multitudo romani populi atq; nobilium. Inter quos fuerunt precipue normanni qui nunc alberteschi nominantur. Et cum illis honesti atq; rebelesti bi omnes vno animo cuz multitudine armatorum in capitolium conuenientes: missis nunciis ad illos de frangipane. pastorem suum electū reperunt. Qui audito romani populi consensu timentes sibi q facti penitentes: sero tamen electum pontificem adeunt. atq; eius pedibus prostrati pedibus licet fictis veniam petunt. Relaturus igitur papa. atq; cum magno populi totius romam gaudio coronatur. Cum autem omnia pendent disponeret: atq; de exaltatione eccie ordinaret. Ecce nuncius qui diceret imperatorem henricum eccie hostem. cū magno exercitu aduentare: q iam ꝓsoubus ee. Timens igitur sibi q eccie fidelibus dominus papa fugere cogitauit. Sed q̄ p terram via vndiq; clausa erat. marino itinere gayetā fugit. Quo postq̄ pcuit. vndiq; episcopi q archiepi ad eū conuenerūt. Quo in loco primo sacerdos factus ē. Erat enim tempore sue electionis dyaconus. deinde cum multa solennitate munus consecrationis accepit. Adhuc papa gayeti existente barbarus ille henricus nec dicēdus imperator mauricium bracarensem epm quasi nouum simoniacum antipapam creauit gregorii nominādo. Quo audito summus pontifex romam ire deliberat. In cuius aduentum dux illustris apulie vilielmus. qui rogerio in vocatu successerat cum magna militia venit. Quod cū henricus ex̄ ꝓsensisset aduentum. relicto roma cum suo antipapa in alemāniam rediit. Quare papa vocem vilielmi cum copijs suis ad ꝓpia remisit. non credens necessarium post henrici recessum nouum intra vrbem introducere exercitum. Sed aliter q̄ existimauit euenit. Nam eo adueniente fautores henrici cum eccie fidelib tot bella. tot seditiones contra summū pontificē excitarunt. vt pius pōtifex pacis ciuili prouidere volens. relicta vrbe romana anagnio pedes profectus est. Deinde repetita nauigatōne in regnum francoꝝ se contulit. atq; in cenobio cluniacēsi fecit. ibiq; diem clausit extremum. Quo defuncto cessauit epatus diebus xv.

Anno autem domi- .§.ii.

ni. M. cxix. de cōi oim elegentium assensu. creatus est papa. christ. Calixtus secundus qui prius vocabatur guido. natione burgundus. filius cuiusdam magni comitis. q archiepiscopus viennensis. Hic post suam electionem romam veniens a senatu clero q omni romano populo cum miro q ineffabili gaudio ee susceptus. Sedit autem annis sex. Qui postq̄ in sede confirmatus est. excommunicauit henricum imperatorem: vt rebellem q sancte romane ecclesie persecutorem. Quare iratus imperator romam tercio venit. atq; burdinum quendam nomine. hyspanoz natione post mortem illius scelerati episcopi bracarensis antipape in sede beati petri intrusit. Quo facto in alemāniam rediit. calixto in apulia tunc vegente. qui romam regressus pio pace firmanda ecclesie tres cardinales in alemāniam ad imperatorem misit. Qui cum aduentes operante deo pmouit eis placuit omnia ab imperatore obtinere. Considerauit enim in melius imperator q pauitatum imperij principes ab eo deficere: q patris misericordiam mente reuolues cogita se excommunicatum cernebat. ideo in ꝓsentia ꝓlatorum q principum quos generaliter ad curiam suam conuocauerat. inuestituram episcopoum quam per violentiam a pascali extorserat manu cardinalium legatoꝝ romane ecclesie resignauit. Sicq; a vinculo excommunicationis quo longo tempore fuerat alligatus extitit absolutus. Regressi igitur domini legati ex alemānia q pacem ad libitum reportantes. cunctū populum letificarunt. Burdinus autem pseudo papa audiens imperatorem pacem cum calixto fecisse. timens romani populi furorem. ab vrbe discessit. atq; in ciuitate sutrij cum quibusdam ex romanis sibi adherentibus se contulit. In quo loco existens romanam cepit ecclesiam persequi ac rompetas spoliare. Papa vero Calixtus ex apulia romam reuersus est. cum iam se videret ex omni parte securum. Et Johannem cremonensem cardinalem sancti grisogoni sutrium contra burdinum misit. Sed et ipe eum e vestigio sequitur. Igitur deo operante pars burdini victa. ipe Burdinus capitur: captusq; super camelum ponitur. q romam ducitur facie versa ad caudam cameli. q demū in monasterū retrudit. in māchis tōsuratus. Eo aūt tpe cū studio incliti viri calixti: pax vbiq; floreret de mūdo vocat⁹ ad pces luminis. Cui⁹ corpus cū multo fletu oim in eccia lateranēsi sepelit. Hic deo amabil vir plura decreta instituit. Vñ q de ieiunijs quatuor tē-

pcum sic ait. di. lxx vj. Huius obseruãnie vtilitas fratres dilectissimi in ecclesiasticis pcipue ẽ constituta ieiunijs: q̃ et vernum spũsanctũ sic p totius anni curriculũ distributa sunt: vt lex abstinentie omnibus sit ascripta temporibus. Siquidẽ ieiuniũ vernum in quadragesima. Estiuum in penthecoste. Autumnale in mense. vij. ad est septembri Hyemale in hoc qui est decimus celebramus. Intelligentes viuinis nil vacuus ẽ p̃ceptis. z verbo dei ad eruditiõ nostram omnia elementa seruire. dum p̃ipius mundi carnibus. quasi p quatuor euangelia incessabili raba vtimur quod z predicamus z agimus. Idẽ Calixtus di. xj. Omnibus epis scribens sic ait. Non decet a capite membra discedere. sed iuxta scripture testimoniũ omnia membra capiti seruantur. Nulli ẽo dubium q̃ aplica ecclia mater sit oim ecclarum. a cuius regulis nullatenus vos cõuenit deviare. Et sicut dei filius venit facere voluntatẽ patris. sic z vos implete voluntatem matris vestre que ẽ ecclesia. cuius caput romana est eccla. Idem de epotum trãslatiõe. vij. q. j. sic ait. Sicut alterius vxor nec adulteram ab aliquo. vel iudicari aut disponi nisi a viro eo viuente pmittitur. Sic nec vxor epi que est eius eccla vel prochia indubitanter intelligitur eo viuente absq; eius consilio z voluntate alteri iudicari vel disponi. aut eius concubita. i. ordinatione sui non conceditur. vnde ait apostolus. Alligata est vxor legi viri: q̃diu vir eius viuit. Eo vo defuncto soluta est a lege viri. Similiter sponsa epi q̃ ecclesia eius dicitur illo viuente alligata est ei. Eo defuncto soluta est. Caueat nubat tñ in domino. i. regulariter. Si enim eo viuente altari nupserit adultera iudicabitur. Et similiter ille si aliam duxerit sponte adulter iudicabitur. z cõmunione priuabitur. Si autem plectus fuerit in sua eccla fugiendum est illi ad alteram eccl̃am eiq; est sociandus: dicente domino. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam. Si autem causa vtilitatis fuerit mutandus non p se hoc agat sed fratribus inuitantibus eum auctoritate huius sancte sedis hoc faciat: non ambitiõsa. sed aut vtilitate aut necessitate vt dictum est. Idem ix. q. ij. ait. Nullus terminos alterius vsurpet. nec alterius prochiam indicare vel ordinare aut excõmunicare p̃sumat. quia talis iudicatio vel ordinatio aut excõicatio vel damnatio. nec rata erit nec vires vllas habebit. q̃n nullo alterius iudicis nisi sui sententia tenebit aut damnabit.

Idẽ xxiij. q. ij. ait. Si quis rompetas z peregrinos. i. apostolorum limina. z aliorũ sanctorum oratoria visitantes. cape seu rebus quas ferãt spoliare. Et mercatores seu nisi beloneorũ pedagiorũ exactionibus molestare tentauerit. donec satisfecerit cõione careat xpiana. Hodie tales sunt excõmunicati ipo iure. Et absolutio pape reseruatur. vt in tercia pte habes. Hic calixtus secundus libellum scripsit de miraculis beati iacobi. z que sparsim legerat. vel a fidelibus audierat in vnum volumen cõpilauit: vnde ipe ait vt refert Vinc. spe. histor. li. xxvj. Cũ essem inquit scolaris z ab infantia beatum Jacobum diligens apostm. xiij. annoz spacio pambulans terras z prouincias barbaras que te eo scripta inuenebam. vt in vno volumine cõpsebendere pollez. O mira fortuna. in tres latrones cecidi. z rapta omibus spoliis meis. codex mihi tñ remãsit. Ergastalis trasus fui z pdito toto censu meo. mihi tãtũmodo codex remansit. In profundam aquarũ multarum crebro cecidi. primus motti. z codex minime infectus euasit. Domus in qua eram crematur. z consumptis rebus meis. codex mecum remansit z inustus euasit. Longe studiose cogitarem. vt codex iste p quo innumeras passus sum angustias. quem z manibus meis studebam pficere. deo fauente acceptabilis: nocte quadam raptus in extasi in quadam regia splendida facie vidi iuuenem pulcerrimum z splendidum laureatũ regaliter. Qui in cathedra sedẽs mihi sedenti ad pedes suos ait. prebe quas in manu habes cyrotheccas. Cui cũ libenter obtulissem. illo thalamus ingrediente. quidam e socijs eius venit mihi. Iste est filius regis summi. qui sicut cyrotheccas de manibus tuis accepit. sic codicem aplicum placide suscipiet postea impleuerus. Rursus translationis apti sermonem veneranda die mihi ruminãs. z scripturam eius inter manus tenenti. vna cũ beato iacobo ipe apparuit dicens. Scribe que cepisti: corrige scelera piratorum hospitum manentiũ in itinere apostoli mei. Nemo igitur librum istum vespiciat. Quicq̃d enim in eo scriptum est autenticum est. magnaq; auctoritate expressum. Ex illo libro Vinc. spe. histo. vbi sup. refert multa z magna miracula beatissimi Jacobi apostoli. z precipue circa visitantes sepulchrum eius. etiam mortuos resuscitatos. Solum autẽ hic narrabo quod refert beda. Temporibus inquit beati theodorani cõpostellanẽsis epi. quidam grave peccatum quod vir sacerdoti suo z epo ausus est confiteri cõmisserat. Quo audito epus stupefactus penitentiam ei dare non audens pter enormitatẽ nullam quasi reputans congruentem: hominem illum cuius cedula in qua peccatum illud erat scriptum ad sanctũ iacobum misit. Qui cum illuc venisset die festi eius cedulas super altare posuit. siens z rogans sanctum Jacobum vt meritis suis deleret illud peccatum. Interea epus ad missam celebrandam accessit z cedulam illam videns cũ quereretur cur z a quo ibi posita esset. vir ille primus occurrit z reiteriem cunctis audientibus enarrauit. literas autẽ illas aperiens: z nil ibi scriptum reperiens peccatum illũ sibi missum sibi cunctis narrantibus intellexit. Addatur et aliud. Anno domini. M. cviij. in regione gallie vir quidã vxore sterili. filium non habens sanctum iacobum pter hoc adijt. rogans vt eius meritis z precibus a domino sibi filium obtineret. Qui eranditus est. Nam rediens filium vxore habuit. cui z nomen iacobi imposuit. Cũ autẽ iam annum. xv. attigisset. cum ipo ad limina eius pater et mater ire disposuit. ad eum offerendum. Iter autem aggressus in via egrotauit puer vsq; ad mortem. vt nõ remaneret in eo alitus. De morte autẽ eius parentes nimis dolentes quasi amentes totum nemus clamoribus replebãt Mater autem sic sanctum iacobum interpellauit. q̃ si filium ei non redderet cum eo sepulti se vivam faceret. Interea dum puer ad tumulum deferret. quasi de somno et citatus resurrexit: z qualiter eum sanctus iacobus in sinu suo tenuerit. z ve parentes in itinere sequeretur cunctis astantibus enarrauit. Iste etiã Calixtus vt refert Vinc. vbi supra. ex ibis belandi alterciensem ordinem. primus in territorio viennensi plantauit in monasterio bonevallis cenobij primus abbas fuit Johannes lugdunensis. postea epus valentinus. Cuius dignitatis future pfectũ fuit letissimum. pulcerrima quedam visio. quam ipe Johannes ante conuersionem suam vidit hoc modo. Soufridus super apocalipsim. Cum prima nostri ordinis cisterciensis sacerentur fundamenta. Erat in ecclesia lugdunensi. quidam clericus honestus z honorabilis Johannes. qui rumore celebri nostri ordinis compunctus tacitus secum proposuit ipsius ordinis collegio sociandum. Quod propositum post paucos dies subeunte alia cogitatione mutauit. z pio quadam recompensatione talis propositi peregrinationem sancti Jacobi aggressus est. Qua tamen completa rediens a domesticis gratulabunde suscepetus est. z fatigatus ex itinere in cubiculum se recepit. Quiescẽti q̃ntus in visu affuit ei dominus hiesus christus cũ duobus apostolis Petro z iacobo. quorum petrus librum in manu tenebat. quem dominus precepit aperiri. Erat autem scriptus literis aureis continens nomina predestinatorum. Johannes ergo apostolus cepit legere. Et cum ibi legeret nomen Johannis illius. Tolle ait dominus tolle: tolle eum tolle. quia meam se futurum promiserat. Et resiliit a proposito. Accedens autem propius beatus Jacobus. obsecrabat p eo dicens. Domine: meus est peregrinus. Ne tollas obsecro nomen eius. Cui dominus.

mens inquit nō pegrinus. Cuius eē debuerat. Nōne mauis eē ciuē meū. q̄s peregrinū tuū. Ipse aūt pstitēs i sup plicatōe. Ne veleas inq̄t nomē eius pessime deus: ne veleas eū obsecro. Ego tibi p eo fideiubeo. Faciet q̄ ppo suerat. Et dūs ad eum. Mī faciet. Ipse aūt. Infra .xv. dies. Exclamat⁹ ad hec verba Jo. solo pstrat⁹ q̄ fideiussori suo cū vberrima lachrymar effusione gratias egit di cens. Faciam pcipue apostole sancte: facia q̄s tāmiseri coditer p me pollicitus es. Nō multopost fletu⁹ magnū iterum obdormiuit. Iterumq̄ dūs cū dictis aplis duo bus affuit. Jussitq̄ iterū libr⁹ aperiri. In quo audiuit idē Jo. beatū petrum legentem. Murenulas aureas faciem⁹ tibi vermiculatas argento. Mox iohannes surgens pfectum vt̄ faciens adimplenit votum. Hic fuit paim⁹ ab bas cenobij bonenalis. Postea valentine eccie anniten. Cuius vita q̄ mors multis miraclis q̄ meritis claruit. Plane merito sirabelitis ip̄to gaf. q̄ corde reuersi sunt in egy ptum. q̄n ille iohannes. quia cilbercio resiliente ipsius ē de leri de libro vite. Simulq̄ nobis considerandum est. quā ta nobis venot̄ne sanctor⁹ sint implorada suffragia. q̄ tamamicabiliter p nobis q̄ tam efficaciter intercedant.

Anno aūt domini .§.iii.

M.cxiij. Calixto ad patres collecto romanā eccliam re gendā suscepit honorius secundus. qui ptius lambert⁹ di cebatur hostien. epūs. Fuit aūt in ordine pontificū centesi mus septuagesimus. Et sedit annis sex. mensib⁹ duob⁹. Hic patriarchas grandenses q̄ aquilegienses deposuit.

Ad hunc pficiscens norbbertus institutor primus or dinis p̄monstrasiensium ab eo honorifice susceptus ē. q̄ flagitabat digne consecutus pbenopolim se futurū epi scopum diuinitus agnouit. Et rediens cum in die palce apud berbipolim in populi frequentia missam celebraret. cecam mulier ipo post sumpta mysteria in oculis eius sufflā te visum recepit. Inde p̄monstratum rediens in eccīa be ati martini que sita est in suburbio laudani. quendam de suis dominum. s. Walterium primum abbatem consecra ri ibi fecit. i. benedici. Cuius industria deo coopante eadē eccīa tam in temporalib⁹ q̄s in spūalib⁹ in tantū q̄ in breui multiplicata. vt famam bone opinionis q̄ ppagines san cte plantationis in ceteras ac longinquas extēderit regio nes. vicq̄ in hiberniā. in flandriā. in angliam. in gualloniā. in gotbiam. in hyspaniam. in burgundiam. Defuncto aūt pbenopolis ciuitatis archiepō norbbertus pfatus eli gitur. q̄ regali p̄sequente p̄uidentia ad sacerdotium pfate vrbis puebit. In p̄monstracensi aūt eccīa successorem sibi bugonē. qui ab initio pauperatis sue socius fuerat or dinari fecit abbatē. Deniq̄ hic norbbertus archiepūs vir potens in ope. q̄ sermone multor⁹ monasteriorum fun dator. dicti ordinis. q̄ sancte religionis eximius ppagator. Innocentij pape catholici de quo infra dicet equissimus fautor. petri leo scismatici installitus execrator. cum im patore lintbero ab expeditōe p̄talica regressus infirmita te correptus p. iij. menses in dño obdormiuit. Et cū con tentio esset de corpe eius sepeliendo. inter clericos eccīe sue maioris seu cathedralis. q̄ fratres sancte marie sue religio nis. ad imp̄atorem causa delata est. Et ex eius pcepto i eccīa sancte marie cum filijs q̄ fratribus suis quos ex po ge nerat. q̄ educauerat sepultus est. In p̄monstracesi aūt eccīa cuidam fratri altius de trinitate. que deus ē cogitāti in matutinis demon allidit. q̄ tria gestans capita. ei appa ruit trinitatē se esse contestans. q̄ ob fidei sue meritum tri nitatis visione eū esse dignū affirmans. Sz frater inimici volum agnoscens conniciando ei a se recedere fecit. Item norbberto apud nigellā verbum dei predicante. q̄ puellā demoniacam coram se adductam exorcizante demon irri dens cantica canticor⁹ a principio vsq̄ ad finē p os puel le edidit. q̄ de verbo ad verbum in romana. Deinde i teu tonica lingua interpretatus est. Ē dei seruo artius inhēsu te tandem egressus est. Predicato autem norbberto ad querendas sanctor⁹ reliquias colonium veniēte. q̄ suis in dicto ieiunio oationi instantibus. Una de numero vnde cim milium virginum nomen suum q̄ locum. vbi iacebat specialiter designans in crastinum solemniter leuata cum alijs sanctor⁹ reliquijs pomonstrata est translata. Coep⁹ etiam sancti gereonis martyris vbi iaceret sibi reuelatum est quod ignotabat. Et tibi inuentum cum honore leuat⁹ q̄ pars ei collata est eius. Anno. M.cxiij. cepit ordo ēplaris militie seu sancti iohannis hierosolimitani ō quo supra. Mortuo ante tempore. s. Calixti pape emerse runt quedam horribilia q̄ miranda: deo n. peccatis hoim irritato in monte castrilogon eccīa sancte valdetrudis cū toto pene oppido arsit. eccīa sancti michaelis de periculo maris fulgurata diuinitus arsit cum edificijs appendenti bus sibi. waldricus epūs laudunensis cines ipsius vrbis a sacramento pperam iurantes cōmunitat⁹ reuocare nisus a seditiosis ad arma cōcurrētibus (q̄d dictu nephas est) gladio confossus interijt. Feria quita in ebdomada pa sce septimo kal⁹. maij in letania maiote tumultuante eiā impetu p̄fuse multitudinis. domus epi succenditur. vnā ripa mater eccīa beate marie. q̄ beati iohannis baptiste i abbatia monialium cum omnib⁹ alijs eccl̄ijs e vicino ap pendentib⁹ cōcremantur. In auctores autem huius sedi tionis a ludouico rege francor⁹ tam seuere vindicatum est. vt tā futuros q̄ p̄sentes a simili scelere deterreri posset exēplum. Vnaldrico igitur laudunensi epo a suis vrbis ci uib⁹ nequiter pempto. hugo aurelianensis eccīe decanus substituitur. Quo post. vij. menses defuncto. vir illustris Bartholomeus ad epatum laudunensis ciuitatis p̄mo netur. Cuius industria q̄ exhortatiōe eccīa. que incensa erat. in breui reparata. iterum consecratur. q̄ ciuitatis ac p̄incie desolatione sublenata in multis locis in quibus antea nū q̄s fuerat religionis feruor. q̄ dei cultus fundatur. Et mul tas ac remotas etiam transmarinas regiones propagat⁹. Modum aūt huius sublenatōnis q̄ deuotōnis describit helinandus. li. xl. vt refert Vincē. vbi s. Electi enim sunt septem canonici laudunensis eccīe. q̄ sex burgenses. qui fe retrum sancte marie. q̄ alias capsas reliquiarum p diuer sas circūferrent. p̄uincias ad expetendas exhortationes fidelium p restauratione eccīarum. Que reliquie multis miracul⁹ clarificate sunt. q̄ ipa miracula scripserunt canonici eccle sie laudunensis. facta in multis locis in ciuitatibus francie q̄ an glie. per quas delatum est feretrum illud reliquiar⁹ cū ma gna deuotōne q̄ reuerentia. Eminebant aūt inter dictas reliquias forma q̄ dignitate vnum p̄hilacterium. i. vas in quo sic scriptum erat. Spongia crux domini cum sydo ne cum fasciali. Me sacrat⁹ ar⁹ tui genitrix q̄ virgo capilli d est de singulis horum erat ibi aliqua portiuncula. Ap̄s ysoldunum duo contracti sanati sunt. quoz calcanei na tibus adherebant. Apud castellum buscenti sanatus est a natiuitate surdus q̄ mutus. In ciuitate rhuronis mulier: que per octo annos de lecto surgere non poterat. nec ire nisi portata. faciens se referri ad locum victi ferendi p̄out sibi reuelatum fuerat per visum liberata est. Item 7 alius inuenis surdus q̄ mutus delato dicto feretro ad sanctum laurencium de scala in festo eiusdem martyris. Quidam monachus sci habitans. timens ne oblatiōes consuetas in dicto festo amitteret. non est passus q̄ super altare bea ti laurencij. sed nec alibi in dicta ecclesia poneretur. Sed idem monachus ad vesperam morbo epilentie grauī cor reptus in terram cecidit. vnde humiliatus penitentiā egit Et campana maior de turri cadens confracta est. Inde canonicum deducto feretro. occurrit venerandus vir cuz tota p̄cessione canonicorum q̄ posuit est in ecclesia ma iori super altare sancte Marie. vbi due mulieres contra cte curate sunt. q̄ quidam in carcere compeditus liberat⁹ est. Exinde collecta magna quantitate pecunie per fran ciam. sed non ad sufficiendam tante reparationis. dictuz

feretrum sancte Marie cum reliquijs detulerunt etiam in angliam: vbi tunc erat copia diuitiarum. In nauigando autem p mare cum dicto feretro vt angliam intrarent miraculose euaserunt periculum captiōis piratarū quos obuios habuerunt. In victoq; regno in multis ciuitatibus multa diuersis languoribus sanitates perceperunt accedentes deuote ad dictū feretrum z virgini se commendantes.

Deinde accedentib ad quandam magnam villam de canis cum suis clericis noluerunt suscipe feretrū intra ecclesiam suam ne amitterent oblationes eaz tamen pluuia non modica in terram descenderet. Quidam aūt ex ppatione z deuotione incitatus ad hoc ab vxore sua receptaculum praebuit in quodam domo sua sibi z deferētibus ipm. In die crastina draco quidaz flammomius exiens de mari in illam villam aduolauit. Et primo ecclesiam exinde quasdam domos flama quaz ex suis naribus emittebat succendit. Ecclesia aūt illa ita cremata est vt non solum ligna sed etiam parietes z lapides maximi eius z altaria ipa in cinerem sint redacta. vt nullo modo appareret ibi fuisse ecclesia. Decanus autē ille videns ecclesiam z domum eius succensam: vestes z supellectilia sua inde ad nauim que i littore ppe erat deferri fecit. Sed draco ille nauim petens ipam z omnia que in ea erant combussit. Domus autem illius q̄ receperat feretrum cum omnibus suis illesa euasit quod cernens decanus veniam postulabat. Multi quoq; infirmi ibi sanati sunt. Sicq; ex oblatis elemosynis reparata est ecclesia laudunensis combusta. Hec autem miracula facta sunt. Anno domini millesimo centesimo decimoquarto z quindecimo annis.

Honorio secundo .S.iiii.

in papatu successit Innocentius secūdus. Anno dñi millesimo centesimo.xxx. In numero pontificū centesimus septuagesimus ꝑmus. Ab initio aūt mundi series millesimo trecentesimo.xxxiiij. Scōm alias computationē minores quīquies millesimo.xcv. Qui sedit annis quasi.xiij. Hic Innocentius fama vita et scientia merito summo sacerdotio dignus habitus est. Contra quem p contentionē ordinatus est petrus leonis. Ad cuius schismatis pellem fedādam vocatus est a claraualle beatus Bernardus q̄ multum laborauit z multos profecit. Iste petrus leonis antipapa ad hunc honoris apicem ambiens a suis fautoribus precio corruptis nominatus est anacletus. Congregauerat sane opes innumeras: tam in oblationibus curie q̄m in legationū negociationibus. quas ad expectatas nundinas reseruarat. Insup z paterni census ampla cōgeries eatem sigillata modo vilibus in populos ad pbas et nephas venalem armauerat plebez. Quibus erogatis donaria regum in ornamentis ecclesie ab ipis euulsit altaribus. Et cū calices frangere z crucifixos aureos membratim diuidere ipi ꝓphani xp̄iani vel erubescerent vel timerent. questus est iudei q̄ vasa sacra z imagines deo dicatas audacter ꝓminuerent. Conuocato interea apud scām pas concilio sanctus Bernardus Innocentū solio pfulit. Petro autem leonis ob parentele sue fortitudinem apud sanctū petrum ꝓmotante. Innocentius romam egressus in gallias pficiscitur. Et ecclesia gallicana sibi adherente concilius celebratur in papaz pfirmatus declaratur. Et petrus ab omnib gallie z germanie epis anathematizat. Igit imo centus aurelianis honorifice a rege francoz ludouico susceptus est. Inde carnotū deductus: a gaufrido magnat virtutū viro: vbi et occurrit et rex anglor henric⁹. Tūc vt ait helinandus synodus magna remis celebrat ab Innocentio papa in qua multis ad honorem dei dispositis. regem ludouicū p fratre suo philippo de equo directo p potū et mortuo: viuente adhuc patre coronauit in regē. Cū enim dictus philippus inunctus in regem adhuc pater in ciuitate panisius equo veheret. casu quidam porcus equi pedib se submittens equum sup se precipites dedit vnde et de eius subita z miseranda morte tota ciuitas lauit. Cū aūt prefatus Innocentius monasteriū scī Medardi suession. quod est trans fluuiū situm dedicaret. Affuit inter ceteros quedam mulier d pago laudunensi que cum alijs monasterium beate marie ingressura ꝓcessit: sed virtute inuisibili ab ingressu est repulsa. Tunc nimio panore cepit vexari. z toto corpore tremescere. Confessa ꝑro z absolata ingressū ꝓmeruit. Scribe etiā burgo eps grannopolitanus vir totius sanctitatis z magne fame. cuius esset multum familiaris petro leonis z patri eius z multa obsequia ab eis recepisset. audito q̄ caput extitisset ꝑtra Innocentiū: cū nec eius amicicia flectus nec potentia territus q̄ zelo veritatis ductus. etsi senex z infirmus ꝓrexit ad concilium. z cum epis z alijs petrum scismaticum excōmunicauit z Innocentio adhesit. Demum vt habetur ex croñ. Lotharius imperator q̄ z lintbertus dicitur expeditionē in ytaliaz parat z cū epis z archiepis Innocentium papam romam deducens contra petrum leonis. qui monasteriū sancti petri munierat. ipm epm in lateranensi ecclesia in sede pontificali potenter collocat. Et ipe Innocentius lotharij imperatorem consecrat. Laborabat eo tempore sub scismatico ꝓfessione anglia belinādas. vt refert vincen. tota burdegalensis ecclesia seu, puicia. z non erat in aquitania qui posset resistere principi cuius animum induraverat deus: vt. l. faueret antipape petro leonis. qui psuadente girardo engolismensi epo. z instillante in cor eius semina dissensionis factus erat scismatis defensor et auctor. Hic igitur girardus misit ad petrū leonis. vt ei legationem cōcederet z ipe ei fidelitate iurata obediret. Insup z principem terre z quoscunq; posset ad eius imperium inclinaret. Sanctus homo ꝓdimonis locū se inuasisse in quo dilataret malicia sua. cito annuit z libēter. Et misit ad eū gionem tusculanū cardinalem epm. q̄ solus de romanis cum petro postmodum ei adheserat. Igitur girardus resumptis comitib q̄b ante nō fecerat publice. ꝓcedebat mitratus. Ab his q̄ duobz violenter expellit sede sua Guillelmus epc pictauensis vir bonestus z catholicus. z ꝓ eo alius quidā nobilis genere sed degener fide intrusus est. Similiter etiā in lemouicēsi eccia intruserunt Ramulphum quendā totatensē. qui non multo post cadens resupinus de equo in via plana vno trū lapide vitrose quia ad hoc ibi relictus erat infixo capite eius atq; qualsato cerebro expirauit. Audiens hec z similia venerabilis gaufridus carnotensis epc. cui a papa Innocētio aquitanie legatio fuerat commendata. duxit secū sanctū Bernardū. Veniendo q̄nanneū ibi sanata est mulier p virū sanctum Bernardū. que iam p ter annos a demone incubo fuerat oppressa. Qualiter hoc accidit alibi declaratum est. Decanus aūt ecclesie pictauensis altare in q̄ sanctus Bernardus missam cantauerat ꝓtingere ausus est. Post breue tps pcussus a deo cū iā aām exalaret. vidit domū suā plenā demonibz. z se a demone iugulari. clamitās a circūstantibus postulabat cultellū. quē ad demonem extrahendum immergeret gutturi suo. Et inter hec ꝑba expirauit. Archiepiscopus ꝑro q̄ petri innocentius pictauensis eccie denunciabat synodū cotam ipis de ad ꝓuentū pfidie inuitabat a dyabolo corruptus est. Et eius alios multos q̄ in illo scismate fernētiores extiterant manus dei manifestam exercuit vltionē. Tandē principe recōciliato z epis q̄ expulsi fuerant in suis sedib relocatis. girard⁹ solus pseuerans in malicia sine pfessione z viatico repente ille exitu suo mortuus inuenit⁹ é. z enormiter tumu⁹. Qui a nepotib suis in quadam basilica sepultus est: ꝑ q̄ gaufrido carnotensi epo inde extractus est. z alibi pie cōp⁹. Nepotes dicti eius ab ecclia eliminati sunt. z eis ꝓgenies z plantatio a radice anulla p cetera regna tūrim dicij circūferens querimonias exulant. Rex siciliē rogerius sol⁹ de principib Innocentio nō obediens misit ad petrū leonis vt petrū pfatū sibi a suo latere delegaret cōfidens in

eloquentia petri pisani. Sed abbas sanctus Bernard? apm petrū pisanum pape Innocentio reconciliauit. P? triduum pertus leonis impenitens moritur 7 cadauer ei? in latebras sepelit' 7 vsq; hodie fouea illa a catholicis ignoratur. Scismate ergo ablato Innocentius apud aquas silvias fundauit monasteriū sancti anastasij martyris cū structis ibi cenobialibo mansionibo. Et petit a monasterio clarevallis conuentū 7 abbatez mitti. Mittitur ergo illuc cum quibusdā bernardus pisane ecclesie olim vicedūs 7 tunc monachus cisterciēsis. Qui post aliquos annos creatus est papa vt patebit infra. Hic Innocentius sedo tulit sententiam excōmunicationis cōtra injcientes manus violentas in personas ecclesiasticas: sic decernens. xvij. q. iij. Si quis suadente dyabolo: huius sacrilegij vicium vt crimen incurrent anathema subjaciat. q? in clericum vel monachum violentas manus iniecerit. Et nullus episcopum presumat illum absoluere nisi mortis vrgente periculo: donec apostolico cōspectui presentet'. 7 eius mandatum suscipiat. Illud decretum habet declarationem valde plurimū quam habes in tercia parte titulo de excōmunicationibus. Ipse etiam innocentius determinat super his consule?: q? si quis accipit viduaz in vxorem etiā ante baptismū nō potest promoueri qi bigamus. dist. xxxiij. Si quis viduam. Itē q? si quis ante baptismum habuit vnā vxorem 7 post baptismū aliam etiam si virginem vere ē bigamus 7 promoueri non potest. vt di. xxxj. Dende. Itē q? baptizati vel ordinati ab hereticis sciēter non admittunt ad dictum .q.j. ventū. Et hoc nisi baptizati in casu necessitatis ab eis. Idem. xxiij. q. iij. air. Questionum est sup his qui post baptismū administrauerunt. l. iustinā in causa sanguinis aut tormenta exercuerunt. aut etiam capitalem sententiam tulerunt. l. vtruz tales peccent. Et respondet. nihil de his legimus a maiorib' diffinitum. scilicz q? peccent: meminerant enim a deo potestates has fuisse ꝓcessas 7 propter vindictam noxiorum gladium fuisse ꝓmissum 7 dei ministerio esse datuz in hmōi iudices. Quomodo igitur reprehenderent factuz. quod auctore deo videtur esse ꝓcessum. vbi 7 glo. Renera tales non peccāt: si amore iusticie hoc faciunt 7 habeant potestatē ad hmōi.

Item Inno. xxxv. q. ix. ait. Sententiam romane sedis non negamus posse in melius commutarecum aut subtractum aliquid fuerit aut ipa ꝓ ꝑsideratōne etatis 7 temporum seu grauium necessitatum dispensatione quedam ot dinare decreuit: qđ et egregij aplm paulū quedam fecisse dispensatorie legimus. que postea reprobasse legit. qđ tamen obseruandū est: q? illa romana vicz ecclesia dissertissima ꝓsideratione hoc fieri delegerit. non qđ ipa que bene diffinita sunt retractare voluerit. Idem .q.e. Hoc non oportet videri ꝓfimis meritis vestris cuiusqđ retractare iudiciū. qi veritas sepius exagitata magis splendescit in lucem: et pnicies remorata in iudiciū grauius 7 sine penitentia ꝓdemnatur. Nam fructus diuinus est in illis ciam sepius recenseri.

Innocentio secūdo .§.v.

viam vniuerse carnis ingresso assumitur ad summi pontificij gradum Celestinus sedis castellanus. q? prius Gurdo dicebat: Anno dñi millesimo centesimo. xliij. Ab initio ꝑo mundi qñqes millesimo centesimo nono. Secm alias ꝓputationem series millesimo. ccc. xlviij. Sedit aūt mensibo quinq;. vnde ꝓpter brevitatem tēpis sui pontificatus de eo nil repitur annotatū. Et fuit in numero pontificum clarij. Circa illud tempus vel paulo ante simonis pōte ludouico rege francie fit epōz 7 abbatū religiosorum cōuentus ꝓ petrum abaelardū q? scandalizabat ecclesiam ꝓbana quadam nouitate ꝑbor vel sensuum. Et hoc ab eis interpellatus cū esset de iusticia respondit: veni? audiendā apostolice sedis appellauit. Et sic cuadens nō multo post cabillone apud scm marcellū obijt. Hic Petrus abaelardus vt refert vin. spe. hyst. li. xxviij. magister inter quos fuit celeberrimus in opinione scientie. Sed de side ꝓfide vgmatizans. Quinq; scripta incendio. 7 scriptorem silentio Innocen. scdo ꝓdemnauit. Et ad Innocētiū papam sic scribit bernardus de hoc petro. Habemus in francia nouū de veteri magistro theologiū: q? ab incunte etate sua in arte dyalectica lusit: 7 nunc in scripturis sacris insanit. Qui noua semꝑ inquirit 7 que non inuenit fingit. Hic in ꝓmo theologie vel potius stultilogie limine fidez ꝓfitent estimationem vt putemus in fide nostra aliq̄d (vt is putat) dubia estimatione pendulū et non magis totez qđ in ea est certa ac solida veritate subnixū. otaculis et miraculis diuinitus ꝓlusum stabilitū et ꝓcreatū partu virginis sanguine redemptois gloria resurgentis. Testimonia ista credibilia facta sunt nobis. Clamat ap'us. Scio cui credidi 7 certus sum. Et tu mihi subsibdias. Fides est estimatio. Tu mihi ambiguum garris q̄ nihil est certius. Sz 7 augustinus aliter. Fides ait nō ꝓiectando vel opinando habetur in corde in quo est ab eo cui? est. Sz certa sciētia acclamante cōscientia. Et etū. Fides aut aplo est substantia rerum sperandarum nō inanū sunt alia ꝓiecturaꝝ. Academicoꝝ sunt ille estimationes quoꝝ est dubitare de omnibus: scire aūt nihil. hec hem. Capitula in libris eius reꝓhensibilia annotauit beatus bernardus in epla quam ō illo scripsit ad Innocentiū papam seciū. Libri tū hui? a multo curiose seruantur: quibo aque furtiue dulciores sunt: 7 panis absconditus suauior. Ego in eis multa reꝓhensibilia inueni. Hui? petri aliquādo discipulus fuerat gaufridus antisiodorensis. q̄ multo tpe fuerat notari? beati bernardi. hec inter cetera de eodez Petro dicit. Ego aliquando mihi magistrum fuisse recordor. q̄ cū pedib' et intestinis nihil amplius de agno paschali aut ipe vocās aut discipulis erubens et se pauper 7 suos nō medica ci? ꝓfrandabat. Si quidē preciū redemptionis exacuans. nihil aliud nobis in sacrificio passionis dominice cōmendabat: nisi virtutis eius exemplum 7 amoris incentiū. Qđ eis scripture ꝓhibent de potestate dyaboli ꝓcioso sanguine illo humanū genus esse redemptū in eo solo cōstare dicebat. q? exemplū nobis exhibitum est vsq; ad mortē pro veritate iusticia certandi. 7 adhibitū est velut quoddam incentiuū amoris. cū ex impenso amore occasio data est readamandi quasi vero et hec duo in mundo ex hac ꝓ veritate et iusticia occisoꝝ. nobis aūt exhibita nō sint. Et quidem magna hec 7 vera sed non sola. Benedictus d? q̄ fuit et sicut vobis ita et mihi magistrum tradit. postea meliorem q̄ quem priorem redarguit ignorantiā. insolentiam cōfutauit. Ille em̄ tanq̄ verus bebrens auide ꝓfusus vorabat. 7 vorandū nobis sollicite commendabat. caput agni cum pedibus 7 intestinis sic imitandum dñm precans patientē: 7 sic readamandū amantē. 7 principalē huius sacrificij causam velut agni caput redemptionē in eo ꝓfiteretur 7 adoraret humanaz. Tria nanq; spālia xp̄o nobis in sua passione exhibuit exemplum virtutis. mentum amoris. redemptionis sacramentū. qđ tercio euacuanti heretico nihil prodesse cetera potuerunt. Sine cū essi ꝓ virtute certauit vsq; ad mortez nobis patiente ꝑbus exemplum. Et sine cū erubuit 7 ꝓmendauit benī immēse dilectionis affectum sinō recipit ab olim ū a docta capti uitas copiose redemptionis effectuz. Gaufridus ꝓtra petrum olim magistrum suum fortiter et catholice scribit.

Eo tempore bennicus germanus ludouici regis frācie apud clarammallem monachus effectus est. Qui nō multo post ad episcopatum bituacensem assumptus ē. Et Johannes de temporibo mutatur qui annis. ccc. lij. vixerat a tempore karoli magni cuius a minor fuerat.

Anno domini milie .§.vi.

simo. centesimo. xliij. Celestino de hac luce subtracto. suscepit romanam ecclesiam. clxxij. regendam Lutiosbo-

nonien⁹ qui ꝑus gerardus dicebatur ⁊ cācellarius erat. Et q⁹ infra annum recessit nō repiunt⁹ a scriptoꝝ gesta eius minuta. Nisi qđ refert Jo. de col. vic⁹ q⁹ cū romani q̄ arburno summi pontificis regebant⁹ senatū q̄ a longe uis regibꝰ collapsus fuerat ⁊ pene obliuioni traditus sublimare decreuerunt. Erbo⁹ Innocentius sceleꝰ impedire voluisset morte ꝓuentus hoc agere nō ualuit. Sed ista ille bononien⁹ innocentij uolūtatem secutus cōtra romanū ꝑlm senatū abolere disposuit: unde ingenti multitudo congregata capitolium ut inde senatores expelleret: inuasit. Sed populus romanus ad arma concurrens papam cum suis capitolio expulit. ubi papa ut refertur lapidibus attritus postmodum officium pastorale exercere nō potuit. Sed non multo post. f. post. xj. mensem sui papatus diem clausit extremū. Eodē anno in francia fames magna inualescit. Et sanctus bernardus in alemānia multas ꝓtutes facit: ubi apud urbem sprensiū tantus erat ꝓcursus ut conradus rex seu imperator ne ꝑ⁹ eum comprimeret depositis clamide cū in ꝓpinas uinas suscipiens ut basilica aspiraret. Per idem tps in alemanie ptibꝰ admirabilis quedam uirgo puericie tatis erat cui tanta diuina uirtus gratiam ꝓtulerat: ut cum laica ⁊ illiterata esset mirabiliter tamen rapta frequentius in somnis discreet non solus qđ ꝑbia effunderet. sicnā quo scribēdo latine dictaret: ut hec dictando carbolice doctrie libros ꝓficēt. Hec aūt fuit in quit vin. spectabilis. ut estimo sancta hildegardis que multa fertur ꝓdixisse de futuris. ad qm etiā beati Bernardi scripsisse dicitur. Hec ad colonienses scribēs de futura clericoꝝ tribulatōne dicit. q⁹ clerici gloriā absq; merito uolunt habere ⁊ meritus absq; ope. Circa hoc tps Ubelinus puer in anglia crucifigit⁹ a iudeis i die pasce in ꝑsecutione noruicho: de quo ralis uilio legit⁹. ut refert vincen. spec. hy. li. xx viij. ex croñ. Puer quidā nomine vilelmus annoꝝ. x v. uoluens uidit uirū splendidū dicentem sibi sequere me. Et cepit mox ymbum videre terras alens: ⁊ ex leni uisione ductoris sui ꝑterritus ē. Debine uallem uidit tenebrosam ꝓfundam bitem bincinc illinc aquā frigidissimam. ubi anime de uno in aliud ꝛp transibant. Pō⁹ deducit ille senior splendidus puerū ad alia tormenta: ubi uidit sedilia infinita ignea ⁊ plebem innumerā ei⁹dē sedilꝭ implen⁹ ⁊ demones monetam flameam de saccuis ꝓferebant. et in ora singuloꝝ ꝓiciebāt: quā illi ꝑ fauces ⁊ gutt⁹ ejiciebant: sed demones iterū in ora reingerebāt. postea uidit a demonibꝰ carnes q̄ ꝑfecti homines formā habere uidebant⁹ in caldarias ꝓiceri et sub momento quasi mox nati infantes apparebāt. Hec fuit inuisio ignis a caldarijs erecte statim in puerum etatē trans formari uidebant⁹. Et sic sepius in caldarijs retorquebant⁹. Duct⁹ inde ad aliū ignem uidit innumeros homines in eū ꝓiectos in singlis iuncturis dissolui. ⁊ iterum de flama erepti ad loca sua reuerse sunt uisure. Postea uidit multos sup rotas uolubiles affigi: uiros q̄ uirilia feminas ꝑ genitalia membra. ⁊ omnes clamabant. ve ve. Dosū hec uidit multos sup sedes igneas qualifures in campo suspensos capitibꝰ deorsum. Aliq frigore mouentes uestes sube⁹positas uidebant sed tangere nō ualebant. Aliq fame cruciati cibos delectabiles subteꝛpositos tangere nō poterant. Et in quacunq; necessitate positis aliꝭ nō subueniebant in eadem nulla cō solationē recipiebant. Postea uidit tartaꝝ apertum q̄ videbatur in descensu ꝓfundior q̄ sit longitudo uie a toto hemia in laudonium. Ibi hostis antiquus sedebat in medio flame in sedꝛe ꝓfundus. Cui aūt puer staret in ꝛtra otam putei tremena: teter spūs qui sinistro lateri eius semper ab egressione domus adherebat. cepit eū accusare dicens. Omnia prava huic puero sp suggessi. Cui ꝛdo q̄ puer ꝑfessus fuerat ante pascha nā post pascha accidit hoc ꝺmo tacebat. Tot tā et tanta crimia illi obiecit ut ad eternam damnationē sufficē crederent⁹. Tunc ad admonitionē ductoris cū puer signo crucis se muniret puteus nō cō parauit. Ductore ꝛdo illo recedēte puer diu ī tenebris stetit tremens. Reuersusq; aūt ductor puerus ad lucidū splēdoꝛē duxit. et statim apparuit mur⁹ ut finite longitudinis ⁊ latitudinis in q̄ nullus pateb⁹ aditꝰ. Uenētes illuc in mometo ut se rapeꝛos inuenerūt. In patria illa desiderabi li apparuit domus rotūda: que .xij. portas habebat. sicut in apocal. est scriptus. Ab oriēte porte tres ⁊c. Hanc ingressi tam amplā viderunt ut quotquot in mūdo sunt de cunā ꝑtem eius implere nō possent. ibi multos in magna gloria videbat. ꝙ alij alijs gloriosiores. Tunc uidit decem beatoꝝ cateruas. Clemens aūt ad orientalē portas circa medū oītj uidit altare quoddā circa qđ uiri splendidi sedebant. q̄ omnes rangꝭ uni presbyterio famulabantur Ille coronā habebat in capite .xij. crucibꝰ aureis insignes puerus in hac uisione letanter ē. alloquit⁹ ductoꝝ suus dicēs Hic tibi locus erit si bene uixeris. Sciasq; hunc esse puerum uilelmū qui inde apud norwicum crucifigit⁹. Recedente ductore mox ad corpus licet renitens spūs reuersus est. In secunda feria circa nonā uomere cepit. In tercia feria circa tertiā in faciem se erigens signauit se. qđ sex tartarū uidit apertū. ⁊ in quinta feria circa meridiē reuixit.

Successit Lucio .§. vii.

in sede petri Eugenius iij. Anno dñi millesimo centesimo xlv. In numero pontificū romanoꝝ. clxxiij. Hic de claraualle fuit monachus natione pisanus. discipulus beati bernardi. Qui ad urbē missus est de claraualle. ut abbas institueretur in monasterio sancte anastasie extra romam qđ mō asterij ꝛstructū fuerat ab innocentio secundo. Et dū ibi abbas existeret electus est in papā. Hic ergo ex insperato a cardinalibꝰ electus: statim gaudium inter metum sanatorum qui contra predecessoris sui voluntatē a populo romano fuerant electi ad monasteriū farfense se trāsluit ibiq; vocatis cardinalibus ⁊ prelatis minus consecrationis accepit. Hunc cum ante simplex esset deus mirabili gratia ꝓfecit et elegantia. Hic rexit ecclesiam annis octo. et mensibꝰ. vij. die bꝰ .xx. Sed contra hunc romam Jordanem patricij ⁊ senatoꝝ erigentes ipm ab urbe detrusunt. Qui seditionē ortam cernens in populo pulueremq; pedū insurgantes excussit. et eis relictis in francium venit. in cuius comitatu multa signa fecit beatus bernard⁹. Ad hunc papam scripsit idem vir sanctus librum de cōsideratione. librum utiq; multe subtilitatis et utilitatis ⁊ elegātie. Sub isto eugenio tercio translatus est liber Jobis damasceni ꝓsbyteri de greco in latinū a burgundione iudice cive pisano. In quo primo ortho doxe fidei traditio in quatuor libros diuisa. centum capitula distincta. Hic tñ de ꝓcessione spūs sancti a filio cum grecis nō fideliter sensit. Potuit tamen excusari ab heresis vicio q⁹ tempore suo nondum erat ab ecclesia determinata materia illa vt dicit thomas in summa. Anno autem domini. M. cxlviij. Remis cōcilium sub eugenio celebratur. In quo concilio publice confutatur error bernardus magistri gilbertum cognomēto porretanū disputando cū eo singulariter. rāq; sui temporis singularis arbleta. Hic gilbertus erat pretanoꝝ epūs in sacris literis plurimū exercitatus. ꝑ⁹ hāc ea se secretatus ad inscientiā sibi. Si quidē de sancte trinitatis unitate ⁊ diuinitatis simplicitate. nō simplicit sentiens nec fideliter scribens discipulis suis pariter ꝓponebat absconditos ⁊ furtiuas aquas. Nec facile quid sapet immo quantū delipet a ꝑsonis autenticis sapiebat. Tenebat em q⁹ apud senonas petrum abaelardū ei dixisse fert. Nunc tua res agit cui paries ꝓximus ardet. Nouissime cum sup hoc tā fidelis inualescerer scandalū. creseeret etiam murmur: vocatus ad medū est: ⁊ libros tradere iussus in quo blasphemias ex eis notarat graues qđē ꝑ ꝛborū quodam inuolucro circūsepeas. Sanctus q̄s bernardus ꝑ mū quidē torū qđ ille ꝛborꝝ cauillationibꝰ occultare videbat subtilibꝰ interrogationibꝰ elicies: deinde tam suis ra

tiacinũs q̃ sanctoꝝ testimoniꝭ bidua vel triduana vel disputatõne rerdargant. Considerans autem nonnullos ex his qui presidebant. iam quidem aduertentes blasphemiã doctrinã adhuc cũ aduertentes inuniã a psona accensuo est scio z domesticam sibi gallicanã seorsum pnocat ecclesiam. pmuni venceps psilo a patribꝰ. pulcizꝝ aliꝭ aũt episcopis z abbatibꝰ plurimis dictante viro dei. nouis dogmatibꝰ opponitur symbolꝭ nouũ. cui enã subscribunt nomina singulorꝝ. vt eoꝝ videlicet oĩm sicut reprehensibilis sic irreprehensibilia ceteris zelus inaccensat. Jam demũ aplico meritio z auctoritate vniuersalis ecclesie errori ille dãnat. Episcopus gilbertus an eidem damnationi plenius interrogatur. Consentiens z publice refutans. que prius scripserat z affirmauerat. indulgentiã ipe pequit maxime q̃ ab initio captus fuisset. ea lege se eandem disputationẽ ingredi. vt pmitteret sine vlla sese obstinatione p ecclesie sce arbitrio correctuꝝ libere opiniones suã. Horum duoꝝ magistroꝝ petri vicꝫ abaelardi z gilberti porretani qdã discipuli nimiũ zelantes. p ipis beato bernardo et tot is odii cillercensiũ postea detrahere ceperunt. Idem Eugenius quedam decreta edidit. vnde dist. xxxvij. Et synodo eugenij pape dicit. De quibusdã locis ad nos refert. neq; magistros neq; curã inuenisse p studio literaꝝ. Idcirco ab vniuersis epis subiectis plebibus z aliis locis in quibus necessitas occurrerit. omnino curam z diligentia habeat. vt magistri et doctores constituant. q̃ studia literarum liberalium q̃ artium cognata assidue doceant. quia ibis maxime diuina manifestant z declarant mãdata. Idẽ de monachis. xvj. q. j. Placuit cõi nostro scilo vt nullus monachoꝝ p terreno lucro de monasterio exire nec hanc dissimo aulu psumat: neq; priam dare: neq; filium de baptismo suscipere: neq; baptizare neq; infirmũ visitare. neq; mortuum sepelire. neq; ad eccliam seculares transire. nec q̃buslibet negocijs sese implicare. Sit claustro suo ptent. q̃ sicut piscis sine aqua caret vita: ita sine monasterio monachus. Sed et itaq; solitarius z taceat: q̃ mundo mortuus est: deo aũt vivit. Agnoscat nomen suũ. Monos. n. grece: latine vnus: archos grece latine exilis. Sedeat igitur exilis z officio suo vacet. Idem. xx vij. q. j. ex synodo eugenij. Si vir et vxor diuertere p sola religionis inse edenserint vita nullatenus sine scientia episcopi fiat. vt ab eo singulariter pulso pstituant loco. Hã vxore nolente aut altero coꝫ etiam p tali re matrimoniũ nõ soluit.

Demũ romam reuersus cũ summo honore a pplo recipitur: z post modicũ migrauit ad dñm.

Deficiente Euge- .§.viii.

nio collocatus est in sede romana Anastasius natione romanus. dcccv. Anno dñi millesimo centesimo. iij. Et anno non cõpleto a pdecessore suo ad patres suos. de q̃ nil reppinotatũ. Bartholomeus laudunẽsis epus. xxxvij. anno sui episcopatus pretempto mõdi fastu relicto quodam monasterio induit monachali habitu. Qui cũ sedẽte adhuc cũ aliis monachis ad collationẽ aspexit quendã monachũ tardius atq; lentius ceteris venientẽ. nigriq; pauli in pta eam gradientẽ ac p cuculli tenentẽ. Qui cũ abbati retulisset dicens ab eo q̃ ille monachus valde negligens esset. vin. spec. hyst. Sed circa illud tps floruit quidã sanctꝰ vir petrus noie rarenualdis epus sanctitate et miraculoꝝ gr̃ia insignis. Implacabiles inimicicias z odia inueterata ire quenter extinxit. z graua admodum bella pacauit. De speratas etiã reconciliationes inter matrimonia etiã principes dño cooperante sermonem confirmante sequentibꝰ signis effecit. Hic vt refert vincentius hyst. li. xxvij. ca. xxv. In iuuere quo accessit ad regem angliæ. p quadam pace componenda: stipendiũ miraculũ operatus est apud scm̃ symphorianum quod est castrum lugdunensis eccle. Ibi enim cum esset quidã vir fidelis petrus. s. de fraxineto notus et honoratus: q̃ eum ad hospitium suum aliquando q̃ vinfaciendo ptraxit. Hunc filia iuuencula erat miserabili incõmoditate laborans. Egerat enim quedam mulier malefica p nequicias inuide socrus inducta. vt languore tepefaceret desperationẽ nec viri sui presentiã nec aspectum vilatenus toleraret. Affectione aũt mulieb̃i genitꝰ plinsa: vt sathanas sathanam ejiceret: famosum quendã maleficum accersiuit. Affuit z explorauit cognouit z iuuenculam asserens inferaram terre arboꝝ cortices z pocula z bis et herbis infecta ꝑpinat. Mouebat etiam ꝑpijs tremibꝰ brachium mulieris mulieris in duobꝰ locis circa frontem brachijsita vt vtraq; mors fura. Stupidus aut infensus dilatat a fronte brachq; quasi vno palmo. Res nouã. res mira. ab illo siquidem languore 2 ualuit: Ẽ non plene. Nam interdũ velut et corde sentiens acus ꝑcedere. cruciabat attorciter tonec p supiorem motum brachij quã nulla ciceratis sicut nec inferiorem obdurasset. acus educeret vis occulta iam in hunc modũ plures p tempoꝝ intervalla quasi. xxx. acus ꝑdiderant: quedam vt vulgo dicit excaplate quedam admittendus y donec filius fatuina ꝑseuerantes Exhibetur igit̃ viro sancto a patre filia cuius cladibꝰ explicat tragediam. Et ecce mox eadẽ iuuencula sentiens acum gemebunda ploraꝝ ad quaꝫ accedens viꝝ ex fratribꝰ laicis viro dei seruiens cruentum extraxit: annio plurimis ad restimoniũ conseruandã. Dixit sanctus petrus: z locum vulneris tangens in virtute dei pollicet: nec ferruꝫ nec calibem vltra pessurum. Factũq; est ita: Ẽ murata è materia malicia nondũ extincta penitus p altera brachij motu fraram infensorem. quã vir sanctus nondum extrgerat quia nec adhuc aliquid inde exierat: ceperunt fusces lignei paruuli quos vulgo bocas vocant. ex q̃rino robore vel fraxineo ꝑ ferreis acubus egredi grossiores spinis z modice longiores. Nec tñ omnes vnius longitudinis vel grossitudinis: sicut nec acus fuerant. Sed decem iam infra annuꝫ z paucos menses ex muliere ligna ꝑdierant. Affuit deinde reuerendus antistes petrus. cui diuinitus seruabat tãti miraculi plenitudo. Offert̃ mulier mussarum solennia celebrantis: sicut ꝑceperat vespere precedenti. Eadem hora xviij. ex carne mulieris ligniũ egreditur q̃ sub oculis oĩm capellanus extraxit. Confitentem itaq; mulierẽ presul absoluit z sacram ei tradens eucharistiaꝫ ab omni deinceps cuiuscunq; materiei peogressu iubet eam esse securã. Sic q̃ ab omnibꝰ pristinis liberata adhesit viro suo dilectoq; pcreauit: virtutemq; viri sancti quã ꝑpta fuerat in se multis ꝑdicauit.

Anno aũt domini .§.ix.

millesimo centesimo. iij. Ab inno aũt mundi fm̃ maiores ꝑputationes series millesimo. ccccxxxviij. ad summũ pontificatus apicem vocatus est Adrianus natione anglicus: qui prius dicebatur nicolaus. Et sedit annis quatuor mẽsibus nouẽ. diebus octo. Hic petrus fuerat monachus et abbas in monasterio sancti rufi apud auinionẽ: de q̃ibus nos falesbetiensis q̃ erat ei multũ familiaris: sic ait. Audiui papam Adrianũ dicẽtẽ q̃ romano pontifice nemo est miserabilior: cõditione cuius nulla milenos. Fatebat eñ in illa sede tantas miserias inuenisse: vt facto collatione ꝑpensatum. tota preterita amaritudo vite iocunditas z felicitas ei fuerit. Spinosam dicebat cathedrã romani pontificis mantuꝫ acutissimos vsq; quaq; ꝑsertã aculeis: tantoq; magis vt robustissimos premat terat et comminuat humeros Coronaꝫ et frigiũ clara mento videri q̃m ignea sunt. Se q̃ nunq̃ a natali suo anglie solo malle exire: aut claustro beati Rufi apud valentiam ꝑpetuo latuisse. q̃ tantas intrasse angustias: nisi q; diuine dispensatõi reluctari non auderet. Hoc etiam mihi sepissime adhuc. q̃ cum de gradu in gradũ claustrali clerico p omnia officia ad summũ pontificium ascendisset: mihi vnq̃ felicitatis aut tranq̃lle quietis vite priori adiectum est ab alcersu. Et vt eꝝ vtar verbis: Incude inquit z malleo semp dilatauit me dñs?

Sed nunc oneri quod infirmitati mee impositū: si placet suppone ut ferre iam. qm̄ mihi importabile est. Nonne mi sencordia dignus est q̄ pugnat pro tanta miseria. Sic dixisse q̄ electus est: lequenti die pap̄ est ⁊ infinitis pene creditoribꝫ tenebit obligatus. Ambore ḡ ad summum pontificat̄ ⁊ non sine fraterno sanguine ad illud erūt alcēdere est romulo succedere in parricidijs ⁊ō petro in ouibꝫ pascendis. Bene ergo dicit̄ non tam nuncupatiue q̄ ei am substantiue summus pontifex seruus seruoꝝ. Seruit enim seruis atq; ita rōmanis necesse est. adeo vt ⁊ō fieri fiat. aut exponi fex aut ex romanus. Hec refert beli mandus. Anno dñi millesimo. clvj. Signū crucis appa ruit in luna: Albericus miles belnacensis p̄ fide xp̄i martyrium patitur. Anno sequenti tres lune visē sunt. ⁊ in media signum crucis. Anno sequenti nonas septembr. tres soles visi sunt parte occidentali. Sol dicit̄ q̄ erat medius remansit vsq; ad occasū deficiētibꝫ aliis duobꝫ. Ulm. spe. hysto. Tapotes sunt ali duo aliquando miraculose, aliquando naturaliter euenientes. Hic ercōicauit vilelmum regem sicilie ꝓpter quod ira repletus victus rex misit exercitum ad obsidendū beneuentū ciuitatem ecclesie i apulia. Qui ⁊ō re adrianus imperatorem grecoꝝ vocauit ꝑtz enim ⁊ plures principes ejciatos a rege incitauit cōtra eum. Qui discurrentes p̄ apuliam plures ciuitates ceperunt. Dūs autem papa hoc p̄ omnia fauens se recepit in beneuento. Hec audiens rex vilelmus q̄ctanus ex vniuersa sicilia vbi tunc erat ꝙgregatis copijs multis ambos in apuliam transfretauit. Qui statim in primo sui aduentu grecoꝝ copias fudit: quoꝝ duces capt̄os vinculis aligauit. Postmodo ergo victoria vniuersas regiones q̄ ab eo defecerat in suam potestatem redegit. Quo facto copias suas ad beneuentū direxit atq; ciuitatem vndiq; obsidione vallauit. vbi tam dūm papam q̄ cardinales et ciues vniuersos tantis affecit molestijs vt de ꝓpria salute redderet valde sollicitos. Sed quibusdam se interponentibꝫ: pax inter eos reformata est: excluso omnino illo a federe q̄ pape pusillanimibꝫ tantis periculis se immiserant. Videntes igitur predicti nobiles viri q̄ contra spem eis accidisse audie et quirere ceperant. quo nō pacto sine periculo regiā exire valerēt. Et comes quidem robertus de basculla cū quibusdā alijs ad fredericū imperatorē in alemanniā se cōtulerunt. Princeps ⁊o capuanus q̄ etiam ꝙtra regem sicilie se retexerat ceteris infelicior: dū gaillardus ire nuncio se pararet a fantosibꝫ regis vilelmi captus idem regi presentatus est. A q̄ statim ignominiosꝫ privatus ac in carcē positus post modicū miserabiliter vitā finiuit. Adrianꝰ at papa postq̄ cū vilelmo rege sicilie pacē cōposuit romam regressus est. Contigit aūt quēdā et cardinalē rome a q̄ busdam sceleratissimis vulnerari. Quam ob causā vlcis ad ꝙdignam satisfactionem totam vrbē papa ecclesiastico suppositi interdicto. Floruit eni tunc egis Ebroaldus cantuariensis archiepc̄s de beccensi monasterio assumptus: vir p̄ omnia laudabilis ⁊ magnificus ⁊ tam in seculanibꝫ q̄ ecclesiasticē negocijs expertus⁹. Thomas at archidyaconus cantuariensis q̄ postea fuit archiepc̄s post enim p̄ industriam huius rhoobaldi factus est regis Henrici cancellarius.

Ex hac luce subtra- .§.r.

cto adriano cardinales inter se discordantes: duos in pōtifices elegerunt. l. Rolandū cancellarium q̄ alexander tercius dictus est natione senensis. ⁊ octauianū q̄ē vocauerunt victorem. Et qua re ecclesia catholica scismate laborauit dñi. Et ob hāc cās principes seculi vacillantes. quidam vni adheserunt. quidaꝝ alteri adheserūt. Et fredericus imperator octauiano cū ep̄is suis adhesit. Rex ⁊o frāc̄oꝝ ludouicus: ⁊ rex anglo⁊ henricus cum suis alexandꝝ in patrem ⁊ dūm susceperāt. ⁊o volente octauianus q̄ victor a suis dicebat̄. post modicū tempus de medio sublatus moritur. Cui statim hᵉ q̄ octauiano adheserāt in pertinacia ⁊ ꝓtumacia p̄severantes. Quidam quendā elegerunt in papam q̄ paschalis dictus est. Et hic iusto iudicio dei vigente adhuc alexandro mortuus est. quo sepulture tradito: p̄ eosdem ordinatus est Johannes q̄ se Lattū vocauit. Et eo mortuo factus est papa abillis scismaticis quidam lando nomine cui Innocentius nomē impositum est. Hi tres fuerunt p̄sbyteri cardinales. ⁊ p̄ papam alexandrum ercōicati mala morte perierunt. Demū ablato scismate solus remansit alexander verus summus pontifex declaratus ab omnibus. Sedit aūt in cathedra Petri annis. xvij. In numero pontificū. clxxvij. Beatus autē post creationem suam cū p̄sequeret eum fredericus imperator. qui favebat illis antipapis refugit ad francos a quibꝫ honorifice est susceptus: vt verus papa a rege francorum ⁊ anglo⁊: ⁊ bello ꝓtes eius tuebant̄. ⁊ aduersarij confusi sunt ⁊ deiec. Hic p̄alium generale celebrauit rhotomagi in gallia. Et sanctorum catharlogo alixit p̄fat̄ bñdictum abbatem clarevallis sup hoc scribēs ep̄lam in ꝙmēdationem vite eius ⁊ doctrine regi francie ludouico ac etiam omnibꝫ ep̄is p orbem ꝓpagatis alijs. festum eius manda celebrari die obit⁹ ei⁹. Anno dñi. M. clxij. Alexander papa tercius venit in gallia. Et paulo post sanct⁹ thomas cantuariensis archiepc̄s exul ab anglia anfugit in franciam. Et primo apud pontiniacū exulauit. Et vt refert vincen. spe. hysto. li. xxx. ⁊ Jo. de col. venit dictus beatus Thomas de pontimaco senonis ad papam alexandrum afferens secum consuetudines regie anglie scriptas ꝓpter quas exulabat: q̄ nolebat eas seruare cū essent iniquę. Easq; tenens in manibꝫ cartam explicatam et extensam ante pedes eius posuit dicens. Ecce sancte pater sacre immo sacrilege consuetudines regis anglie canonibus et decretis ac etiam ipsorum terrenorum principum legibus aduerse. q̄ quibꝫ exilium sustinere coguntur: vt cassē paternitati vestre offendere memor⁹: ⁊ p̄silium sup̄ his habere memor⁹: huc aduenimus: ut beat igit̄ si placet sanctitas vestra eas legi ⁊ audiri. Quisquis enim ista audiet mirum ē si non timuerit ambe aures eius: audiens a xp̄ianis ꝓtra legem christianitatis agi. et damnatis sanctorum patrum venerandis institutis. nouaq; inauditas tyrannoꝝ veteres p̄ptas abusiones i ecclia introduci. Hec cū fieret gemebundus dixisse. iubente papa surrexit stetitq; in medio circumstante cū turba clericorum suorum. Cumq; ad precepta domini pape consuetudines ille legerentur. Et qui legebat primā. pronunciasset capitulum: cepit venerandus antistes cōtra ꝓpositum capitulum miraculiter differere: et regia in hoc intentionem plenius elucidare et detegere. offendēs et convincens et decretis et legibus in quibus et in quantis quod pronunciatum fuerat sanctorum patrum canonibus obuiaret. quantūq; discrimen ecclesie dei immineret. si rex qđ intendebat obtineret. Similiterq; ad singula capitula domino pape libenter eum audiente et affectionem eius p̄ singula diligenter notāte. Cardinales tamē qui accepta a rege pecunia partem eius fouebant multam vexationem beato viro in sua causa p̄stiterunt. precipue Vilielm⁹ papiensis. q̄ regi erat amicissimus ⁊ familiaris. Hic enim beatum virum modis omnibus impedire satagebat: ad singula insurgebat. cuq; se obijciebat multa ꝓponens. et multa inquirens quę vir venerabilis velut fila aranearum sine difficultate et hesitatione vel solutione vel cōvincebat. Putabat enim idem vilelmus q̄ ipse archiepc̄s oratione vteretur aliena et nō ꝓpria: et si non posset eius a trāmite sui sermonis deflectere cōtinuo eū indubio ⁊ ꝓfusioni habendum. Sed et ipse sanctus intelligens vilelmū sibi ex directo obuiare. alio quotiens cum recepto sermonis excursu ita suis intricauit ⁊ illaqueauit obiectionibus vt cibus manifestū fieret q̄ nō solū ꝓpria vteret virtute ⁊ dissertione verū q̄ insuperabilis esset ingenij et eloquentie.

Cūq; tā in exp̄sitione cause sue q̄m in ꝓmotione cū ad-

nersarijs magna ps diei consumpta fuisset. Erant eñ sedecim capitula p̃ferenda illarum ad que stando respondere. Admirans tandē dñs papa eius sapiaz vocauit eñ ad se vultuosq; eñ sedere iussit et ipe sedit. Benevenens frater charissime. Lūgz gaudens eñ bene venisse septimo repetisset: grāq; eius agē cepit. q̃ tantū onus tamq; arduus negociū sibi cepisset. et ecclīam dei tam periculosis tpibus contra tyrannoz insultus ruentibus fuisset. Ipe q̃s venerādus antistes eñ debito honore et reuerētia dño pape gratias retulit q̃ cum tanto honore dignatus fuerit honorare. Tunc dns papa illas pestiferas ydolatrie ppetuo damnauit. prohibitiones et exactiones earū eterno anathemate subdidit. Et igit̃ dñi aliq̃diu in curia moratus. tandem eñ licentia et ptilio omnīm pape pontificū monasterium cisterciense se petiturū bñdixit. Cui ferme p biennū stetit. et inter cetera emulationis studia etiam babilonem monachalem cōcupiuit et accepit. Dum autez ad dñm papam tūc secretis pmotante secretius nuncio: habitum religionis sibi ab eo benedici: et transmitti postulauit et impetrauit: nomino passe ei rescribente. Mittimus tibi frater dilecte habitum nō qualem voluimus. sed qualē habuimus. Cognoscens igit̃ rex anglor̃ benignos in quanto honore venerā dus pontifex a dño papa susceptus fuisset et in pontificio locum sibi mansionis elegisset: in sacco inuolto crudelitatis genere debachatus est. Precepitq; vt vbicūq; aliq̃s de cognatione eius vir aut mulier reperiri posset exheredatus et spoliatus bonis ppijs a regno pelleret: extracto prius ab eo iuramento q̃ ponthificum ptrifandi archiepi grata phiscerēt. et se ei plentaret. Tūc ejecti sūt omnes et undiq; ad cognationē eius ptinentes: et mulieres cum pueris lactantibus et quedam etiaz grauide. Hic demum gloriosus pontifex thomas reuertens cantuariam ad ecclīam suam. et cum honore magno susceptus inde ad pascua dies gladijs impioz occubuit. vt infra dicet. Et ab ipo Alexandro tercio sanctoz catalogo ascribit. multis miraculis choruscādo. Anno aūt. M. clxx. reuersus roma cum honore suscipitur. Sed cū Fredericus impator veniret ad vrbem alexander timens eius potentiam venetias refugit vt manus eius euaderet. Sup q̃ indignatus impator armauit pter venetos classem. Cui pficit ottonem filium suū. et ad reposcendū pontificē alexandū misit. Verum otto filius impatoris pmo occursu nauali plio fr̃is patus a classe venetoz q̃ vastabant ptē ecclesie sancte et alexandri: captus ductus est venetias. Anno autem sequenti. pcurante ottone filio impatoris qui captus erat absata ē dissensio inter papā et impatorē et facta ē pax. Indeq; magnus honor et gloria securus est venetis. quibus ad futurā rei memoriā pontifex sumens quedā insignia ppetuo ferēda donauit. Miror aūt q̃ nec vin. in spec. hyst. nec Io. de col. de hoc faciūt mentionē. Edidit aūt pontifex ille magnanimus multas pstitutiones in cōcilio primo qd̃ thuronis gallie celebrauit. Et in sedo late ranensi in roma celebrato. Et multas decretales fecit que habent̃ in diuersis titulis in decretalib. Refert autem vin. spe. hy. libro. xxx. q̃ duranit illud schisma q̃s fuit fredericus p annos. xvj. Sed demus ipe impator abiurauit ipm schisma et publice satisfaciendo eccl̃ie papa pacē pposuit.

Alexandria q̃s que est in lombardia fuit olim inter alpiū radices vrbēq; ticinum supra tānarū amnē contra ticinenses impatori fauentes edificata fuit dicit̃ et ab Ipōtifice alexandro nuncupat. Huius tpe claruit petrus lōbardus episcopus parisiensis qui fecit librum sententiarū. Item Vincen. spe. hysto. de quo infra dicetur.

Alexandro ad do .§.xi.

munū migrante creatus est papa Lucius tercius q̃ prius vocabat̃ vbaldus hostiēsis eps. Anno dñi millesimo. clxxij Ab initio mundi siue maiorem computationē series mille simo. ccclxvj. Siue ab incarnatione quinquies millesimo. cclxvij. Et in numero pontificū. clxxviij. Qui sedit annis quatuor. Sed ipe lucius a romanis ex urbe ptur bat̃. Multiq; ex suis vanis iniurijs afficiunt̃. nam alij excecant̃. alij mutilant̃ sup asinos aversis vultibus ponunt̃. Ipe aūt papa verona pfugit. Cui illud ipo vt refert vincen. spe. hysto. apud aretinam ciuitat̃ tpe pascatis circa festum beati Laurentij presbyter celebrāo paverat duas hostias ppter viaticū. q̃ pcesserat vsq; ad oratione dominicam. videt illam q̃ manibus tenet rubeo colore suffusam. et sanguinē ex eadem digitos. pfluentem. cuius super altare in tribus locis transposuit. et in singulis quantus ipa ptinet tantundē sanguine purpurat̃: ppis occurrit. ut ratur sacerdos illam sumit quā ipe paverat repondā. Rex aūt francie philippus q̃ nō longe erat accurrit. et vidit hostiā in forma carnis humane. et sup corpale sanguinis guttas siue etiā notas. cū transferret̃ hostia facta admodum hostie circulatas. Postmodū apud castrū Carolā eadem hostia ptim carnis ptim panis spēm reperiat. in festo. Coim scōz. dum priore celebrante. et volente ipm tripartire frangi non pōt. Si integra manens p medium est repācata. Et mox pe vna formaz carnis induit. pe reliq; in pristina forma manet. Simile q̃d etiā accidit apud Coronam ep̃idū. Aliud etiā simile in territorio vindocinensi. Apud attrebatū q̃s accidit simile. Et hec misericordia dei creduntur tunc operata ppter hereticos in Vascbonia pullulāt̃. Paulōāte claruit opinio sctē Alpaidis viduate nec murum sic celebria. in qua effulsit miraculū eminens ac predarum. Nempe illi diuinitus collati ē anni multi in corpore degere. et corporalis cibi subsidio nō egere. Hec quidem genere infima: officio ep̃s bubulca q̃n admodum ac diuitio penes est flagello attrita: adeo vt ppe effluentez de toto corpore saniem suis q̃s fieret in horrorem. Sed qui ptemptibilia mundi elegit et infima post lōga parientie. pbamenta respexit humilitatē ancille sue. et q̃ magis eam in camino tribulationis excoxit. eo dignioremm effecit. corpus ei reintegrans. spiritali alimento sustentans. Ita vt nil facta est impotēs vt nō milia altero moueri posset. iacens cōtinue resupina. preter caput et dextrā membris ceteris sui vigore officij delituit. Lūgz nullum facile cibū posset traicere. ad trancidū tamē viaticum naturalem meatū habebat libere ꝑparatum. Sic autem in corpore facta est pestis et marcida. q̃ipe in tellinis p longa introsus media euacuatio. attri ita vnulla et corpulenta quidē in vultu cernebat̃. ac si veliciarū copia fruereť. Frequenter aūt rapiebat̃ in ecclīs. et angelo vce freta nunc penarum loca. nunc beatoz pcurrebat gaudia. Ad se vo redens dd̃ et cui pferre. librabat cante spiritu ninutum interius tacente: quid et qualiter silere debeat: dd̃ue pferre. In solēnitatibo vo dñi vel gloriose virginis datum est illi plurimum sursum rapi. mōdūq; et omnia que in mūdo sunt libero mentis intuitu cōspicari. Lūgz post vna vel plures dies de altissima illa quiete regredetur. velut de quadā amplissima luminis regione in tenebras trāsiens. ac velut molā quādā sue mentis oculis. sicut ipam referentem audiumus supponi videret̃. Referebat q̃ dum in illo raptu esset vniuersa terr̃ mundi immundum pene forma circuli circumscripti aspiceret. Solez terra maiorem. terā velut omnium in medio pendulam. et aqs undiq; circumcinctam. Res vo rerumq; rationes et causas tam infinitas esse tamq; abditas vt tantominus vnus q̃s capiat quāto curiosius inuestigat. Plurimumq; in spiritū videbat absentia. Plerunq; prenidebat et futura. Illud aūt eo specialius quo rarius admirādū. Femina. L. edita et educata. rare ruralicq; opere allectam. tāto dono sapie insignitā. tam prudenter in ppijs tacite spectam in rebus. Ita enim tam prudenter eloquebat̃ tam docte ꝑsulebat. tam salubriter actibus orabat̃ vt luce clarius cēt ipm qui docet hominem scientiā in ea delegisse sedem. et in

ea facere mansionem. Florebat his temporibus Anselmus beluacensis epus ad cuius tumulu lampades accesse sunt duinitus in testimoniu sue sanctitatis. excepta tñ una exillis lampadibus. cui ministrabat vt narratus quidã pabulũ oleo illa non potuit accendi. Anno dñi millesimo.clxxj. Robertus ꝓpositus de arena duos epos patuo regebat atrebatensem. s. et tornacensem filius sabri cuiusdam rustici carnotensis. q̃ vt aiunt familiari demonio vtebatur: p quem ad tantos honores venerat: hoc tandem a suis diabolus occidit. pcurante necem eius quodã indigno militare Anno dñi millesimo.clxxij. acies ignee apparuerunt in celo de nocte.iij. Idus februarij. Et sequẽn anno beatus Thomas cantuariensis martyrio coronatur.

Anno dñi millesimo.clxxvj. facta est eclipsis solis hora sexta. Idibus septembris.

Lucio tercio in pa .§.xii.

patu succedit vir anno tercio: Anno dñi millesimo.clxxv. qui fuit in numero pontificum.clxxi. Et sedit annis nõ. Quicũ audisset hierlm captam a saracenis ꝛ xpianos de illis peius oneratis ergo illos cum interitu plurimoꝝ adeo in voluit q̃ ꝓ dolore infirmatus cecidit q̃ infirmita te migrauit ad dñm. Circa illud tpus vt refert vin. spe. hystio. Astrologi orientales ꝛ occidentales. s. indei saracenis ꝛ etiã xpiani miserũt suas p diuersas mũdi ptes ꝓducentes ꝛ ablegatos dubio asserentes in septẽtrionali futurã validoꝝ vẽtoꝝ tẽpestatẽ ac terremotũ ꝛ mortalitatẽ hoim sedindeq; etiã ꝛ discordias regnoꝝ mutationes ꝛ alia multa pnunciantes in hũc modũ. Sed alii fere q̃ dimidio ꝓdixerũt manifeste pbant euentus subsequentes rerum. Et non multũ talibus iudicijs inherendũ est. nã q; difficile ẽ determinate in aeuum influxus corpoꝝ celestiũ ad illa inferiora corpora ꝛ huius artis mathematice q̃ hereticã hẽ seipsa immiscet: tũ q̃a cã ꝓxima q̃ ẽ vera plus influit i effectũ causle sede ꝙpria cã secũda. Eo tpe abbas Joachim de calabria pbis venit ad illũ virbarũ papã morante etc apud veronã: de q̃ Joachim ferũ q̃ cũ pauis nõ multũ ab hoie doctore vtilis fuit. donũ intelligentie diuinitus accepit. adeo vt facilde ac di screte quaslibet scripturaꝝ difficultates vel obscuritates enodaret. Dicebat itaq; mysteria quedã apocalipt hactenus latuisse: ꝙ nunc in spũ ꝓphie claresce. sicut et opusculo qõ scripsit legentibꝫ liquet. Dicit enim q̃ sicut scripture veteris testamenti quinq; etatũ secũ ab adam. sc̃z vsq; ad xpm decursarũ hystorias ponunt. Sic liber apocalipsis etatis sexte a xpo. s. anchoante decursum exponit Jpamq; etatẽ sextam in sex etatulas: diuisam eas q̃ singulas singulis huius libri plodis satis ꝓgnue designatas. Dicit quoq; hec reuelata ad finẽ etatis q̃ntc. atq; in primo succedere sextã. In q̃. s. tribulationes varias: multipliceſq; pturas ꝓbet emersuras: sicut in aperione sigilli: et in sexto libri plodo vbi ỹ ruina babilõis agit patent oñdunt. Id ꝛo in libello eius ꝓ ceteris notabile ꝛ suspectũ habet q̃ mundi defluit termanũ infra duas generatiões. q̃ fm ipm faciunt annos.lx. arbitrat implendũ. Ferũ quoq; multa scripsisse liboꝝ suoꝝ dño pape corrigẽdos ob tulisse. Nam ꝛ in quibusdã errasse dr. vt patebit in sequẽti titulo. Et tñ ei multa de futuris relata fuisse referunt vnde ꝛ postea duobꝰ regibꝰ francie. s. ꝛ anglie in itinẽ trãsmarino apud messanam sicilie urbem hyemanti vtrisq; ab bas vocatus dixit. nondũ liberationis horam aduenisse tẽpus. Sup his autẽ que scripsit de futuris ꝓphis nos rerũ incertarum prefagium relinquere ꝓuenit iudicio posterorum. Hec vin. Sed adde q̃ dicit Lbo. in.iij. q̃ quicunq; locuti sunt de fine mũdi determinando certũ tps. huius rei inuenti sunt falsilogi ꝛ deinceps etiã inuenient ꝑ determinantes. Unde aug. de ciuita. dei sup illud actu. j. quod xps dixit apls. Non est vrũ nosse tempora vel momẽta que pater posuit i sua ptãte: inquit. Hic resoluit digitos omniũ de hac re calculantium. ꝛ eos quiescere iubet. Ja

Joachim in expositione sue hieremie vt refert vin. spec. hystio. lib. xxxij. ca. cvij. sic ait. Ab anno dñi millesimo. cc. et deinceps tempora mihi suspecta sunt. ꝛ momenta in q̃ nono oritur samuelis exodo. ophni ꝛ phinees sacerdotes ꝛ pontifices dei. a romane reipublice principe capiuntur. Capitur arcba eccie. Heli q̃ꝫ. s. summus pontifex cornuat. ꝛ quasi alter mardocheus sub aman sub discrimine manet et agagita. Jpam aũt ruinam ecclesie tales necesse ẽ pdicare ac plangere. quib; ꝛ voluntaria paupertas arridet. ꝛ doctrine spualis ac vite pura in future retributionis aculeis eos oblitat. Taleꝰ ergo doctores ꝛ tales ꝓbete mittendi sunt qui no solũ inferiores homines: sed ipsos pontifices ꝛ prelatos fulgerent et non palpent. Reuelandi nimirum in proximo sunt doctores ꝛ predicatores fidei. qui terrena carnalia q; omne plaga peccati. et elatos ac timidos magistros silentium suis studijs ponant. Et licet ille ordo futurus ad obedientiam sit omnium: tñ a ꝓphetis est pnunciatus: et in apostolicis viris tercij temporis ecclesiastici cursus a deo cognitus et electus. in vultu spualis ecclesie ac ꝑfecte doctrine sanctificandus. ac si alius hoc nomine filius non tam doloris in pena q̃ dextere s. exultationis in gloria. Talem in proximo pariet generalis ecclesia nam senescens. Talem rachel plorabit filios a rege impudenda facie: ac si altero herode occidendos. Qui ꝓpterea dicti sunt dolorꝭ filij. quia cõtritis eis spiritualis religio pe angustia tpis nõ potuit ꝓfluere. Sed tamen ꝛ ipi filij dextere dicunt. q̃ vnde in eis et ꝓ eos mater ecclesia premuntur: inde de eis et cũ eis eterna patria iocundat. Hi sunt fideles in doctrina spirituales in vita obedientes in pressura. Formatus ẽ ergo ordo ille ad instar hieremie in ecclesia generali: sanctificatus in observantia regularie quia enim de vite merito reprehendat. Puto etiam q̃ sicut olim deus patres elegit seniores secundo apostolos iuniores nunc et nunc tercio pueros ad literaꝝ eligat. propter eos quib; vetera viluerunt ad predicãdũ. s. euangelicum regni platus ad literarũ verbꝰ dei. Et sicut olim ꝓ moysen ꝛ iosue dñs chananeos israhelitas subiecit. ac ꝓ paulũ ꝛ barnabam ydolatras straut. Sic etiã nunc ꝓuocatoꝛes ordines futuros in illis ꝓfugatos gentes incredulas subigat ꝛ puerat. Hec Joachim.

Post transitum .§.xiii.

Urbani tercij ascendit cathedram Petri Gregoꝛius octauus. In numero pontificum. clxxx. vir scientia literarum facundiaq; clarus: sed et puritate vite animiq; integritate preclarus: suiq; rebemẽs castigator. In primo igitur ad subuentionẽ hierusalem totis accenditur desideriꝭ. ꝛ ad pacandos ꝓncipes ꝓpos ꝓ occidentis ꝓuincias ꝛas legatos q̃s literas destinauit. q̃ eadem orientalem exponant ꝛ pũas absolutionem profecturis hierusalem ꝓmittant. ꝑ pebelotes in suo mox erroꝛe suos decoꝛes errauit. Pꝰ duos enim mensses cathedram migrans de hoc seculo dereliquit: apud pisas ibidem sepultus. Floruit eo tempoꝛe quidam victus Petrus monachus abbas clareuallẽsis. Qui sublimitatem generis sui quanta potuit dissimulatione celauit. vt refert vin. spe hystio. libro xxx. Hic in mõasterio ignicinouicius factus est. In cibo nunq; prece communẽ sumpsit ꝛ de ipso cõmuni multũ sibi subducens sepe Cuculã tñ habebat ꝛ tunicã. vigilijs aũt ꝛ ieiunijs ꝛ orationibus iter fuit: vilis volebat videri nõ hõis ꝓdicari. Gratias singulares nec habuit nec hẽ quesuit. nec polluit elo quium. venustatẽ ꝓsone industriam in negocijs secularibus fauo rabiles largitatẽ bona intima possidebat. in ecclesiasticis se obscurũ esse gaudebat. Sz apt̃ recte iudicãtes multum venerabilis et mirabilis apparebat. Nocte quadam vidit petrus ille in visu noctis. q̃ aulam ingrederet pulcerrimam in qua sedes erat polita. ꝛ supra sedẽ sedes quedam dña vultus valde venerandi. Ingredienti autẽ aulam occurrebant canes nigri ꝛ bombilos. Qui impe

tu facto in eum lacerare cū voluerant. sed domina illa magna ⁊ venerabilis illos increpitando rate sua magnifice fugauit ⁊ petrum ad se vocatū blandis sermonibꝫ ⁊ dulci demulcendo alloquio secum esse iussit. Erat aūt vir ille venerabilis fame in eodem statu a quo cum quidam abbas familiaris eius quereret: quomodo ita idem semper esse posſ Rndit. Cum essem nouicius quasi quidā spūs sensibiliter visus est mihi in me intrare. extunc vsqꝫ nunc spūs ille visibilis vel affectō mihi quodammodo dominat. regit me ⁊ deducit velut ouem ioseph. Sparsimqꝫ p cetera introsum colligit aliqa volentem intendere orationi cogit. Ea que ingerunt oculis aut auribꝰ obrepunt facit aliquotiens non sentire. Media nocte dominica cū fratres in choro psallerent et ipe cum eis tunc dolore capitis inualuit cum ita vehemens vt chorum dimittere cogitaret. Et cū se pter hoc moueret: audiit vocem dicentem sibi. Laudis tuo cabo dominum et ab inimicis meis saluus ero. Hac igitur voce confortatus remansit. Et posſ modicū iterꝫ inualescente dolore. iteram egredi disponebat. ⁊ iterū insonuit vox pmissa. nocteqꝫ illa tota ⁊ sequēte dominicaſqꝫ in finem pueru alio misse nō cessauit conflictus ille doloris et confortatio vocis. Lunqꝫ in ordine suo accessiſſz ad comunitatis vt communionem acciperet in ipa inclinatione vltz ei q lapis magn⁹ ponderis ō capite ei⁹ corruerit: ⁊ ptinus se erigens ⁊ lactam eucharistiam sumens ab omni illo dolore sanatus est. Quidam religiosus et valde familiaris temptatus aliquando de fide nostre ratione. q fuit ab eo in pfessione sua si aliquando talē tēptationē habuisset: Qui ait. Non inficior me tali plerunqꝫ temptatione pulsatū. Sed multiplex experimentum fidei omnē meam talem infirmitatem fugauit. Quesiuit ille qꝰ esset experimentum illud. Multū inquit de deo sensi. Et aliqñ tale aliquid qō cum sentire desiſz grauius tuli q si in clibanō ardentiſz pcerer. Factus est aūt pior iguiaci postea abbas vallis regis. demum abbas clarevallis: deo reuelante p sanctos suos. Nam cū anti pi petro assisterēt scilz malachias ⁊ sanctus bernardus de quibꝰ infra dicet. Dixitqꝫ ei vnus eoꝝ. Tu eris abbas clarevallis. Quo dicto di sparuerunt. Ipse aūt totus extremus remansit. Nunqꝫ enim hoc fieri voluisset. Nō multo posſ abbas Gerard⁹: qui erat abbas clarevallis venit iguiacū. cū inuenisset in quendā dictum hugonē de basoches. qꝫ grauiter delinquerat in ordine eius offensam pfatus Gerardus regulari seueritate vindicauit. Erat aūt ille Hugo cū fratribꝰ egris corpore mente tacēs infirm⁹. Et cū displiceret hugo abbatem gerardum occidere pter punitionē ei factam. quidam ex fratribꝰ nomine bazmo. cū sederet in vestibulo domus infirmoꝝ vidit duas pfonas horribiles intrare domitoriū. Abbas aūt pfatus. l. gerard⁹ duo nocte illa vigilijs interfuit. ⁊ dum pter necessitatem iret in domitoriū hugo insidijs positus ferro ad facin⁹ preparato letalit vulnerauit. et quo vulnere die sequenti obijt: dicens hora et ipse sui dirige me domine in veritate tua. Et cum factus esset abbas clarevallis henricus vir quidam potens ō oge ⁊ sermone. qꝫ posſ modicū dictus henricus factus ē epūs cardinalis: petrus monoculus de quo est sermo ad electionem citatus aufugit: si absens electus est. Apparuit autez ipi petro volenti de morte sua gerardus ipe dicens. Noli pristari de morte mea. q cum domino Jhesu christo sū. Tu autem cum veneris ad clarevallem facies officia mea et sepelies me. Rogatus ergo ab abbatibus cum delatum fuisset corpus Gerardi ad clarevallem vt cantaret missam p̄o defuncto acquieuit. ⁊ in canone misse apparuerunt ei sanctus bernardus et vna parte altaris: et sanct⁹ malachias et altera dicentes ei. Noli dubitare quia abbas Gerardus est socius angelor⁹ in gloria eterna. Papa romanus audita fama eius eum vocari fecit. ⁊ confessus ei pecc̄a sua: ⁊ sacram eucharistiā de manibꝰ eius sumpsit et sumptus necessarios dedit ad vnum abbatiā construēdam. Cuz aūt et infirmitate capitis vnū et oculis amisisset. postea iocando dicere solebat. vnū ex inimicis euasisse: et se plus a relidno q̄ a perdito formidare. Quadam vice vidit tres notabiles mulieres intrare claustrum. quas cum argueret. quia non decebat mulieres illuc intrare. Respondit venerabilior aliq̄. Ego sum mater domini Jhesu. et socie mee sunt maria magdalena ⁊ Maria egyptiaca: deceat me venire ad filios meos. Et cū vellet osculari pedes eius cognouit. Demū cum sanctitate ornatus: in pace quieuit.

Posteaz Gregorij .§.xiiii.

octauus consummatus in breui explenit tempora multa. promotus est ad summū pontificatus apicez Clemēs tercius: in numero pontificum centesimus octuagesimusprimus. Anno domini millesimo centesimo octuagesimosexto. Ab initio mundi quinquies millesimo centesimo quadragesimoquinto. Sēm alium numerum series millesimo septuagesimotercio. Et in eo vixit annis tribus. mensibus quinq. Et eo pontificante fuit eclipsis lune vnius sabbati hora noctis quarta. ⁊ duravit p tres horas. Jē mj. Jd⁹ febē. paulonte anpotā serenissima nocte visa est luna quasi vsqꝫ ad terrae in momento desidere ⁊ factu morula q̄ resumptis viribꝰ rursꝫ vsqꝫ ad locū vnde descendebat paulatim ascēdere. vt refert vinc. spe. hyst. Circa illa tpa multe scitatio gratia claruit Hugo venerabilis abbas bonevallis ordinis cisterciēsis. Hic scīm cū reliquisset. cepit religiose conuersari in illo. Temptatus autez valde est de egressu religionis. Hec cogitans intrauit templum. et coram deuote cū lachrymis vidit supra altare matrem misericordie vestitā lumine sicut vestimento. Et visum est ei q̄ videret filiū eius nupta eam: ⁊ quō annunciat⁹ fuerat ab angelo ⁊ de virgine natuo ⁊ passionibꝰ nunciatus. cū cēcilius. ⁊ a iudeis postea capt⁹ flagellatus. illusus ⁊ crucifixus. ⁊ inde resurgēs ⁊ ascēdēs. ⁊ ascēdentē in celū. hec eo aspiciente: dixit ei virgo sua. Viriliter age ⁊ confortet cor tuū in dño. ⁊ certus esto q̄ labor tuus temptationibꝰ et animo nō pullulabit. Posſ cepit nimijs abstinentijs se affligere ita vt pene sensum ⁊ memoriā pderet videret. Interea scīs bernardus q̄ adhuc in humanis erat. venit ad eū per vi. quidenā ⁊ nisit eū mittere in infirmatorio. ⁊ vt ei singulis nocturnis vigilijs cantarent. Posſ ceteris infirmis. q̄ntū postea satis posset vomere. Et vt habet licentiā generalem loquendi vbi vellet: et ira p vri misericordiam in breui cōsumat. Tunc cepit in eo religio multa feruescere nec multo posſ factus est abbas bonevallis. Sub hoc tēpore viro factus est religiosus q̄dā iuuenis valde feruens in pupilo. q̄ postea valde temptatus cogitabat ad seculū redire. Cui cū abbas q̄ audierat eius temptationē in pfectione multū ei suaderet de remanēdo ⁊ nil pficeret. dixit abbas. Fili miser ē aīe tue placēs deo. ne pdas gliam tibi pparatā. ego enim spondeo tibi ⁊ fideiussore tui in ꝺ me pstituo. q̄ si tu remanseris scōz angloz socius eris eoꝝ. Ad q̄ verba cōfortatus remansit ⁊ optime pseuerans est. q̄ duodecim annis aīa mortē grauissima infirmitate laborauit. Sed cū ipsolandū cū magna clamore gemitū infirmatoriū repletū est. Ego sum inquit Job qui pā misericordiā ac ⁊ deus totius ipsolationis misit ad ipsolandū te. sic ego in tali infirmitate patiens fui: sic et tu. Et ideo florebis mecū in gloria ⁊ cras eris mecū ⁊ mecū q̄ seminasti. Nō ⁊ factū est. Et nō multo posſ apparuit ei in gloria gras agēs abbati q̄ eius admonitionē pmāserat in ordine. In annūciatiōe. b. marie cū idē abbas exciteret frēs ad chorū ad vigil. vidit dyabolū in medio chori stare in forma horribili et ipe abbas pre timore cadit. Quibus⁹ a fratribꝰ signauit se ⁊ redijt ad sedē suā. In crastinū narrauit abbas in capitulo quid viderat. ⁊ dixit aliquez de fratribꝰ esse in aliquo criminali pctō. pter quē dyabolus venerat. Quo audito oēs ingemuerūt. Sed q̄ reus erat celauit ipsius suā

In craſtinum iterum dixit abbas adhuc dyabolum eſſe inter illos. Tunc fratres omnes pfesſi ſunt ⁊ acceperãt ſinguli diſciplinas ꝑcantes dñm vt rei ſcientiam reuelaret abbati. Quod et factum eſt. vnde abbas rem trahit ad partem ⁊ detexit ꝑtĩ ſuã: quod ille pfeſſus eſt ⁊ nõ negauit: veniam ad pedes eius poſtulans et penitentiam. Quo facto dyabolus vltra nõ q̃parauit. Quidã famul⁹ celleraꝛij boneualle confeſſus eſt peccata ſua monacho pfeſſori pauperum. Et dixit ille quoddã peccatũ quod mõachus ille tinuit recipe: ⁊ intuꝛpit illi infirmo vt confiteꝛet abbati. Quod ille conceſſit ſi viueret. Abbas aũt tunc ꝓſens nõ erat: ſed in via. interim famulus ille mortuus eſt. Abbas aũt cum rediſſet de via poſt completoriũ ⁊ ſederet in lecto volens ſe diſcalciare: vidit illum mortuum gradus domꝰ aſcendentẽ. Qui veniens ante illũ. cecidit ad pedes eius venã petens: rogans humiliter vt iuam cõfeſſionem audiret. dicens ſe multum ad eũ ꝓpter hoc. ⁊ cõfeſſus eſt cũ tanta lachrymaꝝ abundantia: q̃ etiã abbas motus eſt ad lachrymas ⁊ plozauerũt ambo multũ. Pt⁹ abſolutionẽ mortuus rogat humiliter abbatem vt oꝛaret ꝓ ſe: q̃t in magnis tormentis erat. Et vũ abbas vellet tacitu. plare virum in corpore eſſet. an in ſpiritu: mortuus ei annuit. In craſtino aũt abbas queſiuit a confeſſore paꝛperum. ſi mortuus ille tale crimen pfeſſus fuiſſet: Qui reſpondit. Etiã. Et quomodo illud noſti: Ab hoc inq̃d ei⁹ audiui. Quidam conuerſus de alia vmo ꝓpter culpã ſuam miſſus fuit boneualle. vbi infirmatus eſt vſq; ad mortem. Abbas autem viſitans eum rogauit eũ vt ſecure confiteꝛetur peccatum ſuum de quo infamabatur. q̃d ille minꝰ confiteri voluerat nec etiam abbati ꝓpio. Ille autem negauit totũ ⁊ petijt ſibi dari corpus dñi. Abbas autem hugo ſuadebat ei vt non ꝓſumeret corpus dominj aſſumere niſi prius bene confeſſus fuiſſet. At ille dicens ſe bene confeſſum inſtanter vt corpus dñi ei afferret. Qñ cum pcibyter attuliſſet: et in os eius poſuiſſet: ille antez ſtatim clamare cepit. Quid faciã miſer q̃d facã: Hic pbyter abſtuliꝛ ab ore corpus dñm quod ſup linguã tenebat. et ille mor expiꝛauit. Idem abbas aliquando infirmatus intrauit domitoꝛium. ⁊ nunc candidho rem vidit columbam ſup humerum monachi infirmanj. Quam cũ ille monachus vellet apprehendere. illa volans venit ad abbatem. ⁊ intrauit in finum eius. et poſtea exiuit ꝑ aperturã tunice abbatis et fixit roſtrum ſuum in aure eiuſdez abbatis: dicens ei verbis humanis. In nomine patris et filij et ſpiritus ſancti. Para te: parate. Mandat tibi ſanctus bernardus vt vadas facere pacem inter papam ⁊ imperatorem alemãnie. Qui ſancti admonitione ꝓcepta pacẽ inter eos poſtea fecit. Clemente tercio de hac luce migrãte. Anno dñi milleſimo. cc. romanam eccĩam regendã ſuſcepit Celeſtinus tercius. papa. clericꝰ. Qui regit eccleſiã annis ter. menſibꝰ nouem ⁊ obiit. Hic in pncipio ſui põtificatus coronauit rome henricuꝫ imꝑatoꝛẽ. Quo anno fuit eclipſis ſolis. Et anno dñi. M. ccc. exoꝛta magna vi tempeſtatis lapides cum pluuia e celo ceciderũt. Hebiẽ te celeſtino ſucceſſit Innocentius tercius ꝑ cũcta laudabilioꝛe q̃ in pncipio titulj poſt ſequentem dicetur.

Capitulum. q.

Empoze Innocentij

ſecundi pape ⁊ beati bernardi circa annos domini. M. cxl. migrauit ad dñm glorioſus pontifex ſanctus Malachias in monaſterio clareuallis. Cuius vitã ꝓuidus plenam deſcripſit ipe beatus bernardus. ꝑ quẽ refert Vin. ſpe. byſt. libro. xx viij. vnde hec que ſequũtur excerpta ſunt. Bernardus. Semp quidem ope precium fuit illuſtres ſcoꝝ deſcribere vitas. vt ſint in ſpeculum et exemplũ ac quoddã veluti cõdimentũ vite hominj ſuꝫ terram. Per ſ cñ q̃damodo apud nos poſt mortem viuunt multoſq; et hos q̃ viuentes mouui ſunt. ad veram ꝓuocant ⁊ reuocant vitã. Verũ nunc id maxime reqꝛit rarnas ſcitantes noſtra plane etas inopes vtroq; Quẽ enĩ mihi oſtendas vel de eoꝝ numero q̃ dati ſunt in lucem gentiũ: nõ magis de ſublimi fumante q̃ flammantem erſi lumen q̃ in te eſt inquit tenebre ſunt. quante ſunt tenebre ipſe tu illos fore quod nõ credo lucere dicens. qui queſtum eſtimant pietatem: q̃ in hereditate dñi: nõ q̃ hominj ſ magis q̃ ſua ſunt querunt. Quid dico q̃ ſua ſunt: ꝓfectus ſit etiã ⁊ ſanctus q̃ ſua querens ſuaq; retinens. ſi ab alienis cor manuſq; ꝓmeat. Vemineꝛit tñ qui hucuſq; fonte puenſſe videꝛur. eundem exigi ſanctitatis gradũ etiã ab ethnico. Et hunc enĩ dixit baptiſta Joh. Eſtote ꝓtenti ſtipendijs veſtris vt ſalui ſitis eꝛ. Lex tñ e ꝓua ab aplis aplos ſucceſſoꝛibꝰ. victum ⁊ veſtitus habẽtes inquiunt. His ꝓtenti ſimus. vbi fouea hec. in libris inuenim⁹ eã: ſed nõ in vinis. Habemus ꝺo de iſto. q̃ lex dei in corde ipius nõ in codice. Perfectus e q̃ etiaꝫ neceſſarijs carere paratus eſt. At grauo illud. Utinã ſup fluuꝫ pomaꝫ modus. vtinã nõ cupiamus in infinitũ. Optimus hodie e. q̃ non eſt nimis malos: vnde q̃m a terra defecit ſanctus video et mihi non ſu quacue ex his qui empti ſunt de terra remocare ad medium veram ſcĩm malachiã ẽpm. virũ vere ſcĩm ⁊ prbꝝ nõs ſingularis ſapie. q̃ vtiq; lucerna erat ardẽs et lucens. q̃ tñ extincta nõ eſt ſ ſubmota. Hic ſcõs malachias natꝰ Berñ. ortus eſt in hibernia de populo barbaro. Ibi educatus. ſ in ſas edoctus eſt. Ceterum de natali barbarie nil tract. Parentes illius fuere genere ⁊ potentia magni. At mater cũ mente q̃ ſanguie generoſioꝝ. Satagebat in ipo imitꝰ paulo notas facere vias vite. Itaq; agebat ſenem mouito annis puer puerilis expers lasciue. Erat aũt in ciuitate ardinacha in q̃ ultimꝰ e malachias vir ſanctus. ⁊ auſtere admodũ vite q̃ cellam bñs intra eccĩaꝫ vro fuiebat. ieiunijs et obſeꝛationibꝰ vacans die ac nocte. Ad hunc ſe cõtulit malachias ab eo forma vite acceꝑturus. Sedit q; ipe ſolitarius. ſ infra paucos dies habuit imitatoꝛes nõ paucos exemplo ſui ꝓuocatos. Tandem ordinatus eſt facerdos: anno etatis ſue. xxv. Cui etiã epiſcopus vices ſuas ꝓmiſit. ſemiare ſemẽ ſcĩm in gente ill ſcã ⁊ dare ꝑbã rudi ⁊ ſine lege viuẽti legẽ vite ⁊ doctrine. Suſcepit ille mandatũ cũ oĩ alacritate. ſicut erat ſpũ feruens. Demiq; cũ eſſet ei ſtudiũ ⁊ zelus maximus circa cultum diuinoꝝ. ⁊ veneratione ſacramentoꝝ. ac fonte aliq̃d de his doceret vel cõſtitueret ſecus q̃ ritus habẽt vniuerſalis eccĩe: ſubijt eius animꝰ adire ẽpm malachiam. q̃ ſe plenius de omnib⁹ informaret. Hic erat ſenex ⁊ plen⁹ die⁹ ſapie atq; virtutũ. qui de babitu monachali monaſterio nicomedij aſſumptus fuerat in epm malelmoꝛ ciuitate. Ibiq; illi tãta ẽ ea ꝺo collata gratia. vt nõ vita ⁊ doctrina: ſ etiã ſignis clareret. Nam ⁊ puerũ mente captuꝫ ſeu lunaticum: ſacramentũ ꝑlunationis ꝓferendo ſanauit. et ſurdo cuidam auditũ reſtituit. Et hoc ſignoꝝ fama ſcotiet hiberni ad eũ vt patrem recurrebãt ⁊ venerabantur plurimũ. Ad hunc q̃ Malachias accedens ⁊ benigne ab eo ſuſceptus annis aliquot cũ eo pmanſit. Moꝛtua aũt ſoroꝛe eius nõ ꝓtereũda de ea vidit viſionem. Dum ſiq̃dẽ ſcõs carnalem exhoꝛruerat virũ. ⁊ tanto eum ꝛelo vt ſe vouerent nõ viluꝫ ſe eũ in carne viuentem. At illa carne ſoluta ſolutum eſt votũ. Et cepit videre in ſpiritu quã in carne nolui. Quadam enim nocte audiuit per ſomnii vocem ſibi dicentis ſoroꝛem eius ſtare foris in atrio ⁊ per totos. xxx. dies nil guſtaſſe. Qui euigilans oto intellexit: cuius eſſe inedia marceret. Et diligenter diſcuſſo numero dieꝝ. quẽ audierat ipm eſſe repit. et q̃ ea pane ⁊ vinũ nõ obtuliſſet. Hic ille q̃ ſoroꝛis aiam nõ oderat ſ peccatã beneficentiã quã interemiſſe at rurſus adoꝛat. Nec fruſtra Nã non multo poſt viſa ẽ illi quemſſe ad limẽ eccĩe nec dũ tñ poſſe intrare: nã pate etiã in pulla veſte. Cunq; ille ꝓueꝛaret curãne qua die ſtipe ſolita fruſtraꝛet. ſcõo vidit eã in veſte ſubcandida ad miſſam quidem intra eccleſiam

sed altare contingere non ꝓmitti. Tercio tandem visa est aggregari cetui candidatorum. et in vestē cādida. Videns ꝙ quantum valeat oratio iusti assiduata: et q̄ regnum celorum vim patit. Oratio enim malachie huic sototi aperuit regnū celoꝝ. Ur dines et potens qui locum benchoꝛ ꝓssessiones eius tenebat a deo inspiratus ꝓfestim in manus Malachie omnia sua dedit seq; 7 is annulus eius. Ipse locum benchor tradidit ei pariceps: vt edificaret ibi monasterium vel potius reedificaret. Nepe no basilimū monasteriū extiterat ante sub primo patre cōgel lo multa milia monachoꝝ generans. multoꝝ monasteriorum caput. Nec modo in ꝓfatas sed in exteras etiam nationes. quasi inundatione facta illa se sanctoꝝ examina effuderūt: e quibꝫ ad hos ꝓes nostras gallicanas sanctus columbanus ascendens lugdunense ꝓstruxit monasterium. Fact⁹ ibi in gentē magnā. Fuit em tā magnā fuisse. vt suc cedentib⁹ sibimicē choris continuarent' solennia diuinoꝝ. ita vt nec momentū ḡdē diei ac noctis vacaret a laudib⁹. Hec de antiqua dicta sē benchoꝛ& nōasteriq; gloria. Hoc olim destructus a pirratis ob insigne dignitatis antique malachias veluti quondā replantaturus padilū ampleruo est. Et q̄ multa corpora sanctoꝝ dormirent ibi. nā (vt taceā illa que in pace sepulta sunt) ferunt vna die nongentos a pirratis occisos. Erat quidē ingens lo ci eius possessio sed malachias solus ꝓtenus loco sancto. omnes possessiones 7 terras alteri cessit. Ipse ꝙ vrbē circiter secū fratrib⁹ assumptis. veniens ad locū cepit edifi care. Quadam die duꝫ vnus ex opanjs secum ligna seca ret illo vibrante in aera securim locum incaute occupauit in q̄ ictus destinabat'. Et cecidit sup spinā dorsi ei⁹ nāturoq; impetu atq; sonitu quanto conatu ille impingere valuit. Curit ille 7 accurrere omes putāres aut ꝓcussum ad mor tem aut mortuū. Sed homo dei sue inuentus est: vt credi tur meritis sancti vir. Eodeꝫ tpe quidā infirmabatur Cui assistens d'yabolus et apte loquēs suggerebat: ne vi q̄ crederet ꝙbis malachie: ꝑ si intraret ad se cultello eum occidere niteretur. Quo agnito illi qui infirmo minist rabant ipso infirmo ꝓdente verbum ꝓferunt ad malachiaꝫ premunientes. Ꝛt ille solita arma orationis arripiens. im panidus hostē aggressus: 7 infirmantē fugat 7 demonem: Clericum ibidem dissenteria graniter infirmatū sanauit. Et eundem secundo grauissime languentē corpore 7 mēte curauit.

De actibus eius in §.i.

episcopatu. vacante aūt epāli sede in vna ciuitatuꝫ q̄ diu fuerat sine pastore: malachia nolente assentire quē elegerant ꝓsentib⁹ tū illis randē cessit. accedēte ad hoc mandato magistri sui necnō et metropolitani. Trigesimo igitur etatis sue anno ꝓfectus epō conerenſ introducitur. Cumq; cepisset ꝓ officio suo agere. tūc intellexit homo dei nō ad homines se ꝑ ad bestias destinatū. Nūq; adhuc ta les ceperus fuerat in quantacunq; barbarie: nusq̄ reperat sic ꝓcruos ad mores: sic ferales ad ritus. Sic ad fidē im pios: ad leges barbaros: cenuicolos ad disciplinam: spur cos ad vitam xp̄iani nomine repagani. Non decimas da re. non ꝓmicias. nō legitima inire ꝓugia. nō facere ꝓfessio nes. nec penitentias. nec q̄ peteret. nec qui daret inueniri. Sed nec in ecclesijs predicantis vox nec cantantis audie batur. Quid ḡ faceret athleta dei: aut cedendū turpiter aut piculose certandū. Sed qui pastoem se nō mercena rium agnoscebat. elegit magis stare ḡ fugere. parat⁹ da re animam suam ꝓ ouibus suis si oporteret. q̄ eis offes lupi 7 oues nulle. Stetit ergo in medio luporū pastor in trepidus omnīmodis argumentosus quomō faceret oues de lupis. Monere cōmuniter. secreto arguere. flere ꝓ sin gulos nunc aspere nunc leniter ꝓuenire: ꝓout vnicuiq; ei videbatur expedire. Quotiens ꝓ eis noctes pugiles du xit extendens manus in oratione. Et cū venire ad ecclesiā nollent q̄ vicos et plateas occurrebat in vicis. 7 circuiens ciuitatē ꝙquirebat quem ipso acquireret. Sed et sotis ra ra nibilominus 7 oppida sepius ꝓarrebat. cuꝫ sancto illo comitatu discipulorum suoꝝ. qui nunq̄ verant lateri ei⁹ Nec vebebatur equo ꝑ pedes ibat: in hoc se virum apli cum ꝓbans. Quanta sublimit ab bis ipse q̄bo 7 ꝓ obus loquebatur bona. blasphematus obsecrabat. miniat⁹ op ponebat scutum patientie. Demum cessit duricia. quie uit barbaries recipienturvbiq; ecclesiastice ꝓsuetudines. Contrane ꝙ vetiunt. Reedificant basilice. ordinatur clerus in illis. Sacramentoꝝ rite solennia celebrant. Cō fessiones sunt. Conuenūt ad ecclesiam plebes. Concubi natus honestat celebritas nuptiarū. Postremo lic omnia tara in melius omnia vt hodie illi genti conueniat. q̄d to mimus ꝓ ꝓbetā dicit. Qui ante non populus meus: nūc aūt populus meus.

De assumptiōe eius §.ii.

ad archiepiscopatum. Contigit archiepm nomine celsuꝫ infirmari: qui malachiam in d'yaconum ꝓsbyterum et epi scopum ordinauerat. Et cognoscens q̄ moreretur. fecit quasi testamentum vt malachias deberet sibi succedere. eo q̄ nullos sede prima dignios videretur. Verum mos pessimus inoleuerat quorundam d'yabolica ambitiōe po tentum sedem sanctam: obtentum in hereditania succes sione. Nec em patiebāt episcopari: nisi qui essent de tri bu et familia sua. Nec parum ꝓsecrat exercanda succes sio: decursis iam in hac malicia quasi generationib⁹ quin decim. Et ons⁹ firmanerat sibi ius prauum: immo omni morte puniendā iniuriam. vt si interduꝫ defecissent clerici de sanguine illo sed epi nunq̄. Denique iā octo extiterant ante celsum viri vtorari 7 absq; ordinib⁹. literati tamē. inde tota illa p vniversam hibernia de qua supra diximus dissolutio ecclesiastice disciplne censere enervatio religio nis euacuatio. Quo bis ḡ celsus vehementer dolens. cu rauit omino successorem habere malachiā: o q̄ ipse ꝓsideret posse explantari male radicatā successionem. qui carus esset omnib⁹ q̄ oēs emularent: 7 dño erat cum eo. Nec frustratus ē spe sua. Nam illo mortuo sul: fi tatus ē malachias: nō tā mor: neq; ad facie. Ecce enim d semine nequā q̄ occupet locū maricias nolle. Is ꝙ quin quenniū fretus potentia sectari incubuit eccle nō epi scopus ꝑ tyrannos. Nā vota pios magis in malachiam ꝓ nerant. Denique suadebant subite onus sm constitutionē celsi. Sed ille qui omne sublime declinabat bonā sibi vide batur nactus occasionem excusandi. q̄ p id epis introitus eius pacificus ee nō posset. Dicebat ḡ suū nō interesse fi di humanū sanguinē occasione sui. Postremo iunctus se sponse alteri quā dimittē nō liceret. Uex illis econtra in stantib⁹ 7 clamantib⁹ q̄ a dño egressus est mo. ꝑ 7 tota au etoritate ibenteib⁹ subire onus 7 interdantib⁹ anathema. Ad mortē inquit ducitis me. ꝑ obedio spe martyrij. Pac tū ꝓditione: vt eccia pacē habente. liceat sibi redire ad ec clesiā suā ꝓpē alio repto. Assentientib⁹ hoc ꝓditi illis accesit scitu eoꝝ voluntati vel potius dei a q̄ sum sibi po sessus fuerat. Nā egrotāte cello apparuit oīb⁹ malachie mulier dicens se esse vtorē celsi. i. ecclesiā suā q̄ tradens ei Agum pastoralē disparuit. Et moriens celsus misit ei ba culū suū tanq̄ sibi successuro. Verūm suscipiens dignita tis illius on⁹ nō intrauit ciuitatē q̄dā ille insidians virū ne hac occasiōe ꝓtingat aliquē mosi. Sed ē verbē sbrenue in vniersa ꝓuincia op⁹ epāle exercuit. Illo aūt maricio intruso sublato in breui d medio. Rursus nigellus quidā nolle imo vere nigerrimus sedem ꝓripuit. quē maricius mozibo heredem boiue dignitatis dimiserat. ad cumulū sue dānationis. Cognatus em eius erat. Ceteri rex 7 epi scopi et fideles terre conuenerant vt Malachias intro duceretur. Et ecce concilia malignantium ex aduerso q̄dā et filijs belial. pmpt⁹ ad malicium potens in iniquitate

sciens locum vbi debebāt illi congregari. ⁊ ꝑ quam viam ad locum ꝓuenire. manu armata satellitum insidias ponunt. vt venientes Innocentē ipm occidant. cū rege ⁊ eo ipso. Quod cum innotuisset Malachie intrauit ecclesiaꝫ sup hoc fundens oationem. Et ecce nubes ⁊ caligo ⁊ tenebrosa aqua diem vertunt in noctē. Fulgura ⁊ tonitrua ⁊ spūs procellarum vicinaq; omnia elementa mouetem intrētant. Et qui princeps fuerat male fulmine interꝫt cum tribus alijs demissis ꝑ licibꝫ eius. Soloꝫ autem eos qui querebant aiam ipsi illa tempestas inualit.

Anno igitur etatis .§.iii.

sue. xxxviij. papa Malachias pulso incubatore intrauit ardinachū pontifex et metropolitanus totius hibernie. Regebo ceremoniq; q̄ introduxerant eū ad ꝓpria remeantibus ipse remanet in manu dei. Et remanent ei fortis pugne. intus nimotes. Nam ecce vipea soboles frendens ⁊ vociferans se et heredem. tota se intus et foris suscitat aduersus ipm eius. Porro ingressus videns sibi fugaꝫ imminere tulit secum insignia quedam illius sedis. Textum. Euangeliorū. q̄ fuit beati patricij. baculū q̄ꝫ auro textū. ⁊ gemmis pciosissimis adornati. quē nōiant baculū dei: eo q̄ ipse dās dei sus (vt refert opinio) cuꝫ manibꝰ suis tenuerit atq; formauerit. Et hec sunt summe dignitatis ⁊ veneratiōnis in gente illa. Ibat homo ille gironagus ⁊ alter sathanas circuibat terram insignia sacra circūferens. que vbiq; ostentans. vbiq; eorum gratia receptabat. Fuit ꝑo consilium scismaticum insequi. eo ꝙ seduceret multos ex insignibus que ferebat. suadens omnib⁹ ipm se esse vbere. Et sic sollicitans plebes aduersus malachiam ⁊ ecclesie vnitatem. Sed sic sine difficultate ⁊ in breui vniuersas sepiuit malachias vias eius per gratiam dei ⁊ quam habebat ad omnes vt malignus ille coactus sit dare manus et reddere insignia ⁊ quiescere de reliquo in omni subiectiōe. Nec modo malefactores. sed et detractores malachie corripuit reos. Quidaꝫ ibi gratia: habens gratiam principū ⁊ potentum etiam ipsius regis. eo ꝙ esset adulator ⁊ garrulus ⁊ potens in lingua fatebat ꝙ omnia aduersarijs Malachie ⁊ ꝓcurer nebatur ptem eoꝝ. Dicto etiā ꝓsentire sibat in facie. ⁊ detrahebat absenti irreuerenter occurrens ei in omni loco maxime vbi celebriori dni illuꝫ sciret interesse cōuentui. Sed cito digna lingue ꝓcacis mercede donatus est. Intumuit ⁊ cōputruit lingua maledica vermibꝰ et ea scarentibꝰ et defluentibꝰ toto ore blasphemo. Quos ꝙ septē ferme dies incessanter eomens tandē euꝫ illis miseram finiuit vitaꝫ. Loquente aliq̄ Malachia ad ꝙm mulier quedā infelix aufa ē interrūpe ⁊ monē clamoribꝰ improbis. Erat enim de ꝓgenie impia intrusoꝝ ꝓtumelias ⁊ blasphemias eu⁹ in sanctū dicens eum ypocritam ⁊ innatorem aliene hereditatis: ac calumniei eī⁹ imꝓperans. At ille nihil respondit ei vt erat verecundus et mitis. Sed dās respondit ꝓ eo ipsa illa in insaniā ⁊ crebris vocibus clamitās: se suffocari a malachia. monte tandem horrenda luit peccatū blasphemie. Et memor ꝓpositi sui malachias ꝓstituit ꝙ se gelasium virum bonū ⁊ diuinū tali honore: ꝓsentiente clero ⁊ ꝓpo. quinꝓmo⁹ sustinentibꝰ ꝓter pactum. Nam alis durum visum est omino Quo ꝓfecto regibꝰ ac principibꝰ attentius ꝓmendato. ipe claros miraculis ac triumphis ad prochiam suam rediit. Egressus aut aliq̄ de scotia diuertit ad clarenallem vir sanctus. Qui vilis fratribꝰ ꝓunctus est ⁊ illi non mediocriter edificatiō ꝓtia et sermone eius ⁊ acceptans locū et nos atq; intimis viscerib⁹ colligens. valedixit nobis et abiit. Qui transalpinas cum venisset ypponiam ciuitatem ytalie hospitis sui paruulum filiuꝫ qui male habēs erat mortuus sanauit continuo. Erat tūc ipsius sedis aplice felicis memorie Innocentius secundus papa. q̄ ac cedentem ad ipm eu⁹ suscepit benigne ⁊ humane. A q̄ cū multis lachrymis implorauit ei⁹ gmissa licere sibi viuere ⁊ moꝝ in clarenalle: si non obtinuit. Reuertēs autem per clarenallem sedam nobis largitus est benedictionem. Et alta suspina trahens ꝙ nō liceret sibi ꝓ fino desiderio remanere. Ioes inquit interim ꝓ me et retineatis. q̄ a vobis discant quod nos postea vocant. Et dimisit quēdaꝫ a latere suo ⁊ abiit. Qui ꝑbari ⁊ digni inuenti monachi facti sunt. Profectus aut a nobis ꝓpere puenit scotiā ⁊ in uenit David regem. qui adhuc hodie supereſt in quodaꝫ castello suo cuius filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingressus ⁊ honorifice a rege susceptus est. ⁊ humiliter exoratus vt sanaret filium suum. aqua cui benedixit aspersit viuentem et intuens in euꝫ ait. Confide fili nō moriēris hac vice. Et sequenti die secuta est sanitas. et sanitatem totius familie exultatio. Puelle mute loquelam restituit. Alia dissolutis membris plaustro vecta ad eum ꝓ prijs pedibus remeauit.

De moribus eius .§.iiii.

Quisq̄s facta ꝙ eū circa miracla enumeret q̄sq̄ libentꝰ fateor imitandis immoꝝ q̄ admirandis. Et meo quidē iudicio primum et maximum miraculum quod vedit ipse erat. id est vita eius. Quis vnq̄ etiam si curiosus obseruauit in eo vel prehendit ociosum: non dico verbum ⁊ nutum. Quis manum pedemue mouentē frustra: immo q̄d non edificans in eius incessu. aspectu. habitu. vultu. Denīq; vultuo hilaritatem nec fuscauit meror. nec leuigauit risus: totum in eo disciplinatum. totū insigne virtutis per sectionis forma: per omnia seruus sed non austerus. Remissus interdum: dissolutus nunq̄. Negligens nihil. etsi ꝓ tempore multa dissimulans. Quietus sepe sed minime aliquando ociosus. A die primo conuersionis sue vsq; ad extremum vite sue fine ꝓpositi vixit. Non seruos nō ancillas. non villas. non viculos. non denīq; quicq̄ reddituum secularium ecclesiasticorumue vel in ipso habuit episcopatu mense episcopali nihil ꝓrsus constituens. vel assignans vnde episcopus viueret. Nec enim vel comū propriam habuit. Erat autem quasi incessanter circuiens parochias omnes euangelio seruiens. et de euangelio viuens. sicut constituit ei dominus. Porro si interdum quiescere oporteret in locis sanctis hoc faciebat. que ipse per hiberniam sperserat vniuersam. Apud quos ꝑo morari facere libuisset: illoꝝ se moribus ⁊ obseruantijs conformabat. Et cum ad predicandum exiret. eu⁹ pedibus et ipse pedes ibat episcopus scilicet ⁊ legatus. Forma ē apostolica hec ⁊ inde magis mira in malachia quo rara nimis in alijs. Illi dominantur in clero. Iste duꝫ esset liber et oīb⁹ omnium se seruum fecit. Illi non euangelizantes mā dicāt. Malachias vt euangelizet mandicat. Illi congregant in horrea ⁊ tolea replent. vnde onerent mensas. malachias colligit in teserta et solitudines vnde impleat celoa. Illi a pauperib⁹ exigunt q̄b⁹ dent diuinbus. Iste sollicitat diuites ꝓo pauperibus sustentandis. Illi alta palacia erigunt turres et menia ad celos leuant. Malachias non habet vbi caput suum reclinet. opus facit euangeliste. Illi nec plebes agnoscūt: iste erudit. Illi potentes et tyrannos honorant: iste punit. O virum apostolicuꝫ quē tot et tanta nobilitant signa apostolatus sui. Quid ergo mirum si mira est operatus: sic et mirabilis ipse. immo nō ipse sed deus in ipso. Tu es deus inquit qui facis mirabilia. In regione hibernie iacebat infirmus in domo vtiq; demonum maleficio. Nam quadam nocte audiuit eos dicentes altero ad alterum. Vide ne miser ille ypocrite illius frater stratum stramenue contingat. ꝙ sic effugiat manus nostras. Cognouit homo ꝙ Malachiam loquerentur quē non multo ante in cadē domo meminerat ꝓnoctasse. ⁊ adhuc stramen in loco remāserat. Sūptaq; fiducia q̄ potuit conatu cepit repe vbi corpe. Sic fecit. Et ecce in aere clamor ⁊ vociferatiō. ꝓhibe eū. ꝓhibe. retie eū re-

tine. Amittimus enim predam. At ille gemibo ꝛ manibo nitens ꝛ puenens ascendit lectulū uolutaꝫ in stramine. Audit uiulatū plangentium. heu heu. ipi nos eum. pdidim⁹: decepti sumus. Exasp. Et hoc dicto cinus recessit ab eo demonum terror ꝛ horror quem patiebat. ꝛ omnis pariꝫ egritudo. Item in alio loco infantem demoniacū sibi oblatum liberauit.

Item de miraculis .§.v.

eius. Sedebat sanctus cuꝫ comite uidie in campo aliqua tractans ꝛ multitudo copiosa circa eos. Venit mulier ꝑgnida et uere grauis. Iudicat enim se ꝑra omnes nature leges retinere partū. ꝓcerto iam. xv. mensiū. ꝛ dicto. xx. cōpassus Malachias orauit ꝛ mulier peperit. Liuitas hibernie nōie conchagia vocabatur ipe. Tractantiby de electione uniuersi ꝓcis quibusꝫ ut assoleꝫ ꝑsulem volentibo ꝓsituere suum non uri. Venit illuc Malachias ꝛ audita dissentione. conuocato clero et populo. vota discordantium ꝛ corda uniuersoꝝ pacauit: ꝑsuasis illis ut totius negocium uobere ꝑmitti illi cui potissimū sollicitudo incūbebat ecclesiarum hibernie. Mox nominat eis sanctum ꝛ uocatuꝫ. Que ritur ille ꝛ inuentus nunciat decumbere nec de lecto posse exire. Et malachias. Surgat inquit in nomine dñi. ego ꝓ cipio obedientia sanuꝫ facies eum. Itaqꝫ cum uoluntate obedientia pugnante gemino hoste. ſ. pondere langoris ꝛ meru oneris: uicit illa. ſ. obedientia. Nam resumptis uiribo ꝑ se uenit ad malachiam q̄ misit euꝫ in cathedram. clero ꝛ ꝑpło collaudante. Cuiusdam nobilis uiri uxor cuꝫ infirmaretur ad mortem: rogatus malachias ut descendet priusq̄ moreret. unctus oleo descēdit ꝛ intrauit ad eam. Quo uiso exultat illa ꝑ salutis ꝑata. Et cum paret eam ungere uisum est omnibo differendū petitus uigꝫ mane. erat enī uespa. Acquiuit q̄ eis sanctus. et cū recessisset subito clamor factus est ꝛ plāctus. eo q̄ mortua esset. Auditoꝫ tumultu malachias accurrit. ꝛ cōsternatus est animo sibi soli imputans q̄ fraudata mulier gratia sacramenti obierit. Et elevatis manibo in celū ꝓfitens peccatum suum. ꝓtestatus est in audientia oīm nullam se receptuꝫ ꝓsolationem nisi quam tulerat liceret restituere gratiam. Et stans sup eam tota nocte laborabat in gemitu suo. suos etiam vigilare ꝛ orare ꝑcepit. Itaqꝫ illum psalmis: illi in lachrymis noctem ducere cupiebat. Mane autem facto erauditur dñs sanctū suum. nam aperuit oculos que mortua fuerat. ꝛ erigens se saluꝝ fecit eum. ꝛ Mus est lucrus in gaudiuꝫ. Mulier quedaꝫ cui spūs iracundie et furoris adeo dominabat ei: ut nō solus uicini ꝛ cognati fugerent ꝓsortiū eius. ſi ꝛ filij ipius uix poterant habitare cum ea. Adducta ad malachiā facta ab eo ꝓfessione ut iusserat. orante. ꝑ ea ad summum mansuetudinē cōuertit: ut nullis damnis uel ꝓmeliis eraſp pati valeret. Ego istō sapiens resuscitate miraculo mortue consero ꝑferenduꝫ. da ibi exteriora: hic interiora reuixit homo. Cum sacramēta offeret malachias. ꝛ appropiasset ei ydiaconus aliqd facturus. ꝓ officio suo intuitus eū sacerdos ingemuit. q̄ sensisset penes eū latere qđ nō ꝓuenebat. Peracto sacrificio diligenter perunctat ydiaconū ꝓscientia sua secreta: ꝓfitens ē ꝛ nō negauit se illasum ꝑ somnium nocte illa. Cui iminge ꝓpe mitentiā. Non debueras inquit hodie ministrasse. ſi verecunde te subtrahere a sacris ꝛ deferre tantis tamq̄ diuinis mysteriis. ut hac humilitate purgatus dignior ermē existeres. Altera vice vidit ydiaconus eo celebrante columbam intrare ꝑ fenestram cū claritate magna ad ostendendam puritatē eius. Hec dicta sunt et pauca de plurimis. vñ satis apparet malachias meus quantus fuerit in meritis. qui tam multus fuit in signis. etiā in tanta etate tāta.

De morte eius ꝛ loco .§.vi.

co sepulture. Perunctat⁹ aliqñ q̄ nam in loco si optio det. extremum malit agere diez. Si hunc migro inq̄t: nusq̄ libentius q̄ unde unacū nostro apostolo resurgē possim: dicebat aūt sanctum Patricium. Si pegrinari oportet uita ꝓmittet deus claraualleꝫ uideꝫ. Requisitus ꝛ ē pote. Audit diem solennem omniū defunctoꝝ. Sicut audiuimus sic uidimus de loco ꝛ die. Egre satis ferebat hiberniam uisq̄ adhuc pallio caruisse. utpote emulator sacramentoꝝ. Et recordatus a papa Innocentio secundo id sibi fuisse ꝓmissum. nactus occasionem q̄ papa eugenius ꝑsideret. ꝛ tunc in francia appropiasset ꝑsumebat de tali uiro apud illum nulla difficultatem obtinendi sustinere. Igitur arripuit iter. ꝓsequunt eū q̄ ꝓuenerant fratres usq̄ ad locum. nō multum ab ipo remisit. ꝓhibente ad quem unus aūt illoꝝ catholicus nomine uoce flebiliter. Heu tu abis ꝛ quanta me pene quotidiana ꝛ ꝓtione deseris. nō ignorias nec ero opem misertus mei. Ipis ꝛbis ꝓmotus ꝓtatis uisceribus amplexans eum et signo crucis in pectore eius impresso ait. Certus esto eiusdem nil passurus donec redeam. Erat enim epilenticus ꝛ frequenter cadebat. iam ꝑ ser annos hec patiens. Sed ad hoc ꝛbum malachie plecte ꝓsanuit. Cumq̄ nauem ascendissent ꝛ ille diu iter equoreū pegisset: subito ventus ꝓtranus nauē impellit. ꝛ reducit in terrā. Sed facta tranquillitate. ꝓsequutes iter. ꝓspero cursu uenerant in scotiam. ꝛ exinde transiit i angliam. Oportuit aūt eum transire claraualleꝫ ut summū se queret pontificem qui a nobis susceptus est tāq̄ ortus ab occidente ueniens uisitans nos oriēs ex alto. Die solenni bti Luce euangeliste missa in ꝓuentu deuote celebrata: febre corripuit lecto decubuit. Videres discurrere fratres uandi auidos uel accipiendi. cūs solliciti erant circa frequens ministeriū. medicamenta ꝓquirere. Fomēta adhibere: sepius ad gustandum ꝛgere. Ad quos ille. Sine causa inquit hec. si charitate uestra hoc facio quicquid imagitis. Oportet hoc anno malachiā exire de corpore. Deniq̄ inungitur ꝛ sumpto uiatico fratrum orationibo ꝛ ꝓmendans ad lectuꝫ reuertit. Jacebat in solario nec sustinuit ut ꝓuentus ad se ascenderet. Ripe ad eos descendit. ꝛ tū in ianuis esse dicebat. Quis crederet hūc moriturum: Nō ultus palliatū nō macilentū esse videbat. Non rugata q̄ frons non recōditi oculi nec⁹ nares extenuati. Non ꝛtracta labia. nō adusti dentes. nō colli exesum ꝛ gracile. Non carni humeri. nō caro crinanita in corpore reliquo. Hoc corpus eius ꝛ hec gloria ultus est? Equidem oculi omniū in eū fixi erant. nemo tñ q̄ qñ exiuit auertere potuisset eo ꝙ in morte eadem uiuacitas uultus ac serenitas eademq̄ et in uita ꝑmaneret. Nō est mutatus ſ ipe mutauit omnes. Miriummodū lectus ꝛ gemitus omniū subito ꝙquiescit. Mutatur in gaudium meror. Planctum cantus excludit: uincit fides: triumphat affectus. Et reuera quid rationis hꝫ immoderatius plangere malachiam. Si non sit ꝓcella mors eius. quasi nō sit somnus magis q̄ mors. quasi nō sit potius porta uite. Malachias amicus noster uomuit ego legeam. Si dns dedit dilecto suo somnum. ꝛ talem somnū in quo beneditus uentris filij merces fructus ventris. Quid horum uidet fletum indicare. Ego ne fleam illum q̄ fletum euasit. Jle exultat. ille triumphat. ille introductus est in gaudium domini sui. ꝛ eo ꝛa plangam: Jamq̄ omnibo rite ꝓtis. et puero brachium suum arduꝫ applicante ad manū ꝑ ipe iacētis in feretro sanato sepultus est in oratorio beate Marie Anno dñi milleſimo centeſimo quadrageſimo octauo. nō nonas nouembris. Capitulum.iij.

Anctus Thomas archiepūs cantuarienſ in iuuentute sua fuit omnibus valde gratiosus. Sed cū uiatiſet in curia regis anglie multa gen: q̄ ꝓcurati ꝛ castitati contraria erant curiam dimisit: ꝛ theobaldo cantuarienſi archiepiscopo se commisit: ꝛ ꝑtz anglo⁹ barones in multo ecclesie aduersantes fideliter dimicās. miltonēs romā adqt.

et oīa negocia semp fideliter ac felicit̄ exp̄diuit: vñ at chiepō cantuarien̄ eū archidyaconū fecit. Cuy aūt idem archiepō cerneret. q̄ rex anglie satis nōq; ꝑcellet et q̄ benticus in regnū adhuc nimis imminis succellisset: timēs ne ex impetu sue iuuētutis ꝑ prauoq; hoīm ꝓsilijs: ecclias graui⁹ fatigaret: fecit. b. thomā cancellariū regis vt honestate ꝑ prudentia sua maligno⁹ hominū sensuum temperaret. Qui intantū regi placuit. q̄ post decessū archiepi eū eidem ecclie ꝓficere peruenit. Ipse aūt attendens motus regis ꝑ procerū ꝑ efficacē maliciaꝫ detractoꝫ. sedem illam plenā magis oneris q̄ honoris: quanū potuit recusauit. Ipse tandē vrgente rege. ꝑ quoddā etiā rome cardinali hoc ꝓsensit. Statim aūt vt ꝓfectus ē mirabiliter se mutauit. Nam lectōni ꝓsoni semp̄ intendens. cilicio ꝑ ciminiq; carnē suā intolerabiliter cruciantem ꝑ scrūtatez suā fabrilē occultabat. q̄ sub honestate vestiū ꝑ apparatu vtensiliū et gratiositate vultꝰ: grauꝰ ꝑ oīa cōcordabat. In secretoꝫ aūt cellula. xij. paupez pedes q̄tidie cunctis genibꝰ ablue bat. Et post plenā refectōez singulis. xij. argenteos distribuebat. Qꝫ si aliq̄s ꝓfacere nō poterat. hoc voluntissime fieri ꝑ vicarij faciebat. Ipse videlicet dyabol⁹ sanctuꝫ virū multis ecclie ꝓfuturis inuidit ꝑ alios quosdā archiepos et multos alios epos q̄ ecclias defendere tenebant. ad p̄niciē exercebat. Cū em̄ rex ꝑ ꝓsiliarij sui scrūtabunt bomā ad voluntatē suā in detrimentū ecclie. ꝓmissis ꝑ blanditijs inflectere conaret: ille oīno restitit. Qui iram regis ꝑ ꝓcuꝫ eius ꝑ a se ingote iudicie ꝓuocauit. Cuncta ꝑ⁹ innumeras vexatōes. et iniurias ad quendā locū barones et epi conuenient. exigebat rex instanter vt ꝓsuetudines q̄s reges anglie hīe solebāt. in ecclia firmissime tenerent. vt. s. de vigintando ecclasticis et spūalib⁹ disponerent. Qđ sanct⁹ thomas ꝓ epi attēdēret. ꝑ videntes vtrobiq; periculū: videlicet q̄d vergebat. s. fidei salutiq; detrimen. aut guerraꝫ ꝑ ecclesiā intolerabilem. illud negociū si ꝓnullent libēter distulissent. Ipse vrgente necessitate et magnoꝫ virorum ꝛceptus ꝓsilio. b. thomas verbotenus petitionē hui⁹ ꝓsensit. Et sicut̄ et epi q̄dā cum dispendio cāe mortis periculū euasere. Ipse beatus thomas in hac liberatione corpoꝫ mortez meruens aiaꝫ: sicut̄ in pnia grauis cruciauit. et ab altaris officio se suspendit: donec ꝓfectus ꝑ penitens a papa meruit relaxari. Sed nec sicra regis quiescit. imo minis ꝑ terroꝛbꝰ exigebat: vt ꝓsuetudines q̄s ꝫ ecclesiam inducere nitebat. archiepoꝝ et episcoporum literis firmarentur.

Vt beatus thomas .§.i.

intrepide se cop̄ oīb⁹ cū multis dānis iniurijs. ꝑ tumeliis vrgeret. aduersus epos ne eū iuuāre ꝑdemnarent. vt vel sic regi blandirent. applicaꝫ sedē appellauit. Ipse cuꝫ nec sic acquiescerēt ꝓceres. vir sanct⁹ crucē quā in manu tenebat in altū erigēs a curia discessit: ꝓclamantibꝰ q̄⁹ eum impijs capite furē: suspendite. ꝓditorē. Cuncti in hospitium recessisset: duo magni ꝓceres et fideles nocte ad eū veniunt lachrymāten. ꝑ sub iuramēto dicentes q̄ mors ei⁹ a multis ꝑcenb⁹ ꝓiurata esset: ille igit̄ magis timēs ecclie q̄ sibi nocte fugit et die bo latens: noctibusq; ambulās: die. xvij. ad portū venit ꝑ in parua nauicula. a nautis sacerdotib⁹ trāsuectus est in flandriā: quē papa alexander rāe senonis manens honorifice suscepit ꝑ in pontiniacensi monasterio eū ꝑmēdauit. Rex aūt anglie epos ꝑ ꝓceres mittens romaꝫ vt legati venirēt: q̄ negocium regis ꝓtra archiepm diffinirent: repulsis ē. vñ ipse irat⁹ iussit ecclam. ꝑ oīa bona archiepi ꝑ suoꝝ etiā ꝓscian. ꝑ oīs oīno q̄ ad eū ꝓtinebant exilio ꝑdemnari. Ille aūt apud pontiniacū manēs ieiunijs et oꝛonib⁹ se affligens ingter orabat. ꝓ ecclia ꝓ rege. ꝑ ꝓ regno anglo⁹. Ipse a rege ꝑ abbates cisterciensis ordinis exire ꝓpulsus est a monasterio. vñ ad regem francie ludouicū se ꝓtulit: q̄ eum reuerent̄ excipiēs. donec pax fieret benigne nc̄ia ministrauit. Misertus tm̄ desolatonem anglicane ecclie senonensis archiepus romaꝫ adiens impetrauit. vt rex cū toto regno suo excōicaretur. nisi ꝓ ecclie cantuariensi redderetur. Pace ꝫ reddita. vq. exilij sui anno sanct⁹ thomas reuersus. suscepto ꝑ honorifice. Cum aūt dñs papa querelā scrīt bone audisset. ꝓtra ꝯdam epm ꝑ ꝓtra alios fauentes regi. epos oīs suspendit ab officijs vel beñcijs suis: vñ rex vehement irat⁹ sanctuꝫ thomā damnis ꝑ iniurijs adeo afflixit. q̄ quasi ꝓditorē ecclie sue septa exire ꝓhibuit. Tandez vir sanct⁹ cum nec vi nec blanditijs flecteret. qui semp iura ecclie sue tuetur. Ecce milites regis armati aduenit. ꝑ vbi eēt archiepus inter clericos ꝑ monachos q̄ in ecclia eius eraut vociferando requisit. Quidā mor sanct⁹ thomas et gradū cancellarij rndit. Ecce ego quid vultis? Rndit vnus militū. Volumus vt moriaminiq; vltra viuere nō potes. Et ille. Ego ꝓ deo inquit mori paratꝰ sum. ꝑ assertōne iusticie. ꝑ ecclie libertōne seu libertate. Ipse si caput meū quereris ex pte oīpotentis dei: et sub anathemate ꝓhibeo ne cui q̄s ꝓter me noceatis. Libenter quidē moriar. dūmodo ꝓ morte mea pacem ꝑ libertatē ecclia ꝓsequat. Deo igit̄ et beate marie ꝑ sanctis bus ecclie patronis. ꝑ sancto dyonisio ꝓmendo meipm: ꝑ ecclie causam. Et his dictis eductis carnificij gladijs impetit̄ ab impijs inclinato capite decollatur. Et qđ dictu horribile est ablata coronā capitis cerebrum ꝓ pauimentū cum cruore et cerebro spargit̄. Cum aūt ex more ad sepeliendū ponnificalib⁹ vestiretur inuenerunt corpus eius cilicio obvolutum: ꝓpter cilis et vermib⁹ refecto. Ipsaq; femoralia vsq; ad poplites cilicina. Sed cum in his nō quiesceret furor impioꝝ dicentiū corp⁹ proditoris inter sanctos pontifices nō sepeliendus: si ꝓcien dum in paludē vel in pathibulo suspendendū: nimētes sancti viri sentiaꝫ maligno⁹. q̄ sancti corp⁹ rapere vel ꝓcere tentabāt: sepelierūt ante altare sancti Io. baptiste in sepulcro marmoreo. anno dñi. M. clxxiij. Paulo aūt anteq̄ rediret ad ecclesiā suam et exilio fuit sibi a dño revelatū reditumq; cum honore ad eccām ipam: si post paucos dies ꝓ palmā martyrij ad dñm migraturum. Interea ꝯ cum quidaꝫ innocens infirmaret. a corpore egressa anima: iterū reuersa est ad illū. d. dixitq; raptum in celuꝫ se vidisse sedē quandā vacuā valde ornatā inter apostolos sitam: ꝓnunciāti aūt aīa illa cui⁹ esset hec sedes para magnifica. Rndit angel⁹. Quidā magno sacerdoti anglo⁹ ꝛ reliq; nat quod intellectū est de beato thoma.

De miraculis ei⁹. .§.ii.

Dum aūt missa clerici cantare inciperēt defuncto⁹. s. Requiē eternam: subito vt ferūt. ꝑ sibit Iacobꝰ de voragine. Audite sūt voces angelo⁹ ꝓcinētes. Letabit̄ insti⁹ in domino. Et clerici illud ꝓcenti sunt. In interfectores aūt eius adeo ira dei desenit. vt aliqui digitos sibi dentib⁹ frustatim discerperēt. Alij sanie defluentes deficerent. alij paralisi dissoluti: alij amentes effecti misselle mortis sērō allate clara indicia ꝓbuerūt. Multa quoq; miracula ꝑ euꝫ dñs dignatus est operari meritis sctī sui. Nam cecis visus. surdis auditus. claudis gressus. vita mortuis restituta est. Sacerdos quidā simplex ꝑ valde deuotus missaꝫ quotidie de virgine celebrabat. s. Salue sērā parēs. Qui accusatus archiepō thome q̄ tūc in humanis erat accessit ab eo. Et tanq̄ ꝓlixa ꝑ ignoāa ab eo⁹ officio repellit̄. Cum aūt. b. thomas celitū suū fuere veheret. ꝑ sub lecto illi absconditum vt ad sūendā hoīa aptā raperet: hīa mania sacerdoti illi apparuit dicēs. Vade ad archiepm eiq; dices. q̄ illa ob cui⁹ amotem missas illas dicebas: eius cilicio q̄s est in tali loco ꝓfat̄: et setam rubeam de q̄ illud consuti reliquit ibi. Illa ergo tibi mente vt interdictū quod feceras mihi debeas relaxare. Ipse ille audiens obstupuit. et illud ei relatauit. Sed hoīpm tenere occultā in vita suo mandauit. Quedā mulier de anglia varios oculos hīe oblasciuia ꝑ pulcritudine affectabat. Et sup hoc votū vouens

mudis pedibꝫ sepulchꝝ beati thome visitauit. Que cū in oratione ꝓstrata iaceret fusq; ad genua inuenit se penitus cecitaꝫ. Statimq; penitꝰ cepit rogare dñm tho. vt nō iam varios ꝰ saltem suos sibi redderet. Qꝰ tandeꝫ cū multa difficultate: vix valuit obtinere. Aiūt quedā que loquelam aliquā didicerat sicut puer. cū nisus eam insequeret sicut didicerat clamare caput. Scē thoma adiuua me. Scē thoma adiuua me. statim q; nisus cecidit mortuus. et illa quis exstitit. Quidam hō quēꝫ sanctꝰ thomas valde in vita dilexerat. cū infirmat⁹ esset accessit ad tumbaꝫ scti. rogans ꝓ sanitate recuperanda: quā illico recepit ad plenum. Qꝰ domum reuersus cogitās intra se. ne forte illa infirmitas sibi data esset ad salutē: vt uxorē foret alie sue. q̄ sanitatē reuersus ad sepulchꝝ scti. rogauit vt q̄ magis ecclē expediēs salutī sue: sine infirmitas sue sanitas id sanct⁹ thomas a dño sibi impetraret. Factūq; est vt infirmitas illa rediret ad eū. Multaq; alia signa fecit dñs ꝓ eū: vñ et ab alexandro. ij. ascriptus est catalogo sanctoꝝ.

Capitulum quartum.

Irrat vincen. spe. bi

stou. li. xx viij. ca. lxx viij. ⁊ sequēti: q̄ anno quo defunct⁹ ē sanct⁹ malachias. de quo vocꝫ anno dñi. M. cl viij. in hibernia ꝓdigit vsio tundali. Hic siquidem tundalus de hibernia oriundus nobilis erat genere. ⁊ vegete ętōne. Crudelis erat forma corpis egregie: sed rōne robustus de salute aie sue nihil sollicit⁹. grauiter ferebat siquis ei de salute aie sue aliq̄d loquerer. ecclesiaꝫ negligebat: pauperes ꝛpi nec videre volebat. Hūc dū⁹ volens ad viā veritatis reducere. cū comederet cū socio suo hoc aiam⁹ eduxit de corpe. vt videret statū alterius vite. penas malorꝝ immēsas. ⁊ gloriā bonorū. hic bene viuentiuꝫ: vt ad corpus denuo reuersa aia illa. et hoc q̄ viderat ⁊ audierat ꝑ ꝑsatōem mutaret: ⁊ aliqa referēs ad melioꝛē vitam eos ꝓuocaret. Ab hora siquidē decima feria quarta. vsq; ad caudē horā in sabbato iacuit corp⁹ eius exanime. et q̄a calor modicus remanserat in ꝓte sinistra pectoris q̄ senne batur a palpātibꝰ ipm. ibo inseꝑltū tenuerūt. Sabbato aūt reuniscens cepit dicere. O deus maior ē misericordia tua q̄ iniquitas mea licet magna sit nimis. Quātas ostēdisti mihi tribulatiōes multas et malas. et ꝑuersus vanifcalli me. ⁊ babyllis terre iterū reduxisti me. Cūcta que viderat ꝑ passus fuerat enarrauit. Cum aīa mea corp⁹ reuerteret. rea eius sui conscia cepit formidare ⁊ q̄d faceret nesciebat. Plena siq; ploratu ⁊ tremebūda in nullo cōfidebat nisi in misericordia dei. Tandē vidit ad se venire de aera immūdos spiritus multitudinē. vt nō solū totam domū ⁊ atrium domus. sed vicos ⁊ plateas ciuitatis impleret. Et circūdantes miserā aiam diterūt. Tantem⁹ hūc misere aie debitū mortis cantici. q̄ filia mortis ē. et olim ignis inextinguibilis. amica tenebraꝫ. ⁊ locus inimica. Et ꝑuersi ad eā illinde bant vendo in eā. et vngulis ꝓpijs ꝑ furore animo genas eius crudeliter lamabāt dicentes. Ecce misera ꝓpter quem elegisti cū quibꝰ arsura intrabis infernū nostra scandala. ama re dulcedo. Quare nō fuisti bōs. quare ē adulterata: vbi est vanitas tua. et letitia tua. vbi risus immoderatus. vbi fastidio tui. quare nō prauo corde machinatio mala sicut facere ꝓsueuerasti. Cūq; hec dicerēt. vidit alongue venientē quasi stellā lucidissimā. in quā infatigabile ignis impetū. ꝓpabat se aliq̄s solatiū habiturū. Erat aūt angelus ei⁹. Qui cū appropinquasset. ꝓpio eū salutauit nōie: dicēs. Hac tūdale. Quid agis. videris ille speciosus iuuenem nimis. ⁊ audiēs se ꝓprio nōie salutari q̄ nimoꝛe simul et gaudio ait. Heu dne pi. Circūdederūt me gemit⁹ mortis. doloꝛes inferni circūdederūt me. Cui angel⁹. Nō me vocas patrē ⁊ dñm quē semꝑ tecū habebas. ⁊ nunq̄ me tali nomine dignū iudicabas. Cui tūdal⁹. vbi vbi vnq̄ te vidi. Ait vbi vnq̄ tuā dulcissimam vocē audisti: Et ait angelus ei. Ego semꝑ te sequebar a natiuitate tua quocunq; ibas: ⁊ nunq̄ ꝓlijs meis acquiescere volebas. Et extendens angelus manū in vnū immūdoꝝ spirituū. q̄ ꝑ ceteris eis maledicto insultabat. Ecce inquit ille cui⁹ voluptati et ꝓlijs obtēpabas. Qꝰ aderit tibi misericordia dei. quā tu nō meruisti. Scāre me. et quecunq; tibi nō illicito cōmisisti retine mente. qui iterū ad corp⁹ reuerteris. Tunc anima tundali vltra modū pterita relicto corpe suo sup̄ q̄s fleuerat. accessit ꝓpius. Demones hec videntes. ⁊ se no posse inferre ei mala q̄ minabant. ⁊ q̄ meruerat: blasp̄bauerūt dicentes esse iniustū. q̄ non reddebat vnicuiq; sua eq̄a sua. Et post hec in furore suo in semetipsos. ⁊ plagis quibuscunq; poterāt seinuicē ꝑcutiebant. ⁊ nimio fetore relicto. cū ingenti tristicia et indignatiōe recesserunt.

Precedens ē angel⁹ ducit ad tundalus. Sequere me. Dixit ē angel⁹ aiam tundali ad diuersa loca penaꝝ. Et ad vallē tenebrosam terribilem et optam mortis caligine. Erat aūt ꝓfunda et carbonibꝰ ardentibꝰ plena. Cuius sedes ossibus quas in modo passus fuerat tribulatiōnes superabat. Erat aūt ibi lamina ferrea: sup̄ quam descendebat multitudo animaꝝ. et ibi cremebant: donec ad modū cremij in sartagine liquefierēt: sicq; colabant sicut colatur sals cera ꝑ pannū. Et dictum fuit tundalo ab angelo. Hec ē pena paricidaꝝ et fricidarum et homicidaꝝ. Exinde duxit eum angelus ad alium locum. vbi erat stagnum magnum et tempestuosum. cui⁹ fluctus ascendebāt in altum valde. Ibi erat multitudo bestiaꝝ terribiliū mugientium vt animas deuorarēt. Sup̄ lacum pons erat angust⁹ multum: longitudo et⁹ erat ad duo miliaria. latitudo ꝛo vnius palmi. Eratq; tabule illi pontis ꝑ quam erat transit⁹ plene clauis acutissimis ferreis infertis q̄ omniū transeuntium pedes ꝑforabant. Erantq; ille bestie horribiles alte vt turres. ⁊ habitātes in stagno alias q̄ pontem transire nō poterāt deuorabāt. ignisq; egrediebat de ore earū. vident aūt ibi aiam quandā in ponte valde ploratē. ⁊ se multis criminibꝰ accusantē. Eratq; pondere magno in amplitudinem frumēti onerata. ⁊ hūc pontem cogebatur transire Et q̄uis plantas clauis ꝑforatas nimis doleret. magis tamen timebat in stagnū cadere: et in ora patentia bestiaꝝ intrare. Querens tundalo quid hoc esset. Rndit angelus. Ista pena ꝑfecte vite ꝛdigna ē et tui similibꝰ fuit ꝓperantibꝰ. vel magnū vel modicū. q̄uis nō ita graviter putantur q̄ modicū. sine qui multū. maxime aūt rei sūt. q̄ sub habitu religionis deliquūt. Hūc ergo pontē ois te transire ⁊ vaccā indomitā tecū ducere. ⁊ illesam mihi vltra pontem reddere. q̄ vaccā ꝓpatris tui aliq̄s furat⁹ es. Ad quē tundal⁹. Die nōne ego illaꝝ restituī: Reddidisti inquit ꝙ q̄ illā absconderē nō potuisti. et ideo non plenū patieris supplicū. q̄ min⁹ malā est malum velle q̄ ꝑficere. Hec dicens ostendit ei angelus vaccā indomitā. Tundalus ḡ vaccam tenuit. ⁊ eā quibuscunq; minis poterat instigare. conabatur ad pontē ducere. Bestie ꝛo vniebant mugientes ⁊ suum cibū et ponte capiebāt. Cui⁹ hoc q̄ cadebāt de ponte. Tundalus ergo cepit iter agere ꝑ pontem. at vaccare nitebatur euy sequi. Cum staret tundalus cadebat vacca ⁊ cuꝫ vacca staret tundalus cadebat. Et sic versa vice modo stando. modo cadendo cuꝫ maxima difficultate venit vsq; ad medū ponte. Cumq; illuc venissent. viderūt quēdam qui portabat manipulos tritici. quos ꝛo in vita sua tempꝰ fuerat venientē sibi obuiam ꝑ dictum pontē. Quiro gabat tundalum qui vaccā ducebat. ne sibi viā preoccuparet. Et tundalus econtra rogabat illum vt iter suum q̄ iam medium ꝓpleuerat finiret ꝑficere. Neuter autem nō solum reuerti non poterat. Sed nec retrospicere. Sicq; stantes ⁊ plorantes pontē plantaꝝ foarum sanguine cruentabant. Cumq; iam diutius starent. nescientes quomodo vteriq; alterum se ꝓtransisse videret. Tundalus autez angelū quē retro reliquerat vidit ante se stantē. Qui ei dixit. Bene venias. de vacca nō amplius cures. Cumq; tūdalus ostenderet pedes suos vulneratos. dicēs q̄ ampli⁹

ire nō poterat. Rūdit angelus. Meminisse debes. qm̄ pedes tui veloces fuerūt ad effundendū sanguinē. & ideo cōtritio et infelicitas in viis eorum et tangēs sanauit eum.

Declinatq; angel⁹ tundalū ad loca varia diuersorum cruciatuū. vbi aie ꝓpter diuersa vicia multipliciter cruciabant a demonijs: ꝓpter vicia suphir. gule. et luxurie. et in padenda virtꝰ. & inuidie. & laicoꝝ & religiosoꝝ. & ex eis scaturiebant ymbres. & bestie intrabāt p eos. Inter cetera autē vidit ꝓcipē tenebraꝝ infernū in profundo inferni. Qui qualia & quāta tormēta pateret. habens centū capita bēt. & in quolibet capite centū linguas nullo mō sufficeret enarrare. Magnitudine corporis excellebat bestias omnes alias. Hāc circūdabat multitudo demoniū. & alaꝝ tanta q̄ credi nō posset q̄ mund⁹ a ꝓncipio sui potuisset tot alas habuisse. Ligatus aūt erat p singulas membroꝝ iuncturas carbonis ferreis ignitis sup carbones vivos extent⁹. q̄ maxilo suis alas detinēs diuersis modis cruciabat. & ꝓmaxime platos malos. & ꝓncipes sm illud. Potentes potenter tormenta sustinebunt.

Postplurima loca .§.i.

penaꝝ visa. Demū angel⁹ duxit aiam tundali ad loca glorie: viditq; ciuitatē habentē muros valde altos & pclaros argenteos splēdidos & decoros. & cū posita ibi mīa apparet. vidit se intromissuꝫ illuc modū nesciens. Circūspiciensq; vidit choros scōꝝ exultantiū et dicentiū. Gloria tibi de⁹ pater. gloria tibi de⁹ fili dei. gloria tibi spūs scte deus. Erant aūt vir & femine vestiti candidis vestib. & pciosissimis sine macula & raga. Occūdi hylares semp gaudentes. & sanctā trinitatē laudātes. Voces ꝯo ꝓclamātes q̄si musicū melos reddebāt sonos. Claritas. amenitas. iocunditas. pulcritudo. honestas. sanitas. eternitas. vnanimitas omīb⁹ vna caritas. Odor ei⁹ sup abat oīa aromata & odoramēta. Ostendit angel⁹ tundalo diuersoꝝ stat⁹ hōm̄ in vario gradu glorie sue. Et ꝓgatos quidem q̄ hic virtuose conuersati sunt in magna gloria & gaudio. Cōtinentes in maiori mūpho: virgines & pfectos religiosos in matimo: demū reuersa est anima tundali ad corpus. Qui resurgens et mortuis respexit ciuūstātes clericos & alios: viaticuꝫ devote petijt & accepit: facta cōfessione omnia sua pauperib⁹ distribuit. & narrans singula q̄ viderat ac ꝓdicans gl̄ia multos ad deū duxit. Et ipse pfectā conversationum arripiens: beato fine quieuit.

Nota tñ q; vin. spe. .§.ii.

billo. vbi supꝰ post narratōes hoꝝ. q̄ abstemianim⁹ multuꝫ dicit q; hec visio a doctoribus nostris nō approbat: et eo q; ipe nullū statum animaꝝ medū ponāt. inter purgatoriū & paradisum. Ista em sic nō plene purgata hinc recedit. & in gr̄a recedens ad purgatoriū pgit. ubiqs in tormētis mo[illegible]atur. vsqs ad pfectā & plenā purgatōnē. Hec pro aliq̄ hora vel momēto vacat a tormētis q̄sqs plene purgata. ascēdat ad gloriaꝫ. Plene aūt purgata hinc recedens subito ad gloriam evolat. Si aūt in mortali recedat. immediate ad locū dānatoꝝ descēdit: sine aliq̄ interpellatōne vel refrigeratōne imp̄petuū cruciandā. Sed in pcessu hist⁹ hui⁹ visionis dī. q; tundal⁹ vidit aliquos nō pfectos i malicia vel bonitate: sc̄ mediocriter bonos aut mediocrit̄ malos. & eos in aliq̄ requie & ꝓsolatōne. & ꝓtim in aliq̄ afflictione. Et ꝛc quodā cōmarthoregē q̄ fuerat dñs ei⁹ in scō narrat q; vidit eū ꝓtim in pena ignis. & q; tres horas patiebat̄ q̄libet die in igne: & residuo tp̄is. s. p. xxj. horas requiez habere. Ista g̃ duo nō tenent. s. q̄ sunt in purgatorio. p tim sint in pena. p tim in requie. vel q; p aliqua hora sint a penis liberi. & p alio tp̄e sint in pena. Et multo min⁹ dū bis qui sunt in inferno. Nō ꝯo dicitur in dicta visione. q; aie in penis aliq̄ liquefiebāt ad ignes & colabant̄ vt cera: n̄ est intelligendū ad literā. q; monte cadēt aie. nec in sba sua mutari. minui vel ꝓfici. ni possint. Sz dictū est hoc ad ostendendū magnitudinē pene illius: sicut et xp̃c ad ostēdendū magnitudinē pene ei⁹ in passione. ait per ꝓp̄. Factū est cor meū tanq̄ cera liquescēs. Silr q; dictū est de diuersis mēbris corporis in quib⁹ patiunt̄ aie. vel demones non ē credendū vel alias habere aut demones mēbra corporea. vt boies mortales. cū sint spūs & sine materia compacti: sed sic de deo dicim⁹ p similitudinē ipm habere caput oculos manus pedes. ad denotandū opa ei⁹: qui tñ spūs est de⁹. Ita & p similitudinē dicit̄ de diabolo et demonibus oportet ei vt p similitudines rerū materialiū que sunt note sensibus nostris. agere & loqui de rebus spūalib⁹. vt aliquid de eis intelligere valeamus. Et similiter alie hmōi visiones q̄arum intelligende sunt. Et que dicunt̄ de ornatu glorie de muris auro argento lapidib⁹ ꝓciosis. vestib⁹. cibis et hmōi rēporalib⁹. intelligenda sunt spūaliter. p delectatōnib⁹ spūalib⁹. que excellunt omnes huius vite.

Capitulum quintum.

Eatus bernardus. an

no dñi. M. cliij. abbas delatator ordinis cisterciensis transiuit et hoc mūdo ad patrem celestem. Anno etatis sue lxiij. Anno ꝯo. xxij. erat̄ sue ingressus est ordinem cisterciensē fundatum seu reformatum per annos xv. ante a stephano religiosissimo viro. Qui bernardus in vita sua fundauit centum septaginta monasteria ordinis sui. Illustrās ecclesiā sanctitate vite. sanitate doctrine. ac miraculoꝝ gloria: et merito illud sortitus est nomen. Ber. n. dicit̄ pateus: et nardus q̄ est herba parua et calide nature & odorifera. Sic bernardus fuit pateus seu fons ꝓfunditate divine sapie: nardus parua humilitate calidus caritate. odor fragrans mūdicia vite. Anno⁹ vitaꝫ descripsit vitacinus abbas sancti theodosii foris extra.

Fuit igit̄ hic sanctus et burgundia oriundus. sortitis oppido. et nobilib⁹ parentib⁹. Cui⁹ pater tescelin⁹ noie. seculo miles strenuus nec minus deo devotus. Mater vero aelerb nūcupata est. Hec et eo genuit septē mares monachos futuros ordīis: vnā feminā sanct imonialē. post coniugum effectā. Ardo aūt erat religiosa et deo dedita mr̄ illa vt mos fuit q̄ pturierat ꝓpriis manibꝰ deo offerret. Alienis vberibꝰ fugiens illos enutrīt. q̄si cū lacte materno q̄dammō bonā eis infundens naturam. Cum aūt crenullent q̄dm sub manu ei⁹ erāt. abbis grossioribꝰ & colibus eos pascebat. quasi ꝓnimo eos ad monasteriū transmittendos.

Cum aūt iam tercii filium. Bernardū genuisset. & adhuc eū gestaret in vtero vidit somnio plagam futuroꝝ carellū. totū candidum. totū subrufum in dorso. & latrantem in vtero sibi videbat̄ habere. Nō cum cuidā sancto viro exposuisset. ille ꝓphetica voce rūdit. Optimi catuli mater eris. q̄ dom⁹ dei custos futuros magnos latrat⁹ contra inimicos ecclie dabit. Erit. n. ꝓdicator egregi⁹ et multos medicinalis lingue gr̄a curabit. Cū aūt adhuc puer esset bernard⁹ & graui capitis dolore vrgeret. veniente ad se mulierculā. vt dolorem carminibꝰ incantatis mitigaret. cū indignatōe nimia exclamans illam expulit. Puero aūt bono velo puncto. misericordia dei nō defuit. nam cōtinuo surgens liberatū se sensit. In sacratissima nocte dominice nativitatis. cū puer adhuc bernardus ad matutinale officiū surgens in ecclesia expectaret. et qua hora ꝓle natus fuisset scire cupiet apparuit ei & puerulus dīs. q̄si tunc nascens ante oculos suos. ex utero matris virginis. vñ q̄dm venit hāc fuisse horam dominice nativitatis estimauit. Ab illa igitur hora in his que ad illud pertinent sacramentum. et sensus ei ꝓfundior. et sermo copiosior datus est. vñ et postmodū in laudem genitricis et geniti inter ipsa tractatus suos initia ensigne opusculū edidit. in quo illaꝫ lectionē euangelicā. Millus est angelus suam̄ter explanauit. Videns aūt antiquus hostis ꝓpositum adolescentis tam salubre. ei⁹ castitati insidie. multosq; sibi laqueos temptatōnis opposuit. Cū. n. aliqñ in aliqua femina ali-

ḡdūm oculos deflexos tenuisset: ꝓtinus de seipso erubescēs in seipm senectissimus vltor exurgit. ac in stagnū gelidum z aquaz insiliens: tamdiu ibidē pmansit. donec pene exanguis effectus ꝑ gratiā dei a calore carnalis ꝛcupie tot⁹ refrigeret. Cum ueṝ in domo cuiusdam matrone bolpitaret illa adolescentē alpectu uecoz ꝓsideranz vehemēt in cōcupiscentiā ei⁹ exarsit. Lungz lectō sibi seorsum sternifecisset. ipa ampudent z silenter surgens ad lectū ei⁹ accessit. Quā ille senneus ꝓtin⁹ exclamauit. Latrones latrones. Ad quā vocē mulier fugit familia excitata surgit. Lucerna accenditur. Latro queritꝫ minime inuenit. Ad lectum omes redeūt. ꝙuiescūt ceteri. Sz miser a illa minime conquiescit. qui iterū surgens ad lectū bernardi accedit. Et ille. Latrones latrones. denuo exclamauit. Surgūt omes. latro queritꝫ et ab eo qui sol⁹ nouerat minime manifestat. Vsqz tercio mulier improba lenserit dicere repulsa. Tuc tādem vel desp̄atōne victa cessauit. Cū aūt sequēti die iter ageret cū socijs argentes eū. q̄ totiens in nocte latrones somniasset. z cām inquirentibus. Rādit. Veraciter hac nocte illusus possum latronis. qz bolpita mihi mitebatur auferre libras auri itercapabiles cassitatis.

Perpēdens igit̄ non .§.i.

esse tutū cohabitare sexentibus. fugā meditari cepit. et ordinē cisterciensiū ingredi deliberauit. Qō cū frēs eius cognoscerent z eū ab hoc ꝓposito modis oībus ꝓhiberēt. Et socij eius hoc etiā suaderent. Lin seculo remanere. tantam grāz ei dās ꝓtulit. vt nō solū ipse a ꝓuersione nō ꝓhiberetur. sōes frēs suos ac socios ad religionem dispositos dño lucraret. Et primogenit⁹ quidē guido. cū esset contēgatissimus ꝓpositi bret religiosꝰ. vroꝛ aūt suā vt innocuam adūc nō posset inducere. immisit dās infirmitatez grauē sup eā. In qua aduertens vanitatē mūdi. z breuitatem vite ꝙuncta ꝓposuit. si de infirmitate euaderet monialem se effici. Qō et secutꝰ est. Nam sanitate mox recepta. seculū cū viro dimisit ipsa monasteriū monialiū. z guido ordinē cisterciensiū ingressi sunt. Gberardus frater ei⁹ miles strenuus. ꝙb⁹ frīs. s. bernardi quabz cū ad religiōez exhortabat. vana putabat. et ei⁹ oino monita repellebat. Tūc bernard⁹ fide iaz ign⁹. z fraterno caritatis zelo mūmmodū exaspatus: scio inquit frater mi: scio q̄ sola vratio intellectū dabit auditui. digitūqz lateri e⁹ apponēs. veniet inquit dies. z cito veniet. qn lancea hāc hoc ꝓlorabit: z ad cor tuū. ꝓsiliū qđ abijcis uiā dabit. Post paucos di es gberard⁹ ab inimicis capit. et in loco cui frater digitum imposuerat lancea vulnerat. captusqz in custodia vinculatur. Ad quē vsitandā berñ. veniens. cū sibi loqui nō p̄mitteret. ad eū exclamauit. Scito frater Gberarde. q̄ in primo itum sum⁹. z monasteriuꝫ intraturi. Eadem nocte ꝓpedes de ei⁹ pedibus ceciderūt. et ostio p se apto: let⁹ aufugit. Indicauitqz frī se mutalle ꝓpositū et sicri velle monachum.

Anno ab incarnati .§.ii.

one dñi. M. cxj. a ꝓlibutōne domus cisterciensis quindecimo bernardus seruus dei. ānos nactus circiter. xxij. cū sociis amplius q̄ xxx. ordinez cisterciensiū est ingressus. Cū autem bernd. cū fratribꝰ suis. domū paternā egrederet. guido primogenit⁹ videns minardū fratrē suū minimū puerū ludentem in platea cum pueris: eya inquit frater minarde ad te solū respicit oīs terra possessionis nre. Cui nō puer eiter rādit puer. Vos ergo celū habetis. z mihi terrā solimodo relinquitis. Nōez equo diuisio hec facta ē. modi co igit̄ tpe cū ꝑe remansit: 8 frēs postmodū secut⁹ est.

Ingressus igit̄ ordinē seruus dei bernd. ita totus in spū absorptus ē. z deo taliter inancipat⁹. vt iam nullo sensibꝰ corporis vteret. Jam quippe annū in cella nouitioꝝ exegerat. z adhuc an domus bret testudinez ignorabat. Multo tempe ecclām intrans z exiens. in capite vbi treo erant fenestre: vnā tm̄ fuisse putabat. Abbas aūt cisterciensis fratres ad edificandā domū clarevallis mulit. z eidē bernd. in abbatem ꝓfecit. Qui multo ibidē tempe in summa paupertate vixerūt. z pulmēta sepe⁹ er solis fagi ꝓficebant: z panē ordeaceū mālonis z viciaz comedebāt. Vbi labat aūt seruus dei vltra possibilitatē humanā. Nullum ēt ꝓse magis perdere ꝙueri solebat. Ē qđ timebat. ylloneū fatis reputans ꝓparatōes mortis et somniz. vt fierent vomentes videbant mortui apud boies: ita apō deum mortui: peccatis vomentes: vti etiā si quē forte vanus sermonē audient. seu minus ꝓpolite vidēt audientem: patienter ferre vix poterat: z camaliter seu seclariter eum vomere cōbatur. Ad comedendū vix aliqua voluptate trahebat apperit⁹. si solo timore defectus. Sic accedebat ad sumendū cibum. q̄si ad tormentū. Post cibū aūt quātum comederit. pensare solit⁹ erat. Si q̄ vel modicuz mensurā solitam excessisse se deꝑhendit impune abire nō patiebat. Sic gule illecebras edomerat. vt ip̄am fortz discretionē et magna ꝑte ꝓdidit. Nam et oleū sibi z alicui p errorem ꝓpinatū bibit. z penitus ignorauit. nec prius id cognouit donec quidē labia eius minaret inuncta. Gagimē. i. pinguedinē porci p errorem sibi oblatū pro bunco multis diebꝰ nolentꝰ comedit. Solam autem aquam sibi sapere dicebat. eo q̄ dū sumeret fauces et guttur eius refrigeraret. Quicqd in scripturis didicerat maxime i siluis z in agris meditādo et orando se ꝓficere accepisse. z nullos se aliqñ magistros habuisse nisi quercus et fagos inter amicos dicere solebat. Nouitijs aūt ordinem intrare volentibꝰ dicere ꝓsueuerat. Si ad eu q̄ int⁹ sunt festinatis: hic foris dimittite corpaque de seculo attulistis. Soli spūs ingrediantur. caro autem non prodest quicqz.

Pater eius. q̄ solus domi remanserat ad monasteriuꝫ iuit: ac ibidem p aliquod temp⁹ in senectute bona decessit Sozor aūt eius seculo nupta. cum in diuitijs z delicijs seculi periclitaret. quadam vice fratres suos ad monasteriū visitatura accessit. Lungz venisset cū comitatu et apparatu sapho. ille eam tanqz ibete dyaboli ad alias cupiēdas exhortauit. nec ad videndū eam exire aliquatenus acquieuit. Videns illa q̄ nullos fratrū suoꝝ occurreret: sabvno eoꝝ qui tunc portarius erat. stercus inuolutum diceretur: tota in lachrymis resoluta. Etsi peccatrix sum inquit. p talibus ꝓcibꝰ mortuus est. quia eis peccatricem me sentio. adcirco ꝓsilium et colloquium bonoꝝ requiro. Etsi despicit frater meus carnem meam. ne despiciat seruus dei aīam meam. Veniat et ꝓspiciat. z quicqd preceperit adimplebo. Hanc ergo. p̄missionem tenens: exiit ad eam cum fratribꝰ suis. Et quia eam a viro separare nō poterat. primo ei omnē mundi gloriam interdixit et formā matrone imitandam eidem indicens eam dimisit. Illa sic rediens ita repente mutata est. vt in medio seculi vitam duceret heremiticaz. et ab oīb⁹ seculo prorsus se faceret alienam. Tandem ꝓcibus multis virum suum vicit. et ab ipso absoluta monasterium introiuit. Infirmatus aliqñ vir dei cū extremum iam spūm trahere videretur et in excessu mētis iuxta tribunal dei iudicis esse ꝓtem. Affuit autem z sathan et aduerso. improbis eum accusationibus pulsans. Ubi vero ille omnia foerat prosecutus. z viro dei pro sua fuit parte victurus. nihil territ⁹ aut turbatus ait. Fateor nos sum dignus ego. nec ꝓpijs possum meritis regnum obtinere celestum. Leterum dnphi iore illud obtinens dominus me⁹. hereditare. s. patris z merito passionis. altero ip se content⁹. alteruꝫ mihi donat: et cuius dono iure illi mihi vendicans non confundor. In hoc verbo cōfatus inimicus: confectus ille solutus: et vir dei in se reuersus ē. Tāta autez abstinentia. labore. et vigilijs corpus suum attriuit. vt grauissima egritudine languens z fere continua cōuentum sequi vix posset. Quadā vice dum grauissime infirmaret. fratribus instanter ꝓ eo orantibus. aliquantulum conualuisse se sensit. Congregatis aūt fratribꝰ dixit.

Quid tenetis miserum hominem? Fortiores estis? inuita iustitia. Parcite queso: parcite. et sinite me abire.

Quodā tempore. .§.iii.

cum fratres carthusienses visitasset: et ipse ab eo in omnibus plurimū edificati fuissent: vnum fuit quod pdicti loci priorem aliquantulū mouit. Cp̄sella qua equitando insederat minus negligenter erat. et parum pterens pauptatē. Qđ cum dictus prior vni ex fratribus. ille vero dixisset, nō minus ipe miratus qualis esset sella quereb̄at. Nam a clara valle vsq; carthusiam venerat. et tñ qualis esset sella penitus ignorabat. Jussit lacum eiꝰ lausanensem totius dicti itinere pgens penitus eum nō vidit. Cum eiꝰ sero facto de eodem lacu socij loquerent', interrogauit eos: vbi nam ille lacus esset. Qđ illi audientes plurimū admirati sunt. Vocebat sane in eo sublimitatē nonnūs humilitas eo⁹dē: nec tantū poterat vnūquisq; cū erigere mādus quantū ipe se dejceret solus. Summ⁹ reputabat' ab omnibus: infimū ipe se reputās. et quē sibi cēns ipe se neminē pferebat. Denicq; sicut ipe se sepius fatebat' inter summos quoq; honores et fastores pclos; alterius sibi mutuat⁹ hominem videbatur. seqs potius reputabat absentem velut quoddam somnū suspicatus. Ubi vo inter simpliciores fratres erat. et unica semp licebat humilitate frui: ibi se inuenisse gaudiū dicebat et in gpria rediisse psonā. Semper aūt inueniebat' aut orans aut scribens aut meditans aut fratres vbo edificans. Quadam vice dum populo pdicaret. et omnes vba eius attente ac deuote susciperent. eius aīe quedam talis irrepsit temptatō. Vere nunc optime pdicas. et ab omnibus libenter audiris: et ab omnibus sapiens reputaris. Parū subsistit. et an pcederet vel finem faceret cogitare cepit. Statimq; diuino pfortatus auxilio. temptatōi silenter respondit. Nec p te incepi. nec p te dimittam: sicq; securus vsq; ad finem pfecutus est.

Monachus quidā qui in seculo ribaldus fuerat atq; lusor: maligno stimulat⁹ spiritu ad seculū redire volut. Cū aūt beatus bernardus eū retinere nō posset. interrogauit eum vñ victurus esset. Qui respondit. Ad tabellos ludere scio: et inde viuere potero. Et ille. Si tibi capitale ꝑnicies vis singlis annis ad me redire? huic cū mercē tuā dare. Qđ ille audiens gauisus est. et libenter se sic actuꝝ ꝓmisit. Uigintiquinq; igit' solidos ei dari pcepit. et ille cū illis abqt. Hoc aūt faciebat vir sanct⁹ vt eum iterum reuocare posset sicut et postmodū factū est. Ille igit' abiens totū pdidit. et ad portam pfusus monasteriꝝ redijt. Quo audito vir dei ad eū letus exiuit. extendit⁹q; gremiū vt simul vnderet lucrū. Cui ille. Nihil lucratus sum pater. Si tñ capitali vestro mandatus sum. si vultis ꝑ viro capitali recipite me. Cui bern̄. benigne respondit. Si ita inquit ē melius est vt te recipiā. q̄s simul veraq; pdam. Quadam vice dus beatus Bern̄. iumento insidens aliquo pgeret. cuidam rustico materia sic se offerente de corporis instabilitate ꝓquestus est. Qđ ille audiens mot⁹ eius respexit. et in oratōnibo suis se habere cor firmū et stabile dixit. Volēs aūt eum bern̄. ꝓuincere? de sua temeritate cohercere virit. Sequestrare inq̄t paulisp a nobis et tota qua poteris intentōne oratōnem dominicā inchoato. Quam si absq; aliqua cordis euagatōe finiri poteris. iumentū. pculdubio cui insideo tuū erit. Tu aūt in fide ma mihi spondeas vt si aliud ibi cogitaueris: mihi non negabis. Letatur rusticus. et iam lucratū se putat iumentū illud. Audacter secedit. et seipm recolligens oīonem dñicam dicere inchoauit. vir oīonis explenit dimidium: et ecce importuna cogitatio ei de sella corporis sui se ingerit. vtrū eā habere debeat cum inuēto. Qđ ille aduertens concite reuertit' ad bernardū. et quid in ipsa oīone sollicite cogitauerit patefecit. et de se vt prius nō amplius pstumpsit. i. de firmitate mētis in oīone. Frater robertus clericus eiꝰ monachus et sm carnē ꝓpinquus in adolescentia sua quorundaꝝ suasione deceptus ordinē cluniacensiū cistercien. relicto se cōtulit. Venerabilis aūt pater post cp̄s diu dissimulauit. eundem statuit p epistam reuocare. Quā cum sub dino dictaret: et alius monachus ex ore eius scriberet subito et inopinato ymber erupit. Et monachus q̄ scribebat cartaꝝ ꝓpicare volut. Cui bernard⁹. Opus dei est scribere. ne formides. Scripsit ergo epistam in medio ymbris sine ymbre. Cū quoddaꝝ monasteriū ꝑstruxisset. et multitudo muscaꝝ incredibilis occupasset. ita vt cōibo grauē molestiam generaret. Hoc precepto ait. Ego exeo: exi. eos. Mane autē facto mostue inuente sunt omnes. Cum papie eliet beat⁹ vir quidam bō habens vxorē suā demoniacā ad eū adduxit. Vocq; p os misere mulieris dyabolus in presentiam eius prupit: dicens. Non me d̄ anicula mea portos edēo aut brasichas vestras hinc expellet. At vir dei eiꝰ ad ecclesiā bti syri remisit. Beat⁹ autē syrus hospitio vxorē recipere volut. nec aliquid ei curatōnis impendit: vñ iterum ad bti bernardū addocta est. Tūc dyabolus p os eiꝰ garrire cepit et dicere. Non me hinc ejciet hoc scrutus: nec me expellet bernard⁹. Ad que bern̄. respondit. Nō te ejciet syrus nec bernardus: sed dñs ihs xp̄c. Mox vt ille oratōem fodit dyabol⁹ ait. Libenter egrederer? de hac anicula graviter molestat⁹ in ea. Libenter exirem? si nō possum. quia nō vult magn⁹ dñs. Et bern̄. ad eū. Quis ē magn⁹ dñs? Cui dyabol⁹. dñs ihs xp̄c nazarenꝰ. Et bern̄. Vidistine vnq; eū. Cui dyabol⁹. Utiq; Bern̄. vo fecit. Ubi eū vidisti: Et dyabolus in gloria eū vidi. Et bern̄. Et tu fuisti in gloria. Et dyabolus. Utiq. Et Bern̄. Quō inde cecidisti: Et dyabolus. Luc⁹ lucifero multi cecidimus. Hec oīnia cum voce lugubri pos mulieris omnib⁹ audientibus loquebat'. Bernardus vo inquit ad eum. Nunqd in illā gloriam redire velles. At ille miromodo cachinnans ait. Tarde est. Demum orante sancto viro dyabolus recessit ab ea. Sed cum vir dei recessisset. dyabolus iterum innasit eam: vnde vir eius accurrens nūciauit bernardo. Tunc vir dei collo eius ꝑcepit alligari cartulaꝝ ꝓnentē hec verba. In nole iba xp̄e precipio tibi demon ne amplius ꝑsumas ꝓtingere mulierē istam. Quod cum factū fuisset non fuit ausus dyabolus amplius ad illam accedere. Cum apud aquitaniā francie vir dei motam faceret. legat⁹ missus a papa vt vocē aquitanie ecclesie reconciliaret. q̄ schisma fouebat adherēs petro leonis antipape. et vbi ille omnibus modis hoc recusaret. vir dei missas celebraturus accessit. ipso duce quem excōmunicauerat totus circumstante. Cuius autem pax tanta fuisset: corp⁹ xp̄i sup patenā posit et cum eo ignea facie et flammantibus oculis ad ducem totus egrediēt. et verbis terribilibus eū aggrediēt dicens. Rogamus te. o spiritus inique. Ecce filius virginis dñe ecclesie quem tu psequeris ad te pcessit. Adest inde tuus. in cuius nomine omne genu curuatur. Adest inde tuus. in cuius manibo anima tua deueniet. Nōquid ipm sicut et seruos eius contemnes. Resilijt ei sevalus. Statimq; dux rot⁹ ringuit et membris omnib⁹ dissolutus ad pedes eius ꝓtin⁹ pcidit. Quem sanctus dei calce pulsans surgere iubet. et sententiam dei audire. Ille aūt tremebūdus surrexit. et quicquid vir sanct⁹ pcepit implenit. et abdicato schismate innocentio adhesit. Cū sanctus malachias epūs hybernie. de quo dictum est supra migrasset ad xp̄m feliciter in monasterio clarevallis: et beatus bernardus missam in exequijs eius solenniter decantaret: gloriam eius domino revelante cognouit. vnde post cōmunionem inspirante deo faciem oīonis mutauit: leta voce dicens. Dominus qui beatum malachiam sanctorum meritis adequasti &c. Cui cantor. cum q̄ erraret inuereret. Rūdit. Non erro sed scio quid dico. Et post missam osculatus est pedes eius.

Cum beatus bern̄. .§.iiii.

factus eēt abbas clarevallis satis inuenit: p̄dictōe ba-

benda accessit ad eꝝm cathalanẽ. Intrãsiꝫ vomum efi-
uuenis ereꝯ corpꝰ et moꝛibꝰ habitus ꝙꝫ despicabilis
subsequẽte monacho seniou ꝛ magnitudine ꝛ robore cor
potius elegãt: aliꝫ irridẽt bꝛeuiteꝛ sicut res erat interꝓ-
tando veniẽtibꝰ. Cũ quereꝛet ꝙs esset abbas: Eꝑs ꝓmus
in eũ aptos bñs oculos agnouit seruũ dei. Cũqꝫ in prima
to colloquio prudẽtiã uneis magꝫ magisqꝫ ꝓderet: vere
cũdia loquẽdi. factũ est cũ eꝑo illo coꝛ vnũ ꝛ alia vna i bño
Modico ptꝰ tpe transacto cũ eo visꝫ infirmitas abbatis
berñ. ingraueſceret. vt iam nõ nili mocis eꝰ aut omi morte
grauioꝛ vita sꝑaret' ab eꝑo ipso visitatꝰ ẽ. Cumqꝫ viso eo
eꝑo se nõ soliꝫ vite eꝛ:ꝫ ꝛ sanitatis spem bñe diceret. sicõ-
silio eꝰ acq̃escens fm infirmitatis sue modũ aliquaꝫ corpi
suo curã pateꝛet impendi. Ille ꝺño a nigotepel visꝫ ꝑsuet
dimis sue min⁹ facile flecti posset: ꝓfectꝰ eꝑo ad capitulum
estercienſe: ibi cosã pauca abbatibꝰ q̃ ꝑueneꝛant pontifi
cali auctꝛe ꝛ sacerdotali caritate toto coꝛpe in terrã ꝓstra
tos petijt ꝛ obtinuit vt toto vno ãno in obediẽtia sibi tra
deꝛet. Qõ et obtinuit. Qui reuersus ad clarãuallẽ extra
claustra ꝛ terminos monasteꝛij domuncula vnaꝫ ei fieri ꝑce
pit. ordinans ꝛ mandãs ei cibo ꝛ potꝰ sine in aliq̃ cuiusmõi
circa eũ nulla teneꝛi sibi oꝛdinis discretõe. nullam de tota
cura dom⁹ ad eũ refeꝛi sollicitudine. sed ibi eaꝫ vinere fm
modũ ab eo ꝓstituti. Eodem tpe et ego clareuallẽ ipmaꝫ
visitare cepi. Et cũ quodã alio abbate visitaꝛẽ. inueni eꝛ ꝙ
cepto eꝑi abbatẽ bernardũ feniatũ ab oĩi sollicitudie do
mus vacantẽ deo ꝛ sibi ꝛ q̃si i delicijs paradisi exultantes
Ingressusqꝫ tugurũ illud. tanta mihi dom⁹ ipsa incutie-
bat reuerentiã sui. ac si ingrederer ad altare dei. Cumqꝫ ip
se gaudiose susceꝑisset. ꝛ quererem⁹ q̃d ageret quõ ibi vi
neret: modo suo illo generoso arridẽs nobis. Optime in-
quit. Ego cui bacten⁹ homines rõnabiles obediebãt. iussto
dei iudicio irrõnabili crudã bestie datus sum ad obedien-
dum: dicebat aũt de quodã boue rusticano ꝛ vano nil ꝓ-
suo sciente. quẽ ab infirmitate q̃ laboꝛabat curatuꝝ se ia-
cante: cui ad obediendũ ab eꝑo ꝛ abbatibꝰ et fibus suis
tradit⁹ fuerat. Ibiqꝫ cũ eo manducãtes. cũ arbitraremur
boiem tam infirmũ tanteqꝫ ꝓsidentie ꝓmissum. sicut op-
tebat ꝓcurandũ. ꝛ viderem⁹ ei agente medico illo suo offe-
ri cibos. quos sanus q̃s vix ꝓ angustia famis attingẽ.
videbam⁹ ꝛ rabescebam⁹. vix regulari silentio nos cohibẽ
te. q̃n in illũ quasi sacrilegii et homicidũ ira ꝛ zelus in-
surgeremus. Ipe aũt in q̃ebec hebãt indifferenꝫ cuncta
sumens. eq̃ cia approbabat: sicut q̃ sensu eꝑo corrupto. et
pene emotuo. vix aliq̃d sapoꝛe discernebat. Nam ꝛ sagi
men crudũ ꝓ butiro ꝓ cerotẽ multis dietis nolẽs comedis
se. ꝛ oleũ ꝓ aqua bibisse. Demũ ad monasteriuꝫ dare-
allis reuersus pater bernard⁹ in tanto seruoꝛe spũs filios
nutriebat suis suauibꝰ monit⁹ ꝛ magnificis exꝑhs. vt cũ
in simplicibꝰ habitaculis degerent. ꝛ pane nõ raꝛo furfuꝛeo
q̃ terreo vescerentur duris laboꝛibꝰ occupati. ceteraqꝫ cibꝫ
ria vix aliq̃d saporis bꝛi ent delicias nimias sibi hec arbi-
trarent. Inimicã esse sic offices delectatõeꝫ carnis arbitra-
bant. Quicq̃d carnẽ cũ quadã delectatione nutrire vide-
baꝛur: vt venenũ fugiendũ cristimabant. Pre vulcedine
eĩ diuini amoꝛis amaꝛa eis dulcia videbant: ꝛ delectabi-
lius sibi in heremo q̃ ꝓ⁹ sclo vigille videbat. vñ et buꝰ
scrupulo moti. ꝓfatũ veneꝛabilẽ eꝝm cathalanẽses ex ma-
gna ad eos deuotõe ꝛ affectu visitantẽ interrogãtes ꝛ si
sum flagitantes. Ille vt ꝓmdes ꝛ deũ timẽs ꝛ dolatus est
eos de cotidio eoꝛ anserena ꝛ scie remotiuꝫ de tanta sua
uitate quã sentiebãt in eoꝛ obis in se nauseã magis q̃ vo
luptatẽ ꝓuocantibꝰ. Et addꝫit exemꝑũ belyscꝛ ꝓbete
qui monte q̃ erat in olla cibi deuoti ꝛ appositi filijs ꝓphã
tã ẽ religiosis summe vicꝫ amaritudinis farinula suppositã in dulcoꝛẽ ꝑuertit: exponens farinã illã cantatis seruo-
rem. q̃ eis aspera dulcia ꝛ sapere faciebat vnde sug hoc nul
lum scrupulum sibi facerent.

Postq̃z aũt berñ. .§.v.

ab ãno obediẽne illi⁹ vinculo solut⁹ fuit: ꝛ suimis effect⁹.
velut arcus diffeꝛ⁹ ad pristinũ rigoꝛẽ ꝛ renersus. Videꝫ
boiem imbecillẽ ꝛ languidã conari ꝛ aggredi. ꝺ̃cqꝫ vel
let min⁹ ꝓsideꝛare q̃d posset: sollicitũ ꝓ oibus circa seipm
negligentẽ: oĩb⁹ in cũctis obedientissimũ:ꝫ de seipo vix ali
qñ seu caritati seu ptãi obedientẽ. Semp enim ꝓnta sua nul
la repugnãs: maiora molieꝛbat. ad nõ ꝓcendum corpi a stu-
diꝺ̃s spũalibꝰ roboꝛ addendo coꝛp⁹ suũ varijs infirmitati-
bus ꝓ se attenuatũ. Jeiunijs insup ꝛ vigilijs sine inꝯmissi-
one atteꝛẽdo. Orabat stans die noctuq̃ gemens eꝰ
infirmat⁹ a iuuenio. ꝛ pedes eiꝰ a labore inflati coꝛp⁹ sustiꝫ
nere nõ possent. Cibꝰ eiꝰ cum pane lac. vel aq̃ decoctionis
se guminũ. vel pultes q̃les infantibꝰ fieri solent. Cetera vel
eiꝰ infirmitas nõ recipiebat. vel parsimonie studio ipe re-
cusabat. Vino siq̃n ipse vtebaꝛ raro ꝛ nimis modicocuꝫ
magis aq̃ã ꝛ infirmitati sue ꝛ appetui ꝓpetere testaretur.

Sic aũt affect⁹ ꝛ ꝓfectus a cõsi fratrũ labore seu viuno
seu noctuno. vix se aliq̃ ꝑiebat' esse excusati seu ab oc-
cupatõnibꝰ ꝛ laboꝛibꝰ officij sui. Et cũ crebra illa et cotꝛ
ptõne stomachi ꝓ os eiꝰ indigeste cruditatis eruptio aliꝰ
incipet eẽ molestiot. maxime aũt in choꝛo psallentiuꝫ: non
tñ illico collectas fratrũ deseruit. ꝛ intra locũ stationis sue
ꝑcurato a defosso in terrã receptaculo. doloꝛis illi⁹ sic ali-
q̃diu ꝑ̃ut potuit necessitatẽ illã transegit. At vbi nec hoc
ꝑ̃mist intoleꝛantia rei. tũc demũ collectas deseꝛere. ꝛ seoꝛ-
sum secũ biꝛare ꝓpositus ẽ: nili quanti sue collocationis.
sine ꝓsolationis gꝛa. sine disciplinę claustralis necessitate cõ
uentus fratruꝫ aliq̃ opoꝛtebat interesse. Quis nĩa etate
quãtũ vis robusti coꝛpis ꝛ accurate valitudinis tanta ali-
q̃ ꝓfecit: quanta iste egit. ꝛ facit moꝛbundus ꝛ languid⁹
ad honoꝛem dei ꝛ ecclie utilitatem.

Virtute quoqꝫ mi/ .§.vi.

raculoꝝ copiose effulsit. Quoꝝ ꝓmũ hoc fuit. Cũ aliq̃n
tos iã in claraualle ãnos eꝛ plesset. ꝛtigit eũ nobilẽ. ꝛ ꝓ⁹
q̃s fm carnẽ ꝓpinquũ iosbertũ infirmitate. q̃s ẽ opidum
ꝓmã mõsterio grauĩ infirmati. Qui subito occupat⁹
amisit intellectũ ꝓuĩ ꝛ loquelã: vñ ꝛ filij eiꝰ ꝛ omẽs amici
sui eo magis affligebant' dolore. q̃ sine ꝓfessione ꝛ viatico
vir magnificꝰ ꝛ magnifice honorat⁹ obiret. Cucurrit cit⁹
nunci⁹ ad abbatẽ berñ. nec tũc quidez eraꝛ in monasterio
venit demũ ꝛ inuenit cũ iaz triduo sic iacentẽ. Compassus
aũt boi ꝛ mox⁹ lacbrymis filij eiꝰ ac ceteroꝝ sil' lugentium
ꝓfusis ẽ de misericoꝛdia dei. ꝛ ꝓnoñe magnificũ ꝓtulit dicens
eis. Notũ vobis ẽ. q⁹ in planctu ille grauauit eccias. oꝑ̃s-
sit pangeꝛe. offendit deũ. Sed credite. vt ecclias restituan-
tur ablata. ꝛ vsurpate l grauamẽ paupꝝ ꝓmeꝛitudines di-
mittant'. loq̃tur adhuc ꝛ suoꝝ facies ꝓfessionẽ delictoꝝ: di
uina q̃s susciꝑiet sacra deuot⁹. Mirant oẽs. Letat' hius
Familia ois exultat. Quicq̃d ꝓcepit bõ dei ei ꝓmittit' et
ampleꝛ. Cetez frat⁹ eiꝰ gberard⁹ ꝛ galdric⁹ anũcul⁹ eiꝰ non
paꝛ territi ꝛ turbati secreti⁹ eũ sug tali spõsione ꝓmiunt
dum⁹ arguũt acti⁹ inuebunt'. Quibꝰ breuiꝰ simpliciteꝛqꝫ
ridens. Facile inq̃t põt deꝰ qõ vos difficile creditis. Jta
qꝫ ꝓ secretã oioez ad oblatiõs sacrificij immoꝛat' accedit
Duo offeꝛẽte nãi suguenit. q̃ nũciaret ꝓfatũ iosbertum
tã loq̃nte rogare obiit⁹: vt vir dei festinaret ad eum. Cui
ꝓ oblatũ sacrificiũ ꝛemiti cũ lachrymis ꝛ gemitu petã cõ-
fessus. diuia sacra susciꝑit. Et duobꝰ aut tribꝰ diebꝰ ꝓ ꝰ
suguinẽs ꝛ loq̃ns. ea marie q̃ vir scs ꝓcepat ꝓhibuit sine
vlla retractõne fuaꝛi:ꝫ ꝛ dilpenit domui sue ꝛ esynas de-
dit. ꝛ sic demũ cpiano more ꝛ bona spe spũ exalauit. Cũ
aũt multi infirmis ex misericoꝛdia otãs sanitatẽ ꝛstituet. erãt
frẽs ꝛ filij spũales eiꝰ mirantes sup his q̃ videbãt ꝛ q̃ dice-
bant' de eo. Nec tñ more carnaliũ in gloꝛia eleuabant' bũa
nã:ꝫ iuuenili adhuc eiꝰ etati spũali sollicitudie metuebãt'.
Jn q̃ nimiũ zelo galdric⁹ anũcul⁹ eiꝰ ꝛ guido ꝓmogenit⁹

fratrū ceteros aūbant. vt ipsos tanq̄ geminos stimulos carnis quosdā sue magnitudo fratrū cū extolleret, accepit se diuinit⁹ videre. Nec ei pcebāt ꝟbis durioudo eragi tantes teneriā verecūdiā ei⁹. calūniātes etiā hū gesta signa oia admirātes. ꝟ hoīem mālsuetissimū. nibilq; ꝟtraducentes frequēter vſq ad lachrymas impropeꝛijs ꝟ obprobrijs afflictes. Narrare solebat venerabilis epūs lingoniensis gaufrid⁹ suū virū ꝓpinquis. q̄ cuidā miraclo q̄ p mānū ei⁹ fieri vidit p̄ dictū germanū ei⁹ guidonē ꝓtigit pīa fuisse. Cū ei sanct⁹ vir beñ. p castꝝ natōis in territorio senonū trāsiret. Juuenis q̄dā cui⁹ pedes fistula occupauerat pdicti pīs tactū in pdictōe cū multa fiducīa cōfessiōne petebat. Signat⁹ aūt statī pualuit vſ ꝟ p⁹ paucos dies reuersus. h. pī p dictū castꝝ transiēs. inuenit iuuenē illū incolumē. Letꝰq; frat⁹ ei⁹ pīsatus guido. necipō q̄dē poterat cōpescī miraclo q̄n min⁹ increparet eū pīsumptōis argueret. q̄ acciꝑecerit tangē hoīem tanta caritate. p eo sollicit⁹ erat

Circa idē tp̄s accidit vt auricul⁹ ei⁹ guaidric⁹. q̄ ripe ze lo sūi ei⁹ mālsuetudinē dum increpatōnibꝫ obauebat grauissimis febrib⁹ laboraret. Demū ingrauescēte morbo. ipsa volucris magnitudīe supat⁹ abbatē beñ. huīi obsecratione ꝓpellit: vt sui miſereat ꝟ opē sibi ferat. quē ceteri cōsuenit. At ille cui⁹ ipūs sup mel dulcis. primū lenīē brenīē qs ꝓmēoans crebras sup b⁹ obiurgatōes ipē⁹ ꝟ imponēs ei. ne forte hoc dicēt ēptans eū. pīsūēri tā manū imponit ꝟ febrē abscedē iubet. Nec mora ad impenū ei⁹ relicte eus febris: ergā in seipo qđ in ceteris arguebat. Frat⁹ quidam qđ ꝑ secreta culpa a sacri altaris cōione lusꝑderat notari timēs. ꝟ ruborē nō sustinēs: ad manꝰ ei⁹ cū ceteris nimiū pīsumptuosius accessit. Jratus⁹ aūt eū q̄m cū erat latens. repellē cū noluit: ſ intimo corde orabat trū. vt de tāta pīsumptōe meli⁹ aliq̄d ordinaret. Jtaq; sumēs eucharistiā nō poterat eaꝰ ad interiora trāsicere. Et dū multiq; conat⁹. cū nullo mō ꝓualēt ann⁹ ꝟ tremebūd⁹ claustrum oīe fugabat. Expleta itaq; bona oīois serta ꝓcem sermī tractat ad ptem. cui⁹ genibꝫ ꝓuolut⁹. cū multis lachrymis qđ pati ebat aperuit. Et apto ore ipam q̄s bestiā oſidebat. Increpans aūt eam ꝓtinꝰ absoluit. et sine difficultate recepit vīnica sacra. Virū pauper nō longe a mōasterio bītan tem vxor adultera maleficijs cruciabat. Sic ei in ira et furore ei fuerat ꝓmiata egēat ꝓ malignas incūtatōes: vt miser hō ꝓsumptī carnibꝫ. nec posset mori nec viuē sineretur Sepe⁹ ꝟ vocis vſus ꝟ sensus oēs corꝑis amiserebat. Jtemq; reddidit ñ ad virā. ſ ad mortē crudelitatē renocat⁹ crudeliter: adducīt a suis ad virū dei cum lachrymis multis. Qui vehemēt⁹ indignās maligni hostis malicā. rāsi sibi in ꝛpiano vſq palle: aū altare hominꝰ ꝛpostrauit fecit. Suppositoq; sup caput ei⁹ vasculo eucharistiā ꝓnente in ſtrate sacri iubet demonē a lesiōe ꝛpiani ꝓbiberi. Qui pfecte relinq̄t⁹ ē sanitati. Jnnūera sē miracula q̄ p eus dñs fecit. Nā demones a plurib⁹ obsessis expulit. vī ꝟ me diolani solēnē missas celebrās. cosā ei ꝓlo puellā paulas dāo ei aquā patene sup infusas ad bibēdū. grin⁹a demonio liberauit. Alia q̄s matronā quā dya⁹iam ꝓ plures annos ita vexauerat. vt eā visu auditu ꝟ ꝟbo ꝓualleat. et lingua ad modū. ꝓnostidis elephātine ꝓtēdaꝰ teneret. terribilē vultu anbelitu fetidā. Que cū magna violēcia adducta ē ad scrīm dei virū aū altare eccīe. h. amba. Hic ēt missam cotā innūero ꝓplo celebrās. facta ꝓcratōne. et dicta dñicali oīone. accepta eucharistia teneꝰ sup caput obsesse. Adūtās eū et petiba ꝛpi exūtia in sacro. q̄ nat⁹ de virgine. crucifix⁹. ꝟ mortuꝰ ꝓsalute mūdi. vt foras ejceret eū ab hāno generet. et mortuis resurgēs ascēdit in celum sedens ad dexterā ꝑris ꝛt. ꝓcepit vt ab illa exiret. Que libēter ata ē: ꝟ ejecto demone. recepit anditū. visū. ꝟ ab⁹ oēs astātes admirātibꝫ ꝟ deū in scīs suo laudātibꝫ. Tantaq; deuotō erga illū exercuit in pplo. et eius doctrina mellistua miraculis cōfirmata. vt vinculo scīsimate cui inhesērāt seqn tes archiepm suū anselmū tenentē ptes petri leonis antipape. obedientiā oīmodā Jnnocētio scōo vero xp̄i vicario exhiberēt. Papie etiā demoniacum letrantē vt cane cura uit. Febricitātes plurimos ꝑtine restituit sanitati. Paralisi dissolutos vigori naturali restituit. Cecos illuīnauit. mēbra arida hōtes man⁹ vel alia sanauit. Et paulo q̄s bene dictis ab eo infirmi sanati sē⁹ ipis comedēdo. Multa q̄s occulta hoīb⁹ ꝟ futura spū ꝓphe cognouit. de quib⁹ oīb⁹ explicite in legenda habentur.

Cum aūt tēpore .§. vii.

suo exortū fuisset scisma: Jnno. scōo canonice electo. Petro aūt leonis romano amicicia potentū ꝟ pecunia. a quibusdā intruso i papatu ꝟ anacleto se ſficupāte: sanct⁹ dei multum laborauit. p ciuitates ꝟ regna discurrēs ad remouendū dictū scisma. Jntronizato siquidē Jnno. fm solitū motē. Qs in breui tanta fuit multitudo tū spūj generoso bilii. tū affluentie ſfectoꝝ. tū pecunia corruptoꝝ. vt fere tota ciuitas ante papā seqrēt. ꝛpter q̄s habito mauro ꝑfilio seruoꝝ dei decreuit vel⁹ antilles Jnno. furoi cedē. Et ꝓcratis clam nauigijs p tyberim inde recedēs ad portū pīsanū applicuit. Et ꝓmissis in gallia nunciis insinuando negocij veritatē. ne ab altera ꝑte mēdacijs ꝓuenirēt. Cōgregato apud stampas ꝓcilio. abbas sanct⁹ beñ. ab ipō rege francoꝝ ꝟ ꝓcipuis q̄busq; ponnficib⁹ accersit⁹. Jaz cū ex miraculis ꝟ doctrina celebris haberet. nō mediocriter paucibus accessit pīculū ꝟ pond⁹ negocij nō ignorās. Qs i tanꝛe ve⁹ ꝑsolat⁹ est ei reuelās i visione nocturna pacem futurā eccīe. Celebrato igit⁹ pri⁹ cilio. ac ꝑlto ad eum fusis. cū de negocio tractaturi rex et epi cū principib⁹ ꝑsedissent. visū omnū ꝑlitū. vna fuit sniā. vt tanti negocium dei famulo imponeret⁹ ꝟ ex oe ei⁹ rota cā ponderet. Qđ ille timēs ꝟ tremens tū virop fidelū monitis acq̄escens suscepit. Et obligēt⁹ ꝑsecutus electōnis ordinē. electorum merita. vitā. ꝟ famā ꝓsis electi. aperuit os suū ꝟ spū sapie repleuit illū: vn⁹ q̄ oīm ore loqut⁹ iuscipiendū ab eis⁹ summū ponthfice Jnno. noiauit. ꝟ ratū esse ꝟ bñe oēs pariē acclamauerūt. Et decūtatis deo laudib⁹ oēs electōni innocentij se subscripserūt. Exinde papa Jnno. nauigio in pisciā delat⁹ est. ꝟ postea in burgūdia: vbi aurelianis occurrētib⁹ ei epīs a rege francoꝝ ludouico benoolfice suscept⁹ ē. Carnotū q̄s papa dedicto: rex angloꝝ henric⁹ cū matrio epoꝝ ꝟ ꝓcerū comitatu occurrit. Ad quē regē venerabilis abbas beñ. ꝓmissus fuerat. Quē allocut⁹ vir ꝓ suasit Jnno. recipe eo q̄ ab epīs angle rex ipse ad ſ fuerat delegatus. Cū ei rex cū viro dei locīs recalcitraret ꝟ detractaret. ne deū offenderet. Quid times ait scīs dei petrū i currere. si obedias Jnnocē: Cogita ait quō de aliq⁹ petās rideas deū. Jstō mihi relinq̄. Jn me sit petīs istō. ad q̄s xp̄ū pīsatus rex acciꝑit. ꝟ cū benoē suscepit Jnno. Po⁹ pulū aūt remis celebratū dñs papa abbatē beñ. a se separi nō paciebat. ſ cū cardinalib⁹ rebꝰ publicꝫ ossidebat. Qs ꝟ puatim quotid⁹ bēbant negocia. virū dei secret⁹ cōsulebāt. Demū leodiū dñs papa regi romanoꝝ occurrit. Et benoifice q̄dē suscepē⁹ ē. ſ velociꝰ obtenebata est illa serenitas. Siq̄des importune idē rex instituit ꝛpe ad ſ repetīo opportunā epoꝝ sibi restituat inuestituras. q̄s ab ei⁹ p̄decessore henrico p̄ matios labores ꝟ multa pīcula eccīa romana sibi vēdicauerat. Ad q̄s xp̄ū expalluē romani et q̄ cū papa erāt. nec pīlū sup̄petebat donec murū se opposuit sanct⁹ abbas. audacē restitēo regi mira libertate redarguit xp̄ū malignū: ꝟ mira audēte ꝓfecuit. Redēs e leodio: clarenallē dñs papa p se volauit visitare: vbi a puerilo xp̄i nō purpura ꝟ byſſo ornat⁹: nec cū trauerat⁹ cuā gelia: ſ pīnolis agmibꝫ scopulosaꝝ baiulando crucē: non clamosa iubilatōe: ſ suppssa modulatōne affectuosissime suscepē⁹. Flebant epi. flebat ꝟ ipe pontifex summe mirabantur congregationis illius grauitatem. q̄ in tamsolenni gaudio oculi oīm hoīm vehīs: nullis vagabunda curiositate circūferrentur. ſ complosis palpebris ipi neminem viderent. et ab omnibus viderent. Nihil in ecclesia

vidit romanꝰ qđ cuperet: nihil in oratorio nisi nudos vide rit parietes. Pannis ibi opꝰ ꝓ simila, ꝙ careno sapa: ꝙ rubra olera: ꝙ quibuslibet oleribꝰ legumina ponebantur Si foute pisas e innentꝰ ño pape apposit⁹ est: et aspectu nō viso in cōe profecit. Inuidit dyabolꝰ ꝛ seruoꝝ dei gloriam (quos tanti hospitis nobilitauit pūtia) ferre non valens: dū in choro alacriter psallerēt et devote. psentibꝰ etiam nōnullis ex cardinalibꝰ vnus ꝙ cereris occupat⁹ blasphema q̄dam ẏba locutꝰ ē. Dicite inquiēs. Ego sum xp̄c. Et alij plures territi ꝛ tremebūdi ad brū pīas vestigia confugerūt. At ille ꝓuersus ad ceteros. Orate inquit ac vigilate: sub silentio eos q̄ turbati videbant' edurit. atq; compescuit. vt nequissim⁹ ille se ꝓderet. et conat⁹ suos experiretur iudices. Tanteq; celeritate oia sunt sedata. vt ꝓpe astantes latuerit qđ accederat. Longas moras in gallijs Jnno facere nō potuit: ꝙ sicut cū lothario rege romanoꝝ ꝓcesserat romā ei occurrit: ꝛ vi exercitus in lateranense palatiū Jnnocentiꝰ est deduct⁹. Multiq; ex nobilibus romanis fideles ecclie honorifice susceperūt. Petrus tamen leonis antipapa seu antixp̄c ꝓfederatoq; ẏhpar⁹ malicia in edomitꝰ ꝛ turrito manebat tp̄s expectans ad semē dam. Relicto igit' Jnno. rome ais imperator lotharꝰ digredit: post cuꝰ discessum Petrus crebros motꝰ p vrbem discursus fidelū cedibꝰ inhibebat. Intelligens aūt innocenꝰ rome infructuosa sibi eo tempe motas: ne pīnia sua illius bestie rabiem efferaret. pisas reuertit. Ibiq; cōgregatis pene totiꝰ occidētis epis et alijs religiosis. quib⁹ ꝛ ꝙ oia affuit abbas sanct⁹ ꝓsiq; et indicijs ꝛ diffinitionibus oīb⁹. Sūma actōm⁹ talis ꝙgregatōis fuit in excōmunicatōne petri leonis ꝛ fautoꝝ ei⁹ directōne. Solato ꝛ consilio ad recōciliandos mediolanēses dñe Jnnocē. missi abbatē clarevallis beri. quē multis supplicatōibus exquisierāt. Et guidonē pisanū et matheū albanensē epi scopū a latere suo direxit: q̄ schisma ꝓpelmū in eadē vbe factū ablueret: ꝛ ad vnitatē eccle reuios renocarent. Abbate igit' sctō Bern⁹. cum ꝓdictis simul collegis ꝛ propin quādo ad vbē mediolanen. longe a ciuitate ꝓ. vq. miliaria: eis ipsū obuiat⁹ cum suis ꝓditōrib⁹ ꝛ stat⁹. et incredibili reuerentia virū dei suscipiūt: delectant' aspectu: felices se estimāt si possint frui audita: deosculant' pedes ei⁹ vniuersi. Et licet hoc ille molestē accipet: nulla potuit devotos rōne ꝓhibere. Vendicabāt etiā pilos quos poterāt de vestimentis ei⁹: ꝛ ad motboꝝ remedia ex pannoꝝ lacinijs aliq̄d retrahebāt. Demū pacata sunt oia illis ecclie reconciliatis ꝛ Jnnocentij obedientie se subiicentibꝰ.

Reuertit̄ post hec .§.viii.

vir sanct⁹ ad clarevallē cepit monachos illis exponere cantica canticoꝝ. Sz cū adhuc multi sequerent' scismaticum petrū. ꝛ foueret ꝓtes ei⁹: ciuitates ꝛ ꝓcipes adherētes innocentio a veritate auertere tēptantes: ꝛ sollicitāres. dñs papa ꝙ bō vito nūcios delegat spālēs. vt ad vbem accedat ꝛ scandalizādo obuiet'. Qui q̄cū romā aduenientes honorifice a summo amb̄sitore ꝛ tota curia suscept⁹ ē. Interrogat⁹ rex apalie. q̄ fuerat petro leonis mitte ad innocētū vt desinare ad eū deberet cancellariū suū aimericū ꝛ abbatē clarevall'. s. beri. Et ad petrū leonis sūt scribēt: vt petrū pisanū defensoē suū ad eū transmittat. vt eius cōsilio ꝓ ꝑennibꝰ intelligat cām huius dissensionis et schismatis. Mittebat ei⁹ dolo. Audierat aūt petrū pisanum eloquētissimū ꝛ in scīa legū et canonū nulli secūdū. Purabatq; se eloquētie et⁹ in publico ꝓsistorio audiētia ꝑterretur declamatōibꝰ verbositis simplicitatez abbatis posse obtui. ꝛ silentiū ei in verboꝝ pondē et rōnis impon. Be mū venit ꝙ vtraq; salernū. vbi rex curas tenebat. Interea tū rex ille rogen⁹ innūerabilē exercitū ꝙgregauerat cōtra ramulfum ducē q̄ erat cum gentilib⁹ suis ꝙ ptē ecclie. et innocētij. Et cū sanct⁹ dei ei ꝓuisset. ne ꝓdictū talem inimicū: qui fugatus. ꝓfusionē patēr. nō acq̄ueat ꝓdēs in multitudine sua. Sz vt ei ꝓdictū fuit euenit: in bello fugato et fugato a ramulfo cum longe minor⁹ esset exercit⁹ ei⁹. Sz rex simulās alacritatē ligios se ornatu attollēs stipata militibꝰ cuneis: vtrūq; ptes ꝓpiit accessus. Et pn⁹ infracto petro pisano ꝛ multaq; ꝓmissionū ancora amētis accenso de cunctis suę rōnis eloquī iubet. Ꝓtinc itaq; petr⁹ electōem dñi sui. s. petri leonis canonicā ꝓbare ꝓtendit. ꝛ ẏba sua multis legā et canonū assertionib⁹ munit. At vir deinō in fimone: ꝙ in virtute regnoꝝ dei esse cultimans. Scio inq̄t petre te virū literatū ꝛ sapientē esse. Et vtinā saniot⁹ ꝙ. ꝛ honestiora te occupassent negocia. vtinā te patronū cā felicior obtineret. Et sine dubio nulla posset impedire facundia. Et nos agrestes quidē ligonibꝰ magis declamatōibꝰ assueti: si cū fidei nō vigeret institutū silentiū tenerem⁹. nūc aūt cogit nos cantas eloqui. q: tunicā dñi quā in tpe passionis nec ꝓsumpsit scindē vlus nequ⁹ iudeus: fautore ꝙ dño Petr⁹ leonis dilacerat ꝛ dirupit. Una est fides. vn⁹ dñs. vnū baptisma. Nos neq; duos dnos neq; geminaz fidē. nec duo baptismata nouim⁹. Ut. n. ab antiqs audiui. Una arcba tpe diluuij fuit. In hac octo aīe ceteri pereūtibꝰ euaserūt. ꝛ quotq̄t extra archā repti sunt perierūt. Archā banc typū bñt ecclie nemo ē qui ambigat. Archa alia nūq̄ fabricata ē. Et cū sint due. altera necesse ē et adultera ē et in pfundū demergi. archā quā regit petrus leonis si ei deo est. necesse est vt archa quā regit Jnno. obumbratur. Periꝝ ꝙ orientalis ecclia. Pereat occidēs tot⁹. Pereat francia. Pereat germania: hiberni ꝛ angli et barbara regna in pfundū pelagi demergent'. Religio camaldulensis: cartusiēsis. ꝛ cluniacensis: grandimontēsis: ꝛ cisterciensis. Quoq; seruoꝝ dei ꝛ ancillaꝝ innumerabilia collegia necesse est sub vno turbine corruāt in abyssum. Epos abbates ꝛ reliqs ecclie ꝓcipes collo ꝓpiti mola asinaria alligata pelagus voluit ꝛ et capiet. Solus et ꝓcipuꝰ manidi archā petri intrauit ille rogen⁹. Et ceteris oīb⁹ enecatis. solus ipse saluabit'. Absit vt ton⁹ mūdi religio pereat. et ambitio petri. cui⁹ vita palā est qualis extiterit regnū celoꝝ obtineat. Ad hec ẏba nō vltra se poterāt q̄ presentes aderāt ꝓtinere sed abominati sunt viram Petri et cunctam. Abbas aūt sanct⁹ tenēs manū petri pisani eloquentie. Et similiter ipe sarrerit. Intuoē inquit si mihi credas intrabimus archā. Et sicut iam pridem mente concepe rat salutarib⁹ illum aggrediens monitis cooperante gratia dei protinus ꝙsuasit: vt ad vbem rediens Jnnocēto pape reconciliaret'. Soluta contione rex nondum voluit obedire. quia sancti petri patrimoniū qđ in calliensi ꝛ beneventana ꝓuincia amplissimū est. cupidus occupauerat Putabatq; huius suspensionis aliqua a romanis errorē quere priuilegia ꝙ que tanq̄ ꝙ nos ꝓnū sibi stabūret' bereditas. Contigit aūt tūc quendā nobilem salerni notissimum infirmari. ꝛ desperatū a medicis. quorum ibi ꝓcipue ars vigebat ꝛ studium nūc temporis. aquam bibere de lauacro manuū sancti viri. ꝓ cui sibi in somnis fuerat revelatū. subito sanitati ꝓfecte restituram. Quod diuulgatū omnes trahit ad devotionem sancti eximiā ꝛ verbis eius credendum: solo rege in malicia ꝓmanente. Reuertit' abbas sanct⁹ romā. ꝛ petrum pisanū. et quosdam alios recōciliat ecclesie ꝛ innocentio pape cōfederat. Demum paulo post mortuus est petrus leonis in malicia sua desperatus. Irruit ꝙ ei⁹ papā alterū ꝓ altero statuerit. Qui q̄cū⁹ ridicul⁹ pōnter ad abbatē beri. accedēs ꝙ eū deposit; vsurpatis insignijs papalib⁹ recōciliat⁹ ē Jnno. venā petens et obtinēs. De q̄ sanct⁹ vir q̄ p. vq. anos refudauerat ꝓ restituēda dicta sollicitudine cū multo ai dolore gloꝝ. et animio affectu ad ei⁹ scitatē et vbe discessit: ꝛ ad clarevallē reuersus cū ꝑfecta expolitōe inchoatā cantica canticoꝝ. nec eā ꝓplenit: sz vsq; scdm capm explenit. Multiplicant' aūt fratres ordinē illū intrando ex doctrina illi⁹ mellifluā in sermonib⁹ allectis ꝛ sanctitatis exemplis accensis. etc. monasteria in diuersis mūdi partibus ordine suo fundauit. Talesq;

discipulos vere liquit. vt multi ex fratrib⁹ ei⁹ eligerentur in epos. ⁊ archiepos in magnis ciuitatib⁹. Aliqui ex cardinalib⁹. Sed et bern⁹ milites ad sancti⁹ anastasiū ꝓpe romā dicti ordinis monasteriū. ab innocentio ꝓstructū. posset inclinare ⁊ celestinū successores innocētij sctī ꝓdicti. papa fuerit cremare. Ad que scripsit bern⁹ sanct⁹ ad hec videns librū pulcrum et putilem de ꝓsideratione. Qui plati ex ordine cisterciensi assumpti. omo magnū ecclie lume ꝓmiserūt. ipse aūt pluries electus in epm vel archiepm vt a tanto nō. ⁊ mediolanensib⁹ ⁊ a multis vltramontanis ecclys. nec acquieuit. nec obstinato animo recusauit: sed sub tanto se nō esse asserut. Ordinauerāt aūt frēs ipsi⁹ ordinis esse electū ⁊ ꝓ curauerāt eū sūmo pontifice eo inclinante vt thezaur⁹ ipse sapientie a nulla ecclesia posset eis auferri.

Apud aquitaniam .§.ix.

quedā mulier miserabilis erat. que a quodā demone petulante et incubo verabat⁹. Ser enim annis abusus est ea et incredibili verauit libidine. Aduenīte aūt illac viro dei de mon mulier ne ad eū accedat vehementer minat⁹. qui nisi ex ꝓdesse posset. ⁊ recedente eo ipse qui ei⁹ fuerat amator cruciatissim⁹ fieret ꝓsecutor. At illa secure ad virū dei accessit. ⁊ que pateret cū multo gemitu enarrauit. Cui ille. Tolle hoc meū baculum. et in tuo lectulo pone: ⁊ si quid agē potest agat. Mō cum fecisset et in lectulo suo recūberet. adest ille ꝓtinus sed nec ad cōsuetū opus. nec ad ipm cubile ꝓsumit accedere. imo acceruime minat⁹ et q illo recedente se de ea atrociter vindicabit. Mō cum illa. Berñ. priuato retulisset. Ille ꝓlixo ꝓuocauit. et oīes candelas in manu accensas habere ꝓcepit. Demonēq cū vniuerso. qui aderat cetu exorcizauit: ac ne ad illā vel ad alia venire queat accessum haberet interdixit. Sicq illa a tali illusione penit⁹ liberata est. Cum regni germanie ꝓ quadā magna sedā da discordia seruus dei intrasset. archiepūs quidā venerabilem quendā clericū ei obuiā mīsit. Cui dū clericus se sibi obuiam a suo dño missū fuisse diceret. Ait ille ꝓfecto. Alius dño mīsit te. Miratus se ille nō sibi a suo domino archiepo missum fuisse affirmabat. Ecōtra seruus xpi dicebat. Falleris fili falleris. Maior dño est q te misit ipse Mō clericus intelligēs. aut putas q monach⁹ velim fieri. Absit hoc a me. Mō cogitani nec ascēdit sup cor meum. Quid multa. In eodem itinere sclo valefecit. ⁊ a viro dei habitū suscepit. Cū quendā multē valde nobilē ad ordinē recepisset. ⁊ virū dei quodā tpe seqret: grauissima cepit tempt atōe pulsari. Cū aūt de frib⁹ quidā tamen illē videret cām tante trilicie requisiuit. Cui ille rndit. Scio inq̄t scio. q nunq̄ ampli⁹ letus ero. Mō verbis cū dict⁹ frater. ad seruū dei reuertisset ille. ꝓ eo attent⁹ exorauit. ⁊ stati ille frater q̄ tam temptat⁹ ⁊ trilicis erat: tantum ceter⁹ apparuit iocūdior ⁊ hylarior: quātū pn⁹ ceteris tristior. Cū aūte ei dict⁹ fuisset verbū meticie qō locut⁹ fuerat amicabiliter improperaret. Ille rndit. Ersi dixi. Nunq̄ ampli⁹ let⁹ ero. Si nūc dico nunq̄ ampli⁹ tristis ero. Cū milliāte q̄dragesima a multis tyronib⁹ fuisset visitat⁹. rogauit illos vt in illis saltē diebus sacris a suis vanitatib⁹ ⁊ lasciuijs abstinerēt Nullo mō acquiescentib⁹. iussit eis ꝓpinari vinū. dicens. Bibite pocula ataz. Quo hausto subito mutati recedūt. ⁊ q modicū tps venegauerant totū tps vite sue deo vtderūt. Tandem. h. pī bern⁹ motti feliciter ap⁹ opinquāo. ait frib⁹ suis. Ita vobis obseruāda relinq̄. q̄ in studio pūitis vite q̄ cucurri memīme ꝓ viribus obseruasse. Memini scandalū facere volui. Et si aliq̄s incidit sedaui vt potui. min⁹ semp sensui meo q̄ alteri credidi. Iesus dulcis nunq̄ vindictā expetij. Ecce caritatē humilitatem. pacīam relinq̄ vobis. Denq̄ posthec multa miracla ꝓpetrasset. multosq̄ libros ⁊ tractat⁹ ꝓpilasset. ꝓsumat⁹ vite sue diebus circiter lxiij. annis. Anno domini. M. cliij. inf filiog man⁹ obdormiuit in dño. Pe⁹ obitū suū multis gliaz suā manifestauit. Cuidā. n. abbati in ḡdā mōasterio apparuit. Erat se sequeret admonuit. q̄ cum seqrent. dixit vir sanct⁹. Ecce ad montē libani venim⁹. ⁊ tu hūc nebis. ego aūt illuc ascendā. Interrogat⁹ ab eo ad q̄d vellet ascendē. discere inq̄t volo. Minat⁹ ille. Quid inq̄t vis discere pī. quē nullū hodie in scia credim⁹ esse sctm. Et ille. Nulla hic scia. nulla veri cognitō. Sursuz fcie plenitudo. forsan vera noticia veritat⁹. Et in hoc ꝓbo disparuit. ille aūt sic notauit. ⁊ tūc virū dei bern⁹ de corpe migrasse inuenit. Multa aūt ⁊ alia ⁊ pene innūerabilia miracula ꝓ suum dño operat⁹ est.

Capitulum septimum.

Vnde imperatori

bus agendē est. q̄ fuerit ab bentico. iiij. vsq ad bentici⁹. vj. inclusiue. Pe⁹ bentici⁹ igit⁹ iiij. fuscepit romani imperiū cuius⁹ nois q̄ntus fil⁹ ei⁹. Anno ab incarnatōe dñi. M. c. vij. A mādi initio q̄nquies millesimo. lxx. Sc̄om alia cōputationem opinionē septies millo tricētesimo. c. vij. Et imperauit annis. xx. Hic tñ ꝓ duos annos aūt morte pris. cū iaz esset declarat⁹ futur⁹ imperator ab eo immemor⁹ beneficij recepti aduersus pīem rebellionē mouit ac sub obtentu meliorande reipublice ac restaurande ecclie. in ipm insurgit. Sumēs occasiōs et eo q̄ pī e⁹ cēt a romana ecclia excoicatus. vñ facile sacerdōs principes pīi sue sp infestos: sue voluntati ꝓsint. Multi ꝓterea principes impij relicto pie filio adhesissent. ad postremū cunctis illius relinquentib⁹ a filio capit⁹. ⁊ carcerali custodie mācipat⁹. vbi dū audientiā peteret. fili⁹ vnacū principib⁹ dolo circūuentus cogit imperialia insignia filio resignare. Quo facto demiss⁹ et oīm suffragio destitut⁹ palemanā vadit ⁊ ꝓfugus discretes colamā venit. Cuius aūt ei⁹ miserati sūt calamitatē ⁊ ab eis nō sicut exulē tamq̄ imperator solēniter ē fuscepe⁹ Inde multis cū leodīs comitantib⁹ venit. vbi vocata fm̄ cpi curia aliquibus ad eum ꝓfluentib⁹ asserut a filio fuisse coact⁹ imperialia insignia resignasse. Fili⁹ aūt audiens illum leodij esse obsidere cū parauit. Premissis nūtiis q̄ potem sup mosam fluuiū sibi occuparent. agente pīo repulsi multi occisi atq̄ capti sunt. Inter q̄s ⁊ bruno comes ecclesie ē. Sicq̄ filius ꝓtra pīem ꝓgens redit in gloī. Mō aūt multo post tpe bentic⁹ iuj. ille apud leodīū moritur. ac a cunctis in eadem ecclia more principū sepelit⁹. Sz pe⁹ modū mandato summi pōtificis. tamq̄ excoicatus a cimiterio sctō ejcit⁹. ⁊ omnis ei sepultura xpiana denegat⁹.

Mortuo igit⁹ eo fili⁹ henric⁹ q̄ntus mirabili suoz collecto exercitu intrauit ytaliā. Inuēta sunt folli et teutonici. xxx. milia armatoz. excepto his q̄ de ytalia sibi adiuncti fuerāt. Inde moto exercitu in tusciā transiēs. castrū pontis tremuli. muris ⁊ turribus munitissimū q̄ transitū illi date ne ganerat. diu obsessum atq̄ impugnatū ad deditiōez coegit. Quo capto a fundamentis vsurū cōplanauit. Inde motis castris tusciā intrauit atq̄ ab oībus fere ciuitatibus honorifice suscept⁹ est. Sola aretinoz ciuitas aliq̄diu repugnauit. quā ille multis calamitatib⁹ affligens demū mādata ei⁹ facere ꝓpulit. Cuncta int⁹ res ꝓut optauerat ꝓposuisset. ad sedanda scandala. inf regnū ⁊ sacerdotiū romū ꝓfectus ē. Et quō se habuit erga papā pascalē. qz. s. incarcerauit eū sed postea dimisit: et eum cum pplo reconciliare quos offenderat conat⁹ est. vt dictū est sup in ca. pcedenti. in. §. de pascali scdo. Exinde imperatoꝛ vbe ⁊ ytalia relicta. reuersus est in alemanā. Cuiq̄ nō bñt vtoꝛ statum sibi matildes filiā regis anglie sponsaz accepit. ⁊ magnifice nupcias magnificas celebrauit. vbi dux saxonie lotharius. qui illi a tpe q̄ sortitus fuerat imperium rebellis extiterat tunica lanea indutus. discalciatus atq̄ distinctus ad pedes imperatoris venit veniā flagitans. Tantos. n. illi⁹ terroꝛ inuaserat vt nullus ei resistere auderet. Sed postmodum cum nimis esset durus et rigidus multis ex principib⁹

ei rebellauerãt. Interea priuilegiũ seu pactũ inter papam paschalem ⁊ imperatorẽ factũ. papa cotã multo prelatis annullauit. l. de investituris aut supi dictũ est. propter qđ a fautoribus imperatoris pscutiões multas passa est ecclesia. Et ad sanationẽ eoꝝ reuersus est imperator in ytaliã. vbi fidelibꝫ bella intulit. ciuitates cepit et a romanis magno cũ honore susceptꝰ. Nullꝰ nũ catholicoꝝ ei occurrit. Iturus ad petri basilicã nauem transiit nõ pontẽ. ad quã ecclas venies pergit coronari. Et aũt dñs qđ a papa vel⁹ ⁊ milano dz coronari: sciens aũt henricꝰ catholicoꝝ affectus mentes querisam. in se ꝓfusus nõ modicũ vibẽ egredi cogitauit. ꝗ anteqũ inde digrederet. cunctũ pplum ꝙuocari iubet. Ad quos ita locutꝰ fertꝰ. Si dubitat⁹ datũ foret quirites rẽp publicaꝫ statũ digno moderamine gubernari. digna q̃ teneretis eoꝝ rectores alter ab altero ꝓuenire⁹. pat fuisset. nec ũq̃ palatio comitꝫ vibis abesset pontifex: nec pontificalibꝫ abesset imperator. Alter alter⁹ gloria fulgeret. gloria alterius gla foret veritasq; et robur. Robur veroq; timor oĩm. Amoreq; inẽ vtroq; se ꝙuerteret ciuitas. Nos pões. nos ꝓsules. nos ꝓmiores. nos oẽs boni vibis vobis intuere⁹. Gothi. galli. hyspani. afri. greci. ⁊ latini. Arabs. parthus et indus. qui timuerẽt aut diligerẽt. Nũc aũt dus sec⁹ agit sit aliter. Nos dñi abimꝰ ⁊ odiamur ab oẽbꝫ cõcalcamur. despicimur. maledicimur. ⁊ impugnamur. Cõuerti mini agit ⁊ mei licet peccãtis vestis correctõẽq; suscipite. Nedũ p vos in me rigescat iustitia. multiplicans scelerib⁹ in aliꝫ sine me q̃ter rigescat non bꝫ. Ecce a pãe romane ecclie dño papa e gallya in vbẽ coronand⁹ aduenio. cũ absolute infortunio meis reputo. Nunc aũt id a vobis expostulo. Sit inꝰ nos pax. Equidẽ erit si vosipsi velitꝫ romani. Et pfecto sedatis ventis descent maria. Ad hec verba henrici catholicoꝝ ecclia. q̃ erat in vbe sic rãdit. Iubone suam satis ac indignũ arbitramur. vt nos aliqñ dulcibꝫ cõueniat verbis. qꝫ felicitas actibꝫ indies circũuenire ꝓtendit. Existimas vt credam⁹ rex te ad penitendũ satisfactuꝝ ad hanc vibẽ aduenisse. p quẽ ꝓinuas ac hostiles irruptiões sacrilegas ordinatões fieri cernam⁹. Vide vt latius intrasti ret. b. petri fidelibꝫ bella intulisti. Age qui sunt. p quibus agit abbas farfensis et ptolome⁹ vterq; p suis cruntib⁹ excoicatus. Illis ducibꝫ aplox ecclesiã intrasti. Cum quibus prãtu cũ quibꝫ epis. cũ quibꝫ clericis. Adde q̃ sunt qui nõc ante fores eĩ⁹ excubãt. Nõne seditiosi? Qui sunt qui eius thesaurũ custodiãt? Nõne sacrilegi? Qui sunt ei⁹ alteri⁹ de pãtes? Nõne hereticꝰ? Hen hen expellisti catholicis cũctis fidelibꝫ reuerendã. b. petri ecclesiam ꝓ te scismatici occupãt. Heccine ẽ via illa et q̃ venã mereane. Satisfacto q̃ eccie recõcilieris. par q̃ bella quiescant. Aliter agendũ est O rex. Henricus nũ in reprobos sensũ datus. cũ fideles q̃ intra vibẽ erãt circũuenire ꝛtibus nõ potuisset. q̃s i immẽsũ exacerbauerat accito maurino brachatensi epo coronari se fecit. Sicq; ab vibe discessit. vim lõbardiã ꝓtent. Hic ꝓbium ꝓcubia legentibꝫ pocta emitta ẽ pontcellũ bõtem facẽ bois Et pull⁹ galline natus ẽ q̃drupes vt testat figilbertus. Et multi facto igne successisse sunt membris instar carbonũ nigrescentibꝫ. In mense iulio cometes apparuit radios dirigẽs ad austrũ multos cõcutiebat hoc signũ portendi futurã regis henrici expedicõem ꝛtus ytaliã. Circa illud tpꝰ landus nat⁹ puer geminus a dune supem⁹ duo. l. bõs capita: duo vlq; ad renes babẽs cum suis brachꝫ corpa. Qui baptizat⁹ triduo supuixit. Mense iunio siliginos ⁊ arbores sacro igne adustę spẽ sui fructus mẽtit sur. Et quedã silue insup arefacte. Subsecuta ẽ grauis ⁊ diuturna boũ valitudo. tũ. p stomo vẽtos ⁊ mortalitate. Et tom⁹ figilbertus venerabilis mõachus gemblacẽsis cenobij in omni scia literaꝝ ingeniosus temporum descriptor obqt.

Imperante aũt pre- .§.i.

dicto henrico qãto in romano impio nõ occidẽtales ꝓcipes vt refert Jacob. de col. in oriente varia fortuna ca bo stibꝫ fidei pugnabãt. Mũ boamund⁹ antiocheno⁹ principes illustrio⁹ de vltramõtanis ꝓuinciis in apuliã reuertebãtur. in epirum trãsit equitũ bõo ꝗq; milia. pedituꝫ ꝛo milia qua dragintaq; latinoꝝ causas. ꝓsequẽs. iniuriaꝫ memor. ꝗs grecoꝝ imperator sibi ⁊ alijs latinoꝝ principibꝫ intulerat. ꝓfractis maritimis vibꝫ. ⁊ direptões datis vniuersaꝫ epirũ deꝑplatus ẽ. Mõ audiẽs imperator grecoꝝ fines ombi lomin⁹ collegit exercit⁹. ⁊ eos pedẽs obuiã. in vicino castra ꝓstituit: vbi coibo amicis interueniẽtibꝫ imperatorẽ cũ dño boamũdo interpositis iuramẽtis sed⁹ inijt. qꝫ decreto ꝛpi fidelibꝫ in oriẽte trãsire volẽtibꝫ bona fide ꝓsiliũ ⁊ auxiliaꝫ ministraret. Quo ꝓpleto dimissa pegrinoꝝ turba i apuliã reuersus ẽ. Seꝗnti aũ restante cũ nauigio ꝓgrato. vt ad iter in oriẽte accingeret⁹ valida corrept⁹ egritudie. vita finiens ẽ. vnico filio principat⁹. ⁊ nois sui herede relicto. quẽ et filia regis francoꝝ ꝓlantia suscepat. Quo ũno et pbẽ ligeus rex francoꝝ ei⁹ socer migrauit ad dñm. Cui successit in regno ei⁹ filius ꝓmogenit⁹ ludouicus. Eodẽ anno q̃ fuit scõa henrici. v. herẽrãdus comitis rbolosani fili⁹. q̃ raymũdo successerat cũ classe innumerabiliũ in syriã applicuit. Qui cũ pulcra comitiua tam equitũ qꝫ peditũ ciuitatẽ tripolitanã applicuisset. quãlongo rpe pri⁹ ante obsessa. impugnauerat. iterũ terra mari obsidione vallauit. Ad quaꝫ etiã obsidionẽ dño rex baldwin⁹ cũ robore suoꝝ exercituũ venit. atq; renouãtes cines diuturnis laboribꝫ fatigati salmos ꝓsonos et rebꝰ. vibẽ exercitui ꝓpiano relignãt. Fact⁹ aũt ẽdẽ comes bertrãd⁹ dñi reg⁹ hierosolimitani homoleug⁹. Capta ẽ aũ ciuitas illa Anno dñi. M. cjc. Circa illud tpꝰ pdictus dei cultor rex ꝓgregata ex oi regno. tam equitũ qꝫ peditũ multitudine. ciuitatẽ berytensiũ obsidiõe vallatã occisis ꝓ maioꝝ pte insidelibꝫ violẽter. effractam expugnauit. Est aũt berytbẽ ciuitas maritima inf⁹ bibliũ ⁊ sydonẽ sita. de ciuitatibꝫ phoenicis ꝗ capta ẽ. Anno domini. M. cxj. tercẽsimo nono. Eodẽ ãno applicuit i portu Joppen cũ multa copia armatoꝝ regis norwegie frater Qui ad hoc solũ regnũ deo amabile aduenerat: vt se paliquot tpꝰ cum suis rpi mãciparet obsequio. vñ rex gaudens nõ modicũ ꝓgregata exercitus multitudine vrbem sydonensem cũ his qui aduenerant terra mariq; obsidione vallauit. Cunctis debus aliquãdo ciuitatem ꝓinnis assultibus impugnantibus. cines de sua euasione desperãtes. vrbem domino regi relignant: cum his ꝓditoribꝰ. vt nobilibus ꝓcedatur exitus: plebi vero sicut prius bonis cõcessis cibus agriculture operã dare liceat. Est autẽ sydon ciuitas maritima inter berytbũ et tirensem ciuitatem ꝓuincie phoenicis ꝓsituata. ꝓnobilissimũ habens situm. de qua in multis locis scriptura sacra ꝓmemoratur. Capta est autẽ mense decembris. Anno domini. M. cxj. Anno sequẽti mortuus est illustris memorie et pie recordationis tancredus antiochenus princeps. Cui de eius suppremo iudicio successit in principatu eius ꝓsanguineus Rogerꝰ richardi filius. ea ꝓditione. vt quandocũq; dominus boamundus iuniꝰ dictum principatum repeteret. sibi sine ꝓtestatione resignaret. Anno autem domini. M. cxij. sub quodam turcho principe infinita turchoꝝ multitudo de persida aduenies se in regnum hierosolimitanum effudit. Quibus rex non expectatis principe antiocheno et comite tripolitano: qui cum magnis copijs in eius auxilium properabant: cum his gentibus quas ipse secum habebat occurrit. Qui a multitudine oppressus magnaꝫ suoum partem amisit. Ceciderunt ibi de militibus vero mille ducenti. Qua victoria potiti turchi. magnis dãnis illatis regno adꝑia se reuersi. Anno dñi. M. cxv. hac soquin⁹ turchoꝝ potẽtissimꝰ gẽtis sue militudine infinita ꝓgregata. regiõs antiochenã hostiliter invasit. cãa igne ⁊ ferro vastãs. qđ vt ꝓcipi

antioch beno innotuit. assūpto secuꝫ dño balduino comite edessano obuiā pretit. Cuiꝫ iam vtriuꝫ exercit⁹ in ꝑpin quo essent. ꝓpinoꝙ crebri⁹ spē suā in duo ponentes: ipsi certi de victoria statī visis hostibꝫ ⁊ spreta eoꝝ multitudine in eos acriꝰ irruētes. dissolutis eoꝝ agminibꝫ in fugā vertūtibꝫ eos p duo miliaria insequētes: stragē horribilem ediderūt. Post hec ad castra hostiū accedentes. cum infinitis spoliis ac diuitiarꝫ thesaurꝰ ad ꝓpria sunt reuersi. Eodem tpe vidēs rex ipse balduinus vrbē sanctam ipm habitatoribꝫ vacuā. atq; vt nō erāt in ciuitate ꝙlibꝫ saltim ad ꝓtegendū ciuitatis introit⁹ sufficeret. animo cogitabat. quō fideliby ꝙlibꝫ eā posset implere. Tandē didicit q; trasiordanes ⁊ in arabia multi fideles in villis būtarēt qui sub granby pdūbꝰ infidelibꝫ seruiebāt. ⁊ hostibꝫ fidei sub tributo. Hos euocans dñs rex sub melioribꝫ conditionibꝫ cū vxoribꝫ ⁊ liberis ⁊ vniuersa familia in ipm recepit. Anno aūt dñi. M. cc. viij. dñs rex vt egyptijs resideret. p his q; in regno sepius ꝓmiserāt. cū ingētibꝫ copijs descendit in egyptū vehemꝫ antiquissimaꝫ faramia noie violenter obsessaꝫ et pugnauit. quedamꝙ mūitiones diuisit. Sita ē aūt hec ciuitas in littore maris ⁊ lōge ab hostio nili fluuiꝰ q; tamis antiquit⁹ dicebat. In q; ciuitate cuꝫ rex ꝓsideret parans se ad interiora egypti penetrare graviter infirmatus ē. Quare inuicto legionibꝫ suis redita lectica vectus ē. vbi morbo superatus migrauit ad dñm. inde hierosolimaꝫ vt potuit⁹: duxit in ramis palmaꝝ ꝙ sepultus est. Iuxta frēm suū gotbofredū ih calui ante locū regis magnificentia.

Ante a vero per an- .§.ii.

nos aliquot tant⁹ terremot⁹ totā ꝛcussit syriā. vt fundituꝰ vrbes castella ⁊ oppida deuoret. Fiebat aūt et edificioꝝ ruina boīm infinita stragerura vt habitatōes boīm fugē tes: vt requiem inuenīret bonōes habitabāt in campis.

Circa ea tpa et crosi. in pago bracarensi circa. xv. nouēb. mēsis tāta cecidit. viij. kl. maij: vt etiā siluas fregerit. Apud rauennā ⁊ parmam ciuitates ytalie in agris ⁊ intra menia singuis plusq; mille hoīes diebꝰ nouēdecim suburbio antiochie noctu terra trebiscens turres mlras ⁊ adiacentes domos multas cū habitatoribꝰ absorbuit. Anno dñi. M. cc. viij. tercio non. ianuarij in aliquibꝰ locis: ⁊ nō vsq; quaqꝫ terremot⁹ accidit. alas clementior. alis validior. adeo vt quarundā vrbiū ptes cū ecclesijs subeuisse dicant. Mosa etiā fluuius intra abbatiaꝫ que dr̄ sistula. ꝙsi pendens in aere visus ē fundā suū deseruisse. Eodē anno ciuitas leodiū multis plagis attrita ē. nam. v. non. maij. dū in maiori eccia vesperas celebrār. subito tonitruus cum terremotu oīm ad terrā strauit. ⁊ fulmē ad leuā templi ingressum nō modicas crustas bacillaqꝫ diuisit. Deide tamen ingrediens. multa trabiū ptes diffindit. Subsecutus ē fetor intolerabilis. adeo vt multo ante matū odore vix potuerit expelli. Sequēti mense iunij. vij. idus eusdē. circa horā nonam nubes pluuie subito rupta a mōte: qui dr̄ robert⁹ siccā sibi ptem ciuitatis pont⁹ opp⁹ ꝓstrauit. pessundedit. adeo vt multas domos diuerteret. ⁊ immēsam ānonā ꝑderet. Et matrē cū duobꝰ filijs in brachijs amplexā necauit. ⁊ alios octo boies in diuersis locis oppumeret. Pulsantibꝰ vespera sabbato mulier quedā vas capud lauat puero. manus rubēt sanguine fluido. Circa kl. iulij ⁊ hora ꝙsi sexta. turbo verbomēs nimis ⁊ obscurus ciuitatē operuit. ⁊ nubes ex obscuro scilā. ita oēs retexit eccie maioris tecuit. vt ⁊ imbribꝰ pateret. ⁊ totū pauimentū ꝑfunderet. Illico fulmen ayte aglonis ingrediens tres clericos extinxit. vnū orantem. aliū legentē. aliū de scriptorio egredientes in ingressu eccie extinxit. Et vnū iuxta ante fores eī⁹. Tercio non. augusti p noctis ꝓcinio ꝙsi p eoꝝ terraꝝ cū tonitruus audiret. et fulgura sepius micarēt. in vbe leodij amplius spe turbo desuit. ita vt boies e stratis exilētes ecclīas trifficeris ꝑplerent. ⁊ tota nocte supplicatōibꝰ intenderent.

Dñm ꝓ aurore diluculo. a ꝑte orientis ignis cū ingenti flama circulauit. tant⁹ vt oīa diuturnis cremari crederētur. Posti hec magn⁹ turbo ex ꝑpetuo ab occidēte ipsum ignē vsus ē aliquāter obscurasse. Iterū aūt ipi victor ignis cū flama recaluit. Et iterū turbine reuertēte pristinū deliquit. Tercio etiā ipse ignis recaluit. et tercio mbilomnus turbine victꝰ cecidit. Hoc spectaculū a summo mane. vsq; ad horā tertiā vehemēter terruit. Monstrū quoddaꝫ nature natuꝫ est cui par raro vel nunq; visum ē. viz. biceps infantulus. Fuit tam sexu duplex q; ceteris simplex erat. ꝓpage corpus. Tercio idus decēbris. ad medū noctem incendiū stellis celo sereno. xiij. luna eclipsim passa ē. ⁊ ꝓtracto orbe multis colorib⁹ q; matutinus sanguineo integra fere hora suffusa ē. Quarto kl. ianuarij prima hora noctis ignea acies a septētrione in orientē visa est in celo Deinde p totū celum sparse plurima noctis parte videntib⁹ miraculo ⁊ stupori fuerūt.

Mortuo dño bal- §.iii.

duino sexto rege hierosolimoꝝ. baldin⁹ de burgo ei⁹ consanguine⁹. comes edessan⁹ ei⁹ successit in regno. Fuit aūt ꝙ balduin⁹ natꝰ de francus. de puincia reinensi⁹ dñi bugonis comitis de retbest. Multis tū principib⁹ regni ei⁹ promotio displicuit. Quare comitem boleniēsiū dñm castellanū frēm dñi balduini regis defuncti: vt ad regnū qđ sibi hereditario iure debebat accederet ꝙ fideles nūcios inuitarūt. Quē ꝙsi innuū ⁊ tenentes. vsq; in apulū tranxēre vbi audiens pdict⁹ vir venerabilis. cū medio tpe balduin⁹ comes edessan⁹ rex fuerat hierosolimis ordinat⁹. ad ꝓpria retrocedere dispositt. Qꝫ instanby nūcijs. vt nobilonius ꝑcederet. ⁊ asserentibꝰ qđ ꝓtra ius factū fuerat: nullo mō stare posset. Rūdit fert⁹ vir tro plen⁹. Absit hoc a mente me in regnū dñi ingredi⁹ scandalū: ꝑ cui⁹ sanguinē mūdus patē recepit. Et ꝓut⁹ translitate. viri virtutū ⁊ immortalis memorie dñi frēs mei egregiꝰ alas celo intulerunt. quare ꝑ istis sarcinis ad ꝓpria ē reuertig. Erat aūt hic balduin⁹ forma ꝑspicuus. corpe ꝓcerus. facie venusta. capillo raro ⁊ flauo canis mixto. barbaꝫ bñs rarā vsq; ad pect⁹ diuulsam. ad vsum armoꝝ habilis rei militaris multū bñs expientiā. Erat ꝓterea clemens religiosus. ac timēs deū: ac adeo in oꝛone itigis. vt calceo hēret in manibꝰ ac genibꝰ ꝑ genuflexionibꝰ ac afflictionē frequentia. Adeptus ḡ regnū comitatū edessanū quē sine duce dimiserat eundē ciuitatis comitatū dño iocelino ꝙsanguineo suo. q; regionem illā plen⁹ nouerat viro prudēti ⁊ strenuo tenuit. Dei idē eps ⁊ stantinopolitan⁹ imp⁹ patꝰ: alexius latinoꝝ matim ꝑsecutoꝝ. rebꝰ humanis exemptus est. Cui imꝑio successit filꝰ eī⁹ Johes: patre multo bñ amicꝰ ac ꝙsi nō latinoꝝ multo acceptior. Et eodē tempe q̄dam nobiles de equestri ordine treo deuoti in manibus patriarche hierosolimitani ꝛpi seruitio se mancipātes in castitate ⁊ obedientia sine ꝓpio velle ꝑpetuo viuere ꝓfessi sūt. Inter quos primi ⁊ ꝓpui fuerūt hugo de pagano ⁊ galfridus de sco ademaro. Quibus rex in palatio suo in templū ꝛpi sit eis habitaculū. Primōqꝫ eis in remissionē ꝓtōꝝ a dño ꝑnarcha iniūctū est. vt vias ⁊ itinera ad salutem pegrinoꝝ ꝓtra infideles insidias custodirēt. Nouē aūt annis post eoꝝ institutōes in habitu fuerūt seculari. Tandem nono anno cōcilio in francia apud trecbas celebrato alegato pape albanensi epo. qui eidem pallio ꝑfuit. institutū est eis regula et habit⁹ albus assignatus de mandato bonorij pape. Et exinde cepit eoꝝ numerus augeri. Postea ꝓ tempe insigniū ceperunt mantellis suis cruces rubeas affigere. Qui qñāqꝫ templi dñi mansionē habuerūt fratres militie templi vocabant. Sicut aūt principiū eoꝝ fuit sanctum virtutibꝰ plenum. ita posterū degenerauit a patribus postq̄ insignati ⁊ dilatati sunt per mundū.

Anno aūt dñi. Millesimo centesimo decimooctauo quidā infidelium ꝓceps gazo noie. vnacū rege damasceno

rum in grandi suoꝝ multitudine fines antiochenoꝝ ingressus ē. Quoꝝ aduentu cognito dñs rogerius princeps assumptis secū edessano ꝛ tripolitano comitibꝫ. eis obuiā pcedit. ac subito impatiēs nō expectato rege. q̄ cuꝫ eisdē regni viribꝫ in aduersoꝝ ꝓperabat cū illis pcliū iniit Sꝫ pctis exagminibꝫ utrisq; pene omnibꝫ interfectis: facta est pro aduersa fugiot. Princeps aūt regen⁹ tanq̄ bō in armis strenuus in medio hostiū veniter dimicās gladio hostiū pfossus interijt. Mirabile dictu te. dcc. equitibꝫ ꝛ tribus militibꝫ peditū qui in eo plio principem secuti sunt. vix vn⁹ q̄ hec nūciaret euasit. te hostibꝫ paucis vel nemie interfecto. Nō multis p̄ elapsis diebꝫ dñs rex hierosolimitanus cū suis legionibꝫ aduentus in via pt̄em exercit⁹, quē victus gayo sibi obuiandā miserat multo interfectis ꝛ captiuatis rebellant. Vnde anno ch̄ī. pcedēs reparatus verbo. cū victo infidelium principe patenti campo signo collatis cōflixit ꝛ vicit. Quos multis interfectis absq; captiuis ꝛ sanꝫjs. Que victoria habita a balduino secūdo fuit anno dñi. M.cxiij.

Sed post duos an- .§.iiij.

nos a dicto rege balduin⁹ quendā principē turchoꝝ nomie balaach regionē antiochenoꝝ infestare gravi. ꝛ congregata milicia in terrā comitis edessani se ꝛtulit. q̄ pauidante eius galerano ꝓ sanguineo suo captus fuerat ac vinculis mācipatus. Rex aūt die quadā cū suo domestico comitatu ab oppido qđ Turbessel dī egressus esset. ꝛ incaute dissoluto agmine iter ageret: fecit⁹ balaach p̄dictus posit⁹ insidijs. victū regem cepit atq; secū captiuū duxit. in quodā castro vltra cuphratē: aligatū vinculis: ꝛ custodie mancipauit. Quo in loco dñs iocelinus cū galerano captiui tenebant. Cuiꝫ alicꝫdiu ibi captiui tenenti fuissent. quidam hermeni de terra comitis edessani nūcio. Iuramētis inter se ligati. deliberāt omni timore post posito victos vincos magnificos liberare. Sub habitu igit̄ monachali armati dictum oppidū ingressi. ecclesiā gladios sibi occurrētes primunt obtento castro. regem cum sociis suis a vinculis soluunt. Qđ sentientes turchi q̄ in oppidis suburbanis habitabāt anteqū rex cū suis egredi posset annis coreptis castrum obsident. Comes aūt iocelin⁹ de regis mandato assumptis secū duobꝫ sociis clam castrū egressus. ac admiraculo duoꝝ virū eufrate tranlito. antiochiā puenit atq; vniuersa q̄ ꝛtigerant patefecit. Itaq; tum ex regno. tum principatu congregata milicia in aditu regis iter arripiunt. Cuiꝫ iam antiochiā puenissent atq; vltra ꝓgredi se pararent. dñs balaach victū castrū violenter expugnauerat. ac regē multis interpositis p̄ditionibꝫ cū sua societate in suā prāter redegerat. Qui p̄dict⁹ balaach obtento castro dño regi. et cuidā nepoti suo ac dño gelerano vitā eō cessit. ac eos in catram ciuitatē destinauit captiuos. Predictos aūt hermenos viros strenuos varijs cruciatibꝫ interfecit. Hi aūt qui in subsidiū regis ꝓperabant audito sinistro casu q̄ regi acciderat ad ꝓpria sunt reuersi.

Interea princeps .§.v.

egyptius audita regis captiuitate hierosolimit ani. cū infinita suoꝝ multitudine marino itinere ascalonitas puenit. Qđ posteꝝ regni principes cognouerūt. vnacū dño eustachio grinet. cui regnū post captū regem ꝛmiserant. cōgregata vniuersi regni milicia fide armati pulcra cruce dñica. ꝓtra hostes pgunt. atq; iuxta locū qui ybellin dicit̄ illos reperientes. illoꝝ sperata multitudine in eos animosius irruūt. atq; auxilio dñi innocato gladijs instantes illos in fugā vertunt: ꝛa nostri insecuti magna ac horribili cede p̄sternūt. adeo vt de eis. vij. milia absq; captiuis qui fuerūt infiniti. et vix cecidisse referant. Nec multo post victoriā victus dñs eustachius grinet: vita decessit. In cui⁹ loco cum adhuc dñs rex captus teneret. substitutus est dñus hēlinus de barris ciuitatis tyberiadis dñs.

Eodem tempore .§.vi.

dux venetoꝝ dñs dominicus michaelis. cū lxx. galearum classe in syriā venit. Qui cum audisset. q̄ classis egyptioꝝ audita eode suoꝝ ad ꝓpria remearet ipam insecutus non longe a portu ascalonē ipā ꝛcepit. Commissoq; bello diu varia fortuna ꝓtractus est. Tandē auctore dño post multā hostiū cedem venetis facti fugientes hostes verrat in fugam. Tanta in eo plio cedes facta est. vt fide carere videatur. Nam mare adiacēs te despiratis corpib⁹ ad duo miliarium circuitu colorē sanguineū ꝓtraxisse dicit̄. Cuiꝫ venetis potiti victoriā vlcꝫ in egyptū illud mare perlustrarēt decem naues orientalibꝫ diuitijs onustas obuiam hostes ꝛpugnarūt. Que cū inter se diuidentes ad portum achonensem reuersi sunt. Dux igit̄ venetoꝝ relicta classe. vt loca sc̄a videret ul'tr inuenit. Qui a dño p̄archa ꝛ ceteris principibꝫ. cū multa honorificentia suscep⁹ natiuitatem dñi celebrauit. Inde habito inter eos tractatu deliberatū est. vt ciuitatē tirensem regni principes ꝓ terrā. classis ꝛo venetoꝝ ꝓ mare vndiq; obsiderent. Sicq; xv. kl. martij urbem pdictam gemina obsidione vallarunt. Est aūt tyrus ciuitas antiquissima cui seruit⁹ romanoꝝ imperator ob egregiā in republica romanoꝝ fidem. ius ytalicū dedit. Nō romani principes non nisi pauc̄issimis ꝛ benemeritis ꝛcedebant. Quanta aūt hui⁹ ciuitatis antiquissimi fuerint gloria sua. nō solū gentiles scriptores. verūtam sacra ꝓphetaꝝ oracula ꝓbibent testimonium. Nam in ezechiele legit̄. Et tu fili hominis assume planctū sup tyrum: ꝛ dices tyro. Que habitas in code maris negocians ꝓploꝝ ad insulas multas. Ex variis pfectꝫ regnis ego sum et in code maris sita. Et hac fuit Sichens et vxor ei⁹ dido. que mirabilem ciuitatē carthaginē edificauit. In hac regnauit yram ad edificandā templū salomonis cooptat⁹. Hanc captā et destructā a nabuchodonosor alexander magn⁹ eam reedificauit ꝛ magnificauit. In hac requieuit corpus origenis. vt ecclesiastica testat̄ hist'ria. Hanc igit̄ nobilem urbem ꝛpianoꝝ exercitus vndiq; obsidione vallatā. frequenter ꝛ pene ꝛdiuis assultibꝫ impugnabāt. Ad cui⁹ subsidiū infidelium circūstantes principes euocati sunt. Sꝫ cum illis subuenire nō possent. ad ꝓpria sunt reuersi. Igit̄ cum cives diu nostros viriliter resistissent. ad postremū cuꝫ iam fame periculosissime laborarēt inter se tractare ceperūt. qualiter his tantis molestijs sanē imponerent. Quare ad nros principes missis nunciis de deditione tractare ceperūt. atq; inter cuenientibꝫ pactꝫ populo ꝛpiano tyrensis ciuitas relignata est. anno dñi. M. cxxiij. Eodē āno de mense septembris idem dñs balduinus rex in sin. cū quasi. cxij. mensibꝫ ab infidelibꝫ tent⁹ fuisset in vinculis. pacta pecunia ꝛ data obsidibꝫ. auctore domino antiochiā est reuersus. inde cum domestico suoꝝ comitatu redijt in regnū. Sequenti ꝛo anno borsiquin⁹ congregata turchoꝝ multitudine transitu eufrate antiochie fines hostiliter inuasit. Qđ postꝫ regi innotuit. collecta toti⁹ regni milicia. ꝛ assumpto tripolitano comite pontio. cū mille centū equitibꝫ ꝛ duobꝫ milib⁹ peditibꝫ. diuino auxilio fultus. ꝓtra hostes ꝓcedit in bellū. Erant aūt in exercitu borsiquini solū equitū. xv. milia. Cōmisso itaq; bello pars nr̄a ꝓualuit ꝛ hostibꝫ in fugam ꝛsis victoriā gloriosissime potiti sūt. Dicunt aūt in eo ꝛgressu cecidisse ad duo milia. de ꝛpianis aūt. cxxij. ceciderūt. Anno sequēti rex balduin⁹ congregata regni sui milicia terrao damascenoꝝ ingressus ē. eoꝝ ferro igneq; devastās. Cuiꝫ quemlet ad locum q̄ saul⁹ ꝓsecutor vocē audiuit dicentis. Saule saule. qđ me ꝓsequeris: castra damascenoꝝ cōtra se opposita et ad bellū ordinata viderūt. Qui hostilis rei coreptꝫ animis q̄si leones vt de victoria iam secum hostes inuasūt. Sed hostes multitudine ac dñi sui monitꝫ aūt viriliter resistūt a ꝛto vt ab hora diei tercia vsq; ad decimaꝫ varia fortuna prelia ꝓtracta sit. Tandē opitulante diuina clemētia. ho-

ſtes in fugam uerſi ſunt. de quibꝫ die illa uno milia interfecti ſunt. De chuſthanis ſyo eqtibꝫ xxiij. de pedituꝫ ſyo .xxx. ceciderũt. Demũ de henrico ẽpto impatore aliꝫ dicũt qꝫ ita diſparuit. qꝫ nũqꝫ ẽ uiſ⁹. Aliꝫ dicũt qꝫ cũ morbo dragũculi q̃ ſibi erat natus⁹ moleſtari cepiſſet. p⁹ aliqꝫ tẽpus ex illo morbo migrauit. Et cadauer ei⁹ exenteratũ z ſale z aromatibꝫ reſpſum. ſpire ẽ delatũ ad ſepulturã. Aliꝫ dicũt qꝫ mortuũ ſe fiuxit z occulte recedẽs ſe monachũ fecit cluniaci. Hoc tñ fabuloſum ẽ: ſi q̃dã ei multũ ſilles finxit ſe eẽ henricũ. Qui poſtea detect⁹ nõ ceſſauit penam. coactus ẽ fieri monachus cluniaci.

Capitulum. vij.

Efũcto henrico quinto ſine liberis. legati romane eccle. archiepi et epi cũ impꝫ oprimatibꝫ. magnatibꝫ et ꝑdicto cõnentibus: ꝺ impatore eligẽdo ꝓſultãt. Tandẽ poſt multos tractat⁹. Lotharũ⁹ q̃ luntheri⁹ dux ſaxonie. ualde renitens z ſe indignũ tãto honori clamãs impator eligit. Cepit aũt impare Anno dñi. M. cxxvij. Ab initio aũt mũdi ãnquies millo nonagẽſimo. vel ſm alia cõputationẽ ſeries mille trecẽteſimo. xxxvij. z impauit annis. xj. Anno aũt ꝓdo impꝫ ſui 2tra bohemos ſibi rebelles cũ multitudine magna alemannoꝝ. ꝓficiſcit. quorũdã ꝓncipũ ſuoꝝ ꝑditiõe magnã ſuoꝝ mitti fragẽ paſſus ẽ. Qui poſtea i ytaliã ingreſſ⁹. Innocẽtiũ 2gregato exercitu ſuo romam ꝓduxit. z in ſede ſua honorifice collocauit. Et a beato coronatũ. impatorẽ ꝓſecrauit. Dũ ẽ ambo in apulia. ꝓceſſerit ſcz innocent⁹ papa z lotharꝰ impator 2tra ꝓncipẽ rogerium. q̃ fauebat antipape petro leonis. Quo fugato dñs papa rayronẽ quendã de uacẽ ꝓſtituit. Redeũtibꝫ aũ cũ victoria romã poſt aliq̃ tẽpus lotharꝰ in alemanniã iter arripuit. ueniẽſqꝫ ueronam morbo corept⁹ uitam finiuit.

Hic lotharꝰ in ꝓncipio impꝫ ſui. magne poſtq̃ fuit i impio ꝓfirmat⁹. ut refert Jo. de col. in eccle romane fauorem quãtũ potuit bũlauit. pgeniẽ henrici imperatoris. ꝓ. deceſſoris ſui. Quare fredericus z conradus fratres ac ꝓdicti henrici ex ſorore nepotes. ꝛ cũ rebellauerãt: ob quaꝫ cauſam ab honorio papa ꝑdeceſſore Innocẽtij ſcõi fuerant excõicati. Nichomin⁹ tñ dict⁹ conradus a q̃buſdaꝫ germanie ꝓncipibꝫ fact⁹ ẽ impator. Et cũ magno exercitu 2gregato intraſſet ytaliã more impatoꝝ ſe corona ferrea fecit coronari. Et cũ uiſis romã. pgredi uellet. pecunia exhauſt⁹ in alemanniã redijt.

Dum hec ioccidẽte .§.i.

impante lotharioꝝ geniũ nõi ouẽtales latini ꝓncipes. cõtra hoſtes fidei indefeſſe. ꝓ fidei dilatõe chriſtiane uaria fortuna pugnabãt. atq; tco amabile regnũ hieroſolimitanũ qõ ꝓnio dnio adiutorio ſibi ꝑdicauerãt. mlto cum ſudore tenebãt. Et anno dñi. M. cxxvij. hoamund⁹ hoamũ di ſeniotis fili⁹ ꝓceps tarẽtinus ad ſyriã ueit. Qũ poſtq̃ dño regi innotuit cũ magnatibꝫ regnis illis⁹ obuiã. ꝓceſſit. Et ingreſſo antiochiã uehẽ z regionẽ. quã cũ ſumma cura⁹ obtinũ rogeriꝰ ꝓncipis gubnauerat integre ſtituit. Jlicz una ꝺ filiabꝫ nolẽ. Alĩ natu ſecũdã. ei dedit. uxoꝛẽ z celebrauit. de mose nuptijs i regnũ reuerſ⁹ ẽ.

Dũs uero hoamũd⁹ ꝓceps antiochie illa ſtrẽ. caſtadã caſtꝝ. qꝫ hoſtes ꝑ aliq̃ annos occupatũ tenuerãt obſeſſum uolẽt expugnat. Anno ꝺo dñi. M. cxxix. circa uerſ initium uir illuſtris fulco andegauẽſ⁹ comes. ꝓ q̃ dñs rex de cõſiliũ ꝓncipũ ſuoꝝ filio miſerat. ut illi uxam mihſendã filiã ſuã ꝓmogenitã daret uxoꝛẽ apõ achon applicuit. cũ honeſto nobiliũ comitatu. Cui ſtatim ſine dilatõe rex dicta filiã ſuã eidem lege maritali tradidit. Anno aũt ſequẽti hugo ꝺ paganis magiſtr militie templi. z q̃dã alij religioſi q̃ a dño rege ad occidentales ꝓncipes miſſi fuerãt ut ad ſubſidiũ terre ſcẽ eos excitarẽt reuerſi ſũt: q̃m plima nobiliũ turba i regniũ applicuit: uñ de eoꝝ conſilio. rex cũ ſuis ꝓncipibꝫ et ꝑdicto uenerabili patriarcha. Jheroſolimitano. Sz aduerſa illi diuitias. cũ eẽt illoꝝ exercit⁹ foꝛtiſſim⁹ ut⁹ numero ſuos. qui ſuis uiribꝫ ꝓſumebãt nihil penit⁹. ꝓcesſerũt: ſi plimis ſuoꝝ amiſſis redierũt i regnũ ſine honore. Anno aẽ .M. cxxx. Rodoachã ꝓceps tartaroꝝ alapie dñs finem antiochenoꝝ hoſtiũ ingreſſus ẽ. Contra quẽ hoamũd⁹ nõ expectat⁹ ſuoꝝ copijs egreſſ⁹ ꝑuũ cũ illo cõmittẽ nõ dubitauit. Sz a multitudie ꝺ ꝓceſſ⁹ ſuis illũ uelerẽtibꝫ gladijs hoſtiũ ꝓſſ⁹ interijt. Quo caſu ꝓſternat⁹ antiochenoꝝ ꝓceſſus. ſuoꝝ ſ ſidiũ regẽ hieroſolimoꝝ uocãt. Qũ poſtq̃ regi nũciatũ ẽ. citat⁹ egreſſũ antiochiã. ꝓperat. Sz ei⁹ filia alĩ ꝓcipiſſa. nec q̃ agitata ſpũ ꝑem ab ingreſſu impe dire nititur: ꝙre eo aduenĩente nõ ẽ admiſſ⁹ intra citatẽ filia ꝓhibẽte. Sz poſtmoꝺ opantibꝫ uirꝫ ꝺũi timẽtibꝫ rex intrat filia citatẽ intrauit. aliꝫ ꝓ ſui arbitrio uolũtatẽ de ciuitate ac regnis ſtatu diſpoſuit. Erat aũ ꝓcipiſſe unica ex ꝓcipe filia boamũdo. Reuerſ⁹ igit⁹ rex hieroſolimã i gratiam incidit egritudinẽ. uidẽtiꝫ ſibi mortẽ imminere uẽ. ꝺ ꝓprio palatio egreſſ⁹ ſuppleꝛ z bũl regio faſtu depoſito. i ꝓſpectu dñi ſi palatio ꝓtrahe. qꝫ loco dñice reſurrectionis erat uicinior ſe trãſferri ꝓcepit. Thoꝝ uocatꝫ filia z genero puerꝫ balduino iã dimiſſo. cuiã poſitꝫ regni pacifico regnicurã eis tradidit. Ipſe aũ ut⁹ chriſti ꝓfeſſor baptiſmũ religioſis aſſumẽs uitã regulare ꝓfeſſ⁹ ſi uixerit. ei qui ꝓ ſpiritũ ẽ ſpũ reddidit anno regni ſui. xiij. Sub mõte caluario ſepultus.

Vocato erbaclue .§.ii.

balduino rege tercio hieroſolimoꝝ q̃ dict⁹ ẽ ꝺ burgo ſucceſſit i regnũ fulco gener eius. Andegauẽſ⁹. Cenomanẽſ⁹. et Thuronẽſ⁹ comes. Erat aũ qñ adepe⁹ ẽ regnũ etatꝫ lr. annoꝝ. Deridẽtibꝰ Jocelin⁹ edeſſan⁹ comes ſenior lõga granat⁹ egritudie. cũ lecto decũberet. audiuit ſoldanus yconiẽſem cũ magꝫ multitudie turchoꝝ ei⁹ caſtꝝ obſediſſe. Quo audito comes magnific⁹ mãdauit filio. ut aſſumpteſcũ militaribꝫ copijs hoſtiũ uiriũ occurrẽt. Ille ꝺo tãꝫ timid⁹ ſe excuſabat. aſſerẽs ꝓiculoſus cũ tãpauci militudinis tãte occurrẽ. Quare ꝑ iratꝰ ſibi lectica ꝓparari mandauit: cui impoſit⁹ cũ his q̃s collegerat copijs ad ſolnẽdã obſidionẽ hoſtiũ obuiã ꝓcedit. Cui⁹ aduẽtu cognito ſoldan⁹ ei⁹ ꝓſolitatẽ reformidãs. obſidiõe ſoluta ad ꝓpria remeauit. Comes eaꝺ hora ad locũ pugnãs lectica (q̃ geſta hac) ad terrã depoſita: z erect⁹ i celũ oculꝰ cũ gemitu et ſuſpirijs gr̃as egit. qꝫ i dicto ſuis nouiſſimis eũ dñs tanta gr̃a ualtaret. qꝫ ipſis mouẽ. veſtibꝫ ꝑhibẽt⁹. hoſtiũ chriſtiane fidei fidẽ foꝛmidabil. Et his dict⁹ ſpũ reddidit. relicto filio equinoco ſuo: ſ a paterna gl̃a plimũ degeneri.

Anno igit⁹ fulconis regis hieroſolimoꝝ ꝓtio uacãtibꝫ illi antiochenis ꝓmiſcuis antiochiã ꝓperabat. Sz ꝓcipiſſa mulier nequã ad dñiũ citatis aſpirãs regi ſe i oibꝫ opponebat. adeo ut z dñs tripolitanꝰ comitẽ ei⁹ blãdicijs z muneribꝫ corrupũ ꝛ facto emulũ ſuſcitaret. ita ut bello ſibi inuicẽ occurrẽtes magnũ i regnũ chriſti deſtructiõis ortus eſt. Sz rex bello facto ſuperat ipſum et capo fugauit. Et p tri gr̃am interponẽtibꝫ ſe pacꝫ auctoribꝫ recõciliati ſũt ad inimicem. Rex aũ antiochia lõga mora ꝛcta. collocatis illoꝝ in pace negocijs. i regnũ reuerſ⁹ ẽ. cura ꝓcipat⁹ nobili viro reginaldo muliere cõmiſſa. Sz nõ multo poſt elapſo tpe audita q̃ ꝑ plide infinita turchoꝝ multitudo i ꝓtes antiochenas ſe effuderat. aſſumpta regni militia ꝓfectꝫ inimicoꝝ ꝓperat. Sz cũ eẽt in itinẽ cõperit Sagninũ turchoꝝ poteſtiſſimũ i multitudie ĝsi comitẽ tripolitanũ pontiũ obſediſſe. Qui dilato ad medicus ꝑoꝛi itinẽ illuc dirigit acies. Cui⁹ aduẽtu audito ſagnin⁹ obſidione ſoluta ad ꝓpria remeauit. Rex aũ iter ꝓpuus ꝓtinus antiochiã ꝓcuit. Cõuocatisq; ẽ militaribꝫ copijs. diuino freꝰ auxilio hoſtibꝫ fidei obuiã. ꝓceſſit. A quibꝫ nõ longe poſitis caſtris aliq̃diu mãſit quietus. Sed uidens q̃ hoſtes nihil molirent: ſuis ſuoꝝ ſtatibꝫ quieti manerẽt. maiora adhuc ex-

pectantes subsidia. repente rex super eos irruit. atq; gladijs cū suis instans strage immensam in eis opat'. adeo vt paucis pcederet' morte cruade. Adepta igit' vīs rex tam insigni victoria. tū in regnū pparabat iter. Sū aūt ei' recessiss nobiles ⁊ pnates antiochen' pncipatus. de pfilio ⁊ assensu ipsi' regis dñm Raymundū dñi vlricini pictauen' filiū missis solemb' nūcijs ad se vocauerūt. vt illi dñe boamūdi innioris filiā mīmonio copularēt. Quo facto rex ē reuersus in regnū. Reuerso aūt rege ab antiochēis prelo varie pturatides ⁊ graues pcepta cū in regno exoriri sē. pncipaliter ab hugone comite Joppē. q̄ gpē pcumacia damnat' a rege ad hostes fidei ascalonā se pmulit. Rex aūt Jopem obsedit. Sed cives attendētes q̄ illoz vīs patrocinium hostiū crucis q̄sierat melioi vsui pfuio ad regē se pmulerūt. Cū aūt rex circa obsidionē Joppē teneret occupatus rex damascenoz penedensem vrbē obsessam expugnauit: vniuersq; ciuib' atq; supellectilijs capt'. Sequēti aūt anno vīs raymund' ⁊ q̄ antiochen' miserāt antiochiā veniūt. ac statī dicta filia boamūdi infra annos etatem dupit vxorē. Fuit aūt hic raymund' nobilitate insignis. copijs eximia. pcritate cōpositus: verbo ⁊ affabilitate cōmendabilis armoz vsu ⁊ rei militaris experientia oīb' q̄ eū poterāt pponēdus. In domis officijs pene assiduus: in cibo potuq; sobrius. Erat tū int' ceteros q̄s patiebat' defectus alio pcepa. ī agēdis impetuosus. ira modi nesci'. rōnis expers, pax felix. Eo tpe comes tripolitanus pōtius. damascenis terrā sua hostiliter ingressus viriliter occurrit. bellū cōmisit ⁊ peccat' illoz erigēdo dissolutis agmīb' suis. ⁊ in fugas pfusis occisus ē. pdendo eū sarracenis q̄ in mōte libano habitabant. In quo plio multi nobiles ⁊ multi mediocres cives tripolitani occisi sunt. Reliquit aūt pdictus pōtius filiū heredē raymundū nom'. Hic aūt statim vt vīus adept' est. congregata suoz relicua multitudine subito libanū conscendēs. oēs illos q̄ patrē pdiderāt in pspectu pli varijs supplicijs interemit.

Nunciatur interea .§.iii.

q̄ vīs Jo. pstantinopolitanus impator. infinitis tā equitum q̄ pditū copijs congregatis in Syriā descendere maturabat. indignatus multū. q̄ ablesq; eius pscientia antiochen' pncipis filiā alicui nuptas dare pstumpserāt. et penitus incōsulto. Veniēsq; i cilicia pene cūctas ciuitates eiusdē pncie. nectis inde pncipib' fidelib' occupauit. Inde antiochiam veniēs cū vndiq; obsidione vallauit. atq; vrbez vehementius artare cepit. Dum hec circa antiochiā gerunt' sagittarij chuthani noīs indefessus psecutor comitis tripolitanū hostiliter ingressus. cēdit igne et ferro vastabat. Qđ postq̄ regi innotuit hierosolimoz. cūctis versus antiochiam ire deliberās. Sū attamen mutato pposito. Sū fi rei hostes acies dirigit. Qđ postq̄ sagittarius cōperit. relicta obsidione rapide ciuitatis ordinatis acieb' nīis pugnaturus occurrit. Itaq; cōmisso pūo occulto dei iudicio ī iusto nīi vincit'. Rex aūt nīoz videns strage. saluti sue pspicies cū paucis in quodā vicino oppido se ptinuit. Mā eo functo pūo pene oēs pedestres copie perierūt. pancis ex eis captis. Capt' ēt ⁊ pncipe tripolitan' raymund' iunior. Sagittarius aūt statim post victoriā castr' in quo se dīs recepat. vndiq; obsidione vallauit. obsessis requiē negauit. Sz audiēs q̄ pncipes antiochenus ⁊ comes edessenus in subsidiū dñi regis pperabāt. missis de pace ad regē nūcijs: dēc vniuersos q̄s pauloante ceperat cū comitē q̄ reliq̄s restituit. ⁊ cū dño regi q̄ suis libez. exitū dauit. cū modo id oppidi ei resignaret. Rex aūt nesciens tāpope esse subsidium verbum suscipit. admirās vīs bis tanta humanitas pcedebat. Omnib' itaq; sicut pmeneūt completis. versus regnū iter accelerabāt. Sz cū esset in loco q̄ archas dicit' de dīs pncipis aduentu tūc cognouit. Adueniente ē post modicū tpus pnceps antiochiā. rex hierosm est reuersus. Jnt' hec impator pstantinopolitanus cū suis exercitib' frequentib' aggressionib' ciues antiochenos vexabat. Ipsi vero versa, vice assiduis eruptionib' impatoz exercitum pio viriliter pterebant. Cūq; plurimū in eo facto vtraq; pars esset damnificata. tandē sub certis pactionib' pax int' ipsos reformata est. quibusdā se ad id negocij interponentib'. Tūc visum est arbitrio. q̄ dño pncipe ad imperatoz accederet. atq; cū debita solemnitate debitā homologiā exhiberet fidelitatē. Juratoq; impatoi antiochiam ingredi volēti. nō negaret introitū. Et si dīs impator alapā cesaree capadocie fmā emissam vrbes pncipi restituat. quitandē bis vebis ptētus. sine difficultate domino impatoi restituat antiochiam iure ppio possidendam: dīs vero impator is recompensationē exhibite fidelitatis pncipi vrbē antiochenam cōcedat. Sicq; federe completo pace plenius reformata. impator ppter instantis hyemis inpetu abitat'. cū suis exercitib' hyemandi gra ī ciliciam se ptulit. pmittens q̄ estate. prime futura ciuitates pdictas auctore dīo expugnatas pncipos pēn subiciat. Jgit' transacto circa cilicia hybernis mensib' impator cesaream vrbē obsedit. atq; cum cū suis exercitib' erectis in gyz machinis quatit menia nō sine habitantiū strage. Cum aūt impatis exercitus viriliter ad impugnationem vrbis desudaret. pncipes et comes edessanus remissius se habebāt: ludis ⁊ alea se oblectātes. Qđ imperator attendens nō modicū indignatus. ab obsessis ciuib' non modicā summe pecunie quantitatē: soluta obsidione recessit. atq; cū suis exercitib' antiochiam ē reuersus. Cūq; aliq̄diu ibi quieuisset petijt a pncipe ciuitatis pfidis sibi dari. Petijt pterea libere dominū ciuitatis. Qđ pncipi ⁊ aliis latinis ibi habitātib' nimis duz videbat' q̄ ciuitas tāto gentis nostre piculo acquisita: tantoq; felicius pncipum sanguine fidei christiane restituta. in manibus effeminati grecoz populi descēderet. Sicq; rei i arto posita erat. Cūq; nouitas ista diuulgata ēt in populo. subito tumult' ad sydera tollit'. atq; his rumorib' ciues accensi. ptra grecos q̄ ciuitatē dispersos insurgunt multos vulnerant. nōnullos occidunt. Hoc ciuili strepitu vehement' pmotus imperator. pocatis pncipe ⁊ pmissoribus contractus. hec ad illos verba habuit. Memini me vobiscū ō obtinenda ciuitate habuisse tractatū. ex quo scandalū dicit' exortum in populo: vīs ex quo vobis ita dur ⁊ difficile videtur. qđ ptera sententiā reuoco. Habetote ē vobis vt bem. Sufficit imperio nostro. q̄ vere nostri fideles estis. Egredimini ē ⁊ populum furentē compescite. Qz si mota mea in ciuitate aliquatenus est suspecta. ex re auctore dmino egrediemur. Qđ dictū die sequenti effectu manifestauit. Nam vrbē egressus sup fluuiū castra metari precepit. Tandē pmisso firmissime reditu cū suis legionib' ad ppria est regressus. Dum hec circa antiochiā geruntur. dīs theodericus flandrensis comes dīi regis gener cum honesto comitatu hierosolimā applicuit. cuius aduētu letus populus christian' quoddā pdium. qđ translocadanem situ erat obsessum expugnauit. Interea sagittarius successibz pspere in immensum elatus regnū damascenoz rum sibi occupare sitiuit. Qđ intelligēs aynardus illius regni ppurator. regis damascenoz socer inita cū domino rege ⁊ populo christiano societate ipsum in suā subsidiū vocauit. Que res postq̄ sagittario est cognita. timēs duobus fortissimis exercitib'. qui iam ptra eū pueneūt posse resistere. relicta obsidione ciuitatis. vibus iam per eā factis. ad ppria est reuersus. Rex aūt cū exercitu damascenoz. sicut in pactis cautū erat ciuitatem penedam obsedit. obsessamq; fideliter a damascenoz exercitu ad id opus adiutus. non post multū temporis ad deditionem compulit. Qua recepta tpalem iurisditionez domino raynerio cui erepta fuerat restituit. Anno lotharij huius imperatoris. vij. Rex angle henricus moritur. Cui stephanus ex sorore nepos in regno succedit. Sz magna regni parte multatus est. Nā filia reg' henrici matildis que primo impa-

toti henrico quinto nupserat. Postea gaufrido andegauensi comiti. ludouici regis francorum auunculo ducatū normānie occupauit. Insuper et illi magnas molestias in anglia fasciauit. Quem etiā postea bello victum cepit. Et roberto comite fratre suo quem rex stephanus captum tenebat ipm relaxauit. Et his autem dissensionibus anglia fame et gladio principibus inter se discordantibus attrita est.

Capitulum. viij.

Othario imperatore

rebus humanis exempto. Conradus henrici quinti nepos. qui ante ipm imperium affectauerat. cōmuni principum voto ad gubernandum imperiū assumitur. Anno dñi. M.cxxxviij. A mūdi vo initio sm hebreos cum numerum quinquies millo. cc. lxviij. Et imperauit annis xv. In huius tñ electiōe duces saxonie et bauarie. duo hēnicus qui cognominatus ē superbus. apud quem ensis insignia imperialia contumaciter detinebant. non cōtulerunt. Erat autem hic henricus gener defuncti imperatoris. quare post eius mortem eadem fide insignia vendicās ad imperium aspirabat. Impator aūt ppter omnib⁹ cunā generalem. ad quem venientes cum imperatrice vidua vxore lotharij ad pacem et gratiam impatoris recepti sunt. hēnico excepto duce bauarie qui venire contempsit. Hic hēricus in sua contumacia pseuerans ab omnib⁹ derelictus. quatuor solum comitatus socijs: solus et in paupertate in saxoniam occulte secedens. modico interiecto tempore vitam finiuit. Cum autem imperator conradus mortuo henrico prefato. nullum iam i imperio contradictorē haberet: nondum impiali benedictōne susceptā in alemānia plenius dominabatur. Quo tempe rogerius siculus. quem ia ante lothario a vño papa innocētio secundo ex pallium supradiximus: quia faciebat antipape. rursus coactis undiq; militando copijs in apuliam est reuersus. atq; cum raynone. quem innocentius apulie ppfecerat bello congreditur. a quo superatus iterum et apulia pellitur. Et post modicum dictus rayno moritur. Quod cum innotuisset rogerio mors eius. Iterum rogerius in apuliaz reuertitur. et principatum obtatam duce. absq; bello in suaz ditionem recepit. Atq; exterminatis inde nobilibus. qui sibi se opposuerant: se sicilie regem nominare cepit. Pti ceps autem capuanus robertus cum his quos rogerius et apulia expulerat i alemāniam ad conradū imperatorem se contulerant illum ad transeundum in ytalia exhortātes Et alijs vigentibo negocijs. ptic transire nō potuit. Et Innocēti papa vir magnanimus magno collecto exercitu romanis etiā nobilibo secum ad negocij illud. ptic sceptibus in apuliā. contra rogerij. p̄fectus est. Qui cū ad quendam locū veniret. ac duces exercitus min⁹ caute se bērent a rogerio circūuentus captus est. Sed cū rogerius nimiū reuerenter ad eū se habuisset. Innocēti. illū in gratiā accepit. Rogerius aūt dño pape Innocētio. ac ceteris successoribus eius iurata fidelitate. nomē regiū tum in sicilia tum in apulia auctoritate apostolica impetrauit. Rogerⁱ igit rex in immensum exaltatus. cū nullum iam ptēr conradum imperatorē haberet obstaculū. Guelfonem bauarie ducem henrici superbi fratrē pecunia sua corruptū. contra conradum in alemānia poterant. Qui magnis ex pecunia sibi⁹ rogerij regis cōpatis exercitib⁹: bella conrado imperatori intulit. Ad postremū ab eo ꝓlio victus multos et suos amisit.

Multi estimāt ab illo guelfone duce bauarie. guelfos appellatos. cuius pestifer nomen maxime in ytalia inualuit. Pestifer dico inquantū ablationū veritatis et pacis. ita vt nūq; inde potuerit extirpari. Nam qi hic guelfo se imperatori opposuit. Si ytalicoz ꝓli qui impiale dominiū in ytalia detractāt. vsq; in hodiernū diē guelfi nuncupāt. Et qui in ytalia partem imperij fouēt. quare gebellini dicuntur nec scriptum reperi. Alij aliam causam assignant: vii dicāt fautores eccie guelfi: et fautores imperij gebellini.

Circa idem tempus .§.i.

Johannes cōstantinopolitanus impator. rursus potēde antiochie cupiditate ductus: tanto magno coactis copijs in syriā descendit. Veniensq; antiochiā latinis habitatoribo ptradicētibo minime est admissus. Qui ex ꝺ magnam indignationē ꝓcipiēs. in cilicia reuocauit exercitus. Sperās hyeme trānscursa circa antiochiā etiā inuitis ciuibo aliquid obtinere. Cum aūt ibi esset circa yemis initiū et auenationē esset egressus cū in apz sagittā et arcu emisisset seipsum i ea manu qua arcū regebat sagitta grauit volnerauit. Erat aūt sagitta illa veneno intincta. Sūpto itaq; ex tāli causa motio respōso redijt ad castra. Sed recepta interius peste yemi mortifera. adhibita ꝓ medicos remedia parū ꝓfecerūt. Quāuis tamen dicebāt medici posse adhiberi remediū: si lesa manus antecīs reliquas corporis ptes inficiat venenū ꝓcidat. Hoc vt magnanimus audiens cōstāter sprezit. indignū esse asserēs vt vna manu tātū et tānobile regat imperium. Hoc tñ magis superbie. q̄ magnanimitati videt ascribendū. Videns ꝑ imperator mortis sibi imminere discrimen. manuele inuicē et filijs imperij declarauit heredem. quo facto ꝓsenti functus est vita. Filius aūt completis ꝓ voto in ea regione negocijs cōstantinopolim reuersus est. Ea tēpestate accidit res totis ꝓpinquis valde damnosa. Nam cū dñs rex hierosolimitan⁹ fulco. apud achonensem vbē moꝝ traheret. ac extra vrbem causa solacij gressus esset: casu accidit vt lepusculus a canibo excitatus fugeret. Quē fugiētē clamor vniuersoz excitatus insequit. Rex aūt equo insidēs et incōsulte festinans accurrit. Sed equus impetu agit. cornuq; in terram regē vedit ꝓcipitem adeo vt sella. caput regis totaliter conquassaret. ita vt cerebz tam p nares q̄ p aures emitteret. Igit cū vniuersoz gemitu. ad ciuitatem relatus triduo sine sensu adhuc palpitās vitā ꝓtraxit. Quarta vo die spīm exalauit. Anno dñi. M.cxlij. Reliquit aūt ex domina regina vxore sua duos filios. videlz Balduinū primogenitū annoz quasi xiij. et almaricū annoz septem. Et ita infra vnum annū duo ꝓclarissimi principes. s. dñs Johannes impator cōstāntinopolitan⁹ illustris. Et fulco quartus rex latinoz hierosolimitanoz inopinata morte defuncti sunt.

Defuncto fulcone .§.ii.

quarto rege hierusalē. successit ei filius in regno nomie baldwinus: q̄ fuit adolescēs optime indolis. Postq; aūt factꝰ ē vir: fuit corpe ꝓcerus. ētaq; forme ꝑbat eminentia. vt ignaris etiā eximia q̄dā in eo refulgēte dignitate. certū de se. i. de regia maiestate daret indiciū. Affabil erat. et miseri cors multū. alieni minime cupid⁹. nec fabricator mote ꝓdigi opulētijs insidiabat. Nōq; in ea etate solet raro contingē. erat etiā in etate adolescētie. deū timēs. Fuit aūt mediocris statu libēterq; cū ei vacaret tpus incūbebat hystorijz lectiōi auditoi. antiquoz regū et antiquoz principū gesta. moresq; diligēt inuestigabat. Erat ꝓterea laboris patiens. et in dubijs belloz euentibo motē optimi ptīcipis marie. quid⁹. Eodē ipso anno sagnin⁹ vir sceleratꝰ et turchoz potētissim⁹: Edessam q̄ latinis reserā obsidione vallauit. Supserat em occasionē obsidiōis dicte vbis et absentia comitis Jocelini comitis edessani. q̄ ꝑ discessorū suoz mocē domissa illi⁹ vbis bitatione. circa eufratem in castro q̄d dr turbessel. ꝓpe loci vbertatē et amenitatē morabat delicijs vacās. Dilecta vo ciuitas chaldeos et armenos imbelles viros bebat bitatores. Qui solitz relicto armoz vsu mercatōibo vacabāt. rarooq; latinoz frequētabat accessu. Erat aūt sol mercenarijs tradita ei⁹ cura: vacuam q̄ eā reperiēs sagnin⁹ locauit egyptijs et legionibo crebris assultib⁹ ciues uexabāt. affligēs. requiē negabat ob-

sellis. Comes vero Jocellinus hec audiens militares copias sero euocat. Insup̃ antioche benũ principẽ dñm suũ monet. vt vnà secũ ad soliendã obsidionẽ se ꝓparet. Sed ꝛ ad regẽ hierosolimoꝝ mũcius destinat⁹ ē. q̃ ab infidelibꝫ vrbẽ obsessam nũciaret. Qui duꝫ vtrinq; mittarent copias ꝓuocãt vrbẽ ꝓsaram violenꝫ effractã expugnat sagittas nec ferri nec etiã parcẽs ciuibus fideles sibi reptos ꝑ suos infideles gladijs obtruncãt. exceptis paucis q̃ in ꝑplexum ciuitatis se receperãt. Sicigit vrbs antiq̃ssima ꝛ nõi. cbti sliano a tpe apl̃oꝝ deuota. ꝛ ab infidelibꝫ lũgtẽ diu tuta ad man⁹ infideliũ deuenit. Lodẽrpe baldum⁹ ob spem potiẽde comitãtꝫ ciuitatis quã quidã ex admirãtis regẽ damascenoꝝ in malũ dñi sui cui se rebellauerat resignare volebat. cũ maiori gte exercit⁹ regni sui ꝓfectus ẽ. Sꝫ occurrentibꝫ sibi turchis magna dãna suoꝝ passus ẽ. Et cũ vndiq; ab infidelibꝫ christianoꝝ vsq; ad ꝛspationẽ vigeret exercit⁹. instantiũ vt quidã ex nobilibꝫ dño regi secreti⁹ ꝓsilerent. quatenꝰ assumpto sibi vnifice crucis ligno. ꝛ assumpto cumsdã nobil⁹ viri equo q̃ cẽs alios velocitate excedebat. ipse sol⁹ sine salutis ꝓsidẽ: dict⁹ rex etsi infra annos pubertatis ꝓsistat⁹ regia magnificẽtia ꝓsilii illud cõtẽpsit. vicẽs. ꝓuisẽ oĩno ꝓperniere salutẽ si tã deo deuotus ꝓsis casu tãtebili deperiret.

Capta igitur vrbe .§.iii.

edessana. letalis rumor⁹ merore plen⁹ vniuersum occupat occidentẽ. Diuulgatũ em̃ erat q̃ impia gens turchorum christianoꝝ vrbes. ꝛ municipia depopularent: populũq; christianũ crebris inualidibꝫ affligeret: dñs quoq; Eugenius tercius. q̃ tũc erat pontifex summ⁹. paternã gerens ꝓ suoꝝ filioꝝ afflictiõe sollicitudinẽ viros religiosos ad diuersas occidẽtis ptes dirigit. q̃ principibꝫ ꝓsis ꝛ natibꝫ christianoꝝ orientaliũ ꝑsiaras demandẽt. Jnt̃ qs vir immortalis memorie beat⁹ bernardus clarevallẽsis abbas ad ꝑdictam deo placit manens executionẽ eligit. Qualr im piger ꝛ indefessus. cor pis tñ erat inualidi regẽ circuit vbiq; euangelizãs verbũ dei. afflictionẽ ꝓsil christianã q̃ in oriente dilgẽt agit. vbi in vbe ꝓsentiũ tant⁹ erat ꝛcurs⁹ ꝓsil ad eũ audiendũ ꝛ venerandũ. vt imperator conrad⁹ ibi astans ne ꝓsus eum ꝛculcaret. ipse manibꝰ suis ꝺ ecclesia aspoitaret. Hec eo dolẽte affuit tã nobilis q̃ plebis fauoꝝ gr amnitas exortatiõibꝫ eius. spontaneã ꝑbentes assensum. ꝛ iter versus hierusalẽ comptomittũt. Jllustres preterea viri dñs conradus romanoꝝ imperator. ꝛ dñs ludouic⁹ rex francoꝝ cũ multis vtriusq; ꝓsil principibꝫ. cũ oĩ deuotione vestimẽtis suis. signũ crucis imprimũt salutare. Composito igit regnoꝝ suoꝝ statu ꝛ paratis ad iter necessarijs mẽse maij iter arripiũt. Segregati igit ꝓsituerũt inter se videlꝝ rõe: ne ꝓsus int se dissidẽtibꝫ oriret⁹ ꝓtentiones. Et vt cõmodius vite necessaria sibi ꝓuidere valerent. Transcurrũt igit bauaria ꝛ austria. ac vngaroꝝ finibꝰ. Et e mensa veraq; pannonia trachiã attigerũt. Ad vibem demũ regiã ideſt ꝓstantinopolim ꝓuenit conradus imperator cũ suis. Qui ab eo mandate imperatore grecoꝝ magnifice susceꝓt⁹. Data aũt exercitibꝫ aliq̃li quiete. trãsito ellesponto cũ suis legionibꝫ in syriã venit. Interea soldan⁹ yconij vir inc turchos potẽtissim⁹ audito tũc⁹ principum aduẽtu. ex vltimis oriẽtis finibꝰ infinitas armatoꝝ copias ꝓuocauit. Audierat em̃ a fidis inauditã multitudinẽ aduenisse. Et vere sic erat. Nã vt ꝓstanꝫ asserũt. bis q̃ fuerãt in ꝑdicta expeditiõe. in solo dñi imperatoris comitatu. solum equitũ loricatoꝝ ad septuagĩta milia absq; pedit̃ copijs. Quoꝝ nõ minor numer⁹ fuerat in comitatu regis frãcoꝝ ludouici. Quibꝰ si fuisset ꝓpria dñi gsa nõ foliũ soldanũ yconij. q̃ potentissim⁹ erat. vtq; vniuersas oriẽtis ꝓuincias sibi christiano facilẽ subiugasset. Sꝫ eoꝝ (ex occulto dei iudicio) ꝓcurit famulatũ dr⁹. nec acceptũ habuit munus. q̃ indignis fortasse manibꝰ offerebat. Interea dñs imperator ī lichaoniã cui⁹ metropolis ē yconiũ ꝓuenit. Tradiderat autem dñs imꝑator ꝓstantinopolitanus. dño conrado imperatori romanoꝝ petẽte sibi vie ducem locoꝝ ꝓpitos. Qui innata vsi malicia. et ꝓuecto ī nñs odio ducti. sine ꝺ mãdato dñi sui. sine infidelium corrupti pecunia studiose ee perũt ꝙ tenia teutonicoꝝ trabẽ legiões. Cũq; vbi ꝓcepiant imperatus ꝛ ducẽtes exercitũ. Pre lassitudine nris dormitãtibꝫ intempeste noctis silẽtio. cũ relictis dñi imperatoris castris diffugerũt ꝓlo sine duce relicto. Relata demũ luce nõ sẽ inuẽti q̃ ꝛ ꝓuectione ꝑirẽt agmia. Qs cũ ꝓpendisset imperator. ꝛgregatis ꝓpinquis suis ꝓsilebat illos: q̃d facto op⁹ eẽt. Fluctq; redeundũ: aliqs ꝓcedẽdũ eẽ ꝓsidẽtibꝫ. Dũq; sic locoꝝ ignari. ꝛ ꝙ alimtoꝝ defectu sollicitꝰ fluctuarẽt. nũciat⁹ ei vicino nõ lõge ꝓsidẽ infidelium acies. Erat em̃ in solitudine sterili ꝓstitut⁹ exercit⁹: sic fluvioſe a ꝑdictis seductoribꝰ fuerat introduct⁹. Dicebatur q; publice. nec a vero multũ abhoꝛrebat. q̃ ꝺ ꝓsis ꝛ mãdato imperatoris ꝓstãtinopolitani inoidẽt ꝓsecutis latinorum. ꝓstructa fuerãt ꝑ picuiosa molimia. Suspectũ. n sp et habuisse ꝛ hñe greci dicũt latinoꝝ ꝛ maxie teutonicoꝝ. tãq; imperiũ emulãtium ꝓualescẽ dominũ: eo q̃ eoꝝ rex imperatorẽ romanoꝝ et augustũ se nomiet. Jn ꝑ em̃ nimis suo estimãt ꝛtrahi imperatoꝛ. quẽ ipsi mãsrchã. i. singulariter principan oĩbꝰ dicũt. tãq; romanoꝝ vnicũ ꝛ solũ imperatorẽ dicũt. Sic igit dũ fame. labore. ꝛ locoꝝ ignotãria laborarent fidelium exercit⁹: subito turchoꝝ acies imperatoꝝ castra irruũt. Nostri aũt q̃uis in principio subito illoꝝ aduentu ſtupefacti trepidãrent. attamen virtiq; recollectis animis put locus ꝓmittebat ꝛ ipse virtũt reluctebant. Ad postremũ fame lassitudine attrati. iã deficere incipiebãt. Sic q̃ in gyrũ ab infidelibꝫ fidelium vallat⁹ exercit⁹. telorũ ꝛ sagittarũ imbribꝰ undiq; ꝓmebat⁹. vsq; ad mortẽ ꝓmebat. Hec dabat referendi vicem. ꝛ cũ bosthꝺ ꝓferendi copia. Quotiẽs em̃ in hostes fidelis acies impet⁹ facẽ nitebant. illi dissolutis agmibꝰ nostroꝝ eludẽtes conat⁹ ad diuersa ferebant. Jtẽq; nostri in castra se recipiẽtibꝰ alii agmina reuocãtes sua nosq; cingebãt exercitꝰ. ꝛ inimicitiarum acrius q̃ obsessis regnũ negabãt. Factũ est q̃ occulto dei iudicio ꝺ insto. q; eis illa principũ ꝺ ꝛtus q̃ armis viribꝰ ꝛ animis nemo videbat incõpabil⁹ subito ꝓtria corruerũt. ita vt vix illoꝝ vestigia gllerẽt. tãq; vix fuisset residuũ copiarũ. Sed de septuagĩta milibꝰ boim armatoꝝ militũ. ꝛ ꝺ tãta pedestrium turmarũ manu. q̃ numer⁹ erat infinit⁹: vix vt asserunt. q̃ fuerũt pũes decima ps euasit. aliis aũt occisis gladio aũt vinculis bosthiũ aligatis. Euasit aũt deo volente imperator cũ paucis ex principibꝰ suis. Qui ꝛ cũ difficultate nimia posil dies aliq̃t in ptes nicee se ꝛtulit. Hostes vo victoria potiti omnẽ ſpolq; gaza multiplicioꝛ cupletes facti. equis ꝛ armis vsq; ad nauseã ditati sunt: regis frãcoꝝ aduentũ aude expectãtes q̃ ad easdẽ ꝛpe ptes aduenisse dicebãt. Hinc tũ tãto negocio soldan⁹ yconij ñ interfuit. Sꝫ q̃dã nobilis primicer⁹ militie sue dict⁹ paramanꝰ hãc plagã dño ꝓmittẽte exercuit ꝛtra spem. Accidit aũt hoc anno dñi. M. cl vj. mense nouẽbri. Hi aũt filij beliak q̃ ab imperatore grecoꝝ nostris viaꝝ ac inimicis duces dati fuerãt. vt peccatũ peccato adderẽt ad regis francoꝝ qui in primo dicebat esse ꝛperaturꝰ exercitũ mentitẽs dominũ imperatorẽ coitã fretus ducatu oia ꝓpere egisse. et yconio violenꝫ expugnata de hostibꝰ triumphasse.

Interea rex frãcie .§.iiii.

ludouicus pene ẽsdẽ subsecutus vestigijs cũ suo exercitu venit cõstantinopolim. vbi modico tempe moram trahẽs trãsito bellesponto in bithiniã descendit. vbi ꝺ dño imperatore conrado qui cũ ꝓcesserat diligentius inq̃sit. Cui veraciter significatũ est ipsum imperatoꝛ amisisse i bello exercitum suũ. ꝛ cũ paucis principibus euasisse. Quinq; igit sermo dubius et sine certo auctore ortus est. Sed ꝓcessu temꝓis factus est certior. Nã modico inter allo. Fredericus dux sueuoꝝ imperatoꝛ ex fratre nepos. qui ex illa strã-

ge erualerat. ad exercitum regis francoꝝ ꝓperans venit. A quo quę sinistra euenerant plenius ꝛ certꝰ cognouit. Igi tur motis castris rex ludouicus. ad locū in quo imperator castrametatus fuerat pcuit: vbi familiarib⁹ vsi colloquijs ordinant simul sanctis agminib⁹ ꝓficisci. Ds cū ephesum alie minoris metropolim puenissent. imperator sen qꝫ cum pauculis erat qui multoplares pnas secū habuerat. ꝛe recundiā non sustinens. aut francoꝝ fastū nō ferens. suis ꝑ terrā remissis ipse nauigio ꝓstantinopolim reuersꝰ ē. vbi vsqꝫ ad vernū initiū morā cū suis principib⁹ fecit. Interea rex francoꝝ ꝑ aliquot dies ephesum cōmoratus. iterꝫ iter aggressus est ad vada venandi fluuios veniens. Hic primū francis hostes iuncta eoꝝ desiderijs intueri datū est. Quibꝰ visis rex cū suis amnis hostilis flumie transmisso. in eos viriliter irruit: multisqꝫ occisis atq; captis. reliquos i fugā ꝑuertunt. Quos vsqꝫ ad illoꝝ castra ꝑsecuti: etiam castra ipsa expugnarunt. habita itaqꝫ huius victoria et ō bostiū manus atq; ꝓda facti leniores. rursum mane viā cōtinuantes. ad iter se accingunt. Ligis ā aliquātis ꝓcessissent. in qui de more cū vexillo regio ceteris ante ibat. ad montē quendā ꝑuenit: vbi ordinatī fuerat ab ipso mane. illa nocte vbi castrametari. Sed cū quibusdā ex maioribꝰ qui ꝑcedebant videret. qꝫ pax die illa ꝓcessisset exercitus vexillū cepit vltra ꝓficisci. Hi aūt qui sequebant cū iam non longe ab ipso monte se esse viderent. estimātes. vt ordinatū fuerat. hīc castra esse ꝓstituta lente nimis incedē ce perunt. Et ita quibusdā montē transgressis. quibusdā vero circa montē adhuc morā facientibꝰ: francoꝝ est diuisus exercitus. Dō videtes inhdeles legiones. et latere exercitū sequebant: sumpta occasione. cū ex loco angustijs. cū qꝫ multus rebellior portio ab exercitu erat sepata. subito acie bo instructis irruūt in nostros. ꝛ anteq; arma corripe possent acies francoꝝ ibidē ꝑtes dissoluit. Et q̄uis ꝑpā nis obesset locoꝝ angustie. alīq̄diu tū viriliter resistit. Pugnat qꝫ vtr inarte ancipiti ꝛ eventu dubio. Vesp in fine peccatis nostris exigentib⁹ infidelis ꝓualuit manus. ꝛ christianoꝝ vsqꝫ ad modicū numeꝝ ēst redactus exercit⁹. Occubuerūt itaqꝫ die illa viri nobiles ꝛ illustres milti valde. quoꝝ nomina scripta in libro vite esse dubitet nullus. Quid igit̄ dicite dñe bielu. qꝫ ꝓs iste nisi tādeuotꝰ pe dum tuoꝝ adorare volens vestigia. loca veneratissima. que tua corꝑa pānia ꝑcrauit. per manus eoꝝ qui te oderunt passus es interire. Vere dñe iudicia tua abyssus multa. ꝛ non est qui tue possit resistere voluntati. Rex vero francoꝝ casu deo volente et tanto cruciꝰ periculo ꝑcti mōtis verticem ascendens. cū summo periculo intempeste noctis silentio. ad locū in quo ꝑcedentes castrametati fuerāt se contu lit. Cepit ea die panis ꝛ eis cibꝝ alimonia in castris defi cere. Et qđ veterius erat: sine ducis ꝑmbulo huc atq; illuc vagabant errabundi. Tandē cū multa difficultate ad vrbem que tarsis nunc dicit̄ ꝓuenerūt. que vrbs cunctis in littore maris sita est. ꝛ erat tunc sub ditiōe imperatoris grecoꝝ. Huc in loco ipse cū reliquis pedestrib⁹ copijs. cū suis principib⁹ nauigio ad portū sancti symeonis ꝓcit. q̄ decē vel duodecim miliarib⁹ ab antiochia distat. Huc in loco mansit quousqꝫ reliquus eius exercitus. qui cum terra sequebat ad eū ꝓueniret. Dūinceps aūt antiochen⁹ raymundus ante regis aduentū totius regionis ꝓuocatis nobilib⁹ illi occurrens. eū cū sua comitiua infra antiochiā magnificētissime introduxit. Concepit diuīā audito ei⁹ aduentu. qꝫ ꝑ eius auxiliū antiochenā principatū possꝫ am pliare. Igit̄ post aliquos dies. cū ꝓueniens iuxta id quod mente ꝓcepat. eius petit auxiliū vt. s. vrbes finitimas alapiam. Cesaream. Emam: aliasqꝫ nōnullas eius adiutus co pijs sibi possit subiugare. Ds vbi videt se nō ꝓficere. cum rex versus hierosolimā irrenocabile iter ꝓpolisset: spe frustratus. mutato studio regis vias abominari cepit. vīn le sionem eiꝰ amari. Dō postꝫ regi compertū est. molimi na principis ꝓuenisse de suoꝝ ꝓdicio magnatum iter acce leratis vrbē antiochenā dum egressus est. Fuerunt. qui re gi francoꝝ ad nimiam malitiam imputarent. qꝫ tanti viri ꝛ tāse ita benemeriti precea non admiserit: cum facile vnā sine plures de ꝯnominatꝫ vrbib⁹ si ad id rex dare voluisset operā obtinere potuisset. Interea dñs imperator transcur sa hyeme. apud vrbē regiam classe quam dñs ꝓstantinopo litanus eidem parari fecerat vectus. cum suis portum at tigit achonensem. Inde versus hierosolimā ꝓficiens a dño rege ꝛ vniuerso clero ꝛ ꝓplo in sanctā introduct⁹ ē ci uitatem. Applicuit quoqꝫ hisdem diebꝰ dñs alfonsus comes tholosanus dñi raymundi senioris filius. qui annū hierosolimam ꝑueniret apud cesaream maritimam vbez (vt dicit) sumpto veneno viri simul auctore tanti scele ris incerto. Cuius inclin viri vniuersus regni ꝓceres cū gau dio ꝓestolabat aduentum: sperans qꝫ mitra regno esset al latus. Nunciat interea regem francoꝝ hierosolimis appropinquare. quare rex de cōmuni oīum ꝓsilio misit illi obuiam dñm patriarcham. Ꝑuenies ꝑ vniuerso ei po pulo occurrente in vrbē deductus est: ꝛ ad loca veneratē lia ductus. Post dies aūt aliquos apud vrbē antiochen sem indicit̄ curia generalis: vt de fructu tante peginatio nis ꝛ tantoꝝ fine laboꝝ. ꝛ de regni hierosolimitani deside rato incremēto tractaret. Interfuerūt aūt dicte curie dñs conradus romanoꝝ imperator. Ludouic⁹ rex frācoꝝ rum. Balduinus rex hierosolimitanus: cū multis aliis ꝓ cipib⁹ ꝛ baronib⁹ dictoꝝ regnoꝝ. Conuenientes igitur in vnū tractare ceperunt: quid optimum et magis expediēs videret ad christiani nominis gloriā ꝛ regni incrementū attemptare. Ad postremū autē de cōmuni omniū cōsilio ꝛ voluntate visum est expeditius. damascenoꝝ vrbē no strīs ꝓpius in oriente ꝓstitutam obsidere. Hīs firmato cir ca hoc consilio voce ꝓconis ꝓcipit̄. quatenus die statu ta oēs sint parati copias suas ad ꝓtes illas dirigere.

Mense igit̄ Maio .§.v.

die. xxv. mensis. Anno ab incarnatōe dñi. M.c.xvij. con gregati predicti duo amabiles reges ꝓcinio dñice crucis sa lutaris ligno. vnacū suis expeditionib⁹ aggressi iter. ꝛ trās cursu famosissimo monte libano. qui medius inter cesaream ꝑbdippi ꝛ damascum interiacet. in agru descenderunt da mascenum: in loco cui daria nomen est. Quo in loco struc tis acie bo vrbi appropinquabant. Habet autem ciuitas damascena a sep̄trionali ꝑte ꝛ occidentali. vnde christi anoꝝ erat accessus pomeria quasi infinita. ita vt vitra q̄ttuor aut quinq; miliaria versus libanū ꝓtendāt. q̄ vndiq; diuisim clausa sint muro licet luteo. Sunt aūt hec pome ria vbi ꝑ summo muninine. Igit̄ prima die rege hieru salem cum suis ꝓcedente. non sine difficultate ꝛ periculo dicta pomeria obtinuerunt. Obtentis igitur pomerijs: ac inuitis hostilo transito flumio. qui inter pomeria ꝛ vrbem fluebat. Secus vrbem libere castrametant̄. Attoniti ergo ciues tantū numeꝝ ꝛ virtutem de vnico suis ceperūt diffidere. Habita itaqꝫ inter se deliberatione: vbi ea q̄ mi seris rebus solet esse solercia. et ad vltima recurrentes argu menta. omnes vicos ciuitatis ex ea parte. qua christianus populus castra locauerat. magnis conteruerunt trabib⁹: in eo solo. solum vt dū christiani circa effringenda ciuitat̄ menia laborarent ipsi ꝑ partem oppositā fugitiues egre derentur. Videbatur satis in expedito si ꝓpicia fuisset no bis diuinitus. qꝫ in ꝓmo vrbem illam nobilissimam ob tenturus esset populus christianus. Sed aliter visum est ei qui terribilis est in consilijs super filios hominꝫ. Nam dum ciuitas in arto esset constituta: nec eius ciues resistere vlspem aliquam haberent. ceperunt de nostrorum ꝓsum mere cupiditate. ꝛ aliquibus ex optimatibus principib⁹ in finitam pecunie quantitatem ꝓmisserāt. si eorum studijs solueretur. Qui pecunia seducti ī id scelus descenderūt. vt regibus et peregrinis principibus. de eorum industria confidentibus persuaderent vt relictis pomerijs in ego-

ſitam ciuitatis partem ſibi transferrent expeditiones aſſerentes ibi ciuitatis murꝰ eſſe debilem. Crediderunt ergo tā reges q̄ reliqui principes. ⁊ loca que prius cum multa eoꝝ ſtrage occupauerant deſerentes: in oppoſita ciuitatis pte ſuas transferunt legiones. vbi videntes ſe ab aquar. commoditate longe poſitos ⁊ penitꝰ iā deficere alimēta. volūtem internecille ⁊ malicioſe a locis vrbem ſibi translatos ſero conqueruntᵉ. Quid q̄ faciant dubiꝫ. ſecreto et impublico deliberant. ⁊ redeundum eſſe decernunt: frandes eoꝝ qui eos ſedu xerant deteſtantes. Sic ergo ille glorioſus exercitus ꝓfectione indutus. infecto negocio redire compellitur ē bieroſolimam. Et occidentales principes poſtq̄ ad eoꝝ regiones eis datū eſt reuerti: ſuſceptaꝫ memorie iniuriarum. orientalium principuꝫ abominati ſunt malicia. Deo ſummo autem recitat miraculo. q̄ poſtmodū tota illa male accepta pecunia. reperta eſt falſa ⁊ penitus inutilis. Reuerſi itaq; bieroſolimam itēꝫ ꝓuocato principum cetu fuerunt. qui ſuggererent vt circa aſcalonam que adhuc detinebat a ꝑſo infideli obſidionem eſſe ponendā. Sꝫ poſt multa verba dictus ꝓceptus abortum paſſus eſt. Viuens ergo vir illuſtris dñs conradus imperator q̄ illi ſuam gratiaꝫ ſubtraxerat dñs. parato exercitu ad occidentales partes imperꝫ eſt reuerſus. Dominus vero ludouicus rex francoꝝ pacto in regno bieroſolimitano vnius anni circa Ioe. Cum vxore ſua quam ſecum duxerat: ⁊ ceteris principibus in regnum ꝓprium redijt. Ab eo igit die cepit latinorum orientalium manifeſta deteriꝰ fieri ꝑditio. Nā quorum ſola nomina prius hoſtibꝫ fidei erāt formidini. et nūc preſentiam tantoꝝ principū ſine damno deſperabant. vñ in tantam preſumptionem elati ſunt. vt iam decetero nec eoꝝ vires haberēt ſuſpectas. nec noſtris inſtare acerbius verentur.

Itaqꝫ poſt dictoꝝ .§.vi.

principum receſſum notadinus ſagani filius. cum infinita ſuoꝝ manu circa partes antiochenas ꝓperuᵈ deſeuire cepit. Qđ poſtq̄ principi raymundo innotuit. Sicuti homo imperterritus erat ⁊ ꝓceps. non expectatis quoad ſibi conuocanerat auxiliis. cum pancis ad partes illas accelerat. Quo poſtq̄ peruenit. ⁊ hoſtium vidit multitudinem: cepit (licꝫ ſero) deſidens dubitare. Attamen acies inſtruit atq; longe a numero ⁊ viribꝫ impar prelium cum hoſtibꝫ cōmiſit. Sed bi qui cum principe erant. hoſtili vires non ferentes in fugam verſi ſunt. Princeps vero ſicut homo ſtrenuus erat. viriliter decertans in media hoſtium ſtrage quam ipſe crudelio exercuerat. fatigatus gladijs cōfoſſus interijt. Ceciderūt aūt cum eo multi nobiles. Notadinus aūt potitus victoria ac principis corpe recepto: caput eiꝰ dextro brachio a ceteto corpe diuiſi precepit. in ſignū victorie ad caliphā baldacenſem et alios turcboꝝ ſatrapas in orientem direxit. Occiſus eſt aūt punceps. Anno ab incarnatione dñi. M. cxl viij. Comes etiaꝫ edeſſanus qui ex eo bello euaſerat. cū ad ꝓpria remearet in via inſidiantibꝰ hoſtibꝰ captus eſt. atꝫ aliquam deductus ſqualorem carceris non ferens. poſt modicum tp̄is miſerabiliter vitā finiuit. Poſt cuius mortē vxor eius mulier prudentiſſima regionis ꝑſidia. quātū potuit munire ac defendere ſatagebat. Interea imperator cōſtinopolitanus audiens illaꝫ partium. que ſue ditionis fuerant deſolationem. vnusꝫ de principibꝰ ſuis cū infinitis thezaurꝭ. ⁊ non modica militia ad ꝑdictas partes direxit. offerens comitiſſe ⁊ liberꝭ eius annuos quoſdā redditus. ſi ꝑſidia que penes ſe remanſerant. eius imperio ꝓcedere vellet. Ptomittebat inſup q̄ illam a turcboꝝ incurſionibꝰ ꝓtegeret. Inſup et alia que amiſſa erant ſuo impio reſtitueret. In qua ſnia etiam dñs rex bieroſolimitanus. qui tunc in ꝓtibꝰ illis erat ꝓdeſcendebat: licet nōnullum ꝑmoueret. q̄ grecoꝝ virtꝰ ſeo ſtatu. puincia ꝓtegi poſſet. Perfectis igit omnibꝰ ſm q̄ ſi pactus eorum erat. atꝫ oppidis omnibꝰ grecis reſignatis dñs rex bieroſolimitanus aſſumpta ſecum dña comitiſſa cū liberis ſuis. ⁊ oībꝰ alijs latinis exire volētibꝰ antiochiaꝫ egreſſus eſt. Notadinus autem turcboꝝ dominus potentiſſimus videns terram latinoꝝ auxilio deſtitutam. de greoꝝ mollicie preſumens. immiſſis exercitibꝰ infra annuꝫ vniuerſam occupauit regionē. Sic ē prouincia opulentiſſimam in qua quinq; milia equites habebāt ſufficientiam in manibus infidelium venit. Eodem anno qui fuit ab incarnatione domin. M. clj. comes tripolitanus raymundus iunior in tripoli ciuitate ſua ab aſſiſinis occiſus ē.

Sequenti vero anno quidam turcbotum potentiſſimi duo ſeliꝭ germani fratres. quoꝝ ſancta ciuitas anteqū a chriſtianis liberaretur dicitur fuiſſe hereditas. ꝙgregata infinita turcbotum multitudine verſus bieruſalem ꝓficiſcunt: veniente ſeq; nō longe ab vrbe in ipſo olmeti monte caſtra poſuerunt. Qđ audientes qui in vrbe erant. inuocato de ſuprīs auxilio correctis armis adiuuantes viriliter inuadunt. ac ſuperillos armentes ſtragem maximā operantur. ⁊ illos in fugā verſos vſq; ad ſoedanē cedendo nō ſiſtunt inſecuntur. Sicq; confeſſione et reuerentia induti: bi duo germani ad ꝓpria ſunt reuerſi. Dicuntur illa die ex eis occiſa ad quinq; milia. Imparante conrado ludouicus rex francoꝝ cepit vitriacum caſtꝝ comitis theobaldi: vbi igne combuſta eſt eccleſia: in qua mille ducente perſone diuerſi ſexus cremate ſunt. vñ quidam putauerūt ludouicū in huius periculi ſcientia ducum peregrinationem vltra marinam aſſumpſiſſe. Nua etiam tempeſtate audebertus marchie comes vnicꝰ filꝭ morte turbatus. terram ſuaꝫ henrico regi vendidit. Nam legitur q̄ huius filius a quodam milite. quem pditoſe occiderat: ſubito malis videlicet vnus ſublatus meſq; comparuit. Vnde territus pater cruce aſſumpta in bieruſalem ꝓfectus eſt: ac ibidem vitam finiuit. Cuius terrā gaufridus ⁊ hugo de liligniaco ſe heredes aſſereteo repetūt. ⁊ tandē eam obtinēt. Inſup eo tpe cum ludouicus rex frācoꝝ ex ſyria in galliam nauigio rediret caſu grecorum naues incurrit. qui ab eis captꝰ eſt. Et cum imperatori curſolium obſidenti preſentādus duceretur. gregorius dux claſſis regis conſtantinopolim cum claſſe rediens illos aggreditur. Se quidem vaſtat. et diſſipatis grecorum prouincijs. vſq; ad ipſam vrbē conſtantinopolim accedens ſagittas anteas in palatio imperatoris iecerat. Et ſuburbanis vibis incenſis ō fructibus eorum imperatoris violenter abſtulerat. Vnde rediēs naues grecoꝝ incurrit. quibꝰ ī poteſtatem redactis regem francoꝝ ludouicum eripuit. Sed captos ad regis petitionem dimiſit. Rediens aūt ludouicus in francia zelotipie ſpē ductus. iurata ꝙſanguinitate vxoꝛ ſuam repudiauit. Quam contra eius voluntatem henricus normannorum dux videlicꝫ filius gaufridi andegauen. comitꝭ ⁊ matildis predicte vxoꝛis duxit. Et ex hac cauſa ducatum aquitanie ea vice rex francoꝝ amiſit. Hec fuit prima vxoꝛ regis ludouici filia ſeniotis comitis pictauenſis. qui apud ſctm Jacobum receſſit. Legit eīm q̄ cum rex ludouicus hanc ſecum vltra mare duxiſſet. audiuit eam munera recepiſſe. Vnde poſt reditum ſuum in franciam non ſolum ob cauſam predictam ſed etiam ob ꝓpria mulieris incontinentiā volunt eam repudiare. Refert eīn belinādus monachꝰ q̄ hec ſ̄ ſicut regina. ſ̄ pene ſicut meretrix ſe gerebat. Eodem anno q̄ fuit incarnatiōis dñice. M. clij. Conradꝰ rex teutonicoꝝ mortꝭ. Qui cū quindecim annis regnaſſꝫ. bñdictionē tñ imperialem a dño papa nō recepit. Quo anno eugenius papa. qui ex gallija romam reuerſus fuerat. ⁊ cū ſummo bonore ⁊ gaudio a popło romano ſuſceptus. etiā migrauit ad dñm. Cui papatu eodem anno ſubſtitutus eſt Anaſtaſius natione romanus. Quo infra annū defuncto ſucceſſit adrianus natione anglicus. Qui ſedit annis quatuor: nouem menſibꝰ: decē ſeptem.

Ost mortem Conradi tercij impatoris. Factus est impator frederi
cus vor suenoꝝ huius nois primus. ꝓfati con
radi et fratre nepos. Hic vocatus est barbarossa. Et cuꝫ
electores imperij nō ꝛcoidarent cōmittentes voces suas
in eum. ipse se elegit impatorē. Hic romā aduenies fecit
tyburin ciuitatē desolatā reedificare. Sꝫ spoletū destruxit. Cepit autē imꝑare anno dñi. M. cliꝫ. Ab initio mūdi
q̄nquies millo. ccxvj. ſm alia computatiōꝫ series millo. ccc.
lxij. Et imꝑauit annis xxxvj. Hic multa mala fecit ec
clie. Et cū q̄ꝫ ꝑ annū in alemānia regnasset. cū innūerabili suoꝝ exercitu descēdit in ytaliā: vt imꝑialē būdictiōēꝫ
obtineret: ꝛ versus romam iter suum direxit. Hui⁹ ramē
aduētus pape adriano. q̄ tunc rome erat valde suspectus
erat. Attamen ad eū aduentū pax ꝛ cōcordia inꝛ eos fuit:
vnde imꝑialē susoꝛe a clero ꝛ ꝑpło romano suscepit⁹ sexto
kalē. Julij in eccla bti pauli solēnit' coronat⁹ ē ab adriano. Dolū triduū ait papa vnacū imꝑatore frederico sub
ciuitate tyburtina in loco q̄ dr pons lucan⁹. in die apłoꝝ
petri ꝛ pauli solēne festū celebrauit ē. In q̄ solennitate ille
summi ꝑsulat⁹ būs insignia. Hic imꝑiali decorat⁹ ſcemate. in sello apłoꝝ infra vrbē ꝑcellere laureati. Et post se
sti ꝑsonationē in bona pace obtinuit ē duratio: dūs impator ad ꝑtes ꝛperauit anchonitanas. Ibi dieb⁹ inter
dūm adriano papā. ꝛ dūm vilelmū regē sicilie. quibusdā
ex causis grauis inimicie sunt exorte: adeo vt dūs papa
sniaꝝ excoicatiōis ꝓra eū iacularet'. Quare rex vilelmus
furore plen⁹. ciuitatē beneuentanā mādauit a suis principib⁹ obsideri. Quā ē dūs papa molestē ferēs: nup modū
vicē ei⁹ eq̄ lance volēs refundē. ꝓcipes ꝓpios ꝓra eum
armare disposuit. Mā robertū comitē d' basſauilla eusdē
regis vilelmi nepotē cū multis alijs nobilib⁹ ꝓra eū insurgere ꝑsuasit. Erales ꝑteꝛa q̄ ipse ꝛ pat' ei⁹ rogeꝛ⁹ viros
inclitos ꝛ i armis potētes. Robertū. Capuanū ꝓcipē. et
andreā d' ripa cassina: ꝛ alios multos. idē papa reuocauit i
regnū. i ybo pōnfic' ill' paurmēs eccie romane auxiliū nō
defutuꝝ. Promittēs nibilomin⁹ firmissime virūq̄ imꝑatoꝛē romanoꝝ ꝛ grecoꝝ in eoꝝ auxilium in bacu ꝛperaturos. Reuera idem papa verūq̄ imꝑatoꝛē ad sui subsidiū
ꝑra regem vilelmū sollicitauerat. Itaq̄ primo imperator ꝓfatus inopolitanus sub spe recuperādi sicilie regnū
milijs aliquib⁹ principib⁹ suis cum magno exercitu ꝛ infinito thesauro apulie regionē intrauit. Quoꝝ ꝑño aduentu ciuitatem ydrontū tradētib⁹ ciuib⁹ occupauit. Comes
quoq̄ robertus de basſauilla tarentum ꝛ bary ꝛ omnē maritimam regionē. vsq̄ ad regni terminos violenter obtinuit. Robertus ꝓ capuanus ꝓcipes. ꝛ comes andreas
vniuersam campaniā que vulgari appellatione terra laboris dicit': vsq̄ ad sanctum germanū vendicarunt sibi. Romanoꝝ autē imperator fredericus. qui iam contra dictū
vilelmū siculoꝝ regem arma ꝑparauerat: impeditus est.
Nam cum i marchia anconitana cum suis exercitib⁹ moram faceret. tantam in populo suo quem ad ytaliā duxerat cladē passus est. vt ꝛ de nobilioribꝫ ꝛ principalioribꝫ vix
decim⁹ remanēt. Quare ipse cū alijs q̄ sibi remanserāt. redire ad ꝓpria coact⁹ ē. Sꝫ anno dñi. M. clxj. ipse fredericus imꝑator cū magnis copijs descēdit in ytaliā. atq̄
ciuitatē mediolanā ꝓnamis septē annis obsidiōe vallauit:
demū captā destruxit. ac tripartiuit in burgis. Destructa
aūt illa famosissima ciuitate ꝛ ad solā vsq̄ coequata: corpora trū regū. s. magoꝝ q̄ ad dbtisū i cunabulis ad oriendum venerant: stella duce. olim a constantinopoli translata. et per sanctum Eustochium miraculose mediolanum
translecta. Reginaldus colonien'sis archiep⁹ a mediolano coloniam transtulit vbi nunc requiescunt. Hic etiam frederic⁹. Anno domini. M. clxvj. cum non potuisset ꝓualere contra alexandrum papam in francia. aditus a rege francoꝝ intrauit ytaliam: et quia romani se
ijs eo rebellarant. adherentes alexandro bellū mouit contra eos circa tuscanellam. et victoriam obtinuit facta maxima strage romanoꝝ. Et qꝫ columnēſes fecerāt. ꝑdictos
in auxilijs imꝑatoris. ab expulerunt eos de roma. Et cū frederic⁹ obsidēt romā. romani vinlit' expulerāt eū. animati
aparsinis. Anno ꝑdicti frederici imꝑatoꝛis rex frācoꝝ ludouicus bostilit' cuꝫ minimo exercitu normannie fines ingressus: ꝛ cuncta vrnā in ditionē accepit. Interim dux
normanie henric⁹ in anglia ꝑtes rege Stephano fortiter agēs tandē cū eo pacē fecit. ea ꝑditōe vt dū ipse stephan⁹
viuet: anglie regnū pacifice obtineāt. Sꝫ eo defuncto ecclo alio medio regnū anglo. ad hennicū deuolua'. Anno
sequēti rex frācoꝝ ludouic⁹ ducē normannoꝝ ad pacē recepit: q̄ rege stephano mortuo intrāte rege frācoꝝ. regnū
angloꝝ ingredi'. atꝫ ex integro regno potit⁹. annoq̄ pacem reformat.

Cetera anno primo .§.i.

frederici. Inclit⁹ rex baldoin⁹ quint⁹ rex hierosolimitanus
cōgregata regni militia ad vexandā ascalonam duxit.
Cuiꝰ adiacentia pomeria ciuitat' succēdissent: affuit eis dīna clemētia. q̄ christianos ad maioꝛa accēderet. Mā ciuitatē ad deditionē cogē ꝓponūt. Est aūt ascalona vna d
q̄nq̄ ciuitatib⁹ ꝓbilisthinoꝝ i littore maris sita. formā dūs semicirculeus⁹ cornua sec⁹ litt⁹ maris iacet. circūferētia ꝛo
sine arcus sup terrā ad orientē respicies. Pāc igit' vrbē ꝑ
annos q̄nq̄ginta. postq̄ dūs terrā ꝓmissionis ꝓpłe christus
no tradiderat. adhuc resistentē nī ric⁹ ꝓno obsidere ausi
sē. rē ardua ꝛ pene impossibilē aggressi. Itaq̄ mari. tꝝ
ciuitate vbiq̄ vallata: diebꝰ odo frequēt' vrbē infestabāt.
Lines ꝛo alijs diu vinlit' restiterūt. Sꝫ cū ꝑ q̄nq̄ mēses ꝓtinos nī christiani ꝓcipes in acta obsidiōe ꝑseueranꝛes. atq̄ hostiū vires attrite ē videret' infos aūt ꝑes amꝑos solito obtinendi ciuitatē fouēt. classis egyptioꝝ nūs
videntibꝰ nec ꝓbibē valentibꝰ ad portum vrbis applicuit.

Lo tpe dū christian⁹ ꝑplus circa ascalone expugnatiōꝛ
toris viribꝰ desudaret. Noradin⁹ vir circūspect⁹ ꝛ ꝓudēs
mottio aynardo regni damascenoꝝ ꝓcuratore. qui suis
comatib⁹ semꝑ restiterat. plurimū videns militiā christiano
noꝝ circa ascalonā ee occupatā. cū ingēti militia regnū damascenoꝝ inuasit. vbi facilitib⁹ ꝑ magna ꝑte damascenis
regem eoꝝ dissolutū ꝛ inuncē regno ꝑinat ꝛ fugere compulit in oriente. Itaq̄ nor adinus capta damasco et omni
regione subacta: estimās nostroꝝ exercitū ab ascalone remouere penes adeꝑsem ciuitatē obsedit. Sed ꝓua dñi misericordia neutꝝ obtinuit. Mā ipse circa obsessam ciuitatē
nibil ꝑfecit. ꝛ nostri ad deditionē compulerunt. Nam ce
pto operi cū multa instantia ꝛ vigilantia insudantes. ꝛ dubio animo negantes requiē ex eis quotidie stragem nō minimam operantes. non tū sine damno nostroꝝ. Nam vna
die circa quadragita ex fratribꝰ tēpli violenter in muro facto quodā fotamine ingressi sunt ciuitatē. qui omnes deo
ꝑmittente ad vnū occisi sunt. Quo casu ꝑsternati christiani pene a ꝓposito destiterunt. Sed in idipsum redeuntibus die quadā ciuib⁹. vltra ad bellum exeuntibꝰ adeo nostris graui strage ꝑstrati sunt. vt non esset in ciuitate familia. quā luctus domesticus non ꝑmeret. Quare ꝑsumpto
militie robore. omnis eoꝝ resistendi ꝑtus emarcuit. vnde
tot malis ꝑcelli de cōmuni omnū ꝑsilio interpolatis conditicibꝰ vt vrbib⁹ ꝛ libertis. ꝛ oīeoꝝ supellectili eis egredi liceret ciuitatē dño regi resignauerunt. Capta aūt est
dicta ciuitas. Anno dñi. M. clij. Quo etiam tempe dominus reginaldus de castilione. qui dominā ꝑsanctā ray-
mundi ꝑncipis antiochen' relictā vxorem duxit: non sine
admiratiōe multoꝝ. Mā multi inclyti ꝛ nobiles eā in matrimonium appetebant. oīb⁹ ꝑspectis vna stipendiarium militem
hāc sc⁹ reginaldū occlte sibi maritū elegit. Qui videns q
ꝛ factū nō mediū dño ꝑtriarche placuerat. mot⁹ indignatione instigante dyabolo. dictuꝫ patriarcham cepit. ꝛ eum

ignominiose tractauit. Nam vir senem & infirmum nudo capite ac nelle deduxit. p diem estiuū in sole feruentissimo stare cōpulit. Deinde omnib⁹ bonis spoliatū dimisit. Qui oculos ciuiū suor⁹ non ferens relicta antiochia in regnū se transtulit hierosolimitanū.

Peridem tempus .§.ii.

vbe ascalonitana a christianis capta. Raymūdus magn⁹ domus hospitalis hierosolimitāi q̄ ū. Jo. nciat'. vna cum fratrib⁹ suis. tā dño p̄iarcha hierosolimitano. q̄ cetere eccl̄ie platis mitras sup p̄iarchali iure inserre cepert molestias. Mā sine a dño p̄iarcha sine ab alijs ob fedā sua excōicatos. & ab eccl̄ia sep̄atos ad celebrationem diuinor⁹ passim recipiebāt. Egrotis viaticū & extremā vnctionem nō negabāt. nec mortuis sepulturā: multaq̄ alia p̄ ementates eccl̄ie faciebant. Cūq⁹ sup huius temeritatib⁹ dñs p̄iarcha sepe p̄queret' at cūes vsq⁹ ad eā remeritatē dya bolo instigāte puenerūt. vt armis coreptis rāq̄ in domus eius dā gregarij p̄tra patriarchā in eccl̄ia sepulchri irruerunt. Huius aūt tāti mali p̄mitiuā origīē. vt dic tyrensis archiepūs in hystoria hierosolimitana. romana eccl̄ia (licz forte alle scias) videt' p̄buisse materiā. Mā locū predictū a dñi patriarche iurisditiōe cui diu subiacuerat exemptauit. Ut aūt ex quo modico semīe iacto. loc⁹ me monatus tantū cepert incrementū. aliquātulis supioū exordia. p̄senti vacamus mandandis hystorie. Igit sciendū est q⁹ tpe quo infideles detinebāt regnū hierosolimitanū. nō defuerūt qui occidētalib⁹ ptib⁹. q̄ loca sancta aut deuotionis cōmercior⁹ gr̄a visitaret aliq̄. Int' q̄s fuerūt amalfitani. Amalfia ē ciuitas apulie. cui⁹ ciuitat' habitatores pui mi merces pegrinas q̄a ociēs puinō nō nouerat. ad partes syrie lucri faciēdi causa deportarūt. Quare apud illi⁹ regionis dños gr̄am merebant'. Quia ex eo ad loca sancta causa orōnis accederēt. nō habebāt infra ciuitatē domicilium: vbi mota facer̄et. obtinuerūt a caliph a rege egypti. vt infra hierusalē in loco q̄ eliḡer̄et. liceret eis oratoriū edificare. Itaq⁹ sumpta a mercatorib⁹ p symbolū pecunia eis iuxta dñice resurrectiōis eccl̄ie. mōasterū erigūt in honorem sancte Marie dei genitricis. Et q̄n latini fundauerunt: loge tpe dictū est monasterū sancte Marie ī latina. Quo facto de ordine suis. tā monachos q̄ abbatē adducentes locū regularit' instituūt. Confluētib⁹ aūt ex p̄bus occidētalib⁹ ad loca veneranda hierusalē visitāda. marchio. q̄ ad victualia p̄curāda sibi ve. ppio expēse nō suppetebant. eis de p̄dicto monasterio victuq⁹ fraternalr̄ ministrabat'. Erexerūt aūt in dicto loco altare bēi Johannis eleymon: hic fuit p̄iarcha alexādrinus. cui⁹ pia studia & liberales elymas enarrabat ois eccl̄ia sanctor⁹: vñ a sanctis patrib⁹ vocat⁹ est ille Jo. eleymon q̄s interp̄tat' misericors. Huic loco venerabili qui se ita caritative ad oēs extēdebat. nequ⁹ reddit⁹ erāt nequ⁹ possessiōes: si p̄dicti cives amalfitani collecta inter se pecunia. q̄si p symbolū q eos qui ad ptes illas nauigabāt. abbati q̄ ibi. p tpe erat offerebatur. Ita ē p multos annos curricula quousq⁹ placuit summo rerū opifici. ciuitatē teo amabilē a cultu purgare gentilium & suo cultui restituere p̄ter p̄dicto modo mīlit locus ille.

Mōificatū etiā fuit a dēi timentib⁹ nō lōge a dicta eccl̄ia sancte Marie in latina. monasterū femīar⁹ in honorē sancte marie magdalene. et sorores sub certo numero posite. ad obsequiū adnētantiū multe. In quo monasterio tpe quo capta fuit ciuitas hierusalē. p principes christianos. repta est ibi abbatissa q̄ dā nole agnes natōe romana. que etiā post captionē ciuitatis p aliquot vixit annos. Sic ergo de tāmodico incremēto p̄dicte domus. fratres pia in visitatione abbatis se subtraxerūt. Deinde multiplicat⁹ dignitis p romanā eccl̄iā a potestate dēi patriarche sē mancipati. Profect⁹ aūt p̄tra eos patriarcha ad romanā curiam. cui ibi cum eis diu litigasset: p̄fusione indut⁹ ad ppria remeauit. Nam de tota turba cardinaliū vix reperti sunt tres. qui christum sequētes. eius ministro in causa sua pia vellent fauere. Alij oēs abeuntes post munera secuti sunt viam balaam filij bosor.

Peridem tempus .§.iii.

Reginaldus de castillione antiochen⁹ princeps. puersor⁹ hominū quor⁹ marie arbitrio regebat'. cypr̄ insulā regno hierosolimitano vicinā. q̄ tūc tpis sub ditiōe imperatoris greco⁹ tenebat': pplis fidelib⁹ referta immāllis violēt' suis exercitib⁹ occupauit. Occupat aq⁹ insula vibes contrinit deiecit oppida. monasteria tā viror⁹ q̄ femīarū impudēt' p̄fregit. Mā aum & argēti q̄ inde abstulit nō fuit numer⁹ neq⁹ finis. Preterea ea tēpestate dū dños balduin⁹ quin⁹ rex latinor⁹. dū quandā ciuitatē quā turchi p̄ter p̄sidiū oc eis paner̄at violēt'. occup at⁹q⁹ succēderāt recdificass̄. In de rediēs hierosolimā subito saraceni i via posit' inclusa. ipsum vndiq⁹ aggrediūt'. atq⁹ suis oībus in fugā p̄uers̄ ipe pene capt⁹ ē. & eq velocitate deo p̄tegēte de mānib⁹ inimīe lib⁹ erept⁹ ē. Capta igit' ē illa die de christianis mānia multitudo: celi ſvo pauci. Int' q̄s & magn⁹ milites tēpi capt⁹ ē. Factū est aūt ā anno ab incarnatione dñi. M. c. lxvij. xiij. kalen̄. Julij. Sequēn anno mortalin⁹ infestissim⁹ christiane fidei p̄fector⁹. p̄gregatis suis copijs. castra quedā q̄s spelica dicebat' obsidet. q̄s postq̄ regi balduino innotuit assumpta regni militia: vnacū dño tbeodorico flandrensiū comite ad soluēdā obsidionē p̄perat. Cui⁹ aduentum cū cōperisset mortalin⁹ obsidionē soluit. atq⁹ ordinatis acieb⁹ ad pugnā regi aduenīēti occurrit. Itaq⁹ pugna cōmittit'. & p̄ia diuina misericordia post dūi p̄tractū plium. nris ē de infideli pplo p̄cessa victoria. nō sine multa illoꝝ strage. in fugā p̄uersi sunt. Eodē anno dño ꝑsante nono patriarcha⁹ imperatos cū innumerabili exercitu in cilicia descendit. Causa aūt aduēt⁹ sui erat. q̄ dñs tbo⁹ magnus armenor⁹ dño. p̄ pte maioꝝ ei⁹ expulsus imperatoris familiarib⁹. q̄ ciuitatib⁹ & castris p̄rat: fere cilicia occupauerat vniuersa.

Princeps aūt antiochen⁹ p̄scie stimul' agitat⁹. p eo q⁹ interea imperatoris cōmisserat. cogitabat q̄ satisfactionis genere se posset ō tāta offensa imperatoꝝ recōciliare. De p̄silio aūt suor⁹ venies ad imperatorē i cilicia. cū summa ignominia p̄ pli latinor⁹. imperatori recōciliat⁹ ē. Nud⁹ enī vt dicit' pedibus. nudatus lanais manicis. vsq⁹ ad cubitum decentatis. ac circa collum fune religato. gladium habens in manu nudū. cuius capulum dño imperatori porrigeret. coram vniuersis legionib⁹ dño imperatori est p̄sentatus. ibiq⁹ ante pedes eius in terra p̄stratus. tādiu iacuit quousq⁹ cunctis verteret' in nauseam. & latinitatis gloria in obprobrium & fabulam esset. Rex autem hierusalem audiēs dēi imperatoris aduētū ad eū. cū suor⁹ principū electissimo comitatu festinus adnenit. a quo cum mīta gloria susceptus est. Et ne apud imperatorem mota eius esset infructuosa: dūm p. incipem armenoꝝ. quem dño imperator insatiabili odio persequebat' recōciliauit. Tandē multis cumulatus donis in regnum remeauit est. Imperator pactis his. p̄ter que in ciliciam descenderat. nō multo interiecto temporis spacio. cuius domesticis cum renocantibus ad ppria redijt. Anno autem ab incarnatione dēi .M. clx. Reginaldus antiochenus princeps. cognito q⁹ i terra que fuerat principis edessani absq⁹ militaribus copijs armentis referta esset. & facile patere posset ad predā. collecta ingenti militia profectus est ad locū. atq⁹ nemine resistēte infinita preda inde collecta ad ppria reuertebatur. Quo audito hostes fidei. qui i illis partib⁹ habitabāt ad ercuiendā predam principis in magna multitudine occurrunt. atq⁹ de sua confidentes multitudine p̄lium cōmittunt. Cumq⁹ dūs ancipiti p̄lio decertassent. nostri nonil sine mente consternati. preda dimissa terga dederūt. multis occiſ. & aliq̄ etiā capti int' q̄s. ipse reginald⁹ dux fuit. id pctis exigētib⁹ capt⁹ est: atq⁹ ab p̄iam cum alijs captiuis cum summa ignominia est deductus. Post hunc ca-

sum tamdesiendum rex hierusalem ab antiochenis vocatus antiochiā ꝓfect⁹ ē. cōpolitosq; rebꝰ ad ꝙuia ē reuers⁹ ꝓauaritiē duo principes ad ꝑas diuulsa. Nō aūt multo post trāsacto rge q̄baldā negocijs ardnis regrendi uoluit. dūs rex antiochiā venit. in q̄ ciuitate grauē incidit infirmitatē. Qui mortis sibi sentiēs imminere periculū beniuolos se deportari fecit: vbi ciuēs regni sui platos sibi ac principes ad se euocari fecit. Quibꝰ in p̄sētia sua cōstitutis fidē suā pie ac religiose articulatim aperiēs pontificibꝰ pcā sua cū multa ꝓtritione ꝓfitēs. carnis solut⁹ ergastulo diam celo intulit. Dī⁹ in q̄dā medicia venenū sibi ꝓpinatū fuisse nec ō a vero multū dissile fuit. Nā residuū q̄ rogi sumere mādatū fuerat. pane infuso. cuidā catelle ēdēdū infra dies paucos mortua ē. Tantā aūt mel̄ioā in nullo regno ꝑ morte alicui⁹ p̄cipis extitisse. nulla tradit hystoria. Ferē nihilominus ⁊ hostes fidei de eⁱ⁹ morte voluisse ara vt q̄buslā fugerentibꝰ notadino damascenoꝝ regi. vt cū christiani duces in multis eēt occupati. fines aīos ingredēt⁹ dī⁹ respōdisse. Compatiēdū ē ⁊ hūane indulgēdū iusto eoꝝ voloti eo q̄ principē amiserūt qualē reliq⁹ bodie non hꝫ orbis. Obiit anno dñi. M.clxq. mens⁹ februarij die vicesimaprima atq; inter suos ꝓdecessores in ecclia dūici sepulchꝝ est⁹ ꝓlatus.

Domio balduino .§.iiii.

quinto rege hierosolimitano defuncto. vt dictu est: succes sit ei in eadem sancta ciuitate clarissimꝰ rex fortis. comit⁹ Almaricus filius eius vnicus. Anno dñi. M.clxq. Fuit aūt ⁊ almaric⁹ vir expientia sclar ꝓdit⁹. prudēs admod. et ingēs circūspect⁹. Fuit aūt statura modica. fingenq; vindicande mētis officio sat; cōmode erat instructus. Fuit etiā q̄ negari nō pōt pecunie cupid⁹. sup quā regiū decꝰ ret dignitatem. Sed ne regni necessitatibꝰ nec expensis pcebat. nec propꝝ corporis fatigatē renocabat. Anno igitur primo regni eius egyptijs negandū annuū tributum soluere. q̄d cum patre suo perpetrarant. congregatis multitudo copijs descendit in egyptum: vbi ei cū innumera multitudine occurrit procurator egypti. qui prelio victus multis suorum amissis aufugit. Timentes ē egyptij ne ceteros ep̄as⁹ ad intima regni penetrare rupibus aggeribus. qui flumen nilum cohibere solet. eruberantes aquam ꝑ regionem inducunt. quare bis repagulis dominus rex almaricus vltra ꝓgredi non potuit: vnde victoria potitus in regnum reuertitur est. Non aūt multo post tempore. Notadinus eiusdam potentis egypti filius tyrannidem vsurpabat. sperans regnum egypti sibi vendicare. syraconum milane sue principem. cum infinita turchorum multitudine in egyptum destinare constituit. Quod audiens soldanus egypti de propinquo virtute diffidens legatos ad dūm regem almaricum mittit. orans vt pera ingrē tes hostes auxilium ferret. tributum autem non solū. quale patri suo fuerat constitutū. verum ꝑ suo arbitrio multo maius pollicebatur: subiectionē ꝑpetuā. fedusq; pbēne. datis obsidibꝰ firmare ꝙatus erat. Dī⁹ p̄dicti legati cū rege tractarēt. peneq; cū eis iurta eoꝝ petitionē esset sanctum. p̄dict⁹ syracon⁹ intrās cū suis legionibꝰ egyptū. occurrentē sibi soldanū bello victū fugauit. Qui fugiens a suis occis⁹ ē. Post cui⁹ mortē suar q̄dā soldan⁹ fact⁹ ē. Syraconus aūt post victoriā balbeis ciuitatem expugnauit. Timēs ē suar soldan⁹ ne hospitē talē introducēdo suam ꝓditionē detectionē faceret cū rege hierosolimitano almarico pactiones renouauit. vt rex cū vniuerso suoꝝ exercitu descēdit in egyptū anno scdo regni. sui. atq; vnacū soldano victū syraconū apud balbeis obsessum ad deditionem copulit. ea ꝓditōe vt cū suis oībꝰ liber⁹ haberet exitū. Quo obtēto ciuitate deserēs damascū reuers⁹ ē. Quibꝰ dieb⁹ notadin⁹ a pegrino christianis circa ptes tripolitanas rebellat⁹ ē. Aduenerāt em oīonis causa q̄dā nobiles aquitanie. s. hugo senior de lisigniaco. ⁊ guifridus comitꝰ angolimēſ frat. Qui subito cū eoꝝ militia sup exercitū nostrū irruentes. pene vsq; ad internitionem deleuerunt. Notadin⁹ aūt cesis sinistro ꝓsternat⁹. damnū abolere cupiens nō post multos dies ꝑgregatis suoꝝ copijs. castrū q̄dā christianoꝝ ñ lōge ab antiochia obsedit: q̄ postq; nris innotuit principibꝰ dūs boamund⁹ terci⁹ princeps antiochen⁹. comes tripolitan⁹. calamann⁹ alicie pfes dūi impatoris ꝙsanguine⁹. Thor⁹ quoq; armenoꝝ princeps ad obsidionē solued̄ ꝓficiscūt. Itaq; eis aduenientibꝰ ꝓlium cōmittit. ⁊ cū diu anceps marte dimicatū esset. tādem peccatis nris exigētibꝰ. christiani in fugā ꝑsi vincūt ac cedunt innumeri. Ex ꝙ principes oēs fere capti sunt. s. princeps antiochen⁹: Comes tripolitanus: Calamann⁹ ꝓfect⁹ hugo de lisigniaco. ⁊ alij multi nobiles christiani. Notadinus infidelis princeps hac potit⁹ victoria ꝓdictū castrū expugnauit. Factū est ō anno dñi. M.clxq. ydus augusti. Eodē anno idē notadin⁹ cū adhuc rex in egypto teneret occupat⁹ vbē christianoꝝ q̄ vulgari appellatōe bellianas dī obsessam ad deditionē cōpulit. Redēs aūt ab egypto cū suis expeditiōibꝰ. rex almaric⁹. vbi etsi audierat sinistra q̄ in regno acciderāt: vocat⁹ tñ ab antiochenis illat vnacū comite flandrēsi q̄ eo anno in regnū appūcerat ire non distulit. Aduenientes tāta deligēta regionis negocia quāta ꝙpia tractare ꝓmerat cepit. ⁊ prudent⁹ administrans oia effecit vt eadē essent multo interueniēte precio. princeps libertati ⁊ honori ꝙpio ē restitut⁹. Sequenti anno iterū notadin⁹ egypti regnū occupare nititur. q̄b cum dūs rex almaric⁹ comperisset. collectis ex vniuerso regno militarib⁹ copijs progressa solitudine descendit in egyptum. Quo audito suar soldan⁹ nisi fidei admirās syncritatē in immensum gauisus ē. Cōsiderabat em vir prudēs q̄ hostem. qui regnū sū intrauerat nullatenus aut sistinē. aut a regni finib⁹ expellere. nisi p̄ christianū exercitū non poterat. quare ꝓsentiēte caliphā. vt dño regi quadringēta aureoꝝ milia daret. ea ꝓditione q̄ dōs rex non aggrederet egyptum. nisi syracono aut extincto aut de omnib⁹ egypti finib⁹ expulso. Igit⁹ his pactis rex cōtra syraconum ad ꝓlium egredit⁹. atq; nō longe ab eo castrametatus est. ⁊ die sequenti omnib⁹ desiderio bellū decernit⁹. vtq; impar nimis erat accinctoꝝ ad ꝓlium distributio. Syraconus em habebat equitū loricatoꝝ duodecim milia: christianoꝝ vero erant equites quatuor milia. absq; egyptijs vilibꝰ et effeminatis. Egressi igit⁹ ad ꝓlium rex aciem cui syracon⁹ praerat viriliter inuadit. innumeram absq; vlla resistētia ꝓsternit. atq; in fugā versum diu cedendo prosecut⁹ est. Hugo autem cesariensis que alteri acie ꝑrat in eam aciē cui saladinus syraconi nepos ꝑerat impetum fecit. Cūq; aliq̄ diu dimicatū esset. suis eum deserentibus capitur. atq; non nulli ex suis acie capti multiq; interfecti sunt. q̄bus et ipse post se cruētam victoriam hostibus reliquissent. Ceciderunt autem die illa de hostibus mille quingenti. De christianis autem centum occubuerūt. Syraconus autem e ꝓlio fugiēs tradentibus ciuibus alexandriam occupauit. q̄b postq; regi innotuit cum omni celeritate illuc accedens ciuitatem obsidiōe cinxit. ordinata in mari classe nec victualia nec alimēta ciuitati modo aliquo intromitterentur. Est autem alexandria totius egypti metropolis. in ea parte sita. que libiam respicit in cōmio cultū solurita vt extra ciuitatis menia versus solis occasum. vasta ꝓtenus bemens adiacet. Hanc vt antique tradunt hystorie: alexander magnus condidit. Sita est aūt nō longe ab ostio nili. Distat autem a flumine alneo quinq; aut sex miliaribus. Sed tamen certo tempore soliti fluminis incremento. pars vbem influit. quam aquarum influxionem ciues nis amplissime pro toto anno ad eorum vsum reseruant. Sitaq; puteos q̄tum ad celebranda commercia cōmodissime: portus habēs duos disiunctos lingua quadā interiacēte valde angusta. In capite aūt illius ē turris mire altitudinis. quā pharos appellant: ⁊ eam Iulius cesar di-

erat edificasse. De sup̃ioribꝫ autẽ egypti ꝓuinciis ꝑ ſtulticiã
nũ olim alienoꝝ copiã ſuſcipit vberiꝫ. Vbi eodem re
gionibꝫ trãſmarinis nauigio oĩs opulentia miſtrat. Ad q̃
ex vtraq; india. ſaba. arabia. ⁊ etiã ex vtraq; ethyopia. ⁊ ꝺ
ꝑſide ⁊ alijs adiacẽtibꝫ ꝓuincijs. quicq̃d aromatũ. marga
ritaꝝ. gẽmaꝝ. ⁊ oĩs alterius gazaꝝ. ⁊ pegmatꝫ mercũ. quibꝫ
noſter indiget orbis per mare rubꝝ vñ gẽtibꝫ illis ad nos
ter ẽ. ad eã vbi q̃ in ſup̃ioribꝫ egypti pũbꝫ ſita ẽ que ar
dyph dicit. q̃ ẽ in ripa ciuſdẽ maris ſita. deferũ. inde ꝑ nilum in alexandriã deſcẽdit. Sic ſ̃ cõtinentali ⁊ occidentali
ſlicit cõcurſus gloꝝ. Illoꝝ eadẽ ciuitas foꝝ publicum
vtroq; orbi.

Obſeſſa ciuitate in .§.v.

ſtabãt nñi. ⁊ qb; arctio poterãt granabãt obſeſſos. Quid
plura: Quotidiani ꝑflictus cedes ſuoꝝ ꝓtinue victualiũ
defect⁹ ꝓpũs infra ciuitatẽ clauſum attriuerãt. Timẽs igr
ſaladinus ne ciues ꝓtra eũ inſurgerẽt. oĩa patruo ſiracono
q̃ in ſup̃ioribꝫ pũbꝫ egypti ciuitatẽ quandã obſederat ſi
gnificat. q̃ audita nepotis neceſſitate ſoluta obſidiõe. ba
bilonẽ puenit. Sꝫ audiens eas ciuitates chriſtianoꝝ ꝓui
dio eẽ munitas. mediãte bogone ceſarieñ. quẽ captiũ te
nebat tractare cepit de pace. ſ. dñs rex receptis ſuis quos
ſiraconus tenebat ĩ vinculis. ⁊ ipſe obſidiõe alexãdrie ſo
luta ⁊ captis turcbis. ſiracono reſtitutis regnũ egypti ſi
raconus cũ ſuis legiõibꝫ egrederet. Placet itaq; dño
regi ⁊ ſoldano tenoꝝ pacis. ⁊ ſufficere videt ad gloriã ⁊ ci
uitas ꝑ tedimonẽ in domini regis ti ãleat poteſtatẽ. ⁊ ſira
conus de nniuerſis egypti finibꝫ cõpellat exire. Egrediẽſ
q̃ ceſſa pace obſeſſi. q̃ diutina fuerãt obſidione macerati
vñ ꝑ omnibꝫ admirãtes. q̃ tantã ciuitã multitudinẽ tan
tam adoneaꝝ numeroſitatẽ. rãmodicus exercit⁹ infra me
nia vrbis tãfacile coercuerit: ⁊ ad ignominioſam iuxta lib̃i
tum cõpulerit teditionẽ. Vix eñ chriſtianoꝝ erãt equi
tes. ccccc. pediti vero q̃nos aut quinq; milia. Obſeſſoꝝ
vero q̃ anna poterãt ã. l. milia. Itaq; recedẽte
ſiracono ex egypto ⁊ etiã dño rege cũ ſuo exercitu in regnũ
reuerſus eſt. Anno dñi. M. clxvij. Regni autem eius xij.

Sequẽti aũt anno ſolennis legatio ad dñm regem bie
ruſalem ab imp̃atore cõſtãtinopolitano directa eſt. Sum
ma aũt legationis hec erat. Senſerat dñs imp̃ator cõſtan
tinopolitanus. q̃ regnũ egypti hactenus admodũ poten
⁊ opulentũ valde in manus quoꝝdam imbellũ ⁊ effemina
toꝝ: q̃s ⁊ finitimis ꝑſis in noticiã venerat: vñ nõ videbat
poſſe dñs in ſtatu ſe cõtinere ꝓñti. quin ad gẽtes alienas
eius dominã oporteret trãſire. Concepit g̃ apud ſe dñs
imp̃ator. q̃ auxilio dñi regis hieroſolimitani facile poſſet
illi dñs ſuã iuriſdictionẽ recige. Vñ ſup hoc ꝑdictos lega
tos miſerat. Hac g̃ gratia memoratile legati regẽ adeũtes.
ſermatis ꝓcionibꝫ. ſ. q̃ certo tempe. infra q̃s dñs imp̃a
tor gentes mitteret ſimul vniti ꝑdictũ aggrederent regnũ
vt dicit fama publica ꝓnunt: q̃ ſuar ſoldanus egyptus
frequẽtes ad nos adinũ dirigebat legationes occulte. ab eo
implorans ſubſidiũ aſſerẽs ſe inuitũ pacis federe cum ini
mico ꝑſo iunctũ. Qr ſi de eius amicicia certus foret. ab eo
recedens. pacta frangeret. vñ rex iuſta indignatiõe motus
collectis copijs in egyptũ feſtinat deſcendere. Sunt aũt
qui dicũt oĩa ꝑdicta ficta fuiſſe. Sed vt factũ tãotabile
aliquã haberet excuſationẽ. talia ſunt vulgata in populo.
Incentiuũ aũt huius mali (vt quidã volũt) miniſtrabat
gilbertus magiſter domus hoſpitalis. Fratres aũt militie
templi eidẽ ſe facto ſubducẽtes. q̃ eius ꝓtra ꝓſcientiam vi
debãt amico regno. ⁊ de noſtra fide ꝓſumenti. ꝓtra teno
rem pactoꝝ bellũ indicere regẽ ſequi negauerunt. De
ſcendẽte g̃ rege in egyptũ peluſiũ ciuitatẽ expugnat. ciuibꝫ
ꝑ maiorẽ partẽ emptis. Soldanus aũt ſuar bie audita
mente ꝓſternatus. quid faceret ignorabat. attamen deli
berat. ꝑ temporis patiebat̃ angũſtia. an regẽ tempter
expugnare muneribꝫ. aut vicinos ſue ſuꝑſtitionis pincipes ad ſui auxiliũ ꝑcibꝫ pretioq; ſollicitet. tamen maturꝫ
conſilione placet ei vtriq; tempꝫare. Miſſa ergo ad no
radinũ legatione implorat auxiliũ. et impetrat poſtulatũ.
Nam vocato ſiracono cũ magna ſue gentis milicia eũ in
egyptum dirigit. Rex aũt eueſa peluſio. chayr obſedit.
Soldanus aũt regis animũ pecuniaꝝ cupidum. pmiſſio
nibꝫ enervat infinitã pecuniã ei tradens. Nam vt dicunt
aliqui aureoꝝ vigeſies centena milia. qũ vir egypti regnũ
ꝓſolvere poſſet. ꝓmiſit. Hoc aũt vt poſtea patuit non eo
moliebat animo: vt qũ ꝓmiſſerat ſolvere poſſe ſe creder
ret. Sed vt qũ expectabat interim turcboꝝ auxilium ve
niret: Datis interea in ꝓſenti centũ milibꝫ aureoꝝ. rex
obſidionem ſolvit: ⁊ quaſi q̃ muliere recedens. circa ortum
balſami caſtra ꝓſtituit: vbi dum eſſet cognouit per explo
ratores. q̃ ſiraconus adueniens. immenerã ſecũ trubebat
multitudinẽ. Quo compto ire ſibi obuiã parat. Sed nõ
multũ ꝓceſſerat. cũ audiuit ſiraconũ nilum tranſiſſe. Hic
iam opus erat nono ꝓſilio. Nã duplicatis hoſtium viribꝫ
non erat tutũ in egypto diuturnioꝝ moraꝫ facere. Quare
ordinatis agminibꝫ in regnũ redijt. Porro ſiraconus vi
dens tempis opportunitatẽ vota ſuis ꝓſonare. et iam nõ
eſſe quẽpiã diſcedente rege. qui eius reſidentiã poſſet pre
ſtare impedimentũ. q̃s quius mente ꝓceperat mãdat effe
ctui. Nã ſoldanũ nibil ꝺ turcboꝝ fide dubitantẽ inſilit oc
cidi. Poſt cuius mortẽ ingreſſus ad caliphã. ⁊ ei debitaꝝ
exhibẽs reuerentiã ab eo ſoldanus officio inſignit. O ne
phanda cupide mẽtis inſatiabilis rabies. Cece a quo qui
eto ⁊ tranquillo ſtatu ⁊ in quẽ turbulentũ in pũbꝫ oriẽtaſ.
chriſtianos vicerit inordinatus ardos habẽdi. Egypti co
pie opulentiaꝝ immenſitas noſtris vſibꝫ famulabant. Et
ea pte hieroſolimitanũ regnuꝫ tota habebat latera. Nec
erat ab auſtro quẽ ſolicitaret. At nunc ecõtrario cõmuta
tus eſt color optimus. ⁊ peruerſa eſt ĩ lactũ cyrbata noſtre.
Nam vbicũq; me vertã. ſuſpectus inuenio regiones: cũ
oĩs vicina ꝑ circuitũ regio hoſtilibꝫ poſſeſa patuit: ⁊ in chri
ſtianoꝝ perniciẽ ſe armãt. regna cõtermina. Vtq; ſiracono hoc tãmagno ſucceſſu nõ letat⁹ eſt dñs. Nã vt vno
anno ſibi egypti potitus imperioꝝ finiret. Quo mor
tuo ſucceſſit ei ſaladinus vir acris ingenij. in armis ſtrenu⁹
ꝓſilio altus. liberalis ſupra modũ. maxime in viros milita
res. in quos oĩa effundebat. Fuit ꝓterea clemens in tri
ctos. ⁊ in verbo valde ſtabilis. Hic primo ſui principat⁹
auſpicijs. ad caliphã dñm ſuũ ingreſſus. vt ſolitũ ei ex
beberet reuerentiã. clauã quam ſecuꝝ portabat ipſum oc
cidit. Quo occiſo omnẽ eius progeniem gladio tranſiuer
beranit: vt ipſe ſimul eſſet ſoldanus ⁊ caliphꝫ. Poſt cuius
interituꝫ omnẽ eius theſaurũ. qui erat infinitus liberaliter
ſuis erogauit militibꝫ. Dño aũt almarico rege ex egy
pto ĩ regnũ reuerſo. illi die nibil memoria digniũ ea tye
me ĩ reg̃ geſtũ ẽ. Vere aũ ſoãnti videtur nñi ociẽtales chri
ſtianoꝝ ꝓncipes. q̃ occupato egypto a turcbis. nilo fcũ
eẽt veteriꝰ. ꝓianoꝝ ĩ oriẽte ꝓtinoꝝ⁹ eẽ deliberãt. vt ꝺ
ꝑlat⁹ ecciaꝝ regni ad occidẽt. ꝓncipes dimerent. q̃ diligẽ
ſime ẽt regni hierlimitã importabiles nõtates. et
ꝓianoꝝ inibi afflictiões. ⁊ caſ⁹ imineres aſpos. Miſſi ſ̃
ꝺcõl oim ꝓſilio. ad op⁹ milterij h⁹. dñs frederic⁹ tirenſ⁹
archiepc⁹. Et dñs Jo. peneadẽſ epc⁹. Qui felicit ad ꝑtes
occidẽtales ꝓueneres. paꝝ vl nibil ꝓfecerũt. Quare ꝓple
to biennio archiepc⁹ tirenſ⁹ rediit. dño epo peneadenſi
pauſus defuncto.

Anno aũt dñice in .§.vi.

carnatõis. M. clxix. circa autũni initiũ. mẽſe ꝓſtinopoli
tan⁹ imp̃ator pactoꝝ. q̃ cũ dño rege hierlimoꝝ fuerãt
. ſ. ve ſuis copijs adiut⁹ regnũ egyptioꝝ occuparet. claſſes
in ſyriã miſit. In c⁹ nauali imp̃atoꝛ exercitu erãt roſtrate
naues q̃ galee dicũt centũ q̃nq̃ginta. Naues aũt oneranie
ad eõs arma ⁊ alia inſtrumẽta bellica portãda. lxvij. Miſit
preterea de ſuis ꝓcipibꝫ: qui exercitui ꝑerant maldicas

ꝓsanguineum suū comitem: Alexandꝝ de puersano nobilem de apulia viꝝ. Rex aūt almaric⁹ aīa dis adiacentiū eoꝝ cognito. cōpositis regni negocijs apud ascalonā tā grecorum ꝙ latinoꝝ ꝓgregauit exercitū. Inde tā marino ꝙ terrestri itinere aīa damiatā quā a principio obsidē disposuerat castrametari ſt. vbē obsidōe vallantes. vbi dū ꝑ triduū assult⁹ differēt experimēto cognouerūt. ḡuꝝ sit qđ dictum ē a poeta. Sꝙ nocuit differre patis. Nā ꝫ interme dio spacio aduenientiū de supioribus egypti ꝑtibꝫ turchoꝝ copijs infinitis. nīs videntiū nec impedire valentiū vbem pē pene vacuā replenerūt: christian⁹ aūt pplus nibilomi nus erectis. vndiq; vigꝝ machinis vbē aggredit. Sed cives dño pūt argumētis nīs resistē fortagebāt. Nostri aūt in resistēdo videres eoꝝ animū. cū militare acrꝫ vebullent timide geladeꝝ cepenit cūcta mīstrare. Accessit ꝙ adēpta tāra ymēsū abūdātia. vt neꝙ tuguriꝝ paupiones. neꝙ papilionibꝫ ditiores. arte aliq; fallacia arcē possent. Fiebant preterea ſ interpellatio die bꝫ in ciuitatē assult⁹: in qbꝫ nāc nīs nūc hostes terer⁹ calculū reponebāt. Ipsi ꝫo rare latinos nisi lacessiti ad ꝙgressum ꝓuocabāt. In grecos ꝫo nōnunq; ꝙ quandā adulterinā portā. q̄ eoꝝ castra respiciebat irruptōes subitas faciebāt. Augebāt potro q̄ti die ciuibꝫ copie militares. adeo vt iā nīs essent formidini. Murmur ḡ serpebat in pplo. ꝫ erat omniū pene vna sniа christianos inanīt⁹ opa ꝓlunḡ. ꝑ ata dūitate ꝑ opus cessse. turisq; eē redire ad ꝓpria q̄ i egypto fame tabescē. Coaluerat eīm famos validain castris. eratq; oīm victualiū cassia. potissime in castris grecoꝝ. Mediantibꝫ ḡ nīs ꝫ de turchoꝝ satrapis nōnullis ꝓclamētibꝫ. in adigim grecis occultis q̄busdā ꝓditoribꝫ fed⁹ init⁹. ꝫ mox voce ꝑconia pax indicē. Depositis ḡ machinis. ꝫgne successūs: dominus rex almaricus terrestri itinere reuersus ē in regnū suū.

Ceci vero oēs qui amigo venerāt. vt ad ꝓpria remearēt sinistro omine ꝫ infaustis anbo naues ꝑscenderūt. Nam sensissima tempestate suborta subito ꝑfractis ad litora nauibꝫ. naufragū passi sunt. adeo vt de tāta classe vix naues pauce ꝫsistēt incolumes. Anno aūt sequēti mēse Junio. tāctus tamq; vehemēo terremot⁹ in orientalibꝫ ptibꝫ exitit. quātus in memoria pīnoꝝ nullus legit accidisse. Hic vniuersi oriētal tractus vrbes fundit⁹ diruēs: habitatores eaꝝ edificioꝝ casu cōsumit: adeo vt ad exiguā redigeret pauperiē. int̄ qs ꝫ ciuitates celebrine ꝫ ꝓbitatꝫ solotenus veiecit. Int̄ eas annocbiā strauit petra⁹. adeovt multis sumptibꝫ ꝫ laboribꝫ vix ad statū mediocrē potuerit reparī. De mediterraneis ꝫo q̄ ab hostibꝫ tenebātur: Alapia: Celarea: Amā Emisa. ꝫ alie nīte fundit⁹ corruerūt. In ꝓbenice ꝫo tripol nobil ꝫ ꝓlosa adeo ꝙcussa est. vt tota ciuitas q̄si ager lapidū ꝫ ruinaꝝ fieret ciuū.

Eodem anno mēse .ℌ.vii.

decēbri saladin⁹. vt christianis vicē repēdēt. ad inuadēdos eoꝝ fines totꝫ se vinbꝫ ꝓpat. vii ꝙgregatis et tota egypto militarib⁹ copijs. q̄ vsq; xl. milia eqtū dicūt fuisse: regnus hierosolimitanū ingredit. Cui⁹ adventu audito. rex cū vniuerso exercitu q̄ vir ducēti ꝫ q̄dragintā erē poterāt multes. cū oī celeritate ascalonā ꝓperat. Deinꝺ parte ad ꝓlia hostilia se pat occurrē. Sꝫ cū ad aliū declinātes locū. effractꝫ suburbiū gaza vrbē. cū ingēti ꝓda in egyptū regressus est.

Anno seqnti q̄ fuit. M.clxxj. vdēs lepedict⁹ rex. quātis molestijs regnū fatigaret. ꝫ q̄ hostium incessanter auge bat⁹ nūs. ꝫ cuiusdē regni ꝓcures ꝑ defecissent. et in eoꝝ locū soboles crescebat pniciosa: vō i tanta venerat penur⁹ vt debitaret. vt q̄ deficēt. Quare ꝺ ꝓlio ꝓncipū ioc cidentē solēnes nūcios milit. Ipse ꝫo ꝙ se cū classe. x. galeaꝝ ad impatorē ꝓstātinopolitanū velificanit accedē. Iḡt ꝓspa vl⁹ nauigatōe ꝓstātinopolim ꝑuēit. Audiēs aūt imperator q̄ tā famosus ꝓcepa. et tā amabil⁹ deo regni moderator. ingiā soli ꝑter solitū ingredēt. ꝓnā vbemēt admiratiō. q̄ ei posset causa tāti laboris. Deinꝺ glie sue ꝓsideratiō incrementum. q̄ rex hierosolimoꝝ locoꝝ venerabiliū dominice passionis ꝫ resurrectionis defensor ꝫ aduocat⁹ ad se venerat. qđ nulli ꝓdecessoꝝ suoꝝ legit accidisse. plurimum exhylarat⁹ ē. Ingrediēs ḡ ad eū in cena. ꝓceribꝫ suoꝝ dē ei familiarē assurrexisse. cū pacis osculo hylarit⁹ cū valde suscipiēs. Post dies aliq̄s rex imperatori vt sue cōmoditati. regni necessitates explicat. Immortalitatē fame quam sibi dīus imperator ī subiugādo sibi egypti regno cōparet posse diligēti⁹ exponit. Facilitatē q̄s obtinēdi ꝓpositi euidēter ostruir argumētis. Quib⁹ ꝓpositōib⁹ aure benignā imperatoꝝ ei⁹ aures cōmodauit. ꝫ desideriꝺ plenū ꝫ optatum pollicet effectū. Cōpleto igit̄ rex ꝓ voto negocio ad reditū se incepit ꝓparare. ꝫ feliciꝫ sumato ope cōposita classe mare ingredit: ꝫ secūdis flatibꝫ actꝫ ad vbē applicat sydonēsem. Eodē anno ꝫ sequēti saladinus irruptiones facit in regnū hierosolimitanū. ꝙ diuitiare ꝓpria. modicū aut nihil christifidelibꝫ nocē potuit. Anno aūt dñi. M.clxxij. i regno hierosolimitano res gestas nimis ꝫ regno valde detestabil⁹ dē accidisse. Qđ vt plen⁹ innotescat. sumēdū ē alt⁹ narrationis initiū. In paucis itenū circa ꝓparam anteradēm ē qdā pplus castella decē bōs. cū suburbanis suis. Eliꝫ numer⁹ eoꝝ vt sepe audiuim⁹. ad q̄dragīta milia virorꝝ vel amplius. Quino hereditaria possessiōe. ꝙ meritoꝝ ꝓrogatiua magīm sibi solēt ꝑficere. quē spretis aliaꝝ dignitatū nomiꝫ senē vocant. Cui tanta obediētie ꝫ subiectiōis vinculo solent se obligari. vt nihil sit eoꝝ. nil tam difficile. tamq; periculosum. qđ ad magistri imperiū ardētiꝫ nō aggrediant̄ implere. Nā int̄ cetera si qs būt principes odiosos. data vni de suis sicca vel gladio nō ꝓsiderato rei exitu viꝝ euadē possint. illuc ꝓtendit cuius mandatū ē. Et tādiu ꝑ complendo anti⁹ impio laborat ꝫ circuit. q̄usq; pagat officiū iniunctū ꝓceptoris mandato satisfaciēs. Hos tā nostri ꝙ saraceni (nescim⁹ vnde deducto nomie) assissinos vocāt. Quigit̄ annis q̄busdā gentis saracenoꝝ leges. ꝫ eoꝝ traditiones tanto zelo coluerunt. vt eoꝝ respectu ceteri saraceni q̄si transgressores ac pūnicatores iudicarēt̄. et ipsi sola legē viderent̄ implere.

Contigit pieb⁹ illis. q̄ magīm sibi ꝓfecerūt vnū facundissimū sobtilē ꝫ actis ingeniꝫ. Hic ꝑter mosē maioꝝ suoꝝ cepit hēre libros euāgelioꝝ penes se. et hoc apicem. Quoꝝ primato incūbēs studio. miraculoꝝ seriē christi ꝫ ꝓceptoꝝ mīsto labore assecut⁹ erat. Inde secū ꝙferēs christi sui nomen ꝫ honestā doctrinā. cū bōs q̄ miser ꝫ seductoribꝫ machomet⁹. cōpicibꝫ suis ꝫ receptis ab eo traditis fuerant. cepit sodē quicqđ cū lacte biberat: ꝑ dicti seductoris abominare immūdicias. Eodē quoq; modo ꝓfm suū eradicēs ab obseruātia illi⁹ superstitiōis. cessare fecit orationis dñi aī vsi fuerāt. deuciēs eoꝝ. Ieiunia. solutōs vinū. ꝫ omnes carnes eis indulgēs. Tādē ad interiora legis veniēs ꝓcedere: viz. quendā prudentē noīe boabdillā ad dūm regem almaricū dirigit: verba secreta deferentē. Quoruꝝ verboꝝ ꝓcipuus erat articulus. q̄ si magister ꝫ fratres milicie templi. qui castella eoꝝ habebāt ꝑternina. duoꝝ milium aureoꝝ. que singulis annis ab eis exigebāt volebant relaxare. ipsi ad fidē christi ꝫ baptismā passurēt. Rex autem eoꝝ legationem leto suscipiens animo. sicut vir discretissimus erat. eoꝝ petitionibꝫ plenius annuēs duoꝝ milia aureoꝝ. quoꝝ annuā relaxationem relaxari posse iubabant. de suis ꝓpijs redditibꝫ predictis fratribꝫ refundere paratus erat. Nunciumq; quem apud se dū tenuerat: sibi dato vocis itinere ad ꝓpium magistrum remittebat. qui dū tripolim pervenisset. fines sue ingressuo ī proximo. subito a fratribꝫ suprādictis. ex improuiso strictis gladijs irruentes hominē de regio ducatu ꝫ nostre gentis sinceritate ꝫ fide ꝓsumentem. ꝫ nihil tale verentem occiderūt. Qđ audiens rex facti atrocitatē. quasi in insania successus. convocatis regni principibꝫ in unā suam quicqđ acciderat afferēs redundare. querit illi⁹ quid ī tali casu oporteat facere. De cōmuni tandem principū cōsilio factum quod

acciderat asserunt non esse negligendum. Nam in eo ꝛ an
cronitas regia videbat' trepire. ꝛ cbristiãnois fides et con
stantia immeritã ꝓtrahere infamiam: ꝛ oriẽtalis eccia deo
placitũ ꝛ ei pactũ incrementũ amittere. Mittit' ḡ de ꝑsi
lio nobiles viri. q̃ a magro ꝓdicto fratr̃ odone de sancto
amãdo extãt. vt tãm excessus regi ꝛ regno vniuerso satis
factionẽ exhibeãt. dicebat' eis q̃ quidã frat' gualterus de
manlio vir nequam ꝛ monoculus oĩno penes se nihil ba
bens discretiõis. de fratr̃ tñ ꝑsona hoc fecisse: vñ magr̃ ꝑ
ter debitũ ei parcẽdo. ꝑ suos nũcios regi significauit. fra
trẽ q̃ hoc cõmiserat illi pniam iniũxisse. ꝛ ita cũ inuncta pe
nitentia ad dñm papã se eũ directur̃. Jnhibere ait ex pte
dñi pape. ne in ꝓdictũ fratrẽ q̃s auderet manus violen
tas iẽcere. Rex aũt ꝓ ꝓdicto negocio apud sydoñ ꝑsti
tutus. ꝓdictũ maiestatis reum de domo violẽter extractũ
vinculis mãcipari fecit. Tandẽ humis facti occasiõe. pa
lominus vniuersum regnũ rumã habuit irrepabilẽ. Rex
tñ apud assisinos magrm de sua innocẽtia ꝓ nuncios im
manis facti apparuit. Et cum ꝓdictis fratribꝫ satis ꝛ pato
visas moderamie vsq; ad sui obitũ rẽ dimisit indiscussam.
Dicit' tñ q̃ si de sua illa egritudine. quã statim ꝓ id factus
incurrerat. ꝓ alusset cũ regibꝫ ꝛ principibꝫ cbristianis or
bis terr̃ ãlã iniuriã ꝓsolueret ꝓ solẽnissimos nũcios ꝛ
tractare. Sodẽ tpe nosadinus alapit dño maxim⁹ cbri
stiane fidei ꝓsecutor. princeps tñ in suis ac ꝓauos: regni
eius anno .xxix. defunctus ẽ. Hic multo post tpe dño rex
almaricus cũ aliꝯ mẽsibꝫ febre fatigat⁹ decubuit. 3. mo
nus ẽ anno ab incarnatiõe dñi. M. clxv. Regni eius an
no .xij. Statis ꝟo .xxxij. Sepult⁹ est aũr int' ꝓdecessores
suos secus fratrẽ in eadẽ linea aĩ locũ caluarie. Nunc aũt
ad occidẽtales byssotias redeamus. ea referẽdo q̃ impãte
frederico impatore ꝓlio ꝓgerunt.

Anno autem ab .§.viii.

incarnatiõe dñi. M. clxvij. Robertus natiõe camotensis
ꝓpositus de area. duos regebat ep̃atus ar trebatẽsem sci
ꝛ toznacensem. Hic cuiusdã fabri ꝛ rustici filius fuit: q̃ vt
dicũt familiam demone vexbat'. quo mediãte ad tãtos pe
nuit honores. Hic postmodũ ab eodẽ patrono ꝛ famili
ari suo deceptus. ꝓcurãte q̃dã nobili milite. occisus ẽ a ri
baldis. Anno aũt dñi. M. clxvij. pbilippus ludouici re
gis francoꝝ filius remis in festo cõm sanctoꝝ ab archiep̃o
guillo annuclo suo ꝓsecrat' i regẽ. Cõsecratus ẽ aũt cũ
adhuc pat' eius viuẽt ludouicus. q̃ iã etatis .xx. transierat
annũ. cũ ipse puer iã annoꝝ cẽt. xiij. Habuit. n. pbilipp⁹
q̃nq; inimicis optima initia. ꝑcipue supra etatẽ suã deum
timere videbat'. Nã in principio regni sui q̃ ab aleatoribꝫ
enormia in tabernis ꝛ curijs fieri solebãt. intantũ abhor
ruit. vt bi q̃ talia in ei⁹ ꝑsentia iuramẽta depromerẽt. ipsum
quicũq; cẽt in lacu vel flumie mergi iubeb'. Nõ edictũ fir
missime fuari iussit impositq;. Anno aũt ꝓdicto regni sui. cũ
ꝓra ipsum grauia emersissent bella. ipse cũ cẽt etate puer
non cũ puerilit' ac strenue oĩbꝫ cepit eminere. Nã
primũ ꝓra bebonẽ de carũtonio in territorio bituricẽsi. q̃
grauiꝫ ingo eccias ꝛ ei⁹ ministros oppimebat. monit exerci
tũ. ꝛ intantũ ei⁹ repellit tyrannidẽ. vt coact⁹ ad ei⁹ pedes
venire cogeret'. atq; ab eo nõ aliter venia ꝛ indulgẽa im
petraret. quocũq; facto. remitteret q̃ iuncta eius bñplacitis
vel latis dãnis omnibꝫ eccliis plene satisfaceret. ꝛ se a fili
bus abstineret. Sibi eodẽ anno ꝓra iniquitatis filios
ymbertũ de bello loco ꝛ comitẽ cabillonensem ꝓra regias
immunitates eccias dei grauare ꝓsumẽtes. collecto exerci
tu eoꝝ terras intrauit. ꝛ tyrannidẽ sũ ꝓbiando q̃ eoꝝ ꝓfringens ablata eccliis in integꝝ restituere coegit. Et q̃m hec
duo ꝓma bella ꝓ eccias defensiõe ꝛ clẽ libertate strenue
gessit. ideo dñs in fraude circũuenctium eum illi affuit.

Anno sequẽti eius pater ludouicus apud ꝓlisius anno
regni eius. xlij. obijt: Anno aũt dñi. M. clxvij. Alexander
papa moꝛit. Huic lucius natiõe tuscus i papatu succes
sit. Qui sedit annis quatuor mensibꝫ duobꝫ. Eodẽ an
no pbilippus magnus comes flandrensis. ꝛ oddo burgun
die dux. ꝛ guillus archiep̃s remensis frater ei⁹ in regẽ pbi
lippum ꝓspirauerat. Rex aũt anglie henricus cuꝫ filio suo
fert opẽ regi. ꝛ ipsis mediãtibꝫ pax inter illos componitur.
Quo tpe henricus et richardus fratres filij henrici regis
anglie inter se discordãt. patre richardi ptẽ fouẽte. Sys
nõ posit multis henricis iuniorꝫ mouẽtibꝫ. quẽ pater ñ dudꝫ
in regẽ fecerat coronare. Eo siquidẽ tpe indecoꝝ multi
tudo manna q̃ ex oi mũdi pte ꝓfluxerat pilos bibabat.
Qui ibidẽ tãdiu puersati adeo dñantes facti erant: vt fere
sibi medietatẽ vebis vendicarent. Jgr ꝓra dei ꝛ sẽte eccie
decretũ i domibꝫ suis cbristianos ꝛ ancillas bẽbant. Qui
etiã quod peius erat. in cbristũ cũ eis iudaizare cogebãt.
Jnsup ꝛ sacra vasa ꝓ inopia eccias necessitate pignoriꝫ
noie retinentes. tãdiu tractabãt. q̃ eoꝝ inopes i caldꝫ
offas faciebãt ꝛ eis bibebãt. Sy et multa alia enormia ꝛ
fidẽ immo in ꝓpetũ dei cõmittebãt. Dicebat' insup q̃ in
gulis annis in obprobriũ cbristiane religiõis. q̃dã ꝓ sacrifi
cio in q̃busdã crypis ꝛ foueis subterraneis in die cene dñi
cbristianũ vnũ patibulo crucis affigẽtes occidebant. Ju
dinerat aũt ꝟ enormia rex philipp⁹ a iudeis facta. ꝛ vindicte
ꝑe dia mente cunctis gestantem. Quo motus ei⁹ ꝑcepto ꝓ totũ regnũ ei⁹ captiuũ fecit iudeos. Et ꝓ eo oĩb⁹ bonis. s. i
auro ꝛ argẽto spoliati it. Deinde mandauit vt oẽs q̃ fidẽ
cbristianã. ꝛ baptisma suscipe nollẽt ꝟ regẽ exirẽt. Vnl
ei ḡ ꝓ dei grãm ad bapt̃sma ꝛ fidẽ venerunt. Quibꝫ pacifi
mus rex oẽs possessiones suas integre restituit. Aliqs ꝟo ex
eunctibꝫ rex illoꝝ synagogas in eccias dei dedicari mandauit. Erat aũt tũc philipp⁹ annoꝝ .xvij.

Dũ hec itaq; i occi .§.ix.

dente gerũt' apd ꝓstantinopolim. grãdis circa imp̃iũ facta
ẽ mutatio. ꝛ cales accidit vniuersꝫ latinitati lagubris. Nã
voloꝝ que ꝓdie fallax ꝛ ꝓdita grecia ꝓcepat. edidit ꝛ pepit
migrare. Defuncto. n. dño emanuele felicissimo impatore
grecoꝝ. succedit ei impio impubes filius⁹ noie Alexi⁹ anno
rũ. xij. Quo ꝑ tutela mris ꝓtirat⁹: ꝑ alexiũ gebolensa
sto dñi impatoris nepotẽ ex fratre se pocius imperialia
negocia. ꝓcurabãt. Vbiuꝫ ẽ ḡ rã maioubꝫ q̃ ꝓlo. vt q̃
adueni⁹ maligne mꝛos latios ꝓcepant. possent comode ef
fectui mãcipare. Jmpante aũt deo amabili ꝓdicto impa
tore emanuele tantã apd eũ latin⁹ ꝓlis inuenerat gras. vt
grecul⁹ suis tãq; vir⁹ effeminatus neglecti. sol latinis grãdia
dimittẽt negocia. vñ eoꝝ osbe ad eũ tã nobiles q̃ ignobiles
ꝓcurrebãt latini. Cobsem oẽs greci pontissime plangunei
imparotis. odiũ insatiabile adversus latios ꝓcepant. op
portunitatẽ q̃rẽtes vt saltim ꝑ impatoris obitũ. inuisum
latiꝫ nomẽ vel ꝓlim. rã i vrbe ꝓstinopolitana ꝓmotam
tem. rã in finibꝫ imp̃ij manẽt⁹ penit⁹ exterminarẽt. Jgr ñ
multopost impator⁹ obitũ. vocat⁹ ab eis andronic⁹ ꝓdicti
impatoris nepos. q̃ cũ infinitis barbararũ nationũ copis
ꝓstinopolim venies. ꝓlio dictũ alexiũ q̃ puerilatelã ge
rebat. ab admistratiõe directũ oculis ꝑuauit. Latini aũt
q̃ infra vrbẽ habitabãt plurimũ mente cõsternan erãt. n.
mentes ne cunctis sup eos fieret repẽtina irruptionet hoc nõ
sine causa formidabãt. Nã de eoꝝ exterminatiõe iã apud
se ille andronic⁹ deliberauerat. Quare eoꝝ molimia pre
uenientes in galeis q̃dragintaq̃tuor q̃ erãt in porta. aliꝯ in
nauib⁹ se recipiẽtes: sic mortis cuiuslibet discrimẽ. Qui au
tem infirmi fuerũt aut senes aut ad fugã min⁹ ydonei. ra
biem quã illi effugerãt sunt expti. Sed licet eẽt pauculi
numero. marie q̃ ad arma possent sufficere: resistere tñ
diu ꝛ cruentã de se hostibꝫ reliquerũt victoriam. tñ diuer
sis generibꝫ mortis a grecis sunt crudeliꝫ occisi: nec sexui
nec etati parcẽtes. Pauci ꝟo qui se eoꝝ fidei cõmiserant
et q̃bꝫ spem salutis dederãt. turchis ꝛ aliꝯ ꝓlio infidelibꝫ
in ꝓpetuã vendiderunt seruitutẽ. qui pmodi sexus vltra
quatuor milia fuisse dicuntur. Qi igitur infidus grecoꝝ

popul⁹. ꝫ geniūa vsuarū more ſpēcī gremio nihil tale meritos remūerauerūt hoſpites ſuos. Rex nō oīo rū ſine vltiōe receſſerit: ꝑ a ſecūlis nandū facīo impune cō miſerāt. Nā q̄m galeas ꝫ munito vt ꝓdiximus erāt būtes ſecū miſit nudinē maximā. poſtq̄ pleni⁹ ꝫgnouerūt grecos vrotes ꝫ liberos rotaq̄ familiā q̄ in vrbe remāſerat ꝓm gladio ꝓmi incēdio ꝓſūpſiſſe. miſta indignatione cōmoti circuierūt vtriq; beleſpōtū⁹. vſq; ad oſtiū mediterra nei mar⁹. qđ ab vrbe vltra ducēta mīaria diſtare dī. q̄li bet municipia violēter ꝓbendēres. vniuerſos būtatores ei⁹ gladio ꝓmerūt. Sꝫ mōaſteria ꝓcēdētes pſeudo mo nachos ꝫ ſacrilegos cōꝫ ſacerdotes ferro peremerūt. ipa mōaſteria ſuccēdētes. Et q̄bꝰ locis infinitas auri ꝫ argē ti dicunt copias extraxiſſe. Deīde mare mediterraneū in greſſi theſſalie ꝫ aliaꝫ adiacētiū ꝓuinciaꝫ vrbes ꝫ opida pluſtrātes. ac cūcta incēdio ꝫ rapie tradētes ſtragē innu merā op ati ſūt. Aliꝫ ꝫo q̄ ſtragē ꝫ rapinas abominabant. cū vrondo ꝫ liber⁹ a ꝑdicto tecinātes exercitu i regnū bu roſolimitanū deſcēderūt. Factū eſt autē hoc anno domi ni. M.clxxij menſe aprili.

Almarico ſexto rege .§.x.

latino⁹ hieroſolimis defuncto ſucceſſit illi regno baldui⁹ ei⁹ filiꝰ⁹ noīs quart⁹. Erat aūt annoꝝ xij. tpe q̄ pr ei⁹ obijt. Hic vtere patre cū eſſet annoꝝ nouē deprehenſus ē morbū beleſinū incurriſſe. Cū aūt tū ꝓpter infirmita tē q̄ cōtinue augmētabat⁹ ꝫ creſcebat. tū etiā ꝓpter etatez regni negocia adminiſtrari nō poſſet. De cōſilio ergo cōſilio vrio raymūdo comiti tripolitano regni hieroſolymitani cura ꝫ adminiſtratio cōmiſſa ē. Anno aūt ꝓdicto regni b⁹ balduini ſaladi⁹ vocāb⁹ eū damaſcenis dño eoꝝ filio notadini adhuc impubē ꝫ ap̄ō alapā ꝓmotāte. regnū damaſcenoꝝ occupauit. Quo fcō cuꝫ multitudine ſuoꝝ verſus celeſtinā ꝓperat. ſperās oēs illas vrbes q̄ bacten⁹ notadini fuerāt facile occupare. Sꝫ vt ꝓcēdat infra tpis modicū effectui mācipauit. Hec audiēs dñs rex de filio ſuoꝝ principū. illuc cū celeritate dñm comitē tripolitanū cū vniuerſa regni militia dingit. vt eiꝰ ſaladini conatibꝰ ſe opponēt. Suſpectū. n. ꝫ mento oēs ſaladini incremētū habebāt. ne gemiaꝫ poſſeſſionibꝰ acri⁹ in xp̄ianos inſur geret. Erat⁹. n. videbaꝫ filio notadini miſſrare ſubſidiū. nō vt gl'a ei⁹ aliq̄d būanitatis ei videret ꝓſtandū: ſꝫ vt ſa ſpectiōe emulo nutriret⁹ aduerſū⁹. Anchiēs aūt ſaladi⁹ comit⁹ ꝫ ſe adnēti ꝓnūcios cū rogauit. ne ſe ſuis ſucceſſi. ombꝰ opponat. ſ. ꝓmittat ſe cū notadini filio. ꝫ bus q̄ ſibi⁹ aduntoniū venerāt fōtanā exꝓiri. Ne aūt ꝫ boaꝫm ſine cōdigna retributione pēnat obſides ſuos. ꝫ dñi reginal di quondā anthiocheni ꝓncipis q̄ i emeſſena ciuitate. quā ipe occupauerat captiui tenebāt⁹ grat⁹ offert reſtitutēdos Placuit hoc ꝛbō dño comiti. ꝫ recept⁹ obſidibꝰ. put in pact⁹ erat. ad ꝓpria cū xp̄ianoꝝ exercitu remeauit. Factū ē igit⁹ extra ꝓpoſitū nr̄m vt cui penit⁹ fuerat obuiādū ei dē fauor nr̄ accedēt. Per idē tpa ſaladi⁹ circa ptes illas aru⁹ occuparo. dñs rex baldui⁹. cū ſuo exercitu fines da maſcenoꝝ boſtiliter ē ingreſſ⁹. q̄ō audiēs ſeruſidel⁹ ſala dini frat⁹ q̄ damaſci ꝑerat. ꝓgregata ſuoꝝ militia xp̄ianis occurrit. Sꝫ deo volente vict⁹ multis ſuoꝝ amiſſis fugit: xp̄iani aūt victoria poſiti. multa ꝑda onusti hieroſolimaz ſūe reuerſi. Anno aūt ꝓcio b⁹ balduini regꝫ hieroſolimoꝝ dñs guil⁹. marchio mōtiſſerati. q̄ cognoiat⁹ ē lōga ſpa ta a dño rege baldwino ꝫ eius ꝓcipibꝰ vocat⁹ in regnū. aptꝰ ſydonē applicuit. Cui ſtatiꝫ ſic illi fuerat ꝓmiſſū. rex ſororē ſuā illi dedit vxorē. Fuit hic marchio nobiliſſim⁹ genere. adeo vt ranſſimū diceret⁹ hōe parē. Nā mat⁹ regꝫ frācoꝝ philippi germana ipi⁹ fuit: mater ꝛo ipſi⁹ guilli ſoror fuit dñi imperatoꝝ cōradi. Sꝫ poſt tres meſes conſa mari mātrimoniū dict⁹ guil⁹ apūd alcalonā deceſſit. vxore ꝓgnāte dimiſſa. Anno aūt ꝓdicō tercio dñi balduini. qui fuit ab incarnatiōe dñi. M.clxxv. ſaladi⁹ q̄ occupata oī terra q̄ notadini fuerat. i egyptū reuerſ⁹ infinita ſuoꝝ cō gregata multitudie boſtilit⁹ regnū ingreſſ⁹ ē. Quo audi to dñs rex celeriter cōuocat⁹ ſuis muocato te ſuppetis auxilio vrbē alcalonā pugnaturꝰ. cū ſuis egreſſ⁹ ē. In cⁱ⁹ exercitu vir erāt. ccclxx. eqites loīcan. Nā reliquā regni mi litū rex antiochū mūrat. Hi oēs diuino freti adiutorio ꝓuo uulſice crucꝫ ligno. ꝓcepta illoꝝ multitudie hoſtes inuadūt. vbi ꝓuo calo dubio iter eos bellatū ē. cū eſſet vi res lōge impares. Nā dicebaꝫ eſſe i exercitu ſaladini ſo lū eqites. xxvj. milia armatoꝝ. Sꝫ deo volēte cōfract⁹ illo rū legionibꝰ. poſt multā ſtragē ipos in fugā vertūt. q̄ō no ſtri vſq; ad noctē. ſ. cedēdo inſecuti. per. xij. miliaria pene ad interminoīe tārā multitudinē tri euerūt. adeo vt ſalu dīn⁹ vix cū. c. eqtibꝰ fuga lapſ⁹ euadēt. ceteri aūt occiſi⁹ aliꝫ vicul aliḡt. Hac potitus victoria. dñs rex multa onuſtus ꝓeda hieroſolimā eſt reuerſus.

An. aūt. M. clxxviii. .§.xi.

ſaladi⁹ cū ſuis copijs. itez regnū hieroſolimoꝝ hoſtilit ingreſſ⁹ ē. Qđ poſtq̄ dño regi innotuit. ſuis vndiq; cōuo cat⁹ ꝫ hoſtes fidei ꝓgredī. Qui ſaracenoꝝ exercitū dñs obuiā. cū q̄bꝰ inito ꝓuo ꝓcio nō fuit ſuꝑiorē multis interfectis ceteri in fugā verſi ad caſtra ſaladini re uerſi ſūt. Saladi⁹ aūt cognito q̄d acciderat ſuo diſciplinā rei militar⁹ ordinat⁹ acie bo. nīs obuiā ꝓgr: xp̄ianiq; ex victoria nimis ſecur⁹ occurrit. Noſtri ꝛo hoſtes q̄ſi victos putabāt. ſup ſe tm̄ acriter videtes irruere: cōtra ſo ordie vecrtātes reſiſtūt ad tps. Tādē virtb⁹ impares. in fugā turpiter ꝑſi ſuccūbūt. Et multi ex eis interfecti gladio ceteri fuga ſaluti cōſulētes euadūt. Dñs aūt rex ſuoꝝ fre tus auxilio euaſit icolumis. Capti ſūt ibi de xp̄ianis occiſo deſcō amādo magiſter militie templi. q̄ ſ⁹ore carcer⁹ arctus eodē anno mortu⁹ ē. Hac victoria elat⁹ ſaladi⁹ infi nita vāna eo anno regno hieroſolimoꝝ intrūit. Eodē q̄q; tpe dñs rex ſororē ſuā relictā. ſ. dñi marchionis. cui ꝓ qui buſdā interuenientibꝰ nobilī⁹ illuſtri adoleſcēti guidoni de liſignaco vxorē dedit. Quo ērā tpe treuge inter xp̄ianos ꝫ ſaladinū facte ſūt vſq; ad biēnū. Ea tēpeſtate dū re gnū tēporali pace frueret⁹. natio quedā ſyrorū q̄ in ꝓuin cia phenic⁹ circa inga libani intra vrbē bibliſſiū: plurimā circa ſua ſtatū paſſa ē mutationē. Nā cū p annos fere q̄n gētos cuiuſdā matronis hereſiarche errorē ſuiſſet ſecuti. ita vt ab eo maronite dicerent⁹. Qui ab eccliā fidelīū ſeq̄ ſtrati ſeoruſq; ſacramēta cōſicerēt ſua. diuturna ſꝑiratione ad eos redeūtes errore depoſito ad patriarchā antiochē nuſ americū q̄ tero⁹ latinoꝝ tāe eccl'e ꝑerat eccle acceſſe rūt. ꝫ abiurato errore q̄ diu detēti fuerant. ad vnitatē ca tholice fidei reuerſi ſūt. Interea dū hec gerunt⁹ ſaladi⁹ ſoldan⁹ egyptī ſoluto federe q̄ cū xp̄ianis q̄buſdā cōdi cionibꝰ ligar⁹ erat. cū infinita infidelīū nationū multitudine fines regni hieroſolimitani ingreſſ⁹. agros ac ſuburbana depopulari cepit. Erat aūt hoſtiū numerus vigīti milia. xp̄ianoꝝ aūt eqtes vix erāt ſeptingēti. Sꝫ ꝓuo dñs mūſe ncordia ordinat⁹ intra militarē diſciplinaz agminib⁹. vin hoſtiū cuneos vinci⁹ irruētes. ac gladijs ſtrict⁹ diſſolutis eoꝝ agminib⁹ i fugā cōuertūt. de q̄bꝰ mille ibi die cecide rūt. Sꝫ de eoīū principibꝰ occiderūt aliq̄. De cbalſtia nis vero paucissimi. de equeſtri ordie ſūt amiſſi. Saladi nus q̄ ꝓuo vict⁹ cōfeſtim indut⁹ redijt ad ꝓpria. Sed ſi cut erat vir vigilātiſſim⁹ xp̄ianoꝝ vires q̄ſi ꝓ nichilo du cēs. ꝫ ad maiora aſpirās cōgregata ſuoꝝ militia vtriꝰ flu minis cuſtatem ꝓperat. Quo trālito meſopotamie vrbes ſplēdidiſſimas. Edeſſā: Charā. ꝫ ꝓplurias alias ac vniuerſam regionē q̄ ſub dominio fratris noradini erat. infra paucos dies ſibi vēdicant. Rex aūt audiēs. q̄ ſaladinus ad ptes lōginquas ſe trāſtulerat. ꝫ cōſiderās regionē ho ſtiū vinbꝰ deſtitutā. cū ſua militia terras damaſcenoꝝ ingreſſus ē. ac locū celebrē ꝫ famoſum ſoꝛā nomīe. milit⁹ re fertuꝫ habitatoribꝰ nō lōge a damaſco violenter eſtregerunt. Quo facto preſidiū quoddā qđ a chriſtianis pau lo ante abſtulerat ſaladinus. obſidētes obſeſſos ad deci-

tionē compulerūt. Quo recepto ret cum multa preda in regnum reuersus est.

Interea vir impi- .§.xii.

ger. ꝛ p cia strenuā se agēs principē saladin⁹ postq̄ tot ꝛ3 mesopotamiā sue subiecerat ditiōi remenso eufrate incolynā ē reuersus. ꝛ nobilē ac potētē vrbē alapiā. ḡbusdaꝫ itenumēro cōdictionib⁹ recepit. Hic primū xp̄ianos ou entales cōfecit riot. Nā qđ mafie verebāt accidit. Subiugara.n. alapia ciuilla regio p circuitū saladini potentia q̄si obsidiōe vallata ē: q̄re xp̄iani vrbes ꝛ oppida q̄ finitis hostiū posita erāt mūre ceperūt. Quo tpe dño ret apō nazareth febre grauissima laborabat. Sed ꝛ morbo depbātioso q̄ p̄ia adolescētia grauari cepat ingrauescente de se q̄si desperans regni vniuersalē curā. ꝛ administrationē dño guidoni de lisignaco viro sotor[sue tribuit. ret ēta sibi annuatꝫ soluēdog. Saladin⁹ aūt ī his regiōib⁹ p sua volūtate cōposit⁹ rebꝰ damasci redit. Deide cū vniuerso suoꝝ exercitu fines nr̄os ingress⁹ ē. Quo cognito xp̄iani correct[animo ad locū vbi castra locauerat ꝓcesserunt. Hic sane vt dicit dñs guil. archiep⁹ tyrēēsis i cron. sua si peccata nr̄a deū nobis passa fuisset esse ꝓpitū. videbat robur hostiū defacili ruinā verti potuisse. Nūq̄ enī legit ex ouētali xp̄ianoꝝ regno tūtā in vnā pueniss militiā. Erāt es eqtes optīe loricati mille. ccc. peditū ꝛo accīctorū ad bellū. xv. milia. In q̄ plio erāt magni ꝛ admirabiles duces viꝫ dñs boamūd⁹ teru⁹ princeps antiochen⁹. raymūdus comes tripolitan⁹. Henric⁹ dux lotharingie de trenthonicoꝝ impio. Princeps rodulfus de milleone de adana. Sz peccat[nris erigētibꝰ effusa ē contētio sup principes. Nā ex principib⁹ quidā odio guidonis de lisignaco. cui ret curā regni cōmiserat pugnare dissuadebāt. Mirātur q̄ aderāt mūtes. q̄d nobis esset q̄ ratta data opportunitate. nō fieret cū hostibꝰ cōgressio. vñ factū ē q̄ p. xvij. dies castra hostiū vix a nostris distātia vni⁹ spacio miliarij qđ nunq̄ ālās in regno accidisse legit. ḡbuscē passi sūt. sup hoc ꝛ in regiōe ꝓ eoꝝ arbitrio senin. Saladin⁹ aūt post multa dāna regioni illata ad ꝓpria reuersus ē indēnis. Vix aūt ē euoluto vn⁹ mēsis spacio saladin⁹ reuocatis viribꝰ. vrbē cui antiq⁹ petra deserti nomē fuerat. nūc aūt crach dicit obsidiōe vndiq̄ vallauit. Ret aūt cōsiderās q̄ ī supradicta belli administratiōe comes ioppen minus strenue se gesserat. ad se curā regni reuocauit. atq̄ de cōi principū cōsilio nepotē suū balduinū quē sorot er guil. marchione mōtisferrati genuerat in regez fecit coronari. Quo facto ad subueniendū his q̄ obsidebant a saladino cū suoꝝ militia ꝓpauit. Hō cū saladin⁹ per exploratores cognouisset. soluta obsidione quā p mēses cōtinuauerat. ad ꝓpria ē reuers⁹. Actū ē hoc anno dñi. M. clxxxiij.

Nō aūt multo post tpe dict⁹ baldwin⁹ puer. quem ret balduin⁹ senior fecerat coronari in regē hierusalē defunct⁹ ē. Post cui⁹ mortē ret ipe nōdū vixit: ꝛ ī maleficente morbo migrauit ex hoc seculo. ꝛz eo defuncto dictus guido de lisignaco cui rōne vxoris regnū hierosolimitanum debebat. dictū regnū adept⁹ ē. Quo tpe saracen⁹ multas terras xp̄ianis abstulerāt. Cūq̄ ret guido vndiq̄ ab infidelibꝰ arrauer. de principū suoꝝ cōsilio. dūm patriarchā hierosolimitanū vnacū magistro templi. ꝛ priore hospitalis misit ad principes occidētis. q̄t⁹ denūciaret ī quātā calamitate esset popul⁹ xp̄ian⁹ in oriēte. Ipi primū ad regē frācoꝝ philippū venerūt. cui claues sepulchri. ꝛ ciuitatis scē hierusalē detulerūt. Supplicantes vt terre scē paturę succurrē dignaret: ꝛ p̄stare auxiliū. Ret aūt pissim⁹ benignissime eos satis⁹ recepit. ꝛ cognita cā. p q̄ venerāt. generale cōciliū apō paris celebrauit. In q̄ plio mādauit p̄latis oibꝰ vt p frequētes exhortatiōes principes admonerēt. quatenꝰ ad succursū terre. pauilliōe ꝓtenderēt. Ipe q̄ de plio principū eodē anno milit strenuissimos milites cū multitudie peditū. quibꝰ de ꝓpriis reddituꝫ sufficientes sumptus ministrauit.

Anno domini. M. .§.xiii.

clxxxiij. rex francoꝝ philipp⁹ ꝫ filiā rēnū comitē philippū ꝓpter comitatū viromādensē. q̄ iniuste detinebat apō vrbē ambianis cōgregauit exercitū. Cui cū comes vellet. se illi posse resistere: dictū comitatū libere in manibꝰ regis resignauit. Castrū tamē sci quintini ꝛ peronez tūc in vita sua petijt sibi dimitti: ꝛ obtinuit. Quo tpe duo insignia opa in regno suo fecit. Primo nem⁹ qđ ē ꝓpe parisius qđ vicenarū dicit: fecit muro optimo et quadrat[lapidibꝰ circūcingi. Quod anticꝫ rex anglorꝝ bonic⁹ silue stres feras. i. apros. cervos. capriolas. damulas p totā normanniā ꝛ aquitaniā multitudie maxime captas bestias ī nauī quadā p secanā fluuiū loco aquarū tracta. predicto philippo trālmisit. vt in illud faceret includi. Insup ꝛ ciuitatē parisiēsem vt illi nomē antiquꝫ auferret. A luto enī lutecia dicebat. cōuocatis artificibꝰ vicos ꝛ vias oēs oportunis ꝛ solidis lapidibꝰ sterni fecit. Anno autem dñi. M. clxxxvj. Frederic⁹ imperator filiū suū henricū ꝓgenitꝰ ytalie ꝓfecit. inter quē ꝛ papā simultas mlta orta ē. Cū aūt bis tribꝰ curtis regā ꝛ principū frequēs billionā turba cōgregaret: q̄ a principibꝰ ꝓbis adulatoriꝫ ac ioculatoriꝫ. verbis aurū ꝛ argentū extorquebāt. adeoq̄ ꝫ pestis inualuerat. vt bi miseri ꝛ auari reputarent' qui tabū leccatoꝝ societate careret. Philipp⁹ rex frācie considerās hoc ē vanū ꝛ salatiꝫ inū. ꝓuisit. vt: q̄ decetero dū viueret vestes suas dei intuitu pauperibꝰ erogaret. In q̄ facto si hunc pissimū regez alij principes sequerent' tot p mundū hinc inde leccatores non delitescerēt. Eodē anno inter regē hunc philippū. ꝛ henricū regez anglie grauia discordia orta est. Philippus enim a Rychardo eius filio pro comitatu pictauensiū petebat homagiū: quod ille instructus a patre facere differebat. Petebat etiaꝫ ab ipso rege anglie gisortium ꝛ alia castra adiacētia. que pater suus Ludouicus filie sue margarethe. quādo illā filio suo iunioꝝ vxoꝛē dederat causa dotis. ea lege vt si ex ea filium nō susciperet seu pariē. post ipsius Henrici mortem ad regē francie dos rediret. Cū aūt de his ret anglie cōtenderet. terras suas quas citra mare habebat inuasit. Hunc anglie rex henricus similiter suis ad bellū congregatis contra Philippū processit. Sed anteq̄ acies ꝛgre derent' per dei gratiā cum ea in campū ꝓcessissent. legati romane ecclesie se interponētibꝰ facta inter eos treuga ad propria redierunt.

Interim duꝫ hec .§.xiiii.

agerent'. Saladinus cōgregata infinita turcoꝝ ꝛ saracenorum multitudine. ex omi oriente. terras christianoꝝ ingressus atq̄ galileā ciuitatē tyberiadez obsedit. Quo audito rex hierusalem guido de lisignaco cōgregata ex oī regno suo militia. vnacū tripolitano comite auersa sibi diuinitate occurrit. Cui⁹ aduētu procognito saladin⁹ christianis aduenientibus. soluta obsidione obuiam procedit. Preliū igit' inter eos ꝓmittitur in q̄ a meridie vsq̄ ad nonā tē equo marte pugnatū est. Aduenīte. aut nocte vtriq̄ ad castra discedit. Tercia die iter⁹ hostes ad bellū se parant. atq̄ subito ad castra nostroꝝ accedunt. Quoꝝ aduentu procognito principes nostri vnacū rege deliberant. qua arte cum hostibꝰ sit pugnandū. Quidā aūt e christianis Johannes nomine. vir bello peritus valde. ꝛ qui aliquando cū turcis militauerat. cōsulebat vt tot⁹ viribꝰ in illū cuneꝫ irruēndum esset. vbi saladini vexillum altius eminebat. affirmans q̄ si acies illa aliquo mō posset inclinari. faciliter reliquus exercit⁹ fugaret'. Ad id cōsiliū oēs excepto tripolitano comite inclinabant'. Asserebat enim vir ille nequissimus: fidē illi non esse adhibendā. qui fide christi relicta fidem turcbis iurauerat. Sed suggerebat primo preoccupanda esse loca mūda. vt inde ma ouimpetu hostes aggrederent'. Consilio igit' vtili

spreto acquiescunt proditori. Nā in hostes mox irruunt ꝙ cum aliqñ dōs satis pōpte pugnassent. tam ēstu qꝫ siti ꝙ splendore solis opposito. percutiens nostris exigentibus nostrorū acies inclinatur. atqꝫ piloum ꝙ sagittarū impetu irruunt in nostros. Comes autem tripolitanus prodi tionis dat euidētissimum signū. Nam in ipso certaminis initio vnacum his qui eius vexillum sequebant. proiectꝫ armis fugę initium fuit. Et anteqꝫ nostri e bello cederent se in castra sapb recepit. Ad postremum ante fugam. ꝙ in ipsa foga fit nostrorū strages horribilis. In quo quidē di scrimine aconensis episcopus. qui crucē dominicam ferebat. in bello graviter vulneratur. Qui mortis sentiēs imminere discrimen. cum se super equū nō posset regere. cru cem dominī alteri tradidit ꝙ sic regi. Ad postremū cū rex vsqꝫ ad belli finem strenue cum suo cuneo dimicasset. vndiqꝫ inuadentibus hostibus suis pro maiori pte occisis. et ipse fugere nesciens vnacum pretioso ligno vinifice crucis capitur. Raro autem a primo introitu latinorū in syriam vllo prelio. tantū sanguinis est effusus. Nam tūc tocius christianitatis in oriente concidere vires. In eo fu nestissimo bello omēs nobiles ꝙ vir fortiores pro magna parte ceciderunt. exceptis paucis qui cede nostrorum sa tiatis hostibus capti sunt. Maxime autem hospitalario rum ꝙ templariorū in ea pugna virtus enituit. Nāz fugere nescientes. pene omnes qui in eo prelio interfuerunt aut occisi sunt aut capti. Quos saladinus de illis ceperat sine aliquo humanitatis respectu. fecit occidi. Insuper et dominū reginaldum de castellione quondam antiochenū principē. verum manu ꝙ consilio strenuum eo bello captū atqꝫ ante se vinctum manu propria caput eius abscidit. Fuerat enim hic reginaldus marchionꝫ acerrimus impugnator. ꝙ qui in multis locis saracenos prelio fuderat. Saladinus autē celebri potitus victoria. apud pontem rybe riadis manubias christianorū ꝙ spolia inter suos liberaliter diuisit. Ret autē ꝙ magister templi in signum victorie referuntur. Qui saladinus magistrum qui vnacum eo captus fuerat. ad petitionē suā sibi cōcessit.

Baladinus post .§.xv.

victoriā fortunā suam secutus. victorem exercitum ad expugnandas christianorū vrbes atqꝫ castella adduxit. Et primo omniū achonensem ciuitatē. vndiqꝫ obsidione vallauit. Quā cives de subsidio desperantes post biduū sibi resignauerunt. Inde beticensiū vrbez adiens absqꝫ cō tradictione ciuibus illam tradentibus in suā ditionem recepit. Ab achon autem vsqꝫ ascalonam de ciuitatibꝫ nulla fuit. que ausa fuerit sibi resistere. vtpote suis defensoribus destitutis. Nam viri bellatores in supradicto bello: aut occisi aut capti omnes fuerant. In hoc autē saladini liberalitas cōmendatur. eo ꝙ nullū grauari sustinuit. qui se ei libere tradidisset: vel qui sub eius dictione ꝙ tributo manere voluisset. Ascalonite autem eo ꝙ inexpugnabilem credebant eorum ciuitatē impetum saladini paulisper retardantes. vrbem illi reddere noluerunt. asserentes nulla ratione ciuitatē sibi resignare velle donec scirent ꝓ certo si hierosolimitani cives eorū vrbem sibi resignarent Quo audito saladinus ciuitate obsidione vallata dieb⁹. vij. continuis aggressionibus impugnauit. Sed cum nō proficeret. ciuibus se viriliter defendētibus obsidione relicta. hierusalē properat vt ipsam obsideat. Credebat de facili eos cessuros: qui videbant oēs alios ex in rebellionē saladini venisse. Hierosolimite autē cives ꝙ qui de vicinis locis vndiqꝫ hostili metu illuc confluxerant. audita strage suorum ꝙ vinifice crucis amissione. ꝙ regis captiōe omni se supplicandi genere humiliabant. Agebant ab oī bus christianis ibidē habitantibus sōlēniter letanie ꝙ confessiones ꝙ icunia. Sed ꝙ parvula etas hoc spiritualibus exercitijs insistebat. Sed ꝙ ira dei in parvulo vehemens erat. Nec mirū. Nā nimis ꝙ clerus ꝙ populus in luxꝰ varios se effuderat. Totaqꝫ terra illa facinorib⁹ ꝙ flagitijs sordescebat. Insup ꝙ qui religiōs ꝓferebāt habitū regularis temperantie turpiter fines excesserāt. Pauci erant qꝫ vel anxietate: vel luxurie morbo nō inficerent. Quare dominus ad iracundiā cōcitat⁹: terrā quā tulerat de manibꝫ impiorū: rursum ꝓmisit eandē eorū dōio occupari. Veniens igit saladinꝰ hierusalē vrbē ab occidentali pte vallauit. atqꝫ cōtinuis aggressionibꝫ obsessos grauare cepit. Sꝫ ciuibꝫ ꝓ virili resistentib⁹ ab aggressionis pte die noctuqꝫ ciuitatē impugnat. Cūqꝫ muros machinis debilitasset. nimētes cives ei ex nullo loco ꝓtolerent. auxilio ne hostes violēta irruptione vrbē occuparēt. placuit instāti ꝙ inenarrabili periculo cedere. ꝙ sub certis cōditionibꝫ se reddere saladino. s. vt redēptionis accepto ꝓcio libere eos ꝙ exire volentes abire ꝓmitat. Scdo igit octobꝛ die. ꝙ erat ab obsidione. xiiij. festa resignata ē ciuitas in paganoꝝ manibꝫ Anno dñi. M.clxxxvij. Intrātibꝫ autē saracenis ciuitatē in ꝓpenitus nolis christiani in ipsis ecclesijs fabulantes ibidē. Ecclesiā vero sancte resurrectionis. multo auro redemerūt syriani. ne pateret gētib⁹ ꝙ sordido subiaceret. Templo vero dñi mirā veneration exhibuerūt turchi. Nā illa antiquitas cōsuluerat ꝑm illoꝝ superstitionē multipliciter locis illis veneran. Sꝫ ꝙ saladinꝰ anteqꝫ illud ingrederet. panes illi⁹ fecit aq rosacea lauari. ꝙ multis odoribꝫ pfundi. Quo facto oēs ecclesiarū cāpanas malleis cōfregi fecit. Vidi ego in cāpanis. s. sepulchri adhuc campanas cōfractas. q vsqꝫ in diē hodiernū in vituperiū christi anoꝝ saraceni suspensas tenent.

Postqz igitur fuit .§.xvi.

sancta ciuitas deo ira ꝓmittēte in manibꝫ saracenoꝝ resignata: patriarcha berach⁹ cū oī clero ꝙ populo latinorū recessērūt de ciuitate. Syriani autē ꝙ ceterarū sectarū homines. s. Maronite. Jacobite. georgiani. Nerment. ꝙ me sotiani sub saracenoꝝ tributo in vrbe remānserūt. Judei autē tradītiōe hierusalē multa loca. q̄ vir ab hōe capi potuissent se saracenis reddiderūt. Recedētes g̃ de hierusalē christiani versus tripolim iter arripuerūt. Cū aūt iam ciuitati appropinquassent. ꝙ̄ crederēt man⁹ saracenoꝝ euasisse. in sacrilegos. ꝙ ipsoꝝ saracenoꝝ terrigenas incidērūt. Nā comes tripolitan⁹ cū suis satellitib⁹ filijs iniquitatis illis occurrēs. qui iā ipsis cōpati debuerat tanqꝫ fratres. illos vt hostes inuasit. Nā quicqd secū ex eorū substātia tenuerāt. ꝙ illud qd ipsi saraceni hūanitatis gratia dimiserāt. violēter ab eis abstulit. multis cōuitijs irrogatis. Ubi segit quoddā mirabile accidisse. Nā quedā mulier que cū aliis latinis de hierusalē abscesserat. atqꝫ quendā paulū qnē secuꝝ sup bōeros portabat filiū. ab impijs christianis totaliter expoliata ē atqꝫ omnib⁹ bonis nudata. Attendēs g̃ misera que malleis aliqñ diuitijs abundabat. ꝙ nihil penit⁹ ad nutriendū filiū remānerat sibi furore femineo. acta ꝓpriū filiū in mari proiecit. Illis autē dictis soldan⁹ recepta hierosolima ꝙ literas comiti tripolitano mādat. vt pacta q̄ ipse ꝓsonaliter iurauerat sibi cives tripolitanos faciat ea iurare. Quare comes cōuocato ci mū pallio mādat vt iurēt. At illi nullo mō se hoc facturos pbibēt: nisi pri⁹ audiāt fotmā iuramēti. Instāte aūt comite petūt inducias vsqꝫ mane. Sed aū terminū eisdē assignatū. facta ē sup iniquū mas⁹ dñi. Nā illo mane comes mortu⁹ in lecto reptus ē. Et qd dissimulari non poterat. circūcisionis et⁹ in corpe stigmata q̄ recēter susceperat manifesta repta sūt. vñ deprehēsus ē suoꝝ ꝓfessione clientes tetrū. ꝙ vrbē saracenis tradē decreverat: ꝙ saladino cōfederat⁹ saracenoꝝ sectā abnegata xp̄iana religiōe ꝓmiserat obseruare. Occupata igit hierosolima. cū vniverso suoꝝ exercitu ad obsidendū venuo redit ascalonā. Quā cū aliqbꝫ diebꝫ impugnasset. ea cōditione cives tradere ei ciuitatē pati erāt: si regē guidonē ꝙ magistrū templi quos i

bello cepat xpianis resistere. Que pacta saladin⁹ libẽter amplectẽs. recepta ciuitate vt ī pactꝫ ꝓmiserat. regem hierusalẽ cū magistro tẽpli. insup oẽm illoꝝ domesticā familiā liberos abire ꝑmisit. Recepta ascalona inde tyrū aduēit. atq; ciuitatē illā acriter impugnare cepit. Sꝫ consiliū erās q; ciues vnacū ill. q; ex bello euaserāt ad defendẽdas vrbẽ esset pati. ꝛ desperans q; ciuitatē illā sine magna strage suoꝝ violēter obtinere ñ poterat. Arsius antiochiā suas dirigit expeditiões. Nolebat aūt ad expugnandas marittimas vrbes multuꝫ laborare. eo q; admirat⁹ regē vilielmi siculi cū. l. galeis armatꝫ in syriaꝫ venerat. Miserat enī rex ille illustrissim⁹ ad nostroꝝ subsidiū illā classē. cū audisset regni hierosolimitani calamitates. Veniẽs ꝑ ad ꝑtes antiochie saladin⁹ infra trū mēsiū spatiū totū fere antiochenū obtinuit ꝓuinciā. Ad ciuitatē aūt impugnandā accedẽ nolunt. soēs q; alijs munitionib⁹ occupatꝫ: sola ciuitas vix sibi repugnare nō posset. Rediēs igit in regnū saladin⁹. vrbē tyrēsem q; ex sola ciuitatibꝰ remanserat occupāda cū tanq; obsidione vallauit. Applicuerat aūt ad ciuitatē illā comes mōtisferrati cōrad⁹ vir prudēs. ꝛ in armis strenu⁹. q; a cōstantinopolim veniēs ea die illuc appulerat. q; xpianis illo funestissimo bello fuerāt victi a saladino. Adueniēs aūt vict⁹ princeps. vrbē. Sꝫ saracenos defendēdā sibi suscepit ea cōdiōe. vicz si ciues illā ꝑpetuo possidendā sibi ꝓcederēt. Quā pentionē ciues grato animo obtulerūt. Marchio igit⁹ pu⁹ a ciuib⁹ ciuitate recepta. viriliter impugnātibꝰ saracenis cepit resistē. Nā cū suis ex ꝑte tertie eruptione fcā. saladinū cū suo exercitu expulit. Et ex ꝑte mar. saracenoꝝ galeas igne succendit. His acceptis dāuis saladin⁹ mēte cōsternat⁹. ab obsidione recessit. Recedēs aūt munitissima xpianoꝝ castra lōga obsidione expugnauit. Licet dū illis victualia esset viriliter resistisset.

Urban⁹ aūt tercī papa q; tūc ꝑerat ecclie vū desolatione terre ꝓmissis anticipasset. ꝑ nimio dolore obijt: sepultus in ferraria vbi tunc erat.

Interea rumo- .§.xvii.

res sinistri ꝛ casus lamentabiles de regni hierosolimitani amissione vniuersa occidētis regna cōcutiebāt. vñ reges et ꝓncipes ad vindicādū xpianoꝝ sanguinē se accingūt. In primis rex fracoꝝ bone memorie archiepo tyrēsi die. xvj. ianuarij ret anglie bonic⁹ ꝛ philipp⁹ rex fracoꝝ adinuicez colloquiū. Et sedato adinuicē ꝛpe discidio. Sꝫ oim opinionē in pctia dcī archiepi ambo cruces accipiūt: ꝛ multi cū eis. Inter q; de ꝓlatꝫ fuerūt archiepi rothomagen. et cātuarēsis. Epi belnacēsis ꝛ carnotēsis. Comites q; picta uēsis. flādrēsis. blesēsis. suessionēsis. Campanie. Et plures alij magni viri eodē zelo accēsi. ꝑ liberatiōe terre sancte arma sūscepūt. In b⁹ aūt facti monimēti: bi duo reges ī eodē loco crucē ligneā erexerūt. Ubiq; fundātes ecclesiā sed ꝑpetuā inter se inierūt. Vocauerūt aūt locū illū Agrū sanctū: eo q; ibi sacris cruciby inligniti sūt. Qui loc⁹ ē territoriū normānie. Anno āt dñi. M. clxxx. vij. cōciliū generale parisi⁹ celebratū ē. In q; mirabilis ꝛ incredibilis multitudo militū ac pedituꝝ in subsidiū terre sce cruce accepit. In q; quidē cōcilio ordinatū ē a ꝑdicto philippo rege fracoꝝ. vt oēs q; crucē nō acceperāt ad mā⁹ ꝛe oīb⁹ mobilib⁹ ꝛ reddit⁹ suis decimas darēt. Exīte sūt vocate decime saladini. Eodē anno inclit⁹ princeps dñus Frederic⁹ imperator romanoꝝ. postq; fuit receptus⁹ cum alex. ādro papa ꝛ reclia urbi ꝛ ꝓcia ꝑfecit⁹ fuerat. ī signū pacifice ꝛ satisfactōe suscipit crucē. ꝓmittēs pape ꝑgere cū magnis copijs ī subsidiū ē. sce. ad recuperationē ei⁹: qō et fecit cū multa suoꝝ ꝓcipū comitiua. ꝛ infinita tā equitū q; peditū multitudie. ꝛ cū cōrado filio suo scholastico. In cui⁹ signū vt dictū ē crucē in suis humeris cū multa humilitate ꝛ lacrimis affixit. Ad exercitū q; regis ꝛ imperatoꝛ mlti ex diuersis natiōibꝰ ad liberandā sanctā ciuitatē iter arripuit. Multe et ytalia cū nauibꝰ ꝛ galeis inter q; ꝓcipuas cū instructa classe. q; ꝓmi cū eoꝝ archiepo ꝛ duce sardinie ꝑfecti. Multi ꝑterea nobiles ꝛ barones ex vniuersis terrarū orbe ad mare cōfluētes ꝛ terre sce subsidiū ꝓperabāt. Adeo vero fuit vniuersalis illa ꝓmotio. vt tot⁹ mūdus in hoc ꝓpositū coīre videret. De frisia ꝛ dacia naues. l. federate pariter eādē ꝑegrinationē arripiūt. De flādria simil. xxxvij. rates. cū apparatu bellico īstructe eas secute sunt. Eodē tpe inclit⁹ ille ꝛ magnific⁹ princeps rex siculoꝝ absq; herede masculo mouit. Post cui⁹ motū siculi ei⁹ nepotē tancredū in regē ꝓficiūt. Sꝫ henricus impator⁹ fili⁹ rōe vroꝝ sue. l. comune cōsēsit ꝓdicti vilielmi sororis sibe vxoris regnū assumi. Sicq; mors illius multa mala ꝛ detrimēta regno sicilie attulit. Inter hec dū reges francoꝝ ꝛ angloꝝ ad iter trāsmarinū magnifice ac poteter se ꝓparant. inimicꝫ itēr dyabolo q; a tāli cōsilio euocare eos impedire conabat. inter illos ex hui⁹ occasiōe grauis ꝛ ꝓculosa dissensio exorta ē. Nā richard⁹ comes pictauensꝫ filiꝰ regis angloꝝ terrā tholosani comitis quā a rege fracie tenebat boltiter inuasit. plurimaq; municipia expugnauit. Dū cū comes raymūdus ꝓbitpo nūciasset. Ille statim vt erat vir mote impatiens collecto exercitu terras angloꝝ inuasit. multaq; ī alternia municipia cepit. Sed ꝛ rex angloꝝ cū exercitibꝰ suis. etiā regnuꝫ francoꝝ inuasit. Cuiꝰ aduentui sibi plura dāna intulisset supuenīte hyeme scā inter eos tregua ꝙeuerūt. Interea comes pictauensꝫ richard⁹. petijt vxoꝛē a ꝑe suo q; sibi de iure debebat. l. sororē philippi regis. q; ill⁹ a ꝑe suo ludouico ad custodiā fuerat tradita. ea cōdiōe vt vnū ex filijs suis ī vxorē duceret primogēito. cui q; daret ꝛ regnū. Mortuo q; henrico primogēito fratre richardi. richard⁹ ipe tanq; primogenit⁹ remanēs hoc iure petebat sibi illā dari ꝛ cōpetere. Dū cū rex. b. hoc facere nollet aut dissimularet. iratus a ꝑe recessit: ꝛ ad regē fracoꝝ se cōferēs illi homagiū fecit: ac sed⁹ cuꝫ eo vel pactū uir amēto firmauit. Igit⁹ hyeme trāsacta rex fracoꝝ suis exercitibꝰ ad arma reuocatis. terras regis angloꝝ intrauit atq; rege anglie ex ciuitate cenomanēsi fugato ī ꝑ ciuitatē in suas ditione recepit. Deinde ad fluuiū ligeꝛ veniēs. qđ a seculo nō fuerat audītū. pontē ipe fluuiū trāsiadamit. Post quē tot⁹ ei⁹ trā siuit exercit⁹. Qui siati trāsito fluuio vrbē turonēses vi ꝛ dēter effractā expugnauit. Rex aūt bonic⁹ apō cōmune castra extēdēs. cū se sic a rege fracoꝝ oppressuꝫ. ac a suo filio derelictū dolore nimio afflictus infirmatus. post. xij. dies obijt. Cui succesit filiꝰ ei⁹ richard⁹ comes pictauen. Hic post adeptū regnū pacē (q; inter patrē ꝛ filiū sua bonitā ꝛ fracoꝝ regē fcā fuerat) renouauit. vñ philipp⁹ statim ꝑ bono pacis vrbes cenomanensem ꝛ turonēsem ei restituit quas prius abstulerat.

Dū hec in occi- .§.xviii.

dēte tā varie gerunt. guido rex hierosolimitan⁹: q; eodē tpe apō tripolim manebat. De consilio dñi de lisigniaco fratris sui viri strenuissimi. ac dñi patriarche ꝛ magistri tē pli. ꝛ alioꝝ ꝑegrinoꝝ. q; ibi applicuerāt marino itinere tyrū ire disponit. vt ibidē cū illis cōiunct⁹ copijs Sꝫ saladinū ꝓcedat ad ꝓlū. Preterēpeare cū ante disposuit marchionē q; ciuitatē dominū occupauerat. li. vrbē velket sibi aliquo mō resignare. Sꝫ cū hec frustra tēptasset. cū his q; ei⁹ castra seqbant ꝓfect⁹ est. Dū positq; tyri auditū ē exercitū de ciuitate exercit⁹ rex siculoꝝ. ꝛ ex alemania comes bertold⁹: ꝛ comes albert⁹ cū multitudie teutonicoꝝ. Cū aūt ē extra ciuitatē dieb⁹ plurib⁹ ī tabernaculis hitasset. ꝙ ex ercit⁹ saladin q; tūc castris de bello forti obsidebat. subito in exercitū regis irruit. Sꝫ pnia dñi mīsericordia cū eoꝝ dāno multi eoꝝ occisi. ꝛ captiuati repulsi sūt. Videns aūt rex. q; popul⁹. q; secū erat tedio afficeret cōcitato cū maiorib⁹ q; erāt in exercitu ꝛ filio. ac honēstes ciuitatē obsidione vallant: qđ audiēs saladin⁹ soluta obsidione a castro de bello forti ad ꝓstandū auxiliū suis q; ī acbon obsidebant

acies suas dirigit. Veniēsq; xp̃iana sepe cōtra castrū xp̃ianoꝝ insilit: magnaq; illa die exercitui nostro dāna inuit. His dictis dux Jacob de auernio vir i armis valde strenu⁹. r cū illo frisonū classis. q̄ cū eo apd̄ messanā societatē inierat vēit. In cui⁹ exercitu erāt flādrēses boabātiōes r i ecbon. portu applicuit. Multitudo ꝑterea nobilū r aliorū hoim et campania. bargūdia necnō ytalia aduenerāt. In quoꝝ aduētu refert⁹ ē xp̃ianoꝝ exercit⁹ oī abundātia victualiū r fortiꝰ bellatoriꝫ robor⁹. vīt circūdata ē ciuitas a mari usq; ad mare sēp̄tēdale. Et ita factū est vt nullomō saladin⁹ obsessis poterat subuenire. vīt vocata et alexādria classe inuenit i vrbe arma atq; victualia. necnō viros bellicosos induxit. Quātas aūt tribulationes. quot pricula. quot dāna xp̃ianoꝝ exercit⁹ ibi ꝑpess⁹ ē. longū esset ībo ꝓstringē. potissime aī aduētū regū francoꝝ r anglo. Nā sepe saraceni i multitudīe grauissimē. ꝑtes. multi; ex nīs occisis r vulnerat;. machinas ad impugnādā vrbē erectas igne suppositō ꝑbusserūt. Infinis ēt labore inedia. aer; corruptiōe pierūt. Tāta fuit aliqñ i castris penuria. vt mēsura q̄ aliqñ ꝑ dimidio bisantio vēdebat: vix ꝑ xx. bisantijs posset inueniri. vīt factū ē. vt ꝯdam q̄ ex ꝑparis sibi ꝑuidere nō poterāt. r fames nīsi ā victu relevare nequīt. q̄ erāt usq; ad xx. milia pedituꝫ armatoꝝ. Ꝫ maioꝝ. q̄ castris ꝑerāt inhibitionē. Ꝫ saracenos ꝑcutiendi ad bellū. Saraceni aūt eoꝝ ꝑcussores aduētū. relict; castris oī comoditate referꝫ in insidijs se posuerūt. Aduenientes aūt xp̃iani nec aduertentes dolū. usq; ad nauseā satiati cū suffarcinati r onerati ad castra nr̄oꝝ redire vellent: subito saracēi: sup̄ eos irruūt. atq; gladijs r arcubus insultātes oēs pene occiderūt: adeo vt valde pauci de tāta multitudine euaserit. Dū postq; hi q̄ i ciuitate erāt. ꝓgnouerūt. subito trūpentes cū tāto ipetu xp̃iana castra inuaserūt. q̄ nulli ditiā vīr⁹ nobis assumet. r prudētia incliti viri gaufridi de lusignā co: facilē videbant xp̃ianoꝝ castra cōtrita. Ꝫ illi ꝑ prudētia r ꝓbitate castra defēsata sūt. r ipsi saraceni multis suoꝝ occisis violēter i vrbē retrusi sūt. Cū aūt nostri isto mō circa impugnationē vrbis agerēt. Henric⁹ comes cāpanie regis frāciꝰ nepos. tyrū applicuit cū magna multitudīe armatoꝝ. q̄ statiꝫ cū suoꝝ comitiua ad castra ebusianoꝝ q̄ circa ecbon erāt se contulit.

Eo quoq; tempo .§.xix.

re Frederic⁹ romanoꝝ imꝑator idē⁹. terrestri itinere ver⁹ suas ꝑstātinopolim suas acies direxit seu legiones. Quo gnentes atq; cū imꝑatore cōstātinopolitano vtriusq; pace cōpositā: trāsito elespōto i asiā venit. In q̄ ꝓuincia multa suoꝝ ꝓpessus incomoda i ea regiōe in q̄ soldanus yconij dñabat ꝓuenit. Qui aduēt⁹ sui tūore ꝓterit⁹ soldan⁹ ꝑ misit iusto ꝓcio re victualiū exercitui trāseunti ꝓuidere. Ꝫ vir infidelis nō solū in ꝓuisio defecit. sed r cōgregata turchoꝝ multitudie ei⁹ vbiq; ipedabat exercitū. Quare irat⁹ imꝑator eundē soldanū ꝓsequēs usq; yconiū potēter accessit. circūquaq; oī regiōe vastata. cuq; xp̃ianis cliciā iter cū suis legionibꝰ armꝑasset. r ad q̄sdā locoꝝ veniss̄ angustias saracenoꝝ inaudītā repit multitudinē. Qui locoꝝ aurilio freti estimabāt facilē ei⁹ trāsitū ipedire. Imꝑator sup̄q; id ꝓcepit ꝑ exploratores acies instrues. ad locū accessit atq; virilit cū suis legionibꝰ i illos irruēs. Ad uiter auxilio diuino ab eo loco infideles repulit. Cuq; illos ꝓsequēdo ad patētes cāpos pedauisset. vbi poterat facilit luas acies explicare. inaudītā stragē ex eis exercuit.

Hac diuinit⁹ obtēta victoria imꝑator i colomi exercitu cilicie ꝑuēit. vbi a lenone hermenoꝝ duce cū multa hylaritate r charitate susceꝑt⁹ ē. r de victualiꝫ ei⁹ exercitui copiose ꝓuisuꝝ. Cū aūt ibidē ad refocillandū exercitū remanere decreuisset. hostibꝰ ꝓfato hermenoꝝ duce ad recreandā animū venationib⁹ insistebat. Cuq; q̄dā die vicinos ei⁹ saltus venādi gr̄a ad quēdā declīdisset tinuis i eo permittēte dño ē dormit⁹. i tocꝰ xp̃ianitat; inexpugnabile detrimentū. Nā saladin⁹ adeo formidabat ei⁹ aduētū. vt relicta syria cū suis thurcis i egyptū se duce cogitaret. desperās ea loca ꝓ q̄ imꝑator trāsitur⁹ erat posse Ꝫ eam tenere. vīt ita mādauit tūc ditui. Diruptis sūt ḡ muri laodice. gebellet ose. bibliꝰ. haruri. r sydonis. Moritur⁹ ē aūt hic inclitus ꝓcipe⁹ Anno imperij sui. xxxviij. Vir certe magnificus atq; ꝓclar⁹ aq̄ adeo suo tpe dilatauit imperiū. vt post karolū magnū gestoꝝ magnificētia vir parē hactenus aliqñ ꝓsecut⁹ ē ecclesiā terrarū. in q̄ laudari nō ꝑōt nec debet.

Post ei⁹ aūt lamentabilē mortē. Cōrad⁹ ei⁹ fili⁹ ꝑ solē nen nūcios regi gaudoni significauit de morte patris addēs. vt cōsulti pectoꝝ viri mitterent ad eū. quoꝝ consilio ei⁹ exercit⁹ ꝓcederet. Volebat enī ꝓ ipsiꝰ obsidionē accederet. si dns ꝓmisset eas recꝑare ciuitates. q̄s saladinus xp̃ianis ademerat. Ditabat aūt consilio antiocheni ꝓcipis. ꝓter ꝓs defūcti comitis tripolitani nequitiā. Audierat enī imanitatē q̄s in populū xp̃ianū fugitiues a hierosolimis exercuerat. Diriguntq; igit⁹ a latere regis baldwin⁹ q̄ petra cēlle castellan⁹ fuerat. r quidā miles galganus nobilis natiōe picta uēlis. Hi duo cū honesto comitatu ad eū puenientes ipoꝝ cōsilio ad refocillandū legiōes antiochēā diuertenit. vbi alemānī (boles i cibos reuera. vel de inordinati) repientes victualiū r olim rex abūdantissim. dū corpa querūt reficere i populis se diffundūt. Quare modico tpe et ciboꝝ intemperantia tāta mortalitas secuta ē. vt de tāto exercitu vix pauca milia remanerēt. vīt dict⁹ inuenis a ꝓposito impugnādarū ciuitatū destitit. Sz mutato cōsilio nauigio tyrū puenit: vbi patris corꝑ magnificētia imꝑiali sepelinit.

Baladinus autez .§.xx.

audiēs. q̄ exercit⁹ filij imꝑatoris terrestri itinere ad obsidionē venirebat: ad obuiādū sibi rodequinū quendā ex suis ꝓiopolis ꝓpe exercit⁹ misit. Quā ob cām. q̄ magnū ex tpe ei⁹ videbat diminut⁹ exercit⁹. censebāt q̄ ex principibꝰ xp̃ianoꝝ erāt ꝯo cū soldano esse pugnādus. eo q̄ videbatur defacili exercitū ei⁹ ꝑteri posse. Sz r soldan⁹ hoc idez metuēs castra a castris xp̃ianoꝝ elongauit atq; in turbini loco ꝓfixit. Sz marchionis cōplices q̄ nolebāt i ei⁹ absentia saracenos debellari belli dissuadebāt. Quoꝝ sētia tūc obtinuit. Inter hec cōrad⁹ imꝑatoris filius in castris venit i cui⁹ exercitu vix erāt milites accincti. dcc. Fuerat enī vt ꝓdictum⁹ ex mortalitate exercit⁹ ei⁹ valde diminut⁹. In hui⁹ aduētu tot⁹ exercit⁹. vt erat ordinatū ad inuadē dā ciuitatē se accingit. Assignata sūt ḡ loca. In primis regi r ꝓsanis r tēplarijs data sūt loca maritima. ꝛa pōte usq; ad domos epi acbonēsis. Et ab eode loco usq; ad pōtē maledicti. duci saxonie. Deide usq; ad domū raymūdi. Epi saliberēsis r anglicis. Residuus usq; ad aliud mare comiti hēnico r comitib⁹ baldo. r gallicis. r imuentis. hospitalarijs. pisanis. ytalicis. Adest dies assultꝰ: sed q̄ vergebat inuidia iter cōplices marchionis r regis. Ꝫ dissidā vrbē viriliter impugnātibꝰ. alij ꝺesecbant. vī die illa nihil penit⁹ ꝓfecerūt. His dictis decesserunt due filie regis gualdīs. q̄s ex sibilla filia ꝓiogenita regis almarici re cepat. Et post modicū mater decessit. Quod attēdēs domin⁹ enfred⁹ de corono q̄ ex ꝺogenitā ipsiꝰ almarici habebat vxorē. s. dñam Elizabeth. ad quā post barū mortē regnū deuolui de iure videbat: cōsilius de potētia r fauore comitis hēnici ad regnū aspirare cepit. Asserebat aūt dicet⁹ enfred⁹ vxoris sue regnū deberi. sū et ꝓcepto patris: rū etiā et testamēto diui balduini regis leprosi. Ecclesiario rege guido se iuste r solēniter uncto hierosolimis r coronatus in regē asserebat: r se nūq̄ a regni solio debere deponi. cui nihil depositione dignū in regno cōmisit. Promittebat se regis frācoꝝ cū venisset stare iudicio. Hoc nō obstāte factū est hennico comite cāpanie volēte. cui null⁹ de exercitu audebat ꝺicere. vt pote⁹. vectigalia. r delinquētū cōmissa apud eū remanerēt. s. enfredi. ita vt solo nōie

rex guido oi expoliat⁹ iurisdictiõe remaneret. Quare rem mento pquerebat. q; ꝑ oẽm iusticiã regni honore ſpoliaret. Crob hãc cãm cõuocatꝫ his de exercitu q̃ a principio eũ ſecuti fuerãt ſe fortune casibꝫ cõmittẽ ſtatuit. ⁊ vnacũ eis cũ ſaracenis cõflige deliberauit. Maiores ⁊ bñ̃ co line eſſe videbant in exercitu timẽtes: vt ſi rex ꝓut deliberauerat bello ſe cõmittẽt ⁊ ſuccũberet i eodẽ delerꝰ totalia multitudo ẽ xpi ſuitio cõgregata facilẽ poſſet pire: actũ ẽ vt ad oĩa rex guido vt pia⁹ reſtitueret. Sed marchio mõeſſerati cui videbat. q; regnũ eẽt ad dictã vxoꝛ Elizabeth filiã dñi regĩ almarici inire hereditario dotalia tũ regni capiditate ductus. mĩe ſua calomania vxore ſupradicti almarici. q̃ adhuc viuebat ꝓſentiẽte. ꝑdictã Elizabeth a viro ſuo dño enfred oipa volẽte raptã duxit de facto vroꝛẽ. Q̃ enorme ⁊ deteſtabile factũ cito pegrinis diſplicuit. Diſſimulauerũt tñ iõ. q; niſi eo volente victualia a tyro venire ñ poterãt. Ipſe ꝑterea tãꝫ vir aſtutus q̃ſdã de maioribꝰ domꝰ ⁊ municrib⁹ ad ſe iclinauerat. vt ſibi ab eis i dicto negocio auxilium ꝓſtaret.

Interea philipp⁹ .§.xxi.

rex frãcoꝝ ad ſubſidiũ terre ꝓmiſſiõis cupiẽs feſtinare. dimiſſa regni cuſtodia adele matri ſue. ⁊ archiepo remẽſi vilielmo auunculo ſuo. ꝑbuit vnuerſ̃ platꝫ ⁊ bõis ſuis. ne q̃dã eſſẽt i ſuitio dei dallã vel exactionẽ aliqua faceret i regno ſuo. Precepit ꝑterea vt oẽs reddit⁹ ſuos ⁊ obuẽciões p tria tpa panis⁹ afferẽt. Et ſi eũ i via illa moti ꝓtingẽt. regia ⁊ archiep⁹ ⁊ epi⁹ pariſiẽſ cũ tribꝰ aliꝫ vinis theyaurꝫ ſuũ i duas ꝑtes diuiderẽt. De q̃rũ vna ꝓ repandis eccleſijs arbitrio eoꝝ ꝑ ei⁹ guerras deſtructas diſtribuerẽt. Et reſiduũ inẽ illos diuiderẽt. q̃ ꝓpter talias ⁊ exactiões q̃s ipſe i ſuos boies exercuerat nimis fuerãt depauperati. Reſiduũ aũt ciuſdẽ ptis ꝓ pania ſua ⁊ aũcceſſorũ ſuoꝝ uarẽt. Aliã mediã partẽ ad op⁹ filij ſui ludouici quẽ vnicũ hẽbat. ⁊ erat tũc trñ annoꝝ cuſtodiẽt. Sic g̃ oĩ nato regno. pere ⁊ baculo pegrinatiõis i eccliã. s. dyonyſij acceptꝫ terreſtri itinere iamã cũ ſua comitiua ꝓuenit In eo aũt loco naues ⁊ victualia ꝓepan fecerat. Intrãs aũt mare ꝓſpo itinẽ meſſinã ſicilie cuitatẽ ꝓuenit. vbi a rãcredo rege ſicilie honorifice ſuſcepẽ ẽ. Ibiq; illi de victualibꝰ abũdãter donauit. Poſt eũ aũt rex anglie iter aggreſſus i mẽſe auguſti. Rex q̃ philipp⁹ iter aggreſſ⁹ marinꝰ. atq; apũ maſſiliã recedẽs ad portũ achonẽſem. feliciter applicuit. i vigilia paſce: vbi a xpianis q̃ſi angel⁹ dñi ẽ ſuſcepẽ. Fuit igit rẽtoriſſo atq; fabricata ex tabulis domo. cuitatẽ aggredi nolluit. Abſente ei rege anglie nolluit aſſilire. Cõdicẽt aũt vt nõ nili pariẽ vrbẽ aſſilirẽt. Sed oĩa ad expugnationẽ vrb̃ interiꝫ magnifice ꝓparit. Rex aũt anglie p mare cũ ſuis ventis in inſulaꝫ capri applicuit. Cũ aũt ibidẽ eſſet. ⁊ rpiam⁹ exercit⁹ q̃ eũ ſecut⁹ fuerat minus bñ a dño inſule illi⁹ tractaret. Ipm hoſtiliẽ aggredi ſtatuit. Audierat. n. eũ q̃ tũc dñabat inſule imperatoꝛi cõſtantinopolitano rebellaſſe. vñ tyrannice inſulã illã poſſidebat. Igit rex anglie rychard⁹ inſula expoſito exercitu infra paucos dies capto tyrano ⁊ ſilia ei⁹. cũ oĩbꝰ thes aurris ſuis totã inſulã occupauit. Quo ſcõ relicto ibi ſuoꝝ ꝑſidio Inſule achõ iter arripuit. Cũ aũt nõ multũ ab inſula ſe elõgaſſet. cũ claſſe ſua. quãdã nauẽ inaudite magnitudis habuit obuiã. hoſtiq; armis valde munitã. Ipſe n. ſaladin⁹ in ſubſidiũ obſeſſoꝝ in achon mittebat. Igit captã nauẽ atq; incẽſa. oẽs q̃ i ea erãt occiſi ſũt. Peruenies tãdẽ apũ achõ rex anglie caſtra añ vrbis menia cõſtituit. Et aduẽtu aũt hoꝝ duoꝝ poteñiſſmoꝝ regũ nimiũ auct⁹ chriſtianũ exercit⁹. cõtinuis aſſultibꝰ die noctuq; negata q̃rte obſeſſis infeſtabãt. Quo tpe vñ totes vinbꝰ noſtꝛ ad expugnationẽ vrbis intẽderẽt. nobiles multi de principib⁹. nõnulli chri dño q̃uerẽt. Inter q̃s fuit comes theobald⁹ francie ſeneſcall⁹. Comes particenſis. Comes claromon

tẽſ. dux burgũdie. ⁊ dux ſuenie: Et frederici filij. Eodẽ anno regibus in obſidione apud achon exiſtẽtibꝰ fuit eclipſis ſolis in. vij. gradu cancri. Et duranit ꝑ quatuor horas. Quo anno. ſ. ab incarnatione domini. M. ccxii. clemẽs papa tercius moꝛit. q̃ ſucceſſerat Greg. viij. Cui clementi ſucceſſit celeſtin⁹ papa. Dũ aũt occidentalis popul⁹ qui deſcẽderat in ſubſidiũ terre ſancte recuperandi longo tẽpore in obſidione achonẽſis ciuitatis laboraſſet. obſeſſos ſaracenos ad deditionẽ cõpulerũt ea. ſ. conditione vt ſaluis perſonis illos abire liceret. Sup hoc autem lignũ crucis quod in bello ceperat ſaladinus chriſtianis reſtituere promittebãt. Inſuper decem milia bizantiorũ aureorum ſoluere promiſerũt. Recepta eſt ergo ciuitas achonenſis. Anno dñi. M. ccxiij. non iuly. Poſt cuius capcionẽ ſaladinus animo cõſternatus. alias mutationes cõtra nos tenere poſſe deſperãs. omẽs muros maritimarũ vrbium euertit. ſ. ioppe hirie: ceſaree: Aſcalone: gaze. ⁊ etiã damiate. Reges autẽ capta vrbe victualia q̃ infra vrbẽ reperierunt inter populũ equa lance diuidere fecerunt. Captiuos autẽ inter ſe partiti ſunt. Sed q̃ pacta q̃ regibꝰ ꝓmiſſa erãt. ſ. de cruce domini reſtituenda ⁊ de captiuis chriſtianis q̃ in toto dominio ſaladini erant reddẽdis non obſeruauit ſaladinus. Iratus rex richard⁹ vna die quinq; milia mandauit decolliari: retentis diuitibus ⁊ potẽtioribꝰ. Qui poſtmodum nimia pecunia data regi. ꝓ eorũ redemptione dimiſſi ſunt. Sed rex frũ eoꝝ meliori vſus cõſilio captiuos ſuos ꝓ cõmutatione chriſtianorũ. qui a ſaracenis captiui tenebãtur. vinos reſeruauit.

Poſt autem chri .§.xxii.

ſtianus populus vrbem achonenſem cepit. inceperũt inter ſe deliberare pncipes ⁊ duces exercitus: quid inde eſſent facturi. Dicebant quidam cum omnibus copijs terra mariq; in egyptum proficiſcendũ. atq; ibi bellum cum nephandiſſima gente ſaracenoꝝ eſſe exercendus. Credebatur enim q̃ ſi ꝓpitia diuinitate regnũ illud opulentiſſimum occupare poſſent chriſtiani facile non ſolũ regnuꝫ hieroſolimitanũ. verum ⁊ damaſcenũ occupare. ⁊ et tota ſyria ⁊ alia turchos leuiter expeli poſſe. Alij vero ſanius iudicabãt regnũ ⁊ ciuitatẽ deo amabiliẽ hieruſalẽ pu⁹ recupandã. ⁊ poſtmodũ damaſcũ obſidendaꝫ. q̃ occupata tũc ꝑpoſcendũ in egyptũ. Et huic ſniẽ pe maior populi inferioris aſſentiebat. Sꝫ hoſtis bñ̃ani gener⁹. q̃ tantã exaltationem fidei impedire conabatur verbꝫ ſuis machinationibꝰ ⁊ aſtutijs impediuit. Nam inter reges francoꝝ ⁊ angloꝝ piſſimas renouauit diſcordias. Occulte. n. alĩ alteri ꝓſequbat: valẽ alteri ſuſpect⁹ erat. Mazie rex philip⁹ dolos ⁊ aſtucias regis anglo⁹ vehementer formidabat. potiſſime quia recipiẽdo dona a ſaladino maxima ſibi videbatur conſederatus. vnde ad reditum aſpirare cepit. Morbus enim grauiſſimus eaꝫ tunc vexabat. Sꝫ vt quidam etiam ex ſcriptoribus hiſtoriarum aſſerunt ſoluꝫ cupiditate comitatus flandrie ductus ad reditum feſtinabat. Igitur rex francorum philippus eius inſaniam ⁊ detestabile ꝓpoſitum abhorrens. exercitus ſuos duci burgundie cõmendans. contra voluntatẽ oĩm. qui caſtra ſua fuerant ſecutꝫ cum multa deſolatõe relicto dei vinẽtis exercitu. a terra ſancta ⁊ dei ſeruitio receſſit. Credebatur. n. q̃ ſi bi duo principes vno animo. id bellum adminiſtraſſent: atq; vt ꝓmiſerunt ꝓſtituiſſent vſq; in finem. totũ otiẽ tem potuiſſent occupare. Recedens ergo rex frãcie i apuliam applicuit. Indeq; viſitatis limina apoſtolo⁹ accepta a celeſtino tunc papa benedictione ad ꝓpoſitum regnum rediit. Rex autẽ richardus exiſtimans regem francoꝝ em ulũ ſuũ. quẽ habebat non abſq; cauſa tãcito receſſiſſe ⁊ ad ꝓpria rediſſe. cũ eũ valde ſuſpectũ bñt: ne ꝑtes ſuas in eius abñtia inuaderet. ꝓſpe ad occidentẽ nauigare diſpoſuit. q̃ois rex francoꝝ iuramento firmaſſꝫ. q; infra. l. dies.

postq̄ ipe ad suā ret reuersus eēt illi⁹ terre nō nocēt. Recedens g̃ ac sup̄ desolatos afflictōem cumulās ne poti suo comiti cāpanie exercitū suū reliquit. Insup̄ 7 terrā transmarinā quā xpiani in regno hierosolimitano tenebant illi ad custodiā dimisit. Ingrediens g̃ enare rex richard⁹ rediit volēte tēpestate seuissima onia naufragiū passus est. Sz euadēs cū suis valde secrete p austriā transiit; faciēs a sapoldo eiusdē regionis duce politis insidijs captus est atq; oīa bona spoliat⁹ imperatori henrico ētradit⁹. A q̄ iniuste p annū 7 dimidiū tētus multis insup expensis 7 exactionib⁹ grauat⁹ postremo datis ducētis milib⁹ marcharū argēti dimissus est. Qui p terrā regis frācoꝝ trāsire formidās: in angliā nauigo reuersus ē. Postea⁹ aūt henric⁹ cāpanie comes. cui rex angloꝝ curā xpiane exercitus cōmēdauerat: vir pī 7 prudēs ꝓsiderās post recessum illoꝝ duoꝝ principū terrā desolatā mānsse. ubidē in vrbe vitno remanēs statuit. Cui⁹ piam animū ꝓsiderātes magistri hospitalis 7 templi. vna cū ceteris peregrinis eū in regē hierosolimoꝝ elegerūt. Cui 7 filia⁹ regis hierosolimitani. quā prius comes mōtisferrati habuerat vxorem. Marchio eū anno ꝓcedēti ab assissinis occisus fuerat.

Eo tēpore inuēt⁹ .§.xxiii.

est inter saracenos captos qñ ciuitas achon fuit acq̄sita a xpianis. vn⁹ de admiratis soldani c aracbar. noīe vir inaudite prudētie 7 sapīe apud eos cui⁹ ꝓsilio atq; astucia saladin⁹ obtempās vt babet⁹ ex q̄dā cronica fere totū oriētē 7 syriā occupauerat. Et vt saraceni q̄ cū eo capti fuerāt dicebāt saladin⁹ vt illū rehabēt: loco ei⁹ libēt vnū ex filijs daret. ita carū tenebat. Ip̄ g̃ qui sup̄ captiuos saracenos erat deputat⁹ a rege frācie. qudēs fama⁹ ei⁹ aduocauit ad se: qui cū vidisset vultu deformē. statura pusillū admirat⁹ est. qnō in tā despicabili homīe tāta prudēcia inuenīri potuisset. Ait⁹ valde honorauit eū ꝓposit⁹ ille. Qui ad locū secretū trabēs ait. Audiui te prudētissimū virū 7 in cōsiljs fidelissimū. Adiuro te g̃ vt mihi nūc fideliter ꝓsilas i his q̄ a te inq̄rā. Cui rndit saracen⁹. Nō fuit necesse vīe cr̄q̄ sacramētū ꝓsilij tui mecū cōicare dubitasti ad iurare. qz oīs ꝓsiliari⁹ debet cē fidelis. Et adiūxit. Nō sit tibi vīe graue expectare me aliq̄tulum. Secedēs g̃ ad bota lauauit se saracen⁹ 7 bīnis oauit. Et postea redijt ad illū ꝓposit⁹. Cūq; ꝓsedissent dixit ꝓposit⁹. Hoc ē cōsiliū qō peto a te: vt tu mihi detegas scām prudēciaz tibi data⁹ a deo: qua via. quo mō. quo ingenio. cū mīoꝝ difficultate possit haberi regnū hierosolimitanū. 7 recuperādū confuari. ac pacifice possideri. His audit⁹ vehemēter ob stupuit saracen⁹: ac petebat absolui ab isto ꝓsilio. Sz cuz ꝓposit⁹ instaret vt oīno deponēt q̄d in ea re sentiret: dixit saracen⁹. Dulla. i.p. deuz destruxisti hodie saracenos. Et ego ꝓsilio coactus dicā tibi veritatē. 7 dabo tibi ꝓsiliū qō genti tue prodent. 7 nūc 7 in futurū nostre aūt gentis desolationē 7 excidiū opetur. Sūma ꝓsiliꝝ mei hec est. Si vultis terrā quā sanctā dicitis recupare. 7 recuperatā imp petuū possidē. expedit vobis vt capitis egyptū. Tūc ꝓposit⁹. Edicto mihi q̄ via regnū egypti potent occupari. Et saracen⁹. Constat xpianos sup̄ omnes gētes in marīesse potētissimos. vnde cū eoꝝ classe possunt facili mare qd egypto adiacet ꝓtinuis icursionib⁹ infestare. ne mercimonia veniāt in egyptū. Sz etsi classis fuerit pcōs valebit 7 p flauiū nili discurrē 7 infestare. ac nauigia ꝓhibē que ad quadz 7 babiloniā ex toto egypto ꝓportātur. Et hoc mō absq; gladio 7 ferro saracenos destrue. Deinde conent⁹ totis viribus obtinē damiatā. Qua capta vere dīe si xpiani habebūt bonā regīnē. facillimū erit eis toti⁹ egypti regnū eoꝝ subiugare dicioni. Et scīēdus q̄ tpe quo saracenos ille vicit illa damiata erat ciuitas fortissima. Sz quia xpiani postea bis illā cepant. ex cui⁹ captione saracen⁹ crediderūt totā egyptū pdere. ob hāc causā saraceni re cupantes eā fundit⁹ destruxerūt. 7 muros ei⁹ atq; longe a mari eā edificauerūt. Et ita est nūc ciuitas valde opulēta Qr si nollent damiatā obsidē. tūc necessario babeōāt terram caperein bucha rauen q̄ est valde larga 7 apta nauigio. qz hac obtēta facile esset alexandriā capere. Anno aūt dñi millesimo. cc.xxij. apud damascū mouit ille saladinus mirabilis soldanus. 7 magnific⁹ vir in armis valde expertus largus munificus. Hic sua astucia expulsis ex syria xpianis latinis totā quasi oriētē suo subiecit dominio. Quo mortuo successerūt in dominio duo filij eius. f. saph adienus sup̄ syriam. 7 meralat⁹ sup̄ egyptū. Oriū inter filios saladini. 7 sap hadienū fratrē dicti saladini ō imperio diu certatū est. Hoc aūt notabile legit⁹ in quadā cronica qr hic saladin⁹ vadēs se oīno montanis in brevi. vocato q̄dam ex suis quē noverat fidelissimū dixit ei. Tu qui ꝓsiderabilis in bellis mea portare vexilla. nūc vexillū mee mortis. sez hāc vilem pāniculū. quo vile 7 putridi hoc corp⁹ vebet involui p damascenoꝝ ferto ciuitatē. ac clamando vocas. Ecce dñs omētis mouens de tota gloria sua. non fert secū nisi hācvilem pānū quē videris. Et sic flagellū latinoꝝ fidelium in ouente motiēdo saladin⁹ cessauit.

Circa finē impe- .§.xxiiii.

rij frederici primi trāsiens p florentiam vbi recepē fuerat honorifice: licet eēt recōciliat⁹ ecclie: tñ quia florentini cuz ecclia tenēres ei nō fuerāt fauorabiles. uot⁹ a querelis no bilū de ciuitate q̄ castra eoꝝ prope florentiam ablata eis fuerāt. ꝓpter infidelitas eoꝝ abstulit frederic⁹ omnē eoꝝ comitatū vsq; ad muros. Et sic fecit alijs ciuitatib⁹ tuscie reddēs nobilib⁹ illa castra tāq; imperio subdita. Et ꝑ sic fecit qz ciuitates ille tenuerāt se cū ecclia nō cū eo. Exceptis pisis 7 pistoiis q̄ tenuerāt ptes imperij. Sed postq̄ quinq; annos recuperauerāt comitatū suū. Circa illud tempus ignis accēsus ē in florētia a casu 7 vēto adiut⁹ creuerit edificia a pede pōtis veteris vsq; ad eoz vet⁹. Et itez eodē anno accēsus ꝓbustit domos ab ecclia sancti martini vsq; ad oratoriū beati iob. baptiste 7 vsq; ad ecclias sācte marie de bugbis. Pons etiā vet⁹ ruit ꝓpter inundatōes aq̄rū. Et hec euenerūt ꝓpter scelera q̄ in ciuitate abūdabant

Eodē āno facte sunt seditiōes 7 rixe inter cives florētinos. Et qz ciuitas gubernabat⁹ p ꝓsules certa forma. et nobiles erāt exclusi ab offic⁹ huiusmodi. 7 alij ꝓpē supbiā eoꝝ. 7 multa dāna inde secuta sūt 7 plures occisi qō mali p duos āños durarūt. Itē florētini mouētes bellū contra aretinos. qz adiuuerāt comites guidones. ꝓtra ꝓmūe florentinoꝝ rebellauerūt 7 pacificati sūt. Itē plātes florentini ꝑ senēses in ꝓcessione dominō mōis policiani ꝓnauerūt 7 expulerūt eos. Itē āno dñi millesimo. cc.xxv. viij ꝑdicāte crucē quodā ep̄o rauēnate ordīis osseruācie florē tie in subsidiū tre sācte plurimi deuote cruce assumpta. cū magna comitiua ꝓcesserūt. 7 satis inuenēt i captōe cre damiate. ꝓpē qō frederic⁹ imperator restituit eis comitatū vsq; ad decē miliaria. Et circa illud tp⁹ fuit largitū brachiū beati philippi apli florētinis a regina hierusalē qō ē in ecclesia sancti Io. baptiste.

Ad occidēta liare- .§.xxv.

gna sibi reuertēdo frederico ꝓno defuncto vt dictū ē creatus ē imperator romanoꝝ ō ꝓsensu ꝓncipū filij frederici ꝓdicti q̄ dicebat⁹ 7 ē. vj. henric⁹. anno dñi millesimo. ccc. ab initio aūt mūdi sm hieronimū nūer⁹ q̄nquies millesimo. cliij. sm alios opionē series millesimo. cccxiij. 7 imp auit annis vij. Erat aūt ꝑ henric⁹ iagēdis strenu⁹. in hostes acer. in largiēdo munific⁹. hic rome suscepto ignoli diademate vt sibi alios ēdidit. Qui mōdos iniurias 7 cladis q̄s tuscula ni eos exercuerāt fūdit⁹ vbē diruerūt. Populo aūt q̄ in ciuitate erat diuiso. Alij romā. alij tyburim. alij velletras cū vxoribꝰ 7 filijs migrauerunt. Quidā vxo cum intelerabile eis foret. ꝓpriam relinquere solum inter se coeuntes nouas in ea regione sedes ꝓsituerūt. que vsq; ad nostrā

etatē manēt. vic; castrū molarie. Rocha pape. Rocha p̄
intra burgū ⁊ castrū sancti ceſarij. Eodē anno imperat
henric⁹ ad regnum ſicilie aſpirās hoſtiliter reſiſtentibo sibi
apulis apuliā intrauit atq; vſq; nea polim cūcta ſibi ſubij
ciendo puenit. Cūq; cam vrbē p tres mēſes ꝓtinoꝰ ob-
ſediſſet. tam peſtifer morbo inualit exercitū ei⁹. q; omnes
ibidē mortui aut infirmati ſunt. Quare ⁊ ipſe imperator lā
guēs cū paucis coact⁹ eſt terra dimiſſa. quam etiā occupa
uerat relinquere. Eodē anno filiꝰ p̄dicti regis francoꝝ
lodouic⁹ vſq; ad vite deſperationē egrotauit. Nec tot⁹ cō
uent⁹ monachoꝝ ſancti dyonyſij clauū ⁊ coronā dñi ſpine
am ſecū ferēs. vnacū clero ⁊ innumerabili ꝓpe populo
pedib⁹ incedētes viſitauerūt. Poſtea vir venerabilis mau
ricius epūs pariſiēſis facto ſermone ad populū fuſa oratōne
pace facta ſanctaꝝ reliquiaꝝ a periculo p dei gr̄aꝫ liberat⁹
eſt. Inſup ⁊ ipſa die ſerenitas ⁊ tēperies aeris ſimilia lōgo
tpe reſtituta eſt. Eodē āno leodiēſis epūs facie ben
rici imperatoris fugiēs dū apud vilelmū remenſem archie-
pūm moꝝ faceret. ab eiuſdē henrici ꝑpolito dolo circūue
tus occiſus ē. Nulla alia de cauſa niſi q; cōtra voluntatem
ei⁹ electus ⁊ cōſecratus epūs fuerat. Eodē āno mortuo
apud achon vrbē comite flandrie. q; heredē alīū maſcu-
lum nō habuerat ad balduinū nepotē ſuū filiū. ſ. comitis
bānonie poſſeſſio ille⁹ comitat⁹ devoluta eſt. Hic baldui-
nus vt infra dicet. poſtea imperator cōſtantinopolitan⁹ fa
ctus ē. Anno aūt dñi milleſimo. cccij. dyabolo inſtigā
te grauis ⁊ piculoſa guerra inter regē frācie ⁊ regē anglie
incohata eſt. Nā rex p̄dict⁹ cū frācoꝝ exercitu intrauit
normāniā ad quā occupādā multū anhelabat. Obſedit
q; caſtrū munitiſſimū vernolium. Sꝫ andiēs q; normāni
etrocā ciuitatē obſidione vallaſſent. obſidionē ſoluit at
q; fugatis normānis ipſaꝝ vrbē fundit⁹ euertit. Rex aūt
anglie cū ſuo exercitu baiocēſes cepit. Igit⁹ bi duo princi
pes xp̄iani implacabili ſe ꝓſequētes odio ſeinuicem colli-
dūt. Et in detrimētuꝫ orientaliū xp̄ianoꝝ multa dāna ir-
repebūa ſibimuicem inferūt. Anno aūt dñi milleſimo.
ccc v. cū rex p̄dict⁹ in archiepatu bituricenſi cōtra regeꝫ
anglie indutiſſet exercitū. ⁊ in multitudine grauis rex āglie
ei occurriſſet. atq; nō lōge a frācoꝝ caſtris ⁊ ipſe caſtra col-
locaſſet. atq; vtriuſq; exercit⁹ ꝑparet⁹ ad bellū. deo diſpo
nente ⁊tra opinionē omniū rex āglie depoſitis armis pa-
cis comitat⁹ locūs ad regē frācoꝝ acceſſit ibiq; publice co
ram oīb⁹ p̄ ducata normānie ⁊ comitatu pictauēſi ⁊ āde
gauenſi illi homagiū atq; fidelitateꝫ exhibuit. Et ſic pax
nō diu duraturꝰ inter eos facta ē. Eodē anno Rogeri
us tancredi regis ſicilie filiꝰ primogenit⁹. quē pater ſu⁹ eti
am in vita ſua fecerat eum in regē ſolēniter coronari. illiq;
imperatoꝛis cſtantinopolitani filiā dederat in vxorē mortu
us ē. Et nō multo poſt pater tancred⁹ ex dolore mortuus
etiā eſt. relictis tres filiabus ⁊ vnō maſculō vilelmū nole
quē mater ei⁹ ſibilla fecit ſtatim in regem ſicilie coronari.

Henric⁹ aūt imperator qui ad regnū ſicilie ex occaſione
cōiugis ſue ꝓclamare ꝓtinere aſſerebat aſpiras magnū cō-
gregauit exercitū. Erat enī tūc potēs in theſauro quez a
rege anglorꝝ richardo extorſerat. Intrās cū potētia ma-
gna regnū illud ſine ꝓtradictōne obtinuit. Prefata vero
ſibilla tancredi olim vxor cū filio ſuo vilelmo ⁊ cū filiabꝰ
ſuis videſ imperatoꝛis potētie nō poſſe reſiſtē. vnacū faler
mitano archiepō in quodā caſtro muniſſimo ſicilie ſe re-
cepit. Cū qua henric⁹ imperator fecit ō pace tractari. Que
faciēs de neceſſitate virtutē cū imperatoꝛe ita ꝓpoſuit. Nā
imperator interpoſito iuramēto ꝓceſſit vilelmo filio ei⁹. et
heredibꝰ ſuis litij comitatū. quez pater ei⁹ ante regnū ha-
buerat i apulia. Inſup ⁊ addidit illi ꝓnoparū tarēti. quo
facto cū ſe p̄dicta regina ei⁹ fidei ꝓmiſſet. Ipſe ſue fidei ci-
mentoꝰ ipſaꝝ cū filio vilelmo ⁊ cū filiabꝰ ⁊ quoſdā alios re-
gninobles q̄s ſuſpectos habebat. captiuos in alemanīā
deſtinauit. atq; ſub arta cuſtodia mādauit reclaū. Inſu-
per ⁊ ipſum archiepūm incarcerauit. atq; ei⁹ fratres ⁊ q̄ſdā alios
oculis priuauit. Philipp⁹ aūt imperatoꝛis henrici germa-
nus. relictā p̄fati rogerij imperatoꝛis cſtantinopolitani filiaꝫ
duxit vxorē. Henric⁹ aūt imperator ex quo totā ſiciliā obti-
nuit ꝓpter graues ⁊ frequētes collectas ⁊ impoſtabiles ex
actōes. id regni auro ⁊ argēto ⁊ alijs bonis exhauriat at-
q; in tenentiam rediit. Effectuq; apud alemanie p̄ncipes
vt filiū ſuū vnicū fredericū quē ex p̄dicta vxore ſua ſuſce-
perat. nōīe anno ⁊ tuū regē alemanie eligerēt. Eodē
anno rex moabitaꝝ cū infinita multitudine ſaracenoꝝ ho-
ſtiliter mouit hyſpaniā. cui rex caſtelle hyldefonſus colle
cto exercitu xp̄ianoꝝ occurrit. Sꝫ deo p̄mittente plus vi-
ct⁹ ē. Quo bello plusq; Lmilia xp̄ianoꝝ occiſa ſūt. Anno
aūt dñi milleſimo. ccc vj. iterū inter regē frācie ⁊ regē an
glie guerra excita ē. Balduin⁹ aūt comes flādrenſis a rege
frācoꝝ maliſeſte recedēs regi anglorꝝ adheſit. atq; ipſum
frācoꝝ regē dīm grauiter ꝓſequi cepit. Cui in hoc facto
adheſerat vir i armis ſtrenuiſſim⁹ reginald⁹ comes dōpni
martini. Mortuo henrico imperatoꝛe. tūc facta ē papa⁹ In-
nocēt⁹ tercius. Et duo electi ſunt imperatores. de quibꝰ age
tur in ſequenti titulo.

Circa veroannū .§.xxvi.

dñi milleſimū. cc. phūpus p̄dict⁹ rex frācoꝝ. cū eſſet apud
ſanctū germanū in laya. audita cuiuſdā xp̄iani morte ignō-
minioſa a iudeis ꝓpetrata: xp̄iane religioni ꝓpatēs fami-
liaribꝰ ſuis ignoratis. quo aret ſubito iter arripuit. apud
beatam ꝓpe pariſius velociſſime venīēs. poſitis in portis
ipius caſtri cuſtodibꝰ. ꝓcheſſiq; iudeis pluſq; lxx. cō-
buri fecit. Comitiſſa enī ille⁹ caſtri munerib⁹ eoꝝ corrupta
tradiderat eis quēdā xp̄ianū cui falſo imponebāt furtū et
homicidiū. Hic igit antiquo odio ꝓmoti manibꝰ a tergo
ligatis ſpinis coronatū p tota villa fuſtigātes duxerunt. ⁊
poſtea patibulo ſuſpēderūt. Eodē āno paſche id⁹ mar-
tij apud nogentū. In prelio militū acies ex aere deſcēden-
tiū in terra viſe ſūt. Ibiq; facta inſe mirabili pugna ſub
to euanuerūt. Quidā vilelm⁹ ſacerdos anglic⁹ vir caritā-
tiuꝰ ſacietate vite pollēs ac moribꝰ ⁊ officij ſui ꝓfectus vi
gilātiſſim⁹ migrauit ad dīm in p̄ceſſione rogationum. Ad
cui⁹ ſepulchrū tpe mortis ei⁹ multa miracula facta ſūt. ce-
cillumūan. infirmi ſanati. vñ ex fama mirabilis a plurimis
viſitari cepit coep⁹ ei⁹. Sꝫ tūc tēporis regi phūppo
de trāſmarinis ptibꝰ lre illate ſunt. q; ad ipm interfectū
p ſuggeſtionē regis anglie richardi mittebātur inſacide.
Interfecerāt enī eo tpe marchiſiū regis ſanguineū. vl-
tra mare. q̄ terrā ſanctā anteq; illuc veniret regeꝫ mira re-
gebat ſtrenuitate. Hinc cū rex phūpp⁹ multis dictꝰ ſolli
citus ꝓmanēt. tandē habito ꝓpilio multī nūcios ad vetuſū
inſacidaꝝ regē. vt p ipm rei veritatē cognoſcēt. Interim
tamen inſtituit coepis ſui cuſtodes. clauas eneas ſemp in
manibꝰ portātes. ac p totā noctē alternatim circa eū vigi-
lātes. Reuerſus aūt nūcius p lras vetuſi inſacide rumores
falſas eſſe cognouit. ⁊ ſic a falſa ſuſpitōe receſſit.

Anno dñi mille- .§.xxvii.

ſimo. clxxxij. regni phūpi regis frācoꝝ. iij. In p̄uincia bi
turicēſiū ſeptē milia cotarellorꝝ ⁊ coāpl⁹ interfecti ſūt. ab
illis terre incolis in vnū ꝓ inimicos dei ꝑfederatis. Iſti ieni
terrā regis valiādo p̄das ducebāt. boies captos lecū vi-
ſibiliter trahebāt. ⁊ cū vroribꝰ captoꝝ etiā ꝓpriis nep hās
ipis videbāt. vt mieb̄āt. ecclias incēdebant. Sacerdotes
aūt ⁊ viros religioſos captos ſecū ducentes. ⁊ in ipis tot-
mētis irriſorie cantones eoꝝ vocātes ſubſānabant dicen-
tes. Cantate nobis cantones cantate. ⁊ ꝑfectim eis alapas
dabant. vel eoꝝ groſſis virgis eos cedebāt. Et quib⁹ quī-
dam ſic flagellati beatas alias vero reddiderūt. Alij longa
carceris cuſtodia ſeminortui: data. p redēptione pecu-
niaad ęgptia redierūt. Denicq; peccatis hoīm exigentib⁹
idem cotarelli eccliaſ ſpoliabāt. ⁊ corpus dñi de vaſis au
reis ⁊ argēteis. in quibꝰ p infirmoꝝ neceſſitate reſeruabat

ertrahētes. pcbdoloz terrā viriliter ꝓciētes pedib⁹ cō
culcabāt. de corporibꝫ vero pcubine eoꝝ pep a capitibꝫ
suis ꝑpendebant. Calices vero sccā irreuerēter portabant
7 malleis vel lapidibꝫ ꝑfringentes detrahebant. Hec vi-
dentes incole illius ꝓuincie. dño suo regi pbilippo p̄ fras
intimauerūt. acceptoqꝫ ab eo exercitu vnanimiter insultū
in hostes fecerūt. Et omībo inter fectis a minimo vsqꝫ ad
maiorē de pcula illoꝝ vix duo remāsisse. Eodē anno multi
heretici in flandria ꝑbusti sunt ab archiepo remēsi videl-
mo. 7 comite flandrensiū illustri pbilippo. Orta cū ēt
dissensio magna et longo vicꝫ tempore inter regē aragō-
num 7 comitem sancti egidij Raymūdum: quę cum nulla
ratōne pacificari poterat. vt refert vinc. spec. hystoꝝ. vbi
supra. Cuidā pauperi dormiendo noīe deus apparuisse fer-
tur in vrbe anicensi que nūc podium dicit. cuiꝫ tradidis-
se cedulā in qua erat imago beate virgīis in rb sono seden
tis: tenens in manibꝫ pueri ihu imaginez. 7 in circuitu im-
pressam hmōi senditradidisse. Agnus dei qui tollis peccata
mundi dona nobis pacē. Qb audītes principes cū vni-
uersio populo apud anicū ꝓcenerūt in assumptōe beate
virginis. Cuncti⁹ vbis eps cum clero 7 populo pauper-
rem illū carpentariū in edito ponētes intentissime audie-
runt eo q̄ mandatū dñi de pace reformāda inter eos au-
dacter referente. 7 cedulā cum imagine beate virginis pro
signo omnib⁹ ostendēte. vocē cum lacrimis eleuantes. mē
te ꝓmptissima se pacē seruaturos sub iuramēto ꝓmiserūt.
In signū aute seruāde pacis ꝑdictū sigillū beate vir-
ginis in stāno impressum. ac pectori suppositū. cuiꝫ capuciꝫ
lineis albis ad modū scapularis albor⁹ monachoz factis
semp portauerūt. Et qb⁹ est mirabile oēs hmōi capuciū
cū signo portātes. mutuō secum erant. q̄ si quis fratrem
alterū⁹ casu aliquo interfecisset. 7 frater suppstes fratricidā
cum signo iam dicto occurrentē videret. statim more fra
tris obuioni tradita in osculo pacis illū cum lacrimis re-
cipiebat. 7 in ꝓpriam domū adducens victui necessaria mi
nistrabat. Circa idem tempꝰ in festo beati dyonisij. qui
dam puer nꝰ subito mortuꝰ ad ecclīam eiusdem martyris
a parentib⁹ delatus est. 7 ante corpꝰ sanctoꝝ super altare
positus. mestis eoꝝ cōtā vniuerso populo resuscitatꝰ est.

Lamorū populosa ciuitas in francia ex vltione subita
exarsit. Illoꝝ incendio insignis ecclia beate marie ꝑgis
cū toto claustro ꝓflagrauit 7 corruit: vbi reliquiarū 7 bo-
minū multitudo 7 ornamētoꝝ ꝑgeries immēsa perijt.

Circa illa tēpora .§.xxviii.

misit rex pbilippus stephanū notionēsem epm ad canutū
regem danoz. vt vnā de sororibꝫ suis ei mitteret. quā ille
acciꝑet in coniugiū. vt refert vinc. spec. hystoꝝ. vbi supra
Quod ille gratāter accipiens vigeburgē ei tradidit puel
lam sanctā. 7 bonis moribꝫ ornatā. Hanc rex apud attre
batū in legitimā vxorem duxit. 7 in reginā coronari fecit
Sed mox instigāte dyabolo rex ipe quibusdā (vt dicit)
maleficijs ꝓ sortiarias impeditus. vxorē tamdiu cupidā
eroſam habē cepit. Nec multopost ꝓsanguinitatis linea
per karolū flādrensiū comitē ab epis cepis 7 baronibꝫ cō-
putata. matrimoniū separari fecit. Regina tū ad danos
redire nolens in locis gallie religiosis manere decreuit. ma
lens ꝑpetuū ꝓpetuo seruare. q̄ alij iuncta pia
matrimonij federa violare. Sed qm̄ aliud ꝑsentiz dice-
bant iniuste dissolutū. papa celestin⁹ ad ꝓpositionē da
norum. misit duos legatos in francia. Melioz. l. ꝓsbyte-
rum cardinalē. 7 cenniū subdyaconū. Qui parisius cōuo-
cato ꝑclio. de reformādo cōiugio tractauerūt: ꝑ pelli fue
timentes. ac tepidius agentes mbd ad ꝓfectā duxerunt.

Eodem anno eclipsis lune fuit vnica talis. iiij. ydus no-
uembris. Et dirauit duabꝫ bouis. In mense aūt februa-
rio rex pbilippus intrauit normāniam. 7 cepit vrbē ebroi-
cam. 7 nouū burgum 7 vallem rudis: 7 alias plures mu-
nitiones. Rotbomagū quoq; obsedit. ꝑ nihil se ibi ꝓfice-
re videns. iratus ꝑbustis petrarijs 7 mangonellis suis. et
alijs ingenijs recessit. Iterū aūt postea normānias ingres-
sus vernolū obsedit. Et ꝓ multoz desiderata audiēs mā-
cum q̄ a normānis vrbs ebroica quam munitā tenebat.
capta essz iratus ab obsidione recessit. Et fugatis norma
nis ꝑ eas vrbem funditus euertit. necnō 7 ipas dei ecclias
in ꝑpū vrbonēti contriuit. Eodē anno vilelm⁹ leocestrie
comes vir fortis 7 magnanim⁹. a rege pbilippo capt⁹ etiā
stampis in carcē positus est. Interim rex anglie locbas ce
pit. Et canonicos sancti martini turonēs expcios rebꝫ suis
spoliauit. Quo audito rex pbilipp⁹ versamee oēs ecclias
terre sue ptinētes ad epatus 7 abbatias terre illius cepit.
Et quoꝝdaz pranoz hominū instinctu monachos 7 cle-
ros ibi deo famulātes eiecit. eorūqꝫ redditus in suos ꝓ-
prios vsus transtulit. Itaqꝫ pbilippus francie rex 7 Ri-
chardus anglie. a puritina simulatare nō quiescūt: si impla-
cabili odio semꝑ ꝓsequī. maxime in regionū suaz fini-
bus multas grauesqꝫ incursiones ac direptiones frequē-
ter faciunt. Eodē anno in pago beluacensi inter claus
montē 7 cōpendiū tante pluuie cū tonitruis 7 fulminib⁹ 7
tempestatibꝫ facte sūt. quātas nulla memorat antiquitas
hominū. Lapides enī ad quantitatē onoz quadrangule
mittūt cū pluuia cadētes de celo. arbores 7 fructiferas vi
neas 7 segetes penit⁹ destruxerūt. ville qꝫ in plano locis
a fulminib⁹ destructe 7 ꝑuste sunt. Comi etiaz cꝫptores
cū hmōi tempestate usi sunt in aere volātes de loco ad lo
cum. 7 cū rostris suis vnos carbones portātes ac vnos
incēdentes. Sꝫ 7 vtriusqꝫ sexus boies ictu fulminū perie
rūt. Et alia multa horrēda ea die mōstrata sunt. Ꝑ q̄ꝫ
dicūt epatus laudunēsis calbū quoddā. s. caluū montē au-
dūin⁹. 7 a fulminib⁹ destructū. Aeriusqꝫ insolita cōmotio
facta est. Turbines 7 tēpestates 7 grādines vineas 7 mes
ses destruxerūt. vñ in sequēti anno fames valida ē secuta.

Anno millesimo. cc. v. reddite sūt treuge a rege anglie
7 guerra denuo incepta. Cūc rex pbilipp⁹ vallē roolij quā
munitā tenebat fundit⁹ euertit. Et ꝑ paucos dies sororē
suā quā rex anglie richard⁹ remiserat. comiti de pōtiuo in
vxorē dedit. Anno dñi millesimo. cc. vj. in martio subi-
ta 7 nimia aquaz inundatio facta pluribꝫ locis villas de-
strauit. 7 boies babitātes i eis extinxit. Pōtes etiā fluuiis
secane ꝑfregit. Et eodē ānno pbilipp⁹ rex vxorē duxit ma
riam noie. filiā ducis motanie 7 boemie. marchionisqꝫ bi-
sntie. Post hanc tpe rex richard⁹ posito iuramēto. ca
strū mutionis alis pago bituricēsi dolo cepit 7 fidit⁹ euertit.
Ob q̄ rex pbilipp⁹ collecto exercitu. albā mallaz obsedit.
vbi dū morā facit rex anglie castellū nouū cōstruxit. data pe-
cunia militib⁹ eū custodiētibꝫ recepit. Rex aūt pbilipp⁹ pdi-
ctū castꝝ erectis petrarijs 7 alijs 7 ingenijs p. vij. ebdoma
das 7 hyb⁹ impugnauit. tonec fracta turri 7 muris interio
res bellatores ad deditōes coegit. Cuiꝫ castꝝ soloten⁹ de
strauisset. monēte eos obsidēs in bonū cepit. 7 comiti rober-
to custodiendū dedit.

Eodē ano venerā .§.xxix.

de mēsse marie⁹ parisiēsis epus. pī pauper 7 orphano-
rū felicit⁹. vt refert vinc. spe. hystoꝝ. l. xxx. migrauit ad do
minū. Hic inter iniūcta bona q̄ fecit. q̄nor abbatias fūda
uit. 7 de ꝓpꝛijs supellectilibꝫ totaut. l. bennallē. bennerias be-
rerā 7 gisb. 7 qt de resurrectōe corpoꝝ illo tpe nūc dubi
tabāt. quā firmissime ipe credidit. Mouēs rotulum scribi
mādauit hmōi scriptura ꝑtinere. Credo q̄ redēptor me⁹
viuit &. Hūc igit rotulū i extremis exiens sup pectꝰ suū
ꝑtit extēsū poni. vt ab oībꝫ ad ei⁹ sepultura ꝓpiciēbꝫ
posset legi. Huic successit oddo natione soliacēsis frater
bernici archiepi bituricensis moribꝫ 7 vita longe a suo ꝓ-
decessore dissimilis. Anno dñi millesimo. cc. vij. baldui
nus comes flādrēsis q̄ in anno ꝓcedēti pbilippo regi apud
cōpendiū homagium fecerat apud cōpēnū ab eius fide-
litate manifeste recedēs. Richardo regi anglie ꝓfederat⁹

eſt. Jpm etiam regem francoꝝ ⁊ terram eius graniter ꝓ-
ſecutus eſt. Similiter ⁊ reginaldus filius comitis pompi
marini. Cui et marina dilectione comitillam bolonie cū
comitatu ſuo tederat rex in vxorē. Eodē anno vxo-
rie regina philippi regis francoꝝ ſoror. cū poſt mortē viri
ſui multo apparatu pres trāſmarinas peteret. ibiq; pibo-
lomaidē applicuiſſet paulopoſt defuncta eſt. Sꝫ ⁊ in eadē
vrbe hildegꝫ diebꝰ comes trecenſis henricus nepos eius
qui rex in terra ſancta fuerat ꝓfitebat⁹. dū in ſuppion cena-
culo palatij ſui feneſtre. cuidā inuitēdo applicaret. miſera-
bili ꝓpitio colliſus expirat. Cui⁹ mater nomie maria at-
q; ſoror philippi regis francoꝝ et ꝑte patris. ⁊ ſoror etiaꝫ
richardi regis anglie et ꝑte matris erat. ⁊ comitatū cam-
panie ſatis ſtrenue gubernabat uiriliterq; regebat. cuꝰ de
morte filij ac ſororis ſue regine nimiū acceꝑiſſet nimis in-
tolluit. ⁊ non multopoſt obijt. Sinſq; filius indolis egre-
gie. theobaldus noīe in comitatu ſucceſſit. Eodeꝫ anno
petrus cantor pariſienſis tam vita q̄ doctrina cōſpicuus
obijt amator pietatis atq; iuſticie. apud monaſterū longi
pontis in magna deuotōe ſanctaq; ꝓfeſſione migrauit
ad dñm. Eodē anno. ſ. a principio ꝓdicatōis cuiuſdaꝫ
ſacerdotis noīe fulconis. ſ. anno tercio dñi multa miracu-
la ꝑ eum operari cepit. Qui etiā predicādo ad reſtituēdum
vſurarū plures induxit. Lecis nāq; vſum. ſurdis auditū.
mutis loquelā. claudis q̄ greſſum reddidit. Sꝫ ⁊ anno ſe-
quenti ſcz. millesimo. cc. lxvij. fulco prefatus aliū ſacerdotē
ſcz petrū de royſiaco ad officiū predicatōnis aſſociauit.
virū literatū ⁊ bonū. qui multos a peccatis iuuenie ⁊ vlti-
re reuocauit. Meretrices q̄ publicas ad ꝓpingalē ꝓtinen
tiam quasdā prouocauit. Quedā vero ꝑegrinum reſpuen
tes ⁊ ſoli deo ſeruire cupientes. ſumpto religionis habitu
in nouo abbatia ſancti anthonij prope parisius collocate
ſunt. que cauſa illaꝫ eo tēpore fundata fuit. Alie vero di-
uerſis ꝑegrinationibꝰ ⁊ laboribꝰ le expoſuerūt. nudis pe-
dibus incedētes. Preter hos etiā beriun⁹ monachus ſa
cris literis eruditꝰ in ciſmarina britannie ꝓdicauit. ꝑ quem
innumera brittonū multitudo crucē dñi aſſumpſit: ſubito
q; nō expectatis aliꝭ pegrinis mari tranſito apud acbon
eodē monacho ductore puenerūt. Sꝫ ibi rectorē nō ha-
bentes in multas ptes diuiſi. nihil ad ꝓfectum duxerunt

Eo tēpore multe nouitates apparuerūt apud ro
ſeros in boia. In ſacrificio altaris vino viſibiliter ꝑuerſus
eſt in ſanguinē. ⁊ panis in carnē. In vermendeſio quidam
miles qui erat mortuꝰ reuixit. multaq; futura multis pre-
dixit. Et poſtea etiā ſine cibo ⁊ potu longo tempore vixit
In gallia circa feſtū iobānis baptiſte ros in nocte de celo
cadens melliꝰ ſpicas ſegetū infecit. ita vt multi eas in ore
ponentes. odoriē mellis ⁊ ſaporē apte ſentirent. Deinde in
lio orta eſt tempeſtas valida. tantiq; magnitudinis lapi-
des de celo ceciderūt. q̄ a trebaco vſq; ad monaſterū cale
⁊ loca circūiacentia ſegetes ⁊ vineas ⁊ nemora penit⁹ de-
ſtruerent.

Eodem anno mēſe .§.xxx.

iulio. ꝑtra omniū opinionē ipſiuſq; regis edictū philipꝰ
rex iudeos pariſius reduxit. ⁊ ecclias dei graniter ꝓſecut⁹
eſt. Nec multopoſt. ſ. de menſe ſeptēbris pena ſecuta eſt.
Rex enī anglie richardus. cū mille quingētis militibꝰ ar-
matis ⁊ cotarellis ⁊ peditibꝰ innumeris. vulcaſſinū circa gi-
ſortium vaſtauit. Loccellas deſtruxit. pluresq; villas cum
peſtres incendit. predas eoꝝ abduxit. Rex antē philipꝰ
cum ad giſortiū tranſire cupe⁹. ſ. ei facilis trāſitus nō pa-
teret. cū quingētis militibꝰ tm per medias acies hoſtium
fortiſſimas irruens. ⁊ contra hoſtes viriliter pugnans dei
gratia ſanus exaſit. ⁊ vſq; ad giſortium puenit. multis ta-
men ex militibꝰ ſuis captis aliſq; fugatis. Jbi enim capti
ſunt viri nominati. Alanus de rufiaco. Matheus de mar-
liaco. Galielmus iuuenis de meleto. Philippus de nan-
tolio ⁊ plures alij. Sicq; rex anglie cū triūpho receſſit. ac
predas diuiſit. Rex aūt philippus normaniā ingreſſus eſt
eamq; vſq; ad nouū burgum ⁊ vſq; ad bellū monte re ge-
rij vaſtauit. Et ſtatim exercitū vt quibuſdā vſum eſt mi-
nus caute dimiſit. Quo audito rex anglie cum cotarellis
ſuis. quibꝰ erat mercadeus de vxcaſſino de pago belua-
cenſi predas magnas duxit. Et ipſius vibis ep̄m philippū
nomie virū in armis ſtrenuū philippi regis ꝓlanguineū. et
Guilielmū de meleto acriter inſequētes vt ab eo predas
excuterēt. poſitis inſidijs cepit. longoq; tēpore carceri mā
cipauit. Comes aūt flandrie eo tēpore ſanctū bocinarus
cepit. Circa illud temp⁹ henricus bituricēſis epc⁹ obijt
Cui guilielm⁹ abbas charoli loci poſt eū in epatu ſucceſ-
ſit. Hic guilielm⁹ vt refert vinc. ſpec. hyſtor. vbi ſupra et
geſtis ei⁹. genē nobilis a puericia quidē in pariſiū ⁊ fine-
ſionensi canonicat⁹ ecclia. dū in robur virile maturior ex-
creuiſſet. moleſtias ſeculi ferre nō valens. ruptis eaꝫ cēpe
vīs ad grandiorē tenuiū beremū ꝓuolauit. Jbiq; ſinceri
tate mentis ⁊ conſcie puritate aliq̄diu in virtutiꝫ in eodē er-
dine turbatōe ſubortā. mētis ſue trāquillitate timēs. ad
ciſtercienſem ordinē in pontiniacēſi monaſterio ſe tranſtu
lit. Jbiq; ꝓfeſſus ⁊ ꝓficiens in virtutiꝫ efficiꝫ ꝓuect⁹
ſuſcepit. Poſtmodū et abbatie fontis iobānis ad karolo
cenſe monaſteriū tranſlat⁹. ibi ꝑ electōnē officiū abbatis
ſuſcepit: vbiq; eū ſubditos in māſuetudine ꝓtractauit. ⁊
virtutū exempla ꝓpoſuit. Tandē licet inuitus in eccliā
bituricenſi pontificali honore ſublimat⁹. oneri ſuccubuit
nō honori. Suſcepti aūt ꝓ⁹ ordinis ob fruantā nō mul-
tum. humilitatē puſillā ⁊ habitū retinuit. Et licet archi-
epālem honoꝝ delitias inueniret. vſuꝫ ſobrietatis antique
nō deſeruit. Meditatōm ⁊ eſcoꝝ libēter intuit⁹. de aliarū
cura ſibi ꝓmiſſa ſollicit⁹ erat. Confeſſiones eni eoꝝ in mul
ta lenitate ſuſcipiens ſpēs ꝓfundebat. ꝑ dicatōnē ꝑ ſe vel ꝑ
alios ſeculū inſilebat. Cui dñs etiā iam merentꝰ gratiaꝫ ad-
didit. vt ⁊ vinū miraculo chorusceret: vñ ⁊ ꝓ ſbyter quī-
dam girard⁹ neīt. qui ita vſu ſiniſtre manꝰ amiſerat. vt ce
lebrare nō poſſet ad eū accepit. Et palpate manus eius ⁊
imponēte ei vt ꝓſiteret. ⁊ mel⁹ ſe habēt. poſt tertiā diem
plene conualuit. Quidā etiā puer cerebro turbato ⁊ oculis
tremoē capitis patēs. ad eū adduct⁹ palpato capite ſa-
nitati reſtituit. Erat hic ſanct⁹ here ſemp hyſtaric ⁊ iocūd⁹
qō quibuſdā diſplicebat anſteris. Et cū ſe in hmōi ſocia-
lem ⁊ amabilē exhibēt. vicij detractōnis qō in locutōnis
curſu ſubrepe ſolet viris etiā ſe ſtudioſe cauētibꝰ ſūma in-
tentōe vitabat. Tandē aſſumpta cruce volēs ad fines al-
bigenſiū ꝑtra hereticos ꝓficiſci. cū itineri neceſſaria ꝓpa-
ret infirmitate coꝛrept⁹. v. id⁹ ianuarij obijt. ac ſepult⁹ in
bituricēſi eccliā miracul ſtati chorusceare cepit. Quē bo-
nor⁹ papa tercī⁹. Inquiſitōe de vita ei⁹ ⁊ miraculis facta
canonizauit. Senonēſis aūt archiepō viro deo pleno ad
dñi circa illud tp̄s migrāte. Petr⁹ de corbolio quōdā in-
nocētij pape didaſcal⁹ ſucceſſit. ꝑ cuiꝰ manū ⁊ auctoritatē
ꝓ⁹ cameracēſi ſedē. vnde ſenonēſem accipe meruit. Nec
multoꝰ apud dominicē a ꝓlato petro cardinali eīm ep̄o
abbatū ⁊ ꝓuoꝝ tocius regni ꝓuocatū eſt ꝓcilij. Sꝫ quia re
gnū francoꝝ ſub inducto ponē mitebat⁹ a nūcijs regis ad
applicas ſedē eſt appellatū. Jpe tū cardinalis appellatōi nō
deferēs ſentēciā coīā oībꝰ ꝓtulit. Sꝫ vſq; ad .xx. diem ꝓ-
natale nō eſſe publicādā ꝓcepit. Et extūc tota terra regis
francoꝝ inſ dicto ſubiacuit. Quo audito rex philipꝰ iratꝰ
quīq; epōs ſui interdicto faciēdo ꝓſenſerit. epōs a ꝓpria
ſedib⁹ ꝓurbauit. canonicos eoꝝ vel clericos de tra e⁹ expel
lens. bona eoꝝ ꝓfiscauit. Decſbyteros etiā prochiales eie
cit. ⁊ ꝓ oīa bona eoꝝ dispoſuit. Ad comunū etiā mali toci⁹
vigeburgē vxoꝛē ei⁹ ſanctā. oīmq; ſuoꝝ auxilio deſtituta.
apud ſtampas i caſtro ſuo reclusit. Sꝫ ⁊ milites olim ſua
libertate gaudētes ⁊ etiā boues eoꝝ cruciauit. ⁊ tercia ꝑte
cōm bonoꝝ eis abſtulit. A burgēſibꝰ etiā ſuis intolerabi-
les tallias. ⁊ exactōes extorſit. Anno dñi millesimo. cc.
in aſcēſione dñi reformata ē pax inter duos reges. Fran-

cozū ꝛ ãglozꝫ inter vrmonē. ꝛ insulã andeliaci. In sequẽti vro fena sc̃a ludouic⁹ rex frãcoꝝ vxigenit⁹ blãchã bt defunti regis castelle filiã. ꝛ regis anglie nepẽ in vxorem duxit. Pro q̃ matrimonio rex anglie iobanes. cẽs mutiones ꝛ vrbes ꝛ castra totãq; terrã quã rex frãcoꝝ cepat pfato ludouico ꝛ heredibꝫ suis quitauit. ꝛ totã terrazꝫ asmarinazꝫ post decessuꝫ suũ si eũ sine herede legitimo mori ꝛtingeret ei concessit.

Anno dñi mille/ .S.xxxi.

simo.ccj. Octauian⁹ hostiẽsis. ꝛ Iobanes velletrenſ epꝰ vt legat⁹ in francia venit. Cui⁹ admonitõe rex vroꝛẽ suam vigeburgẽ in qualẽcũq; sam recepit. ꝛ sup ducta a se ad temp⁹ separauit. Tunc pvocatũ est pcilũ sueſſionis ab ipo octauiano. ꝛ iobane legatis. Cui rex francie phūp⁹ interfuit cũ epis ꝛ pncipib⁹ suis: vbi p.v. vices tractatũ est de vigeburgis regine matrimonio ꝛ firmãdo vl separando. Post multas aũt ꝛ varias iuris pitoꝝ vsp̃utatões: rex lõga mora tedioq; affect⁹. cũ vigeburga vroꝛe sua mane in salutatis ipꝰis recessit. mãdano eis p nũciũ q⁹ vroꝛẽ suaꝫ vt suã secũ ducebat. nec ab ea separari tũc volebat. Quo au dito solutũ est pcilium ſpescẽtib⁹ cardinalib⁹ ꝛ epis. qui cõuenerãt ad faciendũ diuortiũ. Et Iobanes quidẽ cum erubescentia recessit: octauian⁹ vero in francia remansit.

Eodẽ anno teobald⁹ comes. xxv. annoꝝ etatis obijt. Et q; masculũ heredẽ oẽ habuit. rex pbilipp⁹ terrã suam sub tutela ꝛ custodia recepit: vnicã tm filiã habebat. Sꝫ postea nat⁹ est ei filꝰ posthumus. qm̃ vroꝛ ei⁹ pregnans remãserat. Eodẽ anno Iobanes rex anglie in franciã venit. quẽ rex pbilipp⁹ valde honorifice parisius recepit. eiq; in vna preciosa mut a ꝛ varia vedit. Tũc etiam anteq; octauian⁹ romã rediret. maria a rege pbilippo supindicta defuncta ẽ. de qua idẽ rex filiũ noie pbilippũ ꝛ filiã vnã suscepat. qui q̃nq; annis ꝛtra dei dereliõ ꝛ legẽ eã tenuerat. Illa vero mortua Innocenti⁹ papa tercꝰ: de q̃ infra. ad petitionẽ pbilippi regis infantes pdictos legitimos beredes esse mãdauit. ꝛ postea ijs suis cõfirmauit. Qđ factum eo tpe multis displicuit. Eodẽ anno rex pbilipp⁹ inter vrmonẽ ꝛ insulã andeliaci cũ rege anglie colloquiuꝫ habuit. submonẽs eũ tãq; hoiem suũ legiũ. vt p comutatu pictauẽsi ꝛ andegauẽsi ꝛ p vocatu aquitanie. post. xv. dies a pascha vniret parisi⁹. Sup bis q̃ aduersus eũ ꝛponeret respõsur⁹. Qui q̃n ad diem pfixũ nec in pſona ꝛ pria venit. nec respõsalẽ sufficiẽtem mittẽ voluit: habito rex pbilipp⁹ pcilio normaniã ingressus munitiões quam botanẽ vocãt fundit⁹ euertit. Deinde arguellũ ꝛ mortuum mare. Tandẽ coznacũ cepit. totãq; terrã quam bago de coznaco tenebat subiecit sibi. Ipoq; artburũ militẽ fecit. tradẽs ei comitatũ bruttanie. qui ei ꝛpetebat iure hereditario. addicẽs ei comitatũ pictauẽsiũ ꝛ andegauẽsium quos sibi acquirẽt iure annoꝝ. Sed ꝛ ducẽtos milites in auxiliũ magnãq; ei pecuniẽ sũmã tradidit. Et sic impetrata eũ boiemleogijs accepit. Qui cũ ab eo recessit. rex anglie ex impouisoi sibi supueniẽs. ipm cum bagone bruno ꝛ gaufrido de laudunaco ꝛ postea comitẽ lemonicẽsem cepit. Hi tres erãt ipius regis anglie legij homies. Sꝫ qm̃ bugeoni bruno qui erat vicecomes toarcẽsis vroꝛẽ suã vi uelizfiliã comitis engolisme̅sis sibi abstulerat ab eꝰ fidelitate recesserãt. Et regi frãcoꝝ sub iuramẽto datis etiã obsidib⁹ ꝛfederati erãt. Ut aũt hyems supueniꝛ. vterq; rex sine pace ꝛ treuga machonis mũitis a bello cessauit. Anno aũt dñi millesimo.ccj. rex pbilipp⁹ cũ exercitu aquitaniã intrauit. ꝛ adiũctis sibi in auxiliũ pictauẽsib⁹ ꝛ bitonibus munitões multas cepit. Tũc etiã comes alenconis ei ꝛfederat⁹. terrã suã custodiẽdã ei tradidit. Reuersusq; rex in normaniã choncas ꝛ etiã insulaꝫ andeliaci ꝛ vallem ruolij cepit. Interea innocẽt⁹ papa terci⁹ misit abbatẽ de bãnarij ad regẽ franciæ. ꝛ regẽ anglo⁹. p reformãda inter eos pace. Qui adiũcto sibi abbate triũfontiũ vtriq; regi auctoritate aplica ꝓceperũt. vt pvocatis epis ꝛ pncipib⁹ regni. salua veritate iusticia pacẽ facerẽt. Et abbatias ceteraſq; ecclias p gentes eoꝝ destructas. in statũ pristinũ reformarẽt. Audito rex pbilipp⁹ bnẽ mãdato cũm ad sũmi põtificis examen. p appellatiõẽ interpositã remouit. Deinde collecto exercitu rad ipontẽ obsedit et ecclẽ turribus ligneis in circuitu fortiter impugnauit ac cepit. Post hoc castꝝ fortissimũ gallardũ a rege richardo i ecclia rupe sup̃ secanã edificatũ obsedit. In qua ſ. obsidione ser mẽsib⁹. ꝛ eo ãpꝰ motã fecit. ipmq; tẽdẽ cũ magna pugna cepit. Anno pnotato fulco pſbyter de melliaco mosit. Multiq; p eũ cruce signati. post mltos labores ve netias vniũt ꝛ transit⁹ impedit. Multiq; obeũt. multi redeũt. reliquiq; sua exp̃dunt. Die. xxx. maij fit terremotus triũ diebꝰ ante ascẽsionẽ dñi. ꝛ vox terribilis auditur magnaq; pars vrbis achonẽsis. cũ palatio regis corruit. Et popul⁹ mult⁹ defecit. Tyrus oĩno pene subuertit. Arbas opidũ munitissimũ ad solum vsq; diruit. Tripolis maxĩa pars ruit. ꝛ plebs plurima suffocat. Antherados autem illesa seruat. in qua beat⁹ petr⁹ apl̃os primã basilicã beate vẽ genitricis ꝛstruxisse dicit. Debinc terre seqtur sterilitas. hominũq; mortalitas. Iobanes aũt rex anglie arturũ brittanie comitẽ filiũ frẽs suis maiozis gaufridi apud mirabellũ capit. ceteriſq; p obsides liberatis. ipm latẽter (vt ferꝰ) pmit. Sup q̃ a baronib⁹ apud regẽ frãcie accusat⁹. cui⁹ vasall⁹ erat cũ ꝛparẽ nollet. post multas citationes p indicta pacis ẽtberedat⁹ ẽ. Anno aũt dñi millesimo.ccij. Petr⁹ aragonẽs rex. comes barchinonie ꝛ dux mõeis pessulani regnũ suũ obtulit Innocẽtio pape. Illudq; sibi ac successoribꝰ suis imp̃petuũ p remedio aĩe sue. ac p genitoꝝ suoꝝ ꝛstituit censuale vt ãnuatim te camera ipi⁹ regis. cc. ꝛ. l. nallemãtine aplice sedi red dant. Et ipe ꝛ successores ei⁹ eidem sp̃aliter fideles ꝛ obnoxij teneant.

Anno igiꝫ ab in/ .S.xxxii.

carnatõe dñi millesimo. cc. vij. Imp̃atoꝛ henric⁹. vj. post q̃s fredericũ filiũ suũ in regẽ alemãnie eligi fecerat ꝛ fidelitatẽ ꝛ homagiũ a pncipibꝰ illi exhiberi. denuo cũ filio suo fredenco in regnũ rediꝫ sicilie: vbi cũ esset apud messanaꝫ vrbẽ p̃sente ꝛstantia ei⁹ vroꝛe. diẽ clausit extremũ. Post cui⁹ obitũ qđã de ei⁹ familiarib⁹ exercites de regno ad eccl̃as eccl̃ie. q̃s henric⁹ tyrãnice vsurpauerat se ꝛmiserũt. ꝛ marchuald⁹ accessit ad marchiã ancbonitanã. Cõrad⁹ rediꝫ in ducatũ spoletanũ: pbilipp⁹ recessit apud mõtẽ flasconẽ patrimonii occupãs vniuersũ. Quo facto ad imp̃ũ aspirãs ipe pbilipp⁹. Ꝛ pdicti henrici imp̃atoris mortui. reuersos ẽ in alemaniã. Remãserũt aũt qdam in regno. Mã in sicilia vilelm⁹ capuran⁹. in calabria fredericus. in apulia ꝛ terra laboris vinpuld⁹. ꝛ fautores ei⁹. Constãtia autẽ imp̃atrix p⁹ motẽ viri sui reuersa panormũ misit ad ducẽs spoleti. q̃ filiũ suũ in marchia natiuebat. Et deductũ ad se cotonam fecit in regnũ sicilie. Cepitq; ꝛ sicilia regnare cũ illo. Mortuo aũt henrico imp̃atoꝛe q̃si statim mortu⁹ est celestin⁹ papa. Cui successit innocẽt⁹. de q̃ inti. sequẽti. Anno dñi millesimo. ccxviij. Richard⁹ rex ãglie audiens quẽdã multẽ lemonicẽs diocesis suo castro rbefaucũ magnũ repulle. Rex ipe ambitiose cupiẽs ipm rbefaucum babẽ. dictũ militẽ a vicecomite lemonicẽsi ad quẽ cõ fugerat. p sui securitate repetebat. Ꝛ dũ ille renueret in pdicto castro illũ obsedit. Cuq; die nocteq; castrũ illũ fortiter impugnaret. sagitta peussus post paucos dies mortuꝰ est. atq; apud fontẽ ebraldi sepult⁹ quieuit. Et q̃ sine liberis erat frat⁹ suꝰ iobes q̃ sine terra dicebat̃ successit in regnũ: de quo aliqua supradicta sunt.

Finit feliciter secũda pars hystorialis dñi Anthonini archiepi florentini.

Registrum secunde partis

hiſtorialis domini antonini archiepiſcopi florentini.

Ariana hereſis fuit vniuerſalios periculoſior. diuturnior. ꝛc. par.ij.ti.ir.ca.xij.

Arrij mors ignominioſa refertur. parte.ij.tit. ir.ca.iij.§.j.

Athanaſius epꝰ alexandrinus tanta ꝓpeſſus eſt ab arrianis. pte.ij.ti.ir.ca.xij.§.ij.et ti.x.ca.ij.ꝓ totum.

Appollinaris laodicenus epꝰ hereticus claruit. par.ij.tit. ix.ca.v.§.x.

Ambroſius in epm eligitur. par.ij.ti.ir.ca.vj.

Ariani notabili miraculo ꝓfuſi ecclesiā micenam ꝛeferre ꝓpellunt̃. parte.ij.ti.ir.ca.vj.§.iij.

Alemanni a gratiano impatore apud argentinam maſſa ſtrage ꝓſtrati ſunt. pte.ij.ti.ir.ca.vj.§.vj.

Ambroſius conſtanter egit ꝓtra Juſtinam ꝛ filium ſuum impatorem arrianos. par.ij.ti.ir.ca.vij.§.iiij.

Arbogaſtes ꝓtra imperatoꝛē valentinianū inniotes dolo egit. par.ij.ti.ir.ca.viij.§.j.

Ambroſius impatorem theodoſium ob necem circenſiū ab ingreſſu eccleſie coegit. par.ij.ti.ir.capᷣ.viij.§.iij.

Archadius et honorius theodoſio in imperio ſubſtituun tur. par.ij.ti.ir.ca.ir.

Athanaſij ꝓuerſatio et geſta referuntur. parte.ij.tit.x.ca. ij.per totum.

Athanaſij ꝓſbyteri ſanctitas relucet ex multis. part.ij.ti. x.ca.iiij.§.ij.

Ambroſius epꝰ mecholanen̄ doctor clariſſimus claret ex ſcriptis ſuis. par.ij.ti.x.ca.viij.

Auguſtinus doctor famoſiſſimus claruit ex ſcriptis ſuis. par.ij.ti.x.ca.viij.

Archadius impator excommunicatur ab Innocentio papa quia conſenſit Criſoſ. relegari exilio. par.ij.ti.x.capi. ir.§.vij.in finē.

Alexius romanus ſub gradu poſitus claruit. parte.ij.tit. x.ca.xiij.

Anaſtaſius ſecundus papa romane ſedi prefuit. parte.ij. ti.xj.ca.j.§.viij.

Anaſtaſius impator ꝓſtantinopolitanus hereticus fulmi ne periit. par.ij.ti.xj.ca.j.§.ir.

Anaſtaſius qñ impare cepit. pte.ij.ti.xj.ca.ij.§.v.

Athalaricus regnū ytalie ꝓſequitur. pt.ij.ti.xj.ca.ij.§.vj.

Amalaſuncta theodorici impatoꝛis filia mater athalarici prudenter impeniū rexit. par.ij.ti.xj.ca.ij.§.v.ꝛ ſequēti

Anglia olim brittania ſic dicta a ſaxonib⁹ expugnat̃. pte.ij.ti.xj.ca.v.§.j.

Attila rex hunoꝝ hec geſſit.p.ij.ti.xj.c.viij.§.j.iij.ꝛ ſeq̄n.

Arianus aurelianen̄ epꝰ claruit ſanctitate. part.ij.ti.xj.c. viij.§.vj.

Arator poeta claruit cuꝫ ſcriptis ſuis etiā theologicis. pte.ij.ti.xj.ca.xj.§.viij.

Amator ſanctus epꝰ antiſiodoren̄ claruit.p.ij.ti.xj.c.xvij

Arnulfus epꝰ pictaven̄ martyrio coronatur. part.ij.ti.xj. ca.nr.§.vj.

Agapitus papa ſedem.b.petri gubernauit.par.ij.ti.xij.c. j.§.iij.

Affrica recup atur a beliſario victis wandalis. parte.ij.ti. xj.ca.iij.§.j.

Aratoꝛ poeta dyaconus romanus claruit.par.ij.ti.xij.ca. v.§.xj.in fine.

Albuinus longobardoꝝ rex cum gente ſua ytaliam vſur pauit. parte.ij.ti.xij.ca.vj.ꝓ totum.

Anitus abbas carnotenſis claruit. par.ij.ti.xij.ca.viij.

Amand⁹ traiecten̄ epꝰ claruit.p.ij.ti.xij.ca.viij.§.ir.

Andreas fundane ciuitatis epꝰ claruit.par.ij.tit.xij.capi. ir.§.x.

Anantius ꝓſbyter ſimpleꝛ claruit.p.ij.ti.xij. ca.ir.§.xij.

Anime exiſtentia etſi inuiſibilis ſit ꝓbatur.parte.ij.ti.xij. ca.ir.§.ij.iij.ꝛ ſequen.

Animaꝝ omnium ꝛmemoratio poſt feſtum omnium ſanctoꝝ inſtituit.pte.ij.ti.xij.ca.j.§.j.

Agatho papa claruit.par.ij.ti.xij.ca.j.§.iij.

Adeodatus papa claruit.pte.ij.ti.xij.ca.j.§.iij.

Alchoranū liber legem machomet ꝓnenoſe ꝓfectus eſt pte.ij.ti.xij.ca.v.§.v.

Attalas abbas luxonien̄ claruit.p.ij.ti.xiij.c.vj.§.ij.

Aulbregiſilus buturicen̄ archiepꝰ claruit.pte.ij.ti.xiij.ca. vj.§.v.

Aldanus epꝰ claruit.pte.ij.ti.xiij.ca.vj.§.ir.

Aurea abbatiſſa ſanctitate claruit.p.ij.ti.xiij.c.vj.§.x.

Arnulfus meten̄ epꝰ claruit.pte.ij.ti.xiij.c.vj.§.xj.ꝛ ſeq.

Andeenus cum adone et radone fratrib⁹ claruit.pte.ij.ti. xiij.ca.vj.§.xviij.

Aulbertus rothomagen̄ archiepꝰ claruit.p.ij.ti.xiij.c.vj .§.xxj.

Aginus abbas reſbacen̄ claruit.p.ij.ti.xiij.c.vj.§.xxij.

Andomar⁹ tomaneñ epꝰ claruit.p.ij.ti.xiij.c.vj.§.xxiij.

Auguſtini tranſlatio ad papiam.pte.ij.ti.xiij.ca.j.§.j.et ca.j.§.iij.

Adrianus papa claruit.p.ij.ti.xiij.ca.j.§.vj.

Anaſtaſius qui ꝛ arthemius dicitur imperiuꝫ vſurpauit. pte.ij.ti.xiij.c.ij.§.j.

Albinus abbas ꝛ epꝰ andegaven̄.p.ij.ti.xiij.c.ij.§.j.

Amelius ꝛ amicus miromodo ſimilco hec geſſerūt mirabi lia.pte.ij.ti.xiij.ca.iij.in corpe.

Albinus qui et alchuinus dicit̃ claruit. pte.ij.ti.xiij.c.v.

Antonius abbas tempratōnib⁹ ac miraclis glorioſus claruit.pte.ij.ti.xv.ca.ij.§.j.et ſequen.

Antonij paſſini patris obitus.p.ij.ti.xv.c.iij.§.v.in fine.

Arſenij mores ꝛ ꝓuerſatio.pte.ij.ti.xv.c.viij.§.iij.

Ancille ꝛgine martyrū.p.ij.ti.xv.ca.viij.§.iij.

Amoni⁹ epatum renuit.pte.ij.ti.xv.ca.viij.§.v.

Appollonij ſancta ꝛ deuota ꝓuerſatio.par.ij.ti.xv.ca.x.in corpore.

Amate virginis et aliaꝝ plurimā ſanctaꝝ virginum geſta recitant̃.pte.ij.ti.xv.ca.x.§.iij.v.v.

Adrianus ſecundus papa magnus elemoſynarius fuit.p te.ij.ti.xvj.ca.j.§.x.

Anaſtaſius bierarchiam dyonyſij tranſtulit.pte.ij.ti.xvj. ca.j.§.xj.

Alexander ſecundus papa decretū ꝓtra ſymoniacos poſuit. Et patrimoniū petri ſuſcepit. p.ij.ti.xvj.c.j.§.xx.

Arnulfus impatoꝛ nomannos venicit.parte.ij.ti.xvj.ca. ij.§.viij.

Angloꝝ ſancti incorrupti plures numerant̃.par.ij.ti.xvj ca.vj.§.iij.

Anuli recepti per venetē mira deſponſatio. parte.ij.tit. xvj.ca.vij.§.iij.

Anſelmus ſanctus epꝰ claruit cum ſcriptis ſuis.par.ij.ti. xvj.ca.xj.ꝓ totum.

Antiochie ſitus cum eius expugnatōne a xpianis deſcribitur.pte.ij.ti.xvj.ca.xij.§.iij.

Abaelardus a beato bernardo impugnat̃.part.ij.ti.xvij. ca.j.§.v.

Anaſtaſi⁹ ſcdo eligit̃ in papā.p.ij.ti.xvij.ca.j.§.viij.

Adrianus quartus papa refert miſerias in petri ſede.pte.ij.ti.xvij.ca.j.§.ix.

Alexander tercius papa grane ſolimā ꝓſecutōnes a frederico primo paſſus eſt.pte.ij.ti.xvij.ca.j.§.x.

Alpaides ẏgo ſancta ꝛ celebris claruit.part.ij.ti.xvij.ca. j.§.xj.

Aſtrologoꝝ vanitates repoſuant̃.p.ij.ti.xvij.ca.j.§.xij.

Antiochia ab impatore ꝓſtantinopolitano obſidet̃.par. ij.ti.xvij.ca.vij.§.iij.

Antiochia a notadino turcoꝝ potente a xpianis capit̃. pte.ij.ti.xvij.ca.viij.§.vj.

Almaricus sextus rex hierosolime plura bella in egypto gessit.par.ij.ti.xvij.ca.ix.§.iij.7.v

Alexandrie in egypto situs ac descriptio.par.ij.ti.xvij.ca.ix.§.iij.in fine.

Alfil⁹ magne sanctitatis vir fideliter optat⁹ ẽp ecclia catholica.p.ij.ti.ix.c.v.§.viij.7.c.vj.§.iij

Briccius epc̃ thuronen̄ post b.martinū multa passus ẽ aduersa.pte.ij.ti.x.ca.xj.§.v.

Bonifac⁹ papa ꝓmus sedem ꝑetri gubernauit. pte. ij. ti.xj.ca.j.§.j.

Boetius ob suu sapiam religat⁹ in papiam:7 tandẽ ibi occiditur.pte.ij.ti.xj.ca.ij.§.iij.circa fi.

Brutus filius ascanij filij ence sic triumphauit ꝓtra regẽ grecoꝝ.pte.ij.ti.xj.ca.v.

Brittanoꝝ reges bi fuerunt:7 tot annis regnū possederūt pte.ij.ti.xj.ca.v.§.ij.

Boetius claruit cū scriptis suis.pte.ij.ti.xj.ca.xv.

Bonifacius.ij.papa.B in sede ꝑetri effecit.part.ij.ti.xij.ca.j.§.j.

Bẽdict⁹ papa ꝓmus ꝓfuit aplice sedi.p.ij.ti.xij.c.j.§.vij

Belisarius cōsl victoriose affricā romano imꝑio restituit vandalis victis.et cꝑsallute theodatū gothoꝝ regem vsurpatorem ytalie 7 fyscilie ꝓstrauit.par.ij.ti.xij.c.iij.§.j.7sequē.diffuse.

Bellantiū astucia notabilis inter vtraſq; ꝓteshotat'.pte ij.ti.xij.ca.iij.§.iij.

Bẽdictus abbas spūm dei bñ attemptat' a totila. par.ij. ti.xij.ca.v.§.iij.

Brandanus scotus pater triū milium monachoꝝ.pte.ij. ti.xij.ca.v.§.xj.in fine.

Brigida regina hibernie claruit.pte.ij.ti.xij.ca.vij.§.j.

Brendanus abbas claruit.par.ij.ti.xij.ca.viij.§.v.

Balcolus abbas cū sindulpho ꝑsbytero claruerunt. p.ij. ti.xij.ca.viij.§.viij.

Bonifacius ferrent⁹ ytalie ciuitatis epc̃us claruit.par.ij.ti. xij.ca.ix.§.v.

Benedict⁹ monach⁹ quidẽ claruit.p.ij.ti.xij.c.ix.§.xvj.

Bonifaci⁹ papa.iij.7.iiij.claruerūt.p.ij.ti.xij.ca.j.§.j.

Benedictus papa claruit.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.v.

Beda venerabilis cum scriptis suis claruit.pte.ij.ti.xiij.c. ij.in corpore.

Brunichildis fœna mulier poss multa mala sic mozit'.par. ij.ti.xij.ca.vj.§.iij.7ti.xij.ca.iij.§.j.

Barbaldis regina frãcie claruit.pte.ij.ti.xiij.ca.iiij.§.vj.

Baonsini vigozes agnosce et lepra ablata.part.ij.ti.xiij. ca.vj.§.xiij.

Benedicti 7 scolastice sororis sue translatio.pte.ij.ti.xiij. ca.vj.§.xxxij.

Bonifacius archiepc̃s maguntin⁹ germaniā fide illustrauit:7 hec gessit.p.ij.ti.xiij.ca.j.in corpe.7.§.vij.

Barchard⁹ ꝑm⁹ herbipolen̄ epc̃s claruit.pte.ij.ti.xiij. ca. ij.§.iij.

Bartholomei translatio.pte.ij.ti.xiij.ca.iij.§.v.

Baptisini exorcistinus 7 accessoria moralizant' ab rabano pte.ij.ti.xiij.ca.v.§.j.

Benamin sanctus claruit.pte.ij.ti.xv.ca.viij.§.v.

Benedictus abbas sanctus miraculis in monastica vita claruit.pte.ij.ti.xv.ca.xij.in corpe 7.§.sequē.

Bonifacius monachus vlesius p ignem init.pte.ij.tit.xv. ca.xv.§.iij.

Benedictus tercius papa nolens cum lachrymis papatum init.pte.ij.ti.xvj.ca.j.§.viij.

Bambergensis ecclesia fundat' ab henrico. pte.ij.ti.xvj. ca.iij.in corpe.

Balduinus successit fratri gotfridio in regno ierlm. par. ij.ti.xvj.ca.xiij.§.ix.

Bernardus sanct⁹ abbas clarevallensis doctrinis 7 meritis claruit.pte.ij.ti.xvij.ca.v.p totum.

Balduin⁹ tercius rex hierosolime cū bella plura cū infidelibꝫ gessit randẽ capit'.p.ij.ti.xvij.c.vj.§.iij.7sequē.

Bella varia xp̃ianoꝝ ꝓtra infideles in terra promissionis recitantur.pte.ij.ti.xvij.ca.vij.§.j.7.ij.Et⁹ reliquia.§. 7 capitul sequentibꝫ.

Balduinus quintus rex hierusalem ascalonam cepit.pte ij.ti.xvij.ca.ix.§.j.mozis ei⁹ narrat'.§.iij.

Balduinus elephanticus rex hierusalez vltimo regnauit par.ij.ti.xvij.ca.ix.§.x.

Bella plurima inter regem francie p̃ philippū et regem anglie recitant' seve p totum ca.ix.in pluribꝫ.§.

Constantin⁹ ita imperiuz a romanis vẽtus aggreditur.pte.ij.ti.ix.ca.j.in corpe.

Crux sancta sic inuẽta est.par.ij.ti.ix.ca.j.§.iiij

Constantius ꝓstantini magni filius hereticus multa mala xp̃ianis intulit.p.ij.ti.ix.ca.ij.7ca.iiij.

Concliū nicenū hec ꝓstituit.pte.ij.ti.ix.c.iij.7.§.sequen.

Constantius ꝓtra magnentiū interfectorẽ fratris sui ꝓstantis bellum excitauit.pte.ij.ti.ix.ca.iij.§.j.

Concliū mediolanū a ꝓstantio arrianoꝝ fautore ꝯ eusebiū vercellen̄ est institutū.pte.ij.ti.ix.ca.iij.§.iiij.

Constantes filius ꝓstantini occidentes taliter mortui ſt par.ij.ti.ix.ca.iij.§.vij.

Constantin⁹ magn⁹ duos habuit et vno patre nō ex matre germanos vicz ꝓstantium 7 dalmachiū. Iste ꝓstantius habuit duos filios.s.gallum 7 iulianum ꝛc. par.ij. ti.ix.ca.iij.§.viij.

Concliū alexandrinū ꝓtra hereſim luciferianam cōstituit ꝛc.pte.ij.ti.ix.ca.v.§.ij.

Ciriacus aũ baptismū iudas appellatus sancte crucis inuentor.martyrio coronat'.p.ij.ti.ix.ca.v.§.vij.

Cura pastoris cꝑfugienda sit.p.ij.ti.x.ca.v.§.j.

Celestin⁹ papa ꝓfuit sedi aplice.par.ij.ti.xj.ca.j.§.ij.

Corpalia sup quib⁹ celebrant' diuina quante sint latitudinis.par.ij.ti.xj.ca.j.§.iij.

Claudianus alis mamertus epc̃s viennen̄ doc.claruit. pte j.ti.xj.ca.j.§.v.

Clodoneus apud francos regnabat infidelis sic ꝓuersus. par.ij.ti.xj.ca.ij.§.vij.

Cassiodorus monachus claruit cum scriptis suis. part.ij. ti.xj.ca.xiiij.

Cassian⁹ antillen⁹ alexandrin⁹ claruit.p.ij.ti.xj.c.xvij.§.iiij

Cantus gregoziannus autentizat' ꝓtra ambrosianoz.par. ij.ti.xij.ca.iij.§.v.

Crucifixum a iudeo telo lesum sanguinem effudit. par.ij. ti.xij.ca.v.§.xj.in fine.

Colũbani abbatis gesta.par.ij.ti.xij.ca.vj.§.vj.

Carilepho heremite gesta.par.ij.ti.xij.ca.viij.

Constanti⁹ monachus claruit.pte.ij.ti.xij.ca.ix.§.iij.

Cassian⁹ narmen̄s epc̃s claruit.par.ij.ti.xij.ca.ix.§.ix.

Cerbonius populonij vbis epc̃s claruit.par.ij.ti.xij.cap. ix.§.xij.

Cbonon papa claruit.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.v.

Constantin⁹ papa claruit.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.vj.

Concilia hec quatuor rangũ euangelia sunt autentica. pte.ij.ti.xiij.ca.ij.§.j.

Clericoꝝ vita qualiter debet regulari.p.ij.ti.xiij.c.ij.§.ij.

Cosdroe regnum persaꝝ a quo expulsus fuit sic recuperauit.pte.ij.ti.xiij.ca.iiij.

Cosdroe expugnauit palestinaz.spoliauit ierlm:occupauit egyptū alexandriā libiam atq; carthaginez.7 se vt deum coli ꝓstituit.p.ij.ti.xij.c.iij.§.ij.7sequen.

Constantinus beracij filius regnans quarto mense a nouerca extinctus est.par.ij.ti.xiij.ca.iij.§.v.

Constans eundem ꝓstantiū patrem suum subsequitur in imperio. Ibidem.

Constantin⁹ ꝓstantij filius filius imperiū ꝓstantinopolitanū accepit.par.ij.ti.xiij.ca.iij.§.vij.

Columban⁹ abbas luxonien̄ pater multoꝝ ſanctoꝝ mo-
nachoꝝ obijt p.ij.ti.xiij.ca.vj.§.ij.
Conſtantinus .ij. papa tandē degradatus depoſit'. part.
ij.ti.xij.ca.j.§.iij.
Conſtantinus leonis .ij. imperatoris filius imperauit.par.ij
ti.xiij.ca.ij.§.iij.
Conſtantinus .v. frater leonis cum byrenen matre imperi
um gubernauit.pte.ij.ti.xiij.ca.ij.§.vj.
Collationes varie ac deuote ſanctoꝝ patrum recitantur.
par.ij.ti.xv.ca.ij.p totum.
Ceremonie collationes.p.ij.ti.xv.c.ij.§.x.ꝛ ſequē.
Coprecia abbatiſſa de mutio ꝛ plurib⁹ alijs narratio.parte
ij.ti.xv.ca.x.§.j.
Camaldulenſium ordo incepit a romualdo.part.ij.ti.xv.
ca.xv.in corpe.ꝛ.§ſequentib⁹.
Cluniacenſium ordo incepit.pte.ij.ti.xv.ca.xvj.§.j.
Ciſtercienſiū ordo dilatat⁹.p.ij.ti.xv.c.xvij.in corpe.
Cartuſienſiuꝫ ordo initium habuit a brunone teutonico.
par.ij.ti.xv.ca.xxij.in corpe.ꝛ.§.j.
Comitatus flandrenſis ortū habuit.p.ij.ti.xvj.c.ij.§.iij.
Conrad⁹ bennēſis ſtatuit in impio.p.ij.ti.xvj.ca.ij.§.ix.
Coeiſates mirabiliter puniunt̄ p.ij.ti.xvj.c.iij.in corpe.
Conradus ſecundus potenter ytaliam ſubiugauit precī-
pue longobardiā.par.ij.ti.xvj.ca.iij.§.j.
Conſtantinopolis p clericos adipiſcit'.Et repertus gre-
cos pſternit.par.ij.ti.xvj.ca.v.§.iij.
Clericus dūnat⁹ loco ſuo apparuit.p.ij.t.xvj.c.xiij.i cor.
Calixtus papa ſecundus henricū quintū abſoluit.pacem
eccl'e reddit:ꝛ decreta plura fecit.p.ij.ti.xvij.c.j.§.ij.
Celeſtinus ſecundus papa breui tempe in papatu ſedit.p
te.ij.ti.xvij.ca.j.§.v.
Clemēs terci⁹ papa eccl'e p̄fuit.p.ij.ti.xvij.ca.j.§.xiij.
Celeſtinus tercius papa coronauit henricū.par.ij.t.xvij.
ca.j.§.xiiij.in fine.
Cimitates orientales a xp̄ianis capte ſunt vicz impolis.ſy
don.beritham ☧.pte.ij.ti.xvij.ca.vj.§.j.
Conrad⁹ imperator plura in impio geſſit.pte.ij.ti.xvij.caꝑ.
viij.in corpe. Eritandē cruce.p liberatōne oppreſſoꝝ
in terra ſancta ſuſcepit.j.eodē ti.v.c.§.iij.ſine fructu.
Cotarelli ſepē multa interficiunt̄.p.ij.ti.xvij.ca.ix.§.xxvij

Diſputatio iudeoꝝ doctiſſimoꝝ et xp̄ianoꝝ p
fide coꝝ ꝑſtantino.par.ij.ti.ix.ca.j.§.ij.
Damaſus papa claruit.p.ij.ti.ix.ca.ij.
Donatus grāmaticus claruit.p.ij.ti.ix.c.iij.§.vij.
Donatus epūs arretinus martyrio coronat'.par.ij.ti.ix.ca.
v.§.vj.
Dohmus etſi cecus doctor tamen clariſſimus.par.ij.tit.x.
ca.v.§.iij.
Donatus epūs claruit.pte.ij.ti.x.ca.x.§.ij.
Dati⁹ mediolanēſis epūs claruit.p.ij.ti.xij.ca.ix.§.viij.
Dyalogi.b.gregorij exempla recitantur ꝯplura.part.ij.
ti.xij.ca.ix.p totum.
Damnus papa claruit.pte.ij.ti.xiij.ca.j.§.iij.
Deodatus papa claruit.p.ij.ti.xij.ca.j.§.iij.
Dagobertus francoꝝ monarchiam impanit.pte.ij.ti.xiij
ca.vj.§.viij.
Dedicatōnis eccl'e viſio ꝑclara.p.ij.ti.xiij.ca.vj.§.viij.
Diſcretōnis ẏmus plurimū laudat̄.p.ij.ti.xv.ca.ij.§.j.
Danielis collatio de concupiſcentia carnis et ſpiritus.p
te.ij.tit.xv.ca.ij.§.iij.
Docotheꝰ hebanꝰ dumſime vixit.p.ij.ti.xv.c.viij.§.vj.
Dyonyſij anopagite liber de celeſti hierarchia ad patri⁹
missit'.par.ij.ti.xvj.ca.ij.in corpe.
Danoꝝ gens plurimū infeſtat anglos.p.ij.ti.xvj.c.ij.§.ij.
Dunſtanus anglicus epūs cantuarien̄ miraculis ꝯſpbe-
tia claruit.p.ij.ti.xvj.ca.vj.ſere p totum.
Dani adſanctis anglis mlere cantuariā treuaſtant.part.
ij.ti.xvj.ca.vij.§.ij.

Domus hoſpitalis hieroſolime ſancti iohīs: quō habuit
initiū et cū ꝓtrouerſia.p.ij.ti.xvij.ca.ix.§.ij.

Ulebius vercellēn epūs famoſus poſt arbana
ſium ꝑtra arrianos fuit.part.ij.tit.ix.ca.xiij.§.
iij. Et ti.x.caꝑ.j.§.ij.
Euſebius p̄sbyter romanꝰ martyrio coronat'.par.ij.ti.ix.
ca.iij.§.vj.
Euſebius nigen⁹ luculenta opuſcula fecit.parte.ij.ti.x.ca.
j.§.j.
Effrem ſyrus pater deuotus in heremo ſic ꝑuerſatus eſt.
pte.ij.ti.x.ca.iij.§.v.
Epiphanius ſanctus vir claruit.pte.ij.ti.x.ca.ix.§.viij.et
ti.xj.ca.ij.§.iij.
Eutices abbas hereticus ꝛ defenſor eiꝰ dioſcorus ꝓdem-
nant̄ in ꝯcilio calcedonēſi.p.ij.ti.xj.ca.j.§.iij.
Exilio ab honorico relegati hec ꝑ peſſi ſūt.part.ij.ti.xj.c.
x.§.iij.
Eutropius p̄sbyter claret cum ſcriptis ſuis.pte.ij.ti.xj.c.
xj.§.vj.
Eucherius lugdunēſis epūs claruit.pte.ij.ti.xj.ca.xvj.
Epla bellifarij ad imperatorem.pte.ij.ti.xij.ca.v.§.ij.
Epiſtola tonle ad imperatorem.parte.ij. tit.xj.capi.v.
§.v.
Elemoſynas maximas diſtribuit tyberius. ij.imperat⁹. et
theſauros nouos reinuenit.parte.ij.ti.xij.ca.vj.§.vij.
Ecbbinus cum vigilaloco multa miracula fecit.part.ij.ti.
xij.ca.viij.§.vij.
Equicius abbas claruit.par.ij.ti.xij.ca ix.§.ij.
Exempla ꝯplurima ſanctoꝝ ex dyalogo.b.gregorij col-
lecta recitant̄.pte.ij.ti.xij.ca.ix.p totum.
Euticius ꝛ florentius narſie prouincie claruerunt.par.ij.
ti.xij.ca.ix.§.xiiij.
Eleuterius pater monachoꝝ claruit.parte.ij.ti.xij.ca.
ix.§.xix.
Edilthrudis regina anglie tribus vicis nupta virgo ꝑman-
ſit.pte.ij.ti.xiij.ca.j.§.iij.
Engenius papa claruit.pte.ij.ti.xiij.ca.j.§.iij.
Eulalius doctrinis ꝛ miraculis claruit. part.ij.ti.xiij.ca.
vj.in corpe.moritur.§.vij.
Eligius noviomenſis epūs claruit. part.ij.ti.xiij.ca.vj.§.
xv.et ſequen.
Egidius abbas claruit.par.ij.ti.xiij.ca.vj.§.xxviij.
Eulogij geſta cum elephancioſo.par.ij.ti.xv.ca.iij.§.vj.
Eufroſina ſub habitu viri in monaſterio vixit.part.ij.ti.
xv.ca.x.§.ix.
Eugenius dure temptat' a dyabolo: parte.ij.ti.xv.ca.xj.
§.v.
Eugenius papa ſecundus eccl'eatus martyrio coronat'.p
par.ij.ti.xv.ca.j.§.iij.
Elfredi regis anglie ſtudia et actus.parte.ij.ti.xvj.caꝑ.ij.
§.v.
Echelſtani regis anglie glorioſa geſta.parte.ij.tit.xvj.ca.
ij.§.xj.
Electores imperij numerant̄ p eorum officia.part.ij.tit.
xvj.ca.iiij.in principio.
Eccleſia reſurrectōnis dominice in hieruſalem deſtruitur
et reedificat'.pte.ij.ti.xvj.ca.iij.§.iiij.
Edgardi regis anglie geſta.pte.ij.ti.xvj.ca.vj.§.iij.
Elphegus cantuarien archiepūs martyrio a danis coro-
natur.par.ij.ti.xvj.ca.vij.in corpe.ꝛ.§.ſequen.
Edilla ab infidelib⁹ capit'.par.ij.ti.xvij.ca.viij.§.ij.

Lotenti⁹ ſanctitate ꝛ miraculis claruit.parte.
ij.ti.ix.ca.ij.§.vij.
Felix ſcdus papa eligit' a ꝑſtantio arriano de-
pellit'.ꝛ liben⁹ reſtituit'.p.ij.ti.ix.ca.iij.§.v.
Felix tercius papa eccl'ie romane p̄fuit.p.ij.ti.xj.c.j.§.vj.
Fideixpiane ꝓfeſſio ꝙ arrianos bñ.p.ij.ti.xj.ca.x.§.vj.

Fulgentius ꝛuſpenſis ſanctitate ꝛſpicuus claruit cuꝫ ſcriptis. ꝓte.ij.ti.xj.ca.xj.§.viij.ꝫ ſequen.

Felix ſecundus papa hec geſſit.ꝓte.ij.ti.xij.ca.j.§.j.

Feſtum purificatõnis marie virginis inſtituitur ꝫ ceſſauit peſtis.parte.ij.ti.xij.capᷣ.v.§.xj.circa finem.

Francoꝝ regnum ſic in quatuor filios lochardi diuiditur ꝓte.ij.ti.xj.ca.vj.§.iij.

Fortunatus epiſcopus tudertinus claruit.parte.ij.ti.xij.ca.ix.§.vj.

Fridianus lucen⁹ epiſcopus claruit.parte.ij.ti.xj.capᷣ.ix.§.xj.

Feſtum omnium ſanctoꝝ ꝫ ꝑmemoratio omnium aiaꝝ die ſequenti inſtituitur.ꝓte.ij.ti.xiij.ca.j.§.j.

Focas mauricij interfector ꝫ romanum imperium vſurpauit.ꝓte.ij.ti.xiij.ca.iij.

Farfeus raptus in ſpiritu ꝫ poſtea ꝑdicatõib⁹ claruit. ꝑ.ij.ti.xiij.ca.vj.§.xxiij.

Fides ipſiane veritas relucet et lemina aurea repta.ꝓte.ij.ti.xiij.ca.ij.§.vj.

Fidei ꝛpiane miraculũ indei referũt epõ adeodato ibidez.

Formoſus papa plura aduerſa ꝓpellus ſedem ꝑri tenuit.ꝓte.ij.ti.xvj.ca.j.§.xiij.

Florentia ab henrico quarto obſidetur. ꝓte.ij.ti.xvj.c.v.§.iij.

Fuldẽſis clades cum pena celarij recitatur. ꝓte.ij.ti.xvj.c.ix.in corpe.

Feretrum beate marie ad varia loca portatũ miracula fecit.ꝓte.ij.ti.xvij.ca.j.§.iij.ꝓpe finem.

Fratres militie templi ostium habuerũt.ꝓte.ij.tit.xvij.ca.vj.§.iij.

Falco quartus hieroſolimoꝝ rex plura bella ꝓra infideles geſſit.ꝓte.ij.ti.xvij.ca.vij.§.ij.

Fredericus ꝑmus impator plura ſtrennue geſſit.ꝓte.ij.ti.xvij.ca.ix.in corpe.

Frederici eiuſdem obitus in flumine poſt magna opa perpetrata.ꝓte.ij.ti.xvij.ca.ix.§.xix.

Lotia patri ſc̃.ꝑra arrianos ab eccleſia reuocãti cepit in fine pſalmi.parte.ij.titu.ix.ca.iiij.§.vij.

Gallicanus magiſter militie paſſus eſt martyriũ.ꝓte.ij.ti.ix.ca.v.§.v.

Gordianus epimachus martyrio coronantur.ꝓte.ij.ti.ix ca.v.§.vj.

Gratian⁹ valentiniani filius in occidentali ꝑte imperans. triginta milia alemannoꝝ apud argentinã interfecit.ꝑ.ij.ti.ix.ca.vj.§.vj.

Gothi quare in ſolum romanum ꝓuecti ſunt.ꝓte.ij. titu.ix.ca.ix.§.ix.

Gratianus impator hoc mores habuit ſc̃.ꝓte.ij.ti.ix.ca.viij. Et ita eſt occiſus.§.j.

Gothoꝝ ducenta milia cum rege ſuo ꝓſtrati ſunt. ꝓte.ij.ti.ix.ca.ix.§.ij.

Gothi romam obſidentes victores obtinuerũt.ꝓte. ij.ti.ix.ca.ix.§.ij.

Gregorius nãzanzen⁹ plume laudis dignus ꝓconizatur. ꝓte.ij.ti.x.ca.v.

Genthiũ litere quõ ſtudende ſint.vide hieronymum.ꝓte ij.ti.x.ca.vj.§.iij.

Gelaſi⁹ papa romanã eccliã gubnauit.ꝑ.ij.t.xj.c.j.§.vij.

Gothi ab hunis victi et a ꝛpnjs ſedibus pulſi romano impio victores incubabãt.ꝑ.ij.ti.xj.ca.vij.§.j.

Gothi nomen duplex ſibi impoſuerunt ex loco. vicz viligothi ꝫ oſtrogothi.ꝫ catbalogus regũ vtriuſq; regni ponit.ꝓte.ij.ti.xj.ca.vij.§.ij.ꝫ ſequen.

Genſericus tanta mala romanis ꝫ pcampanis intulit.ꝑ. ij.ti.xj.ca.x.§.xj.

Germanus antiſſiodoren epiſcopus claruit. ꝓte.ij. ti.xj. ca.xvij.

Genouefa ad fidem ꝓuerſa nummi portatõe claret. ꝓte ij.ti.xj.ca.xvij.§.j.

Geneboldi laudunenſis epi geſta referuntur.ꝓte.ij.tit.xj. ca.xviij.§.j.

Genouefa virgo pariſienſis ſanctitate claruit.ꝓte.ij.ti.xj. ca.xix.

Gregorius magnus anglorꝫ gentis miſeratus ꝓuerſionez effecit.ꝓte.ij.ti.xij.ca.j.§.vij.

Gregorij magni pape.j.geſta recitant.ꝓte.ij.ti.xij.ca.iij. ꝑ totum.

Gothi ad fidem noſtram ſunt ꝓuerſi.parte.ij.t.xij.capᷣ.ij. in corpore.

Gregorij mors celebris facta eſt ꝫ heremite filio atteſtatur.ꝓte.ij.ti.xij.ca.iij.§.xxx.

Gothi ijmanita mala fecerũt mediolanũ et alijs ciuitatib⁹ ytalie.ꝓte.ij.ti.xij.ca.xj.§.iij.ꝫ ſequen.

Gothoꝝ rex romas quanta mala ytalie ciuitatibꝫ intulit. Et ꝑcrudeliter tandem cuꝫ ſuis deuictus eſt.ꝓte.ij.ti. xj.ca.v.ꝑ totum.

Germanus pariſien epus claruit.ꝓte.ij.ti.xj.ca.vj.§.iij.

Gallus abbas.b.columbani diſcipulus claruit.ꝓte.ij.tit. xj.ca.vj.§.vj.

Gothoꝝ vna pars viſigothi appellati ꝛſerta hereſi ariana ꝓuertunt.ꝓte.ij.ti.xj.ca.vj.§.ix.

Goan ꝓfeſſionis geſta.ꝓte.ij.ti.xj.ca.vij.in corpe.

Gregorius ingonen⁹ epus claruit.ꝑ.ij.ti.xj.ca.viij.§.j.

Gregorius pariſienſis epus claruit.ꝑ.ij.ti.xj.ca.viij.§.ij.

Gregorius thuronen⁹ archiepus claruit.ꝑ.ij.ti.xj.c.viij.§.xj.

Gothoꝝ rex ſilebuntus fidẽ et eccleſiã catholicã fouit.ꝑ. ij.ti.xij.ca.j.§.ij.

Goericus epus metenſis claruit.ꝓte.ij.tit.xiij.ca.vj.§.xij.

Gregorius ſcõs papa teutones ad fidem legatis ꝓuertit. ꝓte.ij.ti.xiij.ca.j.in corpe.

Gregorius tercius papa claruit.ꝓte.ij.ti.xiij.ca.j.§.j.

Gangolfus martyr claruit.ꝓte.ij.ti.xiij.ca.ij.§.vij.

Grandimontẽſis ordo a ſtephano fundationẽ accepit. cuius vita ſancta manifeſtat.ꝓte.ij.ti.xv.c.xxj.

Gregorius quartus papa ꝑ ſaracenos plura paſſus.ꝓte. ij.ti.xvj.ca.j.§.iij.

Gregorius ſextus papa apoſtolicã dignitatẽ labefactam reſtituit.ꝓte.ij.ti.xvj.ca.j.§.xij.

Gregorius ſeptimus bennci ij impatoꝛẽ ꝫ epm maguntinuꝫ excoicauit ꝫ in exilio mouit.ꝑ.ij.ti.xvj.ca.j.§.xxj.

Guido ſomn⁹ muſicus claruit.ꝑ.ij.ti.xvj.ca.iij.§.ij.

Gothfredi poſt captã hieroſolimã electio in regem et eius laudes declarant.ꝓte.ij.ti.xvj.ca.xij.§.viij.

Gelaſius papa ſcdus plura ꝓpellus ẽ.ꝑ.ij.t.xvij.c.j.§.j.

Gilibertus a beato Bernardo diſputando vincit.ꝓte.ij. ti.xvij.c.j.§.vij.

Gregorius octauus papa ad recupandã terrã ſanctã ꝑncipes incitauit.part.ij.ti.xvij.c.j.§.xiij.

Guelfoꝝ nomen vnde ortum habuit.ꝓte.ij.ti.xvij.ca.viij in corpore ꝓpe finẽ.

Guilielmus archiepus bituricen⁹ ſanctus claruit.ꝓte.ij.tit. xvj.ca.x.§.xxx.

Ibernia ſic ad fidem noſtrã ꝓuertit.par.ij.ti. ix.ca.iij.§.vij.

Hylarius vir egregius de fide ſcribẽs ſc̃.ꝑ.ij. ti.ix.ca.v.§.ij.in fine.ꝫ ti.x.ca.iij.per totum.

Honorius impator oſtanter ac vſurpando imperiũ vitã dictã ſumpſit.par.ij.ti.ix.ca.ix.§.iij.

Hylar⁹ papa eccliaꝝ romanã rexit.ꝑ.ij.t.xj.ca.j.§.v.

Hormiſda papa petri ſedẽ poſſedit.ꝑ.ij.t.xj.ca.j.§.ix.

Hunni gothos vicerũt ꝫ ex ꝛpnjs ſedibꝫ ꝓpulerũt.part.ij. ti.xj.ca.vij.§.j.

Honor⁹ wandaloꝝ rex pſecutõem mouit in affrica ꝓra xp̃ianos.par.ij.ti.xj.§.x.

Hylar⁹ arelatenſis epus eloquẽtiſſim⁹ et doc.claruit.par.

ij.ti.xj.ca.xvj.

Honoratus arelatēn epūs claruit p.ij.ti.xj.ca.xvj.

Hermigildus rex visigothor̄ puersus ad fidem nostram par.ij.ti.xij.ca.ij.

Herculiani martyrū recolit̄ p.ij.ti.xij.ca.v.§.vj.

Hilpericus francie rex hec gessit ꝑtra fratrem suū. par.ij.ti.xij.ca.vj.§.iij.

Honoratus ducentor̄ monachor̄ pater claruit. part.ij.ti.xij.ca.ix.

Honou⁹ primus papa claruit.p.ij.ti.xiij.ca.j.§.ij.

Heraclius imperator claruit.par.ij.ti.xij.ca.iij.§.ij.

Hildenut⁹ mellen epūs claruit.p.ij.ti.xiij.ca.vj.§.iij.

Hyrenen vt sola impio pesset ostantinū filiū captū execauit.par.ij.ti.xiij.ca.ij.§.vj.

Hilarionis vinia gesta.p.ij.ti.xv.ca.v.p totum.

Hilarionis miracula ꝛ obitus.p.ij.ti.xv.c.v.§.ij.ꝛ.iij.

Hugo abbas clusiacen̄ vita spiritualiter̄ut.par.ij.ti.xv ca.xvj.§.vj.

Hugo gracinopolitan⁹ epūs cartusiensio bruno nē sequit̄. par.ij.ti.xv.ca.xxij.in corpe.

Hathingus cum danis a corpore sancti martini fugatur. par.ij.ti.xvj.ca.ij.§.iiij.

Henricus rex lanceam domini impio donauit. part.ij.ti.xvj.ca.ij.§.x.

Hugo regnū francie exercuit.p.ij.ti.xvj.ca.xij.§.iiij.

Henricus ij.imperator sanct⁹ ver p electores imperij imperū prim⁹ habuit.p.ij.ti.xvj.ca.xij.in corpe.

Henricus idem p calicem sancto laurentio oblatū a dyabolo liberat̄.par.titulo.ca.eisdem.

Henricus tercius plura bona in impio gessit.p.ij.tit.xvj.ca.xij.§.ij.

Henricus quartus imperator fortunatus ꝓsilio matris.§.a suis posses deicit̄.p.ij.ti.xvj.ca.v.in corpe.

Henricus idem a gregorio septimo excoicat̄ ꝛ rudolfus ꝑtra eum sublimat̄.p.ij.ti.xvj.ca.v.§.ij.

Hildebertus epūs in versibꝫ ꝛ orationibꝫ claruit.par.ij.ti.xvj.ca.ix.p totum.

Hierosolime obsidio ꝛ expugnatio cū eius descriptiōe ac situ loci.p.ij.ti.xvj.ca.xiij.ca.vj.ꝛ.vij.

Honou⁹ scdus papa claruit.pte.ij.ti.xvij.ca.j.§.iij.

Hildegardis ꝓphetissa claruit.par.ij.ti.xvij.ca.j.§.vj.

Hostie quedā in carnē uerse sūt.p.ij.tit.xvij.ca.j.§.xj.

Hugo bonevallis claruit.pte.ij.ti.xvij.ca.j.§.xiij.

Henricus quintus imperator patrē suum et papā carceribus mancipauit.p.ij.ti.xvij.ca.vj.in corpe.

Henricus sextus imperator apulia occupauit deinde sycilian obtinuit.par.ij.ti.xvij.ca.ix.§.xxv.

Henricus cū filium fredericū regem alemānie ꝛ sycilie fecit mori.par.ij.ti.xvij.ca.ix.§.xxxij.

Huentio sancte crucis sic peracta'est.par.ij.ti.ix.ca.j.§.iiij.

Iuli⁹ papa q̄ ꝓstituit.par.ij.ti.ix.ca.ij.

Innocentius papa primus.par.ij.ti.ix.ca.ij.

Iacobus nisibenus claruit in concilio niceno. par.ij.ti.ix.ca.iij.§.iij.

India vlterior puerti' ad fidē.p.ij.ti.ix.ca.iij.§.vj.

Iuuencius ꝛ florentius sanctitate floruerūt.part.ij.ti.ix.ca.iij.§.vij.

Julian⁹ apostata vñ originaliē venit.p.ij.ti.ix.c.iij.§.viij

Julianus idem imperiū romanū affectans est post ꝓstantium hereticū.par.ij.ti.ix.ca.v.

Juliani effigies ꝛ motes ꝛ pſecutio in xp̄ianos descript̄. par.ij.ti.ix.ca.v.§.j.ꝛ sequē.

Juliani apostate legesimiq̄ ꝰ xp̄ianos.p.ij.ti.ix.c.v.§.iij.

Jobes ꝛ paul⁹ martyrio coronant̄.p.ij.t.ix.ca.v.§.iij.

Juliani apostate mors sic facta ē.par.ij.t.ix.ca.v.§.viij.

Jouianus⁹ imperator claruit.par.ij.ti.ix.ca.v.§.ix.

Justina vxor valentiniani filiū cuidā noie hereti arriana infecit.b.ambro.pſequēs.par.ij.ti.ix.ca.vij.§.iij.

Iheronymus doctor clarissimus multos ꝓmisit̄.par.ij.ti.x.ca.vj.

Immunitas ecclie exemplū notabile.p.ij.t.x.c.vij.§.ij.

Johannes crisostom⁹ doctor solicitissimus claruit cuius scripta suis.p.ij.ti.x.ca.ix.

Jsidorus alexandrin⁹ atheop̄hilo ibidem epo iniurijs lacessitus.par.ij.ti.x.ca.ix.§.ij.

Johannes crisostomus calūnioſe ꝓdemnat⁹ est in exilio par.ij.ti.xca.ix.§.iij.ꝛ sequē.

Jobes cassian⁹ claruit cū scriptis suis.par.ij.ti.x.ca.x.§.ij.

Johannes damascenus claruit cuius scripta suis.p.ij.ti.x.ca.x.§.iij.

Justin⁹ j.imperator reuocauit exilio relegatos ab anastasio heretico et ecclesias ab arrianis ablatas restituit.pte.ij.ti.xij.ca.j.in corpore.

Jobes prim⁹ papa ꝑ gessit.p.ij.ti.xij.ca.j.in corpore.

Justin⁹ prim⁹ imperator fidem catholicā ꝓprio cirographo cū eulogijs ꝓclosis p duos epos ad iobem papā scām transmisit.par.ij.ti.xij.ca.j.§.ij.

Jobes ij.papa ꝓfuit sed inaplice.par.ij.ti.xij.ca.j.§.ij.

Jobes iij.papa ꝓfuit sed inaplice.p.ij.ti.xij.ca.j.§.vj.

Jeiunium quadragesime sic a.b.gregorio instituit̄.pte.ij.ti.xij.ca.ij.§.xiij.

Justinus maior imperauit.par.ij.ti.xij.cap̄.iij.

Jldouarus gothor̄ rex ꝑtra bellisauit hec peregit.par.ij.ti.xij.ca.iij.§.vij.

Justinian⁹ imperator multimode a gothis tribulatus ecclesiā fouit.p.ij.ti.xij.ca.v.p totum ꝓpue.§.xj.

Justinus scdus imperator a iustiniano in filium adoptat⁹. par.ij.ti.xij.ca.vj.

Judei filius sacri m eucharistie suasu xp̄iane accepit. vide miraculū.par.ij.ti.xij.ca.vj.§.ij.

Johānes elemosynarius patriarcha alexandrin⁹ claruit. par.ij.ti.xij.ca.vij.§.xij.ꝛ sequē.

Jsaac de syria heremita claruit.par.ij.t.xij.ca.ix.§.xiij.

Jobes papa quartus claruit.p.ij.ti.xiij.ca.j.§.ij.

Jobes.v.papa claruit.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.v.

Jobes.vj.papa claruit.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.vj.

Jobes.vij.papa claruit.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.vj.

Jsidorus hispalensis epūs claret cū scriptis suis.part.ij.ti.xij.ca.ij.in corpe.

Judei coacti sunt fidem xp̄ianam assumere vel occidi.pte ij.ti.xij.ca.iij.§.iij.

Justinianus scdus ostantini quarti filius imperauit.part.ij.ti.xij.ca.iij.§.viij. Et exilio relegatus ita restituitur.et iterum rejicitur.§.ix.

Jacobi maioris reliquie pausant̄ karolo magno.part.ij.ti.xiij.ca.iij.§.iij.

Joseph abbatis collatio de vera amicicia.par.ij.ti.xv.ca.ij.§.xv.

Jobes abbatis collatio de compatiōe vite cenobitice ad anachoriticā.p.ij.ti.xv.ca.ij.§.xvij.

Jobis heremite inclusio.p.ij.ti.xv.ca.viij.in corpe.

Jobes carpētan⁹ futura ꝓdixit.p.ij.ti.xv.ca.x.§.xij.

Jobes gualbert⁹ institutor ordis vallis vmbrose miracul' ac sctā vita claruit.p.ij.t.xv.c.xvij.i col.v.§.fr̄ibus.

Jobes anglic⁹ femia ꝓ papa ponit̄.p.ij.ti.xvj.ca.j.

Jobānes octau⁹ papa dictis ac factis plandꝰ papatū rexit.par.ij.ti.xvj.ca.j.§.xj.

Jobes x. papa mala a saracenis ꝛ bungar' pessus tandē strangulatus fuit.par.ij.ti.xvj.ca.j.§.xv.

Jobānes xij.papa miserabiliter in papatu vixit ꝑtra ottonem.par.ij.ti.xvj.ca.j.§.xvj.

Jobānes xiij.a romanis captus ꝓ ottone liberat̄.par.ij.ti.xvj.ca.j.§.xvij.

Jobānes scotus cum scriptis ꝛ translatis libris claruit.pte.ij.ti.xvj.ca.ij.§.iij.

Judeor̄ errores reprobāt̄.p.ij.t.xvj.c.xij.§.j.ꝛ sequēti.

Judeor⁹ fatuitates et thalmut. p.ij.ti.xvj.ca.xij.§.ij.in fi.
Ignis sacer mirabiliter torquebat homines. p.ij.ti.xvj.c. xiij.§.j.in fi.
Jacobi apostoli miracula scripsit calixtus papa. par.ij.ti. xvj.ca.j.§.ij.
Johannes ꝓmus abbas clarenallis visionē vidit. part.ij. ti.xvij.ca.j.§.ij.in fine.
Innocent⁹ scds grane schisma sustinuit ꝙ petrum leonis. par.ij.ti.xvij.ca.j.§.iij.
Johānes damascen⁹ liber tempe eugenij traducē. par.ij. ti.xvij.ca.j.§.vij.
Joachim abbas cū victē suis claruit. p.ij.t.xvij.c.j.§.xij.
Judei er tota francia expulsi sūt. p.ij.ti.xvij.c.ir.§.viij.
Jherusalē ꝙ saladinꝰ Anno dñi. M.clxxxvij. a xpianis eripitur. par.ij.ti.xvij.ca.ir.§.xv.

Jhanne cū socijs suis martyrio ꝓfecrat. par.ij. ti.xiij.ca.vj.§.xxviij.

Karlomānus pipini regis francoē monach⁹ factus claruit. pte.ij.ti.xiij.ca.j.§.ij.
Karolus magnus longobardos vsurpatores bonoꝝ ecclesie strauit. pte.ij.ti.xiij.ca.j.§.vj.
Karolus martellus hec gessit. par.ij.ti.xiij.ca.ij.§.iij.
Karoli magni gesta ⁊ bella ingentia recitāt. par.ij.ti.xiij. ca.ij.§.v.
Karolus magnus romanū imperium gubernare incepit. Anno ꝛc̄ pte.ij.ti.xiij.ca.iiij.
Karolus scds caluus dictus impauit. p.ij.ti.xvj.c.ij.§.iij
Karolus tercius dictus iunior ad imperiū sublimat. pte. ij.ti.xvj.ca.ij.§.iij.
Karolus quartus impator vidit mirabiles visiones. par. ij.ti.xvj.ca.ij.§.vij.
Kunegundis scā virgo vxor henrici ꝙ vomeres candentes se purgat. pte.ij.ti.xvj.ca.xij.in corpe.

Jherius papa in exiliū tradit⁹ ab arianis ꝓcipue ꝓstantio impatore ierat randey victus tedio exilij assensit ꝓstantio subscribens. par.ij.ti.ir. ca.iij.§.iij.⁊ sequēnbs.

Leuntius semet castrauit ideo derectus a sacerdotio. par. ij.ti.ir.ca.iij.§.vij.
Lucifer hereticarcha fuit. pte.ij.ti.ir.ca.v.§.ij.
Luc⁹ epūs pessim⁹ ecclie ꝓsecutor. p.ij.ti.ir.ca.vj.§.iiij.
Libertas ecclīastice exemplū notabile. par.ij.ti.r.ca.vij. §.ij.in fine.
Leo papa ꝓmus clarus in scriptis suis ꝓfuit romane ecclesie. pte.ij.ti.xj.ca.j.§.iiij.
Letanie dictā rogationū institute sunt hac de causa. par. ij.ti.xj.ca.j.§.v.
Leo primus imperū assūmitur. pte.ij.ti.xj.ca.ij.§.ij.
Letilda vxor clodonei francie regis laudes. par.ij.ti.xj.c. ij.§.vij.⁊ sequen.
Lup⁹ epūs tbrecē claruit miraculis. p.ij.ti.xj.c.viij.§.iiij.
Leo papa amicam regē bonoꝝ adiit:⁊ pacem ecclesie obtinuit. par.ij.t.xj.ca.viij.§.v.
Lupi trecē gesta epūtrica sinē recitantur. pte.ij.tit.xj.c. xvij.§.vij.
Leonardus lemonicē sanctitate plenus claruit. parte.ij. ti.xj.c.xie.§.j.
Leonard⁹ carbiginacē claruit. p.ij.ti.xj.ca.xir.§.ij.
Letane exhortatio a.b.grego. ꝓfecto. p.ij.ti.xj.c.xij.§.j.
Longobardoꝝ gens ytaliam vsurpat ꝓsilo narsetis. pte ij.ti.xij.ca.vj.ꝙ totum.
Lothar⁹ rex francoꝝ hec gessit:et sic mortuus est. pte.ij. ti.xij.ca.vj.§.ij.⁊ vj.
Lōgobardi romā obsederūt. p.ij.ti.xij.c.vj§..viij.circa fi.
Locuste terrā vastarūt. par.ij.n.xij.ca.vj.§.ix.
Libertin⁹ monach⁹ miraclis claruit. p.ij.ti.xij.c.ir.§.j.
Leo iunior papa claruit. par.ij.ti.xiij.ca.j.§.v.

Lotharius ⁊ theodosius reges francie ꝓlio colliduntur pte.ij.ti.xiij.ca.iiij.§.j.
Leo scds leonis⁹ appellatus imperiꝰ vsurpat. pte.ij.ti. xiij.ca.iiij.§.ix.
Lambertus traiectēn epūs martyrio coronat. p.ij.tit.xiij. ca.vj.§.xxvj.in fine.
Leodegarius augustudinēn epūs claruit. par.ij.tit.xiij.ca. vj.§.xxvij.
Leufredus abbas claruit. par.ij.ti.xiij.ca.vj.§.xxx.
Lupus zenonen epūs claruit. par.ij.ti.xiij.c.vj.§.xxxiij.
Luitprandus rex longobardoꝝ hec gessit. par.ij.tit.xiij. ca.j.§.j.
Leo iij. papa fedē petri gubernauit. p.ij.ti.xiiij.c.j.§.viij.
Leo.ij.impator hec gessit. p.ij.ti.xiiij.ca.ij.§.ij.⁊.§.v.
Leonis pape tercij decreta ac gesta. par.ij.ti.xvj.c.j.ii co.
Leo papa q̄r⁹ in papā eligit. p.ij.ti.xvj.ca.j.§.vj.
Leo octauus papa ꝑa benedictū ꝙ ottonē imperatoē papatū recit. p.ij.ti.xvj.ca.j.§.xvj.
Leo nonus papa teutonicus sanctitate claruit. p.ij.ti.xvj. ca.j.§.xix.
Ludouicus pius impator plura a filijs suis ꝓpessus ē. pte.ij.ti.xvj.ca.ij.in corpe.
Lotharius impator renunciās seculo monachus monit. par.ij.ti.xvj.ca.ij.§.j.
Ludouicus scds impator ꝓtra saracenos pugnauit. part. ij.ti.xvj.ca.ij.§.ij.
Ludouicus rex germanie reliquit filios discordes. part.ij. ti.xvj.ca.ij.§.iij.
Ludouicus rex romanoꝝ caruit imperali bñdictōne. p.ij.ti. xvj.ca.ij.§.ix. Et fuit finis imperij in francia.
Lanfrancus epūs cantuarien quedā ꝙherengarij heresim gessit. p.ij.ti.xvj.c.x.in corpe.⁊ suos.§.
Libri sci anselmi ponunt. par.ij.ti.xvj.c.xj.§.ij.
Lancea vñi saluatoris repit. p.ij.ti.xvj.c.xiij.§.v.
Lucius secund⁹ papa ad impediendū senatū repellit. p. ij.ti.xvij.ca.j.§.vj.
Lucius tercius papa plura aduersa a romanis patit. pte. ij.ti.xvij.c.j.§.xj.
Lotharius impator ꝓtra bobemos strage passus ē. par. ij.ti.xvij.c.vij.in corpore.
Latini in ꝓstantinopoli expulsi nō sine dāno recesserunt. par.ij.ti.xvij.ca.ir.§.ix.

Arminus epūs treuerēn tpe.b. martini miraculis clarus. p.ij.ti.ir.ca.iij.§.iij.

Magnetius ꝓstantē filiū ꝓstātini magni interfecit:⁊ finaliter seipm occidit. p.ij.ti.ir.c.iij.§.vij.
Maximus romanus ita imperū vsurpauit occiso graciano. pte.ij.ti.ir.c.vij.§.j.
Martinus sanctus impatoē maximꝰ arguit. pte.ij.tit. ir.ca.vij.§.ij.
Monachica vita laudāt a gregorio nazanzeno. pte.ij.ti. r.ca.v.§.ij.
Martinus thanrinen epūs cum scriptis suis claruit. parte ij.ti.r.ca.r.§.iij.
Martinus turonen epūs virtutose claruit. par.ij.ti.r.c.xj. in corpore.⁊.§.sequen.
Maurili⁹ andegauen epūs claruit. pte.ij.ti.r.c.xiij.
Mamertus viennen epūs doc claruit. pte.ij.ti.xj.c.j.§.v
Merlinus vates claruit. pte.ij.ti.xj.c.ij.§.j.
Marcianus defuncto theodosio iuniore imperiū ꝓsecut⁹ ē. par.ij.t.xj.c.ij.§.ij.
Marci euāgeliste corpus trāslatū est te alexandria ad venetas. par.ij.ti.xj.c.ij.§.ij.in fine.
Marcell⁹ abbas pictauēsis claruit. pte.ij.ti.xj.c.xir.§.v.
Meloni⁹ abbas venetēsis claruit. p.ij.ti.xj.c.xir.§.vj.
Mediolani crudelissime a gothis vastant. p.ij.t.xij.c.iiij. §.iij.
Mauricius grecus imperator romanoꝝ primus claruit.

par.ij.ti.xij.ca.vj.§.viij.
Mirabilia plura enumerant' hoc tempore fuisse.par.ij.ti.xij.ca.vj.§.ix.
Mauricij impatonis motus sic p̃dicit'.p.ij.ti.xij.c.vj.§.x.
Wedardus ⁊ frater suus vno die nati et pontifices facti clarueṙ.par.ij.ti.xij.ca.viij.§.j.
Wacbutes qui ⁊ maclou⁹ dicit' brendani discipulus claruit.per.ij.ti.xij.ca.viij.§.v.
Martin⁹ solitari⁹ in cãpania claruit.pte.ij.ti.xij.c.ix.§.xv.
Wennas vir solitarius claruit.par.ij.ti.xij.ca.ix.§.xviij.
Martinus papa claruit.par.ij.ti.xij.ca.j.§.iij.
Wacbonet malicia reuixe'.par.ij.ti.xiij.ca.v.
Wagnobod⁹ andegauen epc̃s claruit.p.ij.ti.xiij.c.vj.§.ix
Wichael archangelus ecclesiã in tumba maris sibi ꝓstrui exigit.pte.ij.ti.xiij.ca.vj.§.xxx.
Wimmo⁹ abbas floriacen claruit.p.ij.ti.xiij.c.vj.§.xxxij.
Marie magdalene corp⁹ trãsfert'.p.ij.ti.xiij.c.ij.§.iij.
Woysi abbatis collatio.par.ij.ti.xv.ca.ij.in corpe.
Wagicap⁹ origo ꝓma colligit'.par.ij.ti.xv.ca.ij.§.vij.
Wacburij alexandrini miracula.par.ij.ti.xv.ca.vj.in corpore.⁊.§ sequentib⁹.
Wacburij ⁊ egyptij gesta.par.ij.ti.xv.ca.vj.§.iij.
Walchi capitui monachi gesta.p.ij.ti.xv.ca.vij.§.j.
Melanie relatio de ãmone ⁊ sancto pambone.parte.ij.ti.xv.ca.viij.§.iij.
Woysea ethiops epc̃s martyriũ passus.par.ij.ti.xv.ca.ix.in corpore.⁊.§.j.
Melania plures sctõs pc̃es vidit.p.ij.ti.xv.ca.x.§.vij.
Manna ex motatõne nominis in formicatõe suspecta habetur.par.ij.ti.xv.ca.x.§.x.
Marie egyptiace penitentia.par.ij.ti.xv.ca.x.§.x.
Maurus in gallias a beato benedicto mittit'. parte.ij.ti.xv.ca.xiij.in corpore.
Mirabilia que ꝓtigerũt tempe ludouici sc̃di imperatoris par.ij.ti.xvj.ca.ij.§.ij.
Wedericus abbas sanct⁹ claruit.pte.ij.ti.xvj.ca.iij.§.iiij.
Mirabilia ac portenta diuersop locop narrant'.parte.ij.ti.xvj.ca.vij.§.vj.
Wachometi ꝓphane legis quedam mala recitant'.par.ij.ti.xvj.ca.xij.§.v.in fine.
Malachias sanctus epc̃s miraculis claruit.par.ij.ti.xvij.c.ij.per totum.
Magop triũm regum corpora a mediolano ad coloniam trãsferunt'.par.ij.ti.xvij.ca.ix.in corpore.

Jcenũ pcilii sic ꝙgregatũ hoc decreuit. par.ij.ti.ix.c.iij.⁊.§ sequen. Jn q̃ claruit pãnuⁿ⁹. spiridion iacobus nizbenus.§.iiij.
Nicola⁹ sanct⁹ mirre ciuitat⁹ epc̃s claruit.p.ij.ti.ix.c.iij.§.v
Nicasius remensis epc̃s cum sorore sua eutropia martyrio coronant'.par.ij.ti.xj.ca.viij.§.ij.
Nũmus ad collum suspensus ad puerũ infidelũ operam dedit.par.ij.ti.xj.ca.xvij.§.j.in fine.
Narses ꝓtra bellicarũ supbiam et odio motus cãfuit multop malop.par.ij.ti.xj.ca.iij.§.iij.⁊ sequẽ.
Narses ꝓtra gothos ytaliam liberauit ⁊ grecũ.part.ij.ti.xij.ca.v.§.ix.⁊ sequen.
Nonosus monachus claruit.par.ij.ti.xij.ca.ix.§.iiij.
Nestorius collatio de vita actiua ⁊ ꝓtemplatiua.part.ij.ti.xv.ca.ij.§.xiij.⁊ sequen.
Nicolaus papa ꝓmus sorbariũ regem excõicauit ⁊ plura decreta fecit.par.ij.ti.xv.ca.j.§.ix.
Nicolaus secundus papa berengarij heresim extirpauit par.ij.ti.xvj.ca.j.§.xx.
Nicolai sc̃ti corp⁹ ad barum trãsfert'.p.ij.ti.xvj.c.j.§.xxij
Normanni francia et alia loca deuastarunt.par.ij.ti.xvj.ca.ij.§.vj.
Normannop ducum ꝓuersio ⁊ genealogia.p.ij.ti.xvj.c.ij.§.viij.
Nicee turchop expulsio ⁊ in alijs locis orientalibꝰ ꝓpianos.par.ij.ti.xvj.ca.xiij.§.ij.
Northbertus ꝓmus institutor ordinis ꝓmonstratẽ⁹ claruit.par.ij.ti.xvij.ca.j.§.iij.

Rgenis scripta ꝓpessa sunt altercatõnes magnã a toc.par.ij.ti.x.ca.ix.§.j.
Otosius hispanus hystoriographus claruit.p te.ij.ti.x.ca.x.
Odeacer post grania bella tolose occiditur.parte.ij.ti.xj.ca.ij.§.iij.
Otatio pclara totile ad ꝓmilitones suos et alia ad romanos ⁊ mandata p pelagiũ ad imꝑatorem.parte.ij.ti.xij.ca.v.§.v.
Otatio cõsultoria p monte gloriosa subeunda potius cũ fuga.par.ij.ti.xx.ca.v.§.vij.
Oddo clunicensis institutor monalia greg. abbreuiauit. cui⁹ vita describit'.p.ij.ti.xv.c.xvj.in corpe.⁊.§.j.xx.
Odilonis vita sancta describit'.p.ij.ti.xv.c.xvj.§.iij.⁊.iiij.
Ordo templanop sancti Jobãnis p bernardũ declarat'. par.ij.ti.xv.ca.xx.
Ordinis humiliatop ortus ⁊ distinctio.par.ij.ti.xv.c.xxiij.
Otatio pulcra gregorij senij pape de sua innocentia. par.ij.ti.xv.ca.j.§.xx.
Otto ꝓm⁹ gloriosissime imꝑauit.p.ij.ti.xvj.c.ij.in corpe.
Ottonis sc̃di imperiũ describitur. Et plura gesta sub eo. par.ij.ti.xvj.ca.iij.§.iij.
Otto tercius imperator plura ꝓtra romanos gessit.pte.ij.ti.xvj.ca.iij.§.iiij.

Hilosophus acutissimus ⁊ eloquẽs a simplici ꝓfessore puerit'.par.ij.ti.ix.ca.iij.§.iij.
Pãnucius in ꝓcilio niceno claruit.par.ij.ti.ix.ca.iij.§.iij.
Paulus ꝓstantinopolitanus martyrio ꝓsecratur. par.ij.ti.ix.ca.iij.§.vj.
Paulini ꝓfessoris et pontific⁹ natalicij tremeris celebrat'. par.ij.ti.ix.ca.iij.§.vj.
Passionalis cura cõfugienda sit gregorij nazãzeni doctrina.par.ij.ti.x.ca.v.§.j.
Prudenti⁹ poeta claruit cũ dict⁹ suis.p.ij.ti.x.ca.x.§.vj.
Priscillianiste hereticibos habuerũt errores. par.ij.ti.x.ca.x.§.viij.
Pelagi⁹ hereseiarcha in britannia fuit.p.ij.ti.x.ca.x.§.viij
Paula nobilissima romana post virtutes innumeras migrauit.par.ij.ti.x.ca.xv.
Persarum reges qui fuerũt ⁊ quot annis quisq; eop gubernauit.par.ij.ti.xj.ca.iij.
Prosper vir eruditissimus leonis pape notarius claruit, cum scriptis.par.ij.ti.xj.ca.xj.
Petronius epc̃s bononien⁹ autor vitas patrũ egypti. par. ij.ti.xj.ca.xj.§.v.
Priscianus grãmaticus claruit cũ scriptis.par.ij.ti.xj.ca.xj.§.vij.
Paulinus epc̃s se vendi ꝓmisit pro filio vidue.par.ij.ti.xj ca.xij.
Patricius brito archiepc̃s scotop fere totam hyberniam puerit.par.ij.ti xj.ca.xviij.§.ij.
Purgatorij patricij tale hystoriũ.p.ij.ti.xj.c.xviij.§.ij
Pelagi⁹ sc̃dus papa canonũ institutor sic gubernauit apostolicã sedẽ.par.ij.ti.xij.c.j.§.v.in fi. Et c.ij.in corpore
Pasca qñ celebrandũ sit patet ex miraculo.parte.ij.ti.xij ca.j.§.vij.
Pestilentia ria rome inde venit.p.ij.ti.xij.ca.iij.§.j.
Prelium ingens maritimis alturijs pactum vide.par.ij.ti. xij.ca.iij.§.ij.
Paulus leonen⁹ epc̃s claruit.par.ij.ti.xij.ca.viij.§.x.
Panis puerit' in lapidem elemosynam negante. par.ij. ti.xiij.ca.j.in corpore.

Obara virgo xpi cum fratribꝰ suis sanctis claruit in francia. par.ij.ti.xiij.ca.vj.in corpore.

Obilbertus rotbomagen archiepꝰ claruit.par.ij.ti.xiij. ca.vj.§.xviij.

Octectas auernen epꝰ claruit.par.ij.ti.xiij.ca.vj.§.xxv.

Opinus regnū francie allequit ꝛ ecclesiā romanam tuetur.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.ij.ꝛ sequen.

Paulus.j.papa vir sanctus ꝛ mansuetus claruit.par.ij.t. xiij.ca.j.§.iij.

Philippicus hereticus occiso iustiniano vsurpauit imperium.par.ij.ti.xiij.ca.ij.

Parisiēse studium ita exortū est.par.ij.ti.xiij.c.iij.§.xj.

Pasuncij collatio de triplici vocatione.p.ij.ti.xv.c.ij.§.ij.

Piamonis collatio de diuersis generibꝰ monachoꝝ.par te.ij.ti.xv.ca.ij.§.xvij.

Pauli primi heremite vita ex visitatione.b.antonij claret pte.ij.ti.xv.ca.iij.in corpe.

Pauli simplicis puersio et obitꝰ.p.ij.ti.xv.ca.iij.ꝑ totū.

Paulotis abbatis doctrina.par.ij.ti.xv.ca.vij.in corpe.

Paphnutius sibi similē quesiuit.p.ij.ti.xv.ca.x.§.ij.

Pacomij scriptoris sancti gesta.par.ij.ti.xv.ca.xj.in corpore.et.§.j.

Placidus discipulus benedicti martyriū patit in sycilia par.ij.ti.xv.c.xiij.§.xj. ꝛ sequē.

Premōstratenſ ordinis fundator fuit norbertus parte ij.ti.xv.ca.xij.

Paschalis primus papa corpus.b. Cecilie ex revelatione inuenit.par.ij.ti.xvj.ca.j.§.ij.

Paschalis decreta aliqua scriptꝰ.p.ij.ti.xvj.ca.j.§.ij.

Polonia imperio romano tributaria efficitur. part. ij.ti. xvj.ca.iij.§.j.

Petrus damianus dictis ꝛ exemplis suis claruit.part.ij. ti.xvj.ca.viij.ꝑ totum.

Petrus alfonsus ꝓus moyses et iudaicus ꝓuertit'.pte.ij ti.xvj.caꝑ.xij.in corpe.

Passagium ꝑ recuperatione hierosolime ꝛ aliorꝝ regionuꝫ orientaliū.per.ij.ti.xvj.ca.xiij.ꝑ totum.

Partus mirabilis cuiusdam femine.pte.ij.ti.xvj.ca.xiiij. §.ij.in fine.

Paschalis scdus papa ab imperatore henrico quinto capit' ob investituꝝ ꝑ anulum ꝛ virgam &c. pte.ij.ti.xvj.ca. j.in corpore.

Petrus tarentasiensis epꝰ inuenculā curauit. Et cū vulnere acus ꝛ fudes lignei exierūt.p.ij.ti.xvj.c.j.§.viij.

Petrus monoculus abbas clarevallenſ floruit. parte. ij. ti.xvj.ca.j.§.xij.

Prodigia rara ꝛ euentus temꝑibus henrici quinti.parte ij.ti.xvij.ca.vj.§.ij.

Philippus rex francie iuuenis mira gessit in regno.par.ij ti.xvj.ca.ix.§.viij.

Pallagiū ꝑ recuperanda ierlm̄ ptꝰ amissionē.ꝑ fredericū imperatorē ꝛ ceteros.p.ij.ti.xvij.ca.ix.§.xvij.

Philippus rex francie.ꝛ rex anglie achon obtinuerūt.p. ij.ti.xvij.ca.ix.§.xxj.

Quadragesimale ieiuniū sic instituit'.part.ij.ti. xj.ca.ij.§.xiij.

Querele sancti thome epi cantuarien cotā papa alexandro ꝫ regē anglie.par.ij.ti.xvij.ca.j.§.x.

Quadagalus gothoꝝ rex ydola rome restituē conatus sic occidit'.p.ij.ti.xix.ca.ix.§.ij.

Roma a gothis depopulat' miraculose fugientibꝰ ad ecclias.b.petri parcētes.par.ij.ti.ix.ca.ix.§.ij.

Religiosoꝝ motes illi ſt' decētes.p.ij.ti.x.ca.v.§.ij.

Rufinus ꝓsbyter acquilegien claruit cum scriptis suis.p te.ij.ti.x.ca.x.§.j.

Rogationū dies cū letaniis instituti sunt hac ex cā.part. ij.ti.xj.ca.j.§.v.

Reges ꝓsarum qui fuerūt.ꝛ quot annis singuli ꝓfuerunt par.ij.ti.xj.ca.iij.

Reges francie a priamo ad karolū magnum fuerūt. xxv. par.ij.ti.xj.ca.iij.

Reges brittanie enumerant' quot annis regnarunt.par.ij. ti.xj.ca.v.§.ij.

Regnū wandalorꝝ et scirbia bꝫ ortū.par.ij.ti.xj.ca.vj.

Reges gothorꝝ enumerant'.par.ij.ti.xj.ca.vij.

Reges hunorꝝ enumerant'.par.ij.ti.xj.ca.viij.

Reges longobardorꝝ enumerant'.pte.ij.ti.xj.ca.ix.

Remigius remensis epꝰ claruit.pte.ij.ti.xj.ca.xvij.

Roma obsessa a gothis anno integro sic tandem vicit gothos.pte.ij.ti.xj.ca.iij.§.iij.

Roma a gothis obsidet ꝛ crudelissime fugatur. pte.ij.ti. xj.ca.v.§.iij.ꝛ sequen.

Roma a bellisario sic restaurat'.par.ij.ti.xj.ca.v.§.vj.

Roma iterum a gothis possessa sic a narsete restauratur. par.ij.ti.xj.ca.v.§.x.

Radegundis regina francie claruit.p.ij.ti.xij.ca.viij.§.iij

Regina anglie edituchi uxor trib⁹ virus tradita virgo ꝑmansit.pte.ij.ti.xiij.ca.j.§.iij.

Reges bulgarorꝝ annotant'.p.ij.ti.xiij.c.iij.§.vij.in fine.

Roboricus abbas claruit.par.ij.ti.xiij.ca.vj.§.xj.

Remacl⁹ trajectēn epꝰ a rodoald⁹ fi⁹ trevorēn archiepi Severi sororꝝ abbatissa ꝓsanguinei sancte gerdrudis claruerūt.par.ij.ti.xiij.ca.vj.§.xiij.

Richarius pontinen claruit.par.ij.ti.xiij.ca.vj.§.xix.

Rolādi militis fortissimi gesta.p.ij.ti.xiij.ca.iij.§.x.

Rabbanus abbas fuldēn tandem archiepꝰ magutinen claruit.par.ij.ti.xiij.ca.v.§.j.

Religiosoꝝ ꝓsertio multipl⁹ ꝓmēdat'.p.ij.ti.xv.ca.j.

Romualdus institutor ordinis camaldulensiū prim⁹ floruit.p.ij.t.xv.c.xv.in corpe. Et vita eⁱ ponit⁹.§.j.ꝛ se.

Religionū relaxatio ꝛ repiditas narrat'.par.ij.ti.xv. cap. xiij.§.j.ꝛ sequen.

Religionū ꝓlinaꝝ reformatio.p.ij.ti.xv.ca.xiij.§.ij.

Religio sancte brigitte in duplici monasterio instituta.p te.ij.ti.xv.ca.xiij.§.iij.

Rollo dux normannoꝝ ꝓsertus summā pacem tenuit.pte.ij.ti.xvj.ca.j.§.xij.

Robertus rex francie responsoria ꝛ sequētias ꝓposuit.p. ij.ti.xvj.ca.j.§.xviij.

Romanus imperator grecus devincit' a persis.qui ptꝰ totam pene aſiā minosē ꝛ alias ꝓuincias (vt mō turcⁱ) acquisiuit.pte.ij.ti.xvj.ca.iij.§.j.

Richardus dux normannoꝝ devotus claruit.par.ij.t.xvj ca.vij.§.iij.

Reges hierusalem ꝑ successionē enumerant'.par.ij.ti.xvj ca.xij.§.xj.

Rex irlm fulco et imperator ꝓstantinopolitanus inopinata ꝛ mirabili morte mortui ſt'.p.ij.ti.xvij.ca.viij.§.j.

Iluester papa ꝓstantinū ad fidem ꝓuertit.pte ij.ti.ix.ca.j.§.j.ꝛ sequen.

Siluester qñ ꝛ quārē ꝓfuit rōne eccie.p.ij.t.ix.c.ij.

Spiridion claruit in ꝓcilio niceno.p.ij.ti.ix.ca.ij.§.iij.

Sapor rex ꝓsar. xvj.milia martyrio coronauit xpicolas. par.ij.ti.ix.ca.iij.§.iij.

Symeon epꝰ seleucie ꝛ thesifontis martyrio coronat'.pte.ij.ti.ix.ca.iij.§.iij.

Sindūi gentilium literaꝝ reprehendit' nō simpliciter. par. ij.ti.x.ca.vj.§.iij.

Stephani ꝓthomartyris reliquie inuente sunt hoc mirabilo.par.ij.ti.x.ca.x.§.iij.

Symbolū misse vicevicz ꝓtes oīpotētē &c. ꝓstantinopolitana synodo cōfectū ꝑ macedonii hereticū.par.ij.ti. x.c.x.§.vij. ruit.par.ij.ti.x.ca.x.§.ix.

Sulpicius severus. Severus sulpicius. In equitania cla

Siricius.j.papa ecclie ꝓfuit.par.ij.ti.xj.ca.j.§.iij.

Simplicius papa romanam ecclesiam gubernauit. part. ij.ti.xj.ca.j.§.vj.

Symachus papa ꝑtra laurentiū antipapā a rege confirmatur.pte.ij.ti.xj.ca.j.§.viij.

Sigismundus martyrio coronat'.pte.ij.ti.xj.ca.ij.§.ix.

Sidonius epūs ancreū claruit cum scriptis.par.ij.ti.xj. ca.xiij.

Symachus patricius romanus fuer boetij claret cū scriptis.pte.ij.ti.xj.ca.xv.§.j.

Seuerin⁹ abbas agaunēsis claruit.par.ij.ti.xj.c.xij.§.iij

Siluerius papa hec ꝓpellus est ab augusta hereticꝰ.pte ij.ti.xij.ca.j.§.iij.

Sanson wolensis archiepūs claruit.p.ij.ti.xij.ca. viij.§.vj.

Seuerus sacerdos valesien claruit.parte.ij.ti.xj.cap.ix. §.vij.

Sauinus caroline ciuitatis epūs claruit.par.ij.ti.xij.ca.ix. §.x.

Sanctus placentie vrbis epūs claruit.part.ij.ti.xij.ca.ix. §.xj.

Sanctulus beato gregorio familiariter notus claruit. pte ij.ti.xij.ca.ix.§.xc.

Sanimianus papa vetrabens.b.gregorio ponitur. parte ij.ti.xij.ca.j.in corpe.

Seuerinus papa claruit.pte.ij.ti.xiij.ca.j.§.ij.

Sergius papa claruit.pte.ij.ti.xiij.c.j.§.v.

Synodus nicena ranq; euangelia cum aliis tnbꝰ autenti cum habet'.par.ij.ti.xij.ca.ij.§.j.

Sulpicius bituricen archiepūs claruit. par.ij.ti.xiij.ca.vj. §.vj.

Salebergа abbatissa claruit.par.ij.ti.xiij.ca.vj.§.vij.

Stephan⁹ scdo papa claruit.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.iij.

Stephanus tercius papa claruit depositꝰ et degradatꝰ ꝑ constantino.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.v.

Salonius epūs anniuaren martyrio coronat'.par.ij.t.xiij.c. iij.§.xj.

Studium parisiense a roma translatum est.par.ij.ti.xiij. ca.iij.§.xij.

Scrapionis collatio de impugnatōne viciorꝫ. parte.ij.ti. xv.ca.ij.§.iij.

Sereni collatio de mobilitate anime ℣. parte.ij.ti.xv.ca. ij.§.vj.

Sare abbatille ꝙ sincletice dicta memorabilia.p.ij.ti.xv. ca.viij.§.ij.

Serapion pater triū mīū monachorꝫ.parte.ij.ti.xv. ca.ix.§.ij.

Siluani abbatis ꝙersatio.par.ij.ti.xv.ca.ix.§.iij.

Serapion sindonius claruit.parte.ij.ti.xv.ca.x.§.xiij.

Sententie motales sanctorꝫ patrum recitant'.par.ij.ti.xv. ca.xij.in corpore.ꝙ.§.sequentibꝫ.

Scolastica soror.b.benedicti in spē colambe celꝫ petijt. par.ij.ti.xv.ca.xiij.§.vj.

Stephanus papa quartus ludonicū imperatorē coronauit.par.ij.ti.xvj.ca.j.§.j.

Sergius secundus papa nomen suum primo mutauit.pte ij.ti.xvj.ca.j.§.v.

Sergij tercij pape crudelia facta in formosum papā mortuum.par.ij.ti.xvj.ca.j.§.xv.

Stephanus octauus papa germanus a romanis mutilatus.par.ij.ti.xvj.ca.j.§.xv

Silueſter secundus papa primo gilbertus dict⁹ nigromāticus miserrimā finē habuit.par.ij.ti.xvj.ca.j.§.xvij.

Stephanus rex bungarie ꝓ gilla vxorē suā ad fidem conuertitur.par.ij.ti.xvj.ca.iij.in corpore.

Solima grauc tempore Innocentij beatus Bernardus pernarias inquietatōnes mitigauit.par.ij.ti.xvij.ca.v. §.vij.ꝙ.viij.

Saladinus dominus egypti efficitur.par.ij.ti.xvij.ca.ix. §.v.Et regnum hierosolimorum hostiliter aggreditur infra.§.x.et.xj.

Saladinus ebronensem ciuitatem ꝙ hierosolimam in suā potestatem recepit.pte.ij.ti.xvij.ca.ix.§.xv.

Obitus sinus narrat'.pte.ij.ti.xvij.ca.ix.§.xviij.

Theodosius magnꝰ theodosij imperatoris pater innocenter occisus est.pte.ij.ti.ix. ca.vj.§.v

Theodosius sic assumit a gratiano in ꝓsortē imperij.p.ij.ti.ix.ca.vij.

Theodosius sub bello matimum tyrannum vicit.pte.ij.ti. ix.ca.vij.§.iij.

Theodosius imperare cepit et hos habuit mores.par.ij. ti.ix.ca.viij.

Theodosius sic bello vicit eugenū ꝙ arbogastem. par.ij. ti.ix.ca.viij.§.j.

Theodosius ecclesias ab arrianis ablatas restituit ydolatriam vniuersa extinxit.pte.ij.ti.ix.ca.viij.§.ij.

Theodosij obedientia.b.ambrosio obtemperauit obnecē circenſiū.pte.ij.ti.ix.ca.viij.§.iij.

Theodosius iunior impio cum honorio sublimit' ab arcadio.pte.ij.ti.ix.ca.ix.§.ij.

Theophilus alexandrinus epūs ꝓuerse egit contra christianorū et scripta origenis. par.ij.ti.x.cap.ix.§.j.et seq.

Theconius affer claruit cū scriptis suis.p.ij.ti.x.ca.x.§.j.

Theodosij⁹ iunior xpianissim⁹ archadij filius imperauit cū honorio.pte.ij.ti.xj.ca.ij.

Theodoricus berencius imperiū maximis ytalie bellis cōsecutus est.pte.ij.ti.xj.ca.ij.§.iij.

Theodatus crudeliter gessit ꝓtra benefactricē.part.ij.ti. xj.ca.ij.§.vj.

Theodorus epūs syne claruit cum scriptis suis.par.ij.ti. xj.ca.xj.§.vj.

Tonla gothorum princeps ꝓtra duces impatoris sic pugnauit.pte.ij.ti.xj.ca.v.ꝙ totum.

Theophilus siculus sic abnegatam fidem a demone recuperauit.pte.ij.ti.xij.ca.vj.§.ij.

Theodoricus rex francie hec ꝓtra columbanū gessit.pte. ij.ti.xij.ca.vj.§.vj.

Tiberius ij imperator romanus talis fuit.par.ij.ti.xij.c. vj.§.vij.

Theodosius papa claruit.par.ij.ti.xiij.ca.j.§.ij.

Teutoni ad fidem xpianam ꝓuertuntur. par.ij.ti.xiij.ca. j.in corpore.

Theodosius anastasium ꝓponens imperium assumpsit par.ij.ti.xiij.ca.ij.§.ij.

Testamenta ꝙ acceperint exemplum executōnis. par.ij.ti. xiij.ca.iij.§.iij.

Temptatio triplex ade ꝙ xpi.par.ij.ti.xv.ca.ij.§.iij.

Theodoti collatio de ꝓsperis ꝙ aduersis bui⁹ seculi.pte. ij.ti.xv.ca.ij.§.v.

Temptatōes mirabiles heremitaꝝ narrant'.par.ij.ti.xv. ca.viij.in corpe ꝓpe finem.ꝙ in.§.j.

Thaidis meretricis polita.par.ij.ti.xv.ca.x.§.iij.

Tarchor⁹ origo ꝙ dominij ꝓgressio.p.ij.tit.xvj.c.iij.§.v.

Theobald⁹ cātuarien archiepūs floruit.p.ij.t.xvj.c.j.§.ix

Thomas archiepūs cantuarien post ꝓsecutōnes multas martyrio coronat'.p.ij.ti.xvj.ca.iij.p totum.

Tundali visio mirabilis de penis inferni ꝙ gaudijs celi.p. ij.ti.xvij.ca.iij.p totum.

Tyrus ciuitas ob antiquitatem ꝙ alia laudat'.p.ij.ti.xvij.c. vj.§.vj.

Tēpestas seua p⁹ maudita narrat'.p.ij.t.xvij.c.ix.§.xviij

Tiglie mortuoꝝ celebrate sunt primitus. par. ij.ti.ix.ca.iij.§.vij.

Victorinus rhetor claruit ꝙ xpian⁹ fact⁹ publice ꝓfessus est.p.ij.ti.ix.ca.iij.§.vij.

Valentinian⁹ imperator victoriose gubernauit.p.ij.ti.ix.ca. vj.ꝙ.§.j.

Valentinianus sic mortuꝰ.par.ij.ti.ix.ca.vj.§.ij.

Valens valentiniani frater sub ingio ad arrianā hereſim
lapſus ꝛc. ꝑte.ij.ti.iij.ca.vj.§.iij.
Valens imperator ſic a gothis eſt victus ⁊ igne ꝓſumptꝰ.
ꝑte.ij.ti.ij.ca.vj.§.vij.
Valentinianꝰ iunior a maximo eo ꝓſulsus regno reſtituit
ꝑ theodoſiū. par.ij.ti.ij.ca.vij.§.iij. Idem ſic morte ex
tinguit. par.ij.ti.ij.ca.viij.§.j.
Vandali crudeliter ꝛebachauerūt ꝑ galliā ⁊ hyſpaniā. ꝑ
te.ij.ti.ij.ca.ij.§.iij.
Valentinianꝰ tercius in occidente imperiū .xxx. annis te
nuit. ꝑte.ij.ti.xj.ca.ij.§.j.
Vandalorꝝ regnū vnde habet ereccionē. p.ij.ti.xj.ca.vj.
Venetiarꝝ ciuitas edificat. ꝑte.ij.ti.xj.ca.viij.§.iij.
Vrſula cum ſodalibꝫ ſuis martyrio coronātur. ꝑte.ij.tit.
xj.ca.viij.§.vij.
Vandali grauit ꝑſecuti ſunt xp̄ianos in affrica. part.ij.
ti.xj.ca.x.
Vita ſpatrum egypti aſcribitur petronio epō. parte.ij.ti.
xj.ca.xj.§.v.
Vigilius vyaconus monachoꝝ regulam ſcripſit. part.ij.
ti.xj.ca.xj.§.vj.
Victorinus rhetor ſcripſit ſup̄ geneſim ad tempa abrahe
par.ij.ti.xj.ca.xj.§.vj.
Vedaſtus attrebatēſi epō claruit. par.ij.ti.xj.c.tit.§.iij.
Vigor baiocaſſinēſi epō claruit. p.ij.ti.xj.c.tit.§.vij.
Vigilius papa cathedram petri poſſedit. part.ij.ti.xij.c.
j.§.v.
Vrigis gothoꝝ rex ꝓtra beliſarium ſic ſe habuit in obſi
dione rome. p.ij.ti.xij.ca.iiij.§.ij.⁊ ſequē.
Victoria mirabilis ex induſtria mulieris. part.ij.ti.xij.ca.
vj.§.v.
Vitalian⁹ papa claruit. ꝑte.ij.tit.xiij.ca.j.§.iij.
Vilfo mirabilis vecedentiū et hoc ſeculo. par.ij.ti.xiij.ca.
iij.§.ij.
Vindocus regis britanoꝝ vnicus filius heremita efficit
ꝑte.ij.ti.xiij.ca.iij.§.v.
Vualaric⁹ columbam diſcipulus claruit. par.ij.ti.xiij.ca.
vj.§.ij.
Vltio ꝑclara ſolemnitatis celebrantio in eccliā ſancti vy
onilij. p.ij.ti.xiij.ca.vj.§.viij.
Vigil⁹ anthiliodoren epō claruit. p.ij.t.xiij.c.vj.§.xxviij
Vuillibroud⁹ epō friſonū claruit. p.ij.ti.xiij.ca.vj.§.xxvij
Vnolfram⁹ ſononenſi epō claruit. p.ij.ti.xiij.c.ij.§.ij.
Vngo ſtatta ꝓpter xp̄m agnoſcitur. parte.ij.ti.xv.cap̄.x.
§.viij.
Vallis vmbroſe fundatio incepit. ꝑte.ij.ti.xv.cap̄.xvij.in
corpore et ſequenti.
Vngari ꝑ gyſlam ⁊ ſtephanum regem ad fidem ꝓuertū
tur. ꝑte.ij.ti.xv.ca.j.§.xviij.
Victor tercius papa veneno in calice iecto necatur. part.
ij.ti.xvj.ca.j.§.xxij.
Vrbanus ſecundus papa ꝓcilij in claromonte ob paſſa
giū terre ſancte celebrauit. p.ij.ti.xvj.ca.j.§.xxiij.
Vencesſaus vux bohemie a fratre occiditur. par.ij.t.xvj
ca.iij.in corpe.
Vdalric⁹ epō aug: ſteñ ſanctitate claruit. par.ij.ti.xvj.c.
iij.§.iij.
Vandelici tributarij ſunt henrico tercio. par.ij.ti.xvj.ca.
iij.§.iij.
Vilielmus vux normannoꝝ regnum anglie obtinuit. ꝑte
ij.ti.xvj.ca.v.§.j.
Vilielmi filij ſena tempa in anglia recitant. par.ij.ti.xvj.
ca.v.§.iij.
Virgines ſancte in anglia claruerunt. par.ij.ti.xvj.ca.vij.
§.v.
Vas ſine cathina in modū pabſidis quod xp̄c in cena ha
buit. reptum nūc ianuenſes habent. parte.ij.tit.xvj.ca.
xiij.§.x.
Vilio mirabilis pene ⁊ gal...ij cuiuſdam pueri. par.ij.tit.
xvij.ca.j.§.vj.in fine.
Veneti ꝓpter pacem inter alexandrū papam ⁊ fredericꝰ
quedā inſignia meruerūt. p.ij.ti.xvij.ca.j.§.x.
Vrbanus tercius ꝓpter ammiſionem terre ſancte obiit. p.
ij.ti.xvij.ca.j.§.xij.
Veneti tyrum capiūt. et plura bella ꝓtra infideles ꝑ eoꝝ
ducē habuerūt. par.ij.ti.xvij.ca.vj.§.vj.

Vola in teto romano imperio extincta ſ. inſ
ſu theodoſij. ꝑte.ij.ti.ix.ca.viij.§.ij.
Vdola reſtituere voluit radagaiſus. ſic ideo oc
ciſus eſt. par.ij.ti.ix.ca.ix.§.ij.
Ymagines ſanctoꝝ in eccleſia haberi poſſe ſic defenditur
ꝑte.ij.ti.xiij.ca.j.§.j.
Yſaac collatio de oratōe et ſpeciebus eius. ꝑte.ij.tit.xv.
ca.ij.§.viij.
Yſidori paſſionis pauperum conuerſatio. part.ij.ti.xv.ca.
viij.§.vj.

Enobius epō florentinus claruit. parte.ij.tit.
x.ca.xij.
Zeno aſſecutus eſt imperiū romanum. par.
ij.ti.xj.ca.ij.§.iij.⁊ ſequē.
Zacharias papa claruit. par.ij.ti.xiij.ca.j.§.ij.

Finis regiſtri ſecunde partis biſtorialis.